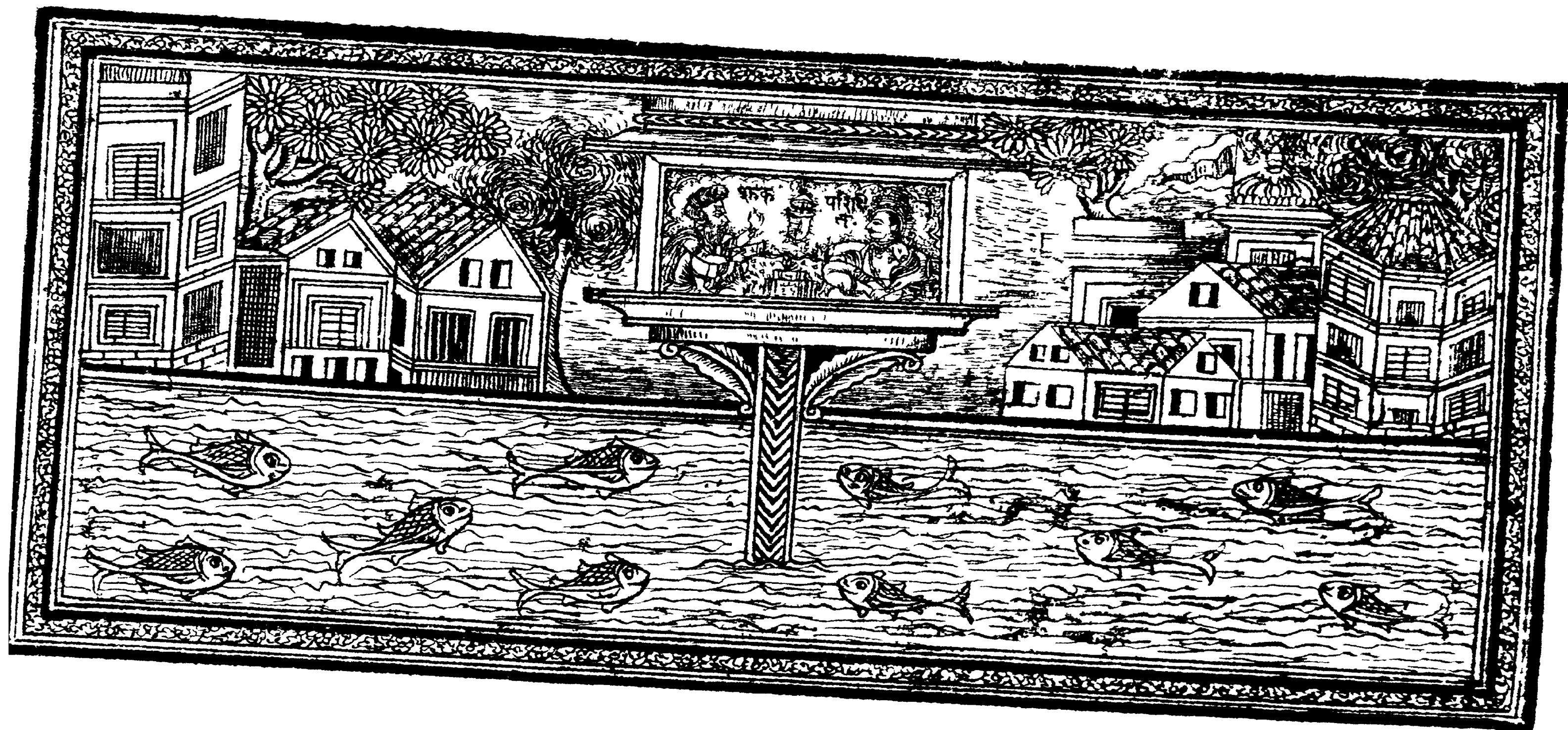
॥ अथएकनाथीभागवतप्रारंभः ॥

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीसरस्वत्यैनमः॥श्रीगुरुभ्योनमः॥श्रीदत्तात्रयायैनमः॥श्रीरुक्मिणीपतीपांडुरंगायनमः॥ ॥ओंनमोजीज
नार्दना॥नाहींभावअभावभावना॥नदेखोर्नामीतूंपणा॥नमनश्रीकृष्णासद्गुरुराया॥१॥नमनश्रीएकदंता॥ एकपणेंतूंचिआतां॥ ए
कीदाखविसीअनेकता॥परीएकात्मतानमोडे॥ २॥तुजमाजीवासचराचरा॥ह्मणोनिह्मणीजेलंबोदरा॥ यालागींसकळांचासोयरा॥
माचूंकारातूंहोसी॥ ३॥ तुजदेखेजोनरु॥त्यासीसुखाचासंसारु॥यालागींविघ्नहरु॥नामादरुतुजसाजे॥४॥ दर्षतेंवदनगण
राजा॥च्यारीपुरुषार्थत्याचारीभुजा॥प्रकाशियांप्रकाशीवोजा॥ तोझळकततुझाएकदंतु॥५॥पूर्वउत्तरमिमांसादोनी॥ व्हागळि
याश्रवणस्थानीं॥निःशब्दादिवाचावदनीं॥करजोडुनीउभीया॥६॥एकेचिकाळींसकळसृष्टी॥आपुलेपणेंदेखतउठी॥तेचितुझीदि
खणीदृष्टी॥सुखसंतुष्टीविनायका॥७॥सुखाचेंपेलठलेंदोंद॥नाभीअवर्तलाआनंद॥बोधाचीमिरवेनागवंद॥दिसेसन्निधसाजि
रें॥८॥प्रकृतीपुरुषचरणदोनी॥तळींघालिशीवोजाउनी॥तयावरीसहजासनी॥पूर्णपणींमिरविशी॥९॥ तुझीअणुमात्रजालि
याभेटी॥शोधितांविघ्नपडेदृष्टी॥तोडिसीसंसारफांसोटी॥तोचितुझमुष्टीनिजपरशु॥१०॥भावेंभक्तजोआवडे॥ त्याचेंउगविसी
भवसांकडें॥वोढूनिकाढिसीआंपणाकडे॥निजनिवाडेंअंकुशें॥११॥साचनिरापेक्षजोनिःशंक॥त्याचेंतूंविवादविशीसुख॥देउनी
हर्षाचेमोदक॥निववीसीदेखनिजहस्तें॥१२॥सूक्ष्माहुनीसूक्ष्मसान॥ त्यामाजीतुझेंअधिष्टान॥ यालागींमूषकवहन॥नामा
भिधानतुजसाजे॥१३॥पाहातांनरुनाकुंजरु॥अव्यक्तव्यक्ताकारु॥ऐसाजाणोनिनिर्विकारु॥नमनाआदरुग्रंथार्थी॥१४॥ऐसि
याजीगणनाथा॥मीपणंकैचानमिना॥अकर्ताचीझालाकर्त्ता॥ग्रंथकथाविस्तारु॥१५॥आतांनमूंसरस्वती॥ जेसारासारवि
वेकमूर्ती॥चेतनारूपेंइंद्रियवृत्ती॥जेचाळितीसर्वदा॥१६॥ जेवाचावाचक॥जेप्रकाशाप्रकाशक॥जेबुद्धीचीद्योतक॥स्व
येंदेखस्वप्रभा॥१७॥ने विवांगींशक्तीउठी॥जैसीडोळयांमाजीदिठी॥कांसुरसपणेंद्राविपुष्टी॥फळपणेंपोटींपळांच्या॥१८॥सा

खवेंआगींस्वादु ॥ कींस्रुमनामाजीमकरंदु ॥ तैसाशिवशक्तीसमंधू ॥ अंनादिसिंधूअनर्क्य ॥ १९ ॥ जेअनिर्वाच्यनिजगोडी ॥ चहूंवाचां अ०
माजीवाढी ॥ ह्मणोनीवागेश्वरीरोकडी ॥ ग्रंथार्थीचोखडीचवीदावी ॥ २० ॥ सारासारानिवडितांजनीं ॥ साहंसावरीहंसवाहिनी ॥ बै १
ससीसहजासनीं ॥ अगम्यपाणीअगोचरू ॥ २१ ॥ तेपरमहंसींअरुढ ॥ सविवेकहंसजाणतीदृढ ॥ जवळीअसतांनदेखतीमूढ ॥ अ-
भाग्यमूढमतिमंद ॥ २२ ॥ त्तिवेंनिर्धारितांरूप ॥ अरुपाचेंचस्वरूप ॥ तेंआपुलेपणेंअमूप ॥ कथानुरूपबोलवी ॥ २३ ॥ हाबोलूभला
जाहला ॥ ह्मणोनीबोलेंचित्तविला ॥ तैसास्फतीभावोउपजला ॥ बोलींबोलागौरविलें ॥ २४ ॥ तेचिवाग्वीलासपरमेश्वरी ॥ सं
वेगिंदखणेस्रुंदरी ॥ राहोनीबाह्यअंत्तरीं ॥ ग्रंथार्थकुसरीवदवीस्वयें ॥ २५ ॥ तेसदांसंतुष्टसहज ॥ ह्मणोनिनिरूपणाचेंचढलेंभो
ज ॥ परीव्यक्तपणाचाफुंजा ॥ मीपणेंमजनेदीचयेवों ॥ २६ ॥ वाग्देवतेचीस्फती ॥ वाचाचिजालीवदती ॥ तेथेंद्वैताचियेसंपत्ती ॥ उ
मससवित्तींउमसेना ॥ २७ ॥ तेणेबोलूबोलणेंमांडिलें ॥ समूळमौनातेंतोडिलें ॥ त्यावरीनिरूपणघडलें ॥ नबोलणेबोलेंबोलविलें ॥
॥ २८ ॥ तिसीसेवकपणेंदुसरा ॥ होउनीरिघेनमस्कारा ॥ तवमीपणेंसीपरा ॥ निजनिर्धारापारुषें ॥ २९ ॥ जेथेंमीपणाचाआभावो
॥ तेथेंतूपणासीकैंचाठावो ॥ याहीवरीकरीनिर्वाहो ॥ अगम्यभावोनिरूपणीं ॥ ३० ॥ जैसासागराचियासागरीं ॥ चालतीलहरियाची
याहारी ॥ तैसेंशब्दस्वरूपाहारी ॥ स्वरूपावरीशोभती ॥ ३१ ॥ जैशासाखरेचियाकणिका ॥ गोडियेभिन्ननव्हतीदेखा ॥ तैसेंनिरू
पणाहेंरसाळस्रुखा ॥ ब्रह्मरसेंदखारसवृत्ती ॥ ३२ ॥ तेथेंमीपणेसरस्वती ॥ बैसविलेंएकतांटेंरसवृत्ती ॥ तेथेंअभिन्नशेषदेउनतृप्ती ॥
तेहेउद्गारयेतीकथेचे ॥ ३३ ॥ आतांवंदूंतेसज्जन ॥ जेकांआनंदचिद्धन ॥ वर्षतातीस्वानंदजीवन ॥ संतसजननिववावया ॥ ३४ ॥ पै
तन्याचेंअलंकार ॥ कींब्रह्मविद्येचेश्रृंगार ॥ कींईश्वरासीमनोहर ॥ निजमंदिरनिवासा ॥ ३५ ॥ तेअधिष्ठानाअधिवास ॥ कींस्रुखा १
सीहीस्रुखउल्हास ॥ विश्रांतीसीविश्वास ॥ निजरहिवासकरावया ॥ ३६ ॥ कींतभूनदयार्णव ॥ कींमाहेराआलीकणव ॥ नातेंनिर्गुणाचेंअवेष

॥जाणोठेवनिर्गुणाचें॥३७॥नातेंडोळयांतीलदृष्टी॥कींहिताचीदेखणीपुष्टी॥कींसंतुष्टीसीसंतुष्टी॥चरणांगुष्ठीजयाचे॥३८॥तेंपह्यातीज
याचेकडे॥त्याचेंउतरेंभवसांकडें॥परब्रह्मडोळियांपुढें॥निजानिवाडेउल्हासे॥३९॥जेथेंसाधनचतुष्टयसायास॥नपाहतीश्रोत्रीयचातुर्यवि
लास॥एकधरिलापुरेविश्वास॥स्वयंप्रकाशतेकरिती॥४०॥तेजगामाजीसदांअसती॥जीवमात्रातेंसदांदिसती॥परीविकल्पेंचीठकीजे
ती॥नाहींह्मणतीनासौवक्य॥४१॥मातियेचाद्रोणकेला॥तोकोळिकाभावेंफळला॥ह्मणोनीविश्वासेंवीणनाडला॥जगूरुकळाविकल्पें
॥४२॥येकायेकींविश्वासतां॥वाणीनाहींनिजसत्ता॥त्याचेचरणींभावार्थतां॥ठेवितांमाथाविश्वासें॥४३॥तेनमस्कारितांअवश्यक॥
करूनठाकतीएक॥परीएकपणेंसेवक॥त्याचाचिदेखस्वयेंहोये॥४४॥त्याचियासेविचियेगोडी॥ब्रह्मसुखाचीउपमाथोडी॥जेभज
तीअनन्यआवडी॥तेजाणतीगोडीनिजचवी॥४५॥तेप्रकृतीसीपर॥प्रकृतीरूपीतेंअविकार॥आकारविकारव्यव्हार॥त्याचेनिसाचा
रबाधीना॥४६॥तेभोगावरीनचढती॥त्यागावरीनुठती॥आपुलियेसहजस्थिती॥स्वयेंवर्ततीसर्वदां॥४७॥तेज्ञातेपणनमिरविती॥
पिसेपणदाखविती॥स्वरूपकुंजवीस्फूर्ती॥गिळूनिवर्ततीनिजांगें॥४८॥प्रेमाआंगींजिराला॥विस्मयोयेवोंविविसरला॥प्रपंचपर-
मार्थूएकझाला॥हाहीठेलाविभागू॥४९॥स्मरणाविस्मरणेंसीगेलें॥देहदेहींचहरपलें॥आंनूबाहेरपणगेलें॥गेलेंठेलेंस्मरेना॥५०
॥स्वप्नजागृतीजागतांगेली॥सुषुप्तीसाक्षत्वेंबुडाली॥उन्मनीहीपेडावली॥तुर्याठेलीनटस्थ॥५१॥दृश्यद्रष्टेनशीगेलें॥दर्शनयेकलें
पणेंनिमालें॥तेंनिमणेंपणहीविरालें॥विरवितेंनेलेंविरणानें॥५२॥ज्ञानअज्ञानातेंघेऊनीगेलें॥नवज्ञातेपणहीबुडालें॥विज्ञानआंगा
घडलें॥परीनेवेंजडलेंहेंनमनीती॥५३॥यापरीजेनिजसज्जन॥तिहींकरावेंसावधान॥द्यावेंमजअवधान॥हीविज्ञापनाबाळत्वें॥५४
॥सूर्यसदांप्रकाशघन॥अग्नीसदांदेदीप्यमान॥तैसेसंतसदांसावधान॥द्यावेंअवधानहेंबाळकत्वमाझें॥५५॥तवसंतसज्जनएक
वेळा॥थोरकरोनीसोहळा॥आज्ञापित्रोवेळोवेळां॥ग्रंथकर्वीकेलाप्राकृत॥५६॥एकांतींलोकांनीं॥थोरसाक्षेपकेलासंतीं॥नरी-

सांगाजीमजप्रती ॥कोणेग्रंथींप्रवर्त्तों ॥ ५७॥ पुराणींश्रेष्ठभागवत ॥ त्याहीमाजीउद्धवगीत॥ तुवांप्रवर्तावेंतेथें ॥ वदतांभग अ०
वंततुजसारिखा॥५८॥आह्मासीपाहिजेज्ञानकथा॥ वरीतुजसारिखारसाळवक्ता॥ तरीरक्तनीसांडोनीआतां॥ निरूपणतत्वता १
चालवीं॥५९॥ तुजसंतरूत्तवनींउल्हावो॥ हातवकळलाभावो॥ तरीकथेचालवलाहो॥ निजनिर्वाहोउपपादी॥६०॥यासंताचेवृ
पावचनें॥येकाआनंदलामनें॥ तेणंवाक्यपसायेदानें॥ स्वानंदघनेंउल्हासें ॥ ६१॥ जैसेंमेघाचेनिगर्जनें॥ मयूरउपमोपाहेगगनें॥
नानानवेनीजीवनें॥ जेंविचातकमनींउल्हासे॥ ६२॥ कांदेखोनीचंद्रकर॥डोलोंलागलेचकोर॥ नेसेंसंनवदनीचेंउत्तर॥ आलेंथोरस्फ
स्वावित॥६३॥थोरस्फूरवाचाकेलास्वामी॥तुमचेंपुरतेंकराळतुह्मी॥ तरीवांयांचिकासीपणेमीं॥ मनोधर्मीविळगेंजो॥ ६४॥परीसम-
र्थांचीआज्ञा॥दासांनकरवेअवज्ञा॥ तरीसांगानलीजीसंज्ञा॥ नेकरीनआज्ञास्वामीचीं॥६५॥ परीतुह्मीएककरावें॥ अखंडअवदानमज
द्यावें॥ तेणेदृष्टीनेआघवें॥ पावेलस्वभावेंनिजसिद्धी॥ ६६ ॥अगातुझियामनामाजीमन॥शब्दीठेविलेंसेअनुसंधान॥ यालागींनिज
निरूपण॥ चालवींजाणसवेगीं॥६७॥ आतांवदूंकुळदेवता॥ जेयेकविरायेकनाथा॥ नेयेकींवांचूनसर्वथा॥आणीककथाकरूंनेदी॥६८॥
येकरूपदाविलेंमनीं॥ नवयेकविदिसेजनींवनीं॥ ऐसेंएकत्वीकानींवदूनी॥ येकपणेयेकविरा॥ ६९॥ नेद्विविधशक्तीरूपेंदोनी॥ लेउन
मिरवेएकपणी॥ येकपणेजाहलीगुर्विणी॥ प्रसवेएकपणीयेकवीरा॥ ७०॥ नेयेकरूपयेकवीरा॥ प्रसवलीबोधफरशधरा॥जया-
चाकांदरारा॥ माहावीराअभिमानियां॥ ७१॥ तेणेउपजोनीनिवटिलीमाया॥ आज्ञापाळुनीस्फुरवेंदर्पितया॥ ह्मणवोनीतोजाला
विजया॥ लवलाह्यांदिग्मंडळीं॥७२॥जोकांवासनाअहंभावो॥ तोछेदिलासहस्रार्जुनरावो॥ स्वराज्यकरोनीपाहाहो॥ अर्पीस्वयंमे- २
वोखयातिया॥७३॥तेणेमारूनीमानाजीवकेली॥तेचिगुरुदेवताआह्माजाली॥ परीस्वनार्वेंख्यातींकेली॥येकात्मनाबोलीयेकनाथा॥७४॥तेंजैण

सोनिनिवटिली॥ तैंपासोनिप्रकृतीपालटली॥रागत्यागेंशांतिझाली॥निजमाउलीजगदंबा॥७५॥ नयावोसंगाघेउन॥थांरादिधलेंअ
भ्यासधन॥विषमसंकटींसमाधान॥स्वनामस्मरणकेलिया॥७६॥तेजयजयजगदंबा॥उदोह्मणोग्रंथारंभा॥मतीमाजीस्वयंभा॥यो
गगर्भामगटली॥७७॥ज्याचेनकृपाअपांगें॥देहीनदेखतीदेहांगें॥संसारटवाळवेगें॥केलेंवाउगेंभवस्वप्न॥७८॥आतांवंदूंजनार्दनु
॥ओभवगजपंचाननु॥जनीविजनीसमानु॥सदासंपूर्णसमत्वें॥७९॥जयाचेनिकृपाकटाक्षें॥अलक्षलक्षेंवाणलक्षे॥साक्षीविसर
लीसाक्षे॥तिन्नपसेंगुरुत्वें॥८०॥ नेणोंजिवेंवाणजि कथिले॥मृत्यवीणमरणनिमारिलें॥दृष्टीदेऊनिदाखविलें॥देखणेंकेलेंसर्वांग॥
८१॥देहदेहींविदेहकेलें॥शेखींविदेहपणनेंहांनेलें॥नेलेपणहीहरपलें॥उरीउरलेंउर्वरित॥८२॥आभावांभावेंसिगेला॥संदेहानिः
संदेहेंसिनिमाला॥विस्मयोविस्मयीं बुडाला॥वेडावलास्वानंदु॥८३॥तेथेआवडी होयभक्तु॥नवदेवचिभक्तपणाआंतु॥मगभज्य
भजनाचाअंतु॥दाविअमांतुस्वलीला॥८४॥ मनमनपणेसिनेलें॥नमिनेंनेणोंकायजाहालें॥नम्यचिआंगींघडलें॥घडलेंमोरलेंपो
टुली॥८५॥दृश्यद्रष्टयाजाण॥दोहींसियेकचिमरण॥दर्शनहीजाहालें क्षीण॥देखणेंपणागिळूनी॥८६॥आतांदेवोचिआघवा॥तेथें
भक्तुनयेभक्तभावा॥नवदेवहिमुकलादेवा॥देवस्वभावाविसरोनी॥८७॥देवोदेवपणेंदाटला॥भक्तभक्तपणेंआटला॥दोहींचाहि
अंतुझाला॥अभेदलाअनंतु॥८८॥अत्यागुत्यागेंसिविराला॥अभोगभोगेंसिउडाला॥अयोगुयोगेंसिबुडाला॥योग्यनेचांगेलाअ
दृशावो॥८९॥ऐशियाहिवरीअधीकसोसु॥सायोज्यामाजीहोनसेदासु॥तेथीलसुखाचासोरसु॥अतिविलासुअगोचरु॥९०॥शिवें
शिउचियजिजे॥ऐशियेअवस्थेसिसाजे॥येन्हवींबोलचिबोलिजे॥परिनपविजेनिजभजन॥९१॥येअभिन्नसुखसेवेआंतु॥नारदआ
नंदेंनाचतगातु॥शुकसनकादिकसमस्त॥जाहालेनिजभक्तुयेणेंचीसुखें॥९२॥सागरीभरेभरतें॥ तेंभरतेंभरेनरियानें॥तैसेंदेवें
देवपणायेथें॥केलेंमातेंनिजभक्तु॥९३॥सागरसरिताजीवनयेक॥परिमिळणीभजनदिसेअधिक॥तैसेंयेकपणेंचिदेख॥भजन

सुखंउल्हासे॥९४॥ वामसव्यदोनभाग॥परिदोनामीयेकचिआंग॥तेंसेदेवभक्तविभाग॥देवपणीं सांगआभासे॥९५॥तेविंआपुलेप अ
णाचेनिमानें॥भक्तकेलेंजनार्दनें॥परिकायावाचामनें॥वर्तविजेतेणेंसवीर्थी॥९६॥तोसुखाचेंजाह्लानिजसुख॥दृष्टलेंदेखेसन्मु १
ख॥तोचिविवेकेंकरूनिदेख॥करवीलेखग्रंथार्थी॥९७॥परिनवलत्याचेंलाघव॥अभंगीयातलेंमाझेंनाव॥शेखींभावाचानिज
भावो॥पुरावयाठावनुरवीच॥९८॥ययावचनासंतोषला॥ह्मणेभलारेभलाभला॥निजभाविकतूंचिसंचला॥प्रगटकेलागुह्या
र्थ॥९९॥ हंस्तनर्ता कीं निरूपण॥ग्रंथपीठिकाकींब्रह्मज्ञान॥साहित्यकींसमाधान॥सज्ञानाहिजाणकळेना॥१००॥तुझाबोलचिन
येकयेकू॥सोळीवविवेकाचाविवेकू॥तोसंतोषासिसंतोरवू॥अत्यंतिकुउपजवी॥१॥तुझेनिसुखेंजेंजेंनिगे॥तेंसंतहृदयींसांच
चिलागे॥मुमुक्षुसांगगाचींपालिंगें॥रूजीनिजांगेंकरतील॥२॥ग्रंथारंभपडलाचोख॥मुक्तमुमुक्षइतरलोक॥श्रवणमात्रेंचिदे
ख॥निजात्मसुखपावती॥३॥तेणेंजीवनामृततुषारें॥ग्रंथभूमिकाविवेकांकुरे॥अंकुरलीयेकसरें॥फलसंभारेंसफलित॥४॥
कींनिर्जीवाजीउभाला॥नातरिसिद्धासिद्धिलाभुझाला॥कींनिजवैभवेंआपुला॥प्रियोमीनलापतिव्रते॥५॥तैसोंनिहर्षानंदें॥जी
जीह्मणितलेंस्वानंदें॥तुमचेनिपादप्रसादें॥करीनविमोदेंग्रंथार्थु॥६॥श्रीरामप्रतापदृष्टी॥शिळातरतीसागरापोटीं॥कींव
सिष्ठवचनासाठीं॥तपेकाठीरविमंडळी॥७॥कींयाज्ञवल्क्याचामंत्राक्षता॥शुष्ककाष्ठासीपल्लवता॥कींधर्मेश्वानुसरता॥केले
सर्वथास्वर्गलोकीं॥८॥तैसेमाझेनिनावें॥ग्रंथहोतीस्वभावें॥आज्ञाप्रतापगौरवें॥गुरुवैभवेंसार्थकु॥९॥घटितयेकाआणिये
कादशीं॥रासीनक्षत्रयेंकचिअसे॥त्यायेकामाजीजेंपूर्णदिसे॥तेदशादशांशेंचढेअधिक॥१०॥मागांपुढांयेकयेककीजे॥त्यानाव
एकादशह्मणिजे॥तेंयेकायेकपणेंचिसहजें॥आलेंनिजबोजेंग्रंथार्थें॥११॥ तेथेंदेखतेंचिकरूनिदेखणें॥अवधेंचिनिर्धारूनिमनें २
त्यावरीयेकाजनार्दनें॥टीकाकरणेंसार्थक॥१२॥पाह्योनिदशमाचाप्रांतु॥येकादशीचाअध्यायांतु॥येकादशीवरीजगन्नाथु॥ग्रं

थार्थुं आरंभी ॥ १३ ॥ ह्मणवोनि एकादशाचीटीका ॥ येकादशीसकरीयेका ॥ तेयेकपणाचियासुखा ॥ फळेंलदेखायेकलें ॥ १४ ॥ आतांवं
दूं महाकवी ॥ व्यासवाल्मिकभार्गवी ॥ जयातेंउशनाकवी ॥ पुराणगोरवींबोलती ॥ १५ ॥ तिहींआपुलियेविस्पत्तीं ॥ वादवावीमाझीमन्
ती ॥ हेंचकरितसेंविनंती ॥ ग्रंथसमाप्तीन्याचया ॥ १६ ॥ वंदूंआचार्यशंकरू ॥ जोकांग्रंथार्थविवेकचतुरू ॥ सारूनिकर्मठतेचाविचारू ॥
प्रबोधदिनकरूप्रकाशला ॥ १७ ॥ इतरहीटीकाकार ॥ काव्यकर्तेपरमचतुर ॥ त्यांचेचरणींनमस्कार ॥ ग्रंथींसादरतिहींव्हावें ॥ १८ ॥ वं
दूंप्राकृतकवेश्वरू ॥ निवृत्तिप्रमुखज्ञानेश्वरू ॥ नामदेवचांगदेववटेश्वरू ॥ ज्याचेंभाग्यथोरगुरुकृपा ॥ १९ ॥ जयांचेग्रंथपाहातां ॥ ज्ञा
नहोयप्राकृतां ॥ नयाचेचरणींमाथा ॥ निजात्मतानिजभावें ॥ २० ॥ संस्कृतग्रंथकर्ते तेमहाकवी ॥ मीप्राकृतीकायउणिवी ॥ नवीजुनी
ह्मणावीं ॥ केसेनकेविंसुवर्णसुमनें ॥ २१ ॥ कपिलेचेंह्मणावेंक्षीर ॥ माइतरांचेंकायनीर ॥ वर्णास्वादेंयेकचिमधुर ॥ दिसेसाचारसारिखें
॥ २२ ॥ जेंपाविजेसंस्कृतअर्थें ॥ तेंचिलाभेप्राकृतें ॥ तरिनमनावयायेथें ॥ विषमचित्तेंतेंकायी ॥ २३ ॥ कींनिरंजनींवसलारावो ॥ तरितो
निसेवकांपावनठावो ॥ तेथेंसेवेसिनवचतांपाहाहो ॥ दंडीरावोनिजभृत्यां ॥ २४ ॥ कांदुर्बळआणिसमर्थ ॥ दोहींसरायेंघातलाहात ॥
तरिंदोघांसितेंथ ॥ सहजचिहोनसमसाम्य ॥ २५ ॥ देशभाषावेभवें ॥ प्रपंचपदार्थीपालटलीनावें ॥ परिरामकृष्णादिनामनव्हे ॥ भा
षावैभवेंपालटू ॥ २६ ॥ संस्कृतवाणीदेवेंकेली ॥ प्राकृतकायचोरापासोनिझाली ॥ असोयाअभिमानभुली ॥ वृथाबोलीकायकाज ॥
२७ ॥ आत्तांसंस्कृताकिंवाप्राकृता ॥ भाषाझालीजेहरिकथा ॥ तेपावनचितत्वता ॥ सत्यसर्वथामानावी ॥ २८ ॥ वंदूंभानुदासआतां ॥
जोकांपित्याचामहापिता ॥ ज्याचेंनिवंशभगवंता ॥ झालासर्वथाप्रियकर ॥ २९ ॥ जेणेंबाळपणींआकळिलाभानु ॥ स्वयेंझालाचिद्भानु
॥ जिंतोनमानाभिमानु ॥ भगवंतान्वयस्वयेंझाला ॥ ३० ॥ जयाचीपदबंधप्राप्ती ॥ पाहोंआलाश्रीविठ्ठलमूर्ती ॥ कानिंचेंकुंडलजगाजोती
॥ करितांरातीदेखिला ॥ ३१ ॥ तयाभानुदासाचाचक्रपाणी ॥ तयाचाहीसुतसुलक्षणी ॥ तयासिसूर्यनामदेउनी ॥ निर्जीनिजहोऊनिठे

ला॥३२॥नयासूर्यप्रभाकिरणीं॥मानेंप्रसवलीरुक्मिणी॥ह्मणोनरखुमाईजननीं॥आह्मान्मागुनीसाचची॥३३॥हेग्रंथारंभकळा
॥वंदिलापूर्वजमाळा॥धन्यनिजभाग्याचीलीळा॥आलेंवैष्णवकुळाजन्मोनी॥३४॥तेंवैष्णुवकुळींकुळनायकु॥नारदप्रल्हादसन
कादिकु॥उद्धवअक्रूरश्रीशुकु॥वसिष्ठादिकुनिजभक्त॥३५॥तेवैष्णवसकळ॥ग्रंथार्थीअवधानशिळ॥ह्मणोनिवैष्णवकुळमाळ॥वं
दिलीसकळग्रंथार्थीं॥३६॥उपजलोंजांनियागोत्रा॥नमनतयाविश्वामित्रा॥जोकांप्रतिसृष्टिचाधात्रा॥गायत्रीमंत्रामहत्व॥३७॥जो
उपनिषद्विवेकी॥तोवंदिलायाज्ञवल्की॥जोकविकर्तव्यातेंपोखी॥कृपापियुखर्षांवर्षोनी॥३८॥नमनभृनमाथाअशेखा॥तेणेंविश्वां
भरुझालासखा॥ह्मणोनिग्रंथारंभुदेखा॥आलानंदकासमत्वासी॥३९॥आतांनमूंदत्तात्रेया॥जोकांआचार्याचाआचार्या॥तेणेंप्रव
र्तविलेंग्रंथकार्या॥अर्थवावयानिजबोधु॥४०॥तोशब्दानंदावितु॥अर्थुअर्थेंप्रकाशवितु॥मगवक्तेपणाचामातु॥स्वयेंवदवितुय
थार्थ॥४१॥तोह्मणेश्रीभागवत॥तेंभगवंताचेंहृद्गत॥त्यासीचहोयप्राप्त॥ज्याचेंनिरंतरचित्तभगवंतीं॥४२॥तेंहेंज्ञानकल्पादी॥च
तुःश्लोकपदबंदीं॥उपदेशिलासद्बुद्धी॥निजात्मबोधींविधान॥४३॥नवलनयाचासद्भावो॥शब्दमात्रेंझालाअनुभवो॥वापसद्गुरु
कृपापाहाहो॥केलानिःसंदेहोपरमेष्ठी॥४४॥तोचतुःश्लोकींचाबोधु॥गुरुमार्गेंआलाशुद्धु॥तेणेंउपदेशिलानारदु॥अतिप्रबुद्धभावा
र्थीं॥४५॥तेणेंनारदुनिवाला॥अवघाअर्थमयचिझाला॥पूर्णपरमानंदेंधाला॥नाचोंलागलानिजबोधें॥४६॥तोब्रह्मवीणावाहातु
॥ब्रह्मपदेंगातगातु॥तेणेंब्रह्मानंदेंनाचतु॥विचरेडुल्लतुभूमंडळीं॥४७॥तोआलासरस्वतीतीरा॥तंवदेखिलेंव्यासऋषीश्वरा॥जोसं
शयाचियापुरा॥अतिदुर्धरमाजीपडिला॥४८॥वेदार्थसकळप्रमाणपुराण॥व्यासेंकेलेंनिर्माण॥परितोनपावेचिआपण॥निजस
माधानस्वहिताचें॥४९॥तोसंशयसमुद्रांतु॥पडोनिहोतावुडतु॥तेथेंपावलाब्रह्मसुतु॥नाभीह्मणतुकृपाळू॥५०॥तेणेंएकांतींने
ऊनदेख॥व्यासासकेलेंयेकमुख॥मगदाविलेचारीश्लोक॥भवमोचकनिर्दुष्ट॥५१॥तेंसूर्यातेंनदाखवुनी॥गगनातेंहिचोरुनी॥

कानातें परतेसारुनी॥ठेला उपदेशोनि निजबोधें॥५२॥ तेंनारदाचें वचन॥ करितसंशयाचें दहन॥ तंव व्यासासि समाधान॥ स्वरू
पं पूर्ण होंसरलें॥५३॥ मगश्रीव्यासें आपण॥ भागवत दशलक्षण॥ शुकासि उपदेशिलें जाण॥ निजबोधें पूर्णसार्थकु॥५४॥ तेणें शुक
ही सुखावला॥ परमानंदें निवाला॥ मग समाधिस्थ राहिला॥ निश्चळ ठेला निजशांती॥५५॥ तेथें स्वभावें कीजाण॥ समाधि आली स
माधाना॥ मग परीक्षितिनिचिया सदना॥ अवचटें जाणा तो आला॥५६॥ पाहा बापरीक्षितीचा अधिकारू॥ तंव कलीसि केला तेणें मारू
॥ तरि धर्माहूनि दिसे थोरू॥ अधिकारू पैं याचा॥५७॥ कृष्ण असतां धर्म ज्याला॥ पाठीं कलिभेणें तो पळाला॥ परि हा कलिनिग्रहा निगं
ला॥ धर्माहूनि भला थेंयें अधिक॥५८॥ अर्जुनवीर्य परंपरा निर्व्यंग॥ सुभद्रा माता महिचें गर्भलिंग॥ तो अधिकार रत्न उपलिंग॥ ज्यासि
रक्षिता श्रीरंग गर्भी झाला॥५९॥ गर्भीच असतां ज्यासि जाण॥ स्पर्शों न शके शस्त्र द्रोण॥ त्याचा अधिकार पूर्ण॥ सांगावया कोण समर्थ॥
॥६०॥ जेणें रक्षिलें गर्भाप्रती॥ त्यां निरीक्षी सर्वभूतीं॥ यालागिं नावें परिक्षिती॥ अगाधस्थिती नामाची॥६१॥ तो अभिमन्याचा परिक्षि
ती॥ ज्याचेनि भागवताची ख्याती॥ घातली त्रिजगती॥ परमार्थपोहे॥६२॥ अंगीं वैराग्य विवेकु॥ ब्रह्मालागिं त्यक्तोदकु॥ तया देखोनि
निश्री शुकू॥ अत्यंत निकु सुखावला॥६३॥ बापको पुब्राह्मणाचा॥ शापें अधिकारु ब्रह्मज्ञानाचा॥ तयाचा चरणीं कायावाचा॥ निजभावा
चा नमस्कारु॥६४॥ ब्रह्मा हूनि ब्राह्मण थोरू॥ हें मी च काय फार करू॥ जयाचा अद्यापी श्रीधरू॥ चरणांकु मिरवितु॥६५॥ म्हणोनि ब्र
ह्माचा देव ब्राह्मणू॥ हा सत्य माझा पणू॥ यालागिं वेदरूपें नारायणु॥ उदरा येऊनि वाद विला॥६६॥ म्हणोनि ब्रह्मण सुदेव॥ हें ब्रह्मीचें नि
जावेव॥ येथें न भजती ते मंददैव॥ अतिनिर्दैवी अभाग्य॥६७॥ ब्राह्मण म्हणता पावानवलाची॥ तिहीं आज्ञाधारकु केला देवां॥ प्रतिमा प्र
तिष्ठेसि पाहा वो॥ प्रगटे आयुर्भावो मंत्रमात्रें॥६८॥ तंव संत म्हणती काय पाहावें॥ जें स्तवनीं रचिसी भावें॥ तेथें प्रमेय कां दिसती चनवें॥
माहित्य नाथ वेंसाचार॥६९॥ गणेशु आणि सरस्वती॥ बैसविलीं एके पंक्ती॥ तेसीच संतस्तवनी स्तुती॥ ऐक्य घर्ते तवदलासी॥७०॥ पाटीकु

ळआणिकुळदेवता॥स्तवनींवदलासजेकथा॥तेऐकतांचिचित्तचिंता॥विसरेसर्वथाश्रवणेंसी॥७१॥जोसद्भावेंसंतचरणीं॥तोचिभाव
ब्राह्मणीं॥सुखीकेलेंगुरुस्तवनीं॥धन्यवाणीपैंतूझी॥७२॥तरितुझेनिमुखेंजनार्दन॥स्वयेंवदताहेआपण॥हेंबोलतांचिखुण॥कळ
लीसंपूर्णआह्मासी॥७३॥चढतेंप्रमेयाचेंभरतें॥तेंनाचेकआवरोनिचित्तें॥पुढीलकथानिरूपणातें॥करींनिश्चितआरोहण॥७४॥वि
सरलोंहोतोंहाभावो॥परिभलादिधलाआठवो॥याचिलागींसद्भावो॥तुमचेचरणींपाहाहोठेविला॥१७५॥उणेदेखालजेंजेथें॥तेंहातें
करावेंपुरतें॥सज्जनामाजीसरतें॥करावेंमातेंग्रंथार्थसिद्धी॥७६॥तेह्मणातीभलाभलारेनेटका॥बरवीआणिलीआयाग्रंथपरिटिका
आतांसंस्कृतावरीटिका॥कविपोरवकावदेंघेहिला॥७७॥याचबोलावरिमाझाभावो॥ठेऊनिपावलोंपायांचाठावो॥तरिआज्ञामारि
खाप्रस्तावो॥करिनपाहाहोकथेचा॥७८॥तरिनैमिषारण्यआंतु॥शौनकादिकांप्रतिमातु॥सुतअसेसांगतु॥गतकथार्थुअन्वयां॥
७९॥मागांदाहावेस्कंदींजाण॥कथाजाहालीनवलक्षण॥आतांमोक्षाचेंउपलक्षण॥सांगेश्रीकृष्णएकादशीं॥८०॥जोचंदाक
र्षीचापूर्णचंद्र॥जोयोगज्ञानमरेंद्र॥तोबोलताझालाशुकयोगेंद्र॥परिसतानरेंद्रपरिक्षिती॥८१॥तवपरिक्षितीह्मणेस्वामी॥न
याचिलागींत्यक्तोदकमी॥तेचिकृपाकेलीतुह्मी॥तरिधन्यआह्मीनिजभाग्यें॥८२॥अगाधहेंमोक्षकथा॥येथेंज्यासिमुमुक्षुअ
वस्था॥तिहींपायोदेऊनिअभिमानाचेमाथां॥रिघावेंसर्वथाश्रवणाद्वारीं॥८३॥भीतरीनेऊनियांकान॥कानींद्यावेंनिजमन॥अव
धानाकरोनिसावधान॥कथानुसंधानधरावें॥८४॥बहुतअवतारींअवतरलादेवो॥परियाअवतारिंचानवलावो॥देवांनकळे
अभिप्रावो॥अगम्यपाहाहोहरिलीला॥८५॥उपजतचिमायेवेगळा॥वादिन्नलास्वयेंस्वलीला॥बाळपणीमूर्त्तीचासोहळा॥पू
तनादिसकळानिजांगेंअर्पी॥८६॥मायेसिदाविलेंविश्वरूप॥गोपाळांदाविलेंवैकुंठद्वीप॥परिगोवळेपणाचेंरूप॥नेदीचअल्प
पालटों॥८७॥बाळबळियातेंमारी॥अचाटकृत्येंजगादेखतांकरी॥परिबाळपणाचीबाहेरी॥तिळभरीनव्हेची॥८८॥क्रमआ-

णिचोरीकरी॥ देवोआणिव्यभिचारी॥पुत्रकलत्रआणिब्रह्मचारी॥ हेंहीपरीदारवर्विलीं॥८८॥अधर्में वाढविला धर्म॥अकर्मेंतारि
लेंकर्म॥अनेमेनेंमिला नेम॥अतिनिःशिमनिर्दृष्ट॥८९॥तेणेंसंगेंचिसोडिलासंगु॥भोगें वाढविला योगु॥ त्यागेवीणकेलात्यागु॥
अतिअव्यंगनिर्दोष॥९०॥ कर्मेंदांव्हावयाबोधु॥कर्मजाड्याचेंतोडिलेभेदु॥भोगामाजीमोक्षपदू॥ दाविलेंविषदप्रकटकरुनी
॥९१॥भक्तिभुक्तिमुक्ती॥निर्हांकेलीयेकपंक्ती॥कायवानूंयाचीख्याती॥रवावूनमातीस्वरूपदावी॥९२॥ त्याचिया परमात्मचरि
त्रा॥ तुजसांगेनपरमपवित्रा॥परिनिजबोधाचारवरा॥या अवतारींपुरा पवाडु केला॥९३॥एकादशाच्यातात्पर्यार्थीं॥साक्षेपें
सविस्तारें मुक्ती॥ बोलिलासे आद्यंतीं॥परमात्मास्थितीनिजबाधू॥९४॥ तेथें नारदवसूदेवाप्रती॥संवादुनिर्मीजायंती॥सां
गीतलीकथासंगती॥संक्षेपस्थितीयानाव॥९५॥तेंचिउद्धवाची परमप्रीती॥नानादृष्टांतेंउपपत्ती॥स्वमुखेंबोलिलाश्रीप
ती॥तेकथानिश्चितीसविस्तर॥९६॥दशमीनिरोधलक्षण॥मागांकेलेंनिरूपण॥जेथेंधराभारअधर्मजन॥निर्दळीश्रीकृष्ण
नानायुक्ती॥९७॥ज्यांचेनिअधर्मभारेंक्षिती॥सदाआक्रंदतहोती॥जीचासाह्यश्रीपती॥पूर्णब्रह्मस्थितीअवतरला॥९८॥
दुष्टदैत्यआणिदानव॥धराभारराजेसर्व॥वधिताझालाश्रीकृष्णदेव॥तोगतकथाभावशुकसांगे॥९९॥ ॥श्रीबादराय
णिरुवाच॥ ॥श्लोक॥ ॥कृत्वादैत्यवधंकृष्णःसरामोयदुभिर्वृतः॥भुवोऽवतारयद्भारंजविष्ठंजनयन्कलिम्॥१॥ ॥
टीका॥ ॥पूर्णब्रह्मस्वयेंश्रीकृष्ण॥बळीबळराममलोकरमण॥निधडेयादवमेळऊनिजाण॥दैत्यनिर्दळश्रीकृष्णेंकेलें॥
२००॥जेयादवांसिनयेतवधीं॥तेथेंश्रीकृष्णकरीबुद्धी॥सरवेस्वजनगोत्रसंबंधीं॥कलहउपपादीअतिघोर॥१॥उतरावयाधरा
भारू॥कलहमिसेंसारंगधरू॥मारवीकौरवभारू॥पंडुकुमरुक्षोभउनी॥२॥ ॥श्लो०॥ ॥येकोपिताःसुबहुपांडुसुताःसपत्नै
र्दुर्द्यूतहेलनकचग्रहणादिभिस्तान्॥कृत्वानिमित्तमितरेतरतःसमेतान्हत्वानृपान्निरहरत्क्षितिभारमीशः॥२॥ ॥टीका॥

दुष्टकर्मी अतिघोर ॥ ज्यांचा सेनाधराभार ॥ ते घधार्थ करावया एकभ ॥ कलहाचें अ(ख)उपपादा ॥ ३ ॥ येणें श्रीकृष्णासंकल्पा दृष्टें अ॰
॥ हे सरले कपटफांसे ॥ तेणें कपटें घांधून केसे ॥ वधवी अनासें कौरव भार ॥ ४ ॥ जगीं द्यूत रचों ळजे दुष्टें ॥ तें हि आरंभिलें कपटें ॥ ध १
र्मावरी फांसे रचोंट ॥ घालिती हृदें दुर्बुद्धी ॥ ५ ॥ बाळे भोळे अज्ञानजनीं ॥ ते हि गांजिती नाधर्मपत्नी ॥ ते साचचि धर्माची मानिनी ॥ अ
णिली बांधोनि सभेमाजी ॥ ६ ॥ दुःसनें धरिले वेणीकच ॥ तेणें घोर्दिली कचकच ॥ तें कर्म त्याचें त्यासीच ॥ भंवलें साच त्याभों वतें
॥ ७ ॥ चनीं कोणा हि कोण नागर्वी ॥ तो नागोवा राजा आणवी ॥ सभेसि राजा उगाणर्षी ॥ ते मृत्युचीपदवी मस्तका आली ॥ ८ ॥ अन्य
ये वीणना गवीरावो ॥ तैं धांवणियां धांवे देवो ॥ द्रौपदी वस्त्राहरण पाहा हो ॥ मुख्य अन्यावो हा कौरवांचा ॥ ९ ॥ अग्निदानें गरदा
नें ॥ धनदारा अपहारणें ॥ घाला घालोनि मारणें ॥ शस्त्रपाणी होणें यथार्थ ॥ १० ॥ अवज्ञा आणि हेळणा ॥ दुरोक्ती जें धर्मछळणा ॥ हें
निमित्यासि कारण ॥ केलें संपूर्ण श्रीकृष्णें ॥ ११ ॥ पतिव्रतेचें वस्त्राहरण ॥ तेणें तत्काळ पावे मरण ॥ हेंच कलहाचें कारण ॥ कुळ
निर्दळण येणें कर्में ॥ १२ ॥ ऐसा जो धर्माचा विरोधी ॥ त्यासि देवो अवश्य वधी ॥ या लागिं पांडवांचि ये बुद्धी ॥ अत्युग्र निश्चलद्वी उपज
वी कोपु ॥ १३ ॥ भूभारहरणचरित्र ॥ सरवे स्वजन सुहृद गोत्र ॥ शास्त्र विवेकी अति पवित्र ॥ त्या माजी विचित्र उपजवी कलहो ॥
॥ १४ ॥ धराभार हरावया गोविंदु ॥ कळवळियाचे सरवे बंधु ॥ करविला तेथ गोत्रवधू ॥ साद्यसंबंधु राजभरेसी ॥ १५ ॥ ॥ श्लो॰
॥ भूभारराजपृतना यदुभिर्निरस्य गुप्तैः स्वबाहुभिरचिंतयदप्रमेयः ॥ मन्ये ऽवनेर्ननु गतो ऽप्यगतं हि भारं यद्यादवं कुलमहो ह्यवि
षह्यमास्ते ॥ ३ ॥ ॥ टी॰ ॥ ॥ ऐसे पक्षपाती राजे अपार ॥ अमित सेना धराभार ॥ मारविले अकर्माकार ॥ निमित्यांतर कलहाचें
॥ १६ ॥ पृथ्वीचे अधर्म सेनासंभार ॥ शोधशोधूनि राजे मारिले अपार ॥ परि उतरला धराभार ॥ हे सारंगधर न मनीच ॥ १७ ॥ यादव करूनि ६
अतुर्बळी ॥ नाना दुष्ट मर्दिले सकळी ॥ परि यादव राहिले प्रबळी ॥ हें न मनीच केवळ श्रीकृष्ण ॥ १८ ॥ न होतां यादवांचें निर्दळण ॥ तुत्ते

धराभारसंपूर्ण॥ऐसेंमानिता झाला श्रीकृष्ण॥कुळनिर्दळण तोचिंती॥१९॥अग्निकर्पूर रखाऊनिवाढे॥ कापुरांतीअग्नि हीउडे॥
तैसेंयादवांचेंअतिगाढें॥आलेंरोकडेंनिदान॥२०॥केळीफळे तंववाढे वाढी॥फळपाकेंमाळीझाडतोडी॥ तैशीयादवकुळाचीशी-
गगाढी॥वाढलीरोकडीमरणार्थ॥२१॥फळपरिपाकेंपरमळी॥ तेंघेऊनिजायमाळी॥तैशींस्वकुळफळेंवनमाळी॥ न्यावयातत्का-
ळींस्वयेइच्छी॥२२॥अनंतबाहूप्रतापें॥यादववाढलेश्रीकृष्णकृपे॥तोचिनिधानाचेसंकल्पें॥काळरूपेंक्षोभला॥२३॥अतुर्ब-
ळीअतिप्रबळ॥वाढलेंजेंयादवकुळ॥तेवीरदेखोनिसकळ॥असाध्यकेवळश्रीकृष्णा॥२४॥ ॥श्लो०॥ ॥नैवान्यतःपरिभवो
ऽस्यभवेत्कथंचिन्मत्संश्रयस्यविभवोन्नहनस्यनित्यम्॥अंतःकुलंयदुकुलस्यविधाययेणुस्तंबस्यवन्हिमिवशांतिमुपैमिधा-
म॥४॥ ॥टी०॥ ॥मजगेलियानिजधामा॥हेंचिप्रवर्त्ततीलअधर्मा॥श्रियोन्नतआणिगर्वमहिमा॥मुख्यअकर्मानिजहेतु॥
२५॥हेमहद्भळेंअतिप्रबळ॥अतिरथीझालेसकळ॥अप्रतिमल्लदिग्मंडळ॥यातेंदमिताकेवळमीयेक॥२६॥ हेनाटोपती इंद्रा-
दिदेवा॥दैत्यराक्षसांकांदानवां॥शेखींनिर्दाळावयायादवां॥मागुतेंमजतेव्हांपडेयेणें॥२७॥ तरिआतांचिआपुलेदृष्टी॥कु-
ळबांधूंकाळगांठी॥ऐसाविचारजगजेठी॥निश्चयपोटींदृढधरी॥२८॥यदुवंशाघंशजाळी॥पादलाश्रीकृष्णकृपाजळीं॥तेथेंअव-
कृपेचीइंगळी॥ऋषिशापमेळींकपटेंपडली॥२९॥तेमुळीपेटलीश्रीकृष्णसंकल्पें॥धडाडलीब्रह्मशापें॥तेस्वजनविरोधरूपें॥
काळाग्निकोपेंनासिली॥३०॥ ऐसेंयादवकुळनिर्दळण॥करूनिस्वयेंश्रीकृष्ण॥निसुरनिजधामागमन॥स्वलीलाआपणक-
रूंइच्छी॥३१॥ ॥श्लो०॥ ॥एवंव्यवसितोराजन्सत्यसंकल्पईश्वरः॥शापव्याजेनविप्राणांसंजन्हेस्वकुलंविभुः॥५॥ ॥टी०
यापरीआपुलेंकुळ॥नासूंआदरिलेंतात्काळ॥हाचिविचारअढळ॥केलासमूळकुळक्षयार्थ॥३२॥हेंचिकार्यहोयकैसें॥तो
विचारिलेंजगदीशें॥ब्रह्मशापाचेनिमिसें॥कुळअनायासेंनासेल॥३३॥ इतुकेंजव हेंसिद्धीजाय॥तैंसरलेंअवतारकृतकार्य

ा. मगस्वधामायदुवर्य॥जाऊं पाहेस्वलीळा॥३४॥लीलाविग्रहीसुंदरपूर्ण॥गुणकर्मक्रियाअतिपावन॥जगदोद्धारश्रीकृष्ण॥ब्रह्म अ
पूर्णपूर्णत्वें॥३५॥ ॥श्लो०॥ ॥स्वमूर्त्यालोकलावण्यनिर्मुक्त्यालोचनंनृणाम्॥गीर्भिस्ताःस्मरतांचित्तंपदैस्तानीक्षतांक्रियाः १
॥६॥ ॥टी०॥ ॥जोसकळमंगळांमंगळपूर्ण॥जोकांगोकुळींकामरमण॥मोक्षाचेंतारूंस्वयेंश्रीकृष्ण॥ज्याचेंबरवेपणअलौ
लिक॥३६॥जोभक्तकामकल्पद्रुम॥मनोहरमेघःश्याम॥ज्याचेंत्रिलोकींदाटुगेंनाम॥स्वयेंपुरुषोत्तमशोभतु॥३७॥श्रीकृष्णाच्
यासौंदर्यापुढें॥लक्ष्मीभुलोनिझालीवेडें॥मदनपोटाआलेंबापुडें॥तेथेंकोणीकडेइंद्रचंद्र॥३८॥ज्याचेंत्रैलोक्यपावनकाम॥
जोकरीअकरांतेंभस्म॥तोबोलिजेअवाप्तकाम॥भक्तांसुगमसर्वदां॥३९॥त्रैलोकींचेंबरवेपण॥भुलोनिकृष्णापाशींआलें
जाण॥नानाकृष्णालेशेंबरवेपण॥शोभेसंपूर्णतिहिंलोकीं॥४०॥जोसकळसौंदर्याचेंशोभा॥जोलावण्याचाअतिवालंभा॥
ज्याचियाअंगसंगप्रभा॥आणिलीशोभाजगासी॥४१॥जोहरिखत्वाचासोलींवहरिख॥कींसुखाचेंजेंपरमसुख॥ज्याचे
निविश्रांतीदेख॥होयअत्यंतिकविसावा॥४२॥तोअमूर्तिमूर्तिधारणु॥कींसकळलोकलावण्यु॥शोभाशोभवीश्रीकृष्णु॥
सौभाग्यसंपूर्णसाजिरा॥४३॥घृतथिजलेंकींविघुरलें॥परिघृतपणानाहींमुकलें॥तेविंअमूर्तमूर्तविसावलें॥परिसंचलेंपर
ब्रह्म॥४४॥तयासिदेखिलीयाचीपुरे॥देखादेखीदेखणासरे॥पाहातेंपाहाणेंसिमाघारें॥ठाजोनिवोसरेसलज्ज॥४५॥दृष्टी
घालीदेदेकर॥आपणआपुलेंसेजार॥होवोनियांपरात्पर॥सुखाचेंसारश्रीकृष्णारूपीं॥४६॥श्रीकृष्णाचीचाखिल्यागोडी॥र
सस्वादुरसनानसोडी॥जोजाणेचाखणेपणाचीगोडी॥चाखणेदवडीचाखोनी॥४७॥नवल्तेथिंचेंगोडपण॥अमृतहीफिकें
केलेंजाण॥यापरीरसनाआपण॥हरिरसीं पूर्णसुखावे॥४८॥लागतांश्रीकृष्णाचासुवावो॥अवघासंसारचिहोयवावो॥से
वितांश्रीकृष्णसुगंधवावो॥घ्राणपाहाहोआननावडे॥४९॥वासस्रुवासुस्मन॥घ्रेयघ्राता आणिघ्राण॥कृष्णमकरंदें ७

जाण॥ विश्रांती संपूर्ण स्वयें येती॥ ५०॥ जयाचेनि अंगस्पर्शें॥ देहे देही देहपणें नासे॥ आंग चि आंगा तें कैसें॥ विसरे आपैसें देह
बुद्धी॥ ५१॥ कठिण कठिणपणें गेलें॥ मृदाचें मृदुपण ही नेलें॥ कृष्णस्पर्शें ऐसें केलें॥ स्पर्शा चें ठेलें स्पर्शत्व॥ ५२॥ तयाचेनि पठणें वाच
॥ ठावो वाच्य वाचकाचा॥ नेति शब्दें पुसोनि साचा॥ करी शब्दाचा निःशब्दु॥ ५३॥ बोलु बोलणें चि ठेलें॥ बोलतें नेणों काय झालें
॥ कृष्णशब्दें ऐसें केलें॥ वाचेनें नेलें वाचकत्व॥ ५४॥ चित्त चिंतितां चि पाये॥ चित्तपणा विसरोनि जाय॥ मग निश्चित्तपणा राहे॥ कृ
ष्णाचरणीं निवांत॥ ५५॥ चित्त चिंता चिंतन॥ तिन्ही ची नुरे आठवण॥ चिंतितां चि श्रीकृष्णचरण॥ ब्रह्म परिपूर्ण निज चित्त॥ ५६॥
न वलतयाचा पराक्रम॥ पाहातां पारुखे कर्माकर्म॥ मग कर्म कर्ता क्रियाभ्रम॥ करी निभ्रम पदरजें॥ ५७॥ पाहा पाउलाचा माग॥
तुटतां कर्माकर्माचे लाग॥ कर्माचें मुख्य माया अंग॥ ति चा विभाग उरों नेदी॥ ५८॥ गाईमागिलीं कृष्णपाउलें॥ पाहातां कर्म कर्तें नसीं
गेलें॥ अकर्म म्हणणें नाहीं उरलें॥ ऐसें कर्म केलें निष्कर्म॥ ५९॥ जयाचेनि कीर्तिश्रवणें॥ श्रोता नुरे श्रोतेपणें॥ वक्ता पारुखे वक्तेपणें॥
श्रवणें पावन परब्रह्म॥ ६०॥ ॥श्लो०॥ ॥आच्छिद्यकीर्तिं सुश्लोकां वितत्य ह्यंजसा नु कौ॥ तमोऽनया तरिष्यंतीत्यगात्स्वं पदमीश्व
रः॥ ७॥ ॥टी०॥ ॥या परी उदारकीर्ती॥ थोर केली अवताररव्याती॥ जेणें जडजीव उद्धरती॥ श्रवणें त्रिजगती पावन होय॥ ६१॥
स्वधामा गेलिया चक्रधरु॥ मागां नरावया संसारु॥ कृष्णकीर्ति सुगम तारु॥ ठेऊनि श्रीधरु स्वयें गेला॥ ६२॥ न बुडत्याता रुवाची
स्थिती॥ बुडऊं नेणे कल्पांतीं॥ श्रवणें तरलें नेणों किती॥ पुढें ही तरती श्रद्धाळू॥ ६३॥ श्रीकृष्णकीर्तिचें तारूं॥ घालितां आटे भवसाग
रू॥ नेथें कोरडा पाउलें उतारू॥ श्रवणार्थीं नरु स्वयें लाहे॥ ६४॥ जे कृष्णकीर्ती करिती पठण॥ त्याचा संसार असि पडे शून्य॥ कीर्ति-
वंत ते अतिपावन॥ त्यातें सुरगण वंदिती॥ ६५॥ आदरें पढतां श्रीकृष्णकीर्ती॥ पायां लागती चारी मुक्ती॥ त्याचेनि पावन त्रिजगती
॥ परमनिवृत्ती हरिनामें॥ ६६॥ श्रीकृष्णकीर्तिनामाक्षरें॥ रिघतां चि श्रवणद्वारें॥ भीतरील तम येकसरें॥ निघे बाहेर गजबजोनी॥ ६७

तंवकृष्णकीर्तिकथागजरीं॥ नमामिदावनुरेचिबाहेरी॥ धाकेंचिनिमेसपरिवारीं॥ कृष्णकीर्तिमाझारीपरमानंदें॥६८॥ कृष्णकीर्तिप्र अ०
लापप्रकाशें॥ संसारकृष्णमयदिसे॥ कीर्तिकीर्तिमंताऐसें॥ तेंअनायासेंनिजसुख॥६९॥ जोदेखिलियादेखणेंसरे॥ जोचाखिलिया १
चाखणेंपुरे॥ जोऐकियाऐकणेंवोसरे॥ जोचिंतिलियासुरेचित्तवृत्ती॥७०॥ ज्यासिझालियाभेटी॥ भेटीसिनपडेतुटी॥ ज्यासिबोल
नांगोठी॥ पडेमिठीपरमार्थी॥७१॥ ज्यासिदिधलियाखेव॥ खेवाचीपुरेहांव॥ ज्याचेंघेतांचिनांव॥ नाशेसर्वमहाभय॥७२॥ तोस
त्यसंकल्पईश्वरू॥ स्वलीलाअसेसर्वेश्वरू॥ स्वपदासिसारंगधरू॥ अनिसत्वरुनिघाला॥७३॥ ॥राजोवाच॥ ॥श्लो०॥ ॥ब्र
ह्मण्यानांवदान्यानांनित्यंवृद्धोपसेविनाम्॥ विप्रशापः कथमभूद्वृष्णीनांकृष्णचेतसाम्॥८॥ ॥टी०॥ ॥आदरेंपुसेपरिक्षि
ती॥ यादवविनीतविप्रभक्ता॥ त्यासिशापघडेकैसियारीती॥ सांगमजप्रतीयोगेंद्रा॥७४॥ यादवदानेंअतिउदार॥ राजेहाऊनि
परमपवित्र॥ ब्राह्मणसेवेतत्पर॥ आज्ञाधरकृष्णाचे॥२७५॥ यादवसदाकृष्णायोगेंसी॥ नित्यसाधूयादवांपासीं॥ तेथेंचिवसे
नारदऋषी॥ शापयादवांसिघडेकैसा॥७६॥ दक्षशापनबाधीकृष्णापाशीं॥ म्हणोनिनारदवसेद्वारकेसी॥ तोचिश्रीकृष्णअ
सतांआंगेंसी॥ शापयादवांसिघडेकैसा॥७७॥ ॥श्लो०॥ ॥यन्निमित्तःसवैशापोयादृशोद्विजसत्तम॥ कथमेकात्मनांभे
दएतत्सर्वंवदस्वमे॥९॥ ॥टी०॥ ॥शापासिमूळमुख्यसंतापु॥ कैसेनिब्राह्मणाआलाकोपु॥ कोणेपरीचादिधलाशापु॥
साक्षेपरूपुसांगावा॥७८॥ यादवसमस्तसखेबंधू॥ त्यांसिप्रतिपाळीस्वयेंगोविंदु॥ येकात्मतास्वगोत्रसंबंधु॥ त्यामाजीयु
द्धभेदुघडेकैसा॥७९॥ आत्मावैपुत्रनामासि॥ हेंश्रुतिप्रमाणसर्वांसी॥ तेथेंशापबाधाकृष्णात्मजांसी॥ केविंआलेंयासिस-
त्यत्वा॥८०॥ कृष्णसंकल्पकुळनाशन॥ तोचिब्रह्मशापासिकारण॥ यालागींबाधकजाण॥ होयसंपूर्णयादवां॥८१॥ सृष्टी ८
सृजीपाळीसंहारी॥ हेंकृष्णसंकल्पमात्रेंकरी॥ तोयदुकुळनिधानीनिर्धारी॥ त्याचाअवतारथोरीशुकसांगे॥८२॥ ॥श्री

शुकउवाच॥ ॥श्लो०॥ ॥बिभ्रद्वपुःसकलसुंदरसन्निवेशंकर्माचरन्भुविसुमंगलमाप्तकामः॥आस्थायधामरममाणउदा
रकीर्तिःसंहर्तुमैच्छतकुलंस्थितकृत्यशेषः॥१०॥कर्माणिपुण्यनिवहानिसुमंगलानिगायज्जगत्कलिमलापहराणिकृत्वा॥
कालात्मनानिवसतायदुदेवगेहेपिंडारकंसमगमन्मुनयोविसृष्टाः॥११॥ ॥टी०॥ ॥रायासिह्मणेश्रीशुकु॥कर्ताकरविन
ताश्रीकृष्णायेकु॥तोशापआत्मजांतकु॥अविवेकुउपजवीस्वयें॥८३॥स्वयेंजावयानिजधामा॥थोरआवडीपुरुषोत्तमा॥या
लागिंअवशेषकर्मा॥मेघश्यामालवलाहे॥८४॥केव्हांयेईलकुलक्षवो॥हेंचिमनींधरीदेवो॥तोदेवाचानिभावो॥स्त्रीवेशेंपाहा
वोहृदमूळ॥८५॥जोकुलक्षयांचिंती॥त्याकृष्णाचीसुंदरमूर्ती॥शुकसांगेपरिक्षितीप्रती॥स्वानंदचित्तींउल्हासे॥८६॥सकळ
सौंदर्याअधिवासु॥धरोनिमनोहरनटवेषु॥लावण्यकळान्यासु॥आणीजगदीशुनिजांगें॥८७॥नवलसौंदर्याचीकुठी॥स
र्वांगींगुंतल्याजनदिठी॥कृष्णस्वरूपींपडेमिठी॥होतधरटीडोळयां॥८८॥जैशींगुळींमाशीबैसेमाशीं॥नेबिंदिठीघेरिदिठी-
कृष्णरूपासीं॥सर्वांगीं ओढोनिचौपासीं॥अहिर्निशीनसांडिती॥८९॥नयनलांचावलेलोभा॥दृष्टीसिनिघालियाजिभा॥या
परीश्रीकृष्णशोभा॥स्वानंदगाभासाकार॥९०॥तोश्रीकृष्णदेखिलाज्यादिठी॥तेपरतोनिमागुतीनुठी॥अधिकाधीकृपाळीमि
ठी॥देखेसकळसृष्टीश्रीकृष्ण॥९१॥ऐशीडोळयांआवडी॥ह्मणोनिकामिनीपरवडी॥यालागिंगोपिकांगोडी॥अतीगाढीगो
विंदीं॥९२॥कृष्णअतिसुंदरमनोरम॥ह्मणालअसेलत्यासिविषयधर्म॥तरितोअवाप्तसकळकाम॥आत्मारामश्रीकृष्ण॥९३
कृष्णअवाप्तसकळकाम॥त्यासिद्वारकागृहाश्रम॥स्त्रियापुत्रराज्यसंभ्रम॥विषयकामकांभोगी॥९४॥चहूंआश्रमाप्रकाश
कु॥त्रिलोकींकृष्णगृहस्थएकु॥तोचिब्रह्मचारीनिष्टंकु॥अतिनेटकुसंन्यासी॥९५॥कृष्णदेहींनाहींदेवबळ॥लीलाविग्रहींचि
त्कल्लोळ॥त्याचींसर्वकर्मेंपावनशीळ॥उद्धरीसकळश्रवणकथनें॥९६॥कृष्णकर्माचेंकरीजोस्मरण॥तेंकर्मतोडीकर्मबंधन॥

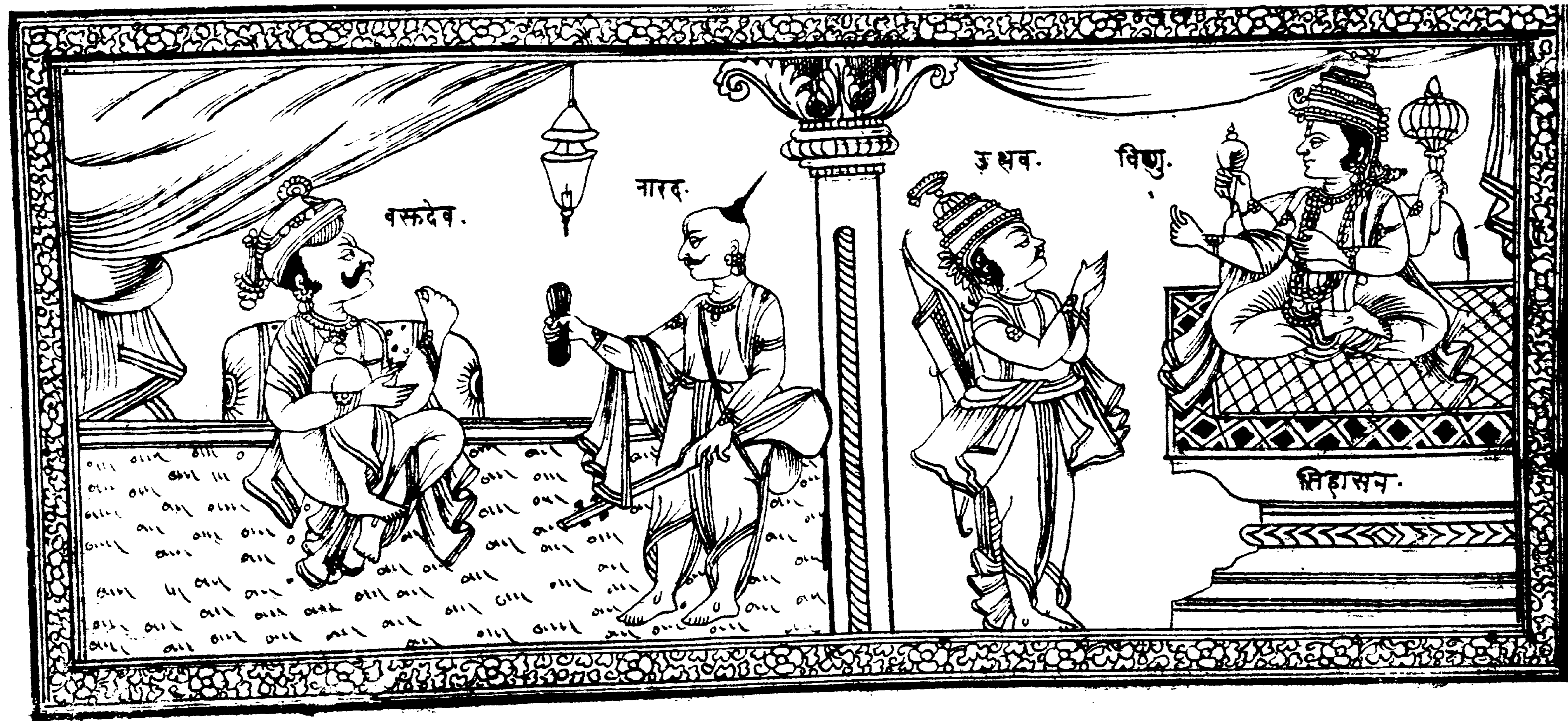
ऐसेंउदारकर्माचरण॥आचरलाश्रीकृष्णादीनोद्धरणा॥९७॥श्रीकृष्णअसेलसकाम॥ह्मणालयागिंआचरेकर्म॥ज्याचेंनामेंनिर्दाळी अ॰
सर्वकर्म॥तोस्वयेंसकामघडेकेविं॥९८॥श्रीकृष्णाचास्मरतांकाम॥स्वयेंसन्यासीहोतिनिष्काम॥सकामाचानिर्दळेकाम॥ऐसेंउदार १
कर्मआचरला॥९९॥तेणेंअवाससकळकामें॥ऐशींआचरलाअगाधकर्में॥मानवतरावयामनोधर्में॥कीर्तिमेघश्यामेंविस्तारिली
॥३००॥कैसेंकर्मसुमंगळ॥कानींपडतांचिअळुमाळु॥नासोनियाकर्ममळ॥जातीतत्काळश्रवणादरें॥१॥श्रवणेंउपजेसद्भावो॥
सद्भावेंप्रगटेदेवो॥तेणेनिर्दळेअहंभावो॥ऐशीउदारपाह्मवोहरिकीर्ती॥२॥श्रीकृष्णकीर्तिचेंस्मरण॥कांकरतांश्रवणपठण॥मा
गेंउद्धरलेबहुसाळजन॥पुढेंभविष्यमाणउद्धरती॥३॥जरिकेलियाहोतीलपुण्यराशी॥तरिअवधानहोयहरिकथेसी॥येरव्हीं
ऐकतयायेरांसी॥लागेंअनयांसिंअनिनिद्रा॥४॥जेहरिकथेसिसादर॥त्यांच्यापुण्यानाहींपार॥कृष्णेंसुगमोपावकेलाथोर॥दी
नोद्धारहरिकीर्तनें॥५॥कृष्णकीर्तनेंगर्जतांगोठी॥लाजल्याप्रायश्चित्ताचियाकोटी॥उतरल्यातीर्थाचियाउठी॥नामासाठींनिज
मोक्षु॥६॥ऐसानिजकीर्तिउदारू॥पूर्णब्रह्मसारंगधरू॥लीलाविग्रहीश्रीधरू॥पूर्णावतारयदुवंशीं॥७॥उतरलाधराभारयेथ
॥सत्यनमनीश्रीकृष्णनाथ॥यादवउरलेअतिअद्भुत॥हेहीसमस्तनिर्दाळावे॥८॥येअवतारींहृषीकेशी॥ह्मणेहेंचकृत्यउरलें
आह्मासी॥निर्दाळोनिनिजवंशासी॥निजधामासिनियावें॥९॥तोयादवांमाजीमाधव॥कार्यात्मादेवाधिदेव॥जाणोनिभविष्या
चामाव॥कायअपूर्वकरिताझाला॥१०॥नारदादिमुनिगण॥त्यासिपाचारोनिआपण॥करूंसांगेशीघ्रगमन॥स्वयेंश्रीकृष्णासा
रूपें॥११॥ज्यापासूनिसंतदूरिगेले॥तेथेंअनर्थाचेंकेलेंचाले॥हेंयादवनिधनालागिंकेलें॥लाघववाहिलेंश्रीकृष्णें॥१२॥भक्त
संतसाधूज्यांपासीं॥तेथेंरिगुनाहींअनर्थासी॥जाणेहेंस्वयेंहृषीकेशी॥येरांकोणासिकळेना॥१३॥जेथेंसंतांचासमुदावो॥तेथें ९
जन्ममरणाचाहिअभावो॥हाश्रीकृष्णाचिजाणेभावो॥तोकरीउपावोब्रह्मशापार्थ॥१४॥जेथूनिसंतगेलेदुरी॥तेथेंसघचिअनर्थ

वाजेमिरीं॥ हें जाणोनियां श्रीहरी॥ द्वारकेबाहेरि ऋषी घाली॥१५॥ ऋषिजात होते आश्रमासी॥ त्यातें लाघवी हृषीकेशी॥ तीर्थमिसें
समस्तांसी॥ पिंडारकासि स्वयें घाली॥१६॥ पिंडारका मुनिगण॥ श्रीकृष्णें धाडिले कोण कोण॥ ज्यांचें करितां निस्मरण॥ कळिका
ळ आपण भयें कांपे॥१७॥ ॥श्लो०॥ ॥विश्वामित्रोऽसितः कण्वो दुर्वासा भृगुरंगिराः॥ कश्यपो वामदेवोऽत्रिर्वसिष्ठो नारदादयः
॥१२॥ ॥टी०॥ ॥जें तपोतेजें देदीप्यमान॥ जे पूर्णज्ञानें ज्ञानघन॥ ज्यांतें सदा वंदी श्रीकृष्ण॥ ते ऋषेश्वर जाणनिघाले॥१८॥
जे गायत्रीमंत्रासाठीं॥ करूं शके प्रतिसृष्टी॥ तो विश्वामित्र महाहटी॥ तो हि उठाउठीं निघाला॥१९॥ जेथें न बाधी उष्णसीत॥ तो आ
श्रमी वसे असित॥ ज्याचेनि नामें द्वंद्वें पळत॥ तो ही त्वरित निघाला॥२०॥ जो सूर्यासि रिघोनि शरण॥ अश्वाचे कर्णीं बैसोन॥ पू
र्ण केलें वेदपठण॥ तो कण्व हि आपण निघाला॥२१॥ जो दूर्वास अत्याहारी॥ आहार सेऊन निराहारी॥ तो हि द्वारकेबाहेरी॥ त्वरें
करूनि निघाला॥२२॥ भृगुचा श्रीचरण॥ हृदयीं वाहे नारायण॥ मिरवी श्रीवत्सभूषण॥ तो भृगु हि जाणनिघाला॥२३॥ अंगिरा
स्वयें सद्बुद्धि सृष्टी॥ बृहस्पती जन्मला ज्याचे पोटीं॥ तो परमगुरु देवाचा मुकुटीं॥ तो हि उदेगमनार्थ॥२४॥ कश्यपाचा नवलगो
ठी॥ सुरनरकिन्नर जन्मले पोटीं॥ यालागिं हे कश्यपी सृष्टी॥ तो हि उठाउठीं निघाला॥२५॥ मुक्तामाजीं श्रेष्ठ भावो॥ चंदी वारया
णिला वामदेवो॥ तो हि द्वारकेहोनि पाहा हो॥ स्वयंमेवा निघाला॥२६॥ अत्री चीनवलपरी॥ तिनी देव जन्मले उदरीं॥ श्रीदत्त वं
दिजे योगेश्वरीं॥ हे अगाध थोरी अनुसयेची॥२७॥ तो स्वयें अत्रिऋषेश्वरु॥ श्रीकृष्णआज्ञा तत्परु॥ पिंडारका अनिवारत्वरू॥ प्र
याण शीघ्र तेणें केलें॥२८॥ जो श्रीरामाचा सद्गुरु॥ ब्रह्मज्ञानें अति उदारू॥ ज्याचें काठिचा प्रताप थोरू॥ लाजवादिन करूत पोते
जें॥२९॥ ऐसा जो वसिष्ठ महामुनी॥ तो कृष्णआज्ञा मानुनी॥ निघाला द्वारकेहूनी॥ शीघ्रपणीं पिंडारका॥३०॥ आणि देवर्षी ना
रदू॥ त्याचा ही अगाध बांधू॥ ज्यासि सर्वदा परमानंदु॥ अति अल्हादु हरिकीर्तनीं॥३१॥ ब्रह्मविणा अखंड वाहतु॥ ब्रह्मपदें गीत

ग॥ कांपले ऋषेश्वर॥ मर्गानि हें काय वाग्वज्र॥ अनि अनिवार सोडिलें॥ ६४॥ अरे हे भस वेळ जें बाळ॥ तें होय सकुळ कुळाकाळ॥ नि- ७
खळ त्या हाचें मुसळ॥ देखाल सकळ मंद भाग्य॥ ६५॥ ॥श्लो०॥ ॥तच्छ्रुत्वाते ऽतिसंत्रस्ता विमुच्य सहसोदरं॥ सांबस्य ददृशुस्त १
स्मिन्मुसलं कुलनाशनं॥ १७॥ ॥टी०॥ ॥ऐकूनि शापाचें उत्तर॥ भयाभीत झाले कुमर॥ सोडूनि सांबाचें उदर॥ अनि सत्वर पाहाती॥
॥ ६६॥ तंव तें लोहमय मुसळ॥ देखते जाहाले तत्काळ॥ मग भयाभीत विकळ॥ ये काय कीं दचकोनि सकळ ठेले॥ ६७॥ नासाये
यादव कुळ॥ ऐसा श्रीकृष्णा संकल्प सबळ॥ तो चि झाला हाचें मुसळ॥ जाणतत्काळ ऋषीवाक्यें॥ ६८॥ जें जें ब्राह्मणाचें वचन॥
तें तें अन्यथा हों नेदि श्रीकृष्ण॥ ब्राह्मणाचें वेदवचन प्रमाण॥ ह्मणोनि श्रीकृष्ण सत्यत्वा आणी॥ ६९॥ देखोनि ऋषेश्वराचा कोपु
॥ ऐकोनि कुलक्षयाचा शापु॥ यदुकुमरां अति संतापु॥ भयें कंपु सूटला॥ ७०॥ ॥श्लो०॥ ॥किं कृतं मंदभाग्यैर्नः किं वदिष्यंति
नो जनाः॥ इति विह्वलिता गेहानादाय मुसलं ययुः॥ १८॥ ॥टी०॥ ॥आह्मा मंदभाग्यें करंटें॥ ऋषेश्वरु कोपविले षठें॥ निजघा
ता झालों पैठे॥ कुलक्षयो कपटें जोडिला॥ ७१॥ काय ह्मणती नगरजन॥ कां छळूं गेले हे ब्राह्मण॥ चिंताक्रांत म्लानवदन॥ मुस
ळ घेऊनि घरा आले॥ ७२॥ ॥श्लो०॥ ॥तच्चोपनीय सदसि परिम्लानमुखश्रियः॥ राज्ञ आवेदयांचक्रुः सर्वयादवसन्निधौ॥ १९
टी०॥ ॥सभेसि वसुदेव उग्रसेन॥ बळिराम आणि अनिरुद्ध प्रद्युम्न॥ यादव बैसले संपूर्ण॥ ये क श्रीकृष्ण तेथें नाहीं॥ ७३॥ स
भेसां बादि आले सकळ॥ पुढां ठेऊनि लोहमुसळ॥ शापु सांगीतला समुळ॥ मुख कमळ अति म्लानें॥ ७४॥ ॥श्लो०॥ ॥श्रुत्वा
मोघं विप्रशापं दृष्ट्वा च मुसलं नृप॥ विस्मिता भयसंत्रस्ता बभूवुर्द्वारकौकसः॥ २०॥ ॥टी०॥ ॥ऐकूनि [illegible]
॥ यादवां सूटला महाकंपू॥ मिथ्या न व्हे ब्रह्मशापू॥ भयें संतापु सर्वांसी॥ ७५॥ ऐक राया परिक्षिती॥ सकळ भविष्याची
गती॥ प्रत्यक्ष देखोनी मुसळाप्रती॥ थोर सुटली खळबळ॥ ७६॥ नगरी जाहाला हलकल्लोळ॥ यादवकुळ उरे कैसेन॥ वृत्तांन कृ

ळोंनेदिनांर्थीकृष्णाप्रती॥ विचारआपमतीनिर्द्धांकेला॥ ७७॥ ॥श्लो०॥ ॥तच्चूर्णंयित्वा मुसलं यदुराजःसआहुकः॥ समु
द्रसलिले प्राक्ष्यल्लोहंचास्यावशेषितम्॥२१॥ ॥टी०॥ ॥मगतोराजाउग्रसेन॥ तेणें लाऊनि लोह घण॥ मुसळ करोनियां
चूर्ण॥ समुद्रीं जाण घालविलें॥ ७८॥ त्यामुसळाचामध्यकवळ॥ चूर्णनव्हेचअनिप्रबळ॥ उरला वज्रप्रायकेवळ॥ तोसमु
द्रीं तत्काळझगारिला॥ ७९॥ ॥श्लो०॥ ॥कश्चिन्मत्स्योऽग्रसील्लोहंचूर्णानितरलैस्ततः॥ गुह्यमानानिवेलायांलग्नान्यास
न्किलैरकाः॥२२॥ मत्स्यांगृहीतोमत्स्यघ्नैर्जालेनान्यैःसहार्णवे॥ तस्योदरगतंलोहंसशल्येलुब्धकोऽकरोत्॥२३॥ ॥टी
का॥ ॥समुद्रलाटांचेकल्लोळ॥ तेणेंलोहाचूर्णसकळ॥ प्रभासेंलागोनिप्रबळ॥ उठिले तत्काळयेरिकारूपें॥ ३८०॥ लोह
कवळ मीनगिळी॥ त्यामीनातें समुद्रजळीं॥ अन्यत्रमच्छांसहीनजाळीं॥ मत्स्यघ्न आकळीनिजलाघवें॥ ८१॥ तोमच्छमत्स्य
घ्नविदारी॥ तंव लोह निघे त्याचे उदरीं॥ देखोनि हारिखला तो भारी॥ हें अतुडे करीं तो सभाग्य॥ ८२॥ मत्स्योदरींचें लोह जाण॥
याचें अचुक संधान॥ अगाध पारधी साधे पूर्ण॥ यालागीं बाण त्याचा लुब्धकें केला॥ ८३॥ ॥श्लो०॥ ॥भगवान्ज्ञानसर्वा
र्थईश्वरोऽपितदन्यथा॥ कर्तुंनैच्छद्विप्रशापंकालरूप्यन्वमोदत॥२४॥ ॥टी०॥ ॥कोणी न सांगतां हें परवणें॥ जाणितलें
सर्वज्ञें श्रीकृष्णें॥ परि द्विजशापअन्यथाकरणें॥ हें निजमनें स्पर्शेना॥ ८४॥ ह्मणाल हें न व्हेल त्यासी॥ पालटवेना द्विजशा
पासी॥ जेणें निमाल्या आणी गुरुपुत्रासी॥ कृष्णाकळिकाळासि नियंता॥ ८५॥ पाडूनि कळिकाळाचे दांत॥ देवकीचे गतगर्
भ आणित॥ ईश्वराईश्वरू श्रीकृष्णनाथ॥ सर्वार्थ जाणे निजसिद्धी॥ ८६॥ निन्द्रोनमोडितां तनिक्षपरी॥ मथुरा आणिली द्वा
रकेमाजरी॥ श्रीकृष्णा काय येकन करी॥ तोहि ममता न धरी कुळाची॥ ८७॥ निजकुळक्षयो जरी जाहाला॥ तरि अन्यथा
न करी ब्राह्मणबोला॥ ब्राह्मणें पापराजे संहारणी नला॥ तो न्हृदयीं धरिला पदांकु॥ ३८८॥ तेणें चि श्रीवत्सलांछन॥ सकळभू

॥श्रीकृष्णाशिरींवंदींब्राह्मण॥अन्यथानकरींब्राह्म-
षणांभूषण॥ऱ्हदयींमिरवीश्रीकृष्ण॥यालागिंपूर्णब्रह्मण्यदेव॥३८९॥
णवचन॥यालागींब्रह्मण्यदेवोपूर्ण॥वेदबंदिजनवर्णिती॥९०॥ब्राह्मणरूपेंस्वयेंश्रीहरी॥यालागिंब्राह्मणाचाकैवारी॥
कुलक्षयोजाहलाअरीं॥तरिद्विजावरीकोपेना॥९१॥ऐकोनिब्राह्मणाचाशापु॥नधरीमोहाचारवदाटोपु॥ह्मणेसिद्धिगेला
कृतसंकल्पु॥कुलक्षयानुरूपुसंतोषें॥९२॥यापरीश्रीगोविंदु॥काळरूपीमानीआनंदु॥कुलक्षयाचाक्षितिबाधू॥अ
त्यहिसंबंधुधरीना॥९३॥पूर्णसंतोषश्रीकृष्णानाथा॥पुढिलेअध्यायींज्ञानकथा॥अतिरसाळस्वानंदता॥अवधान
श्रोतामजद्यावें॥९४॥जेथेंनारदआणिवसुदेवो॥संवादहोईलसुहावो॥जनकुआणिआर्षभदेवो॥प्रश्नोत्तरींजिवा
स्वानंदुदाटे॥९५॥हेंरसाळब्रह्मज्ञानमातु॥चाखवीननिजपदार्थु॥एकाजनार्दनाविनवितु॥श्रोतेकृपाकरितुअ
र्थावबोधें॥९६॥ ॥इतिश्रीमद्भागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेपरमहंससंहितायांयेकाकारटीकायांमुस
लोपाख्यानंनामप्रथमोऽध्यायः॥१॥ ॥ग्रंथश्लोक २४ ओव्या ३९६ मिळूनएकंदरसंख्या ४२०॥ छ॥

वसुदेव.
नारद.
उद्धव.
विष्णु.
सिंहासन.

श्रीगणेशायनमः॥ ॥जयजयदेवाधिदेवा॥ भोगिसीगुरुत्वेंस्फुहावा॥ विश्वींविश्वात्मायसद्भावा॥एकपणेंजेद्वां
विलोकिसी॥१॥तेविश्वींजोविश्ववासी॥त्यातेंविश्वासीह्मणसी॥ तेणेविश्ववासीप्रसन्नहोशी ॥ तैंपायांपाशींप्रवेशु॥
॥२॥त्याचरणारविंदकृपादृष्टी॥ अहंसोहंस्फुटल्यागांठी॥ येकसरेंतुझ्यापोटीं॥उगउगीप्रवेशलों॥३॥जगालागींतूं
निजात्ममाये॥ याहेतूजवपांहोंजाये॥ तंवबापपणतुजमाजीआहे॥ अभिन्नवकायसांगावें॥४॥येथेंमातापिताजनीं॥
वेगळालीअसतीजनीं॥ तेदोनीयेककरोनी॥एकाजनार्दनीनिजतान्हें॥५॥आतांउभयस्नेहस्नेहाळा॥वाढविसीमज
बाळा॥परीनित्यनवासोहळा॥ संभ्रमआगळानिजबोधाचा॥६॥शिवशक्तीगणेश॥विश्वविष्णूचंडांशु॥ ऐसा-
अलंकारबहुवसू॥निजविलासूलेवविशी॥७॥यापरीमजनिजबाळा॥लेणींलेवविशीस्वलीला॥आणिलेइलेपणाचा
सोहळा॥पहाशीवेळोवेळांकृपादृष्टी॥८॥बालकालेववजिलेणें॥तयाचेंस्फुरवतेंकायजाणे॥तोसोहळामातेनभोगणे
तेविजनार्दनेभोगिजेस्फुरव॥९॥आपुल्याचिद्रत्नाचागांठी॥आवडीघालिशीमाझाकंठीं॥यालागींमाझ्यापाठोपाठी॥नि
जात्मदृष्टीपुढेंधांवे॥१०॥समर्थजयाचाजनकू॥त्यासमानितीसकळलोकू॥ एकाजनार्दनींयेकू॥ अमान्यअधिकूमान्य
कीजे॥११॥बाळकस्वयेंबोलोंनेणे॥ त्यासीमाताशिकर्वावचनें॥तेंशांग्रंथकथाकथनें॥स्वयेंजनार्दनेबोलवीजे॥१२॥
तेणेनवलकेलेंयेथ॥मूर्खांहातींश्रीभागवत॥ शेरवींबोलविलेंप्राकृत॥एकादशार्थदेशभाषा॥१३॥परिसोनिप्रथमअ-
ध्यावो॥उगाचिराहिलाकुरुरावो॥पुढेंकथाकथनीठावो॥कांहींअभिप्रावोदिसेना॥१४॥आपणकरावाप्रश्न॥तवहासों
गेलकृष्णनिधन॥यालागींराजामौन॥ ठेलाधरोनीनिवांत॥१५॥जाणोनित्याचाअभिप्रावो॥बोलताजाहलाशुकदेवो
तोह्मणेमोक्षाचाप्रस्तावो॥ तोहीअध्यावोपरिक्षिती॥१६॥हायेकादशआलोलिक॥ श्लोकाहूनश्लोकअधिक॥पदोपदींमु
क्तीस्फुरव॥ लिगडलेंदेखनिजसाधका॥१७॥ऐसेंएकतांचीवचन॥ राजाजाहलासावधान॥ मुक्तीस्फुरवींआवडीगहन॥अवध

नकानसर्वांगकेलें ॥ १८ ॥ ऐसेंदेखोनपरिक्षिती ॥ शुककरुखावेअत्यंतचित्तीं ॥ तो म्हणे अवधानमूर्ती ॥ ऐकनिश्चितगुह्यज्ञा
न ॥ १९ ॥ द्वितीयाध्यायींनिरूपण ॥ नारदवसुदेवसंवादजाण ॥ निमिजायंताचेंप्रश्न ॥ मुख्यलक्षणभागवतधर्म ॥ २० ॥
॥ श्लोक ॥ ॥ श्रीशुकउवाच ॥ गोविंदभुजगुप्तायांद्वारवत्यांकुरुद्वह ॥ अवात्सीन्नारदो ऽभीक्ष्णंकृष्णोपासनलाल
सः ॥ १ ॥ ॥ टीका ॥ जोमुक्तांमाजीअग्रगणी ॥ जोब्रह्मचर्यांशिरोमणी ॥ योगीवंदितीमुकुटस्थानीं ॥ जोभक्तमंडणी
अतिश्रेष्ठ ॥ २१ ॥ जोब्रह्मरसाचासमुद्र ॥ जोनिजबोधाचापूर्णचंद्र ॥ तोबोलताजालाशुकयोगेंद्र ॥ श्रोतानरेंद्रकुरुवंशी
चा ॥ २२ ॥ तोम्हणेव्यासाचानिजगुरू ॥ आणिमाझाहीपरमगुरू ॥ नारदमहामुनेश्वरू ॥ त्यासीअतिआदरूश्रीकृष्णभ
जनीं ॥ २३ ॥ द्वारकेहूनिश्रीकृष्णा ॥ पिंडारकापाठवीमुनिगणा ॥ तेथुनीनारदआपण ॥ द्वारकेसीजाणपुनःपुन्हायेती ॥
॥ २४ ॥ हेंकांजेद्वारकाआन ॥ नरिघेभयंकाळकृतांत ॥ जेथस्वयंश्रीकृष्णनाथ ॥ असेनांदतनिजसामर्थ्यें ॥ २५ ॥ दक्षा-
शापनारदासीपाहीं ॥ मुहूर्तराहोंनयेयेकेठायीं ॥ तोशापहरिकीर्तनींनाहीं ॥ यालागींतोपाहींकीर्तनश्रेष्ठ ॥ २६ ॥ जाची
गाइजेकीर्तनींकीर्ती ॥ तोद्वारकेसिवसेस्वयेंश्रीपती ॥ तेथेंशापबाधचीनचलेप्राप्ती ॥ यालागींनित्यवस्तीनारदासीं
तेथें ॥ २७ ॥ नारदासीपूर्णब्रह्मज्ञान ॥ त्यासीकांकृष्णमूर्तीचेंध्यान ॥ श्रीकृष्णदेहचेंतनन्यघन ॥ यालागींश्रीकृष्णभ-
जननारदासीपढियें ॥ २८ ॥ यापरीकृष्णभजन ॥ मुक्तासीपढियेंतेंपूर्ण ॥ त्यासीनभजेअभागीकोण ॥ तेंचिनिरूपणशु
कसांगे ॥ २९ ॥ श्लोक ॥ कोनुराजन्निंद्रियवान्मुकुंदचरणांबुजम् ॥ नभजेत्सर्वतोमृत्युरुपास्यममरोत्तमैः ॥ २
॥ टीका ॥ ॥ ऐकेंबापानृपवर्या ॥ येउनीउत्तमादेहायया ॥ जोनभजेश्रीकृष्णराया ॥ तोगिळिलामायाअतिदुःखें
॥ ३० ॥ जाभगवंतालागोनी ॥ माथांधरोनियांपायवणी ॥ सदाशिवबेसलाआत्मध्यानीं ॥ महाश्मशानींनिजवस्ती ॥
॥ ३१ ॥ पोटाआलाचतुरानन ॥ इतरांचापाडतोकोण ॥ देहायेवोनीनारायण ॥ नभजेतोपूर्णमृत्युग्रस्त ॥ ३२ ॥ सांडोनि

यांश्रीकृष्णचरण॥ इंद्रादिदेवांचेंकरिनाभजन॥ तेदेवमृत्युग्रस्तपूर्ण ॥माभजत्याचेंमरणकोणवारी॥३३॥ असोनी इंद्रियपाठव्यपूर्ण॥ जोनभजेश्रीकृष्णचरण॥ त्यासीसर्वत्रबाधीमरण॥क्षणाक्षणानिर्दाळी॥३४॥ तोनारदमहामुनेश्वरु ॥ मुक्तहोउनीभजनीनसरु॥ द्वारकेवसेनिरंतरु॥ श्रीकृष्णींथोरुअतिप्रीतीतया॥३५॥ श्लोक॥ नमेकदातुदेवर्षिं वसुदेवोगृहागतम्॥ अर्चिर्नसुखमासीनमभिवाद्येदमब्रवीत्॥३॥ ॥टीका॥ धन्यधन्यतोनारदू॥ जासीसर्वांसर्वेत्रगोविंदू॥ सर्वदाहरिनामाचाछंदु॥तोपरमानंदूसदोदित॥३६॥श्रीकृष्णाचाआवडता॥ जासीश्रीकृष्णआवडेसर्वथा॥ जाचेनिसंगेंनत्वता॥ नित्यमुक्तनाजडजीवां॥३७॥ तोनारदयेकवेळां॥ स्वानंदाचियास्वलीळा॥ आलावसुदेवाचियाराउळा॥ तेणेदेखोनिडोळांहरिखला॥३८॥केलेंसाष्टांगनमन॥ बैसोघातलेंवरासन॥ ब्रंम्हसद्भावेंपूजन॥ सूत्रासंपूर्णमांडिलें॥३९॥ नारदतोचिनारायण॥ येणेविश्वासेंकरुनीजाण॥ हेमपात्रींचरणक्षाळण॥ मधुपर्कविधीपूर्णपूजाकेली॥४०॥ पूजाकरोनीसावधानीं॥ वसुदेवबैसानासुखासनीं॥ हृदयींअत्यंतसुखावोनी॥ कायअल्हादेंनीबोलत॥४१॥ ॥श्लोक॥ वसुदेवउवाच॥ भगवन्भवतोयात्रास्वस्तयेसर्वदेहिनां॥ कृपणानांयथापित्रोरुत्तमश्लोकवर्त्मनां॥४॥ ॥टीका॥ स्वलीलाकृपाकेलीतुम्ही॥ तेणेसभाग्यजाहलोंआम्ही॥ तुमचेनीआगमनेंआम्हीं॥ कृतकृत्यस्वामीसंन्निधीमात्रें॥४२॥ चुकलियानिजजननी॥ बाळकदीनदिसेजनीं॥ त्यासीमातेचाआगमनी॥ संतोषमनींनिर्भर॥४३॥ त्याहूनिश्रेष्टतुमचीयात्रा॥ नित्यसुखदात्रीभूतमात्रा॥ स्वलीलातुम्हामहीविचरा॥दीनोद्धारालागुनी॥४४॥ मातेचाआगमनींनिजबाळा॥ दृष्टीउत्संगींनिचनवासोहळा॥ तुमचीयात्रादिनासकळां॥ भोगवीस्वलीलानिजात्मसुख॥४५॥मातासुखदेतनेश्वर॥ तुमचाआगमनींअनश्वर॥ नित्यचित्सुखद्यचिन्मात्र॥परात्परभोगावया॥४६॥ तुम्हीभागवतधर्मस्वामी नेंकेसीतुमचीभेटीलाहोंआम्ही॥ जेपुण्यकोटीनिष्कामी॥ प्रयागसंगमींकेलिया॥४७॥ नारदातूंभगवद्रूप॥ तुम्हीभेटी-

करीनिःपाप ॥ तुवांकृपाकेलिया अल्प ॥ स्वयेचिस्वरूपठसावे ॥ ४८ ॥ तुझेनिभक्तीसीमहिमाअमूप ॥ तुझेनीवाढलाभक्तिप्रताप ॥ तुझेनिभक्तीभगवद्रूप ॥ तूंचिस्वरूपनिजनिष्ठा ॥ ४९ ॥ तूंभक्तिप्रकाशकूदिवटा ॥ कींभक्तिमार्गींचामागदृष्टा ॥ नारदानुझा उपकारमोठा ॥ भक्तिचापंठावसविल्यातुवां ॥ ५० ॥ मुख्यभागवनशास्त्रपूर्ण ॥ तुवांव्यासाशी उपदेशरून ॥ प्रगटकरविलेंदगलक्षण ॥ दीनजना उध्दरावया ॥ ५१ ॥ नारदातूंदेवासमान ॥ हेहीउपमादिसे गौण ॥ नेचिविषयींनिरूपण ॥ वस्रुदेवआपणनिरोपी ॥ ५२ ॥ ॥श्लोक ॥ भूतानादेवचरितंदुःखायचसुखायच ॥ सुखायवहिसाधूनांत्वादृशामच्युतात्मनाम् ॥ ५ ॥ ॥टीका ॥ देवापासोनीभूतसृष्टी ॥ सुखदुःखेंशीणपोटीं ॥ अतिवृष्टीकाअनावृष्टी ॥ भूतकोटीआक्रांत ॥ ॥ ५३ ॥ त्यादेवापरीससाधूअधिक ॥ हेंसाचर्चामजमानलेदेख ॥ देवचरितेंउठीसुखदुःख ॥ साधूनिर्दोखसुखदाते ॥ ५४ ॥ त्याहीमाजींतुजसारिखा ॥ जोडल्याकृपाळूनिजसखा ॥ तेपंठपिकेपरमार्थसुखा ॥ हीमहिमालोकांकदांनकळेची ॥ ५५ ॥ दिधल्यासुखार्समागुती ॥ च्यूतीहोनेणकल्पांतीं ॥ तेअच्युतात्मसुकृती ॥ तुजपाशींनिश्चितीनारदा ॥ ५६ ॥ तुझीयेमहिमेपाशीं ॥ तुदलदेवांनयेतुकासी ॥ तेंहीसांगेनमीतुजपाशीं ॥ यथार्थेशीनारदा ॥ ५७ ॥ देवाचाअवतारहोय ॥ दासांसुखदेत्यांभय ॥ नथंऐसेंविषम आहे ॥ हेंनसमायेतुजमाजीं ॥ ५८ ॥ तूंदेवांचाआमहोशी ॥ दैत्यहीविश्वासतीतुजपाशीं ॥ तुजनेउनीयेकांनासीं ॥ निजगुह्यार्थासीसांगत ॥ ५९ ॥ देवरावणेघातलेबंदी ॥ तोरावणतुझेचरणवंदी ॥ शेखींरामाचाआमचिंरुरवी ॥ विषमनुजमर्धींअसेना ॥ ६० ॥ जरासंदूकृष्णाचावैरी ॥ तुझीचालत्याचाघरीं ॥ आणीकृष्णाचेसभेमाझारी ॥ आमलेंथोरपितुझी ॥ ६१ ॥ नामघेवोनदांदेवांचें ॥ हेत्रीदहीरण्यकश्यपाचें ॥ त्यासीकीर्तनतुझेंरुचे ॥ विषमत्याचेंतुजनाहीं ॥ ६२ ॥ त्यांचुगींतुझ्हीसदांदेवांची ॥ तेरांनाहींतुम्हासाधूची ॥ ऐकत्याहीअभिप्रायासी ॥ यथार्थेंसीसांगेन ॥ ६३ ॥ ॥श्लोक ॥ भजंतियेयथादेवान्देवाअपितथैवतान् ॥ छायेवकर्मसचिवाःसाधवोदीनवत्सलाः ॥ ६ ॥ ॥टीका ॥

॥ जेजेसे देवा यजिती ॥ तैशीत्यां फळेंदेवदेती॥ नभजत्याते विघ्नेंसक्चिती॥ ऐशीमतीदेवांची ॥ ६४॥ जैसाजैसा पुरुषवे
टे ॥ तैशीतैशीछायानटे॥ तेवींभजनेंदेवप्रसन्नमोटे॥ येरवींउपराटे विघ्नकरिती ॥ ६५॥ जवजवसूर्यप्रकाशतसे॥ त
वतवछायासरसी दिसे ॥ निजकर्मेंदेवहोतैसे ॥ कर्मवशेंप्रसन्न ॥ ६६॥ सूर्यअस्तमानीछायानसे॥ अभजनेंदेवसोभती
जैसे ॥ एवंलाचगेदेवऐसे॥ तूंही ऐसें जाणसी ॥ ६७॥ इतरदेवांचीकथाकोण ॥ थोरलादेवलाचगापूर्ण ॥ तोहीनभेटेजी
वघेतस्याविण ॥ भेटल्याचेआपणगर्भवासभोगी ॥ ६८॥ त्याचेंजीवेंसीसर्वस्वेंभजन ॥ केल्यानिजांगदेउनीहोयप्रसन्न
परीनभजस्याचाग्रहाजाण॥ विसरोनिआपणकदांनवचे ॥ ६९॥ तेंशीतुमचीनोहेबुद्धी ॥ दीनदयाळश्रिऋश्री ॥ तूंतवकेव
ळकृपानिधी ।ऐकतोविधीसांगेन॥ ७०॥तुवांव्यासादिदेखोनीसज्ञान॥ उपदेशिलेंब्रंम्हज्ञान॥ ध्रुवबालकअज्ञान ॥ स्व-
णोनिजाणनुपेक्षिसी ॥७१॥ प्रल्हादउपदेशिलाजेव्हां॥ दैत्यपुत्रनम्हणसीतेव्हां ॥ तुझियाकृपेचा हेलावा॥ तोनिजवि
सावादीनासी॥ ७२॥ केवळवाटपाडादेख॥ भजनेंवीणयेकायेक ॥ महाकवीकेलावाल्मिक ॥ अमरअवश्यकवंदितीत्यासी॥
॥७३॥देखोनिजाचियायंथासी॥ स्वस्ववोसंडे सदाशिवासी॥ ऐसातूंकृपाळू होसी ॥ अनाथासीविसावा ॥ ७४॥ वरिवरीदा
विसीमिणधाकोप ॥ कोपोनीसांडविशीत्याचेंपाप॥ शेरवींसायोज्याचेंदीप॥ दाविशीसद्‌पदयाळुवा॥ ७५॥ तुम्हीअ-
च्युतात्मेनिजनिर्धारी॥ म्हणोनिदेवातुमचाआज्ञाधारी ॥ तुम्हीम्हणात्यातेंउद्धरी ॥ येरवीहातोनधरीआनातें ॥ ७६
ऐसातूंदीनदीक्षागुरू॥ ब्रंम्हज्ञानेंअतिउदारू॥ तरीपुसेनतोविचारू ॥ निजनिर्धारूसांगावा॥७७॥ श्लोक ॥ ब्रंह्म
स्तथापिपृच्छामोधर्मान्भागवतांस्तव॥ यान्छ्रुत्वाश्रध्दयामर्त्योमुच्यतेविश्वतोभयात्॥ ७॥ ॥टीका ॥ आदरे
म्हणेदेवऋषी ॥ आजीसकळपुण्येंआलीफळासी ॥ मायबापतूंघराआलासी॥निजस्वरवासीदायक ॥ ७८॥ कृपाके- ३
लीमागीलशिष्यां ॥ तेचिकृपेचापालींठसा॥मजतुझापूर्णभरवसा॥सोडवींभवपाशापासूनी ॥ ७९॥तुझेनिदर्शे

नें कृतकृत्यता ॥ जरी मज झाली नव्हता ॥ तरी भागवतधर्मकथा ॥ कृपेनें तत्त्वतां सांगावी ॥ ८० ॥ ऐसें सांगावें भागवतध
र्म ॥ जेणें निरसे क्रियाकर्म ॥ श्रद्धेनें ऐकतां परम ॥ जन्ममरण हारपे ॥ ८१ ॥ भवभय अतीदारुण ॥ त्याचें नाशी निजकार-
ण ॥ तें समूळ होय निर्दळण ॥ ऐसें धर्म कृपेनें सांगावे ॥ ८२ ॥ मज नाहीं अधिकार पूर्ण ॥ ऐसें विचाराल लक्षण ॥ तेंही विशी
नीं हे विनवणी ॥ सावधान अवधारीं ॥ ८३ ॥ श्लोक ॥ अहं किल पुराऽनंतं प्रजार्थो भुवि मुक्तिदं ॥ अपूजयं न मो
क्षाय मोहितो देवमायया ॥ ८ ॥ ॥ टीका ॥ अधिकार नाहीं पूर्ण ॥ हें मी जाणतों आपण ॥ मागें म्यां केलें भगवन्
भजन ॥ तें तूं कथन अवधारीं ॥ ८४ ॥ म्यां पूर्वी आराधिलें देवराया ॥ तें भजन ममतानें लें वायां ॥ भलों भुलविलें देवमा
या ॥ तुम्हां महाला गोंनी ॥ ८५ ॥ मज देव तुष्टला प्रसन्नपणें ॥ मागसील तें देईन म्हणे ॥ तेथें मायेनें ठकिलें मज कार
णें ॥ माझा पुत्र होणें मी मागें ॥ ८६ ॥ तो हा माझा पुत्र श्रीकृष्ण ॥ परी मज न सांगे ब्रम्हज्ञान ॥ तो चि वंदी माझे च
रण म्हणे बाळ कर्मा तुझें ॥ ८७ ॥ या परी श्रीकृष्णापाशीं ॥ ज्ञानप्राप्ती नव्हे आम्हाशीं ॥ कृष्ण परमात्मा हृषीकेशी ॥ हें निश्च
येंसी मी जाणें ॥ ८८ ॥ श्रीकृष्ण जन्मला माझिया कुशीं ॥ म्हणोनि भ्रमला आहें मज पाशीं ॥ तेणें विनंती तुष्टला सी ॥ निजकृ
पेसी तुष्टली ॥ ८९ ॥ जे मायेनें ठकिलो वाडेकोडें ॥ ते माया समूळ झडे ॥ ऐसें सांगिजे राकडें ॥ बहु बोलोनि पुढें काय का
ज ॥ ९० ॥ श्लोक ॥ यथा विचित्रव्यसनात् भवद्भिर्विश्वतोभयात् ॥ मुच्येम ह्यंजसैवातथा नः शाधि सुव्र
त ॥ ९ ॥ ॥ टीका ॥ मायाजळ भवसागरू ॥ भरला असे अतिदुस्तरू ॥ त्यांचा उतरावया पैलपारू ॥ होय तूं ना
रू मुनिराया ॥ ९१ ॥ याचें सकळ जळ क्षार ॥ माजी सावजें अनिवार ॥ येकयेकें चराचर ॥ गिळिलें साचार निजशक्ती
॥ ९२ ॥ लाटांवरी अचाट लाटा ॥ मोहाचिया अतिदुर्घटा ॥ आदळती अविवेकतटा ॥ धैर्याचिया कांठ पाडित ॥ ९३ ॥
अहंकुवाच्या वाजती थोरू ॥ अवघा चि खवळे सागरू ॥ मी माझें निगजरें घोरू ॥ अतिदुर्धरू गर्जत ॥ ९४ ॥ नानावा

भा सनाचावळसा ॥ पांहेंपांभोंवताहेकैसा ॥ येथेंतरावयाधिवसा ॥ नव्हेसहसासर्वदां ॥ ९५ ॥ क्रोधाचेंपरमभरतें ॥ भ अ.
४ रेहेंपर्वचियानरियातें ॥ अरूच्यांतिरस्कारान्वांतेथें ॥ चिडाणीउतअनिवार ॥ ९६ ॥ कामपर्वताचीं शिरवरें ॥ विषमभा २
सतीअपारें ॥ आशेइच्छेचवरीथोरें ॥ झांडेंविषयांकुरेंबादली ॥ ९७ ॥ संकल्पविकल्पाचेमीन ॥ निंदेचासुसरीदारु ॥
ण ॥ ब्रह्मद्वेषाचेंनक्रपूर्ण ॥ सागरींजाणनृपती ॥ ९८ ॥ एवढाहाभवसागरू ॥ शोषितांअगस्तीतूंसाचारू ॥ तु
झेनिभवाब्धीपैलपारू ॥ पावेनहानिर्धारूजहालाआम्हां ॥ ९९ ॥ याचाविश्ववतोभयहेलावा ॥ तोअम्हानबाधी
तुमच्याकणवा ॥ अप्रयासेंनारददेवा ॥ मरणार्णवामजतारीं ॥ १०० ॥ पाईउतरूनभवसागरू ॥ साक्षातपावेपर
पारू ॥ ऐसाभागवतधर्मविचारू ॥ तोनिजनिर्धारूप्रबोधीं ॥ १ ॥ ऐकोनीवसुदेवाचायुक्ती ॥ नारदसुरवावलाचि
त्तीं ॥ तोचिअभिप्रावोपरिक्षिती ॥ शुकस्वमुखेंस्थितीसांगत ॥ २ ॥ श्लोक ॥ श्रीशुकउवाच ॥ राजन्नेवंकृत
प्रश्नोवसुदेवेनधीमता ॥ प्रीतस्तमाहदेवर्षिर्हरेः संस्मारितोगुणैः ॥ १० ॥ टीका ॥ सांगतांवसुदेवाचाप्र
श्न ॥ श्रीशुकजालास्वानंदघन ॥ नारदवोळलाचैतन्यघन ॥ चित्सुखजीवनमुमुक्षां ॥ ३ ॥ श्रीशुकम्हणेनरदेवा
भावेंमीनलानारदाचाभावा ॥ ऐकोनीप्रश्नसुहावा ॥ नोम्हणेवसुदेवाधन्यवाणी ॥ ४ ॥ परिसतांहातुझाप्रश्न ॥ चि
त्सुखेंप्रगटेनारायण ॥ ऐसेंबोलतांनारदजाण ॥ स्वानंदेंपूर्णवोसंडला ॥ ५ ॥ रोमांचउचलले आंगीं ॥ स्वेददाटलास
र्वांगीं ॥ आनंदाश्रूचालिलेवेगीं ॥ स्वानंदरंगींडुल्लत ॥ ६ ॥ सप्रेममीनलियाश्रोता ॥ जेपूर्णसुखावेनावक्ता ॥ तेंतोजा
णावाअघवारिता ॥ कथासारामृताचवीनेणे ॥ ७ ॥ ऐकतांवसुदेवाचाप्रश्न ॥ नारदसुखावेसंपूर्ण ॥ मगस्वानंदगिरी
गर्जोन ॥ कायआपणबोलत ॥ ८ ॥ श्लोक ॥ सम्यगेतद्व्यवसितंभवतासात्वतर्षभ ॥ यत्पृच्छसेभागवतान्धर्मां ४
स्त्वंविश्वभावनान् ॥ ११ ॥ टीका ॥ नारदह्मणेसात्वतश्रेष्ठा ॥ वसुदेवापरमार्थनिष्ठा ॥ धन्यधन्यतुझीउत्कंठा ॥ तूं

भावार्थी मोठा भागवतधर्मी ॥ ९ ॥ जाचे निधर्माचे प्रश्नोत्तरें ॥ हे विश्व अवघें उद्धरिलें ॥ हे विचारिलें तुवां बरें ॥ निजनिर्धा
रें श्रीकृष्णाजनका ॥ १० ॥ तुझे नी प्रश्नोत्तरें जाण ॥ साधक निस्तरती संपूर्ण ॥ साधकांचे नवल कोण ॥ पापी पावन येणे होती ॥
॥ ११ ॥ श्लोक ॥ श्रुतोऽनुपठितो ध्यात आदृतो वानुमोदितः ॥ सद्यः पुनाति सद्धर्मो देवविश्वद्रुहोऽपि हि ॥ १२ ॥ ॥
टीका ॥ भागवतधर्माचे निजगुणें ॥ एक उद्धरती श्रवणें ॥ एक तरती पठणें ॥ एक निस्तरती ध्यानें संसारयात्रा ॥ १२ ॥ ये
कथ्योत याव कथातें ॥ देखवां निस्तरवा वर्ता निजचित्तें ॥ सद्भावें भलें म्हणती यातें ॥ तेही रतती येथें भागवतधर्मी ॥ १३ ॥ हे नव
लनवळे भागवतधर्मा ॥ जो कां देवद्रोही दुरात्मा ॥ आणि विश्वद्रोही दुष्टात्मा ॥ तोही महिमा तरे भागवतधर्मी ॥ १४ ॥ हृद
यीं धरिता भागवतधर्म ॥ अकर्म्यांचे निर्दाळी कर्म ॥ अधर्म्यांचे निर्दाळी धर्म ॥ देउत्तमोत्तम फलप्राप्ती ॥ १५ ॥ जेथें निघाले
भागवतधर्म ॥ तेथें निर्दळे कर्माकर्म ॥ निंदा द्वेष क्रोध अधअधर्म ॥ अविद्येचें नाम उरों नेदी ॥ १६ ॥ ते भागवतधर्मी अ-
त्यादर ॥ धरूनि केला प्रश्न तुवां थोर ॥ निजभाग्यें तूं अति उदार ॥ परम पवित्र तूं वसुदेवा ॥ १७ ॥ तुझें वानूं पवित्रपण ॥ तरी पो
टा आला श्रीकृष्ण ॥ तयाचेनी आम्ही जाण ॥ परम पावन तिंहीं लोकीं ॥ १८ ॥ तो स्वयें श्रीकृष्णनाथ ॥ नित्य वसे तुझिया घ
रांत ॥ तुझिया ऐसा भाग्यवंत ॥ न दिसे येथें मज पाहतां ॥ १९ ॥ वसुदेवा तुझिया नामता ॥ वासुदेव म्हणती अनंता ॥ तें वा
सुदेवनामस्मरणता ॥ परम पावनता जगद्वया ॥ २० ॥ ॥ श्लोक ॥ त्वया परमकल्याणः पुण्यश्रवणकीर्तनः ॥ स्मा
रितो भगवानद्य देवो नारायणो मम ॥ १३ ॥ ॥ टीका ॥ जाचे निश्रवणें वाढे पुण्य ॥ जाचेनि नावें झडे भवबंधन ॥
तो सद्य स्मरविला तुवा नारायण ॥ तुझी वाचा धन्य वसुदेवा ॥ २१ ॥ तुझा आजी ऐकिला प्रश्न ॥ पूर्ण प्रगटला नारायण ॥
मज तुझा हा उपकार पूर्ण ॥ तूं परमकल्याण वसुदेवा ॥ २२ ॥ आशंका ॥ ऐकोनी नारदाचें वचन ॥ म्हणे विकल्प धरील म-
न ॥ यासी पूर्वीं होतें विस्मरण ॥ आतां जालें स्मरण वसुदेवप्रश्नें ॥ २३ ॥ जरी ऐशी विकल्पयुक्ती ॥ ते जाणावे आत्मघाती

भा. तेहीअर्थाचीउपपत्ती ॥ऐकनिश्चितीशुकसांगे ॥ २४॥ अग्निकुंडामाजीस्वयेंभअसे ॥ तोघृतावदानेंअतिप्रकाशे ॥ते- अ.
५ वीसप्रेमप्रश्नवशें ॥ सुखअल्हादेमुक्तांचें ॥२५॥ सप्रेमभावार्थेंमीनलाश्रोता ॥ मुक्तहीउल्हासेंसांगेकथा ॥ तेर्थाल्सुकन्य
चीस्वानंदता ॥ तेजाणेजाणतासवर्म ॥२६॥ यालागीमुक्तमुमुक्षविषयीजन॥ भागवतधर्मीनिवतीसंपूर्ण ॥तोचि
वसुदेवेंकेलाप्रश्न॥ तेणेनारदसंपूर्णसुखावला ॥२७॥जेकापूर्वपरंपरागत॥ जीर्णभावतधर्मयेथे॥ सांगावयानारदमु
नीनिश्चित॥ उपपादितइतिहास॥ २८॥ श्लोक ॥ अत्राप्युदाहरंतीममितिहासंपुरातनं ॥ आर्षभाणांचसंवादं वि
देहस्यमहात्मनः ॥१४॥ टीका ॥ येचअर्थीविदेहाचा प्रश्न॥ संवादतीआर्षभनवजण ॥ तेभागवतधर्मजीर्ण ॥
इतिहासंपूर्णसांगतऐक॥ २९ ॥ आर्षभकोणम्हणशीलसुखीं ॥ त्याचीसांगेनवंशावळी ॥ जन्मजयांचासुकुळीं॥ न
वामाजीझालीब्रम्हनिष्ठा ॥३०॥ श्लोक ॥ प्रियव्रतोनामसुतो मनोस्वायंभुवस्ययः ॥ तस्याग्निध्रस्ततो
नाभिऋषभस्तत्सुतः स्मृतः ॥१५॥ टीका ॥ स्वयंभुमनूचासुतू॥ जाणानामेप्रियव्रतू ॥ त्याचाअग्निध्र-
विख्यातू ॥ नाभीत्याचासुतूसूर्यवंशी ॥३१॥ त्यानाभीपासूनीज्ञानविलास॥ ऋषभजन्मलावासुदेवांश
मोक्षधर्माचाप्रकाश ॥ जगींसावकाशविस्तारिला॥ ३२॥ श्लोक ॥ तमाहुर्वासुदेवांशं मोक्षधर्मविवक्ष
या॥ अवतीर्णंसुतशतं तस्यासिद्वेदपारगं ॥१६ ॥ टिका ॥ ऋषभवासुदेवाचाअंश ॥ येलोकीमोक्षध
र्मीविश्वास ॥ प्रवर्तावयाजगदीश॥ हाअंशांशअवतार॥ ३३॥ त्याचेंपंचमस्कंधीचरित्र ॥ सांगीतलेंसवि
स्तर ॥ त्यासीजालेशतपुत्र॥ वेदशास्त्रसंपन्न॥ ३४ ॥ त्याहीमाजीज्येष्ठपुत्र॥ अतिशयेंपरमपवित्र॥ ऐकत्या
चेंचरित्र॥ अतिविचित्रसांगेन ॥३५॥ श्लोक ॥ तेषांवैभरतोज्येष्ठोनारायणपरायणः ॥ विख्यातंव- ५
र्षमेतद्यन्नाम्नाभारतमद्भुतम् ॥१७॥ टीका ॥ तोज्येष्ठपुत्रभरतजाण॥ तोनारायणपरायण॥ अद्या

पीभरतवर्षेउच्चारण॥ त्याचेनिनावेंजाणविख्यात॥ ३६ ॥ नामेंख्यातीकेलीउदंड॥ यालागींत्यातेंम्हणतीभरत खंड ॥ आणीकहीप्रतापप्रचंड ॥ त्याचावितंडतोऐका॥ ३७॥ श्लोक ॥ सभुक्तभोगांत्यक्त्वा निर्गतरत्नपताहरी॥ उपासीनस्तत्पदवींलेभेवैजन्मभिःस्त्रिभिः ॥१८॥ टीका ॥ तेणेदिग्मंडळजिंकिलें ॥ समुद्रवलयांकीतराज्य केलें॥ नानाविधभोगभोगिले ॥जेनाहींदेखिलेसुरवरी ॥ ३८॥ अनुकूलस्त्रियापुत्र॥ अनुकूलमंत्रीपवित्र॥अ नुकूलराज्यसर्वत्र॥ तेत्यागिलेविचित्रनानाभोग॥ ३९ ॥ ऐसेनानाभोगभोगिल्यापाठी॥ सांडूनिवलयांकीत- राजसृष्टी॥ स्वयेंनिघालाजगजेठी॥ स्वहीतदृष्टीहरिभजनी ॥ ४०॥ जेराज्यवैभवभोगिती ॥ त्यासीकदांनव्हेगा विरक्ती ॥ भरतेंकेलीनवलख्याती॥ सेविलार्थीपर्तीभोगत्यागें ॥४१॥ तोतेणेंचिजन्मेंजाण॥ व्हावामोक्षासीआरो हण ॥ परीजाहलेंजन्मांतरकारण॥ तेंहीविंदाणसांगेन॥ ४२॥ संनिहितप्रसूतकाळीं॥ मृगीजळप्राशितांजळीं॥ ऐकोनिपंचाननाचीआरोळी॥ उडालीतत्काळींअतित्राणें ॥४३॥ धाकेंगर्भतिचापडतांजळीं ॥ भरतस्नानकरीते काळीं॥ देखोनिकृपाळुकळवळी॥ काढीतत्काळींदयाळुत्वें ॥ ४४॥ मृगीनयेचीपरतोन॥ मातृहीनहेंअतीदीन॥ भरतपाळीभूतदयेन॥ मृगममतापूर्णवाढविली॥ ४५॥ स्नानसंध्याअनुष्ठान॥ करितांमृगआठवेक्षणाक्षण॥ आ रंभिल्याजपध्यान॥ मृगमयमनभरताचें ॥४६॥ आसनींभोजनींशयनीं ॥ मृगआठवेक्षणक्षणीं ॥ मृगनदे खतांनयनीं॥ उठीगजबजोनीध्यानत्यागें॥ ४७॥ ममतावसलीमृगापाशीं ॥ मृगवनागेलास्वइच्छेसीं॥ त्याचा खेदकरितांभरतासीं ॥ काळआकर्षीभरताते ॥४८॥ यालागींसाचचीजाण॥ ममतेपाशींअसेमरण॥ जोनिमर्म तासंपूर्ण॥ त्यासीजन्ममरणास्पर्शेना॥ ४९॥ भरततपियाथोरआंगे॥ तेथेंकाळकेसेंनिरिघे ॥ ममत्वासंधीपाहांनिवे गें ॥ मृत्युकतयोगेंपावला॥ १५०॥ देहासीयेतांमरण॥ भरतासीं मृगाचेंध्यान॥ तेणेंमृगजन्मपावेआपण॥ जन्मांत

भा॥ रकारणजालेंऐसें ॥ ५१॥ कृपेनेंकेलाजोसंगु ॥ तोचियोगियांयोगभंगु ॥ यालागींजोनिःसंगु ॥ तोअभंगुसाधक॥ अ०
६ मृगाचेंनिस्मरणेंनिमाला॥ यालागींतोमृगजन्मपावला ॥ जोकृष्णस्मरणेंनिमाला ॥ तोकृष्णाचिजालादेहांतीं ॥ अंत २
काळींजेमती ॥ तेप्राणियानिश्चयेंगती ॥ यालागींश्रीकृष्णाचित्ती॥ अहोरात्रीस्मरावा॥ ५४ ॥ परीमृगदेहींजाण॥
भरतासीश्रीकृष्णस्मरण॥ पूर्वीकेलेंजेअनुष्ठान॥ तेंअंतरजाणकदांनेदी ॥ ५५॥ मागुतानिसरेजन्मपाहें ॥ तोजड
भरतनामलाहे॥ तेथेंतोनिर्ममत्वेंराहे॥ तेणेंहोयेनित्यमुक्त ॥ ५६॥ बहुतांजन्मींचीउणीवो ॥ येणेंजन्मेंकाढिलीबरवो॥
निजात्माआकळोनीजीवों ॥ ब्रंम्हपदवीपावला ॥ ५७॥ ऋषभपुत्रउत्पत्ती॥ शतबधूजाणनिश्चितीं॥ त्यांतहेजेष्टांची
स्थिती ॥ उरल्यांचीगतीतेंएका॥ ५८॥ श्लोक ॥ तेषांनवनवद्वीपपतयोस्यसमंततः ॥ कर्मतन्त्रप्रणेतार एक
शीतिर्द्विजातयः ॥ १९ ॥ टीका ॥ नवनवखंडाप्रती॥ तेकेलेखंडाधिपती॥ एक्याशींजणाचीस्थिती॥ कर्ममार्गी
होतीप्रवर्तकू॥ ५९॥ उरलेजेनवजण॥ सकळभाग्याचेंभूषण॥ ब्रंम्हज्ञानाचेंअधिष्ठान॥ एकलक्षणतयांचें ॥ ६०॥
॥श्लोक॥ नवाभवन्महाभागामुनयोह्यर्थशंसिनः ॥ श्रमणावातरशना आत्मविद्याविशारदाः ॥ २०॥टीका
ऋषभकुळींकुळदीप॥ स्नेहसूत्रेंवीणदेदीप्य॥ नवहीजणस्वयेंसद्रूप॥ सायोज्यस्वरूपप्रकाशकू ॥ ६१॥ आत्माअ
भ्यासींपरिश्रम॥ करूनिनिरसिलेंकर्माकर्म ॥ यालागींतेअकृताश्रम॥ निजनिष्ठमतेजाले ॥ ६२॥ शब्दबोधेंसदो
दित॥ ब्रंम्हज्ञानपारंगत॥ शिष्यप्रबोधीसमर्थ॥ परमाद्भुतअतिदक्ष॥ ६३॥ तेब्रंम्हविद्येचेंचालतेंदीव ॥ त्याचेअवे
वतेब्रंम्हकोंब॥ तेंविद्येचेंपूर्णबिंब॥ स्वयेंस्वयंभपरब्रंम्ह॥ ६४॥ दशादिशायेकुचीदोरा॥ भरूनीपाघरूणमुनेश्वरा॥
वारावळूनकडदोरा॥ वाधिलापुरायंथरूप॥ ६६॥ आकाशाचागांयों॥ अंबरत्वकेलेंतिहीं॥ तेचिदंबरपाहीं॥ एकचि- ६
नवांहीपांघरुण॥ ६७॥ प्राणापानवळूनिदोन्हीही॥ गांठीकेलीमनाचागांई॥ नवजीवग्रंथीरूटलीपाहीं॥ तेंचिनवांही

ब्रंम्हसूत्र ॥ ६८ ॥ ऐसेंपरब्रंम्हवैभवें ॥ निडारलेंनिजानुभवें ॥ त्याचींसांगेनमींनांवें ॥ यथागौरवेंनंऐका ॥ ६९ ॥ जाचेंनामऐ
कतां ॥ कांपतकाळपळेमागुता ॥ संसारनुधवीमाथा ॥ नामस्मरतांजयाचें ॥ ७० ॥ त्यानामाचीकीर्ती ॥ आइकसांगेनप
रिक्षिती ॥ जाचेनिनामेंआतुडेमुक्ती ॥ जाणनिश्चितीभाविकां ॥ ७१ ॥ श्लोक ॥ कविर्हरीरंतरिक्षः प्रबुद्धः पिप्पलाय
नः ॥ आविर्होत्रोऽथद्रुमिलश्चमसः करभाजनः ॥ २१ ॥ टीका ॥ कवीहरीअंतरिक्ष ॥ प्रबुद्धपिप्पलायनदेख ॥
अविर्होत्रद्रुमिलस्फटिक ॥ चमसनिर्दोषकरभाजन ॥ ७२ ॥ एवंनवहीनांवेंजाण ॥ यांचेंकरितांनास्मरण ॥ सकळपापांविर्द
ळण ॥ हेमहिमापूर्णतयाची ॥ ७३ ॥ यांचीपरमहंसस्थिती ॥ सांगेनमीतुजप्रती ॥ जांचेनिपावनहोयक्षिती ॥ त्यानवमूर्तीपु
ण्यपूज ॥ ७४ ॥ श्लोक ॥ एतेवैभगवद्रूपंविश्वंसदसदात्मकं ॥ आत्मनोऽव्यतिरेकेणपश्यंतोव्यचरन्महीं ॥ २२
॥ टीका ॥ तेवेगळेदिसतीनवांक ॥ परिभगवद्रूपींअवघेएक ॥ संतासंतजगअनेक ॥ आपणसंकटएकत्वेंपाहती ॥ ७५
त्यासीतवअसंतना ॥ उरलीनाहींसर्वथा ॥ संतम्हणावयापुरता ॥ भेदूनयेहातांचिन्मयत्वें ॥ ७६ ॥ जगपरिपूर्णभगवंत ॥
आपणावेगळनुरेतेथ ॥ नवहीसद्रूपसमस्त ॥ भूतांक्तततेप्रगटदेखे ॥ ७७ ॥ हेहींदेखतेंदेखणें ॥ तेंहीस्वयेंआपणहोणें ॥
होणेंनहोणेंयेणेंजाणें ॥ हींगिळुनीलक्षणेंविचरतीमही ॥ ७८ ॥ वैकुंठकैलासस्फुरस्थानें ॥ सप्तपाताळादिगमनें ॥ एवंश्लोको
क्तचवदाभुवनें ॥ स्वइच्छाविचरणेंकामनारहित ॥ ७९ ॥ त्यासिजीवींनाहींविषयासक्ती ॥ यालागींकुंठनात्याचीगती ॥ इ
च्छामात्रेंगमनशक्ती ॥ स्फुरेवेंविचरतीनिष्काम ॥ ८० ॥ श्लोक ॥ नएकदानिमेः सत्रमुपजग्मुर्यदृच्छया ॥ वितायमा
नमृषिभिरजनोभेमहात्मनः ॥ २३ ॥ टिका ॥ जेथेंमनाचाप्रवेशूनाहीं ॥ त्याचीपायवाटतेंठांई ॥ ऐसेस्वइच्छाविचरतां
मही ॥ आलेपाहींकर्मभुमी ॥ ८१ ॥ महीविचरतांवितंड ॥ पातलेअजनाभखंड ॥ तवविदेहाचायागप्रचंड ॥ मांनलेउदंड-
ऋषीश्वर ॥ ८२ ॥ यागवेदोक्तविधीनिका ॥ कुंडमंडपवेदिका ॥ आघोसाधोनिनेटका ॥ विधानपीटिकाअतिश्रुत्य ॥ ८३

स्रुक्स्रुवाधिसंधाने ॥ विस्तारूनीपरिस्तरणें ॥ अखंडवसुधारादंडप्रमाणें ॥ ऋषीमंडळीहोमकरिती ॥ ८४ ॥ होमहोतांसंपू अ
र्ण ॥ पूर्णाहुतीसमयींजाण ॥ येतांदेखिलनवजण ॥ देदीप्यमाननिजतेजें ॥ ८५ ॥ श्लोक ॥ तांदृष्ट्वासूर्यसंकाशान्महा २
भागवतान्नृप ॥ यजमानो ऽग्नयोविप्राः सर्वएवोपतस्थिरे ॥ २५ ॥ टीका ॥ अमितसूर्याचियाकोटी ॥ क्षारपतीन
खतेजांगुष्टी ॥ तेभगवंतजिहींधरिलापोटीं ॥ त्याचीतेजाचीगोष्टीअलोलिका ॥ ८६ ॥ त्याचिया अंगप्रभा ॥ सूर्येलोपतांहेउ
भा ॥ जिहींप्रभेचीआणिलीशोभा ॥ चैतन्यगाभासाकार ॥ ८७ ॥ तेभगवद्भाववैभव ॥ भगवंताचेनिजगौरव ॥ भक्तीचे
भागजेनव ॥ तेजाणासर्वमूर्तिमंत ॥ ८८ ॥ नवखंडपृथ्वीचेअलंकार ॥ नवनिधीचेंनवसार ॥ नवरत्नांचेभांडार ॥ तेहेसाका
रनवहीजण ॥ ८९ ॥ कींतेनवहीनारायण ॥ स्वयेंप्रगटलेआपण ॥ नवहीनृसिंहजाण ॥ देदीप्यमानपेंआले ॥ ९० ॥ आ-
क्षानिलेतिन्हीअग्नी ॥ उभेठेलेत्यांतेंदेखोनी ॥ तेहेभागवतदेखिलेनयनीं ॥ इतरांलागींनादिसेना ॥ ९१ ॥ येतांदेखोनीते
जोमूर्ती ॥ ऋत्विजआचार्यउभेठाकती ॥ साउमाधांवेविदेहनृपती ॥ स्वानंदवृत्तीसन्मानी ॥ ९२ ॥ सवेगघालीलोटांगण ॥
मुगुटकाढोनीआपण ॥ मस्तकींवंदोनियांचरण ॥ पूर्णआदरेंजाण आणिताजाला ॥ ९३ ॥ श्लोक ॥ विदेहस्तानभिप्रेत्य
नारायणपरायणान् ॥ प्रीतः संपूजयांचक्रआसनस्थान्यथा र्हतः ॥ २६ ॥ ॥ टीका ॥ त्यांतेंजाणोनियांभगवत्पर
देहवाणविदेहाअल्हादथोर ॥ त्यांचेंपूजेसीअत्यादर ॥ करितासादरपैंजाला ॥ ९४ ॥ श्रद्धायुक्तचरणक्षाळण ॥ धूपदीप
सुमनचंदन ॥ पूजामधुपर्कविधान ॥ केलेंसंपूर्णयथायोग्य ॥ ९५ ॥ श्लोक ॥ तान्रोचमानान्स्वरुच्याब्रम्हपुत्रोप-
मान्नव ॥ पप्रच्छपरमप्रीतः प्रश्रयावनतोनृपः ॥ २७ ॥ टीका ॥ निजांगींचानिजप्रभा ॥ आंगासीआणिलीशो-
भा ॥ कायब्रम्हविद्येचागाभा ॥ शोभेनवप्रभाशोभायमान ॥ ९६ ॥ निजहृदयींचें ब्रम्हज्ञान ॥ परिपाकेप्रकाशलेंपूर्ण ७
तेंचिनिजांगमंडण ॥ इतरभूषणत्यानाहीं ॥ ९७ ॥ मुगुटकुंडलेंकंकण ॥ मूर्खाआंगींबाणलींपूर्ण ॥ तेशोभालपोनीमूर्खे

पण ॥ बाह्यरपूर्णप्रकाशें ॥ ९८ ॥ तैसेनक्तोदेहज्ञानघन ॥ ब्रंम्हपूर्णलेंविराजमान ॥ तेंत्यासीनिजाशमंडण ॥ इतरप्रावर्णेन्यां-
नाहीं ॥ ९९ ॥ ब्रम्हानुभवेंपूर्णत्वपण ॥ इंद्रियद्वाराविराजमान ॥ तत्यांसीनिजशांतीभूषण ॥ मुगुटकुंडलेंनतुच्छ ॥ १०० ॥
मागांवारवाणिलेसनकादिक ॥ त्यासमानहें अधिक ॥ ऐसाविचारितांपरिपाक ॥ त्यांयावेगळोकदिसेना ॥ १ ॥ त्यांचीया
र्चीगकगती ॥ त्यांचीयांचीएकस्थिती ॥ त्यांचीयांचीयेकशांती ॥ भेदूनिश्चितीदीसेना ॥ २ ॥ त्यांचाऐसेहेंसरवेबंधू ॥ त्याचा
ऐसासमानबोधू ॥ त्यांचाऐसायाआनंदु ॥ सर्वथाभेदूअसेना ॥ ३ ॥ तेचोंपेहेनवजण ॥ अवघ्याएकचिब्रम्हज्ञान ॥ त्यां
चीयांचीशांतीसमान ॥ हेविदेहापूर्णकळूंसरलें ॥ ४ ॥ ऐसेंपरिपूर्णत्वजाणोनी ॥ राजाम्हरवावेस्थितीदेखोनी ॥ मगअती
थितीनिहातुनी ॥ मृदुमंजुळवचनींविनविन ॥ ५ ॥ श्लोक ॥ विदेहउवाच ॥ मन्येभगवतसाक्षात्पार्षदान्वोमधुद्वि
पः ॥ विष्णोर्भूतानिलोकानां ॥ पावनायचरंतिहि ॥ २७ ॥ टीका ॥ सार्वभोमचक्रवर्ती ॥ देहीअसोनीविदेहस्थिती ॥ तोज
नकआर्तभांमती ॥ आतिप्रीतीनिर्विनविन ॥ ६ ॥ त्यांचाभेटीसवेंउलथलेंस्फुरव ॥ विदेहासीदेहेवीणहरिरव ॥ तेणेहरिरवेंधृ
रोनियांदरव ॥ प्रीतीपूर्वकविनविन ॥ ७ ॥ तुमचेंसामर्थ्यपहातांयेथ ॥ तुम्हीईश्वररूपसमस्त ॥ देहभावेंतरीभगवद्भक्त ॥ जे
सेनार्पटदर्शनें ॥ ८ ॥ देवआपुलाआपणभक्तु ॥ ऐसाजोकांउपनिषदार्थु ॥ तोसाचकरूनीवेदार्थु ॥ निजपरमार्थुअनु
भवा ॥ ९ ॥ शिवहोउनीशिवुयजिजे ॥ हेंलक्षणतुम्हाशीचसाजे ॥ येरींहेंबोलुनीबोलिजे ॥ परीबोलनेवोजेअर्थनल
भे ॥ १० ॥ विष्णूजंसृष्टीजेजंभ्रजणे ॥ तेतेतुम्हीपवित्रकरणे ॥ महीविचरशयाचींकारणें ॥ कृपाकूपणेदीनोद्धारा ॥ ११
तुम्हीविचरावित्रकणवा ॥ परीभेटीहोयप्रार्प्ततेव्हां ॥ आजिलाधलोंतुमचीसेवा ॥ उद्धटदेवाअथिलोंमी ॥ १२ ॥ आ
जीमाझेंधन्यदेव ॥ आजीमाझेंधन्यवैभव ॥ आजिधन्यमीसर्वीसर्व ॥ हेचरणअपूर्वपावलों ॥ १३ ॥ श्लोक ॥ दुर्लभो
मानुषोदेहोदेहीनांक्षणभंगुरः ॥ तत्रापिदुर्लभंमन्येवैकुंठप्रियदर्शनं ॥ २८ ॥ टीका ॥ सकळदेहामाजीपहा

भा॰ हो ॥ अतिदुर्लभमनुष्यदेहो ॥ त्याचियाप्राप्तीचासंभवो ॥ तोअभिप्रावोअतिदुर्गम ॥ १४ ॥ स्कृतदुःकृतसमानसमी ॥ तैं अ॰
८ पाविजेकर्मभूमी ॥ तेजिजैंपडेविश्रामी ॥ तैंस्वर्गगामींकांनरकीं ॥ १५ ॥ समानकर्मीनरदेहजोडे ॥ तरीसमस्तांसमबुद्धीन २
घडे ॥ त्याशमामाजीविषमगाढे ॥ जेणेपडेतेऐका ॥ १६ ॥ पापाचाएकुमहाचिरा ॥ पुण्येंजोखणीचाराचुरा ॥ समान
आलियातुळाभारा ॥ येणेजन्मेनरपापाबुद्धी ॥ १७ ॥ बालआर्णास्कवर्ण ॥ जोखतांजालेयासमान ॥ सानियांलागीं
वेचितीधन ॥ वालफुकाकोणीनघेती ॥ १८ ॥ येकाचेंपुण्यभत्यंनथोर ॥ पापलहानसहानयेकत्र ॥ करोनीजोखिती
तुळाभार ॥ समानसारजेंहोय ॥ १९ ॥ ऐसेनिकर्मेजेजन्मती ॥ त्यांसीपुण्यावरीअतीप्रीती ॥ पुण्यपापदोनीझडती ॥ तैं
नित्यमुक्तीपाविजे ॥ २० ॥ अतीसूक्ष्मऐशासंकटीं ॥ मनुष्यदेहाहोयभेटी ॥ तेथेंहीअभिमानअतिउठी ॥ धनदारादिठी
विषयाचे ॥ २१ ॥ मनुष्यदेहींचेनीआयुष्यें ॥ विषयींसायासकरितीकैसे ॥ अमृतघेउनीघेजेसें ॥ तान्हेंसावकाशेंमृगज
ळ ॥ २२ ॥ गंधर्वनगरीचीठाणी ॥ घेतलीचिंतामणीदेउनी ॥ तैंशीलटिकीयालागींआटणी ॥ विषयसाधनीनरदेहा ॥ २३
तोडनीकल्पतरूचेंउद्यान ॥ सायासीतेंवाह्योनशन ॥ तेथेंसाक्षेपेंपेरिलींजाण ॥ आणुनीआपणबीजेंजेशीं ॥ २४ ॥ तैं
सेनेरदेहायेउनीनरा ॥ करितातिआयुष्याचामातेरा ॥ पूर्णव्यवसायशिश्नोदरा ॥ उपहासनिद्राकांनिंदा ॥ २५ ॥ नित्यप्र
पंचाचीकटकट ॥ सदांविषयांचीखटपट ॥ कदांआराइस्याचांखट ॥ स्वेच्छासारीपाटखेळणें ॥ २६ ॥ नानाविनोदटवाळी ॥
त्यासीजपतांरामनामावळी ॥ पडेदांनफळीअसंभाव्य ॥ २७ ॥ घराआलीकामधेनू ॥ दवडिनीनपोसवेम्हणूनी ॥ तेवी
श्रीरामनाममनुष्यारुनु ॥ नाडलाजणूंनरदेहीं ॥ २८ ॥ करितांनरदेहींअलंकार ॥ नंवतोदेहचाक्षणभंगुर ॥ देहींदेहवंता-
भाग्यथोर ॥ जेंभगवत्परभेटती ॥ २९ ॥ जांसीभगवद्भक्तीचीअतीगोडी ॥ त्यावरीभगवंताचीआवडी ॥ त्यासभेटी ८
होयरोकडी ॥ जैंपुण्याचाकोडीतुष्टती ॥ ३० ॥ जाचेआवडिच्चालाभा ॥ भगवंतुपालटेआलागर्भा ॥ दशावताराचीशो

भा ॥ जालीपद्मनाभाजाचेनी ॥ ३१ ॥ ऐसेंकृपाळूसमारंभें ॥ जेभगवंनाचेवालंभे ॥ त्यांचीभेटीतेचीलाभे ॥ जैंभाग्येंस्फ
लभेपैंहोती ॥ ३२ ॥ निष्कामतानिजदृष्टी ॥ अनंतपुण्येंकोट्यानकोटी ॥ रोकडीलाभेपाठोपाठी ॥ नैंहोयभेटीहरिप्रियांची ॥
॥ ३३ ॥ व्याघ्रसिंहाचेंदूधजोडे ॥ चंद्रामृतहीहानाचढे ॥ परिहरिप्रियाचीभेटीनातुडे ॥ दुर्लभभाग्यवाडेंमनुष्या ॥ ३४ ॥
व्याघ्रसिंहदुधासाठीं ॥ अनिस्वबळनाजोडेपुष्टी ॥ परीजन्ममरणाचीतुटी ॥ दुधासाठींकदांनोहे ॥ ३५ ॥ म्हणतीचंद्रा
मृतजोआरोगी ॥ तोहोयनित्यनिरोगी ॥ मुख्यचंद्रचीक्षयरोगी ॥ त्याचेंअमृतनिरोगीकरीकेवी ॥ ३६ ॥ व्याघ्रसिंह
दुग्धशक्ती ॥ प्राणीजेअजरामरहोती ॥ तेंतणेंदुग्धेंजोचीउत्पत्ती ॥ तेकामरतीव्याघ्रसिंह ॥ ३७ ॥ जेंहरिभक्तांचीभेटी
घडे ॥ तैंनबाधीसंसारसांकडें ॥ जन्ममरणसमूळउडे ॥ त्याचीभेटीअतुडेअतिभाग्यें ॥ ३८ ॥ आणिआजिमीभाग्येंस
भाग्यपूर्ण ॥ लाधलेंतुमचेंदरुशन ॥ तरीअत्यंतिकक्षेमकोण ॥ तेंकृपाकरूनमजसांगा ॥ ३९ ॥ श्लोक ॥ अतआ
त्यंतिकंक्षेमं पृच्छामोभवतोऽनघाः ॥ संसारेऽस्मिन्क्षणार्धोऽपिसत्संगः शेवधिर्नृणां ॥ २९ ॥ टिका ॥
म्हणेतुम्हीनिःपापनिर्मळ ॥ तुमचेनिदर्शनेतत्काळ ॥ नाशतीसकळकळिमळ ॥ ऐसेनिजनिर्मळतुम्हीसर्व ॥ ४० ॥
स्नानकेलियागंगा ॥ पवित्रकरीसकळजगा ॥ तेगंगाहीनिजपापभंगा ॥ तुमचेचरणसंगावांछित ॥ ४१ ॥ तुमचेंदर्श
नसङ्गा ॥ अत्यंतदाटुगीमाजीजगा ॥ दर्शनमात्रेंनेभवभंगा ॥ जन्ममरणपैंगामजकेंचें ॥ ४२ ॥ तेथेंकायसागंगे
चापडिपाडू ॥ नाहीतीर्थमहिमेचापवाडू ॥ तीर्थीभवदोषअवघडू ॥ त्याचाकरीनिवाडूदृष्टीसंगें ॥ ४३ ॥ ऐशीपवित्र
ताप्रबळ ॥ दृष्टीउत्संगीवादवासकळ ॥ आजीजालोंमीअतिनिर्मळ ॥ तुम्हीदीनदयाळमीनलेती ॥ ४४ ॥ ऐशीपवि
त्रआणीरूपामूर्ती ॥ भाग्येंलाधलोंहेसंगती ॥ सत्संगाचीनिजख्याती ॥ सांगतांश्रुतीमौनावल्या ॥ ४५ ॥ ब्रम्हणीध
र्मनेणेधर्मा ॥ साधूमुखेंब्रम्हत्वब्रम्हा ॥ त्यासत्संगाचामहिमा ॥ अतिगरिमानिरुपम ॥ ४६ ॥ सत्संगम्हणोंनिर्धीस

मान॥ निर्धजोडल्याहारपेजाण॥ सत्संगाचें महिमान॥ साधकसंपूर्णसद्रूपकरी॥ ४७॥ निधीसांपडलियासांग अत्यंतबाटवी विषयभोग ॥ तैसानव्हेजीसत्संग॥ निर्विषचांगस्फुरवदातें ॥ ४८॥ इंद्रियांवीण स्वानंद ॥ विषया वीणपरमानंदू॥ ऐसाकरितीनिजबोधू॥ अगाधसाधूनिजमहिमा ॥ ४९॥ निमिष्यार्धहोतांसत्संग॥ तेणेंहोयभवभं ग ॥ यालागीसत्संगाचें भाग्य॥ साधकस्वभाग्यजाणती॥ २५०॥ संतचरणींजाचाभावो ॥ भावेंतुष्टतीसंत स्वयमे वो॥ संतसन्निधिमात्रेंपहाहो ॥ संसारवावोस्वयेंहोय ॥ ५१॥ नानाविकारविषयविधीं॥ संसारसबळत्वें बाधी॥ त्याचरीसंसाराचीअवधी॥ जाणनिश्चितथीसत्संग॥ ५२॥ तेतुमचीसत्संगती ॥ भाग्येंपावलोंअवचिती॥ अत्यंतिक क्षेमकेंशारिती॥ प्राणीपावतीतेसांगा ॥ ५३॥ अत्यंतीकक्षेमाचेंवर्म॥ जरीम्हणाल भागवतधर्म ॥ त्याधर्मांचा अनुक्रम सांगस्फुगमसांगाजी॥ ५४॥ ॥श्लोक ॥ धर्मान्भागवतान्ब्रूतयदिनः श्रुतयेक्षमं ॥ यैः प्रसन्नैः प्रपन्नाय॥ दा स्यत्यात्मानमप्यजः ॥ ३०॥ टीका ॥ परिसावयाभागवतधर्मी ॥ श्रवणाधिकारीअसोंजरीआम्हीं॥ तरीकृपा करोनियांतुम्हीं॥ सांगास्वामीसकळधर्म॥ ५५॥ नवलयाधर्मांचीख्याती ॥ संभ्रमआदरितांप्रीती॥ तेणेंतुष्टोनियां श्रीपती ॥ देसेवकांहातींआपणयां ॥ ५६॥ आजन्मायानामाचीख्याती॥ वेदशास्त्रीमिरवीश्रीपती॥ तोभागवतध र्माचियाप्रीती॥ सोशीजन्मपंक्तीभक्तांचिया॥ ५७॥ एवंभागवतधर्मीजाण॥ जोकोणीअनन्यशरण॥ त्यासीतु ष्टोनियांनारायण॥ निजात्मतापूर्णस्वयेंदेत॥ ५८॥ भागवतधर्मश्रवणार्थ॥ मजअधिकारजरीनसेल्ययेथ॥ त रीमीअनन्यशरणागत॥ असेंनिश्चितनुम्हांसीं॥ ५९॥ भूतदयेचेनिडारलेपण॥ तुमचाठाईवोसंडेपूर्ण॥ तुम्ही दयानिधीसंपूर्ण॥ दीनोद्धारणतुमचेनी॥ ६०॥ जेथेंतुमचीकृपापूर्ण ॥ तेथेंनराहेजन्ममरण ॥ सर्वाधिकारसंपू र्ण॥ सहजआपणवोळगे॥ ६१॥ तंवतुमचेकृपेपरते॥ आनसामर्थ्यनाहीयेथें॥ ऐसेंजाणोनियांनिश्चितें॥ शर

णतुम्हातेंमीं आलों ॥ ६२ ॥ कायसीज्ञातेपणाचीलाज ॥ येथेंतुमचेंरूपमाझेंकाज ॥ ऐसंविदेहंप्रार्थुनिद्विज ॥ चरणरज वंदिले ॥ ६३ ॥ ऐकोनिविदेहाचानम्रप्रश्न ॥ संतोषलेनवहीजण ॥ तेचिर्धर्मामुखेंनारदआपण ॥ करीनिरूपणवसुदेवा ॥ ६४ ॥ श्लोक ॥ नारदउवाच ॥ एवंतेनिमिनापृष्टावसुदेवमहत्तमाः ॥ प्रतिपूज्याब्रुवन्प्रीत्यासस्रदस्यर्त्विजंनृपं ॥ ३१ ॥ टीका ॥ जोजगार्चास्थितिनिगर्ताजाणता ॥ जोहरिहरांचापदियंता ॥ जोनिजात्मज्ञानेंपुरता ॥ तोजालाबोलतानारदू ॥ ६५ ॥ नारदम्हणेवसुदेवा ॥ विदेहप्रश्नकेलाबरवा ॥ तेणेंपरमानंदूतेव्हां ॥ त्यामहानुभावांउलथला ॥ ६६ ॥ संतोषानेंनवहीमूर्ती ॥ धन्यधन्यविदेहाम्हणती ॥ ऋत्विजनरांसादरपरमार्थी ॥ श्रवणार्थीसदातत्पर ॥ ६७ ॥ ऐसें देउनीअनुमोदन ॥ बोलतेजालेनवहीजण ॥ तेचिकथेचेंनिजलक्षण ॥ नवप्रश्नविदेहाचे ॥ ६८ ॥ भागवतधर्मभगवद्भक्त ॥ मायाकैसीअसेनादत ॥ तिचानरुणोपाययेथ ॥ केवीपावतअज्ञानी ॥ ६९ ॥ येथेंकैसेंअसेपरब्रम्ह ॥ कासयानावम्हणीजेकर्म ॥ अवतारचरित्रसख्यापरम ॥ अभक्ताअधमगतीकैशी ॥ ७० ॥ कोणेयुगींकैसाधर्म ॥ सांगावाजीउत्तमोत्तम ॥ ऐसेनवप्रश्नपरम ॥ जनकेंरुवर्मपुशिले ॥ ७१ ॥ ऐसेविदेहाचेप्रश्न ॥ अनुक्रमेंनवहीजाण ॥ उत्तरदेतीआपण ॥ नयांतप्रश्नप्रथमकवीसांग ॥ ७२ ॥ श्लोक ॥ कविरुवाच ॥ मन्ये ऽ कुतश्चिद्भयमच्युतस्यपादांबुजोपासनमत्रनित्यं ॥ उद्विग्नबुद्धेरसदात्मभावाद्विश्वात्मनायत्रनिवर्तनेभीः ॥ ३२ ॥ टीका ॥ रायेंपुशिलेंअत्यंतिकक्षेम ॥ तदर्थीकवीज्ञानीपरम ॥ तोअत्यंतिकक्षेमांचेवर्म ॥ भागवतधर्मप्रतिपादी ॥ ७३ ॥ ऐकरायानवलपरी आपुलासंकल्पआपुलांवरी ॥ देहबुद्धीवाढवूनीशरीरीं ॥ दृढकरीभवभया ॥ ७४ ॥ जयापाशींदेहबुद्धी ॥ त्यासीसुख नाहीत्रिशुद्धी ॥ तेबुडालेद्वंद्वसंधी ॥ आधीव्याधीमहार्णवीं ॥ २७५ ॥ जेदेहबुद्धीपाशी ॥ सकळदुःखाचाराशी ॥ महाभयाचीभुतेंचोपाशीं ॥ अहर्निशीझोंबती ॥ ७६ ॥ देहबुद्धीचियानरा ॥ थोरचिंतेचाअडदरा ॥ संकल्पविकल्पाचामा

रा॥ ममताद्वाराअनिवार॥ ७७॥ देहबुद्धीमाजीसुख॥ अणुमात्रनाहींदेख॥ सुखमानितीतेमहामूर्ख॥ दुःखजनकदेहबुद्धी॥ अ
॥७८॥ दीपाचेंमिळणीपाशीं॥ केवळदुःखपतंगाशीं॥ तरीआलिंगुंधांवेत्याशीं॥ तेवींविषयासीदेहबुद्धी॥ ७९॥ ऐशीअसतांदेह २
बुद्धीकुडी॥ वाढवीविषयाचीगोडी॥ तेथेंमहाभयाचीजोडी॥ जन्ममरणकोडीअनिवार॥८०॥ येवढाअनिवारसंताप॥ देहबुद्धी-
पाशींपाप॥ जाणोनीधरीजोअनुताप॥ विषयींअस्महींगुंतेना॥ ८१॥ धरितांविषयाचीगोडी॥ भोगाव्याजन्ममरणकोडी
येणेंभयेंविषयवोसंडी॥ इंद्रियातेंकोंडीअतिनेमें॥ ८२॥ इंद्रियेंकोंडावींनकोंडती॥ विषयोसांडितांनसांडती॥ पुदत
पुदतीबांधोयेती॥ यालागींहरिभक्तीबोलिलीवेदें॥ ८३॥ इंद्रियेंकोंडावींनलगती॥ सहजराहेविषयासक्ती॥ एवढें
सामर्थ्यहरीभक्ती॥ जाणनिश्चितीनृपवर्या॥ ८४॥ योगीइंद्रियेंकोंडिती॥ तेभक्तलावितीभगवद्भक्ती॥ योगीवि
षयजेत्यागिती॥ तेभक्तअर्पितीभगवंतीं॥ ८५॥ योगीविषयत्यागिती॥ त्यागितांदेहदुःखीहोती॥ भक्तभगवंतीं
अर्पिती॥ तेणेंहोतीनित्यमुक्ती॥ ८६॥ हेंनकेम्हणतीविकसीश्लोक॥ याविलागींयेथेंदेख॥ कायावाचाहाश्लोक॥
अर्पणद्योतकबोलिजेला॥८७॥ दारासुतगृहप्राण॥ करावेंभगवंताअर्पण॥ हेभागवतधर्मपूर्ण॥ मुख्यत्वेंभजन-
यानांव॥ ८८॥ अकराहीइंद्रियवृत्ती॥ कैशालावाव्याभगवद्भक्ती॥ ऐकरायातुजप्रती॥ संक्षेपस्थितीसांगेन॥ ८९
॥ मनेंकरावेंहरीचेंध्यान॥ श्रवणेंकरावेंकीर्तिश्रवण॥ जिव्हेंकरावेंनामस्मरण॥ हरीकीर्तनअहर्निशीं॥ ९०॥ करेंकरावें
हरिपूजन॥ चरणेंदेवालयागमन॥ घ्राणींतुलसीआमोदग्रहण॥ जिहींहरिचरणपूजिले॥ ९१॥ नित्यनिर्माल्यशिरवें
शिरीं॥ चरणतीर्थअभ्यंतरीं॥ हरिप्रसादजाचेंउदरीं॥ त्यादेखोनीदुरीभयपळे॥ ९२॥ वाढतेंनसद्भावेंजाण॥ चढतेंनप्रेमपू
र्ण॥अखंडत्यासध्याकृष्णभजन॥ त्यासीभवबंधनअसेना॥ ९३॥ सकळभयांमाजीथोर॥ भवभयअतिदुर्धर॥ तेंहीहरिभक्ती १
समोर॥ बापुडेंकिंकरनराहे॥ ९४॥ करितांरामकृष्णस्मरण॥ उबगोनिपळेजन्ममरण॥ तेथेंभवभयाचेंतोंडकोण॥ धे-

यपणधरावें॥ ९५॥ जेथेंहरिचरणप्रीती॥ तेथें भवभयाची निवृत्ती॥ परमनिर्भयभगवद्भक्ती॥ आमची मती निजनिश्चयें॥ ९६
कृतनिश्चयो आमुचा जाण॥ येथेंसाक्षत्वेंवेदशास्त्रपुराण॥ स्वमुखेंबोलिला श्रीकृष्ण॥ निर्भयस्थान सर्वांशीं॥ ९७॥ आसो
वेदशास्त्रपुराण॥ स्वमुखेंबोलिला श्रीकृष्ण॥ सर्वात्मनाभगवद्भजन॥ निर्भयस्थानसर्वाधीन॥ भक्तिप्रधानभगवद्वाक्य॥ ९८
॥ उभवुनियांचारीबाह्या॥ निजात्मप्राप्तीचाउपाया॥ भक्त्याहमेकयाग्राह्या॥ बोलिलालवलाह्या श्रीकृष्ण॥ ९९॥ श्लोक॥ येवें-
भगवताप्रोक्ताउपायात्ह्यात्मलब्धये॥ अजःपुंसामविदुषांविद्धिभागवतान्हितान्॥ ३३॥ टीका॥ नकरितांवेद
शास्त्रविवंचनी॥ ऐशियाअज्ञानानिजात्मप्राप्ती॥ सुगमजोडेब्रम्हस्थिती॥ यालागीहरिभक्तीप्रकाशिलीदेवें॥ १००॥ न-
करितांवेदशास्त्रपठण॥ जडमूढह्मणालतरलेकोण॥ उन्मत्तगजेंद्रउद्धरण॥ गर्भसंरक्षणपरिक्षितीचें॥ १॥ अंबऋ-
षीगर्भनिवारण॥ करावयाभक्तनिकारण॥ अहंभक्तपराधीन॥ स्वमुखेंनारायणबोलिला॥ २॥ वनचरवानरनेणोकि
ती॥ उद्धरलेभगवद्भक्ती॥ आस्वलेंतरावयानिश्चिती॥ विवरीजांबुवंतीभक्तीस्तववरिली॥ ३॥ जाणपांअविवे-
कीकेवळ॥ गौळागोधनेंगोपाळ॥ तेहीउद्धरिलेसकळ॥ कृष्णसरेंवप्रबळअनन्यप्रीती॥ ४॥ शास्त्रविरुद्धअविवे
कस्थीती॥ जारभावेंश्रीकृष्णप्रीती॥ गोपीउद्धरिल्यानेणोकिती॥ अनन्यभक्तीसरव्यत्वें॥ ५॥ नकरितांनानाविवं
ची॥ सुगमोपायेंब्रम्हप्राप्ती॥ अबळेंतरावयानिश्चिती॥ भगवंतेंनिजभक्तीप्रगटकेली॥ ६॥ तेंहेंरायाभागवतजा
ण॥ मुख्यत्वेंभक्तिप्रमाण॥ भावेंकरितांभगवद्भजन॥ अज्ञानजनउद्धरती॥ ७॥ हेंभागवतनव्हेनव्हे॥ अज्ञाना-
लागींनिजपोहे॥ भवाब्धीतरावयाभजनभावें॥ महानावदेवनिर्माणकेली॥ ८॥ भगवंताचेमहानावे॥ जोनिघाला
भजनभावें॥ त्यासीभवभयाचेहेलावे॥ भजनस्वभावेंनलागती॥ ९॥ स्त्रीशूद्रादिअवघे॥ घालूनियांयेनावे॥ एकेच
खेपेस्वयेंन्यावे॥ भजनभावेंपरतिरा॥ १०॥ जेआवलितांभावबळें॥ तोडीकर्माकर्मक्रूरजळें॥ स्वबोधाचेनिपाणीदाळें॥ क

टिनीं एकवेळें निजात्मतिरा ॥ ११ ॥ वैराग्याचे निजनिवाडें ॥ अदळ बसलें चहूंकडे ॥ विषयांचे आदळ रोकडे ॥ चुकवुनी धडपुढें
काढिती तिरा ॥ १२ ॥ संचितक्रियमाणा चालाटा ॥ मोडानिल्या विनीतीं टवाटा ॥ वंचुनी प्रारब्धाचा सांठा ॥ निजात्मतटा काढी
ती ॥ १३ ॥ तेथें गुरुवचनें साचोकारें ॥ सांभाळीत उणें पुरें ॥ भूतदयेचेनि दोरें ॥ निजनिर्धारें वोढिती ॥ १४ ॥ तवयेकाय एकाये
कसरीं ॥ काढिली परापरतीरीं ॥ नव भक्त्या नृत्तीं पैर झारीं ॥ आत्मसाक्षात्कारीं रिघुंटली ॥ १५ ॥ येथें धरितां पुरभावो ॥ तैं
बुडणें चि हा यवावो ॥ मग ठाका वाजा ठावो ॥ तो स्वयमेव आपण होण ॥ १६ ॥ येथें पोहणें याबीण तरणें ॥ प्रयासेंवीण प्रा
मी घेणें ॥ स्वरूपायें ब्रह्म पावणें ॥ यालागीं नारायणें प्रकाशिली भक्ती ॥ १७ ॥ भागवतधर्मांची स्थिती ॥ बाळीं भोळीं भवाब्धी
तरती ॥ स्वरूपायें ब्रह्म पावती ॥ तेचि श्लोकार्थीं विषद सांगे ॥ १८ ॥ श्लोक ॥ यानास्थाय नरो राजन्न प्रमाद्येत क
र्हिचित् ॥ धावन्निमील्य वा नेत्रे न स्खलेन्न पतेदिह ॥ ३४ ॥ टीका ॥ जो श्रुतिस्मृती नेणता ॥ भावें भजे भगवत्पथा
त्यासी विधिनिषेध बाधकता ॥ स्वधर्मींही सर्वथा प्रमाद न घडे ॥ १९ ॥ सद्भावें सीसंभ्रम ॥ आचरितां भागवतधर्म ॥ बाधूं न श
केक कर्माकर्म ॥ भावें पुरुषोत्तम संतुष्ट सदा ॥ २० ॥ श्रुतीस्मृती दोन्ही डोळे ॥ नेणवीण जे आंधळे ॥ तेही हरिभजनीं धांवतां मा
बवळें ॥ पडेना अडखळे संभ्रमयोगें ॥ २१ ॥ प्रेमेवीण श्रुतीस्मृतीज्ञान ॥ प्रेमेवीण ध्यानपूजन ॥ प्रेमेवीण श्रवणकीर्तन ॥ वृ
था जाणा नृपनाथा ॥ २२ ॥ माता देखोनी प्रेमभावें ॥ बाळक डोळे झांकुनी धांवे ॥ ते धांवे स्वयें झेलीत पावे ॥ अतिसद्भावें निज
माता ॥ २३ ॥ तैसा संभ्रम जो भजे भक्तु ॥ त्याचा भजनासवें भगवंतू ॥ भुललाचालें स्वानंदयुक्तू ॥ स्वयें सांभाळितु पदोपदीं ॥ २४
ऐसा आचरितां भागवतधर्म ॥ बाधूं न शके कदा कर्म ॥ कर्मासी जाचे आज्ञानेम ॥ तो पुरुषोत्तम भजतां साजे ॥ २५ ॥ ऐसा भा
गवतधर्मा गोविंदु ॥ तुष्टला चालें स्वानंदकंदू ॥ तेथें केविं रिघे विधीनिषेदु ॥ भक्त प्रमादू कदा न बाधी ॥ २६ ॥ जेवीं कां स्वामीचा
बाळा ॥ अवरोधन करवे द्वारपाळा ॥ तेवीं भागवतधर्म भजनशीळा ॥ कर्मा गेळा बाधूं न शके ॥ २७ ॥ जास भगवद्भजनीं

विश्वास ॥ विधिनिषेधत्याचादास॥ देखवानी निजभजनविलास॥ स्वयें जगन्निवास करवावे ॥ २८॥ भागवतधर्में राहे क र्म ॥ तवनवस्करवावे पुरुषोत्तम ॥ संभ्रमभक्तां बाधी कर्म ॥ हा वृथाश्रम भ्रांतासी ॥ २९॥ कर्म करूं पाहे प्रमादू ॥ तव प्रमादीं प्रध टे गोविंदू ॥ यालागीं विधीनिषेधू ॥ नशाकती बाधूं हरिभक्तां ॥ ३०॥ अजामेळा कर्मबाध ॥ यमपाशीं बाधितां स्फुवस्थ ॥ तेथें प्र गटोनी गोविंद ॥ केला अनिरुद्धनाममात्रें ॥ ३१॥ स्वधर्म कर्म हें चंदानी ॥ निजसत्ता भोई करूनी ॥ जो पहुडे स्फुरवासनी ॥ ते नैं पडे दंडणीं स्वधर्मकर्मा ॥ ३२॥ भजनप्रतापसत्तालक्षणें ॥ स्वधर्मकर्मा ऐसें दंडणें ॥ वर्णाश्रमाचा ठाव पुसणें ॥ हा ळीकरणें क र्माचा ॥ ३३॥ एवं भागवतधर्में जे सेवक ॥ स्वधर्मकर्म त्याचें रंक ॥ तें हान सके त्या सन्मुख ॥ मा के विबाधक होंशकेल ॥ ३४॥ कै सें कैसें भागवतधर्म ॥ कैवीं भगवंतीं अर्पे कर्म ॥ हें अतिगुह्य उत्तमोत्तम ॥ निजभजनवर्म ऐकराया ॥ ३५॥ श्लोक ॥ कायें नवाचा मनसेंद्रियैर्वा बुद्ध्यात्मनावा ऽनुसृतिस्वभावात् ॥ करोति यद्यत्सकलं परस्मै नारायणायेति समर्पये तत् ॥ ३५॥ टीका ॥ हेतुक अथवा अहेतुक ॥ वैदिक लौकिक स्वभाविक ॥ भगवंतीं अर्पे सकळिक ॥ याना वदे भागवत धर्म ॥ ३६॥ उदकीं तरंग अतिचपळ ॥ जिकडे जाय तिकडे जळ ॥ तैसें भक्ताचें कर्म सकळ ॥ अर्पे तत्काळ भगवंतीं ॥ ३७॥ ये श्लोकींचें व्याख्यान ॥ पहिलें मानसीक अर्पण ॥ पाठीं इंद्रियें अभिमान ॥ कायीक जाण श्लोकान्वयें ॥ ३८॥ भागवतध र्माची निजस्थिती ॥ मन बुद्धी चित्त अहंकृती ॥ आदी करूनी इंद्रियवृत्ती ॥ भगवंतीं अर्पी तें ऐका ॥ ३९॥ बाधूं नशके स्व- धर्मकर्म ॥ ऐकराया त्याचें वर्म ॥ मनीं प्रगटला पुरुषोत्तम ॥ अतिनिःशीम निजबोधें ॥ ४०॥ म्हणोनी संकल्पविकल्प ॥ अवघे जाले भगवद्रूप ॥ यालागीं भक्त निष्पाप ॥ सत्यसंकल्प हरिदास ॥ ४१॥ जेवीं बुद्धिबळाचा खेळ ॥ राजा प्रधान गजदळ अवघें काष्ठाचें केवळ ॥ तेवीं संकल्प सकळ भगवद्रूप ॥ ४२॥ जो जो संकल्प कामीं काम ॥ तो तो होय आत्माराम ॥ तेथें भ जनाचा संभ्रम ॥ अतिनिःशीम स्वयें वाढे ॥ ४३॥ जागृती स्फुर्ती स्वप्न ॥ निद्रा अवस्था होय भजन ॥ जेथें अखंड अनु-

संधान ॥ निजबोधपूर्णवसावे ॥ ४४ ॥ मनाहोतांसमाधान ॥ समाधानेंअधिकभजन ॥पूर्णबाणलेंअनुसंधान ॥ ध्येय
ध्याताध्यानसमरसेंभजे ॥ ४५ ॥ तुर्यासाक्षीउन्मनी ॥ याहीलाविल्याभगवद्भजनीं ॥ जववरीअवस्थाआपणी ॥आप
णयांसुकल्यानाहीं ॥ ४६॥ ऐसेभावनेवीणउपजेभावो॥ नोतोंनकाळहोयदेवो ॥ मगअर्पणाचानबहावो ॥ नअर्पितां
पाहाहोस्वयेहोतू॥ ४७॥ स्वरूपेंमिथ्याकेलेंस्वप्न॥ जागृतीसोलूनकाढिलेंज्ञान॥ निवडोनीसुषुप्तीसुखसमाधान॥ नि
हींतेंपूर्णएकत्रकेलें॥ ४८॥ तयेस्वरूपींसगळेंमन॥ स्वयेंचिकरीनिजात्मार्पण॥ तेथींचेंसुखसमाधान॥ भक्तसज्ञान
जाणतीस्वयें ॥४९॥ यापरीमानसीकजाण ॥ सहजस्वरूपींहोयअर्पण॥ आतांइंद्रियांचेंसमर्पण॥ होयतेंलक्षणऐकरा-
या॥ ३५०॥ दिपूलाविजेगृहाभीनरीं॥ नोचिप्रकाशगवाक्षद्वारीं॥ तेवींमनींप्रगटलाश्रीहरी॥ नोचिइंद्रीयद्वारींभज
नानंद॥ ५१॥ नोचिइंद्रियव्यापार॥सांगिजेतीसविस्तर॥ स्वभावीकइंद्रियव्यवहार॥ भजननसरपरब्रम्हीं॥ ५२॥ जव
दृष्टीदेखेदृश्यातें ॥ तंवदेवोचिदेखेतेथें॥ यापरीदरशनातें॥ अर्पीभजनसत्तेदृष्टीचाविषयो॥ ५३॥ दृश्यदृष्टाआणीदृष्टी॥
देखतातिन्हीएकवाटी ॥सहजब्रम्हार्पणतेदृष्टी॥ भक्तजगजेठीयापरीअर्पी॥ ५४॥ दृश्यप्रकाशीदृष्टेपणे॥ तेंचिदृष्टीमाजीहोय
देखणें ॥ ऐसेनीअभिन्नपणें ॥ दर्शनार्पणभजतीभक्त॥ ५५॥ हेयेकपणींतीनभाग॥ तीनीमाजीएकअंग॥ ऐसेंजेंदे
खणेंचांग॥ त्याचिअर्पणेसांगसहजेंअर्पे ॥ ५६॥ नानापदार्थप्राजळे॥ नित्यनवेदेखतीडोळे॥ परीअर्पणाचेसो
हळे ॥निजात्ममेळेंअर्पिती॥ ५७॥ यापरीदृष्टीचेंदर्शन॥ भक्तकरिनीब्रम्हार्पण॥ आतांश्रवणाचेंअर्पण॥अ
र्पीतेंलक्षणऐकराया ॥५८॥ जोबोलातेंबोलविता ॥ तोचिअर्थावबोधजाणता॥ तोचिश्रवणींजाहलाम-
लाश्रोता॥ तेब्रम्हार्पणनासहजेंश्री ॥५९॥शब्दशब्दलेंजवउठी॥ नवशब्दविनापाठींपोटीं॥ तेणेंअकृत्रिमभजनउठी॥
ब्रम्हार्पणमिठीसहजींपडे॥६०॥शब्दबोलासवेंअर्थवाटी॥ नवशब्दविनाघेशब्दार्थगोडी॥ तेणेंहरीभजनआहेआव

डी ॥ स्वयेंउठीलागांठीश्रवणार्पणेंशीं ॥ ६१ ॥ शब्दजवकानींपडे ॥ नवशब्दार्थीभजनवाढे ॥ बोलवित्याचाआंगाघडे ॥ अर्पण
अवघेंकरिनची ॥ ६२ ॥ बोलाविशीं जोबोलविता ॥ त्यांशीदृढकलीयेकात्मता ॥ तेंभजनचदेश्रवणाचाहोता ॥ ब्रम्हार्पणतानि
जयोगें ॥ ६३ ॥ सदुरुवचनपडनाकानी ॥ मनाचेंमनपणविरमनी ॥ तेंचिश्रवणब्रंम्हार्पणीं ॥ भगवद्भजनीसार्थकना ॥ ६४
श्रवणेंसियापरीश्रवण ॥ करीतउठिलाब्रंम्हार्पण ॥ हेतूरहीतभगवद्भजन ॥ स्वभावेंजाणस्वयेंहोत ॥ ६५ ॥ भजनींतुष्टलाजग
न्निवास ॥ होयवासाचानिजवास ॥ मगघ्राणद्वारापरेश ॥ भोगीसकवासब्रम्हार्पणेंसी ॥ ६६ ॥ जोसकमनासकमनपणजोडी ॥ तो
घ्राणाचेंघ्राणहोयआवडी ॥ मगनानासकवासपरवडी ॥ ब्रम्हार्पणभोगीनिजभोगअर्पी ॥ ६७ ॥ वासाचाअवकाशहोयआपण
घ्राणींग्राहकपणेजाण ॥ तोभोगचीस्वयंसंपूर्ण ॥ कृष्णार्पणसहजहोत ॥ ६८ ॥ रसनारसघेंउंजाये ॥ तवरसस्वाददेवचीहोय
मगरसनेमाजीयेउनीराहे ॥ ब्रंम्हार्पणपाहेरसभोगवृत्ती ॥ ६९ ॥ जेंजेंरसनासेवीगोडी ॥ तेंतेंहरिरूपेंशेकडी ॥ स्वादायेउनी
धनकुडी ॥ ब्रम्हार्पणपरवडीनिजभोगअर्पी ॥ ७० ॥ रसरसनारसस्वादू ॥ त्रिविधभेदेंनिजअभेदू ॥ रससेवनीपरमानंदू
स्वानंदकंदवोसंडे ॥ ७१ ॥ कटुमधुरनानारस ॥ रसनासेवीसावकाश ॥ परीतोअवघाब्रम्हरस ॥ स्वादीसकरसपरमानंद
॥ ७२ ॥ यापरीरसीरसना ॥ भोगेंरानलीकृष्णार्पणा ॥ आतांस्पर्शविषयरचना ॥ ऐकींब्रम्हार्पणातेंएकशया ॥ ७३ ॥ स्पर्शी
घेइजेनिजदेहीं ॥ तंवदेहींचप्रघटेविदेही ॥ मगस्पर्शेजेंजेंकांहीं ॥ तोभोगपांहींब्रम्हार्पणेंउठी ॥ ७४ ॥ स्पर्शास्पर्शजेंस्प
र्शिजे ॥ नवस्पर्शावयानाडकलुजे ॥ तेणएकपणाचेनिव्याजें ॥ कृष्णार्पणवोजेंभजनप्रगटे ॥ ७५ ॥ तेथेंजोघेइजेपदार्थ ॥ तो
पदार्थहोयसमर्थ ॥ तेणेंचिभजनपरमार्थ ॥ निजस्वार्थनिजभक्तां ॥ ७६ ॥ द्यावेंयाकाहींदेवाजाये ॥ तवदेताभजनकेसेंपा
हे ॥ देतेंघेतेंदोनीस्वयें ॥ देवोचिहोयेंनिजांगें ॥ ७७ ॥ जेउतेंजउनेंचालवीपाये ॥ तोतोमार्गदेवाचिहोये ॥ मगपावलां
पाउलीपाहें ॥ निजभजनहोयब्रम्हार्पणेंशी ॥ ७८ ॥ चरणाचरणानिगती ॥ तोचिनिजांगेंक्षितीचीक्षिती ॥ चालनानेंशीं

गी. यायुक्ती ॥ सहजब्रंम्हस्थितीनिजकर्मेंअपी ॥ ७९ ॥ बोलबोलविंतीयावदनेंभेदी ॥ बोलणलाजेत्याचियादृष्टी ॥ नेलाजगिळू अ.
३ नबोलणेउठी ॥ निजभजनपुष्टीब्रम्हार्पणेशीं ॥ ८० ॥ शब्दमावळेनिःशब्दीं ॥ निःशब्दचीबोलिजेशब्दीं ॥ नोचिअर्पणाचाविं- २
धी ॥ जाणत्रिशुद्धीसमर्पितेशीं ॥ ८१ ॥ बोलबोलविताबोलाआंतु ॥ तोबोलआपणाशीयेतू ॥ ऐसाशब्दंनिजभजनार्थू ॥
प्रगटेपरमार्थूब्रम्हार्पणेशी ॥ ८२ ॥ ऐसामनेंकर्मेवचनें ॥ जोहृदयाचलाभगवद्भजनें ॥ तेंचिभजनअभीमानें ॥ निजानिर्वा
णेदृढधरिलें ॥ ८३ ॥ शब्दमावळेनिःशब्दीं ॥ निःशब्दचीबोलिजेशब्दीं ॥ तोचिअर्पणाचीविधी ॥ जाणत्रिशुद्धीसम
र्पितेसी ॥ ८४ ॥ नरंगससमुद्राआतोता ॥ ह्मणेमाझेनिमेघतत्वता ॥ अगातेंनिवविलाजीवविना ॥ तृषाहरिताचातकाची ॥
॥ ८५ ॥ माझेनिसोनेंफिकती ॥ माझेनिसरितांउथळती ॥ मागुतीभजमाजीमिळती ॥ समरसतींसिंधुलें ॥ ८६ ॥ तेवी
सुळींचपूर्णपण ॥ पावोनिभजेअभिमान ॥ त्याचेंभजनाचेंलक्षण ॥ सावधानअवधावा ॥ ८७ ॥ ह्मणेमीसकळलोकक
र्ता ॥ कर्मकरोनीअकर्ता ॥ मीसर्वभोगभोक्ता ॥ नित्यअभोक्तामीयेक ॥ ८८ ॥ सकळलोकींमाझीसत्ता ॥ सकळींसक
ळांचानियंता ॥ सकळांसकळत्वमीप्रकाशिता ॥ होयमीशास्तासकळिकांचा ॥ ८९ ॥ सकळांभूतींमीयेकु ॥ मीचव्याप्य
व्यापकू ॥ जनिताजनविताजनकू ॥ नहोनिअनेकूजगद्रूपमी ॥ ९० ॥ मीदेवांचाआदिदेवो ॥ देवींदेवपणमाझाचिभावो
॥ व्ययोमाजीमीअजअव्ययो ॥ अक्षरींअक्षरभावोमाझेनिआंगें ॥ ९१ ॥ ईश्वरीजेजेसत्ता ॥ तेतेमाझीसामर्थता ॥ भ
गवंतींभगवंतता ॥ जाणतत्वतामाझेनी ॥ ९२ ॥ मीआपरूपीआपरूपु ॥ मीप्रकृतीपुरुषांचाबापू ॥ सृष्टीरचनेचासंक
ल्पु ॥ निर्विकल्पेंमाझेनी ॥ ९३ ॥ मीआदीचाअनादिआदी ॥ मीसमाधीचीजिनसमाधी ॥ निजसिद्धीसीमाझेनिसि
द्धी ॥ यापरीत्रिशुद्धीअभिमानार्पण ॥ ९४ ॥ मीअजन्मानजन्मोनिजन्मे ॥ मीअकर्मानकरोनिकरींकर्मे ॥ माझे- ११
नियोगेंपुरुषोत्तमें ॥ पाविजेमहिमेउत्तमत्वाचे ॥ ९५ ॥ सच्छब्दंमाझेंअंग ॥ चिच्छब्दंमीचचांग ॥ नहोनियांतीन

भाग ॥ आनंदनिर्व्यंगनोंचिमी ॥ ९६ ॥ माझेनि सूर्य दृष्टी डोळस ॥ मजमाजी चिदाकाश अवकाश ॥ माझेनि योगें जग
निवास ॥ सावकाशनांदत ॥ ९७ ॥ अजा अजपणें मी अज ॥ निःशेष निज बीजा मी बीज ॥ माझेनि निजांगें निज ॥ निज
भोज स्वयें नांदे ॥ ९८ ॥ अधिष्ठाना माजी अधिवास ॥ मी जगदीशाचा पूर्ण ईश ॥ मी परम पुरुषा ही पुरुष ॥ परेशा परेश
मीच स्वयें ॥ ९९ ॥ असंत माझेनी संत होये ॥ अचिद माझे चिद्‌त्व लाहे ॥ निजानंदासि ही पाहें ॥ आनंदु निर्वाहें माझे-
नी ॥ १०० ॥ ०१ ॥ मी सकळ सिद्धींची निजसिद्धी ॥ मी सर्वांग देखणी बुद्धीची बुद्धी ॥ मोक्ष म्हणणें तेही उपाधी ॥ जाण
त्रिशुद्धी माझेनी ॥ १ ॥ मी साचार निजधर्म ॥ मजमाजी ब्रम्हा विचरे कर्म ॥ ब्रम्हसमाधीचें परब्रंम्ह ॥ निजनिःशेष मर्मा-
चर्मी ॥ २ ॥ हरिहर ब्रंम्हा निज निर्धारीं ॥ हेही माझे अंशधारी ॥ मी दशावताराचा अवतारी ॥ माझी निजथोरी मीचि ने
णें ॥ ३ ॥ ऐशियां नाना विवचना ॥ अभिमान भजे भगवद्भजना ॥ ब्रम्हाहमस्मी दृढ भावना ॥ आप आपणा पूर्ण
त्वें अर्पी ॥ ४ ॥ जीव घालूनि पूर्णत्वा आंतू ॥ जेंजे अभिमान कल्पिनू ॥ तें तें साचची विस्मयें होतू ॥ तें ही पूर्णत्वें अ
र्पिनू निजपूर्णत्वीं ॥ ५ ॥ ब्रम्हाहमस्मी तुसधें वचन ॥ ये अहंतें नाम भगवद्भजन ॥ महातत्वीं नद्रूप हे उलं ॥ भजे-
अभिमान ब्रम्हार्पणेंसी ॥ ६ ॥ सांडूनि देहबुद्धीचा केरू ॥ भजनें उठिला अहंकारू ॥ तो अपरोक्ष निजें साक्षात्कारू ॥ पा
वूनी निर्धारू पूर्णत्वें वर्ते ॥ ७ ॥ म्हणोनि मनन तो मीचि मनन ॥ स्मरणा मीचि नित्य स्मरण ॥ चित्ता सी मी निज चिंतन ॥
नित्य धर्मे वीण सर्वदा ॥ ८ ॥ आतां सहसा प्राप्ती नव्हे ॥ ते निज चित्तेंशी चिंतावें ॥ नव अप्राप्ती सी ते प्राप्ती पावे ॥ चित्त
निजानुभवें सहज भजतां ॥ ९ ॥ तें कांनिश्चितें जेजे चिंतितन ॥ तें तें स्वयेंच होय समस्त ॥ या प्रतीती चित्त भजत ॥ ब्रम्हार्प
णयुक्त निजबोधें ॥ १० ॥ नाथिलें चिंतितें अतिचिंता ॥ अथिलें चिंतितें निश्चिंतता ॥ आथी नाथी सांडुनी चिंता ॥ सहजें न
भजतां भजन होय ॥ ११ ॥ चित्त चिंत्य आणि चिंतन ॥ यानिहीं जालें समाधान ॥ तें समाधान ही कृष्णार्पण ॥ सहजीं

०भा संपूर्णस्वयेंहोय ॥ १२॥ ऐसेंभगवद्भजनविधी ॥ भजनशीळजाहलीबुद्धी ॥ तेंसकळकर्मसमाधी ॥ जाणत्रिशुद्धीस्व अ
१४ येंजाली॥ १३॥ कर्माचरणींसमाधी ॥ येक ह्मणतीनघडेकधीं ॥ तेपावलेनाहींनिजात्मबोधीं॥ जाणत्रिशुद्धीविदेहा ॥ १४॥ २
ताटस्थ्यानाहींसमाधी ॥ ह्मणलन्याचीठकलीबुद्धी ॥ तेसमाधीनव्हेत्रिशुद्धी॥ जाणानुसधीमूर्छाआली ॥१५॥ ताटस्थ्या
पासुनीउठिला॥ नेतोसमाधीसमुकला ॥ तेव्हांएकदेशीभावाआला ॥ मदयाबालानमानितीसत्य॥१६॥ समाधीआणी
एकदेशी ॥ बोलनांबोलणेंयेत्याजेशीं ॥ सत्यमानीनिशब्दपिशीं॥ शुध्दस्वरूपाशीअनोळख॥१७॥ येथेंप्राचीनअति
समर्थ॥ तेमूर्छाआणोनीकरीनटस्थ॥ वांचुनीचालनेसमाधिस्त ॥ जाणनिश्चितवसिष्ठादिक॥१८॥ पांहेंपांदवर्षीनारदु
विनोदेंनमोडेसमाधिबोधु ॥ याज्ञवल्कीचासमाधीसंमधू॥ ऋषींप्रसिद्धपरिक्षाकेली ॥१९॥ स्वरूपदेखोनीमूर्छानिजा
ल ॥ तो आपणचिआपणतरला॥ स्वयेंतरूनीजनउध्दरिला॥ तोबोधप्रकाशिलाशुकवामदेवें ॥ २०॥ याल्गीसमाधी
व्युत्थान॥ यादोनीअवस्थासहितजाण॥ बुद्धीहोयब्रम्हार्पण॥ अखंडत्वेंपूर्णसमाधी॥ २१॥ अर्जुनादेउनिजसमाधी-
सर्वेंधियातत्यानिर्वाणबुद्धीं ॥ परीतोकृष्णकृपानिधी॥ ताटस्थनेत्रिशुद्धीनदीचस्पर्शो ॥२२॥ सकळकर्मसमाधी॥ हें
चिसद्गुरूचीबोधबुद्धी॥ तरीयुद्धहीत्रिशुद्धी ॥ निजसमाधीनमोडे ॥ २३॥ बुद्धीआकळलेंपरब्रम्ह॥ तेंअहेतुकचालेकर्म
हेंचिबुद्धीचेंअर्पणपरम॥ इतरतोभ्रमअनुमानज्ञान॥ २४॥ स्वरूपीं दृष्टीनिरावधी ॥ अनवच्छिन्नसमानबुद्धी॥ कर्मी
कर्मअज्ञाननबाधी ॥ परमसमाधीतियेनाव॥ २५॥ निःशेषगेलियादेहबुद्धी ॥ स्वरूपपणेकुंजनबाधी॥ कर्माकर्मी
अज्ञाननबाधी ॥ तेपरमसमाधीनिर्देष्ट॥ २६॥ तेस्वरूपींनिरावधी॥ भजनशीळजालीबुद्धी ॥ तेसककर्मीसमाधी॥
निजार्पणविधीस्वयेंजाली॥ २७॥ जेथेंशमलीमनाचीअदि ॥ तेजाणावीपरमसमाधी॥ समाधीघेणेंतेदेहबुद्धी॥ १
काष्ठतेत्रिशुद्धीमूर्छितप्राय ॥२८॥ मनासीठाउकेनसे॥ इंद्रियव्यापारूतेवींदिसे ॥ कर्मनिपजेजेंजेंसे ॥ तेंजा-

णिजे आपैसें कायिक ॥ २९ ॥ श्वासोश्वासाचे परीचार। कां निमिषोन्मिषाचा व्यापार॥ तेंही नारायणपर। केलें साचारीं निजभावें॥ ३०॥ नरदेह गेह वर्णाश्रमें ॥ स्वभागा आलीं जीं जीं कर्मे ॥ तीं तीं आचरोनि निजधर्मे ॥ पूर्वानुक्रमें अनहंकृती ॥ ॥ ३१ ॥ साकरेचें कारलें पूर्ण प्रौढ॥ तें ददू कांटनशी सर्व गोड ॥ तेवीं इंद्रियें कर्म गूढ ॥ स्वादिष्ट सुदृढ ब्रम्हार्पण ब्रम्हीं ॥ ३२ ॥ कर्मकलाप आघवा ॥ आचरोनी आणी गौरवा॥ परी कर्तेपणाचिया भावा ॥ अहंभावा स्पर्शोंना ॥ ३३ ॥ मजपासून जालें सत्कर्म॥ माझा आचार अति उत्तम॥ म्या निरसिलें मरणजन्म॥ हा स्वभावें देहधर्म उठों नेदिजे ॥ ३४॥ देहसंगें नरीं वर्तणें ॥ परी देहधर्म धरूं नेणे ॥ देहस्वभावलक्षणें ॥ ब्रम्हार्पणें विचरती ॥ ३५॥ देहधर्माचा मुठवी फांटा॥ ज्ञानगर्वाचा नचढे ताठा॥ यालागीं भजनमाजीं वटा ॥ जाला तोपैठा अनहंकृती ॥ ३६॥ त्यापासूनी जें जें उपजे॥ तें तें देव ह्मणे आमुचें रवाजें॥ यालागीं ब्रम्हार्पण वोजे ॥ त्याचे स्वभाव सहजें नार्पितां अर्पिती ॥ ३७॥ परी साचे कसवटीं वर्ते ॥ जें जें लागे तें तें सांडे पथरें॥ तेवीं निफजे जें जें शरीरें ॥ तें तें खरें परब्रम्ह ॥ ३८॥ त्याचा खेळतां महापूजन॥ त्याची बडबड तें वेद प्रियस्तवन॥ त्याचे स्वभाव स्वानंदपूर्ण॥ श्रीनारायण स्फुरवावे ॥ ३९॥ तो जेउतीं वास पाहे॥ आवडी देव तेउता राहे ॥ मग पाहे अथवा न पाहे॥ नरी देवोचि स्वयें स्वभावें दिसे ॥ ४०॥ न यासी चालतां मार्गे ॥ ते मार्गू होइज श्रीरंगें ॥ तो देवाचिया दोंदावरी वेंगे ॥ चाले सर्वांगें डुल्लुन॥ ४१॥ जें जें कर्म स्वभाविक॥ तें तें ब्रम्हार्पण आहेतुक ॥ या नांव भजन निर्दोख॥ भागवत धर्म देख या नांव ॥ ४२॥ स्वभावीक जें वर्तन ॥ तें सहजें होय ब्रम्हार्पण॥ या नांव श्रेष्ठ आराधन। भागवत धर्म जाण राया ॥ ४३॥ या परी भगवद्भजन कथा ॥ भय नाहीं गा सर्वथा। अभय पुशिलें नृपनाथा॥ तें जाणतां न भजनें होये॥ ४४॥ येथें भयाचें कारण॥ राया तूं ह्मणशील कोण॥ तेंही सांगेन साधारण॥ ऐक श्रवणसौभाग्यनिधी॥ ४५॥ श्लोक॥ भयं द्वितीयाभिनिवेशतः स्यादीशादपेतस्य विपर्ययोऽस्मृतिः ॥ तन्मा

भा. ययाः तोबुधआभजेतंभक्त्यैकयेशंगुरुदेवनात्मा ॥३६॥ टीका ॥ आत्मापूर्णत्वेंअवघायक ॥ तेथंम्हणेमी अ॰
१५ वेगळादेखा। तेंचिअज्ञानभयजनक ॥ दुःखदायकअतिदृढ ॥ ४६॥ भयाचेंमूळदृढअज्ञान॥ त्याचेंनिवर्तक २
ब्रम्हज्ञान॥ तेथेंकांलागलेंभगवद्भजन ॥ ऐसाज्ञानाभिमानपंडितां ॥ ४७॥ ऐकरायायेचिअर्थी ॥ ज्ञानासीकारण
मुख्यभक्ती ॥ हाकृतनिश्चयोअमुचामती ॥ तेंहीउपपत्तीअवधारीं ॥ ४८॥ अज्ञानाचेंमूळमाया ॥ जेब्रम्हादिकांन
येआया ॥ गुणमयीलागेप्राणिया ॥ जाणतेराया अतिदुस्तर॥ ४९॥ त्यामायेचेंमुख्यलक्षण॥ सस्वरूपाचेंआव
रण॥ द्वैताचेंजेंस्फुरेस्फुरण॥ मूळमायाजाणतिलानाव ॥ ४५०॥ ब्रम्हअद्वयत्वेंपरिपूर्ण॥ तेंस्वरूपींस्फुरेजेंमीपण
तेंचिमायेचेंमूळस्थान॥ निश्चयेंजाणनृपनाथा ॥५१॥ जेमायेच्यानिजपोटीं॥ भयशोकदुःखकोटी॥ ब्रम्हागीवादि
चेलागेपाठी॥ इतरांचीगोठीतेकोण ॥५२॥ तेमहामायेचीनिवृत्ती ॥ करावयादादुंगीभगवद्भक्ती ॥ स्वयेंश्रीकृष्णायें
चिअर्थी॥ बोलिलाअर्जुनाप्रतीगीतेमाजी ॥५३॥ भगवद्गीताश्लोकार्ध॥ श्लोक ॥ मामेवयेप्रपद्यंते
मायामेतांतरंतिते ॥ ॥टीका ॥ मायाम्हणीजभगवतशक्ती ॥ भगवद्भजनेंनिचीनिवृत्ती ॥ आनउ-
पायतेथेंनचलती ॥ भक्तस्तरपतरतीहरिमाया॥ ५४॥ हरीचीमायाहरीभजनें॥ हरीभक्तीस्तरवेंचितरणें ॥
हेंनिजगुह्यअर्जुनाचेंनिकारणें॥ स्वयेंश्रीकृष्णेंसांगीतलें ॥५५॥ मायेचेंहेंचिनिजपुष्टी ॥ स्वरूपींविस्तुरवकरीदृ
ष्टी ॥ द्वैतभावेंअत्यंतलाठी॥ भ्रमाचीत्रिपुटीवाढवीसदा ॥५६॥ भयाचेंजनकद्वैतभान ॥ द्वैतजनकमायाजाण
मायानिवर्तकब्रम्हज्ञान॥ हेंसंतसज्ञानबोलती॥५७॥ ऐसेंश्रेष्ठजेंब्रम्हज्ञान॥ तेंभक्तीचेंपोषणजाण॥ नकरितां
भगवद्भजन ॥ ब्रम्हज्ञानकदांनुपजे॥५८॥ जरीजालेवेदशास्त्रसंपन्न ॥ तिहींनकरितांभगवद्भजन॥ मायानि १
वर्तकब्रम्हज्ञान॥ तयासीहीजाणकदांनुपजे॥५९॥ शक्तज्ञानाचीव्युत्पत्ती॥ दादुंगीहोयलोकिकस्थिती॥ माया

निवर्तक ज्ञानप्राप्ती ॥ न करितां हरिभक्ती कदां नुपजे ॥ ६० ॥ हरिगुणाचीं रसाळ कहाणी ॥ ते ब्रम्हज्ञानाची निजजननी ॥ हरिनामाचे निगर्जनी ॥ जीव घेउनी मायापळे ॥ ६१ ॥ मायापळतां पळों न लाहे ॥ हरिनाम धाकें विरोनि जाय ॥ यालागीं हरिमाया पाहे ॥ बांधूं न लाहे हरिभक्तां ॥ ६२ ॥ नामाची परम दुर्धर गती ॥ माया साहों न शके हरिभक्ती ॥ हरिभक्त माया सुखें तरती ॥ यालागीं श्रीपती बोलिला स्वयें ॥ ६३ ॥ सायोज्यादि चार मुक्ती ॥ अंकीं वाढवी भगवद्भक्ती ॥ तें न करितां अनन्यभक्ती ॥ शास्त्रज्ञा मुक्ती न घडे कदां ॥ ६४ ॥ हरिभजनीं जे विमुख ॥ त्यासी सदां द्वैत सन्मुख ॥ महाभयेंसी दुःखदायक प्रपंच दुःखदृढ वाढे ॥ ६५ ॥ जेवीं येका येकीं द्रगभ्रमू पडे ॥ तो पूर्व म्हणे पश्चिमेकडे ॥ तैसी वस्तू विन्मुखें घडे ॥ अति गाढ मीथ्या हूत ॥ ६६ ॥ द्वैताचिये भेद विहिरे ॥ स्फुरतां संकल्पविकल्पाचे झरे ॥ तेथें जन्ममरणाचेनि पुरें ॥ बुडे येकसरें ब्रम्हांडगोळा ॥ ६७ ॥ जन्ममरणाचिया वोढी ॥ नाना दुःखाचिया कोडी ॥ अभक्त सोशिती सांकडीं ॥ हरिभक्तां ते वोढी स्वप्नींहि नलगे ॥ ६८ ॥ भक्तीचें आगाध महिमान ॥ तेथें रिघे ना भवबंधन ॥ ते करावया भगवद्भजन ॥ सद्गुरुचरण सेवावे ॥ ६९ ॥ निजशिष्याची मरण विंना ॥ स्वयें निवारिजे वस्कता ॥ तोचि सद्गुरू तत्वता ॥ येर ते गुरु नाममंत्र तंत्रोपदेशें ॥ ७० ॥ मंत्रतंत्रउपदेशिते ॥ घरोघरीं गुरु आहेत आइते ॥ जो शिष्यासी मेळवी सद्वस्तूतें ॥ सद्गुरु त्यातें श्रीकृष्ण मानी ॥ ७१ ॥ गुरु देवो गुरु मातापिता ॥ गुरु आत्मा इश्वरू वस्कता ॥ गुरु परमात्मा सर्वथा ॥ गुरु तत्वता परब्रम्ह ॥ ७२ ॥ गुरुचे उपमे समान ॥ पहातां जगीं न दिसे आन ॥ आगाध गुरूचें महिमान ॥ तो भाग्यवीण भेटेना ॥ ७३ ॥ निष्कामपुण्याचिया कोडी ॥ अगाध वैराग्य जोडे जोडी ॥ नित्यानित्यविवेकआवडी ॥ तें पाविजे रोकडी सद्गुरुकृपा ॥ ७४ ॥ सद्गुरुकृपा हातीं चढे ॥ तेथें भक्तीचें भांडार उघडे ॥ तेव्हां कळिकाळ पळे पुढें ॥ काय से बापुडें भवभय ॥ ४७५ ॥ सद्गुरु ते म्हणे मातापिता ॥ ते येक जन्मीं सर्वथा ॥ हा सनातन तत्वता ॥ जाण पां वस्कता मायबाप ॥ ७६ ॥ अधोद्वारें उपजविता ॥ ते लौकिकीं मातापिता ॥ अधोद्वारा आनव्ह

नेदी ॥ ॥ जाणपां वस्तुता मायबाप ॥ ७७ ॥ गुरु तें ह्मणो कुलदेवता ॥ तिची कुळकर्मीं चि पूज्यतां ॥ हा सर्व कर्मीं अकर्ता ॥ पूज्य सर्वथा सर्वार्थीं ॥ ७८ गुरु ह्मणो देवासमान ॥ तरी देवांसी याचेनी देवपण ॥ म्हणोनि सद्गुरु समान ॥ देवही जाणतु केना ॥ ७९ ॥ गुरु ब्रह्म दोनी समान ॥ हे हि उपमा किंचित न्यून ॥ गुरुवाक्यें ब्रह्मा ब्रह्मपण ॥ तें सद्गुरु पूर्ण अद्वयत्वें ॥ ८० यालागीं अगाध गुरुगरिमा ॥ उपमा नाहीं निरुपमा ॥ ब्रह्मीं ब्रह्मत्व प्रमाणप्रमा ॥ हे वाक्य महिमा गुरूची ॥ ८१ ॥ ब्रह्म सर्वांचें प्रकाशक ॥ सद्गुरु त्याचाही प्रकाशक ॥ एवं गुरु हुनी अधिक ॥ नाहीं आणिक पूज्यत्वें ॥ ८२ ॥ यालागीं गुरूतें मनुष्यबुद्धी ॥ पांहों नये गा त्रिशुद्धी ॥ ऐशिये भावार्थबुद्धी ॥ सहजें चित्तशुद्धी सत्त्वशुद्ध्यां ॥ ८३ ॥ ज्याचा गुरुचरणीं निःशीम भावो ॥ त्याचा मनोरथ पुरवी देवो ॥ गुरुआज्ञा देव पाळी पाहा हो ॥ गुरुवाक्यें स्वयमेवो जडमूढ तारी ॥ ८४ ॥ ब्रह्मभावें जे गुरुसेवक ॥ देवत्याचा आज्ञाधारक ॥ त्यासी नित्य पुरवी निजात्मसुख ॥ हे गुरुमर्यादा देख अनुलंघी देवो ॥ ८५ ॥ देव गुरुआज्ञा स्वयें मानी ॥ तव गुरुदेवांतें पूज्यता आणी ॥ एवं उभयतां अभिन्नपणीं ॥ भावार्थी यालागीं तारक ॥ ८६ ॥ सद्भाव नाहीं अभ्यंतरीं ॥ बाह्य भक्ती भावें विकरी ॥ ते भोवानुसार संसारी ॥ नानापरी स्वयें ठकती ॥ ८७ ॥ ठकले ते मनुष्यगती ॥ ठकले ते निज-स्वार्थी ॥ ठकले ते ब्रह्मप्राप्ती ॥ दंभें हरिभक्ती कदा नुपजे ॥ ८८ ॥ येथें भावेंवीण नव्हता ॥ परमार्थ नये हाता ॥ सकळ साधनांचे माथां ॥ जाणतं त्वतां सद्भावां ॥ ८९ ॥ कोरडिये काष्ठीं सद्भावो ॥ तेथें चि प्रगटे देवाधिदेवो ॥ मा सद्गुरु तंव तो पहा हो स्वयें स्वयमेवो परब्रह्म ॥ ९० ॥ यालागीं गुरुभजना परता ॥ भजावया मार्ग नाहीं आमुता ॥ ज्ञानभक्ती जे तत्त्वता ॥ ते जाण सर्वथा सद्गुरुभक्ती ॥ ९१ ॥ गुरु होनी श्रेष्ठ ब्रह्म ॥ म्हणतां गुरुत्वा आला कनिष्ठ धर्म ॥ ऐसा भाग धरितां विषम ॥ ब्रह्मसाम्य शिष्या नुपजे ॥ ९२ ॥ आम्हां सद्गुरु तो चि परब्रह्म ॥ ऐसा नित्य निजभाव सप्रेम ॥ हे चि गुरुसेवा उत्तमोत्तम ॥ शिष्य परब्रह्म स्वयें होय ॥ ९३ ॥ ऐशिये गुरुसेवे आंत ॥ प्रल्हाद जाला द्वंद्वातीत ॥ नारद स्वानंदें गात नाच

अ॰ ३

त ॥ ब्रम्ह साम्येंविचरत क्षराक्षरस्थाने ॥ ९४ ॥ ऐशीविगुरुसेवाकरितां ॥ चुकली अवकृषीचीगर्भव्यथा ॥ तेगर्भीं
चीजाहलादेवसाहता ॥ भक्तांभवव्यथाबाधानेदी ॥ ९५ ॥ ऐशियाअभिन्नवभावना ॥ स्वबुद्धीभजतीगुरूभजना ॥ तेप
ठियतेजनार्दना ॥ त्यांशीभवभावनाशिवोंनदी ॥ ९६ ॥ गुरुब्रम्हदोनीएक ॥ शिष्यहीअसेतदात्मक ॥ जेभेदमानितीवे
गळिक ॥ तेहीमाईककवीसांगे ॥ ९७ ॥ **श्लोक ॥ अविद्यमानोऽप्यवभातिहिद्वयोध्यातुर्धियास्वप्नमनो
रथौयथा ॥ तत्कर्मसंकल्पविकल्पकंमनोबुधोनिरुंध्यादभयंततःस्यात् ॥ ३७ ॥** टिका ॥ पुरुषासीजोप्रपंच
दिसे ॥ तोनसताविमिथ्याआभासे ॥ जेवींएकलानिद्रावशें ॥ स्वप्नामाजीजगकल्पी ॥ ९८ ॥ असोनिनिद्रावशेंदिसेस्वप्न ॥
जोजागाहोवोनीआपण ॥ करूंबैसेमनोरथध्यान ॥ तोनसतेंविजनवनएकलींदेखे ॥ ९९ ॥ होकांघालोनीआसन ॥ जोक
रीमूर्तीचिंतन ॥ त्यासीध्येयध्यानाउपचारध्यान ॥ नसतेंचजाणकल्पितभासे ॥ ९०० ॥ जैवीधनलोभ्याचेंहारपेधन
परीवासनानसांडीधनधान्य ॥ धनातेंआठवितांधन ॥ धनलोभेंपूर्णपिसेंहोये ॥ १ ॥ मनस्वप्नेंजरीनल्हेधन ॥ तरी-
धनकोशआठवीमन ॥ तंवस्मृतीवळघेवन ॥ व्यामोहेंपूर्णपिसेंहोती ॥ २ ॥ तेवींव्यामोहाचेंपूर्णभरित ॥ मिथ्या-
भासदेहाविहित ॥ तेंअहंभावेंमानितांआप्त ॥ भवभयनिश्चितआदळेआंगीं ॥ ३ ॥ भवभयाचेंकारण ॥ मनकल्प
नामुख्यजाण ॥ त्यामनाचेंकरावयानिरोधन ॥ सद्गुरुवचनेंनिजनिष्टा ॥ ४ ॥ हेंजाणोनीसच्छिष्यज्ञाते ॥ गुरूवा
क्येंविश्वासयुक्तें ॥ विवेकवैराग्याचेनिहातें ॥ निजमनातेंआकळिती ॥ ५ ॥ तेचिंआकळनीहानवटी ॥ संक्षेपेंरायाा-
सांगेनगोष्टी ॥ सद्गुरुवाक्यपरिपाठीं ॥ जोमनातेंथापटीनिजबोधें ॥ ६ ॥ चंचळत्वेंविषयध्यान ॥ करितांदेखेजेजेंम
न ॥ तेंतेंहोयब्रम्हार्पण ॥ सद्गुरुवचननिजनिष्ठा ॥ ७ ॥ धरूनियांविषयस्वार्थू ॥ मनेंजोजोघेइजेअर्थू ॥ तोतोहो
यपरमार्थू ॥ हाअनुग्रहोसमर्थूगुरुकृपेचा ॥ ८ ॥ जोसमुद्रींभेणेंपळोंजाये ॥ तोजेथेंपळेतेथेंभुये ॥ मगयेणेंजा-

भा. णीस्वयेंराहाये॥ ठांयींठायपांगुळला॥ ९ ॥ तैसेंमनासीलाविजेवर्म ॥ तेजंदेखतेंचिब्रंम्ह॥ जेणंकरूंवसेकर्म ॥ ते॰ अ
१७ थेंपुरुषोत्तमस्वयेंप्रगट॥ १०॥ एवंइंद्रियप्रकृतीउल्लाळे॥ मोडिलेंगुरुवाक्यप्रतीतीनेंबळें॥ निजाधिष्टानमेळे॥ कळसस २
लेंएकेवेळेनिजकुलुपें॥ ११ ॥ ऐसेंनेमिनाबाह्यकर्म ॥ मनाचामोडेद्वैतभ्रम॥ नवसबाह्यपरब्रम्ह॥ पूर्णचिद्धामकोंद
टे ॥ १२॥ ऐसेंभजनेंमननेंमितांस्वयें॥ नरिघेकल्पांतकाळभय॥ भक्तहोउनियांनिर्भय ॥ विचरतोस्वयेंनिःशंक
॥१३॥ हेंअगाधनिष्ठापरिपूर्ण ॥ बाळाभोळ्यांनटकेजाण॥ यालागींसुगमसाधन॥ सांगेनआनतेंऐका॥ १४॥
॥श्लोक ॥ श्रृणवन्सुभद्राणिरथांगपाणेर्जन्मानिकर्माणिचयानिलोके ॥ गीतानिनामानितदर्थकानि
गायन्विलज्जोविचरेदसंगः ॥ ३८॥ टीका ॥ नरावयाबाळभोळजन॥ मुख्यचिन्हसुधीचकारण॥ जन्मकर्म
हरीचेगुण॥ करावेंश्रवणअत्यादरें ॥१५ ॥ चुकल्यापुन्हार्चासुधीवार्त्ता ॥ जेणेंसादरऐकमाना॥ तेणेंसादरेंहरिक-
था॥ सार्थकनापरिसावी ॥१६॥ हरीचींजन्मकर्मअनंतगुण॥ म्हणालत्याचेंनकळेलश्रवण॥ लोकप्रसिद्धजेंपुराण॥ तें
श्रध्यासंपूर्णऐकावें ॥१७॥ बहुदेवबोलिलेंपुराणीं॥ तेहीलागतीजाचेचरणीं॥ तोसमर्थचक्रपाणी॥ जोवेदपुराणीं
वंदिजे॥ १८॥ जांचींजींजन्में अतिअद्भुत ॥ जींजींकर्मेंपरमार्थयुक्त॥ स्वमुखेंबोलिलाभगवंत॥ तींतींज्ञानार्थपरिसावीं
॥१९॥ जेजेंकेलेंपुराणश्रवण॥ तेंतेंव्यर्थहोयमननेंवीण॥ यालागींश्रवणाचेंमनन॥ सावधानकरावें ॥ २०॥ मोलें-
घेनलीजेगाय ॥ दुभतेंखातांविषयहोय॥ तेंचिदानंदेंतांलवल्राहे॥ दुभितीहोयपरमामृतें ॥२१॥ तेवाकेलेंजेंश्रवण॥
तेंमननेंपरमपावन॥ तेंचिउपेक्षितांजाण॥ परिपाकींपूर्णवाझहोय॥ २२॥ यापरीश्रवणींश्रध्दा ॥मननयुक्तकरितांसदा
॥ तैंविकल्पबाधीनाकदा॥ वृत्तीसुधास्वयेंहोय॥ २३॥ ऐसेंमननयुक्तश्रवण॥ करितांवोसंडेहर्षपूर्ण॥ तेणेंहर्षेंहरीकी १
र्तन॥ करीआपणस्वानंदें ॥ २४॥ हरीचरित्रंअगाध॥ ज्ञानमुद्रापदबंध॥ कीर्तनींगातांविषद॥ परमानंदेंवोसंडे॥

॥५२५॥ वानिती अजन्मयाची जन्में ॥ वानिति अकर्मियाची कर्मे ॥ स्मरती अकर्मियाचीं नामें ॥ अतिसप्रेमें डुल्लत॥
॥५२६॥ साधावया निजकाज॥ सांडूनि लौकिक लाज॥ कीर्तनीं नाचती भोज॥ अतिनिर्लज्ज निःशंक॥२७॥ कीर्तनें निर्दळिले दोष॥ जपतप ठेले निरास॥ यमलोक पाडिला वोस॥ तीर्थाची आस निरास जाली॥२८॥ यमनियमां पडती उपवास॥ मरोनि केले वागाभ्यास॥ कीर्तन गजे हृषीकेश॥ निर्दळी दोष नाममात्रें॥ कीर्तनीं चा घडघडाट॥ आनंद कोंदला उद्भट॥ हरुषें डोले वैकुंठपीठ॥ तेणें सुखें नीळकंठ तांडव नाचे॥ ३०॥ यापरी हरिकीर्तन॥ देत परम समाधान॥ हा भक्तिराजमार्ग पूर्ण॥ ये मार्गी संरक्षण चक्रपाणी कर्ता॥ ३१॥ चक्र पाउनी भक्ताचा ठाईं॥ म्हणे तुझें कार्य जे कांहीं॥ मज जगीं वैरी नाहीं॥ भक्तद्वेषी पाहीं निजवास्त्रें नाशी॥ ३२॥ चक्रें अभिमन्यूचा करी छेदा॥ मोह ममता छेदी गदा॥ शंखें उद्बोधी निजबोध॥ निजकमळें सदा निजभक्त पूजी॥ ३३॥ जेथें चक्रपाणी रक्षिता॥ तेथें नाहीं घे भयाची कथा वार्ता॥ यापरी कीर्तिवंता॥ हरी सर्वथा स्वयें रक्षी॥ ३४॥ जासी न करवे कथाश्रवण॥ अथवा न करवे हरिकीर्तन॥ तिहीं करावें नामस्मरण॥ रामकृष्ण गोविंद॥ ३५॥ अच्यूत नामाची निजख्याती॥ च्यवतां कल्पांतीं न च्युती॥ या नामातें जे स्मरती ते जाण निश्चितीं अच्युत बनार॥ ३६॥ रामकृष्णादि नामश्रेणी॥ अखंड गर्जे जाची वाणी॥ त्यासी तीर्थे येती लोटांगणीं॥ सुखें चरणीं लागती॥ ३७॥ बाप नामाचें निजतेज॥ यम वंदी चरणरज॥ नामापाशीं अधोक्षज॥ चतुर्भुज स्वयें निष्ठे॥ ३८॥ नामाचें निपडिपाडें॥ कायी सें भवभय बापुडें॥ कळिकाळाचें तोंड कोणीकडे॥ नामापुढें रिघावया॥ ३९ जेवढी नामाची शक्ती॥ एवढें पाप नाहीं त्रिजगतीं॥ नामापाशीं चारी मुक्ती॥ जाण निश्चितीं विदेहा॥ ४०॥ ऐक राया सावधान॥ नामापरतें सुगम साधन॥ सर्वथा नाहीं नाहीं आन॥ निश्चय जाण नेमस्त॥ ४१॥ जन्मज्ञातकर्म श्रीधर॥ श्रवणें उद्धरती पामर॥ यालागीं हरिलीला सुभद्र॥ गाती ध्यान वर्णिती॥ ४२॥ ऐसा या अन्या भक्तीयोग

भा. नधरीजाणपप्राचीफुग॥ त्यजूनीअहंममनापांग ॥ विचरतीनिःसंगहरिकीर्तनीं ॥ ४३ ॥ करितांश्रवणस्मरणकीर्ती
१८ तेणेंवाढेसप्रेमभक्ती ॥ भक्तविसरेदेहस्फूर्ती ॥ एकतेस्थितीसांगेन ॥ ४४ ॥ श्लोक ॥ एवंव्रतःस्वप्रियनामकीर्त्या
जातानुरागोद्रुतचित्तउच्चैः ॥ हसत्यथोरोदितिरौतिगायत्युन्मादवन्नृत्यतिलोकबाह्यः ॥ ३० ॥ टीका ॥ ह
रिनामगुणकीर्ती ॥ अखंडआवडेजागृती ॥ स्वप्नीहीतेचिस्थिती ॥ दृढहरिभक्तीठसावे ॥ ४५ ॥ ऐशियापरीभक्ति
युक्त ॥ दृढतरजालेंज्याचेंमन ॥ नवतवहोयआईचित्त ॥ परमाद्भुतहरिनामकीर्ती ॥ ४६ ॥ आत्मापरमप्रियहरी ॥ त्या
चेनामकीर्तीचाहर्षभारी ॥ नित्यनवीआवडवरी ॥ सबाह्याभ्यंतरींहरिप्रगटे ॥ ४७ ॥ चुकल्यामायपूतासंकटीं ॥ एकाकी
बहुकाळांजाहलीभेटी ॥ तेणेंवारसंघालोनिमिठी ॥ चालेजेविंपोटीअनिवाररुदन ॥ ४८ ॥ तेवींजीवाशिवाअवचटी ॥ भक्ती
चेंपेठेंजाहलीभेटी ॥ आत्मासाक्षात्कारेंपडेमिठी ॥ तेसंधींमाजीउठीअनिवाररुदन ॥ ४९ ॥ परमात्मयासीआलिंगन ॥ ते
णेंअनिवारस्फुंदन ॥ रोमांचितरुदन ॥ सप्रेमपूर्णउसासोनिकरी ॥ ५० ॥ नवलचिगदगदांनिहांसे ॥ मानीमजमाजीच
मीचअसें ॥ माचुकलोंभेटलोंहेंसें ॥ देखोनिआपुलेंपिसेंहांसोंचिलागे ॥ ५१ ॥ मीअखंडत्वेंस्वयेंसंचलों ॥ अभेदपू
र्णत्वेंअनादिरचलों ॥ तोमीअव्ययोम्हणेजालोंमेलों ॥ येणेंआठवेंडोळांहांसोंचिलागे ॥ ५२ ॥ पळतांदोराचास
र्पभेणें ॥ पडेअडखळेभयेंपूर्ण ॥ तोचनोदोरावोळखोन ॥ आपणयांआपणस्वयेंहांसे ॥ ५३ ॥ तेवींसंसाराचाअ
भावो ॥ देहभावसमूळवावो ॥ नेथेंनाथिलीममताअहंभावो ॥ नहोतापाहाहो म्हणूनीहांसे ॥ ५४ ॥ बापगुरुवाक्य
निजनिजनिर्वाहो ॥ देहींअसतांविदेहभावो ॥ माझेचारीदेहजाहलेवावो ॥ येणेंअनुभवेंमहाहांगर्जोंलागे ॥ ५५ ॥ म्हणे
धन्यधन्यभगवद्भक्ती ॥ जिणेंमिथ्याकेल्याचारीमुक्ती ॥ मीपरमात्मानिजानिश्चिती ॥ येणेंउल्हासेंत्रिजगतीगर्जेवी ॥
गजरें ॥ ५६ ॥ धन्यभगवंताचेंनाम ॥ नामेंकेलोंनित्यनिष्काम ॥ समूळमिथ्याभवभ्रम ॥ गर्जोनिनिःशिमहाकफोडी ॥

॥५७॥ आतांतुजेंनाहींचत्रिलोकीं ॥ दिसेतेंतेंमीचमीकीं ॥ मीचमीतोयेकायेकी ॥ येणेवाक्येंआलोलिकीहाकपाडी ॥ ५८ ॥ दुर्घर
भवबंधनजाचेंनी ॥ निःशेषगेलेंहरपोनी ॥ त्यासद्गुरूचानिजस्तवनी ॥ गर्जवीवाणीआलोलिक ॥ ५९ ॥ म्हणेसंसारजालावावो
जन्ममरणाआभावो ॥ कळिकाळासींनाहींठावो ॥ म्हणोनीपाहाहोहाकफोडी ॥ ६० ॥ ऐशाहाकावरीहाका ॥ फोडूंलागेआलोलिका
स्वयेंचिगायेनिजात्मसुरवा ॥ स्वानंदेंदेखाडुल्लत ॥ ६१ ॥ परमसरव्याचीगोडकथा ॥ तृप्तीनबाणेस्वयेंसांगतां ॥ तेवीनीजानुभवेंहृ
रीगातां ॥ धणीसर्वथापुरेना ॥ ६२ ॥ त्याचेंगाणेंऐकतां ॥ सुरवरूपहोयेसज्ञानश्रोता ॥ मुमुक्षाहोयपरमावस्था ॥ जरीतोअव-
चितागावोंलागे ॥ ६३ ॥ गातांपदोपदींनिजसुरव ॥ कोंदाटेअधिकाधिक ॥ वोसंडतांपरमहरिरव ॥ स्वानंदेंआलोलिकनांचों
लागे ॥ ६४ ॥ सारूनिदुजेपणाचेंकाज ॥ निरसोनीलौकिकाचीलाज ॥ अहंभावेंवीणसहज ॥ आनंदाचेंभोजनअलोलिक
नाचे ॥ ६५ ॥ जोमालेंमदिरारवाये ॥ तोमदिरानदेंनाचेगाये ॥ जेणेब्रम्हानंदसेविलाहे ॥ तोकेवीराहेआवरला ॥ ६६ ॥ या
लागींतोलोकबाह्यना ॥ स्वयेंनाचेब्रम्हउन्मादना ॥ लोकमानितीनयापिशाच्चता ॥ हाबोधुपंडितासहसानकळे ॥ ६७ ॥
त्याचियानिजबोधाचीकथा ॥ ऐकसांगेनतृपनाथा ॥ एकभगवंताषाचुनीसर्वथा ॥ त्यासीलोकतादिसेना ॥ ६८ ॥ श्लोक ॥
खंवायुमग्निंसलिलंमहींचज्योतींषिसत्वानिदिशोद्रुमादीन् ॥ सरित्समुद्रांश्चहरेःशरीरंयत्किंचभूतंप्रण
मेदनन्यः ॥ ४० ॥ टीका ॥ ब्रंम्हउन्मादपरमानंदें ॥ जंवजंवपाहेस्वानंदबोधें ॥ तंवतंवचराचरपूर्णानंदें ॥ देखेस्वानंदकं
देंदुमदिमित ॥ ६९ ॥ पृथ्वीआपतेजवायोनभ ॥ देखेहरिरूपस्वयंभ ॥ भूतेंमहाभूतांचेंडिंब ॥ देखेनभिन्नकोंभअभिन्न
लें ॥ ७० ॥ जेवीनमेळवितांमेळा ॥ पहातांजेसांकळीचाकळा ॥ स्वयेंविकाशेफळादळा ॥ तेवीवस्तुहेंपांचाळाभूतभोक्तीकलें
॥ ७१ ॥ जेवींकांनोनियांरंधसळे ॥ स्पटीकदीपग्रहअंगमेळे ॥ चितारिलींअश्वगजदळें ॥ तेभासतीसोज्वळआतुल्यादी
गें ॥ ७२ ॥ तेवींसोमसूर्यादितेजशक्ती ॥ कांवन्हिनक्षत्रेंजेलरवलरिवती ॥ जननयानादिनिजदीप्ती ॥ देखेआत्मज्योती

भा सनेज ॥ ७३ ॥ युक्तीमेळवितांद्रव्यांतर ॥ अपीपरीभासेपुष्पाकार ॥ तेवीवस्तूसलीलासाचार ॥ रवीन्वंद्राकारनाना:तत्वेंभासे ॥ ७
९ ॥ ७४ ॥ पृथ्वीगंधरूपेंस्वयेंअसे ॥ गंधकस्तुरीयादिकींभासे ॥ तेवीभगवत्सत्तासर्वत्रअसे ॥ परीसात्त्विकींदिसेअतिप्रगट ॥ २
॥ ५७५ ॥ यालागींसात्त्विकाठांईसत्व ॥ तेथेंदेखेभगवंततत्व ॥ सात्त्वेंसत्ववंतामहत्व ॥ अतिमान्यत्वहरिरूपीं ॥ ७६ ॥ पृ
थ्वीसजलआवरणआहे ॥ तेचीचतुःसमुद्रानावलाहे ॥ तैसेंदेवाचेविआगेंपाहे ॥ दिशात्वेंवाच्यहोयेदशादिशा ॥ ७७ ॥ पूर्व
पश्चिमादियोग ॥ दशादिशाचेदिग्विभाग ॥ तेहीदेवाचेंचिआंग ॥ तद्रूपश्रीरंगस्वयेंभासे ॥ ७८ ॥ तृणदुर्वादर्भद्रुम ॥ दे-
खोनिम्हणेहेहीहरिचेरोम ॥ अनोळखवहेअतिविषम ॥ निजांगींसर्वसमहरिरूपपाहतां ॥ ७९ ॥ जैशाआपुल्याआंगोळिया
गणितांदिसतीवेगळिया ॥ परीअसतीलागलिया ॥ स्वयेंसगळियाअखंडआंगीं ॥ ८० ॥ तेवीवनवल्लीदर्भदांग ॥ देखो
निम्हणेहेंहरिचेंआंग ॥ अनन्यभावेंलगबग ॥ भिन्नभागदेखीना ॥ ८१ ॥ ह्मणेदूर्वाद्रुमवनवल्ली ॥ हेचिअनंतकोटीरोमाव-
ळी ॥ हरीचेनिआगेंअसेवाढली ॥ त्यानिजशोभाशोभलीहरिरूपनत्वीं ॥ ८२ ॥ जेवीवटाचापारंबिया ॥ लांबोनीवाढतीवेग
ळ्ळालिया ॥ यावद्रूपेंसचलिया ॥ वटत्वासुकलियाम्हणोंनये ॥ ८३ ॥ तेविचैतन्यापासोनिबोध ॥ निघालेसरितारूपअनेघा ॥
तेहीचैतन्यघनचांग ॥ चिद्रूपेंचांगसदांवाहती ॥ ८४ ॥ होकांचंद्रविंबींअमृतजैसें ॥ बिंबीबिंबरूपहोउनीअसे ॥ तेवीभगवंतीं
सागरुभासे ॥ भजनविश्वासेंभगवद्रूप ॥ ८५ ॥ ऐसेंवेगळेभाग ॥ पाहतांउल्हासेजवचांग ॥ तवअवघेंउघडेंजग ॥ देखोनि
सांगस्वयेंजाला ॥ ८६ ॥ यालागींसर्वभूतांचेठांयीं ॥ अनन्यशरणदेहींविदेही ॥ लवणजसेंसागरापाहीं ॥ ठांईठांईज
डोनिठाके ॥ ८७ ॥ तेथेंसुंगीदेखोनीजाण ॥ हरीरूपीवंदीआपण ॥ मत्स्यकासहीअनन्यशरण ॥ घालीलोटांगणभगवद्रू
पें ॥ ८८ ॥ गोरवरचांडाळश्वान ॥ अनिनिंद्यजेहीनजन ॥ तेभगवद्रूपदेखोनिपूर्ण ॥ घालीलोटांगणअनन्यभावें ॥ ८९ ११
॥ हरिरूपेंदेखेपाषाण ॥ भगवद्रूपवंदीतृण ॥ जंगमस्थावरादिकांशरण ॥ घालीलोटांगणचिदैक्यभावें ॥ ९० ॥ करितांहरि

नामकीर्ती ॥ येकायेकीयेवढीप्राप्ती ॥ झालीम्हणाशीकैशारिती ॥ एकनृपतीतोभाव ॥ ९१ ॥ करितांपूजाविधीविधान ॥ कां श्रवणस्मरणकीर्तन ॥ सर्वदाचिदैक्यभावनापूर्ण ॥ पूर्णप्राप्तीजाणत्यानेंचिवरी ॥ ९२ ॥ श्लोक ॥ भक्तिः परेशानुभवो-
विरक्तीरन्यत्रचैषत्रिकएककालः ॥ प्रपद्यमानस्ययथाऽश्नतः स्युस्तुष्टिःपुष्टीःक्षुदपायोऽनुघासं ॥ ४१ ॥
॥टीका ॥ एकविदेहचक्रवर्ती ॥ ऐशीजेथंभगवद्भक्ती ॥ तीपाशींविषयविरक्ती ॥ येधावनीगोवत्सन्यायें ॥ ९३ ॥ हेअसो-
जेवीजावळफळ ॥ होतीणेयरयेरांवेगळ ॥ तेवींभक्तिविरक्तीयेकेकाळ ॥ भक्ततेणेबळेंबळिष्टहोती ॥ ९४ ॥ जेथंभक्तीआणि
विरक्ती ॥ तांदोलागतीसहजस्थिती ॥ तेथंचिपूर्णप्राप्ती ॥ दासीच्यास्थितीसर्वदाशवे ॥ ९५ ॥ यापरीभगवद्भक्ती ॥ पूर्णदाटु
गीत्रिजगती ॥ भक्तांघरींनांदेप्राप्ती ॥ भक्तिविरक्तीनिजयोगें ॥ ९६ ॥ भक्तिविरक्तीअनुभवप्राप्ती ॥ तिन्हीएकेकाळेंहोती ॥
एकरायातेंहीस्थिती ॥ विषदोक्तीसांगेन ॥ ९७ ॥ जैशीकीजेभगवद्भक्ती ॥ तैसीचहोयविषयविरक्ती ॥ तदनुसारेंअनुभव-
स्थिती ॥ तीभक्तपावतीतेचिक्षणीं ॥ ९८ ॥ जेविकांभुकेलियापाशीं ॥ ताटवाढिलेंषड्सीं ॥ तोपुष्टितुष्टिक्षुधानाशी ॥ जेवीग्रा
सोग्रासीसवेचिपावे ॥ ९९ ॥ जितुकाजितुकाघेइजेग्रास ॥ तितुकातितुकाक्षुधेचानास ॥ तितुकाचिपुष्टीविन्यास ॥ स्फुरवोल्हास
तितुकाची ॥ ६०० ॥ पुष्टीतुष्टीक्षुधानाशती ॥ जेवीयेकाकाळेंयेतीतिन्ही ॥ भोक्तापावेस्वयेंभोजनीं ॥ तेवींभगवद्भजनींभक्त
दिव्यकु ॥ १ ॥ सद्भावेंकरितांभगवद्भक्ती ॥ भक्तिविरक्तीभगवत्प्राप्ती ॥ तितीयेकेकाळेंहोती ॥ ऐशीयुक्तीजाणराया ॥ २ ॥
भक्तीह्मणजेसर्वभूतीं ॥ सप्रेमभजनयुक्ती ॥ प्राप्तीम्हणीजेअपरोक्षस्थिती ॥ भगवत्स्फूर्तीअनिवार ॥ ३ ॥ विरक्तीम्हणीजे
रोगीपाहाहो ॥ स्त्रीपुत्रदेहादिअहंभावो ॥ समूळजेथंहोयवावो ॥ निरक्तिनिर्वाहोयानाव ॥ ४ ॥ यापरीभजनाचेपोटीं ॥ भक्ती
विरक्तीप्राप्तीत्रिपुटी ॥ ऐक्यभावेंसद्भक्तिउठी ॥ हरिभजनदिठीयेकेचिकाळीं ॥ ५ ॥ यालागींरायानिजहितार्थी ॥ आदरेंकरा-
वीहरिभक्ती ॥ तेणेंअवश्यभगवत्प्राप्ती ॥ भवसंहारार्थीकर्वीसांगे ॥ ६ ॥ श्लोक ॥ इत्यच्युताघ्रींभजतोऽनुवृ-

भा- त्याभक्तिर्विरक्तिर्भगवत्प्रबोधः ॥ भवंतिवैभागवतस्यराजंस्ततःपरांशांतिमुपैतिसाक्षात्॥ ४२॥ टीका ॥ अ-
२० यापरीअनन्यभक्ती॥जेसर्वदांभूतीकरिती॥ तेभक्तिविरक्तिभगवत्प्राप्ती॥ सहजपावतीअनायासें॥ ७॥ रायाहरिभक्तीदि- २
व्यांजन॥ तेंलेउनीभक्तसज्जन॥ साधितीभगवंतनिधान॥ निजभजनमहायोगें॥ ८॥ करितांऐक्यभावेंनिजभक्ती॥ उत्कृष्टउ
पजेपूर्णशांती॥ तेणेंहोयअसतांचिनिवृत्ती॥ भक्तांपूर्णप्राप्तीपरमानंदें॥ ९॥ यालागींधन्यभगवद्भक्त॥ इंद्रियींवर्ततांविषयीं
विरक्त॥ देहींअसोनिदेहातीत॥ नित्यमुक्तहरिभजनें॥ १०॥ भावेंकरितांभगवद्भक्ती॥ भुक्तीमुक्तीहीनवांछिती॥ नरीत्या
पाशींचारीमुक्ती॥ दास्यत्वकरितीसर्वदां॥ ११॥ तोभगवंताचानिजमहिमा॥ अनुपम्यनाहींउपमा॥ भावेंभजोनीपुरुषोत्त
मा॥ परमात्मगरिमापावले॥ १२॥ अगाधभगवंताचीभक्ती॥ भक्तांचीउत्कृष्टप्राप्ती॥ ऐकतांविदेहचक्रवर्ती॥ आश्चिर्येंचि
तींचमत्कारिला॥ १३॥ ह्मणेधन्यधन्यभगवद्भजन॥ हरिखेंकवीसलोरांगण॥ घालितांचालिलेंस्फुंदन॥ रोमांचितनयन
अश्रुपूर्णजाले॥ १४॥ आनंदस्वेदंकांपत॥ नावेकराहिलातटस्थ॥ सवेंचिजालासावचित्त॥ ह्मणेझणीमहंतनपुसतांजाती॥
॥१५॥ ऐशियाअतिकाकूलती॥ नेत्रउघडोनिपाहेनृपती॥ बैसलीदेखोनिपंक्ती॥ अतिशयेंचित्तींसुखावला॥ १६॥ तेणे
संतोषेंडोलत॥ ह्मणेपूर्णप्राप्तीभगवद्भक्त॥ जगींकैसेंकैसेंविचरत॥ नेंचिन्हसमस्तपुसोंपाहें॥१७॥ श्लोक ॥ राजो
वाच॥ अथभागवतंब्रूतयद्धर्मोयादृशोनृणां॥ यथाचरतियद्ब्रूतेयैर्लिंगैर्भगवत्प्रियः॥४३॥ टीका ॥ भ
क्तांपूर्णप्राप्तीसुगम॥ ऐकतांराजानिवालापरम ॥ तोभक्तचिन्हानुक्रमें॥ समूळसवर्मपुसत॥१८॥ विदेहह्मणेस्वामी
मुनी॥ पूर्णप्राप्तीआकळोनी॥ तेभक्तकैसेंवर्ततीजनीं॥ तींलक्षणेंसर्वश्रवणेंलेववामज॥१९॥ भक्तलक्षणांभूषणा
तेणेंमंडितकराश्रवण॥ सावधऐकतांसंपूर्ण॥ होइजेआपणभगवत्प्रिय ॥ २०॥ त्यांचाकोणधर्मकोणकर्म॥ २
कैसेवर्ततीभक्तोत्तम॥ हृदयींधरोनीपुरुषोत्तम॥ त्यांचेंबोलतेंवर्मतेंकैसें॥ २१॥ कोणेपरीकैश्यास्थिती॥ हरिभक्त

हरीसमीपहोती ॥ ऐशियालक्षणाचीयापंक्ती ॥ समूळमजप्रतीसांगिजेस्वामी ॥ २२॥ विदहाचाप्रश्नावरी ॥ संतोशीजेमुने
श्वरीं ॥ कविधाकुटाजोहरी ॥ तोबोलावयाथिरवरीसरसावला ॥ २३॥ श्लोक ॥ हरिरुवाच ॥ सर्वभूतेषुयः पश्येद्भगव
द्भावमात्मनः ॥ भूतानिभगवत्यात्मन्येषभागवतोत्तमः ॥ ४४॥ टीका ॥ हरीम्हणेरायाप्रती ॥ भमितभक्तलक्ष
णस्थिती ॥ एकदिगांबरत्वेंवर्तती ॥ एकस्वाश्रमस्थितीनिजाचारें ॥ २४॥ एकसदापडलेभसती ॥ एकाचीतेउन्मादस्थिती
एकसदागातनाचतां ॥ एकतेहातंअबोलणें ॥ ६२५॥ एकगर्जतीहरिनामें ॥ एकनिर्दाळितीनिजकर्में ॥ एकभूतदयाळदा
नधर्में ॥ एकभजनेंनेमेंराहती ॥ २६॥ ऐशाअनेकभक्तस्थिती ॥ सांगतांसांगावयानाकळेवृत्ती ॥ त्यामाजीमुख्यसंकळिती
रायानुजप्रश्नासांगत ॥ २७॥ पूर्णप्राप्तीचामुख्यठावो ॥ सर्वभूतींभगवद्भाव ॥ हाचिपूर्णभक्तीचानिजगौरवो ॥ तोचिभ
भिप्रावोहरीसांग ॥ २८॥ सर्वभूतींमीभगवंत ॥ सर्वभूतेंमजआंत ॥ भूतींभूतात्मामीचिसमस्त ॥ मीचमीयेथेंपरमा-
त्मा ॥ २९॥ ऐसेंजेंपूर्णत्वाचेंमीपण ॥ तेणेंवाटेंआत्माभिमान ॥ सहजेंनिजनिराभिमान ॥ तेंउत्तमलक्षणऐकराया ॥ ३०॥
उत्तमभक्ताचेंनिजलक्षण ॥ प्रत्यगात्मयाचेंजेंमीपण ॥ तेंहीमानूनियांगौण ॥ भावनापूर्णत्वाचीऐसी ॥ ३१॥ सर्वभूतींभ
गवंत ॥ भूतेंभगवतींवर्तत ॥ भूतींभूतात्मातोचिसमस्त ॥ मीम्हणणेंतेथेंमीपणानये ॥ ३२॥ सर्वभूतींभगवंतपाहीं ॥ भू
तेंभगवंताचेठायीं ॥ हेंअवघेंदेखेजोस्वदेहीं ॥ स्वस्वरूपपाहीस्वयेंहोय ॥ ३३॥ तोभक्तांमाजीअतिश्रेष्ठ ॥ तोभागवतांमा
जीवरिष्ठ ॥ त्यासीउत्तमत्वाचापट ॥ अवतारश्रेष्ठमानिती ॥ ३४॥ तोयोगियांमाजीअग्रगणी ॥ तोज्ञानियांचाशिरोम
णी ॥ तोसिद्धांतसुगुटमणी ॥ हेंचक्रपाणीबोलिला ॥ ३५॥ जैशाघृताचियाकणिका ॥ घृतेंसीनव्हेतीआणिका ॥ तेवीम्ह
तभौतिकव्यापका ॥ भिन्नदेखाकदांनव्हती ॥ ३६॥ हेउत्तमभक्ताचीखिजरूतनी ॥ रायाजाणावीनिश्चिती ॥ आतांमध्यम-
भक्तमजभजती ॥ त्यांचीभजनगतीऐकराया ॥ ३७॥ श्लोक ॥ ईश्वरेतदधीनेषुबालिशेषुद्विषत्सुच ॥ प्रेममैत्रीकृपो

 पेक्षायःकरोतिसमध्यमः ॥ ४५॥ टीका ॥ इश्वरमानीउत्तमोत्तम ॥ भक्तमानीमध्यम ॥ अज्ञानतेमानितीअ
 धम॥ द्वेषितेपरमपापीमानी ॥ ३८॥ इश्वरींप्रेमपवित्र ॥ भक्तासीमैत्रीमात्र॥ अज्ञानीतेकृपापर॥ उपेक्षानिरंतरद्वेषियां
ची ॥ ३९॥ हेमध्यमभक्तांचीभक्ती ॥ रायाजाणऐशियारिती ॥ आतांप्राकृतभक्तांचीस्थिती ॥ तेंहीतुजप्रतीसांगेन ॥ ४०
॥ श्लोक ॥ अर्चायामेवहरयेपूजांयःश्रद्धयेहते ॥ नतद्भक्तेषुचान्येषुसभक्तःप्राकृतःस्मृतः ॥ ४६॥ टीका
॥ पाषाणप्रतिमाहाचिदेवो ॥ तेथेंचिजाचापूर्णभावो ॥ भक्तसंतसज्जनांसीपाहाहो ॥ अनुमात्रदेहोलवीनदी ॥ ४१॥ नेणेंई
साधारणजन॥ त्याचींवार्तापुसेणेकोण ॥ त्यासीस्वप्नीहीनाहींसन्मान॥ यापरीभजनप्राकृताचें॥ ४२॥ ऐशियास्थितीजेभक्त
तोजाणावाप्राकृत॥ प्रतिमाभंगेअंतु ॥ मानीनिश्चतुदेवाचा ॥ ४३॥ यापरीत्रिविधभक्त ॥ सांगीतलेंभजनयुक्त ॥ परीउत्त
माचीलक्षणेअद्भुत॥ तेंसांगावयाचित्तउदितमाझें॥ ४४॥ श्लोक ॥ गृहीत्वापींद्रियैरर्थान्यानद्वेष्टिनहृष्यती ॥
विष्णोर्मायामिदंपश्यन्सवैभागवतोत्तमः ॥ ४७॥ टीका ॥ इंद्रियेंविषयांतेंसेविती ॥ परीसुखदुःखनुमरेचि
त्ती ॥ विषयमिथ्यत्वेंदेखती ॥ तेजाणनिश्चितीउत्तमभक्त ॥ ४५॥ मृगजळींजेणेंकेलेंस्नान॥ तोनाहानकोरडाचीजाण
तेवीभोगीजासीअभोक्तेपण॥ तेभक्तपूर्णउत्तमोत्तम ॥ ४६॥ उत्तमभक्तविषयसेविती॥ हाबोलरुदलाप्राकृताप्रती॥ त्यासी
विषयींनाहींविषयस्फूर्ती॥ त्यागितीभोगितीदोनीमिथ्या ॥ ४७॥ स्वप्नीचेंकेळेंरायभोगे ॥ जोगाहोऊनीखांडेंमागे ॥ तेणेंहा
तमाखेनातोंडींलागे॥ तेवीविषयसंगेंहरिभक्त ॥ ४८॥ येथवरीमिथ्याविषयभान ॥ तरीसेवावयाकायकारण॥ येथें
प्रारब्धबळीपूर्ण ॥ तेंअवश्यजाणभोगवी ॥ ४९॥ परीमीएकविषयभोक्ता ॥ हीस्वप्नीहीत्यासनुमरेकथा॥ यालागींउत्तम
भागवतता॥ त्यासीचनत्वनाबाणली ॥ ६५०॥ यापरीविषयासक्ती॥ वर्तिजेउत्तमभक्तीं ॥ याहुनीअगाधस्थिती ॥ सांगेनतुजप्र-
तीतेऐक॥ ५१॥ श्लोक॥ देहेंद्रियप्राणमनोधियांयोजन्माप्ययक्षुद्भयतर्षकृच्छ्रैः ॥ संसारधर्मैरविमुह्यमानःस्मृ

त्याहरेद्भागवतंप्रधानं ॥ ४८ ॥ टीका ॥ देहेंद्रियमनोबुद्धीप्राण ॥ हेंत्रिविंधाचेंपंचायतन ॥ क्षुधातृषाभयक्लेशपूर्ण ॥ जन्ममरणइत्यादि ॥ ५२ ॥
यापांचावेंस्थानीं अपारश्रम ॥ यानावह्मणीजेसंसारधर्म ॥ निजभक्तांप्रसन्नआत्माराम ॥ त्यासींभवश्रमस्वप्नीहीनाहीं ॥ ५३ ॥ क्षुधालाग
लियाजाण ॥ अन्नकांक्षेपिडेप्राण ॥ भक्तांक्षुधेचीनदे आठवण ॥ ऐसेंअगाधस्मरणहरीचें ॥ ५४ ॥ भावेंकरितांभगवद्भक्ती ॥ क्षुधेतृषे
चीनव्हेस्फुर्ती ॥ एवढीपावलेअगाधप्राप्ती ॥ तेभयेंनिश्चितीनाडंडळतीना ॥ ५५ ॥ मनामाजीभवभयभरणीं ॥ तेंमनरातलेंहरीचरणीं ॥ भया
तंनेथेंकोणमानी ॥ मनमनपणींअसेना ॥ ५६ ॥ मनींस्फुरेद्वैताचीस्फुर्ती ॥ तेथेंभवभयाचीदृढस्थिती ॥ तेमनींजालीहरीचीवस्ती ॥ याला
गींभवभयनिवृत्तीद्वैतेंसीं ॥ ५७ ॥ देहबुद्धीमाजीजाण ॥ नानापरीउठेतृष्णा ॥ तेबुद्धीनिश्चयेंहरीचाचरणा ॥ करितांपरिपूर्णाविनटलीस्वयें ॥
॥ ५८ ॥ जेथंजंजंस्फुरेतृष्णास्फुरण ॥ तेथेंस्वयेंप्रगटेनारायण ॥ तेव्हांतृष्णाहोयवितृष्ण ॥ विरेसंपूर्णपूर्णामाजी ॥ ५९ ॥ यापरीगातृष्णार
हित ॥ हरीस्मरणेभवद्भक्त ॥ इंद्रियक्लेशाभक्तअलिप्त ॥ तोहीवृत्तांनऐकराया ॥ ६० ॥ सुख्यकष्टाचेंअधिष्ठान ॥ इंद्रियकर्मीरायाजाण ॥ ते
इंद्रियकरणीब्रह्मस्फुरण ॥ हरिभक्तपूर्णहरिभजनें ॥ ६१ ॥ दृष्टीनेंघेऊंजातांदर्शन ॥ दृश्यमात्रींप्रगटेनारायण ॥ श्रवणींशब्दघेतांजाण ॥ शा
ब्दार्थींपूर्णविराजेवस्तु ॥ ६२ ॥ घ्राणींघेतांनानावास ॥ वासबोधेंप्रगटेपरेश ॥ रसनासेविजेरस ॥ रसींब्रह्मरसनिजस्वादें ॥ ६३ ॥ देहींलाग
तांशीतोष्ण ॥ अथवामृदूकठिण ॥ तेणेंस्पर्शज्ञानेजाण ॥ चिन्मात्रपूर्णप्रगटेस्वयें ॥ ६४ ॥ आतांकर्मेंद्रियप्रवृत्ती ॥ तेहीस्फुरेब्रह्मस्फुर्ती
॥ घेणेंदेणेंगमनस्थिती ॥ इंद्रियांगतीआत्मारामें ॥ ६५ ॥ ऐसेंकरितांइंद्रियेंकष्ट ॥ तेकष्टींहोयनिजसुखप्रगट ॥ तेणेंइंद्रियांविश्रांतीचो
खट ॥ पिकलीस्वानंदपेठहरिभक्तां ॥ ६६ ॥ जेणेंइंद्रियांकष्टहोती ॥ तेणेंचिंइंद्रियांसुखप्राप्ती ॥ हेभगवद्भजनींनित्ययुक्ती ॥ भोगिजेनिजभज
नें ॥ ६७ ॥ जन्मआणीमरण ॥ हेंदेहाचेंमायांजाण ॥ भक्तदेहीविदेहीपूर्ण ॥ ध्यानांहरिचरणहरिरूपजालें ॥ ६८ ॥ यालागींदेहाचीअहंता ॥
कदांनुपजेभगवद्भक्ता ॥ तेभक्तपूर्णतेचीकथा ॥ ऐकनृपनाथासांगेन ॥ ६९ ॥ देहधरिलापंचाननें ॥ भक्तनडंडळीजीवेंप्राणें ॥ वंध्यापुत्रसु

भा॰ ळोंदंण ॥ देहाचेंमरणेंनेंविंदरवे ॥ ७० ॥ छायापालस्वेबिसावी ॥ ऐसेंकोणीविंतीनाजीवीं ॥ नेंशीदेहाचीपदवीगावी ॥ हानुठीसद्भावींलोभ अ॰
१२ भक्तां ॥ ७१ ॥ देह्मसीआलियानानाविपनी ॥ भक्तांखेदूनुमेंठविंनी ॥ जेवीआकाशशरुभ्रघानीं ॥ नयेकाकुलतीतैसेंसंतें ॥ ७२ ॥ जननीज २
ठरींदेहोजन्मला ॥ भक्तनह्मणेमीजन्माआला ॥ रवीथिल्लुरींप्रनिबिंबला ॥ थिल्लुरमीजालाकदांनह्मणे ॥ ७३ ॥ सायंप्रातःसूर्यप्रकाशी ॥
नष्टींगधर्वनगरआभासे ॥ देहप्रतिपाद्धीअदृष्टनैसें ॥ म्याकेलेंऐसेंस्फुरेना ॥ ७४ ॥ भक्तदेहासीयेतांमरण ॥ भक्तांहेतुरहितगुरूचेंस्मर
यालागीदेहनिमाल्याआपण ॥ नमरतांपूर्णपूर्णत्वेंउरे ॥ ७५ ॥ थिल्लुराक्षमूळनाशजहाला ॥ तरीरवीनह्मणेमीनिमाला ॥ नेवींदेहगेलियाभ
क्तउरला ॥ सद्रूपेंसंचलाहरिस्मरणें ॥ ७६ ॥ आधिकांयेसर्पमारावा ॥ मगदोरातेंदोरूकरावा ॥ तोनपालटतांनिजगौरवा ॥ दोरूचीअघवा
दोररूपें ॥ ७७ ॥ तेवीहरिभक्तांदेहाचाभाभावो ॥ माकाळकवणायालीलघावो ॥ आतांआह्मीतेआह्मीचआहों ॥ आह्मीपणवावोआसुचे
निआह्मा ॥ ७८ ॥ इत्यादिसंसारदेहधर्म ॥ जासीस्पर्शोनशकेकर्माकर्म ॥ मोहोकदांनव्हेचिभ्रम ॥ तोभक्तोत्तमप्रधानत्वें ॥ ७९ ॥ रायाआ
र्णाकएकरवुण ॥ तुजमीसांगेनसंपूर्ण ॥ जाचाकामहोयनारायण ॥ तेंभक्तलक्षणअवधारी ॥ ८० ॥ ॥ श्लोक ॥ नकामकर्मबीजानांय-
स्यचेतससंभवः ॥ वासुदेवैकनिलयःसवैभागवतोत्तमः ॥ ४९ ॥ टीका ॥ हृदयींचिंतीतांआत्माराम ॥ तद्रूपजालाहृदयींचाकाम ॥ त्या
पागींसर्वकर्मींपुरुषोत्तम ॥ देवदेवोत्तमतुष्टेनिमगटे ॥ ८१ ॥ जेथेंजाजावासनाहृदयवासी ॥ त्याहीपडल्याहरिस्वरुवासीं ॥ एवंवासना
जडल्याहरिरूपासीं ॥ हरिआश्रयोत्यासीदृढजाहला ॥ ८२ ॥ तेथेंजोजोभक्तासीकाम ॥ तोतोहोयआत्माराम ॥ वासनेचानिजसंभ्र
[illegible] ॥ आत्मारामहोउनीठेला ॥ ८३ ॥ जगींहरिभक्तीउत्तमोत्तम ॥ भक्तकामेचिकरीनिष्काम ॥ चाळितांवासनाअनुक्रम ॥ निर्वासना
[illegible]निश्चयें ॥ ८४ ॥ ग्रासोग्रासींरामस्मरण ॥ तेंभक्तचीहोयपूर्णब्रह्म ॥ भक्तभोगीमुक्तपण ॥ यारितीजाणविदेहा ॥ ८५ ॥ ऐसाजो २२
ब्रह्मप्रका[illegible]ष्ठ ॥ तोचिभागवतामाजीश्रेष्ठ ॥ त्यासीचप्रधानत्वपट ॥ जाणतोवरिष्ठउतमत्वें ॥ ८६ ॥ उत्तमभक्तकैसेंविचरती ॥ त्याभक्तां
निषूक[illegible]

चीविचरणस्थिती॥ तेसांगतलीराघ्यातुजप्रती॥ यथानिगुतीनीश्लोकीं॥८७॥ उत्तमभक्तकोणलिंगेसी॥ आवडतेजालेभगवंतासी॥ ते लक्षणसांगावयासी॥ अतिउल्हासीहरीबोले॥८८॥ ॥श्लोक॥ नयस्यजन्मकर्मभ्यांनवर्णाश्रमजातिभिः॥ सज्जतेस्मिन्नहंभावोदेहे वैसहरेःप्रियः॥५०॥ टीका॥ प्राकृतामध्येदेहाभिमान॥ तेणेगुरुकृपाकरितांभजन॥ पालटेअभिमानाचेंचिन्ह॥ अहंभावनानारायणयु क्त॥८९॥ एवंदेहहेंसमूळमिथ्या॥ अहंनारायणहेसत्यत्वता॥ ऐशीभावनादृढभाविता॥ तेभावनाआतोनाअभिमानविरे॥९०॥ अभि मानहरीचरणिलीन॥ तेव्हांभक्तहोयनिराभिमान॥ तेंनिरहंतेचेंलक्षण॥ हरिसंपूर्णसांगत॥९१॥ निरहंकाराचेंलक्षणें॥ तोजन्मोनीमीं जन्मलोंनह्मणे॥ स्फवर्णाचींकेलीस्फणे॥ तरीसोनेश्वानहोंनेणेतदाकारें॥९२॥ तेवीजन्माद्यअहंभावो॥ उत्तमभक्तांनाहींपाहाहो॥ कर्मक्रि येचानिर्वाहो॥ अहंकर्तास्वयंमेवोमानीना॥९३॥ तोकर्मकरीपरीमीनह्मणेकर्ता॥ जेविगगनीअसोनीसविता॥ अग्नीउपजवीसूर्यकां ता॥ तेवीकरोनीअकर्तानिजात्मदृष्टी॥९४॥ सूर्येसूर्यकांतीअग्नीसांग॥ तेणेहोतुयागकांदाघ॥ बाधुनशकेसूर्याचेंआंग॥ तेवीहाचांगक रूनीअकर्ता॥९५॥ अचेतनलोहचुंबकेंचळे॥ लोहकर्मेचुंबकनमैळे॥ तेपिहाकर्मेकरूनीसकळें॥ अनहंकृतीबळेंअकर्ता॥९६॥ देहींचीं कर्मेअदृष्टेंहोती॥ मीकर्ताह्मणतांतींबाधती॥ भक्तसर्वकर्मेअनहंकृती॥ परमात्मप्रतीतीभजनयोगें॥९७॥ एवंदेहींचींकर्मेनिपजतां॥ पूर्णप्रतीतीभक्तअकर्ता॥ कर्माकर्माचीअवस्था॥ नेघेतोमाथांअनहंकृती॥९८॥ जरीजाहलाउत्तमवर्णू॥ तरीतोनह्मणेमीब्राह्मणू॥ स्फ टिककुंकुमेंदिसेरक्तवर्णू॥ मीलोहितवापूर्णस्फटिकनह्मणे॥९९॥ जासीनाहींदेहाभिमान॥ तोहातींनधरीदेहाचावर्ण॥ तेसाचिआश्रमा चाअभिमान॥ भक्तसज्ञाननधरीकदा॥७००॥ आंगींवाणलातोसंन्यास॥ परितोनह्मणेमीपरमहंस॥ जेवीनटाआंगींराजविलासु॥ तोराजउल्हासकनटनमनी॥१॥ तेवीआश्रमादिअवस्था॥ भक्तनधरीचसर्वथा॥ तैशीचजातीचीहीकथा॥ नघेमाथांभक्तोत्तम॥२॥ जा तीउंचनीचअसंख्य॥ परितोनह्मणेहेंमाझेंविशेक॥ जेवीगंगानिरीगांवअनेक॥ परीगंगामाजीयेकगांवनह्मणे॥३॥ तेवीजन्मकर्मवर्णाश्र

भा. मजाती ॥ पूर्णभक्तहातींनधरिती ॥ चहूंदेहांचीअहंकृती ॥ स्वप्नीहानधरिंनीहरिभक्त ॥ ४ ॥ आशंका ॥ नरीकायवर्णाश्रमजाती ॥ भक्तनिः भ.
२३ शेषसांडिती ॥ त्यांनअसोनीनाहींअहंकृती ॥ नेहेउपपत्तीबोलिलोराया ॥ ५ ॥ तोजेव्हांपावंजन्मप्राप्ती ॥ त्यासवेंनाहींवर्णाश्रमप्राप्ती ॥ जन्म २
अभिमानेमांथांघेती ॥ हेकुळजातीपैमाझी ॥ ६ ॥ ऐशानाथिल्याअहंकृती ॥ ब्रह्मादिकगुंतलेठाती ॥ वाढवितांवर्णाश्रमजाती ॥ सज्ञानगुंतती
निजाभिमाने ॥ ७ ॥ ऐशीअहंतेचीअतिदुर्धरगती ॥ ब्रह्मादिकांनदेनिवृत्ती ॥ सोडूंनेणेगाकल्पांतीं ॥ सज्ञानठकिजेती निजाभिमाने ॥ ८ ॥
येथेंभक्तांच्याभाविकास्थिती ॥ अभिमानतुटेभगवद्भक्ती ॥ तेनिराभिमानभक्तस्थिती ॥ रायातुजप्रतीदाविलीस्वयें ॥ ९ ॥ समूळदेहाभि
मानझडे ॥ तोदेववेदासीआवडे ॥ तेभक्तजाणवाडेकोडे ॥ लडवाळहरीचे ॥ १० ॥ तेजेंजेंमागतीकौतुकें ॥ तोदेवोचिहोयतितुकें ॥ त्याचेनि
परमसंतोषे ॥ देवस्करवावेस्करवेंदोदिलहोये ॥ ११ ॥ जोजिकडेतिकडेजाये ॥ देवनिजांगेनेउठातीये ॥ भक्तजेउतीवासपाये ॥ देवतेनेहोय
पदार्थे ॥ १२ ॥ त्यासीझणीकोणाचीदृष्टीलागे ॥ यालागींदेवत्यापुढेंमागें ॥ त्यासभोंवतासर्वांगें ॥ भक्तीचापांगेंभुलला असे ॥ १३ ॥ निरा
भिमानाचेनिनावें ॥ देवनिजांगेंकरीआघवें ॥ जेविकांनान्हयाचेनिर्जीवें ॥ जिवेंभावेंनिजजननी ॥ १४ ॥ एवंरारवतोनिजभक्तांसी ॥ नरीदेव
धाकेनिजमानसीं ॥ हाजरीआलानिजऐक्यासीं ॥ नरीहेप्रतितीकोणासीमगकरावी ॥ १५ ॥ कोणासीपाहोंकृपादृष्टी ॥ कोणापैंसांगेनि
जगोष्टी ॥ कोणासीक्षेमदेउंमिठी ॥ ऐशीआवडीमोटीप्रेमाची ॥ १६ ॥ याकाकुळतीश्रीअनंतु ॥ ऐक्यभावेंकरीभक्तु ॥ मगदेवभक्तदोहींआ
तु ॥ देवचिनादतुस्वानंदे ॥ १७ ॥ एवंआपुलीआपणभक्ती ॥ करीतसेअनन्यप्रीती ॥ हेंचिनिरूपणवेदांती ॥ अद्वैतभक्तीयानाव ॥ १८ ॥ त्यासी
चिहोभुजीआलिंगितां ॥ हावनबाणेचीभगवंता ॥ मगशिघोनियांआतौता ॥ परमार्थतांआळंगी ॥ १९ ॥ ऐसेंरवेवाचेंमीसकरीं ॥ तेणेंभक्तु
भी ...ीआपणाभीतरी ॥ मगआपणत्यांआंतबाहेरी ॥ अनिप्रीतीवरीकोंदाटे ॥ २० ॥ नवलआवडीचानिर्वाहो ॥ झणीयासीलागेकाळा २१
आर्त ...॥ यालागींनिजभक्तांचादेहो ॥ देवाधिदेवस्वयेंहोये ॥ २१ ॥ ऐसाजोपढियंतापरम ॥ भागवतामाजीभक्तोत्तम ॥ यापरीभागव
ताचावे

तधर्म ॥ पुरुषोत्तमवश्यकरी ॥२२॥ ऐशिया उत्तमभक्ता ॥ भेदाची तुटे वार्ता ॥ ते विभक्त अभेदकथा ॥ ऐक नृपनाथा सांगेन ॥२३॥ श्लोक ॥
न यस्य स्वः पर इति वित्तेष्वात्मनि वा भिदा ॥ सर्वभूतसमः शांतः स वै भागवतोत्तमः ॥५१॥ टीका ॥ अद्वैतभजनाचे वोजें ॥ मी माझें तूं आणि
तुझें ॥ जासी तुटे चि सहजनिजें ॥ तो भक्त मानिजे उत्तमत्वें ॥२४॥ यापरी जाचे चित्ताचे गांवीं ॥ भेद निःशेष उरला नाहीं ॥ नेथें माझें तुझें हें जे
काहीं ॥ तें नि मालें पाहीं जाथींचा तेथें ॥२५॥ जेवि अग्निशीं जें जें टेंके ॥ ते अग्निची होउनी ठाके ॥ तैवि अभेद भक्त जें जें देखे ॥ तें तें यथा सुखें स्व
रूप होये ॥२६॥ निज वित्त आणिकापाशीं देतां ॥ आवांकु निपजे त्याचिया चित्ता ॥ नंद खेपारके पणाची वार्ता ॥ विकल्प घालितां तरी उपजेः
ना ॥२७॥ डावे हातींचे पदार्था ॥ उजवे हातीं स्वयें देतां ॥ येथें कोण देता घेता ॥ तेवि एकात्मता सर्व भूतीं ॥२८॥ आपणा संकट सर्व देहीं ॥
भक्तां भगवंतावांचुनी नाहीं ॥ यालागीं शांति त्याचि नांर्यां ॥ स्वानंदें पाहीं निःशंक नांदे ॥२९॥ ऐशिया निजशम शांति ॥ भगवद्भक्त क्री
डा करिती ॥ यालागीं उत्तमत्वाची भ्रामी ॥ स्फनिश्चितीं पावले ॥३०॥ हरिभक्तांची निरापेक्षता ॥ ऐकें सांगेन नृपनाथा ॥ उत्तम भक्तांची सां
गतां कथा ॥ अति उल्हास ताहरीसी ॥३१॥ निरपेक्षता मुख्य भक्त ॥ निरपेक्ष तो अति विरक्त ॥ निरपेक्ष तो नित्यमुक्त ॥ सत्य भगवंत निरपे
क्षी ॥३२॥ श्लोक ॥ त्रिभुवनविभवहेतवे ऽप्यकुंठस्मृतिरजितात्मसुरादिभिर्विमृग्यात् ॥ न चलति भगवत्पदारविंदाल्लवनिमिषार्धमपि
यः स वैष्णवाग्र्यः ॥५२॥ टीका ॥ सप्रेम भावें करितां भक्ती ॥ हरिचरणीं ठेविली चित्तवृत्ती ॥ निजस्वार्थाचिये स्थिती ॥ अति प्रीती निजनि
ष्ठा ॥३३॥ नेथ त्रिलोकांचि सकल संपत्ती ॥ कर जोडुनि वर मार्थिती ॥ तरी क्षणार्थ वित्तवृत्ती ॥ भक्त परमार्थीं अति लोभी ॥३४॥ क्षणा
र्थ वित्तवृत्ती कांढितां ॥ त्रिभुवनविभव ये हातां ॥ येवढे यासां डुनि स्वार्था ॥ ह्मणाल हरिभक्तां लाभ कोण ॥३५॥ हरीचरणीं अपरोक्ष स्थिती ॥
तेथील क्षणार्धाची जे प्राप्ती ॥ त्यापुढें त्रिभुवनविभवसंपत्ती ॥ भक्त मानिती तृणप्राय ॥३६॥ सकळ देवांचा अधिजिता ॥ ब्रह्मा पितामहो तत्त्वतां
त्रैलोक्यराज्यसामर्थ्यता ॥ वोळंगे तत्त्वतां आंगणीं जाचे ॥३७॥ त्रिभुवनवैभवाचे माथां ॥ ब्रह्मपदाची सामर्थ्यता ॥ तो ब्रह्माही निजस्वा

भा. र्था ॥ होयगंबसिताहरिचरण ॥ ३८ ॥ त्यागोनिब्रह्मवैभवसंपत्ती ॥ ब्रह्माबैसोनीएकांतीं ॥ अहर्निशींहरिचरणचिंतीं ॥ तरीत्याप्र अ
२४ सीसहसानव्हे ॥ ३९ ॥ सहसानपवेहरीचरण ॥ यालागींब्रह्मासाभिमान ॥ तेणेंअभिमानेंविजाण ॥ नेलींचोरूनगोपालवत्सें ॥ २
॥ ४० ॥ तेथेंनकष्टतांआपण ॥ नमोडतांकृष्णपण ॥ गोपाळवत्सेंजालासंपूर्ण ॥ पूर्णत्वेंपूर्णस्वलीला ॥ ४१ ॥ अगाधहरिलीलापूर्ण
॥ पाहतांवेडावलेंब्रह्मपण ॥ तव्हांसांडोनिपदाभिमान ॥ अनन्यशरण हरिचरणीं ॥ ४२ ॥ कैलासराणाशूळपाणी ॥ ब्रह्मालागे
जाचेचरणीं ॥ तोहिनिजराज्यसांडोनी ॥ महास्मशानीं हरिचरणचिंतीं ॥ ४३ ॥ कौपीनभस्मजटाधारी ॥ चरणोदकधरोनीशिरीं ॥
हरीचरणहृदयामाझारी ॥ शिवनिरंतरचिंतित ॥ ४४ ॥ एवंब्रह्माआणिशंकर ॥ चरणाचेनपवतीपार ॥ तेथेंत्रैलोक्यवैभवथोर
॥ मानीतोपामरमंदभाग्य ॥ ४५ ॥ हरीचरणक्षणार्धप्राप्ती ॥ त्रैलोकराज्यसंपती ॥ भक्तओंवाळुनीसांडिती ॥ जाणनिश्चितीनि
बलोणा ॥ ४६ ॥ हरिचरणसारांमृतगोडी ॥ क्षणार्धजेंजोडजोडी ॥ तेंत्रैलोक्यवैभवाच्याकोडी ॥ करीकुरवंडीनिजभक्तभावें ॥ ४७
॥ एवंहरिचरणापरतें ॥ सारांमृतनाहींयेथें ॥ यालागींचित्तेंवित्तेंजीवितें ॥ जडलेफनिश्चितीचरणारविंदीं ॥ ४८ ॥ निमिष्यार्धत्रुटि
लवक्षण ॥ जेनसेवितीहरिचरण ॥ तेवैष्णवांमाजीअग्रगणं ॥ रायानेजाणउत्तमभक्त ॥ ४९ ॥ जेत्रिभुवनवैभवभोगभोगिती ॥ तेहीपा
वलेअनुतापवृत्ती ॥ त्याच्यातापाचीनिजनिवृत्ती ॥ हरीचरणप्राप्तीनेंएक ॥ ५० ॥ श्लोक ॥ भगवंतउरुविक्रमांघ्रिशाखानखमणिचंद्रि
कयानिरस्ततापे ॥ हृदिकथमुपसीदतांपुनःसप्रभवतिचंद्रइवोदितेर्कतापः ॥ ५३ ॥ टीका ॥ थोरहरिचरणपराक्रम ॥ पदेंत्रैलोक्या
आवरीत्रिविक्रम ॥ ब्रह्मांडभेदोनीत्रिविक्रम ॥ वाढलापरमसामर्थ्यें ॥ ५१ ॥ तेपदद्रुमीचियादशशाखा ॥ त्याचियादशधादशांगु
ळिका ॥ आंगींअयफळेंचंद्रीका ॥ नखमणीदेखालखलखीत ॥ ५२ ॥ तेनखचंद्रीचेचंद्रकांत ॥ चंद्रचंद्रामृतेंनित्यश्रवत ॥ भक्त २
चकोरतेसेवित ॥ स्वानंदतृप्तीसर्वदा ॥ ५३ ॥ त्यासीकामादित्रिविधतापप्राप्ती ॥ सर्वदांबांधूनशकेपुढती ॥ जेसूर्याचीसंतमदी

सी ॥ चंद्रबिंबाआंतौतीकदांनरिघे ॥ ५४ ॥ जेहरिचरणचंद्रचकोर ॥ स्वर्मीहीसंसारनयेत्यासमोर ॥ ऐशीचरणमहिमाअपार ॥
हरीमुनेश्वरहर्षेवर्णी ॥ ५५ ॥ देहोवेंसहरिप्रियः ॥ येणेश्लोकेंगाविदेहा ॥ दाविलीभक्तीलिंगक्रिया ॥ जाणतूंरायास्फूर्तनिश्चित ॥ ५६
॥ नयस्वपरमिति ॥ येणेंत्याचीधर्मस्थिती ॥ रायासांगीतलीतुजप्रति ॥ यथानिगुतीयथार्थ ॥ ५७ ॥ यादृश्यह्मणीजेकेसेअसती ॥ भगव
द्भजनेंस्वानंदतृप्ती ॥ त्रिविधनापार्चानिवृत्ती ॥ करोनिअसतीहरीभक्त ॥ ५८ ॥ आतांत्याचीबोलतीपरी ॥ नामगर्जतीनिरंतरी ॥ तेंचि
तेंसाक्षेपाकारी ॥ उपसंहारीहरीसांगे ॥ ५९ ॥ सकळलक्षणाचीसारस्थिती ॥ प्रेमळाचीप्रेमप्रीती ॥ उल्लंघूंनशकेश्रीपती ॥ तेंहीश्लोकार्थी
हरीसांगे ॥ ६० ॥ श्लोक ॥ विसृजतिहृदयंनयस्यसाक्षाद्धरिरवशाभिहितोप्यघौघनाशः ॥ प्रणयरशनयाधृतांघ्रिपद्मः सभवतिभाग
वतप्रधानउक्तः ॥ ५८ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेनारदवसुदेवसंवादेद्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥ टीका ॥ अवचटेंतोंडाआ
त्याहरी ॥ सकळपातकेंसंहारी ॥ तेंहरिनामनिरंतरी ॥ जेनिजगजरींगर्जती ॥ ६१ ॥ ऐसेंजाचेजिव्हेवरी ॥ नामनाचेनिरंतरी ॥ तेधन्यध
न्यसंसारीं ॥ स्वानंदेंहरीगर्जतु ॥ ६२ ॥ सप्रेमसद्भावेंसंपूर्ण ॥ नित्यकरितांनामस्मरण ॥ वृत्तीपालटतीआपण ॥ तेंहीलक्षणऐकराया
॥ ६३ ॥ नामासरिसाचहरी ॥ रिघेहृदयामाझारी ॥ तेणधाकेअभ्यंतरीं ॥ होंलागेपुरीहृदयशुद्धी ॥ ६४ ॥ तेव्हांप्रचंडसांडोनिवासना ॥
॥ जडोनठाकेजनार्दना ॥ अहंकारसांडोनीअहंपणा ॥ सोहंसदनामाजिरिघे ॥ ६५ ॥ चित्तविसरोनीचित्ता ॥ जडोनिठाकेभगवंता ॥
मनाचीमोडलीमनोगतता ॥ संकल्पविकल्पनाकरूंनेणे ॥ ६६ ॥ कृतनिश्चयेंसीबुद्धी ॥ होऊनठाकेसमाधी ॥ ऐशीदेखोनीहृदय
शुद्धी ॥ तेथोनिश्चिशुद्धीननीघेहरी ॥ ६७ ॥ हरिनामप्रेमप्रीतीवरी ॥ हृदयींरिघालाजोहरी ॥ तोनिघोंविसरेबाहेरी ॥ भक्तीप्रीती
करीकृपाळू ॥ ६८ ॥ भक्तप्रेमप्रीतीचीदोरी ॥ तेणेंचरणधरोनिनिर्धारी ॥ निजहृदयींबांधलाहरी ॥ तोकेशापरीनिघेल ॥ ६९ ॥ भगवंत
महाअतुर्बळी ॥ अदटदैत्यांतेंनिर्दळी ॥ तोकोंडिलाहृदयकमळीं ॥ हेगोष्टीसमुळींमिथ्याह्मणती ॥ ७० ॥ जोशुष्ककाष्टस्वयेंकोरी ॥ तो

कोंवळ्याकमळामाझारी ॥ भ्रमरगुंनलाप्रीतीवरी ॥ केदारमाझारींकुचंबोनेदी ॥ ७१ ॥ तेंविभक्तिचियाप्रेमप्रीती ॥ हृदयींकोंडि-
लाश्रीपती ॥ तेथरवुंटल्यासामर्थ्यशक्ती ॥ भावार्थाप्रतीबळनचले ॥ ७२ ॥ बाळपालवींघालीपिळा ॥ तेणेंबापराहेथोकला ॥ तरीका
यतोनिर्बळजाला ॥ नानोस्नेहभुललादवळेना ॥ ७३ ॥ तेंविनिजभक्तलळेवाड ॥ त्याचेंप्रेमअत्यंतगोड ॥ निघावयाचीविसरोनीचा
ड ॥ हृदयींसुखवाडहरीनामी ॥ ७४ ॥ ऐसेंजाचेंअंतःकरण ॥ हरीनसांडीतयाआपण ॥ तैसेहरीचेश्रीचरण ॥ जोसांडीनापूर्णप्रे
मभावें ॥ ७५ ॥ हरीचेगांयींप्रीतीजाजैशी ॥ हरीचीप्रीतीत्यासीतैसी ॥ जेअनन्यहरीपाशीं ॥ हरीत्यासीअनन्यसदां ॥ ७६ ॥ ऐसे
जेहरिचरणींअनन्य ॥ तेविभक्तांमाजीप्रधान ॥ वैष्णवांतनेंअग्रगण ॥ रायातेजाणभागवतोत्तम ॥ ७७ ॥ गौणकरूनीचारीमुक्ती
॥ जगींश्रेष्ठभगवद्भक्ती ॥ त्याउत्तमभक्तांचीस्थिती ॥ संक्षेपेंतुजप्रतीबोलिलों ॥ ७८ ॥ पूर्णभक्तीचेंनिरूपण ॥ सांगतांवेदापडलेंमौन ॥
सहस्रमुखांचीजिव्हापूर्ण ॥ थकोनिजाणथोंटावे ॥ ७९ ॥ तेभक्तीचीएकांतता ॥ तुजमीसांगीतलीजीकथा ॥ याघरीपरिपूर्णता ॥ राय
स्वभावतांतूंजाणशी ॥ ८० ॥ हरीसारिखारसाळवक्ता ॥ सांगनाउत्तमभक्तकथा ॥ तटस्थपडलेसमस्ता ॥ भक्तभावार्थताऐकोनी ॥ ८१
॥ तवरावोरोमांचितजाला ॥ रोमसुखींस्वेदआला ॥ श्रवणसुखेंलांचावला ॥ डोलोंलागलासुखानंदें ॥ ८२ ॥ पूर्णसंतोषोनीमनी ॥ ह्मणे
भलेंकेलेंजीमुनी ॥ थोरनिवालोनिरूपणीं ॥ श्रवणाचीधणीतरीनपुरे ॥ ८३ ॥ ऐकोनिहरीचेंवचन ॥ रायाह्मणेहेअवघेजण ॥ अपरोक्षज्ञाने
ज्ञानसंपन्न ॥ वक्तेपूर्णअवघेही ॥ ८४ ॥ भिन्नभिन्नकरोनीप्रश्न ॥ आकर्णूअवघ्यांचेंवचन ॥ ऐशियाश्रद्धेंरायापूर्ण ॥ अनुपम्यप्रश्नपैकरी ॥ ८५ ॥
रायासीपूर्णकथेचीचाड ॥ पुढांप्रश्नकरीलगोड ॥ जेऐकतांचीपुरेकोड ॥ श्रोतेवाडसुखावती ॥ ८६ ॥ त्याप्रश्नानेंगुह्यज्ञान ॥ श्रवणींपावतीनसंपू
र्ण ॥ वदनीवक्ताश्रीजनार्दन ॥ यथार्थपूर्णअर्थवी ॥ ८७ ॥ पांवानानामधुरध्वजगाजे ॥ परीतोवाजवीत्याचेनिवोजें ॥ तेंविएकाजनार्दनीसाजे ॥
ग्रंथार्थवोजेंकविकर्ता ॥ ८८ ॥ इतिश्रीमद्भागवतेमहापु० एकादशस्कंधेनिमिजायंतसंवादेएका० द्वितीयोऽध्यायः ॥ श्री० ५० ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥

ए॰भ ॥श्रीगणेशायनमः॥ ॥ओंनमोजीश्रीगुरुराया॥ह्मणेनिसद्भावेंलागेंपायां॥ तवमी पणगेलें वायां॥ घेऊनियातूप
१ णा॥१॥ नवलपायांचेंकठिणपण॥ वज्रेंनतुटेलिंगदेहजाण॥ त्याचेंहिकेलेंचूर्ण॥ अवचिताचरणींलागतां॥२॥
पायींलागतांचिबळी॥ तोबांधातळापाताळीं॥ पायींलवणासुरारवदळी॥ आतुर्बळीनिर्दाळिला॥३॥ पायअतिशयेंसिति
ख॥ काळियासिलागतांदेख॥ त्याचेंशोषोनियांविख॥ केलानिर्विखनिःशेष॥४॥ पाय सातिशयदारुण॥ शकटा-
सिलागतांजाण॥ त्याचेंतुटलेंगुणबंधन॥ गमनागमनखुंटलें॥५॥ पायांचाधाकसकळां॥ पायेंउद्धरिली अहिल्या
शिळा॥ पायमृगेंदेखतांडोळां॥ मिथ्यामुकलासंसारा॥ आवडीपायचिंतितादास॥ त्याचामनुष्यपणाहोयना
श॥ पायेंयमलोकपडिलाओस॥ पायेंजीवासिजीवनाश॥७॥ पायवर्णीगिरीं धरिलीशिवें॥ तोजगातेंयेतुडवि
लाजीवें॥ त्यासीरासखेळाविली जिवेंभावें॥ शेखीनागवींमंचेस्मशानी॥८॥ ऐसेंपायांचेंकरणें॥ शिवासिउरोंने
दीशिवपणें॥ माजिवासिकेंचेंजिवेंजिणें॥ मानितेंमानणेंउरोंनेदी॥९॥ ऐसाजाणोनिसांभावो॥ येकायेकप
णीठेलाठावो॥ तेथेंहिपायांचानवलावो॥ केलायेकपणवावोवचनमात्रें॥१०॥ तेथेंकवणेंकवणासिबानणें॥ क
वणें कवणासिविनवणें॥ कवणेंकवणासिदणेंघेणें॥ मीतूंचेजिणेंजिवेंगेलें॥११॥ तेंव्हादेवआणिभक्तु॥ जा
हालासिमातूंचितू॥ तेथेंमीपणाचीमातू॥ कोणेंकोणांतुमिरवावी॥१२॥ ऐशि या पदीं वाऊनितखतां॥ करवि
तोसिग्रंथकथा॥ तेंव्हामाझेंनावकविकर्त्ता॥ तूंचिवस्तुतोसद्गुरुराया॥१३॥ माझेंनावरूपआघवेंयेक॥ तेंहीं
जनार्दनूझालादेख॥ ऐसेंयेकपणाचेंकवतुक॥ अत्यंतिकर्मीजनार्दन॥१४॥ तेणेंकोतुकेंचिआतां॥ माझेंनि
नावेंकविकर्त्ता॥ होऊनिस्वयेंरचिग्रंथा॥ यथार्थतानिजबोधें॥१५॥ तेथेंद्वितीयाध्यायाचेअंती॥ दुस्तरमाया १
[illegible]सभक्ती॥ निरसोनियाभजनस्थिती॥ भगवत्प्राप्तीपावले॥१६॥ कैशीदुस्तरहरिचीमाया॥ पुसावया
उत्त

सादरता झाली राया ॥ अस्यादरें करोनियां ॥ ह्मणे मुनिवर्या अवधारीं ॥ १७ ॥ ॥ श्लोक ॥ राजउवाच ॥ परस्य
विष्णोरीशस्य मायिनामपि मोहिनीं ॥ मायां वेदितुमिच्छामो भगवंतो ब्रुवंतु नः ॥ टीका ॥ तृतीयाध्यायीं
निरूपण ॥ राजा करील चारि प्रश्न ॥ माया आणि तिचें तरण ॥ ब्रह्म तें कोण कर्म तें केसें ॥ १८ ॥ तेथें प्रथम मायेचा
प्रश्न ॥ रायें पुशिला आपण ॥ तेंचि अर्थाचें निरूपण ॥ मायेचें लक्षण राजा बोले ॥ १९ ॥ रामाजी श्रेष्ठ ऋषीकेशी ॥ ब्र-
ह्मादि शिवू वंदिती जांसी ॥ त्याची विष्णूची माया केशी ॥ जे माइका रिघ्या मोही ॥ २० ॥ कैशी मायिका माया मोही ये
थें ॥ ब्रह्मा शिवु मानिती चित्तें ॥ आह्मी पूर्ण मायेचे नियंते ॥ शेखीं मायात यांतें निजमोहें मोही ॥ २१ ॥ ब्रह्मा मोहिला-
शिवा वेळ्सी ॥ वीर्य द्रवे पार्वती देखोनी ॥ महादेव महाज्ञानी ॥ देखतांचि मोहित्ती वीर्य द्रवलें ॥ २२ ॥ जे सज्ञाना छळील
बळाह्या ॥ जिते श्रुती ह्मणती अजया ॥ ते हरिची दुर्धर माया ॥ विवंचुनियां मज सांगा ॥ २३ ॥ म्हणाल दुर्धर मायेची बोध
कथा ॥ ते बाधूं न शके अनन्य भक्ता ॥ तुवां ही भजावें भगवंता ॥ मिथ्या मायेची कथा कां पुसशी ॥ २४ ॥ तेंचि अर्थाचें-
निरूपण ॥ राजा साक्षेपें सि आपण ॥ मुनिंचें ऐकावया गुह्य ज्ञान ॥ विरुद्ध प्रश्न पुसत ॥ २५ ॥ ॥ श्लोक ॥ नानुतृप्ये
जुषन्युष्मद्वचो हरिकथामृतं ॥ संसारतापनिस्तप्तो मर्त्यस्तत्तापभेषजं ॥ २ ॥ टीका ॥ सेवितां तुमचें वचनामृत ॥
पुरें न ह्मणे मोझें चित्त ॥ आस्वादितां शब्दीं शब्दार्थ ॥ श्रवणसुखा पार्थ अधिक झाले ॥ २६ ॥ अद्भुत कथा अनिसुरस
श्रवणीं श्रवणां अधिक सोस ॥ रसना ह्मणे ह्मा अतिगोड रस ॥ डोळ्या उल्हास हेंअपूर्व रूप ॥ २७ ॥ घ्राण म्हणे-
हा निजगंधू ॥ सुमनी सुमना अतिसुगंधू ॥ वाचा म्हणे हा शब्द ॥ परमानंदू अनुवादे ॥ २८ ॥ जवळ निरूपणाचा मा
वा ॥ भुजा स्फुरण येथा वयाखेंवा ॥ आलिंगनजी विचार जावा ॥ निजसद्भावा हो तसे ॥ २९ ॥ तुमचा कथासु निश्चिती ॥
दिव्यौषधी भवरोग छेदिती ॥ त्रिविधतापनिवृत्ती ॥ जडमूढ प्राकृती ऐकतां पावे ॥ ३० ॥ राजा परमार्थसाकांक्ष ॥ देखो

निसार्थककथेचेंलक्ष ॥ हरिधाकुटाअंतरिक्ष ॥ निरूपणीदक्षबोलताझाला ॥ ३१ ॥ श्लोक ॥ अंतरिक्षउवाच ॥ एभिर्भूतानिभृतात्मामहाभूतैर्महाभुज ॥ ससर्ज्जोच्चावचान्याद्यः स्वमात्रात्मप्रसिद्धये ॥ टीका ॥ अंतरिक्षह्मणेंराया ॥ तुवांपुशिलीहरिचीमाया ॥ तोप्रश्नचिगेलावायां ॥ बोलणेंनयेआयांबोलकीयाचे ॥ ३२ ॥ वंध्यापुत्राचाजन्मकाल ॥ शयेआणविलातत्काल ॥ राशीनक्षत्रजातीकुल ॥ सांगोजातांयोग्यताविकलहोय ॥ ३३ ॥ मृगजळाचीपोंहेबरवी ॥ गंधर्वनगरीयालावी ॥ वाशावळुनिसूत्रस्वभावी ॥ वातीलावावीखद्योततेजें ॥ ३४ ॥ निजछायेचेंसीरफोडा ॥ आकाशाचीत्वचाकाढा ॥ सिपीआंधाररवरवडा ॥ नागुलाचारगडानिजशस्त्रेंकीजे ॥ ३५ ॥ वांजेचेस्तनेंपुत्रझालाते थेंभीष्मस्त्रियेपान्हाआला ॥ तेणेंपयपानेंतोलातला ॥ घरभंगकेलाडिंबराचा ॥ ३६ ॥ जातांकदानदलगचावारा ॥ अश्वशृंगेंआकाशचिरा ॥ नपुंसकाचीनातोंडेंघरा ॥ सूर्योदयीअंधारालपोंसाली ॥ ३७ ॥ गुंजेचेंनिजतेजेंदिवी ॥ हनुमंतलमीलावावी ॥ यासीहर्लयालागिविकावी ॥ वोसगांवींनिजछाया ॥ ३८ ॥ आकाशाचींसुमनें ॥ सुवासघेंवासहिनें ॥ विवंचितीजेदेखणें ॥ तेमायेचेसांमाणेसांगोनसरवें ॥ ३९ ॥ एवंमायेचेंजेंबोलणें ॥ तेसांगताचिलाजिरवाणें ॥ नुपजल्याचेंश्राद्धकरण ॥ तेवीसांगणेंमहामाया ॥ ४० ॥ मायाह्मणवीयेणेंभावें ॥ जमीकदाविद्यमाननव्हे ॥ यालागिअविद्यायेणेंनावें ॥ वेदानुभवेंगर्जतीशास्त्रें ॥ ४१ ॥ भ्रमतोमायेचेंनिजमुळ ॥ भ्रांतीहेचिफुलसोज्वळ ॥ भुलिनेइचेंसाजुकफळ ॥ विषयरसाळसदाफळित ॥ ४२ ॥ हेनसतचरूपेंरूपाआली ॥ सत्यासत्येंगरोदरजाली ॥ तेथेंअसत्याचीपिली ॥ स्वयेंव्यालीअसंख्य ॥ ४३ ॥ वासनाविषयींगुणीं ॥ गुंफिलीमिरवेवेणी ॥ मीपणाचातरूणपणी ॥ मदमोहिनीचमके ॥ ४४ ॥ मृगजळींचामुक्ताफळीं ॥ मस्तकींबाणलीजाली ॥ गगणाचांचांपेकळीं ॥ मिरवेवेल्हाळीअतिसौंदर्ये ॥ ४५ ॥ रज्जसर्पमाथाचामर्णी ॥ कालुमिलेडलीतेलेणीं ॥ शुक्तिकारजतपेंजणी ॥ चालेरूण-

झणीरवळरवळत ॥ ४६॥ ज्ञानविज्ञानपादुका ॥ ते कर्ती नेचाले देखा ॥ तिसीनो अहंकारसखा ॥ अनिनेटकाज्येष्ठपुत्र ॥
॥ ४७॥ कुळविस्तारालागीं पाही ॥ ममताव्यालीटाईटाई ॥ मोहडपजरु निदेहीं ॥ घरजांवईस्याकेला ॥ ४८॥ अहंममता
योगें ॥ जगविस्तारलेंजगें ॥ स्थूळसबळप्रयोगें ॥ ममतानिज अंगेवाढली ॥ ४९॥ संकल्पविकल्पाचीकांकणें ॥ बा
णीत्रिमन दिधलें आंदणें ॥ घालोनित्रिगुणान्वेंठाणें ॥ मायापूर्णपणें थोरावे ॥ ५०॥ ऐशीमिथ्यामूळमाया ॥ वाढ-
लीदिसेराया ॥ ते कैसेनियेआया ॥ सांगावयाअनिरूप्य ॥ ५१॥ संनह्मणोतरितेनासे ॥ असंनह्मणोतरिभासे ॥
आदिअसेपाठिनाअसे ॥ ऐसीह्निनसेनिजांगें ॥ ५२॥ जैसेंमृगजळाचेंपान ॥ दिसेनरितेमिथ्यापूर्ण ॥ तैसेंआभासें
भवभान ॥ तेमायाजाणनृपनाथा ॥ ५३॥ श्रुतिशास्त्रामायामाग ॥ पुसतांआरोगितीसुग ॥ मायेसिसाचाचेंअंग ॥
पाहतांचांगदिसेना ॥ ५४ ॥ मृगजळाचीमहानदी ॥ कोणेगिरिवरुउद्बोधी ॥ हेंसांगावयानाकळेबुद्धी ॥ तेविंमाया
सिद्धिअनिर्वाच्य ॥ ५५॥ आरसाकायप्रतिबिंबअसे ॥ जोपाहेतोचिआभासे ॥ तेविआपुलेंनिसंकल्पवशें ॥
मायाउल्हासेनसतीची ॥ ५६॥ रज्जूसर्पजीतधरिला ॥ त्याचेंकवतुकपाहोंचला ॥ ऐसेबोलतिजेबोळा ॥ तेमायेचा
सोहळासांगोतसरवें ॥ ५७॥ उडवोजातांआपुलीछाया ॥ सर्वथानउडवेज्याचीतया ॥ तेंवितरतांदुस्तरमाया ॥ जा
णरायानिश्चित ॥ ५८ ॥ अग्निसंकल्पूसूर्यानसे ॥ शेखींसूर्यकांतीह्निनदिसे ॥ तळींधरिलेनिकापुसे ॥ अग्निप्रका
शेंतयोगें ॥ ५९॥ तेविशुद्धब्रह्मींसंकल्पुनाहीं ॥ शेखींनदिसेंकेवळदेहीं ॥ माझारिवासनेचाठाई ॥ देहाभिमानेंपा
हींसंसारभासे ॥ ६०॥ जागृतीदेहाचाविसरपडे ॥ सवेंचस्वप्नदेहदुजेजोडे ॥ तेणेंमिथ्याप्रपंचुवाढे ॥ स्वप्नींस्वप्नकुडेक
दानमनें ॥ ६१॥ सुषुप्तीसिदेहाचाअसंभवो ॥ तेथेंनाहींभवभावो ॥ जन्ममरणतेंहिवावो ॥ संसारह्मावोदेहाभिमा
नें ॥ ६२॥ तेविंआत्मत्वाचाविसरू ॥ तेणेंमीदेहीहाअहंकारू ॥ तेणें अहंकारेंसंसारू ॥ अतिदुस्तरूथोरावे ॥ ६३॥ ॥

अ जेविंमृगजळींमिथ्याभासे ॥ तेवींब्रह्मीप्रपंचनसे ॥ तोनिरसावयाकेसें ॥ साधनपिसेंपिशाच्चा ॥ ६४ ॥ दोनीअक्षरेंभाग्य अ.
३ ॥ जंवगेलोसांगावया ॥ तंवश्लोकार्थरेलाराया ॥ आइकअवायाग्रंथसैरा ॥ ६५ ॥ मायापाहोंजाताहर्षे ॥ सद्यानहीजाहलेपि ३.
सें ॥ नावरूपाचियेभडसें ॥ कल्पनावशेंमीयावाढें ॥ ६६ ॥ मायेचेंमुख्यलक्षण ॥ रायातुजमीसांगेनखुण ॥ आपुलीकल्प
नासंपूर्ण ॥ तेमायाजाणनृपवर्या ॥ ६७ ॥ निजहृदयींचीनिजआशा ॥ तेचिमायागामुख्यक्षितीशा ॥ जोसर्वथानित्य
निराशा ॥ तोपूज्यजगदीशापूर्णलें ॥ ६८ ॥ आतांकाहींएकतुझाप्रश्नी ॥ मायासांगोउपलक्षणी ॥ सर्गस्थित्यंतकारि
णी ॥ त्रिविधगुणीविभागे ॥ ६९ ॥ नेविंसूर्यासिसंकल्पनसे ॥ तरानरीतात्याचादाईदिसे ॥ जेंव्हाकांनिजकरणवशें ॥
अग्निप्रकाशेंसूर्यकांती ॥ ७० ॥ तेतींशुद्धस्वरूपींपाहीं ॥ संकल्पमात्रकाहींनाहीं ॥ नसताचिदिसेतेंठायीं ॥ तेजाणवि
देहामूळमाया ॥ ७१ ॥ स्वरूपनिर्विकल्पपूर्ण ॥ तेथेंमीह्मणावयाह्मणतेंकोण ॥ ऐसेंहितार्थस्फुरेमीपण ॥ तेमुख्यल
जाणमूळमाया ॥ ७२ ॥ तयामीपणाच्यापोटीं ॥ ह्मणेमज निम्यापाहावेंदिठी ॥ मजसीस्यासांगाव्यागोठी ॥ जस्या
दरेंभेटीमाझीमजव्हावी ॥ मजमाजीअतिप्रीति ॥ माझीमजव्हावीरती ॥ माझ्याचिम्याघेऊनयुक्ती ॥ अतिप्री
तिमद्योधेंव्हावी ॥ ७४ ॥ ह्मणेंमजम्याआलिंगावें ॥ मजम्याचिसंभोगावें ॥ मजम्याचियोगावें ॥ स्वामिसेवकत्वेंसर्व
दा ॥ ऐकेंअजानबाहोनृपनाथा ॥ ऐसेंआठवलेंभगवंता ॥ तोआठवोझालासृजिता ॥ महाभूताभौतिका ॥ ७६ ॥
चारीवर्णचारीखाणी ॥ चारीयुगेंचारीवाणी ॥ चारीपुरुषार्थबहुलक्षणीं ॥ मुक्तिचीमांडणीमांडलीचतुर्धा ॥ ७७
॥ उभारुनीतिन्हीगुण ॥ आठवोरचीत्रिभुवन ॥ तेणेंपांडुनीत्रिपुटविंदाण ॥ कर्गहींसंपूर्णत्रिधाकेलें ॥ ७८ ॥ एव
एकपणीबहुपण ॥ रूपाआणिमुळींचीआठवण ॥ परींबहुपणींएकपण ॥ अखंडत्वेंपूर्णतेंकदानभंगे ॥ ७९ ॥ ३
जेंजेंकुंभारभांडींकरी ॥ आकाशसहजेंचित्याभीतरी ॥ तेविंमहाभूतींभौतिकाकारी ॥ समन्वयेंहरिसर्वदासर्वी

॥८०॥रायाजाणयेंचअर्थी॥ बोलिलेंउपनिषदांप्रति॥ एकाकींनरमतीयाश्रुती॥द्वैताचीस्फूर्त्ती भगवंतींस्फुरली॥८१॥
बहुनायेकपणेंसमरसें॥रूपाआलींमहाभूतें॥तीचिहरिचीमायायेथें॥जाणनिश्चितेंनृपनाथा॥८२॥भूतभौतिक
स्फुरेजेंस्फूर्त्ती॥तेंप्रकाशूंनशकेमायाखशक्ती॥मायाप्रकाशकुचिन्मूर्त्ती॥अखंडत्वेंभूताकृतींप्रवेशलीभासे॥८३॥
मुख्यमायेचेंनिजलक्षण॥प्रकाशीपरमात्माचिद्घन॥तोचभूतींभूतात्माआपण॥प्रवेशलेंपणनसोनिदावी॥८४॥
श्लोक॥ ॥एवंसृष्टानिभूतानिप्रविष्टःपंचधातुभिः॥एकधादशधात्मानंविभजञ्जुषतेगुणान्॥५॥टीका॥
ऐशींसृजिलीभूतेंमहाभूतें॥जींजडमूढअचेतें॥त्यांसिवर्त्तावयाव्यापारार्थें॥विभागीआपणातेंतत्प्रवेशीं॥
८५॥पंचध्वपंचमहाभूतें॥तेंकार्यक्षमव्हावयायेथें॥पंचधाविभागेईअनंतें॥प्रवेशिजेतेंऐकराया॥८६॥
गंधरूपलेंपेंपृथ्वितें॥प्रवेशोनिश्रीअनंतें॥पूर्णक्षमाआणोनितीतें॥चराचरभूतेंवाहवीस्वयें॥८७॥पृथ्वीप्रवेश-
लाभगवंतु॥यालागीआवरणजळांतु॥उरलीसनविरतु॥जाणनिश्चितुमिथिळेशा॥८८॥धराधराधराधर॥या
लागीविरवूंनशकेसमुद्र॥धराधरेंपृथ्वीसधर॥भूतभारतेणेंवाहे॥८९॥स्वादरूपेंउदकातें॥प्रवेशोनिश्रीअनंतें
॥द्रवलेंराहोंनिमातेथें॥जीवनभूतेंजीववीसदा॥९०॥जीवनीप्रवेशोजगजीवन॥याकारणेंआवरणतेंचिजाण
॥नशोषितांउरेजीवन॥हेंलाधवपूर्णहरीचें॥९१॥तेजाचेठायींहोऊनिरूप॥प्रवेशलाहरीसद्रूप॥यालागिनय
नीतेजअमुप॥जठरादेदीप्यजठराग्निजाहला॥९२॥रूपयोगेंलवलाही॥हरिप्रवेशोतेजाचाठाई॥तेंआवर
णवायुमाजिपाही॥नमालवेंकहींयालागीराया॥९३॥वायुमाजीस्पर्शयोगें॥प्रवेशकेलाजेंश्रीरंगें॥यालागीं
प्राणयोगें॥वर्तवीअंगेंअनेकजीव॥९४॥वायुचाठायींहृषीकेश॥स्पर्शरूपेंकरीप्रवेश॥यालागींवायुचाप्रास॥सर्वथा
आकाशकरूंनशके॥९५॥शब्दगुणेंहृषीकेश॥आकाशींकरीप्रवेश॥यालागींभूतांसिअवकाश॥सावकाशवर्तावया॥९६॥

ए.भा. शब्दगुणेंगगनीं॥प्रवेशलाचक्रपाणी॥यालागींतेनिजकरणी॥लीनहोऊनिजाऊनशाके॥९७॥महाभूतीनिरंतर॥स्वाभा भ.
४ विकनित्यवैर॥येरातेंग्रासावयायेर॥अनिवारसर्वदा॥९८॥जळविरुऊंपाहेपृथ्वीतें॥तेजशोषूंपाहेजळातें॥वायु
ग्रासूंधावेतेजातें॥आकाशवायुतेंगिळूंपाहे॥९९॥तेथप्रवेशोनिश्रीधर॥त्यातेंकरीनियांनिर्वैर॥तेंचियेरामाजियेर
॥उल्हासेंथोरनादवी॥१००॥एवंपंचभूतसाकारता॥आकारलीभूताकारता॥तेथेंजीवरूपेंवर्तविता॥जाहलापैं
तत्वताप्रकृतियोगें॥१॥यासिब्रह्मांडीपुरुषहेंनाव॥पिंडीत्यातेंह्मणतीजीव॥ह्मामायेचानिजस्वभाव॥प्रतिबिंबले
शिवजीवरूपें॥२॥शिवाजेयोगमायाविख्याती॥जीवितातेंअविद्याह्मणती॥तेचिमायेचीमुख्यत्वेंभ्रांती॥स्वप्न-
स्थितीसंसारू॥३॥ज्यातेंह्मणतीदीर्घस्वप्न॥तोह्मामायादिसंसारपूर्ण॥निद्रेमाजीदिसेजेंभान॥तेंजीवाचेंस्वप्नअ
विद्यायोगें॥४॥येथेंजागाजाहल्यामिथ्यास्वप्न॥बोधेंजाहलियामिथ्याभवभान॥हेंअवघेंमायेचेंचिंदाण॥रायातूं
जाणनिश्चित॥५॥आताजीवाचीविषयअवस्था॥विषयरसींविषयभोक्ता॥एकधादशधाविभागता॥ऐकनृपनाथा
सांगेन॥६॥एकधाभागअंतःकरण॥स्वयेंझालाजनार्दन॥मनबुद्धीचित्तअहंस्फुरण॥चतुर्धाजाणविभागे॥७॥
जीवआपुल्यापरिपूर्णता॥अहंह्मणेंनिजात्मसत्ता॥तेथेंमायेचीअतिलाघवता॥तेंदेहात्मतादृढकेली॥८॥अहंका
रवाढवितादेहात्मता॥विसरेआपुलीचिद्रूपता॥नोविसरूवाढवीविषयचिंता॥तेंचितत्वतामहामाया॥९॥देहअ
हंताअतिचपळ॥तीतेंचह्मणतीमनचंचळ॥नानासंकल्पविकल्पजाळ॥वाढवीप्रबळभयशोकदुःख॥१०॥देहअ
हंतेचेंग्राहाणपण॥तियेनावगाबुद्धीजाण॥तेबुद्धीनेंनिश्चयोकेलापूर्ण॥आह्माजन्ममरणअनिवार॥११॥एवंदेहा
भिमानाचेंमाथां॥चित्तचतुष्टयअवस्था॥मुख्यसंसाराचाकर्त्ता॥जाणतत्वतादेहाभिमान॥१२॥अहंकारधरीसो ४
हंपण॥तैंचित्तीप्रघटेचैतन्यघन॥तेंव्हांमनहीहोयउन्मन॥बुद्धीचानिश्चयोपूर्णपरब्रह्मीं॥१३॥समूळमावळल्या-

अभिमान ॥ कैंचीबुद्धीकेंचेंमन ॥ बुडेचित्ताचेंचित्तपण ॥ ब्रह्मपरिपूर्णकोंदाटे ॥ १४ ॥ एकधाविभागअंतःकरण ॥ त्याची
उणखूणनिजलक्षण ॥ रायासांगीतलेंसंपूर्ण ॥ आतांदशधालक्षणतेंएक ॥ १५ ॥ दशधाइंद्रियेंअचेतन ॥ जयानेंचेतवि-
नानारायण ॥ दशधारूपेंप्रवेशोन ॥ इंद्रियवर्त्तनवर्त्तवी ॥ १६ ॥ दृष्टिमाजीझालादेखणें ॥ दृश्यप्रकाशीदृश्यपणें ॥ ऐसें-
निप्रकाशकपणें ॥ दृश्याभरणेंदाखवी ॥ १७ ॥ श्रवणींझालातोएकपणें ॥ शब्दप्रकाशीशब्दलक्षणें ॥ मगअर्थावबो-
धकरणें ॥ शब्दनिंदाणेंऐकवी ॥ १८ ॥ रसींरसस्वादनारायण ॥ रसनातोचिरसस्वादन ॥ यापरीनानारससेवन ॥ कर
वीजनार्दनजनामाजी ॥ १९ ॥ सुमनींश्रीहरीसुगंध ॥ घ्राणींतोचिजाणेंगंधावबोध ॥ यापरीसुमनमकरंद ॥ भोग-
वीगोविंदनिजांगयोगें ॥ २० ॥ शीतउष्णमृदुकठिण ॥ स्पर्शप्रकाशिनानारायण ॥ त्वचेमाजीतोचिस्पर्शन ॥ यापरीजग-
जीवनभोगवीस्पर्श ॥ २१ ॥ वाचेचावाचकुकमळापती ॥ तोचिप्रकाशीशब्दपंक्ती ॥ नानाशब्दार्थविस्पत्ती ॥ वदवीनिश्चि
तीवाचाळपणें ॥ २२ ॥ कराचाठाईदेतिघेत्ति ॥ अकर्त्तेनकर्त्तव्यशक्ती ॥ चरणाचरणनिगती ॥ गमनस्थितीगोविंदें ॥ २३
उपस्थसुखाचीसुखप्राप्ती ॥ ॥ तेणेंसुखेंसुखावेंश्रीपती ॥ स्त्रीपुरुषमैथुनविस्पत्ती ॥ प्रकाशीअतिप्रीतीपुरुषोत्तम
॥ २४ ॥ गुदाचेठाईजेंकांक्षरण ॥ तेंक्षरणहीहोयनारायण ॥ यापरीनिजात्मापरिपूर्ण ॥ दशधाआपणविभागलादेही
॥ २५ ॥ यापरिगादेहयोगें ॥ विलासेंविषयसंभोगें ॥ भोग्यंभोक्ताउभयभागें ॥ प्रकाशुनीआंगेंस्वयेंभोगी ॥ २६ ॥ जेवींसालईचा
रुखा ॥ सालईचीबीजदेखा ॥ सालईचीशाखापत्रशाखा ॥ नविकारताअसका वृक्षहोये ॥ ॥ २७ ॥ जेविकाऊसबीजींपडे ॥
तोबाहेरऊसपणेंचिवाढे ॥ जरीभिंनाभिंनकांडेचढे ॥ तरीमागेंपुढेंरसयेकू ॥ २८ ॥ तेविंविषयआणिकरणें ॥ प्रकाशुनीएक
पणें ॥ मगविषयससेवणें ॥ जीवपणेंस्वयेंसेवी ॥ २९ ॥ श्लोक ॥ गुणैर्गुणान्स भुंजान आत्मप्रद्योतितैः प्रभुः ॥ मन्यमा-
नइदंसृष्टमात्मानमिहसज्जते ॥ ५ ॥ टीका ॥ इंद्रियाआणिविषयासी ॥ सहज अंतर्यामीप्रकाशी ॥ जीवकाऊनिविष

मा ५ यांसी ॥ पावे आसक्तीसी अहंभावें ॥ ३० ॥ म्हणोनि हे विषय कैसे गोड ॥ माझ्या देहाचे पुरे कोड ॥ तव इंद्रियांसी स्ववळे चाड ॥ विषयवाड भोगावया ॥ ३१ ॥ इंद्रियां विषयांची आसक्ती ॥ देहाभिमानें वाढे रक्ती ॥ मावळोनि मुळींची स्फूर्ती ॥ मोहममता स्थिती दृढ वाढे ॥ ३२ ॥ मग मी म्हणे देहातें ॥ देहसंबंधीत आसे ॥ विषयांचिये लोलुप्यतें ॥ उसंत चित्तें असेना ॥ ३३ ॥ प्रकृतिस्वभावें कर्म जाहालें ॥ तें तें म्हणे म्यां केलें ॥ देह अहंतेचें नाथिलें ॥ कांविरें चढलें अनिवार ॥ ३४ ॥ देह अहंता अति उद्भट ॥ तेथें मोहममता अति दुर्घट ॥ तेणें जन्ममरणाची वाट ॥ घडघडाट प्रवाहें ॥ ३५ ॥ श्लोक ॥ ॥ कर्माणि कर्मभिः कुर्वन्सनिमित्तानि देहभृत् ॥ तत्तत्कर्मफलं गृण्हन्भ्रमतीह सुखेतरम् ॥ ६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ मनी धरोनि विषयकाम ॥ कर्मेंद्रियीं करितां कर्म ॥ तेथें निजपती धर्माधर्म ॥ बाधक परम पुरुषातें ॥ ३६ ॥ कल्पिला फळभोग घडे ॥ त्यासारिखें देह धरणें पडे ॥ देहें देहाची रवाणी घडे ॥ मरण वाढे तैसेंची ॥ ३७ ॥ कर्माशा फळ अति दारुण ॥ अमरा आणि अमितमरण ॥ अजन्म्या आंगी जन्मपूर्ण ॥ पुनःपुनः जाण आदळती ॥ ३८ ॥ एवं स्वर्ग आणि संसारा ॥ जन्ममरणाच्या येरझारा ॥ नानायोनीं अपारा ॥ निजकर्में हा रास्व येभोगी ॥ ३९ ॥ डोळे बांधोनि जुंपिला घाणा ॥ तेलियाचा ढाळरू नाणा ॥ करकरी तुकरा भ्रमणा ॥ अविश्रम जाणा भोंवतसे ॥ ४० ॥ तवि बांधोनि ज्ञानाचे डोळे ॥ भोगृ जातां निजकर्मफळें ॥ तव जन्ममरणाचें सोहळे ॥ भोगी आगळे अनिवार ॥ ४१ ॥ उदो अस्तु चें निप्रमाणे ॥ जैसे सूर्यासि पडे भवणें ॥ तैशी हा जन्ममरणें ॥ अतिदारुण स्वयें सोशी ॥ ४२ ॥ क्षिणक्षिणो जन्मकोटी ॥ सवेंच मरण येत्यापाठी ॥ जैसी जाळ फळे यकोटी ॥ तैशा जन्ममरणकोटि भोगी स्वयें ॥ ४३ ॥ ॥ इत्थं कर्मगतीर्गच्छन्बद्धमद्र्वहाः पुमान् ॥ आभूतसंप्लवात्सर्गप्रलयावश्नुतेऽवशः ॥ ७ ॥ ॥ टीका ॥ होता पूर्णत्वें जो स्वतंत्र ॥ तो झाला कर्मपरतंत्र ॥ नानाकर्मगती पात्र ॥ दुःखसरवृक्षत्रसंबोवाह ॥ ४४ ॥ मानोनि विषयाचें सुख ॥ देखदेखत घृतले विख ॥ त्याचें अगणित असुख ॥ जन्मकोटी दुःख सोशितां नर ॥ ४५ ॥ दुःखावरी दुःखाचें आवर्त ॥ मोहशोकाचे वेग

त्तींपडत ।। अतियातनेंमाजीबुडत ।। सदाउकडतकाळाग्नी ।। ४६ ।। ऐसेंसोशितांदुःखशोक ।। पुढेंअवचितांएकाएक ।। म
हाप्रळयाचाप्रभडकादेख ।। निकटसन्मुखआंगीबाणे ।। ४७ ।। तेथेंमागेंनवचेकाढिलापावो ।। पुढेंनिघावयानाहींठावो ।। नि
जकर्मेंबांधिलापाहाहो ।। प्रळयाचाघावोमस्तकींवाजे ।। ४८ ।। उत्पत्तिस्थितीप्रकरण ।। तुजसांगितलेंसंपूर्ण ।। आतांप्र
ळयाचेंलक्षण ।। सावधानअवधारीं ।। ४९ ।। ।। श्लोक ।। धातूपप्लवआसंनेव्यक्तंद्रव्यगुणात्मकं ।। अनादिनिधनः
कालोह्यव्यक्तायापकर्षति ।। ८ ।। टीका ।। सूर्योदयेंसीदिवसस्थिती ।। लोटलाअवश्यपावेराती ।। तेवींझालिया
उत्पत्तिस्थिती ।। प्रळयाचीप्राप्तीअवश्यपावे ।। ५० ।। एवंपावल्याप्रळयवेळू ।। सबळेंअनादिनिधनकाळू ।। तोमहाप्र
तेसिप्रगोळू ।। नाशार्थप्रबळूप्रतापमांडी ।। ५१ ।। तेथेंजेजेंस्थूळाकारेंव्यक्त ।। तेंतेंकरूंलागेंअव्यक्त ।। जोवींपेरिलेंपि
कोनिसेंत ।। स्वयेंबाळतउष्णकाळीं ।। ५२ ।। तृणादिनानाबीजक्षिती ।। स्वभावेंवर्षाकाळींविरूढती ।। तेचिशारदीय
नानाव्यक्ती ।। सफळीतहोतीसंपूर्ण ।। ५३ ।। तेचिग्रीष्माचाअंतीं ।। फळमूळमोडोनिव्यक्ती ।। बीजेंलीनहोतीक्षिती
।। तेवींकाळगतीसंसारा ।। ५४ ।। जेवींवसंताचीऐलाकडी ।। वृक्षासिहोयपानझडी ।। तेवींब्रह्मादिकांचीपुरवडी ।।
काळझाडीनिजसत्ता ।। ५५ ।। जेवींकाबाळळियासेंत ।। कृषीवळमळूंलागेसमस्त ।। तेवींव्यक्ताचेंअव्यक्त ।। काळ
त्वरितकरूंलागे ।। ५६ ।। तेंचअव्यक्तकारितस्थिती ।। रायासांगेनतुजप्रती ।। काळाचीक्षोभकशक्ती ।। प्रळयाचें
प्राप्तीपूर्वीपावे ।। ५७ ।। ।। श्लोक ।। शतवर्षाह्यनावृष्टिर्भविष्यत्युल्बणाभुवि ।। तत्कालोपचितोष्णार्कोलोकांस्त्री
न्प्रतपिष्यति ।। ९ ।। टीका ।। काळक्षोभाचियेदृष्टी ।। शतवर्षेंअनावृष्टी ।। तेणेंअत्युल्बणेंआदेसृष्टी ।। पृथ्वीचापो
टींकांहींनुरे ।। ५८ ।। प्राणिमात्रनिमालेदेख ।। वनेंवाळूनिजाहलीराख ।। बिंदुमात्रानमिळेउदक ।। यापरीलोक-
आटिलेकाळें ।। ५९ ।। तंवद्वादशादित्यमेळा ।। मंडळीझालाएकवेळा ।। तेथिंचाकिरणीप्रबळा ।। त्रैलोक्यसंकळासंतप्तकें

लें ॥ ६० ॥ येतीउष्णाचियाआह्या ॥ होतीपर्वताच्यालाह्या ॥ तेणेंधरातळलवलाह्या ॥ भस्मझालेंरायामहाउष्णें ॥ ६१ ॥ ॥
श्लोक ॥ पातालतलमारभ्यसंकर्षणमुखानलः ॥ दहन्नूर्ध्वशिखोविष्वक् वर्धतेवायुनेरितः ॥ १० ॥ टीका ॥ उष्णें
तापलेपृथ्वीतळ ॥ पोळलेंशेषफणीमंडळ ॥ तैंसहस्रमुखेंविषानळ ॥ अग्निकल्लोळवमिताझाला ॥ ६२ ॥ पाताळ
तळींहोनदेखा ॥ ऊर्ध्वमुखीअग्निशिखा ॥ जाळीतनिनिहींलोका ॥ उठिलाभडकाअनिवार ॥ ६३ ॥ क्रोधेंदिधलाफु
फारा ॥ सहस्रमुखेंस्फटलावारा ॥ तोसाह्यझालावैश्वानरा ॥ जाळीतदिगंतरालागलावणवा ॥ ६४ ॥ ॥ श्लोक
॥ संवर्तकोमेघगणोवर्षतिस्मशतंसमाः ॥ धाराभिर्हस्तिहस्ताभिर्लीयतेसलिलेविराट् ॥ ११ ॥ टीका ॥ स्वर्गआणि
पाताळतळा ॥ कवळूनिउठिल्याअग्निज्वाळा ॥ तंवप्रळयकर्त्यामेघमाळा ॥ क्षोभल्यात्याकाळाअतिदुर्धरा ॥ ६५
ह्मणालतेथमोटमोटे ॥ वर्षोंलागलेथेंबुटे ॥ तैसेनव्हेगाकडकडाटें ॥ येताधारस्फटेअनिवार ॥ ६६ ॥ इतरपर्जन्याच्या
धारा ॥ त्यांतेंशानव्हतनृपवरा ॥ ऐकप्रमाणाच्यानिर्धारा ॥ तोसमयोमहा[illegible]राअतिदुस्तर ॥ ६७ ॥ जैसीकांमदगजा
चीसोंड ॥ तैशाधारामदप्रचंड ॥ शतवर्षेंवरीअखंड ॥ पर्जन्यपितंडपैंवर्षे ॥ ६८ ॥ विजूनिजतेजेंनभजाळी ॥ तेणें
कडकडाटेंआरोळी ॥ काळाचीबैसेदांतखिळी ॥ ऐसाप्रलयाकाळींमेघ[illegible]वर्ते ॥ ६९ ॥ उलथलेतेगंजलमेघ ॥ जे
थोनिवर्षतहोतेमेघ ॥ त्यांतेंहींविरूनिसांग ॥ जळमयचांगत्रैलोक्यझालें ॥ ७० ॥ अनिवारवर्षतांवेग ॥ जेथेमे
घाचिहिंविरेआंग ॥ यानावसंवर्तकमेघ ॥ अतिअसोघ[illegible]वेरो ॥ ७१ ॥ [illegible]थेंसे[illegible]चित्रोदक ॥ सरितासमुद्रझा
लेयेक ॥ हरपलेचंद्रसूर्यादिक ॥ तिनीलोकबुडाले ॥ ७२ ॥ [illegible]चाएकाणेवाचेंठायीं ॥ विराटविरालागापाहीं ॥ वि
कारेंउरेंऐसेंकाहीं ॥ उरलेंनाहींनृपनाथा ॥ ॥ श्लोक ॥ ततोविराजमुत्सृज्यवैराजःपुरुषोनृप ॥ अव्यक्तंविशतेसूक्ष्मं
निरिंधनइवानलः ॥ १२ ॥ ॥ टीका ॥ प्रळयकाळींअतिगर्हिस्र ॥ अगाधउलथेजळोल्हास ॥ स्थूळाचाकरितांनाश

॥ विरेनिःशेषुविराट ॥ ७४ ॥ विराटाचाविराजपुरुषु ॥ तोअव्यक्तींकरीप्रवेशु ॥ जेविइंधननाशेंहुतांशु ॥ करीरहिवासु
निजकारणीं ॥ १७५ ॥ जेब्रह्मलोकनिवासीहोती ॥ त्यांसीमहाप्रळयाचेअंतीं ॥ ब्रह्म्यासवेंसर्वांसिक्रमेंमुक्ती ॥ ऐसेंश्रुतीचें
दृढवाक्य ॥ ७६ ॥ विराजपुरुषनामवदंती ॥ हिरण्यगर्भातेंह्मणती ॥ त्यांसीप्रळयींप्रवेशअव्यक्तीं ॥ तैंइतरांगतीश्रुतिवा
क्येंकैसी ॥ ७७ ॥ विदेहपुरिलीमायेचीस्थिती ॥ तेमायेचीऐशीदुर्धरशक्ती ॥ जेकरीनेतीभगवद्भक्ती ॥ त्यांब्रह्म्यासवेंमुक्ती
घडोंनेदी ॥ ७८ ॥ झालियाब्रह्मसदनप्राप्ती ॥ नकरितांभगवद्भक्ती ॥ अतिशयेंदुर्लभमुक्ती ॥ तेभक्तीपाशींमुक्तिदासीजे
सी ॥ ७९ ॥ नकरितांभगवद्भजन ॥ ब्रह्म्यासीहीमुक्तीनव्हेजाण ॥ माइतरांचाज्ञानाभिमान ॥ पुसेकोणपरमार्थी ॥ ८० ॥ जा
सीजेथेंपदाभिमान ॥ त्यासीतेंचिदृढबंधन ॥ यालागींदुर्लभपण ॥ मोक्षाजाणतिंहींलोकीं ॥ ८१ ॥ सांडोनियांपदाभिमान ॥ अंगें
सदाशिवुआपण ॥ नित्यवसवीमहास्मशान ॥ भगवद्भजनेंनिजनिष्ठा ॥ ८२ ॥ यालागींजासीब्रह्मलोकपदप्राप्ती ॥ तेथेंहीजे
करिनीभगवद्भक्ती ॥ त्यासीप्रळयाच्याअंतीं ॥ परममुक्तीनृपवर्या ॥ ८३ ॥ ब्रह्मलोकींज्यांनाहींहरीभक्ती ॥ तेंहीपावतीपुन-
रावृत्ती ॥ ऐशीमायेचीदुर्धरशक्ती ॥ नकरितांमुक्तीभक्तीकेंची ॥ ८४ ॥ येचिअर्थीब्रह्म्याचेंवचन ॥ दोंश्लोकींबोलिलाआप
ण ॥ ज्ञानाभिमानियापतन ॥ भक्तांभवबंधनकदांनबाधी ॥ ८५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ येऽन्येरविंदाक्षविमुक्तमानिन-
स्त्वय्यस्तभावादविशुद्धबुद्धयः ॥ आरुह्यकृच्छ्रेणपरंपदंततःपतंत्यधोनादृतयुष्मदंघ्रयः ॥ १ ॥ तथाननेमाधवतावकाःक्व
चिद्भ्रश्यंतिमार्गात्त्वयिबद्धसौहृदः ॥ त्वयाभिगुप्ताविचरंतिनिर्भयाविनायकानीकपमूर्धसुप्रभो ॥ २ ॥ ॥ टीका ॥ नकरि
तांभगवद्भक्ती ॥ सज्ञानाहीनातुडेमुक्ती ॥ तेचिअर्थीचादृष्टांतीं ॥ ब्रह्म्याचीयुक्तीदाविलीयेथें ॥ ८६ ॥ जन्मामाजीब्राह्मणपण ॥
तेंहीवेदशास्त्रसंपन्न ॥ नकरितांभगवद्भजन ॥ अचुकपतननयासी ॥ ८७ ॥ भक्तांसर्वभूतींभगवद्भावो ॥ तेथेंविघ्नासीनाहींरिगावो ॥

तयाअपावर्गाहोयउपावो ॥ भावार्थदेवोसदांसाद्य ॥ ८८ ॥ भक्तीर्वाणमुक्तीचासोस ॥ करितांप्रयत्नपडेवोस ॥ असोहें वैराज्य
पुरुषु ॥ करीप्रवेशअव्यक्तीं ॥ ८९ ॥ अव्यक्तीवैराजाप्रवेश ॥ होतांचिमहाभूतांविलास ॥ होंलागेभूतांहारास ॥ तोअनुप्रवेश
ऐकराया ॥ ९० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ वायुनाहृतगंधाभूः सलिलत्वायकल्पते ॥ सलिलंतद्धृतरसंज्योतिष्ट्वायोपकल्पते ॥ १३
॥ हृतरूपंतुतमसावायौज्योतिःप्रलीयते ॥ हृतस्पर्शोपकाशेनवायुर्नभसिलीयते ॥ १४ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ प्रळयवायू
चोक्षोभकक्रोधू ॥ तेविपृथ्वीचाहारिलागंधू ॥ तंवतेहिरोनियांप्रसिधु ॥ एकरूपजळजालें ॥ ९१ ॥ क्षोभलावायूअसमसमास ॥ ते
णेजळाचाजालारस ॥ तेव्हांजळाचाहोयहारास ॥ प्रळयमहातेजीं ॥ ९२ ॥ त्यातेंजाचानिजसंभ्रम ॥ वायूबळेंयासीततम ॥ तेव्हां
प्रळयवायूपरम ॥ भरोनीव्योमकोंदाटे ॥ ९३ ॥ त्याप्रळयवायूचास्पर्श ॥ चपळतेसीसर्वग्रास ॥ करूनीठाकेअवकाश ॥ तेव्हांवा
यूतेंआकाशनिःशेषग्रासी ॥ ९४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ कालात्मनाहृतगुणंनभआत्मनिलीयते ॥ इंद्रियाणिमनोबुद्धिःस
हवैकारिकैर्नृप ॥ प्रविशंतिह्यहंकारंस्वगुणैरहमात्मनि ॥ ॥ टीका ॥ ॥ आकाशाचाजोशब्दगुण ॥ तोप्रळयकाळगिळी
संपूर्ण ॥ तंवक्षोभलातामसाभिमान ॥ तोकरीप्राशनगगनाचें ॥ ९५ ॥ दशइंद्रियांच्यागोंधळा ॥ राजसाभिमानीरिगाला ॥
चित्तचतुष्टयाचामेळा ॥ तोहीप्रवेशलासात्विकाभिमानीं ॥ ९६ ॥ इंद्रियअधिष्ठात्रिदैवतें ॥ तिहिंमिळोनियांसमस्तें ॥ प्रवे
शलीसात्विकातें ॥ जाणनिश्चितेंनृपनाथा ॥ ९७ ॥ तेतीनीअहंकारत्रिगुणेंसी ॥ प्रवेशतीमहत्तत्वाशी ॥ महत्तत्वमिळेमा
येसी ॥ जेवीकन्यासंततीमाहेरायें ॥ ९८ ॥ जेवींकुक्कुटीचींपिलीं ॥ कुक्कुटीपाखांतळींघाली ॥ मगतेस्वयेंदिसेएकली ॥ तेवीं
मायाउरलीकल्पांतीं ॥ ९९ ॥ एवंउत्पत्तीस्थितीप्रळयातें ॥ त्रिविधभागदाविलीयेथें ॥ तेत्रिगुणमयेंमायानिश्चितें ॥ मिथ्या
भूतआभासे ॥ २०० ॥ जेविलेंकुरेंखेळतांखेळासीं ॥ दिवसाह्मणतीजालीनिशी ॥ तेविचिपूर्णस्वरूपाशीं ॥ देखतीमायें

सीत्रिविधकल्पना ॥१॥ ॥श्लोक॥ ॥एषामायाभगवतःसर्गस्थित्यंतकारिणी॥ त्रिवर्णावर्णितास्माभिःकिंभूयःश्रो तुमिच्छसी॥१६॥ ॥टीका॥ ॥उत्तममध्यमअधमजन॥तिन्हीअवस्थात्रिभुवन॥त्रिविधकर्मतीनगूण॥ हेंजाणविंदाण मायेचें ॥२॥ ध्येयध्याताआणीध्यान॥पूज्यपूजकपूजन॥ ज्ञेयज्ञाताआणिज्ञान॥हेहीत्रिपुटीमायेची॥३॥ दृश्यदृष्टाआणिद र्शन॥ कर्मकर्ताक्रियाचरण॥भोग्यभोक्ताभोजन॥ हेत्रिपुटीजाणमायेची॥४॥ शब्दश्रोताआणिश्रवण॥घ्रेयघ्राताआणिघ्रा ण॥रसरसनारसस्वादन॥हेत्रिपुटीजाणमायेची॥५॥करक्रियाआणिकर्ता॥चरणचालचालता॥बोलबोलणेंबोलता॥हेत्रि विधावस्थामायेची॥६॥अहंसोहंजडमूढता॥साधकबाधकहेपृथा॥देवदेवीपरिवारता॥हेत्रिविधतामायेची॥७॥देहदेहीदे हाभिमान॥भवभयभवबंधन॥मुक्तमुमुक्षअज्ञान॥हेंहीविंदाणमायेचें॥८॥सुखदुःखजडत्वपूर्ण॥आधीसमाधीत्युत्थान उत्पत्तीस्थितीनिधन॥इंहींलक्षणींसंपूर्णमायाविलसे॥९॥नभींनीळिमापूर्णभासे॥ शरवींनिळीमेचालेशहीनसे॥ तेंविवि- श्वरूपीमायाआभासे॥ मिथ्यावेशेंमाइक॥१०॥जेविंप्रत्यक्षदिसेमृगजळ॥ परीतेंनिदाघकेवळ॥तेंविविश्वरूपींमायाप्रब ळ॥मुळींनिर्मुळआभासे॥११॥हेंमिथ्यामायाकल्पनावशें॥प्रबळबळेंभासलीदिसे॥नासूंजातांनाशिजेऐसें॥सत्यत्वेंनसे निजांग॥१२॥नरीनावरूपाचियाभडसें॥ब्रह्मादिककेलेपिसे॥ मिथ्यात्रिपुरविन्यासें॥जेंबांधिलेंदिसेत्रैलोक्य॥१३॥जे विंदीपासवेंदिसेछाया॥नाशितांनातुटेनाशावया॥तेंविविश्वरूपींमिथ्यामाया॥अतिदुर्जयादेवांसी॥१४॥जेविंदेहासवेंमि थ्याछाया॥तेंविब्रह्मींमिथ्यामाया॥कल्पनायोगेंवाढलीवायां॥यालागींअजावेदशास्त्रेंह्मणती॥१५॥रायाकल्पनावाढेजे ठायीं॥तेंचिमायेचेंदृढमूळपाहीं॥जोनिर्विकल्पनिजदेहीं॥त्यासीमायानाहींतिहींलोकीं॥१६॥कल्पितीकल्पनाजेराया॥तें चिजाणमुख्यमाया॥आणीकरूपकेंसांगावयां॥नातुडेमायानिरूपणीं॥१७॥ तेंचित्रिविधमुख्यलक्षणी॥मायासांगीत

मा लीविवंचोनी॥आतांकोणाअर्थचिंश्रवणीं॥अत्यादरूवर्नेराया॥१८॥मायादुस्तरदारुण॥ऐकुनीऋत्विजब्राह्मण॥थरारलेसभा अ
जन॥राजादीपूर्णविस्मीतजाला॥१९॥नवलमायेचेंरूपक॥नावरंमनशकतीचज्ञानेलोक॥जयागोंविलेंब्रह्मादिक॥इतरांचादेखपाड ३
कोण॥२०॥मायाआक्रमूनीशिवासी॥तोहीआणिलाजीवत्वासी॥तेमायातरावयादीजाशी॥उपावोयासिपुसोंपां॥२१॥सुखो
पायेंदीनजन॥दुस्तरमायातरती पूर्ण॥तदर्थीराजाआपण॥अत्यादरेंप्रश्नश्रेष्ठेंपुसे॥२२॥श्लोक॥राजोवाच॥यथैतामैश्व
रींमायां॥दुस्तरामकृतात्मभिः॥तरंत्यंजःस्थूलधियो॥महर्षइदमुच्यतां॥१७॥ ॥टीका॥ ॥अतिदुस्तरहरीचीमा-
या॥ऐकोनिहास्यआलेंराया॥लटकीचपरीदेहाभिमानियां॥बाधावयादृढजाली॥२३॥मायादुस्तरशास्त्रप्रसिद्धी॥ते
थेंबाळेभोळेस्थूळबुद्धी॥सुखेंतरतीकोणेविधी॥तोसांगात्रिशुद्धीउपावो॥२४॥जारीवश्यनाहींनिजमन॥आणिभवाब्धी
तरावयाभावपूर्ण॥ऐसेभोळेभाविकजन॥त्यासीमायातरणसुगमसांगा॥२२५॥मांगांकवीबोलीलासंकळितीं॥तेंमा
यया।तोबुधआभजेति॥गुरूब्रह्मअभेदस्थिती॥करितांभक्तीमायातरिजे॥२६॥तेंभक्तीचेंस्पष्टलक्षण॥विषदव्हावयाश्रव
ण॥पुढतीमायेचेंतरणं॥पुसावयाकारणमुख्यहेंची॥२७॥तोमायातरणोपायविधी॥सुगमसांगावयात्रिशुद्धी॥अंतरिक्षा
धाकुटासुबुद्ध॥प्रबुद्धमज्ञानिधीबोलताजाला॥२८॥ ॥श्लोक॥ ॥प्रबुद्धउवाच॥कर्माण्यारभमाणानांदुःखहत्यैसु
खायच॥पश्येत्पाकविपर्यासंमिथुनीचारिणांनृणां॥१८॥टीका॥मुख्यमायेचेंतरण॥प्रबुद्धचीजाणेपूर्ण॥प्रबुद्धजालियाआ
पण॥मायेचेंविंदाणतरतेनरती॥२९॥मनींविषयाचाछंदू॥तोकेवळमाहाबद्धु॥विषयत्यागीतोप्रबुद्धु॥तोचिविषदूभावएे
का॥३०॥विषयींलोधलेंअत्यंतमन॥तेथेंनव्हतांवैराग्यज्ञान॥कदांनव्हेमायेचेंतरण॥वैराग्यार्थजाणविपयनिंदी॥३१॥के ८
वळनेश्वरविषयदेख॥तेंविमानितीपरमसुख॥तेंसुखचीदुःखदायक॥स्त्रीकामेंमुख्यमायाबाधे॥३२॥वेंचुनीधनाचीगां

ठी ॥ सुखार्थी स्त्री बैसविली पाठीं ॥ ते विषभोगवी दुःखें कोटी ॥ जगीं माया लाठी स्त्रीकामें ॥ ३३ ॥ स्त्रीकामें प्रपंच सबळ ॥ स्त्रीकामें दुःखप्रबळ ॥ स्त्रीकामें मायेसि बळ ॥ स्त्रीकामें सकळ मोहिलें जग ॥ ३४ ॥ आवडी स्त्री बैसवितां पाठीं ॥ ते प्रपंचाचा वाढवितो कोटी ॥ महामोहाचा पाडुनी गांठी ॥ दुःखसागरीं लोटी स्त्रीकामें ॥ ३५ ॥ जे नवमास वाहे उदरांत ॥ ते माता करूनी अनाप्त ॥ स्त्री येसी मानिती आप्त ॥ ऐशी माया समर्थ स्त्रीकामें ॥ ३६ ॥ जें तोंडींचें पोटींचें खावाववितां ॥ जे सदां शोषिती नरकमुत ॥ ते माते हूनी स्त्री आप्त ॥ जाहली जगांत मायामोहें ॥ ३७ ॥ स्त्रिया मेळवितां असंख्य मिळती ॥ परी माया न मिळे त्रिजगतीं ॥ ऐसें जे सज्ञान जाणती ॥ तेहि आप्त मानिती स्त्रियेतें ॥ ३८ ॥ मातेतें भजतां भुक्ति मुक्ति ॥ स्त्रियेशीं ह्मणतां नरकप्राप्ती ॥ ऐसें जे शास्त्रज्ञ जाणती ॥ तेही माता उपेक्षिती स्त्रीकामें ॥ ३९ ॥ एवं स्त्रीकामाचिया व्याप्ती ॥ माया व्यापिली त्रिजगती ॥ सज्ञानही पडले भ्रांती ॥ स्त्रीकामासक्ति महामाया ॥ ४० ॥ मानुनि विषयाचें सुख ॥ काम्यकर्म करितां देख ॥ तेणें अतिदुःखी होती लोक ॥ दुःखदायक काम्य कर्म ॥ ४१ ॥ कामिनी काम गृहासक्ति ॥ प्राणी प्राणांतें स्वयें शिणती ॥ त्या श्रमाची निदानस्थिती ॥ सांगे नतु जप्रती राजाधिराजा ॥ ४२ ॥ निर्मळ जळें भिंती धुतां ॥ जळाची नासे निर्मळता ॥ हातमार खती धुतले ह्मणतां ॥ भिंती हीनत्व नाणि ढळ केली ॥ ४३ ॥ ते विषयाचें निसुखें सुखें ॥ न पावती चब्रह्मादिक ॥ विषयाचा जे मानिती हरिख ॥ ते परम मूर्ख पशु देही ॥ ४४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ नित्यार्तिदेन वित्तेन दुर्लभेनात्ममृत्युना ॥ गृहापत्याप्तपशुभिः का प्रीतिः साधितैश्चलैः ॥ १९ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ रात्रिदिव सूनि जनिकटें ॥ मरणेंसी घेतां झटे ॥ कवडी ची प्राप्ति न भेटे ॥ प्राणांत कष्टें द्रव्य जोडे ॥ ४५ ॥ एवं कष्टें जोडलें धन ॥ ते महादुःखाचें जन्मस्थान ॥ अर्थ अनर्थाचें अधिष्ठान ॥ निजात्ममरणा निजमूळ ॥ ४६ ॥ द्रव्य नसतां उपायें शिणवी ॥ जाल्या संरक्षणीं आधी लावी ॥ रात्रिदिवस ह्रोग जीवीं ॥ अविश्वासें नांदवी धनलोभू ॥ ४७ ॥ मायबापाशीं चोरी करवी ॥ स्त्रीपुत्रासीं कलह लावी ॥ स-

त्हदांतेंदुरीदुरावी ॥ हेंद्रव्याचीपदवीस्वभाविक ॥ ४८ ॥ द्रव्यापाशींआधिव्याधी ॥ द्रव्यापाशींदुष्टबुद्धी ॥ द्रव्यापाशींसलोभक्रोधी
॥ असतीनिरावधीद्रव्यापाशीं ॥ ४९ ॥ द्रव्यापाशींअतिविकल्प ॥ द्रव्यापाशींअसेपाप ॥ द्रव्यापाशींअतिसंताप ॥ पुर्णदुःखरू
पतेंद्रव्य ॥ ५० ॥ हेंदानेंत्यागितांफळगोमटें ॥ लोभियानरकानेहटतटें ॥ द्रव्याऐसेंगावोखटें ॥ आननभेटेतिहींलोकीं ॥ ५१ ॥ न
ळींयाचण्याचेआशा ॥ वानरेंमुठीधरणेंतोविफांसा ॥ तेविद्रव्यदाराभिलासा ॥ नरदेहदशाअधःपातीं ॥ ५२ ॥ द्रव्यसहस्रानमिळे
पांह्रीं ॥ मिळेतरीअनीतीअपांई ॥ यालागींद्रव्याचाठांई ॥ सूखनाहींत्रिशुद्धी ॥ ५३ ॥ धनवेचोनीफाडोवाडें ॥ घरकरितीवाडेंकोडें
॥ तेंअभुवतेंसवेंचिपडे ॥ थितेंद्रव्यबुडेआयुष्येंसी ॥ ५४ ॥ करूनीआयुष्याचामोतरा ॥ मुद्दलसिंचनेंजोडिलेंपुत्रा ॥ त्यापुत्राचामरणह्मा
रा ॥ दुःखदुर्धरामाजीपडती ॥ ५५ ॥ प्रपंचीचेंसुखहृदसमस्त ॥ जंवस्वार्थतंवहोतीआप्त ॥ स्वार्थविरोधेंतेअनाप्त ॥ होऊनीयातसुहृदं
करिती ॥ ५६ ॥ करोनियांअतिहव्यास ॥ मेळवितीनानापश ॥ त्यांचासवेंचिहोयनाश ॥ तेणेंदुःखेंत्रासगृहस्तांसी ॥ ५७ ॥ नि
जदेहाचीनेश्वरयेथ ॥ प्रपंचनश्वरगाशाश्वत ॥ अवघेंजगचीकाळग्रस्त ॥ इहलोकींसमस्तठकिलेविषयीं ॥ ५८ ॥ मनुष्यदेहोकर्मभूमी
प्राप्त ॥ तोलोकह्मणतीकर्मजित ॥ हाजैसानेश्वरयेथ ॥ तैसाचनिश्चितनेश्वरस्वर्गू ॥ ५९ ॥ श्लोक ॥ ॥ एवंलोकंपरंविद्यान्नश्व
रंकर्मनिर्मितं ॥ सतुल्यातिशयध्वंसं ॥ यथामंडलवर्तिनाम् ॥ २० ॥ टीका ॥ ॥ मनींधरोनीविषयभोग ॥ इहलोकींकरितीया
ग ॥ पुण्यजोडोनियांसांग ॥ पावतीस्वर्गनिजपुण्ययोगें ॥ ६० ॥ स्वर्गसुखइंद्रआधिपती ॥ तोहीपतनार्थधाकेचित्ती ॥ विघ्नसूचितसांप्र
तीं ॥ सर्गस्थितीअपाय ॥ ६१ ॥ यापरीनिजपुण्येंसर्गप्राप्ती ॥ त्यालोकातेंपुण्यजीतह्मणती ॥ तेहीपुण्यक्षयेंक्षयाजाती ॥ तेणेंधाकेंधा
कतीस्वर्गस्थश्रेष्ठ ॥ ६२ ॥ गांठीपुण्यअसतांचोख ॥ स्वर्गभोगींअसेलसुख ॥ हेहीवार्तासमूळलटिक ॥ स्वर्गींचेंदुःखऐकराया ॥ ६३ ॥
समानपुण्येंसमपदप्राप्ती ॥ त्यासीस्पर्धाकलहोकरिती ॥ आपणाहुनीजाअधिकस्थिती ॥ त्याचाद्वेषचित्तींअहर्निशी ॥ ६४ ॥ जै-

सेराजेमंडळवर्ती ॥ राज्यलोभेंकल होकरिती ॥ तैशीस्वर्गस्थांकलहोस्थिती ॥ द्वेषेंहोतीअतिदुःखी ॥ ६५ ॥ पतनभयकलहद्वेषवे
टी ॥ क्षयातेंपावेंपुण्यजोडी ॥ अधोमुखपडतीबुडी ॥ याज्ञिकेंबापुडींचरफडती ॥ ६६ ॥ एवंस्वर्गसुखउल्हासु ॥ मानितीतेकेवळपशु ॥
प्रत्यक्षतेथद्वेषनाशु ॥ असमसह्रासुनित्यकलहो ॥ ६७ ॥ सेविलाविविषयोनित्यसेविती ॥ परीकदांनव्हेमानसींतृप्ती ॥ तरीमिथ्या
ह्मणोनिनेणती ॥ हेमोहकशक्तीमायेची ॥ ६८ ॥ जेसेंवेंद्रियेचेंसुखसाजणें ॥ वित्तघेउनीवोसंडणे ॥ तेविविषयाचासंगधरणे ॥ तंवतंव
होणेअतिदुःखी ॥ ६९ ॥ यालागींउभयभोगउपाया ॥ जेजेप्रवर्तलेगाराया ॥ तेतेजाणठकिलेमाया ॥ थितेंगेलेंवांयांउत्तमआयुष्य ॥
॥ ७० ॥ कर्मभूमीनरदेहप्राप्त ॥ हेंपूर्णनिजभाग्याचेंमथित ॥ देवनरदेहवांछित ॥ तेंदवकेलेंव्यर्थविषयार्थी ॥ ७१ ॥ एवंविषयाचीआसक्ती
॥ मायाठकिलेंनेणोकिती ॥ यालागींविषयाचीविरक्ती ॥ करावीगुरुभक्तीतेंचिसांगे ॥ ७२ ॥ श्लोक ॥ तस्माद्गुरुंप्रपद्येतजिज्ञासुःश्रे
यउत्तमम् ॥ शाब्देपरेचनिष्णातंब्रह्मण्युपशमाश्रयं ॥ २१ ॥ टीका ॥ जाणोनिविषयाचेंनश्वरपण ॥ पावावयालागींब्रह्मपूर्ण ॥ स
द्गुरुसीअनन्यशरण ॥ निघावेंसंपूर्णश्रद्धायुक्त ॥ ७३ ॥ सद्गुरुवचनमात्रेंमाया ॥ नरोनिहानिश्चयोराया ॥ येणेसद्भावेंलागतोंपा
यां ॥ पावावयानिजस्वार्थू ॥ ७४ ॥ गुरूऐसेंजेंह्मणणें ॥ तेंह्मीबहूसाल्पणें ॥ ऐकरायातीलक्षणें ॥ तुजकारणेंसांगेन ॥ २७५ ॥ ए
कवेदाध्ययनगुरु ॥ एकव्याख्यानदानेउदारु ॥ एकज्योतिषज्ञानेंगंभीरु ॥ परीतेसद्गुरुनह्मणतीज्ञाते ॥ ७६ ॥ एकआगमोक्तमंत्रउ
पासिती ॥ जपकरावाविधानयुक्ती ॥ मगकैंहोईलनिजप्राप्ती ॥ हेंनकळेनिश्चितीगुरुशिष्यां ॥ ७७ ॥ एकवायूधारणलाविती ॥ ए
कनानालक्ष्येंदाविती ॥ एकहठयोगेंगोंविती ॥ एकबेसवितीमहामुद्रा ॥ ७८ ॥ एकब्रह्मानुवादेंचोखटू ॥ तत्वनिरूपणींउद्भटू ॥ वैराग्यबो
लिवावरिष्ठू ॥ उपजवीविटूउभयभोगाचा ॥ ७९ ॥ कैसेंनिरूपितीशुद्धब्रह्म ॥ ऐकोनीसात्विकांयेतप्रेम ॥ परीनिजहृदयींचाभ्रम ॥ निर
सेनेंवर्मनेणतीची ॥ ८० ॥ जेविउसागुळाचाघाणा ॥ तोंडींचारसुभरेभाणा ॥ शब्दसोपटेंभरोनिवदना ॥ करीपरिभ्रमणाकरिकरनूं ॥

भा॰ ॥८१॥ ऐसाजोकाशब्दज्ञानी॥उत्तमव्याख्याताज्ञानगुणी॥तोजनरंजवीनिरूपणीं॥स्वयेंकोरडेपणीकरकरितूं॥८२॥योगक्षेमचालेगोम अ॰
१० टा॥लौकिकींथोरप्रतिष्टा॥तेथेंनिजप्राप्तीचीउत्कंठा॥निवचेवरिष्ठाशिष्यांची॥८३॥जेविंअमृतह्मणतनां॥चर्वनलभेगासर्वथा॥तेवीशाब्दिक ३
ज्ञानयोग्यता॥अनुभववार्तास्वयेंनुपजे॥८४॥जेणेस्वयेंचाखिलीनाहींचर्वा॥तोदुजयातेंगोडीकेविंलावी॥यालागींजोपूर्णअनुभवी
॥तोतारीसद्भावेंसच्छिष्यासी॥८५॥एवंगुरुपणाचीवदंती॥असेबहुपणेंनांदती॥जोकरीअपरोक्षप्राप्ती॥त्यातेंह्मणतीसद्गुरूस्वामी
॥८६॥जाचेनिवाक्यें‌असंतता॥निःशेषमावळेतत्वता॥त्यासीविसद्गुरुता॥वेदशास्त्रार्थेंनित्यताप्रतिपाद्य॥८७॥जेउपदेशितीमंत्र
तंत्र॥तेहीपूज्यत्वेंअतिसधर॥जेथेंपूज्यपूजकताविकार॥तोचिसाचारसद्गुरुस्वामी॥८८॥एकाचेंशब्दब्रह्मज्ञान॥वस्तुदेखोनिविरालें
मन॥मावळलेंद्वैताचेंभान॥पडिलेंमौनचहूंवाचा॥८९॥इंद्रियेंव्यापारिलींसमस्त॥प्राणपांगुळलाजेथिंचातेथ॥वस्तुदेखोनियांपरमाद्भुत
॥पडलेंतटस्थदेहभावा॥९०॥ऐसाजोआत्मानुभवी॥त्यातेंसद्भावेंशिष्यविनवी॥तवतोपुसेनासमजावी॥ताटस्थस्वभावींअबोलणा॥९१
॥एकाअनुभवाआलेंब्रह्म॥फिटलाबाध्यबाधकक्रम॥मोडलेंद्वैतभावाचेंकर्म॥जगींविषमअसेना॥९२॥परीअचुंबितवर्तणें॥अघटमा
नकर्मकरणें॥अत्यंतउग्रतामिरवणें॥दुर्धरपणेभयानकू॥९३॥आपणआपणयामाजीहंसत॥ध्वनीतबोलेपरमार्थ॥तेथेंबोधेनाशिष्याचें-
चित्त॥पडेदुश्चितनेठांई॥९४॥ऐसाजोवर्तेब्रह्मज्ञानी॥त्याचीब्रह्मस्थितीनमनेजनीं॥माकोणजाईलभावधरोनी॥बोधालागोनीत्यापा
शीं॥९५॥आतांसद्गुरूचींजींजलक्षणें॥रायासांगेनतुजकारणें॥जेणेंकतांअंतःकरणें॥स्फरवीहोणेसद्भावें॥९६॥तरीजोकायावाचामने
॥अतिकृपाळूदीनाकारणें॥तोडीशिष्यांचींभवबंधनें॥उठवीठाणेंअहंकाराचें॥९७॥जोसब्दज्ञानेंपरांगतु॥ब्रह्मानंदेंसदांडुल्लतू॥शिष्य
प्रबोधनींसमर्थू॥यथोचितुनिजभावें॥९८॥जाचाजैसाजैसाभाव॥तैसातैसाकरीअनुभव॥तरीगुरुत्वाचाअहंभाव॥अणुमात्रपहाहोंध १
रीना॥९९॥शिष्यापासुनींसेवाघेणें॥हेंस्वप्नीहीनस्मरेमनें॥ईशिष्याचीसेवास्वयेंकरणें॥पूज्यत्वेंपाहाणेंनिजशिष्यां॥३००॥शिष्यदे

खावापुत्रासमान ॥ हेंस्मृतीवाक्यअसेप्रमाण ॥ दृष्टीदेखोनेणेगौण ॥ शिष्यादेखेपूर्णब्रह्मत्वें ॥ १ ॥ शिष्यसेवाकरीनिजभावार्थे ॥ परीतोसे
वकह्मणेत्यातें ॥ जासीभगवद्रूपसर्वभूतें ॥ शिष्यवेगळातेथेंसेवकत्वनुरे ॥ २ ॥ ऐसामीएकमहायोगी ॥ हेंहीनमिरवीतोजगीं ॥ गुरुत्वाचातारा
आगीं ॥ सर्वथासिंगीलागोंनेदी ॥ ३ ॥ आपुल्यायोगक्षेमाचेंसांकडें ॥ स्वप्नींहीनघालीशिष्याकडे ॥ शिष्यसंकटींअतीगाढें ॥ निवारीरांकडेंनि
जांगेसीं ॥ ४ ॥ मीएकअकर्तानिजात्मयोगी ॥ ह्मणोनिविषयातेंभोगी ॥ अथवाविषयोनिःशेषत्यागी ॥ हाहीआम्हांआंगींअसेना ॥ ५ ॥ तोवि
षयभोगीनास्वयेंत्यागी ॥ तोअदृष्टाचानिजविभागी ॥ लाउनीयांदेहाचाआगीं ॥ परब्रह्मयोगीविचरत ॥ ६ ॥ देहदैवेंपालखीमाजीचढे ॥ अ
थवाविष्टेमाजीपडे ॥ तेंदोहीचेंसुखदुःखत्याकडे ॥ मीह्मणोनिपुढेंकदांनरिघे ॥ ७ ॥ देहींअसोनिनाहींअहंकृती ॥ गेहींअसोनीनाहींगृह
सक्ती ॥ शेखींलोकांमाजीलौकिकस्थिती ॥ सुखेंवर्ततीलोकांसारिखें ॥ ८ ॥ त्यासीस्त्रीह्मणेमाझाभर्ता ॥ पुत्रह्मणेमाझापिता ॥ शिष्यह्मण
तीगुरुतत्वता ॥ तोत्याहुनीपरतात्यामाजीवर्ते ॥ ९ ॥ ऐशीयापूर्णप्रतीती ॥ आचरोनीदावीभक्ती ॥ हरीभजावासर्वभूतीं ॥ हेंचशिष्याप्रतीउप
देशी ॥ १० ॥ हींसद्गुरूचींनिजलक्षणें ॥ पंडितानकळतीज्ञातेपणें ॥ पूर्णानुभवीजाणतीखुणें ॥ इतरांचेंजाणणेंपांगुळलेंतेथें ॥ ११ ॥ त्याचेंगुरुत्वा
चीवोळखण ॥ आंगींनिजशांतीपूर्ण ॥ हेंचिसद्गुरुत्वाचेंलक्षण ॥ मुख्यभूषणहेंचिराया ॥ १२ ॥ जगींशांतीजाहलीपरदेशी ॥ कोठेंहीठावनमिळेनि
शी ॥ तेआलीसद्गुरुपायांपाशीं ॥ सुखवासासीवसावया ॥ १३ ॥ यापरीसद्गुरुपाशींशांती ॥ स्वयेंआलीसुखवासवस्ती ॥ जेविकामाहेराआ
तोनी ॥ स्वानंदेंक्रीडतीकन्याजैशी ॥ १४ ॥ जोणोनीवेदशास्त्रनिश्चिती ॥ जोनमिरवीगावित्पत्ती ॥ जासीअपरोक्षपूर्णशांती ॥ तोसद्गुरुमूर्तीनि
श्चयेंराया ॥ १५ ॥ ह्मणीश्रोतेकोपतीयेथ ॥ ह्मणतीलग्रंथवाढविलाव्यर्थ ॥ निष्णातयापदाचाअर्थ ॥ कादितांयेथस्फुरलेंहो ॥ १६ ॥ हेंमाझेंगोंठी
चीनव्हेयुक्ती ॥ सद्गुरुआपणआपुलीस्थिती ॥ बोलवीनसेंग्रंथार्थी ॥ पदपदार्थीसाधुनी ॥ १७ ॥ न हीसद्गुरूचींलक्षणें ॥ नवर्णवतीअगाधप
णें ॥ वेदवेडावलामुकेपणें ॥ तेथेंमाझेंबोलणेंसरेकेवी ॥ १८ ॥ येथआश्चर्यकैसेंदेखा ॥ श्रीभागवतदेशभाखा ॥ परमार्थसाधिलानेटकां

॥ तुष्टला निज सखा जनार्दन ॥ १९ ॥ एका जनार्दना शरण ॥ त्याची जे हो य कृपा परिपूर्ण ॥ त्या देहीं असतां देहबंधन ॥ नातळे जाण गुरुभक्तां ॥ २० ॥ जाचे सेवितां निजचरण ॥ देही न बाधी देहबंधन ॥ त्यासी झालिया अनन्यशरण ॥ दे अगाध कोणा जें न कळे ॥ २१ ॥ वेदीं न करितां सद्गुरुभक्ती ॥ कदां न व्हे परमार्थप्राप्ती ॥ यालागीं सद्गुरुभक्ती ॥ बोलिली ग्रंथीं शिष्यहितार्थ ॥ २२ ॥ यालागीं पूर्ण सद्गुरुशीं ॥ अनन्यशरण होतां त्यासी ॥ तो सद्भावें निववी शिष्यासी ॥ निजबोधें सीयथार्थता ॥ २३ ॥ सद्गुरुस्थिती चें निरूपण ॥ राया सांगीतलें संपूर्ण ॥ आतां शिष्याचें लक्षण ॥ सावधान अवधारीं ॥ २४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ तत्र भागवतान्धर्माञ्छिक्षेद्गुर्वात्मदैवतः ॥ अमाययानुवृत्त्या यैस्तुष्येदात्मात्मदो हरिः ॥ २२ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ वरीवरी दिसती सात्विक ॥ भीतरीं विकल्पी शिष्य एक ॥ एक ते केवळ दांभिक ॥ एक ज्ञानठक अतिधूर्त ॥ ३२५ ॥ एक ते केवळ प्रतिष्ठाकाम ॥ एकासी पूज्यतेचा संभ्रम ॥ एकासी जाणिवेचा आक्रम ॥ एकाचे पोटीं संग्रहाची सिद्धीचा ॥ २६ ॥ एक वाग्वादी वाजट ॥ एक अतिशयेसी कर्मठ ॥ एक केवळ कर्मनष्ट ॥ आह्मी ब्रह्मनिष्ठ अभिमान ॥ २७ ॥ एका आवडे वायूधारण ॥ एका आसनजयाभिमान ॥ एकाचें संशयी मन ॥ विश्वास पूर्ण हृदनाहीं ॥ २८ ॥ एक आदरें उपदेश घेती ॥ मग होय न व्हे विकल्प चित्तीं ॥ ऐशा अनेक शिष्यपंक्ती ॥ ते जाण निश्चितीं माईक ॥ २९ ॥ आतां जे कां अमाइक ॥ शोधीत सत्वाचे सात्विक ॥ मुख्य परमार्थसाधक ॥ जे अवंचक सर्वस्वें ॥ ३० ॥ जे गुरुचरणीं चें अंकिले ॥ जे गुरुवाक्या जीवें विकले ॥ सद्गुरुलागीं वाहिले ॥ सर्वस्व आपुलें वोंवाळिलें ॥ ३१ ॥ जो सद्गुरूच्या बोलावरी ॥ जीविताची कुरवंडी करी ॥ जो आज्ञेबाहेरी ॥ तिळभरी हों न शके ॥ ३२ ॥ सद्गुरु तें मनुष्यबुद्धी ॥ पां होची नेणें जो त्रिशुद्धी ॥ सेवेलागीं निरावधी ॥ हर्षानंदीं तत्पर ॥ ३३ ॥ निजभावार्थें सादर ॥ सेवेलागीं अतितत्पर ॥ शरीर आठी प्रहर ॥ अणुमात्र कंटाळा ना ॥ ३४ ॥ उच्च अथवा नीच काम ॥ ह्मणो नेणे मनोधर्म ॥ गौण करोनी नित्यकर्म ॥ मानी उत्तमोत्तम गुरुसेवा ॥ ३५ ॥ सेवेलागीं निष्कपट ॥ नित्य निजभावें चोखट ॥ जंव जंव सेवा पडे सदट ॥ तंव तंव उद्भट उल्हास ॥ ॥ ३६ ॥ सच्छिष्य असच्छिष्य समुदावो ॥ सद्गुरुशीं सारिखेचि पाहा हो ॥ जाचे हृदयीं जैसा भाव ॥ तैसा पाहा हो फळभोग ॥ ३७ ॥ भावे

षुविंधनेंदेवो ॥ हाउपदेशींमुख्यनिर्वाहो ॥ आपुलाआपणियाभावो ॥ फळभोगपाहाहोभोगवी ॥ ३८ ॥ चुकवावयामृत्युचानावो ॥ जाणिवेआ
णितांनिजभावो ॥ हिरण्यकशिपुनाडलापहहो ॥ संधीसाधोनिदेवोनिर्दाळीत्यासी ॥ ३९ ॥ तेथेंचिप्रल्हादाचाभावो ॥ भजरक्षितादेवाधिदेवो
॥ त्यासीसाक्षपेंमारितांरावो ॥ मरणचीवावोभावार्थेंकेलें ॥ ४० ॥ परमार्थीजेजाणपण ॥ तेजाणावीनागवण ॥ यालागींसद्भावेंजोसंपू
र्ण ॥ तोजन्ममरणछेदकू ॥ ४१ ॥ मीशिष्यपरिक्षकूज्ञाता ॥ हेसद्गुरूसीनाहींअहंता ॥ तेथेंजैशीत्याचीभावार्थता ॥ तैशातैशाअर्थातोपा
वे ॥ ४२ ॥ हेंअसोसच्छिष्याचासद्भावो ॥ रायाअभिनवकैसापाहाहो ॥ गुरुब्रह्मऐक्यभावो ॥ निजनिर्वाहोनिष्टंक ॥ ४३ ॥ माझ्याइंद्रियांर
तीचाळिता ॥ सद्गुरूनिजात्माभजआतौता ॥ बाह्यसेवेलागींसर्वथा ॥ ब्रह्ममूर्तीनित्वतासद्गुरूमानी ॥ ४४ ॥ सद्गुरूचरणीआपण ॥ चि
त्तवित्तजीवितेंसींसंपूर्ण ॥ करूनघालीआत्मार्पण ॥ सर्वस्वेंसंपूर्णसर्वभावें ॥ ४५ ॥ तेथेंसंतुष्टलास्वामीसंपूर्ण ॥ तोहीसर्वस्वेंसीभुलोन
॥ आवडीनिजांगेंआप्पण ॥ सेवकाआधीनस्वामिहोय ॥ ४६ ॥ आत्मार्पणकरितांबळी ॥ द्वारींद्वारपाळजालावनमाळी ॥ ऐसीभजनभावा
चीनव्हाळी ॥ सेवकाजवळीस्वामितिष्टे ॥ ४७ ॥ येवढीयेअगाधप्राप्ती ॥ उत्तमभक्तस्वयेंपावती ॥ बाळ्याभोळ्याहेचिस्थिती ॥ कैशारितीं
आतुडे ॥ ४८ ॥ याचिलागींसद्गुरूपाशीं ॥ शरणरिघावेंसद्भावेंशी ॥ तोसंतोषोनियाशिष्यासी ॥ भजनधर्मासीउपदेशी ॥ ४९ ॥ तेणेंभ
जनेंभगवंत ॥ भजोनिजालेउत्तमभक्त ॥ तोभागवतधर्मसमस्त ॥ शिकावेंनिश्चितसद्भावेंसीं ॥ ३५० ॥ मुख्यभागवतधर्मस्थिती ॥ अव
श्यकरावीसत्संगती ॥ हेंचिसद्गुरूउपदेशिती ॥ असत्संगतीत्यागार्थ ॥ ५१ ॥ श्लोक ॥ ॥ सर्वतोमनसो ऽसंगमादौसंगचसाधुषु ॥ द
यांमैत्रींप्रश्रयंच ॥ भूतेष्वद्धायथोचितम् ॥ २३ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ सर्वांपासोनीनिःसंग ॥ जरीमनींहोणेंआहेचांग ॥ तैंअवश्यधरा
वासत्संग ॥ असत्संगत्यागावा ॥ ५२ ॥ मुख्यअसत्संगदेहसंगती ॥ त्याचीसमूळकरावीनिवृत्ती ॥ जगींदातुर्गीसत्संगती ॥ जाणनिश्चि
तीनृपनाथा ॥ ५३ ॥ जेथेंदयामैत्रीप्रश्रयोपूर्ण ॥ मुख्यत्वेंहेंत्रिविधलक्षण ॥ अवश्यंसीकरावेंआपण ॥ सत्संगप्रमाणस्वहितासी ॥ ५४

॥सांडोनियांथोरपण॥साधूसीलीनव्हावेंसंपूर्ण॥सांडोनियांदेहाभिमान॥त्यासीलोटांगणघालावें॥५५॥साधूपरतापूज्यपाहाहो॥ज
गींनाहींआनदेव॥संतपूजनेदेवाधिदेव॥स्वयंमेवसंतुष्टे॥५६॥संतपदींचेरजकण॥शिरींवंदावेंश्रद्धेनेपूर्ण॥संतापुढेंजाणपण॥सर्वथा
आपणानमिरवावें॥५७॥देखोनेसंतसमुदावो॥अनन्यगतीभगवद्भावो॥भगवद्भावेंनम्रस्वभावो॥प्रश्रयोपाहाहायानाव॥५८॥न
म्रतेंसींधीनतासंतचरणी॥जेथेंभूतदयावाढेसंपूर्ण॥तेंदयेचेंनिजलक्षण॥सावधानअवधारीं॥५९॥भूतांसीकठिणपणें॥देखतांनिघों
पाहेप्राण॥मास्वयेंकरीलआपण॥हेंसर्वथाजाणस्वप्नींनघडे॥६०॥जेणेंआपणासीहोयदुःख॥तेंभूतांसीकरीनानिःशरव॥जेणेंआपण
सीहोयसुख॥तेंअवश्यककरीदीना॥६१॥सर्वभूतींदयासमान॥कदांनबोलेकठिणपण॥भूतांचीपीडानिवारण॥करोनीआपणसु-
खोपायचिंती॥६२॥जीवमात्रीदुरोनीबोलतां॥जिव्हेचाघवोपाहेजीविता॥भूतांदुष्टपणचाळितां॥समूळनिजचित्तानिर्दाळूंपाहे॥६३॥भू
तांसिजेथेंपीडापावे॥त्यातळींजीवघालूंधांवे॥जीवापरीसभूतेंसर्वे॥दयागौरवेंपढियंती॥६४॥ऐसेंजेंकारुण्यपूर्ण॥त्यानावदयासंपू
र्ण॥आतांमैत्रीचेंलक्षण॥असाधारणतेंएक॥६५॥सर्वभूतांचाठाइं॥सुहृदांवांचोनिदुजेंनाहीं॥तरीनकारितांचीमैत्रीपाहीं॥ठाइंचे
ठायींअलोलीक॥६६॥जोविषयर्यागेनविटे॥नानाविकल्पेंनउठे॥आलियापरमसंकटें॥मैत्रीनटेपाटेंसदाग्राह्य॥६७॥यानावगामि
त्रभावो॥प्राणगेलियानतुटेपाहाहो॥देखतांकल्पांतकाळघावो॥निजमित्रसमुदावोयेकवटेयेकीं॥६८॥देशीआचरतांनिजस्थिती॥भक्ती
उपजेसर्वांभूतीं॥त्याश्रद्धेचीवित्पत्ती॥यथानिगुतीसांगेन॥६९॥नवलश्रद्धेचेंलक्षण॥ब्रह्मासुंगीसमसमान॥तरीयथोचितविधान॥
सर्वथाजाणचुकेना॥७०॥अर्घ्यपाद्यादिपूजन॥सकळदानआणीसन्मान॥हेश्रद्धाब्राह्मणींसंपूर्ण॥एकासितेंजाणअन्नमात्र॥
॥७१॥एकाअन्नआच्छादन॥एकासीनेकोरडेकण॥एकातृणआणीजीवन॥एकापयपानयथोचितें॥७२॥जेणेंजासीसुखसंपूर्ण॥ते १
तेंकरीउचितश्रद्धेजाण॥अनुचितश्रद्धेचेंविंदाण॥दुःखकरीसंपूर्णसर्वार्थी॥७३॥जेविंब्राह्मणावांटिलेतृण॥गाईसीवांटिलेंमिष्टान्न

भ्वासनासीबैसणेंसिंहासन॥साधूसीआसनथारोळा॥७४॥व्याघ्रासीपडिल्यालंघन॥त्यासीअर्पूनयेगोदान॥गायगादल्यासंपूर्ण॥तैं ळाभ्यंजनकरूनये॥७५॥हेंकांदेहइंद्रियेंजरीएकें॥तरीजिव्हाकर्मनव्हेनाकें॥तेंविएकभूतात्माभूतेंवेगळें॥उचितोन्मुखेंयोजावा॥७६॥क रितांयथोचितअर्पणा॥जव्हांक्रियादिसेभिन्नभिन्न॥तरीअंतरश्रध्दाअभिन्न॥हेंमुख्यलक्षणभागवतधर्मीं॥७७॥भूतींभूतात्माअभि न्नस्थिती॥दयामैत्रीसाधूचीभक्ती॥हेंवआतुडेकेशारिती॥प्रबुध्दनदर्थेंउपावसांगे॥७८॥तेंचिनवश्लोकींश्लोकार्थी॥समूळभागवत स्थिती॥प्रबुध्दसांगेरायाप्रती॥साधकांनिजप्राप्तीसाधावया॥७९॥ ॥श्लोक॥ शौचंतपस्तितिक्षांचमौनंस्वाध्यायमार्जवं॥ब्र ह्मचर्यमहिंसांचसमत्वंद्वंद्वसंज्ञयोः॥२४॥ ॥टीका॥ ॥मुख्यसाधावयापरमार्था॥अवश्यपाहिजेगाशुध्दचिता॥शुध्दचित्तावांचो नीतत्वता॥नलभेहानानिजस्वार्थ॥८०॥यालागींगानृपनाथा॥शुध्दिशौचाचीएककथा॥अंतरमळनक्षाळितां॥नलभेहालाबाह्यशु ध्दी॥८१॥मनमळीणवासनामळें॥तेंनकारितांसोंविळें॥बाह्यपवित्रताअहंबळें॥तेंजाणआंधळेन्याहाळीजैसें॥८२॥मनमळीनवास नामळें॥तेंप्रक्षाळुनीसोंविळेंकरावेंगभावबळें॥गुरुवाक्यमेळेंनिजनिष्ठा॥८३॥सोनेंजेंविपुटींपडे॥मळतुटेवाणीचढे॥तेंवीगुरुसेवाजड त्वमोडे॥चित्तशुध्दीजोडेनिर्द्वंद्व॥८४॥आरसासीसाहाणीनोडिजे॥तेणेंस्वमुखावशुध्दत्वजोडिजे॥तेंवीचित्तशुध्दीउघडीवे॥सहजींस हजेंनिजशुध्दी॥८५॥लोहेंपरीसझांकिजे॥तंवलोहत्वामुकीजे॥तेंवीअंतरशुध्दीनेकीजे॥महानिर्बुजेस्थूळबुध्दी॥८६॥सूर्यासन्मुख सूर्यकांत॥झालियाशुध्दत्वेंहोयदीप्ती॥तेंप्रभाबाह्यप्रकाशती॥अग्निहोत्रार्थमहायागा॥८७॥तेंविगुरुवाक्येंअंतरशुध्दना॥सब ाह्यआलीशुध्दचित्तता॥हेंनकरितीजेपवित्रता॥तेजाणतत्वताअतिभिंडिमा॥८८॥अल्पजळशौचाप्रती॥तेणेंहानकरकरलेंवाती॥रोव टींगिरवडेंवहती॥तेंविविकल्पीहातीअपवित्र॥८९॥भरलेंकाळकूटजोगी॥वरीटवटवअतिबरवी॥तेंइंद्रावनकोणहीनसेवी॥अंतरस्व भावीअतिमळीन॥९०॥तीर्थीधूतलारजकराजी॥तोकायहोईलशुध्दहिजु॥नटेंघेतलाराजध्वजू॥तोनव्हेपूज्यूबाह्यक्रियावंतो॥९१॥कं

दसकुमारसार्जिरं ॥ वीर्ठकुष्टतानिळभरी ॥ झाल्यातीतेंकोणीनवरी ॥ वर्‍. बरीबरींदिसतांही ॥ ९२ ॥ नागवीमांथांमोत्यांचीजाळी ॥ शिंबरींस्र
पार्णदाणाल्याली ॥ तेंविबाह्यपवित्रतादाविली ॥ नेंतेंकेलानिजभंडिमा ॥ ९३ ॥ दयंमारवलावायस ॥ तोकायहोईलराजहंस ॥ दहींह्मणोनमथि
तांकापुरू ॥ तृमीनव्हेउपहास्रजगींप्रकटे ॥ ९४ ॥ तेंविंअंतरींविकल्पुअसतां ॥ बाह्यजेजेपवित्रता ॥ नेंतेंक्रियानृपनाथा ॥ जाणतत्वताअतिभंडि
मा ॥ ९५ ॥ अंतरक्षाळिलेंगुरुमतांती ॥ बाह्यक्षाळिलेंशास्त्रयुक्ती ॥ ऐसेंशुचित्वनिजनिश्चिती ॥ अद्वैतस्थितीतेथेंनांदे ॥ ९६ ॥ अंतरींशुचि
त्वपूर्णवसे ॥ तेंबाह्यकर्मीस्वयेंप्रकाशे ॥ नेंशुचित्वअनायासें ॥ परमार्थेदशेप्रकाशी ॥ ९७ ॥ ईश्वरभावाचेंनिजवर्म ॥ त्याचेपोटींरिघाल्या
सभ्रम ॥ त्याचेंकर्मचीहोयब्रह्म ॥ त्यादेहभ्रमबाधीना ॥ ९८ ॥ यानामशुचिष्मता ॥ सत्यजाणगानृपनाथा ॥ तयाचीहीस्थितीआतां ॥ ऐकत
त्वतासांगेन ॥ ९९ ॥ शरीरशोषणानावतप ॥ तेंप्रारब्धेंभोगानुरूप ॥ हृदयींवाहाणेकृष्णस्वरूप ॥ तोशुद्धसाक्षपतपाचा ॥ ४०० ॥ जेंवि
धुरसार्निर्दटा ॥ सैगरणामाजीउठी ॥ तेंवीईश्वरधरोनिपोटीं ॥ वर्तेनोस्पर्शीतपियाशुध्य ॥ १ ॥ हेंचिनपाचेंनिजस्वरूप ॥ याचिनावशुद्धन
प ॥ यावरीमनचलरूप ॥ व्यर्थवाग्जल्पकांकरावे ॥ २ ॥ द्वंद्वसहिष्णामुमुक्षा ॥ यानावह्मणीजेतितिक्षा ॥ नेहीआणावयालक्षा ॥ नृपाध्यक्षा-
अवधारीं ॥ ३ ॥ सुखदुःखउभयभोग ॥ दोंमाजीअखंडआपुलेंआंग ॥ जेंविचित्रींचीवाघीणआणीवाघ ॥ दोहींमाजींसांगनिजत्वेंभिंती ॥
॥ ४ ॥ जेंविदावाग्नीचेउल्हाळें ॥ आकाशजैसेंनपोळे ॥ असोनित्याचेनिमेळे ॥ त्यावेगळेंअलिप्त ॥ ५ ॥ सीतळजळकांहींवपडे ॥ पृथ्वीनिजस्व
मानकांकुडे ॥ नेविनिजस्वरूपसुखवाडे ॥ द्वंद्वानातुडेनिजसाधू ॥ ६ ॥ शरीरजव्हींहिंवकांपे ॥ नेणेदेहकांपेसाधूनकांपे ॥ शरीरअतिउष्णेंतापे
॥ परीसाधूननापेंदेहतापामाजी ॥ ७ ॥ सुखेंदेखोनिदिठी ॥ जागोडियाघालीमीठी ॥ दुःखहीत्याचीआवडीघोंटी ॥ द्वंद्वसहिष्णातामोठीयान
वरात्या ॥ ८ ॥ गोफणगुंडासन्मुख ॥ लागतांअवश्यउठेदुःख ॥ तोचसुवर्णाचाजालियादेख ॥ दुःखलोपोनिसुखअनिवारवाढे ॥ ९ ॥ दुः
खदुःखप्रकाशक ॥ निजवस्तुअसेएक ॥ त्याएकात्मतादेख ॥ द्वंद्वंसाहकसुखेंसाधिती ॥ १० ॥ तैंविद्वंद्वाचेंजाणपण ॥ जाणवीतअसेजेंज्ञा

न॥नजाणतत्याआपण॥द्वंद्वेंसंपूर्णनिर्द्वंद्वहोती॥११॥स्सउसींकठिणपणें॥त्यामाजीगोडीअखंडपणें॥तेविद्वंद्वामाजीचिद्घनें॥अखंडद्वंद्वा
समानेंवर्त्तीकीजे॥१२॥ऐशीहेअखंडता॥जवनयेसाधकांचेहाता॥तवद्वंद्वाचीसहनता॥नयेनृपनाथानिश्चयेसीं॥१३॥यानावद्वंद्वसहन॥
निजनिश्चयेंजाणपूर्ण॥आतांमौनाचेंलक्षण॥सावधानअवधारीं॥१४॥वाग्वादकरावाजनीं॥नेंदृढव्हावेंदेहाभिमानीं॥सांडविलातो
सद्गुरूनीं॥निषेधधोउनीशब्देसीं॥१५॥सद्गुरुवचनपडतांकानीं॥स्तुतिनिंदागिळोनिदोन्ही॥बोलबोल्लतेनिरसूनी॥ हृदयभुवनींपरि
पक्कले॥१६॥जेव्हांजाचेबोलावेअवगुण॥तेथेंतेथेंदिसेआपण॥यालागींबोलतांपैशून्य॥पडेमौनगुरुवाक्यें॥१७॥गूणदोषोनि-
यांस्तवन॥करितांपडेदृढमौन॥मीचिस्तव्यस्तविनास्तवन॥मजम्यांवाचितांपूर्णसुखत्वमाझें॥१८॥निजात्मानिःशेषनिसे॥ऐसा
रितावचनदिसे॥तेथेंजेजेंकाहींदिसे॥तेंआत्मप्रकाशेंसदोदित॥१९॥ऐशीसद्गुरूनीदाखविलीयुक्ती॥ तीविश्वासेंस्थिरावलीचित्तीं॥
यालागींनिंदाआणीस्तुती॥वाचेप्रतीबोलेना॥ २०॥संवादकरावानिजस्वार्थी॥तवसद्गुरूचावचनोक्ती॥खुंटल्यावेदशास्त्रांचायुक्ती
॥त्यावरीस्थितीचढेना॥२१॥एवंस्तुतिनिंदावाग्वाद॥करितांखुटलासंवाद॥महामौन्येंअतिशुद्ध॥परमानंदसाधकां॥२२॥ऐसें
साधावयादृढमौन॥सद्गुरुशिकवीवेदाध्ययन॥उपनिषदार्थविवंचुन॥पदवीसंपूर्णअर्थावबोधें॥२३॥अथवाअतिशयेंदृढमौन॥
श्रीरामकृष्णनामस्मरण॥अखंडनामेंगर्जतांपूर्ण॥वेदार्थजाणतिष्ठतीपुढें॥२४॥नित्यरामनामगर्जेवाणी॥त्यातीर्थेंयेतीलोटां
गणीं॥स्फुरवरलागतीचरणीं॥यमपायवणीस्वयेंवंदी॥२५॥रामनामाचेंजेंस्मरण॥यानावगास्वाध्यावीजाण॥वेदेंनामस्तविलेंपू
र्ण॥शतस्वअध्यायनहरीनामें॥२६॥वेदूअथवानामस्मरण॥यानावस्वाध्यावोजाण॥आतांआर्जवाचेंलक्षण॥ऐकेंसंपूर्णमहाराजा
॥२७॥आतांआर्जवतेंऐसें॥सर्वांजीवांजीवनजैसें॥कांतंतूजैसानिजविलासें॥अविरोधूआभासेपटाआंतू॥२८॥सारवरेन्वंइंद्रावण॥
केलियानवचेगोडपण॥तैसेंविषमहीजीवाजाण॥आर्जवेंपूर्णरंजवीस्वभावें॥२९॥वक्रचंद्राचीचंद्रिका॥परीअमृतवक्रनव्हेदेखा॥

भा तैसेंदेखोनं।विषमलोकां॥मनोवृत्तीदेखापालेना॥३०॥निरापराधनदेखेकोणासी॥वोळखीजीवमात्राशी॥जिवलगसोयरासर्वां अ०
१४ शीं॥जैसातैसाजुनाट॥३१॥यापरीजयासआमसर्वदासर्व॥ऐसाजोकांनिजस्वभाव॥नयानावगाआर्जव॥अनिअपूर्वगुरुदीक्षा॥ ३
॥३२॥सुरासुरनरऋषेश्वर॥मदनेंकेलेनिजकिंकर॥कंदर्पाचामारथोर॥अतिदुर्धरअनंत॥३३॥अंतरींकामाचेदृढठाणें॥वरीवरीदांत
चाउनीसाहाणे॥त्याचामनासीनिष्कामनह्मणे॥चाळविणेंअलोकिक॥३४॥तैशीनव्हेसद्गुरूचीयुक्ती॥कामाचीपालटेकामवृत्ती॥अभंग
ब्रह्मचर्यस्थिती॥शिष्याप्रतीउपदेशी॥३५॥कंदर्पराणीविस्त्रीपुरुष॥तेथेंगुरुदीक्षाआलौकिक॥मिथ्यास्त्रीपुरुषमायिक॥विषयसु
खभ्रममात्र॥३६॥आनंदाचेंउपस्थएकायतन॥हेंकायमिथ्यावचन॥नेअर्थींपूर्णवेदज्ञ॥वेदविवंचनादाविऐशी॥३७॥पुसतांसा
खरेचीगोडीकैशी॥नोस्वादनयेसांगावयासी॥तेथेंचाखोंदेतीअणुमात्रेशी॥नेविगोडपणराशीजाणतीजाण॥३८॥तेविपरमानंदु
सुखप्रासी॥उपस्थद्वारांनस्वाखिती॥आनंदयेकायतनस्थिती॥बोलिल्याउपस्थीयाहेतुवेदं॥३९॥त्याउपस्थसुखाचीनित्यस्थिती॥
संभोगेंवाणजेवादविती॥तेथेंमिथ्यास्त्रीपुरुषव्यक्ती॥सहजेंहोतीसज्ञान॥४०॥चाखिलीगोडीनेचिसाखर॥परमानंदमैथुनमात्र॥
मानूनियांमैथुनपर॥जालेपामरविषयांध॥४१॥उपस्थींपरमानंदगोडी॥यालागींस्त्रीकामाचीअतीवोढी॥सदासोविजेमहामूढीं॥न
डानोडीजीविताच्या॥४२॥साखरेचेंकेलेंनारीयेळ॥तेथेंत्वचागर्भसाखरचीकेवळ॥नेविविषयद्वारासुखकल्लोळ॥उठतीसकळपरमानंदें
॥४३॥नानापक्वानेंपरवडी॥गुळाचागोडीनेतेचवीगाढी॥तेविविषयाचीजेजेआवडी॥नेतेंगोडीनिजानंदें॥४४॥हेंनेणोनीमुळींचीनि
जगोडी॥सोडितीविषयाचाअतीवोढी॥बापसद्गुरूकृपागाढी॥विषयाचीआवडीएकत्वाआणी॥४५॥यालागींविषयाचीआस्था॥
नचटेसत्शिष्याचेमाथां॥स्त्रीभोगाचीआसक्तता॥मिथ्यातत्वतागुरुवाक्यनिष्ठा॥४६॥हाआत्माहेंआत्मीपाहीं॥ऐसेंमिथुनसुखींना १
हीं॥तेंनिजमूळपाडिलांठायीं॥ब्रह्मचर्यपाहींअभंग॥४७॥यानावगानिजपैष्टिक्य॥ब्रह्मचर्यअतिस्फुटक॥सद्गुरुनींबोलिलेंनिष्टक

अलौकिकअभंग ॥ ४८ ॥ आतांअहिंसेचीस्थिती ॥ ऐकरायाचक्रवर्ती ॥ भंवंईउचलोनीनाहींभूतीं ॥ स्वप्नसुषुप्तीजागतां ॥ ४९ ॥ पांचोआदळु
नांदेख ॥ झणीपृथ्वीपावेलदुःख ॥ याकाकुलतीअवश्यक ॥ पाउलेंआलौकिकहळूठेवी ॥ ५० ॥ आकाशदचकेलदेख ॥ यालागींनेदीसैराहा
क ॥ वाचापरिपक्वपीयूख ॥ वचनेंपरमसुखसर्वासिदेत ॥ ५१ ॥ त्याचाशब्दुजरीगगनीभरे ॥ तेणेंशब्दानंदचमत्कारे ॥ गगनचीनिजसुखें
भरे ॥ येणेंसुखेंद्वारेंवचनोक्ती ॥ ५२ ॥ जळामाजीघालितांउडी ॥ झणीउदकदडपेलबुडी ॥ तरंगन्यायेंदणेंबुडी ॥ जीवनाचीदुथडीनेहालवितां
॥ ५३ ॥ त्यासीजळींहोतांनिमग्न ॥ जळाचानापरामेसंपूर्ण ॥ यापरीकरीस्नान ॥ जीवनींजीवनजीववित ॥ ५४ ॥ झणीदुःखपावेलवारा ॥ झणे
नीस्वासूनघालीसैरा ॥ नेसुनीप्राणसंचारा ॥ निजशरीरावागवी ॥ ५५ ॥ निजदेहाकरावयाघातु ॥ सर्वथाजेवीनुचलेहातु ॥ तेविभूतांवरीनिघातु ॥
ज्याचापोटांतूउपजेना ॥ ५६ ॥ अत्यंतन्याहारेंपाहतां ॥ चवकुपडलेप्राणियाच्याचित्ता ॥ यालागींबाह्यदृष्टीकरता ॥ नपाहेभूतांभूतभावें ॥ ५७ ॥ रो
मरगडतीलसंपूर्ण ॥ यालागींनकरीआंगमर्दन ॥ एवंस्वदेहाचेंदेहपण ॥ भूतहिंसाभेणअहंत्वानाणीं ॥ ५८ ॥ भूतांदेतांदुःखलेश ॥ भूतांदुःख
वेळभूतेश ॥ ऐसाजाचादृढविश्वास ॥ तेथरहिवासअहिंसेचा ॥ ५९ ॥ कायिकवाचिकमानसिक ॥ भूतांउपजेत्रिविधदुःख ॥ तेंजेथेंनिमालेंनिःशे
ख ॥ अहिंसादेखतेठायीं ॥ ६० ॥ यानावगाशस्यअहिंसा ॥ सत्यजाणनृपवरेशा ॥ आतांहंहूसाम्याचीदशा ॥ ऐकक्षितीशासांगेन ॥ ६१ ॥ सुखदुःख
अदृष्टाधीन ॥ तेंअदृष्टदेहाचेमाथांपूर्ण ॥ ऐसेंजाणोनीआपण ॥ निर्द्वंद्वसंपूर्णसद्गुरुवाक्यें ॥ ६२ ॥ अदृष्टेंदेहसुखदुःखभोगी ॥ सुखेंतेथरागीवि
रागी ॥ शिष्यलागोंनेदीनिजांगीं ॥ गुरुवाक्यरंगींरंगला ॥ ६३ ॥ देहींचेंनिजसुखसुखावता ॥ सवेंचिदुःखचढेमाथां ॥ हेंगुरूनेंजाणोनीतत्वतां
देहअहंतासांडविली ॥ ६४ ॥ निराभिमानाचाआंगीं ॥ दुःखनुरेचिदुःखनियोगी ॥ सुखनुरेचसुखसंभोगी ॥ उभयभागींअलिप्त ॥ ६५ ॥ छा
याउष्णामाजीतापलीं ॥ तेछायाछायेचिनिवाली ॥ तेंविसुखदुःखेंमिथ्याजालीं ॥ स्थितीसुखावलीयथानुलाभें ॥ ६६ ॥ अदृष्टेंदेहींवर्ततां
देख ॥ बाधूनशकेसुखासुख ॥ हेंगुरुगम्यअलौकिक ॥ शिष्यविश्वासकपावती ॥ ६७ ॥ विश्वासेंवीणसर्वथा ॥ गुरुगम्यनयेहाता ॥ गुरुग

ना. स्येंवीणनत्वता ॥ द्वंद्वसमताकदांनघडे ॥ ६८ ॥ देहींहृदताजवमीपण ॥ नवनवद्वंद्वबाधादारुण ॥ जेगुरुवाक्येंनिराभिमान ॥ त्यासीद्वंद्वेंजाणभ- अ०
५ तिमिथ्या ॥ ६९ ॥ स्वप्नींचेंदारिद्र्यसमर्थता ॥ जेविदोनीसमानजाग्रृता ॥ नेविंद्वंद्वेंबाधेचीवार्ता ॥ नबाधेगुरुभक्तांअपरोक्षबोधें ॥ ७० ॥ लेंकुरा- २
च्यारवेळासाठीं ॥ पारणेंतैशीएकादशी ॥ द्वंद्वांचीदशानेंशी ॥ गुरुवाक्यासरिसींसमूळउडे ॥ ७१ ॥ जेंविचंदनाचेंथाहनी ॥ आरीबोरींचंदन-
होती ॥ तेंविगुरुवाक्यप्रतीती ॥ सकळद्वंद्वेंयेतीनिजसाम्या ॥ ७२ ॥ चंदनासभोंवतींझाडें ॥ तेंहींरोकडींलाकडें ॥ देवद्विजाचेमस्तकींचढे ॥ भा
ग्येंयेवढेंसत्संगें ॥ ७३ ॥ सद्गुरूतोचिसत्संगती ॥ नत्संगेंशिष्यपालटती ॥ स्वयेंब्रह्मरूपहोती ॥ नेव्हांद्वंद्वेंयेतीनिर्द्वंद्वा ॥ ७४ ॥ एवंगुरुवाक्या
विश्वासतां ॥ द्वंद्वशाम्येंवदेहाता ॥ नेंगुरुवाक्यहीतत्वता ॥ ऐकआतांसांगेन ॥ ७५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ सर्वत्रात्मेश्वरान्विक्षांकैवल्यमनिकेततां
॥ विविक्तचीरवसनं ॥ संतोषोयनकेनचित् ॥ २५ ॥ टीका ॥ सद्गुरूवचनविश्वासें ॥ मानीसर्वत्रपरमात्माऐसें ॥ तेंचिनिजबुद्धीनिश्चयोवसे ॥
निजमानसेंविवंचीं ॥ ७६ ॥ मजमाजीपरमात्मावसे ॥ तेणेंस्थूळदेहवर्ततसे ॥ त्याचेनीपूर्णचित्प्रकाशें ॥ जगभासेजगद्रूपें ॥ ७७ ॥ तेणेंनि
जात्मप्रकाशें ॥ माझेदृष्टीसदृश्यदिसे ॥ दृश्यद्रष्टादर्शनविलासें ॥ विलसतसेपरमात्मा ॥ ७८ ॥ दृश्यद्रष्टापणेंजेंजेंउठी ॥ तेंतेंनिजात्मतापा
ठींपोठीं ॥ तेणेंअन्वयेंदेवोदेखेदृष्टी ॥ आहाळबाहाळस्पष्टींदुमदुमित ॥ ७९ ॥ तेव्हांजेंजेंदेखेभूताकृती ॥ तेंतेंपरमात्मायेप्रतीती ॥ मीनियं
ताईश्वरत्रिजगतीं ॥ हेहीस्फूर्तिस्फुरोंलागे ॥ ८० ॥ जगवर्तेमाझियासत्ता ॥ मीकळिकाळाचानियंता ॥ मीउत्पत्तीस्थितीप्रळयकर्ता ॥ हेमूळअहं
तास्वभावेंस्फुरे ॥ ८१ ॥ येणेंपूर्वान्वयेंजवपाहे ॥ तंवसर्वीसर्वमीचिआहे ॥ तेंपाहातेंपाहणेंपाहाठाये ॥ तेथेंअहंजायेविरोनी ॥ ८२ ॥ तेथेंपरब्रह्मसे
कप्रसिद्ध ॥ कोंदलाठाकेसच्चिदानंद ॥ ऐसागुरुवाक्येंप्रबोध ॥ शिष्यअतिशुद्धपावती ॥ ८३ ॥ नेव्हांवैकुंठींदेवोआहे ॥ हेंबोलणेंत्याआहाचिहोये
क्षीरसागरींदेवोराहे ॥ हेंएकताचिपाहेंअनिवारहांसें ॥ ८४ ॥ देवावांचोनीतत्वता ॥ तिळभरीठावनाहींरिता ॥ त्याएकदेशीनेमितां ॥ नसमेनेव १
स्तताासल्डीष्यासी ॥ ८५ ॥ वैकुंठआणिक्षीराब्धी ॥ जाचेनिप्रकाशेंजामधीं ॥ नोवैकुंठवासीअथवाक्षीराब्धी ॥ हेबोलसोपाधीशबल

त्याचें ॥ ८६ ॥ जेथ सर्वी सर्व परमात्मा ॥ जेथें एकदेशी न सरे महिमा ॥ तो पूर्णब्रह्म अनाश्रमा ॥ वैकुंठादि आश्रमा वश्य न व्हे ॥ ८७ ॥ अखंडातें आवाहन ॥ अधिष्ठानातें आसन ॥ सर्वगता सिंहासन ॥ कल्पितो स्थान निजकल्पना ॥ ८८ ॥ ते ही कल्पिती निजवृत्ती ॥ जे ब्रह्मरूपीं नित्य रहाती ॥ त्यांची परब्रह्म स्थिती ॥ कदा काळ्यातीं भंगेना ॥ ८९ ॥ ऐशी परब्रह्म अवाप्ती ॥ साधकीं पावावया निश्चितीं ॥ नित्य बसावें एकांतीं ॥ द्वैताची स्फूर्ति त्यागोनी ॥ ९० ॥ साधितां परमार्थ निधान ॥ साधकां आडवीं वस्त्र अन्न ॥ निंबोळी वल्कलें परिधान ॥ कोल्यागिर्ला अतिजीर्ण वस्त्रें घ्यावीं ॥ ९१ ॥ शाकमूल कंदभोजन ॥ येणें करावें जठर तर्पण ॥ सांडुनी परमार्थ साधन ॥ जोडावया अन्न धन न वचावें कदा ॥ ९२ ॥ चोपाल वीं बांधोनी करीं ॥ भीक मागावी दारोदारीं ॥ परी अन्न आच्छादनावरी ॥ आयुष्य तिळभरी न वेचावें ॥ ९३ ॥ मेळवावया अन्न आच्छादन ॥ न गिणती साधक सज्ञान ॥ देह अदृष्टाधीन ॥ तें सहजें जाण प्रतिपाळी ॥ ९४ ॥ स्वयें शिणतां अहोरात्रीं ॥ अदृष्टाविण कांहीं अणुभरी प्राप्ती ॥ कदां न चढे कोणाचे हातीं ॥ हें साधक जाणती सज्ञान ॥ ९५ ॥ यालागीं अदृष्टें जें प्राप्त ॥ तेणें निर्वाहें सदा निश्चित ॥ साधक परमार्थ साधित ॥ संतोषयुक्त गुरुवाक्यें ॥ ९६ ॥ देह अदृष्ट परवडा ॥ होतां सुखदुःख पर वडी ॥ साधकां संतोष चढोवाढी ॥ गुरुवाक्य गोडी दृढ लागली ॥ ९७ ॥ जैसें देहाचें प्राक्तन ॥ तैसें होय अशन वसन ॥ परी गुरुवाक्य सुख सांडुन ॥ देहावरी मन ममतेनें न ये ॥ ९८ ॥ याचेविण यथाकाळें ॥ यदृच्छया जें जें मिळे ॥ तें तें सेवी सकळ मंगळें ॥ गुरुवाक्य मेळें स्वानंदें ॥ ९९ ॥ शरीरनिर्वाहविखीं ॥ कोणें कांहीं नाभिळाखीं ॥ जें मिळे तेणें विसरखी ॥ निजात्मतारखीं संतुष्ट ॥ ५०० ॥ प्रारब्धें सुखदुःखभोगितां ॥ संतोष साधकांचा चित्ता ॥ हें गुरुवाक्यविश्वासतां ॥ चढे हातां शिष्याचा ॥ १ ॥ त्याच्या दृढ विश्वासाशीं ॥ भागवतशास्त्र गुरुपाशीं ॥ अभ्यासावें आदरेंशीं ॥ निर्दृढ निश्चयाशीं प्रबोधक ॥ २ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ श्रद्धां भागवते शास्त्रे निंदामन्यत्र चापि हि ॥ मनोवाक्कर्मदंडं च सत्यं शमदमावपि ॥ २६ ॥ टीका ॥ सगुण अथवा निर्गुण ॥ जेथ भगवत्स्वरूपवर्णन ॥ कां भगवंत बोलिला आपण ॥ अथवा भगवद्गुणकीर्ति जेथें ॥ ३ ॥ तें तें गायाशास्त्र जाण ॥ आवडे जैसें संजीवप्राण ॥ विशेषें सांडान कथन ॥ सप्रेम पूर्ण पढियंते ॥ ४ ॥ गुरुमुखें ज्ञानकथा गोड ॥ तेणें श्रीभागवतीं श्रद्धा दृढ ॥ श्रवणें पु

रेजीवाचेंकोडें ॥ वासरेचाडविषयाची ॥ ५ ॥ जिवींनाहींविषयकौतुक ॥ तरीविषयआवश्यक ॥ साधकांहोतीबाधक ॥ तेणेंअत्यंतकअनुतापू ॥ ६ ॥ अनिवारविषयावस्था ॥ यालागींनव्हेचिनिजसत्ता ॥ तेणेंमुमुक्षूचाचित्ता ॥ अत्यंतव्यथाअनुतापें ॥ ७ ॥ नसतांविषयाचीअतिप्रीती ॥ स्वनान व्हेविषयनिवृत्ती ॥ ऐशियासाधकांप्रती ॥ निर्णानिशास्त्रार्थेनिमिलानेमु ॥ ८ ॥ नाहींविषयाचीआसक्ती ॥ नानव्हेविषयनिवृत्ती ॥ ऐशीजेकांसाधक स्थिती ॥ नेमूत्याप्रतशास्त्रेंकेला ॥ ९ ॥ जोकांकेवळविषयासक्त ॥ तोकदानमनेशास्त्रार्थें ॥ कांजोजालाजीवन्मुक्त ॥ तोंहीशास्त्रार्थमानुनीनम नीं ॥ १० ॥ जैशीमृगजळाचीभासेस्थिती ॥ तैसेविषयमुक्तांप्रती ॥ त्याविषयांचियेनिवृत्ती ॥ कोणतेशास्त्रार्थेंमानावानेमू ॥ ११ ॥ एवंअ त्यासक्तअतिविरक्त ॥ त्यासीनेमूनचलेयेथ ॥ मुमुक्षूसींचशास्त्रार्थ ॥ नेमीनिश्चितनिजनेमें ॥ १२ ॥ तेथगुरुशिष्यसंवाद ॥ करितांज्ञाना र्थप्रबोध ॥ तेबोधींबाधीविषयबाध ॥ तत्यागप्रसिद्धशास्त्रार्थनेमू ॥ १३ ॥ मनसावाचाकर्मावबोधू ॥ येणेंविषयांचात्रिविधबोधू ॥ त्यातिं हींसहीत्रिविधू ॥ शास्त्रेंअतिशुद्धनेमिलानेमू ॥ १४ ॥ ॥ श्लोक ॥ पूर्वार्धः ॥ मनोवाक्कर्मदंडंचसत्यसमदमावपि ॥ टीका ॥ मनासीने मउपशमाचा ॥ इंद्रियांनेमतोदमाचा ॥ सत्येंनेमिलावाचा ॥ तिहींसहीतदंडींचानिजनेमू ॥ १५ ॥ विषयकामगजदारुण ॥ अहंमदेंउन्मत्त पूर्ण ॥ देहतारुण्यें अतिघूर्ण ॥ तोडींबंधनविधीचें ॥ १६ ॥ खंदीस्वहृदराजागरु ॥ सोडेंकेवळस्वर्गसिरदरु ॥ नरकनदीमाजीअपारु ॥ अ तिदुस्तरबुड्यादेत ॥ १७ ॥ धर्मजळक्षाळेंअवचिता ॥ सर्वविसलोभधुळीघालीमाथां ॥ घोळसीब्रह्मादिकांसमस्तां ॥ अहंममतागर्जतू ॥ १८ ॥ यासीविवेकमहावनजाण ॥ मांथांचदोंणेआपण ॥ शास्त्रविधीअंकुशेंपूर्ण ॥ धरिलाआवरूनकरकरितू ॥ १९ ॥ त्यासीउपशमाचेंसंरक्ष ण ॥ वैराग्ययुक्तठेउनीजाण ॥ दमाचेखंरवळीआवळून ॥ सत्याचेस्तंभ्रूजाणविवेकूबांधे ॥ २० ॥ मनसावाचाकायिककर्म ॥ येणेंविषयबा धाबोधेपूर्ण ॥ त्यातिहींसीकेलात्रिविधनेम ॥ त्यानेमाचेंवर्मऐकराया ॥ २१ ॥ आलोंशमाचीऐशीस्थिती ॥ मनबुध्यादीचित्तवृत्ती ॥ सांड उनविषयासक्ती ॥ लावीपरमार्थप्रबोधुनी ॥ २२ ॥ पूर्वेंउगवतांगभस्ती ॥ आंधारूसांडीत्रिजगती ॥ तेविगुरुवाक्येंशमाचीप्राप्ती ॥ विषय

निवृत्तीमानसिक ॥२३॥बाह्यइंद्रियप्रवृत्ती ।दमेंदमोनीगुरुवाक्यस्थिती ॥मगशमाचीसंगती ॥आणीनिवृत्तीइंद्रियकर्में ॥२४॥कन्या
प्रतिपाकुनीजेसी॥दानंदेतांजांवयासी॥त्यागीबापाचेकुळगोत्रासी॥दमेंइंद्रियेंतेवींविषयार्थो ॥२५॥म्हणीवाचाजाईलविकळ॥तीसीं
सत्याचामहामोकळ॥देउनीकेलीनिरवळ॥अतिंअढळसत्यधूतवाणी॥२६॥सत्यवादियाब्रह्मादिवंदिती॥असत्याहोयअधोगती॥ऐसें
व्याख्यानजेकरिती॥तेहीवदतीअसत्य॥२७॥कारामनामाच्याआवृत्ती ॥वाचाधूतलीस्मरणोक्ती॥तेअसत्यामाजीपुढती॥कदांकल्पां
तींबुडतीना॥२८॥मंथोनिकाढिलेंनवनीत॥तेंपुढतीनबुडेताकांत॥तेविनामेंवाचानिर्धूत॥असत्यतेथेंस्पर्शेना॥२९॥जेविलागलेनिराखि
करें॥घृतकणिकास्वयंवरें॥तेविसत्याचेंनिनिजनिर्धारें॥असत्यचमत्कारेंसमूळउडे॥३०॥चंदनाचियाचोफेरी॥काष्ठत्वामुकतीखैरबोरी॥
तेविनामाचानिजगजरीं॥वाचेमाझारींनिजसत्यप्रगटे॥३१॥झालेनिअर्कप्रकाशें॥खद्योतहारपतीजैसे॥तेविरामनामसौरसें॥लोपेअ
नायासेंअसत्य॥३२॥अंशांशीप्रतिपदेकुहू॥गिळियाबिंबसांडीराहू॥तेव्हांप्रकाशाचासमूह॥प्रगटेबहूजगामाजी॥३३॥तेविअसत्या
चेनीआक्रमें॥वाचाप्रकाशेसत्यसंभ्रमें॥जेवीराजाज्ञाअनुक्रमें॥प्रजास्वधर्मेंवर्तती॥३४॥सत्यापरतेंनाहींतप॥सत्यापरतानाहींजप॥सत्यें
पाविजेसद्रूप॥सत्येंनिष्पापसाधकहोती॥३५॥एवंकायावाचामन॥शमदमादिसत्यलक्षणें॥जोमिथिलात्रिविधविंदाणें॥त्याचेविषयाचें
धरणेंतात्काळउठे॥३६॥ऐशास्वार्थालागींजीवीं॥भगवद्भक्तीआवडीधरी॥परीआणीकांशास्त्रांनलवी॥द्वेषभावीनिंदेचेबोर॥३७॥ए
कास्तुतीएकानिंदा॥करितांआदळेआगींबाधा॥यालागींनिंदानुवादा॥साधककदांनातळती॥३८॥अर्धांगींचीलक्ष्मीवंदावी॥माचर
णीचीगंगाकायनिंदावी॥निजजननीनमस्कारावी॥काययेरांद्यावीपांपर॥३९॥तरीभज्यभाजनवावेंभजनीं॥परीनिंदास्तुतीसांडुनिदो
नीं॥जोनिजसत्येंहोयमौनी॥तेंब्रह्मज्ञानीअधिकारु॥४०॥ऐशीनकरितांविरक्ती॥नसोशितांहेकष्टस्थिती॥रायासांगेनतुजप्रती॥स्तुगम
लेंपरमात्मप्राप्ती॥हरिभक्तपावतीतेंऐका॥४१॥तेभक्तीचीनिजस्थिती॥रायासांगेनतुजप्रती॥भावेंकरितांभगवद्भक्ती॥फुकाचीमु

भा. र्कीहरिभक्तां ॥ ४१ ॥ तेभक्तीचीनिजस्थिती ॥ रायासांगेनतुजप्रती ॥ सगमत्वंपरमात्मप्राप्ती ॥ हरिभक्तपावनीतेंएक ॥ ४२ ॥ श्लोक ॥ श्रवणंकी अ.
७ र्तनंध्यानंहरेरद्भुतकर्मणः ॥ जन्मकर्मगुणानांचतदर्थेऽखिलचेष्टितं ॥ २७ ॥ टीका ॥ मुख्यभक्तीचेंकारण ॥ हरीचेंजन्मकर्मगुण ॥ पूर्णश्रद्धाकरावें ३
श्रवण ॥ हरिकीर्तनस्वानंदें ॥ ४३ ॥ हरिकीर्तनाचियाजोडी ॥ सकळसाधनेंकेलींबापुडीं ॥ अद्भुतकर्मेंहरीचींगाढीं ॥ गातांअतिआवडीउल्हासें ॥ ४४
॥ शिळातारिल्यासागरीं ॥ गोवर्धनधरिलाकरीं ॥ निद्रानमोडतांसकळनगरी ॥ द्वारकेमाझारींआणिलीमथुरा ॥ ४५ ॥ निमालागुरुपुत्रदेआणुनी
॥ सुखेंप्राशिलादावाग्नी ॥ गतगर्भआलाघेउनी ॥ निजजननीतोषार्थ ॥ ४६ ॥ अजन्म्याजन्मनेणोंकिती ॥ अकर्म्याचींकर्मेंगाती ॥ अगुणाचेगुणव
र्णिती ॥ तेणेंश्रीपतीसुखावे ॥ ४७ ॥ जोसुरवैकमूर्तीनिजस्वभावें ॥ तोहिजन्मकर्मगुणवैभवें ॥ गातांकीर्तनींअतिसुखावे ॥ स्वानंदगौरवेंडुल्लत
॥ ४८ ॥ ऐशीकीर्तनींगातांकीर्ती ॥ निर्मळहोयचित्तवृत्ती ॥ तेथेंठसावेध्यानस्थिती ॥ ऐकतेंनृपतीसांगेन ॥ ४९ ॥ मुगुटकुंडलेंमेखळा ॥ कांसेकशि
ळासोनसळा ॥ आपादरुळेवनमाळा ॥ घनसांवळाघवघवित ॥ ५० ॥ ऐशीमूर्तीस्फुरेसगुण ॥ कांनिरसूननामगुण ॥ ध्यानींठसावेनिजनिर्गुण ॥
ब्रह्मपरिपूर्णपूर्णत्वें ॥ ५१ ॥ ऐसेंठसावतांध्यान ॥ भक्तांचीसबाह्यक्रियापूर्ण ॥ तेतेंहोयकृष्णार्पण ॥ स्त्रीपुत्रादिजाणसर्वस्वें ॥ ५२ ॥ श्लोक ॥ इष्टंद
त्तंतपोजप्तंवृत्तंयच्चात्मनःप्रियं ॥ दारान्सुतान्गृहान्प्राणान्यत्परस्मैनिवेदनम् ॥ २८ ॥ टीका ॥ अग्निहोत्रादियागहोम ॥ गृहणादिदानअनुक्रमे
तपस्यणीजेस्वधर्म ॥ जोवर्णाश्रमयथोचित ॥ ५३ ॥ निगमोक्तयथाशास्त्र ॥ आवरणविधीविधानतंत्र ॥ गुरुदीक्षामुख्यमंत्र ॥ अथवानाममात्रतोज
पूकीजे ॥ ५४ ॥ तेंयज्ञदानक्रियातप ॥ दीक्षामंत्रकांनामजप ॥ तेथेंनघालितांसंकल्प ॥ करीनिर्विकल्पकृष्णार्पण ॥ ५५ ॥ हरीशींजालेजेअनन्यशरण
॥ तेहरीचेंलडवाळपूर्ण ॥ त्यांचेंहरीकरीप्रतिपाळण ॥ जेविंजननीजाणतानुलेया ॥ ५६ ॥ यालागींजेजेंजीविकावर्तन ॥ तेंहींकरावेंकृष्णार्पण ॥ हें
माझेंह्मणोनीअभिमान ॥ भक्तसज्ञाननधरितीकदां ॥ ५७ ॥ ज्याचीआवडीअतिशयेंचित्तीं ॥ जाचीआपणयाअतिप्रीती ॥ तेंतेंकृष्णार्पणकरि ११
ती ॥ गुरुवाक्यस्थितीविश्वासें ॥ ५८ ॥ यालागींआवघेमहर ॥ श्रेवशींवेंचितीनिजशरीर ॥ निमिषार्धहीव्यापार ॥ विषयाकारकरितीना ॥ ५९

अन्नालागीं होउनी वेडे ॥ सधनाच्या पायां नपडे ॥ आयुष्याचे नेणती कवडे ॥ विषयांचें चाडें कदा न करी ॥ ६० ॥ आयुष्याची अर्धघडी ॥ वेंचितां न मिळे लक्ष कोडी ॥ तेणें आयुष्यें परमार्थ जोडी ॥ विषय त्या कोडी थुंकोनि सांडी ॥ ६१ ॥ त्यागोनियां राज्य संपत्ती ॥ राजे जाउनी वनाप्रती ॥ स्वयें परमार्थ साधिती ॥ विषयासक्ता थुंकोनी ॥ ६२ ॥ केशी भर्त्याची गोडी संपूर्ण ॥ रिता जावें नेदी अर्धक्षण ॥ अवघें जीवित चि जाण ॥ करी कृष्णार्पण सर्वस्वें ॥ ६३ ॥ आणि पुत्र दारादिक जे जे घरीं ॥ तें तें भगवत्सेवे वाढी ॥ स्वयें कृष्णार्पण करी ॥ माझी म्हणोनि न धरी मम ना जीवीं ॥ ६४ ॥ दारा पुत्र देह गेह प्राण ॥ यांसी आत्मा सबाह्य पूर्ण ॥ तेथें संकल्पें वांण जाण ॥ ब्रह्मार्पण सहज चि ॥ ६५ ॥ श्लोक ॥ एवं कृष्णात्मनाथेषु मनुष्येषु च सौहृदं ॥ परिचर्यां चोभयत्र महत्सु नृषु साधुषु ॥ २९ ॥ टीका ॥ एवं दारा गेह देह संपदा ॥ आत्मार्पण सुखश्रद्धा ॥ भजले सर्वकाळीं सर्वदा ॥ ने भक्त गोविंदा पढियंते ॥ ६६ ॥ जो सर्वभूतीं हृदयस्थ ॥ परमात्मा श्रीकृष्णनाथु ॥ त्याचा ठायीं जो भक्तु ॥ साधावया निजस्वार्थु सवस्वें भजे ॥ ६७ ॥ त्या हृदयस्याचा ठायीं ॥ दृढ दृष्टी जंव बसली नाहीं ॥ तंव सगुण मूर्ती हृदयीं ॥ भजावी पाहीं सर्वात्मभावें ॥ ६८ ॥ सगुण मूर्ती ना तु देख्यानीं ॥ तरी भजावें प्रतिमेचा ठायीं ॥ तेथें ही चळाचळ दोनी ॥ भजाव्या गुरुवचनीं सम साम्यभावें ॥ ६९ ॥ जां उपासकें पूजिली ॥ त्या जाणाव्या अचळा मूर्ती ॥ जा पांडुरंगादि द्वारावती ॥ त्या स्थावरा मूर्ती पुराणोक्त ॥ ७० ॥ त्या मूर्तीहूनी श्रेष्ठ स्थान ॥ पूर्णपूज्यत्वें ब्राह्मण ॥ तेथें करावें गा भजन ॥ सर्वस्वें जाण सर्वदा ॥ ७१ ॥ त्या ब्राह्मणांमाजी अति श्रेष्ठ ॥ श्रोत्री सदाचारनिष्ठ ॥ त्यां तही वेदशास्त्रार्थ प्रविष्ट ॥ ते अति वरिष्ठ पूज्यत्वें ॥ ७२ ॥ त्या ही माजी जे भागवत ॥ भागवतधर्मीं नित्य रत ॥ ते निष्कर्मैसी भगवद्भक्त ॥ जाचा भावार्थ श्रीकृष्णीं ॥ ७३ ॥ जासी आत्मा श्रीकृष्ण हृदयस्थ ॥ जाचा अनन्य स्वामी श्रीकृष्णनाथ ॥ ऐसे जे भगवद्भक्त ॥ ते पूज्य निश्चित निजभक्तां ॥ ७४ ॥ अति महत्वें पूज्य गहन ॥ जां वंदुर नरदेव वंद्य जन ॥ तो सद्गुरु श्रेष्ठ पूज्यस्थान ॥ शिष्यासी जाण सर्वस्वें ॥ ७५ ॥ गुरु ब्रह्म दोनी समान ॥ हें ही वचनार्थ दिसे गौण ॥ गुरुवाक्यें ब्रह्मा ब्रह्मपण ॥ तेथें द्वावया समानभिन्नत्व नुरे ॥ ७६ ॥ जैसा देवाचे ठायीं भावो ॥ तैसा चि गुरुचरणीं सद्भावो ॥ गुरु देवा माजी पाहा हो ॥ भिन्नभावो असेना ॥ ७७ ॥ देवो पूजिल्या गुरु तोषे ॥ गुरु पूजिल्या देवो संतोषे ॥ दोंना वाचे निहरुषें ॥

स्वरूपेंयेकेंवर्तती ॥७९॥सुवर्णआणीकांकण ॥दोंनावींएकसुवर्ण॥तेविंगुरुब्रह्मामाजीजाण ॥भिन्नपणअसेना॥७९॥त्यासद्गुरूचेंनिजभ
जन॥चित्तवित्तेंअवंचन॥गुरुचरणीआत्मार्पण॥करावेंआपणसर्वस्वेंसी॥८०॥तैसेचिसाधूश्रोतेसज्ञान॥नेहींमानावेसद्गुरुसमान॥त्यांचेनि
संवादेंआपण॥श्रवणकथनकरावें॥८१॥ श्लोक॥ परस्परानुकथनंपावनंभगवद्यशः॥मिथोरतिर्मिथस्तुष्टीर्निवृत्तीर्मिथआत्मनः॥३०॥टी
का॥तेथकरितांकथानुवादू॥परस्परेंनिजात्मबोधू॥करितांगुह्यज्ञानसंवादु॥परमानंदूवोसंडे॥८२॥एवंहरिकथेंचाआवडी॥परस्परेंश्रवणगो
ढी॥सुखसंवादपरवडी॥स्वानंदगोडीचारवती॥८३॥चाखतांनिजसुखगोडी॥हारपतीदुःखकोडी॥उभउनीसायाज्यगुढी॥स्वानंदजोडी
जोडावा॥८४॥भावेंकरितांअभेदभजन॥भक्तपावतीस्वानंदपूर्ण॥त्यास्वानंदाचेंनिजचिन्ह॥एकसांगेननृपनाथा॥८५॥ श्लोक॥स्मरंतःस्मा
रयंतश्चमिथोऽघौघहरंहरिं॥भक्त्यासंजातयाभक्त्याबिभ्रत्युत्पुलकांतनुं ॥३१॥क्वचिद्रुदंत्यच्युतचिंतयाक्वचिद्धसंतिनंदंतिवदंत्यलौकिकाः॥
नृत्यंतिगायंत्यनुशीलयंत्यजंभवंतितूष्णींपरमेत्यनिर्वृताः॥३२॥टीका॥हरिकथेचीमहिमाकैशी॥आदरेंपुसत्यासांगत्यासी॥होतीपुण्याचियारा
शी॥पापवोस्वदासीमीळेना॥८६॥जाचेंनामस्मरणकरी॥सकळपातकांतेंहारहरी॥तोस्वयेंप्रगटलाअंतरीं॥पातकाउरीउरेकैंची॥८७॥साधनरू
पभक्तीचायुक्ती॥पूर्णसप्रेमेंउपजेभक्ती॥तेभक्तीचीनिजस्थिती॥एकचक्रवर्तसिज्ञाना॥८८॥सद्भावेंनिजभजनकरी॥हृदयींप्रगटतांश्रीहरी॥तंव
तंवदेहींचीचिन्हेंबाहेरी॥क्षणामाझारीपालटती॥८९॥ परस्परेंनिजसंवादू॥करितांजालास्वरूपावबोधू॥नेत्रींजळआंगींस्वेदू॥प्राणस्पंदूपांगुळे
॥९०॥चित्तचितन्याहोतांभेटी॥हर्षबाष्पदाटेकंठीं॥पुलकांकितरोमांचउठी॥उन्मळीतदृष्टीपुंजाळे॥९१॥करितांअच्युतचिंतन॥सप्रेमगहिंवरेम
न॥अट्टहासेंकरीरुदन॥अनिवारस्फुंदनउर्ध्वश्वासें॥९२॥त्यारुदनासवेंचिहर्षप्रगटे॥त्याहर्षाचेनिनेटपाटें॥हांसोंलागेकडकडाटें॥सुखोन्म
त्तगडगडोनी॥९३॥मीपणाचेनीअनिरोधें॥गिळिलाहोतांमोहमदें॥तोस्फुटलोगुरुकृपावबोधें॥तेणेंपरमानंदेंडुल्लत॥९४॥मीमाझेनीभवभानें॥
मज्जनीबुडालोंमीपणें॥मजयीभेटलोंगुरुवचनें॥आनंदेंतेणेंउल्हासे॥९५॥कैसेंसद्गुरुवचनअलौलिक॥मीचमोगीनित्यसुख॥येणेंआश्चर्येंदेख॥स्वानंदानु

खउल्हासे ॥ ९६ ॥ संसारबागुलाचें ॥ भयलागलेंनणोंकेंचें ॥ तेंगुरूवाक्यें दवडिलेंसाचें ॥ ह्मणोनिनाचेनिर्लज्ज ॥ ९७ ॥ जेविमाउ-
लीदेखोनिडोळां ॥ बाळकनाचेनानाकळा ॥ तेविंगुरुवाक्याचासोहळा ॥ देखोनिस्वलीलानिजभक्तनाचे ॥ ९८ ॥ तेणेंनिजनृत्य-
विनोदें ॥ फावलेनीनिजबोधें ॥ नानापरिचींभगवत्पदें ॥ सुखानुवादेंस्वयेंगातु ॥ ९९ ॥ तेणेंकीर्तनकीर्तिगजरें ॥ त्रैलोक्यसुखें
सुखभरे ॥ परमानंदुहिहुंबरे ॥ सुखोद्गारेंतुष्टेनी ॥ ६०० ॥ तेंहीसांडोनियांगाणें ॥ गर्जोंलागेअतीसत्राणें ॥ दुजेंनाहींनाहींह्म-
णे ॥ गाणेंऐकणेंस्यामाझें ॥ १ ॥ मीचिगातामीचिश्रोता ॥ माझेंगाणेंमीचितत्वता ॥ जगींमीचिएकुलता ॥ हेंतोंचिकथाअसोनि
नाहीं ॥ २ ॥ सद्भावेंभगवत्परिचर्या ॥ करितांपारुखेकर्मक्रिया ॥ अहंसोहंनिरसोनियां ॥ वृत्तीहिल्याजायतेथें ॥ ३ ॥ एवंस
प्रेमभक्तीसश्रमु ॥ तेणेंनिरसेसाधनश्रमु ॥ फिटेनिःशेषभवभ्रमु ॥ वाचासिउपरमुइंद्रियांहोय ॥ ४ ॥ जेथेंएकनादुसरें ॥
सन्मुखनापाठिमोरे ॥ जेथेंसुखहीनिजसुखामाजीविरे ॥ तेंस्वरूपनिर्धारेंनिजशिष्यहोती ॥ ५ ॥ जेवीबाळाचेलळेपाळ
णें ॥ हेंव्यालीचीवेदनाजाणे ॥ कांशिष्यासिपूर्णबोधकरणें ॥ तेथीलकळवळणेंसद्गुरूजाणे ॥ ६ ॥ बाळकालेववलेंलेणें ॥ जे
वीमाउलीनिवेतेणें ॥ कांशिष्यसुखेंसुखावणें ॥ हेंसद्गुरूजाणेपरिपूर्णबोधें ॥ ७ ॥ इंद्रियेंनेणतीज्याचेंघर ॥ जेंमनावचनाअ-
गोचर ॥ बुद्धीसीनकळेज्याचीमेर ॥ ऐशीनिर्विकारनिजवस्तु ॥ ८ ॥ दृष्टीदाविजेसाक्षांत ॥ हातींदेइजेपदार्थ ॥ तैसानव्हेगाप
रमार्थ ॥ तोंहिसद्गुरूनाथप्रबोधीशिष्या ॥ ९ ॥ शिष्यासिकरावयाप्रबोध ॥ बोधितासद्गुरूअगाध ॥ यालागींशिष्यसुखेंस्वा-
नंद ॥ भोगीपरमानंदगुरुरावो ॥ ६१० ॥ शिष्यासिआकळेपरब्रह्म ॥ तंवतवनिरसेत्याचाभ्रम ॥ तेणेंसद्गुरूसीपरम ॥ सुखसं
भ्रमउल्हासु ॥ ११ ॥ शेवकुपरचक्रविभांडी ॥ तंवराजाउभारीयशाचीगुढी ॥ शिष्यपरमानंदीदेबुडी ॥ तेणेंगुरूसीगाढीसुखा
वस्था ॥ १२ ॥ ऐशीशिष्यकृपेचीकळवळ ॥ ज्यासद्गुरूमाजीप्रबळ ॥ तेथेंभागवतधर्मसकळ ॥ शिकावेअविकळअनन्यश्रद्धा ॥ १३

॥श्लोक॥ ॥इतिभागवतान्धर्मान्शिक्षन्भक्त्यातदुत्थया॥ नारायणपरोमायामंजस्तरतिदुस्तरां॥ ३३॥ ॥टीका॥ ॥ऐ
शीहेभागवतस्थिती॥शरणजाऊनिसद्गुरूप्रती॥अभ्यासावीभगवद्भक्ती॥तेंमायेचीशक्तीबाधूंनशके॥१४॥मायावेदशास्त्रा-
अनावर॥ब्रह्मादिकांअदिदुस्तर॥तेसुखेंतरतीभगवत्पर॥ हरि नाममात्रभावार्थी॥१५॥हरिनामाचागजरापुढें॥मायापळेल
वडसवडें॥यालागींनिरुणोपावोघडे॥सुखस्करवाडेहरिभक्ता॥१६॥परात्परनारायणाचीमाया॥भजतांनारायणाच्यापायां॥
सर्वेचितरतीजेगाराया॥त्याभजनउपायासांगीतलें॥१७॥मायातरुणोपायस्थिती॥रायातुवांपुशिलीहोती॥तदर्थमुख्यभ-
गवद्भक्ती॥जाणनिश्चितीनृपनाथा॥१८॥भक्तीपाशींनित्यतृप्ती॥भक्तीपाशींनित्यमुक्ती॥भक्तीपाशींभगवत्प्राप्ती॥माया
निवृत्तीहरिभजनें॥१९॥हरिनामभजनकल्लोळें॥मायाजिविलघेऊनपळे॥भक्तनरतीबाळेभोळे॥हरिभजनेबळेंमहामाया
॥२०॥करितांनारायणाचीभक्ती॥निजभक्तसुखेंमायातरती॥तेनारायणाचीमुख्यस्थिती॥स्वयेंचक्रवर्तीपुसत॥२१॥ श्लोक-
॥राजोवाच॥ ॥नारायणाभिधानस्यब्रह्मणःपरमात्मनः॥निष्ठामर्हथनोवक्तुंयूयंहिब्रह्मवित्तमाः॥३४॥ ॥टीका॥ ॥सर्वांभू-
तींभगवद्भावो॥हामुख्यमायातरणोपावो॥ऐकोनिसुखावलारावो॥तेणेंआनंदेंपाहाहोपरब्रह्मपुसे॥२२॥करितांनारायणा-
चीभक्ती॥उत्तमभक्तमायातरती॥तेनारायणाचीनिजस्थिती॥साक्षेपेंनृपतीपुसतु॥२३॥ब्रह्मपरमात्मानारायण॥वस्तुसी-
चह्मणणेंजाण॥तेंवस्तुनिष्ठापरिपूर्ण॥राजाआपणपुसत॥२४॥सकळांमाजीअधिष्ठान॥सबाह्यज्याचेंनिपरिपूर्ण॥त्यास्व
रूपातेंनारायण॥स्वयेंवेदज्ञबोलती॥६२५॥तुह्माऐसेज्ञाननिधी॥भाग्येंजोडलेतिमिस्कुंठी॥तुमच्यावचनामृतबोधीं॥अहंबु
द्धीउपजेना॥२६॥तुमचियावचनोक्ती॥वोसंडलीस्वानंदस्फूर्ती॥लांचावलीचित्तवृत्ती॥श्रवणेंतृप्तीकदांनमनी॥२७॥ ऐका
नियारायाचाश्रेष्ठप्रश्न॥प्रबुद्धाधाकुटापिप्पलायन॥नोबोलावयाआपण॥स्वानंदेंपूर्णसरसावला॥२८॥ श्लोक॥

॥पिप्पलायनउवाच॥ ॥स्थित्युद्भवप्रलयहेतुरहेतुरस्ययत्स्वप्नजागरसुषुप्तिषुसद्बहिश्च॥देहेंद्रियासुहृदयानिचरंतियेनसंजीवितानितदवेहिपरंनरेंद्र॥३५॥ टीका॥ ॥अगाज्याचेनिउपजेउत्पत्ती॥ज्याचेनि आंगेंस्थितीसीस्थिती॥ज्याचेनिप्रळयाप्रलयशक्ती॥ऐसाजोत्रिगतींमुख्यहेतु॥२९॥ यापरीजोजगाचाहोतु॥स्वयेंस्वसत्ताहेतुरहितु॥सच्चिदानंदसदोदितु॥तोजाणनिश्चितुनारायण॥३०॥जेविंसायंप्रातमाध्यान्ह॥निहींकाळीं अलिप्तगगन॥तेवींउत्पत्तीस्थितीप्रळयींजाण॥अलिप्तनारायणपरमात्मा॥३१॥उत्पत्तीस्थितीप्रळयांत॥ह्मणसीकोणदेखेयेथ॥तेचिअर्थींचादृष्टांत॥विषदअर्थअवधारीं॥३२॥ जागृतीस्वप्नआणिसुषुप्ती॥तिन्हीव्यापूनिसमाधीहिपरती॥ज्याचीसाक्षित्वेंस्फुरेस्फूर्ती॥तोजाणनिश्चितीनारायण॥३३॥जागृतीचेंजाणपण॥स्वप्नाचेंमिथ्याभान॥सुषुप्तीचासाक्षीपूर्ण॥तोनारायणनिश्चित॥३४॥एवंपरमात्मापरंज्योती॥आत्माहृदयस्थत्रिजगतीं॥त्यातेंनारायणह्मणती॥जाणनिश्चितीनृपनाथा॥३५॥ऐशीसांगताब्रह्मस्फूर्ती॥अगम्यवाटेलब्रह्मभमी॥सहजेंब्रह्मअतुडेहातीं॥ऐकतेउपपत्तीसांगेन॥३६॥तरीपरमात्माब्रह्मपूर्ण॥तुझेंहृदयींनांदेआपण॥ज्याचेनिमनबुद्धीप्राण॥इंद्रियेजाणवर्तती॥३७॥नयनेतेणेतेजेंदेखणे॥रसनातेणेस्वादेंचाखोंजाणे॥श्रवणतेणेंअवधानें॥शब्दज्ञानेंप्रबोधती॥॥३८॥तेणेंअहंकारेंअहंभाव॥तेणेचिमनासिमंतव्य॥तेणेचित्तासिंचेतव्य॥बुद्धिबोद्धव्यतेणेंब्रह्मावबोधें॥३९॥तेणेंजडदेहसचेतन॥तेणेंचिकळेमृदुकठिण॥तेणेंचिचरणाच्याठायींगमन॥करिकरग्रहणत्याचियेसत्ता॥४०॥त्याचेनिप्राणपरीचरती॥त्याचेनिनिमिषोन्मिषस्फुरती॥त्याचाआनंदलेशस्थिती॥आनंदउपस्थींभोगितीप्राणी॥४१॥ एवंचाळकूजोत्रिजगतीं॥जोस्वानंदेंनांदेहृदयस्थितीं॥त्यातेंनारायणह्मणती॥तोचिनिश्चितीपरमात्मा॥४२॥ज्याचेनिमनबुद्धीप्राण॥इंद्रियेंविचरतीसंपूर्ण॥तोतूंह्मणसीत्याआधिन॥हेंकल्पांतिंजाणघडेना॥४३॥तेथजाणपणेंजाणोंजासी॥तेंजाणावेंतेंचिनेणसी॥तेथज्ञा-

भा· तेपणेंज्ञानासी ॥ स्वरूपापाशीं रिगूनाहीं ॥ ४४ ॥ जाणीवआणिनेणीव ॥ हेसोडूनिसर्वभाव ॥ जेंउपजेसद्भाव ॥ तेंब्रह्मस्वयमेवपावि
२० जे ॥ ६४५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ नैतन्मनोविशतिवागुनचक्षुरात्माप्राणेंद्रियाणिचयथाऽनलमर्चिषःस्वा ॥ शब्दोऽपिबोधकोनिषेध
तयात्ममूलमर्थोक्तमाहयदृतेननिषेधसिद्धिः ॥ ३६ ॥ ॥ टीका ॥ वैकुंठकैलासक्षीराब्धी ॥ मनकल्पीकल्पनाविधी ॥ परीआ
त्माकल्पावयात्रिशुद्धी ॥ मनबुध्यादिसरेना ॥ ४६ ॥ स्वयेंकल्पीत्रिभुवन ॥ तेंस्वरूपींरिघुंनशकेमन ॥ बुद्धीनिश्चयात्मकपू-
र्ण ॥ तीसहीजाणअगम्यवस्तू ॥ ४७ ॥ जेंमनबुद्धीअगोचर ॥ तेंवाचेसिअतिदुस्तर ॥ वस्तुनव्हेशब्दगोचर ॥ परात्परपरब्रह्म ॥
॥ ४८ ॥ मोटेबांधतांआकाशातें ॥ चारीपावलपडतीरितें ॥ तेविशब्दंबोलावेंवस्तूतें ॥ तवशब्दशब्दार्थेंनिजधर्म ॥ ४९ ॥ प्राणा-
चेनीनिजदाटें ॥ जेकांक्रियाशक्तीचळे ॥ तेक्रियेसिंवस्तुनातळे ॥ माइंद्रियांआकळेकैसेनी ॥ ६५० ॥ जेंविंथिल्लराआंतोता ॥ बिंबोनि
वेलानव्हेसविता ॥ तेंविंइंद्रियांमनबुद्धीपरता ॥ जाणतत्वतापरमात्मा ॥ ५१ ॥ जोमनाचेंआदिमन ॥ जोबुद्धीचीबुद्धीसज्ञान ॥
जोनयनाचेंआदिनयन ॥ जोश्रवणाचेंश्रवणसाधनत्वें ॥ ५२ ॥ जोघ्राणाचेंनिजघ्राण ॥ जोरसनेचीरसनाआपण ॥ जोत्वचेची
निजत्वचापूर्ण ॥ जीवाचाजोजाणजीउत्स्वयें ॥ ५३ ॥ जोइंद्रियांचाप्रकाशिता ॥ जोकर्मकरोनिअकर्ता ॥ तोइंद्रियींइंद्रियार्थां
विषयींसर्वथाहोनेणे ॥ ५४ ॥ जेथेंदृष्टिबुद्धीचीनवळघे ॥ तेथेंमनमनपणेंकेविरिघे ॥ माश्रवणनयनघ्राणयोगें ॥ विषयसं-
योगेंकेविभेटे ॥ ५५ ॥ जेथेंप्राणशक्तीनचढेपुढें ॥ तेथवाचास्वयेंलाजिलीमुरडे ॥ माकर्मेंद्रियांसिकोणीकडे ॥ पवाडूपुढेंजोडेल ॥
॥ ५६ ॥ अग्निपासूनिआल्याअनेग ॥ क्षणक्षणानिघतीचांग ॥ परीआल्यामाजीअग्निचेंआंग ॥ सर्वथासांगप्रगटेना ॥ ५७ ॥ कां
सूर्यापासूनिसूर्यकांत ॥ प्रकाशतीअसंख्यात ॥ परीसूर्यकांतांआंत ॥ कदांभास्वतप्रगटेना ॥ ५८ ॥ जेविंसिंधूपासूनितरंग ॥
प्रकाशतीअतिअनेग ॥ परीतरंगींसिंधूचेंआंग ॥ सर्वथासांगप्रगटेना ॥ ५९ ॥ तेविंब्रह्मापासोनिकरणें ॥ प्रकाशतीअनेकपणें ॥

परीत्याइंद्रियांब्रंह्मजाणणें ॥ हें जिवें प्राणें घडेना ॥ ५६० ॥ जरी केळापासूनि केळी निपजे ॥ कांसारवरेपासूनि ऊंस उपजे ॥ तरीइंद्रि-
यीं ब्रंह्मजाणिजे ॥ हें नयेनिजबोजें ब्रंह्मादिकां ॥ ६१ ॥ ॥ आशंका ॥ ॥ इंद्रियीं नव्हे ब्रह्मज्ञान ॥ तेंजीवाचें भवबंधन ॥ कदाका-
ळीं नतुटे जाण ॥ जन्ममरण अनिवार ॥ ६२ ॥ शब्दादेवापरोक्षिती ॥ ऐशी श्रुतिशास्त्र उपपत्ती ॥ तेही मिथ्यावाटे वदंती ॥ ऐसें तूं-
निश्चितीमानिसी राया ॥ ६३ ॥ ते हि अर्थाचें निरूपण ॥ ऐक राया सावधान ॥ शब्दनिमोनि आपण ॥ दे ब्रह्मज्ञान जीवासी ॥ ६४
॥ श्लोक ॥ पूर्वील श्लोकार्ध ॥ ॥ शब्दोऽपि बोधकनिषेधतयात्ममूलमर्थोक्तमाह यदृते न निषेधसिद्धिः ॥ ३६ ॥ ॥ टीका
जीउसोडवावयाहोडा ॥ शब्देंसवेग उचलिलाविडा ॥ तेणें घेतां तत्त्वांचा झाडा ॥ आपणही पुढां निमाला ॥ ६५ ॥ श्रुती नेति नेति येणें
शब्दें ॥ असत्त्वाद्वृत्तिनिःशेष बोधें ॥ परी साक्षाद्वेदानुवादें ॥ निजवस्तु शब्दें न बोलवे ॥ ६६ ॥ शब्दासि जें वाच्य नोहे ॥ तेंचि परब्रह्म
जाणावें ॥ तेथील जोरतुणें पावे ॥ तो ब्रह्मसद्भावें स्वयें होय ॥ ६७ ॥ श्रुती नेति नेति येणें वचनें ॥ शब्दनिषेधुनि वस्तु दाखवणें ॥ श-
ब्दीं निःशब्द जो लक्षूं जाणे ॥ तेणें पावणें परब्रह्म ॥ ६८ ॥ शब्द निजनिषेधें जें बोधी ॥ तेथें समरसें ज्याची बुद्धी ॥ तेंचि परब्रह्म गात्रिशु
द्धी ॥ निषेधावधी तो ठावो ॥ ६९ ॥ शब्द निमोनि सर्वशक्ती ॥ जीवासि देव ब्रह्मप्राप्ती ॥ शब्दादेवापरोक्षिती ॥ जाण निश्चिती याना
व ॥ ७० ॥ वाचा निःशेष निवर्ते ॥ मनबुद्धी न पवे जेथें ॥ तेंचि आवधी निषेधातें ॥ परब्रह्म त्यातें बोलिजे ॥ ७१ ॥ जें वाचेचें वदवितें ॥ प
री वाचा वदों न शके ज्यातें ॥ जें मनबुध्यादिकां जाणतें ॥ परी मनबुद्धी ज्यातें नेणती ॥ ७२ ॥ जें नयना तें दाखवितें ॥ परी नयनन
देखती ज्यातें ॥ जें श्रवणघ्राणा तें चेतवितें ॥ परि श्रवणघ्राण ज्यातें नेणती ॥ ७३ ॥ एवं सर्वांचें जें जाणते ॥ परि सर्व सर्वथा नेणती त्या-
तें ॥ ज्यासि जाणावयालागीं येथें ॥ आणिक जाणतें असेना ॥ ७४ ॥ ऐसें स्वसंवेद्यें निजज्ञातें ॥ ज्यासि दुजें नाहीं जाणतें ॥ शब्द रि-
गावया तेथें ॥ रिगमु त्यातें असेना ॥ ६७५ ॥ जें कृशना पुष्कळ ॥ जें वक्र ना वर्तुळ ॥ जें सूक्ष्म ना नव्हे स्थूळ ॥ वस्तू केवळ निर्विकार ॥

भा॰
२१

॥ ७६ ॥ ज्यासिं नाहीं रूपगुण ॥ ज्यासि नाहीं आश्रमवर्ण ॥ ज्यासिं नाहीं मी तूं पण ॥ ज्यासि जन्ममरण असेना ॥ ७७ ॥ जें हलुव
टनागहिंस ॥ जें चिवळ नासपोश ॥ जें वसतें नावोस ॥ जें कां निःशेष निर्धर्म ॥ ७८ ॥ जें न्हस्वना मोटें ॥ जें वडील ना धाकुटें ॥ जें वि
चारितां विवेक वाटे ॥ विवेकही आटे निःशेष ॥ ७९ ॥ ज्यासि आदि ना अंतु ॥ जें मध्यस्थितीरहितु ॥ जे गुण ना गुणातीतु ॥ अच्यु
तानंद अद्वयत्वें ॥ ८० ॥ त्या स्वरूपाचा वचनपाठ ॥ करावया वेदें केली खटपट ॥ तेथ श्रुतीचाही बोभाट ॥ लाजिला करूनि कष्ट नेतिनेति
वादें ॥ ८१ ॥ वेदु कायनेणोनि परतला ॥ जाणोनि न बोले वेचि बोला ॥ याचि लागीं तो मौनावला ॥ तटस्थ ठेला निःशब्दें ॥ ८२ ॥
वेदें धरितां निजमौन ॥ शास्त्रें भांबावलीं जाण ॥ तिंहीं धरोनि मत्ताभिमान ॥ करिती वल्गना अतिवादें ॥ ८३ ॥ शब्दांतीं ब्रह्मज्ञा
न ॥ हे वेदें पावोनि पूर्ण खुण ॥ शब्दें शब्द निषेधुन ॥ दृढ मौन तेणें धरिलें ॥ ८४ ॥ वेदरायें धरितां मौन ॥ शास्त्रें भांबावलीं जाण ॥
शोधितां शब्दांचें रान ॥ निजसमाधान न पावती ॥ ८५ ॥ ज्यासि शब्दांतीं ब्रह्मप्राप्ती ॥ त्यासि दर्शनें ऐक्या येती ॥ शास्त्रें स्वयें विस
मजती ॥ ऐक्य त्रिजगतीं आभासे ॥ ८६ ॥ ब्रह्म येकाकी अद्वयस्थिती ॥ तुवांचि दाविली उपपत्ती ॥ तेथें ऐक्यारूपें त्रिजगती ॥
म्हणसी कवणाप्रती आभासे ॥ ८७ ॥ ज्याची तुटली वासनाफांसोटी ॥ विराली अहंकाराची गांठी ॥ प्रारब्ध उतरलें देहाचे तटीं ॥ त्यांसि
ऐक्यसृष्टी आभासे ॥ ८८ ॥ त्याचा अनुभवाची गोड गोष्टी ॥ सांगावया उल्हासपोटीं ॥ पिप्पलायनु स्वानंदतुष्टी ॥ ब्रह्मैक्यें सृष्टी वाखाणी
॥ ८९ ॥ ॥ श्लोक ॥ सत्त्वं रजस्तम इति त्रिवृदेकमादौ सूत्रं महानहमिति प्रवदन्ति जीवम् ॥ ज्ञानक्रियार्थफलरूपतयोरुशक्ति ब्रह्मैव भा
ति सदसच्च तयोः परं यत् ॥ ३७ ॥ ॥ टीका ॥ ब्रह्म निज ऐक्यें परिपाटीं ॥ प्रपंचु ब्रह्मत्वें चि उठी ॥ संतासंतसकळसृष्टी ॥ देखती दृष्टीं ब्र
ह्मरूप ॥ ९० ॥ जेवीं नभीं निळिमेचें भान ॥ तेंवि ब्रह्मीं माया नांदे संपूर्ण ॥ न वल तियेचें विंदाण ॥ नपुंसका जाण पुरुषत्व केलें ॥ ९१ ॥ अगा
धती चा पतिव्रताधर्म ॥ नपुंसका उपजवी काम ॥ अनाम्या ठेवी नाम ॥ कीं निष्कर्मा कर्म तिचेनी ॥ ९२ ॥ ते निःसंग संगारातली ॥ स्पर्शेंवी-

णगुर्विणीझाली॥ प्रधानमहत्तत्वेंगर्भाआली॥ तेथत्रिगुणातेंव्याली विकारयुक्त॥९३॥ विद्याअविद्यानिजस्वभावीं॥ जीवशि-
वाचीभेदपदवी॥ प्रियापुरुषातें भोगवी॥ ज्ञानाज्ञानगावींवसोनियां॥९४॥ जेविंसुवर्णअलंकार॥ तंतुमाजीपटाकार॥ भिं-
तीवरीभासेचित्र॥ तेविंमायासाकारब्रह्मींभासे॥९५॥ मृत्तिकेचींगोकुळेंकेलीं॥ नानानामाकारींजरीपूजिलीं॥ तऱ्हीमृत्तिकाचि
संचरली॥ तेवींब्रह्मींमिनलीजंगद्रूपेंमाया॥९६॥ जैशाघृताच्याकणिका॥ घृतेंसिनव्हतीआणिका॥ तेवींब्रह्मींमायाशक्तीदे
खा॥ दावीअनेकाअर्थातें॥९७॥ ब्रह्मपूर्वींएकाकींएक॥ तेंचिकेवींझालेंअनेक॥ तोमायायोगपरिपाक॥ विषदर्थदेखपिप्पला
यनुसांगे॥९८॥ मुख्यमुख्यब्रह्मओंकार॥ तेंएकचिझालेंत्रिप्रकार॥ अकारउकारमकार॥ सत्वादिविकारगुणत्रयात्मक॥९९॥
गुणत्रयसमसमान॥ त्यानांवबोलिजेप्रधान॥ तेंचिक्रियाशक्तीसूत्रजाण॥ तेथेंप्रगटल्याज्ञानमहत्तत्वह्मणती॥७००॥ अ-
हंब्रह्माहंपूर्णस्फूर्ती॥ तेथअहंकारलेंदेहाकृती॥ देहाभिमानेनिश्चिती॥ जीवह्मणतीवस्तूतें॥१॥ क्रियाह्मणिजेदशधाकरणें॥ ज्ञानें-
शब्देंदेवताधिष्ठानें॥ अर्थएसेंविषयांसिह्मणणें॥ तेथेंफळजाणणेंसुखदुःख॥२॥ गुणभूतेंविषयकरणें॥ जीवभोक्तासुखदुः
खपणें॥ ज्ञानक्रियाकर्माचरणें॥ हेंसर्वहीजाणणेपूर्णब्रह्म॥३॥ साखरेचाफणसप्रबळ॥ तेथेंकांटेत्वचाबीजगोळ॥ अवघासा
खरचीकेवळ॥ तेवींब्रह्मचीसकळजगदाकारें॥४॥ जेवींपाटाऊंपुत्तळीकृत॥ तेथेंविषमावयवींसमानसुत॥ तेवीजगदाकारें
आकारवंत॥ दिसेअविकृतपरब्रह्म॥५॥ जगविश्वप्रपंचुनाम॥ परितेंनिखळपरब्रह्म॥ हाउपनिषदार्थउत्तम॥ वेदांतींपरम
परमार्थतोहा॥६॥ जगदाकारेंब्रह्मनिश्चित॥ जगअवघेंविकारवंत॥ तेंब्रह्मासहीविकारप्राप्त॥ ह्मणतीतोअर्थनघडेराया॥७॥ ॥
॥श्लोक॥ ॥नात्माजजाननमरिष्यतिनैधतेऽसौनक्षीयतेसवनविद्व्यभिचारिणांहि॥ सर्वत्रशश्वदनपाय्युपलब्धिमात्रंप्राणो
यथेंद्रियबलेनविकल्पितंसत्॥३८॥ ॥टीका॥ ब्रह्मासिनाहींमातापिता॥ यालागींनघडेजन्मकथा॥ आत्माएकदेशीहोता

तरीजन्मायेताजननीजठरा॥ ८ ॥ आत्म्यावेगळाकांहीं॥ निश्चळभरीगवरितानाहीं॥ यापरीपूर्णत्वेंपाहीं॥ जन्मतेंठायींस्पर्शेना॥ ९॥
जन्मापूर्वीबाळाचेंनास्तिक्य॥ जन्मापाठीमानितीअस्तिक्य॥ याआस्तिनास्तिक्याचीभाष्य॥ आत्म्यासिंदेखअसेना॥ १०॥ आतां
आहेपूर्वीनाहीं॥ ऐसेंआस्तिक्यआत्म्याचेठायीं॥ कदांकाळींनरिघेकाहीं॥ तोनित्यपाहींनिरंतर॥ ११॥ देहींजन्मल्याबाळका-
सीं॥ वाढीदिसेदिवसांदिवसां॥ तोबाळजन्मनाहींआत्म्यासीं॥ यालागिवृद्धाप्यत्यासिंघडेना॥ १२॥ ज्यासिवृद्धीनाहीतत्वतां
त्यासिनयेविपरिणमता॥ बाल्यतारुण्यवृद्धावस्था॥ आत्म्यासिसर्वथाअसेना॥ १३॥ जोमीबाळत्वेंहोतोंधाकुटा॥ तोचिमी
तारुण्येंजालोंमोठा॥ तोमीवृद्धझालोंकटकटा॥ ऐसात्रिकाळद्रष्टापरमात्मा॥ १४॥ द्रष्टासाक्षीजोअवस्थातीत॥ तोकदानव्हे-
अवस्थाभूत॥ देहींअसोनिअवस्थारहित॥ जाणतोनिश्चितपरमात्मा॥ १५॥ निरावस्थआत्माअविकारीपूर्ण॥ त्यासिकदान-
येक्षीणपण॥ ज्यासिंजन्मचीनाहींजाण॥ त्यासिमरणअसेना॥ १६॥ जोअविकारीनिरावस्थपूर्ण॥ ज्यासिंनाहींजन्ममरण॥ ऐसातूं
आत्माह्मणशीलकोण॥ तरीजाणसर्वज्ञज्ञानस्वरूप॥ १७॥ ह्मणसिज्ञानहीक्षणीकअसे॥ घटज्ञानेंज्ञाननिरसे॥ तेथेंइंद्रियार्थव
र्तीचिनासे॥ ज्ञानजैसेंतेंतैसेंअविनाशी॥ १८॥ नेचिअर्थींचापूर्णदृष्टांत॥ जेवींप्राणदेहातेंवाढवित॥ तोदेहोचिहोयअवस्थाभूत
॥ प्राणनिरावस्थजैसातैसा॥ १९॥ प्राणदेहानेंचाळिता॥ त्यासिंनबाधीदेहावस्था॥ आत्माप्राणातेंचेतविता॥ त्यासीदेहावस्थाअ
सेना॥ २०॥ येणेंचिप्राणदृष्टांतें॥ साधूनीध्यावेंपरब्रह्मातें॥ देहेंद्रियावेगळआत्म्यातें॥ पुढीलश्लोकार्थेंप्रबोधी॥ २१॥ श्लोक
अंडेषुपेशिषुतरुष्वविनिश्चितेषु प्राणोहिजीवमुपधावतितत्रतत्र॥ सन्नेयदिंद्रियगणेऽहमिचप्रसुप्ते कूटस्थआशयमृतेतदनुस्मृ
तिर्नः॥ ३९॥ ॥टीका॥ अंडजस्वेदजजारज॥ चौथेंजाणगाउद्भिज॥ त्याचेठायींप्राणसहज॥ आत्मयोगेंसदांवर्ते॥ २२॥ प्राणयो
गेंआत्मावर्ततां॥ त्यासींजीवह्मणतीतत्वतां॥ त्याप्राणासिनबाधितीदेहावस्था॥ माजीवाचेमाथांत्याकेंच्या॥ २३॥ देहेंद्रियांमाजी

वर्ततां ॥ आत्माअलिप्तदेहावस्था ॥ तोकैसाह्मणसीआतां ॥ ऐकत्याहीदृष्टांतसांगेन ॥ २४ ॥ आत्माजागृतदेहींवर्ते ॥ तेंसविकारमा-
नितीत्यातें ॥ तोचिसांडूनिदेहेंद्रियांतें ॥ स्वप्नींवर्त्तेपुर्वानुध्यासें ॥ ७२५ ॥ देहइंद्रियांविहिन ॥ केवळलिंगदेहजाण ॥ निजात्मादेखेस्व
प्न ॥ जागृत्याभिमानसंकल्पें ॥ २६ ॥ तेंउपरमल्यास्वप्न ॥ देहाभिमानझालियालीन ॥ सर्वविकारविहिन ॥ सुषुप्तिकाळीं पूर्णपरमात्मा
उरे ॥ २७ ॥ देहेंद्रियांसि अभिमानलीन ॥ कोण्हीहिस्फुरेनास्फुरण ॥ तरीतेझालेंसर्वश्शून्य ॥ आत्माविद्घननाहींह्मणसी ॥ २८ ॥ जरी
सुषुप्तीसि आत्मानाहीं ॥ तरीसुखेंनिजेलोंहोतोंपाहीं ॥ हेंउपजेज्याचाठायीं ॥ तोसर्वथानव्हेकहींशून्य ॥ २९ ॥ जोमीजागृतीजाग
ता ॥ जोमीसुषुप्तीसुखभोक्ता ॥ जोमीस्वप्नातंदेखिता ॥ एवंतिहींअवस्थासाक्षीजो ॥ ३० ॥ जोअवस्थात्रयींसाक्षीपूर्ण ॥ तोसर्वथा
नव्हेशून्य ॥ तोचिपरमात्मापरिपूर्ण ॥ शुद्धचिद्घनतोराया ॥ ३१ ॥ सुषुप्तींब्रह्मानुभवआहे ॥ तरीकांपुढतीसंसारुपाहे ॥ तेथेंअवि
द्येसीअहंलीनराहे ॥ यालागिंहोयभवभ्रमु ॥ ३२ ॥ तेअविद्याअहंकारेंसिनाशे ॥ तेंजगद्रूपेंपरब्रह्मभासे ॥ जन्ममरणाचागवोविपुसे
जीउसमरसेंपरब्रह्मीं ॥ ३३ ॥ तेथेंहेतुमात्रदृष्टांत ॥ प्रमाणप्रमेयविवर्जित ॥ परमात्मासदोदित ॥ परब्रह्मनिश्चितपरमानंदें ॥ ३४ ॥
तेथेंसुखावरीसुखनांदे ॥ आनंदभोगिजेआनंदें ॥ जगदुमदुमिपरमानंदें ॥ स्वानंदबोधेंसंपूर्ण ॥ ३५ ॥ निरसोनियांनिजमाया ॥ ऐसा
अनुभवोमुनिवर्या ॥ केंहोईलह्मणसीराया ॥ तेंभजावेंयदुवर्यानिष्कामभावें ॥ ३६ ॥ ॥ श्लोक ॥ यर्ह्यब्जनाभचरणैषणयोरुभक्त्या
चेतोमलानिविधमेद्गुणकर्मजानि ॥ तस्मिन्विशुद्धउपलभ्यतआत्मतत्त्वंसाक्षाद्यथाऽमलदृशोःसवितृप्रकाशः ॥ ४० ॥ ॥ टीका ॥
निर्विकाररूपप्राप्ती ॥ अवश्यपावणेंआहेचित्तीं ॥ तेंकरावीभगवद्भक्ती ॥ उत्कंठाप्रीतीअविश्रम ॥ ३७ ॥ त्यजोनिपुत्रवित्तेषणेचेंकाज
जीणोंनिर्लोकिकाचीलाज ॥ पद्मनाभभजनभोज ॥ अतिनिर्लज्जनाचावें ॥ ३८ ॥ पुत्रवित्तलोकेषणा ॥ त्याजूनिभजतांहरिचरणा ॥ तं
वतंवचित्ताचेंचेत्यमळजाणा ॥ क्षणक्षणानाशती ॥ ३९ ॥ रजतमादिकर्ममळ ॥ चित्तींबैसलेजेसबळ ॥ तेप्रक्षाळतीसकळ ॥ भक्तिप्रेम

ळसाळणें ॥७४०॥ जंवजंव थोरावे सप्रेम भक्ती ॥ तंवतंव पायां लागे विरक्ती ॥ स्वयें विरमे विषयासक्ती ॥ होय चित्तवृत्ती निर्मळ ॥४१॥
निर्मळ जाहलिया चित्तवृत्ती ॥ परमात्मया सर्वभूतीं ॥ भजों लागे अनन्यप्रीती ॥ हे चौथी भक्ती उदार ॥४२॥ हे भक्ती अतिशयें उदार ॥ नि
र्दळी भक्ताचा अहंकार ॥ उद्धरी शूद्र नर स्त्रिया शूद्र ॥ आनंदनिर्भर करी जिऊ ॥४३॥ हे भक्ती जेंलागे हातीं ॥ तें भवभयाची निःशेष शां
ती ॥ पायां लागती चारी मुक्ती ॥ ऐशी उदार भक्ती हरीची ॥४४॥ जेवीं डोळां असतां पडळ ॥ सविता उगवे सर्वकाळ ॥ तो सन्मुख न देखे र-
विमंडळ ॥ मा पदार्थ सकळ त्या कैंचे ॥४५॥ तें चि फिटलिया पडळ ॥ दृष्टी होय अति निर्मळ ॥ देखों लागे पदार्थ सकळ ॥ रविमंडळ सम
न्वयें ॥४६॥ तेवि निजात्मा हृदयीं वसे ॥ परी चित्तवृत्ती मलीन असे ॥ तंव परब्रह्म न प्रकाशे ॥ चित्तवासनादोषें दूषित ॥४७॥ तेथें करि-
तां भगवद्भक्ती ॥ निर्मळ होय चित्तवृत्ती ॥ तेव्हां निर्विकारस्वरूपप्राप्ती ॥ भक्त पावती निजभजनें ॥४८॥ पावावया परमप्राप्ती ॥ जगीं
दाटुनि भगवद्भक्ती ॥ ते म्या सांगीतली तुजप्रती ॥ यथानिगुती नृपनाथा ॥४९॥ जेविं डोळ्यांचें पडळ फिटे ॥ तेथ प्रकाशेंसि सविता भेटे
॥ ते विकल्प नाळोपें प्रगटे ॥ नेणे पाटे परब्रह्म ॥७५०॥ जेथ निर्विकल्प समान ॥ निश्चयें सि जाहालें मन ॥ त्यासि देहीं वर्ततांही जा-
ण ॥ भवबंधन स्पर्शेना ॥५१॥ ऐसें गर्जोनियां जाण ॥ हर्षे बोले पिप्पलायन ॥ तंव राजा सुखावला संपूर्ण ॥ जीवींची खुण बाणली ॥५२॥
ऐकतां ब्रह्मनिरूपण ॥ राजा लांचावला पूर्ण ॥ पुढें वादावया निरूपण ॥ अन्वयें प्रश्न पुसत ॥५३॥ जेणें तुटे कर्मबंधन ॥ त्या कर्मयोगाचें-
लक्षण ॥ समूळ ऐकावया जाण ॥ राजा आपण सादरें पुसतु ॥५४॥ ॥श्लोक॥ राजोवाच ॥ कर्मयोगं वदत नः पुरुषो येन संस्कृ-
तः ॥ विधूयेहाशु कर्माणि नैष्कर्म्यं विंदते परं ॥४१॥ ॥टीका॥ राजा निजश्रद्धासंपन्न ॥ अति विनित करी प्रश्न ॥ जेणें तुटे कर्मबंध
न ॥ तो योग संपूर्ण सांगा स्वामी ॥५५॥ कोणे कर्मे कर्म तुटे ॥ नैष्कर्म्यसिद्धी स्वयें प्रगटे ॥ पुरुषा पुरुषोत्तम भेटे ॥ हें मज गोमटें क-
र्म सांगा ॥५६॥ ॥श्लोक॥ एवं प्रश्नमृषीन्पूर्वमपृच्छं पितुरंतिके ॥ नाब्रुवन्ब्रह्मणः पुत्रास्तत्र कारणमुच्यतां ॥४२॥ ॥टीका

पूर्वींहाचिप्रश्नसनकादिकां ॥ पुत्रींपित्यासीपुशिलादेखा ॥ तोउत्तरनदेचिकां ॥ हेहिअशंकाफेडावीस्वामी ॥ ५७ ॥ रायाचेप्रश्नअति
पवित्र ॥ त्याचेंद्यावयाप्रतिउत्तर ॥ हरिरवावलाआविर्होत्र ॥ तोकर्मवैचित्र्यनिरोपी ॥ ५८ ॥ ॥ श्लोक ॥ आविर्होत्रउवाच ॥ कर्माक
र्मविकर्मेति वेद वादोनलौकिकः ॥ वेदस्यचेश्वरात्मत्वात्तत्रमुह्यंतिसूरयः ॥ ४३ ॥ ॥ टीका ॥ कर्माकर्मविकर्मजाण ॥ सामान्यन-
व्हेनृपनंदना ॥ करितांविभागविवंचना ॥ नुगवेसज्ञानस्मृतिकारांसी ॥ ५९ ॥ जेस्वयेंप्रतिसृष्टिकारी ॥ तेहि भुललेकर्मविभागावाऱ्हीं
॥ जेसमुद्रघोंटितीचुळेकरीं ॥ तेहीकर्मसागरींबुडाले ॥ ७६० ॥ येचिकर्मीविवंचनेसाठीं ॥ ऋषिमहर्षिंचियाकोटी ॥ मत्ताभिमानेंझा-
लेहिंपुटी ॥ त्यांसीहिसेवटीनुगवेची ॥ ६१ ॥ कर्माकर्मविभागजाणा ॥ स्वयेंनुगवेचिचतुरानना ॥ इतरांचीकोणगणणा ॥ कर्मवि
वंचनाकरावया ॥ ६२ ॥ कर्मवेदमूळजाण ॥ वेदुस्वयेंनारायण ॥ वेद वादविवंचन ॥ करितांमौनश्रुतिशास्त्रां ॥ ६३ ॥ कर्मअकर्म
विकर्मजाण ॥ एकचपरीत्रिविधभिन्न ॥ तेहिविभागविवंचन ॥ सावधानअवधारीं ॥ ६४ ॥ श्वेततामृदुमधुर ॥ त्रिविधभेदेंएकीसाख
र ॥ तेविएकचित्रिप्रकार ॥ कर्मटनरमानितीकर्म ॥ ६५ ॥ भिन्नकरितांमधुरता ॥ श्वेतताचिभिन्नकरितां ॥ माझियेमृदुश्वेतता ॥ मृ-
दुमधुरतातीमाजी ॥ ६६ ॥ तेविंभिन्नकरितांकर्म ॥ कर्मासवांगींअकर्म ॥ कर्मअकर्मामाजीविकर्म ॥ मिरवेपरमसौभाग्यें ॥ ६७ ॥ मु
ख्यमूर्तीजेकांनिपजे ॥ कर्मऐसेंत्यातेंह्मणिजे ॥ विहिताविहितक्रियाजेजे ॥ विकर्मह्मणिजेतियेनाव ॥ ६८ ॥ कर्मअकर्मयोगेंचळे
॥ ऐसेंविकर्मज्यासिविवळे ॥ त्यासनिष्कर्मताआकळे ॥ गुरुरुपाबळेंतत्काळ ॥ ६९ ॥ कर्माकरीकर्मविशेषवाढे ॥ विकर्मत्या-
नेंह्मणणेघडे ॥ जेथंकर्मरिघोंनशकेपुढें ॥ अकर्मचारवडेंयानाव ॥ ७० ॥ ऐशीकर्मविवंचनाअटक ॥ हाप्रश्नकेलातेंबाळक
॥ त्याचिलागींगागयादेख ॥ सनकादिकांनसांगतीची ॥ ७१ ॥ कर्माकर्मविवंचना ॥ अधिकारेंवीणकोण्हा ॥ सांगोनयेनृपनंदना ॥
कर्मसज्ञानाअतिदुर्बोध्या ॥ ७२ ॥ ॥ श्लोक ॥ परोक्षवादोवेदोऽयंबालानामनुशासनं ॥ कर्ममोक्षायकर्माणिविधत्तेह्यगदंयथा ॥

भा०
१४

॥४४॥ ॥टीका॥जेविंरोगझालियानिश्चित॥जावयाबाळापिताभेषजदेत॥तेथेंसाखरघालितांहातात॥तसेवनाथप्रलोभें॥७३॥तेविंवेदांचापरोक्षवाद॥सत्यमानितीबुद्धिमंद॥कर्मेंछेदवीकर्मबाध॥हावेदानुवादमुख्यत्वें॥७४॥वेदबोलेस्वर्गादिफळ॥तोप्रवृत्तीलोभकेवळ॥परीकर्मेंछेदीकर्ममूळ॥हेंमुख्यत्वेंफळवेदोक्तीं॥७७५॥लोहाचीबेडीपडलीपायीं॥तेतोडावयाघणुआणिलापाहीं॥तोघणूचिविकुनरवादलाजिहीं॥त्याचेंबंधनकहींतुटेना॥७६॥तेविंकर्मेंछेदावेंकर्मबंधन॥तेकर्मवेचितीविषयींपूर्ण॥त्याचेंकदांनतुटेभवबंधन॥जन्ममरणासरेना॥७७॥आह्मीस्वर्गफळाविरक्त॥ह्मणोनिनाचरेजोवेदोक्त॥त्याचेंज्ञानझालेंविपरित॥अतिअनर्थपावती॥७८॥ ॥श्लोक॥नाचरेद्यस्तुवेदोक्तंस्वयमज्ञोऽजितेंद्रियः॥विकर्मणाह्यधर्मेणमृत्योर्मृत्युमुपैतिसः॥४५॥ ॥टीका॥आह्मीजितेंद्रियह्मणवित॥त्यासिनातुडेगापरमार्थ॥त्याचानिश्चयजायव्यर्थ॥अतिअनर्थआंगींवाजे॥७९॥जरीशास्त्रज्ञज्ञाताझाला॥आणिवेदोक्तविन्मुखठेला॥तरीतोजाणापणेंचिनागवला॥जाणबुडालादुःखार्णवीं॥८०॥नाचरेजोवेदोक्तकर्म॥त्यक्तकर्ममानीनिष्कर्म॥त्यासिथोरपडलाभ्रम॥नाडलापरमअभिमानें॥८१॥जरीविषयोनिग्रहिला॥आणिवेदोक्ताजोदुरावला॥तोनिजघाताप्रवर्तला॥स्वयेंबुडालानरकार्णवीं॥८२॥वेदनिजमूळपरमार्था॥तेंवेदोक्तनाचरतां॥जेंजेंकरणेंनृपनाथा॥तेंतेंतत्वताअधःपातीं॥८३॥डोळेदेखणेंतत्वता॥तोकाढूनिपाहोंजातां॥नदेखेआपुलीडोकसता॥माइतरपदार्थाकोणदेखे॥८४॥तेसानाचरोनिवेदार्थु॥जोजोमानिलापरमार्थु॥तेणेंआवंतुयाअनर्थु॥जाणनिश्चितुआणिलाघरा॥८५॥तेणेंआचारअनर्थघाटें॥वाहावलेंजन्ममरणवाटे॥तेथेंनानायोनीगर्भसंकटें॥सोसितांनसुटेकल्पांतीं॥८६॥तेथेंजन्मजन्मोंजन्मनटके॥मरमरोंमरणनचुके॥जेंवेदविहितचुके॥तेंअतिदुःखेंदुःखभोगु॥८७॥विकर्मणाह्यकर्मेण॥हेंमुळींचेंपदनिरूपण॥तेणेंविकर्मामाजीअधर्मपूर्ण॥परिअ-

कर्मजाणतें अधर्मनव्हे ॥ ७८८ ॥ ज्यासिलावितांनलागेकर्म ॥ यानावमुख्यनिष्कर्म ॥ निष्कर्मलक्षणहाविधर्म ॥ येणेंचिपरममुक्त
साधू ॥ ८९ ॥ ज्यासिशुद्धआकळेअकर्म ॥ तोतात्काळहोयनिष्कर्म ॥ अकर्माचेंफळत्यावर्म ॥ मुक्ततापरमपायांलागे ॥ ९० ॥ श्लोक
वेदोक्तमेवकुर्वाणोनिःसंगोऽर्पितमीश्वरे ॥ नैष्कर्म्यांलभतेसिद्धिंरोचनार्थाफलश्रुतिः ॥ ४६ ॥ ॥ टीका ॥ दासीस्वामीचीआज्ञाधरी ॥
कांराजमुद्राप्रजांवरी ॥ तैसीवेदाज्ञाजोसिरींधरी ॥ स्वधर्माचारींनिष्काम ॥ ९१ ॥ मीयेंकुकर्मकर्ता ॥ ऐशीउठोंनेदीअहंता ॥ तेंकर्म
चीस्वभावना ॥ अर्पीश्रीअनंताईश्वरातें ॥ ९२ ॥ एवंईश्वरींजेंअर्पेकर्म ॥ तेंकर्महोयनिर्धर्म ॥ याचिनावेंपरम ॥ नैष्कर्म्यनिजसिद्धी ॥
॥ ९३ ॥ वेदबोलिलेकर्मफळ ॥ त्याचीवासनानिष्काममनिर्मळ ॥ त्यासिवेदोक्तफळप्रबळ ॥ भोगावयाकेवळस्वप्नींनदिसे ॥ ९४ ॥ ऐसें
असतांकर्मफळ ॥ वांछितांनाडिजेकेवळ ॥ जेविंपरीसदेऊनिसोज्वळ ॥ मागिजेपोफळतांबुलासी ॥ ९५ ॥ कर्मींनिष्कामतानित्यफळ ॥
तेथेंफळाशानाडलेसकळ ॥ चंदनसर्वांगींसफळ ॥ तेथेंमागतांफळनाडिजेस्वयें ॥ ९६ ॥ हातींआतुडावयामासा ॥ गळींलाविजेअल्प
अमिषा ॥ तेविंनिष्कामकरावयामानसा ॥ वेदुफळाशाप्रलोभी ॥ ९७ ॥ औषधघालूनमासेपाळी ॥ कींसद्योगेंजळाबाहेरगाळी ॥ ते
वींकर्मकर्मातेंनिर्दळी ॥ हेंनेणिजेमुळींफळकामी ॥ ९८ ॥ होकांफळाचियेचाडें ॥ स्वधर्मकर्मींप्रवृत्तीघडे ॥ तेणेंनैष्कर्म्यसिद्धीअतुडे
॥ हेंवदांचेंफुडेंनिजगुह्य ॥ ९९ ॥ कर्मब्रह्मलेंसदांसफळ ॥ फळवांछीत्यातेंनिर्फळ ॥ हेंजाणोनिकर्मकुशळ ॥ समूळछेदिती ॥ ८०० ॥
ऐसेंआचरतांवैदिककर्म ॥ तेणेंकर्मेंपाविजेनैष्कर्म्य ॥ याहोनियांअतिसुगम ॥ सांगेनवर्मतेंऐका ॥ १ ॥ ॥ श्लोक ॥ यआशुहृदय
ग्रंथिंनिर्जिहीर्षुःपरात्मनः ॥ विधिनोपचरेद्देवंतंत्रोक्तेनचकेशवं ॥ ४७ ॥ ॥ टीका ॥ जेणेंवासनेचेंजाळतुटे ॥ अहंकाराचीगांठीफुटे
॥ जीवींपरमात्मास्वयेंनगटे ॥ तेंतांत्रिकविधानगोमटेंऐकराया ॥ २ ॥ जयातांत्रीकमहापूजा ॥ संतोषहोयगरुडध्वजा ॥ तेंतांत्रीक-
विधानवोजा ॥ महाराजाअवधारीं ॥ ३ ॥ वेदोक्तमंत्रतांत्रीकतंत्र ॥ हेमिश्रपूजाअतिपवित्र ॥ शीघ्रनिष्कामकरीनर ॥ तोपूजाप्रकारअ

निउत्तम ॥ ५ ॥ वैदिक अथवा तांत्रिक ॥ गुरुमार्गें सिद्धीदायक ॥ यालागीं गा अवश्यक ॥ सद्गुरु सिंदेरव शरण जावें ॥ ८०५ ॥ श्लोक ॥
लब्ध्वानुग्रह आचार्यात्तेन संदर्शितागमः ॥ महापुरुषमभ्यर्चेन्मूर्त्याऽभिमतयात्मजः ॥ ४८ ॥ ॥ टीका ॥ प्रवृत्ती निवृत्ति कृत-
कार्या ॥ अवश्य पाहिजे आचार्या ॥ आपमती भजतां राया ॥ अनेक अपायां माजि पडे ॥ ६ ॥ भोये पाय सिद्ध आहेती ॥ भोयाळे वा-
णरथ भ्रमती ॥ तेवी गुरुवीण जे जे करिती ॥ ते ते अहंमती भ्रमले ॥ ७ ॥ गुरु ब्रह्म दोनी येक ॥ ऐशिया भावना अवश्यक ॥ सेवा
करूनि भावपूर्वक ॥ संतोषउनि देरव अनुग्रह घ्यावा ॥ ८ ॥ तेथें निजाधिकार प्रमाणें ॥ जे मूर्ति आवडेल आपणियातें ॥ तेचि मंत्र-
विद्या तेथें ॥ श्रद्धा संभरितें अंगिकारावी ॥ ९ ॥ तेव्हा गुरु सुरवें मित्र वोजा ॥ पुरुषोत्तम महापूजा ॥ शिकोनियां निज काजा ॥ भजा
वे अधोक्षजा शीक्षितामती ॥ ७१० ॥ तेंचि भजती हातवटी ॥ आगमोक्त निजपुष्टी ॥ रायासांगे नगोमटी ॥ सावधान दृष्टी अवधा
रीं ॥ ११ ॥ ॥ श्लोक ॥ शुचिः संमुरवमासीनः प्राणसंयमनादिभिः ॥ पिंडं विशोध्य संन्यासकृतरक्षोऽर्चयेद्धरिं ॥ ४९ ॥ टीका
॥ विध्युक्त करितां संध्यास्नान ॥ तेथेंचि आहे ब्रह्मज्ञान ॥ आचमनी होय हरिरूप आपण ॥ हें नेणोनि अज्ञान अगमीं भरती ॥ १२
केशवादि नामी जाण ॥ अंगप्रत्यंगीं न्यासितां पूर्ण ॥ तेव्हां हरिरूप होय आपण ॥ हें नेणोनि अज्ञान आगमीं भरती ॥ १३ ॥ करू-
न आगमोक्त संध्यास्नान ॥ मूर्तीपासि येऊन जाण ॥ संमुरव घालावें आसन ॥ चैलाजीन कुशायुक्त ॥ १४ ॥ रेचक पूरक कुंभकें
जाण ॥ प्राणायामें प्राणसंयमन ॥ भूशुध्यादि कीं जाण ॥ शरीरशोधन करावें ॥ १५ ॥ भूतविलयें भूतशुद्धी ॥ प्राणप्रतिष्ठा पिं
डादि शुद्धी ॥ मूळमंत्रें न्यास प्रबुद्धीं ॥ गुरुदीक्षाविधी विध्युक्त कीजे ॥ १६ ॥ हृदय कवच शिरवा सीर ॥ नेत्र अस्त्रादि फट्कार ॥ ए-
वंविधान अनुकार ॥ आगमोक्त प्रकार करावे न्यास ॥ १७ ॥ यापरी मूळमंत्रदीक्षा ॥ करोनि दिग्बंधादि संरक्षा ॥ मग मूर्ति पूजन प
क्षा ॥ नृपाध्यक्षा अवधारीं ॥ १८ ॥ ॥ श्लोक ॥ अर्चादौ हृदये चापि यथालब्धोपचारकैः ॥ द्रव्यक्षित्यात्मलिंगानि निष्पाद्य प्रोक्ष्य

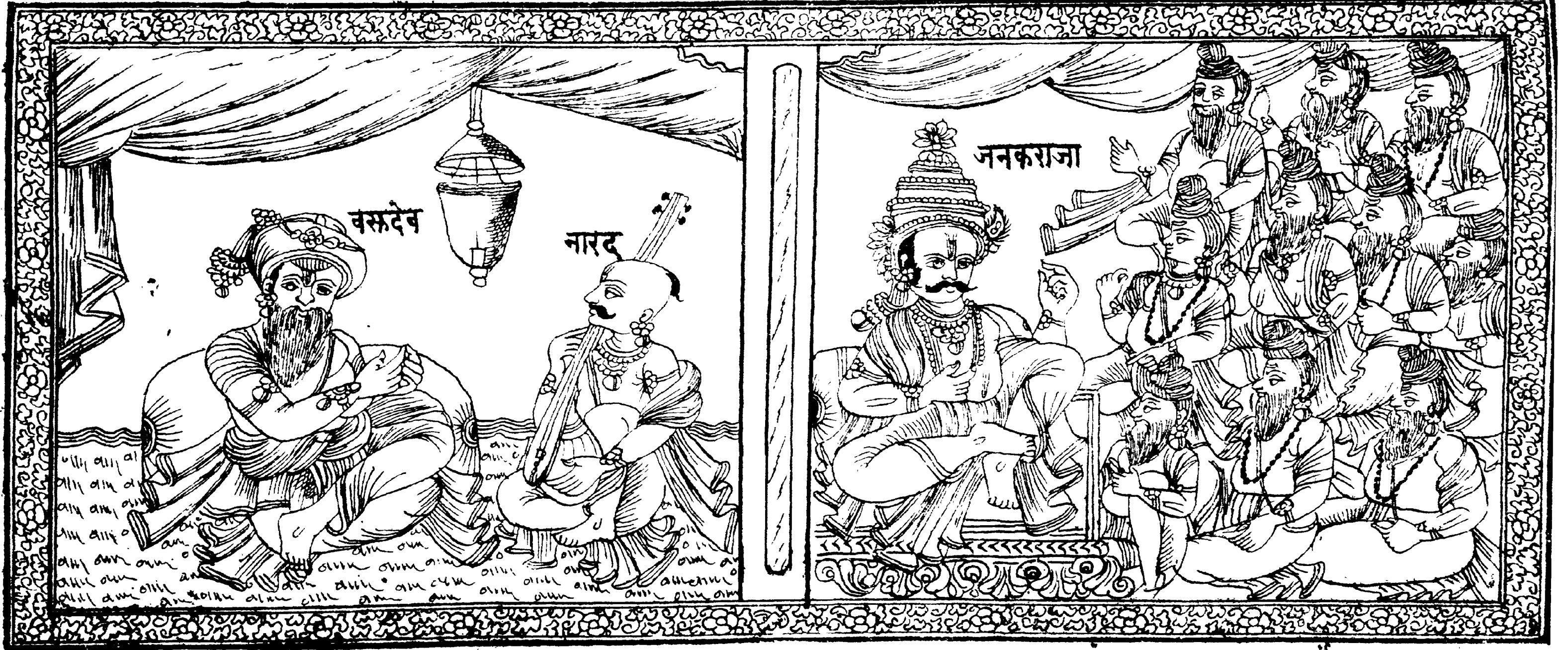
चासनं ॥ ५० ॥ ॥ टीका ॥ श्लोकप्रयोगछंदसंपूर्ण ॥ पूर्वान्वयोविपरीतजाण ॥ द्रव्यशुद्धीक्षितीमार्जन ॥ हें मागीलनिरूपपा-
पुढांआलें ॥ १९ ॥ द्रव्यशुद्धीमुखंशोधन ॥ भूमीशुद्धिसंमार्जन ॥ आत्मशुद्धिसावधान ॥ काढिल्याअनुलेपनमूर्तिशुद्धी ॥ २० ॥
पूजासंभारसिद्धकरूनी ॥ समस्तशंखतोयेंप्रोक्षनी ॥ निजासनीसावधानी ॥ एकाग्रजाणबैसवें ॥ २१ ॥ ज्यासिंध्यानींमूर्तीनिये
संपूर्ण ॥ तेणेंप्रतिमामूर्तिअधिष्ठान ॥ तेथेंचिकरावेंपूजन ॥ लब्धोपचारेंजाणआगमोक्त ॥ २२ ॥ ज्यासिध्यानायेमूर्तिअतिसं-
कटीं ॥ तेणेंबाह्योपचारआटाटी ॥ सांडूनियांध्यानदृष्टी ॥ करावीगोमटीमानसपूजा ॥ २३ ॥ ज्याचेंहृदयींचेंनविकरेध्यान ॥ बा
ह्यमूर्तिसावधान ॥ तेणेंउभयतांपूजन ॥ करावेंसंपूर्णआगमोक्त ॥ २४ ॥ ॥ श्लोक ॥ पाद्यादीनुपकल्प्याथसन्निधाप्यसमाहि
तः ॥ हृदादिभिःकृतन्यासोमूलमंत्रेणचार्चयेत् ॥ ५१ ॥ ॥ टीका ॥ सकळपूजासंभार ॥ निकटठेऊनिउपचार ॥ मगमूर्ती-
सिन्यासप्रकार ॥ उक्तशास्त्रेंकरावा ॥ ८२५ ॥ जैसेंन्यासआपणास ॥ तैसेचिकरावेमूर्तीस ॥ हाआगमोक्तगुरुसोरस ॥ मूळ
मंत्रेंन्यासमूर्तीसी ॥ २६ ॥ आगमोक्तकरितांन्यास ॥ अंगप्रत्यंगींविन्यास ॥ तेणेंकरितांहोयहृषीकेश ॥ हाअर्थसोरसदृढकरा-
वा ॥ २७ ॥ दृढकरोनिअनुसंधान ॥ मूळमंत्रेंमूर्तिपूजन ॥ हृदयींआणिप्रतिमेसिजाण ॥ पूजाविधानदोहिंठायीं ॥ २८ ॥ ॥
श्लोक ॥ सांगोपांगांसपार्षदांतांतांमूर्तिस्वमंत्रतः ॥ पाद्यार्घ्यचमनीयाद्यैःस्नानवासोविभूषणैः ॥ ५२ ॥ ॥ टीका ॥ करचर-
णादिअव्यंग ॥ मूर्तिचिंतावीसुंदरसांग ॥ शाममनोहरश्रीरंग ॥ उल्हासचांगनिजध्यानीं ॥ २९ ॥ मूर्तिचतुर्भुजवेल्हाळ ॥ शंख
चक्रगदाकमळ ॥ सुनंदादिपार्षदमेळ ॥ चिंतावेसकळसायुधादिक ॥ ३० ॥ यथोक्तमधुपर्कविधान ॥ अर्घ्यपाद्यादिआचम
न ॥ पुरुषसूक्तमंत्रेंजाण ॥ करावेंस्नाननिर्मळजळें ॥ ३१ ॥ मुगुटकुंडलेंमेखळा ॥ कासेमिरवेसोनसळा ॥ आपदरूळेवनमा
ळा ॥ कौस्तुभतेजाळाकंठींझळके ॥ ३२ ॥ पादपद्मांकितसकुमार ॥ ऊर्ध्वरेखाध्वजवज्र ॥ वांकीअंदुवांचागजर ॥ चर-

णीतोडरगर्जत॥ ८३३॥ ॥श्लोक॥गंधमाल्याक्षतस्रग्भिर्धूपदीपोपहारकैः॥ सांगंसंपूज्यविधिवत्स्तवैःस्तुत्वानमेद्धरिं॥ ५३॥
॥ टीका॥ निढळींशब्दश्यामकळा॥ तिळकुरेखिलापींवळा॥ त्यावरीअक्षतासोज्वळा॥ आरक्ततेजाळाकुंकुमोक्त॥ ३४॥ सुमनें
गुंफिलींवीरगुंठी॥ त्यावरीमधुकराचीघरटी॥ तुळसीकमळमाळाकंठीं॥ चंदनाचीउटीश्यामांगींशोभे॥ ३५॥ धूपदीपउपहार
तांबूलअर्पावेंसकर्पूर॥ निरंजनेजयजयकार॥ मंत्रस्वरेंअर्पावा॥ ३६॥ स्तुतीकरावीवेदोक्तमंत्रें॥ कांपुराणोक्तनानास्तोत्रें॥
अथवाप्राकृतनामोच्चारें॥ नानाप्रकारेंगद्यपद्यें॥ ३७॥ स्तवनेंसंतोषअधोक्षजा॥ ऐसेंमानावेंमहाराजा॥ मगसाष्टांगेंअतिवोजा
॥ गरुडध्वजानमस्कारावें॥ ३८॥ ॥श्लोक॥ ॥आत्मानंतन्मनंध्यायन्मूर्तिसंपूजयेद्धरेः॥ शेषामाधायशिरसिस्वधाम्न्यु-
द्वास्यसत्कृतं॥ ५४॥ ॥टीका॥ द्वैतभावेंभजनविधी॥ तेजाणावीस्थूलबुद्धी॥ भजनाचीभजनसिद्धी॥ जाणनिःशब्दीतन्म
यहोणे॥ ३९॥ मूर्तिध्यानेतन्मयस्थिती॥ ऐक्यलेशहेनिश्चळवृत्ती॥ याचिनावेंमुख्यभक्ती॥ उठलियापुढतीनमावेंहरी॥ ४०
ऐशीपूजाकरूनिहरी॥ शेषप्रसादधरोनिशिरीं॥ मगदेवोआपणयाभीतरीं॥ हृदयमंदिरींनिजविजे॥ ४१॥ एवंपूजेचेंउद्वासन
॥ ध्यानमूर्तीहृदयींशयन॥ प्रतिमापर्यंकींनिजउन॥ विधीविधानसमाप्ती॥ ४२॥ जाहालियापूजाविसर्जन॥ विसर्जुनयेअ
नुसंधान॥ अखंडहरीचेंस्मरण॥ सर्वस्वेंआपणसर्वदांकीजे॥ ४३॥ यानावगाआगमविधी॥ रायाजाणनिःशब्दी॥ सदांपाळितो
सद्बुद्धी॥ परमात्मसिद्धीप्रापक॥ ४४॥ आगमोक्तविधिलक्षण॥ प्रतिमाचिमुख्यनव्हेजाण॥ ज्यासिजेथश्रद्धापूर्ण॥ तेथहेंविधान-
सत्वेंकीजे॥ ४५॥ ॥श्लोक॥ एवमभ्यर्कतोयादावतिथौहृदयेचयः॥ यजतीश्वरमात्मानमचिरान्मुच्यतेहिसः॥ ५५॥ ॥
॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेतृतीयोध्यायः॥ ३॥ ॥टीका॥ हेपूजानव्हेएकदेशी॥ बहूतस्थानेंयेपूजेसी॥ त्यां
तशीप्रतरजेंप्राप्तीसीं॥ तेंमीतुजपासींसांगेनराया॥ ४६॥ येणेचिविधानेयथाकाळीं॥ सांगपूजाकीजेजळीं॥ अथवासूर्यमं

डळीं ॥ पूजासोज्वळीहरिध्यानेंकीजे ॥ ८४७ ॥ अग्निचाठायींदेयतृप्ती ॥ पूजाकीजेकमळापती ॥ अवघ्यापरीशीघ्रप्राप्ती ॥
पूजावाअतिथींभगवद्भावें ॥ ४८ ॥ आलियावैश्वदेवाचेअंतीं ॥ तोभलताहोभलतेयाती ॥ त्यासिजेभगवद्भावेंपूजिती
॥ त्याचेघरापूर्णप्राप्तीवोसरे ॥ ४९ ॥ पूर्वीअनोळखुनिश्चिती ॥ आलियावैश्वदेवाचेअंतीं ॥ त्यातेंब्रह्मभावेंजेपूजिती ॥ त्यासि
भुक्तिमुक्तिआंदणी ॥ ८५० ॥ त्यावैश्वदेवाचेअंतींजाण ॥ निजभाग्येंआलियाशुद्धब्राह्मण ॥ तयाश्रद्धेनेंपूजितांआपण ॥
तेघरींनारायणस्वानंदेंवसे ॥ ५१ ॥ रायावैश्वदेवाचेअंतीं ॥ अतिथीसवेंभुक्तिमुक्ती ॥ विमुखजाहाल्यात्यालाभानाडती
॥ पूज्यकांसुखप्राप्तीपरमानंदें ॥ ५२ ॥ अतिथीच्याठायींमूर्तीध्यान ॥ सर्वथाकरणेंनलगेजाण ॥ तोस्वरूपेंस्वयेंनारायण ॥
पूजितांसंपूर्णसर्वार्थसिद्धी ॥ ५३ ॥ एवंअतिथीजेंअर्पे ॥ तेंभगवंतमुखींसमर्पे ॥ यालागींअतिसाक्षेपें ॥ अतिथीब्रह्मरूपें
पूजिजेसदा ॥ ५४ ॥ जेंजेंबोलिलेंपूजास्थान ॥ तेथेंनिजश्रद्धाचिपूर्ण ॥ श्रद्धेवेगळरायाजाण ॥ प्राप्तीसंपूर्णकदानलभे ॥ ५५
॥ निजश्रद्धेनेंहृदयस्थान ॥ तेंहृदयींविध्युक्तपूजन ॥ करितांश्रद्धेनेआपण ॥ प्राप्तीसंपूर्णउद्बोधेस्वयें ॥ ५६ ॥ येन्हवींतरीआपु-
ल्यादेहीं ॥ चाळकईश्वरुआहेहृदयीं ॥ श्रद्धेनेभजतांत्याच्याठायीं ॥ निजप्राप्तीपाहींसहजेंलाभे ॥ ५७ ॥ तेथेंजेजेंआपणसेवि
जे ॥ तेंतेंभगवन्मुखींपाविजे ॥ येणेंनिजभजनेपाविजे ॥ जाणसहजेंपरमात्मा ॥ ५८ ॥ सांडोनिदेहींचीअहंता ॥ सकळभोगई
श्वरुभोक्ता ॥ ऐशीदृढभावनाभावितां ॥ पाविजेपरमार्थाअपरोक्षसिद्धी ॥ ५९ ॥ देहजडमूढअचेतन ॥ सकळभोगभोक्ता
ईश्वरुपूर्ण ॥ तेथवाढऊनदेहाभिमान ॥ भोगितीअज्ञानअनेकदुःखें ॥ ६० ॥ तेंसांडूनिदेहअहंता ॥ हृदयस्थाशरणजा-
तां ॥ पाविजेपूर्णपरमार्था ॥ जाणतत्वतांनृपवर्या ॥ ६१ ॥ निःशेषसांडिजेमीपण ॥ याचिनांवहृदयस्थाशरण ॥ तूंसहजेंप-
रब्रह्मपरिपूर्ण ॥ मिथ्यादेहाभिमानधरूनको ॥ ६२ ॥ रायायेणेंचिकर्मेंजाण ॥ तुटेकर्माचेंकर्मबंधन ॥ पाविजेपूर्णसमाधा-

न॥ तेहें मुख्यलक्षण नृपनाथा॥ ८६३ ॥ आगमोक्त निजभजन॥ कर्मयोगाचें मुख्यलक्षण॥ ऐकतां राजा समाधान॥ परमानं
दें पूर्ण निवाला॥ ६४॥ जव जव रायाचें पुरलें कोड॥ तंव तंव कथा लागे गोड॥ अतिशयें श्रवणाचा चाड॥ विशेषें वाढ थोरावली
॥ ६५॥ राजा सुखावलेनि परमानंदें॥ सुखवलेनि निजबोधें॥ लाचावलेनि स्वानंदें॥ पुढां प्रश्नविनोदें पुसेल॥ ६६॥ उगें-
राहातां आपण॥ उठून जाती मुनिगण॥ यालागीं प्रश्नावरी प्रश्न॥ विचित्रविंदाण पुसत॥ ६७॥ स्वानंदें वेधली चित्तवृत्ती॥
इंद्रियें वेधलीं सुखस्थिती॥ राजा निवाला निश्चिती॥ तरी प्रश्नोक्ती पुसत॥ ६८॥ पुसेल हरीचे अवतार॥ ते कथा सुंदर म-
नोहर॥ निरूपण अति अरुवार॥ निजनिर्धार निववील॥ ६९॥ त्या प्रश्नाचें प्रत्योत्तर॥ कथाकौतुक सनागर॥ एका जनार्दना
चे किंकर॥ उपानह धर संताचें॥ ७०॥ संतसज्जनकृपास्थिती॥ श्रीजनार्दन वरदमूर्ती॥ पुढील कथेची व्युत्पत्ती॥ सांगे
न यथार्थी अर्थुनी॥ ७१॥ श्रीभागवताचे राशीवरी॥ एका जनार्दन केला मापारी॥ तो निजबोधाचे कुडवावारीं॥ भरील वा
खारीं श्रवणाच्या॥ ८७२॥ इति श्रीभागवते महापुराणे एकादशस्कंधे निमिजायंतसंवादे मायाकर्मब्रह्मनिरूपणं नाम तृ
तीयोऽध्यायः॥ ३॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ ॥ छ ॥ ॥ श्रीसांबसदाशिवार्पणमस्तु॥ ॥ छ॥ ॥
तृतीयोध्यायसंख्या मूळश्लोक॥ ५७॥ ओव्या ८७२॥ एवं संख्या॥ ९२९॥ ॥ छ ॥ ॥ समासोयम्॥ छ
॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

अध्याय ४

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ओंनमोश्रीगुरुशिवशिव॥ नमनेंजीवत्वजीवा ॥नुरविसीतेथेदेहभावा ॥ कैसेनिरिघावाहोईल ॥
॥१॥जीवेंघेऊनिजीवा ॥ देहत्वमोडुनिदेहभावा॥ याहीवशीकरविसीसेवा॥ हेंलाघवदेवानवलतुझें ॥२॥ जीवघेऊनिशंखासुः-
रा॥ त्याचावागविशीकलेवरा॥ तोतूंरिघोनिमजभीतरा॥ माझिया शरीरावागविशी॥ ३॥ शंखमधुरध्वनीगाजे॥ तोवाजधीत्याचेनि-
वाजे॥ तेविंम्याजेजेंबोलिजे ॥तेंबोलणेंसाजेतुझेनी॥ ४॥ आतांमाझें शरीरजेंचळे॥ तेंतुझेनिआंगिकेसेळे ॥ कर्मेनिपजती
सकळें॥सत्ताबळेंतुझेनी॥ ५॥ माझेदेहिचेंजेंमीपण ॥ तेंतूंचिझालासि आपण ॥ तुझेनिप्राणेंप्राण॥ माझाहीजाणचळे देवा
॥६॥ दृष्टीजेजेंकांहीदेखे ॥ तेंतेंतुझेनिज्ञानउन्मेखें ॥ श्रवणीजेजें कांहींऐकें ॥तेंतेंनेटकेंअवधानतुझें ॥ ७॥ रसनाजेंजें कां-
हींचाखे॥ तेंतेंतुझेनिस्वादुसुखें ॥ बुद्धीजाणपणेंतोखें॥ तेंहिअतिनिकेंवेदकत्वतुझेनी॥ ८॥ मनमनपणेंअतिचपळ॥ तेंहि
तुझेंचीआंगीकबळ॥ विषयकाविवेकुप्रबळ ॥ अतिसाज्वळतुझेनी॥ ९ ॥ वाचाजेजेंकांहींवदे॥ तेंवाचिकत्वतुझेनिशब्दें॥
बोधजेणेंउद्बुधें॥ तोतुझेनिप्रबोधेंप्रबोधू॥ १०॥ जागृतीजागेतुझे लिहरिखें॥ स्वप्नस्वप्नातुझेनिदेखे॥ सुषुप्तीसुखावेजेणेंसुखें
॥पूर्णसंतोखेंतुझेनी॥ ११॥ मीजेजेविषयभोगीं॥ तेंभोक्तेपणतुझें आगीं॥ तुझेनिनिजसंयोगीं ॥मीपणजगीं वर्तविशीमज
॥१२॥ माझेंकरूनिखांबसूत्र॥ तूंझालासीसूत्रधार॥ हालऊनियांनिजसूत्र ॥ कर्में विचित्रकरविशी॥ १३ ॥ ऐशियाश्रीजनार्दना॥
जगचेतविल्याचिद्घना॥कृपाळुवाजगजीवना ॥नमनश्रीचरणातुझेनी ॥ १४॥ यापरीमजमाजीतूंचाळितां ॥चाळकत्वेंकरविसीग्रं-
था॥ तेथेंमीएककवित्वकर्ता ॥हेजाणावीतत्वतांस्थूळबुद्धी॥१५॥ एकाएकुजनार्दनीं ॥कींजनार्दनुएकपणीं ॥ययारथकनामा-
चीलेणीं॥लेऊनिएकपणींमिरवसीतूं॥ १६॥ जेवीकनकाचेंभूषण॥ कींभूषणींकनकसंपूर्ण ॥ तेंवीएकाआणिजनार्दन॥ एक-
त्वेंजाणजनार्दनचीं॥ १७ ॥ऐशीऐकोनविनवणीं॥सद्गुरूतुष्टलासंतोषोनीं॥ तेथेंभिन्नभिन्नसोसणी॥ नलगेनिरूपणींकर- १
णींतुज॥१८॥ जव्हांकापूरआंगींझगटे ॥ तेव्हांचिकापुरत्वफिटे ॥सच्छिष्यासिंसद्गुरूभेटे ॥ तेव्हांचिफिटेभिन्नभेदु॥ १९॥जेणें

फिटेभिन्नभेद ॥ तोश्रीभागवतींनिजबोध ॥ वसुदेवाप्रतीनारद ॥ सांगतसंवादइतिहासाचा ॥ ज्याइतिहासाचाअर्थ ॥ प्रगटे परिसतांपरमार्थ ॥ त्यानंदेंबोधहृदयांत ॥ श्रवणेंसदोदितश्रोतेहोती ॥ २१ ॥ तयश्रोतेसंतसमुदावो ॥ ह्मणतीकेसानवलावो ॥ सद्गुरुस्तवनीब्रह्मभावो ॥ साधिलाआवोअभेदलें ॥ २२ ॥ हेसद्गुरुचीविनवणीं ॥ कींब्रह्मस्फुरणाचीरवाणी ॥ परिसतांस प्रेमबोलणीं ॥ रिझलीआइणीसज्जनाची ॥ २३ ॥ यादेशभाषावाणी ॥ उघडिलीपरमार्थाचीरवाणी ॥ बोलनव्हतीहेस्पर्शमणी लागतांश्रवणीपालटेजिऊ ॥ २४ ॥ यापरीश्रीभागवतीं ॥ अनुपम्यअगाधस्थिती ॥ तेकथेचीसंगती ॥ लावीस्फुनिश्चिअर्थावबोधें ॥ २५ ॥ ऐकोनिसंतांचेंवचन ॥ शिरीवंदोनित्याचेचरण ॥ पुढीलकथानिरूपण ॥ श्रोतांसावधानपरिसावें ॥ २६ ॥ येथेतृतीयअध्यायाचेअंतीं ॥ निरोपितांतांत्रिकभक्ती ॥ भजावेंआवडलतेमूर्ती ॥ रायासितदर्थीप्रश्नस्फुरला ॥ २७ ॥ देवोऐकचित्रिजगतीं ॥ त्याच्याकितीअवतारमूर्ती ॥ जन्मकर्मअव्यवव्यक्ती ॥ हेंचिमुनीप्रतिपुसत्त ॥ २८ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ यानियानिहकर्माणियेर्यैःस्वच्छंदकर्मभिः ॥ चक्रेकरोतिकर्तावाहरिस्तानिब्रुवंतुनः ॥ १ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ मुनीश्वराचेंअगाधज्ञान ॥ त्याहीवरीरसाळनिरूपण ॥ तेणेंरायाचेंवेधलेंमन ॥ प्रभावरीप्रश्नयालागिंपुसे ॥ २९ ॥ तोह्मणेदेवाधिदेवहरी ॥ स्वलीलाकेसाजन्मधरी ॥ स्वेच्छाजींजींकर्मेंकरी ॥ तेंअगाधथोरीमजसांगा ॥ ३० ॥ ह्मणतीदेवासींनाहींजन्म ॥ तेथेंकेंचेंपुससीकर्म ॥ देवअरूपअनाम ॥ त्यासींजन्मकर्मअसेना ॥ ३१ ॥ तोअजन्मापरीजन्मधरी ॥ अकर्मापरीकर्मकरी ॥ विदेहीतोदेहधारी ॥ होऊनिसंसारींस्वधर्मुपाळी ॥ ३२ ॥ त्याचाअवतारांचीस्थिती ॥ कवणजन्मकवणव्यक्ती ॥ कितीअवतारकितीमूर्ती ॥ कृपेनेंमजप्रतीसांगास्वामी ॥ ३३ ॥ जेकां अतीतअनागत ॥ वर्तमानजेंप्रस्तुत ॥ तेअवतारसमस्त ॥ इत्थंभूतसांगावे ॥ ३४ ॥ हरीचरित्रअवतारगुण ॥ प्रतिपादकरायाचाप्रश्न ॥ तोसांगावयाजयंतीनंदन ॥ स्वानंदेंपूर्णद्रुमिलसांगे ॥ ३५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ द्रुमिलउवाच ॥ ॥ योवाअनंतस्यगुणाननंतानअनुक्रमिष्यन्सतुबालबुद्धिः ॥ रजांसिभूमेर्गणयेत्कथंचित्कालेननैवाखिलशक्तिधाम्नः ॥ २ ॥ ॥ टीका ॥

ज्याचीलीलाशक्तिअपरमित ॥ ऐशाअनंतशक्तीज्याचानरवंत॥ यालागींतोअनंतह्मणत॥ त्याचेगुणसमस्तगणवती कोणा॥
॥३६॥ त्याअनंताचीगुणसंमृद्धी॥गणुह्मणेतोंबालबुद्धी ॥जेविकां आकाशाचीवृद्धी॥ मुंगिये त्रिशुद्धी न करवेमाप॥ ३७॥
सागरींचेंजळसंपूर्ण॥केविंगणूंशकेलवण॥ तेविंअनंताचेअनंतगुण॥ आकळी कोण निजसत्ता॥ ३८ ॥पर्जन्याचियाधारा
॥गणितांयेतीलनृपवरा ॥पृथ्वीचियादुर्वांकुरा॥सकरवेंमहावीरागणितांयेती॥ ३९॥ वारा अफाटधांवे॥ तोही गणितांतेंपावे॥
निमिषेनिमिष्याचेयावे॥ त्यासिहीसंभवेंगणितराया ॥४०॥ पृथ्वीच्चिया परिमाणा॥ काळे काळ होय गणना॥ परीभगवंताच्चिया
गुणा॥ वेदांसहीजाणांगणित नव्हे ॥४१॥ भगवंताचेंनामगुण॥ घेतांवेदझालेमूक॥ त्याचेगुणगणितांसकवणिक॥ शेषाचें मुख-
खंडखंडझाले॥ ४२ ॥त्याअनंताचेअनंतगुण ॥ तेथेंगणूंशके कवण ॥कांहींएकसंक्षेपेंजाण॥ सांगेनलक्षणअवतारांचें ॥४३॥
॥ ॥श्लोक॥ ॥भूतैर्यदापंचभिरात्मसृष्टैः पुरंविराजंविरचय्यतस्मिन्॥ स्वांशेनविष्टः पुरुषाभिधानमवापनारायणआदिदेवः॥३॥ ॥टीका॥ ॥अवतारामाजीप्रथमता॥ पुरुषावताराचीकथा॥ द्रुमिलझालासांगता॥ ऐकतत्वतांमहाराजा॥
॥४४॥ नारायणेआत्मशक्ती ॥पंचमहाभूतेंभूताकृती ॥सृजूनियांयथानिगुती॥ ब्रह्मांडाची स्थिती निर्माणकेली॥ ४५॥ विरा-
जपुरुषब्रह्मांडानाम॥ तेथेंलीलावेशेंदेवोत्तम॥ यालागींपुरुषहेंनाम॥ पुरुषोत्तमस्वांशेंपावे॥ ४६॥त्याचेनिअंशयोगेंप्रकृती॥झा-
लीप्रजातेंप्रसवती॥ यालागींपुरुषनामस्थिती॥जाणनिश्चितीपावला॥ ४७॥तोअकर्तात्मयोगयुक्ती॥जगचेतवीचिच्छक्ती ॥
ज्याचेनिजगाजगत्स्फूर्ती॥ त्याचीगुणकीर्तीदोंश्लोकींसांगों॥४८॥ ॥श्लोक॥ ॥यत्कायएषभुवनत्रयसन्निवेशोयस्येंद्रियैस्तनुभृतामुभयेंद्रियाणि ॥ज्ञानंस्वतःश्वसनतोबलमोजईहासत्वादिभिःस्थितिलयोद्भवआदिकर्ता॥ ४॥ ॥टीका॥
त्रैलोक्यवसेजेंकांहीं ॥तेंचिशरीरत्याचेंपाहीं॥ज्याचेनियोगेंदेहीं ॥ठायींचाठायींवर्तती॥ ४९॥ ब्रह्मादिकजेतनुधारी॥ त्यांच्या
ज्ञानकर्मेंद्रियांचीथोरी॥ज्याचेनिइंद्रियविकारी ॥निजव्यापारींवर्तती ॥५०॥ जोजगाचेनयनाचानयन॥जोजगाच्याघ्राणाचें

घ्राण ॥ जो जगाच्या श्रवणांचें श्रवण ॥ रसनेची जाण रसना जो कां ॥ ५१ ॥ जो जगाच्या हातींचे हात ॥ ज्याचे पाय जगाच्या पायांत ॥ जो वाचेची वाचा निश्चित ॥ एवं उभय इंद्रियां आंत इंद्रियें ज्याचीं ॥ ५२ ॥ जिवाचा ठायीं जें कांहीं ज्ञान ॥ तें हि याचें निज ज्ञानें जाण ॥ त्यासि ज्ञा-नदाता नाहीं आन ॥ स्वयें ज्ञान घन स्वभावताची ॥ ५३ ॥ ज्याचेनि प्राणें जाण ॥ जगाचा चळे प्राण ॥ बळ तेज क्रियाचरण ॥ जगासी संपूर्ण याचेनी ॥ ५४ ॥ रज तम सत्वादि गुणयुक्त ॥ उत्पत्ती स्थिती प्रळयांत ॥ मूळ आदिकर्त्ता भगवंत ॥ जाण तो निश्चित पूर्णावतार ॥ ॥ ५५ ॥ सत्वादि त्रिगुणावस्था ॥ उत्पत्ती स्थिती लयकर्ता ॥ ते हे गुणावतार कथा ॥ ऐकें नृप नाथा सांगेन ॥ ५६ ॥ ॥ श्लोक ॥ आद्यावभूच्छतधृती रजसास्य सर्गे विष्णुः स्थितौ क्रतुपतिर्द्विजधर्मसेतुः ॥ रुद्रोऽप्ययाय तमसा पुरुषः स आद्य इत्युद्भवस्थितिलयाः सततं जगोस्य ॥ ५ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ तोचि आदिकल्पीं उत्पत्ती ॥ रजोगुणें राजसा शक्ती ॥ स्वयें झाला शतधृती ॥ ब्रह्मा ह्मणती जयातें ॥ ५७ ॥ एवं ब्रह्मरूपें उत्पत्ती ॥ सृजिता झाला निजशक्ती ॥ तेथें प्रतिपाळावया धर्मस्थिती ॥ सत्वगुणें निश्चितीं श्रीविष्णु जाहला ॥ ५८ ॥ तो द्विजधर्मप्रतिपालनु ॥ यज्ञभोक्ता श्रीविष्णु ॥ देखतां धर्माचा अवगुणु ॥ अवतरे नारायण नानावतारीं ॥ ५९ ॥ तोचियें सृष्टीचे प्रांतीं ॥ तमोगुणें तामसा शक्ती ॥ स्वयें जाहला रुद्रमूर्ती ॥ सकळ कल्पांतीं निर्दाळितु ॥ ६० ॥ जो शेताची पेरणी करी ॥ तोचि देखरेख करी ॥ तोचि पाळली यावरी ॥ संवगणी करी सर्वांची ॥ ६१ ॥ तेवीं उत्पत्तिकाळीं तोचि ब्रह्मा ॥ स्थितीकाळीं तोचि विष्णुनामा ॥ प्रळयकाळीं हि रुद्रप्रेमा ॥ ये पुरुषोत्तमातें चि नामें ॥ ६२ ॥ यालागीं तो आदिकर्त्ता ॥ श्रुतीशास्त्रीं दृढवार्ता ॥ दक्ष कश्यपादिकां कर्तव्यता ॥ त्यांसीं सामर्थ्यता याचेनी ॥ ६३ ॥ यापरी विचारितां ॥ हाचि येक सकळ कर्त्ता ॥ यावांचून कर्तव्यता ॥ अणुमात्र नव्हे आन्यातें ॥ ६४ ॥ जो सृष्टीपूर्वीं स्वयंभ असे ॥ जेणें उत्पत्ती स्थिती प्रळय भासे ॥ तोचि आदिकर्त्ता अनायासें ॥ तोचि निजांशें पुरुषावतारु ॥ ६५ ॥ ऐके राया अतिविचित्र ॥ जें परिसतां पुण्य पवित्र ॥ तो नारायणाचा अवतार ॥ ज्याचें चरित्र अलोलिक ॥ ६६ ॥ श्लोक ॥ धर्मस्य दक्षदुहितर्यजनिष्ट मूर्त्यां नारायणो नर ऋषिप्रवरः प्रशांतः ॥ नैष्कर्म्यलक्षणमुवाच चचार कर्म योऽद्यापि चास्त ऋषिवर्य

भा॰ ३

निषेवितांघ्रिः ॥ ६॥ ॥ टीका ॥ ॥ जो अजात्मा नित्य त्रिभुवनी ॥ जो न जन्मोनि जन्मला योनी ॥ तेणें धर्माची धर्मपत्नी ॥ के लीजननी दक्षकन्या मूर्ती ॥ ६७ ॥ ते मूर्तीमातेचा उदरीं ॥ नरनारायण अवतारीं ॥ एकची दोरूपें करी ॥ धर्माचा घरीं अवतरले ॥ ६८ ॥ तेणें नारदादिकांसी जाण ॥ निरोपिलें नैष्कर्म्य लक्षण ॥ स्वयें आचरले आपण ॥ तें कथन ऐके राया ॥ ६९ ॥ नारायण ह्मणपासी कोण देशीं ॥ तो बद्रिकाश्रमी आश्रमवासी ॥ नारदसनकादिक ऋषी ॥ अद्यापी त्यापासीं सेवे असती ॥ ७० ॥ त्यासिं स्वरूपाचें लक्ष ॥ सहजीं असे प्रत्यक्ष ॥ ते स्वरूपनिष्ठेचा पक्ष ॥ अलक्षाचें लक्ष प्रबोधी स्वयें ॥ ७१ ॥ तया स्वरूपाचा निजबोध ॥ स्वयें पावावया विषद ॥ अद्यापवरी ऋषिवृंद ॥ नित्य संवाद करिताति त्यासीं ॥ ७२ ॥ जें स्वरूप लक्षे ना जनीं ॥ ते विषद करूनि देवचनीं ॥ तें चि अनुग्रहें करुनीं ॥ अनुभवा आणी तत्काळ ॥ ७३ ॥ ज्ञातें बहु साल ऋषेश्वर ॥ त्यामाजी नारायण अवतार ॥ तेथें वर्तलें जें चरित्र ॥ अतिविचित्र ऐके राया ॥ ७४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ इंद्रो विशंक्य मम धाम जिघृक्षतीति कामं न्ययुंक्त सगणं स बदर्युपाख्यं ॥ गत्वाऽप्सरोगणवसंतसुमंदवातैः स्त्रीप्रेक्षणेषुभिरविध्यदतन्महिज्ञः ॥ ७ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ ऐसा नारायणाचा प्रताप ॥ देखोनि निष्ठा दृढ तप ॥ तेणें इंद्रासीं आला कंप ॥ ह्मणे स्वर्ग निःपाप घेईल माझा ॥ ७५ ॥ त्याचें तप देखोनि परम ॥ ह्मणे गेलें गेलें स्वर्गधाम ॥ इंद्रें कोपें प्रेरिला काम ॥ अप्सरासंभ्रमसमवेत ॥ ७६ ॥ कामसमवेत अप्सरा ॥ सवें वसंत ही दुसरा ॥ क्रोध अवघियां पुढारा ॥ तो ता पसांतें पुरा नागवी सदा ॥ ७७ ॥ तीर्थी तीर्थींचा अनुष्ठाना ॥ क्षमा नुपजे अंतःकरणा ॥ कोपयेतां च जाणा ॥ करी उगाणा तपाचा ॥ ॥ ७८ ॥ क्रोध तापसांचा उघड वैरी ॥ तापसां नागवी नानापरी ॥ तो ही नारायणावरी ॥ अवघ्या अग्रीं चालिला ॥ ७९ ॥ ऐशीं मिळोनि निरुदायितें ॥ आलीं बद्रिकाश्रमा समस्तें ॥ नारायण तप करी येथें ॥ उठावलीं तेथें अनुक्रमेसीं ॥ ८० ॥ वसंतें शृंगारिलें वन ॥ कोकिळा कलारवें गायन ॥ सुगंध शीतळ झुळझुळके पवन ॥ पराग संपूर्ण वर्षती सुमनें ॥ ८१ ॥ तेथें भ्रमरांचे झणत्कार ॥ कामिनी गायन कामाकार ॥ हावभाव कटाक्ष विकार ॥ कामसंचारें तरुणी ॥ ८२ ॥ न व्हे चि कामिनी कामबाधा ॥ पराक्रम न चले चि क्रोधा ॥ तो ही सांडोनि

यांबोल्हा ॥ परतलानुसताम्लानवदनें ॥ ८३॥ मगमदनेंमांडु नियांठाण ॥ विंधीकामिनीकटाक्षबाण॥ तेणेंघायेंनारायण ॥
अनुप्रमाणनढळेची॥ ८४॥ शस्त्रेंतोडितांआकाशासी ॥ आकाशस्वयेंसावकाशी॥ तेवीकामें छळितांनारायणाशीं॥ तो
निजसंतोषीनिर्द्वंद्व॥ ८५॥ आंगींनिजतेजसत्ता॥ अग्नितेजप्राशूंजातां॥ तोंडजळेचविचारितां॥ तेवींकामिनीऽकामत्ता
नारायणदृष्टी॥ ८६॥ नेणतांनारायणमहिमें॥ धांवोनिघालाघातलाकामें॥ तेव्हांअवघींचपराक्रमें॥ स्वनिंद्यकर्मेंलाजलीं॥
॥८७॥तेथेंअवघीं झालींपराङ्मुखें॥ पाठमोरींनिघालींअधोमुखें॥ तेव्हांत्याचीगतीनिःशेषें॥ नारायणदेखेरखुंटली॥८८॥ इं-
द्रियनियंतानारायण॥ नेणोनिछळुं गेलीआपण॥ यापुढतीपुनरागमन॥ सर्वथांजाणकरवेना॥ ८९॥ मागेंननिघवेनिश्चित॥ ऐसेंजा-
णोनिसमस्त ॥थोरगजबजिलीतेथ॥ भयचकितेंव्याकुळ॥ ९०॥ जाणोनिनारायणप्रताप॥आतांकोपूनदेईलशाप॥ येणेंधाकें -
म्लानरूप॥ अतिसकंपभयभीते॥ ९१॥ ऐशीदेखोनित्याचीस्थिती॥ रुपेनेंतुष्टलाकृपामूर्त्ती॥ अनुमात्रकोपनयेचित्तीं॥ अभिन
वशांतीनारायणाची॥९२॥ ॥श्लोक ॥ ॥विज्ञायशक्रकृतमक्रममादिदेवःप्राहप्रहस्यगतविस्मयएजमानान्॥ मा-
भैष्टभोमदनमारुतदेववध्वोगृण्हीतनोबलिमशून्यमिमंकुरुध्वं॥८॥ ॥टीका॥ ॥इंद्रेंकेलाअपराध॥ तरीनारायणा
सींनयेचीक्रोध॥ बापनिजशांतीअगाध॥ नमानीविरुद्धकामादिकांचें॥ ९३॥ नयेचीकामादिकांवरीकोप॥ इंद्रासहीनेदीचशाप
॥नारायणाचाठायींअल्प॥ कदाविपल्पनुपजेची॥९४॥ अपकार्यावरीजोकोपला॥ तोतात्काळकोपेंनागविला॥ अपकार्याजेणें
उपकारकेला॥ तोचिदादलापरमार्थी॥ ९५॥ अपकार्याउपकारकरिती॥ त्याचीनावगापरमशांती॥ तेशांतीचीनिजस्थिती॥ दा
वीलोकांप्रतीआचरोनीं॥ ९६॥ परमार्थाचीमुख्यस्थिती॥ पाहिजेगापरमशांती॥ तेशांतीचीउत्कटगती॥ दावीलोकांप्रतीआ
चरोनीं॥९७॥ भयभीतकामादिक॥ अप्सरागणसाशंक॥ त्यातेंअभयदानेंसुख॥ देऊनियांदेखनारायणबोले॥ ९८॥ अहो
कामवसंतादिकस्वामी॥ कृपाकरूनआलेततुह्मी॥ तुमचेनिपदाऽगमी॥ आश्रमभूमीपुनीतझाली॥ ९९॥ तुमचेंझालियाआ

गमन ॥ अवश्यकरावें आह्मांपूजन ॥ हेंचि आमुचें आधिष्ठान ॥ कांहीं बळिदान अंगिकारामाजी ॥१००॥ अहो अप्सरादेवकांता ॥ तुह्मी गिंऊन कांसर्वथा ॥ येथें आलिया समस्ता ॥ पूज्यसर्वथा तुह्मीमज ॥ १ ॥ आश्रमा आलिया अतिथी ॥ जे कोणी पूजा नकर-ती ॥ त्यांचीशून्य पुण्यसंपत्ती ॥ आश्रमस्थित्ती शून्य होय ॥ २ ॥ तुह्मीं नागीं करितापूजन ॥ कांहीं न घेता बळिदान ॥ गेल्या आश्रम महा होयील शून्य ॥ यालागीं कृपा करून पूजा घ्यावी ॥ ३ ॥ आश्रमा आलिया अतिथी ॥ तो पूज्य सर्वांस सर्वार्थी ॥ अतिथी आश्रमी जे पू जिती ॥ ते आश्रम कीर्ती शिववानी ॥ ४ ॥ व्याहीरूसलिया पांयां पडती ॥ तेवी विन्मुखजातां अतिथी ॥ जे वंदोनियां सुखी करिती ॥ ते सुखपावती स्वानंदें ॥ ५ ॥ व्याहीरूसलिया कन्यान धाडीं ॥ अतिथी रुसलिया पुण्य जोडीं ॥ पूर्वापर जे कांजोडी ॥ ते ही रोकडी क्षयपावे ॥ ६ ॥ वैकुंठीं ज्याची निजस्थिती ॥ तो त्या आश्रमायें निसवस्ती ॥ जे आश्रमीं अतिथी ॥ पूजिती प्रीती ब्रह्मात्मभावें ॥ ७ ॥ ऐसें बोलिला तयांप्रती ॥ परीमाझी हे अगाध शांती ॥ हे हीनारायणाचे चित्तीं ॥ गर्वस्थिती असेना ॥ ८ ॥ ऐकराया अति अपूर्व ॥ असोनि-निजशांती अनुभव ॥ ज्याच्या ठायीं नाहीं गर्व ॥ तोचि देवाधिदेव निश्चयेंसी ॥ ९ ॥ जो नित्य नाचवी सुरवरांसी ॥ ज्याभेणें तपसांडिलें तापसीं ॥ त्या अभयदेवांनि कामक्रोधासी ॥ आपणापासींराहाविलीं ॥ ११० ॥ ॥श्लोक॥ ॥ इत्थंब्रुवत्यभयदे नरदेव वाःसाव्रीडनम्रशिरसः सघृणं तमूचुः ॥ नैतद्विभोत्वयि परेऽविकृते विचित्रं स्वारामधीरनिकरानतपादपद्मे ॥ ९ ॥ ॥टीका॥ एवं अभयदेतनारायण ॥ स्वमुखें बोलिला आपण ॥ तेणें कामादि अप्सरागण ॥ लाजा विरोनि अधोमुख झाली ॥ ११ ॥ देखोनि निर्विकार पूर्णक्षमा ॥ श्रीनारायण हा परमात्मा ॥ कळोंसरले वसंतादि कामा ॥ त्याचि महिमा वर्णिती स्वयें ॥ १२ ॥ ऐकें नरदेवचक्रवर्ती ॥ विदेह सार्वभौमा भूपती ॥ त्या नारायणाची निजस्तुती ॥ कामादिक रिती सद्भावेंसीं ॥ १३ ॥ जे सदां सर्वांतें छळिती ॥ त्यांहीं देखिली-पूर्ण शांती ॥ तेचि शांताची स्तुती करिती ॥ नारायणाप्रति कामादिक्रोध ॥ १४ ॥ जेणें संतोषे श्रीनारायण ॥ त्यासीं कृपा उपजे पूर्ण ॥ ऐशिया परिचें स्तवन ॥ मांडिलें संपूर्ण परमार्थबुद्धी ॥ १५ ॥ जयजय देवाधिदेवा ॥ तुझिया अविकारभावा ॥ पाहातां न देखों जीं सर्वा

देवांमानवांमाझारी ॥ १६॥ मजकामाचेनिघायें॥ ब्रह्माकन्येसी धरूये॥ पराशरा केलेंकाये ॥ भोगिलीपाहें दिवादुर्गंधी ॥ १७॥ त्या तेंयोगीवंदितीमुगुटी ॥ जोतापसांमाजी धुर्जटी ॥ तोशिवलागेमोहिनीपाठी॥ फिटोनिलंगोटीवीर्यद्रवलें ॥ १८॥ विष्णुर्देंचार्स्मशाने॥ धरणेंबैसेविषयग्लानी॥ अहिल्येचीकाहाणी॥ वेदपुराणींवर्णिजे॥ १९ ॥ नारदनायकेमाझीगोष्टी ॥ त्यासींजन्मलेपुत्रसाठी॥ माझी साहांचाकेकाठीं॥ ऐसाबळियासृष्टीअसेना ॥ १२०॥ जोब्रह्मचर्यामाजीराजा॥ हनुमंतमिरवीपैजा॥ तयास्तवमकरध्वजा॥ संगे विणवाजाजन्मविलाम्या॥ २१॥ कलंकियाकेलाचंद्र॥ भगांकितकेलाइंद्र॥ कृपाटीं घातलाषण्मुखवीर॥ जोल्हाडकाकुमरमहेशाचा ॥ ॥ २२॥ मजमन्मथाचायावा॥ नसाहवेदेवादानवा॥ मगतेथेंइतरामानवा॥ कोणकेवासाहावयासीं ॥ २३॥ मजजाळिलेंमहेशें॥ त्या-सिम्या अनंगेंकेलेंपिसें॥ नवलधारिष्टतुझ्याऐसें॥ पाहातांनदिसेतिहिंलोकीं ॥ २४॥ त्यामजकामानेंसरतेंकेलें ॥ शांतीच्चें कल्याण पाहिलें ॥ हेंनुघांची ऐकेंयशनेलें॥ स्वभावजिंकिलेनिजशांतियोगें॥ १२५ ॥ तोमीनसरताकेलाकाम॥ क्रोधाआणिलाउपशम॥ वा-सनेंचासंभ्रम॥ नित्यनिर्भ्रमत्वांकेला॥ २६॥ हेनारायणातुझीनिष्ठा॥ नयेआणिकातपोनिष्ठा॥ केलाअनुभवाचाचोहाटा॥ शांतीचामोठा सकाळकेला ॥ २७॥ मागेंतपस्वीवाखाणिले॥ ह्मणतीकामक्रोधाजिंकिलें॥ त्यांसिहीआह्मींपूर्णछळिलें ॥ ऐकतेंभलेंसांगेन॥ २८॥ कपिलाऐसातेजोरासी॥ क्रोधेंतत्काळछळिलेंत्यासी॥ शापदेतांचिसगराशी॥ तोहीक्रोधासिवश्यझाला ॥ २८ ॥ कोपआलानारदासी॥ वृक्षकेलेंनलकूबरासी॥ गौतमें अहिल्येसी॥ कोपेंवनवासींशिळाकेली ॥ २९॥ जोसर्वदांविघ्नांतेंआकळी॥ त्याविघ्नेशातें कोपछळी ॥ तेणें अतिकोपेंकोपानळीं॥ चंद्रासिंतत्काळदिधलाशाप॥ १३० ॥ कोपआलादुर्वासासीं॥ शापदिधलाअंबरूषीसीं॥ देवआणि-लागर्भवासासीं॥ क्रोधेंमहाऋषीछळिलेऐसे ॥ ३१॥ जेदुजीसृष्टीकरूंशकती॥ तेहीकामक्रोधेंझडपिजेती॥ सागरींपडेइंद्रसंपत्ती॥ हेंक्रोधाचीख्यातीपुराणप्रसिद्ध॥ ३२॥ इतरांचीगोष्टीकायसी ॥ क्रोधेंछळिलेंइश्वरासीं॥ तेणेंदीक्षिताद्विजदक्षासी॥ सिरछेदासी करविताझाला ॥ ३३ ॥ जेथेंमीकामस्वयेंवसें॥ तेथेंक्रोधवसेसावकाशें॥ कामक्रोधअसतचीनसे ॥ नारायणाऐसेंतुवांकेलें॥ ३४

हें परमाद्भुत तुझें वीर्य ॥ आणि काए वढें नाहीं धैर्य ॥ यालागीं तुझें परिचर्य ॥ सदां मुनिवर्य सेविती चरण ॥ ३५ ॥ शांतिचा न्वाडें द्वा-
दि देवा ॥ जे नित्य करिती तुझी सेवा ॥ तो कामक्रोधादि स्वभावा ॥ स्मरतां तव नावा जिंकितीं स्फुरवें ॥ ३६ ॥ जेथें सन्मानें काम पुरत ॥
तेथें आदरें अनुग्रहो करित ॥ काम सन्मानें जेथें अतृप्त ॥ तेथें शाप देत अतिक्रोधें ॥ ३७ ॥ यालागीं शापानुग्रह समर्थ ॥ ते सर्वदां
कामक्रोधयुक्त ॥ परी नवल तुझें सत्वोचित ॥ केलें अंकित कामक्रोध ॥ ३८ ॥ मज गर्व नाहीं सर्वथां ॥ हें हि तुज नाहीं अहंता ॥ छ
ळवाद्यां द्यावी लघुता ॥ अथवा उपेक्षता न करिसी ॥ ३९ ॥ पृथ्वी दुःखी करितां नागरी ॥ नेपिकोनि त्या तें स्फुरवी कूरी ॥ ते वीं अ
पकार्या जो उपकार करी ॥ तो मोक्षाचा शिरीं मुगुट ॥ १४० ॥ तुजमाजी निर्वीकार शांती ॥ हें नवल नव्हे कृपामूर्ती ॥ तुझ्या स्व
रूपाची स्थिती ॥ आजि निश्चिती कळली आह्मां ॥ ४१ ॥ तूं निर्गुण निरूपम ॥ मायातीत पूर्णब्रह्म ॥ तुझें स्वभावें स्मरतां नाम ॥
सकामा हि कामस्पर्शो न शके ॥ ४२ ॥ जो नित्य स्मरे तुझें नाम ॥ त्यासि मी काम ची करीं निःकाम ॥ क्रोध ची करी क्रोधा शम ॥ मोह
तो परम प्रबोध होय ॥ ४३ ॥ जे धीर वीर निज शांती ॥ त्यांसीं परमानंदें नित्य तृप्ती ॥ ऐशियांचिया अमित पंक्ती ॥ पायां लागती तु-
झिया ॥ ४४ ॥ तुज करावया नमस्कार ॥ पुढें सरसे महासिद्धांचा संभार ॥ त्याही न लभे आवर ॥ तूं परात्पर परमात्मा ॥ ४५ ॥ तु-
झिया शेवकां कडे ॥ विघ्न रिघतां होय बापुडें ॥ ते रिघावया तुजपुढें ॥ कोण्यापरि पाडें रिघेल ॥ ४६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ त्वां सेव
तां सुरकृता बहवोऽन्तरायाः स्वौको विलंघ्य परमं व्रजतां पदं ते ॥ नान्यस्य बर्हिषि बलीन् ददतः स्वभागान् धत्ते पदं त्वमविता यदि
विघ्नमूर्ध्नि ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ तापसां बहु विघ्न अपावो ॥ आह्मी करावा अंतरावो ॥ हा आमुचा निज स्वभावो ॥ न करें न
वलावो नारायणा ॥ ४७ ॥ हृदयींचा सुक्त करीं निकाम ॥ बाह्य जपतप भक्ति संभ्रम ॥ ऐसे जे कां पद परम ॥ दिग्भ्रान्ता आक्रमत्या वर्त
चाले ॥ ४८ ॥ ते आमची विघ्न स्थिती ॥ न चले तुझिया भक्तांप्रती ॥ तूं रक्षिता भूतपती ॥ तेथें विघ्नांची गती पराङ्मुख ॥ ४९ ॥ मा
झिया निज भक्तांसी ॥ विघ्नें केंवीं ह्मणसी यासी ॥ ऐकत्याही अभिप्रायासीं ॥ सांगेन तुजपासीं देवाधिदेवा ॥ १५० ॥ पावावया-

निजपदातें ॥ लातांहाणूनस्वर्गभोगातें ॥ जेनित्यनिष्कामभजतीनूतें ॥ नानाविघ्नेंत्यातेंसुरवरचित्तीं ॥ ५१ ॥ उल्लंघुनियांआ
मुतें ॥ हेपावतीअच्युतपदातें ॥ यालागींसुरवरत्यातें ॥ अतिविघ्नातेंप्रेरिती ॥ ५२ ॥ बळीनेदूनिआह्मासी ॥ हेजाऊंपाहातीपू
र्णपदासीं ॥ येणेंक्षोभेंइंद्रादिकत्यापासीं ॥ नानाविघ्नांसिंमोकलिती ॥ ५३ ॥ यालागींत्याचांभजनापासीं ॥ विघ्नेंछळूंधांवती
अपैसीं ॥ विघ्नांअभिनवनव्हेत्यासीं ॥ तूंहृषीकेशीरक्षिता ॥ ५४ ॥ सांडूनिसकामकल्पना ॥ जेरतलेतुझ्याचरणा ॥ त्यासआडहीप्र-
हारजाणा ॥ तूंनारायणारक्षिसी ॥ ५५ ॥ भक्तविघ्नींहोतीकामाविसीं ॥ धांवधांवह्मणतीऋषीकेशी ॥ तेव्हांतूंधांवण्याधांवसी ॥
निष्ठुरनव्हसीनारायणा ॥ ५६ ॥ विघ्नयेतांभक्तापासी ॥ आधींचभक्तसंरक्षणासी ॥ तूंभक्ताचेंचौपासीं ॥ अहिर्निशीसंरक्षिता
॥ ५७ ॥ विघ्नछळूंधांवेसकोप ॥ तंवविघ्नींप्रगटेतुझेंस्वरूप ॥ यालागींभक्तांसिअल्प ॥ विघ्नप्रतापबाधूंनशके ॥ ५८ ॥ कामेंछ-
ळावेंहरिभक्तांसी ॥ तंवहरिकामाचाहृदयवासी ॥ तेव्हांविघ्नचिनिर्विघ्नत्यासी ॥ भयभक्तांसिस्वप्नींनाहीं ॥ ५९ ॥ विघ्नउपजवी
विरोध ॥ तंवविरोधासबाध्यगोविंद ॥ मगविरोधतोचिबोध ॥ स्वानंदकंदनिजभक्तां ॥ ६० ॥ ज्यासितुझ्याचरणींभावार्थ ॥ त्यासिविघ्नीं
प्रघटेपरमार्थ ॥ ऐसाभावबळेंतूंसमर्थ ॥ साह्यसततनिजभक्तां ॥ ६१ ॥ यापरिसमर्थतूंसंरक्षिता ॥ तेजिणोनिविघ्नांसमस्तां ॥
पायदेऊनिइंद्रपदमाथां ॥ पाववीपरमार्थातुझियाकृपें ॥ ६२ ॥ देवसंरक्षिताज्यासीं ॥ विघ्नेंछळूंधांवलीत्यासी ॥ मासकाम्याचीग
तीकायसी ॥ विदेहाह्मणसीतेंऐक ॥ ६३ ॥ विषयकामधरोनिमनीं ॥ इंद्रादिदेवाबळिपूजोनी ॥ जेभजलेयागयजनीं ॥ वेदत्यांला
गोनिकरितीविघ्न ॥ ६४ ॥ इंद्रयाज्ञिकांचाराजा ॥ सकामयाज्ञिकत्याचाप्रजा ॥ यज्ञभागअर्पितीवोजा ॥ पावल्याबळिपूजाकरी
नीविघ्न ॥ ६५ ॥ ह्मणसीकामादिकविटंबिती ॥ तेनिःकामकदांनातळती ॥ सहजकामावश्यआसती ॥ सदांकर्मेंकरितीसकामें
॥ ६६ ॥ जेमजकामासींवशहोती ॥ तेतपवेचोनिभोगभोगिती ॥ जेअतुडलेक्रोधाचाहातीं ॥ तेवृथानागवितीतपासीं ॥ ६७ ॥ ॥
॥ श्लोक ॥ ॥ क्षुत्तृट्त्रिकालगुणमारुतजैह्वशैश्न्यानस्मानपारजलधीनतितीर्थ केचित् ॥ क्रोधस्ययांतिविफलस्यवशंप-

दृगोर्मज्जंतिदुश्चरतपश्चवृथोत्सृजंति ॥ ११॥ ॥टीका॥ ॥ प्राणायामें प्राणापानी ॥ निजप्राणातें आकळोनी ॥ वाल वर्षसी
नऊष्णसाहोनी ॥ जेंअनुष्ठानीगुंतले ॥ ६८ ॥ क्षुधेतृपेतेंनेमुनी ॥ जिव्हाशिश्नआकळोनी ॥ मजकामातें जिंकिलेंमानुनी ॥ निष्कामाभिमा-
नींउन्मत्त ॥ ६९ ॥ जे अल्पअपमानाहोती ॥ जेक्रोधासिवशहोती ॥ ते शापदेऊनि तपसंपत्ती ॥ व्यर्थनागविती निजनिष्ठा ॥ १७० ॥ सका
माचाअनुष्ठाना ॥ मजकामसंगेंस्पर्ध दना ॥ भोगभोगितीस्वर्गांनना ॥ अमृतपानाप्राशिती ॥ ७१ ॥ ज्यामजकामातेंउपेक्षिती ॥ आणि
जेकामासिवशहोती ॥ तेनिजतपानागविती ॥ शापोपदीसि अनुवादें ॥ ७२ ॥ जेअपारसागरतरती ॥ तेगोष्पदोदकींबुडती ॥ तेवींमज कामा
तेंजिणोनिजाती ॥ तेहीनागवतीनिजक्रोधें ॥ ७३ ॥ मजकामाचीअपूर्णकामवृत्ती ॥ तेचिक्रोधाचीदृढस्थिती ॥ कामक्रोधअभक्तांबा
धिती ॥ हरिभक्तांप्रतितेंनचले ॥ ७४ ॥ तुझाभक्तांप्रतीजाण ॥ नचलेकामक्रोधादिबंधन ॥ तोतूंभक्तपतीनारायण ॥ तुजआमचेंकामप
णकेंविबाधी ॥ १७५ ॥ नेणतांतुझामहिमा ॥ आह्मीकरूंआलोंनिजधर्मा ॥ तुजपासींनित्यनिजक्षमा ॥ पुरुषोत्तमाकृपाळुवा ॥ ७६ ॥
॥श्लोक॥ ॥इतिप्रगृणतांतेषांस्त्रियोऽत्यद्भुतदर्शनाः ॥ दर्शयामासशुश्रूषांस्वर्चिताःकुर्वतीर्विभुः ॥ १२ ॥ ॥टीका॥ ॥
अपकार्याउपकारकरिती ॥ यानावनिर्विकारनिजशांती ॥ तेचिशांतीचीपरिपाकस्थिती ॥ विभ्रमकत्याप्रतिहरिदावी ॥ ७७ ॥ सांगोनि-
यांआपुलीस्थिती ॥ कामादिकस्तुती करिती ॥ तंवपरमाश्चर्यदेखती ॥ स्त्रियाअत्यद्भुतींअकस्मात ॥ ७८ ॥ रूपवैभवअळंकार ॥ श्रियें
हूनियांसुंदर ॥ सेवेलागीअतितत्पर ॥ सदांसादर सावधानें ॥ ७९ ॥ नवललाघवनारायणा ॥ केसेंयादाखविलें विंदाना ॥ त्यास्त्रिया-
सेंकळस्वर्गांगना ॥ दिवाखद्योतजाणानेंशादिसती ॥ १८० ॥ ॥श्लोक॥ ॥ तेदेवानुचरादृष्ट्वास्त्रियःश्रीरिवरूपिणी ॥
गंधेनमुमुहुस्तासांरूपौदार्यहतश्रियः ॥ १३ ॥ ॥टीका ॥यास्त्रियादेखोनिदृष्टी ॥ काममूर्छित पडिलासृष्टी ॥ वसंतघ
टघटांलाळघोंटिती ॥ क्रोधाचीदृष्टीनटस्थठेली ॥ ८१ ॥ भ्रमरविसरलेझणत्कार ॥ कोकिळाविसरल्यापंचस्वर ॥ प्राणविसरला-
संचार ॥ देवानुचरभूलले ॥ ८२ ॥ देखोनित्यांचियास्वरूपासी ॥ अप्सरादिसतीजैशादासी ॥ अत्यंतलज्जाझालीत्यांसी ॥ काळि

मेसिउतरल्या॥ ८३ ॥ त्यांचे अंगींचा सुगंध वात॥ तेणें भुलला वसंत॥ मलयानील झाला भ्रांत॥ त्याचा अंगवातलगतां॥ ८४॥ नारायणा
चीविद्या कैसी॥ जे भुलउं आले आपणासी॥ भुलीं पडिली तयासी॥ योगमायेसी दाउनी॥ ८५॥ सुंदरत्वें रंभा तिलोत्तमा॥ जीयामंदरम
थनीं जिंतली रमा॥ रमे हूनियां उपमा॥ उत्तमोत्तमा अनिरूपें॥ ८६॥ ॥श्लोक॥ ॥तानाह देवदेवेशः प्रणतान्प्रहसन्नि
व॥ आसामेकतमां वृध्वं सवर्णांस्वर्गभूषणां॥ १४॥ ॥टीका॥ ॥तें अतिआश्चर्य देखोन॥ झाले कामादिक मूर्छायमान॥
तयांप्रतिनारायण॥ कायहांसोन बोलिला॥ ८७॥ अह्मी अवश्य पूजावें तुह्मासीं॥ कांहीं भर्पावें बलिदानासी॥ संतोषावया इंद्रासीं॥
यांतील एकादि दासी अंगिकारा तुह्मी॥ ८८॥ याचें सौंदर्य अतिथोर॥ ह्मणाल होईल अपमान करा॥ तुह्मा समान जे सुंदर॥ तिचा-
अंगिकार करावा तुह्मी॥ ८९॥ ह्मणाल यां तनाहीं हीन॥ अवघ्यासौंदर्ये संपूर्ण॥ कोण्ही न दिसे आह्मासमान॥ केविं आपण अंगि-
कारावी॥ ९०॥ जरी नाहीं तुह्मासमान॥ सकळसौंदर्ये अतिसंपन्न॥ तरी येकिचें करावें अंगिकारण॥ होईल भूषणस्वर्गासीं॥ ९१॥ ऐ
सें नारायणाचें वचन॥ ऐकोनि हरिखलीं संपूर्ण॥ करूनियां साष्टांग नमन॥ मस्तकीं वचन वंदिलें॥ ९२॥ ॥श्लोक॥ ॥ओमित्यादेश
मादायनत्वानं सुरवंदिनः॥ उर्वशीमप्सरःश्रेष्ठां पुरस्कृत्यदिवंययुः॥ १५॥ ॥टीका॥ ॥ऐकोनि नारायण वचन॥ मस्तकां बुजीं करूनि-
यां नमन॥ उर्वशी पुढां सून॥ कामादिगण निघती वेगीं॥ ९३॥ नारायणाचे उरूस्पर्शीं॥ उभी होती नारायणापाशीं॥ तेंचि नाव झालें तिसीं॥
ह्मणती उर्वशी स्वर्गांगना॥ ९४॥ ते देवाचे देवदूत॥ स्वर्गपावले समस्त॥ मग शक्राचे सभें आंत॥ सांगती अद्भुत नारायणशक्ती॥ ९५॥
तिहीं नारायणाचें चरित्र॥ सांगीतलें अतिविचित्र॥ तेणें अवघे विसरवर॥ झाले थोर विस्मितपणें॥ ९६॥ इंद्रें देखोनि उर्वशी॥ तिसीं भुल
ला अहिर्निशी॥ बाहेर यावें सभेसीं॥ हें वर्षानुवर्षी नावडे॥ ९७॥ हे प्रथमावतार वार्ता॥ जे कां नारायणाची कथा॥ पुढील अवतार आतां॥
नृपनाथ अवधारीं॥ ९८॥ ऐकराया अतिअपूर्व॥ छळवादियां पूजा सर्व॥ करून दाखवीं स्वयमेव॥ पूर्णानुभवया नाव॥ ९९॥ ॥

॥ आशंका ॥ ॥ भावें करितां भगवद्भजन ॥ यापरी इंद्र करी विघ्न ॥ नारायण चैतन्यघन ॥ तेणें विघ्नें संपूर्ण पराभविलीं ॥ २०१ ॥ माबा
ब्माभो ब्मां करितां भक्ती ॥ ऐशीं विघ्नें जें छळूं येती ॥ तैं कदा न क्षोभव त्यासी ॥ ऐसा विकल्प चित्तीं झणीं धरिशी ॥ १ ॥ ब्रह्मादिकां सर्व भूतां ॥ भृ
कुटीमात्रें जो नियंता ॥ त्या भगवंतातें भजतां ॥ विघ्नें सर्वथा बाधूं न शकती ॥ २ ॥ जाचेनि इंद्रा इंद्रपण ॥ तो भावें भजतां श्रीनारायण ॥ भक्तां
सि विघ्न करी कोण ॥ हरीचरण निजभक्तां ॥ ३ ॥ इंद्रमुख्य कामादिक ॥ विघ्नें छळिती सकळ लोक ॥ त्यांचाही नारायण चाळक ॥ तो भक्तासि
देखस्पर्शों नेदी ॥ ४ ॥ विघ्नासि भुलविलें जेणें संपूर्ण ॥ तो नित्य स्मरतां नारायण ॥ अपधाकें विघ्नें पळती जाण ॥ भक्तसंरक्षण हरिनामें ॥ ५ ॥ कराव
या निजभक्तसाहाकार ॥ देव धरी नाना अवतार ॥ त्याचा अवतारांचें चरित्र ॥ अतिविचित्र अवधारीं ॥ ६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ हंसस्वरूप्यव
ददच्युत आत्मयोगं दत्तः कुमार ऋषभो भगवान्पिता नः ॥ विष्णुः शिवाय जगतां कलयाऽवतीर्णस्तेनाहृता मधुभिदा श्रुतयो हयास्ये ॥ ७ ॥
॥ ॥ टीका ॥ ॥ सनकादिक ब्रह्मनंदन ॥ तिहीं पित्यासि केला प्रश्न ॥ प्रश्नखंडमिसें जाण ॥ केलें ब्रह्मज्ञान हंसावतारें ॥ ७ ॥ नित्य
स्मरतां हरीचें नाम ॥ महाविघ्नें होती भस्म ॥ त्याचे अवतार संभ्रम ॥ उत्तमोत्तम अवधारीं ॥ ८ ॥ ज्याचेनि नामें पळे कृतांत ॥ नामें जन्म
मरणा घात ॥ तो अवतार श्रीदत्त ॥ मूर्तिमंत परब्रह्म ॥ ९ ॥ नैष्टिक्य ब्रह्मचारी निश्चिती ॥ ज्यासी स्वप्नीं नाहीं वीर्यच्युती ॥ यालागीं कुमार
ह्मणती ॥ अवतारमूर्ती सनकादिक ॥ २१० ॥ आणि आमुचा जो कां पिता ॥ ऋषभनारायण ज्ञाता ॥ तोही अवतार नृपनाथा ॥ जाण तत्व
तां भगवन्मूर्ती ॥ ११ ॥ ये हि नामी ऋषी संपूर्ण ॥ अवतारीं अवतरे नारायण ॥ जो जगाचा प्रतिपाळण ॥ स्वांशें श्रीकृष्ण अवतार ॥ १२ ॥
तो चि स्वयें गा श्रीकृष्ण ॥ मधुकैटभ निर्दाळिन ॥ नामें जो कां मधुसूदन ॥ तो चि अवतारोन हयग्रीव झाला ॥ १३ ॥ तेणें शंखमर्दून पुढ
ती ॥ उद्धरिल्या बुडाल्या श्रुती ॥ आणोनि दिधल्या ब्रह्म्याहातीं ॥ जाण निश्चितीं वेदरक्षण ॥ १४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ गुप्तोऽप्यये मनु
रिलौषधयश्च मात्स्ये क्रौडे हतो दितिज उद्धरतांऽभसः क्ष्माम् ॥ कौर्मे धृतोऽद्रिरमृतोन्मथने स्वपृष्ठे ग्राहात्प्रपन्नमिभराजममुंचदार्ते

॥१८॥ ॥टीका॥ ॥तेणेंचिमत्स्यावतारा॥ स्वपृष्ठीधरूनिगिरिवरा॥मंथोनियांक्षीरसागरा॥अमृतसुरवरांआणिलें॥१६॥तेणें
आर्त्तत्राणातांतडी॥वेंकुंठींहूनधांवोनिउडी॥गजाचेंग्रहबंधनतोडी॥उद्धरिलेआवडीगजेंद्रातें॥१७॥ ॥श्लोक॥ ॥संस्तूय
तोऽब्धिपतितांश्रमणान्नृषींश्चशक्रंचवृत्रवधतस्तमसिप्रविष्टं॥ देवस्त्रियोऽसुरगृहेपिहिताअनाथाजघ्नेऽसुरेंद्रमभयायसतां-
नृसिंहे॥१९॥ ॥टीका॥ ॥मार्कंडयायेकेवेळीं॥बुडतांअकाळप्रळयजळीं॥तेणेंस्मरतांवनमाळी॥तारीतत्काळवटप
त्रशायी१८॥शालिग्रामपूजितांऋषेश्वरीं॥नळवान्नरूतेअवसरी॥देवपूजाटाकीसागरीं॥चेष्टावानरीस्वभावें॥१९॥तेंदेखोनि
ऋषेश्वरीं॥शिळानबुडोनतुझ्याकरीं॥ऐसाशापतेअवसरीं॥क्षोभेंकरींदिधला॥२०॥तेंशालिग्रामसागरोदरीं॥तरतांदेखिलीऋषेश्व-
रीं॥काटावयारिघतांभीतरी॥लहरीकरींनिर्बुजले॥२१॥तेकाळींऋषेश्वरीं॥आर्तिहरणस्तविलाहरी॥तेथेअवतरोनिश्रीहरी॥ऋ-
षीनेंतारीपूजेसहित॥२२॥वृत्रवधिलावज्रघातें॥तेब्रह्महत्याइंद्रातें॥तेणेंदोषेंतोअधतमातें॥जाणनिश्चितबुडतहोता॥२३॥तेथें
अवतारोनिश्रीअनंतें॥चतुर्धावांटूनितेहत्येतें॥शुद्धकेलेंइंद्रातें॥कृपावंतेंकृपाळुवें॥२४॥जिणोनियांअमरपुरें॥हिरोनियांदेवांचीं
अंतोरें॥तेकोंडोनियांसमग्रें॥मुरेंमहाअसुरेंयेकंदरकेले॥२२५॥तोमुरुमर्दनश्रीहरी॥यालागीनावेंमुरारी॥देवस्त्रियाकाढोनिबाहे
रीं॥देवांचाकरीं अर्पिताझाला॥२६॥जोअसुरांमाजीचूडामणी॥जोद्वेषियांमाजिअग्रगणी॥तोहरीनामऐकतांकानीं॥अतिक्षोभें
मनींप्रज्वळोंलागे॥२७॥जोपूर्णक्रोधाचाउदधी॥जोअविवेकाचामहानिधी॥जोहरिस्मरेत्यापुत्रातेंबाधी॥गर्वमंदींउन्मत्त॥२८॥
तोहिरण्यकश्यपुनरवधारी॥स्वयेंनिवटीनरकेसरी॥जोनिजभक्ताचाकेवारी॥अभयकारीसाधूंचा॥२९॥ ॥श्लोक॥ ॥देवासु
रेयुधिचदैत्यपतीन्सुरार्थेहत्वाऽ तरेषुभुवनान्यदधात्कलाभिः॥ भूत्वाथवामनइमामहरद्बलेःक्ष्मांयाच्ञाच्छलेनसमदाददितेःसुतेभ्यः
॥२०॥ ॥टीका॥ ॥समुद्रमंथनाचाशेवटीं॥क्षीरसागराचेतटीं॥सुराअसुरांकळीमोटी॥अमृतासाठींमांडली॥३०॥तेव्हां

भा॰ ६

अमृतविटेजेदेखोनी॥तोअवतारघेनलामोहनी॥ तेणें असुरासुरापानीं॥अमृतदानींदेवासी॥३१॥ तेथेंचोरूनि घेतांअमृतग्रासा॥ निवटिलाराहूचाग्रासा॥त्याचाकबंधावरीझाळसा॥ वास निवासास्वयेंकेला॥३२॥ सुरसाह्यनारायण॥ह्मणकेकुशनिर्दाळुन॥कीं लवणासुरमर्दुन॥ अवतारेंआपणकुमाररूपें॥३३॥ ऐसामन्वंतरामन्वंतरीं॥निजभक्तकाजकैवारी॥सुरकार्यार्थश्रीहरी॥नाअवतारींअवतरेस्वयें॥३४॥ तोसुरसाह्यजगजीवन॥स्वयें कुब्जा झालाआपण॥ [illegible] ॥ देवांचाअपमानउतरलाजेणें॥ ॥३५॥ दानेंदाटगाबळी॥त्यासिदेवांचेनिनव्हेकळी॥मगत्रिविक्रमरूपें आकळी॥ [illegible] छळिलाजेणें॥३६॥ [illegible] बळीप्रबळ॥तेणेंदेवकेलाद्वारपाळ॥विष्णुसत्वपाहेछळछळ॥ [illegible] ॥३७॥ यापरीबळीचाछळ॥करूनिघेतलेंदिग्मंडळ॥ तेंअमरगणांसकळ॥अर्पूनि [illegible] सुरवीकेलें॥३८॥ ॥श्लोक॥ ॥निःक्षत्रियामकृतगांचत्रिःसप्तकृत्वो रामस्तुहैहयकुलाप्ययभार्गवाग्निः॥सोऽब्धिंबबंधदशवक्त्रमहन्सलंकंसीतापतिर्जयतिलोकमलघ्नकीर्तिः॥२१॥ ॥टीका॥ ॥ तोदेवादिदेवोत्तम॥स्वयेंझालापरशुराम॥ तेणें क्षत्रियांचापराक्रम॥ केलानिर्धर्म निजप्रतापें॥३९॥ तोगाब्राह्मणांकैवारी॥सहस्रार्जुनातेंसंहारी॥सहस्रभुजांचीकांडोरीकरी॥ केलीबोहरीदानवकुळा॥४०॥ जमदग्नीचाकोपाग्नी॥ परशरामतेजेंप्रज्वळनी॥ हैहयकुळजाळुनी॥ आहाळिलीअवनीक्षत्रियांची॥४१॥ तेणेंतीनसप्तकेंवीररस॥ [illegible] निःक्षेत्रमदबहुवस॥त्यारोगाचाकेलानाश॥धरेचेईशधरामरकेले॥४२॥ जोअवतारांचेंमूळपीठ॥जोवीरवृत्तीअतिउद्भट॥ तोअवतारांमाजीश्रेष्ठ॥अतिवरिष्ठश्रीराम॥४३॥ पापेंपळतीरामनामें॥नामांकितवंदिजेयमें॥ गणिकेचींकर्माकर्मे॥श्रीरामनामेंनिर्दळिली॥ ४४॥नामें कळिकाळासीधाक॥यमदुतांनमिळेभीक॥रामनामगर्जेदेख॥ पळेनिःशेषजन्ममरण॥४५॥ जोदेवाचेबंधनसोडी॥ नवग्रहांचीबेडीतोडी॥जेणेंअमराज्याचीरोकडी॥ उभविलीगुढीतिहींलोकीं॥४६॥ ज्याचेनिशिळातरतीसागरीं॥ असुरमारिजेतीवानरीं॥जेणेंसुवर्णाचीनग

री॥ पोपिलीपुरीशरणागतासी ॥ ४७॥ जोअतापच्चामरीगळा ॥ जेणेंसेतुबांधिलाअवलीला॥ चरणींउद्धरिलीशिळा ॥ जोनिजजिह्वा
ळानिजभक्तां ॥ ४८॥ तोअवतारमूर्त्तिमंत ॥ रायाअद्यापीअसेपर्वत॥ हासंवादअनंतायुगांत॥ द्रुमीळसांगतविदेहासीं ॥ ४९॥ बाल
गींश्रीरामराम ॥ नित्यजपेंजोहेंनाम ॥ तोपुरुषामाजीपुरुषोत्तम ॥ कर्माकर्माअतीततो ॥ २५० ॥ तेंरामनामअवचटें॥ भीतरीरिघे
कर्णपुटें ॥ तेंसकळमळाचींमळकुटें ॥ नामोच्चारेंनासती ॥ ५१॥ ऐशीरामनामाचीख्याती ॥ जगदोद्धारेंकेलीकीर्ती ॥ धन्यधन्यजे
परिसती ॥ धन्यजेगातीरामचरित ॥ ५२॥ ॥श्लोक॥ ॥ भूमेर्भरावतरणाययदुष्वजन्माजातःकरिष्यतिसुरैरपिदुष्कराणि
॥ वादैर्विमोहयतियज्ञकृतोऽतदर्हान्शूद्रान्कलौक्षितिभुजोन्यहनिष्यदंते ॥ २२॥ ॥टीका॥ ॥आतांभावींअवतारबाना॥
तुजमीसांगेननृपनाथा ॥ श्रीकृष्णावतारकथा ॥ परमाद्भुततत्तानिश्चिता॥ ५३॥ जोपरेहूनपरात्पर॥ जोकांआजन्माअक्षर॥ जोश्रु-
तिशास्त्राअगोचर॥ तोपूर्णावतारश्रीकृष्ण॥ ५४॥ जेथेंनाममात्रासीघोंनलाहे॥ तेथेंरूपाचीनलभेसोय ॥ जाब्रह्मत्वअंगींनसाहे॥
तोअवतारपाहेंश्रीकृष्ण॥ ५५ ॥ जोवर्णाश्रमासिंनातळे॥ ज्यासिईश्वरत्वहीवोंविळे ॥ जोअजअव्ययस्वानंदमेळें॥ तोअवतार
स्वलीलेंश्रीकृष्णनाथ॥ ५६॥ ऐसागुणधर्मकर्मातीत॥ तोअवतारश्रीकृष्णनाथ॥ प्रगटलायदुवंशांत॥ स्वयेंजगन्नाथस्वइच्छें
॥५७॥ जैसेंखवळलेकल्लोळचंचळ॥ भासेपरीतेंकेवळजळ॥ काळीभरडीपांढरीचोळ॥ परिनकेवळवसुधाची॥ ५८॥ जैंगो
डीनाबद्रासी॥ तेचिवेगळीरवेयासी॥ तैसाअवतारयदुवंशीं॥ पूर्णांशेंसिश्रीकृष्ण॥ ५९॥ जैंसाडीपलावितांनक्षणीं॥ सवेंचिप्र
गटेतेजात्वीरवाणी॥ तैसाउपजतांचीबाळपणीं॥ अभिनवकरणीस्वयेंकेली॥ ६०॥ जेंब्रह्मादिकदेवांनकळे॥ तेंबाळलीलास्वभा-
वें॥ करूनिदाविलेंआघवें ॥ देवादिदेवेंश्रीकृष्णें॥ ६१॥ रणवागिळिलामुखें॥ पर्वतउचलिलानखें॥ पूतनेचेस्तनविषें॥ प्यालानि
जसुखेंजिवासगट॥ ६२॥ जेणेंउत्साहरणमिसें॥ स्त्रष्ट्यासहीलाविलेंपिसें॥ जोवत्सेंवत्सपवेशें॥ झालासावकाशेंएकाकीएक

॥ ६३॥ अघचिरिलाचाभाडा॥काळियाच्याकुटिल्यापडा॥ यमलोकींघेऊनिझाडा॥ आणिलारोकडागुरुपुत्रजेणें ॥६४॥ जेप्रजापी
डूनिकरघेती॥जयांनावडेधर्मनीती॥ ऐसेराजेभारभूतक्षिती॥तेणेंकितीनिर्दाळिले ॥ ६५ ॥ एकेंसैन्यें एकस्वांगें॥एकावधवीआ
नप्रयोगें॥एकगोत्रकलहप्रसंगें॥अग्रपूजायोगेंएकासी॥ ६६॥ अधर्मालावीलसीक॥ धर्माचेंवाढवीलबिक॥ हेंअवतारकवतु
क॥शयातूंअवश्यकदेखसीलपुढां॥ ६७॥ जेजेलोटलअहोरात्र॥ तेतेकरीलनवेंचरित्र॥तयाकृष्णास्वरवासिपात्र॥ भक्तपवित्रहोती
ल॥ ६८॥ साधूसिस्वानंदसोहळा॥ नीचनवाहोईलआगळा॥ तेश्रीकृष्णाचीलीला॥ देखसीडोळांनृपनाथा॥ ६९ ॥ तोचिबोध्य
रूपेंजाण॥ पुन्हांधरिलदृढमोन॥ तेव्हांकर्माकर्मविवंचन॥सर्वथाजाणकळेना ॥ ७०॥ तोतटस्तपणेंसदां॥ प्रवर्तवीलमहा-
वादा॥तेणेंवादमिसेंसदां॥वाढवीमदामहामोहातें॥ ७१ ॥ मोहउपजवीलदुर्घट॥ कर्मकरविलकर्मट॥एकहोतीलकर्मभ्रष्ट॥न
कळेचोरवटनिजात्महित॥ ७२॥ केसेंमाजविलमत्त॥वेदमिथ्यामानित॥ वेदविहितानातळत॥ तोजाणनिश्चितमहामोह॥ ७३॥मो
हेंकेलासर्वांसिछळ॥ एकाज्ञानाभिमानप्रबळ॥ तेकर्मनिंदितीसकळ॥त्यागितीकेवळजाड्यह्मणोनी ॥ ७४॥ ऐशियेवर्ततांमोहस्थि
ती॥ पूर्णकलीचीहोयप्रवृत्ती ॥ तेव्हांनीचतेराजेहोती॥प्रजानागवितीचोरप्राय॥ २७५ ॥शूद्राहूनिअतिकनिष्ठ॥ तेराजेहोतीपर
मश्रेष्ठ॥वर्णावर्णकरितीभ्रष्ट॥अतिपापिष्ठअधर्मी॥ ७६॥ अपराधेंवीणवितंड॥ भलत्यासींकरितीदंड॥मार्गस्थाचाकरिती
कोंड॥ करितीउदंडसर्वापहरण॥ ७७॥ अबळांचेंनिजबळराजा॥तोराजाचिस्वयेंनागवीप्रजा॥ऐसाअनर्थउपजेक्षितिभुजा॥
तेंगरुडध्वजानसाहवे॥७८॥जेव्हांस्वधर्माचेंजिणें॥ अधर्मीलागेगांजणें॥यालागींश्रीनारायणें ॥अवतारधरणेंकल्कीनामा
॥७९॥ तोशस्त्रधारप्रबळ ॥नष्टराजेनिर्दाळीलसकळ॥ महामोहाचेंमूळ॥स्वयेंसमूळउच्छेदिल॥२८०॥ तेव्हांधर्माचीपाहाटफु
टे॥सत्यासींसत्यचोपटें॥तेव्हांवेदोक्तविधानप्रगटे॥स्वधर्मराहाटेंराहटतीसर्व॥८१॥ ॥श्लोक॥ ॥एवंविधानिकर्मा-

णिजन्मानिच जगत्पते ॥ भूरिणि भूरियशसोवर्णितानिमहाभुज ॥ २३ ॥ ॥टीका॥ ॥जयाचींगाअनंतनामें॥ अनंतअवतारअ नंतजन्में॥ अनंतचरित्रें अनंतकर्में॥ अनंतोत्तमेंहरिकीर्ती ॥ ८२॥ अगाधभगवंताचामहिमा॥ त्याच्याणरनाहींजन्मकर्मा ॥ त्याचाअनुष्टुपहामहिमा॥ तुजम्यानरोत्तमानिशेपिलायेथें ॥ ८३ ॥ ऐशींअवतारचरित्रनामें॥ परिसतांविचित्रकर्में॥ रा जा अत्यंतसप्रेमें॥ मनोधर्मेनिवाला ॥ ८४ ॥ जेजें अवतारींदेवोसगुण ॥ जाहलोपरीनिर्गुणाचेगुण॥ प्रगटकरीतचिआपण ॥ कर्माचरणास्वयेंदावी ॥ ८५ ॥ धन्यधन्यतेहरिचरण॥ जेवर्णितीभगवद्गुण॥ ज्यांचेनिवचनेसंपूर्ण॥ निवेअंतःकरणश्रो त्यांचें ॥ ८६ ॥ श्रोत्याचें अवधाननिवे॥ तेथवक्तास्वानंदसुखपावे॥ ग्रंथवोसंडेसुखभावें॥ साहित्यगोरवेंरसाळ ॥ ८७ ॥ जेवींचं द्रकरेंसाचा॥ मुखबंधसुटेचकोरांचा॥ तेंवींएकाजनार्दनाचा॥ संतकृपावाचाफुटलीत्यासीं ॥ ८८ ॥ जेवींसूर्यकिरणस्प र्शें॥ कमळकळास्वयेंविकाशे॥ तेविंसंतकृपासोरसें॥ ग्रंथुविकासेअर्थावबोधें ॥ ८९ ॥ तेचिकृपेनेतत्वतां॥ अर्थिलेंश्रीभ गवता ॥ आतांपंचमाऽध्यायींकथा॥ सावधश्रोताअवधारिजे ॥ ९० ॥ राजाप्रश्नकरीलगोड॥ जोपरिसतांपुरेलकोड॥ सा धकांचीउपशमेलचाड॥ होयनिवाडधर्माऽधर्मांचा ॥ ९१ ॥ जेथभजनाभजनहातवटी॥ प्रश्नोत्तरेंकथागोमटी॥ अतिश- येंरसाळगोठी ॥ जेणेंसुटेगांठीअधर्माची ॥ ९२ ॥ तेंउत्तमोत्तमनिरूपण॥ भरोनसंतांचेंश्रवण॥ जनार्दनकृपापूर्ण॥ तेंएकाज नार्दनसांगेल ॥ ९३ ॥ आंगींवारियाचेंनसंचरणें॥ घुमाराघुमोळागेतेणें॥ तेंवींएकाजनार्दनें॥ कवितांकरणेंनिजांगें॥ ॥ ९४ ॥ इतिश्रीमद्भागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेनिमिजायंतसंवादेएकाकारटीकायांचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ ७ ॥ ॥ संख्या ॥ ॥ श्लोक ॥ २३ ॥ ॥ ओव्या ॥ २९४ ॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ७ ॥

अध्याय ५

भा. श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ओंनमोसद्गुरुदेवउदारा ॥ ह्मणतांकृपणतूंखरा ॥ मागुतेंआपलीयाघरा ॥ दुजेपणेंदाशयेऊंनदेसी ॥ म. अ
१ ॥१॥ अवचटेंमागनयासी ॥ जेंभेटीहोयतुजसी ॥ तें घोटभरूंधांवसी ॥ देखतांचिघेसीजिवेंत्यातें ॥ २ ॥ जेंजेमागोंयेतांतुजपासीं ॥ ते ५
बांधोनिऐश्वर्यतेमार्जास्करवी ॥ सेरवीत्याचेसाडवणेंसी ॥ भेटीदुसय्यासीस्वप्नीहीनसे ॥ ३ ॥ अणुमात्रतुझीआसी ॥ अवचटेंचेज्या
चेहाती ॥ त्यान्वियेसंसारसंपत्ती ॥ सर्वस्वेंनिश्चितीनांडिसीतूं ॥ ४ ॥ मैंदाचाविडाघेतां ॥ जोप्रवर्तेआपुलेघाता ॥ तेवींतुझीप्रसंन्न-
ता ॥ ज्ञान्तियाजीवितास्वयेंनाशी ॥ ५ ॥ जेंजेंतुजपैंमागोंआलें ॥ तेतेंसर्वस्वेंनागवले ॥ शेषदीनागवेलुचांकेलें ॥ निर्लज्जझालेंतिहींलो
कीं ॥ ६ ॥ ऐशीतुझीनिर्वाणगती ॥ त्यातुझीउदारकीर्ती ॥ घडेह्मणशीकेशारिती ॥ तेअगाधस्थितीअवधारीं ॥ ७ ॥ मागेंउदारवाखाणि
लें ॥ तेहीआपणयाऐसेंफेलें ॥ मगसर्वस्वआपुलें ॥ दानदीधलेंदातृत्वें ॥ ८ ॥ षड्गुणैश्वर्यवैभवेंसी ॥ आपणियातेंदासादेसी ॥ दि-
धलेंतेंघेवोंनेणसी ॥ कदांकाळेसीकल्पांतीं ॥ ९ ॥ आपणयांदिधलेंदात ॥ यालागींतूंदासांआधिन ॥ मगत्याचेनिसंकेंजाण ॥ स
र्वस्वआपणआचरसी ॥ १० ॥ बळीनेसर्वस्वकेलेंदान ॥ शेखींतूंझालासीत्याआधिन ॥ त्याचेंद्वारपाळपण ॥ अद्यापीआपणचालवि
सी ॥ ११ ॥ धर्मेंअर्पिलेंअग्रपूजेसी ॥ शेखींतूंत्याचीसेवाकरिसी ॥ नानासंकटेंस्वयेंसोशिसी ॥ अंगेंकाढिसीउच्छिष्टें ॥ १२ ॥ तुझानिज
भक्तअंबऋषी ॥ त्याचेगर्भवाससोशिसी ॥ तुजगोंवळेरावितीऋषीकेशी ॥ शेखींत्यागोपाळांसिरक्षिसी ॥ १३ ॥ एवंस्वस्वरूपतादाव
यासी ॥ उदारत्वतुजपासीं ॥ हेंनयेगाआणिकासी ॥ ऋषीकेशीकृपाळुवा ॥ १४ ॥ तोतूंपरमउदारऐसा ॥ रायारंकासमभावेंसरिसा ॥
भावेंतेथेंभरवसा ॥ तूंअपैसाआतुडसी ॥ १५ ॥ त्यातुझियाप्राप्तीलागीं ॥ कपटेंसदांसेवितीयोगी ॥ एकतेझालेभोगविरागी ॥ एक
तेत्यागीसर्वस्वें ॥ १६ ॥ एकहिंडतीदशदिशे ॥ एकतुजलागींझालेंपिसें ॥ परीतुझीभेटीस्वप्नींहिनदिसे ॥ ऐसानदिसेक्षणएक ॥ १७ १
ऐशीयाहातुझीप्राप्ती ॥ सुलभअसेएकरिती ॥ जरीसंतचरणींरंगती ॥ अतिप्रीतीसप्रेमें ॥ १८ ॥ संतचरणींजोविनटला ॥ तोनिज

प्रासीसीपावला ॥ संतस्वरूपें अवतरला ॥ स्वयें संचन्द्रापरमात्मा ॥ १९ ॥ यालागीं जीं जीं संतांचीं रूपें ॥ तीं तीं श्रीहरीचीं स्वरूपें ॥ ह्म-
णोनि संतांचियें रूपें ॥ अतिसाक्षेपें अर्जावें ॥ २० ॥ ते ज्ञानार्थाचे परमपिसे ॥ यालागीं ग्रंथाचे निमिसें ॥ त्यांचे चरण अनायासें ॥ साव
काशें वंदीन ॥ २१ ॥ संतकरुणावलोकन ॥ तें भजनेचें भंजन ॥ चरणकृपा पाह्यातां जन ॥ श्रीजनार्दनप्रकाशे ॥ २२ ॥ तयां जनार्द
नाचियें खेवें ॥ गुरुत्वाचेनि अडनावें ॥ रिघालों निजस्वभावें ॥ जिवेंभावें भजनासीं ॥ २३ ॥ भज्य भजक भजना ॥ एकें आंगीं त्रिवि-
धभावना ॥ दाऊनियां जगज्जीवना ॥ जनीं जनार्दनानिज भक्ती ॥ २४ ॥ हे अभेद भक्ती चोखडी ॥ परम ऐक्यें भजन गोडी ॥ अ
धिकाधिक चढोचढी ॥ चढे आवडी निजभक्तां ॥ २५ ॥ देव आपली सर्वस्व जोडी ॥ वेची भक्तीचियें वोढी ॥ ऐशी अभेद भक्ती-
ची गोडी ॥ पदियें गादी गोविंदा ॥ २६ ॥ यालागीं भक्तांचें शरीर ॥ स्वयें वागवी श्रीधर ॥ आपुलेनि आंगें परात्पर ॥ वागवी साचार नि
जभक्तां ॥ २७ ॥ निजभक्तांचा देहभाव ॥ नरी अभक्तांचा देह हो ॥ निजांगें वागवी देवादिदेव ॥ वागवावया पाहा हो काय आन-
आहे ॥ २८ ॥ भक्तां नाहीं देह अहंता ॥ यालागीं देव वागविता ॥ पूर्ण देहाभिमान अभक्तां ॥ त्यासि अति बद्धता या हेतू ॥ २९ ॥
यालागीं जो निरभिमान ॥ तोचि भगवद्भक्त संपूर्ण ॥ ज्यांच्या आंगीं देहाभिमान ॥ त्यांसि भक्तपण कदां न घडे ॥ ३० ॥ निजभक्त त
रितां कवतुकें ॥ त्यांची रोमावळी केवीं दुखे ॥ निर्भय करोनि पूर्ण हरिखें ॥ देव निज करें निज भक्त तारी ॥ ३२ ॥ यालागीं निरभिमा-
नता ॥ जेवीं नट्खे भक्तीपथा ॥ नेपाय देवो निर्विघ्नांचे माथा ॥ पावतीं तत्वतां भगवत्पद ॥ ३३ ॥ भक्तांची ऐशी स्थिती ॥ नरी अभक्तां
कवण गती ॥ तें चि पुसावया नृपती ॥ प्रश्नार्थी प्रवर्ते ॥ ३४ ॥ पंचमामाजीं निरूपण ॥ अभक्तां भक्तां लक्षण ॥ युगायुगीं पूजाविधा
न ॥ सांगेल पावन हरीचें ॥ ३४ ॥ अवतार चरित्र पुरुषार्थ ॥ सांगोन संपला चतुर्थ ॥ आतां अभक्तांचा वृत्तांत ॥ राजा पुसत मुनींसीं ॥
॥ ३५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ भगवंहरिं प्रायोन भजन्यात्मवित्तमः ॥ तेषामशांतकामानां कानिष्ठाविजित॥

त्मनां ॥ १॥ ॥ टीका ॥ ॥ राजाह्मणेजीमुनिवरा ॥ जोभगवद्भजनींपाठिमोरा ॥ ऐशियाअभक्तांनरां ॥ कोणदातारागती
त्यांसी ॥ ३६॥ जेकामालागीं अतिउद्भट ॥ जेसक्रोधक्रोधें तेजिष्ट ॥ जेअतिलोभें लोभिष्ट ॥ जेपरमश्रेष्ठप्रपंचीं ॥ ३७॥ जेगर्वाचेअ-
ग्रगणी ॥ जेअहंकाराचेचूडामणी ॥ जेविकाराचीप्रवाहश्रेणी ॥ जेउघडलीखाणी विकल्पाची ॥ ३८ ॥ ज्यांचेसद्बुद्धीआडआभाळ
॥ महामोहाचेसदांसबळ ॥ जेछलनार्थीअतिकुशल ॥ जेअतिप्रबळप्रलोभें ॥ ३९॥ दिवसानदेखतीनिश्चितें ॥ तेआंधारींदेखणीदि
वाभीतें ॥ तेवींनेणोनिपरमार्थातें ॥ जेअतिज्ञातेप्रपंचीं ॥ ४० ॥ जेनेणतीआत्महित ॥ ज्ञानविकूनिकामापोशित ॥ ऐसेजेकांअ
भक्त ॥ त्यांचीगतीनिश्चितसांगमज ॥ ४१॥ तुह्माऐसेसद्बुद्धी ॥ चालतंबोलाचेउदधी ॥ भाग्येंलाधलोंज्ञानेनिधी ॥ हाप्रश्नत्रिशुद्धी
सांगावा ॥ ४२ ॥ राजासाक्षेपेंबहूवस ॥ पुसेअभक्तगती विन्यास ॥ तोसांगावयाचमस ॥ सावकाशसरसावला ॥ ४३ ॥ ॥ श्लोक
॥ चमसउवाच ॥ ॥ मुखबाहूरुपादेभ्यःपुरुषस्याश्रमैःसह ॥ चत्वारोजज्ञिरेवर्णागुणैर्विप्रादयःपृथक् ॥ २॥ ॥ टीका ॥
जोकांजगाचाजनक ॥ मुख्यगुरुत्वंतोचियेक ॥ त्यासिनभजेजो अविवेक ॥ तोनाडलालोकसर्वस्वें ॥ ४४॥ पुरुषापासूनिजन्म-
लाजाण ॥ चाह्मीआश्रमचाह्मीवर्ण ॥ त्याचेउत्पत्तीचेंस्थान ॥ ऐकसंपूर्णनृपनाथा ॥ ४५॥ मुखींवेदविदब्राह्मण ॥ बाहूजन्म-
लेराजन्य ॥ ऊरूजन्मलेवैश्यवर्ण ॥ चरणींजन्मस्थानशूद्रवर्णा ॥ ४६ ॥ मुळींअवघेतिन्हीगुण ॥ गुणयोगेंवर्णजाण ॥ त्रिगु
णींचारीवर्ण ॥ जन्मलक्षणघडेकेसें ॥ ४७॥ सत्वगुणेंशुद्धब्राह्मण ॥ सत्वरजमिश्रेंराजेजाण ॥ रजतमेंवैश्यवर्ण ॥ केवळ
तमोगुणशूद्रवर्णा ॥ ४८॥ क्षत्रियवैश्य आणिब्राह्मण ॥ द्विजन्मेंहेतिन्हीवर्ण ॥ त्यासिगायत्रीवेदाध्ययन ॥ शूद्रतेजाणसं
स्काररहित ॥ ४९ ॥ ब्रह्मचर्यआणिगार्हस्थ्य ॥ तिहींवर्णाअवशप्राप्त ॥ चहूंआश्रमाआश्रमभूत ॥ जाणनिश्चितब्राह्मण ॥ ५०
॥ गार्हस्थ्यपुरुषाचाचरणीं ॥ ब्रह्मचर्यहृदयस्थानीं ॥ वक्षस्थळींवसतीवनीं ॥ शिरोमणीसन्यास ॥ ५१॥ ॥ श्लोक ॥

य एषां पुरुषं साक्षादात्मप्रभवमीश्वरं ॥ न भजंत्यवजानंति स्थानाद्भ्रष्टाः पतंत्यधः ॥ ३ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ हे ब्राह्मणादि वर्णांपा
हा हो ॥ जापासोनि जन्मप्रभावो ॥ तो न भजतां देवाधिदेवो ॥ उत्तम देहो अधःपातीं ॥ ५२ ॥ पूर्वोत्तरमीमांसा दोनी ॥ नाना शास्त्रार्थकु-
डसणी ॥ स्वरूप बोलती निर्वाणी ॥ एवं शब्दज्ञानी अतिचतुर ॥ ५३ ॥ या परी जे पंडित ॥ ज्ञानाभिमाने अति उन्मत्त ॥ तेणों अभिमानें
विये थ ॥ भजनीं निश्चित विमुख केलें ॥ ५४ ॥ एक अज्ञानी सर्वथा ॥ स्वधर्म नेणती परमार्था ॥ तेनेणपणोची तल्लता ॥ श्रीजगन्नाथा
न भजती ॥ ५५ ॥ शेळी उसांचीच वीगाटी ॥ नेणो निपाचोळा करांडी ॥ तेवीं नेणो नि हरिभक्तीची गोडी ॥ अज्ञानें बापुडीं विषयलुब्ध ॥
॥ ५६ ॥ अलोढूनि वेदशास्त्रार्थ ॥ ज्ञातेपणें जे पंडित ॥ गर्वें हेळसिती भक्तिपंथ ॥ अति उन्मत्त ज्ञातृत्वें ॥ ५७ ॥ जेवीं ज्वरिताचें मुख ॥
दुध मानी कडू विष ॥ तेवीं ज्ञानगर्वें पडीलत देख ॥ ठेले विन्मुख हरिभजनीं ॥ ५८ ॥ या परी ज्ञानाभिमानी ॥ विन्मुख झाले हरिभजनीं
ते जरी वर्णामाजी अग्रगणी ॥ तरी अधःपतनीं पडतील ॥ ५९ ॥ हो कां [illegible]र्णामाजी अग्रगणी ॥ जो विन्मुख हरिचरणीं ॥ त्याहूनि श्व
पच श्रेष्ठ मानी ॥ जो भगवद्भजनीं प्रेमळ ॥ ६० ॥ आह्मी मुक्त हें मानुनी ॥ जे विन्मुख भगवद्भजनीं ॥ ते पचिजेती अधःपतनीं ॥ तीर्य
ग्योनी जन्ममरणें ॥ ६१ ॥ मनुष्यदेहीं जे भजननष्ट ॥ ते होती गा स्थानभ्रष्ट ॥ अधःपातें भोगिती कष्ट ॥ अति उग्र दया तना ॥ ६२ ॥
ज्ञानाभिमानें जे न भजती ॥ ते पोटपतनीं पचिजेती ॥ अज्ञाना ही ते चि गती ॥ सर्वथा नृपती ह्मणो नये ॥ ६३ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ दूरे
हरिकथाः केचिद्दूरेचाच्युतकीर्तनाः ॥ स्त्रियः शूद्रादयश्चैव तेनुकंप्या भवादृशां ॥ ४ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ एक पित्याचे दोघे अर्भक ॥
एक प्रबुद्ध एक बाळक ॥ पिता अपमानितां देख ॥ ताडी जनक प्रबुद्धासीं ॥ ६४ ॥ बाळक पित्याचे माथां चढे ॥ जरी लाता हाणे तयाकडे
॥ तरी त्यासि दोष न घडे ॥ दोघांचें सांकडें सज्ञानासी ॥ ६५ ॥ ज्ञात्यापासोनि भजन ठाके ॥ ते कवळिजेति महादोषें ॥ अज्ञान तरती भा
विकें ॥ साधुकृपा सखें अनुग्रहितां ॥ ६६ ॥ अज्ञाना नाहीं विशेष बाधु ॥ तो साधुविश्वासें होय शुद्ध ॥ ज्ञानाभिमानियों भाव विरुद्ध

यालागींस्त्रबुद्धादोषबाधी ॥ ६७ ॥ अज्ञानी विश्वासेंसाधुवंदी ॥ ज्ञानाभिमानीदां होनेंनिंदी ॥ यालागींत्यातेंत्रिशुद्धी ॥ अवश्यबाधी
अतिदोष ॥ ६८ ॥ साधुविश्वासेंअज्ञानफिटे ॥ ज्ञानाभिमानियांविकल्पमोटे ॥ त्यासिविश्वासकदांनघटे ॥ अभिमानहटेंअधःपात ॥
॥ ६९ ॥ एवंविचारितांनेटेंपाटें ॥ अहंतेचेंबंधनमोटें ॥ अभिमानाऐसेंनाहींखोटें ॥ दुर्जेयोखटेंत्रेलोकीं ॥ ७० ॥ अभिमानईश्वराबा-
धी ॥ तोहीसबळकीजेसोपाधी ॥ अभिमानेंदेहबुद्धी ॥ बाधकत्रिशुद्धीसुरनरांसी ॥ ७१ ॥ यालागींजेअज्ञानजन ॥ ज्यांसिनाहींज्ञा
नाभिमान ॥ तेहीविश्वासत्यासंपूर्ण ॥ साधुसज्जनअनुग्रहोकरिती ॥ ७२ ॥ ज्यासिह्मणतीनीचवर्ण ॥ स्त्रीशूद्रादीहीजनन ॥
ज्यासिकांदूरिशास्त्रश्रवण ॥ ज्यासिदूरिश्रवणवेदोक्त ॥ ७३ ॥ ज्यासिझाल्यासद्भावसंपूर्ण ॥ तेहोतकोंहींनजन ॥ परीसंतकृपे-
सिआयतन ॥ विश्वासेंसंपूर्णअधिकारझोला ॥ ७४ ॥ ऐसेपूर्णभावार्थी ॥ त्यांसितुह्मागुशासाधुसंती ॥ अनुग्रहोनितारिती ॥ कृपामू
र्तीकृपाळुवा ॥ ७५ ॥ अज्ञानीयापरीतरती ॥ परीज्ञानाभिमानज्याच्याभर्त्ती ॥ तेब्रह्मादिकांनतरती ॥ त्यांचीहिस्थितीमुनीसांगे ॥ ७६
॥ श्लोक ॥ ॥ विप्राराजन्यवैश्योचहरेःप्राप्ताःपदांतिकं ॥ श्रौतेननृजन्मनाऽथापिमुह्यंत्याम्नायवादिनः ॥ ५ ॥ ॥ टीका ॥
अज्ञानजेनीचवर्ण ॥ भावेंधरोनियांसंतचरण ॥ निजविश्वासेंसंपूर्ण ॥ जन्ममरणनिरसिती ॥ ७७ ॥ येरांद्विजन्मेजेकांतिन्ही ॥ स्व-
भावेंप्राप्तहरिचरणीं ॥ आह्मीअधिकारीवेदज्ञानी ॥ जन्माभिमानीअतिगर्वी ॥ ७८ ॥ जन्माभिमानकर्माभिमान ॥ अग्रपूज्यतेंपूजा
भिमान ॥ अल्पमात्रवेदिंचेंज्ञान ॥ तोवेदाभिमानवाढविती ॥ ७९ ॥ ज्यांसिनामउपनयन ॥ ज्यांसिप्राप्तगायत्रीपूर्ण ॥ ज्यांसिहरिचें
आवडेभजन ॥ ज्यांचेधरितांचरणहरिभेटे ॥ ८० ॥ ऐसेउत्तमजेब्राह्मण ॥ त्यांसिवेदवादेंज्ञानाभिमान ॥ तेणेंगर्वेंपडेमोहन ॥ तेंचि
नारायणविषदसांगे ॥ ८१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ कर्मण्यकोविदाःस्तब्धामूर्खाःपंडितमानिनः ॥ वदंतिचाटुकान्मूढाययामाध्व्या
गिरोत्सुकाः ॥ ६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ नकळेविधिविधानमंत्र ॥ कोणेकर्मींकेसंतंत्र ॥ नेणोनियांगर्वथोर ॥ ताटाअपरज्ञावृत्ताचा ॥

॥८२॥ गारोडियासिविद्या थोडी ॥ परीसर्वांगींत्रिदेंगाढी ॥ कांजाणीजाणपणें जोडी ॥ कडोविकडी आसनपूजा ॥ ८३ ॥ देऊनिपतंगाचे-
दळ ॥ स्फटिका आंगीं माणिकाकिळ ॥ तैसेमूर्खाहीदंभवळ ॥ मिरविती भवज्ञानाभिमान ॥ ८४ ॥ आपणविधाननेणती ॥ शेखींसज्ञाना
हीनपुसती ॥ कर्मआपमतींकरिती ॥ लौकिकींथिती वादवाचया ॥ ८५ ॥ मिथ्यामधुरशब्दें चाटुक ॥ जे भोगीं अणुमात्रनाहीं-
सुख ॥ तरीइहामुत्रभजविती लोक ॥ अप्सरादिकभोगलिप्सा ॥ ८६ ॥ येथेंभोगभोगावे चोखडे ॥ आणिपुढेंस्वर्ग भोगजोडे ॥ येणें
वचनेंबापुडे ॥ यागाकडे धांवती ॥ ८७ ॥ कर्तासवस्तूंनागवे ॥ पारिआचार्यत्व आह्मायेवो ॥ ऐशियाचीबुद्धीपाहाहो ॥ यागप्ररोहो-
आरंभिला ॥ ८८ ॥ यावयाअतिप्रतिष्ठा ॥ नानाकर्मांचाकर्मचेष्टा ॥ करूनिदाविती खटपटा ॥ क्रमरिभ मोठा आरंभुनी ॥ ८९ ॥ ना
तरीजैसामद्यपानी ॥ मद्यरसाअमृतमानी ॥ यावचन गोडियामद्यपानी ॥ प्रवर्तिजेजनीं स्वादलिप्सा ॥ ९० ॥ तेंसेविलियाकायजो
डे ॥ तेथेंहीसावधानताबुडे ॥ मगदुर्भगलशेकडे ॥ पिशाचलगादेंआगींवाजे ॥ ९१ ॥ तैसेंकवळपतनात्मक ॥ त्यानावह्मणतीस्वर्गसु
ख ॥ जाणोनिप्रवर्तती मूर्ख ॥ फळकामुक अभिळाषी ॥ ९२ ॥ उडणीलघुशकेंपिंतीसी ॥ तरीचढोरिघेतेसायासीं ॥ चढतांपडेआपे
सी ॥ तेवीस्वर्गसुखासिंदृढपतन ॥ ९३ ॥ कर्माभिमानी वेशपडिपाडें ॥ कामलोभदृढवाढे ॥ तेणेंदांभिककरणें घडे ॥ क्रोधाचेचढे-
महाभरितें ॥ ९४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ रजसाघोरसंकल्पाःकामुका अहिंसन्यवः ॥ दांभिकामानिनःपापाविहसंत्यच्युतप्रिया-
न् ॥ ७ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ कायकरितीबापुडे ॥ शुद्धसत्वंसांडिलेफुडे ॥ मगरजोगुणेकामाकडे ॥ झालेधडफुडे अतिकामी ॥ ९५ ॥
तेव्हांउर्वशीचाअतिआवडी ॥ स्वर्गभोगाचीअतिगोडी ॥ यालागींयागपरवडी ॥ पुण्याचीजोडीजोडूंधावे ॥ ९६ ॥ तेसमंत्रतंत्रद्रव्यबु
द्धी ॥ नाहींयागयजनविधी ॥ तेणेंस्वर्गनव्हेचित्रिशुद्धी ॥ टकलेदुर्बुद्धीअविहिताचारें ॥ ९७ ॥ नयाअल्पकामासाठीं ॥ सर्वांगीं
क्रोधउठी ॥ जेविपरिपाकापाठी ॥ धरीकडुवटीआंवळाकांजी ॥ ९८ ॥ जंवजंवपिकिजेकोरिफडें ॥ तंवतंवकडूपणगाढें ॥ तैसाकाम

भा०

नाशापुरें ॥ क्रोधवाटे अत्युग्र ॥ ९९ ॥ क्रोध कालियनागस्वरा ॥ दंत हूं पाचा फुंफारा ॥ घाली पूज्य तेचा आकारा ॥ धुधुःकारा साधुनिंदे
चा ॥ १०० ॥ ऐसा क्रोधाचा वसौटा ॥ होय तमाचा सोंवटा ॥ मग दंभाचे नानवठा ॥ हीनकर्माचा रवोटविकरा मांडी ॥ १ ॥ मग जो भेटे प्राणि
या ॥ त्यासि अभिचार यागक्रिया ॥ लाउनि बाहेर मुदिया ॥ पापाचारें पापिया प्रवृत्ति मांडी ॥ २ ॥ स्वधर्माचे फाडो वाडें ॥ प्रतिपदीं पाखा-
पडं ॥ अधर्माची खाणी उघडे ॥ समूळ कुडें कर्माचरण ॥ ३ ॥ तेणें पापाचार पिके ॥ गगन चुंबीत जाहाले टेंके ॥ मग अधर्मोत्तम एक तु-
कें ॥ घालिती यथा सुखें अधर्म घालगी ॥ ४ ॥ तेथें ठाणें देउनि अभिमाना ॥ वाढविती ज्ञानाभिमाना ॥ मग निंदिती साधुजना ॥ विप्र
आंती सज्जन उपहासयुक्त ॥ ५ ॥ जगीं सर्वत्र पाहाती दोष ॥ तथापि मानादि धल्यानि दोष ॥ तरी करु नियां उपहास ॥ करिती सावकाश-
असदारोपणें ॥ ६ ॥ यापरी अभिमान विंदा ॥ पापबुद्धी ची हट बाधा ॥ सहजानुवादें सदा ॥ साधुनिंदा अनुवादती ॥ ७ ॥ जे कां हरी तें-
आवडती ॥ ते सदां करिती हरिभक्ती ॥ त्यातें सदां उपहासिती ॥ अनुवादती गुणदोष ॥ ८ ॥ द्विज स्मरती हरिनाम ॥ त्यां नावडे म्हणती
अधर्म ॥ ऐको निहीं नामकीर्तन संभ्रम ॥ म्हणती हें परम महापाप ॥ ९ ॥ ऐसा जो हरिनामातें निंदी ॥ हरिकीर्तनी दुर्बुद्धी ॥ तो खळ-
जाणावे निश्चुद्धी ॥ भजनापवादी दुर्जन ॥ १० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ वदंति ते ऽन्योऽन्यमुपासितस्त्रियो गृहेषु मैथुन्यसुखेषु चा-
शिषः ॥ यजंत्यसृष्टान्नविधानदक्षिणं वृत्त्यै परं घ्नंति पशूनतद्विदः ॥ ८ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ स्त्री कामे अति कामुक ॥ मैथुनापरतें ना
हीं सुख ॥ येणें प्रेमें कामी मूर्ख ॥ स्त्रिया अवश्य करु पहाती ॥ ११ ॥ यापरी मंदबुद्धी ॥ कैसे संवादती शब्दीं ॥ मनुष्यजन्म हे त्रिसि-
द्धी ॥ नानाभोगविधी भोगावया स्त्रिया ॥ १२ ॥ जे स्त्रीभोगीं सदां सुख ॥ तें त्यागविती अतिमूर्ख ॥ वैराग्यमिसें लोक ॥ ठकिले देखस म-
हामूढीं ॥ १३ ॥ सांडूनि ग्रह भोग अंगना ॥ जया वैराग्येंउन्मादट भावना ॥ तें निज कर्में दंडिले जाणा ॥ नागऊनि वनी दवडिले दैवें ॥ १४ ॥ का
य गृहाश्रमीं देव नसे ॥ मग वना धांवताती पिसे ॥ साच चिदेष वनीं वसे ॥ तरी कां मृग ससे न तरती व्याघ्र ॥ १५ ॥ घालो नियां आसनें ॥

देवभेटताजरीध्यानें ॥ तरीबकाचींपाळींगणें ॥ कांपानत्क्षणेंनुद्धरती ॥ १६॥ एकांतरहिवासविवरीं ॥ तेथेंचिभेटताश्रीहरी ॥ तरीनत
रोनियांउंदिरीं ॥ कांपांघरोघरीचिंचताती ॥ १७ ॥ देवसर्वज्ञचोरवडा ॥ तेणेंपशुपक्षियांकेलाजोडा ॥ तोहीलोकींमानुनियांवेडा ॥ त्या
गाचागाढापडिलामोळा ॥ १८ ॥ आनंदाउपस्थएकायतन ॥ हेंवेदाचेंवेदवचन ॥ तेहीनमानुनिअज्ञान ॥ त्यागाचेंसंपूर्णमांडितीबंड
॥ १९ ॥ मैथुनींपरमसुख ॥ देवेंचिरचिलेंदेख ॥ तेंहीत्यागोनियांमूर्ख ॥ वितरागेंलोकसंन्यासिहोती ॥ १२० ॥ जेजगामाजीकेवळपि-
शीं ॥ तेस्वयेंहोतीसन्यासी ॥ तांस्त्रीतापबाधीत्यासी ॥ मागतांभिकेसींपोटनभरे ॥ २१ ॥ त्यागोनियांनिजस्त्रियेसी ॥ कर्मत्यागेंहोती-
सन्यासी ॥ देवेंदंडदेऊनित्यासी ॥ लाविलेभिकेसीदारोदारीं ॥ २२ ॥ हातावरीपावलेदंड ॥ खांडमिशाकेलेमुंड ॥ हिंडतीभगवींगुंडगुंड
हास्त्रीशापेंवितंडदंडकेला ॥ २३ ॥ घेऊनियांदोहींहातीं ॥ उदंडगांडीसींलावितीमाती ॥ त्रिकाळजाळींबुडवीजती ॥ ऐशीस्त्रीशा-
पेंख्यातीलाविलीत्यासी ॥ २४ ॥ लंगोटीलाविलीगांडीसीं ॥ झोळीआलीहातासी ॥ त्याहीवरीदंडदेऊनित्यासी ॥ स्त्रीशापेंसन्यासीला
विलेभिके ॥ १२५ ॥ स्त्रीसुखापरतेंनाहींसुख ॥ स्त्रीत्यागापरतानाहींदोष ॥ हेंनेणोनियांमूर्ख ॥ दंडिलेअनेकवैराग्यत्यागें ॥ २६ ॥ –
स्त्रीसंगेंवीणविविधभोग ॥ तेजाणावेअतिउद्वेग ॥ निजभाग्येंजेसभाग्यसांग ॥ जेस्त्रीयोगेंभोगभोगितीनाना ॥ २७ ॥ हेंचिदेवाचेंप्र
सन्नहोणें ॥ जेसदांडप्रभोगभोगणें ॥ तेभोगजेणेंत्यागणें ॥ तेंचिक्षोभणेंदेवाचें ॥ २८ ॥ स्त्रियादिभोगत्यागिलेरोकडे ॥ पुढेंनिजमो
क्षहेंवचनकुडें ॥ यापरीभोळेलोकबापुडे ॥ वैराग्यवादेंकुडेंनाडिलेंयेथें ॥ २९ ॥ ऐसिएसियाअनुवादा ॥ करितीपरस्परेंसंवादा
ह्मणतीत्यागाचीबुद्धीकदां ॥ आह्मासिगोविंदादेऊंनको ॥ १३० ॥ त्यागकरोनिभीकमागणें ॥ त्यापरीभलेंमरणें ॥ मुक्तीदेखिली-
नाहींकोणें ॥ आपदाभोगणेंजनदेखे ॥ १३१ ॥ कोणह्मासितरीमुक्ती ॥ कोठेंदेखिजेति ॥ तरीतेसाचमानूंनयेती ॥ मिथ्यावदतीवैरा-
ग्यत्यागा ॥ ३२ ॥ ऐशीत्यागाचीकरूनिनिंदा ॥ भोगभोगावेह्मणतीसदां ॥ ऐशाऐशियाआशिर्वादा ॥ देतीसदांस्वाध्यायासीं ॥

॥३३॥ स्त्रीसुखपरममानुन॥ स्वयेंसदांहोतीस्त्रैण॥ मगजागृतीसुषुप्तीस्वप्न॥ स्त्रियेचेंध्यानअहिर्निशी॥ ३४॥ नाहींसद्गु-
रुचेंभजन॥ नाहींवृद्धासिपूजन॥ नाहींअतिथीसिअन्न॥ स्त्रीआधीनसर्वस्वें॥ ३५॥ स्त्रियेचेंदुःखऊनेदीमन॥ कदांनुलंघी
स्त्रियेचेंवचन॥ नित्यस्त्रियेचेंअनुसंधान॥ सद्भावेंउपासनस्त्रियेचंसदां॥ ३६॥ नाहींकुळदेवताकुळनिवृत्ती॥ नाहींपितामाता
सद्गुरुभक्ती॥ संपत्तीवोपीस्त्रियेचाहातीं॥ आपणसर्वार्थीतआधीनवर्ते॥ ३७॥ ते स्त्रीभोगभोगावयासी॥ धनार्जनअ-
र्जावयासी॥ यागआरंभीजीविकेसी॥ केवळदंभेंसिउदरार्थ॥ ३८॥ ॥पूर्वश्लोकार्द्ध॥ ॥पर्जन्यसृष्टान्नविधानदक्षि
णंब्रह्मैपरंघ्नंतिपशूननतद्विदः॥ ॥अर्थ॥ ॥यागेंव्हावयासर्वसिद्धी॥ हेंहीनाहींदृढबुद्धी॥ रोकडियेजीविकावधी॥
उपायत्रिशुद्धीहाचिकेला॥ ३९॥ यज्ञदीक्षेची प्रतिष्ठा॥ तेणेंपूज्य होईनवरिष्ठा॥ अग्रपूजामाझावांटा॥ ऐशियाउत्कंठाआद-
रीयाग॥ १४०॥ ऐशियानानाविवंचना॥ आधींसंकल्पूनिमना॥ मगप्रवर्तेयागयजना॥ जोडावयाधनाकृतनिश्चय॥ ४१॥
नपाहेविधिविधाना॥ नाहींआदरुमंत्रोच्चरणा॥ नकरीअन्नसंपादना॥ कोरडें कणाहवनमांडी॥ ४२॥ मींयज्ञकरितोंआंगें
ऐसेंजगापासींसांगे॥ आणितेणेंयागयोगें॥ चाल्वीप्रसंगेंजीविकायोग॥ ४३॥ स्वयेंनेणतीविधिविधाना॥ आणिनपुसतीं
सज्ञाना॥ पूर्णीपशूचियाहनना॥ प्रवर्ततीजाणपटनष्टदंभें॥ ४४॥ मगतेथिंचापुरोडाश॥ सेवितीयथासावकाश॥ आह्मींपवित्र-
झालोंनिदोष॥ ऐसाल्लोउल्हासलागतीकरुं॥ ४५॥ गौणताआवाहनविसर्जना॥ तेथेंकैचीपूजादक्षिणा॥ सत्पात्राचीअवग-
णना॥ करितीहेळणाज्ञानगर्वें॥ ४६॥ केवळजीविकेचाआशा॥ करुंलागतीपशुहिंसा॥ आह्मीयाज्ञिकयाअवेशा॥ पिटि
तीठसातिहींलोकीं॥ ४७॥ केवळजीविकेचियादुराशा॥ अविधीकरितीपशुहिंसा॥ मजदोषहोईलऐसा॥ कंटाळामानसा
कदांनुपजे॥ ४८॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रियाविभूत्याऽभिजनेनविद्ययात्यागेनरूपेणबलेनकर्मणा॥ जातस्मयेनांध-

धियःसहेश्वरान्सतोऽनन्यंतिहेरिप्रियान्रवलाः॥९॥ ॥टीका॥ ॥यापरीवर्तनेनीस्थिनी॥त्याहीवरीझालियासंपत्ती॥तैंग-
र्वाचाभद्रजाती॥तेंशियाउन्मतींडुलोंलागे॥४९॥ कांलेंडियेंआलालेंदा॥वाहवी वाळलियालेंडा॥कांमर्कटाचियातोंडा॥ मदिरे-
चाभांडासांपडेजैसा॥१५०॥ तैसामीएकज्ञानताफुडा॥ ह्मणोनिनाचतडनडां॥सज्ञानआह्मापुढां॥ कवणबापुडाआनआहे॥५१
॥ऐशियाहिवरीअदृष्टता॥रत्नेंमोतिलगावस्तुजाता॥गजवाजीनृयानप्रासा॥ तेणेंगर्वेंइंद्रमाथांमोचेफेडी॥ ५२॥ यज्ञींयागस्व
हाकारीं॥इंद्रआमुचीआशाकरी॥त्याचीआह्माहूनयोरी॥ केशापरीमानावी॥५३॥ मगशिष्यसुहृदसज्जनीं॥परिवारल्यासेव-
कजनीं॥मजसमानत्रिभुवनीं॥ समर्थकोणीअसेना॥ ५४॥ जैशीकांक्काटीभोंवतीहरळी॥ तैशीशिष्यांचीमांदियाळी॥तेमहि-
मेचागर्वमेळी॥ मानीपायांतळींध्रुवमंडळ॥५५॥ जैसेंविंचवाविषथोडें॥ परीप्रबळेंसिवेंधनाचढे॥तेविंविद्याथोडीपरीगाढें॥गर्वा
चेंफुडेंअतिभरितें॥५६॥ तोअज्ञानामाजीसर्वज्ञाता॥मिरवीआपुलीयोग्यता॥जेवींअंधारींखद्योता॥सतेजताझगमगी॥
॥५७॥अल्पज्ञाताविद्येसाठीं॥ वाचस्पतीनाणीदृष्टी॥जेविंभुंगीपारवासाठीं॥गरुडाचेपृष्टीपांयदेऊंपाहे॥५८॥निरवळतांबि
याचेंनाणें॥देवोरिघेदामोक्ष्यायेसनें॥ तेणेंआपुलेनिदातेपणें॥मानीठेंगणेंबळीतें॥५९॥ कर्णदातृत्वेंमानिजेफुडा॥ तोहीनमं
डेआह्मापुढां॥ प्रत्यहींभारसुवर्णहुडा॥ उपजेतेणेंदाताकर्ण॥६०॥ आह्मीनिजार्जितवित्तें॥दानदेवांसत्पात्रातें॥दातृत्वेंकर्णातें
॥विशेषयेथेंतोकायी॥ ६१॥ सदांअपकारचिजोडे॥त्यासिहीअल्पउपकारघडे॥इतुकियासाठींनउकलपडे॥सर्वस्वशेकडेंबुडवी-
सदां॥६२॥एवंअल्पदानासाठीं॥दातृत्वाचात्रिकुटी॥ मेघाचापरीअतिउन्मदटीं॥स्वमुखेंउठेगर्जत॥ ६३॥ बरवेपणाचेनि पांगे
मदनासिविटावोंलागे॥सौंदर्येंमाझेनिआगें॥ दुजेंमजजागेंअसेना॥ ६४॥ किरवळबरवेपणासाठीं॥राजहंसानाणीदिटी॥
कांआस्वलीमानीपोटीं॥ मिहीगोमटीसीनेपरिस॥६५॥ तेवींबरवेपणाचाजाण॥ थोरचढेदेहाभिमान॥जेविंदेखोनिहिरवेंरा-

न ॥ ह्मैसासंपूर्णउन्मादे ॥ ६६ ॥ यावरीकांहीं एकपराक्रम ॥ केलियानमनितीन्हिराम ॥ जेविंगोग्रहणींसंग्राम ॥ शौर्यधर्मउत्तमाचा
॥ ६७ ॥ कांआंगिचेनिमाजें ॥ रणशूरनमानीदुजें ॥ तैसाबळाचेनिफुंजें ॥ स्वयेंगर्जेमुसमुसित ॥ ६८ ॥ तेआधींच ह्मणविती सज्ञान ॥
त्याहीवरीयाज्ञिकहें महिमान ॥ तेयाज्ञीककर्माचरण ॥ दाविती आपणलोकांप्रती ॥ ६९ ॥ आलियाधनिकजनाप्रती ॥ आपुलीस्व
वीकर्मस्थिती ॥ मगकर्ममुद्रानानायुक्ती ॥ स्वयेंदाविती लोकिका ॥ १७० ॥ ऐशियाहि कर्माचारा ॥ ज्ञातृत्वाचागर्वपुरा ॥ जेविंदि
वाभीतआंधारा ॥ निघेबाहेरीदुदाविता ॥ ७१ ॥ अजाचेलेंडोरंपंटे ॥ तेथेंज्यातिज्वाळाकदांनुमटे ॥ परीधुर्कटल्लेंधुपधुपीमोटें ॥ धु
वेंथिकरेंदिग्मंडळ ॥ ७२ ॥ यापरीनानादंभोपाधी ॥ अतिगर्वाचाउन्मादी ॥ अंधझालीसुहृद्बुद्धी ॥ तोसाधूतेंनिंदी हरिहरासहि-
त ॥ ७३ ॥ जेविंदाटलेनिकाविळे ॥ दृष्टीतेकरीपिवळें ॥ मगदेखोंलागेसकळें ॥ असतनिमळेंपीतवर्ण ॥ ७४ ॥ तेविंनिंदोपाधीअ-
तिगर्वी ॥ मंदझालीप्रज्ञाआघवी ॥ मगनिर्दृष्टदोषलावी ॥ शब्दतेंभावीअतिमालिनत्व ॥ ७५ ॥ जोयोगियाचामुगुटीं ॥ ज्यातेंह्मणती-
धुर्जटी ॥ त्याचीपाहातांराहाटी ॥ दिसेशेवटीं अतिमंद ॥ ७६ ॥ रागेंउमाघालीतआगी ॥ यालागींयाज्ञिकाचेंशिरभंगी ॥ सकामतरीमो
हनिलागीं ॥ नग्नलागवेगीं पाढिलागे ॥ ७७ ॥ विष्णुसदांचाकपटी ॥ कांहींनदेखोंशब्दहष्टी ॥ वृंदापतिव्रतागोमटी ॥ तेणेंकेलीशे
वटीं अभिचारिणी ॥ ७८ ॥ जेथेंविष्णुव्यभिचारराशी ॥ तोतेवृंदावनीं वृंदेचापासीं ॥ जरयाळकांट्याळमिळतीरासी ॥ केविंसाधुल-
यासिमानूंआह्मीं ॥ ७९ ॥ साधूमानुसनत्कुमार ॥ त्यासिंही वैकुंठींक्रोधथोर ॥ शब्दासाठींहरिकिंकर ॥ जयविजयवीरशापिले ॥ ८०
॥ श्रेष्ठमानूंचतुराननन ॥ तोहिनीलागचिहीन ॥ उमानोवरीदेखोन ॥ ह्मणतांसावधानवीर्यद्रवलें ॥ १८१ ॥ नारदब्रह्मचारीनिजांगें
॥ तोहीकृष्णदारास्वयेंमागे ॥ तोकृष्णेंठकुविलातत्संगें ॥ साठीपुत्रवेगेंस्नानीं व्याला ॥ ८२ ॥ ज्यातेंह्मणतीसत्यधर्म ॥ तोहिके
वळअधर्म ॥ गोत्रवधाचासंभ्रम ॥ हापूर्णअधर्मधर्मासी ॥ ८३ ॥ व्यासतरीतोजारपुत्र ॥ तेणेंचिकर्मेंपराशर ॥ दूषियावसिष्ठविश्वा

मित्र ॥ अतिमत्सरपरस्परें ॥ ८४ ॥ साधुह्मणोंदुर्वासऋषी ॥ तोछळूंगेलाअंबऋषीसी ॥ पितृद्रोहप्रल्हादासी ॥ साधुत्वत्यासिके
विमानुं ॥ ८५ ॥ एवंवारवाणिलेपुराणीं ॥ तेहीसाचनमानितीमनीं ॥ माआतांचेवर्तमानी ॥ साधूकोणीअसेना ॥ ८६ ॥ ऐकोनियांअ
चाटगोष्टी ॥ येरधांवतीयेरापाटी ॥ येककरितीतोडपिटी ॥ अतीचावटीउदरार्थ ॥ ८७ ॥ एकमुद्राआसनी ॥ एकबैसतीबकध्या-
नीं ॥ परीसत्यमानेमनीं ॥ ऐसासाधूकोणीअसेना ॥ ८८ ॥ ऐशीआपुलीयाचीयुक्ती ॥ साक्षेपेंसाधूतेंनिंदिती ॥ साधूआथीहेवत्ती ॥
अणुमात्रचित्तीं असेना ॥ ८९ ॥ जेजेहरिचेपदियंते ॥ तेतेनावडतीतयातें ॥ जेवींदाखवितीदर्पणातें ॥ शोभेनिजचित्तेंनिर्नासिक
॥ ९० ॥ ज्याईश्वराचेनीजीर्तीचर्तती ॥ तोईश्वरुआहेहेंनमनिती ॥ तोईश्वरआहेकोणेस्थिती ॥ ऐकतुजप्रतीसांगेन ॥ ९१ ॥ ॥
॥ श्लोक ॥ ॥ सर्वेषुशश्वत्तनुभृत्स्ववस्थितं यथाखमात्मानमभीष्टमीश्वरं ॥ वेदोपगीतंचनशृण्वतेऽबुधामनोरथानां-
प्रवदंतिवार्त्तया ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ जोसर्वभूताचाठायीं ॥ निरंतरअंतरनाहीं ॥ समसाम्येंसर्वदांपाहीं ॥ उणापुराकदांहीक-
ल्पांतींनव्हे ॥ ९२ ॥ जोसर्वांमाजीअसेसर्वदा ॥ परीसर्वपणानकळेकदां ॥ जेवींपद्मपत्रजलस्पंदा ॥ अलिप्तबुद्बुदाअसोनीसंगें ॥
॥ ९३ ॥ नेवींअसोनिसकळजनीं ॥ घटवटेनाजनघसणीं ॥ नभजेसेंअलिप्तपणीं ॥ नरचूडामणीअलिप्त ॥ ९४ ॥ तेसेंअलिप्तपणन
मोडे ॥ परीरचीअनंतब्रह्मांडें ॥ तेंब्रह्मांडअंडेंप्रचंडें ॥ वागवीउदंडेंअकर्तात्मयोगें ॥ ९५ ॥ यालागींनोअंतर्यामी ॥ आभिधाबो-
लिजेनित्यनिगमीं ॥ जोसर्वांचाहृदयग्रामी ॥ चेतनानुक्रमींलक्षिजे ॥ ९६ ॥ त्याईश्वरातेंनित्यध्यानां ॥ आवडीमुखींनामगा-
नां ॥ तरीअभिष्टमनोरथा ॥ होयवर्पताअखंडधारी ॥ ९७ ॥ त्याईश्वराच्यागानांगोष्टी ॥ सर्वअरिष्टहोयतुटी ॥ स्वानंदसृष्टीवर्षे
तुष्टला ॥ ९८ ॥ एवंसुखदाताताचिशास्ता ॥ जोकांअंतकाचानियंता ॥ प्रकाळकाळासिसता ॥ ज्याभेणेसर्वथाकरूंनशके ॥ ९९ ॥
श्वासोश्वासाचियापरिचारा ॥ ज्याभेणेनेमस्तवाजेवारा ॥ त्याचेनिधाकेंधरा ॥ नविरवेसागराजळींअसतां ॥ २०० ॥ ज्याचंआज्ञे

धरीजाण ॥ सूर्यचालवीदिनमान ॥ ज्याचेपुरातनआज्ञेन ॥ समुद्रआपणरेखानुलंघी ॥ १ ॥ ज्यातेंसदांगाइजेवेदीं ॥ जोवाखाणिजे उपनिषदीं ॥ त्याचीपवित्रकीर्तीदुर्बुद्धी ॥ स्वयेंत्रिशुद्धीनायकतीकानीं ॥ २ ॥ ज्याचेंनामस्मरतांजाण ॥ सकळदोषांनिर्दळण ॥ ज्याचेकृतांतनवंदीचरण ॥ जन्ममरणविभांडी ॥ ३ ॥ ज्याचींकथाकर्णपुटीं ॥ पडतांविकल्पचियाकोटी ॥ निर्दळूनिउठाउठी ॥ पदेमिठीपरब्रह्मीं ॥ ४ ॥ यापरीजापवित्रमूर्ती ॥ यालागींवेदसदांवर्णिती ॥ अभाग्यनायकतीत्याचीकीर्ती ॥ वांतांकरितीमनोरथाच्या ॥ ५ ॥ आंचलआपुलियागुणागुणा ॥ नायकेवाजल्यानिपाणा ॥ तेवींनाइकोनिहरिचागुणा ॥ विषयसंभाषणाआदरेंकरिती ॥ ६ ॥ यालागिंतेअतिमंद ॥ अविनीतसदांस्तब्ध ॥ विषयालागींविषयांध ॥ अतिलुब्धलालुप्यें ॥ ७ ॥ ॥

॥ श्लोक ॥ ॥ लोकेव्यवायामिषमद्यसेवानित्यास्तुजंतोर्नहिनत्रचोदना ॥ व्यवस्थितिस्तेषुविवाहयज्ञसुराग्रहैरासुनिवृत्तिरिष्टा ॥ ११ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ वेदेंनकरितांप्रेरणा ॥ विषयावरीवासना ॥ स्वभावेंसकळजना ॥ सदांजाणसर्वांसी ॥ ८ ॥ मांससेवनमद्यपाना ॥ मिथुनीभूतमैथुना ॥ येअर्थीसर्वजना ॥ तीव्रवासनासर्वदां ॥ ९ ॥ तेथंसंव्यासंव्यपरवडी ॥ विवंचनाकोणनिवडी ॥ लागलीविषयांचीगोडी ॥ तेअनर्थकोडीकरितील ॥ १० ॥ आगिलागलियाकापुसा ॥ विझवितांनविझेजैसा ॥ तेविंविषयवंतमानसा ॥ विवेकसहसाउपजेना ॥ ११ ॥ झाल्यालोलिंगताबडीसा ॥ निजमरणविसरेमासा ॥ कांमुटीचणियाचाआशा ॥ नकळेमाजीअपेसावानरूअवडे ॥ १२ ॥ दुधमीनलालीयामाजरा ॥ नह्मणेद्विजअंत्यजघरा ॥ तेविंविषयउन्मत्तनरा ॥ नकरितीविचारासेव्यासेव्यां ॥ १३ ॥ कांखवळल्याविषयचाडे ॥ योनिसंकरूघडेलपुढें ॥ यालागींवेदेंचोखडे ॥ वर्णाश्रमपाडेंविभागकेले ॥ १४ ॥ जैसेअफाटपृथ्वीचेंआंग ॥ तेथेंसप्तद्वीपेंकरूनिविभाग ॥ मगभिन्नाधिकारेंचांग ॥ धरातांगआक्रमिली ॥ १५ ॥ कांअनावरतमेघजळा ॥ धरणेंधरूनिघालिजेनळां ॥ मगनेमेंचिढाळेंढाळा ॥ पिकालागिजळाकाढिजेपाट ॥ १६ ॥ अनियमानादाकारा ॥ साधूनिकीजेवा-

जंतरा ॥ मगजेविंनानाध्वनिमधुरा ॥ वाजविजेयंत्रासममस्वरें ॥ १७ ॥ तेसेंउत्संरवला विषयांसी ॥ वेदेंनेमिलेंनमेंसी ॥ तेचिवेदाज्ञाऐशी ॥ ऐकनुजपार्थसांगेन ॥ १८ ॥ आवरावयायोनिभ्रष्टा ॥ मैथुनीविवाहाप्रतिष्टा ॥ लाऊनियांनिजनिष्टा ॥ वर्णवरिष्टानेमिले ॥ १९
ब्राह्मणजातारजकीपासी ॥ तेनवकेडूनलगेत्यासी ॥ रजकजाताब्राह्मणीपाशीं ॥ तिरवटत्यासिनेनलगे ॥ २० ॥ भलतीस्त्रीभलतानर ॥ मैथुनींहोशवर्णसंकर ॥ तोचुकवावयाप्रकार ॥ विवाहनिर्धारनेमिलावेदें ॥ २१ ॥ धर्मपत्नीपाणिग्रहण ॥ विवाहनेमिलासवर्ण ॥ तेथसप्तमपंचमत्यर्जुन ॥ स्वगोत्रींलग्नकरूंनये ॥ २२ ॥ तीन्हीवंषतीन्हीवर्ण ॥ वेदेंसांडूनियांजाण ॥ सवेद आणिसवर्ण ॥ पाणिग्रहणनेमिलें ॥ २३ ॥ कन्यासवेदसवर्ण ॥ जोसींनाहींरजोदर्शन ॥ तेंहिपित्यापासूनयाचून ॥ करावेंलग्नविधानोक्त ॥ २४ ॥ धर्मअर्थकामाचरण ॥ अन्यथींनकरावेंआपण ॥ ऐशीवाहूनियांआण ॥ पाणिग्रहणवेदोक्त ॥ २२५ ॥ करितांवधुवरांपाणिग्रहण ॥ साक्षीदेतद्विजहुताशन ॥ इतरस्त्रियामातेसमान ॥ स्वदारागमननेमिलेंवेदें ॥ २६ ॥ एवंनेमूनियांविवाहासी ॥ वेदसांयेंदिल्हीआज्ञाऐशी ॥ सांडूनिसकलस्त्रियांसी ॥ स्वदारेसींमैथुन ॥ २७ ॥ दिवसामैथुननाहींस्त्रियेसी ॥ रात्रीत्यजूनिपूर्वपरप्रहरांसी ॥ मैथुनस्त्रियेपासी ॥ मध्यरात्रीसीनेमस्त ॥ २८ ॥ नेमिलेंस्वदारामैथुन ॥ तेंहिअहोरात्रनाहींजाण ॥ प्रजार्थस्त्रीसेवन ॥ रुतुकालींगमननेमस्त ॥ २९ ॥ रुतुकालींज्यास्त्रीगमन ॥ तेपुरुषब्रह्मचारीसंपूर्ण ॥ वेदनिवृत्तीपरसंपूर्ण ॥ त्यागरूपेंजाणभोगातेंनेमी ॥ ३०
आत्मावैपुत्रनामासी ॥ पुत्रझालियास्त्रियेसी ॥ संगकरूंनयेस्त्रीपासीं ॥ शनैःशनैःविषयासित्यागवीवेद ॥ ३१ ॥ सेवावयाआमिषा ॥ वेदेंनेमकेलाकैसा ॥ नघडावयापशूहिंसा ॥ संकटआयासास्वयेंघेती ॥ ३२ ॥ आवडीरवावयामांसा ॥ अथवास्वर्गाचियाआशा ॥ जेकरितीपशूहिंसा ॥ तयाप्रुपाअधःपतन ॥ ३३ ॥ निष्कामकर्मींपशूहिंसा ॥ करीतरीतोनिष्कामकैसा ॥ तेथेंनिगमाचानेमऐसा ॥ मुख्यअहिंसासर्वधर्मीं ॥ ३४ ॥ नित्यनकरावयामांसभक्षण ॥ यज्ञींपुरोडाशसेवन ॥ तेंहिपरिमितजाण ॥ स्वेच्छामांसा-

द्षारिलेंवेदें ॥ ३५॥ यागकरूनिसूत्रामणी॥ प्रवर्तविंसुराापानीं॥ हे वेदाज्ञाजोसत्यमानी ॥ तोस्वधर्माचरणींनागवला ॥ ३६ जेकर्मीमद्यपानघडे॥ तोस्वधर्मह्मणतांजीभझडे॥ लालुप्येंभुललेबापुडे॥ वेद्विषयाकडे वादिती॥ ३७ ॥यागकरितांसूत्राम णी॥ स्वयेंनव्हावेंमद्यपानी॥ तेंयज्ञशेषअवघ्राणीं॥ परीसर्वथावदनीघालुनये ॥ ३८ ॥ हेंविषयाचेंत्रिविधविंदान॥ मैथून- मांससुरापान॥ यदर्थींनिवृत्तीचिप्रमाण॥ हेंमनोगतपूर्णवेदाचें॥ ३९ ॥ विषयांपासूनिनिवृत्ती॥ वेद्विभागेंहेंचिद्योती॥ परी धरावीविषयासक्ती॥ हे वेदोक्तीसर्वथानघडे ॥४०॥ वेंचोनियांनिज धन॥ करोनियांविवाहयज्ञ॥ सेवावेंमद्यमांसमैथुन॥ हें वेदवचनकदांनघडे॥ ४१॥ ॥श्लोक॥ ॥धनंचधर्मैकफलंयतोवैज्ञानंसविज्ञानमनुप्रशांति॥ गृहेषुयुंजंतिकलेवर स्यमृत्यंनपश्यंतिदुरंतवीर्यं॥ १२॥ ॥टीका॥ ॥नाइकोनीभगवत्कथा॥ ज्ञानाभिमानीनावडेतत्वता॥ धनेंपरमार्थयावा हाता॥ तोहीस्वधर्मतानलविती धर्सी॥ ४२॥ विषयांचियाकामना॥ सर्वस्वेंवेंचितीधना॥ तेंचिधर्मार्थिवेंचितांजाणा॥ सांडि नीप्राणाकवड्यासाठीं॥ ४३॥ जयाधनाचेनिपांगें॥ हाधर्मचीआलासेनिजांगें॥ जेविंपायाळाचेनियोगें॥ महानिधिवेगें- आतुडेहातीं॥ ४४ ॥ बीजतेथेंद्रुमफळ॥ चंदनतेथेंपरिमळ॥ जळाचाठायींकेवळ॥ नांदतीसकळरसस्वादें॥ ४५॥ देहते- थेंअसेकर्म॥ रूपतेथेंवसेनाम॥ धनतेथेंउत्तमोत्तम॥ सकळधर्मसदांअसती॥ ४६॥ तेविंधनाचियापाठोवाटीं॥ परध र्मेसीपडेगांठी॥ धर्मतेथेउठाउठीउठी॥ ज्ञानाचीभेटीविज्ञानेंसी॥ ४७ ॥ चंद्रास्तववाढतीकळा॥ जीवनास्तवजिव्हा- ळा॥ तेवींधनास्तवसोज्वळा॥ धर्माचासोहळाधार्मिकांघरीं॥ ४८ ॥ जेविंएकादशीव्रतयोगें॥ जागरींगीतनृत्यपांगें॥ तु ष्टलादेवलागवेगें॥ आतुडेनिसांगेभक्ताकरीं॥ ४९ ॥ धर्मतेथेंशुद्धज्ञान॥ ज्ञानतेथेंविज्ञान॥ विज्ञानतेथेंसमाधान ॥शांतिसंपूर्णनांदेतेथें॥ २५० ॥ येवढेंफळज्याधनापासीं॥ मूर्खवेंचितीविषयासी॥ देहलोभेंभुललींपिसी॥ आं

गीच्या मृत्यूसि विसरले ॥ ५१ ॥ जळते घरीं ठेवा ठेवणें ॥ मरत्या देहा सुखवाडवणें ॥ तो नागवला वेद ह्मणे ॥ तें वेदाचें बोल णेना इके कोणीं ॥ ५२ ॥ उपजले नि दिवसा दिवसें ॥ देहातें काळ ग्रासीतसे ॥ हें नीचन वें मरण केसे ॥ देहलोभें पीसें विसरले ॥ ॥ ५३ ॥ ज्याचे त्या देखतां कैसा ॥ काळ गिळी बाळवयसा ॥ मग तारुण्याची दशा ॥ मुरडनि घसा ग्रासी काळ ॥ ५४ ॥ गिळो नियां तारुण्यपण ॥ आणि वार्धिक्य कंपायमान ॥ ऐसें काळाचें विंदाण ॥ दुर्धर पूर्ण ब्रह्मादिकां ॥ ५५ ॥ जयाचे निचपेट घातें मरण आणी अमरातें ॥ मामूर्ख तेथे जीवितातें ॥ अक्षयचित्तें दृढ मानिती ॥ ५६ ॥ मुळीं देह चितव अनित्य ॥ मग ते थींचे भोग काय शाश्वत ॥ परी धन वेचूनि विषयार्थ ॥ भुलले जाणा भ्रांत स्त्रीलोभें ॥ ५७ ॥ ऐसें नेश्वर भोग जगीं ॥ ते भोगावया रिघावें स्वर्गीं ॥ तदर्थ प्रवर्तती यागीं ॥ लागवेगीं भोगेच्छा ॥ ५८ ॥ सुख भोगावया वेगीं ॥ पतंग जेवीं घाली आंगी ॥ तेवि इहामूत्र भोगी ॥ पतना लागीं पावती ॥ ५९ ॥ स्त्री आमीष मद्यपान ॥ हे वेदोक्त भोग जाण ॥ तेथें केविं घडे पतन ॥ तें वेदविधान नेणती मूर्ख ॥ ६० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ यद्घ्राणभक्षो विहितः सुरायास्तथा पशोरालभनं न हिंसा ॥ एवं व्यवायः प्रजया न रत्या इमं विशुद्धं न विदुः स्वधर्मं ॥ १३ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ वेदविहित कर्माचरण ॥ तेथें सर्वथा न व्हे पतन ॥ जेथें चुके विधिविधान ॥ तेथें पावे पतन सज्ञान ॥ ६१ ॥ वेदींचा अर्थवादा सरिसा ॥ मनीं बांधोनि भोगाशा ॥ यज्ञमिसें पशुहिंसा ॥ भोगालिप्सा करूं धांवती ॥ ६२ ॥ वेदें बोलिलें आलभन ॥ त्याना वह्मणती पशुहनन ॥ हें सकाम मानिती विधान ॥ निष्कामा हनन कदां न घडे ॥ ॥ ६३ ॥ निष्कामासी यागयज्ञ ॥ स्वधर्मार्थ करावे यज्ञ ॥ तेथें पशूचें आलभन ॥ सर्वथा हनन करूं नये ॥ ६४ ॥ पशूचें करूं नये हनन ॥ देवतो द्देशें अंगस्पर्शन ॥ यानाव बोलिजे आलभन ॥ हें यज्ञाचरण निष्काम ॥ ६५ ॥ हरिश्चंद्राच्या यागीं ॥ शुनःपुच्छ प [illegible]

१ भा०
१०

समस्त ॥ आपणझालानिर्मुक्त ॥ हाऋग्वेदार्थब्राह्मणीं ॥ ६७ ॥ यापरीपशुघात ॥ यज्ञींनलगेनिश्चित ॥ तोहरिश्चंद्रयागार्थ ॥ पशुघातनिवारी ॥ ६८ ॥ तेथेंमिमांसकाचेंमत्त ॥ देवतोद्देशेंजोपशुघात ॥ यानावआलभनह्मणत ॥ स्वर्गफलार्थकअवश्यक ॥ ६९ ॥ केवळमांसभक्षणार्थ ॥ जेकरितीपशुघात ॥ हिंसादोषतेथेंप्राप्त ॥ ऐसेंबोलतीमिमांसका ॥ ७० ॥ देवतोद्देशेंपशुचाघात ॥ तेणेंस्वर्गभोगहोयप्राप्त ॥ तोहीभोगक्षयेंक्षयाजात ॥ तेणेंहिंसाप्राप्तयाज्ञिका ॥ ७१ ॥ यागकरितांचूडामणी ॥ पुरोडाशघ्यावाप्राणीं ॥ परीप्रवर्तावेंसकरापानीं ॥ हेंवेदविधानीं असेना ॥ ७२ ॥ वेदेंविहिलेंपाणीग्रहण ॥ तेंप्रजार्थस्वदारागमन ॥ परिरत्यर्थनित्यमैथुन ॥ हेवेदाज्ञाजाणअसेना ॥ ७४ ॥ एवंजेथेपशुहनन ॥ तेंकर्मसदोषपूर्ण ॥ यालागींतेथेंअधःपतन ॥ बोलिजेजाणयाज्ञिकासी ॥ ७३ ॥ मद्यमांसमैथुनप्रसंग ॥ स्वइच्छानकरावयाभोग ॥ वेदेंद्योतिला विवाहयाग ॥ भोगत्यागनियमार्थ ॥ २७५ ॥ नेणोनियांऐशाशुद्धकर्मा ॥ यागमिसेंअधर्मा ॥ प्रवर्तोनिकाम्यकर्मा ॥ भोगसंभ्रमाभोगिती मूर्ख ॥ ७६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ येत्वनेवंविदोसंतःस्तब्धाःसदभिमानिनः ॥ पशून्द्रुह्यंतिविस्रब्धाःप्रेत्यखादंतितेचतान् ॥ १४ ॥ टीका ॥ ॥ नेणोनिशुद्धवेदविधानातें ॥ अतिगर्वाचेनिउद्धतें ॥ आपणयामानूनिज्ञाते ॥ अविधीपशुतेंघात करिती ॥ ७७ ॥ केवळ अभिचार मतें ॥ पावोनिसकळभोगातें ॥ ऐशियामानोनिविश्वासातें ॥ स्वेच्छापशूतेंघातकरिती ॥ ॥ ७८ ॥ अविधीपशुतेंघातकरिती ॥ त्यायाज्ञिकाचेदेहांतीं ॥ मारिलेपशूमारूंयेती ॥ झळकतकातीघेउनी ॥ ७९ एवंनिमालियायाज्ञिकासी ॥ भक्षिलेपशूभक्षितीत्यासी ॥ जेसैंसेविलेंविषप्राणियासी ॥ यासीप्राणांतसमूळ ॥ ८० ॥ श्लोक ॥ ॥ द्विषंतःपरकायेषुस्वात्मानंहरिमीश्वरं ॥ मृतकेसानुबंधेऽस्मिन्बद्धास्नेहाःपतंत्यधः ॥ १५ ॥ ॥ टीका ॥ परमात्माजोश्रीहरी ॥ तोअंतर्यामीसर्वशरीरीं ॥ तेथेंपराचाजोद्वेषकरी ॥ तेणेंद्वेषिलाहरीनिजात्मा ॥ ८१ ॥ परात्मींजोक-

रीअपघात ॥ तेणेंकेलानिजात्मघात ॥ त्यासिसकुटुंबअधःपात ॥ रौरवांततेबुडती ॥ ८२ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥ येकैव-
ल्यमसंप्राप्तायेचातीताश्चमूढताम् ॥ त्रैवर्गिकाह्यक्षणिका आत्मानंघातयंतिते ॥ १६ ॥ ॥टीका ॥ ॥सज्ञानीस्वतांतरती
॥ अज्ञानीसज्ञानाशरणयेती ॥ तेणेंत्यांसिंकैवल्यप्राप्ती ॥ त्यांच्यावचनोक्तीविश्वासें ॥ ८३ ॥ जेअज्ञानसज्ञान ॥ ज्यासिंकेवळ
ज्ञानाभिमान ॥ ज्याचेंविषयींलालुप्यमन ॥ तेपुरुषपूर्णआत्मघाती ॥ ८४ ॥ साधावयाअर्थकाम ॥ जेकरितीअभिचारधर्म ॥
हेंत्रैवर्गिकघोरकर्म ॥ आत्मघातीपरमज्याचेंत्या ॥ ८५ ॥ देहाचियागोमरिया ॥ जेकरितीअभिचारक्रिया ॥ तेणेंकर्मेंआपण-
आपणिया ॥ श्रृजिलाशयानिजघात ॥ ८६ ॥ जोस्वयेंबैसलीरवांदीतोडी ॥ तोरवांदीसहीतपडेबुडीं ॥ तेविंकाम्यकर्मांच्यावोढी
॥ क्रियेसिरोकडाअधःपात ॥ ८७ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥एतआत्महनोऽशांताअज्ञानेज्ञानमानिनः ॥ सीदंत्यकृतकृत्यावैकाल
ध्वस्तमनोरथा ॥ १७ ॥ ॥टीका ॥ ॥कामक्रोधींअतिअद्भुत ॥ क्रूरकर्मीजेअशांत ॥ तिहींआपआपणाअनहित ॥ निजात्म
घातजोडिला ॥ ८८ ॥ स्वयेंकर्मकरितीअविधी ॥ तेचिह्मणतीशब्दविधी ॥ अज्ञानतेंचिप्रतिपादीं ॥ ज्ञानत्रिशब्दीह्मणोनियां ॥
॥ ८९ ॥ जेकाम्यकर्मींछळिले ॥ विषयबुद्धीआकळिले ॥ निजहितासीठकले ॥ मगअंतरलेसद्बुद्धीसीं ॥ ९० ॥ गर्वादिज्वरितमु-
खें ॥ गोडपणीकडूदांके ॥ विषप्रायविषयसुरवें ॥ अतिहरिरवेंसेविती ॥ ९१ ॥ ऐशाविषयालागींपाहाहो ॥ आत्ममानूनिनिजदेहो ॥
रचूनिनानाउपावो ॥ अर्थसंग्रहोस्वयेंकरिती ॥ ९२ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥हित्वात्मायासरचितागृहापत्यसुहृच्छ्रियः ॥ तमोविशं
त्यनिच्छंतोवासुदेवपराङ्मुखाः ॥ १८ ॥ ॥टीका ॥ ॥मरणेंसिझटेंघेत ॥ श्रीमेळवितीश्रीमंत ॥ गृहदारापुत्रवित्त ॥ नानावस्तु
जातसंग्रह ॥ ९३ ॥ ऐसेभोगआयासयुक्त ॥ सांडूनिज्ञानगर्वीसमस्त ॥ ज्ञानाभिमानेंनइजेत ॥ अंधतमातअतिगर्वी ॥ ९४ ॥ जेथें
आंधाराचेडोळे ॥ होऊनठाकतीआंधळे ॥ तेथेंमोहरात्रीचेंकाळें ॥ अंधतममेळेंअधीककांटे ॥ ९५ ॥ जयाअंधातेंप्रकाशूंयेतां ॥ -

निखळाकाळाहोयसविता ॥ जेथेंगाढमूढअवस्था ॥ अतिमौढ्यतारूयेंपावे ॥ १६ ॥ जेथेंम [illegible] तिसीझोंपलागे ॥ आळसआळ
सिजेसर्वांगें ॥ तेथेंघरबांधोनिनिजांगें ॥ निंदाक्रोधदोषेंसदावसती ॥ १७ ॥ तेथेंभजनविमुखनरा ॥ अधःपतनअभिमानदुरा
रा ॥ जेवींअथावींपडिलाचिरा ॥ तेवींबाहेरानिघोंनशके ॥ १८ ॥ जेवासुदेवासदाविन्मुख ॥ ज्यांसिहरिभजनीनाहींहरिख ॥ त्यां
चीदशाहेअधोमुख ॥ अतिदुःखेंदुःखभोगिती ॥ १९ ॥ ऐशीअभक्तांचीगती ॥ सांगितलीआह्माचस्थिती ॥ वांचूनित्यांची-
दुर्गती ॥ वाग्देवताभीतीस्पष्टवदतां ॥ ३०० ॥ अभक्तांचीगतीबोलणें ॥ यापरीसवांमुमुकेंहोणें ॥ प्राणजावोकांसर्वप्राणें
॥ परितेंदुःखकोणीबोलावें ॥ १ ॥ रायातुझियाप्रश्नकाजीं ॥ हेंदशबोलणेंपडेआजी ॥ येव्हवींअभक्तवादेंआह्मामाजी ॥ वा
चेचीपांजीभविराळलीनाहीं ॥ २ ॥ यावरीआतांनृपनाथा ॥ वक्ताआणिसमस्तश्रोता ॥ रामस्मरणेंतत्वतां ॥ वाचेसिप्रायः
श्चित्तासवेंकीजे ॥ ३ ॥ ऐकोनिअभक्तांचीगती ॥ अतिशयेंसंदुःखप्राप्ती ॥ राजाकंटाळलाचित्तीं ॥ यालागीनिश्चितीहरिस्म
रे ॥ ४ ॥ ज्यास्मरविलेंहरीतें ॥ तोचियासीपुसोंयेथें ॥ युगायुगींभक्तत्यातें ॥ कोणेंविधीतेंभजनकरिती ॥ ५ ॥ ॥ श्लोक ॥
॥ राजोवाच ॥ ॥ कस्मिन्कालेसभगवान्किंवर्णःकिदृशोनृभिः ॥ नाम्नावाकेनविधिनापूज्यतेतदिहोच्यतां ॥ १९ ॥ टीका
॥ ज्याचेनिस्मरणेंतत्वतां ॥ कर्माकर्मेंनुधवितीमाथा ॥ त्याभगवंताचीकथा ॥ माझियाहितालागींसांगा ॥ ६ ॥ जोपरमात्मा-
श्रीहरी ॥ जोकृतयादियुगयुगांतरीं ॥ कोणेनामरूपेंवर्णाकारीं ॥ भक्तकेशापरीपूजिती ॥ ७ ॥ आणितेकाळिंच्याप्रजा ॥ केसेनि-
यजितीअधोक्षजा ॥ कवणेविधीकरितीपूजा ॥ तेंयोगिराजासांगिजे ॥ ८ ॥ तुमचेमुखींचेंकृपावचन ॥ त्यापुढेंअमृतंहीगौण ॥
वचनेंपरमानंदपूर्ण ॥ जन्ममरणउच्छेदी ॥ ९ ॥ त्याहीमाजीभगवद्गुण ॥ युगावर्तीनारायण ॥ त्याचेभजनपूजनविधान ॥
कृपाकरूनिसांगिजेस्वामी ॥ १० ॥ ऐकोनिरायाचेंवचन ॥ संतोषलेअवघेजण ॥ जाणोनिहरिगुणाचाप्रश्न ॥ कनिष्ठकरभाजन

नबोलताझाला ॥११॥ ॥श्लोक॥ ॥ करभाजनउवाच ॥कृतंत्रेताद्वापरंच कलिरित्येषुकेशवः॥ नानावर्णाभिधाकारो
नानैवविधिनेज्यते ॥२०॥ ॥टीका॥ ॥नानावर्णनानाकारें॥ नानानामनानोपचारें॥ कृतत्रेतद्वापारें॥ भक्तेंनिर्धारिकेश
उपजिती॥१२॥ ककारब्रह्मावकारविष्णु॥ स्वकारस्वयेंत्रिनयनु॥ केशवतोगुणविहीनु॥ प्रकाशकपूर्णतिहींचा॥१३॥ केश
वकेशवअर्धमात्रा॥ नयेव्यक्ताव्यक्तउच्चारा॥ व्यासेंवीणाव्यापकरवरा॥ सबाह्याभ्यंतरायेकरुवें॥१४॥ तोचियुगपरत्वेंस्वरूप
नाम॥ भजनविधीक्रियाधर्म॥ भक्तपूजितीपुरुषोत्तम॥ तोअनुक्रमअवधारी॥१५॥ ॥श्लोक॥ ॥कृतेशुक्लश्चतुर्बा
हुर्जटिलोवल्कलांबरः॥ कृष्णाजिनोपवीताक्षान् बिभ्रद्दंडकमंडलू॥२१॥ ॥टीका॥ ॥कृतायुगींश्वेतवर्णधर॥ जटिल-
चतुर्भुजवल्कलांबर॥ दंडकमंडल्वांकितकर॥ अजिनब्रह्मसूत्रअक्षमालाही॥१६॥ ब्रह्मचर्यदृढव्रत॥ येचिन्हींचिन्हांकि-
त॥ परमात्मामूर्तिमंत॥ कृतायुगींभक्तयापरीयजिती॥१७॥ ॥श्लोक॥ ॥मनुष्यास्तुतदाशांतानिर्वैराःसुहृदःसमाः
॥यजंतितपसादेवंशमेनचदमेनच॥२२॥ ॥टीका॥ ॥तेंकाळींचेसकळनर॥ सदांशांतनिर्वैर॥ समताबुद्धीनिरंतर॥ सु
हृन्मित्रपरस्परें॥१८॥ तेंतपेंकरावेंदेवयजन॥ त्यांतपाचेंमुख्यलक्षण॥ शमदमसाधूनिसंपूर्ण॥ भगवद्भजनस्वयेंकरिती
॥१९॥ तेंदेवाचेंनामोच्चारण॥ दशधानामींनामस्मरण॥ तेंचिनामेंकोणकोण॥ ऐकसावधाननृपनाथा॥२०॥ ॥श्लोक॥
॥हंसःसुपर्णोवैकुंठोधर्मोयोगेश्वरोमनुः॥ ईश्वरःपुरुषोऽव्यक्तः परमात्मेतिगीयते॥२३॥ ॥टीका॥ ॥हंससुपर्णवै-
कुंठ॥ धर्मयोगेश्वरश्रेष्ठ॥ आमळईश्वरवरिष्ठ॥ पुरुषोत्तमनामपाठपरमात्माह्मणती॥२१॥ तेकाळींचेभक्तश्रेष्ठ॥ नामाचा
नामपाठ॥ गायनकरितीघडघडाट॥ भवसंकटनिर्दळणीं॥२२॥ हें कृतायुगींचेंयजन॥ तुजसांगीतलेंसंपूर्ण॥ आतांत्रेतायु-
गीचेंभजन॥ मूर्त्तिचेंध्यानतेंऐक॥२३॥ ॥श्लोक॥ ॥त्रेतायांरक्तवर्णोसौचतुर्बाहुस्त्रिमेखलः॥ हिरण्यकेशस्त्रय्यात्मा

स्रुक्स्रुवाद्युपलक्षणः ॥ २४ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ त्रेतींयज्ञमूर्तीपुरुषोत्तम ॥ रक्तवर्णज्वलनोपम ॥ पिंगकेशनिर्धुम ॥ देवदेवोत्तमचतुर्बाहू ॥ २४ ॥ तयायज्ञपुरुषानिर्मळा ॥ त्रिगुणाचीत्रिमेखळा ॥ वेदत्रयिचापूर्णमेळा ॥ मूर्तिचासोहळातदात्मकची ॥ २५ ॥ स्रुक्स्रुवापाणिग्रहण ॥ हेंचितयाचेंउपलक्षण ॥ त्रेतायुगींनारायण ॥ येणेरूपेंजाणनिजभक्तध्याती ॥ २६ ॥

॥ श्लोक ॥ ॥ तंतदामनुजादेवंसर्वदेवमयंहरिम् ॥ यजंतिविद्ययात्रय्याधर्मिष्ठाब्रह्मवादिनः ॥ २५ ॥ ॥ टीका ॥ तेंचेजेमनुष्यजाण ॥ त्रैवेदींकरितीभजन ॥ सर्वदेवस्वरूपहरिपूर्ण ॥ यापरीजनत्रेतायुगीं ॥ २७ ॥ त्रेतायुगींसर्वहीनर ॥ वेदोक्तींनित्यसादर ॥ सर्वहीभजनभजनतत्पर ॥ धर्मिष्ठसमग्रअतिधार्मिक ॥ २८ ॥ तेधर्मिष्ठधार्मीकजन ॥ अष्टधानामींनामस्मरण ॥ गजरेंकरितीसदांपठण ॥ तेंनामाभिधानऐकराया ॥ २९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ विष्णुर्यज्ञःपृश्निगर्भःसर्वदेवउरुक्रम ॥ वृषाकपिर्जयंतश्चउरुगायइतीर्यते ॥ २६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ विष्णुर्यज्ञपृश्निजन्मा ॥ सर्वदेवउरुक्रमा ॥ वृषाकपिजयंतिमा ॥ गुरुगायपरमानामेंस्मरती ॥ ३० ॥ द्वापारींभगवंतध्यान ॥ तेयुगींचेंपूजाविधान ॥ भक्तकेसेकरितीभजन ॥ नामस्मरणतेंऐक ॥ ३१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ द्वापारेभगवान्श्यामःपीतवासानिजायुधः ॥ श्रीवत्सादिभिरंकैश्चलक्षणैरुपलक्षितः ॥ २७ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ द्वापारींघनश्यामवर्ण ॥ अतसिपुष्पप्रभासमान ॥ पीतांबरपरिधान ॥ श्रीवत्सचिन्हअंकित ॥ ३२ ॥ शंखचक्रपद्मगदा ॥ चारीभुजासायुधा ॥ यिहींलक्षणींगोविंदा ॥ लक्षितीसदांनिजभक्तभजनीं ॥ ३३ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ तंतदापुरुषंमर्त्यामहाराजोपलक्षणं ॥ यजंतिवेदतंत्राभ्यांपरंजिज्ञासवोनृप ॥ २८ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ शशांकछत्रमणिचामर ॥ राजलक्षणींराजोपचार ॥ यापरीद्वापारींचेनर ॥ अतिसादरपूजेसीं ॥ ३४ ॥ शीघ्रपावावयापरात्पर ॥ वैदिकतांत्रिकपूजामिश्र ॥ तत्वजिज्ञासकरितीनर ॥ भजनतत्परयारितीं ॥ ३५ ॥ तेकाळींचेंनामस्मरण ॥ तेणेंहोयकलिमलदहन ॥ त्यानामाचेंअभिधान ॥ ऐक

सांगेननृपनाथा॥ ३६॥ ॥श्लोक॥ ॥नमस्तेवासुदेवायनमःसंकर्षणायच॥प्रद्युम्नायानिरुद्धायतुभ्यंभगवतेनमः॥ २९॥
॥टीका॥ ॥वासुदेवातुजलोटांगण॥संकर्षणातुजनमन॥प्रद्युम्नाप्रणामपूर्ण॥अभिवंदनअनिरुद्धा॥ ३७॥ नारायणाऋ-
षिवरा॥महापुरुषासुरेंद्रा॥विश्वरूपाविश्वेश्वरा॥महात्म्याश्रीवरानमनतुज॥ ३८॥सर्वभूतींभूतात्मा॥तुजनमोपुरुषोत्तमा॥
द्वापारींऐशियानामा॥नृपोत्तमासदांस्मरती॥ ३९॥ ॥श्लोक॥ ॥इतिद्वापारउर्वीशस्तुवंतिजगदीश्वरं॥नानातंत्रविधा
नेनकलावपियथाशृणु॥ ३१॥ ॥टीका॥ ॥याहीनामींस्तुतीस्तवन॥द्वापारींचेकरितीजन॥आतांकलियुगींचेंभजन॥तंत्रो
क्तविधानऐकराया॥ ४०॥ ॥श्लोक॥ ॥कृष्णवर्णंत्विषाकृष्णंसांगोपांगास्त्रपार्षदं॥यज्ञैःसंकीर्तनप्रायैर्यजंतिहिसुमेधसः
॥ ३२॥ ॥टीका॥ ॥कलियुगींश्रीकृष्णदेवो॥वर्णकृष्णाचिप्रभावो॥प्रभाइंद्रनीळकीळसमुदावो॥मूर्तितेशीपाहाहोशोभाय
मान॥ ४१॥ मूर्तिसर्वावयवींसांग॥वेणुविषाणादिउपांग॥चारीभुजापराक्रमीचांग॥आयुधेंअव्यंगशंखचक्रादिक॥ ४२॥ ए-
पृभागींनिजपार्षद॥नंदसुनंदादिसायुध॥कलयुगींप्रज्ञाप्रबुध॥यापरीगोविंदचिंतितीसदां॥ ४३॥ मधुपर्कादिकविधान॥सांग
केलेंजेंपूजन॥तेंहीमानोनियांगौण॥आवडेकीर्तनकलयुगींकृष्णा॥ ४४॥नवलकेसेंराजाधिराजा॥कीर्तनतेंचिमहापूजा॥ऐ
शीज्याआवडीअधोक्षजा॥कीर्तनतेंगरुडध्वजाउल्हाससदां॥ ४५॥ कीर्तनपढियेगोविंदा॥यालागींसन्मानीनारदा॥तोकृष्णा-
कीर्तीपुढेंसदां॥नामानुवादागर्जत॥ ४६॥कीर्तनेंकरितांनामानुवाद॥संकटींरक्षिलाप्रल्हाद॥कीर्तनेंतुष्टेगोविंद॥छेदीभ
वबंधदासांचा॥ ४७॥गजेंद्रेंनामस्मरणा॥करितांपावलानारायण॥त्याचेंतोडूनभवबंधन॥निजधामाआपणस्वयेंनेला॥ ४८
अधमोधमअतिघोरवटी॥तोंडारामआलाअवचटीं॥तेगणिकाकींवेंकुंटीं॥कृष्णेंनामासाठींसरतीकेली॥ ४९॥ महादोषांचामर-
गळा॥अतिनष्टअजामेळा॥तोहीनामेंकेलानिर्मळा॥प्रतापआगळानामाचा॥ ५०॥नामेंविनटलीगोविंदीं॥तेसंकटींरक्षि-

ली द्रौपदी॥ नाम तोडी आधिव्याधी॥ जाण निश्चळ झाली दासांची॥ ५१॥ अंतरशुद्धीचें कारण॥ मुख्यत्वें हरिकीर्तन॥ नामापरतें साधन
सर्वथा आन असेना॥ ५२॥ कीर्तनीं हरीची आवडी कैशी॥ वत्सालागीं धेनु जैशी॥ कांनविसं वेजें विंमासी॥ मोहळासी क्षणार्ध
॥ ३५३॥ तेवींनामस्मरतया भक्ता॥ अतिशयें आवडी अच्युता॥ दासांची अणुमात्र अवस्था॥ निजांगें सर्वथा निवारी स्वयें॥ ५४
॥ यालागीं हरिकीर्तनीं गोडी॥ जयासि लागली धडफुडी॥ त्यासि नाना साधनाच्या वोढी॥ सोसाव्या सांकडी कारण नाहीं॥ ५५॥ ज्या-
सि कीर्तनीं कथाकथनीं॥ चौगुण अल्हाद उपजे मनीं॥ तो उतरला सर्वसाधनीं॥ पवित्र आवडी त्याचेनी॥ ५६॥ एकचि जरी नाम वाचे
सदां वसे श्रीरामाचें॥ तरी पर्वत छेदी नी पापाचे॥ परमानंदाचें निजसुख पावे॥ ५७॥ आवडी करितां हरिकीर्तन॥ हृदयीं प्रगटे श्री-
जनार्दन॥ त्या हो निश्रेष्ठ साधन॥ सर्वथा जाण असेना॥ ५८॥ थोर कीर्तनाचें सुख॥ निष्ठा तुष्टे यदुनायक॥ कीर्तनीं तरले असं-
ख्य॥ सावडे लोक हरिनामें॥ ५९॥ यालागीं कीर्तनाहूनि थोर॥ अन साधन नाहीं सधर॥ माकपणा हेतु पामर॥ कीर्तन नरनिंदि-
ती॥ ३६०॥ एवं नामकीर्तनीं विन्मुख॥ ते स्वर्मी हीन देखती सुख॥ कीर्तन द्वेषें मूर्ख॥ अतिदुःख भोगिती॥ ६१॥ ज्याचे हृदयीं
द्वेष साचार॥ जळो जळो त्याचा आचार॥ सर्वकाळ द्वेषी नर॥ दुःख दुस्तर भोगिती॥ ६२॥ कलयुगीं जे बुद्धिमंत॥ ते नामकीर्तनीं सदा-
निरत॥ गौरऊनि नामस्मरन॥ हर्षयुक्त सप्रेम॥ ६३॥ नाना अवतार अतिगहन॥ त्यांत श्रीराम कां भगवान कृष्ण॥ यांचें चरित्र अति
पावन॥ त्याचें चरणवंदन सांगत॥ ६४॥ ॥श्लोक॥ ॥ध्येयं सदा परिभवघ्नमभीष्टदोहं तीर्थास्पदं शिवविरिंचिनुतं शरण्यं
॥ भृत्यार्तिहं प्रणतपाल भवाब्धिपोतं वंदे महापुरुष ते चरणारविंदं॥ ३३॥ ॥टीका॥ ॥ लक्षालक्ष ध्यानलक्षणें॥ देवदेवी-
ध्येय ध्यानें॥ तृणप्राय केलीं जेणें॥ हरिचरणें तत्काळ॥ ६५॥ यालागीं ध्यानासि ते वरिष्ठ॥ ध्याता छेदी कल्पनादि कष्ट॥ भक्ता-
चें अति अभिष्ट॥ मनोरथ इष्ट सदां पुरवी॥ ६६॥ नित्य ध्यातां हरिचे चरण॥ करी भक्तदेहरोगदुःखहरण॥ इतुकें चराधान के-

जाण॥ करीनिर्दळणभवरोगा॥ ६७ ॥ भक्तांचेपुरवीमनोरथ॥ तेथें ह्मणासिविषययुक्त॥ परमानंदेंनित्यतृप्त॥ नित्यचीनिजभक्तच-रणामृतें॥ ६८ ॥ वानूंचरणाचीपवित्रता॥ शिवपायवणींनाहेमाथा॥ जेजन्मभूमीसकळतीर्था॥ पवित्रपणभक्तांचरणध्यानें॥ ६९ भवचंदें लागल्याचरण॥ पवित्रझालेपाषाण॥ मांझेजाणोनिकरितीध्यान॥ त्याचेंपवित्रपणकायवानूं॥ ७० ॥ जोसदांशत्रुत्वें-वर्तता॥ जेणेंचोरूननेलीनिजकांता॥ त्याचाबंधूशरणागता॥ दिधलीआत्मतानिजभावें॥ ७१ ॥ कोरडीआत्मतेचीथोर॥ तेशी-नव्हेगानृपकेशरी॥ देऊनिसुवर्णाचीनगरी॥ अचळतेवरीस्थापिला॥ ७२ ॥ यालागींशरणागताशरण॥ सत्यजाणहरिचेंचर-ण॥ यावरीतेंनिर्भयस्थान॥ नाहीआननिजभक्तां॥ ७३ ॥ भक्तांचीअणुमात्रव्यथा॥ क्षणनसाहावेभगवंता॥ प्रल्हादाचीअ-तिदुःखता॥ होयनिवारितानिजांगें॥ ७४ ॥ दावाग्नीगिळूनिअंतरीं॥ गोपाळराखिलेवनांतरीं॥ पांडवजळतांजोहरीं॥ काढि-लेबाहेरीविवरद्वारें॥ ७५ ॥ करूनिसर्वांगाचावोढा॥ नित्यनिवारीभक्तांचिपिडा॥ जोकांभक्ताचियाभिडा॥ रणरंगणींकुडावाग-वीरथ॥ ७६ ॥ तेचरणवंदितांसाशंगीं॥ भक्तप्रतिपाळीउत्संगीं॥ ऐसाप्रणतपाळकृपाबोघीं॥ दुसराजगींअसेना॥ ७७ ॥ तरा-वयाभवाब्धिप्रबळ॥ चरणाचीनावअडुंडळ॥ अनन्यशरणसकळ॥ तारीतत्काळचरणानुसंगें॥ ७८ ॥ तेमहापुरुषाचेश्रीचरण॥ शरणांगतानिजशरण॥ ज्याचेंसनकादिकांध्यान॥ अभिवंदनसद्भावें॥ ७९ ॥ अगाधचरणाचेंमहिमान॥ वानितांवेदांपडिलें-मौन॥ ब्रह्मासदाशिवआपण॥ करितांस्तवनतटस्तठेले॥ ८० ॥ अगम्यअलक्ष्यश्रीचरण॥ जाणोनिब्रह्मादिकईशान॥ साष्टां-गेंअभिवंदन॥ करूनियांस्तवनकरितीऐसें॥ ८१ ॥ ॥श्लोक॥ ॥त्यक्त्वासुदुस्त्यजसुरेप्सितराज्यलक्ष्मीं धर्मिष्ठआर्यव-चसायदगादरण्यं॥ मायामृगंदयितयेप्सितमन्वधावद्वंदे महापुरुषतेचरणारविंदं॥ ३४ ॥ ॥टीका॥ ॥जेराज्यश्रियेकार-णें॥ अमरलोलंगतमनें॥ तेराज्यश्रीरामें त्यागणें॥ वचनाकारणेंपित्याच्या॥ ८२ ॥ श्रीरामधर्मिष्टचोरव॥ पितृवचनप्रतिपाळक

सुखदराज्य सांडोनि देख ॥ निघे येकायेक वनवासा ॥ ८३ ॥ वनवासा चरणीं जातां ॥ सवें घेतली प्रियासीता ॥ येणें बोलें श्रीकामता ॥
सर्वथा श्रोता नमानावी ॥ ८४ ॥ तरी केवळ स्त्री नव्हे सीता ॥ ते निजभक्त जाणतत्वता ॥ सांडूनि राजभोगा समस्ता ॥ सवेच्या निजस्वा
र्था वना आली ॥ ८५ ॥ राज्यीं आसतां रघुवीरें ॥ दास्य दासां वांटलें अधिकारें ॥ तें मी येके लीयेकसरें ॥ सेवा वनांतरीं अवघीवि
करीन ॥ ८६ ॥ ते सेवायावया हातां ॥ सकळ सेवेच्या निजस्वार्था ॥ चरणचाली चालोनि सीता ॥ आली तत्वता वनवासा ॥ ८७ ॥ केसें-
श्रीरामसेवेचें सुख ॥ चरणीं चालतां नाठवे दुःख ॥ विसरली माया मोह पक्ष ॥ अत्यंत हरिख सेवेचा ॥ ८८ ॥ ऐशिया मनोगत सद्भावा
वना आली करावया सेवा ॥ श्रीराम जाणे भक्तभावा ॥ येरां देवादानवां कळेना ॥ ८९ ॥ निजभक्ताचे मनोगत ॥ जाणता येक रघुनाथ ॥
कां श्रीरामसेवेचा स्वार्थ ॥ जाणती निजभक्त भजनानंदें ॥ ९० ॥ भगवद्भजनाचें सुख ॥ भक्त जाणती भाविक ॥ भावें वीण भजनसुख
॥ अनोळख सर्वांसीं ॥ ९१ ॥ पूर्ण भाविक भक्त सीता ॥ हें कळलें से रघुनाथा ॥ यालागीं तिचिया वचनार्था ॥ होय धांवता मृगामागें ॥ ९२ ॥
माईक मृगाचें सुवर्णभान ॥ जरी जाणे रघुनंदन ॥ तरी भक्त लळे पाळण ॥ करी धावन मृगामागें ॥ ९३ ॥ बाळकाचे निछंदें जाण ॥ जे विंसा
ऊळी नाचे पूर्ण ॥ तेंवीं मायामृगापाठीं धांवन ॥ करी रघुनंदन निजभक्तवाक्यें ॥ ९४ ॥ जो राम वानराचा गोष्टी ॥ ऐकतां विकल्प न धरी पोटीं
॥ तो सीतेचा वचनासाटीं ॥ धांवे मृगापाठीं न वल कायी ॥ ९५ ॥ भलतैसें भक्तवचन ॥ मिथ्या न ह्मणे रघुनंदन ॥ यालागीं निजचरणीं-
धांवन ॥ करी आपण मृगामागें ॥ ९६ ॥ एवं भक्तवाक्य उठाउठी ॥ जो पायीं धांवे मृगापाठीं ॥ ज्याचे चरणरेणु अणुकुटी ॥ वंदितां मुकुटीं
शिवादि सर्व ॥ ९७ ॥ तो मृगामागें धांवतां जाण ॥ पावन केले पाषाण ॥ त्याच्या चरणा अनन्यशरण ॥ अभिवंदन सद्भावें ॥ ९८ ॥ एवं महा
पुरुषाचे चरण ॥ अभिवंदने करिती स्तवन ॥ कल्युगीं कीर्तनें जन ॥ परमपावन नित्यमुक्त ॥ ९९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ एवं युगानुरूपाभ्यां
भगवान्युगवर्त्तिभिः ॥ मनुजैरिज्यते राजञ्छ्रेयसामीश्वरो हरिः ॥ ३५ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ एवं त्रेतादि कलियुगवरीं ॥ इहां नामीं रू

पींअवनारीं ॥ सद्भावेंतेंचानरीं ॥ भजिजे श्रीहरीश्रेयार्थ ॥ ४०० ॥ यामाजीकलियुगाचीथोरी ॥ वानिजेसद्भावेंकरुणेश्वरीं ॥ येथेंहरिकीर्तनावरी ॥ मुक्तीचारीवोळंगल्या ॥ १ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ कलिंसभाजयंत्यार्यागुणज्ञाःसारभागिनः ॥ यत्रसंकीर्तनेनैवसर्वःस्वार्थोऽभिलभ्यते ॥ ३६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ अवधारींरायासर्वज्ञा ॥ धन्यधन्यकलियुगजाणा ॥ जेथेंसर्वस्वार्थहरिकीर्तना ॥ नामस्मरणासाटींहोती ॥ २ ॥ कलियुगींदोषबहुत ॥ केवीकीर्तनेंहोयस्वार्थ ॥ तेथेंदोषत्यागेंजेगुणघेत ॥ तेनित्यमुक्तहरिकीर्तनीं ॥ ३ ॥ हरिकीर्तनें शुद्धचित्त ॥ दोषत्यागेंगुणसंग्रहित ॥ ऐसेंसारभोगीकलियुगांत ॥ परममुक्तहरिकीर्तनें ॥ ४ ॥ कलिच्यागुणातेंजाणते ॥ नासंमोक्षतोदेतेथें ॥ जाणोनिकरितीकीर्तनातें ॥ तेजाणनिश्चितेंनित्यमुक्त ॥ ५ ॥ कलियुगींहेंनिसार ॥ नामस्मरणेंनिरंतर ॥ करितीनामाचानिजगजर ॥ तेमुक्तनरनृपनाथा ॥ ६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ ध्यायन्कृतेयजन्यज्ञैस्त्रेतायांद्वापरेर्चयन् ॥ यदाप्नोतितदाप्नोतिकलौसंकीर्त्यकेशवं ॥ ३७ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ कृतायुगींशमदमसाधन ॥ त्रेतायुगींवेदोक्तयज्ञ ॥ द्वापारींआगमोक्तपूजन ॥ तंत्रविधानविधियुक्त ॥ ॥ ७ ॥ यापरीत्रियुगींजन ॥ परमसंकटसाधन ॥ करितांहिपरिमन ॥ अणुमात्रजाणउपरमूनव्हे ॥ ८ ॥ तींअवघींचसाधनें ॥ कलींलाजविलींकीर्तनें ॥ जेथेंगातनाचतांआपणें ॥ वश्यकरणेपरमात्मा ॥ ९ ॥ आणखीहिंबळीगुणें ॥ ऐकतांगोंवळ्यांचेंगाणें ॥ देवभुललासर्वप्राणें ॥ त्यासवेंनाचणेंस्वानंदें ॥ ४१० ॥ कृष्णाकान्होगोपाळा ॥ याआरुषनामाचाचाळा ॥ घेऊनगर्जतीवेळोवेळां ॥ तेणेंघनसांवळास्वरयाचे ॥ ११ ॥ तेणेंस्वरवाचेनिसंतोषें ॥ देवपरमानंदेंउल्हासे ॥ एवंकलियुगींकीर्तनवशें ॥ भक्तअनायासेंउद्धरती ॥ १२ ॥ कीर्तनआवर्तनमेळीं ॥ जळतीपापाच्यावडवाळी ॥ भक्तउद्धरतीतत्काळीं ॥ हरिनामेंकलीदातुगा ॥ १३ ॥ कलियुगींहेंचिथोरी ॥ नामसंकीर्तनावारी ॥ चहूंवर्णामुक्तकरी ॥ तेथेंनविचारीस्त्रीशूद्र ॥ १४ ॥ वेदअत्यंतकृपणझाला ॥ त्रिवर्णांचेकानींलागला ॥ स्त्रीशुद्रादिकांसिअबोला ॥ धरूनिठेलाअद्यापीं ॥ ४१५ ॥ तेवेदाचेंअतिन्यून ॥ उद्धरीहरिनामकीर्तन ॥ स्त्रीशूद्रअंत्यजजन ॥ उद्धर-

णा हरिनामें ॥ १६ ॥ कीर्तनें स्वधर्म वाढे ॥ कीर्तनें स्वधर्म जोडे ॥ कीर्तनें परब्रह्म आतुडे ॥ मुक्ती कीर्तना पुढें जालो निजाय ॥ १७ ॥
कीर्तनानंदें चारी मुक्ती ॥ हरिभक्तां तेव रूयेती ॥ भक्त त्यातें उपेक्षिती ॥ तरी पायां लागती दास्यत्वें ॥ १८ ॥ एवढी कलियुगीं प्रचीती
कीर्तनाची परमख्याती ॥ राया जाणगा निश्चिती ॥ विकल्पु चित्तिं झणीं धरिसी ॥ १९ ॥ कृत त्रेत द्वापारासी ॥ निषेधना हीं नामासीं ॥
कलियुगीं नामापासीं ॥ च्यारी मुक्ती स्वयें दासि होती ॥ २० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ नह्यतः परमो लाभो देहिनां भ्राम्यतामिह ॥ य-
तो विंदेत परमां शांतिं नश्यति संसृतिः ॥ ३७ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ जे जन्ममरणाचा अवर्ती ॥ पडिले संसारीं सदां भ्रमती ॥ त्या प्रा-
णियां कलियुगा प्रती ॥ कीर्तनें गती नृपनाथा ॥ २१ ॥ कलियुगीं कीर्तना साठीं ॥ संसार काढूनि कांटी ॥ परम शांती सुख संतुष्टी ॥
पडे मिठी परमानंदीं ॥ २२ ॥ ऐसा कीर्तनी परमलाभ ॥ सिणतां सुरनरां दुर्लभ ॥ तो कलियुगीं सुलभ ॥ यालागीं सभाग्यां लाभ ह-
रिकीर्तनीं ॥ २३ ॥ कीर्तनास्तव चारी मुक्ती ॥ भक्तां पासीं वोळंगती ॥ हें न घडे कोणी ह्मणती ॥ ऐक ते स्थिती नृपनाथा ॥ २४ ॥ की-
र्तनी हरिनामाचा पाटा ॥ तेणें देवासीं संतोष मोठा ॥ वेगीं सांडोनि वैकुंठा ॥ धांवे अवचटा कीर्तना माजी ॥ ४२५ ॥ हरिकीर्तनीं लोधला
देवो ॥ विसरला वैकुंठासीं जावो ॥ तोचि आवडला ठावो ॥ भक्तभावो देखोनी ॥ २६ ॥ जेथें राहिला यदुनायक ॥ तेथेंचि येवे कुंठ लोक
॥ या परी समुक्ति सलोकिक ॥ कीर्तनें देख पावती भक्त ॥ २७ ॥ नाम कीर्तन निज गजरीं ॥ भक्तां निकट धांवे श्रीहरी ॥ ते दिस मीपतामु-
क्ती रवरी ॥ भक्तांच्या करीं हरिकीर्तनें ॥ २८ ॥ कीर्तनें तोषला अधोक्षज ॥ भक्तां प्रत्यक्ष गरुडध्वज ॥ शाम पीतवास चतुर्भुज ॥ तें ध्यान-
सहज ठसावे ॥ २९ ॥ भक्त कीर्तन करी जेणें ध्यानें ॥ तें ध्यान दृढ ठसावें मनें ॥ तेव्हां देवाचीं निज चिन्हें ॥ भक्तें पावणें संपूर्ण ॥ ३० ॥ शाम-
चतुर्भुज पीतांबरधारी ॥ शंखचक्रादि अयुधें करीं ॥ हे स्वरूपता भक्तां तें वरी ॥ कीर्तन गजरीं भाळोनी ॥ ३१ ॥ तेव्हां देव भक्त समस-
मान ॥ समान अवयव समचिन्ह ॥ भावें करितां हरिकीर्तन ॥ येवढें महिमान हरिभक्तां ॥ ३२ ॥ दोघां एकत्र रमा देखे ॥ देव कोण हे-

तेहीनोळखे ॥ ब्रह्मानमस्कारींचवके ॥ देवतात्विकेंनकळेत्यासी ॥ ३३ ॥ भावेंकरितांहरिकीर्तन ॥ तेणेंसंतोषेजनार्दन ॥ उभयतांपडे
आलिंगन ॥ मिठीपरतोनसुटेना ॥ ३४ ॥ तेव्हांसबाह्यांतरीं ॥ देवप्रगटेचराचरीं ॥ दुजेदेखावयासंसारीं ॥ सर्वथाउरीउठेना ॥ ३६ ॥ ऐशी-
लाहूनिपूर्णसायोज्यता ॥ नोजेंकरीहरिकथा ॥ तेकथेचीतल्लीनता ॥ जीवांसमस्तांअतिप्रिय ॥ ३७ ॥ यापरीहरिकीर्तनापासीं ॥ चारी-
मुक्तीहोतीदासी ॥ भक्तलोधलेहरिभजनासी ॥ सर्वथामुक्तीसीनघेती ॥ ३८ ॥ एवंयोगयागादितपसाधनें ॥ पोरटींकेलींहरिकीर्त
नें ॥ कलियुगींनामस्मरणें ॥ जडउद्धरणेंहरिकीर्ती ॥ ३९ ॥ ॥श्लोक॥ ॥कृतादिषुप्रजाराजन् कलाविच्छंतिसंभवं ॥ कलौखलु-
भविष्यंतिनारायणपरायणाः ॥ ३८ ॥ ॥टीका॥ ॥कीर्तनासाठींचारीमुक्ती ॥ हेचिकलयुगींमुख्यभक्ती ॥ यालागींइंद्रादिकदेव-
पंक्ती ॥ जन्मइच्छितीकलियुगीं ॥ ४० ॥ स्वर्गनव्हेभोगस्थान ॥ हेंविषयाचेंबंदिखान ॥ कलियुगींसभाग्यजन ॥ जन्मोनिकीर्तन-
हरिचेंकरिती ॥ ४१ ॥ तेथिंच्याजन्मादेवसकाम ॥ तेथेंकृतादियुगिंचेंउत्तमोत्तम ॥ प्रजाअवश्यवांछितीजन्म ॥ कीर्तनधर्मनिजभ-
जना ॥ ४२ ॥ कृतायुगींचेसभाग्यजन ॥ यागींपावलेस्वर्गस्थान ॥ तेहीकलियुगींचेजाण ॥ जन्मआपणवांछिती ॥ ४३ ॥ कृतत्रेतआणि
द्वापार ॥ तेथींलहींमुख्यनर ॥ कलियुगींजन्मनत्पर ॥ निरंतरवांछिती ॥ ४४ ॥ तैंचेलोककरितीगोष्टी ॥ चारीपुरुषार्थकीर्तनासाठीं ॥ क-
लियुगींहेमहिमामोठी ॥ धन्यधन्यसृष्टींकलियुग ॥ ४५ ॥ जेअसतीधन्यभागी ॥ तेजन्मपावतीकलियुगीं ॥ ऐसेकलिचाजन्मालागीं
गीं ॥ नरस्वर्गींउत्कंठा ॥ ४६ ॥ तरावयादीनजनें ॥ कलीमाजीश्रीनारायणें ॥ नामेंछेदीभवबंधनें ॥ तारीहरिकीर्तनेंसकळांसी
॥ ४७ ॥ यालागींकलीमाजीपाहीं ॥ श्रद्धाहरिकीर्तनाच्याठायीं ॥ जनतरतीसुखोपायीं ॥ संदेहनाहींनृपनाथा ॥ ४८ ॥ कलियुगीं
बहुसालनर ॥ होतीलनारायणींतत्पर ॥ भक्तीचेंभोजविचित्र ॥ स्त्रीशूद्रमाजविती ॥ ४९ ॥ ॥श्लोक॥ ॥क्वचित् क्वचिन्म
हाराजद्रविडेषुचभूरिशः ॥ ताम्रपर्णीनदीयत्र कृतमालापयस्विनी ॥ ३९ ॥ कावेरीचम [illegible]

तिजलंतासोमनुजामनुजेश्वर ॥ प्रायोभक्ताभविष्यंतिवासुदेवेऽमलाशयाः ॥ ४० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ विशेषद्राविडदेशाच्याठायीं ॥
अतिशयेंभक्तीवाढेलपाहीं ॥ तेणेंहितीर्थेंविशेषभुयीं ॥ तेतेठायींअतिउत्कट ॥ ४५० ॥ ताम्रवर्णीचातीरीं ॥ हरिभक्तीचीअ-
गाधथोरी ॥ कृतमालेच्यापरिसरीं ॥ उत्साहकरीहरिभक्तिनांदे ॥ ५१ ॥ निर्मळजळेंपयस्विनी ॥ तीचियेपयप्राशनीं ॥ वृत्तिवाढेह
रिचरणीं ॥ भगवद्भजनींदृढबुद्धी ॥ ५२ ॥ देखतांकावेरीचीथडी ॥ पळतीपापाचियाकोडी ॥ जेथेंश्रीरंगवसेआवडी ॥ तेथेंभ
क्तिदुथडीउन्दवनांदे ॥ ५३ ॥ प्रतीचीमाजीदेतांबुडी ॥ चित्तशुद्धीजोडेजोडी ॥ भजनवाढेचढोवढी ॥ भक्तिचीगुढीवैकुंठींउभे ॥ ५४
ऐकेंनरवरचूडामणी ॥ यापंचनदीचियातीर्थस्नानीं ॥ अथवापयप्राशनीं ॥ भगवद्भजनींदृढबुद्धी ॥ ५५ ॥ यातीर्थांचेंकेल्यादर्श
न ॥ होयकलिमलाक्षालन ॥ केल्यास्नानपयप्राशन ॥ भगवद्भजनउल्हासें ॥ ५६ ॥ दर्शनस्पर्शनस्नान ॥ यातीर्थांचेंकरितांजा
ण ॥ वासुदेवींनिर्मळभजन ॥ नित्यनूतनदृढवाढे ॥ ५७ ॥ यापरीजेभगवद्भक्त ॥ तेरुणत्रयांसिनिर्मुक्त ॥ सुरनरपितरांपंगिस्त-
॥ हरिभक्तसद्दांनव्हती ॥ ५८ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ देवर्षिभूताप्तनृणांपितॄणांनकिंकरोनायमृणीचराजन् ॥ सर्वात्मनायःशरणंशर
ण्यंगतोमुकुंदंपरिहृत्यकर्तं ॥ ४१ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ शरणागतानिजशरण्य ॥ मुकुंदाचेश्रीचरण ॥ सद्भावेंरिघाल्याशरण ॥ जन्म
मरणबाधीना ॥ ५९ ॥ जेथेंबाधीनाजन्ममरण ॥ तेथेंदेवऋषीआचार्यपितृगण ॥ यांचाऋणाचापाडकोण ॥ तेझालेउत्तीर्णभ-
गवद्भजनें ॥ ४६० ॥ जोविनटालाहरिचरणीं ॥ तोकोणाचानव्हेऋणी ॥ जेविंपरिसाचियेमिळणीं ॥ लोहकाळेपणींनिर्मुक्त ॥ ६१
सकळपापापासूनी ॥ सुटिजेजेविंगंगास्नानीं ॥ तेविंविनटल्याहरिचरणीं ॥ निर्मुक्तत्रैऋणीभगवद्भक्त ॥ ६२ ॥ भावेंकरितांभ-
गवद्भक्ती ॥ सकळपितरउद्धरती ॥ ऋषेश्वरांनित्यतृप्ती ॥ भगवद्भक्तीस्वानंदें ॥ ६३ ॥ स्वानंदेंभगवद्भक्ती ॥ तेणेंसर्वभुतेंसुखी
होती ॥ पुत्रेंकेल्याभगवद्भक्ती ॥ आप्तउद्धरतीमातापितरें ॥ ६४ ॥ सकळदेवांचानियंता ॥ अतिउल्हासेंत्यातेंभजतां ॥ देवऋ-

णाचीवार्ता ॥ भगवद्भक्तांबाधींना ॥ ६५ ॥ ज्यासि अनन्यभगवद्भजन ॥ तेकदांनव्हतीकर्माधीन ॥ कर्मज्याचेंअज्ञाधीन ॥ त्या-
हरीसीशरणजोझाला ॥ ६६ ॥ तोनव्हेकर्माचासेवक ॥ नव्हेदेवाचापाइक ॥ नव्हेप्राकृताचारंक ॥ आनन्यभाविकहरिभक्त ॥ ६७
जाहरीचाशरणागत ॥ तोकोणाचानव्हेअंकित ॥ कर्माकर्मीतोअलिप्त ॥ नित्यमुक्तरूपतयाची ॥ ६८ ॥ वासुदेवसर्वाभूतीं ॥ हें
दृढठसावेप्रतीती ॥ यालागींअलिप्तकर्मगती ॥ सकळऋणनिर्मुक्तभगवद्भक्तां ॥ ६९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ स्वपादमूलंभजतःप्रि-
यस्यत्यक्तान्यभावस्यहरिःपरेशः ॥ विकर्मयच्चोत्पतितंकथंचिद्धुनोतिसर्वंहृदिसन्निविष्टः ॥ ४२ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ सांडुनिदेहाचाअ
भिमाना ॥ त्यजूनिदेवतांनरभजना ॥ जेअनंन्यशरणहरिभजना ॥ तेकर्मबंधनानाकळती ॥ ७० ॥ यापरीजेअनंन्यशरण ॥ तेविह
रीसांपाढियंतेपूर्ण ॥ हरिप्रियांकर्मबंधन ॥ स्वप्नींहीजाणस्पर्शोनशके ॥ ७१ ॥ रायाह्मणसीभगवद्भक्त ॥ विहितकर्मीनित्यनिर्मु
क्त ॥ तेजरीकर्मआचरत ॥ तरीप्रायश्चित्तनबाधीत्यांसीं ॥ ७२ ॥ जेवींपंचाननाचेंपिलें ॥ नवचेमदगजांवेढिले ॥ तेवींहरिप्रियीं-
अकर्मकेलें ॥ त्यांसिनवचेबांधलेंयमाचेनी ॥ ७३ ॥ स्मरतांएकहरीचेंनाम ॥ महापातक्यांवंदीयम ॥ माहरीचेपाढियंतेपरम ॥ त
यांविकर्मेंयमकेविंदंडी ॥ ७४ ॥ ॥ आशंका ॥ ॥ वेदाज्ञाविष्णुचिपरम ॥ वेदेंविहिलेंधर्माधर्म ॥ भक्तआचरतांविकर्म ॥ केवींवे
दाज्ञानेमनबाधीत्यांसी ॥ ४७५ ॥ जेवींरायाचासेवकआस ॥ तोद्वारपाळांनव्हेअंकित ॥ तेथेंरायाचापाढियंताकृत ॥ त्यांचापांगि-
स्ततोकेविंहोय ॥ ७६ ॥ हरिनामाचेंज्यासीस्मरण ॥ वेदत्याचेंवंदीचरण ॥ माजोहरिचापाढियंतापूर्ण ॥ त्यासिवेदविधानकदां-
नबाधी ॥ ७७ ॥ भक्तापासूनिविकर्मस्थिती ॥ कदांनघडेगाकल्यांतीं ॥ अवचटेंघडल्यादैवगती ॥ त्याकर्मांनिर्मुक्तिअच्युतस्मरे
णें ॥ ७८ ॥ बाधूंनशकेकसाकर्म ॥ एसाकोणभागवतधर्म ॥ तेंभक्ताचेंनिजवर्म ॥ उत्तमोत्तमअवधारीं ॥ ७९ ॥ त्यजूनिदेहाभिमान
वोढा ॥ सर्वाभूतींहरि[illegible]क्तीगाढी ॥ तोकर्माकर्मेंपायरगडी ॥ मुक्तीपायझाडीनिजकेशीं ॥ ८० ॥ तोजाकडरूपाहृष्टीपाहे ॥ त्याचेंनि

दळे भवभय ॥ तो जे थें ह्मणे राहे ॥ ते थें लाहे मुक्तीसुख ॥ ८१ ॥ त्याचेनि अनुग्रह करी ॥ देव प्रगटे दिनाचा अंतरीं ॥ त्याच्या कर्मा कर्मा
चीबोहरी ॥ स्वयें श्रीहरि करूं लागे ॥ ८२ ॥ जेवीं प्रघटल्या दिनमणी ॥ आंधार जाय पळोनी ॥ राम प्रगटल्या हृदय भुवनी ॥ कर्माकर्मधु
णी सहजची ॥ ८३ ॥ भगवंताची नामकीर्ती ॥ याचि नामें परम भक्ती ॥ भक्ती पाशीं चारी मुक्ती ॥ दास्यत्वें वसती नृपनाथा ॥ ८४ ॥ ऐ-
कोनि भक्तीची पूर्णस्थिती ॥ रोमांचित झाला नृपती ॥ आनंदाश्रु नयनीं येती ॥ सुखावलिया वृत्ती डुल्लत ॥ ८५ ॥ सांगतां वेदेहाची
स्थिती ॥ नारद सुखावे निजचित्तीं ॥ तो उल्हास वसुदेवाप्रती ॥ सांगे समाप्ती इतिहासाची ॥ ८६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ नारद उवाच ॥
धर्मान्भागवतानित्थं श्रुत्वाऽथ मिथिलेश्वरः ॥ जायंतेयान्मुनीन्प्रीतः सोपाध्यायो ह्यपूजयत् ॥ ४३ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ नारद इति
हास सांगतु ॥ तेविंचि आनंदें डुल्लतु ॥ तेणें आनंदें बोलतु ॥ भक्तीचे मथितु वसुदेवाप्रती ॥ ८७ ॥ यापरी जयंतीसुती ॥ भगवंताची उ-
द्भट भक्ती ॥ सांगीतली परम प्रीती ॥ मिथिलेशाप्रती निजबोधें ॥ ८८ ॥ ऐकोनि त्याचिया वचना ॥ सुख जाहलें विदेहाचिया मना ॥
मग अतिप्रीती पूजना ॥ जयंतीनंदना पूजिता झाला ॥ ८९ ॥ श्रवणें झाली अतिविश्रांती ॥ तेणें पूजे लागीं अतिप्रीती ॥ विदेह उल्हास
चित्तीं ॥ स्वानंदस्थिती पूजिता झाला ॥ ९० ॥ पूजेचा परम आदरु ॥ जयंतीनंदना केला थोरु ॥ उपाध्याय जो अहिल्याकुमरु ॥ तेणे-
हि अत्यादरु पूजेसिं केला ॥ ९१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ ततोंऽनर्द्धिरे सिद्धाः सर्वलोकस्य पश्यतः ॥ राजा धर्मानुपातिष्ठन्नवाप परमां
गतिं ॥ ४४ ॥ ॥ टीका ॥ यापरी जो भागवतश्रेष्ठ ॥ नवही जण अति वरिष्ठ ॥ समस्तां देखतां विस्पष्ट ॥ झालें अदृष्ट ऊर्ध्वगमनें ॥
॥ ९२ ॥ ते भागवतधर्मस्थिती ॥ अनुष्ठुनि भगवद्भक्ती ॥ राजा पावला परमगती ॥ पूर्णप्राप्ती निजबोधें ॥ ९३ ॥ भावें करितां भगवद्भक्ती
॥ देहीं प्रगटे विदेहस्थिती ॥ ते पावो निजजनकनृपती ॥ परमविश्रांती पावला ॥ ९४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ त्वमप्येतान्महाभाग धर्मान्भा
गवतांछ्रुतान् ॥ आस्थितः श्रद्धया युक्तो निःसंगो यास्यसे परं ॥ ४५ ॥ ॥ टीका ॥ सकळ भाग्यांचिया पंक्ती ॥ जे येथ कल्यायेती वि

श्रांती॥तेवसुदेवाभाग्यस्थिती॥तुझ्याघराप्रतीक्रीडत॥९५॥ वसुदेवातुझेंनिनावें॥देवातेंवासुदेवह्मणावें॥तेणेंनामाचेनिगौर
वें॥जनांचेआघवेनिरसतीदोष॥९६॥यैवढाभाग्याचाभाग्यनिधी॥वसुदेवातूंत्रिशुद्धी॥तुवांभागवतधर्माचाविधी॥आ
स्तिक्यबुद्धीअवधारिला॥९७॥श्रद्धेनेंकेलियावस्तुश्रवणा॥मननयुक्तधराविधाना॥तैंनिःसंगहोऊनियांजाणा॥पावसीत-
त्क्षणानिजधामासी॥९८॥जयानिजधामाचाठायीं॥कार्यकारणदोन्हीनाहीं॥त्यापरमपदाचाठायीं॥निजसुखेंपाहींसुखरूप-
होती॥९९॥ ॥श्लोक॥ ॥युवयोःखलुदंपत्यार्यशसापूरितंजगत्॥पुत्रतामगमद्यद्वांभगवानीश्वरोहरिः॥४६॥ ॥टीका॥
तुह्मादंपत्याचीयेकीर्ती॥यशासिआलीश्रीमंती॥तुमचेंयशत्रिजगतीं॥परमानंदेंक्षितीपरिपूर्णझाली॥५१०॥जालागींकिजेय-
जन॥जालागींकिजेदान॥जालागींकिजेतपाचरण॥योगसाधनजालागीं॥१॥जोनवर्णवेवेदांशेषा॥जोदुर्लभसनकादि-
कां॥त्यापुत्रत्वेंयदुनायका॥उत्संगींदेखखेळविसी॥२॥जोकळिकाळाचानिजशास्ता॥जोब्रह्मादिकांचानियंता॥जोसंहा
रकराचासंहरता॥जोप्रतिपाळितात्रिजगती॥३॥जोसकळभाग्याचेंभूषण॥जोसकळमंडणामंडण॥जोषड्गुणांचेंअधिष्ठान
तोपुत्रत्वेंश्रीकृष्णासर्वांगींल्लोळे॥४॥ ॥श्लोक॥ ॥दर्शनालिंगनालापैःशयनासनभोजनैः॥आत्मावांपावितःकृष्णेपुत्रस्ने-
हंप्रकुर्वतोः॥४७॥ ॥टीका॥ ॥परब्रह्ममूर्तीश्रीकृष्ण॥सादरेंकरितांअवलोकन॥तेणेंदृष्टीहोयपावन॥डोळ्यांसंपूर्णसुख
वबोधू॥५॥कृष्णमुखींचींउत्तरें॥प्रवेशतांकर्णद्वारें॥पवित्रझालींकर्णकुहरें॥कृष्णकुमरेंअनुवादें॥६॥आळवितांश्रीकृ
ष्णाकृष्ण॥आथवाकृष्णेंसींसंभाषण॥तेणेंवाचाझालीपावन॥जेसेंगंगाजीवनसंतप्त॥७॥नानायागविधीयजितांजातें॥ते-
थेंनघेजोअवदानातें॥तोवारितांहीदोहींहातें॥बैसेसांगातेंभोजनींकृष्ण॥८॥जोदुर्लभयोगयागीं॥तोवेळराखेभोजना-
लागीं॥मुखींचेंत्रोषदेतुह्मालागीं॥लागवेगींबाळन्हीला॥९॥तेणेंसंतससंतोखीं॥तोह्मियासघालीतुह्मामुखीं॥तुह्माऐसेंभाग्य

ए॰ भा॰
१८

विस्मयोसमस्तांथोर झाला ॥ ४२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ श्रीशुक उवाच ॥ [illegible] देवकी
च महाभागा जहतुर्मोहमात्मनः ॥ ५१ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ निमिजायंतमुनिगण ॥ इतिहासपुरातनजीर्ण ॥ कृष्णपरमात्माब्रह्मपूर्ण ॥
नारदआपणनिरूपीहर्षे ॥ ४३ ॥ शुकह्मणेपरिक्षिती ॥ ऐकोनिनारदवचनोक्ती ॥ देवकीवसुदेवचित्तीं ॥ अतिविस्मिततटस्त ॥ ४४ ॥
नयानारदाचेनिवचनें ॥ देवकीवसुदेवनिजमनें ॥ कृष्णपरमात्माबोलियेणें ॥ दोघेंजणेंविस्मित ॥ ४५ ॥ तीपरमभाग्यवंतदोन्हीं ॥ जो
पुत्रस्नेहोहोताश्रीकृष्णीं ॥ तोसांडोनियांतत्क्षणीं ॥ कृष्णपरब्रह्मपणींनिश्चयोकेला ॥ ४६ ॥ श्रीकृष्णीब्रह्मभावो ॥ धरितांनिःशेष
मोहस्नेहो ॥ हृदयींचानिघोनिगेलापाहाहो ॥ बापनवलावोभाग्याचा ॥ ४७ ॥ ॥ श्लोक ॥ इतिहासमिमंपुण्यंधारयेद्यःसमाहितः
॥ सविधूयेहशमलंब्रह्मभूयायकल्पते ॥ ५२ ॥ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेपंचमोऽध्यायः ॥ ॥ टीका ॥ जोनि
मिजायंतसंवादु ॥ वसुदेवासांगेनारदु ॥ हाइतिहासअतिशुद्ध ॥ जीवभेदच्छेदक ॥ ४८ ॥ सावधानपणेंश्रोतां ॥ तल्लीनहोऊनितत्वतां
हेइतिहासाचीकथा ॥ सादरताजोपरिसे ॥ ४९ ॥ तेणेंसकळपुण्याचारासी ॥ श्रवणेंजोडल्याअहर्निशीं ॥ तोगापुरुषअवश्यतेसीं ॥
ब्रह्मप्राप्तीसीसत्पात्र ॥ ५० ॥ सार्थकएकएकपद ॥ परिसतांहोयअंतरशुद्ध ॥ यालागींपावेब्रह्मपद ॥ परमानंदनिजबोधू ॥ ५१
॥ हेंपंचमाध्यायींह्मणणेंघडे ॥ पंचवक्त्रचंद्रचूडें ॥ एकादशाचेंज्ञानगाढें ॥ वर्णावयाकुडेंध्वजउभविला ॥ ५२ ॥ हेपंचाध्यायीनव्हेजा
ण ॥ एकादशाचेपंचप्राण ॥ उपदेशावयाशुद्धज्ञान ॥ सामोरेआपणस्वभक्तांआले ॥ ५३ ॥ हेपंचमाध्यायीनव्हेकेवळ ॥ पंचमाऽलापें
शुककोकिळ ॥ एकादशवसंतमूळ ॥ भक्तअळिकुळांफावलें ॥ ५४ ॥ हाहीनव्हेप्रकार ॥ हेशर्करापंचधार ॥ चारवोंधाडिलीसत्वर ॥
ज्ञानगंभीरनिजभक्तां ॥ ५५ ॥ हेपंचाध्यायीनव्हेसिद्ध ॥ एकादशाचेपंचगंध ॥ भक्तआवंतावयाशुद्ध ॥ धाडिलेप्रसिद्धगंधाक्षता
॥ ५६ ॥ एकादशअतिविवेकी ॥ यांवयापंचाध्यायीपालखी ॥ पुढेंधाडिलीकर्तिकी ॥ निजभक्तविरवीकृपाळूवें ॥ ५७ ॥ हेकृष्णउ

द्धवधर्ममात्रा ॥ अर्थोदयोमहायात्रा ॥ तेयात्रेलागींहाकारा ॥ पंचाध्यायींखरासाधकांकरी ॥ ५८ ॥ श्रीकृष्णउद्धवमेळा ॥ देखोनिब्रह्मस्फुरणा-
चासोहळा ॥ तोसांगोआलीकळवळा ॥ भक्ताजवळपंचाध्यायी ॥ ५९ ॥ अहंकाराचेंमेटहोतें ॥ तेंउठऊनिश्रीकृष्णनाथें ॥ केलेंआत्मती-
र्थेमुक्तें ॥ अभयहस्तेंउद्धवासी ॥ ६० ॥ तेमुक्ततीर्थनवाई ॥ पुढेंसांगोंआलीपंचाध्यायी ॥ संसारश्रांतजेजेकांहीं ॥ तेथांवालबलाहींवि
श्रांतीसी ॥ ६१ ॥ कृष्णउद्धवगोडगोष्टी ॥ हेनिर्विकल्पकपिलाषष्टी ॥ तेपर्वकाळकसवटी ॥ सांगोंउठाउठीपंचाध्यायीआली ॥ ६२ ॥ उद्धवा
लागींभवसागरीं ॥ तरावयापायउतारीं ॥ भागवतमिषेंश्रीहरी ॥ सुगमसोपारीपायवाटकेली ॥ ६३ ॥ पक्षणयाहुनीपायउतारा ॥ भागवत
धर्मअतिसोपारा ॥ तोमार्गदाखवावयापुरा ॥ हातींस्त्रीशूद्रांपंचाध्यायी ॥ ६४ ॥ पुढीलनिरूपणआवडी ॥ अतिशयेंवाटेचढोवढी
॥ तेकृष्णवाक्यरसगोडी ॥ पंचाध्यायीकुडीवाधावासांगे ॥ ६५ ॥ कृष्णउद्धवसंवादा ॥ होईलपरब्रह्मगवादा ॥ साधकमुमुक्षाचीमा
दी ॥ धांवात्रिशुद्धीनिजस्वार्थ ॥ ६६ ॥ परब्रह्मआलेंसाव ॥ स्वरूपसंदरज्ञानगौरव ॥ मनोहररूपवैभव ॥ स्वर्गीचेदेवपाहोंये
ती ॥ ६७ ॥ तोदेवांचाख्यातिवादु ॥ सर्वांचिउद्धवाचानिर्वेदु ॥ कृष्णउद्धवमहाबोधु ॥ जेणेंपरमादुखोखंडे ॥ ६८ ॥ तेपुढीलअध्यायीं
कथा ॥ रसाळसांगेनआतां ॥ अवधानद्यावेंश्रोतां ॥ ग्रंथार्थोनिजबोधें ॥ ६९ ॥ स्वयेंपावडीकरूनिपूर्ण ॥ तीसांडऊंविजेविंआप
णा ॥ मगउडालेपणेंजाण ॥ आपल्याआपणसंतोषे ॥ ७० ॥ तेवींमजनावकविता ॥ करूनिस्वयेंसद्गुरुवक्ता ॥ एवंवदऊनियां
ग्रंथार्था ॥ श्रोतेरूपेंसर्वथासंतोषेस्वयें ॥ ७१ ॥ तोयेकपणेंवीणएकलायेकु ॥ दुजेनवीणजनार्दनसखा ॥ तेणेंपुढीलग्रंथआ
वांका ॥ विषदार्थेंदेखावेवंचिला ॥ ७२ ॥ नातळोनिदुजेपण ॥ येकाजनार्दनाशरण ॥ धरोनिश्रोत्यांचेचरण ॥ पुढीलअनुसंधान
पावेल ॥ ७३ ॥ एकाजनार्दननांवेंदेख ॥ दोनावींस्वरूपएक ॥ हेंजाणेतोअवश्यक ॥ परमस्वरूपस्वयेंपावे ॥ ७४ ॥ येकाजनार्दना
शरण ॥ त्याचीकृपापरिपूर्ण ॥ पंचाध्यायींनिरूपण ॥ झालीसंपूर्णजनार्दनकृपा ॥ ५७५ ॥ इतिश्रीभा॰ए॰का॰ वस॰नार॰ पं॰ ५ ॥

श्रीकृष्ण
ब्रह्मा, शिव, इंद्र, स्वामी का
र्तिक, गणपती, सनका
दीक ऋषी, अष्टदिग्पाल
येऊन स्तुती प्रार्थना
करितात.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ओंनमोजीजनार्दना ॥ भावार्थेंनमितांचरणा ॥ जेनेसहीतमीपणा ॥ गेलेतूंपणघेउनी ॥ १ ॥ लिंगदेहा
चेंमर्दन ॥ तेंचिजनाचेंअर्दन ॥ यालागींनामेजनार्दन ॥ प्रघटजाणप्रसिद्ध ॥ २ ॥ तुझीऐशीचकरणी ॥ कर्मकर्तानुरउनी ॥ सु
खेंनादवीसीजनीं ॥ समाधानीजनार्दना ॥ ३ ॥ सुखेंचितुझेंनामघेतां ॥ घातकरिसीजीविता ॥ जीवघेउनीतत्वता ॥ होसी
सर्वथाकृपाळू ॥ ४ ॥ तुझेनामाचेंप्रबळबळ ॥ माथाउघवितीकळिकाळ ॥ चारीमुक्तीकेवळ ॥ होतीनिश्चळनिजदासी ॥ ५ ॥
नामेंएवढेंदसाळदेणे ॥ यातुझेंस्वरूपकोणजाणे ॥ सांडुनीजाणणेंनेणणें ॥ निवांतरहाणेतत्वता ॥ ६ ॥ तुझास्ततीवादकर
णें ॥ तवपरतलींश्रुतीपुराणें ॥ तेथमाझेंआरुषबोलणे ॥ कोठेकोणेसारावें ॥ ७ ॥ तुझास्तनिवादतेंमौन ॥ तुझाकळवळातें
कीर्तन ॥ काहींनकरणेंतेंअनुसंधान ॥ साचारजाणश्रीकृष्णा ॥ ८ ॥ ऐशियाहीअर्थीतुझागायीं ॥ अचारहांनउठिलीदेहीं ॥
तेंचिअर्थीचित्तदेई ॥ कृपानिर्वाहीगुरूराया ॥ ९ ॥ खद्योतप्रकाशपांहेंचांदा ॥ मशयकगरुडासिघेखादा ॥ तैसामीएकाद
शस्कंदा ॥ मुखेंनुसधारीकार्थी ॥ १० ॥ येचिविषयींगुरूनाथा ॥ कृपाकरावीसर्वथा ॥ ग्रंथरचनाग्रंथार्था ॥ सार्थकताकरावी
॥ ११ ॥ ऐशीविनवणीएकतां ॥ कृपापद्मकरूठेविलामाथां ॥ तंवउद्योत्कारजालाग्रंथा ॥ यथार्थतानिजबोधें ॥ १२ ॥ नवल-
कृपेचीकरणी ॥ अर्थचिंतामणीचीखाणी ॥ उघडलीततक्षणी ॥ पदार्थश्रेणीकविमुद्रा ॥ १३ ॥ लेतांसिद्धअलंकारा ॥ कवण
साकडेंलेणारा ॥ तालारारवतांरवाबसूत्रा ॥ लेपाचाकराप्रयासकाय ॥ १४ ॥ बापाचीपक्कानेंघेउनी ॥ बाळघालीबापाचेवदनी ॥
तणेसाचधितोसंतोषोनी ॥ होयमनींसुखाचा ॥ १५ ॥ तैशीचहेहीकथा ॥ तूंचीग्रंथतूंचीकविता ॥ तेथेंकोणीघ्यावीअहंता ॥ मी
कर्ताह्मणोनी ॥ १६ ॥ गुरूनेसांडविलीअहंता ॥ शेषींराहोनदेचीअहंता ॥ तेथेंमीएककवीकर्ता ॥ हेंहीसर्वथासरेना ॥ १७ ॥ १
सूचितांअहंकाराचाझाडा ॥ सूचनाचिहोयत्याचाजोडा ॥ जोआपणीयातेंह्मणवीवेडा ॥ तोचिगाठाअतिचतुर ॥ १८ ॥ तैशीचहे

हीहोईलवार्ता ॥ यालागींजीगुरुनाथा ॥ चरणींगेविलामाथा ॥ कर्ताकरवितातूंचितूं ॥१९॥ मागीलग्रंथसंगती ॥ पंचमाध्या याचेअंतीं ॥ नारदवसुदेवाप्रती ॥ बोलिलाउपपत्तीतेऐशी ॥२०॥ हापरमात्माश्रीहरी ॥ लीलाविग्रहेंदेहधारी ॥ अवतरलातुम चाघरीं ॥ भाग्येंकरीनरनाट्य ॥२१॥ हाईशाचाहीनिजईश ॥ वैकुंठीचानिवास ॥ परमात्मापरेश ॥ जगदीशश्रीकृष्ण ॥२२॥ तेंचिनारदवचनप्रमाण ॥ प्रार्थावयाश्रीकृष्ण ॥ मिळोनियांदेवगण ॥ द्वारकेसीजाणस्वयेंआले ॥२३॥ ॥श्लोक॥ ॥ श्रीशुकउवाच॥ अथब्रह्मात्मजैर्देवैः प्रजेशैरावृतोऽभ्यगात् ॥ भवश्चभूतभव्येशोययौभूतगणैर्वृतः ॥१॥ ॥टीका॥ शुक म्हणेपरिक्षिती ॥ पाहावयाश्रीकृष्णमूर्ती ॥ सुरवरद्वारकेसीयेती ॥ विचित्रस्थितीतिहींकेली ॥२४॥ श्रीकृष्णमूर्तीचेंकवतुक ॥ पा हावयादेवसकळिक ॥ चतुर्मुखपंचमुख ॥ वेगेंसन्मुखपातले ॥२५॥ करावयाप्रजाउत्पत्ती ॥ पूर्वीनिमिलाप्रजापती ॥ तोहीआलाद्वा रकेप्रती ॥ कृष्णमूर्तीपाहावया ॥२६॥ सनकादीकआत्माराम ॥ अवाप्तसकळकाम ॥ तेहीहोउनीआलेसकाम ॥ मेघश्यामपाहाव या ॥२७॥ भूतनायकरुद्रगण ॥ आलेअकराहीजण ॥ पाहावयाश्रीकृष्ण ॥ भूतगणासमवेत ॥२८॥ पाहावयाश्रीकृष्णरावो ॥ घे उनीगणाचासमुदावो ॥ द्वारकेआलामहादेवो ॥ भूतभविष्याचापाहाहो ॥ त्रिकाळज्ञाता ॥२९॥ श्रीकृष्णदर्शनाचीउत्कंठा ॥ थोर लागलीउत्कंठा ॥ थोरलागलीनीळकंठा ॥ धांवतांमोकळ्यासुटल्याजटा ॥ कृष्णावरिष्ठापाहावया ॥३०॥ ॥श्लोक॥ इंद्रोमरु द्भिर्भगवानादित्यावसवोऽश्विनौ ॥ ऋभवोंऽगिरसोरुद्राविश्वेसाध्याश्चदेवताः ॥२॥ गंधर्वाप्सरसोनागाः सिद्धचारणगुह्यकाः ॥ ऋषयः पितरश्चैवसविद्याधरकिन्नराः ॥३॥ द्वारकामुपसंजग्मुः सर्वेकृष्णदिदृक्षवः ॥४॥ ॥टीका॥ एकुणपन्नासमरुद्गण ॥ तेणेंसीइंद्रआलाआपण ॥ पाहावयाश्रीकृष्ण ॥ स्वयेंजाणसादर ॥३१॥ सांडोनियांरविमंडळ ॥ बाराआदित्याचामेळा ॥ पाहाव याकृष्णसोहळा ॥ तृषीतडोळांहोउनीआले ॥३२॥ सूर्येंअधिष्ठिलाडोळा ॥ देखेपदार्थसकळा ॥ कृष्णनदेखतांडोळां ॥ सूर्येपाव

भा॰ लाअंधत्व॥३३॥पाहातांश्रीकृष्णाचेंमुखकमल॥फिटलेंसूर्याचेंपडळ॥मगदेखणाजाहलाकेवळ॥सर्वांगेसकळेंस्ययेरवी॥३४ अ०
२ ॥तिन्हीअग्नीतेजागळे॥परीतेधूमेंझाकोळले॥कृष्णादेखतांचउजळले॥निर्धूमजालेनिजतेजें॥३५॥आठांवसूंचामेळा॥पाहो ६
आलेकृष्णालीला॥३६॥ह्मणेमदनाचापुतळा॥नंवतोखेळेलीलाकृष्णाकीं॥३६॥अश्विनीकुमारधन्वंतरी॥तेहीभवरोगेंपी
डिलेभारी॥कृष्णदर्शनामृतकरी॥निरुजक्षणावरीतेजाले॥३७॥ऋषभदेवअंगीरस॥रुद्रमीनलेअसमसमास॥विश्वेसाध्यदे
वबहुवस॥देवींआकाशदाटलें॥३८॥आमुचीगायनकळामोटी॥होतेंगंधर्वाच्यापोटीं॥नेकृष्णावेणुगीतांसाठीं॥जालीशेव
टींनसरती॥३९॥यालागींदर्शनाचीआश॥क्षणक्षणापाहातीवास॥त्यासीगायनकळासावकाश॥दिधलीसुरसकृपापात्रें॥
॥४०॥अप्सराह्मणतीआह्मीनाचणी॥तवकाळियाचाफणिरंगणी॥एकेचितालेंलाजउनी॥तत्क्षणीसांडिल्या॥४१॥त्यादी
नवदनाकामिनी॥आल्यादर्शनालागोनी॥नाचोशिकविल्यानाचणी॥सारंगपाणीभृकुटीमात्रें॥४२॥पाहावयाश्रीरंग॥आं
लेपाताळींचेपन्नग॥सिध्दिचारणअनेग॥विद्याधरसांगसमुदायें॥४३॥कश्यपादिऋषेश्वर॥अर्यमादिपितर॥गुह्यकआणी
किन्नर॥आलेअपारस्वगणेसी॥४४॥एवंविमानाचियापंक्ती॥दाटलियाद्वारकेप्रती॥पाहावयाकृष्णमूर्ती॥आलेसुरपती
स्वानंदें॥४५॥ ॥श्लोक॥ ॥वपुषायेनभगवान्नरलोकमनोरमः॥यशोवितेनेलोकेषुसर्वलोकमलापहम्॥४॥॥टिका
॥जेणेशरीरेंश्रीहरी॥नानाचरित्रांतेंकरी॥यशविस्तारिलेंसंसारीं॥दुराचारीतरावया॥४६॥ऐकतांश्रीकृष्णकीर्ती॥चतुर्वि
धप्रायश्चिताचीगती॥खुंटलीजीनिश्चिती॥श्रवणार्थीसादरजालिया॥४७॥भावेंघेतलियाकृष्णनाम॥सकळपातकांकरी
भस्म॥देवींदेखिलापुरुषोत्तम॥विश्रामधामजगाचें॥४८॥गणहकारेंअतिउत्तम॥सुरनरांमाजीमनोरम॥डोळयांजाला २
विश्राम॥मेघःश्यामदेखोनी॥४९॥मुगुटकुंडलेंमेखला॥कांसेकसिलासोनसळा॥कंठींरुळेवनमाळा॥घनसांवळाशो

भन ॥ ५० ॥ लावण्यगुणनिधान ॥ अवतारमाळेमुख्यरत्न ॥ देवींदेखिलाश्रीकृष्ण ॥ निवासस्थानद्वारका ॥ ५१ ॥ ॥ श्लोक ॥
तस्यांविभ्राजमानायांसमृद्धायांमहर्धिभिः ॥ व्यचक्षताविदृमाक्षःकृष्णमद्भुतदर्शनम् ॥ ५ ॥ ॥ टीका ॥ कृष्णेंअधिष्ठिलीपुरी
॥ कनककळसाचीयाहारी ॥ रत्नेंजडिलींनानाकुसरीं ॥ तेजअंबरींनसमाये ॥ ५२ ॥ जेद्वारकेभीतरी ॥ कामधेनूघरोघरीं ॥ कल्पद्रु
माचियाहारी ॥ खेळणीद्वारीं चिंतामणीची ॥ ५३ ॥ द्वारकाजननिवासीयासी ॥ घरींनवरत्नाचासी ॥ ऋद्धिसिद्धिकरूनदासी ॥ हृ-
षीकेशीनांदत ॥ ५४ ॥ कृष्णरूपाचियालालसे ॥ डोळ्यांतेणेंलाविलेंपिसें ॥ आवडीजालेंमोरविसें ॥ अतिडोळसेंहरीआंगीं ॥
केशीबरवेपणाचीशोभा ॥ पाहातांनयनांनिघतीजिभा ॥ रसाळपणेंतोवालभा ॥ उपनिषद्भाभासाकारिला ॥ ५६ ॥ कृष्णपाह
वयाआवडी ॥ होनाहेदेवासीवरपडी ॥ डोळ्यांथोरलागलीगोडी ॥ अर्धघडीनविसंबती ॥ ५७ ॥ कृष्णरूपाचेंकवतिक ॥ पाहातां
नयानयनालागलीभुक ॥ अंतरींनिबिडदाटलेंसुख ॥ तरीअधिकाधीकभुकेले ॥ ५८ ॥ अवलोकितांश्रीकृष्णाशी ॥ दृष्टीशीदाटणी
होतसेकैशी ॥ मुंडपघसणीन्याहारासी ॥ हृषीकेशीपाहावया ॥ ५९ ॥ मागेंपुढेंश्रीकृष्णासी ॥ देखणेनेवेढिलेंचौपाशी ॥ भाग्यउपजलें
डोळ्यासी ॥ पूर्णपुरुषासीदेखती ॥ ६० ॥ श्रीकृष्णघनमेघसांवळा ॥ निजात्मभावेंपाहतांडोळा ॥ सहजेंशामताआलीबुबुळा ॥ कृष्ण
कळाठसावली ॥ ६१ ॥ जोनकळेचीवेदविवंचना ॥ योगियांच्यानयेध्याना ॥ त्याप्रत्यक्षदेखोनीकृष्णा ॥ भाग्यगणनाअपूर्व ॥ ६२ ॥
ऐसादेखोनियांश्रीहरी ॥ देवसुमनाचाशरधारी ॥ बहुवर्षलेपैंअंबरीं ॥ राहोनिवरीविमानीं ॥ ६३ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ स्वर्गोद्या-
नोपगैर्माल्यैश्छादयंतोयदूत्तमम् ॥ गीर्भिश्चित्रपदार्थाभीस्तुष्टुवुर्जगदीश्वरं ॥ ६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ मांदारपारिजातसंतान ॥ क
ल्पद्रुमहरिचंदन ॥ ऐशियावृक्षांचीसुमनेंजाण ॥ कृष्णावरीसंपूर्णवर्षले ॥ ६४ ॥ श्रीकृष्णासीचहूंकडा ॥ दिव्यसुमनाचाजाला
सडा ॥ समस्तदेवींसन्मुखपुढां ॥ केलापैगाढाजयजयकारू ॥ ६५ ॥ सार्थपदबंधरचना ॥ नानाप्रबंधहरिकीर्तना ॥ स्तवंउआदरिलें

यदुनंदना ॥ अमरसेना मिळोनी ॥ ६६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ देवाऊचुः ॥ नताः स्मते नाथ पदारविंदं बुद्धींद्रियप्राणमनोवचोभिः ॥ यच्चिंत्यते ऽन्तर्हृदि भावयुक्तैर्मुमुक्षुभिः कर्ममयोरुपाशात् ॥ ७ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ विवेकयुक्त प्राणधारणा ॥ मनसावाचाकर्मणा नमस्कारू तुझियाचरणा ॥ सच्चिद्धना श्रीकृष्णा ॥ ६७ ॥ इंद्रियउपरमालागीं जाण ॥ सांडुनी विषयवासना ॥ दशइंद्रियीं लागलों चरणा ॥ नमन श्रीकृष्णा र्मी निजभावें ॥ ६८ ॥ विषयीं होऊनि यां उदास ॥ सांडोनी संसाराची आस ॥ चरण चिंतिती तापस ॥ कर्मपाशच्छेदावया ॥ ६९ ॥ ऐसे मुक्ती चिया वासना ॥ मुमुक्ष चिंतिती तुझिया चरणा ॥ त्यासी अर्धक्षण नयेसी ध्याना ॥ दृढभावना करितांही ॥ ७० ॥ ते प्रत्यक्ष तुझे चरण ॥ आह्मासी जालें जें दर्शन ॥ देव आपुल्या भाग्यालागुन ॥ अति स्तवन करिताती ॥ ७१ ॥ देखुनी सगुणस्वरूपाशी ॥ एवढी श्लाघ्यता कां ह्मणासी ॥ जें आलें आकारासी ॥ तें निश्चयेसी मायिक ॥ ७२ ॥ जैसे तुह्मी शरीरधारी ॥ तैसाच मीही एका शरीरीं ॥ त्या माझे नी दर्शनें करी ॥ तुह्मां कैशापरी तराल ॥ ७३ ॥ ऐसें न ह्मणावें जी अनंता ॥ जे तूं मायेचा नियंता ॥ हें हीं कळलें असे तत्वता ॥ समूळ कथा परियेसें ॥ ७४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ त्वं मायया त्रिगुणयात्मनि दुर्विभाव्यं व्यक्तं सृजस्यवसि लुंपसि तद्गुणस्थः ॥ नैतैर्भवानजित कर्मभिरज्यते वै यत्स्वे सुखे ऽव्यवहिते ऽभिरतो ऽनवद्यः ॥ ८ ॥ ॥ टीका ॥ झोपल्या जागत्या झोंप न दिसे पाहीं ॥ जागें जाल्या दिसत चि नाहीं ॥ तैसी माया अतर्क्य देहीं ॥ न पडे गांई स्फुरन रां ॥ ७५ ॥ मुळीं चि तुझी अतर्क्य माया ॥ ती सीगुणक्षोभू जाहला सांख्या ॥ ते ब्रह्मादिकां न येची आया ॥ देवराया श्रीकृष्णा ॥ ७६ ॥ तूं धरोनी दैवी मायेसी ॥ ब्रह्मादिकां तें सृजिसी ॥ प्रतिपाळोनी संहारिसी ॥ तूं त्या कर्मासी अलिप्त ॥ ७७ ॥ स्वधर्मी स्वयें सृष्टि सृजिली ॥ प्रतिपाळुनी संहारिली ॥ ते क्रिया कर्त्यासी नाहीं लागली ॥ ते विस्तारष्टि केली त्यां अलिप्तत्वें ॥ ७८ ॥ मृगजळाची भरणी ॥ सूर्य करी निज किरणीं ॥ शोषुनी नेअस्त मानी ॥ अलिप्तपणी तैसा तूं ॥ ७९ ॥ सकळ धर्माची वाढी मोडे ॥ अधर्माची शीग चढे ॥ तैं तुज अवतार धरणें घडे ॥ आसुर्वे सांकडें ३

फेडावया ॥ ८० ॥ करोनी अधर्माचा घातु ॥ धर्मवाद विशी यथास्थितु ॥ देवांसी निजपदीं स्थापितुं ॥ कर्मातीत तूं श्रीकृष्णा ॥ ८१ ॥ तुज अखंड दंडायमान ॥ आत्मसुखाचें अनुसंधान ॥ तें आम्हांसी नाहीं अर्धक्षण ॥ दीनवदन यालागीं ॥ ८२ ॥ जासी आत्मसुखनिरंतर ॥ तो देहधारी परी अवतार ॥ त्याचे चरण पवित्रकर ॥ गंगासागरादी तीर्थांसी ॥ ८३ ॥ तो जरी वर्ते गुणांआंतु ॥ तरी तो जाणावा गुणातीतु ॥ त्याचा चरणरेणु करी घातु ॥ त्रैलोक्यांतु महापापा ॥ ८४ ॥ ऐशी तुझ्या दासाची कथा ॥ त्या तुझे चरण वंदूं माथां ॥ असो चरणाची हे कथा ॥ कीर्ती ऐकतां निजलाभु ॥ ८५ ॥ चरण देखती ते भाग्याचे ॥ त्याचें महिमान न वर्णवे वाचे ॥ पवित्रपण तुझिये कीर्तीचें ॥ परिससाचें स्वामिया ॥ ८६ ॥ अग्नीशिखा समसमानी ॥ इंधन घालितां वाढे अग्नी ॥ आशावादे देहाभिमानी ॥ श्रवणकीर्तनी ते त्यागावी ॥ ८७ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ शुद्धिर्नृणां न तु तथेड्य दुराशयानां विद्याश्रुताध्ययनदान तपःक्रियाभिः ॥ सर्वात्मनामृषभ ते यशसि प्रवृद्धसच्छ्रद्धया श्रवणसंभृतया यथा स्यात् ॥ ९ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ कृष्णा स्तवनें स्तवनांतरें ॥ श्रवणद्वारें ऐकतां उद्धरे ॥ यालागीं स्तव्य तूं निर्धारें ॥ स्तवनद्वारें तारकु ॥ ८८ ॥ एवं तुझें कीर्तीचें स्तवन ॥ तें चित्तमनबुद्धिशुद्धीकारण ॥ यावेगळें जें साधन ॥ तें केवळ जाण प्रयास ॥ ८९ ॥ ऐकें गा सुखराशी ॥ तुझे या श्रवणाची उत्कंठा ॥ अंतरीं पापाचा मळ करा ॥ धवोनि चोरवटा करी वृत्ती ॥ ९० ॥ तुझ्या श्रवणीं होउनी उदास ॥ न पंतपतां तापस ॥ नाना साधनी कर्कश ॥ जाहल्या निराशगती त्यांचा ॥ ९१ ॥ मंत्रविद्याग्रहण ॥ विकळ उच्चारितां वर्ण ॥ शुद्धीनल्हे परी दारुण ॥ पातकपूर्ण आगीं वाजे ॥ ९२ ॥ करितां शास्त्रश्रवण ॥ चौगुणा गर्व चढे जाण ॥ तो ज्ञानाचा अभिमान ॥ न निघे जाण चतुरमुखा ॥ ९३ ॥ करितां वेदाध्ययन ॥ धिसरगळिया उच्चारण ॥ शुद्धी नल्हे चापरी सरण ॥ अवश्य जाण ब्रह्मराक्षस ऐसें ॥ ९४ ॥ दान देतां न हूष ॥ कूरी जाला रुकलाश ॥ प्रान्ता दुरीप रीनाश ॥ असमसमास रोकडा ॥ ९५ ॥ तप करितां ऋषिशृंगासी ॥ तो वश जाला वेश्येसी ॥ श्रद्धा श्रवणाचिया ऐशी ॥ शुद्धी

ए० भा०
४

आणीकांपैनाहीं ॥ ९६ ॥ कर्मकरावेंयथानिगुती ॥ नंवत्याकर्माचीगहनगती ॥ प्राचीनबर्ह्याचीकर्मस्थिती ॥ नारदोक्तीसांडवि
ली ॥ ९७ ॥ कर्मीआचमनकरावें ॥ तेथमाषमात्रजळघ्यावें ॥ न्यूनाधिकत्वासवें ॥ दोषपावेसुरापानसम ॥ ९८ ॥ एवंदुष्टहृद
यजासी ॥ तपादिकसाधनेंत्यासी ॥ शुद्धीनव्हेहृषीकेशी ॥ श्रवणकीर्तनसीनायकतां ॥ ९९ ॥ श्रवणेंपरिक्षितीतरला ॥ श्रवणें
कौंचउध्दरिला ॥ मकरोदरींश्रवणपावला ॥ सिध्दजालामछेंद्र ॥ १०० ॥ तुझेंश्रवणदोंपरी ॥ एकतेंचित्तशुद्धीकरी ॥ दुसरीजी
वब्रह्मऐक्यकरी ॥ दोहींपरीउध्दारू ॥ १ ॥ प्रत्यक्षपाहतांवाराणशी ॥ श्रवणींतारकब्रह्मउपदेशी ॥ मुक्तीक्षेत्रजालीकाशी ॥
श्रवणेंजीवासीउध्दारू ॥ २ ॥ नूंअवाप्तसकळकाम ॥ निष्कामाचेंनिजधाम ॥ ऐशियातुजकारणेंकर्म ॥ भक्तभ्रमछेदावया ॥
॥ ३ ॥ नानाचरित्रांचीकरणी ॥ करिताजाहलासीचक्रपाणी ॥ मोक्षमार्गाचीनिश्रेणी ॥ दिधलीरचूनीजनासी ॥ ४ ॥ चित्त-
शुद्धीसीकारण ॥ प्रेमयुक्तकीर्तनश्रवण ॥ येथसच्छ्रध्दाचीप्रमाण ॥ अकारणसाधनें ॥ ५ ॥ अपेक्षाजेजेंसाधनसाधिलें ॥
तेंअपेक्षेनेचीफोलकेलें ॥ निरपेक्षाचेंहृदयभलें ॥ वेलीगेलेंपरमार्थी ॥ ६ ॥ हृदयाचेंसवोलआळा ॥ स्वधर्मबीजेंअंकुरला ॥ श्र-
ध्देचावेलउगवला ॥ कोंभनिघालातरितरितु ॥ ७ ॥ सच्छ्रध्देप्रबळजळें ॥ रूतलीवैराग्यदृढमुळें ॥ वेलगेलीनिजबळें ॥ श्रद्धामेळें
चिदाकाशीं ॥ ८ ॥ तेंचिदाकाशींचाचंद्रमा ॥ स्वप्रकाशेंतूंपुरुषोत्तम ॥ साधकशीणतीमेघःशामा ॥ तुझीप्रतिमापाहावया ॥
॥ ९ ॥ त्यातुझेंश्रीचरण ॥ प्रत्यक्षजालेंदर्शन ॥ घालोनियांलोटांगण ॥ चरणस्तवनकरितातीं ॥ १० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ स्यान्न
स्तवांघ्रिरशुभाशयधूमकेतुः क्षेमाययोमुनिभिरार्द्रहृदोह्यमानः ॥ यः सात्वतैः समविभूतयआत्मवद्भिर्व्यूहेर्चितः सवनशः
स्वरितिक्रमाय ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ आमुचाअशुभाशयाचाघातु ॥ करितांचरणधूमकेतु ॥ तुझाचीजीविख्यातु ॥ त्रैलो
क्यातुश्रीकृष्णा ॥ ११ ॥ पापइंधनाचामेळु ॥ तेथतुझाचरणवडवानळु ॥ लागलातोअनिवारजाळू ॥ तिळातिळजाळित ॥

अ०
६

॥१२॥ ऐसापापियातेंकांपवितां ॥प्रेमळातेंअभयदाता ॥ तुझाचरणजीअनंता ॥हृदयींसर्वथावाहातां ॥ १३॥ तेंचिहृदयजेंकैसें ॥
वोळलेंभक्तिप्रेमरसें ॥ तेथेतुझेचरणसावकाशें ॥ अनिउल्हासेंवाहताती ॥ १४ ॥करितांचरणाचेंध्यान ॥ जेविसरलेभूकतान ॥ त्या
सीद्यावयाअभयदान ॥चरणध्वजजाणपैतुझा ॥ १५॥ तेचिचरणसन्मति ॥ पावावयासमर्थविभूती ॥ पूजिलाजोश्रीपती ॥चतुर्मु
र्तीव्यूहरूपें ॥ १६ ॥वासुदेवसंकर्षण ॥ अनिरुद्धआणीप्रद्युम्न ॥हाचाचतुर्व्यूहजाण ॥ पूजास्थानभक्ताचें ॥ १७॥ भिन्नभिन्नचा
रीमूर्त्ती॥ चहूंरूपींएकमूर्ती ॥ऐसेंजाणोनीपूजिजेभक्ती ॥व्यूहस्थितीत्यानाव॥ १८॥ सात्वतह्मणतीतेभक्त॥ भगवत्पदऐश्व-
र्यातेवांछिती॥ चतुर्व्यूहरूपेंपूजिती॥ऐश्वर्याचित्तेंठउनी ॥१९ ॥ जन्ममरणप्रवाहस्थिती॥ नासावयायेकभक्ती ॥ पूजाकीजे
चतुर्मूर्ती ॥ आत्मवंतसज्ञानी॥ २०॥ त्रिसेवनत्रिकाळ ॥पूजाकरितांअविकळ ॥भजोनीजिंतिलाकळिकाळ ॥जन्ममूळछे
दावया ॥२१॥ आणीकहीभक्तजन ॥ तुझेंकरितातीभजन ॥ यज्ञद्वारांहोमहवन ॥ विधिविधानवेदोक्त॥ २२॥ श्लोक॥ य
श्चिंत्यतेप्रयतपाणिभिरध्वराग्नौत्रय्यानिरुक्तविधिनेशहविर्गृहीत्वा ॥ अध्यात्मयोगउतयोगिभिरात्ममायांजिज्ञासुभिःपर
मभागवतैःपरिष्टः॥११॥ टीका ॥दीक्षाग्रहणींअतिसादर॥ यज्ञद्वाराभजनतत्पर॥ क्रियेपासोनीनेमिलेकर ॥हस्तव्यापारन
करिती॥२३॥ तेथवेदत्रयींचीविधानकळा॥ याहेरत्रिगुणाचीभिमरवळा॥ आंतयज्ञपुरुषआव्हानिला ॥ चैतन्यतेजाळास
र्वात्मा ॥२४॥ तेथओंकारवषट्कार॥बीजोक्तमंत्रउच्चार ॥ द्रव्यंअर्पितीअपार ॥अतिपवित्रअवदानीं॥ १२५॥ आणीकएक
योगयुक्त॥ योगधारणातूंतेंभजत ॥प्राणापानाचीसमतादेत॥ आसनस्थहोउनीयां ॥ २६ ॥वज्रासनीदृढबंध ॥भेदोनी
षट्चक्रांचेभेद॥ कुंडलीनीचास्कंद॥ अतिस्फुरस्यापरिला ॥ २७॥ तेरववळलीमाहाशक्ती ॥वेगेंचालिलीउर्ध्वगती ॥ प
वनप्राशूनीग्रासिती॥योगीस्थितीगगनातें ॥२८॥ शोषूनिसहस्रदळाचेपार॥ अउठपीठआणिगोल्हाट॥ क्रमोनियांश्री

ह्मांचे मूळ स्थान ॥ २९ ॥ परमानंदाचा तथ भोग ॥ शिवशक्तीचा संयोग ॥ या परी अभ्यासोनी योग ॥ हा भजनमा
र्गी योग्याचा ॥ ३० ॥ तुझी जाणावया माया ॥ एक भजो लागले तुझिया पाया ॥ सर्वथा अतर्क्य तुझी माया ॥ देवराया श्रीकृष्णा
॥ ३१ ॥ मायानलक्षे ची लक्षितां ॥ तो विमाया मोह जाहला चित्ता ॥ मग ते सिद्धी लागी तत्वता ॥ चरण भगवंता पूजिती ॥ ३२ ॥ आ
णी कहीं एक पक्ष ॥ तुज भजावया सुमुक्ष ॥ जाहले गा अति दक्ष ॥ अध्यात्मपक्ष निजयोगें ॥ आत्ममायेचा नासू ॥ करावया जिज्ञा
सू ॥ निजात्मबोधें सावकाश ॥ अति उल्हासू पूजेचा ॥ ३४ ॥ विवेकाचिया भावना ॥ नित्यानित्याची विवंचना ॥ करूनी आणिता
अनुसंधाना ॥ सर्वत्र जाणा तूं चि तूं ॥ ३५ ॥ जें अनित्यपणीं वाळिलें ॥ तें मायीक तें मिथ्या जालें ॥ मग चिन्मात्रैक उरलें ॥ निर्वाळिलें
निजरूप ॥ ३६ ॥ एवं पाहतां चहूंकडे ॥ तुझें विश्वरूप जिकडे तिकडे ॥ मग पूजिती वाडेकोडें ॥ निजरूप वाडें सर्वत्र ॥ ३७ ॥ जे जे देखती
जे जे ठायीं ॥ तें तें वाचूनी आन नाहीं ॥ ऐसा सर्वत्र चरणापाहीं ॥ ठाईंचा ठायीं पूजिला ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥ पर्युष्ट्यातव विभो वनमालये
यं संस्पर्धिनी भगवती प्रतिपत्निवच्छ्रीः ॥ यः सुप्रणीतममुया ऽर्हणमाददन्नो भूयात्सदाऽघ्रिरशुभाशयधूमकेतुः ॥ १२ ॥ टीका
॥ ऐसे सर्वत्र तूतें पूजिती ॥ ते भक्त पदीं येते होती ॥ त्याची पूजा ते हीं अनन्य प्रीती ॥ स्वयें श्रीपती वासिनी ॥ ३९ ॥ रानींचा रानवट वनमा
ळा ॥ भक्तीं आणुनी घातली गळां ॥ रमा सांडोनी उतावेळा ॥ स्वयें भाळला माळेसी ॥ ४० ॥ भक्तीं अर्पिली आवडी ॥ ह्मणोनी अ
धिक तियेची गोडी ॥ शिळी जाली तरी न काढी ॥ अर्धघडी गळांची ॥ ४१ ॥ भक्तीं भावार्थें अर्पिली ॥ देवें सर्वांगीं धरिली ॥ यालागीं
स्त्रीं कोंविसरली ॥ रवरवीत सर्वदा ॥ ४२ ॥ तिचा आस्वादितां गधू ॥ भावें भुलला मुकुंदु ॥ श्रीयेसीं उपजला क्रोधू ॥ सवतीसंमंधू मा
डिला ॥ ४३ ॥ भजन येतां आधीं ॥ भक्तीं अर्पिला नेणों कधीं ॥ मी तरुण सांडोनी विशुद्धी ॥ ते ह्रस्व खांदीं वाहा तसे ॥ ४४ ॥ देवनेणे
भोगाची खुण ॥ ते वृद्ध मी तरुण ॥ परी तीशीं च भुलला निर्गुण ॥ गुणागुण हा नेणे ॥ ४५ ॥ मज चरणसेवा एकादे वेळा ॥ हे सर्वका

ळपडलीगळां ॥ मजहूनीस्नेहआगळा ॥ नेलावनमाळासर्वथा ॥ ४६ ॥ मांतेंडावलुनीवेगीं ॥ हेंबैसलीदोहींआंगीं ॥ ईसीबोलतो
श्रीसारंगी ॥ मजचीलागीत्यागील ॥ ४७ ॥ मजदिधलीचरणाचीसेवा ॥ इचामत्सरुकितीसाहावा ॥ अपादआवरिलेंयादवा ॥ मा
झीसेवाहरितली ॥ ४८ ॥ मीकुलात्मजाक्षीराब्धीची ॥ हेरानवटरानींची ॥ रवांदींबैसलीदेवाची ॥ भीडभक्तांचीह्मणउनी ॥ ४९ ॥
हेभक्तीबळेंबैसलीरवांदीं ॥ कहींनुतरेचित्रिशुध्दी ॥ रमावनमाळेतेंवंदी ॥ द्वेषबुद्धीसांडोनी ॥ ५० ॥ ऐशीभक्तांचीपूजा ॥ तुजआवडेगरु
डध्वजा ॥ रूप्रणीतभावोवोजा ॥ चरणींतुझाअर्पिला ॥ ५१ ॥ तोचरणधूमकेतुतुझा ॥ आमुचापापातेंनाशवोजा ॥ पुनःपुन्हागरुड
ध्वजा ॥ पापसमाजानिर्दळू ॥ ५२ ॥ करितांचरणाचेंवर्णन ॥ नधायेदेवाचेंमन ॥ पुढतपुढतांचरणस्तवन ॥ ध्वजलक्षणवर्णिती ॥
॥ ५३ ॥ श्लोक ॥ केतुस्त्रिविक्रमयुतस्त्रिपतत्पताकोयस्तेभयाभयकरोऽसुरदेवचम्वो ॥ स्वर्गायसाधुषुखलेष्वितरायभूमन्पा
दःपुनातुभगवन्भजतामघंनः ॥ १३ ॥ टीका ॥ बलिबंधनीं अनंता ॥ त्रिविक्रमीचरणवाढता ॥ सत्यलोकाहीवरुता ॥ दिसेंझळक
ताम्रीचरणु ॥ ५४ ॥ चरणुवाढलासर्वांवरी ॥ तोकेतूबोलिजेकवेश्वरीं ॥ पताकाझळकतकवणेपरी ॥ झळझळीतनिजगंगा ॥ ५५
॥ बळीबंधनीआवेश ॥ चरणउचलिलादुराश ॥ नरवेंभेदलाआवरणकोश ॥ जळबहुवसचालिलें ॥ ५६ ॥ चरणस्पर्शेंभगवंता ॥ जा
लींजीवनाशींपवित्रता ॥ ब्रह्माकमंडलींधरितां ॥ शिवेंमाथांवाहिली ॥ ५७ ॥ चरणध्वजपताकातेगंगा ॥ त्रिवाहिनीत्रिपथगा ॥
चरणशोभाभ्रीरंगा ॥ नयनब्रह्माउल्हास ॥ ५८ ॥ केतुझळकत्यापाठीं ॥ असुरीसेनेसीभयउठी ॥ दैवीसंपत्तीचेपोटीं ॥ अत्यंत
उठीअल्हादु ॥ ५९ ॥ आणीकचरणाचीकथा ॥ देवांसीस्वर्गसुखदाता ॥ तोचचरणअधर्मवंता ॥ होयतत्वतानरकहेतु ॥ ६० ॥
एकनरलेचरणपूजितां ॥ एकतरलेचरणध्यातां ॥ चरणउपेक्षिनीसर्वथा ॥ अधःपाताजाती ॥ ६१ ॥ चरणवंदितीकांनिंदिती
॥ तेनिजपदाप्रतीजाती ॥ सर्वथाजेउपेक्षिती ॥ अधःपातनयांसी ॥ ६२ ॥ चरणवंदितांनरलीशिळा ॥ निंदितांउध्दरिलेंशिशुपा

ळा॥ जेउपेक्षितीचरणकमळा॥ तयारवळांरौरव॥६३॥ ऐकेंस्वामियांव्यापका॥ ऐसातुझाचरणनिका॥ आमुचासकळपातका
॥ क्षणार्धेदेखाउद्धारू॥६४॥ जेथपापाचाजालाउद्धारू॥ तेथसहजचीखुंटलादुराचारू॥ ऐसातरावयासंसारू॥ चरणसाचारू
पैंतुझा॥६५॥ श्लोक॥ नस्योतगावइवयस्यवशेभवंतिब्रह्मादयस्तनुभृतामिथुरर्द्यमानाः॥ कालस्यतेप्रकृतिपूरुषयोःपरस्य
शंनस्तनोतुचरणःपुरुषोत्तमस्य॥१४॥ टीका॥ निजसुखानेंविस्तारितां॥ तुझाचरणजोअच्युता॥ काळादिकर्मांचाशास्ता
॥आत्मानियंतादेवाचा॥६६॥ तूंकाळाचानिजनियंत॥ काळासीआकळेनकरवेसत्ता॥ देवांसीअनुकारीसत्ताविना॥ देवनियं
तातूंकृष्णा॥६७॥ कर्मस्वामीतूंकृष्णनाथा॥ इंद्रियक्रियासमस्ता॥ कोणानकरवेअन्यथा॥ कर्मनियंताश्रीकृष्णु॥६८॥ ब्र-
ह्मादिकशरीरधारी॥ तुजआधीनगाश्रीहरी॥ जैसेनाथिलेबैलनांगरीं॥ कृषीवळूधरीसामर्थ्ये॥६९॥ तेथजोराहेगामारेंपुढें॥
तोझोडिजेआसुडें॥ तुझेआज्ञेवरीरोकडे॥ वर्ततीगादेकळिकाळादिक॥७०॥ संसारलक्षणसेतासी॥ अधिकारीजुंफोनीसर्वांशी
॥ निजकर्मेंक्षेत्रासी॥ तूंवाहवीसीनिजाज्ञा॥७१॥ रोवोनीअहंकाराचीमेढी॥ महत्तत्वाचेंखळझाडी॥ त्रिगुणदोरेंबापुडीं॥ बां
धिशीकडोविकडीजीवपशूतें॥७२॥ उदोअस्ताचेनोझणत्कारें॥ देतांनिजकर्माचेफेरे॥ जोरवांदचुकवोनीवासरे॥ तोचिमारेंमा
रिजे॥७३॥ हाबोलजरीह्मणसीवाया॥ सृष्टिकर्तीधरितीमाया॥ मजसीसंबंधूनाहींयया॥ देवरायाहेंनह्मणे॥७४॥ मायेसीतूं
चअधिष्टान॥ यालागींतूंपरमकारण॥ तुझियेमांडीवरीजाण॥ क्रीडास्थानप्रकृतीपुरुषा॥७५॥ तूंमायेहुनीअपारू॥ प्रकृ
तीपुरुषाहुनीपरू॥ काळाचाकाळतूंदुर्धरू॥ सर्वसंहारुकर्तातूं॥७६॥ आमुचानिजसुखाउत्तमा॥ तुझाचरणुविस्तारूमेघः
श्यामा॥ हेंमागणेंपुरुषोत्तमा॥ कृपाआह्मावरीकीजे॥७७॥ श्लोक॥ अस्यासिहेतुरुदयस्थितिसंयमानामव्यक्तजीवम
हतामपिकालमाहुः॥ सोऽयंत्रिणाभिरखिलापचयेप्रवृत्तःकालोगभीररयउत्तमपूरुषस्त्वम्॥१५॥ टीका॥जगाचीउ-

त्पत्तिस्थिती ॥ तुजचीपासोनीश्रीपति ॥ सकलसंहारिनांअंती ॥ तूंचिनिश्चितीमहाकाळू ॥ ७८ ॥ क्षोभलियातामसीशक्ती ॥ सृ
ष्टीचाप्रळयकरीअंती ॥ तेथेंबीजरूपीं अव्यक्तीं ॥ जीवराहतीसूक्ष्मत्वें ॥ ७९ ॥ मगउत्पत्तीचे काळवेळे ॥ तींचबीजेंविरूढतीसकळें ॥
पाल्हेजतीस्थितीकाळें ॥ पुष्पफळेंसफलित ॥ ८० ॥ हेगुणक्षोभाचीअवस्था ॥ तेथमीनव्हेप्रलयकर्ता ॥ ऐसेंह्मणसीजरीकृष्णानाथा ॥
तरीहेकथापरियेसीं ॥ ८१ ॥ तुझासाचारूजालियाभावो ॥ मायामहत्तत्वआणीजीव ॥ नसोनियांदासपाहाहो ॥ निजपदींनिर्वाहो
भोगिती ॥ ८२ ॥ त्यातुजसकळसंहारिनां ॥ कोणनिर्धरतांकृष्णनाथा ॥ कारणेंसीप्रळयकर्ता ॥ तूंचिसर्वथामहाकाळू ॥ ८३ ॥
कळोंनेदिसीसंसारस्थिती ॥ अतिसूक्ष्मकाळगती ॥ नाशकरिसीअंती ॥ निजप्रकृतीसीं विकार ॥ ८४ ॥ प्रळयासीप्रमाणमूळ ॥
लवनिमिष्यघटिकापळ ॥ अहोरात्रत्रिकाळ ॥ त्रिनाभीचक्रजोह्मणपैं ॥ ८५ ॥ ऐशियेगंभीरगतीसीं ॥ मायामहत्तत्वनाशिसी ॥
तोतूंमहाकाळहोसी ॥ हृषीकेशीश्रीकृष्णा ॥ ८६ ॥ श्लोक ॥ त्वत्तः पुमान्समधिगम्ययया ; स्ववीर्यं धत्ते महान्तमिवगर्भममोघवी-
यः ॥ सोयंतयानुगतआत्मनआंडकोशंहैमंससर्जबहिरावरणैरुपेत ॥ १६ ॥ टीका ॥ पुढतीसुरीचाश्वजिता ॥ तूंचिहोशीगाअनं
ता ॥ तेउत्पत्तीचीअवस्था ॥ मूळकर्तातूंचितूं ॥ ८७ ॥ तुझीलाहोनीवीर्यशक्ती ॥ हांयपुरुषासीपुरुषप्रामी ॥ तेणे अंगिकारूनीप्रकृ
ती ॥ केलेंउत्पत्तीगर्भाधान ॥ ८८ ॥ तेचितेवेळींप्रकृती ॥ महत्तत्वींहोयगर्भवती ॥ पंचतत्वांसीगर्भींधरिती ॥ हिरण्यवर्णअंडातें ॥
॥ ८९ ॥ तेंअमोघवीर्यप्रबळ ॥ गर्भीविश्वाकारबाळ ॥ धरितेंजालेंविशाळ ॥ ब्रह्मांडसकळअंडामाजी ॥ ९० ॥ जैसेगर्भासीउल्व
जाण ॥ तैसेंअंडासीबाहिरावरण ॥ समधानेमस्तप्रमाण ॥ तूंनीर्माणकरविता ॥ ९१ ॥ पृथ्वीजळअनळअनिळ ॥ नभआणीअहं
कारस्थूळ ॥ सातवेंतेंअतिसबळ ॥ जाणकेवळक्रियासूत्र ॥ ९२ ॥ त्यागर्भासीजतनेवरी ॥ तूंचिआंतूआणीबाहेरी ॥ रियालासी
सत्रधारी ॥ स्वांबसूत्रींजैसापैं ॥ ९३ ॥ ऐसेंजगजालेंदोघांपासूनी ॥ परितिसरेंनदेखोंकोणी ॥ अवघीसृष्टीदोघीजणी ॥ दुम

दुमूनीभरलीअसे ॥ ९४ ॥ वातीलाउनीपाहतां ॥ तिसरेंनलगेचीहाता ॥ दुसरीप्रकृतीनिर्धारिता ॥ नेंहासर्वथारवाळ ॥ ९५ ॥ ऐसा-
दुर्जेनीवीणएकला ॥ एकलाचीविश्वजाला ॥ आकळीतकोसत्यकळा ॥ मल्लमर्दनाश्रीकृष्णा ॥ ९६ ॥ एवंएकलेपणेंतूंकर्ता ॥ त्या
लागींलेपूनलगेसर्वथा ॥ कर्मकरूनीतूंअकर्ता ॥ तेचिकथापरियेसीं ॥ ९७ ॥ ॥ श्लोक ॥ तत्तस्तुषश्चजगतश्चभवानधीशो
यन्माययोत्थगुणविक्रययोपनीतान् ॥ अर्थान्जुषन्नपिहृषीकपतेनलिप्तोये ऽन्येस्वतः परिहृतादपिबिभ्यतिस्म ॥ १७ ॥ ॥
॥ ॥ टीका ॥ ॥ चरेंआणीअचरें ॥ जंगमेंआणिस्थावरें ॥ याजगाचास्वामीनिर्धारें ॥ केलंरवरेंगतश्लोकीं ॥ ९८ ॥ तेंचि
स्वामित्वकैसेंघडे ॥ हेंजरीपुससीघडफुडें ॥ तरीतेहींथिरवींरोकडी ॥ वचनगादीअवधारीं ॥ ९९ ॥ निजमायेचिनीयोगें ॥ नाना
भोगविषयभोगिसीअंगें ॥ तेंभोगिलेंपणआंगींनलागे ॥ अकर्तात्मसंगेंअलिप्त ॥ १०० ॥ तोचिअकर्तास्तबोधूंकैसा ॥ जरीह्य
णशीहृषीकेशा ॥ तेंआगमनीगम अनवर्यदशा ॥ परमपुरुषापरियेशीं ॥ १ ॥ भोग्यभोगभोक्ता ॥ यातिंहितेंतूंप्रकाशिता ॥
जेवीघरींबिंबोनीसविता ॥ अलिप्तनास्वभावें ॥ २ ॥ घटजळप्रतिबिंबासी ॥ स्वयेंसवितामकाशी ॥ प्रकाशूनीअलिप्तत्याशी ॥
तेवीतूंभोगासीश्रीकृष्णा ॥ ३ ॥ अथवाकारणकार्यकर्ता ॥ यातिंहींमाजीनिजात्मता ॥ देखेतोअभोक्ता ॥ भोगीनितत्वतानि
जभोग ॥ ४ ॥ दर्पणाचाप्रतिबिंबाशीं ॥ जोप्रवर्तलाभोगासी ॥ व्यभिचाराचाआळत्यासी ॥ केवीआंगासीलागेल ॥ ५ ॥ जग-
चीहेंअवघें ॥ जोहोउनीठाकेआंगें ॥ त्यासीबाधावेंकोणेंभोगें ॥ निजात्मयोगेंयोगिया ॥ ६ ॥ ऐशियाबोधावेनिबळें ॥ तोविष
यावरीजरीलोळे ॥ तरीविषयाचेनीविटाळें ॥ बोधोनिमैळेतयाचा ॥ ७ ॥ तोघेणेंदेणेंकरी ॥ पाहातांदिसेव्यवहारी ॥ नांदतांही
घरदारीं ॥ त्यामाझारीतोनाहीं ॥ ८ ॥ नेणोनियांबोधाचीमागी ॥ भोगूत्यागूकेलायोगीं ॥ तरीकांपतानीसर्वांगीं ॥ वासनाआं
गींउरलीसे ॥ ९ ॥ स्वप्नींविषयदेखती ॥ जागेजात्यामायश्चित्तघेती ॥ नाहींमावळलीअहंकृती ॥ यालागींभितीसर्वदा ॥ १० ॥

ऐशियाजीविषयभेडा ॥ नाहींनिजबोधूधडफुडा ॥ तैसानव्हेसीतूंधडफुडा ॥ दिसेरोकडानिजबोधू ॥ ११ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥
स्मायावलोकलवदर्शितभावहारिभ्रूमंडलप्रहितसौरतमंत्रशौंडैः ॥ पत्निस्तुषोडशसहस्रमनंगबाणैर्यस्येंद्रियंविमथितुंकरणै
नविभ्व्य ॥१८॥ ॥टीका ॥ ॥ मींनिधडानिजबोधेंसंपूर्ण ॥ ह्मणशीदेखोंशकेकवण ॥ येअर्थींचिंउपलक्षण ॥ ऐकतेरवुण-
स्वामिया ॥ १२ ॥ सोळासहस्रपत्नीचेघरीं ॥ आणीगोकुळीचापरनारी ॥ कुब्जादीमथुरेमाझारी ॥ कर्णकुमारीभोगिल्या ॥ १३ ॥ मुं
जीनव्हतांआधी ॥ भोगिलीगोंवळीपेंदी ॥ धरोनियांसादीबिदी ॥ नदोंनदींअसंख्य ॥ १४ ॥ अविधीभोगितांनारी ॥ बोधूनमैळे
चीश्रीहरी ॥ आंगेरिगालासीक्षीरसागरीं ॥ अर्जुनाकरींधरोनी ॥ १५ ॥ शेषनारायणा ॥ उत्कंठातुझियादर्शना ॥ तेणेंउपावो
केलाजाणा ॥ हरूनीब्राह्मणाचींबाळें ॥ १६ ॥ जेविआपुलेंस्वरूपआपण ॥ पाहावयाकीजेदर्पण ॥ तेवींपाहावयाकृष्णार्जुन
स्वयेंनारायणआपत्येंआणवी ॥ १७ ॥ तूंअवतारनरनारायण ॥ तुझेंघ्यावयादर्शन ॥ ब्राह्मणआपत्येंजाण ॥ म्यांआपणआ
णिलीं ॥ १८ ॥ ऐसेनारायणाचेबोल ॥ सप्रेमअतिसखोल ॥ आह्मींऐकिलेंगासकळ ॥ तुझाबोधअकळश्रीकृष्णा ॥ १९ ॥ तींब्रा
ह्मणाचींअपत्यें ॥ जींबहूकाळजालीहोतींमृतें ॥ तुवांआणोनीदिधलींश्रीअनंतें ॥ तींदेखिलेंसमस्तेंचरितेंआह्मी ॥ २० ॥
तुझीनारायणासीआस्था ॥ तेथआमुचीकवणकथा ॥ पारनकळेजीअच्युता ॥ गुणातीताश्रीकृष्णा ॥ २१ ॥ मांगांअवता
रजाले ॥ परीऐसेंचरित्रनाहींकेलें ॥ विधिवेदांलाजविलें ॥ व्यभिच्यारियांदीधलेंनिजपद ॥ २२ ॥ जेम्यांभोगिलेंस्त्रियांसी
॥ तेतूंउदासीनत्वेंह्मणसी ॥ तेणेबाधुनपवेबोधासी ॥ हृषीकेशींतेंनघडे ॥ २३ ॥ हावभावविलासासी ॥ आगेंदावीचपळतेसी
॥ तुजलक्षोनीपुरुषोत्तमासी ॥ कामबाणासीयोजिती ॥ २४ ॥ वाउनीभृमंडलाचेवेंद ॥ व्यंकटकटाक्षेंबाणगाढे ॥ स्फुरतमंत्रीरो
कडे ॥ केलेधडफुडेसतेज ॥ २५ ॥ जावाणाचेधायीं ॥ इंद्रचंद्रखेंचलेसहस्रांगोई ॥ शिउंलीोळविलापाहीं ॥ मोहनीव्यामोहीम्

हाबाणे ॥ २६ ॥ जाबाणाचापिसारा ॥ लागतां विषेभेदुरा ॥ तापसींघेतलापुरा ॥ सांडोनीघरदारापळाले ॥ २७ ॥ तैसेसोळा
सहस्त्रबाग्रा ॥ अखंडतुजवरीअनुसंधान ॥ करितांनमळबोधूजाण ॥ अतिविंदाणहेंतुझें ॥ २८ ॥ घरींच्यास्त्रियासहस्त्रसो
ळा ॥ गोकुलादिमथुरेच्याअबळा ॥ तुजनिषयींकरावयागोपाळा ॥ नव्हतीराकळासमर्था ॥ २९ ॥ त्याचेनितुजकरवेनविष
यी ॥ परीत्यात्वांकेल्यानिर्विषयी ॥ ऐसातूंत्रैलोक्याचाठांयीं ॥ स्वामीपाहींश्रीकृष्णा ॥ ३० ॥ ऐशीतुझीकीर्तीऐकतां ॥ अथ-
वाचरणतीर्थघेतां ॥ याचीदोहींचीसमर्थता ॥ पवित्रताजगाची ॥ ३१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ विश्व्यस्तवामृतकथोदवहा
स्त्रिलोक्याः पादावनेजसरितः शमलानिहंतुं ॥ आनुश्रुवंश्रुतिभिरंघ्रिजमंगसंगैस्तीर्थद्वयंशुचिषदस्तउपस्पृशंती ॥ १९
॥ ॥ टीका ॥ ॥ तुझियेकीर्तीचेंश्रवण ॥ अंतरमलाचेंक्षालन ॥ करूनियांवृत्तीजाण ॥ परमपावनकीर्तीने ॥ ३२ ॥ तुझि-
याचरणींचागंगा ॥ सकलपानकेंनेभंगा ॥ तेपायवणीश्रीरंगा ॥ पवित्रजगातेंकरी ॥ ३३ ॥ यादोहींतीर्थांचेंसेवन ॥ अखंडकरि
तीसाधूजन ॥ तेणेहोउनीपरमपावन ॥ समाधाननिजवृत्ती ॥ ३४ ॥ अवताराचेअंतीं ॥ येदोनतीर्थें अतिविख्याति ॥ प्रगटके
लीतुवांक्षिती ॥ तरावयाश्रीपती निजदासा ॥ ३५ ॥ एकश्रवणेंएकस्नानें ॥ दोनतीर्थेंपरमपावनें ॥ प्रगटकेलींजगजीवनें ॥ म
लीनजनेंतरावया ॥ ३६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ श्रीबादरायणिरुवाच ॥ इत्यभिष्टूयविबुधैः सेशः शतधृतिर्हरिम् ॥ अभ्यभाषत
गोविंदंप्रणम्यांबरमाश्रितः ॥ २० ॥ ॥ टीका ॥ शुकम्हणेपरिक्षिती ॥ यापरीदेवांसमस्तीं ॥ स्तविलाआनंदेंश्रीपती ॥ पर
मभक्तीभावार्थें ॥ ३७ ॥ ऐसाकरूनीस्तुतीवादू ॥ संतोषविलागोविंदु ॥ देवासीहोतअसेअल्हादु ॥ परमविनोदुनिसर्वांशी ॥ ३८
॥ स्तुतीकरावयाअग्रणी ॥ ब्रह्माशिरंपुढेंयेउनी ॥ तिंहींजयजयकारकरूनी ॥ लोटांगणेघातलीं ॥ ३९ ॥ देवराहूनियागगनी ॥
हातजोडोनीयांविमानी ॥ विनंतीकरावयालागोनी ॥ ब्रह्मापुढेंराहोनीबोलत ॥ ४० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ भूमे

भीराघतारायपुराविज्ञापितः प्रभो ॥ त्वमस्माभिरशेषात्मंस्तनथैवोपपादितां ॥ २१ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ उतरावयाधरा भार ॥ पूर्वी प्रार्थिलासीयदुविरा ॥ अभयघावयास्फरवरा ॥ आह्मीभ्मीधराविनविलें ॥ ४१ ॥ आह्मीविनविलेंजैसें ॥ तुवांकार्थ केलेंस्पणोंकैसें ॥ त्याहुनीयांविशेषें ॥ केलीनिजविन्यासेंधर्मवृत्ती ॥ ४२ ॥ तूंसर्वेश्वरसर्वात्मा ॥ जेंकार्यनकळेचिआह्मा ॥ तें हीतुवांपुरुषोत्तमा ॥ घनःशामासंपादिलें ॥ ४३ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ धर्मश्वस्थापितः सत्कृसत्यसघेषुवैत्वया ॥ कीर्तिश्च दिक्षुविक्षिप्तासर्वलोकमलापहा ॥ २२ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ सत्यवादीसाधूजेकांहीं ॥ जाचासंकल्पतुझागांयीं ॥ धर्मस्था-पिलात्याचागांई ॥ तुवांपाहींयथास्थित ॥ ४४ ॥ आणीकदशदिशांप्रती ॥ विस्तारिलीउदारकीर्ती ॥ तेणेंपावनत्रिजगती ॥ होयश्रिश्वनीश्रवणादरें ॥ ४५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ अवतीर्ययदोर्वंशोबिभ्रद्रूपमनुत्तमम् ॥ कर्माण्युद्दामवृत्तानीहितायजगतोऽकृथाः ॥ २३ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ पूर्णपुरुषाहृषीकेशी ॥ तूंअवतरलासीयदुवंशीं ॥ सीमातुझियारूपाशीं ॥ बरवेपणसीनकरवे ॥ ४६ ॥ तूंसर्वांमाजीसर्वोत्तमु ॥ देखतांचृत्तीसीउपरमू ॥ लीलाविग्रहीपुरुषोत्तमु ॥ मनोरमुसकळीकां ॥ ४७ ॥ कर्मे केलींपरमाद्भुतें ॥ गोवर्धनधरिलावामहस्तें ॥ सुरवंप्राशूनीवणव्यातें ॥ गोपाळांतेंवांचविलें ॥ ४८ ॥ मृताआणिलेंगुरुपुत्राशीं ॥ गभगर्भेभेटविलेंदेवकीशीं ॥ गोपालवलांतूंजालासी ॥ विधात्यासीभुलविलें ॥ ४९ ॥ जगाचियापरमहिता ॥ लागींनानाचरित्रकथा ॥ करितांजालासीश्रीअनंता ॥ कृष्णनाथानिजजनका ॥ ५० ॥ ॥ श्लोका ॥ ॥ यानितेचरितानीशमनुष्याः साधवः कलौ ॥ शृण्वंतः कीर्तयंतश्चतरिष्यंत्यंजसातमः ॥ २४ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ कथाकौतुकेंविचित्रें ॥ नानापरीचींचरित्रें ॥ परमपावनपवित्रें ॥ येणेंअवतारेंत्वांकेलीं ॥ ५१ ॥ कलियुगींसाधूजन ॥ याचरित्राचेंश्रवणकीर्तन ॥ करितांतरतीजाण ॥ मायामोहत्रिगुणेसीं ॥ ५२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ यदुवंशेवतीर्णस्यभवतः पुरुषोत्तम ॥ शरच्छतंव्य

भा ९ ||नियायपंचविंशाधिकं प्रभो ॥ २५ ॥ ॥टीका ॥ ॥अवतरल्यायदुवंशीं ॥ पुरुषोत्तमा हृषीकेशी ॥ संख्यायाअवता रासी ॥ जालीनेतुजपाशीं सांगेन ॥ ५३ ॥ मृत्युलोकींमनुष्यमर्यादा ॥ शतवर्षेंजी गोविंदा ॥ नेअतिक्रमोनाआवदा ॥ अधिक मुकुंदापंचवीसजालीं ॥ ५४ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥नाधुनातेखिलाधार देवकार्यावशेषितं ॥ कुलंचविप्रशापेननष्टप्रायमभू दिदं ॥ २६ ॥ ॥टीका ॥ ॥आतांपुढेंयेथेंकाहीं ॥ देवकार्यउरलेंनाहीं ॥ यादवकुळह्मणसीतंही ॥ नष्टप्रायपांहीउरलेसें ॥ ॥ ५५ ॥ उठवणाआलेंह्मतिरू ॥ कांपारवउपडिल्यापारवरू ॥ नैसायादवाचादळभारू ॥ भूमियेभारूउरलाअसे ॥ ५६ ॥ निवणाच्याफुटकाडेरा ॥ कांक्षयोलागल्याराजकुमरा ॥ वणवांआहाळल्याअजगरा ॥ यादववीरांतेदशा ॥ ५७ ॥ दारुण ब्राह्मणाचाशाप ॥ नासलावीर्यशौर्यप्रताप ॥ गळालावारिवचादर्प ॥ केवळप्रेतरूपदिसती ॥ ५८ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥न तःस्वधामपरमंविशस्वयदिमन्यते ॥ सलोकान्लोकपालान्नः पाहिवैकुंठकिंकरान् ॥ २७ ॥ ॥टीका ॥ ॥यालागींजी यादवराया ॥ आह्मीवांछूंतुझ्यापांयां ॥ वेगूंकीजेस्वधामायावया ॥ स्फुरवणाश्रीकृष्णा ॥ ५९ ॥ ऐकेंदेवकीनंदना ॥ जरीमा नेलतुझियामना ॥ तरीनिर्धारिजेजीयाविक्षणा ॥ स्फुरसेनानिष्टन ॥ ६० ॥ सलोकलोकपाळजेजे ॥ त्यांवरीतुवांकृपाकीजे ॥ आ ह्मींकीकरगातुझे ॥ वचनमानिजेदासांचें ॥ ६१ ॥ ऐकेंजीवैकुंठनाथा ॥ तुझीयोरूआह्माआस्था ॥ आदीकरूनउमाकांता ॥ आ णीसमस्तांदेवासी ॥ ६२ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥श्रीभगवानुवाच ॥ अवधारितमेतन्मेयदात्थविबुधेश्वर ॥ कृतंवः कार्यमखि लंभूमेर्भारोवतारितः ॥ २८ ॥ ॥टीका ॥ ॥जोयोगज्ञानासुकुटमणी ॥ मेघगंभीरयावाणी ॥ ब्रह्मेयाप्रतीचक्रपाणी ॥ ह्मा स्यवदनीबोलिला ॥ ६३ ॥ नादब्रह्मसुसावलें ॥ कींनिजानंदाचेंफळपिकलें ॥ तैसेंश्रीमुखेंबोलोंआदरिलें ॥ भाग्यउदेलेंश्रव णाचें ॥ ६४ ॥ गोरवेंह्मणेब्रह्मदेवा ॥ संतोषलोंतुझियाभावा ॥ पुत्रस्नेहेंकरूनीनेव्हां ॥ उदिनखेवाहरीजाला ॥ ६५ ॥ आ || अ० ६

वडीह्मणेविबुधेंद्रा ॥ सत्यतुझीवाग्मुद्रा ॥ तुझेनीवचनेंब्राह्मणेंद्रा ॥ धराभाराउतरिलें ॥ ६६ ॥ सकळकार्यनिःशेख ॥ म्यासंपा
दिलेंदेख ॥ तरीउरलेंअसेयेक ॥ थोरअटकमजलागीं ॥ ६७ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ नेदंदयादवकुलंवीर्यशौर्यश्रियोद्धतं ॥
लोकंजिघृक्षद्रुद्धंमेवेलयेवमहार्णवः ॥ २९ ॥ यद्यसंहृत्य दृप्तानांयदूनांविपुलंकुलं ॥ गंतास्म्यनेननलोकोयमुद्वेलेनविनंक्ष्य
ति ॥ ३० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ हेंयादवकुळयेथें ॥ वीर्यशौर्यश्रीयोद्धत ॥ धर्मुनासावयाउन्मत ॥ अतिदृप्तनिजबळें ॥ ६८ ॥ हे
छेदुंपाहातीधर्मसुळें ॥ म्याआवरिले असतीयोगबळें ॥ जैविसमुद्रनिजमर्यादेवेगळें ॥ असेराखिलेंनसूनी ॥ ६९ ॥ सांडो
नीऐशियाशी ॥ मजगेलेयानिजधामासी ॥ हे प्रवर्ततीलअधर्मासी ॥ कोणयासीवारील ॥ ७० ॥ जैसानिर्मर्यादसागरू ॥
खवळल्यासर्वसंहारकरू ॥ त्यासीकोणशकेलआवरूं ॥ तैसाविचारूहोईल ॥ ७१ ॥ हें अधर्मपरहोतीलगादे ॥ तुह्मांसीप
डेलसांकडें ॥ सांगोंधांवालमजपुढ्या ॥ यांचेरोकडेंगाऱ्हाणें ॥ ७२ ॥ हेंनारोपतीतेव्हां ॥ नाकळतीदेवांदानवां ॥ हेंअधर्मकरि
तीजेव्हां ॥ तुह्मीचमजतेव्हांसांगोंयाल ॥ ७३ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ इदानींनाशआरब्धःकुलस्यद्विजशापजः ॥ यास्यामिभ
वनंब्रह्मन्नेतदंतेतवानघ ॥ ३१ ॥ ॥ टीका ॥ यालागींकुळनाशासीत्वरित ॥ आजिचेपासोनीएकमुहूर्त ॥ केलाअसेगानि
श्चित ॥ यथोचितयादवां ॥ ७४ ॥ एकेंसरवयाप्रजापती ॥ याकुळनाशाचियाअंतीं ॥ तुझियाभुवनावरूतीनिश्चिती ॥ नि
जधामाप्रतीयेइन ॥ २७५ ॥ ऐसेंबोलिलाप्रभु ॥ एकोनीशंभुस्वयंभु ॥ आनंदलादेवकदंबु ॥ समारंभूमांडिला ॥ २७६ ॥ ज
यजयकारूकेलासकळीं ॥ परमानंदेंपीटिलीटाळी ॥ चरणवंदुनीवनमाली ॥ पुष्पांजळीअर्पिल्या ॥ ७७ ॥ ॥ श्लोक ॥
॥ श्रीशुकउवाच ॥ इत्युक्तोलोकनाथेनस्वयंभुःप्रणिपत्यतं ॥ सहदेवगणैर्देवः स्वधामसमपद्यत ॥ ३२ ॥ ॥ टीका ॥
॥ शुकह्मणेपरिक्षिती ॥ एकोनीकृष्णावदंती ॥ सुरवरआनंदलेचित्तीं ॥ अल्हादेंकरिनीअभिवंदन ॥ ७८ ॥ धातासवि-

नाशफलपाणी ॥ मिळोनियांदेवगणीं ॥ कृष्णासीयेउनीलोटांगणीं ॥ चरणवंदुनी निघाले ॥ ७९ ॥ एवंवंदूनीश्रीपती ॥ आ
पुलालियास्थानाप्रती ॥ निघाल्याजीदेवपंक्ती ॥ पवनगती विमानें ॥ ८० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ अथतस्यांमहोत्पातान्द्वार
वत्यान्समुत्थितान् ॥ विलोक्यभगवानाहयदुवृद्धान्समागतान् ॥ ३३ ॥ ॥ टीका ॥ कुळनाशीकरणेंरोकडें ॥ ऐसेंकृष्णें
नेमिलेंधडफुडें ॥ तंवद्वारकेसीयेणेंकडे ॥ महोत्पातगाढेउठिले ॥ ८१ ॥ गगनीनिघालेत्रिकेतु ॥ धूमकेतुदंडकेतु ॥ सिखे
सहितसिखाकेतु ॥ गगनाआंतुउगवले ॥ ८२ ॥ माध्यान्हीजाहलाआघातु ॥ दिवसाउल्कापातहोतु ॥ भुतेंनागवींना
चतु ॥ गगनाआंतुरुदती ॥ ८३ ॥ वृकजंबुकनगराआंत ॥ दिवसाचौबाराकुंकात ॥ नगरींभालुवाभुंकत ॥ जनकांपत
देखोनी ॥ ८४ ॥ नगराआंतबाहरी ॥ श्वानाचीरडणीभारी ॥ मार्जारकलहोनगरीं ॥ घरोघरींहोतसे ॥ ८५ ॥ गाईआ
रडतीमध्यरात्रीं ॥ लेंकुरेंखेळतींझुंझारी ॥ माणसांतेंझडपितीघारी ॥ घुंघातिघरोघरींदिवाभीतें ॥ ८६ ॥ वागेश्व-
रीक्षोभलीगाढी ॥ बोलींह्मणतीआलीयमधाडी ॥ कांरेधावतांतांतडी ॥ आगींउडीघालूंपाहती ॥ ८७ ॥ भूस्फोटभूमी
कंपु ॥ अग्नीकिरणींनपेआतपु ॥ वारेनीसोडिलाआहाकंपु ॥ लागेझडपुरवरशीर्पें ॥ ८८ ॥ धुळोराउधळतनगरीं ॥ रजभ
रतीडोळयांमाझारी ॥ डोळेनुघडवतीनरनारी ॥ दिशाचारीधुमधुमिती ॥ ८९ ॥ ऐसेनानापरींचेउत्पात ॥ नगरींरुधिरवृ
ष्टीहोत ॥ देखोनीयादवसमस्त ॥ भयचकितपेंजहाले ॥ ९० ॥ यादवमिळोनिथोरथोर ॥ वृध्दवृध्दकरितीविचार ॥ येथि
न्हेंअरिष्टकर ॥ विघ्नथोरदिसतसे ॥ ९१ ॥ अवघेआलेकृष्णापाशीं ॥ वृत्तांतसांगतीतयाशी ॥ उद्विग्नदेखोनीयादवांशी
॥ हृषीकेशीबोलिला ॥ ९२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ एतेवैसुमहोत्पातात्युत्तिष्टंतिहिसर्वतः ॥ शा
पश्चनःकुलस्यासीद्ब्राह्मणेभ्योदुरत्ययः ॥ ३४ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ कृष्णायादवासीसांगत ॥ दिविभूअंतरिक्षगत ॥

उठिलेजेमहोत्पात ॥ सर्वगतसर्वदां ॥ ९३ ॥ देखोनियांत्याचिन्हांसी ॥ म्हणईआठवलेंमानसीं ॥ ब्राह्मणशापयदुकुळासी
॥ चिन्हेंत्यासीएवचकें ॥ ९४ ॥ ब्राह्मणाचाशापुरवरा ॥ नुलंघवेहरिहरा ॥ तुह्मीआतांचीविचारविवरा ॥ नगराबाहिराजनकादा ॥
॥ ९५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ नवस्तव्यमिहास्माभिर्जिजीविषुभिरार्कयाः ॥ प्रभासंसुमहत्पुण्ययास्यामोऽद्यैवमाचिरं ॥ ३५
॥ टीका ॥ ॥ येथोनिद्वारकेचीवस्ती ॥ आह्मीसांडावीसमस्ती ॥ जीवायाचीचाडचित्तीं ॥ तरीप्रभासाप्रतीनिघावें ॥ ९६ ॥ वेगींक
रारेतांतडी ॥ आजिचीनिघावेंलवडसवडी ॥ सांडाघरदाराचीगोडी ॥ येथअर्धघडीनराहावें ॥ ९७ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ यत्रस्ना
त्वादक्षशापात्गृहीतोयक्ष्मणोडुराट् ॥ विमुक्तकिल्बिषात्सद्योभजेभूयःकलोदयं ॥ ३६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ ऐकासमस्तय
दवश्रेष्ठ ॥ प्रभासतीर्थमहावरिष्ठ ॥ जेथींचेनीस्नानेंउडुराट ॥ निस्तरलाकष्टक्षयाचे ॥ ९८ ॥ दक्षेंनिजकन्याचंद्रासी ॥ सत्तावी
सजणीदिधल्यात्यासी ॥ तोरातलारोहिणीसी ॥ येरासर्वांसीउपेक्षूनी ॥ ९९ ॥ दक्षेंशापिलेंचंद्रासी ॥ क्षयरोगलात्यासी ॥
तेणेंयेउनीप्रभासासी ॥ स्नानदानासीपैंकेलें ॥ ३०० ॥ स्नानमात्रेंकेवळ ॥ क्षयरोगगेलातत्काळ ॥ कळापावलासकळ ॥ शोभे
निर्मळनिजतेजें ॥ १ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ वयंचतस्मिन्नाप्लुत्यतर्पयित्वापितॄन्गणान् ॥ भोजयित्वाशिजोविप्रान्नाना
गुणवत्ताऽधसा ॥ ३७ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ आह्मीहीतेथेंस्नानदान ॥ पितृतर्पणदेवतार्चन ॥ करूंब्राह्मणपूजन ॥ जेसंपन्न
श्रुतिशास्त्रीं ॥ २ ॥ नानापरींचींपक्वान्नें ॥ गुणाधिक्यमिष्टान्नें ॥ देवोंब्राह्मणासीभोजनें ॥ नानादानेंविधानोक्त ॥ ३ ॥ ॥
॥ श्लोक ॥ ॥ तेषुदानानिपात्रेषुश्रद्धयोप्त्वामहांतिवै ॥ वृजिनानितरिष्यामोदानैर्नौर्भिरिवार्णवं ॥ ३८ ॥ ॥ टीका ॥
श्रद्धेचेनीनेटेंपाटें ॥ पाहुनीदानपात्रेंचोखटें ॥ दानद्यावेंगोमटें ॥ भूमिवोलटेजेविंबीज ॥ ४ ॥ ब्राह्मणाचेंसुखतेंक्षेत्र ॥ पा
लवपेंदावीणपवित्र ॥ ऐसेंपाहुनीएकक्षेत्र ॥ दानेंविचित्रपेरावीं ॥ ५ ॥ घिमितेचीसेलवोल ॥ श्रद्धेचेंचाडेंनिर्मळ ॥ शमद

मादिबैलसकळ ॥ तेतकाळजुंपोनी ॥ ६ ॥ ऐशियावोजापरी ॥ बीजपेरिलियाक्षेत्रीं ॥ पीक पिकलेंघुमरी ॥ पुरुषार्थचारी
लगडले ॥ ७ ॥ त्यापिकाचेनिरावळें ॥ पापेंनरोनिवैसकळें ॥ जेविनावेंचेंनियांबळें ॥ समुद्रजळेंतरीजेंती ॥ ८ ॥ ॥ श्लोक ॥
॥ श्रीसुकउवाच ॥ एवंभगवतादिष्टायादवाः कुलनंदन ॥ गंतुंकृतधियस्तीर्थंस्यंदनान्समयूयुजन् ॥ ३९ ॥ ॥ टीका ॥
॥ शुकह्मणेकौरवनंदना ॥ ऐकेंपरिक्षीतीसज्ञाना ॥ कृष्णोंदिधलीअनुज्ञा ॥ तीर्थविधानाप्रभासा ॥ ९ ॥ यादवउठिलेगाढे
॥ रथींजुपिलेंगोडे ॥ येरधांवतीयेरांपुढें ॥ नहूंकडेलगबग ॥ १० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ तन्निरिक्ष्योद्धवोराजंश्रुत्वाभागवातो
दितं ॥ दृष्ट्वारिष्टानिघोराणिनित्यंकृष्णमनुव्रतः ॥ ४० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ थोरवीरांचेबोंबार ॥ गजरथांचेघडघडार ॥ द्वारके
माजीनफुटेघाट ॥ प्रयाणउद्धटप्रभासाशीं ॥ ११ ॥ हडबडलीदेखोनीद्वारावती ॥ ऐकरायापरिक्षिती ॥ उद्धवासआठवलेंचि-
त्तीं ॥ कृष्णवंदतीदेवांसी ॥ १२ ॥ कुळनाशासीत्वरित ॥ आजीपासूनीरूमुहुर्त ॥ तोचिदेवेंप्ररूकन ॥ कार्यार्थनिश्चितमांडि
ला ॥ १३ ॥ उद्धवकृष्णासवेंसतत ॥ कृष्णानुमत्तेंतोवर्तन ॥ रूरसंवादनिश्चित ॥ होतांश्रुतनयासी ॥ १४ ॥ असतांयेथकृष्ण
नाथ ॥ द्वारकेमाजीअतिउत्पात ॥ उठिलेतेमनोगत ॥ जाणनिश्चितकृष्णाचे ॥ १५ ॥ यादवनेउनीप्रभासासीं ॥ अर्धक्षणेंना-
शीलयांसी ॥ जावयानिजधामासी ॥ हृषीकेशीउद्यत ॥ १६ ॥ ह्मणालकांनलेइतुकेंदुरी ॥ नाशरूनकरीचद्वारकापुरी ॥ तरी
तोसर्वत्रश्रीहरी ॥ रूत्रधारीजाणता ॥ १७ ॥ यादवदेवांशनिश्चिती ॥ सानवीपुरीद्वारावती ॥ येथनिमाल्यासोयांज्यमुक्ती ॥ हें-
जाणोनीश्रीपतीनाशी ॥ १८ ॥ यासीआहेपदाभिमान ॥ द्वारकामाजीनघडेनिधन ॥ हेंजाणोनीजगजीवन ॥ करवीप्रमाण
प्रभासासी ॥ १९ ॥ ब्रह्मशापाचेंमूळदेख ॥ प्रभासासीनिघालातेंयेरिक ॥ हेंकळलेंसेयदुनायका ॥ तेथसकळिकांधाडिलें ॥ २० ॥ ११
स्वकुळनासोनीश्रीपती ॥ निघेलनिजधामाप्रती ॥ हेंजाणोनीउद्धवचित्तीं ॥ बहुतांरितीकळवळला ॥ २१ ॥ बाष्पेंकंठनिरोधला

॥ नेत्रीं अश्रूंचा पूर लोटला ॥ स्वेदु सर्वांगीं चालिला ॥ हृदयीं दाटला हुंदका ॥ २२ ॥ कृष्णवियोग अर्धक्षण ॥ तेणें निघों पाहे प्राण ॥ विसरला कार्य आठवण ॥ कृष्णावदन निरीक्षितां ॥ २३ ॥ वियोगाग्नि मर्म निर्वाण प्रबळ ॥ हृदयीं रुतला अतीसबळ ॥ बुद्धी धैर्य सीहो ती धिकळ ॥ जीवीं तळमळ लागली ॥ २४ ॥ एकांत देखोनी श्रीकृष्णासी ॥ धांवोनी लागला पायांसी ॥ मिठी घालोनी चरणांसी ॥ उकसाबुकसीं स्फुंदत ॥ २५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ विविक्त उपसंगम्य जगतामीश्वरेश्वरं ॥ प्रणम्य शिरसा पादौ प्रांजलिस्तमभाषत ॥ ४१ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ जो जगाचा नियंता ॥ त्या काळाचा कृष्ण आकळिता ॥ त्याचे चरणीं ठेउनी माथा ॥ विनीत तो बोलत ॥ २६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ उध्दव उवाच ॥ देवदेवेश योगेश पुण्यश्रवणकीर्तन ॥ संहृत्यैतत्कुलं नूनं लोकं संत्यक्ष्यते भवान् ॥ विप्रशापं समर्थोऽपि प्रत्यहन्न यदीश्वरः ॥ ४२ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ उध्दव ह्मणे यादवेंद्रा ॥ देवेंद्राच्या आदि इंद्रा ॥ योगियांचा प्रबोधचंद्रा ॥ अकळमुद्रा पै तुझी ॥ २७ ॥ देवांमाजी इंद्र ईश ॥ त्या इंद्राचा तूं जगदीश ॥ योगियांमाजी श्रेष्ठ महेश ॥ त्याचाही ईश तूं श्रीकृष्णा ॥ २८ ॥ तुझें जें श्रवणकीर्तन ॥ तें पुण्यासी करी पावन ॥ छेदी संसारभवबंधन ॥ समाधान कीर्तनें ॥ २९ ॥ संहारूनी निजकुळासी ॥ सांडोनी यां यालोकासी ॥ निजधामा जावों पाहासी ॥ हर्ष केला निश्चित ॥ ३० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ नाहं तवाङ्घ्रिकमलं क्षणार्धमपि केशव ॥ त्यक्तुं समुत्सहे नाथ स्वधाम नय मामपी ॥ ४३ ॥ ॥ टीका ॥ अन्यथा विप्रशापासी ॥ करावया समर्थ होसी ॥ तें न करूनी कुळसंहारिसी ॥ निजधामासी जावया ॥ ३१ ॥ ऐसें बोलतां रुदन ॥ न धरत चालिलें स्फुंदन ॥ आस्फुवें पूर्ण जालें नयन ॥ धांवोनि चरण धरों येले ॥ ३२ ॥ माथा ठेविला चरणावरी ॥ सरवा स्वामी तूं श्रीहरी ॥ आह्मासी सांडोनियां दुरी ॥ केंवि परी जाशील ॥ ३३ ॥ तुझ्या प्रयाणाची वार्ता ॥ ऐकतांची गा आच्युता ॥ उभड सांठवेना चित्ता ॥ वियोग सर्वथा न साहावे ॥ ३४ ॥ जळावेगळा मासोळी ॥ तैसा जाहलों तळमळी ॥ निष्ठुर जालासी अंतकाळीं ॥ वनमाळी मज ला

गीं ॥ ३५ ॥ तुजगेलियापाठी ॥ तीनवदनयेस्रुष्टी ॥ कोणासीसांगेगाडगोष्टी ॥ स्वासपोटींनसमाये ॥ ३६ ॥ निघोनिगेलियाआ
त्मा ॥ प्रेतरूपउरेप्रतिमा ॥ तुवांगेलियानिजधामा ॥ तैसेंआह्माहोइल ॥ ३७ ॥ तूंचिआह्माजनकजननी ॥ हाहृदविश्वासआ
मुचेमनीं ॥ केवीजातोसीसांडोनी ॥ ह्मणोनिलोणणीघातली ॥ ३८ ॥ तूंनिघालासीनिजधामा ॥ कोणासीनिरविलेंजी-
आह्मा ॥ कांरुसलासीपुरुषोत्तमा ॥ बोलनिजकर्माआमुचा ॥ ३९ ॥ मुकेंबाळसांडोनीक्षिती ॥ मातारिघेपाहेसती ॥ तें
जेवीएकाकुळती ॥ तैसीगतीउध्धवा ॥ ४० ॥ गोडगिळीआमिषकवळ ॥ सवेंचीपारधीआंस्कडीगळ ॥ त्यामीनाऐसाविक
ळ ॥ होयप्रेमळउध्धव ॥ ४१ ॥ तुजगेलियावरीदेवा ॥ म्याकोणाचीकरावीसेवा ॥ कांरुसलासीयादवा ॥ आमुच्यादैवानि
श्चित ॥ ४२ ॥ कांटवणआडक्षिती ॥ आंधळेंसांडुनीजायसांगातीं ॥ तेग्लानीकरीवनांतीं ॥ तैसीतीउध्धवा ॥ ४३ ॥ धा
वधावोनीपायांपडे ॥ धायमोकलोनीरडे ॥ मजसांडोनीतूंचिपुढें ॥ कोणीकडेजातोसी ॥ ४४ ॥ मीनव्हेपायांवेगळा ॥
क्षणनसांडीचरणकमळा ॥ तुझेंप्रयाणजीगोपाळा ॥ आसकाळामजकाळू ॥ ४५ ॥ तुझीथोरलागलीसवे ॥ मजन्या
वेंआपणासवें ॥ हेंचिप्रार्थिनसेजिवेंभावें ॥ कृपायादवेंमजकीजे ॥ ४६ ॥ तूंगरुडारूढहोसी ॥ तेव्हांकृपेनेबैसविसीपा
ठीसी ॥ सांडोनकोहृषीकेशी ॥ निजधामासीमजनेई ॥ ४७ ॥ सलगदीधलीजन्मवरी ॥ अंतीकांत्यागिसीदुरी ॥ कृपा
ळगाअगाश्रीहरी ॥ कृपाकरींसर्वथा ॥ ४८ ॥ ह्मणसीमीनिजकुळासीकाळ ॥ तोतुजकेवीहोईनकृपाळ ॥ हेंनह्मणेतूंदीन
दयाळ ॥ अतिस्नेहाळभक्तांसी ॥ ४९ ॥ तुझीकृपाभक्तांवरी ॥ यालागीमीसलगीकरी ॥ मातेउध्धरीश्रीधरी ॥ ह्मणेसंसारीं
सांडिसी ॥ ५० ॥ ॥श्लोक॥ ॥तवविक्रिडितंकृष्णनृणांपरममंगलं ॥ कर्णपीयूषमास्वाद्यत्यजत्यन्यस्पृहांजनः ॥ ४४
॥ टीका ॥ तुझीक्रीडानानाखेळ ॥ प्राणीयासीपरममंगल ॥ कर्णद्वारेंवेल्हाळ ॥ निजनिर्मळसेविती ॥ ५१ ॥ तुझेंकीर्तिम्रि

वणाचीआवडी ॥ लागलीकर्णपीयूषींगोडी ॥ नेथअमृताचीनवीथोडी ॥ होयअर्धघडीनलागतां ॥ ५२ ॥ ऐशीऐकनांकृपातु
झीकीर्ती ॥ सवासनास्पृहानासती ॥ तेभक्ततुजनविसंबती ॥ हृदयींवाहतीसर्वदा ॥ ५३ ॥ त्यातुजप्रत्यक्षश्रीकृष्णासी ॥ म
जनसाहवेवियोगासी ॥ सवेंलाविलीआह्मासी ॥ सौजन्येंसीस्यामित्वें ॥ ५४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ शय्यासनाटनस्थान
स्नानक्रीडाशनादिषु ॥ कथंत्वांप्रियमात्मानंवयंभक्तास्त्यजेमहि ॥ ४५ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ तूंनवआसुचास्वामीहोसी ॥
मजअर्धासनींबैसवीसी ॥ मजवेगळेंहर्षकिशी ॥ निजगुजासीतूंनाहीं ॥ ५५ ॥ अचाटकार्यपडेथोर ॥ तेव्हांमजपुससीवि-
चार ॥ मीसांगेनजोजोविचारमंत्र ॥ तोसाचारमानिसी ॥ ५६ ॥ जेव्हांभोजनकरूंरिघसी ॥ माझेंताटतारासीमांडिसी ॥ जे
वितांनानाविनोदकरिसी ॥ निजशेषदेसीमजलागीं ॥ ५७ ॥ ब्रह्मादिकानलभेभक्ती ॥ नोमीबैसेतुझीपंक्ती ॥ शेषविभागीं
जीश्रीपती ॥ केलेंनिश्चितीत्वांमज ॥ ५८ ॥ मातेंधरोनियांहातीं ॥ येकलाबैससीएकांतीं ॥ ब्रह्मादिकांचीविनंती ॥ तुजप्रतीमी
सांगें ॥ ५९ ॥ कळोंनेदितांकोणासी ॥ तुवांकेलेंरासक्रीडेसी ॥ तेंगुह्यसांगोनीमजपाशीं ॥ गोकुळासीधाडिलें ॥ ६० ॥ संजेचिउ
ठउनीशीमकीसी ॥ मजआपणाजवळनिजविसी ॥ तेनिद्राविषयासुखाशीं ॥ समाधीकायसीबापुडी ॥ ६१ ॥ ऐशियातुझेसंग
ती ॥ रात्रीभोगिल्यानेणोकिती ॥ त्यामजसांगोनीश्रीपती ॥ जाणेंनिश्चितीकारितोसी ॥ ६२ ॥ वेळनगमेचक्रपाणी ॥ मजबो
लाउंधाडिसीरुक्मिणी ॥ सारीपाटआह्मीदोघेजणीं ॥ ऐकासनींखेळिजे ॥ ६३ ॥ जेव्हांविहाळियेनिघसी ॥ मजआपुले
रथींबैसवीशी ॥ दोघांगमनएक्यारथेंसी ॥ आजीउबगलासीसांगातां ॥ ६४ ॥ जळक्रीडाकरितांजळीं ॥ करितांगोपिका
सीरांडोळी ॥ तेव्हांमीतुजजवळी ॥ स्नानकाळींसर्वदां ॥ ६५ ॥ ऐसेंसांगोंमीकिती ॥ तुजवेगळाजीश्रीपती ॥ नाहींजालोंअ
होराती ॥ केविस्यांअंतीसांडावें ॥ ६६ ॥ तूंस्वामीसरवासर्वात्मा ॥ जीवाचाजीउपुरुषोत्तमा ॥ तुझावियोगजीमेघःशामा ॥ के

विआह्मासाहावेल ॥ ६७ ॥ आमुचाजीउ आणीप्राण ॥ तेंतुझेंगाश्रीचरण ॥ तेंवियोगदुःखसाहावयाजाण ॥ समर्थपणमज
नाहीं ॥ ६८ ॥ आमुचाहाचीलाभअव्यंगु ॥ जेतुझियाचरणाचासंगु ॥ त्याचानसाहावेवियोगू ॥ देहभंगुजालिया ॥ ६९ ॥
देहराहिलातरीराहो ॥ अथवाजाईलतरीजोवो ॥ तुझाचरणाचावियोगपाहाहो ॥ नशकेसाहोसर्वथा ॥ ७० ॥ थोरदुस्त
रतुझीमाया ॥ ब्रह्मादिकांनयेआया ॥ मजसंगमूजालातरावया ॥ यादवरायानिःशेष ॥ ७१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ त्वयो
पभुक्तस्रग्गंधवासोलंकारचर्चिनः ॥ उच्छिष्टभोजनोदासास्तवमायांजयेमही ॥ ४६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ तुझेंगंधमाळा
शेषमला ॥ धरितांकपाळींआणीगळां ॥ मीनागवेंजीकळिकाळा ॥ दासगोपाळापैतुझा ॥ ७२ ॥ तुझेकांसेचापीवळा ॥
येउनीमाझेकांसेलागला ॥ तेंचीकासुम्यांजिंकिला ॥ दृढजालानिजकांसे ॥ ७३ ॥ तुवांआपुलेहृदयींचेंपदक ॥ जेव्हांमजदीध
लेंदेख ॥ तेव्हांचीमायाजालीविमुख ॥ दासांसन्मुखनराहे ॥ ७४ ॥ मायेसीअतेंमुख ॥ तरीहांलाहतांसन्मुख ॥ तेंमिथ्यागा
निःशेख ॥ वृथालोकभ्रमलेपै ॥ ७५ ॥ तुझेंउच्छिष्टसेवितांदेख ॥ लाजोनीजायसमाधीसुख ॥ निडारलानिजात्मतोख ॥
शेषप्रत्यक्षनिजलाभु ॥ ७६ ॥ ऐसातुझेनिदास्येंसरतजाला ॥ तुझेनिनिजशेषेंचचर्चिला ॥ तुझीमायामीतरला ॥ जियाध
कुलावियायोगियां ॥ ७७ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ वाताशनायऋषयः श्रवणाऊर्ध्वमंथिनः ॥ ब्रह्माख्यंधामतेयांतीशांताः
संन्यासिनोऽमलाः ॥ ४७ ॥ ॥ टीका ॥ मिथ्यामायेचाधाकासाठीं ॥ योगीरिघालेकपाटीं ॥ जरीसांडिलीलंगोटी ॥ तरीपो
टींधाकती ॥ ७८ ॥ आसनस्थहोउनीजाणा ॥ आकळावयाप्राणापाना ॥ मूळबंधाआकोंचना ॥ दृढधारणानेकरिती ॥ ७९ ॥
अंगुलेंबाराबारा ॥ जिणावयाजीवारा ॥ रात्रदिवसशरीरा ॥ अभ्यासद्वाराआरिती ॥ ८० ॥ क्षुधेनेखादलीभुक ॥ तृषातहानपा
लीदेख ॥ जिणोनियांसुखदुःख ॥ अतिनिरकनिर्धारें ॥ ८१ ॥ सुबुद्धीधरोनीहातीं ॥ आकळूनीइंद्रियवृत्ती ॥ वैराग्येंकरी १

तरव्याती ॥ उर्ध्वगतीनिघाले ॥ ८१ ॥ भेदोनिमनिकर्णिकावोवरी ॥ उसळलेजीब्रह्मरंध्रीं ॥ जिणोनियांब्रह्मगिरी ॥ निशाण
भेरीलाविल्या ॥ ८३ ॥ तेथेंशांतीर्चेनियोगें ॥ विलसतसर्वांगें ॥ संकल्पत्यागवेगें ॥ जालेआंगेचिब्रह्म ॥ ८४ ॥ ऐसेंयोगबळेंयोगी
॥ मायाजिणतीआंगोआंगीं ॥ त्याहोनीअनिसुगममार्गीं ॥ आह्मालागीत्वांकेली ॥ ८५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ वयंत्विहमहा
योगिन्भ्रमंतःकर्मवर्त्मसु ॥ त्वद्वार्तयातरिष्यामस्तावकैर्दुस्तरंतमः ॥ ४८ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ भजावेंतितुझ्यानिजभक्तां ॥
ऐकावीतुझीकथावार्ता ॥ इतुकेननरावेंजासर्वथा ॥ कृष्णनाथानिजमाया ॥ ८६ ॥ आह्मांकर्ममार्गाचियाकर्मटां ॥ तुवांउपका
रकेलामोटा ॥ तुझ्याकथेचाश्रवणपाटा ॥ मुक्तदारवरामोक्षाचा ॥ ८७ ॥ असोमोक्षाचीकथा ॥ चाडनाहींगासर्वथा ॥ तुझा
भक्तांचातंवकथा ॥ करितांभवव्यथानबाधी ॥ ८८ ॥ तुझेअभेदभक्तीचेफोड ॥ आह्मासंसारुचगोड ॥ वेचुनीयांत्रिगुणाचेंतों
ड ॥ भक्तप्रचंडभजनार्ता ॥ ८९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ स्मरंतःकीर्तयंतस्तेकृतानिगदितानिच ॥ गत्युत्स्मितेक्षणक्ष्वेली
यन्नृलोकविडंबनं ॥ ४९ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ तुझ्याचरित्राचेंश्रवण ॥ आवडीकरितांकीर्तन ॥ त्याचाभवबंधछेदन ॥ बळेंवि
जाणतूंकरिशी ॥ ९० ॥ पुसोनियांसंसारभावो ॥ निजपदीदेसीठावो ॥ हाश्रवणकीर्तनलाभपाहावो ॥ आह्मींसहजलाहों
निजभक्त ॥ ९१ ॥ स्वभावेंकीर्तनकीर्तीकरितां ॥ येवढालाभहोयतत्वतां ॥ मातुझियेंसुखाचाकथागातां ॥ आपण्यांदेतातूंहो
शी ॥ ९२ ॥ तुझीगोकुळींचींगमनपदें ॥ आवडीवर्णितीजेआनंदें ॥ त्यासीवाउनीयांस्वादींनिजबोधें ॥ कीर्तनछंदेंनाचव-
शी ॥ ९३ ॥ तुवांजेकेलीलीला ॥ तेआवडीगातांजीगोपाळा ॥ नित्यत्यासेवकांजवळा ॥ आंगेंआंगवलातूंहोशी ॥ ९४ ॥
तुझावर्णितीजेहास्यवदन ॥ त्याभक्तांचेंतूंकरिशीध्यान ॥ त्यांचेनिबोलेंसमाधान ॥ स्त्रीशूद्रांजाणतूंदेशी ॥ ९५ ॥ तुझेंदृ
ष्टीचेंदर्शन ॥ दृश्यानीननिरीक्षण ॥ सर्वत्रदेखणेपण ॥ कीर्तनीगानजेगाती ॥ ९६ ॥ त्यांचापाउलांपाउलांसी ॥ आपुलेंस

र्वीगतूं वोवाळिसी ॥ आंगटाकुनीतिष्टसी ॥ त्यांपाशीं सर्वदां ॥ ९७ ॥ आपुलीगुह्यज्ञानमुद्रा ॥ सांसीअर्पिसीतूं ज्ञाननरेंद्रा ॥
निजबोधचकोरचंद्रा ॥ त्यांच्यानिजभद्रातूं करिशी ॥ ९८ ॥ रासक्रीडादिनानाछंद ॥ अंगनामंगनादिप्रबंध ॥ कीर्तिअतिविषद
॥ भावार्थेंशुद्धजेगाती ॥ ९९ ॥ कांवकुनियांब्रह्मयासी ॥ गोपाळवत्सेंतूं जालासी ॥ ऐसेऐसियाविनोदासी ॥ ह्रशीकेशीजेगाती
॥ ४०० ॥ त्यासींसर्वभूतींनिजात्मता ॥ देशीतूं आपुलीसत्ता ॥ त्याचाबोलामाजीवर्तता ॥ कृष्णानाथातूं होशी ॥ १ ॥ मनुष्यना
ट्याचेनियोगें ॥ जेंजेंकेलेंतुवांआंगें ॥ तेंगातांएकतांअनुरागें ॥ तरलेवेगेंनिजभक्त ॥ २ ॥ मांचिकेलीजेजेआळी ॥ तेत्वांपु
रविलीसर्वकाळीं ॥ त्यामजउपेक्षनीवनमाळी ॥ अंतकाळींकांजाशी ॥ ३ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ श्रीशुकउवाच ॥ एवंवि
ज्ञापितोराजन्भगवान्देवकीसुतः ॥ एकांतिनःप्रियंभृत्यमुद्धवंसमभाषत ॥ ५० ॥ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकाद
शस्कंधेषष्ठो ।ध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ एवंयापरीदेवकीसुतु ॥ पूर्णपूर्णांशेंभगवंतु ॥ विनविलाश्रीकृष्णनाथू ॥ नि
जभृत्युउद्धवें ॥ ५१ ॥ निजभृत्यह्मणणें ॥ उद्धवासीयाकारणें ॥ निजगुणश्रीकृष्णें ॥ त्यासीबोलणेंसर्वदा ॥ ५ ॥ जेथरिगमूना
हींरुक्मिणीसीं ॥ ठावानाहींवसुदेवदेवकीशीं ॥ बळिभद्राप्रद्युम्नाशीं ॥ अनवसरुत्यासीयेठायां ॥ ६ ॥ तेठांयींकृष्णाप्रति ॥
उद्धवअसेअहोराती ॥ यालागींपैएकांतीं ॥ ज्ञातेह्मणतीतयासी ॥ ७ ॥ श्रीकृष्णासीह्मणतीवाडेंकोडें ॥ जीवापरीसजेंआ
वडे ॥ तेंउद्धवासीचेंदेणेंपडे ॥ प्रेमगाढभक्तांचें ॥ ८ ॥ देतांनेजरीनेघे ॥ तरीधांवोनीआलिंगीवेगें ॥ नघेतांदेवोपायांलागे ॥ भ
क्तपांगेंपांगिला ॥ ९ ॥ यालागीकृष्णासीप्रियकर ॥ उद्धवचीसाचार ॥ याहूनप्रेमथोर ॥ नाहींसधरआनाचें ॥ १० ॥ यालागीं
प्रियभृत्ययेकांतीं ॥ येव्हांदेंउद्धवासीचसाजती ॥ तेणेंनिजस्वामीसविनंती ॥ निजप्रीतीपैंकेली ॥ ११ ॥ ऐकोनीउद्धवाचेंव
चन ॥ चातकालागींजेवींघन ॥ तेवींबोळलाजगजीवन ॥ स्वानंदघननिजबोधें ॥ १२ ॥ चातकाचीतहानकिती ॥ तृप्तक

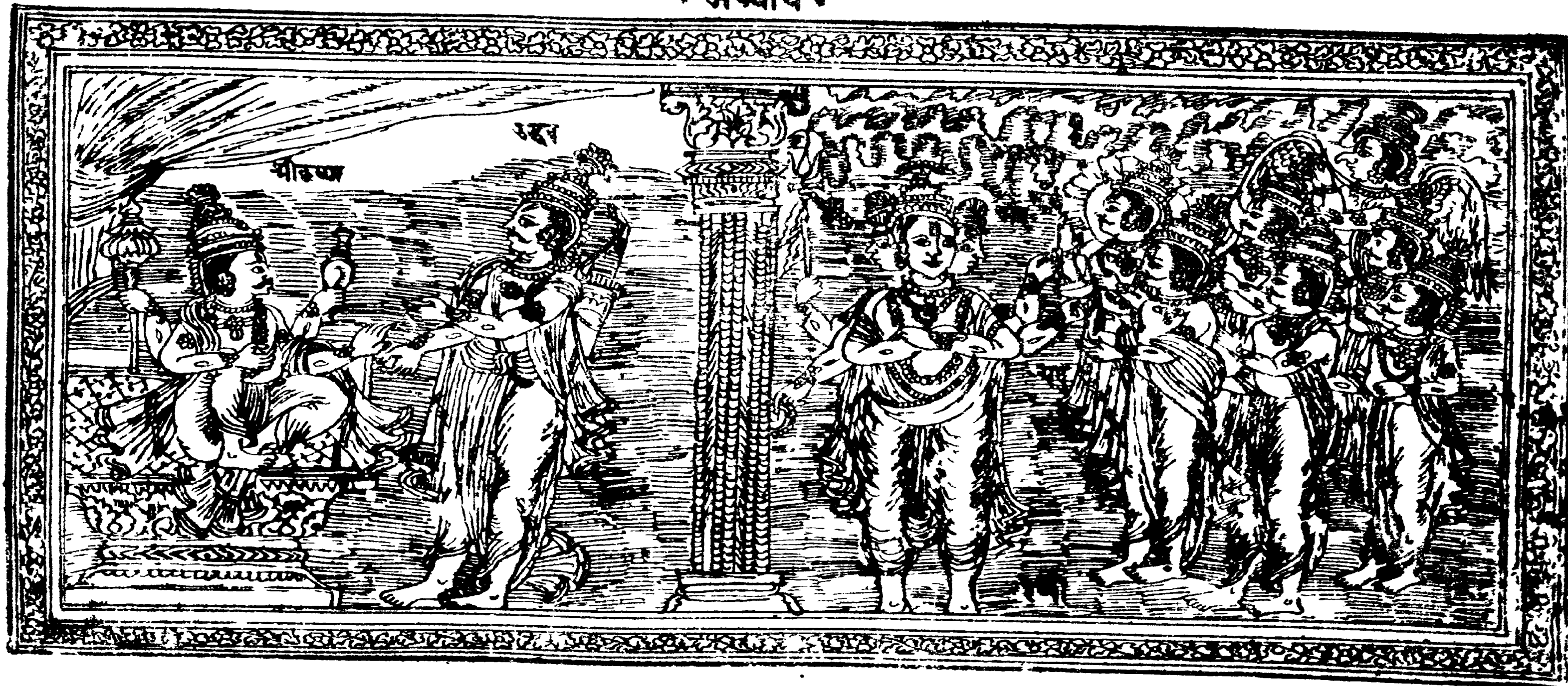
रुनीनिवर्वीक्षिती ॥ उध्दवउद्देशेंश्रीपती ॥ त्रिजगतीनिववील ॥ १३ ॥ ऐकतांउध्दवाचेबोल ॥ येतातीश्रीकृष्णासीडोल
॥ भक्तभाग्यजीसरबोल ॥ जाहलीवेलप्रेमाची ॥ १४ ॥ तेवोलवलेभक्तभूमीसीं ॥ निजबीजपेरीलहृषीकेशी ॥ तेंपीकपु
रेलजगासी ॥ मुक्तराशीमुमुक्षां ॥ १५ ॥ धेनुवत्साचेनिवोरसें ॥ घरींदुभतेंपुरवीजैसें ॥ तेंविउध्दवाचेनिउद्देशें ॥ जगहर्षीके
शेंनिववीजे ॥ १६ ॥ घरींपाहुण्यालागीं ॥ कीजेतीपरवडीअनेगीं ॥ तेथबाळकेंजविविभागीं ॥ होतीवेगींनमागतां ॥ १७ ॥
पक्कानेंसेउनेनपातीबाळें ॥ तींमातामुखींघालीबळें ॥ तैसेंजनार्दनेंआह्मांकेलें ॥ स्वयेंदीधलेंनिजशेष ॥ १८ ॥ नवलकृ
पाकेलीकेशी ॥ कृष्णाउध्दवातेंउपदेशी ॥ तोचिअर्थदीधलाआह्मासी ॥ देशभाषींअर्थिता ॥ १९ ॥ एकाजनार्दनह्मणे ॥
श्रोतांसावधानहोणें ॥ हेंबोलोमीकोणतोंडें ॥ तींहींमजकरणेंसावध ॥ २० ॥ निजभक्तेंकेलीविनंती ॥ निजज्ञानबो
लेलभक्तपती ॥ श्रवणार्चासावधपंक्ती ॥ बैसवावृत्तीतद्बोधें ॥ २१ ॥ येथमुक्तांचेंकोड ॥ पुरेमुमुक्षांचीचाड ॥ येचिविषयीं
कथागोड ॥ श्रवणकवाडउघडेल ॥ २२ ॥ उध्दवेंश्रीकृष्णाविनविला ॥ नातोश्रवणीडांगोरापिटिला ॥ मुमुक्षांह्मणेचलाच
ला ॥ कृष्णबोळलानिजबोधें ॥ २३ ॥ मोक्षमार्गविकापडी ॥ अर्थतृषेतृषितबापुडी ॥ प्रबोधबोधाचीपव्हेगाढी ॥ उध्दवेंरोक
डीघालविली ॥ २४ ॥ भर्ताजननीमाझीतेथ ॥ कडेघेउनीहोतीनेत ॥ जनार्दनूपरमामृत ॥ जालेंप्रासनिचेनी ॥ २५ ॥ तेतुझी
भक्तीनत्वता ॥ आह्मासीअसावीसर्वथा ॥ तुजमागावीमुक्तता ॥ तंवतेमूर्खताभक्तांची ॥ २६ ॥ साचअसावीवस्तुता ॥ त
रीस्यांमागावीवक्षमुक्तता ॥ तेविनाहींगातत्वता ॥ मिथ्यामागतामूर्खत्वें ॥ २७ ॥ मीतूपणेंवीणसहस्रस्थिती ॥ तुझीअसे
अभेदभक्ती ॥ हेंचिमागणेंपुढतापुढती ॥ संतांप्रतीसर्वदां ॥ २८ ॥ उध्दवासीज्ञानगुह्य ॥ उपदेशीलकृष्णनाथ ॥ एकाजनार्द
नाधिनविन ॥ दत्तचित्तस्तांदीजे ॥ २९ ॥ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेएकाकारटीकायांदेवीस्कतीउध्द-

ज्ञा १५ वविज्ञापनन्नामषष्टाध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ग्रंथसंख्या मूळश्लोक ५० ओंव्या ४२९ मिळूनसंख्या ४७९ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ शुभंभवतु ॥ अ० ६

गुच्छदुसरा अध्यायतीन·

	अध्याय ४	अध्याय ५	अध्याय ६
मूळश्लोक	२३	५३	५०
ओंव्या	२१४	५७५	४२९
	३१७	६२८	४७९

एकूणसंख्या· १४२४

श्रीकृष्ण
उद्धव

भा.
७

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ॐनमोसद्गुरुचतुराक्षरा॥चतुरचित्तप्रबोधचंद्रा॥जनार्दनासुरेंद्रइंद्रा॥ज्ञाननरेंद्रानिजबोधा॥१॥तुझीकरि
तांविगोवी॥मगरसीपाठीपोटीं॥सन्मुखसदासावसीदृष्टी॥हृदयगांठीछेदुनी॥२॥छेदूनिविषयवासना॥स्वयेंमगरसीजनार्दना॥भ
वआभावभावना॥नेदिसीमनाआतळों॥३॥आतळतांतुझेचरण॥आकळलेंराहेमन॥सहजेंदेशीसमाधान॥आनंदघनअच्युता
॥४॥ऐशियानीगुरुनाथा॥समचरणींसाम्यमाथा॥पुढीलपरिसावीजेकथा॥जेथवक्ताश्रीकृष्ण॥५॥उद्धवेंविनविलियावरी॥कृ
पाकळवळलाश्रीहरी॥निजज्ञानअतिविस्तारीं॥बोधकुसरीसांगत॥६॥होतेंकृष्णाचेमानसीं॥मजगेलियानिजधामासी॥माझें
निजज्ञानकोणापासीं॥अतियत्नेंसीठेवावें॥७॥तंवदेखिलीउद्धवाचीआस्था॥सुखझालेंश्रीकृष्णनाथा॥वैराग्ययुक्तउपदेशितां॥
होयसर्वथानिजज्ञान॥८॥एवंवांचवावयाउद्धवासी॥कृष्णब्रह्मज्ञानउपदेशी॥शापनबाधीब्रह्मवेत्यासी॥हेंहृषीकेशीजाणत॥
९॥ब्रह्मउपदेशाचीहातवटी॥उपदेशूंजाणेजगजेठी॥वैराग्यउपजवीउठाउठी॥जेणेंपडेमिठीनिजतत्त्वीं॥१०॥नव्हतांवैराग्यदारुण॥
उपदेशुकेलाअतावृथाजाण॥हेंश्रीकृष्णचिजाणेखूण॥वैराग्यविंदाणबोलत॥११॥पहिलेंउद्धवाचाबोलासी॥अनुमोदनदेहृषीकेशी
॥तेणेंअन्वयेंसावकाशीं॥ज्ञानवैराग्यत्यासिबोलत॥१२॥ ॥श्लोक॥श्रीभगवानुवाच॥यदात्थमांमहाभागतच्चिकीर्षितमेवमे
॥ब्रह्माभवोलोकपालाःस्वर्वासंमेऽभिकांक्षिणः॥१॥ टीका॥जोवेदाचावेदवक्ता॥जोज्ञानियांज्ञानदाता॥तोश्रीकृष्णम्हणेभा
ग्यवंता॥ऐकनिजभक्ताउद्धवा॥१३॥जेंतूंबोलिलासीभावयुक्त॥तेंचमततुझेंसत्यसत्य॥तेंचिमाझेंमनोगत॥जाणनिश्चितनिर्धारें॥
१४॥माझीआस्थाजाश्वनीळा॥ब्रह्मादिदेवांसकळा॥येथआलेहोतेमिळोनिमेळा॥लोकपाळांसमवेत॥१५॥येऊनिमाझीघेतली
भेटी॥अपेक्षाजेहोतीपोटीं॥पुशिलीमाझ्याप्रयाणाचीगोठी॥जेणेंतुजमोठीअवस्था॥१६॥म्यावेगींयावेंवैकुंठा॥हेसमस्तांसिउ
त्कंठा॥आदिकरूननीळकंठा॥सुरवरिष्ठांझालीसे॥१७॥ ॥श्लोक॥मयानिष्पादितंह्यत्रदेवकार्यमशेषतः॥यदर्थमवतीर्णो

हंमंशेन ब्रह्मणार्थितः ॥२॥ ॥टीका॥ ज्यालागीं ब्रह्म्यानें प्रार्थिलें॥ तें देवकार्य म्यां संपादिलें॥ अवतार नटनाट्य धरिलें॥ ज्येष्ठ त्वांदि धलें बळिभद्रा॥१८॥ ज्येष्ठ कनिष्ठ भावना॥ दोघां माजी नाहीं जाणा॥ कृष्णा आणी संकर्षणा॥ निजात्मता निजांशें॥१९॥ ॥ श्लोक॥ कुलंवैशापनिर्दग्धंनंक्ष्यत्यन्योऽन्यविग्रहात्॥ समुद्रः सप्तमेऽह्न्येतांपुरींचप्लावयिष्यति॥३॥ ॥टीका॥ उरलें असे आमु चें कुळ॥ शापनिर्दग्ध केवळ॥ अन्योन्यविग्रहें सकळ॥ कलह मूळ नासेल॥२०॥ भूमी मागोनि समुद्रापासीं॥ म्यां रचिलें द्वारकेसी मज गेलिया निजधामासी॥ तो सातवे दिवसीं बुडवील॥२१॥ ॥श्लोक॥ यर्ह्येवायंमयात्यक्तोलोकोऽयंनष्टमंगलः॥ भविष्यत्यचिरा त्साधोकलिनाऽपिनिराकृतः॥४॥ टीका॥ ऐकें उद्धवा हित गोष्टी॥ म्यां सांडिलिया हे सृष्टी॥ थोडिया चि काळा पाठीं॥ नष्ट दृष्टी ज नहोती॥२२॥ अधर्म वाढेल प्रबळ॥ लोह होतील नष्ट अमंगळ॥ ते अमंगळ तेचें मूळ॥ ऐक समूळ सांगेन॥२३॥ मज नांदतां ये सृष्टी कली उघडूं न शके दृष्टी॥ मज गेलिया पाठीं॥ तो उठाउठी उठेल॥२४॥ कली वाढेल अतिविषम॥ ब्राह्मण सांडिती लस्वधर्म॥ स्वभा वें नावडे दानधर्म॥ क्रियाकर्म दंभार्थ॥२५॥ श्लोक॥ नवस्तव्यंत्वयैवेहमयात्यक्तेमहीतले॥ जनोऽधर्मरुचिर्भद्रभविष्य तिकलौयुगे॥५॥ टीका॥ म्यां सांडिलिया महीतळीं॥ प्रबळ बळें वाढेल कली॥ आजि च तुवां निघिजे तत्काळीं॥ जंव तो कली नातळे॥२६॥ कली आतळेल जेव्हां॥ जनी अधर्म वाढेल तेव्हां॥ कुविद्येच्या उठती हांवा॥ सैघ धांवा निंदेच्या॥२७॥ नलभे स्वा र्थाची कवडी॥ तऱ्ही करिती निंदेच्या कोडी॥ ऐसी कलियुगीं वस्ती कुडी॥ तुवां अर्धघडी न राहावें॥२८॥ ॥श्लोक॥ त्वंतुसर्वंप रित्यज्य॥ स्नेहंस्वजनबंधुषु॥ मय्यावेश्यमनःसम्यक्समदृग्विचरस्वगाम्॥६॥ टीका॥ उद्धवा तूं यालागीं॥ एकला चि आंगो वांगीं॥ हिता लागीं सर्वथा॥२९॥ धनधान्य समृद्धीसी॥ सांडावे स्वजन गोत्रजांसी॥ माता दुहिता निज भगिनीसी॥ स्त्रीपुत्रांसि त्यजावें॥३०॥ स्नेह होऊनि घरदारीं॥ आंगें तूं निघालासी बाहेरी॥ तरि तो त्यागू चि कठिण भारी॥ अनर्थकारी होईल॥३१॥ आधीं

राभूळ स्नेह सांडावा ॥ गाढा अभिमान हा दवडावा ॥ वासनाजटाजूट मुंडावा ॥ मग सांडावा आश्रमु ॥ ३२ ॥ स्नेह कैसेनि सांडे ॥ अभिमा
न कैसेनि दंडे ॥ हें तुज वाटेल सांकडें ॥ तरी रोकडें परियेसें ॥ ३४ ॥ माझें स्वरूप जें सर्वगत ॥ तेथें ठेवोनि यांचित्त ॥ सावधानें स्फुनिश्चित ॥
राहानें सनत निजरूपीं ॥ ३५ ॥ तयस्वरूपीं चित्ता ॥ निर्धारेंसी धारणा धरितां ॥ निजभावें तन्मयता ॥ तद्रूपता पावेल ॥ ३५ ॥ भृंगीकीटक
जड मूढ ॥ ध्यानें तद्रूप होय दृढ ॥ अभ्यासिकाहीं नाहीं अवघड ॥ तो अभ्यास गूढ विषयीं केला ॥ ३६ ॥ माझें स्वरूप ज्ञानघन ॥ ध्यातां ती
उ स्वयें सज्ञान ॥ या स्थिती करितां ध्यान ॥ सहजें जाणतद्रूप ॥ ३७ ॥ तेथें समसाम्यें समस्त ॥ समलें पावेल चित्त ॥ तेणें समभावें नि
श्चित ॥ जेथिचा तेथ राहाव ॥ ३८ ॥ आधीं गृहाश्रमानें त्यागावें ॥ मग त्या ह्मणसी कोठें राहावें ॥ ऐसें मानिसील स्वभावें ॥ तेंचि रूप व
रयें परियसें ॥ ३९ ॥ स्वरूपसाम्य समदृष्टी ॥ समभावें विचरे सृष्टी ॥ निवासस्थानाची आटी ॥ सर्वथा पोटीं न धरावी ॥ ४० ॥ जेथ ब
हु राळ वस्ती घडे ॥ त्यागयाचा अभिमान चढे ॥ वस्तीस्थान ऐसें कुडें ॥ वस्तिचें सांकडें सहसा न धरीं ॥ ४१ ॥ तूं सर्वीं सर्वगत होसी ॥ स
र्वाधार सर्वदेशीं ॥ ऐसा मी होऊन मज पावसी ॥ न हालतां येसी निजधामा ॥ ४२ ॥ मज निजधामा न्यावें ॥ होतें पुशिलें उद्धवें ॥ तें निजबो
धें स्वभावें ॥ स्वयें केशवें सांगीतलें ॥ ४३ ॥ न करितां उपाय स्थिवी ॥ सर्वथा न घडे माझी प्राप्ती ॥ मग तूं निजधामप्रती ॥ कैसा गतीं येती
ल ॥ ४४ ॥ गरुडीं वाऊनि वेगेंसी ॥ न्यावें निजधामा ह्मणसी ॥ गती नेथ नाहीं पस्यांसीं ॥ गम्य गरुडासी तें नव्हे ॥ ४५ ॥ सांडूनि उभय
पक्षांसी ॥ साधक पावती मद्रूपासी ॥ पक्षाभिमान असे गरुडासी ॥ गमन तेणें त्यासि न व्हे ॥ ४६ ॥ तूं ह्मणसी न्यावें घेवोनि स्वांदीं ॥ म
ज स्वांद चि नाहीं त्रिशुद्धी ॥ तु जन सांडितां अहंबुद्धी ॥ गमन सिद्धी तेथ नाहीं ॥ ४७ ॥ न त्यागितां अहंभावस्थिती ॥ केल्या नाना उपाय
युक्ती ॥ तेणें निजधामाप्रति ॥ न व्हे गती सर्वथा ॥ ४८ ॥ जें जें दृश्य सर्व साकार ॥ तें तें जाण पां नश्वर ॥ तेंचि विरवीं चा निर्धार ॥ करीं साचार नि
जबोधें ॥ ४९ ॥ श्लोक ॥ यदिदं मनसा वाचा चक्षुर्भ्यां श्रवणादिभिः ॥ नश्वरं गृह्यमाणं च विद्धि मायामनोमयं ॥ ७ ॥ टीका ॥ जें जें दृ

ष्टींदेखिलें ॥ तेंतेंस्पर्शत्वेंवाळिलें ॥ जेंजेंश्रवणागोचरझालें ॥ तेंहीवाळिलेंशब्दत्वें ॥ ५० ॥ जेंजेंशब्दवाचावंद्य ॥ तेंतेंवाळिजेजल्पवादें ॥ वा
चीकसांडविलेंवेदें ॥ नेतीशब्देंलाजिला ॥ ५१ ॥ जेंजेंसंकल्पेंआकळिलें ॥ तेंतेंकल्पितपैंझालें ॥ जेंजेंअहंकाराआलें ॥ तेंतेंवाळिलेंविजाति
य ॥ ५२ ॥ जेंजेंइंद्रियागोचर ॥ तेंतेंजाणपांनश्वर ॥ हेनित्यानित्यविचार ॥ केलेस्वरेंनिश्चित ॥ ५३ ॥ तोहिनित्यानित्यविवेक ॥ जाणपां
निश्चितमाइक ॥ एवंमायामयह्यालोक ॥ करीसंकल्पसृष्टीतें ॥ ५४ ॥ जेव्हडादेखसीसंसार ॥ तेव्हडामाईकव्यवहार ॥ हावोळख
तूंसाचार ॥ धैर्यनिर्धारधरोनी ॥ ५५ ॥ जैशीस्वप्नीचीराणिव ॥ केवळभ्रमचिजाणिव ॥ तैसेंचिजाणहेंसर्व ॥ भवचिभवविलास ॥
५६ ॥ श्लोक ॥ पुंसोयुक्तस्यनानार्थोभ्रमःसगुणदोषभाक् ॥ कर्माकर्मविकर्मेतिगुणदोषधियोभिदा ॥ ८ ॥ टीका ॥ परमात्मे
सिजोविभक्तु ॥ तोपुरुषबोलिजेअयुक्तु ॥ त्यासिनानात्वेंभेदुभासतु ॥ निजीनिजत्वविसरोनी ॥ ५७ ॥ त्याविसराचेनिउल्हासें ॥
मिथ्याभेदुसत्यत्वेंभासे ॥ त्याभेदाचेनिआवेशें ॥ अवश्यदिसेगुणदोषु ॥ जरिभेदुचिनाहीं ॥ तरीगुणदोषनाहीं ॥ दिसावया-
ठावोनाहीं ॥ शुद्धाचाठायींसर्वथा ॥ ५९ ॥ यालागींभेदाचाउद्भटीं ॥ गुणदोषदृष्टीउठी ॥ तेथेंकर्माकर्मत्रिपुटी ॥ भेददृष्टीठसा
वे ॥ ६० ॥ भेदेंथोरकेलेंविषम ॥ कर्मअकर्मविकर्म ॥ जन्ममरणादिधर्म ॥ निजकर्मेकाशी ॥ ६१ ॥ कर्मविकर्मेंनरकयातना ॥ काम्य
कर्मेंस्वर्गुजाणा ॥ कर्मेंविकर्ममोचना ॥ समाधानापाविजे ॥ ६२ ॥ जेथह्मणसीकर्मकोण ॥ अकर्माचेंकायलक्षण ॥ विकर्माचा
कवणगुण ॥ तेंहीसंपूर्णपरीसपां ॥ ६३ ॥ कायावाचाअथवामन ॥ करिजेतितुकेंकर्मजाण ॥ सूक्ष्मस्फूर्तिचेंजेंभजन ॥ तेंमूळ
जाणकर्माचें ॥ ६४ ॥ मनसावाचादेहीं ॥ सर्वथाकर्मबीजनाहीं ॥ अकर्मह्मणिजेतेंपाहीं ॥ नपडेगंधींदेहवंता ॥ ६५ ॥ जेंकर्मावेग
ळसर्वांग ॥ जेथकर्मलावितांहिनलगे ॥ जेंनव्हेकर्मदाजोगें ॥ तेंजाणसवेगेंअकर्म ॥ ६६ ॥ विधिनिषेधजोडेपाडें ॥ जेथविशेषकर्म
वाढे ॥ विकर्मत्यातेंह्मणणेंघडे ॥ थोरसांकडेपैंयाचें ॥ ६७ ॥ कर्मसर्वसाधारण ॥ तेंचिविवेकातेंपावलेंजाण ॥ उठिलेविधिनिषेध

दारुण॥ विकर्मजाणतेंह्मणिपैं॥६८॥ जैंविधीसीनातुटे॥ तेंनिषेधाचें आंगचढे॥ कर्मितांचुके वांकें विकळपडे॥ तेंही रोकडें निषेधची॥६९
ऐसें कर्मविकारलें॥ तें विकर्मपदें वाखाणिलें॥ एवं कर्माकर्म दाविलें॥ विभागनिमित्यतुज॥७०॥ जीवासि अविद्यक उत्पत्ती॥ त्याची कर्में अ
विद्यकें होती॥ श्रीधरव्याख्यानाचीयुक्ती॥ तेही उपपत्ती परियसें॥ ७१॥ अविद्यायुक्त जीवपरम॥ त्यासि नित्यक्रिया तें चि कर्म॥ अनित्य
करणें तें अकर्म॥ विकर्म तें निषिद्ध॥७२॥ ऐसी कर्माविकर्मत्रिपुटी॥ भेदानुरूपें वादली सृष्टी॥ तेथ गुणदोषबुद्धिचा पोटीं॥ भेदसृष्टी वाढती
॥७३॥ अभेदी तंव केसाउठी॥ जेणें गुणदोषींना दृष्टी॥ विधिनिषेधां पाडी गांठी॥ तेही गोठी परियसें॥ ७४॥ पुरुष एकला एक असे॥ तो
चि मनोरथ पूजें बैसे॥ ध्येयध्याताध्यानमिसें॥ वाढवी पिसें भेदाचें॥ ७५॥ तेथें नानापरीचे उपचार॥ पूजासामोग्रीसंभार॥ ऐसा एक
पणीं अपार॥ भेदप्राचार वाढवी॥ ७६॥ तेथ ध्येय उत्तम ह्मणे जाण॥ ध्याता नीच होय आपण॥ तदंगें ध्यान गौण॥ गुणदोषज्ञा
ण वाढवी॥ ७७॥ ध्यानी गुणदोषविचित्र॥ ध्येय ह्मणे परमपवित्र॥ ध्याता आपण होय अपवित्र॥ शौचाचारदोषलें॥ ७८॥ एवं ध्या
नाचिये दृष्टी॥ आपणचि आपुल्यापोटीं॥ गुणदोषांची त्रिपुटी॥ भेददृष्टी वाढवी॥ ७९॥ ध्येयध्याताध्यान॥ आघवाची आपण
॥ तें सांडोनियां जाण॥ गुणदोषलक्षण वाढवी॥ ८०॥ उद्धवा हें अवघें मायी॥ वाढली असे भेददृष्टी॥ तेणें भेदें उठाउठी॥ कर्मत्रिपु
टी वाढविली॥ ८१॥ जंवजंव भेदाचा जिव्हाळा॥ जंवजंव विषयाचा सोहळा॥ पाळिजे इंद्रियांचा लळा॥ तंवतंव आगळा संसारु॥
८२॥ सापा पाजिजे पियुख॥ तें विपरतें निजदायविख॥ तैसें इंद्रियां दिजे जंवजंव संतोख॥ तंवतंव दुःख भोगिजे॥ ८३॥ श्लोक
तस्मा युक्तेंद्रियग्रामो युक्तचित्त इदं जगत॥ आत्मनीक्षस्व विततमात्मानं मय्यधीश्वरे॥ ४॥ टीका॥ यालागीं इंद्रियांचा हुरी
॥ विषयीं नेंदावा चतुरीं॥ जेवि विषें रांधिली क्षीरघारी॥ सांडिजे दुरी न चाखतां॥ ८४॥ मघमघीत अमृतफळें रसाळें॥ वरि सर्पें घा
तलिया गरळें॥ तें न शिवती काउळें॥ सेवनी कळे निजघातु॥ ८५॥ तैसें सेवितां विषयासी॥ कोण गोडी मुमुक्षासी॥ प्रतिपदीं-

आत्मघातासी ॥ अहर्निशीदेखतां ॥ ८६॥ आत्मघातेंन देखती ॥ ते विषयीं विषयोसेविती ॥ जैशी दिवाभीता मध्यराती ॥ असतां गभस्ती मध्यान्हीं ॥ ८७॥ तैसेंचि विषयसेवन ॥ मुमुक्षासी घडे जाण ॥ तेणें न चुके जन्ममरण ॥ आत्मपतनयातनेचें ॥ ८८॥ ह्मणसी प्राणियाची स्थिती ॥ विषयावरी निश्चिती ॥ विषयत्यागें केवि राहाती ॥ ते स्फगमस्थिती अवधारी ॥ ८९ ॥ असतां इंद्रियांचा नेमु ॥ करी चित्ताचा उपरमु ॥ ऐसा दोहीं परी स्फगमु ॥ उत्तमोत्तमू ह्मस्थागु ॥ ९०॥ इंद्रियें असोंनि विषयांवरी ॥ मन रिघोंने दोत्यांभीतरी ॥ हा हि त्यागू सर्वा परी ॥ योगेश्वरीं बोलिजे ॥ ९१॥ मनासि विषयाचें बळ ॥ विषयध्यासें तें चपळ ॥ ह्मणसी केविं होय निश्चळ ॥ ऐकसमूळ उपावो ॥ ९२॥ माझें स्वरूप सर्वगत ॥ मनाबाहेर आणि आंत ॥ जेथ जेथ जाईल चित्त ॥ तेथ तेथ तें असे ॥ ९३॥ मज वेगळें जावयासी ॥ ठा वो नाहीं पैं चित्तासी ॥ स्वदेशीं हो परदेशीं ॥ अहर्निशी मज आंतु ॥ ९४॥ ऐसें निजरूप सतत ॥ पाहातां थोरावलें चित्त ॥ त्याचित्ता माजी आद्यंत ॥ पाहें समस्त हें जग ॥ ९५॥ अथवा जीवस्वरूप तुझें चांग ॥ त्यामाजी पाहातां हें जग ॥ जगची होईल तुझें आंग ॥ अतिनिर्व्यंग निश्चित ॥ ९६॥ चरें आणि अचरें ॥ लहान कां थोरें ॥ जीवरूपी सविस्तारें ॥ पाहें निर्धारें हें जग ॥ ९७॥ म्हणसी जीव तो येकदेशी ॥ त्यामाजी केवीं पाहावें जगासी ॥ त्यासी ऐक्यतां करी मजसी ॥ जेविं कनकेंसी अळंकार ॥ ९८॥ चिंतितां कीटकी- भिंगुरटी ॥ ते चि ते होऊन उठी ॥ तैसा तूं उगा उठी ॥ होसी निजदृष्टी निजतत्व ॥ ९९॥ हो कां सेंधवाचा खडा ॥ पडल्या सिंधूमाजी वडा ॥ तो होवोनि ठाके त्या एवढा ॥ तैसा तूं रोकडा मी होसी ॥ १००॥ जेथ मी तूं पणाचा भेदू ॥ फिटोनि जाईल विषदू ॥ परमानंद शुद्धबुद्धु ॥ मुक्त सिद्ध तूं होसी ॥ १॥ श्लोक ॥ ज्ञानविज्ञानसंयुक्त आत्मभूतः शरीरिणां ॥ आत्मानुभवतुष्टात्मा नांतरायैर्विहन्यसे ॥ १०॥ टीका ॥ शास्त्रश्रवणें दृढज्ञान ॥ मननाभ्यासें होय विज्ञान ॥ या दोहींची जाणोनि खुण ॥ ब्रह्मसंपन्न तूं होसी ॥ २॥ ऐशिया स्वार्थाचे निलवला हें ॥ अविश्रम भजतां तुझे पाये ॥ ह्मणती लवो दवती अंतरायें ॥ त्यासि काये करावें ॥ ३॥ सांडोनि दं

णीकळौकिक॥ स्वजोनियांफळाभिलारव॥ जोमजभजेभाविक॥ विघ्नदेखत्याकेंन्वें॥ ४॥ त्याचाविघ्ननाशासिदेख॥ करीचक्राची
ळखळख॥ घेऊनिपाठीसीअचुक॥ उभासन्मुखमीअसें॥ ५॥ यापरीगाउद्धवा॥ जोमजभजेनिजभावा॥ त्यासिविघ्नकरावयादे-
वा॥ नव्हेउठावामजअसतां॥ ६॥ एवंब्रह्मसंपन्नजाहलियावरी॥ आत्मातूंचिचराचरीं॥ जंगमींजाणीस्थावरी॥ स्फुरास्फुरींतूंचितूं॥
७॥ तुजहूनिकाहीं॥ अणुभरीवेगळेंनाहीं॥ तेथविघ्नकेंचेंकाई॥ तुझ्यागर्यीबाधील॥ ८॥ ब्रह्मादिकांसीजोग्रासी॥ त्याकाळाचातूं
आत्माहोसी॥ पाठीथापटूनहृषीकेशी॥ उद्धवासीसांगतु॥ ९॥ ऐशीबाध्यबाधकताफिटली॥ संकल्पकल्पनातुटली॥ ब्रह्मानंदेंपा
हांटफुटली॥ वाटमोडलीकर्मांची॥ १०॥ ऐसाब्रह्मानुभवीजोदेख॥ कर्मतेथहोयरंक॥ वेदतयाचेसेवक॥ विधिविवेककामारी॥
११॥ हेंकितीकसांगोंकाई॥ मीत्याचाआज्ञाधारूपाही॥ प्रतिष्टितीजेजेठायीं॥ तेथपाहींप्रगटत॥ १२॥ वचनमात्रासाठीं॥ प्रग
टलोंकोरडेकाष्टीं॥ दुर्वासावाइलापाठी॥ त्यांहीदिठीदेखिलें॥ १३॥ म्हणसीदेवज्याचाआज्ञाधारू॥ कर्मत्याचेंहोयकिंकरू॥ तरि-
ज्ञातेयथेष्टाचारु॥ विषयींसाचारुविचरती॥ १४॥ ज्ञात्यासिस्वेच्छाविषयाचरण॥ सर्वथानघडेगाजाण॥ तेंहींविषयांचेंलक्ष
ण॥ सावधानपरियेसीं॥ १५॥ ज्यासिदग्धपटअभिधान॥ मिथ्याप्रपंचाचेंभान॥ मृषाविषयाचेंदर्शन॥ विषयाचरणत्या
नाहीं॥ १६॥ जयासीप्रपंचाचीआवडी॥ विषयांचीअतिगोडी॥ यथेष्टाचरणाचीवोढी॥ पडेसांकडीतयासी॥ १७॥ ज्ञातया-
चाठायीं॥ सत्यत्वेंविषयोहीनाहीं॥ माभोगावयाकाई॥ अभिळासीपाहींतोहोइल॥ १८॥ आतांज्ञातयाचेंकर्म॥ ऐकसांगोंत्याचें
वर्म॥ नातळतांमनोधर्म॥ क्रियाकर्मआचरती॥ १९॥ श्लोक॥ दोषबुद्ध्योभयातीतोनिषेधान्ननिवर्तते॥ गुणबुद्ध्याचवि
हितंनकरोतियथार्भकः॥ ११॥ टीका॥ गुणदोषातीतज्ञाता॥ तोनिषेधानवर्तेसर्वथा॥ परिम्यालेपणचित्ता॥ नाहींतत्वता
तयांसी॥ २०॥ तोविहितहीकर्मकरी॥ तेथगुणत्वेंबुद्धीनधरी॥ कुलालचक्राचियापरी॥ पूर्वसंस्कारेंवर्तत॥ २१॥ संकल्पुना

हींवृत्ती ॥ हेतुस्फुरेना चित्तीं ॥ ऐसींकर्में ज्ञातेकरिती ॥ शरीरस्थितीकेवळ ॥ २२ ॥ तेथसत्कर्मसिद्धीगेलें ॥ तेणेंफुगेनाम्याहेंकेलें ॥ अथवामा
झारीविकळपडिलें ॥ तेणेंतगमगिलेपणनाहीं ॥ २३ ॥ निद्रितामागेंबैसलावाघु ॥ अथवापुढेंआलास्वर्गभोगु ॥ त्यासिनाहींरागविरागु ॥
तैसालागुज्ञात्यासी ॥ २४ ॥ गुणदोषींचित्तवृत्ती ॥ सांडोनियांसहजस्थिती ॥ बाळकेंजेवींक्रीडती ॥ तेशीस्थितीज्ञात्याची ॥ २५ ॥ अभि
मानेंकर्मप्राप्ती ॥ त्याअभिमानातेंत्यागिती ॥ मगनिराभिमानेंकेविंवर्तती ॥ कर्मस्थितीत्यांनघडे ॥ २६ ॥ ऐसाविकल्पजरीकरिसी ॥ ते-
स्थितीनकळेइतरांसी ॥ निराभिमानतास्वानुभवेंसी ॥ केवियेरासीकळेल ॥ २७ ॥ देहप्रारब्धाचेनिमेळें ॥ स्वभावेंसर्वकर्मींचळे ॥ ते
थअज्ञानाचेनिबळें ॥ अभिमानुनुरवेमीकर्ता ॥ २८ ॥ तेथगुरुवाक्यें अनुवृत्ती ॥ अभ्यासेंनीयथानिगुती ॥ अज्ञानेंसहितनिरसि
ती ॥ अभिमानस्थितीनिजबोधें ॥ २९ ॥ शेषप्रारब्धाचेनिमेळें ॥ निराभिमानेंदेहचळे ॥ ज्ञातेंकर्मेंकरितीसकळें ॥ जाणकेवळेंशरीरें ॥
३० ॥ केवळशरीरेंकर्मेंहोती ॥ तींचअहेतुकेंबोलिजेती ॥ अर्भकदृष्टांतेंउपपत्ती ॥ हेचिस्थितीसांगीतली ॥ ३१ ॥ निराभिमानांचीलक्ष
णें ॥ कृष्णउद्धवातेंह्मणे ॥ येरुआनंदलाअंतःकरणें ॥ सादरपणेंपरिसतू ॥ ३२ ॥ श्लोक ॥ सर्वभूतसुहृच्छांतोज्ञानविज्ञाननि
श्चयः ॥ पश्यन्मदात्मकंविश्वंनविपद्येतवैपुनः ॥ १२ ॥ टीका ॥ पहिलेंशास्त्रश्रवणेंज्ञान ॥ तदनुभवेंहोयविज्ञान ॥ ऐसाज्ञानविज्ञान
संपन्न ॥ निराभिमानतोहोय ॥ ३३ ॥ साचचिनिराभिमानता ॥ जरीआलीहोयहातां ॥ तरींशांततीतेथसर्वथा ॥ उल्हासतापैं
पावे ॥ ३४ ॥ दाटूनिनिश्चळहोणें ॥ दांतचाऊनिसाहाणें ॥ तेशांतीऐसेंकोणह्मणे ॥ आक्रोशपणेंसाहातसे ॥ ३५ ॥
शांतिह्मणिजेतेंऐशी ॥ सागरींअक्षोभताजैसी ॥ चढवोहटनाहींतिशी ॥ सर्वदेशींसर्वदां ॥ ३६ ॥ नानासरितांचेरवळाळ ॥ आणूनि
घालितीसमळजळ ॥ तोतिळभरीनव्हेडहुळ ॥ अतिनिर्मळनिजांगें ॥ ३७ ॥ तैशीनानाभूतविषमता ॥ स्वार्थविरोधेंआंगींआदळतां ॥
पालटूनव्हेजाचाचित्ता ॥ तेजाणसर्वथानिजशांति ॥ ३८ ॥ ऐशीशांतीज्यासिदेखा ॥ तोचिसर्वभूतांचासखा ॥ आवडतासर्वलोकां ॥

भा. गन्ददतोकांसर्वांचा ॥ ३९ ॥ नवलसख्यत्वाचीपरी ॥ सर्वस्वेंदेनिजमैत्री ॥ स्वार्थीवंचनानकरी ॥ कृपापात्रींउपदेशु ॥ ४० ॥ अनर्घ्यत्याची
पाहतीदिठी ॥ मद्रूपेंदेखेसकळसृष्टी ॥ जगासिमजअभिन्नगांठी ॥ निजदृष्टीबांधली ॥ ४१ ॥ मगतोजेउतेपाहे ॥ तेउतामीचितयातें
आहे ॥ तोजरीमातेंनपाहे ॥ तेंनपाहणेंहिहोयमीत्याचें ॥ ४२ ॥ त्याचीपाहातीजेदिठी ॥ तेमीचिहोयजगजेठी ॥ ऐशीतयामजएकगांठी
॥ सकळसृष्टीसमवेत ॥ ४३ ॥ अवघेंजगचिमीहोय ॥ तेव्हांतोनीहेभाषजाय ॥ ऐसातोमजमाजीसमाय ॥ समसाम्यसमत्वें ॥ ४४
सांडोनियांमनोधर्म ॥ ऐसाज्यासीमीझालोंसुगम ॥ त्यासिपुढतींकेंचेजन्म ॥ दुःखदुर्गमजाचणी ॥ ४५ ॥ मातेच्याउदरकुहरीं ॥ र
जस्वलेचारुधिरामाझारी ॥ पित्याचेनिरेतद्वारीं ॥ गर्भसंचारींसंसरण ॥ ४६ ॥ जेमातेच्याउदरीं ॥ जंतुनाकींतोंडींउरींशिरीं ॥ विष्टामूत्रा
चेदाथरी ॥ नवमासवरीउकडीजे ॥ ४७ ॥ जठराग्नीचातोंडीं ॥ घालूनीगर्भाचीउंडी ॥ उकडउकडूनिपिंडीं ॥ गर्भकांडींघडिजेती ॥ ४८ ॥ ते
गर्भीचीवेदना ॥ कांनानापरीचीयातना ॥ नकोनकोरघुनंदना ॥ चिळसीमनायेतसे ॥ ४९ ॥ अवघ्याच्याशेवटीं ॥ प्रसूतीवातुजोआ
टी ॥ सर्वांगींवेदनाउठी ॥ योनिसंकटींदेहजन्म ॥ ५० ॥ ऐसेअपवित्रजेजन्म ॥ तेनपवतोचनरोत्तम ॥ जिहींगांकिलेंनिजधाम ॥ तेपु
रुषोत्तमसमसाम्यें ॥ ५१ ॥ मीअसतांपाठिंपोटीं ॥ त्यासिकाइशाजन्मगोठी ॥ कळिकाळातेंनाणितीदिठी ॥ आलेंउठाउठीमद्रुपा ॥
५२ ॥ जेयेंजन्मनाहींजाहलें ॥ तेथमरणनलगताचिगेलें ॥ ऐसेंमजोनिमातेंपावले ॥ भजनबळेंमद्भक्त ॥ ५३ ॥ कृष्णउद्धवातेंआ
पदीं ॥ ह्मणेवेगेंउठीउठी ॥ हेचिहातवशीहातवटी ॥ जन्मतुटीतेणेंहोय ॥ ५४ ॥ जैसेंमेघमुखीचेंउदक ॥ वरिच्यावरीझेलितीचातक
तैसेंकृष्णावचनासिदेख ॥ उद्धवेंमुखपसरिलें ॥ ५५ ॥ कांचंद्रकिरणींचकोर ॥ जेविअत्यंतसादर ॥ तेविंउद्धवाचाआदर ॥ हिसेथो
रहरिवचनीं ॥ ५६ ॥ होकांपक्षिणदेखोनिपिलें ॥ जाणोनिचाऱ्याचेवेळे ॥ सांडोनियांआंविसाळे ॥ मुखकोंवळेंजेविपसरी ॥ ५७ ॥ ते
विंदेखोनिकृष्णमुख ॥ उद्धवासीअत्यंतहरिख ॥ श्रवणाचेमुखेंदेख ॥ कृष्णपियुखसेवित ॥ ५८ ॥ श्लोक ॥ श्रीशुकउवा०

इत्यादिष्टोभगवतामहाभागवतोनृप॥ उद्धवःप्रणिपत्याहतत्वजिज्ञासुरच्युतं॥१३॥ टीका॥शुकह्मणेकौरवनाथा॥कैसाऐक
लीभगवंता॥उपदेशिलेंमहाभागवता॥ज्ञानकथानिजबोधु॥५९॥तेंऐकोनिउद्धव॥श्रवणींथोरउठीहाव॥कैसेंबोलिलाजानदेव॥
अतिअपूर्वश्रीकृष्ण॥६०॥श्रीकृष्णश्रीमुखेंसांगेकोड॥तेंनिरूपणअतिगोड॥जीवींउठलीश्रवणचाड॥तुलंघीभीइदेवाची॥६१॥
आवडीकळवळेचित्त॥घालीसाष्टांगदंडवत॥हातजोडोनिपुसत॥प्रेमळभक्तउद्धव॥६२॥ श्लोक॥उद्धवउवाच॥योगेशयोग
विन्यासयोगात्मन्योगसंभव॥निःश्रेयसायमेप्रोक्तस्त्यागःसन्यासलक्षणः॥१४॥ टीका॥ऐकेंयोगियांचांयोगपती॥योग्यांचादे
वातूंश्रीपती॥योगींप्रगटतूंयोगमूर्ती॥योगउत्पत्तीतुजपासीं॥६३॥मजमोक्षासिकारण॥त्यागुसंन्यासलक्षण॥बोलिलासीअति
कठिण॥परमदारुणहात्यागू॥६४॥ श्लोक॥त्यागोऽयंदुष्करोभूमन्कामानांविषयात्मभिः॥सुतरांत्वयिसर्वात्मन्नभक्तैरितिमे
मतिः॥१५॥ टीका॥पाहातांयात्यागाचीरीती॥मजतंवदुर्धरगात्रीपती॥मगइतरांचीयेथगती॥ कवण्यास्थितीहोईल॥६५॥का
मुजयाच्याचित्तीं॥विषयींआसक्तमती॥त्यासियात्यागाचीगती॥नव्हेश्रीपतीसर्वथा॥६६॥ तुझीकृपाजंवंनव्हे॥तंवतोअभ
क्तकेंविंकरवे॥त्यागुबोलिलाजोदेवें॥तोसर्वांसीनव्हेसर्वथा॥६७॥तूंसर्वात्माअसतांहृदयीं॥चित्तप्रवेशनातुझाठाईं॥तेंआ
वरिलेंअसेविषयीं॥नवलकाईसांगावें॥६८॥ऐसेप्रपंचीं असक्त॥यालागींविमुखझालेभक्त॥त्यासित्यागुनव्हेनिश्चित॥
चित्तदुश्चितसर्वदा॥६९॥त्यागुकांनव्हेह्मणती॥तेंपरिसगात्हषीकेशी॥कठिणलजेंत्यागासी॥तेंतुजपाशींसांगेन॥७०॥
श्लोक॥सोहंममाहमितिमूढमतिर्विगाढस्त्वन्माययाविरचितात्मनिसानुबंधे॥तत्वंजसानिगदितंभवतायथाऽहंसंसाधयामि
भगवन्ननुशाधिभृत्यं॥१६॥ टीका॥पुसोंजानेंब्रह्मयासी॥तोगुंतलासृष्टिकर्मासी॥प्रजाउत्पत्तीमानसीं॥अहिर्निशीचिं
तित॥७१॥जोआपुल्यानिजस्वभावीं॥सदासंसारूवाढवी॥तोकेंविंसंसारुतोडवी॥केलेंनबुडवीसर्वथा॥७२॥तुझी

भा० ६

माया विचित्र ऊपार्धी ॥ शरीरीं केली आत्मबुद्धी ॥ आत्मियेंशरीरसंबंधी ॥ विपरीतसिद्धी वाढली ॥ ७३ ॥ मी माझें वाढलें गाढ ॥ तेणें मती-
झाली मूढ ॥ गृहासक्ति लागली रूढ ॥ त्याग अवघड यालागीं ॥ ७४ ॥ ऐशी हीबुद्धिविवेकें ॥ अम्रया संतत आकळे ॥ तैशी कृपा कीजे
राउळें ॥ दासगोपाळें तरावया ॥ ७५ ॥ ऐकें गा पुरुषोत्तमा ॥ निजदासां आपुल्या आह्मा ॥ सोडवीं गा संसारश्रमा ॥ आत्मया रामा श्री
कृष्णा ॥ ७६ ॥ तुज सांडोनि हृषीकेशी ॥ पुसों जावें आणिका पासीं ॥ तें नये माझिया मनासी ॥ विषयीं सर्वा सि व्यापिलें ॥ ७७ ॥ श्लो
क ॥ सत्यस्य ते स्वदृश आत्मन आत्मनोऽन्यं वक्तारमीश विबुधेष्वपि नानुचक्षे ॥ सर्वे विमोहितधियस्तव माययेमे ब्रह्मादयस्तनु
भृतो बहिरर्थभावाः ॥ १७ ॥ टीका ॥ वाढोनेदी संसारासी ॥ कोपु आला प्रजापतीसी ॥ शापू दीधला नारदासी ॥ ब्रह्मउपदेशीं ह्म
णोनि ॥ ७८ ॥ ऐसे संसारीं आसक्त ॥ नित्य संसारयुक्त ॥ त्यांसि पुसों न मनी चित्त ॥ जाण निश्चित श्रीकृष्णा ॥ ७९ ॥ पुसों जावें ऋषी
मती ॥ तंव ते सदां आपमती ॥ आपुलें मत्त प्रतिष्ठिती ॥ अन्यथा देती शापातें ॥ ८० ॥ जीवीं धरोनि अर्थासक्ती ॥ शिष्यातें उपदेशिती
॥ विषयो धरोनियां चित्तीं ॥ जीविकावृत्ती उपदेशु ॥ ८१ ॥ गुरूसीच विषयासक्ती ॥ तेथ शिष्यासि कैंची विरक्ती ॥ ऐशियांसी जे पूस
ती ॥ ते भ्रंशती तत्काळ ॥ ८२ ॥ सत्यस्वरूप स्वप्रकाश ॥ आत्मा तूं अविनाश ॥ मुक्तीप्रमुक्ती उपदेश ॥ विकल्पनिरास जाणसी ॥
८३ ॥ ब्रह्मज्ञानाचा वक्ता ॥ तुजवेगळा श्रीकृष्णनाथा ॥ न दिसे गा सर्वथा ॥ मज पाहातां त्रैलोकीं ॥ ८४ ॥ एवं आत्मा तूं तत्वता ॥ तूं
चि आत्मज्ञानदाता ॥ आत्मबोधीं संस्थापिता ॥ कृष्णनाथा तूं एक ॥ ८५ ॥ श्लोक ॥ तस्माद्भवंतमनवद्यमनंतपारं सर्वज्ञमीश्व
रमकुंठविकुंठधिष्ण्यं ॥ निर्विण्णधीरहमु हवृजिनाभितप्तो नारायणं नरसखं शरणं प्रपद्ये ॥ १८ ॥ ॥ टीका ॥ यालागीं जी या
दवपती ॥ नित्यशुद्ध पवित्रमूर्ती ॥ तुज माया मोहो नातळती ॥ पवित्र ख्याती यालागीं ॥ ८६ ॥ गोंवळांचें निउच्छिष्ट कवळें ॥ ज्या
ची पवित्रता न मैळे ॥ तेणेंचि उच्छिष्ट कवळें ॥ गोंवळे सकळ तारिले ॥ ८७ ॥ प्राणें शोषिलें पूतनेसी ॥ तरी पवित्रता अधीक केशी ॥

तेणेंचि उद्धरिलें तिसी ॥ दोषदोष्यांसी तारकु ॥ ८८ ॥ करूनि कालीयमर्दन ॥ मर्दिला त्याचा अभिमान ॥ तऱ्ही मेळऊनि पवित्रपण ॥ निर्विघ्न जाण तारिला ॥ ८९ ॥ रजक अंत्यज अत्यंत ॥ आतळे तयां अधःपात ॥ त्यांत मारूनियां निश्चित ॥ केलें पुनीत सायुज्यी ॥ ९० ॥ करूनि गोपिकांसी निंद्य काम ॥ तेणें त्या केल्या निष्काम ॥ तेंचि पवित्रता अनुत्तम ॥ सायुज्य धाम पावल्या ॥ ९१ ॥ करितां सुकर्म कुकर्म ॥ त्याची पवित्रता अनुत्तम ॥ यालागीं नामें पुरुषोत्तम ॥ अकर्तात्मता निजबोधें ॥ ९२ ॥ जो आकळे गुणां आंतु ॥ त्यासि तें गुण करिती प्रांतु ॥ या गुणांसि तुज माजी अंतु ॥ यालागीं अनंतु सर्वथा ॥ ९३ ॥ देशता काळता अपार ॥ तुज करवेचिना साचार ॥ यालागीं तूं अनंत अपार ॥ श्रुतीसि पार न कळेची ॥ ९४ ॥ तुज म्या करावी विनंती ॥ किती यावें काकुलती ॥ तूं हृदयस्थ ज्ञानमूर्ती ॥ जाणता जिंतीं तूं एक ॥ ९५ ॥ ज्ञान अज्ञान माया शक्ती ॥ ईश्वराआधीन गा असती ॥ त्या ईश्वराची तूं ईश्वरमूर्ती ॥ सत्कीर्ती तूं श्रीकृष्णा ॥ ९६ ॥ तूं सर्वांचा नियंता ॥ सर्व करूनी अकर्ता ॥ ईश्वर तूं गा कृष्णनाथा ॥ भोगूनि अभोक्ता तूं एक ॥ ९७ ॥ देशता काळता स्वभावेंसि ॥ नाश्नुन पावे ज्या स्थाना सी ॥ तेथींचा तूं निवासवासी ॥ पूर्णपूर्णांशी अवतारु ॥ ९८ ॥ नराचें अविनाशस्थान ॥ यालागीं तूं नारायण ॥ तुझे निजीं वासी चळण ॥ चाळकपण तुजपासीं ॥ ९९ ॥ ऐसा ईश्वर तूं आपण ॥ नरसखा नारायण ॥ युद्धसमयीं अर्जुनासि जाण ॥ ब्रह्मज्ञान त्वां दीधलें ॥ २०० ॥ दारुण होतां संग्रामासी ॥ पाहुडा पांवो युद्धासी ॥ तेव्हां ब्रह्मज्ञान सांगसी ॥ निजसख्यासी अर्जुना ॥ १ ॥ ऐसा कृपाळू तूं नारायण ॥ यालागीं तुज आलों शरण ॥ त्रिविध तापें तापलों जाण ॥ दुःखदारुण संसारु ॥ २ ॥ संसार म्हणजे अंधकूप ॥ माजि कामक्रोधादि दुष्ट सर्प ॥ निंदास्पर्धा कांटे अमुप ॥ दुःखरूप मी पडिलों ॥ ३ ॥ तेथ पडलिया हि पाठी ॥ ब्रह्महेपाचा मूळ पोटीं ॥ भरला जे ठाउठी ॥ तेणें हिं पुढती होत नसे ॥ ४ ॥ तेथून निघावया त्रिशुद्धी ॥ उपाव न दिसे गा निजबुद्धी ॥ कृपाळुवा कृपानिधी ॥ आत्मबोधीं मज काढीं ॥ ५ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मायेण मनुजा लोके लोकतत्वविचक्षणाः ॥ समुद्धरंति ह्यात्मानमात्मनैवाशु

भाग्यात ॥ १९॥ टीका ॥ भूतसंचरत्यापाठीं ॥ करितीजल्पवादगोठी ॥ त्यातेंगुणियापाहोनिदिठी ॥ अस्तताहा टीमंचोनी ॥ ६ ॥ पाहा तांपांचभूतिकसंसारु ॥ सहजेंझालाअसेघोरु ॥ माजीझेंबलासेकृष्णवियोगखेचरु ॥ उद्धवलेंकरूंझडपिलें ॥ ७ ॥ मिसेंउद्धवा चीझडपणी ॥ अहंमहिषाकरलागलझणी ॥ त्यासीकरावयाझाडणी ॥ कृष्णगुणीचालिला ॥ ८ ॥ तेथझाडणीलागींआतां ॥ यदुअवधूतसंवादकथा ॥ त्याचीमंत्रूनिमंत्राक्षता ॥ होयझाडिताश्रीकृष्ण ॥ ९ ॥ श्रीकृष्णह्मणेउद्धवासी ॥ सावधहोयींनिजमान सी ॥ येऊनियांमनुष्यलोकासी ॥ आपणआपणासीउद्धरिती ॥ १० ॥ पहातांययापरमार्थी ॥ सात्यनव्हेमातापिता ॥ पुत्रकलत्रादु हिताकांता ॥ सात्यसर्वथायेनव्हती ॥ ११ ॥ सात्यपरमार्थीनव्हेव्याही ॥ शेखींसात्यनव्हेजांवयी ॥ आपण्याआपणसात्य पाहीं ॥ जोनिजदेहींविवेकु ॥ १२ ॥ मुमुक्षमार्गींचेसज्ञान ॥ लोकतत्वविचक्षण ॥ विचारूनिकार्याकारण ॥ स्वबुद्धीजाणउद्धरिले ॥ १३ ॥ नित्यानित्यविवेकें ॥ अनित्यसांडितीत्यागमुखें ॥ नित्यतेंयथाकरवें ॥ हितसंतोखेंअंगिकारिती ॥ १४ ॥ नित्यतेंजेंउर लेंजाण ॥ तेंस्वरूपमाझेंचि ह्मून ॥ तैसेंचिसाधकाचेंसाधनजाण ॥ अनन्यपणेंचिंतिती ॥ १५ ॥ भावितांमाझीदृढभावना ॥ मी चितेहोतीजाण ॥ कीटकीभृंगीचियाखुणा ॥ आपआपण्याउद्धरिती ॥ १६ ॥ श्लोक ॥ आत्मनोगुरुरात्मैवपुरुषस्यविशेष तः ॥ यत्प्रत्यक्षानुमानाभ्यांश्रेयोसावनुविंदते ॥ २० ॥ टीका ॥ पशुवादियोनिचागयीं ॥ हिताहितज्ञानअसेपाहीं ॥ मापुरुषा चापुरुषदेहीं ॥ ज्ञानपाहींस्फुरद्रुप ॥ १७ ॥ जेंकर्मकरितोंमीदेहीं ॥ तेणेंतरेनकींनाहीं ॥ हेंज्याचेत्याचेठायीं ॥ स्फुरद्रूपपाहींके वळतसे ॥ १८ ॥ सांडूनिअशुभवासना ॥ जोनकरीविषयकल्पना ॥ तोआपुलागुरुआपणजाणा ॥ नरकयातनाचुकविली ॥ १९ ॥ जोकंटाळलाजन्मगर्भासी ॥ मरमरोंउबगलामरणासी ॥ आधीलागलीमानसीं ॥ जन्ममरणासीनासावया ॥ २० ॥ आवडी नुपजेस्त्रीपुत्रासी ॥ निद्रानलगेअहर्निशी ॥ काळेंग्रासिलेंआयुष्यासी ॥ निजहितासीनदेखिजे ॥ २१ ॥ तुसीचतुजदेखतां ॥

काळें गिळिली बालावस्था ॥ तारुण्याचा ग्रासिला माथा ॥ वार्धिक्या भंवता लागला असे ॥ २२ ॥ वार्धिक्याचा जरगा ॥ त्यासी हि काकुला
गला पैंगा ॥ आयुष्य व्यर्थ जातसे वेगा ॥ हानि जनाडु जगा कळेना ॥ २३ ॥ क्षणक्षणा काळ जातसे व्यर्थ ॥ कांहीं न साधे जी परमार्थ ॥
जन्ममरणावर्त ॥ पुढें अनर्थ रोकडा ॥ २४ ॥ स्वर्ग नरक कर्म ब्रह्म ॥ चहूं प्राप्तीसी मनुष्य धर्म ॥ यालागीं त्यजूनि पापकर्म ॥ मोक्षधर्म
धरावा ॥ २५ ॥ नरदेह मोक्षाचा वांटा ॥ वृथा जातसे कटकटा ॥ हृदयीं आधी लागला मोटा ॥ विषय चेष्टा विसरला ॥ २६ ॥ प्रत्यक्ष
क्षणें अनित्य ॥ संसारु दिसे नाशिवंत ॥ यालागिं तो नव्हे असक्त ॥ होय विरक्त इहभोगीं ॥ २७ ॥ याचिपरी अनुमाना ॥ परलोकभोग
भावना ॥ आतळों नेदी मना ॥ नेश्वर पतना जाणोनी ॥ २८ ॥ कैं कृपा करील गोविंद ॥ कैं तुटेल भवबंध ॥ कैं देखेन तो निजबोध ॥ परमा
नंद जेणें होय ॥ २९ ॥ धांव पाव गा श्रीहरी ॥ कृपा करीं दीनावरी ॥ मज उद्धरीं भवसागरीं ॥ भक्तकैवारी श्रीकृष्णा ॥ ३० ॥ जैसी जी
वनावेगळी मासोळी ॥ तैसा बोधालागीं तळमळी ॥ प्रेम पडी भरांचा मेळी ॥ देह न सांभाळी सर्वथा ॥ ३१ ॥ एक नेणोनि नरदेहा-
मुकले ॥ एकीं नरकें ह्मणोनि उपेक्षिलें ॥ एक ज्ञानगर्वें गिळिलें ॥ एक भुललें विषयार्थीं ॥ ३२ ॥ एक साधनाभिमानें ठकिले ॥ एक क
रूं करूं ह्मणतां गेले ॥ एक करितां अव्हाटा भरले ॥ करणें ठेलें तैसेंची ॥ ३३ ॥ जरी विवेक कळला मना ॥ तऱ्हीं न तुटती विषयवास
ना ॥ तेणें संतप्त होऊनि जाणा ॥ नारायणा चिंतित ॥ ३४ ॥ कृष्ण ह्मणे उद्धवासी ॥ सविवेक वैराग्य असे ज्यासी ॥ तोचि आपुला गुरु
आपणासी ॥ विशेषें सि जाणावा ॥ ३५ ॥ त्याचियें निजबुद्धीसी ॥ मीचि विवेकु प्रकाशीं ॥ तो स्वयें जाणे निजबोधासी ॥ निजमान
सी विवेकें ॥ ३६ ॥ उद्धवा येथ केवळ ॥ पाहिजे निजबुद्धी निर्मळ ॥ तरिं आत्मबोध तत्काळ ॥ होय सफळ सर्वथा ॥ ३७ ॥ श्लोक ॥
पुरुषत्वे च मां धीराः सांख्ययोगविशारदाः ॥ आविस्तरां प्रपश्यंति सर्वशक्त्युपबृंहितम् ॥ २१ ॥ टीका ॥ एवं वैराग्यें पूर्ण भरित
॥ धीरपुरुष विवेकयुक्त ॥ सांख्ययोगविवंचित ॥ निजीं निप्राप्त तत्काळ ॥ ३८ ॥ नरदेहीं विवेकवशें ॥ निजरूप पावले कैसे ॥ जें सर्व

शक्तीयुक्त असे ॥ तेंसावकाशेंदेखती ॥ ३९ ॥ जेंप्रसवे सर्वशक्ती तें ॥ तें सर्वशक्तीशक्तिदातें ॥ जेंनातळे सर्वशक्तींतें ॥ त्यास्वरूपातें पाहा
ती ॥ ४० ॥ उद्धवाकायसांगोंगोष्टी ॥ बहुतशरीरेंसृजिलासृष्टी ॥ मजनरदेहीं आवडमोटी ॥ उठाउठीमीहोंती ॥ ४१ ॥ ॥ श्लोक ॥ एक
द्वित्रिचतुष्पादो बहुपादस्तथाऽपदः ॥ बह्व्यः संति पुरः सृष्टास्तासां मे पौरुषी प्रिया ॥ २२ ॥ टीका ॥ केलीं एकचरणीं शरीरें ॥ दोंपा
यांची अपारें ॥ तीपायांची मनोहरें ॥ अतिसुंदरें चतुष्पदें ॥ ४२ ॥ सर्पादियोनीचाठायीं ॥ त्याचरणचिकेलेनाहीं ॥ एकेंचाल
तीबहुपांईं ॥ केलींपाहींशरीरें ॥ ४३ ॥ ऐशींशरीरें नेणोंकिती ॥ त्यानिर्माणकेलीयेक्षिती ॥ मजकर्त्यातें नेणती ॥ मूढमतीत्यालागीं ॥
४४ ॥ मजकर्त्याचीप्राप्ती ॥ व्हावयालागीं निश्चिती ॥ स्वांशेंप्रकाशोनिज्ञानशक्ती ॥ पौरुषीं प्रकृतीत्याकेली ॥ ४५ ॥ जेणें देहमजपा
वती ॥ त्यादेहाचीमजअतिप्रीती ॥ यालागीश्रुतीनरदेहवर्णिती ॥ देववांछितीनरदेहो ॥ ४६ ॥ ऐशीनरदेहींचीप्रीती ॥ कृष्णसांगेउ
द्धवाप्रती ॥ येणेंशरीरें मजपावती ॥ नानायुक्तीविचारें ॥ ४७ ॥ श्लोक ॥ अत्रमांमार्गयंत्यद्धायुक्ताहेतुभिरीश्वरं ॥ गृह्यमाणैर्गु
णैर्लिंगैरग्राह्यमनुमानतः ॥ २३ ॥ टीका ॥ येऊनिनरदेहाप्रती ॥ कार्याचीगवेषणाजेकरिती ॥ जोमीईश्वरत्रिजगतीं ॥ उत्पत्ति
स्थितीसंहर्ता ॥ ४८ ॥ बुद्धियुक्तीविवेककरणें ॥ तेंजडेंप्रकाशपणें ॥ त्याचाहिमीप्रकाशकुह्मणे ॥ येणेंलक्षणेंलक्षिती ॥ ४९ ॥ ऐशाना
नापरीच्याअनुमाना ॥ मीतववशनव्हेजाणा ॥ जेलक्षितीसांडोनिअभिमाना ॥ साक्षात्पणातेयेती ॥ ५० ॥ ज्याचीआशाहोयनिरा
शा ॥ तोचिब्रह्मपावेसावकाश ॥ तेणेंकळीकाळाचरीकांस ॥ जाणअवश्यघातली ॥ ५१ ॥ सुखतंवस्वतसिद्ध असे ॥ तेंनिर्मळआ
रिसांदिसे ॥ तेंविंबुधिचेनिविवेकवशें ॥ आत्माभासेनरदेहीं ॥ ५२ ॥ येचिविखींचाइतिहासजाण ॥ तुजमीसांगेनपुरातन ॥ यदु
अवधूतसंवादलक्षण ॥ ज्ञानसाधनसाधकां ॥ ५३ ॥ श्लोक ॥ अत्राप्युदाहरंतीममितिहासंपुरातनं ॥ अवधूतस्यसंवादं
यदोरमिततेजसः ॥ २४ ॥ टीका ॥ हरिम्हणतसेंगोविंदु ॥ उद्धवाआमुचापूर्वजयदू ॥ तेणेंब्रह्मज्ञानासीसंवादु ॥ केलाविषदअ

वधुतासीं ॥ ५४ ॥ राजायदूह्मणसींकैसा ॥ क्षात्रसृष्टीचासूर्येजैसा ॥ राजाचंद्राच्याप्रकाशा ॥ निजतेजवशाल्लोपित ॥ ५५ ॥ तेणेंगुरू
चींलक्षणेंऐकतां ॥ सायुज्यमुक्तीआलीहाता ॥ तेहेपुरातनकथा ॥ तुजमीआतांसांगेन ॥ ५६ ॥ श्लोक ॥ अवधूतंद्विजंकंचि
च्चरंतमकुतोभयं ॥ कविंनिरीक्ष्यतरुणंयदुःपप्रच्छधर्मवित् ॥ २५ ॥ टीका ॥ कोणीएकअवधूतु ॥ निजतेजेंप्रकाशवंतु ॥ ब्रह्मा
नंदेंडुल्लुतु ॥ यदुनेंयेतुदेखिला ॥ ५७ ॥ त्याअवधूताचेंलक्षण ॥ यदुनिरीक्षीआपण ॥ देखिलेंब्रह्मसूत्रधारण ॥ होयब्राह्मणब्र
ह्मवेत्ता ॥ ५८ ॥ ऐसातोअवधूतू ॥ निर्भयनिःशंकवर्ततु ॥ यदुविह्माक्रियेहोनाजातु ॥ देखिलावनातूंसन्मुख ॥ ५९ ॥ आंतुलाप्राणनल
ता ॥ बाहेरनिघोंनेदीसर्वथा ॥ स्वभावेंप्राणापानसमता ॥ जह्मालीनधरितांधारणा ॥ ६० ॥ नवलतयाचेंपाहाणें ॥ दृश्यदृश्यलें
देखोंनेणें ॥ झालासर्वांगदेखणें ॥ देखणेंपणेंपाहातसे ॥ ६१ ॥ मीयेकुवनीवसता ॥ हेंहीनाठवेत्याचाचित्ता ॥ झालीसर्वत्रस
वगतता ॥ समसाम्यतासमलें ॥ ६२ ॥ कर्मकार्यकर्ताजाण ॥ अवघाजाहालातोआपण ॥ क्रियानीवाहूनियांआण ॥ निंबलो
णजिवेंकेलें ॥ ६३ ॥ देहाचियामाथा ॥ ठेविलीहोतीअहंता ॥ तेंदेहमिथ्यत्वपावतां ॥ समूळअहंतापळाली ॥ ६४ ॥ नित्यानित्य-
होमहारें ॥ ब्रह्माग्निप्रज्वळलाएकसरें ॥ जाळूनिआश्रमाचीचारीघरें ॥ केलेंखरेंनिराश्रमी ॥ ६५ ॥ त्याआश्रमामाजीहोती ॥
शास्त्रश्रवणविधिवादपोथी ॥ तेजळालीजोनिश्चिती ॥ भस्महातीनलगेची ॥ ६६ ॥ विधिनिषेधपेजा ॥ जळालीपंचायतनदे-
वपूजा ॥ होतासंचितक्रियमाणपुंजा ॥ तोहीवोजाजळाला ॥ ६७ ॥ यापरितोअवधूतू ॥ ब्रह्मानंदेंजोडुल्लतु ॥ निजस्फुरवेंवेल्हावतु ॥
देखिलायेतूयदुरायें ॥ ६८ ॥ संकल्पविकल्परहित ॥ शुद्धसर्वांगीविभूत ॥ यालागीबोलिजेअवधूत ॥ येऱ्हींविख्यातब्राह्मणूं ॥ ६९
सभोंवतासमस्त ॥ प्रपंचनिजबोधेंधूतू ॥ यालागींबोलिजेअवधूतू ॥ येऱ्हवींविख्यातुब्राह्मणु ॥ ७० ॥ अहंधूइलोअवधूत ॥ तो
वियोगींतोविधुनित ॥ जोकांअहंकारेंग्रस्त ॥ तोविपतीतजन्मकर्मी ॥ ७१ ॥ वांधिक्ययावेंदेहासी ॥ तंवदेहपणनाहींदेहापासीं ॥

रिगमुनव्हेचजरेंसी॥ तारुण्यासीतेंमूळ॥७२॥आणीकहीत्याचींलक्षणें॥नीचनवाबोधुमेळोनेपों॥भोगिजेनित्यनूतनपणें॥पर
मतारुण्येंटवटवलें॥७३॥ निजबोधाचियासत्ता॥द्वैतजिंतिलेंतत्वता॥ऐसानिःशंकुविरचिता॥भयसर्वथात्यानाहीं॥७४॥ऐसीं
लक्षणेंनिर्धारितां॥अवधूतनिजबोधेंपुरता॥यदुसिउपजलीविनीतता॥श्रध्दासर्वथाअनिवार॥२७५॥करूनिसाष्टांगदंडव
त॥अतिनम्रश्रद्धायुक्त॥हातजोडूनिपुसत॥प्रसन्नेचित्तरायाचें॥७६॥ श्लोक॥ यदुरुवाच॥कुतोबुध्दिरियंब्रह्मन्नकर्त्तुःसु
विशारदा॥यामासाद्यभवाल्लोकंविद्वांश्चरतिबालवत्॥२६॥ टीका॥अपूर्वबुद्धीहेस्वामी॥तुमच्यागायींदेखों आह्मी॥जें
नलभेयमनियमी॥धर्माधर्मीआचरतां॥७७॥ दिसतोसिसर्वार्थीकुशळ॥परिकाहींनकरूनिनिश्चळ॥अकर्तात्मबोधेंतूंकेव-
ळ॥जेंसेंबाळअहेतुक॥७८॥तुंबालाऐसावर्तसी॥परिबालबुद्धीनाहींतुजपासीं॥सर्वज्ञसर्वथाहोसी॥ऐसेंआह्मासीदिस-
तसे॥७९॥येवोनियांयालोकासी॥पावोनियांनरदेहासी॥सार्थकतातुह्मांऐसी॥आणिकापाशींनदेखों॥८०॥ श्लोक
प्रायोधर्मार्थकामेषुविवित्सायांचमानवाः॥हेतुनैवसमीहंतेआयुषोयशसःश्रियः॥२७॥ टीका॥प्रायशायेलोकींलोक॥
धर्मअर्थकामकार्मुक॥येचिविखेज्ञानदेख॥अवश्यककरितातीं॥८१॥आह्मीस्वधर्मकरितोंह्मणती॥स्नानसंध्येचीकीर्तीमिरवि
ती॥शंवरीगायत्रीचेंफळदेती॥तीर्थप्राप्तीलागोनी॥८२॥वेदोक्तआह्मीकरितोंयाग॥संस्थापितोंवेदमार्ग॥शेखींतोकरितीजीवि-
कायोग॥स्वर्गभोगहिवांछिती॥८३॥एकम्हणतीआह्मीस्वकर्मक॥कुशमृत्तिकानाशितीउदक॥समयींआलियायाचक॥तेवेळीं-
मीकनघालिती॥८४॥दांभीकवादवावयास्थिती॥वैष्णवदीक्षाअवलंबिती॥देवपूजाइत्कफळीतदाविती॥शंखलावितीदोंहातीं॥८५
आयुष्यदानीपुण्यपुरुष॥आह्मीचिकित्सकअहिंस॥स्थावरजंगमजीवअशेष॥मारूनियशमिरविती॥८६॥यशवादवावयाचें
कारण॥तुळापुरुषकरितीदान॥देहमृत्रविष्टेपरिपूर्ण॥धनत्यासमानजोखिती॥८७॥परिपरमार्थाचियाचाडा॥कोणीनेंचीनाक

वद्य ॥ मूलकेंशीं पडल्या मूढां ॥ स्वार्थ रोकडा विसरले ॥ ८८ ॥ पूर्वी अदृष्टं नाहीं प्राप्ती ॥ ते श्रीकामा उपास्ती करिती ॥ श्रियेचा स्वामी श्रीपती ॥ त्यातें न
भजती अभाग्य ॥ ८९ ॥ लक्ष्मी विश्वगुरु हरीची पत्नी ॥ ती तें जोतो राखे अभिळाषुनी ॥ ते दिती हरीची हरिला गोनी ॥ त्यातें पतनीं हरि पचवी ॥
९० ॥ रोगत्यागा आयुष्य मागती ॥ यालागीं सविता उपासिती ॥ देहनैश्वरहें नाठवे चित्तीं ॥ पडली भ्रांति निजपदा ॥ ९१ ॥ एवं आयुष्य यश
श्रीकामी ॥ समस्त भजतां देखों आह्मी ॥ परि निवळ केलें तुवां स्वामी ॥ परब्रह्मीं निजबोधू ॥ ९२ ॥ विषयबळ अलौलिक ॥ मिथ्याभ्रमें
भ्रमले लोक ॥ ज्ञान साधनें साधो निंदेख ॥ विषयसुख वांछिती ॥ ९३ ॥ वेदांतवार्तिक वागस्फूर्ती ॥ अद्वैतब्रह्म प्रतिपादिती ॥ शेरवीपो
टासाठीं विकिती ॥ नवल किती सांगावें ॥ ९४ ॥ येक ह्मणती योगज्ञानी ॥ वायुधारणा दाविती जनीं ॥ रात्री लाउनि बैसती ध्यानीं ॥ जे वि
कामनी विषयांची ॥ ९५ ॥ ऐसे विधिविषद लोक ॥ साधनें साधूनि झाले मूर्ख ॥ तुवां केलें जी अलौलिक ॥ आत्मसुख साधिलें ॥ ९६ ॥ ऐ
सें स्वामी अवधूता ॥ तुवां तृणप्राय केलें जीविता ॥ तुछ करोनी लोकां समस्तां ॥ निजात्महिता मीनलासी ॥ ९७ ॥ निजानंदें निवालासी
॥ अंतरीं सितळ झालासी ॥ ऐसें दिसता हे आह्मासी ॥ उपलक्षणें सीपरियसें ॥ ९८ ॥ श्लोक ॥ त्वं तु कल्पः कविर्दक्षः सुभगोऽमृतभा
षणः ॥ न कर्ता नेहसे किंचिज्जडोन्मत्तपिशाचवत् ॥ २८ ॥ टीका ॥ सर्वज्ञ ज्ञाता तूं होसी ॥ तें ज्ञातेपण दिसों न देसी ॥ कांहीं करिसी नां
वांछिसी ॥ जड लेंदावितीं निजशांती ॥ ९९ ॥ सर्वथा उगा असती ॥ परि तूं अविकळ नव्हसी ॥ अंगीं अव्यंगीं दिसतोसी ॥ स्वरूपसु
पेसी शोभीत ॥ ३० ॥ ज्ञान एकलें पणें ठेलें ॥ दुजेजवीण परदेशी झालें ॥ तें तुजमाजी सामावलें ॥ यालागीं आलें कविपद ॥ १ ॥ कृ
रूनि झालासी अकर्ता ॥ हे चि तुझी थोर दक्षता ॥ ब्रह्मरसें सकळ बोलतां ॥ चवी अमृता नेकेंची ॥ २ ॥ ब्रह्मरस तूं प्यालासी ॥ ब्रह्मानं
दें मातलासी ॥ जगीं उन्मत्त जाहलासी ॥ दर्शना णिसी कोणातें ॥ ३ ॥ सदां सावध निजरूपेंसी ॥ यालागीं माझें तुझें न ह्मणसी ॥ तें
चि पिसेपण तुजपाशीं ॥ दिसे जगासी सर्वथा ॥ ४ ॥ निजबोधें तृप्त झालासी ॥ परमानंदें निवालासी ॥ तीहीं लक्षणें तुजपाशीं ॥ निर्धा

रेसीदिसताती॥५॥ श्लोक॥ जनेषुदह्यमानेषुकामलोभदवाग्निना॥नतप्यसेऽग्निनामुक्तोगंगाम्भस्थइवद्विपः॥ २९॥ टीका॥
कामलोभदावाग्नि॥माजीजळतांलोकतीन्ही॥देखतअसोंजीनयनीं॥वेगळाकोणीदिसेना॥ ६॥ तेदावाग्नीमाजीअसतां॥ तूंनपोळ
सीगा अवधूता॥ नवलतुझी अक्षोभता॥ नकळेसर्वथा आह्मासी॥ ७॥ वणवाजळेदोनीथडी॥ गजेंगंगाजळींदिधलीबुडी॥ त्यासीनल
गतीतापाचावाढी॥तैसेनिर्वंडीतुजदेखों॥ ८॥ ऐसींद्वंद्वेंतुजनातळती॥ इदराहिलासीब्रह्मस्थिती॥ कांहींएककरीनविनंती॥ रूपामूर्ती
दयाळुवा॥ ९॥ श्लोक॥ त्वंहिनःपृच्छतांब्रह्मन्नात्मन्यानंदकारणं॥ब्रूहिस्पर्शविहीनस्यभवतःकेवलात्मनः॥३०॥ टीका॥ तूंब्र
वेत्ताब्राह्मण॥निजानंदेंपरिपूर्ण॥त्याआनंदाचेंकारण॥विषदकरूनिसांगावें॥ १०॥ तूंदेहींवर्तसीविदेहस्थिती॥ तुजविषयोंआनळून
शकती॥ हेअलिप्तपणाचीप्राप्ती॥ कवण्यारितीतुजझाली॥ ११॥तुजनाहींरायाचीभीड॥ नकरिसीधनवंताचीचाड॥दीनवचनमानि
सीगोड॥पुरविसीकोडनिजबोधें॥ १२॥ऐसाकेवळतूंकृपाळू॥आर्तबंधूदीनदयाळू॥ निजात्मभावेंतूंकेवळू॥ भक्तवत्सलूभावार्थे
॥१३॥ ऐसायदुचासंवादु॥ आवडीसांगेगोविंदु॥ उद्धवासीह्मणेसावधु॥न्हदयींबोधूधरावा॥ १४॥ श्लोक॥ श्रीभगवानुवाच॥ य
दुनैवंमहाभागोब्रह्मण्येनसुमेधसा॥ पृष्टःसभाजितःप्राहप्रश्रयावनतंनृपं॥३१॥ टीका॥ श्रीसुरेश्वरकांत॥ यदुवेंभाग्यव-
र्णित॥ ब्राम्हणभक्तसत्ययुक्त॥ बुद्धिमंतश्रद्धाळू॥१५॥भगवद्भाग्येंभाग्यवंतु॥यदुसीभेटलातोअवधूतु॥त्यासीहोऊनिअति
विनितु॥असेविनवितूनिजहित्ती॥१६॥ मृदुमंजूळवचनेंप्रार्थिला॥ मधुपर्कविधानेंपूजिला॥अवधूतअतिसंतोषला॥बोलताझा
लानिजमुखें॥१७॥ श्लोक॥ ब्राह्मणउवाच॥ संतिमेगुरवोराजनबहवोबुद्ध्युपाश्रिताः॥यतोबुद्धिमुपादायमुक्तोऽटा-
मीहतानशृणु॥ ३२॥ टीका॥क्षीरसागरउचंबळला॥ किंकृपेचामेघगर्जिन्नला॥ निजसुखाचावाधावाआला॥तैसेंबो
लिलाब्राह्मणु॥ १९॥ ऐकराजयाचूडामणी॥ यदुकुळदीपदिनमणी॥ धन्यधन्यतुझीवाणी॥ निजगुणींनिवविलें॥ २०॥

राजा आणि सात्विक ॥ सिद्धलक्षणें लक्षिक ॥ पृथ्वीमाजी तूंचि एक ॥ न दिसे आणीक सर्वथा ॥ २१ ॥ सुंदर आणी सगुण ॥ उत्तमोत्त
म केला प्रश्न ॥ पुशिलें निजानंदकारण ॥ तें यथार्थ जाण सांगेन ॥ २२ ॥ गुरुवीण आत्मप्राप्ती ॥ सर्वथा न घडे गा नृपती ॥ तें गुरु हि मी
तुज प्रती ॥ यथा निगुती सांगेन ॥ २३ ॥ निजबुद्धीचा विवेकस्थिती ॥ बहुत गुरु म्या केले असती ॥ जे जे सद्गुण म्या देखिले भूतीं ॥ ते ते स्थि
तीं ते गुरु ॥ २४ ॥ बुद्धीनें अंगिकारिलें गुणा ॥ निजधैर्यें धरिली धारणा ॥ तेणें मी मुक्त झालों जाणा ॥ स्वेच्छा आचरणा करीतसें ॥ २५ ॥ सं
सारु तरावया ॥ मुख्य सद्बुद्धी गा राया ॥ शिणसी नाही आणिका उपाया ॥ व्यर्थ कां त्या शिणावें ॥ २६ ॥ सद्बुद्धी नाहीं ज्यापासीं ॥ तो
संसाराची आंदणी दासी ॥ उसंत नाहीं अहर्निशीं ॥ दुःखभोगासी अनंत ॥ २७ ॥ सद्बुद्धी नाहीं ल्हदयभुवनीं ॥ तेथें वैराग्य नुपजे म
नी ॥ मां तो तरेल कैसेनी ॥ विवेक स्वप्नीं न देखे ॥ २८ ॥ वैराग्याचेनि पडिपाडें ॥ ज्यासि सद्बुद्धी सांपडे ॥ तेथ संसार कोण बापुडें ॥ पा
येंरोकडें विभांडी ॥ २९ ॥ आधीं संसारु एक असावा ॥ मग तो रवटाटोपें नाशावा ॥ जो रिघावा विवेकगांवा ॥ त्यासि तें व्हांतो नाहीं ॥
संसार नाशासि मूळ ॥ साध्य प्रज्ञाचि केवळ ॥ तिचेनि झाल्या अढळ बळ ॥ होय मृगजळ संसारु ॥ ३१ ॥ जे मि गुरु सांगेन ह्मणे ॥ ते
निजप्रज्ञेचेनि लक्षणें ॥ हे यादेय उपायपणें ॥ घेणें त्यजणें रा विवेकें ॥ ३२ ॥ हेचि मराठिया भाखा ॥ सांगेन तें सावध ऐका ॥ जेणे
शिष्याचा आशंका ॥ पडे ठाउका प्रत्यक्ष ॥ ३३ ॥ एक प्रज्ञेचीं लक्षणें ॥ सांगेन दृष्टांतपणें ॥ सूप चाळणी राधणें ॥ घेणें त्यजणें वि
वेकें ॥ ३४ ॥ चाळणी माजी जें जें पडे ॥ सूक्ष्म निजतत्त्व तळीं सांडे ॥ उरती गुणदोषाचे खडे ॥ करी बडबडे खडबडित ॥ ३५ ॥ ऐसी
जे अवस्था ॥ ते त्यागावी सर्वथा ॥ भ्रंश होईल स्वार्था ॥ हे राखतां त्रिशुद्धी ॥ ३६ ॥ सूपाची दशा ते ऐसी ॥ त्यजी रजकण भुसासी
निदारल्या निजबिजासी ॥ निजल्हदयें सिरा राखत ॥ ३७ ॥ स्वयें वैराग्यें तापणें ॥ ते दशा राधणें म्हणे ॥ अपक्का परीपक्क करणें
निज निज गुणें निजांगे ॥ ३८ ॥ एवं या दोन दशा ॥ दृढ धराव्या विशेषा ॥ तेणें परमार्थ होय आपैसा ॥ जेविं आरिसा हातींचा ॥

॥३९॥ यदूसीह्मणेब्राह्मण॥ जेंम्यांसांगीतलेंलक्षण ॥तेथेंठेऊनियांमन॥ सावधानपरियसें॥४०॥ जोजोज्याचाघेतलागुण॥
तोतो गुरुम्याकेलाजाण॥ गुरूसी आलेंअपारपण॥ जगसंपूर्णगुरुदिसे॥४१॥ ज्याचागुणघेतला॥ तोसहजेंगुरुलाआला
॥ ज्याचागुणत्यागरूपेंघेतला॥ तोहिगुरुझाला अहितत्यागें॥४२॥ एवंत्यागात्यागसमतुकें॥ दोहींसीगुरुत्व आलेंनिकें॥ राया
पाहेपांविवेकें॥ जगचिअसकेंगुरुदिसे॥४३॥ ऐसेंपाहातांसावकाशीं॥ गुरुत्वआलेंजगासी॥ हेंचिसाधनजयापाशीं॥ तोचि
परमार्थीशीसाधकु॥४४॥ ऐसेंसांगतां अचाट॥ तुजवाटेलहेंकचाट॥ तरिगुरुसांगेश्रेष्ठश्रेष्ठ॥ मानिलेंवरिष्ठनिजबुध्दी
॥४५॥ श्लोक॥ पृथिवीवायुराकाशमापोऽग्निश्चंद्रमारविः॥कपोतोऽजगरःसिंधुःपतंगोमधुकृद्गजः॥ ३३॥ मधुहाहरिणोमी
नःपिंगलाकुररोऽर्भकः॥ कुमारीशरकृत्सर्पऊर्णनाभिःसुपेशकृत॥ ३४॥ टीका॥ गुरुसांगेनअशेष॥ संख्याप्रमाणचो
वीस॥ त्यांचींनावेंतूंपरिस॥ सावकाशसांगेन॥ ४६॥ पृथ्वीवायुआकाश॥ अग्नीआपसीतांश॥ सातवातोचंडांश॥ कपो
तापरिस आठवा॥४७॥ अजगरसिंधुपतंग॥ मधुमक्षिकागजभृंग॥ हरिणमीनवेश्यासांग॥ नावेंसमगपिंगला॥४८॥
टिटवीआणीलेंकरू॥ कुमारीआणीशरकारु॥ सर्पकांतणीपेशस्कारु॥ इतुकेनगुरूचोविसे॥४९॥ पावावयातत्वपंचवि
सावें॥ चोविसांगुरूसीउपासावें॥ विवेकयुक्तीस्वभावें॥ गुरुमजावेनिजबुद्दी॥५०॥ टाकावयानिजबोधासी॥ निजविवेकें अहि-
र्निशी॥ गुरुत्वदेऊनिअनेकासी॥ निजहितासिगुरुकेलें॥५१॥ कोणयुक्तीकोणविचारु॥ कोणेंलक्षणेंकोणगुरू॥ केलातोहि-
निजनिर्धारू॥ सविस्तारूपरियसें॥५२॥ श्लोक॥ एतेमेगुरवोराजन्चतुर्विंशतिराश्रिताः॥ शिक्षावृत्तिभिरेतेषामन्वशिक्ष-
मिहात्मनः॥३५॥ यतोयदनुशिक्षामियथावानाहुषात्मज॥ तत्तथापुरुषव्याघ्रनिबोधकथयामिते॥ ३६॥ टीका॥ ऐकेंरा
जवर्यनृपती॥ विवेकधवलचतुरकीर्ती॥ गुरुसंख्यांतुजप्रती॥ ययानिगुतीसांगितली॥५३॥ यांचियाशिक्षितावृत्ती॥ शि

कलों आपुलियायुक्ती ॥ मनपावलें आत्मस्थिती ॥ विकल्पभ्रांतीसांडुनी ॥ ५४ ॥ नाहुषाचापुत्र ययाती ॥ ययातीचायदुनिश्चिती ॥ नहुषनंदनयदू सिह्मणती ॥ मूळविरक्तितेणेंयोगें ॥ ५५ ॥ यालागीह्मणेनहुषनंदना ॥ पुरुषामाजीपंचानना ॥ सांगेनगुरूच्या लक्षणा ॥ विचक्षणापरियसें ॥ ५६ ॥ ज्यागुरूचेंजैसेंशिक्षित ॥ मीशिकलोंसनिश्चित ॥ तेंतेंसांगेनसमस्त ॥ सावधचित्तकरीश या ॥ ५७ ॥ ऐकावयागुरुलक्षण ॥ यदूनेंसर्वांगकेलेंश्रवण ॥ अर्थीबुडऊनियांमन ॥ सावधानपरीसतू ॥ ५८ ॥ शब्दसांडोनियांमागें शब्दार्थामाजीरिगे ॥ जेजेंपरिसतुतेंतेंहोय आंगें ॥ विकल्पत्यागेंविनीत ॥ ५९ ॥ श्लोक ॥ भूतैराक्रम्यमाणोपि धीरोदैवव शानुगैः ॥ तद्विद्वान्नचलेन्मार्गादन्वशिक्षंक्षितेर्व्रतम् ॥ ३७ ॥ टीका ॥ परमार्थीमुख्यशांती ॥ साधकांसीपाहिजेनिश्चिती ॥ यालागींप्रथमगुरुक्षिती ॥ निजशांतीलागुनी ॥ ६० ॥ पृथ्वीगुरुत्रिविधपाही ॥ पर्वतवृक्षआणिमही ॥ यांचींलक्षणेंधरिलींदेहीं ॥ गुरुत्वपाहींपृथ्वीसी ॥ ६१ ॥ अंतरनिग्रहोतेशांती ॥ बाह्येंद्रियनिग्रहोतेदांती ॥ उभयतासहिष्णातातेक्षांती ॥ शांतीशिक्षितीगुरूकेली ॥ ६२ ॥ पृथ्वीतेनानाभूतीं ॥ माझीमाझीह्मणोनिझोंबती ॥ नानाभेदीं भिन्नकरिती ॥ निजवृत्तीव्यवहारें ॥ ६३ ॥ त्याभूतांचेंभिन्नवर्तन ॥ पृथ्वीसंपादीआपण ॥ मोडोंनेदीअभिन्नपण ॥ अखंडजाणसर्वदा ॥ ६४ ॥ तैसेंयोगियाचेंलक्षण ॥ करितांकर्मभिन्नभिन्न ॥ वृत्तीअखंडदंडायमान ॥ सर्वदांजाण असावी ॥ ६५ ॥ देहासिअदृष्टयोगेंगती ॥ भूतेंअदृष्टयोगेंआक्रमिती ॥ भूतींनिजात्मताभाविती ॥ दुहेंनबाधतीसाधकां ॥ ६६ ॥ येथभूतींपृथ्वीपूजिली ॥ नातरींविष्टमूत्रोंगांजिली ॥ हर्षविषादानाहीं आली ॥ निश्चळठेलीनिजक्षांती ॥ ६७ ॥ भूतेंपार्थिवेंचिनवझालीं ॥ तेहींपृथिवीपूजिलीगांजिली ॥ ऐक्येंद्वंद्वभावामुकली ॥ निश्चळझालीनिजरूपें ॥ ६८ ॥ तैसायोगियाहिजाण ॥ भूतवैषम्येंडंडळेना ॥ सर्वभूतींनिजात्मभावना ॥ विषमींसमानाभावितां ॥ ६९ ॥ आतांपृथ्वीचीअभिनवशांती ॥ तेंसांगेनरायातुजमनी ॥ जेशांतिधरोनिसंतीं ॥ भगवद्भक्तीपा

वलें ॥ ७० ॥ पृथ्वीद्‌ल्हकरूनिजाळिली ॥ नांगरघालूनिफाडिली ॥ लातवरीतुडविली ॥ नाडिलीम्नाडिली पै भूतीं ॥ ७१ ॥ तो अपराधु नमानुनीक्षिती ॥ सर्वेचिभूतांतेंप्रसन्नहोती ॥ तेथेंचिपिकऊनिनानासंपत्ती ॥ तृप्तिदेतीभूतातें ॥ ७२ ॥ ऐसऐशियानिजशांती ॥ लागीं गुरूम्याकेलीक्षिती ॥ ऐकसमाग्याभूपती ॥ शांतीचीस्थिती अभिनव ॥ ७३ ॥ ऐकें अपसधुकेला ॥ दुर्जनीरुगाचीसाहिला ॥ इतुकेंनि शांतकेंविझाला ॥ उपेक्षिला अपराधी ॥ ७४ ॥ ऊसमोडित्यागोडधारी ॥ छेदितें शस्त्रगोडकरी ॥ पिळिलिया आळिलियावरी ॥ स्वादाचीथोरी अपकाऱ्यादेत ॥ ७५ ॥ अपराधसाहोनि आंगीं ॥ त्याचाप्रवर्तेहितालागीं ॥ तेचिशांतीपैंजगीं ॥ होयदादुगीनिर्द्वंद्व ॥ ७६ ॥ अपराधसाहोनि अंगावरी ॥ अपराध्याहोइजेउपकारी ॥ हेंशिकलोंपृथ्वीवरी ॥ परोपकारीपर्वत ॥ ७७ ॥ श्लोक ॥ शश्वत्परार्थसर्वेहः परार्थैकांतसंभवः ॥ साधुःशिक्षेतभूभृत्तोनगशिष्यः परात्मतां ॥ ३८ ॥ टीका ॥ पृथ्वीपासोनिझालें ॥ तेपर्वतहीम्यागुरूकेले ॥ त्यांपासोनिजेंजेंशिकलें ॥ तेंहीवहिलेंपरियसें ॥ ७८ ॥ रत्नादिकरूनिसमस्त ॥ पर्वतपरार्थेचिवाहात ॥ तृणजळनानाअर्थ ॥ तेहीपरार्थधरीतसे ॥ ७९ ॥ कोणासिनेमीना निवारी ॥ उबगोनिनघालीबाहेरी ॥ याचकाचें इच्छेवरी ॥ परोपकारीदेतसे ॥ ८० ॥ ग्रीष्मा अंतीसर्वसरे ॥ परिनोदेता मागेंनसरे ॥ सर्वेचीभगवंतेंकीजेपुरें ॥ वर्षोनिजळधरेसमृद्धी ॥ ८१ ॥ जंवजंवउल्हासेदांनादेतु ॥ तंवतंवपुरवीजगन्नाथु ॥ विकल्पनधरितांमनातु ॥ देताअच्युतअनिवार ॥ ८२ ॥ सत्य अच्युतदेता ॥ हेंनमनेचितवता ॥ यालागींदरिद्रता ॥ विकल्पवंतालागली ॥ ८३ ॥ एवंपर्वताचीजेउत्पत्ती ॥ तेपरोपकारार्थएकांतीं ॥ उपकारावांचूनिचित्तीं ॥ दुजीवृत्तीजाणेना ॥ ८४ ॥ त्यापर्वताऐशीतत्त्वता ॥ असावीसाधकाशीउदारता ॥ कायावाचाचित्ता ॥ सर्वस्वदेताउल्हासु ॥ ८५ ॥ चेष्टामात्रेंपरोपकारता ॥ सर्वदांकरावीसमस्तां ॥ कोटिलाभाह्मणोनिलाता ॥ उपकारीतत्त्वताउद्धृत ॥ ८६ ॥ परमार्थाचियाचाडा ॥ स्वार्थसांडोनिरोकडा ॥ परोपकारार्थअवघडा ॥ रिघेसांकडाउपकारार्थें ॥ ८७ ॥ उपकारचीसाकारला ॥ कींपरोपकारूरूपाआ

ला॥तैसाजन्मोनिउपकारिझाला॥उपकारिलासर्वांसी॥८८॥तुसजैसाअवधारी॥सर्वांसिगोडपणेंउपकारी॥तैसाचियोगियांसं
सारी॥परोपकारीमधुरत्वें॥८९॥जैसेपर्वतींनिर्झर॥तैसेउपकाराचेपाझर॥स्रवोनिनेणतीनिरंतर॥कृतोपकारजगकेलें॥९०॥सांडो
निरूपणवृत्तीचीसंगती॥उपकारीपर्वतएकांतीं॥राहिलासेउपकारमूर्ती॥धैर्यवृत्तीनिर्धारें॥९१॥परोपकारालागींनिश्चित॥
गुरुकेलाम्यापर्वत॥आतांवृक्षापासोनिजंशिक्षित॥तेंहिसमस्तपरियसें॥९२॥सर्वांगेसर्वभावेंसी॥सर्वकाळसर्वदेशीं॥परा
धीनव्हावेंसर्वांसी॥हेंवृक्षापाशींशिकलों॥९३॥वृक्षजेणेंप्रतिपाळिला॥तोत्याआधीनजाहला॥कांजोछेदावयालारिघाला
त्याहीझालास्वाधीन॥९४॥योगियापालखीसीघातला॥तेव्हांत्याचियाआधीनझाला॥एकींफळींद्यावयाचालविला॥
तेव्हांत्याच्याहिबोलाआधीन॥९५॥सांडूनिदेहींचीअहंता॥योगियांसीझालीपराधीनता॥विश्वमाझाआत्मासर्वथा॥सर्वां
चावर्ततांबोलातूं॥९६॥सर्वतेंमीचिआहें॥यालागींसाधकबाधकनपाहे॥त्याचाबोलामाजीराहे॥वर्तनाहोयेसंतोषें॥
९७॥प्राप्तजेंजेंसुखदुःख॥तेंतेंअदृष्टाआधीनदेख॥आत्मामानीसकळलोक॥पराधीनदेखवर्तन॥९८॥सकळलोकींनि
जात्मता॥देखतांझालीपराधीनता॥हेंवृक्षापासोनितत्वता॥परात्मतासीकलों॥९९॥आणीकएकलक्षण॥वृक्षापासोनिशि
कलोंजाण॥अतिथीचेंपूजाविधान॥तेंसावधानपरियसें॥४००॥अतिथीआल्यावृक्षापासीं॥वंचनानकरीचत्यासी॥प
त्रपुष्पफळमूळछायेसी॥त्वचाकाष्ठसिंदेतसे॥१॥जोवृक्षासीप्रतिपाळी॥कांजोघावोघालूनिमुळीं॥दोहींसिहीसमसेळीं॥पुष्पीं
फळींसंतुष्टी॥२॥जैसावृक्षसमूळसफळ॥अर्थालागींसार्थकजाहाला॥तैसाचित्तेंवित्तेंदेहेंबोला॥साधुसंतुष्टलाअर्थ्यासीं॥३॥
अतिथीसिनव्हेपराङ्मुख॥हासाधूसिगुणलौकिक॥अन्नधनउदक॥यथासुखेंदेतसे॥४॥अर्थिआल्याअर्थावयासी॥विमुख
नव्हावेंसर्वस्वेंसी॥हेंशिकलोंवृक्षापाशीं॥विवेकेंसींनिजबुद्धी॥५॥एवंपृथ्वीगुरुझालीऐसी॥दुजेंगुरुत्ववायुसी॥आलेंजेंजें

युक्तीसी॥तेंपरियसींनरदेवा॥६॥गुरुत्वजेंवायुसी॥तेंदोंप्रकारेंपरियेसीं॥एकतेंप्राणवृत्तीसी॥वाह्यवायूसिदुसरें॥७॥ श्लोक॥
प्राणवृत्त्यैवसंतुष्येन्मुनिर्नैवेंद्रियप्रियैः॥ज्ञानंयथाननश्येतनावकीर्येतवाङ्मनः॥३९॥ टीका॥प्राणाचियेपरि॥जोविषयींआ
सक्तीनधरी॥विषयसेविलीयाहिवरी॥नव्हेअहंकारीप्राणजैसा॥८॥प्राणाभ्यासेंक्षुधाअद्भुत॥तेव्हांप्राणासीचक्षोभयेत॥तेणेंकाया
वाचाचित्त॥विकळपडतइंद्रियें॥९॥तयाप्राणासीआधारु॥मळतसामिळोआहारू॥परीधडगोडाचाविचारू॥नकरीसाचारूपैंप्रा
णु॥१०॥तैसाचियोगियाहीपाहीं॥तोअभिमाननधरीदेहीं॥विषयोसेवीपरिकहीं॥आसक्तीनाहींतयासी॥११॥क्षुधेचियातोंडा॥
मिळोकोंडाअथवामांडा॥परिरसनेचापांगडा॥नकरीधडफुडातयासी॥१२॥ज्ञानधारणानढळे॥इंद्रियेंनव्हतीविकळें॥तेसाआ
हारयुक्तिवळें॥सेविजेकेवळेंनिजधैर्यें॥१३॥प्राणास्तवइंद्रियेंसबळें॥प्राणयोगेंदेहचळे॥त्यादेहकर्मीप्राणनातळे॥अलिप्त
मेळेसर्वतूं॥१४॥त्याप्राणाचीऐशीस्थिती॥योगीयाचीवर्ततीवृत्ती॥सर्वकरूनीनकरीआसक्ती॥देहस्थितीनातळे॥१५॥ब्रह्मा
दिकांचादेहपाळू॥कांश्वकरांदिकांदेहगाळू॥ऐसानमनीचविटाळू॥प्राणकृपाळूसमभावें॥१६॥तैसेंयोगियांचेंकर्म॥नधरी
उंचनीचमनोधर्म॥कदांनदेखेंअधमोत्तम॥भावनासमसमभावें॥१७॥आवडीप्रतिपाळावाराव॥रंकाचाटाळावादेहो॥ऐसा
प्राणासीनाहींभावो॥शुद्धसमभावोसर्वत्र॥१८॥प्राणअपानसमानउदान॥सर्वसंधीअसेव्यान॥इतुकिंनामेंस्थानेंपावोनि
जाण॥नसंडीप्राणयेकपणा॥१९॥तैसेंउंचनीचवर्णावर्ण॥अधमोत्तमादिगुणागुण॥देखोनियांयोगीआपण॥भावनापरि
पूर्णनसंडी॥२०॥प्राणअसोनीदेहाभीतरी॥बाह्यवायूसिंभेदनधरी॥तैशीयोगियाभावनाकरी॥सबाह्याभ्यंतरींऐक्यता॥
२१॥ श्लो· विषयेष्वाविशन्योगीनानाधर्मेषुसर्वतः॥गुणदोषव्यपेतात्मानविषज्जेतवायुवत्॥४०॥पार्थिवेष्विहदेहेषुप्रविष्ट
स्तद्गुणाश्रयः॥गुणैर्नयुज्यतेयोगीगंधैर्वायुरिवात्मदृक्॥४१॥ टी·॥ऐक्यतासाधावीचतुरीं॥तेवायुच्याऐशीदोहींपरी॥बा

त्य आणि अंतरीं ॥ ऐक्य करीं वर्तावें ॥ २२ ॥ प्राणवृत्तीचीं लक्षणें ॥ तुज सांगीतलीं संपूर्णें ॥ आतां बाह्य वायूचीं चिन्हें ॥ सावधान परियेसें ॥ २३ ॥ वायु सर्वांतें स्पर्शोनि जाये ॥ परि अडकला कोठें न राहे ॥ तैसें विषय सेवितां पाहें ॥ आसक्त नव्हे योगिया ॥ २४ ॥ असोनि इंद्रियांचेनि मेळें ॥ तो विषयांमाजी जरीं लोळे ॥ तरीं गुणदोष आसक्ति मेळें ॥ बांधुन मैळे न याचा ॥ २५ ॥ वस्त्र चंदन वनिता माळा ॥ सदां भोगितां विषय सोहळा ॥ वायु नातळे जेविं जळा ॥ तेविं योगी वेगळा विषयासी ॥ २६ ॥ जैसें वारें निजाळ उडे ॥ परि जाळीं वारा नातुडे ॥ तेविं भोग भोगितां गाढे ॥ भोगीं नातुडे योगिया ॥ २७ ॥ जात या वायुचें भेटी ॥ सुगंध कोटी घालिती मिठी ॥ त्याची आसक्ती नाहीं पोटीं ॥ उठाउठी-सांडितु ॥ २८ ॥ तैसा आत्मत्वें योगिया पाहीं ॥ प्रवेशला सेसर्वा देहीं ॥ देहगुणाश्रयो पाहीं ॥ गंधिंचा ठांयीं तो चितो ॥ २९ ॥ निजात्मदृशीचेनि बळें ॥ तो देहगुणासी नातळे ॥ जैसा गंधावरी वारा लोळे ॥ परी नाकळे गंधासी ॥ ३० ॥ तेचि परिपूर्ण आत्मस्थिती ॥ राया मी सांगेन तुजप्रती ॥ जैसी आकाशाची प्रतिती ॥ सर्वपदार्थीं अलिप्त ॥ ३१ ॥ श्लोक ॥ अंतर्हितश्च स्थिरजंगमेषु ब्रह्मात्मभावेन समन्वयेन ॥ व्याप्त्याऽव्यवच्छेदमसंगमात्मनो मुनिर्नभस्त्वं विततस्य भावयेत् ॥ ४२ ॥ टीका ॥ सर्वपदार्थीं समत्व ॥ यालागीं आकाशासी गुरुत्व ॥ असंगत्व अभेदत्व ॥ निर्मळत्व जाणोनी ॥ ३२ ॥ विषमीं असोनी समत्व ॥ संगीं असोनी असंगत्व ॥ भेदु करितां अभेदत्व ॥ यालागीं गुरुत्व आकाशासी ॥ ३३ ॥ वैर सर्पा मुंगुसासी ॥ आकाश दोहींचें हृदयासी ॥ वैर निर्वैरता आकाशासी ॥ ते स्थिती योगियासी पाहिजे ॥ ३४ ॥ तेणें आकाशदृष्टांतें ॥ ब्रह्मभावें आपणियातें ॥ योगी देखिजे पुरतें ॥ व्यापकत्वें आपुल्या ॥ ३५ ॥ ब्रह्मसमन्वयें पाहातां पाहीं ॥ स्थावरजंगमाच्या ठायीं ॥ निळ भरीं वाडिरिती नाहीं ॥ आपणपें पाहीं कोंदला ॥ ३६ ॥ आकाश सर्वपदार्थीं असे ॥ परि असे हें सर्वांसि न दिसे ॥ तेविं दृश्य द्रष्टा अतित दृशो ॥ सर्वत्र असे योगिया ॥ ३७ ॥ नभ नखांचें सांबळें ॥ जळें नावण व्याचें निजाळें ॥ नव्हतां ज्वा

ळावेगळें॥ असेसगळेंटवटवित॥ ३८॥तैसीयोगियासिद्वंद्वें सकळें॥बाधूंनसकतीकवणेंकाळें॥ नव्हतांद्वंद्वावेगळें॥स्वरूप
सगळेंशोभत॥ ३९॥योगियाछेदावयालवलाहें॥सोडिलेशस्त्राचेसमुदाये॥तोंशस्त्रामाजी आणियातें पाहें॥नरूपती
घायेंजेविगगना॥ ४०॥ जेंजेंद्वंद्वबाधूं आलें॥तेंतेंस्वरूपदेखे आपुलें॥ सहजेंद्वंद्वभावामुकलें॥ अबाधितठसलेंनिज
रूप॥ ४१॥ गगनबुडालेंदिसेडोहीं॥परितेंउदकेंभिजलेंनाहीं॥ तैसाअसोनियांसर्वदेहीं॥अलिप्तपाहींयोगिया॥ ४२॥
आकाशाविखलमाखूंजातां॥तेंनमाखेमाखेलाविता॥तैसायोगियादोषीह्मणतां॥दोषसर्वथाह्मणत्यासी॥ ४३॥
गगनअसोनियांजनीं॥मेळेनाजनघसणी॥तैसायोगियासकळकर्मेंकरूनी॥ कर्मंगपणीनमेळे॥ ४४॥ मोटेबांधि
तांआकाशातें॥चारीपालवपडतीरित्ते॥तेविंकर्मीबाधतांयोगियातें ॥ कर्मतेथेंनिष्कर्म॥ ४५॥ घटामाजीआका
शअसे॥तेंवाच्यकीजेघटाकाशें॥ पाहातांघटासबाह्यसमरसें॥ आकाशअसेपरिपूर्ण॥ ४६॥ तैसाआत्माह्मणतीदे
हीं॥तंवतोदेहासबाह्यपाहीं॥देहमिथ्यलेंठाइंचेठायीं॥ चिन्मात्रपाहींपरिपूर्ण॥ ४७॥ ॥श्लोक॥ तेजोऽबन्नमयैर्भा
वैर्मेघाद्यैर्वायुनेरितैः॥नस्पृश्यतेनभस्तद्वत्कालसृष्टैर्गुणैः पुमान्॥ ४३॥ टीका॥ नभपृथ्वीरजेंनगदळे॥उदकेंकरीन
पघळे॥अग्निचेनिज्वाळेंनजळे॥ वायुबळेंउडेना॥ ४८॥कडकडीतआभाळें॥ येउनीआकाशझांकोळे॥ त्यासमस्तां
नभनातळे॥अलिप्तबळेंसंस्थित॥ ४९॥तैसेंचियोगियासी॥ असतांनिजात्मसमरसीं॥ काळेंसृजिल्यागुणासी॥वश्य
त्यासीतोनव्हे॥ ५०॥काळाचेंथोरसामर्थ्यजाण॥देहासिआणीजराःमरण॥ योगीदेहातीतआपण॥जन्ममरणनदे-
खे॥ ५१॥ स्वप्नींचिंतामणीजोडला॥सवेंचिअंधकूपींपडला॥जागाजाह्मल्यानह्मणेनाडला॥तैसाघडलादेहसंग॥ ५२
॥ब्रह्मादिदेवांसिरवाये॥तोकाळवंदीयोगियाचेपाये॥तोकाळाचाहीआत्माहोये॥निधडापाहेंमहाकाळ॥ ५३॥ वि

जूकडकडूनिआकाशीं ॥ तेजेंप्रकाशीगगनासी ॥ गगननातळेतेंविजूसी ॥ असोनितिसीसबाह्य ॥ ५४॥ तेंसासत्वगुणप्रकाशी ज्ञान ॥ त्यासियोगियानातळेजाण ॥ ज्ञानस्वरूपनिरवळ आपण ॥ इत्तिज्ञानमगनेघे ॥ ५५॥ जाहलियासूर्यउदयासी ॥ दीपप्रभानयेउपेगासी ॥ तेंविंसहज आलियाहातासी ॥ इत्तिज्ञानासीकोणपुसे ॥ ५६॥ सत्वेंप्रकाशिलेंज्ञान ॥ तेंआवडोनि नेघेजाण ॥ अथवारखवळल्यारजोगुण ॥ कर्मठपणत्यानये ॥ ५७॥ होकांतमोगुणाचेनिमेळें ॥ क्रोधमोहासिनातळे ॥ गुणातीतझालाबळें ॥ बोधकल्लोळेंस्वानंदे ॥ ५८॥ उदकासिगुरूपण ॥ आलेंतेंऐकलक्षण ॥ अवधूतह्मणेसावधान ॥ नृपनंदनयदुविरा ॥ ५९॥ श्लोक ॥ स्वच्छः प्रकृतितः स्निग्धोमाधुर्यस्तीर्थभूर्नृणां ॥ मुनिः पुनात्यपांमित्रमीक्षोपस्पर्शकीर्तनैः ॥ ४४॥ टीका ॥ लक्षणेंपाहातांजळ ॥ स्वभावें अतिनिर्मळ ॥ प्रकृतिस्त्वकोमळ ॥ मधुरकेवळसर्वांशीं ॥ ६०॥ पवित्रव्हावयाप्राणियासी ॥ तीर्थींतीर्थत्वउदकासी ॥ इतुकींलक्षणेंयोगियासी ॥ अहर्निशीअसावीं ॥ ६१॥ उदकींरिघालेजेंसमेळ ॥ तेंस्वभावेंकरीनिर्मळ ॥ परीनधरीअहंबळ ॥ जेम्यामळक्षाळिले ॥ ६२॥ तेसेंयोगियासीभजनशीळ ॥ भावेंभावीकजेकेवळ ॥ त्याचेनिरसूनिकळिमळ ॥ नधरीबळगुरुत्वें ॥ ६३॥ प्राणगेलियातरीप्राणियासी ॥ कठिणत्वउपजेनामानसी ॥ जेंजें भेटेनयासी ॥ मृदताकेशीवर्तत ॥ ६४॥ जेविंचंद्रकीरणचकोरासी ॥ पारवेवा जेविंपिलियांसी ॥ जीवनजेसेंकांजीवासी ॥ तेविसर्वांसीमृदत्व ॥ ६५॥ जळवरिवरीक्षाळीमळ ॥ योगियासबाह्यकरीनिर्मळ ॥ उदकस्फरवीकरीएकवेळ ॥ योगीसर्वकाळस्फरवदाता ॥ ६६॥ उदकाचेंस्फरवतेंकिती ॥ सवेचिक्षणातृषितहोती ॥ योगियांदेस्वानंदतृप्ती ॥ स्फरवासिविकृतीपैंनाहीं ॥ ६७॥ उदकाचीजेमधुरता ॥ तेरसनेसीचितत्वता ॥ योगियांचेंगोडपणपाहातां ॥ होयनिवविनासर्वेंद्रियां ॥ ६८॥ लागलीयोगियांचीगोडी ॥ अमृताचीचवीथोडी ॥ ब्रह्मेंद्रादिपदेंबा

पुढीं॥ अर्थघडोगाजीकरीत॥६९॥ नापलें आलेंउदकापासी॥ अंगस्पर्शेंनिववीत्यासी॥ तैसीचिदशायोगियासी॥ स्पर्शेंता
पासीनिवारी॥ ७०॥ उदकेंनिवविलेंज्यासी॥ परतोनितापहोयत्यासी॥ योगीकृपेनेस्पर्शेज्यासी॥ त्रिविधतापासीनिर्मु
क्त॥ ७१॥ योगीज्यासीनिववीजिवेंभावें॥ त्यासिजीवगेलियाहितापुनर्व्हे॥ निवालेपणेंतोवोल्हावे॥ स्वानुभवेंडुल्लत॥
७२॥ मेघमुखेंअधःपतन॥ उदकाचेंदेखानिजाण॥ अधःपातेंनिवतीजन॥ अन्नदानसकळांसी॥ ७३॥ तेसेंयोगिया
सीरवालुतेंयेणें॥ जेइहलोकींजन्मपावणें॥ जननिववीश्रवणकीर्तनें॥ निजज्ञानेंउद्धरी॥ ७४॥ पर्जन्योदकदेखतांजाण॥
जेविनिवतीसकळहीजन॥ कांगंगादिकांपेंदर्शन॥ करीमोचनपापाचें॥ ७५॥ तैसेंयोगियाचेंदर्शन॥ भाग्येवीणनव्हेजाण
॥ज्याणेंदेखिलेंत्याचेचरण॥ करीमोचनभवरोगा॥ ७६॥ नघडेदर्शनस्पर्शन॥ तरींकरावेंनामस्मरण॥ इतुकेंनिभवमू
ळजाण॥करीच्छेदनतेंनाम॥ ७७॥ सांडुनीभगवंताचेंकीर्तन॥ केल्याभक्ताचेंनामस्मरण॥ केविंतुटेभवबंधन॥ ऐसें
नह्मणेसर्वथा॥ ७८॥ देवासिपूर्वीनामचिनाहीं॥ त्यासिभक्तींप्रतिष्ठनिपाहीं॥ नामरूपादिसर्वही॥ नानाविलासतेहिंअ
र्पिले॥ ७९॥ ऐसादेवभक्तींथोरकेला॥ आणूनिवैकुंठींबैसविला॥ भक्तउपकारेंदाटला॥ मगत्याच्याबोलामाजीवर्ते॥ ८०॥
देवभक्तवचनेंकरी॥ झालानरनाकेसरी॥ प्रगटलाखांबामाझारीं॥ शब्दकरींभक्ताचा॥ ८१॥ आतांहीप्रत्यक्षप्रमाण॥
दासाचेंनिवचनेंजाण॥ पाषाणप्रतिमेदेवोआपण॥ आनंदघनप्रगटेपैं॥ ८२॥ भक्तभावेंआभारला॥ देवोउपकारेंदा
टला॥ यालागींउलंघवेनाबोला॥ पांगेंपांगलाभक्तांचा॥ ८३॥ एवंभक्तांचेंजेथेंनामघेणें॥ तेथेंअवश्यदेवेंधांवणें॥ भ
क्तउपकाराउत्तीर्णहोणें॥ वेगेंपावणेंत्यालागीं॥ ८४॥ यालागींभक्ताचेंनामघेतां॥ तुटतीभवबंधनव्यथा॥ ऐसेंसांगतां
अवधूता॥ प्रेमसर्वथानसंटे॥ ८५॥ आतांअग्नीजोगुरुकरणें॥ त्याचींसांगेनलक्षणें॥ कानामनाएककरणें॥ सावध

पणेंपरियसें ॥ ८६ ॥ श्लोक ॥ तेजस्वी तपसा दीप्तो दुर्धर्षोदरभाजनः ॥ सर्वभक्ष्योऽपि युक्तात्मा नादत्ते मलमग्निवत् ॥ ४५ ॥
टीका ॥ अग्नी निज तेजें देदीप्यमान ॥ साक्षात न हातीं न धरवे जाण ॥ उदरमात्रीं सांठवण ॥ सर्वभक्षण निज तेजें ॥ ८७ ॥ तैसा
यियोगिया हि जाण ॥ भगवद्भावें देदीप्यमान ॥ त्यासी धरावया आंगवण ॥ नव्हे जाण स्मरनरां ॥ ८८ ॥ हातीं न धरवे खदिरां
गारु ॥ तैसा योगिया अतिदुर्धरु ॥ तयासि न शके आवरूं ॥ मायाव्यवहारु गुणेंसी ॥ ८९ ॥ आगीसि जेवि मुखचि पात्र ॥ तैसें
योगियासी उदरपात्र ॥ वेषां न वर्णे विचित्र ॥ नाहीं पात्र गांठीसी ॥ ९० ॥ अग्नी नें जें जें सेवणें ॥ तें तें जाळूनि आपुल्याऐसें कर
णें ॥ यापरी सर्वभक्षणें ॥ नाहीं स्पर्शणें मळासी ॥ ९१ ॥ चंदन सुवासें दुर्गंधधुरें ॥ निंबकडू रूस गोडिरें ॥ तें जाळूनि आकारवि
कारें ॥ करी जेवि वैश्वानर आपणाऐसें ॥ ९२ ॥ तैसा योगी जें अंगिकारी ॥ तें आत्मदृष्टीं निर्धारी ॥ दोषदवडणियां दुरी ॥ मग स्वीकारी
निजबोधें ॥ ९३ ॥ भोग्य जें भोगूं जाये ॥ तेथें आत्मप्रतीती पाहे ॥ भोक्ता न दृप्तचि होये ॥ हा भोगु पाहें योगियो ॥ ९४ ॥ अग्नी
पडलें जेंस मेळ ॥ तें अग्निमुखें होय निर्मळ ॥ योगियाजें सेवि अळुमाळ ॥ परम मंगळ तें होय ॥ ९५ ॥ अग्निमुखीं यागु घडे ॥
तेणें अदृष्ट स्वर्गभोगु जोडे ॥ योगियाचे मुखीं जें पडे ॥ तेणें जोडे निजपद ॥ ९६ ॥ आणीक अग्निचें चिन्ह ॥ ऐक राया सावधान ॥ तें विसाधकांसि साधव ॥ सिद्धलक्षण सिद्धाचें ॥ ९७ ॥ श्लोक ॥ क्वचिच्छन्नः क्वचित्स्पष्ट उपास्यः श्रेय इच्छ
तां ॥ भुंक्ते सर्वत्र दातॄणां दहन्प्रागुत्तराशुभं ॥ ४६ ॥ टीका ॥ भीतरी तेजस्वी वरी झांकिला ॥ होमकुंडीं अग्नी पूजिला ॥
कां यज्ञशाळे प्रज्वळला ॥ याज्ञिकीं केला महायागू ॥ ९८ ॥ जो जो उपासका भावो जिवीं ॥ त्यात्या श्रेया तें उपजवी ॥ पूर्वो
त्तर अशुचि लें आघवीं ॥ जाळूनि हवी सेवित ॥ ९९ ॥ तैशी चि योगियाची लीला ॥ भाविकां मग ट दिसे डोळां ॥ एकां गुप्तचि
होउनी ठेला ॥ न दिसे पाहिला सर्वथा ॥ ५०० ॥ ऐशियांच्या हि ठायीं ॥ भावबळें भाविक पाहीं ॥ अर्पिती जें जें कांहीं ॥ तेणें

मोक्षपाहींमुमुक्षा ॥ १ ॥ तें पडतांचियोगियांचामुखीं ॥ संचितक्रियमाणेंअसकीं ॥ जाळोनियायेकायेकीं ॥ करीस्वस्वी-
निजपदीं ॥ २ ॥ आणिकहीएकअग्नीचेंलक्षण ॥ रायातुजसांगेनजाण ॥ जेणेंसगुणआणीनिर्गुण ॥ दिसेसमानसमसाम्य
॥ ३ ॥ श्लोक ॥ स्वमाययासृष्टमिदं ॥ सदसल्लक्षणंविभुः ॥ प्रविष्टईयतेतत्तत्स्वरूपोऽग्निरिवैधसि ॥ ४७ ॥ टीका ॥
अग्निसहजेंनिराकार ॥ त्यासिकाष्ठानुरूपेंआकार ॥ दीर्घवक्रवर्तुळथोर ॥ नानाकारभासत ॥ ४ ॥ तैसीचिभगवंताचीभ
गवद्भक्ती ॥ स्वमायाकल्पितकल्पनाकृती ॥ तेथेंप्रवेशलासहजस्थिती ॥ बहुधाव्यक्तीनोभासे ॥ ५ ॥ जैसेंगंगेचेंएकजळ ॥
भासेभंवरेंलहरीकल्लोळ ॥ तैसाजगदाकारेंअखिळ ॥ भासेसकळजगदात्मा ॥ ६ ॥ कांछायामंडपीच्याचित्रासी ॥ दीप
प्रभाभासेजैसी ॥ रामरावणयानावेंसी ॥ दावीजगासीनटनाट्य ॥ ७ ॥ तैशानानाविधाव्यक्ती ॥ नानामतेंनानाकृती ॥
तेथेंप्रवेशोनिश्रीपती ॥ सहजस्थितीनाचवी ॥ ८ ॥ तैशीयोगियांचीस्थिती ॥ पाहातांनानाकारेंव्यक्ती ॥ आपणियातेंदे
खेसमवृत्ती ॥ भेदभ्रांतीत्यानाहीं ॥ ९ ॥ तेथेंजेंजेंकाहींपाहे ॥ तेंतेंआपणचिआहे ॥ याउपपत्तीउभडुनीबाहे ॥ सांगता
हेअवधूतु ॥ १० ॥ देहासिजन्मनाशु ॥ आत्मानित्यअविनाशु ॥ हादृढकेलाविश्वासु ॥ गुरुहिमांशूकरूनी ॥ ११ ॥ श्लो
क ॥ विसर्गाद्याःश्मशानांताभावादेहस्यनात्मनः ॥ कलानामिवचंद्रस्यकालेनाव्यक्तवर्त्मना ॥ ४८ ॥ टीका ॥ शु
क्लकृष्णपक्षपाडी ॥ चंद्रकळाचीवाढीमोडी ॥ तेनिजचंद्रींनाहींवोढी ॥ तैशीरोकडीयोगिया ॥ १२ ॥ जन्मनाशादिषड्विका
र ॥ हेदेहासीचसाचार ॥ आत्माअविनाशीनिर्विकार ॥ अनंतअपारस्वरूपलें ॥ १३ ॥ घटस्वभावेंनाशवंतुअसे ॥ त्या
माजीचंद्रमाबिंबलासे ॥ भेश्वरींअनेश्वरदिसे ॥ विकारदोषेंलिंपेना ॥ १४ ॥ घटासवेंचंद्रमासिउत्पत्ती ॥ नाहिंनाश
सवेंनाशप्राप्ती ॥ चंद्रमाआपुलेसहजस्थिती ॥ नाशउत्पत्तीरहित ॥ १५ ॥ तैसायोगियानिजरूपपणें ॥ देहासवेंना

हींहोणें ॥ देहूनिमाल्यानाहींनिमणें ॥ अखंडपणेपरिपूर्ण ॥ १६ ॥ काळाचीअलक्षगती ॥ दाखवीनाशआणिउत्पत्ती ॥ तेकाळसत्तादेहाप्रती ॥ आत्मस्थितीनातळे ॥ १७ ॥ एवंकाळाचेंबळगाढें ॥ ह्मणतीनेंदेहाचिपुढें ॥ पाहातां आत्मस्थितीकडे ॥ काळबापुडेंतेथेंनाहीं ॥ १८ ॥ सूक्ष्मकाळगतीसांगतां ॥ वेगें आठवलें अवधूता ॥ सिंह्मावलोकनेंमागुता ॥ अग्निदृष्टांतासांगतु ॥ १९ ॥ श्लोक ॥ कालेनत्योघवेगेनभूतानांप्रभवाप्ययौ ॥ नित्यावपिनदृश्येते आत्मनोः-ग्नेर्यथाऽर्चिषाम् ॥ ४१ ॥ टीका ॥ काळनदीचामहावेगु ॥ सूक्ष्मगतीवाहातांवोघु ॥ तेथभूतरंगाजन्मभंगू ॥ देखतांचीजगनदेखे ॥ २० ॥ जराजर्जरीतजाण ॥ वाहातनदीमाजीवोसण ॥ षड्विकारतेचिपरिपूर्ण ॥ भंवरेदारूणभवनाती ॥ २१ ॥ बाळतारुण्याचेखळाळ ॥ वार्धक्याचेंमंदजळ ॥ जन्ममरणाचेंउसाळ ॥ अतिकल्लोळउठती ॥ २२ ॥ वोपवेगाचाकडाडी ॥ पडत आयुष्याचीदरडी ॥ स्वर्गादिदेउळेंमोडी ॥ शिखरींचेपाडीसुरेंद्र ॥ २३ ॥ तळीरिचवितांघोघें ॥ पाताळादिविवरेंवेगें ॥ नाथुनियांपन्नगें ॥ आंगभंगेंआडिमोडीकरी ॥ २४ ॥ ऐशियासीकाळवोघासी ॥ घडिमोडीभूततरंगासी ॥ होतसेअहर्निशी ॥ तेंकोणासीलक्षेना ॥ ५२५ ॥ जेंमहाप्रळईमेघगडाडी ॥ तेंपूरचढेकडाडी ॥ ब्रह्मादिकतरुवरउपडी ॥ समूळसगेंडीवाहविले ॥ २६ ॥ जें अत्यंतिकपूरचढे ॥ तेंवैकुंठकैलासहीबुडे ॥ तेथेंकाळारिगूनघडे ॥ हेंअवचटघडेयेकादां ॥ २७ ॥ अनिवारकाळनदीचीगती ॥ सूक्ष्मलक्षेनानिश्चिती ॥ तेसूक्ष्मविगतीस्थिती ॥ अतिनिगुतीपरियसें ॥ २८ ॥ दीपुतोचितोह्मणती ॥ परिशिखाक्षणक्षणाजाती ॥ तेंलक्षेनासूक्ष्मगती ॥ अंतिह्मणतीविझाला ॥ २९ ॥ प्रत्यक्षप्रवाहेगंगाजळ ॥ तेंकाळीचेंह्मणतीबरळ ॥ तेशीकाळगती अकळ ॥ लोकसकळनेणती ॥ ३० ॥ प्रत्यक्षपाहापांदेहासी ॥ काळवयसेनेंघासी ॥ बाळकौमारतारुण्यासी ॥ निकटकाळासीनदेखती ॥ ३१ ॥ अलक्षकाळाचीकाळगती ॥ यालागींगुरुकेलागभस्ती ॥ त्यापा

सोनिशिकलांस्थिती ॥ तेहीनृपतीपरियसें ॥ ३२ ॥ श्लोक ॥ गुणैर्गुणानुपादत्तेयथाकालंविमुंचति ॥ नतेषुयुज्यतेयोगी
गोभिर्गाइवगोपतिः ॥ ५० ॥ टीका ॥ सूर्यकाळेंनिजकिरणीं ॥ रसेंसहितशोषीपाणी ॥ तोचिवर्षेकाळींवर्षोनी ॥ नि
ववीजनींसहस्रधा ॥ ३३ ॥ सूर्यशोषूनिघेकिरणीं ॥ तेंशोखिलेंलक्षणनेणेंकोणी ॥ देतांमेघमुखेंवर्षोनी ॥ निववीअवनी
जनेंसी ॥ ३४ ॥ तैसीचियोगियाचीपरी ॥ अल्पज्ञ्यातेंअंगिकारी ॥ त्याचेंमनोरथपूर्णकरी ॥ सहस्रप्रकारींहिततें ॥ ३५ ॥
त्यांसीसेवितीयोगीआत्माराम ॥ त्याचेपुरतीसकळकाम ॥ अंतींकरोनियांनिष्काम ॥ विश्रामधामआणिती ॥ ३६ ॥
एवंयोगियाआपुलेयोगबळें ॥ विषयोसेवितीइंद्रियमेळें ॥ जेंदेतीत्यासीयथाकाळें ॥ रूपाबळेंनिववीती ॥ ३७ ॥ त्या
सिविषयोदेतांकांघेतां ॥ आसक्तिनाहींसर्वथा ॥ रसशोखूनिघेतांदेतां ॥ अलिप्तसवितातैसेते ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥
बुध्यतेस्वेनभेदेनव्यक्तिस्थइवतद्गतः ॥ लक्ष्यतेस्थूलमतिभिरात्माचावस्थितोऽर्कवत् ॥ ५१ ॥ टीका ॥ सूर्योथिल्लरामा
जींबिंबला ॥ मूढम्हणतीथिल्लरींबुडाला ॥ त्याचेनिकंपेंकंपुमानिला ॥ डहुळेंडहुळलाम्हणतीतो ॥ ३९ ॥ त्याथिल्लरातेंना
तळतां ॥ गगनीअलिप्तजेवींसविता ॥ तैसीचयोगियाचीयोग्यता ॥ देहातीतादेहकर्म ॥ ४० ॥ त्यासिदेहबुद्धिचेनिछंदें ॥ म्ह
णतीयोगियादेहानांदे ॥ त्यादेहाचेनिनानाबोधें ॥ स्वबुद्धिभेदेंबांधलाम्हणती ॥ ४१ ॥ त्यासिदेहाचेंअबाधितपण ॥ हेंन
कळेत्याचेंगुह्यज्ञान ॥ दोराचेनिसापेंजाण ॥ डसोनिकोणमारिला ॥ ४२ ॥ एवंआत्मातोचिदाकाशीं ॥ मिथ्यादेहींमिथ्यत्वे
सी ॥ बिंबोनिदावीदेहकर्मासी ॥ नव्हेतेंत्यासीबाधक ॥ ४३ ॥ देखेआपण्यांतेंजळींबिंबला ॥ परिनम्हणेमीजळींबुडाला
॥ तैसादेहातीतबोधझाला ॥ नाहींत्यालादेहकर्मो ॥ ४४ ॥ देखोनिमृगजळाचापुरु ॥ मूर्खकरूंधांवतीतारूं ॥ तैसामि-
थ्याहासंसारु ॥ भयंकरुमूर्खासी ॥ ४५ ॥ यालागींदारागृहपुत्रमाती ॥ नेघेनकरावीआतमाती ॥ यांचाविषयोरायाम

ती ॥ कथा कपोतीं सांगत ॥ ४६ ॥ श्लोक ॥ नातिस्नेहः प्रसंगो वा कर्तव्यः क्वापि केनचित् ॥ कुर्वन्विंदेत संतापं कपोत इव दीन धीः ॥ ५० ॥ टीका ॥ संसारदुःखाचें मूळ ॥ स्त्री आसक्ती च जाण केवळ ॥ स्त्री लाभाचें जय प्रबळ ॥ दुःख सकळ त्या पाशीं ॥ ४७ ॥ स्त्री पाश आवश्यकें पुत्र ॥ त्यांचा ठायीं स्नेह विचित्र ॥ करितां दुःखासि पात्र ॥ संसारी नर होतातो ॥ ४८ ॥ आसक्ती आणि स्नेहसूत्र ॥ याही पाशा वदुःख विचित्र ॥ पडों पडों भोगिती नर ॥ आस्वतंत्र होऊनी ॥ ४९ ॥ या लागीं ... आसक्ति स्नेहो न करावा ... ॥ अति स्नेह हा मांडिजे जिहीं ॥ दुःख तिहीं भोगिजे ॥ ५५० ॥ स्नेह दुःखाची वार्ता ॥ कपोता कपोतीची कथा ॥ तुज सांगेन ... नाथा ॥ ... चित्ता परियसें ॥ ५१ ॥ श्लोक ॥ कपोतः कश्चनारण्ये कृतनीडो वनस्पतौ ॥ कपोत्या भार्यया सार्धमुवास कतिचित्समाः ॥ ५२ ॥ टीका ॥ कपोती चे स्नेह गोड ॥ धरोनी स्त्री सुखाची चाड ॥ वनी वृक्ष पाहोनियां गूढ ॥ करी नीड कपोता ॥ ५२ ॥ तेणें वन चरें वनस्थळीं ॥ नीडा माजी स्त्री मेळीं ॥ वास केला बहुकाळीं ॥ भार्ये जवळी भूललो ॥ ५३ ॥ श्लोक ॥ कपोतौ स्नेह गुणितहृदयौ गृहधर्मिणौ ॥ दृष्टिं दृष्ट्याऽङ्गमङ्गेन बुद्धिं बुद्ध्या वबन्धतुः ॥ ५४ ॥ टीका ॥ कपोता आणि कपोती ॥ परस्परें दोघां अति प्रीती ॥ स्नेह वाढला से चित्ती ॥ हृदयीं आसक्ती नीच नवी ॥ ५५ ॥ हावभाव विलासस्थिती ॥ येरयेरां कडे पाहाती ॥ परस्परें करिताती ... ॥ ... येरयेरां ॥ ५६ ॥ येरयें ... होणें ॥ नाहीं जिवं अथवा मनं ॥ दोघें वर्तती येके प्राणं ॥ स्वाणें जेवणें एकत्र ॥ ५६ ॥ श्लोक ॥ शय्यासनाटनस्थान वार्ताक्रीडाशनादिकं ॥ मिथुनीभूय विस्रब्धौ चेरतुर्वनराजिषु ॥ ५७ ॥ टीका ॥ सेविता ज्याची अति गोडी ॥ ... येरयेरां चा तोंडी ॥ जिवें प्राणें क्षणो न जी डी ॥ तें दें आवडी स्त्रियेसी ॥ ५७ ॥ स्त्रिये सि साडूनि दुरी ॥ पाऊल न घाली बाहेरीं ॥ हात धरोनी परस्परीं ॥ आंत बाहेर हिंडती ॥ ५८ ॥ सदा एकांतीं वसती ॥ ... ॥ ... ॥ ५९ ॥ एकांतीं गो ...

बोली॥ सासूसासऱ्यांचा विकल्पु घाली॥ दिराभाव्याच्यां मोडी चाली॥ ब[illegible]ाच्या मुली भुलवित॥ ६०॥ एके आसनी बैसती॥
येरयेरां तें टेंकती॥ एकेशय्ये निद्रा करिती॥ अहोरात्रीं एकत्र॥ ६१॥ मैथुन करावें निर्विवे सर्वे॥ विश्वासो निजिवें भावें॥ हिता
हीत कांहीं नाठवे॥ गृहिणी गौरवें नाचतु॥ ६२॥ खेंडकुलिया आराम॥ त्यामाजी दोघां संगम॥ नाममात्र गृहाश्रम॥ विषयसं
भ्रमवनराजी॥ ६३॥ श्लोक॥ यं यं वांछति सा राजंस्तर्पयंत्यनुकंपिता॥ तं तं समनयत्कामं कृच्छ्रेणाप्यजितेंद्रियः॥ ५६॥
टीका॥ जीवितापरीस समर्थ॥ जेजे मागे तेते अर्थ॥ जिवें प्राणें सिणोनि देत॥ काममोहीत होउनी॥ ६४॥ जाणोनि निजांगिंचें
खुणे॥ न मागतां अर्थ देणें॥ त्याही वरी जरी त्या मागणें॥ तरि विकुनि देणें आपणयातें॥ ६५॥ धर्माची वेळ नाठवणें॥ दीनाव
री द्यानेणे॥ कृपा स्त्रियेवशीकरणें॥ जीवें प्राणें सर्वस्वें॥ ६६॥ बैसला साकरेवरी माशी॥ मारितां हि न उठे जैशी॥ तैसा भोगितां
विषयांसी॥ जरामरणासी नाठवी॥ ६७॥ जैशी पूर्वजांची भाक॥ पाळिती सत्यवादी लोक॥ तैसा स्त्रियेचें विसरख॥ पा
ळी देख सर्वस्वें॥ ६८॥ जैसी आत्म उपासकासी॥ एकात्मता होय त्यासी॥ तैसें स्त्रीवांचोनि दृष्टीसी॥ जगीं आणिका सीन
देखे॥ ६९॥ श्लोक॥ कपोती प्रथमं गर्भं गृण्हती काल आगते॥ अंडानि सुषुवे नीडे स्वपत्युः सन्निधौ सती॥ ५७॥
टीका॥ आधीं चि भिया पदियंती॥ तेहि झाली गर्भवंती॥ जैशी लोभाचिये हातीं॥ सांपडे अवचितां धनलोह॥ ७०॥ तैसें
तिच्या गर्भाचें कोड॥ अधिकाधिक वाटे वा गोड॥ जैसें मदिरा पेऊनि माकड॥ नाचे तडतडां उल्लुत॥ ७१॥ तैसे गर्भाचे सोहळे
॥ सर्वस्वें पुरवी डोहळे॥ तिचे लळिवे माजी खेळे॥ प्राप्तकाळें प्रसूती॥ ७२॥ स्वनीडा आंतौती॥ जाहाली अंडांतें प्रसवती॥ प्रसू
तीवाधावा सांगती॥ ऐकोनि पती उल्हासे॥ ७३॥ श्लोक॥ तेषु काले व्यजायंत रचितावयवा हरेः॥ शक्तिभिर्दुर्विभाव्या
भिः कोमलांगतनूरुहाः॥ ५८॥ टीका॥ अघटघटी हरीची माया॥ अलक्ष लक्षेना ब्रह्मया॥ आवेव आंडामाजी तया॥

देवमायारचियेलें ॥ ७४ ॥ रसें भरलीं होतीं आंडें ॥ त्यामाजीं नखपक्षचांचुवडें ॥ उघडिलीं डोळेयांचीं कवाडें ॥ करी कोडें हरिमा-
या ॥ ७५ ॥ आंडें उलोनि आपण ॥ कोंवळीं पिलीं निघालीं जाण ॥ पितरें दृष्टी देखोन ॥ जीवें प्राणें फळलीं ॥ ७६ ॥ ॥
श्लोक ॥ प्रजाः पुपुषतुः प्रीतौ दंपती पुत्रवत्सलौ ॥ शृण्वंतौ कूजितं तासां निर्वृतौ कलभाषितैः ॥ ५९ ॥ टीका ॥ अत्यंत कों-
वळीं बाळें ॥ दोघें जणें पुत्रवत्सलें ॥ शांतविती मंजुळें ॥ अतिस्नेहाळें प्रजांसी ॥ ७७ ॥ जें समर्थीं जें संरक्षण ॥ तें सें प्रजां-
चें पोषण ॥ आंगें करिताती आपण ॥ दोघें जण मिळोनी ॥ ७८ ॥ गोड गोजिरे बोल ॥ ऐकोनि दोघां येती डोल ॥ धांवोनि
यां वेळोवेळ ॥ निंबलोण उतरिती ॥ ७९ ॥ श्लोक ॥ तासां पतत्रैः सुस्पर्शैः कूजितैर्मुग्धचेष्टितैः ॥ प्रत्युद्गमैरदीना-
नां पितरौ मुदमापतुः ॥ ६० ॥ टीका ॥ त्यांचेनि आलिंगन चुंबनें ॥ मृदु मंजुळ कोमळ भाषणें ॥ दों पक्षांचेनि स्पर्शनें
॥ दोघें जणें निवताती ॥ ८० ॥ माता पिता दोघें बैसती ॥ सन्मुख आपत्यें धांवती ॥ लोल वक्र वलंगती ॥ वेगें दाविती येरये-
रां ॥ ८१ ॥ मग देवोनियां खेवें ॥ दूरि जाती मुग्धभावें ॥ तेथूनि घेउनियां धांवे ॥ वेगें पावे नयापासी ॥ ८२ ॥ मायबापा-
च्या पाखोव्यापासीं ॥ हीनदीन ना नाहीं बाळांसी ॥ जे जन्मोनि त्यांचे कुशी ॥ त्या दोघांसी सभाग्यता ॥ ८३ ॥ लाडकीं
लडवाळ बाळें ॥ दोघें धांवती एकेवेळें ॥ उचलोनियां स्नेहबळें ॥ मुख कोंवळें चुंबिती ॥ ८४ ॥ श्लोक ॥ स्नेहानुब-
द्धहृदयावन्योऽन्यं विष्णुमायया ॥ विमोहितौ दीनधियौ शिशून्पुपुषतुः प्रजाः ॥ ६१ ॥ टीका ॥ अजा नांवें अजा
माया ॥ त्याकेसी फळ दिली गा राया ॥ अन्योन्य स्नेह बांधोनि हृदया ॥ पिलीं पोसावयाउदिन ॥ ८५ ॥ स्त्रीपुत्रांचा
मोह गहन ॥ त्यांचें करावया पोषण ॥ चिंतातुर अतिदीन ॥ करी भ्रमण अन्नार्थ ॥ ८६ ॥ श्लोक ॥ एकदा जग्मतु-
स्तासामन्नार्थौ तौ कुटुंबिनौ ॥ परितः कानने तस्मिन्नर्थिनौ चेरतुश्चिरं ॥ ६२ ॥ टीका ॥ एकें एकांत जाहालीं नाळें ॥

कुटुंब थोरथोरावलें ॥ अन्नबहुसाल पाहिजे झालें ॥ दोघेंविव्हळें गृहधर्में ॥ ८८ ॥ यापरी कुटुंबवत्सलें ॥ पुत्रस्नेहें स्नेहा-
ळें ॥ दोघें जणें एकेवेळे ॥ अन्नबहुकाळें अर्थिती ॥ ८९ ॥ सहसा मिळेना अन्न ॥ यालागीं हिंडती वनोपवन ॥ बहुसाल श्रम
नांहि जाण ॥ पूर्ण पोषण मिळेना ॥ ९० ॥ बहुसाल मेळउनी चारा ॥ दोघें जणें जाऊं घरा ॥ मग आपुल्या लेंकरा ॥ नानाउप
चारा प्रतिपाळूं ॥ ९१ ॥ ऐसऐशिया वासना ॥ मेळवावया अन्ना ॥ दोघें जणें नानास्थाना ॥ वनाउपवना हिंडती ॥ ९२ ॥
श्लोक ॥ दृष्ट्वा तान्लुब्धकः कश्चिद्यदृच्छातो वनेचरः ॥ जगृहे जालमातत्य चरतः स्वालयांतिके ॥ ६३ ॥ टीका ॥
मातापिता गेलीं दुरी ॥ उडती पिलें निडामीतरी ॥ क्षुधेनें पीडिलीं भारी ॥ निघालीं बाहेरी अदृष्टें ॥ ६४ ॥ ते वनीं कोणी ए
क लुब्धक ॥ पक्षबंधनी अतिसाधक ॥ तेणें नें कपोत बाळक ॥ अदृष्टें देखदेखिलीं ॥ ९४ ॥ तेणें पसरोनि काळजा
ळें ॥ पाशीं बांधिलीं तीं बाळें ॥ कपोतकपोतीचे वेळे ॥ राखत केवळ राहिला ॥ ९५ ॥ श्लोक ॥ कपोतश्च कपो
ती च प्रजापोषे सदोत्सुकौ ॥ गतौ पोषणमादाय स्वनीडमुपजग्मतुः ॥ ६४ ॥ टीका ॥ बाळकांच्या अतिप्रीती ॥-
कपोता आणी कपोती ॥ चारा घेउनी येती ॥ निजप्रीती लवलाहें ॥ ९६ ॥ स्त्रीसुखाची आसक्ती ॥ तेचि वाढल्या दुःखा
ची सूती ॥ स्त्रीसंगें दुःखप्राप्ती ॥ सांगो किती अनिवार ॥ ९७ ॥ पुरुषासि घ्यावया दुःख ॥ स्त्रीसंगुची अवश्यक ॥ पु
त्रपौत्रदारादेख ॥ नानादुःखभोगवी ॥ ९८ ॥ श्लोक ॥ कपोती स्वात्मजान्वीक्ष्य बालकान्जालसंवृतान् ॥ तान
भ्यधावत्क्रोशंती क्रोशतो भृशदुःखिता ॥ ६५ ॥ टीका ॥ तंव काळ जाळीं ऐके वेळे ॥ कपोतीं बांधलीं देखे बाळें ॥
तोंड घेऊनि पीटी कपाळें ॥ आक्रोशें लोकें दुःखित ॥ ९९ ॥ बाळें चरफडतां देखे जाळीं ॥ आक्रंदोनि देआरोळी ॥ बाळां
सन्मुख धांवे वेळोवेळीं ॥ दुःखें तळमळी दुःखित ॥ ६०० ॥ श्लोक ॥ सासकृत्स्नेहगुणिता दीनचित्ताऽजमायया

स्वयंचावध्यतशिचाबद्धान्पश्यत्यपस्मृतिः ॥ ६६ ॥ टीका ॥ दुःखघावयाम्वनारासी ॥ आक्रंदें कपोतीचालिलीकैसी ॥ शतगु
णेंस्नेहोवाढलातिसी ॥ मृतपुत्रांसीदेखोनी ॥ १ ॥ पुत्रस्नेहेंकेलेंवेडें ॥ गुणआठआठरूनिरडे ॥ हिताहीतनदेखेपुढें ॥ बळेंनिपडे
जाळांतु ॥ २ ॥ मायामोहहें फललेंकैशी ॥ जेथेंबांधलेंदेखेपुत्रांसी ॥ तेजाळीघालीआपणासी ॥ मोहेंपिशीतेकेली ॥ ३ ॥ ॥
श्लोक ॥ कपोतश्चात्मजान्बद्धानात्मनोऽप्यधिकान्प्रियान् ॥ भार्यांचात्मसमांदीनोविलन्पापानिदुःखितः ॥ ६७ ॥ टीका ॥
अंतरलास्त्रीबाळकीं ॥ कपोतानोएकाएकीं ॥ रुदनकरी अधोमुखीं ॥ अतिदुःखीविलपत ॥ ४ ॥ जीवाहोनिप्रियाअधिकें ॥
तेंनिर्जिवदेखिलींबाळकें ॥ अनकूलअनुरूपकें ॥ भार्यादेखेअंतरीं ॥ ५ ॥ श्लोक ॥ अहोमेपश्यतापाय ॥ मल्पपुण्यस्य
दुर्मतेः ॥ अतृप्तस्याकृतार्थस्यगृहस्त्रैवर्गिकोहतः ॥ ६८ ॥ टीका ॥ धर्मअर्थकाम ॥ यातिहींचाआश्रयोगृहाश्रम ॥
तोभंगलामीअनाश्रम ॥ अतृप्तकामसांडुनी ॥ ६ ॥ पूर्वपापाचाआवर्तु ॥ मजसांडूनिअकृतार्थु ॥ माझाकामनव्हतांतृप्तु ॥ ध
र्मकामार्थुभंगला ॥ ७ ॥ गृहीत्रैवर्गुभंगला ॥ चौथापुरुषार्थ असेउरला ॥ तोसाधूनिघेवोंवहिला ॥ आश्रमभंगल्याक्षितोकाय
॥ ८ ॥ ऐसेंह्मणसीजरीनिगुती ॥ येअर्थीमानीदुर्मती ॥ विषयवासनानसांडितांचित्ती ॥ कैसेनिमुक्तीसाधेल ॥ ९ ॥ म्यापूर्वीअ
ल्पपुण्यहोतेंकेलें ॥ यालागींअंतराईघरघेतलें ॥ माझेंपरलोकसाधनठेलें ॥ विधुरकेलेंमजलागीं ॥ १० ॥ होकांगृहींअसतां
गृहस्था ॥ कायपरलोकसाधेसमस्तां ॥ इतरांचीअसोकथा ॥ मजसाधनतानवहोतीं ॥ ११ ॥ श्लोक ॥ अनुरूपानुकूला
चयस्यमेपतिदेवता ॥ शून्येगृहेमांसंत्यज्यपुत्रैःस्वर्यातिसाधुभिः ॥ ६९ ॥ टीका ॥ स्त्रीपुरुषाचीचित्तवृत्ती ॥ अनुकूलेंव
र्तेधर्मप्रवृत्ती ॥ तरींचपरलोकसाधिती ॥ इतरांप्रमाणीतेनगाहीं ॥ १२ ॥ एकाच्याभार्यात्यानोंडाका ॥ एकाच्यात्याबहुवोंढाळा
॥ एकाच्यात्या अतिचांडाळा ॥ एकीदुःशिळादुर्भगा ॥ १३ ॥ एकीचातोक्रोधगाढा ॥ एकीअत्यंतरवादाडा ॥ एकीसोलिनीदां

तदाहा ॥ आरिसापुढांमांडुनी ॥ १४ ॥ एकी ओंगळ आळसिणी ॥ एकी त्या महांडांकिणी ॥ एकी सकुमाराविलासिनी ॥ बरवेप-
णींगर्विता ॥ १५ ॥ तैशीनव्हेमाझीपत्नी ॥ सदांअनुकूल मजलागुनी ॥ मजसींवर्त्तेंअनुरूपपणी ॥ धर्मपत्नीधार्मिक ॥ १६ ॥ मीजेव्हां
धर्मीतत्पर ॥ तेव्हांधर्मींसितेअतिसादर ॥ मजकामीजेव्हां आदर ॥ तेव्हांतेकामचतुरकामिनी ॥ १७ ॥ मजवांचोनितत्वनां ॥ नभजेआ
णिकादेवादेवता ॥ मजसांडूनेनवचेतीर्था ॥ माझेंवचन सर्वथानुलंघी ॥ १८ ॥ एवंरूपगुणकुलशील ॥ मजसीसदांअनुकूल ॥ पति
व्रताजेकेवळ ॥ पत्नीनिर्मळपैमाई . ॥ १९ ॥ मजसांडूनिशून्यगृहीं ॥ पुत्रेंसहीतसाध्वीपाहीं ॥ जातसेस्वर्गाचाठायीं ॥ मजअपायींघा
लुनी ॥ २० ॥ श्लोक ॥ सोहंशून्येगृहेदीनोमृतदारोमृतप्रजः ॥ जिजीविषेकिमर्थंवाविधुरोदुःखजीवितः ॥ ७० ॥ टीका ॥ ना
शिलीकांतानाशिल्याप्रजा ॥ येथेंम्याराहावेंकोण्याकाजा ॥ दुःखेंप्राणजाईलमाझा ॥ लोकलाजानिंदित ॥ २१ ॥ एवढें आंगींचा
जलेंदुःख ॥ कायलौकिकींदाखऊंमुख ॥ भंगलेंसंसाराचेंसुख ॥ जितामूर्खह्मणतील ॥ २२ ॥ जळोविधुराचेंजिणें ॥ सदांनिंद्य
लाजिरवाणें ॥ नयेश्राद्धींचेंआंवतणें ॥ सदांवसणेंएकाकी ॥ २३ ॥ ऐसेंनिवसतांयेलोकीं ॥ शून्यगृहींएकाकी ॥ धडगोडनमि
ळेमुखीं ॥ परमदुःखीमीहोईन ॥ २४ ॥ श्लोक ॥ तांस्तथैवावृतान्शिग्भिर्मृत्युग्रस्तान्विचेष्टतः ॥ स्वयंचकृपणःशिक्षुपश्य
न्नप्यबुधोऽपतत् ॥ ७१ ॥ टीका ॥ ऐसेंबोलोनिकेलेंकाये ॥ मृतस्त्रीपुत्राकडेपाहे ॥ काळपाशींबांधिलींआहे ॥ चेष्टराहेनिःशे
ष ॥ २५ ॥ ऐसेंदेखतांहीअबुद्धी ॥ विवेकनधरीविबुद्धी ॥ आपणजाऊनित्रिशुद्धी ॥ जाळामध्येंपडियेला ॥ २६ ॥ मेल्यामागेंमर
णें ॥ देखेहेंविसर्वासिकरणें ॥ परिजन्ममृत्युनिवारणें ॥ हास्वार्थुंकवणेंनधरिजे ॥ २७ ॥ पाहापांस्त्रीपुत्राकारणें ॥ आपुलाहिजी
उदेणें ॥ परिभगवत्सदर्थसाधणें ॥ हेंनमनेंननेंसर्वथा ॥ २८ ॥ श्लोक ॥ तंलब्ध्वालुब्धकःक्रूरःकपोतंगृहमेधिनं ॥ कपोतकान्क
पोतींचसिद्धार्थःप्रययौगृहं ॥ ७२ ॥ जाळींपडलाकपोतादुर्बुद्धी ॥ झालीलुब्धकाचीकार्यसिद्धी ॥ सहकुटुंबघेऊनीखांदीं ॥ निघेपार-

धों निजस्थाना ॥ २९ ॥ ऐसा जो कोणी गृहमेधी ॥ त्यासि सर्वथा काळ साधी ॥ जेशी कपोत्याची बुध्दी ॥ तैसी शिर्दी गृहमेध्या ॥ ३० ॥ बाळकांच्या काकुळती ॥ मरण पावली कपोती ॥ ऐसें देखदेखत दुर्मती ॥ तेथें निश्चिती उडी घाली ॥ ३१ ॥ यापरी कपोत ॥ कुटुंबाचीमेधा वाह्यातो ॥ मरण पावला सथा ॥ विवेक चित्त न धरीची ॥ ३२ ॥ श्लोक ॥ एवंकुटुंब्यशांतात्मा द्वंद्वारामः पतत्रिवत् ॥ पुष्णन्कुटुंबं कृपणः सानुबंधोवसीदति ॥ ७३ ॥ टीका ॥ जैसा कुटुंबें गृहस्थु ॥ कुटुंबपोषणें अशांतु ॥ विषयव्यसना अशांतु ॥ पावे घातु सकुटुंब ॥ ३३ ॥ गृहासक्ती गृहाश्रम ॥ तो केवळ द्वंद्वाचा आराम ॥ कपोत्या ऐसा पडे भ्रम ॥ व्यर्थ जन्म दवडावा ॥ ३४ ॥ श्लोक ॥ यः प्राप्य मानुषं लोकं मुक्तिद्वारमपावृतं ॥ गृहेषु खगवत्सक्तस्तमारूढच्युतं विदुः ॥ ७४ ॥ इतिश्रीभागवते महापुराणे एकादशस्कंधे सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ टीका ॥ येवोनि यां कर्मभूमीसी ॥ जो पावला उत्तम देहासी ॥ त्याहि माजी उत्तमता केशी ॥ अग्रवर्णासि पै जन्म ॥ ३५ ॥ आलिया मनुष्यदेहासी ॥ मुक्तिचा द्वार वंदा मुक्त त्यासी ॥ लवनिमिष्य सर्वदिशी ॥ यावज्जन्मे सीमोकळ ॥ ३६ ॥ इतरां वर्णाची हे गती ॥ मा ब्राह्मण तरी पुण्यमूर्ती ॥ तेंसदां मुक्तची असती ॥ व्यर्था आसक्ती गुंतले ॥ ३७ ॥ विद्वांस आणी वैराग्य ॥ तें ब्रह्मादिकां न लभे भाग्य ॥ व्यर्था आसक्ती केलें अभाग्य ॥ शिश्नोदरासांग वेचलें ॥ ३८ ॥ मनुष्यदेही गृहासक्तु ॥ तो बोलिजे आरूढच्युतु ॥ कपोत्याचे परी दुःखितु ॥ सिद्धस्वार्थु नाशिला ॥ ३९ ॥ विषयीं सर्व यांना हीं तृप्ती ॥ ऐसें श्रुती पुराणें बोलती ॥ करितां विषयाची आसक्ती ॥ थित्या मुकती नरदेहा ॥ ४० ॥ नवल नरदेहाची ख्याती ॥ रामनामाच्या आवर्ती ॥ चारी मुक्ती दासी होती ॥ तो देहो वेंचिती विषयांसी ॥ ४१ ॥ विषयसुखा-चीआसक्ती ॥ कोणा नाहीं झाली तृप्ती ॥ मृगजळा चिये प्राप्ती ॥ केवीं निवती तृषार्त ॥ ४२ ॥ यालागि जाणते नि मनुष्यें ॥ नरदेहाचेनि आयुष्यें ॥ विषयाचेनि सायासें ॥ व्यर्थ कां पिसे कष्टती ॥ ४३ ॥ नरदेहा ऐसें निधान ॥ अनायासें लाधलें जाण ॥

सांडीसांडीअभिमान॥तेणेंसमाधानपावसी॥४४॥पुढतीनरदेहाचीप्राप्ती॥होईलयेथेंनाहींयुक्ती॥यालागींसांडूनिवि
षयासक्ती॥भावेंश्रीपतीभजावा॥४५॥कलयुगींसुगमसाधन॥नलगेयोगयागत्यागदान॥करितांनिर्लज्जहरिकीर्तन॥
मुक्तीचरणवंदिती॥४६॥इयेसाठींपरीसपालटे॥येतांकांमानितावोखटें॥तेसाकीर्तनाचेनिनेटेपाटें॥देवोभेटेप्रत्यक्ष॥-
४७॥एकाजनार्दनुह्मणे॥नेश्वरदेहाचेनिसाधनें॥जनीजनार्दनुहोणें॥हेमुद्रानेणेंलाविली॥४८॥एकाजनार्दनाशरण॥तेंव
जनार्दनुजाहालाएकपण॥जैसेंसुवर्णआणिकंकण॥दोंनावीजाणएकचित्तें॥४९॥तोचिएकाएकादशीं॥श्रीकृष्णसांगे
उद्धवासी॥ अवधूतसांगेयदूती॥गुरुउपदेशींउपदेशु॥६५०॥ ॥इतिश्रीमहाभागवतेएकादशस्कंधेश्रीकृष्णउद्धवसं
वादेयदुअवधूतइतिहासेएकाकारटीकायांसप्तमोऽध्यायः॥७॥ ॥छ॥ मूळश्लोक ७४ ओव्या ६५० एवंसंख्या ७२४

यदुराजा
श्रीदत्तात्रय

श्रीदत्तात्रयानीगुरु
चौवीसकेले.
त्यांतील
हे नऊ.
माशी
मधमाशी
हरीण
अवधूत.
समुद्र,
पिंगळा
अजगर.
गज

सां

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ ॐनमोसद्गुरुतूंज्योतिषी॥येकात्मतेचेंघाटितपहासी॥[illegible]॥ॐपुण्येंलां
वता॥१॥वधुवरांलग्नलाविती॥हेंदेखिलेंअसेबहुतीं॥आपुलीआपणालग्नप्राप्ती॥हेअलक्षगतीगुरुराया॥२॥लग्नलाविती
हातवटी॥पांचांपंचकांचीआटाटी॥चुकवूनिकाळाचीकाळदृष्टी॥घटिकाप्रतिष्ठीनिजबोधें॥३॥चहूंपुरुषार्थांचेंतेलवण॥
लाडुवाइलेंसंपूर्ण॥अहंभावाचेंनिंबलोण॥केलेंजाणसर्वस्वें॥४॥साधनचतुष्टयाचासम्यक॥यथोक्तेंसीमधुपर्क॥जीव-
भावाचीमूददेख॥एकाएकसांडविली॥५॥विषयसुखमागेंसांडे॥तेचिपायातळींपायमांडे॥सावधानह्मणतीदोहींकडे॥वच
नधडफुडेंतेंतुझें॥६॥व्यवधानाचेंविधानतुटे॥सहजभावेंअंत्रपाटफिटे॥शब्दउपरमोनिखुंटे॥मुहूर्तगोमटेंपैंतुझे॥७॥अर्धमात्रस
मदृष्टी॥निजबिंबींपडेगांठी॥ऐक्यभावाच्या[illegible]ल्यासृष्टी॥लग्नकसनटीअनुपम्य॥८॥तेथकाळानाधवळा॥गोरानव्हेनासांव-
ळा॥नोवरालक्षेनाडोळा॥लग्नसोहाळातेठायीं॥९॥परीनवलकैसेंकवतुक॥दुजेनवीणएकाएक॥एकपणींलग्नदेख॥लावितानूं
निःशेषगुरुराया॥१०॥तुजगुरुत्वेंनमूजातां॥आत्मातूंचिआतौता॥आंतकींबाहेरपाहोंजातां॥सर्वींसर्वथातूंचिनूं॥११॥तुझेंनूंपणप
हातां॥माझेंमीपणगेलेंसर्वथा॥ऐसेंकरूनियांगुरुनाथा॥ग्रंथकथाकरविसी॥१२॥मागीलकथासंगती॥सप्तमाध्यायाचेअंतीं
॥अवधुतयदुपती॥कथाकपोतीसांगीतली॥१३॥पृथ्वीआदिअंतींचोरवट॥कपोतापर्यंतगुरुआठ॥सांगीतलेअतिश्रेष्ठ॥गुरुव-
रिष्ठनिजबोधें॥१४॥उरल्यागुरूंचीस्थिती॥अवधूतसांगेलयदुपती॥तेथेंसावधानठेवाचित्तवृत्ती॥श्रवणींस्थितीतद्बोधें॥१५॥

॥श्लोक॥ब्राह्मणउवाच॥सुखमैंद्रियकंराजन्स्वर्गेनरकएवच॥देहिनांयद्यथादुःखंतस्मान्नेच्छेततद्बुधः॥१॥ ॥टीका॥

श्रवणींसादरतायदूसीं॥देखोनीसुखझालेंब्राह्मणासीं॥तेणेंसुखेंनिरूपणासीं॥उल्हासेसींकरीतसे॥१६॥तोह्मणेरायासावन-
धानें॥विषयसुखाचेंसेवन॥तेंस्वर्गनरकींगासमान॥नाहींअनुमानयेअर्थी॥१७॥भोगितांउर्वशीशी॥जेंसुखस्वर्गींइंद्रासी॥

तेंचिविषेमाजीशूकरासीं ॥ शूकरीपासींनिश्चित ॥ १८ ॥ हेंजाणोनिसाधूजन ॥ उभयभोगींनघालितीमन ॥ नेदवेप्रेतासिआलिंगन ॥ तेवीसाधूजनविषयासी ॥ १९ ॥ जीतसापुधरवाहातीं ॥ हेंप्राणियांसिंनुपजेचित्तीं ॥ तेविंविषयाचीआसक्ती ॥ साधुनधरितीसर्वथा ॥ २० ॥ जैसेंनप्रार्थितांदुःख ॥ प्राणीपावतातिदेख ॥ तैसेंनइच्छितांइंद्रियसुख ॥ भोगवीअवश्यकअदृष्ट ॥ २१ ॥ मजदुःखभोगुव्हावा ॥ हेंनावडेकोणाच्यांजीवा ॥ तेंदुःखआणिअदृष्टनेव्हां ॥ तेविंसुखाचायावाअदृष्टें ॥ २२ ॥ ऐसेंअसूनउद्योगकरितां ॥ आयुष्यनाशिलेंसर्वथा ॥ यालागींसांडूनिविषयावस्था ॥ परमार्थभजावें ॥ २३ ॥ केवळझालियापरमार्थपर ॥ ह्मणसीआहारेंवीणनराहेशरीर ॥ येचनिर्धारींसाचार ॥ गुरुअजगरम्यांकेला ॥ २४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ग्रासंसुमृष्टंविरसंमहांतंस्तोकमेमवा ॥ यदृच्छयैवापातितंग्रसेदाजगरोऽक्रियः ॥ २ ॥ ॥ टीका ॥ उद्योगेंवीणआहारु ॥ अयाचितसेवीअजगरु ॥ डडळोनिनसांडीधिरु ॥ निधडानिर्धारीपैंत्याचा ॥ २५ ॥ स्वभावेंतोसुखपसरी ॥ सहजपडेजेंभीतरीं ॥ सरसनिरसविचारनकरी ॥ अहारअंगिकारीसंतोषें ॥ २६ ॥ ऐशीचियोगियांचीगती ॥ सदांभावितीआत्मस्थिती ॥ यदृच्छाआलेंतेंसेविती ॥ रसआसक्तीसांडुनी ॥ २७ ॥ योगियांचाआहारुयेणें ॥ कायसेविलेंहेंरसनानेणें ॥ रसनापंगिस्तनाहींहोणें ॥ आहारुसेवणेंनिजबोधें ॥ २८ ॥ आंबटतिखटतरीजाणें ॥ परीएकेस्वादेंअवघेंखाणें ॥ सरसनिरसकाहींनह्मणे ॥ गोडकरणेंनिजगोडिये ॥ २९ ॥ सुखपसरलियानिर्धारा ॥ स्वभावेंरिघालियावारा ॥ तोचिआहारुपैंअजगरा ॥ तेणेंचिशरीरापोषण ॥ ३० ॥ तैशीचयोगियांचीस्थिती ॥ वाताशनेंसुखेंवर्तती ॥ आहारालागुनीपुढिलांप्रती ॥ नयेतकाकुलतीसर्वथा ॥ ३१ ॥ थोडेंबहूसरसनिरसासीं ॥ हेंकाहींम्हणणेंनाहींत्यासीं ॥ स्वभावेंजेंआलेंसुखासीं ॥ तेंसावकाशींसेवितू ॥ ३२ ॥ ॥ श्लोक ॥ शयीताहानिभूरिणिनिराहारोनुपक्रमः ॥ यदिनोपनमोद्ग्रासोमहाहिरिवदिष्टभुक् ॥ ३ ॥ ॥ टीका ॥ अजगरासिबहुकाळें ॥ यदृच्छाआहारुनमिळे ॥ तरीधारणेंसिनटळे ॥ पडिलालोळेनिजस्थानीं ॥ ३३ ॥ तैसेंयोगियांसिअन्न ॥ बहुकाळें

नमिळेजाण ॥ नरीकरूनिलंबासन ॥ निद्रेवीण निजतू ॥ ३४ ॥ निद्रानाहींनयासीं ॥ परिनिजेनिजींअहिर्निशी ॥ बाह्यनकरीउपाया
सीं ॥ भक्षदेहासीअदृष्टें ॥ ३५ ॥ अदृष्ट असेलजेंजेंवेळे ॥ तेंतेंमिळेलतेणेंकाळें ॥ यालागींत्यांचेंज्ञाननमैळे ॥ धारणानटळेनिजबोधें ॥
३६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ओजःसहोबलयुतंबिभ्रद्देहमकर्मकं ॥ शयानोवीतनिद्रश्चनेहेतेंद्रियवानसे ॥ ४ ॥ ॥ टीका ॥ अजगरासिबळ
उदंड ॥ देहोपराक्रमेंप्रचंड ॥ परीनकरीउद्योगाचेंबंड ॥ पसरोनितोंडपडतसे ॥ ३७ ॥ तैसाचियोगियांकेवळ ॥ शरीरींअसेशरीरबळ ॥
बुद्धीहिअसेअतिकुशळ ॥ इंद्रियबळपदुत्तर ॥ ३८ ॥ आहारालागींसर्वथा ॥ हेतुस्फुरोंनेदीचित्ता ॥ कायावाचानत्वता ॥ नेदीस्वभावतादं
डळूं ॥ ३९ ॥ स्वप्नजागृतीमुकला ॥ सुषुप्तीसांडोनिनिजेला ॥ शून्याचापासोडाझालिला ॥ निजींपहुडलानिजत्वें ॥ ४० ॥ ॥ श्लोक ॥
मुनिःप्रसन्नगंभीरोदुर्विगाह्योदुरत्ययः ॥ अनंतपारोह्यक्षोभ्यःस्तिमिनोदइवार्णवः ॥ ५ ॥ ॥ टीका ॥ समुद्रजोगुरुकरणें ॥ त्याचींपरिस
पांलक्षणें ॥ गंभीरत्वपूर्णपणें ॥ निर्मळअसणेंइत्यादि ॥ ४१ ॥ समुद्रसदांसुप्रसन्न ॥ योगीसदांप्रसन्न ॥ कोणाहीधुसमुशिलेपण ॥ न
कळेजाणनिजबोधें ॥ ४२ ॥ मीनल्यासरितांचेंसमरजळ ॥ समुद्रडहुळेना अतिनिर्मळ ॥ तैसींनानाकर्मेंकरितांसकळ ॥ सदांअविकळयो-
गिया ॥ ४३ ॥ जळेंगंभीरसागर ॥ योगियास्वानुभवेंगंभीर ॥ वेळानुलंघीसागर ॥ नुलंघीयोगेश्वरगुरुआज्ञा ॥ ४४ ॥ समुद्रींनरियवेंम
ल्यासीं ॥ तोबुडवीजळकल्लोळेंसी ॥ योगियाबुडवीसंसारासी ॥ भावेंत्यापासींगेलिया ॥ ४५ ॥ रिघणेंनिघणेंजाणेजळीं ॥ तोसमुद्रींक
रीआंगोळी ॥ येरांसिलाटांचाकल्लोळीं ॥ कासाकुसीकरीनसे ॥ ४६ ॥ तैसीचियोगियांसीं ॥ सलगीनकरवेभलतीयासीं ॥ आपभयेंभी
तीआपेसीं ॥ तोभाविकासींसुसेव्य ॥ ४७ ॥ जाहाल्याधनवंतवेव्हारा ॥ उपाईंनुलंघवेसागरा ॥ तैसेंनुलंघवेयोगेश्वरा ॥ नृपासुरनरकि
न्नरां ॥ ४८ ॥ मळनराहेसागरीं ॥ लाटांसरिसाटाकीदुरा ॥ तैसामळयोगियांभीतरी ॥ ध्याननिर्धारींनराहे ॥ ४९ ॥ समुद्रींमीनलीताम्र
पर्णी ॥ तेथझालीमुक्ताफलाचीखाणी ॥ योगियांमिनलीश्रद्धायेउनी ॥ तेथमुक्तखाणीमुमुक्षा ॥ ५० ॥ जोसमुद्रामाजीरिघोनिराहे ॥

तोनानापरीचींरत्नेंलाहे ॥योगियामाजीसोमसाये ॥त्याचेवंदितापायेंचिद्रत्नें ॥५१॥जैशीसमुद्राचीमर्यादा ॥कोणासिनकरवेकदां ॥
तैशीयोगियांचीमर्यादा ॥शास्त्रांवेदांनकरवे ॥५२॥प्रवाहेंवीणजळ॥समुद्रींजेवींनिश्चळ॥मृत्युभयेंवीण अचंचळ॥असेंकेवळयोगि
यां ॥५३॥समुद्रींप्रवाहोनव्हेकहीं ॥सदांपूर्णठायींच्याठायीं॥तैसेंयोगियांजन्ममरणनाहीं॥परिपूर्णपाहींसर्वदा ॥५४॥समुद्रल-
क्षणेंसाधिनां ॥अधिकदशाआलीहाना॥तेयोगियांचीयोग्यता ॥परिसनलनासांगेन ॥५५॥समुद्रामाजीजळ॥लाटारूपेंलोंअ-
तिचंचळ॥योगियांअंतरींनिश्चळ॥नाहींतळमळकल्पना ॥५६॥समुद्रक्षोभेवेळोवेळे ॥योगिक्षोभेनाकवणाकाळें ॥सर्वथायोगीनु
संचळे ॥योगबळेंसावध ॥५७॥समुद्रींभरतेंपर्वसंबंधें ॥योगियांपरिपूर्णसदानंदें॥समुद्रींचटवोहतुचांदें ॥योगियांनिजबोधेंसदा
सम ॥५८॥समुद्रसर्वांपविस्तार॥तैसानव्हेयोगेश्वर ॥तोसर्वांजीवांसमधुर ॥बोधसाचारपैंत्याचा ॥५९॥जयासिबोधुनाहींपुरता॥
अनुभवेंतेणेंनिजात्मवा॥त्यासिकैचीमधुरता ॥जेविंअपक्वतासंदेची॥६०॥सागरींवरुषल्यायन ॥वृथाजायतेंजीवन ॥तैसायोगियां
नव्हेज्ञान ॥सेविल्याव्यर्थपणयेवोंनेदी ॥६१॥अल्पहीयोगियाहोयये ना ॥तेणेंनिवारीभवव्यथा ॥यालागींमुमुक्षींसर्वथा ॥भगवद्भक्तां-
भजावें॥६२॥ ॥श्लोक॥समृद्धकामोहीनोवानारायणपरोमुनिः॥नोत्सर्पेतनसुष्येतसरिद्भिरिवसागरः॥६॥ ॥टीका॥वर्षाकाळीं-
सरितासकळ॥घेऊनआल्याअमूपजळ॥तेणेंहर्षिजेनापवळ॥नचढेजळजळाब्धी॥६३॥ग्रीष्मकाळाचियेपासी॥सरितांचेयावेराहा
ती॥तेमानूनियांरवंती॥अपांपतीवोहनेट॥६४॥तैसेंचियोगियांच्याठायीं॥नानासंमृद्धीआलियापाहीं॥अहंतानधरीदेहीं॥गर्वकां-
हींवटेना॥६५॥संमृद्धिचेंचालियापाठीं॥स्वप्निंनाहींयोगियांपोटीं॥तोनारायणपरदृष्टी॥स्वस्वसंतुष्टीवर्तत॥६६॥संपत्तीमाजीअसतां
॥मीसंपन्नहेंनाठवेचित्ता॥दरिद्रआलियादरिद्रता॥नेणेसर्वथायोगिया॥६७॥दरिद्रआणिसंपन्नता॥दोन्हीसमानत्याचियाचित्ता॥ना
हींप्रपंचाचीआसक्तता॥नारायणपरतत्त्वतानजनोयें॥६८॥याप्रपंचाचाकठिणलागू॥नाशासींमूळत्याचासंगू॥येचिविरवीगुरुपतंगु॥

केलाचांगुणरियेसें ॥ ६९ ॥ ॥श्लोक॥ दृष्ट्वास्त्रियंदेवमायांतद्भावैरजितेंद्रियः॥ प्रलोभितःपतत्यंधेतमस्यग्नौपतंगवत् ॥ ७ ॥ ॥टीका॥ दैवीगुणमयीजेमाया ॥ तिचेंसगुणरूपतेंस्त्रिया ॥ नेथेंप्रलोभउपजलाप्राणिया ॥ भोगभोगाव्यास्त्रीसुखें ॥ ७० ॥ हावभावविलास-गुणी ॥ व्यंकटकटाक्षाच्याबाणीं ॥ पुरुषधैर्यकवचभेदोनी ॥ हृदयभुवनीसंचरती ॥ ७१ ॥ दारुणकटाक्षाच्याघाई ॥ पुरुषधैर्यपाडिलेंठाई ॥ योषितावंदीपाडिलेपाहीं ॥ भोगकारागृहींघातले ॥ ७२ ॥ स्त्रीभोगाचेंजेंसुख ॥ तेंजाणपांकेवळदुःख ॥ नोडींघालितांमधुविख ॥ परिपाकींदेखपाणांतु ॥ ७३ ॥ दीपाचियाअंगसंगा ॥ कोणसुखआहेपतंगा ॥ वळेंआलिंगावयाजातांपैंगा ॥ मरणमार्गालागला ॥ ७४ ॥ पुढिलापतंगनिमालादेखती ॥ न्हीमागिल्यादीर्मांअतिअसक्ती ॥ नेवींस्त्रीकामेंएकठकती ॥ एकाअतिमीतीपतंगन्यायें ॥ ७५ ॥ तेवींविवेकहूनमूर्खा ॥ लालुप्यउपजेस्त्रीसुखा ॥ तत्संसर्गेमरणलोकां ॥ नचुकेदेखासर्वथा ॥ ७६ ॥ दीपरूपाचेनिकोडें ॥ पतंगजळोनिस्नेहीबुडे ॥ तेवींस्त्रीसंगेंअवश्यपडे ॥ पतंगरोकडेअंधतमीं ॥ ७७ ॥ ॥श्लोक॥ योषिद्धिरण्याभरणांबरादिद्रव्येषुमायारचितेषुमूढः॥ प्रलोभितात्माह्युपभोगबुद्ध्यापतंगवन्नश्यतिनष्टदृष्टिः ॥ ८ ॥ ॥टीका॥ पाहापांकांताआणिसोने ॥ वस्त्रेंआभरणेंरत्नें ॥ मायेनेंरचिलींपडणें ॥ पतनाकारणेंजनाच्या ॥ ७८ ॥ एकलीयोषितानरकींघाली ॥ सुवर्णलोभेंनरकबळी ॥ रत्नेंभूषणेंतत्काळी ॥ नरकमेळींघालिती ॥ ७९ ॥ तेअवघेचिअनर्थकारी ॥ मीनलेयोषिनाशरीरीं ॥ तेंदेखनांचिपुरंध्री ॥ जनासिउरीमगकेंचैनी ॥ ८० ॥ आंगींचेताळसंचरा ॥ त्यावरीपाजिलीयामदिरा ॥ मगडुल्लतनाचतांत्यानरा ॥ वोढावारापैनाहीं ॥ ८१ ॥ कांभांडाचेनोंडीभेंडपुराण ॥ त्यावरीआलाशिमग्याचासण ॥ मगकरितांवाग्विटंबन ॥ आवरीकोणतयासी ॥ ८२ ॥ होकांमोहकमदिरासर्वांसी ॥ त्यांतघातलेंउन्मादद्रव्यासीं ॥ सेवनकरितांत्यारससासीं ॥ पारुषमासींपैनाहीं ॥ ८३ ॥ तैसेंसोलिंवमोहाचेंरूप ॥ तेंजाययोषितास्वरूप ॥ त्याहीवरीखदाटोप ॥ वस्त्रेंपडपभूषणें ॥ ८४ ॥ काजळकुंकूंअळंकार ॥ लेउनीविचित्रअंबर ॥ वनिताशोभनसुंदर ॥ मायेचेविकारविकारले ॥ ८५ ॥ मायाअजितेंद्रि-

याबाधी ॥ दासांसन्मुखनसे विश्रुद्धी ॥ ज्याचीअतिप्रीतीगोविंदीं ॥ त्यासिकृपानिधीरक्षिता ॥ ८६ ॥ जेशारीतीरसीभक्त ॥ मुळींआ
त्माआत्मानाहींतेथ ॥ स्त्रीरूपेंभासेभगवंत ॥ भक्तरसीननिजबोधें ॥ ८७ ॥ वनितादेखोनिगोमटी ॥ विवेकाचीहोयनष्टदृष्टी ॥ प्रलो-
भेंउपभोगादेतीमिठी ॥ तेदुःखकोटीभोगिती ॥ ८८ ॥ देखोनिदीपरूपींझगमगी ॥ उपभोगबुद्धींपतंगीं ॥ उडीघालितांवेगीं ॥ जळो
निआगीनासती ॥ ८९ ॥ एवंयोषितारूपेंमाया ॥ उपभोगबुद्धीभुलवीप्राणिया ॥ जेविमुखहरीच्यापायां ॥ त्यासींचमायाभुलवित ॥
९० ॥ मधुकराचेंनिर्विंदाणें ॥ मधुकरत्यागुरुकरणें ॥ दुःखनेदितांकार्यसाधणें ॥ तींहीलक्षणेंपरीसपां ॥ ९१ ॥ ॥ श्लोक ॥ स्तोकंस्तो
कंग्रसेद्ग्रासंदेहोवर्त्तेतयावता ॥ गृहानहिंसन्नातिष्ठेद्वृत्तिंमाधुकरींमुनिः ॥ ९ ॥ ॥ टीका ॥ भ्रमरघेवोनिपुष्पामधीं ॥ फूलनराकुचुंबो
नेदी ॥ आपुलीकरीअर्थसिद्धी ॥ चोखटबुद्धीभ्रमराची ॥ ९२ ॥ तैसीचयोगियांचीपरी ॥ ग्रासमात्रघरोघरीं ॥ भिक्षाकरूनिउदरभरी
॥ पीडानकरीगृहस्था ॥ ९२ ॥ प्राणधारणेंपुरतें ॥ योगीमागेभिक्षेतें ॥ समर्थदुर्बळविभागानें ॥ नमनूनिचित्तेंसर्वथा ॥ ९३ ॥ रिघोनि
कमळणीपाशीं ॥ भ्रमरूलोधलाअमोदासी ॥ पद्मसंकोचेंअस्तासीं ॥ तेंचिभ्रमरासींबंधन ॥ ९५ ॥ जोकोरडेंकाष्टभेदोनिजाय ॥ तो
कमळदळींगुंतलाठाये ॥ प्रियोदुःखवेलह्मणोनिराहे ॥ निर्गमनपाहेआपुला ॥ ९६ ॥ तैसानिजाणसन्यासी ॥ एकेठायींराहेलालुप्येंसी
॥ तेंचिबंधनहोयत्यासी ॥ विषयभोगासिगुंतला ॥ ९७ ॥ ॥ श्लोक ॥ अणुभ्यश्चमहद्भ्यश्चशास्त्रेभ्यःकुशलोनरः ॥ सर्वतःसारमाद
द्यात्पुष्पेभ्यइवषट्पदः ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ अतिलहानसूक्ष्मनजेंकांहीं ॥ भ्रमरातेथउणेंसानाहीं ॥ रिघोनित्याच्याहिठायीं ॥ अमोदपाहीं
सेवितु ॥ ९८ ॥ थोरथोरज्याकमळणी ॥ विकाशल्यासमर्थपणीं ॥ त्याच्याहिठायीं रिघोनि ॥ सारांशसेऊनिजातसे ॥ ९९ ॥ तैसाचियोगि
यांनेटकु ॥ शास्त्रदृष्टीअतिविवेकु ॥ नकरीलहानतर्कू ॥ सारग्राहकूहोतसे ॥ १०० ॥ वेदांतींब्रह्मस्थिती ॥ बोलिलीसानीयथानिगुती ॥ इ
तरशास्त्रोंब्रह्मविरक्ती ॥ तेंहिअतिप्रीतीमानित ॥ १ ॥ पंडितांचेंवचनमानी ॥ साधारणुबोलिलाहीनवचनीं ॥ तेंहिअनिआदरेंमानुनी ॥

सारनिवडोनियेतसे ॥ २ ॥ प्रीतीव्हावयापतीच्यामानसीं ॥ कुळवधूमानीसासूसासऱ्यासीं ॥ मानूदेतसेत्याच्यादासासीं ॥ त्याचेप्रीतीसीलक्षुनी ॥ ३ ॥ मेसळल्याक्षीरनिरासीं ॥ निवडूनिघेइजेराजहंसी ॥ तैसाविवेकयुक्तमानसी ॥ साराभागासीघेतसे ॥ ४ ॥ सर्वभूतींभगवद्भावो ॥ हासारभागमुख्यपहाहो ॥ हेंनिश्चउज्यासिमहाबाहो ॥ त्यासिंअपावोस्वप्नींनाहीं ॥ ५ ॥ भरलायाजगाआंतु ॥ सारभागीनोयोगयुक्तू ॥ यदूसिअवधूतूसांगतू ॥ गुरुवृत्तांतुलक्षणें ॥ ६ ॥ गुरुलेंम्यामानिळीमासी ॥ ऐक्यायादोंप्रकारेंसी ॥ एकतेमोहाळमासी ॥ ग्रामवासीदूसरी ॥ ७ ॥ ॥ श्लोक ॥ सायंतनंश्वस्तनंवानसंगृण्हीतभिक्षणं ॥ पाणिपात्रोदरामत्रोमक्षिकेवनसंग्रही ॥ ११ ॥ ॥ टीका ॥ पापोहापांघरींचींमाशी ॥ बैसल्यासाखरेच्याराशी ॥ हातींधरोनियालीमुखवाशीं ॥ संग्रहोतिसीपैंनाहीं ॥ ८ ॥ हेहोईलसायंकाळा ॥ हेंमक्षीनप्रातःकाळा ॥ ऐसासंग्रहोनसेवेगळा ॥ नाहींकेलामक्षिका ॥ ९ ॥ ऐशीयोगसन्यासगती ॥ ग्रामभिक्षाघेऊनिहातीं ॥ तीसिनिक्षेपुमुख्यप्रती ॥ संग्रहास्थितीत्यानाहीं ॥ १० ॥ भिक्षेलागींपाणिपात्र ॥ सांठवणउदरमात्र ॥ यावेगळेंसतंत्र ॥ नाहींघरपात्रसांठवणें ॥ ११ ॥ ॥ श्लोक ॥ सायंतनंश्वस्तनंवानसंगृण्हीतभिक्षुकः ॥ मक्षिकाइवसंगृण्हन्सहतेनविनश्यति ॥ १२ ॥ टी॰ ॥ सायंकाळप्रातःकाळासी ॥ भा॰संग्रहोनसावाभिक्षूसी ॥ संग्रहेंपावतीनाशासीं ॥ येविशींमधुमासीगुरुकेला ॥ १२ ॥ रियोनिनानासंकटस्थानासीं ॥ मधुसंग्रहोकरीमधुमाशी ॥ तोसंग्रहोचिकरीघाताशीं ॥ मधुन्यायासींजेयेती ॥ १३ ॥ संग्रहोयलाचियाचाडा ॥ मोहळबांधितीअवघडकडां ॥ तेदुर्गींमारीशुकारितीगाढा ॥ अर्थचाडामधुहर्त्ते ॥ १४ ॥ कडाझाडितांमोहळासी ॥ नाशहोतसेमाशियांसी ॥ संग्रहाचीजातीऐशी ॥ जीवघातासिकरविंत ॥ १५ ॥ ऐसेंदेखोनियांजनीं ॥ भक्तभिक्षुकयोगीसज्जनीं ॥ संग्रहोनसावाभरवसेनी ॥ नाशनिदानींदिसतसे ॥ १६ ॥ अन्नवस्त्रावेंसत्कर्म ॥ संग्रहावाशऋद्धधर्म ॥ हेंचिनेणोनियांवर्म ॥ धनकामेंअधमनाशती ॥ १७ ॥ अर्थविनाशाचेंफळ ॥ दुसरेंएकनाशाचेंफळ ॥ विशेषनाशाचेंआळवाळ ॥ स्त्रीकेवळओळखपां ॥ १८ ॥ मूळनाशासीजीविता ॥ कनकआणियोषिता ॥ जंवजंवयांचीआसक्तता ॥ तंवतंव

चे दत्ताभवरोक्षु ॥ १९ ॥ कनकआणिकामिनी ॥ ज्यासिनावडेमनाहूनी ॥ तोचिजनार्दनुजनीं ॥ भरवसानिवोळखपा ॥ २० ॥ जोसुखव-
स्वइच्छीलसर्वासीं ॥ तेणेंनातळावेंस्त्रियेसीं ॥ येचिविषयींमदगजासीं ॥ गुरुविशेषींम्याकेला ॥ २१ ॥ ॥ श्लोक ॥ पदाऽपियुवतींभि-
क्षनस्पृशेद्दारवीमपि ॥ स्पृशन्करीवबद्धयेतकरिण्याअंगसंगतः ॥ १३ ॥ ॥ टीका ॥ पाहापांषाट्यायनभद्रजाती ॥ त्यापुढेंमनुष्येंतेंकि-
ती ॥ तेंहस्तिणीचेअंगसंगती ॥ बंधनपावतीमनुज्यांचें ॥ २२ ॥ जोदृष्टीनाणीमनुष्यांसी ॥ तोस्त्रियांवश्यकेलामानवांसी ॥ त्याचेनिग्रो
लेंउठीवेशी ॥ माथांअंकुशीमारिजे ॥ २३ ॥ एवंजिणावयासंसारासी ॥ जेस्वधर्मनिष्ठसन्यासी ॥ तिहींदेखोनियांयोषितांसी ॥ लागवे-
गेसीपळावें ॥ २४ ॥ नकोस्त्रियांचीभेटी ॥ नकोस्त्रियांसिगोठी ॥ स्त्रीदेखतांचिदिठी ॥ उठाउठीपळावें ॥ १२५ ॥ पळतपळतपायांतळीं
॥ आल्याकाष्ठाचीपुतळी ॥ तेहिनातळावीकुशळीं ॥ निर्जीवस्त्रीछळीलपुरुषातें ॥ २६ ॥ अनिरुद्धेंस्वप्नींदेखिलीउखा ॥ तोधरूनिनेला-
चित्ररेखा ॥ बाणासकरेंबांधिलादेखा ॥ कृष्णासखाजयाचा ॥ २७ ॥ त्यासिसोडवणेंया आलाहरी ॥ धांवतआड आलाआहारी ॥ युद्धझा
लेंपरस्परीं ॥ शस्त्रास्त्रींदारुण ॥ २८ ॥ एवंहरिहराभीडतां ॥ जोबांधलास्वप्नीचियाकांता ॥ तोसहसानसोडवेसोडवितां ॥ इतरांचीकथा
कायसी ॥ २९ ॥ पाहापांस्वप्नींचियाकांता ॥ अनिरुद्धासिकेलानिरोधता ॥ मासाचस्त्रीहातींधरितां ॥ निर्गमतात्यांकेंची ॥ ३० ॥ पु
रुषआपणयाम्हणविती ॥ शेखींस्त्रियांचेपायधरिती ॥ त्यांसिकेंसेनिहोईलमुक्ती ॥ स्त्रीसंगतीअधःपात ॥ ३१ ॥ ॥ श्लोक ॥ नाधिग
च्छेत्स्त्रियंप्राज्ञःकर्हिचिन्मृत्युमात्मनः ॥ बलाधिकैःसहन्येतगजैरन्यैर्गजोयथा ॥ १४ ॥ ॥ टीका ॥ क्रीडतांगजीमाजीगजपती ॥ त्यावर-
ीसबळभद्रजाती ॥ येऊनियांयुद्धकरिती ॥ निजबळेंमारितीतयातें ॥ ३२ ॥ तोमारोनियांहस्ती ॥ त्याहस्तिणीसमस्ती ॥ सबळभोगीभ
द्रजाती ॥ नाशामतीस्त्रीमूळ ॥ ३३ ॥ अहिल्येचियासंगती ॥ गौतमेंचिन्हेंविलाअमरपती ॥ भस्मासुरासिनाशप्राप्ती ॥ स्त्रीसंगतीस्त
नजहाली ॥ ३४ ॥ देखोनितिळोत्तमाउत्तमवधु ॥ संदउपसंदसखेबंधू ॥ स्त्रीअभिळासेंचाळिलाक्रोधु ॥ सहदसंबंधूविसरले ॥ ३५ ॥ मग

ढ-भा-
५.

स्त्रीविरूद्दाच्या ठायां ॥ दोघेनिमालेयेरयेरांचेपाई ॥ शेखींस्त्रीभोगूहिनाहीं ॥ मरणमूळपाहीयोषिता ॥ ३६ ॥ ऐशीचपूर्वकल्पींचीकथा ॥ अवतारीश्रीरूष्णनांदता ॥ तेणेंशिशुपाळगांजोनिसर्वथा ॥ हिरोनिकांतापैंनेली ॥ ३७ ॥ एवंसकरनरपशुपती ॥ नाशासिमूळस्त्रीसंगती ॥ तिचेनिसंगेंग्रहासक्ती ॥ कलहभासीस्त्रीमूळ ॥ ३८ ॥ ग्राम्यस्त्रियांचेसंगतीजाणें ॥ तोंवसलामरणाधरणें ॥ मरणआल्याहिनकरणें ॥ जरिंमागेंस्त्रीसंग ॥ ३९ ॥ वेश्येचेसंगतीजाता ॥ वद्धाधिक्यकरीघाना ॥ निरंतरस्वर्मीभोगितां ॥ नाहींबाधकताहेंह्मणें ॥ ४० ॥ अविश्रमस्त्रीसेवितां ॥ कासुगांवउन्मनना ॥ उन्मतकामेंसर्वथा ॥ अधःपातानेइजे ॥ ४१ ॥ एवंहाबावोवरी ॥ स्त्रीसंगकठिणभारी ॥ कन्निसंगुझाल्यावरी ॥ नरकद्दारींघालिला ॥ ४२ ॥ नरकींघालीलहेषार्ता ॥ उद्धाराचीकायसीकथा ॥ नरकरूपग्राम्ययोषिता ॥ पाहेसर्वथानिधारें ॥ ४३ ॥ स्त्रीआणिदुसराअर्थु ॥ हाचियेलोकींथोरअनर्थु ॥ येणेंअंतरलानिजस्वार्थु ॥ शेखींकरीघानुभाणाचा ॥ ४४ ॥ ॥ श्लोक ॥ नदेयंनोपभोग्यंचलुब्धैर्यद्दुःखसंचितं ॥ भुंक्तेतदपिनच्चान्योमधुहेवार्थविन्मधु ॥ १५ ॥ ॥ टीका ॥ स्वयेंस्वायनाधर्मकरी ॥ यरच्यांसखाऊंनेदीदारिद्री ॥ मधुमक्षिकेच्यापरी ॥ संग्रहोकरीकष्टेंनी ॥ ४५ ॥ नाशामोहळवांधितीवळें ॥ माजीसाचलेमधाचेगोळे ॥ तंदेखोनिजगाचेडोळे ॥ उपायवळेंघेऊंपाहती ॥ ४६ ॥ मगझाडीखोडीश्वरडीदरडी ॥ तेथिन्यातेयजगझोडी ॥ भरतीमधाचियाकावडी ॥ तेसेवितीगोडीश्रीमंत ॥ ४७ ॥ माशामधुनखातीकाकूलती ॥ झाडीत्याचेहातमारवती ॥ स्वादुश्रीमंतसेविती ॥ ज्यांसिलक्ष्मीपतीप्रसन्न ॥ ४८ ॥ तैसेंकृपणाचेंयक्षधन ॥ नाहींदानधर्मरक्षण ॥ त्यानेंतस्करनेतीमारुन ॥ त्यांसहीदंडूनिराजाने ॥ ४९ ॥ जेशिणोनसंग्रहकरिती ॥ त्यांसिनव्हेभोगप्राप्ती ॥ तेंद्रव्येंअपरिग्रहसेविती ॥ दैवगतीविचित्र ॥ १५० ॥ प्रयासेंग्रहस्थकरवी अन्न ॥ तेंसन्यासीनशिणतांजाण ॥ करूनिजायभोजन ॥ अदृष्टप्रमाणयेअर्थी ॥ ५१ ॥ यालागीदैवाधीनजोराहे ॥ तोसंग्रहाचीचाडनवाहे ॥ तेंअदृष्टचिसत्यआहे ॥ कृपणबायेंकसितानी ॥ ५२ ॥ ॥ श्लोक ॥ सुदुःखोपार्जितैर्वित्तैराशासानांग्रहाशिषः ॥ मधुहेवाग्रतोभुंक्तेयतिर्वैग्रहमेधिनां ॥ १६ ॥ - ॥

टीका ॥ दुःखेंउपार्जूनिवित्त ॥ सहसाभोग्यनानापदार्थ ॥ त्यांचेपाककरवीगृहस्थ ॥ निजभोगार्थआवडी ॥ ५३ ॥ तेथसमर्यांआलाअतिथ ॥ संन्यासीब्रह्मचारीअन्नार्थ ॥ गृहस्थाआधींनेसेवित ॥ तोंडपाहानगृहमेधी ॥ ५४ ॥ जैसेंदवडूनमोहळमासियांसी ॥ मधुहर्तामिषभागीसी ॥ तैसेंहोयगृहस्थासीं ॥ नेतासन्यासीसिद्धपाकू ॥ ५५ ॥ समर्थांपराङ्मुखझालियायती ॥ सकळपुण्येंक्षयाजाती ॥ यथाकाळींआलियाअतीथी ॥ स्वधर्मरक्षितीसर्वथा ॥ ५६ ॥ अर्थसंग्रहाचीबाधकता ॥ तुजम्यांसांगीतलीतत्वता ॥ मगगुरूकेलासर्वथा ॥ तेहीकथापरियसें ॥ ५७ ॥ ॥ श्लोक ॥ ग्राम्यगीतंनशृणुयाद्यतिर्वनचरःक्वचित् ॥ शिक्षेतहरिणाद्बद्धान्मृगयोर्गीतमोहितात् ॥ १७ ॥ ॥ टीका ॥ ग्राम्यजनवार्ता ॥ कांग्राम्यस्त्रियांच्यागीना ॥ ऐकेजोकांनत्वता ॥ बंधनसर्वथानोपावे ॥ ५८ ॥ अरण्यंडपाहानांदापाकडे ॥ घटांनांदेझालेवेडे ॥ मृगपाहोंविसरलापुढें ॥ फांसांपडेसर्वथा ॥ ५९ ॥ ग्राम्ययोषितांचेंगीत ॥ ऐकतांकोणान्वेंफळेनाचित्त ॥ मृगाच्यऐसामोहित ॥ होयनिश्चितनिजस्वार्था ॥ ६० ॥ जोबोलिजेतापसाचामुकुटी ॥ ज्यांसिस्त्रियांसिनाहींभेटगोष्टी ॥ तोऋषीशृंगउठाउठी ॥ स्त्रीगीतासाठींभूलला ॥ ६१ ॥ ॥ श्लोक ॥ नृत्यवादित्रगीतानिजुषन्ग्राम्याणियोषितां ॥ आसांक्रीडनकोवश्यऋष्यशृंगोमृगीसुतः ॥ १८ ॥ ॥ टीका ॥ मधुरविणागुणगुणीत ॥ ग्राम्यस्त्रियांचेंगीतनृत्य ॥ देखतांपुरुषवश्यहोत ॥ जैसेंगळबंधस्थवान्नर ॥ ६२ ॥ जोतापसामाजीजगजेठी ॥ जोजन्मलामृगीच्यापोटीं ॥ जोनेणेंस्त्रियांचीखोटीगोठी ॥ नपाहेदृष्टीयोषिता ॥ ६३ ॥ तोऋषीशृंगस्त्रीदृष्टी ॥ वश्यजाहालाउठाउठी ॥ धांवेयोषितांचेपाठोवाटीं ॥ त्यांचेगोष्टीमाजीवर्ते ॥ ६४ ॥ गारुड्याचेंवान्नरजैसें ॥ स्त्रियांसंगेंनाचेतैसें ॥ प्रमदादृष्टीझालापिसें ॥ विवेकुमानसेंविसरला ॥ ६५ ॥ विसरलातपाचाखटाटोप ॥ विसरलाविभांडकबाप ॥ विसरलाब्रह्मचर्यव्रतसंकल्प ॥ स्त्रियानुरूपनाचतु ॥ ६६ ॥ स्त्रीबाधेएवढाबाधू ॥ संसारींआणीकनाहींगास्फबद्धू ॥ नकोनकोस्त्रियांसिविनोदु ॥ दुःखसंबंधूसर्वांसी ॥ ६७ ॥ यालागींनाइकावेंग्राम्यगीता ॥ हेंसत्यसत्यगासर्वथा ॥ तेथहरिकीर्तनहरिकथा ॥ झाल्यापरमार्थनाऐकावें ॥ ६८ ॥ रामनामेंसि

वाजत। ग्रामण बालजनग्राम्यगान ॥ तेनाइकावें निश्चिंत ॥ कवतिकें तेथनवचावें ॥ ६९ ॥ मीनगुरूकरणें। तेंही अवधारालक्षणें ॥ रसने चेलिह्यालुप्यपणें ॥ जीवेंप्राणेंजातसे ॥ ७० ॥ ॥ श्लोक ॥ जिह्वयातिप्रमाथिन्याजनोरसविमोहितः ॥ मृत्युमिच्छत्यसद्बुद्धिर्मीनस्तुबडिशैर्यथा ॥ १९ ॥ ॥ टीका ॥ अर्थसंग्रहेंजीवघातु ॥ स्त्रियाआसक्तीअधःपातु ॥ रसनालालुप्येंवाटेमृत्यु ॥ त्रिविधघातूजीवासी ॥ ७१ ॥ ज्यासिरसनालालुप्यतागाढी ॥ त्यासिअनर्थचिजोडेजोडी ॥ दुःखाच्याभोगवीकोडी ॥ रसनागोडीबाधक ॥ ७२ ॥ रसनाअविसाचीगोडी ॥ लालुप्येंमीनुगिळीउंडी ॥ सवेंचिगळटाळूफोडी ॥ मगचरफडीअडकलिया ॥ ७३ ॥ पहातांरसउत्तमदिसत ॥ भीतरीरोगाचेंगळगुप्त ॥ रसआसक्तीजेसेवित ॥ तेंचरफडीतभवरोगें ॥ ७४ ॥ गळींअडकलाजोमासा ॥ तोजितानामरेचरफडीतेसा ॥ तेविंरोगलागल्यामानसा ॥ दुःखदुर्दशाभोगित ॥ १७५ ॥ रसनालालुप्येंप्रमादी ॥ त्यासिकेंचीसद्बुद्धी ॥ जन्ममरणनिरावधी ॥ भोगीत्रिशुद्धीरसदोषें ॥ ७६ ॥ रससेविलियासाठीं ॥ भोगवीजन्माचियाकोटी ॥ हेंनघडेह्मणसीपोटीं ॥ रायातेंगोठीपरियसें ॥ ७७ ॥ इंद्रियांचीसजीवता ॥ तेंरसनेआधीनसर्वथा ॥ रसनाद्वारेंरसघेतां ॥ उन्मत्ततांइंद्रियां ॥ ७८ ॥ मातलीजेंइंद्रियसत्ता ॥ तेनेऊनघालीअधःपाता ॥ रसनानजिणतांसर्वथा ॥ भवव्यथाचुकेना ॥ ७९ ॥ आहारेंवीणदेहनचले ॥ सेविल्याइंद्रियवर्गुखवळे ॥ रसनाजयाचेंमूळकळे ॥ तैंदुःखेंसकळेंमावळती ॥ ८० ॥ ॥ श्लोक ॥ इंद्रियाणिजयंत्याशुनिराहारमनीषिणः ॥ वर्जयित्वातुरसनंतंनिरस्यवर्द्धते ॥ २० ॥ ॥ टीका ॥ आहारवर्जूनिसाधक ॥ इतरइंद्रियेंजिंतिलींदेख ॥ तंवतवरसनावाढेअधिक ॥ तेअजिंकनजिंकवे ॥ ८१ ॥ इंद्रियांसिआहाराचेंबळ ॥ तींनिराहारेंझालीं विकळ ॥ तंवतवरसनावाढेप्रबळ ॥ रसनेचेंबळनिरान्नें ॥ ८२ ॥ ॥ श्लोक ॥ तावज्जितेंद्रियोनस्याद्विजितान्येंद्रियःपुमान् ॥ नजयेद्रसनंयावज्जितंसर्वंजितेरसे ॥ २१ ॥ ॥ टीका ॥ निरान्नेंइंद्रियेंजिंतिलीं ॥ तींजिंतिलीहेमिथ्याबोली ॥ अन्नघेतांचिसरसावलीं ॥ साधझालींनिजकर्मी ॥ ८३ ॥ जंवरसनानाहींजिंकिली ॥ तंवजितेंद्रियमिथ्याबोली ॥ जेंसाचाररसनाजिंकिली ॥ तेंवाटमोहिलीविषयांची

८४॥विषयाआंतीलगोडपण॥रसनेआंतीलजाडपण॥दोहींसीऐक्यकेल्याजाण॥रसनासंपूर्णजिंतिली॥८५॥सर्वांगोडियांच्येंगोडआ
हे॥तेगोडीसजोलागलाआहे॥त्यासीचिरसनावश्यहोये॥रसअपायेनबाधिनी॥८६॥रसनाजैनाचेंवाधावणें॥तेणेंबम्हसायुजांपडेठाणें
॥सोहळापरमानंदेंभोगणें॥रसनाजेणेंजिंतिली॥८७॥श्लोक॥पिंगलानामवेश्यासीद्विदेहनगरेपुरा॥तस्यामेशिक्षितंकिंचिन्निबोधनृप
नंदन॥२२॥ ॥टीका॥अवधूतम्हणेनृपनंदना॥वेश्यागुरूस्याकेलाजाण॥तिच्याशिकलोंज्यालक्षणा॥विचक्षणाअवधारी॥८८॥
पूर्वीविदेहाचेनगरीं॥पिंगलानामेंवेश्यावासकरी॥तीशींआसनिरासेंवरी॥वैराग्यभारींउपजलें॥८९॥ ॥श्लोक॥सास्वैरिण्येकदाकां
तंसंकेतउपनेष्यति॥अभूत्कालेबहीद्वारिबिभ्रतीरूपमुत्तमं॥२३॥ ॥टीका॥तेस्वैरिणीस्वेच्छाचारी॥सायंकाळींउभीद्वारीं॥ना
नाअलंकारअंबरीं॥शृंगारकुसरीशोभत॥९०॥आधींचरूपउत्तम॥वरीशृंगारिलीमनोरम॥करावयाग्राम्यधर्म॥पुरुषउत्तमपहातसे॥
९१॥ श्लोक॥मार्गआगच्छतोवीक्ष्यपुरुषान्पुरुषर्षभ॥तान्शुल्कदान्वित्तवतःकामान्मेनेर्थकामुका॥२४॥ ॥टीका॥सगुणस्वरू
पधनवंत॥कामकोंशल्येंपुरवीतआर्त॥अर्थदेउनीकरीसमर्थ॥ऐसाकांतपहातसे॥९२॥ऐकापुरुषश्रेष्ठा॥पुरुषयेतांदेखेवाटा॥त्यासि
खुणावीनेत्रवटा॥कामचेष्टादाउनी॥९३॥ ॥श्लोक॥आगतेष्वपयातेषुसासंकेतोपजीवनी॥अप्यन्योवित्तवाऽन्कोपिमामुपेष्यतिभूरि
दः॥२५॥ ॥टीका॥येत्यापुरुषासहाणेरवडा॥एकासीह्मणेघ्याजीविडा॥डोळाघालीजात्याकडा॥एकापुढांभंवरीदे॥९४॥ठेऊनिसं
केतींजीवित॥ऐसेनानासंकेतदावित॥पुरुषतिकडेनपाहत॥येतजातकार्यार्थी॥९५॥गेल्यापुरुषातेंनिंदित॥द्रव्यहीनहेअसक्त॥रू
पेंविरूपअत्यंत॥उपेक्षितधिःकारें॥९६॥आतांयेईलवित्तवंत॥अर्थदानीअतिसमर्थ॥माझ्याधरोनियांहात॥कामआर्तपुरविला॥९७॥
॥श्लोक॥एवंदुराशयाध्वस्तनिद्राद्वार्यवलंबिनि॥निर्गच्छंतीप्रविशतीनिशीथंसमपद्यत॥२६॥ ॥टीका॥ऐसेंदुराशाभरलेंचि
त्त॥निद्रानलगेउद्वेगदित॥द्वारधरोनितिष्ठत॥कामवांछितपुरुषासीं॥९८॥रिघेंजायघराभीतरी॥सांचलऐकोनिरिघेंबाहेरी॥रिघतांनि

भा०
१

पतांवेरजारी ॥ मध्यरात्रीपैंझाली ॥ ९९ ॥ सरलीपुरुषाचीवेळ ॥ रात्रझालीजीप्रबळ ॥ निद्राव्यापिलेलोकसकळ ॥ पिंगलाविव्हळतेकाळीं ॥ २०० ॥ ॥ श्लोक ॥ तस्यवित्ताशयाशुष्यद्वक्त्रायादीनचेतसः ॥ निर्वेदःपरमोजज्ञेचिंताहेतुःसुखावहः ॥ २७ ॥ ॥ टीका ॥ तुटलाआशेचाजिव्हाळा ॥ सुकलेवोंठवाळलागळा ॥ कळाउतरलीमुखकमळा ॥ खेदुआगळाचिंतेचा ॥ १ ॥ वित्तनयेचव्हाना ॥ तेणेंतेंझालीदीनवित्ता ॥ वैराग्येंपरमवाटलीचिंता ॥ सुखस्वार्थातेहेतु ॥ २ ॥ ॥ श्लोक ॥ तस्यानिर्विण्णचित्तायागीतंशृणुयथामम ॥ निर्वेदआशापाशानांपुरुषस्ययथाह्यसिः ॥ २८ ॥ नह्यंगाजातनिर्वेदोदेहबंधंजिहासति ॥ ॥ टीका ॥ कैसेंवैराग्यउपजलेंतिसी ॥ जैंचिंतीनहोतीविषयासी ॥ त्याविटलीविषयसुखासीं ॥ छेदकआशेसीवैराग्य ॥ ३ ॥ तेणेंवैराग्येंविवेकयुक्त ॥ पिंगलेनेंगाइलेंगीत ॥ तेंआईकरायासमस्त ॥ चित्तांसुचित्तहोउनी ॥ ४ ॥ ऐकरायाविवेकनिधी ॥ वैराग्यनाहींज्याचेबुद्धी ॥ त्यासिजन्ममरणआधिव्याधी ॥ प्रतिपदींबाधक ॥ ५ ॥ अनुतापनाहींज्यासी ॥ विवेकनुपजेमानशीं ॥ तोसंसाराचीआंदणीदाशी ॥ आशापाशींबांधिजे ॥ ६ ॥ त्यासिमोहममतेचीगादी ॥ घालिजेदेहबुद्धीचाबेडी ॥ अहोरात्रविषयमरडी ॥ अर्धघडीनराहे ॥ ७ ॥ जराजर्जरीनवाकळे ॥ माजीपडेअखंडलोळे ॥ फुटलेविवेकाचेडोळे ॥ मार्गनकळेविध्युक्त ॥ ८ ॥ त्यासिअव्हासव्हाजातां ॥ अंधकूपींपडेदुश्चिता ॥ तेथूनिनिधावयामागुता ॥ उपावोसर्वथानेणती ॥ ९ ॥ तेथकायामनेंवाचे ॥ निघणेंनाहींजीसाचें ॥ तंवफणकाविलालोभविंचें ॥ चढणेंत्याचेंअनिवार ॥ १० ॥ तेथनिंदेचियानिडका ॥ आंतबाहेरनिघतीदेखा ॥ वित्तहानीचाथोरभडका ॥ जळजळदेखाद्वेषाची ॥ ११ ॥ अभिमानाचेंआलेपिळे ॥ मोहउमासेयेतीबळें ॥ तरीविषयदळणेंआगळें ॥ दुःखेंलोळेराहेसेजे ॥ १२ ॥ ऐशीअवैराग्येंबापुडीं ॥ पडलीदेहाचेबांदवडी ॥ भोगितांदुःखकोडी ॥ सबुडबुडींबुडाली ॥ १३ ॥ पहापांनीचवर्णासी ॥ निंद्यकर्मेंनिंदितीकेशी ॥ वैराग्यउपजलेंवेश्येसी ॥ देहबंधासीछेदिलें ॥ १४ ॥ देहबंधछेदिल्याउक्ती ॥ वेश्याबोलिलीनानायुक्ती ॥ झालीपिंगलेसिविरक्ती ॥ चक्रवर्तीपरिसपां ॥ १५ ॥ ॥ श्लोक ॥ पिंगलोवाच ॥ अहोमेमोहविततिंपश्यताविजितात्मनः ॥ याकांतादसतःकामंकामयेयेनबालिशा ॥ २९ ॥ ॥ टीका ॥

अ०
८

मिथ्यामोहाचाविस्तार॥त्यावादविलासाचार॥माझ्यामूर्खपणाचापार॥पहातांविचारपोगुळे॥१६॥माझीअंतःकरणासिनेम॥अपार
वादविलाभ्रम॥असंतपुरुषांचाकाम॥मनोरममानितां॥१७॥जरीस्त्रीसिपुरुषपाहिजे॥तरीजवळीलपुरुषन्लाहिजे॥हेंचिमूर्खपण
माझें॥सदांभजेंअसंतां॥१८॥ ॥श्लोक॥संतंसमीपेरमणरतिप्रदंवित्तप्रदंनित्यमिमंविहाय॥अकामदंदुःखभयादिशोकमोहप्रदंतु
च्छमहंभजेऽज्ञा॥३०॥ ॥टीका॥सत्पुरुषाचीप्राप्ती॥जंवळीअसतांनेणेंअसती॥ज्यासिंकाळयारती॥कामनिवृत्तीनकाळ॥१९॥
कामनिवर्त्तऊनिदेख॥अनिवारपुरवीनित्यसुख॥वित्तदातातोचिएक॥अलोलिकपैंदेणें॥२०॥सकळऐश्वर्यनिजपदेंसी॥संतोषोनिदे
र्तासीं॥रमऊंजाणेंनरनारींसी॥रमणूसर्वांसीतोएकु॥२१॥सांडोनिऐशियाकांतासीं॥माझीमूढमतीपहाकैशी॥नित्यअकामदापुरुषा
सी॥काममासीसीभजिंनले॥२२॥आपुलापूर्णनकरवेकाम॥तेमज केवीकारितीनिष्काम॥त्यांचेनिसंगेंमोहभ्रम॥दुःखपरमपावले॥२३
त्यांचेंनिसुखनेदवेचमातें॥परिस्रालेदुःखाचेविदाते॥भयशोकआधिव्याधींतें॥त्याचेनिसांगातेंपावले॥२४॥ ॥श्लोक॥अहोमया
त्मापरितापितोवृथासांकेतवृत्त्याऽतिविगर्ह्यवार्त्तया॥स्त्रैणान्नरादर्थतृषोनुशोच्यात्क्रीतेनवित्तंरतिमात्मनेच्छति॥३१॥ ॥टीका॥
जारपुरुषापासोनिसुख॥इच्छितेंतेमीकेवळमूर्ख॥वृथापरितापूकेलादेख॥मज असुखम्यादिधलें॥२२५.॥स्त्रैणपुरुषतेनराधम॥
वेश्यागामीत्याहूनिअधम॥त्यांतकृपणतोअधमोधम॥नयांचासंगममवांछिनें॥२६॥जितुक्याअतिनिंदकावृत्ती॥मज आतळतांत्या
तीती॥योनिद्वारेंजीविकास्थिती॥निचयानींव्यभिचारू॥२७॥अन्यद्रव्यजेणेंदेणें॥त्याचीजातीकोणहेंनाहींपाहाणें॥याहोनिकाय
माजारवाणें॥निंदींतजिणेंपैंमाझें॥२८॥जयापुरुषासिंदेहविकणें॥नेअत्यंतहीनदीनपणें॥कायसांगोंत्याचींलक्षणें॥सर्वगुणेंअपू
र्व॥२९॥वित्तनदेववेरूपणता॥कामनपुरवेपुरता॥प्रीतिनकरवेतत्वता॥भेटिमागुतानोनेदी॥३०॥ऐशियापासावसुख॥वांछितांचा
देपरमदुःख॥जळोत्याचेंनपाहेंसुख॥वोकारीदेखचेतसे॥३१॥एवंजारपुरुषाचीस्थिती॥आठवितांचिळसीयेती॥परेपुरेनेसंगती॥

चित्तवृत्तीवीटली ॥ ३२ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥ यदस्थिभिर्निर्मितवंशवंश्यस्थूणंत्वचारोमनखैःपिनद्धं ॥ क्षरंनवद्वारमगारमेतद्विण्मूत्रपूर्णंमदुपैतिकान्या ॥ ३२ ॥ ॥टीका ॥ नरशरीरगृहसांकडें ॥ आडींपास्वाड्यानुसधींहाडें ॥ अस्थींच्यामेढीदोहींकडे ॥ शोलेकातडेनिमटियेलें ॥ ३३ ॥ त्या-सिसर्वांगींसगळे ॥ दिधलेरोमावळीचेखिळे ॥ घालूनिनखाचेखोबळे ॥ अर्धीअंगबळेंबूजिलें ॥ ३४ ॥ अस्थिमांसचर्मबांधा ॥ सर्वांगींआच्छूनिदिधलासांदा ॥ रंगीतचर्मरसास्वादा ॥ पुटिलेबांधाबाधिली ॥ ३५ ॥ वायुप्रसरणपरिचारें ॥ केलींप्राणापानरंध्रें ॥ वरिलेंडळमळीनशिरवरें ॥ बालांकुरेंलांबलीं ॥ ३६ ॥ बुजूनिभीतरीलसवडी ॥ बांधाटिलेंनवनाडी ॥ विष्टमूत्राचीगादी ॥ नित्यपरवडीसांठवण ॥ ३७ ॥ भीतरिलेअवकाशीं ॥ दुर्गंधीउठलीकेशी ॥ तेचिप्रवाहअहिर्निशी ॥ नवद्वारांसीवाहाती ॥ ३८ ॥ अखंडवाहातीमळें ॥ देखोनिज्याचेंतोकंटाळे ॥ अहिर्निशींधूताजळें ॥ कदांनिर्मळतेनव्हती ॥ ३९ ॥ सांगतांचिहेगोष्टी ॥ ओकारीयेतसेपोटीं ॥ ऐशियासमाभुलल्येंकरंटी ॥ विवेकदृष्टीनपाहे ॥ ४० ॥ अस्थिमांसाचाकोथळा ॥ इष्टामूत्राचागोळा ॥ म्यांआलिंगिलावेळोवेळां ॥ जळोकंटाळानयेचि ॥ ४१ ॥ ॥श्लोक ॥ विदेहानांपुरेह्यस्मिन्नहमेकैवमूढधीः ॥ याऽन्यमिच्छत्यसत्यस्मादात्मदाकाममच्युतात् ॥ ३३ ॥ ॥टीका ॥ याविदेहाचेनगरीं ॥ मूर्खमीचिएकदेहधारी ॥ हृदयस्थसांडूनिश्रीहरी ॥ असतांनरींव्यभिचारू ॥ ४२ ॥ असंतपुरुषनेणोंकिती ॥ म्याभोगिलेअहोरात्री ॥ सुखनपवेचिनिश्चिती ॥ रतीभगवंतीजंवनाहीं ॥ ४३ ॥ जोनिकटवर्तीहृदयस्थ ॥ पुरुषींपुरुषोत्तमअच्युत ॥ वीर्यच्युतीवीणरमत ॥ संतोषेंदेतनिजात्मना ॥ ४४ ॥ अच्युतेंज्यासिनिजसुखदिधलें ॥ तेंसुखच्यवेनाकाहींकेलें ॥ ऐशीयाहृदयस्था विसरलें ॥ आणिकाभूललेंअकामदा ॥ ४५ ॥ अकामदनाशिवंत ॥ त्यासिसंगकेलियादुःखचिदेत ॥ कैसेमाझेंमूर्खचित्त ॥ त्यासिअसक्तपैंहोतें ॥ ४६ ॥ त्याअसक्तीचीझालीनडानोडी ॥ लागलीअच्युतसुखाचीगोडी ॥ ज्याचेंसुखभोगितांचढोवढी ॥ घडियाघडीवाढतें ॥ ४७ ॥ ॥श्लोक ॥ सुहृत्प्रेष्ठतमोनाथआत्माचायंशरीरिणां ॥ तंविक्रीयात्मनेवाहंरमेऽनेनयथारमा ॥ ॥ ३४ ॥ ॥टीका ॥ जोसोयरामाझाहृदयस्थु ॥ सुखप्रीतिप्रियअच्युतु ॥ तोचिसर्वात्मासर्वगतु ॥ नाथकांनूतोमाझा ॥ ४८ ॥ त्यासीं

आपुलेंसंवसाटी ॥ विकतयेईनउठाउठी ॥ परमानंदेंदेईनमिठी ॥ गोठीचावटीसांडोनी ॥ ४९ ॥ रमाझालीपायांचीदासी ॥ मीभोगीनअनारिसी ॥ सर्वकाळसर्वदेशी ॥ सर्वरूपेसीसर्वस्वें ॥ २५० ॥ ॥ श्लोक ॥ कियत्प्रियंतेव्यभजन्कामायेकामदानरः ॥ आद्यंतवंतोभार्यायादेवावाकालविद्रुताः ॥ ३५ ॥ ॥ टीका ॥ सांडूनिहृदयस्थाअच्युतातें ॥ वरावेंवरानरदेवातें ॥ तंवतेंद्वैतभयेंभयचकितें ॥ कालग्रस्तेंसर्वदा ॥ ५१ ॥ जेनिजभयेंसर्वदादुःखी ॥ तेभार्येसिकायकरिलसुखी ॥ अवघींपडलींकाळमुखीं ॥ नदिसेयेलोकींसुखदाता ॥ ५२ ॥ असोनराचीऐशीगती ॥ वरूंअमरांमाजीअमरपती ॥ वेळांततेचौदानिमती ॥ पदच्युतअमरेंद्रा ॥ ५३ ॥ एवंसुरनरलोकलोकीं ॥ आत्ममरणेंसदांदुःखी ॥ तेकेंविभार्येसिकारितीसुखी ॥ भजावेंसुखीतेंठायीं ॥ ५४ ॥ धन्यमाझीभाग्यप्राप्ती ॥ येचिक्षणींयेचिराती ॥ ज्ञानीविवेकवैराग्यप्राप्ती ॥ रमापतीतुष्टला ॥ ५५ ॥ ॥ श्लोक ॥ नूनंमेभगवान्प्रीतोविष्णुःकेनापिकर्मणा ॥ निर्वेदोऽयंदुराशायायन्मेजातःसुखावहः ॥ ३६ ॥ ॥ टीका ॥ येजन्मीचेंमाझेंकर्म ॥ पाहतांकेवळनिंद्यकर्म ॥ भजतुष्टलापुरुषोत्तम ॥ पूर्वजन्मसामर्थ्या ॥ ५६ ॥ भजकेंवेंपूर्वजन्मींसाधन ॥ ज्याचेंनामपतीतपावन ॥ कृपाळूजोजनार्दन ॥ त्याचेकृपेनहेंघडलें ॥ ५७ ॥ दुष्टदुराशाव्यभिचारू ॥ भगद्वारांचालवीसंसारू ॥ तीसिमजवैराग्ययुक्तविचारू ॥ विष्णुसाचारुतुष्टला ॥ ५८ ॥ जरीअसतेंपूर्वसाधन ॥ तरीनिंद्यनव्हतेंमीआपण ॥ योनिद्राशकर्माचरण ॥ पतीतपूर्णमीएक ॥ ५९ ॥ यापरीमीपूर्णपतित ॥ पतितपावनजगन्नाथा ॥ तेथेंकृपाकरूनयेथ ॥ केलेंविवेकयुक्तवैरागी ॥ ६० ॥ तेणेंवैरागविचारेंदेख ॥ दुष्टदुराशेचेंफिटलेंदुःख ॥ मजझालेंपरमसुख ॥ निजसंतोखपावल्यें ॥ ६१ ॥ हेंदुःखआदळतांअंगासी ॥ वैराग्यनुपजेअभाग्यासी ॥ भगवंतेंकृपाकेलीऐशी ॥ दुःखेंनिजसुखासीदीधलें ॥ ६२ ॥ ॥ श्लोक ॥ मैवंस्युर्मंदभाग्यायाःक्लेशानिर्वेदहेतवः ॥ येनानुबंधंनिर्हृत्यपुरुषःशममृच्छति ॥ ३७ ॥ ॥ टीका ॥ आंगींआदळतांदुःखद्वंद ॥ अभाग्यासियेप्रळयक्रोध ॥ थितांविवेकहोयअंध ॥ भाग्यमंदतेजाणा ॥ ६३ ॥ दुःखेंदेखनांचिहष्टी ॥ ज्यासिविवेकवैराग्यउठी ॥ तेणेंछेदूनियांसुहृदस्नेहगांठी ॥ पावेउठाउठीनिजपद ॥ ६४

रुषाचेंजेंनिजभाग्य ॥ तेंभगवंतेंदिधलेंवैराग्य ॥ जाहाल्येंश्लाघ्यमीतिहींलोकीं ॥ ६६ ॥ ॥ श्लोक ॥ तेनोपकृतमादायशिरसाग्राम्यसंगताः ॥ त्यक्त्वादुराशाःशरणंव्रजामितमधीश्वरम् ॥ ३८ ॥ ॥ टीका ॥ कृपाकरोनिभगवंतें ॥ निजवैराग्यदिधलेंमातें ॥ तेणेंसांडविलेंदुराशेतें ॥ ग्राम्यविषयातेंछेदिलें ॥ ६७ ॥ तोउपकारमानोनियामाथां- ॥ त्यासिमीशरणजाईनआतां ॥ जोसर्वाधीशनियंता ॥ त्याकृष्णनाथासिमीश रण ॥ ६८ ॥ ॥ श्लोक ॥ संतुष्टाश्रद्दधत्येतद्यथालाभेनजीवति ॥ विहराम्यमुनैवाहमात्मनारमणेनवै ॥ ३९ ॥ ॥ टीका ॥ शरणगेलियापाठीं ॥ सहजसंतुष्टमीयेसृष्टी ॥ स्वभावेंसत्श्रद्धापोटीं ॥ जीविकागांठीअदृष्ट ॥ ६९ ॥ मुनीश्वरभोगितीनिजात्मा ॥ त्यामीभोगीनआत्मयारामा ॥ जोकामपुरवीनिष्कामकामा ॥ तोपरमात्मावल्लभु ॥ ७० ॥ ब्रह्मादिकसमर्थअसती ॥ तेसांडूनियांनिश्चिती ॥ भगवद्भजनाचीस्थिती ॥ अतिप्रीतिकांम्हणसी ॥ ७१ ॥ मजसारिखियादुराचारी ॥ जडजीवानेंउद्धरी ॥ तारकुतोनिभवसागरीं ॥ स्वामीश्रीहरीकृपाळु ॥ ७२ ॥ ॥ श्लोक ॥ संसारकूपेपतितंविषयैर्मुषितेक्षणं ॥ ग्रस्तंकालाहिनात्मानंकोऽन्यस्त्रातुमधीश्वरः ॥ ४० ॥ ॥ टीका ॥ संसारलक्षणकूपअंध ॥ तेथविषयदृष्टीविषयांध ॥ पडोनिगेलेअधांध ॥ बुद्धिमंदउपायीं ॥ ७३ ॥ तेकल्पनाजळींबुडाले ॥ वासनाकल्लोळींकवळले ॥ दंभमदादि जळचरींतोडिले ॥ तृष्णेच्यापडलेकर्दमीं ॥ ७४ ॥ दुःखाच्यारवडकींआदळलें ॥ स्वर्गपायरीसअडकले ॥ तेथूनिहीएकपडले ॥ निर्बुजलेभक्त जळें ॥ २७५ ॥ नास्तिकेंगेलींसबुडबुडीं ॥ कर्मठांधारिल्याकर्मदरडी ॥ वेदबाह्यनींबापुडीं ॥ पडलींदेव्हडीतळवटीं ॥ ७६ ॥ निंदेचेशूळकांटे ॥ फिटोनिगेलेउपराठे ॥ द्वेषाचेपाथरमोठे ॥ हृदयफुटेलागतां ॥ ७७ ॥ कामाचीउकळीप्रबळ ॥ भीतरूनिबाहेरियेसबळ ॥ तेणेंइहुळलेंतेंजळ ॥ होयखळबळजीवासी ॥ ७८ ॥ स्फुटलेक्रोधाचेविरे ॥ वरीपडल्याउरीतुरे ॥ वनितामगरीनेलेंपुरें ॥ विवरद्वारेंआतौतें ॥ ७९ ॥ तेथअवघि यांसींएकसरें ॥ गिळिलेंकाळेंकाळअजगरें ॥ विखेंघारलेंथोरघोरें ॥ ज्ञानपाठिमोरेंसर्वांसी ॥ ८० ॥ सर्पचदंलिषामाणुसा ॥ गुळकडूलागे

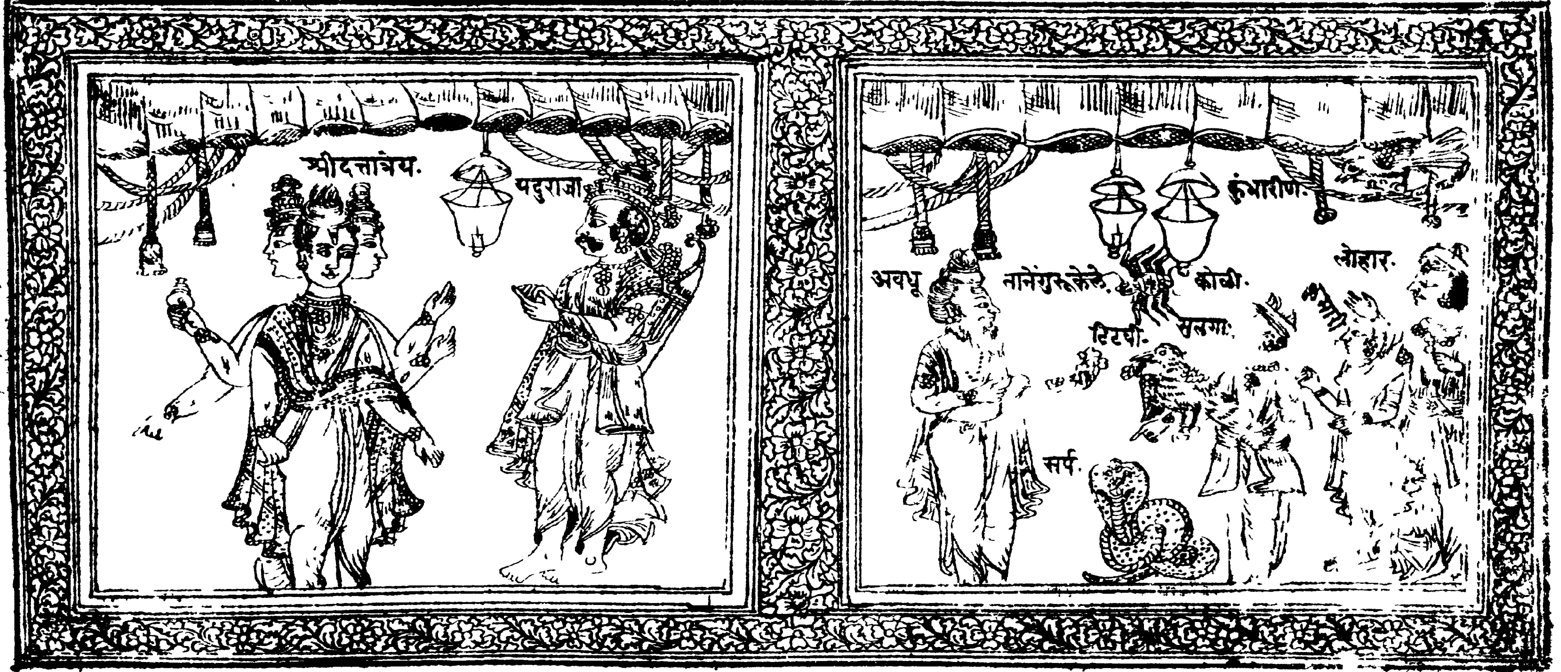
कैसा ॥ निंबरवायघसघसा ॥ गोडगूळसाह्मणोनी ॥ ८१ ॥ केवळविषयमायविषकडू ॥ तोप्रपंचियाझालागोडू ॥ अमृतमायपरमार्थ-
तोजाह्लाकडूविषयासी ॥ ८२ ॥ कूपाबाहेरीवासज्यांसी ॥ तेनदेखनीकूपासी ॥ कूपांतलेबाहेरिलासी ॥ कदांकाळेंसीनदेखती ॥ ८३ ॥ ऐशि
यांपीडतयाजीवासी ॥ कादावयाधिवसानव्हेकोण्हासी ॥ तुजवांचोनिहृषीकेशी ॥ पाववेगेसींकृपाळुवा ॥ ८४ ॥ एवंदुःखरूपपतितां ॥ हृद
यस्थुभगवंतुभ्राता ॥ धांवपावकृष्णनाथा ॥ भवव्यथानिवारीं ॥ ८५ ॥ ऐसेंजाणोनितत्वता ॥ त्याच्याचरणाशरणआतां ॥ शरणगेलिया
सर्वथा ॥ सहजभवव्यथानिवारे ॥ ८६ ॥ ॥ श्लोक ॥ आत्मैववैह्यात्मनोगोप्तानिर्विद्येतयदाखिलात् ॥ अप्रमत्तइदंपश्येद्ग्रस्तंकालाहिनाज
गत् ॥ ४१ ॥ ॥ टीका ॥ ऐसेंकळलेंजंतत्वता ॥ येथआपणनिआपणयाभ्राता ॥ सर्वपदार्थीसर्वथा ॥ निर्वेदतादृढझालें ॥ ८७ ॥ दृढवैराग्य
नातेऐशी ॥ विषयोटेंकल्याआंगासी ॥ चेतनानव्हेइंद्रियांसी ॥ निद्रिस्तांपासींजेविरंभा ॥ ८८ ॥ अथवावमिलियाअन्ना ॥ जेविवांछिनारस
ना ॥ तेविंविषयदेखोनिमना ॥ नधरीवासनाआसक्ती ॥ ८९ ॥ तेंवैराग्यकेसेंनिजोडे ॥ तरीसावधानपाहतांरोकडें ॥ जगकाळेंगिळिलेंचहूकडे ॥
वेगळेंपडेतेंनाहीं ॥ ९० ॥ पितापितामहकाळेंनेले ॥ पुत्रपौत्रांकाळेंगिळिलें ॥ वैराग्यनुपजेयेणेंबोलें ॥ नरीनागवलेनरदेहा ॥ ९१ ॥ मृत्युलोकया
चेंनाव ॥ अनित्यस्वर्गाचीकाइसीहाव ॥ वैराग्येंवीणनिर्दैव ॥ झालेसर्वसर्वथा ॥ ९२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ एवंव्यवसितमतिर्दुराशां
कांततर्षजां ॥ छित्वोपसममास्थायशय्यामुपविवेशसा ॥ ४२ ॥ ॥ टीका ॥ अवधूतम्हणेयदूसी ॥ धन्यभाग्यतयेवेश्येसी ॥ वैराग्यउपजलें
तिशीं ॥ विवेकेंसिनिजोत्तम ॥ ९३ ॥ एवंविवंचूनिनिजबुद्धी ॥ परपुरुषदुराशाच्छेदी ॥ ज्याचेनिसंगेंआधिव्याधी ॥ बहुउपाधीबाधक ॥ ९४ ॥
जेउपाधिचेनिकोडें ॥ जन्ममृत्यूचापूरचढे ॥ दुःखभोगाचेंसांकडें ॥ पाडीरोकडेंजीवासी ॥ ९५ ॥ येणेंवैराग्यविवेकबळें ॥ छेदूनिदुराशेचीं
मूळें ॥ उपरमुपावलीएकेवेळे ॥ निजात्मसोहळेंनेभोगी ॥ ९६ ॥ नित्यसिद्धसुखदाता ॥ तोहृदयस्थकांतआश्रयिता ॥ विकल्पसांडूनिचित्ता ॥ वे
गींहृदयस्थामानली ॥ ९७ ॥ त्यासिदंपतिनांअनुभवाचेदिठी ॥ ऐक्यभावेंघातलीमिठी ॥ निजसुखपावलीगोरटी ॥ उठाउठीतत्काळें ॥ २९८ ॥

बालघेऊनगेलाबाळा॥लाजलाजानियागेला॥ दृश्यद्रष्टादशाठेली॥वाटमोडिलीविषयाची॥२९९॥सुखेंसुखावलेंमानस॥तेंसुख-
रूपझालेंनिःशेष॥संकल्पविकल्पपडलेवोस॥दोघांसावकाशनिजमीनी॥३००॥नावदपडलियाउदकांत॥विरोनितयागोडकरित॥तेवीं
निराशीपावोनिभगवंत॥समरसतत्त्वानंदें॥१॥हेतूसिनाहींठावो॥निमालाभावाभावो॥वेडावलाअनुभवो॥दोघांप्रीतिपहाहोअनि-
वार॥२॥सांडूनिमीतूपणासी॥क्षेमदिधलेंसमरसीं॥मगसमाधिचायेसेजेशीं॥निजकांतेसींपहुडली॥३॥म्हणीमायेचीलागेदिठी
यालागींस्फूर्तीचियाकोटी॥निंबलोणागोरटी॥उठाउठीओंवाळी॥४॥ऐशीसमाधिसेजेशीं॥पिंगलानिघेनिजसुखासीं॥अवधूतम्ह-
णेयदुसीं॥वैराग्येंवेश्येसींउपरमु॥५॥वैराग्येंछेदिलेआशापाश॥पिंगलाझालीगानिराश॥निराशेसींअसमसाहास॥सुखसंतो-
षसर्वदा॥६॥ ॥श्लोक॥ आशाहिपरमंदुःखंनैराश्यंपरमंसुखम्॥यथासंछिद्यकांताशांसुखंसुष्वापपिंगला॥४३॥ ॥
टीका॥आशानेथलालुप्यता॥आशेपासींअसेदीनता॥आशानेथममता॥असेसर्वथानाचवनी॥७॥आशेपासींमहाशोक॥आशा
करवीमहांदोख॥आशेपासींपापअशेख॥असेदेखतिष्ठन॥८॥आशेपासींअधर्मसकळ॥आशामानीनाविटाळ॥आशानेणेंका-
ळवेळ॥कर्मसकळउच्छेदी॥९॥आशाअंत्यजातेंउपासी॥नीचसेवनआशेपासीं॥आशानसांडीमेल्यासीं॥प्रेतापाशीनेतसे॥१०॥
आशाउपजलीअनंतासी॥नीचवामनत्वआलेंत्यासीं॥आशादीनकेलेंदेवांसीं॥कथाकाइसीइतरांची॥११॥जगाचाजोनित्यदाता
॥ तोआशेनेंकेलाभिकेसवता॥वेन्याचेद्वारींझालामागता॥द्वारपाळतानेणेंत्यासीं॥१२॥आशातेथनाहींसुख॥आशेपासींपरमदुः
ख॥आशासर्वांसीबाधक॥मुख्यदेखनेआशा॥१३॥ज्याचीआशानिःशेषजाये॥तोचिपरमसुखलाहे॥ब्रह्मादिकवंदितीपा-
ये॥अष्टमासिद्धिराहेदास्यत्वें॥१४॥निराशेचाशुध्धभावो॥निराशेपासींतिष्ठेदेवो॥निराशेचेंवचनपहाहो॥रावोदेवोनुलंघी
॥१५॥निराशातोचिसद्बुद्धी॥निराशतोचिविवेकनिधी॥चारीमुक्तीपदोपदीं॥नैराश्यआधींवंदिती॥१६॥निराशातीर्थाचें-

तीर्थ ॥ नैराश्य मुमुक्षाचा अर्थ ॥ निराशेपासीं परमार्थ ॥ असे तिष्ठत निरंतर ॥ १७ ॥ नैराश्य तें पावी ॥ वैराग्य होउनी असे दासी ॥ निराशा पाहा वयाअहर्निशीं ॥ हृषीकेशी चिंतितू ॥ १८ ॥ निरासदेखोनि पडे दुःख ॥ निराशेमाजी नित्य सुख ॥ निराशेपासीं संतोख ॥ यथासुखें क्रीडतू ॥ १९ ॥ नैराश्यें चेभेटीसि पहा हो ॥ धांवे वैकुंठींचा रावो ॥ नैराश्याचा सहजस्वभावो ॥ महादेवो उपासी ॥ २० ॥ निराशेपासीं नये आधी ॥ निराशेपासीं सकळ विधी ॥ सच्चिदानंदपदीं ॥ सिरवे त्रिशब्दें निराशू ॥ २१ ॥ ऐकोनि निराश्येचा नावा ॥ थोरला देवो घेत असे धांवा ॥ त्यासि देवो नियांखेवा ॥ रूपनावा विसरला ॥ २२ ॥ ते निराश्येचा जिव्हाळा ॥ पावोनि वेश्या पिंगला ॥ जारपुरुषाशेचा मुळा ॥ स्वयें समूळ छेदिती झाली ॥ २३ ॥ जें आशापाशान्वें छेदन ॥ तोंचि समाधीचें निजस्थान ॥ तें निज समाधी पावोन ॥ पिंगला जाण पहुडली ॥ २४ ॥ सर्व वर्णांमाजी वोखटी ॥ कर्म पाहतां निंद्य दृष्टी ॥ ते वेश्या पावन झाली सृष्टी ॥ माझे वाग्पुटीं कथा तिची ॥ ३२५ ॥ यालागीं वैराग्यापरतें ॥ आन साधन नाहीं येथें ॥ कृष्णाथापटी उद्धवातें ॥ अल्हाद चित्तें प्रबोधी ॥ २६ ॥ अवधूत सांगे यदूसी ॥ प्रत्यक्ष वेदबाह्यता वेश्येसी ॥ ते निराशा होतां मानसीं ॥ निजसुखासी पावली ॥ २७ ॥ यालागीं काया वाचा चित्तें ॥ उपासावें निराशेतें ॥ यापरतें परमार्थातें ॥ साधन येथें असेना ॥ २८ ॥ इतर जितुकीं साधनें ॥ तितुकीं आशा निराशे कारणें ॥ ते निराशा साधिली जेणें ॥ परमार्थ तेथें लूटिला ॥ २९ ॥ कृपा जाकळिलें अवधुतासी ॥ यदू सांधरोनि पोटासीं ॥ निराशा नाहे जे ऐशी ॥ अवश्य तेसि साधावी ॥ ३० ॥ एका जनार्दना शरण ॥ त्याची कृपा परिपूर्ण ॥ तोचि आशापाश छेदून ॥ समाधान ता पाववी ॥ ३१ ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे एकादशस्कंधे यदुअवधूतसंवादे एकाकारटीकायां अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

मूळश्लोक ४३ ओव्या ३३१ एवं संख्या ३७४ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

॥ इति अष्टमोऽध्यायःसमाप्तः॥

श्रीदत्तात्रेय.
यदुराजा
कुंभारीण.
अवधू
नानेंगुरुकेले.
कोळी.
लोहार.
टिटवी.
सर्प.

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ ॐ नमोसद्गुरु अमरपती ॥ अनुभवूंनोचीऐरावती ॥ स्वानंदमदेंभद्रजाती ॥ उन्मनस्थितीडुल्लत॥
॥१॥उपदेशाचेंवज्रनीरव ॥ छेदीसंकल्पविकल्पपारव॥ जडजीवतेपर्वतदेख ॥ निजस्थानीसम्यकस्थापिसी ॥२॥ विवेकाचे
पारिजात ॥ वैराग्यकुसुमनीमघमघित ॥ मुमुक्षुभ्रमररिघोनितेथ॥ आमोदसेवितीचित्सुखें ॥३॥ उपशमतोचिबृहस्पती ॥
विश्वासेंतुझानिकटवर्ती ॥ त्यासीमानिसीअतिप्रीती ॥ तोसभेप्रतीसदस्य ॥४॥ कृपाकामधेनूचीखिल्लारें ॥ श्रद्धावत्साचेनीहुंकारें
॥ वोळत्यावोरसाचेंनिर्भरें ॥ नेंदुभतेंपुरेभाग्यवंता ॥५॥ संतजनचिंतामणीचेखडे ॥ सभोंवतीलोळतीचहूंकडे ॥ भक्तनपाहाती
तयाकडे ॥ चरणसुखवाडेसुखावले ॥६॥ स्वर्गांगनाअष्टमासिद्धी ॥ तुजपुढेंनाचतीनानाछंदीं ॥ त्यातेंदासनपाहातीभिन्नबुद्धी ॥
मंदबुद्धीभाळले ॥७॥समसाम्येंसमान ॥ अढळतुझेंसिंहासन॥ सच्चिदानंदाचीगादीजाण ॥ तेथेंसुखासनपैंतुझें ॥८॥
पावावयातुझियापदप्राप्ती ॥ साधनचतुष्टसंपत्ती ॥ जोडूनियांयाजकयजती ॥ प्रत्यगावृत्तीचेनियोगें ॥९॥ जेंमनहोमितां-
सावधानी ॥ ऐसेंभक्तभजनदेखोनी॥ तेणभावार्थयागेंसंतोषोनी॥ निजपददानीतूंहोशी ॥१०॥ त्यासीनिजात्मतादेऊनी॥
वैसविनीनिजासनी ॥ मरणेवीण अमरकरुनी ॥ आमपणास्थापिसी॥ ११॥ इंद्राअहिल्येशींव्यभीचारु ॥ तुजनवृदेशींदुराच
रु॥ इंद्रजालासहस्रनेत्र॥ तूंसर्वांगेसर्वत्रदेखणा॥ १२॥ इंद्रासीदैत्यकरितीदीन॥ त्याचेंपदतेघेतीहिरोन॥ तुजभक्तकरि
तीप्रसन्न ॥ पदचिह्ननेघेती ॥१३॥ ककुस्थबैसला इंद्राचेस्कंधीं ॥ दूर्वासबैसलातुझ्याखांदीं ॥ इंद्रवर्तेविष्णूचेबुद्धी ॥ तूंभ
क्तछंदीवर्तसी॥१४॥ रावणेंबंदीघातलें इंद्रासी ॥ तुजबळीनेंराखिलें द्वारेसी॥ इंद्रयांचीयाग अवदानासी॥ तूंभूमिदाना
सीयाचिना॥१५॥ इंद्रासीअग्निमुखेंभासी॥ तुजविश्वतामुखीतूंसी ॥ ऐसासद्गुरुतूंकृपामूर्ती ॥ अमरचक्रवर्तीगुरुरा
या ॥१६॥ तुझीकरावीविनवणी॥ नवंतेथेंनारीघवाणी॥ वाणिप्रवेशनुझेंनी॥ वक्तावदनीतूंसत्य॥१७॥ येकायेकुजना

र्दनी ॥ तोजनार्दनभक्तावदनीं ॥ ऐसावचनामाजीप्रवेशाने ॥ ग्रंथकरणीकरविना ॥ १८ ॥ नेथेंमुद्धीनिमालोअहेंता ॥ अहंदवड
नीकविकर्ता ॥ एकाजनार्दनुअभंगास्फूर्ता ॥ अभंगनाशुरुचरणीं ॥ १९ ॥ त्याशुरुचरणप्रतापें ॥ गुरुचालक्षणेंविदगदें ॥ बारवाणी
लीयथाबोधें ॥ यदुसंवादें अवधूतें ॥ २० ॥ मागांअष्टमाध्याचा अंती ॥ असतांपिंगलेसीएकांती ॥ विवेकवैराग्यनीवृत्ती ॥ निज
स्फुरवप्राप्तीपावली ॥ २१ ॥ जंवजंवअपरिग्रह होणें ॥ नंवतंवनिजस्फुरवपावणें ॥ हेंचिप्रस्तुतबोलणें ॥ तेणेंब्राम्हणें बोलिजे ॥
॥ २२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ परिग्रहोहिदुःखायय यत्प्रियतमन्नृणां ॥ अनंतसुखमाप्नोतितंविद्वान्यस्त्व
किंचनः ॥ १ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ ब्राह्मण ह्मणेरायासी ॥ परिग्रहोजयापाशीं ॥ वाटतें दुखनयासी ॥ अहर्निशीचढोवढी ॥ २३ ॥
कुटुंबपरिग्रहाचेंआसक्ती ॥ कष्टीनानिमाला दुर्मती ॥ आनांएकाकीपरिग्रहोकरिती ॥ तेहीपावतीदुःखातें ॥ २४ ॥ गृहपरिग्रहें गृह
स्था ॥ पाषाणमूर्तिकेचीममता ॥ काडीकारणेंकरहोकरितां ॥ स्फुंदतासांडिती ॥ २५ ॥ निःसंगापरिग्रहोलागलाकेसा ॥ शि
ष्यसंप्रदायेंघालोफांसा ॥ शास्त्रपुस्तकसंग्रहवशा ॥ वटवीआशामठाची ॥ २६ ॥ त्यामठशिष्याचेंशांतवन ॥ करितांअत्यंतहोयं
दीन ॥ मगपरिग्रहाचेउपसर्पण ॥ अपरिग्रहीजाणकरितानी ॥ २७ ॥ त्यामठाचियाआशा ॥ शिष्यसंप्रदायवशा ॥ कलहोला
गेआपैसा ॥ विरोधकसंन्यासापरिगृहें ॥ २८ ॥ परिग्रहोजिणानिगादा ॥ लंगोटीत्यजूनीजालाउघडा ॥ नागवेमाथांघेऊनीघडा ॥
लाविल्याझाडाशिंपित ॥ २९ ॥ त्यावृक्षाचेंकोणीपानतोडी ॥ त्यासीआक्रोशेंकलहमांडी ॥ थोरपरिगृहाचीसांकडी ॥ दुःखेंपि
डीसर्वांतें ॥ ३० ॥ आवडीकेलाजोपरिग्रहो ॥ तोतोउपजवीदुःखकलहो ॥ हाहांनाहिंअनुभवो ॥ वैराग्यपहाहोउपजेना ॥ ३१ ॥ ऐ
शीपरीग्रहाचीकथा ॥ देखोनीदेखणाजोज्ञाता ॥ आसक्तीसांडोनिसर्वथा ॥ अकिंचनपंथालागला ॥ ३२ ॥ प्रपंचअनित्यनाशि
वंत ॥ तेथीलसंग्रहकायशाश्वत ॥ ऐसेंविवंचुनिसमस्त ॥ अकिंचनचित्तनें जालें ॥ ३३ ॥ परिग्रहामाजीगादा ॥ देहपरिग्रहा

 वारवोडा॥जोमिथ्यत्वेंफोडीरोकडा॥ तोविवेकेंगाढाज्ञानापैं॥३४॥जेथदेहपरिग्रहमिथ्याजाला॥ तोअनंतसुखाचाघराआ
 ला॥ज्यासुखासीअंतनवचेकेला॥त्यापावलानिजसुखा॥३५॥परिग्रहोदुःखवंतु॥हाकरूनीगुरुत्वंवृत्तांतु॥ तुजसांगेनसा
यंतु॥उपहासेंअवधूतबोलिला॥३६॥तेंवराजामनींचमत्कारला॥ ह्मणेमीराज्यपरिग्रहेंगुंतला॥देहपरिग्रहंबंदीपडला॥पा
हिजेकेलाहात्यागू॥३७॥ऐसाराजावैराग्यु॥करूंपाहेसर्वत्यागु॥श्रवणेंजालानोसभाग्यु॥होययोग्यनिजज्ञाना॥३८॥क
रूनिगुरुत्वेंजाणा॥परिग्रहत्यागविवंचना॥आणावयाजीमना॥सादरश्रवणाकरीनसं॥३९॥ ॥श्लोक॥ ॥सामिषंकु
ररंजघ्नुर्बलीनोयेनिरामिषः॥तदामिषंपरित्यज्यससुखंसमविंदत॥२॥ ॥टीका॥ ॥कुररयोनिजेंटिटवा॥पावला
आमिषकवळुबरवा॥तेणेंतेथेंविभक्षावा॥तोलाभस्वभावेंठेविला॥४०॥तेंआमिषदेखोनियांफार॥ बळीजेनिरामिषकु
रर॥तेथांविन्मलेअतिसत्वर॥लहानथोरमिळोनी॥४१॥हिरोनिघेऊंपाहतीबळें॥हेंजाणोनियांतोपुढेंपळे॥पळतांदेखोनीए
कवेळे॥त्वरेंनातुकाळेंवेढिला॥४२॥त्याआमिषाचेयाचाडा॥थोरमांडलाझगडा॥मारूंलागलेफडफडां॥चहूंकडांनिष्ठुर॥
॥४३॥एकझडपितीपांखीं॥एकचपेटेंहाणितीनखीं॥एकचिदारितीमुखीं॥परमदुःखीहोतसे॥४४॥आमिषकवळेंगुंतलें
मुख॥मारितांदेऊंनशकेहाक॥खस्तावस्तकरितांदेख॥बोलावयामुखत्यानाहीं॥४५॥हेंमाझेंस्वजातीपाहाहो॥सांडोनियां
सुहृद्भावो॥मजकांकरूंआलेअपावो॥तोअभिप्रायोविवंची॥४६॥ह्मणेमाझियादुःखासिमूळ॥मजपाशीलआमीषकव
ळ॥तोत्यजोनियांतत्काळ॥सुखीसुनिश्चळबैसला॥४७॥जेथंआमीषकवळुपडे॥तेथंकलहाचागोंधळमांडे॥परस्परेंकुर
रांमुंडे॥ठेंचितीनोंडेंयेरयेरां॥४८॥आमिषत्यजोनिबैसलादेख॥तोपाहेकलहाचेंकौतुक॥मूळपरिग्रहोनेथंदुःख॥परम २
सुखत्यागितां॥४९॥माड्यागोपुरेंधवळारा॥धनधान्यनानाअंबरा॥रत्नेंप्रवाळधनपुत्रदारा॥हासमुदावोखरापरिग्रहो॥

॥५०॥ यासमस्तपरिग्रहाचेंमूळ॥ देहबुद्धीगांकेवळ॥ तेहीअभिमानेसबळ॥ एवंसर्वांसीमूळअभिमानू॥५१॥ तोअभिमानूंजें
सांडे॥ तेंप्रपंचाचेंमूळखंडे॥ मूळछेदिल्याजेविउलंडे॥ अतिप्रचंडेंनरुवर॥५२॥ अभिमानदेहबुद्धीजीवन॥ देहबुद्धीसंगास्तवगह
न॥ उभयसंगूतोआयतन॥ निवासस्थानपरिग्रहो॥५३॥ एवंअन्योन्यसापेक्षक॥ येरयेराअवश्यक॥ याचेंत्यागींपरमसुख॥ अ
तिदुःखतोपरिग्रहो॥५४॥ परिग्रहत्यागाचेंमूळजाण॥ आधींत्यजावाअभिमान॥ तेणेंवीणत्यागुनोविटंबण॥ केल्याजाणहोई
ल॥५५॥ अभिमानसहितसकळसांडे॥ तेंपडतीसुखाचेपायमांडे॥ तेंसुखनबोलवेतोंडें॥ शब्दमुरडेलाजोनी॥५६॥ अभिमान
जाईनीवर्तण॥ कैसेंरायाम्हणसीजाण॥ तेंअर्भकगुरुत्वलक्षण॥ तुजसंपूर्णसांगेन॥५७॥ ॥श्लोक॥ नतेमानवमानौस्तोन
चिंतागेहपुत्रिणां॥ आत्मक्रीडआत्मरतीर्विचरामिहबालवत्॥ ३॥ ॥टीका॥ ॥बाळमाझेंतुझेंनम्हणे॥ उंचनीचकांहीं
नेणे॥ यालागींमानापमानतेणें॥ सुखेंसहाणेसर्वथा॥५८॥ निमालाचेंनीबाळकें॥ मानूंकोणहेंनोळखे॥ अभिमानूतोहीनदेखे
आपुलेनिसुखेंक्रीडन॥५९॥ दुजेपणातेंनानळे॥ बालकआपुलियेचलीलें॥ आपआपणीयाशींखेळे॥ आपुलेनिमेळेंआ
पण॥६०॥ देहगेहाचीचिंता॥ बाळासीनातळेसर्वथा॥ स्वभावेंचीनिश्चिंतता॥ चिंताकथात्यानाहीं॥६१॥ नदेखतांदुजीस्थिता
॥ बाळकाआपुलीआपणयाप्रती॥ आपुलीआपणयाअतिरती॥ तेंशीगतीयोगियां॥ योगियासीप्रपंचाचेंभान॥ सत्यत्वेंनाहीं
जाण॥ यालागींमानापमान॥ दोन्हीसमानतयासी॥६३॥ चित्रीचेंनिसापेंखादला॥ तोचित्रीचेनिअमृतेंवांचला॥ तेंविजिण्या
मरण्यासुकला॥ निश्चळठेलानिर्द्वंद्व॥६४॥ गृहादारापुत्रचिंता॥ हेंसमूळमिथ्यावार्ता॥ संदेहोसत्यत्वेंअसतां॥ तरीकरूंलाहा
ताचिंतनें॥६५॥ भवमूळकल्पनाजाण॥ तेकल्पनामनाआधीन॥ तेंमनस्वरूपींजालियालीन॥ तेव्हांवस्तूचिद्घनसर्वत्र॥६६॥
॥तेणेंस्वरूपानुसंधानें॥ सुखेंक्रीडहुचिद्घने॥ क्रीडादेवयोगेंकरणे॥ देहाभिमानविरहित॥६७॥ पावोनिनिजसुखप्राप्ती॥

गी.भा.
३

मनादिइंद्रियेंउपरमती ॥ अशुभशीस्फुरेनावृत्ती ॥ समाधिबोलतीयानाव ॥ ६८ ॥ तेचिस्वरूपींठेउनीमन ॥ बाह्यस्थुलींवेंस्फुरेनाभा
न ॥ तेदशागाऽव्युथ्थान ॥ साधूजनबोलती ॥ ६९ ॥ उंचशर्वरीठेविलादिवा ॥ तोजेवीदेखेदोहींसवा ॥ तेसाव्युत्थानदशाजीवभावा ॥
उभयस्वभावादेखणी ॥ ७० ॥ लवणजळासमरसता ॥ तेचिस्वरूपींनिरउनीचित्ता ॥ समाधीव्युत्थानाह्मणीन्याथा ॥ निजींनि
जस्वरूपतापावोनी ॥ ७१ ॥ त्यासीकोणाचामानापमान ॥ गृहपुत्रचिंताकरीकोण ॥ स्वरूपींहारपलेंमन ॥ निजसमाधानपावला
॥ ७२ ॥ मनेवीणजेंविहरण ॥ तेंबालकाच्याऐसेंजाण ॥ दैवयोगेंचलनवलन ॥ वृत्त्याभुन्यवर्तन ॥ ७३ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ द्वावेव
चिंतयामुक्तौपरमानंदआप्लुतौ ॥ योविमुग्धोजडोबालोयोगुणेभ्यःपरंगतः ॥ ४ ॥ टिका ॥ ॥ थोरचिंतेचाआवर्त ॥ जे
थब्रह्मादिकगडबुडत ॥ तेआवर्तीदोघेमुक्त ॥ परमसनिश्चितयदुविरा ॥ ७४ ॥ दोघांनाहींद्वैतभान ॥ दोघेनेणतीमानापमान
॥ दोघेस्फरवेंस्फरवसंपन्न ॥ दोघेमनेंवीणवर्तती ॥ ७५ ॥ एकासिपुढेंभेदलदुःख ॥ दुर्जननिंदिलेंस्फरवदुःख ॥ एकासीमुग्धते
चेंस्फरव ॥ दुजादेखनिजज्ञान ॥ ७६ ॥ पाहताबालकाचेठांई ॥ शुभवासनाअसेदेहीं ॥ तेअंकुरजोनिपाहीं ॥ अवश्यअपाईघा
लिला ॥ ७७ ॥ तेसानव्हेयोगियागुणातीत ॥ जोपूर्णानंदपूर्णभरित ॥ त्यासीस्फरवदुःखाचीमात ॥ नाहींजगांतसर्वथा ॥ ७८
॥ देहींदिसेजीववर्तन ॥ तोकेवीजालागुणातीत ॥ ऐसेंह्मणसीतोवृत्तांत ॥ एकसावधानसांगेन ॥ ७९ ॥ साधकेंसेउनीसाधूज
न ॥ वाढवीलासत्वगुण ॥ वाढलेनिसत्वेंजाण ॥ ज्ञानसाधनसाधिलें ॥ ८० ॥ साधिलेनिज्ञानसाधनें ॥ छेदीरजतमाचींविंदा
ने ॥ जेमोहममतेचींदारुणें ॥ उभयांभोगजन्यंकर्मठें ॥ ८१ ॥ एवंवाढलेंजीसत्वो नमें ॥ निर्दळलीरजतमें ॥ सत्वएकलेपणेनि
मे ॥ स्वयेंउपशमेतेंजाणा ॥ ८२ ॥ जंवजंवकाष्ठसंभारअसे ॥ तंवतंवअग्नीज्वाळुउल्हासे ॥ सरलेनिकाष्ठलेशें ॥ अग्नीप्रवेशे
निजतेजीं ॥ ८३ ॥ ऐसीजिणोनिगुणावस्था ॥ योगीपावलागुणातीतता ॥ त्यासीनबाधीभवव्यथा ॥ पन्नयकेत्यांनाजालिया

॥८४॥ जासकरवासीनाहींअंत॥ तेंस्करवस्वरूपेंजालेंप्राप्त॥ तेदेहीवर्ततनांदेहानीत॥ चिंताआवर्तत्यानाहीं॥८५॥ एकाकी जाल्यावीणतत्वतां॥ तेंअवस्थानचढेहाथा॥ येचिविशींनृपनाथा॥ कुमारीगुरुकथासांगत॥८६॥ ॥श्लोक॥ क्वचित्कु मारीत्वामानंवृणानान्गृहमागतान्॥ स्वयंतानर्हयामासक्वापियातेषुबंधुषु॥५॥ ॥टीका॥ ॥कोणीएककुमारीसी ॥घरींराखणठेउनीतीसी॥ पितामातास्वगोत्रेंसी॥ गेलीयात्रेसकुळदेवा॥८७॥ तेकुमारीचेंविवाहलग्न॥ पूर्वीनेमिलेंजा ण॥ त्यानिश्चयालागींब्राह्मण॥ घरासंपन्नपैंआले॥८८॥ पुसतीघरींआहेकोण॥ त्याजानोवरांधरामान॥ त्यासींनंदेता दर्शन॥ पूजाविधानतेंमांडी॥८९॥ वातायनद्वाराआसनें॥ दिधलींसमस्तांकारणे॥ गंधाक्षतासुमनेंपानें॥ दिधलेमौनेउ पचार॥९०॥ देखोनिपूजेचेंविधान॥ जाणोसरलेनेब्राह्मण॥ घरीनोवरीचिआहेजाण॥ हेंचतुरलक्षणनियेचें॥९१॥ त्या चापाहुणेराचीचिंता॥ उशिरायेईलमाझीमाता॥ तेकाळींसाळीसडितांविलंबसर्वथाहोईल॥९२॥ ॥श्लोक॥ तेषाम भ्यवहारार्थशालीन्रहसिपार्थिव॥ अवघ्नंत्याः प्रकोष्ठस्थाश्चक्रुः शंखाः स्वनंमहत्॥६॥ ॥टीका॥ ऐसेंविचारुनीजाण॥ साळीकांडुनीघेआपण॥ तेंकंडणकाळींचेंविंदाण॥ चतुरलक्षणपरियसें॥९३॥ घावोघालितांकांडणा॥ उठीझणत्कारकर कंकणा॥ तेणेंनादेंलाजेनिजाणा॥ विचारुमनामाजीकरी॥९४॥ ॥श्लोक॥ सातज्जुगुप्सितंमत्वा महतीव्रीडितानतः ॥बभंजैकैकशः शंखान्द्वौद्वौपाण्योरशेषयन्॥७॥ टीका॥ यासंखवलयांचाध्वनी॥ पडेलपाहुण्यांचेंकानीं॥ तेअत्यंत लाजमजलागून॥ नववधूकांडणींबैसली॥९५॥ त्याच्याकानींध्वनीनपडे॥ कांडणनरीचालेपुढें॥ ऐसेंविचारोनरोकडें॥ कांक णाकडेंपाहिलें॥९६॥ पहातांदिसेतेअवला॥ वीचारकुद्धाहोनीआगळा॥ करींचाककणरवखाळा॥ युक्तीवल्हाळाविभागी॥९७ जरीककणफोडूंआतां॥ नरीनेंसुमुहूर्तेंचअशुभता॥ शतायूहोमाझाभर्ता॥ नफोडींसर्वथाहाहेतू॥९८॥ अतिवुद्धीमततेकुमा

 च्छनैःशनैर्मुचतिकर्मरेणून्॥सत्वेनवृद्धेनरजस्तमश्चविधूयनिर्वाणमुपैत्यनिंधनं॥१२॥ टीका॥ कामक्रोधादिमा
हाशूर॥पुत्ररणींपडलेथोर॥तेणेंदुःखेंअतिजर्जर॥ मरणतत्परदिसतातीं॥३१॥ ऐसींऐकोनीदुर्गोचीवार्ता॥ उल्हासकविरांचि
याचित्ता॥ उगवादीधलामागुता॥ दुर्गसर्वथाघ्यावया॥ ३२॥ निजधैर्येंवीरअदट॥ निजसत्वेंअनीउद्भट॥ पुढें निर्धारिनांवाट
थोरअन्वाटदेखिलें॥३३॥ कर्मरेणूचादुर्धरघाट॥ विधिवादअवघडवाट॥हळूहळूउल्लंघिनांअचाट॥समूळसपाटनोकेला॥
॥३४॥ पुढांरजतमाचेआगड॥खोलपणेअत्यंतगूढ॥ घालुनीनिवृत्तीचेदगड॥ सत्वेंसकदृढबूर्जाले॥ ३५॥ साचलनव्हतांवाहे
री॥जिणोनमनकर्णिकावोवरी॥ माळचढविलीब्रह्मगिरी॥ ब्रम्हरंध्रीउसळले॥ ३६॥ नेथजेताचीएकघाई॥ अनुहातनिशाण
लागलेंपाहीं॥ शोधितांपारखेंकोणीनाहीं॥केलेठांईसर्ववश॥३७॥ नेथरजनमाच्यावाटा॥ सहजेंजाहल्यासपाटा॥ हरिखें
रामराज्याचाचोहटा॥धेंडेदारवटापीटिले॥ ३८॥परिकेंकोणीनपडेदृष्टी॥ ध्यानखर्गोचीसोडिलीमुष्टी॥ वैराग्यकवचाचियागां
ठी॥समदृष्टीसोडिल्या॥३९॥ ध्येयध्यानध्याता॥ त्रिपुटीनदिसेपाहतां॥ ध्यानखर्गनत्वना॥ नधरीसर्वथायाहून॥४०॥
दारुणयुद्धसामग्री॥ सत्वेंकेलीहोतींभारी॥ तेसाधनेंसांडिलींदुरी॥ कोणीवैरीअसेना॥ ४१॥ नन्मयतेचेंछत्रधरुनी॥समसा
म्यसिंहासनीं॥ बैसलासहजसमाधानीं॥ त्यागीवोवाळुनजीवभावो॥ ४२॥ शोधीतवाढलासत्वगुण॥ तेणेंसर्वस्वेंकेलेंनिं
बलोण॥पायांलागोनीआपण॥ स्वयेंजाणउपरमला॥४३॥ जैसाअग्नीअसेकाष्टाचामेळीं॥ मंथिल्याकाष्टाचीकरीहोळी॥
काष्टनाशकनीतत्काळीं॥ त्यजूनीइंगळीउपशमे॥ ४४॥ तेंसेंवाढोनीसत्वउत्तम॥ नाशकनीसांडीरजतम॥ पाठीसत्वाचाहीसंभ्र
म॥स्वयेंउपरमपावला॥ ४५॥ तेथेंनिमालेंजिवाचेंजीवपण॥ ज्ञातृत्वेंसींनिमालेंज्ञान॥ निमालेप्रपंचाचेंभान॥ चिन्मात्रपूर्ण
कोंदलें॥४६॥ ॥श्लोक॥ तदैवमात्मन्यवरुद्धचित्तोनवेदकिंचिद्बहिरंतरंवा॥यथेषुकारोनृपतींव्रजंतमिषौगता

त्मानदद्दर्शपार्श्वे ॥ १३॥ टीका ॥ ऐसीचिन्मात्रपरिपूर्णता ॥ तेथनिरोधुनीआणितांचित्ता ॥ चित्तपावेचैतन्यता ॥ जाणसर्वथा
नरवीरा ॥ ४७॥ तेव्हांअंतरींचैतन्यघन ॥ बाह्यचिन्मात्रपरिपूर्ण ॥ आणीकनादिसेगाजाण ॥ वृत्तीनेंआणवाहिली ॥ ४८ ॥ पाह
तांध्येयध्याताध्यान ॥ जेथउल्हासेंविगुंतलेंमन ॥ तेसंप्रज्ञातसमाधीजाण ॥ विचक्षणबोलती ॥ ४९ ॥ तेथनिःशेषसमरसेमन
॥ जालास्वरूपचिद्रूपघन ॥ तेसमाधीपरमकारण ॥ गुणेंवीणभोगिती ॥ ५० ॥ ब्रह्मरसींगोचरनसे ॥ गुणगेलियाडोळांदि-
से ॥ हेंअनुभव्यासीभासे ॥ बोलावेंऐसेंतेंनव्हे ॥ ५१ ॥ येथशास्त्रेंविषमजालीजाणवादें ॥ नेतीनेतीम्हणीतलेंवेदें ॥ थोटावलीं
योगवृंदें ॥ अनुभवीनिजबोधेंजाणती ॥ ५२॥ तेथहेतुमातृदृष्टांतु ॥ समूळबुडालासमस्त ॥ अद्वैतवादाचीमातु ॥ त्यागयांनुला-
जिली ॥ ५३॥ सबाह्यसमदर्शन ॥ हेअनुभवाचीनिर्वाणखुण ॥ शरकारगुरुकेलाजाण ॥ हेंचिलक्षणलक्षुनी ॥ ५४ ॥ ताउनीउ
जूकरितांबाण ॥ दृढलागलेंअनुसंधान ॥ इतुकेनप्रपंचाचेंभान ॥ खुंटलेंजाणतयाचें ॥ ५५ ॥ निशाणभेरीवाजंतरें ॥ रथगज
सैन्यसंभारें ॥ राजागेलाअतिगजरें ॥ तेणिजेशरकारेंशरदृष्टी ॥ ५६॥ मागूनिरायाचाहडपीआला ॥ तोपुसेयेमार्गेंरायागेला
॥ येरूह्मणेनाहींदेखीला ॥ गेलाकींनगेलाकोणजाणे ॥ ५७॥ तोशरकारुदेखिलादृष्टी ॥ हेऐकोनीतयाचीगोष्टी ॥ जगींएकाग्रतामो
टी ॥ प्रपंचदृष्टीयेवोंनेदी ॥ ५८॥ हेंचिसाधावयासाधन ॥ यहारंभेवीणएकपण ॥ सर्पगुरुकेलाजाण ॥ हेंचिलक्षणदेखोनी ॥ ५९
॥ श्लोक ॥ एकचार्यनिकेतस्यादप्रमत्तोगुहाशयः ॥ अलक्ष्यमाणआचारैर्मुनिरेकोऽल्पभाषणः ॥ १४ ॥ टीका ॥
॥ सर्पसांघातुनसाहे ॥ एकाकीस्वरवेंविचरतजाए ॥ सदासावधानराहे ॥ श्वाशूवायेजावोंनेदी ॥ ६० ॥ तैसीचयोगियांचीगती ॥
नसाहेद्वैताचीसंगती ॥ येकाकीवसेयेकांतीं ॥ जनाप्रतीअलक्ष ॥ ६१॥ विषमाचासंगुनकरी ॥ परिश्रमाचाहीसंगूनधरी ॥ निघे
देहसंगाबाहेरी ॥ त्वचेचेपरीसर्पाचे ॥ ६२॥ सदांसावधानबुद्धी ॥ लवनिमिषवायांजावोंनेदी ॥ अनुसंधानत्रिशुद्धी ॥ तुटोंनेदी

सर्वथा ॥ ६३ ॥ सर्पबिळामाजीरीघेवँळें ॥ मार्गीमागूदेखतीसकळें ॥ धालाभुकेलाहें त्यानकळे ॥ गेलाकळेसर्वांशीं ॥ ६४ ॥
तैसाचियोगियाईयोगबळें ॥ नराहे जनामाजीजनमेळे ॥ गुहेमाजीपडिलालोळे ॥ एक लाखेळेएकपणी ॥ ६५ ॥ होकायो
गियांचाआचार ॥ करितांदेखतालाहानथोर ॥ सविकल्पनिर्विकल्पविचार ॥ नकळेसाचारकोणासी ॥ ६६ ॥ एक म्हणती
कर्मठ ॥ एकह्मणतीकर्मभ्रष्ट ॥ एकह्मणतीआत्मनिष्ट ॥ कळेनास्पष्टकोणासी ॥ ६७ ॥ सर्पासबोलणेंचनाही ॥ बोलेतरी-
अल्पकांहीं ॥ तैसाचयोगियापाहीं ॥ वाग्वादींनाहींसादर ॥ ६८ ॥ आंतुलेरूपेचेनीबळें ॥ बोलमृदुमंजुळकोवळे ॥ श्रवणा
सीदोंदेएकवेळे ॥ तेणेवचनमेळेंनिघाली ॥ ६९ ॥ बोलणेतरीअर्ताअल्प ॥ परीछेदीसंकल्पविकल्प ॥ त्याच्याबोलाचेंस्वरू
प ॥ सत्यसंकल्पजाणती ॥ ७० ॥ जोएकाकीउदास ॥ जाचेंपरमार्थीमानस ॥ तेणेगृहारंभाचीआस ॥ वृथाप्रयासनकरा
वे ॥ ७१ ॥ ॥ श्लोक ॥ गृहारंभोतिदुःखायविफलश्चाध्रुवात्मनः ॥ सर्पःपरकृतंवेश्मप्रविश्यसुखमेधते ॥ १५ ॥
॥ टीका ॥ मुळींगृहारंभतेंदुःख ॥ कष्टकरितांदुःखकारक ॥ निपजविलेंत्रिमाळिक ॥ तेंअध्रुवदेखसर्वथा ॥ ७२ ॥ जेथें
संसारचीनाशिवंत ॥ देहप्रत्यक्षाकारें असंत ॥ तेथींचेंगृहकायशाश्वत ॥ मूर्खमानितीसत्यत्वें ॥ ७३ ॥ जेंगर्भीचनिमा
लें ॥ तेंउपजताजातकेंकेलें ॥ मृताचेंजन्मनावठेविलें ॥ तैसेंगृहकेलंअसंत ॥ ७४ ॥ तोहिअसंतुआरंभकुडा ॥ मृत्तिकेसाठींला
वीझगडा ॥ भांडवीदगडासाठींलांकुडा ॥ सुहृदभिडासांडोनी ॥ ७५ ॥ वोळंबाघरकरीसायासें ॥ त्यामाजीसर्पराहेसाव
काशें ॥ नशिणतांअप्रयासें ॥ परघरवासेंसंतुष्ट ॥ ७६ ॥ तैसाचयोगीयाहीजाण ॥ नधरीदेहगेहअभिमान ॥ परगृहींवसे
निराभिमान ॥ सुखसंपन्नसर्वदां ॥ ७७ ॥ एकहीग्रहनकरावें ॥ हेंसत्यमानिलेंजीवें ॥ येवढीसृष्टीकेलीदेवें ॥ बांधूनपवेत्या ६
केवी ॥ ७८ ॥ सृष्टीरचिलीकैसेनी ॥ निपजलीकोणापासूनी ॥ येचिअर्थीगुरुकांतिणी ॥ लक्षणलक्षूनीम्याकेली ॥ ७९ ॥

॥ श्लोक ॥ एकोनारायणोदेवः पूर्वसृष्टंस्वमायया ॥ संहृत्यकालकलयाकल्पांतइदमीश्वरः ॥१६॥ टीका ॥ नराचेंआश्रयस्थान ॥ यालागींबोलिजेनारायण ॥ जीवाचेंतोचीजीवन ॥ स्वामीनारायणसर्वांचा ॥ ८० ॥ ऐसाएकनारायण ॥ तेणेंपूर्वीजगस्रजिलेंजाण ॥ उपकरणसामग्रीवीण ॥ केलेंनिर्माणजगाचें ॥ ८१ ॥ एकलेनीसामोग्रीवीण ॥ केवीकेलेंजगसंपूर्ण ॥ स्वमायाक्षोभउनीजाण ॥ करवीनीर्माणजगाचें ॥ ८२ ॥ तेंनिजमायेचापोटीं ॥ असंख्यजीवसामोग्रीचाकोटी ॥ तेमायाअवलोकिली दृष्टी ॥ तोचिउठाउठीनिजकाळू ॥ ८३ ॥ ऐशीनिजमायाअवलोकिली ॥ तेंनिजांगावरीनादविली ॥ परीआर्गीलागेंनाहींदीधली ॥ हे अलिप्तताकेलीतोजाणे ॥ ८४ ॥ धुईदाटलीआकाशीं ॥ आकाशनातळेधुईशीं ॥ तैसीनिजांगंवाढउनीमायेसी ॥ अलिप्ततियेसींवर्ततूं ॥ ८५ ॥ उदकेंकमळणीवाढिन्नली ॥ तेंजळआवरीनिजदळीं ॥ तैसीमायाआनंदुआकळी ॥ चित्सत्तामोकळीसंदेहेंसी ॥ ८६ ॥ स्वमायेसींजो अधिष्टान ॥ मायेसींनादावयातोत्रिभुवन ॥ एवंमायानियंतानारायण ॥ सत्यजाणसर्वथा ॥ ८७ ॥ रजोगुणस्रजीसृष्टीशीं ॥ सत्वगुणप्रतिपाळीतीसी ॥ कल्पांतींक्षोभोनीतमोगुणासी ॥ काळरूपेंसीसंहारी ॥ ८८ ॥ हेमायेचीक्षोभकशक्ती ॥ असेनारायणाचेहातीं ॥ यालागींसंहरिताअंतीं ॥ ईश्वरूम्हणती-याहेतू ॥ ८९ ॥ श्लोक ॥ एकएवाद्वितीयो ऽभूदात्माधारो ऽखिलाश्रयः ॥ कालेनात्मानुभावेनसाम्यंनीतासुशक्तिषु ॥१७॥ सत्वादिष्वादिपुरुषः प्रधानपुरुषेश्वरः ॥ परावराणांपरमआस्तेकैवल्यसंज्ञितः ॥ केवलानुभवनंदसंदोहोनिरुपाधिकः ॥१८॥ टीका ॥ एवंसंहारोनीकार्यकारण ॥ एकअद्वितीयनारायण ॥ एकपणेपरिपूर्ण ॥ गुणागुणनिरसोनी ॥ ९० ॥ एकलाएकूनारायण ॥ हेंहीतेथह्मणेकोण ॥ हेंअद्वितीयलक्षण ॥ भेदूशून्यअवस्था ॥ ९१ ॥ विजातीयभेदतेठायीं ॥ नसेसजातीभेदुकहीं ॥ स्वगतभेदूतोहीनाहीं ॥ भेदूशून्यपाहींयेरितीं ॥ ९२ ॥ ऐसा अभेदूजोसाचारू ॥ तो

चिप्रकृतीपुरुषाचाईश्वरु ॥ नियंतातोपरावरु ॥ तोहीनिर्धारूपरियेसें ॥ १३ ॥ प्रकृतीपुरुषदोन्ही ॥ कल्पिलीजेणेंअमनम
नीं ॥ तोईश्वरूहोयसरवसेनी ॥ त्याचेसामर्थ्येंकरूनीवर्तती ॥ १४ ॥ प्रकृतीतेंचेतवीसत्ता ॥ तेंचितेपुरुषता ॥ यालागींप्र
कृतीचाभर्त्ता ॥ होयसर्वथाहाविवेकु ॥ १५ ॥ परजेंअजचीप्रमुख ॥ आवरमनुमुख्यस्थावरांतक ॥ याचानियंतातोदेख ॥ सर्व
चाळकसर्वांचा ॥ १६ ॥ ज्याचेआज्ञेवरीपाहे ॥ सैरावायूजाईनलाहे ॥ समुद्रवेळेमाजीराहे ॥ सूर्यवाहेदिनमान ॥ १७ ॥ ज्याचीआ
ज्ञाकरूनीप्रमाण ॥ वारांअंगुळेंविचरेप्राण ॥ परताजाईनशकेजाण ॥ आज्ञेभणेसर्वथा ॥ १८ ॥ आज्ञाजाणोनिपडफुडी ॥ मेरु
बैसकांनसौडी ॥ चेतनाआज्ञाकरीगादी ॥ अचेतनकुडीचेतवी ॥ १९ ॥ तोस्वयेंतवनिराधार ॥ परीजालाविश्वासीआधार ॥ जेवी
सर्पाभासदोर ॥ दिसेसाचारआश्रयो ॥ २०० ॥ सत्वादिकजागुणशक्ती ॥ आकरूनीनिजकाळगती ॥ समत्वाआणिल्यास्थिती ॥
निजप्रकृतीमाझारी ॥ १ ॥ तेहीप्रकृतीउपरमोनी ॥ राहिलीअसेनिर्गुणस्थानीं ॥ जेवीवटबीजींसामावोनी ॥ केवळपणीराहि
ला ॥ २ ॥ तैसाउपाधीगिळुनीसकळ ॥ निरुपाधीकुकेवळ ॥ जेवींकालिंदीयामंदराचळ ॥ राहेनिश्चळक्षीराब्धी ॥ ३ ॥ नानाअ
लंकारठसे ॥ घातलियाजेविमुसे ॥ पूर्वरूपसोनेंतैसें ॥ होयजैसेंकेवळ ॥ ४ ॥ नानानक्षत्रावलोकू ॥ निजतेजेंलोपीअर्कू ॥ तै
साउपाधीगिळुनीयेकू ॥ निरुपाधिकुउरलासे ॥ ५ ॥ होकांग्रीष्माचाअंतीं ॥ बीजेंलीनहोतीक्षिती ॥ तैशीलीनहोउनीप्रकृती ॥
केवळसुखमूर्तीउरलासे ॥ ६ ॥ ऐसानिरुपाधिकुकेवळ ॥ सुखस्वरुपानंदकेवळ ॥ चिन्मात्रतेजेंबहळ ॥ नित्यनिर्मळसदांशें ॥
॥ ७ ॥ तेणेज्ञानस्वरूपेंअनंतें ॥ सृजनकाळअवस्थेतें ॥ सृजिताजालास्वशक्तीतें ॥ तेंहीनिरुतेंअवधारीं ॥ ८ ॥ ॥ श्लोक ॥
केवलात्मानुभावेनस्वमायांत्रिगुणात्मिकां ॥ संक्षोभयंनस्टजत्यादौतयासूत्रमरींदम ॥ १९ ॥ तामाहुस्त्रिगुणव्य
क्तिंस्टजंतींविश्वतोमुखं ॥ यस्मिन्प्रोतमिदंविश्वंयेनसंसरतेपुमान् ॥ २० ॥ टीका ॥ तेणेनिजात्मकाळसत्ते ॥ अवलो

किलेंनिजमायेनें ॥ तेक्षोभानितेथें ॥ निजसुखानेंउपजवी ॥ ९ ॥ तेचिबोलिलीक्रियाशक्ती ॥ करितीजालीत्रिगुणव्यक्ती ॥ अ
हंकारद्वारांसृजिती ॥ जगउत्पत्तीतेंमूळ ॥ १० ॥ तेथेंगुणागुणविभाग ॥ सुरनरआणीपन्नग ॥ अधऊर्ध्वमध्यभाग ॥ रचिलेंजग
तत्काल ॥ ११ ॥ ब्रह्मादीसुत्रजाण ॥ पिंडूवर्तवीप्राण ॥ पिंडब्रह्मांडविंदान ॥ कर्तीजाणक्रियाशक्ती ॥ १२ ॥ जीवकरावयासं
सारीं ॥ षड्विकारवाढवीशरीरीं ॥ षडोर्मीत्यामाझारी ॥ जीवसाचारीसंचवी ॥ १३ ॥ एवंदीसंसारउत्पत्ती ॥ करावयाइचीव्यु
त्पत्ती ॥ यालागींनावेंक्रियाशक्ती ॥ सांख्यसंमतेंबोलिजे ॥ १४ ॥ याक्रियाशक्तीसुत्राचागांडे ॥ जगवोतिलेंअसेपाहीं ॥
आडवेंतिडवेंठायींचाठांई ॥ गोवूनलवलाहींवाढन ॥ १५ ॥ दृढबंधतोदेहाभिमाना ॥ देउनीसंसारीकरीजना ॥ उपजवीअ
निवारवासना ॥ योनीनानाजन्मवी ॥ १६ ॥ पित्याचेनिरेतमेळे ॥ रजस्वलेचेनीरुधिरबळें ॥ उकडतांजठराग्नीज्वाळे ॥ बहुकाळें
गोठलें ॥ १७ ॥ तेथनिघालेअवयवांकुर ॥ करचरणादीकलाहानथोर ॥ देहजालाजीसाकार ॥ तव्हांअपारयातना ॥ १८ ॥ जठ
रीगर्भाचीउकडतांउंडी ॥ नानादुःखाचीहोयपेडी ॥ रिघेविष्टाकृमीनाकींतोंडीं ॥ तेणेंमस्तकझाडीपुरेपुरे ॥ १९ ॥ घोरगर्भी
चीवेधना ॥ आठवितांथरकांपूमना ॥ भगद्वारेजन्मजाणा ॥ परमयातनाजीवासी ॥ २० ॥ ऐसेंजन्मउनीजनी ॥ घालीस्वर्गा
चाबंदीखानी ॥ कांपचतीअधःपतनी ॥ देहाभिमानेकरुनियां ॥ २१ ॥ ऐसीसुखदुःखाचीकडी ॥ घालोनित्रिगुणीदृढबेडी ॥
भोगवीदुःखाचाकोडी ॥ तरीनसोडीअविद्या ॥ २२ ॥ हाथोरमायेचास्वटाटोपू ॥ रायातुजनाहींभयकंपू ॥ तुवांदृढधरोनाअ
नुतापु ॥ अभिमानदर्पूछेदिला ॥ २३ ॥ तुझीपालटलीदिसेस्थिती ॥ हृदयींप्रगटलीचिच्छक्ती ॥ मावळलीअविद्येचीरती ॥
बोधगभस्तीउगवला ॥ २४ ॥ जेथछेदिलाअभिमान ॥ तेथेंकामादिवैरीनिमालेजाण ॥ जेवींशिरछेदिल्याकरचरण ॥ सहजें
जाणनिमाले ॥ २५ ॥ यापरीतूंअरिमर्दन ॥ बोलिलोंतेंसत्यजाण ॥ ऐकोनीअवधूतवचन ॥ सुखसंपन्ननृपजाला ॥ २६ ॥ म्हणेध

न्यधन्यमीसनाथ॥ मस्तकींठेविलाहस्त॥ प्रेमेंवोसंडलाअवधूत॥ हृदयींहृदयांत आलिंगी॥ २७॥ दोघांनिजात्मबोधेंजाली
भेटी॥ यालागींखेवापडलीमिठी॥ तेणेंआनंदेंवोसंडेसृष्टी॥ सभाग्यभेटीसद्गुरुसी॥ २८॥ बाळकाकीजेतिसोहळे॥ ते
णेंनिवतीजननीचेडोळे॥ शिष्यासीनिजोबोधूआकळे॥ तेंसुखसोहळेसद्गुरुसीं॥ २९॥ करितांदोघांसीसंवादु॥ वोसंड
लापरमानंदु॥ पुढीलकथेंचासंवादु॥ अतिविषदुसांगत॥ ३०॥ ॥श्लोक॥ यथोर्णनाभिर्हृदयादूर्णांसंतत्यवक्त्रतः
॥ यथाविहृत्यभूयस्तांग्रसत्येवंमहेश्वरः॥ २१॥ टीका॥ उर्णनाभिम्हणजेकांतिणी॥ हृदयतंतुमुखेंकरुनी॥ विस्ता
रीबाहेरकाढुनी॥ निजगुणीस्वभावें॥ ३१॥ त्याविस्तारिल्यानंतूवरी॥ नळींआर्णाउपरी॥ आपणचिक्रीडाकरी॥ नाना
परीस्वलीला॥ ३२॥ तंतुविस्तारेंखेळतीलीला॥ प्रत्यक्षदेखतांचिडोळां॥ ग्रासूनीनेहृदयकमळा॥ अद्वैतकळादाख
वी॥ ३३॥ याचिरितीसर्वेश्वरू॥ एकलारचीसंसारू॥ अंतींकरूनीसंहारू॥ उरेनिर्विकारूनिजात्मा॥ ३४॥ यालक्षणा
चानिर्धारू॥ धरूनीउर्णनाभीकेलागुरू॥ आतांसारुप्यतेचाविचारू॥ पेशस्कारूगुरुकेला॥ ३५॥ ॥श्लोक॥ यत्रयत्रम
नोदेहीधारयेत्सकलंधिया॥ स्नेहाद्द्वेषाद्भयाद्वापियातितत्तत्स्वरूपतां॥ २२॥ टीका॥ कायावाचाआणिमन॥
पुरुषेंएकाग्रकरून॥ जेजेवस्तूचेंकरीध्यान॥ तद्रूपजाणतोहोय॥ ३६॥ स्नेहेंद्वेषेंअथवाभयें॥ दृढज्ञानजेणेंहोये॥ तेणेंचित
द्रूपतालाहे॥ उभउनीबाहेसांगतू॥ ३७॥ देहगेलियातद्रूपता॥ होईलहेंवचनवृथा॥ येणेंचिदेहेंयेथअसतां॥ तद्रूपतापाविजे
॥ ३८॥ ॥श्लोक॥ कीटः पेशस्कृतंध्यायन्कुड्यांतेनप्रवेशितः॥ यातितत्साम्यतांराजन्पूर्वरूपमसंत्यजन्॥ २३॥
॥टीका॥ भिंगुरटीकीटकींतेंधरी॥ कोंडीभिंतिमाजिलेघरीं॥ तेंमरणभयेंध्यानकरी॥ निरंतरीभ्रमरीचें॥ ३९॥ तेणेंतीव्रध्या
नेंतीकीटी॥ होउनीठेकेभिंगुरटी॥ गगनाचेंठेउठाउठी॥ प्रत्यक्षदृष्टीदेखिजे॥ ४०॥ भिंगुरटीजडअसतं॥ मूढकीडतीचेंध्यान

करित ॥ तेणें तद्रूपता प्राप्त ॥ तैसा भगवंत नव्हे हो ॥ ४१ ॥ तो अज चिद्रूप सुखदाता ॥ ज्ञाता अधिकारी ध्यान करिता ॥ ते य तद्रूपता पावतां ॥ विलंबु सर्वथा पैं नाहीं ॥ ४२ ॥ कीटकीस भ्रमरत्व जोडे ॥ हें तीव्र ध्यानें न घडतें घडे ॥ विचारितां दोन्ही मूढें ॥ जडजडें वेधिलें ॥ ४३ ॥ भगवद्ध्यान नव्हे तैसें ॥ ध्याता भगवद्रूप चि असे ॥ ध्यानें भ्रम मात्र नासे ॥ अनायासें तद्रूप ॥ ४४ ॥ येणें देहें या चिवृत्ती ॥ आपुली आपण न जाणे मुक्ती ॥ ते घेवे भगवत्प्राप्ती ॥ तें व्यर्थ्य उत्पत्ती नरदेहीं ॥ ४५ ॥ वृथा त्याचें ज्ञान ध्यान ॥ वृथा त्याचें यजन याजन ॥ वृथा त्याचें धर्माचरण ॥ चैतन्यघन जरी नोहे ॥ ४६ ॥ ॥ श्लोक ॥ एते गुरुभ्य एतेभ्य एताभ्यः शिक्षितां मतिः ॥ स्वात्मोपशिक्षितां बुद्धिं शृणु मे वदतः प्रभो ॥ २४ ॥ टीका ॥ अवधूत म्हणे यदुवीरा ॥ इतुकियां गुरुपाशीं ॥ शिकलों जें जें मतीशीं ॥ तें तुज पाशीं सांगीतलें ॥ ४७ ॥ निजबुद्धि चिया व्युत्पत्ती ॥ कांहीं एक शिकलों युक्ती ॥ तेंही सांगेन तुजप्रती ॥ अनन्यप्रीतीं स्वभावें ॥ ४८ ॥ तो विसगुरूं वाहीं गुरू ॥ विवेक वैराग्य विचारू ॥ हा नरदेहीं लाधे सधरू ॥ यालागीं मुख्य गुरु नरदेहो ॥ ४९ ॥ ॥ श्लोक ॥ देहो गुरुर्मम विरक्तिविवेकहेतुर्बिभ्रत्स्म सत्वनिधनं सततार्त्युदर्कं ॥ तत्वान्यनेन वीमृशामि यथा तथापि ॥ पारक्यमित्यवसितो विचराम्यसंगः ॥ २५ ॥ टीका ॥ देहासी जें गुरुत्व जाणा ॥ तें दों प्रकारीं विचक्षण ॥ सांगेन त्याचा लक्षणा ॥ संरक्षणा परमार्था ॥ ५० ॥ देहा ऐसें चोखटें ॥ पृथ्वीमाजी नाहीं कोठें ॥ देहा ऐसें गोमटें ॥ पाहातां न भेटे त्रैलोकीं ॥ ५१ ॥ चोखटें म्हणोनी त्यागावें ॥ तें मोक्षसुख वासी ना गवावें ॥ हो कां गोमटें म्हणोनि भोगावें ॥ तें अवश्य जावें नरकासी ॥ ५२ ॥ तरी हें त्यागावेंना भोगावें ॥ मध्यभागें विभागावें ॥ आत्मसाधनी राखावें ॥ निजस्वभावें हितालागीं ॥ ५३ ॥ जैसें भाडियाचें घोडें ॥ आसक्ती सांडोनी पुढें ॥ पेणें वरी नेणें घडे ॥ स्वार्थ चाडला गुनी ॥ ५४ ॥ हेतु ठेउनी परमार्था ॥ गेहीं वस्ती करू जेवीं उरिता ॥ देह आसक्तीची कथा ॥ बुद्धीचा पंथा येवों नेदी ॥ ५५ ॥ देहाची नेश्वरगती ॥ ते उपरतें उपजे धिरत्ती ॥ नाशिवंताची आसक्ती ॥

मुमुक्षुजनकरितीसर्वथा॥ ५६॥ जेणेंउपजेविरक्ती॥ तोविवेकजाणावानिश्चिती॥ एवंविवेकवैराग्यप्राप्ती॥ निजसुखाला नरदेहीं॥ ॥५७॥ इतरदेहाच्याठांईं॥ हाविचारुचीनाहीं॥ केवळशिश्नोदरपाहीं॥ व्यवसावोदेहींकरिताती॥ ५८॥ यालागींनरदेहनि धान॥ जेणेंब्रह्मसायुज्यींगमन॥ देववांछितीमनुष्यपण॥ वेदाचेंस्तवननरदेहा॥ ५९॥ ह्मणतीनरदेहपावन॥ परीतोअत्यं तनिंद्यजाण॥ योनीद्वारेंजाचेंजनन॥ पाठींचमरणलागलेंसे॥ २६०॥ जंवजन्मलेंचिनाहीं॥ तवमरणलागलेंपाहीं॥ गर्भाचा चीठांईं॥ मरणघाईधाकती॥ ६१॥ एवंयादेहासरिसा॥ नित्यमृत्युलागलाकैसा॥ शोषूनियांबालवयसा॥ तारुण्यासरिसा लागला॥ ६२॥ विसरोनियांआत्ममरण॥ तारुण्यचढलेंजीदारुण॥ चतुरशाहाणासज्ञान॥ बळेंसंपूर्णमीएकू॥ ६३॥ त्या तारुण्याचीनवाळी॥ देउनीफेडिनांकावगिळी॥ मगजराजर्जरीतमेळी॥ मरणकाळींपातली॥ ६४॥ धवलचामरेंसीआ लेजाण॥ जरामृत्युचेंप्रस्थान॥ मागूनियावयाआपण॥ वेळानिरीक्षणकरीतसे॥ ६५॥ सर्वांगींकंपायमान॥ तोआलामृत्यु व्यजन॥ मानकांपेतोंजाण॥ कोल्हारापूर्णमृत्युचा॥ ६६॥ दांतपाडुनीसपाट॥ काळेंमोकळीकेलीवाट॥ मृत्युसेनेचाघडघ डाट॥ वेगींउद्धररिगावया॥ ६७॥ पाठीजालीदुणी॥ तेचिमृत्युचीनिशाणी॥ दोनीकाळींखोळेदेउनी॥ कफबुद्धकरुनीबाध ला॥ ६८॥ येतियामृत्यूसीपुढारें॥ नयननेजधांवेसामोरें॥ मगन्याहाळतीनाअक्षरें॥ अंजनोपच्यारेंशीणतां॥ ६९॥ उभ ळीचाउजगरा॥ उबगुसेजारित्याघरा॥ ह्मणतीनमरेहाम्हातारा॥ बाळाचीनिद्रामोडितो॥ ७०॥ देखोनिमृत्युचीधाडी॥ पायांवळतसेवेगडी॥ जिव्हेसीचालतीबोवडी॥ तुटत्यानाडीसर्वांगीं॥ ७१॥ मरणनयेनांजाण॥ थोरजरेचेंविटंबण॥ विमुखस्त्रीपुत्रजन॥ अतिदीननेकरी॥ ७२॥ जन्मवरीसायासी॥ प्रतिपाळिलेंजयांसी॥ तेचिउबगलीत्यासी॥ जरेनेदे हासीकवळिल्या॥ ७३॥ जरालागलियापाठीं॥ कोणीनाइकेत्याचीगोष्टी॥ विटावोंलागलीधाकुटी॥ कुतरींपाठींभुंकती॥

॥७४॥ श्रा हाणीसांगती अबलांसी ॥ यागुल आला ह्मणती वृक्षासी ॥ निर्झर पडोन दीर्दांसी ॥ कासाविसी होतसे ॥ ७५ ॥
स्माताराहोहा आशिर्वाद ॥ दिधला तेंही केलें द्वंद्व ॥ जेरे एवढें विरुद्ध ॥ आणी कद्दू तें नाहीं ॥ ७६ ॥ ऐसी जेरचीजाचणी ॥ दे-
खोनियां तरुणपणीं ॥ हे चिदशा मज लागूनी ॥ हातधरणी येईल ॥ ७७ ॥ देहो ति तकाषड्विकारी ॥ कोटी अनर्थ एकेके विकारीं
षडोर्मी लागल्या भीतरी ॥ जेवि अग्नीवरी घृतधारा ॥ ७८ ॥ या दुःखाचें जें मूळ ॥ तें देहाचें अळवाळ ॥ देहो वाढवितां दुःख प्रबळ
उत्तर फळ महादुःख ॥ ७९ ॥ एवं देहाची जे संगती ॥ तेनिरंतर दुःखप्राप्ती ॥ यापरी सांडावी आसक्ती ॥ हेतु विरक्ती देहगुरु ॥ ८०
॥ या देहाचे निसाधनें ॥ अविनाशपद पावणें ॥ याही परी येणे गुणें ॥ गुरुत्व ह्मणणे देहासी ॥ ८१ ॥ देह उपकारी अपकारी ॥ यासी
गुरुत्व दोन्ही परी ॥ येथ विवंचुनी चतुरीं ॥ निजहितकरी तो धन्य ॥ ८२ ॥ करितां तत्वविवेचन ॥ देहाचें मूळ तें अज्ञान ॥ निजरूपाचें
विवंचन ॥ तेंचि भान प्रकृतीचें ॥ ८३ ॥ प्रकृतीस्तव त्रिगुणसूत्र ॥ त्रिगुणीं त्रिविध अहंकार ॥ येथूनि महद्भूतविकार ॥ इंद्रियव्या
पार देहेसी ॥ ८४ ॥ एवं ब्रम्हांडखटाटोप ॥ हा अवघाची आरोप ॥ दोरु जाला नाहीं साप ॥ भ्रमें सर्प नो म्हणती ॥ ८५ ॥ पहातां दे
हाचें या मूळ ॥ भासे जैसें मृगजळ ॥ भ्रमाची राणीव प्रबळ ॥ हा आरोपची केवळ वस्तु चाठांई ॥ ८६ ॥ नसतें जे ह आभासें जेथें ॥ आ
रोप ह्मणणे घडे त्यानें ॥ आतां सांगेन अपवादानें ॥ सावचित्तें परियसें ॥ ८७ ॥ देह पांचभूतिक प्रसिद्ध ॥ तो मी ह्मणणे हें अब
द्ध ॥ देहो मलीन मी शुद्ध ॥ अति विरुद्ध पा आह्मा ॥ ८८ ॥ पृथ्वी मी नव्हे जडत्वें ॥ जळ मी नव्हे द्रवत्वें ॥ तेज मी नव्हे दाहकत्वें ॥
चंचलत्वें नव्हे वायू ॥ ८९ ॥ नभ मी नव्हे शून्यत्वें ॥ अहं मी नव्हे दृश्यत्वें ॥ जीव नव्हे मी परिछिन्नत्वें ॥ माया मिथ्यत्वें मी नव्हे ॥ ९०
॥ ईश्वन नव्हे मी ईश्वरत्वें ॥ विषय नव्हे मी बाधकत्वें ॥ या नत्वा आणि मानें ॥ सम मूयेथें असेना ॥ ९१ ॥ ब्रह्माहमस्मी अभिमान ॥ हंसपर
महंसा सीं मान्य ॥ तें सत्वावस्थेचें साधन ॥ तो ही अभिमान मी नव्हे ॥ ९२ ॥ जितुका नत्वांचा अनुवादू ॥ तितका मज वरी अपवादू ॥

ए.भा हामाझाबुद्धीचाबोधू ॥ तुजम्यायदूसांगीतला ॥ ९३ ॥ हेंमाझेंगुप्तज्ञान ॥ तुझेंदेखोनीअनन्यपण ॥ केलेंगानिरूपण ॥ भा अ
१० वेंसंपूर्णतूंभावार्थी ॥ ९४ ॥ एरवींकरावयाहेकथा ॥ मजचाडनाहींसर्वथा ॥ परीबोलवीतसेतुझीआस्ता ॥ नृपनाथासभाग्या
॥ ९५ ॥ ऐशियासंवादाचेसमेळीं ॥ अद्वैतबोधेंपिटिलीटाळी ॥ दोघेआनंदकल्होळीं ॥ ब्रह्मसुकाळीमातले ॥ ९६ ॥ ऐसाउपका
रीदेखा ॥ यादेहासारिखानाहींसखा ॥ ह्मणसीराखावानेटका ॥ नवतोपारकामुखांची ॥ ९७ ॥ यासीअत्यंतकरितांजतन ॥
दिसेविपरीतनिदान ॥ श्वानसृगाळाचेंभोजन ॥ कांहोयभक्षणअग्नीचें ॥ ९८ ॥ यादोहींगतीवेगळेंपडे ॥ तरीसकळबुद्धीतहोती
किडे ॥ चौथीअवस्थायासीनघडे ॥ हेंतूंहीरोकडेंजाणशी ॥ ९९ ॥ यालागींदेहाचीआसक्ती ॥ मीनधरींचगानृपती ॥ निःसंगु
विचरतसेंक्षिती ॥ आत्मस्थितीचेनिबोधें ॥ ३०० ॥ देहासीउपभोगसाधनें ॥ नितुकींजाणपांबंधनें ॥ दृढवासनातेणें ॥ अनि
वारपणेवाढते ॥ १ ॥ ॥ श्लोक ॥ जायात्मजार्थपशुभृत्यगृहाप्तवर्गान्पुष्णातियत्प्रियचिकीरषयाविनन्वन् ॥ स्वांतेस
कृच्छ्रमवरुद्धधनःसदेहः ॥ सृष्ट्वाऽस्यबीजमवसीदतिवृक्षधर्मः ॥ २६ ॥ टीका ॥ देहभोगीसुख्यगोडी ॥ स्त्रीभोगाचीअति
आवडी ॥ सर्वस्ववेंचोनिजोडी ॥ आणिरोकडीयोषिता ॥ २ ॥ स्त्रीहातींधरितांदेख ॥ वाढेप्रपंचाचेंथोरदुःख ॥ गृहपाहिजेअवश्य
क ॥ भोगार्थदेखास्त्रियेचा ॥ ३ ॥ त्यागृहाचेग्रहसिद्धी ॥ पाहिजेधनधान्यसमृधी ॥ जालीप्रजांचीवृद्धी ॥ तेणेअतिआधीअ-
निवार ॥ ४ ॥ त्याप्रजाचाअतिलालसु ॥ दासदासीमेळवीपशु ॥ थोरकाष्टांचापडेसोसु ॥ सुखलेशुरुपैनाहीं ॥ ५ ॥ त्याहीजाव
याशीवोटी ॥ आप्तवर्गाचियाकोटी ॥ पडेउचिताचियासांकडी ॥ सोशितांरोकडीदेहाची ॥ ६ ॥ पोसावयापोष्यांसी ॥ रचीनाना
उपायासी ॥ हिंडेस्वदेशींपरदेशीं ॥ अहर्निशीव्याकुळ ॥ ७ ॥ देहासीद्यावयासुख ॥ शतधावाढवीदुःख ॥ देहाभिमानेजनमू १
र्ख ॥ वृथाभिलाषवाढविती ॥ ८ ॥ देहसुखाचियाचाडा ॥ पेरेपरग्रहाचेरवोडा ॥ दारागृहलोभेंकेलावेडा ॥ नेदेखेपुढांनिजस्वा

थूं ॥ ९॥ देहेंवाढविली प्रीती॥ गृहदारापुत्रसंपती॥ तेचिवासनाहोयदेहांतीं ॥ देहांतरा प्रती निजबीज॥ १०॥ जैसाजोंधळ्याक णिसाचंदे॥ कणशींचाक्षितीवरीझडे॥ वाढीवाढलेंझाडमोडें॥ तेंबीजगाढेंउरलेंसे॥ ११॥ तेंचिबीजजळभूमीचेसंगती॥ सवें चीझाडवाढेपुढती॥ तैसीवासनाउरेदेहांतीं॥ देहांतराप्रतीन्यावया॥ १२॥ त्यावृक्षाचियापरी॥ वासनाबीजशरीरीं॥ उरउनी स्वर्गसंसारीं॥ योनीद्वारींजन्मवी॥ १३॥ देहींवासनाकेवीवाढे॥ तेंहीसांगेनतुजपुढें॥ विषयसेवितांवाडेंकोडें॥ वासनावाढे अनिवार॥ १४॥ ॥श्लोक॥ जिव्हैकतोऽमुमपकर्षतिकर्हितर्षाशिश्नोन्यतस्त्वगुदरंश्रवणंकुतश्चित्॥ घ्राणोऽन्य तश्चपलदृक्कचकर्मशक्तीर्बह्व्यःसपत्न्यइवगेहपतिंलुनंती॥ २७॥ टीका॥ जिव्हासांकडेंवोढी॥ तृषाप्राशनालागीं तोडी॥ शिश्नासीरतिसुखाची गोडी॥ तेचरफडीरमावया॥ १५॥ त्वचापाहेमृदुपण॥ उदरवांछीपूर्णअन्न॥ श्रवणमागतीगा यन॥ मधुरध्वनीअलापू॥ १६॥ घ्राणउदिनपरिमळा॥ रूपपाहावयावोढीडोळा॥ हस्तवांछीतीखेळा॥ नानालीलास्वभावें ॥ १७॥ पायवांछितीगती॥ ऐशीइंद्रियेवोढावोढिती॥ जेवींएकागेहपती॥ बहुतासवतीओढिती॥ १८॥ एवंइंद्रियासीवि षयासक्ती॥ तेणेवासनादृढहोती॥ त्यादेहदेहांतरीप्रती॥ पुरुषासीनेतीसर्वथा॥ १९॥ यालागींकरावयाविषयत्यागू॥ भ वत्रयछेदावादेहसंगु॥ इयेअर्थींमनुष्यदेहचांगु॥ ज्ञानविभागुतेदेहीं॥ २०॥ ॥श्लोक॥ सृष्ट्वापुराणिविविधान्यजया त्मशक्त्या॥ वृक्षान्सरीसृपपशून्खगदंशमत्स्यान्॥ तैस्तैरतुष्टहृदयःपुरुषंविधाय॥ ब्रह्मावलोकधिषणंमुद मापदेवः॥ २८॥ टीका॥ हेंचिजाणावयानिजरूपातें॥ पूर्वींतेणेंश्रीअनंतें॥ निजमायेचेनिहातें॥ केलींबहुतेंशरीरें॥ २१ ॥ एकेंकेलींजेभूचरें॥ येकेंनभूचरेंखेचरें॥ एकेंकेलींजळचरें॥ चरेंअचरेंतींएकें॥ २२॥ वृक्षसर्पपशुदंश॥ राक्षसपिशाचबक हंस॥ मच्छकच्छादिआसोस॥ स्वजीबहुवशयोनीते॥ २३॥ ऐशाचौऱ्याशींलक्षयोनी॥ स्वजूनिपाहेपरतोनी॥ नवनिज

प्राप्तीलागोनी॥ नेदखेकोणी अधिकारी ॥ २४ ऐशीयेदेखोनीस्टष्टीतें॥ स्करवनिवटेचिंदवातें ॥ मगमानवीप्रकृतीतें॥
आदरेंबहुतेंनिर्मिली ॥ ३२५॥ बाहुलेंमनुष्यदेही॥ निजज्ञानघातलेंपाही ॥ जेणें ज्ञानेंदेहीं ॥ विदेहपाहींपावती ॥२६॥
आहारनिद्राभयमैथुन॥ सर्वायोनीसीसमान॥ मनुष्यदेहींचें ज्ञान॥ आधीकजाणसर्वासी ॥ २७॥ देखोनीमनुष्यदेहासी॥
स्करवजालेंभगवंतासी॥ अधिकारब्रह्मज्ञानासी ॥ येणेदेहासीजिजप्राप्ती॥ २८॥ पावोनियांमनुष्यपणा॥ जोनसाधीब्रम्ह
ज्ञान॥ तोदादीचाघोडाजाण॥ विषयाचरणाविचरत॥ २९॥ मनुष्यदेहींचेंनीज्ञानें॥ सच्चिदानंदपदवीघेणें॥ येवढाअधि
कारनारायणें॥ कृपावलोकनेंदीधला॥ ३०॥ मनुष्यदेहीब्रह्मज्ञान॥ पुढीलजन्मीमीकरीन॥ ह्मणेतोनागवलाजाण॥ सो
लीवअज्ञानत्यापाशीं ॥ ३१॥ श्लोक॥ लब्ध्वासुदुर्लभमिदं बहुसंभवांते॥ मानुष्यमर्थदमनित्यमपीहधीरः॥ तूर्णं
यतेतनपतेदनुमृत्युयावन्निःश्रेयसायविषयः खलुसर्वतःस्यात्॥२९॥ टीका ॥ चौऱ्याशींलक्षयोनीप्रती॥ कोटिको
टीफेरेहोती॥ तैंनरदेहाचीप्राप्ती॥ अवचटलहातीनिजभाग्यें॥ ३२॥ जोमनुष्यदेहींजन्मला ॥ तोपरमार्थासींलिगटला॥ ये
वढाअत्यभ्यलाभजाला॥ पितरींमांडिलाउत्साहो॥ ३४॥ झालियामनुष्यदेहप्राप्ती॥ परमार्थसाधूंभोगाअंतीं॥ येवढीयेथे
नाहींनिश्चिती॥ मृत्युप्राप्तीअनिवार॥ ३५॥ मृत्युनविचारीगुणदोष ॥ नह्मणेदेशविदेश॥ नपाहेरात्रदिवस॥ करीतनाश
तत्काळ॥ ३६॥ देहजैपासोनिजहाला॥ तैंपासूनीमृत्युलागला॥ जेवीसापेंबेडूकगिळिला॥ गिळूंलागलालवनिमि
षें॥ ३७॥ सापबेडुकातेंगिळी॥ बेडूकसुखेंमाशाकवळी॥ तेशीमृत्युमुखेंपडली॥ विषयभुलीझोंबती॥ ३८॥ येथआ
ळसजेणेंकेला॥ तोसर्वस्वेंनागवला॥ थितापरमार्थहातींचागेला ॥ आवर्तीपडलाभवचक्रीं॥ ३८॥ ऐसेंजाणोनीयदुराय॥ १
देहाचियालवलाह्या॥ परमार्थसाधावया॥ त्वरीतोपायाउदितव्हावें॥ ३९॥ छेदोनियांआळसासी॥ दवडूनियांनिद्रेसी॥ आ

त्याचेतनअहर्निशी ॥ अविश्रमेसीसाधावे ॥ ४० ॥ रणीरिघालियाशूरासी ॥ नजिणतापरचक्रासी ॥ विसावानाहींक्षत्रि
याशी ॥ ४१ ॥ तेणेंवेगींसाधावें ॥ ४१ ॥ साधावयाआत्मलग्न ॥ सावधाननिजवराचेंमन ॥ तेणेंसाक्षेपेंआपण ॥ सायुज्य
लग्नसाधावें ॥ ४२ ॥ रायाचेंएकुलतेंएक ॥ अवचटेंचुकल्याबाळक ॥ तोजेवींशोधीसकळलोक ॥ तेवींनिजसुखसाधा
वें ॥ ४३ ॥ काळाचाचपेटाघात ॥ जववाजलानाहींयेथ ॥ तंवसाधावयापरमार्थ ॥ आयुष्यव्यर्थनकरावें ॥ ४४ ॥ नरदे
हींवेंचिआयुष्यें ॥ प्रपंचाचेनीहरुषें ॥ विषयाचेनीविलासें ॥ भोगपिसेनरजाले ॥ ४५ ॥ पशुवादियोनीच्यागांई ॥ विषया
वांचोनीआननाहीं ॥ तोचिविषयोनरदेहीं ॥ वाढविल्याकाईहितजालें ॥ ४६ ॥ विचारितांविवेकदृष्टी ॥ विषयांसीप्रारब्धें
भेटी ॥ वृथाकरितांआटाटी ॥ मुद्दलतुटीनरदेहा ॥ ४७ ॥ नरदेहपरमपावन ॥ पावोनीनसाधीब्रह्मज्ञान ॥ तोलांडाग
र्धभजाण ॥ पुच्छेवीणदुपाई ॥ ४८ ॥ अपरोक्षज्ञानावीणवांझट ॥ उदरार्थदंभस्वदपट ॥ जेवींमदिरापानीमर्कट ॥ उ
डेउद्भटतडतडां ॥ ४९ ॥ ब्रह्मज्ञानेवीणशास्त्रज्ञ ॥ तेआंधारींचेसर्पोनजाण ॥ अज्ञाननिशीमाजीतेगहन ॥ सूर्योदयीं
कोणत्यांदेखे ॥ ५० ॥ ब्रह्मज्ञानावीणसंन्यासी ॥ नराच्याऐसेंमुंडणत्याशी ॥ लोकरूमिष्टान्नभिक्षेसी ॥ वृथागेरुशीनाशिले
॥ ५१ ॥ मनींविषयाचेंअभिलाषण ॥ धरूनीकरितीवेदाध्ययन ॥ तेवर्षाकाळींचेदर्दूरजाण ॥ कर्दमपानेंजल्पती ॥ ५२ ॥ विष
यप्राप्तीलागींमौन ॥ तेंबकाचेंबकध्यान ॥ विषयबुद्धिजेगायन ॥ तेखरीदेखोनीखरभुंके ॥ ५३ ॥ विषयालागीउपन्यास ॥ ना
नायुक्तीचेविलास ॥ जेवीपिंडदेखोनीवायस ॥ करितीबहुवसअतिशब्द ॥ ५४ ॥ पोटभरावयाभांड ॥ सैरावाजविनीतोंड
॥ तैसेंविषयालागीविनंड ॥ शास्त्रपाखांडबोलती ॥ ५५ ॥ विषयवासनाधरूनीथोर ॥ बाह्यमिरविनीआचार ॥ जेकाळाचा
शौचाचार ॥ विष्ठानस्परशानरसी ॥ ५६ ॥ हृदयांधरूनीजीविकाचांग ॥ करितीअग्निहोत्रयाग ॥ जेविवेकाविकोनिभांग ॥

ए.भा. चालवींसांगसंसारा ॥५७॥ नरदेहींचाहाचीस्वार्थ ॥ साधावाचौथापुरुषार्थ ॥ तोनकरितांजोकां अर्थ ॥ तोअनर्थजाणावा अ
११ ॥५८॥ साधीनांदेहीं ब्रह्मज्ञान ॥ तोश्वानसूकराप्रमाणें ॥ अथवा त्याहोनीहीन ॥ तेंधिवंचनपाश्येसा ॥५९॥ पशूसीहा ९
णितल्यालागा ॥ दूषनधरीसर्वथा ॥ मनुष्यासीतूंह्मणतां ॥ जीवघाताप्रवर्ते ॥६०॥ पशूसीलोभनाहींसंग्रहना ॥ एकआ
हारहोयभक्षितां ॥ मगउरलियाअर्था ॥ त्यागीसर्वथातत्काल ॥६१॥ मनुष्याचेंलोभिष्टपण ॥ गांठींअसल्याकोटिधन ॥
पोटानखायआपण ॥ मात्यागितांप्राणत्यजील ॥६२॥ सायंप्रातरचिंता ॥ पशूसीनाहींसर्वथा ॥ मनुष्याचिंतापाहतां ॥ज
न्मशतांनराहे ॥६३॥ अमितधनअसतांगांठी ॥ नरांचिंताअनिवारमोठी ॥ नाथिलेंचेंभयघेपोटीं ॥ अविश्वासीस्पष्टनर
देहीं ॥६४॥ जरीमरेंटेंकलेंशरीर ॥ तरीवेव्हारांसाधीवृत्तीक्षेत्र ॥ पायाशोधोनिबांधेगृह ॥ पुत्रपौत्रनांदावया ॥६५॥ ऐसीदुः
खरचिंता ॥ पशूसीनाहींसर्वथा ॥ आतांमैथुनाचीकथा ॥ ऐकतत्वतांसांगेन ॥६६॥ पशूसीऋतुकाळींमैथुन ॥ मगस्त्रिये
शींनातळेआपण ॥ पुरुषासीनित्यस्त्रीसेवन ॥ गरोदरहीजाणनसोडी ॥६७॥ कामक्रोधसलोभता ॥ चिंतानिंदाअतिगर्व
ता ॥ हेंमनुष्याचेनीमाथां ॥ पशूसीसर्वथाअसेना ॥६८॥ नसाधितांआत्मज्ञान ॥ केवळजेंविषयीजन ॥ तेश्वानशूकरापरी
सहीन ॥ माणुसपणात्यानाहीं ॥६९॥ विषयाचेंजेंसुखजाण ॥ तेंस्वर्गीनरकींसमान ॥ जेंइहलोकींभोगीश्वान ॥ तेंस्वर्गीजाण
इंद्रासी ॥७०॥ मनुष्यदेहावांचोनी ॥ पशूपक्ष्यादिनानायोनी ॥ त्याविषयभोगालागुनी ॥ विषयच्छेदनीनरदेह ॥७१॥ तोन
रदेहकैसेनीजोडे ॥ तेप्राप्तीचेंकाठिणगाढें ॥ तेंसांगेनतुजपुढें ॥ परिसाविभागुनिवाडे ॥७२॥ अत्यंतसुकृतेंस्वर्गाचढे ॥ अत्यं
तपापेंअधोगतीघडे ॥ पापपुण्यांनिःशेषझडे ॥ तैंआतुडेनिजमुक्ती ॥७३॥ जेंपापपुण्यसमानसमीं ॥ तेंमनुष्यदेहआक्र १
मीं ॥ जन्मपावेकर्मभूमी ॥ आश्रमधर्मीस्वकर्मेधा ॥७४॥ साक्षेपेंमनुष्यदेहजोडे ॥ ऐसेंकरितांतवनघडे ॥ अवचटेंहाथाच

ढ॥ भाग्यचोरवडेजयावें॥ ३७५॥ मोलेंअनर्घ्यरत्नेंयेती॥ तेंसाचिंतामणीनयेहातीं॥ तेविबहुतयोनियेजन्महोनी॥ परीमनुष्य
देहप्राप्तीदुर्लभ॥ ७६॥ ऐसानरदेहपावोनिदेख॥ जोनसाधीचीब्रह्मसुख॥ तोजनामाजीपरममूर्ख॥ विश्वासघातकदेवाचा॥ ७७॥
निजात्मप्राप्तीलागोनी॥ देवेंकेलीमनुष्ययोनी॥ तोदेवाचाविश्वासबुडउनी॥ विषयसेवनीनिजपतन॥ ७८॥ होतांपितरांचामनो
गत॥ पुत्रहोईलहरीभक्त॥ कुळउद्धरीलसमस्त॥ विषयींप्रतिहतनेंकेलें॥ ७९॥ होकांसकळभाग्याचेंफळ॥ मनुष्यदेहगाकेवळ
॥ तेंकरावयासफळ॥ वैराग्यअदळम्याकेलें॥ ८०॥ ॥श्लोक॥ एवंसंजातवैराग्यो विज्ञानालोकआत्मनि॥ विच
रामिमहीमेतां मुक्तसंगो ऽनहंकृतिः॥ ३०॥ टीका॥ देहोनिजात्मसाधनीसाधक॥ तोचिविषयभोगींबाधक॥ ऐसें
हेंदेखोनियांदेख॥ केलेंनिष्टंकवैराग्य॥ ८१॥ त्यावैराग्याचेनीबळें॥ गुरुकृपावचनमेळें॥ विषयइंद्रियांचेपाळें॥ एकेचिवेळे
विभांडिले॥ ८२॥ अविद्याजंवध्यावीजिवें॥ तंवअविद्यायेणेनावें॥ मागेंमीविद्यमाननोहे॥ हेंहीअनुभवेंजाणीतलें॥ ८३॥
ऐशीमिथ्यत्वेंअविद्याजातां॥ चित्प्रकाशपूर्णलाभेहातां॥ तेणेस्वदेहस्तअहंता॥ गेलीसर्वथानिःशेष॥ ८४॥ ज्ञानसाधनजो
निजदेहो॥ तयाच्याठांईवैराग्यपाहाहो॥ मादेहसंमंधाचास्नेहो॥ कैसेनिराहोंशकल॥ ८५॥ ऐसेंनिअनुभवेंपाहीं॥ निःसं
गमीविचरेंमही॥ अहंतास्वदेहींनाहीं॥ पुशीलेंतेंपाहींसांगीतलेंराया॥ ८६॥ जैंपुरुषाचीअहंनागळे॥ तैंदेहअदृष्टयोगेंच
ळे॥ जेवीसुकलेंपानवायूबळें॥ पडिलेंलोळेसर्वत्र॥ ८७॥ यालागींब्रह्मसाक्षात्कार॥ वृत्तीलयपावेजेवेंवीरा॥ तवरीजोवै
राग्येंखरा॥ अभंगपुरापुरुषार्थी॥ ८८॥ ह्मणसीएकागुरूचेठांई॥ तुजसर्वथाविश्वासनाहीं॥ येअर्थींसावधहोंई॥ विषद
पाहींसांगेन॥ ८९॥ गुरूनीसांगतांचीकानीं॥ जाचीवृत्तीजायविरोनी॥ जेवीमिळतांलवणपाणी॥ अभिन्नपणींसमरसे॥
॥९०॥ त्यासीसाधकनाबाध॥ हेंबोलणेंअतिअबद्ध॥ जेवीनिर्माल्यियासीवोखद॥ नपाजवेदुग्धगर्भस्था॥ ९१॥ यापरी-

भा. जासीकर्तव्यता ॥ नाहींनाहींगासर्वथा ॥ त्याऐशीहेअवस्था ॥ कदांकत्मांतानलभेची ॥ ९२ ॥ गुरुनेसांगीतलेंकानीं अ०
१२ स्वरुपावबोधजालामनीं ॥ परीतेंनराहेचिनिश्चळपणीं ॥ बाह्यदर्शनीविक्षेपू ॥ ९३ ॥ आसनीबैसल्यास्वरूपस्थिती ॥ ९
आसनसोडिल्याप्रपंचस्फूर्ती ॥ ऐशीएकदेशीस्थिती ॥ नातळतीनिजयोगी ॥ ९४ ॥ देहआसनीनिश्चळ ॥ अथवा
कर्मीहाचंचळ ॥ परीवृत्तीसर्वदानिश्चळ ॥ तेचिनिर्मळनिजयोगी ॥ ९५ ॥ परशरामेसीरणांगणीं ॥ भीष्मभिड
लानिर्वाणबाणीं ॥ तोडरींघातिलाजिणोनी ॥ वृत्तीसमाधानीअचंचल ॥ ९६ ॥ करितांनिर्वाणयुद्धीं ॥ ज्याचीनमोडे
समाधी ॥ हेंचिसाधावयाचिशरुद्धी ॥ चौवीसगुरुधिर्धावंदिलेम्यां ॥ ९७ ॥ देहोनिश्चळत्वेंवृत्तीनिश्चळ ॥ देहचंचलत्वें
वृत्तीचंचल ॥ नरीतेदेहबुद्धीचीसबळ ॥ नव्हेकेवळनिजबोधू ॥ ९८ ॥ होतांप्रपंचदर्शन ॥ वृत्तीसीविक्षेपहोयजाण ॥
तोविक्षेपकरावयाछेदन ॥ बहुगुरुसाधनम्याकेले ॥ ९९ ॥ निजगुरुनीसांगीतल्याअर्था ॥ त्यासाधावयापरमार्था ॥ ना
नाप्रपंचपदार्था ॥ गुरुसंस्थापनाम्याकेली ॥ ४०० ॥ जेथोनियाविक्षेपना ॥ तेचिलाविलीगुरुत्वपंथा ॥ ऐसेनीसाधने-
साधितां ॥ जगत्स्वभावतापरब्रह्मीं ॥ १ ॥ पूर्वीगुरुनीबोधिलेंनाहीं ॥ नरीपृथ्व्यादीकबोधितीलकाई ॥ तोचिनिजार्थसा
धावयापाहीं ॥ गुरुउपाईप्रवर्तलो ॥ २ ॥ ॥श्लोक ॥ नह्येकस्माद्गुरोर्ज्ञानं तास्थिरंस्यात्सुपुष्कलं ॥ ब्रह्मैतदद्वितीयवैं
गीयतेबहुधर्षिभिः ॥ ३१ ॥ ॥ टीका ॥ गुरुनेसांगीतलेंज्ञान ॥ हृदयींप्रकाशलेंचिद्घन ॥ तेविद्युल्लायचंचळजाण ॥ स्थै
र्यपणत्यानाहीं ॥ ३ ॥ जेंमुळींचिचंचळ ॥ तेंकदांनव्हेपुष्कळ ॥ क्षणाभासेक्षणाचपळ ॥ तेणेतळमळसाधकां ॥ ४ ॥ जैसेंमु
खींचेंआमिषजाये ॥ तेणेंसर्पडंखाईलाराहे ॥ तैशीवेधनासाधकांहोये ॥ वियोगुनसाहेसर्वथा ॥ ५ ॥ येरव्हींब्रम्हअद्वैत १३
नित्य ॥ हेंसकळसंमत ॥ त्यासीहीपुसोजातांबहुत ॥ विक्षेपनेथेंउठती ॥ ६ ॥ एकह्मणतीब्रह्मसगुण ॥ एकह्मणतीतेंनिर्गु

ण॥ ऐसेवादकरितीदारुण ॥ युक्तीखंडणअभिमानें ॥ ७ ॥ एकह्मणतीब्रह्मसप्रपंच ॥ एकह्मणतीनिःप्रपंच॥ मिळोनपां
चपांच ॥ शब्दकचकचवाढविती ॥ ८ ॥ प्रपंचदर्शनेंविक्षेपना ॥ तेथसाधावयानिजऐक्यता ॥ स्फबुद्धीनेनानापदार्था ॥ गु
णग्राहकतागुरुरूपें ॥ ९ ॥ तेथसाधकाचेंभ्रम ॥ सहसानपावतीसमाधान॥ यालागींपुसावयामन्न॥ नरिघेजाणतेठाईं
॥ १० ॥ जेथुनींविक्षेपतावाटे ॥ तेथेंचीऐक्यताजोडे॥ तेनानागुरुत्वेंरोकडें॥ साधनचोरवडेंयोजिलें॥ ११ ॥ जींजींसां
गीतलींगुरुलक्षणें॥ तींतींनिजबुद्धीचींसाधनें ॥ समूळविक्षेपूतेणें ॥ तीव्रध्यानेंछेदिला ॥ १२ ॥ तेणेंचंचलत्वेंनिश्च
ल ॥ फावलेंनिजबोधाचेंमूळ ॥ दृश्यदेखतांकेवळ॥ भासेसकळचिन्मात्र ॥ १३ ॥ जेंमाझानिजगुरूनीं॥ पूर्वींदिधलेंहो
तेंबोधूनी॥ तेंविनानागुरुत्वेंसाधुनी ॥ विक्षेपछेदनींपावलों ॥ १४ ॥ निजगुरुतोएकचिजाण ॥ इतरगुरुसाधकत्वेंसाधन॥
हेंयथातथ्यलक्षण ॥ तुजनिरूपणम्याकेलें ॥ १५ ॥ येथेंप्रपंचाचेंभानाभान ॥ कर्मकरितांनकळेजाण॥ लाधलीनिजबो
धाचीखुण ॥ समदर्शनसर्वदा ॥ १६ ॥ दृश्यदेखतांदृष्टी ॥ नव्हेदृश्येंसीभेटी ॥ हारपलीकर्मत्रिपुटी ॥ बोधकसवटीअभिन
॥ १७ ॥ येथेष्टकरितांभोजन॥ उष्टेंनानिराहारलक्षण॥ जगेंसीवागतांजाण॥ एकलेपणमोडेना ॥ १८ ॥ तरंगसागरासी
क्रीडतां॥ नमोडेउदकाचीएकात्मतां ॥ तेवींजगामाजीवर्ततां ॥ दूजीवार्तामजनाहीं॥ १९ ॥ नवलसद्गुरुचीनवाई॥ सर्वीसर्व
तोचिपाही॥ गुरुवेगळरितेंकाहीं ॥ उरलेंनाहींसर्वथा ॥ २० ॥ आतांमाझेंमीजेंपण॥ तेंसद्गुरूजालाआपण॥ बोलतेंतु
झेंजेंतूंपण ॥ तेंहीजाणसद्गुरुची ॥ २१ ॥ याहीपरीपहतां॥ माझागुरूएकएकुलता ॥ तेथेंदुजेपणाचीवार्ता ॥ नाहींसर्व
थायदुराया ॥ २२ ॥ ऐशीसद्गुरुकथा ॥ तुजसांगीतलीपरमार्था ॥ हर्षेंआलिंगिलेंनृपनाथा॥ दोघांऐक्यतानिजबोधू ॥
॥ २३ ॥ जीवीजीवापडलीमीठी ॥ आनंदेंवोसंडिलीसृष्टी॥ तेणेंवाचेसीपडलीबेलवटी ॥ बोलोउफराटीविसरली ॥ २४ ॥

हर्षनमायहृदयभुवनीं ॥ बाहेरवोसंडेस्वेदजोनी ॥ आनंदघनवोळलानयनीं ॥ स्वानंदजीवनींवर्षत ॥ २५ ॥ तुटलीअहंका
राचीबेडी ॥ पावलोंभवार्णवापरथडी ॥ ह्मणोनीरोमांचीउभविलीगुडी ॥ जिंतलीगाढीअविद्या ॥ २६ ॥ समूळदेहभावप
ळाला ॥ यालागींगात्रकंपुचळचळा ॥ संकल्पविकल्पनिमाला ॥ मनेंसीबुडालामनोरथू ॥ २७ ॥ जीवभावोउखिता ॥ यदू
नेंअर्पिलागुरुनाथा ॥ तेंचिन्हेंबाहेरतत्वता ॥ दावीसर्वथानिजांगीं ॥ २८ ॥ तोअवधूतजाणदत्तात्रया ॥ तेणें आलींगुनीय
दुराया ॥ निजरूपाचाबोधूतया ॥ अनुभवावयादीधला ॥ २९ ॥ दत्तात्रयशिष्यपरंपरा ॥ सहस्त्रार्जुनयदूदुसरा ॥ तेणेंजना
र्दनूतीसरा ॥ शिष्यकेलाखराकळियुगीं ॥ ३० ॥ गुरुप्राप्तीलागींसर्वथा ॥ थोरजनार्दनासीचिंता ॥ विसरलातिन्हीअवस्था
॥ सद्गुरुचिंताचिंतनीं ॥ ३१ ॥ देवोभावाचाभोक्ता ॥ दृढजाणोनीअवस्था ॥ येणेंजालेश्रीदत्ता ॥ तेणेंहातमाथांठेविला ॥ ३२
॥ हातठेवितांचीतत्काळ ॥ बोधूआकळिलासकळ ॥ मिथ्याप्रपंचाचेंमूळ ॥ स्वरूपकेवळस्वबोधें ॥ ३३ ॥ कर्मकरूनीअकर्ता
॥ तोचिअकर्तात्मबोधलालादेता ॥ देहींअसोनिविदेहता ॥ तेहीतत्वताआकळिली ॥ ३४ ॥ ग्रहाश्रमूनसांडितां ॥ कर्मरेखानो
लांडितां ॥ निजव्यापारींवर्तना ॥ बोधुसर्वथानमैळे ॥ ३५ ॥ तोबोधूआकळतांमना ॥ मनमुकलेंमनपणा ॥ अवस्थानावेरेचीज
नार्दना ॥ मूर्छापन्नपडियेला ॥ ३६ ॥ त्यासीसावधकरूनीतत्वता ॥ ह्मणेप्रेमाहासत्वावस्था ॥ तोहागिळोनीसर्वथा ॥ होईव
र्ततानिजबोधें ॥ ३७ ॥ पूजाविधीकरोनियां ॥ जंवजनार्दनूलागलापायां ॥ तवअदृश्यजालादत्तात्रया ॥ योगमायेचियेनियोगें
॥ ३८ ॥ कथेसीफांकलोंसर्वथा ॥ नोकोपूनमानावाश्रोता ॥ प्रसंगेगुरुविवंचनाहोतां ॥ मीहीगुरुकथाबोलिलों ॥ ३९ ॥ मजतव
चुकीपडलीमोटी ॥ चुकूनीसांगीतलीगुरुगोठी ॥ तेहीसंस्कृतनव्हेमराठी ॥ वृथाचावटीनह्मणावी ॥ ४० ॥ जोअसेलगुरुभ
क्त ॥ तोहेंजाणेलमनोगत ॥ जोगुरुस्मरणेसदोदित ॥ त्यासीहृद्गतकळेल ॥ ४१ ॥ ज्यासीगुरुचरणीश्रद्धागाढी ॥ ज्यासीगु

रुभजनीअतिआवडी ॥ जिहीगुरुप्रेमजोडिलेंजोडी॥ तेहेगोडीजाणती ॥ ४२॥ ज्यासद्गुरुचेंनांवघेतां॥ च्यारीमुक्तीबोडविती
माथा ॥ मुक्तीनावडेगुरुभक्ता॥नित्यमुक्ततागुरुचरणीं ॥ ४३॥ ज्याचेंघेतांचरणतीर्थ॥चारीमुक्तीपवित्रहोत॥ पायांलागती
पुरुषार्थ॥धन्यगुरुभक्तत्रैलोकीं ॥ ४४॥ चैतन्यनित्यनिराधार॥निर्धर्मकनिर्विकार॥ त्याचाकेलाजीर्णोद्धार॥ सत्यसाचा
रसद्गुरु॥४५॥सद्गुरुकृपानव्हतां॥ नव्हतीदेवाचीकथावार्ता॥ देवासीदेवपणींस्थापिता॥ सत्यसर्वथासद्गुरु॥४६॥ स
द्गुरुकृपेवीणपाहीं॥ देवोअसतचीजालाहोतानाहीं॥ त्यासीदेवपणेंठेवूनिपाहीं॥ भजविंतांपाहीगुरुरावो॥४७॥ त्यासद्गुरु
चीकथा॥ चुकोनिजालोंबोलता॥ थोरअपराधहामाझेमाथां॥ क्षमाश्रोताकरावें ॥४८॥ वृथाबोलिलोंनाहीजाण॥जालोबो-
लावयाकारण॥ दत्तात्रयशिष्यकथन॥ करितांजनार्दनआठवला॥ ४९॥ मीजरीनाठवींजनार्दनासी॥ परितोविसरेनेदीच
आपणासी॥ हृदंदेतसेआठवणेसी॥ अहर्निशीसर्वदा ॥ ५०॥ जिकडेजिकडेमीपाहीं॥तिकडेतिकडेतोचहोउनीराहे॥ मी
जरीत्याकडेनपाहें॥ तेंनपाहाणेंहीहोयतोमाझें॥५१॥ जीकडेमीविसरोंजाय॥तिकडेचितोयेउनीराहे॥ मीजरीत्याकडेन
पाहें॥तेंनपहाणेंहोयतोमाझें॥५२॥ घटसांडूंपाहेआकाशासीं॥ तंवआकाशनसांडीघटाशी॥ तेवीजनार्दनुआम्हासी
॥अहर्निशीलागला॥५३॥ मीनकरींत्याचीकथा॥ तंवतोचिहोयमुखींवक्ता॥ ऐसेनीबलात्कारेंबोलविता॥ कायम्या-
आतांकरावें॥५४॥ दृश्यमीदेखावयाबैसें॥ तवदृश्यासीवाह्यजनार्दनूदिसे॥ श्रवणीऐकतांसोरसें॥ षष्ठीप्रवेशेंजना
र्दनू॥५५॥ आतांनाइकेंनपाहें॥ ह्मणोनिमीउगाराहें॥ तवउगेपणाचेअन्वयें॥ जनार्दनूपाहेंलागला॥ ५६॥ ऐसाआक
ळलोंत्रिशुद्धी॥ जनार्दनुउगेंहूंनेदी॥ श्रोतासांगावीजोनिजबुधी॥ मीअपराधीसर्वथा॥५७॥ श्रोतेह्मणतीनवलावो॥
येथेंनदेखोंअहंभावो॥ पाहातांबोलाचाअभिप्रावो॥ प्रेमपहाहोलोटत॥५८॥ तेथीलविचारितांबोल॥ क्षीराब्धीहुनीस

खोल ॥ नवलप्रेमाचीबोल ॥ येतातीडोलस्वानंदें ॥ ५९ ॥ जें त्वांकेलेंगुरुनिरूपण ॥ तेंसप्रेमब्रह्मज्ञान ॥ थोरनिवाविलेंजा
ण ॥ नाहींदूषणगुरुनिरूपणा ॥ ६० ॥ नित्यकरावेंगुरुस्मरण ॥ तें गुरूनें केलें निजकथन ॥ करितांअमृताचेंआरोगण ॥ पु
रेकोणह्मणेल ॥ ६१ ॥ जनार्दनीदृढभावो ॥ हाहीकळलाअभिप्रावो ॥ निरूपणान्वानवलावो ॥ रसाळपहाहोवोढावला
॥ ६२ ॥ तूंमूळकथानिरूपीसी ॥ अथवाआडकथासांगसी ॥ परीगोडीयानिरूपणींऐसी ॥ नदेखोंआणिकासीसर्वथा
॥ ६३ ॥ ऐसेंहूनिरूपणेंगुरुवर्णिसी ॥ वर्णूनीअपराधीम्हणसी ॥ ऐक्यें भोगिलीबुद्धीकेसी ॥ मानुश्रोत्यासीवाढविला ॥
॥ ६४ ॥ तुझीजेअपराधबुद्धी ॥ तेप्रवेशलीभगवत्पदीं ॥ जालीअपराधाचीशुद्धी ॥ देखणाशुद्धीतूंहोसी ॥ ६५ ॥ गुरुस्त
वनींरनसी ॥ नेव्हांमूळकथाविसरसी ॥ प्रेमाचीजातीऐसी ॥ कळलेंआह्मासीसर्वथा ॥ ६६ ॥ श्रोतेह्मणतीआतां ॥ विस्म
योदाटलाचित्ता ॥ वेगींचालवावेंग्रंथा ॥ पूर्वकथामुळींची ॥ हेंसंतवचनमानोनिमाथां ॥ चरणवंदूनीतत्वता ॥ सावधानव्हा
वेंजीचित्ता ॥ पुढीलकथासांगेन ॥ ६८ ॥ यापरीतोअवधूतू ॥ यदूसीसांगेपरमार्थू ॥ संवादेंनिमालापरमाद्भुतू ॥ मननिवा
तुराहिला ॥ ६९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ इत्युक्त्वासयदुंविप्रस्तमामंत्र्यगभीरधीः ॥ वंदितोभ्यर्थितो
राज्ञाययौप्रीतोयथागतम् ॥ ३२ ॥ टीका ॥ उद्धवासीह्मणेश्रीकृष्ण ॥ रायासीसांगोनीब्रम्हज्ञान ॥ जालेंदेखोनीसमा
धान ॥ नपुसतजाणनिघाला ॥ ७० ॥ राजाधांवोनीलागलाचरणा ॥ परमप्रेमेंकरीपूजना ॥ करोनियांप्रदक्षिणा ॥ मागुता
चरणालागला ॥ ७१ ॥ जायऐसेंनबोलवेसर्वथा ॥ राहेम्हणताह्मणेस्वामिता ॥ वियोगनसाहवेतत्वता ॥ बोलूसर्वथाकुंटला
॥ ७२ ॥ तेंदेखोनीअवस्था ॥ कृपाउपजलीश्रीदत्ता ॥ हातठेउनीमाथां ॥ प्रसन्नताउपजली ॥ ७३ ॥ येथूनीतुजमजआतां ॥ वि
योगनाहींसर्वथा ॥ ऐसेंआश्वासोनीनृपनाथा ॥ होयनिघताश्रीदत्त ॥ ७४ ॥ जेणेंस्फुरवेंहाआला ॥ तेणेंचिस्फुरवेंनि ११

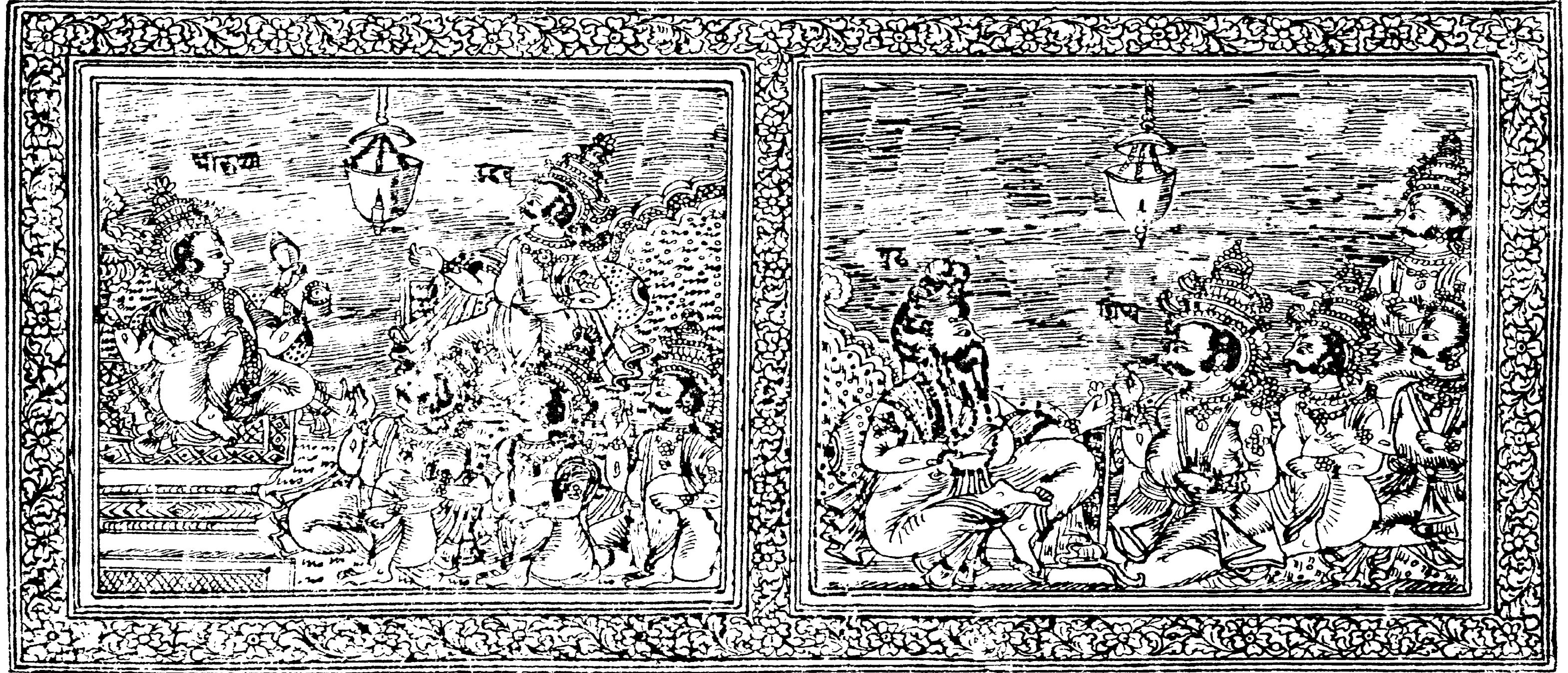
घनाजाला ॥ राजाअतिप्रीतीनिवाला ॥ सुखीजालानिजबोधें ॥ ४७५ ॥ ॥श्लोक॥ अवधूतवचः श्रुत्वापूर्वेषानः सपूर्व
जः ॥ सर्वसंगविनिर्मुक्तः समचित्तोबभूवह ॥ ३३ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेभगवदुद्धवसंवादे
नवमो ऽध्यायः ॥ टीका ॥ पाहोनीउध्धवाउज्ज ॥ बोलतसेअधोक्षज ॥ ह्मणेआमचेपूर्वजाचापूर्वज ॥ राजध्वजूयदुवीरु
॥ ७६ ॥ ह्मणसीमीनेणेत्याचेंनाव ॥ तूंसागतोसीहें अपूर्व ॥ परीजाचेनिनामें आह्मीसर्व ॥ वीरयादवह्मणवितों ॥ ७७ ॥ हरि
खेंह्मणेनंदानंदू ॥ तोआमचापूर्वजयदू ॥ ब्रह्मानंदाचासंवादू ॥ दत्तात्रेयसीकेला ॥ ७८ ॥ श्रीदत्तात्रेयाचावचनार्थी ॥ चित्तवा
सोनीजालाघेता ॥ तेणेसर्वसंगविनिर्मुक्तता ॥ आलीहातायदूचे ॥ ७९ ॥ जोसंगसोडुनीदूरगेला ॥ तेणेनोसंगूत्यागचीके-
ला ॥ संगीअसोनीस्नेहसांडिला ॥ संगमुक्तजालातोजाणा ॥ ८० ॥ आकाशसर्वपदार्थासी ॥ मिळालेंअसेसर्वदेशीं ॥ परी
नातळेचीसर्वसंगासी ॥ संगमुक्ततात्यासीबोलिजे ॥ ८१ ॥ याहुनीविशेषसंगमुक्तता ॥ आलीयदूचियाहाता ॥ तेहीसांगेन
कथा ॥ परिसेंतत्वताउद्धवा ॥ ८२ ॥ दत्तात्रयबोधनत्वता ॥ सर्वसंगामाजीअसतां ॥ नदेखेसंगाचीकथावार्ता ॥ विशेषमुक्तता
यानांव ॥ ८३ ॥ मजपूर्वीद्वैतसंगूहोता ॥ तोजाईनीनिःसंगजालेंआतां ॥ यादोनीसमूळमिथ्यावार्ता ॥ विनिर्मुक्तनायानाव ॥
॥ ८४ ॥ दोरसापूनाहींजाला ॥ परीसापूपणाचाआळआला ॥ तोहीदोरेंनाहींसाकेला ॥ भ्रांतीकल्पिलानिजभ्रमु ॥ ८५ ॥
दोरूहोरपणेअसे ॥ सर्पतोभ्रांतामनींवसे ॥ ऐसेंसांडूनीद्वैतपिसें ॥ रायासीसावकाशेंसमाधी ॥ ८६ ॥ समसाम्यसमानबु
द्धि ॥ तेबोलिजेनिजसमाधी ॥ तेसमाधीपावोनीत्रिशुद्धी ॥ राजानिजपदींनिवाला ॥ ८७ ॥ कृष्णह्मणेउद्धवासी ॥ तूंजन्मु
नीएंशियेवंशीं ॥ जरीब्रह्मज्ञाननसांगशी ॥ तरीउणेंपूर्वजांशीयेईल ॥ ८८ ॥ यापरीहृषीकेशी ॥ तिरस्कारोनीउद्धवासी ॥
झोंबावयाअद्वैताशीं ॥ पुढबुद्धीसीदेतसे ॥ ८९ ॥ आर्धीचिविखारूकाळियाणा ॥ त्याचेंहीपुच्छरगडिलेंजाणा ॥ मगझों

ए-भा- बिन्मस्यासत्राणा ॥ नावरेकोणासर्वथा ॥ ९० ॥ आधीचिअनुतापउद्वाशीं ॥ वरीतिरस्कारिला हृषीकेशी ॥ तोगिळायाब्र अ
१६ ह्मरसा ॥ निजमानसींखवळला ॥ ९१ ॥ पुढलेअध्यायींनिरूपण ॥ कृष्णउध्दवसंवादजाण ॥ सांगेलगुरुशिष्यलक्षण ॥ श्रो १
तेविचक्षणपरिसतूं ॥ ९२ ॥ एकाजनार्दनह्मणे ॥ अगाधकृष्णस्वमुखींचें बोलणें ॥ तरीतेंमीजरीनिरोपूंनेणे ॥ परितेंगोड
पणेंनिर्वाविन ॥ ९३ ॥ सारवरेचाबोलूकेला ॥ परीतोकडूनाहीं आला ॥ तैसाग्रंथू प्राकृतभाषाजाला ॥ असेसंचलास्वानंद
॥ ९४ ॥ जरीसोन्याचेंपडुकेंकेलें ॥ परीदगडमोलानाहीं आलें ॥ तैसेंभागवतप्राकृतजालें ॥ परीनाहींचुकलेंनिजज्ञाना
॥ ९५ ॥ मुक्ताफळालागींसागरींबुड्यादेतीनानापरी ॥ परीतेंसांपडलियाघरींचाविहरी ॥ जोअव्हेरीतोमुर्ख ॥ ९६ ॥ तेंशी
संस्कृतव्याख्यानआटाटी ॥ अतिकष्टेंपरमार्थभेटी ॥ तेंजोडल्यामऱ्हाठीसाठीं ॥ उपेक्षादृष्टीनकरावी ॥ ९७ ॥ धनवंतरत्नपा
रखीपुरा ॥ तेणेंधुळीमाजीदेखिल्याहिरा ॥ गांठीबांधोनीआणिलाघरा ॥ पारखीखरानिजज्ञानें ॥ ९८ ॥ तैसेंज्ञानविद्धज्ज
न ॥ ग्रंथमराठादेखोन ॥ उपेक्षानकरावीकरावायत्न ॥ पारखोनीचिद्रत्नसांडावें ॥ ९९ ॥ क्षुद्रदृष्टीपाहणेंपाहतां ॥ बोलूंलागे
लव्यासाचेग्रंथा ॥ माहेतरीमराठीकविता ॥ सांडूनीकुटिळतापाहावी ॥ ५०० ॥ जासीनिजस्वरूपाचीआवडी ॥ तेप्राकृतींन
काढितीखोडी ॥ घेतीलज्ञानगर्भाचीगोडी ॥ अवस्थागाढेपरमार्थी ॥ १ ॥ जेसाचारपरमार्थी ॥ तेअधिकारीयाग्रंथीं ॥ जासी
भागवतीभक्ती ॥ तेपावतीनिजस्वरूप ॥ जासीभागवतींनाहींभक्ती ॥ कोरडीव्युत्पत्तीमिरविती ॥ तेहिजरीनिंदाकरिती ॥ त
रीपुढेंपावतीभक्तीतें ॥ ३ ॥ निंदाबसेजाचेचित्ता ॥ त्यासीगतीनाहींसर्वथा ॥ निंदासकळपापाचेमांथा ॥ दोषईपरताअसेना ॥
॥ ४ ॥ निंदकाचेंनावघेतां ॥ दोषवाचेशींहोयलागता ॥ तिशींद्यावयाप्रायश्चित्ता ॥ रामरामसर्वथाह्मणावें ॥ ५ ॥ निंदेमाजी १
देखिजेस्वार्थ ॥ निंदकप्रवर्तलेभक्तहिता ॥ बुडउनीआपुलेस्वार्था ॥ परदोषसर्वथाक्षाळिले ॥ ६ ॥ सांडूनियांगुणदोष ॥ श्रो

तोंव्हावेंसावकाश ॥ जेथेंवक्ताहृषीकेश ॥ अनिस्फरसतेंज्ञान ॥ ७ ॥ कृष्णाउध्धवाचेंज्ञान ॥ तात्काळनिरसीअज्ञान ॥ ए
काविनवीजनार्दन ॥ सावधानपरियेसा ॥ ५०८ ॥ इतिभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंदेकृष्णाउध्धवसंवादेएकाकार
टीकायांनवमोध्यायः ॥ ९ ॥ श्लोकमूळ ३३ ओव्या ५०८ एवंसंख्या ५४१ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ छ ॥ ॥

इतिनवमोध्यायसपूर्ण॥

अध्याय १०

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ओंनमोसद्गुरुधन्वंतरी॥ ज्याचीदृष्टीचनिरुजकरी॥ त्यावांचोनिसंसारी॥ भवरोगदूरीनकरवे॥१॥ ज्यासव
रोगांचेंनिर्दळण॥ फुंकानतापलीत्रिविधतापें॥ मीमाझेंयेणेंसंकल्पें॥ वाग्जल्पेंजल्पती॥२॥ पहिलीहंतांचियादुखणा॥ तोंडींचव
वीगेलीजाणा॥ मुखीआलाकडवटपणा॥ कटुकवचनाबोलती॥३॥ जेव्याधिचेनिसन्निपातें॥ निंदकहाणोनियांल्लाते॥ उम
रडुनियांधैर्यहातें॥ वासनावनातेंहिंडविती॥४॥ मनोरथकर्दमींचरफडित॥ संकल्पमृगजळींबुडत॥ वेगीनिसरोनियांप
डत॥ टेंकचढतांस्वर्गाचें॥५॥ वोरबडतस्वर्गाचीआरोटी॥ गोंवीतळीभ्रमाचीबोराटी॥ स्त्रिळिल्याप्रपंचाचियाकांटीं॥ मा
रितांनुठोनेथुनी॥६॥ रोगभ्रमेंभ्रमलेकैसे॥ खावोनयेतेंखावोंबैसे॥ करूनयेतेंकरितांदिसे॥ व्याधिनांसरिरोंधांवत॥
७॥ तेथधनभयाचेंथारेंयत॥ तेणेंथरथरांकांपत॥ धाकेंकरूनिघामेजत॥ दडींदंतगुंमलें॥८॥ रोगाभिमानचेंदंदहें
तेक्षांनराहेरवाटेनाफुई॥ विधाचेंवस्त्रटाकीपाहीं॥ डोळाठाईंलागेना॥९॥ उभेंनराहवेऐक्यवृत्ती॥ खिणझालीज्ञान
शक्ती॥ पडलीजडत्वेंलोळती॥ पाणीमागतीविषयाचें॥१०॥ जन्मअल्पदेतांतेंजळ॥ कडकडूनिमागेंवर्तेप्रबळ॥ आस्था
सिफारघालजळ॥ तृषाकेवळबोळेना॥११॥ कुपथ्यकरितांनिरंतर॥ तंवतोझालाजीर्णज्वर॥ दायांलागलाजीथोर॥
क्षीणशरीरपडियेलें॥१२॥ क्षणक्षणाअतिक्षीणता॥ विकारसंचरलेजीविता॥ नेणेंप्रबळवाढलीचिंता॥ खरवसर्वथाबु
डालें॥१३॥ नवलरोगाचापडिपाडू॥ गोडपरमार्थझालाकडू॥ विषयमायविषयकडू॥ तोचीगोडूपंझाला॥१४॥ तेव्याधी
चियाउफाटा॥ देतांसत्कथाकाढा॥ श्रवणमुखींच्याभावार्थदाढा॥ पाडीफुडांदांतखिळी॥१५॥ देतांमकरंदुतुळसीनसु॥ वर
ताजावेंनंदीश्वासू॥ मस्तकसाडीमानीत्रासू॥ रोगबहुवसव्यापिला॥१६॥ ऐसारोगदेखोनिगाढा॥ वैद्यआचार्याधडफुडा॥
कृपापाहेजयाकडा॥ तोरोकडावांचवी॥१७॥ निधडावैद्यतोसबुध्दी॥ जीवगेलियामरोंनदी॥ जीवेंवीणवांचवीअविरुध्दी॥

अगाधरिद्धीतयाची ॥ १८ ॥ शुद्धमार्गें करूनि ज्ञाण ॥ तो करी जें कर्मावलोकन ॥ तेंची रोगिया अमृतपान ॥ होय सावधानना-
न्काळ ॥ १९ ॥ एवं झालिया सावधान ॥ रोगी आपणिया आपण ॥ नित्यानित्याचें पाचन ॥ करी सेवन साक्षेपें ॥ २० ॥ तेणें न फिटे विर्जीर्णं
ज्वरू ॥ तनुलक्ष याचा महापुरू ॥ देखोनियां सद्गुरू ॥ रसोपचारू मांडिला ॥ २१ ॥ तेणें अक्षयरस अर्धमात्रा ॥ घालोनि ब्रह्मवसंतरां
॥ मांडोनियां क्षयाचा थारा ॥ अक्षयशरीरा पैं केलें ॥ २२ ॥ दारुण चुकवावया कुपथ्य ॥ वैराग्य राखण ठेविलें नित्य ॥ लाऊनि अनु
संधानाचें पथ्य ॥ निर्दळिला तेथ भवरोगु ॥ २३ ॥ रोगी उपचारिल्यावरी ॥ प्रबळक्षुधा धरतनूं मारी ॥ चिंताचिंतेच्या लाह्या करी ॥
क्षणामाझारी खादल्या ॥ २४ ॥ काळे गोरे चतुर्वर्ण चणे ॥ आश्रमें सि भाजिले फुटाणे ॥ अहं सोहं गुळें सि तेणें ॥ निःशेष खाणें ता-
त्काळ ॥ २५ ॥ फळाभिलाषों सि आशा ॥ वोंडें भरलीं होतीं खसखसा ॥ तेही स्वादलीं घसघसां ॥ न लगतां घासा गिळियेली ॥ २६
गुळसाकरेचा पाडपाडू ॥ खादले कर्माकर्म लाडू ॥ खातां न म्हणे गोड कडू ॥ लागला झोडु स्वइच्छा ॥ २७ ॥ ब्रह्माहमस्मीची
गोमटी ॥ पक्वान्नें देखिलीं दिठी ॥ तींहि खाउनी उठाउठी ॥ मायेपाठी लागला ॥ २८ ॥ तेधाकें धाकेंचि निमाली ॥ मिथ्यत्वें नासोनि
गेली ॥ स्वानंदें तृप्त झाली ॥ झाडी केली भवरोगा ॥ २९ ॥ ऐसा सद्गुरू वैद्य गाढा ॥ तेणें उपचारोनि केलों निधडा ॥ शरण रिघावतुज पु
ढां ॥ तंव बहु कडां तूंचि तनूं ॥ ३० ॥ तुजवेगळें आपणायातें ॥ देखोनि शरण यावें तुतें ॥ तंव र्मी तूंपण हारपलें धितें ॥ कैसेनि तूंतं भजावें ॥
३१ ॥ ज्यांच्या स्फटत्पार्जीत ग्रंथीं ॥ झाले आत्माराम निश्चितीं ॥ तेही अहेतुक भक्ती करिती ॥ प्राप्तीची स्थिती हें जाणा ॥ ३२ ॥ गुरुभ
जनापरतें स्फरख ॥ मोक्ष मानिती तेहि मूर्ख ॥ मोक्ष गुरुचरणींचा रंक ॥ विरळा लोक हें जाणती ॥ ३३ ॥ आह्मी सद्गुरुदर्शीसि परमयो
ग्य ॥ आह्मी सद्गुरुकृपाश्लाघ्य ॥ गुरुसेवें आह्मी सभाग्य ॥ परमयोग्य गुरुस्तवनें ॥ ३४ ॥ सद्गुरूचें नाममात्र ॥ तेंची आह्मा वेदशा
स्त्र ॥ सकळ मंत्रांत वरिष्ठ मंत्र ॥ नाम सर्वत्र गुरूचें ॥ ३५ ॥ सद्गुरूचें तीर्थमात्र ॥ सकळ तीर्थां करी पवित्र ॥ गुरुचरण ते आमुचें क्षेत्र ॥ वृत्ती ॥

स्वतंत्रतेआह्मा॥३६॥तूंपुरेंपुरेंह्मणसी स्तवन॥परिवर्णितांतुझेउदारगुण॥अनुभवसर्वथानुठीमन॥तुझीआणवाहातसे॥३७॥
तुझेगुणवर्णावयानलगा॥त्यांमजलाविलेंभक्तिपंथा॥मीप्रवर्तलोंभगवंता॥निजकथाकीर्तनीं॥३८॥जयजयसद्गुरुजनार्दना॥भ
वगजपंचानना॥एकाकीशरणआलोंजाणा॥तुझ्याश्रीचरणापावलों॥३९॥पावलोंशास्त्रभागवत॥अवधारातेथिंचामथितार्थ
उद्धवासीश्रीकृष्णनाथ॥परमपरमार्थसांगेल॥४०॥यदुअवधूतसंवादेंसी॥लक्षणोक्तचौविसांगुरूंसी॥परिसोनियांउद्धवासी॥
भावनाब्रह्मींसिलिगली॥४१॥ब्रह्मसर्वगतसत्यहोये॥मजसबाह्यकोंदलेंआहे॥तेंहीमाझेंमजदाउकेंनोहे॥कोणउपायकरावा॥
ऐसीउद्धवाचीचिंता॥कळोंसरलीकृष्णनाथा॥तोचीउपावोसर्वथा॥होयसांगताअविरोधें॥४२॥ ॥श्लोक॥श्रीभगवानुवाच॥
मयोदितेष्ववहितः स्वधर्मेषुमदाश्रयः॥वर्णाश्रमकुलाचारमकामात्मासमाचरेत्॥१॥ टीका॥पूर्वींवेदरूपेंवर्णाश्रम॥मीचीबोलिलों
स्वधर्म॥पंचरात्रादिवैष्णवधर्म॥हेंउपासनाधर्मगुह्यमाझें॥४४॥जोवर्णजोआश्रम॥तेणेंचितेकरावेस्वधर्म॥आचरतांप
रधर्म॥दुःखपरमपाविजे॥४५॥उद्धवायेथेंजाण॥कर्तांपाहिजेसावधान॥तेंसावधानतेचेंलक्षण॥अतिविचक्षणजाणती॥४६॥क
र्मचतुर्विधयेथ॥नित्यआणिनैमित्य॥काम्यआणिप्रायश्चित्त॥जाणनिश्चितविभाग॥४७॥येथकर्मआचरतांस्थिती॥सावधानरा
खावीवृत्ती॥आचरणाचीविपत्ती॥विचित्रस्थितीसांगेन॥४८॥नित्यआणिनैमित्तिक॥हेंकर्मजाणअवश्यक॥सांडोनियांफळाभि
लाख॥विधिप्रमुखआचरावें॥४९॥नित्यकर्मअधिकवाढे॥तेंनेमित्याचेंआंगचढे॥काम्यनिषयगळेउंचावढे॥तेंनिपडेनिषिद्धीं॥
५०॥फळाभिलाषेंविण॥नित्यनैमित्तिकजाण॥करावेंगाकृष्णार्पण॥अर्पितांखूणजाणोनी॥५१॥काम्यकर्मअवश्यक॥त्यजावेंगानि
शेख॥जेनिकांनभिलेंवमक॥तेरेंदेखत्यजावें॥५२॥सम्पूर्णकामनेनेंदुणावें॥तैंनाकाम्यकर्मसांडावें॥येन्हवींकर्मत्यागनसंभवे॥का
मनाजीवेंराखतां॥५३॥अंतरीअनिवारकामना॥बाह्यविरक्तीदावीजना॥तेसाहृदयाविनंनना॥त्यागविचक्षणानोनव्हे॥५४॥कामा

चेंनिअधिकमदें ॥ कर्मेंनिपजतीनिषिद्धें ॥ समुळकामनेचेंनिछेदें ॥ सर्वनिशिद्धेंमावळती ॥ ५५ ॥ अथवादेखतांचीनिशिद्धदिठी ॥
जोहरिनामेंगर्जतउठी ॥ निशिद्धपळेंबारावाटी ॥ प्रायश्चित्तकोटीहरिनामें ॥ ५६ ॥ जेथहरिनामाचेउमाळे ॥ तेथनिशिद्धतत्काळप
ळे ॥ निशिद्धअभक्तांआदळे ॥ भक्तांजवळतेंनये ॥ ५७ ॥ काम्यनिषिद्धाचीकथा ॥ भक्तासिनातळेसर्वथा ॥ भगवंतरसींनिजभ
क्ता ॥ दोषतत्वतांस्पर्शनाहीं ॥ ५८ ॥ नामेंप्रायश्चित्ताच्याकोटी ॥ हेंम्यासांगीतलीगुह्यगोष्टी ॥ प्रगटनकरावीसृष्टी ॥ गुप्तपोटींराखावी
॥ ५९ ॥ काम्यनिषिद्धाचात्याग ॥ तुजम्यांसांगीतलाचांग ॥ नित्यनैमित्यविभाग ॥ तोहिविनियोगपरियसें ॥ ६० ॥ मदर्पणअवश्यक
करावेंनित्यनैमित्तिक ॥ तेंचिचित्ताचेंशोधक ॥ साधनमुख्यपरमार्थी ॥ ६१ ॥ येकह्मणतीस्वधर्मनिर्फळ ॥ धर्मनेणतीतेचिबरळ ॥
स्वधर्मेंहोयजन्मसफळ ॥ परमार्थफळस्वधर्में ॥ ६२ ॥ किडाळझाडावयादृष्टी ॥ रजदेउनीपाठीपोटीं ॥ सुवर्णघालितांपुटीं ॥ झळ
कतउठीनिजतेजें ॥ ६३ ॥ तैसामजअर्पितांस्वधर्म ॥ त्याचेंसफळहोयनिजकर्म ॥ ऐसेंनेणोनियांधर्म ॥ कर्मभ्रष्टकर्मठां ॥ ६४ ॥ मज
अर्पितीहानवटी ॥ अवघडवाटेलजगजेठी ॥ त्यासीमाझीआवडमोठी ॥ त्याचीदृष्टीमदर्पण ॥ ६५ ॥ कृष्णींनिश्चळज्याचेंमन ॥ त्या
चेंकर्मनितुकेंकृष्णार्पण ॥ त्यासिनअर्पितांहिजाण ॥ सहजेंमदर्पणहोतसे ॥ ६६ ॥ जोनिश्चळहोऊनियांबैसे ॥ तोनचालतांहीचाल
तदिसे ॥ जाणस्वकर्मत्याचेंतैसें ॥ अनायासेंमजअर्पे ॥ ६७ ॥ यापरीहोऊनियांनिष्काम ॥ सुखेंआचरावेस्वधर्म ॥ तेणेंसांडू-
निरजतम ॥ रालेंपुरुषोत्तमपावती ॥ ६८ ॥ वर्णाश्रमसमुद्भवा ॥ मूळआश्रयोमीवोळखावा ॥ कुळकर्मनिजस्वभावा ॥ उपासा
वामीयेकु ॥ ६९ ॥ वर्णासिआश्रयोमीप्रसिद्ध ॥ जेजन्मलेमुखबहूरूपाद ॥ आश्रमाआश्रयोमीविशद ॥ गर्जतीवेदयेअर्थी ॥ ७०
देवांदेवीकुळाचार ॥ याचेवस्तीचेंमीघर ॥ एवंमीसर्वाधार ॥ हाकर्मींविचारदेखावा ॥ ७१ ॥ गुजपरिसेंउद्धवा ॥ कर्माध्यक्षमीजा
णावा ॥ कर्मीमीचिअभिळासावा ॥ क्रियेनीधरावामीयेक ॥ ७२ ॥ एवंकर्मआदिमध्यअंतीं ॥ मीअविनाशधरितांचित्तीं ॥ तोंक

गैंचिनिष्कर्मैंहोती॥ जाणनिश्चिती उद्धवा॥ ७३॥ ॥श्लोक॥ अन्विक्षेतविशुद्धात्मादेहिनांविषयात्मनां॥ गुणेषुतत्त्वध्यानेनस
र्वारंभविपर्ययं॥ २॥ टीका॥ यापरीस्वधर्मेंजाण॥ ज्याचेंविशुद्धअंतःकरण॥ तेंविषयीं उदासीन॥ हेंवोळखणनयाची॥ ७४
तयासीविषयाची आस्था॥ नाहींनाहींगा सर्वथा॥ परिसर्वार्थविपरीतता॥ विषयासक्तादेखती॥ ७५॥ मरुलांमृगजळाचींत
ळीं॥ तेणेंनपिकतीसाळीकेळी॥ तैसीविषयबुद्धीजवळी॥ स्वप्नसुखफळींफळेना॥ ७६॥ पाहेंपांविषयासक्त॥ कर्मारंभीं संकल्प
करित॥ आयुःकामार्थक्षेमार्थ॥ धनधान्यधरासमृद्धी॥ ७७॥ याहेतुकर्म आरंभित॥ तेंस्वकर्मनव्हेनिश्चित॥ स्वधर्म मिसेंम
नोरथ॥ उपासीतसर्वदा॥ ७८॥ तैलाचीकांसदहितां॥ सिंपीमरीदधनयेहाता॥ तेंविमनोरथउपासितां॥ नलभेसर्वथानिज
सुख॥ ७९॥ एवंकर्मचितेनेनव्हे॥ केल्याहिसिद्धीनपवे॥ तेंकर्मबाहुल्येंनाशपावे॥ विघ्नसंभवेंदेवांचें॥ ८०॥ विषयसेवनीं आ
हेंसुख॥ याबुद्धीसिणसिणांमरत॥ पावलेपरमदुःखदुःख॥ मूर्खयाजीकघालुनी॥ ८१॥ वेदत्रयजाणतीनिचपळ॥ यज्ञकर्मीं
अतिकुशळ॥ वांछितांस्वर्गादिकफळ॥ पतनकेवळ अधोमुखें॥ ८२॥ ऐसेंनिविवेकेंनिपुणदृष्टी॥ जोस्वर्गुतेणेंतृणासाठीं॥ वै
राग्यलागेल्यापाठीं॥ उठाउठीघररिघे॥ ८३॥ तोवैराग्याचेंमाहेर॥ विश्रांतिचेंविसावतें घर॥ तोनरस्वरूपेंसाचार॥ विवेकसाका
रपेंझाला॥ ८४॥ ऐसेंनिविवेकंनिवेकदृष्टी॥ स्वर्गादिविषयमिथ्यासृष्टी॥ तेंमिथ्यत्वाचीगोठी॥ ऐकजगजेठी उद्धवा॥ ८५॥
श्लोक॥ सुप्तस्यविषयालोको ध्यायतोवामनोरथः॥ नानात्मकत्वाद्विफलस्तथाभेदात्मधीर्गुणैः॥ ३॥ टीका॥ स्वप्न आणी
मनोरथ॥ मनोमात्रविलसित॥ तेंनिद्रितासीसत्यपदार्थ॥ मिथ्याहोयजागृती॥ ८६॥ तैसेंकामनेचेनिगुल्हारीं॥ इंद्रियाचे
निसोरसें॥ उभयभोगपिसें॥ नाथिलेंसवेबुद्धीसी॥ ८७॥ शिंपीशिंपपणेंअसे॥ धनलोभ्यारुपेंभासे॥ तेंविविषयाचेंनिअभि
लाषें॥ भेदपिसेंभलतेंचि॥ ८८॥ स्वप्नींदेखिलें आत्ममरण॥ जागृतीमिथ्याह्मणे आपण॥ तेसास्वरूपींजागाजाहल्याज्ञा

ण॥ जन्मामरणत्यानाहीं॥ ८९॥ जंवरीभेदाचीभेदसिद्धी॥ तंवरीजन्मामरणबाधी॥ भेदमिथ्याझालियात्रिशुद्धी॥ अपेदींबाधीतेना- हीं॥ ९०॥ तोभेदुकेंसेनितुटे॥ निजस्वरूपकेंसेंनिभेटे॥ तेंअर्थींसाधनगोमटें॥ एकचोखटेंविभागें॥ ९१॥ ॥ श्लोक॥ निवृत्तंकर्म सेवेतप्रवृत्तंमत्परस्त्यजेत्॥ जिज्ञासायांसंप्रवृत्तोनाद्रियेत्कर्मचोदनां॥ ४॥ टीका॥ चित्तींवासनेचेंमळ॥ तेणेंभेदुहोयस बळ॥ तेनाशावयाचित्तमळ॥ कर्मनिर्मलसेवावें॥ ९२॥ मागेंसांगीतलेंनिश्चिती॥ जेंकानित्यनैमित्तिक॥ तेंचिकर्मगानिवृत्त क॥ साधकींप्रसक्तसेवावें॥ ९३॥ जोप्रवर्तलामाझ्याभजनीं॥ तेणेंकाम्यसांडावेंनिपटुनी॥ हेंमागेंसांगीतलेंनिवडुनी॥ कामनाम नींनधरावी॥ ९४॥ धरोनिमदर्पणाचेंबळ॥ नित्यआचरतांनिर्मळ॥ चित्ताचेंनिरसेमळ॥ जानीतात्काळनासोनी॥ ९५॥ झाल्या चित्तमळक्षाळणें॥ नित्यविवेकउपजेतेणें॥ ईहामुत्रालाताहाणे॥ अनित्यत्यजणेंवैराग्यें॥ ९६॥ एवंवैराग्यझालियअटळ॥ तेणेंसत्वहोयप्रबळ॥ तेव्हांमजजाणावयाकेवळ॥ वृत्तीनिर्मळतेकाळीं॥ ९७॥ करितांमाझीचिंता॥ कामक्रोधनाठवतीचित्ता॥ थोरलागलीमाझीआस्था॥ नराहेसर्वथाअणुभरीं॥ ९८॥ होकांऐशियेअवस्थेसी॥ कर्मक्रियानावडेत्यासी॥ तेणेंसन्यासूनिसर्व कर्मासी॥ ब्रह्मज्ञानासीरिघावें॥ ९९॥ श्रवणमननकरितां॥ कर्मासीझालियाविगुणता॥ बाधकनव्हेमाझ्याभक्ता॥ कर्मेंकिंक रतात्यानाहीं॥ १००॥ स्वधर्मकेलियाफळकाय॥ चित्ताचामळमात्रजाय॥ भक्तजननिर्मळहोय॥ बाधुनलाहेस्वकर्म॥ १॥ एवंकर्माचीचोदना॥ मद्भक्तासीनाहींजाणा॥ करितांश्रवणकीर्तना॥ कर्मबंधनानातळती॥ २॥ ऐसियाजिज्ञासावस्थेसी॥ क र्मबाधानाहींत्यासी॥ मुख्यतात्पर्यब्रह्मज्ञानासी॥ हेंचीउद्धवासीसांगत॥ ३॥ श्लोक॥ यमानभीक्ष्णंसेवेतनियमान्मत्परः क्वचित्॥ मदभिज्ञंगुरुंशांतमुपासीतमदात्मकं॥ ५॥ टीका॥ व्हावयावृत्तीचाउपरम॥ अहिंसासत्यादिधर्म॥ आचरावेअ विश्रम॥ बाह्यनेमअविरोधें॥ ४॥ आचरतांअहिंसासत्यादिकेंसी॥ तंवनंवदशाउजळेकेसी॥ अतिप्रीतीगुरुभक्तीसी॥ अहिं-

ए॰ भा॰ ४ | अ १

निंशीगुरुचित्तीं ॥ ५ ॥ सद्गुरूवीणब्रह्मज्ञान ॥ सर्वथानव्हेनव्हेजाण ॥ हेंउपनिषदार्थप्रमाण ॥ परमशिवाणसांगीतलें ॥ ६ ॥ डोळा
देखणाचिआहे ॥ त्यासीसूर्यनव्हतांसाह्ये ॥ सिद्धपदार्थदेखोंनलाहे ॥ स्तब्धराहे आंधारीं ॥ ७ ॥ नावतारीहेंआचार ॥ माजीबैसले
थोरथोर ॥ परितारकेवीणपरपार ॥ समर्थनरनपावती ॥ ८ ॥ पर्जन्यें भूमिमार्दवा आली ॥ बीजेंकणिंग असेभरली ॥ परिज्ञातेनेंपे
रणीनाहींकेली ॥ तंवपिकाचीबोलीपोंचट ॥ ९ ॥ रत्नसांपडलें अवचितें ॥ परिखरेंखोटें संशयेंतेथें ॥ रत्नपारखीकरीमोलातें ॥ अ
तियत्नत्यातेंमगकरितें ॥ १० ॥ तैसेंनिजस्वरूपआइतें ॥ श्रद्धासद्गुरुचेनिहातें ॥ खरेंकरूनियांज्ञातें ॥ निजसुखातेंपावले ॥ ११ ॥
साधावया निजज्ञान ॥ करितांसद्गुरूचेंसेवन ॥ निवालेंसंनरात्जन ॥ आनंदघनसद्गुरु ॥ १२ ॥ ह्मणसीसाधनेंकेलीं अनेक ॥ तै
सेंसद्गुरुहिसाधनएक ॥ ह्मणतांमुमुक्षुझालेमूर्ख ॥ निजात्मसुखनुडले ॥ १३ ॥ सद्गुरुकेलातेंसाधन ॥ त्याहूनिपरतेंसाध्यआन ॥ ह्म
णतां आलीनागवण ॥ नागवलाजाण सर्वस्वें ॥ १४ ॥ जेचित्सुखेंसदासंपन्न ॥ चिद्रूपांजासीसमाधान ॥ तोचिन्मात्रहोऊनीभिन्न
नव्हेजाणसर्वथा ॥ १५ ॥ लवणसागरीरिघालें ॥ तेव्हांचितेंसमुद्रझालें ॥ दीपेंवणवया आलिंगिलें ॥ वणवाचिझालेंतेंतेज ॥
१६ ॥ एवंचिद्रुपाचेंज्यासीज्ञान ॥ तोचिद्रूपचिसत्यसंपूर्ण ॥ गुरुब्रह्म अभिन्नजाण ॥ येअर्थीप्रमाणउपनिषद ॥ १७ ॥ हों कांघृताचीपुत
ळी ॥ नव्हतां घृतपणावेगळी ॥ घृतरूपें रूपा आली ॥ तैसीमूर्तीजाहालीसद्गुरूची ॥ १८ ॥ तोचित्सुखाचापुतळा ॥ कीं सच्चिदानंदसोह
ळा ॥ प्रत्यक्षदेखावयाडोळा ॥ धरीलीलाविग्रह ॥ १९ ॥ त्याचीद्वानयाभेटी ॥ पाहिजेतें भाग्याचियाकोटी ॥ हेंळणेवरीदिसेदिठी ॥ तेसी
गोठीत्यानाहीं ॥ २० ॥ सद्गुरूजेउतीवासपाहे ॥ तेउतीसुखाचीदृष्टिहोये ॥ तोह्मणेतेथराहे ॥ महाबोधुआहेसानंदें ॥ २१ ॥ त्यासद्गुरूचे
देखिल्यापाय ॥ तानभूकतात्काळजाय ॥ कल्पनाउठोंचिनलाहे ॥ निजसुखआहेगुरुचरणीं ॥ २२ ॥ त्यासद्गुरूचेंलक्षण ॥ सांगतांशद्ब
थोंटावेजाण ॥ जोसनातनब्रह्मसंपूर्ण ॥ उणखूणत्यानाहीं ॥ २३ ॥ नव्हीस्फुरली एकस्फूर्ती ॥ त्यासीसर्वार्थीदिसेशांति ॥ शांतिमंगळउप ५

पत्ती॥ प्रमाणनिश्चितीतरिघेना॥ २५॥ एसीसद्गुरूचीस्थिती॥ ऐकोनिशिष्याचाचित्तीं॥ वाढली अतिप्रीती॥ गुरुभक्तिलागोनी॥१२५
यालागींगुरुगवेषण॥ उसंतघेवोंनेदीमना॥ अष्टौप्रहरविचक्षणा॥ गुरुलक्षणलक्षितु॥ २६॥ कैंतोस्वामीदेखेनऐसा॥ कैंहामाझाफि
टेलफांसा॥ कैंउपरहोईलमानसा॥ सद्गुरुपिसातोझाला॥ २७॥ आयुष्यवेंचतांउगउठा॥ अझूनिनव्हेंसद्गुरूसिभेटी॥ झाल्यामनुष्यदे
हासितुटी॥ सर्वस्वसेवटींबुडेल॥ २८॥ ऐकतांगुरूचेंनाव॥ मनापुढेंघेनधांव॥ तेगोशीसांचदेतरेंव॥ येवढीहांवजयाची॥ २९॥ सद्गु
रूप्रत्यक्षभेटतां॥ मनेंचीपूजीगुरुनाथा॥ परमआदरेंपूजाकरितां॥ प्रेमतत्वतांनसंठे॥ ३०॥ सद्गुरूसदावयाकारणें॥ हिंडेतीर्थेन
पावनें॥ गुरुनविसंबेमनें॥ नित्यविधानेंआचरतां॥ ३१॥ सद्गुरूप्राप्तीचियाकाजा॥ लहानथोराचीकरीपूजा॥ अत्यादरेंमानी
द्विजा॥ गुरुभजमाझाभेटावा॥ ३२॥ आस्खलाचियापरी॥ गुरुनामाचाजपकरी॥ गुरुवांचोनिनिरंतरीं॥ चिंतानकरीआनाची
॥३३॥ आसनींभोजनींशयनीं॥ गुरुतेंनविसंबेमनीं॥ जागृतीआणीस्वप्नीं॥ निजध्यानींगुरुकेला॥ ३४॥ गुरुस्मरणक
रितांदेख॥ स्मरणेंविसरेतानभूक॥ विसरलादेहगेहसुख॥ सदांसम्मुखपरमार्था॥ ३५॥ ऐसीसद्गुरूचीआवडी॥ ज्याचीआस्था
चढोवढी॥ त्यासीगुरुरूपेंनांनडी॥ भेटीरोकडीमीदेता॥ ३६॥ जंवजंवआस्थाअधीक॥ तंवतंवभेटीचीजवळिक॥ साधनामाजी
हेंसाधनमुख्य॥ आस्थाचीएकविशेष॥ ३७॥ करितांवरिष्ठसाधनेंकोडी॥ बोधाचीजोडीनाकवडी॥ सद्गुरुभजनाचीअर्धघडी॥
जोडीकोडीबोधाची॥ ३८॥ सद्गुरूभजनालागवेगें॥ मोक्षयेऊनिपायालागे॥ गुरुभक्ततोहिनेंघे॥ चरणरंगेरंगला॥ ३९॥ श्री
गुरुचरणाचीगोडी॥ विसरवीमोक्षसुखाच्याकोडी॥ गुरुभजनींआनावडी॥ तेसंसारबांदवडीपडियेले॥ ४०॥ छेदावयासंसार
बंधन॥ करावेंसद्गुरूसेवन॥ सद्गुरुसेवातेंमाझेंभजन॥ गुरुआह्माभिन्नभावोनाही॥ ४१॥ गुरुभक्तांचीश्रद्धागाढी॥ आणिगु
रुभजनाचीगोडी॥ तेसांगीतलीआवडी॥ प्रत्यक्षउघडीकरूनी॥ ४२॥ सहजप्रसंगेंयेणें॥ शिष्यांचीहीलक्षणें॥ सांगेनतुजकारणें

कृष्णह्मणेउद्धवा ॥ ४३ ॥ श्लोक अमान्यमत्सरोदक्षोनिर्ममोदृढसौहृदः ॥ असत्वरोऽर्थजिज्ञासुरनसूयुरमोघवाक् ॥ ६ ॥ टीका मानदेखोनिसाहसा ॥ शिष्यसांकडोंलागेकैसा ॥ जेवींगळींलागलामासा ॥ चरफडीतैसासन्मानें ॥ ४४ ॥ नामऐकोनिबागुलातें ॥ बाळसां डूंपाहेप्राणातें ॥ तेविंऐकतांसन्मानातें ॥ भयेंप्राणातेंसांकडे ॥ ४५ ॥ चंडवातेंजेविंकेळी ॥ समूळकांपेचळचळी ॥ कांल्हरीच्याकल्लोळीं ॥ कांपेजळींरविबिंब ॥ ४६ ॥ सन्मानुतेणेंपाडें ॥ दृष्टींदेखोंचीनावडे ॥ महत्वेंथोरसांकडें ॥ आंगाकडेयेवोंनेदी ॥ ४७ ॥ आदरेंघेतांसन्मान ॥ दृढहोईलदेहाभिमान ॥ सांडोनिमानाभिमान ॥ हीनदीनहोऊनिअसे ॥ ४८ ॥ समूळनामरूपजाये ॥ मजकोणीदेखोनलाहे ॥ ऐसीदशाजेणेंहोये ॥ तेतेउपायकरीतसे ॥ ४९ ॥ कोलीकदेखोनिउद्वेग ॥ देहागेहाचाउबग ॥ एकलेपणीअतिचांग ॥ नधरीसंगहेंनाचा ॥ ५० ॥ मजकोणीनदेखावें ॥ मजकोणींनवोळखावें ॥ मजकोणीनल्लाजावें ॥ ऐसेंजीवींवांछितु ॥ ५१ ॥ मानुदेखोनियांदिठी ॥ लपेदेहउपेक्षापोटीं ॥ जेवींचोरलागलियापाठीं ॥ लपेसंकटींधननंतु ॥ ५२ ॥ मीयेकुलौकिकीं आहे ॥ ऐसेंकोणाठावेंनोहे ॥ ऐशिऐशीदशापाहें ॥ मानुनसाहे यालागीं ॥ ५३ ॥ सांडावयाअहंममता ॥ मानुनसाहेसर्वथा ॥ लौकिकींसन्मानुघेतां ॥ दृढअहंताहोईल ॥ ५४ ॥ ज्याच्चेपोटींदृढअभिमान ॥ तेसदांवांछितीअभिमान ॥ जोसांडूंरिघेअभिमान ॥ तोमानापमाननपाहे ॥ ५५ ॥ जेणेंघेतलासन्मान ॥ त्यानेघेतलेअपमान ॥ तेथसहजेंआलादेहाभिमान ॥ यालागींसन्माननावडे ॥ ५६ ॥ सन्मानघ्यावयातत्वतां ॥ ज्ञातेपणमिरवीज्ञाता ॥ तेसंधींवसेममता ॥ अर्थस्वार्थाचेनिलोभें ॥ ५७ ॥ एवंनापेक्षीसन्मान ॥ हेंप्रथमशिष्याचेंलक्षण ॥ आतांनिर्मत्सरसंपूर्ण ॥ तेंसलक्षणपरियेसी ॥ ५८ ॥ सज्ञानीमाजीवैर ॥ ज्ञातृत्वाचामत्सर ॥ तेथेंदेहाभिमानेंकेलेंघर ॥ अतिदुस्तरजीवासी ॥ ५९ ॥ ज्ञानाभिमानाचीगोमटी ॥ वेंचूनितपाचियाकोटी ॥ दुजीकरीतहोतासृष्टी ॥ अभिमानपोटींज्ञानाचा ॥ ६० ॥ ज्ञानाभिमानदुर्वासासी ॥ व्यर्थशापिलाअंबर्षी ॥ त्यांसोशिलेंगर्भवासी ॥ ज्ञानाभिमानासीभेउनी ॥ ६१ ॥ ज्ञानाभिमानब्रह्मयासी ॥ गेलेंगोपालवत्सांसी ॥ मजहोणेंपडिलेंत्यावेशासी ॥ ज्ञानाभिमाना

सीमेडुनी ॥ ६२ ॥ उद्धवा ज्ञानाभिमान ॥ सर्वां अभिमानामाजि कठिण ॥ । वसिष्ठविश्वामित्र जाण ॥ ज्ञानाभिमानें भांडती ॥ ६३ ॥ एवं ज्ञा
नाभिमानाचेनि गुण ॥ म्यां घेतलें गोवळपण ॥ मज मूर्ख ह्मणती याज्ञीक ब्राह्मण ॥ त्यांस ज्ञानाभिमान कर्माचा ॥ ६४ ॥ मुख्य माझी च ऐशी द
शा ॥ तेथें इतरांचा पाड कायसा ॥ ज्ञानाभिमानाचा दृढ फांसा ॥ नुगवे सहसा ज्ञात्यासी ॥ ६५ ॥ ज्ञानाभिमानाची जाती कैशी ॥ उपमान ठाके
मूर्खापाशीं ॥ वैर लावी सज्ञानासी ॥ मत्सरेंसी वर्तवी ॥ ६६ ॥ एवं विमत्सर होणें ज्यासी ॥ तेणें सांडावें ज्ञानाभिमानासी ॥ ये न्हवीतो ज्ञानया
सी ॥ समत्सरेंसी नांदवी ॥ ६७ ॥ ऐक मत्सराची सामग्री ॥ देहीं देहाभिमान दृढ करी ॥ तोही ज्ञानेपणाचें बळ धरी ॥ लोभ माझारीं अर्थस्वार्थे
॥ ६८ ॥ इतुकी सामग्री जेथें होये ॥ तो चि समत्सरें द्वेषु वाहे ॥ शकट शिष्य हें न साहे ॥ त्यागो निजायें मत्सरु ॥ ६९ ॥ मत्सराची जाती कैशी
॥ अवश्य वसे ज्ञात्यापाशीं ॥ मत्सरु थोर पंडितांशी ॥ यावज्जन्मासी न सांडिती ॥ ७० ॥ पंडीत भेटती समत्सर ॥ लवन भजन अति नम्र ॥
बोल बोलती अति मधुर ॥ समत्सर छळणोक्ती ॥ ७१ ॥ मत्सरें पंडीत येती क्रोधा ॥ असदारोपणें करिती निंदा ॥ येवढी मत्सराची बाधा ॥ ना
तळे कदां सच्छिष्यु ॥ ७२ ॥ मत्सरु ज्ञात्यातें न सांडी ॥ माइतर काइसी बापुडीं ॥ सच्छिष्य द्वेषाची गोष्टी सोडी ॥ मत्सरु तोडी सर्वस्वें ॥ ७३
॥ मत्सर सांडूनि निन्दता ॥ सच्छिष्यें राहावें सर्वथा ॥ निर्मत्सरें तो चि कथा ॥ ऐक आतां सांगेन ॥ ७४ ॥ पुढूनि स्वार्थ नेता ॥ द्वेष उपजों
नेदी चित्ता ॥ भूतीं भगवंत भाविता ॥ द्वेषु सर्वथा येवों नेदी ॥ ७५ ॥ निंदेचिया वाग्बाणीं ॥ दारुण विंधिल्या दुर्जनीं ॥ द्वेष उपजों नेदी
मनीं ॥ हीत मानी निंदेचें ॥ ७६ ॥ जेणें निज निंदा केली ॥ तो मानी हित माउली ॥ पापमळाची क्षाळणा ता झाली ॥ शुद्ध केली माझी वृत्ती ॥
॥ ७७ ॥ ऐस ऐशिया विवंचना ॥ द्वेष आतळों नेदी मना ॥ निर्मत्सरता ते हे जाणा ॥ दुसरीं लक्षणा शिष्याचीं ॥ ७८ ॥ यावरी जे दक्षता ॥
तेही तुज सांगों आतां ॥ शिष्याची प्रगल्भता ॥ निजस्वार्थालागोनी ॥ ७९ ॥ उगवल्या सावधान भास्करा ॥ नाशी निद्रा तंद्रेचा आ
धारा ॥ होय धारणेचा दिवस खरा ॥ धृती च्या दुपारा वर्तत ॥ ८० ॥ ज्या दिवसाचें निज तेज आहे ॥ शमदमादि समुदाय ॥ भक्तिपंथें

चालताहे॥मार्गींनराहेक्षणभरी॥८१॥तथेंचालतापाउलीं॥निजबोधाचीपंथेंटाकिली॥जेथपांथिकाचीनिवाली॥निजआ
तंकृष्णा॥८२॥तेथनिजग्रामीचेभेटले॥सोहंसांगातीएकवटले॥तेथूनिचुकणयामुकले॥नीटलागलेनिजपंथीं॥८३॥ऐके
बापाविचक्षणा॥अळस आतळोंनेदीमना॥त्यानावदशताजाणा॥तिसरीलक्षणाशिष्याची॥८४॥जुनाटसंग्रहोसर्वेहोता॥ते
सर्वसांडिलीममता॥सांडिल्याचीक्षितीमागुता॥नकरीसर्वथानिजबोधें॥८५॥दहींदृढधरावीअहंता॥तेणेंदेहसमंधाचीम
मता॥देहाभिमाननातळेचित्ता॥गेलीममतानलगतां॥८६॥देहनेंश्वरलेंदेखिला॥विष्ठामूत्राचामोधळा॥यालागीअहंका
रुगेला॥सोहंलागलादृढभावो॥८७॥दृढवादकरूनिसोहंता॥तेणेंसांडविलीअहंममता॥हेचौथीगाअवस्था॥जाणतत्वता
शिष्याची॥८८॥गुरुमातागुरुपिता॥गुरुगणगोततत्वता॥गुरुबंधूसीराखदता॥निजस्वार्थाशिष्याचा॥८९॥गुरुप
रिचर्यानित्यकर्म॥गुरुसेवाहाचिस्वधर्म॥गुरुतोचिआत्माराम॥सान्दसंभ्रमसद्गुरुसी॥९०॥ऐसेंसद्गुरुसीसान्दपणे
असांनेशिष्यासीसंपूर्ण॥हेंपांचवेंगालक्षण॥सत्यजाणउद्धवा॥९१॥चंचळवेंचकुचित्ता॥येवोनेदीचसर्वथा॥निजींनि
जरूपनिश्चिता॥साधसर्वथासर्वस्वें॥९२॥जरींचंचळझालेंआंग॥चित्तगुरुचरणींनिश्चळचांग॥आंगींवाजतांलग
बग॥वृत्तीअभंगगुरुचरणीं॥९३॥शरीरवर्ततांव्यापारा॥ज्याचेंहृदयींनाहीलरा॥गुरुचरणींधरिल्याथारा॥ह्याशिष्य
खरापरमार्थी॥९४॥ज्यासीहृदयींनचंचळता॥तोशिष्यनव्हेनिजस्वार्था॥ज्याचेंअंतरीनिश्चळता॥तोचिपरमार्थासा
धकु॥९५॥ऐसीसाधूनिश्चळता॥ज्यासीनिजस्वार्थीजिज्ञासता॥तोचिक्षणार्धेंपरमार्था॥पावेतत्वतांगुरुवाक्यें॥९६॥
जैसीदीपेंदीपलाविला॥लावितांचीतत्समानझाला॥तेसानिश्चळकेसीगुरुभेटला॥तोतत्काळझालातद्रुप॥९७॥एवंअंतरी
जेंनिश्चळपण॥तेंशिष्याचेंश्रेष्ठलक्षण॥तोसाह्वावागागुणजाण॥तेणेंनिर्दळणषड्विकारा॥९८॥षड्विकारदेहावरी॥शिष्य

देहबुद्धी म्हातीं नधरी ॥ यालागीं मावळली जे विकारीं ॥ गुरुवाक्यें करी वर्तना ॥ ९९ ॥ ऐसी साध्यकरूनि निश्चळता ॥ साधुरिघे जो परमार्थां ॥ धरोनियां अर्थजिज्ञासता ॥ होय भजता गुरुचरणीं ॥ २०० ॥ ज्यासि अर्थजिज्ञासता नाहीं ॥ तो भजे ना गुरुच्या ठायीं ॥ जरि भजे लव्हांईव हीं ॥ तरी स्वार्थें पाहीं विषयाचा ॥ १ ॥ सांडोनियां विषयस्वार्था ॥ इत्थंभूत जाणावया अर्था ॥ जो भजे परमार्था ॥ जिज्ञासता त्या नाव ॥ २ ॥ ऐशी धरोनि जिज्ञासता ॥ चढती आवडी परमार्था ॥ आराणुक नाहीं चित्ता ॥ निजस्वार्थाचेनि लोभें ॥ ३ ॥ अतिप्रीती परमार्थी ॥ चढती वाढती अवस्था ॥ हे सातवी लक्षणता ॥ जाणतव्रता शिष्याची ॥ ४ ॥ हे सातवें लक्षण ॥ परमार्थाचें आंगण ॥ पावलें अरे जाण ॥ जिज्ञासपणाचेनि नेटें ॥ ५ ॥ गुरु बहुतांची साउली ॥ शिष्यवर्गांची माउली ॥ तेथें आस्क्या जेणें केली ॥ त्याची बुडाली निज प्राप्ति ॥ ६ ॥ यालागीं गुरूचा जो अंकितु ॥ तो गुरुत्वें चि मानितु ॥ आस्क्या नाठवे मनातु ॥ अतिविनितु सर्वांसी ॥ ७ ॥ गुरुबंधु करूनि प्रदीन ॥ त्याच्या ठायीं उत्तम गुण ॥ जाणोनि मनीं आपण ॥ असदारोपण तेथें करी ॥ ८ ॥ पुढिलाचा उत्तम गुण ॥ त्यासी मिथ्या करूनि दूषण ॥ लटिकें म्हणे त्याचें ज्ञान ॥ आस्क्या जाणयाना व ॥ ९ ॥ प्रत्यक्ष पैं स्वल्पावणी गुण ॥ नम्र होवोनि वंदी चरण ॥ सर्वेंची मागें करी छळण ॥ आस्क्या संपूर्ण या नाव ॥ १० ॥ सच्छिष्य ये अर्थीं निर्मळ ॥ होवोनेदी आस्क्येचा विटाळ ॥ उत्तम मध्यम प्राकृत मेळ ॥ वंदी परी छळक रूं नेणे ॥ ११ ॥ गुरुनें शिकविली वस्तू समता ॥ तेथ निरंतर ठेउनी चित्ता ॥ समभावें वंदी समस्तां ॥ छळूं स्वप्नी तो नेणे ॥ १२ ॥ या परि गा उद्धवा ॥ छळूं नेणे कोण्हा जीवा ॥ हा अनुसूयु म्हणावा ॥ गुण आठवा शिष्याचा ॥ १३ ॥ हे अष्टौ महामणिमाळा ॥ अरवंड ज्याच्या हृदयकमळा ॥ तो पावे सद्गुरु जवळा ॥ नवन म्हाळो भेटीची ॥ १४ ॥ यावरी नववें लक्षण ॥ तें जाणनवनिधान ॥ सत्य धृत संभाषण ॥ वाग्विलापन सांडुनं ॥ १५ ॥ सद्गुरु प्रती जाण ॥ मृदु विनित करी प्रश्न ॥ सत्याचें सत्यतें गुरुवचन ॥ मानी जाणं निजभावें ॥ १६ ॥ कुश्की वाद करून दंद ॥ नाना मतें आकांडतांड ॥ सात्यरांच रोनि पाखांड ॥ गर्जन न तो उदंड

भा
७

ह्मवादें ॥ १७ ॥ साधकाबाधकायुक्ती ॥ मार्जासंचरोनिछळणोक्ती ॥ आपुलीमिरवावीयुक्ती ॥ हेंनाह्मीचित्तींशिष्याचे ॥ १८ ॥ सद्गुरूपुढें अ
निजल्प ॥ करणेंतेंचीमहापाप ॥ हेंजाणूनिसांडीवृथालाप ॥ मिथ्यास्वल्पबोलेना ॥ १९ ॥ सिष्याचेंबोलणेंकेसें ॥ वाचापरिपक्व अमृतजें
सें ॥ बोलघोळलेप्रेमरसें ॥ प्रश्नपुसेयेकांतीं ॥ २० ॥ मिथ्यावादाचीं अपक्वफळें ॥ तुरटेंतिखटेंतोंडाळें ॥ सदेंटें झडलींपूर्वकाळें ॥ बोलं
मांजळेपरिपक्व ॥ २१ ॥ बोलोंनेणेंछळछद्म ॥ स्पर्शोंनेदीपरवर्म ॥ बोलीनुपजवीअधर्म ॥ मनोधर्मेक्षोभक ॥ २२ ॥ व्यर्थनकरीआशंका ॥
निंदेलागींतोमुका ॥ झकऊंनेणेलोकां ॥ बाळामूर्खांपंडितां ॥ २३ ॥ बोलोंनेणें अतिकर्कश ॥ करूंनेणेंउपहास ॥ बोलामाजीनधरीआ
स ॥ बोलेनैराश्यपेंराग्य ॥ २४ ॥ बोलीबोलूंनेणेंआटु ॥ छळणार्त्तानव्हेपटु ॥ बहुबोलतांमानीविटु ॥ मौननिष्ठहोउनीराहे ॥ २२५ ॥
वादवेवाद अतिवाद ॥ नावडेकोणाचासंवाद ॥ नकरीबोलाचाविनोद ॥ लौकिकशब्दनबोले ॥ २६ ॥ यक्रोक्तीनाहींजाण ॥ बोलीनबोले
बिंदाण ॥ करूंनेणेंप्रतरण ॥ मिथ्यावचननबोले ॥ २७ ॥ पोटींकार्यनाहींकरणें ॥ होहोह्मणोनिझकवणें ॥ हेंहीनाहींतयांबोलणें ॥
सदांपठणेंहरिनाम ॥ २८ ॥ पश्चिमद्वारींचेंकवाड ॥ सदांवारेनकरीखडखड ॥ तेंशीनकरीबडबड ॥ वृथातोंडपिटीना ॥ २९ ॥ करि
तांशब्दब्रह्मसंवाद ॥ युक्तिबोधेंविद्वांसात्क्रोध ॥ अनिवारदेखोनिबाध ॥ नबोलेशब्दशाब्दिक ॥ ३० ॥ नमिरवीशब्दज्ञान ॥ नदाखवी
आत्ममौन ॥ नधरीवचनाभिमान ॥ सदांस्मरणगुरूचें ॥ ३१ ॥ बोलेंनुपजवीउद्वेग ॥ बोलावयानकरीउद्योग ॥ बोलीनुठवीमहावे
ग ॥ अनुद्वेगबोलणें ॥ ३२ ॥ सत्य आणिअतिमधुर ॥ ऐकतां अत्यंत अल्हादकर ॥ सर्वांसिहीतत्वेंसाचार ॥ बोलेसनागरहरि
कथा ॥ ३३ ॥ प्रार्थुनियांसद्गुरूसी ॥ बहुबोलणेंनाहींत्यासी ॥ पुसणेंएकाक्षरासी ॥ निजस्फूर्त्यासीसेवावया ॥ ३४ ॥ एवंशिष्यां-
चीनवलक्षणें ॥ नवखंडपृथ्वीचीं आभरणें ॥ निजकृपेनेंनारायणें ॥ भक्ताकारणेंदीधलीं ॥ ३५ ॥ हेनवरत्नमाळागोमटी ॥ जो
घालीसद्गुरूचाकंठीं ॥ तोबैसेसायुज्याच्यापाठीं ॥ उठाउठीतत्काळ ॥ ३६ ॥ यानवरत्नाचेंपदक ॥ ज्याशिष्याचेंहृदयींदेख ॥

तोसद्गुरूचा अवश्यक ॥ विश्वासीकसर्वार्थी ॥ ३७ ॥ यानवरत्नाचीं अभिन्नगांठी ॥ जो सद्गुरूसी आणिभेटी ॥ तोस्वराज्याच्या मुकुटीं ॥ झळकतउठीमहामणी ॥ ३८ ॥ उद्धवायेथेंआशंकाधरिसी ॥ नांदतांस्त्रीपुत्रधनधान्येंसी ॥ निर्ममताशिष्यासी ॥ केंसेनि त्यासीउपजवी ॥ ३९ ॥ श्लोक ॥ जायाऽपत्यगृहक्षेत्रस्वजनद्रविणादिषु ॥ उदासीनः समंपश्यन् सर्वेष्वर्थमिवात्मनः ॥ ७ ॥ टी- येविखींसादरऐक ॥ शिष्यनिरसावयानिजदुःख ॥ पावावया आत्मसुख ॥ साधीविवेकसाधनें ॥ ४० ॥ विचारितां आत्मसुख ॥ सर्वदेहींसमानदेख ॥ विजातियेंस्त्रीपुरुषवेख ॥ सुखविशेखतेथनाहीं ॥ ४१ ॥ पाहेपांस्त्रीपुरुषदेहीं ॥ आत्मा आत्मीं द्वैतच नाहीं ॥ आत्मसुखआपुल्याठायीं ॥ असेपाहेस्वतःसिद्ध ॥ ४२ ॥ सुखाचिलागीं सर्वथा ॥ झोंबतीप्रपंचपदार्था ॥ ज्यासीगुरुवाक्यआलेंहाता ॥ अद्वैतताआनिजसुख ॥ ४३ ॥ एकपणींअभिन्नात्मसुख ॥ हाताआलेंनित्यनिर्दोख ॥ आतांद्वैतवांछीतां अतिमूर्ख ॥ थितेंसुखनासावया ॥ ४४ ॥ प्रपंचामाजी असतेंसुख ॥ तरिकांत्यजितीसनकादिक ॥ द्वैततितुकेंकेवळदुःख ॥ परमसुखअद्वैतीं ॥ ४५ ॥ हेंचीसाधकांसाधूनिज्ञान ॥ स्त्रीपुत्रस्वजनधन ॥ त्यांसिझालेउदासीन ॥ अद्वैतींमनलागलें ॥ ४६ ॥ तेथकोणाचेंगृहक्षेत्र ॥ कोणपुसेकलत्रपुत्र ॥ धनधान्यसमृद्धीविचित्र ॥ माझेंस्वतंत्रदेहनह्मणे ॥ ४७ ॥ एकउद्धवायापरी ॥ माझेभक्तसंसारीं ॥ उदासझालेघरदारीं ॥ तत्वविचारीलागोनी ॥ ४८ ॥ लागोनियांगुरुचरणीं ॥ केलीप्रपंचाचीसांडणी ॥ मगअत्यादरेंगुरुभजनीं ॥ निजसुखदानीगुरुराबो ॥ ४९ ॥ गुरुसेवेसी अत्यादर ॥ करितांनराहे आठप्रहर ॥ ठेविलेंगुरुचरणीं अंतर ॥ निरंतरनिजभावें ॥ ५० ॥ उद्धवायेथेंआशंकाधरिसी ॥ जेदेहावेगळकांगेंवसूसी ॥ देखोनिपावलानिजसुखासी ॥ विदेहत्वासीअनुभउ ॥ ५१ ॥ देहींअसोनिविदेहता ॥ प्रपंचीअसोनीअद्वैतता ॥ आलीशिष्याचियाहाता ॥ तेहीकथाधरियसें ॥ ५२ ॥ श्लोक ॥ विलक्षणः स्थूलसूक्ष्माद्देहादात्मेक्षितास्वदृक् ॥ यथाऽग्निर्दारुणोदाह्याद्दाहकोन्यः प्रकाशकः ॥ ८ ॥ ॥ टीका ॥ स्थूलसूक्ष्म

ग॰ भा
९

देहाहुन॥ आत्मातोसर्वदांभिन्न॥ तेणेंवेगळेपणेंजाण॥ करांवर्त्तनप्रपंचीं॥ ५३॥ जीवउभयदेहींवर्ततां॥ प्राणियासीदेहातीतता॥
स्फुरतअसेसर्वथा॥ नेणेचितत्वतानेणती॥ ५४॥ ह्मणेमाझाडोळादुखोंलागला॥ परिनह्मणेमीचिदुखोंआला॥ माझापायचिमोडला
॥ परिमीमोडलाहेंनह्मणे॥ ५५॥ यापरीदेहींवर्ततां॥ प्रत्यक्षसांगेदेहातीता॥ हें आपुलीआपणा अवस्था॥ नकळेभ्रांतादेहभ्रमेनें॥
५६॥ द्रष्टादृश्यनव्हेसर्वथा॥ तेंजडतोंचेतनविना॥ एवं आत्म्यासिविलक्षणता॥ जाणतत्वतायाहेतु॥ ५७॥ विलक्षणतादोंप्रकारें
सी॥ एकतेंजाणद्रष्टेपणेंसी॥ दुसरीतेंस्वप्रकाशेंसी॥ देहद्वयासीविलक्षण॥ ५८॥ द्रष्टादृश्याहोनिभिन्न॥ नरितोह्मणसीस्मा
लामन॥ तेंचार्वाकमतजाण॥ मनपणत्यानाहीं॥ ५९॥ अकरइंद्रियांमाजीजाण॥ मनतेंहीएककरण॥ करणत्वेंत्याजडप
ण॥ आत्मानव्हेजाणयाहेतु॥ ६०॥ प्रपंचींमनाचीदक्षता॥ तेंमनपणेंचिनव्हेतत्वता॥ जेवींप्राणेंवीणनृपनाथा॥ नदिसेसर्वथा
निजभाग्य॥ ६१॥ शस्त्राचेनियेकघायें॥ छेदिलेंलोंढागंळसमुदाये॥ तेंशस्त्राचेंसामर्थ्यनोहे॥ बळपाहेशूरांचें॥ ६२॥ लोहा
चालोहगोळ॥ अग्निसंगेंझालाइंगळ॥ धडधडांनिघतीज्वाळ॥ तेंनव्हेबळलोहाचें॥ ६३॥ त्यालोखंडाऐसेंजडमन॥ त्या
सीचप्रभाप्रकाशुन॥ प्रवृत्तीमाजीप्रवर्तन॥ करवीजाणश्रेष्ठत्वें॥ ६४॥ पांव्यामाजीरागज्ञान॥ केल्याअतिमधुरगायन॥
तोपांव्याचानव्हेगुण॥ कळाजाणगायाची॥ ६५॥ तैसामनाचाजोव्यापार॥ तोजाणपांपरतंत्र॥ नव्हेत्याचातोस्वतंत्र॥
जडविचारमनाचा॥ ६६॥ सूर्याचेनीकिरणसंगें॥ सूर्यकांतीअग्निनिघे॥ तैसें आत्म्याचेनीप्रकाशयोगें॥ मनसवेगेंवर्तत
॥ ६७॥ मनजडत्वेंजडजाण॥ आत्मा स्वप्रकाशेंप्रकाशघन॥ मननें आत्म्या आधीन॥ आत्मास्वाधीनआत्मत्वें॥ ६८॥ प्र
त्यक्षह्मणेमाझेंमन॥ परिमीचिमननह्मणेजाण॥ यालागिमनाहोनि आत्माभिन्न॥ वेगळेपणसाक्षित्वें॥ ६९॥ देहद्वयाहोनिभि
न्न॥ ऐसासाधोनिआत्मज्ञान॥ देहात्मबुद्धीचेंछेदन॥ केलेंजाणशिष्याचें॥ ७०॥ यालागींदेहात्मवादी॥ जेसत्यमानितीउ

पाधी ॥ तेंमिथ्याकेली त्रिशुद्धी ॥ शुद्धबुद्धीतेनव्हे ॥ ७१ ॥ मनावेगळासाधिलापाहाहो ॥ तोतूंह्मणसीपितामहो ॥ तोदेवामध्येंश्रेष्ठ
देहो ॥ हाहीसंदेहोनधरावा ॥ ७२ ॥ होकांकल्पाचियेआदी ॥ ब्रह्म्यासीमौढ्यहोतेंआधी ॥ करूंनशकेसृजनविधी ॥ जडबुधीन
याची ॥ ७३ ॥ त्यासीकरूनिसावधान ॥ म्याचिप्रकाशिलेंनिजज्ञान ॥ तेव्हांतोझालाज्ञानसंपन्न ॥ सृष्टीसृजनकरावया ॥ ७४ ॥ नाभी
कमळींजन्मलेंकेवळ ॥ ब्रह्मामाझेपोटिंचेंबाळ ॥ माझ्यादोदांवरीखेळखेळे ॥ आत्माकेवळतोनव्हे ॥ २७५ ॥ जितकादेवांचास
मुदावो ॥ तितुकाप्रकाशचीपाहाहो ॥ मीप्रकाशकअनादिदेवो ॥ स्वप्रकाशस्वभावोआत्मातोमी ॥ ७६ ॥ देहद्वयआणिमन ॥
त्याहोनिआत्माविलक्षण ॥ हिरण्यगर्भाहोनिजाण ॥ विलक्षणपण अत्म्याचें ॥ ७७ ॥ हिरण्यगर्भचिपरमात्मा ॥ देहींनघडे
गाभक्तोत्तमा ॥ मीहिरण्यगर्भाचाहि आत्मा ॥ माझीमहिमात्याकेंची ॥ ७८ ॥ एवंहिरण्यगर्भउपासना ॥ तेसाधनरूपेंचि
सेवना ॥ परिकेवळआत्मपण ॥ नयेजाणामाईकत्वें ॥ ७९ ॥ तेंचिविलक्षणता ॥ आणोनियांदृष्टांता ॥ साधीतसेतत्वता ॥
भक्ताच्याहाताचढेजेणें ॥ ८० ॥ अग्निकाष्ठामाजीवसे ॥ परितोकाष्ठहोऊननदिसे ॥ मथिल्याकाष्ठींप्रगटदिसे ॥ जाळीउल्हासें
काष्ठातें ॥ ८१ ॥ तेसाआत्मादेहीं असे ॥ तोदेहोचिहोउनिनसे ॥ ब्रह्मज्ञानेंजेव्हांप्रकाशे ॥ जाळीअनायासेंदेहभाव ॥ ८२ ॥ अ
सोनिएकेंगाईजाण ॥ दाह्याहोनीदाहकभिन्न ॥ तेसेंप्रकाशाहोनिजाण ॥ भिन्नपणस्वप्रकाशा ॥ ८३ ॥ अग्निदृष्टांतेंनिश्चिन ॥ आ
त्मयाचेंनिजनत्व ॥ नित्यत्वआणीविभुत्व ॥ असेसाधीतनिजबोधें ॥ ८४ ॥ काष्ठाचेनियोगेंअग्नीसी ॥ जन्मनिरोधनामरूपासी
॥ पावेतेंवीआत्मयासी ॥ विकारनातेसीदेहयोगें ॥ ८५ ॥ ॥ श्लोक ॥ निसेधोसत्यणुरहन्नानात्वंतत्कृतान्गुणान् ॥ अंतःप्रवि
ष्टआधत्तएवंदेहगुणान्परः ॥ ९ ॥ टीका ॥ नानाकाष्ठाचासंयोगी ॥ काष्ठगुणअग्निचाआंगीं ॥ आलेअसतीप्रत्यक्षजगीं ॥
अग्नितेंरंगीं अलिप्त ॥ ८६ ॥ काष्ठमथनें अग्निप्रगटला ॥ त्यानावह्मणतीउपजला ॥ काष्ठाकारें आकारला ॥ लहानथोरभा

ळातयोगें ॥ ८७॥ अग्निकाष्ठविकाशवशें ॥ त्रिकोणवर्तुळवक्र आभासे ॥ काष्ठान्तेनीनिःशेषनासे ॥ नाशला असेंमानिती ॥
८८॥ तैसा अजनित्यअव्ययो ॥ त्यासी आकारविकारजन्मक्षयो ॥ हादेहासी संबंधस्वभावो ॥ मिथ्यापणहाहोमानिती ॥ ८९॥
जेंसांगीतलें अग्निदृष्टांतें ॥ तेंउध्दवासीनमनेंलचित्तें ॥ यालागींनिरूपणमागुतें ॥ श्रीअनंतेंमांडिलें ॥ ९०॥ उद्धवातूंऐसेंह्मणसी ॥
मुळींसिद्धसंयोगु अग्निकाष्ठासी ॥ तोकाष्ठधर्मलागलाअग्नीसी ॥ हें आह्मासींमानलें ॥ ९१॥ आत्मानित्यशुद्ध अविकारीस्वां
गें ॥ जोगगनासीनातळे आंगें ॥ त्यासिदेहसंगुकेविलागे ॥ मगतद्योगेंविकारी ॥ ९२॥ आत्म्यासिदेहसंगुघडे ॥ हेंबोलणेंचित
वकुडें ॥ ऐसेंनघडेतेंहिजरीघडे ॥ तरितोंसांपडेदेहबुद्धी ॥ ९३॥ जोदेहबुद्धीमाजीआला ॥ तोकेवळदेहधारीझाला ॥ पुढेंकेविंजा
यत्यागुकेला ॥ ऐसाउपजलासंदेह ॥ ९४॥ कृष्णह्मणेउध्दवासी ॥ ऐसीआशंकाप्राणेंधरिसी ॥ मनघालोनिमनाचेमानसी ॥ याअर्था
सिपरियेसीं ॥ ९५॥ हेशब्दचातुर्यासाठीं ॥ हातानयेगाजगजेठी ॥ हेमाझ्यागुह्याचीहिगुह्यगोष्टी ॥ तुजसाठींबोलतों ॥ ९६॥
श्लोक ॥ योऽसौगुणैर्विरचितोदेहोऽयंपुरुषस्यहि ॥ संसारस्तन्निबंधोऽयंपुंसोविद्याच्छिदात्मनः ॥ १०॥ ॥ टीका ॥ ऐकेंपुरु
षजापुरुषोत्तम ॥ ज्याआधीनमायागुणग्राम ॥ ज्यासीईश्वरूऐसानामधर्म ॥ शास्त्रानुक्रमबोलती ॥ ९७॥ त्याईश्वराचीजिमा
या ॥ ज्याउपजविलेंनानाकार्या ॥ जीवसंसारीकरावया ॥ क्रमुवायांवाढविला ॥ ९८॥ तेथेंचैतन्यजें प्रतिबिंबलें ॥ तेंचिजीवपणें
वाच्यझालें ॥ जेविंथिलरींचंद्रबिंबबुडालें ॥ दिसेनाथिलें मूर्खासी ॥ ९९॥ त्याथिल्लरासीनातळत ॥ चंद्रमाअसेगगनीअलि-
प्त ॥ तैसा आत्माअविद्यातीत ॥ अविद्यानातळतप्रतिबिंबला ॥ ३००॥ अहंमितिप्रथमाध्यासें ॥ सूक्ष्मलिंगदेहमायावशें ॥
नानाअर्थकारीकैसेंवासनासोरसेंउपजलें ॥ १॥ जरिलिंगदेहजाहालेंसबळ ॥ विषयभोगाद्दढमूळ ॥ तरींभोगूनहेंस्थूळ ॥ सू
क्ष्मभूतगोळस्युकावला ॥ २॥ स्थूळापासोनिस्थूळदेहो ॥ पंचभौतिकघडलापाहाहो ॥ एवंउभयदेहअभिमावो ॥ झालानिर्वाहोया

रिती॥३॥ऐसाउभयदेहीवर्तता॥दृढलागलीदेहात्मता॥तेणेवाढलीअहंममता॥मीकोणहें तत्वतांविसरला॥४॥नकळेनिजसुखा-
चीगोडी॥पडलाविषयाचियेवोढी॥पापपुण्याचियोजोडीकोडी॥पडिलींबेडीसुबद्ध॥५॥देहाध्यासेंदेहधर्म॥सत्यमानीवर्णाश्र
म॥मगआचरोंलागेकर्म॥फळसंभ्रमवांछुनी॥६॥राजाचक्रवर्तीनिजमंदिरी॥निजेलासुमनसेजेवरी॥तोस्वप्नीहोऊनिभि
कारी॥अंत्यजाघरींअन्नमागे॥७॥तेथकुत्सकाएकयावयाह्मता॥नीचासिह्मणेतूराजातत्वता॥परिमीराजाहेंनाठवेचित्ता॥
स्वप्नींभिक्षुकतादृढझाली॥८॥तैसीविसरोनिनिजात्मता॥फळेंमागेदेवादैवतां॥मीदेवांचादेवीतत्वतां॥हेंत्यासीसर्वथानाठवे॥
९॥त्यास्वप्नाचेनिअतिअध्यासें॥राजावोसणेमीभिकारीऐसें॥ऐकोनिसेवकायेतहांसे॥राजास्वप्नवशेंजल्पतु॥१०॥येथगा
ढमूढअवस्याघोरे॥सर्वांगगडबडीनिदसुरें॥नागवेंउघडेंनस्मरे॥निद्राभरेंघोरला॥११॥त्यासिथापटिपुरोहितु॥जागाहोतां
होयविस्मितु॥मगनागवेपणाआच्छादितु॥सांगोंलाजतभिक्षुकता॥१२॥तेविंअविद्यानिद्राउद्भटा॥जल्पेमींदेहीमीकरंटा॥मीसं
पन्नमीज्ञानामोटा॥देहात्मनिष्ठाबडबडी॥१३॥तेणेंनिदसुरपणाचेनिलवलाहें॥कर्माकर्माचेपसरीपाये॥अविद्याबळेंघोरला
हे॥देहमोहेंमोहितु॥१४॥तोगाढमूढअवस्थेआंतु॥होतादीर्घस्वरेंलोळतु॥लोपेंअतिजल्पेंजल्पतु॥वोसणतुमीमाझें॥१५॥तेथेंदै
वयोगेंबडबडितु॥अवचटेंगुरुचरणीआदळतु॥निकटतांदेखोनिकृपावंतु॥थापटीतूनिजबोधें॥१६॥ब्रह्माहमस्मिऐशीवाणी
॥एकवेळपडलीकानीं॥अविद्यानिद्रागेलीपळोनी॥ततक्षणीजागिन्नला॥१७॥जागतांचिहोयविस्मित॥मींदेहम्हणतांलाजत
॥देहकर्मदेखेनिंदित॥कर्मातीतब्रह्ममी॥१८॥व्हावयासंसारबंधन॥त्यासिअविद्याचिगाकारण॥तीसीछेदावयाजाण॥
खड्गतीक्ष्णब्रम्हविद्या॥१९॥अविद्यानिरसीब्रह्मज्ञान॥तें अवश्यह्मणसीब्रम्हाहोंनिभिन्न॥मींडलेंम्हणसीअद्वैतपण॥तेंनव्हेजा
णसिद्धांती॥२०॥प्रपंचअज्ञानेंलाटा॥ज्ञानअज्ञानाच्यासन्ववाटा॥फेडिजेकांटेनकांटा॥मगरवटपरानिमाल्या॥२१॥अविद्या

जीवबंधनीं ॥ ब्रह्मविद्याबंधछेदनी ॥ यासमूळतुजलागुनी ॥ सांगीतल्यादोनीसविस्तर ॥ २२ ॥ तेचिब्रह्मविद्याजाणा ॥ कैसेनिप्राप्तहोयआप
णा ॥ तेंपूर्वपीठविवंचना ॥ सावधमनापरियेसीं ॥ २३ ॥ ॥ श्लोक ॥ तस्माज्जिज्ञासयात्मानमात्मस्थंकेवलंपरं ॥ संगम्यनिरसेदेतद्व-
स्तुबुद्धिंयथाक्रमं ॥ ११ ॥ टीका ॥ उद्धवायाचिलागिंनित्य ॥ जिज्ञासेंबैसवावेंचित्त ॥ त्यासिविवेकउपजवित ॥ सत्यासत्यविभागें ॥ २४
तेथअसत्यतितुकीअविद्या ॥ जीचेंनिजीवासीपरमबाधा ॥ तिच्यासमूळकरावयाछेदा ॥ सद्विद्यासाधावी ॥ २५ ॥ सद्विद्यासाधिलि
यापाहीं ॥ केवळवस्तुतेदूरिनाहीं ॥ असेंआपुल्याचिठायीं ॥ येचिदेहींकूटस्थ ॥ २६ ॥ कार्यकारणसंघात ॥ त्यामाजीवस्तुअसेव्याप्त
॥ व्यापूनियांअलिप्त ॥ नित्यमुक्तस्वभावें ॥ २७ ॥ करूनिसद्विद्यासाधन ॥ धरूनिआत्मानुसंधान ॥ देहद्वयाचेंनिरसन ॥ साधकेंजाण
साधावें ॥ २८ ॥ स्थूळनेश्वरहेंमिथ्याझालें ॥ सूक्ष्मवासनामयकल्पिलें ॥ तेकल्पनेसीमिथ्यत्वआलें ॥ ब्रह्मउरलेंनिर्विकल्प ॥ २९ ॥ ते
शरगगनीनानामेघपंक्ती ॥ निजबळेंत्यावर्षती ॥ त्याचिशारदियेंचअंतीं ॥ हरपोनिजातीआकाशीं ॥ ३० ॥ तैशीदेहींदेहात्मबुद्धी ॥ दृढ
केलीहोतीत्रिशुद्धी ॥ तेचिविवेकाचायाप्रबोधीं ॥ नास्तीकसिद्धपावली ॥ ३१ ॥ देहसद्भावाचीपदवी ॥ ब्रह्मविद्येचासद्भावी ॥ रवघोततें
जाचीदिवी ॥ सूर्यदेखावीकैसेनी ॥ ३२ ॥ दोरभासलाहोताविखार ॥ त्याचाकरितांनिजनिर्धार ॥ हारपोनियांसर्पाकार ॥ उरेदोरनिजरूपें
३३ ॥ पाहातांविवेकाचेनिनिवाडें ॥ दोराचेंसर्पबजेचीउडे ॥ तेविंब्रह्मसद्भावींरोकडें ॥ देहनातुडेसत्यत्वें ॥ ३४ ॥ नरदेहआश्रऊन ॥ ब्रह्मविद्या
वाढलीजाण ॥ तें आपुलेंजन्मस्थान ॥ देहनिर्दळणकेविकरीं ॥ ३५ ॥ उद्धवातूंऐसऐशी ॥ आशंकाम्हणीधरिसी ॥ तेअग्नि
उत्पत्तीदृष्टांतेंसी ॥ तुजपाशींसांगेन ॥ ३६ ॥ ॥ श्लोक ॥ आचार्योऽरणिराद्यःस्यादंतेवास्युत्तरारणिः ॥ तत्संधानंप्रव
चनंविद्यासंधिःसुखावहः ॥ १२ ॥ ॥ टीका ॥ दोंकाष्ठाचियाघसणी ॥ अग्निकाढिलामंथोनी ॥ तोकाष्ठेंकाष्ठजाळुनी ॥
अग्निअग्नीपणींप्रबळ ॥ ३७ ॥ तैसीब्रह्मविद्याजाण ॥ गुरुशिष्यसंवादमथन ॥ त्यामथनाचेंनिरूपण ॥ सावधानपरियेसीं ॥

॥३८॥ येथ आचार्यो आद्य अरणी॥ शिष्य तो झाला उत्तरारणी॥ उपदेश तो मंथा स्थानी॥ संवाद मंथनीं मंथावें॥३९॥ ये मथनीं जरी आळस केला॥ तरी ज्ञानाग्नीचा अविर्भाव गेला॥ आपणिया आपण वंचला॥ थिल्ला मुकला साधना॥ ४०॥ धरितां आळसाची मार्गी॥ येव्हडा अनर्थु वाजे आंगीं॥ आठही पाहार शिणताति योगी॥ या योगालागीं साधावया॥ ४१॥ निजस्वार्थालागीं सावधान॥ गुरुवचनाचें अनुसंधान॥ अविश्रम करितां मथन॥ ब्रह्मज्ञान तें प्रगटे॥ ४२॥ प्रगटलें ब्रह्मज्ञान॥ उरों नेदी देहाचें भान॥ दृश्य द्रष्टा दर्शन॥ करी प्राशन तत्काळ॥ ४४॥ कार्य कर्म आणि कर्ता॥ ज्ञान ज्ञेय आणि ज्ञाता॥ हें उरों नेदी सर्वथा॥ निजात्मता निजबोधें॥ ४४॥ निजबोधें संसारदुःख॥ निरसूनि दिधलें निजसुख॥ निजात्मस्फूर्ती निःशेख॥ मायागुणदोष नासिले॥ ४५॥ ॥श्लोक॥ वैशारदी साऽतिविशुद्धबुद्धिर्धुनोति मायां गुणसंप्रसूतां॥ गुणांश्च संदह्य यदात्ममेतत्स्वयं च शाम्यत्यसमिद्यथाग्निः॥१३॥ ॥टीका॥ नाशावया निजमायागुण॥ शिष्य विशारद बुद्धि निपुण॥ दैवी संपदेचें अधिष्ठान॥ सद्गुणसंपन्न सर्वदा॥ ४६॥ ऐसा मुमुक्षु अधिकारवंतु॥ त्यासि शब्द आणि परनिष्णातु॥ गुरु तो माथां ठेविला हातु॥ निजबोध प्रापु तत्काळें॥ ४७॥ निजबोधीं बैसतां दृष्टी॥ गुणकार्य रिघे गुणाच्या पोटीं॥ तेव्हां गुणा त्रिगुणातें आटी॥ तमातें घोटी मध्यसु॥ ४८॥ तम खाऊनि रजोगुण॥ अत्यंत उन्मत्त झाला जाण॥ त्याचें देखोनि उन्मत्तपण॥ सत्वें सत्वगुण खवळला॥ ४९॥ जेव्हां खवळला सत्वगुण॥ त्यासी न साहे दुजेंपण॥ रजोगुणाचें ग्रासन॥ केलें जाण तत्काळ॥ ५०॥ केवळ सत्वाचा स्वभावो॥ तेणें सुखदुःखाचा अनुभवो॥ क्षणक्षणा नीच नवा पाहा हो॥ अति नवलावो अनुभवी॥ ३५१॥ तेणें सुखानुभवें देखा॥ रजतमाच्या बीजकणिका॥ ज्या सृष्टीस्त्रजनी सन्मुखा॥ त्याही निःशेख जाळिल्या॥ ५२॥ तेव्हां गुणप्रसवती माया॥ शोधीत सत्वें आणिली लया॥ ते सत्ववृत्ती आणिली लया॥ अद्वैततया उरली से॥ ५३॥ तेव्हां ब्रह्माहमस्मी लक्षण॥ तेंही होंलागलें क्षीण॥ सोहंहंसाची वोळखण॥ ते संधी जाण होत से॥ ५४॥ ते

थदेहींचें गेलें देहपण ॥ जन्ममरण आलें मरण ॥ विश्वाचें न दिसे भान ॥ आनंदघन कोंदला ॥ ५५ ॥ तेणें स्फुरस्वरूप जाली दृष्टी ॥ आनंदम
यझाली सृष्टी ॥ परमानंदें चढली पुष्टी ॥ स्वानंदें मिठी घातली ॥ ५६ ॥ त्या स्फुरणाची मर्यादा ॥ कासयानें हि नव्हे कदा ॥ येथ मौन पडिलें वे
दां ॥ वृत्ती सत्पदा पावली ॥ ५७ ॥ द्वैत सर्वथा नाहीं पुढें ॥ यालागीं वृत्तीची वाढी मोडे ॥ तेव्हां तें ही स्फुरस्वरूपीं बुडे ॥ पुढें वाढों नेणें नाहीं ॥ ५८ ॥
जैसा निरिंधन अग्नी ॥ जाय निजतेजीं मिळूनी ॥ तैशी वृत्ती अद्वैतपणीं ॥ मिळे मिळणी स्फुरस्वरूपें ॥ ५९ ॥ गंगा सागरा मीनली ॥ ते समु
द्रची होऊनि ठेली ॥ कालवण जळा भेटी झाली ॥ मिठी पडलीं जळलवें ॥ ६० ॥ दीपें दीपू एक वटला ॥ मिळणी एकचि होऊनि ठेला ॥ ते
सा वृत्ती चालयो झाला ॥ निर्व्यंग पावला निजस्फुरण ॥ ६१ ॥ तेव्हां आत्मा एक अद्वैत ॥ तें ही म्हणणें नाहीं तेथ ॥ एवं द्वैताद्वैतातीत ॥
नित्य निश्चित निजात्मा ॥ ६२ ॥ तो ज्ञानरूप स्वप्रकाश ॥ अविकारी अविनाश ॥ अकर्ता अभोक्ता उदास ॥ निर्विशेष निजरूप ॥ ६३ ॥
तो अदेही अगोत्र ॥ अचक्षु अश्रोत्र ॥ अमनस्क अमंत्र ॥ मंत्री मंत्रार्थ जो कां ॥ ६४ ॥ जो आद्य अज अप्रमेय ॥ अतर्क्य अलक्ष-
अव्यय ॥ नामरूपादि आभाव ॥ भावनाशून्य ६५ जो भोग्य भोगा नव्हे भोक्ता ॥ जो काम्य कर्म नव्हे कर्ता ॥ कर्ता अकर्ता या वार्ता ॥
जेथ सर्वथा निमाल्या ॥ ६६ ॥ जो अविनाशी अभंग ॥ जो शुद्ध बुद्ध असंग ॥ देहद्वयांचा संग ॥ ज्याचें आंग स्पर्शेना ॥ ६७ ॥ आत्म्या
वेगळें तें अनित्य ॥ हा पूर्व निश्चय होता सत्य ॥ आतां बुडालें नित्यानित्य ॥ समरभरीत निजात्मा ॥ ६८ ॥ नेणपण निमालें सर्वथा ॥
बुडाली जाणपणाची अवस्था ॥ गुण गुणी गुणातीतता ॥ देहीं नलगता तेथ नाहीं ॥ ६९ ॥ उद्धवा परमात्मा तो तत्त्वता ॥ हा माझा नि
श्चयो सर्वथा ॥ तोचि उपनिषदार्थें अर्थिता ॥ निजात्मता प्रतिपाद्य ॥ ७० ॥ तेथ पावलिया वृत्ती ॥ होय संसारनिवृत्ती ॥ हें चि वेदांतीं सि
द्धांतीं ॥ निश्चयो निश्चितीं केला असे ॥ ७१ ॥ येथूनि कार्यकर्तव्यता ॥ निःशेष खुंटली सर्वथा ॥ निजीं निजरूप निजात्मता ॥ जाणतत्त्व
ता पावल्या ॥ ७२ ॥ हें अद्वैत श्रुतीस्फुरवाडें ॥ सद्गुरुकृपा उजियेडें ॥ वृत्ती निजात्मपदीं चढे ॥ भाग्य केव्हडें पाहें पां ॥ ७३ ॥ मी नंद्य देवादिदे

वा॥ त्यामाझाही निजज्ञानठेवा॥ परमकृपेनें उद्धवा॥ तुजम्ध्या आधवादीधला॥ ७४॥ तुजव्हावया निजवृत्ती॥ हाची अर्थ नाना संगती॥ सांगीतला परमप्रीती॥ जाण निश्चितीउद्धवा॥ ७५॥ आतां देहादिक जे असंत॥ अतिनिंदक कुश्चित॥ तेथ आनक्षेनेदी चित्त॥ होई अलिप्त परमार्थी॥ ७६॥ हेतु जलागीं अलभ्य प्राप्ती॥ परियलकरावा अतिनिगुती॥ येथ मनांतरें छळूं येती॥ तेही उपपत्ती परियेसीं॥ ७७॥ श्लोक॥ अथैषांकर्मकर्तॄणांभोक्तॄणांसुखदुःखयोः॥ नानात्वमथनित्यत्वंलोककालागमात्मनां॥ १४॥ टीका॥ नानाफळें अभिळाशितें॥ कर्माचे जे कर्मकर्त्ते॥ सुखदुःखाचे जे भोक्ते॥ अनेकत्वें अनंत॥ ७८॥ ह्मणि जे तिमानिती एकात्मता॥ तरी एकाचेनी सुखें सुख समस्ता॥ कांए काचेनि पापें पापता॥ नघडे सर्वथा सकळांसी॥ ७९॥ ऐसें कर्मवादियाचें मत्त॥ जीव नित्य आणि-अनंत॥ मुख्य ईश्वर चिनाहीं ह्मणत॥ कर्ते येथ निज कर्म॥ ८०॥ मीपणें जें रफुरे स्फुरण॥ तें प्रतिशरीरीं जीव भिन्न॥ त्याचा स्वरूपाचें प्रमाण॥ कर्ता भोक्ता जाण म्हणताती॥ ८१॥ ऐकें विवंचना सावचित्त॥ लोककाळश्रुती जीवित॥ अनेकत्व अनित्य॥ हें वेदांत मत्त पें माझें॥ ८२॥ उद्धवा कर्मवाद्यांचें ऐसें मत्त॥ सत्य मानील तुझें चित्त॥ तरी बुडवील निजस्वार्थ॥ अति अनर्थ वाजेल॥ ८३॥ तो चि अनर्थ ह्मणसी कैसा॥ नरी कर्मवाद्यांचा भावो ऐसा॥ हा पूर्वपक्षाचा ठसा॥ अभिप्रावो ऐसा परियेसीं॥ ८४॥ परमात्मा निर्विकाररूप॥ एकन मनिती सर्वस्वरूप॥ सन्यासु एकतां ह्मणती पाप॥ मतजल्पमत्तवाद्यां॥ ८५॥ त्यागसन्यारा जे करिती॥ त्यांतें अनाधिकारी ह्मणती॥ कर्म मुख्यत्वें मानिती॥ वैराग्य निंदिती निजमनें॥ ८६॥ कर्म करोनि भोगिजे सुख॥ तें कर्म त्यजिती निःशेख॥ निष्कर्मासी कैंचें सुख॥ परम दुःख तो त्यागु॥ ८७॥ वैराग्य नघडावया कारण॥ चौप्रकारें बोलती जाण॥ तेंही सांगेन मी लक्षण॥ सावधान परियेसी॥ ८८॥ ह्मणती अनित्य असतें कांहीं॥ तरी वैराग्य घडे तेठायीं॥ येथ अनित्यची नाहीं॥ वैराग्यें काई करावें॥ ८९॥ वैराग्य होय चौप्रकारीं॥ मीमांसक नित्य मानिती चारी॥ निज मत्तान्याय [illegible] ९०॥ [illegible]

णेसकळ॥ भोगकाळतोहीनित्य॥९१॥ स्वर्गादिलोकभोगआन॥ वेदुबोलिलाआपण॥ मिथ्यानव्हेवेदवचन॥ चारीप्रमाणनित्यसे॥
९२॥ उद्भवायापरीपाहीं॥ ह्मणतीअनित्ययेथनाहीं॥ वैराग्येंकरावेंकाई॥ मिथ्यापाहीवैरागी॥९३॥ होकांभोग्यजरीनेश्वरहोतें॥ अथ
वामाईककाहीं असतें॥ तरींवैराग्यसंभवतें॥ तेंनवयेथअसेना॥९४॥ श्लोक॥ मन्यसेसर्वभावानांसंस्थात्द्योत्पत्तिकीयथा॥
तत्तदाकृतिभेदेनजायतेभिद्यतेचधीः॥१५॥ टीका॥ जीवाच्याभोग्यपदार्था॥ स्रक्चंदनादिवनिता॥ त्यासिप्रवाहरूपेंनित्यता॥
ह्मणतीतत्वतास्वमत्तें॥९५॥ आत्माआहेजगनाहीं॥ हेंघडलेंचिनाहींकहीं॥ जळेवीणंसमुद्रपाहीं॥ उरलानाहींस र्वथा॥९६॥
सृष्टीप्रवाहरूपेंनित्य॥ पितृपुत्रसें अखंडवाह्यात॥ कर्मास्तवयातायात॥ सृष्टीअनित्यहेंनघडे॥९७॥ नित्यासिईश्वरूकर्ता॥ हेंहिन
घडेगातत्वता॥ नित्याचाकोपानव्हेकर्त्ता॥ ईश्वरूसर्वथायेथनाहीं॥९८॥ वेदांतींस्वरूपभूत॥ आत्माज्ञानस्वरूपह्मणत॥ तेंहीनघडे
गायेथ॥ ऐसेंस्वमत्तबोलती॥९९॥ घटपटाकारपाहातां॥ ज्ञानासित्रीक्षणावस्था॥ आत्माज्ञानस्वरूपह्मणतां॥ लाजसर्वथात्यां
नये॥४००॥ एवंवेदांताचाठायीं॥ आत्मनिश्चयोदृढनाहीं॥ मोक्षम्हणतीजोकाहीं॥ तोहीपाहींमिथ्याची॥ १॥ इंद्रियसुखेंवीणसु
ख॥ मोक्षह्मणतीतेअविवेक॥ इंद्रियद्वारांसिहरिख॥ भोगितांहीमूर्खनमनिती॥ २॥ देहेंवीणविदेही॥ सुखभोगिजेकोणेंकहीं॥
अद्वैतवादीजल्पतीकाहीं॥ तेंसत्यनाहींसर्वथा॥ ३॥ जीवासिजेणेंसुखप्राप्ती॥ तेइंद्रियेंचिनाहींम्हणती॥ डोळेफोडूनिदेखणेहोत्ती
तैसीवंदितीवेदांत्या॥ ४॥ येथईश्वरूचिनाहींफुडा॥ मातोफळदेईलहाबोलकुडा॥ अद्वैतवादीमूर्खगाढा॥ नागवीमूढावैराग्यें
॥५॥ गांवनाठवोपदवी॥ तोमिथ्याईश्वरूधरोनिजीवीं॥ कर्मनैराश्यकरवी॥ अथवासांडीकर्मातें॥ ६॥ नरदेहींज्ञानउपजलें॥ तेणेंदे
हचिनाशिलें॥ फळेंवृक्षमूळफळेंछेदिलें॥ कोणीदेखिलेंकोठेंही॥ ७॥ ज्ञानाचेपरिपाकदशे॥ म्हणतीअवघासंसारुचिनाशे॥ सृष्टी
प्रवाहरूपेंनित्यअसे॥ नित्यनासेकैसेनी॥ ८॥ मनुष्याचेंहृदयींचेंज्ञान॥ तेणेंसंसाराचेंनिर्दळण॥ तरीखद्योततेजेंजाळिजेजा १:

ण ॥ ग्रहगण शशी सूर्य ॥ ९ ॥ एवं करूं जातां निवृत्ती ॥ केलें कष्ट तें मिथ्या होती ॥ इंद्रियें वाणसुखप्राप्ती ॥ नव्हे निश्चिती जीवासी ॥ १० ॥
यालागीं निवृत्ती तें वृथा कष्ट ॥ सर्वांसि प्रवृत्ती च अति श्रेष्ठ ॥ कर्म करोनियां उद्भट ॥ फळें वरिष्ठ भोगवी ॥ ११ ॥ संसार म्हणती माईक ॥
ते जाणावे केवळ मूर्ख ॥ संसारा वेगळें सुख ॥ नाहीं दुःख जे वार्ता ॥ १२ ॥ मनुष्याधिकारें सुखमार्ग ॥ यालागीं देव मनुष्यत्व वांछि
ती ॥ वेदांतीं मनुष्या निंदिती ॥ केवि ते युक्त मानावी ॥ १३ ॥ वेदें अधिकारु बोलिला ॥ तो वेदु चि इहीं वेडा केला ॥ त्यांचे लागला जो बो
ला ॥ तो नागवला सर्वस्वें ॥ १४ ॥ वेदांचें वेदवचन ॥ सर्वार्थी तें प्रमाण ॥ मिथ्या म्हणती ते वेदवचन ॥ थोर अज्ञान हें झालें ॥ १५ ॥
ऐशी मिमांसकांची वदंती ॥ नानापरी च्या वाचाळित युक्ती ॥ आपुलें मत स्थापिती ॥ तें मिथ्या चि निश्चितीं उद्धवा ॥ १६ ॥ ह्मा फणि
कारें मिथ्या त्याचें मत ॥ अंगिकारूनि प्रस्तुत ॥ प्रपंच अनर्थावा वित ॥ दृढ स्थापिती वैराग्य ॥ १७ ॥ श्लोक ॥ एवमप्यंग
सर्वेषां देहिनां देहयोगतः ॥ कालावयवतः संति भावा जन्मादयोऽसकृत् ॥ १८ ॥ टीका ॥ म्हणोनि एक बापा उद्धवा ॥ ह्या मिथ्या
मतवादें अघवा ॥ म्हणसी कैसें निजाणावा ॥ विवेक करावा मताचा ॥ १८ ॥ निवृत्ती तें केवळ कष्ट ॥ म्हणती प्रवृत्ती अति श्रेष्ठ ॥ प्र
वृत्तीमार्ग परम कष्ट ॥ मरण अरिष्ट अनिवार ॥ १९ ॥ धरोनियां जन्ममूळ ॥ अखंड लागलासे काळ ॥ लवनिमिष पळें पळ ॥ का
ळें केलें साधित ॥ २० ॥ जैसें सवचोराचें साजणें ॥ तैसें काळाचें जागावणें ॥ वेळ आल्या जीवें प्राणें ॥ नाहीं राखणें सर्वस्वें ॥ २१ ॥
काळ न म्हणे हाट घांट ॥ न म्हणे आनशी पहाट ॥ न म्हणे देशविदेश वाट ॥ नासी उद्भटा जनतें ॥ २२ ॥ करितां प्रवृत्तीचें कष्ट ॥ अव-
चिता मृत्यूचा चपेट ॥ आंगीं वाजे जो उद्भट ॥ आहाकष्ट करिती काळीं ॥ २३ ॥ जीवींचा मनींचा आर्त राहावा ॥ म्हणे गेलों मेलों धांवा पा
वा ॥ कोण निवारी मृत्यु आवा ॥ उपाव ते न्हां चालेना ॥ २४ ॥ काळ मारोनि न सोडी ॥ यातना भोगवी गाढी ॥ सवें चि गर्भवासीं पाडी
॥ जेथें दुःख कोडी अनिवार ॥ २५ ॥ मातेच्या जठर कुहरीं ॥ विष्ठामूत्राचा दाथरीं ॥ अधोमुख नव मास वरी ॥ उकडीं मारी जठराग्नी ॥

२६॥ विष्ठालेपचहूंकडे॥ नाकींतोंडींकृमीकिडे॥ गर्भवासींचेकष्टगाढे॥ कोणापुढेंसांगेल॥ २७॥ कट्वाम्ललवणमेळे॥ गर्भवतीचे
पुरतीडोहळे॥ त्वचेवीणगर्भांगपोळे॥ तेणेंदुःखेंलोळेअतिदुःखी॥ २८॥ तेगर्भोदरींचीव्यथा॥ नेणतीमाताआणिपिता॥ तेथनाहींको
णीसोडविता॥ जीविंचीव्यथाजीवजाणे॥ २९॥ ज्याठायाचीकरूनयेगोठी॥ प्रगटदाऊंनयेदिठी॥ तेयोनिद्वारेंअतिसंकटी॥ जन्मशे
वटीजीवासी॥ ३०॥ जेनित्यमूत्राचीनाहाणी॥ कींनवयानरकांचीखाणी॥ रजस्वलारुधिराचीश्रेणी॥ जन्मतेयोनीपावती॥ ३१॥
अपवित्रविटाळशीचेंरुधिर॥ तेंगोळोनिझालेंजीशरीर॥ निंद्यद्वारेंजन्मोनिनर॥ आह्मीपवित्रह्मणविती॥ ३२॥ गर्भवासाहोनिगाढें
॥ दुःखकोण आहेपुढें॥ मत्तवादीबोलेतेंकुडें॥ सुखनावडेप्रवृत्ती॥ ३३॥ एकेजन्मेंजन्मनसरे॥ एकेमरणेंमरणनोसरे॥ कोटिकोटिज
न्माचेफेरे॥ काळयोनिद्वारेंकरवित॥ ३४॥ पुढतीजन्मपुढतीमरण॥ अनिवारलागलेजाण॥ प्रवृत्तीमाजीसुखकोण॥ दुःखदारुण
भोगवी॥ ३५॥ जन्ममरणामाजिलेसंधि॥ आणिकहीथोरदुःखबाधी॥ त्यादुःखाचीदुःखसिद्धी॥ एकत्रिशुद्धीसांगेन॥ ३६॥ धा
डीमेणेंपळतांथोर॥ आडवेनागवितीचोर॥ तैसेंजन्ममरणांचें अंतर॥ षड्विकाररारखती॥ ३७॥ षड्विकाराच्यापतिव्रता॥ पडोमीलाग
ल्याजीविता॥ एवंप्रवृत्तीमाजीपरमव्यथा॥ सुखसर्वथाअसेना॥ ३८॥ कर्मवादियाच्यामता॥ जीउस्वतंत्रकर्मकर्ता॥ ह्मणतीते-
मिथ्यावार्ता॥ परतंत्रताप्रत्यक्ष॥ ३९॥ श्लो॰ अत्रापिकर्मणांकर्तुरस्वातंत्र्यंचलक्ष्यते॥ भोक्तुश्चदुःखसुखयोःकोन्वर्थोविवशंभ
जेत्॥ १७॥ टी॰ जीवासिअसतीस्वतंत्रता॥ तरितेंदुःखमांगुनभोगिता॥ सदांसुखीचिअसता॥ पापनकरितासकुमाळ॥ ४०॥ जी
उबापुडेसदांदीन॥ कर्मेंकरूनिकर्माधीन॥ कर्मफळदातातोभिन्न॥ सुखदुःखजाणतोभोगवी॥ ४१॥ यालागीईश्वराचीसत्ता॥ तो
कर्मफळाचादाता॥ जीवसुखदुःखाचाभोक्ता॥ स्वतंत्रतात्यानाहीं॥ ४२॥ ऐसेंलक्षितांलक्षण॥ जीउतितकापराधीन॥ पराधीनपणें
जाण॥ भोगवीदारुणसुखदुःख॥ ४३॥ मजलागींदुःखव्हावें॥ ऐसेंकोणीभाविनाजीवें॥ नवांछितांदुःखपावे॥ येणेंनसंभवेस्वतंत्रता॥

४४॥ श्रुतिस्मृतीतें विचारितां ॥ जीवासि नाहीं स्वतंत्रता ॥ पराधीनपणें वर्ततां ॥ भोगी असमर्थ तां सुखदुःख ॥ ४५॥ वादीपरिहार करितां ॥
सांग कर्म जें नेणती ॥ ते ते जीव दुःखी होती ॥ सुख पावती कर्मज्ञ ॥ ४६॥ जे सदाचार श्रोत्री ॥ जे याज्ञिक अग्निहोत्री ॥ जे उभयलोक व्यापारीं
॥ सांग करीत कर्मातें ॥ ४७॥ जे अविकळ अव्यंग ॥ कर्में करूनियां सांग ॥ उभयलोकीं सुखभोग ॥ कर्मयोग भोगिती ॥ ४८॥ कर्मी ज्याची यो
ग्यता ॥ तो सुखभोगाचा भोक्ता ॥ हें हि न घडे गा सर्वथा ॥ ऐक आतां सांगेन ॥ ४९॥ ॥ श्लोक ॥ न देहिनां सुखं किंचिद्विद्यते विदुषामपि ॥ तथा च दुः
खं मूढानां वृथाहंकरणं परं ॥ १८॥ टीका ॥ कर्माचि जे नलता ज्ञाते ॥ ते हि दुःखी देखों येथें ॥ सुखी देखिजे मूर्खांतें ॥ जे कर्मातें नातळती ॥ ४५०
चुको नियज्ञपुरुषा अच्युतातें ॥ अग्निहोत्रिक रिती यागातें ॥ तें स्वकर्म चित्याचें त्यातें ॥ विपरीतार्थें फळतसे ॥ ५१॥ अग्नि तो तंव स्वरूप माझें ॥ श्रु
ति मंत्र तेंन वमाझी बीजें ॥ आणि होमद्रव्य ही जें जें ॥ तें हि माझें स्वरूप ॥ ५२॥ ऐशिया मज सर्वगतातें ॥ नास्तिक्य मदें चोनि निज चित्तें ॥ अनीश्व
रवादी करिती यागातें ॥ तो चि त्यातें बाधक ॥ ५३॥ श्रुक्श्रुवा मणि ना पात्र ॥ मां दूसि कलें कर्मतंत्र ॥ मज निजात्मयाचें चुकलें सूत्र ॥ तेणें चि अ
पवित्र तो याग ॥ ५४॥ सकळ हें सर्व मुखीं ॥ मज अर्पतसे यज्ञपुरुखीं ॥ हें न मनिजे याज्ञिकीं ॥ बुद्धी अन्यकीं सकाम ॥ ५५॥ मजन अर्पितां
जें सुकृत ॥ तें चि जाण दुःख करित ॥ विषा नाव अमृत म्हणत ॥ तैसें सुकृत सकामा ॥ ५६॥ मातें न पावतां जो स्वर्ग ॥ तो जाणावा उपसर्ग ॥
ते थिंचा भोग तो महारोग ॥ मूढ उद्योग याज्ञिकां ॥ ५७॥ कर्मी कर्म विगुण होत ॥ तेथ स्मरावा मीं अच्युत ॥ ना मीं न्यून तें संपूर्ण होत ॥ हें सा
मर्थ्य नामाचें ॥ ५८॥ तो मी आंगें आपण ॥ याज्ञिकां मागों गेलों अन्न ॥ मज नेदिती चतें ब्राह्मण ॥ कर्मठपण कर्माचे ॥ ५९॥ मज यज्ञपुरुषातें
सांडुन ॥ करिती इंद्रादिकांचें भजन ॥ ते इंद्रादिक मज आधिन ॥ कर्मवैगुण्य हें त्यासी ॥ ६०॥ जे कर्म न करिती कृष्णार्पण ॥ त्यांचें मलि
न प्राक्तन ॥ तेणें इंद्रलोकीं दरिद्रता जाण ॥ पडे विघ्न परलोका ॥ ६१॥ चुकउनियां निजसुख ॥ सर्वांगीं खिरीसा खरे चाटेन ॥ ते पुढें तां
नव चे फक ॥ अधिक दुःख तेणें होय ॥ ६२॥ तैसें मज चुकउनि यज्ञपती ॥ जे यागातें आचरती ॥ बाळ विधवे गर्भ माती ॥ तैशी फुकें

येतिस्यायागा॥६३॥ कर्मउद्देशेंद्रव्यमागतां॥ यज्ञफळनेंद्रव्यदाता॥ याज्ञिकतोराहेरिता॥ मीकर्ताह्मा अभिमान॥ ६४॥ तैसाच्याद्विरि
रीआंत॥ चाद्वेंचिखिरीवादिजेत॥ नादरवरकटल्यासांझित॥ मोक्षेंभोगीतपरमान्न॥ ६५॥ सरससऊंसघालिजेघाणा॥ रसपिळूनि
भरेभाणा॥ रितांचोपटीकरकर्णघाणा॥ तेगतीजाणायाज्ञिकां॥ ६६॥ तैसेयाज्ञिकयज्ञआचरत॥ द्रव्यदात्यासितेंफळहीन॥ प
शुहिंसायाज्ञिकांप्राप्त॥ दोंपीहीन अभिमानें॥ ६७॥ एवंकर्मकुशळयाज्ञिक॥ यापरिनेंभोगितीदुःख॥ कर्मनेणतीजेमूर्ख॥ तेंप
रमसुखभोगिती॥ ६८॥ नेणतीकर्मांच्याघडमोडी॥ परिमाझीश्रद्धापोटींगाढी॥ तेणेंउल्लंघोनिदुःखकोडी॥ निजात्मगोडीभोगिती॥
६९॥ कर्माकर्मोदरूनेणत॥ माझ्याठायींश्रद्धायुक्त॥ वाळेंगोळेंमाझेगात॥ सुख अनंतपावले॥ ७०॥ कायकर्मंकेलेंगोपाळीं॥ जे
अखंडमजसवेंगोकुळीं॥ भोगिलीनिजसुखनव्हाळी॥ कर्मोनिह्माळीकर्मांची॥ ७१॥ पाहतांगोपिकांचेंकर्म॥ कर्ममार्गीनिंद्यध
म॥ पावल्यामाझेंपरमधाम॥ जीवींपुरुषोत्तम आवडला॥ ७२॥ खगमृगगोसर्पादिसमस्त॥ माझेंनिजपदींझालेप्राप्त॥ याज्ञि
कांकर्माभिमानबहुत॥ दुःखभोगितीनिजकर्में॥ ७३॥ केवळकर्मठकर्मजड॥ आह्मीसर्वज्ञज्ञातेदृढ॥ हा अभिमानधरितीमू
ढ॥ दुःखवाढतयांसी॥ ७४॥ दीपींपतंगामरणादुःख॥ तोउडीघालितांमानीसुख॥ तैसेंकर्मठावमंकनळदुःख॥ मानितीसुख
अभिमानें॥ ७५॥ अभिमानेंचिसर्वथा॥ नसतीजीवासिस्वतंत्रता॥ तेंहीनघडेंविचारितां॥ ऐकआतांसांगेन॥ ७६॥ ॥श्लो
क॥ यदिप्राप्तिंविघातिंचजानंतिसुखदुःखयोः॥ तेऽप्यद्धानविदुर्योगंमृत्युर्नप्रभवेद्यथा॥ ११॥ ॥ टीका॥ दुःखनिरसूनि
सुखप्राप्ती॥ यालागींकर्में आचरती॥ कर्मवादीज्ञातेह्मणती॥ तेंहीनेणतीदुःखनाशु॥ ७७॥ कर्मेंकरितांनाशुनोहे॥ ऐसेंदुःख
कोण आहे॥ पुससीलतरीपाहें॥ यथान्वयेंसांगेन॥ ७८॥ मरणावरतेंदुःखचढें॥ ऐसेंदुःखनवनाहीपुढें॥ तेंनिवारूनेणतीबा
पुडे॥ अतिबळगाढेंमृत्यूचें॥ ७९॥ आतुघालितांह्मातपोळे॥ तेणेंउन्हपणेंभरनजळे॥ तैसाकर्मेंमृत्युनटळे॥ प्रबळबळेंअनि-

वार॥ ८०॥ मारीतमृत्यूजेणेमारिजे॥ तोउपावोकर्मटीनेणिजे॥ कर्मामाजीजेणेअभिजे॥ अचुकपाविजेतेणेंमृत्यु॥ ८१॥ अंतीये
ईलमरणदुःख॥ अंवजीजितवभोगिजेलसुख॥ हेंबोलणेंबोलतीमूर्ख॥ जीतांसुखत्यांकैंचें॥ ८२॥ श्लोक॥ कोन्वर्थः सुखय
त्येनंकामोवामृत्युकरंतिके॥ आघातंनियमानस्यवध्यस्येवनतुष्टिदः॥ २०॥ टीका॥ जितांहिसुखाचीवार्ता॥ कर्मठानाहींसर्वथा
॥तेंहीसांगेनमीकथा॥ ऐकआतांउद्धवा॥ ८३॥ विखेंरांधिलेंमिष्टान्न॥ तेंगोडम्हणतीअज्ञान॥ पुढेंदेखोनियांमन॥ शेषतें अन्न
सांडिती॥ ८४॥ आगिलागलियेघरीं॥ क्षणनराहिजेचतुरीं॥ मरणनांदतांउरीं॥ सांडुनिदूरीपळताती॥ ८५॥ धाडीआल्यानिजद्वारीं॥
गोडनलागेसाखरखिरी॥ तेसामृत्यूआलियाशरीरीं॥ विषयाकारीसुखकैंचें॥ ८६॥ दासिलागलियाआगी॥ तोशृंगारूनमनीसु
खालागी॥ तेसानीचनवामृत्युआंगीं॥ विषयसंगींसुखकैंचें॥ ८७॥ उठिल्यामरणांतव्यथा॥ जनधनअन्नआणिकांता॥ सुख
नेदीसर्वथा॥ झालीतत्वतांदुःखमूळ॥ ८८॥ अंतकाळींस्त्रीधन॥ झालींदुःखासीचकारण॥ त्यांसीसांडूनिननिघतीप्राण॥ नकमळी
जाणप्राणांतीं॥ ८९॥ जैसासुळींघावयाजोनईजे॥ त्यासीनानासमारंभकीजे॥ सुखघालितीपंचखाजे॥ नेणेतोनव्हीजेसुखीयाकीं
॥९०॥ तेसेंसन्मुखअसतांमरण॥ विषयसुखेंसुखावेकोण॥ विषयत्यागितीसज्ञान॥ मूर्खासिजाणआसक्ती॥ ९१॥ हेंदुःखाची
अर्धघडी॥ नाशीविषयसुखाचीकोडी॥ विषयालागींशिणतीवेडे॥ अविनाशागोडीनेणती॥ ९२॥ एवंयालोकांचाठायीं॥ सुखस
र्वथैवनाहीं॥ लोकांतरीम्हणतीकाहीं॥ नघडेतेंहीउद्धवा॥ ९३॥ ॥श्लोक॥ श्रुतंचदृष्टवद्दुष्टंस्पर्धासूयात्ययव्ययैः॥ बह्वंत
रायकामत्वात्कृषिवच्चापिनिष्फलं॥ २१॥ ॥टीका॥ जैसादेखिलाहालोक॥ तेसाचिश्रुतस्वर्गादिक॥ अनादिदोषयुक्तदेख॥
सदोषमूर्खवांछिती॥ ९४॥ स्वर्गींम्हणसीदोषकोण॥ ऐकतयांचेंलक्षण॥ स्पर्धाअसूयानाशजाण॥ तपक्षीणादिविभोग॥
९५॥ तपसंपत्तीसमानपाहीं॥ स्पर्धामांडीत्याचाठायीं॥ भजसमानभोगुयाहीं॥ तेंसुखनाहींमानसीं॥ ९६॥ आपणाहोनी

गी० भा०
१५

अधीकपदीं ॥ त्यासीदोष आरोगोनिनिंदी ॥ तेथेंही ऐसीविषमबुद्धी ॥ करवाविशुद्धीतेथेंकैंचे ॥ ९७ ॥ यालागींस्वर्गभोगजेंसुख ॥ स
कळांसारिखेंनाहींदेख ॥ तपानुसारिखेंन्यूनाधिक ॥ भोगितलोकनिजकर्में ॥ ९८ ॥ एकउर्वशीभोगूंलागला ॥ एकनाकींविरूप
गावला ॥ भोगेंतपक्षयोझाला ॥ नाशआलाअनिवार ॥ ९९ ॥ जंवजंवस्वर्गभोगभोगित ॥ तंवतंवतपाचापक्षीणहोत ॥ तपक्षयें
क्षयाजाती ॥ नाशपावतीस्वर्गस्थ ॥ ५०० ॥ स्वर्गप्राप्तीचियेविधी ॥ कर्मकरितांविघ्नबाधी ॥ तेणेंनव्हेस्वर्गसिद्धी ॥ जाणविशुद्ध
उद्धवा ॥ १ ॥ जेंगर्भींचसठवलें ॥ त्याचेंबारसेंनवचेकेलें ॥ तेविकर्मींचविघ्नउठवलें ॥ पावणेंठेलेंकर्माचें ॥ २ ॥ ह्मणशीविघ्नक
रीकोण ॥ कर्मकरितांहोयविगुण ॥ तेंकर्मचिकर्मासिजाण ॥ विघ्नदारुणउपजवी ॥ ३ ॥ कर्मचिकर्मासिसाधक ॥ कर्मचिकर्मा
सीबाधक ॥ कर्मचिकर्मासीमोचक ॥ हेंनेणोनिलोकगुंतले ॥ ४ ॥ काम्यकर्मींविघ्नविचित्र ॥ देशकाळमंत्रतंत्र ॥ द्रव्यदक्षणानि
धिपात्र ॥ शुद्धीसर्वत्रपाहिजे ॥ ५ ॥ जैसेंक्षयरोगाचेंरोगियासी ॥ अल्पकुपथ्यबाधीत्यासी ॥ तैसेंजाणकाम्यकर्मासी ॥ अल्पदो
षींसर्वविघ्न ॥ ६ ॥ भरवंडदुधाचेंमांडें ॥ माजीथेंबुएककांजीपडे ॥ तेणेंदहींदुधनातुपजोडे ॥ करीखवडेंदुधाचें ॥ ७ ॥ तैसेंकाम्य
कर्मजाण ॥ अल्पहिहोतांविगुण ॥ फळनव्हेपरिदारुण ॥ तेंकर्मचिविघ्नउपजवी ॥ ८ ॥ कष्टोनियांबारामासीं ॥ जैसाकृषिवळ
करीकृषी ॥ त्याच्याफळाआडविघ्नेंकैशीं ॥ केल्याकष्टासीनाशक ॥ ९ ॥ भूमीशुद्धशुद्धबीज ॥ काळींपर्जन्यकर्तानिरुज ॥ उप
करणसामग्रीसमाज ॥ पहिलेंहेंवोजपाहिजे ॥ १० ॥ पेरणीझालियापाठीं ॥ देखणेंराखणेंकूपकांटी ॥ सोंकरावेंआवशीपाहा
टीं ॥ आळसपोटींसांडुनी ॥ ११ ॥ पीकयेतयेतांकणशीं ॥ आमाळेंहिंसळापडेत्यासी ॥ कांकान्हीपडेपिकासी ॥ घालीशेतासीनिं
दणें ॥ १२ ॥ गर्वाचानांबेरापडे ॥ कांअहंतेचारोगपडे ॥ कींअधर्माचीआळीवाढे ॥ पीकबुडेतेणेंही ॥ १३ ॥ सचळसोंकरणेंन
घडी ॥ तरीआशेतृष्णेच्यामारडी ॥ कींजेपिकाचीओरवडी ॥ दाणाबुडींउरेना ॥ १४ ॥ दंभाचीघांटीपडिल्यागर्यों ॥ घांटादिसे

परिदाणानाहीं ।। कामक्रोधाचाडदरीपाहीं ॥ मुळाचाठायींकरांडी ॥१५॥ आल्याविकल्पाचीधाडी ॥ शेतामाजीनुरेकाडी ॥ कुवासनाटोळा
चीपडेउडी ॥ समूळसशेंडींखुराट ॥१६॥ एवंरूपिवळाचेपरी ॥ सकामासीविघ्नेंमारी ॥ फळअंतरलेंदुरी ॥ विघ्नसागरींबुडाले ॥१७॥ स्वर्गे
येकयाज्ञिकबहुत ॥ यालागींदेवविघ्नेंकरित ॥ मुख्यइंद्रविघ्नप्रवर्तत ॥ स्वर्गेंराखतनिजभोगा ॥१८॥ जेविंवेश्यायेकीराती ॥ येथसका
मबहुतयेती ॥ तेजैसेंकलहोकरिती ॥ तेशीगतीयाज्ञिकां ॥१९॥ कांश्वुणीजेसीऋतुस्नात ॥ तिसीभोगूंयेतीश्वानबहुत ॥ परस्परेंगुर
गुरित ॥ तैसास्वर्गभोगतसकामा ॥ २०॥ तेथज्यासीभोगघडे ॥ भोगूंजातांआडकोनिपडे ॥ भंडिमाहोयजगापुढें ॥ सज्ञाननोंडेंथुंकिती
॥२१॥ जीचेंभोगूंजायसुख ॥ अडकल्यानेंहोयविमुख ॥ मैथुनद्वारेंगुंतल्यादेख ॥ थुंकितीलोकमुखामुखीं ॥ २२॥ तेशीयाज्ञिकांस्वर्गप्रा
प्ती ॥ भोगेंहोयपदच्युती ॥ स्वर्गभोगींगुंतलीआसक्ती ॥ विमुखपडतीइहलोकीं ॥ २३॥ एवंरूपिवळाचियापरी ॥ स्वर्गप्राप्तीसीविघ्नेंमारी
॥ केलेंकष्टवृथाकरी ॥ भोगुकैशापरीघडेल ॥ २४॥ एकह्मणतीकर्मकुशळ ॥ आह्मीकर्मेंहोंनेंदूंविकळ ॥ अछिद्रसाधुनीसकळ ॥ स्वर्ग
फळसुखभोगूं ॥ ५२५॥ उद्धवाऐसेंहिनघडे ॥ तेंमीसांगेनतुजपुढें ॥ पंचश्लोकींफाडोवाडें ॥ विषदनिवाडेंपरियेसीं ॥२६॥ श्लोक ॥
अंतरायैरविहतोयदिधर्मः स्वनुष्ठितः ॥ तेनापिनिर्जितंस्थानंयथागच्छतितच्छृणु ॥२२॥ टीका ॥ जेणेंअंतरायनपवती ॥ ऐशीं
अछिद्रकर्मेंनव्हती ॥ जरीझालीदेवगती ॥ तरीस्थानप्राप्तीतेनेश्वर ॥२७॥ कर्मेंज्यास्थानाप्रतिजाये ॥ तेथगेलियाजेंजेंलाहे ॥ तेंतें
सांगेनमीपाहे ॥ सावधहोयेंउद्धवा ॥ २८॥ श्लोक ॥ इष्ट्वेहदेवतायज्ञैः स्वर्लोकंयातियाज्ञिकः ॥ भुंजीतदेववत्तत्र भोगान्दिव्यान्
निजार्जितान् ॥२३॥ टीका ॥ पावोनिकर्मभूमीउत्तम ॥ वर्मवरिष्ठब्राह्मणजन्म ॥ ज्योतिष्टोमादिककरितीकर्म ॥ नित्यकाम्यअ
ग्निहोत्र ॥२९॥ त्रैविद्याजाणतीसकळ ॥ कर्मकलापीअतिकुशळ ॥ ऐसेसज्ञानमूर्खकेवळ ॥ स्वर्गफळवांछिती ॥३०॥ जेणेंपुण्यें
मीनजोडे ॥ तेंपुण्यह्मणतांवाचारडे ॥ याज्ञिकविषयासक्तगाढे ॥ स्वर्गभोगाकडेधांविंनले ॥ ३१॥ यजुनिइंद्रादिदेवांसी ॥ जेणें

-टी· अंतरपडेमजसी॥ त्यापावलेस्वर्गलोकासी॥ दिव्यभोग भोगावया॥ ३२॥ बहुतींचघडिलेंजुनेंह्राड॥ तेंश्वानस्वलीलाकरागोड॥ स्वपुण्यें
५६ गोडकरिताती॥ ३३॥ कांस्मशानदळिचें अन्न॥ कल्पुंश्वानशंपरस्परशवान॥ तैसाचिस्वर्गभोगजाण॥ शेषभाजनबहुतांचें॥ ३४॥ गां
ठीचेंवेचूनशुद्धस्करत॥ उच्छिष्टभोगाविकतघेत॥ याज्ञिकपवित्रम्हणवित॥ मोलेंसर्दातबहुशेष॥ ३५॥ केवळवायसाचेंमांस॥ नेंहीश्वा
नमुखींचेंशेष॥ मोलेंनमिळेचिबहुवस॥ तैसीरसकसयाज्ञिका॥ ३६॥ स्वर्गउच्छिष्टबहुतांचें॥ त्यासीमोलवेचेअतिकष्टाचें॥ तेंहीन
मिळेचिधणिचें॥ भयपतनाचेंअहर्निशीं॥ ३७॥ स्वर्गभोगभोगितीदेव॥ तेहिम्हणतातीआम्हीनिर्दैव॥ याज्ञिकांठायींथोरहांव॥
दिव्यवेभवभोगार्थ॥ ३८॥ एवंझालियास्वर्गप्राप्ती॥ तेथजेजेभोगभोगिती॥ तेमीसांगेनतुजप्रती॥ ऐकनिश्चितीउद्धवा॥ ३९॥ स्व
र्गींसमानभोगुसमस्तां॥ नाहींजाणगासर्वथा॥ ज्यासीजेशीपुण्यअवस्था॥ तैशीप्राप्तहोतयासी॥ ४०॥ श्लोक॥ स्वपुण्योप
चितेशुभ्रेविमानउपगीयते॥ गंधर्वैर्विहरन्मध्येदेवीनांहृद्यवेषधृक्॥ २४॥ टीका॥ आपुलेपुण्याचेनिमोलें॥ चंद्रप्रभाविमा
नआलें॥ त्यामाजीआरूढले॥ भोगूलागलेदिव्यभोगू॥ ४१॥ तेथंदिव्यदेहाचिप्राप्ती॥ मनोहरवेशातेंधरिती॥ अतिमधुरगंधर्वगाती॥
स्वेच्छाक्रीडतीस्त्रियांसी॥ ४२॥ त्यास्वर्गींच्यास्वर्गांगना॥ देखतांभुलीपडलीमना॥ मगत्याचेनीछंदेंजाणा॥ नानास्थानाक्रीडतु॥ ४३
॥ श्लोक॥ स्त्रीभिःकामगयानेनकिंकिणीजालमालिना॥ क्रीडन्नवेदात्मपातंसुराक्रीडेषुनिर्वृतः॥ २५॥ टीका॥ त्यास्त्रियांस
मवेतआपण॥ विमानींकरोनीआरोहण॥ स्वेच्छागामीगमन॥ शोभेविमानतेंकैसें॥ ४४॥ घंटाघंटिकाजाळमाळा॥ क्षुद्रघंटि
कारत्नमेखळा॥ किंकिणीलाविलियासकळा॥ विमानलीलाविचित्र॥ ४५॥ इच्छिल्याठायानेविमाना॥ चैत्रवनाकांनंदनव-
ना॥ भोगावयास्वर्गांगना॥ आसक्तजाणाझालासे॥ ४६॥ वनीसुमनाचेसंभार॥ परागउधळतसुंदर॥ कोकिळांचेमधुर
स्वर॥ झणत्कारभ्रमरांचे॥ ४७॥ मंदसुगंधसुशीतळ॥ झळकतसेमलयानिळ॥ स्वर्गांगनासिगदारोळ॥ काळसुकाळसका

मा॥४८॥आगीकापुराहोतींभेटी॥एकवेळेभडकाउठी॥तेसेंपुण्यवेंचल्लेंउठाउठी॥भोगासाठींसकाम॥४९॥मजपतनहोईलयेथ॥भोगजा
तीलसमस्त॥हेंहीनाठवीत्याचेंचित्त॥कामासक्तझालेंसे॥५५०॥दीपासिंदेतां आलिंगन॥पतंगानाठवेनिजमरण॥तेसेंनाठवे आत्मपतन
॥भोगींमनविगुंतलें॥५१॥ श्लोक॥तावत्प्रमोदते स्वर्गे यावत्पुण्यं समाप्यते॥क्षीणपुण्यःपतत्यर्वागनिच्छन्कालचालितः॥२६॥ टी
का॥जंवअसेपुण्यसंपत्ती॥तंवस्वर्गभोगभोगिती॥क्षीणझाल्यापुण्यशक्ती॥पतनपावतीतत्काळ॥५२॥जंवरीगांठीअसेधन॥
तंवरीवेश्येच्वेंसौजन्य॥निःशेषवेंचल्याधन॥मुखपरतोनपाहेना॥५३॥तेशीस्वर्गींचीवस्ती॥निजपुण्येंभोगभोगिती॥पुण्यक्ष
येंक्षयाजाती॥पतनपावतीअनेच्छा॥५४॥कष्टकरूनियांयाज्ञिकीं॥स्वर्गसाधिलाव्हावयासुखी॥तेंझालेंजीपरमदुःखी॥पतन
अधोमुखींपावले॥५५॥उडालेंस्वर्गभोगाचेंसुख॥आलेंगर्भवासाचेंदुःख॥जळोसकामाचेंमुख॥ठकलेयाज्ञिकसुखलोभें॥
५६॥उद्धवाजेह्मणतीस्वर्गसुख॥तेयारितीपावलेदुःख॥स्वर्गसुखमानितीमूर्ख॥नव्हेनिर्दोखतोमार्ग॥५७॥विधियुक्तआ
चरतांयाज्ञिक॥पुढतीपावलेघोरदुःख॥तरिअविधीनेंहोईलसुख॥ह्मणीदेखह्मणशील॥५८॥येथप्रवृत्तीमार्गींचीप्रवृत्ती॥
दोंप्रकारें असेवर्तती॥एकीविधिरूपेंआचरती॥दुजीस्थितीअविधानें॥५९॥आतांसांगीतलीतुजप्रती॥तेवेदोक्तविधानस्थिती
॥जेविधानेंस्वर्गप्राप्ती॥हेंप्रवृत्तीउत्कट॥६०॥पुण्यक्षयेंस्वर्गपतन॥तेंहीसांगीतलेंकथन॥आतांअविधीजेंआचरण॥तेंहीलक्ष
णपरियेसी॥६१॥वेदउलंघनेंकुमती॥कुश्चितजनाचेसंगती॥अप्रवृत्तीचीप्रवृत्ती॥अधर्मस्थितीअवधारी॥६२॥ श्लोक
यद्यधर्मरतः संगादसतांवाजितेंद्रियः॥कामात्माकृपणोलुब्धः स्त्रैणोभूतविहिंसकः॥२७॥ टीका॥सहजेंप्राणीकामासक्त॥
प्राप्तकामेंअतिलुब्धहोत॥कामनपावतांदीनचित्त॥स्वभावोनित्यजीवाचा॥६३॥ऐसयास्वभावनिष्ठासी॥जरीसंगहोयअसं
तपुरुषीं॥तरिरतिवाढेअधर्मासी॥अकर्मासीप्रवर्ते॥६४॥चंचळत्वेंकर्मेंठमन॥त्यासअसत्संगमदिरापान॥कामवृश्चिकेंदं

शिलेंजाण ॥ तेव्हांवर्तन अह्मातह्मा ॥ ६५ ॥ पिशाहातें धेंडेंवोंवाळी ॥ दिधल्यातोसर्वत्रजाळी ॥ तेवीं आसत्संगें करीहोळी ॥ स्वधर्मस
मुळींजाळित ॥ ६६ ॥ बाळकाहातीं दिधलेंशस्त्र ॥ स्वोंचितांन ह्मणे आपपर ॥ छेदि आपुलेंचीशरीर ॥ हीनविचारतेनेणे ॥ ६७ ॥ जेंवि ७
जनीं आंवतरेदेव्हारा ॥ तिच्यातोंडानाहींवोंदावारा ॥ कांबहुरूप्याच्यादिगंतरा ॥ नाहींथारावैराग्या ॥ ६८ ॥ तैसाअसत्संगेंस्वरा १
घालीदंभाचापसारा ॥ नाहींविवेकाचाथारा ॥ कामशास्त्राप्रवर्ते ॥ ६९ ॥ कामशास्त्रें अतिसकाम ॥ कामास्तवयजी अधर्म ॥ अध
र्मास्तव अकर्म ॥ निंद्यधर्म आचरे ॥ ७० ॥ निंद्यकर्माचासंयोग ॥ यासिमुद्दललुब्धभोग ॥ लुब्धभोगामाजीचांग ॥ अधर्मसांगसवि
स्तर ॥ ७१ ॥ अधर्मवादतांउबारा ॥ परद्रव्य आणीपरदारा ॥ याचिलागींशरीरा ॥ उपायद्वाराकष्टवी ॥ ७२ ॥ अंगनेलागींअतिदीन ॥-
स्त्रीध्यानें होयस्त्रैण ॥ स्त्रीसाधावयाजाण ॥ भूतहनन आरंभीं ॥ ७३ ॥ श्लोक ॥ पशूनविधिनालभ्य प्रेतभूतगणान्यजन् ॥
नरकानवशोजंतुर्गत्वायात्युल्बणंतमः ॥ २८ ॥ टीका ॥ जारणमारणउच्चाटन ॥ स्तंभन मोहनवशीकरण ॥ असाध्यसाधूनि
अंजन ॥ करीलागवणस्त्रियांसी ॥ ७४ ॥ लोणराई आणिबिबवे ॥ मधुरसींकालवीआघवे ॥ साबरीमंत्राचेनिवैभवें ॥ होमकरूं
धांवेमानस ॥ ५७५ ॥ कर्मकरावयाअभिचार ॥ मेषजंबूकवांनर ॥ सरडबेडूकमच्छमगर ॥ गीधघारहोमिती ॥ ७६ ॥ नग्नभैरव
वेताळ ॥ झोटिंगपिशाच्चकंकाळ ॥ मारकोमेसकोमेराळ ॥ भूतेंप्रबळउपासी ॥ ७७ ॥ काळीचिडीकांकणघारी ॥ कागबगउलूक
मारी ॥ आवंतूनिकाळीमाजरी ॥ साबरमंत्रेंहोमिती ॥ ७८ ॥ वाहत्याघाण्याचेंतेलचोरी ॥ प्रदोषसंधीन्हायशनिवारीं ॥ शाकिनी
डाकिनीमध्यरात्री ॥ होमामाझारींचेनवी ॥ ७९ ॥ मद्याचेघटपूर्णभरी ॥ मातांगीचीपूजाकरी ॥ रुधीरघालीप्रेतपात्रीं ॥ मोहनी
मंत्रजपोनी ॥ ८० ॥ घेतीहळदीचीउंडी ॥ सेंदूरलावितीमळवटी ॥ कामसाधावयाहटी ॥ अंजनकष्टींसाधिती ॥ ८१ ॥ होमपात्रें
करावयातांनडी ॥ समूळअश्वत्थातेंतोडी ॥ फळीतपुष्पीतओषधीउपडी ॥ आसनाबुडींघालावया ॥ ८२ ॥ बीजपावावयामं १

ग्राचें॥ बोलेकानडेंप्रेताचें॥ आणवीमृगअश्वलाचें॥ भयपापाचेंमानीना॥ ८३॥ खेचरभूचरजळचर॥ जीवपीडितीअपार॥ घे
ऊनिब्राह्मणाचेंरुधिर॥ अभिचार आचरती॥ ८४॥ गायीब्राह्मणासीजाण॥ पीडाकरितीदारुण॥ क्षेत्रवित्तदाराहरण॥ स्वार्थे प्राण
घेताती॥ ८५॥ देवालईंचेदेवशेष॥ कांशिवालयींचेंशिवशेष॥ घेनांनकरितीआळस॥ वासनाअसोस आधमी॥ ८६॥ एवंकरितां
ऐसें॥ तेणेंअकर्मकर्मवशें॥ अंधतमींतेप्रवेशे॥ जेविकांअंवसेचंद्रमा॥ ८७॥ अकर्मजाणअतुर्बळी॥ जीवाचेंनिजज्ञानछळी॥-
अतिमूढकरूनितेकाळीं॥ निरयकल्लोळींघालित॥ ८८॥ तेनरकींचीनवलकथा॥ कोटिवर्षेनळींजातां॥ ठावनलगेगासर्वथा॥
केविवरूंतायेईल॥ ८९॥ त्यातेंअंधतमह्मणती॥ जेदेखतांअंधहोयवृत्ती॥ निघतांनिर्गमूविसरती॥ नरकींवसतीमूढलें॥ ९०॥ जं
वहोयकर्मभोगांत॥ तंवनरकभोगीअकल्पांत॥ मगस्थावरत्वपावत॥ वृक्षहोतकांपाषाण॥ ९१॥ ऐशीअवस्थागाढमूढा॥ के
वळजाड्यझालेंजड॥ स्वप्नींसुखनेणतीगोड॥ दुःखदुर्वाडभोगिती॥ ९२॥ एवंअधर्मवृत्तीवर्ततां॥ सुखलेशनलभेसर्वथा॥ दुः
ख अनिवारभोगितां॥ निर्गमतात्यानाहीं॥ ९३॥ ॥श्लोक॥ कर्माणिदुःखोदर्काणिकुर्वन्देहेनतैः पुनः॥ देहमाभजतेतत्रकिं
सुखंमर्त्यधर्मिणः॥ २९॥ टीका॥ ऐकेंबापाउद्धवा॥ मरणधर्मात्मकाजीवा॥ सुखनभेटेत्यान्याभावा॥ दुःखप्रभवामा-
जिवासु॥ ९४॥ नरदेहाच्येवोनिकेवळ॥ क्रूरकर्मेंकरितीप्रबळ॥ त्यासिउत्तरोत्तरदुःखफळ॥ यातनासकळभोगवी॥ ९५॥
मरमरोदुःखभोगीदारुण॥ उपजोनिकर्मेंकरीहीन॥ दुःखावर्तीपडिलेजाण॥ आपण्याआपणघातक॥ ९६॥ जेसंतचर
णींविमुख॥ त्यांसिस्वप्नींहिनाहींसुख॥ क्रूरकर्मेंकरीकामुक॥ वंदेदुःखसकाम॥ ९७॥ एवंप्रवृत्तिमाजीअसतां॥ सकाम
कर्में आचरतां॥ सविधीकर्मेंकरितां करितां॥ दुःखसर्वथाअनिवार॥ ९८॥ सविधीकाम्यें स्वर्गपतन॥ अविधीकाम्येंन
रकदारुण॥ एवंप्रवृत्तीमाजीजाण॥ सुखकोणसकामा॥ ९९॥ ह्मणशीलोकपाळांचाचार्यी॥ नित्यसुखअसेलपाहीं॥ त्या

मिजलमरणनाहीं॥ अमरत्व आह्मीसाधावें॥६००॥ लोकपाळाचेनित्यलोक॥ लोकपाळहीनित्यदेख॥ तेथें असेलनित्य
सुख॥ ऐसेंमूर्खकल्पिती॥१॥ ॥ श्लोक॥ लोकानांलोकपालानांमद्भयंकल्पजीविनां॥ ब्रह्मणोऽपिभयंमत्तोद्विपरार्धपरा
युषः॥२०॥ ॥टीका॥ लोकपाळांमाजीअमरेंद्र॥ मरुद्गणाचाराजाइंद्र॥ ज्यासीमानितीसूर्यचंद्र॥ वरुणकुबेरयमादि॥१॥
ज्याअमरावतीसिंहासन॥ ऐरावताचें आरोहण॥ उच्चैश्रवाअश्वजाण॥ पुढें आपणखेंलणिये॥२॥ ज्यासीउर्वशीभोग
पत्नी॥ रंभामुख्यविलासिनी॥ जेथतिलोत्तमानाचणी॥ चिंतामणीलोळती॥४॥ अष्टमासिद्धीचींभांडारें॥ रत्नजडीतधवळारें॥ मरग
जाचेडोल्हारे॥ सुवर्णसूत्रेंलाविले॥५॥ वैडूर्याचेशाहाडे॥ कामधेनुचेवाडे॥ कल्पद्रुमाचेमांदोडे॥ चहूंकडेशोभती॥६॥ लोक
पाळआज्ञेचे॥ सुरसेनासैन्यज्याचें॥ एवढें ऐश्वर्यजयाचें॥ राज्यस्वर्गाचेंभोगिन॥७॥ त्यासिमाझीकाळशक्ति॥ ब्रह्मयाचे
दिनांतीं॥ चौदाइंद्रक्षयाजाती॥ येरांचीगतीकायशी॥८॥ ब्रह्मायुष्यह्मणतीसमता॥ जोद्विपरार्धआयुष्यवंता॥ जंवनपवेमा
झीकाळसत्ता॥ तंवश्लाघ्यताआयुष्याची॥९॥ ज्यासिअग्रपूजेचीमान्यता॥ जोलोकलोकपाळांचाकर्ता॥ त्याब्रह्मयासि
माझीकाळसत्ता॥ ग्रासीसर्वथासलोकें॥१०॥ मीकाळात्मादंडधरु॥ शास्तानियंताईश्वरु॥ अंतर्यामीसर्वेश्वरु॥ अतिदुर्धरु
व्यापकू॥११॥ माझाकाळक्षोभदारुण॥ त्यातें आवरूंशकेकोण॥ धर्मअर्थकामजाण॥ निवारणत्यानव्हे॥१२॥ प्रळयकल्पीं
महाकाळासी॥ माझीकीर्तीग्रासी॥ माझेंमहाभयसर्वांसी॥ लोकपाळांसीसुखकेंचें॥१३॥ लवनिमिष्यपळापळें॥ माझेनिभयें
सूर्यचळे॥ माझेनिभयेंप्राणखेळे॥ वायुचेमाझेनिभेणें॥१४॥ माझेआज्ञेवरीअग्नीजाण॥ वसवीतसेजठरस्थान॥ महद्भयें
नव्हेअधिकन्यून॥ पचवीअन्नचतुर्विध॥१५॥ यथाकाळीपर्जन्यधारी॥ इंद्रवर्षेमद्भयेंकरी॥ मृत्युस्वकाळेंप्रळयकरी॥
भयभारींत्यामाझें॥१६॥ माझेनिभयेंकरीदेखा॥ समुद्रनोलांडीनिजरेखा॥ माझियाभयाचीथोरशंका॥ तिहींलोकांकांपवी॥१७॥

तिहींलोकांचाशास्ता॥ईश्वरतोमीनियंता॥तेणेंकर्मजडाचीवार्ता॥अनैश्वर्यताछेदिली॥१८॥ प्रवृत्तीसिअनर्थता॥मागांदाविलीतत्वता॥वै
राग्यस्थापिलेंसद्दढता॥निवृत्तीसर्वथाअतिश्रेष्ठ॥१९॥ आपुल्याऐश्वर्याच्याअविष्कारें॥साधूनिईश्वरत्वकेलेंखरें॥मिमांसकमतनिरा
कारें॥निरूपणपुढारेंचालवी॥२०॥ मीमांसकवार्ता॥बोलिलेजीवासिअनेकता॥तोचिकर्ता आणिभोक्ता॥हेंचिसर्वथानिराकारी॥२१॥

श्लोक॥गुणासृजंतिकर्माणिगुणोऽनुसृजतेगुणान्॥जीवस्तुगुणसंयुक्तोभुंक्तेकर्मफलान्यसौ॥३१॥ टीका॥कृष्णह्मणेउद्ध
वातें॥एकादशइंद्रियेंसमस्तें॥करितीनानाविधकर्मातें॥आत्मातोयेथेंसर्वसाक्षी॥२२॥दीपउजळलियावरी॥लोकवर्ततीव्यापारी॥
तोनेमीनानिवारी॥तैसापरीजीउयेथें॥२३॥जीउप्रेरीनाइंद्रियांतें॥ह्मणालकरवितसेकर्मातें॥जेविंकुऱ्हाडीघेउनिहातें॥छेदीवृक्षातेंह
षिवळु॥२४॥ऐशीइंद्रियांचीप्रेरणता॥जीवासिनघडेसर्वथा॥तेनघडायाचीएककथा॥तुजतत्वतांसांगेन॥२५॥इंद्रियांकर्मींप्रेरण॥क
रितेसत्वादिकगुण॥जीउउभयसाक्षीजाण॥कर्मकारणत्यानाहीं॥२६॥अंगेंनातळतांआपण॥चुंबकसंनिधमात्रकारण॥अचेतनलोहाक
रीत्वळण॥तैसाजाणजीवयेथें॥२७॥कांउगवल्यादिवाकर॥सहजचुप्रलोकव्यापार॥तोसूर्यासिनातळेकर्मभार॥साक्षीसाचारकर्मांचा
॥२८॥तैशीजीवासीकर्तव्यता॥सत्यनाहींगासर्वथा॥दिसेजेंकाहींअपादता॥तेंअध्यासकतामिथ्यत्वें॥२९॥कवलेंअध्यासिलाडोळा॥तो
चंद्रमादेखेपिंवळा॥तेविआत्माकर्ताभासेस्थुळा॥केवळनिश्चळानेणती॥३०॥ संवेगचालतांआभाळ॥बाळेंह्मणतीचंद्रमापळे॥तेविं
आत्माकर्तामानितीस्थूळें॥उपाधिमेळेअध्यासा॥३१॥देहमीकर्ममाझें॥हें आत्मेनिस्वप्नींनेणिजे॥मृगजळींबुडालेराजे॥सत्यमानिजेतें
सेंहें॥३२॥एवंआत्म्यासकर्तव्यता॥सत्यनाहींगासर्वथा॥त्यासिह्मणतातिफळभोक्ता॥तेहीवार्तामिथ्यत्वें॥३३॥स्वप्नींजोडिल्यासह
स्त्रगायी॥जागृतीत्यांचेंदुभतेंनाहीं॥आत्माभोक्तातैसापाहीं॥उपाधीच्यागायींमिथ्यारूपें॥३४॥डबकींप्रतिबिंबलारवी॥तोजैसाथी
लकर्दमसेवी॥तैसाभोक्ताआत्मादेहगांवी॥सत्यमानवेंमानवा॥३५॥मृगजळामाजीभासे॥बिंबलाचंद्रगिळितांअंवसे॥तैसाआत्मा

देहाभिमानवशें ॥ भोगविशेषें भोगिना ॥ ३६ ॥ एवं आत्मा जो भोक्ता ॥ तेसोपाधिक वार्ता ॥ उपाधी मिथ्या गा नत्वता ॥ आत्मा भोक्ता कैसेनी ॥ ३७ ॥ आत्मा अकर्ता अभोक्ता ॥ सद्दृढ साधिलें तत्वता ॥ जीवासि बोलिली अनेकता ॥ ते मिथ्या आतां साधितु ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥ यावत्स्याद्गुणवैषम्यं तावन्नानात्वमात्मनः ॥ नानात्वमात्मनो यावत्पारतंत्र्यं तदैव हि ॥ ३२ ॥ टीका ॥ सत्वरजतमाचा ॥ अंतरीं धुमाडु गुणकर्माचा ॥ तंव जीवासि अनेकत्वाचा ॥ आभास मायेचा मानला ॥ ३९ ॥ अहंकारादि देहपर्यंत ॥ तंव जीवासि मीपणा भासत ॥ तंव नानात्व मानी सत्य ॥ ते मिथ्या निश्चित उद्धवा ॥ ४० ॥ जैसें आपुलेंचि निज मुख ॥ आरिसां करी आपणा सन्मुख ॥ तैसें अविद्यायोगें मायिक ॥ द्वैत देखदा खवी ॥ ४१ ॥ आरिशामाजी आपुला ॥ जो द्वैत भावें स्वयें देखिला ॥ तेणें आपणनाहीं द्विधा झाला ॥ मिथ्या भासला आभास ॥ ४२ ॥ तो आभास झालिया समोर ॥ त्रिगुणगुणांचे विकार ॥ एक चिदात्मा नानाकार ॥ दिसे साचार गुणक्षोभें ॥ ४३ ॥ जैसें आपुलेंचि मुख केवळ ॥ शस्त्र अदर्श आणि जळ ॥ लांब चंचळ निश्चळ ॥ करी प्रबळ विकारी ॥ ४४ ॥ एवं त्रिप्रकार कार्यविशेखें ॥ मुख चिदेखिजे निज मुखें ॥ तैसें तें नानात्व लटिकें ॥ गुणक्षोभकें भासत ॥ ४५ ॥ सूत्र चिविणिलें पटाकारीं ॥ पटावरी तंतुच्या हारी ॥ दिसतो ते विचित्र राचरीं ॥ नानाकारीं एकची ॥ ४६ ॥ साखरेचा केला ऊंसु ॥ धरक ठाण आंत बाकस ॥ मधील पिळून घ्यावा रस ॥ हा त्रिगुणदोष भूत्या नाही ॥ ४७ ॥ तैसा परमात्मा श्रीहरी ॥ अद्वितीय येक चराचरीं ॥ यासि अनेकत्वाची परी ॥ सत्वादिक करी गुणक्षोभ ॥ ४८ ॥ जैसा बहुरूपी आपुल्या ठायीं ॥ नाना सोंगें धरी देहीं ॥ नितुकीं रूपें त्यासि नाहीं ॥ एकला पाहीं अद्वैत ॥ ४९ ॥ तैसा सच्चिदानंद श्रीहरी ॥ आत्मा एक चराचरीं ॥ नांदता हे नानाकारीं ॥ द्वैताभासारीं अद्वैतें ॥ ६५० ॥ अद्वैत साधिलें जीवासी ॥ सत्य मानलें आह्मासी ॥ परि येकी आशंका ऐसी ॥ निज मानसीं वर्तत ॥ ५१ ॥ तूं चि ह्मणसी जीव परतंत्र ॥ आतां अद्वैतपणें स्वतंत्र ॥ बोलसी बोलणें विचित्र ॥ केवि साचार मानावें ॥ ५२ ॥ अद्वैतपण संपादिसी ॥ मा तें भय लोकपाळां ह्मणसी ॥ हें न मने गा आह्मासी ॥ अद्वैतासि भय केंचें ॥ ५३ ॥ ऐसिया रीती उद्धवा ॥ झाल्या संदेहा सीरि घावा ॥ तो तूं आतलों नेदीं जीवा ॥ एकवर जानि-

धारु ॥ ५४ ॥ जीवासि उपाधीसिनदात्मता ॥ तंव तंव आभासेनानात्मता ॥ नानात्वें परतंत्रता ॥ ईश्वरसत्ता नेमक ॥ ५५ ॥ अभीतभिन लियादळ ॥ सेनापतीवीण विकळ ॥ आंबापिकलियारसाळ ॥ राखणसबळत्यापासीं ॥ ५६ ॥ तेसीं जीवासि जंव अनेकता ॥ तंव सृष्टीसि कर्ताहर्ता नियंता ॥ जाण ईश्वरु विसर्वथा ॥ परतंत्रता जीवासी ॥ ५७ ॥ अनेकत्वें परतंत्रता ॥ यालागी ईश्वर नियंता ॥ ऐसीं देखोनि ईश्वरसत्ता ॥ भयसमस्ता जीवांसी ॥ ५८ ॥ माझें ईश्वरीसत्तेचें भये ॥ देखोनि अंतकूहिं भीताहे ॥ इंद्रादिकांचा पाडु काये ॥ भयवाहे विधाता ॥ ५९ ॥ माझी अत्यंत प्रळयींची सत्ता ॥ वाजे हरिहरांचे माथा ॥ अनेकत्वाचा मंहर्ता ॥ गीची मर्यादानिजकाळ ॥ ६० ॥ यालागीं अनेकत्व जंव आहे ॥ तंवरी दुस्तर काळभये ॥ जेव्हां अनेकत्व नाहीं होये ॥ तेव्हां काळ कायेनाशिल ॥ ६१ ॥ एवं अनेकत्वाचे माथां ॥ ईश्वरभयाचे काळसत्ता ॥ अनेकत्वें परतंत्रता ॥ जाण सर्वथा उद्धवा ॥ ६२ ॥ तें अनेकत्व जें जाये ॥ तैं काळ नाहीं माझेंचें भये ॥ परनसतां परतंत्र न होय ॥ एकलों आहे स्वानंदु ॥ ६३ ॥ तेथ अद्वैताचा साळू नुठी ॥ ऐक्य देखे सफळ सृष्टी ॥ तेव्हां स्वानंदाचिया कोटी ॥ भोगीत उठी-निजबोधें ॥ ६४ ॥ ज्या सुखाची मर्यादा ॥ देशकाळें न करवे कदा ॥ त्या सुखाची सुखसंपदा ॥ भोगिती सदा अद्वैतें ॥ ६५ ॥ निजात्मज्ञान अलौकिक ॥ दुर्जनवीण अद्वैत सुख ॥ सांडूनि कर्मवादी परम मूर्ख ॥ नानालोक वांछिती ॥ ६६ ॥ मागां कर्मवादी कर्मठ ॥ बोलिले प्रवृत्ति अतिश्रेष्ठ ॥ कर्म करूनियां उद्भट ॥ भोगवरिष्ठ भोगावे ॥ ६७ ॥ तेचि निरसोनि आतां ॥ गुदारी चालविली कथा ॥ उद्धवासी अद्वैतता ॥ दृढ सर्वथा सांगत ॥ ६८ ॥ श्लोक ॥ यावदस्यास्वतंत्रत्वंतावदीश्वरतोभयं ॥ यएतत्समुपासीरंस्तेमुह्यंतिशुचार्पिताः ॥ ३३ ॥ टीका ॥ गुणवैषम्य ज्याचे ठायीं ॥ तेनरक भोगासक्त पाहीं ॥ यागादिकर्म करूनि देहीं ॥ भोगस्थानतें हीं गा किलें ॥ ६९ ॥ जेजे गांकुर्न गेले लोक ॥ तेथूनि याज्ञिका पतन धाक ॥ तंव दुःखी देखे लोकनायक ॥ अनित्य लोक देखोनी ॥ ७० ॥ पदच्युती लोकच्युती ॥ भोगकर्में भोगाच्युती ॥ केले कष्ट वृथा जाती ॥ दुःखी होती निजपतनें ॥ ७१ ॥ घायाळा कीजेन

रदपार॥ तेसेंचोतप्रोतदुःखफार॥ जेवेंजन्ममरणबाह्यार॥ भोगीअघोरगर्भवास॥ ७२॥ राहाटमाळेचेकरें॥ पुढतीरितापुढती
भरे॥ तैसाअविश्रमफिरे॥ गर्भद्वारेंमरणांत॥ ७३॥ विंचेंखादिल्यादुःखितासी॥ दादीसिआगलागेल्यासी॥ तेविंभोगक्षयेंपति
तासी॥ गर्भवासीपीडाहोय॥ ७४॥ लोकांसिअनित्यतानेणती॥ घालागींपरमदुःखीहोती॥ कष्टाचेंफळदुःखप्राप्ती॥ संसाराव
र्ती अडकले॥ ७५॥ केवळलोकभोगनित्य॥ हेंहीनघडेगायेंथ॥ भोगलोकहोतसत्य॥ तरीअनित्यह्मणावे॥ ७६॥ जेविंदोरी
सर्पाभास॥ तेविंलोकचतुर्दश॥ केवळमायामयविलास॥ सुखलेशतेथेंकेंचा॥ ७७॥ केवळजेंकामाइक॥ त्यामाजीकैंचें
भोगसुख॥ कर्मरततेकेवळमूर्ख॥ विषयमाईकवांछिती॥ ७८॥ भरलेंमृगजळाचेंतळें॥ तेणेंजैंपिकतीसाळिकळें॥ तेंविष
यभोगीसुखफळें॥ हेंनकळेभ्रांतासी॥ ७९॥ जगदुमदुमीतभरलेंदिसे॥ तेंतूंमाईकह्मणसीकेसें॥ हेंचिकळेअनायासें
॥ तुजमीतेसेंसांगेन॥ ८०॥ श्लोक॥ कालआत्मागमोलोकः स्वभावोधर्मएवच॥ इतिमांबहुधाप्राहुर्गुणव्यति
करेसति॥ २४॥ टीका॥ केवळमायामयकल्पित॥ संसारतो अज्ञानजनित॥ एकानेंअनेकह्मणत॥ चित्तेंदुश्चित-
होउनी॥ ८१॥ कनकबीजसेवणेंजैसें॥ शाहाणेंमाणूसहोयपिसें॥ मगत्यासिनसतेंचिआभासे॥ ससेमासेगोसर्प॥
८२॥ तेसेंमायावशेंअतिभ्रांता॥ तेसेंअनेकत्वभासेचित्ता॥ नभींगंधर्वनगरपाहातां॥ दिसेशोभितापुरदुर्गु॥ ८३॥ कां
आंधारींदोडोळां॥ ह्मणेसर्पदंडकींसुमनमाळ॥ नानाएकावळीमुक्ताफळा॥ कोणीअबळाविसरली॥ ८४॥ तेंविनिजात्मा
मीपुरुषोत्तम॥ त्यामजनानारूपेंनामेंकर्म॥ काळुआत्माआगम॥ स्वभावधर्ममजह्मणती॥ ८५॥ काळह्मणतीप्रकृतीक्षो
भकु॥ आत्माह्मणतीप्रकृतीनेमकु॥ वेदह्मणतीकर्मबोधकु॥ अदृष्टद्योतकुधर्मतोमी॥ ८६॥ अदृष्टदृष्टकरूनीभोगविजे
॥ घालागींधर्मतोह्मणिजे॥ आतांस्वभावोजेणेंबोलिजे॥ तेंहिसहजेंपरियेसीं॥ ८७॥ आत्माभोक्ताहास्वभावो॥ जेणेंप

रिणमेंदेवाधिदेवा ॥ इत्यादिक हेतु पाहाहो ॥ मजचिस्वभावोम्हणनाती ॥ ८८ ॥ अदृष्टाचेंफळनानालोक ॥ ओकम्हणावयाहेतु देख ॥ एवं मज एकातें अनेक ॥ मिथ्यामूर्खमानिती ॥ ८९ ॥ नानारंगाचियावृत्ती ॥ चित्रलिहिलेंययानिगुति ॥ तेंहीनानाकारें दिसे भिंती ॥ सर्वव्यक्तीद्योतक ॥ ९० ॥ तैसेनानाकार नानाधर्म ॥ नानानामेंनानाधर्म ॥ तेंमी अवघा आत्माराम ॥ सर्वोत्तमसर्वथा ॥ ॥ ९१ ॥ मजवेगळा रिता काहीं ॥ अणुभरी ठावउरला नाहीं ॥ मीसर्वात्मासर्वदेही ॥ सर्वगत पाहीं सर्वदां ॥ ९२ ॥ जैसे सागरामाजीतरंग ॥ तैसें मजमाजीदिसेजग ॥ जगनव्हे तेंमीचिनांग ॥ स्फरव अव्यंगमजमाजी ॥ ९३ ॥ मीशुद्धबुद्धमुक्तस्वभावो ॥ त्यामजनानाक्लें ठेविती नावो ॥ उद्धवाज्यासिजेसाभावो ॥ तैसामीदेवोनव्यासी ॥ ९४ ॥ नास्तिक्यवसेज्याचेठांयीं ॥ त्यासिमीसर्वथाकोठेंनाहीं ॥ आस्तिक्यवंतालागींपाहीं ॥ मीसर्वांगीयांतिष्ठतु ॥ ९५ ॥ भावार्थेजामजजेथेंपाहे ॥ त्यासिमीतेंव्हांचितेथें आहें ॥ मजपावावपाउपाये ॥ बहूतपाहेंनलगती ॥ ९६ ॥ मीसर्वात्मासर्वगतयेकु ॥ ऐसाजयाचाभावनिष्टंकु ॥ तोचिपदियंतामजयेकु ॥ ज्ञानतिलकुतोमाझा ॥ ९७ ॥ तोआत्मामीत्याचेंदेहे ॥ मीध्यातानोमाझेंध्येये ॥ मीज्ञाताशुद्धज्ञेये ॥ ऐसापदियेतो आत्मा ॥ ९८ ॥ उद्धवाहेएकात्मभक्ती ॥ सज्ञानज्ञातेयेणेंभजती ॥ तयांमजअभेदप्रीती ॥ तुवांहियारितीभजावें ॥ ९९ ॥ परमात्माएकनित्यशुद्ध ॥ त्यासिमायामयसंसारबंध ॥ मिथ्याजाणदेहसंबंध ॥ हानिजात्मबोधपैंमाझा ॥ ७०० ॥ हामिथ्याबंधपडेजीवासी ॥ आत्मज्ञानेंमुक्तात्मासी ॥ हेंमागेंबोलिलोंतुजपासीं ॥ तेचिमतनिरासीं दृढकेलें ॥ १ ॥ धरोनिश्लोकचौदावा ॥ अंतीं श्लोकचौतिसावा ॥ मिमांसकमत्ताचा आघवा ॥ निरास्फवरवायेणेंकेला ॥ २ ॥ एवंनिरसोनिमत्तांतर ॥ अद्वैतस्थापिलेंदृढतर ॥ हेंचिनिजज्ञानसाचार ॥ चराचरवरिष्ठ ॥ ३ ॥ अद्वैतज्ञानशुध्धचोख ॥ ऐकोनिउद्धवाझालें स्फरव ॥ हृदयींदाटला हरिख ॥ पाहेश्रीमुखकृष्णांचें ॥ ४ ॥ चाललें सात्विकाचें भरितें ॥ चित्तविसरलेंचिंतनातें ॥ अभ्युलोटलेंजीतेथें ॥ आपआपण्यानेंविसरले ॥ ५ ॥ उद्धवाभिनावे-

१०भा
३१

क॥ घडोनि नेले जीनक॥ गावधह्मोऊनि यांदेख॥ कृष्णासन्मुखतोझाला॥ ६॥ अहेतभजनें जे भजनें॥ ते भक्त कृष्णासि आवडते॥ नेंकेचि
ग्रामहोयमातें॥ घालार्गाह्नर्गिंतंपुसत॥ ७॥ श्लोक॥ उद्धव उवाच॥ गुणेषु वर्तमानोऽपि देहजेष्वनपावृतः॥ गुणैर्न बध्यते देही॥ बध्य
तेवा कथंविभो॥ ३५॥ टीका॥ उद्धव ह्मणे कृष्णनाथा॥ आत्मा देहामाजी असतां॥ बंधन पावे जीनखता॥ कीं सर्वथा पावेना॥
८॥ गुण असतां मुक्ति घडे॥ कीं गुण गेलिया मुक्ति जोडे॥ हें चि सांगावें मजपुढें॥ अतिनिवाडें निश्चित॥ ९॥ गुण असतां मुक्ति घडे॥ हें
सर्वथा बोलणें कुडें॥ ज्वर असतां आरोग्य न घडे॥ तक्षन वादे भिरुंडें सी॥ १०॥ बाही बांधोनि पाषाण॥ समुद्रामाजी तरे कोण॥ तेसे
देहीं असतां त्रिगुण॥ मुक्तपण केसेनी॥ ११॥ गुण जे रजतमादिक॥ त्यांचें कार्य देहदेख॥ गुणासारिखी अवश्यक॥ कर्मे अनेक आ
चरे॥ १२॥ कर्माचें फळ सुखदुःख॥ भोगणें पडेगा अचुके॥ गुणासि मुक्ति न घडे देख॥ हें ज्ञाते लोक ह्मणताती॥ १३॥ गुण गेलिया मुक्ति
॥ हें ही न घडे गा श्रीपती॥ येही विषयीं विनंती॥ कृपामूर्ती अवधारीं॥ १४॥ गुणाचें कार्य देहेंद्रियें॥ तें गुण जाऊनि देह राहे॥ भूमी वीण
वृक्ष होये॥ हें अवघड पाहें बोलणें॥ १५॥ कारण जाऊनि कार्य राहे॥ हें बोलणें घडे काये॥ गुण जातां देहो चि जाये॥ मुक्तवर्तता हें केसेनी
॥ १६॥ एवं गुण असतां न सतां॥ मुक्ति न घडे गा सर्वथा॥ येचि विषयीं कृष्णनाथा॥ तुज मी नवता पुसतू॥ १७॥ आणीक येक जगन्ना
था॥ तुज मी विनती करीन आतां॥ गुणा आत्म्यासि एकत्र ना॥ न घडे सर्व निश्चित॥ १८॥ भरलें मृगजळाचें तळें॥ चंद्रमा विंबे ना
तेणें जळें॥ तेंवि आत्मा गुणांसि ना तळे॥ स्वभावें नातळे गुणांसी॥ १९॥ गुण ते अज्ञानाची रात्री॥ आत्मा स्वप्रकाश गभस्ती॥ त्यास
मोर से घेउनि येति॥ मग बांधिती आत्म्यातें॥ २०॥ आंधार सूर्याते गिळी॥ काउळा केळास आतळी॥ वागुल हनुमंताते सळी॥ म
शक गिळी गजातें॥ २१॥ मासी पाखें गगन उडे॥ सगळा मेरु थिल्लुरीं बुडे॥ मृगजळीं जैं ना रूपडे॥ ते आत्मा सांपडे गुणांत॥ २२॥ जे
विं आकाश नातुडे जाळीं॥ तेवी आत्मा नाकळे गुणमेळीं॥ मासा सुख दुःखाची न वाळी॥ गुण कल्लोळीं कां भोगी॥ २३॥ या परी न घडे

गावद्धता ॥ मामुक्ताचीकायसीकथा ॥ केसेनिबद्धमुक्तअवस्था ॥ घडेकृष्णनाथातेंसांग ॥ २४ ॥ येथबद्धासीकायकारण ॥ आणिमुक्ताचीकोणखुण ॥ एवंबद्धमुक्तलक्षण ॥ मजसंपूर्णसांगावें ॥ २५ ॥ ॥ श्लोक ॥ कथंवर्तेतविहरेत्केर्वाज्ञायेतलक्षणैः ॥ किंभुंजीतोतविसृजेच्छयीतासीतयातिवा ॥ ३६ ॥ ॥ टीका ॥ आतांबद्धमुक्तांचीस्थिती ॥ मजसांगावीश्रीपती ॥ कोणेंलक्षणेंजाणिजेती ॥ दोघेकळतीकेसेनी ॥ २६ ॥ पावोनियांविदेहावस्था ॥ देहींकेसेनिवर्तता ॥ वश्यकरूनीगुणांतीनता ॥ गुणींक्रीडताकेसेनी ॥ २७ ॥ पावोनियांमुक्तदशा ॥ देहींभोगभोगीकैसा ॥ त्यासित्यागाचाकोणठसा ॥ हृषीकेशासांगिजे ॥ २८ ॥ त्याचेनिद्रेचेंकोणलक्षण ॥ कोणबैसकाकोणआसन ॥ वस्तुजाणोनिसंपूर्ण ॥ गमनागमनत्याकेसें ॥ २९ ॥ ऐशींमुक्ताचींलक्षणें ॥ त्याहोनिबद्धाचींविलक्षणें ॥ कृपाकरोनिनारायणें ॥ मजकारणेंसांगिजे ॥ ३० ॥ ॥ श्लोक ॥ एतदच्युतमेब्रूहिप्रश्नंप्रश्नविदांवर ॥ नित्यमुक्तोनित्यबद्धएकएवेतिमेभ्रमः ॥ ३७ ॥ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेभगवदुद्धवसंवादेदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ याप्रश्नोत्तराचीउत्कंठा ॥ यांरवर्तलसेवैकुंठा ॥ प्रश्नवेत्त्यांमाजिश्रेष्ठा ॥ अतिवरिष्ठागोविंदा ॥ ३१ ॥ अनादिअसेगुणसंबंधू ॥ तेणेंआत्माझालानित्यबद्धू ॥ तरिनित्यमुक्तहाशब्दु ॥ असंबद्धसर्वथा ॥ ३२ ॥ जरीआत्म्यासीनित्यमुक्तता ॥ तरींबोलोंनिनयेबद्धता ॥ एकचिबद्धमुक्तम्हणतां ॥ भ्रमअच्युतावाटत ॥ ३३ ॥ आत्मायेकचिनसता ॥ त्यासिबद्धताआणिमुक्तता ॥ एकासींचदोनीअवस्था ॥ कृष्णनाथाकेसेनी ॥ ३४ ॥ जोधालातोचिभुकेला ॥ जागतोचिनिजेला ॥ जोजितातोचिमेला ॥ सत्यत्वयाबोलाकैसेनी ॥ ३५ ॥ काळेंतेंचिधवळें ॥ देखणेंतेंचिआंधळें ॥ अर्धेतेंचिसगळें ॥ कुहिन्याकेळेंकविंहोतीं ॥ ३६ ॥ लोणतेंचिअलवणी ॥ कोरडेंचिहेंपरिपाणी ॥ अतिशीतळतोदारुणअग्नी ॥ मुकेंपुराणींबोलिगरें ॥ ३७ ॥ लुगडेंनागवेपणेंलाजाळू ॥ अन्नभुकेलेपणेंभुकाळू ॥ मुक्तीसिमुक्तिचादुकाळू ॥ कापुरापरिमळूमिळेना ॥ ३८ ॥ तेसेसंततेचि

असंत॥ अद्वैततेंचिहोयद्वैत॥तेव्हांहिततेंचिअनहित॥दिसेमस्तकतआह्मासी॥३९॥आत्मानित्यमुक्तशुद्धबुद्ध॥ऐसानुवां-
चिकेलामनबोध॥तोगुणसंगेंह्मणसीबद्ध॥ह्मभुअगाधयेणेंमज॥४०॥एकासचिबद्धमुक्तता॥कैसेनघडे कृष्णानाथा॥कृपा-
ळुवाअनंता॥हेंमजतत्वतांसांगावें॥४१॥ह्मणसीमुक्तिसीआगंतुकता॥तेणेंमोक्षासिआलीअनित्यता॥बद्धआगंतुकह्म-
णतां॥त्यासिसांदितांयेउपाहे॥४२॥पूर्वींबद्धचिनव्हता॥येथूनिउपजलाआतां॥ऐशीसंदिक्तताबोलतां॥होईलशास्त्रार्थीवि
रुद्ध॥४३॥श्रुतिस्मृतीशास्त्रसिद्ध॥अनादिमुक्तीअनादिबद्ध॥आत्माएकअवस्थाद्विविध॥त्याहीविरुद्धपरस्परें॥४४॥उठि
लीबद्धतामुक्तितेंछळी॥खवळलीमुक्तीबद्धतागिळी॥ऐशीविरुद्धताआत्म्याजवळी॥केविंवनमाळीराहातातीं॥४५॥जैं
सांजवेळेमेटेपाहात॥तैंविद्याअविद्याहोयेयेकवाट॥सूर्यआंधाराचीबांधेमोट॥तें आत्म्यानिकट अवस्था॥४६॥हिंगामि
कापुराचावासजोडे॥तैंविद्याअविद्येमाजीपडे॥ससासिंहावरीजैंचढे॥तें आत्म्यापुढें अवस्था॥४७॥उद्धव म्हणेकृष्णानाथा॥
याजैंकळल्यादोनी अवस्था॥तैंचिमुक्तीआलीहाता॥मजसर्वथामानलें॥४८॥मगह्मणेश्री अनंता॥विषदसांगाव्या अवस्था॥
ह्मणोनिचरणीठेविलामाथा॥मोक्षदातानूंमज॥४९॥सखोलउद्धवाचाप्रश्न॥ऐकोनफरावलानारायण॥माझाउद्धव ह्माला
सज्ञान॥हरिखेंजगजीवनडोलत॥५०॥परमार्थींअवस्थागाढी॥देररोनिप्रश्नाचीअतिगोडी॥उद्धवासिओंवाळाया आवडी॥
जीवेंकुरवंडीकरूंपाहे॥५१॥नुलंघीभक्ताचेंउत्तर॥फोडिलेंगुह्यज्ञानभांडार॥भक्तकृपाजीअपार॥हरिसाचारतुष्टला॥५२
उद्धवाचाप्रश्नगहन॥कृपेद्रवलाजगजीवन॥एकाविनवीजनार्दन॥आनंदघनबोलला॥५३॥त्या आनंदाचामहापुरु॥शिष्य
सरितेसीयेईलथोरु॥तेणेंचिद्रूंगासागरु॥शिष्यसलरूदाकील॥५४॥टांकोनियांसंसारआस्था॥जोळागलाभक्तीपं
था॥तोचिअधिकारीभागवता॥परमार्थाग्राहक॥५५॥ज्याचेपोटींसंसारचिंता॥तोकथाऐकतांचिदुश्चिता॥चित्तचिंता-

ज्याचा अर्थां॥ तोसर्वथातेथें असे॥५६॥ चित्तजंवनाहींस्फुरित॥ तंवनकळेश्रीभागवत॥ गुरुवांचूनिश्रीभागवतार्थ॥ नव्हे भासमासीसी॥५७॥ जोसंसारापासोनिविरक्त॥ गुरुचरणीं अतिअनुरक्त॥ त्यासीचफावलायेकपरमार्थ॥ फळेभागवतत यासी॥५८॥ देखतांकृष्णाचेंश्रीमुख॥ उद्धवानिचनवेंसमाधीसुख॥ तरीश्रवणाचीश्रद्धा अधिक॥ आवडीदेख अनिवा-र॥५९॥ जोश्रुतिप्रतिपाद्यचिद्घन॥ त्याश्रीकृष्णाचेंगुह्यज्ञान॥ पुढतपुढतीद्यावयाश्रवण॥ करीतस्य अतियोग्य॥६०॥ वि-द्याविद्येचानिरास॥ श्रीकृष्णसांगेलपरेश॥ पुढील अध्याय अतिसुरस॥ श्रोतीअवकाशमजद्यावा॥६१॥ तोकृष्णउद्धवसंवादु॥ पुढिलेकथेंचा अतिविनोदु॥ एकाजनार्दनीमहाबोधु॥ परमानंदुप्रगटेल॥६२॥ ॥इतिश्रीभागवतमहापुराणेश्रीकृष्णउद्धवसंवादेपरमहंससंहितायांएकाकारटीकायांदशमोध्यायः॥१०॥ ॥श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ शुभंभवतु॥ ॥७॥ ७ ७ ७ ७ ७ ७ ७॥

गुच्छतिसराससंख्याप्रमाण॥

	अध्याय७वा	अध्याय८वा	अध्याय९वा	अध्याय१०वा
मूळश्लोक	७४	४२	३३	३७
ओव्यासंख्या	६५० ७२४	३३१ ३७४	५०८ ५४१	१६२ १९९

एकूणचारअध्यायमिळूनगुच्छ१ ग्रंथसंख्या२४३८

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ॐनमोश्रीगुरुसच्चिद्घन ॥ वर्षतांहस्वानंदजीवन ॥ मुमुक्षुमयूर आनंदलेजाण ॥ हरिखेंउड्डाणक
रितानी ॥ १ ॥ नोसजलदृखोनिमेहा ॥ सोहंभावेंफोडितीटाहो ॥ रोमांचपिच्छेंउपसरुनीपाहाहो ॥ सत्वेंलवलाहोनृत्याचा ॥
॥ २ ॥ नाचस्वानंदाचेनिमेळ ॥ तेणेंसर्वांगींनिघालडोळे ॥ पिसेंदृखणीजाहलींसकळ ॥ तेशिरींगोपाळेंवाहिलीं ॥ ३ ॥ नोमे
घदृखोनीसन्मुख ॥ आर्तचातकपसरतीमुख ॥ बिंदुमात्रेंपावतीसुख ॥ नित्यनिदोखनेंजाले ॥ ४ ॥ आर्ततृषातात्काळ
बोलें ॥ निवालेतेणेंस्वानंदजळें ॥ मगहरिखानेंनिकल्लोळें ॥ सुखसोहळेमागिती ॥ ५ ॥ सभूमिदृखोनिनिर्मळ ॥ नपाहतां
काळवेळ ॥ वर्षोंलागलेजीप्रबळ ॥ जळकल्लोळअनिवार ॥ ६ ॥ नेणेंवोळलेनीकृपाभरें ॥ शिष्यसरितेसीपूरभरे ॥ विकल्पवा-
सणेपूरसरें ॥ महापुरेंवाहाविलीं ॥ ७ ॥ तेणेंप्रवाहनिर्मळजळें ॥ चिदैक्यसागरींसरितामिळे ॥ मगसमरसोनीतेणेंजळें ॥ राहे
निश्चळनिजरूपें ॥ ८ ॥ वैराग्यरावेंशुद्धकेली ॥ पृथ्वीनिजवोलावोळली ॥ कठिणत्वेंमार्दवाआली ॥ नीहींअंकुरलीबहुबीजें ॥ ९ ॥
अखंडवर्षतांजळमेळीं ॥ वासनेचेंदेपेंविरालीं ॥ सद्भावाचीवोलजाली ॥ वाफलागलीबोधाची ॥ १० ॥ तेथेंनफेरितांचीजाण
॥ सहजेंनिजबीजेंपरिपूर्ण ॥ अंकुरलीआपण्याआपण ॥ सिद्धसंपूर्णस्वभावें ॥ ११ ॥ तेपरमकृपेचियेपुष्टी ॥ स्वानंदेंपीक
लीसमदृष्टी ॥ परमानंदेंकोंदलीसृष्टी ॥ ऐक्यसवसाठीजीवशिवा ॥ १२ ॥ फिटलादुःखदुकाळु ॥ पहालासुखाचासुकाळू ॥
वोळलासद्गुरूकृपाळु ॥ आनंदकल्लोळूसच्छिष्यां ॥ १३ ॥ वर्षतांनिजभजन्यधारा ॥ वर्षलानानावतारगारा ॥ कार्यानुरूपें
नदाकारा ॥ विरोनिनिराकारात्याहोती ॥ १४ ॥ त्यापर्जन्याचावोसाडा ॥ दैवेंलागलाजडमूढां ॥ तोसरताहोयसंतापुढां
अवचटेंसितोंडाजैलागे ॥ १५ ॥ तोमहामेघश्रीहरी ॥ सद्गुरूकृपावोळेजयावरी ॥ तोचिधन्यचराचरीं ॥ पूज्यसुरनरींतो १
कीजे ॥ १६ ॥ गुरुनामेंअतिघनवट ॥ शिष्यतारुनीअतीहळुवट ॥ जाचाआदिमध्यशेवट ॥ नकळेस्पष्टवेदांसी ॥ १७ ॥ तो

सद्गुरुश्रीजनार्दन ॥ बोळलासेआनंदघन ॥ तेणेंएकाएकुकेलापावन ॥ सांडवोनियेकपणें ॥ १८ ॥ एकतेंचीअनेक ॥ अनेक
तेंचीएक ॥ हेंहीकेलेंनिष्टंक ॥ स्वबोधेंदेखबोधोनी ॥ १९ ॥ बोधोनियांनिजऐक्यता ॥ ऐक्यंलाविलेंभक्तिपथा ॥ मजप्रर्वतविलें
श्रीभागवता ॥ निजकथागावया ॥ २० ॥ तचिश्रीभागवतींचीकथा ॥ दशमाध्यायसंपतां ॥ बद्धमुक्ताचीव्यवस्था ॥ उद्धवें
कृष्णानाथापूशिली ॥ २१ ॥ सखोलउद्धवाचाप्रश्न ॥ ऐकोनियांश्रीकृष्ण ॥ निजहृदयींचें गुह्यज्ञान ॥ उद्धवासीजाणसां
गेल ॥ २२ ॥ येणेंप्रश्नोत्तरश्रवणें ॥ उठेजन्ममरणाचेंधरणें ॥ संसाराचेंखतफाडणें ॥ फिटलेंहाणेंविषयाचें ॥ २३ ॥ मो
क्षमार्गींचेंकापडी ॥ साधनींशिणतीबापुडी ॥ तिंहींशीघ्रयावेंतांतडी ॥ जिणावयावोढीबंधमोक्षाचा ॥ २४ ॥ जेंकष्टती
जपतपसाधनें ॥ शिणतीध्येयध्यानअनुष्ठानें ॥ तेंतेंशीघ्रयाविंदानें ॥ ज्ञानज्ञानेंजिणावया ॥ २५ ॥ ऐशीकथाआहे
गहन ॥ श्रोतांव्हावेंसावधान ॥ एकाविनवीजनार्दन ॥ स्वानंदघनतुष्टला ॥ २६ ॥ अकरावेअध्यायींजाण ॥ इतुकेंसां
गेलश्रीकृष्ण ॥ बद्धमुक्ताचेंवेलक्षण ॥ आणीकलक्षणसाधूचें ॥ २७ ॥ तेणेंचप्रसंगेंजाण ॥ सांगेलभक्तीचेंलक्षण ॥
अकराहीपूजेंसीअधिष्टान ॥ इतुकेंनिरूपणहरीबोले ॥ २८ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ बद्धोमुक्तइति-
व्याख्यागुणतोमेनवस्तुतः ॥ गुणस्यमायामूलत्वान्नमेमोक्षोनबंधनं ॥ १ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ उद्धवाबद्धमुक्त
अवस्था ॥ जरीसत्यह्मणशीवस्तुता ॥ तरीनघडेगासर्वथा ॥ ऐकआतांसांगेन ॥ २९ ॥ बद्धमुक्तअवस्था ॥ माझेस्वरू
पींनाहींसर्वथा ॥ हेगुणकार्याचीवार्ता ॥ समंधूतत्वतामजनाहीं ॥ ३० ॥ माझ्यानिजस्वरूपाचागांयीं ॥ बद्धमुक्ततादोनी
नाहीं ॥ बद्धतामुक्ततागुणाच्यागांयीं ॥ आभासेकाहींगुणकार्यें ॥ ३१ ॥ गुणतेसमूळमाइक ॥ मीगुणातीतअमाईक ॥ स
त्यासीजेंबाधलटिक ॥ तेंमृगजळींलोकबुडाले ॥ ३२ ॥ चित्रींचेंनिहुताशनें ॥ जेंजाळिजतीपुरेंपट्टणें ॥ कांस्वप्नींचेंनिमहा

धनें ॥ वेव्हाराहोणेजागृती ॥ ३३ ॥ सूर्यासीप्रतिबिंबगिळी ॥ छायापुरुषातें आकळी ॥ ससमुद्रबुडेमृगजळीं ॥ तेंमजगुण
मेळींबध्दता ॥ ३४ ॥ जैंजिभेसीकेस्कानिघे ॥ जैंतळहातींवृक्षलागे ॥ डोळयांमाजीपर्वतरिगे ॥ तेंमीगुणसंगेंअतिबधु
॥ ३५ ॥ आकाशरवोवेसांबळी ॥ काजळलागेवारयानिडळी ॥ कांविजूचेंकपाळीं ॥ बाशिंगसकळीबांधावें ॥ ३६ ॥
गगनतुटोनिससमुद्रींबुडे ॥ सपर्वतधरावारेनिउडे ॥ सूर्यअंडरवळोनीआंधारींपडे ॥ तरिमीसांपडेंगुणांत ॥ ३७ ॥
अंतरिक्षगगनीसरोवर ॥ त्यामाजीकमनेंमनोहर ॥ तोआमोदसेवितीभ्रमर ॥ ऐसेंसाचारजेंघडे ॥ ३८ ॥ तेंमीं-
आत्मागुणसंगें ॥ नानाविषयभोगसंभोगें ॥ मगत्याविषयाचेनिपांगें ॥ होईनआंगेंगुणबधु ॥ ३९ ॥ त्रिगुणअंगि
कारेंवर्ततां ॥ गुणकार्यतदात्मता ॥ तेणेबधमुक्तअवस्था ॥ भासेवृथाभ्रांतासी ॥ ४० ॥ गुणाआत्म्यासीभिन्नता ॥ ह्य
णासीमानलीतत्वता ॥ परीगुणसंगेंआत्माअसतां ॥ अवश्यविकारतायेइल ॥ ४१ ॥ अग्निसंगेंपात्रतप्त ॥ पात्रसं
गेंजळसंतप्त ॥ जळतापेंधान्यपाकहोत ॥ तेथेंआकाशनव्हेसंतप्त ॥ तेविविकारातीतनिजात्मा ॥ ४२ ॥ अग्निसंगेंपा
त्रसंतप्त ॥ जळतापेंधान्यपाकहोत ॥ तेथेंआकाशनव्हेसंतप्त ॥ तेविविकारातीतनिजात्मा ॥ ४३ ॥ अग्नीतापाआंत ॥ आ
काशनव्हेसंतप्त ॥ तेविगुणसंगाआंत ॥ विकारवंतनव्हेआत्मा ॥ ४४ ॥ नटअंधत्वअवगला ॥ परीतोआंधळानाहींजा
ला ॥ तैसाआत्मागुणसंगेंक्रीडला ॥ तरीअसेसंचलानिर्गुणत्वें ॥ ४५ ॥ नटुअंधत्वेंनव्हेअंधु ॥ आत्मागुणसंगेंनव्हेब
द्धु ॥ गुणमाईकआत्माशुद्धु ॥ यात्यासंमधूअसेना ॥ ४६ ॥ आत्मव्यापकगुणपरिछिन्न ॥ याहीहेतूनघडेबंधन ॥ सक
ळासमुद्राचेंप्राशन ॥ केंविराजणकरूंशके ॥ ४७ ॥ मोहरीमाजीमेरुराहे ॥ पद्मामाजीपृथ्वीसमाये ॥ मुंगीगजगिळोनि
जाये ॥ खद्योतखाएसूर्यातें ॥ ४८ ॥ मशयकब्रह्म्यांतेंआकळी ॥ पतंगप्रळयानळगिळी ॥ तरीआत्मागुणाचेमेळीं ॥

गुणकल्लोळीबांधवेना ॥ ४९ ॥यापरीनसंभवेबद्धता ॥ बद्धतेसवेंगेलीमुक्तता ॥ बद्धमुक्तअवस्थांपरता ॥ जाणतत्वता आत्मामी ॥ ५० ॥स्वप्नींचाअत्यंतसत्कृती ॥ अथवामहापापीदुष्कृती ॥ दोन्हीमिथ्याजेविजागृती ॥ तेवीबद्धमुक्तीआत्मत्वीं ॥ ५१ ॥ होकांजीवात्म्यासीबद्धता ॥ सत्यनाहींगातत्वता ॥ मांमजपरमात्म्यासीअवस्था ॥ बद्धमुक्ततातेकैंची ॥ ५२ ॥ बिंबीं प्रतिबिंबनाहीं ॥ मध्येंचआरिशाचेठांईं ॥ मळबैसलेतेपाहीं ॥ प्रतिबिंबाचेदेहींलागलेदिसतें ॥ ५३ ॥ तोमळूजेपडेफेडा वा ॥ परिप्रतिबिंबत्यासाहाणेंधरावा ॥ हेंसद्भावामिळेना ॥ ५४ ॥ जेविजीवशीवभेदनाहीं ॥ दोषअतः करणाचाठांयीं ॥ तेंचित्तशुद्धकेल्यापांहीं ॥ बद्धमोक्षदोहींबोळवण ॥ ५५ ॥ सर्वहेंअविद्यकसकळ ॥ गुणकार्यनानामळ ॥ जिवांआंगींप्रब ळ ॥ मूढमतीस्थूळस्थापिती ॥ ५६ ॥ जेंसत्वगुणनिरसेसबळ ॥ तेंअविद्यकपिटतीमळ ॥ तेंविसर्हिद्याहोयनिर्मळ ॥ जी वचीकेवळशीवहोये ॥ ५७ ॥ तेव्हांजीवशीवनामेसिदोनी ॥ जातीमजमाजीसमरसोनी ॥ तेंमीचएकूवांचूनी ॥ आनजनीं वनीअसेना ॥ ५८ ॥ जीवभावनेमीविजिऊं ॥ शिवभावनेमीविशिऊं ॥ मीएकनानव्हेबहू ॥ माझाअनुभउंमीचिजाणे ॥ ५९ ॥ झणीआशंकाधरिशीयेथ ॥ जरीजीवशीव तूंचिसमस्त ॥ तरीतेंशुकवामदेवचीकांमुक्त ॥ येरांह्मणनजडजी व ॥ ६० ॥ तूंचिजीवरूपेंतत्वता ॥ तरीहेंऐशीकांविषमता ॥ शुकवामदेवाचीअवस्था ॥ वेदशास्त्रार्थासम्मत ॥ ६१ ॥ ति हींलोकांमाजीजाण ॥ वेदवचनतवप्रमाण ॥ हेंबोलणेंविलक्षण ॥ अप्रमाणजेंमानिशी ॥ ६२ ॥ होकांवेदह्मणेजेंनिश्चि त ॥ तेंबोलणेंमाझेंसत्य ॥ नोचिर्मस्वसुखेंबोलत ॥ तेंतूंअयुक्तह्मणतोशी ॥ ६३ ॥ जोमीवेदांचावेदवक्ता ॥ समूळशा स्त्रांचामूळकर्ता ॥ त्यामाझेंवचनह्मणशीवृथा ॥ अतियोग्यतातुजआली ॥ ६४ ॥ वेदाचेंजाणत्रिविधबंड ॥ त्रिका डीकेलानोत्रिखंड ॥ वेदबळेंबापारखंड ॥ वाजवीतोंडअव्हासव्हा ॥ ६५ ॥ भासलेबहूसालमतभेद ॥ वेदबळेंनानावा

द ॥ तोवेदमाझापरोक्षवाद ॥ तेणेंतत्वावबोधकेविहोय ॥ ३६ ॥ शब्दज्ञानब्रह्मज्ञान ॥ बाह्यसृष्टीसमसमान ॥ जे विवालआणीवालभरस्कवर्ण ॥ तुकितांपूर्णसमताआली ॥ ६७ ॥ परीवालास्कवर्णासमता ॥ मोलेंकदांनव्हेसत्व-तां ॥ तेविवेदवादयोग्यता ॥ ब्रह्मानुभवतासमनव्हे ॥ ६८ ॥ जोमीहरिहरांप्रमाण ॥ त्यामाझेंवचन अप्रमाण ॥ तूं ह्मणशीहाज्ञानाभिमान ॥ हेंहीजाणपणसांडावें ॥ ६९ ॥ माझेंवचनत्यांचेंसत्य ॥ सत्यमानुनंविश्चिंत ॥ येणेंभावार्थेंपरमार्थ ॥ हेंब्रह्मलिखितमद्वाक्य ॥ ७० ॥ उध्दवामजपाहतां ॥ वसिष्टवामदेवादिसमस्तां ॥ नंदरवेबध्दआणीमुक्तता ॥ हा माझातत्वतानिजबोध ॥ ७१ ॥ मुक्तांचियेदृष्टी ॥ मुष्टिचादिसेसकलसृष्टी ॥ तेथेंशुकवामदेवाचीगोष्टी ॥ वेगळीपाडीकेविराहे ॥ ७२ ॥ बद्धमोक्षाहुनीभिन्न ॥ परमात्मामीचिद्धन ॥ जरीह्मणशीजीवाशीबंधन ॥ तेंहीसत्वतेंजाणघडेना ॥ ॥ ७३ ॥ ॥श्लोक॥ ॥ शोकमोहोसुखंदुःखंदेहोत्पत्तिश्चमायया ॥ स्वप्नोयथात्मनःख्यातिः संसृतिर्नतुवास्तवी ॥ २ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ दोनीमुहुर्तेंस्वप्नवृत्ती ॥ त्यामाजीदेखेजन्मपंक्ती ॥ तेथेंपावलानानायाती ॥ तेविमिथ्याप्रवृत्तीभवभाव ॥ ७४ ॥ नसतांआभासमावळेठांई ॥ त्यालागीहाहाकारूउठेदेहीं ॥ गेलेंमेलेंनाहीं नाहीं ॥ शोकपांहींत्यानाव ॥ ७५ ॥ भग्नपात्रीभरिलेंजळ ॥ तेथेंबिंबलेंचंद्रमंडल ॥ तेंपात्रपोटींशीधरीबाळ रत्नप्रबळहेंमाझें ॥ ७६ ॥ जळगळोनीजायसकळ ॥ चंद्रमाहरपेतात्काळ ॥ यालागीतळमळीतेंबाळ ॥ शोककेवळयानाव ॥ ७७ ॥ अथवाघटचंद्रधरूजातां ॥ तोनयेबालकाचेहातां ॥ यालागींकरीजेजेंव्यथा ॥ शोकसर्वथायानाव ॥ ७८ ॥ काढावयाआरशांतीलधन ॥ करीदर्पणामाजीखनन ॥ फुटल्यानागवलोंह्मणेजाणाशोक ३

रुणयानाव ॥ ७९॥ नसतेवस्तूचाठायींजाण ॥ मीमाझें हा अभिमान ॥ तेंचि मोहाचें लक्षण ॥ ममता दारुण तेसंधी ॥ ८०॥ दे
खोनि मृगजळाचे तळें ॥ येणें पिकती राय केळें ॥ यालागीं मृग तृष्णेचीं जळें ॥ ओठ काळें राखतु ॥ ८१॥ मृग जळ कडे को
णी धांवे ॥ त्यासि सक्रोधें भांडु धांवे ॥ अति मोहित मोह स्वभावें ॥ विवेकु न करवे सत्याचा ॥ ८२॥ तेंविं पुत्रापासोन
सुख प्रासी ॥ मातापिता होईल म्हणती ॥ शेखीं पुत्र आंगोठा दाविती ॥ केवळ भ्रांती मोहो ॥ ८३॥ गंधर्व नगरीं
चीरचना ॥ देखोनि अभिळासी होय मना ॥ तेघ्यावया मेळवी सेना ॥ नाना सूचना उपायें ॥ ८४ ॥ तेसा मिथ्या देहीं अभि
मान ॥ देह संबंधाची ममतागहन ॥ हेंचि मोहाचें मूळ लक्षण ॥ ममताभिमान प्राणिया ॥ ८५॥ एवं अहं आणि मम-
ता ॥ येंचि मोहाची मातापिता ॥ त्याचेनि उत्तरोत्तर वाढतां ॥ जनमोहिता व्यामोह ॥ ८६॥ प्रियविषयीं आसक्ति
देख ॥ याची नित्य प्रासी अनेक ॥ त्याची नाव म्हणती सुख ॥ जे विचारितां विख अति मधुर ॥ ८७॥ विषय प्रासी
जो हारिख ॥ तयानाव म्हणती सुख ॥ विषय विनाश तेंचि दुःख ॥ परम असुख त्यानाव ॥ ८८॥ शोक मोह सुखदुः
खं ॥ येणेंचि देहाची प्रासी देख ॥ देहाभिमानें देह अनेक ॥ दुःखदायक भोगवी ॥ ८९॥ जो जे तीव्र ध्यानें मरे ॥ तो तें चि हो
उनि अवतरे ॥ कां जो निमे अति द्वेषाकारें ॥ तो द्वेषानुसारें जन्मतु ॥ ९०॥ सर्पमुंगुस पूर्ववृत्ती ॥ वैराकारे जन्म पावती ॥
जे जे वासना उरे अंतीं ॥ ते ते गती प्राण्यासी ॥ ९१॥ या लागीं हृदयामाजी निश्चिती ॥ जे सबळ वासना उठे अंतीं ॥ तो तो
प्राणि पावे तये गती ॥ श्रुती बोलती पुराणें ॥ ९२॥ पुरुषा सवें वृथा छाया ॥ तैशी ब्रह्मीं मिथ्या माया ॥ ते उपजवी गुणका
र्या ॥ देहभासावया सुळते ॥ जेविं कां स्वप्नीं एकलें मन ॥ नानाकार होय आपण ॥ तेविं चैतन्याचें अन्यथाभान ॥ तेहें जाण
चराचर ॥ ९४॥ एवं वस्तुता संसार नाहीं ॥ तेथें सुखदुःख कैंचें काई ॥ देहेंवीण छाया पाहीं ॥ कोणे ठायीं उपजेल ॥ ९५॥ जेंउ

पडेलेंचनाहीं ॥ तेंकाळें गोरें सांगों काई ॥ अवघें स्वप्न मायपाहीं ॥ वस्तुतां नाहीं संसारु ॥ ९६॥ इहीं दोहीं श्लोकीं अगाधु ॥ परिहारिला वस्तुविरोधु ॥ आतां मतितीनें जो अनुरोधु ॥ तो सत्याबाधु करूं न शके ॥ ९७॥ डोळां अंगुळी लाविली ॥ तेणें दोनचंद्र आभासती ॥ गगनीं दोंचंद्रां नाहीं वस्ती ॥ मिथ्या मतिती निराकारीं ॥ ९८॥ ॥ श्लोक ॥ विद्याऽविद्ये मम तनू विद्ध्युद्धव शरीरिणां ॥ मोक्षबंधकरी आद्य मायया मे विनिर्मिते ॥ ३॥ ॥ टीका ॥ निजबोधें येत बोधा ॥ ब्रह्माहमस्मि स्फुरे सदां ॥ ते जाण शुद्ध विद्या ॥ जे अविद्याच्छेदक ॥ ९९॥ मी पापी मी सदां निंद्य ॥ ऐसा नित्य स्फुरे भावो ॥ तेचि सबळ अविद्या पाहा हो ॥ जे नाना संदेहो उपजवी ॥ १००॥ एकी जीवातें घाली बंदी ॥ एकी जीवाचें बंधन छेदी ॥ या दोनी माझ्या अवस्थाशक्ति अनादी ॥ जाण त्रिशुद्धी उद्धवा ॥ १॥ तूं चिन्मात्र चैतन्यघन ॥ चितवरूपें वृत्तिशून्य ॥ तुज शक्ती कैंच्या जाण ॥ निर्धर्मकपणें सर्वदां ॥ २॥ उद्धवा हे आशंका वायां ॥ कारण नाहीं करावया ॥ या शक्ती जन्मवी माझी माया ॥ जे नये आयांसु रनरा ॥ ३॥ सत म्हणों तरि तत्काळ नासे ॥ असत म्हणो तरि आभासे ॥ जीणें नामरूपाचें पिसें ॥ लाविलें असे जगासी ॥ ४॥ ना तुडे संता संत बोली ॥ माया अनिर्वचनीय झाली ॥ तिणें विद्या अविद्या ये पिली ॥ वाढविली निजपक्षी ॥ ५॥ आजिकाळीं कल्यान व्हती ॥ विद्या अविद्या अनादिशक्ती ॥ बंधमोक्षातें भासविती ॥ या दोनी वृत्ति गा येच्या ॥ ६॥ ते माया तूं म्हणसी काणे ॥ तुझी कल्पना ते माया पूर्ण ॥ बद्धमुक्तता स्फुरण ॥ ती माजी जाण स्फुरताती ॥ ७॥ बंधमोक्षाची राहाती स्थिती ॥ ते मी सांगेन तुज मति ॥ ऐक उद्धवा निश्चिती ॥ यथा निगुती निवींडें ॥ ८॥ जो स्वप्नीं न देखे आराधन ॥ ज्यासी नाहीं माझें भजन ॥ अविद्या त्यामाजी संपूर्ण ॥ प्रबळ जाण वाढत ॥ ९॥ जो माझा ठायीं अति सादर ॥ भजनशीळ आठो प्रहर ॥ तें ब्रह्मविद्येचें घर ॥ तेथ निरंतर ते वाढे ॥ १०॥ जेथ माझा भजनाचा उल्हास ॥ तेथ अविद्येचा निरास ॥ तोचि ब्रह्मविद्ये-

चाप्रवेश ॥ हाअतिनिश्र्वासकभक्ताचा ॥ ११ ॥ येथबद्धाचेंकारण ॥ आणीमोक्षाचेसाधन ॥ भक्ताचेंदृढस्थापन ॥ अर्थास्तवजाणबोलिलों ॥ १२ ॥ ज्याबंधमोक्षादोनीवृत्ती ॥ त्यानृमायेच्याह्मणशीशक्ती ॥ तेव्हांमायाजालीमोक्षदाती ॥ हेंकेवीश्रीपतीघडेल ॥ १३ ॥ जरीमाया जालीमोक्षदाती ॥ तरीकाकरावीतुझीभक्ती ॥ हेचिसत्यगाश्रीपती ॥ सांगनिश्र्चितीनिवाडू ॥ १४ ॥ कृष्णह्मणेउध्दवाशी ॥ स्वयेंचल ननाहींछायेशी ॥ नेविसामर्थ्यनाहींमायेशी ॥ केविमोक्षासीदेईल ॥ १५ ॥ जोमायेचानियंता ॥ तोविष्णुमोक्षाचादाता ॥ तोडुनीजि वाचीबध्दता ॥ सायुज्यनादेतसे ॥ १६ ॥ ह्मणशीअविद्याकामकर्मादृष्टें ॥ जिवासींबंधनलागेमोनें ॥ नेब्रह्मविद्यानिष्कर्मेंतुटे ॥ हाबो धकरीनेटेंगुरुश्रुतीद्वारा ॥ १७ ॥ येथविष्णुकायजालाकर्ता ॥ मातोहोईलमोक्षदाता ॥ हेविकल्पाचीवार्ता ॥ नघडेसर्वथाउध्दवा ॥ ॥ १८ ॥ गुरुरूपेंविष्णुजाण ॥ श्रुत्यर्थविष्णुचीआपण ॥ शमदमादीसाधन ॥ नेंहीजाणविष्णूची ॥ १९ ॥ शिष्यबुध्दीसीबोधकता ॥ वि ष्णूचीजाणनत्वता ॥ यापरीगानिजभक्ता ॥ मोक्षदाताश्रीकृष्ण ॥ २० ॥ त्यामोक्षाचाजोपरिपाक ॥ तेसमाधीसीविष्णूचीदेख ॥ समाधीचेंसमाधीसुख ॥ अवश्यकश्रीविष्णू ॥ २१ ॥ परमात्मापरिपूर्ण ॥ तोमीविष्णूब्रह्मसनातन ॥ भक्तभवपाशमोचन ॥ कृपा कूजाणकरीतसे ॥ २२ ॥ गतश्र्लोकींचेनिअनुवादें ॥ शरीरींगायेणेंपदें ॥ जीवासीबध्दपणउद्बोधें ॥ तेहीविनोदेंनिवारिलो ॥ २३ ॥ ए काशीचबध्दमुक्तता ॥ घेडेनघडेनत्वता ॥ याउध्दवाच्याप्रश्नार्था ॥ विषदआतांकरीतसे ॥ २४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ एकस्यैवममा शस्यजीवस्यैवमहामते ॥ बन्धो ऽस्याविद्ययाऽनादिर्विद्ययाचतथेतरः ॥ ४ ॥ ॥ टीका ॥ रितीवाडीअसेअग्नीशीं ॥ नेथफुण गेउसळलेआकाशीं ॥ रितीवाडीनाहींस्वरूपाशीं ॥ असभाव्यासीगावेंकैंचा ॥ १२५ ॥ जेणेंपाविजेनिजबोधातें ॥ तेबुध्दीउध्दवापा शीवर्ते ॥ यालागीकृष्णह्मणेमहामते ॥ उध्दवातेंअतिप्रीती ॥ २६ ॥ अतिप्रीतीपुरस्करून ॥ उध्दवाशीह्मणेसावधान ॥ येश्लो कींचाअर्थगहन ॥ नेधारणाजाणधरावी ॥ २७ ॥ यालागींकृष्णजगजेठी ॥ उध्दवाचीपाठीथापटी ॥ अतिगुह्याचीगुह्यगोष्टी

॥ तुझेकृपेसाठींमीबोलत ॥ २८ ॥ पाठीथापटावयामिसेंजाण ॥ करीतस्वशक्तीसंचरण ॥ नेणेअद्वयबोधलक्षण ॥ उद्धवाशीजा
णप्रकाशी ॥ २९ ॥ जीवएकचीत्रिजगतिं ॥ हेंजाणउद्धवानिश्चितीं ॥ जेंविनानादीपांचियादीप्ती ॥ तेज्याचीज्योतीआशीजा
॥ ३० ॥ दोनीदीपएकहोती ॥ तैसीदिवळीऐक्यानयेती ॥ जडत्वापाशींभेदप्राप्ती ॥ ऐक्यवृत्तीअजडत्वीं ॥ ३१ ॥ चंदनकुटकेब
हुवस ॥ परीसर्वांएकचीसुवास ॥ तेवींजीवरूपेंमीअविनाश ॥ परमपुरुषआभासे ॥ ३२ ॥ जीवरूपेंतूंश्रीकृष्ण ॥ हेंसत्य
मानावेंवचन ॥ तेंभवपाशांदीबंधन ॥ तुजकिंजाणआदळलें ॥ ३३ ॥ ऐशीकल्पिशीजरीवार्ता ॥ तेमजनघडेगासर्वथा ॥ जेवीं
शरीराशींप्राणचाळिता ॥ शरीरअवस्थात्यानाहीं ॥ ३४ ॥ लिंगशरीरींस्वयंभ ॥ जीवनोमदंशेंप्रतिबिंब ॥ त्यासीदेहाद्बंधन
भाव ॥ मिथ्याविंबआभासे ॥ ३५ ॥ घटेंआवरिलेंआकाश ॥ त्यानांवह्मणतीघटाकाश ॥ घटभंगेंत्यानव्हेनाश ॥ तेवींमीअवि
नाशजीवत्वीं ॥ ३६ ॥ थिल्लरींप्रतिबिंबलासविता ॥ तोगगनसांडोनीथिल्लराआनोता ॥ नाहींरिघालानतत्त्वता ॥ तेवींमीजीवित्वा
अलिप्त ॥ ३७ ॥ रवीथिल्लरींबिंबलादिसे ॥ तेवींमीलिंगदेहींवसे ॥ मिथ्यातेथींचेंभोगपिसें ॥ तेंबधनकेसेंमजलागे ॥ ३८ ॥ येथेंबो
लणेंनलगेबहू ॥ प्रतिबिंबानावजिरॅं ॥ मुख्यबांजतोमीशिउ ॥ विषदरुगवूहाजाण ॥ ३९ ॥ नळाविहरीनानाथिल्लरीं ॥ सूर्यप्रतिबिंबें
त्यामाझारी ॥ नितळींरूपेंदिवाकरीं ॥ पाहातांअंबरींनवनाहीं ॥ ४० ॥ तैसेंएकासीजंअनेकत्व ॥ तेंमिथ्याजाणजीवित्व ॥ हेंभागव
ताचेंनिजतत्त्व ॥ कृत्यसत्वज्ञानाचें ॥ ४१ ॥ थिल्लरींप्रतिबिंबलासविता ॥ चंचलनिश्चलमलीनता ॥ हेंथिल्लराचेगुणतत्त्वता ॥ प्रतिबिंब-
माथांमानिती ॥ ४२ ॥ तेवींशिवासीबाधकता ॥ पहातांनाहींगासर्वथा ॥ हेंअविद्याकार्यतत्त्वता ॥ जीवाचेमाथांमानिती ॥ ४३ ॥ ए
वंमिथ्याजीवभेदसर्वथा ॥ त्यासीबद्धताआणीमुक्तता ॥ विद्याअविद्यानिजपक्षपाता ॥ दावीतत्त्वतानिजकर्मे ॥ ४४ ॥ त्याभासा
सीप्रस्तुत ॥ नित्यबद्धनित्यमुक्त ॥ एकासीदोनअवस्थायेथ ॥ असेंदाविनविद्याअविद्या ॥ ४५ ॥ जेवींजळीबिंबलासविता ॥ त्या

जळाचीचंचळनिश्चळता ॥ याप्रतिबिंबासीचअवस्था ॥ सुरव्यसधितातेंनेणे ॥ ४६ ॥ तेविजीवांचीबद्धमुक्तता ॥ परमात्मासीनलागे
सर्वथा ॥ जेविकाअधारीच्यारवद्योता ॥ नदेखेसविताकल्पांतीं ॥ ४७ ॥ जळींआकाशदिसेबुडालें ॥ परीतेंकाहींनाहींझालेंवोलें ॥
तेविदेहींअलिप्तठेलें ॥ असेंसचलेंनिजरूप ॥ ४८ ॥ एकबद्धएकमुक्त ॥ हेंजीवासीजाभासत ॥ तेंहीमीसांगेननिश्चित ॥ सावध
चित्तेंपरियेसीं ॥ ४९ ॥ सहस्रघटींजळभरितां ॥ एकचीसहस्रधादिसेसविता ॥ तेथयेविघटांचीअवस्था ॥ त्याघटस्थालागेना
॥ ५० ॥ तथजोघटहोयचंचळु ॥ त्यांतीलप्रतिबिंबलागेअंदोळूं ॥ परीदुजेघटींजेंचतुळू ॥ तेंनढ़ेंनिश्चळूयाचेनी ॥ ५१ ॥ तेथेंएकेंदे
चबळें ॥ सूक्ष्मछिद्रेंघटेंजळगळे ॥ तेंप्रतिबिंबनिजबिंबींमिळे ॥ येरसकळेंतेसेंची ॥ ५२ ॥ तेविगुरुकृपाउजियेडें ॥ जाचेलिंगदेह
विघडे ॥ त्यासीपरमात्म्यासीऐक्यघडे ॥ येरबापुडेदेहबंदी ॥ ५३ ॥ हेंविनिरूपणपुढें ॥ श्लोकसांगतीस्फुटवाडे ॥ तेमीसांगेनवा
डेंकोडें ॥ अतिनिवाडेंनिश्चित ॥ ५४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ अथबद्धस्यमुक्तस्यवैलक्षण्यंवदामिते ॥ विरुद्धधर्मिणोस्तात-
स्थितयोरेकधर्मिणी ॥ ५ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ येणेविप्रसंगेंजाण ॥ मागीलतुझेजेप्रश्न ॥ बद्धमुक्ताचेलक्षण ॥ तेंहीनिरू
पणसांगेन ॥ ५५ ॥ दोघांहीदेहींअसतां ॥ दिसेविरुद्धधर्मस्वभावता ॥ एकतोसदासुखीसर्वथा ॥ एकदुःखभोक्ताअहर्निशीं
॥ ५६ ॥ येथविलक्षणतादोंप्रकारीं ॥ एकतोजीवईश्वरामाझारीं ॥ एकतेजीवासीपरस्परीं ॥ बद्धमुक्तनिर्धारींनिर्धास्त ॥ ५७ ॥
पहिलीजीवेश्वराचीकथा ॥ तुजमीसांगेनविलक्षणता ॥ मगजीवाचीबद्धमुक्तता ॥ विषदव्यवस्थासांगेन ॥ ५८ ॥ जीवेश्वराचेंवैल
क्षण ॥ अडीचश्लोकींनिरूपण ॥ स्वयेंसांगताहेनारायण ॥ भाग्यपूर्णउद्धवाचें ॥ ५९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ सुपर्णावेतौसदृशौ
सखायौयदृच्छयैतौकृतनीडौचवृक्षे ॥ एकस्तयोःखादतिपिप्पलान्नमन्योनिरन्नोऽपिबलेनभूयान् ॥ ६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥
सुपर्णह्मणतांपक्षी ॥ येवृक्षींचाजायतेवृक्षीं ॥ तेसादेहींदेहांतरातेंलक्षीं ॥ यालागींपक्षीह्मणीजेती ॥ ६० ॥ पक्षाच्याऐशियाचग

भा ती ॥ हादेहसांडूनीत्यादेहाजाती ॥ पक्षीह्मणावयाहेउपपत्ती ॥ जाणनिश्चितीउत्थवा ॥ ६१ ॥ एवंआत्मादेहाहुनीभिन्न ॥ तेंसांगीत अ
९ लेंउपलक्षण ॥ देहात्मवादाचेंखंडन ॥ प्रसंगेंजाणदाखविलें ॥ ६२ ॥ आत्मादेहसर्वथानघडे ॥ देहबुध्दीधरणेंतेंनवकुडें ॥ हेंउध ११
वासीफाडोवाडें ॥ निजनिवाडदावित ॥ ६३ ॥ देहबुध्दीचियापोटीं ॥ जन्ममरणाचीयाकोटी ॥ स्वर्गनरकाचीआटाटी ॥ देहबुध्दी
गातीजीवशीवपणें ॥ ६४ ॥ दोघेही चिद्रूपेंसारीखें ॥ कधीनोहेआनासारिखे ॥ अनादीहेदोघेसखे ॥ अतिनेटकेजिवलग ॥ ६५ ॥
काळेंअकळेंसकाळें ॥ नवतीयेरायेरवेगळें ॥ एकत्रवर्ततीखेळमेळें ॥ निजप्रांजळेंसख्यत्वें ॥ ६६ ॥ प्रभादीपदवडिनावेगळा ॥ दिप
प्रभेसीनव्हेनिराळा ॥ तेवींजीवशिवाचामेळा ॥ एकत्रस्वलीलानांदती स्वयें ॥ ६७ ॥ जीवइछिजेजेंकांहीं ॥ तेंतेंवासनेसारिखेपांहीं
॥ इश्वरपुरवीसर्वही ॥ विमुखकांहींहोंनेणें ॥ ६८ ॥ अंतकाळींजेंजीउमागे ॥ तेंअलोरईश्वरदेउलागे ॥ आणीईश्वरआज्ञेचेनियो
गें ॥ जीवसर्वांगेंवर्तन ॥ ६९ ॥ इश्वरआज्ञात्रिशुध्दी ॥ जीवेंजीवसर्वस्वेंवंदी ॥ होयनव्हेनह्मणेकधी ॥ अभिनवसिध्दीसखेपण ॥ ७०
॥ नवलसख्यत्वाचीपरी ॥ ईश्वरूजेसेंजैसेंप्रेरी ॥ जीउतैसतैसेंकरी ॥ निमिष्यभरीदळेना ॥ ७१ ॥ निमिष्यआरंभोनीजन्मवरी ॥
जीउईश्वराचीआज्ञाकरी ॥ इश्वरूजीवाचासाहाकारी ॥ परस्परींनिजसख्य ॥ ७२ ॥ जीवअत्यंतअडल्लेपणें ॥ ईश्वरासीधांवधावह्म
णे ॥ तोतत्काळपावेधांवणें ॥ करीसोडवणेंजीवाचें ॥ ७३ ॥ एवंशिवाचेआज्ञेजाउराहे ॥ जीवपणगेलियाशिवींसमाये ॥ जीवालागीं
हाशिवपणलाहे ॥ येद्दवींराहेसांडुनी ॥ ७४ ॥ ऐसेंसखेपणयाचें ॥ कविश्रुनुवादवेवाचे ॥ उध्दवाहेंमिचीजाणेसाचें ॥ यासखेपणा
चेंसोजन्यें ॥ ७५ ॥ जीवईश्वराआधीन ॥ हेंदृढकेलेंसंस्थापन ॥ अनीश्वरवादाचेंखंडण ॥ प्रसंगेंजाणदाविलें ॥ ७६ ॥ अनीश्वरवा
दाचेंखंडत्त ॥ खंडलीकर्मपाखंडवार्ता ॥ कर्मपाखंडाच्यामत्ता ॥ ईश्वरनामानिती ॥ ७७ ॥ ह्मणतीचित्तधर्मईश्वरासीं ॥ नवचिद्रूपता ६
स्थापुनीत्याशी ॥ निराकारिलेंचित्तधर्मासीं ॥ अनायांसीचिद्रूपे ॥ ७८ ॥ नानापरीचेंअनिचिंतन ॥ त्याचीनावचित्तजाण ॥ चित्तेंवी

णनिश्चळपण ॥ तेंचिचैतन्यउत्सवा ॥ ७९ ॥ धर्माधर्मनविचारितां ॥ ह्मणतीईश्वरमोक्षदाता ॥ हेभक्तपाखांडीकथा ॥ त्यापुनीविद्रूषता
निवारी ॥ ८० ॥ टिळेमाळामुद्राधारणें ॥ लाउनीसंतासीनिंदिलेंजेणें ॥ पापराहाटेभक्तपणे ॥ त्यासीनारायणेउद्धारिलें ॥ ८१ ॥ अंतरीं
चेंसर्वजाणतामी ॥ यालागींनांवेंअंतरयामी ॥ तोमीशाब्दीकवचनधर्मी ॥ चाळविलाधर्मीकेंविजाय ॥ ८२ ॥ मीज्ञानरूपतत्वता ॥ स
र्वदृष्टासर्वत्रज्ञाता ॥ तोमीधर्माधर्मनविचारिता ॥ मोक्षदानाहेंनघडे ॥ ८३ ॥ धरोनियांभक्तभावो ॥ पापराहाटेजोस्वयंमेवो ॥ याचि
नामींदांभीकपाहाहो ॥ त्यातेंदेवोनुद्धरी ॥ ८४ ॥ सदृशौआणिसखायौ ॥ धरोनियांपदांचाअन्वयो ॥ पाखांडमात्रतोपाहाहो ॥ स्व
येंदेवाधिदेवोउच्छेदी ॥ ८५ ॥ निरसोनीनानामत्तांतरें ॥ स्वमतकरावयाखरें ॥ श्लोकींचींपदेंअतिगंभीरें ॥ सारंगधरेंवर्णिली ॥ ८६ ॥
तेदोनीमिळोनियांपक्षी ॥ निडकलेंदेहवृक्षीं ॥ वृक्षह्मणीजेकोणेपक्षीं ॥ तींहीलक्षींलक्षणे ॥ ८७ ॥ जननीउदरतेंचिआळ ॥ पित्या
चेंरेतबीजसकळ ॥ गर्भाधानपेरणीकेवळ ॥ संकल्पजळवृक्षीसी ॥ ८८ ॥ सोहोंभावाचागुप्तअंकुरू ॥ त्रिगुणभुमीतीवडीरू ॥ कोहं
भावेंवाढलाथोरू ॥ वृक्षसाकारूतेणेजाला ॥ ८९ ॥ करचरणादीनानाशाखा ॥ प्रबळबळेंवाढल्यादेखा ॥ अधऊर्ध्वनखशिखा
॥ वृक्षाचानिकाविस्तारू ॥ ९० ॥ तयादेहबुद्धीचींदृढमुळें ॥ विकल्पपारंब्यातेणेंमेळे ॥ भूमीरुतल्याप्रबळबळें ॥ कामाचेकोंवळेफु
टतीकोंब ॥ ९१ ॥ तेथकर्माकर्माचीपानें ॥ निबिडदाटलींअतिगहने ॥ मोहममतेचेघोसतेणे ॥ सलोभपणेंदाटले ॥ ९२ ॥ जाउं
चावल्याथोरशाखा ॥ त्याफळींफळोनीस्फरदुःखा ॥ उतरल्याजीअधोमुखा ॥ अधःपतनेदेखालोळती ॥ ९३ ॥ ऐशियावृक्षामा
जीजाण ॥ अतिगूढगुप्तगहन ॥ नीडकेलेंहृदयस्थान ॥ जीवशीवआपणबैसावया ॥ ९४ ॥ जेथजीवपरमात्मावसती ॥ तरीदेहाची
जालीसत्यप्राप्ती ॥ ऐसेंकोणीकोणीह्मणती ॥ तेंमत्तश्रीपतीनिराकारी ॥ ९५ ॥ पुरुषासवेंलटकीछाया ॥ तोडितांमोडितांना
डळेघाया ॥ तैशीअनिर्वचनीयमाझीमाया ॥ तेणेयदृछयानीडकेलें ॥ ९६ ॥ जेविस्वभगृहाचारूनिद्रिस्ता ॥ तेविजीवात्मानि

डिवसता ॥ हे मायामयसर्वथा ॥ नव्हेवस्तुतासाचार ॥ ९७ ॥ येणेनिरूपणेंगोविंदु ॥ नेण्यार्याकमत्तावार्कंदू ॥ समूळकेलात्याचा उच्छेदू ॥ देहसंमंधुमिथ्यत्वें ॥ ९८ ॥ ऐशियाहियावृक्षाशी ॥ जन्मादिनिमिषोन्मेषी ॥ काळछेदीनसेअहर्निशी ॥ बाल्यादिवयसासीछेदकु ॥ ९९ ॥ तयावृक्षाचीफळें ॥ तुरटेंनिरवटेंतोंडाळें ॥ पक्कअपक्कसकळें ॥ त्यासीपिपळेंह्मणतानी ॥ २०० ॥ त्यादोंपक्षांमाजीतत्वता ॥ जोजीवपणेंबोलिजेता ॥ तोयाकर्मफळाचाभोक्ता ॥ जोनानाव्यथादायक ॥ १ ॥ जींफळेंखातांपोटनभरे ॥ स्वादव्यादारूणजर्जरें ॥ जेणेंभवचक्रींपडोनिफिरे ॥ तरीअत्यादरेंसेवितु ॥ २ ॥ दुजाफळखातांखुणावारी ॥ जिवासीत्याफळाचींगोडीभारी ॥ अखंडजालाफळाहारी ॥ वारिलेंनकरीशिवाचें ॥ ३ ॥ फळेंसेवितांअहर्निशी ॥ तिळभरीशक्तीनाहींजिवाशी ॥ आसक्तदेखोनियांत्याशी ॥ काळापाशींबाधित ॥ ४ ॥ जोइयेसेवीकर्मफळें ॥ तोतत्काळबाधिजेकाळें ॥ दुजाकर्मफळानातळे ॥ त्यातेंदेखोनीपळेकळिकाळू ॥ ५ ॥ जोकर्मफळातेंनसेवितु ॥ तोज्ञानशक्तीनेंअधिकअनंतु ॥ सदांपरमानंदेंतृप्तु ॥ असेडुल्लतुसानंदें ॥ ६ ॥ उभ्यवासीहोयनिजबोधू ॥ यालागींजीवशिवाचाबोधू ॥ अत्यादरेंसांगेगोविंदू ॥ निजात्मबोधूप्रांजळू ॥ ७ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ आत्मानमन्यंचसवेदविद्वानपिप्पलादोनतुपिप्पलादः ॥ योऽविद्ययायुक्सतुनित्यबद्धोविद्यामयोयुक्सतुनित्यमुक्तः ॥ ७ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ जोकर्मफळातेंनसेविता ॥ तोस्वरूपाचाजाणता ॥ दृष्टादेप्रपंचाचातत्वता ॥ अलिप्ततानिजज्ञानें ॥ ८ ॥ जीवप्रपंचाचाज्ञाता ॥ परीपरमात्मानेणेतत्वता ॥ यालागींभोगीभवव्यथा ॥ कर्मफळेंखातांअतिबद्धू ॥ ९ ॥ जोकर्मफळेंसेवीबापुडा ॥ तोअंधपंगूजालावेडा ॥ मीकोणहेंनेणेफुडा ॥ पडिलाखोडांदेहाचे ॥ १० ॥ देहसंबंधाआंतु ॥ प्रतिपदींहोयआत्मघातु ॥ नाहींजन्ममरणासीअंतु ॥ दुःखाहोतुअतिदुःखें ॥ ११ ॥ नेश्वरविषयाचाछंदु ॥ तेणेंजीवजालाअतिबद्धु ॥ ह्माअविद्येचासंबंधु ॥ लागलासुबद्धदेहवंतां ॥ १२ ॥ जितुकीविषयाचीअवस्था ॥ तितुकीजीवासीनित्यबद्धता ॥ जोविषयातीतसर्वथा

॥नित्यमुक्ततातेठांई ॥१३॥जोविद्यामायान्येंनित्यमुक्त ॥जोज्ञानशक्तीनेंशक्तिमंत ॥सर्वव्यापकूसर्वीअलिप्त॥तोनित्यमुक्त
बोलिजे॥१४॥सांगीतलीजीवाचीनित्यबद्धता ॥मगरकेलीशिवाचीनित्यमुक्तता ॥तोयाचीजबद्धमुक्तता ॥तेहीआतांसांगतूं
॥१५॥उद्धवाप्रतीश्रीकृष्ण ॥बद्धमुक्तांचेंलक्षण ॥दोघांचीहीउणखुण ॥विचित्रजाणसांगेल ॥ १६ ॥ ॥ ॥
॥श्लोक॥ ॥देहस्थोपिनदेहस्थोविद्वान्स्वप्नाद्यथोत्थितः॥ अदेहस्थोऽपिदेहस्थःकुमतिःस्वप्नदृग्यथा ॥ ८ ॥
॥ ॥टीका ॥ ॥बद्धमुक्तांचीमिथ्यालक्षण ॥तेंश्लोकीसांगतजाण ॥केवळमुक्ताचेंसमलक्षण ॥गोडनिरूपणसा
तश्लोकीं ॥१७॥देहींअसोनीदेहबुद्धीनाहीं ॥हेंमुक्ताचेंमुख्यलक्षणपाहीं ॥यालागींदेहींअसोनीविदेही॥ह्मणिपेंपाहींयाहेतु॥
॥१८॥स्वप्नींचेंराज्यआणिभीक॥ जागृतीमिथ्यादोन्हींदेख ॥तैसेंदेहादिजेंसुखदुःख॥ तेंमिथ्यादेखमुक्तांसी ॥ १९ ॥ जो-
स्वप्नींमरोनीजाळिला ॥तोजागृतीनाहींराखजाला ॥तैसाप्रपंचमिथ्याजाणीतला ॥मुक्तबोलिलात्यानाव ॥ २० ॥स्वप्नीं
चेंसाधकबाधक॥जागृतीआठवेसकळिक ॥त्याचेबाधीनासुखदुःख ॥तैसेंसंसारीकमुक्तासी॥ २१॥ आतांऐकबद्धाचीहे
स्थिती ॥तोवस्तुताअसंदेहातीती॥परीमीदेहमानीकुमती ॥दुःखप्राप्तीतेणेंत्याशी ॥ २२॥ जळींदेखप्रतिबिंबातें ॥मीबु
डालोंह्मणोनीकुंथे॥कोणीकाढाकाढामातें ॥पुण्यतुमतेंलागेल॥२३॥ स्वप्नींघायलागलेखर्गाचे ॥ तेणेंजागृतीह्मणेमी
नवांचे ॥ ऐसेंनिबिडभरितेंभ्रमाचें ॥तेंबद्धलक्षण ॥ २४॥स्वप्नींचेंसुखदुःखनसतें ॥तेंस्वप्नफळमेंभोगितांकुंथे ॥तेविदेह
मीह्मणोनियेथें॥नानादुःखातेंभोगीतूं॥ २५॥ स्वस्वरूपाचेंविस्मरण ॥ तेणेंविषयासक्ती दृढजाण॥ संकल्पविकल्पअति
गहन ॥तेंचिलक्षणबद्धाचें॥२६॥आणीकलक्षणेंत्याचींआतां ॥सांगतअसेंतत्वता ॥भोगभोगोनीअभोक्ता॥तेमुक्तावस्थापरि
येशी॥२७॥श्लोक॥ इंद्रियैरिंद्रियार्थेषुगुणैरपिगुणेषुच॥ गृह्यमाणेष्वहंकुर्यान्नविद्वान्यस्त्वविक्रियः॥९॥ ॥टीका ॥

॥ अवशेषप्रारब्धगती ॥ मुक्तांचे देहीं दिसे वस्ती ॥ परी जागृती स्वप्न सुषुप्ती ॥ देहस्थिती नानळे ॥ २८ ॥ छायापुरुषाचे निचळें ॥ ने
छाये सी पुरुष नातळे ॥ तेवि मिथ्या देह मुक्ता जवळें ॥ कल्पांतकाळें येवों न शके ॥ २९ ॥ आपुले छायेसि जाण ॥ जेवि बैसों न शके आ
पण ॥ तेवी मायादि तिन्ही गुण ॥ जवळी असोनी स्पर्शेना ॥ ३० ॥ इंद्रियद्वारा यथानिगुती ॥ प्राप्त विषयांतें सेविती ॥ परी सेविलें ऐसें ही ने
णती ॥ विषयस्फूर्ती स्फुरेना ॥ ३१ ॥ गुण पोखिती गुणावस्था ॥ इंद्रियें घेती इंद्रियार्था ॥ मी उभय साक्षी अकर्ता ॥ चिन्मात्रता अलिप्त
॥ ३२ ॥ तो इंद्रियांचेनी खेळेमेळें ॥ स्फुरवे विषया माजी जरी लोळे ॥ तरी विकाराचे निविटाळें ॥ कदां काळें मेळना ॥ ३३ ॥ जेथ कामाची अ
तीप्रीती ॥ तेथ लोभाची दृढ वस्ती ॥ अथवा कामाची जेथ अप्राप्ती ॥ तेथ महाख्याती क्रोधाची ॥ ३४ ॥ मुक्त जाला नित्य निष्काम ॥ क्रो
ध लोभेंसी निमाला काम ॥ तो स्वयें जाला आत्माराम ॥ विश्रामधाम जगाचें ॥ ३५ ॥ एवं मुक्ताचा गांई जाण ॥ उपजों न शके पापपु-
ण्य ॥ कामक्रोधादि वृत्ती शून्य ॥ जाला परिपूर्ण चिद्ब्रह्म ॥ ३६ ॥ मुक्तांची विषयस्थिती ॥ विषयीं स्फुरे ब्रह्मस्फुर्ती ॥ यालागीं पापपुण्यें नुप
जती ॥ नित्यमुक्ती तेणें त्यासी ॥ ३७ ॥ ऐशी मुक्तांची हे कथा ॥ ऐक बद्धाची हे वार्ता ॥ अकर्ता चि ह्मणे मी कर्ता ॥ येणें चि सर्वथा गुंतला ॥ ३८
॥ श्लोक ॥ दैवाधीने शरीरेऽस्मिन्गुणभाव्येन कर्मणा ॥ वर्तमानोऽबुधस्तत्र कर्त्ताऽस्मीति निबध्यते ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ अदृष्टा आधीन
जें शरीर ॥ तेथें आलिया हरिहर ॥ अन्यथा न करवे अणुमात्र ॥ हें वेदशास्त्रसंमत ॥ ३९ ॥ देहीं जागुणाचें प्राधान्य ॥ तैसें चि कर्म निप
जे जाण ॥ इंद्रियें तया गुणा आधीन ॥ तदनुसार जाण वर्तती ॥ ४० ॥ एवं दैवगुणें देह वर्तत ॥ तेथ मी कर्ता ह्मणवी आपण ॥ तें चि त्यासी दृढ
बंधन ॥ आपुल्या आपण घातक ॥ ४१ ॥ नळीमाजी लवणयाचा आशा ॥ वानर मुठी धरणें तो चि फांसा ॥ तवी देहींचा विषयविलासा ॥ अभिमा
नें तैसा गुंतला ॥ ४२ ॥ जो देहातीत वस्तुता ॥ जो गुणकर्मांचा अकर्ता ॥ तो ह्मणे मी कर्मकर्ता ॥ अहंममता भूलला ॥ ४३ ॥ जो न करितां
ची चोरी ॥ मी चोर ह्मणे राजद्वारीं ॥ तो मारिजेल हान थोरीं ॥ तैशी परी जडजीवा ॥ ४४ ॥ प्रकृति चें कर्म आपुले माथां ॥ घेऊनी नाचे अहंम

मता ॥ तेणें अभिमानें दृढबद्धता ॥ अकस्मांता अनिवार ॥ ४५ ॥ तळीं घालुनी कांजळा ॥ वरी ठेविला स्फटिक सोज्वळा ॥ श्वेतता लोपूनि दिसे
काळा ॥ तेंवि आंधळा जीउ जाला ॥ ४६ ॥ कां आंधळें मातलें हस्तिरू ॥ नेणे निज पतन निर्धारू ॥ तैसा जीव लागे कर्मकरूं ॥ पतन विचारून देखे ॥ ४७
॥ मी देह मी कर्मकर्ता ॥ मी ज्ञाता मी विषयभोक्ता ॥ ऐशी जे कां देहात्मता ॥ दृढबद्धता तियेनांव ॥ ४८ ॥ एवं बद्धमुक्तवर्तन ॥ विशद केलें निरूपण
॥ आतां केवळ मुक्ताचें लक्षण ॥ आवडी श्रीकृष्ण सांगत ॥ ४९ ॥ ज्ञानियातें तव आत्मा माझा ॥ हे अति प्रीती गरुडध्वजा ॥ हें गुह्य सांगीतलें
कपिध्वजा ॥ रणसमाजा रणरंगीं ॥ ५० ॥ तेंचि आतां उद्धवाप्रती ॥ अत्यादरें सांगे श्रीपती ॥ ज्ञानियाची मुक्तस्थिती ॥ यथानिगुती निजगुह्य
॥ ५१ ॥ ज्ञानलक्षणें सांगतां ॥ धणी न पुरे कृष्णनाथा ॥ निरूपणमिसें ज्ञानकथा ॥ मागुतमागुतां सांगत ॥ ५२ ॥ यालागीं ज्ञानभक्तांची गो
डी ॥ श्रीकृष्णाची जाणे फुडी ॥ कृष्णभजनाची आवडी ॥ भक्त ते गोडी जाणती ॥ ५३ ॥ आधींच तव हे मुक्तांची कथा ॥ वरी श्रीकृष्णा सारिखा
वक्ता ॥ उद्धवाचें भाग्य वर्णितां ॥ न वर्णवे सर्वथा शेषादिकां ॥ ५४ ॥ उद्धव अर्जुना समान ॥ त्याहुनी हा दिसे गहन ॥ ते परस्परें नरनारायण ॥
गुह्यज्ञान बोलिले ॥ ५५ ॥ तेंवि उडलथोरनी ज्ञानकथा ॥ उद्धवासी होय सांगता ॥ उद्धवा ऐसें भाग्य ततत्वता ॥ न दिसे सर्वथा आनासी ॥ ५६ ॥
जेणें सांडुनि निजधामा ॥ मागें ठेउनी आपुल्या कामा ॥ उद्धव आवडला पुरुषोत्तमा ॥ त्याचिया प्रेमा विगुंतला ॥ ५७ ॥ यालागीं उद्धवाचें श्र
द्धपुण्य ॥ जगीं उद्धव चीधन्य धन्य ॥ जालागीं स्वयें नारायण ॥ स्वानंदघन बोळला ॥ ५८ ॥ जो नातुडे योगयागसंकटीं ॥ तो उद्धवाचा बोलास
रीं ॥ जेंवि व्यापिली धेनु वत्साचा रीं ॥ तेंवी गुह्य गोष्टी सांगत ॥ ५९ ॥ जो निजकुळासी काळू ॥ तो उद्धवासी अती स्नेहाळू ॥ बापभक्तकाज कृपाळू
॥ ज्ञानकल्लोळू तुष्टला ॥ ६० ॥ यालागीं उद्धवाचें नाम घेतां ॥ श्रीकृष्ण निवारी भवव्यथा ॥ ऐशी भक्तप्रीती भगवंता ॥ भक्तांतें स्मरतां हरी तारी ॥
॥ ६१ ॥ मुक्तांचीं लक्षणें निर्धारितां ॥ लाभे आपुली निजमुक्तता ॥ एका जनार्दनु विनवी संतां ॥ मुक्तकथा हरि बोले ॥ ६२ ॥ कृष्ण उद्धवासी ह्मणे मी तु
ज ॥ सांगेन आपुलें निजगुज ॥ मुक्तलक्षणाचें भोजन वल्लभो जपरियेशीं ॥ ६३ ॥ श्लोक ॥ एवं विरक्तः शयन आसनाटन मज्जने ॥ दर्शनस्पर्श

नघ्राणभोजनश्रवणादिषु ॥ ११ ॥ टीका ॥ ऐकमुक्ताचें लक्षण ॥ आसनभोजनशयन ॥ दर्शनस्पर्शनघ्राण ॥ अरणमज्जनकरी कैसें ॥ ६४ ॥ मागी
लअध्यायसंपतां ॥ प्रकृतीकर्मअभिमानता ॥ तेणेंलागलीदृढबन्धता ॥ तोअहंकारुज्ञातानातळे ॥ ६५ ॥ सर्वकर्मीस्वभावना ॥ ज्ञात्याचीनि
राभिमानता ॥ तेमीससूळसांगेनकथा ॥ सावधानताअवधारीं ॥ ६६ ॥ जेंविछायेचामानापमान ॥ पुरुषानबाधीअणुप्रमाण ॥ तेवीदेहाचें
कर्माचरण ॥ निराभिमानमुक्तांसी ॥ ६७ ॥ अधिष्ठानतेंचिआसन ॥ अखंडत्यावरीआरोहण ॥ तेथेंयेउंचिनेणेअभिमान ॥ बैसलेंनन्उठे
ना ॥ ६८ ॥ नवलआसनाचेंमहिमान ॥ हारपोनीगेलेंविस्मरण ॥ कदांएकांतनमोडेजाण ॥ हेंसहजासनमुक्तांचें ॥ ६९ ॥ जेंआसनीविंसमा
धान ॥ समाधिआणिव्युत्थान ॥ करीदोहींचेंवोळखण ॥ चालतेंआसनमुक्तांचें ॥ ७० ॥ चालनाहीचपळपदीं ॥ मीचालतोंनाठवेबुद्धी ॥ चा
लतांनमोडेसमाधी ॥ हेंलक्षणसिद्धमुक्तांचें ॥ ७१ ॥ जरीमेलाक्वयहिंडला ॥ नरीतोंईहूनिनाहींहालला ॥ ऐसानचळोनीमुक्तचालला ॥
जेंविअभ्रेंधावलादिसेचंद्र ॥ ७२ ॥ कुलालचक्रींबैसलीमाशी ॥ नेनहालतांभवेचक्रासरशी ॥ मुक्ताचीगमनसिद्धीतैशी ॥ देहगमने-
सीआभासे ॥ ७३ ॥ देहप्रारब्धास्तवहिंडे ॥ बैसकास्वस्वरूपींनसंडे ॥ जेंवीरथींधावतांवेगधोडे ॥ निद्रानमोडेरथस्थाची ॥ ७४ ॥ जेंआ
सनींबैसल्यासमाधान ॥ त्याचीस्थितीगमनागमन ॥ उठलोंबैसलोंनाठवेजाण ॥ चालतेंपणस्फुरेना ॥ ७५ ॥ ऐसेंनचळतांजेंजळण ॥ तेंजाणमु-
क्ताचेंगमन ॥ आतांऐकस्नान ॥ निमज्जननिजरूपीं ॥ ७६ ॥ स्नानकरीगंगाजळें ॥ परीगंगाजळातेंनातळे ॥ मनचित्स्वरूपींकेलेंसोंवळें ॥ तेंवो
वळेंहोंनेणे ॥ ७७ ॥ त्यासीनिजस्वरूपींनाहतां ॥ जालीपरमपवित्रता ॥ तीर्थेंमागतीचरणतीर्था ॥ ऐशीस्नानतामुक्तांची ॥ ७८ ॥ तोचिन्मा
त्रंदस्वजीवन ॥ अखंडचिद्रूपींअवगाहन ॥ इतरह्मणतीकेलेंस्नान ॥ त्याचीमज्जननिजरूपीं ॥ ७९ ॥ जाचेंचरणींचेरजकण ॥ त्याहोतीधरापा
रमपावन ॥ त्याचेनिप्राणसंगेंजाण ॥ पवित्रपणवायूसी ॥ ८० ॥ ज्याचेचरणस्पर्शनत्वता ॥ पवित्रजाल्यागंगादीसरिता ॥ त्याचेंजलरसंगें
सर्वथा ॥ अतिपवित्रताअग्नीसी ॥ ८१ ॥ जाचाहृदयावकाशीं आकाश ॥ सगळेंराहिलेंसावकाश ॥ तेणेंपवित्रजालेंआकाश ॥ अलिप्त

उदाससर्वत्र ॥ ८२ ॥ जेवटोनीबैसलेवैकुंठीं ॥ तेसदांवाछितीयाचीभेटी ॥ वेदएकोंधांवेगोष्टी ॥ तोपहावयादिठीदेवयेती ॥ ८३ ॥ एवंविल्वरू
पीकरूनियांस्नान ॥ जालासर्वबंधअतिपावन ॥ हेंमुक्ताचेंज्ञानलक्षण ॥ आतांनिरीक्षणतेंऐक ॥ ८४ ॥ अवघेंचराचरदेखता ॥ तोदेखो
नीहीनदेखता ॥ दर्शनदृष्टीसीअलिप्तता ॥ दृश्यदेखतांहरीदिसे ॥ ८५ ॥ दृश्येंदुमदुमितदिसेस्पष्ट ॥ परीदृश्यनपडेत्याचेदृष्टी ॥ होतांही
दृश्येसीभेटी ॥ पडेमिठीअदृश्यीं ॥ ८६ ॥ दृष्टीप्रकाशेंदेखणेपणीं ॥ तेंदेखणेंदेखेदृश्यस्थानीं ॥ जेविडोळ्यांडोळादिसेदर्पणी ॥ निजदर्शनीं
देखतूं ॥ ८७ ॥ डोळेनिदर्शनप्रकाशे ॥ त्यामाजीडोळेनडोळादिसे ॥ मुक्ताचेंदेखणेंतैसें ॥ आपणाऐसेंजगदेखे ॥ ८८ ॥ दृश्यदृष्टादर्शनीं ॥
त्रिपुटीगेलीहारपोनी ॥ देखणेदेखेदेखणीनी ॥ देखणाहोउनीसर्वांगें ॥ ८९ ॥ होतांनानापदार्थेसीभेटी ॥ तेंदेखणेपणदृश्यलोटी ॥ दृश्यानी
तानिजदृष्टी ॥ स्फुरेंस्पष्टीदेखत ॥ ९० ॥ मुक्ताचीदेखनीस्थिती ॥ देखणेपणेयथानिगुती ॥ उत्सवाचेदृष्टीचीजाशीप्राप्ती ॥ तोचिनिजगतीकारणी
॥ ९१ ॥ यादृष्टीजेनित्यवर्तत ॥ तेजाणपांपरममुक्त ॥ यादृष्टीजेमजपाहत ॥ तेपरमभागवतप्रियमाझे ॥ ९२ ॥ परादिवाचामाजीवचन ॥ उपजे
तेथेंयाचेंश्रवण ॥ श्रोतावक्ताकथाकथन ॥ अवघेंआपणहोउनीऐके ॥ ९३ ॥ शब्दजातेंसीकान ॥ अखंडजडलेसावधान ॥ श्रवणामाजीहार
पेगगन ॥ परमसमाधानश्रवणाचें ॥ ९४ ॥ ऐकतांलोकीकशब्द ॥ कांनारायणउपनिषद ॥ परिसतांनामहरीगोविंद ॥ अर्थावबोधसमत्वें ॥
॥ ९५ ॥ बोलातेंजोबोलविता ॥ तोचिश्रवणामाजीश्रोता ॥ येणेअन्वयेंश्रवणकरितां ॥ शब्दींनिःशब्दताअतिगोड ॥ ९६ ॥ जोजोश्रवणींप
डेशब्द ॥ तोतोहोतजायनिःशब्द ॥ यापरीश्रवणींश्रवणानंद ॥ स्वानंदबोधमुक्ताचा ॥ ९७ ॥ आकारादिवर्णत्रिपुटी ॥ प्रणवमूळशब्दशास्त्रस्पष्टी
॥ तोओंकारब्रह्मरूपेंउठी ॥ हेश्रवणसंपुटीमुक्ताची ॥ ९८ ॥ श्रवणींपडतांशब्दज्ञान ॥ सहजेंशब्दीकजायजडोन ॥ श्रवणेंठसावेंब्रह्मपरिपूर्ण ॥
स्वानंदश्रवणमुक्तांचें ॥ ९९ ॥ परिसतांउपनिषद ॥ कांलौकिकादीनानाभोगशब्द ॥ मुक्तांचापालटेनाबोध ॥ श्रवणींस्वानंदकोंदला ॥ ३०० ॥
॥ एकअद्वितीयब्रह्म ॥ हेंवेदशास्त्राचेंगुह्यवर्म ॥ तेंमुक्ताचेंजालेंसुगम ॥ शब्दींपरब्रह्मकोंदलें ॥ १ ॥ लौकीकवैदीकशब्दजाण ॥ शब्दमात्रींब्र

ए.भा ह्यपूर्ण ॥ ऐसेंमुक्ताचेंहेंश्रवण ॥ घ्राणलक्षणपरियेशीं ॥ २ ॥ घ्राणासीयेतांसुगंधू ॥ मुक्तासीनोहेविषयबोधू ॥ गंधमीसेंस्वानंदकंदू ॥ परमानंदू अ
१० उल्हासे ॥ ३ ॥ घ्राणसुमनचंदन ॥ अवघेंनोहोयआपण ॥ यापरीगंधभोगीजाण ॥ भोक्तेपणसांडोनी ॥ ४ ॥ घ्राणायेतांविसुवासू ॥ सुवासीप्र ११
गटेपरेशू ॥ तेव्हांसुवासआणीदुर्वास ॥ हाविषयविलासुस्फुरेना ॥ ५ ॥ मलयानीलुसंगेंजाण ॥ जेथेंजेथेंगंधाचेंगमन ॥ तेथतेथेंमुक्ताचेंघ्राण
॥ अगम्यपणयाभोगा ॥ ६ ॥ जितुकाचळतावायूजाण ॥ नितुकेंमुक्ताचेंघ्राण ॥ यापरीगंधग्रहण ॥ स्वभावेंजाणहोतसे ॥ ७ ॥ यापरीजाणतत्वता
॥ होयगंधाचाभोक्ता ॥ हेघ्राणक्रियाजाणमुक्ता ॥ रसभोग्यताअवधारी ॥ ८ ॥ रसरसनाभोजन ॥ तोस्वयेंचआहेआपण ॥ ह्मणूनमाखितांसर्वो
पोशन ॥ रसनेवीणसेवितूं ॥ ९ ॥ षड्रसांचास्वादूजाणे ॥ परीएकींचवीअवघेंखाणें ॥ भोक्तेपणाआतळोंनेणे ॥ ऐसेनीभोजनेंनित्यतृप्त ॥ १० ॥
भूकउपजोंचिनेणे ॥ जेऊंबैसल्यापुरेनह्मणे ॥ सर्वभक्षीनखातेपणें ॥ उच्छीष्टहोणेंत्यानाहीं ॥ ११ ॥ नारअन्नआणिआपण ॥ तोनदेखेभिन्नपण
॥ रसमीसेंस्वानंदपूर्ण ॥ सर्वांगेंजाणसेवित ॥ १२ ॥ जंवरसनाघेवोंजायरसस्वादू ॥ तंवतेथेंप्रगटेपरमानंदु ॥ करूनीरसरसनेउच्छेदु ॥ निजानंदु
सेवित ॥ १३ ॥ सकळगोडियांचीमूळगोडी ॥ तेथबैसलीनिजआवडी ॥ सेवितांनानापरवडी ॥ तेचिगोडीगोडपणें ॥ १४ ॥ सकळगोडियांजेंगोड-
आहे ॥ तेगोडीचतोजालास्वयें ॥ नाजोजोरसविषयोखाय ॥ तेथतेथआहेतगोडी ॥ १५ ॥ कैसासुक्ताचानिजबोधू ॥ घेवोंजातांसर्वस्वादू ॥ र
सक्लोपूर्नीस्वानंदकंदू ॥ परमानंदूवोसंडे ॥ १६ ॥ यालागींजोजोरससेऊंजाये ॥ तोतोब्रह्मरसूचहोये ॥ सुक्तांचीरसनायापरीपाहें ॥ घेतआहेर
सातें ॥ १७ ॥ एवंसुक्ताचेंरसभोजन ॥ तेक्रियाकरितीऐशीजाण ॥ आतांनयाचेंस्पर्शन ॥ तेहीलक्षणपरियेशीं ॥ १८ ॥ मुक्तांसीलागतांचीजा
णा ॥ शीतसांडीशीतळपण ॥ स्पर्शेंउष्णमुकलेंउष्णा ॥ स्पर्शलक्षणहेंत्याचें ॥ १९ ॥ जेविकांटेकितांअग्नीशीं ॥ धुरेंआणीचंदनाशीं ॥ जा
णुनीत्याचाविकाराशीं ॥ आपणाऐशीकरीवन्हीं ॥ २० ॥ तेविंसुक्तांसीद्वंद्वंआदळतां ॥ द्वंद्वाचीबुडालीद्वंद्वता ॥ तोसर्वांगींसर्वपणेंअसतां ॥ १
सहजेंद्वंद्वतानिमाली ॥ २१ ॥ तेथेंकेंचेंमृदूकेंचेंकठीण ॥ कैंचेंसीतकैंचेंउष्ण ॥ सर्वीसर्वात्मानोजाण ॥ द्वंद्वाचेंभानस्पर्शेना ॥ २२ ॥ आगीसी

पोळीनाउन्हाळा ॥ हीवपीडीनाहिमाचळा ॥ तैशीद्वंद्वाचीहेमाळा ॥ मुक्तांचेगळांपडेना ॥ २३ ॥ सुवर्णाचेअलंकारभले ॥ स्कवर्णपेटीमाजी
झांकिले ॥ झांकिलेह्मणतांउघडेठेविले ॥ तेविद्वंद्वसकळेंपरब्रह्म ॥ २४ ॥ त्यासीआंगींजेजेंआदळे ॥ तेंआंगचीहोयनकळे ॥ काहींनुरत्यावेगळें
॥ द्वंद्वसकळेंनिमालीं ॥ २५ ॥ हातींलीलाकमळसांपडे ॥ नवकमळीकमळखुडे ॥ कमळजन्मातोहिबुडे ॥ करीरोकडेंनिजरूप ॥ २६ ॥ स्पर्शे
स्पर्शातेंस्पर्शाचें ॥ हेंहीत्रिपुटीनसंभवे ॥ किंबहुनाआपणचीअघवें ॥ निजस्वभावेंहोउनीठेला ॥ २७ ॥ तोदेवपूजाहातींधरी ॥ तंवमीची
देवपुजेभीतरी ॥ अथवारेवेळांरिगाल्यापाथरी ॥ त्याहीमाझारीमीत्यासी ॥ २८ ॥ भिंतींनानावर्णविचित्राकृती ॥ तेथेंजस्पर्शेनेतेभिंती
॥ तेंविमुक्तांचीसर्पेनस्थिती ॥ पूर्णअद्वैतींनिजबोधु ॥ २९ ॥ यापरीगाननता ॥ स्पर्शलक्षणवर्नेमुक्तां ॥ त्यांचेंबोलणेंजेंसर्वथा ॥ ऐकआतांसां
गेन ॥ ३० ॥ स्करसकथासांगवाडेंकोडें ॥ अथवालौकीकबोलणेंघडे ॥ परीत्याचीसमाधीमुद्रानखंडे ॥ मौननबोडेनबोलतां ॥ ३१ ॥ बोलतां
हीनमोडेमौन ॥ हेंचीअनुभवाचीआतुळीखुण ॥ शब्दामाजीनिशब्दगुण ॥ सज्ञानजाणजाणती ॥ ३२ ॥ स्त्रीपुरुषेंअबोलाचालती ॥ तो
अबोलाकींअतिप्रीती ॥ तेंविमुक्तांचीबोलतीस्थिती ॥ शब्दशब्दार्थीनिःशब्द ॥ ३३ ॥ जयाचाबोलतीअक्षरें ॥ अक्षररूपेंविसाचारें ॥ त्यां
चींऐकतांउत्तरें ॥ चमत्कारेंमननिवे ॥ ३४ ॥ मीएकचतुरबोलका ॥ हाहीनाहींआवांका ॥ अथवारंजवावेंलोकां ॥ हेंहीदेखवास्मरेना ॥ ३५
॥ निःशब्दींउठतीशब्द ॥ शब्दामीजीतेनिःशब्द ॥ यापरीकरितांहीअनुवाद ॥ बोलोनीशब्दबोलणा ॥ ३६ ॥ जळामाजीउपजेतरंग ॥
जळतरंगाचेंनिजांग ॥ तेवींनिःशब्दींशब्दसांग ॥ शब्दचीसर्वांगनिःशब्द ॥ ३७ ॥ वाच्यवाचकतात्रिपुटी ॥ लोपउनीसांगगोडगोष्टी
करितांसेरारचावटी ॥ नस्करेमितीमौन्याची ॥ ३८ ॥ त्यांसत्यचीबोलावें ॥ हेंहीत्यासीजवेंनाठवे ॥ मिथ्याबोलोंलोभस्वभावें ॥ हेंहीनसंभ
वेमुक्तांशीं ॥ ३९ ॥ सत्यमिथ्यजीबोलणीं ॥ निःशेषप्राशनीनेलींदोनी ॥ स्कळींचामौनेंजाहलामौनी ॥ नानावचनीबोलतां ॥ ४० ॥ ते
थेंसैराटहाकदेतां ॥ कींसिंहनादेंत्यागर्जतां ॥ शब्दींठसावलीनिःशब्दता ॥ मौनसर्वथामोडेना ॥ ४१ ॥ जरीतोमाझेंस्तवनकरी ॥ तरी
मीत्याच्यास्तवामाझारी ॥ तोजरीसैराबडबडकरी ॥ त्याहीमाझारीमीत्यासी ॥ ४२ ॥ जरीत्यासीयेउनीभांडणपडे ॥ तरीभांडणाही

करणेंघडे ॥त्याकलहामाजीमागेंपुढें॥ चहूंकडेमजदेखे ॥४३॥त्याचेंवांकडेंनिकडेंबोल॥ तेंजाणब्रह्मचीकेवल॥ तयाआह्माअभिन्नमेळ
॥निजात्मरसाळभक्तीशीं॥४४॥अवचटेंत्याचामुखाबाहेरी॥जासीह्मणेतुजदेखेनतरी॥ त्यासीवाउनीमीशीरीं॥ ब्रह्मसाक्षात्कारींपाव
वीं॥४५॥यालागींत्याचावचनाआधीन॥ मीसर्वथाअसेंजाण॥ त्याचेंवचनतेंप्रमाण॥ सर्वस्वेंजाणमीमानीं॥ ४६॥ आनांतोमीहे
ऐशीबोली॥बांहेरसवडीयादिन्नली ॥मीतोचितोंहेंकिली॥ मागींचोजविलानिजभक्तां॥ ४७॥यालागीतोमाझाजीवप्राण॥ मी
त्याचेंनिजजीवन॥ तयासीमजभिन्नपण ॥कल्पांतींहीअसेना॥ ४८॥ एवंतोसगळामजभीतरीं॥ मीतयाआंतबाहेरीं॥ ऐसेंनी
अभिन्नपणेंकरीं॥सरवेसंसारींनांदत॥४९॥त्यांचेंसुखींचेजेजेंबोल॥तेंचिमीबोलतासकळ॥ मुक्तांचेंबोलणेंकेवळ॥तुजप्रतिवि
वळम्यांकेलें॥५०॥हातींकांहींघेवोंजाये॥तंघनोघेनोदेवाहोये॥देतांकांहींदेवोपाहे ॥तेंहीहोयेनदूप॥५१॥तेव्हांदानआणींदतेंघे
ते॥भिन्नपणेंनदेखतेथें॥यालागींकरोनियांअकर्ते॥यापरीकरातेवर्तती॥५२॥निजस्वभावेंनेंकर॥जोकांहींकरितीव्यापार॥ ते
थेंनकेलेपणाचेंसूत्र॥सहजींसाचारवसावें॥५३॥करींपडलियाशस्त्र॥ करूंजाणेतोव्यापार॥ परीमीकर्ताहाअहंकार॥ अणुमा
त्रअसेना॥५४॥पुढेंबोदवलेंअवचितें॥परीरवेळोंजाणेंदूतकर्मातें॥हारीजैतनाठवेचित्तें॥ निजस्वभावेंतोखेळे॥५५॥ बोडवल्या
ब्राह्मणपूजा॥करींजाणेंअतीवोजा॥पूज्यपूजकत्वेंभावदुजा॥ नमनूनीद्विजांपूजित॥५६॥धनुर्धरकाढूंजाणेवोढी॥ अनुसं
धानेंबाणसोडी॥लक्षलक्षूनीभेदीनिरवडी॥परीनधरीगोडीश्लाघ्येची॥५७॥कैसेंकर्मनिपजेकरीं॥जैशासमुद्रामाजीलह
री॥तैसानिजस्वरूपामाझारी॥नानाव्यापारींनिश्चळ॥५८॥सूर्यमृगजळातेंभरीं॥तैसाव्यापारीनिजनिर्विकारी॥परीकेलेपणश
रीरीं॥तिळभरीअसेना॥५९॥सूर्यकांतींअग्नीखवळे॥तेंकर्मह्मणतीसूर्यकेलें॥तैसेंहस्तव्यापारेंजेजेंजालें॥नाहींकेलेंतेंत्याणें॥
॥६०॥सूर्यकांतीपडावाअग्नी॥हेंनाहींसूर्याचेंमनीं॥तेंविमुक्तनिराभिमानी॥क्रियाकरणींविचरत॥६१॥ त्यासीचालूंजातांपा १
येंं॥तळींपृथ्वीनाहींहोये॥आपआपणीयावरीपाहे॥चालनजायेस्वानंदें॥६२॥जळींचाजळावरीतरंग॥अभिन्नपणेंचालेचांग

॥तैसातोनिजरूपेंसांग॥चालवीअंगचिद्रूपें॥६३॥तयासीअसतांहीचरण॥आवडीनालेचरणेंवीण॥करीसर्वांगेंगमन॥सर्वत्रजाण
जालासे॥६४॥जेंविअखंडदेदीप्यमान॥पायवीणचालेजीवन॥नेवीचरणेंवीणगमन॥नित्यसावधानभक्तांचें॥६५॥सर्वथापायेंवीण॥वायू
चेंसर्वत्रगमन॥तैसेंचमुक्ताचेंलक्षण॥स्वरूपेंजाणसर्वत्र॥६६॥यापरीनहालतांजाण॥त्याचेंसर्वत्रगमन॥नाठवेचालतेंपण॥ऐसेंचलक्षण
मुक्ताचें॥६७॥मुळींआत्माआत्मीनाहींजाण॥यालागींस्त्रीपुरुषभावना॥त्यासीसर्वथाआठवेना॥दैवेंअंगनातोभोगी॥६८॥नटुनाटकअवगला
पुरुषस्त्रीवेशेंदिसेआला॥स्त्रीपुरुषभावसंपादिला॥तेवीहाजालागृहस्थ॥६९॥कांअर्धनारीनटेश्वरी॥जोपुरुषतोचिनारी॥मुक्तांशीजाणतैशाप
री॥स्त्रीपुरुषांपरीनिजबोधू॥७०॥जेवीकांआपुलीसाउली॥आवडीआपणआलिंगिली॥तेविमुक्तेंस्त्रीभोगिली॥दैतार्थमुळीसांडोनी॥७१॥छाया
कोठेंअसेकोठेंवसे॥सरशीअसतांजाचीनोपुसे॥मुक्तांसीजाणतैशी॥लालुप्यनसेस्त्रियेचें॥७२॥एवंस्त्रीपुरुषविकारभासी॥त्याचीनमोडेआत्मस्थिती
॥दैवेंजालियासंतती॥आत्मप्रतीतितेथेंनाहीं॥७३॥आत्मावैपुत्रनामासी॥सत्यत्वआलेंयेश्रुतीशीं॥पुत्रत्वेंदेखेआपणासी॥निजरूपेंसीसर्वदा॥७४॥
स्वयेंजनकूस्वयेंजननी॥स्वयेंक्रीडेपुत्रपणीं॥आपणावांचुनीजनींवनीं॥आणीककोणींदेखेना॥७५॥एवंस्त्रीपुत्रसंतती॥जेविआकाशींमेघपंक्ती॥का
ळेंयेतीकाळेंजाती॥तैशीस्थितिमुक्तांची॥७६॥स्त्रीसंभोगींजेंहोयसुख॥तेंसुखमुक्तांसीसदांदेख॥यालागींस्त्रीकामीअभिळाख॥नाहिविशेषमुक्तां
सीं॥७७॥जैसेराजहंसापाशींशेण॥तैसेंमुक्तापाशींजाणधन॥त्यावरीत्याचेंनाहींमन॥उदासीनसर्वदां॥७८॥व्याघ्रासीवाढिलेंमिष्टान्न॥नेंत्यासीजैसें
नावडेजाण॥तैसेंमुक्तासीनावडेधन॥धनलोभीपणत्यांनाहीं॥७९॥पाहतांकापुरपडला॥जेवीनातळेकाउळा॥तेवीअनर्घ्यरत्नमाळा॥मुक्तेंसांडिल्याथुंकोनी
॥८०॥जासीधनलोभाचीआस्था॥त्यासीकल्पांतीनयडमुक्तता॥तैसेंस्त्रीकामियासर्वथा॥नव्हेपरमार्थतानिजबोधू॥८१॥मुक्तांचियेनिद्रेपाशीं॥समाधियें
विश्रांतीशी॥शिणलीधांवेमाहेराजैशी॥नैशीविसांव्यासीयेतसे॥८२॥जागृतीस्वप्नसुषुप्तीसी॥नातळोनीतिहींअवस्थांसी॥निजीनिजलानिजत्वेंसी॥अह
र्निशीनिजरूपें॥८३॥निजीनीजेजानांनिर्धार॥नव्हेहरपलीधरा॥वरीगवोनाहींअंबरा॥ऐशियासेजारामाजीनिजे॥८४॥नवलनिजत्याचीवोज॥चालतांबो
लतांनमोडेनिज॥खातांजेवितांअखंडनिज॥सहजींसहजनिजरूप॥८५॥निजविनेंकांउठवितें॥दोनीतोचिआहेतेथें॥कोणकोणाजागवितें॥निजेसुचितेंनि

जस्वपें ॥ ८६ ॥ जागतांनिजेशींवागे ॥ वागतांहीनीजलागे ॥ एवंनिजरूपजालाभोगे ॥ निद्रेचेनिपांगेपांगेना ॥ ८७ ॥ शय्याशयनसेजार ॥ अवघेंतोचिअसेसाचार ॥ आ
पुल्यानिजाचेंआपणघर ॥ नित्यनिरंतरनिजींनिजे ॥ ८८ ॥ ऐसंजेजंकरूंजायकर्म ॥ तेंथेंतथ्यप्रगटेपरब्रह्म ॥ मुक्तांसीएकहीनाहींनेम ॥ हें मुख्यवर्ममुक्तांचें ॥ ८९ ॥
मुक्तांसीनानेमबंधन ॥ तेंआंगींलागलेंसाधेन ॥ साधनअसतांमुक्तपण ॥ नघडेजाणसर्वथा ॥ ९० ॥ मुक्तासीनवआसक्ती ॥ सर्वदानाहींसर्वार्थी ॥ शेषप्रारब्धाचे-
स्थिती ॥ कर्मेनिपजतीनिरापेक्ष ॥ ९१ ॥ जाचानिमालाअहंकारु ॥ तोमाझेंस्वरूपसाचारु ॥ येअर्थीनिर्लिंगविचारु ॥ वेदशास्त्रसंमत ॥ ९२ ॥ जोनित्यमुक्तनिर्वि
कारी ॥ तोवर्ततावर्ते मजमाझारी ॥ मीनयाआंतबाहेरी ॥ जेविसागरींकल्लोळ ॥ ९३ ॥ यापरीझालीजोपरब्रह्म ॥ त्यासीस्वप्नप्रायधर्माधर्म ॥ बांधूंनशकेइंद्रियकर्म
हेंत्याचेंवर्मतोजाणे ॥ ९४ ॥ श्लोक ॥ नतथाविध्यतेविद्वांस्तत्रतत्रदयन्गुणान् ॥ प्रकृतिस्थोऽप्यसंसक्तोयथाखंसवितानिलः ॥ १२ ॥ टीका ॥ जीहींइंद्रियींकर्मेंकरि
तां ॥ मूर्खासिजालादृढबंधना ॥ तिंहींइंद्रियींवर्ततांज्ञाता ॥ नित्यमुक्तताअनिवार ॥ ९५ ॥ मूर्खासीकर्मअभिमान ॥ ज्ञानासर्वकर्मीनिराभिमान ॥ बंधमोक्षा
चेंकारण ॥ अहंकारजाणजीवासी ॥ ९६ ॥ अहंकर्ताअहंभोक्ता ॥ हेंचिमूर्खाचीदृढबंधनता ॥ तेंचकरूनिकर्मआपुलेंमांथा ॥ नेघेज्ञाताअभिमानें ॥ ९७ ॥ तेचिज्ञात्या
चीनिराभिमानता ॥ तुजम्यांसांगीतलीआतां ॥ इंद्रियांविषयींभोगवितां ॥ आपुलीअभोक्तताजाणे ॥ ९८ ॥ आपुलीछायाविष्ठेवरीपडे ॥ अथवापालखी-
माजीचढे ॥ तोभोगूआपणियांनघडे ॥ तैसेंचिदेहराकडेमुक्तांसी ॥ ९९ ॥ मजतांद्वाचीविषयप्राप्ती ॥ हेंहन्यातेननवांछिती ॥ विषयमिथ्यत्वेंदेखती ॥ जेविकासंपत्ती
स्वप्नींची ॥ ४०० ॥ यालागींअसोनियांदेहीं ॥ तोनित्यमुक्तविदेही ॥ उध्दवाऐसेंकल्पीशीकांहीं ॥ तोदृष्टांतपाहींसांगेन ॥ १ ॥ आकाशसर्वामाजीअसे ॥ सर्वपदा
र्थीलागलेंदिसे ॥ परीएकेहीपदार्थदोषें ॥ मलीनकैसेंहोनेणे ॥ २ ॥ त्यागगनाचेपरीपाहीं ॥ ज्ञाताअसोनियांदेहीं ॥ देहकर्माचाठायीं ॥ अलिप्तपाहींसर्वदा ॥ ३ ॥
प्रचंडआणांतपाषाणीं ॥ आकाशनचेपेचेपणीं ॥ तेंविक्षोभलियाहीप्रकृतिगुणीं ॥ ज्ञाताजडपणीनवांधवे ॥ ४ ॥ आकाशअसोनियांजनीं ॥ कदांकळेनाजनघसणीं ॥
तैसाप्रकृतीकर्मेवर्ततां ॥ प्रकृतिगुणींअलिप्त ॥ ५ ॥ गगनजळींबुडालेंदिसे ॥ परीतेंजळामाजीकोरडें असे ॥ तेंविपुत्रकलत्रींज्ञानावसे ॥ तेणेंदोषेंअलिप्त ॥ आकाश
मशीलाऊंजातां ॥ मसीमाखेतोलावितां ॥ तेंविमुक्तांसीदोषीह्मणतां ॥ दोषसर्वथाह्मणत्यासी ॥ ८ ॥ सीतउष्णपर्जन्यधारा ॥ आंगींनलागतीअंबरा ॥ तेंविनानाद्वंद्व
संभारा ॥ मुक्तांवाउभारानिर्द्वंद्व ॥ ९ ॥ येउनीनानामेघपडळें ॥ विजूगर्जनेंगगनझांकोळे ॥ त्यामाजीअसोनत्यावेगळें ॥ गगननातळेमेघासी ॥ तेंविमोहममतेचाकडाडी ॥ मुक्ता

सिकरितीवडातोडी ॥तेतवत्यासनलगेवोटी ॥परापर थडीअलिप्त ॥११॥गगनासिआगीलाऊंजातां ॥अग्नीविझोनिजायसर्वथा ॥
तेंविंत्रिगुणीमुक्तासींबांधतां ॥गुणींसगुणनानिमाली ॥१२॥प्रळयवायूचेनिझडाडें॥आकाशनिजस्वभावेंनुडे ॥सगळावायूग
गनींबुडे ॥पाहानांनातुडेगगनींही ॥१३॥तेवींअविद्यानिजस्वभावता ॥मुक्तासिनकरवेबद्धता ॥अविद्यानावेंमिथ्यावार्ता॥मुक्तत
त्वतादेखेना ॥१४॥गगनाच्यापैंशीअलिप्तता ॥सर्वकर्मींवर्त्तेज्ञाता ॥जनींअलिप्तवर्त्तेसर्विंता ॥तेवींमुक्तताअवधारीं ॥१५॥घृतमध्य
जळाआंतौता ॥बिंबोनअलिप्तसविता ॥तेविंबाळतारुण्यवृद्धता ॥वयसाचाळिताअलिप्त ॥१६॥नातरीसूर्याचेनिप्रकाशें॥शुभाशु
भकर्मेंवाटलेंअसे॥सविताअलिप्ततेणेंदोषें ॥निजप्रकाशेंप्रकाशकू ॥१७॥ तेवींआश्रमधर्मींअसतां ॥नित्यादिकर्मेंआचरितां ॥मुक्ता
सिनाहींकर्मबद्धता ॥अकर्तात्मतानिजबोधें ॥१८॥सूर्यकांतीसविता ॥अग्नीउपजवूनिअकर्ता ॥तैसानिजतत्वाचाज्ञाता ॥करोनिअक
र्ताकर्मासी ॥ १९॥जळींसविताप्रतिबिंबला ॥परीतोनाहींबोलाझाला ॥तैसास्त्रीसंगेंप्रजाव्याला ॥नाहींमुकलाब्रह्मचर्या ॥२०॥स
वित्याचेंअलिप्तपण ॥तेंनिरूपिलेंनिरूपण ॥आतांदेहींअसोनिअलिप्तपण ॥तेंहीलक्षणअवधारीं ॥२१॥जेवींदेहामाजीअसेप्राण ॥
प्राणास्तवदेहचलन ॥देहदोषानानळेप्राण ॥अलिप्तजाणसुखदुःखा ॥२२॥ तैसामुक्तअसोनिसंसारीं ॥संसारव्यवहारसर्वकरी॥
परीसंसारदोषअंगावरी ॥निळहीफरीअसेना ॥२३॥वायूसर्वांतेंस्पर्शत ॥परीस्पर्शदोषासिअलिप्त॥ तेवीअहंममतानानळत ॥
मुक्तवर्ततदेहगेहीं ॥ २४॥ वायूसिंजेविं सर्वत्रगहन॥परिकोठेंअसक्तनव्हेजाण ॥ तेवींविषयींनहोनिआपण ॥विषयसेवनमुक्ताचें
॥४२५॥वायूसिएकेठायींनाहींवस्ती ॥मुक्तासिदेहगेहींनाहींआसक्ती ॥वायूसिनभामाजीविश्रांती ॥मुक्तासिंगुणातीतींविश्रा
म ॥ २६॥ येवढेंजेंअगाधपण ॥तेंमुक्ताचेंमुक्तीकारण ॥उद्धवासिह्मणेश्रीकृष्ण ॥प्रथमजाणविवेकु ॥२७॥ ॥श्लोक॥वैशद्या
रद्येसयासंगाच्छिनयाच्छिन्नसंशयः ॥ प्रतिबुद्ध इवस्वप्नान्नानात्वाद्विनिवर्तते ॥१३॥ ॥टीका॥ विवेकेंबुद्धीअतिसंपन्न॥

तोसिउपजेनित्यानित्यज्ञान ॥ परीतेंखिरगटलेंअसेजाण ॥ वैराग्येंवीणघाटेना ॥ २८ ॥ विवेकेंवीणवैराग्यगहन ॥ तेकेवळआंध
ळेंजाण ॥ तेणेंआपुलेंनिजात्मपतन ॥ अंधकूपींजाणतेंपडे ॥ २९ ॥ मानलेंहतिरूअंध ॥ सैराधांवेस्कबद्ध ॥ नेणेनिजात्मपतनबाधा ॥
नेवीःवैराग्यमंदविवेकेंवीण ॥ ३० ॥ जेथविवेकवैराग्यसंयोग ॥ तेथेंनित्यसंग्रहअनित्यत्याग ॥ तेचिसहिद्यालक्षणखर्ग ॥ झळक-
नचांगनैराश्यें ॥ ३१ ॥ तेंचिगुरुवचनसाहाणेसी ॥ लाऊनिअतितीक्ष्णकेलेंत्यासी ॥ घायेंछेदिलेंसंशयासी ॥ संकल्पविकल्पेंसीं
समूळ ॥ ३२ ॥ असंभावनाविपरीतभावना ॥ निःशेषतुटलियावासना ॥ निजस्वरूपींतेव्हांआपणा ॥ जागेपणातोआला ॥ ३३ ॥
जोअविद्यालक्षणदीर्घस्वप्न ॥ नानातत्वेंभोगितांआपण ॥ तोअद्वैतींजागाझालाजाण ॥ कृपाथापटणगुरुवचनें ॥ ३४ ॥ तेव्हांनाना
त्वासीनाहींठावो ॥ मीमाझेंहेंझालेंवावो ॥ फिटलाअविद्याभेदसंदेहो ॥ आत्मानुभवोतोभोगी ॥ ३५ ॥ जागाझाल्यास्वप्नभासे ॥ प-
रीतेंमिथ्याझालेंअनायासें ॥ मुक्तासिजगतेसेंदिसे ॥ यालागीतेणेंदोषेंअलिप्त ॥ ३६ ॥ एवंमुक्ताचेंजेंजेंवर्तन ॥ तेंअलिप्तपणेंऐसें
जाण ॥ कथंवर्ततेहाप्रश्न ॥ प्रसंगेंलक्षणसांगीतलें ॥ ३७ ॥ कथंविहरेतुयाप्रश्नाचें ॥ उत्तरऐकावयासाचें ॥ उदीतमनउद्धवाचें ॥
जाणोनिजीविचेंहरिबोले ॥ ३८ ॥ ॥ श्लोक ॥ यस्यस्युर्वीतसंकल्पाःप्राणेंद्रियमनोधियां ॥ वृत्तयःसविनिर्मुक्तोदेहस्थोऽपिहि
तद्गुणैः ॥ १४ ॥ ॥ टीका ॥ विद्यमानदेहीअसता ॥ देहस्थगुणनातळतीमुक्ता ॥ पापपुण्यादिहेकथा ॥ सुखदुःखवार्तातोने
णे ॥ ३९ ॥ सांडिल्यासंकल्पविकल्पासीं ॥ कल्पांतींहीनानळेत्यासीं ॥ जेविंकांवोकिल्याबोकासीं ॥ परतोनिकोणासिनघेववे ॥ ४०
॥ यालागींमनबुद्धीइंद्रियप्राण ॥ मुक्तांचींझालींसंकल्पशून्य ॥ यालागींपापपुण्य ॥ नलगेजाणमुक्तासीं ॥ ४१ ॥ इंद्रियविषय-
क्रीडण ॥ करितांसंकल्पशून्य ॥ मुक्तासिमनपणेंनाहींमन ॥ वृत्तिशून्ययालागीं ॥ ४२ ॥ बाळकलेणयाप्रमाणनेणे ॥ तरीआंगींले
इलेपणे ॥ तेविकर्मेंविगुंनलींकरणें ॥ मुक्तअकर्तेपणेंअलिप्त ॥ ४३ ॥ संकल्पविरहितविहार ॥ तोचिमुक्तजाणपांसाचार ॥ कथंविहरतिहें

उत्तर ॥ थोडेनिपणेंसांगीतलें ॥ ४४ ॥ त्यासांगीतलींजींजींलक्षणें ॥ तींनींमुक्काचींमुक्तचजाणें ॥ आणिकासींव्युत्पन्नीपणें ॥ मुक्तजाणणें हेंनघडे ॥ ४५ ॥ सकळवेदशास्त्रसंपन्न ॥ त्यासिहीमुक्तनकळेजाण ॥ देहींअसेज्यासिदेहाभिमान ॥ त्यासिमुक्तलक्षणंकळेना ॥ ४६ ॥ त्याबो लिलेलक्षणाचीपोथी ॥ साक्षेपेंघेऊनिहातीं ॥ जरीहिंडिंनलाभिजगतीं ॥ तरीमुक्काचीस्थितीकळेना ॥ ४७ ॥ जेणेंसाचारमुक्तजाणीतला तोहीसत्यजाणमुक्तझाला ॥ अनुमानयोग्यतेच्याबोला ॥ मुक्तजाणणेंहें मिथ्या ॥ ४८ ॥ जेणेंसूर्यदेखिलायथार्थता ॥ जोजगदेखतत्प्रकाशना ॥ तेणेंमुक्तजाणीतलातत्वता ॥ तोसुखव्यमुक्तनाजगदेखे ॥ ४९ ॥ तेथहामुक्तहाबद्ध ॥ देखणेंहेंअतिअबद्ध ॥ ऐसेंदेखतीतेमहामंद ॥ अज्ञा- नांधअज्ञानी ॥ ५० ॥ मुक्तनकळेसर्वथा ॥ ऐसेंबोलणेंऐकतां ॥ उद्धवासिहीलागलीचिंता ॥ तेंकृष्णनाथाकळोंसरलें ॥ ५१ ॥ मागांसांगीत लींमुक्तलक्षणें ॥ तेमुक्काचींमुक्तचिजाणें ॥ लौकिकींमुक्तकळेजेणें ॥ तिहींलक्षणेंपरियेसीं ॥ ५२ ॥ अभ्यासावयाउद्धवाचेंमन ॥ मुक्ता चेंजाणतेंलक्षण ॥ सांगेनम्हणेश्रीकृष्ण ॥ येरूसावधानसर्वस्वें ॥ ५३ ॥ कळतीमुक्काचींलक्षणें ॥ उद्धवऐकावयाउन्मनें ॥ तेंजाणो नियांश्रीकृष्णें ॥ विचित्रनिरोपणेंनिरोपी ॥ ५४ ॥ ॥ श्लोक ॥ यस्यात्माहिंस्यतहिंस्येर्येनकिंचिद्यदृच्छया ॥ अर्च्यतेवाक्वचित्तत्र न- व्यतिक्रियतेबुधः ॥ १५ ॥ ॥ टीका ॥ ज्याचियादेहासिजाण ॥ हिंसाकरितीहिंसकजन ॥ छेदभेददंडमुंडण ॥ गर्जनतर्जनजऱ्हीके लें ॥ ५५ ॥ तऱ्हींतेदेहाचीव्यथा ॥ मुक्तासिनाहींसर्वथा ॥ नानाउपचारींपूजितां ॥ नेघेश्लाघ्यतासन्मान ॥ ५६ ॥ देहींवर्तमानअस तां ॥ देहबुद्धीनाहींसर्वथा ॥ त्यासीचबोलिजेजीवमुक्तता ॥ यालागींदेहव्यथात्यानाहीं ॥ ५७ ॥ जेशीपुरुषासवेंछायाअसे ॥ पुरुष योगेंचळतीदिसे ॥ तेछायेचीअहंममतानसे ॥ निजमानसेंपुरुषासीं ॥ ५८ ॥ तेसाचिमुक्काचादेहो ॥ मुक्तासवेंवर्तेपहाहो ॥ परि- त्यासिनाहींअहंभावो ॥ हानित्यस्वभावोमुक्काचा ॥ ५९ ॥ त्यासिचोरुहेरुकातरू ॥ म्हणोनिदंडकेलाथोरू ॥ कांपूजिलाईश्व रू ॥ पुरुषम्हणोनि ॥ ६० ॥ परिपूजितांकांगांजितां ॥ त्यांचांडंडळिनासमता ॥ जेविछायेचीमानापमानता ॥ नकरीव्यथा

पुरुषासीं ॥ ६१ ॥ देहव्याघ्रमुखीं सांपडला ॥ दैवें पालखीमाजी चढला ॥ नोहर्षविषादानाहीं आला ॥ समत्वें झाला निर्द्वंद्व ॥ ६२ ॥ देहोद्या
वयानेतां स्कळीं ॥ मीमरतों ऐसें न कळवळी ॥ कां गजस्कंधीं पूजिल्या सकळी ॥ तेणें स्फरवावली वृत्ती नव्हे ॥ ६३ ॥ स्फरवदुःखादि नाना-
व्यथा ॥ आगमापायीं अविद्यकता ॥ देहाचें मिथ्यत्व जाणता ॥ यालागीं व्यथा पावेना ॥ ६४ ॥ अतीसन्मान जेथें देखे ॥ तेथें न राहे तेणें-
स्फरवें ॥ अपमानाचिये अडके ॥ देखोनि न फडके भयाभीतू ॥ ६५ ॥ देहासि नाना विपत्ती होये ॥ तेंही त्या देहाचें कौतुक पाहे ॥ देहमी मज
व्यथा आहे ॥ हें ही ठावें नोहे मुक्तासीं ॥ ६६ ॥ येथवर देहातीतता ॥ दृढबाणली जीवन्मुक्ता ॥ यालागीं देहदुःखाची कथा ॥ त्यासी सर्वथा-
बाधेना ॥ ६७ ॥ नानाजनपदवार्ता ॥ अतिस्तवनें स्तुती करितां ॥ कां स्पर्शवचनीं निंदितां ॥ मुक्तासी व्यथा उपजेना ॥ ६८ ॥ ॥ श्लोक
॥ न स्तु. वीनन निंदेन कुर्वतः साध्वसाधुवा ॥ वदतो गुणदोषाभ्यां वर्ज्जितः समदृङ्मुनिः ॥ १६ ॥ ॥ टीका ॥ निंदेच्या तिरवटबाणीं ॥ दृ
ढविंधिल्या दुर्जनीं ॥ हें असाधु हें नुपजे मनीं ॥ न बोले वचनीं ते दोष ॥ ६९ ॥ भाविक साबीक साधू ॥ मिळोनि करिती स्तुतीवादु ॥ नूं ईश्व
रीपुरुषश्रेष्ठू ॥ हा गुणानुवादु ऐकोनी ॥ ७० ॥ मी मुक्त हें नुपजे मनीं ॥ उंचनीच न देखे जनीं ॥ हे साधुलोक भले गुणी ॥ हे मुक्ताचा वाणी
वदेना ॥ ७१ ॥ साधुअसाधु पहातां जनीं ॥ तो ब्रम्हरूप देखे दोनी ॥ देखतें देखतदृपपणीं ॥ निजात्मदर्शनीं निजबोध ॥ ७२ ॥ तेथ को
णाची करावी निंदा ॥ कोणाच्या करावें गुणानुवादा ॥ मी विश्व हें आलें बोधा ॥ स्तुती निंदा निमाली ॥ ७३ ॥ त्यासि आत्मसाक्षात्कारीं
विश्राम ॥ नित्य निजात्मपदीं आराम ॥ साधुअसाधू हा फिटला भ्रम ॥ स्वयें आत्माराम तो झाला ॥ ७४ ॥ असाधु तें निंदावें ज्यासी ॥ त
व आत्मस्वरूपें देखे त्यासी ॥ साधु म्हणोनि वर्णितां गुणासी ॥ देखे त्यासीं निजरूपें ॥ ४७५ ॥ उजव्या वंद्य तें शुद्धभावो ॥ डाव्या निंद्य
तें निजनिर्वाहो ॥ पुरुषासी दोहींचा सम भावो ॥ वंद्य निंद्य पाहा हो समत्वें तैसे ॥ ७६ ॥ तेथें साधुअसाधु अनुवाद ॥ वर्जिली स्तु
ती आणि निंदा ॥ समत्वें पावला समपदा ॥ स्फरवस्वानंदाचे निबोधें ॥ ७७ ॥ मुक्ताची हे वोळरवण ॥ यापरी उद्धवा तूं जाण ॥ अंतां-

आणिकहीलक्षण ॥ तुजमीखूणसांगेन ॥ ७८॥ प्रगटमुक्तांचेंलक्षण ॥ म्यातुजसांगीतलेंजाण ॥ तेंलौकिकींमानीकोण ॥ विकल्पगह
नजगाचें ॥ ७९॥ प्रारब्धवशास्तवजाण ॥ एकादेंअवचटदिसेचिन्ह ॥ इतुक्यासाठींमुक्तपण ॥ मानीकोणजगामाजी ॥ ८०॥ मुक्तमु
क्तपणाचीपदवी ॥ सर्वथाजगामाजीलपवी ॥ जोआपुलीमुक्तताभिरवी ॥ तोलोभस्वभावीं दांभिक ॥ ८१॥ शुकवामदेवमुक्तम्हण
ना ॥ सर्वींसिनम्हणवेसर्वथा ॥ माइलराचीकायकथा ॥ माझीहीमुक्ततानमानिती ॥ ८२॥ म्यागोवर्धनउचलिला ॥ दावाग्नीप्र
शिला ॥ अगबककविदारिला ॥ प्रत्यक्षनाशिलाकाळया ॥ ८३॥ जेंजोंहादेहाडा ॥ तोंतोंनीचनवापवाडा ॥ निजस्फुरवाचाउघडा
॥ केलारोकडास्फकाळ ॥ ८४॥ त्यामाझेंमुक्तपण ॥ नमनितीयाज्ञिकब्राह्मण ॥ इतरांचीकथाकोण ॥ विकल्पदारुणलौकिकीं ॥
८५॥ यालागींमुक्तावेंमुक्तपण ॥ मुक्तचिजाणेआपण ॥ इतरांसीनकळेतेंलक्षण ॥ अनिविचक्षणजरीझाला ॥ ८६॥ मुक्तलौकि
कींवर्तन ॥ जडमूढपिशाचवत ॥ तींहीचिन्हेंसमस्त ॥ ऐकनिश्चिनसांगेन ॥ ८७॥ ॥ श्लोक ॥ नकुर्यान्नवदेत्किंचिन्नध्यायेत्सा
ध्वसाधुवा ॥ आत्मारामोऽनयावृत्त्याविचरेज्जडवन्मुनिः ॥ १७॥ ॥ टीका ॥ कायिकवाचिकमानसिक ॥ उद्देशेंकर्मनकरीएक ॥
जेंनिफजेतेंस्वाभाविक ॥ अहेतुकयानाव ॥ ८८॥ हेतुठेउनीगुणागुणीं ॥ स्तुतीनिंदेचींबोलणीं ॥ सांडोनियांझालामौनी ॥ परीमौ
नाभिमानीहेतुनाहीं ॥ ८९॥ जरीनोझालामौनाभिमानी ॥ तरीमुक्तपडलाबंधनीं ॥ यालागींबोलणेंनबोलणेंदोन्हीं ॥ सांडूनिमौना
तोझाला ॥ ९०॥ अवध्यावृत्तीनेंजाण ॥ करावेंअसंतनिरशन ॥ मगसद्वस्तूचेंध्यान ॥ अखंडजाणकरावें ॥ ९१॥ तंवप्रबळीसद्गु
रूचीखूण ॥ उडालेंध्येयध्याताध्यान ॥ बुडालेंभेदाचेंभेदभान ॥ चैतन्यघनकोंदला ॥ ९२॥ मेळवूनिशास्त्रसंभारा ॥ बांधलासंतासं
तबांधारा ॥ तोचैतन्याच्यामहापुरा ॥ माजीखराविराला ॥ ९३॥ तेव्हांबुडालेंसंतासंतभान ॥ निबिडदाटलेंचैतन्यघन ॥ मोडु
लेंमनाचेंमनपण ॥ वृत्तीशून्यअवस्था ॥ ९४॥ मनेंध्यावेंचैतन्यघन ॥ तंवचैतन्यचिझालेंमन ॥ सहजचिखुंटलेंध्यान ॥ हेंमु

रव्यलक्षणमुक्ताचें ॥ ९५ ॥ चैतन्यींहरपलेंचित्त ॥ जडमूकपिशाचवत ॥ लौकिकींवर्ततनांदिसेमुक्त ॥ जाणनिश्चितउद्धवा ॥ ९६ ॥ नै
ष्कर्म्यब्रम्हपावलाद्दढ ॥ अंतरींनिजबोधेंअतिगोड ॥ बाह्यलौकिकींदिसेजड ॥ चेतनदगडहोऊनिअसे ॥ ९७ ॥ उठीबैसीकरितेंमन
॥ तेंस्वरूपींझालेंलीन ॥ पडलेंठायींहूनिनुठीजाण ॥ यालागींजडपणआभासे ॥ ९८ ॥ शब्दब्रम्हगिळोनिवेगें ॥ निःशब्दवस्तूझाला
आंगें ॥ निंदास्तुतीचेंनावनेघे ॥ मुकासर्वांगेंसर्वदां ॥ ९९ ॥ ब्रम्हसर्वथानबोलवेकोणा ॥ जरीसांगवेनरीदारववीखुणा ॥ याला
गींमुकाम्हणतीजाणा ॥ अबोलणास्तुतीनिंदा ॥ ५०० ॥ द्रव्यलोभनाहींचित्तीं ॥ कदांद्रव्यानातळती ॥ यालागींलोकपिशाच्यम्ह
णती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ १ ॥ नबलस्यावेंपिसेपण ॥ जगासनकरवेजेंप्राशन ॥ नेवस्तूचेंकरीआपेयपान ॥ अभक्ष्यजाणभ-
क्षितू ॥ २ ॥ जेथजगासींगमननव्हेजाण ॥ तेथेंहाकरीअगम्यागमन ॥ जगाचेंजेथनरिघेमन ॥ तेथसर्वांगजाणहावेघे ॥ ३ ॥ न
धरीविधीनिषेधविभाग ॥ नकरीकर्माकर्माचापांग ॥ स्वानंदेंनाचतीसर्वांग ॥ यालागींजगपिसेंम्हणें ॥ ४ ॥ एवंजडमूढमूकपिशाच
॥ समूळलक्षणींनोव्हिसाच ॥ मिथ्यानस्तुतीअहाच्चवहाच ॥ वृथाकच्चकच्चनोनेणें ॥ ५ ॥ जाणपामुक्ताच्याठायीं ॥ कोणेविषयीं
आग्रहनाहीं ॥ जोअतिशयेसीआग्रही ॥ तोबद्धपाहींनिश्चित ॥ ६ ॥ जींबोलिलींमुक्ताचींलक्षणें ॥ तींचिसाधकाचींसाधनें ॥ सिद्धा
सींअसतीसहजगुणे ॥ साधकेंकरणेंयत्ननिष्ठा ॥ ७ ॥ बोलिलींयालक्षणा ॥ सिद्धचिमोक्ताजाणा ॥ साधकुहृदयेंधरलक्षणा ॥ जोयासा
धनासाधूंजाणे ॥ ८ ॥ इतरजेपंडिताभिमानी ॥ आम्हींशास्त्रतज्ञातेम्हणुनी ॥ तेवाळिलेयेथूनी ॥ जेवींसज्जनींदुर्बुद्धी ॥ ९ ॥ जोन-
साधीयेयीच्यासाधना ॥ कोरडाशास्त्राभिमानीजाणा ॥ सदांबांछिनांधनमाना ॥ तोयेथिच्याज्ञानाअलिप्त ॥ १० ॥ आम्हीकर्मकुश
ळयाज्ञिक ॥ शास्त्रसंपन्नवेदपाठक ॥ सदांअर्थकामकांमुक ॥ त्यासीहेंस्फुरवअप्राप्त ॥ ११ ॥ तिहींजेकष्टकेलेसर्वथा ॥ तेसमस्तजाणझाले १५
वृथा ॥ उद्धवातेंहीविषयीनत्वता ॥ ऐकआतांसांगेन ॥ १२ ॥ श्लोक ॥ शब्दब्रम्हणिनिष्णातोननिष्णायात्सरेयदि ॥ श्रमस्तस्यश्रमफलोत्ह्यधेनु

मिवरक्षनः॥१८॥ ॥टीका॥शब्दब्रह्मवेदशास्त्रार्थ॥पढोनिवाचोनीअंतींपडित॥चारीवेदमूर्तीमंत॥सदांतिष्ठतवाचेसीं॥१३॥सं
हितापदक्रमस्वरयुक्त॥अरणब्राह्मणसूत्रनिरुक्त॥जटावळीध्वजरथ॥पढोंजाणतवर्णक॥१४॥आयुर्वेदधनुर्वेद॥गंधर्ववेदांचा
जाणेंभेद॥काव्यनाटकीअतिशब्द॥वेदउपवेदनोजाणें॥१५॥व्याकर्णअतिनेटक॥सांख्यपातंजळजाणेतर्क॥शास्त्रजाणेवैशे
षिक॥कर्ममीमांसकयज्ञांत॥१६॥विवर्णवाचस्पतीवेदांत॥शास्त्रजाणेवार्तिकांत॥तिन्हींप्रस्थानेंमूर्तिमंत॥पुढांनिष्ठनयोगत्वें
॥१७॥शिल्पशास्त्रींअतिनिपूण॥सूपशास्त्रामाजीप्रवीण॥रत्नपरीक्षालक्षण॥जाणेआपणवाजिवाह॥१८॥आगमींनेटकामंत्र
मांत्री॥शैववैष्णवदीक्षेचीपरी॥सौरशाक्तअभिचारी॥नानामंत्रींप्रवीण॥१९॥कोकशास्त्रींचीअधिष्ठात्री॥अतिप्रवीणसंगीत
शास्त्रीं॥प्रबंदकरूंजाणेकुसरी॥राजमंत्रीराजस्क॥२०॥निर्धंटवसेप्रज्ञेपुढां॥चमत्कारजाणेगारुडा॥पंचाक्षरीअतिगाढा॥वैद्यध
डफुडारसज्ञ॥२१॥रसौषधीसाधावीनेणें॥भूतभविष्यज्योतिषजाणें॥अमरकोशअभिधानें॥अठरापुराणेमुखोद्गत॥२२॥प्रश्ना
वलीपाहोंजाणे॥स्वप्नाध्यायसांगावेनेणे॥इतिहासादिप्रकरणें॥जाणेंलक्षणेंगर्भाचीं॥२३॥शब्दज्ञानाचीव्युत्पत्ती॥जाणेसाधक
बाधकयुक्ती॥समयाचीसमयींस्फुरेस्फूर्ती॥अपारवृहस्पतीबोलावया॥२४॥जेवींनळहातींचाआंवळा॥तेवींब्रम्हज्ञानबोलेप्रांज
ळा॥परीअपरोक्षसाक्षात्कारींआंधळा॥तेणेंजिव्हाळातेथींचा॥५२५॥मोराआंगींअतीडोळसे॥आंगभरीभरलींपिसें॥एकदृष्टी-
वीणआंधळेंजेसे॥२६॥ जेथूनीक्षीरस्रवतीसड॥तेथेंनलागेनिगोचिड॥अशब्दूसेवितातिमूढ॥तेवींविद्वांसदृढविषयांसी॥२७
गोचिडाचेमुखींक्षीरशिरे॥तोअशब्दावांचोनितेंनेघे॥तेवींज्ञानविकूनिआंगें॥विद्वांस्कमागेविषयातें॥२८॥सांडूनिस्कगंधचंद
नासीं॥आवडीदुर्गंधाधांवेमाशी॥तेवींसांडूनिनिजात्मज्ञानासीं॥पंडीतविषयासींझोंबत॥२९॥ असोनिकमळअमोदापासीं
॥दर्दूरसेविनीकर्दमासीं॥तेवीसांडूनिनिजात्मज्ञानासीं॥पंडीतविषयासींलोलुप्त॥३०॥करूनिअद्वैतविव्पत्ती॥तेंज्ञानविकूं

देशांनराजानी ॥ मूर्खज्ञात्यातेंउपहासिनी ॥ तरीवांछितीसन्मान ॥ ३१ ॥ सांगतांब्रह्मनिरूपण ॥ सात्विकांचेंपरमार्थींमन ॥ व्या
ख्यानातोवांछीधन ॥ विपरीतज्ञानविद्वांसा ॥ ३२ ॥ सांगेआनकरीआन ॥ तेथेंकैचेंब्रह्मज्ञान ॥ जेथवसेधनमान ॥ तेथआत्मज्ञा-
नअसेना ॥ ३३ ॥ दृढधनमानकरोनिपोटीं ॥ सांगतांब्रह्मज्ञानगोठी ॥ त्यासआत्मसाक्षात्कारभेटी ॥ नव्हेकल्पकोटीगेलिया ॥ ३४
॥ नानापदविंत्पत्तीविंदाम ॥ एकेश्लोकींदशधाव्याख्यान ॥ पोटींअसतांमानाभिमान ॥ ब्रह्मज्ञानत्यांकैंचें ॥ ३५ ॥ मीपंडितअतिज्ञा
ता ॥ ऐंशियांनागवलेंअहंता ॥ जेवींआंधळेंनोळखेपिता ॥ नित्यअसतांएकत्र ॥ ३६ ॥ तैशीगतीविद्वांसासीं ॥ नित्यअसतीआत्म
समरसीं ॥ तेंचिवाखाणितीअहर्निशी ॥ परीत्यास्वरूपासीनेणती ॥ ३७ ॥ करावयाविषयभरण ॥ केलेंशास्त्रव्युत्पत्तीव्याख्या
न ॥ तेंवृथाकष्टगेलेजाण ॥ जेवींवंध्याधेनुपोशिती ॥ ३८ ॥ जेकधींवोळेनाफळे ॥ स्फटलीतरीसेंरांपळे ॥ नित्यवोढाळीराजमळे ॥
तेंदुःखआदळेस्वामीसीं ॥ ३९ ॥ तैशीगतीराजमान्याची ॥ व्युत्पत्तीपोशिलेंवाचेसी ॥ तोवोढाळजाळीविषयासी ॥ ज्याचीत्यासीं
नावरे ॥ ४० ॥ जेवींकांनिर्दैवाहातीं ॥ कनकपडल्याहोयमाती ॥ तेवीपंडितमान्याचीव्युत्पत्ती ॥ विषयासक्तीनाशिली ॥ ४१ ॥-
द्विजादिधलाभद्रजाती ॥ त्यासींनपोसवेतोनिश्चिती ॥ मगफुकासाठींविकिती ॥ तेवीविस्पत्तीविद्वांसा ॥ ४२ ॥ अद्वैतशास्त्राचीविस
त्ती ॥ तेत्यासींझालीअभयप्रामी ॥ जेविषयालागींविकिती ॥ तोमूर्खनिश्चितीविद्वांस ॥ ४३ ॥ सुखींऊसघालिजेघाण ॥ तोरसपि
ळूनिभरेमांदण ॥ फिकाचोपटीकरकरीघाणा ॥ तेगतीजाणाविद्वांसा ॥ ४४ ॥ विद्वांसकरितांज्ञानकथन ॥ सारांशसात्विकींनेला-
जाण ॥ शब्दसोपटीकरकरीवदन ॥ गोडपणतेथकैंचें ॥ ४५ ॥ जेवींकांनपुंसकाच्याकरीं ॥ वोपिलीपद्मिणीसुंदरी ॥ तेअखंडरडेज
यापरी ॥ तेवीविद्वांसाघरींविस्पत्ती ॥ ४६ ॥ पाहेंपांब्रह्मज्ञानेंवीण ॥ शब्दज्ञानेंसन्यासग्रहण ॥ केलेंतेंहीवृथाजाण ॥ जरीधारणाध्या
नधरीना ॥ ४७ ॥ जैसीजैसीशब्दज्ञानविंत्पत्ती ॥ तैशीतैशीनकरितांस्थिती ॥ वर्तणेजेविषयासक्ती ॥ तेंनिजसुखींमानीघातली ॥

वेदशास्त्रसंपन्नझाला ॥त्यावरीपोटभरूंलागला ॥तरीतोउद्यमीथोरझाला ॥परिथित्यामुकलामुदलासीं ॥ ४९॥रत्नदेऊनिकोंडाघेत
ला ॥कींअमृतदेउनीकांजीप्याला ॥तैसापरिपाकूपंडितांझाला ॥थित्यानागवलानिजज्ञाना ॥५०॥शब्दज्ञानजोडिलेंकष्टें ॥तेणेंचि
साधनेंपरब्रह्मभेटे ॥इटेसाटीपरीसपालटे ॥मूर्खवोखटेंमानिनी ॥ ५१ ॥पोटभरावयाचीयुक्ती ॥आपुलीमिरवावयाविंत्पत्ती ॥पत्रावळं
बनेंकरिती ॥द्वारामनीसाधनाच्या ॥५२॥जेवींपोटभरावयाभांड ॥नानापरीवाजवीतोंड ॥तेवींनानाविंत्पत्तीवादविनंड ॥करितीअ
खंडउदरार्थ ॥५३॥करूनिविंत्पत्तीशद्बब्रह्म ॥जरीनसाधितीपरब्रह्म ॥तरीत्याश्रमाचेंहीफळश्रम ॥जेवींरत्नेंउत्तमघाणागाळी ॥५४
तेथेंतेलनापेंडी ॥झालीरत्नाचीराखोंडी ॥तैशीविद्यासेंझालीवेडीं ॥श्रमेंश्रमकोंडीभोगिती ॥५५ ॥श्रमेंश्रमचिपावती ॥दुःखेंदुःखचि
भोगिती ॥हेंविकथनबहुदृष्टांतीं ॥उद्धवाप्रतीहरिबोले ॥५६॥ ॥श्लोक॥ गांदुग्धदोहामसतींचभार्यांदेहंपराधीनमसत्प्रजांच
वित्तंत्वतीर्थीकृतमंगवाचंहीनांमयारक्षतिदुःखदुःखी ॥१९॥ ॥टीका ॥दुग्धाचियालोलुप्यता ॥भाकडगायदोहूंजातां ॥शिंपीभरी
दूधनयेहाता ॥हाणेलातांतत्काळ ॥५७॥ जेकुडीकुचरडीवरी ॥विषयमेळवणाअनिरवाइरी ॥अधर्मशीळलातरी ॥सर्वांपरीअन्हाड
॥५८॥स्फटलीराजाघरींभरे ॥धर्मदंडेंमागेंनसरे ॥सद्बुद्धीधरितांनधरे ॥सैरचरेस्फनाट ॥५९॥जीचेंकर्धांनव्हेंदुभतें ॥जेधरूंनेणेंगर्भा
तें ॥पोषितांऐशागायीतें ॥पावेदुःखातेंपोषक ॥६०॥गृहिणीलागलागृहाचार ॥तोअनुकूळस्त्रीनसतांनर ॥अनिदुःखीदुःखियाथो
र ॥सदांकरकरकपाळीं ॥६१॥ निंदाअवज्ञाहेळण ॥भ्रतारांचेंकरीजाण ॥स्वयेंभक्षीमिष्टान्न ॥हेंअसंतलक्षणस्त्रियांचें ॥६२॥
खातांजेविनांद्रव्यदेतां ॥ गोडगुळशीसर्वथा ॥धर्मदेखोनिफोडीमाथा ॥तेहीसर्वथाअसंतचि ॥६३॥जेनविचारितीपापपुण्य
॥कामाचारीधर्मशून्य ॥हेंहीअसेनिचेंलक्षण ॥उद्धवाजाणनिश्चित ॥६४॥ असोतिचीयेसंगती ॥कैंचीहोईलसुखप्राप्ती ॥अ
निदुःखेंदुःखीहोती ॥जाणनिश्चितीतेनर ॥६५॥ज्याचेंदेहपराधीन ॥तोजीवेजीतासदादीन ॥पराधीनासमाधान ॥नव्हे

जाणकल्पांतीं ॥ ६६ ॥ सांडोनी आपली निजसत्ता ॥ त्यासी लागली पराधीनता ॥ नोस्वप्नींही सुखाची वार्ता ॥ नदेखे सर्वथा निश्चित ॥ ६७ ॥ परद्दणिजे माया जाण ॥ जो झाला तिचे आधिन ॥ त्यासि सुखाचें न दिसे स्वप्न ॥ दुःख संपूर्ण सर्वदा ॥ ६८ ॥ पराधीनासी सुख ॥ आहे ह्मणे तो केवळ मूर्ख ॥ सोडी व दुःखाचें दुःख ॥ अवश्य देख पराधीना ॥ ६९ ॥ ऐक प्रजांचा विवेक ॥ येक पुत्र येक लेंक ॥ येक तने केवळ मूर्ख ॥ दुःखदायक पितरांसी ॥ ७० ॥ जो नरकापासोनि तारी ॥ जो पूर्वजांतें उद्धरी ॥ जो मात्यापित्यांची भक्ती करी ॥ अव्यभिचारी हरीरूपें ॥ ७१ ॥ जो सांडोनियां मातापिता ॥ जाऊं नेणें आणि केतीर्था ॥ त्याचे निनी तीर्थें पवित्रता ॥ मानिनी सर्वथा अनिवार ॥ ७२ ॥ जेंशी रमा आणि नारायण ॥ तेंशीं मातापिता मानी जाण ॥ चढत्या आवडी करी भजन ॥ तुवगे मनसे वेसीं ॥ ७३ ॥ जो अतिसत्वेंसात्विकु ॥ जो पितृवचनपाळकु ॥ जेणें धर्माधर्मविवेकु ॥ हा नैसर्गिकु स्वभावो ॥ ७४ ॥ जो मात्यापित्यांचे सेवं वरी ॥ आप आपणीया नें तारी ॥ सकळ पूर्वजांनें उद्धारी ॥ तो संसारीं सुपुत्र ॥ ५७५ ॥ ऐशिया पुत्रांसी परिपाळिती ॥ सुखपावे मातापिता ॥ पूर्वजानें उद्धारितां ॥ स्वयें नरता पितृभक्ती ॥ ७६ ॥ ह्मणिया सुपुत्रसंतती ॥ येवढी होय सुखप्राप्ती ॥ आतां असत्प्रजा-वीस्थिती ॥ ऐक नुज मती सांगेन ॥ ७७ ॥ मुळींचें पद असत्प्रज ॥ त्याचें वर्तणुकेचें वोज ॥ सांगतां अत्यंत निर्लज्ज ॥ ते ही सीतूज सांगेन ॥ ७८ ॥ पोटीं उपजले जे लेंक ॥ त्यांची वर्तणुक ऐशा देख ॥ आवडे कांता आणि कनक ॥ उपेक्षिती निःशेष मातापिता ॥ ७९ ॥ जे कुडे कुचर कुल्ट ॥ जे कां अत्यंत षठ नष्ट ॥ जे अनाचारी कर्मभ्रष्ट ॥ अतिदुष्ट दुर्जन ॥ ८० ॥ त्यासी भांडवल ल्टिक ॥ ल्टकीं द्यावी आपण भाक ॥ मातापिता ठकवा देख ॥ सात्वीक लोक नाडावे ॥ ८१ ॥ आपण नरका जावें ते जाती ॥ परी पूर्वज नेले अधोगती ॥ ऐशिया प्रजांतें प्रतिपाळिती ॥ ते दुःखी होती अति सुखी ॥ ८२ ॥ पोटामाजी उठिला फोडू ॥ त्यासी करितां नये फाडू ॥ तैसा असत्प्रजा संसार कडू ॥ दुःख दुर्वाड भोगवी ॥ ८३ ॥ ऐशीया पुत्रांचें जितां दुःख ॥ मेल्या पाठी देती नरक ॥ असत्प्रजा केवळ तुक ॥ दुःखें दुः

१

खअनिवार ॥ ८४ ॥ गांठीअसोनियांधन ॥ जोसत्पात्रींनकरीदान ॥ तेंसर्वदुःखाचेंमूळजाण ॥ दुःखदारुणधनलोभ्या ॥ ८५ ॥ धनअर्जा
वया अनेक ॥ उपायअपायकरीनीलोक ॥ नानाक्लेशभोगोनिदुःख ॥ द्रव्यदेखसांचिलें ॥ ८६ ॥ प्रथमदुःखद्रव्यसंचितां ॥ दुसरेंदुःखद्र-
व्यरक्षितां ॥ स्त्रीपुत्रमर्वेतघाता ॥ इतरकथातेभिन्न ॥ ८७ ॥ समार्थीनकरीनांदान ॥ जेणेंरक्षिलेंअक्षयधन ॥ तेथेंदुःखबाहुल्येंउठविघ्न
॥ धर्मरक्षणतेथनाहीं ॥ ८८ ॥ ऐसेंहीधनगेलियापाठीं ॥ अनीदुःखेंभडकाउठी ॥ धनवंनजन्मासाठीं ॥ दुःखकोटीभोगिती ॥ ८९
॥ येवांनियांनरदेहासीं ॥ अविकळवाचाअसेज्यासीं ॥ जोनुच्चारीहरिनामासीं ॥ पापत्यापासींखनलें ॥ ९० ॥ पुशिलेलोहामातीखाये
तेंउपेगानयेवायांजाये ॥ तैसीनामेंवीणवाचापाहें ॥ वृथाजायेसर्वथा ॥ ९१ ॥ आसनध्यानपरिश्रम ॥ नकरूनिह्मणेजोरामराम ॥ तेणें
कोटिजन्माचाहरेश्रम ॥ उत्तमोत्तमतेवाणी ॥ ९२ ॥ जोनित्यजपेरामनाम ॥ तोजाणावामजचिसम ॥ तेणेंचिकेलेसकळहीनेम ॥ पुरुषीं
पुरुषोत्तमतोजाणा ॥ ९३ ॥ चतुर्वर्णामाजीजोकोणी ॥ अविश्रमूरामजपेवाणी ॥ तोचिपढियेनामजलागुनी ॥ आनत्रिफवनीनावडे ॥
९४ ॥ ऐसेंरामनामनावडेज्यासीं ॥ तैंपापमुखरोगआलामुखासीं ॥ तोस्वयेंमुकलानिजसुखासीं ॥ आपआपणासीघातक ॥ ९५ ॥
रामनामेंवीणजेंतोंड ॥ तेंजाणांवंचर्मकुंड ॥ भीतरीजिव्हातेंचामखंड ॥ असत्यकांटेडकांटली ॥ ९६ ॥ होकांहरिनामेंवीणजेवाणी ॥ ते-
गळितकुष्ठझालीकुष्टिणी ॥ असत्यकुष्टाचेंगेलेंपाणी ॥ उठीपोहाणीनिंदेची ॥ ९७ ॥ ऐशियावाचेसीरोकडे ॥ पडतीअधर्माचेकिडे ॥ चु
ळबुळतीचहूंकडे ॥ मागेंपुढेंवळवळती ॥ ९८ ॥ तेवाचाहोयज्यासमोर ॥ देखेतों ॥ ठीमोराठांकेनर ॥ नाकझांकूनिह्मणेहरहर ॥ लहानथो
रथुंकिती ॥ ९९ ॥ तेवाचेचीजेदुर्गंधी ॥ मजहीनसाहवेत्रिशुद्धी ॥ हेवाचावाहेतेदुर्बुद्धी ॥ नामींविमुखजेवाणी ॥ ६०० ॥ सोलीवदुःखा
चेंआनिदुःख ॥ त्यानराचीवाचादेख ॥ केवळनिरयतेंत्याचेंसुख ॥ नामीविमुखजेवाणी ॥ १ ॥ होकांवेदशास्त्रसंपन्नवाणी ॥ करू-
निनिंदागुनामकीर्तनी ॥ तोपापीमहांपाप्याहूनी ॥ त्याचेनअवनीअतिदुःखी ॥ २ ॥ नामकीर्तनेंधन्यवाणी ॥ येचिअर्थसारंग

पाणी ॥ प्रवर्तला निरूपणीं ॥ विशद करूनि सांगावया ॥ ३ ॥ ॥ श्लोक ॥ यस्यांनमेपावनमंगकर्मस्थित्युद्भवप्राणनिरोधमस्य लीलाऽवतारेप्सितजन्मवास्याद्बुध्यांगिरंतांबिभृयान्नधीर ॥ २० ॥ ॥ टीका ॥ जगातें पवित्र करिती ॥ महादोषां हरिती ॥ माझीं नामकर्में गुणकीर्ती ॥ जड उद्धरती हरिनामें ॥ ४ ॥ ह्मणसी तूं बोलिलासी निजवर्म ॥ मी विद्या अविद्यातीत ब्रह्म ॥ त्यालुजें कैंचें गुणनामकर्म ॥ कीर्तनधर्म जेवी घडे ॥ ५ ॥ उद्धवा हें मनीं न धरीं ॥ मी स्वलीला स्वमायें करीं ॥ नाना अवतारातें धरीं ॥ न करूनि करी स्थित्यंत ॥ ६ ॥ त्रिगुण गुणी गुणावतार ॥ ब्रह्मा आणि हरी हर ॥ तिहीं रूपीं मीच साचार ॥ चराचर करीं हरी ॥ ७ ॥ स्रष्टा रूपीं मी स्रजिता ॥ विष्णुरूपें मी प्रतिपाळिता ॥ रुद्ररूपें मी संहर्ता ॥ जाण तत्वतां मी चि एक ॥ ८ ॥ बाळ तारुण्य वयासांसीं ॥ एक पुरुषीं अवस्थासीं ॥ तेवी विरपत्ती स्थिती प्रळयासीं ॥ गुणकर्मासीं मी कर्ता ॥ ९ ॥ मी कर्ताचि अकर्ता ॥ अकर्तेपणें कर्ता ॥ हें माझें मीचि जाणे तत्वतां ॥ आणिकासीं सर्वथा कळेना ॥ १० ॥ येचि माझीं नामकर्में गातां ॥ माझी पदवी लाभे वक्ता ॥ माझी लीलावतारकीर्तितां ॥ कीर्तिवंत निजलाभ ॥ ११ ॥ अवतारां माझी उत्तमोत्तम ॥ श्रीरामकृष्णादि जन्मकर्म ॥ नाना चरित्रें संभ्रम ॥ अविश्रम जे गाती ॥ १२ ॥ सेतु बांधिला अवलीला ॥ सागरीं तारिल्या शिळा ॥ गोवर्धन उचलिला हेळा ॥ दावानळ प्राशिलें ॥ १३ ॥ ताटिका वधिली एक बाणीं ॥ पूतना शोषिली तानेपणीं ॥ अहिल्या तारिली चरणीं ॥ विमलार्जुन दोन्ही उद्धरिले ॥ १४ ॥ रावण आदळला धनुष्य वाहातां ॥ तें भंगोनि पाविली सीता ॥ मथुनी चैद्यादि समस्तां ॥ भीमकदुहिता आणिली ॥ १५ ॥ मारिला सुबाहू खरदूषण ॥ अघबघ केशिया मारी श्रीकृष्ण ॥ सुग्रीव स्थापिला राज्य देऊन ॥ येरें उग्रसेन स्थापिला ॥ १६ ॥ मेळवूनी वानरांचा पाळा ॥ वधू केला राक्षसकुळा ॥ मेळवून बाळ गोपाळा ॥ मल्लास कळां मर्दिलें ॥ १७ ॥ रावण कुंभकर्ण केला मारु ॥ मारिला कंस चाणुरु ॥ रामें ठकिला वाळी वानरु ॥ ठकिला महा विरु काळयवन ॥ १८ ॥ रामें बिभीषण स्थापिला ॥ कृष्णें धर्म संस्थापि-

ला ॥ एकपितृवचनेंवना गेला ॥ एकघंऊनिआलागनपुत्र ॥१९॥ येंअवतारचरित्रेंवर्णिनी ॥ चोरटावाल्मीकझालानत्वता ॥ व्यास
जारपुत्रसर्वथा ॥ केलासरतातिहींलोकीं ॥२०॥ यादोहींअवतारांचीपदवी ॥ वर्णितांदोन्हीझालेमहाकवी ॥ व्यासवाल्मिकवंदिजे-
वीं ॥ कीर्तिगौरवींगौरवले ॥२१॥ यामहाकवींचीकथित्वकथा ॥ शेषनेत्रद्वारेंश्रवणकरितो ॥ दोंसहस्त्रनयनीआईकतो ॥ धणीसर्व
थाबाणेना ॥२२॥ हेचिकथास्वर्गाच्याठायीं ॥ श्रवणकरावयापाहीं ॥ इंद्रलागेगृहस्पतीचेपायीं ॥ कीर्तीलोकत्रयींवर्णिती ॥२३॥
असीकथेचेंमहिमान ॥ माझेनितनामगाथेंजाण ॥ तारिलाअजामीळब्राह्मण ॥ गजेंद्रउद्धरणहरिनामें ॥२४॥ पक्षांचेमिसेंकरू
नी ॥ रामायादोंअक्षरस्मरणीं ॥ महादोषांचीश्रेणी ॥ नरकाळकुंटिणीतारिली ॥६२५॥ माझियानामासमान ॥ नव्हेवेदशा
स्त्रशब्दज्ञान ॥ वेदशास्त्रांचाबोधजाण ॥ नैसेंजाणनामनव्हे ॥२६॥ पठणमात्रेंवेदशास्त्रवक्ता ॥ नव्हेमजमाजीयेणेंचिसरता ॥
स्वभावेंमाझेंनामघेतां ॥ अर्तापरियंतांमजहोय ॥२७॥ वेदशास्त्रांचा अधिकारीब्राह्मण ॥ नामासि अधिकारीचारीवर्ण ॥ ज
गउद्धरावयाकारण ॥ नामजागेंमाझें ॥२८॥ जेथनित्यनामाचाउच्चार ॥ तेथेंमीअसेंसाचार ॥ येथकारणेंनलगेविचार ॥ नाम
सधरनारावया ॥२९॥ माझेंजन्मनामकीर्तीगुण ॥ जेवावेसीनाहींपठण ॥ तेवाचापिशाचकाजाण ॥ वृथाल्यावणनरवटी ॥३०
॥ माझेंकीर्तीवीणजेंवदन ॥ तेंकेवळमद्यपात्रेंभाजन ॥ त्याउन्मादपिराळभेण ॥ नामजाणतेथेंनये ॥३१॥ तेथउच्चारूनानामाचा
॥ तेजाणावीवांझवाचा ॥ गर्भनधराहारिकथेचा ॥ तेफळतिचाउद्योगु ॥३२॥ उद्धवास्मीह्मणेश्रीरंगु ॥ ऐकबापा उपायचांगु ॥ नामसा
र्गस्फगमसांगूं ॥ नपडेपांगूआणिकांचा ॥३३॥ हरिनामेंवीणवाणी ॥ कदांनराखावीसज्जनीं ॥ हाचिअभिप्रावोचक्रपाणी ॥ भीती
करीतसांगीतला ॥३४॥ करूनियांशब्दज्ञान ॥ अतियोग्यतापंडितपण ॥ तेणेंमाझीप्राप्तीनव्हेजाण ॥ वैराग्येंवीणसर्वथा ॥३५॥
श्रयवावैराग्यहिझालें ॥ परीतेंविवेकहीनउपजलें ॥ जेसेंधृतराष्ट्राप्येअंत्वआल्ले ॥ तेंसेंवीणगेलेंस्वराज्य ॥३६॥ तेंसेंवैराग्यविवेकेंवीण

केवळआंधळेंअनाधिकारीजाण ॥ नाहींसन्मार्गदेखणेंपण ॥ वृथाश्रमणतयाचें ॥ ३७ ॥ जोविवेकेंपूर्णभरित ॥ त्यावरीवैरा
ग्यओसंडत ॥ माझीजिज्ञासाअद्भुत ॥ तेनिश्चितसांगतू ॥ ३८ ॥ ॥ श्लोक ॥ एवंजिज्ञासयाऽपोह्यनानात्वभ्रममात्मनि ॥ उपार
मेतविरजंमनोमय्यर्प्यसर्वजे ॥ २१ ॥ ॥ टीका ॥ नित्यमुक्तअव्ययो ॥ स्वरूपजाणावयापहाहो ॥ ज्याचालागलाहृढभावो ॥
आनठावेंनाटवे ॥ ३९ ॥ ऐशीमजजाणायाचीआस्था ॥ यानावबोलिजेजिज्ञासना ॥ माझेंमार्तीलागींसर्वथा ॥ पांडित्यमान्यता
तोनेघे ॥ ४० ॥ हेंदाहिअध्यासआपुलाठायीं ॥ श्रवणामननेंमिथ्याकेलापाहीं ॥ दृढविश्वासगुरूच्यापायीं ॥ पूर्णब्रह्माच्याठायींनि
जनिर्धार ॥ ४१ ॥ तेथपुढारीचालवावयावाट ॥ भगवद्भजनींअतीउद्भट ॥ ध्याननिष्ठतोहोय ॥ ४२ ॥ तेथध्येयध्यायताध्यान ॥
नदिसेंभिन्नदांचेंभान ॥ कोंदलेंचैतन्यघन ॥ वस्तुसनातननोपाचे ॥ ४३ ॥ तेथकेंचाकर्ताक्रियाकर्म ॥ फिटलानानात्वाचाभ्रम
॥ सबाह्यकोंदलेंपरब्रह्म ॥ झालाउपरमगुरुकृपा ॥ ४४ ॥ सर्वगतसर्वकाळ ॥ सर्वदेशींसर्वांसकळ ॥ वस्तुअसेजेकेवळ ॥ तेथ
निश्चळनिजबोधु ॥ ४५ ॥ ऐशियेवस्तूचीधारणा ॥ ज्याचेनिकरवेजाणा ॥ तरीसुगमउपायाआना ॥ ऐकविचक्षणासांगेन ॥
४६ ॥ ॥ श्लोक ॥ यद्यनिशोधारयितुंमनोब्रह्मणिनिश्चलं ॥ मयिसर्वाणिकर्माणिनिरपेक्षःसमाचर ॥ २२ ॥ ॥ टीका ॥ स्व
भावतामनचंचळ ॥ विषयवासनाअतिचपळ ॥ निर्गुणब्रह्मींकेवळ ॥ नाहींबळप्रवेशावया ॥ ४७ ॥ तरीसांख्ययोगसन्या
स ॥ हानकरावाआयास ॥ माझियाभक्तीचाविलास ॥ अतिउल्हासकरावा ॥ ४८ ॥ मागेंबद्धमुक्ताचेंनिरूपण ॥ सांगीतलेंमु
क्ताचेंलक्षण ॥ वृथावाब्दिकांचेंशाब्दज्ञान ॥ तेंहीव्याख्यानदाविलें ॥ ४९ ॥ आतांआपुलीनिजभक्ती ॥ सांगावयाउद्धवाप्रती ॥ श्री
तीआदरेंश्रीपती ॥ भक्तीचीस्थितीसूचितु ॥ ५० ॥ उद्धवाचढत्याआवडीमत्कर्म ॥ जेभक्तीसींविकावामनोधर्म ॥ माझेंस्मरावेंगुण
कीर्तिनाम ॥ नानासंभ्रमविनोदें ॥ ५१ ॥ माझेभजनेंकृतकृत्यता ॥ दृढविश्वासधरोनिचित्ता ॥ भजनींमवर्तावेंसर्वथा ॥ अविश्रमताअहि

र्निशी ॥ ५२ ॥ माझ्याभजनाच्याआवडी ॥ तुरेच्चिआरातुकेसिवाडी ॥ वायांजावोंनेदीअर्धघडी ॥ भजनपरवडीयानाव ॥ ५३ ॥ मा-
झ्याभजनींप्रेमाअधिकु ॥ नसांडावेंनित्यनैमित्तिकु ॥ वैदिकलौकिकदैहिकु ॥ भक्तासिबाधकुनव्हेकर्म ॥ ५४ ॥ आचरतांसकळकर्म
॥ नकल्पावाफळसंभ्रम ॥ हेंचिभक्तीचेंगुह्यवर्म ॥ उत्तमोत्तमअधिकारु ॥ ५५ ॥ उबगनमानूनिअंतरीं ॥ माझ्याप्रीतीसर्वतेंकरी ॥
जोफळाशेतेंकहींनधरी ॥ भक्तिचाअधिकारीतोजाणा ॥ ५६ ॥ पिंपरेंरवावयाचेचाटे ॥ नलाविती पिंपळाचींझाडें ॥ तेवींकर्मकरि-
तांवाडेंकोडें ॥ फळाशापुढेंउठेना ॥ ५७ ॥ माझेंभजनकरितां ॥ नपडेज्ञानाचीपंगिस्तता ॥ माझेभजनींनित्यमुक्तता ॥ जाणमद्भ-
क्तांमद्भावें ॥ ५८ ॥ ज्ञानेवीणभक्तीनघडे ॥ ह्मणतीतेशाब्दज्ञानधडफुडे ॥ भक्तीस्तवजाणरोकडें ॥ ज्ञानजोडेअपरोक्ष ॥ ५९ ॥
यालागींमाझेंभजनकरितां ॥ ज्ञानाचापांगनपडेभक्तां ॥ देहगेहामाजीवर्ततां ॥ बंधनमद्भक्तांलागेना ॥ ६० ॥ ज्याच्यामुखींमा
झेंनाम ॥ ज्यासिमाझाभजनसंभ्रम ॥ ज्याच्यामनींमीआत्माराम ॥ त्याचेंदासीकाममुक्तीकरी ॥ ६१ ॥ मुक्तीमाजीविशेषकाई ॥
वृत्तीनिर्विषयअसेपाहीं ॥ भक्तासिसर्वकर्मांच्याठायीं ॥ स्फुरणनाहींविषयाचें ॥ ६२ ॥ भक्तांचेंविषयींनाहींचित्त ॥ त्याचाविषय-
तोमीभगवंत ॥ तेसदामजमाजीलोलुप्त ॥ नित्यमुक्तयालागीं ॥ ६३ ॥ भक्तविषयोसेविती ॥ तेयासोयासीमजअर्पिती ॥ तेणेंविस्या
सीवंदीमुक्ती ॥ सर्वभूतींमद्भावो ॥ ६४ ॥ यालागींकर्मबंधन ॥ मद्भक्तांसीनलगेजाण ॥ करितांमाझेंस्मरणकीर्तन ॥ जगाचेंबंध
नछेदिती ॥ ६५ ॥ माझ्याभक्तांचेंवसतेंघर ॥ तेंजाणमाझेंनिजमंदिर ॥ मुक्तीतेथेंआठैप्रहर ॥ वोळंगेद्वारतयाचें ॥ ६६ ॥ माझेंभ-
जनकरितां ॥ कोणाअर्थाचीदुर्लभता ॥ चहूंपुरुषार्थांचेमाथां ॥ भक्तीसर्वथामजपढियें ॥ ६७ ॥ ज्ञाननित्यानित्यविवेक ॥ भक्तीमा
झीमाझेंप्रेमअधिक ॥ प्रेमळाचेंमजलागींसुख ॥ चढतदेखअहर्निशी ॥ ६८ ॥ जेवींयेकुलतेंबाळक ॥ जननींसीआवडेअधिक
॥ तैसेंप्रेमळाचेंकौतुक ॥ चढतेंसुखमजलागीं ॥ ६९ ॥ यालागींआपुलियेसंवसाटी ॥ मीप्रेमळघेंउठाउठी ॥ वरीनिजसुखदेंसदेंटीं ॥

भा· आणिमीशेवटींसेवकूहोयें ॥७०॥ प्रेमाचियापरमप्रीती ॥ जेणेंमजअर्पिलीचित्तवृत्ती ॥ तेव्हांचित्याच्येसेवेच्यास्फूर्ती ॥ जाणनि- अ
२० श्चितीम्यांघेतली ॥७१॥ प्रेमळाचेंशेषखातां ॥ मजलाजनाहींघोडींधुतां ॥ शेरवांउच्छिष्टकाढितां ॥ लाजसर्वथामजनाहीं ॥ १९
७२॥ मजसप्रेमाचीआस्था ॥ त्याचेमोचेवाहेंमाथां ॥ ऐशीप्रेमळाचीसांगतांकथा ॥ प्रेमकृष्णनाथाच्चालिलें ॥७३॥ कंठझाला
सद्गदीत ॥ आंगझालेंरोमांचित ॥ धावोनिउद्धवासीखेंवदेत ॥ प्रेमअद्भुतहरीचें ॥७४॥ सजलजाहालेलोचन ॥ वर्षतातीस्वान
दजीवन ॥ भक्तिसाम्राज्यपट्टाभिषिंचन ॥ उद्धवासीजाणहरीकरी ॥६७५॥ सहजेंप्रेमळाचीकरितांगोठी ॥ सन्मुखउद्धव
देखिलादृष्टी ॥ धांवोनियांघातलीमिठी ॥ आवडीमोठीभक्तांची ॥ ७६॥ आवडीपडलेंआलिंगन ॥ विसरलाकार्यकारण ॥ वि
सरलास्वधामगमन ॥ मीतूंपणनाठवे ॥७७॥ नाठवेदेवभक्तपण ॥ नाठवेकथानिरूपण ॥ नाठवेउद्धवाउद्धवपण ॥ कृष्णाकृष्णपणना
ठवे ॥७८॥ प्रेमळाचेगोठीसाठीं ॥ परात्परपरतटीं ॥ दोघांऐक्यपडलीमिठी ॥ आवडीमोटीप्रेमाची ॥७९॥ आजिभक्तांचेंनिजस्फुरण ॥
उद्धवासीफावलेंदेख ॥ भक्तांचेंप्रेमअलौलिक ॥ उद्धवेंसम्यकविस्तारिलें ॥८०॥ श्रीकृष्णनिजधामासीजातां ॥ उद्धवजरीहेंनपुसता
॥ तरीज्ञानवैराग्यभक्तीकथा ॥ कांसांगताश्रीकृष्ण ॥८१॥ विशेषभक्तिप्रेमअतुंचित ॥ उद्धवेंकाढिलेंनिश्चित ॥ उद्धवप्रश्नेंश्रीभा
गवत ॥ झालेंसनाथतिहींलोकीं ॥८२॥ यान्मार्गीननुमनमाणें ॥ उद्धवाजीवेंवोंवाळणें ॥ याहूनअधिकवानणें ॥ तेंबोलणेंनसाहे
॥८३॥ जेबोलाबुद्धीनयेसहज ॥ तेंभक्तिप्रेमनिजगुज ॥ उद्धवायावयागरुडध्वज ॥ करीव्याजखेंवाचें ॥ ८४॥ भक्तांचेंशोधीनप्रे
म ॥ उद्धवासीअनीउत्तम ॥ देनाझालापुरुषोत्तम ॥ मेघःश्यामतुष्टला ॥८५॥ प्रेमळाचीगोठीसांगतां ॥ विसरलोंजीश्लोकार्था
॥ कृष्णासीआवडलीप्रेमकथा ॥ तेआवरितांनावरे ॥८६॥ प्रेमाचीनवजातीऐशी ॥ आठवयेऊंनेदीआठवणेशीं ॥ हाभावजाणवेस ॥ २०
ज्जनासीं ॥ तेभक्तांमनासीजाणती ॥८७॥ होकांऐसेंहीअसतां ॥ माझाअपराधजीसर्वथा ॥ चुकोनीफांकलोश्लोकार्था ॥ क्षमा

श्रोतां करावी ॥ ८८ ॥ तंव श्रोता म्हणती राहें ॥ जेथें निरूपणीं सूख आहे ॥ त्यावरी बोलणें हें न साहे ॥ ऐसें रहस्य आहे अति गोड ॥ ८९ ॥ आधींच भागवत उत्तम ॥ तेथें हें याख्याणिलें भक्तिप्रेम ॥ तेणें उल्हासें परब्रह्म ॥ आमुचे मनोधर्म निवाले ॥ ९० ॥ श्लोकसंगतीचीं भंगी ॥ दूर ठेली कथेचीं मागीं ॥ हे प्रार्थना न लगे आह्मांलागीं ॥ आह्मी हरिरंगीं रंगलों ॥ ९१ ॥ ऐकतां भक्तिप्रेमाचा जिव्हाळा ॥ श्रवणसुखाचा पुर आला ॥ ज्ञानाभिमान सूचि उगवला ॥ निरूपण वहिला चालवीं ॥ ९२ ॥ सांगतां प्रेमळाचीं गोठी ॥ कृष्णा उद्धवा येकगांठी ॥ प्रेमें पडली होती मिठी ॥ ते कृष्ण जगजेठी सोडवी ॥ ९३ ॥ ह्मणे हे अनुचित सर्वथा ॥ आतां चि उद्धव जरी ऐक्या येना ॥ तरी कथेचा निजभोक्ता ॥ ऐसा श्रोता कैंचा मग ॥ ९४ ॥ माझिया भक्तिज्ञानविस्तारा ॥ उद्धउचि निजांचा सोयरा ॥ या लागीं ब्रह्मशापा बाहिरा ॥ काढिला खरा निजबोधें ॥ ९५ ॥ जितुका शुद्ध ज्ञान गोडी ॥ भक्तिप्रेमाची आवडी ॥ ते उद्धवाचि कडेरोकडी ॥ दिसते गाढी कृष्णाची ॥ ९६ ॥ भक्तिप्रेमाचा कृष्ण भोक्ता ॥ कृष्णकृपा कळलीसे भक्ता ॥ हे अनिर्वचनीय कथा ॥ न ये बोलतां बोलनी ॥ ९७ ॥ कृष्ण उद्धवासी ह्मणे आतां ॥ सावध होईं गा सर्वथा ॥ पुढारां परियेसीं कथा ॥ जे भक्तिपथा उपयोगी ॥ ९८ ॥ सर्व कर्मे मज अर्पण ॥ फळत्यागें न करवे जाण ॥ तरी अतिसोपें निरूपण ॥ प्रेमलक्षण सांगेन ॥ ९९ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रद्धालुर्मे कथाः शृण्वन्सुभद्रा लोकपावनीः ॥ गायन्ननुस्मरन्कर्म जन्म चाभिनयन्मुहुः ॥ २३ ॥ ॥ टीका ॥ करितां माझी कथा श्रवण ॥ काळासी रिगमु नाहीं जाण ॥ इतरांचा पाड कोण ॥ कर्मबंधन नेथें कैचें ॥ ७०० ॥ जो हरिकथेनें गेला क्षण ॥ तो काळासी न व्हे प्राशन ॥ काळ सार्थक त्या नाव जाण ॥ जें श्रद्धा श्रवण हरिकथा ॥ १ ॥ परिस कथेचें महिमान ॥ श्रद्धायुक्त करितां श्रवण ॥ निहा लोकींचे दोषदहन ॥ अक्षरें जाण होत असे ॥ २ ॥ ऐक श्रद्धेचें लक्षण ॥ करितां हरिकथाश्रवण ॥ ज्याचें अर्थारूढ मन ॥ श्रद्धाश्रवण त्या नाव ॥ ३ ॥ श्रवण ऐकोनि नास्तिक ॥ देवो चि नाहीं ह्मणती देख ॥ आहे ह्मणती ते थोर पाइक ॥ आह्मांसीं निःशंक ठाकेना ॥ ४ ॥ नास्तिका देवो निर्तिळोदक ॥ ज्यांचें शहलें आनिक्य ॥ श्रद्धा त्या नाव अलौकिक ॥ अगाधसुखतीमाजी ॥ ५ ॥ श्र

वणींध्यानींअंतराय॥लयनिक्षेपकषाय॥कांरसस्वादुहीहोय॥हेचारीअपायचुकावे॥६॥ऐकतांहीहरिकथा॥विषयचिंतनींगो
डीचित्ता॥तेश्रद्धानव्हेगासर्वथा॥मुख्यविक्षेपतातोनाव॥७॥हावभावकटाक्षगुण॥स्मरतकामनिरूपण॥तेथज्याचेंश्रद्धाश्रवण॥र
सस्वादनत्यानाव॥८॥हरिकथेपाशीबैसलादिसे॥परीकथेपाशींमनहीनसे॥चित्तभंवेपिसेंजैसें॥तोमर्कटविशेंविशेषु॥९॥नात
रीनानाउद्वेगें॥ऐकतांकथामनींनलगे॥कांकथेलागींझोंपलागे॥तोजाणावावेगेंलयविक्षेपु॥१०॥श्रवणींध्यानींबैसल्यापाठीं॥सगु
णनिर्गुणकाहींनुठी॥निळेंपिंवळेंपडेदिठी॥गुणक्षोभत्रिपुटीकषाय॥११॥श्रवणींध्यानींहेअवगुण॥तेसाचित्रिविधप्रेमाजाण॥तो
बोळखवतीविचक्षण॥ऐकलक्षणसांगेन॥१२॥महावीराचेंशौर्यपण॥ऐकोनियुद्धदारुण॥अत्यंतहर्षेंउल्हासेमन॥तोप्रेमाजा
णराजस॥१३॥दुःशोकाचीअवस्था॥कांगेल्यामेल्याचीवार्ता॥अत्यंतविलापाचीकथा॥ज्यासींऐकतांनकंठे॥१४॥नेत्रींअश्रुचियाधा
रा॥स्फुंदनेकांपेथरथरां॥प्रेमविलापअवसरां॥तोजाणवरातामस॥१५॥सगुणमूर्तीचीसंपदा॥शंखचक्रपद्मगदा॥पीतांबर-
धारीगोविंदा॥ऐकोनिआनंदाजोभरे॥१६॥नेत्रींआनंदजीवन॥हृदयींनसंठेस्फुंदन॥कृष्णमयझालेंमन॥तोप्रेमाजाणसात्विक॥
१७॥यावरीजोप्रेमाचौथा॥अतर्क्यतर्केनासर्वथा॥उद्धवातूंमजलागींपरियेता॥तोहीआतांसांगेन॥१८॥तुझ्याभावार्थाचीआस्था
मोठी॥तेबोलवितेगुह्यगोष्टी॥तुजवेगळापहातांदृष्टी॥अधिकारीसृष्टीदिसेना॥१९॥श्रीकृष्णह्मणेसावधान॥ऐकोनिनिर्गुणश्रव
ण॥ज्याचेंचिन्मात्रींबुडेमन॥उन्मज्जनहोऊंनेणें॥२०॥जेवींकांसैंधवाचाखडा॥पडलासिंधुमाजीवडा॥तोझालासिंधूचियेवढा॥ते
वींतोधडफुडाब्रह्महोय॥२१॥चित्तचैतन्यापडनांमिठी॥स्मरतांलिंगदेहाचीगांठी॥नेत्रींअश्रूचापूरदाटी॥रोमांचउठीसर्वांगीं॥२२॥जी
वभावाचीदशाआटे॥अनिवारबाष्पकंठींदाटे॥कांहींकेल्याशब्दनफुटे॥पूरलोटेस्वेदाचा॥२३॥नेत्रझालेउन्मिलित॥पुंजाळलेजेथिंचे
तेथ॥विस्मयाचेंभरतेंयेत॥बोसंडतस्वानंदें॥२४॥हाजाणपांप्रेमाचौथा॥उत्तमभागवतआस्था॥तुजम्यांसांगीतलीनत्वता॥इ

चाजाणतामीयेकु ॥ ७२५ ॥ निर्गुणींजोप्रेमाजाण ॥ नेंशोधीनसल्याचेंलक्षण ॥ हेंमीजाणेंउणरवूण ॥ कांब्रह्मसंपन्नह्मणती ॥ २६ ॥ उद्धवाश्रद्धायुक्तश्रवण ॥ तेणेंयेवदीप्राप्तीआहेजाण ॥ श्रद्धाश्रवणाचेंमहिमान ॥ अतीगहनतिहींलोकीं ॥ २७ ॥ साधिकनेराश्यवक्ता ॥ जोडल्याश्रद्धेनेंऐकावीकथा ॥ कांसत्तानमिनलियाश्रोता ॥ स्वयेंकथासांगावी ॥ २८ ॥ जोश्रोतावक्तादोन्हींनाहीं ॥ नेंरियावेंमनाच्यादायीं ॥ कांमाझ्नीजन्मकर्मेंजेकांहीं ॥ एकलाचिपाहींविचारीं ॥ २९ ॥ सांडूनिविषयाचीआस ॥ घालोनिकळिकाळावरीकास ॥ माझ्याकीर्तनींउदास ॥ अतीउल्हासकरावा ॥ ३० ॥ त्यजूनियांकामाचेंबीज ॥ सांडूनिलौकिकाचीलाज ॥ कीर्तनींनाचावेंवोज ॥ गरुडध्वजस्मरोनी ॥ ३१ ॥ रामकृष्णहरीगोविंद ॥ ऐशीयानामाचेप्रबंद ॥ गानांनानापदेंछंदबंद ॥ करावाविनोदकीर्तनीं ॥ ३२ ॥ जेणेआत्मतत्वजोडेजोडी ॥ ऐशियापदांचीघडमोडी ॥ कीर्तनींगातीआवडी ॥ संतपरवडीबेसवूनी ॥ ३३ ॥ श्रुतीमृदंगटाळघोळ ॥ मेळवूनिवैष्णवांचामेळ ॥ कीर्तनींकरानागदारोळ ॥ काळवेळनह्मणावा ॥ ३४ ॥ दशमीदंडीजागरणें ॥ आळससांडूनिगावेंगाणें ॥ हावभावदारववणें ॥ कर्मस्मरणेंमाझ्यांची ॥ ३५ ॥ वोटूनिधनुष्याचीवोटी ॥ त्र्यंबकमोडिलेंकडाडी ॥ मीरामह्मणोनिहांकफोडीं ॥ जैताचीगुढीकीर्तनीं ॥ ३६ ॥ गोवर्धनउचलिला ॥ दावाग्नीप्राशियेला ॥ नानाविन्यास-दाविला ॥ सेतुबांधिलाअनुकारू ॥ ३७ ॥ आळसदवडूनिदुरी ॥ अभिमानघालोनियांबाहेरी ॥ अहिर्निशीकीर्तनकरी ॥ गर्वनधरीगाणिवेचा ॥ ३८ ॥ गाणीवजाणीवशाहाणीव ॥ वोंवाळूनिसांडावेंसर्व ॥ सप्रेमसावडीकथागोरव ॥ सुखअभिनवतेणेंमज ॥ ३९ ॥ गर्जतनामाचाकल्लोळी ॥ नामासरिसीवाजेटाळी ॥ महापातकांझालीहोळी ॥ तेवेष्णवमेळींमीउभा ॥ ४० ॥ जेंसुखक्षीरसागरींनसे ॥ पाहातांवैकुंठींहीनसे ॥ तेंसुखमजकीर्तनींअसे ॥ कीर्तनवशेंडुल्लत ॥ ४१ ॥ मजसप्रेमाची-आवडीभारी ॥ भक्तीभावाचियाकुसरी ॥ मीहीकीर्तनींनृत्यकरीं ॥ छंदनालावरीविनोदें ॥ ४२ ॥ ऐशियाकीर्तनपरिपाटी ॥ बु-

डाल्याप्रायश्चित्ताच्याकोटी ॥ खुंटलीयमदूतराहाटी ॥ काटिलीकांटीपापाची ॥ ४३ ॥ नामस्मरणाच्याआवडी ॥ लाज यामव
विझांच्याकोडी ॥ तपादिसाधनेंबापुडीं ॥ झालींचेडींहरिनामें ॥ ४४ ॥ ऐकोनिहरिनामाचाघोष ॥ योगयागीलपविलेंमुख ॥
धाकेंपळालेंविषयसुख ॥ विरालेदेखअधर्म ॥ ४५ ॥ हरिनामाच्याकडकडाटीं ॥ दोषरिघालेदिक्पटीं ॥ तीर्थांचीउतरलीउटी
कीर्तनकसवटीहरिप्रिय ॥ ४६ ॥ माझेनिप्रेमेंउन्मत्तहोउनी ॥ आवडीकीर्तनअनुदिनीं ॥ मनसावाचाकर्मेंकरूनी ॥ मजवांचू-
नीनेणती ॥ ४७ ॥ ॥ श्लोक ॥ मदर्थेधर्मकामार्थानाचरन्मदपाश्रयः ॥ लभतेनिश्चलांभक्तिंमय्युद्धवसनातने ॥ २५ ॥ ॥
टीका ॥ माझेभक्तजेउत्तम ॥ त्याचाधर्मअर्थमीचिकाम ॥ मजवेगळामनोधर्म ॥ अन्यथाकर्मकरूंनेणें ॥ ४८ ॥ माझेंभजनउ
त्तमकर्म ॥ त्याचाधर्मअर्थमीचिकाम ॥ मजकामनेंहारूढकाम ॥ ज्याचाआराममजमाजी ॥ ४९ ॥ वेंचूनियांनानाअर्थ ॥ सं
ग्रहकरितीपरमार्थ ॥ नैश्वर्यअर्थजेंवित्त ॥ तेंमाझेभक्तनसंचिती ॥ ७५० ॥ ज्याचेंधनावरीचित्त ॥ तेकेवळजाणअभक्त ॥ ते
जेंजेंकांहींभजनकरित ॥ तेंद्रव्यार्थनटनाट्य ॥ ५१ ॥ मनसावाचाकर्मेंजाण ॥ जेथेंनाहींमदर्पण ॥ तेंतेंदांभीकभजन ॥ केव-
ळजाणउदरार्थ ॥ ५२ ॥ भक्तीमाझीविरूद्धपण ॥ विरूद्धधर्माचेंलक्षण ॥ तेंहीकरीननिरूपण ॥ सावधानअवधारीं ॥ ५३ ॥ मा
झेंभजनकरूनिगौण ॥ जोकरूंनिघेधनार्जन ॥ हेंभजनविरूद्धलक्षण ॥ मुख्यजाणभक्तांचें ॥ ५४ ॥ गांठीचेंवेंचूंनेणेंधन ॥ कोर
डेंकरीमाझेंभजन ॥ मजसींजेणेंकेलेंवंचन ॥ विरूद्धलक्षणमुख्यत्वें ॥ ५५ ॥ यानावअर्थविरूद्धता ॥ आतांदुष्टकर्मींजोविचरता ॥ मी
भजतसेंभगवंता ॥ दोषसर्वथामलनलगे ॥ ५६ ॥ ऐसऐशियाभावना ॥ जोदुष्टकामींविचरेजाणा ॥ हेंभजनींविरूद्धलक्षण ॥
भक्ताअभक्तपणाआणित ॥ ५७ ॥ मजनार्पितांजेजेंश्राद्ध ॥ तेंत्याचीकल्पनाविरुद्ध ॥ श्राद्धसंकल्पअविधि ॥ मदर्पणेंवेदगर्जत
॥ ५८ ॥ श्राद्धींमुख्यसंकल्पन ॥ पितरस्वरूपीजनार्दन ॥ ऐसेंअसोनियांजाण ॥ नैवेद्यमदर्पणनकरिती ॥ ५९ ॥ अन्नब्रह्मअहं-

ब्रह्म ।। हेंस्याह्रींचेंगुह्यवर्म ।। ऐसेंनेणोनिशहृद्कर्म ।। वृथाभ्रमणवाढविती ।। ६० ।। मीसकळजगाचाजनिता ।। मुख्यपितरांचाहीमीपि-
ता ।। त्यामजकर्मनार्पिता ।। विरुद्धसर्वथानेंश्राद्ध ।। ६१ ।। भजनार्पितांजेंजेंकर्मकरणें ।। तेंतेंउपजेअभक्तपणें ।। विरुद्धधर्माचींलक्षणें ।। दु-
खदारुणेंअनिवार ।। ६२ ।। उत्तमभक्तांचेंलक्षण ।। संकल्पेंवीणजाण ।। अन्नपानादिमदर्पण ।। करितीखूणजाणती ।। ६३ ।। ध्रुवाच्यापरी-
अढळ ।। जेमाझ्याठायींभजनशीळ ।। तेमाझीभक्तीअचंचळ ।। अनीनिश्चळपावती ।। ६४ ।। आर्तीजिज्ञासुअर्थार्थी ।। यानिघांसीजेअन्-
न्यप्रीती ।। तेमाझीजेचौथीभक्ती ।। प्रेमेंपावतीउद्धवा ।। ६५ ।। आर्तआर्तीहरणकाजें ।। जिज्ञासुजाणपणालागींभजे ।। नीजेनिवांछिजे ।।
अनीअर्थसिद्धी ।। ६६ ।। यापरीचौथायाचेठायीं ।। याकल्पनांचामागमोसनाहीं ।। यालागींचौथीभक्तीपाहीं ।। त्याच्याठायींघररिघे ।। ६७ ।।
जयाभक्तामाजीवाडेंकोडें ।। मीचिमीचहूंकडे ।। जेथिंच्यातेथेंसांपडे ।। हेंभजनेंजोडेतयांसी ।। ६८ ।। संकल्पकेलियावीण ।। सहजेंहोतसेमद-
र्पण ।। हेंचवथेभक्तीचेंलक्षण ।। अतक्यभजनेंपैंमाझें ।। ६९ ।। तेथजेंकरणेंतेंतेंचिपूजा ।। जेंबोलणेंतोजपुमाझा ।। जेंदेखनेंतेंअधोक्षजा ।।
दर्शनवोजाहोतसे ।। ७० ।। तेथचालणेंतेयात्रामाझी ।। जेंभक्षीतेंभजावियजी ।। त्याचीनिद्रातेसमाधीमाझी ।। ऐसामजमाजीभजतसे
।। ७१ ।। यापरीअनायासेंजाण ।। सहजेंहोतसेमदर्पण ।। हेचौथीभक्तीसनातन ।। उद्धवासंपूर्णतोलाभे ।। ७२ ।। उद्धवाऐसेंमानिसीचित्तीं ।।
जेमुळींहूनिचारीभक्ती ।। पहिलीदुजीतिजीचौथी ।। मिथ्यावदंतीकल्पना ।। ७३ ।। सहजमाझीजेप्रकाशस्थिती ।। तेभक्तिबोलिजेभागवतीं
।। सचितीबोलिजेवेदांतीं ।। शैवांशक्तीहेंबोलिजे ।। ७४ ।। बौध्यजीनेशनीमनाथा ।। जोगीह्मणतीआदिनाथा ।। भैरवखंडेरावगाणपत्यां
।। अव्यक्तह्मणतयेकपैं ।। ७७५ ।। एकह्मणतीहेंआदिमाता ।। सौरह्मणतीतोहासविता ।। असोनावाचीबहुकथा ।। उपासकताविभागें ।। ७६ ।।
ऐशीजेकांप्रकाशस्थिती ।। त्यानावबोलिजेभक्ती ।। तेणेंप्रकाशेंत्रिजगती ।। उत्पत्तीस्थितीलयभासे ।। ७७ ।। माझ्यानावावरतामाळा ।।
येणेंप्रकाशेंप्रकाशतीसोज्वळा ।। देवोदेवीसकळा ।। येणेंप्रकाशेंमेळाभासती ।। ७८ ।। माझ्याअवतारांचीउत्पत्ती ।। तेणेंप्रकाशेंअसे

होनी ॥ नानाचरित्रेंअंतीं ॥ प्रवेशातीतेप्रकाशीं ॥ ७९ ॥ ऐशियाप्रकाशाचाजेप्राप्ती ॥ तेजाणसनातनमाझीभक्ती ॥ उद्धवास्थाहेंनुजप्रती
यथानिशुनीसांगीतली ॥ ८० ॥ निश्चळभक्तीसनातन ॥ हेंमुळींचेंपदव्याख्यान ॥ यालागींभक्तीसनातन ॥ समूळजाणबोलिलों ॥
८१ ॥ सांडूनिपदपदार्था ॥ नाहींबोलिलोंजीवृथा ॥ सावधानव्हावेंश्रोतां ॥ पुढीलकथाअनुपम्य ॥ ८२ ॥ उद्धवाहेऐशीमाझीभक्ती ॥
कैसेनिहोयह्मणसीप्राप्ती ॥ भावेंधरिलियासत्संगती ॥ माझीभक्तीउद्बोधे ॥ ८३ ॥ ॥ श्लोक ॥ सत्संगलब्धयाभक्त्यामयिमांस
उपासिता ॥ सवैमेदर्शितंसद्भिरंजसाविंदतेपदं ॥ २५ ॥ ॥ टीका ॥ मुख्यत्वेंसंतांचीसेवा ॥ हेंचिसाधनआवडेदेवा ॥ संतवचनेंनिज
भावा ॥ देतसेतेव्हांनिजभक्ती ॥ ८४ ॥ ज्यासिआवडेसंतसंगाचामेळू ॥ जोसाधुवचनींअतिभुकाळू ॥ जोपडिलेंवचननेणेंउगळूं ॥
तोचिपायाळुनिजभक्ती ॥ ८५ ॥ साधुवचनींश्रद्धाबरी ॥ देखोनियांनिजनिर्धारी ॥ त्यावरीसद्गुरूकृपाकरी ॥ साधुचराचरींगुरूराबे
॥ ८६ ॥ गुरूवांचोनितत्वता ॥ नाहींसंसारींतारिता ॥ गुरूवचनेंनिजभक्तीदाता ॥ मीचिसर्वथाभक्तांसीं ॥ ८७ ॥ सद्गुरूजोसंसारीं ॥
त्याचीआज्ञामीवाहेंशिरीं ॥ तोज्यावरीकृपाकरी ॥ तोमीउद्धरींतात्काळ ॥ ८८ ॥ त्यासद्गुरूचेंभजन ॥ जोमद्रुपेंकरीजाण ॥ त्याचें
मजपर्टयंतेपण ॥ माझेनिजाणनबोलवे ॥ ८९ ॥ त्याचाइहलोकपरलोक ॥ दोन्हींचालवितामीचिदेख ॥ त्याचेंमजअत्यंतसुख
हरिखेंहरिखवोसंडे ॥ ९० ॥ त्यासींगुरूनेंजोदाविलामार्ग ॥ चालतांनपडेभयासपांग ॥ मीसामोराधांवेंश्रीरंग ॥ आपुलेंसर्वांगमी
वोडवीं ॥ ९१ ॥ तेणेंजावेंज्यापदासीं ॥ तेंपदचिमीआणीत्यासीं ॥ संतभजनींप्रीतीऐशी ॥ हृषीकेशीसांगतु ॥ ९२ ॥ ऐसेंऐको-
नियांवचन ॥ उद्धवाचेंकळवळलेंमन ॥ कोणकोणतेसाधुजन ॥ त्यांचेंनिजचिन्हपुसोंपां ॥ ९३ ॥ कोणतेभक्तीचेंलक्षण ॥ भजनीखु
णकोणकोण ॥ हेंसमूळजाणावयाआपण ॥ उद्धवेंप्रश्नमांडिला ॥ ९४ ॥ ॥ श्लोक ॥ उद्धवउवाच ॥ साधुस्तवोत्तमश्लोकमतःकीदृक्
विधःप्रभो ॥ भक्तिस्त्वय्युपयुज्येतकीदृशीसद्भिरादृता ॥ २६ ॥ ॥ टीका ॥ ज्ञातेवक्तेआहेतबहुत ॥ परीतेरजतमगुणयुक्त ॥ गुणानु

सारेंनिरूपित ॥ त्यासीं पुसोंचित्त मानीना ॥९५॥ अथवासात्वीककेवळ ॥ तोसत्वगुणेंविव्हळ ॥ बोलणेंबोलतांजायबरळ ॥ नव्हे
केवळनिजबोधू ॥९६॥ तैसातूंन व्हेसी कृष्णनाथा ॥ तुजआधीनगुणनत्वता ॥ लीलाविग्रहेंदेहधरितां ॥ निजज्ञानवक्तातूंएक ॥९७
॥ यालागींजोउत्तमश्लोक ॥ तुजह्मणतीतिनीलोक ॥ तुजवेगळाआणिक ॥ आह्मासीदेखमानेना ॥९८॥ माझियाप्रश्नाचावक्ता ॥
तूंचिएककृष्णनाथा ॥ तरीसाधूकोणतत्वता ॥ तुजसर्वथामानला ॥९९॥ तुजमानलेजेसाधुजन ॥ त्यांचेंसंपूर्णसांगलक्षण ॥ तुजप
दियंनीभक्तीकोण ॥ तेंहीलक्षणसांगावें ॥८००॥ भक्तीमाझीभक्तीसधर ॥ जेकांतुझीप्रीतिकर ॥ अतिउत्तमपरात्पर ॥ संतींनिरं
तरआदरिली ॥१॥ संतींआदरिलेंजेभक्तीसी ॥ संतांसीपुसूंजाह्मणाशी ॥ मजविश्वासतुझियावचनाशीं ॥ पुसोंआणिकांसीमानेना ॥
२॥ जेज्यादेवतानराभजती ॥ तेंतेउत्तमभक्तीम्हणती ॥ तुजमानलीजेश्रीपती ॥ तेमजमनीसांगावी ॥ ३॥ समानकुळशिळसंवादु ॥
तैसीयासींचह्मणतीसाधु ॥ तूंनिजमुखेंजोम्हणशीशुद्धु ॥ तोमजवंद्यूसर्वथा ॥ ४॥ तींसंबोधनीसारंगधरू ॥ उद्धवमार्थूनिकरीसाद-
रू ॥ तोविशेषविचारू ॥ श्रवणाधिकारीसांगत ॥५॥ ॥श्लोक॥ एतन्मेपुरुषाध्यक्षलोकाध्यक्षजगत्प्रभो ॥ प्रणतायानुरक्तायप्रप
न्नायचकथ्यतां ॥२७॥ ॥टीका॥ पुरुषांपुरुषोत्तमतूंचिकीं ॥ तूंचिकर्मधर्माचाविवेकी ॥ यालागींबोलिजेपुरुषाध्यक्षीं ॥ सर्वसाक्षी
गोविंदा ॥६॥ जैसेंकर्मतैसाफलदाता ॥ यालागींबोलिजेकर्माध्यक्षता ॥ नूंचिब्रह्मादिकांचानियंता ॥ प्रतिपाळिताजगाचा ॥७॥ होकां
मीजगाचाप्रतिपाळिता ॥ त्याजगामाजीतूंहीअसतां ॥ तुजचीसांगावीज्ञानकथा ॥ हिअधिकताकांह्मणसी ॥८॥ जरीतूंसर्वज्ञसर्वेश्व
रू ॥ अंतर्यामींनियंताईश्वरू ॥ जरीदेखसीमाझाअधिकारू ॥ तरीज्ञाननिर्धारूसांगावा ॥९॥ होकांमजअधिकारूनाहीं ॥ तरीश
रणआलोंपाहीं ॥ शरणागताचीतुझ्याठायीं ॥ उपेक्षानाहींसर्वथा ॥१०॥ विषदेखोनिथोरदुःख ॥ झालोंतुझियाचरणासन्मुख ॥
अतिदीनमीतुझारंक ॥ कृपाअवश्यतुवांकीजे ॥११॥ माझ्यादुर्जयवासना ॥ अनिवारमजनिवारतिना ॥ त्यांतूंनिवारींश्रीकृष्णा ॥ ज्ञार

भा णचरणायालागीं ॥ १२ ॥ मीएकभक्तअनुरक्त ॥ ऐसेंबोलतांगर्वदिसत ॥ नूंसर्वज्ञश्रीअनंत ॥ रूपावंनदीनाचा ॥ १३ ॥ मीयेकश्रव- अ
२४ णाधिकारी ॥ हेंह्मनह्मणेगामुरारी ॥ ऐसेंबोलोनियांपायधरी ॥ रूपाकरीरूपानिधी ॥ १४ ॥ आह्मींस्वगोभ्रसरवेसहज ॥ पायधरणेंन १
घडेतुज ॥ याह्मणियांचेंनिजबिज ॥ कळलेंमजगोविंदा ॥ १५ ॥ ॥ श्लोक ॥ त्वंब्रह्मपरमंव्योमपुरुषःप्रकृतेःपरः ॥ अवतीर्णोसिभ
गवनूस्वेच्छोपात्तपृथग्वपुः ॥ २८ ॥ ॥ टीका ॥ तूंनिर्गुणनिर्विशेष ॥ चिन्मात्रैकचिदाकाश ॥ पुरुषामाजीउत्तमपुरुष ॥ वंद्यसर्वा-
सीतूंएक ॥ १६ ॥ तूंब्रह्मगानिर्विकार ॥ प्रकृतीपुरुषाहूनिपर ॥ तुझावेदशास्त्रांनकळेपार ॥ अगोचरइंद्रियां ॥ १७ ॥ ऐकआमुचेंभाग्या
चीकळा ॥ त्यातुजप्रत्यक्षदेखतोंडोळां ॥ मुकुटकुंडलेंवनमाळा ॥ घनसांवळाशोभत ॥ १८ ॥ सुंदरराजीवलोचन ॥ पीतांबरपरि-
धानं ॥ देखोनिनिवताहेतनुमन ॥ तूजगज्जीवनजगाचा ॥ १९ ॥ त्यातुझेंदर्शनअतिगोड ॥ देखतांपुरेजगाचेंकोड ॥ त्याहीदेहाची
तुजनाहींचाड ॥ ऐसानिचाडतूंदेवा ॥ २० ॥ तरीभक्तकृपेचाकळवळा ॥ धरीसीनानावतारमाळा ॥ भक्तइच्छातूंस्वलीला ॥ देहाचासो
हाळातूंदाविसी ॥ २१ ॥ भक्तकृपेनेंतत्वता ॥ तूंअवतरलासीकृष्णनाथा ॥ तरीमाझियाप्रश्नाचावक्ता ॥ नप्रार्थितांजाहालासी ॥ २२
॥ जेवींवत्साहुंकारेगाय ॥ वोरसलीधांवताहे ॥ तेवींउद्धवप्रश्नीदेवपाहे ॥ बोलिलाहेनिजबोधें ॥ २३ ॥ धन्यासीदुभतेंदोनीसांजे ॥ नेंही
वत्सयोगेंपाविजे ॥ वत्सासीवोळलीसदांसहजें ॥ तेवींअधोक्षजउद्धवासीं ॥ २४ ॥ उद्धवआवडलाआवडी ॥ त्यात्याप्रश्नाचीअति-
गोडी ॥ बापभाग्याचीपरवडी ॥ जोडिल्याजोडीश्रीकृष्ण ॥ ८२५ ॥ जेंजेंकाहींउद्धवपुसत ॥ त्यासींअंजुलीओटवीश्रीकृष्णनाथ ॥ आ
वडीत्यातेंचाहूंपहात ॥ भावार्थाअनंतभूलला ॥ २६ ॥ जैशीअजातपक्षपिलीं ॥ त्यावींपक्षिणीचाराघाली ॥ तैसीनिजज्ञानगुह्यबो
ली ॥ कृष्णहृदयींघालीउद्धवाचे ॥ २७ ॥ उद्धवप्रश्नाचेंउत्तर ॥ पांचश्लोकीशार्ङधर ॥ साधुलक्षणेंविचित्र ॥ अतिपवित्रसांगेल ॥ २८ ॥ २
साधुलक्षणेंअपारजाण ॥ त्यांतउत्तमोत्तमतीसगुण ॥ निवडोनियांश्रीकृष्ण ॥ उद्धवासींआपणसांगत ॥ २९ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रीभग

चानुवाच ॥ कृपालुरकृतद्रोहस्तितिक्षुः सर्वदेहिनाम् ॥ सत्यसारोनवद्यात्मासमः सर्वोपकारकः ॥ २९ ॥ ॥ टीका ॥ कृपेसीं स्वतंत्रज
न्मनाहीं ॥ जेथउपजेतोसाधुपाहीं ॥ कृपावसेसंतांच्यादेहीं ॥ त्याचेंनितेपाहींदाटुगीजगीं ॥ ३० ॥ कृपात्याचेनिमहिमेआली ॥ दया
त्याचेनिजिवेंज्याली ॥ कठिणत्वाचीकांटीकाढिली ॥ समुळींउपटिलीनिष्ठुरता ॥ ३१ ॥ कृपाभूतमात्रांच्याठायीं ॥ सारिखीचसर्वदे-
हीं ॥ येथतेथहेंत्यानाहीं ॥ अवकृपाठायींनिमाली ॥ ३२ ॥ दुःखहरोनिसुखदेत ॥ नवलकृपाळुत्वाचेंचित्त ॥ जीवाचाजाकजीवींसूत ॥
कृपाअद्भुततयापरी ॥ ३३ ॥ जेणेंआपणासीहोयदुःख ॥ तेंपरासीनकरीनिःशेख ॥ जेणेंआपणयाहोयसुख ॥ तेंकरीअवश्यकप्राणि
मात्रां ॥ ३४ ॥ यानावकृपाळुता ॥ हेंपहिलेंलक्षणसंतां ॥ दुसरेंजेंअद्रोहता ॥ ऐकआतांसांगेन ॥ ३५ ॥ लोकींहिंडतांअद्रोहता ॥ ठावोनल
भेचिसर्वथा ॥ मगशरणआलासाधुचित्ता ॥ सावकाशतावस्तीसी ॥ ३६ ॥ तेदयाळुशरणागता ॥ तिहींप्रतिपाळिलीअद्रोहता ॥ भू
तींभगवंतदेखतां ॥ द्रोहाचीवार्तानिमाली ॥ ३७ ॥ व्याघ्रसर्पादिदेहांसी ॥ कदांद्वेषनुपजेत्यांसी ॥ जरीदेऊंआलेउपद्रवासी ॥ तरीद्वे-
षासींकरीना ॥ ३८ ॥ देहासआलीआपदा ॥ तेणेंसांडीकरीमारब्धा ॥ द्वेषयेवोंनेदीकदां ॥ नानळेक्रोधानिजबळें ॥ ३९ ॥ हेंजाणपांअ
द्रोहता ॥ दुसरेंलक्षणतत्वतां ॥ तितीक्षानेंऐकआतां ॥ सहनशीलतासाधूंची ॥ ४० ॥ शांतीपरदेशीझालीहोती ॥ जेथेंजायतेदवडीप
रती ॥ मगयेतांकाकूळती ॥ निजधामासंतींआणिली ॥ ४१ ॥ संतींवाढविलीअतिप्रीती ॥ तेभगवंतासीझालीपढियंती ॥ तेणेंआपु
लीनिजसंपत्ती ॥ शांतीच्याहातींदीधली ॥ ४२ ॥ शांतीसकळवैभवेंसीं ॥ अखंडअसेसंतापाशीं ॥ यालागींसहनशीलतातयांसी ॥
अहर्निशीअनिवार ॥ ४३ ॥ हिंडतांसकळभूतींसैराटा ॥ नह्मणेहाभलावोखटा ॥ नाचतनिजशांतीचेचोहटा ॥ संतगोमटात्यानाव
॥ ४५ ॥ ऐशीजेसहनशीलता ॥ तेतितीक्षाजाणतत्वतां ॥ हेतिसरीलक्षणता ॥ सत्याचीसत्यताअवधारीं ॥ ४५ ॥ सत्यअसत्यासुपाझालेंयेथें
मेरउपजेसेथिच्यानेथें ॥ कोठेंकाहींनदेचिवाढतें ॥ तेणेसंतांतेंराकिलें ॥ ४६ ॥ सत्यासीसंतासींहोताभेटी ॥ तंवसत्यस्वरूपांपडलीगांठी

सत्यसदसत्येंउठी ॥ झालेंसृष्टीचिराय्रु ॥ ४७ ॥ यापरी सत्यसंतदृष्टी ॥ सत्यसारेंआलेंपुष्टी ॥ तंवबळेंचाढलेंसृष्टी ॥ सत्येंभेदीपरब्र-
ह्मीं ॥ ४८ ॥ संतांसीव्हावयाउतराई ॥ सत्यलागलेंत्यांचेपायीं ॥ संतचरणावेगळापाहीं ॥ थारानाहींसत्यासीं ॥ ऐसेसत्यास आधारभू
त ॥ ज्यांचेपारवोवासत्यजात ॥ ज्याचेनिबळेंसत्यसमर्थ ॥ तेशुद्धसंतजाणावे ॥ ८५० ॥ ज्यांसीसबाह्यसत्यलेंतुष्टी ॥ जेसत्यस्वरूपेंआले
पुष्टी ॥ सत्येंधालीदेंढेंकरदृष्टी ॥ ज्यांचीवाचाउठीसत्यत्वें ॥ ५१ ॥ यानावजाणसत्याचेंसार ॥ हिंसंतांचेवसतेंघर ॥ हेमजमान्यसंतसा
चार ॥ मीनिरंतरत्यांपाशीं ॥ ५२ ॥ जीहींअसत्याचीवाऊनिआण ॥ ज्यांमाजीसत्यसप्रमाण ॥ जेसदासत्यत्वेंसंपन्न ॥ हेंमुख्यल-
क्षणसाधूंचें ॥ ५३ ॥ यानावसत्यसार ॥ संतलक्षणसाचार ॥ हाचौथागुणसधर ॥ आनवद्यअपारतेंऐका ॥ ५४ ॥ निंदाआसूयादिदोष
समस्त ॥ निजात्मबोधेंप्रक्षाळित ॥ अत्यंतपवित्रकेलेंचित्त ॥ आनिंदितनिजबोधें ॥ ५५ ॥ गुरुआज्ञातीर्थीन्हाला ॥ न्हाणोनिसर्वांगीं-
निवाला ॥ त्रिविधतापेंसांडवला ॥ पवित्रझालामद्रुपें ॥ ५६ ॥ कायसांगूंत्याचीपवित्रता ॥ तीर्थेंमागतीचरणतीर्था ॥ मीहीपदरजवां
छिता ॥ इतरांचीकथाकायती ॥ ५७ ॥ कृष्णह्मणेउद्धवा ॥ हाआनवद्यगुणपांचवा ॥ ऐकआतांसहावा ॥ समसर्वांसमभावें ॥ ५८ ॥ नि
जरूपेंसर्वसमता ॥ समचिदेखेसर्वभूतां ॥ निःशेषनिमालीविषमता ॥ जेवींसैंधवतासागरीं ॥ ५९ ॥ नानाअलंकारपदार्थां ॥ सोनेपणेंवि
कतघेतां ॥ तेतेपदार्थनमोडितां ॥ स्वभावतासमसोनें ॥ ६० ॥ तैसेनानाकारनानानाम ॥ अवघेंचित्तचिदेखेविषम ॥ साधुचिद्रूपेंसर्व
काम ॥ नदेखेविषमनिजबोधें ॥ ६१ ॥ ऐशियासमसाम्यअवस्थेसीं ॥ दैवेंआलियासुखदुःखासीं ॥ तेहीमुकलीद्वंद्वभावासीं ॥ सहजें-
समरसींनिजसाम्यें ॥ ६२ ॥ सव्यनिनलियामहानदीसीं ॥ अपसव्येंआल्यागांवरसासीं ॥ गंगादोहींतेंहीसमरशी ॥ गुणदोषासीउडवू-
नी ॥ ६३ ॥ तेथपवित्रअपवित्रता ॥ बोलूंचिनयेसर्वथा ॥ गोडकडूपणाचीवार्ता ॥ निजांगेंसमताकरीगंगा ॥ ६४ ॥ तैसेंसुखदुःखाचेंभान
॥ साधूसीसमत्वेंसमान ॥ सदानिजबोधेंसंपन्न ॥ हेंअगाधलक्षणसंतांचें ॥ ६५ ॥ नादियायेकनिगैलला ॥ गायव्याघ्राचेंसांगअवग

ला ॥ भीतरी रवेळ जैं वोळरविला ॥ तैं फिटला भवभ्रमु ॥ ६६ ॥ तैशी भयाभयवार्ता ॥ हैत भावो उठी सर्वथा ॥ साधु उभयसाम्यें पुरता ॥ भयनिर्भमनाती नेणें ॥ ६७ ॥ हें हू साम्य परीपूर्ण ॥ साधूचा हा सहावा गूण ॥ ऐक सातवें लक्षण ॥ परोपकारीपण तयाचें ॥ ६८ ॥ पत्रपुष्पछाया फळ ॥ त्वचा काष्ठ समूळ मूळ ॥ वृक्ष सर्वांगें सफळ ॥ सर्वांसी केवळ उपकारी ॥ ६९ ॥ जो वृक्ष भनि पाळी ॥ कां जो याव घाली मुळीं ॥ दोनी ते वृक्ष पुष्पीं फळीं ॥ समानमेळीं तुष्टला ॥ ७० ॥ मोडूनि फळें आलिया वृक्षें ॥ तो एक हा स्वयें न चारवे ॥ नेवीं कर्मफळा जो न टेंके ॥ तो थ यास करवे परब्रह्म ॥ ७१ ॥ तैसा कायावाचामनें प्राणें ॥ साधु वाढला उपकाराकारणें ॥ आपुलें पार रवें ह्मणों नेणे ॥ उपकारू करणें सर्वांसी ॥ ७२ ॥ हो कां चंद्र उगवो नी अंबरीं ॥ जेंवी जगाचें आधारें निवारी ॥ विश्वाचा तापदूर करी ॥ निववी निजकरीं सर्वांतें ॥ ७३ ॥ तेथ चंद्रामृत चकोरी सेवावें ॥ येरां मी चंद्र न ह्मणे न द्यावें ॥ जो जो भजे जेणें भावें ॥ तो तो पावे नें सरव ॥ ७४ ॥ तैसें चि जाण साधूपाशीं ॥ जो जो श्रद्धा करी जेशी ॥ त्या त्या देनसे सरवासी ॥ होन जगातें उपकारी ॥ ७५ ॥ काउळे चंद्रासी हेळसिती ॥ चकोर चंद्रामृत सेविती ॥ तेवी दुष्ट साधूतें धिःकारिती ॥ भावार्थी पावती निजलाभु ॥ ७६ ॥ सातव्या लक्षणाचा उभारा ॥ सांगीतलें परोपकारा ॥ पुढील श्लोकीं लक्षणें अकरा ॥ साधुनि र्धारा सांगत ॥ ७७ ॥ ॥ श्लोक ॥ कामैरहतधीर्दान्तो मृदुः शुचिरकिंचनः ॥ अनीहो मितभुक् शान्तः स्थिरो मच्छरणो मुनिः ॥ ३० ॥ ॥ टीका ॥ ऊर्वसी आलिया सेजेसी ॥ कामक्षोभ नुपजे ज्यासी ॥ स्वानंदें भोगितां अहर्निशी ॥ विषयकामासी विसरला ॥ ७८ ॥ रंकु पालरवियें बैसला ॥ तो पूर्व वाहना विसरला ॥ तें वि हा निजानंदें तृप्त झाला ॥ काम विसरला तुच्छत्वें ॥ ७९ ॥ काहीं अप्रास पावावया कामावें ॥ साधूसी अप्राप्तता न संभवे ॥ प्राप्त पदीं यथा गौरवें ॥ निजानुभवें विराजतू ॥ ८० ॥ खद्योता सूर्य भेटों जातां ॥ खद्योता न भेटे सविता ॥ सूर्यासी न भेटवे खद्योता ॥ तेवीं अप्राप्तता साधूसीं ॥ ८१ ॥ एवं उभय परी पहातां ॥ कामु निवावला सर्वथा ॥ हे आठवी लक्षणता ॥ अकामता साधूची ॥ ८२ ॥ सावधानें अंतर नेमितां ॥ ते चि बाह्येंद्रियां न्याम कता ॥ जे विकालें की सीं शिकवण देतां ॥ सून सर्वथा चळों कांपे ॥ ८३ ॥ सुरव्य धूर

रणींलागल्याहाता ॥येरकटकजिंतिलेंनझुंजतां ॥कांमूळछेदिलेंअसतां ॥शाखासमस्ताछेदिल्या॥८४॥एवंअंतरवृत्तीचाजोनेम॥
तोंचिबाह्येंद्रियांउपरम॥ऐसेंनिहिजेउपजेकर्म॥तेंनिष्कमअहेतुक॥८५॥अंतरजडलेंआत्मस्थिती॥बाह्यरंगलीमहृत्ती॥तेथेंजोंजोंकर्में
निपजती॥तींतींहोतीब्रह्मरूप॥८६॥बाह्येंद्रियेंकरितांकर्म॥अंतरींचभगटेकर्मब्रह्म॥हाबाह्येंद्रियांचानेम॥आत्मारामजाणती॥८७
॥ऐशीबाह्येंद्रियनामकता॥हेंजाणावीसाधूचीदांतता॥हानववागुणतत्वता॥ऐकआतांदशमातें॥८८॥आकाशसर्वांहिलागे॥
परिकठीणनव्हेकोणीभागें॥तेवींसाधुजाणसर्वांगें॥मृदुलागेसर्वांसी॥८९॥पिंजल्याकापुसाचागोळा॥फोडूंनेणेंकोणाच्याकपाळा॥
॥तैसासाधूचाजिव्हाळा॥अतीकोंवळासर्वांसी॥९०॥पाहेंपांजैसेंगंगाजळ॥गाईव्याघ्रासीकरीशीतळ॥तैसाचिसाधुकेवळ॥मृदु
मंजुळसर्वांसी॥९१॥साधूसीअतिमृदुता॥यानावजाणसर्वथा॥हेंदशमलक्षणयोग्यता॥ऐकआतांअकरावें॥९२॥साधूचीजेशु
चिष्मंतता॥तेभगवद्भजनेंचितत्त्वता॥व्रततपदानादितीर्था॥शुचिष्मंततात्याचेनी॥९३॥परदाराआणिपरधन॥सर्वथानातळेज्यां
चेंमन॥गंगादितीर्थेंत्यांचेंजाण॥चरणस्पर्शनवांछिती॥९४॥स्वदारास्वधनसलोभता॥अवश्यजाणेंअधःपाता॥द्रव्यदारानिरापे
क्षता॥शुचिष्मंततासाधूची॥९५॥ऐशीअसोनिशुचिष्मंतता॥नोनिंदिनाव्रततपादितीर्था॥तेतेविधीनेंआचरितां॥सदाचारतो
अतिश्रोत्री॥९६॥पाहिलियामगरमिठी॥तेनसोडीप्राणसंकटीं॥सांपडेतेंसगळेंचिघोंटी॥तैशीपडलीमिठीजीवब्रह्मां॥आश्रमधर्मा
दिस्वकर्म॥आचरोनीदावीउत्तमोत्तम॥कर्मींब्रह्मप्रतीती॥तेंपुढेंसूनिपरब्रह्म॥९८॥कर्मकरितोंलोकह्मणती॥तोवर्ततहेब्रह्मस्थि
ती॥हेंज्याचेंतोजाणेंनिश्चिती॥लोकप्रतीनाकळेना॥९९॥कुल्लाळभांडेंकरूनिउतरी॥चक्रभोंवेपूर्वीलभंवरी॥तैसासाधूपूर्वसं-
स्कारीं॥स्वधर्मेंकरीवृत्तिशून्य॥१००॥हेंसाधुलक्षणअत्यंतथोर॥ऐकतांस्मरणकरितांदुर्धर॥हेंअकरावेंअतिपवित्र॥ऐकवि
चित्रतेंबारावें॥१॥साधूचीअपरिग्रहता॥परिग्रहोनातळेचित्ता॥देहगेहेंनिःसंगता॥अकिंचनतात्यासीनाव॥१०२॥स्फ

टिकजपाकुसमीं ठेविला ॥ पाहातां दिसे तांबडा झाला ॥ नीळवर्णी भासे निळा ॥ तरी तो वेगळा शुद्ध तें ॥ ३ ॥ स्फटिक जपाकुसमीं
ठेविला ॥ पाहातां दिसे तांबडा झाला ॥ परी तो अलिसपणें संचला ॥ नाहीं मारवला तेणें रंगें ॥ ४ ॥ तैसा साधू परिग्रहामाजी वसे ॥ प
रीग्रही झाला ही दिसे ॥ परी जागृती स्वप्न सुषुप्ती वसे ॥ परी ग्रहो न स्पर्शे निजबोधें ॥ ५ ॥ परीस सर्व धातूंसी रवेंव देतां ॥ मिळणी सोनें क
रीतसला ॥ तो स्वर्णा वांचूनि सर्वथा ॥ आणिका पदार्था नातळे ॥ ६ ॥ तैसा साधू ह्मणे जें जें माझें ॥ तें तें त्यासी नाठवे दुजें ॥ ऐक्यभावा
चेनाचत नभोजें ॥ अधोक्षजें अंकितु ॥ ७ ॥ चिन्मात्रीं जडलें मन ॥ विश्वजहालें चैतन्यघन ॥ बुडालें परिग्रहाचें भान ॥ अकिंचनपण याना
व ॥ ८ ॥ सकळ सांडूनि वना गेला ॥ वनीं वनिताचिंतूं लागला ॥ तो त्यागविबाधक त्वा आला ॥ उलथोन पडिला परिग्रहीं ॥ ९ ॥ उडणी
भिंतीं चढों आले ॥ चढतें कष्टव्यर्थ पाहें ॥ ते पूर्वीं त्या परीसतळीं जाये ॥ उलंडूनि ठायें अतिदुःखी ॥ १० ॥ तेथ सुंगी नव्हे पाहें ॥ उडणी घेऊ
नि वृक्षावरी जाये ॥ सत्संगती मूर्ख उद्धारों लाहे ॥ परी ते उपाय न करिती ॥ ११ ॥ सुंगी लहान उडणी थोर ॥ ते तिचा करूं न शके उद्धार ॥ तैसे
अंकिंचन नर ॥ ते करिती उद्धार सकळांचा ॥ १२ ॥ असो मूर्खाची जे त्यागिती गती ॥ ते अत्यंत बोधें बाधक होती ॥ जंव धरिली नाहीं
संतसंगती ॥ तंव त्याग स्थिती कळेना ॥ १३ ॥ प्रपंच सांडूनि वना गेला ॥ तो देहप्रपंचें दृढ अडकला ॥ देहीं देहो जेणें मिथ्या केला ॥ तो स-
त्य झाला अंकिंचन ॥ १४ ॥ मूर्खासी त्यागतो झाला बाधू ॥ परिग्रही असोनि मुक्त साधू ॥ सबाह्य त्यागें अति शुद्ध ॥ शुक नारद तिहीं-
लोकीं ॥ १५ ॥ ते दो घे हा लागती जन काच्या पायीं ॥ तो राज्य करितां हि विदेही ॥ त्यासी जाणीतसें मी ही ॥ नवल नवाई साधूची ॥
१६ ॥ या नाव मुख्य अकिंचनता ॥ तुज म्यां सांगीतली तत्वता ॥ हे बारावी लक्षणता ॥ ऐक आतां अनीहा ॥ १७ ॥ अनीहा झाला-
बापुडी ॥ जेथ जाय तो दूर दवडी ॥ कोणी राहों नेदी अर्धघडी ॥ अति चरफडी निराश्रयें ॥ १८ ॥ अनिहा हिंडतां लोकीं तिहीं ॥ तिळ-
भरी ठावो न सावया नाहीं ॥ इहा वैरिणी लागली पाहीं ॥ ठायींच्या ठायीं दंडवी ॥ १९ ॥ कोणी येवों नेदी दाराकडे ॥ अति दीन झाले

वापुडे ॥ धायमोकलूनिरडे ॥ गान्हाणेंसंतांपुढेंदेवांआली ॥ २० ॥ तेरूपालूदयामेळे ॥ निजकरेंपुसोनिडोळे ॥ प्रतिपाळिलीस्वहि तकाळें ॥ संतबळेंवाढली ॥ २१ ॥ त्यापूर्वीलवैरस्मरोनियां ॥ इहावैरिणीसाधावया ॥ संतांसीपुसोनीउपाया ॥ तिच्याआयामवर्त ली ॥ २२ ॥ इहेसींनानाचेष्टींचेष्टावितां ॥ अहंआणिममता ॥ कामेंओगींघातलीतत्वतां ॥ कामकांतातेझाली ॥ २३ ॥ इहाकाम बळेंवाढलीथोर ॥ त्यापूर्निराहिलीघरोघर ॥ तीसींसाधावयावैर ॥ अनिहासत्वरचालिली ॥ २४ ॥ अनिहापाठींलागल्याजा ण ॥ अहंममतेसींस्नातारपण ॥ थरथरांकांपोनीप्राण ॥ घायेंवीणसांडवी ॥ ९२५ ॥ असंगशस्त्रमागोंनिसंतां ॥ इहेच्याकराव याघाता ॥ आधींमारूंधांवेअहंममता ॥ दोघेंधाकतांनिमाली ॥ २६ ॥ अनिहादेखोनिदिठी ॥ कामपळेपाराबाटीं ॥ संकल्पाचेशेव टिलेगांठी ॥ उठाउठीसाधिला ॥ २७ ॥ कामपडलारणांगणीं ॥ क्रोधादिशूरपडियेलेरणीं ॥ इहेचाकैवारीतुरेचकोणी ॥ एकेकशो धूनिमारिले ॥ २८ ॥ एवंअनिहेसमोर ॥ राहीऐसानाहींवीर ॥ मारूनिअवघ्यांचाकेलाचूर ॥ क्रियाकरणारकोणीनाहीं ॥ २९ ॥ कामनिमाल्यासर्वथा ॥ इहारांडलीवस्कतां ॥ मूखनदावीचसंतां ॥ अधोगमनतापळाली ॥ ३० ॥ यालागींइहेसवेंजोलागला ॥ तोजाणावाअधोगतीगेला ॥ अनिहेचाजोअंकितझाला ॥ तोआवडलागोविंदा ॥ ३१ ॥ ह्मणसीअनिहानेकोण ॥ कायतियेचें लक्षण ॥ ऐकसांगेनसंपूर्ण ॥ जेणेंबाणेंरवुणाजिव्हारीं ॥ ३२ ॥ कामकर्मादिक्रियाजाळ ॥ तेचिइहाजाणावीअतीचपळ ॥ अंत रींजेस्कनिश्चळ ॥ तेचिकेवळअनिहा ॥ ३३ ॥ अंतरींकामाचीवार्ता ॥ नुपजेकर्माचीकर्मावस्था ॥ अणुभरीनरिघेउद्वेगता ॥ अनिहातत्वतातेजाणा ॥ ३४ ॥ ऐशीअनिहाअसेज्याशीं ॥ देवआज्ञाधारकूत्यापाशीं ॥ तेअनिहासंतांचीदासी ॥ अहर्निशी- जिवेंभावें ॥ ३५ ॥ हे अनिहाअतिगौरवें ॥ साधुलक्षणतेरावें ॥ मीतभोजनतेंचौदावें ॥ लक्षणतेंभवेंअवधारीं ॥ ३६ ॥ नकोंडे रसनेचियाचाडा ॥ नपडेक्षुधेचापांगडा ॥ आवडीनावडीचाउपाडा ॥ करूनिनिधडाभोजनीं ॥ ९३७ ॥ प्राणुआकोसी-

अन्नातें ॥ जठराग्नीभक्षील्यानें ॥ उभयसाक्षीमीयेथें ॥ जाणोनिनिरुतेरससेवी ॥ ३८॥ जेजेंआलेंभोजनासी ॥ दृष्टीनेंत्याचे
दोषहरती ॥ अतिपवित्रकरूनीत्यासी ॥ निजसमरसींसेवितुं ॥ ३९ ॥ नदेखेंभोग्यपदार्था ॥ नाठवेंमीएकभोक्ता ॥ ग्रासींसमर
सीअच्युता ॥ भोगुनीअभोक्तामितभोजी ॥ ४० ॥ अग्नीआर्धाआपण्याऐसेंकरी ॥ मगत्याआहातेंअंगिकारी ॥ साधूआर्धाहें
तातेंनिवारी ॥ मगस्वीकारीअहारातें ॥ ४१ ॥ याचिनावमितभोजन ॥ साधूचेंअहारातेंलक्षण ॥ युक्तीवीणअल्पभोजन ॥ तेंप
थ्यजाणरोग्याचें ॥ ४२ ॥ ग्रासोंग्रासींब्रह्मार्पण ॥ त्यानावपरिमितभोजन ॥ हेंचौदावेंलक्षण ॥ साधुचेंजाणउद्धवा ॥ ४३ ॥ सम
ळजळसंभारी ॥ सरितामेळूमिळेसागरीं ॥ तोंडहुळेनातिळभरी ॥ निर्विकारीनिर्मळू ॥ ४४ ॥ ऐशाआलियानानाउर्मी ॥ जांसी
गजबजनाहींमनोधर्मी ॥ शांतीसंताचापराक्रमी ॥ उपक्रमीनिजशक्ती ॥ ४५ ॥ जेविकांनागवेलीचीवेली ॥ आधारावीण
नवचेवेली ॥ तैसींसंतबळेंशांतीवाढली ॥ मंडपाचढलीचिन्मात्रा ॥ ४६ ॥ झांकळोनीदशदिशांसी ॥ आभाळदाटल्याआ-
काशीं ॥ गगनअविकारीत्यादोषासी ॥ आभाळासींनातळे ॥ ४७ ॥ सीतउष्णापर्ज्यन्यधारा ॥ आंगींनलगतींअंबरा ॥ तेवि
साधूचाउभारा ॥ द्वंद्वसंभारानिर्द्वंद्व ॥ ४८ ॥ तेशांउंचनीचनानाअवस्था ॥ निबिडदाटल्यामोहममता ॥ क्षोभुनुपजेजाचाचित्ता
॥ त्यानावतत्वतानिजशांती ॥ ४९ ॥ संताचेनीशांतीगहन ॥ शांतीचेनीसंतपावन ॥ हेंअन्योन्यनिजलक्षण ॥ पंधरावागुणसंता
चा ॥ ५० ॥ जैसीपणेंनव्हतेंजन्मनास ॥ तेंचपूर्वजांचेंनिजधाम ॥ आतुलीसिरासीजेकेवळ ॥ तेथमनोधर्मस्थिररूजाचा ॥ ५१ ॥ म
जजन्मचीनाहींझालें ॥ मरणम्यानाहींदेखिलें ॥ ऐसेंमनमुळींस्थिरावलें ॥ स्थिरताबोलिलेंयानाव ॥ ५२ ॥ चहूंआश्रमाहुनी
उत्तम ॥ आपुलाजोनिजाश्रम ॥ तेथेंस्थिरावोनीमनोधर्म ॥ वर्णाश्रमचालवी ॥ ५३ ॥ चहूंवर्णामाजीपवित्रता ॥ जेणेंब्राह्मणाची
ब्राह्मण्यता ॥ तेथेंस्थिरावलेंजेणेंचित ॥ जाणस्थिरतातीनाव ॥ ५४ ॥ निहींलोकींस्थीरता ॥ मरोंटेंकलीसर्वथा ॥ कोणीनाहींप्रती

ज्ञा पाळिता ॥ हातींधरितानदेखें ॥ ५५ ॥ दारींराहोंनेदोकोणा ॥ कोणदेईलपथ्यपाणी ॥ अवधींदाकिलींनिराजनीं ॥ तेसज्जनीमति अ
२८ पाळिली ॥ ५६ ॥ स्थिरतावाढलीसंतबळें ॥ जिणोनीवर्णाश्रमादिस्वाळें ॥ भेदोनीआकारादीवर्णपडळें ॥ एकेवेळेवाढली ॥ ११
॥ ५७ ॥ स्वस्वरूपींसायुज्यता ॥ पावोनीस्थिरावलीस्थिरता ॥ तेथवाटमोकळीसंता ॥ स्वभावतात्यांकेली ॥ ५८ ॥ तेथस्वस्वरूपें
स्वकर्म ॥ स्वस्वरूपेंवर्णाश्रम ॥ स्वस्वरूपेंस्वधर्म ॥ स्थीरतासंभ्रमयानाव ॥ ५९ ॥ ऐसीस्वधर्मकर्मअवस्था ॥ तीनावउत्तमस्थीर
ता ॥ हेंसोळावीलक्षणता ॥ मच्छरणतातेंएक ॥ ६० ॥ सरितासागराशरण आली ॥ तेसमरसोनीसिंधूआली ॥ तैशीजेमरणजेट
तीआली ॥ तेपावलीदशामाझी ॥ ६१ ॥ लवणजीवना आलेशरण ॥ तेंतात्काळजालेंजीवन ॥ तैसाअनन्यमजजोशरण ॥ तो-
चिमीजाणहोउनीठाके ॥ ६२ ॥ मजरिघोनियांशरण ॥ जेवांछीतमहिमासन्मान ॥ तोगुळांतीलपाषाण ॥ केवळजाणगुळदगडू
॥ ६३ ॥ जोकांगुळेंमाखिलादगड ॥ तोपाहातांदिसेवरीवरीगोड ॥ शेखींपरिपाकींनिवाडू ॥ अतिजडूकठिणात्वें ॥ ६४ ॥ तैसेंव
रीवरीदावीमाझेंभजन ॥ हृदयींविषय अभिलाषण ॥ तोनव्हेमाझाअनन्यशरण ॥ अतिदूषणलोभाचें ॥ ६५ ॥ सर्वांगींसंकटरस
रेरथ ॥ जिवानाकावरीपांढरीटीक ॥ निरसींनिंदानाराभूलोक ॥ तेसाविषयलोभदेखमद्भजनीं ॥ ६६ ॥ रांडवाकेलेंकाजळकुंकुं ॥
देखोनीजगलागेथुंकूं ॥ तैसाविषयाचाअभिलाखु ॥ जैविवीकिळावीकूअतिनिंद्य ॥ ६७ ॥ त्रैलोक्यसाम्राजवैभवजाण ॥ जोथुं
कोनीथिगालामजशरण ॥ तोसमरसमीचिजाण ॥ मानाभिमानत्याकेसा ॥ ६८ ॥ यानावमतशरण ॥ हेंसतरावेंलक्षण ॥ उद्य
वाजाणसंपूर्ण ॥ मननगूणतोएक ॥ ६९ ॥ श्रुतीगुरुवाक्यनिरूपण ॥ एकतांअद्वैतशरण ॥ युक्तीपरीयालोचन ॥ मननगूणत्यानाव
॥ ७० ॥ आगीकापुराभेटीहोतां ॥ तोअग्नीचहोयवस्तुता ॥ तेंथमाझेस्वरूपींमनठेवितां ॥ मनचिद्रूपतापावलें ॥ ७१ ॥ म २०
नचिद्रूपेंअसेंजाण ॥ तेंचिन्मात्रजालेंकरितांमनन ॥ जेवींजीवनींजन्मलेंजीवन ॥ तेंहोयजीवननिजमिळणीं ॥ ७२ ॥ तैसेंम

नगारेंनिलवलाहें ॥ मनजेथवरीजावोंपाहे ॥ तेथवरीनयामीचआहें ॥ नवचतांराहेंतेथमीची ॥ ७३ ॥ दीपजेउनाजाउंबैसे ॥ तेउताप्र- कावाचातयाअसे ॥ कोठेंहीनवचोनीठायींवसे ॥ तेयेंहिंवसेप्रकाश ॥ ७४ ॥ तेथेंमाझेंकरितांमन ॥ मद्रूपचीजालेंमन ॥ मकरितांगम नागमन ॥ मद्रूपताजाणमोडेना ॥ ७५ ॥ एवंमाझेंस्वरूपजेंकेवळ ॥ तेथेंमद्रूपेंमनविश्चळ ॥ भ्रवाचेपरीअचंचळ ॥ मननशीलत्यानांव ॥ ७६ ॥ मुनियापदाचेंव्याख्यान ॥ मननशीलनाजाण ॥ हेंअठरावेंलक्षण ॥ निरूपणसांगीतलें ॥ ७७ ॥ अत्यंतगोडनिरूपण ॥ पु ढिलेंश्लोकींदशलक्षण ॥ तेंऐकावयाउध्दवसावधान ॥ सर्वांगीकानहोउनीठेला ॥ ७८ ॥ श्लोक ॥ अप्रमत्तोगभीरात्माधृतिमान्जितषड्गुणः ॥ अमानीमानदःकल्पोमैत्रःकारुणिकःकविः ॥ ३१ ॥ टीका ॥ जवदृत्तीशून्यनव्हेमन ॥ तवविश्वासेनाविचक्षण ॥ वृत्तीरूपेंसीत रीलजाण ॥ यालागींसावधाननिजबोधें ॥ ७९ ॥ हांहोदुर्वासाऐसासज्ञान ॥ त्यासीक्षणाक्षणासीतरीमन ॥ नविचारितांगुणागुण ॥ शा पदाख्यदेवाधांवे ॥ ८० ॥ दुर्गंधाजन्मलीमस्त्यानपोटीं ॥ पराशरनाडलातेसाठीं ॥ नारदकौतुकपाहतांदृष्टी ॥ केलागंगातटींनारदी ॥ ८१ ॥ आपु लाकन्यादेखोनिगोमटी ॥ मनक्षोभेंभोगावयाउठी ॥ ब्रह्माधांवेसरस्वतीपाठीं ॥ जोकांसृष्टीपितामहो ॥ ८२ ॥ यामनाऐसेंनाटक ॥ जगा माजीनाहीआणिक ॥ उल्लखोनीनाडिलेतिन्हीलोक ॥ साधूघातकमनाचें ॥ ८३ ॥ ह्मणालमनेवीणभोगघडे ॥ तरीवृत्तीसीक्षोभकांपाचढे ॥ हेंनोलखेंबोलतांतिसज्ञानवेडे ॥ साधूसीनावडेहेंगोष्टी ॥ ८४ ॥ अधिष्ठूनीसत्वगुण ॥ सूक्ष्मरूपेंवृत्तीजाण ॥ तेंक्षोभवउनीयांमन ॥ मीतूं नमह्मणोनीविरेंकरी ॥ ८५ ॥ मुक्ताभिमानींविषयासक्ती ॥ हेचिमनक्षोभाचीप्राप्ती ॥ वृत्तीअसोनियांमुक्ती ॥ साधूनमानितीसर्वथा ॥ ८६ ॥ आतिनाटकीनाटकमन ॥ मुक्ततेंधरीअभिमान ॥ त्याचेंकरावयानिर्दळण ॥ साधूसावधाननिजबोधें ॥ ८७ ॥ मुखींधरित्याकृष्णसर्पासी दीलकरितांलागतकाळप्राप्ती ॥ मरेतवआवरावेंत्यासी ॥ तेविमनासीनिर्दाळिती ॥ ८८ ॥ मननिर्दाळावेंसावधानता ॥ बोलिलेंतेंसाधुसंता ॥ हाएकुणिसावागूणसर्वथा ॥ ऐकआतांविसावा ॥ ८९ ॥ वर्षाकाळींजळबळेसरिता ॥ आल्यासमुद्रनुचंबळेसर्वथा ॥ उष्णकाळींत्यानये

तां॥क्षोभोनीसर्वथाआटेना॥९०॥तैसेंजालियासमृद्धिधन॥साधूचेंउल्हासेनामन॥सकळजाउनीजालानिर्धन॥दीनवदनतोनव्हे॥९१॥दिवसरातीयेतांजातां॥प्रकाशेंपालटेनासविता॥तेंविआल्यागेल्यानानाअवस्था॥गंभीरतांअक्षोभ॥९२॥कडकडीतविजेचेकल्लोळ॥तेणेंगगनासीनव्हेखळबळ॥तैसानानाउर्मीमाजीनिश्चळ॥गांभीर्यंकेवळयानाव॥९३॥हेसंतांचीगंभीरता॥विसावाजीवशिवांसीनत्वता॥हेंविसावासंतांचीअवस्था॥धृतीचीव्यवस्थाअवधारीं॥९४॥मनबुद्धिइंद्रियेंप्राण॥निजधैर्येंधरोनीआपण॥नित्यकेलियाआत्मार्पण॥परतोनीजाणयेवोंनेदी॥९५॥स्वयंवरींजिणोनिआरिरायांसी॥बळेंआणिलेंनोवरीशी॥तोजाउंनेदीआणिकांपाशीं॥तेंविवृत्तीसीनिजधैर्य॥९६॥वागुरेंबांधिल्यामृगासी॥पारधीनजाउंदेवनासी॥तेंवधैर्येंआकळुनीमनासी॥देहापाशींयेउंनेदी॥९७॥देहासीनानाभोगसमृद्धी॥वाउनीयांगजस्कंधीं॥ऐसेंसुखहोतांत्रिशुद्धी॥मनासीदेहबुद्धीधरूंनेदी॥९८॥प्रळयकाळाचाकडकडाटीं॥महाभूहोतांहोयआटाआटी॥तरीमनासीदेहाचीभेटी॥धैर्येंजगजेठीहोंनेदी॥९९॥तैंकाळाचेनीहटतटें॥वृत्तीपरब्रह्मेंसींनीटवाटे॥लाउनीयांआटेंपाटें॥चिन्मात्रपेठेवीकिली॥१०००॥तेथस्वानंदाचाग्राहकु॥तात्काळभेटलानेटकू॥त्यासीजीवेंसहितविवेकू॥घालुनीअंकुसवसरीकेली॥१॥यानावधूतांचेंलक्षण॥हाएकविसावासाधूचागुण॥आतांजिंतिलेजेषड्गुण॥तेंहीलक्षणअवधारीं॥२॥स्वानंदेंतृप्तजाला॥यालागींक्षुधेसीमुकला॥जगाचेजीवनीनिमाला॥तृषाविसरलानिःशेष॥३॥भोगितांनिजात्मसुख॥विसरलाशोकदुःख॥चिन्मात्रज्ञानेंनिष्टंक॥त्यासन्मुखमोहोनये॥४॥तिहींअवस्थांबाहिरा॥वशिन्नलानिजभक्तवोवरा॥तेथेंजराआलीअतिजर्जरा॥कांपतथरथरांपळाली॥५॥मिथ्याजालेंकार्यकारण॥देहाचेनदेखेदेहभान॥तवमरणासीचआलेंमरण॥काळाचेंप्राशनतेणेंकेलें॥६॥यापरीगाहेषड्गुण॥अनायासेंजिंतीन॥सुखेंवर्ततसाधूजन॥हेंलक्षणबाविसावें॥७॥आपुलास्वामीदेखेसर्वांभूतीं॥तेथेंमानइच्छावाकवणामती॥मानाभिमानसोडिलेनिश्चिती॥अतिनम्रवृत्तीवर्तणें॥८॥आधींदेहींधरावाअभिमान॥मगइच्छावाअतिसन्मान॥तव

देहावेंखुंटलेंभान॥मानाभिमानपळाले॥९॥यानावगाअमानीता॥हेंतेंविसावीलक्षणता॥साधूसन्मानाचादाता॥तेंहीकथाअ
वधारीं॥१०॥ब्रह्मादिमशकवरी॥सर्वांतेंवंदीशरीरीं॥एवंनिष्ठाचराचरीं॥दुर्थालुसरीजाणेना॥११॥सर्वभूतींस्वामीदेखे॥लोटांगण
घालीहरिखें॥स्फुरननरहरहेंनोळखे॥अतिसंतोखेंवंदित॥१२॥नानाअलंकारघडिलेगुणें॥सोनेंसोनेंपणेंनव्हेउणें॥तेवीनानारूपांचे
विंदाणें॥पालटुमनेंनेणेंधरुं॥१३॥साकरेचीनिंबोळीकेली॥परीतिकडुपणानाहींआली॥तेंविस्फकरादीयांनीजरीजाली॥तरीनाहींभंग
तीचित्सत्ता॥१४॥सागरींनानापरीचेंथिल्लाळ॥जरीउठिलेअनंतकल्लोळ॥तेंगाकेवळजेंविजळ॥तेंविवस्तुसकळभूतमात्रीं॥१५॥या
परीसकळभूतां॥साधूसन्मानातेंदेता॥हेंचीविसावीलक्षणता॥परबोधकतातेंएक॥१६॥जेंसाभावाजेंशाश्रद्धा॥तैसंतेंशास्फ
रूजायबोधा॥ज्ञानपावोनीनव्हेतमोधा॥स्वरूपीश्रद्धाप्रबोधीं॥१७॥एकज्ञानपावोनीजालापिसा॥पडिलाअव्यवस्तठसा॥नोळ
खेचीसच्छिष्याचीदशा॥योग्यउपदेशातोनव्हे॥१८॥एकज्ञानऐश्वर्येंडंदला॥विस्मयेंनटस्तहोउनीठेला॥काष्टलोष्टाचेपरीपडला॥
नाहींउरलाउपदेश॥१९॥एकज्ञानपावोनीअतिकृपण॥जीवगेलियानबोलेजाण॥भेणेंभेणेंधरोनीमोन॥नबोलेवचनसर्वथा॥
॥२०॥जासीधनकोडीजोडीजाली॥तेंपुरूनीघरीदगडघाली॥दाननंदेतांव्यर्थागेली॥संपत्तीकेलीभूमिसविनी॥२१॥तैसेंकष्टींजोडु
नीज्ञान॥सत्पात्रींनकरीचदान॥हेंज्ञात्याचेंकृपणपण॥वंचकपणस्वभावें॥२२॥येकज्ञानपावोनीसांगोंजाये॥उपदेशींशिष्याबो
धूनव्हे॥तेंज्ञानअबीजजालेंपाहें॥अंकुरोंनलाह्येसत्क्षेत्रीं॥२३॥सधनशिष्यकरावयाजाण॥स्वयेंप्रेमकरीपूर्ण॥आमुचीदीक्षा
अनुभवगहन॥यापरीज्ञानविकाराघाली॥२४॥जेणेंप्रलोभेंचमन॥तैसेंनिरूपीनिरूपण॥अर्थस्वार्थअपदेशपूर्ण॥धनलोभेंज्ञान
निर्वीर्य॥२५॥बिजींरीघालियापाणी॥त्याधान्याचीनव्हेपेरणी॥तेंविधनलोभरिगालियाज्ञानी॥उपदेशोंकोणीस्फुरेंनव्हे॥२६॥शी
घ्यबोधेंवीणझुरेअंतरीं॥गुरूगुरुपणोंगुरगुरी॥तेंबोधकतानव्हेखरी॥घरच्याघरींचुकामुकी॥२७॥शब्दज्ञानेंपरगत॥जोब्रह्म

नदेंसदांडुल्लत॥शिष्यप्रबोधनीसमर्थ॥तोमूर्तिमंतस्वरुपमाझें ॥२८॥हांकांमीजैसाअवतारधारी ॥तैसाचितोहीअवतारधारी॥ नि
द्रत्नाचाअलंकारी॥अलंकारूसच्छिष्यां॥२९॥तोमीयाशद्बकुसरी॥नावाचीअंतरेंबाहेरी॥आंतुवटेनिजनिर्धारी॥एकेघरींनांदत
॥३०॥येकचीबहुतांचेउपदेशी॥ऐकाचंप्रासीस्फटककेशी॥येकेंअज्ञानेंजैशीतैशी॥हाबोलूकोणासीह्मणाल ॥३१॥कृषीवळपेरणी
करी॥भूमीपाडेंपिकतीघुमरी॥अंकुरेनासितीतळींउकरी॥तेबीजतरीअतिशुध्द॥३२॥भूमिचीसरवरानिकर॥बीजपावनगासाचार॥
भाविकींउपजेसविस्तार॥विकल्पींनररूनार॥३३॥जोजैसादेखअर्थ॥तोचिदेखोनीकरीपरमार्थ॥ऐसापरबोधनीसमर्थ॥गुणाविरव्या
तपंचविसावा॥३४॥साधूचीमैत्रीचोखट॥बोळखीसर्वांसीजुनाट॥सर्वांचासरवाश्रेष्ठ॥सर्वांसकटसारिखा॥३५॥सुहृदसर्वांचा
सोयरा॥सर्वांचाजिवलगखरा॥होउनीसर्वांहीबाहिरी॥मित्राचाराचालवी॥३६॥सांगतांआपुलीगुह्यगोष्टी॥अब्ठोंचावयाचेगळ्ळानु
ठी॥आप्तभावेंदेखेस्पष्टी॥आवंचुकोपोटींसर्वांसी॥३७॥क्षीरनीराचंमैत्रीजैशी॥भेदनाहींमिळणीपाशीं॥साधूसर्वजीवसमरशी
॥अभेदभावेंसिमित्रत्वें॥३८॥परममैत्रीचाभोवोदेख॥दुःखहिरोनीद्यावेंसुख॥साधूजीवाचेंनिरसोनीदुःख॥परमसुखदेतसे॥
॥३९॥नवलमैत्रीचेंमहिमान॥सखासर्वांचापुरातन॥सर्वांसीनीचनवेंसौजन्य॥अवंचकपणसर्वदां॥४०॥बंधूहुनीमित्रअधिक॥
पुत्राहुनीमित्रविश्वासिक॥तोमित्रजैजालावंचक॥तेकेवळठकतोजाण॥४१॥मनेधनेंकर्तव्यता॥जाचीअनन्यअवंचकता॥त्या
नावपरममित्रता॥हेखुणतत्वताजाणावी॥४२॥समूळमैत्रीचेंनिरूपण॥विषदसांगीतलेंजाण॥हेंसव्विसावेंसाधूलक्षण॥कारु
ण्यपणतेंऐका॥४३॥प्रत्युपकारनवांछितां॥मीकारुणीकदेहींअहंता॥ऐसेनीदीनदुःखनिवारिता॥कारुण्यसर्वथानाव॥४४
॥नसपूजाधरोनीपोटीं ॥ वैद्यऔषधाचासोडीगांठी॥ कांसभाग्यादेखोनिदिठी ॥ सांगेगोष्टीपुराणिक ॥ ४५ ॥
ऐशीवर्तणूकसर्वथा॥ नेलागलीविषयस्वार्था ॥ साधूचीनव्हेतैशीकथा॥ नैराश्यतादयाळू ॥ ४६ ॥ दया-

णंवेंद्रवलीहष्टी॥ ननुमनधनवेंच्रूनिगांठी॥ अनाथावरीं कृपा मोटी॥ उद्धरी संकटीं दीनातें॥ ४७॥ जेसा कळवळा निजस्वार्था॥ त्याहून अधिक अनाथभूता॥ तियेनांव परम कारुण्यता॥ जाणन लगां उद्धवा॥ ४८॥ हें सत्ताविसावें लक्षण॥ साधूचें जाण संपूर्ण॥ कविपदाचें - व्याख्यान॥ सावधान अवधारीं॥ ४९॥ वेदशास्त्रांचें मथितार्थ॥ झालें करतळामळ समस्त॥ तेंसाचब्रह्मानंदें डुल्लत॥ कविनिश्चितयानांव॥ ५०॥ उपनिषदांचा मथितार्थ॥ ज्याचा मुखाचा वास पाहात॥ परोक्षापरोक्ष ज्याचें निसत्य॥ कविविख्यात त्यानांव॥ ५१॥ कवियापदाचें व्याख्यानें॥ झालीं अठ्ठावीस लक्षणें॥ उरलीं जे अतिगहनें॥ तेंदों श्लोकीं कृष्णो आदरिलें सांगों॥ ५२॥ ॥श्लोक॥ आज्ञायैवंगुणान्दोषान्मयादिष्टानपिस्वकान्॥ धर्मान्संत्यज्य यः सर्वान्मांभजेत स सत्तमः॥ ३२॥ ॥टीका॥ प्रपंचनगरामधीं॥ कर्मनदीचीमहाख्याति॥ तिचें निजजळें जीव वर्तती॥ उत्पत्तिस्थितिआरातिरीं॥ ५३॥ तेनदीचें निर्जीवन मेळें॥ कर्मासियेतें कर्मफळें॥ स्वर्गनरकादिसोहळे॥ तेणें जळबळें भोगिती॥ ५४॥ प्रपंचनगरीं हे निनिघनां॥ वेगें परमार्थासियेतां॥ जोतो कर्मनदी आंतौतां॥ बुडे सर्वथा निर्बुजला॥ ५५॥ एकतरू ऐसें म्हणती॥ तें कर्मांकमंगुर्चा कियारवाती॥ स्वयें बुडोनि आणिकां बुडविती॥ तरलों म्हणती तोंडाळ॥ ५६॥ ऐसे बुडाले नेणों किती॥ बुडतां शिकवणें नेचिंदेती॥ कर्मचि गुपावो नरूणो पायप्राप्ती॥ म्हणोनी बुडविती सर्वांते॥ ५७॥ नकर्मणा हें वेदवचन॥ कर्मेन व्हे ब्रह्मज्ञान॥ तें नमनिती कर्मठजन॥ त्यासि कर्माभिमान कर्मांचा॥ ५८॥ कर्म देहाचें माथ्यापूर्ण॥ तोन सांडितां देहाभिमान॥ कर्माचा त्याग न व्हे जाण॥ कर्मबंधन देहबुद्धी॥ ५९॥ एक अरत्तिरीं असतां नष्ट॥ तरलों म्हणती अकर्मनिष्ट॥ स्वकर्मत्यागी कर्मभ्रष्ट॥ जाण पापिष्ट पाषांडी॥ ६०॥ या कर्मनदीतें न तरला॥ ऐसा नदे सोंदादुला॥ बुडाल्या धुराचि सुदला॥ पाडके तुळा इतरांचा॥ ६१॥ या कर्मनदीचें उत्पन्न॥ मजविपासोनि निश्चितें॥ तेंही सांगेन तुज नतें॥ यथानिगुती निजबोधें॥ ६२॥ आज्ञा येवद्वें मुळीचें मुळ॥ श्लोकीं निंप्रथमपद केवळ॥ येणेंचि कर्मनदी झाली स्थूळ॥ करूनि विवळ सांगत॥ ६३॥ मदाज्ञा मेघगंभिरा॥ नि

श्वसीतपवनहारा॥ चतुर्वेदविधिचाधारा॥ अतिअनिवारावर्षले॥ ६४॥ तेणेंकर्मनदीआतांतें॥ अनिवार खळ्ळथलेंभरतें॥ पूरदाटला जेथि
चातेथें॥ उतारकोणातेंदिसेना॥ ६५॥ तेथगुणदोषाचावळसा॥ विधिनिषेधाचाधारसा॥ कर्माकर्मांचा आवर्तकैसा॥ सबाह्यसरि
साभंवतसे॥ ६६॥ संकल्पविकल्पाचेंमेहुडे॥ नदीदाटलीचहूंकडे॥ नरोंजायेंतोगुंतोनिबुडे॥ पाउलपुढेंनचालवे॥ ६७॥ नत्यवायाचीमग
रभिठी॥ पडल्यासगळेंचिघालीपोटीं॥ उगळोनिनसांडीसंकटीं॥ नेदाउठीअधोगती॥ ६८॥ अंगविकळतेचेमासे॥ तळपताति घ्यावया
आंविसें॥ कर्मठतेचेकर्मठकैसे॥ खटकैतेंसेनिबर॥ ६९॥ काळविक्षेपसर्पासी॥ येकसांपडेविलासआळशी॥ विकळविचारचोंदियेसी
तेणेंवेगेंसीबुडाले॥ ७०॥ एकंतरावयाच्याआशा॥ पडिलेकर्मांचाधारसां॥ नेविधिनिषेधवळसां॥ पडिलेसहसानुगंउनी॥ ७१॥ एक-
स्वकर्मधारीं॥ पडोनिवाहवलेंदुरी॥ नेसत्यलोकमगरीं॥ आपुल्याविवरींसूदले॥ ७२॥ एकानवन्नेपरतटीं॥ माझारींचफळेंगांमटीं॥ दे
खोनिधांविन्नलेअव्हारीं॥ सर्गसंकटींगुंतले॥ ७३॥ आह्मीनरोंयुक्तिबळें॥ ह्मणोनिरिघालेएकेवेळे॥ ते अहंकारखळाळें॥ अध
तमशिकेचूर्णहोती॥ ७४॥ येकींवेदत्रयाचीपेटी॥ दीक्षेचीदोरीबांधलीपोटीं॥ तेस्वर्गांगनाकुचतटीं॥ गुंपोनिशेवटींबुडाले॥ ७५॥ मं
त्रतंत्रादिदीक्षितें॥ गुंतोनिबुडालींजेथिचातेथें॥ कर्मनदीच्यापरपारातें॥ कोण्हीपावतेंदिसेना॥ ७६॥ विरळाकोणीएकसभाग्यये
थें॥ हेसकळउपायहाणोनिलातें॥ जोअतिआवडींभजेमातें॥ कर्मनदीत्यातेंकोरडी॥ ७७॥ माझेभक्तीचेंतारूंनातुडे॥ जंवसप्रेमाचेंशी
डनचढे॥ तंवतरुणोपायबापुडे॥ वृथाकांवेंडेशिणताती॥ ७८॥ धरूनिअनन्यभक्तीचामार्ग॥ करूनिसर्वधर्मकर्मत्याग॥ हातरुणो
पायचांग॥ येरुतोव्यंगअधःपाती॥ ७९॥ अथवाशरीरक्लेशाभेण॥ किंवासर्वथाउबगोन॥ कांधरोनिज्ञानाभिमान॥ स्वकर्मजाणसां
डीना॥ ८०॥ माझीवेदरूपआज्ञाशुद्ध॥ तेवेदविवंचनाविषद॥ स्वधर्मकर्माचेंकर्मवाद॥ अतिअविरुद्धजाणता॥ ८१॥ नेणोंनिस्वध
र्मकर्मातें॥ कांनास्तिक्यमानूनिचित्तें॥ किंवाधरोनियांआळसातें॥ त्यागीकर्मातेंतेंसानव्हे॥ ८२॥ स्वधर्मांचाउत्तमगुण॥ प्र

त्यवार्येंअधःपतन॥यादोंहीनेंजाणोन॥मद्भक्तीसीप्राणविकिला॥८३॥विसरोनिअन्यआठवण॥अखंडनाहरिस्मरण॥त्यानाव
भक्तीसिविकिलाप्राण॥इतरभजनअनुमानिक॥८४॥माझेंनिजभजनप्रेमेंजाण॥विसरलाकर्मांचीआठवण॥कर्मबापुडेंरंकको
ण॥बाधकजाणनव्हेभक्तां॥८५॥सप्रेमकरितांभजनविधी॥सर्वकर्मांतेंविसरलीबुद्धी॥तेजाणावेंभजनसमाधी॥तेथकर्मनि
षुद्धीबाधेना॥८६॥ज्याचीश्रद्धाकर्मांवरी॥तोचिकर्मांचाअधिकारी॥ज्याचीश्रद्धाश्रीधरीं॥तोनव्हेअधिकारीकर्मांचा॥८७
॥जोजीवेंप्राणेंभक्तीसिविकिला॥तोतेव्हांचिकर्मावेगळाजाहला॥त्याच्याभानार्थामीनिकला॥तोकर्मींबांधलाकेविंजाये॥८८
॥गुणदोषाचीजननी॥तेनिःशेषअविद्यानिरसूनी॥जोप्रवर्तलामाझेभजनीं॥तोसाधुमीमानीमस्तकीं॥८९॥निजकल्पनाजेदेहीं
तेचिमुख्यलेंअविद्यापाहीं॥तेंकल्पनानिवालीयाठायीं॥जगंअविद्यानाहींनिश्चित॥९०॥अविद्येच्यात्यागासवें॥धर्माध
र्मादिआघवें॥नत्यजितांचिस्वभावें॥त्यागफावेअनायासें॥९१॥शिरतुटलियापाठीं॥शरीरनिजकर्मासिनुठी॥तेविंअवि
द्यात्यागितांशेवटीं॥त्यजिलेउगउठीसर्वधर्म॥९२॥दिवसाचंद्रउदयोपाहे॥तोझालातेसानाहींहोये॥तेविंअविद्येचेनिविल
यें॥सर्वधर्मलाहेतेदशा॥९३॥खद्योतसूर्योदयापाठीं॥शोधूनिपाहातांनयेदिठी॥तेविंअविद्येचाशेवटीं॥धर्माधर्मकोटीमा
वळती॥९४॥जेविंनक्षत्रमाळा॥खद्योततेजउमाळा॥रात्रीराकस्वोळवणसकळा॥तेविंधर्माधर्मकळाअविद्येसवें॥९५॥
सर्वधर्मत्यागाचीखुण॥उद्धवामुख्यत्वेंहेंचिजाण॥याहीवरीमाझेंभजन॥मुख्यभागवतपणयानाव॥९६॥ह्मणसीअवि
द्याचिकेविनासे॥माधर्माधर्मनाशतीतैसरिसे॥तेअविद्यानाशेंअनायासें॥भक्तिउल्हासेमाझेनी॥९७॥सूर्योदयदेखतांदृष्टी॥
चंद्रनक्षत्राचीमावळेसृष्टी॥तेविंमाझ्याभक्तीउल्हासापाठीं॥अविद्याउठाउठीनिमाली॥९८॥अविद्येचानाशासवें॥नासलीधर्मा
धर्मआघवे॥जेविंगरोदरमारितांजीवें॥गर्भहितीसवेंनिमाला॥९९॥जेव्हांमाझेभक्तीचाउल्हास॥तेव्हांचिअविद्येचानिरास॥

अविद्येसवेंहोयनाशु॥ अनायासेंसर्वधर्म॥११००॥ तेतूंभक्तीह्मणसीकोण॥ जीचेंमागांकेलेंनिरूपण॥ तेमाझीचौथीभक्ति जाण॥
अविद्यानिरसनतिचेनें॥१॥ येरआर्तजिज्ञासअर्थार्थी॥ तेजेंभक्तीतेंआदरिती॥ ते अविद्यायुक्तनिश्चिती॥ चौथीभक्तीमुख्यत्वेंमाझी
॥२॥ जेभक्तिमाजीकहीं॥ अविद्येचाविटाळनाहीं॥ भजनतरीठायींचाठायीं॥ अनायासेंपाहींहोतसे॥३॥ तेमाझीआवडती भक्ती॥
उद्धवाजाणनिश्चिती॥ जीसिअविद्याअसेंथाकती॥ सर्वधर्मकांपतीसर्वदा॥४॥ तेभक्तीचीदेखोनिगुढी॥ अविद्याधाकेंनिमाणसां
डीं॥ सर्वधर्मांचीआवडी॥ घायेंवीणबापुडीनिमाली॥५॥ ह्यामद्भक्तिचापर्यावो॥ आवडिच्यागोडियासांगेदेवो॥ एकभक्ताचाभजन
भावो॥ जेणेंनिर्वाहोभक्तीचा॥६॥ माझेनिअनुसंधानेंविण॥ स्नानसंध्याजपहोमदान॥ तेंअवघेंचिअधर्मजाण॥ मद्भजनतेंनव्हे॥
७॥ गोडीआवडीनेपरपुरुषीं॥ मिथ्यालुडबुडीनिजपतीपासीं॥ तेपतिव्रतानव्हेजेसी॥ जाणभक्तितैशीव्यभिचारी॥८॥ नानावि
षयींठेउनीमन॥ जोकरीध्यानअनुष्ठान॥ तेंजारस्त्रियेच्याऐसेंजाण॥ नव्हेपावनतेभक्ती॥९॥ कायावाचामनसा॥ माझेभक्ति
चापडलाठसा॥ भजतांनाठवेदिवसनिशा॥ भक्तिचीदशायानाव॥१०॥ जपेंवीणनामवदनीं॥ धारणेवीणध्याननमनीं॥ संकल्पेंवीण
मदर्पणी॥ सर्वकर्मपणीसर्वदा॥११॥ निरोधेंवीणवायुरोध॥ मर्यादेवीणस्वरूपबोधू॥ विषयेंवीणसदांस्वानंदु॥ मद्भक्तशुद्धयानाव
॥१२॥ भक्तह्मणवितांगोडवाटे॥ परिभजनमार्गींह्रदयस्फुटे॥ अकृत्रिमभक्तिजेंउमटे॥ तेंमीभेटेंउद्धवा॥१३॥ ऐसेंनिभजनेंजोभज
त॥ तोभजमाजीमीत्याआंत॥ भक्तांमाजीजोउत्तमभक्त॥ साधुनिश्चितयानाव॥१४॥ तोपुरुषामाजीपुरुषोत्तम॥ साधुमाजी
अतिउत्तम॥ तोमाझाअतिविश्राम॥ अकृत्रिमउद्धवा॥१५॥ तयालागींमीआपण॥ करींसर्वांगाचेंआथरुण॥ जीवेंसर्वस्वेंनिं
बलोण॥ प्रतिपदींजाणमींकरीं॥१६॥ तोभजकडेह्मणशीकैसा॥ जंववासिपुढियेंप्राणजेसा॥ सांगतांउत्तमभक्तदशा॥ प्रेमपिसादे
वोझाला॥१७॥ मगनधरतसांवरत॥ उद्धवासिकडियेंघेत॥ फल्लास्वानंदेंनाचत॥ विस्मयेंस्फुंदतउद्धव॥१८॥ मीएकदेवहाएकभ

न॥ हरी विसरला श्रीकृष्णनाथ॥ हा देवो मी येक भक्त॥ तें उद्धवा आंतनुरेची॥ १९॥ ऐसा भक्तिसाम्राज्यपाटीं॥ दोघां पडली ऐक्य गांठी॥ तंव देवो चिकळवळला पोटीं॥ निजभक्तिगोठी सांगावया॥ २०॥ ऐशी उत्तमभक्तांची कथा॥ अतिशयें आवडे कृष्णनाथा॥ रुचकेपणें सर्वथा॥ मागुतां मागुतां सांगत॥ २१॥ श्लोकीं प्रमेय दिसतां अनेगें॥ तें श्रीकृष्णें सांडूनि मागें॥ हा ग्रंथु श्रीरंगें॥ साक्षेपें स्वांगें लिहविला॥ २२॥ हे माझे युक्तीची कथा॥ नव्हे नव्हे जी सर्वथा॥ सत्य मानावें श्रोतां॥ ते अर्थीं चा वक्ता श्रीकृष्ण॥ २३॥ श्रोता व्हावें सावधान॥ मागील कथा अनुसंधान॥ दोघां पडिलें होतें आलिंगन॥ विस्मयपूर्ण उद्धवा॥ २४॥ चढत प्रेमाचें भरितें॥ नेंआवरेनि कृष्णनाथें॥ थापटूनि उद्धवातें॥ सावधत्व आनंकरी हरी॥ ११२५॥ उद्धवातें ह्मणे तत्वता॥ तुज आवडली भक्तिकथा॥ ते चि मी सांगेन आतां॥ सावधानता अवधारीं॥ २६॥ येक जाणोनि भजती मातें॥ एक ते केवळ भावार्थें॥ मी दोहींच्या फललोभा वातें॥ दोघे मातें पढियंते॥ २७॥ ॥श्लोक॥ ज्ञात्वाज्ञात्वाऽथ ये वै मां यावान्यश्चास्मि यादृशः॥ भजंत्यनन्यभावेन ते मे भक्ततमा मताः॥ ३३॥
टीका॥ मी स्वरूपीं सच्चिदानंद॥ जगदादि आनंदकंद॥ नित्य शिद्धू परम विशद॥ माझें स्वरूप शुद्ध जाणता॥ २८॥ देशकाळवर्तमान॥ सर्वीं सर्वदा अनविच्छिन्न॥ सर्वात्मा सच्चिदानंदघन॥ भेदशून्य मी एक॥ २९॥ सत्य ज्ञान अनंत॥ परब्रह्म मी निश्चित॥ ऐसें जाणूनि यां भजत॥ उत्तम भक्त ते जाण॥ ३०॥ शुद्ध झालिया स्वरूपप्राप्ती॥ ह्मण शी भजनके शा रीती॥ देवभक्त ने चि ते होती॥ मी होऊनि भजती मज माजी॥ ३१॥ वाम सव्य दोन्ही भाग॥ दोन्हीं वीं एक चि अंग॥ ते विं देवभक्त विभाग॥ मद्रूपीं सांग भासती॥ ३२॥ पहावां लोखंडा ना आरिसा॥ लोखंडें चि घडे जैसा॥ लोखंडें उजळे कैसा॥ स्वप्रकाश निज तेजें॥ ३३॥ दर्पण उजळलिया पाहीं॥ शशि सूर्य गगन मही॥ बिंब धरी आपुल्या ठायीं॥ अप्रयासें पाहीं स्वलीला॥ ३४॥ तैसें मी होऊनि माझे भक्त॥ अनन्यभावें मज चि भजत॥ तैं माझें ऐश्वर्य समस्त॥ प्रतिबिंबत तया माजी॥ ३५॥ हो कां तरंग जैसा सागरीं॥ त्यासी जळ चि न ळांबरी॥ तैसा माझा भक्त म

भा०
३
[illegible] ॥ ३७ ॥ [illegible] ॥ [illegible]पर्ण हिरण्यकश्यपनें विदारी ॥ [illegible]
[illegible] ॥ ३४ ॥ तेथें सगुण आणि निर्गुण ॥ [illegible] विज्ञान ॥ जैसें सुवर्ण आणि कंकण ॥ तैसे अभिन्नज्ञान मद्रूपें ॥ ३८ ॥
[illegible] जें जें दृश्य देखे दृष्टी ॥ तें तें मद्रूपें [illegible] ॥ [illegible] नाहीं त्रिपुटी ॥ [illegible] मज मिळे ॥ ३९ ॥ ऐसें जाणोनि मज भजत ॥ ते जाण
[illegible] भक्त ॥ ऐसें नेणोनि या मज भजत ॥ मोळे भक्त ते माझे ॥ ४० ॥ नाहीं श्रुतीचें पठण ॥ नाहीं वेदांत शास्त्र श्रवण ॥ नाहीं विकल्प
[illegible]ण ॥ अनन्यज्ञान भावार्थी ॥ ४१ ॥ सगुण निर्गुण नेणे कांहीं ॥ परि देवो आहे ह्मणे हृदयीं ॥ जडत्व असे देहाचा ठायीं ॥ तें देवा
हीं [illegible] ॥ ४२ ॥ या लागिं देहाचें जें चळण ॥ तें हृदयस्थ करवी नारायण ॥ दृष्टीचें जें देखणेपण ॥ त्याचेनि जाण होतसे ॥ ४३ ॥ का
[illegible]नि आपुला डोळा ॥ दूरि ठेविला वेगळा ॥ तो हृदयस्थेंवीण आंधळा ॥ देखणी कळा देवाची ॥ ४४ ॥ रसना केवळ चांबडी ॥ ते का [illegible]
[illegible]रस गोडी ॥ [illegible] किल्या बापुडी ॥ गोडी अगोडी ते नेणे ॥ ४५ ॥ रसनाद्वारें रसस्वादु ॥ घेतां हृदयस्थ परमानंदु ॥ बुद्धी सिक [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] गोविंद हृदयींचा ॥ ४६ ॥ मनाचें गमनागमन ॥ दिसे हृदयस्था आधिन ॥ या लागीं दूरि जावोनि परतोन ॥ हृदय
[illegible] आधीन [illegible] ॥ ४७ ॥ इंद्रियें प्रेरिता वारिता ॥ हे सत्ता आधीन हृदयस्था ॥ या लागिं नावेक्षी केशवता ॥ त्यास [illegible]
[illegible] ॥ ४८ ॥ एवं [illegible] ॥ करितां निज हृदयीं असे देवो ॥ तो पाहावया बाहेरि धांवो ॥ नै मूर्ख पाहा हो मी झालों ॥ ४९ ॥
[illegible] देवो ॥ [illegible] हृदयींचा भावो ॥ निज भावेंवीण पाहा हो ॥ तीर्थी [illegible] देवो असेना ॥ ५० ॥ एवं देवो तो मज माजि आ
[illegible] ॥ क्रिया कर्म जें जें होये ॥ ते त्याचेनि पाहें निपजत ॥ ५१ ॥ देह तंव बापुडें ॥ केवळ [illegible] चेतनमडें ॥ त्या
[illegible] ॥ ५२ ॥ इंद्रियां तें चेतनविना ॥ कर्म क्रिया कर्तव्यता ॥ देहाचेनि नोहे तत्वता ॥ मुख्य [illegible]
[illegible] ॥ ५३ ॥ [illegible] ॥ ते भोळेपणें नेघे माथा ॥ सर्व कर्मांचा आत्मा कर्ता ॥ विश्वासें सर्व [illegible] ॥ [illegible]

मगअन्नपानादिसेविता॥मानीआत्मारामभोक्ता॥सर्वकर्मकर्तृत्वता॥अहंकर्ताहेंह्मणोंनेणें॥५५॥ऐसेंतोजाणिवेनेंनिरामजें॥मा
झेंभजननिपजेवोजें॥तेथ्यांआवडीसेविजे॥जाणतेमाझेंसाजुकें॥५६॥सर्वभावेंसर्वथा॥बाळकाजिजेंजिंमाता॥तेविंमाझियाभो
ळ्याभक्ता॥मीसर्वथासर्वस्वें॥५७॥धांवोनिमिठीघालावयासी॥हितगुजआळांचासी॥खाणेंजेवणेंविश्रांतीरी॥जेविंबाळका
सीनिजजननी॥५८॥तेविंमाझियाभोळ्याभक्ता॥मीनिजांगेंजिवलगमाता॥अर्थस्वार्थपरमार्थता॥जाणतत्वतामीत्यांसी॥५९॥
तोंडिंचेंपोटिंचेंगाठिचें॥मातावाळकालागींवेंचे॥तेविंसर्वस्वकाजलागिंआमुचें॥सर्वस्वभावेंमीवेंची॥६०॥बाळकनमागतांधां
वोनी॥कळकळोनिमातालावीस्तनी॥तेविंभोळ्याभक्ताजागृनी॥मीअनुसंधानेंलाविता॥६१॥ज्येष्ठकनिष्ठपुत्रातेंपिता॥एक
विजाणपनिपाळिता॥ज्येष्ठातेंनिग्रहोकरिता॥लळेंपुरविताबाळकाचे॥६२॥ज्येष्ठनांकुडेंबोलतां॥तोंलावीहाणोंपिता॥बाळ
कबोबडेंबोलतां॥संतोषेंसर्वथासावस्वें॥६३॥सज्ञानारिअनवच्छपडतां॥दोषवाजतीत्यांचेमाथां॥भोळ्याभक्तांनीअपद्दुकल्या॥
तेणेंदंवतत्वनामंनोषे॥६४॥कर्माकर्मभ्रत्यनायका॥हेंसज्ञानामीचसर्वथा॥भोळ्याभक्तांसिकर्मबाधकता॥मीसर्वथायेऊनें
दी॥६५॥भोजनींबैसतांबापासी॥दूरिबैसवीज्येष्ठपुत्रासी॥अंकींवाढवीबाळकासी॥तृप्तिनिजग्रासींदेतसे॥६६॥तेथेंजेजेंगो
डआपणासी॥तेंतेंदेबाळकासी॥नयेतांप्रार्थूनित्यासी॥निजतृप्तीसीकरवित॥६७॥तेविंसाधनींशीणतांसज्ञानासी॥प्रामीहा
यअतिभ्रमासी॥माझियाभोळ्याभक्तांसी॥मीअनायासेंउद्धरीं॥६८॥वाटचुकल्याभुयाळासी॥फरापडेचालोंजाणत्यांसी॥वा
ळकबापाचेकडियेंसी॥श्रमुतयासीयेवोंनशके॥६९॥तेविंसाधनींआंगविकळता॥तेथजेसज्ञानाचेमाथां॥भोळ्याभक्तांतेंमी
उद्धरिता॥भयासर्वथायानाहीं॥७०॥त्यासिवाडनीआपुल्यारवांदीं॥मीणालवंमासुज्यसिद्धी॥नवलत्याचीसांडीवुद्धी॥तेथ
हिभजनविधीनसांडी॥७१॥हृदयींकरवानाथारा॥तोनिभजनासीआदरवारा॥करितांयुक्तिप्रयुक्तीविचारा॥विचारबाधिरा

श्री. ५

मीत्यासी॥ ७३॥ नेणेआचाराविचारा॥ केवळभावार्थभोळाखरा॥ नधरतनरावरत एक [illegible]॥ [illegible]

ळ्याभक्तासी॥ मीनिसामोराधांवेंत्यासी॥ त्यापाशीमी अहर्निशीं॥ [illegible]ळोंपावासीरानेंथा॥ ७४॥ केवळजे भोळेभक्त॥ तेंमगवंता

सीआवडत॥ सांगनांकृष्णामिटियादेत॥ लाळघोंटे नउघडत॥ ७५॥ मजभोळ्याभक्ताची आवडी॥ कायसांगोंत्याचीगोडी॥ त्या

वेगळ अर्धघडी॥ कोंडीपरवडेनावडती॥ ७६॥ यापरिचेजेभोळेभक्त॥ तेमीमानीं उत्तमभागवत॥ त्याचापायांमीलागें भगवंत॥

उत्तमनिश्चितनोजाणा॥ ७७॥ त्यालागींमी आर्तभूत॥ त्यालागीं सदांसावचित्त॥ त्यालागिंमे दशदिशाधांवत॥ भोळाभक्तदुर्ल

भ॥ ७८॥ उद्धवाकायसांगोंगोडी॥ भोळाभक्तदेखोनिदिठी॥ मीहि आपुलीयेसवसाठी॥ [illegible]ठायीनसें॥ ७९॥ येन्हवींभोळकरितां

जाण॥ मजहूनिमाझेभक्तगहन॥ यालागींमीत्यांआधिन॥ भक्तवचननुल्लंघे॥ ८०॥ भोळ्याभक्तांचेंवचन॥ माझेनिनुल्लंघवे

जाण॥ देवकीवसुदेवाचीआण॥ भावेंप्रमाणमजनासी॥ ८१॥ वृथाघृतेंवीणगोंजन॥ वृथावंध्येचेंमैथुन॥ वृथाभावेंवीणभजन

॥ सत्यजाणउद्धवा॥ ८२॥ भावोतेथभाग्यपाहाहो॥ भावोतेथनिःसंदेहो॥ भावोतेथेंप्रगटदेवो॥ निजस्वभावोस्वानंदें॥ ८३॥ भावोते

थविरक्ती॥ भावोतेथप्रगटशांती॥ भावोतेथेंमाझीभक्ती॥ उल्हासतेनिजबोधें॥ ८४॥ एवंभाविकामाझीभक्ती॥ मजरहितस्वानं

देंनाचती॥ यालागिंभोळेजेभावार्थी॥ तेउत्तमहोती भागवत॥ ८५॥ नेणतेभक्तजेमातें भजती॥ तेमजपावलेयारीती॥ सांगीतलीते

म्यांविस्तीं॥ आतांउत्तमभक्तीअवधारी॥ ८६॥ ॥श्लोक॥ मल्लिंगमद्भक्तजनदर्शनस्पर्शनार्चनं॥ परिचर्यास्तुतिःप्रह्वगुण

कर्मानुकीर्तनं॥ ३४॥ ॥टीका॥ नाना अवतारअनुक्रमा॥ शैववैष्णवआंतउत्तमा॥ शास्त्रोक्तमाझ्याप्रतिमा॥ तीर्थक्षेत्रांम

हिमाविशेषज्यांचा॥ ८७॥ ज्याप्रतिमादेवींप्रतिष्ठिलिया॥ ज्यानरकिंन्नरींस्थापिलिया॥ ज्यास्वयंस्वयंभप्रगटलिया॥ शा

स्त्रींबोलिलियागंडकी॥ ८८॥ येकांभक्तअनुग्रहें आल्या॥ भास्करींनिशाचरींज्याकेल्या॥ आपुलाल्याघरींपूजिल्या॥ भक्तीं

करविल्यावेंवर्णिकी ॥ ८९ ॥ ऐशामाझ्याप्रतिमांचीमूर्ति ॥ पाहोंधांवेउल्हासें ॥ पूजानकरावयापोटीं ॥ आवडीमोठीउल्हासें ॥ ९० ॥ मा
झेंस्वरूपतेंमाझेभक्त ॥ मीतेसेंनिमाझेसंत ॥ त्याचेमंदिरालागींआर्तभूत ॥ तेसेंकृपणाचेंचित्तधनालागीं ॥ ९१ ॥ माझ्याप्रतिमांहूनि
अधिक ॥ संतभजनींअत्यंतहरिख ॥ साधुसंगतीचेंअतिसुख ॥ सांडूनिदेखघरदारा ॥ ९२ ॥ चिंतामणीसिकीजेजतन ॥ तेसी-
मर्यादाराखेंसज्जन ॥ नीचनवेंअधिकभजन ॥ नधायमनपूजितां ॥ ९३ ॥ सिद्धकरूनिपूजासंभार ॥ माझेपूजेचाअत्यादर ॥ पूजा
करितांएकाग्र ॥ जेंसाधुनरघरायेती ॥ ९४ ॥ त्यासाधूंचीपूजानकरितां ॥ जोमाझीपूजाकरीसर्वथा ॥ तेणेंमजहाणितल्यालाता ॥
कींतोमाझाघातभवर्तला ॥ ९५ ॥ बालकाचेंकपाळकुळतां ॥ तेणेंमाताहाणितलीलाता ॥ मगपोटाळाहीनेसवितां ॥ क्षोभलीमातास
मजेना ॥ ९६ ॥ तेविंअव्हेरूनिमाझियासंतां ॥ मीविश्वासेंमजपूजितां ॥ तेसेवानघेसर्वथा ॥ अतिक्षोभकतामजकेली ॥ ९७ ॥
संतमाझेलळेवाड ॥ त्यांचीपूजामजलागेगोड ॥ संतसेवकांचेंमीपुरवींकोड ॥ मजनिजनिवाडाचाडसंतांची ॥ ९८ ॥ सांडूनिमाझें
पूजाध्यान ॥ जोसंतांसिघालीलोटांगण ॥ कोटियज्ञांचेंफळजाण ॥ मदर्पणतेणेंकेलें ॥ ९९ ॥ प्रतिमामाझ्याअचेतनव्यक्ती ॥ सं
तसचेतनमाझ्यामूर्ती ॥ दृढभावेंकेल्यात्यांचीभक्ती ॥ तेमजनिश्चितेंपावली ॥ १२०० ॥ सकळतीर्थेंतोचिन्हाला ॥ जपतपा
चेंफळतोचिलाधला ॥ सर्वपूजांचेंसारपावला ॥ जेणेंसाधुवंदिलासन्मानें ॥ १ ॥ प्रतिमानिजकल्पनाउत्तम ॥ संतप्रत्यक्षपुरु
षोत्तम ॥ चालतेंबोलतेंपरब्रह्म ॥ अतिउत्तमसाधुसेवा ॥ २ ॥ माझ्याप्रतिमाआणिसाधुनर ॥ तेथेंयारीतिभजनतत्पर ॥ हातंवसांगित
लानिर्धार ॥ भजनप्रकारतोऐक ॥ ३ ॥ प्रतिमाआणीसाधुसोज्ज्वळें ॥ आवडीनपाहातीज्याचेडोळे ॥ दृष्टीअसोनितेआंधळे ॥
जाणकेवळेंमोरपिच्छें ॥ ४ ॥ जेविंकांप्रियापुत्रधन ॥ देखोनित्यांसिसुखावतीनयन ॥ तेसेंसंतप्रतिमांचेंदर्शन ॥ आवडीजा
णजोकरी ॥ ५ ॥ अतिउल्हासेंजेंदर्शन ॥ यानावगादेखणेंपण ॥ तेणेंसार्थकनयन ॥ दृष्टिचेंभजनयारीती ॥ ६ ॥ देखोनिसं

नमाझीरूपडीं ॥ जोधांवोनियांव्ळवडसवडी ॥ स्नेंवंदरूनियां आवडी ॥ मिठीनगोडीनिरमयें ॥ ७ ॥ ऐसेंसंतांचें आलिंगन ॥ तेणेंसर्वांगहो-
यपावन ॥ कांमूर्तिस्पर्शजाण ॥ शरीरपावनहोनसे ॥ ८ ॥ तीर्थयात्रेनचालतां ॥ संतांसमीपनवचतां ॥ हरिरंगींननाचतां ॥ चरणगर्व
थानिरर्थक ॥ ९ ॥ जोकांनानाविषयस्वार्था ॥ नलाजेनीचापुढेंपळगतां ॥ तोहरिरंगणींनाचतां ॥ आळासर्वथागुरुवण्या ॥ १० ॥ तीर्थ
यात्राक्षेत्रगमनतां ॥ हरिकीर्तनाजागरणाजातां ॥ संतसमागमेंचालतां ॥ कांनृत्यकरितांहरिरंगीं ॥ ११ ॥ यानावगारार्थक-
चरण ॥ इतरसंसारअधोगमन ॥ चरणानेंपावनपण ॥ यानावजाणगुरुत्वा ॥ १२ ॥ सर्वांगानें अर्चन ॥ करवीधरूनिकोटीधन
जेणेंकेलेंमदर्पण ॥ माझें अर्चनयानाव ॥ १३ ॥ धनधान्येंभूनिगांठीं ॥ माझीपूजा आह्वानदृष्टी ॥ तेंनव्हे अर्चनहातवटी ॥ तोजाण-
कपटीमनसींपें ॥ १४ ॥ लोभेंरखावयाआपण ॥ तेंवीअतिमेपुढेंपक्वान्न ॥ अतिनआलियानयाच्लीकण ॥ मदर्चनतेंनव्हे ॥ १५ ॥ करप
विन्नकरितांपूजा ॥ ते आवडती अधोक्षजा ॥ जेनपूजिती गरुडध्वजा ॥ त्याजाणगजाप्रेताच्या ॥ १६ ॥ नकरितांहरिपूजन ॥ नदेतां
सत्पात्रींजाण ॥ जडितमुद्राबाहुभूषण ॥ तेंप्रेतासिलेणेंलेवविलें ॥ १७ ॥ यान्वाचार्थकहरिनेंतेनें ॥ कां अनिवारनामस्मरणें ॥ जय
जयकारानें निगर्जनें ॥ केलेंत्रिभुवनपावन ॥ १८ ॥ रामनामाचागजरीं ॥ सलांगजेंत्यानींनिरवरी ॥ तेंथकळिकाळाचीनुरेडरी ॥
दूरित्वादूरीपळालें ॥ १९ ॥ हरिनामसांडूनिकरंटीं ॥ मिथ्याकरितीतिवाचटी ॥ जेनिंद्यागवणीपटपटी ॥ तेंगागांठीजल्पती ॥ २० ॥
हरिनामाचामुख्यसरयान ॥ त्याचेंमुखींलागलागोड ॥ त्याचेंमनपारगीरार तेंतोंड ॥ मी असेंत्याजवळी ॥ २१ ॥ गद्यपद्येंस्तवन
माळा ॥ नानापदवंदार्चाकळा ॥ छंदकुसरीविचित्रभेदीकळा ॥ स्तुतिगांपाळा अर्पणें ॥ २२ ॥ धैर्यस्थैर्य औदार्य ॥ घनःशामसतिसौं
दर्य ॥ गांभीर्यवीर्यमाधुर्य ॥ गुणगांमेयेंगोविंद ॥ २३ ॥ विचित्रमकुपान्वर्णव्हाहारां ॥ हारनसांकूनिह्लारकरीं ॥ तेणेंहारेंहारकेभीत
री ॥ येऊनिऊहरीकृशानें ॥ २४ ॥ तो अयार्पश्रीहरी ॥ स्वयंशृंगारमुद्रुतीगीं ॥ गांगानिराजमानरगाजिरी ॥ कुरासरनगींवंदिते

॥२५॥ मच्छ झाला तो सागरीं ॥ वराह झाला नासिकद्वारीं ॥ उपजला सावा माझारी ॥ यशोदे घरीं पोषणा ॥ २६ ॥ जठर पाठीं झाला कमठू ॥ बळिछळणीं तो खुजटू ॥ वेदवादें अतिवाजटू ॥ फुरफुराटु निश्वासें ॥ २७ ॥ बाईलच्यो गीं नेल्हा परदेशीं ॥ तीला घेरीं ईपडे वनवासी ॥ एकही गुण नाहीं त्यापासीं ॥ गोरसचोर कृष्ण सगतला ॥ २८ ॥ स्तुती गुण कर्मानुरूप तेन ॥ याना वगायन तूं जाण ॥ श्रद्धा म्हणिजे तें नमन ॥ तें हि व्याख्यान अवधारीं ॥ २९ ॥ माझे भक्ति मानें दर्शन ॥ कां देखतां निसंत जन ॥ जो साष्टांग घाली लोटांगण ॥ देहाभिमान सांडुनी ॥ ३० ॥ साधुजनासि वंदितां ॥ धरणी न वाणी चित्ता ॥ पुनः पुन्हा चरणीं माथा ॥ विनीतता अतिनम्र ॥ ३१ ॥ भागवताचे रजकण ॥ जो मस्तकीं वंदी ना आपण ॥ तो जो वेंजे तां भ्रमेन जाण ॥ अपवित्र पणतें सेंतया ॥ ३२ ॥ सांडूनि लौकिकाच्या लाजा ॥ -जो वैष्णवांच्या रेणुरजा ॥ गडबडां लोळे वोजा ॥ हा भक्तिचा माझा उल्हास ॥ ३३ ॥ या आवडी करितां भजन ॥ सहजें जाति मानाभिमान ॥ हें मुख्य भक्तीचें लक्षण ॥ जे मानाभिमान सांडावे ॥ ३४ ॥ त्यजूनियां मानाभिमान ॥ करावें मत्कीर्तन श्रवण ॥ श्रवणादि भक्तीचें लक्षण ॥ ऐक संपूर्ण उद्धवा ॥ ३५ ॥ ॥ श्लोक ॥ मत्कथाश्रवणे श्रद्धा मदनुध्यानमुद्धव ॥ सर्वलाभोपहरणं दास्येनात्मनिवेदनं ॥ ३५ ॥ ॥ टीका ॥ दृढ आस्तिक्य समाधान ॥ श्रद्धा श्रद्धा त्यानाव जाण ॥ भावार्थेन डंडळे मन ॥ कथाश्रवण सादरें ॥ ३६ ॥ वक्त्याच्या वचनापासीं ॥ जडूनि घाली कानामनासीं ॥ श्रवणार्थ वाढवी बुद्धीसी ॥ विकळाकथेसी भावार्थें ॥ ३७ ॥ जेवि दुधाला गीं माजर ॥ संधी पाहा त्यासादर ॥ नेणिं सेवा वयाकथासार ॥ निरंतर उल्हास ॥ ३८ ॥ जडित कुंडलें मंडीत कान ॥ तें श्रवणासि नाहें मंडण ॥ श्रवणासि श्रवण भूषण ॥ श्रवणें श्रवण सार्थक ॥ ३९ ॥ जरी स्वयें झाला व्याख्याता ॥ पुराण पठणें पुरना ॥ तरि न साधुमुखें हरिकथा ॥ एकें सादरता अतिप्रीती ॥ ४० ॥ श्रवणें श्रवणार्थीं सावधान ॥ तो चि अर्थ करी मनन ॥ संपन्न्या कथा व्याख्यान ॥ मनीं मनन संपन्न ॥ ४१ ॥ ऐसें ठसावल्या मनन ॥ सहजें चि लागे माझें ध्यान ॥ सगुण अथवा निर्गु

ण॥आवडीप्रमाणध्यानासी॥ ४२॥ तेथध्येयध्यानध्याता॥तिन्हींसियेकिंगांठीनसतां॥तंवचिवरीध्यानावस्था॥ जाणतत्व
तांउद्धवा॥ ४३॥ ज्याच्याजेविंध्यानाचीआवडी॥ज्याच्यामनासिमाझीगोडी॥उद्धवाहेंतेंचिजांदेजोडी॥जेंजन्मकोडीनिजभा
ग्य॥४४॥निःकामकरांनियांमन॥जन्मजन्मांतरींसाधन॥केलेंअसेलतैंमाझें ध्यान॥विश्वासेंजाणदृढलागी॥४५॥दृढ
लागल्यामाझेंध्यान॥ अनन्यभावेंमाझेंभजन॥सर्वपदार्थंसिजाण॥आत्मसमर्पणमजकरी॥४६॥वेदिकलौकिकदेहिक॥
यान्हियांचेलाभदेख॥जरीझाल्याअलौलिक॥भक्तत्यानिकतेंनघे॥४७॥वेदिकलाभदिव्यसामग्री॥ स्वर्गादिराज्यलोकव
री॥भक्ततेंहिहातींनधरी॥भजनसरसेंकरीसफटंक॥४८॥लौकिकलाभाचीश्रेणी॥कल्पतरूकामधेनूचिंतामणी॥भक्त
अर्पीकृष्णार्पणीं॥हरिभजनीं संतुष्ट॥४९॥देहिकलाभाचीथोरी॥ गजांतलक्ष्मीआल्याघरीं॥भक्तकृष्णार्पणकरी॥भज
नसरसेंसंतुष्ट॥५०॥विरिंच्यादिलाभजाण॥सर्वमानीनियांगौण॥माझेभक्तसिविकिलाप्राण॥सर्वमदर्पणमजकरी॥५१
॥जेणेंसेवेसिविकिलाप्राण॥व्यर्थजावोंनेदीअर्धक्षण॥ माझीकथामाझेंध्यान॥महोत्साहोजाणमाझाचि॥५२॥ ॥
श्लोक॥मज्जन्मकर्मकथनंममपर्वानुमोदनं॥गीततांडववादित्रगोष्ठीभिर्मद्गृहोत्सवः॥३६॥ ॥टीका॥ध्यानावस्थेकरी
ध्यान॥नातरिंकथानिरूपण॥अनुसंधानीसावधान॥रितेंमनराहूंनेदी॥५३॥माझीजन्मकर्मेनिरूपितां॥आवडीउल्हा
सयोरचित्ता॥स्वेदरोमांचद्रवतां॥सप्रेमकथाउल्हासें॥५४॥ऐकूनिरहस्यहरिकथा॥द्रवनुपजेज्याचियाचित्ता॥तोपा
षाणजाणसर्वथा॥जव्हांअसतांकोरडा॥५५॥ऐकमाझेभक्तिचेंचिन्ह॥माझ्यापर्वांचेंअनुमोदन॥करीकरवीआपण॥दे
नोद्धरणउपावो॥५६॥पर्वविशेषभागवतधर्मी॥नृसिंहजयंतीरामनवमी॥वामनजयंतीजन्माष्टमी॥उत्तमोत्तमीशिव
रात्र॥५७॥वैष्णवांशिशिवराचीविरुद्ध॥हेंबोलणें अतिअबद्ध॥सकळपुराणींअविरुद्ध॥व्यासविशुद्धबोलिला॥५८॥

शिवश्यामतमोगुणी ॥ तोशुद्ध झाला विष्णुच्याध्यानीं ॥ विष्णुश्याम शिवाचिंतनीं ॥ विनटले गुणीं येरयेरा ॥ ५९ ॥ शिव धवळ धा
मगोक्षीर ॥ विष्णु घनश्याम अतिसुंदर ॥ बापध्यानाचा बडिवार ॥ येरयेरध्यापिला ॥ ६० ॥ मुदली दोन्हीं सिऐक्य शुद्ध ॥ माउपास
कांसि कां विरुद्ध ॥ शिवरात्री वैष्णवांसि अनिरुद्ध ॥ व्रतविशुद्ध सर्वांसी ॥ ६१ ॥ जें सर्वप्रिय व्रतराणी ॥ जे सकळ कल्याणाची
श्रेणी ॥ उभय पक्षां तारिणी ॥ वैष्णवजननी एकादशी ॥ ६२ ॥ जे शुक्लकृष्ण पक्षविधी ॥ भक्तवारु नयां रवांदीं ॥ नेऊनियां सायुज्य
सिद्धी ॥ मोक्षपदीं बैसवी ॥ ६३ ॥ करावी शुक्ल एकादशी ॥ त्यजावी कृष्णपक्षासी ॥ रुपडलिया एका पाखासी ॥ सायुज्या
सी केविं पावे ॥ ६४ ॥ दोंपाखीं उड्डाण पक्षासी ॥ येक उपडिल्या नुडवे त्यासी ॥ तेविं पांत्यजितां कृष्णपक्षासी ॥ सायुज्यासी न पा
विजे ॥ ६५ ॥ ते विएकादशी पाहीं ॥ जो जागरण करी जेजे रामर्यां ॥ तो तो उपतिष्ठे माझा ठायीं ॥ संदेह नाहीं सर्वथा ॥ ६६ ॥ जो ए
कादशीचा व्रतधारी ॥ मी नित्य नांदें त्याच्या घरीं ॥ सर्व पर्वकाळांचा शिरीं ॥ एकादशी खरी पैं माझी ॥ ६७ ॥ जो एकादशी
चा व्रती माझा ॥ तो व्रतन पर्ने थींचा राजा ॥ मज आवडे गो अधोक्षजा ॥ परिग्रहो माझा तो एकु ॥ ६८ ॥ जें माझे भक्त येती घरा ॥
तें सर्व पर्वकाळ येती द्वारा ॥ वैष्णवां तो दिवाळी दसरा ॥ तीर्थे घरा पैं येती ॥ ६९ ॥ चंद्रसूर्यग्रहणासी ॥ योवाळूनि सांडी ते
दिवसीं ॥ कपिलाषष्ठी तिची दासी ॥ मा अर्धोदयासि कोण पुसे ॥ ७० ॥ ऐसें मद्भक्तांचें आगमन ॥ तेणें उल्हासें नसरें मन ॥ सर्व
स्ववें निंतां धनधान्य ॥ हरिखें जाण नाचत ॥ ७१ ॥ ऐशी माझ्या भक्तांची आवडी ॥ त्याचे संगती ची अति गोडी ॥ त्या नावभ
क्तींची कुळवाडी ॥ पर्वकोडी ते दिवशीं ॥ ७२ ॥ पर्वविशेष आदरें ॥ संत आले निअवसरें ॥ शृंगारिहरिमंदिरें ॥ गुढिया मख
रें महोत्साह ॥ ७३ ॥ संत बैसरूनि परवडी ॥ कीर्तन मांडिलें निरवडी ॥ हर्षें नाचती आवडी ॥ धरिती बागडी निन्यासें ॥ ७४ ॥
टाळमोळ मृदंग उत्सवी ॥ नानाचरित्रें गाती गजरीं ॥ गर्जती स्वानंद अवसरीं ॥ जयजयकारीं हरिनामें ॥ १२७५ ॥ ॥

श्लोक॥ यात्राबलिविधानंच सर्ववार्षिकपर्वसु॥ वैदिकी तांत्रिकी दीक्षा॥ मदीयव्रतधारणं॥३७॥ ॥ टीका॥ ऐकदीक्षेचें लक्षण॥ वै
दिकी तांत्रिकी दोन्ही जाण॥ वैदिकी वेदोक्त ग्रहण॥ तांत्रिकी जाण आगमोक्त॥७६॥ वैष्णवी दीक्षा व्रतग्रहण॥ पंचरात्रीक मंत्रानुष्ठान॥
हें आगमोक्त शुद्ध लक्षण॥ व्रतधारण तें माझें॥७७॥ वैष्णवव्रतधर्मासी॥ पर्वें करावीं वार्षिकेंसी॥ जे बोलिली चातुर्मासीं॥ एकाद-
श्यादि जयंत्या॥७८॥ शयनी कटिनी प्रबोधिनी॥ पवित्रारोपणी नीराजनी॥ वसंत दमनिकारोपणी॥ जन्मदिनी जयंत्या॥७९॥ इत्यादि
नाना पर्वकाळीं॥ महामहोत्साहीं पूजावळी॥ नीराजनें दीपावळी॥ मृदंगताळ गर्जत॥८०॥ उचंबळलेनि अतिसुखें॥ यात्रे निघावें
येणें हरिखें॥ दिंडीपताकागरुडटकें॥ नामघोषें गर्जत॥८१॥ यात्रे जावें ज्या देवासी॥ तो देवो आणी निजगृहासी॥ आपली आवडी जे मू
र्तीसी॥ ते प्रतिमेसी प्रतिष्ठी॥८२॥ ॥श्लोक॥ ममार्चास्थापने श्रद्धा स्वतः संहत्य चोद्यमः॥ उद्यानोपवनाक्रीडपुरमंदिरकर्मणि
॥३८॥ ॥टीका॥ मूर्ति निपजावी वरिष्ठ॥ नेहुगी देहुगी चोखट॥ साधुमुखें अतिनिर्दुष्ट॥ घवघवीत साजिरी॥८३॥ मूर्ति करावी अति
सुरेख॥ कृशन करावी अधोमुख॥ स्थूळ न करावी उर्ध्वमुख॥ रडकी दुर्मुख न करावी॥८४॥ आंग स्थूळ वदनहीन॥ मूर्ति न करा
वी अतिदीन॥ खेचरी भूचरी जीचे नयन॥ विक्राळवदन करावी॥८५॥ आंग साजिरें नाक हीन॥ वरदळ चांग चरण क्षीण॥ मोटळी बु
टगुली ठेंगणें ठाण॥ अतिदीर्घ जाण न करावी॥ मूर्ति साजिरी सुनयन॥ समसपोष सुप्रसन्न॥ आंगीं प्रत्यांगीं नव्हे न्यून॥ सुचि-
न्हलक्षण सायुध॥८७॥ पाहतां निवे तन मन॥ देखतां जाय भूक तान्ह॥ घवघवीत प्रसन्नवदन॥ रूपलक्षण सकुमार॥८८॥ जे देख
तां चि जीवीं जडे॥ अतिशयें सर्वांसि आवडे॥ पाहों जातां निजनिवाडें॥ पूरु चढे प्रेमाचा॥८९॥ इषित दिसे हास्यवदन॥ अतिशयें
सुप्रसन्न॥ जीचेनि घवघवाटें निवे मन॥ प्रतिमा संपूर्ण ती नांव॥९०॥ तेथें मेळऊनि साधुश्रेष्ठा॥ आज्ञोत्तारण करावें निष्ठा॥ च
क्षोन्मिळण प्राणप्रतिष्ठा॥ करावी वरिष्ठांचेनि हातें॥९१॥ देवाळय करावें गहन॥ वन उद्यान उपवन॥ खेंडकुळिया विश्रामस्थान॥ आ

रामजाणकरावें ॥९२॥ नानाजातीचेवृक्षतेवन ॥ फळभारवृक्षतें उपवन ॥ पुष्पवाटिकातें उद्यान ॥ कृष्णार्पणपूजेसी ॥९३॥ हाटहा
टवविद्याचोपासी ॥ नगरवसवावेंदेवाणासीं ॥ वेदाध्ययनशास्त्रश्रवणेंसी ॥ अहिर्निशीकीर्तनें ॥९४॥ इतुकेंकरावयाअसमर्थ ॥
श्राद्धआहेपरिनसेचित्त ॥ तरिसात्यमेळऊनसमर्थ ॥ मद्भावयुक्तकरावें ॥९५॥ कांमेळऊनिभगवद्भक्त ॥ त्यांतश्रद्धाळूजेवित्तवंत
॥ भावपूर्वकदेधल्यावित्त ॥ तेणेंहेंसमस्तकरावें ॥९६॥ देउळींकरूनिमूर्तिप्रतिष्ठा ॥ परतोनिनवचेजोत्याबाटा ॥ तोअळशीजाणा
वाकरंटा ॥ नव्हेचीरवराभावाचा ॥९७॥ जोकरूंजाणेमूर्तिप्रतिष्ठा ॥ धनवेंचूनभावार्थीमोठा ॥ नाचसेवातोमाझ्यावांटा ॥ झाडितांगं
खरांटांनसांडी ॥९८॥ ॥ श्लोक ॥ संमार्जनोपलेपाभ्यांसेकमंडलवर्तनैः ॥ गृहशुश्रूषणंमह्यंदासवद्यदमायया ॥३९॥ ॥
असतांशिष्यसेवकजन ॥ तेंप्रतिष्ठासांडूनिसन्मान ॥ स्वयेंकरीसदासंमार्जन ॥ देवालईजाणनिर्दंभ ॥९९॥ रंगमाळाघालीकुस
री ॥ नानायंत्रेंनानाकारी ॥ नानापरींचेरंगभरी ॥ आवडीभारीमद्भजनीं ॥१३०० ॥ जैसेकांनीचरंक ॥ तैसीसेवाकरीदेख ॥ नीच
सेवेसीअतिसुख ॥ निर्माइकमद्भजनीं ॥१॥ ॥ श्लोक ॥ अमानित्वमदंभित्वंकृतस्यापरिकीर्तनं ॥ अपिदीपावलोकंमेनोप
युंज्यान्निवेदितं ॥४०॥ ॥ अपारवेंचूनिनानाअर्थ ॥ प्रसादप्रतिष्ठाम्याकेलीयेथ ॥ मीएकदेवाचामोठाभक्त ॥ नधरीपोटांत
अभिमान ॥२॥ श्रद्धाभावोनाहींचित्तीं ॥ स्वदासोपआह्माचभक्ती ॥ ऐशीजेदांभिकस्थिती ॥ भक्तनातळताभाविक ॥३॥ भ
क्तेंनधरावाअभिमान ॥ नापेक्षावामानसन्मान ॥ नकरावेंदांभिकभजन ॥ अभिळाषजाणनधरावा ॥४॥ अनुभवआलातो
आपण ॥ कांदेवाळईवेंचिलेंधन ॥ अथवाजेंदेधलेंदान ॥ तेंवाच्यजाणनकरावें ॥५॥ यजमानजैंकेलेंबोले ॥ तेंकेलेंकर्मवृथा
झालें ॥ प्राणेंवीणप्रेतउरलें ॥ तैसेंझालेतेधर्म ॥६॥ कृषिवळपेरूनियांधान्य ॥ सर्वेंचि आछादीआपण ॥ तेंसबळपिकेजा
णा ॥ तैसेंफळदाननबोलतां ॥७॥ देवासिसमर्पिलेंआपण ॥ कांआणिकांकेलेंनिवेदन ॥ तेंघेऊनयेआपण ॥ देवळक

पणतोदोष ॥ ८॥ देवाचाप्रसादधनां ॥ लोभनेघावासर्वथा ॥ आधीवांटासमस्ता ॥ अल्पमात्रनास्वर्वें व्यावा ॥ ९॥ दीपुसमर्पि
लाश्रीहरी ॥ तेणेंनवर्ताविं गृहव्यापारीं ॥ हेंबोलिलेंअगमशास्त्रीं ॥ स्मृतिकारींसज्ञानीं ॥ १०॥ हेनवअनघीसाधारणबाह्यपूजा
॥ परिदृढविश्वासेभावोमाझा ॥ तेंभक्तिआवडेअधोक्षजा ॥ भाविकांचीपूजाभावार्थे ॥ ११॥ ऐकयाभक्तिचाइत्यर्थ ॥ जेणेंभजनें
म्हणिजेभक्त ॥ तरिजेंजेंउत्तमयालोकांत ॥ आवडीपदार्थमजअर्पिला ॥ १२॥ ॥ श्लोक ॥ यद्यदिष्टतमंलोकेयच्चातिप्रियमा
त्मनः ॥ तत्तन्निवेदयेन्मह्यंतदानंत्यायकल्पते ॥ ४१॥ ॥ टीका ॥ होकांचंद्रामृतनलता ॥ अवघवटें आलें भक्ताचेहाता ॥ तें अवघें
चिअर्पी भगवंता ॥ देहलोभतानसेवी ॥ १३॥ देहासियावया अमरता ॥ येणेंलोभेंसेवावेंअमृता ॥ अमर अमृतपानकरितां ॥ म
रतीसर्वथासकाळें ॥ १४॥ नेश्वरदेहाचियाममता ॥ भक्तसेवीनाअमृता ॥ तेंचिभगवंतासिअर्पिता ॥ अक्षयतानेश्वर ॥
१५॥ परिसचिंतामणिनप्रार्थितां ॥ देवेंआलेयाभक्ताच्याहाता ॥ तोलोभेंनठेवीसर्वथा ॥ अर्पीभगवंतातत्काळ ॥ १६॥ लोभें
कल्पतरूराखतां ॥ कल्पनावाढेअकल्पिता ॥ तोचिभगवंतींअर्पितां ॥ निर्विकल्पतास्वयेंवाढे ॥ १७॥ स्वार्थेंचिंतामणीराखि
तां ॥ अत्यंतहृदयींवाढेचिंता ॥ तोचिभगवंतींअर्पितां ॥ अचिंततानिवासी ॥ १८॥ कामधेनुराखतां आपण ॥ अनिवारकामना
वाढेजाण ॥ तेचिकरितांकृष्णार्पण ॥ निरपेक्षतापूर्णआंगीबाणे ॥ १९॥ लोभेंस्पर्शमणीराखतां ॥ तोवाढवीधनलोभता ॥ तोचि
भगवंतीअर्पितां ॥ अर्थस्वार्थतानिर्मुक्त ॥ २०॥ होकांदेशकाळऋतुमेळें ॥ उत्तमपदार्थअथवाफळें ॥ नवधान्यादिकें सकळें ॥ अ
र्पीभावबळेंमजलागीं ॥ २१॥ पोटांतूनिआवडता ॥ श्रमझालियापदार्था ॥ मजचिअर्पितीसर्वथा ॥ लोलिंगतासांडुनी ॥ २२॥ आ
पुलेहृदयींचीआवडी ॥ हरिचरणीलाविलीफुडी ॥ आतांनानापदार्थाचीजेगोडी ॥ तेमजचिरोकडीअर्पिती ॥ २३॥ मजअनंताच्या
हातीं ॥ आवडीअर्पिलीमद्भक्तीं ॥ त्याचींफळेंसांगतांश्रुती ॥ मुक्याहोतीसर्वथा ॥ २४॥ मीवेदांचावेदवक्ता ॥ मजहिनबोल

वेसर्वथा ॥ त्याचेंफळतेंचिमीआतां ॥ जाणतलतांउद्धवा ॥ २५ ॥ जीवाहोंनिवरुती ॥ माझ्याठायीं अत्यंतप्रीती ॥ तीयेंनावगामा-
झीभक्ती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ २६ ॥ तत्काळभजणविजेजेणें ॥ तेमाझेंपूजेचींस्थानें ॥ अतिपवित्रजेंकल्याणें ॥ तुजकारणें
सांगेन ॥ २७ ॥ ॥ श्लोक ॥ सूर्योऽग्निर्ब्राह्मणोगावोवैष्णवः खंमरुज्जलं ॥ भूरात्मासर्वभूतानिभद्रपूजापदानिमे ॥ ४२ ॥
टीका ॥ एकादशीएकादशाध्यायीं ॥ एकादशपूजास्थानपाहीं ॥ एकाजनार्दनुतेंहि ॥ एकरूपपाहींवर्णिलं ॥ २८ ॥ सूर्यअग्निआणि
ब्राह्मण ॥ गाईवैष्णवआणिगगन ॥ अनिळजळमहीजाण ॥ पूज्यआपणआपणासी ॥ २९ ॥ अकरावेंपूजास्थान ॥ सर्वभूतेंपू
ज्यजाण ॥ ऐकपूजेचेंविधान ॥ यथायोग्यलक्षणअवधारीं ॥ ३० ॥ ॥ श्लोक ॥ सूर्येतुविद्ययात्रय्याहविषाग्नौयजेतमां ॥
आतिथ्येनतुविप्राग्र्येगोष्वंगयवसादिना ॥ ४३ ॥ ॥ टीका ॥ सविता माझें अधिष्ठान ॥ माझेनितेजेंविराजमान ॥ जेणेंतेजें
जगाचेंनयन ॥ देखणेंजाणहोताती ॥ ३१ ॥ दीपलाविल्यागृहाभीतरीं ॥ तोप्रकाशदिसेगवाक्षद्वारीं ॥ तैसेंमाझेंनिजतेजेंअंत
रीं ॥ सूर्यद्वारींप्रकाशे ॥ ३२ ॥ तोसविता मंडळमध्यवर्ती ॥ जाणनारायणमी निश्चिती ॥ त्यामजसूर्याचीउपपत्ती ॥ सो स्मृनि
श्रितंत्रैविद्या ॥ ३३ ॥ ऋग्वेदादिवेदतीनी ॥ सांगसोरसमन्त्रजाणोनी ॥ सूर्यसूक्तें सन्मुखपठणी ॥ पूजासज्ञानीकरावी ॥ ३४ ॥ हे
देवकीउगासकता ॥ वेदज्ञासीचितलता ॥ नेणत्यायोग्यनव्हेराविता ॥ ऐसेंसर्वथानह्मणावें ॥ ३५ ॥ तत्काळप्रसन्नहोयस
विना ॥ ऐशीऋगमउपासकता ॥ तुजसांगेनआतां ॥ सावधानताअवधारीं ॥ ३६ ॥ सकळवेदांचीजननी ॥ सकळमंत्रांचामु
गुटमणी ॥ तेगायत्रीउत्तमवर्णी ॥ सकळब्राह्मणीं जाणिजे ॥ ३७ ॥ तीचाअर्थविचारितां ॥ तीआर्धानअसेसविता ॥ त्रिप
दात्रिकाळींअर्घ्यदेतां ॥ त्रैविद्यातलतात्यानाव ॥ ३८ ॥ अर्धमात्राअर्धबिंबध्यान ॥ त्रिपदात्रिकाळीअर्घ्यदान ॥ तेणेंसं
तोषेंचिद्वान ॥ आपणासमानजनकरी ॥ ३९ ॥ हेंप्रथममाझेंअधिष्ठान ॥ सूर्यपूजायाचिनावजाण ॥ आतांअग्निपूजेचें

लक्षण ॥ सांगसंपूर्णतें एक ॥ ४० ॥ सर्वांगामुखप्रधान ॥ तें तुझें मुख अग्नी जाण ॥ ये अर्थीं वेद शास्त्र पुराण ॥ साक्ष जाण गर्जताती ॥ ४१ ॥ ब्राह्मणमाझें आवडतें ॥ माझे मुखीं हूनि सरतें ॥ त्यालागीं विलें अग्नि सेवितें ॥ तें हि तेथें चूकलें ॥ ४२ ॥ घालूनि मज मुखीं अवदान ॥ इंद्रादि स्वाहा म्हणती जाण ॥ कर्मकांडें ठकिले ब्राह्मण ॥ शुद्ध मदर्पण चूकले ॥ ४३ ॥ केवळ मज मुखीं अर्पितां ॥ -आड घालिती त्यांची योग्यता ॥ इंद्र यम वरुण सविता ॥ नाना विकल्पता अवदानीं ॥ ४४ ॥ देवों देवीं मीचि आहें ॥ हें हि सत्य न मनिती पाहें ॥ मज वेगळा विनियोग होये ॥ नवल काय सांगावें ॥ ४५ ॥ जें जें सेविजे तिहीं लोकीं ॥ तें तें अर्पे माझ्या मुखीं ॥ हें न मनिजे याज्ञिकीं ॥ कर्माविखीं विकल्प ॥ ४६ ॥ विकल्पबुद्धी ब्राह्मण ॥ अयथार्थ संशयीं पडिले जाण ॥ करूनि वेदशास्त्र पठण ॥ शुद्ध मदर्पण बोलती ॥ ४७ ॥ माझें मुख वैश्वानर ॥ येणें भावें विनवेन र ॥ सांडूनि भेद देवतांतर ॥ मजचि साचार अर्पिती ॥ ४८ ॥ त्यांचे समिधान्नें मन तृप्त झालें ॥ तेथ ही जरी हविर्द्रव्य आलें ॥ तरि माझें निजसुख सुखावलें ॥ सर्वस्व आपुलें त्यासि दें ॥ ४९ ॥ जन नैराश्य त्यांचा आस ॥ त्याच्या हावाची पाहे वास ॥ त्यालागीं सदां सावकाश ॥ अल्प ही ग्रास जें देती ॥ ५० ॥ त्याचेनि होतें निर्विकल्पें ॥ मद्भावें जें अग्नीस अर्पे ॥ तृण काष्ठ तिळ तुपें ॥ तें म्यां चिद्रूपें सेविजे ॥ ५१ ॥ या परी अग्नीची उपास्ती ॥ जे दुजे स्थानींची पूजास्थिती ॥ सांगीतली म्यां तुज प्रती ॥ ब्राह्मणा मतें अवधारीं ॥ ५२ ॥ पूजे माजी अतिश्रेष्ठ जाण ॥ शीघ्र मत्प्राप्तीचें कारण ॥ ब्राह्मण माझें पूजास्थान ॥ अतिगहन उद्धवा ॥ ५३ ॥ याचिया मजनाची नवल परी ॥ आड पडावें देखोनि दुरी ॥ मस्तक ठेवावा नरणावरी ॥ चरणरज शिरीं वंदावे ॥ ५४ ॥ आवाहन विसर्जन ॥ शाळिग्राम माझें अधिष्ठान ॥ परि तें केवळ अचेतन ॥ ब्राह्मण सचेतन मद्रूपें ॥ ५५ ॥ मी अव्यक्तरूपें जनार्दन ॥ तो मी व्यक्तरूपें जाण ॥ धरातळीं मी असें नारायण ॥ धरामर ब्राह्मण यालागीं ॥ ५६ ॥ ब्राह्मणमुखें वेदांसि महिमा ॥ यज्ञदान तीर्थांसि गरिमा ॥ ब्राह्मण देवांसि परमप्रेमा ॥ ब्रह्मत्व ब्रह्मा ब्राह्

णमुखें ॥ ५७॥ त्याब्राह्मणासी अपमानितां ॥ अपमानिल्यायज्ञदेवना ॥ वेदादितपदानतीर्थां ॥ परब्रह्मनत्वना अपमानिलें ॥ ५८ ॥ मज
भेलोकांनाहींसांठवण ॥ मजहूनिअधिकमाझेंब्राह्मण ॥ त्यामाजीमीवेदरूपनारायण ॥ सगळाजाणसांठवलों ॥ ५९॥ ब्रा-
म्हणपदत्ददयींधरितां ॥ मजआलीपरमपवित्रता ॥ लक्ष्मीपायांलागेउपेक्षितां ॥ चरणतीर्थमाथांशिउन्हरी ॥ ६०॥ यालागि
ब्राह्मणपूज्यजाण ॥ आंगेंमीकरींचरणक्षालना ॥ त्याचेंउच्छिष्टमीकाढीं आपण ॥ पाडूंकोणइतरांचा ॥ ६१॥ मुख्यमाझें
अधिष्ठान ॥ सर्वांपचारपूजास्थान ॥ दानमानमिष्टान्न ॥ विधिपूजनविप्राचें ॥ ६२॥ एकानेमुशाळिग्रामाचा ॥ एकास्थानर
लिंगाचा ॥ एकानेमुगणेशाचा ॥ एकासूर्याचादर्शननेमू ॥ ६३॥ एकानेमुतुळशीचा ॥ एकाबांधल्याअनंताचा ॥ नित्यनेमस्त
ब्राह्मणाचा ॥ सभाग्यभाग्याचादुर्लभ ॥ ६४॥ नित्यनेमस्तगुरुपूजा ॥ षोडशोपचारेंकरीपूजा ॥ माझेनकीचातोराजा ॥ आ
त्मामाझातोएकु ॥ ६५॥ जोदेवतांतरानुपासिना ॥ जीवेंभावेंब्राह्मणभक्त ॥ त्याचाचुकऊनियांअनर्थ ॥ निजस्वार्थमीकर्ता ॥ ६६
॥ ऐसेजेब्राह्मणभक्त ॥ त्याच्यापायींपृथ्वीपुनित ॥ गंगाचरणतीर्थवांछित ॥ गिरींवंदनमीत्यासी ॥ ६७॥ त्याचेसवेंचासेव
कं ॥ मोलेवीणमीझालोंदेख ॥ ब्राह्मणसेवेचेंमजसुख ॥ अलौकिकआनिवार ॥ ६८॥ नित्यनेमस्तहरिपूजा ॥ करीतोआव
डेअधोक्षजा ॥ यालागिपसरूनिचारिभुजा ॥ आलिंगनीमाझाजीवनिवे ॥ ६९॥ ब्राह्मणाच्यास्नानप्रवाहानळीं ॥ जेणेंमाथा
थेंकेलीआंघोळी ॥ कोटिअवभृतपायांतळीं ॥ तेणेंतत्काळींघातलीं ॥ ७०॥ ब्राह्मणचरणतीर्थदेखनां ॥ पळसूदेदोषदुरि
ता ॥ तेंमावार्थेंतीर्थघेतां ॥ दोषसर्वथानिमाले ॥ ७१॥ जोकोणीनित्यनेमस्त ॥ सेवीब्राह्मणान्हेंचरणतीर्थ ॥ तोस्वयेंझाला
तीर्थरूपसत्य ॥ त्याचेंनितरतीजडजीव ॥ ७२॥ याब्राह्मणाचेठायींजाण ॥ अभ्यंगादिस्नानचंदन ॥ आसनभोजनध
नधान्य ॥ शक्तिप्रमाणपूजेसी ॥ ७३॥ ब्राह्मणासिप्रियभोजन ॥ दानींश्रेष्ठअन्नदान ॥ निफजउनियांमिष्टान्न ॥ यावेंभो

जनमझावें ॥७४॥ एकहेळसूनिदेती अन्न ॥ येंकउबगल्यासाठींजाण ॥ एकदेती निर्भर्त्सून ॥ एकवसवसोनिघालिती ॥ १२७५ ॥
तैसें नकरावें आपण ॥ ब्राह्मणमाझें स्वरूपजाण ॥ त्यासिदेइनियांसन्मान ॥ द्यावें भोजनयथाशक्ति ॥ ७६ ॥ अज्ञान अतीतआ
ल्यासमयीं ॥ खोटीकाढूंनयेत्याचाठायीं ॥ तोहिमाझें सरूपपाहीं ॥ अन्नतेसमयींअर्पावें ॥ ७७ ॥ अतीतजातांपराङ्मुख ॥
त्यासतेजायपुण्यनिःशेष ॥ अन्नद्यावेंसमयीं अशेष ॥ नातरीउदकतरीद्यावें ॥ ७८ ॥ ब्राह्मणबैसऊनिपंक्ती ॥ जेकाणीपंक्तीभे
दकरिती ॥ तेमोलेंपापविकतघेती ॥ त्यासिअधोगतीनिश्चितें ॥ ७९ ॥ ब्राह्मणसेवेलागिंजाण ॥ कायावाचामनधन ॥ यथासा
मर्थ्येंअर्चन ॥ अतिथीपूजनत्यानांव ॥ ८० ॥ त्रिपदाजपेंपवित्रपूर्ण ॥ म्हणोनिवेदांचेंनिवासस्थान ॥ ब्राह्मणमाझेंस्वरूपजाण
॥ श्रेष्ठअधिष्ठानपूजेचें ॥ ८१ ॥ ब्राह्मणपूजेच्यामार्गींजाण ॥ अतिसादरउत्थानेंमन ॥ दृष्टीदेववर्णींदान ॥ श्रद्धासंपूर्णयानांव ॥ ८२ ॥
ब्राह्मणसेवाधनेंविणें ॥ सर्वथानघडेऐसेंनह्मणें ॥ सेवेसि श्रद्धाप्रमाण ॥ उल्हाससंपूर्णभजनाचा ॥ ८३ ॥ एकाचीशरीरेंसे-
वाजाण ॥ एकाचेंवाचीकपूजन ॥ एकाचेंमानसीकभजन ॥ दयापूर्णद्विजांचें ॥ ८४ ॥ ब्राह्मणभक्तिच्यालागिंजाण ॥ हर्षेंनिर्भरअंतःकर
ण ॥ श्रद्धायुक्तउल्हासपूर्ण ॥ अतिथ्यजाणयानांव ॥ ८५ ॥ यापरीब्राह्मणभजन ॥ तिसरेंपूजेचेंअधिष्ठान ॥ हेंसांगीतलेंजाण ॥
गोसुश्रूषणतेंऐक ॥ ८६ ॥ जोगाईचाकेंवारा ॥ घायेंसहस्रबाहोकेलापुरा ॥ तोनसाहतकेंवसंधरा ॥ मुख्यधुराम्यामारिल्या ॥ ८७ ॥
रामवतारींअतिमहिमान ॥ तेंनघडेचिगोसुश्रूषण ॥ यालागिंगोकुळींजाण ॥ गाईचेंसेवनम्याकेलें ॥ ८८ ॥ गाईचेसेवेंझालीसृष्टी
॥ बाळपणीमारिलेजेठा ॥ कंसचाणूरमारिलेहटी ॥ बैसविलाराज्यपदींउग्रसेन ॥ ८९ ॥ गाईचेंसेवेनि अतिगोड ॥ तेणेंमाझीकीर्ति-
झालीचोखडी ॥ फोडिलीकंसाचीबांदोडी ॥ तोडिलीबेडीपितरांची ॥ ९० ॥ यालागींगाईब्राह्मण ॥ माझाजाणजीवप्राण ॥ माझें
पूजेचेंअधिष्ठान ॥ सत्यभजाणइयेंदोन्ही ॥ ९१ ॥ आसकाचींगोरक्षण ॥ करितांपदिव्यंनामजजाण ॥ त्यासवेंमीआपण ॥ गोरक्ष

णकरीतसे ॥ ९२ ॥ गाईचेंसेवेचेंविधान ॥ गोग्रासघ्यावाजेतृण ॥ करावेंआंगकुरवाळण ॥ इतुकेनप्रसन्नमीहोयें ॥ ९३ ॥ निर्लो
भागाईंचीसेवा ॥ करितांमाझीप्राप्तीउद्धवा ॥ एकवैष्णवांचीसेवा ॥ पूजासद्भावाविभागू ॥ ९४ ॥ ॥ श्लोक ॥ वैष्णवेबंधुसत्कृत्या
हृदिखेध्याननिष्ठया ॥ वाय्वौमुख्यधियातोयेद्रव्यैस्तोयपुरस्कृतैः ॥ ४४ ॥ ॥ टीका ॥ वैष्णवसेवाअत्यंतकठिण ॥ तेथेंजातिचें
नाहींगाप्रमाण ॥ ब्राह्मणाचाशूद्रब्राह्मण ॥ भक्तिप्राधान्यभावार्थे ॥ ९५ ॥ विदुरदासीपुत्रप्रसिद्ध ॥ त्यासिआवडलागोविंद ॥ ज्ञा
लावैष्णवांमाजीअतिशुद्ध ॥ केंसेनिनिंद्यब्राह्मणाचा ॥ ९६ ॥ यांनिजन्मलामर्कट ॥ तोवैष्णवांमाजीश्रेष्ठ ॥ हनुमंतब्राह्मणापाकनिष्ठ
॥ ऐसापापिष्टकोणआहे ॥ ९७ ॥ राक्षसांमाजीबिभीषण ॥ दैत्यांमाजीप्रल्हादजाण ॥ भगवंतासीअनन्यशरण ॥ वैष्णवपण
तेणेंत्यासी ॥ ९८ ॥ जातीउत्तमभक्तिहीन ॥ तोवैष्णवनव्हेजाण ॥ अथवाकरीदांभिकभजन ॥ वैष्णवपणत्यानाहीं ॥ ९९ ॥ वैष्ण
वमानीजातीप्रमाण ॥ शालिग्राममानीपाषाण ॥ गुरूसिमानीमाणुसपण ॥ तोपापिष्टजाणसर्वथा ॥ १४०० ॥ जाणीवशाह
णीवज्ञानेंपण ॥ सांडूनिजातिचाअभिमान ॥ जोमजहोयअनन्यशरण ॥ वैष्णवजाणतोमाझा ॥ १ ॥ त्यावैष्णवाचेंपूजन ॥ बा
ह्यउपचारनव्हेजाण ॥ बंधुस्नेहेंकळवळीमन ॥ साचारपूजनत्यानांव ॥ २ ॥ एकसख्याबंधूचास्नेहो ॥ बंधूसिरणींलागतांघा
वो ॥ घायाआडस्वयेंरिगोनिपहाहो ॥ शत्रुसमुदावोविभांडी ॥ ३ ॥ तैसापोटींआंतकळवळा ॥ तोचिवैष्णवपूजेचासोहळा ॥
स्नेहेंवीणटिळेमाळा ॥ करवगोपाळातेणेंनव्हे ॥ ४ ॥ एकापितयाचेपुत्रसाधू ॥ अकृत्रिमहोतीबंधू ॥ माजीसापत्नविरोधू ॥ स्ने
हशुद्धतांनव्हे ॥ ५ ॥ भक्ताअभक्तांउत्पत्ती ॥ मजपासूननिश्चितीं ॥ भावाभावसापत्नभ्रांती ॥ विरुद्धस्थितीपरस्परें ॥ ६ ॥ वैष्णव
विष्णुउदरींजाण ॥ तेउदरींऔरसत्यांचेंआपण ॥ तेंसद्गजेंझालेंसरतेपण ॥ अकृत्रिमजाणकळवळा ॥ ७ ॥ ऐसाबंधुस्नेहेंजो
कळवळा ॥ तेचिपूजावैष्णवकुळा ॥ वैष्णवपूजकाजवळा ॥ भावेंफळलाभीनिष्टें ॥ ८ ॥ वैष्णवपूजेचेंलक्षण ॥ तेंपांचवेंमासेंअ

धिष्ठान ॥ ऐक आकाशाचें पूजन ॥ केवळ माझें ध्यान तेठायीं ॥ ९ ॥ आकाश निर्लेप निर्विकार ॥ अतिसूक्ष्म निराकार ॥ तैसें माझें ध्या
न निरंतर ॥ हृदयीं साचार करावें ॥ १० ॥ ध्यानीं बैसोनि सावकाश ॥ सगळें सर्व महदाकाश ॥ जो आपुलें करी हृदयावकाश ॥ तेणें मी
परेश पूजिला ॥ ११ ॥ अतिसूक्ष्म निर्विकार ॥ हृदयीं भासे ध्यान सधर ॥ तेचि पूजा साचार ॥ अपरंपार मी पूजिला ॥ १२ ॥ आका
शा लेप लाऊं जातां ॥ लावितां न लागे सर्वथा ॥ तेविं सर्व कर्मीं वर्ततां ॥ आपुली मुक्तता जो देखे ॥ १३ ॥ आकाश सर्व पदार्थीं व्याम ॥
व्याम असोनि अलिप्त ॥ तेविं सर्व कर्मीं वर्तत ॥ कर्मातीत नभनिष्ठा ॥ १४ ॥ आकाश माझें पूजास्थान ॥ तेथील पूजेचें जें विधान ॥ हें
साहावें पूजा अधिष्ठान ॥ वायूचें अर्चन तें ऐक ॥ १५ ॥ वायूचा ठायीं भगवद्बुद्धी ॥ ज्याची चळूं नेणे कधीं ॥ वायु चाळी भूतां चळनसिद्धी
जगातें त्रिशुद्धी धरिता तो मी ॥ १६ ॥ वायुरूपें मी विजाण ॥ झालों सर्व भूतांचा प्राण ॥ प्राणाचा मी मुख्य प्राण ॥ मद्रूपें पवन या
हेतू ॥ १७ ॥ वायू व्योमीं जन्म पावे ॥ जन्मोनि व्योमा वेगळा नव्हे ॥ सर्व कर्में तैसेंचि संभवे ॥ अंतीं स्थिरावे निज व्योमीं ॥ १८ ॥ तेविं ज
न्म कर्मा निदान ॥ पावोनि न सांडी अधिष्ठान ॥ प्राणाचा जो होय प्राण ॥ हें निजपूजन वायूचें ॥ १९ ॥ प्राणाचें गमनागमन ॥ तेथ सोहं
हंसाचें नित्य ध्यान ॥ तें चि करितां नित्य सावधान ॥ हें चि पूजन वायूचें ॥ २० ॥ मद्रूपें दृढ भावन ॥ वायुचें जो करी आपण ॥ तें पव-
नाचें पूजन ॥ पूजास्थान सातवें ॥ २१ ॥ जीवा जीववी जीवन ॥ त्या जीवना [illegible] निजजीवन ॥ जीवनें पूजिजे जीवन ॥ जेविं समुद्र पूज
न तरंगीं ॥ २२ ॥ नद्यस्तृप्यंतु समुद्रस्तृप्यंतु ॥ देह जळें चि जळ पूजिजेत ॥ पूज्य पूजक एकत्व येथ ॥ हेचि वेदोक्त विधिपूजा ॥ २३ ॥
जीवनजीवनाची पूजा ॥ जीवनें चि निपजे वोजा ॥ ते पूजा पावे अधोक्षजा ॥ तो भक्त मज्ञापदीं यंता ॥ २४ ॥ आपो नारायण साक्षा
न ॥ या मंत्राचा जो मंत्रार्थ ॥ देवें देवो चि पूजिजेत ॥ जाण निश्चित उद्धवा ॥ १४२५ ॥ क्षीरें पूजिला क्षीरसागर ॥ तेविं द्रव्यें द्रव्योप-
चारु ॥ हा जीवनपूजाप्रकारु ॥ जाण निर्धारु उद्धवा ॥ २६ ॥ जीवनें पूजिजे जीवन ॥ हें आठवें पूजास्थान ॥ ऐक पृथ्वीचें पूजन ॥ –

श्लोकार्थीसंपूर्णसांगेन॥२७॥ ॥श्लोक॥स्थंडिलंमंत्रन्हृदयेभोगैरात्मानमात्मनि॥क्षेत्रज्ञंसर्वभूतेषुसमत्वेनयजेनमां॥४५॥
टीका जळामाजीधराअधर॥विरोनिहोपाहेनीर॥तैमाजीमीप्रवंशलोंधराधर॥अधरतेसधरतेणेंझालों॥२८॥यालागींपृथ्वी
माजीपूजास्थान॥ऐकपूजेचेंविधान॥गोसदृशस्थंडिलजाण॥आवाहनपैमाझें॥२९॥गोसदृशस्थंडिलीकांक्षणसी॥पृ
थ्वीआहेगाइच्यापैशी॥जेंपूजाकरावीपडेतिसी॥तेंनदाकासेंसिस्थंडिल॥३०॥तेस्थंडिलींपूजावयाधरा॥आवाहनकरावेंधरा
धरा॥तल्लिंगत्हृदयमंत्रा॥मंत्रद्वारांपूजावी॥३१॥त्हृदयकवचशिखानेत्र॥शक्तीबीजमंत्रास्त्र॥स्थंडिलीरेखूनियायंत्र॥धरा
धरमहापूजा॥३२॥यापरीपृथ्वीपूजन॥सांगसांगीतलेंजाण॥आपुलेंआपणपूजास्थान॥दाहवेंलक्षणतेंऐक॥३३॥आधी
एकपुढेंपूर्ण॥त्यानावदाहावेंलक्षण॥आपलेंआपणपूजास्थान॥विचित्रविंदाणपूजेचें॥३४॥पूज्यापुढेंपूज्येंकोटी॥केल्या
गणितासीपडेतुटी॥पहिल्यापूज्यासीजेंफांटाउठी॥तोगणितसृष्टीअसंख्य॥३५॥पूर्णासिफांटाकादिजे॥त्यानावएकह्मणि
जे॥एकपणेंहिपूर्णअसिजे॥सहजनिजेपरिपूर्ण॥३६॥पूर्णापुढेंपूर्णपडे॥तेंगणितकायआतुडे॥जेंनिचाडाचाडवाढे॥तेंनिज
निवाडेंपाविजे॥३७॥येकासियेकमेळविजे॥तेंदोनीपणेंहोयदुजें॥जेंएकेंएकआगिजे॥तेंदेखिजेनिजपूज्य॥३८॥आपणचि
आपलादेवो॥आपलापूजकआपणपाहाहो॥आपलाआपणचिभावो॥नवलनवलावोपूजेचा॥३९॥त्हृदयींमाउनीचैत
न्यघन॥स्वयेंतद्रूपहोऊनिजाण॥मगजेंभोगभोगीआपण॥ब्रह्मार्पणसहजेंची॥४०॥तोग्रासघालीस्वमुखीं॥तेणें
मुखेंमीहोयसुखी॥तृप्तिउपजेपरमपुरुखां॥पूजानेटकीहेमाझी॥४१॥तोजेंजेकाहींभोगभोगी॥तेंअर्पतिमजचिलागीं
॥मीरंगलोंत्याचेरंगीं॥पावेश्रीरंगीतेपूजा॥४२॥मुख्यपूजेमाजीहेपूजा॥तेणेंपूजिलेंमजवोजा॥पूजामिसेंगरुडध्व
जा॥अधोक्षजातेणेंकेलें॥४३॥हेआवडतीमाझीपूजा॥अत्यंतप्रियअधोक्षजा॥हेभक्तिपदियेंतेंअधोक्षजा॥जाण

तोमाझाप्रियभक्त ॥ ४४ ॥ होकांसगुणअथवानिर्गुण ॥ दोहींरूपेंमीनिजाण ॥ तेथजोकरीनिजभोगअर्पण ॥ शुद्धपूजनतेंमा
झें ॥ ४५ ॥ निजात्मभोगींअधोक्षजा ॥ पूजिजेतेंहेंजाणपूजा ॥ सर्वभूतातेंजाणिजेवोजा ॥ समसाम्यसमजासमभावें ॥ ४६ ॥ अक
रानेपूजेचाविवेक ॥ मागंपुढांएकएक ॥ अकराइंद्रियांपडेआंख ॥ तोचिपूजकसर्वभूतां ॥ ४७ ॥ मागंपुढांएकएककीजे ॥ त्याना
वएकादशह्मणिजे ॥ होचिविवेकजेणेंजाणिजे ॥ तेणेंपूजिजेसर्वभूतां ॥ ४८ ॥ आत्मभोगसदर्पणपाहीं ॥ वस्तूजाणितलीस्वदेहीं ॥
तोचिसर्वभूतांच्याठायीं ॥ देहविदेहींसमसाम्यें ॥ ४९ ॥ सर्वक्षेत्रांतेंचागविता ॥ मीक्षेत्रज्ञजाणतलना ॥ देखतांहीविषमभूतां ॥
ज्याचीसमतामोडेना ॥ ५० ॥ उंचनीचविषमन्यूनता ॥ वस्तूसिनदेखेविषमता ॥ समसाम्यदेखेसमस्ता ॥ सर्वभूतांसमत्वें
॥ ५१ ॥ माझियासाम्येंसर्वसमता ॥ तेपूजासर्वभूतां ॥ तोचिपूजकतत्वतां ॥ ज्यासिविषमताबाधेना ॥ ५२ ॥ जोभावार्थेंभ
जमाजिआला ॥ तेंसर्वभूतेंतोचिझाला ॥ समत्वेंसहजपावला ॥ पूज्यपूजाआत्मत्वें ॥ ५३ ॥ पूजूंजाणेरंकरावो ॥ परिणालंदना
समभावो ॥ नसांडितांसमतेचाठावो ॥ यथायोग्यपाहातोपूजित ॥ ५४ ॥ ऐसेंयदुवंशध्वजा ॥ सर्वभूतींमाझीपूजा ॥ माझे-
निसमत्वेंनिफजेवोजा ॥ या अकराहिपूजासमत्वें ॥ ५५ ॥ इयेंअकराहिअधिष्ठानें ॥ मत्स्वामीकरअतिपावनें ॥ म्यांसांगीतलें-
अनुसंधानें ॥ पूजाकरणांयथाविधी ॥ ५६ ॥ म्यांसांगीतलेंजातिगुती ॥ पूजाकरावीत्याचीस्थिती ॥ सर्वार्थींमाझीमूर्ती ॥ स्फ-
वित्तचित्तींचिंतावी ॥ ५७ ॥ ॥ श्लोक ॥ धिष्ण्येष्वेष्विति मद्रूपं शंखचक्रगदाम्बुजैः ॥ युक्तं चतुर्भुजं शान्तं ध्यायन्नर्चेत्समा
हितः ॥ ४५ ॥ ॥ टीका ॥ निर्गुणाहूनिसगुणन्यून ॥ ह्मणोनीकेंवळमूर्खजाण ॥ सगुणनिर्गुणदोनीसमान ॥ न्यूनपूर्णअसे
ना ॥ ५८ ॥ विघुरलेंतेंतूपहोय ॥ थिजलेंत्यापरीसगोडआहे ॥ निर्गुणपरीससगुणीपाहें ॥ अतिलवलाहेंस्वानंदू ॥ ५९ ॥ नि
र्गुणाचाबोधकठिण ॥ मनबुद्धीवाचेअगम्यजाण ॥ शास्त्रांसिनकळेखूण ॥ वेदींमौनधरियेलें ॥ ६० ॥ तारारमाणोवावांचे ॥

आकाशआकळावेंरवेवें॥भावनाभांबावलीधांवे॥कायथरावेंस्फुरेना॥६१॥तैशीसगुणमूर्तीनव्हेजाण॥सलभआणीसलक्षण
॥देखतांजायमूकनान्ह॥निवतहेमनसप्रेमें॥६२॥जोनित्यशुद्धसच्चिदानंद॥प्रकृतीपरपरमानंद॥सगुणजाहला निजगोविंद॥
स्वानंदकंदस्वलीला॥६३॥साखरेचागोडीवाखाणिली॥तिचीनाबदनिगुतीकेली॥गोडियेअधिकशोभली॥तैशीझालीसा-
कार॥६४॥लाउनियांकसवटी॥उत्तमसुवर्णाचीरवोटी॥बांधल्यानववधूच्याकंठी॥तेणतेगांमटीदिसेकाय॥६५॥त्या
चीचकरुनियांभूषणें॥आंगींप्रत्यांगींबाणलेंलेणें॥नववधूशोभलीतेणें॥निंबळोणेंउतरिती॥६६॥तैसेंजेंनिर्गुणनिर्विकार
॥त्याचीसगुणमूर्तीसुकुमार॥चिन्मात्रैकअतिसुंदर॥मनोहरस्वलीला॥६७॥घवघवितघनसांवळा॥मुकुटकुंडलेंमेरव-
ळा॥कंठींकौस्तुभवनमाळा॥सोनसळाझळकत॥६८॥आधींचनोअतिसांवळा॥वरिटिळकरेखिलापिवळा॥आरक्ततांये
हींगोळा॥कमकदळालाजवी॥६९॥चिन्मात्रींचेंदेखणेंपण॥त्याडोळ्यां आलेंशरण॥सैराटहिंडताशिणलापवन॥हरिचें
घ्राणठांकला॥७०॥जैशाओंकारामाजीश्रुती॥तैशामुखामाजीदंतपंक्ती॥चौकीचेचारीझळकती॥सच्चिदानंदसोलिव॥
७१॥जेविंजीवशिवभिन्नपणी॥तेंविंअधरऊर्ध्वअधरदोन्ही॥हरिआंगींमिळालेमिळणी॥समानपणींसमलें॥७२॥देखोनियां
कृष्णावदन॥चंद्रमाकृष्णापक्षींक्षिण॥तोतंवपूर्णमेसीपूर्ण॥सदासंपूर्णवदनेंदु॥७३॥दिनसाचंद्राचीसीणप्रभा॥वदनेंदूची
नवलशोभा॥लोपोनिचंद्रसूर्यप्रभा॥स्वयेंस्वयंभाप्रकाशे॥७४॥तोआर्तचकोराअमृतपान॥मुमुक्षुचातकास्वानंदघन॥सगु-
णपणेंनारायण॥भूषणाभूषणतोझाला॥७५॥चहूंखाणीचाक्रियाविविधा॥तैशाचहूंभुजीउदायुधा॥सगुणदेखोनिगोविंदा
॥वेदनिजबोधाआयुधेंझाले॥७६॥देवोनकळेश्रुतीसी॥लाजआलीहोतीवेदासी॥निजमिरवावयाप्रभूतापासी॥आयुधेंहरिपा-
सींतेझालें॥७७॥सामवेदझालाशंख॥यजुर्वेदचक्रदेख॥अथर्वणगदातिख॥कमळसाजुकऋग्वेदू॥७८॥साकारपणेंस

चिदानंदा ॥ शंखचक्रपद्मगदा ॥ चहूं करीं चहूं वेदां ॥ निववी सदा निजांगें ॥ ७९ ॥ जगीं मिरवा वयाउपनिषदें ॥ झालीं बहु भूषणें अ
गदें ॥ करीं कंकणें अतिशुद्धें ॥ सोहंशब्दें रुणझुणती ॥ ८० ॥ नखकेश अंगुलिका ॥ कराग्रीं जडित मुद्रिका ॥ त्रिकोण षट्कोण या
देखा ॥ उपासकां विधीपीठ ॥ ८१ ॥ अगम्य तें जहृदयींच्या पदका ॥ गुणत्रिवेणी उदरीं देखा ॥ मध्ये कच्छा सूनेटका ॥ क्षुद्र घंटिका मे
खळे ॥ ८२ ॥ कांतीं व मर्गजस्तंभ जाण ॥ तैसे शोभताती दोन्ही चरण ॥ ते केवळ अचेतन ॥ हे सचेतन हरिआंगीं ॥ ८३ ॥ ध्वज वज्र
अंकुश ऊर्ध्वरेखा ॥ दोन्हीं पाईं पद्मरेखा ॥ यवांकीत सामुद्रिका ॥ अतीनेटका पदबंधू ॥ ८४ ॥ आरक्तरंग चरणतळां ॥ वरिल घनसांव
ळी कळा ॥ नभीं इंद्रधनुष्य मेळा ॥ तैसी लीळा हरिचरणीं ॥ ८५ ॥ सगुण देखोनियां जगन्नायका ॥ दशदिशा सीचरणीं आवाका
पावावया निजसुखा ॥ दशांगुळीं का होऊनि ठेल्या ॥ ८६ ॥ चंद्र कृष्णपक्षीं क्षीण ॥ तेणें ठाकिले हरिचरण ॥ नखीं चंद्र जडोनियां जाण ॥
परमपावन तो झाला ॥ ८७ ॥ हें जाणोनी त्रिनयनें ॥ चंद्र मामस्तकीं धरणें ॥ पायवणी माथां वाहणें ॥ जगउद्धरणें तेणें झालें ॥ ८८ ॥ स
गुणदेवो देखोनि पाहीं ॥ चारी मुक्ती लागल्या पाईं ॥ यालागीं संतचरणाचा ठाईं ॥ तत्पर पाहीं सर्वदा ॥ ८९ ॥ सलोकता रामीपता ॥
दोहीं पाईं वांकीं गर्जना ॥ अंदू झाली स्वरूपता ॥ सायुज्यता तोडरु ॥ ९० ॥ त्या तोडराचा धाक पाहीं ॥ अहंगर्व न मस्कर या हाती देहीं ॥
सर्व सुख तें हरिच्या ठाईं ॥ त्याचा पायीं समाधी ॥ ९१ ॥ धैर्य वीर्य उदारकीर्ती ॥ गुणगंभीर शौर्य ख्याती ॥ यासी कारण माझी सगुणमू
र्ती ॥ जाण निश्चितीं उद्धवा ॥ ९२ ॥ माझें येमूर्तीचें निदर्शनें ॥ होतडोळ्यां पारणें ॥ उठी जन्ममरणाचें धरणें ॥ खत फाडणें विषयांचें
॥ ९३ ॥ माझी मूर्ती देखिल्या पाठीं ॥ न लगे योमयाग आटाआटी ॥ न लगे घोर घावें गिरीकपाटीं ॥ नाना संकटीं न पडावें ॥ ९४ ॥ न लगे
आसन ध्यान ॥ न लगे समाधी साधन ॥ माझी ये प्राप्तीसी कारण ॥ माझी भक्ती जाण उद्धवा ॥ ९५ ॥ एकादशपुजा अधिष्ठान ॥ ते
थें माझें करोनी आव्हान ॥ त्यां सांगतलें मूर्तीचें ध्यान ॥ सावधान करावें ॥ ९६ ॥ माझें अर्चन माझें ध्यान ॥ माझें करावें कीर्तन ॥ मा

ज्ञानामाचेंनामस्मरण ॥ माझेंगुणवर्णावे ॥ ९७ ॥ अहिर्निशीमाझीकथा ॥ अहिर्निशीमाझीवार्ता ॥ अहिर्निशीमातेंध्याना ॥ मन्कीन
लतांतीनांव ॥ ९८ ॥ दीपकळिकाहातींचढे ॥ तेंघराभीतरीप्रकाशूसांपडे ॥ माझीमूर्तीजिं ध्यानीजडे ॥ तेंचैतन्यआतुडे अवघेंची ॥ ९९ ॥
याउपपत्तीउद्धवादेख ॥ सगुणनिर्गुणदोन्हींयेक ॥ जाणपांनिश्चयोनिष्टंक ॥ सच्चिदानंदस्वरूपसमखें ॥ १५०० ॥ जोकसूस्रवर्णाचीये-
रवांटी ॥ तोचिवालायेकाकसवटी ॥ सगुणनिर्गुणपरिपाठीं ॥ नाहींतुटीचित्स्वरूपा ॥ १ ॥ तेंविसगुणनिर्गुणनिःशेष ॥ जाणनिश्चयेंदो
न्हींएक ॥ समजेसारखेंनेंटेक ॥ नानवटांकसमगोडी ॥ २ ॥ हेंअंतरंगमाझेंध्यान ॥ तेथेंमनकरोनीसावधान ॥ अतीहर्षेंमदर्पण ॥ म
द्भक्तीजाणकरावें ॥ ३ ॥ उद्धवाऐसेंलक्षणसीमनी ॥ हेभक्तिपावेजेकेंसोनी ॥ हेंसाध्यहोयजिहींसाधनीं ॥ तेंतुजलागोनीसांगेन ॥ ४ ॥ ॥
श्लोक ॥ इष्टापूर्तेनमामेवंयोयजेतसमाहितः ॥ लभतेमयिसद्भक्तिंमत्स्मृतिःसाधुसेवया ॥ ४७ ॥ ॥ टीका ॥ करितांनानायोगया
ग ॥ वापीकूपवनतडाग ॥ श्रौतस्मार्तेवनचांग ॥ मदर्पणसांगजिहींकेलें ॥ ५ ॥ श्रौतअग्निहोत्रसोमयाग ॥ स्मार्तवापीकूपतडाग ॥
भजनार्पितांदोन्हीव्यंग ॥ सत्कर्मसांगमदर्पणें ॥ ६ ॥ कर्मकरितांमदर्पण ॥ अवचट फळवांछीमन ॥ इतुकियासाठींभक्तासिविघ्न
॥ सर्पथाजाणयेवोनेदीं ॥ ७ ॥ सकामकर्मकर्त्यांसी ॥ जेमाभिनव्हे अतिप्रयासी ॥ त्याउत्तमलोकगतिभोगासी ॥ मद्भक्तासिमीदे
ता ॥ ८ ॥ पोटातुनीमाझाभक्त ॥ दिव्यभोगासी होयविरक्त ॥ नेभोगभोगितांमातेंस्मरत ॥ भोगासक्तनोनव्हे ॥ ९ ॥ साधूदेवालयाजा
तां ॥ पर्जन्येंपीडिलेंधारावर्ता ॥ तोवेश्यागृहासीनेणतां ॥ आला अवचितावोसरिया ॥ १० ॥ तोवसोनिवेश्येसीनातळे ॥ तेंविभक्तदि
व्यभोगासीकंटाळे ॥ ठकलोंम्हणेअनुतापबळें ॥ पिटूनिकपाळेंहरिस्मरे ॥ ११ ॥ ऐशियाअनुतापस्थिती ॥ तत्काळभोगक्षयाजाती ॥
तोजन्मपावेमहामती ॥ माझीभक्तीजियेगृहीं ॥ १२ ॥ त्यासिपूर्वसंस्कारस्थिती ॥ सकळविषयांचीविरक्ती ॥ उपजतचिलागेभ
क्तिपंथी ॥ भक्तआवडतीजिवेंप्राणें ॥ १३ ॥ तोमुक्तीतेंह्मणोनिल्मने ॥ निजसर्वस्वेंभजेमातें ॥ यापरीनिजभक्तातें ॥ तेंदीविभातेंआ

नकूं ॥१४॥ यापरीज्यासविषयविरक्ती ॥ तेहीइष्टपूर्तजेंकरिती ॥ योगयागसाधिती ॥ माझीभक्तीतेंउपजे ॥१५॥ समाहितकरोनिमन
॥ श्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठान ॥ योगयागत्यागसाधन ॥ निष्टेनेंजाणतेंकरिती ॥ १६॥ तेणेंशुद्धहोयचित्तवृत्ती ॥ झालीचित्स्वरूपाचीप्रा
प्ती ॥ तैंउपजेमाझीसद्भक्ती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ १७॥ इतुकीनकरितांआटाटी ॥ माझेभक्तचीहोयभेटी ॥ हेंअतिगुह्यआहेमा
झेपोटीं ॥ तेंतुजमीगोठीसांगेन ॥१८॥ सांडोनिसकळसाधन ॥ जोकरीसाधुभजन ॥ तेह्यांचित्त्यानेंशुद्धमन ॥ सत्यजाणउद्धवा ॥१
१९॥ ह्मणसीसाधूतोकैसाकोण ॥ म्यागांसांगीतलेंलक्षण ॥ बहुबोलावयानाहींकारण ॥ साधूतोजाणसद्गुरू ॥ २०॥ त्यासद्गुरूचेंभ-
जन ॥ जोभावार्थेंकरीआपण ॥ सर्वशुद्धीचेंकारण ॥ सद्गुरूजाणसर्वांसी ॥ २१॥ त्याचेमुखींचेंवचन ॥ ब्रह्मसाक्षात्कारापाववी
जाण ॥ त्याचेसेवेवीणआचरण ॥ शुद्धीकोणाहोइना ॥ २२॥ गुरुनामघेतांमुखें ॥ कळीकाळपाहूंनशके ॥ त्याचीसेवाकरितां
हरिखें ॥ पायांमोक्षलागेंलागती ॥ २३॥ त्यासिसद्गुरूचीआवडीचित्तीं ॥ ज्यासिसद्गुरुभजनीमीती ॥ त्यासिभाळलीमाझीभ-
क्ती ॥ पाठिलागेनिश्चितीवरावया ॥ २४॥ जोगुरुभजनीभावार्थी ॥ जेंगामाजीतोचिस्वार्थी ॥ त्यापासींमाझीसद्भक्ती ॥ असेति
ष्ठतपायांतळीं ॥ २५॥ सद्भक्तीबापुडीकाइसी ॥ आंगेंमीहिअहिर्निशी ॥ तिष्ठतसेस्वानंदेंसी ॥ गुरूप्रेमासीभूललों ॥ २६॥ मजमाझ्याभक्ता
चीथोरगोडी ॥ परिगुरुभक्ताचीअतिआवडी ॥ सत्संगेंवीणरोकडी ॥ सद्भक्तीचोरवडीउपजेना ॥ २७॥ ॥श्लोक॥ प्रायेणभक्ति
योगेनसत्संगेनविनोद्धव ॥ नोपायोविद्यतेसध्र्यङ्प्रायणंहिसतामहम् ॥ ॥टीका॥ माझीयेप्राप्तीलागुनी ॥ भक्तिज्ञानमार्गदो-
न्हीं ॥ ज्ञानअत्यंतकठीणपणी ॥ भक्तीनिर्विघ्नेंपाववीमज ॥ २८॥ संसारतरावयालागीं ॥ अनेकसाधनेंअनेगीं ॥ बोलिलोंतेजाणवा
उगीं ॥ उत्तमप्रयोगींमद्भक्ती ॥ २९॥ उपायामाजीअतीप्रांजळ ॥ निर्विघ्नआणीनित्यनिर्मळ ॥ माझीभक्तिमार्गकेवळ ॥ ज्ञानतेंविक
ळमध्यपातीं ॥ ३०॥ मजळाशीपावयालागुनी ॥ मोटपाटउपायदोन्हीं ॥ मोटांकाढिजेविहीरखणीं ॥ बहुतकष्टीनीअर्नअल्प ॥ ३१॥ मो

टनाडाबैलजोडी ॥ अखंड झोडितां आसुडी ॥ येनांजातांवोढावोढी ॥ भोयभिजे थोडी भाग एक ॥ ३२ ॥ तेथहि मोट फुटे कांनाडा तुटे ॥ वोढव पडे बैल अवचटे ॥ तरी हाता येतां पीक आटे ॥ वोलतुटे तत्काळ ॥ ३३ ॥ तेसा न व्हे सरितेचा पाट ॥ येकवेळ केल्या वाट ॥ अहिर्निशी घडघडाट ॥ चालती लोटजीवनाचे ॥ ३४ ॥ मोटेचें पाणी तैसें ज्ञान ॥ करूनि वेद शास्त्र पठण ॥ नित्यानित्य विवेकासी जाण ॥ पंडीत विचक्षण बैसती ॥ ३५ ॥ येक कर्माकडे वोढी ॥ येक संन्यासाकडे वोढी ॥ येक ह्मणती हे गोष्टी कुडी ॥ देहो वोढावोढी न घालावा ॥ ३६ ॥ येक ह्मणती प्रारब्ध प्रमाण ॥ येक ह्मणती सत्य शब्दज्ञान ॥ येक ह्मणती धरावें मौन ॥ अती जल्पन करावा ॥ ३७ ॥ येक ह्मणती सांडा नित्यत्ती ॥ त्याचीच दृढ अधिक युक्ती ॥ तो चिज्ञाना निश्चिती ॥ सांगों किती मूर्खासी ॥ ३८ ॥ येक ह्मणती तप प्रमाण ॥ येक ह्मणती पुरश्चरण ॥ येक ह्मणती वेदाध्ययन ॥ द्यावें दान एक ह्मणती ॥ ३९ ॥ येक तो अवघेंचि मोडी ॥ घाली योगाचि येक उडी ॥ लावी आसन मुद्रेची वोढी ॥ बैसवी रोकडी वारयावरी ॥ ४० ॥ ऐसे नाना वाद करितां ॥ येक निश्चयो न व्हे सर्वथा ॥ ज्ञानाभिमान अती पंडिता ॥ ज्ञान नत्वता कळेना ॥ ४१ ॥ ऐसी ज्ञानमार्गींची गती ॥ नानापरीची विघ्नें येती ॥ विकल्पें नासिल्या वित्पत्ती ॥ मी झोनिजधामासी येथें नाहीं ॥ ४२ ॥ तैसी न व्हे माझी भक्ती ॥ नाममात्रें मज पावती ॥ नामें उद्धरले ते णो किती ॥ हेंचि भागवती बोलिलें ॥ ४३ ॥ माझें करितां गुणवर्णन ॥ कांहरिकथा नामसंकीर्तन ॥ तेथें रिघों न शके विघ्न ॥ गडगर्जनें हरीनामें ॥ ४४ ॥ जेथें हरीनामाचे पवाडे ॥ तेथें विघ्नकैंचें बापुडें ॥ विघ्न पळे सद्भक्ता पुढें ॥ उघडती कवाडें मोक्षाची ॥ ४५ ॥ माझे भक्त अति निराश ॥ न धरिती मोक्षाची आश ॥ यालागीं मी हृषीकेश ॥ त्यांचा भावार्थासि भूललों ॥ ४६ ॥ एवं निर्विघ्न मज माजी सरता ॥ मार्ग नाहीं भक्तीपरता ॥ हें सत्य सत्य गा सर्वथा ॥ भक्ती नलता मज पढीये ॥ ४७ ॥ ऐसी निजभक्ती फलप्रफुडी ॥ देवो सांगे अती आवडी ॥ उद्धवासी हरिभक्तीची गोडी ॥ हर्षाचा गुढी उभारिली तेणें ॥ ४८ ॥ जें उद्धवाच्या जीविहांतें ॥ तेंचि निरोपिलें श्रीअनंतें ॥ हर्षे नाचों लागला तेथें ॥ जंव तें श्रीकृष्णा तें-

वोंगाळी ॥ ४९ ॥ ऐसीतुझीसकळभक्ती ॥ नरिंअवघेचिभक्तिकांनकरिती ॥ दवोह्मणोभाग्येंवीणप्राप्ती ॥ नघडेनिश्चिती उद्धवा ॥ ५० ॥
कोटीजन्माचीपुण्यसंपत्ती ॥ जरीगांठीअसे आइती ॥ तेजोडे माझ्यासंतांचीसंगती ॥ सद्भागेंभक्तीउल्हासे ॥ ५१ ॥ सत्संगेंभ
क्तीचीप्राप्ती ॥ उद्धवाजाणनिश्चिती ॥ संतापासींमाझीभक्ती ॥ वासपाहातीउभी असे ॥ ५२ ॥ हीकांतूंसंतमाझेह्मणसी ॥ येर-
लोकसांडिलेकोणापासीं ॥ तुझीभक्ती अहिर्निशी ॥ संतांपासींकांअसे ॥ ५३ ॥ उद्धवाऐसाविकल्पभावो ॥ येथेंधरावयानाहीं
ठावो ॥ संतभजनीमाझासद्भावो ॥ केवाकोणपाहाहोभक्तीचा ॥ ५४ ॥ संतसेवाकरावयासी ॥ कोणकारणतूंमजह्मणसी ॥
अनावरामजअनंतासी ॥ तिहींनिजभावेंसीआकळीलें ॥ ५५ ॥ मजआकळिलेंज्याहेतू ॥ तेहीसांगेनतुजमातू ॥ मजवांचू
निजगाआंतू ॥ दुसराअर्थेनेणती ॥ ५६ ॥ आपुलेंजेंस्वकर्म ॥ मजअर्पिलेसर्वधर्म ॥ देहगेहेंरूपनाम ॥ आश्रमधर्ममदर्पण ॥
५७ ॥ कल्पांतविजेंकडकडाटें ॥ जेंधाकेंधाकेंविरानआटे ॥ ऐसींवादवल्याअचाटें ॥ मजवेगळेनेंनदळती ॥ ५८ ॥ तुटोनीपड
तांआकाश ॥ अणिकाचीनपाहातीवास ॥ यालागींमीहृषीकेश ॥ त्याचादासमीझालों ॥ ५९ ॥ नव्हेमावायांचामहिमा ॥ म
जविश्वात्म्याचाझालाआत्मा ॥ ऐसेंलाहाणेंतयाआत्मा ॥ मजपुरुषोत्तमावशकेलें ॥ ६० ॥ संतांसीमजभिन्नपण ॥ कल्पांति
हींनाहींजाण ॥ हेंजिव्हारींचीउणखुण ॥ तुजसंपूर्णसांगीतली ॥ ६१ ॥ संतमाझेझाले माझ्याभक्ती ॥ येरलोकमजनभजती ॥ तें
म्यादीधलेंकाळाच्याहातीं ॥ आदृष्टगतीबांधोनी ॥ ६२ ॥ माझियासंतापाशी ॥ यावयाप्रामीनाहींकाळासी ॥ मीसदांसंरक्षिता
त्यासी ॥ तेकळिकाळासीनागवती ॥ ६३ ॥ यापरीसंतांचेंसर्वकाज ॥ करितांमजनाहींलाज ॥ उद्धवामाझें अत्यंतनिजगुज ॥
फोडूनितुजदाविलें ॥ ६४ ॥ ॥ श्लोक ॥ अथैतत्परमंगुह्यंशृण्वतोयदुनंदन ॥ सुगोप्यमपिवक्ष्यामित्वंमेभृत्यःसुहृत्सखा
॥ ४९ ॥ ॥ टीका ॥ एकयदुवंशाकुळटिळका ॥ तूंस्वगोत्रसुहृदभृत्यसखा ॥ तुजनसांगिजेहा आनाका ॥ सर्वथादेखा

नथरवे ॥ ६५ ॥ मजगुह्याचें गुह्य सार ॥ साराचें गुह्य भांडार ॥ तें भांडारीचें निजसार ॥ तुज मी साचार सांगेन ॥ ६६ ॥ ऐसें
गुह्याचें गुह्य निश्चिती ॥ नाहीं सांगीतलें काणाप्रती ॥ तूं सखा जीवलग संगाती ॥ अनन्य प्रीती मज लागीं ॥ ६७ ॥ केवळ को
रडी नव्हे प्रीती ॥ तैसीच माझी अनन्य भक्ती ॥ भक्ती सारिखी विरक्ती ॥ अवंचकस्थिती तुज यासी ॥ ६८ यादवांशीं पाहा
तां देख ॥ मज समान तूं चि येक ॥ समान स्वगोत्र आणि सेवक ॥ हें आलोलिक उद्धवा ॥ ६९ ॥ नव्हेसी कार्यार्थी सेवक ॥ सर्व-
भावें विश्वासक ॥ किती वाणु गुण येकायेक ॥ परम हरीख मज झाला ॥ ७० ॥ यालागीं गुह्य नेहीतु झांगई ॥ वंचावया मज थी
रु नाहि ॥ हृदय आलिंगिलें हृदयीं ॥ चिदानंद पाही तुष्टला ॥ ७१ ॥ म्हणे सावधान ॥ सादर आईक माझें वचन ॥ तुज फा
वल्या माझें गुह्य ज्ञान ॥ वंश उद्धरण तुझेनी ॥ ७२ ॥ जे वंशी होय ब्रह्मज्ञानी ॥ तो वंश पवित्र त्याचेनी ॥ हें सत्य जाण माझी वाणी
॥ विकल्प मनीं न धरावा ॥ ७३ ॥ ह्मणसी स्वयें तूं ब्रह्म पूर्ण ॥ वंशीं अवतार श्रीकृष्ण ॥ तेणें वंश उद्धरण ॥ माझें ज्ञान न तों कीती ॥
७४ ॥ तरी नाम रूप जाती गोत ॥ या अवघ्यांसी मी अलिप्त ॥ सकळ कुळा मी कुळवंत ॥ गोत समस्त मज माझें ॥ ७५ ॥ ऐसें जा
णोनी निज गुह्य सार ॥ तुज मी सांगेन साचार ॥ होईल जगाचा उद्धार ॥ ऐसें सारंगधर बोलिला ॥ ७६ ॥ तें ऐकावया गुह्य
ज्ञान ॥ उद्धवें मनाचे उघडिले कान ॥ सावध पाहातां हरीचें वदन ॥ नयनीं नयन वेचले ॥ ७७ ॥ या परी उद्धव सावधान
॥ त्यासी कृष्ण सांगेल गुह्य ज्ञान ॥ पुढिले अध्याई अती गहन ॥ रमाळ निरोपण हरीचें ॥ ७८ ॥ एका विनवी जनार्दन ॥
श्रोतां व्हावें सावधान ॥ संतीं द्यावें अवधान ॥ मस्तकीं चरण वंदिले ॥ ७९ ॥ तुमचेनि पादप्रसादें ॥ श्रीभागवतींचीं श्लो
कपदें ॥ वाखाणिन अर्थावबोधें ॥ संतस्वानंदें तुष्टलेया ॥ ८० ॥ यालागीं एका शरण जनार्दनीं ॥ तंव जनार्दन चि एकपणीं
॥ जेवि का सागरीचें पाणीं ॥ तरंगपणीं विराजे ॥ ८१ ॥ ॥ इतिश्रीमद्भागवते महापुराणे एकादशस्कंधे एकाकार-

टीकायांश्रीकृष्णउद्धवसंवादे एकादशपूजाविधानयोगोनामएकादशोऽध्यायः ११ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥

॥ ॥ गुच्छचवथा अध्याय ११ याचीसंख्या श्लोक ४९ ओव्या १५८१ ॥ मिळून ॥ १६३०

श्रीकृष्ण

उद्धव

भा॰ श्रीगणेशायनमः॥ ॥ओंनमोसद्गुरूवसंतु॥ऐक्यऋतुकाळेंतुझाऋतु॥नयाऋतुकाळींचामारुतु॥ज्ञानवना
तुजैंरिघे॥१॥तेंअविद्येचींजुनींपानें॥गळूनिजातितत्क्षणें॥नवपल्लवींविराजमानें॥विरक्तपणेंआरक्त॥२॥अत्यंत
वैराग्याचीहांव॥स्वांकुरझालेवृक्षसर्व॥त्यांसिनिघालेनवपल्लव॥अतिलवलवकोंवळिक॥३॥जाहाल्यावसंताचें
रिगवणें॥वृक्षआडवेंफुटलेतेणें॥सोहंभावाचींसुमनें॥तेणेंगुणेंविकाशलीं॥४॥कृष्णसारूप्यकृष्णभ्रमर॥तेथेंझेंपा
वलेअतांसत्वर॥अमोदसेवितांअरुवार॥केंसेनिकेशरकुंचंबे॥५॥सद्भावाच्याअमोदधारा॥सेवितांसुखझालेंभ्रमरा॥
हृदयकमळींकेलाथारा॥मध्यमहूागचालिलें॥६॥भेदोनियांसाहीकमळें॥हृदळादिषोडशदळें॥झेंपावलेमलयानि
ळें॥सहस्रदळींमिसळले॥७॥तेथसेऊनिपरागधवळ॥उन्मत्तमातलेअळिकुळ॥करितांआनंदाचागोंधळ॥सुखकल्लो
ळस्वानंदें॥८॥लागल्याअनुहातध्वनी॥रुणझुणितीदशलक्षणीं॥त्याहिनादातेंप्राशुनी॥निःशब्दपणानिवांत॥९॥तेथें
मोक्षसुखाचेघड॥डोलतांदिसेअतिगोड॥तेणेंजीवाचेंपुरतकोड॥करितांधुमाडसोहंशब्दें॥१०॥मुमुक्षुमयोरअतिमानी
॥पिच्छेंपसरूनिनांचतां॥येऊनवसंतवनाप्रतां॥टाहांफोडितीगुरुनामें॥११॥नेमस्तकोकिळांहोतेंमोन॥वसंतऋतुराजदेखो
न॥तिहींकरोनिविसर्जन॥मधुरस्तघनेंगर्जती॥१२॥भक्तिसरोवरींनिर्मळपाणी॥विकाशल्यानवविधकमळणी॥भक्तस
स्नाततियेस्थानी॥निमज्जनींनिश्चळ॥१३॥तेसरोवरींचेंसेवितांपाणी॥जीवशिवचक्रवाकेंदोनी॥सद्गुरुचिद्भानुवसंतवनी
॥देखोनिमिळणीमेळाली॥१४॥वसंतेंउल्हासतरुवरा॥उलोनिलागल्यास्वानंदधारा॥पारंब्याभेदुनियांधरा॥धराधारावितु
तल्या॥१५॥बोधमलयानीळझळकत॥तेणेंवनश्रीमघमघित॥मोक्षमार्गींचेपाथिकतेथ॥निजींनिजतनिजरूपें॥१६॥ऐसा
सद्गुरुवसंतरावो॥निजभक्तवनादेउत्सावो॥तोभागवतभजनअध्यावो॥उद्धवासीदेवोसांगत॥१७॥बाराकेअध्यायींनिरूपण

सत्संगाचामहिमागहन॥ कर्माचाकर्तातेथकोण॥ त्यागितेंलक्षणकर्माचें॥१८॥ संपतांअकरावाअध्यावो॥गुत्द्यसांगेनह्मणे
देवो॥ तेंपरिसावयाउद्धवो॥त्याह्वाळीपाहाहाहारिवदन॥१९॥ कायसांगेलगुत्ह्यगोष्टी॥कोणअक्षरेंनिघतीवोठां॥ त्यावचनार्थी
घालावयामिठी॥उल्हासपोटींउद्धवा॥२०॥जैसेंमेघमुखींचेंउदक॥ वरचावरीझेलीचातक॥तैसेंकृष्णवचनालागिंदेख॥प
सरीमुखउद्धवु॥२१॥स्नानसंध्याभोजन॥करावयाएकेकाळेंजाण॥तैसेंज्ञेयज्ञाताज्ञान॥घ्यावयासावधानउद्धव॥२२॥ऐसाउ
द्धवाचाआदरु॥देखोनिहरीझालासादरु॥भक्तकृपाळूअतीउदारु॥निजगुत्ह्यसारुसांगत॥२३॥ ॥श्लोक॥श्रीभगवानुवाच
॥ ॥नरोधयतिमांयोगोनसांख्यंधर्मएवच॥नस्वाध्यायस्तपस्त्यागोनेष्टापूर्त्तंनदक्षिणा॥१॥ ॥टीका॥ ॥मजवश्यकराव
यालागीं॥सामर्थ्यनाहींअष्टांगयोगीं॥नित्यानित्यविवेकजगीं॥गांवोगावींमजनपवे॥२४॥प्रकृतीपुरुषविवेचना॥अखंड
आलोडितांमना॥पावावयामाझियास्थाना॥सामर्थ्यजाणत्यानाहीं॥२५॥धर्मअहिंसादिसमस्त॥सत्यातेंमीनव्हेप्राप्त॥मुख्य
वेदाध्ययनेंहिमीअप्राप्त॥सांगसमस्तजऱ्हींपढिले॥२६॥तेथतपेंकायसीबापुडीं॥पंचाग्निअसारपरवडी॥कृच्छ्रचांद्रायणें
झालींवेडीं॥त्यांचेजोडीमीनजोडें॥२७॥देहगेहसांडूनिउदास॥विरजाहोमीहवीसर्वस्व॥साधनीअतिश्रेष्ठसन्यास॥त्यासि
मीपरेशनातुडें॥२८॥करितांश्रौतस्मार्त्तकर्मासी॥कर्मेंदेंझालींपानपिसीं॥तरीमीनाकळेत्यासी॥कुशहोमेंसीकष्टतां॥२९॥
गोदानभूदानतिलदान॥दानदेतांधनधान्य॥त्यासिमीनाटोपेंजाण॥दानाभिमाननवचतां॥३०॥संकटचतुर्थीऋषिपंचमी
॥विष्णुपंचकबुधाष्टमी॥अनेकव्रतेंकरितांनेमीं॥मीतेकर्मीनातुडें॥३१॥अश्वमेधराजसूयाग॥सर्वस्ववेचूनिकरितांचां
ग॥माझीप्राप्तीनव्हेचिसांग॥तेणेंमीश्रीरंगतातुडें॥३२॥होकांवापीकूपआराम॥वृक्षरोपणेंमनविश्राम॥आचरतांस्मा
र्तकर्म॥मीआत्मारामनभेटें॥३३॥नानाछंदरहस्यमंत्र॥विधिविधानेंअतीविचित्र॥सामर्थ्येंअतीविशेषपवित्र॥नव्हती

स्वतंत्रमस्वामी ॥ ३४ ॥ पुष्करादि नानातीर्थें ॥ पापनिर्दळणीं अतिसमर्थें ॥ शीघ्र पावावया मातें ॥ सामर्थ्य त्यांतें असेना ॥ ३५ ॥ यम
नियम अहर्निशीं ॥ जे सदा शिणती साधनेंसीं ॥ ते यावया माझ्या द्वारासी ॥ सामर्थ्य त्यासि असेना ॥ ३६ ॥ उद्धवा यम नियम निर्धा
र ॥ एकुणिसावे अध्यायीं सविस्तर ॥ तुज म्यां सांगेन साचार ॥ साक्षपाकार बारावा ॥ ३७ ॥ ते यम नियम बारा बारा ॥ आणि सकळ
साधनसंभारा ॥ या वया माझिया नगरा ॥ मार्ग पुढारा चालेना ॥ ३८ ॥ ते गेलिया संताच्या दारा ॥ धरूनि साधूंचा आधारा ॥ अवघीं
आलीं माझ्या घरा ॥ एवं परंपरा मस्वामी ॥ ३९ ॥ तें शीन व्हे सत्संगती ॥ संग सकळ संगा तें छेदिती ॥ ठाकठोक माझी प्राप्ती ॥ पं भक्ति
करिती आणिका ॥ ४० ॥ किटि भिंगुरटीचा संगती ॥ पालटे स्वदेहस्थिती ॥ ते विंधरिलिया संतांची संगती ॥ भक्त पालटती मद्रूपता
॥ ४१ ॥ केवळ पाहे पां जड सुंदे ॥ चंदनास भोंवतीं झाडें ॥ तें सुगंध होऊनि लोकडें ॥ मोलगा देंपावलीं ॥ ४२ ॥ तें अचेतन झाड सर्वथा
॥ चढलें देव ब्राह्मणाचे माथां ॥ त्याचा पांग पडे श्रीमंता ॥ राजे तत्वता वंदिती ॥ ४३ ॥ तेशीं धरिल्या सत्संगती ॥ भक्त माझी पदवी
पावती ॥ शेरवींम जहीं पूज्य होती ॥ सांगों किती महिमान ॥ ४४ ॥ संतसंगती वेगळें जाण ॥ तत्काळ पावावया माझें स्थान ॥ आ
णिक नाहीं च साधन ॥ सत्य जाण उद्धवा ॥ ४५ ॥ मागां बोलिलें लाजें साधनें ॥ तीं अवघीं हि मलीन अभिमानें ॥ ऐकत यांचीं लक्षणें
॥ तुज कारणें सांगेन ॥ ४६ ॥ अष्टांगयोगीं दुर्जयो पवन ॥ सर्वथा साधेना जाण ॥ साधलां तरी भागवण ॥ अनिवार जाण सिद्धी
ची ॥ ४७ ॥ नित्यानित्यविवेक ज्ञान ॥ तेथें बाधी पंडिताअभिमान ॥ प्रबळ वांछी धनमान ॥ ज्ञान चिविघ्न ज्ञात्यासी ॥ ४८ ॥ अ
हिंसा धर्म करितां जनीं ॥ धर्मिष्टपणीं गाळिती पाणी ॥ गाळितां निमाल्या जीव श्रेणी ॥ अधर्मपणी तो धर्म ॥ ४९ ॥ करितां वेद
अयन ॥ मुख्य देवें धरिलें मौन ॥ पठणमात्रें मीना तुडें जाण ॥ याजन दान वांछितां ही ॥ ५० ॥ तप करूं जातां देहीं ॥ क्रोध ताप
साच्या ताथीं ॥ परता जावों ने दि काही ॥ वाटला पाहीं नाचनवा ॥ ५१ ॥ सर्वस्व त्यातें संन्यासग्रहण ॥ तेथ हि निजळे देहाभिमा

न॥ व्यर्थ विरजा होमगेला जाण॥ मानाभिमान बाधिती॥५२॥ श्रौतस्मार्त कर्म सांग॥ इष्टापूर्त जें कां याग॥ तेथ आडवाठां के
स्वर्गभोग॥ कर्मक्षयरोग साधकां॥५३॥ नाना दानें देतां सकळ॥ वासना वांछी दानफळ॥ कां दातेपणें गर्व प्रबळ॥ लागला अद
ळ दळेना॥५४॥ अनंतव्रतें व्रती झाला॥ चौदा गांठी देव बांधला॥ शेखीं अनंता तें विसरला॥ देवो हारविला हातींचा॥५५॥ ना-
ना यज्ञ करितां विधी॥ मंत्र तंत्र पात्रशुद्धी॥ सहसा पावों न शके सिद्धी॥ पावल्या बाधी फळभोग॥५६॥ नाना छंद रहस्य मंत्र॥ वि
कळ होंनये उच्चार॥ मंत्रीं मंत्र रचिले साचार॥ चळले अपार मंत्रवादी॥५७॥ भगवीं करूनि तां बडीं॥ तीर्थाभिमानें कापडी॥
भिके लागली बापुडीं॥ नाहीं अर्धघडी विश्रांती॥५८॥ यमनियम बारबारा॥ करितां अखंड घोर बारा॥ चौथिसां माजी यां चाउ
भारा॥ नेणती सायरा पंचविसावा॥५९॥ एवं सांगीतल्या साधनासी॥ आपमतीं करितां त्यासी॥ बाधकता आहे सर्वांसी॥ ते
म्या तुज पासीं सांगीतली॥६०॥ करितां साधनें आपमतीसी॥ तेथें विघ्नें उपजती ऐशीं॥ तींच साधनें साधुउपदेशीं॥ सर्वही सि
द्धीस पावती॥६१॥ साधुनसांग तोनिर्धारीं॥ नाना साधनें हा काय करी॥ कोण विधान कैशी परी॥ निज निर्धारीं कळेना॥६२॥
न करितां साधनविस्तार्ता॥ केवळ जाण सत्संगती॥ मज पावले नेणों किती॥ तें मी तुजप्रती सांगेन॥६३॥ ॥श्लोक॥ ॥व्र
तानि यज्ञश्छंदांसि तीर्थानि नियमा यमाः॥ यथावरुंधे सत्संगः सर्वसंगापहो हि माम्॥२॥ सत्संगेन हि दैतेया यातुधाना मृगाः
खगाः॥ गंधर्वाप्सरसो नागाः सिद्धाश्चारणगुह्यकाः॥३॥ विद्याधरा मनुष्येषु वैश्याः शूद्राः स्त्रियोंऽत्यजाः॥ रजस्तमःप्रकृतयस्त
स्मिंस्तस्मिन्युगेऽनघ॥४॥ ॥टीका॥ ॥पाहातां केवळ जडमूढ॥ रजतमयोनीं जन्मले गूढ॥ सत्संगतीलागोनि दृढ॥ मा
तें सदृढ पावले॥६४॥ दैत्य दानव निशाचर॥ खग मृग गंधर्व अप्सर॥ सिद्ध चारण विद्याधर॥ नाग विखार गुह्यक॥६५॥ खग
मृग सर्प पावले मातें॥ मानव तंव सहजें सरतें॥ वैश्य शूद्र स्त्रियादि समस्तें॥ पावले मातें सत्संगें॥६६॥ जे सकळ वर्णधर्मा

वेगळे॥ ज्यांच्या माचारी कोणी नातळे॥ छाया देखूनि जग पळे॥ अत्यंत मैळे अंत्यज॥ ६७॥ तिहीं धरोनि सत्संगती॥ आले माझि
या पदाप्रती॥ देव द्विज मातें वंदिती॥ अभिनव कीर्ति संतांची॥ ६८॥ धरिलिया सत्संगती॥ निंद्य तेही वंद्य होती॥ उद्धवा तूं निःपाप
निश्चितीं॥ तरी सत्संगती करावी॥ ६९॥ सोनें साडेपंधरेंचोखडें॥ त्या मिळाल्या संगती जोडे॥ तें अधिकाधिक मोल चढे॥ मुकु
टीं चढे महेंद्रा॥ ७०॥ तैशी पुण्यपुरुषा सत्संगती॥ जाहल्या अनंत सुख पावती॥ सुरवर त्यातें वंदिती॥ शिवादि येती भेटीसी॥
७१॥ यमधर्म पायां लागती॥ तीर्थें पाय वंदूं मागती॥ भावें धरिल्या सत्संगती॥ ऐवढा माग पुरुषासी॥ ७२॥ दैत्य राक्षस स्त्री
शूद्र पाहीं॥ अंत्यज तरले ब्राह्मणसी काई॥ त्या त्या युगाचा तें तें दावीं॥ बहुसाल पाहीं उद्धरिले॥ ७३॥ ॥श्लोक॥ ॥बहवो मत्प
दं प्राप्तास्त्वाष्ट्रकायाधवादयः॥ वृषपर्वा बलिर्बाणो मयश्चाथ विभीषणः॥ ५॥ सुग्रीवो हनुमानृक्षो गजो गृध्रो वणिक्पथः॥
व्याधः कुब्जा व्रजे गोप्यो यज्ञपत्न्यस्तथापरे॥ ६॥ ॥टीका॥ ॥वृत्रासुर गाइजे वेदीं॥ जो इंद्रासि पिसे घाला युद्धीं॥ युद्धीं हि
अविरुद्ध बुद्धी॥ माझें निजपद पावला॥ ७४॥ एक तो नारदाच्या गोष्टी॥ गर्भींच मज सीं घातली मिठी॥ जो जन्मला कयाधूचा
पोटीं॥ भक्त जगजेठी प्रल्हाद॥ ७५॥ वृषपर्वा दैत्य अद्‍दु॥ माझें पद झाला प्रविष्टु॥ बळीचा द्वारीं मी स्वयें जड॥ झालों बटु भिकेसी
॥ ७६॥ छळें करितां बळी बंधन॥ छळितां मी छळिलों जाण॥ अंगा आलें द्वारपाळपण॥ बळी आधीन मी झालों॥ ७७॥ त्या बळी
चा पुत्र बाणासुर॥ शिववरदें मातला थोर॥ माझ्या पुत्राचा चोरिला पुत्र॥ दोहींचा वैर नारदु॥ ७८॥ तो म्यां साधूनि धरिला चोरु॥
बाण केला अति जर्जरु॥ छेदिला सहस्रभुजांचा भारु॥ शिवजीवें मारूं नेदीच॥ ७९॥ तो म्हणे भक्त पुत्र स्वयें मारी॥ मज जाहले बळी
ची भीड भारी॥ अखंड मी असें त्याचा द्वारीं॥ या लागीं उद्धरी बाणातें॥ ८०॥ मग संबोखवा वयाशि वातें॥ बाण आपुलेनि जहस्तें॥
ऐकें शिवपदीं स्थापिलें त्यातें॥ कल्याणातें पावला॥ ८१॥ खांडवयन अग्नीमी॥ अर्जुनें तो धरिल्या वयासं॥ तेणें नय तो मा

करासी ॥ त्याचि तयासी उद्धरिलें ॥ ८२ ॥ राक्षसकुळीं जन्मला जाण ॥ शत्रूचा बंधु बिभीषण ॥ माझ्या ठायीं अनन्यशरण ॥ जीवप्रा
णें तो माझा ॥ ८३ ॥ सुग्रीव हनुमंत जांबुवंतु ॥ यांचा पवाडा विख्यातु ॥ जटायु उद्धरिला वनांतु ॥ जो रावणें खस्त केला होता ॥ ८४
॥ गजसरोवरीं ग्रहग्रस्त ॥ स्त्रियापुत्रीं सांडिला जीत ॥ तो अंतकाळीं मातें स्मरत ॥ आर्तभूत अनिस्वरें ॥ ८५ ॥ सांडूनि समस्तांची
आस ॥ पाहोनि वैकुंठाचा वास ॥ राजीव उचलूनि राजस ॥ पाव परेश ह्मणे वेगीं ॥ ८६ ॥ त्या गजेंद्राचे तांतडी ॥ वैकुंठीं होनिल वड
सवडी ॥ त्या गरुडापुढें घालोनि उडी ॥ बंधन तोडी गजाचें ॥ ८७ ॥ त्यासि पशुयोनीं जन्म होतें ॥ परी तो अंतीं स्मरला मातें ॥ पावला
माझ्या निजधामातें ॥ गाइजे त्यांतें पुराणीं ॥ ८८ ॥ वैश्य तुळाधार वाणी ॥ सत्यवा वा सत्य जोरवणीं ॥ सत्यें पावला मज लागुनी ॥ स
त्य तोलणी त्याचें नाव ॥ ८९ ॥ अंत्यजामाजी धर्मव्याध ॥ माझें पावला निजपद ॥ जराव्याध गा प्रसिद्ध ॥ करोनि अपराध उद्धरिला
॥ ९० ॥ चरणीं बांधोनियां बाण ॥ घायें घेतला माझा प्राण ॥ तो जराव्याध जाण ॥ कृष्णें आपण तारिला ॥ ९१ ॥ कौळिकामाजी गुह्य
क देख ॥ आला श्रीरामासन्मुख ॥ कर्म निरसलें निःशेख ॥ निजधाम देख पावला ॥ ९२ ॥ कुबजा तीं ठायींचा कुडी ॥ नीट निजभावें-
ग्रोरवडी ॥ तिच्या चंदनाची शुद्ध गोडी ॥ अती आवडी मज लागीं ॥ ९३ ॥ तिणें चर्चूनियां चंदन ॥ मन केलें मदर्पण ॥ मी झालों तिज
आधीन ॥ निजधाम ते जाण पावली ॥ ९४ ॥ गोकुळींचिया गोपिका ॥ संसारासि होऊनि विमुखा ॥ तन मन प्राण मज लागीं देखा
॥ भावें निजसुखा पावल्या ॥ ९५ ॥ माझी गोपिकांसी परम आवडी ॥ कीं मज चि गोपिकांची गोडी ॥ पाहातां याचे समान पाडी
॥ जाहाली बापुडीं साधनें ॥ ९६ ॥ सांडूनि संसाराची चाड ॥ न धरूनि पित्यापुत्राची भीड ॥ यज्ञपत्न्यांसि माझें कोड ॥ भावार्थ दृढ भा
विकां ॥ ९७ ॥ तिहीं मज अर्पोनियां अन्न ॥ माझें निजधाम पावल्या जाण ॥ मज न पवती च ते ब्राह्मण ॥ ज्यांसि कर्माभिमान कर्माचा
॥ ९८ ॥ एक ब्राह्मण अतिशास्त्रबळें ॥ पत्नीसि येवुं नेदी मज जवळें ॥ तुह्मी वेदशास्त्रा हि वेगळे ॥ गोरक्ष गोंवळे केविं पूजा ॥ ९९ ॥ येरी

समस्ताजातांदेखोन॥तिचेंमजलागींतळमळीमन॥अतिकर्मठतोब्राह्मणकठिण॥अवरोधूनराखिली॥१००॥पित्यानेंला-
विलीसमाझाहातीं॥तेव्हांचमीतुझादेहाचापती॥मजसांडूनिकेउतीं॥गोकुळाप्रतिजाल्येसी॥१॥येरिह्मणेतूंयादेहाचापती॥
॥तोदेहठेऊनियांतयाप्रती॥जीवित्वेंमीनलेयामजप्रती॥सायुज्यमुक्तीपावली॥२॥ज्यामाझियाप्राप्तीसी॥साधकशिणतीनाना
नासायासीं॥तींसाधनेंनकरितांत्यासी॥अनायासींमजपावल्या॥३॥ ॥श्लोक॥ ॥तेनाधीतश्रुतिगणानोपासितमहत्त
माः॥अव्रतातप्ततपसःसत्संगान्मामुपागताः॥७॥ ॥टीका॥ ॥तिहींनाहींकेलेंवेदपठण॥नाहींगुरूकेलेकेवळशास्त्रज्ञ
॥व्रततपादिनानासाधन॥नाहींजाणतिहींकेलें॥४॥केवळगासत्संगतीं॥मजपावल्यानेणोकिती॥एकभावेंजेभावार्थी॥
त्यासीमीश्रीपतीसुलभ॥५॥ ॥श्लोक॥ ॥केवलेनहिभावेनगोप्योगावोनगामृगाः॥येऽन्येमूढधियोनागाःसिद्धामामीयु
रंजसा॥८॥ ॥टीका॥ ॥केवळस्वरूपजेसंत॥त्यामाझीसंगतीझालीप्राप्त॥कायकरिसीतपव्रत॥भावार्थेंप्राप्तमजजा
लिया॥६॥होवियामाझेंपदप्राप्त॥त्यांसिभांडवलगाभावार्थ॥भावबळेंगासमस्त॥पदनिश्चितपावल्या॥७॥ऐकोनमाझें
वेणुगीत॥गोपिकासांडूनिसमस्त॥निजदेहातेंनसांभाळित॥मजगिवसीतपावल्या॥८॥सांडूनिपतिपित्याचाचाड॥नधरि
तोनिवेदशास्त्राचीभीड॥माझेठायींनिजभावदृढ॥प्रेमअतिगोडगोपिका॥९॥पुत्रस्नेहतोडूनियायें॥विधीतेंरगडूनिपायें
॥माझेआवडीचेनिलवलाहें॥गोपिकामजपाहेंपावल्या॥१०॥त्याचपरीजाणगाई॥वेणुध्वनीवेधल्यापाहीं॥व्याघ्रभयविस
रल्यादेहीं॥माझाठायींविनटल्या॥११॥माझ्यावेणुध्वनीवेधलेंमन॥वत्सेंविसरलींस्तनपान॥मुखींचाकवळमुखींजाण॥
माझेंध्यानलागलें॥१२॥माझावेणुश्रवणासक्तवजिहीं॥निजवैरसांडूनिदेहीं॥येरयेरांवरीमानापाहीं॥व्याघ्रहरिणेंतोंहिवि
सरलीं॥१३॥म्याउपडिलेविमलअर्जुन॥तेतरलेहेंनवलकोण॥वृंदावनींचेवृक्षतृण॥माझ्यासांनिधेंजाणउद्धरिले॥१४॥

मयूरतरलेमोरविसी ॥ गुल्मलतातृणपाषाणासी ॥ जडमूढवृंदावनवासी ॥ मत्संनिधेंत्यासिउद्धारू ॥ १५ ॥ माझ्या संगतीअन
न्यप्रीती ॥ तेंचित्यांस शुद्धभक्ती ॥ तेणेंकृतकृत्यहोऊनिनिश्चिती ॥ माझीनिजप्राप्तीपावले ॥ १६ ॥ माझेनिचरणघातेंसाचार ॥
कालितरलादुराचार ॥ नागनागिणीसपरिवार ॥ माझेनविरवारउद्धरले ॥ १७ ॥ आपुलीजेनिजपदप्राप्ती ॥ तेसत्संगेंविणनि-
श्चिती ॥ दुर्लभहेंउद्धवाप्रती ॥ स्वयेंश्रीपतीसांगत ॥ १८ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ येनयोगेनसांख्येनदानव्रततपोऽध्वरैः ॥ व्याख्यास्व
ध्यायसंन्यासैःप्राप्नुयाद्यत्नवानपि ॥ ९ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ योगयागव्रतदान ॥ वेदाध्ययनव्याख्यान ॥ तपतीर्थज्ञानध्यान ॥ स
न्यासग्रहणसादरें ॥ १९ ॥ इत्यादिनानासाधनें ॥ निष्ठाकरितांनिर्बंधनें ॥ माझीप्राप्तीदुरासदतेनें ॥ जीवेंप्राणेंनपविजे ॥ २० ॥
यापरीशिणतांसाधनेसी ॥ माझीप्राप्तीनव्हेअतिप्रयासी ॥ तेगोपीपावल्याअप्रयासीं ॥ सत्संगासीलाहोनी ॥ २१ ॥ त्यागोपिकां
सिमाझीप्राप्ती ॥ मीचित्यांचीसत्संगती ॥ सत्संगेंनिजपदप्राप्ती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ २२ ॥ गोपिकांचीसप्रेमस्थिती ॥ तेतुज
गोकुळींझालीप्रतीति ॥ तुजहीनतर्केचत्यांचीप्राप्ती ॥ तेंमीतुजप्रतीसांगेन ॥ २३ ॥ गोपिकांचेंअत्यंतप्रेम ॥ स्वमुखेंसांगेपुरुषोत्त
मं ॥ उद्धवाचेंभाग्यउत्तम ॥ आवडीनेंवर्मदेवोसांगे ॥ २४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ रामेणसार्द्धंमथुरांप्रणीतेश्वाफल्किनामय्यनुरक्त
चित्ताः ॥ विगाढभावेननमेवियोगतीव्राधयोऽन्यंददृशुःसुखाय ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ बळिभद्रासमवेततत्वतां ॥ अक्रुरेंम
जमथुरेनेतां ॥ तैंगोपिकांसीजेझालीव्यथा ॥ तेसांगतांमजनये ॥ २५ ॥ तेत्यांचीअवस्थासांगतां ॥ मजअद्यापिधीरनधरवेचित्त
॥ ऐसेंदेवोसांगतसांगतां ॥ कंठींबाष्पतादाटली ॥ २६ ॥ सांगतांभक्तांचेंनिजप्रेम ॥ प्रेमेंद्रवलापुरुषोत्तम ॥ जोभक्तकामकल्पद्रुम
॥ कृपानिरूपमभक्तांची ॥ २७ ॥ मजमथुरेसजातांदेखोनी ॥ आंसुवांचापूरनयनीं ॥ हृदयफुटेमजलागुनी ॥ प्रेमेंलाळणीघात
ली ॥ २८ ॥ पोटांतीलप्रेमप्रीती ॥ सारितांमागेंनसरती ॥ धरिलेचरणनसोडिती ॥ येतीकाकूलतीमजलागीं ॥ २९ ॥ नवलभा

वार्थत्याचापोटीं ॥ माझ्यारूपींघातलीमिठी ॥ सोडवितांनसुटेगांठी ॥ श्वासपोटींपरतेना ॥ ३० ॥ लाजविरल्यासर्वथा ॥ सासुराप
तिपित्यादेखतां ॥ माझेचरणींठेऊनिमाथा ॥ रडतीदीर्घताआक्रंदें ॥ ३१ ॥ मजर्याणअवघेदेखतीयोम ॥ माझींचपुनःपुन्हापाहातीं
वास ॥ थोरघोलोनिश्वासोश्वास ॥ उकसाबुकसींस्फुंदत ॥ ३२ ॥ आमुचाजिवलगसांगाती ॥ घेऊनिजातोहादुष्टमूर्ती ॥ अक्रुरा-
सन्मुखशिव्यादेती ॥ येतीकाकुलतीमजलागीं ॥ ३३ ॥ उभ्याठांकोनिसन्मुख ॥ माझेंपाहातीश्रीमुख ॥ आठवेवियोगाचेंदुःख ॥ ते
णेंअधोमुखविलपती ॥ ३४ ॥ ऐशियामजलागींआसक्त ॥ माझ्याठायींअनन्यचित्त ॥ विसरल्यादेहसमस्त ॥ अतिअनुरक्तमन
जलागीं ॥ ३५ ॥ माझेनिवियोगेंतत्वता ॥ त्यांसीमाझीतीव्रव्यथा ॥ तेव्यथेचीअवस्था ॥ बोलोंसांगतांमजनये ॥ ३६ ॥ मजवेगळे
जेंजेंसुख ॥ तेंगोपिकांसीकेवळदुःख ॥ कैशीआवडीअलौलिक ॥ मजहृदयींदेखनविसंबती ॥ ३७ ॥ मजगोकुळींअसतां ॥ मा
झेठायींआसक्तचित्ता ॥ तेआसक्तीचीसमूळकथा ॥ ऐकआतांसांगेन ॥ ३८ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ तास्ताः क्षपाः प्रेष्ठतमेननीतामये
ववृंदावनगोचरेण ॥ क्षणार्द्धवत्ताःपुनरंगतासांहीनामयाकल्पसमाबभूवुः ॥ ११ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ नवलगोपिकांचाहरिख
॥ मजवृंदावनाजातांदेख ॥ माझेंपाहोनिश्रीमुख ॥ प्रातःकाळींसुखभोगिती ॥ ३९ ॥ गाईपाजोनियांपाणी ॥ गोठणीबैसवीं मा
ध्यान्हीं ॥ तेथेंउदकमिसेंगौळणी ॥ पाहायालागूनिमजयेती ॥ ४० ॥ तेथेंनानाकौतुकें नानालीला ॥ नानापरीच्याखेळताखेळा
॥ तोतोदेखोनिसोहाळा ॥ सुखेंवेल्हाळासुखावती ॥ ४१ ॥ मजसायंकाळींयेतांदेखोनी ॥ आरत्यानिंबलोणघेउनी ॥ सामोऱ्या
येतिधांवोनी ॥ लागतीचरणींस्वानंदें ॥ ४२ ॥ माझीगोपिकांसिआवडी ॥ कींगोपिकांचीमजगोडी ॥ पाहातांयाचीसमानपा
डी ॥ झालीबापुडींसाधनें ॥ ४३ ॥ सांडूनिसंसाराचीचाड ॥ नधरोनिपतिपुत्रांचीभीड ॥ माझेठायींनिजभावदृढ ॥ प्रेमगोडगोपि
कां ॥ ४४ ॥ ऐशीत्रिकाळदर्शनेंघेतां ॥ धणीनपुरेत्यांचेचित्ता ॥ त्याहिवरीवर्तलीकथा ॥ एकांतताअतिगुह्य ॥ ४५ ॥ त्यागह्याचें

निजगुज॥ उद्धवामी सांगेन तुज॥ महासुखाचें सुखभोज॥ मी अधोक्षजनाचनला॥ ४६॥ तसुखगोपिका जाणती॥ कामाझी मी जाणें श्रीपती॥ जे रासक्रीडेचा राती॥ झाली सुखप्राप्ती सफळिकांसी॥ ४७॥ त्यासुखाची सुखगोडी॥ रमा काय जाणें बापुडी॥ ब्रह्मादिदेवें केवळ वेडीं॥ त्यासुखाची गोडी नेणती॥ ४८॥ पावावया त्यासुखासी॥ सदाशिव झाला योगाभ्यासी॥ तरी प्राप्तिन व्हे तयासि॥ भुलला मोहनीसी देखतां॥ ४९॥ उमा होऊनि भिल्लटी॥ तेणें भुलविला धूर्जटी॥ त्यासुखाची हातवटी॥ नेणती हृद्यीं तापसी॥ ५०॥ जवळी असोनि निश्चिती॥ संकर्षण महामूर्ती॥ त्यासी त्यासुखाची प्राप्ती॥ नव्हे निश्चिती उद्धवा॥ ५१॥ रासक्रीडा गोपिकापती॥ कोणी ह्मणेल कामासक्ती॥ तेथ कामाची कैंची प्राप्ती॥ ऐक निश्चिती उद्धवा॥ ५२॥ शिवानें जिणोनि फुडा॥ काम ह्मणे मी सबळगाढा॥ माझी भेदावया रासक्रीडा॥ धाऊनि मेढा चालिला॥ ५३॥ तेथ माझ्या स्वरूपाचें वोडण॥ तेथ न चले कामाचें कामपण॥ मोडले मदनाचे बाण॥ दृढ वोडण स्मरणाचें॥ ५४॥ काम कामिकांच पळ दृष्टी॥ निजबोधाची तीक्ष्ण बाणाटी॥ संधिसाधूनि विंधे हटी॥ तें न व्हे चिपेटी हरिरंगीं॥ ५५॥ जेथ क्रीडे आत्मारामु॥ तेथ के विरिये बापुडा कामु॥ माझें कामें गोपिका निष्कामु॥ कामसंभ्रमु त्यां नाहीं॥ ५६॥ जो कोणी स्मरे माझें नामु॥ तिकडे पाहूं न शके कामू॥ जेथ मी रमें पुरुषोत्तमु॥ तेथ कामु कर्मसरेना॥ ५७॥ कामु ह्मणे कटकटा॥ अभाग्य भाग्यें झालों मोटा॥ रासक्रीडेचिया शेवटीं लगोटा॥ आजि मी करंटा न पवेची॥ ५८॥ देखोनि रासक्रीडा गोमटी॥ काम घटघटां लाळ घोंटी॥ लाज सांडूनि जन्मला पोटीं॥ त्यासुखाचे भेटी लागोनी॥ ५९॥ तो काम मन्मथ आपुले अंकीं॥ केला निजभावें निजसुखी॥ तें माझें निजसुख गोपिकीं॥ रासमिसें कीं भोगिलें॥ ६०॥ ते रासक्रीडेची राती॥ ब्रह्मयाच्या षण्मास केलि होती॥ गोपिका अर्धक्षण मानिती॥ वेगीं कां गभस्ती उगवला॥ ६१॥ जेथ माझी क्रीडा सुखकल्लोळ॥ तेथ कोण स्मरे काळवेळ॥ गोपिकांचें भाग्य प्रबळ॥ माझें सुख केवळ पावल्या॥ ६२॥ ऐशा माझिया संगती॥ भोगिल्या राती ने

गोकुळीं ॥ तरीत्यांसिनव्हेतृप्ती ॥ चढतीप्रीतिमजलागीं ॥ ६३ ॥ गोपिकाकरूनिमाझीभक्ती ॥ मीप्रसन्नकेलोंश्रीपती ॥ रासमार्गी
तलाएकांतीं ॥ माझीस्फुरवप्राप्तीपावावया ॥ ६४ ॥ त्याजाणवेदगर्भीचाश्रुती ॥ श्रुतिरूपेंनव्हेमत्प्राप्ती ॥ तेंपरतल्याह्मणोनिनेति
नेती ॥ माझीस्फुरवसंपत्तीनपवेची ॥ ६५ ॥ विषयबुद्धीतेमुख्यअज्ञान ॥ तेंअसतांमीनभेटेंजाण ॥ असतांवेदोक्तजाणपण ॥ ते
णेंहीसंपूर्णनभेटेंमी ॥ ६६ ॥ जाणिवनेणिवगेलियाविशेष ॥ माझेंपाविजेनिजात्मस्फुरव ॥ श्रुतिजाणोनिहोंनिष्टंक ॥ गोकुळीं
त्यादेरवसुरवार्थआल्या ॥ ६७ ॥ त्याचिजाणसमस्तश्रुती ॥ गोपिकारूपेंगोकुळायेती ॥ रासक्रीडामिसेंएकांतीं ॥ माझीस्फुरवप्रा
प्तीपावल्या ॥ ६८ ॥ हाहिअसोअभिप्रावो ॥ उद्धवाज्यांसिजैसाभावो ॥ त्यांलागिमीतैसादेवो ॥ यदर्थीसंदेहअसेना ॥ ६९ ॥ उद्धवामी
भक्तांसिदेरव ॥ कोणकाळींनव्हेविमुरव ॥ जोजेसाभावीभाविक ॥ तैसामीदेरवनयासी ॥ ७० ॥ मीसकामसकामाचाठायीं ॥ नि
ष्कामासिंनिष्काम पाहीं ॥ नास्तिकामीलोकींतिहीं ॥ असतचिनाहींनास्तिक्यें ॥ ७१ ॥ असोहेंकितंउपपत्ती ॥ ऐकगोपिकांसीमा
झीप्रीती ॥ माझेंस्फुरवेंज्याभोगिल्याराती ॥ त्यामानितीनिमिष्यार्ध ॥ ७२ ॥ माझ्यावियोगेंत्यासिराती ॥ ज्याआलियायथास्थि
ती ॥ त्यागोपिकाकल्पप्रायमानितीं ॥ सन्निधस्वपतीअसतांही ॥ ७३ ॥ त्यांच्यादुःरवाचीअवस्था ॥ बोलेंनबोलवेसर्वथा ॥ माझे
निवियोगेंमातेंस्मरतां ॥ समाधीअवस्थापावल्या ॥ ७४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ तानाविदन्मय्यनुषंगबद्धधियःस्वमात्मानमदस्
तथेदम् ॥ यथासमाधौमुनयोऽब्धितोयेनद्यःप्रविष्टाइवनामरूपे ॥ १२ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ मजगोकुळींअसतां ॥ माझेठा
यींआसक्तचित्ता ॥ हेंअवघीसमूळकथा ॥ तुजम्यातत्वतासांगीतली ॥ ७५ ॥ ऐशियासीम्यानिचाडता ॥ कृतघ्नाचेपरीसांडू
निजातां ॥ माझ्यावियोगकाळींचीव्यथा ॥ पाषाणपाहातांतटतटी ॥ ७६ ॥ यापरीमजवेगव्याअसतां ॥ मागेंमाझीकथा
वार्त्ता ॥ सदांमाझेंस्मरणकरितां ॥ मदाकारतापावल्या ॥ ७७ ॥ करितांदळणकांडण ॥ माझेदीर्घस्वरेंगातीगुण ॥ कींआद

रल्यादधिमथन ॥ माझें चरित्रगायन करितां ॥ ७८ ॥ [illegible]रितां सडासंमा[illegible] ॥ समाझें ध्यान ॥ माझें नामस्मरण जाण ॥ पा
येदेणें बाळकां ॥ ७९ ॥ गाईचें दोहन करितां ॥ [illegible]स्मरणीं आसक्तता ॥ एवं सर्व कर्मीं वर्ततां ॥ माझी विसराची वार्ता विसरल्या
॥ ८० ॥ करितां गमनागमन ॥ अखंड मा[illegible]ठाईं मन ॥ आसन भोजन प्राशन ॥ करितां मत्ध्यान तयांसी ॥ ८१ ॥ एवं मज गोलिया
पाठीं ॥ ऐशी माझी आवडी मोठी ॥ अ[illegible]ड माझ्याठायीं दृष्टी ॥ माझ्याचि गोष्टी सर्वदा ॥ ८२ ॥ ऐशा अनन्यठायांच्या ठायीं ॥ गो
पिकांसि माझी प्रीति पाहीं ॥ त्या वर्त[illegible]ह देहगेहीं ॥ माझ्याठायीं विनटल्या ॥ ८३ ॥ यापरी बुद्धिमदाकार ॥ ह्मणोनि विसरल्या
घरदार ॥ विसरल्या पुत्र भ्रतार ॥ नि[illegible]आपार विसरल्या ॥ ८४ ॥ विसरल्या पि[illegible] ॥ विसर[illegible]सुखदुःख ॥ विसरल्या ना
हानभुक ॥ माझें नियें कनिज ध्यासें ॥ [illegible] ॥ जेणें देहें पतिपुत्रातें ॥ आप्त निमाले होते चित्तें ॥ तें चित्त रतलें मातें ॥ त्या देहातें वि-
सरोनी ॥ ८६ ॥ विसरल्या इहलोक पर[illegible]क ॥ विसरल्या कार्यकारण निःशेख ॥ विसरल्या नामरूप देख ॥ माझें ध्यानसुखभो
गितां ॥ ८७ ॥ निरसोनि तत्वांचे विकार ॥ [illegible]ाधी पावे मुनेश्वर ॥ तो बिसरे जेविं संसार ॥ तेविं मदाकार गोपिका ॥ ८८ ॥ जेविं कांना
नासरिता ॥ आलिया सिंधू तें ठाकितां ॥ त[illegible]पावोनि समरसता ॥ नामरूपता विसरल्या ॥ ८९ ॥ तेविं गोपिका अनन्य प्रीती ॥ मा
झीला होनियां प्राप्ती ॥ नामरूपाची विस्मृती ॥ [illegible]सरल्या स्फूर्ती स्फुरेना ॥ ९० ॥ सच्चिदानंदस्वरूप प्रभावो ॥ नेणतां माझा नि-
जस्वभावो ॥ गोपिकांचा अनन्यभावो ॥ परब्रह्म प[illegible]वि आपणया ॥ ९१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ मत्कामा रमणं जारमस्वरूपविदोऽ
बलाः ॥ ब्रह्म मां परमं प्रापुः संगाच्छतसहस्रशः ॥ [illegible]तो ॥ २५ ॥ धूरण ॥ त्या केवळ अबळा निश्चितीं ॥ मत्संगाची अतिप्रीती ॥
तेहि संगती कामासक्ती ॥ शास्त्रप्रवृत्तिविरोधु ॥ ९२ ॥ मी नि[illegible]आरवुद्धें शास्त्रविधी ॥ रूपें मदनमोहन त्रिशुद्धी ॥ मज रतल्या ज्या
अविरुद्धीं ॥ जारबुद्धी अविचारें ॥ ९३ ॥ चौप्रकारांच्या कामिनी ॥ [illegible]त्तिनी इत्यादि षष्ठिणी ॥ चौघी सिचौं मुक्तिस्थानीं ॥ कामक्रोधि

नीमिरवती ॥ १४ ॥ इतर पुरुषाचे संगती ॥ क्षणभंगुर सुखभोगिती ॥ अविनाशनित्यसुखप्राप्ती ॥ [illegible] ॥ १५ ॥
स्वपतीसंगेक्षणीक आनंदु ॥ माजासुखाचा निजबोधु ॥ दिव्य अ[illegible]तीपरमानंदु ॥ स्वानंदकंदुसर्व [illegible] ॥ १६ ॥ [illegible] अवस्था
चपळा ॥ सांडूनिस्वपतीचासोहळा ॥ मजचिरतल्य[illegible]विशेष ॥ [illegible] ॥ [illegible] सात्त्विक ॥ [illegible]
डामीचएक ॥ यालागिमाझ्ाकामी कामिक ॥ [illegible] श्रुती ॥ [illegible]काचा ॥ १८ ॥ जीवीआतुलियं [illegible] ॥ मीचियेकजिवकूजाणे
॥ ऐसेंजाणोनिमजकारणे ॥ जीवेंप्राणेंविन[illegible]ल्या ॥ [illegible] अंगीप्रत्यांगीमीभोक्ता ॥ सर्वात्यसयोगनिर्विना ॥ ऐसेंजाणोनित
त्वता ॥ कामासक्तामजलागीं ॥ २०० ॥ [illegible]विभावकटाक्षगुण ॥ मीचिजाणेंउणखुण ॥ कोणवेळे कोणलक्षण ॥ कोणस्थान
मिळणीचें ॥ १ ॥ जेनिजोनियांनिजशेज[illegible] ॥ जेकाळींमाझीइच्छाकरी ॥ तेकाळींतेचिअवसरीं ॥ सुखशेजारीमीनिघवीं ॥ २ ॥ म
जकुडकुडेंनाहींयेणें ॥ नित्यनिजसेजे[illegible]नेववणें ॥ नाहींकडटणत्कारणें ॥ जेजीवेंप्राणेंअनुसरली ॥ ३ ॥ त्यासिभाळलेनिष्का
मतापसी ॥ ज्यासिभाळलेयोगीस[illegible]यासी ॥ गोपीभाळल्यात्यासी ॥ देहगेहासीविसरोनी ॥ ४ ॥ ऐसासर्वकामदायक ॥ पुरु-
षामाजीमीचिएक ॥ हागोपिकांजा[illegible]णोनिविवेक ॥ भावेंनिष्टंकधरियेला ॥ ५ ॥ म्यागोपिकांसिकामकेला ॥ कीत्यांचासर्वका
महरिला ॥ विचारितांअर्थइतुला ॥ म[illegible]क्षफावलामत्कामें ॥ ६ ॥ आंधारींगूळखातां ॥ कडूनलगेतोसर्वथा ॥ तेवीनेणोनिमा-
झीसच्चिदानंदता ॥ मातेंसेवितांमीज[illegible]नाहाल्या ॥ ७ ॥ परिसमानोनिपाषाण ॥ फोडूंजातांलोहाचेंघण ॥ लागतांचिहोयसुवर्ण ॥
तैशाजाणगोपिका ॥ ८ ॥ ज्यासिझाली[illegible]माझीसंगती ॥ त्याएकदोनसांगोंकिती ॥ शतसहस्रअमिती ॥ निजप्राप्तीनिजपदीं ॥ ९
॥ विषह्मणोनिअमृतघेतां ॥ मरणजाऊ[illegible]नियेअमरता ॥ तेवींजारबुद्धीमातेंभजतां ॥ माझीसायोज्यतापावल्या ॥ १० ॥ वैरागर
मणीप्रती ॥ खडेलागलेहिरेहोती ॥ तैशागोपिकाम[illegible]त्यासंगती ॥ नेणोंकितीउद्धरल्या ॥ ११ ॥ मीपरब्रह्ममूर्तीचोखडी ॥ म्या

॥ज्ञयाव्याभिचारें परवडा ॥ धुतल्या आवघ्या पापकांडा ॥ मुक्त राकडा पावल्या ॥१२॥ मी अर्थधाम ॥ ज्ञानेंक ॥ सगळा ही इलजेच्या

सिप्राप्त ॥ तें मज पावले निश्चित ॥ संदेह येथ न धरावा ॥१३॥ माझे स्वरूपावरी लोक ॥ विकल्पें दांवितीनाना देख ॥ संत माझे नि

त्य निर्दोख ॥ सत्संगें सकरवें निर्दिष्ट ॥१४॥ उद्धवा तुवां येचि अर्थी ॥ बहुत न धरावी वित्पत्ती ॥ धरोनियां सत्संगती ॥ संसार गुंती उगवा

वी ॥१५॥ ॥श्लोके॥ ॥तस्मात्त्वमुद्धवोत्सृज्य चोदनां प्रतिचोदनाम् ॥ प्रवृत्तं च निवृत्तं च श्रोतव्यं श्रुतमेव च ॥१६॥ ॥टी

का॥ ॥माझें स्वरूप नित्य निर्गुण ॥ वेद नितका त्रिगुण ॥ त्या वेदाचें जें प्रेरण ॥ तें गोणा जाण मत्प्राप्ती ॥१६॥ त्या वेदार्थें श्रुति

स्मृती ॥ नाना कर्में करविती ॥ त्या कर्मांची कर्मगती ॥ न कळे निश्चिती कोण ॥ सो ॥ [illegible] ॥ विधिनिषेध

अति अवघड ॥ सज्ञानासी न कळे निचाड ॥ शास्त्रें दृढ विचारितां ॥१८॥ केवळ कर्मचि कर्मा आंत ॥ एक प्रवृत्त एक निवृत्त ॥ सका

म निष्काम अद्भुत ॥ आंगी आदळत साधका ॥१९॥ कर्म तितुकें अविद्यक ॥ वेद तो त्रिगुणात्मक ॥ तत्संबंधें श्रवण देख ॥ सा

धनरूप वेदांत ॥२०॥ तमोगुण कर्में कर्मकांड ॥ रजोगुणें उपासना कांड ॥ सत्वगुणें ज्ञानकांड ॥ वेद त्रिकांड त्रिगुणात्मक ॥२१

॥ वेदशास्त्र विधानविधी ॥ याचें मूळ अविद्या आधीं ॥ ते अविद्येस्तव देहबुद्धी ॥ विधिनिषेधां गोवित ॥२२॥ यालागीं उद्धवा

तूं आधीं ॥ सांडी अविद्या पात्री शुद्धी ॥ अविद्या सांडिल्या संबंधीं ॥ सहज वेदविधी सांडिली ॥२३॥ आधीं अविद्या ते कोण ॥

ऐंच आत्मानकळे ज्ञान ॥ मग तिचें निराकरण ॥ केविं आपण करावें ॥२४॥ निज कल्पनेचा जो बोध ॥ तेचि अविद्या स्वतःसिद्ध

॥ तेणेंचि बाधे विधिनिषेध ॥ तें त्यागिल्या शुद्ध ब्रह्म चित्तो ॥२५॥ धूर पडिलिया रणीं ॥ सहजें कटक जाय पळोनी ॥ तेविं अवि

द्या सांडितां सांडुणी ॥ विधिविधान दोनी सहजेंची ॥२६॥ आखु छेदिलिया पडिपाडें ॥ रथ न चले असतां हि घोडे ॥ ते अविद्या छे

दिलिया सुरवाडे ॥ विधिनिषेध पुढें न चलतं ॥२७॥ मूळ छेदिलिया एके घायीं ॥ शाखा पल्लव छेदिले पाहीं ॥ तेविं अविद्या छेदि

लियालवलाहीं॥विधिनिषेधराहीसहजेंची॥२८॥ऐकें वेदांचातात्पर्यार्थ॥मुख्यभजवामीभगवंत॥तोचिशास्त्रिंविषदार्थ
॥करीवेदार्थश्रवणार्थें॥२९॥श्रवणकेलियाचें फळजाण॥करावेंअविद्यानिरशन॥अविद्यानिरशिलियाश्रवण॥पुढारेंजाण
लागेना॥३०॥जेविंठाकिलियास्वस्थान॥पुढारेंनलगेगमनागमन॥तेविंझालियाअविद्यानिरशन॥श्रवणमननलागेना
॥३१॥ह्मणसीअविद्याकेविंसांडे॥हेंचिअवघडथोरमांडे॥जेअवघेंउगवेसांकडें॥तेंमीतुजपुढेंसांगेन॥३२॥वेदशास्त्रक
र्मविधान॥हेंअविद्यायुक्तसाधन॥तेंअविद्याजावयाजाण॥मजलागींशरणरिघावें॥३३॥ ॥श्लोक॥ ॥मामेकमेवश
रणमात्मानंसर्वदेहिनाम्॥याहिसर्वात्मभावेनमयास्याह्यकुतोभयः॥१५॥ ॥टीका॥ ॥सांडूनिस्त्रीपुत्रविषयध्यान॥
सांडूनियोगयोग्यताशाहाणपण॥सांडूनिकर्मरताकर्माभिमान॥मजलागींशरणरिघावें॥३४॥सांडूनियांवेदाध्ययन
॥सांडोनियांशास्त्रश्रवण॥सांडोनिप्रवृत्तीनिवृत्तीजाण॥मजलागींशरणरिघावें॥३५॥सांडोनियांवैदिकलौकिक॥सांडू
निआगमतांत्रिक॥मजशरणरिघालियादेख॥माझेंनिजसुखपावसी॥३६॥सांडूनिकुळाचेंउंचपण॥सांडूनिजाती
चाअभिमान॥सांडूनिआश्रमाचेंश्रेष्ठजाण॥मजलागींशरणरिघावें॥३७॥सर्वत्यागाचेंत्यागितेपण॥उद्धवातुजमीसांगे
नखुण॥सर्वसांडावाअभिमान॥हेंमुख्यलक्षणत्यागाचें॥३८॥सर्वहिसांडोनिअभिमान॥मजरिघालियाशरण॥तुजकैंचें
जन्ममरण॥माझेप्रतापेंजाणनरशील॥३९॥ह्मणसीशरणरिघावेंकवणेठायीं॥तरिंमीअसेंतुझ्याह्रदयीं॥त्याह्रदयस्था
सिलवलाहीं॥शरणपाहींरिघावें॥४०॥सर्वभावेंसर्वस्वसी॥मजह्रदयस्थाशरणयेसी॥तेंमाझीसर्वगततापावसी॥सर्वभू
तनिवासीह्रदयस्थ॥४१॥तिळभरीराखोनिअभिमान॥जरीमजरिघसीशरण॥तरिमाझीप्राप्तीनव्हेजाण॥अभिमानवि
घ्नमासीसी॥४२॥श्वानेंस्पर्शिलेंपक्वान्न॥तेंजेविंनातळतीब्राह्मण॥तेंविंजीवांअत्यंतअभिमान॥माधकामीमीजाणना

तकें ॥ ४३ ॥ रजस्वलेचीं एंकोनि वाणी ॥ दूर पळिजे पुरश्चरणीं ॥ तेविं अहंकाराच्या साधनीं ॥ थितां जवळूनि मी जायें ॥ ४४ ॥ रजकवि
टाळाचें जीवन ॥ जेविं नातळती सज्जन ॥ तेविं हृदयीं असतां अभिमान ॥ उद्धवा मी जाण न भेटें ॥ ४५ ॥ डोळां हरळ न जिरे ॥ घायीं
चाकोतन जिरे ॥ सरां दाजेविं न सरे ॥ [illegible] ॥ ४६ ॥ तेविं मज माजी अभिमान ॥ उद्धवा न रिघे न जाय ॥ हे त्यागतात्पर्याची
खुण ॥ तुज म्यां संपूर्ण सांगीतली ॥ ४७ ॥ पत्नी विश्वरतां परपुरुषीं ॥ देखोनि निज पती त्यागी तिसी ॥ तेविं अभिमानरत भक्तीं
सी ॥ मी हृषीकेशी नातळें ॥ ४८ ॥ यालागीं सांडूनि अभिमान ॥ मज हृदयस्था रिघालिया शरण ॥ तुज नाहीं संकरी न जाण ॥ देव
कीची आण उद्धवा ॥ ४९ ॥ ह्मणसी तुज दोघी माता ॥ कोणती ची आण गा तूं सत्यता ॥ मज तुझीचि आण तत्वता ॥ तुज निर्भय त
माझेनी ॥ ५० ॥ तूं बोलीना तुडसी कहीं ॥ तुज सर्वथा क्रिया नाहीं ॥ तुझी आण भाकूं या नावी काई ॥ ऐसें जरी काहीं कल्पिसी ॥
॥ ५१ ॥ पातेजूनि तुझिया बोलासी ॥ थितें सांडावें स्वधर्मासी ॥ ल टकें जाहलिया आणेसी ॥ कोणे समर्थासी भांडावें ॥ ५२ ॥ उद्ध
वा ऐसें न ह्मण ॥ म्या जे वाहिली तुझी आण ॥ तें परमात्म्याचि शपथ प्रमाण ॥ सत्य जाण सर्वथा ॥ ५३ ॥ उद्धवा तूं आत्मा परिपूर्ण ॥ मज
तुज नाहीं मी तूंपण ॥ त्या तुझी म्यां वाहिली आण ॥ परम प्रमाण परमात्मना ॥ ५४ ॥ असतां प्रत्यक्षप्रमाण ॥ कां लागे भाक आ
ण ॥ सर्वभावें मज आलिया शरण ॥ आर्तीं च जाण तरशील ॥ ५५ ॥ मज शरण रिघाल्या वाडें कोडें ॥ कळिकाळ तुझिया पा
यां पडे ॥ का इसें भवभय बापुडें ॥ कोण तुजकडे पाहेल ॥ ५६ ॥ शरण रिघतां चि तत्काळ ॥ तूं ह्मासी माझें स्वरूप ॥ ते व्हां भवभ
यपळे सकळ ॥ तुज कळिकाळ कांपती ॥ ५७ ॥ तु [illegible] निरसूं लागे ॥ तो जा [illegible] ना चे दांग ॥ तैसें शरण आ
लिया [illegible] ॥ ५८ ॥ [illegible] ॥ तो हृदयस्थ न कळे आह्मांसी ॥ उद्धवा तूं ऐसें ह्म
णसी ॥ तरी ऐक [illegible] अभिमान ॥ स्फुरे जेथें कोउद्धवपण ॥ तें सज हृदयस्थाचें रूप जाण

भा॰
११

त्यातुवांशरणरिघावें॥६०॥नामरूपगुणवार्त्ता॥हेमायाजाणतत्वता॥तेंसांडूनिजेस्फुरेसत्ता॥तेंमजन्हृदयस्थाचेंरूप॥६१॥
ऐसेंनिजहृदयस्थजोडल्यापाहाहो॥तेव्हांसर्वभूतींपाहातांदेवो॥तेथवेगळाउरावयाउद्धवो॥रिताठावोनाहींसर्वथा॥६२॥तेव्हां
सर्वभूतींमीएकु॥निश्चयेंजाणनिष्टंकु॥देखतांहिअनेकलोकु॥त्यासिमीएकुएकला॥६३॥ऐसातूंमिळोनिहृदयस्थासी॥
मीहोऊनिमजपाहासी॥माझीप्राप्तीउद्धवाऐशी॥निर्भयेंसिनिश्चित॥६४॥ऐशीसांगोनिगुह्यगोष्टी॥देवोउद्धवाचेपाठी
थापटी॥येरेंचरणींघातलीमिठी॥उठितांनुठीसर्वथा॥६५॥तुवांजेंसांगीतलेंगुज॥तेंभजमानलेंगामहज॥बोलाएकाचा
संशयमज॥तेंमीतुजपुसेन॥६६॥ ॥श्लोक॥ ॥उद्धवउवाच॥ ॥संशयःशृण्वतोवाचंतवयोगेश्वरेश्वर॥ननिवर्ततआ
त्मस्थोयेनभ्राम्यतिमेमनः॥१६॥ ॥टीका॥ ॥वेदशास्त्रांचेंमथितसार॥योगदुर्गीचेंभांडार॥पिकल्यासुखाचासागर॥
मजसाचारउपदेशिला॥६७॥स्वेस्वेकर्मण्यभिरत॥येणेंचिब्रह्मणशीवस्तप्राप्त॥तेंहिसांडूनिसमस्त॥शरणनिश्चितरिघा-
व्याणसी॥६८॥तूंयोगियांचायोगेश्वर॥सकळजगाचाईश्वर॥तुझेंसत्यगाउत्तर॥संशयकरमजवाटे॥६९॥तुवांचसां
गीतलेंसाक्षेपेंजाण॥करावेंगास्वधर्माचरण॥तेंसत्यमानूनिवचन॥सर्वस्वेंजाणविश्वासलों॥७०॥करावेंजेंस्वधर्माच
रण॥तेंचब्रह्मणशीमाझेंभजन॥शिखवीतेंहिआतांसांडऊन॥रिघावेंशरणम्हणतोसी॥७१॥नरींआत्माकर्त्ताकींअकर्त्ता॥
हेंचिनकळेतत्वता॥कर्मकरावेंकींसर्वथा॥आह्मीआतांसांडावें॥७२॥तुझीविषमउपदेशवित्पत्ती॥सांगतांआह्मांअध
ळांप्रती॥थोरसंदेहवाटेचित्तीं॥कायश्रीपतीकरावें॥७३॥जरीआत्माझालाअकर्त्ता॥तरीकर्माचाकोणकर्त्ता॥जेंआ
त्म्यासिअकर्तव्यता॥तेंत्यागसर्वथाघडेना॥७४॥ऐकोनिउद्धवाचाप्रश्न॥सांवळाराजीवलोचन॥कायबोलिलाहांसो
न॥सावधानपरिसावें॥२७५॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ ॥सएषजीवोविवरप्रसूतिःप्राणेनघोषेणगु

हांप्रविष्टः ॥ मनोमयंसूक्ष्ममुपेत्यरूपं मात्रास्वरोवर्णइतिस्थावि [illegible] मायत्त्या
स्वभावा ॥ अनुसरोनिजीवभावा ॥ कर्तृत्वजीवाजीवत्वें ॥ ७६ ॥ जळीप्रतिबिंबलासविना ॥ तोजळकंपेंदिसेकांपतां ॥ तेविंअकर्त्ता
चिमीदिसेकर्ता ॥ जीवअहंतास्वभावें ॥ ७७ ॥ राजाझालियानिद्रेआधिन ॥ तोस्वप्नींरंकहोयआपण ॥ तेविंप्रकृतिस्तवमजजाण
॥ जीवपणआभासे ॥ ७८ ॥ स्वयेंराजाआहेआपण ॥ तोस्वप्नींरंकत्वेंकरीकोरान्न ॥ तेथेंजोदेपसाभरकण ॥ त्यासिवानीआपणरा
जारेतूं ॥ ७९ आपणचिराजाआहे ॥ हेंत्याचेंत्यासनठाउकेंनव्हे ॥ तैसेंचजीवासहीहोये ॥ पूर्णत्वस्वयेंस्मरेना ॥ ८० ॥ जेविंस्वप्नाचिया
याअवस्था ॥ राजारंकक्रियाकरीसमस्ता ॥ तेविंअविद्यस्तवतत्वता ॥ कर्मकर्त्तामीझालों ॥ ८१ ॥ तथेंवदान्तविधिविधान ॥ जीवाआं
गींआदळेजाण ॥ जीवनव्हेब्रह्मज्ञान ॥ तंवस्वधर्माचरणकरावें ॥ ८२ ॥ राजाराजपदींजागानव्हे ॥ तंवरंकक्रियात्यासिसंभवे ॥
जंवब्रह्मज्ञाननव्हे ॥ तंवसर्वकरावेस्वधर्म ॥ ८३ ॥ राजाराज्यपदींजागाझाला ॥ तोभीकस्मरतांचिलाजला ॥ तेविंब्रह्मज्ञानजो
पावला ॥ तोमीकर्त्तायाबोलानबोलेकदां ॥ ८४ ॥ जैसेंरायासमिथ्यारंकपण ॥ तेविंपरमात्म्यासिजीवत्वजाण ॥ त्याजीवासशरी
रींसंचरण ॥ तेंउपलक्षणअवधारीं ॥ ८५ ॥ जैसाजीवजडातेंजीवविता ॥ यालागींजीउऐशीवार्ता ॥ सहजेंतरी [illegible] भावता ॥ चैत
न्यरूपताजीवाची ॥ ८६ ॥ घटामाजींदीपघातला ॥ तेंघटभरीप्रकाशझाला ॥ तोचिघरामाजीठेविला ॥ घरभरी [illegible] प्रकाश ॥
८७ ॥ तेविंशरीरामाजितरिजीउ ॥ सहजेंतरीहासदाशिउ ॥ येथेंबोलणेंनलगेबहू ॥ जीवशिवअनुभवुतोऐसा ॥ ८८ ॥ आरिसां
चासूर्यदिसेहातीं ॥ तेविंशरीरींजीवाचीप्रसूती ॥ प्रकृतिभेदंराहातीस्थिती ॥ यालागींप्रसूतीबोलिजे ॥ ८९ ॥ थिल्लरींचंद्रासि
अभिव्यक्ती ॥ तोगगनींचादिसेअधोगती ॥ तेविंशरीरींजीवासिप्रसूती ॥ अव्यक्तव्यक्तींप्रवेशे ॥ ९० ॥ जळींसविताप्रतिबिंबला
॥ परीतोजळेंनाहींवोलाझाला ॥ तेविंकर्मकरोनिसंचला ॥ अलिप्तठेलानिजआत्मा ॥ ९१ ॥ जळींप्रतिबिंब [illegible] छायमान ॥

तेविजीवासिजन्ममरण॥थिल्लरींचंद्रआडला पूर्ण॥तेविंकर्मबंधनजीवासी॥१२॥थिल्लरजळआटलें॥तेथेंकायचंद्रबिंबनिमालें मातेंचंद्रबिंबबिंबोनिठेलें॥ज्यालेंमलेदोनीमिथ्या॥१३॥थिल्लरींचाचंद्र कादूजातां॥तोमिथ्यत्वेंनयेहाता॥तेविंदेहींमिथ्याजीवं ता॥तेंसत्यमानितांअतिदुःखी॥१४॥आरसाथोरअथवालहान॥तेथेंसूर्यबिंबसंपूर्ण॥तोचिमीअंतर्यामीजाण॥सर्वांभूतींसमा नसमग्रअसें॥१५॥सूर्यथिल्लराआंतोता॥अडकलादिसेसमस्तां॥तेविंजीवासिकर्मबाधतां॥मूर्खत्वतामानिती॥१६॥गगनींचा सूर्योनदेखती॥थिल्लरींअडकलामानिती॥तेविंनिर्गुणांजयांनाहींप्रतीति॥तेबद्धत्मणतीजीवातें॥१७॥अग्निज्वाळाज्वाळीं आवळितां॥जाळेंजाळआकळितां॥तेविंआत्मयाकर्मींबद्धकरता॥कर्मींकर्मतानिष्कर्मे॥१८॥ ॥मंत्र॥ प्राणेनघोषेण॥ नादउत्पत्तीसिठावो॥सुखव्यवावोकादुसराभावो॥योदोहींवेगळानित्यनिर्वाहो॥तोनादपाहाहोअनुहात॥१९॥अनुहताचासो लीवशब्द॥परापरतापरारव्यनाद॥ज्याचायोगियांसदाछंद॥योलिन्हाअनुवादुनकळेत्याचा॥२०॥ज्यानादाचीसुखगोडी॥स दाशिवुचजाणेफुडी॥कांसनकादिकींचोखडी॥चाखिलीगोडीतेनर्वा॥१॥वायुचेंशोधितांसत्व॥त्यामिएकवदशब्दतत्व॥ उभयचेतनेजीवित्व॥मनोमयत्वधरूंपाहे॥२॥जेचेतनेचेंचेतनत्व॥तेंवायुचेंशोधीतमत्व॥तेंचिशब्दाचेंनिजतत्व॥तेणेंजीवि त्वमनोरूपहोय॥३॥जीवाचाशरीरसंयोग॥स्वयेंसांगेतोश्रीरंग॥आधारादिचक्रमयोग॥क्रमेंचिसांगसांगेन॥४॥अहंमि तिप्रथमाध्यासें॥जीवासिजीवत्वआभासे॥तोजेजेनत्वांप्रवेशी॥तेंमीएसेंम्हणतची॥५॥तेथमीदेहात्मणतां॥तत्काळजाय पूर्णता॥तोहाएकदेशीपरिच्छिन्नता॥देहात्मतालागली॥६॥निर्विशेषनादअतिसूक्ष्मप्राण॥त्यासहितआधारींप्रवेशोन॥अ तिसूक्ष्मप्रथमस्फुरण॥पावोनिजाणपराझाला॥७॥आधारचक्रींसूक्ष्मप्राण॥परावाचातेथिंचीजाण॥मनाचेंकोंचळेंस्फु रण॥अतिसपुरणसूक्ष्मत्वें॥८॥स्वाधिष्ठानचक्राचाठाया॥मनाचेंघादतेंबाळसेंपाहीं॥पश्यंतिवाचानगेनाहीं॥तोमंदतेने

परिकाहीं बोलेना ॥ ९ निये चक्रीं एक वटला प्राण ॥ पुढारांनचलेचि गा जाण ॥ प्राणापाना आलें भांडण ॥ दोघे जणरूसले ॥
१० ॥ घर कलह होलागला भारी ॥ मग निघाले वेगळे चारी ॥ पांचे राहिले पांचापरी ॥ ऐकनिर्धारीं विचारू ॥ ११ ॥ मागें रूसोनि
गेला जाण ॥ त्याना वत्सनी अपान ॥ रागें पुढारां आला पवन ॥ त्याना व प्राणम्हणताती ॥ १२ ॥ दोहिं माजी समत्वें जाण ॥
नाहीं राहिला तो समान ॥ कंठीं राहिला उदान ॥ व्यानासि स्थान असेना ॥ १३ ॥ अद्यापी शरीरीं जाण ॥ व्यानासि नाहीं एक
स्थान ॥ तो सर्वांगीं सर्वदा जाण ॥ परिभ्रमण कारे तची ॥ १४ ॥ याहून थाकटे पांच प्राण ॥ तेहि वेगळे राहिले जाण ॥ तिहीं वेग
ळाले आपण ॥ वर्त्तासि स्थान योजिलें ॥ १५ ॥ नाग कूर्म कृकल देवदत्तु ॥ पाचवा धनंजय जाणतथु ॥ याचा वर्त्ती शरीरीं तु
॥ ऐकु निश्चितु सांगेन ॥ १६ ॥ शिंक जांभयी आणि ढेंकर ॥ नाग कूर्म कृकळाचें घर ॥ उचकी देवदत्ताची थोर ॥ धनंजयासि
थारनिर्वचिन्ना ॥ १७ ॥ जीवदेहाचें आनवादापरीं ॥ धनंजयो राहिला वस्तीसीं ॥ जीवें सांडिल्या शरीरासी ॥ मुहूर्त घे दे
हामिठी वांचवी ॥ १८ ॥ स्वाधिष्ठानीं निजाण ॥ अनुक्रमें दशधा होती प्राण ॥ त्यानें स्थान सानउपलक्षण ॥ तुज म्या जैं कसां
गीतलें ॥ १९ ॥ मागें स्वासांगीतली गोठी ॥ प्राणापानरूसल्या पाठीं ॥ दोघां अद्यापि नाहीं भेटी ॥ मह्राहृदांछांदस ॥ २० ॥ त्यादे
खांसि करी वुझावण ॥ तोमा झा पढियंता जाण ॥ त्यास र्वस्वदेसें आपण ॥ योगसाधन यानाव ॥ २१ ॥ ऐका प्राण लक्षण-
सांगतां ॥ अवचटें प्राणापानजयता ॥ प्रसंगें आली कथा ॥ तोहि स्वभावता एेकावी ॥ २२ ॥ स्वाधिष्ठाना हूनि नाभिपुरा ये
तां ॥ जीवा मनाचीं एकात्मता ॥ मुख्य प्राणातं थ असतां ॥ परस्परें ऐक्यतापर्यंत ॥ २३ ॥ तेथ मनाचें बाळपण ॥ कुमार अव
स्था घाणली जाण ॥ तवडोलन पुढें चाले प्राण ॥ अनुहातस्थान टांकिलें ॥ २४ ॥ धरोनि पश्यंतीचें अनुसंधान ॥ मध्यमा वा
चा उपजे जाण ॥ मौनाची मिठी न सोडुन ॥ करी गुणगुण आपण्यांत ॥ २५ ॥ तेथ मनाची पोगंड अवस्था ॥ मागें पुढें सांभाळि

ता॥ वांछी नाना भोग अवस्था॥ ला जाम र्वथा वोलिंना॥२६॥ मग वेगें टाकिलें विशद्ध स्थान॥ तेंथ ऊ सत्त्वन ऊ दा [illegible]॥ तेंवस
नासि तारूण्यपण॥ पुरतें जाण बाणलें॥२७॥ त्या विशद्धचक्रा परता॥ पर्गामळांनि आलों ता॥ पश्यंति मध्य मा [illegible]॥ या
चा दुमदुमती झणत्कारें॥२८॥ त्या झणत्कार परिपाटीं॥ वर्ने याचा नत्का ऊठी॥ तारूण्यें उन्मत्त आल्हा मोटें॥ [illegible]
चा वटीं मांडिली॥२९॥ अग्निचक्र भ्रूस्थान॥ तें या हृनि वेगळें जाण॥ तेथें याचें सिना ह्वी गमन॥ हे मनलक्षण [illegible]॥३०॥
ऐसा हीं चक्रें अनुक्रमें जाण॥ चार मातृका अष्टावीस वर्ण॥ सोळा हे स्वरसंपूर्ण॥ तें हि लक्षण अवधारीं॥३१॥ [illegible]
र्ण॥ मातृकांचें कागतें स्थान॥ कोठें उठती स्वरसंपूर्ण॥ तें हि लक्षण अवधारीं॥३२॥ आधारचक्रीं चतुर्दळ [illegible]॥ तेथ न्य
सिल्या चारि मात्रा॥ विशेषता यां अक्षरा॥ वोनि जे मात्रा शारूप जीं॥३३॥ स्वाधिष्ठाण षड्दळ जेथ॥ साही वर्ण [illegible] तेथ॥
बकारादि लकारांत॥ जाण निश्चित ते स्थानीं॥३४॥ मणिपुर दशदळीं निश्चित॥ दाहा वर्ण स्थापिले तेथ॥ [illegible] पकारां
त॥ वर्णनाद तत्त्वे चक्रीं॥३५॥ विशद्ध चक्रीं त्या सोळा दळा॥ अउरून्ह हे वर्ण सोळा॥ कंठस्थानीं मिनला [illegible] या वावेंदीं
आगळा प्रताप॥३६॥ अग्निचक्र अतीं अवघड॥ नुघडे ए कार्कासुखाचें कवाड॥ न चले प्राणा तें चड फ. ड॥ म [illegible] अति गूढ ल
क्षेना॥३७॥ तें अग्निचक्र गा द्विदळ॥ के वळ हंसाचें गाउळ॥ तेथ पावावया योग बळ॥ अति म बळ पाहिजे॥३८॥ ह्या स्थान पा
वावयासाठीं॥ योगी झाले महा हटी॥ अभ्यास करितां अति संकटीं॥ तें हि शेवटीं न पावती॥३९॥ हें पावावया म [illegible] स्थान॥ अति
गुह्य आहे अनुष्ठान॥ सोहं हंसाचें साधन॥ सावधान जो साधी॥४०॥ प्राणाचें निगमनागमनें॥ सोहं हंसाचेनि स्मरणें॥ साव
धान जो साधूं जाणें॥ तेणें पावणें हे स्थान॥४१॥ त्या सीचि पवनजया घडे॥ तोचि अग्निचक्रा माजी चढे॥ तेथूनि मार्ग काढी पु
ढें॥ अति निवाडें अचुक॥४२॥ तेथ नाना भोग समृद्धी फळें॥ आणि ती ऋद्धिसिद्धीचें पाळें॥ तें डावलूनि योग मक्रें॥ निरोधिलें

ळें निजपंथें ॥४३॥ जो कां रिद्धिसिद्धींसी भुलला ॥ मार्गी सद्‌गुरु येऊनि आला ॥ तो अग्निचक्रावरोनि चेवला ॥ केल्या सुकृताक-
रासी ॥४४॥ ज्यासि वैराग्य असे पुरतें ॥ तो कदां भुलेना सिद्धींतें ॥ त्यातें हाणोनि भोग मान्यतेतें ॥ निजें निजपंथें मजलागीं ॥४५॥
तैं ओढवलें गोल्हाट ॥ सांडूनि भ्रमरगुंफा कचाट ॥ शोधूनि महद्ब्रह्मद्वाराचें पाट ॥ मज माजी स्फुट मिसळलें ॥४६॥ मांग-
तां अग्निचक्राची अवस्था ॥ पुढें गोडी लागली योगपंथा ॥ मागील विसरली ज्ञानकथा ॥ क्षमा श्रोता करावी ॥४७॥ स्थाना-
वाहूनि दीपकल्पना मासा ॥ तो परतेना जेविं सहसा ॥ ग्रंथनिरूपणीं तैसा ॥ [illegible] ॥४८॥ [illegible]
शब्द कानें ॥ या ताशिकवण देत्यातें ॥ तो विंतुमचें वचनमातें ॥ निजहितातें घेतां न कळे ॥४९॥ करितां चक्रांचें निरूपण ॥
योगारूढ झालें मन ॥ विसरोनि मागील आठवण ॥ गेलें निधान शोधीत ॥५०॥ हें ऐकोनि हांसिले श्रोते ॥ तूं ग्रंथकर्ता न
नव्हसी येथें ॥ हें कळोनि गेलें आम्हांतें ॥ न कोपरि हा गतें उपपादूं ॥५१॥ आलो दिनां ग्रंथकोडी ॥ न कळे योगज्ञानाची गोडी ॥
॥ तेनु वांविषय दकेली फुडी ॥ निजपरवडी विभागें ॥५२॥ तुझें निसुर वेंकृष्णनाथें ॥ श्रीभागवत जें कठिण होतें ॥ तें अर्थवि-
लें यथार्थें ॥ सत्य आम्हुनें मानलें ॥५३॥ हा बारावा अध्यावो ॥ अतिगूढ वोलिला देवो ॥ तेथिंचा ही त्वां अभिप्रावो ॥ विशद भा-
वो विवरिला ॥५४॥ ऐसा संतीं करोनि आदरू ॥ निर्भय दिधला अभयकरू ॥ एका जनार्दनीं हर्षनिर्भरू ॥ केला नमस्का-
रू संतांसी ॥५५॥ वैखरी मात्रा स्वर वर्ण ॥ या पदाचें ज्ञानें व्याख्यान ॥ तें चतुष्टांतें श्रीकृष्ण ॥ उद्धवासि जाण सांगत ॥५६॥
सूक्ष्म जीवशिवाचें मूळ ॥ तोचि वाग्दोरा झाला स्थूळ ॥ येचि अर्थी अति निर्मळ ॥ करूनि प्रांजळ सांगत ॥५७॥ ॥श्लोक॥
॥ ॥यथानलः खेऽनिलबंधुरूष्मा बलेन दारुण्यधिमथ्यमानः ॥ अणुः प्रजातो हविषा समिध्यते तथैव मे व्यक्तिरियं
हि वाणी ॥१८॥ ॥टीका॥ ॥अव्यक्तरूपें ऊष्मा गगनीं ॥ व्यापकपणें असे वन्ही ॥ तो अरणी माजी मथितां मथनीं

अतिसूक्ष्मपणीं भगवन्त ॥ ५९ ॥ अनळ आणि ळनिजसखा ॥ कोमळ तुळें फुंकितां देखा ॥ दमतलखन्ने यीन नंदका ॥ त्या
व्यासाजु कांकों वळिया ॥ ५९ ॥ तेथ पावलादशा मध्यम ॥ भगहवन द्रव्य करितां होम ॥ तेणें धार नळा निरूपम ॥ साहळा
व्योमतुबित ॥ ६० ॥ तैसा सूक्ष्म नादशि वसंयोगें ॥ प्राणमंगसंलाग वेगें ॥ षडूव कादि प्रयोगें ॥ ईश्वरीयोगें अभिव्यक्त ॥ ६१
॥ जैशी गाचेची अभिव्यक्ती ॥ तैशी चइनर इंद्रियमवृत्ती ॥ संक्षेपें नेंहि स्थिती ॥ उद्धवाप्रती सांगतु ॥ ६२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥
एवंगदिः कर्मगतिर्विसर्गो घ्राणो रसो दृक् स्पर्शः श्रुतिश्च ॥ संकल्पविज्ञानमथाभिमानः सूत्रं रजः सत्वतमोविकारः
॥ १९ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ जैसी वाचेची चित्पत्ती ॥ तैशी च कर्मेंद्रियांची प्रवृत्ती ॥ चरणा चाटा यी गती ॥ ग्रहणशक्ती हस्ता-
ची ॥ ६३ ॥ विसर्ग जाण वायुचा ॥ सुखउद्वेग तो लिंगाचा ॥ कर्मेंद्रियें पांच वर्गाचा ॥ विस्तारु जीवाचा सांगितला ॥ ६४ ॥
तैसाचि जाण ज्ञानकरणें ॥ दृष्टी उजी देखणेपणें ॥ रसना रसातें चाखों जाणें ॥ श्रवण श्रवणें अधिकारु ॥ ६५ ॥ शीत उष्ण मृदु
कठिण ॥ हें त्वचेंद्रियांचें लक्षण ॥ सुगंध दुर्गंध जाणतेपण ॥ घ्राण विचक्षण ते कर्मीं ॥ ६६ ॥ संकल्प विकल्प मनाचे ॥ निश्च
यो कर्म बुद्धीचे ॥ चिंतन जाण चित्ताचें ॥ अहंकारानें र्मापण ॥ ६७ ॥ सूत्र तव प्रधानाचें ॥ विकार रजतमसत्वाचे ॥ संक्षेपें
विवरण तिहींचें ॥ कसाचें सांगेन ॥ ६८ ॥ आधिदैव आधिभूत ॥ त्यासि अध्यात्म म्हणत ॥ या दोहां जो अन पंचयंथ ॥ ईश्वरा
चें अभिव्यक्तस्वरूप जाण ॥ ६९ ॥ जगाचें मूळ कारण ॥ आंगें ईश्वरचि आपण ॥ त्याकारणा हूनि कार्य भिन्न ॥ न व्हे जाण
सर्वथा ॥ ७० ॥ हो कां घृताचा एके काळीं ॥ थिजो निश्चानें पुनळी ॥ ते घृता हो नि वेगळी ॥ नाहीं देखिली प्रत्यक्ष ॥ ७१ ॥
काष्ठाचा घोडा केला ॥ आंगें दाणें अतरिमरचला ॥ तो काष्ठपणा नाहीं मुकला ॥ सर्वांगें शोभला काष्ठत्वें ॥ ७२ ॥ त्याचे पा
हातां वेगळाले अवयव ॥ सूक्ष्मवांद काष्ठचि सर्व ॥ तेंचि मिद्धाभूतें गुणप्रभाव ॥ स्वरूपसावचशिवाचें ॥ ७३ ॥ सुवर्णा

झालेंपण॥ नजीवमरवसानपण॥ तेंवमहाभूतांविषयकरण॥ अभिन्नपणेंशेषरूपा॥७४॥ फडापुढें वाकुळी आंग॥
येतेंआकारेंभ्रमणतोनाग॥ तोनागनव्हेसोनेंचिचांग॥ तेंविंहेंजगमद्रूप॥७५॥ प्रपंच ईश्वरासि अभिन्न॥ येंविंअर्थीना
रायण॥ उद्धवासांगेआपण॥ अभिन्नपणेंजीवशिवा॥७६॥ ॥श्लोक॥ ॥अयंहिजीवस्त्रिवृदब्जयोनिरव्यक्तएकोव
यसासआद्यः॥ विश्लिष्टशक्तिर्बहुधेवभातिबीजानियोनिंप्रतिपद्ययद्वत्॥२०॥ ॥टीका॥ ॥जीवाचाजीउद्धारपण॥ पाल्य
गिबोलिजेजीवपण॥ जीवशिवरूपेंहाभिन्न॥ जीवत्व जाणयाहेतु॥७७॥ सागरुआपुल्याआगादरी॥ वर्तुळअव्यक्तकरी
धरी॥ तेंविलोकपद्मातेंश्रीहरी॥ करीधरीनिजनाभि॥७८॥ निद्रिंद अकल्पलिंगी ... ...
लाथैलोक्यातेंधरी॥ पद्मनाभहरीयाहेतु॥७९॥ रूपवर्णाच्यासिद्धामनी॥ रूपवर्णमूर्तीबैसउनी॥ पूजिजेरूपवर्णेंकरूनी॥ ए
रूपणीतान्हींभासती॥८०॥ तेंविनाभीत्रैलोक्यधारनो॥ निहातेंभासवीअभिन्नता॥ यालागींपद्मनाभतत्वता॥ आलेंवा
क्यथाश्रुतीचिया॥८१॥ श्रुतिमार्दवपिंवळी॥ एकलंभासेचांपेकळी॥ विकासेंजेविंनानादळी॥ तेंविमीवनमाळीलोक
तें॥८२॥ हेंनसतांकायकारण॥ यापूर्वींमीअव्यक्तजाण॥ जोमीप्रमाणाचाहीप्रमाण॥ भेदेंजेथआणवाइलो॥८३॥ हे
तुमातुदृष्टांत॥ रिघोंनशकेज्यागांवांत॥ अपारअनादिअनंत॥ आद्यअव्यक्तमीऐसा॥८४॥ एवंकेवळजेंअक्षर॥ तेंथें
कैंचेंत्रिविधभेद॥ जेथलाजोनिपरतलेवेद॥ स्वरूपशब्दतेंमाझें॥८५॥ तोमीमन्नमेंच्छाविनामात्यमेक॥ स्वलीलाशोभेंदो
भककाकू॥ स्वशक्तिनेंझालोंसबकू॥ शक्तिवळेंचेतविला॥८६॥ तोनिजशक्तीचेभाग॥ त्याचिविभागिलेंचांग॥ त्याविभा
गाचेभाग॥ ऐकसांगसांगेन॥८७॥ गुणशक्तिदेवताशक्ति॥ मनोशक्तिइंद्रियशक्ती॥ महाभूतांचीभूतशक्ती॥ क्रिया
शक्तीमुख्यत्वें॥८८॥ जीवापासावअदृष्टशक्ती॥ झालीअनिवारद्विजगतीं॥ हरिहरांनावरोनिश्चिती॥ अदृष्टशक्तिअनि

शार॥८९॥जेंअदृष्टशक्तीनेंजीवातें॥ बाधोनिकेलेंआपेतें॥तिसीआवरावयायातें॥सामर्थ्यचयेंआथिना॥९०॥ जेविंकांराजआज्ञाजाण॥राजाप्रतिपाळीआपण॥तेविंअदृष्टशक्तीलंघन॥मीसर्वथाजाणकरीना॥९१॥जोमजकापूनिदेवासिवाहाती॥ते सेनासीकरनछेदिती॥तेविंछेदीकपैंस्थिती॥परिअदृष्टगतीछेदीना॥९२॥अथवाविशेषेंसिनिश्चिती॥मीमायाआलिंगि लीनिजशक्ती॥तोमीएकुचित्रिजगती॥बहुधाव्यक्तीआभासें॥९३॥याझियासाक्षात्काराआला॥जोजीवन्मुक्तत्वपावला ॥तोहिअदृष्टेंबांधला॥वर्तेरंगलासेंह्मणें॥९४॥जनकराजानिजपदींनांदे॥शुकनागवाप्रारब्धें॥कच्छीलाथिजेनारदें ॥अदृष्टछंदविनोदें॥९५॥वसिष्ठपुरोहितत्वकरी॥भीष्मपहुडेशरपंजरीं॥याज्ञवल्क्यादोनीनारी॥अदृष्टाकरींवर्त्तन॥ ९६॥यापरीगाअदृष्टशक्ती॥अनिवारवाढलीत्रिजगती॥त्याजीवबांधलेअदृष्टगती॥जेविंगारोडियाहातींवानर॥९७॥ त्याजीवअदृष्टेंबहुधाव्यक्ती॥मीएकभासेंत्रिजगती॥विश्वनश्वसक्रयाश्रुती॥बहुधामूर्त्तमीएक॥९८॥मृत्तिकेचींगोकुळें केलीं॥नानानामकरणेंपूजिलीं॥परीतेमृत्तिकाचिसंचली॥तेविंदृष्टिझालीमद्रूप॥९९॥जेविंएकलाएकुआपण॥निद्रेसि देतांआलिंगन॥स्वप्नींदेखेबहुविधआपण॥तेविंमीजाणविश्वात्मा॥४००॥जेविंसूक्ष्मवटबीजकेवळ॥त्यासिमिनल्या भूमीजळ॥वाढोनियांअतिप्रबळ॥वृक्षविशाळआभासे॥१॥तेथनामरूपपुष्पफळ॥तेंबीजचिआभासेंसमूळ॥तेविंज गदाकारेंसकळ॥भासेकेवळचिदात्मा॥२॥जेकांमूळबीजाचीगोडी॥तोचिस्वादवाढलावाढी॥कांडोकांडास्वादुपरवडी अविकारगोडीउसाची॥३॥तेविंमुळींचिदात्माचिकारण॥तेथूनिजेंजेंतत्वझालेंजाण॥तेतेंनिखळचैतन्यघन॥जगसंपू र्णचिद्रूपें॥४॥ऊससवेंगेंबीजसकळ॥बीजरूपेंऊससफळ॥तेविंजगाचेंचिन्मात्रमूळ॥जगमय [illegible] ॥५॥बीज ऊसदोनीएकरूप॥तैसाप्रपंचजाणचित्स्वरूप॥ऐसिअर्थींअतिसाक्षेप॥कृपापूर्वकसांगत॥६॥ ॥श्लोक॥यस्मिन्नि

दंप्रोतमशेषमोतंपदीयथानंतुघितानसंस्थः॥ ॥टीका॥ ॥यालागिंसंसारजोसमस्त॥माझ्याठायींवोतप्रोत॥मजवे
गळेकांहींयेथ॥नाहींनिश्चितअणुमात्र॥७॥येचिअर्थीचादृष्टांतु॥देवोंउद्धवासिसांगतु॥जेविंकापुसाचेंसूक्ष्मतंतु॥
कांतोनिनिश्चितुपटकेला॥८॥आडवेतिडवेघिणिलेतंतु॥त्यावस्त्रनाममृषामातु॥तेविंसंसारशब्दहाव्यर्थु॥स्फुरेभ
गवंतुमीनद्रूपें॥९॥पाहातांसूतचिदिसेउघडें॥त्याचेंनामम्हणणेंलुगडें॥मत्यदीचेंतन्ध्रस्फुरतोंपुढें॥ [illegible]
हेम्हणताती॥१०॥स्रुतावेगळेंवस्त्रनदिसे॥मजवेगळाप्रपंचनभासे॥उद्धवाअप्रामाचेंभाग्यकैसें॥मातेचिनसंम्हणताती॥
११॥यापरीमासर्वंगत॥निश्चान्माविश्वभरित॥वृक्षदृष्टांतेंप्रस्तुत॥तुजम्यायेथसांगीतलें॥१२॥मजदेखणाज्याचानिर्धा
रु॥त्यासिमीकेवळसर्वेश्वरु॥मजअप्रामजोनरु॥स्वयेंश्राधरुसांगत॥१३॥जोसर्वात्मासर्वेश्वरु॥भ्रांतासिभासेभवदुस्त
रु॥त्याभवतरूचाविस्तारु॥स्वयेंश्रीधरुसांगत॥१४॥ ॥श्लोकार्ड॥ ॥यएषसंसारतरुःपुराणःकर्मात्मकःपुण्यफले
प्रसूते॥२१॥ ॥टीका॥ ॥भ्रांतीस्तवभवतरु॥कर्माकर्मजळेंवाढलाथोरु॥जीर्णजुनाटअपरांपरु॥तोतरुवरूफळ
पुष्पी॥१५॥त्याचेंकोणबीजकोणमूळ॥जेणेंभ्रमलेजीवसकळ॥कोणरसकोणफळ॥तेंमीसमूळसांगेन॥१६॥ ॥श्लो
क॥ ॥द्वेअस्यबीजेशतमूलस्त्रिनालःपंचस्कंधःपंचरसप्रसूतिः॥दशैकशाखोद्विसुपर्णनीडस्त्रिवल्कलोद्विफलोऽर्कं
प्रविष्टः॥२२॥ ॥टीका॥ ॥भ्रममूळभूमिमाजीवाढे॥पापपुण्यजोडीवाढे॥बीजपडतांचिवृक्षविरूढे॥अग्रवाढेकल्प
ना॥१७॥पानफूलनदिसेफळ॥येलाआंगींदेखासकळ॥तेणेंचिवेलावाढप्रबळ॥संसारसबळकल्पनाग्रें॥१८॥कर्मा
कर्मप्रवाहजळें॥भरिलेअविद्येचेंआळें॥अनंतवासनातंचिमुळें॥वृक्षतेणेंबळेंदळेना॥१९॥सूक्ष्मवासनाकल्पको
डी॥अधोगतीरुतल्याबुडीं॥मेरुल्याविकल्पचहुकडीं॥पसरल्याबुडींबुचबुचित॥२०॥संचितक्रियमाणवाफेभारी॥

फबुद्भरलेजळेंकरी॥भरिलेचमागुतेभरी॥प्रवाहयापरीवाहात॥२१॥तेणेंवृक्षसबळभारी॥नित्यनूतनवाढीधरी॥त्रिगु
णगुणाचेवाढीवरी॥त्रिगुणअहंकारींत्रिनाळ॥२२॥त्रिगुणाचीपरवडी॥येरांचीयेरांमाजीमुरडी॥येरयेरांवरीबुडी॥
मिसळेवाढीवाढती॥२३॥पंचभूतांच्याखांद्याथोरी॥प्रपंचवाढल्याबाहेरी॥पसरल्यायेरयेरांवरी॥मीनल्यापरस्परींवा
ढती॥२४॥समूळगर्भसाधूनिरूखा॥मनोमयवाढलियाशाखा॥अग्रींदशेंद्रियफांटेदेखा॥तिच्याअळकाडोलती॥२५
॥मात्याशाखांमाजीदेखा॥देवतेंआलींवस्तीसुखा॥करूनिकर्मीचाआवांका॥आपुलालिशाखातेधरिती॥२६॥दशधा
वायूचीझडाड॥तेणेंतेंडोलतदिसेंझाड॥त्यांमाजीदोपक्ष्यांचेंनीड॥अतिगूढअतर्क्य॥२७॥जीवसंकल्पविकल्पप्राप्ती॥परमा
त्मानिर्विकल्पस्थिती॥दोहींचीहृदयामाजीवस्ती॥निजनिश्चितीयाहेतु॥२८॥पाहेपांघातपित्तश्लेष्मा॥अंतरत्वचायामवदु
मा॥वल्कलेंम्हणावयाचामहिमा॥भक्तोत्तमायाहेतु॥२९॥गगनाहूनिवाढलावरुता॥शून्यासहितलांबल्याआरुता॥सैघप
सरलासभोंवता॥दिशांचाप्रांतासांडुनी॥३०॥एवंविस्तारलेनिविस्तारा॥वृक्षउन्मळोनिमदभारा॥पंचविषयरसधारा॥अ
तिमधुरावर्तती॥३१॥श्रुतीस्मृतीहींचपानें॥यामाजीउगवलींस्वर्गसुमनें॥दीक्षितभ्रमरज्याकारणें॥अतिसत्राणेंउडता
ती॥३२॥त्यावृक्षाचींजावळफळें॥सुखदुःखेंदोनीएकेमेळीं॥शेंडाधरोनिसमुळें॥दोनीचिफळेंपैंत्यासी॥३३॥जितर्कीसू
र्यमंडळभासती॥तितर्कीजाणयाचीस्थिती॥सुखदुःखफळेंतितुक्यांमती॥कर्मप्राप्तीदेतसे॥३४॥सूर्यमंडळआरुतें॥
सांगीतलेंभववृक्षातें॥चंद्रमंडळादिसमस्तें॥भवभयतेथेंनाहींम्हणे॥३५॥मीसूर्यमंडळमध्यवर्ती॥त्यामजवेगळीजे
स्फुरेस्फूर्ती॥तेथवरिभवभयाचीप्राप्ती॥जाणनिश्चितीउद्धवा॥३६॥सूर्याचेंजेंसूर्यमंडळ॥तेंहिसंसारामाजीकेवळ॥जो
नखाययावृक्षाचेंफळ॥तोचिरविमंडळभेदकु॥३७॥वृक्षाचींदोनीफळेंयेथें॥दोहींफळांचेदोनभोक्ते॥दोघेसंसाराआ

तोत्ते॥ऐकतूतेंसांगेन॥३८॥ ॥श्लोक॥ ॥अदंतिचैवकंफलमस्यगृध्राग्रामेचराएकमरण्यवासाः॥ हंसायएकंबहुरूप
मिज्यैर्मायामयंवेदसवेदवेदम्॥२३॥ ॥टीका॥ ॥दुःखफळाचेभोक्ते॥अत्यंतविषयासक्तिचित्तें॥गीधगृध्रकांजेयेथें
॥अविधीविषयातेंसेविती॥३९॥ग्राम्यविषयींअतितत्पर॥यालागिंबोलिजेग्रामचर॥ग्राम्यगीधजैसेघोर॥तैसासादर
विषयासी॥४०॥जेंविकांघारगगनाचढे॥तेथूनिआंविसाउडीपडे॥मेविंनरदेहपावोनिचोखडे॥निगयींसडपडेझोंबती
॥४१॥एवंविषयासक्तजेचित्तें॥जेअधोगतीतेंपावतें॥तेदुःखफळाचेभोक्ते॥जाणनिश्चितेंउद्धवा॥४२॥सांडोनियांगार्ह
स्त्य॥वनवासीवानप्रस्थ॥त्यासचीसुखफलप्राप्त॥जाणनिश्चितउद्धवा॥४३॥त्यासुखफळाचाविभाग॥ब्रह्मसदना
दिइतरस्वर्ग॥कर्मेकरूनियांसांग॥जेथिंचामार्गचालिजे॥४४॥ब्रह्मचर्यवेदाध्ययन॥गार्हस्थीपूजाअग्निब्राह्मण॥
वानप्रस्थाधर्मजाण॥वनफळभोजनवनवासी॥४५॥येणेंकर्मेचिमुक्तिस्थान॥जिहींठाकिलेंब्रह्मसदन॥सुखफळा
चेभोक्तेजाण॥ब्रह्मभुवननिवासी॥४६॥इतरस्वर्गीसुखप्राप्ती॥जेथेंआहेपुनरावृत्ती॥ब्रह्मसदनींपावल्यावस्ती॥
त्यासिक्रमेंमुक्तीहोईल॥४७॥मूळचिपदअरण्यवासी॥तेंघेतलेंवानप्रस्थासी॥तेथनाहींघेतलासंन्यासी॥त्यासिवन
वासीसुखोंनये॥४८॥सन्यासासिनिवासस्थान॥वेदींबोलिलेंनाहींजाण॥तिहींस्वदेहाचेंकेलेंदहन॥नेमलेंस्थानत्या
नाहीं॥४९॥जेअविद्यादिकर्मप्रवृत्ती॥विरजाहोमींस्वयेंजाळिती॥तेभववृक्षाचींफळेंखाती॥हेंहियुक्तीघडेना॥४५०॥
जागृतीच्यापाहुणपासी॥जेउंधाडावेंस्वप्नगृहासी॥तेंविनिरस्तसंकल्पसन्यासी॥संसारसुखासिकेवींभोक्ते॥५१॥
स्वकर्मजाळोनिविरजाहोमीं॥जिहींसाध्यकेलेंब्रह्माहमस्मी॥त्यासिवासस्थानकोणनेमीं॥वनींग्रामींनेमस्त॥५२॥
विह्नाउद्यावयाआकाशीं॥कोणघरनेमावेंत्यासी॥तेंविंनिरस्तसंकल्पसंन्यासी॥त्याच्यानिवासासिकोणनेमी॥५३

जेनेमस्तसंकल्पसन्यासी॥त्यासिकोणह्मणेअरण्यवासी॥मार्योकभववृक्षाच्याफळासी॥भोक्तेपणत्यासिम्हणोनयें॥
५४॥मुळींचेंपदअरण्यवासी॥तेंभागाआलिंवानप्रस्थासी॥वानप्रस्थसदांवनवासी॥दुसऱ्याफळासितोभोक्ता॥५५॥ऐक
सन्यासाचीसुखप्राप्ती॥इथेंदोनीफळेंमिथ्याजाणती॥मीचिएकत्रिजगती॥हेप्रचितीनिश्चितीत्याझाली॥५६॥जोह्माबहु
रूपेंविस्तारु॥तोमीचिदात्मासाचारु॥जाणोनिगुरुमुखेंनिर्धारु॥माझेंसुखसाचारूपावले॥५७॥तेंमद्रूपेंमजपावले॥
माझेंनिसुखेंसुखरूपझाले॥सुखदुःखफळातेंमुकले॥येवोंचुकलेसंसारा॥५८॥संसाराच्यामिथ्याभास॥जाणेतोचि
वेदज्ञविद्वांस॥त्यासीचबोलिजेपरमहंस॥विश्वनिवासनिवासी॥५९॥ऐशीव्हावयापदप्राप्ती॥सदृढकरावीगुरुभक्ती
॥जेणेहोयसंसारनिवृत्ती॥तेंचिश्रीपतीसांगत॥६०॥ ॥श्लोक॥ ॥एवंगुरूपासनयैकभक्त्याविद्याकुठारेणशितेनधी
रः॥विवृश्च्यजीवाशयमप्रमत्तःसंपद्यचात्मानमथत्यजास्त्रम्॥२४॥ ॥टीका॥ ॥नकरितांगुरुभजन॥नव्हेभववृक्षा
चेंछेदन॥जऱ्हींकोटिकोटीसाधन॥आनेंआनकेलिया॥६१॥भववृक्षातेंछेदिती॥केवळजाणगुरुभक्ती॥अरिनिर्दळणीं
निश्चिती॥जेविनिजशक्तीसुराची॥६२॥दूरिकरावयादुरित॥जेविंगंगाजळेंसमर्थ॥तेविंभवभयाभस्मकरीत॥जाणनिश्चि
तगुरुभक्ती॥६३॥करितांसत्यव्रतग्रहण॥पापस्वयेंजायपळोन॥तेविंकरितांगुरुभजन॥भवनिर्दळणहोयवेगीं॥६४॥ह
नुमंतदेखतांदिठी॥भुतेंपळतीबारावाटीं॥तेविंगुरुभजनपरिपाठीं॥पळेउठाउठीभवभय॥६५॥मरत्याघडेअमृतपान॥
तैंमरणासचिआलेंमरण॥तेविंकरितांगुरूभजन॥जन्ममरणनिमालें॥६६॥अंतींअवचटेंहरिह्मणतां॥पापराहाणेयम
दूतां॥तेविंसद्गुरूतेंभजतां॥हाणेलाताभवभया॥६७॥करावयाभवनिर्दळण॥मुख्यकरावेंगुरुभजन॥हेंचिश्रेष्ठसा
धन॥सभाग्यजाणगुरुभक्त॥६८॥कोणसद्गुरूकेशीभक्ती॥ऐसेंकाहींकल्पिसीचित्तीं॥तेंहिमियांयथानिगुती॥सांगेन

तुजप्रतीउद्धवा॥६९॥जोशब्दपरनिष्णात॥शिष्यप्रबोधनींसमर्थ॥तोचिसद्गुरूयेथ॥जाणनिश्चितउद्धवा॥७०॥जोस्वरूपींक
रीसमाधान॥तोचिसद्गुरूसत्यजाण॥त्यावेगळेंसद्गुरूपण॥व्हावया कारणअसेना॥७१॥त्यागुरुभजनाचीपरी॥तुजमीसांगे
ननिर्धारी॥स्वकर्मधर्माचियासिरीं॥जोकां करीगुरुभजन॥७२॥गुरुह्मणोंपित्यासमान॥तववतोएकजनिताजाण॥हामायः
बापसमान॥जनकपूर्णजगाचा॥७३॥गुरूमातेसमानपाहों॥तंवगर्भजन्मेंतिचामोहो॥गर्भवासनिवारीगुरुरावो॥अधि
कस्नेहोपुत्रापरिसा॥७४॥उदराबाहेरपडल्यापाठीं॥पुत्रमोहेंमाताउठी॥तेंबाहेरीलघालूनिपोटीं॥स्नेहाळगोमटीगुरुमा
ता॥४७५॥गुरूमानूंस्वामीसमान॥तरितोनिवारूंनशकेमरण॥सद्गुरूचुकवीजन्ममरण॥स्वामीसंपूर्णगुरुरावो॥७६॥
गुरुमानूंकुळदेवता॥तंवतीसिकुलधर्मींपूज्यता॥हाकुळदेवतेचीदेवता॥नित्यपूज्यतानिजकर्मीं॥७७॥गुरुमानूंकल्प
तरुसमान॥तंवकल्पतरूदेकल्पिलेंदान॥सद्गुरुदेनिर्विकल्पतापूर्ण॥अगाधदाननिर्लोभ॥७८॥चिंतामणीदेचिंतिल्या
अर्था॥सद्गुरुकरीचिंतेच्याघाता॥चित्तामारूनिदेचैतन्यता॥अक्षेपतानिजदान॥७९॥कामधेनुदेदुभतें॥तेंदेकामनेचपुर
तें॥सद्गुरूदेतस्वानंदातें॥कामनेतेंनिर्दळी॥८०॥गुरुसमानह्मणोंसागरू॥तोगंभीरपरीसदाक्षारू॥स्वानंदेंनित्यनिर्भरू॥
अतिसधरूनिजबोधें॥८१॥गुरुपरब्रह्मासमान॥हेंहिबोलणेंकिंचितन्यून॥गुरुवाक्यें ब्रह्मसप्राण॥येऱ्हवीं ब्रह्मपणशब्द
मात्र॥८२॥शब्दींलोपूनिशब्दार्था॥गुरुप्रबोधीसंविदार्था॥त्याहूनिपूज्यपरता॥नाहींसर्वथात्रिलोकीं॥८३॥गुरुमातागुरु
पिता॥गुरुस्वामीकुळदेवता॥गुरुवांचोनिसर्वथा॥आणिकदेवतास्मरेना॥८४॥थोरमांडलीयासांकडें॥जेंगगनगडग
डूनिपडे॥तैंहिनपाहेआणिकाकडे॥नामपढेगुरूचें॥८५॥कायावाचामनेंप्राणें॥जोगुरुवांचोनिआननेणे॥तैसाचिभ
जेअनन्यपणें॥गुरुभक्तिह्मणणेत्यानाव॥८६॥पक्षिणीचेंअपक्षपिलें॥तीनिसीचस्मरतीसार्वकाळें॥तैवींजागृती

स्वप्नसुषुप्तीमेळे॥जोगुरुवेगळें स्मरेना॥८७॥मागां सांगीतलें भगवद्भजन॥आतां सांगसी गुरूसेवन॥नाहीं एकविधानिरू
पण॥ऐसा विकल्प जाण न धरावा॥८८॥सद्गुरू तोचि माझी मूर्ती॥निश्चयेंसि निश्चिती॥विकल्प न धरावा ये अर्थी॥अनन्यभक्ती
या नाव॥८९॥एकाग्रता जे गुरुभजन॥तेंचि माझें परमपूजन॥गुरूसि मज वेगळेपण॥कल्पांतीं जाण असेना॥९०॥माझिया ऐ-
क्यता अतिप्रीती॥जेणें आदरिली गुरुभक्ती॥तोचि धन्य त्रिजगतीं॥भजतीस्थिती ते ऐक॥९१॥करावया गुरुसेवे॥मनापुढें
देह धांवे॥एकला करीन सर्व सेवे॥ये वटें हांवे उद्यतु॥९२॥सेवेच्या दाटणी जाणा॥अधिक चि होय ठाण मना॥अंग अंग ऊनि
अंगवणा॥सेवेमाजी जाण विसावा त्यासी॥९३॥सेवेचिया आवडी॥आरायेना अर्धघडी॥आवडीचे चढोवढी॥चढती गोडी
गुरुभजनीं॥९४॥नित्य करितां गुरुसेवा॥प्रेम पडिभरूनी चनवा॥सद्भावाचिया हांवा॥गुरुचरणीं जिवा विकिलें॥९५॥आ
ळस येवोंचि विसरला॥आराणुके चा ठावो गेला॥गुरुसेवासंभ्रमें भुलला॥घेवों विसरला विषयातें॥९६॥तहान विसरला
जीवन॥क्षुधा विसरली मिष्टान्न॥करितां गुरुचरणसंवाहन॥निद्रा जाण विसरला॥९७॥जांभयी यावया पुरती॥सवडि
उरेना रिती॥तेथें निद्रे लागीं केउती॥राहावया वस्ती मिळेल॥९८॥मुखीं सद्गुरूचें नाम॥हृदयीं सद्गुरूचें प्रेम॥देहीं सद्गुरुचें
कर्म॥अविश्रम अहिर्निशीं॥९९॥गुरुसेवेसि गुंतलें मन॥विसरला स्त्रीपुत्रधन॥विसरला मनाची आठवण॥मी कोण हें स्फु
रेना॥५००॥नवल भजनाचा उत्सावो॥भजतां नाठवे निजदेहो॥थोर सेवेचा नवलावो॥निजात्मभावो गुरुचरणीं॥१॥ऐसा
हि प्रारब्धमेळा॥अवचटें झालिया वेगळा॥न तुटे प्रेमाचा जिव्हाळा॥भजनीं आगळा सद्भावो॥२॥गुरुचा वसता जो ग्राम॥
तेथेंचि वसे मनोधर्म॥गुरुध्यान स्वधर्मकर्म॥सेवासंभ्रम सांडीना॥३॥गुरुमूर्तीचीं संवे ज्यासी॥ते मूर्ति बैसली हृदयासी॥
मग नाना भजनविलासी॥आवडी केशी भजनाची॥४॥चिन्मात्रपूर्णिमा गुरु पूर्णचंद्र॥तळीं आपण होय आर्त्तचकोर॥

मगस्वानंदबोधाचेचंद्रकर॥ निरंतरस्वयेंशेवी॥५॥ सद्गुरुसूर्यकरीचिद्गगनी॥ आपणहोयसूर्यकांतमणी॥ त्याचेनितेजें प्रजळोनी॥ स्वभावेंमायावनहोळीकरी॥६॥ सद्गुरुकृपामृताच्याडोहीं॥ स्वयेंतरंगुहोयतयेठायीं॥ सबाह्यतद्रुपेंपाहीं॥ भावनाहृदयींभावितु॥७॥ आपुलानिजस्वामीजोसद्गुरु॥ भावीनिर्विकल्पकल्पतरू॥ त्याचेछायेबैसोनिसाचारू॥ मागेवरू गुरुभक्ती॥८॥ सद्गुरूकामधेनुजाण॥ वत्सरूपभावीआपण॥ आवडीचाटवीबोधरसना॥ स्वानंदपान्हासेवित॥९॥ तुझ्यास फळवृत्तिचीसेवा॥ म्यांचिकरावीगा देवा॥ ऐसेंप्रार्थूनिसद्भावा॥ हावरूमजद्यावाकृपानिधी॥१०॥ तेथेंसंतोषोनिगुरुनाथें॥ व रुदिधलावरदहस्तें॥ हर्षेंवोसंडतचित्तें॥ धन्यमीवरातेंलाधलों॥११॥ ऐशीलाहोनिवरदस्थिती॥ तेचिसेवाआदरीप्रीती॥ अतिधन्यभावार्थगुरुभक्ती॥ नानाउपपत्तिगुरुभजनीं॥१२॥ सद्गुरूचीं दाहाहि करणें॥ मनबुद्धीअंतःकरणें॥ क्रियामात्रमी चिहोणें॥ ऐसेंजीवेंप्राणेंभावित॥१३॥ सद्गुरूजोभोगभोगिती॥ तोमीचहोईननिश्चिती॥ एवंमीचिएकगुरुभक्ती॥ दुजीस्थिती होंनेदी॥१४॥ सद्गुरूजेथेंउभेठाकती॥ तेंपायातळींमीचिक्षिती॥ सद्गुरुजेथजेथेंचालती॥ तेमार्गीचीमातीमीहोइन॥ १५॥ चरणाक्षालनासिसमस्त॥ मीचिउदकमीचितस्त॥ मीचचरणक्षालित॥ चरणतीर्थमीसेवीं॥१६॥ सद्गुरूचेचरणरजःकण॥ मीचिहोईनआपण॥ सद्गुरूकरितीआरोहण॥ तेंसिंहासनहोईनमी॥१७॥ सद्गुरूचेंसिंहासन॥ तेंमीचिहोईनआपण॥ त्यावरीबैसतेंआसन॥ तेंहिजाणहोईनमी॥१८॥ सद्गुरूसिस्नेहलागे॥ तेंमीहोईनसर्वांगें॥ गुरूसिवोटंगावयापुढेंमागें॥ मृदाळीसर्वांगेंमीहोइन॥१९॥ मनिचाऐसाआवांका॥ सद्गुरुच्यासिद्धपादुका॥ त्यामीहोईनदेखा॥ नेदीआणिकांआतळों॥ २०॥ मीहोईनगुरुच्याश्वासोश्वास॥ वेगींबाहेरनिघेननासा॥ गुरुघेतीलज्यासुवासा॥ त्यात्याविलासामीहोइन॥२१॥ गुरुअवलोकितीकृपादृष्टी॥ त्यादृश्याचीमीहोईनसृष्टी॥ गुरुचिदेखतीदेखणीपुष्टी॥ तेमीउठाउठीहोईन॥२२॥ गुरूसिआवडतें

निरूपण॥तेंमीश्रवणीहोईनश्रवण॥अथवारूचेलतेंकीर्त्तन॥तेंगातागायनमीहोइन॥२३॥गुरुचाउगाळुघ्यावयादेख॥मीहो
ईनअंटावलासेवक॥नातरींलडिवाळबाळक॥गुरुअंकींदेखमीहोइन॥२४॥सद्गुरुमुखींचाजेकथा॥तेमीआदरेंहोइनतत्व
ता॥अक्षरींअक्षरअक्षरता॥मीचसर्वथाहोईन॥५२५॥सद्गुरूजेथकरितीस्नान॥तेंअंगस्पर्शनाचेंजीवन॥गुरुकरितीजें
आचमन॥तेंहिजाणहोईनमी॥२६॥गुरुपरिधानकरितीवास॥तेंमीहोईनस्कवास॥गुरुचरणपुसावयास॥तेंहिधुतवास
मीहोइन॥२७॥गुरूसिकरितीविलेपन॥तेंमीहोईनशुद्धचंदन॥चरणीअर्पितेंसुमन॥मीचिजाणहोईन॥२८॥सद्गुरुकरि
तीभोजन॥तेथमीचिताटमीचिअन्न॥रसस्वादपक्वान्न॥पंक्तिकारुजाणमीहोइन॥२९॥मथोनियांदहींमथित॥सारांशतें
नवनित॥वैराग्यअग्निसंतप्त॥भोजनींमुख्यघृतमीहोइन॥३०॥परिपाकींस्वादिष्टपण॥सर्वांचवींचेंकारण॥मीहोईनव
रलवण॥न्यूनतेंपूर्णगुरूकरिती॥३१॥गुरुकरितीप्राशन॥तेंमीहोइनजीवन॥सद्गुरूचेंधालेपण॥तेउद्गारजाणमीहोइ
न॥३२॥गुरूसिजेंजेंगोडलागे॥तेतेपदार्थमीहोईनआंगें॥सद्गुरूसिज्याचीरुचीलागे॥तेंमींसर्वांगेंहोईन॥३३॥सद्गुरु-
आंचवतीजेथ॥मीउष्णोदकमीतस्त॥शिंतोडेलागतीजेथजेथ॥तेहिसमस्तहोईनमीं॥३४॥गुरूसिअर्पितीजेंफळ॥तें
मीहोईनतत्काळ॥गुरुअर्पणेंसफळ॥फळाचेंफळमीहोईन॥३५॥सद्गुरूचेंघ्यावयाउच्छिष्ट॥मजचिमोटालवलवाट॥
माजरहोऊनियांताट॥चरचराटचाटिनमी॥३६॥गुरूकरितीकरोद्वर्त्तन॥तोमीहोईनसुगंधचंदन॥मुखवासासुवासप
ण॥मीचिजाणहोईन॥३७॥फळाशाफोडूनिफोडी॥वासनाशिराकाढुनियांचिडी॥रिघोनियांसद्गुरूच्यातोंडी॥तांबूलगो
डीमीहोइन॥३८॥जाळुनियांअहंकठिणपणा॥मीहोईनसोहंशुद्धचुना॥शांतिपरिपक्कलागोनिपाना॥सद्गुरूवदनापा
वेन॥३९॥सर्वसाराचेंसारवसार॥तोमीहोईनखदिर॥सद्गुरुमुखंरंगाकार॥मीचिसाचारशोभेन॥५४०॥सद्गुरूसुखीचें

पवित्रपीक॥ वरच्यावरि मी घेईन देख॥ पिकदाणीचें मुखल्लें मुख॥ अवश्य कमी होईन॥ ४१॥ गुरुचा उगालूमी होईन॥ पी
कपिकदाणी धरोनि जाण॥ चवरी जी मक्षिका निवारण॥ ती मी होईन निजांगें॥ ४२॥ गुरुचा उगाळुध्याव याा देख॥ मी होईन
आगळा सेवक॥ नातरि लडिवाळ बाळक॥ गुरु अंकीं देखमी होइन॥ ४३॥ सद्गुरु मुखींची जे कथा॥ तीं अक्षरें मी होईन सर्व
था॥ अक्षरीं अक्षर अक्षरार्था॥ मीचि सर्वथा होईन॥ ४४॥ माझिया गुणाची सुमनमाळा॥ आवडी घालीन गुरुच्या गळां॥ गु
रू झेलिती लीलाकमला॥ त्याकरकमळा मी होइन॥ ४५॥ गुरूसि नीरांजन करिती॥ तेमी निज तेजें उजळीन ज्योती॥ गुरू जेणें
मकाशें चालती॥ ते दीसिदीपिका मी होइन॥ ४६॥ जीव भावाचें निंबलोण॥ गुरूसि मी करीन आपण॥ इडापिडा मी घेईन जा
ण॥ तें लोणलक्षण मज लागो॥ ४७॥ मी छत्र मी छत्राकारू॥ मीच वर मीचि चवरधरू॥ मीचि विंजणा मीचि वारू॥ गुरु-
चा परिवारू मी होइन॥ ४८॥ गुरु करिती आरोहण॥ तो मी होईन शामकर्ण॥ गुरूचा भरभार साहावया जाण॥ वाजीवाह
न होईन मी॥ ४९॥ गुरुपुढें मी वाटस्फभटु॥ गुणवर्णनी मी गर्जता भाटु॥ गुरुगृहीं शांतिपाठू॥ पढता भटु मी होइन॥ ५०
॥ मीचि बारी मी कचेरी॥ मी हडपी मी फुलारी॥ मी झाडणा मी खिल्लारी॥ मी द्वारपाळ द्वारीं होइन॥ ५१॥ गुरु जेथें देती
अवधान॥ ते तेकळा मी होईन जाण॥ गुरु वेगळा अर्धक्षण॥ गेला प्राण तरीं न वचें॥ ५२॥ गुरू सांगती जे कथा॥ तेथ मी हो
ईन सादर श्रोता॥ गुरुकृपा मी होईन वक्ता॥ निजात्मता बोलका॥ ५३॥ गुरु गंभीर दान देता॥ तेथ दीन मी होईन माग-
ता॥ मी होईन दान वांटिता॥ सादर एकांता मी होइन॥ ५४॥ गुरु बैसती सावकाश॥ तें मी होईन अवकाश॥ गुरुत्हृदयींचें
चिदाकाश॥ निरावकाश मी होइन॥ ५५॥ गुरू बैसती आसन॥ तें मी होईन सुखासन॥ तें मीचि वाहेन आपण॥ भोई होई
न चालणा॥ ५६॥ स्वामीसूनियांदिठी॥ चपळपाउलां चानेदीं॥ चालेन मी उठाउठी॥ धुरेसि गोठी सांगेन॥ ५७॥ आंतुले रपी

ए०भा पुढिलेचाली॥गोविंचेंपाऊलउगवोनिघाली॥ऊचनीचभूमिचीरवोली॥चुकऊनिचालीचालणें॥५८॥संकल्पविकल्पाचे
१८ झोंक॥ज्यांतवामसव्यअनेक॥तेआवरूनियांदेरव॥पाहातश्रीसुरवचालेनमी॥५९॥नचुकतांनिजमार्ग॥न्याहाळूनिधुरे
चेंअंग॥नकरितांआणिकांचापांग॥भोईचांगमीहोईन॥६०॥सुरवासनाचेनिपडिपाडें॥चालतांसुरवअधीकवाढे॥मा
गीलसुडकाढूनिपुढें॥सुरवसुरवाडेंचालेन॥६१॥चडणेंपडणेंअडरवळणें॥दडकणेंफडकणेंअडकणें॥सांभाळुनियां
निष्टेनें॥टणकपणेंचालेन॥६२॥उरींशिरींरवांदकोंपरी॥मागीलसूडपुढेंकरी॥दृष्टीनेऊनियांवरी॥निर्विकारीचालेन॥६३
॥आटीमुरडीउलटलोट॥धापकांपपडेमेट॥आधारधरूनिस्कभट॥चढतीवाटचालेन॥६४॥उलंघूनिकामाचापाट॥आ
वरूनिक्रोधाचालोट॥चुकऊनिरवोलाव्याचीवाट॥धुरेसकटमीचालेन॥६५॥ममतेचीओलप्रबळ॥तेठाईंरुतिगुंतीसब
ळ॥तेथनमारवतांपाउल॥लघूनितत्काळजाईन॥६६॥मोहनदीचीथोरकडाडी॥माजीजळप्रबळवोढी॥शिंतोडानल
गतांधूरमीकाढी॥परापरथडीतत्काळ॥६७॥दृष्टीठेऊनिस्वामीकडे॥सवेगचालतांमागेंपुढें॥भोईहोईनदोहींकडे॥सू
डसुडेंकाढीन॥६८॥एवंमीचमागेंपुढें॥सुरवासनाचेनिसुरवाडे॥स्वामीचीनिजनिद्रानमोडे॥तेणेंपडिपाडेंचालेन॥६९
॥उच्छिष्टअन्नाचापोसणा॥आठपाहारांचाजागणा॥सदांगुरुगुरुकरीतजाणा॥गुरुद्वारींस्कणामीहोइन॥७०॥जीवतीदे
रवोनिनयना॥सोहंभावेंभुंकेजाणा॥भजनरवाळोरांबैसणा॥गुरुद्वारींस्कणामीहोइन॥७१॥ऐसऐंशियाभावना॥गुरुसे
वेलागिजाणा॥अतिशयेंआवडीमना॥नानाविवंचनाविवंची॥७२॥जन्हींदैंववशेंदूरगेला॥परितोभावबळेंजवळीआ
ला॥गुरुसेवेजोजीवेंविकला॥तोशास्त्रपावलासद्गुद्या॥७३॥असोजवळीअथवादुरी॥परिगुरुभक्तिचीआवडीभारी॥
जीवित्वठेविलेंसेवेवरी॥गुरुच्याद्वारींभजनासी॥७४॥ऐसागुरुभक्तिसिसादर॥चढत्याआवडीएकाग्र॥तेंचिसद्गुद्याल

क्षण शस्त्र ॥ गुरुकृपा कुठार पैं पावे ॥ ५७५ ॥ लावोनि वैराग्याचे साहाणें ॥ प्रत्यावृत्ती बोधकपणें ॥ शस्त्र केलें जो सणाणें ॥ ती-
क्ष्णपणें अति सज्ज ॥ ७६ ॥ शस्त्र सजिलें निज दृष्टी ॥ दृढ धरिलें ऐक्याचे मुष्टी ॥ शस्त्र आणि शस्त्रधरा एकी गांठी ॥ करूनि उठी
भवछेदा ॥ ७७ ॥ दृढ साधोनियां आवो ॥ निजबळें घालितां घावो ॥ झाला भववृक्षाचा आभावो ॥ घायेंवीण पाहा हो छेदिला
॥ ७८ ॥ जीवां विषयवासना ॥ ते छेदावी निजकल्पना ॥ तोचि भववृक्षाचा छेदु जाणा ॥ सावधाना धृतिबळें ॥ ७९ ॥ झालिया चै-
तन्य घनप्राप्ती ॥ सकळ साधनें सहजें जाती ॥ भोजनीं झालिया पूर्ण तृप्ती ॥ ठाईंच्या राहाती पक्वान्नें ॥ ८० ॥ परम तृप्ती उथळल्या
पोटीं ॥ अमृतही न लावी वोंठीं ॥ तेवीं ब्रह्मपद पावल्या पाठीं ॥ साधन आटाटी सांडती ॥ ८१ ॥ हाचि भावो धरोनि चित्तीं ॥ मागां
सांगीतलें तुज मती ॥ सांडी साधन धित्यत्ती ॥ प्रवृत्तिनिवृत्तीसमवेत ॥ ८२ ॥ पावलिया परब्रह्म ॥ मिथ्या वेदोक्त सकळ कर्म
॥ मिथ्या आश्रमादि वर्णधर्म ॥ हें त्यागितें वर्म कर्माचें ॥ ८३ ॥ स्वप्नीं चालतां लवडसवडी ॥ जो अडखळूनि पडला आडीं ॥ तो
जागा होऊनि आपणा न काढी ॥ तैशी वृथा वोढी साधनीं ॥ ८४ ॥ पीक आलिया घुमरी ॥ तेसे तों कोणी नांगर न धरी ॥ गजां-
तलक्ष्मी आलिया घरीं ॥ भीक दारोदारीं कोण मागे ॥ ८५ ॥ हातीं लागलिया निधान ॥ नयनीं कोण घाली अंजन ॥ साधलि-
या निजात्मज्ञान ॥ वृथा साधन कोण सोशी ॥ ८६ ॥ अंगिकारोनि ज्ञानशक्ती ॥ केली संसारनिवृत्ती ॥ ते हे त्यागाची निजवृत्ती
॥ जाण निश्चित उद्धवा ॥ ८७ ॥ अग्निसत्त्वें निपजे अन्न ॥ तें वाफ न जिरतां जाण ॥ पोळी अवशेषता पलेपण ॥ रांधितें [illegible]जाण
चवीनेंणें ॥ ८८ ॥ आंबया पाडु लागला जाण ॥ तऱ्ही आंगीं असे आम्लपण ॥ सेजेसि मुरालिया मघमघोन ॥ न चाखतां घ्रा-
णचि सांगे ॥ ८९ ॥ शेजे मुराल्याची गोठी ॥ तेथ न व्हावी दृष्टांताची दिठी ॥ येरयेरां जाहालिया भेटी ॥ दोनी शेवटीं टिकाळ-
ती ॥ ९० ॥ शिकाळलीं सेजे घालिती ॥ तत्संगें आणिकें नासती ॥ निश्चळ राहिल्या एकांतीं ॥ परिपाकें वृत्ती घ्राणसंगें ॥ ९१ ॥ श

झुंजिजोनियां कडाडी॥रणांगणी उभवितां गुढी॥शस्त्रेंसि कवच जेंव न फेडी॥तें व विश्रांति गादी न पाविजे॥९२॥गरोदरेसि प्रसू-
निहोये॥पुत्रजन्में सुखावली ठाये॥तेंहि बारा बळी जें पाहे॥तें भोगुं लाहे पुत्रसुख॥९३॥पुरुष निमोनियां जाये॥त्या देहान्तें द-
हन होयें॥नव्हीं अवशेष सूनकरा हे॥ते गेलिया होये निज शुद्ध॥९४॥तेंवि जावोनियां अज्ञान॥उरला जो ज्ञानाभिमान॥तोहि
त्यागिलिया जाण॥चित्समाधान स्वानंदें॥९५॥खेंगाचा भृळ तत्वता मारी॥मा चंदनाचा काय आन करी॥तेंवि अभिमान दो-
हीं परी॥बाधकता धरी ज्ञाना ज्ञानें॥९६॥लोखंडाची बेडी तोडी॥आवडी सोनियाची जडी॥चालतां देहि तेंशीच अडी॥बाधा रो-
कडी जेशी तेंशी॥९७॥ब्रह्माहमस्मी हा अभिमान॥शुद्ध ब्रह्म न करी जाण॥अहंपण नेंचि कठिण॥नव्हे साधन सर्वथा॥९८॥जळा-
पासोनि लवण होय॥तें जळिचें जळीं विसरोनि जाय॥मोतीं झालें तें कठीण पाहें॥उदकीं न जायें विरोनी॥९९॥मुक्तपणें मोला च-
ढलें॥तें वनिता अधरीं फांसा पडिलें॥मुक्तचि परी नासा आलें॥कठिण केलें अभिमानें॥६००॥तेंवि अज्ञान अभिमान आहे॥
तो सर्वथा तत्काळ जाये॥ज्ञानाभिमान कठीण पाहें॥गोंविता हे मुक्तत्वें॥१॥अपक्क घटु तत्काळ गळे॥तो पृथ्वीचा पृथ्वीस मि-
ळे॥भाजिलें खापर अति काळें॥पृथ्वीस न मिळे कठिणत्वें॥२॥प्रपंच अज्ञानें झाला लाठा॥ज्ञान अज्ञानाचा सेल वांटा॥फेडू-
नि कांटेन कांटा॥दोनी अव्हा दासांडावे॥३॥जरि सांडिलें वाटेवरी॥तरि आपणासीचि बाधु करी॥यालागीं सांडावे दुरी॥निज
निर्धारीं हा त्यागु॥४॥जेथवरी अहंपण॥तेथवरी बद्धकता जाण॥शुद्धा शुद्ध अभिमान॥निःशेष सज्ञान सांडिती॥५॥उ-
द्धवा तुज करितां माझी भक्ती॥झाली माझ्या पदाची प्राप्ती॥आतां नाना साधन उपपत्ती॥शास्त्रयुक्ती कां करिसी॥६॥सद्भावें
करितां माझें भजन॥तूं झालासि ब्रह्मसंपन्न॥आतां त्रिगुणात्मक सर्व साधन॥शास्त्रश्रवणें सि सांडा पां॥७॥तस्मात् तु उद्ध-
व उदृज्य॥ये श्लोकीचें हें त्यागबीज॥विशद सांगीतलें म्या तुज॥स्मरावें निज हृदयस्ता॥८॥सकळा साधना श्रेष्ठ साधन॥

शिष्यासि सद्गुरुचें भजन॥ तेणें पाविजे ब्रह्मसमाधान॥ सत्य जाण उद्धवा॥ ९॥ जो भावें भजे गुरुचरणीं॥ तोनांदे सच्चिदानंद-
भुवनीं॥ हे सत्यसत्य माझी वाणी॥ विकल्प कोणीं न धरावा॥ १०॥ ऐसें बोलोनि श्रीहरी॥ आवडी च्यारी बाह्य पसरी॥ उद्धवातें श्री
तिकरीं॥ ह्रदयीं धरी स्वानंदें॥ ११॥ देवें सद्भक्ता क्षेम दीधलें॥ निजह्रदयीं ह्रदय एक झालें॥ सांगणें पुसणें सहज ठेलें॥ बोलणें
बोलें प्राशिलें॥ १२॥ चहूं वाचां पडलें मौन॥ जीउ विरला जीवपण॥ एका तुष्टला जनार्दन॥ स्वानंदघन वर्षला॥ १३॥ तोचि स
द्भक्तो भावार्थ॥ विषद बोलिला बाराव्यांत॥ निजभावें श्रीकृष्णनाथ॥ नित्यतृप्त भाविका॥ १४॥ निजात्मप्राप्तीचें कारण॥
केवळ भावार्थचि जाण॥ भावार्थावेगळें साधन॥ वृथा जाण परिश्रमु॥ १५॥ जप तप यज्ञ दानें॥ भावार्थालागीं करणें॥ तो
भावार्थ लाहिजे जेणें॥ धन्य जिणें तयाचें॥ १६॥ धन्य नरदेहाची प्राप्ती॥ धन्य साधूंची संगती॥ धन्य धन्य ते भावार्थी॥ जे भ
गवद्भक्ती रंगले॥ १७॥ जे रंगले भगवत्पथा॥ त्यांचे चित्तीं विसरलें विषयावस्था॥ तेरावे सर्गी नाचे कथा॥ उद्धव कृष्णाना
था पुसेल॥ १८॥ तें अतिरसाळ निरूपण॥ केवळ शुद्ध ब्रह्मज्ञान॥ श्रोतां व्हावें सावधान॥ एका जनार्दन विनवितु॥ ६१९
॥ ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे एकादशस्कंदे श्रीकृष्णउद्धवसंवादे एकाकार टीकायां द्वादशोऽध्यायः॥ ६२०
॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ ॥ मूळश्लोक २४ ओंव्या ६२० मिळून एकंदर संख्या ६४४ ॐ ॐ

अध्यायबारावासमाप्त.

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ॐनमोजीआनादिहंसा॥हंसरूपाजीजगदीशा॥तूंसद्गुरूपरमहंसा॥परमहंसापरिपूर्णा॥१॥उभय
पक्षेंवीणदेख॥तुझेशोभतीदोनीपाख॥शुद्धसत्वाहोनिचोख॥स्वरूपसुरेखसोज्वळ॥२॥हंसबोलिजेशुभ्रवर्ण॥तुझीहंस
ताविलक्षण॥सांडोनियांसकळवर्ण॥हंसपणतुजशोभे॥३॥विकाशल्यासुवर्णपंकजें॥इतरहंसीतेथेंक्रीडिजे॥प्रेमेंउत्फु-
ल्लितकमळजें॥तुंवाक्रीडिजेतेठाईं॥४॥मानससरोवरींवस्तीहंसासी॥तूंमानसातीतरहिवासी॥हंसाउत्पन्नतावनआका
शीं॥तुझेंचिदाकाशींउड्डाण॥५॥विवेकचुंचीचियामुद्रा॥ स्वभावेंनिवडिसीक्षीरनीरा॥मगसांडोनियांअसारा॥शुद्धसा
रासेवीसी॥६॥ऐशियाहंसाजीसकुमारा॥मुक्तमोतियांचातुजचारा॥जेकांवैराग्ययुक्तिद्वारा॥चित्सागरामाझींझालीं॥७॥
सर्वथानातळोनिक्षिती॥निरालंबमार्गाप्रती॥चालणेंचालिसीहंसगती॥हेगमनशक्तीअभिनव॥८॥अभिन्नस्वभावता
निजअंशीं॥चिन्मात्रवागेश्वरीतूंवाहासी॥हंसवाहिनीआख्याऐशी॥तुझेनिअंशेंसितीसझाली॥९॥तुझेनिचालविल्या
सरस्वतीचाले॥तुंवाबोलविल्यावेदबोल्ले॥तुवांचेतविल्याप्राणहाले॥तुझेनिवाचाळेंवाग्देवीवदे१०॥झालीवागेश्वरी-
वाग्देवता॥तियेतुझेनिवाचाळता॥जेवींकांवेणुवाजेमधुरता॥परिवाजवितातोभिन्न॥११॥एवंवाच्यवचनवक्ता॥तूं
चिवागेश्वरीतूंचिवदता॥आपुल्याहंसरूपाचीकथा॥स्वभावताबोलविसी॥१२॥बोलावयामहाकवीचाठायीं॥तुंवावा
गेश्वरीद्योतिलीपाहीं॥तेहंसरूपाचीनवाई॥अभिन्नवकांहींबोलवी॥१३॥तोतूंसर्वभूतींसमान॥हंसस्वरूपीजनार्दन॥
त्याचेवंदितांनिजचरण॥जन्ममरणपळालें॥१४॥आपभयेंपळतांत्यासी॥लपणीमिळालीभ्रमापाशीं॥जन्मामागेंमर
णासी॥ठाउवस्तिसीदीधला॥१५॥यालागिंभ्रमामाजीजोपडला॥तोजन्ममरणासिआतुडला॥मगनसुटेकांहिंकेल्या॥
यंत्रींपडलाभ्रमचक्रीं॥१६॥तेथराहाटमाळेच्यापरी॥जन्ममरणाचेपडेयंत्रीं॥एकाचीसोसभरोवरी॥तंवदुसरेंशिरींआदळे१७

तेंनिस्तरावयाजन्ममरण॥तुजसोहंहंसाचेंस्मरण॥जोकां करीसावधान॥भ्रममोचनतें होय॥१८॥तोतूं परमात्मापरमहंसु॥
परब्रह्मैकपूर्णपरेशू॥ब्रह्मपुत्रासिउपदेशू॥करावयाहंस झालासी॥१९॥तेंहंसमुखीचेंनिरूपण॥बोलावयाबोलकाश्रीशुक
जाण॥त्यावचनार्थातें सेउन॥परमपावनपरिक्षिती॥२०॥त्याहंसाचेहंसगीत॥कृष्णउद्धवासिसांगत॥श्रोतांद्यावेंदत्तचित्त
॥अचुंबितनिजबोधू॥२१॥तोहातेराबाअध्यावो॥अत्यादरेंसांगेदेवो॥तेंएंकतांउद्धवो॥विषयविलयीं देखेल॥२२॥तेरावेअ
ध्यायींनिरूपण॥सत्ववृद्धीचेंकारण॥विद्याउद्धवकमुजाण॥अतिसलक्षणसोपारा॥२३॥हंसइतिहासाचायोगु॥स्वयेंसांगेल
श्रीरंगु॥तेणेंचित्तासिविषयवियोगु॥क्रमसांगसांगेल॥२४॥द्वादशाध्यायाचेअंतीं॥करूनिसद्गुरूचीभक्ती॥पावोनिविद्या
कुठारप्राप्ती॥छेदावयानिश्चितीजीवाशयो॥२५॥छेदिल्याजीवाचेंजीवपण॥सकळसांडावेंसाधन॥हेंउद्धवेंऐकूनिजाण॥
प्रतिवचननेदीच॥२६॥उद्धवाचेजीविंचाभावो॥सखोलत्त्दयींचाअभिप्रावो॥सकळआकळोनियांसद्भावो॥स्वयेंश्रीकृष्ण
देवोबोलत॥२७॥ह्मणसीलागोनिसूत्रत्रिगुण॥जीवासिआलेंजीवपण॥तेअंगींअसतांतिनीगुण॥सद्विद्याजाणउपजेना॥
२८॥तोडींचिरवलनव्हतांदुरी॥नारेळजळनचढेकरीं॥तेंवित्रिगुणनवचतांनिर्धारीं॥विद्याकेंशापरीउपजेल॥२९॥ऐसाआ
शंकेचाभावो॥जाणोनियांश्रीवासुदेवो॥तिहींश्लोकींतोपाहाहो॥गूढाभिप्रावोनिरसितु॥३०॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीभगवानु
वाच॥ ॥सत्वंरजस्तमइतिगुणाबुध्येर्नचात्मनः॥सत्वेनान्यतमोहन्यात्सत्वंसत्वेनचैवहि॥१॥ ॥टीका॥ ॥सत्वरजतमा
दिगुण॥निश्चयेंसिमायेचेंजाण॥हेंद्वादशाध्यायींनिरूपण॥तुजम्यासंपूर्णसांगीतलें॥३१॥सदचिदआनंदजोयेथ॥आत्म्या
सिअभिन्ननित्य॥तैसेगुणनव्हतीसमस्त॥तेप्राकृतप्रकृतिकार्य॥३२॥जेंसदतेंचिद॥जेंचिदतोचिआनंद॥स्वरूपींत्रिविधभेद
॥तेएकवदसच्चिदानंद॥३३॥जेविंश्वेततामृदुमधुर॥त्रिविधभेदेंएकसाखर॥तेविंसच्चिदानंदअविकार॥वस्तुसाकारएक

वद॥३४॥प्रकृतीगुणातेंउपजविती॥गुणास्तवसघळप्रकृती॥गुणासिआत्म्यासिसंगती॥नघडेकल्पांतींउद्धवा॥३५॥येथविद्याउ
त्पत्तिलक्षण॥स्वयेंसांगेनारायण॥करूनिगुणेंगुणाचेंमर्दन॥सद्विद्याजाणसाधावी॥३६॥सत्ववाढऊनस्फुरवाडें॥जैंरजतमनिःशे
षझडे॥तैंसद्विद्याहाताचढे॥सत्वाचीवाढीमोडेनिजसत्वेंकरूनी॥३७॥सर्पुलागलाहोयज्यासी॥विषरवादल्याउतारत्यासी॥
तेंविषरवातांयेरेदिशिं॥आत्मघातासिवाढवी॥३८॥तैसेंरजतमलोपेंसत्ववाढे॥वाढलेंसत्वबाधककुडें॥तेंहिबाधामीतुजपुढें
॥अतिनिवाडेंसांगेन॥३९॥मीअलिप्तकर्मकार्या॥मीज्ञातामीमहासुखिया॥ऐशावाढऊनिअभिप्राया॥गुणेंगुणकार्यागोविजे
सत्वें॥४०॥ऐसावाढलाजोसत्वगुण॥त्यासिउपशमात्मकनिजसत्वेंजाण॥समूळकरावेंनिर्दळण॥तैंसमाधानपाविजे॥४१॥
उद्धवातूं ऐसेंह्मणसी॥समानतातिहींगुणासी॥केविंवाढीहोईलसत्वासी॥गुणगुणांसिरारवण॥४२॥वाढल्यातमोगुण॥नाव
डेतेव्हांज्ञानध्यान॥नावडेत्यागभोगचंदन॥निद्रादारूणकांकलहो॥४३॥वाढल्यारजोगुण॥ऐकतांज्ञाननिरूपण॥त्यांचें
भोगासक्तमन॥सदाध्यानविषयाचें॥४४॥धनलोभस्फुरल्यादिठी॥पापरांघेतल्याक्रोधउठी॥हेरजोगुणाचीकोटी॥लो-
भिष्टपोटींस्त्रीपुत्रां॥४५॥वाढलियासत्वगुण॥स्त्रियादिभोगींउदासीन॥सदांकरीभगवच्चिंतन॥कांकरीकीर्तनहरिभक्ती
॥४६॥क्रोधलोभमोहलक्षण॥सत्वकाळींउठेजाण॥परियेकलाकेविंवाढेसत्वगुण॥गुणासिरारवणगुणहोती॥४७॥मागें
तमपुढेंरजपूर्ण॥मध्येंअडकलासत्वगुण॥तोकेसेनिवाढेलजाण॥अडकलेपणस्फुबद्ध॥४८॥ऐशीआशंकाधरूनिजाण
॥ह्मणसीवाढेनासत्वगुण॥तेंसत्वशब्दाचेंलक्षण॥ऐकसंपूर्णसांगेन॥४९॥ ॥श्लोक॥ ॥सत्वाद्धर्मोभवेद्वृद्धात्पुं-
सोमद्भक्तिलक्षणः॥सात्विकोपासयासत्वंतमोधर्मःप्रवर्त्तते॥२॥ ॥टीका॥ ॥येश्लोकींचेंनिरूपण॥पहिलेंउत्त
रार्धव्यारव्यान॥तेथेंसत्ववृद्धीचेंकारण॥सात्विकसेवनकरावें॥५०॥सात्वीकपदार्थसेवितां॥सत्ववृद्धीहोयसर्वथा

सत्वविजयें वर्ततां ॥ पविन्नताजी वाची ॥ ५१ ॥ सत्वउत्कर्षाचें लक्षण ॥ धर्मनिष्ठास्वधर्माचरण ॥ तेसेंतेथील वासनाबंध
न ॥ इहामूत्रजाणवांछीना ॥ ५२ ॥ झालियाशुद्ध अंतःकरण ॥ तेव्हांनिशीमवाढेसत्वगुण ॥ पुरुषासिमद्भक्तिलक्षण ॥ धर्म
जाणउपतिष्ठे ॥ ५३ ॥ सत्ववाढल्या धर्मप्रवृत्ती ॥ तेंगुरुभजनींअतिप्रीती ॥ कांसत्वविग्रहीमाझीमूर्ती ॥ तेठायींभक्तीउल्हा
से ॥ ५४ ॥ कायिकवाचिकमानसिक ॥ मदर्पणकरीस्वभाविक ॥ मजवेगळाआणिक ॥ भावार्थदेखस्फुरेना ॥ ५५ ॥ गुरुभग-
वंतअभिन्न ॥ हें तेकाळींप्रगटेचिन्ह ॥ तेंअतिसत्वाचीवोळखण ॥ हेधर्मपूर्णसात्विक ॥ ५६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ धर्मोरजस्त
मोहन्यात्सत्ववृद्धिरनुत्तमः ॥ आशुनश्यतितन्मूलोह्यधर्मउभयेहते ॥ ३ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ ऐसावाढलियासात्विकधर्म ॥
तैंसत्ववृद्धीपुरुषोत्तम ॥ जेसत्वींप्रगटेसर्वोत्तम ॥ विश्रामधाममुमुक्षां ॥ ५७ ॥ एवंसत्ववृत्तीवाढलाधर्म ॥ तोतत्काळनाशी
अधर्म ॥ धर्माचेंमूळरजतम ॥ त्याचेंरूपनामउरोंनदी ॥ ५८ ॥ सात्वीकसेवनेंसत्ववृद्धी ॥ तेणेंसद्विद्येचीउपलब्धी ॥ हेउपाया
चीविधानविधी ॥ कृष्णाकृपानिधीबोलिला ॥ ५९ ॥ करावेंसात्विकसेवन ॥ तेसात्विकपदार्थकोणकोण ॥ ऐकत्याचेंहीनिरू
पण ॥ दशलक्षणसांगेन ॥ ६० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ आगमोऽपःप्रजादेशः कालः कर्मचजन्मच ॥ ध्यानंमंत्रोथसंस्कारोदशैते
गुणहेतवः ॥ ४ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ गुणवृद्धीचेंकारण ॥ आगमह्मणिजेशास्त्रजाण ॥ प्रजाह्मणिजेत्रिविधजन ॥ जैशीज्यासिसं
गती ॥ ६१ ॥ आपह्मणिजतेंजीवन ॥ नो देशआवडतेंस्थान ॥ ऐकतयाचेंविंदाण ॥ तेंलक्षणतोपावे ॥ ६२ ॥ काळह्मणिजेदिवस
भाग ॥ कर्मह्मणिजेकरीआंग ॥ जन्मह्मणिजेदीक्षासांग ॥ मंत्राचेंलिंगयथारुची ॥ ६३ ॥ कर्माचाजेथअत्यादरू ॥ त्यानांघबो
लिजेसंस्कारू ॥ हादशलक्षणप्रकारू ॥ गुणवृद्धिविचारूतोऐक ॥ ६४ ॥ येथसत्ववृद्धीसीप्रस्तुत ॥ साधकांसिशास्त्रनिवृत्त ॥ उ
पनिषद्भागेसिवेदांत ॥ त्याचामथितार्थसेवावा ॥ ६५ ॥ आपह्मणिजेजळपवित्रता ॥ गोतमीभागीरथ्यादिपुण्यसरिता ॥ ज्यां

चाअयचटेंशिं तोडालागतां ॥ पापसर्वथाउरेना ॥ ६६ ॥ कांमाझ्याप्रतिमाचेंचरणामृत ॥ ज्यालागींब्रह्मादिकआर्तभूत ॥ किंवा
शालिग्रामशिळेचेंतीर्थ ॥ सकळदुरितनिवारी ॥ ६७ ॥ जेणेंसकळतीर्थेंहोतीपावन ॥ तेंब्राह्मणाचेंचरणतीर्थजाण ॥ स्वयेंवंदी
श्रीनारायण ॥ निजहृदयींचरणवाहातसे ॥ ६८ ॥ भलतैसेंहोकांपाणी ॥ जेंलागेसद्गुरूचरणीं ॥ तेंसकळतीर्थशिरोमणी ॥ से
वितांतत्क्षणीउद्धरी ॥ ६९ ॥ सत्वबृद्धीचेंकारणआप ॥ तेंयेतीर्थींजाणपुण्यरूप ॥ सेवितांसत्वबृद्धीचेंस्वरूप ॥ आपेंआपप्रका
शे ॥ ७० ॥ प्रजाह्मणिजेमहाजन ॥ सेचावेसाधुनिवृत्तजन ॥ ज्याचेसंगतीस्तवजाण ॥ उध्दरणजडजीवा ॥ ७१ ॥ सत्वबृद्धीसिका
रण ॥ मुख्यत्वेंसत्संगतीचिजाण ॥ त्यासत्संगाचेंमहिमान ॥ केलेंनिरूपणद्वादशीं ॥ ७२ ॥ देशपुण्यभूमिकासिद्धिस्थळ ॥ विजन
वासएकांतशिळ ॥ जेथबैसतांचितकाळ ॥ सत्वासिबळचढोवढी ॥ ७३ ॥ एकांतींस्थिरावल्याआसन ॥ सहजेंवाढेसत्वगुण ॥
मनीहव्यासचढतांजाण ॥ वस्तुचिंहूनसाधावया ॥ ७४ ॥ साधकांमिकाळयथोचित ॥ अवश्यब्राह्म्यमुहूर्त ॥ कांजेकाळींउद्वे
गरहित ॥ हर्षयुक्तमनहोय ॥ ७५ ॥ प्रेमयुक्तअंतःकरणें ॥ जोकाळजायकथाश्रवणें ॥ कांजयंत्यादिमहापूजाकरणें ॥ जागरणें
सिहरिदिनी ॥ ७६ ॥ थोरकाळाचीसार्थकता ॥ हरिकीर्त्तनीगातांनाचतां ॥ त्याकाळाचामहिमातत्वतां ॥ माझेनसर्वथानबोल
वे ॥ ७७ ॥ निराभिमानकीर्त्तनकरणें ॥ निर्लोभगाणेंनाचणें ॥ तोकाळवंदिजेम्याश्रीकृष्णें ॥ महिमाकोणेंबोलावा ॥ ७८ ॥ कर्मह्म
णिजेतेंनिवृत्त ॥ जेंआशापाशफळरहित ॥ कांक्रियाजेउपकारार्थ ॥ सात्विकनिश्चिततेंकर्म ॥ ७९ ॥ गुरुपासोनिदीक्षाग्रहण ॥
तेंपुरुषासिनवाजन्मजाण ॥ गुरुमायबापसंपूर्ण ॥ तेंऐकलक्षणउद्धवा ॥ ८० ॥ उपजलियाबाळकासितत्वतां ॥ पंचविधम
तापिता ॥ जनिताआणिउपनीता ॥ तिजाप्रतिपाळिताअन्नदानें ॥ ८१ ॥ जोभयापासूनिसोडविता ॥ जोबंदिविमोचनकरवि
ता ॥ जोदेहाचेंमरणचुकविता ॥ तोहिपिताशास्त्रार्थें ॥ ८२ ॥ यावेगळापांचवापिता ॥ जोझाडणीकरीपंचभूतां ॥ मृत्युपासोनि

सोडविता ॥ जो शर्म व्यथा निवारी ॥ ८३ ॥ ज्याचे देखिलिया चरण ॥ बाधूं न शके भवबंधन ॥ तो सद्गुरू पिता जाण ॥ भाग्येंवीण न पाविजे
॥ ८४ ॥ उपजल्या बाळकासि सर्वथा ॥ वेगळाले माता पिता ॥ एक वीर्यातें निक्षेपिता ॥ धारणी पोषता जननीची ॥ ८५ ॥ तैसा सद्गुरू न
क्षेपिता ॥ निजवीर्य न वेंचिता ॥ योनिद्वारें नुपजविता ॥ जननी जनिता स्वयें झाला ॥ ८६ ॥ उदरा बाहेर निघाल्या पाठीं ॥ माता पिता पुत्र
स्नेहें कवळवळा उठी ॥ बाहेरि लेसूनि आपुले पोटीं ॥ निजस्नेहें गोमटी गुरु माता ॥ ८७ ॥ यालागीं शिष्यासि तत्वता ॥ सद्गुरू चि माता पिता
॥ निजस्नेहें वाढविता ॥ तदात्मता अभेदें ॥ ८८ ॥ मागील पितेजे चौघेजण ॥ ते याचे सावत्र बाप जाण ॥ मात पिता भिन्न भिन्न ॥ सर्व पा
पात्याकेंचें ॥ ८९ ॥ यालागीं सद्गुरू सरूप ॥ तो सच्छिष्यासि सख्या बाप ॥ पित्या पुत्रामाजी अल्प ॥ काहीं विकल्प उपजेना ॥ ९० ॥ त्या सद्गुरू
पासून जाण ॥ शैव वैष्णव दीक्षा ग्रहण ॥ अथवा उपदेशी निर्गुण ॥ चैतन्यघन निजबोध ॥ ९१ ॥ ऐक दीक्षा नामाची युक्ती ॥ दे चारी पुरुषा
र्थ चारी मुक्ती ॥ निःशेष अविद्येची नाशी स्थिती ॥ दीक्षा वित्पत्ती त्या नाव ॥ ९२ ॥ एवं दीक्षा जन्माचि जे कथा ॥ उद्धवा सांगीतली म्यां तत्व
ता ॥ ध्याननिष्ठ जे सात्विकता ॥ ऐक आतां सांगेन ॥ ९३ ॥ सत्वा पार्थ शरीर साचें ॥ चैतन्यघन स्वरूप साचें ॥ तो श्री विष्णु ध्येय सात्विका
चें ॥ ध्यान त्याचें करावें ॥ ९४ ॥ अथवा धवळधाम गोक्षीर ॥ कर्पूरगौर पंचवक्त्र ॥ ध्यानी आणावा शंकर ॥ संसार पारतरावया ॥ ९५ ॥ या
मूर्तीचें ध्यान करितां ॥ हारपे ध्येय ध्यान ध्याता ॥ ठसावे चैतन्यघनता ॥ सात्विक ताहें ध्यान ॥ ९६ ॥ जैशी दीक्षा तैसें ध्यान ॥ हें आगमशा
स्त्रींचें प्रमाण ॥ त्या ध्यानाचें परि अवसान ॥ चैतन्यघन पावावें ॥ ९७ ॥ केवळ जें चैतन्यघन ॥ तें सद्गुरू स्वरूप जाण ॥ त्याचें करावें निजध्या
न ॥ अनुसंधान नित्य निष्ठा ॥ ९८ ॥ पंचभूत देहाचा मुस ॥ तेथ वोतला ब्रह्मरस ॥ गुरु स्वरूप तें सविलास ॥ ध्यान रात्रंदिवस करावें त्याचें ॥
९९ ॥ सात्विकांचें जें कां ध्यान ॥ तें हें तूं उद्धवा जाण ॥ आतां मंत्राचें मंत्रग्रहण ॥ तें हि निरूपण अवधारीं ॥ १०० ॥ सकळ मंत्रांची जननी ॥
जे द्विजन्मा करीत त्क्षणीं ॥ गायत्रीचा मंत्रग्रहणीं ॥ ब्राह्मणपणीं अधिकारु ॥ १ ॥ जे सकळ मंत्रांचा राजा ॥ जे वांच्या आली असे द्विजा

जिचेंनिधा केंद्विजपूजा॥ मजअधोक्षजाकरणेंपडे॥२॥ तेगायत्रीस्वभावता॥ आलीअसेब्राह्मणाच्याहाता॥ तिचीउपेक्षाकरितां॥
लोकदरिद्रतापावले॥३॥ गायत्रीनिष्ठजोब्राह्मण॥ त्याचेंमस्तकींमीवंदींचरण॥ मंत्रांगायत्रीश्रेष्ठजाण॥ वेदप्रमाणयेअर्थी॥४
॥गायत्रीरिघाल्यावीणकाहीं॥ इतरमंत्रांरिगमुनाहीं॥ मुख्यत्वेंगायत्रीच्याठाईं॥ तेलागल्येपाहांसकळमंत्र॥५॥ नव्हतांगायत्री
संबंध॥ मुख्यरिघोंनशकेवेद॥ इतरमंत्रांकेंविंसंवाद॥ वेदावेद्यगायत्री॥६॥ गायत्रीचेंगुह्यपरम॥ चिन्मात्रैकपरब्रह्म॥ तोमंत्र
ब्राह्मणांसीचरकागम॥ पारतंईवमंत्रकुळे॥७॥ एवंगायत्रीमंत्रब्रह्मपूर्ण॥ सकळसिद्धीचेंकारण॥ शैववैष्णवमंत्रग्रहण॥ तेणें
ल.रनजाणसत्वशब्दीं॥८॥ सत्वशब्दीचेपरिपाठीं॥ शैववैष्णवमंत्रकोटी॥ तेणेंसत्वशब्दाउठाउठीं॥ होयनिजात्महष्टीसाधकां
॥९॥ मंत्रग्रहणींविचार॥ उद्धवजाणहासाचार॥ आतांबोलिलाजोसंस्कार॥ तोहिप्रकारपरियेसीं॥१०॥ मनाचेसंकल्पविकल्प॥
तोडावयाअतिसाक्षेप॥ येचिअर्थीचारवटाळेप॥ महासाटोपजोमांडी॥११॥ संकल्पउठूंचनलाहे॥ जेथउठीतेथेंठेंचितजाये॥
विवेकाचेंनिबळेंपांहे॥ मोकळुहोयमनाचा॥१२॥ परमात्मनिष्ठापरवडी॥ अखंडमनाचीमोडीपाडी॥ उसंतघेवोंनेदीअर्धघडी॥
स्मरणनिरवडीमनराखे॥१३॥ वैराग्यबळेंदुर्मीमन॥ तेणेंभेणेंकरीहरिचिंतन॥ दासीनुलंघीस्वामिचेंवचन॥ तैसेंस्मरणाधीन
मनकरी॥१४॥ इंद्रियेंपाहातीनानापदार्थां॥ मननपाहेआणिकाअर्था॥ जागृतीस्वप्नींस्वभावता॥ अखंडताहरिस्मरे॥१५॥ ऐ
शासंस्कारीसंस्कारिलेंमन॥ निमिषोन्मेषींहरिचिंतन॥ श्वासोश्वासाचेंगमनागमन॥ सोहंध्यानत्याठाईं॥१६॥ स्वभावेंस्मरणा
दर॥ यानावआत्मसंस्कार॥ हासत्वशुद्धीप्रकार॥ सारंगधरबोलिला॥१७॥ आत्मशुद्धीचेंमहाकारण॥ बोलिलोंतेंहेदशलक्षण
॥साधकींसेवावयाजाण॥ विषदनिरूपणम्याकेलें॥१८॥ जेणेंखवळलावाढेनमोगुण॥ तेंतमोवृद्धीचेंदशलक्षण॥ केवळत्याग
वयाजाण॥ तेंहिनिरूपणसांगेन॥१९॥ तेथिंचाआगमअभिचारिक॥ वेदविरुद्धमार्गदेख॥ वारुणीमाध्वीमद्योदक॥ अवश्यकसे

विती ॥१२०॥ जेउभयभ्रष्टपाषांडें ॥ वेषधारी वृथामुंडीं ॥ त्याचे संगतीचा अतिगोडी ॥ जेथ परवडी विधिवेदा ॥ २१ ॥ द्वेषजुवाठकपर
द्वार ॥ तेथेंचि बैसका निरंतर ॥ काळ तोन्यांसि मध्यरात्र ॥ तैं व्यापार कर्मांचा ॥ २२ ॥ क्रियारंभ जारण मारण ॥ मोहन स्तंभन उच्चाटण
॥ कांकरावें वशीकरण ॥ हें कर्म जाणतामस ॥ २३ ॥ जन्म ह्मणिजे दीक्षाग्रहण ॥ प्रेतभूतपिशाच्चविद्याजाण ॥ करितां प्रेतभूत आराध
न ॥ प्रेत जन्म जाणतामसां ॥ २४ ॥ जेथ तमोगुण प्रधान ॥ नो क्रोधयुक्त पुरुष जाण ॥ सदा शत्रुचें करी ध्यान ॥ करावया हनन उद्यत ॥
२५ ॥ तामसी मंत्र मुकी गेन्ही ॥ अथवा उच्छिष्टचांडाळी ॥ कां प्रेत देवता कंकाळी ॥ मंत्रशैली हे तेथें ॥ २६ ॥ संस्कार दगड माती ॥ माझें
घर हें साक्षीक्षिती ॥ स्वर्मी निज लाघाली भिंती ॥ येवढी आसक्ती गृहाची ॥ २७ ॥ घर करावया आसक्ती ॥ तरी हिंतो रिंवंडरा अतिस्मर
त ॥ सदा दगड माती राखत ॥ नांदतें नेथ येवों नेदी ॥ २८ ॥ देहाला गिंगेह करणें घडे ॥ तेहीं देह कष्टवी अतिदुर्वाडें ॥ तामससंस्कारें
रोकडें ॥ काळवेडें गृहासक्ती ॥ २९ ॥ गृहासक्तीचा व्यापार ॥ जो मरणांत न सोडी नर ॥ तो जाण तामससंस्कार ॥ त्याचा संसार तो
मार्ता ॥ ३० ॥ जेंगे थोरावे तमोगुण ॥ तें हें जाण दशलक्षण ॥ ऐकराजसाचें चिन्ह ॥ त्याचें भिन्न स्वरूप ॥ ३१ ॥ करावयासत्वाचा
अंगिकार ॥ त्यागावात मोगुणदुसरा ॥ पुढें चाविरामागें सातिरा ॥ ऐकतिसरा रजोगुण ॥ ३२ ॥ जेसे कां कुंचर घोडें ॥ बरें दिसे परी अ
दुर्वाअडें ॥ कांहीं केल्या न चळे पुढें ॥ मागिली कडे सरो लागे ॥ ३३ ॥ तैशी रजोगुणाची स्थिती ॥ त्यागुंन संभवे कल्यांतीं ॥ धर्म वरि
लोके वळ स्थिती ॥ भर्ता आसक्ती कामाची ॥ ३४ ॥ सर्वस्व ध्यावयासंवचोर ॥ सवें धांवे होऊनि न फुर ॥ तैसा रजोगुणाचा विचार ॥ का
मनासें मार वाटवी ॥ ३५ ॥ धर्म करी का आसक्ती ॥ केलें भोगवी निश्चिती ॥ पाडी जन्ममरण आवर्ती ॥ कदा कल्पांती सुटेना ॥ ३६ ॥ सा
त्विक तरले माझेनि भजनें ॥ तामस तरले मद्वैरो ध्यानें ॥ राजसा चें जन्ममरण धरणें ॥ रजोगुणें उठीना ॥ ३७ ॥ जेणें प्रबळ वाढे रजो
गुण ॥ त्या सांगेन मी दशलक्षण ॥ ॥ केवळ त्यागावया काम्य कल्पना ॥ त्या निरूपणा अवधारीं ॥ ३८ ॥ राजसाचें प्रवृत्तिशास्त्र ॥ जें के

वळकामनापर॥जेणेंहोयईहामुत्र॥तेथेंअत्यादरराजसा॥३९॥आपल्यापाणिजेतेंतंवजळ॥वेळावाळासकपरिमळ॥कर्पूरयुक्तअति शीतळ॥प्रीयप्रबळतेंराजसा॥१४०॥प्रजासंगतीत्याचीऐक॥राजवर्गसभानायक॥व्यवहारीचतुरअतिरंजक॥मरहितिलोकप्रिय- त्यासी॥४१॥राजद्वारींकांसभेमाझारी॥बैसावेंपारींअथवावेव्हारीं॥कांमंडपतोरणाभीतरीं॥सन्मानेंकरीउपविष्ट॥४२॥वेळुनगा मेजेंघरिच्याघरीं॥नैंकर्माचोहाटानगरीं॥कांबैसेबुद्धिबळांवरी॥अत्यादरींसादर॥४३॥ऐकरजोगुणाचीवेळ॥सूर्योदयउपरि जोकाळ॥कांराजसजेसांजवेळ॥तोलोकाळप्रियत्यासी॥४४॥राजसाचेंसकामकर्म॥धनधान्यार्थकरितीधर्म॥वारनातेपश पुत्रकाम॥स्वप्नींनिष्कामनेणती॥४५॥राजसासिकामगहन॥कामासक्तीदीक्षाग्रहण॥तेचित्याचेजन्मजाण॥सदाध्यानस्त्रि येचें॥४६॥मंत्रघ्यावाअभिळाखें॥जेणेंसन्मानहोयलौकिकें॥ज्याचाकगरावाथोरदेखें॥त्याचामंत्रअवश्यकेंआदरें॥४७॥सं स्कारआर्तिराजस॥शरीरभोगाचेविलास॥नानापरिमळबहुवस॥उत्तमवाससुधौता॥४८॥संस्काराचीअंतरनिष्ठा॥लौकि कींव्हावीदेहप्रतिष्ठा॥माझीआज्ञावंद्यवरिष्ठां॥सभेचेचोहाटामीपूज्य॥४९॥रजोगुणदशलक्षण॥उद्धवात्याचीहींवोळख- ण॥राजसासिजन्ममरण॥सर्वथाजाणसोडीना॥१५०॥सात्वीकत्यागकरीविवेकनिष्टें॥तामसत्यागकरीकडकडाटें॥राजसा सित्यागनघडेस्पष्टें॥द्रव्यदारालोभिष्टेंलोभाळू॥५१॥तिहींगुणाचेंलक्षण॥म्यासांगीतलेंभिन्नभिन्न॥तिहींचेंसवेंस्वधारण॥सं गेनचिन्हतेंऐक॥५२॥ ॥श्लोक॥ ॥तन्नत्सात्विकमेवैषांयद्यद्वृद्धाःप्रचक्षते॥निंदंतितामसंयत्तद्राजसंतदुपेक्षितम्॥५॥ टीका॥ ॥विवेकवृद्धवृद्धाचारें॥ज्यातेंस्तवितीअत्यादरें॥तेतेंसात्विकजाणवरें॥निजनिर्धारेंनिश्चित॥५३॥विवेकियांचेअनु वादा॥ज्यापदार्थाचीकरितीनिंदा॥तेतेजाणतामसबाधा॥माझानिजबोधामानलें॥५४॥ज्यातेंस्तविनानिंदिल॥जियेंमावेंउपे क्षित॥तेंराजसजाणनिश्चित॥बाधाअद्भुतनयाची॥५५॥जेसेंकांविखेंरांधिलेंअन्न॥वरिवरिगोडअंतरींमरण॥तैसाजाणराजस

गुण॥ अतर्क्य बंधन तयाचें॥५६॥ राजसासि ज्ञान बोधु॥ करितां थोंटावला वेदु॥ त्यास उदेश ब्रह्मानंदु॥ माझें निहि बोधून करवे॥ ५७॥ याचि लागीं रजोगुण॥ विवेकीं सांडिला उपेक्षुन॥ उपेक्षेचें हें चि कारण॥ तुज म्या जाण सांगीतलें॥५८॥ यालागिं सात्वीक सेवन॥ साधकीं अवश्य करावें जाण॥ सात्विक सेवनाचा गुण॥ तुज मी संपूर्ण सांगेन॥५९॥ ॥श्लोक॥ ॥सात्विकान्येव सेवेत पुमान्सत्वविवृद्धये॥ ततो धर्मस्ततो ज्ञानं यावत्स्मृतिरपोहनम्॥६॥ ॥टीका॥ ॥सात्विक द्रव्य सेविता॥ सात्विक वृद्धी होय तत्वता॥ सत्ववृद्धी पुरुषीं होतां॥ स्वधर्म भावता प्रवर्त्ते॥१६०॥ धर्मप्रवृत्ति माझें भजन॥ माझ्या भक्ति उल्हासें जाण॥ भक्तांसि मी होये प्रसन्न॥ तैं स्वभावें ज्ञान प्रकाशे॥६१॥ तत्वमस्यादि वाक्यविवृत्ति॥ ते गुरुद्वारां ज्ञानाची प्राप्ती॥ तरि सत्वशुद्धित्वें धर्मभक्ती॥ कोणे अर्थी सेवावी॥६२॥ ऐसा विकल्प जरी तूं धरिसी॥ उद्धवा ऐकत्या हि विचारासि॥ यथार्थ सांगेन तुजपासीं॥ सत्वशुद्धीसि उपयोगु॥६३॥ केवळ सत्वशुद्धीविण॥ जाहाल्या गुरुवाक्याचें स्मरण॥ तें हाटगाण्या ऐसें जाण॥ आनोळखपण स्वरूप॥६४॥ आंधळें उपजलें जे कुशीं॥ स्तनपान करी अहर्निशीं॥ परि तें न देखे माउलीसी॥ दशा तेसी उपदेशा॥६५॥ इंद्रिय संचेतन मेळीं॥ भगवंत सर्वांतें प्रतिपाळी॥ त्या तें न देखती विषयांधळीं॥ अति अंध झालीं चित्तशुद्धी विण॥६६॥ अजागळीं लेवतें जाण॥ मिथ्या भाषणें ह्मणती तें स्तन॥ त्यापरि सत्वशुद्धीविण॥ वृथा जाण उपदेश॥६७॥ वाहातें उदकीं लिहिलें लेख॥ तळीं अक्षर नुमठे एक॥ तेंवि सत्वशुद्धीविण देख॥ निज ज्ञान स्फटक प्रगटेना॥६८॥ झाल्या अपादता सत्वशुद्धी॥ जेंवि प्रगटे नाधर्मबुद्धी॥ तेंवि निज ज्ञानाची न व्हे सिद्धी॥ जेंवि ग्रहणामधीं चंद्रमा॥६९॥ ऐकतां हरिकथाश्रवण॥ बाष्प रोमांच स्वेद रुदन॥ रुकावें चितां जाय प्राण॥ तेथें हि ब्रह्मज्ञान प्रगटेना॥१७०॥ हृदयींचा लोभ जंव न तुटे॥ तंव निश्चय ज्ञान कैंचें भेटे॥ सत्वशुद्धि धर्मु जें प्रगटे॥ तैं निज ज्ञान नेटें सुपंथीं लागे॥७१॥ ते चालतां धर्मपंथीं॥ जैं माझी भक्ति होय सांगाती॥ तें चोरां हेरांची न पडे गुंती॥ शीघ्रगती

भजपावे॥७२॥तें भक्तिचा सांडितां सांगातु॥पुढील अनोळख महापंथु॥तेथ कामक्रोध करिती घातु॥विकल्प आवर्ती बुडविती॥७३
भाग्येंवीण माझी भक्ती॥प्राण्यासि नव्हे गा सांगाती॥जिचे संगें चालतां पंथीं॥अल्पहि गुंती पडेना॥७४॥माझे भक्ति सवें महाशू
र॥नावानिके नवविध वीर॥सन्नध बद्ध सदा समोर॥महा जुंझार निजबोधें॥७५॥यालागीं माझे भक्तिविण॥सहस्रधा केल्या श्र
वण मनन॥माझी प्राप्ति नव्हे जाण॥भजनें पूर्ण मत्प्राप्ती॥७६॥सर्वभूतीं भगवद्भावो॥याना व मुख्य भक्ती पहा हो॥ते सांग तां जी
झालिया स्वयें मेवो॥कामक्रोध मोहो न शकती बाधूं॥७७॥साक्षेपें नेऊनि घागरी॥पालथी घातल्या गंगासागरीं॥जळबिंदु रि
घेना भीतरीं॥तैशी परी महावाक्या॥७८॥यालागीं अत्यादरें सि जाण॥धर्मयुक्त माझें भजन॥करितां मी होय प्रसन्न॥सत्य का
शें ज्ञानप्रकाशें॥७९॥लोभ ठेऊनि अर्थस्वार्थी॥कोरडी करितां माझी भक्ती॥मी प्रसन्न न व्हें श्रीपती॥जाण निश्चितीं उद्धवा॥८०
॥जो धनें मनें काया वचनें॥वेंचूनि भजे मज कारणें॥त्यासी म्यां प्रसन्न होणें॥जेंवि चंद्रकिरणें चकोरा॥८१॥व्याली धेनू वत्स देखो
सरें॥तेंवि मी तुष्टें अति संतोषें॥तेणें माझेनि प्रसादवशें॥माझें ज्ञानप्रकाशें मद्भक्ता॥८२॥सगुण सुंदर आणी पतिव्रता॥अति श
थें पदि येती होय कांता॥ती सिसर्वस्व देन मागतां भर्ता॥तेंवि मी मद्भक्ता प्रसन्न॥८३॥माझेनि प्रकाशें प्रकाशे ज्ञान॥स्मृती ती तें
ह्मणणें जाण॥सविलास अविद्या निरशन॥आपोहन या नाव॥८४॥गुणास्तव देह जाण॥देहास्तव उपजे ज्ञान॥तेणें ज्ञानें गुण
निर्दळण॥देह निरशन न घडे ह्मणसी॥८५॥हे गोष्टी तूं ह्मणसी कुडी॥कां पक्षी आपुलें पांख सोडी॥नारळ नारळीतें तोडी॥स्वमां
साची गोडी व्याघ्र चाखे॥८६॥हें न घडे जें घडों बैसे॥तें देहीचें निज्ञानें गुण देह नासे॥हा विकल्पु धरिसी मानसें॥ऐक अन्वायासें तें
निरासु॥८७॥ ॥श्लोक॥ ॥वेणुसंघर्षजो वन्हिर्दग्ध्वा शाम्यति तद्वनम्॥एवं गुणव्यत्ययजो देहः शाम्यति तत्क्रियः॥१॥ ॥टी
का॥ ॥दैवें वायुचा कल्लोळीं॥परस्परें वेळू जाळी॥स्वजाति कांचणी इंगळी॥पेटली ते होळी वनाची करी॥८८॥अग्नि उपजला जे

कांडी॥ तें हि कांडें जाळून सांडी॥ वनी तुरऊनियां काडी॥ स्वयें रावडी होऊनि विझे॥ ८९॥ तंवि वैराग्याभ्यास वायुनी॥ होतां त्रिगुणांच्या
कांचणी॥ तेथें प्रगटला ज्ञानाग्नि॥ अविद्या वनीं दाहकू॥ १९०॥ तो हरिगुरुकृपा रववळला॥ वृत्तिरूपें प्रज्वळला॥ देहत्रयेंसि लागला॥
प्रवर्त्तला गुणातें जाळू॥ ९१॥ जळाल्या आशातृष्णेच्या पाळी॥ जळाली काम लोभाची कोल्ही॥ क्रोधव्याघ्राची होळी झाली॥ आर्गला
गली मदगजा॥ ९२॥ जाळिला स्नेहाचा आरांटी॥ जाळिली असत्याची बोरांटी॥ जाळिला मोह [illegible]॥ जाळिला [illegible]
टकाळू॥ ९३॥ उरला अहंकाराचा सोरू॥ धरितां न धरे अनिवारु॥ तो ही लाजिला दुर्धरू॥ वणवाची फेरू कोंडला॥ ९४॥ पळूनि जावं-
या पुरता॥ अणुभरी ठावो नुरे चिरिता॥ एवं जळाला तो पळतपळतां॥ अहं सोरूस वैथा निमाला॥ ९५॥ नवल अग्नीचें विंदाण॥ आप
णया जाळी आपण॥ दाहकशक्ति तें जाळून॥ सस्वरूपां जाणा उपरमे॥ ९६॥ ऐसें ऐकोनि निरूपण॥ उद्धवासि विस्मयो गहन॥ जना
सके वदीना गवण॥ आपण्या आपण वोटवली॥ ९७॥ नेश्वर देहाचियेसाठीं॥ पाविजे परब्रह्माची पुष्टी॥ तें सांडूनियां करंटी॥ वि
षयसक्ती धरधरोनि मरती॥ ९८॥ सात्विकसेवनें सत्वशुद्धी॥ तेणें अलभ्य लाभे सिद्धी॥ तें सांडोनियां दुर्बुद्धी॥ विषयविधी रातले॥
९९॥ के वदानाडु मांडला लोकां॥ ऐशी जीविची आशंका॥ यालागीं यदुनायका॥ आदरें देरवा पुसत॥ २००॥ ॥ श्लोक॥ ॥ उद्धव उ
वाच॥ ॥ विदंति मर्त्याः प्रायेण विषयान्पदमापदाम्॥ तथाऽपि भुंजते कृष्ण तत्कथं श्वखराजवत्॥ ८॥ ॥ टीका॥ ॥ उद्धव म्ह
णे श्रीमुकुंदा॥ ऐक सर्वज्ञा गोविंदा॥ विषयांची पदोपदीं आपदा॥ सर्व सर्वदा कळलीसे॥ १॥ जो झाला विषया आधीन॥ तो सर्वांसि
वेत्रस दादीन॥ ऐसें जाणत जाणतां जन॥ आसक्ती गहन विषयांसी॥ २॥ जैसे कां श्वान आणि खरअज॥ तैसे विषयांसी लोक निर्लज्ज
॥ सांडूनि स्वहिताचें काज॥ कां विषयांचें भोजना चरती॥ ३॥ शुनी वसवसोनि पाठी लागे॥ श्वान सवेंचि लागे मागें॥ पुच्छ हालऊनि हुंगे
॥ लाज नेघे जनाची॥ ४॥ काणा कुंटा व्याधिग्रस्त॥ चिंता काठ फरा गळां वाहात॥ तो हि शुनी मागें धांवत॥ कामासक्त अविचारी॥ ५

शुनीसक्रोधेंवसवसी ॥ तेंगोडलागेश्वानासी ॥ जीवितबांधलेंचेतापुच्छीं ॥ तरीमागेंसीहिंडत ॥ ६ ॥ आंगीआंगाहोतांभेटी ॥ सक्रो-
धशुनीलागेपाठीं ॥ तऱ्हीनसोडीपुसांटी ॥ कुंकातउठीकामासी ॥ ७ ॥ ऐसासंकटींजेंभोगचढे ॥ तेंभोगासवेंअडकोनिपडे ॥ हडहड
करितांचहूंकडे ॥ जगापुढेंफजिती ॥ ८ ॥ निंदेचेंसेघवाजतीधोंडे ॥ मूर्खतेहीथुंकितीपुढें ॥ ऐसेंचिपुरुषासहिघडे ॥ तरीहिआव
डेअतिकामु ॥ ९ ॥ श्वानाचेंहेंडतत्काळसुटे ॥ मनुष्याचेंअकल्पनस्फुटे ॥ स्त्रीलोभाकूअतिलोभिष्टें ॥ तीलागींसंकटेंनानासोसी ॥ १०
॥ नातरीगाढवाचीपरी ॥ दुरीदेखोनियांखरी ॥ भुंकतधांवेतीवरी ॥ लाजनधरीसर्वथा ॥ ११ ॥ खरीपळेपुढेंपुढें ॥ खरुधांवेवाडेंकोडें ॥ लाताहाणोनिफोडीजबाडें ॥ तरिपुढेंपुढेंधसोंलागे ॥ १२ ॥ लाताहाणेउरावरी ॥ तरीतीचप्रीतिधरी ॥ ऐशियास्त्रियांचेघराचा
री ॥ खराचीपरीनांदती ॥ १३ ॥ नातरीबोकडाचीगतीजैसी ॥ तेशीदशादिसेपुरुषासी ॥ मारूंआणिल्यापशुहत्यापासी ॥ तरीसेळ्यां
सिसेविता ॥ १४ ॥ स्वयातीमारितांदेखे ॥ अनुतापनेघेतेणेंदुःखें ॥ मृत्युसमीपहीअभिळाखें ॥ कामसुखेंवांछिती ॥ १५ ॥ पूर्णमृत्यु
चीपायरी ॥ तेंवार्धिक्यवाजलेंउरीं ॥ तरीधांवेविषयावरी ॥ आठऊनधरीमरणाची ॥ १६ ॥ मेषमारूंआणिलाघातकें ॥ निजसख्या
तेंमारितांदेखे ॥ तेंनमनुनियांयथासुखें ॥ अजासिसुरवेंरमोंधांवे ॥ १७ ॥ मेषश्वानआणिखर ॥ हेंऋतुकाळींचिअतितत्पर ॥ त्या
हूनिविशेषेंसीनर ॥ कामीदुर्धरसर्वदा ॥ १८ ॥ गर्भसंभवल्यापाठीं ॥ श्वानहीस्त्रीभोगासिनुठी ॥ पुरुषाचीअभिनवगोठी ॥ ग
रोदरगोमर्दीभोगिती ॥ १९ ॥ गाढवगाढवीसिबुथड ॥ नकरीअलंकारमोतड ॥ मनुष्यासिस्त्रियेचेंकोड ॥ तिचेंवालंभवाढुवाढ
वी ॥ २२० ॥ डांडागोंडासुदवेणी ॥ टिकुलीवरीरत्नखेवणी ॥ नाकींचेंहालेसुपाणी ॥ हेंमनुष्यपणीवालंभ ॥ २१ ॥ जरीप्रसूतीनिक
ट ॥ गाड्याएवढेंवाढलेंपोट ॥ तरीकामाचारीविवेकनष्ट ॥ रमतातीदुष्टस्त्रियांसी ॥ २२ ॥ अस्थीमांसविष्ठामूत ॥ तेणेंकामिनीपूर्
र्णभरित ॥ तेकुश्चळींजनकामासक्त ॥ जाणोनिहोतकांदेवा ॥ २३ ॥ याप्रश्नाचेंप्रत्योत्तर ॥ तोंश्लोकींसांगेसारंगधर ॥ कामा-

सक्तीचाविचार॥ ऐकसादरउद्धवा॥२४॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ ॥अहमित्यन्यथाबुद्धिः प्रमत्तस्ययथाहृदि॥ उत्सर्पतिरजोघोरंततोवैकारिकंमनः॥९॥ ॥टीका॥ ॥मोहप्रमत्तविवेकशून्य॥ त्यापुरुषांचाठायींजाण॥ देहात्मवादेंअभिमान॥ रजोगुणेंखवळला॥२२५॥ जैसामदिरापानेंउन्मत्तु॥ विसरूनिआपुलानिजस्वार्थु॥ मगअन्योन्यअनर्थु॥ आत्मघातकरूं धांवे॥२६॥ तेंविशुद्धबुद्धनित्यमुक्त॥ हाविसरोनिनिजस्वार्थ॥ रजोगुणेंलोलंगत॥ कामासक्तनरूकिजे॥२७॥ रजांरंगल्याअभिमान॥ दुःखरूपदारुण॥ दुर्धरवाढेरजोगुण॥ विकारीमनतेणेंहोय॥२८॥ ॥श्लोक॥ ॥रजोयुक्तस्यमनसःसंकल्पःसविकल्पकः॥ ततःकामोगुणध्यानाद्दुःसहःस्याद्धिदुर्मतेः॥१०॥ ॥टीका॥ ॥जेंरजोयुक्तझालेंमन॥ तेंसंकल्पविकल्पगहन॥ एकांतींघातल्याआसन॥ ध्यानींचिंतनस्त्रियेचें॥२९॥ रजोगुणेंकामासक्ती॥ होयदुष्टवासनादुर्मती॥ कामावांचूनिचित्तीं॥ आणिकस्फूर्तिस्फुरेना॥२३०॥ जनींवनींआणिविजनीं॥ जागृतीसुषुप्तीस्वप्नीं॥ ध्यानींमनींचिंतनीं॥ स्त्रीवांचूनिस्मरेना॥३१॥ कामिनीकामाचाअभ्यास॥ हावभावअतिविलास॥ गुणलावण्यसुरतरस॥ आसक्तमानसतेठायीं॥३२॥ रतिसुखाचाआराम॥ कामिनीक्रीडेचासंभ्रम॥ तेणेंदुर्धरझालाजोकाम॥ तयासिनियमचालेना॥३३॥ धनधान्यपुत्रसुख॥ वांछीइहलोकपरलोक॥ हारजोगुणाचादेख॥ अलौलिकअतिकामु॥३४॥ ॥श्लोक॥ ॥करोतिकामवशगःकर्माण्यविजितेंद्रियः॥ दुःखोदर्काणिसंपश्यन्रजोवेगविमोहितः॥११॥ ॥टीका॥ ॥जेथरजाचावेगउदित॥ तेथकामग्रहोखवळेअद्भुत॥ जोपुरुषझालाकामाग्रस्त॥ तोसदाअंकितकामाचा॥३५॥ ज्यासिविवेकनाहींमानसीं॥ तोजाणपांकामाचीआंदणीदासी॥ कामनाचवीजैसेंत्यांसी॥ तेणेंविकारेंसिनाचती॥३६॥ कामांकितझालियापुढें॥ सकामकर्मकरणेंपडे॥ ज्याचेंउत्तरोत्तरदुःखवाढे॥ अतिदुर्वाडेंगर्विते॥३७॥ रजोगुणेंअतिमोहित॥ यालागींअजितेंद्रियअयुक्त॥ जन्ममरणाचाअंकित॥ कर्मेंकरिततद्रूपें॥३८॥ रजोगुणाचाअतिबाध॥ तेणेंजनकेलेविषयांध॥ रजरा

गीमहामद॥ प्राणप्रसिद्धउद्धवा॥३९॥ रजेंबांधल्यापाठीजाण॥ होयमहामोहाचेंसंचरण॥ तेव्हांभ्रमाचेंउधेपण॥ सेगतमोगुणउन्ल्हासे॥२४०॥ ऐशीप्राणियाचीगती॥ उद्धवाजाणनिश्चिती॥ यालागिंकामतेसेविती॥ नव्हेविरक्तीविषयाची॥४१॥ तुजऐसेंवाटेलचित्तीं॥ बुडालीतरुणोपायस्थिती॥ खुंटलीप्राण्याचीपरमगती॥ विषयासक्तीअनिवार॥४२॥ जीवाअविद्याविषयसंबंधु॥ याचाबाधुअतिसुबद्ध॥ अविद्यायोगअनादिसिद्ध॥ तेणेंदृढभेदुर्जावासा॥४३॥ अंतःकरणहिअनादि॥ प्रवाहरूपेंत्याचीसिद्धी॥ तेणेंदृढझालीविषयबुद्धी॥ त्यागनिशक्द्धीघडेना॥४४॥ सत्वांउत्पन्नअंतःकरण॥ परितेंप्रकृतिकार्यजाण॥ तेथेंभोगध्यासेंरजोगुण॥ सबळलाकोणआवरी॥४५॥ विषयबांधिलेंविवेकी॥ तोविषयत्यागनव्हेयेलोकीं॥ उद्धवातुझीआशंकाहेचकीं॥ ऐकतेविखीउपावो॥४६॥ विवेकीयांचाठाईं॥ विषयबुद्धीनुपजेपाहीं॥ विक्षेपुझाल्याकहिबहीं॥ अभ्यासकातिहींकरावा॥४७॥ ॥श्लोक॥ ॥रजस्तमोभ्यांयदपिविद्वान्विक्षिसधीःपुनः॥ अतंद्रितोमनोयुंजन्दोषदृष्टिर्नसज्जते॥१२॥ ॥टीका॥ ॥होकांरजतमाचेंनिगुणें॥ जरीबुद्धीविक्षिसकेलतेणें॥ तरीआळससांडूनिसज्ञानें॥ आवरणेंमनातें॥४८॥ अस्थिमांसाचाघडिला॥ विष्ठामूत्राचाकोथळा॥ स्त्रीविचारितांकंटाळा॥ नरकजिव्हाळातोभोगू॥४९॥ भोगींदाऊनिदोषदृष्टी॥ मनांसिविषयांचीतुटी॥ करावीगाउठाउठी॥ नेमूनिनिहटींमनातें॥२५०॥ ऐसेंनिहींमनअतिदुर्धर॥ नियमासिनावरेअनावर॥ साधकांसिअतिदुस्तर॥ आसक्तनरयेअर्थी॥५१॥ तरिएंकबापासावधान॥ मनोनिग्रहाचेंलक्षण॥ तेंहिसांगेनसाधन॥ जेणेंप्रकारेंमनआकळे॥५२॥ ॥श्लोक॥ ॥अप्रमत्तोनुयुंजीतमनोमय्यर्पयंश्छनैः॥ अनिर्विण्णोयथाकालंजितश्वासोजितासनः॥१३॥ ॥टीका॥ ॥आळसनिद्रेसिदवडूनिदूरी॥ जोसावधाननिजवृत्तीधरी॥ माझेंचिद्रूपनिर्धारी॥ शनैःशनैःकराअभ्यास॥५३॥ अभ्यासींप्रथमभूमिका॥ शिकावीआसनगाढिका॥ मूळबंधअतिनेटका॥ आसनजयोदेखाशिकावी॥५४॥ आसनजयोआल्याहाता॥ सहजेंचदेयोगपंथा॥ तेथेंप्राणापानसमता॥ अभ्या

सितांहोलागे॥५५॥विषयतेमनाआधिन॥मनपवनासिवश्यजाण॥अभ्यासें वश्य केला पवन॥सहजेंमनस्थिरावे॥५६॥यापरीजो
हळुहळू॥अभ्यासेंसार्थककरीकाळू॥अविरक्तहीपरिप्रबळू॥होयभुकाळूपरमार्थी॥५७॥हरिचिंतनीएकाग्रमन॥तेणेंएकहोतीप्रा
णापान॥हाचिपवनजयोपूर्ण॥योगसाधनसहजेंची॥५८॥तंवप्राणापानसमजोडी॥षट्चक्राचेंपदरफोडी॥तेंविषयांतेंचित्त
सांडी॥विषयोवोसंडीचित्तातें॥५९॥यापरियाअभ्यासवाटे॥सकामकामाचातणकातुटे॥सनकादिकयेणेपरिपाठें॥म्याआत्म
निष्ठेलाविले॥२६०॥ ॥श्लोक॥ ॥एतावान्योगआदिष्टोमच्छिष्यैःसनकादिभिः॥सर्वतोमनआकृष्यमय्यद्धावेश्यतेयथा॥१४
॥ ॥टीका॥ ॥येणेंचिउपदेशेंदेख॥माझेशिष्यसनकादिक॥अभ्यासबळें अलोलिक॥निजात्मसुखपावले॥६१॥तोउपदेश-
कोणह्मणसी॥जोवियोगचित्तविषयांसी॥हेंम्यांसांगोनियांत्यांसी॥आत्माभ्यासींलाविलें॥६२॥मनजेथंजेथंजाये॥तेथंतेथंव
स्तूचिआहे॥येणेंअभ्यासेंलवलाहें॥सनकादिकपाहेंसिद्धझाले॥६३॥चित्तासिविषयांचावियोगु॥हासनकादिकींसाधिला
योगू॥त्यांसिउपदेशावयासांगू॥मीस्वयेंश्रीरंगुउपदेष्टा॥६४॥तेंऐकोनिउद्धवपाहीं॥विचारीआपुलियाठायीं॥मीश्रीकृष्णावे
गळाकांहिनाहीं॥सनकादिककैंउपदेशिले॥६५॥सनकादिकब्रह्मशिळ॥पूर्वींजाहालेबहुकाळ॥कृष्णयेकाळिंचेंदेवकीबा
ळ॥गुरुत्वकेवळघडेकैसें॥६६॥ ॥श्लोक॥ ॥उद्धवउवाच॥ ॥यदात्वंसनकादिभ्योयेनरूपेणकेशव॥योगमादिष्टवानेत
द्रूपमिच्छामिवेदितुम्॥१५॥ ॥टीका॥ ॥उद्धवह्मणेगाकेशवा॥सनकादिकांसिकेव्हां॥उपदेशकेलागातुवां॥जवळीतेव्हांमी
कांनव्हतों॥६७॥येणेंचिरूपेंह्रषीकेशी॥योगसांगीतलातयासी॥किंवारूपांतरेंह्मणसी॥तेंजाणावयासीमजइत्सा॥६८॥कोण
काळसमयोकोण॥कोणयोगकेसाप्रश्न॥तोकृपाकरोनिआपण॥मजसंपूर्णसांगावें॥६९॥ऐकोनिउद्धवाचाप्रश्न॥कृपेकळवळ
लानारायण॥हंसइतिहासनिरूपण॥आपुलेंआपणसांगत॥२७०॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ ॥पुत्राहिरण्यगर्भ

स्यमानसाःसनकादयः॥पप्रच्छुःपितरंसूक्ष्मांयोगस्यैकांतिकींगतिम्॥१६॥ ॥टीका॥ ॥ब्रह्म्याचेमानसपुत्र॥महाप्रसिद्धस
नत्कुमार॥तिहींसत्यलोकींप्रश्नथोर॥अतिदुस्तरपुशिला॥७१॥अतिसूक्ष्मयोगगर्त॥दुर्ज्ञेयस्वस्वरूपस्थिती॥परमकठिणप्र-
श्नोक्ती॥पित्याप्रतीपुशिली॥७२॥ ॥श्लोक॥ ॥सनकादयउचुः॥ ॥गुणेष्वाविशतेचेतोगुणाश्चेतसिचप्रभो॥कथमन्योन्य
संत्यागोमुमुक्षोरतितीर्षुगोः॥१७॥ ॥टीका॥ ॥सनकादिकपुसत॥विषयांचाठायींचित्त॥स्वभावेंअसेविषयासक्त॥तेंविष
यींसततअवेशलें॥७३॥तैसेचिविषयपाहीं॥प्रवेशलेचित्ताचाठायीं॥वासनारूपेंजडलेतेहीं॥निघोंकहीनेणती॥७४॥फळ
काळदोनीनाहीं॥तऱ्हींतैसेआंबेगोडपाहीं॥ऐसेविषयचित्ताचेठायीं॥रिघालेकहींननिघती॥२७५॥प्रणिलीकांतामाहेराजाये॥
चित्तींरिघालीदुरीनराहे॥यापरीविषयोपाहें॥जडलाठायोचित्तासी॥७६॥चित्तविषयअन्योन्यत्यागु॥मुमुक्षांकेविंघडेचांगु॥येउ
पायींउपाययोगु॥स्वामिनिसांगुसांगावा॥७७॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ ॥एवंपृष्टोमहादेवःस्वयंभूर्भूतभावनः॥
ध्यायमानःप्रश्नबीजंनाभ्यपद्यतकर्मधीः॥१८॥ ॥टीका॥ ॥ज्यासिअग्रपूजेचासन्मान॥श्रेष्ठदेवांमाजीमहिमान॥महादेवब्र्ह्म-
णावद्याकारण॥ब्रह्म्यासिजाणयाहेतु॥७८॥जोआंगींसृजीचराचर॥जोवेदांचेंनिजमंदीर॥त्याब्रह्म्याप्रतिअतिगंभीर॥प्रश्नम
हाथोरपुसिलाकेला॥७९॥त्याप्रश्नाचीप्रश्नोत्तरविधी॥ब्रह्म्यासिनकळेचिशब्दी॥कर्मजडझालीबुद्धी॥बोधकसिद्धीस्फुरेना॥२८०
॥प्रश्नअत्यंतसरवोलपडिला॥तेणेंब्रह्मावेडावलाठेला॥कांहींनबोलवेजीबोला॥तोचितूंलागलामजनंव्हां॥८१॥सनकादिकां
चीप्रश्नावस्था॥सत्यलोकींसमस्तादेवतां॥नकळेनह्मणवेसर्वथा॥सांगोंजातांनव्हेबोध॥८२॥ऐसेंब्रह्म्यासिदुर्घट॥कांहींनबो
लवेस्पष्ट॥परमदेखोनिसंकट॥मीज्ञानवरिष्ठचिंतिलों॥८३॥ ॥श्लोक॥ ॥समामचिंतयद्देवःप्रश्नपारतितीर्षया॥तस्याहं
हंसरूपेणसकाशमगमंतदा॥१९॥ ॥टीका॥ ॥निरसावयापुभाचेंअज्ञान॥आणितरावयात्यांचाप्रश्न॥ब्रह्माकरीमाझेंचिंत

न॥ तेव्हां माझें हि मन कळवळलें॥८४॥ ब्रह्मा माझे पोटीचें बाळ॥ त्यासि कर्मजाड्यें आलें पडळ॥ तेंनिरसावया नव्हा काळ॥ हंसके
वळ मी जाहालों॥८५॥ प्रश्न केला अपरांपर॥ जो परम हंसाचें परम सार॥ त्याचा पार पावावया पार॥ हंसरूप धरणें झालों॥८६॥
नातळे वर्णव्यक्तीविलास॥ तो मी श्वेतवर्ण स्वप्रकाश॥ स्वयें झालों राजहंस॥ ब्रह्मपुत्रांसि उपदेशावया॥८७॥ सृष्टीस्रजाव
याचे विधी॥ विधाता लागला त्रिशुद्धी॥ तेणें कर्मजड झाली बुद्धी॥ निजज्ञान सिद्धी विसरला॥८८॥ जो ब्रह्म गोसावी कर्माधिकारी
॥ तेव्हां चि तो देहधारी॥ तो परमार्थाचे नगरीं॥ न सरे निर्धारी बाह्यमुद्रा॥८९॥ न कर्मणा न प्रजया ऐशी॥ वेदोक्ती॥ कर्मनिषेधें
त्याग वी श्रुती॥ तेणें कर्में ब्रह्मप्राप्ती॥ जे म्हणती ते अज्ञान ज्ञाते॥९०॥ म्या उपदेशिलें ब्रह्म्याशी॥ शेखीं कर्मजाड्य आलें त्यासी
॥ केवळ कर्में कर्मदासी॥ मुक्ती न यासि कैसेनी॥९१॥ ब्रह्मा अदृष्ट द्रष्टा लोकीं तिहीं॥ तो कर्मजाड्यें झाला विषयी॥ इतरांचा
तो पाड काई॥ ठकले ये ठायीं सज्ञान॥९२॥ सांगतां पुत्राचा प्रश्न॥ उजळेल ब्रह्म्याचें निजज्ञान॥ ऐसें साधोनियां विंदाण॥ सत्य
लोकीं जाण उतरलों॥९३॥ प्रश्नकर्ते सनकादिक॥ वक्ता सत्यलोकनायक॥ दोहींसि ही पडली अटक॥ ते काळीं देखवमी आलों॥
९४ नासोनि देतां साचार॥ हंस निवडी क्षीरनीर॥ तैसें निवडावया सारासार॥ ज्ञानचतुर राजहंस॥९५॥ पूर्वपुण्यसंचयेंविण
॥ विमानेंविण स्वयें गमन॥ सत्यलोकीं आगमन॥ कोणाचें हि जाण कदा न व्हे॥९६॥ मी पापपुण्यातीत पाहीं॥ यालागीं मज पु
ण्य नाहीं॥ पाखीं कांचालो निपायीं॥ तो या सर्वां ठायीं सर्वगतु॥९७॥ त्या सत्यलोका मी अवचिता॥ हंसस्वरूपें झालों येता॥ त्या
मज देखोनियां समस्तां॥ परमाश्चर्य तावाटलें॥९८॥ ॥श्लोक॥ ॥ दृष्ट्वा मां तउपव्रज्य कृत्वा पादाभिवंदनं॥ ब्रह्माणमग्रतः कृत्वा पप्रच्छुः को भवानिति॥२०॥ ॥टीका॥ ॥ परब्रह्म एक परममूर्ती॥ मज येतां देखोनि हंसास्थिती॥ उभे ठाकोनि सामोरे येती॥ चरण वंदिती साष्टांग॥९९॥ ब्रह्म सदनीं वेदमूर्तिमंत॥ पुण्य ही मूर्तिमंत तेथ॥ सत्यलोकीं मूर्तिमंत सत्य॥ तपादि

समस्तमूर्निमंतें॥३००॥ त्यासमस्तांदेखतांजाण॥ ब्रह्म्यानेपुसावें तूंकोण॥पुसतांयेईलनेणतेपण॥ यालागींमौनधरोनिठेला॥॥
१॥ ब्रह्मापुढें करूनिजाण॥ सनकादिकीआपण॥ मजकेलागांतिहींप्रश्न॥ तुह्मीकोणकोंदिला॥२॥ ॥श्लोक॥ ॥इत्यहंमुनि
भिःपृष्टस्तत्वजिज्ञासुभिस्तदा॥ यदवोचमहंतेभ्यस्तदुद्धवनिबोधमे॥२१॥ ॥टीका॥ ॥ब्रह्म्यासिपुसिलाजोप्रश्न॥ त्याचात
त्वार्थजाणावयाजाण॥ मजपुशिलेंतिहीतूंकोण॥ अतिविचक्षणजिज्ञासू॥३०३॥ त्यासिस्थूळलिंगकारण॥ यावेगळीवस्तु
चिद्घन॥ सांगावयाप्रश्नखंडण॥ तींश्लोकींजाणम्याकेलें॥४॥ करोनियांप्रश्नखंडण॥ नित्यानित्यविवेकज्ञान॥ त्यांसिम्यांसां
गीतलेंजाण॥ तेंचिनिरूपणतूंऐक॥५॥ सनकादिकांसमान॥ उद्धवातुजमीमानींजाण॥ यालागींत्यांचेंज्ञानकथन॥ ऐकसां
गेनह्मणतसे॥६॥ तेंअतिश्रेष्ठगुह्यज्ञान॥ उद्धवापरिसेंसावधान॥ ऐसेंऐकोनियांवचन॥ येरेंमनाचेकानपसरले॥७॥ देह
द्वयसांडोनिमागें॥ उद्धवश्रवणझालासर्वांगें॥ यालागींस्वयेंश्रीरंगें॥ गुह्यज्ञानस्वांगेंसांगीतलें॥८॥ देवालईरत्नखाणी॥
त्यामाजीसांपडलास्पर्शमणी॥ अमृतस्त्रवेत्यापासोनी॥ तेंसासभाग्यपणींउद्धवा॥९॥ सांगतांश्रीमहाभागवता॥ श्रीकृ
ष्णासारिखावक्ता॥ त्याहिमाजीहंसगीनकथा॥ आदरेंसांगताहरिझाला॥३१०॥ सनकादिकांचीजेप्राप्ती॥ तेदादूनिउद्धवा
चेहातीं॥ स्वयेंदेतसेंश्रीपती॥ त्याचेंभाग्यकितीवर्णावें॥११॥ ब्रह्मरूपस्वयेंवक्ता॥ तोहांउपदेशीब्रह्मकथा॥ गुरुब्रह्मचिस्व
भावता॥ हेंसभाग्यताउद्धवीं॥१२॥ यालागींनिजभाग्येंभाग्यवंतु॥ जगींउद्धवअतिविख्यातु॥ ज्यालागींस्वयेंजगन्नाथु॥ ज्ञा
नसमर्थुतुष्टला॥१३॥ ॥श्लोक॥ ॥वस्तुनोयद्यनानात्वआत्मनःप्रश्नईदृशः॥ कथंघटेतवोविप्रावक्तुर्वामेकआश्रयः॥२२
॥ ॥टीका॥ ॥परमात्माअवघाएक॥ तेथमीतूंहेंनरिघेदेख॥ तूंकोणहेंजेंवाचिक॥ वृथाशाब्दिकवाचाळ॥३१४॥ तुह्मीके-
लाजोप्रश्न॥ त्यासिद्यावयाप्रतिवचन॥ वक्त्यासिआश्रयोनाहींजाण॥ मीतूंपणादिसेना॥१५॥ तुह्मीपुसिलेंनेणोन॥ म्याकाय

सांगावेंजाणोन॥मुळींनाहींमीतूंपण॥पुसिलाप्रश्नतोमिथ्या॥१६॥नामरूपवर्णव्यक्ती॥नाहींस्वजातीविजाती॥विप्रहोतुम-
चीवचनोक्ती॥नघडेनिश्चितीसत्यत्वें॥१७॥चारीपुरुषार्थपूर्णकरिती॥हेविप्रनामाचीपरमख्याती॥त्यातुह्मासज्ञानाचीप्रश्नो
क्ती॥नघडेनिश्चितीविप्रहो॥१८॥असावेंजरिबहूपण॥तरिपुसणेंघडेतूंकोण॥आत्म्याचेठायींऐसाप्रश्न॥नघडेजाणसर्वथा
॥१९॥प्रश्ननघडेआत्माचाठायीं॥जरिह्मणालदेहविषयीं॥तेंहिनघडेगपाहीं॥तोदेहाचेठायींयोजेना॥२०॥ ॥श्लोक॥
पंचात्मकेषुभूतेषुसमानेषुचवस्तुतः॥कोभवानितिवःप्रश्नोवाचारंभोह्यनर्थकः॥२३॥ ॥टीका॥ ॥आदिब्रह्माअंतीमशक
॥देहनितुकापंचभूतिक॥तेथतूंकोणह्मणावयादेख॥वेगळीकदिसेना॥२१॥कडेंकुंडलेंमुकुटमाळा॥करमुद्रिकाकटिमेख
ळा॥अळंकारपाहातांडोळां॥सुवर्णावेगळाअणुनाहीं॥२२॥कांघडागाडगेंवेळणी॥परेळरांजणमाथणी॥हेंमृत्तिकेवांचुनी॥
आनकाहींअसेना॥२३॥तेविंसर्वदेहींदेहत्वजाण॥पंचभूतिकसमसमान॥तेथह्मणावयातूंकोण॥वेगळेंपणअसेना॥२४
वस्तुवस्तुत्वेंसमसमान॥भूतेंभूतत्वेंसमानजाण॥तेथप्रश्नोक्तीवाचारंभण॥तूंकोणहेंअनर्थु॥२५॥होकांआपणियाआप
ण॥जोकोणीपुसेलतूंकोण॥तोअतिभ्रमेंभुललाजाण॥निजात्मज्ञानविसरला॥२६॥विचारितांप्रश्नाचाअर्थु॥येवढादिसतसे
अनर्थु॥काहींभासेनापरमार्थु॥तूंकोणहाव्यर्थुप्रश्नतुमचा॥२७॥देहासितूंकोणऐसें॥आत्माजैंस्वयेंपुसे॥तेंआत्मत्वालागलें
पिसें॥अतिभ्रंशेंभूलला॥२८॥दोराआंगींसर्पनसे॥त्यावरीतोभ्रमेंभासे॥त्यासर्पातेंदोरुपुसे॥तूंकोणऐसेंतेंमिथ्या॥२९॥या
रीतित्याचेंप्रश्नखंडन॥उद्धवातेंम्याकेलेंजाण॥तेणेंभेदाचेंनिरशन॥वचनोक्तीजाणदाविलें॥३०॥प्रश्नखंडणाचेअर्थें॥केंचीं
मरणेंकेंचींभुतें॥भेदनाहींजीवशिवातें॥हेंहीत्यातेंसूचिलें॥३१॥याहिवरीजेकथागहन॥परमकारणेंसिअभिन्न॥त्यासिम्यां
सांगीलेंनिजज्ञान॥ऐकसावधानउद्धवा॥३२॥ ॥श्लोक॥ ॥मनसावचसादृष्ट्यागृह्यतेऽन्यैरपींद्रियैः॥अहमेवनमत्तोऽन्य

ए॰भा॰ दितिबुद्ध्यध्वमंजसा॥२४॥ ॥टीका॥ ॥मजवेगळानिळाएका॥रिताठावोनाहींदेखा॥तेथव्याप्यआणिव्यापका॥अभिन्नत्वदे
११ ग्वासहजची॥३३॥मनाच्यासंकल्पा आलेंजेंजाण॥त्यासिशब्दिकह्मणतीभिन्न॥माझ्यास्वरूपाचाविवर्त्ततेंमन॥हेंअभिन्नखू
णकळेना॥३४॥मनलक्षितांसावधान॥सर्वथालक्षेनातेंजाण॥परब्रह्महीअलक्षपूर्ण॥दोनीसमानचिद्रुपें॥३५॥शिंपीचाआं
गीरुपेंअभासे॥तेंचितेथेंसाचेंनसे॥माझ्यास्वरूपींमनतैसें॥मिथ्याभासेकल्पनामात्र॥३६॥विचारितांशब्दमहिमान॥शब्दस्व
रूपेंज्ञानघन॥ज्ञानार्थेंवीणवचन॥अल्पहिजाणअसेना॥३७॥वक्तावाच्यवचन॥निनीमीचिआहेंजाण॥बोलुबोलकामजवी-
ण॥दुसराजगींकोणअसे॥३८॥मीवेदुजाणपांवेदांचा॥प्रणवरूपमीचिसाचा॥मुख्यवाचेचींमीचिवाचा॥वेगळाशब्दाचाठाव
नाहीं॥३९॥दृष्टीचेंजेंदेखणेंपण॥देखणेंतेंचिमुख्यज्ञान॥तेंचिजाणब्रह्मपूर्ण॥चैतन्यघननिजदृष्टी॥३४०॥मीचिडोळांमींचिदे
खता॥दृश्यद्रष्टामीचितत्वता॥मजवेगळीदेखणीवस्था॥नाहींसर्वथातिहिंलोकीं॥४१॥मीचिडोळियांचानिजडोळा॥मीसर्वां
गदेखणासोज्वळा॥मजवेगळीदेखणीकळा॥नाहींजिह्वाळाआणिकांचा॥४२॥मीचशब्दातेंशब्दविता॥मीचिश्रवणामाजीश्रोता
ऐशियाएकात्मतापाहातां॥शब्दनिःशब्दतापरब्रह्म॥४३॥कानवचनमीचिश्रोता॥मीचिजाणनाशब्दार्था॥ऐकणामजहीपरता॥
नाहींतत्वताश्रवणाचा॥४४॥मीचिघ्राणमीचिवास॥मीचिजाणतासुवास॥मजवेगळारहिवास॥परिमळासअसेना॥४५॥रस
नारसलेंचोरवडी॥परितेकेवळचामडी॥कापूनसोडिल्याबापुडी॥गोडीअगोडीनेणें॥४६॥मीचिरसुमीचिरसना॥स्वादुसेवि
तामिचिजाणा॥मजवेगळाचविचारवणा॥रसज्ञपणाआननाहीं॥४७॥इतरइंद्रियप्रवृत्ती॥त्याहिमद्रूपजाणनिश्चिती॥मीसर्वां
त्माआत्ममूर्त्ती॥क्रियाशक्तीतेंहिमीचि॥४८॥पंचभूतिकदेहाचागोळा॥भ्रांतह्मणतीमजवेगळा॥चुकोनिव्यापकाच्याकळा॥तोंकों
ठेंनिराळाहोंलाहे॥४९॥जैसेंजळींचेंजळतरंग॥जळरूपीजळींक्रीडर्नाचांग॥तैसेंमाझ्यास्वरूपींसांग॥देहअनेकमद्रुपें॥३५०॥

होकां घृताची पुतळी ॥ थिजोनि अवयवें आकारली ॥ परी न व्हे घृ तपणा वेगळी ॥ तेविं भूतें झाली [illegible] ॥ ५१ ॥ जळीं जळाचीं ज ळगार ॥ जळामाजि भासली साकार ॥ तेसें ग [illegible] जी चराचर ॥ अभिन्न साचार मद्रूपें ॥ ५२ ॥ ऐसा [illegible] एक तंतू ॥ सुनेचि विणि ला सुता आंतु ॥ त्या वेगळा लेह्मणती तांतू ॥ तैसें [illegible] जग [illegible] से ॥ ५३ ॥ तंतु पाहातां [illegible] ॥ आत्मा लक्षितां जगाचि न से ॥ येणें अद्वैत तत्त्व सोरसें ॥ पाहें अनायासें परब्रह्म ॥ ५४ ॥ ऐसा अद्वैत बोधें मी एकु ॥ सर्वात्मा स [illegible] ॥ [illegible] विवेकु ॥ बुद्धि बोध निष्टंकु जाणावा ॥ ५५ ॥ मीचि एक सर्वां ठायीं ॥ मानि [illegible] दृढ पाहीं ॥ मग साधनाचें काम नाहीं ॥ [illegible] पाहीं नि त्यमुक्त ॥ ५६ ॥ सर्वात्मा चैतन्यघन ॥ अति सुलभ हें निज ज्ञान ॥ [illegible] हें सांगोन जाण ॥ भेद अखंड [illegible] ॥ ५७ ॥ सनकादिकांचा पूर्वील प्रश्न ॥ जो ब्रह्मादिकां अटक जाण ॥ त्याचें हि म्यां [illegible] वचन ॥ विवंचूनि ज्ञान सांगीतलें ॥ ५८ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ गुणेष्वाविशते चेतो गुणाश्चेतसि च प्रजाः ॥ जीवस्य देह उभयं गुणा [illegible] मदात्मनः ॥ २५ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ तुह्मीं ब्रह्म्यासि पुसिलें पाहीं ॥ विषय रिघाले चित्ताचा ठायीं ॥ चित्त जें रिघालें विषयीं ॥ तें वेगळें कांहीं निवडेना ॥ ५९ ॥ विषय त्यागें [illegible] ॥ कदा न व्हे ब्रह्मज्ञान ॥ ऐसा दोहीं त्यागाची त्यागिती खुण ॥ ऐक संपूर्ण सांगेन ॥ ६० ॥ चित्त [illegible] षय दोनी पाहें ॥ तें जीवाचें निजस्वरूप न व्हे ॥ या उपाधि वशें दोनी देहें ॥ लागलीं पाहें प्रवाहरूपें ॥ ६१ ॥ कर्तृत्व भोक्तृत्व रूपें जाण ॥ विषयी जाहालें अंतःकरण ॥ तेणें उभय देहाचें कारण ॥ अहंकार जाण रव [illegible] ॥ ६२ ॥ तेणें भुलविलें चित्त विषयासी ॥ विसरला निजात्म रूपासी ॥ तेणें तदात्मता जीवा मनासी ॥ अति शयेंसि दृढ झाली ॥ ६३ ॥ चित्त जीवाचें स्वरूप होतें ॥ तरि विषयलोलुत्व न व्हतें ॥ हे उभय उपाधी जीवातें ॥ अभिमान तेथें वाढला ॥ ६४ ॥ जेविं कां विसरोनि आपणासी ॥ स्वप्नींचिया स्वप्न देहासी ॥ अति प्रीति वाढे पुरुषासी ॥ तैशी दशा जीवासि येथ झाली ॥ ६५ ॥ नित्य शुद्ध मुक्त जाण ॥ जीवाचें स्वरूप चैतन्यघन ॥ त्यासि अभिमानें हें जाण ॥ मिथ्या बंधन लाविलें ॥ ६६ ॥ यालागीं सांडावा

अभिमान॥तेंतुटेसकळबंधन॥अभिमाननिरसावयाजाण॥माझेंभजनकरावें॥६७॥परिवैराग्येंवीणमाझीभक्ती॥पोंचव उ-
जाणपांनिश्चिती॥जैंवैराग्ययुक्तउपजेभक्ती॥तैंमद्रूपप्राप्तीजीवासी॥६८॥हृदयींविषयांचाआभावो॥आणिसर्वांभूतींभग-
वद्भावो॥हेंवैराग्ययुक्तीपाहाहो॥तैंजीवासिनिर्वाहोमद्रूपीं॥६९॥जीवमद्रूपचितत्वता॥त्यासिदेहाभिमानजीविता॥सदाभूतीं
मद्भावोपाहातां॥सिद्धमद्रुपताउद्बोधे॥३७०॥जीवासिजाहाल्यामद्रुपता॥सहजत्यागविषयचित्ता॥देखेउभयासिमिथ्यता॥
नत्यागितांहात्यागु॥७१॥चित्तविषयाचात्यागु॥पुत्रहोतुह्मीपुशिलाचांगू॥तोम्यांसांगीतलाअव्यंगु॥हाज्ञानमार्गअतिशुद्ध॥
७२॥ह्मणालमिथ्याउभयांचेंभान॥तरियेवदेंजीवासिबंधन॥लागावयाकाहिंकारण॥ऐसेंकाहींमनकल्पिलजरी॥७३॥ ग
गनसुमनांचिमाळा॥कथींकोणीलेइलीगळां॥तारूंबुडेमृगजळा॥हेंकोणीडोळांदेखिलेंकाय॥७४॥सत्यासितरीबाधक॥
कदांबाधूंनशकेलटिक॥ऐसेंकल्पालतुह्मींकल्पक॥तोंहिपरिपाकअवधारा॥७५॥तरीपरिसासावधान॥तेंमीसांगेननि
रूपण॥जेणेंजीवासिबंधन॥लटिकेंचिजाणदृढझालें॥७६॥ ॥श्लोक॥ ॥गुणेषुचाविशच्चित्तमभीक्ष्णंगुणसेवया॥गु-
णाश्चचित्तप्रभवामद्रूपउभयंत्यजेत्॥२६॥ ॥टीका॥ ॥अनादिसंसारमाळेचाठायीं॥नित्यविषयभोगिलेपाहीं॥तेठसा
वलेचित्ताचाठायीं॥वारंवारदेहींसेवितां॥७७॥चित्तासिविषयाचीअतिप्रीती॥तेणेंवाढलीविषयासक्ती॥तेंप्रवेशलेंविषयां
प्रती॥ननिघेमागुतीसर्वथा॥७८॥बुद्धीसिविषयांचेंध्यान॥चित्तींविषयांचेंचिंतन॥विषयांलागीतळमळीमन॥विषयाभिमान
तेणेंझाला॥७९॥विषयींरववळल्याअभिमान॥देहद्वयांचेंदृढबंधन॥जीवासिलागलेंअतिकठिण॥परमदारुणदुस्तर॥३८०॥
मगत्यादेहाचेविकार॥तेआपुल्यामानीसाचार॥अंधपंगूमींकुष्टीनर॥स्वरूपसुंदरमीज्ञाता॥८१॥मीदेहहेंमानोनिचित्तें॥निज १
रूपविसरलाभावार्थें॥हेंमिथ्याबंधनजीवातें॥सत्यत्वेंत्यातेंअभिमानु॥८२॥मिथ्याबुद्धिवळाचारखेळ॥हारीजेतांनिर्फळ॥तरी

खेळत्याअभिमानप्रबळ॥तैसेंदेहबळजीवासी॥८३॥त्याखेळाचेयोडेहर्स्त॥पहिलींकायजीनहोतीं॥मामारिलेंह्मणोनिफांडती॥
तेविंजन्मपंक्तीजीवासी॥८४॥हेंनिरसावयाजीवबंधन॥निःशेषसांडावादेहाभिमान॥अभिमानसांडितांचिजाण॥मद्रूपपणसहजें
ची॥८५॥जीवेंसाधिल्यामद्रूपता॥सहजेंचित्यागाविषयचित्ता॥मा झेंस्वरूपींअहंता॥नाहींवार्त्ताविषयांची॥८६॥जेंविंबुद्धिबळा
चाखेळमांडे॥ तेव्हांराजाप्रधानादिलांकुडें॥तेविंअहंकारुनिमाल्यापुढें॥प्रपंचउडेमिथ्यत्वें॥८७॥जेंविंस्वप्नींचास्वप्नाभिमा
न॥दारापुत्रस्वजनधन॥स्वदेहेसिमिथ्याजाण॥जागेपणझालिया॥८८॥तेविंपावलियामाझीस्वरूपता॥कैंचादेहकैंची
अहंता॥विषयचित्ताचीवार्त्ता॥नाहींअवस्थागुणत्रय॥८९॥तिहींअवस्थांअवस्थाभूत॥जागृतीस्वप्नसुषुप्तिवंत॥तोहोऊनी
जीवनिरवस्थ॥परमात्म्यांतमिळेकैसा॥९०॥ऐसाकाहींकल्यालभावो॥त्याजीवासिअवस्थांचाआभावो॥त्रिगुणगुणाचास्व
भावो॥यायुक्तिपाहाहोबुद्धीच्या॥९१॥ ॥श्लोक॥ ॥जाग्रत्स्वप्नःसुषुप्तंचगुणतोबुद्धिवृत्तयः॥तासांविलक्षणोजीवःसा-
क्षित्वेनविनिश्चितः॥२७॥ ॥टीका॥ ॥तिन्हीगुणाच्यातिन्हीवृत्ती॥सत्वगुणाचीजागृती॥रजोगुणेंसत्वप्राप्ती॥केवळसुषु
प्तीतमाची॥९२॥यातीनिअवस्थापाहीं॥दृढजडल्याबुद्धिच्याठायीं॥जीवासियाचासंबंधनाहीं॥तोवेगळापाहींसाक्षित्वें॥
९३॥जैंजीवाआंगींअवस्थाजडे॥तैंतोअवस्थेमाजीबुडे॥तिहींचेंसाक्षित्वत्यासिनघडे॥ऐकनिवाडेंअवस्था॥९४॥जागृती
माजीनाहींस्वप्न॥स्वप्नजागृतीसितेपेंजाण॥सुषुप्तीनेणेंजागृतीस्वप्न॥सुषुप्तीचेंभानत्यानेणती॥९५॥जीउअवस्थांचाअभि-
मानी॥हेंहिनघडेजीवालागुनी॥विश्वतैजसप्राज्ञतिही॥अवस्थाभिमानीहेतिहींचे॥९६॥जोजेअवस्थेचाअभिमानी॥तोअव
स्थेसवेंजायनिघोनी॥जीववेगळासाक्षीपणीं॥अवस्थाभिमानीतोनव्हे॥९७॥देहातीतगुणातीत॥तिहींअवस्थांअतीत॥द्रष्टा
साक्षानिश्चित॥जाणतायेथतोजिऊ॥९८॥अवस्थाभिमाननाहीजीविता॥तरिंकवणभोगीतिनीअवस्था॥मीनिजेलोंमीनि

जाणता॥ म्यास्वप्नावस्थादेखिली॥९९॥ ऐसाप्रत्यक्षअनुभऊ॥स्वयें बोलताहे जीऊ॥ हाम्हणालजीवाचा स्वभाऊ॥ऐकअभिप्राउ
सांगेन॥४००॥ ॥श्लोक॥ ॥यर्हिसंसृतिबंधोऽयमात्मनोगुणवृत्तिदः॥मयितुर्येस्थितोजह्यात्त्यागस्तद्गुणचेतसाम्॥२८॥ ॥टी
का॥ ॥जोडोल्हारांबैसेयथासुखें॥तोनहालतांहालेतेणेंहरिखें॥उंचनीचखायझोंके॥निजकल्पनिकेंहिंदोळे॥१॥हिंदुळतांहिप्र
बळ॥डोल्हाराचिअतिचंचळ॥बैसलातोनिजनिश्चळ॥मानीकेवळमीहालतों॥२॥जीवासीझालीतैशीपरी॥अहंममतेचाअभि
मानी॥तिन्हीअवस्थास्वयेंमानी॥जेविंकास्वप्नींगृहदारा॥३॥होकांलोखंडकामघडतां॥लोहाचेघायअग्निचेमाथां॥प्रत्यक्षदिसती
वाजतां॥लोहतदात्मतासंयोगें॥४॥तेणेंअग्निसंगेंवाडेकोडें॥लोहकामचिघडेमोडे॥परिअग्नीसघडमोडनघडे॥तेविंपडिपाडेंजी
वयेथें॥५॥जेविंअग्निवीणलोहनघडे॥तेंविआत्मसंयोगेंविणपुढें॥बुद्धिकेवळजडवेडें॥कर्मक्रियानातुडेसर्वथा॥६॥लोहघडऊनि
अग्निनघडता॥कर्मकरऊनिजीवात्माअकर्ता॥तरिंवृत्तिसंयोगेंतदात्मता॥अहंकर्ताहेंमानी॥७॥जीवआपलेंप्रकाशता॥झालावृ
त्तीतेंप्रकाशकरिता॥वृत्तीजीवासिनानावस्था॥निजस्वभावतादेतसे॥८॥सूर्येंप्रकाशिलेंजळ॥जळेंकेलेंप्रतिमंडळ॥खळाळचंचळ
निश्चळ॥कांपेचळचळजळकंपें॥९॥सूर्याचागगनींनित्यवस्ती॥जोजळींआणिलाअधोगती॥तेविंवृत्तिचियानिजख्याती॥मुक्ता
तेंदावितीबद्धकरुनी॥४१०॥आत्म्यानेंप्रकाशिलीवृत्ती॥वृत्तीनेंआत्म्यासिजीवप्राप्ती॥जीवाजीवत्वेंदेहासक्ती॥सुखदुःखप्राप्तीते-
णेंभोगी॥११॥एवंवृत्तिचियासंगती॥वाढलीविषयाचीआसक्ती॥तेणेंसंसारबंधप्राप्ती॥झालीनिश्चितजीवासी॥१२॥होकांगुणचि
त्तविषयावृत्ती॥जरिंझालीजीवासिबंधप्राप्ती॥तरींआवरावीविषयासक्ती॥वैराग्ययुक्तीगुरुकृपा॥१३॥ऐकगुरुकृपेचीमातु॥तिहींअव
स्थांमाजीसततु॥जोमीतुरीयगुणातीतु॥तेअभ्यासवीतनिजबोधें॥१४॥नवलअभ्यासाचीकोटी॥विषयवृत्तिचापाठीपोटीं॥मजतु
रियातेंदावीदिठी॥बोधपरिपाठींनिजबोधें॥१५॥मीतुरीयतंवसतत॥सर्वांअसेंसर्वगत॥शिष्यवृत्तिसीमजआंत॥गुरुनिजस्वा

र्थदाखविला॥१६॥फुतावेगळेंलुगडें॥करूंजातांगाउघडें॥तेथक्रियाचीलाजोनिबुडे॥मागेंपुढेंसूतची॥१७॥तेविंसाधकासिजा
ण॥विषयासिविषयभान॥माझेंस्वरूपींनव्हेचिभिन्न॥चैतन्यघनमीचिमी॥१८॥तेथनामरूपवर्णभेद॥नाहींकर्मकर्त्ताविधि-
वाद॥बुडालेप्रणवेंसिवेद॥केवळशब्दमीएक॥१९॥तथेंभ्रमेंसहीतपळालीभ्रांती॥क्रियेसहीतपळालीप्रवृत्ती॥लाजानिवली
निवृत्ती॥स्वस्वरूपींवृत्तीविनटली॥४२०॥सूर्योदयोजाहल्यापाठीं॥समूळआंधारातेंघोंटी॥रथधोतांचीनळीनिमंदी॥नक्षत्रको
टीतत्काळगिळी॥२१॥तेविंमाझीस्वरूपप्राप्ती॥मायेचीमावळेस्फूर्ती॥लाजविसरेप्रवृत्तिनिवृत्ती॥नित्यतृप्तीस्वानंदें॥२२॥ऐशी
माझ्यास्वरूपाचीगोडी॥जेंसाधकांलागेधडफुडी॥तेंचित्तविषयातेंसांडी॥विषयोवोसंडीचित्तातें॥२३॥जोंदेठींवाढलीफळें॥तीं
चिपरिपाकाचेवेळे॥होतीदेंठावेगळे॥देंठुतोफळेंधरीना॥२४॥कांमथूनिकाढिलेंनवनित॥तेंपरतोनिघातल्यानाकाआंत॥तेंतां
केंसिहोयअलिप्त॥तैसेंचित्तविषयांसी॥२५॥पावल्यामाझीस्वरूपता॥देवबळेंविषयोदेतां॥चित्तासिनुपजेविषयावस्था॥स्व
भावताअलिप्त॥२६॥एवंसाधिल्यामहायोगु॥चित्तविषयाचावियोगु॥सहजेंचिहोयचांगु॥हासुगमसांगुउपावो॥२७॥येथेंह्म
णेंआशंकाधरालदेख॥स्वरूपशब्दअवघेंयेक॥तेथेंकैंचेंबाध्यबाधक॥कायसाधकसाधिती॥२८॥ऐशाहिसंशयासांगजाण॥अहं
ताबंधाचेंकारण॥त्याचेंसांगेनमीलक्षण॥सावधानपरियेसीं॥२९॥ ॥श्लोक॥ ॥अहंकारकृतंबंधमात्मनोऽर्थविपर्ययं॥विद्वा
न्निर्विद्यसंसारचिंतांतुर्येस्थितस्त्यजेत्॥२९॥ ॥टीका॥ ॥जेथमुहूर्तमात्रवस्तीघडे॥त्याठायाचाअभिमानचढे॥ऐसेंअभिमाना
चेंसांकडें॥पाहेपांरोकडेंकौतुकत्याचें॥४३०॥बुद्धिअहंकारअळुमाळ॥उठतांशुद्धासिकरीशबल॥तेणेंदेहयोगेंधरिल्याबळ॥क
रीतत्काळविपरीत॥३१॥अहंकारखवळल्याजाण॥करीआनंदाचेंआवरण॥बुडेपरमात्मस्फूर्तीचेंस्फुरण॥देहाचेंमीपणवाढ
वी॥३२॥जेविंकूर्माच्यापिलियां॥चक्षुरामृतेंतृप्तीतयां॥तेंचिमातेसिचुकलिया॥मगभुकेलियाकर्दमसेवी॥३३॥तेविंखुंटलिया

आनंदअभिव्यक्ती॥जीवासिवादेंविषयासक्ती॥कामिनीकामापंगिस्तहोती॥चिंताचित्तींविषयांची॥३४॥विसरलाआपुलेंपूर्णपण॥धनालागींअतिहीनदीन॥मीदेहवंतपरिच्छिन्न॥ऐसादेहाभिमानदृढहोय॥३५॥तेणेंकर्माकर्माचेआघात॥नानानरकयातनाहोत॥जन्ममरणादिआवर्त॥तेणेंदुःखीहोतअतिदुःखें॥३६॥भोगितांदुःखयातना॥त्रासुउपजेज्याच्यामना॥नसाहवेभववेदना॥तेणेंदेहाभिमानासांडावें॥३७॥अभिमानसांडितांनसंडे॥हेंचिदुर्घटथोरमांडे॥यालागींसाधनांचेंसांकडें॥सोसणेंपडेसाधकां॥३८॥जेंजेंकरावेंसाधन॥साधनींरिघेसाधनाभिमान॥धांवणेनागवीसंपूर्ण॥साधनींविघ्नहोयतेसें॥३९॥ऐकसाधकांचेंसाधन॥वेदोक्तस्वधर्माचरण॥साधावेंवैराग्यपूर्ण॥माझेंभजनअतिप्रीतीं॥४०॥तत्काळजावयादेहाभिमान॥अखंडमाझेंनामस्मरण॥गीतनृत्यहरिकीर्तन॥सर्वाभूतींसमानमद्भावो॥४१॥मद्भावेंभूतेंसमस्त॥सर्वदांपाहातांसतत॥मीतुरीयजोसर्वगत॥तेठायींचित्तप्रवेशे॥४२॥तिहींअवस्थांमाजीमीसतत॥तिनीअवस्थातेंप्रकाशित॥तिहींअवस्थाहूनिअतीत॥तोजाणनिश्चिततुरीय॥४३॥तेंहींगुणाहूनिपरता॥चौथेपणेंवीणचौथा॥तोमीतुरीयजाणतत्वतां॥तेठायींचित्ताजोठेवी॥४४॥तेथेंठेवितांचित्ता॥जीउपावेमद्रूपता॥निमालीसंसारिकचिंता॥विषयावस्थाबुडाली॥४५॥तेव्हांचित्तचिंताचिंतन॥विषयवासनाअभिमान॥अवघियांचेंहोयशून्य॥मीस्वानंदघनस्वयेंप्रगटें॥४६॥नतुटतांभेदाचेंभेदभान॥जोह्मणवीमीसज्ञान॥वृथाधरीज्ञानाभिमान॥तोहिअज्ञानतेंऐकें॥४७॥ ॥श्लोक॥ ॥यावन्नानाऽर्थधीःपुंसोननिवार्त्तेतयुक्तिभिः॥जागर्त्यपिस्वपन्नज्ञःस्वप्नेजागरणंयथा॥३०॥

टीका॥ ॥नानावर्णनानाव्यक्ती॥नानागोत्रेंनानाजाती॥अधमोत्तमविधानस्थिती॥भेदुचित्तींदृढभासे॥४८॥मीकाळागोरासांवळा॥मीसज्ञानत्वेंआगळा॥मीउत्तमपवित्रलीला॥मीकुळेंआगळासकुलिन॥४९॥ऐशीज्ञात्याभेदप्राप्ती॥पाहातांअभेदपरश्रुती॥साधकांशास्त्रार्थयुक्ती॥भेदनिवृत्तिज्यांनव्हेची॥५०॥त्यांचाव्यर्थज्ञानाभिमान॥त्याचेंव्यर्थकर्माचरण॥तोजागा

विनिजेलाजाण॥जागेपणत्यानाहीं॥५१॥ दृढजोकांदेहाभिमान॥तेंचिकनकबीजसेवन॥करूनिथोरभ्रमलाजाण॥अविद्यादी
र्घस्वप्नभेदुदेखे॥५२॥चोसणतांबोलीनलभेअर्थु॥तेंविंपठणमात्रेंपरमार्थु॥श्रुतिशास्त्रांचानिजशास्त्रार्थु॥नव्हेप्राप्ततयांसी॥
५३॥वेदाध्ययननित्यकरिती॥अरणब्राह्मणसूत्रनिरुती॥नव्हेचकामक्रोधनिवृत्ती॥पठणेंपरप्राप्तीकदांनघडे॥५४॥देहाभिमा
नेंभेददृष्टी॥पढतांश्रुतिशास्त्रांच्याकोटी॥परमार्थेसिनव्हेभेटी॥भेददृष्टीनवचतां॥५५॥जोकांस्वप्निंचेंस्वप्नींजागाजाहाला॥स्वप्नीं
वेदशास्त्रपढिंनला॥जागाह्मणतांअसेनिजेला॥तैसाव्यवहारुझालाशास्त्र्यांसी॥५६॥देहाभिमानेंसीभेदभान॥निःशेषजंवनव
चेजाण॥तंववरीनव्हेनिजज्ञान॥अत्यंतबंधनतोभेद॥५७॥सनकादिकांचीआशंका॥घेऊनिदेवबोलेदेखा॥वेदविभागनेटका॥
सकळलोकांकळेतैसा॥५८॥स्वयंप्रकाशोनिसकळभेदु॥गर्जतउठातुझावेदु॥भेदवेदेंचिप्रतिपाद्यु॥वेदानुवादुनव्हेमिथ्या॥५९
॥वेदवचनतैसात्विक॥मानावेंपैंअवश्यक॥हेतुझाचशिकवणदेख॥तोवेदुलटिकह्मणावाकेंसा॥४६०॥वेदाज्ञेचापरमनेम॥वेदें
प्रतिपाद्यक्रियाकर्म॥वेदबळेंवर्णाश्रम॥निजस्वधर्मचालविती॥६१॥वेदह्मणेजोलटिक॥तोवेदबाह्यअवश्यक॥हेंतूंचिबोलसी
देख॥तोवेदलटिककेंविमानु॥६२॥ऐसीमानालआशंका॥तेहिविषयींमीचिदेखा॥वेदवादाच्याविवेका॥विभागनेटकासांगेन॥६३
॥अविद्याभेदसबळज्यासी॥वेदुनियमकर्माकेलात्यासी॥मद्रूपींअभेदताज्याभक्तासी॥मिणधात्यापाशींवेदवादु॥६४॥वेदनितु
क्षाहित्रिगुण॥अभेदभजनेंभक्तनिर्गुण॥त्यासिवेदाचेंन्यामकपण॥नचलेजाणममाज्ञा॥६५॥रायाचाजिवलगसेवकु॥त्यासी-
दूरपाळनव्हेन्यामकु॥कांदासीसलागल्याराजांकु॥तीसमानीलोकप्रधानादी॥६६॥निजकन्येसिसिकवीमाता॥लाजधरींलो-
कादेखतां॥येकांतींमीनल्याकांता॥लाजसर्वथासोडावी॥६७॥सबळभेदाचेंभेदभान॥तंवदुर्लंघ्यवेदवचन॥अभेदभक्तमाझे
बाण॥वेदविधानत्यांनबाधी॥६८॥आशातेचिअविद्याबाधू॥छेदिल्याबाधिनावेदवादु॥जेवींसूर्योदयापुढेंचांदु॥होयमंदुनिज

नेजें॥६९॥ ॥श्लोक॥ ॥असत्वादात्मनोऽन्येषांभावानांतत्कृताभिदा॥गतयोहेतवश्चास्यमृषास्वप्नदृशोयथा॥३१॥ ॥टीका॥
गुरुकृपेजोसज्ञान॥त्यासिदेहाचेंअबाधितभान॥मिथ्याप्रपंचाचेंदर्शन॥कर्मकर्तेपणत्यानाहीं॥७०॥अविद्याद्योतिलेवर्णाश्रम॥
तेणेंचेंअविद्यकक्रियाकर्म॥तेथीलजोवेदोक्तधर्म॥तोअविद्यात्मकअज्ञाना॥७१॥सज्ञानमुक्ताचाठायीं॥तेंअविद्यानिःशेषनाहीं॥
मावेदविधानतेथेंपाहीं॥रिघाव्याकाईकारण॥७२॥आंबासफळीनजवअसे॥तंवनेटेंपाटेंराखणबैसे॥फळहातांआल्याआपैसें
॥राखणवायसेंराखेना॥७३॥तेविंअविद्येचेंजंवबंधन॥तंववेदाचेंवेदविधान॥अविद्यानाशिल्यायाजाण॥विधीनेंतेंस्थानसोडिलें॥
७४॥अविद्याजाऊनिवर्ततांदेहीं॥देहाचादेहलेंहेतुनाहीं॥हेंम्हणालनघडेचकाहीं॥ऐकतेंहीसांगेन॥४७५॥स्वप्नीचेंदेहादिप्रपंचभा
न॥स्वप्नाचमाजीसत्यजाण॥जागेंहोतांतेंअकारण॥संस्कारेंस्वप्नदिसनाहीं॥७६॥स्वप्नींराज्यपदपावला॥कांव्याघ्रमुखींसांपडला॥
॥अथवाधनादिलाभझाला॥रत्नेंपावलाअनर्घ्यें॥७७॥तेथिंचेंसुखदुःखहरिख॥जागत्यासिनाहींदेख॥तेविंसज्ञानासिअविद्यक
॥नोहेबाधकनिजबोधें॥७८॥देहीअसोनिविदेहस्थिती॥ऐशाबोधसाधकाज्यायुक्ती॥स्वयेंसांगेनह्मणेश्रीपती॥भेदाचीउत्पत्ती
छेदावया॥७९॥ ॥श्लोक॥ ॥योजागरेबहिरनुक्षणधर्मिणोऽर्थान्भुंक्तेसमस्तकरणैर्हृदितत्सदृक्षान्॥स्वप्नेसुषुप्तउपसंहर
तेसएकःस्मृत्यन्वयात्त्रिगुणवृत्तिदृगिंद्रियेशः॥३२॥ ॥टीका॥ ॥तिहींअवस्थांचाठायीं॥आत्माएकचिअसेदेहीं॥तोचिदेहाच्या
ठायींविदेहीं॥साक्षीपाहींसर्वांचा॥८०॥मीबाळतोचिझालोंतरुण॥आतांआलोंह्मातारपण॥ऐशावयसांचेसाक्षीपण॥आपण
आपणदेखता॥८१॥जागृतीसिनानाभोग॥सविस्तरभोगअनेग॥तेंचिस्वप्नामाजीचांग॥निजह्रुदयींसांगविस्तारी॥८२॥जा
गृतीभोगाचासंस्कारु॥तोचिस्वप्नामाजीविस्तारु॥मनोमयविश्वाकारु॥निजह्रुदयींवेव्हारुवादवी॥८३॥गजतुरंगरवरनर॥गि
रीदुर्गपूरनगर॥विशाळसरितासमुद्र॥वासनेचेंविचित्रस्वप्नीं देखे॥८४॥नाहींजागृतनाहींस्वप्न॥अंतःकरणहाकरीनिलीन॥

सुषुप्तिकाळीं तोचि जाण॥ अहंकारें वीण उरलासे॥ ८५॥ विश्वाभिमानी इंद्रिय वृत्ती॥ तेणें तो देखवेना से जागृती॥ तैजस अभिमानी अ
विद्यावृत्ती॥ स्वप्नस्थिती तो तो देखे॥ ८६॥ प्राज्ञ अभिमानी गूढ वृत्ती॥ तो देखवेना सेंस कुपुर्मी॥ एक आत्मा निहीं प्रती॥ न घडे निश्चिती॥ ह्म
णाल॥ ८७॥ तिहीं अवस्थांचे अभिमानी॥ ह्मणाल देखणें भिन्न तिनी॥ न रिघे क आत्मा द्रष्टेपणीं॥ उरला निदानीं तेंऐका॥ ८८॥ प
हिला जो कां मी जाणता॥ तेणें म्या देखिली स्वप्नावस्था॥ तोचि मी सुखें निजेला होता॥ या तिनी अवस्थांमध्यें मी जाणें॥ ८९॥ जेणें
जें देखिलें नाहीं॥ तो ते अवस्था सांगेल काई॥ यालागि तिहीं अवस्थांचे ठायीं॥ आत्मा पाहीं अनुस्यूत॥ ९०॥ जागृती इंद्रियां देखणें
पण॥ स्वप्नीं देखणें तें वमन॥ सुषुप्ती गाढ मूढ अज्ञान॥ केंवि देखणेंपण आत्मया सी॥ ९१॥ येहि आशंकेचें वचन॥ ऐकाहि जहां साव
धान॥ मन इंद्रियें जड जाण॥ देखणेंपण त्या केंवि॥ ९२॥ जो मनाचा चाळकु॥ जो इंद्रियांचा प्रकाशकु॥ जो सुषुप्तीचा द्योतकु॥ सा
क्षित्वें येकु तो आत्मा॥ ९३॥ ह्मणाल सुषुप्ती आत्मा नाहीं॥ हें बोलणें न घडे काहीं॥ मी सुखें निजेलों होतों पाहीं॥ हें कोण चेता ई जाण
वे॥ ९४॥ प्रकृति कार्यां हूनि परता॥ देहादि अवस्थांतें प्रकाशिता॥ गुण इंद्रियांचा नियंता॥ जाण तत्वता तो आत्मा॥ ९५॥ इंद्रियें आ
त्मा न व्हती ह्मणे सा॥ त्यांचें सदा एकदेशी कर्म॥ आत्मा सर्वकर्ता सर्वोत्तम॥ करोनि निष्कर्म सर्वदा॥ ९६॥ मन आत्मा न व्हे तें ऐकवर्म॥
संकल्प विकल्पता चें कर्म॥ आत्मा निर्विकल्प निरूपम॥ विश्रामधाम जगाचें॥ ९७॥ जो सुषुप्ती सुख सांगता साक्षी॥ जो देखणेंपणें
तिहीं लोकीं॥ तो मी आत्मा गा एकाकी॥ जाण निष्टंकीं निश्चित॥ ९८॥ एवं युक्तिचिया विभागें॥ अन्वय परमात्मा सम्यक साधिला॥ तो
साधकांसि उपयोगा आला॥ योगसिद्धी ज्ञानें त्यांचे॥ ९९॥ ॥श्लोक॥ ॥एवं विमृश्य गुणतो मनसस्त्र्यवस्था मन्मायया मयि
कृता इति निश्चितार्थाः॥ संछिद्य हार्दमनुमान सदुक्ति तीक्ष्णज्ञानासिना भजत माऽखिल संशयाधिम्॥ ३३॥ ॥टीका॥ ॥म्या
सांगितल्या सुखार्थी॥ ज्या कां श्रुति शास्त्रार्थ संमती॥ त्या विचारूनि परमार्थगती॥ संसारयुक्ति उगवावी॥ ५००॥ संसार युक्ति सिका

रणगुण॥गुणानस्थिंव्यापिलेंमन॥यांसिमाझीमायामूळजाण॥जियाकेलेंआवरणमाझेंचि॥१॥माझीमायामाझेनिसबळ॥त्या
मजचिआवरिलेंतत्काळ॥जैसेंडोळांचेतिडींडोळांजाळ॥मेघनिपडळहोऊनिठाके॥२॥कांपूर्णचंद्रअतिनिर्मळ॥तेथपृथ्वीबिंबलीस
बळ॥तेणेंसलांछनचंद्रमंडळ॥लोकसकळदेखती॥३॥पृथ्वीचंद्रासिअंतर॥विचारितांदूरांतर॥मिथ्यावांधिलारजनीकर॥तेलो-
कसाचारमानिती॥४॥यापरिमायामाझ्याठायीं॥आतळलीनाहींकहीं॥मिथ्याभासेंलोकपाहीं॥तोवाटार्थभूलले॥५॥तेणेंना
थिलागुणावस्था॥अहंकर्तृत्वेंघेतलीमाथां॥तेणेंभयभोगअवस्था॥वासनायुक्तावाढवी॥६॥एवंउभयदेहबंधन॥मिथ्याजीव
तेंलागलेंजाण॥त्याचेंकरावयाछेदन॥माझ्यासेवाजाणविवराव्या॥७॥करितांयुक्तीचेंअनुमान॥तेणेंअनुमानिकहोयज्ञान॥
नतुटेअविद्याबंधन॥यालागिंसाधुसज्जनसेवावे॥८॥साधूंमाजीसाधुत्वपूर्ण॥सेवावेसद्गुरुचरण॥तेणेंनिरसेभवबंधन॥साधुस
ज्जनसद्गुरु॥९॥त्यासाधूंनियासद्युक्ती॥श्रुत्यर्थ[illegible]गिती॥तेणेंहोयज्ञानखड्गहातीं॥जेंबुद्धिच्याहातींहातवशीं॥१०॥तेंहींवै
राग्यनैराश्यसाहाणें॥लाऊनिसतेजशस्त्रकरणें॥पुढतीत्याधारणांदृढधरणें॥सावधपणेंनिःशंक॥११॥शस्त्रासिआणिआपणा
॥एकपणाचीधारणा॥दृढसाधनींसाधना॥देहाभिमानाछेदावें॥१२॥जोसकळसंशयाचाकंदू॥जेणेंदेहदुःखाचाउद्बोधू॥ज्याचे-
निसदांविषयछंदू॥जोकामक्रोधपोषकु॥१३॥जोवाढवीतिनीगुण॥जोशुद्धासिआणीजीवपण॥ज्याचेनिजीवाजन्ममरण॥दु
र्निवारजाणलागलें॥१४॥जोसकळअनर्थांचादाता॥ज्याचीलडेवाळकन्याममता॥तियेसिवाढवीमायामाता॥तिचासत्ताहादादु
गा॥१५॥तेथेंशस्त्राचेनिखरखरखटें॥साहोंभियांनेटेपाटें॥समरंगणींसुभटें॥धावेंयेणेंनेटेंहाणावा॥१६॥एकेंचिघायेंजाण॥माया
ममताअभिमान॥त्रिपुटीचेंहोयछेदन॥येणेंबळेंजाणछेदावा॥१७॥भोग्यभोगभोक्ता॥कर्मकार्यकर्ता॥ध्येयध्यानध्याता॥त्रिपु
टीतत्त्वताछेदावी॥१८॥अहंकोहंसोहंस्वभावो॥हाहिछेदूनिअहंभावो॥साधकींनिजपदींठावो॥ब्रह्मस्वयमेवोहोऊनिठाकती॥

॥१९॥ ह्मणाल सांगतां जो प्रकारू॥ तो शब्द ज्ञान वेव्हारू॥ बोलाचा कडकडाटथोरू॥ कैसेन अहंकारू मारवे॥५२०॥ शब्दमात्रें अभिमा
न॥ जरि पावतां निर्दळण॥ तरि कां पां विद्वज्जन॥ अभिमानमग्न होतांती॥२१॥ अभिमान सन्मुख दिसत॥ तरि थांबोनि करूं येयात॥ तो
अतर्क्य जो सर्वथा॥ शब्दें अहंता मरेना॥२२॥ घडे अपरोक्ष साक्षात्कारु॥ तो शब्दमात्रें न व्हे प्रकारु॥ ऐसा आशंकेचा विचारु॥ एकोनथोरू
सांगेन॥२३॥ जो अनन्यभावें माझें भजन॥ सर्वदां करी सावधान॥ कां सद्गुरुचे चरण॥ सद्भावें जाण जो सेवी॥२४॥ मज आणि सद्गुरुमू
र्ती॥ भेद नाहीं गा कल्पांतीं॥ येणें अभेदभावें जे भजती॥ ते ज्ञान पावती सहजची॥५२५॥ त्यासि स्वभावें भजनस्थिती॥ ज्ञानरवड्या-
चा होय प्राप्ती॥ सहजें सांपडे ह्मातीं॥ ज्या शस्त्र दासी काळ कांपे॥२६॥ ज्या शस्त्राच्या धाकाभेणें॥ माया ममता अभिमान॥ सांडोनि यां
जीवपण॥ समूळ जाण पळालीं॥२७॥ ह्मणा वया पुरता यावा॥ अहंममतेसि नाहीं ठावो॥ अविद्येचाहि आभावो॥ आपभयें पाहा हो आ
पणाची॥२८॥ सद्भावें जें माझें भजन॥ करितां येवढें होय ज्ञान॥ येथ आशंका करील मन॥ कोठें भजन करावें॥२९॥ तुझें स्वरूप अतर्क्य जा
ण॥ अतिसूक्ष्म आणि निर्गुण॥ तुज भजावया कवण स्थान॥ आह्मांसि जाण कळेना॥३०॥ ऐसें कल्पील जरां मन॥ तरी ऐक सावधान॥
अतिसुगम भजनस्थान॥ मी सांगेन तें ऐक॥३१॥ नुलंघितां पर्वतकोटी॥ न रिघतां गिरिकपाटीं॥ दुरी न करितां आटाटी॥ जे स्थानीं भे-
टी सदां माझी॥३२॥ भजनस्थान निरूपम॥ जेथ मी वसें पुरुषोत्तम॥ प्राप्तिलागीं अतिसुगम॥ विश्रामधाम भक्तांचें॥३३॥ सर्वसुखा
चा आराम॥ निजजनहृदयीं आत्माराम॥ सर्वदा असें सम॥ भजावें सप्रेम तेठायीं॥३४॥ आदि ब्रह्मा अंतीं मशक॥ सर्वांचे हृदयीं मी चि
येक॥ ऐसें पाहतां सभाग्य देख॥ हें भजनचोख मह्मा मतां॥३५॥ ज्या सज्जनहृदयस्थाचे दासी॥ मन बुद्ध्यादिकें वर्तती॥ ज्या माझ्या
स्फुरणस्फूर्ती॥ ज्ञानविज्ञानि पायांलागी॥३६॥ ऐसा मज जनहृदयस्थाचा ठायीं॥ भजनशीळ कोणी चनाहीं॥ शिणतां बाह्य उपायीं
॥ जन अपायीं पडतांती॥३७॥ ऐशां तें सदेव ... एक॥ निजभाग्यें अत्यंत चोख॥ मजजनहृदयस्थाचा विवेक॥ करूनि निष्टंकम

द्रजनी॥३८॥ करितां हृदयस्थाचें भजन॥ साक्षें पावे निजज्ञान॥ वैराग्ययुक्त संपूर्ण॥ जें ज्ञान पतन नरिघेना॥ ३९॥ ज्या ज्ञानाभें-
णें जाण॥ धाकें चि पळे अभिमान॥ तें मी आपुलें प्रसिद्ध ज्ञान॥ जें हृदयस्थाचें भजन करितां सदा॥ ४०॥ ज्या ज्ञानाचि येज्ञानसिद्धी
॥ अखिल जाती आधिव्याधी॥ ... ॥ ४१॥ सवेंचि ... ॥ शस्त्राचेंनि खरवखरवारें
॥ संशय छेदावा कडकडा दें॥ हें म्यानें दर्पणें सांगीतलें॥ ४२॥ थावरी भसंगम लें घेत्तें॥ संसारासि सत्यपार्मा॥ त्यासि शस्त्र घेऊ
नि हातीं॥ कोणें मुक्ती छेदावा॥ ४३॥ ... ॥ हें चिसांगावया दृष्टांतीं॥ बुद्धी लम्स्यांका चार्म्याकोर्त्या॥ स्वयें श्री
पतिसांगतु॥ ४४॥ ॥श्लोक॥ ॥ ... ॥ विज्ञानमेकमुरुधे
वविभातिमायास्वभस्त्रिधागुणविकल्पः॥ ३४॥ ॥टीका॥ ॥ देहादि अहंकार पर्यंत॥ पिंडब्रह्मांड जें भासत॥ तें म
नोमात्र दिसत॥ मिथ्याभूत संसार॥ ४५॥ जैसें स्वप्नीं निद्रमात्र॥ ... ॥ स्वयें देखवे त्रिभुवन॥ तैसें चि हें दिसे स्वप्न॥ अविद्याजाणविन
काशी॥ ४६॥ आन असूनि आन ... ॥ ... आभास ... ॥ शुक्तिके मार्जार जन... ॥ दोरा नेहापाती महासर्प॥ ४७॥ सू
र्याचें किरणीं निरवच्छ॥ नेदार्थी दिसे ... मृगजळ॥ ... ॥ तो संसार ... ॥ ४८॥ तया आरोपासि
अधिष्ठान॥ ... असें जाण॥ जेविं कोलिताचें कांकण॥ अग्नि तें जेंजाण आभासे॥ ४९॥ अलातचक्रांचा निर्धार॥
अग्नी सत्य मिथ्या चक्र॥ तेविं निर्धारितां संसार॥ ब्रह्म साचार संसार मिथ्या॥ ५०॥ तेथ अधिदैव अधिभूतिक॥ अध्यात्मादिस
कळिक॥ अलातचक्राचा एकें दिसे॥ त्रिगुणमायाक्रमसाण॥ ५१॥ कोलिताचें निभ्रमभासे॥ भ्रमण बळें तें चक्र दिसे॥ क्षणा
दिसे क्षणाभासे॥ तैसा असे संसारु॥ ५२॥ जंव भ्रमणाचें दृढपण॥ तंव कोलितांचें कांकण॥ भ्रमगेलिया जाय॥ कांकणपण अ
सेना॥ ५३॥ तेविं जंवजंव भ्रमु भासे॥ तंव तंव दृढ संसार असे॥ भ्रम गेलिया अनायासें॥ संसार न से पाहातां ही॥ ५४॥ म॥ देहो

माझें कलत्रपुत्र॥ हें भ्रमाचें मुख्य सूत्र॥ तें न छेदितां पामर॥ मुक्तता अहंकारें मिरविती॥५५॥ एवं मायामय संसार॥ ऐसा जाणोनि निर्धार॥ तेथील सांडूनि अत्यादर॥ उपरम प्रकार सांगत॥५६॥ ॥श्लोक॥ ॥दृष्टिं ततः प्रतिनिवर्त्य निवृत्ततृष्णस्तूष्णीं भवेन्निजसुखानुभवो निरीहः॥ संदृश्यते क्वच यदीदमवस्तुबुद्ध्या त्यक्तं भ्रमाय न भवेत्स्मृतिरानिपातात्॥३५॥ ॥टीका॥ पूर्विल्या भजनपरिपाठी॥ सहजें निर्मळ होय दृष्टी॥ मिथ्या संसारिक त्रिपुटी॥ हा निर्धार पोटीं दृढ होय॥५७॥ तेथें संसारिक त्रिपुटी॥ सांडूनि उपरम वितां दृष्टी॥ मज हृदयस्थासि होय भेटी॥ जेविं सुवर्णदृष्टी अळंकारु॥५८॥ तेथ दृश्य द्रष्टा दर्शन॥ मोडूनि त्रिपुटीचें भान॥ तेंचि धारणा तेंचि ध्यान॥ तेथ समाधान धरावें॥५९॥ तेंचि आंगें व्हावया आपण॥ सांडावी सकळ तृष्णा॥ वाचे सि धरावें मौन॥ हालों ना॥ देहचेष्टा जाणा आवरावी॥६०॥ सांडावी वेदशास्त्र वित्पत्ति चाड॥ सांडावा वाग्वाद बडबड॥ भगवद्भावो धरावा दृढ॥ जेणें आशेचें बुड समूळ छेदे॥६१॥ काया वाचा आणि मन॥ दृढ आवरावें आपण॥ गुरुवचनें दावें अनुसंधान॥ सदा सावधान निजरूपीं॥६२॥ तें स्वरूप सुखें लोधल्या जाण॥ देहाचें स्फुरेना देहपण॥ अहंकारेंसि माचळे मन॥ स्वानंदपूर्ण वोसंडे॥६३॥ तेथ सन्मुख ना पाठिमोरें॥ एकपण ना दुसरें॥ देव भक्त हें हि नुरे॥ सुखें सुख भरें सुखरूप॥६४॥ ग॥ स्वसुखरूप आहें॥ हें वेगळेपणें दावेना हें॥ येणें आत्मानुभवें राहे॥ ऐवढी प्राप्ति होय मद्भक्तां॥६५॥ ह्मणाल काष्ठाच्या परित्यासीं॥ पडला असेल अहर्निशीं॥ हें हि न घडे गा तयासी॥ सांडूनि हे तूसि देहीं वर्त्ते॥६६॥ तो हि प्रारब्धाचेनि बळें॥ आहार निद्रादि सर्व ळेमें कें॥ देहीं नित्य कर्में करितां सकळें॥ सर्वथा नातळे देहबुद्धी॥६७॥ दंड कार्यें तोनि ने लिया कुंभारें॥ पाहिले भवंडीच फिरे॥ तेंवि प्रारब्धाचेनि संस्कारें॥ कर्मानुसारें देह वर्त्ते॥६८॥ कुळाळचक्र बैसलें गमसी॥ न हाल तां भी येचि कासर गी॥ कोटी येरे ह्मणातील तिसी॥ तेंवि मुक्तासि देह कर्में॥६९॥ या परी देह कर्मी वर्तता॥ ज्ञाता ह्मणे अहं कर्ता॥ जेविं पान्थानिद्रा स्वभावता॥ दिसे चपळ तारा ळिनपत्री॥५७०॥ जेविं कापुरुषास वेंछाया

असं॥परिनेछायेसिपुरुषनवेसे॥तेविंज्ञात्यासयेंहि देहदिसे॥परिनो देह दोषेंमेळेना॥७१॥निजछायेसिवेसोंजातां॥छायाविपळे
तत्वतां॥तेविंमद्भक्तां मायापाहातां॥देहस्वभावतामिथ्यत्वेंपळे॥७२॥ हो कांमुक्ताफळांचामाळा॥भ्रमेसर्परूपभासेडोळां॥तेंचि-
भ्रमांनेंघालितांगळां॥नुपजेकंटाळासर्पभयाचा॥७३॥तेविंअथमोत्तमयोनी॥कांनेंघनिंद्यजेजनीं॥तेमीह्मणतांज्ञानी॥शंका
नमानीदेहमिथ्यत्वें॥७४॥यापरितेअतिसज्ञान॥जाणोनिदेहाचेंमिथ्याभान॥देहकर्मींवर्ततांजाण॥देहाचेंदेहपणास्फुरेना॥७५
॥तोदेहोसर्वांगींतोडितां॥कांश्वकव्याघ्रादिकींफाडितां॥कांअग्निमार्जीघडाडितां॥त्यासिदेहअहंतास्फुरेना॥७६॥आपुलीछाया
देखिलीसुळीं॥तोलागींपुरुषनतळमळी॥तेविंदेहाचाहोतांहोळी॥ज्ञातानडळमळेनिजबोधें॥७७॥ह्मणालदेहसंगेंवर्ततां॥
कांविबाधीनादेहअहंता॥सांडूनिआंगींचाक्षारता॥लवणवर्ततांउरेकैसें॥७८॥हिंगसांडूनिआपुलीघाणी॥केविंराहेलस्कगंधपणी
॥निःशेषसांडोनिआंगिचेंपाणी॥केळीकोंळपणेंउरेकैंची॥७९॥नजुंझेह्मणोनिरणीं॥[illegible]घेतां॥जेंवीकांघायवाजतीमाथां॥तेविंदेहा
संगेंवर्ततां॥देहअहंतासोडीना॥८०॥येविषयींएकासावधान॥ज्ञात्यासिदेहाचेंबाधिलभान॥तेथेंस्फुरेजोअभिमान॥तोभर्जिनजा
णबीजजैसें॥८१॥भर्जितबीजेंजाण॥होंशकेक्षुधाहरण॥परिकरितांबीजरोपण॥अंकुरजाणत्यानाहीं॥८२॥चित्रामार्जारव्याघ्रदिसे
॥परिबाधकत्वत्यासिनसे॥तेविंभर्जितअभिमानशेषें॥बाधानसेज्ञात्यासी॥८३॥चित्रींचावाघासिजाण॥निःशेषनाहींव्याघ्र
पण॥तेविंमुक्तांचादेहासिजाण॥देहपणअसेना॥८४॥हृदठसावल्याचैतन्यघन॥स्वरूपींवृत्तिहोयनिमग्न॥तेव्हांदिसतांहिभ
र्जितभान॥तेंहिस्फुरणनिमालें॥८५॥ऐसीमावळल्यास्मृती॥ज्ञात्यासिवर्तेतेस्थिती॥स्वयेंसांगतश्रीपती॥यथानिगुतीनिज
बोधें॥८६॥सर्वकर्मींवर्ततांजाण॥देहाचेंस्फुरेनादेहपण॥तेंमुख्यसमाधीलक्षण॥स्वयेंश्रीपतीसांगत॥८७॥ ॥श्लोक॥ ॥
देहंचनश्वरमवस्थितमुत्थितंवासिद्धोनपश्यतियतोऽध्यगमत्स्वरूपम्॥दैवादपेतमुतदैववशादुपेतंवासोयथापरिकृतंम

दिरामदांथः॥३६॥ ॥टीका॥ ॥जयादेहाचेनिमज्जने॥माझेंशुद्धस्वरूपपावणें॥त्यादेहासिविसरिजेतेणें॥मीमाझेपणेंदेखेना॥८८॥
जैंवकांभाडियाचेंघोडें।जेणेंआणिलेंनिजधामारोकडें॥तेंआहेकींगेलेंकोणीकडे॥हेंस्मरेनापुढेंतोजैसा॥८९॥होकांभेटावयाभ्रतारा
सी॥स्वयेंमजुरआणीविश्वासी।तेपतीसिंपहुडल्याराणिवसां॥त्यामजुरासिविसरली॥९०॥कांजोदैवयोगेंपालखींचढे॥तोपूर्वीलतु
टकेमोचडे॥आहेतकींगेलेकोणीकडे॥हेंस्मरेनाफुडेंतेणेंहारिखें॥९१॥होकांबहुकाळेंपळालीजैसी॥भर्तारूपिनल्यानिजमंत्रेसी॥तोनिः
शेषविसरलाजैसी॥देहाचीतैशीदशाजाहाली॥९२॥त्यादंपत्याचेसुखभेटी॥पारकेंदेखतांलाजउठी॥नेविंदेहाचेभानहूतदृष्टी॥म
देंक्यपुष्टीदेहकेंचें॥९३॥एवंपावोनिमाझास्वरूपासी॥स्वानंदपूर्णसाधकासी॥सुखेंसुखरूपताजाहालीत्यासी॥निजदेहासिवि-
सरोनी॥९४॥मगउठलेंकींबैसलें॥चालतेंकींराहिलें॥जागतेंकींनिजलें॥हेंस्मरणठेलेंदेहाचें॥९५॥हेंधालेंकींभुकेलें॥हिंवलेंकींता
पलें॥प्यालेंकींतान्हेलें॥हेंकाहींस्मरेनातो॥९६॥हेंयेथेंकींतेथें॥मुकेंकींबोलतें॥होतेंकींनव्हतें॥स्मरेनातो॥९७॥हेंओवळेंकींसों
वळें॥गोरेंकींसांवळें॥डोळसकींआंधळें॥स्मरेनातो॥९८॥हेंआलेंकींगेलें॥होतेंकींकेलें॥ज्यालेंकींमेलें॥स्मरेनातो॥९९॥हेंबाळकीं
प्रौढ॥मोठेंकींरांड॥हळूकींजड॥स्मरेनातो॥६००॥हेंखाटेकींभुई॥ठाईंकींकुठायीं॥आहेकींनाहीं॥हेंस्मरेनातो॥१॥हेंमंत्रींकींतंत्रीं॥
तीर्थीकींक्षेत्रीं॥विष्टींकींमूत्रीं॥स्मरेनातो॥२॥हेंजनींकींवनीं॥अथवानिरंजनी॥जपींकींध्यानीं॥स्मरेनातो॥३॥हेंसुजनींकींदुर्जनीं॥
बंदींकींविमानीं॥मंदिरींकींमसणीं॥स्मरेनातो॥४॥हेंगजींकींतुरगीं॥कींअनंगासंभोगीं॥खरींकींउरगीं॥स्मरेनातो॥५॥हेंकासींकीं
केकटीं॥नरकींकींवैकुंठीं॥घरींकींकपाटीं॥स्मरेनातो॥६॥मीशेषशयनावरी॥कींमातंगाचाघरीं॥कींबैसलोंश्वखळावरी॥हेंस्मरेना
तो॥७॥ऐशीज्ञान्याचीनिराभिमानता॥माझेनिनसांगवेल्लना॥जेपावलेमाझीसायोज्यता॥त्याचीकथानबोलवे॥८॥जेथवेदांमौ
नपडे॥स्वरवर्गेसिवाचाबुडे॥त्यासंतांचेपवाडे॥माझेनिहीनिवाडेनसांगवे॥९॥ऐकोनमज्ञानाचीस्थिति॥तुम्हांसिगमलऐसेंच

र्ती॥ केवळजड मूढ झाली भारती॥ एकही स्फूर्ती स्फुरेना॥१०॥ जेविं कां केवळ पाषाण॥ तैसें झालें अंतःकरण॥ एक ही स्फुरेना स्फुरण॥ ज्ञानें पण घडे कैसें॥११॥ ऐसी धरिल्या आशंका॥ ते विषयीं सावध ऐका॥ ज्ञान अज्ञान भूमिका॥ अतर्क्य लोकां निश्चित॥१२॥ केवळ जें शुद्ध ज्ञान॥ आणि जड मूढ अज्ञान॥ दोहींची दशा समान॥ ते थीलहि रवूण मी जाणें॥१३॥ निबिड दाटला अंधःकारु॥ त्या माजी काजळाचा डोंगरू॥ तेथ आंधळा आला विभाग करूं॥ तैसा व्यवहारु अज्ञाना॥१४॥ शोधावया अध्यात्मग्रंथ भले॥ अंध मूकां हातीं दिधले॥ ते ऐके ना देखेना बोले॥ तैसें जड त्वें झालें अज्ञान॥१५॥ ऐसी अज्ञानाची गती॥ ऐका सज्ञानाची स्थिती॥ अपरोक्ष साक्षात्कार प्रतीती॥ देहीं वर्ततां विदेहत्वें॥१६॥ जेविं कां रत्नें आणि गारा॥ दोहींचा सारिखा उभारा॥ मोल वेंचूनि नेती हिरा॥ फुकट गारा न घेती॥१७॥ जेसें कण आणि फलकट॥ दोहींसि वाढी एकवाट॥ तैसें ज्ञानाज्ञान निकट॥ दिसे सम सकट सारिखें॥१८॥ जेविं कां खरें कुडें नाणें॥ पाहातां दिसे सारिखेपणें॥ खरें पारखी निघे तीं देखणे॥ मूर्ख नाडिगे तेठायीं॥१९॥ तेविं ज्ञानाज्ञानाची पेठ॥ भेसळलीं दिसे येक वट॥ तेथ अणुभरी चुकल्या वाट॥ पाखंड उद्भट आंगी वाजे॥२०॥ याला गिं मद्भक्ती पाशीं आले॥ जे माझ्या विश्वासा टेंकले॥ त्या म्यां निजरूप आपुलें॥ खरें दिधलें अतिशुद्ध॥२१॥ माझ्या विश्वासासाठीं॥ प्रल्हाद हृद्‌र्दे पायें पिटी॥ न घेतां मुक्ती लागे पाठीं॥ विश्वासें भेटी माझ्या रूपीं॥२२॥ पावोनि माझा निजस्वरूपासी॥ तें चि तें झालें मद्भावें सी॥ जेविं लवण मीनल्या जळासी॥ लवणपणासि मूकलें॥२३॥ ते थ मी एक लवण॥ हे हि विराली आठवण॥ स्वयें समुद्र झालें जाण॥ तेविं सज्ञान मद्रूपें॥२४॥ ऐसें पावोनि माझ्या स्वरूपासी॥ विसरले देहअभिमानेसी॥ झाले चैतन्यघन सर्वांसी॥ आनंद समरसीं निमग्न॥२५॥ जेविं दोरीं सर्प उपजला॥ तो दोनि स्वयें निमाला॥ तो दोरें नाहीं देखिला॥ तैसा झाला देहभावमुक्त॥२६॥ ते व्हां मी तूं हें आठवण॥ आठवितें आहे कोण॥ विसरोनि गेलें अंतःकरण॥ आपण्या आपण विसरला॥२७॥ तेथ कैंचा स्वर्ग कैंचा नरक॥ कैंचे चौरयकैंचें वोरव॥ कैंचे चतुर्दश लोक॥ ब्रह्म एक एक

लें॥२८॥कैंचेंपवित्रअपवित्र॥कैंचेंतीर्थकैंचेंक्षेत्र॥कैंचेंदानकैंचेंसत्पात्र॥ब्रह्मस्वतंत्रअद्वय॥२९॥तेथकैंचाउत्पत्तिविनाश॥कैंचावैकुं
ठकैलास॥कैंचाब्रह्माविष्णुमहेश॥एकअविनाशउरलासे॥३०॥तेथकैंचाबोधुकैंचाबुद्धी॥देवपणबुडालेंत्रिशुद्धी॥सजानिमाली
मोक्षसिद्धी॥कैंचाक्षीराब्धीशेषशायी॥३१॥तेथमाझीहीभगवंतता॥हारपोनिजायतत्वता॥प्रणवाचाबुडालामाथा॥ऐशीसायो-
ज्यतापावले॥३२॥यालागिंदेहाचेंकेलेंठेलें॥अथवाआलेंकांगेलें॥हेंस्फुरेनाजेंबोलिलें॥तेंविघनकेलेंगगनी॥३३॥अविद्याकार
णदेहकार्ये॥तेअविद्यानासोनिजाय॥कारणनसल्याकार्यराहे॥हेंनघडेकायह्मणाल॥३४॥वृक्षसमुळींउपडिलाजाये॥साईता
तत्काळनजाये॥पत्रपुष्पफळसाईराहे॥शुष्कहोयेअतिकाळें॥३५॥तेविंअविद्यानासोनिजाये॥भोगानुरूपदेवजेंराहे॥तेणेंज्ञा
तावर्त्तताहे॥निजदेहींपाहेंविदेहत्वें॥३६॥ह्मणालवादवितांवाडेंकोडें॥प्रतिपाळितांसुरवाडें॥राखतराखतांदेहपडे॥प्रत्यक्षरो
कडेंदिसताहे॥३७॥ज्याचेंदेहत्यासिदृढनव्हे॥तरितेंतत्काळचिपडावें॥वांचलेंअसेकोणभावें॥ऐसेंकांहींजीवेंकल्पाल॥३८॥ज्या
चेंदेहतोनपुसेत्यातें॥तरितेंदेहकेविंकर्मवर्त्ते॥ऐशीआशंकातुमातें॥ऐकासावचित्तेंसांगेन॥३९॥देहाचेंउत्पत्तिस्थितीनिधन॥पुरु
षासिवश्यनव्हेजाण॥त्यासिअदृष्टचिप्रमाण॥दैवयोगेंचळनदेहाचें॥४०॥उठणेंकांबैसणें॥तेंदेहासिदैवगुणें॥अदृष्टगतीदेणें
घेणें॥खाणेंजेवणेंअदृष्टें॥४१॥स्वदेशींकांपरदेशीं॥अदृष्टनेतसेदेहासी॥स्वर्गेंनर्केंभोगासी॥अदृष्टदेहासिउपजवी॥४२॥यश
लाभहानिमृत्यु॥देहासिअदृष्टेंअसेहोतु॥ज्ञातादेहासिअलिप्तु॥जैसाघटांतुचंद्रमा॥४३॥जैशीछायापुरुषासरसी॥तैशीका-
यासज्ञानासी॥तेराहिलीअदृष्टापाशीं॥निजकर्मासिभोगावया॥४४॥जन्मोनिछायासरसीवाढे॥माझीऐशीअहंतानचढे॥तै
सेंचदेहज्ञात्याकडे॥मीह्मणोनिपुढेंयेवोंनशके॥४५॥सदाछायासरिसीअसे॥परिकोठेंअसेकोठेंबसे॥हेंज्याचीतोनपुसे॥देहा
चेंतैसेंवर्त्तनझालें॥४६॥छायाविष्टेवरिपडे॥कांपालखीमाजीचढे॥पुरुषासिसुखदुःखनजोडे॥ज्ञात्यासितेणेंपाडेंदेहभोग

॥४७॥ नथवरी गिजदेहासी॥ कैसेनर्विसर पडिलात्यासी॥ ऐकत्याहि अभिमायासी॥ दृष्टांतेसिसांगेन॥४८॥ जोमोलेंमदिरापिवोनि ठाये॥ तोतेणमदेनाचेगाये॥ देहवंत देहविसरोनिजाये॥ वस्त्रनाहीं आहे स्मरेना॥४९॥ ह्मालंबब्रह्मरसप्याला॥ परमानंदेंतृप्त झाला॥ देहोज्यालाकीगेला॥ आठऊठेलानेणेमदें॥५०॥ एवंदेहाचें भरणपोषण॥ जन्मअथवामरण॥ तेंदैवयोगेंजाण॥ तेंचिनिरूपणहंसबोले॥५१॥ ॥श्लोक॥ ॥देहोऽपिदैववशगः खलु कर्मयावत्स्वारंभकंप्रतिसमीक्षतएवसासुः॥ तंसप्रपंचमधिरूढसमाधियोगः स्वाप्नंपुनर्नभजतेप्रतिबुद्धवस्तुः॥३७॥ ॥टीका॥ ॥जितुकेंदेहाचें वर्त्तन॥ तितुकेंदेहास्तवजाण॥ अज्ञानासिदेहाभिमान॥ ज्ञातेसज्ञाननधरिती॥५२॥ जेसेंअदृष्टपूर्वस्थित॥ तेसादेहउपजेंप्रथ॥ सावेवप्राणेंसहित॥ ऐसेंवर्ततजंवदैवें॥५३॥ ह्मणाल देहयोगेंदेहीं असतां॥ अवश्यवाढेलदेहअहंता॥ जेविंएकअगमनेमागेंस्ता॥ येरयेरांच्याव्यथाभोगितां॥५४॥ लवणाच्यामिळणीं पाणी॥ होऊनिठाकेखारवर्णी॥ तींवज्ञानाहिदेहाचेंमिळणी॥ देहाभिमानीहोईल॥५५॥ जेविंलोहसंगाचियेप्रामी॥ दुर्धरअग्नि घणवरीयेती॥ तेविंदेहाचियासंगती॥ ज्ञातेभोगितीसुखदुःखें॥५६॥ ऐसाकल्पालअभिप्रावो॥ तोसज्ञानासिनघडेभावो॥ निर्दाळूनियांअहंभावो॥ चिदानंदेंपाहाहोसमाधिस्त॥५७॥ अधिरूढसमाधियोग॥ हेंमूळिचेंपदअभंग॥ येणेंसमाधिअतिनिर्व्यंग॥ साधिलाचांगनिजबोधें॥५८॥ तरीसमाधीनेकैशीअसे॥ नटस्थकाष्ठाचेपरीदिसे॥ कांसमाधीतेकेवळपिसें॥ अथवाअसेंसज्ञान॥५९॥ तेसमाधीचींलक्षणें॥ ऐकसांगेनसंपूर्णें॥ देहींअसोनिदेहबंधनें॥ नाहींअडकणेंसज्ञाना॥६०॥ केवळताटस्थानावसमाधी॥ ह्मणतांज्ञात्याचीठकलीबुद्धी॥ तेसमाधीनव्हेअशुद्धी॥ मूर्च्छितनसंधअसेवृत्ती॥६१॥ निराभिमाननिरावधी॥ त्यानावअखंडसमाधी॥ परिकाष्ठातेंअशुद्धी॥ नव्हेसमाधीसर्वथा॥६२॥ ताटस्थचिसमाधिमाचें॥ जेमानितीत्यांमिथ्यारूपसाचें॥ ज्ञानतांहींनिश्चयाचें॥ अनुमानाचेंबोलणें॥६३॥ प्रपंचआघाताच्याभुली॥ तत्काळतटस्थताबाणली॥ तरिकायतेणें झाली॥ सत्याची

भलीसमाधित्यासी॥६४॥ओंवाळणीचेयाआस्था॥बहुरूपीसोंगसंपादितां॥वायुस्तंभविलाअवचिता॥तेणेंनटस्थताबहुकाळ
॥६५॥परिवासनाजंवउरलीआहे॥मगसमाधीकेंसेंनिहोंलाहे॥सावधहोतांचिम्हणेकाये॥येंदान्याचेंरायेंउचितद्यावें॥६६॥सर्व
संकल्पाचाअवधी॥त्यानावनिर्विकल्पसमाधी॥सकळशास्त्रंहेंचिप्रतिपादी॥समाधीभिशब्दत्यानांव॥६७॥साधुआल्याशो-
धीमती॥नटस्थहोयसकळवृत्ती॥तेंशीझालियाताटस्थस्थिती॥नव्हेनिश्चितीतेंसमाधी॥६८॥अकस्मातअवचिता॥धवक
रीस्वरूपदेखतां॥आश्चर्येंझालीताटस्थता॥तेथजाणावीतत्वतावृत्तिआहे॥६९॥स्वरूपदेखतांप्रथमदृष्टी॥नावरतविस्मयो
उठी॥तोहिजिरऊनियांपोटीं॥दशाजेउठीतेंसमाधी॥७०॥निःशेषकल्पनाजेथविरे॥तेथविस्मयोकोंठेंस्फुरे॥सूक्ष्मकल्पना
थावरे॥तेणेंवोसरेविस्मयो॥७१॥जेंथसाचारब्रह्मप्राप्तीहोय॥तेथेंदेहचिस्फुरोंनलाहे॥तेथेंनटस्थकीचालताहे॥हेंदेखणें
होयपुढिलाचें॥७२॥एवंदेहचिजेथमिथ्यापणें॥त्याचींकवणलक्षीलक्षणें॥होकांमृगजळींचेंनिनाहाणें॥जेथिंकानिवणेस्न
ानें॥७३॥मिथ्यादेहासिताटस्थता॥झाल्यामानावीसमाध्यवस्था॥ऐशींलक्षणेंसत्यमानितां॥ठकलेतत्वतापरीक्षक॥७४॥
होकांस्वप्नींचेसज्ञानासी॥ताटस्थमुद्रालागल्यात्यासी॥तरिमान्यझाल्यास्वप्नींच्यासी॥परिजागृतीसिनाहींआला॥७५॥होकां
स्वप्नींचालोकांप्रती॥थोरझालीसमाधिचीख्याती॥तरिंनाहिंआलातोजागृती॥जाणावानिश्चितींनिद्रिस्त॥७६॥जेंवितादस्था
नावसमाधी॥तेंविंअविद्यास्वप्नमूर्च्छासिद्धी॥परिस्वस्वरूपप्रबोधीं॥जागाभिशब्दीनाहींझाला॥७७॥जोजागाहोऊनिस्वप्न
पाहे॥तेंमिथ्यत्वेंदेखताहे॥त्यांतुआपुलादेहोसत्यकाये॥मानाटस्थराहेतंठायीं॥७८॥जोजागाहोऊनीतत्वता॥स्वप्नदेहासिता
टस्थता॥साक्षपपूर्वकलाऊंजातां॥लाजेपरिअधिकतादशानमनी॥७९॥तोजागाहोऊनिस्वप्नसांग॥तेंमिथ्यापणचिअवघें॥
परिसत्यत्वाचेंनिपांगें॥कदांनिजांगेंनातळे॥८०॥तेंशीसाचारवस्तूप्राप्ती॥तोनातळेदेहस्थिती॥तरिदेहवर्ते कांणोरिती॥तो

प्रारब्धगतीचेंनिशेषें॥८१॥स्थंडिलीअग्नीविझा।नजाये॥तरीभूमिच्य उष्णताराहे॥कर्पूरसरल्याहिपाहें॥सुवासुआहेनदेशीं॥८२॥
पाळणाहालवितांवोसरे॥तरितोहालेपूर्वसंस्कारें॥तेविंअविद्यानाशेंप्रारब्धउरे॥तेणेंदेहोवावरेमुक्तांचा॥८३॥शरीराचेनिछाया
चळे॥परिशरीरछायेवेगळें॥तेविंदेहमिथ्यामुक्ताजवळें॥चळेवळेप्रारब्धें॥८४॥हेतुवांणअनायासें॥पुरुषासवेंछायाअसे॥ते
विसज्ञानासरिसें॥देहदिसेमिथ्यत्वें॥८५॥लक्षभेदोनियांतिरें॥बळेंचालिजेपुढारें॥तेविंअविद्यानाशेंदेहउरे॥तेणेंदेहोवावरेमु
क्ताचा॥८६॥जेसेंगलितपत्रवारेनिचळे॥तेसेंदेहवर्तेप्राचीनमेळें॥परिदेहकर्माचेनिविटाळें॥ज्ञातानमैळेनिजबोधें॥८७॥त्या
प्रारब्धाच्यापोटीं॥सांगोसकळजगेंमिगोठी॥कांधरोनिमौनाचीमिठी॥गिरीकपाटींपडोसरसें॥८८॥तोआचरोसकळकर्मे॥अ
थवापिसाहोकांनिभ्रमें॥तेणेतेणेअनुक्रमें॥जाणपरिणमेंप्रारब्धें॥८९॥तोचढोपालखीगजस्कंधीं॥कांपडोविष्टामूत्रसंधी॥
तेतेप्रारब्धाचीसिद्धी॥जाणनिश्चयबुद्धीज्ञात्याची॥९०॥जेथबाध्यबाधकताफिटली॥सकळअहंविद्यातुटली॥सहजसमाधीत्या
नावझाली॥हेंसंख्याकेलीसिद्धांतीं॥९१॥ऐशीजेसेरसमाधिअवस्था॥तोचिभोगभोगोनिअभोक्ता॥कर्मकरोनिअकर्ता॥जा
णतत्वतातोएक॥९२॥तोक्रियाकारणसंयोगें॥डुळतदेखिजेविषयभोगें॥परिसमाधिमुद्रानभंगे॥भोगसंगेंअलिप्त॥९३॥त्या
सिस्त्रीह्मणेमाझाभर्ता॥पुत्रह्मणेमाझापिता॥शिष्यह्मणेस्वामीतत्वता॥त्याहूनिपरतात्यामाजीवर्ते॥९४॥होकांकाष्ठास्तव
उत्पत्ती॥काष्ठावरीज्याचीस्थिती॥तोआकळितांकाष्ठींबहुतीं॥नावरेनिश्चितीअग्निजेसा॥९५॥फुंकितांलखलखिला॥जोफुं
कास्तवप्रगटला॥तोफुंकूनसाहतांठेला॥निर्वातीचासंचलादीपजेसा॥९६॥तेविंकर्मास्तवउत्पत्ती॥कर्मेनिझालीपरमप्राप्ती
॥त्याकर्मामाजीवर्त्तती॥निष्कर्मस्थितीमहायोगी॥९७॥तोव्यवहारींदिसेजनीं॥कींपिसेपणनाचोवनीं॥अथवातटस्थरा
होविजनीं॥दशाअधिकऊणीबोलूंनये॥९८॥जेसिंहासनीराज्यत्वजोडे॥तेंवसंतरवेख्ततांगमोडे॥कींधांवतांन्याहाळींपुढें॥

राज्यपद चोरवडें दवडूं नेणे ॥९९॥ रावो रानी वशिन्न ला ॥ त्या रानासि राजभोग आला ॥ रानीं रावो राज्यत्वा मुकला ॥ मूर्ख ही या बोला न
न यो लती ॥७००॥ नेणें यंपा वो निस्वरूपप्रासी ॥ योगी प्रारब्धाच्या स्थिती ॥ नाना कर्में करितां दिसती ॥ परि निजात्मस्थिती भंगेना ॥
१॥ यालागीं समाधी आणि व्युत्थान ॥ या दोहीं अवस्थांचें लक्षण ॥ अपक्वासीं निवडे जाण ॥ पूर्णासि लक्षण तें कैंचें ॥२॥ स्वरूपा
वेगळें का हि येक ॥ पूर्णासि उरलें नाहीं देख ॥ समाधि व्युत्थानाचें सुख ॥ त्यासन्मुख वयेवों लाजे ॥३॥ अर्जुना देवो निसमाधी ॥ सवें
चि यातलाम महायुद्धीं ॥ परी कृष्णाकृपा निर्धा ॥ तटस्थ निशब्द होन थरीन ॥४॥ यालागिं समाधी व्युत्थान विधी ॥ ताटस्थें सहित नि
रावधी ॥ गिळूनि झाली सेर समाधी ॥ पूर्ण निज पदीं विलसता ॥५॥ एवं प्रारब्ध जंव असे ॥ तंव मुक्ताचे देह वर्त्तें ऐसें ॥ परि अहंमम
तेचें पिसें ॥ पूर्वील्या ऐसें बाधीना ॥६॥ जेविं स्वप्न देहाच्या नाना अवस्था ॥ जागृतीं आलिया तत्वता ॥ पुरुष नेघे आपुले माथां ॥ ते
विं समाधिस्था देह कर्में ॥७॥ हेंचि परमार्थता ब्रह्मस्थिती ॥ नाना परीच्या उपपत्ती ॥ म्या सांगीतल्या तुह्मा प्रती ॥ ज्ञानसंपत्तो निज
गुह्य ॥८॥ तूं कोण हें पुसिलें होतें ॥ सांगा वया तें सनकादिकांतें ॥ सांगतसे निजरूपा तें ॥ विश्वासत्यां तें दृढ व्हावया ॥९॥ ॥श्लोक
॥ ॥मयैतदुक्तं वो विप्रा गुह्यं यत्सांख्ययोगयोः ॥ जानीत मागतं यज्ञं युष्मद्धर्मविवक्षया ॥३८॥ ॥टीका॥ ॥अतिगुह्य ज्ञानप
रंपर ॥ जें उपनिषदाचें भांडार ॥ म्या सांगीतलें साचार ॥ योगसार योग्यांचें ॥१०॥ ज्या ज्ञानालागीं साधन कोटी ॥ मुमुक्षू करिती ह
टतटीं ॥ योगी रिघोन कपाटीं ॥ महामुद्रा नेटीं साधिती ॥११॥ वेदशास्त्रांचि या युक्ती ॥ थोंटावल्या जिये अर्थीं ॥ तें निजज्ञान म्या तु
ह्मा प्रती ॥ यथा निगुती सांगीतलें ॥१२॥ ये वदिया ज्ञानाचा वक्ता ॥ मी कोण हें न कळे लसर्वथा ॥ तरि यज्ञाचा यज्ञभोक्ता ॥
जाणतत्वतां सी विष्णू ॥१३॥ मज या वया हेंचि कारण ॥ तुह्मी ब्रह्म्यामतिकेला प्रश्न ॥ तें उपदेशा वया ब्रह्मज्ञान ॥ स्वयें आपण
येथें आलों ॥१४॥ ज्या उपदेशाच्या पोटीं ॥ वर्णाश्रम परिपाठी ॥ न सांडितां होय माझी भेटी ॥ ते हि गोष्टी ध्वनिली से ॥७१५॥

सांडावेंब्रह्मपण॥मगमांडावेंसन्यासग्रहण॥हेदोनीधर्मदेहिंचेंजाण॥उपदेशीदेहपणमुख्यत्वेंमिथ्या॥१६॥उपदेशकरूनि प्रमाण॥सनकादिकींब्राह्मणपण॥अद्यापसांडिलेंनाहींजाण॥माझेंगुह्यज्ञानपावले॥१७॥तेणेंचउपदेशेंनिश्चित॥नारदब्राह्मणपणेंवर्तत॥ब्रह्मानंदेंडुल्लत॥गाननाचतनिजबोधें॥१८॥ऐसेंजेंचैतन्यघन॥आपुलेंस्वरूपआपण॥स्वयेंकरिताहेस्तवन॥निजमहिमानयोनावया॥१९॥ ॥श्लोक॥ ॥अहंयोग्यस्यसांख्यस्यसत्यस्यर्त्तस्यतेजसः॥परायणंद्विजश्रेष्ठाःश्रियःकर्त्तेर्दमस्यच॥३९॥ ॥टीका॥ ॥सांख्यजेंपरमज्ञान॥योगअष्टांगसाधन॥सत्याचेंसत्यपण॥सत्यस्वरूपजाणमीएक॥२०॥पाहापांअसत्याचाठायीं॥संतसद्धर्मराहिलेंपाहीं॥सुनृतजेंवाचातेंही॥मजवेगळीकाहींहोनेणे॥२१॥तेजाचीजेभगल्भता॥तेमाझेनितेजेंसतेजता॥श्रियेचीजेऐश्वर्यता॥जाणतत्वतामाझेनी॥२२॥कीर्तिमाझेनिकीर्तनें॥सदांवंदिजेसाधुजनें॥मजवेगळकीर्तिचेंजिणें॥कोणीपोसणेंनघेती॥२३॥माझेनितेजेंनिग्रहता॥निग्रहोकरीसमस्ता॥अदम्यादमूदमिता॥जाणतत्वतामाझेनी॥२४॥येथध्येयआणिध्यान॥कांसाध्यआणिसाधन॥याअवघियांमीअधिष्ठान॥मजवेगळेंभानयांकेंचें॥७२५॥तुह्मीब्राह्मणअतिश्रेष्ठ॥मजहीपूज्यपणेंवरिष्ठ॥यालागींनिजज्ञानचोरवट॥तुह्मासिम्याप्रगटसांगीतलें॥२६॥ ॥श्लोक॥ ॥मांभजंतिगुणाःसर्वेनिर्गुणंगुणपेक्षकम्॥सुत्दृदंप्रियमात्मानंसाम्यासंगोदयोगुणाः॥४०॥ ॥टीका॥ ॥मीवस्तुतानिरपेक्षनिर्गुण॥त्यामाझ्याठायींभजतीगुण॥सुत्दृदआत्माप्रियजाण॥ऐसेंलक्षणमजकरिती॥२७॥संगताआणिअसंगता॥याहीगुणांच्याअवस्था॥आणूनिठेवितीमाझ्यामाथां॥गुणस्वभावतालक्षणें॥२८॥होकांसबळबळेंअंधकार॥कैंयुद्धाआलासूर्यासमोर॥तरितमारीहाथवडिवार॥सूर्यआंधारजेविंदेत॥२९॥कोणेंधरोनियांआकाश॥घटींघातलेंसावकाश॥तरिंघटयोगेंघटाकाश॥मिथ्यागगनासनावआलें॥३०॥नाहींघटासिआतळला॥गगनींचागगनीं

वसंचला॥ तोघटें घटचंद्रमाकेला॥ मूर्खोंसिमानलासत्यत्वें॥३१॥ तेविंमी केवळनिर्गुण॥ त्यामाझाठायींभजोनिगुण॥ स
त्त्वदआत्माइत्यादिजाण॥असंगादिलक्षणमजदेती॥३२॥गुणासिमीनातळेंजरी॥तरिमजलक्षणतीलीलाधारी॥एवंगुणवि
गुणामाझारी॥मिथ्यामजवरीअवलाहो॥३३॥तेथमीघेतानादेता॥कर्तानाकरविता॥हेमाझीनिजस्वभावता॥येरतेअव
स्थागुणांची॥३४॥एवंपूर्वापरअतिविचित्र॥सांगोनिज्ञानविज्ञाननिर्धार॥त्याइतिहासाचाउपसंहार॥स्वयेंसारंगधरकरी
तसे॥३५॥ ॥श्लोक॥ ॥इतिमेछिन्नसंदेहामुनयःसनकादयः॥सभाजयित्वापरयाभक्त्यागृणतसंस्तवैः॥४१॥ ॥टीका॥
आत्मज्ञानीपरमदक्ष॥मुमुक्षुमार्जाअतिनेटक॥सदेहापन्नसनकादिका॥ध्यायापरिदेखनिःसंदेहकेलें॥३६॥सदासावध
नेनिर्मळ॥माझ्याभजनींअतिप्रेमळ॥सदांमद्रुपेंमननशिळ॥अव्याकुळश्रवणार्थी॥३७॥उद्धवातिहींएकतामाझीगोष्टी॥मा
झास्वरूपींयातळीमिठी॥मद्रूपझालेंउठाउठी॥बापजगजेठीब्रह्मपुत्र॥३८॥तिहींदृश्यद्रष्टादर्शन॥त्रिपुटीचेंकेलेंशून्य॥परब्र
ह्मचिझालेंपूर्ण॥माझेनिजाणउपदेशें॥३९॥परमपावलेसमाधान॥गद्यपद्यादिस्फलक्षण॥माझेंकरोनियांस्तवन॥पूजाविधा
नमांडिलें॥४०॥ ॥श्लोक॥ ॥तैरहंपूजितःसम्यक्संस्तुतःपरमर्षिभिः॥प्रत्येयायस्वकंधामपश्यतःपरमेष्ठिनः॥४२॥ ॥
इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेत्रयोदशोऽध्यायः॥१३॥ ॥टीका॥ ॥जरीपूज्यपूजकतागेली॥तरींतिहींगुरू
चीपूजाकेली॥सांडूनिद्वैताचीसुली॥पूजामांडिलीअतिप्रीती॥४१॥शिष्यझालियाहिब्रह्मसंपन्न॥त्याहिवरीत्यासिगुरूपूज्य
जाण॥सद्गुरूतोचिब्रह्मपूर्ण॥हेपावलीखूणसनकादिक॥४२॥ज्याच्याबोलासरिसेंचिपाहें॥अवघेंब्रह्मचिहोऊनिठाये॥त्यास
सद्गुरूचेपूज्यपाये॥सांगूंकायबोलवरी॥४३॥ज्यासिपरब्रह्मआलेंहाता॥तोचिजाणेसद्गुरूचीपूज्यता॥इतरांसिहेनकळेक
था॥अनुमानताबोलवरी॥४४॥तेसनकादिकसमस्त॥माझीपूजाकरोनियथोक्त॥वारंवारस्तवनकरित॥चरणालागतपुनःपु

नः॥४५॥माझ्याभजनीं एकमुख॥माझियानिजभावें अतिमाथिक॥मज अवाप्तकामासि सुख॥त्याचें पूजनीं देखउलथलें॥४६॥म
गकरूनिप्रदक्षिणा॥तेलागलेमाझियाचरणा॥परमसुख झालें ब्राह्मणा॥वचनार्थें जाणामाझेनी॥४७॥पाहानअसतां प्रजाप
ती॥सनकादिकउभेअसती॥त्या देखतां निजधामाप्रती॥शीघ्रगती मी आलों॥४८॥माझेशिष्य सनकादिक॥उद्धवा यारीति झा
ले देख॥तो इतिहास अलौलिक॥तुजम्यासम्यक सांगीतला॥४९॥नेयोगियांमाजि अतिउद्भट॥भक्तांमाजी अतिश्रेष्ठ॥ज्ञानियां
माजी अतिवरिष्ठ॥शिष्यचोखट सनकादिक॥७५०॥हंसगीतनिरूपण॥पुरातनजें ब्रह्मज्ञान॥तें उद्धवासि श्रीकृष्ण॥प्रसन्नहो
ऊनि दीधलें॥५१॥भागवतपंथें चालतां॥हे पुरातनब्रह्मकथा॥येकायेकादश पाहातां॥स्वभावें हातापैं आली॥५२॥जे हंसमु
खींचां चिद्रत्नें॥जे सनकादिकां झालीं भूषणें॥उद्धवअळंकारिला श्रीकृष्णें॥तें शेष जनार्दनें मज दीधलें॥५३॥सनकादिक उद्ध
वाचें शेष॥हाता आलें हा बोलवांस॥तें गोष्टीसि जाहाले बहु दिवस॥ह्मणाल वायस हा जल्पु॥५४॥कृतायुगीं शंकासुरासी॥दे
वें मर्दिलें होतें त्यासी॥तें ठायीं अद्यापि सभाग्यासी॥अव्हाड शंख पावती॥५५॥रामें पूर्वीं अयोध्येसी॥केलें होतें महायागां
सी॥तेथें हविःशेष लोकांसी॥अद्याप हातासि ये तसे॥५६॥तैसें चि येथें भागवतीं॥जनार्दनकृपापद्धती॥सनकादिकांची शेषप्राप्ती
॥एकादशार्थीं आह्मां झाली॥५७॥मागें पुढें अवयेएक॥हा एकादशाचा विवेक॥तंगे सनकादिक उद्धवशेष॥आह्मां हि देखमात झा
लें॥५८॥करूं नेदतां गया वर्जनीं॥नरिगवे समर्थ जनीं॥तेपर्दामासीं लागुनं॥निवारण कोणी करीना॥५९॥तेवि नानाशास्त्रयु
क्तीसी॥शिणतां समर्थ साधकांसी॥प्राप्ति न व्हे ज्ञानशेषासी॥ते झाली आह्मांसि एकादशें॥७६०॥हंसकृष्णजनार्दन॥स्वरूप ए
कनामें भिन्न॥तेणें घालूनबोधांजन॥जुनाठेवा जाण दाखविला॥६१॥तें थम एका देखतां॥आणि तो एकमातें दाखविता॥हे
हि तुरेचि बाध्यबाधकता॥पाहाता पाहविता तोचि तो॥६२॥आरसा आलिया मुख दिसे॥तो गेलिया तें न दिसे॥परि देखणें जाणें

मुखासिनसे॥ तेंसहजेंचिअसेसेंचलें॥६३॥आरिसांचेंमुखआरिसें नेलें॥ परिपाहातयानाहिंऐसेंझालें॥जेंकदकदामाझेंमु-
खगेलें॥ तोअसेसेंचलेंतोजाणे॥६४॥ तेंविअज्ञानेनयावें॥ कांज्ञानझालियायावें॥ तैसेंवस्तूसिनसंभवे॥ तेंअसेंस्वभावेंसेंचलें
॥६५॥ तैसेंदेखतेंआणिदाखवितें॥ दोनीजाऊनियांतेथें॥ माझेंमीपणजेंजुनेंहातें॥ तेंदाखविलेंमातेंजनार्दनें॥६६॥ जेंविसू-
र्याचेनिप्रकाशें॥ सूर्योनिकंसूर्योदिसे॥ तेंविंमाझेनिप्रकाशें॥मजमीचिअसेंदेखन॥६७॥ ऐशियाहिठायींजाण॥ कैंचेंनवेंजुनें
ज्ञान॥ बहुकाळठेविलेंस्कवर्ण॥ त्यासिह्मणेकोणकुहजक॥६८॥ कालचाचिआजिउगवला॥ तोसूर्यकायह्मणावाशिळा॥कीं
आजिचाअग्निसोंवळा॥कालिचाकायवोंवळाह्मणोंयें॥६९॥ तेंविसनकादिकांचेंजेंज्ञान॥ तेंचिमराठेभाषेमाजीजाण॥ येथेंठे
ऊंजातांदूषण॥ दोषीआपणहोइजे॥७०॥ कांसुवर्णाचेंकेलेंसुणें॥ परितेंमोलेंनव्हेचिउणें॥ तेंविंसनकादिकांचीं ज्ञानें॥ देशभा
षाहिनेंनव्हतीच॥७१॥ जेविंकांगुळाचेंकारलेंकेलें॥ परितेंकडूपणानाहींआलें॥ तेंविंहंसगीतमराठेंझालें॥ नाहींपालटलें-
चिन्मात्र॥७२॥ जेंमोलमुगुर्दाच्याहेमासी॥ तेंचिमोलस्कवर्णश्वानासी॥ जोकांग्राहिकस्कवर्णासि॥ दोघेदोघांसिसमत्वें॥७३॥
तैसेंआत्मानुभविजेयेथें॥ तेमानितीलयाग्रंथातें॥ येरतेइछसितीलयातें॥ निजभावार्थेनयेती॥७४॥ जेवंदितीकांनिंदिती
॥ तेदोघेआह्मांब्रह्ममूर्ती॥ हेनिजात्मभावाचीप्रतीती॥ केलीनिश्चितीजनार्दनें॥७५॥ एकाजनार्दनाशरण॥ रिघतांविरालेंए
कपण॥ जेविंकांसमरसोनिलवण॥ स्वयेंजाणसमुद्रझालें॥७६॥ तेथेंएकाआणिजनार्दन॥ एकझालेहेंह्मणेकोण॥ जेविंडो-
ळयाचेंदेखणेपण॥ डोळाचिआपणस्वयेंजाणें॥ ७७॥ डोळेनिआरिसाप्रकाशिजे॥ तेथेंडोळेनिडोळापाहिजे॥ तेविंहेंज्ञानज
णिजे॥ देखणेंदेखिजेदेखणेनी॥७८॥ सांडोनियांएकपण॥ एकाजनार्दनाशरण॥ हेंचिहंसगीतनिरूपण॥ झालेंपरिपूर्णपूर्ण
त्वें॥७९॥ ॥इतिश्रीभा॰दश॰एकाकारटीका॰कृष्णउद्धवसं॰हंसगीतनि॰त्रयोद॰अध्या॰१३॥ मू॰श्लो॰४२ओ॰७७९एकंदरसं॰८२१॥

इतित्रयोदशोऽध्यायसमाप्तः

श्रीकृष्ण
उद्धव
कृष्णभगवान्
भागवतोत्तमभ

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ओंनमोस्वामिसद्गुरू॥तूंनिजांगेंक्षीरसागरू॥तुझाउगवल्याप्रबोधचंद्रु॥अल्हादकरूजीवासी॥१॥ज्यात्वं
द्राचेंचंद्रकर्ळा॥निबिडअज्ञानआंधारीं॥त्रिविधतापदूरकरी॥न्हृदयचिदंबरींउगवोनी॥२॥ज्याचंद्राचेंचंद्रकीरण॥आर्तेच को
रांलागिजाण॥स्वानंदचंद्रामृतेंश्रवोन॥स्वभावेंपूर्णकरिताती॥३॥अविद्याआंधारीअंधवेदें॥संकोचलीजीवदेहकुमुदें॥तीं
ज्याचेनिकीरणप्रबोधें॥अतिस्वानंदेंविकाशलीं॥४॥जोचंद्रदेखतांचिदिठी॥स्फुरवहोयजीवाच्यापोटीं॥अहंसोमकालखोटी॥उ
ठाउठीविरश्रितु॥५॥पूर्णिमापूर्णत्वें पूर्णवाढे॥देखोनिक्षीराब्धीभरतेंगाढें॥गुरुआज्ञामर्यादानमोडे॥स्वानंदचंद्रेंभरूयें॥६॥स
द्गुरुक्षीराब्धीअतिगहन॥सादरेंकरितांनिरीक्षण॥वेदांतलहरीमाजीजाण॥शब्दचिद्रत्नेंभासती॥७॥तेथनिश्चयाचागिरिवर
॥वैराग्यवासुकीरविदोर॥निजधैर्याचेस्फुरास्फुर॥मथनतत्परसमसाम्यें॥८॥मथनीप्रथमखवळखवळी॥लयविक्षेपहळाहळ
उठी॥तेंविवेकनीळकंठेंकंठीं॥निजात्मदृष्टीगिळिलें॥९॥मगअभ्यासप्रत्यगावृत्ती॥कियेसिझालीविश्रांती॥मगदलीरमानिज
शांती॥जीसश्रीपतीवश्यझाला॥१०॥तेथब्रह्मरसआणिअमरस॥इहींयुक्तअमृतकलश॥मथनींनिघालासावकाश॥ज्याचा
अभिळाषस्फुरास्फुरां॥११॥तोंविभागावयालागुनी॥माधवचिझालामोहनी॥अहंराहूचेंशिरछेदुनी॥अमृतपानीनिववीले॥१२
तेवृत्तिरूपमोहनी॥पालटलीततक्षणीं॥ठेलीनारायणहोउनी॥पहिलेपणीउठेना॥१३॥तेंक्षिरसागरींनारायण॥समाधीशे
षशयनआपण॥स्फुरवेंस्फुरवावलाजाण॥अयापीशयनकेलेंअसे॥१४॥ऐसासद्गुरुचित्सागरू॥ज्याचावेदांसिनकळेपारू॥
नारायणादिनानावतारू॥ज्याचेनसाचारूउपजती॥१५॥ज्याचींचिद्रत्नेंगोमटीं॥हरिहराचेकंठींमुकुटीं॥बाणलींशोभतीवेदपा
ठीं॥कवीवरिष्ठींघानिलीं॥१६॥ऐशियाजीअतिगंभिरा॥जनार्दनासुखसागरा॥अनंतरूपाअपारा॥तुझापरपारकोणजाणे॥१७
विवेकनदेखेदिठी॥वेदांनबोलवेगोठी॥तेथहेमाझीमन्हाटी॥कोणेपरिपाठींसरेल॥१८॥होकांराजचक्रवर्तिचेंबाळ॥कोणासि

नबैसवेसर्वथा॥तेथमार्शाजाऊनिबैसतां॥दुर्गमतावंतनाहीं॥१९॥कांराजपत्नीचेस्तन॥देखावयाशकेकोण॥परीनिजपुत्रनेथेंजा
ण॥बळेंस्तनपानकरीतसे॥२०॥तेविंमाझीहेमन्हाटी॥जनार्दनकृपापरिपाठीं॥निःशब्दाच्यासांगेगोठी॥चिन्मात्रेंमिठीघालुनी॥२१
असोआकाशघटासबाह्यआंतु॥तेविंशब्दामाजीनिःशब्दवस्तु॥रिताबोलरिघावयाप्रांतु॥उरलाप्रस्तुतुदिसेना॥२२॥बाळकबो
लोंनेणेंतत्त्वता॥त्यासिबोलिकेबोलबालर्धापिता॥तैसाचहेहीजाणावीकथा॥वाचेचावक्ताजनार्दन॥२३॥त्याजनार्दनाचेकृपा
दृष्टी॥भागवतसांगोंमन्हाठियेगोष्टी॥जेंकांअलोटितांग्रथकोटी॥अर्थदृष्टीपडेना॥२४॥तेंचिश्रीमहाभागवत॥जनार्दनकृपेये
थ॥देशभाषाहंसगीत॥ज्ञानसुनिश्चितसांगीतलें॥२५॥सद्भावेंकरितांमाझीभक्ती॥तेणेंज्ञानरवड्याचीहोयप्राप्ती॥छेदोनिसंसा
रआसक्ती॥सायुज्यमुक्तीमद्भक्तां॥२६॥माझेनिभजनेंमोक्षपावे॥ऐसेंबोलिलेंजेंदेवें॥तेंऐकोनियांउद्धवें॥विचारुजीवेंआदरिला
॥२७॥देवोसांगेभजनेंचिमुक्ती॥आणिकाज्ञात्यांचीउत्पत्ती॥अनेकसाधनेंमोक्षाप्रती॥सांगतातिआनआनें॥२८॥एवंयादोहींप
क्षींजाण॥मोक्षींश्रेष्ठसाधनकोण॥तेंचिआशंकेचाप्रश्न॥उद्धवेंआपणमांडिला॥२९॥ ॥श्लोक॥ ॥उद्धवउवाच॥ ॥वदंति
कृष्णश्रेयांसिबहूनिब्रह्मवादिनः॥तेषांविकल्पप्राधान्यमुताहोएकमुख्यता॥१॥ ॥टीका॥ ॥उद्धवह्मणेगाश्रीपती॥मोक्ष
मार्गीसाधनेंकिती॥वेदवादियांचीविस्पत्ती॥बहुतसांगतीसाधनें॥३०॥तींअवघींचसमान॥कींयेकगौणएकप्राधान्य॥देवेंसां
गीतलेंआपण॥भक्तीविचारणमुक्तीसी॥३१॥ ॥श्लोक॥ ॥भवतोदाहृतःस्वामिन्भक्तियोगोऽनपेक्षितः॥निरस्यसर्वतःसंगं
येनत्वय्याविशेन्मनः॥२॥ ॥टीका॥ ॥आणिकासाधनानापेक्षिती॥सर्वसंगातेंनिरसिती॥मोक्षमार्गीमुख्यभक्ती॥जेणेंस्वरूप
प्राप्तीतत्काळ॥३२॥माझ्यास्वरूपीं टेऊनिमन॥फळाशेवीणमाझेंभजन॥हेंचिमोक्षाचेंमुख्यसाधन॥देवेंआपणबोलिला॥३३॥स्वा
मीबोलिलेमुख्यभक्ती॥इतरजेसाधनेसांगती॥त्यांसिप्राप्तीचीआस्तिनास्ती॥देवेंमजप्रतीसांगावें॥३४॥याचिप्रश्नाचीप्रश्नस्थिती॥

[-भा- विवंचीतसे श्रीपती॥ त्रिगुणज्ञात्याची प्रकृती॥ साधनें मानिती यथारुची॥३५॥ ज्याची आसक्ती जियेगुणीं॥ तो तेंचि साधनें सत्य मानी॥ अ-
२ या परी ज्ञानाभिमानी॥ नाना साधनीं जल्पती॥३६॥ परंपरा बहुकाळें॥ ज्ञात्याचें ज्ञान झालें मैळें॥ तें सत्य मानिती तुच्छ फळें॥ ऐं कपांजळें उ १४
दूवा॥३७॥ चौदाव्यामाजी निरूपणस्थिती॥ इतुकें सांगेल श्रीपती॥ साधनामाजी मुख्य भक्ती॥ ज्ञानयोगस्थिती समाधियुक्त॥३८॥ इ
तरसाधनाचें निकारण॥ तुच्छ फलत्वें तें हि जाण॥ सात श्लोकीं श्रीकृष्ण॥ स्वमुखें आपण सांगत॥३९॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीभगवानु
वाच॥ ॥कालेन नष्टा प्रलये वाणीयं वेदसंज्ञिता॥ मया दौ ब्रह्मणे प्रोक्ता धर्मो यस्यां मदात्मकः॥३॥ ॥टीका॥ ॥माझी वेदवाणी प्रां
जळी॥ ज्ञानप्रकाशें अतिसोज्वळी॥ ते नाशिली प्रळयकाळीं॥ सत्यलोक होळी जेव्हां झाली॥४०॥ ब्रह्मयाचा प्रळय होतां॥ वेदवाणी अ-
व्यक्ता॥ कोणी नुरेचि तत्वता॥ यालागिं सर्वथा बुडाली॥४१॥ तेचि वेदवाणी कल्यादिसीं॥ म्याचि प्रकाशिली ब्रह्म्यासी॥ जीचा ठायीं म
द्भक्तीसी॥ यथार्थेसि बोलिलों॥४२॥ जें जीवाचें अनुसंधान॥ माझें स्वरूपीं समाधान॥ ऐसें माझें निजज्ञान॥ ब्रह्म्यासी म्या जाण सांगीत
लें॥४३॥ ॥श्लोक॥ ॥तेन प्रोक्ता च पुत्राय मनवे पूर्वजाय सा॥ ततो भृग्वादयोगृण्हन् सप्त ब्रह्ममहर्षयः॥४॥ ॥टीका॥ ॥तो स
कळवेदविवंचनु॥ ब्रह्मेनि उपदेशिला मनु॥ सप्तमहर्षी त्यापासुनु॥ वेदसंपूर्ण पावले॥४४॥ ब्रह्मेनि दक्षादि प्रजापती॥ उपदेशिले
त्याचि स्थिती॥ यापासूननेणों किती॥ ज्ञानसंपत्ती पावले॥४५॥ सप्तऋषींची जे मानु॥ भृगुमरीची अत्रि विख्यातु॥ अंगिरा पुल-
स्ति पुलह क्रतु॥ हा जाण निश्चितु ऋषिभागु॥४६॥ ॥श्लोक॥ ॥तेभ्यः पितृभ्यस्तत्पुत्रा देवदानवगुह्यकाः॥ मनुष्याः सिद्धगंध
र्वाः सविद्याधरचारणाः॥५॥ किंदेवाः किन्नरा नागा रक्षःकिंपुरुषादयः॥ बह्व्यस्तेषां प्रकृतयो रजःसत्वतमोभुवः॥६॥ ॥टीका॥
निरीक्षेश्वरीं पुत्रपौत्र॥ उपदेशिले नरकिन्नर॥ देवदानव अपार॥ सिद्ध विद्याधर चारण॥४७॥ गुह्यक गंधर्व राक्षस॥ किंदेव आणि २
पुरुष॥ नागसर्पादि तापस॥ परंपरा उपदेश पावले॥४८॥ मुखाकृती दिसती नर॥ शरीरें केवळ वनचर॥ ऐसे जे कां रीस थोर॥ त्यां

सिकिन्नरबोलिजे॥४९मुखाभासें दिसती पुरुष॥शरीरपाहातांश्वापदवेष॥ऐसेजेवान्नररामदास॥त्यासिकिंपुरुषबोलिजे॥५०
स्वेदर्दुगंधीकर्मरहित॥शरीरेंअतिभव्यभासत॥मनुदेवांऐसेंदिसत॥तेबोलिजेतकींदेव॥५१॥यापरिच्यावहुधाव्यक्ती॥रजन
मादिसत्वप्रकृती॥उपदेशपरंपराप्राप्ती॥ज्ञानबोलतीयथारुची॥५२॥ ॥श्लोक॥ ॥याभिर्भूतानिपद्यंतेभूतानांमतयस्तथा
॥यथाप्रकृतिसर्वेषांचित्रावाचःस्रवंतिहि॥७॥ ॥टीका॥ ॥जेशीप्रकृतितेशीभावना॥जैसागुणतेशीवासना॥जेवासनेस्तव
जाणा॥भूतेंविषमपणाआणिभेदु॥५३॥देवमनुष्यतिर्यग्गता॥हेवासनेचीविषमता॥येवढाभेदकरीभुतां॥अनेकतायथारु
ची॥५४॥ज्याचीजेशीप्रकृती॥तेतैसावेदार्थमानिती॥तेंचिशिष्यांसिसांगती॥परंपरास्थितीउपदेशु॥५५॥विचित्रवेदार्थ
मानणें॥विचित्रसंगतीसाधनें॥विचित्रउपदेशकरणें॥प्रकृतिगुणेंमत्तवाद॥५६॥ ॥श्लोक॥ ॥एवंप्रकृतिवैचित्र्याद्भिद्यं
तेमतयोनृणां॥पारंपर्येणकेषांचित्पाखंडमतयोपरे॥८॥ ॥टीका॥ ॥यापरीगानिजप्रकृती॥वाढलीजाणनानामती॥
तोमत्तवादठसावलाचित्तीं॥यथानिगुतीसत्यत्वें॥५७॥मिथ्यास्वप्रजेविंनिद्रिस्ता॥सत्यमानलेंसेसर्वथा॥तेविंनानामत्तवा
दकथा॥सत्यतत्वतामानिती॥५८॥हेवेदपदियेत्याचीकथा॥ज्यांसिवेदांनाहींअधिकारता॥त्यासिउपदेशपरंपरता॥नानाना
मत्तनासत्यमाने॥५९॥एकांचीवेदबाह्यविस्पत्ती॥तेआपुलालियेस्वमतीं॥पाषांडातेंप्रतिष्ठिती॥तेंचउपदेशितीशिष्यांतें॥६०
॥ ॥श्लोक॥ ॥मन्मायामोहितधियःपुरुषाःपुरुषर्षभ॥श्रेयोवदंत्यनेकांतंयथाकर्मयथारुचि॥९॥ ॥टीका॥ ॥नानावा
सनागुणानुवृत्ती॥नानापरिच्यापुरुषप्रकृती॥यांसिमाझीमायामूळकर्त्री॥जाणनिश्चितीउद्धवा॥६१॥माझियामायेंमोहिलं
नरिष्ट॥जनकेलेविवेकनष्ट॥भुलऊनियांमोक्षाचीवाट॥विषयनिष्ठविवेकु॥६२॥ऐकउद्धवापुरुषश्रेष्ठा॥यापरिभ्रंशलीजनाची
निष्ठा॥त्युकोनिमोक्षाचादारवटा॥साधनकचाटाजल्पती॥६३॥त्यानानासाधनाच्यायुक्ती॥ज्यामत्तवादेंप्रतिपादिती॥त्याहि

दीडश्लोकींओपतीं॥उद्धवाप्रतीसांगत॥६४॥ ॥श्लोक॥ ॥धर्ममेकेयशश्चान्येकामंसत्यंदमंशमं॥अन्येवदंतिस्वार्थंवाऐश्वर्यंत्या
गभोजनं॥केचिद्यज्ञतपोदानंव्रतानिनियमान्यमान्॥१०॥ ॥टीका॥ ॥मीमांसकाचेंमतयेथ॥काम्यनिषिद्धरहित॥कर्मेंचिसा
धनमानित॥मोक्षयेणेंप्राप्तमानिती॥६५॥काव्यवाटकअळंकारकरिती॥तेकवित्वचिसाधनमानिती॥कविनाप्रबंधविस्तरी
॥मोक्षमानितातेणेयशें॥६६॥कवीश्वराचेंमतऐसें॥आपुलेंकवित्वाचेनियशें॥मोक्षलाहोनिअनायासें॥हेंकवितापिसेंकवेश्वरां
॥६७॥वात्स्यायनकोकशास्त्रमत॥त्याचाअभिप्रायोविपरीत॥कामसुखंमोक्षमानित॥कामसततसेवावा॥६८॥सांख्ययोगाचीव
दंती॥सत्यशमदमादिसंपत्ती॥हेंचिसाधनमोक्षाप्रती॥नेमनिश्चितीतिहींकेला॥६९॥नीतिशास्त्रकराचेंमत॥सार्वभौमराज्यप्रा
प्त॥त्यातेंचिमोक्षमानित॥सामदामादीतेथसाधन॥७०॥एकाचामतविभाग॥शिखासूत्रमात्रत्याग॥याचेंनावमोक्षमार्ग॥पर
मश्लाघ्यमानिती॥७१॥देहात्मवाद्याचायोग॥स्वेच्छाभोगावेयथेष्टभोग॥केंचानरककेंचास्वर्ग॥मेल्यामगकोणजन्मे॥७२॥अ
श्वमेधराजसूयाग॥हाचिएकाचामोक्षमार्ग॥एकामूर्तिउपासनासांग॥पूजाविभागतेंसाधन॥७३॥एकाचेंमतसाक्षेप॥कडक
डाटेसिखटाटोप॥शरीरशोषणादिजेंतप॥तोमार्गसमीपमोक्षाचा॥७४॥एकम्हणतीश्रेष्ठसाधन॥मोक्षमार्गींकेवळदान॥दीक्षि
तम्हणतीव्रतग्रहण॥हेंचिसाधनमोक्षाचें॥७५॥एकाचामताचाअनुक्रम॥अवश्यकरावेंव्रतनियम॥एवंमत्तानुसारेंउपक्रम॥
नानासाधनसंभ्रमबोलती॥७६॥यासाधनांचीपाहातांस्थिती॥आद्यंतवंतनिश्चिती॥तेंचिपैंउद्धवाप्रती॥कृष्णकृपामूर्तीसांग
ता॥७७॥ ॥श्लोक॥ ॥आद्यंतवंतएवैषांलोकाःकर्मविनिर्मिताः॥दुःखोदर्कास्तमोनिष्ठाःक्षुद्रानंदाःशुचाऽर्पिताः॥११॥ ॥टीका
॥सांडूनिफळाशादेहाभिमान॥भजनार्पितीजेंसाधन॥त्याचेंफळदुःखरूपजाण॥जन्ममरणदायक॥७८॥तिहींसाधनींसाधिले- २
लोक॥तेंअंतवंतनश्वरदेख॥तेंलोकिंचेंजेंसुख॥सारखेसिविखरांधिलें॥७९॥त्याचेंजिव्हाग्रींगोडपण॥परिपाकींअचूकमरण॥

तैसातोक्षुद्रानंदजाण॥शोकासिकारणसमूळ॥८०॥निजकर्ममलीनलोक॥त्याच्याठाईंकैंचेंसुख॥उत्तरोत्तरवाढतेंदुःख॥अधनमदा
धकपरिपाकु॥८१॥भोगासक्तजेंझालेंमन॥त्यांसिअखंडविषयांचेंध्यान॥विषयाध्यासेंनमोगुण॥अधःपतनदायक॥८२॥इहींच
साधनीमाझीभक्ती॥जोकोणीकरीलपरमप्रीती॥तेभक्तीचीमुख्यत्वेंस्थिती॥स्वयेंश्रीपतीसांगत॥८३॥ ॥श्लोक॥ ॥मय्यर्पितात्म
नःसभ्यनिरपेक्षस्यसर्वतः॥मयात्मनासुखंयत्तत्कुतःस्याद्विषयात्मनां॥१२॥ ॥टीका॥ ॥भक्तीनिजसुखाचीमातु॥सांगावयाउ
द्धवासिसंबोधितु॥भक्तिसुखालागींभाग्यवंतु॥तूंचिनिश्चितुउद्धवा॥८४॥भक्तिसुखाचेंभाग्ययासी॥म्हणोनिसभ्यम्हणणेंत्या-
सी॥ऐसेंपुरस्करोनिउद्धवासी॥भक्तिसुखासिदेवोसांगे॥८५॥पावावयामाझीस्वरूपप्राप्ती॥इहलोकींचीभोगासक्ती॥निःशेषना-
तळेंचित्तवृत्ती॥जेविंनिजपतीरजस्वला॥८६॥साधूनिमाझियाअनुसंधाना॥परलोकनातळेवासना॥धिःकारीपैंब्रह्मसदना॥इं
नरगणाणाकोणपुसे॥८७॥ऐशियागानिरपेक्षता॥माझेंनिभजनेंसप्रेमता॥तेथमीजाणस्वभावता॥प्रगटेतत्वतांनिजरूपें॥८८॥
मीप्रगटलोंहेंऐसें॥बोलणेंतेंआहाचदिसे॥सदामीत्हृदयींचिवसे॥प्रगटलोंदिसेंनिर्विकल्पें॥८९॥आभाळगेलियासविता॥सहू
जेंचिदिसेआतौता॥तेविंगेलियाविषयावस्था॥मीस्वभावताप्रगटची॥९०॥एवंभक्ताचियाभावार्था॥भावबळेंमजप्रगटतां॥ते
व्हांभक्ताचियाचित्ता॥विषयवार्तास्फुरेना॥९१॥सांडूनिविषयावस्था॥मद्रूपींलागल्याचित्ता॥भक्तासिहोयमद्रूपता॥स्वभावता
निजबोधें॥९२॥लोहएकांगेंस्पर्शमणी॥लागतांसर्वांगहोयसुवर्णी॥तेविंमद्भक्तमाझ्याध्यानीं॥चिद्रूपपणीसर्वांग॥९३॥तेकाळीं
सहजसुख॥भक्तांसिजेंहोयदेख॥त्यासितुकावयातुक॥कैंचेंआणिककाढावें॥९४॥ज्यानिजसुखाकारणें॥सदाशिवसर्व
स्मशानें॥ब्रह्मातेंसुखकायजाणें॥त्याकारणेंम्याउपदेशिला॥९५॥भक्तींभोगितांमाझेंसुख॥विसरलेदेहादिजन्मदुःख॥वि
सरलेतेतहानभुक॥निजात्मसुखकोंदलें॥९६॥ऐशियानिजसुखाचीगोडी॥विषयाकायजाणतीबापुडीं॥वेंचितांलक्षालक्षकोडी॥

ए०भा० त्यासुखाचीकवडीलाभेना॥९७॥धनधान्यपुत्रस्वजन॥सर्वस्वेंविनोंहिजाण॥त्यासुखाचारजःकण॥विषयीजननलाभती॥ अ
४ ९८॥हांकांसत्यलोकनिवासी॥तेहिनपावतीत्यासुखासी॥इतराचीकथाकायसी॥मुख्यप्रजापतीसिहेंस्फुरवकेंचें॥९९॥प्रजनि १
जात्याचेंस्फुरवप्राप्ती॥सकळइंद्रियेंसुखरूपहोती॥त्यासुखाचीसुखस्थिती॥लोकांतरप्राप्तीकोस्यांशींनतुके॥१००॥निष्काम-
निर्लोभनिर्दंभभजन॥निर्मत्सरनिराभिमान॥ऐशियामद्भक्तांसिजाण॥माझेंस्फुरवसंपूर्णमीदेतों॥१॥जेकांदेशताकाळता॥अ
नवच्छिन्नगावस्तुता॥ऐशियानिजस्फुरवाचेमाथां॥माझियानिजभक्तांरहिवासु॥२॥ ॥श्लोक॥ ॥अकिंचनस्यदांतस्यशांत-
स्यसमचेतसः॥मयासंतुष्टमनसःसर्वाःस्फुरवमयादिशः॥१३॥ ॥टीका॥ ॥एकअकिंचनाचीगोठी॥नाहींमठमठिकापर्णकु
टी॥पांचापालवींमोकळ्यागांठी॥त्यांसियेभेटीनिजस्फुरवमाझें॥३॥जोदमनशीळजगजेठी॥अकरांचीहोनष्टीनिमदी॥तो
निजस्फुरवाचेसाम्राज्यपाटीं॥बैसेउठाउठीतत्काळ॥४॥देखतांनानाभूलविषमता॥ज्यासिसाचारदिसेसमता॥तोमाझि
यानिजरवाचेमाथां॥क्रीडेसर्वार्थतासमसाम्ये॥५॥सर्पत्वचाजेविंपापरी॥माथांहालविल्याफडानकरी॥तेविंधनदारागृहं-
पुत्रीं॥छळितांज्याभीतरीक्रोधनुमसे॥६॥कामक्रोधमावळलेदेहीं॥साचारशांतीत्याचाठायीं॥माझेंनिजसुखस्याच्यापायीं
॥लोळतपाहींसर्वदां॥७॥तोजरीतोंस्फुरवनेघे॥तरितेंसुखतयापुढेंमागें॥जडोनिठेलेंसर्वांगें॥सांडितांवेगेंसांडेना॥८॥तो
जेउतावासपाहे॥तेंदिग्मंडळसुखाचेंहोये॥तोजेथकांउभाराहे॥तेथसुसावलेंराहेमहासुख॥९॥त्याचेंपाऊलजेथेंपडे॥तेथें
निजरवाचीरवाणीउघडे॥तोप्रसंगेंपाहेजयाकडे॥तेथेंवाढेपरमानंद॥११०॥तोज्यासिभेटेअदृष्टें॥त्यासस्फुरवाचेंपहाटकु
टे॥त्यासिपावोंलागलियाअवचटें॥सुखाचेंगोमटेंनिजसुखलाभे॥११॥ज्याचेश्वासोश्वासाचापरिचार॥कींनिमिषोंनिमिष ४
चेव्यापार॥माझेंनिनिजसुखेंसाचार॥तेथेंचिघरबांधलें॥१२॥तोसकळसुखाचामंडपू॥कींनिजसुखाचाकंदर्पू॥तोसर्वांगेंसु

खस्वरूप॥सबाह्यसुखरूपें समरसखलें॥१४॥ ॥श्लोक॥ ॥नपारमेष्ठ्यंनमहेंद्रधिष्ण्यंनसार्वभौमंनरसाधिपत्यं॥नयोगसिद्धी
नपुनर्भवंवामय्यर्पितात्मेच्छतिमद्विनाऽन्यत्॥१४॥ ॥टीका॥ ॥माझेठायींअर्पितचित्त॥ऐसेमाझेनिजभक्त॥माझेनिसुखेंस
खीसतत॥तेअनासक्तसर्वार्थी॥१५॥माझाठायींनित्यभक्ती॥आणिलोकालोकांतरआसक्ती॥तेभक्तिनव्हेकामासक्ती॥जाण
निश्चितीउद्धवा॥१६॥सकळद्वीपांसमवेत॥सार्वभौममवलयांकित॥येऊनियांहोतांप्राप्त॥माझेनिजभक्तथुंकिती॥१७॥विष्टेमा
जीलसगळेचणे॥तेसुकरासिगोडपणें॥त्यातेंकंटाळतीशाहाणे॥तेविंमद्भक्तसांडणेंसार्वभौमता॥१८॥रसातळादिसमस्त॥
पाताळींभोगअमृतयुक्त॥तेप्राप्तहोतांमाझेभक्त॥त्यातांहाणतअनेच्छा॥१९॥खात्यासांडूनिअमृतफळा॥शाहाणानघेपेंडिचा
गोळा॥तेंविसांडूनिमाझासुखसोहळा॥भक्तरसातळानवचती॥२०॥सुरनरपन्नगवंदितें॥येणेंमहत्वेंआलियाअमरावती॥जे
विंकाकस्तुरीपुढेंमाती॥तेविंउपेक्षितीमद्भक्त॥२१॥जेंइंद्रादिकांवंद्यस्थान॥उत्तमोत्तमब्रह्मसदन॥तेंतुच्छकरितीभक्तजन॥जे
सुखसंपन्नमद्भावें॥२२॥ताकदूधपाहातांदिठी॥सारिखेपणेंहोतसेभेटी॥सज्ञानदूधलावितीवोंठीं॥त्यागितीवादीताकाची॥
२३॥तेंविंसत्यलोकआणिभक्तिसुख॥समानमानितीकेवळमूर्ख॥मद्भावेंमाझेभक्तजेचोख॥तेसत्यलोकधिःकारिती॥२४॥इंद्र
पदब्रह्मसदन॥पाताळभोगअमृतपान॥एकेकाळेंघ्यावयाजाण॥सर्वसिद्धीआपणआलिया॥२५॥ज्यासाधावयामहासिद्धी
॥योगीशीणतातिनानाविधी॥त्याप्रगटल्यानिःशब्दी॥भक्तसद्बुद्धीनानवळती॥२६॥त्याअणिमादिसिद्धीच्यामाथां॥मद्भक्तहाणो
निलाता॥लागलेमाझ्याभक्तिपथा॥जाणतत्वताउद्धवा॥२७॥यासिद्धींचीकायसीकथा॥सलोकतासमीपता॥माझीदेतांस्वरू
पता॥भक्तसर्वथानघेती॥२८॥जेथनरियेचिकाळसत्ता॥नाहींजन्ममरणवार्ता॥ऐशीदेतांमाझीसायुज्यता॥भक्तसर्वथानघे
ती॥२९॥आधीअसावेंवेगळेपणें॥मगसायुज्येंएकहोणें॥हेंमुळवेंअबद्धबोलणें॥सायुज्यनघेणेंमद्भक्तीं॥३०॥भक्तिसुखेंसुख

भा. वलीस्थिती॥यालागिंआवडेमाझीभक्ती॥पायांलागतीचारीमुक्ती॥भक्तनघेतीमजविण॥३१॥येकमजवांचूनिकाहीं॥भक्तासि- अ
५ आणिकप्रीयनाहीं॥माझेनिभजनसुखेंपाहीं॥लोकींतिहींनसमाती॥३२॥आदिकरूनिचारीमुक्ती॥मजवेगळीजेसुखप्राप्ती॥ १४
भक्तसर्वथानघेती॥माझाअभेदभक्तीलोधले॥३३॥मजवेगळेंजेजेंसुख॥तुच्छकरूनिसांडितीदेख॥माझाभजनाचापरमहरि
ख॥अलौलिकमद्भक्तां॥३४॥ह्मणालभक्तकेवळवेडीं॥तुझाभजनींधरितीगोडी॥परितुजतयांचीआवडी॥नसेलगाढीअतिप्री
ती॥३५॥जेविंगोंचिडांआवडेह्मशी॥परिगोंचिडनावडेतिसी॥तेविंभक्तांचीप्रीतितुजसरिसी॥तुजत्याच्याऐशीप्रीतिनसेल॥३६॥
भज्यभजनभजता॥हेत्रिपुटीअविद्यकता॥अविद्यायुक्तभजनपंथा॥नसेलसर्वथातुजप्रीती॥३७॥जेविंकांस्वप्नींचेंआवंतणें॥
जागत्यासिनाहींजेऊंजाणें॥तेविंअविद्यायुक्तमिथ्याभजनें॥तेथिंप्रीतिकरणेंहेंघडेना॥३८॥ऐसाआशंकेचाअभिप्रावो॥तेंचिअ
र्थीसांगताहेदेवो॥भजनींभक्ताचाशुद्धभावो॥तेथमजहीपाहाहोअतिप्रीती॥३९॥जोजैसामजकारणें॥मीतैसाचीत्याकारणें॥भ
क्तअनन्यमजकारणें॥मीत्याहिकारणेंअनन्य॥४०॥ ॥श्लोक॥ ॥नतथामेप्रियतमआत्मयोनिर्नशंकरः॥नचसंकर्षणोनश्री
र्नैवात्माचयथाभवान्॥१५॥ ॥टीका॥ ॥माझाभक्तांचीमजप्रीती॥तेमीचिजाणेश्रीपती॥तेउपमेलागींत्रिजगती॥नाहींनि
श्चितीकाटाळें॥४१॥जोअनन्यझालामाझेभक्ती॥तेव्हांचित्याचीअविद्यानिवृत्ती॥ऐशियाभक्तांचाजेमजप्रीती॥तेसांगूंमीकि
तीउद्धवा॥४२॥ब्रह्मामाझेपोटिंचेंबाळ॥त्याचेललेमीपुरवीसकळ॥परिभक्तांचाऐसाप्रबळ॥प्रीतिकल्लोळतेथनाहीं॥४३॥त्या
ब्रह्मालाविलाकर्मपंथा॥भक्तांसिदिधलीनिष्कर्मता॥यालागिंनवचेंमींब्रह्माप्रार्थितां॥होयभातरवातागोंवळ्यांचा॥४४॥उपेंआ
पूनब्रह्म्यासी॥मीतोंझालोंवत्सेंवत्सपासी॥एवंनिजभक्ताच्याऐशी॥प्रीतिब्रह्म्यासींमजनाहीं॥४५॥असोब्रह्म्याचीऐशीकथा॥ ५
संकर्षणमाझाश्रेष्ठभ्राता॥परिभक्तांच्याऐशीसर्वथा॥नसेप्रीतितत्वतातयासी॥४६॥कोरवांच्यापक्षपातासी॥उपेंआणोनिब

ळिभद्रासी॥म्यावांचविलेंनिजभक्तांसी॥पांडवांसिनिजांगें॥४७॥तुजदेखतांभीष्माच्यापणीं॥म्याहारांघेउनीरणांगणीं॥वांच
विलाकोदंडपाणी॥भक्तचूडामणीअर्जुन॥४८॥रमामाझ्यापट्टाचीराणी॥तेम्यासेवेसिलाविलीचरणीं॥रवांदींवाहिल्यागौळणी॥
भक्तशिरोमणीगोपिका॥४९॥जेलक्ष्मीनिःशेषउपेक्षिती॥तेमजपूज्यपरमप्रीती॥जेमजलक्ष्मीमागती॥त्यांसिश्रीनाश्रीपतीऐसें
होय॥५०॥लक्ष्मीउपेक्षूनिनिश्चिंती॥मजनिजभक्तआवडती॥मजपदिंयंताउमापती॥त्याहूनअतिप्रीतिभक्तांची॥५१॥ज्याम
हादेवाचेनिगुणें॥म्याहिश्यामवर्णधरणें॥ज्यामहादेवाचेनिवचनें॥म्यामोहिनीहोणेंदुसरेनी॥५२॥तेमोहिनीच्यादर्शनीं॥म्या
शिरूभुलविलातत्क्षणीं॥रुक्मांगदमोहिनीपासुनी॥अर्धक्षणींतारिला॥५३॥यापरीमाझ्याभक्तांहूनी॥मजप्रीयनव्हेशूळपाणी॥
मजपदिंयंतात्रिभुवनीं॥भक्तांवाचूनिआननाहीं॥५४॥आगमनिगमींप्रतिपाद्य॥माझीचतुर्भुजमूर्तिशुद्ध॥तेंनिजहृदयींमी
परमानंद॥भक्तनिजपदवाहातसे॥५५॥मजनिजदेहाचेनाहींगोंडी॥गोंवळझालोंअतिआवडीं॥गाईराखेंअरडीदरडीं॥कां-
थापडींघोडींभक्तांचीं॥५६॥मीअवाप्तसकळकाम॥परिप्रेमळांलागींसदासकाम॥देखतांप्रेमळांचाभावपरम॥मीआत्मारामउ
ठींघालीं॥५७॥प्रेमळदेखतांचिदिठी॥मीयेंआपुलियेसंवसाठी॥नव्हतांवरिवदेस्करवकोटी॥नयेंतरिउठाउठीसेवकहोय॥५८
सांडूनिमहत्वपरवडी॥मीनिजभक्तांचींउच्छिष्टकाढी॥भक्तकाजाचेंसांकडीं॥करीकुरवंडीदेहाची॥५९॥उपेक्षूनिनिजदेहासी॥
उद्धवातुजसारिखियाभक्तांसी॥मजआवडतीतेअहर्निशीं॥जीवेंसर्वस्वेंसिपदियंते॥१६०॥आवडीकरितांमाझेंभजन॥मजपूज्य
झालेभक्तजन॥त्याभक्तांचेंनिजलक्षण॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥६१॥ ॥श्लोक॥ ॥निरपेक्षंमुनिंशांतंनिर्वैरंसमदर्शनं॥अनुव्रज्या
म्यहंनित्यंपूयेयेत्यंघ्रिरेणुभिः॥१६॥ ॥टीका॥ ॥अनन्यकरितांमाझेंभजन॥माझास्वरूपींझगटलेंमन॥सकळवासनागेल्या
विरोन॥वृत्तीशून्यअवस्था॥६२॥आटाटीवीणनप्रार्थितां॥अयाचितअर्थप्राप्तहोतां॥तोहिहातींघेवोंजातां॥निरपेक्षताबुडाली॥६३

भा· अर्थदेखोनिजोलविन्नला॥तोजाणलोभेंघोणावाकेला॥तोहिउपेक्षूनिजोनिघाला॥तोम्यावंदिलासर्वस्वें॥६४॥मार्गींअर्थपडलाअसतां उ·
६ कोणीनाहींमाझाम्हणतां॥तोहिस्वयेंहातींघेतां॥निरपेक्षताबुडाली॥६५॥वृत्तिशून्यजेअवस्था॥तीनावजाणनिरपेक्षता॥तेकाठिवी १।
जेमननता॥ऐकतत्वतासांगेन॥६६॥वेदशास्त्रार्थपरमप्रमाण॥तेंमाझेंशुद्धस्वरूपजाण॥तयेस्वरूपींनिजनिर्धारण॥त्यानावम-
ननबोलिजे॥६७॥करितांस्वरूपविवंचन॥स्वरूपरूपझालेंमन॥तेथेंधारणेवीणमनन॥करितांस्मरणहोतसे॥६८॥यानावमनना
वस्था॥सत्यजाणपांसर्वथा॥याहिवरिशांतिचीजेकथा॥ऐकतत्वतासांगेन॥६९॥कामक्रोधसलोभता॥समूळमुळेंसिनवचतां॥देहीं
आलीजेनिश्चळता॥तेनसरेसर्वथायेथशांती॥७०॥मच्छधरूनियांमनीं॥बकनिश्चळराहिलाध्यानीं॥तेशांतीकोणमानी॥अंतःक
रणीसकाम॥७१॥देहींस्फुरेनादेहअहंता॥विरालीकामक्रोधसलोभता॥हेशांतिबाणेसभाग्यवंता॥मुख्यशांततायानाव॥७२॥
उद्धवाजाणपांनिश्चिती॥मजहिमानलीहेचिशांती॥याहिवरीसमतेचीस्थिती॥ऐकतुजप्रतीसांगेन॥७३॥विचित्रभुतेंविचित्रनाम॥
विचित्राकारेंजगविषम॥तेथेंदेखेसर्वींसर्वसम॥परब्रह्मसमत्वें॥७४॥फडाफाडीनशिणतां॥तडातोडीनकरितां॥माझेंनिभजनेंम
द्भक्ता॥सर्वसमतामद्भावें॥७५॥सद्भावेंसमताआल्याहातां॥खुंटलीभूतभेदाचीवार्त्ता॥भेदशून्यस्वभावता॥निर्वैरतासहजेंची॥
७६॥जंवरीद्वैताचेंभान॥तंवचिविरोधाचेंकारण॥अवघायेकचिआपण॥तेथवैरीकोणकोणाचा॥७७॥गगनगगनासिकेंभांडे॥कीं
चंद्रचंद्रेसिझुंझमांडे॥दावीपरिमळपरिमळापुढें॥कींजिव्हेचेदुखंडेंजिव्हाकरी॥७८॥जेंभेदाचेंनिराकरण॥तेंचिनिर्वैरतेचेंलक्षण॥उ
द्धवाहेंसत्यजाण॥निर्वैरपणयानाव॥७९॥निरपेक्षताआणिमाझेंमनन॥शांतिआणिसमदर्शन॥पांचवेंतेंनिर्वैरजाण॥पांचलक्ष
णहेंमुख्यत्वें॥८०॥असोपंचलक्षणकथा॥एकनिरपेक्षताआल्याहाता॥पायांलागेसायुज्यता॥पूर्णब्रह्मताठसावे॥८१॥निरपेक्षा ६
चेंनिश्चळमन॥निरपेक्षतोनिर्वैरजाण॥निरपेक्षतोशांतसंपूर्ण॥निरपेक्षाचीजाणसेवामीकरी॥८२॥कडेकपाटींनरिघतांजाण

नसोशितांअनिसाधन॥हेंहोतांआल्यापंचलक्षण॥विश्वउद्धरणत्याचेनी॥८३॥ऐशियाभक्तांचेंदर्शन॥झाल्यातरतीहेंनवलकोण॥
त्याचेंकरितांनामस्मरण॥उद्धरणजडजीवां॥८४॥हेंपंचलक्षणआल्याहातां॥मजहोनिअधिकपवित्रता॥जोडलीमाझ्यानिजभक्तां॥मी
हिवंदीमाथांचरणरेणु॥८५॥समुद्रोदकामेघांचेंदें॥त्यासिमधुरताअधिकवाढे॥जगनिववीयाडेंकोडें॥फेडीसांकडेंदुकळाचें॥८६॥तें
चिउदकसमुद्रींअसतां॥उपेगानयेगासर्वथा॥तेविंमाझेंनिभजनेंमद्भक्तां॥झालीपवित्रतामजहूनी॥८७॥केळीचारवतांचवीनातुडे
॥तिचाचकेळेतेंअतिगोडें॥तेविंमजहूनिमाझ्याभक्तांकडे॥पवित्रताचढेअनिवार॥८८॥माझ्याठायींजेंपवित्रपण॥तेंभक्तांचेनिमज
जाण॥यालागिंभक्तांमागेंमीआपण॥धांवेंचरणरेणुवंदावया॥८९॥भक्तचरणरेणूवंदितां॥मजकेवढीआलीपवित्रता॥माझेंपा
यवणीवाहेमाथां॥जाणतत्त्वतांसदाशिव॥९०॥एवंमाझ्याभक्तांचेंजेंसुख॥सुखपणेंअलोलिक॥तेंसुखनेणतीआणिक॥तेंबो-
लावयामुखशिरेना॥९१॥ ॥श्लोक॥ ॥निष्किंचनामय्यनुरक्तचेतसःशांतामहांतोऽखिलजीववत्सलाः॥कामैरनालब्धधियोजुषं
तियत्तन्नैरपेक्ष्यंनविदुःसुखंमम॥१७॥ ॥टीका॥ ॥मीवांचूनिज्यांचेगांठी॥नाहीकुटकीकांचवटी॥मजवांचूनिसगळेसृष्टी॥
आणिकांनेंदृष्टीनदेखती॥९२॥ऐसेंकरितांमाझेंभजन॥जातीकुळदेहाभिमान॥सहजेंजायनिरसोन॥अकिंचनयानाव॥९३॥य
हिवरीसप्रेमयुक्त॥माझ्यास्वरूपींरिगलेंचित्त॥अतएवनिजशांतितेथ॥असेनांदतनिजरूपें॥९४॥ऐशियागानिजशांती॥परिपा
कातेंपावलीभक्ती॥तेंमीवांचूनिसर्वभूतीं॥दुजीस्थितिजाणेना॥९५॥जोजोजीवुजेथेंदेखे॥तोतोमद्रूपेंवोळखे॥तेंवोळखीचेनि
निहारिखें॥प्रीतियथासुखेंअनन्यकरी॥९६॥ऐशियामद्रूपस्थिती॥जीवमात्रींअनन्यप्रीती॥एवंमद्भावेंमाझीभक्ती॥महंतस्थितीया
नाव॥९७॥ऐसामद्भावनायुक्त॥सर्वांसर्वत्रमाझाभक्त॥तेथकामादिदोषसमस्त॥अस्तमानाजातनेकाळीं॥९८॥सवितायेतांमा
र्गाजवळी॥मावळेनक्षत्रमंडळी॥तेंविभक्तीच्याप्रबोधकाळीं॥झालीहोळीकामादिकां॥९९॥ झालियाकामाचीनिवृत्ती॥सहजें

चिनिर्विषयस्थिती॥ तेथें माझ्यासुखाचीस्फुरप्राप्ती॥ सुखें सुख भोगितां स्फुरस्वरूप॥ २००॥ देशें काळें वेदानुवादा॥ ज्यासुखाचा न करवे म
र्यादा॥ त्यासुखाची सुखसंपदा॥ मद्भक्त सदां भोगित॥ १॥ ज्यासुखाचें स्फुरप्राप्ती॥ विरोनि जाय चित्तवृत्ती॥ स्फुरें सुखस्वरूप सर्वांगें हो
ती॥ येवढी सुरद प्राप्ती मद्भक्तां॥ २॥ इतर मी सांगों काई॥ मोक्षसुखाचा हि ठायीं॥ त्यासुखाची गोडी नाहीं॥ धन्य पाहीं हरिभक्ती॥ ३॥ ऐशि
यासुखाकारणें॥ साधकशिणती जीवें प्राणें॥ तपादि शरीरशोषणें॥ व्रत धरणें विषयांचें॥ ४॥ एक करिती योगयाग॥ एक करिती शास्त्र
संग॥ एक करिती सर्वस्वत्याग॥ एकीं सांडिला संग गृह दारा॥ ५॥ एक फळाहारी निराहारी॥ एक ते नग्न ब्रह्मचारी॥ एक कडाकपाट शि
खरीं॥ गिरिकंदरीं रिघाले॥ ६॥ एक ते जटाळ गांस्याळ॥ एक नखधारी दिसाळ॥ एक महा हट विशाळ॥ एक पिसाळ मत्तमुद्रा॥ ७॥ ए
क तां बडे बोडखे॥ एक ते केवळ सुडके॥ एक तीर्थाटणें गोडके॥ एक ते मुके मौननिष्ट॥ ८॥ एक राखे एकसंखे॥ एक ते अत्यंत बोलके॥
एक पाणी पिशां झाले उदकें॥ कुशमृत्तिके विगुंतले॥ ९॥ ऐशा नाना परींच्या विरक्ती॥ साधक शिणती नेणो किती॥ माझ्या भजनसु
खाची प्राप्ती॥ नव्हे निश्चिती कोणासी॥ २१०॥ जें माझ्या भक्तांचें निजसुख॥ तें कोणासि न फावे चि देख॥ स्वप्नीं ही त्यासुखाचें मुख॥
अनोळख पैं झालें॥ ११॥ चंद्रकिरणींचें अमृत॥ जेवि वायसां अप्राप्त॥ तेवि माझें निजसुख निश्चित॥ नव्हे चि प्राप्त अभक्तां॥ १२॥ थानीं
लागल्या गोचिडा॥ अशुद्ध चि आवडे मूढा॥ जें वळिल्या क्षिरा वरपडा॥ नव्हे चि रोकडा अभाग्य॥ १३॥ तेवि सांडोनि माझी भक्ती॥ ना
ना साधनीं व्यर्थ शिणती॥ त्यासि माझ्यासुखाची स्फुरप्राप्ती॥ नव्हे निश्चितीं उद्धवा॥ १४॥ जिहीं माझ्या भजन वरपडीं॥ केली भक्ति
ची कुळवाडी॥ ते माझ्या निजसुखाची गोडी॥ पावले रोकडी अत्यंतिक॥ १५॥ ज्या निजसुखाच्या ठायीं॥ शिळेपणाची भाषा चि नाहीं॥
विटों नेणे कल्पांतिहीं॥ इंद्रीयांचा काहीं न पडे पांगु॥ १६॥ जें जें विषयांचें सुख॥ तें तें इंद्रियां पगिस्त देख॥ अपांगी स्तभक्ति सुखचोख ७
॥ सभाग्य लोक पावती॥ १७॥ जें सुख भोगितां पाहीं॥ देह तो चि होय विदेही॥ तें सुख माझ्या भक्तांच्या ठायीं॥ प्रगटलें काहीं लोपेना

१८॥ हे उत्तमोत्तम भक्त पाहीं॥ सुखपावले न वलकाई॥ परि केवळ जे विषयीं॥ भजने त्यांही सुखप्राप्ती॥ १९॥ भाग्यवशें सत्संगती॥
आस्तिक्यभावें अनन्यस्थिती॥ अल्पही माझी घडल्या भक्ती॥ विषयनिवृत्ति तेणें होय॥ २०॥ ॥श्लोक॥ ॥बाध्यमानोऽपि मद्भक्तो
विषयैरजितेंद्रियः॥ प्रायः प्रगल्भया भक्त्या विषयैर्नाभिभूयते॥ १८॥ ॥टीका॥ ॥माझ्याठायीं अनन्यप्रीती॥ सप्रेम युक्त भजनस्थि
ती॥ ऐशिया भक्तां विषय बाधिती॥ हे व्याख्यान स्थिती कीं घडे॥ २१॥ आवडी करितां माझी भक्ती॥ विषयवासना जळून जाती॥ तेथ
उपजे विषयासक्ती॥ हे कोणे युक्ती मानावी॥ २२॥ आगि मार्गीं तांउ जळे॥ तेंवि भक्तीनें विषयो क्षाळे॥ तेथ विषयासक्ती खवळे॥ हें नि
रूपण कोंवळें साधारण॥ २३॥ केवळ जो विषयासक्त॥ संसारीं प्रपंचयुक्त॥ तोहि प्रसंगें झालिया भक्त॥ होय विरक्त तें ऐक॥ २४॥ जी
विं भक्ति लागली गोड॥ नाहीं माव ळली विषयचाड॥ ऐसा उभय अय घड॥ अति सांकड जयासी॥ २५॥ तेणें सुरव्यत्वें घ्यावी भक्ती॥ गौ
ण धरावी विषयासक्ती॥ निश्चीं होय विरक्ती॥ ऐक ते युक्ती सांगेन॥ २६॥ लवणासि मिळतां जळ॥ विरऊनि सांडी तत्काळ॥ तेंवि भ
क्ति वाढविल्या प्रबळ॥ विषय मंड ळ विभांडी॥ २७॥ यापरी भजनपरिपाठी॥ विषयांसि पडे तुटी॥ निजसुखाची लाभे भेटी॥ पडे मि
ठी स्वानंदें॥ २८॥ मजपाशीं जे विषयनिवृत्ती॥ या हेतु केली नाहीं भक्ती॥ म्हणाल विषयाची विरक्ती॥ कोणे युक्ती घडे त्या॥ २९॥ ये चि
विषयीं उत्तर॥ सांगता हे शारंगधर॥ दीपाचा पेटल्या वैश्वानर॥ तो जाळी घर नगर तैसें हें॥ ३०॥ ॥श्लोक॥ ॥यथाऽग्निः सुसमृद्धा
र्चिः करोत्येधांसि भस्मसात॥ तथा मद्विषया भक्तिरुद्धवैनांसि कृत्स्नशः॥ १२॥ ॥टीका॥ ॥दीप लावावया लागुनी॥ सोज्ज्वळ
केला जो वन्हि॥ तो अवचटें पडला वनीं॥ तिणकोडे जाळी तृणांकुरीं॥ ३१॥ तो अनेकी तुचि एकसरें॥ कोपटें आणि धवळारें॥ नगरें पुरें
मंदिरें॥ गिरिकंदरें भस्म करी॥ ३२॥ तैशी अल्पही माझी भक्ती॥ श्रद्धायुक्त प्रवेशल्या चित्तीं॥ संचित क्रियमाण पापपंक्ती॥ होय जा
ळिती निःशेष॥ ३३॥ पूर्वपापाचें समूळ मळ॥ चित्तीं जडलें हें तें प्रबळ॥ तें चित्त अति चंचळ॥ विषयीं व्याकुळ सर्वदा॥ ३४॥ त्यासि मा

भा. झियाभक्तिलेशें॥ पूर्वपापाचासमूहनासे॥ जेविकांकर्पूरदीपस्पर्शें॥ निःशेषनासेतत्काळ॥३५॥ ऐसेंनिर्मळझालियाचित्त॥ ब्रह्मप्र अ.
काशेंसदोदित॥ मगतेंनव्हेविषयासक्त॥ होयविरक्तअनेच्छित॥३६॥ भक्तिलेशाचीएवढीगरिमा॥ तोसंपूर्णभक्तिचामहिमा॥ कोण १४
जाणेभक्तोत्तमा॥ आगमनिगमाअतर्क्य॥३७॥ अलक्षलक्षेनामाझीभक्ती॥ अतर्क्यतर्केनाशास्त्रयुक्ती॥ अगाधनाकळेनिश्चिती
॥ साधनविस्तारींशिणतांही॥३८॥ पूर्णमाझीभक्तिचापार॥ मजहीनकळेसाचार॥ यालागींमीभक्तांचाआज्ञाधार॥ नुलंघींउत्तर
सर्वथा॥३९॥ अगाधभक्तीचीथोरी॥ यालागिमीहींसेवाकरीं॥ भक्तपदधरिलेउरीं॥ वंदींसिरींअंघ्रिरेणू॥४०॥ भक्तह्मणवितांवा
टेगोड॥ भजनमुद्राअतिअवघड॥ भक्तीचेंअंतरअतिगूढ॥ नकळेउघडश्रुतिशास्त्रां॥४१॥ ज्ञानसांगतांअतिसुगम॥ भक्तिरहस्य
गुह्यपरम॥ अकृत्रिमउपजेप्रेम॥ ऐसेंहेंबोलाविल्यानलगे॥४२॥ कृपणजरिदृष्टिजाये॥ तोधरिचेंठेवणेंजीविंवाहे॥ तैसेंमाझेंप्रे
मपाहें॥ जोहृदयींवाहेसर्वदा॥४३॥ [illegible]र्भसंभवल्यापाठीं॥ उल्हासेंवाढवीमोरटी॥ तैशीमाझ्याप्रेमाचीपोटीं॥ आवडीमोटीजें
होय॥४४॥ जैसे[illegible]डोहळे॥ तैसेमाझ्याप्रेमाचेसोहळे॥ पोटांतलेनकळवळे॥ उल्हासबळेंचढोवढी॥४५॥ सदैवजांवयी
आल्याघरा॥ जेविंसर्वस्ववेंचीसुंदरा॥ तेविंमाझाकळवळापुरा॥ ज्याच्याजिव्हारांवोसंडे॥४६॥ वीजअधिकाधिकपेरितां॥ उल्हासकृ
षिवळाचेचित्ता॥ तेविंसर्वस्वमजअर्पितां॥ तैशीउल्हासताजेंहोये॥४७॥ सगुणस्वरूपसमर्थभर्त्ता॥ निघोनगेलियातत्वता॥ त्या
लागिंतळमळीजैशीवनिता॥ तैशीकळव[illegible]ताजेंउठी॥४८॥ त्यानांवगामाझीभक्ती॥ उद्धवाजाणनिश्चिती॥ जेभक्तीसिमीभुलोंनिश्री
पती॥ भक्तांहातींआतुडलों॥४९॥ चढ[illegible]वडीमाझीप्रीती॥ तेचिजाणपांमाझीभक्ती॥ ऐसाभक्तिचामहिमाश्रीपती॥ स्वयेंउद्धवा
प्रतीसांगत॥५०॥ आवडीधरोनिपोटेंसीं॥ देवोसांगेउद्धवासी॥ माझीभक्तितेजाणऐशी॥ अखंडजीपाशींमीअसें॥५१॥ संसारतरणो ८
पायीं॥ हेंचियेकमुख्यपाहीं॥ मोक्षलागेइ[illegible]पायीं॥ इतरसाधनेकाईबापुडीं॥५२॥ मीनवअजीतलोकींतिहीं॥ त्यांमजभक्तप्रतापेंप

हीं॥जिंतोंनियांठाइचाठायीं॥भावबळेंपाहींस्ववस्यकेलों॥५३॥यावरीसर्वविजयाचेमाथां॥माझेभक्तिचीगासर्वथा॥ऐकपांतेहिकथा॥
तुजमीनत्वतासांगेन॥५४॥ ॥श्लो०॥ ॥नसाधयंतिमांयोगोनसांख्यंधर्मउद्धव॥नस्वाध्यायस्तपस्त्यागोयथाभक्तिर्ममोर्जिता
॥२०॥ ॥टी०॥ ॥सांख्यजेंकांनित्यानित्य॥कर्मजेंकांनित्यनैमित्य॥अष्टांगयोगसमस्त॥नव्हतीसमर्थमत्प्राप्ती॥५५॥स्वाध्याय
जेंवेदाध्ययन॥नपजेंवातांबुपर्णाशन॥त्यागजोसन्यासग्रहण॥माझेभक्तीवीणबापुडीं॥५६॥जेशीनाकेंवीणबरव॥कांशिरेंवी
णअवयव॥भर्त्तारेंवीणअह्व॥जाणपांतोसर्वविटंबु॥५७॥नैसेंमाझेभक्तीवीण॥सकळसाधनेंबापुडींजाण॥मजपावावया
समर्थपण॥नाहींआंगवणसमस्तां॥५८॥तैशीनव्हेमाझीभक्ती॥चढतीवाढऊनमाझीप्रीती॥तत्काळकरीमाझीप्राप्ती॥नव्हे
पंगिस्तीआणिकाची॥५९॥जेव्हांउपजलीमाझीभक्ती॥तेव्हांचझालीमाझीप्राप्ती॥हेंपुनःपुन्हाउद्धवाप्रती॥हरिखेंश्रीपतीसां
गत॥६०॥रत्नासवेंजैशीदीप्ती॥अरुणासवेंजेविंगभस्ती॥तेंविंभक्तिपासींमीश्रीपती॥असेंनिश्चितीउद्धवा॥६१॥तेभक्तिलागे
ज्याच्याचित्तीं॥तेंमीसांपडलोंत्याच्याहातीं॥आणिकासाधनाचेप्राप्ती॥विनाभक्तिमीनातुडें॥६२॥ ॥श्लो०॥ ॥भक्त्याऽहमेकया
ग्राह्यःश्रद्धयात्माप्रियःसताम्॥भक्तिःपुनातिमन्निष्ठाश्वपाकानपिसंभवात्॥२१॥ ॥टी०॥ ॥इतरसाधनेंव्युत्पत्ती॥दूरिसांडूनि
परती॥श्रद्धायुक्तमाझीभक्ती॥धरिल्याहातींमीलाभें॥६३॥निर्विकल्पनिःसंदेहो॥सर्वभूतींभगवद्भावो॥हाभक्तिचानिजनिर्वा
हो॥भजनभावोयानांव॥६४॥होऊनिसर्वार्थींउदास॥माझ्याभजनाचाउल्हासु॥नधरीमोक्षाचाअभिळासु॥एवढाविश्वासुमद्भ
जनीं॥६५॥तेथेंतरेंकांनतरे॥हाविकल्पुकोठेंउरे॥माझेनिभजनेंनिर्धारें॥केलेपाठिमोरेंविधिवाद॥६६॥एवढाविश्वासिज्याचा=
भावो॥नधरीभक्तिवेगळाउपावो॥आह्मात्याचेनिजीवेंजीवो॥तोआत्मापाहाहोपैंमाझा॥६७॥तोमीज्ञानियाचाआत्मा॥भक्तां
चाप्रियपरमात्मा॥शास्त्रांनिर्णयदितीपुरुषोत्तमा॥तोमीसाउमात्याधांवें॥६८॥मजआवडेअनन्यभक्ती॥मीत्याचाअंकितनि

श्रिती॥ त्याचेनि माझी मैलोकीं ख्याती॥ मज महंती त्याचेनी॥ ६९॥ त्याचेनि मज खाणें जेवणें॥ त्याचेनि मज लेणें नेसणें॥ त्याचेनि जीवें
प्राणें॥ म्या वर्त्तणें सर्वत्र॥ ७०॥ माझे गांठीं काहीं नाहीं॥ भक्तीं सर्वस्वें वेंचूनि पाहीं॥ नाना उपचार उपाई॥ महत्व तिहीं मज दीधलें॥ ७१
मज अचक्षूसि दिधले डोळे॥ अश्रोत्रा श्रवण दीधलें॥ मज अमुखा तिहीं मुख केलें॥ त्याचेनि बोलें मी बोलका॥ ७२॥ मज त्याचेनि गमना
गमन॥ त्याचेनि अवयव अळंकरण॥ त्याचेनि मज नेमस्त स्थान॥ मज समर्थपण त्याचेनी॥ ७३॥ मज नामरूप तिहीं करणें॥ मज
पवित्रता त्याचेनि गुणें॥ मज वैकुंठीं चें ठाणें॥ भक्ति अचळपणें दीधलें॥ ७४॥ येथवरी निजभक्तांसी॥ मी वश्य झालों भक्तीपाशीं॥ या
लागीं अहर्निशीं॥ मी भक्तांपाशीं तिष्ठतु॥ ७५॥ मी अजन्मा त्याचेनि जन्मधारी॥ मी अकर्मा त्याचेनि कर्मकरी॥ त्याचेनि बोलें उद्धरी॥
नाममात्रें महापापीया॥ ७६॥ नारदवचनासाठीं॥ वाल्मिक परम पापी सृष्टीं॥ म्या वंद्य केला वैकुंठीं॥ नामपरिपाठीं पवित्रत्वें॥ ७७॥
येथवरी भक्तीची सत्ता॥ मज वर्त्तवी चाले तत्वता॥ भक्तिवेगळा सर्वथा॥ मी न ये हाता कोणाचे॥ ७८॥ भक्तांच्या उपकारता॥ मी थोर
दाटलों तत्वता॥ न व्हेचि प्रत्युपकारता॥ आर्धन सर्वथा या लागीं॥ ७९॥ त्यांलागीं द्यावया उतराई॥ माझे गांठीं काहींच नाहीं॥ लटु
फटु दिधलें काहीं॥ टेहळूनि पाहीं सांगेन॥ ८०॥ भक्त माझेनि सनाथ॥ माझेनि झाले कृतकृत्य॥ माझेनि आनंदें तें तृप्त॥ सदां यो-
संडत निजबोधें॥ ८१॥ माझेनि बळें जगजेठी॥ घायें वाण छेदिती सृष्टी॥ माझेनि बळें त्यांचे दृष्टी॥ संमुख नुठी कळिकाळ॥ ८२॥ मा
झेनि निनमानिती लोकीं तिहीं॥ माझेनि ते देहीं विदेही॥ माझेनि बळें पाहीं॥ प्रळयकाळ तिहीं प्राशिला॥ ८३॥ माझेनि बळें जाण॥ वि
भांडिलें जन्ममरण॥ माझें करोनियां भजन॥ ब्रह्म सनातन ते झाले॥ ८४॥ हें हि नाहीं म्या दीधलें॥ भजनबळें तिहीं नेलें॥ त्यांसि माझें
काहीं न चले॥ सर्वस्व लुटिलें निजभक्तीं॥ ८५॥ भक्तीं भजनभावबळें॥ अजिता मातें तिहीं जिंतिलें॥ जिंकोनि आपण्या वश्य केलें ९
॥ माझें निजपद नेलें हरिभक्तीं॥ ८६॥ एवं निजपदाची माझ्या सत्ता॥ जरी आली भक्तांच्या हाता॥ तरि स्वामित्व ठेऊनि माझे माथा

माझे भक्तिपथा विनटले ॥ ८७ ॥ ते माझ्या भक्तीची पवित्रता ॥ आश्चर्य वाटेल तुज ऐकतां ॥ संदेहो नाहीं मज सांगतां ॥ ऐक तत्वतां तो महि
मा ॥ ८८ ॥ सांडोनि दोषी कर्लौकिक ॥ माझ्या भजनीं भावार्थें चोख ॥ तो न्यातीं जरी झाला श्वपाक ॥ तरी अवश्य क मज पूज्य ॥ ८९ ॥ केवळ जें
अपवित्रें ॥ ह्निसें आणि वानरें ॥ त्या पूजिलीं गोळ्याचीं पोरें ॥ ताकपिइ रेरा नरें ॥ ९० ॥ जो न्याति ने नीच त्वा नेला ॥ परि भक्तिभावें उंचावला
॥ तो मद्रुपता पावला ॥ पूज्य झाला तिहिं लोकीं ॥ ९१ ॥ विप्रादि षट् गुणयुक्तता ॥ ये श्लोकींची हे कथा ॥ जळो त्या द्विजाची पवित्रता ॥ जो मा
झ्या भजनपथा विन्मुख ॥ ९२ ॥ त्याहून श्वपच गा वरिष्ठ ॥ जो माझ्या भजनीं भजननिष्ट ॥ त्यातें वंदितें पुराणश्रेष्ठ ॥ कविवरिष्ठ महाकवी
॥ ९३ ॥ विदूर दासीपुत्र तत्वतां ॥ भावें पढिया भगवंता ॥ भावो प्रमाण परमार्था ॥ जात्याभिमान ता सरेना ॥ ९४ ॥ मज पावावयासा चोखा
रें ॥ भावें सरो जाती न सरे ॥ यालागीं अवघ्यां चे धुरे ॥ त्या वनचरें उद्धरिलीं ॥ ९५ ॥ पक्ष्यांमाजी केवळ निंद्य ॥ जटायु उद्धरिला त्या गिध ॥ अं
त्यज उद्धरिला धर्मव्याध ॥ भावशुद्ध मदर्थी ॥ ९६ ॥ भलता हो भलते जाती ॥ ज्यासि माझी भावार्थें भक्ती ॥ तोचि जाणपां पवित्रमूर्ती ॥ मा
झी भाषी मद्भजनें ॥ ९७ ॥ सांडोनियां माझी भक्ती ॥ नाना साधने व्युत्पत्ती ॥ करितां न व्हे माझी प्राप्ती ॥ तेंचि श्लोकार्थ सांगत ॥ ९८ ॥ ॥ श्लो०
धर्मः सत्यदयोपेतो विद्या वा तपसान्विता ॥ मद्भक्त्यापेतमात्मानं न सम्यक्प्रपुनाति हि ॥ २२ ॥ ॥ टी० ॥ ॥ माझे भक्तिवीण कर्म धर्म ॥
जाणपां तो केवळ भ्रम ॥ चुकले मत्प्राप्तीचें वर्म ॥ तो धर्म अधर्मे परिणमे ॥ ९९ ॥ माझे भक्तिवीण सत्यवादु ॥ तो जाणपां जैसा गर्भांधु ॥ प्रति
पादीं घडे प्रमादु ॥ अधःपतन बाधु देखेना ॥ ३०० ॥ भक्तीवीण दयेचा थोरी ॥ जेविं पुरुषेंवीण सुंदरी ॥ ते विधवा सर्वधर्मा बाहेरी ॥ तैसी
परी दयेची ॥ १ ॥ माझे भक्तिवीण जे विद्या ॥ ते केवळ जाणपां अविद्या ॥ जेविं वायस नेणती चांदा ॥ तेविं माझ्या निजबोधा नोळखती ॥ २ ॥
चंदनभार वाहे खर ॥ परि तो नेणे सुवासाचें सार ॥ माझे भक्तिवीण विद्याशास्त्र ॥ केवळ भारवाहक ॥ ३ ॥ माझे भक्तीवीण जें तप ॥ श
रीरपोषणादि अमुप ॥ तें पूर्व अदृष्टें भोगी पाप ॥ न व्हे सद्रुप तपःक्रिया ॥ ४ ॥ माझे भक्तिवीण जें साधन ॥ तें को शकी दाच्या ऐसें जाण

आपणयाआपणबंधन॥भक्तिहीनक्रियानें॥५॥एवंमाझेभक्तिविण॥जेंकेलेंतेंअप्रमाण॥तेंभक्तांचेंशुद्धलक्षण॥स्वयेंश्रीकृष्णसांग
ता॥६॥ ॥श्लो॰॥ ॥कथंविनारोमहर्षंद्रवताचेतसाविना॥विनानंदाश्रुकलयाशुद्ध्येद्भक्त्याविनाशयः॥२३॥ ॥टी॰॥ ॥आवडीहरिक
थाऐकतां॥नानाचरित्रेंश्रवणकरितां॥माझीआत्मचर्चाहृदयींधरितां॥पालटूचित्तातेंणेंहोये॥७॥तेणेंचिउपजेमाझीभक्ती॥माझा
भजनाच्याअतिप्रीती॥आवडीमाझेंनामेंगाती॥रंगीनाचतसद्भावें॥८॥पोटांतुलियाउल्हासता॥रंगींगातांपैंनाचतां॥अंतरींद्रवो-
झालाचित्ता॥तेंअवस्थाबाह्यदिसे॥९॥अंतरींसुखाचीझालीगोडी॥बाह्यरोमांचउभिलीगुढी॥त्यास्वानुभवसुखाचीगोडी॥नयनींरो
कडीप्रवाहे॥१०॥माझेभक्तीचियाआवडी॥अहंसोहंदोनीकुडी॥तुटलीअभिमानाचीबेडी॥विषयगोडीनिमाली॥११॥तेकाळिंचेंहें
चिन्ह॥रोमपुलकांकितदेहोजाण॥नयनींआनंदजीवन॥हृदयींपरिपूर्णस्वानंदु॥१२॥पुंजाळलेदोनीनयन॥सदासर्वदासुप्रस
न्न॥स्फुरेनादेहाचेंभान॥भगवंतींमनरंगलें॥१३॥ऐशीनुपजतांमाझीभक्ती॥केंवींहोयविषयविरक्ती॥विरक्तीवीणमाझीप्राप्ती॥न
व्हेनिश्चितीउद्धवा॥१४॥माझीशुद्धभक्तीतत्वतां॥साचारआलीजयाचेहाता॥ऐकत्याच्याचिन्हाचीकथा॥आणिपवित्रतातयाची॥१५
॥माझेभक्तीसजोलागला॥तोतत्काळपवित्रझाला॥त्याणेंत्रैलोकपवित्रकेला॥हेंगर्जोनिबोलिलाश्रीकृष्ण॥१६॥ ॥श्लो॰॥ ॥वाग्ग
द्गदाद्रवतेयस्यचित्तंरुदत्यभीक्ष्णंहसतिक्वचिच्च॥विलज्जउद्गायतिनृत्यतेचमद्भक्तियुक्तोभुवनंपुनाति॥२४॥ ॥टी॰॥ ॥आंगींरोमांच
रवरवित॥स्वेदबिंदूडळमळित॥चित्तचैतन्येंद्रवत॥तेणेंसद्गदीतपैंवाचा॥१७॥हर्षवोसंडतांपोटीं॥अर्धोन्मीलितहोयदृष्टी॥जीव
शिवापडलीमिठी॥ध्यानत्रिपुटीमावळली॥१८॥नयनांअश्रूंचापूरलोटी॥उभंडूनसंठेचिपोटीं॥होतजीवशिवाचीतुटी॥पडेसृष्टीमू
र्छित॥१९॥आक्रंदेंथोरआक्रोशें॥वारंवाररडतादिसे॥रडण्यामाजीगदगदांहांसे॥जेंविंलागलेंपिसेंब्रह्मग्रहो॥२०॥रडणेंहांसणेंनसां
डी॥त्याहिमाजीनवलआवडी॥अर्थावबोधेंगाणेंमांडी॥निजात्मगोडीचेनियोगें॥२१॥विसरोनिमाझेंतुझें॥सांडोनियांलोकलाजे॥

हरिरवें प्रेमाचेनि भोजें॥ तेणें नाचिजे निःशंक॥२२॥ गाणें नाचणें हांसणें॥ तोरडें कासया कारणें॥ ऐकतें हि लक्षणें॥ तुज कारणें सांगेन॥२३॥
माउली वेगळे बाळक पडे॥ जननी पाहातां कोठें ना तुडे॥ भेटतां ओरडू निरडे॥ मिठी पडे सप्रेम॥२४॥ जीव परमात्मा दोनी॥ चुकामुकी अज्ञान
ली भ्रमपाटणी॥ त्यासि एकाकीं होतां मिळणी॥ रडें दीर्घस्वरें स्फुंदत॥३२५॥ बहु काळें झाली भेटी॥ ऐक्यभावें पडली मिठी॥ तेणें उभंडन
संटे पोटीं॥ रुदन उठी सप्रेम॥२६॥ देवो लाघवी नाना परी॥ मायावी नातुडे निर्धारीं॥ तो सांपडला घरिंच्या घरीं॥ तेणें विस्मय करी टवकारें
॥२७॥ देव सदा जवळीच असे॥ त्यालागीं जन केंसे पिसे॥ पाहों जाती देशोदेशें॥ तें देखोनि हांसें गदगदां॥२८॥ देव सर्वांसि अजितु॥ तो म्यां
जिंकिला भगवंतु॥ धरोनि राखिला ह्रदयांतु॥ यालागिं नाचतु उल्हासें॥२९॥ निवटूनि दुजयाची मातु॥ आंगें जिंतिला भगवंतु॥ जगीं झा
लायेशवंतु॥ यालागीं गानें नाचतु उल्हासें॥३०॥ पाहातां दुसरें न दिसे मज॥ यालागिं धरूं विसरला लाज॥ जगीं झाला तो निर्लज्ज॥ निर्लज्ज
तेचि वोज हत्याची॥३१॥ यापरी भक्तियुक्त॥ होऊनियां माझे भक्त॥ निजानंदें गात नाचत॥ तेणे केले पुनीत लोकत्रय॥३२॥ जयाचे देख
तां चरण॥ जडजीवा उद्धरण॥ ज्याचे लागतां चरणरेण॥ पशु पाषाण उद्धरती॥३३॥ कीर्तनाचेनि महाघोकें॥ नाशिलीं जगाचीं सर्व दुःखें
॥ अवघें विश्वचि हरिरवें॥ भरलें महासुखें उचंबळत॥३४॥ दर्शनें स्पर्शनें वचनें॥ एक तारिले कीर्तनें॥ एक तारिले नामस्मरणें॥ यापरि
जगउद्धरणें उद्धवा॥३५॥ अविद्यायुक्त जीव मलिन॥ त्यासि शुद्ध व्हावया जाण॥ माझी भक्तीचि प्रमाण॥ हें विश्वात्मा कृष्ण स्वयें सांगे॥३६॥
श्लो०॥ ॥यथाऽग्निना हेम मलं जहाति ध्मातं पुनः स्वं भजते स्वरूपम्॥ आत्मा च कर्मानुशयं विधूय मद्भक्तियोगेन भजत्यथो माम्॥२५॥
टी०॥ ॥डांक मिळणी सुवर्णा॥ हीन कसें झालें मलिन॥ उदकें धूतां हि जाण॥ निर्मळपण न येत्या॥३७॥ त्याच सुवर्णाचें तगट॥ अग्निमु
खें देतां पुट॥ मळत्यागें होय चोखट॥ दिसे प्रकट पूर्वरूपें॥३८॥ तैसें अविद्या काम कर्में मलिन॥ त्याचे शुद्धि लागीं जाण॥ माझी भक्तीचि
परम प्रमाण॥ मलक्षालन जीवाचें॥३९॥ जंव जंव भक्तीचें पूट चढे॥ तंव तंव अविद्याबंध विघडे॥ मायेचें मूळ निखुडे॥ जो उचंबळे निजपदा

॥४०॥तुटोनियांअविद्याबंधु॥चिन्मात्रैकअतिविशुद्धु॥जीवपावेअगाधबोधु॥परमानंदुनिजबोधें॥४१॥जीवासिअविद्येचीप्राप्ती॥तेज्ञाना
स्तवहोयनिवृत्ती॥तेथकांपांलागलीभक्ती॥ऐशीआशंकाचित्तींजरिधरिसी॥४२॥तरिमाझेभक्तिवीणज्ञान॥सर्वथानुपजेजाण॥तेंचिअर्थी
चेंनिरूपण॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥४३॥ ॥श्लो०॥ ॥यथायथात्मापरिमृज्यतेसौमत्पुण्यगाथाश्रवणाभिधानैः॥तथातथापश्यतिवस्तुसू
क्ष्मंचक्षुर्यथैवांजनसंप्रयुक्तम्॥२६॥ ॥टी०॥ ॥माझीप्रतिपाद्यस्वरूपता॥नानाचरित्रेंपविभ्रकथा॥तेथेंश्रवणमननेंचित्ता॥प्रक्षाळितां-
कीर्तनें॥४४॥जवजवकरीमाझीभक्ती॥तवतवअविद्यानिवृत्ती॥तेणंमाझेस्वरूपाचीप्राप्ती॥जेंश्रुतिवेदांनांअतर्क्य॥४५॥जेंकांअतिसूक्ष्म
निर्गुण॥अलक्षलक्षंनागहन॥तेणेंस्वरूपेंहोयसंपन्न॥जीवसमाधानमद्भजनें॥४६॥नयनींसूदल्याअंजन॥देखेपृथ्वीगर्भचिंनिधान॥तें
विंमद्भजनेंलाहोनिज्ञान॥चैतन्यघनजीवहोय॥४७॥उद्भवाऐकपांनिश्चिती॥बहूतनलगेव्युत्पत्ती॥जैसाभावजोज्याचेचित्तीं॥तैशीप्राप्तीतो
पावे॥४८॥ ॥श्लो०॥ ॥विषयान्ध्यायतश्चित्तंविषयेषुविषज्जते॥मामनुस्मरतश्चित्तंमय्येवप्रविलीयते॥२७॥ ॥टी०॥ ॥जोकरीविष
याचेंध्यान॥तोहोयविषयींनिमग्न॥जोकरीसदांमाझेंचिंतन॥तोचैतन्यघनमीचिहोय॥४९॥स्त्रीगेलीअसतांमाहेरां॥ध्यानांनिमगटे
जिव्हारीं॥हावभावकटाक्षेंवरी॥सकामकरीपुरुषातें॥५०॥नसतेंस्त्रियेचेंध्यानकरितां॥प्रगटदिसेयथार्थता॥मींस्वतसिद्धहृदयींअस
तां॥सहजेंमद्रूपताचिंतितामज॥५१॥आवडीमाझेंजेंचिंतन॥चित्तचिंताचिंतितेपण॥विरोनिहोयचैतन्यघन॥मद्रूपपणयानाव॥५२
॥माझेप्राप्तीलागींजाण॥हेंचिगामुख्यलक्षण॥माझेंध्यानमाझेंभजन॥मद्रूपपणतेणेंहोय॥५३॥मजवेगळेंजेंजेंध्यान॥तेंचिजीवासि
दृढबंधन॥यालागींसांडूनिविषयाचेंध्यान॥माझेंचिंतनकरावें॥५४॥ ॥श्लो०॥ ॥तस्मादसदभिध्यानंयथास्वप्नमनोरथम्॥हित्वाम
यिसमाधत्स्वमनोमद्भावभावितम्॥२८॥ ॥टी०॥ ॥साचाच्यापरीदिसत॥परिणामीनाशिवंत॥त्यासीचबोलिजेअसत॥जेंमिथ्याभूत
आभास॥५५॥तेविंइहामुत्रकामना॥जेअविचारीरतरमणीय॥त्यालागिंप्राणिपाहे॥नानाउपायेंशीणतां॥५६॥कष्टेंसेऊनिसाधन॥

साधिलेंसर्वभोगस्थान॥तेंहिनेश्वरगाजाण॥जेविकांस्वप्नमनोरथ॥५७॥यालागींविषयाचेंध्यान॥सांडूनिकरावेंमाझेंभजन॥माझि
याभावनामन॥सावधानराखावें॥५८॥सावधानकरितांभजन॥एकाग्रधरितांमाझेंध्यान॥तेथअत्यंतजेंबाधकपण॥तेंत्यागलक्षण
हरिबोले॥५९॥ ॥श्लो०॥ ॥स्त्रीणांस्त्रीसंगिनांसंगंत्यक्त्वादूरतआत्मवान्॥क्षेमेविविक्तआसीनश्चिंतयेन्मामतंद्रितः॥२९॥ ॥टी०॥
जोमजलागींआर्तभूत॥तेणेंसांडावीस्त्रीसंगाचीमात॥माचिंतावाभगवंत॥तेणेंएकांतसेवावा॥६०॥स्त्रियेच्याहिपरीसवोखटी॥सं
गतस्त्रैणाचीअतिखोटी॥त्यासिनव्हावीभेटिगोठी॥नपाहावीदिठीदुरोनी॥६१॥साधकेंकायावाचाचित्तीं॥सांडूनिदोहींचीसंगती॥
परतोनिस्फुरेनास्फूर्ती॥ऐशीहृदस्थितीधरावी॥६२॥केवळएकांतजेंविजन॥प्रशस्तआणिपवित्रस्थान॥तेथेंघालोनियांआसन॥मा
झेंचिंतनकरावें॥६३॥करोनिआळसाचीबोळवण॥धरूनिनिजवृत्तीसावधान॥त्यावरिकरावेंमाझेंध्यान॥एकाग्रमनराखूनी॥६४॥मा
झेंविध्वंसोनिध्यान॥माझेप्राप्तीआडविघ्न॥साधकांसिअतिबंधन॥स्त्रीआणिस्त्रैणसंगती॥६५॥ ॥श्लो०॥ ॥नतथाऽस्यभवेत्क्लेशोबं
धश्चान्यप्रसंगतः॥योषित्संगाद्यथापुंसोयथातत्संगिसंगतः॥३०॥ ॥टी०॥ ॥अविद्येच्याअनंतकोटी॥जाणपांस्त्रिसंगाचेपोटीं॥अ
धर्माचाभडकाउठी॥योषितादृष्टींदेखतां॥६६॥जेमहामोहाचेंमेळवण॥जेखवळल्याकामाचेंइंधन॥जेवाचेचेंपरममोहन॥अधःपत
नतेयोषिता॥६७॥जेमदनाचेतिखटबाण॥जेमायेचेंचक्रजाण॥जेअंधतमाचेपूर्ण॥भरितेंतेंजाणयोषिता॥६८॥होकांजीचियेसंग
तीं॥आंधळाहोयज्ञानशक्ती॥जेवाढवीनानाआसक्ती॥जीचेनिविस्मृतीनिजस्वार्था॥६९॥जीचेनिसंसारबहुवस॥जीचेनिअसोसग
र्भवास॥जीचेनिविपर्यविलास॥जेवज्रपाशजीवाचा॥७०॥जेअखंडसोशीदुःखशोक॥जेसदांसोसीनकवोक॥तेमाताअलामकरू
निदेख॥स्त्रीअवश्यकआसहोय॥७१॥जेमातृस्नेहहातेंतोडवी॥जेबंधुस्नेहातेंविघडवी॥जेसदांगोविहाभावी॥अधर्मोअडवीजेपाडी
७२॥जीचेकटाक्षअतितिखट॥जिव्हारींरुतलेदेख॥जेजीवाचीव्यामोहक॥जीचेंचदलेंविखउतरेना॥ ७३॥एवढीबाधकजाणास्त्रीसंग

ती॥जोंवांछूंपाहेमाझीप्राप्ती॥तेणेंसांडावीस्त्रियेचीआसक्ती॥हृदयींप्रीतिनराखावी॥७४॥स्त्रीआठवतांचित्ता॥उछेदीज्ञानध्यानअवस्था॥
येवढीस्त्रीसंगबाधकता॥त्याहूनिअधिकतास्त्रैणसंगें॥३७५॥स्त्रीसंगाच्यामोहमदा॥सुटकाआहेयदाकदा॥परिस्त्रैणसंगतीचीबाधा॥
नेआपदाअनिवार॥७६॥चुडालस्त्रियेचेसंगती॥तरलाशिखीध्वजभूपती॥नातरीमदलसेचेसंगती॥तरलानृपतीकुवलयाश्व॥७७
॥होकांलीलेनेकरोनिभक्ती॥प्रसन्नकेलीसरस्वती॥तियाउद्धरिलानिजपती॥हेंबोलिलेंग्रंथींवसिष्ठें॥७८॥यापरीस्त्रीसंगती॥उद्धरले
एकिजती॥परिस्त्रैणाचेसंगती॥उद्धरागतीअसेना॥७९॥जोकांस्त्रियेचाअंकिला॥जोस्त्रियेसिजीवेंविकिला॥जोस्त्रियेचापोसणाझा-
ला॥तिचेबोलामाजीवर्त्ते॥८०॥जेवींकुलदेवतारंवचरी॥तेंसेंस्त्रियेसिपूज्यकरी॥मगतिचेंचिरेंवेवरी॥नानाउपचारींनाचन॥८१॥पा
ळिल्याश्वानाचेपरिपाठीं॥लाविल्यालागेसुन्हृदापाठीं॥त्याहडकिलियाशेवटीं॥कामथाळीरांपुढींघालूनिपडे॥८२॥धडगांडउत्तम
पदार्था॥आपणभोगीनासर्वथा॥तेंदेऊनस्त्रियेच्याहाता॥आपुलीसत्तानिवर्त्तवी॥८३॥ईसिजेंविरुद्धवाटेल॥तेंहेंब्रह्मांडपालथेल॥
इचाउल्लंघितांबोल॥क्षीराब्धीसुकेलसुखाचा॥८४॥नाहींदेवाकुळदेवांपूजणें॥मायबापातेंवंचणें॥शेखींगुरुतेंहिठकणें॥परिसर्व
स्वदेणेंस्त्रियेसी॥८५॥एवंमाकडजेसंगारुड्याचें॥तैसास्त्रियेचेंनिछंदनाचे॥ऐशियास्त्रैणाचेंसंगतीचें॥तेथसुखकेंचेंसाधकां॥८६॥
ज्याच्याएकनिस्त्रियेच्यागांठी॥सज्ञानासहीकामउठी॥जोलावीयोगितापाठीं॥उठाउठीसकामलें॥८७॥ऐशियास्त्रैणाचेसंगती॥केंची
साधकासुखप्राप्ती॥तोयालीलअधोगती॥अंधतमाप्रतिनेइल॥८८॥यालागींस्त्रैणाचीकथा॥कानींनायकावीवार्त्ता॥त्याचावारा
हिलागतां॥तेथूनिसर्वथापळावें॥८९॥त्याचीनघ्यावीभेटी॥त्याचीनकरावीगोठी॥तोनपाहावादिठी॥नलागावेंपाठींस्त्रैणाचिये॥
९०॥स्त्रैणपुढेंवाटजाय॥त्याचामार्गींमागुउरलाराहे॥तेंहिआपणचुकवावीसोये॥येथवरिपाहेंत्यागावा॥९१॥स्त्रीआणिस्त्रैणाचे १२
संगती॥जेवींहोयदुःखप्राप्ती॥तैसेंदुःखत्रिजगती॥माजीनिश्चितीअसेना॥९२॥अत्यंतस्त्रीकामीवशता॥तीनावमुख्यस्त्रैणता॥

केवळस्त्रियेचंआधीनता॥तोबाधुपरमार्थअतिनिंद्यत्वें॥९३॥आपुलेहृदयींचीकामासक्ती॥तेंचिस्त्रीसंगाचीदृढप्राप्ती॥तेथउपजलि याविरक्ती॥मगस्त्रियेचीप्राप्तीकोणपुसे॥९४॥ऐसेंहृदयींचेंकणवे॥उद्धवासिसांगीतलेंदेवें॥हेंऐकोनियांउद्धवें॥विचारुजीवेंआदरिला ९५॥अनिवारउपजेविरक्ती॥जेणेंबाधिनाविषयासक्ती॥ऐशीजेध्यानस्थिती॥तेंचिदेवाप्रतीपुसत॥९६॥जेंलागलियाध्यान॥नदिसे स्त्रीपुरुषभान॥जीविंउपजेचित्तसमाधान॥तैसेंविधानपुसत॥९७॥ ॥श्लोक॥ ॥उद्धवउवाच॥ ॥यथात्वामरविंदाक्षयादृशंवाय दात्मकम्॥ध्यायेन्मुमुक्षुरेतन्मेध्यानंमेवक्तुमर्हसि॥३१॥ ॥टी०॥ ॥उद्धवम्हणेकमळनयना॥मुमुक्षुकरितीतुझियाध्याना॥त्याध्यानाची ध्यानलक्षणा॥जगजीवनामजसांगें॥९८॥तेंसगुणकींनिर्गुण॥कोणरूपकेसावर्ण॥तेंअवघेंहिसंपूर्ण॥कृपाकरूनमजसांगा॥९९॥जे थरिघतांनुभगेमन॥ज्याचेंअत्यंतगोडपण॥जेंतुजहीआवडतेंजाण॥तेंमजध्यानसांगावें॥४००॥ऐकोनिउद्धवाचाप्रश्न॥सांगावयाउ त्तमध्यान॥पूर्वपीठिकाआसन॥प्राणायामलक्षणसांगतो॥१॥ ॥श्लो०॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ ॥समआसनआसीनःसमकायोय थासुखं॥हस्तावुत्संगआधायस्वनासाग्रकृतेक्षणः॥३२॥ ॥टी०॥ ॥ऐकआसनाचेंलक्षण॥पाषाणींव्याधिसंभवेजाण॥केवळधर णीचेंआसन॥तेंअतिकठिणदुःखरूप॥२॥दारुकासनेंनिर्दयमन॥कोरड्याकाष्ठींऐसेंहोयजाण॥तृणासनींविकल्पगहन॥जेसेंकां तृणविचित्रांकुरें॥३॥वृक्षपल्लवांचेंआसन॥तेणेंचित्तआंदोळायमान॥जारणमारणस्तंभन॥तेथकाळेंआसनसाधकां॥४॥ज्ञानो पलब्धींमृगाजिनी॥मोक्षसिद्धीव्याघ्राजिनीं॥मोक्षादिसर्वसिद्धींचीश्रेणी॥श्वेतकंबलामर्नीसाधका॥५॥भूमिकाशुद्धआणिसमान॥ पाहोनिनिरुपद्रवस्थान॥तेथरचावेंआसन॥सुलक्षणअनुक्रमें॥६॥कुशवस्त्रकंबलाजिन॥इहींयुक्तघालावेंआसन॥उंचनीचन व्हावेंजाण॥सममसमानसमभागें॥७॥उंचझालियाआसनडोले॥नीचीभूमीदोषआदळे॥यालागींसमत्वेंमांजळें॥रचावेंकोवळेंमृ दुआसन॥८॥तेथशुद्धमुद्रावज्रासन॥कांअंबुजासनहीजाण॥अथवाघालावेंसहजासन॥जेआसनींमनसुखावे॥९॥तेणेंमे

गी.

अ. १४

रुदंड अवक्र शुद्ध॥ सम कायारा रखोनि प्रसिद्ध॥ मूळाधारादिनिनाबंद॥ अति सुबद्धपैं घ्यावे॥१०॥ ऐसें आसन लागतां॥ आसनावरी स्वभा वता॥ करांबुजाचा विकासता॥ उत्संगता शोभती॥११॥ नाकाचें अग्र सांडूनि दुरी॥ दृष्टि ठेवावी नासिकाग्री॥ तेठायीं बैसे अग्निचक्री॥ यो गगंभिरी योग्यता॥१२॥ तें अभ्यासीं निजनिश्चळें॥ योगाभ्यासें योगबळें॥ अर्धोन्मीलित होती डोळे॥ धारणामेळें तेकाळीं॥१३॥ भेदापासा वडठाउठी॥ उपरमतां अभेद दृष्टी॥ तिचा नासाग्रीं दिसे मिठी॥ इतर दृष्टीं लक्षितां॥१४॥ आसनजयो त्रिबंधप्राप्त॥ दृष्टीचीउपरमस्थिती॥ हे अकस्मात कोणें रीति॥ साधकाहातां आतुडे॥१५॥ ऐशी आशंका धरिसी चित्तीं॥ त्याहि अभ्यासाची स्थिती॥ उद्धवा मी तुज भणती॥ यथानि गुतीसांगेन॥१६॥ ॥श्लो०॥ ॥प्राणस्य शोधयेन्मार्गं पूरकुंभकरेचकैः॥ विपर्ययेणापि शनैरभ्यसेन्निर्जितेंद्रियः॥३३॥ ॥टी०॥ ॥अ भ्यासाचें लक्षण॥ प्रथम प्राणमार्गशोधन॥ पूरक कुंभक रेचक जाण॥ प्राणापानशोधक॥१७॥ जिह्वा उपस्थ उपमर्दवे॥ ऐसा इंद्रियनें मजें संभवे॥ त्यासीच हा प्राणजयो फावे॥ येरां न व्हे श्रम तांही॥१८॥ प्राणशोधन नेंतूं ऐक॥ पूरक कुंभक रेचक॥ सचेंचि रेचक पूरक कुं भक॥ हा उभय दे रव अभ्यास॥१९॥ इडेनी करावा प्राणपूर्ण॥ तो कुंभ न रारखावा जाण॥ मग तिनेंचि करावा रेचन॥ हें एक लक्षण अभ्या सी॥२०॥ कां पिंगलेनि करावा पूर्ण॥ तो तिनेंचि करावा रेचन॥ हें एक अपार लक्षण॥ विचक्षण बोलती॥२१॥ सर्वसंमत योगलक्षण॥ इडेनें प्राण करावा पूर्ण॥ तो कुंभकें राखावा स्तंभुन॥ करावें रेचन पिंगलया॥२२॥ हो कां पिंगळेनि पुरवा प्राण॥ तोहि कुंभकें राखावा कुं भुन॥ मग इडेनि सांडावा रेचुन॥ हें विपरीतलक्षण अभ्यासीं॥२३॥ तेथ न करावी फाडाफोडी॥ न सांडावी ताडातोडी॥ सांडोनियां लवड सवडी॥ अभ्यास परवडी शनैःशनैः॥२४॥ ग्रंथ मांडलिया तांतडी॥ तें प्राण पडे लअनाडी॥ मग हे थडी ना ते थडी॥ ऐशी परवडी साधका ॥४२५॥ जेविं मुंगी वळघे पर्वता॥ ते चढे परि पडेना सर्वथा॥ तेथ जा न्या जालां जाणतां॥ न चढे नत्वता अनिकष्टें॥२६॥ तें संयें योगाभ्या सीं जाण॥ न चले जाणीव शाहाणपण॥ जाणिवायें थ होय पतन॥ सर्वथा गमन घडेना॥२७॥ तें मुंगिचा परि योगपंथा॥ जो शनैःशनैः

अभ्यासतां॥ प्रणवाचाच देमाथां॥ जाणतलवतां उद्भवा॥२८॥ दृढ अभ्यास आल्या होतां॥ जैसा साधकाचीमनोगनता॥ तैसा पवनचा
ळेनत्वतां॥ जेविरणा आनोनामहाशूर॥२९॥ अभ्यासाचा गडाडी॥ प्राणरव वळला कडाडी॥ तो प्राणायामाचे भेद मोडी॥ पदर फोडी चक्रा
चे॥३०॥ येथ द्विविधमाझें भजन॥ एकयोगयुक्त निर्गुण॥ एकतें प्रणवाभ्यासें भक्त सगुण॥ तें हि लक्षण अवधारीं॥३१॥ ऐक प्राणाया-
माचे भेद॥ सगर्भ अगर्भ द्विविध॥ सगर्भ आगमोक्तें शुद्ध॥ सगुण संबंध ध्यानादी॥३२॥ ॥श्लो०॥ ॥हृद्यविच्छिन्नमोंकारं घंटानादं बिस
सोर्णवत्॥ प्राणेनोदीर्य तत्राथ पुनः संवेशयेत्स्वरम्॥३४॥ ॥टी०॥ ॥वाचेसि न ल्हतां गोचरू॥ दीर्घ प्रणवाचा उच्चारू॥ हृदयीं अनव
च्छिन्न ओंकारू॥ अखंडाकारु उल्हासे॥३३॥ घंटानाद सदृशस्थितु॥ जैसा कमळमृणाळ सूक्ष्मतंतू॥ तैसा मुळादारभ्य ब्रह्मरंध्रातु॥
प्राणायामयुक्त प्रणव उभासे॥३४॥ तेथ दीर्घस्वरें उच्चारु॥ तेणें प्रणव उभासे अनिसपुरु॥ तो प्राणायामें करावा स्थिरु॥ अखंडाकारु स्वर
युक्त॥३५॥ ॥श्लो०॥ ॥एवं प्रणवसंयुक्तं प्राणमेव समभ्यसेत्॥ दशकृत्वस्त्रिषवणं मासाद्‍र्वाग्जितानिलः॥३५॥ ॥टी०॥ ॥स्वरव
र्णमात्रातीव पर॥ प्रणव जो कां अगोचर॥ तो अभ्यासबळें नर॥ वृत्तिगोचर स्वयें करिती॥३६॥ नवल उच्चाराचा चमत्कार॥ ऊर्ध्वमूख
अखंडाकार॥ अभ्यासें प्रणव करितां स्थिर॥ झणत्कारस्वरयुक्त॥३७॥ ऐसा प्राणायामयुक्त प्रणवाभ्यास॥ त्रिकाळ करितां सांडूनि आ
ळस॥ काळीं आवर्त्तनें दश दश॥ सावकाश करितां पैं॥३८॥ तरि एक मास न लागतां॥ हा प्राणजयो आतुडे हातां॥ जेवि कांसनीं पतिव्र
ता॥ तुळंघांस दां पर्त वचन॥३९॥ ये अभ्यासीं अतितत्पर॥ झालिया गा निरंतर॥ योगाभ्यासाचें सार॥ सहजें चि नर पावती॥४०॥ ऐसा
प्राणजयो आलिया हातां॥ दों प्रकारीं भजनावस्था॥ एक सगुण आगमोक्ता॥ दुजी योगाभ्यासता निर्गुणत्वें॥४१॥ परि दोंहिचें समाधा
न॥ निर्गुणींच पावे जाण॥ त्या दोंहींचें उपलक्षण॥ संक्षेपें श्रीकृष्ण सांगत॥४२॥ अगा ओं हें स्मरों सरे॥ स्मरतां स्वरें सि प्राण प्राणवीं भरे॥
मग प्रणव ऊर्ध्व चितें स्फुरे॥ अखंडाकारें उल्हासतु॥४३॥ जेथूनि अक्षरें उपजती॥ शब्द व दोनि जेथ समावती॥ मग जे उरे जाणतां स्फूर्ती॥

म्हणऊनि निश्चित त्याना व॥ ४४॥ त्या प्रणवाचें निआधारें॥ जाणोनियां साहीचक्रें॥ तो प्रणव भेदूनि धुरें॥ निजनिर्धारें चालिलें॥ ४५॥ तेथ उल्लाट श
किचा लोट॥ वैराग्याचा नेटपाट॥ जाणोनि कार्की सुखाची वाट॥ सवेगें त्रिकुट घेतलें॥ ४६॥ तेव्हां अनुहाताचा घाई॥ निशाण लागलें पाहीं॥
तव पुढील जे योगभुंयी॥ ते आपैति पाहीं होसरली॥ ४७॥ तेथें हरिखें अति उद्भट॥ औठपीठ आणि गोलाट॥ ते हि जाणोनियां वाट॥ घडघ
डाट चालिला॥ ४८॥ मागीलु ठेली आठवण॥ झाली विकल्पाची बोळवण॥ सद्भावें वोळली जाण॥ स्वानंदजीवन जीवाचें॥ ४९॥ ते सहस्त्र
दळाचे पाट॥ वरूनि उतरले घडघडाट॥ स्वानंदजीवनानिकट॥ नीटवाट पैं आलें॥ ५०॥ तें सेवितां संतोषें पाणी॥ निवाली संतसअवनी
॥ इंद्रियांची पुरली धणी॥ गुणाची त्रिवेणी बुडाली॥ ५१॥ तव भ्रमरगुंफे आंत॥ जीवशिवाचा एकांत॥ तेणें जीवपणाचा प्रांत॥ वृत्तिसीं घा
त होसरला॥ ५२॥ तेथ जीवशक्तिसंयोग॥ निज ऐक्यें झाला चांग॥ परमानंदें कोंदलें आंग॥ सुखाचा सुखभोग सुखरूप झाला॥ ५३॥ ते
व्हां हेतु मातु दृष्टांतु॥ खुंटली वेदवादाची मातु॥ झाला मी तूंपणाचा प्रांतु॥ एकला एकांतु एकलें॥ ५४॥ तें एकलेपणाचें एक॥ म्हणावया
म्हणतें नाहिं देख॥ ऐसें योगबळें ज्ञेनेटक॥ माझें निजसुख पावले॥ ५५॥ हे योगमार्गींची वाट॥ अति अवघड परम कष्ट॥ थोर
विघ्नाचा कडकडाट॥ प्राप्ति अवचट एकाद्या॥ ५६॥ तैसा नव्हे माझा अतिभक्तिपंथु॥ तेथ नाहीं विघ्नाची मातु॥ भक्तांसि हा हाचि ठावो
प्राप्तु॥ ऐक तें हि मातु मी सांगेन॥ ५७॥ मुख्य योग हा नाहीं स्पष्ट॥ म्हणाल कें चें कादिलें कचाट॥ पदबंधाची चुकली वाट॥ वृथा वटव
ट हे म्हणावी॥ ५८॥ ये चश्लोकीं देवो बोलिला॥ माझा ह्या वाक्य प्राणजयो जाहला॥ यं तु ध्वनितु योग बोलिला॥ तो म्या केला प्रकटार्थ
॥ ५९॥ जेथ प्राणापानजयो झाला॥ तेथ महायोगु हा भागा आला॥ हा योगुशास्त्रार्थ बोलिला॥ विंषद केला अकुलागमीं॥ ६०॥ प्रा
णापानजयो झाला पाहा हो॥ जैसा साधकाचा भावो॥ सगुणनिर्गुण उपावो॥ प्राप्ती ठावो सहजची॥ ६१॥ प्राणापानजयो मासी॥ स १
गुण उपासना स्थिती॥ तह्वारा निर्गुणप्राप्ती॥ उद्धवाप्रती हरि बोले॥ ६२॥ कशासारिखें तुझें ध्यान॥ ऐसा उद्धवें केला प्रश्न॥ यालागि सां

णा॥नयासगुण॥ सर्वांचानगुणसंस्थापी॥६३॥ मच्छसाधावयाबडिशजाण॥ चित्तसाधावयामूर्तीसगुण॥ तेचिमूर्तीचेंसगुणध्या
न॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥६४॥ ॥श्लो०॥ ॥हृत्पुंडरीकमंतस्थमूर्ध्वनालमधोमुखं॥ ध्यात्वोर्ध्वमुखमुन्निद्रमष्टपत्रंसकर्णिकं
३६॥ ॥टी०॥ ॥जैसेंकेळीचेंकमळ॥तैसेंहृदयअष्टदळ॥अधोमुखऊर्ध्वनाळ॥अतिकोमळलसलसित॥६५॥ धरोनिप्राणा
यामाचेंबळ॥ऊर्ध्वमुखहृदयकमळ॥विकसितकरावेंअष्टदळ॥ध्यानेंप्रबळध्यातांपैं॥६६॥तेथऊर्ध्वमुखअधोनाळ॥ध्यान
आलियाहृदयकमळ॥अतिउन्निद्रअष्टदळ॥ध्यानींअचंचळस्थिरावल्या॥६७॥ ॥श्लो०॥ ॥कर्णिकायांन्यसेत्सूर्यसोमाग्नी
नुत्तरोत्तरम्॥वन्हिमध्येस्मरेद्रूपंममैतद्ध्यानमंगलम्॥३७॥ ॥टी०॥ ॥कर्णिकेमाजीचंद्रमंडळ॥ध्यावेंसोळाकळींअविकळ॥त्याहि
माजीसूर्यमंडळ॥अतिसोज्वळबाराकळीं॥६८॥त्याहिमाजीवन्हिमंडळ॥दाहकाळींअतिजाज्वल्य॥तेंअग्निमंडळींसुमंगल॥ध्या
वीसोज्वळमूर्तिमाझी॥६९॥ ॥श्लो०॥ ॥समंप्रशांतंसुमुखंदीर्घचारुचतुर्भुजम्॥सुचारुसुंदरग्रीवंसुकपोलंशुचिस्मितम्॥
३८॥समानकर्णविन्यस्तस्फुरन्मकरकुंडलम्॥ हेमांबरंघनश्यामंश्रीवत्सश्रीनिकेतनम्॥३९॥ ॥टी०॥ ॥तेंनिमाझेमूर्तिचेंध्या
न॥उद्धवाऐकसावधान॥आपुलेमूर्तीचेंआपणध्यान॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥७०॥अतिदीर्घनाठेंगणेपण॥समआवेवसमानठा
ण॥समसपोषअतिसंपूर्ण॥मूर्तिसुलक्षणचिंतावी॥७१॥मूर्तिचिंतावीसन्मुख॥प्रसन्नवदनअतिसुरेख॥जीचेंदेखतांचिसुखं॥
हृदयींहरिखकोंदाटे॥७२॥जैशींविशाळकमळदळें॥तैसेआकर्णांतदोनीडोळे॥भवयारेखिल्याकाजळें॥तैशीरेखाकळेंध-
नुष्याकृती॥७३॥कपाळीमरवतसांवळें॥त्याहिवरीचंदनपिवळें॥माजीकस्तुरीचींदोनीअंगुलें॥कुंकुममेळेंअक्षता॥७४॥दी
र्घनासीकआणियाळें॥लखलखितगंडस्थळें॥मुखसकुमारकोंवळें॥अधरप्रवाळेंआरक्त॥४७५॥शारदचंद्राचीसपोषकोर॥
तैशीचुबुकाअतिसुंदर॥मुखनिभासुरमनोहर॥भक्तचकोरचंद्रमा॥७६॥जैशाहिरयाच्याज्योती॥कींदाळिंबबिजाचीदीप्ती

भा· तैशीमुखामाजीदंतपंक्ती॥ दशनझळकती बोलतां॥ ७७॥ समान कर्ण दोनी सधर॥ स्फुरत कुंडलें मकराकार॥ ईषितहास्य मनोहर॥ अ
।५ ग्रीवा सुंदर कंबुजैशी॥ ७८॥ कंठींचें त्रिवळी उभवर्णी॥ माजी मिरवे कौस्तुभमणी॥ तेप्रकाशलें दीप्ती कवणगणी॥ तेजें दिनमणी लो ११
पला॥ ७९॥ भुजंगाकारस्वभावो॥ चतुर्भुज अजानबाहो॥ विशाळवक्षस्थळ निर्वाहो॥ श्रीवत्स पाहा होचिन्हित॥ ८०॥ श्रीवत्स श्रीनि
केतन॥ हृदयीं दोहीं भागीं जाण॥ त्रिवळीयुक्त उदर गहन॥ दामोदर चिन्ह त्या आलें॥ ८१॥ विजुळ रूपें जैसा पिंवळा॥ लखलखीत दिसे
झेळा॥ तेवि कासिला सोनसळा॥ तेणें घनसांवळा शोभत॥ ८२॥ जैसें चांदणें गगनामाझारीं॥ श्यामतांबे सेशामतेवरी॥ तेविं श्यामां
गीं चंदनाची भुरी॥ तेणें श्रीहरी शोभत॥ ८३॥ ॥श्लो०॥ ॥शंखचक्रगदापद्मवनमालाविभूषितम्॥ नूपुरैर्विलसत्पादं कौस्तुभप्रभया
युतम्॥ ४०॥ द्युमत्किरीटकटककटिसूत्रांगदायुतम्॥ सर्वांगसुंदरं हृद्यं प्रसादसुमुखेक्षणम्॥ ४१॥ ॥टी०॥ ॥कौस्तुभासि संलग्न
गळा॥ आपादरुळे वनमाळा॥ कटीं बाणली रत्नमेखळा॥ किंकिणीजाळमाळासंयुक्त॥ ८४॥ कर कंकणें बाहु अंगदें॥ शंखचक्रपद्म
गदादि आयुधें॥ जडित मुद्रिका नानाछंदें॥ कराग्रीं विनोदें बाणल्या॥ ८५॥ नाभी सखोल निर्मळ॥ जेथ ब्रह्मा झाला पोटिचें बाळ॥ जें लो
कपद्माचें समूळ मूळ॥ तें नाभीकमळ हरीचें॥ ८६॥ जैसे सचेतन मर्गजस्तंभ॥ तैसे घोंटीव साजिरे स्वयंभ॥ उभय चरणांची अभिन
व शोभ॥ हरिआंगीं स्वयंभ शोभती॥ ८७॥ ध्वज वज्र अंकुश देखा॥ यवांकित ऊर्ध्वरेखा॥ पद्म चक्रादि सामुद्रिका॥ चरणनेटका हरी
चा॥ ८८॥ त्रिकोण कांती वइंद्रनीळ॥ तैशीं साजिरीं घोंटीव सांवळीं॥ पाउलें सकुमारें कोवळीं॥ आरक्ततळीं पदप्रभा॥ ८९॥ पाउलावरी
लसांवळी प्रभा॥ नखवा तळीं आरक्त शोभा॥ जेविं संध्याराग मानला नभा॥ तैशी शोभा हरिचरणीं॥ ९०॥ नभमंडळीं चंद्ररेखा॥ ते
शी प्रपदाग्रीं मांडणी नखा॥ पोटर्‍या सकुमार नेटका॥ जंघा सुरेखा जानुद्वय॥ ९१॥ अतिशयें माजसाना॥ होता अभिमान पंचानना॥ १
॥ मध्य देखोनि जगर्जीवना॥ लाजोनि रानाता गेला॥ ९२॥ अद्यापि तो झाला अरण्यवासी॥ लाजा मुखन दाखवी कोणासी॥ पाहा

वयाहरिमध्यासी लेपमेरवलेसीतोजाला ॥ १३ ॥ चरणींनेपुराचागजर ॥ वांकीनोडरांचाझणत्कार ॥ मस्तकीकुटिलालकजाण ॥ सुम
नीकवरशोभती ॥ १४ ॥ नानारत्नींअतिगहन ॥ मस्तकींमुगुटदेदीप्यमान ॥ सर्वांगींसुलक्षण ॥ मूर्तीसंपूर्णहरीची ॥ १५ ॥ जेमूर्तीचीधरि-
त्यासोयं ॥ ताहानभूकविसरोनीजाये ॥ जेध्यानींआतुडल्यापाहे ॥ सुरवाचाहोयेसुदीनु ॥ १६ ॥ सर्वांगसुंदरशामवर्ण ॥ जेष्टवरिष्टगंभी
रगहन ॥ सुमुखआणीसुप्रसन्न ॥ मूर्तिचेंध्यानकरावें ॥ १७ ॥ श्लोक ॥ सकुमारमभिध्यायेत्सर्वांगेषुमनोदधन् ॥ इद्रियाणींद्रियार्थेभ्यो
मनसाकर्ष्यतन्मनः ॥ बुध्यासारथिनाधीरः प्रणयेन्मयिसर्वतः ॥ ४२ ॥ तत्सर्वव्यापकंचित्तमाकृष्यैकत्रधारयेत् ॥ नान्यानिचिंतयेद्भुयः सु
स्मितंभावयेन्मुखं ॥ ४३ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ झणीदृष्टीचारुपेलन्याहारु ॥ लागतांखुपेलचंद्रकरु ॥ तैशीमूर्तीध्यावीसुकुमारु ॥
अतिअरुवारुध्याननिष्टा ॥ १८ ॥ इंद्रियार्थीअतिलोलुप्त ॥ तेंवैराग्येंआवरोनीचित्त ॥ माझेध्यानींसुनिश्चित ॥ बुधिमंतलावितीं ॥
॥ १९ ॥ विषयींआवरोनीमन ॥ अखंडकरितांमाझेंध्यान ॥ मद्रूपचीहोयजाण ॥ ऐसेंचिंतनकरावें ॥ ५०० ॥ चिंतनीं विचकतांमन ॥ स
विवकबुधीबळेंजाण ॥ निःशेषकरितांमाझेंस्मरण ॥ धारणेवीणध्यानठसावे ॥ १ ॥ धारणाजरीतुटोनिजाये ॥ ध्यानठसानतुटमरहे ॥
मनमूर्तीचागांयीपाहें ॥ जडलेंठायेंसर्वांगीं ॥ २ ॥ अंगप्रत्यंगींध्यानयुक्त ॥ जडोनीठेलेंजेंचित्त ॥ तेंआवरूनीसमस्त ॥ चिंतावेंनिश्चितहा
स्यवदन ॥ ३ ॥ सर्वहीसांडोनियांजाण ॥ सांगोपांगमूर्तीध्यान ॥ चिंतावेंगाहास्यवदन ॥ स्वानंदघनहरीचें ॥ ४ ॥ अंगप्रत्यंगमूर्तीध्या
न ॥ पुढतींनकरावेंचिगाजाण ॥ ध्यानींमाझेंहास्यवदन ॥ तल्लीनमनकरावें ॥ ५ ॥ उध्दवेंकेलाहोनाप्रश्न ॥ कशासारिखेंतुझेंध्यान ॥ तेंसां
गोनियांजाण ॥ यदात्मलक्षणहरीबोले ॥ ६ ॥ ध्यानाआलेंजेंहास्यवदन ॥ त्यातुलहीसांडोनीवदन ॥ केवळहास्याचेंकरावेंध्यान ॥ हास्या
मार्जामनघालुनी ॥ ७ ॥ त्याहीहास्याचेंसांडुनीध्यान ॥ हास्यामाजीजोआनंदघन ॥ तेथप्रवेशवावेंमन ॥ अतिसावधाननिजनिष्ठा ॥
॥ ८ ॥ तेआनंदींआनंदयुक्त ॥ जालियाआपुलेंचित्त ॥ आनंदाचीउपलब्धीतेथ ॥ होयसुनिश्चितसाधकां ॥ ९ ॥ ॥ श्लोक ॥ तत्र

ए॰भा॰ लब्धपदं चिन्मात्कष्यव्योम्निधारयेत्॥ नत्वत्यक्तकामदारोहोनकिंचिदपिचिंतयेत्॥ ४४॥ ॥टीका॥ ॥जालियाआनंदपदप्राप्ती॥ अ॰
३६ चिदाकाशाचीदिसेसमस्त॥तेंचिदाकाशांचित्त॥अनिसावचितेंठवावें॥१०॥तेव्हांचिदाकाशाचित्तचिंतन॥हेंहीसांडुनित्रिविधभेदध्या १४
ना॥जोमीपरमानंदपरिपूर्ण॥भेदशून्यचिदात्मा॥११॥तेथेंवृत्तीकरूनीनिमग्न॥सांडावेंचिदाकाशाचेंहीज्ञान॥तेव्हांज्ञेयज्ञानाज्ञान
हेंहीस्फुरणस्फुरेना॥१२॥ ॥श्लोक॥ ॥एवंसमाहितमतीर्मामेवात्मानमात्मनि॥विचष्टमयिसर्वात्मन्ज्योतिर्ज्योतिषिसंयु
तं॥४५॥ ॥टीका॥ ॥यापरीसाधकांचीनिजवृत्ती॥माझ्यास्वरूपींमीनल्यास्वरूपस्थिती॥तेव्हांमीपणाचीस्फुरेजेस्फुर्ती
॥तेहीअद्वैतींविराली॥१३॥तेथेंमीतूंपणाचाभास॥यापरीनिमालानिःशेष॥माझेंपरमानंदनिजसुख॥अद्वैतदेखकोंदलें॥१४
॥जेविज्योतिसींमीनल्याज्योती॥दोहींचीहोयएकचदीप्ती॥तेविजीवचैतन्याचीस्फुर्ती॥अद्वैतसुखप्राप्तीसमरसें॥१५॥कोटींस्ने
हसूत्रेंमांडिती॥तेणेंकोटीदीपनामाभिव्यक्ती॥तेंकोटीदीपींएकदीप्ती॥तेवीजीवअद्वैतींचिन्मात्र॥१६॥देहेंद्रियउपाधीवशें॥जी
वाशीभिन्नत्वआभासे॥अद्वैतबोधसौरसें॥जीवप्रवेशेसुखस्वरूपीं॥१७॥तेव्हांहेंएकपरमसुख॥हेंहीह्मणतेंनाहींदेख॥एका
कीयेकलेंयेक॥सुखेंसीनिजसुखकोंदलें॥१८॥जेविसाखरेसाखरचाखित॥कींउदकींउदकस्नानकरित॥होकांघृतजालेंघृताआं
त॥सुनिश्चितसुवासा॥१९॥यापरीमाझीध्यानस्थिती॥साधकांजालीपरमप्राप्ती॥तेचिउपसंहारेंश्रीपती॥उद्धवाप्रतीसांग
त॥२०॥ ॥श्लोक॥ ॥ध्यानेनेत्थंसुतीव्रेणयुंजतोयोगिनोमनः॥संयास्यत्याशुनिर्वाणं॥द्रव्यज्ञानक्रियाभ्रमः॥४६
॥ ॥इतीश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेभगवदुद्धवसंवादेचतुर्दशोऽध्यायः॥१४॥ ॥टीका॥ ॥यापरीती
व्रध्यानस्थिती॥समाधीपर्यंतमाझीप्राप्ती॥साधकासीहोयशीघ्रगती॥यथानिगुतीध्यानकरितां॥२१॥हेंमाझेंध्यानउत्तमोत्त १
म॥सर्वदांठसावलेंजेंनिशीमी॥तेंअधिभुतअधिदैवअध्यात्म॥हात्रिविधभ्रमउरोंनेदी॥२२॥विषयांविषयोविषयसंभ्रम॥

॥ ज्ञेयज्ञाताज्ञानोपक्रम॥ कर्मकर्ताक्रियाभ्रम॥ याचेंरूपनामउरोंनेदी॥ २३॥ नेथध्येयध्याताध्यान॥ दृश्यद्रष्टाआणीदर्शन॥ मनम
नताआणीमनन॥ याचेंसमूळभानउच्छेदी॥ २४॥ देवोदेवींदेवता॥ भजभजनभजता॥ लक्ष्यलक्षणलक्षिता॥ हेंहींकथानुरेचीं॥ २५॥
तेथयोग्यतेशीमाहायोगू॥ समाधीसुखाचासुखभोगू॥ जीवशिवाचानिजसंय्योगू॥ हाहीउपयोगूउडाला॥ २६॥ नेथेबोधकैचाकैचा
बोधकना॥ कैचींबध्दनाआणीमुक्तता॥ ब्रह्मनामेंहहींवार्ता॥ जाणसर्वथाबुडाली॥ २७॥ सांचिद्आणी आनंद॥ यानावाचाजोप्रबं
ध॥ तोमजमायाचेसंमधा॥ एकतोहीविषदविभाग॥ २८॥ असंताचेव्यावृत्तीसंतमातेंह्मणतीश्रुती॥ करितांजडाचीसमाप्ती॥
चिन्मात्रह्मणतीमजलागीं॥ २९॥ तोडितांदुःखाचासंमधू॥ मातेंह्मणतीपरमानंदू॥ एवंसचिदानंदप्रवादू॥ हाविपरितबोधूविद्येचा
॥ ३०॥ जेथअसंतचिनाहीं॥ तेथसंतह्मणणेंघडेकायी॥ समूळअज्ञानचिजेव्हांजाही॥ नेव्हांसन्मात्रेंहेंहीह्मणेकोण॥ ३१॥ जेव्हां
दुःखाचालेशुनाहीं॥ तेव्हांसुखह्मणावेंकोणेठायीं॥ यालागींनामरूपमजपाहीं॥ ठावितांठांईतुकेना॥ ३२॥ समूळउडेत्रिपुटीचेंभान
॥ यानावगतीब्रध्यान॥ माझेंकरूनीयांभजन॥ निजसमाधानपावले॥ ३३॥ एवंमाझेनीध्यानप्रकारें॥ संसारउडेचमत्कारें॥ माझें
केवळस्वरूपचीउडे॥ निजनिर्धरिउध्दवा॥ ३४॥ नेस्वरूपीसुखनादुःख॥ नाहींसंतासंताचेंलेख॥ ज्ञानाज्ञानाचीअटक॥ तेठायींदे
खअसेना॥ ३५॥ तेथनामरूपगुण॥ नाहींमीतूंपणाचीखुण॥ अविद्याअविद्यमान॥ आनंदघननिजरूप॥ ३६॥ भक्तीसुखाचेंहेंल
वे॥ नानाउपायगौरवें॥ उध्दवालागींदेवें॥ निजानुभवेंदाविलें॥ ३७॥ ठसावल्यामाझीभक्ती॥ सकळसिध्दीहोयप्राप्ती॥ संदेहना
हींयेअर्थी॥ जाणनिश्चितउध्दवा॥ ३८॥ भजनपंथेंनिरंतर॥ दोहोनीभक्तीसुखवर्क्षार॥ त्याचेंहेंमंथोनियांसार॥ उध्दवासीश्रीधरवद
ताजाला॥ ३९॥ तोहाचौदावाअध्यावो॥ स्वमुखेंबोलिलादेवो॥ भक्तीसीमवश्यपाहाहो॥ येरउपावोनोगौण॥ ४०॥ सकळयोगा
चेंयोगगव्हार॥ वेदांतनिजभंडार॥ सकळसिध्दीचेंपरमसार॥ भक्तीसाचारहरीची॥ ४१॥ निजभाग्याचीपरमजोडी॥ महासु

खार्चा आवडी गाढी ॥ सकळ गोडियांची गोडी ॥ भक्ती रोकडी हरीची ॥ ४२ ॥ भावें करितां भगवद्भजन ॥ श्वपचि जाले पावन ॥ जेणें म
क्तीशीं विकिलें मन ॥ त्या आधीन सदां देवा ॥ ४३ ॥ उपेक्षूनियां निजमुक्ती ॥ एका जनार्दना पडियें भक्ती ॥ त्याचे नित्य सदैं भगवत्
प्राप्ती ॥ जाली अहोरातीं खेळणें ॥ ४४ ॥ तो जरी भगवत्प्राप्ती नेघे ॥ तरी तें दाटूनी घरा रिघे ॥ ऐसें गुरुभक्तीचे नियोगें ॥ देवो
सर्वांगें भुलला ॥ ४५ ॥ भगवत्प्राप्ती पाहिजे ज्यासी ॥ तेणें न विसंबावें सद्भक्तीशी ॥ अखंड स्मरे जो हरिनामाशी ॥ देवो त्या
पाशीं तिष्ठत ॥ ४६ ॥ सकळ भजनाचें शिरीं ॥ रामनाम दों अक्षरीं ॥ सदां गर्जे जयाची वैखरी ॥ धन्य चराचरीं चि तो येक ॥ ४७ ॥
एका जनार्दना शरण ॥ इतुकें करितां नामस्मरण ॥ पाठिमोरें होय जन्ममरण ॥ महासिद्धी आगणीं लोळगती ॥ ४८ ॥ इती
श्रीभागवते महापुराणे एकादशस्कंधे एकाकारटीकायां श्रीकृष्णउध्दवसंवादे भक्तीरहस्य अवधारणयोगो नाम चतुर्दशो
ध्यायः ॥१४॥ ॥श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ ॥श्लोक॥ ४६ ओव्या ५४८ एकुण संख्या - ५९४ ॥छ॥ ७

अध्याय-१५

भा.
१
श्रीगणेशायनमः॥ ॥ओंनमोजीजनार्दना॥सकळसिद्धीचेंसिद्धस्थान॥सकळसिद्धीचेंपरमनिधान॥तुझेश्रीचरणसर्वार्थी॥१॥निधा
नसाधावया अंजन॥नयनींकाळिमाघालितीजन॥तेणेंकाळवंडलेनयन॥थितेंनिधानदिसेना॥२॥तैसेंनव्हतीतुझेचरण॥करितां
चरणरजवंदन॥निःशेषकाळिमानिरसंजाण॥पूर्णनिधानदाविसी॥३॥अंजनेंसाधितांनिधान॥तेथछळावयापावेविघ्न॥वळीनें
ऋनिसाधिल्याजाण॥नेश्वरपणनयासी॥४॥हेंसाधूनियांनिधान॥झालेसनकादिकसंपन्न॥नारदाचेंगुप्तपण॥येणेंचिजाणवा
रवाणे॥५॥तैसेंनव्हतीतुझेचरण॥अवलीळाकरितांस्मरण॥नित्यसिद्धअव्ययजाण॥निजनिधानठसावे॥६॥वज्रकवचप्रल्हादा
सी॥हेंचिभांडवलगांठीसी॥शुकादिवामदेवासी॥महिमायेणेंसिपावलेते॥७॥व्यासवाल्मिकमहावेव्हारें॥येणेंनिभांडवलें झाले
खरे॥त्याचेनिभांडवलेंलहानथोरें॥छंदूनिदारिद्रेंनांदती॥८॥व्यासद्गुरूचेश्रीचरण॥परमनिधीचेंनिधान॥एकाजनार्दनाशरण॥
हेंआद्यापरिपूर्णभांडवल॥९॥येणेंचिभांडवलेंप्रस्तुत॥प्राप्तझालेंश्रीभागवत॥जेथउद्धवासिश्रीअनंत॥ज्ञानसंपत्तितार्थसांगत॥१०
॥त्यादोघांचीएकांतमातु॥प्रगटजाहालीजगाआंतु॥हापरिक्षितीचाधिरव्यातु॥उपकारिलोकांतुथोरझाला॥११॥ज्याचेनिअर्द्धेच्या
आवडी॥शुकपावलालवडसवडी॥तेणेंशुद्धज्ञानाचीगोडी॥प्रगटउघडीदाखविली॥१२॥त्याशुकाचेंनवलमहिमान॥कानींनसांग
तांगुह्यज्ञान॥श्रवणेंतोडोनिभवबंधन॥परीक्षितीजाणउद्धरिला॥१३॥येथवरीश्रवणाचीगोडी॥प्रसिद्धदाविलीउघडी॥नरींअभा
ग्येंदांतखिळीपाडिली॥कानाचीनिमटलीगुघडीमिठी॥१४॥श्रवणींघालितांवाडेंकोडें॥कथामारांमृतवाहेंगसंडे॥श्रवणाआंतो
तांथेंबनपडे॥यालागींरडेविषयासी॥१५॥असोहेंश्रोत्याचिकथा॥कथासांगेजोवक्ता॥तोहितेंसाचिंतिता॥घोंटुभानोंनाणवेंनेदी
॥१६॥जेंसागुळअंमाचावाणा॥रसुबाहेरिजायेमाणा॥फिकेंपरिकरकरीजाणा॥तेंगतीवदनावक्तयाचे॥१७॥जेंकथामृताचेंगोडप
ण॥तेंसद्गुरूवीणचाखवेकोण॥यालागींजनार्दनाशरण॥तेणेंगोडपणचाखविलें॥१८॥परिचाखविलेंउणखुण॥तोंहेंअभिनव

आहेजाण॥स्वादस्वादिताआपण॥होऊनिगोडपणचाखवी॥१९॥बाळकाहातींदिध्ल्याफळा॥खावेंहेंनकळेत्याअबळा॥त्याचेमु
खींघालूनिगळाळा॥गोडीजिव्हाळाजनकदावी॥२०॥गोडीलागल्याबाळकासी॥तेंचिफळखायअहर्निशीं॥तेविंजनादूनेंआह्मा
सी॥गोडीभागवतासिलाविली॥२१॥ऐशीलाविलीगोडी॥तेणेंझालीनवलपरवडी॥मजसांडितांहि तेगोडी॥गोडीनसोडीमजला
गीं॥२२॥तेगोडीनेगिळिलेंमातें॥मीपणगेलेंगोडीआतांतें॥तेगोडीचेंउथळलेंभरितें॥[illegible]॥२३॥[illegible]
फळ॥गोडपणेंअतिरसाळ॥त्वचाआंठोळीवाणकेवळ॥गोडीचसकळफळरूपें॥२४॥तेश्रीभागवतींचीगोडी॥श्रीकृष्णेंनिजआव
डी॥उद्धवासिकडोविकडी॥भक्तीचोखडीचालविली॥२५॥करितांमाझेंभजन॥करितांमाझेमूर्तिचेंध्यान॥समाधीपर्यंतसमाध
न॥उद्धवासिसंपूर्णसांगीतलें॥२६॥तेकृष्णमुखींचीमातु॥ऐकोनिचौदाव्याअध्यायांतु॥उद्धवहरिखलाअद्भुतु॥माझानिजस्वार्थु
फावला॥२७॥मजकृष्णमूर्तिचेंध्यान॥सहजेंसदांअसेजाण॥तेणेंनहोयसमाधान॥तरिकांप्रश्नकरूंआतां॥२८॥ऐकोनिचौदा
वाअध्यावो॥झालाउद्धवासिहादृढभावो॥हेंदेखोनिस्वयेंदेवो॥पुढीलअभिप्रावोसूचितु॥२९॥दृढविश्वासेंसिजाण॥करितांमाझें
भजनध्यान॥पुढांउपजेसिद्धीचेंविघ्न॥तेंअर्थींकृष्णउपदेशी॥३०॥पंधरवेंअध्यायीनिरूपण॥भक्तीमाझेंकरितांभजन॥अवश्य
सिद्धीउपजतीजाण॥त्यात्यागर्वीविघ्नम्हणोनी॥३१॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ ॥जितेंद्रियस्ययुक्तस्यजितश्वासस्ययोगि
नः॥मयिधारयतश्चेतउपतिष्ठंतिसिद्धयः॥१॥ ॥टीका॥ ॥प्राणापानजयोजयासीं॥इंद्रियजयोअसेज्यासी॥यावरिउल्हासम
दृढ्तासी॥चित्तअहर्निशीमद्युक्त॥३२॥उद्धवागात्याच्याठायीं॥अनिवारसिद्धीउपजतीपाहीं॥येअर्थींसंदेहनाहीं॥जेजेसमयींजेंइ
च्छी॥३३॥ऐसेंउद्धवेंऐकतां॥चमत्कारुझालाचित्ता॥समूळसिद्धींचीकथा॥श्रीकृष्णनाथापुसोंपां॥३४॥ ॥श्लोक॥ ॥उद्धवउवाच
॥कयाधारणयाकास्वित्कथंवासिद्धिरच्युत॥कतिवासिद्धयोब्रूहियोगिनांसिद्धिदोभवान्॥२॥ ॥टीका॥ ॥कोण्याधारणाकोण

सिद्धी॥ तेंसांगावें॥ विधानविधी॥ संख्या कथिली सकळसिद्धी॥ तेंहि कृपानिधा सांगिजे॥ ३५॥ यासकळसिद्धींची कथा॥ तूं येकजाणता तत्त्व
त्वता॥ ते मज सांगिजे जी अच्युता॥ तूं सिद्धिदाता योगियां॥ ३६॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ ॥सिद्धयोऽष्टादश प्रोक्ता धारणायो
गपारगैः॥ तासामष्टौ मत्प्रधाना दशैव गुणहेतवः॥ ३॥ ॥टीका॥ ॥सिद्धी अष्टादश जाण॥ त्याची धारणा भिन्नभिन्न॥ ऐसें बोलि
ले योगज्ञ॥ योगसंपन्न महासिद्ध॥ ३७॥ यानावर्गा सिद्धी समस्ता॥ यांत अष्ट महासिद्धि विख्याता॥ त्या म्हणे स्वरूपीं स्वरूपस्थिता
आणिकां सितत्वता त्यां नाहीं॥ ३८॥ मनसा वाचा कर्मणा जाण॥ विसरोनि देहाचें देहपण॥ या मज स्वरूपें अनन्य संपन्न॥ चैतन्य
घन जे झाले॥ ३९॥ त्यापासीं या सिद्धी जाण॥ उभ्या असती हात जोडून॥ परि ते न पाहे शुंकोन॥ निचाड [illegible] परी॥ ४०॥ इतर दा
हा सिद्धींची कथा॥ ज्या गुणात्मकें गुणभूता॥ साधक शुद्धसत्त्वा त्यां होता॥ त्यापासीं सर्वथा प्रकटती॥ ४१॥ अष्टमहासिद्धींची
कथा॥ तुज मी सांगेन तत्त्वता॥ ज्या माझे स्वरूपीं स्वभावता॥ असती वर्तता अहर्निशीं॥ ४२॥ ॥श्लोक॥ ॥अणिमा महिमा मू
र्तेर्लघिमा प्राप्तिरिंद्रियैः॥ प्राकाम्यं श्रुतदृष्टेषु शक्तिप्रेरणमीशिता॥ ४॥ गुणेष्वसंगो वशिता यत्कामस्तदवस्यति॥ एता मे सिद्ध
यः सौम्य अष्टावौत्पत्तिका मताः॥ ५॥ ॥टीका॥ ॥अणिमा महिमा लघिमा स्थिवी॥ या तिन्ही देहसिद्धी चे प्राप्ती॥ प्राप्ति निंद्रिय
जे वदंती॥ ते जाण चौथी महासिद्धी॥ ४३॥ प्राकाम्य श्रुतदृष्टांता॥ ते पाचवी सिद्धी गा सर्वथा॥ शक्तिप्रेरण असंग ईशिता॥ हे जाण
तत्त्वता साहावी सिद्धी॥ ४४॥ माझे धर्म जे यथावश होती॥ ते वशिता बोलिजे सिद्धांतीं॥ ते सातवी सिद्धी वदंति॥ जाण निश्चितीं उद्ध
वा॥ ४५॥ त्रिलोकीं भोगिजे निस्सीम॥ ते न करितां परिश्रम॥ इच्छामात्रें उत्तमोत्तम॥ भोग [illegible]॥ ४६॥ ॥यत्कामस्तद
वस्यति॥ ॥इच्छित्या कामसुखाची प्राप्ती॥ त्रिभुवनींची भोगसंपत्ती॥ एकेचकाळें अवचिती॥ ते जाण पां ख्याती आठवी सि
द्धी॥ ४७॥ या अष्टमहासिद्धींची स्थिती॥ स्वभावें असे मजपासीं॥ साधक शिणतां प्रयासीं॥ येरवार्दा कोणा सिउ पतिष्ठे॥ ४८॥ हे म

हा सिद्धींचा विस्तारु॥ इतर दाहा ज्या बोलिजेत॥ त्याही सांगेन तुजप्रती॥ यथानिगुतें उद्धवा॥४९॥ ॥श्लोक॥ ॥अनूर्मिमत्त्वं देहेऽस्मि-
न्दूरश्रवण दर्शनं॥ मनोजवः कामरूपं परकायप्रवेशनं॥६॥ स्वच्छंदमृत्युर्देवानां सहक्रीडानुदर्शनं॥ यथासंकल्पसंसिद्धिराज्ञाप्र
तिहतागतिः॥७॥ ॥टीका॥ ॥देहीं बाधितेना ऊर्मी साही॥ ते अनूर्मी सिद्धि पहिली पाहीं॥ दूरस्थ वाचा ऐके ठायीं॥ दूरश्रवण नवाई दु
सरी सिद्धी॥५०॥ त्रैलोकींचा सोहळा॥ बैसले ठायीं देखे डोळां॥ हे तिसरी सिद्धि चोखाळा॥ दूरदर्शन कळा नांव॥५१॥ मनोजव सिद्धी ए
शी आहे॥ कल्पिल्या ठायासि पाहे॥ मनोवेगें शरीर जाय॥ चौथी हे सिद्धी॥५२॥ कामरूप सिद्धीचा परी॥ जैशिया रूपाची कामना
करी॥ तैसें रूप तत्काळ धरी॥ हे पांचवी खरी कामना सिद्धी॥५३॥ आपुलें शरीर ठेऊनि दुरी॥ परशरीरीं प्रवेश करी॥ हे परकायाप्रवे
शपरी॥ साहावी साजिरी आर्ति सिद्धी॥५४॥ काळासि वश्य नाहीं होणें॥ आपुलिये इच्छेनें मरणें॥ हे सातवी सिद्धी जाणणें॥ स्वच्छंद
मरणे तीं नांव॥५५॥ स्वर्गीं देवांचें जें क्रीडन॥ त्याचें हा देखे दर्शन॥ स्वयें क्रीडावया अंगवण॥ ते सिद्धि जाण आठवी॥५६॥ जैसा संक
ल्प तैसी सिद्धी॥ ते नववी जाण पां निशुद्धी॥ राज्यहि आज्ञा गिरी वंदी॥ ज्याची गमनसिद्धी सर्वत्र॥५७॥ जीस आज्ञा आणि गमन॥ को
ठें ही अवरोधेना जाण॥ हे दाहावे सिद्धीचें लक्षण॥ ज्ञानविचक्षण जाणती॥५८॥ या गुणहेतु सिद्धीचा विधी॥ म्यां सांगितली हे निशु
द्धी॥ याही हो निक्षुद्र सिद्धी॥ त्याही निजबुद्धी अवधारी॥५९॥ ॥श्लोक॥ ॥त्रिकालज्ञत्वमद्वंद्वं परचित्ताद्यभिज्ञता॥ अग्न्यर्काम्बु
विषादीनां प्रतिष्टंभोऽपराजयः॥८॥ ॥टीका॥ ॥क्षुद्र सिद्धी पंचलक्षण॥ भूत भविष्य वर्तमान॥ या त्रिकाळाचें जें ज्ञान॥ तें पहिलें
जाणा ये ठायीं॥६०॥ सुखदुःख शीत उष्ण॥ मृदु आणि अति कठिण॥ या द्वंद्वासि वश्य न व्हे जाण॥ तें दुसरें लक्षण सिद्धीचें॥६१॥ पराचें
स्वमनस्थ ऐसें सांगणें॥ बुद्धिलक्षें चित्ताचें जाणणें॥ हे तिसरी सिद्धी लक्षणें॥ ऐक लक्षणें चौथीचीं॥६२॥ अग्नि वायु आणि उदक॥ शस्त्र
विष आणि अर्क॥ यांचें प्रतिस्तंभन देख॥ ते निष्टंक सिद्धी चौथी॥६३॥ कोणासि जिंकिलां न वचे पाहें॥ जेथिंचा तेथ विजयी होये॥ ए

भा०

कलासवर्त्नविजयोलाहे॥ हेपांचवी आहेविजयासिद्धी॥ ६४॥ ॥श्लोक॥ ॥एताश्चोद्देशतःप्रोक्तायोगधारणसिद्धयः॥ययाधारणयाया
स्यादयथवास्यान्निबोधमे॥ ९॥ ॥टी०॥ ॥उद्देशमात्रेंसिद्धीनीगती॥म्यासांगीतलीतुजमती॥आतांकोणेधारणेकोणस्थिती॥सिद्धी
चीप्राप्तीहोयतेऐका॥ ६५॥ अष्टमहासिद्धीचीधारणा॥गुणहेतुदाहासिद्धिजाणा॥क्षुद्रसिद्धीपंचलक्षणा॥त्याचेंसाधित्यासाध
नाहरियोलें॥ ६६॥ ॥श्लो०॥ ॥भूतसूक्ष्मात्मनिमयितन्मात्रंधारयेन्मनः॥अणिमानमवाप्नोतितन्मात्रोपासकोमम॥ १०॥ ॥टी०
अष्टमहासिद्धीस्वाभाविक॥माझ्याठायींअसतीदेख॥याअसाध्यसाधावयाआवांका॥करित्यासाधकासाधनसांगे॥ ६७॥ मीअणु
रेणुचाहीअणुरेण॥जीवाचाहित्हृदयस्थजाण॥तेथअणुतन्मात्रकरूनिमन॥माझ्याठायींजाणजोराखे॥ ६८॥ अणुतन्मात्रध्यानस
दासहे॥त्याचाअणुमात्रचिदेहहोये॥किटिकीभृंगीच्याऐसेंपाहें॥अणिमेचीलाहेतोसिद्धी॥ ६९॥ तोअछिद्रींनिर्योनिजाये॥जगा
चाडांळयामाजीसामाये॥कोटेंहिरवुपेनापाहें॥अणिमेचीलाहेतोसिद्धी॥ ७०॥ ॥श्लोक॥ ॥महत्यात्मन्मयिपरंयथासंस्थंमनो
दधत्॥महिमानमवाप्नोतिभूतानांचपृथक्पृथक्॥ ११॥ ॥टी०॥ माझेंस्वरूपअनंतअपार॥महत्तत्वाहोनिअतिथोर॥आणिमहत्त
त्वाचाहिसाचार॥नियंताईश्वरजोकामी॥ ७१॥ तेसिद्धीसाधावयाजोनर॥माझीधारणाधरीअपरांपर॥तेवदेंचहोयत्याचेंशरीर
॥हेंसिद्धीमहाथोरमहिमानें॥ ७२॥ सूक्ष्मकापुसाचेंतंतूपाहें॥तोकल्पनेऐसापटहोये॥माझीमहंतीधारणावाहे॥तोमाझीसि
द्धीलाहेमहिमत्वें॥ ७३॥ तुकितांत्याचासमानभारा॥नपुरेसपर्वतसगळाधारा॥एवढ्यामहत्त्वाच्याउभारा॥सिद्धीद्वारातोपावे॥
७४॥ ॥श्लोक॥ ॥परमाणुमयेचित्तंभूतानांमयिरंजयन्॥कालसूक्ष्मार्थतांयोगीलघिमानमवाप्नुयात्॥ १२॥ ॥टी०॥ ॥वायवादि
प्राणप्रमाण॥जेणेंकाळसूत्राचेंगणन॥तोपरमाणुरूपभगवंतजाण॥त्याचेंचिहृदध्यानसदाजोकरी॥ ७५॥ परमाणूधारणेचा
महिमा॥त्याच्यादेहासियेअतिलघिमा॥तोश्यामकीचदोनिपाहामा॥उडेव्योमामाजीसुरवें॥ ७६॥ अणिमादितिनीधारणा॥या

देहींच्यासिद्धीजाण॥लहानथोरहळूपण॥हेलक्षणउपजवी॥७७॥उरल्याज्यापंचमहासिद्धी॥त्याच्याधारणेचाविधी॥तोहिसां-
गेननिजशुद्धी॥एकसरबुद्धीउद्धवा॥७८॥ ॥श्लो०॥ ॥धारयन्मय्यहंतत्त्वेमनोवैकारिकेऽखिलं॥सर्वेंद्रियाणामात्मत्वंप्राप्तिंप्राप्नोति
मन्मनाः॥१३॥ ॥टी०॥ ॥मुळींचाशुद्धअहंकारु॥त्यापासूनिइंद्रियविकारु॥इंद्रियअधिष्ठात्रींसुरवरु॥चेतविताईश्वरजोकामी॥
७९॥त्यामाझ्याठायींधारणाधरितां॥इंद्रियअधिष्ठात्रीदेवता॥त्यासिपावोनियेकात्मता॥इंद्रियप्र[illegible]नासयेंलाहे॥८०॥जेकांइं-
द्रियव्यापारजगाचे॥प्रकाशूनिहादेखेसाचे॥येवढियेइंद्रियप्राप्तीचें॥साधीसिद्धीचेंवैभव॥८१॥तेव्हांज्याचाजोजेथपाहे॥इंद्रि-
यांचाव्यापारुहोये॥तोयेणेंचिकेलाआहे॥ऐशीप्रतितीहोयेइंद्रियप्राप्ती॥८२॥ ॥श्लो०॥ ॥महत्यात्मनियःसूत्रेधारयेन्मयिमा-
नसं॥प्राकाश्यंपारमेष्ठ्यंमेविंदतेऽव्यक्तजन्मनः॥१४॥ ॥टी०॥ ॥महत्तत्त्वगाजाण॥तेंमायेचेंप्रथमस्फुरण॥ज्यासिक्रियासूत्रप्र-
धान॥नामाभिधानबोलती॥८३॥तेथअजन्मामीआपण॥जालोंसूत्राचासूत्रात्माजाण॥त्यामाझ्यास्वरूपाचेंध्यान॥सावधा-
नजोकरी॥८४॥ज्यासूत्राचेनिप्रकाशवाहे॥ब्रह्मांडहिरण्यप्रकाशलाआहे॥तेप्रकाशतात्यासिवश्यहोये॥येणेंसूत्रात्मापाहेनि-
दिध्यासने॥८५॥त्यानिदिध्यासनापोटीं॥करूंशकेब्रह्मांडकोटी॥येवढीप्रकाशसिद्धीगोमटी॥हेमज[illegible]अनुठीसाधका॥८६॥
श्लो०॥ ॥विष्णौत्र्यधीश्वरेचित्तंधारयेत्कालविग्रहे॥सईशित्वमवाप्नोतिक्षेत्रक्षेत्रज्ञचोदनां॥१५॥ ॥टी०॥ ॥मायादित्रिगुण-
नियंता॥जोकळिकाळातेंआकळिता॥उत्पत्तिस्थितिप्रळयकर्त्ता॥जाणतत्त्वताअंतर्यामी॥८७॥त्यामजविष्णूचेंध्यान॥निरंतरजो
करीजाण॥त्यासिअदृष्टदृष्टपण॥शक्तिप्रेरणईषत्वये॥८८॥मिथ्याबुद्धिबळाच्याखेळाप्रती॥सारीचीजाणेंगतिविगुती॥तेविं-
मिथ्यासंसारप्रतीती॥भूतांचीआगतीनिर्गतीस्वयेंजाणे॥८९॥तोजीवादिशरीरप्रेरण॥स्वयेंकरूंशकेआपण॥करितांअंतर्या-
म्याचेंध्यान॥येवढीसिद्धीजाणउपतिष्ठे॥९०॥तोआपुलेंनिप्रतापस्वभावीं॥मशकाहातींमेरूविभांडवी॥कांइंद्रातेंमारवी॥उंदि

ए.भा. राहातें॥ ११॥ यापरीएकानेंमारवी॥ जीवेंगेलियाजीववी॥ अचेतनातेंपालेजवी॥ येंसिद्धीचापदवीईशत्व॥ १२॥ ॥श्लो०॥ ॥नाराय
४ णेतुरीयाख्येभगवच्छब्दशब्दिते॥ मनोमय्याद्दधद्योगीमद्धर्मावशितामियात्॥ १६॥ ॥टी०॥ ॥जीवशिवआणीप्रकृती॥ याहूनिप अ.
रचौथीस्थिती॥ ज्यातेंनारायणह्मणती॥ जाणनिश्चितसज्ञान॥ १३॥ जागृतीस्वप्नसुषुप्ती॥ यावेगळीतुरीयस्थिती॥ त्यातेंनाराय १५
णह्मणती॥ यथानिगुतीसज्ञान॥ १४॥ दृश्यद्रष्टादर्शन॥ याअतीतचौथाजाण॥ त्यातेंह्मणतीनारायण॥ ज्ञानविचक्षणनिजबोधें॥
१५॥ त्रिपुटीवेगळीजेमातु॥ असोनियांत्रिपुटीआंतु॥ जोकांत्रिपुटीसिअलिप्तु॥ तोमीविख्यातनारायण॥ १६॥ यशश्रीवैराग्यज्ञान॥
ऐश्वर्यऔदार्यहेषड्गुण॥ नित्यवसतीपरिपूर्ण॥ तोमीनारायणभगवंत॥ १७॥ त्यामजनारायणातेंध्यातां॥ माझीवशितामिळेयेह
ता॥ सर्वकर्मीअलिप्तता॥ भोगूनिअभोक्ताभोगानें॥ १८॥ ॥श्लो०॥ ॥निर्गुणेब्रह्मणिमयिधारयन्विशदंमनः॥ परमानंदमाप्नोति
यत्रकामोवसीयते॥ १७॥ ॥टी०॥ ॥चित्तदेवतासत्वगुण॥ इंद्रियेंतोरजोगुण॥ विषयकवळनतमोगुण॥ हेंचिआवरणपरमानंदा॥ १९
॥ परमानंदासिआवरण॥ आडवेअसतीतिन्हीगुण॥ त्यातेंसांडूनिनिर्गुण॥ ब्रह्मपरिपूर्णमजजोध्याये॥ १००॥ त्यासिमाझियेध्या
नस्थिती॥ होयपरमानंदअवाप्ती॥ ज्याआनंदामाजीउपशांती॥ होयनिश्चितीसकळकामा॥ १॥ झालियापरमानंदप्राप्ती॥ सकळका
मनिमग्नहोती॥ जेविंसूर्योदयाप्रती॥ ताराहारपतीसचंद्र॥ २॥ तेविंपरमानंदाच्यापोटीं॥ हारपतीकामकोटी॥ तेथइंद्रियसुखाच्या
गोठी॥ लाजोनिउठाउठीविरताती॥ ३॥ उद्धवाएकपांनिश्चिती॥ नव्हतांपरमानंदप्राप्ती॥ कदांनव्हेकामनिवृत्ती॥ नानायुक्तीकरितां
हीं॥ ४॥ याअष्टमहासिद्धीच्याधारणा॥ तुजम्यासांगीतल्याजाणा॥ यांसिसाधावयाआंगवण॥ सुरनरगणांपनाहीं॥ ५॥ यापरि
अष्टमहासिद्धी॥ तुजम्यासांगीतलीधारणाविधी॥ आतांगुणहेतुकाचेंप्रबोधीं॥ सावधबुद्धीअवधारीं॥ ६॥ ॥श्लो०॥ ॥श्वेतद्वी ६
पपतौचित्तंशुद्धंधर्ममयेमयि॥ धारयन्श्वेततांयातिषड्ऊर्मिरहितोनरः॥ १८॥ ॥टी०॥ ॥सांडूनिकार्येंसिरजतमेंदुरी॥ जोमी

सत्वाधिष्ठाताश्रीहरी॥त्यामाजीजोधारणाधरी॥अखंडाकारीसर्वदा॥७॥तोमाझेंनिसत्वेंसत्ववंतु॥होयषड्र्मीसिरहितु॥शोकमोह
जरामृत्यु॥क्षुधातृषाहातुलाऊंनशकें॥८॥ ॥श्लो०॥ ॥मय्याकाशात्मनिप्राणेमनसाघोषमुद्वहन्॥तत्रोपलब्धाभूतानांहंसोवाचः
शृणोत्यसौ॥१९॥ ॥टी०॥ ॥मयघोषप्राणेंसिशब्दमहिमा॥अवश्यविश्रांतिसयेव्योमा॥त्याआकाशाचाहिमीआत्मा॥मजमाजीव्योमा
रहिवास॥९॥तोमीसघोषप्राणाचाहिप्राण॥सकळवाचांचावाचाजाण॥वागेश्वरत्वेंजाधन॥सत्यमीजाणउद्धवा॥१०॥ऐसेंमाझेंदृढ
ध्यान॥निजहृदयींजोकरीजाण॥तोविश्वींनावाचांचेंश्रवण॥जावस्वरूपेंजाणस्वयेंऐके॥११॥सनादमाझीधारणापोटीं॥धरितांजग
च्यागुह्यगोष्टी॥त्याचेपडतीकर्णपुटीं॥तेंकाळांतरींदूरश्रवणसिद्धी॥१२॥ ॥श्लो०॥ ॥चक्षुस्त्वष्टरिसंयोज्यत्वष्टारमपिचक्षुषि॥मां
तत्रमनसाध्यायन्विश्वंपश्यतिसूक्ष्मदृक्॥२०॥ ॥टी०॥ सवितातोमीनारायण॥ऐसेंडोळयांमाजीकरीध्यान॥तेव्हांडोळांचिमद्रूप
जाण॥सविताआपणस्वयेंहोये॥१३॥एवंडोळासवितामाझेंध्यान॥तिहींसएकात्मताझाल्याजाण॥तेव्हांसूक्ष्मद्रष्टाहोयआपण
जगसंपूर्णतोदेखे॥१४॥बैसलेंचिठायींजाण॥चतुर्दशभुवनाचेंदर्शन॥एकेकाळेंदेखेआपण॥दूरदर्शनहेंसिद्धी॥१५॥ ॥श्लो०॥
मनोमयिसुसंयोज्यदेहंतदनुवायुना॥मद्धारणानुभावेनतत्रात्मायत्रवैमनः॥२१॥ ॥टी०॥ ॥अत्यंतसवेगतेंमन॥त्यामनाचेंहि
मीमनजाण॥त्यामनासिमजसींअभिन्न॥प्राणधारणायुक्तराखें॥१६॥ऐसेंप्राणधारणायुक्तमन॥मजसींराखतांअभिन्न॥त्याधा
रणाप्रभावेंजाण॥मनोवेगेंगमनदेहासिहोय॥१७॥जेथेंसंकल्पेंजायमन॥तेथेंहोयदेहाचेंहिगमन॥हेमनोजवसिद्धीजाण॥धार
णालक्षणयाहेतू॥१८॥ ॥श्लोक॥ ॥यदामनउपादाययद्यद्रूपंबुभूषति॥तत्तद्भवेमनोरूपंमद्योगबलमाश्रयः॥२२॥ ॥टी०॥ ॥प
हिलीमनोजवधारणा॥त्याहिवरीमाझीभावना॥अचिंत्यसामर्थ्यमाझेंजाणा॥अनुसंधानाजोआणी॥१९॥मीनानारूपातेंधरिता॥
सर्वेंचिरूपांतरेंविसृजिता॥ऐसीमाझीजेसंपूर्णसत्ता॥तेत्याच्याहातापैलाभे॥२०॥एवंमाझियादृढधारणा॥माझेंसामर्थ्ययेत्याच्या॥

भा. मना॥मगज्यारूपाची करीभावना॥तद्रूपजाणास्वयेंहोय॥२१॥सुरनरपन्नगामाजीजेंरूप॥धरावया करीजोसंकल्प॥तोतत्काळगा अ.
५ तद्रूप॥हेकामरूपसिद्धीमाजी॥२२॥ ॥श्लोक॥ ॥परकायन्नविशंसिद्धआत्मानंतत्रभावयेत्॥पिंडंहित्वाविशेत्प्राणोवायुभूतःषडं १८
घ्रिवत्॥२३॥ ॥टीका॥ ॥परकायाप्रवेशुकरितांजाणा॥आवरूनिस्वदेहिंच्यासर्वप्राणा॥जेथप्रवेशकरितांआपणा॥तेथआपुलं
भावनाकरावी॥२३॥तेव्हांलिंगदेहाचेमाथां॥जीवप्राणाचीएकात्मता॥धरोनिदेहांतरअहंता॥बाह्यवायुचापथींमिळोनिजाय॥
२४॥तेथमिळतांचिमिळणी॥यादेहाचाअभिमानसांडुनी॥देहांतरींप्रवेशोनी॥मीह्मणोनिउठेतेथें॥१२५॥जैसेंकमळींहूनिकमळां
तरा॥वायुबळेंप्रवेशणेंभ्रमरा॥तैसेंसांडोनियांस्वशरीरा॥देहांतराजीउजाये॥२६॥हेंपरकायाप्रवेशन॥म्यांसांगितलेंसंपूर्ण॥माझि
यास्वरुपाचेंधारण॥तेंनिजलक्षणअवधारीं॥२७॥दृढध्यातांमाझेस्वरूपासीं॥तेंसर्वदेहींतूंचिआहासी॥नसांडितांनिजदेहासी
॥हापरकायेसिप्रवेशु॥२८॥स्वसत्तास्वदेहसांडणें॥तेंचिअर्थांचीलक्षणें॥पुढिलेश्लोकींनारायणें॥विषदनिरूपणेंनिरूपी॥२९॥
श्लो०॥ ॥पाष्ण्यापीड्यगुदंप्राणंहृदुरःकंठमूर्द्धसु॥आरोप्यब्रह्मरंध्रेणब्रह्मनीत्वोत्सृजेत्तनुं॥२४॥ ॥टीं०॥ ॥देहत्यागाचेंप्राणधार
ण॥तेंचस्वच्छंदमृत्यूचेंलक्षण॥तदर्थींजेंप्राणोत्क्रमण॥तेंयोगधारणअवधारीं॥३०॥मूळाधारींवामचरण॥टांचेचेनिनेटेंजाण॥अ
पानाचेंअधोगमन॥गुदपीडुनराखावें॥३१॥हृदयींविचरताजोप्राण॥त्याचेंसदांऊर्ध्वगमन॥तोप्राणायामेंआवरून॥अधोमुख
जाणकरावा॥३२॥अपानाचेंऊर्ध्वगमन॥स्वाधिष्ठानपर्यंतजाण॥प्राणाचेंअधःसंचरण॥तेंचिचक्रींजाणजेंघडे॥३३॥तेथप्राणापा
नाचीबुझावण॥त्याचक्रामाजीकरीसमान॥ऐक्येंपडिलेंआलिंगन॥एकात्मताजाणचालिले॥३४॥सांडोनिअपानाचीअधोवाट॥
प्राणेंत्यजिलाहृदयकंठ॥फोडूनिसुषुम्नेचेंकपाट॥ऊर्ध्वमुखेंनीटचालिले॥३५॥जीणतांसुषुम्नेचेंघर॥भेदिलेसाहिचक्राचेपदर॥ ८
उघडूनिकाकिमुखाचेंद्वार॥ब्रह्मरंध्रटांकिलें॥३६॥तेथपावल्यायथानिगुती॥यादेहाचासांडूनिस्थिती॥जोकामुभोगवाहेचित्तीं॥

त्यादेहाचीप्राप्तीतोपावे॥३७॥वैकुंठकैलासअमरावती॥सार्वभौमचक्रवर्ती॥जेकामनाकामींचिंती॥तेपावेगतांतत्काळ॥३८॥जरी
तोब्रह्मसायुज्यताचाहे॥तरिंसांडूनिदेहाचीसोये॥शुद्धब्रह्मधारणापाहे॥तोब्रह्मचिहोयस्वतासिद्ध॥३९॥यापरीप्राणधारण॥करू
निनिवर्तेजोजाण॥तेंस्वच्छंदमृत्यूचेंलक्षण॥त्याआधीनकळिकाळ॥४०॥ ॥श्लो०॥ ॥विहरिष्यन्सुराक्रीडेमत्स्थंसत्त्वंविभावयेत्
॥विमानेनोपतिष्ठंतिसत्ववृत्तीःसुरस्त्रियः॥२५॥ ॥टी०॥ ॥देवाचेंदिव्यभोगींआसक्त॥योगियांचेंझाल्याचित्त॥तेंमाझेंसत्वगुणंचि
था॥माझेंसत्वनिश्चितचिंतावें॥४१॥जेणेंसत्वेंम्याजाण॥स्वर्गीस्थापिलेसुरगण॥त्यासत्वगुणाचेंधारण॥निजहृदयींजाणजोरा
वें॥४२॥ध्यातांसुरस्त्रियांचीकामनिष्ठा॥तोपावेसुरस्वर्गींचीप्रतिष्ठा॥विमानेंचढोनिवरिष्ठा॥करीकामचेष्टाअप्सरांसी॥४३॥
श्लो०॥ ॥यथासंकल्पयेद्बुद्ध्यायदावामत्परःपुमान्॥मयिसत्येमनोयुंजन्तथातत्समुपाश्नुते॥२६॥ ॥टी०॥ ॥संकल्पमात्रेंकरीस
मस्त॥जोमीसत्यसंकल्पभगवंत॥त्यामाझेठायींचित्त॥विश्वासयुक्तजोगरवे॥४४॥तोजेजेकाष्ठींजेजेदेशीं॥जेजेंकर्मजेजेंअवस्थे
सी॥जेंजेंकांहींवांछीमनासी॥तेसंकल्पत्यापासींसदांसफळ॥४५॥मीसत्यसंकल्पभगवंत॥हृदयींधरित्याध्यानयुक्त॥त्याचें-
जेजेकामकामींचित्त॥तेसंकल्पप्राप्तहोतीत्यासी॥४६॥ ॥श्लो०॥ ॥योवैमद्भावमापन्नईशितुर्वशिनुःपुमान्॥कुतश्चिन्नविहन्ये
ततस्यचाज्ञायथाममः॥२७॥ ॥टी०॥ ॥जोकामींसर्वांचानियंता॥स्वयेंस्वतंत्रननता॥त्यामाझेंध्यानकरितां॥मद्भावतोउपतिष्ठे॥
४७॥मीचिभगवंतसुनिश्चित॥ऐसेंबोधाआलेंयथास्थित॥त्याचीआज्ञासुरवरवंदित॥पशुपक्षीनुलंघितेआज्ञा॥४८॥जैशीमा
झीआज्ञासर्वांवरी॥तैशीत्याचीआज्ञाचराचरीं॥कोणीनुलंघितीनिर्भरीं॥हेआज्ञासिद्धीखरीतोलाहे॥४९॥एथयागुणहेतुसिद्धी
दाहाही॥धारणायुक्तसांगितल्यापाहीं॥आतांक्षुद्रपंचसिद्धीज्याही॥तुजमीत्याहीसांगेन॥१५०॥ ॥श्लो०॥ ॥मद्भक्त्याशुद्धसत्वस्य
योगिनोधारणाविदः॥तस्यत्रैकालिकीबुद्धिर्जन्ममृत्यूपबृंहिता॥२८॥ ॥टी०॥ ॥जगाचेंउत्पत्तिस्थितीनिधान॥सत्यअसेंमजआ

धीन॥ त्यामाझ्याठायींकरितांभजन॥ अंतःकरणअतिशुद्ध॥५१॥ तेंशुद्धअंतःकरणजाण॥ भूतभावीवर्तमान॥ जगाचेंजन्मभोग
मरण॥ हेंत्रिकाळज्ञसिद्धीप्रगटे॥५२॥ ॥श्लोक॥ ॥अग्न्यादिभिर्नहन्येतमुनेर्योगमयंवपुः॥ मद्योगश्रांतचित्तस्ययादसामुदकंय
था॥२९॥ ॥टी०॥ ॥अतिप्रयासकरितांचित्त॥ मजसींयोगानेंझालेंमात॥ तेणेंयोगेंशरीरयोगयुक्त॥ अबाधीनमहाद्वंद्वीं॥५३॥ त्या
सिबाधिनाशीतउष्ण॥ मृदुआणिककठिण॥ अग्निलागलियाहिजाण॥ देहदहननव्हेत्याचा॥५४॥ तेंअग्निमाजिविश्रांतित्याची॥ जे
विंकांजळींजळचरांसी॥ अद्वंद्वतासिद्धीऐसी॥ साधकामिउपनिष्ठे॥५५॥ येचिसिद्धीच्याधारणा॥ प्रतिष्टंभसिद्धीप्रगटेजाणा॥ ऐकनि
चाहीलक्षणा॥ जीवेंतोडरींजाणासकळबाधा॥५६॥ त्यासिवान्हबायुचेंनिभ्रडाडें॥ बाधकताकदांनघडे॥ प्राणजिंतोनिआतुलींकडे
करीरोकडेंदासीत्यासी॥५७॥ देंटफेडूनिसकमनसेंतें॥ जेंथिकांसुरंगनिद्राकीजे॥ तेंथिंद्वंगळावरीद्वानिजे॥ बाधानुपजेअग्नीची॥५८॥
शीतळजळींशीतळकाळीं॥ सिद्धबुडविल्याकौतुकेंजळीं॥ तोबाहेरिनिघावयानतळमळी॥ जळींमासोळीजेविंक्रीडे॥५९॥ ग्रीष्म
काळींचेंनिदाघउष्ण॥ त्यामाजीसिद्धघातल्याजाण॥ रविकरांपसउल्हासेंगहन॥ तेंसंलागतांउष्णदवदवी॥१६०॥ यापरीअर्कबाध
कता॥ त्यासिबाधनासर्वथा॥ तैसीचसिद्धासिशस्त्रेंलागतां॥ शस्त्रघातानातुडेतो॥६१॥ आकाशरवींचूंजातांपाहें॥ शस्त्रेंनिघावोया
यांजाये॥ तेविंसिद्धासिनलागतघाये॥ शस्त्रउपायेंसुनाट॥६२॥ सिद्धासिदिधलियाविख॥ विखहीनव्हेत्याबाधक॥ जेविंविखकी
डेविखवींदेख॥ यथासुखवर्ताडतो॥६३॥ छायापर्वततळींदडपितां॥ तेदाटेनाजैविंपर्वता॥ तैंवीअग्निअर्कविषअंबुवाता॥ सिद्धा-
सिसर्वथाबाधेना॥६४॥ ऐकोनिसिद्धींचांकथा॥ उल्हासजरींमानेंचित्ता॥ तरिमाझ्याप्राप्तीसितत्वता॥ सिद्धीसर्वथाबाधक॥६५॥ माझें ६
स्वरूपशुद्धअद्वैत॥ तेथसिद्धीचेंजेमनोरथ॥ लोकरंजनसमस्त॥ नाहींपरमार्थसिद्धीमाजी॥६६॥ मागिलेंचिश्लोकसंधी॥ परचित्ता
भिज्ञतेचीसिद्धी॥ ध्वनीतेंसूचिलीत्रिशब्दी॥ तिचाहिविधीअवधारी॥६७॥ तेचश्लोकींचेंव्याख्यान॥ करितांभगवंताचेंध्यान॥ सर्वज्ञ-

तिनियंताआपण॥ साक्षी जाणसर्वांचा॥ ६८॥ ऐसें ईश्वरत्व दृढध्यातां॥ चित्तचाळकता येत्या साहातां॥ नेणों चित्ताची अभिज्ञता॥ स्व
भावताउपतिष्ठे॥ ६९॥ तेव्हां जीवाचें स्वप्नावस्था॥ हा साक्षत्वें देखता॥ जो जो संकल्प ज्याच्या चित्ता॥ तो स्वभावता हा जाणे॥ ७०॥ जिव्हा
रीचा जे आवडी मोठी॥ तो हा अवलीला सांगे गोष्टी॥ येवढा यें सिद्धीचा कसवटा॥ उठाउठी तो लाभे॥ ७१॥ ॥श्लो०॥ ॥महद्भूतैरभिध्या
यंश्छ्रीवत्सास्त्रविभूषितः॥ ध्वजातपत्रव्यजनैः सभवेदपराजितः॥ ३०॥ ॥टी०॥ ॥अपराजय सिद्धीची प्राप्ती॥ ध्याना आपावी मा-
झी मूर्ती॥ जीचेनि नावें जयो पावती॥ जाण निश्चितें सुरवर॥ ७२॥ चतुर्भुज घनश्याम॥ शंखचक्रगदापद्म॥ छत्रातपत्रचामर सुग
म॥ ध्वजीं उत्तम गरुडलांछन॥ ७३॥ रत्नदंड झणत्कार॥ व्यजन वीजिती सनागर॥ चरणीं गजेंनी तोडर॥ तोडरीं अपार हरिरव॥ ७४॥
ऐशिये माझे मूर्तिचें ध्यान॥ जो सर्वदा करी सावधान॥ तो सर्वत्र विजयी जाण॥ अभंगपण माहोनी॥ ७५॥ तो मामे नि ध्यानें पाहें॥ को
णा नमे ळवितां साहे॥ एकला सर्वत्र विजयी होये॥ ऐसी सिद्धी लाहे या निष्ठा॥ ७६॥ जो मी हृदयीं धरी अजितु॥ तो सर्वत्र होय अपराजि
तु॥ ऐसें सांगोनि भगवंतु॥ उपसंहारितु सिद्धीतें॥ ७७॥ ॥श्लो०॥ ॥उपासकस्य मामेवं योगधारणया मुनेः॥ सिद्धयः पूर्वकथिता उ
पतिष्ठंत्यशेषतः॥ ३१॥ ॥टी०॥ ॥ऐसा सांगीतल्या ज्या योगधारणा॥ मज भजतां त्या भावना॥ त्यात्या सिद्धी त्यासि जाणा॥ पूर्वोक्तल
क्षणा उपजती॥ ७८॥ अनेक भावना धरितां चित्तीं॥ त्या त्या धारणेच्या विभक्ती॥ अनेका सिद्धींचा होय प्राप्ती॥ जाण निश्चितें उद्धवा॥
७९॥ नाना योगधारणा व्युत्पत्ती॥ नकरितां सकळ सिद्धींची प्राप्ती॥ येके धारणें होय निश्चिती॥ ते मी तुज भतीं सांगेन॥ ८०॥ ॥श्लो०
॥जितेंद्रियस्य दांतस्य जितश्वासात्मनो मुनेः॥ मद्धारणां धारयतः का सा सिद्धिः सुदुर्लभा॥ ३२॥ ॥टी०॥ ॥पांचपांच इंद्रियांचा जो
डा॥ जाणोनि शमदम धरवडा॥ उभऊनि वैराग्याची गुढी॥ प्राणापान वोढी जिंकल्या॥ ८१॥ विवेकाचेनि बळें जाण॥ हा निराखोनि सा
वधान॥ सदा करितां माझें मनन॥ मन नेमन जिंकिलें॥ ८२॥ या परि गा साधकासी॥ धारणा धरोनि मानसीं॥ मी एक ध्यातां अहि-

भा० निरी॥सकळसिद्धीदासीत्यासिहोती॥८३॥सांडूनिसकळउपाय॥मायेक ध्यानींधरिल्या पाहें॥साधकासिकायउणेंआहे॥दुर्लभ ७
७ कायसिद्धींचें॥८४॥माझेंभजनेंसाधकासी॥सिद्धीप्रगटतीसाधकासी॥त्यासेव्यन कृतीत्यासी॥तेंचत्वषीकेशीसांगत॥८५॥ ॥ १
श्लो०॥ ॥अंतरायान्वदंत्येतायुंजतेयोगमुत्तमं॥मयासंपद्यमानस्यकालक्षपणहेतवः॥३३॥ ॥टी०॥ ॥अहेतुककरितांमाझें
भजन॥तेणेंशीघ्रमाझीप्राप्तीजाण॥तेथेंसिद्धींवरीघालितांमन॥आलीनागवणमत्प्राप्ती॥८६॥ज्यासिविषयभोगलागेगोड॥तो
चविषयसिद्धींचीवाहेचाड॥ज्यासिमाझेप्राप्तीचेंकोड॥तोवांछीनाबंडरिद्धिसिद्धीचें॥८७॥ज्यासिलौकिकींअतिप्रतिष्ठा॥तोसिद्धींच्या
सोसीरवटपटा॥ज्यासिमत्प्राप्तीचीनिष्ठा॥तोवचेनावाटासिद्धींच्या॥८८॥पावतपावतांवाराणसी॥जोवस्तीसिगेला वेश्यागृहासी॥
तेथेंभुलोनतिच्याभोगासी॥सर्वस्वतियेसिसमर्पि॥८९॥इयेंपासूनिजिवेंप्राणें॥सर्वथावेगळेंनाहींजाणें॥ऐसासंकल्पकरोनितेणें
॥वश्यहोणेंवेश्येसी॥९०॥जंवअसेगांठींगांठोडी॥तंवतेत्यापाशींलुडबुडी॥निःशेषवेंचलियाकवडी॥बाहेरिदवडीतत्काळ॥९१॥
तोदवडितांहिनजाये॥निर्लज्जनिःसंगहोऊनिराहे॥तरिआपणचिसांडोनिजाये॥तेंश्याचिपा हेमहासिद्धी॥९२॥सकळपापातेंनिर्दळ
णें॥सकळकुळातेंउद्धरणें॥तेंकाशीचेंरखुंटलेंपावणें॥वेश्यानागवणेंभोगलिप्सा॥९३॥तैसीचसिद्धींचीहीकथा॥माझेप्राप्तीसिप्र
तिबद्धता॥माझें ध्यानज्ञानवैराग्यावस्था॥नागऊनिरितासांडिती॥९४॥माझेप्राप्तीनेकटजाण॥उठेसिद्धींचीनागवण॥भोगेंछळ
वयामोहकपण॥विलंबकारणमत्प्राप्ती॥९५॥माझेंस्वरूपअद्वैतता॥तेथेंसिद्धींच्यानानावस्था॥तेमायेचीव्यामोहकता॥जा
णतत्वताउद्धवा॥९६॥माझेप्राप्तीआडसिद्धींचेंविघ्न॥हेंचितुजकळावयानिघ्न॥म्यासर्वसिद्धींचेंनिरूपण॥समूळसंपूर्णसांगीत
लें॥९७॥माझाठायींधरितांध्यान॥एकाग्रताहोतांमन॥तेथभोगलिया सिद्धीजाण॥कारितानागवणसाधका॥९८॥सिद्धीचेंप्रा
प्तीचेंकारण॥जन्मौषधीमंत्रतपजाण॥कांसाधल्याप्राणापान॥सकळसिद्धीजाणयोगाभ्यासी॥९९॥ ॥श्लो०॥ ॥जन्मौषधि-

तपोमंत्रैर्पावतीरिहसिद्धयः॥योगेनाप्नोतिताःसर्वानान्यैर्योगगतिंव्रजेत्॥३४॥ ॥टी०॥ ॥एकांजन्मास्तवसहजसिद्धी॥एकांत्यासाधि
तीऔषधी॥एकांत्यातपादिमहाविधी॥एकांत्यात्रिशुद्धीमंत्रद्वारा॥२००॥सर्पासिवायुधारण॥मीनासिजळतरण॥पक्ष्यासिनभोगम
न॥हेजन्मसिद्धीजाणस्वभाविक॥१॥हंसनिवडीक्षीरनीर॥कोकिळेसिमधुरस्वर॥चंद्रामृतसेवीचकोर॥हेसिद्धिसाचारजन्मास्तव॥२
॥जन्मास्तवसहजसिद्धी॥त्याम्यांसांगीतल्यासुबुद्धी॥आतांसाधलियाऔषधी॥लाभतीसिद्धीत्याएक॥३॥श्वेतमांदारींगजानन॥
अंगारिकचतुर्थीसाधिल्याजाण॥सकळविद्याचेंहोयज्ञान॥धनधान्यसमृद्धी॥४॥अजानवृक्षाचीवोळखण॥त्याचींफळेंश्वान
मुखेंजाण॥त्याचेंघडल्याक्षीरपान॥होयआपणअजरामर॥५॥पिचुमंदनित्यसेविल्यादेख॥त्यासिबाधिनाकोणीविख॥पा
ताळगरुडाचेंप्राशिल्यामुख॥त्यासिदेहदुःखबाधीना॥६॥पूतिकावृक्षाचेमुळीं॥असेमहाशक्तीचीपुतळी॥तेसाधल्याअप्स
राचेमेळीं॥क्रीडेतत्काळसाधक॥७॥अनंतऔषधीअनंतसिद्धी॥त्यांचेंसाधनाकठिणत्रिशुद्धी॥तपादिसिद्धीचीविधी॥ऐकसु
बुद्धीउद्धवा॥८॥कृच्छ्रपराकचांद्रायण॥आचारजलाशयधूम्रपान॥तपकरीजेजेंभाउन॥तेतेंसिद्धीजाणतोपावो॥९॥ऐकमंत्रसि-
द्धीचेंलक्षण॥प्रेताघरिबैसोनिआपण॥एकरात्रकेल्याअनुष्ठान॥प्रेतदेवतासंपूर्णप्रसन्नहोय॥१०॥तेणेंभूतभविष्यवर्तमान
॥तेसिद्धीप्राप्तहोयजाण॥करितांसूर्यमंत्रविधान॥दूरदर्शनसिद्धीउपजे॥११॥जैसामंत्रजेसीबुद्धी॥तैसीत्यासप्रगटेसिद्धी॥
यासकळसिद्धींचीसमृद्धी॥योगधारणाविधीमाजीअसती॥१२॥नेहटूनियांआसना॥ऐक्यकरोनिप्राणापाना॥जोधरीयोगधा
रणा॥सकळसिद्धीजाणातेदायीं॥१३॥म्यासांगीतलीसिद्धींचीकथा॥झालियाप्राणापानसमता॥आलियायोगधारणाहा
ता॥तैंसिद्धीसमस्ताप्रगटती॥१४॥प्राणापानसमानकरितां॥योगधारणाहिनधरितां॥मजएकांतींहृदयींधरितां॥सिद्धीस
मस्तादासीहोती॥१५॥मजपावावयातत्वतां॥मजएकांतेंस्मरतांध्यातां॥पांवोदेऊनसिद्धींचेमाथां॥चारीमुक्तीस्वभावतादा

सीहोती॥१६॥जानासिद्धींचीधारणाधरितां॥माझीसलोकतासमीपता॥हानानयेगास्वरूपता॥मगसायुज्यतानेकैंची॥१७
माझीअतिशयेंशुद्धभक्ती॥तेमुक्तीसीदूरदवडिती॥माझेनिभावार्थेंनिश्चितसी॥तेपूज्यहोतीमजलागीं॥१८॥जोसकळसिद्धीं
चाईश्वरू॥तोमीलागेत्याचीपूजाकरूं॥तेथेंलाजोनिसिद्धीचासंभारू॥घेऊनिनिजवेव्हारूपळताती॥१९॥सकळसिद्धींच्या-
स्वामित्वेंसी॥मीभगवंतनिष्ठेंभक्तांपासीं॥तेंचिश्लोकार्थेंहृषीकेशी॥उद्धवासिसांगत॥२२०॥ ॥श्लोक॥ ॥सर्वासामपिसिद्धी
नांहेतुःपतिरहंप्रभुः॥अहंयोगस्यसांख्यस्यधर्मस्यब्रह्मवादिनाम्॥३५॥ ॥टीका॥ ॥सकळसिद्धींचेंमीजन्मस्थान॥माझेनि
सिद्धीचेंथोरमहिमान॥सिद्धींसिमजमाजींनिदान॥यापरीमीजाणस्वामीत्यांचा॥२१॥जेजीवात्म्याचेंऐक्यता॥त्यायोगाचा-
स्वामीमीतत्वता॥जेथजीवत्वाचीमिथ्यावार्ता॥त्याज्ञानाचाहिसर्वथास्वामीमीची॥२२॥ज्ञानोपदेशींजेंसाधू॥त्यांचाहिस्वा
मीमीप्रसिद्धू॥माझेनिप्रसादेंज्ञानबोधू॥होतसेविशदसज्ञाना॥२३॥उपदेशीउपनिषद्भागेंवेदु॥त्यावेदाचाहिस्वामीमीगो
विंदू॥मजवेगळावेदवादु॥उच्चारीशब्दतुच्छार्थ॥२४॥धर्मज्ञानीजेंज्ञानसाधन॥त्याचाहिस्वामीमीचिजाण॥मीसबाह्यपरि
पूर्ण॥चैतन्यघनसर्वात्मा॥२५॥मीसर्वात्मासर्वव्यापक॥सबाह्यपरिपूर्णसमस्त॥हेंमाझालक्षणार्थीसहजस्थित॥ऐकसुनिश्चित
उद्धवा॥२६॥ ॥श्लोक॥ ॥अहमात्मांतरोबाह्योऽनावृतःसर्वदेहिनाम्॥यथाभूतानिभूतेषुबहिरंतःस्वयंतथा॥३६॥ ॥
इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेभगवदुद्धवसंवादेपंचदशोऽध्यायः१५॥ ॥टीका॥ ॥जीवांच्याजीवामाजीं-
माझावास॥जीवमजमाजीसावकाश॥माझेंस्वरूपनाआसमसहास॥गुणमायेसअनावृत॥२७॥जेविंघटाचेवस्तीआ
काशीं॥आकाशसबाह्ययाघटासी॥तेविंमीजीवमात्रांसी॥सबाह्यहृषीकेशीपरिपूर्ण॥२८॥जेवीमहाभूतेंमांतनकासी
॥सबाह्यअसतांसर्वांसी॥तेविंमीसकळजगासी॥सबाह्यहृषीकेशीपरिपूर्ण॥२९॥जीवनजैसेंतरंगासी॥कांगोडीजैसी

गुळासी।।तेविंअनंतकोटीब्रह्मांडासी।।मीपूर्णतेसिपरिपूर्ण।।२३०।।मजपूर्णाचीपूर्णप्राप्ती।।निकटयेनयेतांहातीं।।तेसंधीसिद्धीना
गविती।।भोगसंपत्तीउपचारें।।३१।।ज्याचेंगयापाशींचलन।।त्याचेंहातायेत्यांचसंपूर्ण।।तेणेंचितोपावेमरण।।तेशासिद्धीजाणघा
तका।।३२।।येअध्याईचेंनिरूपण।।सांगावयाहेंचिगाकारण।।माझेप्राप्तीसिसिद्धीविघ्न।।उद्धवाजाणनिश्चिती।।३३।।एकाग्रभजनें
माझीप्राप्ती।।होतांतेसंधीसिसिद्धीयेती।।त्याभुलवोनियांभोगासक्ती।।नागवितीसाधका।।३४।।जननेणतामाझेंनिजसुख।।ऐसेंजे
कांकेवळमूर्ख।।त्यासीचसिद्धीचेंकवतुक।।अलौलिकभोगलिप्सा।।३५।।जैसेंवेश्येचेहावभाव।।तैसेंसिद्धीचेंवैभव।।हेंत्यागावया
गासर्व।।देवेंहाअध्यायोनिरूपिला।।३६।।ज्यासिप्राप्तमाझेंनिजसुख।।त्यासिसिद्धीतुच्छप्रायदेख।।नदेखतीजन्ममरणाचेंमुख
।।माझापूर्णहरिखकोंदाटे।।३७।।सेवितांसद्गुरूचरण।।कोंदाटेब्रह्मपरिपूर्ण।।तेथसिद्धींसिपुसेकोण।।हेंजाणतीखूणहरिभक्त
।।३८।।हरिभक्तांसिविकिलाभावो।।भजनेंफिटलाअहंभावो।।तेथसिद्धीच्याभोगसंदेहो।।नुपजेपाहाहोसर्वथा।।३९।।भुक्तिमुक्ती
रिद्धिसिद्धी।।सद्गुरूचरणींगात्रिशुद्धी।।हेंनेणतीजेमंदबुद्धी।।तेतेनानासिद्धीवांछिती।।२४०।।सकळसिद्धींचेंसाधन।।निरपे-
क्षतासत्यजाण।।निरपेक्षाचेंआंगण।।सिद्धीसंपूर्णओळगती।।४१।।सिद्धींचीअपेक्षताज्यांचेचित्तीं।।सिद्धीत्याकडेनथुंकिती।।
निरपेक्षाचेपायींचीमाती।।सिद्धीवंदितीसर्वदा।।४२।।ज्ञानवैराग्यभक्तिचेमाथां।।सत्यजाणपांनिरपेक्षता।।तेनिरपेक्षताआ
लियाहाता।।मुक्तीसायोज्यतापायांलागे।।४३।।निरपेक्षतेपासींसर्वसिद्धी।।निरपेक्षतेपासींविधी।।निरपेक्षतेपासींसुबुद्धी।।
चरणवंदीअहिर्निशी।।४४।।निरपेक्षतातेथनिर्वाहो।।निरपेक्षतातेथसद्भावो।।निरपेक्षतेपासींभगवद्भावो।।यथार्थपाहा
होतिष्टतु।।४५।।निरपेक्षतेपासींउपनिषद्भागू।।निरपेक्षतेपाशींसाचारयोगू।।निरपेक्षतास्वानंदभोगू।।सांपडेश्रीरंगुनिर
[illegible]

।भा· ऐसावोनिजधांभू॥हासद्गुरुचरणींप्रसादु॥महासुखवाचाविनोदु॥आनंदकंदुश्रीचरणीं॥२४८॥गुरुचरणींकरितांभक्ती॥अना उ

थांसीप्राप्तचारीमुक्ती॥निजशांतिसींविरक्ती॥सेवायागतीगुरुभक्ती॥२४९॥एकाजनार्दनाशरण॥त्याचेकृपेस्तवजाण॥श्रीभा १

गवताचेंनिरूपण॥झालासंपूर्णपंथराचा॥२५०॥ ॥इतिश्रीमद्भागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेश्रीकृष्णउद्धवसंवादे

एकाकारटीकायांसिद्धिनिरूपणयोगोनामपंचदशोऽध्यायः॥१५॥ ॥श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ ॥अध्यायसंख्या॥

श्लोक ३६ ओव्या २५० मिळूनसंख्या २८६॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥

गुच्छपांचवाअध्याय ४ संख्या

अध्याय	१२	१३	१४	१५
मूळश्लोक	२४	४२	४६	३६
ओव्या	६२०	७७१	५४८	२५०

एकुनचारअध्यायमिळूनसंख्या २३४५

६

अध्याय १८

१० श्रीगणेशायनमः॥ ॥ॐनमोसद्गुरुश्रीमूर्ती॥चराचरतुझीविभूती॥विश्वात्माविश्वस्फूर्ती॥अमूर्तमूर्तीगुरुराया॥१॥ अ
॥तुझेमूर्तीचेंमहिमान॥सकळशास्त्रांअतर्क्यजाण॥श्रुतीनेघेतलेंमौन॥शब्दआणवाहिली॥२॥आणवाहिलीदृष्टांतीं॥ १६
॥तुजसमाननाहींदुजीस्थिती॥जेजेयोजावेउपपत्ती॥तेतेविभूतीपैंतुझी॥३॥तुझियाप्रभावाचीऐसीखोडी॥जेदृष्टपणा
चेंमूळतोडी॥मगएकपणाचेपरवडी॥दृष्टांतकाढीकोणकोठें॥४॥कोठेंतुझेंस्थानमान॥हेंचसर्वथानकळेजाण॥अ-
गाधतुझेंमहिमान॥कैसेंनिध्यानकरावें॥५॥हेतुमातुदृष्टांतु॥नरिघेजाचेशिवेआंतु॥तोभागवतींचाभागवतार्थु॥चो
वियातुबोलविशी॥६॥तेमाझेमहाटेआगीरवबोल॥सद्गुरुनींकेलसरवोल॥तेथींच्याप्रेमाचेजेबोल॥जाणतीकेवळगुरुभक्त
॥७॥जासीनाहींगुरुचरणींभक्ती॥त्यासीकेसेनहोईलविरक्ती॥जरीपढेलश्रुतिस्मृती॥शास्त्रव्युत्पत्तीकेल्याही॥८॥करीतां-
साधनाच्याकोटी॥साधनीसमाधानतुटी॥झालियासद्गुरुकृपादृष्टी॥ब्रह्मत्वपुर्णगुरुभक्तां॥९॥तातूंसद्गुरुश्रीजनार्दन॥स
कळजगाचेंअधिष्ठान॥भूतींभूतात्मातूंआपण॥सहजेंजाणसमसाम्य॥१०॥समसाम्यसर्वभूतीं॥जासीघडेसद्गुरुभक्ती
तेचियेश्रीमहाभागवतीं॥अर्थप्रामीप्रविष्ट॥११॥झालियासद्गुरुकृपावरिष्ट॥नकरितांव्युत्पत्तीचेंकष्ट॥भागवतार्थहोय
प्रविष्ट॥भक्तस्पष्टभावार्थी॥१२॥हृदयींझालियासद्भावो॥भावेंप्रकटेदेवाधिदेवो॥नेथेंभागवताचाअभिप्रावो॥सहजेंचिपा
हाहोठसावे॥१३॥यालागींकरितांगुरुभक्ती॥प्राप्तहोइजेभागवतार्थी॥नेथकाव्यादिव्युत्पत्ती॥नानायुक्तीकिमर्थ॥१४॥कि
मर्थकरावेंशास्त्रज्ञान॥किमर्थकरावेंवृथाध्यान॥चालतेंबोलतेंब्रह्मपूर्ण॥सद्गुरुचरणसाधकां॥१५॥वोचूनियांगुरुभजन॥शि
शिष्यासीनोहेसमाधान॥याहुनियांश्रेष्ठसाधन॥नाहीजाणसर्वथा॥१६॥त्यासद्गुरुकृपापारपाटां॥एकादशापूर्वार्धकोटां १
वारवाणिलीजीमहाटी॥यथार्थदृष्टीनिजबोधें॥१७॥उंसगाळियारसहोय॥तोटवळियानराहे॥त्याचाआळूनीयापाहे॥

गुळहोयसपिंड॥१८॥तोहीठवितांलिगाडभंगी॥मगसाखरकीजेरायपुडी॥तेहीघोटूनियांचतुरीं॥नावदकरितीगोडकडी॥
॥१९॥तैसेंहेंश्रीभागवतजाण॥मुळींबोलिलाश्रीनारायण॥तेंचिश्लोकव्यासेंआपण॥दशलक्षणवर्णिलें॥२०॥तेंदशलक्षणप
खडी॥श्रीशुकमुखेंचढलीगोडी॥तेथीलकठीणपदबंधमोडी॥टीकाचोखडीश्रीधरी॥२१॥तेंश्रीधरीचेंव्याख्यान॥भावार्थ
दीपिकाजाण॥त्याभावार्थाचीसद्भावखूण॥केलेंनिरूपणदेशभाषा॥२२॥मूळवक्ताएकनारायण॥व्यासशुकश्रीधरव्याख्या
न॥त्यांतमुळींचेंलक्षुनीगोडपण॥एकाजनार्दनकविकर्ता॥२३॥मुळींबीजश्रीनारायण॥ब्रह्मयाचेठांईप्रगटलेंजाण॥तेंनार
ददोन्हींसंपूर्ण॥पीकपरिपूर्णनिडारलें॥२४॥त्याचींव्यासेंदशलक्षणें॥संपूर्णकेलींसंवगण॥शुकेंपरीक्षिलीचाखळाजा
ण॥मिळूनिनिजकणकाढिले॥२५॥तेंचिशास्त्रार्थेंजाण॥श्रीधरेंनिजबुद्धीपाखडून॥काढिलेंनिडारलेंकण॥अति-
सघणस्फटिक॥२६॥त्याशींपक्वान्नेंचोखडी॥मऱ्हाटीयादमोडी॥एकाजनार्दनेंकेलीपरवडी॥तेंजाणतीगोडीनिजात्मभक्त
॥२७॥त्याश्रोत्यांचेनिअवधानें॥जनार्दनकृपासावधानें॥पूर्वार्धएकाजनार्दनें॥संपूर्णकरणेंदेशभाषा॥२८॥तेंप्रथमाध्यायीं
अनुक्रम॥वैराग्यउत्पत्तीचासंभ्रम॥कुलक्षयार्थींपुरुषोत्तम॥करीउपदेशब्रह्मशापें॥२९॥दुसऱ्यापांडेअनुक्रमवरी॥नार
देवर्षिदेवाच्याघरी॥निमिजायंतप्रश्नोत्तरीं॥पंचाध्यायींखरीसंपली॥३०॥षष्ठाध्यायींश्रीकृष्णमूर्ति॥पाहोंआलियासु
रवरपंक्ति॥तींहींप्रार्थिलाश्रीपती॥निजधामाप्रतिजावया॥३१॥एकोनिसुरवरांचीविनंती॥देखोनिअरिष्टभूतद्वारावती॥उद्ध
वेंप्रार्थिलाश्रीपती॥निजधामाप्रतिमजनेईं॥३२॥त्याचप्रश्नाचेंप्रश्नोत्तर॥त्यागयुक्तज्ञानगंभीर॥सप्तमाध्यायींशारंगधर॥
थोडेनिफारबोलिला॥३३॥तेथत्यागसंग्रहलक्षण॥यदुअवधूतसंवादजाण॥चोविसांगुरूंचेंप्रकरण॥केलेंसंपूर्णअष्टमान
वर्मी॥३४॥श्रद्धासंग्रहज्ञानविश्वास॥तेथनानामतांचामतनिरास॥दशमाध्यायींहृषीकेश॥ज्ञानविलासबोलिला॥३५॥अ

ना० करोकअध्यायीजाण॥ बद्धमुक्तांचेंवैलक्षण्य॥सांगोनिसाधूंचेंलक्षण॥ भक्तांचेंसंपूर्णदाविलेंरूप॥३६॥भागवतीबारावाअ- ७
ध्यायो॥ अतीगुह्यबोलिलादेवो॥तेथीललाविनोअभिप्रावो॥पढेसंदेहसज्ञान॥३७॥बारावेअध्यायाचीकिली॥युक्तीप्रयुक्ती १
नातुडेबोली॥जनार्दनकृपामाउली॥तेणेंमार्गीदाविलीग्रंथाची॥३८॥तद्वादशाध्यायींनिरूपण॥सत्संगाचामहिमागहन॥-
कर्मांचाकर्ताकोण॥त्यागीतिलक्षणकनाचें॥३९॥तोद्वादशाध्यायीएकतां॥ज्ञानसंलग्नहंयचित्ता॥आडवीठावविषयाव-
स्था॥तेणेंबाधकतासाधकां॥४०॥गुणवैषम्याचेंलक्षण॥तेणेंविषयावस्थागहन॥तेथसत्वशुद्धीचेंकारण॥केलेंनिरूपण
त्रयोदशीं॥४१॥तेचिप्रसंगेयथोचित॥चित्तविषयांचेंजेंग्रथित॥उगवावयाहंसगीत॥कनिश्चितसांगोनलें॥४२॥हंस-
गीतीजेंनिरूपिलेंज्ञान॥समाधीपर्यंतसमाधान॥तेंचिसाध्यावयासाधन॥चवदावाआपणबोलिलादेवें॥४३॥साधना
माजीमुख्यभक्ती॥सगुणतेचीमाझीनिर्गुणमूर्ती॥योगयुक्तध्यानस्थिती॥बोलिलाश्रीपतीचतुर्दशी॥४४॥विविधासिद्धी-
चीधारणास्थिती॥देवेंसांगीतलीउद्धवाप्रती॥सिद्धीबाधकागाङ्मप्राप्ती॥हेंपंधराव्याअंतींनिरूपिलें॥४५॥एवंपंधराव्या-
पूर्वार्ध॥निरूपणझालेंअतिशुद्ध॥आतांउंचललेंउत्तरार्ध॥तोकथासंबंधअवधारा॥४६॥षोडशीभगवद्विभूती॥सतरा
अठराअध्यायांप्रती॥वर्णाश्रमकर्मगती॥विधानस्थितीनिरूपण॥४७॥एकुणसावाअध्यायगहन॥ज्ञानानिर्णयाचें
महिमान॥उद्धवानेंयमनियमादिप्रश्न॥सांगीतलेज्ञानपरिपाकें॥४८॥त्याज्ञानाधिकाराचावोग॥अज्ञानज्ञानमध्यस्थ-
भाग॥विसावेअध्यायीश्रीरंग॥त्रिविधभागबोलिला॥४९॥तेथगुणदोषांचीअवस्था॥उद्धवेंठेविलीवेदांचेमाथां॥तेवेदव-
दसंस्था॥केलीतत्वनाएकविसांत॥५०॥तेचिंवेदवादव्युत्पत्ती॥तत्वांचीसंख्याकिती॥तत्वसंख्याउपपत्ती॥केलीश्रीपतीयथा
न्वयें॥५१॥सकळतत्वांचेंविवेचन॥प्रकृतीपुरुषांचेलक्षण॥जन्ममरणांचेंप्रकरण॥केलेंनिरूपणबाविसावा॥५२॥साहोनियांपरापराध

स्वयें शहाणे विभिईहृ ॥ हाभिक्षुगीतसंवाद ॥ केला विषदतेविसावा ॥ ५३ ॥ अहै तें गहा णवया स्थिती ॥ तोविसावा सेख्या विस्तती ॥
निर्गुण आधा सोनिर्गुणोत्पत्ती ॥ गुणक्षया अंतीं निर्गुण उरे ॥ ५४ ॥ आदीं निर्गुण अंतीं निर्गुण ॥ मध्यें भासले मिथ्यागुण ॥ येअंहै
तप्राप्तीलागीं जाण ॥ केलें निरूपण सांख्याचें ॥ ५५ ॥ ते मिथ्यागुणप्रवृत्तीयुक्त ॥ त्रिगुणगुणाचा सन्निपात ॥ बोलिला पंचविसा
व्यांत ॥ निर्गुणोक्त निर्जनिष्ठा ॥ ५६ ॥ सविसावे अध्यायाप्रती ॥ अनिवार अनुतापाची शक्ती ॥ भोगितांउर्वशी कामप्राप्ती ॥ पावला
विरक्ती पुरूरवा ॥ ५७ ॥ भजनक्रियामुक्तलक्षण ॥ वेदोक्तनांत्रीकमिश्रभजन ॥ याउद्धवप्रश्नाचें निरूपण ॥ केलें संपूर्णसत्ताविं
सावो ॥ ५८ ॥ महायोगाचें योगभांडार ॥ परमज्ञानेंज्ञानगंभीर ॥ निजरुपाचें स्वसार ॥ केवळचिन्मात्र अठ्ठाविसावा ॥ ५९ ॥ त्या
अध्यायामाजीं जाण ॥ संसार असंभवाचा प्रश्न ॥ उद्धवें केला अतिगहन ॥ त्याचें हरिनिवचनदाखविलें देवें ॥ ६० ॥ एकादशाचा
...स्त्र ॥ भक्तिप्रेमाचे अतिविलास ॥ एकुणतिसावा स्फुरस ॥ ज्ञानोपदेशभक्तियुक्त ॥ ६१ ॥ पुढिले दो अध्यायीं आंत ॥
...दकुळाचाघात ॥ होतांडंडळीनाज्ञानसमर्थ ॥ तें प्रत्यक्षभूनहरिदावी ॥ ६२ ॥ ब्राह्मणाचा शापकठीण ॥ शापें बांधिला
...ध्या ॥ उत्तरांचीकथाकोण ॥ कुळनिर्दळण ब्रह्मशापें ॥ ६३ ॥ ब्राह्मणाचा कोपसमर्थ ॥ सगळा समुद्र केलामूत ॥ शिवाचा
केला लिंगपात ॥ ब्रह्मक्षोभा तनिमेपार्थे ॥ ६४ ॥ यालागीं सज्ञान अथवा मुग्ध ॥ तोहीं न करावा ब्रह्मविरोध ॥ हेंचि दावावया मुकुं
द ॥ कुळक्षयें प्रसिद्ध दाखवी ॥ ६५ ॥ निजदेहाशीं जो करी घात ॥ तो जराव्याधें केला मुक्त ॥ येथवरी देहात्तीत ॥ क्षमायुक्त तो
सज्ञान ॥ ६६ ॥ एकूणतीसपर्यंत अध्यायांत ॥ कृष्णें उपदेशिलें ज्ञानार्थ ॥ पुढील दोन अध्यायांत ॥ स्वयें दावी निर्विदह्ते ॥ ६७
राम अयोध्या घेउन गेला ॥ कृष्णें निजदेह ही सांडिला ॥ येणें देहाभिमान मिथ्या केला ॥ नरावया पुढिल्या मुमुक्षां ॥ ६८ ॥
पंधरा अध्याय पूर्वार्ध ॥ व्याख्यान झालें अतिशुद्ध ॥ सूत्रप्राय उत्तरार्ध ॥ दाविले विपद अध्यायार्थ ॥ ६९ ॥ साध्यसहरूज

नार्दन॥श्रोतीं द्यावें अवधान॥पुढील उत्तरार्ध व्याख्यान॥एका जनार्दन बोलवी॥ ७०॥ झालिया वसंताचें रिघणें॥वृक्ष सपुष्प
सफळ तेणें॥तेवीं जनार्दन कृपागुणें॥सार्थक वचनें वित्यार्चा॥७१॥गगनीं उगवला अंशुमाळी॥तेवीं विकासे कमळमाळी॥ अ० १६
तेवीं जनार्दन कृपामेळीं॥कवित्व नव्हाळीं विकासे॥७२॥वेणू घेऊनीयां हातें॥विश्व मोहिलें कृष्णनाथें॥तेवीं कवीश्वर करोनि
मातें॥वक्ता येथें जनार्दन॥७३॥तो जनार्दन कृपाक्षीराब्धी॥जाचे कृपेशी नाहीं अवधी॥तेणें उत्तरार्धीं प्रवेश बुद्धी॥अर्थसि-
द्धीसमवेत॥७४॥मांगळिक कथासंगती॥पंधरावे अध्याया अंतीं॥सिद्धबाधका मासे ग्रासी॥ऐसें श्रीपती बोलिला॥७५॥ए
कंझाडूनी सिद्धींचें ध्यान॥माझें स्वरूपीं राखावें मन॥हें ऐकोनि कृष्णवचन॥उद्धवें प्रश्न मांडिला॥७६॥उद्धव ह्मणे गा कृष्णना-
था॥विनंती अवधारीं समर्था॥तुझ्या विभूती समस्ता॥मज तत्वता सांगाव्या॥७७॥ ॥श्लोक॥ ॥उद्धव उवाच॥त्वं ब्र
ह्मपरमं साक्षादनाद्यंतमपावृतं॥सर्वेषामपि भावानां त्राणस्थित्यप्ययोद्भवः॥१॥ टीका॥भूतभौतिकांचें तूं कारण
तुझेनि जन्म स्थिति निधन॥इतुकें करोनि अकर्ता जाण॥ब्रह्म परिपूर्ण तूं यालागीं॥७८॥ह्मणशी उत्पत्ति स्थिति मरण॥
भूतांतें प्रकृती करी जाण॥ते प्रकृती तुझे अधीन॥तुझेनि चळण प्रकृतीसी॥७९॥यालागीं प्रकृती सा परतंत्र॥तूं परमात्मा
स्वतंत्र॥अनादि अव्ययो अपार॥प्रकृतीशी पार न कळेची॥८०॥प्रकृतीगी तुझें आवरण॥तूं अनंत गात्रीगावरण॥जीवांचें स्व
रूप गा तूं आपण॥परी जीवपण तुज नाहीं॥८१॥जीवूनितुका अज्ञान युक्त॥तूं ज्ञानातीत निश्चित॥यालागीं ब्रह्म तूं साक्षात
अविनाशवत अपरोक्ष॥८२॥तो तूं अपरोक्षे केसा ह्मणशी॥सर्वां सर्वत्र अबाह्य असशी॥ऐसा असोनि अतर्क्य होशी॥ह्मणी
केजीतें एक॥ ॥श्लोक॥उच्चावचेषु भूतेषु दुर्ज्ञेयमकृतात्मभिः॥उपासते त्वां भगवन्याथातथ्येन ब्राह्मणाः॥२॥टीका
मशकादि हिरण्यगर्भपर्यंत॥तूं सबाह्य सर्वभूतीं सतत॥ऐसिया तूतें निश्चित॥ब्राह्मण जाणती यथार्थें॥८४॥आकळूनि उपनिष

दार्थ॥ तुझाठाईं भजनयुक्त ॥ ते तुज सर्वगतातें जाणत ॥ कां निश्चित सर्वात्मा ॥ ८५ ॥ त्या सर्वात्म्याचा पाहतां पार ॥ अचिंत्या नंत ऐश्वर्यधर ॥ त्या तुज नेणती प्राकृत नर ॥ ऐक विचार तयांचा ॥ ८६ ॥ जे मनाचे विकले ॥ उपस्थाचे अंकिले ॥ जे रसनेचे पोसणे झाले ॥ निद्रेने केले घरजांवई ॥ ८७ ॥ त्यां सिस्वतःसिद्ध स्वरूपां हि ॥ सर्वगत न पडे चि ठायीं ॥ निजात्मता न कळे देहीं ॥ सदा विषयीं भूलले ॥ ८८ ॥ विषयीं चंचळ अंतःकरण ॥ त्यासी न घडे ध्यान सगुण ॥ निर्गुणीं प्रवेशेना मन ॥ अज्ञानजन कैसीं नरती ॥ ८९ ॥ न करितां नानाविरक्ती ॥ न धरितां ध्यानस्थिती ॥ तुझ्या उत्तमा जा विभूती ॥ त्या सांग निश्चिती भजनासी ॥ ॥ ९० ॥ ॥ श्लोक ॥ येषु येषु च भावेषु भक्त्या त्वां परमर्षयः ॥ उपासीनाः प्रपद्यंते संसिद्धिं तद्वदस्व मे ॥ ३ ॥ टी० ॥ ॥ ज्या ज्या तुझ्या विभूती ॥ पूर्वी उपासिल्या संतीं ॥ दृढभावें करोनि यां भक्ती ॥ तुझी स्वरूपप्राप्ती पावले ॥ ९१ ॥ त्या सकळ तुझ्या विभूती ॥ कवण स्थिती कवण व्यक्ती ॥ कवण भावें कवण गती ॥ हें निश्चिती मज सांग ॥ ९२ ॥ ह्मणशी सकळ भूतांप्रती तूं चि वोळखमा झ्या विभूती ॥ तरि ते तुझी अतर्क्य स्थिती ॥ न कळे श्रीपति आमुचेनी ॥ ९३ ॥ ॥ श्लो० ॥ गूढश्चरसि भूतात्मा भूतानां भूतभावन ॥ न त्वां पश्यंति भूतानि पश्यंतं मोहितानि ते ॥ ४ ॥ टी० ॥ सर्व भूतांचा हृदयस्थ ॥ हृदयीं असोनि अतिगुप्त ॥ त्या तूं तें भूतें समस्त ॥ न देखत देहभ्रमें ॥ ९४ ॥ त्या देहभ्रमासी देवराया ॥ समूळ कारण तुझी माया ॥ ते थें तुझी कृपा झालिया ॥ माया जाय विलया गुणेंसीं ॥ ९५ ॥ मग सर्वत्र सार्वा ठाईं ॥ सर्व भूतीं सबाह्य देहीं ॥ तुझें स्वरूप ठाईं ठायीं ॥ प्रगटे पाहीं सदा दिन ॥ ९६ ॥ येथ दं तुझे कृपे चे करणें ॥ ते कृपा लाहिजे कवणें गुणें ॥ या लागी तुझ्या विभूती उपासणें ॥ तुझे कृपे कारण गोविंदा ॥ ९७ ॥ या चि लागीं विभूतीची स्थिती ॥ समूळ सांगावी मजप्रती ॥ ते चि अर्थीची विनंती ॥ पुढत पुढती करीतसे ॥ ९८ ॥ ॥ श्लो० ॥ याः काश्च भूमौ दिवि वै रसायां विभूतयो दिक्ष महाविभूते ॥ ता मह्यमाख्याह्यनुभाविता स्त्वे

नमामितेनार्थपदांघ्रिपद्मं ॥ ५ ॥ ॥ टी० ॥ स्वर्गीमृत्युपाताळ स्थिर्ती ॥ विस्तारल्या दशदिशांप्रती ॥ त्यारामत्तादि तुझ्या
विभूती ॥ सांगशीपतीमजलागीं ॥ ११ ॥ ऐसाकृ[illegible]यांप्रश्न ॥ उद्धवेंघातलें कोटांगण ॥ सकळतीर्थांचें जन्मस्थान ॥ मल्ल
कीर्थांचरणांचें दिलें ॥ १२ ॥ ऐकोनि उद्धवाच्या प्रश्नाशीं ॥ परमसंतोषहृषीकेशी ॥ पुरस्करोनि उद्धवासी ॥ कायत्यासीबोलि
ला ॥ १ ॥ वैरीगजयोद्धा जोपंचानन ॥ कोदंडदीक्षाप्रतापगहन ॥ सरचाणि[illegible]पदिर्यनाजाण ॥ जोउभाणजोमाझा ॥ २ ॥
ज्याचेरथीचें मर्मधुरंधरी ॥ त्याचा अश्वांचेवाकुदोरधरीं ॥ जोउपदेशिलाकुरुक्षेत्रीं ॥ उभयसेनमाझ्यागरणरंगीं ॥ ३ ॥ तो
नरावतारअर्जुन ॥ त्याच्याऐसातुझा प्रश्न ॥ ऐसें उद्धवासीसंतोषोन ॥ कायश्रीकृष्णबोलिला ॥ ४ ॥ ॥ श्लो० ॥ श्रीभ
गवानुवाच ॥ एवमेतदहंपृष्टः प्रश्नंप्रश्नविदांवर ॥ युयुत्सुनाविनशनेसपत्नैरर्जुनेनवै ॥ ६ ॥ टी० ॥ ॥ हाचिप्रश्न
मजकारणें ॥ पूर्वींपुशिला अर्जुनें ॥ जेव्हांतिरस्कारुनी दुर्योधनें ॥ युद्धसन्नाणेंमांडिलें ॥ ५ ॥ अरिनिर्दळणीप्रतापपूर्ण ॥
धीरवीरआणीसज्ञान ॥ प्रश्नकर्त्यामाजीविचक्षण ॥ माझा आत्मा जाणअर्जुन ॥ ६ ॥ तेणें अर्जुनेंकुरुक्षेत्रीं ॥ युद्धसम
यींमहामारीं ॥ स्वजनवधाचेंभयभारीं ॥ हाचिप्रश्नकरीमजनेव्हां ॥ ७ ॥ ॥ श्लो० ॥ ज्ञात्वाज्ञातिवधंगर्ह्यमधर्मंराज्यहे
तुकं ॥ ततोनिवृत्तोहंताहंहतोयमितिलौकिकः ॥ ८ ॥ सतदापुरुषव्याघ्रोयुक्त्यामेप्रतिबोधितः ॥ अभ्यभाषत
मामेवंयथात्वंरणमूर्धनि ॥ ८ ॥ टी० ॥ केवळराज्यलोभाकारणें ॥ गुरुगोत्रपितृव्यवधणें ॥ हेंअतिनिंद्यमजकार
णें ॥ नाहींजुंझणेप्राणांतें ॥ ८ ॥ लौकिकधर्मप्रवृत्तीं ॥ मीमारितांहेमरती ॥ हेमहामोहाचीभ्रांती ॥ उपजलीचित्तींअ
र्जुना ॥ ९ ॥ राजभोगाचेंधरोनिवर्म ॥ ज्ञातीवधाचेंनिंद्यकर्म ॥ हाकेवळमजअधर्म ॥ धर्माचास्वधर्मबुडेल ॥ १० ॥ ज्यां
चेंतीर्थंच्यावेंप्रतिदिनीं ॥ जेपूज्यानेवरोरातनीं ॥ तेरणीं चूर्णिनिरवटाबाणीं ॥ भोगावीअवनीस्वगोत्ररुधिरें ॥ ११ ॥ स्वगोत्र-

रुधिराचापूर ॥ पृथ्वीवरीवाहेदुस्तर ॥ तेणेंआम्हांहोपुरुषार्थ ॥ हेंकर्मघोरनकरवेमज ॥ १२ ॥ कुळींसुपुत्रवांछिजेजिहीं ॥ बा
णखोंचावेत्यांचेहृदयीं ॥ यापरीपूर्वजापाहीं ॥ झालेंउलगंडमानावें ॥ १३ ॥ त्यांचेंकरावेंश्राद्धतर्पण ॥ त्यांचेबाणवरीघ्यावे
प्राण ॥ भलेंपूर्वजांझालेंउत्तीर्ण ॥ आम्हीनागवणनिजधर्मा ॥ १४ ॥ श्लोक ॥ हतोवाप्राप्स्यसिस्वर्गंजित्वावाभोक्ष्य
सेमहीम् ॥ टीका ॥ युद्धींनिमालियास्वर्गगती ॥ जयेंआलियाराज्यप्राप्ती ॥ दोन्हींनेश्वरेंगाश्रीपति ॥ कोणेंहितार्थीनु
झावें ॥ १५ ॥ ऐसानेअनुतापेंजाण ॥ सांडूनियाधनुष्यबाण ॥ शोकाकुलितअर्जुन ॥ म्लानवदनरणरंगीं ॥ १६ ॥ तेका
ळींम्यांधिजाण ॥ तोमहावीरपंचानन ॥ नानायुक्तिसमाधान ॥ तेंहीलक्षणअवधारीं ॥ १७ ॥ अर्जुनादेहातितुकाने
श्वर ॥ मळमूत्राचेंकोठार ॥ करितांनानाउपचार ॥ मरणतत्परक्षणिक ॥ १८ ॥ जीवतोनिजनित्यनिर्मळ ॥ अजअव्ययअ
चळ ॥ अच्छेद्यअभेद्यअगळ ॥ अनंतचळनिजनित्य ॥ १९ ॥ अर्जुनाएकसांचें ॥ देहातुझेनिप्रयत्नेनवांचे ॥ जीवतुझे-
निमारिलानपवे ॥ पातकहत्येचें अहंभावें ॥ २० ॥ होकांत्वोअसतेंकेलें ॥ नरितुझेनिजातेंमारिलें ॥ मीमारितांयेणेंबो
बोलें ॥ तुजचिगोंविलेंअभिमानें ॥ २१ ॥ जोदेहाचानिर्माणकर्ता ॥ तोचितयाचासंहर्ता ॥ तूंकरण्यामारण्यापरता ॥
व्यर्थअहंताकांघेसी ॥ २२ ॥ जरिहेंअहंतातूंनसांडिसी ॥ तरिसकळहत्येचियाराशी ॥ साचचिआल्यातुजपाशीं ॥
दोषीझालासिअर्जुना ॥ २३ ॥ एकपापापापार्था ॥ देहाचिकर्माचीअहंता ॥ तेचिआपुलेमाथां ॥ तोदोषीसर्वथातिहीं
लोकीं ॥ २४ ॥ हांकांस्वधर्मतूंपुसशी ॥ तरीएकक्षत्रियाक्षात्रधर्मासी ॥ समरंगणींपित्यापुत्रासी ॥ वधितांअसत्यासीदो
षनाहीं ॥ २५ ॥ युद्धहाणिजेस्वधर्मतीर्थ ॥ समरंगणींनिमेतोनिजमुक्त ॥ जेंतुजनितभाग्येंप्राप्त ॥ तेंतूंअहंतेमानिसी ॥ २६
कर्तालेपअहंतेच्यामाथां ॥ तेंजोनानतेंदेहअहंता ॥ तोचिकर्मेंकरूनीअकर्त्ता ॥ भोगूनिअभोक्तातोचिएक ॥ २७ ॥ तोचि-

संगामाजीनिःसंग॥अवघेंजगतेंएकलासांग॥जोनिरभिमानीअव्यंग॥तोसैरावांगसमरंगीं॥२८॥अर्जुनाअभिमानसां
डितो॥तूंमाझींपावशीसमसाम्यता॥तेव्हांसकळपापाचीवार्ता॥तुजसर्वथास्पर्शेना॥२९॥ह्मणशीकिर्पीजायअहंता॥
तरिमजलक्षूनितलता॥स्वधर्मकर्मतेंआचरितां॥चित्तशोधकतातेणेंहोय॥३०॥निर्मळलआलियाचित्ता॥तोलागे
माझियाभक्तिपंथा॥भजनेंमाझ्यासमरसता॥माझ्यानिजभक्तांतत्काळ॥३१॥अर्जुनासांडावया अभिमान॥तूंनाइ
कसीमाझेंवचन॥ तरीजन्ममरणाचेंभूषण॥ सकळदोषजाणभोगिसी॥३२॥तूंनित्यमुक्तभजअव्ययो॥हाबुडेलतु
झासद्भावो॥मगजन्ममरणाचानिर्वाहो॥ अविश्रमपद्दाहेभोगिसी॥३४॥ याकारणेंनकरणेंदोन्ही॥प्रकृतीचेमाथांठे
वुनी॥ तूंकायावाचामनीहुनी॥मजलागुनीशरणरिघें॥३४॥ यापरीगातत्वता॥सद्भावेंशरणयेतां॥तुजसकळकर्मा-
चीवार्ता॥मीसर्वथाशिवोंनेदीं॥३५॥याल्लागीगांगाकोदंडपाणी॥मरतेंमारितेंसोडूनिदोन्ही॥सैराहोईंरणांगणीं॥मीतु
जलागीनिउद्धरीन॥३६॥तूंएकयेथेंकरिता॥मीएकतूंतेंउद्धरिता॥ऐसेंभिन्नत्वगापार्था॥माझ्याशरणागतांअसेना
॥३७॥मजअनंताशरणयेणें॥आणीजीवत्वेंवेगळेंउरणें॥तेंगुळदगडाऐसेंजिणें॥अनन्यपणेंनव्हेशरण॥३८॥स
रितासागराशरणगेली॥तेसमुद्रचिहोऊनिठेली॥पुढतीपरतावयामुकली॥समरसलीसिंधुत्वें॥३९॥गंगापावोनि
सिंधुत्वासी॥मागीलयावावेंचनात्यासी॥तेवींसबाह्यआत्मसमरसी॥शरणअ॰निशीअखंडलें॥४०॥दीपदावाग्नी
भेटोंगेला॥तोतेव्हडाचीहोऊनीठेला॥तेवींमजलागीशरणआला॥तोमीचिम्हा॰॥अर्जुना॥४१॥पार्थापरीसपांचि
न्हमार्मतेंं॥हेंभूताकारमजअच्युताचें॥ऐसेंसद्भावेंजोदेखेसाचें॥त्यासीब्रह्मसायुज्याचेंसाम्राज्यलाभे॥४२॥मजआ
त्मयाचे निजेस्थिती॥संसारमुळींमुख्यभ्रांती॥तेथमारितामीहेंमरती॥ कोणेंहेयुक्तीमानावी॥४३॥मृगजळजेथेंन

से॥ तेथेंनपकोरडेंचिअसे॥ माध्येंजेथेंबिळसे॥ तेथेंकईंअसेजळलेश॥ ४४॥ तेवींमीसारांचेंरूपनाम॥ ठेविनांतेथेंनिरव-
ळब्रह्म॥ हांनिज्याचास्वभावपरम॥ तेंचालनेंब्रह्मवर्ततोदेही॥ ४५॥ देहाजडतेंनवधीकर्म॥ आत्मानातळेधर्माधर्म॥ हें
ज्यासिकळेवर्म॥ तेंचालतेंब्रह्मवर्ततोदेही॥ ४६॥ देहींवर्ततोतोविदेह॥ विदेहतेंत्याचेंदेह॥ हेंमाझेंपरमगुह्य॥ अर्जुनासि
पाहेंसांगितलें॥ ४७॥ यापरीम्यानानायुक्ती॥ युद्धींबोधिलासुभद्रापती॥ तणेंहीमजकरोनिविनंती॥ पुशिल्याविभूती-
तुझ्याऐशा॥ ४८॥ ज्यासांगीतल्याअर्जुनासी॥ त्याचिमीसांगेनतुजपाशीं॥ ऐसेंपुरस्करूनिउद्धवासी॥ निजविभूतीत्या
मीसांगत॥ ४९॥ उद्धवाज्यापुशिल्याविभूती॥ त्यामाझ्यामजनगणवती॥ मीजगदात्मात्रिजगतीं॥ संख्यासंस्थिती-
गणीकोण॥ ५०॥ ॥ श्लोक॥ अहमात्मोद्धवामीषांभूतानांसुहृदीश्वरः॥ अहंसर्वाणिभूतानितेषांस्थित्युद्भवाप्य
यः॥ १॥ टी०॥ मीहृदयस्थसमर्थहृदयीं॥ त्यामजजोउमागेजेकांहीं॥ त्यासीविमुखमीनव्हेकहीं॥ पुरवींसर्वहीईश्वर
तें॥ ५१॥ जीउअतिअडलेपणें॥ जेंमागेमजकारणें॥ तेंमीत्यासीअळोटदेणें॥ यालागींह्मणणेंईश्वरमज॥ ५२॥
मींआत्माअसेंहृदयीं॥ हाविश्वासजयासिनाहिं॥ तेमृगजळाचेडोहीं॥ नावेंसगटपाहींबुडोंगेले॥ ५३॥ तेथनाव-
करायचाचेंकष्ट॥ वृथागेलेफुकट॥ तेवींसाधनेंसोरूनिकचाट॥ साधनेंसकटबुडोंगेले॥ ५४॥ माझेंप्राप्तीचेंमु
ख्यवर्म॥ मीहृदयींअसेंपरब्रह्म॥ हेंविज्योंचेंनित्यकर्म॥ तोविभूतीपरमपैंमाझी॥ ५५॥ मीसर्वभूतहृदयवासी॥ सुहृ
दसोयरामीसर्वांसी॥ मीनियंताईश्वरसत्तेसी॥ न्यामकभूतांसिमीएक॥ ५६॥ एवंसर्वभूतांचामीस्वामी॥ इयेसर्वभूतें
तेहीमी॥ भूतांचेंजन्मभूमीचीमीभूमी॥ उत्पत्त्यादिकर्मीमीकर्ता॥ ५७॥ ऋषिवळांचियेपरी॥ मीसृजींपाळींसंहारीं॥
ब्रह्माविष्णुत्रिपुरारि॥ गुणावतारीमीएक॥ ५८॥ कर्माचीजेक्रियाशक्ती॥ तेहीमीह्मणेश्रीपती॥ हेंसामान्येंबोलिली-

स्थिनी॥विशेषविभूतींत्यिएक॥५९॥ ॥श्लोक॥अहंगतिर्गतिमतांकालःकलयतामहं॥गुणानांचाप्यहंसाम्यंगुणि
न्यौत्पत्तिकोगुणः॥१०॥ ॥टी०॥गतिमंतामाजीजेगती॥तेमीह्मणेलक्ष्मीपती॥गतीमाजीगतिनिगती॥जाणानिश्चितीउद्ध
वा॥६०॥चेतननेंसर्वांगती॥तेचेतनाचेतन्याचीशक्ती॥चेतनेस्तवइंद्रियप्रवृत्ती॥एवंगतांचीगतीमीएक॥६१॥सकळगती
चीपरमगती॥प्राण्यासिमुख्यतेंमुक्ती॥तेमुक्तीसीमजमाजींमुक्ती॥एवंगतीचीगतीमीएक॥६२॥सुरनरांआकळिता॥
तेजाणकाळाचीसत्ता॥त्याकाळाचामीआकळिता॥जाणतत्वतामहाकाळ॥६३॥निर्दळगुणाचीसाम्यावस्था॥तेमीजा
णगानिजभक्ता॥अकृत्रिमगुणजोधर्मता॥तोमीतत्वताह्मणेहरी॥६४॥ ॥श्लो०॥गुणिनामहंसूत्रंमहतांचमहान
हम्॥सूक्ष्माणामहंजीवोदुर्जयानामहंमनः॥११॥ ॥टी०॥गुणीह्मणावयाहेंचिकारण॥ज्यामजमाजींसूत्रक्रि
याप्रधान॥मायेचेंप्रथमकार्यजाण॥तोगुणीमीसंपूर्णउद्धवा॥६५॥जगींआकाशथोरपाहीं॥तेंमजमाजीरेवळे
लपेंडाई॥माझ्यामहत्वाचीनवाई॥मजहीनिश्चयींनेमेना॥६६॥महत्तत्वजेंज्ञानप्रधान॥तेंमीह्मणेनारायण॥
सूक्ष्मामाजीजीउमीआपण॥ब्रह्मादिकांजाणअतर्क्य॥६७॥दुर्जयामाजींमन॥त्यासीजिंकावयाजाण॥मजवेगळी
आंगवण॥नाहीसंपूर्णआणिकासी॥६८॥मजलक्षितांमनआकळे॥मजविसरतांमनचेंचाताळे॥मगनधरवेवेदशा
स्त्रबळें॥मननाकळेमजवीण॥६९॥मननेंचमीआहें॥मजचिंतितांतेंथिरावोनिजाये॥मजविसरतांतेंपाहें॥मनसे-
राजायेस्कनाद॥७०॥ ॥श्लोक॥हिरण्यगर्भोवेदानांमंत्राणांप्रणवस्त्रिवृत॥अक्षराणामकारोस्मिपदानिछंद
सामहम्॥१२॥ ॥टीका॥वेदअध्यापकप्रसिद्ध॥हिरण्यगर्भमीह्मणेगोविंद॥माझेंनिजमींअनुछंध्यवेद॥वेदचा
दतोहीमी॥७१॥ओंकारावीणमंत्रश्रेणी॥तेजाणबाळकाचीकाहणी॥मंत्रींओंकारमीचक्रपाणी॥सकळमंत्रत्याचे

निपावन॥ ७२॥अकारउकारमकार॥ अर्धमात्राउच्चार॥ यानावर्थिविध ॐकार॥ पावनमंत्रयेणमीं॥७३॥अक्षरा-
च्याउच्चारासी॥ अकारलागलासर्वांसी॥ तो अकारमीहृषीकेशी॥ जाणनिश्चयेंसीउद्धवा॥ ७४॥ छंदामाजीगायत्री-
छंद॥ सकळइंद्रामाजीनिर्द्वंद्व॥ तोमीह्मणेगोविंद॥ पृथ्वीद्विजवृंदयेणेनिमज्ज॥ ७५॥ ॥श्लोक॥ इंद्रोऽहंसर्वदेवा
नांवसूनामस्मिहव्यराट्॥ आदित्यानामहंविष्णूरुद्राणांनीललोहितः॥१३॥ ॥टी०॥देवांमाजीमीइंद्रजाण॥ व
सूमाजीमीहुताशन॥ आदित्यामाजीमीवामन॥ रुद्रामाजीजाणनीळलोहित॥७६॥ ॥श्लोक॥ब्रह्मर्षीणांभृगुरहं
राजर्षीणामहंमनुः॥ देवर्षीणांनारदोहंहविर्धान्यस्मिधेनुषु॥१४॥ ॥टी०॥ शापूनिब्रह्मा अपूज्यकेला॥शिवाचोनें
वेद्यत्यागिला॥ विष्णूचेंहृदयींलानाहाणिला॥ भृगुवाग्याणिलाश्रीवत्सें॥ ७७॥ ब्रह्मऋषीमाजीमें पान्न॥ भृगुतोमी
ह्मणेआपण॥ मनुरूपेंमीश्रीकृष्ण॥ राजर्षीजाणसुरव्यत्वें॥७८॥देवर्षीमाजीमुनिनारद॥ तोहीमीह्मणेगोविंद॥ कामधेनु
अतिशुद्ध॥ स्वरूपप्रसिद्धतेंमाझें॥७९॥ ॥श्लोक॥ सिद्धेश्वराणांकपिलःसुपर्णोहंपतत्रिणाम्॥ प्रजापतीनांद-
क्षोहंपितृणामहमर्यमा॥ १५॥ ॥टी०॥सिद्धांमाजीकपिलमुनीश्वर॥ तोमीह्मणेशारंगधर॥ पक्ष्यांमाजीखगेश्वर॥
तोमीश्रीधरगरुडरूपें॥८०॥प्रजापतींमाजीमुख्य॥कृष्णह्मणेतोमीदक्ष॥ पितृगणामाजीअध्यक्ष॥ अर्यमाप्रत्यक्षस्व-
रूपमाझें॥८१॥ ॥प्रह्लादश्चास्मिदैत्यानांकालःकलयतामहम्॥ मृगाणांचमृगेंद्रोहंवैनतेयश्चपक्षिणाम्॥१६॥ ॥टी०
भक्तिप्रतापेंअगाध॥ तोदैत्यांमाजीप्रह्लाद॥ नक्षत्रऔषधींचाजोस्वामीचंद्र॥ तेंह्मणेगोविंदस्वरूपमाझें॥८२॥ यक्षराक्ष
सांमाजीथोर॥ माझेंस्वरूपतोकुबेर॥ ज्याचेंविश्वासेंनिरंतर॥ असेभांडारहरीचें॥८३॥ ॥श्लो०॥ ऐरावतंगजेंद्राणां
यादसांवरुणंप्रभुं॥ तपतांरुक्मतांसूर्यंमनुष्याणांचभूपतिम्॥ १७॥ ॥ टी०॥ ऐरावतजोगजेंद्र॥ तोमीह्मणे-

भा० ६

यादवेंद्र॥ यरुणजोजळचरेंद्र॥ तेंह्मणे उपेंद्रस्वरूपमाझें॥ ८४॥ स्वप्रभाप्रकाशानष्ट॥ जगप्रकाशूनिउद्भट॥ तोसूर्यमी-
ह्मणेवैकुंठ॥ अनिरवटनिजतेजें॥ ८५॥ मनुष्यामाजीजोमार्गक्षिती॥ सर्वभूतेंज्याचाहाती॥ ज्यानेंबोलतीभूपती॥ ते
माझीविभूतीहरिह्मणे॥ ८६॥ ॥श्लोक॥ उच्चैःश्रवास्तुरंगाणांधातूनामस्मिकांचनं॥ यमःसंयमतांचाहंस-
र्पाणामस्मिवासुकिः॥ १८॥ नागेंद्राणामनंतोहंमृगेंद्रःशृंगिदंष्ट्रिणां॥ आश्रमाणांमहंतुर्योवर्णानांप्रथमोऽनघ
॥ १९॥ ॥टी०॥ उच्चैःश्रवातुरंगजाती॥ तोमीह्मणेकमळापती॥ सुवर्णधातुमाजीविभूती॥ जीलागींलुलातीतीनीलो-
क॥ ८७॥ दंडधर्त्यामाजीगहन॥ यमधर्ममीआपण॥ सर्पामाजीजाण॥ मीनारायणवासुकी॥ ८८॥ अनंतयानामोतेंजो
धरी॥ तोनागमीह्मणेश्रीहरी॥ नखदंष्ट्राशृंगधरी॥ त्यामाजीकेसरीमीह्मणेदेवो॥ ८९॥ चतुराश्रमीसंन्यासजाण॥
तोमीह्मणेनारायण॥ वर्णाग्रजजेब्राह्मण॥ तेंब्रह्मजाणबोलतें॥ ९०॥ ॥श्लो०॥ तीर्थानांस्रोतसांगंगासमुद्रःसर
सामहं॥ आयुधानांधनुरहंत्रिपुरघ्नोधनुष्मतां॥ २०॥ ॥टी०॥ तीर्थसरितामाजीगंगा॥ तोमीह्मणेश्रीरंग॥ त
डागींश्रेष्ठतडाग॥ समुद्रसांगमीह्मणेहरी॥ ९१॥ आयुधींधनुष्यहातियेर॥ तेंमीह्मणेसारंगधर॥ त्रिपुरारिमीधनु-
र्धर॥ जणेकेलासंहारत्रिपुराचा॥ ९२॥ ॥श्लो०॥ धिष्ण्यानामस्म्यहंमेरुर्गहनानांहिमालयः॥ वनस्पतीनामश्व
त्थओषधीनामहंयवः॥ २१॥ ॥टी०॥ त्रिभुवननिवासस्थानमहामेरु॥ तोमीह्मणेशारंगधरु॥ दुर्गमतेंअनिदु
र्धरु॥ तोमीहिमगिरिवरुह्मणेकृष्ण॥ ९३॥ वृक्षांमाजीजोअश्वत्थ॥ तोमीकृष्णनाथ॥ ओषधीमाजीअनिविख्या
तु॥ यवमीअच्युतुह्मणेचंगें॥ ९४॥ ॥श्लोक॥ पुरोधसांचमुख्यंमांविद्धिपार्थबृहस्पतिं॥ स्कंदोहंसर्वसेनान्या-
नग्रण्यांमगवानजः॥ २२॥ ॥टी०॥ श्रीरामपुरोहितश्रेष्ठ॥ देवाह्मणेतोमीवसिष्ठ॥ वदेवन्यांमाजीउद्भट॥ सुर-

गुरूवरिष्ठमीउद्धवा॥१५॥ स्कंदसेनापतीशिरोमणी॥ तोमीह्मणेचक्रपाणी॥ स्वधर्मप्रवर्तकुअग्रगणी॥ वंद्यब्राह्म
णीतोब्रह्मामी॥१६॥ ॥श्लोक॥ यज्ञानांब्रह्मयज्ञोहंव्रतानामविहिंसनं॥ वाय्वग्न्यर्कांबुवागात्माशुचीनामप्य
हंशुचिः॥२२॥ ॥टी०॥ यज्ञामाजीब्रह्मयज्ञ॥ तोमीह्मणेसर्वज्ञ॥ देवर्षीपितृभूतगण॥ आनत्मसुवनजेणेतृप्त
॥१७॥ जीवमात्रासिपैंजाण॥ नेदावेंदुःखवचन॥ व्रतामाजीजेंअविहिंसन॥ तेंमीश्रीकृष्णस्वयेंह्मणे॥१८॥ एकावा
युचेनिपवित्रपण॥ एकअग्नीस्तवपवित्रजाण॥ एकातेंपवित्रकरीजीवन॥ एकपावनवचनमात्रें॥१९॥ एकबुद्धीस्त
वपवित्रजाण॥ यांसमस्तांमाजीपवित्रपण॥ तेंमाझेंस्वरूपह्मणेश्रीकृष्ण॥ पावनापावनमीएक॥२२००॥ जगमा
झेंनिनामेंपुनीत॥ हेंसर्वांचेंगर्वसंगत॥ त्यामाझेंस्वरूपजेंयेथ॥ परमपुनीतपुनीतां॥२०१॥ ॥श्लोक॥ योगाना
मात्मसंरोधोमंत्रोस्मिविजिगीषतां॥ आन्वीक्षिकीकौशलानांविकल्पःख्यातिवादिनाम॥२४॥ ॥टीका
विविधयोगामाजीआत्मरोधु॥ तोयांगमीह्मणेगोविंदु॥ जेणप्रकटेपरमानंदु॥ समाधिबोधुसाधकां॥२॥ मुख्यतें
विवेकधरोनिह्मानी॥ तोन्यायनातेंजयोवांछितीं॥ तेनीतिनिचानीतीमीश्रीपती॥ जाणनिश्चितीउद्धवा॥३॥ आत्माना
त्मविवेककेवळ॥ तेआन्वीक्षिकीविद्याकुशळ॥ तेविद्याह्मणेमीगोपाळ॥ विवेकप्रबळमाझेनी॥४॥ वादामाजीवा
दअनंत॥ जेथेविकल्पानाहींअंत॥ तोवादमीह्मणेअच्युत॥ ऐकनिश्चितविकल्प॥५॥ आख्यातिअन्यथाख्याती
॥ शून्यख्यातीसत्ख्याती॥ अनिर्वचनीयतेख्याती॥ तोवादनिश्चितीउद्धवा॥६॥ ॥श्लोक॥ स्त्रीणांतुशतरूपा
हंपुंसांस्वायंभुवोमनुः॥ नारायणोमुनीनांचकुमारोब्रह्मचारिणां॥२५॥ ॥टीका॥ शतरूपाआणीमनु
इयेदोनीमीह्मणेजनार्दनु॥ मुनीमाजीमीनारायणु॥ बदरीसेवुनीसदाअसे॥७॥ नैष्ठिकत्यब्रह्मचर्यधर॥ माझे

हरिह्मणेसांगपद्मकल्पतोमी॥३५॥दशदर्भीमाझारीं॥कुशतोमीह्मणेश्रीहरी॥सकळहविषाचाशिरीं॥गोघृतश्रीहरी-
स्वयेंह्मणे॥३६॥ ॥व्यवसायिनामहंलक्ष्मीःकितवानांछलग्रहः॥तितिक्षास्मितितिक्षूणांसत्वंसत्ववतामहं॥३१
टीका॥व्यवसायाचेव्यवस्थिती॥दानयुक्तअतिसंपत्ती॥तेलक्ष्मीमीह्मणेश्रीपती॥जाणनिश्चितिउद्धवा॥३७॥कपटा
चियेकपटगती॥अगम्यजेछळणस्थिती॥तोमीकुणामाडकमूर्ती॥अनवर्ययुक्तीछळणाची॥३८॥ब्रह्मावेआंगींनिज
जीविता॥जीवासिब्रह्मसायुज्यता॥त्याकपटाचामीनिकर्ता॥देवादेवतांअतर्क्य॥३९॥आह्मीमायानियंतेह्मणविती॥
तोशिउठकिलामोहिनीमूर्ती॥ब्रह्मार्ठकलावत्साहरणार्थी॥ठकडानिश्चितीमीएकु॥४०॥सहनशीळांसहनशक्ती॥तेमी
ह्मणेकमळापती॥सात्विकांचीनिजसत्ववृत्ती॥तेमीश्रीपतिस्वयेंह्मणे॥४१॥ ॥श्लोक॥ओजःसहोबलवतांकर्माहं
विद्धिसात्वतां॥सात्वतांनवमूर्तीनामादिमूर्तिरहंपरः॥३२॥ ॥टी०॥बळवंताचाठांईंप्रबळ॥मनोबळशरीरबळ
धैर्यबळतेंमीगोपाळ॥जेणेआकुमाळडुंडिलिना॥४२॥भक्तांच्याठायींभजनकर्म॥जेणेंमाझेंअनिवारप्रेम॥तेंकर्ममी
पुरुषोत्तम॥भक्तकामनिर्दळणु॥४३॥नवव्यूहअर्चनस्थिती॥सात्वतांच्यानवमूर्ती॥त्यांतवासुदेवप्रथमस्थिती॥ऐक
व्युत्पत्तीनवांची॥४४॥वासुदेवसंकर्षण॥अनिरुद्धआणिप्रद्युम्न॥हयग्रीवनारायण॥वराहवामननरसिंह॥४५॥
हेनवव्यूहांचीव्युत्पत्ती॥यांमाजीमीप्रथममूर्ती॥येरआठहीमाझ्याविभूती॥जाणनिश्चितीउद्धवा॥४६॥हयग्रीववेद
मूर्ती॥तेथेंश्रीव्यासेंकरूनिभक्ती॥साधिलावेदप्रामी॥हेकेलीख्यातीतिहींलोकीं॥४७॥नारायणनिजमूर्ती॥श्रद्धेनेंकरू
निभक्ती॥चतुःश्लोकींज्ञानस्थिती॥पावोननिश्चितीब्रह्मतावाआला॥४८॥श्वेतवराहमहामूर्ती॥धरेनेंकरूनिपूर्णभक्ती
तीसउद्धरूनिकृपामूर्ती॥अभिनवशांतीअर्पिली॥४९॥माझीनिजमूर्तीवामन॥देवींकरूनीपूर्णभजन॥त्यांचाछेदेंबळी

बांधोन॥देवांचासन्मान स्वाधिकारें केला॥ ५०॥नरहरी दिव्यमूर्ती॥प्रल्हादें केला न अनन्य भक्ती॥मी सर्वात्मा सर्वां भूतीं॥-
लोकप्रतीतिविश्वासिलाजेणें॥ ५१॥ संकर्षण श्रेष्ठमूर्ती॥ब्रह्मोरगें केली भक्ती॥ अंगी निर्धारें वर्ती॥स्वानंदस्थितीनिमा-
ला॥ ५२॥ प्रद्युम्न काममूर्ती॥ सकामकामुकीं करूनियां भक्ती॥ जें जें काम वांछिती॥ तें तें निश्चितीं तो पुरवी॥ ५३॥ अनि-
रुद्ध मा ज्ञानिज सखा॥ शिवाज्ञा केली उखा॥ बाणा स्फुरता रिस्ला देखा॥ साह्य चित्रलेखा नारदाज्ञा॥ ५४॥ पूर्णांशें ब्रह्मस्थि
ती॥ वासुदेव मी आदिमूर्ती॥ लीलेनें तारिलें नर्णाकृती॥ तर्थील निजभक्ती उद्धवार्जुनी नांदे॥ ५५॥ नव भक्ती नवमूर्ती
तेथील भक्तीची स्थिती॥ उद्धवास्या तुज प्रती॥ यथार्थ गती सांगीतली॥ ५६॥ ॥श्लो०॥ विश्वावसुः पूर्वचित्तिर्गंधर्वाप्स
रसामहं॥ भूधराणामहं स्थैर्यं गंधमात्रमहं भुवः॥ ३३॥ ॥ टी०॥ ज्याचें गायन अति अपूर्व॥ तो विश्वावसु गंधर्व॥-
तो मी म्हणे माधव॥ ऐक उद्धवा सावध॥ ५७॥ नृत्य करूनि मनोहरा॥ सबाह्य सद्भावें सुंदरा॥ पूर्वचित्ति जे अप्सरा॥ ते मी म्हणे
तो वराभी मर्कांना॥ ५८॥ पर्वतामाजी जें स्थैर्यपण॥ ते मी म्हणे नारायण॥ पृथ्वीमाजी जो गंध जाण॥ तो मी श्रीकृष्ण स्वयें
म्हणे॥ ५९॥ ॥श्लोक॥ अपां रसश्च परमस्तेजिष्ठानां विभावसुः॥ प्रभा सूर्येंदुताराणां शब्दोऽहं नभसः परः॥
॥३४॥ ॥ टी०॥ उदकाचा ठायीं स्फुरसु॥ तो मी म्हणे श्रीनिवास॥ तेजिष्ठामाजी जो प्रकाश॥ तो मी निजतेजांश उद्ध
वा॥ ६०॥ चंद्रसूर्यतारांचा ठाईं॥ जें तेज तें माझें पाहीं॥ अनाहत शब्द तो मी हीं॥ जो गगनासि कहीं नातळे॥ ६१॥ श्लो०॥
ब्रह्मण्यानां बलिरहं वीराणामहमर्जुनः॥ भूतानां स्थितिरुत्पत्तिरहं वै प्रतिसंक्रमः॥ ३५॥ ॥ टी०॥ ब्राह्मण
भजनी बळी चीथोरी॥ तो मी कृष्ण म्हणे निर्धारीं॥ ब्राह्मणांस भजन प्रेमें करी॥ मी बळीचा द्वारीं द्वारपाळ॥ ६२॥ नरावतारें अति
संपन्न॥ पांडवांमाजी वीर अर्जुन॥ तो मी म्हणे नारायण॥ जीव प्राण तो माझा॥ ६३॥ भूतांची उत्पत्ति स्थिती॥ ते मी म्हणे श्री

भा० पर्ती ॥ भूतांसिजप्रकयगती ॥ नेहीमीनिश्चितीउद्धवा ॥ ६४ ॥ ॥ श्लोक ॥ गत्युक्त्युत्सर्गोपादानमानंदस्पर्शलक्षणं ॥ आस्वाद
९० श्रुत्यवघ्राणमहंसर्वेंद्रियेंद्रियं ॥ ३६ ॥ ॥ टीका ॥ ज्ञानकर्मउभयइंद्रियें ॥ त्याइंद्रियांचेंमीइंद्रियआहे ॥ त्यांचीक्रियाजेजेआहे ॥
तेमाझेंनिहोयेंअभिव्यक्त ॥ ६५ ॥ गतिग्रहणगमन ॥ उत्सर्गआणीमोहन ॥ दर्शनस्पर्शनघ्राण ॥ श्रवणास्वादनमाझेंनी ॥ ६६ ॥ नेंइं
द्रियक्रियेचेंचलन ॥ तिळमात्रनव्हेमजविण ॥ एकल्याचेंहेंलक्षण ॥ तुजमीसंपूर्णसांगेन ॥ ६७ ॥ मीमनाचेंहीमहामन ॥ नयनांचें
हीनयन ॥ स्पर्शाचेंहीस्पर्शन ॥ जिव्हेचीजाणनिजजिव्हा ॥ ६८ ॥ मीघ्राणाचेंहीनिजघ्राण ॥ श्रवणाचेंआदिश्रवण ॥ ग्रहणाचें नि
जग्रहण ॥ गतीचीजाणमीगती ॥ ६९ ॥ मीआनंदाचाआनंद ॥ मीबुद्धीचाहीप्रबोध ॥ सकळइंद्रियांचास्वाद ॥ तोमीमुकुंदउद्धवा ॥
॥ ७० ॥ मीवाचेचीवाचासावकाश ॥ मीपरेचाहीपरेश ॥ सकळइंद्रियांचामीईश ॥ यालागींहृषीकेशनावमाझें ॥ ७१ ॥ ॥ श्लो०
पृथिवीवायुराकाशआपोज्योतिरहंमहान् ॥ विकारःपुरुषोऽव्यक्तंरजःसत्वंतमःपरं ॥ ३७ ॥ ॥ टी० ॥ तत्वसंख्यापंचवी
स ॥ त्रिगुणघालितांअठ्ठावीस ॥ एकत्याचाही विलास ॥ सावकाशसांगेन ॥ ७२ ॥ अहंमहत्तत्वपंचतन्मात्रा ॥ हास्थूळमहाभूतविकारु
उभारा ॥ महाभूतेंइंद्रियेंअकरा ॥ हेषोडशविकारांचीसंख्या ॥ ७३ ॥ यांतमिळाल्याप्रकृतीपुरुष ॥ तत्वसंख्यापंचवीस ॥ प्रकृती
माजीगुणाचावास ॥ हातत्वविलासतत्वाचा ॥ ७४ ॥ प्रकृतीगुणविकार ॥ तत्वसंख्यानिर्धार ॥ हाभ्यांगीतत्वाजोविचार ॥
तोपरात्परस्वरूपमाझें ॥ २७५ ॥ ॥ श्लो० ॥ अहमेतत्प्रसंख्यानंज्ञानंतत्वविनिश्चयः ॥ मयेश्वरेणजीवेनगुणेनगुणिना
विना ॥ सर्वात्मनापिसर्वेणनभावोविद्यतेक्वचित् ॥ ३८ ॥ ॥ टी० ॥ एवंपंचवीसतत्वव्याख्यान ॥ तेंअवघेंमीचिजाण ॥ य
गणण्याचेंगणितज्ञान ॥ तेंहीमीआपणम्हणेदेवा ॥ ७६ ॥ हेंहीजाणतेंजेंलक्षण ॥ तेंहीदेवाम्हणेमीआपण ॥ मजवेगळा अणु
प्रमाण ॥ सर्वथाजाणअसेना ॥ ७७ ॥ जीवआणीईश्वर ॥ गुणीआणीगुणानार ॥ क्षेत्रक्षेत्रज्ञनिर्धार ॥ सर्वहासाचारमीनिर्मी

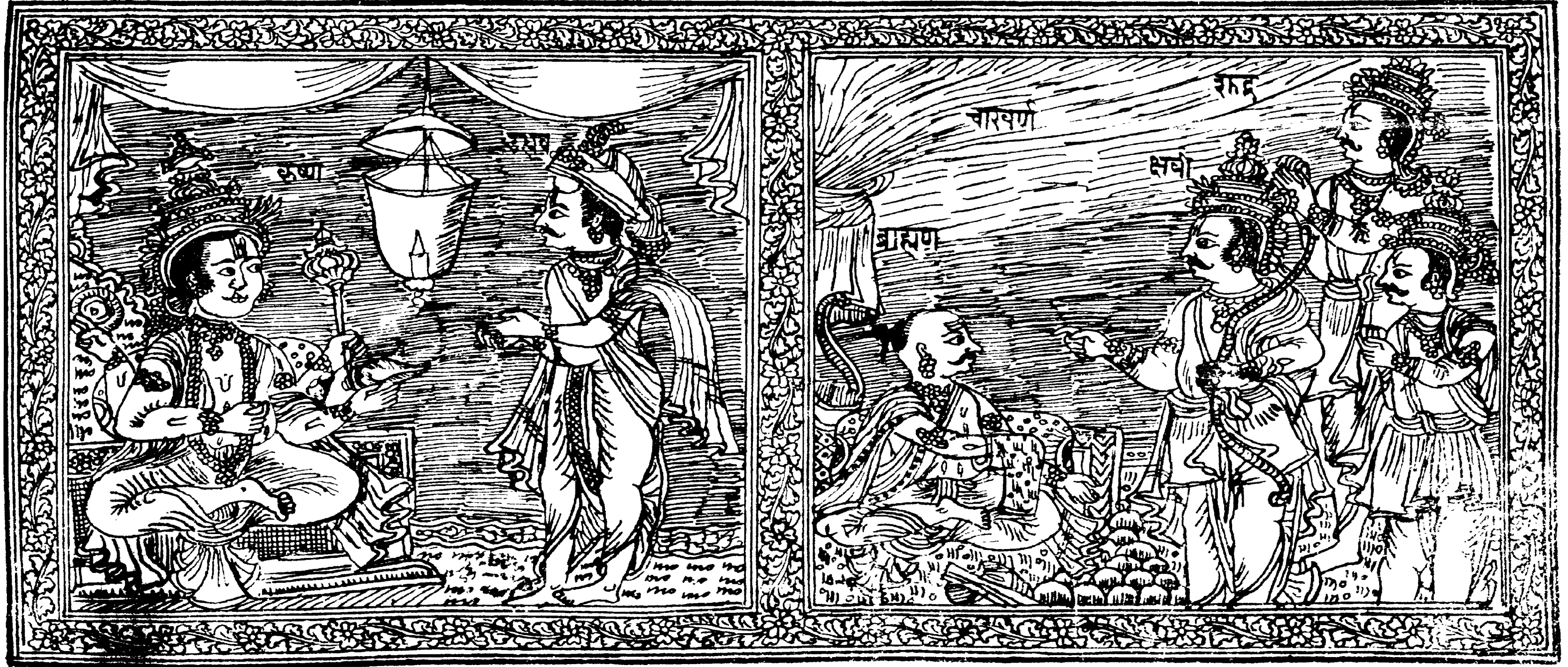
॥७८॥मजवेगळअणुमात्र॥उरलेंना ..।स्वतंत्र॥मीसर्वात्मासर्वत्र॥केवळचिन्मात्रनेंहीमी॥७९॥मजवेगळेंयेथकांहीं॥
उद्धवागाउरलेंनाहीं॥सर्वसाधारणपाहीं॥सर्वांदेहीं असेंमी॥८०॥उद्धवाऐसेंह्मणसीकाहीं॥मज्ञपुनकरावापाहीं॥विस्ता
रूनचलेयेठायीं॥एकतेंहीसांगेन॥८१॥ ॥श्लो०॥संख्यानंपरमाणूनांकालेननक्रियतेमया॥नतथामेविभूतीनांसृ
जतोडानिकोटिशः॥३९॥ ॥टी०॥पृथ्वीवियापरमाणुकणा॥मीकाळरूपेंकरींगणना॥परीविभूतींसंख्याप्रमाणा॥
माझेंनिहाजाणनगणवती॥८२॥म्यासृजिलेअनंतब्रह्मगोळ॥तेमजगणवतीनामकळ॥माविभूतीमाझ्याकेवळ॥
कोणतोंडाळगणूंशके॥८३॥मीसर्वज्ञथोनारायण॥माझ्याविभूतीमजजाण॥गणावयानाहींआंगवण॥मानिरूपण-
करीसांगे॥८४॥मनुष्यामाजीमाझीविभूती॥नांदतसेकवणस्थिती॥तेरखूणसांगेनतुजप्रती॥एकनिश्चितीउद्धवा॥८५॥
श्लो०॥ ॥तेजःश्रीःकीर्तिरैश्वर्यंह्रीस्त्यागःसौभगंभगः॥वीर्यंतितिक्षाविज्ञानंयत्रयत्रसमेंऽशकः॥४०॥ ॥टी०॥ज्याचीं
प्रबळप्रतापशक्ती॥तेथनिरंतरलक्ष्मीचीवस्ती॥ज्यासीमर्यादानाहींसंपत्ती॥ज्याचीउदारकीर्तीस्वधर्मे॥८६॥ज्याच्याऐश्वर्याची
परमगती॥आज्ञावरीतेमीत्रिजगती॥ज्याचीअनावरदानस्थिती॥जेयभाग्याचीउत्पत्तीतीवनवींदिसे॥८७॥ज्याचेंसामर्थ्यअ
तिदुर्धर॥कोणीबोलोंशकेनाउत्तर॥ज्याचेंसौभाग्यमनोहर॥आल्हादकरजननयना॥८८॥ज्यासीसहनशीळतेचीगोज॥ज्या
सिनिंद्यकर्माचीलाज॥जोविज्ञानाचेंभोज॥सहजेंचितिजनाचन॥८९॥इयेंलक्षणेंजेथवर्तती॥तोजाणमाझीविभूती॥यांत
एकालक्षणाचीजेथप्राप्ती॥तेहीविभूतीपैंमाझी॥९०॥ ॥श्लो०॥एतास्तेकीर्तिताःसर्वाःसंक्षेपेणविभूतयः॥मनोविका
राएवैतेयथावाचाभिधीयते॥४१॥ ॥टी०॥केवळसंकोचसंक्षेपस्थिती॥म्यासांगीतल्याज्याविभूती॥त्यामनोविकारप्र
तीती॥जाणनिश्चितीउद्धवा॥९१॥साधकांचेसाधनस्थिती॥सत्यजाणाव्यामाझ्याविभूती॥विचारितांपरमार्थगती॥तोंग्क

ल्हिनायामनोजन्या॥१२॥माझेंस्वरूपअद्वैतजाण॥नाहीनामरूपगुणवर्ण॥तेथनानाविभूतीलक्षण॥मिथ्याजाणवाचिक॥१३॥
श्लो०॥ ॥वाचंयच्छमनोयच्छप्राणान्यच्छेंद्रियाणिच॥आत्मानमात्मनायच्छनभूयःकल्पसेऽध्वने॥४२॥टीका॥
माझेंस्वरूपनित्यनिर्विकार॥मनबुद्धीवाचानकळेपार॥तेथवापुडींइंद्रियेंकिंकर॥प्राणनिर्धारतेंनेणे॥१४॥यालागींशमदमा
चाअनुक्रमी॥मनबुद्धियेंवाचानेमी॥प्राणनेमुनीप्राणधर्मी॥आत्मारामीपावशी॥१५॥मनबुध्यादिइंद्रियनेम॥करावयाचेंन
कळेवर्म॥ह्मणशीनरितोअनुक्रम॥एकएकगमसांगेन॥१६॥वाचानेमावीमाझेनिनामें॥मनेंनेमावेंध्यानसंभ्रमें॥प्राणनेमा
वाप्राणायामें॥इंद्रियदमनेंनेमावीं॥१७॥बुद्धिनेमावीआत्मविवेकें॥जीवनेमावापरमात्मसुखें॥इतकेनतूंअवश्यकें॥होशी
कौतुकेंमद्रूप॥१८॥मद्रूपझालियापाठीं॥मगसंसारनपडेदिठी॥खुंटल्याजन्ममरणाचियागोठी॥गमनागमनआटाआटीनि
मालि॥१९॥त्यासांगीतल्यानेमपरिपाटी॥हानेमकरणेंनाहींज्याचेपोटीं॥तोभोगीदुःखाचियाकोटी॥एकनेगोठीसांगेन॥२०॥
॥श्लोक॥ योवैवाङ्मनसीसम्यगसंयच्छन्धियायतिः॥तस्यव्रतंतपोदानंस्रवत्यामघटांबुवत्॥४३॥ टीका
त्यासांगीतल्यानेमावेगुंती॥मनबुद्धिइंद्रियपंक्ती॥जोनेमिनासाक्षेपस्थिती॥त्याचीसाधनेंहातीनेश्वर॥१॥त्याचेंव्रततपदा
न॥योगयागशब्दज्ञान॥कांचेभांड्यांतीलजीवन॥तैसीजाणनासती॥२॥जेवींराखेमाजीकेलाहोम॥कांअशौचआचरलाध
र्म॥कुपात्रींदानधर्म॥तैसासंभ्रमसाधना॥३॥उखरींपेरिलेंबीज॥कांगोळकभावेंनिलाद्विज॥डोहळ्याचेंमोहकेंभोगीवां
ज॥तैशीवोजसाधना॥४॥यापरिगानिश्चितीं॥विध्युक्तनेमनाहींनिश्चितीं॥त्याचींसाधनेंवृथाजाती॥हातींहातींउद्धवा॥५॥
यालागींमनाइंद्रियवृत्ती॥नेमाव्यायथानिगुती॥हेंविरुद्धवासनी॥स्वयेंश्रीपतीसांगत॥६॥ ॥श्लो०॥तस्मान्मनोवचःप्रा
णान्नियच्छेन्मत्परायणः॥मद्भक्तियुक्तयाबुध्याततःपरिसमाप्यते॥४४॥ ॥इतिश्रीमद्भागवतेमहापुराणे

॥ टीका ॥ मनबुद्धिइंद्रियप्राण ॥ अवश्य नेमाचें गा जाण ॥ वृत्ती करोनी सावधान ॥ मा
झें भजन जो करी ॥ ७ ॥ भावें करितां माझी भक्ती ॥ विषयवासना जळोनि जाती ॥ निर्विकल्परूपें जे शांती ॥ माझे भक्तिपथीं चालतां
॥ ८ ॥ चालतां माझे भक्तिपंथीं ॥ सकळ साधनें जळोनि जाती ॥ भावें प्रकटे मी श्रीपती ॥ करीं संसारनिवृत्ती निजभक्तां ॥ ९ ॥ होऊं कामा
झिया निजभक्तां ॥ संसारबाधेची व्यथा ॥ नेला जन्मजन्म भगवंता ॥ गांजूनि जन भक्तां मी निर्दाळीं ॥ १० ॥ प्रह्लाद गांजितां जगजेठी ॥ मी प्रग
टलों कोरडे काष्ठीं ॥ वैकुंठ सांडूनि उठाउठी ॥ गजेंद्रासाठीं पावलों ॥ ११ ॥ द्रौपदी गांजितां तत्काळीं ॥ म्यां कौरवांचीं तोंडें केलीं का
ळीं ॥ आगीनें गांजितां गोवळीं ॥ म्यां प्राशिला तेकाळीं दावाग्नी ॥ १२ ॥ गोकुळ गांजितां सुरपती ॥ म्यां गोवर्धन धरिला हातीं ॥ कीं
गोपिकांची पुरवावया आर्ती ॥ मी झालों श्रीपती कामारा ॥ १३ ॥ अर्जुनप्राणें जे वेश्मी ॥ म्यां दिवसा लपविला गभस्ती ॥ लाऊनि ज
यद्रथासिरख्यानी ॥ सुभद्रापती वांचविला ॥ १४ ॥ अंबरीषी नेगर्भवास ॥ म्यां सोशिले सावकाश ॥ उणें आपुल्या निजभक्तांस ॥ मी हृषी
केश येवों नेदीं ॥ १५ ॥ भक्तांचे पायींचा याती ॥ मी हृदयीं वाहें श्रीपती ॥ वानेरचन चेरें भावार्थी ॥ म्यां आपुले पाती नेसविलीं ॥ १६ ॥ यालागीं
उद्धवा पुढतपुढती ॥ मी सांगें करावी माझी भक्ती ॥ माझें भजन मी माझी प्राप्ती ॥ अनन्यता पावती महात्मे ॥ १७ ॥ मद्भावें करितां माझी भ
क्ती ॥ मी अनंत आतुडे त्यांच्या हातीं ॥ शेखीं कामारा होय भक्तांप्रती ॥ भक्तांनी प्राप्ती मी मज ऐसी ॥ १८ ॥ माझिये भक्तीपरतें ॥ सुगम-
साधन नाहीं येथें ॥ हें जाणोनि म्यां तूंतें ॥ भजनपंथें लाविलें ॥ १९ ॥ म्यां निन्यान्यां आंग सहून ॥ नेणें संसाराचा पुढें तें किती ॥ हेळसून चारी
मुक्ती ॥ निजसुखरस भोगिती मद्भक्त ॥ २० ॥ मद्भक्तांचें माहात्म्य ॥ अतिशयें अगम्य गहन ॥ ऐसें बोलिलिया श्रीकृष्ण ॥ उद्धवासी जाण
कुरवाळी ॥ २१ ॥ नेणें कृष्णकराग्रस्पर्शें ॥ उद्धवासि ज्ञानें केलें ऐसें ॥ व्यालधेनुचेनि वारसें ॥ वत्स जैसें हुंबर ॥ २२ ॥ जेवीं कांताळागतां सं
द्रकर ॥ सवाद्य निमोळां नाचे ॥ मेघ देखोनि मयोर ॥ नृत्य करी स्वानंदें ॥ २३ ॥ यापरी उद्धव जाण ॥ स्वानंदें झाला परिपूर्ण ॥ –

भा विसरलादेवभक्तपण॥कृष्णाहीकृष्णपणाविसरला॥२४॥यापरीभक्तिकरवाआंत॥दोन्हीहारपेद्वैतउन्मन॥परमानंदनां
१२ नेथ॥थैंडानाचनस्वानंदें॥३२५॥यालागींभक्तीकरवाचीगोडी॥भाग्येंवांणनकळेफुडी॥उद्धवभजनाचेकुळवाडी॥तोदेखतांतों
डींश्रीकृष्ण॥२६॥एकाजनार्दनाशरण॥भजनकरवाचीउणखूण॥तोएकजाणेसंपूर्ण॥भक्तितोचतानिक्षाला॥२७॥जोनिज
भक्तांचाजिव्हाळा॥तोगोकुळींहोउनिगोवळा॥क्रीडोनित्याचियामेळामेळा॥गोपीगोपाळांउद्धरी॥२८॥स्वयेंखेळेनित्या
चियारेंवेळा॥उद्धरिलेंगोपाळा॥हेंनवलनंदन्याचीकळा॥उदारलीलानेएका॥२९॥पर्वतपाषाणतृणतरुवर॥मृगमगरमत्स्य
मृग॥व्याघ्रवनचरविरवार॥पारापनेमयूरआदीकरुनि॥३०॥येणेंसांगमेवन॥गोकुळींचेजीवसमस्त॥स्वयेंउद्धरीश्रीकृष्णा-
नाथ॥कृपाळूसमर्थस्वलीला॥३१॥कांपितृवचनपुढाग॥सीतेनिमित्यवियोगद्वार॥रासांआणीवानरां॥उद्धरीनिशाचरां-
रघुनाथ॥३२॥सेवेननरलेरीसवानर॥युद्धेंतारिलेनिशाचर॥हेंनवलकाहींनव्हेथोर॥एकउदारलीलात्याची॥३३॥अयो
ध्येपासूनलंकेपर्यंत॥मार्गींवृक्षवल्लीपाषाणपर्वत॥तृणादिजीवसमस्त॥उद्धरीरघुनाथस्वलीला॥३४॥एवंनानावता
रींजनार्दन॥यापरीउद्धरीसकळजन॥तेणेंयेकाचेंकृष्णापावन॥हेंनवलकोणेंमानावें॥३५॥परिनवलएककेलेंमो
ठें॥मजमूर्खाचेमुखवाटें॥श्रीभागवतकेलेंबोलमद्वाटें॥हेंआश्चर्यवाटेमाझेंमज॥३६॥यालागींएकाजनार्दनाशर
ण॥ज्याचीकृपाऐशीपरिपूर्ण॥ज्याचेस्मरेंरानिस्तरण॥केलासंपूर्णसोळावा॥३७॥ ॥इतिश्रीभागवतेमहापुराणे
एकादशस्कंधेश्रीकृष्णोद्धवसंवादेएकाकारटीकायांविभूतियोगोनामषोडशोऽध्यायः॥ ॥श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥
॥ ॥श्रीविठ्ठलार्पणमस्तु॥ ॥श्लोकसंख्या॥४४॥ओव्या॥३३७॥एकुणसंख्या॥३८१॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥
॥छ॥ ॥कृष्ण गोविंद हे राम नारायण श्रीपते वासुदेवा ःजितश्रीनिधे॥अच्युतानंत हे माधवा धोक्षज द्वारकानायक॥ ॥

अध्याय १७

श्रीगणेशायनमः ॥ ओंनमोजीगुरुमहामेरू ॥ सूक्ष्मस्वरूपेंतूंगिरिवरू ॥ चैतन्यस्वभावेंअतिथोरू ॥ तूंआधारूजगाचा ॥ ॥१॥ तुझानिजबोधाचांशिखरें ॥ वैकुंठकैलासादिअतियोरें ॥ तेथेंब्रह्माविष्णुमहारुद्रें ॥ तुझेनिआधारें नांदिजे ॥ २॥ तुझि याआधारस्थिति ॥ नांदतीत्रैलोक्यलोकपंक्ती ॥ सकळ भूतांचीउत्पत्तीस्थिती ॥ निदान अंतीतुजमाजी ॥ ३ ॥ स्थूलसूक्ष्माहून थोर ॥ एकसौम्यएकक्रूर ॥ इयेभूतेंधरूनीनिर्विकार ॥ स्वरूपसाचारूपेंतुझें ॥ ४ ॥ तेथविवेकाचेंआगर ॥ सच्चिदानंदाचेंरत्ना कर ॥ तेथीलतलाधल्याकेडर ॥ नीचथोरपेल्हारें होती ॥ ५॥ जाचाऔषधीचाचमत्कार ॥ सेवितांकरीअजरामर ॥ जेथचिदंगे चेंनिर्झर ॥ निरंतरप्रवाहवाहती ॥ ६ ॥ जोसकळनरांचाविश्राम ॥ जोसकळआश्रमाआश्रम ॥ जोक्रियाकर्माचेंनिष्कर्म ॥ जो निजधामजिवाचें ॥ ७॥ जोभजनाचीकुळवाडी ॥ जोभक्तजीवनाचीआवडी ॥ आवडीचीजोनिजआवडी ॥ जोगोडियेचीगो डीनिजात्मना ॥ ८ ॥ ऐसासद्गुरुमहामेरू ॥ जोकाठिणत्वंवीणआधारू ॥ जाचेनिआंगेंसंसारू ॥ होयसुखकरूसाधकां ॥ ९ ॥ त्यासाधकाचेंसमाधान ॥ शिष्यांसीस्वानंदघन ॥ आर्तचातकानिजजीवन ॥ स्वामीजनार्दनतुष्टला ॥ १०॥ तयाचाजोचर णप्रसादु ॥ श्रीभागवतीएकादशस्कंदु ॥ पूर्वार्धीचाविनोदू ॥ भाषाप्रबंधूवाखाणिला ॥ ११ ॥ तेथेंउद्धवेंपुशिल्याविभूती ॥ त्याषोडशाध्यायींश्रीपती ॥ सांगीतल्यायथानिगुती ॥ भजनस्थितीलागोनी ॥ १२ ॥ त्याविभूतीमाजीनिजवर्म ॥ भक्तां चेंजेंभजनकर्म ॥ तेंमीकेवळआत्माराम ॥ ऐसेंपुरुषोत्तमबोलिला ॥ १३ ॥ तेथआशंकेचीवित्पत्ती ॥ करितांकर्माचीकर्म गती ॥ कर्मठजालेनेणोकिती ॥ तरीकर्मेंमुक्तीघडेकेवि ॥ १४ ॥ कर्मेंकरितांवाडेकोंडें ॥ कर्मींकर्मठतानचढे ॥ कर्मामाजीमोक्ष आतुडे ॥ हेंचिरोकडेंपुसोंपां ॥ १५ ॥ स्वयेंबोलिलाश्रीपती ॥ सात्वतांचीजेकर्मस्थिती ॥ तेंकर्मचीमाझीविभूती ॥ हेंसोळा व्याअंतीनिरोपिलें ॥ १६ ॥ स्वयेंआचरितांस्वकर्म ॥ तेंकर्मचीहोयब्रह्म ॥ हेंचिकर्मक्रियेचेंवर्म ॥ देवासीरूगमपुसोंपां ॥ १७ ॥

॥ऐसापोटींचा आवांका॥ तेचिपुसावया आशंका॥ वर्णाश्रमाचीस्वधर्मपिठिका॥ देवासिंदखापुसत॥१८॥ ॥श्लोक॥
॥उद्धवउवाच॥ यस्त्वया ऽभिहितः पूर्वं धर्मस्त्वद्भक्तिलक्षणः॥ वर्णाश्रमाचारवतां सर्वेषां द्विपदामपि॥१॥ टीका॥
उद्धवह्मणेगाभक्तपती॥ ऐकतांतुझानिजविभूती॥ मजऐसेंगमलेंचित्तीं॥ ...॥१९॥ तुवांकल्यादिवा
ईकेडें॥ स्वधर्मकर्मेंभक्तीजोडे॥ हेवर्णाश्रमांनिननिवाडे॥ निरूपणचोखडेंनिरोपिलें॥२०॥ सर्वांमानवांपरमगती॥ स्वध
र्मेंघडेभगवद्भक्ती॥ यानिरूपणाचीनिगुती॥ तुवांनिश्चितीनिरोपिली॥२१॥ ॥श्लोक॥ यथानुष्ठीयमानेन त्वयि
भक्तिर्नृणां भवेत्॥ स्वधर्मेणारविंदाक्ष तत्समाख्यातुमर्हसि॥२॥ टीका॥ ऐककमलनयनाअच्युता॥ जोकांस्वधर्मअ
नुष्ठिता॥ तुझीनिजभक्तीस्वभावता॥ प्राणाचाहाताजेणेलाभे॥२२॥ तेकर्मकुशलतेचीस्थिती॥ मजसांगावीसकनिश्चिती॥ क
मलनयनाकमलापती॥ कृपामूर्तीमाधवा॥२३॥ नृऐसेंह्मणशीलक्ष्मीपती॥ म्यांकल्यादिआधींकवणामती॥ सांगीतलीस्वध
र्मस्थिती॥ तरीतेविनंतीअवधारीं॥२४॥ ॥श्लोक॥ पुराकिल महाबाहो धर्मं परमकं प्रभो॥ यत्तेन हंसरूपेण॥ ब्रह्मणे ऽ
भ्यात्थ माधव॥३॥ टीका॥ जोच्याबाहूचाप्रतापअद्भुत॥ विश्वमर्यादाधर्मसेत॥ राखोंजाणेयथास्थित॥ यालागींह्मणीजेत
महाबाहो॥२५॥ स्वधर्मकर्माचाघोनकु॥ अनादिवक्तातूंएकु॥ वर्णाश्रमादिविवेकु॥ उपदेशकुतुंस्रष्ट्याचा॥२६॥ पूर्वींहंसरूपेंस
विस्तर॥ बोलिलास्वधर्माचानिर्धार॥ त्यांतीलतुवांअध्यात्मसार॥ निवडूनीसाचारमजसांगीतलें॥२७॥ तेथीलस्वधर्माचेंलक्ष
ण॥ मजनकळेचनिरूपण॥ जेंतूंहंसरूपेंआपण॥ स्वधर्मजाणबोलिलासी॥२८॥ तुझेनिमुखेंयथार्थचितें॥ भक्तियुक्तआश्रमध
र्मातें॥ सनत्कुमारजालेश्रोते॥ तेंचिमातेंसांगावें॥२९॥ ह्मणशीसनत्कुमारद्वारा॥ धर्मविस्तारलापरंपरा॥ तोविचारूनिकरीनिर्धा
रा॥ ऐसारंगधराघडेना॥३०॥ ॥श्लोक॥ स इदानीं सुमहता कालेनामित्रकर्शन॥ न प्रायो भविता मर्त्यलोके प्रागनुशा-

शिनः ॥ ४ ॥ टीका ॥ कामक्रोधलोभअभिमान ॥ हेभक्ताचेवैरीसाहजण ॥ त्याचेंतूंकरिशीनिर्दळण ॥ अरिमर्दनयाहेतू ॥ ३१ ॥ भ
क्तांचेंअरिनिर्दळण ॥ तुजवांचोनिकर्ताआन ॥ तिहींलोकींनाहींजाण ॥ अनन्यशरणयालागीं ॥ ३२ ॥ तुवांकल्पाचियेआदिसी ॥
उपदेशिलेंसनकादिकांशी ॥ बहूकाळजालेत्याबोलाशी ॥ तेधर्मकोणापाशींआयशानाहीं ॥ ३३ ॥ प्रायशायेकाळींनर ॥ नाहींस्व
धर्मीतत्पर ॥ शिश्नोदरींअत्यादर ॥ स्वधर्मविचारविसरोनी ॥ ३४ ॥ यथानथ्यधर्मप्रतिष्ठा ॥ करीऐसानाहींउपदेष्टा ॥ यालागींजो
वैकुंठा ॥ स्वधर्मनिजनिष्ठामजसांग ॥ ३५ ॥ ॥ श्लोक ॥ वक्ताकर्ताऽवितानान्योधर्मस्याच्युततेभुवि ॥ सभायामपिवैरी
च्यांयत्रमूर्तिधराःकुलाः ॥ ५ ॥ कर्त्राऽविनाप्रवक्ताचभवतामधुसूदन ॥ त्यक्तेमहीतलेदेवविनष्टंकःप्रवक्ष्यति ॥ ६ ॥
॥ टीका ॥ आत्मज्ञानधर्मवक्ता ॥ येभूलोकींगातत्वता ॥ तुजवांचोनीअच्युता ॥ आणीकसर्वथाअसेना ॥ ३६ ॥ एकशास्त्रमर्या
दाविन्पत्ती ॥ कर्मकलापबोलोंजाणती ॥ परीकर्माचीआचरतीगती ॥ नेहींनेणतीतत्वता ॥ ३७ ॥ यालागींगाभगवंता ॥ धर्माचाक-
र्तावक्ता ॥ धर्मविस्तारूनिरक्षिता ॥ आणीकसर्वथाअसेना ॥ ३८ ॥ महापापयालोकीं च्याठायीं ॥ तुजऐसासर्वज्ञनाहीं ॥ ऐसेंविचा
रितांलोकींतिहीं ॥ तुजसमाननाहींसांगता ॥ ३९ ॥ जरीसत्यलोकपाहाणें ॥ येथंचारीवेदषट्दर्शनें ॥ इतिहासस्मृतीपुराणे ॥ मूर्ति-
मंतपणेंउभींअसती ॥ ४० ॥ तेथेंसनकादिकांचाप्रश्न ॥ ब्रह्म्यासीनसांगवेजाण ॥ तुवांहंसरूपेंयेउन ॥ समाधानदीधलें ॥ ४१ ॥
तेब्रह्मसभेच्याठायीं ॥ तुजऐसावक्तानाहीं ॥ तोतूंभक्तानुग्रहींपाहीं ॥ यालोकाचाठाइंमूर्तिमंत ॥ ४२ ॥ तेणेतुवांकर्मधर्मसंस्था
॥ करूनीदाविलीतत्वता ॥ तोतूंनिजधामागेलियाआतां ॥ स्वधर्मवक्तामगकेंचा ॥ ४३ ॥ भक्तियुक्तस्वधर्मगती ॥ सांगावयायथा-
स्थिती ॥ तुजवांचोनियांश्रीपती ॥ आणिकासीशक्तिअसेना ॥ ४४ ॥ तूंभक्तसाह्यजगजीवन ॥ भक्तमदगजभंजन ॥ यालागिंनावेंम
धुसूदन ॥ ऐसेंप्रार्थुनबोलत ॥ ४५ ॥ ॥ श्लोक ॥ तत्त्वंनः सर्वधर्मज्ञधर्मस्त्वद्भक्तिलक्षणः ॥ यथावस्यविधीयेततथावर्ण

यमेभ्रमो ॥ ७ ॥ टीका ॥ तूंसर्वज्ञज्ञानमूर्ती ॥ तरीमनुष्याचींकर्मगती ॥ वर्णाश्रमाचीधर्मस्थिती ॥ यथानिगुती मजसांग ॥ ४६ ॥ व
र्णबाह्याचेंनिजकर्म ॥ तोंहीसांगावाविहितधर्म ॥ उध्ववेंप्रार्थिलापुरुषोत्तम ॥ तेणेमेघःश्यामतुष्टला ॥ ४७ ॥ सकळजणाचाहितकर
॥ उध्ववेंप्रश्नकेलासधर ॥ तोऐकोनीशुकयोगींद्र ॥ आनंदनिर्भरतेणप्रश्नें ॥ ४८ ॥ शुकह्मणेपरिक्षितीतासी ॥ धन्यबुद्धीतेउध्ववाची
॥ जेणेंप्रार्थुनीहृषीकेशी ॥ जालाजगासींउपकारी ॥ ४९ ॥ श्लोक ॥ श्रीबादरायणिरुवाच ॥ एवंस्वभृत्यमुख्येनपृष्टःसभ
गवान्हरिः ॥ प्रीतःक्षेमायमर्त्यानांधर्मानाहंसनातनं ॥ ८ ॥ टीका ॥ शुकह्मणेगापरिती ॥ सावधानहोईचित्तीं ॥ धन्यउध्व
वाचीप्रश्नोक्ती ॥ स्वधर्ममुक्तीपुढील ॥ ५० ॥ जोभृत्यांमाजीपरिदयंता ॥ अत्यंतआवडेकृष्णनाथा ॥ त्यावेगळेंज्ञीअनंता ॥ क्षण
हीसर्वथाक्रमेना ॥ ५१ ॥ जाचावचनीसीविलंबु ॥ क्षणनकरीचरमावल्लभु ॥ जोब्रह्मादिकांदुर्लभु ॥ तोजालासुलभुउध्ववा ॥
॥ ५२ ॥ याजगींभृत्यमुख्यना ॥ आलीउध्ववाचेज्ञाना ॥ तेणेप्रार्थुनियांभगवंता ॥ स्वकर्मेंमुक्तनापुढील ॥ ५३ ॥ होकांजाचेनीप्र
श्नधर्में ॥ जगउध्धरिलेंयथानुक्रमें ॥ यालागींगापुरुषोत्तमें ॥ मोक्षस्वधर्मेंप्रगटिजे ॥ ५४ ॥ स्वधर्मकरिनांस्वभावना ॥ निजमोक्षलाभे
आइता ॥ येवढ्याउपकाराचीकथा ॥ उध्ववेंतत्वतांपुढिली ॥ ५५ ॥ ऐकोनीत्यानकाचेंवचन ॥ गर्जोनिवर्षेजेवींघन ॥ कांवत्सहुंकारेंजा
ण ॥ येहुंबरोनीधेनुजेवीं ॥ ५६ ॥ तेवींऐकोनीउध्ववाचावोला ॥ कृष्णनिजबोधेंगर्जिन्नला ॥ अतिस्वानंदेंसंतोषला ॥ कायबोलिला
गोविंदु ॥ ५७ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ धर्म्यएषतवप्रश्नोनैःश्रेयसकरोनृणां ॥ वर्णाश्रमाचारवतां ॥ तमुद्धवनिबो
धमे ॥ ९ ॥ टीका ॥ जेविकांपुत्रयेकुलता ॥ त्यासीकांहींवंचीनामाता ॥ तेवीउध्ववप्रश्नीकृष्णनाथा ॥ त्याचेंवचनरथाहोनेदी ॥
॥ ५८ ॥ हरिखेंह्मणेसारंगपाणी ॥ धन्यउध्ववातुझीवाणी ॥ मोक्षमार्गींचीनिशाणी ॥ हेंजनालागोनीत्वांकेली ॥ ५९ ॥ तुझ्याप्र-
श्नाचेंप्रश्नोत्तर ॥ वर्णाश्रमीजेकोणीनर ॥ त्यासीस्वधर्मचीमोक्षकर ॥ ऐकसाचारसांगेन ॥ ६० ॥ कल्यादिपासोनीस्वधर्मसंस्था ॥ पु

राननयुगवर्तीकथा ॥ तुजमीसांगेनतत्वता ॥ एक आतांउद्धवा ॥ ६१ ॥ ॥श्लोक ॥ आदौकृतयुगेवर्णोनृणांहंसइतिश्रुतः ॥ कृतकृत्याः प्रजाजात्यातस्मात्कृतयुगंविदुः ॥१०॥ वेदप्रणवएवाग्रेधर्मोऽहंवृषरूपधृक् ॥ उपासतेतपोनिष्ठाहंसंमांमुक्तकिल्बिषाः ॥ ॥११॥ टीका ॥ पूर्वीलकृतयुगींचेंलक्षण ॥ तेंनव्हतेंगाचारीवर्ण ॥ बहुशाखावेदपठण ॥ कर्माचरणतेंनाहीं ॥ ६२ ॥ तेंसकलमनुष्यांसीजाण ॥ सोहंहंसाचेंअखंडध्यान ॥ यालागींहंसहाएकचिवर्ण ॥ सर्वांसहीजाणतेकाळीं ॥ ६३ ॥ तेंप्रणवमात्रेंवेदपठण ॥ वृषरूपेंमीआपण ॥ धर्मचतुष्पादसंपूर्ण ॥ अधर्माचेंजाणनावहीनाहीं ॥ ६४ ॥ तेकाळीश्रेष्ठसत्वगुण ॥ सत्यवादियालागींजन ॥ अवघेधर्मपरायण ॥ कपटलेंजागजन्मलेंनाहीं ॥ ६५ ॥ परद्रव्य आणीपरदारा ॥ यांचाअभिलाषाचाथारा ॥ स्पर्शलानाहींजिव्हारा ॥ तेकाळींचानराधर्मिष्ठां ॥ ६६ ॥ तेकाळींचाजनाधर्मिष्ठा ॥ सोहंहंसाचीआत्मनिष्ठा ॥ हेंचिभजनभजवरिष्ठा ॥ तपोनिष्ठातयानांव ॥६७॥ तेंस्वर्गीजावेंहेनाहींकथा ॥ तेणतीनरकाचीवार्ता ॥ अधर्माचीअवस्था ॥ स्वप्नींहीचित्तास्पर्शेना ॥ ६८ ॥ यापरीप्रजासमस्त ॥ स्वधर्मस्वभावेंकृतकृत्य ॥ यालागींजाणनिश्चित ॥ त्यातेंबोलतकृतयुग ॥ ६९ ॥ ॥श्लोक ॥ त्रेतामुखेमहाभागप्राणान्मेहृदयात्त्रयी ॥ विद्याप्रादुरभूतस्याअहमासंत्रिवृन्मखः ॥१२॥ टीका ॥ उद्धवायाकलियुगाचावर्गी ॥ तुझ्याभाग्याचीपरमनवायी ॥ कृतायुर्गीचाप्रजापरिसपांहीं ॥ तुजमाझ्यागीर्थादिरवास ॥ ७० ॥ त्रेतायुगींप्रगटलेंकर्म ॥ जेंविराजमीपुरोषोत्तम ॥ त्यामाझेनीनिश्वसेंत्रेधर्म ॥ वेदसंघप्रवाढला ॥ ७१ ॥ तेथत्रेविद्याविविधभेद ॥ नानामंत्रनानाछंद ॥ ऋग्वेदादितिन्हीवेद ॥ प्रगटलेप्रसिद्धनिजशाखा ॥ ७२ ॥ त्यावेदापासावोत्रिविधमख ॥ त्रिमेखलायुक्तमीचिदख ॥ जेथहोतापैउद्गर्यहोतेचिक ॥ कर्मविशेषजेठायीं ॥ ७३ ॥ ऐसेंमद्रुपयज्ञकर्म ॥ तथिल्याअधिकारचिवर्म ॥ दोंश्लोकींपुरुषोत्तम ॥ वर्णाश्रमसांगतो ॥ ७४ ॥ ॥श्लोक ॥ विप्रक्षत्रियविट्शूद्रामुखबाहूरुपादजाः ॥ वैराजात्पुरुषाजातायआत्माचारलक्षणाः ॥१३॥ टीका ॥ वैराजपुरुषापासाव-

जाण ॥ मुखेंउपजले ब्राह्मण ॥ बाहूपासूनी राजन्य ॥ उरूजन्मस्थान वैश्याचें ॥ ७५ ॥ शूद्र चरणीं जन्मले जाण ॥ यापरी जाले च्या
रीवर्ण ॥ याचें ऐक मुख्य लक्षण ॥ स्वधर्माचरण सर्वांशी ॥ ७६ ॥ चतुर्वर्णाची उत्पत्ती ॥ पुरुषापासूनि यारिती ॥ आतां आश्रमाची
स्थिती ॥ ऐक निश्चिती सांगेन ॥ ७७ ॥ ॥श्लोक॥ गृहाश्रमो जघनतो ब्रह्मचर्यं हृदो मम ॥ वक्षःस्थलाद्वने वासो न्यासः शीर्ष
णि संस्थितः ॥ १४ ॥ टीका ॥ गृहस्थाश्रमासी जघनस्थान ॥ ब्रह्मचर्य माझा हृदयीं जाण ॥ वानप्रस्थासी मी आपण ॥ वाद
वी महिमान वक्षस्थळीं ॥ ७८ ॥ जो चतुर्थाश्रम सन्यास ॥ त्यांचा माझे शिरीं रहिवास ॥ एवं वर्णाश्रम विलास ॥ तुज सावकाश सांगीत
ला ॥ ७९ ॥ श्लोक ॥ वर्णानामाश्रमाणां च जन्मभूम्यनुसारिणीः ॥ आसन्प्रकृतयो नॄणां नीचैर्नीचोत्तमोत्तमाः ॥ १५ ॥ टी
का ॥ जैसें जन्म जैसें स्थान ॥ त्या वर्णाश्रमा माजी तैसे गुण ॥ उत्तमी उत्तमत्व जाण ॥ नीचीं नीचपण सहजची ॥ ८० ॥ सत्वप्राधान्यें
ब्राह्मण ॥ सत्वरजें क्षत्री जाण ॥ रजतमें वैश्य वर्ण ॥ शूद्र तो जाण तमोनिष्ठ ॥ ८१ ॥ तेंचि ब्राह्मणादि चारी वर्ण ॥ त्यांचे प्रकृतीचें लक्ष
ण ॥ वेगळे वेगळें पैं जाण ॥ स्वयें नारायण सांगत ॥ ८२ ॥ ॥श्लोक॥ शमो दमस्तपः शौचं संतोषः क्षांतिरार्जवं ॥ मद्भक्तिश्च द
या सत्यं ब्रह्मप्रकृतयस्त्विमाः ॥ १६ ॥ टीका ॥ उद्धवासी म्हणे श्रीकृष्ण ॥ ब्राह्मणप्रकृती दश लक्षण ॥ तुज मी सांगेन निरूपण
॥ सावधान अवधारीं ॥ ८३ ॥ मनादि दशइंद्रियवृत्ती ॥ बाह्य दृष्टी परिचार स्थिती ॥ ते आवरूनि विवेकयुक्ती ॥ आत्मप्रतीती ध
रावी ॥ ८४ ॥ तें चित्तवृत्ती वेंधरणें ऐसें ॥ कृष्णसर्पाचें मुखधरणें तैसें ॥ तो वेढें उकली आपैसे ॥ न धरणा सोरसें नेहटावी ॥ ८५ ॥ ते वीवें
राव्यप्रतापवशें ॥ गुरुवचनाचेनि विश्वासें ॥ अंतरवृत्ती तें नेहटावें ऐसें ॥ जंव ये आत्मसमरसें निजात्मता ॥ ८६ ॥ मुख्य करूनि गुरुवचन
॥ तदर्थी बुद्धी निमग्न ॥ तत्पर वीण होय मन ॥ शम तो जाण या नाव ॥ ८७ ॥ ब्राह्मणप्रकृती माजी जाण ॥ हें स्वाभाविक निजलक्षण ॥ या
नाव गा शमी गुण ॥ ऐक निरूपण दशमाचें ॥ ८८ ॥ विषयप्रवृत्ती प्रचंड ॥ कर्मेंद्रियांचे बाह्य बंड ॥ विधिनें त्यांचें ठेंचूनि तोंड ॥ सैरा

वितडविचरोंनेदी ॥ ८९॥ वेदविधीचेनिहातें ॥ देहनिर्वाहापुरतें ॥ खाणेंजेवणेंइंद्रियातें ॥ नोजाणयेथंदमोगुण ॥ ९०॥ नेथशमनोजा
णमुखराजा ॥ दमादिइतरत्याचाप्रजा ॥ तेदोनीसांगीतलेवोजा ॥ ऐकनीजातपोनेमू ॥ ९१॥ शमेंज्ञानेंद्रियउपशमू ॥ तोचीकर्मेंद्रियमु
ख्यदमू ॥ याहीवरीवेदोक्तकर्मू ॥ तेंज्ञानपरमूगौरवाचें ॥ ९२॥ शरीरशोषणानावतप ॥ तेंप्रारब्धभोगानुरूप ॥ हृदयींहरीचिंतणेंसद्रुप
॥ हेंमुख्यतपतपामाजी ॥ ९३॥ जोवर्ततांस्वधर्मस्थिती ॥ हरीतेंविसंबेनानिजवृत्ती ॥ जोआत्मनिश्चयोचित्तीं ॥ अहोरात्रविवेचित ॥ ९४
॥ जेंविलोभियावाहेधन ॥ कांतरुणालागींतरुणीजाण ॥ तैसेंनिजात्मविवंचन ॥ जयाचेंमनसदांकरी ॥ ९५॥ त्यानावगातपोनिष्ठ
॥ हेंतपामाजीतपवरिष्ठ ॥ ब्राह्मणप्रकृतीमाजीश्रेष्ठ ॥ तपतेंउत्कटयानाव ॥ ९६॥ ऐकशौचाचाविचार ॥ तोआहेद्विप्रकार ॥ अंतरींज्ञा
ननिर्धार ॥ बाह्यआचारवेदोक्त ॥ ९७॥ बाह्यमळाचेंक्षाळण ॥ मृज्जलादिवेदविधान ॥ अंतरमळाचेंनिर्दळण ॥ आत्मज्ञाननिज-
निष्ठा ॥ ९८॥ शरत्धशौचेंनिर्मळपण ॥ मुख्यत्वेंउभवाहेंचीजाण ॥ आतांसंतोषाचेंलक्षण ॥ ऐकसंपूर्णसांगेन ॥ ९९॥ पुत्रजन्मलाए
कहोयसुख ॥ तोगेलियासवेंचिदुःख ॥ धनजोडलियाहोयहरीख ॥ सवेंचिशोकतन्नाशी ॥ १००॥ जासुखाचीहोतांभेटी ॥ निःशे
षमावळेदुःखकोटी ॥ यानावसत्यसुखसृष्टी ॥ इतरचावटीतेमिथ्या ॥ १॥ निरोपचारअंतरगती ॥ सद्भावेंजेसुखप्राप्ती ॥ जालि
यासंपत्तीविपत्ती ॥ जेसंपाषप्रासीसमसाम्यें ॥ २॥ येचिपदींपाठांतर ॥ तितिक्षाह्मणतीथोरथोर ॥ ऐकत्याचेंहीअर्थांतर ॥ पदार्थ
विचारतोऐसा ॥ ३॥ शीतउष्णमृदुकठीण ॥ आंगींआतळतांजाण ॥ जाचेंडळमळीनामन ॥ भावनापूर्णसद्भावें ॥ ४॥ संतोष
तितिक्षाव्याख्यान ॥ हेंपांचव्यापदाचेंलक्षण ॥ उद्धवासीह्मणेश्रीकृष्ण ॥ ऐकनिरूपणशांतीचें ॥ ५॥ साह्यानिर्धारितांनिजबोध
॥ अंतरींनिमालेकामक्रोध ॥ त्यासीकेलियाअपराध ॥ नमनींविरुद्धपुढीलांचें ॥ ६॥ परीतेथींचीनवलपरी ॥ अपकाऱ्याहोयउ
पकारी ॥ विकारनाहींजाचेंअंतरीं ॥ जाणतेरधरीनिजशांती ॥ ७॥ ऐशीसदांशांतीसंपूर्ण ॥ तेंब्राह्मणाचेंषष्ठेंलक्षण ॥ ऐकआर्ज

वाचें निरूपणा ॥ जीवींचा रखुणा सांगेन ॥ ८ ॥ कुरूप जरी जाला माना ॥ परी स्नेहा शीं नाहीं कुरूपता ॥ कां स्कवर्णा चे नाग कारिती ॥ सो
ने सर्वथा न व्हे सर्प ॥ ९ ॥ तेवीं कुटिळां सी कुटिळता ॥ करावी म्हणो नि न शिकविता ॥ कुटिळत्व नुपजे चित्ता ॥ जाण तत्वता तें आर्जव
॥ १० ॥ गाई सी गोड व्याघ्रा सी कडू ॥ हा गंगाजळीं नाहीं पवाडू ॥ तेवी आर्जवाचा पडिपाडू ॥ विषमीं हि गोड समसाम्य ॥ ११ ॥ मान
व जाण आर्जव ॥ सातवें लक्षण अपूर्व ॥ आर्जि निजभक्तांचा स्वभाव ॥ देवाधिदेव सांगत ॥ १२ ॥ वन उद्यान गंगाजीवन ॥ यास
पृथ्वी जेवीं अधिष्ठान ॥ तेवीं सकळ लक्षणांचें जन्मस्थान ॥ माझी भक्ति जाण उद्धवा ॥ १३ ॥ सकळ पिकांचि ये प्रार्थी ॥ आधारभू
त जेवीं क्षिती ॥ तेविं सकळ लक्षणा उत्पत्ती ॥ माझिये भक्ती माझारी ॥ १४ ॥ एकते भक्तीचा इत्यर्थ ॥ सांडोनियां विषयस्वार्थ ॥ जि
वांहूनी मज लागी भावार्थ ॥ तो निजभक्त पैं माझा ॥ १५ ॥ भक्त आणी धनाचें आर्जन ॥ हें चि मुख्यत्वें भक्ती सी विघ्न ॥ धनलोभी तो अ
भक्त पूर्ण ॥ सत्य जाण उद्धवा ॥ १६ ॥ माझा भाव नाहीं जिव्हारीं ॥ अहाचवाहाच माझी भक्ती करी ॥ तो आंधळ्या गरुडाचे परी ॥ उ
डे परी निर्धारी स्थान नेणे ॥ १७ ॥ माझा भावार्थ जेथ होये ॥ तेथ मी जाती कुळ न पाहीं ॥ मी भावाचें नीलवला हें ॥ वश्य होये निजभ
क्तां ॥ १८ ॥ जेथ भावार्थें माझी आवडी ॥ तेथ अवश्य माझी पडउडी ॥ जेणें भावार्थाची उभविली गुडी ॥ तो जाणे गोडी मद्भक्तीची ॥
॥ १९ ॥ जें जें भेटे तें तें चि देवो ॥ ऐसा भावार्थी जाचा भावो ॥ तो एक परटियें ता मज पाहाहो ॥ त्याचें भावें जीवों आह्मी उद्धवा ॥ २० ॥
तो चि माझा जीवप्राण ॥ त्यासी मी करीं लिंबलोण ॥ मी सर्वदा त्या आधीन ॥ जेवीं धेनू जाण वत्सासी ॥ २१ ॥ एवं निशीम भावार्थाची
स्थिती ॥ त्या नांव उद्धवा माझी भक्ती ॥ या परी भक्तीची वित्पती ॥ एक पा रव्यातीं दयेची ॥ २२ ॥ बाळ कदे रवोनी संकटीं ॥ जेवीं जनसांव
रत माभाउठी ॥ तेवीं दीनें देखोनी दृष्टी ॥ जाचें पोटीं दया द्रवें ॥ २३ ॥ ऐशिया दयेचा ठायीं जाण ॥ आपुलें पारकें पुसे कोण ॥ स्वजाती वि
जाती लक्षण ॥ पुसाया ही पुणर्धारनाहीं ॥ २४ ॥ महापुरीं बुडतया तें ॥ कृपाळू जाती न पुसे ते थें ॥ उडी घालुनी वाचवी यातें ॥ दया

निश्चितेंतेंनीनाव ॥ १२५ ॥ दिनाचियेदयेलागीं ॥ जोरिघेजळत्याआगी ॥ त्याचेचरणमीवंदीवेगीं ॥ धन्यजगींदयाळू ॥ १२६ ॥ ऐशियेदये
चेनिगुणें ॥ मज्ञअनंतालागींतेणें ॥ विकतघेतलेंजीवेंभावें ॥ कींजालोंपोसणेंमीत्याचें ॥ २७ ॥ यालागींदयाळुवाचेघरीं ॥ मीसदांनाटि
काकामकरीं ॥ जेदयावंताचेअवसरीं ॥ तेमाझेशिरींसर्वदा ॥ २८ ॥ जोजाणेदीनाचाविचार ॥ तोदीनदयाळुसाचार ॥ उद्धवातेंमाझेंनिजभां
डार ॥ सुखाचेंसुखसारतोमज ॥ २९ ॥ यानावगादयाजाण ॥ तेंहेंनववेंलक्षण ॥ आतांसत्याचीउणखुण ॥ तुजमीसंपूर्णसांगेन ॥ ३०
॥ सत्याचेंसत्यत्वहेंऐसें ॥ जागृतीस्वप्नसुषुप्तीवशें ॥ जाशीअसत्यतानस्पर्शे ॥ निजसत्यऐसेंनिर्धारिलें ॥ ३१ ॥ ऐसेंसत्यपरिपक्वत्यापो
टीं ॥ सत्यवाचासत्यदृष्टी ॥ निजसत्यत्वेंसत्यसृष्टी ॥ पडिलीतुटीअसत्या ॥ ३२ ॥ यापरीगासत्यत्वजाण ॥ त्यानावदहावेंलक्षण ॥ हेंब्राह्म
णाचेंसंपूर्ण ॥ कर्माचरणस्वभावें ॥ ३३ ॥ ब्राह्मणप्रकृतीचेक्षिती ॥ यादशलक्षणाचीउत्पत्ती ॥ स्वाभाविकसहजगती ॥ अकृत्रिमस्थितीउ
द्धवा ॥ ३४ ॥ ॥ श्लोक ॥ तेजोबलंधृतिः शौर्यंतितिक्षौदार्यमुद्यमः ॥ स्थैर्यंब्रह्मण्यतैश्वर्यंक्षत्रप्रकृतयस्त्विमः ॥ १७ ॥ टीका ॥ ब्रा
ह्मणप्रकृतीदशलक्षण ॥ तुजम्यांसांगीतलीसकलक्षण ॥ आतांक्षात्रवृत्तीचेंदशगुण ॥ ऐकसंपूर्णउद्धवा ॥ ३५ ॥ तेजह्मणजेप्रतापशक्ती
॥ जैसाक्षितितळींचागभस्ती ॥ जाचियाप्रतापदीप्ती ॥ लोपलेक्षातीमहींद्र ॥ ३६ ॥ क्षात्रधर्मीप्रथमकाज ॥ तयानावजाणतेज ॥ आतांक्षात्र
बळाचीवोज ॥ ऐकचोजसांगेन ॥ ३७ ॥ त्याचाशरीरबळाचेंकोड ॥ एकलालक्षावरीदुझड ॥ जरीतुटलादुधड ॥ तरीवैरीयांचेंतोंडविभांडी
॥ ३८ ॥ रिगतांरणामाझारीं ॥ दुजयाचेंसात्यनधरी ॥ जेवींवनगजींकेसरी ॥ तेवींरिघोनीदळभारींविभांडीवीर ॥ ३९ ॥ आकाशदाटल्या
निशाचरीं ॥ भूमंडळींकोंदल्याअसुरीं ॥ ऐसेप्रबळबळेंआल्यावैरी ॥ जाचेधृतीमाझारींविस्मयोनुरे ॥ ४० ॥ आकाशपडावयागडाडी
॥ पृथ्वीउलथावयाहडबडी ॥ तरीजाचेधृतीचीरोकडी ॥ नव्हेवांकुडीरोमावळी ॥ ४१ ॥ वोढवलीयाहीकल्पांता ॥ धाकरिघोंनेणेजाचाचि
त्ता ॥ ऐसेंनिजधैर्यस्वभावता ॥ धृतीतत्वतातीनाव ॥ ४२ ॥ चोयात्रींदंडायुधेंधरूजाणती ॥ शस्त्रास्त्रेंधारणाशक्ती ॥ स्वधर्मेंअवश्यकेंक

रिती॥ यानावधृतीक्षत्रियांची॥४३॥ शूरांचें शौर्य तें कैसें॥ शत्रुचें निशेष नावपुसे॥ वैरी कोणी कोठें चि नसे॥ करणें ऐसें तें शौर्य॥४४॥
धर्मयुध्दाची शौर्यवृत्ती॥ जेणें विजयश्री चढे हातीं॥ दुचिता निःशस्त्रीं न हाणिती॥ पळतया न मारिती महाशूर॥४५॥ सन्मुख आलिया
रणांगणीं॥ मागें पाउल न ठेवी रणीं॥ एकला विभांडी वीर क्षोणी॥ हे स्वधर्म करणी निजशौर्य॥४६॥ मृत्युकयेवदा महावैरी॥ जो निःशेष
नाहीं करी॥ त्याचा शौर्याची थोरी॥ स्फुरास्फुरीं वानिजे॥४७॥ एवं निजशौर्य निधारा॥ निर्वैर करणे धरा॥ हा चौथा गुण खरा॥ जाण क्षा
त्रहारां क्षात्रियांचा॥४८॥ शस्त्रांचे घाय वाजतां माथां॥ कांसपिष्ट बाण खडतरतां॥ रणांगणीं न सरे मागुता॥ हे सहिष्णता क्षत्रियांची॥
॥४९॥ आलिया गजदळाचे थाट॥ महावीरांचा घडघडाट॥ तो यावा साहे स्फुभट॥ सहिष्णता चोखट तीनावा॥५०॥ समुद्रलहरींचा
संपाता॥ कुलाचल न सरे परता॥ तेवीं परसैन्याचा आघाता॥ नसरे मागुता रणांगणीं॥५१॥ तेथ यश अपेशाची व्यथा॥ हर्षशोक वि
षमता॥ बाधीना क्षत्रियांच्या चित्ता॥ सर्वसहिष्णता या नाव॥५२॥ या नाव तितिक्षा जाण॥ हें क्षात्र्याचें पांचवें लक्षण॥ ऐक औदार्याचा
गुण॥ दातेपण क्षत्र्यांचें॥५३॥ क्षेत्रियांचे प्रकृती सजाण॥ द्रव्य तें तृणासमान॥ याचकाचें निवे मन॥ तव देणे दान सर्वस्वें॥५४॥
देशकालसत्पात्रस्थान॥ तेथ देउनी सन्मान॥ निर्विकल्प भावें गहन॥ देणें दान विध्युक्त॥५५॥ चंद्र चकोरातें पाहीं॥ सदा देतां सुख गेल
हीं॥ तेवीं हा याचकाचे ठांई॥ पराङ्मुखता नाहीं क्षत्रिया॥५६॥ ऐसें स्वाभाविक जें दान॥ हा क्षत्रियांचा प्रकृती गुण॥ या नाव गा उदा
रपण॥ साहवें लक्षण क्षत्रियांचें॥५७॥ परमार्थप्राप्ती उपांई॥ स्वधर्मनिष्ठा क्षत्रियां ठांई॥ जो जो व्यवसावो करणें कांहीं॥ तो उद्यम पाहीं बो
लिजे॥५८॥ वेंचूनियां निज प्राण॥ गोब्राह्मणाचें संरक्षण॥ स्वधर्में प्रजापालन॥ पृथ्वी रक्षण निरुपद्रवें॥५९॥ या नाव गा उद्यम जाण॥ क्षेत्र्यां
चें सातवें लक्षण॥ आतां स्वधर्मस्थैर्य गुण॥ तेंही निरूपण अवधारीं॥६०॥ गोब्राह्मणसंरक्षणता॥ स्वधर्में प्रजापाळकता॥ ये ठांई उबगूं न ये चि
त्ता॥ या नाव स्थिरता क्षत्रियांची॥६१॥ स्वधर्मं जे स्थीरता॥ तें आठवें लक्षण तत्वता॥ ब्राह्मण भर्त्साची जे कथा॥ ऐक आतां सांगेन॥६२॥ पर

मार्थप्राप्तीचेंकारण ॥ क्षत्रियासीमुख्यत्वेंगुरुब्राह्मण ॥ त्याब्राह्मणाचेंब्रह्मभजन ॥ सर्वस्वेंजाणकरावें ॥ ६३ ॥ ब्रह्मभावेंब्राह्मणभजन ॥ वि
धियुक्तदेवोनीसन्मान ॥ अनुदिनींब्राह्मणपूजन ॥ सद्भावेंजाणजोकरी ॥ ६४ ॥ जोमद्भावेंब्राह्मणपूजा ॥ सन्मानेंसुखीकरीद्विजा ॥ उद्धवा
तोआत्मामाझा ॥ तेणेंमजअधोक्षजापूजिलें ॥ ६५ ॥ क्षेत्रीसन्मानेंद्विजपूजिती ॥ तेणेंत्यासीऐश्वर्यप्राप्ती ॥ ब्राह्मणब्राह्मणाद्वेषिती ॥
तेणेंपावतीदरिद्रदुःख ॥ ६६ ॥ करितांब्राह्मणभजन ॥ मीपरब्रम्हहोयत्याआधीन ॥ त्याचाऐश्वर्याचेंचिन्ह ॥ दाहावेंलक्षणतेंएक ॥
॥ ६७ ॥ नकरीब्राह्मणभजन ॥ आंगाऐश्वर्यनव्हेजाण ॥ मींजालोंषड्गुणैश्वर्यसंपन्न ॥ सदांद्विजचरणहृदयींदृढवाहतां ॥ ६८ ॥ ब्रा
ह्मणभजनमार्गें ॥ ब्रह्मसुखपायांलागे ॥ ब्रह्मसायुज्यघररिघे ॥ तरीभक्तनेघेद्विजभजनें ॥ ६९ ॥ ब्राह्मणभजनेंस्वभावता ॥ माझीस
त्तायेत्याचाहातां ॥ तेव्हांत्याचीआज्ञावंदितीमाथां ॥ जाणतत्वतांसुरासुर ॥ ७० ॥ त्याचेआज्ञेभेण ॥ पडोंनशकेआकर्षण ॥ न्यायनाप्र
जापालन ॥ धर्मसंरक्षणत्याचेनी ॥ ७१ ॥ येणेंचस्वधर्मेंअतिचोख ॥ भरतपुरूरवाजनकादिक ॥ महाऐश्वर्यपावलेदेख ॥ आलोलिकद्वि
जभजनें ॥ ७२ ॥ एवंक्षत्रियांचेंदशलक्षण ॥ तुजम्यांकेलेंनिरूपण ॥ यांतमुख्यत्वेंब्राह्मणभजन ॥ श्रेयस्करसर्वांसी ॥ ७३ ॥ वैश्याचे
प्रकृतीसजाण ॥ स्वाभावीचपंचलक्षण ॥ ऐकत्याचेंनिरूपण ॥ आचरणयथार्थें ॥ ७४ ॥ ॥ श्लोक ॥ आस्तिक्यंदाननिष्ठाचअदं
भोब्रह्मसेवनं ॥ अतुष्टिरर्थोपचयैर्वैश्यप्रकृतयस्त्विमः ॥ १८ ॥ टीका ॥ वैश्याचेंप्रकृतीशीजाण ॥ अर्थतृष्णाअतिगहन ॥ जा
लिकोट्यानुकोटीधन ॥ तृष्णापरिपूर्णहोनेणे ॥ १७५ ॥ आस्तिक्यनाअर्थसंचयासीं ॥ द्वीपींहुनीद्वीपांतरासी ॥ नानावस्तुवि-
श्वासेंसीं ॥ साधावयाअर्थासीभावार्थी ॥ ७६ ॥ कांवेदशास्त्रींअनिर्विश्वासी ॥ हेंमुख्यत्वेंऐश्वर्यवैश्यासीं ॥ वेदांवांहत्यास्वधर्मा
सी ॥ नव्हेउदासीअनुमात्र ॥ ७७ ॥ वैश्याचेंस्वधर्माचरण ॥ नेमेंसीद्यावेंनित्यदान ॥ प्राणांतमांडल्याजाण ॥ दानखंडणहोंनेदी ॥ ७८ ६
॥ परलोकप्राप्तीचेंकारण ॥ ब्राह्मणाचीसेवाजाण ॥ ब्राह्मणआज्ञापरमप्रमाण ॥ विशेषजाणगुरुसेवा ॥ ७९ ॥ वेदशास्त्रार्थप्रमाण ॥

सद्गुरुपरब्रह्मजाण ॥ नद्रुपेंदेखावेंब्राह्मण ॥ सेवेसींप्राणअर्पावा ॥ ८० ॥ मीमान्यहोईनअतिश्रेष्ठ ॥ कांलोकींकीजोडावीप्रतिष्ठा ॥ ऐशा
परीचीदांभिकनिष्ठा ॥ वैश्यावरिष्ठास्पर्शेना ॥ ८१ ॥ सांडुनियांधूर्तपण ॥ निर्लोभनिर्दंभजाण ॥ विसेवेशीवेचितीप्राण ॥ हेंमुख्यलक्षण
वैश्येचें ॥ ८२ ॥ येणेंचिपरमार्थप्राप्ती ॥ सत्यजाणवैश्ययाती ॥ हेंस्वाभावीकगाप्रकृती ॥ जाणनिश्चितवैश्यासी ॥ ८३ ॥ आतांशूद्राची
याप्रकृती ॥ त्रिविधिकर्मांचीपैप्राप्ती ॥ तेहीसांगेनतुजप्रति ॥ ऐकनिश्चितीउद्धवा ॥ ८४ ॥ श्लोक ॥ शुश्रूषणंद्विजगवांदेवानांचाप्य
मायया ॥ तत्रलब्धेनसंतोषः शूद्रःप्रकृतयस्त्विमः ॥ १८ ॥ टीका ॥ स्वधर्मशूद्राचियेज्ञाती ॥ द्विजसेवायथानिगुति ॥ त्याचेनिप्र-
तापेंजीविकावृत्ती ॥ निष्कपटस्थितीसेवेची ॥ ८५ ॥ करावेंगृहस्थांचेगोरक्षण ॥ चाराव्याजेथेंतृणजीवन ॥ श्वापदभयआलिया
जाण ॥ वेचुनीप्राणरक्षावा ॥ ८६ ॥ गोरक्षणींवेचिल्याप्राण ॥ त्यासीउत्तमगतीजालीजाण ॥ जासीगाईचाकळवळाजाण ॥ त्यासी
श्रीकृष्णमीसदासाह्य ॥ ८७ ॥ द्विजसेवागोरक्षण ॥ दोनहीवृत्तीनमिळतांजाण ॥ तरीदेवालयींसमार्जन ॥ जीविकार्थजाणकरावें ॥ ८८ ॥
निष्कपटभावेंआपण ॥ निर्मळकरावेंहरिरंगण ॥ तेथीलप्राप्तीचेनिजाण ॥ करावीपूर्णजीविका ॥ ८९ ॥ तेथेंजेजेकाळींजेजेप्राप्ती ॥
तेणेंसुखेंअसावेंनिजवृत्ती ॥ स्वधर्मकर्मस्थिती ॥ शूद्रप्रकृतीस्वभावो ॥ ९० ॥ विप्रासीअग्निहोत्रादिककर्में ॥ शूद्रनमीद्विजोत्तमा
॥ तेथदोहींचास्वधर्म ॥ सहजेंसमहोतसे ॥ ९१ ॥ गृहस्थाश्रमाचेंवर्तन ॥ तिन्हीआश्रमाआश्रयोआपण ॥ अन्नवस्त्रदेउनीजाण ॥ सं
रक्षणकरावें ॥ ९२ ॥ ब्रह्मचर्याश्रमवर्तन ॥ गुरुसेवावेदाध्ययन ॥ त्यासीघावयादान ॥ अधिकारजाणअसेना ॥ ९३ ॥ ब्रह्मचार्यासीजें
जेंघोजलें ॥ तेंपाहिजेगुरुसींसमर्पिलें ॥ गुरूसीवंचुनीदानदीधलें ॥ तेतेणेंकेलेंअधर्म ॥ ९४ ॥ वानप्रस्थाश्रमींजाण ॥ मुख्यत्वेंतप
प्रधान ॥ करावेंअग्नीसंशूशूषण ॥ वेदोक्तलक्षणप्रकारें ॥ ९५ ॥ संन्यासीब्रह्मचारीदान ॥ समईआश्रमाआल्याजाण ॥ यथानुश
क्त्याद्यावेंअन्न ॥ हेंआश्रमरक्षणवानप्रस्था ॥ ९६ ॥ संन्यासासीअहिंसाप्रधान ॥ ज्ञानपरिपाकेंशांतीसंपूर्ण ॥ अनोळखीभिक्षाट

भा. ण ॥ हासुख्यधर्मचतुर्थाश्रमीं ॥ ९७ ॥ वर्णाश्रमाहुनीबाह्यजाण ॥ केवळअंत्यजादिजन ॥ त्यांचिंप्रकृतीचें जेंलक्षण ॥ स्वयेंनारायणसां अ
७ गत ॥ ९८ ॥ श्लोक ॥ अशौचमनृतंस्तेयंनास्तिक्यंशुष्कविग्रहः ॥ कामक्रोधश्चतर्षश्च ॥ स्वभावोंतेवसाइनां ॥ २० ॥ टी १७
का ॥ येश्लोकींचेंअष्टगुण ॥ त्यांमाजीपथानमनीजाचेंमन ॥ तोहीअंत्यजासमान ॥ हेंप्रकृतीलक्षणअतिनिंद्य ॥ ९९ ॥ जासीस्नानसं
ध्याशौचाचार ॥ स्वकर्मनावडेसाचार ॥ अंतरींविकल्पअपार ॥ जैसाविखारकाळिया ॥ १०० ॥ कनकफळनामेंगोमटें ॥ आंतसाजी
रेंबाहेरकांटे ॥ तैसेंसबाह्यवोखटें ॥ अशौचमोटेंत्यानाव ॥ १ ॥ शरीरभ्वेननिर्नासिक ॥ तोंडाळबोलसळपतिनिंदक ॥ तेस्त्रियेचा
ऐसेंदेख ॥ आशौचकसबाह्य ॥ २ ॥ यापरीगाआशौचता ॥ जाचेआंगींस्वभावता ॥ तोजाणपांतत्वता ॥ गुणप्रथमताअंत्यजाचा ॥
॥ ३ ॥ असत्यताजेप्रकृतीपाशीं ॥ अखंडयसेअहर्निशीं ॥ मातापितादिगुरूसीं ॥ झकवणेत्यासीमिथ्यत्वें ॥ ४ ॥ जेवींकाशिमग्याचा
सणी ॥ रामकृष्णानम्हणेकोणी ॥ उपस्थनामेंगर्जेवाणी ॥ संतोषानीस्वानंदें ॥ ५ ॥ जेवींजागृतीस्वप्नसुषुप्ती ॥ असत्यआवडेजाचाचित्तीं ॥
तोजाणपांनिश्चिती ॥ अंत्यजप्रकृतीस्वभावें ॥ ६ ॥ पडिलियादृष्टीबुडी ॥ मायबापाचेंठेवणेंकाढी ॥ नानाविश्वासपरवडी ॥ बुडवीगांठोडीगु
रूची ॥ ७ ॥ सधनसांपडल्याहाता ॥ नानायुक्तीअतिछद्मता ॥ नातरीबलात्कारेंसर्वथा ॥ घ्यावेंतत्वतासर्वस्व ॥ ८ ॥ यापरीगाअधर्मे
ता ॥ परद्रव्ययावयाहाता ॥ आसक्तीजाचियाचित्ता ॥ जाणतत्वतातेचोरी ॥ ९ ॥ स्वधर्मकर्मीस्वभावता ॥ विश्वासनाहींजाचाचित्ता
॥ वेदशास्त्रपुराणार्थां ॥ मिथ्यासर्वथाजोमानी ॥ १० ॥ उद्धवाजाणतत्वता ॥ यानावगानास्तिकता ॥ आस्तिक्याभावोस्वभावता ॥ अनुमा
त्रताजेथनाहीं ॥ ११ ॥ गांठीअसतांलक्षकोडी ॥ सदांगास्तीकनाजाचेतोडीं ॥ घरींचाआपदालावीगाढी ॥ तेप्रकृतीरोकडीअंत्यजाची ॥
॥ १२ ॥ कार्येंवीणकोरडीकळी ॥ संबधेंवीणव्यथासळी ॥ अखंडकरीदांनकसाळी ॥ तेअंत्यजजालीनिजवृत्ती ॥ १३ ॥ जयासदाविरोधपो ७
टीं ॥ वरीवरीगोडमैदगोटी ॥ भीतरीहूषाचाभडकाउठी ॥ जोक्रूरदृष्टीसर्वदा ॥ १४ ॥ जन्मवरीकेल्याउपकारकोटी ॥ त्यासीएकाचीउत्तरा

साठीं ॥ अपकारू कराबयापोटीं ॥ छिद्रदृष्टिसदांठेवी ॥ १५ ॥ उपकाऱ्या अपकारस्थिती ॥ अंत्यजनकरीप्राणांतीं ॥ ऐशियाविरोधानेंजेवाहती ॥ शत्रुत्वविग्रहगतीत्यानांव ॥ १६ ॥ सहृदांमार्जारपाडीवैर ॥ अपाईघालीथोरथोर ॥ अशौच्यनास्तिक्यघोर ॥ जाणावानरअतिविग्रह ॥ १७ ॥ स्वार्थेवीणपरकार्यनाशी ॥ शत्रुत्वविग्रहह्मणजेत्यासी ॥ उध्दवाऐशीप्रकृतीज्यासी ॥ अत्यंजत्यासीबोलीजे ॥ १८ ॥ ऐकत्रकामाचीकथा ॥ कनकआणीकांता ॥ येविषयींअतिलोभता ॥ उपरमुचित्ता असेना ॥ १९ ॥ स्त्रीकामाचेनिनावें ॥ लिंगमात्रअसावें ॥ मगसेव्यासेव्यभावें ॥ विचारूजंवस्मरेना ॥ २० ॥ नेर्माचनावद्रव्यार्था ॥ भलतेंसेंपावेंहाता ॥ नविचारीविहिता अविहिता ॥ अतिकामताअर्थार्थीं ॥ २१ ॥ अविहितकामस्थिती ॥ हास्वभावजाचेवृत्ती ॥ तेअंत्यजाचीप्रकृती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ २२ ॥ पांहेंपांकामिकाच्यापोटीं ॥ सदांक्रोधाचीआगटी ॥ कामनामिल्याऐकतांगोष्टी ॥ भडकाउठीप्रज्वळिता ॥ २३ ॥ नाचियेतशरीरस्थिती ॥ उसंतुनाहींक्रोधाहांती ॥ सदांधुपधुपीतदृष्टी ॥ तेजाणप्रकृतीअतिनष्टची ॥ २४ ॥ ग्रामभोगेंतृष्णानजाणें ॥ ऐकिल्याहीभोगाकारणें ॥ अखंडमरणाचेंवेंसेंधरणें ॥ तेप्रकृतीजाण अतिनीच ॥ २५ ॥ म्यां सांगीतलेंआठईगुण ॥ हेंजाचेप्रकृतीसलक्षण ॥ तोहाकांभलतावर्ण ॥ परी अंत्यजपणत्यामाजी ॥ २६ ॥ अवगुणसांगीतलेसमस्त ॥ एकएकनरकदानीविख्यात ॥ म्याआठहीमिळालेजेथ ॥ उंगडनेथेंमगकेंचा ॥ २७ ॥ त्यागावयानिजस्थिती ॥ याअवगुणाचीधिप्पत्ती ॥ म्यांसांगीतलीतुजमती ॥ जाणनिश्चितीउध्दवा ॥ २८ ॥ यागुणांनेंअंगिकारिती ॥ तेनरकगामीगानिश्चिती ॥ त्यागुणांतेंजेत्यागिती ॥ तेपावतीपदमाझें ॥ २९ ॥ नेणेंमाझ्यापदाचांभामी ॥ सर्वावर्णाउत्तमगती ॥ ऐशीयागुणाचीविस्पत्ती ॥ सांगेनतुजप्रतीउद्धवा ॥ ३० ॥ सकळलक्षणांचेंनिजसार ॥ जेगुणगुणाचेंभांडार ॥ जेणेंपाविजेसंसारपार ॥ ऐकसाचारउद्धवा ॥ ३१ ॥ सर्ववर्णाचासहजधर्म ॥ जेणेंपाविजेपरब्रह्म ॥ जेनाशितीचित्तभ्रम ॥ तेगुणउत्तमअवधारीं ॥ ३२ ॥ ॥ श्लोक ॥ अहिंसासत्यमस्तेयमकामक्रोधलोभता ॥ भूतप्रियहितेहाचधर्मोयंसार्ववर्णिकः ॥ २१ ॥ टीका ॥ हीमेंउपायाजेणेंतेणें ॥ पुर्टिल्यासजिंकरवेंदुणें ॥ तेदुर्गतिभ्रमजरूरणें ॥ तोगुणस्याभी

कृष्णेंवंदिजे॥३३॥तैसेंचपरपीडाअक्षर॥पुढीलियानेंदेणेंदुःख॥नेहीकरुनीमजहोयसुख॥जाणनिष्टंकउध्दवा॥३४॥दुःखनेदुनी
सुखदेणें॥यानांवअहिंसाह्मणणेंया॥हापहिलागुणजाणणें॥ऐकलक्षणेंसत्याचीं॥३५॥सत्यतेंजाणपांऐसें॥जाचेंमनवाचा
असत्यदोषें॥जागृतीस्वप्नसुषुप्तीवशें॥स्पर्शलेंनसेअनुमात्र॥३६॥निंदाआणीपरस्तवन॥कदांमिथ्यानबोलेवचन॥वाचाअन
सूटधरणेंजाण॥सत्यसंपूर्णयानांव॥३७॥होकांअधर्माचियेजोडी॥कोडीधरोनियांकवडी॥जोरिघांनीदर्शभुडी॥फुटकीकव
डीस्पर्शेना॥३८॥तेथेंहीचोरीकरणें॥कांदृष्टीचुकवुनीवस्तुघेणें॥अथानपुसतांनेणें॥जिवेंप्राणेंनसंभवे॥३९॥अन्यायोपा
र्जीतधन॥स्वप्नींहीनातळेमन॥हेंअचौर्याचेंलक्षण॥तिसरागुणउध्दवा॥४०॥स्वधर्मेंधनयावेंहातां॥हेंहीनसेधनकामता॥का
मिनीकामाचीवार्ता॥परस्त्रीतेंमातनेमस्त॥४१॥होकांस्वदाराभिगमन॥नेथेंहीआसक्तनसेमन॥आश्रमधर्मार्थजाण॥प्रति-
पाळनास्त्रियेचें॥४२॥यानांवगाअकामता॥उध्दवाजाणतत्वता॥हेंचोथीलक्षणता॥ऐकआतांआक्रोधु॥४३॥जेथकामाचा
आदरुनाहीं॥नेथक्रोधाचेंनचलेकांहीं॥जेवींआकाशान्वआंई॥नरुपतीपाहींनिजशस्त्रें॥४४॥जरीबीजजालेंगोमटें॥तरीभू
मीवीणअंकुरनफुटे॥तैसेंकामाचांचुनीकोटें॥क्रोधेंउद्भटनवाढिजे॥४५॥एवंकामाचीजेबोळवण॥तेचिक्रोधाचीहीजाण॥जे
सेंगरोदरीचेंमरण॥वरीनिर्दळणगर्भाचें॥४६॥शरीरतुटलियापाठीं॥हस्तपादादिक्रियातुटी॥कामनिमालियापाठीं॥निमा-
लीगोष्टीक्रोधाची॥४७॥जेथकामक्रोधनाहीं॥तेथलोभउठीकोणेगांवीं॥नळवदीनसतांभुई॥वृक्षकहींवाढेना॥४८॥शोस
वोंडळेंसकेशी॥तेथराहूंनशकेउजेसी॥तेविंगेलियाकामक्रोधासी॥वस्तीलोभासीअसेना॥४९॥यानांवनिर्लोभता॥सत्य
जाणसर्वथा॥क्रोधलोभातेंवाढविता॥जाणतत्वताकामची॥५०॥जेवींकांभर्तारांचेंमरण॥घडेनीजायअहेवपण॥तेवीं
कामक्रोधेंवीण॥लोभलक्षणअसेना॥५१॥जेथकामाचेंअपूर्णकाज॥तेथक्रोधाचेंरवचळेनेज॥नेव्हांकामाचेंपूर्णनिज॥तेव्हां ८

नाचेंभोजलोंभावें ॥ ५२ ॥ जेवींदीपाचीदीपकळा ॥ तेसंवेंचागवोनिजकाजळा ॥ तेवीक्रोधलोभाचासोहळा ॥ कामाजवळासंतत ॥ ५३ ॥ तेवीक्रोधादि
धावेशीन ॥ कामज्वरासमवेत ॥ तेवींक्रोधलोभयुक्त ॥ जाणनिश्चितकामर्चा ॥ ५४ ॥ जेथकामाचानाहींपांग ॥ तेचीक्रोधलोभाचात्याग ॥ हास
मूळउपावोचाग ॥ स्वयेंम्यांरंगबोलिला ॥ ५५ ॥ एवंकामत्यागेंसर्वथा ॥ त्यागूणावेक्रोधलोभता ॥ भूतांसीजेप्रियहितना ॥ ऐकतत्वतासांगेन ॥ ५६
॥ जैशीशक्तीआपणासी ॥ तेसेंप्रीयकरावेंभुतांसी ॥ अगत्यांविनंभुजाचात्याशी ॥ तेतेंत्याशीअर्पावें ॥ ५७ ॥ अन्नवस्त्रदानमान ॥ पोटीकळ
वळ्यानेजाण ॥ करावेंभूतीप्रियभाषण ॥ हास्वधर्म जाणसर्वांचा ॥ ५८ ॥ ऐसेंप्रियकरावेंभूतां ॥ नेपरिपाकीयेत्याचाहिता ॥ जेंप्रियत्वाउ
भजेवाधकता ॥ तेंसर्वथानकरावें ॥ ५९ ॥ भूतप्रियहितकारी ॥ ऐसाजोपुरुषसंसारीं ॥ मीभगवंतत्याचाघरीं ॥ सर्वहितकरींसर्वदा ॥ ६०
॥ त्याचाअक्रमभाचीहोळी ॥ भुतहितप्रियमेळीं ॥ मीस्वयेंकरीवनमाळी ॥ नेचिकाळींतत्वता ॥ ६१ ॥ जोसद्भावेंसत्यसंसार ॥ भूतांसीहि
तर्वेप्रियकर ॥ त्यासीमीभूतात्माश्रीधर ॥ करींसंसारस्फुरवरूप ॥ ६२ ॥ अहिंसादिसत्यलक्षण ॥ हासर्वांचास्वधर्मजाण ॥ सर्वाश्रमस
वर्ण ॥ त्यासीमुख्यतेंजाणहावर्ण ॥ ६३ ॥ चतुर्वर्णस्वभावप्रकृती ॥ वर्णाश्रमांचीलक्षणस्थिती ॥ सर्ववर्णाचीस्वधर्मगती ॥ तेस्यांतुजप्र
तीसांगीतली ॥ ६४ ॥ यावरीआश्रमस्वधर्मता ॥ तुजमीसांगेनआतां ॥ उध्दवाऐकगातत्वतां ॥ प्रथमताब्रह्मचर्य ॥ ६५ ॥ ब्रह्मचर्यद्विविधजा
ण ॥ एकाचेंनेंष्ठिक्यसंपूर्ण ॥ एकनोउपकुर्वाण ॥ ऐकलक्षणदोंहींचें ॥ ६६ ॥ व्रतबंधवेदाध्ययनजाल्यापाठी ॥ जोपरमार्थीठेउनीदृष्टी ॥ गृ
हस्थाश्रमाचीनकरीगोठी ॥ नेष्ठिक्यपरिपाठीत्यानाव ॥ ६७ ॥ वेदशास्त्रसंपूर्णपठण ॥ गुरुदक्षिणाव्रतविसर्जन ॥ करूनीकरीपाणिग्र
हण ॥ उपकुर्वाणयानाव ॥ ६८ ॥ श्लोक ॥ द्वितियंप्राप्यानुपूर्व्याज्जन्मोपनयनंद्विजः ॥ वसन्गुरुकुलेदांतोब्रह्माधियितचाहुत
॥ २२ ॥ मेखलाजिनदंडाक्षब्रह्मसूत्रकमंडलून ॥ जटिलोधौतदद्वासोरक्तपीठः कुशान्दधत् ॥ २३ ॥ स्नानभोजनहोमेषु
जपोच्चारेचवाग्यतः ॥ नःछिंद्यान्नखरोमाणी ॥ कक्षोपस्थगतान्यपि ॥ २४ ॥ टीका ॥ गर्भाधानपुंसवन ॥ जातकर्मअन्नप्रा

शनी॥ हींसमस्तकमैंपूर्वीजाण।। केलांसंपूर्णचौलांत॥६९॥याउपरीउपनयन॥गुरुद्वारागायत्रीग्रहण॥ सावित्रजन्महेंसंपूर्ण॥ व्रत
बंधजाणयानाव॥७०॥एवंगायत्रीमंत्रेंजाण॥द्विजन्मेहोतीतीनीवर्ण॥ होब्रह्मचर्याश्रमसंपूर्ण॥ व्रतधारणवेदार्थ॥७१॥ तेथवे
दाध्ययनीनिर्धारी॥गुरुगृहींअसेब्रह्मचारी॥ त्याचाव्रतनेमाचीकुसरी॥एकतेपरीसांगेन॥७२॥ मुंजीजाणवेंकृष्णाजिन॥पळ
साचादंडग्रहण॥कमंडलुवागवावाजाण॥ जळाचरणकरावया॥७३॥नकरावेंमस्तकवपन॥नकरावेंतैलाभ्यंगस्नान॥नक
रावेंदंतधावन॥केशविंचरणनकरावे॥७४॥नकरावेंनखनिष्कृंतन॥नकरावेंरोमछेदन॥वाहुमूलादिकजेजाण॥गुह्यस्थानअ
तिव्याप्त॥७५॥रजकक्षाळिनवस्त्रेंजाण॥त्याचेंनकरावेंपरिधान॥सवाह्यांकरावेंस्नान॥प्रातर्मध्यान्हदोहींकाळीं॥७६॥आ
सनीश्वेतपीठासन॥श्वेतवस्त्राचेंधारण॥रुद्राक्षअथवापद्माक्षजाण॥मालागृहणजपार्थ॥७७॥कुशादिदर्भपवित्र॥तिहींयु
क्तअसावेकर॥ऐकमौनाचाविचार॥ तुजर्मीसाचारसांगेन॥७८॥मळमुत्रकरितांस्नान॥जपहोमआणीभोजन॥उभयसं
ध्याकाळींजाण॥ व्रतनिश्चितमौनधरावें॥७९॥नाहींअभ्यंगकेशविंचरण॥तेणेंजटावळल्याआपण॥हेंब्रह्मचारीयासीजाण॥
व्रतधारणनेमस्त॥८०॥ इतुकेंनीव्रतेसीजाण॥ सदांगुरुसेवेसीसावधान॥गुरुकृपेनेसांगेअध्ययन॥तेव्हांवेदपठणकरावें॥८१॥
मजपढेंसांगावेंआतां॥हाआग्रहनकरावागुरुनाथा॥त्याचीआज्ञावंदुनीमाथां॥निष्कपटनागुरुसेवा॥८२॥अध्ययनसांगेनालवलं
त्या॥तरीसांडूनीकुलाचार्या॥पढोंगेलियाआणिकाठाया॥गुरुत्यागिलियामहादोष॥८३॥सेवाकरावीअहर्निशी॥जेणेंकृपाउपजे
स्वामासी॥नैष्कृपेस्तवअध्ययनासी॥अहर्निशीसांगेल॥८४॥ठेउनीगुरुचरणीभावार्थ॥पढावेंगावेदशास्त्रार्था॥आकळावेंवेदा
र्था॥परमार्थतानिजबुधी॥८५॥ श्लोक॥ रेतोनावकिरे ज्जातु ब्रह्मव्रतधरस्वयं॥ अवकीर्णेः वगाह्याप्सु यतासुस्त्रीपदीज
पेत॥२५॥ टीका॥ यारितीब्रह्मचारीदेख॥धैर्यत्यागबुधीपूर्वक॥करूंनयेअवश्यक॥ व्रतविशेषब्रम्हचर्य॥८६॥स्वप्नींजालिया

वीर्यपतन॥ शास्त्रोक्तविधीकरावेंस्नान॥ मगप्रायश्चितार्थजाण॥ गायत्रीस्मरणकरावें॥८७॥ ब्रह्मचारीवानप्रस्थसन्याशी॥ प्रयत्नेंवीर्य त्यागुनाहींत्याशी॥ जोकरीतोअतीदोषी॥ आश्रमधर्मासीबुडविलें॥८८॥ स्वप्नींजालियावीर्यपतन॥ करावेंमृत्तिकासचैलस्नान॥ मगप्रायश्चितार्थजाण॥ विहिताचरणजपकीजे॥८९॥ श्लोक॥ अग्न्यर्काचार्यगोविप्रगुरुवृद्धस्करान्नृशृचिः॥ समाहितउ पासीनसंध्येचयतवाग्जपन्॥२६॥ टीका॥ गायत्रीदात्याआचार्यपण॥ मातापितातेंगुरुस्थान॥ अग्नीसूर्यादिस्करगण॥ गो ब्राह्मणआणीज्येष्ट॥९०॥ त्याचेंकरावयाउपासन॥ बाह्यशुचीअंतरींसमाधान॥ गुरुचरणीं अनन्यशरण॥ आज्ञापालनपितरांचें ॥९१॥ अग्नीचेठांईहवन॥ इंद्रादिदेवांचेंस्तवन॥ ब्राह्मणतेंपूज्यस्थान॥ अर्घ्यदानसूर्यास॥९२॥ श्रेष्टांसीसाष्टांगनमन॥ गाईसीअं गकुरवाळण॥ सायंप्रातःसंध्येसींमौन॥ माध्यान्हीजाणमौननाहीं॥९३॥ सद्गुरूचासमर्थवादु॥ सर्वावरिष्टसर्ववंद्यु॥ जाचाप्रतापप्र सिद्धु॥ स्वयेंगोविंदुसांगत॥९४॥ श्लोक॥ आचार्यमाविजानीयान्नावमन्यातिकर्हचित्॥ नमर्त्यबुध्याऽसूयेतसर्वदेवमयो गुरुः॥२७॥ टीका॥ जोअंतरयामीइश्वरु॥ जोविश्वात्माविश्वंभरु॥ जोअनंतअपरंपारु॥ तोमीश्रीगुरुशिष्यासी॥९५॥ गु रूनामाचीजेमातु॥ तोमीसाचारभगवंतु॥ देखोनिभजनभावार्थु॥ पुरवीमनोरथुशिष्याचा॥९६॥ जासद्गुरुचाअंगुष्ठीं॥ ब्रह्मादि देवांचियाकोटी॥ जाचानावाचीगोठी॥ वंद्यवैकुंठींकैलासीं॥९७॥ जाचेंनावऐकतांकानीं॥ यमकाळकांपतीदोनी॥ ब्रह्माविष्णुरु द्रतिन्ही॥ हातजोडुनीतिष्टत॥९८॥ सकळवेदांचेंनिजसार॥ तेंसद्गुरूस्वरूपसाचार॥ ऐसाशिष्याचीनिर्धार॥ निरंतरअसावा॥९९ ॥त्यासीमनुष्यबुद्धीआपण॥ कदांनकरावेंहेंव्रण॥ गुरुनिंदाबोलतांजाण॥ आलीनागवणसर्वार्थी॥३००॥ सद्गुरुनिंदेचाएकांतु करूं आलापरमआप्तु॥ तोत्यागावाजेवींपतितु॥ हानविजेलअर्थूनेंपळावें॥१॥ सद्गुरुनिंदेचीवार्णी॥ ऐकतांबोटेंघ्यावींकानीं॥ सद्गुरू भावेंस्मरोनी॥ तेंस्थानहीत्यजोनीपळावें॥२॥ त्यासद्गुरूनिंदेचीस्वयेंमातु॥ करितांबुडालानिजस्वार्थु॥ धुळीसमिळालापरमार्थु॥

आलाअपघातुआंगासीं ॥ ३ ॥ ऐशियागुरूचाठांईजाण ॥ पत्रपुष्पअन्नधन ॥ शिष्येंकरूनयेवंचन ॥ तेंस्वधर्मीकृष्णसांगन ॥ ४ ॥
॥ श्लोक ॥ सायंप्रातरुपानीयभैक्ष्यंतस्मैनिवेदयेत् ॥ यच्चान्यदप्यनुज्ञानमुपयुंजीतसंयुतः ॥ २८ ॥ टीका ॥ अन्नधनपुष्पीं
फळीं ॥ सायंप्रातर्मध्यान्हकाळीं ॥ भिक्षामिळेतेंगुरूजवळी ॥ अर्पूनीकृतांजुलीरहावें ॥ ५ ॥ तेथगुरुआज्ञाजाल्याहिजाण ॥ उदरापु
रतेंघावेंअन्न ॥ अन्नाविगळापदार्थभरण ॥ सर्वथाजाणघेंऊंनयें ॥ ६ ॥ सायंप्रातःकाळींजाण ॥ ब्रह्मचार्याविहितभोजन ॥ गुरुआज्ञा
जेंदिधलेंअन्न ॥ तेणेंप्राणतर्पणकरावें ॥ ७ ॥ तेथनह्मणावेंधडगोड ॥ नकरावेंरसनाकोड ॥ नवाढवावाविषयवाद ॥ देहनिर्वाहचाड
शिष्यासी ॥ ८ ॥ भोजनींकांहींनमागावेंजाण ॥ यालागींदृढधरावेंमौन ॥ अधीकस्वादलियाअन्न ॥ तेंप्रतिबंधनगुरुसेवे ॥ ९ ॥ आहा
रींअधिकघेतलियाअन्न ॥ निद्राआलस्यदाटीगहन ॥ अत्यंतअल्पजेंभोजन ॥ तेणेंविकळचळणदेहाचें ॥ १० ॥ गुरुसेवेलागींजाण
॥ वृत्तीराखावीसावधान ॥ तेंगुरुसेवेचेंलक्षण ॥ स्वयेंजनार्दनसांगत ॥ ११ ॥ गुरुसेवेलागींजाण ॥ शरीरराखावेंसावधान ॥ यालागीं
शिष्यासीभोजन ॥ युक्ताहारपणसर्वदां ॥ १२ ॥ श्लोक ॥ शुश्रूषमाणआचार्यंसदोपासीतनीचवत् ॥ यानशय्यासनस्थानै
र्नातिदूरेकृतांजलीः ॥ २९ ॥ टीका ॥ सर्वदांअतीसादर ॥ नपडतांहीअंतर ॥ गुरुसेवेसीनिरंतर ॥ अतिनम्रपरउल्हासें ॥ १३ ॥ गुरुव
हनारूढअसतां ॥ पुढेंचालावेंसादोपतां ॥ पाठीसीयावेंचरणींचालतां ॥ उपचारतासमवेत ॥ १४ ॥ समयोचीतजाणोन ॥ द्यावेंतांबूल
जीवन ॥ करावेंचरणसंवाहन ॥ घालावेंआसनबैसतीतेथें ॥ १५ ॥ सद्गुरुबैसल्याआसनीं ॥ शिष्यंनबैसावेंतेंदेखुनी ॥ दूरीनवजावेंतेथु
नी ॥ नयनोन्मिलनींरहावें ॥ १६ ॥ अंजुळीसंपुटजोडुनी ॥ सन्मुखराहावेंसावधानी ॥ गुरुचीसंज्ञाजालयानी ॥ तेंअविलंबनींकरावें ॥
॥ १७ ॥ गुरुसेजेवरीनिजलेअसतां ॥ जवळीनसावेंतत्वता ॥ दुरीनवचावेंसर्वथा ॥ जेथुनीऐकूंयेवचनार्था ॥ तेथेंनिजीक्रमावी ॥ १८ ॥
मीएकसेवेनेसंपन्न ॥ ऐसाधरिलियाअभिमान ॥ केलेंसेवेसीआचवण ॥ सवेंचीजाणहोईल ॥ १९ ॥ सेवकांमाजीमीएक ॥ केवळरंका

चाहीरंक॥ ऐसाभावोनिष्टंक॥ सेवेसीदखकरावा॥ २०॥ तेसेंचीनीचकामकरिती॥ लाजनधरावीसर्वथा॥ उबगनमानुनीचित्ता॥
उल्हासतागुरुभजन॥ २१॥ श्लोक॥ एवंवृत्तोगुरुकुलेवसेद्भोगविवर्जितः॥ विद्यासमाप्यतेयावद्विभ्रद्व्रतमखंडितं॥ ३०॥
॥ टीका॥ सांडानीसकळभोगातें॥ गुरुकुळींराहोनिराहोनीतेथें॥ गुरुसेवेचेनिव्रतें॥ प्रियसेवीतेंतोजाला॥ २२॥ एवंगुरुसेवायुक्त
॥ धरोनीयांअखंडव्रत॥ पावलावेदशास्त्रसमस्त॥ पढणेंसमाप्तपैंजालें॥ २३॥ एवंविद्याजालीयासमाप्त॥ उपकुर्वाणनैष्ठिक्यव्रत॥ स्व
येंसांगावयासअनंत॥ पुढीलश्लोकार्थपैंदेखा॥ २४॥ श्लोक॥ यद्यसौछंदसांलोकमारोक्ष्यन्ब्रह्मविष्टपं॥ गुरवेविन्यसेद्देहंस्वाध्या
यार्थंबृहद्व्रतः॥ ३१॥ टीका॥ जरिब्रह्मचारीव्रतस्थ॥ येणेंचिआश्रमेंनिश्चित॥ सत्यलोकवैकुंठपर्यंत॥ वाञ्छीदिदोन्क्रमत्यासी॥ २५॥
तेणेंयाज्जन्मआपण॥ दृढकरावयागुरुभजन॥ निजदेहाचेंहीजाण॥ करीसमर्पणगुरुचरणीं॥ २६॥ सद्गुरुभजनाचीपरवडी॥ नित्यनू
तनआवडी॥ निजात्मभावेंचोखडी॥ लागलीगोडीगुरुचरणीं॥ २७॥ पूर्वोक्तव्रतेंव्रतधरी॥ तेंचिव्रतदृढकरी॥ होयनैष्ठिक्यब्रह्मचारी॥
गुरुभजनावरीनिर्धारु॥ २८॥ नमनींसन्मानाचेंकोड॥ नह्मणेहेंविषयगोड॥ नधरीसंसाराचीचाड॥ व्रतदृढव्रतस्थ॥ २९॥ ऐसाघोरव्रतें
व्रतधर॥ तैसाचीगुरुभजनींसादर॥ करीसद्गुरुशींविचार॥ वेदांतसारस्वाध्यायें॥ ३०॥ स्वह्मणीजेआत्माजाण॥ तेंगांईनित्यअनुसंधान॥
तोस्वाध्यायह्मणतीसज्ञान॥ ज्ञानविचक्षणनिजदृष्टे॥ ३१॥ ऐशियासाधकांशीजाण॥ सर्वत्रब्रह्मभावन॥ हेंचिस्वमुखेंमधुसूदन॥ स्व
येंआपणसांगत॥ ३२॥ श्लोक॥ अग्नौगुरावात्मनिचसर्वभूतेषुमांपरम्॥ अपृथग्धीरुपासीतब्रह्मवर्चस्व्यकल्मषः॥ ३२
टीका॥ ब्रह्मचर्यव्रतधारणें॥ ब्रह्मवर्चस्वचढतेणें॥ आणिसद्गुरुचेनिभजनें॥ निष्पापहोणेंनिजवृत्ती॥ ३३॥ तेथेंअग्नीगुरुआप
ण॥ सर्वभूतांच्याठांईजाण॥ अभिन्नब्रह्मभावन॥ अनुसंधानसर्वदां॥ ३४॥ जेव्हांजेंजेंदेखेदृश्यजात॥ तेथेंब्रह्मभावोअच्युंबित
॥ यापरीमातेंउपासित॥ ब्रह्मयुक्तसद्भावें॥ ३५॥ नैष्ठीक्यब्रह्मचर्याचानेम॥ वानप्रस्तसंन्यासाश्रम॥ तेथीलअवश्यकजोधर्म॥

सुख्यधर्मत्यागाचें ॥ ३६ ॥ श्लोक ॥ स्त्रीणां निरीक्षणंस्पर्शसंलापक्ष्वेळनादिकं ॥ प्राणिनामिथुनीभूतानमगृहस्थोऽग्रतस्त्य
 जेत् ॥ ३३ ॥ टीका ॥ नैष्टिक्यब्रह्मचारीसंन्यासी ॥ वानप्रस्थवनवासी ॥ तिंहींनपाहावेंस्त्रियांसी ॥ हासुख्यन्वेंत्यांसीस्वधर्मू ॥ ३७ ॥
स्त्रीदेखतांचीदिठी ॥ सांडूनियांपर्णकुटी ॥ पळावेंगाउढाउठी ॥ माकराव्यागोठीघडेकेवी ॥ ३८ ॥ स्वप्नींहीस्त्रीयेचास्पर्शमिसी ॥ करूंन
येयातिघांसी ॥ करितांचीमदमुत्यासी ॥ वीर्यपातासीउपजवी ॥ ३९ ॥ त्यास्त्रियांसीक्रीडाविनोद ॥ करितांविध्वंसेधर्मकंद ॥ या
लागींस्त्रीगुणानुवाद ॥ नकरितांशुध्दसज्ञान ॥ ४० ॥ स्त्रियांचेंहावभावदर्शन ॥ एकांतगुह्यसंभाषण ॥ नानाविनोदआंगस्पर्शन ॥
परिहासनमदनोक्ती ॥ ४१ ॥ इतुकेंजेथघडे ॥ तेथकामाचाघालापडे ॥ स्वधर्मसमूळबुडे ॥ धैर्याचेंरडेनिजसत्त्व ॥ ४२ ॥ गृहस्थाचिये
प्रकृती ॥ परस्त्रियेसींऐसीगती ॥ जालियाजाणनिश्चिती ॥ अपावोअंतीपावला ॥ ४३ ॥ स्त्रीतेंअग्निकुंडासमान ॥ पुरुषतोघृतकुंभ
जाण ॥ तेथद्रवतांअंतःकरण ॥ अर्धक्षणलागेना ॥ ४४ ॥ घृतवेचलियापाठी ॥ घृतासीजाल्यावर्षेसाठीं ॥ तरीअग्नीशींजाल्याभे
टी ॥ द्रवतापोटींतोहीधरी ॥ ४५ ॥ तेवींवार्धिक्यवयसेसीं ॥ एकांतजालियास्त्रियेशीं ॥ मोष्टीमातविनोदेसी ॥ कामाचात्याशीघालाप
डे ॥ ४६ ॥ त्यागावीकामिनीसंगती ॥ हासुख्यत्यागपरमार्थी ॥ हेंचिस्वसुखेंश्रीपती ॥ उध्दवाप्रतबोलिजेला ॥ ४७ ॥ पराशराऐसाम
हंत ॥ मच्छोदरीशींजालारत ॥ यालागींस्त्रीयेचाएकांत ॥ अनर्थभूतपुरुषासीं ॥ ४८ ॥ मैथुनभूतजेप्राणी ॥ पशुपक्षीआदिकरू
नी ॥ सादरनपाहावेंनयनीं ॥ पाहातांकडकडूनीकामखवळे ॥ ४९ ॥ मच्छमैथुनदेखिल्यासाठीं ॥ खवळल्याकामाचापरिपाठी
॥ सौभरऋषेश्ववरेंतपकोटी ॥ मैथुनासाठींनाशिलें ॥ ५० ॥ यालागींकामाचेंदर्शन ॥ कांकामाचीआठवण ॥ पुरुषासींबाधक
जाण ॥ कामस्मरणनकरावें ॥ ५१ ॥ हृदयींनव्हेकामसंचार ॥ नैसाकरावासदाचार ॥ भूतेंपहावींमदाकार ॥ हासुख्यप्रकार
हरीबोले ॥ ५२ ॥ श्लोक ॥ शौचमाचमनंस्नानंसंध्योपासनमार्जवं ॥ तीर्थसेवाजपोऽस्पृश्याभक्ष्यासंभाष्यवर्जनं

॥ ३४ ॥ टीका ॥ शौचआचमस्नान ॥ संध्यातर्पणउपासन ॥ जपादिकअनुष्ठान ॥ तीर्थसेवनविउवासें ॥ ५३ ॥ अधर्मधर्मोचाविटा ळू ॥ होंनद्यावाअळुमाळू ॥ आलियाहीसंकटकाळू ॥ अभक्षणशिळूनव्हेभावो ॥ ५४ ॥ जासीअसेव्रतधारण ॥ तेणेरजस्वलादिनि द्यजन ॥ त्यासीनकरावेंसंभाषण ॥ धरावेंमौननिंदास्तवनीं ॥ ५५ ॥ सर्वांहीआश्रमासीजाण ॥ स्वधर्मनियमाचेंलक्षण ॥ सांगेन ह्मणेश्रीकृष्ण ॥ ऐकसावधानउद्धवा ॥ ५६ ॥ श्लोक ॥ सर्वाश्रमप्रयुक्तोऽयंनियमः कुलनंदन ॥ मद्भावः सर्वभूतेषुमनोवा क्कायसंयमः ॥ ३५ ॥ टीका ॥ यदुवंशकुलनंदन ॥ ऐकउद्धवासंज्ञाना ॥ वर्णाश्रमस्वधर्मलक्षणा ॥ सर्वांसजाणनिष्टायेक ॥ ५७ ॥ मनसावाचाकर्मणा ॥ नेमुनीआपआपणा ॥ सर्वभूतींब्रह्मभावना ॥ अखंडभावनाराखावी ॥ ५८ ॥ ऐसामद्भावसर्वांभूतीं ॥ दृढत सावस्थाचित्तवृत्ती ॥ ऐशानैष्टिक्यब्रह्मचार्यामती ॥ मोक्षफळप्रामीहरीबोले ॥ ५९ ॥ श्लोक ॥ एवंबृहद्व्रतधरोब्राह्मणोऽग्निरिवज्व लन् ॥ मद्भक्तस्तीव्रतपसादग्धकर्माशयोऽमलः ॥ ३६ ॥ टीका ॥ यापरीजोब्रह्मचारी ॥ महाव्रतेंव्रतधरी ॥ मद्भावनाभूताकारीं ॥ धारणाधरीअविभ्रम ॥ ६० ॥ यापरीकरितांमद्भजन ॥ जळाल्याकर्मबीजेंसीवासना ॥ तेव्हांपूर्णभक्तीमाझीजाणा ॥ वरीअंतःकर णाभक्तांच्या ॥ ६१ ॥ तेव्हांनिरूपचारनिजस्थिती ॥ सहजचिघडेमाझीभक्ती ॥ जेथजादृखेदृश्यव्यक्ती ॥ मद्भावप्रतीतीचिद्रुप ॥ ६२ ॥ ऐशीघडतांमाझीभक्ती ॥ आर्तजिज्ञासुअर्थार्थी ॥ यांचाउठउनीयांपंक्ती ॥ चिन्मात्रैकचौथीभक्तीतोलाभें ॥ ६३ ॥ सांचविजेभ क्तीचाठायीं ॥ चारीमुक्तीलोळतीपायीं ॥ तेस्वानंदेंमद्भक्तांचादेहीं ॥ संपूर्णपाहींउल्हासे ॥ ६४ ॥ तेव्हांमजव्हावीमुक्तता ॥ हेंहीनाठवेत्या चाचित्ता ॥ कांगिलीमाझीबद्धता ॥ हेंहीसर्वथास्मरेना ॥ ६५ ॥ एवंमाझेनिजभजनसुखें ॥ विसरलासकळसुखदुःखें ॥ माझेभक्ती चेनिहरिखें ॥ स्वानंदतोखेंसंतुष्टे ॥ ६६ ॥ ऐसानैष्टिक्यब्रह्मचारी ॥ मजपावलास्वधर्मेंकरी ॥ आतांउपकुर्वाणाचीपरी ॥ ऐकदुसरी अवस्था ॥ ६७ ॥ श्लोक ॥ अथानंतरमावेक्षन्यथाजिज्ञासितागमः ॥ गुरवेदक्षिणांदत्वास्नायाद्गुर्वनुमोदितः ॥ ३७ ॥

टीका ॥ संपूर्णकेलियाअध्यन ॥ जालीयावेदशास्त्रसंपन्न ॥ गुरूशीआज्ञापुसोन ॥ व्रतविसर्जनसकामा ॥ ६८ ॥ सकामनिष्का
मनेचाभरू ॥ देखोनिविवेकविचारू ॥ तैशीचआज्ञादेतागुरू ॥ जैसाअधिकारूशिष्याचा ॥ ६९ ॥ जासीगृहाश्रमाचीआसक्ती ॥
तेणेंआपुल्यायथाशक्ती ॥ दक्षिणादेउनीगुरूप्रती ॥ व्रतसमाप्तीकरावी ॥ ७० ॥ करावयासमावर्तन ॥ घेउनीगुरूचेंअनुमोदन ॥
करावेंमंळस्नान ॥ विसर्जनव्रतबंधा ॥ ७१ ॥ येथअधिकाराचाभेदू ॥ स्वयेंसांगतोगोविंदू ॥ तोचिश्लोकार्थीविषदू ॥ वैराग्यसंमंधुअ
वधारीं ॥ ७२ ॥ श्लोक ॥ गृहंवनंवोपविशेत्प्रव्रजेद्वाद्विजोत्तमः ॥ आश्रमादाश्रमंगच्छेन्नान्यथामत्परश्चरेत् ॥ ३८ ॥ टी०
॥ जासीवैराग्यनाहींसर्वथा ॥ हृदयींस्त्रीकाचीआस्था ॥ तेणेंद्वितीयाश्रमसंस्था ॥ गार्हस्थ्यासीकरावें ॥ ७३ ॥ स्त्रीकामुतरीनावडे ॥
विवेकवैराग्यजासीथोडें ॥ तेणेंवानप्रस्थाकडे ॥ रिघावेंराकडेंतत्काळ ॥ ७४ ॥ जोविवेकतेजेंदीप्तिमंत ॥ जासीसदांवैराग्यधडधडी
त ॥ जोसर्वार्थीदिसेविरक्त ॥ त्यासीचनिश्चितचतुर्थाश्रम ॥ ७५ ॥ मुख्यत्वेंजासीब्राह्मणधर्म ॥ तोचिबोलिजेद्विजोत्तम ॥ त्यासीबो
लिलाचतुर्थाश्रम ॥ वैश्यासहानेमसन्यासनाही ॥ ७६ ॥ क्षेत्रींसंन्यासअंगिकारिती ॥ तेणेंरिघावेंमहापंथीं ॥ दंडकमंडलादिप्रवृत्ती
॥ व्यवहारस्थितीत्यानाहीं ॥ ७७ ॥ ब्राह्मणासीब्रह्मचर्याचापोटीं ॥ धडधडीतजंववैराग्यउठी ॥ तैसंन्यासपरीपाठी ॥ उगाउठीअं
गिकारू ॥ ७८ ॥ वैसनांभार्येचापाठी ॥ बहुत्यावरीवैराग्यउठी ॥ त्यासीसन्यासग्रहणगोठी ॥ अधिकारूश्रेष्ठबोलिला ॥ ७९ ॥ सं
न्यासग्रहणजाचें ॥ वैराग्यदिसेअर्धकांचें ॥ त्यासीसंन्यासग्रहणाचें ॥ योग्यत्वसाचेंअसेना ॥ ८० ॥ जैसाकावळाकिळीवोक ॥ ज्या
चीत्यासनावडेदेख ॥ तैसेंविषयभोगसुख ॥ जासीनिःशेषनावडे ॥ ८१ ॥ त्यासीसंन्यासाअधिकारू ॥ तोचिसंन्यासीसाचारू
॥ जासीविषयाचाधिकारू ॥ अणुमात्रबाधेना ॥ ८२ ॥ प्रथमब्रह्मचर्ययुक्त ॥ वैराग्यानचढेचिहाथ ॥ तरीहोउनीगृहस्थ ॥ स्वधर्मयु
क्तवर्तावें ॥ ८३ ॥ तेथेंस्वधर्मेंविषयसेवनां ॥ दृढसाधावीविरक्तता ॥ जरीवैराग्यनयेहाथा ॥ तरीवानप्रस्थाश्रमीव्हावें ॥ ८४ ॥ या

परी आश्रमास्वर्मी जातां ॥ वैराग्यें संन्यासग्रहणता ॥ परी अनाश्रमी नित्वता ॥ नाहीं सर्वथा अधिकारू ॥ ८५ ॥ सांडुनी पूर्वाश्रमासी ॥ जो गेला आश्रमांतरासी ॥ तेथुनी पुढारा मार्गत्याशी ॥ परी मागें धारयावयासी विधी नाहीं ॥ ८६ ॥ कामत्पर जो माझा भक्त ॥ त्यासी आश्रमनेम नाहीं तेथ ॥ तो माझें निभजनें कृतकृत्य ॥ जाण निश्चित उद्धवा ॥ ८७ ॥ सद्भावें माझी भक्ती करितां ॥ विवेक वैराग्य योग्यता ॥ पावोनी माझी पूर्णसत्ता ॥ सायुज्यता नांदती ॥ ८८ ॥ ऐसे जे माझे भक्तोत्तम ॥ त्यासी न लगे आश्रमनेम ॥ त्याचा सर्वेही मी स्वधर्म ॥ ऐसें पुरुषोत्तम बोलिला ॥ ८९ ॥ उद्धवा एकपां निश्चिती ॥ गृहस्थाची आश्रमस्थिती ॥ समूळ सांगेन तुज मती ॥ ऐसें श्रीपती बोलिला ॥ ९० ॥ श्लोक ॥ गृहार्थी सदृशीं भार्यामुद्वहेदजुगुप्सितां ॥ यवीयसीं तु वयसा यां सवर्णामनुक्रमात् ॥ ३९ ॥ टीका ॥ करोनियां समावर्तन ॥ व्रतबंधाचें विसर्जन ॥ गुरुआज्ञा घेउनी जाण ॥ पाणिग्रहण करावें ॥ ९१ ॥ भार्या प्रणावी सवर्ण ॥ इतर वर्जिले तिन्ही वर्ण ॥ स्ववेद स्वशाखेचे वर्ण ॥ स्वगोत्रपण चुकउनी ॥ ९२ ॥ जें उभयकुळीं विरुद्ध ॥ दोषजे लक्षणीं अनिंद्य ॥ देत्या मा जो पित्यासी आल्हाद ॥ नोव्हाध्य संबध पर्णावा ॥ ९३ ॥ जिचें जन्मोत्तरी पाहतां ॥ वय वरापरीस अधिक ना ॥ कां समानवयें संमता ॥ या दोनी सर्वथा त्यागाव्या ॥ ९४ ॥ जन्मपत्र पाहनां दिठी ॥ वरुषें सानें पांचें धाकुटी ॥ ते प्रणावी स्वधर्मदृष्टी ॥ भार्या गोमटी तीना व ॥ ९५ ॥ नोवरी पाणिग्रहणा युक्त ॥ आठां पासूनी दहा वर्षांत ॥ अधिक ते वृषली निश्चित ॥ शास्त्रार्थ प्रयोगें ॥ ९६ ॥ गर्भाष्टमाहुनी खालती ॥ जिची वयसा असे निश्चिती ॥ ते नारी वराधिकारीं अप्राप्त ॥ ऐसें शास्त्री बोलिजेलें ॥ ९७ ॥ ऐशा लक्षणाचा नाहीं बोधू ॥ तैशी प्रणावी शुद्धवधू ॥ मग आश्रमधर्म अतिशुद्ध ॥ शास्त्र अविरुद्ध नांदे एक ॥ ९८ ॥ श्लोक ॥ इज्याऽध्ययनदानानि सर्वेषां च द्विजन्मनां ॥ प्रतिग्रहोऽध्यापनं च ब्राह्मणस्यैव याजनम् ॥ ४० ॥ टीका ॥ ब्राह्मणाचें षट्कर्म जाण ॥ यजन याजन अध्ययन ॥ अध्यापन प्रतिग्रह दान ॥ नेमस्त जाण हीं साही ॥ ९९ ॥ हो कां द्विजन्मे तिन्ही वर्ण ॥ त्यांत क्षत्रिवैश्य दोघे जण ॥ त्यांस तीं कर्मी अधिकारपण ॥ यजन दान अध्य

यन ॥ ४००॥ जेउत्तमजन्मेंब्राह्मण ॥ त्यासीषटकर्मीं अधिकारजाण ॥ तिनीपरमार्थाशींपूर्ण ॥ जीविकावर्तेनतीकर्मी ॥ १॥ कोणकर्मेजी
विकेसीं ॥ कोणेपाविजेपरमार्थासीं ॥ त्याब्राह्मणकर्मविभागासीं ॥ ऐकतुजपाशींसांगेन ॥ २॥ यजनयज्ञाचरण ॥ अध्ययनतेंवेदपठण ॥ दान
जेंदणेंआपण ॥ हेंत्रैकर्मेजाणपरमार्थी ॥ ३ ॥ गुरुत्वघेउनीआपणे ॥ याजनयागकरवणें ॥ अध्ययनवेदपढवणें ॥ स्वयेंदानघेणेंतोप्रतिग्र
हो ॥ ४ ॥ जाहलियासच्छिष्यसंपत्ती ॥ ह्येनिहींकर्मेजीविकावृत्ती ॥ गुरुत्वेंगुरुपूजाप्राप्ती ॥ तेणेंजीविकास्थितीब्राह्मणा ॥ ५॥ क्षेत्रीवैश्य
द्विजन्मयासी ॥ गुरुत्वबोलिलेंनाहींयासी ॥ हींतिन्हीकर्मेंत्यांसी ॥ निषेधतेसींयालागीं ॥ ६॥ आतांब्राह्मणाचेंलक्षण ॥ स्वयेंसांगतनाहेश्री
कृष्ण ॥ मुख्यमुख्योत्तमसाधारण ॥ त्रिविधजाणउध्दवा ॥ ७॥ श्लोक ॥ प्रतिग्रहंमन्यमानस्तपस्तेजोयशोनुदं ॥ अन्याभ्यावेव-
जीवेतशिलैवादोषदृक्तयोः ॥ ४१॥ टीका ॥ स्वधर्मनिष्टब्राह्मणापाशीं ॥ तपतेजधैर्ययशोरासी ॥ प्रतिग्रहोइतुकीयांसी ॥ मूळना
शासीकारण ॥ ८॥ जोस्वधर्मनिष्टब्राह्मण ॥ परीप्रतिग्रहोअंगिकारण ॥ जोजाणपांसाधारण ॥ हेंऐकलक्षणद्विजाचें ॥ जोप्रतिग्रहापराङ्मु
खब्राह्मण ॥ तेणेयाजनअध्यापनजाण ॥ स्वधर्मेंकरुनीद्रव्यार्जन ॥ जीविकावर्तनकरावें ॥ १०॥ धरोनीद्रव्याशामानसीं ॥ करवावेंयागांनक
मोसी ॥ कांसांगोनीवेदाक्षरासी ॥ द्रव्यत्यांपाशींइच्छीना ॥ ११ ॥ करुनीवेदाक्षरदान ॥ जोशिष्याचेंहीनघेधन ॥ ऐसावैराग्येंपरिपूर्ण ॥ तो
शस्थब्राह्मणसर्वथा ॥ १२॥ ऐकत्याचेंजीविकावर्तन ॥ शीलकांउच्छवृत्तीजाण ॥ ऐकत्याचेंहोलक्षण ॥ सकारणसांगेन ॥ १३॥ शेतसक्तुनीने
त्याजाण ॥ तेंशेतींप्राप्तकणशीकांकण ॥ तेंशीलवृत्तीसंपूर्ण ॥ ऐकलक्षणउच्छवृत्ती ॥ १४ ॥ स्वामीनसतांसांपडलेंजाण ॥ ऐसेहाटवाटींपड
लेंकण ॥ तेवेंचूनीघेणेआपण ॥ जीविकावर्तनयावरी ॥ १५ ॥ यानावउंच्छवृत्ती ॥ ब्राह्मणाचीअतिशस्थस्थिती ॥ नोहीप्रकारउध्दवाप्रती ॥
स्वयेंश्रीपतीसांगत ॥ १६॥ श्लोक ॥ ब्राह्मणस्यहिदेहोऽयंक्षुद्रकामायनेष्यते ॥ कृच्छ्रायतपसेचेहप्रेत्यानंतसुखायच ॥ ४२
॥ टीका ॥ वर्णांमाजीउत्तमवर्ण ॥ त्याब्राह्मणाचादेहोजाण ॥ क्षुद्रकामार्थनिर्माण ॥ देवेंआपणनाहींकेला ॥ १७॥ पशुपक्ष्यादियोनी

चागंई ॥ कामावांचुनी आन नाहीं ॥ तेंचि ब्राह्मणाचे देहीं ॥ तैं विशेष काई उत्तमत्वें ॥ १८ ॥ ब्राह्मणाचे देहीं जाण ॥ करावें स्वधर्में अनुष्ठान ॥ माझेनी उद्देशें संपूर्ण ॥ तपसाधन कृच्छ्रादिकें ॥ १९ ॥ मी हृदयीं धरोनी अनंत ॥ जो पूर्णवैराग्यें वैराग्ययुक्त ॥ तपादि साधनीं सनत ॥ सदा शीणत ब्राह्मण जे ॥ २० ॥ त्यासी देहपाताच्या अंतीं ॥ माझा अनंतसुखाची प्राप्ती ॥ तेथ स्वर्गसुखादि संपत्ती ॥ मावळती नातळ ॥ ॥ २१ ॥ जा सुखाचें सुखस्थिती ॥ स्फुरेना संसारस्फूर्ती ॥ जेथुनं नाहीं पुनरावृत्ती ॥ तें स्वरूप भावी स्वब्राह्मण ॥ २२ ॥ कृच्छ्रादि साधन युक्ती ॥ ब्राह्मणा ब्रह्मसुखप्राप्ती ॥ त्याचा सुखाचो सुखसंपत्ती ॥ शीलोञ्छवृत्ती साधकां ॥ २३ ॥ श्लोक ॥ शीलोञ्छवृत्त्या परितुष्टचित्तो धर्मं महांतं विरजं जुषाणः ॥ मय्यर्पितात्मा गृह एव तिष्ठन्नातिप्रसक्तः समुपैति शांतिः ॥ ४३ ॥ टीका ॥ शील अथवा उञ्छवृत्ती ॥ करूनी संतुष्ट सदा चित्तीं ॥ विषयवैराग्यें मत्प्राप्ती ॥ पूजिती अतीर्थ मद्भावें ॥ २४ ॥ अतिथी आलिया दुःख ॥ प्राणांतीं ही नव्हे पराङ्मुख ॥ नाठवे निजतहानभूक ॥ समयीं अवश्य कंद अन्न ॥ २५ ॥ तेथ अत्यादरें सीजाण ॥ देउनी अत्यंत सन्मान ॥ यथानुशक्त्या ठेतां अन्न ॥ मी जनार्दन संतुष्टें ॥ २६ ॥ सांडूनियां अभिमान ॥ सर्वज्ञ वास सर्वदा लीन ॥ या नांव महत्धर्म जाण ॥ शुद्धलक्षण हे धर्माचें ॥ २७ ॥ ऐसें जे स्वधर्माचरण ॥ तें करितां सर्व अर्ना भूषण ॥ ये धर्मी नाहीं दूषण ॥ अतिशुद्धाचरण या नांव ॥ २८ ॥ मज-माजी रंगली चित्तवृत्ती ॥ यालागीं विसरला गृहासक्ती ॥ त्यासी गृहाश्रमी माझी प्राप्ती ॥ सुखसंपत्ती निजबोधें ॥ २९ ॥ निर्धनासी ऐशियारीती ॥ गृहाश्रमी माझी प्राप्ती ॥ आतां साधनाचे प्राप्तीची स्थिती ॥ ऐक तुज प्रती सांगेन ॥ ३० ॥ साधन होय जें सज्ञान ॥ तें नेणकरितां अर्ता साधन ॥ माझी प्राप्ती अतिसुगम जाण ॥ ऐक लक्षण याचें ॥ ३१ ॥ श्लोक ॥ समुद्धरंति ये विप्रं सीदंतं मत्परायणं ॥ तानुद्धरिष्ये न चिरादापद्भ्यो नौरिवार्णवात् ॥ ४४ ॥ टीका ॥ आधींच पुज्य ब्राह्मण ॥ त्याही वरी माझा भक्त जाण ॥ माझेनि निजभजनें अतिसंपन्न ॥ मद्भावें पूर्ण परिपक्क ॥ ३२ ॥ मागणें नाहीं सर्वथा ॥ हा नेम माझिया निजभक्ता ॥ त्यासी पिडी जे क्षुधादि व्यथा ॥

तेनिवारिताजोहोय॥ ३३॥देउनीअन्नधनजीवन॥ वस्त्रआदिकरूनीलवण ॥ ऐसेंवेचुनीयांनिजधन॥ भक्तसंरक्षणजोकरी॥ ३४
॥नाहींदेणेनिर्भर्छितां॥ देउनीआभारनठेवीमाथां॥ सन्मानेअतीनम्रता॥ जोमद्भक्तांसंरक्षी॥ ३५॥ जेवीपोटांतलेंकळवळेसी
॥ मातागोडतेंदेबालकासी॥ तेवीसांडोनीनिजस्वार्थासी॥ माझ्याभक्तासीजोरक्षी॥ ३६॥ तैंमांगेंसांडुनीनिजभक्ता॥ त्यासीमी
वाहींआपुलेमाथां॥ मगवैकुंठाहीवरुता॥ त्याहीपरतापाववीं॥ ३७॥ ज्यासीम्यांवाहिलेंनिजमाथां॥ त्यासीकोण्याअर्थाचीदु
र्लभता॥ जोसंरक्षीमाझ्यानिजभक्तां॥ त्यासीउद्धरितामीउद्धवा॥ ३८॥ माझेभक्तांचीसांकडीं॥ जोकोणीनिजांगेंदवडी॥ त्या
सीभवार्णवपरथडी॥ तत्काळरोकडीमींपाववीं॥ ३९॥ जेवींकांजळसागरीं॥ नावीकभगवंताआदीतारी॥ तेवीभक्तरक्षकासंसा
रीं॥ मीसंरणकरींउद्धवा॥ ४०॥ यापरीधनवंनजाण॥ जोकरीभक्तसंरक्षण॥ देवकीवसुदेवाचीआण॥ त्याचेंउद्धरणमीकरीं॥ ४१॥
सर्वांचेंआपत्तीचेंनिवारण॥ राजेनिकरावेंआपण॥ त्याराजधर्माचेंलक्षण॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥ ४२॥ श्लोक॥ सर्वाःसमुद्धरेद्रा
जापितेवव्यसनात्प्रजाः॥ आत्मानमात्मनाधीरोयथागजपतिर्गजान्॥ ४५॥ टीका॥ सर्वांचीआपत्तीरक्षण॥ रायेंकरावें
आपण॥ दीनदुर्बळब्राह्मण॥ अयाचितजनशोधिनी॥ ४३॥ व्यसनप्राप्तनिजात्मजा॥ पितासंरक्षणीनिघेपैजा॥ तेवीआपत्तीपासो
नीप्रजा॥ संरक्षणीराजासादर॥ ४४॥ करूनप्रजाचेंसंरक्षण॥ आपुल्याआपत्तीसींआपण॥ स्वयेंकरावेंनिवारण॥ हास्वधर्म-
जाणरायाचा॥ ४५॥ चिरवलींरुतल्याभद्रजाती॥ स्वयेंनिघेआत्मशक्ती॥ गजींगजगावेंनेणोकिती॥ काढीरुतीबाहेरी॥ ४६॥
॥तेवीराज्याजोभूपती॥ तेणेंप्रजारक्षाव्याआपत्ती॥ आपुलेहीआपत्तीचीनिवृत्ती॥ निजात्मशक्तीजोकरी॥ ४७॥ ऐशीयास्व
धर्मस्थिती॥ सादरेंवर्तेजोभूपती॥ त्याचास्वधर्माचीफलप्राप्ती॥ स्वयेंश्रीपतीसांगत॥ ४८॥ श्लोक॥ एवंविधोनरपतिर्विमा
नेनार्कवर्चसा॥ विधूयेहाशुभंकृत्स्नमिंद्रेणसहमोदते॥ ४६॥ टीका॥ यापरीजोकांनृपती॥ इहलोकींचाराज्यप्राप्ती॥ अ

धर्मनासोनिस्वधर्मेस्थिती ॥ स्वर्गप्राप्तीजोचाले ॥ ४९ ॥ राजाचेअंतीनरक ॥ ऐसेबोलतीज्यानेलोक ॥ तेंनीर्यगतीनासोनीदेख ॥ स्वध
र्मेपरलोकपावले ॥ ५० ॥ तेस्वर्गलोकींगाजाण ॥ अर्कप्रकाशासमविमान ॥ तेथआरूढोनीआपण ॥ इंद्रासमानसुखभोगी ॥ ५२
॥ गृहस्थाश्रमअतिविषम ॥ तेथआचरतांस्वधर्म ॥ वोडवेजेकादुर्गम ॥ तेअपधर्मअवधारीं ॥ ५३ ॥ श्लोक ॥ सीदन्विप्रोवणिक्
वृत्यापण्यैरेवापदंतरेत् ॥ खड्गेनवापदाक्रांतोनश्ववृत्याकथंचन ॥ ४७ ॥ टीका ॥ स्वधर्मेपीडिलाब्राह्मणासी ॥ तेणेंकरावेंवणिक्वृ
त्तीसी ॥ कांदिलेक्षात्रधर्मासी ॥ नेसदांदोषीअतिदुःख ॥ ५४ ॥ ब्राह्मणासीहिंसाकर्म ॥ नोजाणपांपरमअधर्म ॥ लागल्याअनुपत्तीप
रमदुर्गम ॥ तैक्षात्रधर्मकरावा ॥ ५४ ॥ करितांवाणिज्यकर्मास ॥ तीळसर्पीषकार्पास ॥ कांलवणादितेजस ॥ ज्याचामहादोषीविक्र
यीं ॥ ५५ ॥ यासोडोनीसदोषासमस्तां ॥ लागावेंवाणिजपंथा ॥ तांबूलपर्णेश्वेनवस्त्रना ॥ हेंविकितांनिर्दुष्ट ॥ ५६ ॥ ऐशियावाणिज्यस्थि
ती ॥ जाचीदळेनाअनुपत्ती ॥ तेणेंखर्गघेउनीहाथ्या ॥ क्षात्रवृत्तीकरावी ॥ ५७ ॥ नेथेंचोरावींनाआंगें ॥ रणींनसरावेंमागें ॥ स्वामीकार्याचे
नियोगें ॥ देहत्यागेंउठावें ॥ ५८ ॥ ऐशियाश्रेष्ठक्षात्रवृत्ती ॥ ब्राह्मणेंकंठावीअनुपपत्ती ॥ परीनीचसेवाप्राणांतीं ॥ स्ववृत्तीनकरावी ॥ ५९ ॥
क्षेत्र्यांसीस्वधर्मेअनुपत्ती ॥ लागल्यावर्तावेंकोणेस्थिती ॥ तेंविषद्करूनीश्रीपती ॥ उद्धवाप्रतीसांगत ॥ ६० ॥ श्लोक ॥ वैश्यवृत्त्यातुराज
न्योजीवन्मृगययापरी ॥ चरेद्वाविप्ररूपेणनिश्ववृत्याकथंचन ॥ ४८ ॥ टीका ॥ क्षेत्र्यांसीलागल्याअनुपत्ती ॥ पूर्वोक्तकरावीवणिक्
वृत्ती ॥ कापारधीकरावीवनांतीं ॥ तेणेअनुपत्तीकढावी ॥ ६१ ॥ येणेंहीनकंठेअनुपत्ती ॥ तरीभीकमागावीविप्रगती ॥ परीनीचसेवाप्रा
णांतीं ॥ स्ववृत्तीनकरावी ॥ ६२ ॥ स्वधर्मेवैश्यासीअनुपत्ती ॥ लागल्यावर्तावेंकोणेस्थिती ॥ तेविवंचनाउद्धवाप्रती ॥ कृष्णकृपामूर्तीसां
गत ॥ ६३ ॥ श्लोक ॥ शूद्रवृत्तींभजेद्वैश्यः शूद्रः कारुकटक्रिया ॥ कृच्छ्रान्मुक्तोनगर्ह्येणवृत्तींलिप्सेतकर्मणा ॥ ४९ ॥ टीका
॥ वैश्यासींलागल्याअनुपत्ती ॥ तेणेंधरावीशूद्रवृत्ती ॥ निष्कपटसेवायथास्थिती ॥ नीवर्णप्रतीकरावी ॥ ६४ ॥ वैश्यपीडिल्याहीअनुप

॥ त्ती॥ ब्राह्मणक्षत्रियांचीवृत्ती॥ सर्वथाधरूनयेहातीं॥ जाणनिश्चितीउद्धवा॥ ६५॥ वैश्यासीअनिअनुपत्ती॥ मांडल्याहीप्राणांतग
१ ती॥ नरीनीचसेवेचीप्रवृत्ती॥ कोणेंहीअर्थीनकरावी॥ ६६॥ शूद्रासीलागलियाअनुपत्ती॥ तेणेंकरावीविड्वृत्ती॥ धरूनीबुरुड-
क्रियाहातीं॥ जीविकावृत्तीकरावी॥ ६७॥ विकावींदोरदांवींशिंकीं॥ पाटेवरवंटेटवळींनिकीं॥ कांकाष्ठेंवहावींमस्तकीं॥ जीविकेवि-
खवांउदरार्थ॥ ६८॥ आपतकाळाचियेगती॥ चतुर्वर्णाजीविकास्थिती॥ म्यांसांगीतलीतुजप्रती॥ परीसर्वथावृत्तीनसांडावी॥ ६९॥ ए
वंक्रमिलिया अनुपत्ती॥ म्यांसांगीतल्याज्याजिविकावृत्ती॥ तेथेंदेखिलियाहीलाभप्राप्ती॥ सर्वथाहातींनधरावी॥ ७०॥ आपतकाळीं
चाआपत्यवृत्ती॥ अनुतापेंक्रमिल्या अंतीं॥ सांडूनियांस्वधर्मस्थिती॥ यथानिगुतीराहावें॥ ७१॥ गृहस्थान्वेंविहितकर्म॥ त्यांतील-
हीअवश्यकधर्म॥ नेथीलब्रह्मार्पणवर्म॥ स्वयेंपुरुषोत्तमसांगत॥ ७२॥ श्लोक॥ वेदाध्यायस्वधास्वाहावल्यन्नाद्यैर्यथोदयम्॥
देवर्षिपीतृभूतानीमद्रुपाण्यन्वहंयजेत्॥ ५०॥ टीका॥ स्वाध्याईवेदाध्ययन॥ वेदप्रोक्तब्रह्मयज्ञ॥ स्वधाह्मणीजेपितृतर्पण॥
स्वाहाजाणदेवतादिकां॥ ७३॥ बळीदानादिकींजाण॥ तृप्तहोयभूतगण॥ मनुष्यासीअन्नोदकदान॥ हेपंचयज्ञजाणनित्यकर्म॥
॥ ७४॥ हेंचीब्रह्मकर्मजाण॥ जेणेंहोयब्रह्मार्पण॥ त्याअर्पणाचीनिजखुण॥ तुजमीसंपूर्णसांगेन॥ ७५॥ मीएककर्मकर्तायेथें॥ हें
सांडोनियांजिचित्तें॥ भगवद्रूपभाविनांभूतें॥ ब्रह्मार्पणतेंयेंहोयकर्म॥ ७६॥ सांडिताकर्माभिमान॥ कर्महोयब्रह्मार्पण॥ हेंसंक
ल्पेंवीणजाण॥ अर्पितीखुणउद्धवा॥ ७७॥ माझेनिकर्महेंजालें॥ नेंम्याकृष्णार्पणकेलें॥ येणेसंकल्पाचेनिबोलें॥ आंगाआलेंकर्तृ
त्व॥ ७८॥ जोमीह्मणेकर्मकर्ता॥ तोहोयकर्मफलभोक्ता॥ मुख्यबाधकतेअहंता॥ जाणतत्वताउद्धवा॥ ७९॥ जाचाठांयींअहंम
मता॥ त्याचेआंगींनित्यबद्धता॥ जोनिराभिमानीनिर्ममता॥ नित्यमुक्ततनात्यापाशीं॥ ८०॥ यालागींसांडूनीअभिमान॥ पंचम १५
हायज्ञाचरण॥ गृहस्थेंप्रत्यहीकरितांजाण॥ कर्मब्रह्मार्पणसहजेंचीं॥ ८१॥ ऐसेनीअर्पेभगवंता॥ तंगृहस्थाचीनित्यकर्मता॥

तुजम्यांसांगीतलीतत्वता ॥ यज्ञादिकथातेंऐक ॥ ८२ ॥ यज्ञकरावयाअधिकारवंत ॥ गांठींशुध्धबारासहस्रअर्थ ॥ जासीवेदींज्ञान
यज्ञ्ं त ॥ तोचियेथअधिकारी ॥ ८३ ॥ श्लोक ॥ यदृच्छयोपपन्नेन शुक्लेनोपार्जितेनवा ॥ धनेनापीडयन्भृत्यान्न्यायेनैवा
भवेत्क्रतून ॥ ५१ ॥ टीका ॥ उदीमव्यापारेंजोडिलें ॥ कांजेंअसत्येंगृहाआलें ॥ नातरीपरपीडाभासजालें ॥ कांअडउनीघेतलें
जेंद्रव्य ॥ ८४ ॥ द्रव्यदेतांचरफडी ॥ तेंशिष्याघालूनसांकडी ॥ असाअर्थजोडिलाजोडी ॥ तंअपरवडाद्रव्याचा ॥ ८५ ॥ जेंयदृच्छा
सहजआलें ॥ कांजेंशुक्लवृत्तीजोडिलें ॥ जेंस्वकरवीपायेंहाताआलें ॥ तेंद्रव्यविहिलेंयथार्थ ॥ ८६ ॥ पाडुनीकुटुंबासीलंघन ॥ सर्व
द्रव्यवेंचुनीजाण ॥ करूनयेयज्ञाचरण ॥ अधर्मपणतेणेंही ॥ ८७ ॥ कांजिविकाजीवनवृत्ती ॥ यागकरूनयेनिश्चिती ॥ लौकिकीं
मिरवावयास्फुर्ती ॥ यागकारितेमंद ॥ ८८ ॥ नधरितांकर्माभिमान ॥ शुद्धद्रव्यजोडिल्याजाण ॥ करावेंयज्ञाचरण ॥ हेंस्वधर्मलक्षणगृ
हस्थाचें ॥ ८९ ॥ सांडुनीयांविषयलिप्साचिती ॥ त्यजूनीगृहाचीगृहासक्ती ॥ गृहस्तेंधरावीनिवृत्ती ॥ हेंस्वयेंश्रीपतीसांगत ॥ ९० ॥ ॥
श्लोक ॥ कुटुंबेषुनसज्जेतनप्रमाद्येत्कुटुंब्यपी ॥ विपश्चिन्नश्वरंपश्येददृष्टमपिदृष्टवत् ॥ ५२ ॥ टीका ॥ जरीजालीस्त्रीपुत्र
गृहस्थिती ॥ परीनधरावीत्याचीआसक्ती ॥ सावधराखावीचित्तवृत्ती ॥ परमात्मयुक्तीसाधनें ॥ ९१ ॥ सांडुनीकल्पनाप्रमादसंग
॥ चुकउनीप्रमदाचेंअंग ॥ ईश्वरनिष्ठाअर्ताचांग ॥ वृत्तीअभंगराखावी ॥ ९२ ॥ गृहस्थकुटुंबविषयासक्ती ॥ पाहातांविवेकाचि
येस्थिती ॥ परिपाकेंनश्वरप्राप्ती ॥ जाणनिश्चितउध्दवा ॥ ९३ ॥ जैसाइहलोकींचापरिपाकू ॥ तैसाचीजाणस्वर्गलोकू ॥ उभ-
यतांनश्वरदेखु ॥ केवळमायिकमिथ्यत्वें ॥ ९४ ॥ स्त्रीपुत्रआणीधन ॥ हेंनश्वरजैसेंकांस्वप्न ॥ येचिविषयींनिरूपण ॥ स्वयें
नारायणसांगत ॥ ९५ ॥ श्लोक ॥ पुत्रदाराप्तबंधूनांसंगमः पांथसंगमः ॥ अनुदेहंवियंत्येतेस्वप्नोनिद्रानुगोयथा
॥ ५३ ॥ टीका ॥ जैसेवृक्षातळींपांथिक ॥ एकमीनलेक्षणएक ॥ तैसेपुत्रदाराप्तलोक ॥ सर्वहीक्षणिकसंगम ॥ ९६ ॥ उभ

भा यनदीप्रवाहेंती ॥ काष्टेंमीनलीं संगमीजैशीं ॥ सोयरीं सर्वजाणतैंसी ॥ हेलाव्यासरसीं फांकती ॥ १७ ॥ जेयोनीजीवदेहधारी ॥ अ०
६ तेथेंतेंचियोनीचींसोयरीं ॥ ऐशीअनंतजन्मेंसंसारीं ॥ नेंअमितसोयरींजीवाचीं ॥ १८ ॥ परीयेयोनीचींयोन्यंतरीं ॥ येरयेरांनो १७
ळखतीसोयरी ॥ जैसीयेस्वप्नींचीपदार्थपरी ॥ स्वप्नांतरींरिघेना ॥ १९ ॥ यापरीहेसमस्त ॥ स्त्रीपुत्रबंधूआप्त ॥ मायामयक
ल्पित ॥ जाणेनिश्चितनतोधन्य ॥ ५०० ॥ श्लोक ॥ इत्थंपरिमृशन्मुक्तोगृहेष्वतिथिवद्वसन् ॥ नगृहैरनुबध्येतनिर्ममो
निरहंकृतः ॥ ५४ ॥ टीका ॥ ऐसेनीविवेकेंविवंचकवंता ॥ कदांनपाधींमोहममता ॥ अतिथीचापरीसर्वथा ॥ अनासक्ततागृ
हवासी ॥ १ ॥ एवंनिर्मानमोहममता ॥ जोउदासीनगृहावस्था ॥ जासीनिष्कामनिर्लोभता ॥ त्यासीअहंतावाधीना ॥ २ ॥ नि
र्ममतानिराभिमान ॥ द्वावयासुख्यगुरूभजन ॥ नेणेंवैराग्यविवेकज्ञान ॥ सहजचीजाणगुरुभक्ता ॥ ३ ॥ ऐशियावैराग्य
विवेकस्थिती ॥ गृहींवसतांगृहस्थाप्रती ॥ प्रामहोयनिजमुक्ती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ ४ ॥ आतां आश्रमांनराचीगती
॥ स्वयेंसांगताहेलक्ष्मीपती ॥ भक्तीविरक्तीनिजशांती ॥ आश्रमस्थितीविभाग ॥ ५ ॥ श्लोक ॥ कर्मभिर्गृहमेधीयैरि
ष्ट्वामामेवभक्तिमान् ॥ तिष्ठेद्वनंवोपविशेत्प्रजावान्वापरिव्रजेत् ॥ ५५ ॥ टीका ॥ गृहींअसोनीआश्रमस्थिती ॥ जासी
मुख्यत्वेंभगवद्भक्ती ॥ त्यासीआश्रमांतरप्राप्ती ॥ नलगेनिश्चितीमद्भक्ता ॥ ६ ॥ तेंचिमाझेंकैसेंभजन ॥ स्वाहास्वधायज्ञदा
न ॥ जेंजेंयेथेंअर्पेजाण ॥ तेंतेंमदर्पणनिश्चित ॥ ७ ॥ काळींअकाळींसर्वथा ॥ भजनींपालटनाहींचित्ता ॥ ऐशीजागृहस्था-
चीअवस्था ॥ तेणेंअसावेंसर्वथागृहाश्रमीं ॥ ८ ॥ जयाकर्माचीअतिआसक्ती ॥ आणीविषयांचीअनासक्ती ॥ नाहींज्ञानयु
क्तनिजशांती ॥ त्यासीवानप्रस्थींअधिकारू ॥ ९ ॥ जासीविरक्तीशांतीज्ञानस्थिती ॥ करतळामळहस्तप्राप्ती ॥ संन्यासग्रह १६
णस्थिती ॥ जाणनिश्चितीअधिकारी ॥ १० ॥ जालियापुत्रसंतती ॥ भार्यादेउनीपुत्राचाहातीं ॥ संन्यासकरावानिश्चितीं ॥

श्रुतीच्या अर्थी संमत ॥ ११ ॥ जासी गृहस्थाश्रमी नावडे भक्ती ॥ अपार पोरांची संतती ॥ जाल्याही न धरी विरक्ती ॥ जो वान प्रस्थीं रिघे-
ना ॥ १२ ॥ जाचा न फिटे विषयभ्रम ॥ जो सन्यासी न व्हे निष्कर्म ॥ त्याचें जाण निंद्यकर्म ॥ स्वयें पुरुषोत्तम सांगत ॥ १३ ॥ श्लोक ॥
यस्त्वासक्तमतिर्गेहे पुत्रवित्तैषणातुरः ॥ स्त्रैणः कृपणधीर्मूढो ममाहमिति बध्यते ॥ ५६ ॥ टीका ॥ जे गृहासक्ती सम-
भटू ॥ तो ईषणात्रयीं वरिष्ठ ॥ जो विषयालागीं लंपट ॥ अतिलोभें क्षुधनेच्छा ॥ १४ ॥ जो विकारांचा अंकिला ॥ जो अहंममतेच
पोषणा जाला ॥ जो स्त्रियेसीं जीवें विकला ॥ जो मूढ तेचा पडिला महादुर्गीं ॥ १५ ॥ जो आशेचिया वचना ॥ सर्वांगांचा वोळवणा ॥
यालागीं बद्ध तेचा जाणा ॥ जाला आदणा जिवें भावें ॥ १६ ॥ तेचि बद्धतेची गती ॥ त्याची मूर्खाची वदती ॥ स्वयें सांगता हे श्रीपती
उद्धवाप्रती उद्देशें ॥ १७ ॥ श्लोक ॥ अहो मे पितरौ वृद्धौ भार्या बालात्मजात्मजः ॥ अनाथा मामृते दीनाः कथं जीवंति दुःखि-
ताः ॥ ५७ ॥ टीका ॥ मातापिता वृद्ध केवळ ॥ भार्या धाकुटी तान्हीं बाळें ॥ मज होतां याविगळें ॥ तेणें चिकाळें मरतील ॥ १७ ॥ ऐ-
शिया नाना वस्था ॥ आपुल्या मरणाही परता ॥ वाहे कुटुंबाची चिंता ॥ ऐक आतां सांगेन तें ॥ १८ ॥ येरवीं देनी अकाळकाळें ॥ मजची
जैं मरण आलें ॥ तैं काय करितील स्त्रिया बाळें ॥ आक्रंदें डोळे लोटती ॥ १९ ॥ मातापित्यांची पडो वाट ॥ स्त्रियेसीं होईल हृदयस्फो-
ट ॥ बाळांचा शोषेल कंठ ॥ पिटील ललाट तेणें दुःखें ॥ २१ ॥ मज निमालिया अंतीं ॥ हीं अतिदुःखी केंवीं जीती ॥ ऐशी जीतांची करी खंती
॥ मूढमती यालागीं ॥ २२ ॥ गाढ मूढ तेचें भारितें ॥ अपार उथळले जेथें ॥ विवेकाचें तारूं तेथें ॥ विपरितार्थें बुडालें ॥ २३ ॥ श्लोक ॥ एवं
गृहाशयाक्षिप्तहृदयो मूढधीरयं ॥ अतृप्तस्ताननुध्यायन्मृतोऽन्धं विशते तमः ॥ ५८ ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे ए-
कादशस्कंधे सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ टीका ॥ यापरी गृहासक्ती आसक्त ॥ सदा विषयीं अतृप्तचित्त ॥ अखंड स्त्रीपुत्रांतें ध्यात
॥ हृदयाआंत मोहित ॥ २४ ॥ त्या मोहाचे मोहविधी ॥ मूढ जाली हृदयबुद्धी ॥ ऐसा निमाला जो त्रिशुद्धी ॥ तो प्रवेशे आंधीं महातम

मीं॥२५॥जातमाचेनीमहांबळें॥ज्ञानहोउनीठेकेआंधळें॥तेथस्फूर्याचेफुटतीडोळे॥तमींलोळेतामस्फ॥२६॥जातमापास्फनी अ० १७
उपरती॥होनेणेंगाकल्पांतीं॥त्याअंधतमातेंपावती॥मूढमतीअतिमंद॥२७॥महामोहाचेपरिपाठीं॥नेंश्र्वरविषयाचीसाठी
जुकोनीअनंतस्फरवाचीपुष्टी॥दुःरवकोटीभोगित॥२८॥यालागींमनुष्यदेहींजाण॥करोनीयांभगवद्भजन॥चुकवावेंजन्ममरण
आपणाआपणउध्दरावें॥२९॥जिवाजेजेयोनीजन्मगती॥तेथंतेथविषयासक्ती॥तेचिमनुष्यदेहींविषयस्थिती॥तेंपरमाप्तप्राप्ती
कोणेदेहीं॥३०॥विशेषेंउत्तमोत्तम॥प्राप्तजाल्याब्राह्मणजन्म॥जाचेनित्यकर्मींपरब्रह्म॥अतिस्फगमसहजची॥३१॥जासीवर्तता
अहोराती॥संध्यावंदनविधानस्थिती॥त्रिकाळपापाचीनिष्कृती॥जाणनिश्चितीब्राह्मण॥३२॥सकळसाराचीसारमूर्ती॥तोगाय
त्रीमंत्रजाचेहातीं॥वेदमुरवाचीवाहसपाहती॥एवढीप्राप्तीब्राह्मणा॥३३॥ब्राह्मणाचेंहृदयींजाण॥वेदरूपेंनारायण॥स्वयेंराहिला
आपण॥धन्यब्राह्मणत्रिलोकीं॥३४॥जाब्राह्मणांसदांजाण॥शीरींवंदितीस्फरगण॥जाब्राह्मणाचांश्रीचरण॥स्वयेंनारायणहृद-
यींवाहे॥३५॥जयाआंगीएकरती॥पापनराहेसंध्येहातीं॥यालागींब्राह्मणपूज्यमूर्ती॥स्वयेंरमापतीबोलिला॥३६॥जाचीभगवंत-
करीवर्णना॥किंपुनर्ब्राह्मणाःपुण्याः॥त्याभगवद्गितावचना॥सत्यत्वजाणायाहेतू॥३७॥ब्राह्मणआणीभगवद्भक्त॥तेंसकळभाग्य
आलेंतेथ॥त्यासीकोणअर्थअप्राप्त॥त्याचेबोलांनहारीतिष्टे॥३८॥तेकाष्टपाषाणप्रतिमेपाहाहो॥प्रतिष्टितीतेथप्रगटेदेवो॥एवढाब्रा
ह्मणींसद्भावो॥सहजस्वभावोसामर्थ्य॥३९॥पावोनियांब्राह्मणजन्म॥जोकरीशस्त्रविषयकर्म॥त्याचेहातींचागेलापुरुषोत्तम॥अं
धतमतोपावे॥४०॥एकाजनार्दनाचीविनंती॥येउनीमनुष्यदेहाप्रती॥करोनियांभगवद्भक्ती॥निजात्मप्राप्तीसाधावी॥४१॥इति
श्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेश्रीकृष्णउध्दवसंवादेब्रह्मचर्यगृहस्तकर्मधर्मनिरूपणंनामएकाकारटीकायांसप्तदशोऽध्या १७
यः॥१७॥ संख्या॥ श्लोक ५८ ओव्या ५४१ एकुणसंख्या ५९९॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अध्याय १८

कारणं॥देशकालबलाभिज्ञोनाददीतान्यदाहृतं॥६॥ ॥टी०॥ऋतुकाळींफळेंसंपूर्णे॥तेकालांतराकारणें॥संग्रहांसर्वथानक अ० १८
रणें॥व्रताधारणेंवनस्था॥३२॥पूर्वदिवसींफळेंआणिलीं॥अपरदिवसींजरीउरलीं॥तींअवश्यपाहिजेत्यागिलीं॥नाहींबोलि
लींआहारार्थ॥३३॥प्रत्यहींआहारार्थजाण॥फळेंआणावींनूतन॥जीर्णफळांचेंभक्षण॥निषिद्धजाणवनस्था॥३४॥आणि
केंफळेंजोआणिलीं॥तेंअंगिकारानिशिथझाली॥जेस्वकष्टेंअर्जिलीं॥तेंचिवहिलीआहारार्थ॥३५॥देशकाळवर्तमान॥इत्थं
भूतकळलेंज्ञान॥तरीसंग्रहनकरावाजाण॥अदृष्टधारणनिर्धारें॥३६॥पराचाप्रतिग्रहांपूर्ण॥सर्वथानकरावाआपण॥प्रति
ग्रहघेतांजाण॥व्रतखंडनवानप्रस्था॥३७॥ ॥श्लो०॥वन्यैश्चरुपुरोडाशैर्निर्वपेत्कालनोदितान्॥नतुश्रौतेनपशुनामांय
जेतवनाश्रमी॥७॥ ॥टी०॥जोवानप्रस्थस्त्रीसमवेत॥त्यासिअग्निहोत्रझालेंप्राप्त॥तेव्हांकर्मजेंवेदोक्त॥तेंकरावेंसमस्त
वनवासी॥३८॥वनींजींफळेंज्याऋतुस॥तोंचिकल्यावाचरुपुरोडाश॥तेणेंत्यजावामीयज्ञपुरुष॥सावकाशमंत्रोक्त॥
३९॥परिश्रौतकर्मविधान॥यागार्थपशूहनन॥तेंवानप्रस्थासिनाहींजाण॥वनफळींयजनयागानें॥४०॥ ॥श्लोक॥
अग्निहोत्रंचदर्शश्चपूर्णमासश्चपूर्ववत्॥चातुर्मास्यानिचमुनेराम्नातानिचनैगमैः॥८॥ ॥टी०॥पूर्वींअग्निहोत्रकर्मजेंशीं-
गृहींहोतींगृहस्थासीं॥तेंचिचालवावींवनवासीं॥वेदाज्ञेसिवनस्थें॥४१॥अम्नायआगमनिगमासी॥जाणोनिकरावेंयागा
सी॥दर्शपौर्णमासचातुर्मास्यासी॥निष्कामतेसीवेदाज्ञा॥४२॥ऐसामुनीश्वरवनवासी॥तपस्वीतेजोरासी॥त्याचियेफळप्राप्ती
सी॥स्वयेंहृषीकेशीसांगत॥४३॥ ॥श्लो०॥एवंचीर्णेनतपसामुनिर्धमनिसंततः॥मांतपोमयमाराध्यऋषिलोकादुपैतिमां॥९॥टी०
॥ऐसेंवेदोक्ततपसाचार॥आस्तिक्यभावेंअत्यादर॥साक्षेपेंकरितांनिरंतर॥अस्थिमात्रदेहउरे॥४४॥[illegible]॥नखेनेंमांकि २
लियाशिरा॥परिसामर्थ्यंअतिखरा॥नसरेमाघारातपोनिष्ठ॥४५॥ऐसेंयावज्जन्मकरितांतप॥तोसबाह्यझालानिःपाप॥लाहोनिज्ञा

नसद्रुप॥माझेंस्वरूपतोपावें॥४६॥अवशेषवासनाअसतां॥सूक्ष्मरूपेंप्रतिबन्धकता॥तपभिमानेंतत्वता॥देहअहंताअणुमा
त्र॥४७॥परिफळाशापोटींनाहीं॥ऐसेंनिनिमालाजोदेहीं॥तोपावोनिऋषिलोकाचाठायीं॥तेथोनिपाहींमजपावे॥४८॥जो
ऋषिलोकानेंपावला॥तोक्रमेंमुक्तिचामार्गीआला॥तेथूनिक्रमेंचिमजपावला॥यापरीउद्दरलावनस्थ॥४९॥ ॥श्लो०॥ य-
स्त्वेतत्कृच्छ्रुतश्चीर्णंतपोनिःश्रेयसंमहत्॥कामायाल्पीयसेयुंज्याद्बालिशःकोऽपरस्ततः॥१०॥ ॥टी०॥एववानप्रस्थआलि
कष्टीं॥तपादिसाधनसंकटीं॥भोगफळाशेच्यासुटी॥मोक्षपरिपाटीपावेल॥५०॥जेंहाताआलेंमोक्षफळ॥आविरिंच्यादिमंग
ळ॥तेंतपादिसाधननिर्मळ॥कामार्थकेवळकल्पिती॥५१॥जेविकांचिंतामणिचियेसाटीं॥मागेचातीलागीरवापरखुंटी॥कां
परीसदेवोनिपालटी॥काळीगोमठीवाटमागे॥५२॥तेविमनुष्यपणाचियेस्थिती॥उत्तमजन्मेंतपप्राप्ती॥तेंतपत्रियाव्यर्थक
रिती॥कामवांछितीतेमूर्ख॥५३॥त्यामूर्खाचेंमूर्खपण॥कितीसांगावेंगागहन॥मोक्षप्राप्तीचेंसाधन॥कामळिप्साजाणनाशिलें
॥५४॥असोहेंमूर्खाचेंकथन॥वानप्रस्थाचेंचिलक्षण॥पुढीलसांगेनसंपूर्ण॥शास्त्रार्थजाणनिश्चित॥५५॥जोवानप्रस्थ
आपण॥तपादिसाधनेंअतिक्षीण॥झालातरीवैराग्यज्ञान॥त्यासिजाणनुपजेची॥५६॥पन्नासवर्षेंगार्हस्त्य॥दोनीद्वादशें-
वानप्रस्थ॥झालाजरीजाअप्राप्त॥वैराग्ययुक्तनिजज्ञान॥५७॥आयुष्याचेतीनिभागवरी॥वेंचलेगाऐशापरी॥आतांचतुर्थभाग
उरलाउरी॥क्षीणशरीरींजर्जर॥५८॥ऐसेंशरीरझालियाक्षीण॥अल्पहीवैराग्येंजाण॥करावेंसंन्यासग्रहण॥कर्माचरणयथाशक्ती॥५९
वानप्रस्थाश्रमाझाल्याही॥विशेषवैराग्यकांअल्पही॥सर्वथानुपजेज्याचाठायीं॥त्याचाअधिकारपाहींहरिबोलें॥६०॥ ॥श्लो०॥यदाऽ
सौनियमेऽकल्पोजरयाजातवेपथुः॥आत्मन्यग्नीन्समारोप्यमच्चित्तोऽग्निंसमाविशेत॥११॥ ॥टी०॥सर्वथावैराग्यनुठोदेहीं॥जराआद
ळोटाइवेठायीं॥स्वधर्माचरणींशक्तीनाहीं॥कंपपाहींसर्वांगीं॥६१॥ऐसावानप्रस्थवनवासी॥आत्मसमारोपकरूनिअग्नीसी॥मातें

हृदयाऐसेंनमानसी॥अग्नीप्रवेशींशिरावें॥६२॥वानप्रस्थधर्मविचरण॥अतिशयेंझालाविरक्त॥तयाचेंकरू विधीसभक्त॥स्वयेंभगवानसांगतसे॥६३॥ ॥श्लो०॥यदाकर्मविपाकेषुलोकेषुनिरयात्मसु॥विरागोजायतेसम्यक्न्यस्ताग्निःप्रव्रजेत्ततः॥१२॥टी०॥वानप्रस्थांअनुष्ठान॥तेणेंवैराग्यअतिगहन॥इंद्रचंद्रादिब्रह्मसदन॥निरयासमानजोमानी॥६४॥ऐसाहृदयींवैराग्यउठावा॥तेणेंविहिताग्निबोळखावा॥त्यागकरूनिआघवा॥अंगिकारावासन्यास॥६५॥तेसन्यासग्रहणस्थिती॥यथाशास्त्रयथापद्धती॥तेसांगतांहेश्रीपती॥यथानिगुतीविहितार्थ॥६६॥ ॥श्लो०॥इष्ट्वायथोपदेशंमांदत्वासर्वस्वमृत्विजे॥अग्नीन्स्वप्राणआवेश्यनिरपेक्षःपरिव्रजेत्॥१३॥ ॥टी०॥अष्टश्राद्धादिविधान॥प्राजापत्यनामेष्टिसाधन॥मजभगवंतातेंयजुन॥सर्वस्वदानऋत्विजां॥६७॥मुख्यत्वेंमूर्त्तजोअग्नी॥तोनिजहृदयींसंस्थापुनी॥आशानिःशेषछेदुनी॥सन्यासकरूनिनिरपेक्ष॥६८॥सन्यासकरितेठायीं॥विघ्नेंअपारउठतीपाहीं॥तींरगडूनियांपायीं॥सन्यासातिहींकरावा॥६९॥ ॥श्लो०॥विप्रस्यवैसन्यसतोदेवादारादिरूपिणः॥विघ्नान्कुर्वन्त्ययंह्यस्मानाक्रम्यसमियात्परं॥१४॥ ॥टी०॥सन्यासकरितांजोब्राह्मण॥त्यासिसमस्तदेवमिळोन॥नानास्त्रियादिरूपेंजाण॥अनंतविघ्नेंकरूंयेती॥७०॥विघ्नकरावयाकारण॥मनुष्यदेवांचापूजाण॥सदांअर्पीबळीदान॥देवाआधीनसर्वदा॥७१॥तोबळीनेदीयेथूनिआतां॥पांवदेऊनिआमुचेमाथां॥घेऊंपाहेब्रह्मसायुज्यता॥यालागींसर्वथाविघ्नेंकरिती॥७२॥ऐसावैराग्येंउद्भट॥विवेकज्ञानेंअतिश्रेष्ठ॥सन्यासग्रहणेंवरिष्ठ॥विधिनिष्ठविभागें॥७३॥एवंझाल्यासन्यासग्रहण॥त्याचेंविधीचेंविधिविधान॥स्वयेंसांगताहेनारायण॥स्वधर्मलक्षणतयाचें॥७४॥ ॥श्लो०॥बिभृयाच्चेन्मुनिर्वासःकौपीनाच्छादनंपरं॥त्यक्तंनदंडपात्राभ्यामन्यत्किंचिदनापदि॥१५॥ ॥टी०॥भूतांअभयदानपुरस्कर॥संकल्पपूर्वकप्रैषोच्चार॥तेंउरलेंदिसेदेहमात्र॥सर्वस्वयेरेंत्यागिलें॥७५॥जोगुरुवाक्यश्रवणासरिसा॥वस्तूचिहोऊनिठेलाआपैसा॥उडालादेहबुद्धिचावळसा

तुटलाकांफासाकर्मांचा ॥ ७६ ॥ त्यासिविधिविधान कर्तव्यता ॥ बोलोंचिनयेसर्वथा ॥ नवनीतआलयाहाता ॥ रितेंताकआतांकोण
घुसळी ॥ ७७ ॥ कापूरमिळालियावन्ही ॥ तोपरतेनाकापूरपणीं ॥ तोविवस्त्रझालाजोगुरुश्रवणीं ॥ तोविधिकिंकरपणांवर्तेना ॥ ७८ ॥
परिगुरुवाक्येंतत्वता ॥ त्यासिऐशीहेअवस्था ॥ सत्यनबाणेंनसर्वथा ॥ त्याचाविधानताअवधारीं ॥ ७९ ॥ गुरुवाक्यांकारितांमनन
॥ नागवपणेंलाजेमन ॥ तरिलिंगमात्रआच्छादन ॥ कौपीनजाणधरावा ॥ ८० ॥ इतुकेनेंनिर्वाहनसरे ॥ ऐसेंजाणवलेंजंपुरें ॥ तेंव
स्त्रखंडदुसरें ॥ स्वाधिकारेंकरावें ॥ ८१ ॥ दंडकमंडलूजंवआहे ॥ तंवकौपीनबाहिर्वासराहे ॥ दंडाचेयात्यागासवेंपाहे ॥ त्यागहो
येवस्त्राचा ॥ ८२ ॥ आपत्तिकाळींसंन्यासासी ॥ रोगलागलाहोयज्यासी ॥ कांजरेनेंव्यापिलेंदेहासी ॥ तेंजेंलागेलत्यासिनेंधा
वें ॥ ८३ ॥ गुरुवाक्यश्रवणमनन ॥ ऐसेंसाधीजोसाधन ॥ त्यासाधकाचेंलक्षण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत ॥ ८४ ॥ ॥ श्लो० ॥ दृ
ष्टिपूतंन्यसेत्पादंवस्त्रपूतंपिबेज्जलं ॥ सत्यपूतांवदेद्वाचंमनःपूतंसमाचरेत् ॥ १६ ॥ टी० ॥ दृष्टीगायींठेऊनिजाण ॥ दृष्ट्यापाहूनिप
वन ॥ हंसगतिकरिगमन ॥ अनुसंधाननिजवृत्ती ॥ ८५ ॥ जेथजीवसंपदादृष्टीपडे ॥ तेंप्राणगेल्यानचलेपुढें ॥ जीवितांकार्टांनिक
डे ॥ पाऊलपडेअतिशुद्ध ॥ ८६ ॥ आधींचपवित्रगंगाजळ ॥ त्याचेंनिर्मळवस्त्रेंनिरसोनिमळ ॥ यापरीकरोनियांनिर्मळ ॥ गंगाजळ
सेविती ॥ ८७ ॥ ज्याचेंवाचेनेंनेआळ ॥ असत्याच्यातृणशाला ॥ जाळूनिवैराग्यज्वाळा ॥ सत्याचाउगवलाकल्पद्रुम ॥ ८८ ॥ ज्याकल्प
द्रुमाचीं्वनफळें ॥ परिपक्वेंआणिसोज्वळें ॥ मधुररसेंसिरसाळें ॥ अतिनिर्मळेंघवघवित ॥ ८९ ॥ जेंश्रवणेंअतिगोड ॥ पुरवीश्रोतयां
चेंकोड ॥ निववीजीवाचीचाड ॥ सत्यकरवादनाचेना ॥ ९० ॥ हंसहजसन्यासानेंध्यान ॥ अहमेवनारायण ॥ तेंदृढधरोनिअनुसंधान ॥ पवि
त्रमनकरावें ॥ ९१ ॥ मनकरोनिपावन ॥ दृष्ट्याविनरावीजाण ॥ त्यामनाचेंपवित्रपण ॥ सर्वत्रआपणलक्षावें ॥ ९२ ॥ सन्या-
शाचेधर्मजाण ॥ गुरुमुखेंहेंचिलक्षण ॥ पवित्रकरोनिअंतःकरण ॥ सर्वत्रांनारायणलक्षावा ॥ ९३ ॥ मनाचेंपवित्रपण

॥उद्धवायानावजाण॥आतांत्रिदंडाचेंलक्षण॥सन्यासचिन्हतेंऐक॥९४॥ ॥श्लो०॥मौनानिहानिलायामादंडावाग्देहचे
तसां॥ नत्येतेयस्यसंत्यंगवेणुभिर्नभवेद्यतिः॥१७॥ ॥टी॥मौनअथवासत्यभाषण॥कां श्रीरामनामाचेंस्मरण॥होकांओं-
काराचेंउच्चारण॥वाग्दंडजाणयानाव॥९५॥शरीरींचेंजितुकेंचळण॥तेप्राणाचेनिबळेंजाण॥त्याप्राणाचेप्राणरोधन॥करावेंआ
पणप्राणायामें॥९६॥प्राणायामेंनिजप्राण॥जिणोनिकराबास्वाधिन॥यानावदेहदंडजाण॥ऐकलक्षणमनोदंडाचें॥९७॥मनाचें
चपळपण॥संकल्पविकल्पजाण॥त्याचेंकरावयाछेदन॥ब्रह्मानुसंधानकरावें॥९८॥माझेंस्वरूपसर्वगत॥तेथनिश्चयेंठेवितांचि
त्त॥मनसंकल्पविकल्पेंजायजेथ॥तेथतेथतेंस्वरुप॥९९॥ऐसेंसावधराखतांमन॥दृढलागल्याअनुसंधान॥तंवतंवसंकल्पविकल्प
क्षीण॥सहजचिजापास्वयेंहोती॥१००॥देहवाचाआणिमन॥यात्रिंदंडाचेंलक्षण॥तुजम्यासांगीतलेंसंपूर्ण॥सन्यासत्वजा
णयेणेंसत्य॥१॥हेतिन्हीदंडनसतांजाण॥केवळवेळुदंडग्रहण॥तेणेंसन्यासनयडेजाण॥देहविटंबनदंभार्थ॥२॥सन्याशा-
चाआहारविहार॥आचारसंचारविचार॥स्वधर्मयुक्तसाचार॥सारंगधरसांगत॥३॥ ॥श्लो०॥भिक्षांचतुर्षुवर्णेषुविग
र्ह्यान्वर्जयंश्चरेत्॥सप्तागारानसंकॢप्तास्तुष्येल्लब्धेनतावता॥१८॥ ॥टी०॥पूर्वीजाणसन्याशासी॥चतुर्वर्णीभिक्षाहोतीत्या
सी॥कलियुगींगोष्टीझालीकैसी॥ब्राह्मणापाशींचतुर्वर्ण॥४॥ज्याची जीविकाजेणेंजाण॥त्याब्राह्मणाचातोचीवर्ण॥ऐकातें-
हीप्रकरण॥जीविकालक्षणसांगेन॥५॥मुख्यब्राह्मणाचेंलक्षण॥शीलउंछकांकोरान्न॥अयाचितकांअध्यापन॥अथवायाजन
जीविकेसी॥६॥जोजीविकेलागींनिर्धारी॥शस्त्रघेउनियांकरीं॥शूरवृत्तिजीविकाकरी॥जाणावाक्षेत्रीब्राह्मणामाजीतो॥७॥जोवा
णिज्यवृत्तीवरी॥नित्यजीविकाआपुलीकरी॥तोब्राह्मणामाझारी॥वैश्यनिर्धारीनिश्चित॥८॥जोशूद्राचेशूद्रक्रियेवरी॥सदांसर्वदां
जीविकाकरी॥तोब्राह्मणशूद्रकर्मेकरी॥शूद्रत्वधारीक्रियायोगें॥९॥जेंउत्तमोत्तमभिक्षानलभे॥तेंक्षेत्रीयब्राह्मणांभीक्षालाभे॥

क्षात्रब्राह्मणाचेनिअलाभें॥वैश्यादिब्राह्मणांलाभेभिक्षाग्रहण॥ १०॥ ब्राह्मणक्षेत्रीवैश्यब्राह्मणी॥भीक्षेसअप्रासहेतिनी॥तैंशूद्रजी
विकाब्राह्मणां॥भिक्षाग्रहणीअधिकारु॥११॥यांतनिंद्यजेब्राह्मण आंत॥ केवळदोषीअथवाअभिशत॥तेभिक्षेसिनवोदवावाहा
त॥हास्यधर्माीर्थभीक्षेचा॥१२॥तेंहिभिक्षाअतिनेमस्त॥भीक्षेसियेनोहेंकळोंनेदित॥ मागावीनेमिळींघरेंसात॥ जेंझालेंप्रासतेणेंस
रवी॥१३॥जेसातांघरींभीक्षाप्रास॥तेभीक्षेचाधर्मविहित॥स्वयेंसांगेकृष्णनाथ॥स्मृतिशास्त्रार्थप्रयोगें॥१४॥ ॥श्लो०॥बहिर्जे
लाशयंगत्वातत्रोपस्पृश्यवाग्यतः॥विभज्यपावितंशेषंभुंजीताशेषमाहृतं॥१९॥ ॥टी०॥ग्रामाबाहेरगंगातीरीं॥अथवात
डागाचेपरिसरीं॥भिक्षाधरोनियांकरीं॥आचमनतीरींकरावें॥१५॥याचितजेंभिक्षेचेंअन्न॥तेंद्वादशप्रणवेंअभिमंत्रुन॥तेणें
मंत्रोदकेंप्रोक्षितांजाण॥होयपावनपवित्र॥१६॥चतुर्धाकरावेंत्याअन्नातें॥चारिअधिकारीत्याभागातें॥ब्रह्माविष्णूअर्कआणिभू
तें॥अर्पणतेथेंअवधारीं॥१७॥विष्णुकल्पितजोभाग॥तोजळींघालावासांग॥भूतकल्पितजोविभाग॥तोपृथ्वीवरीचांगठेवावा
॥१८॥ उरलेजेविभागदोनी॥यतीसिअधिकारसेवनी॥दीनमागोंआलियातेक्षणीं॥ भूतदयागुणींअन्नद्यावें॥१९॥परिमीए-
कअन्नदाता॥ हेंआठऊंनयेचित्ता॥आल्यादातेपणाचीअहंता॥अधर्मतासन्यासी॥२०॥मधुकरीचेंअवघडचिन्ह॥समर्थींमा
गोंयेतांदीन॥येणेंउद्देशेंअधिकअन्न॥सर्वथाजाणमागोंनये॥२१॥कारतांमधुकरींभोजन॥ठायींअधिकउरलियाअन्न॥तेंसां
डितांअंतिपतन॥अवघेंचजाणभक्षावें॥२२॥सन्यासधर्मीलघुआहार॥नित्यकरावानिरंतर॥अधिकआहारींविकार॥निद्राआ
ळसफारबाधिती॥२३॥ज्यालागींकीजेचतुर्थाश्रम॥तोसन्याशाचामुख्यधर्म॥स्वयेंसांगेपुरुषोत्तम॥जेणेंआत्मारामपाविजे॥२४॥श्लो०
एकश्चरेन्महीमेतांनिःसंगःसंयतेंद्रियः॥आत्मक्रीडआत्मरतआत्मवान्समदर्शनः॥२०॥ ॥टी०॥सदांवैराग्यआंगीपुरतें॥ जाअपे
क्षीनासंगात्यातें॥निःसंगहोत्साताचित्तें॥रुरवेंपृथ्वीतेंविचरतु॥१२५॥ इंद्रियेंबांधोनिचित्ताचापायीं॥ चित्तलावीचैतन्या

चाठायां॥तेणेंचिन्मात्रठसावेंदेही॥देहत्वदेहींस्मरेना॥२६॥ऐसाआत्मस्थितीचाउद्यम॥तेणेंआत्मक्रीडेचाआराम॥आत्मस्व
रूपाचासंभ्रम॥अनुभवपरमतोऐक॥२७॥आत्मस्थितीनिजात्मयुक्त॥तेणेंआत्मस्वरूपेंउल्हासत॥सदांसमदर्शनेंडुल्लत॥यासंद
तसमसाम्यें॥२८॥ऐशियास्वरूपाचीसंपत्ती॥भोगावयास्वनिश्चिती॥सदांएकाकीवसेएकांतीं॥तेंचिस्थापनीसांगत॥२९॥ ॥
श्लो०॥विविक्तक्षेमचरणोमद्भावविमलाशयः॥आत्मानंचिंतयेदेकमभेदेनमयामुनिः॥२१॥ ॥टी०॥पवित्रआणिविजन॥प्रशस्त-
आणिएकांतस्थान॥तेथेंमाझेंअनुसंधान॥मद्भावेंजाणसर्वदां॥३०॥तेणेंसांडूनजनपददुश्चिन॥सदांएकांतींव्हावेंनिरत॥मद्भावेंस्व
निश्चित॥आत्मसुखप्राप्तसाधकां॥३१॥ज्यासिनिजात्मसुखझालेंप्राप्त॥तोहोयअनन्यशरणागत॥मीवांचूनिजगाआंत॥आणि
कअर्थदेखेना॥३२॥ऐसेंअनन्यकरितांमाझेंध्यान॥साधकविसरेमीतूंपण॥तेव्हांअभेदेंचैतन्यघन॥मद्रूपजाणतोहोय॥३३॥त्याम
द्रूपाचेस्वरूपस्थिती॥पाहोंजातांनिजात्मवृत्ती॥मीनातोऐशीहोयगती॥ अभेदप्राप्तियानांव॥३४॥जंवअसेद्वैतवार्ता॥तंवभया-
चीबाधकता॥अभेदत्वआलियाहातां॥निर्भयतोसाधकां॥३५॥अभेदप्राप्तीचाठायीं॥बद्धमोक्षाचीवार्तानाहीं॥गडगर्जेबंधमोक्षपा
हीं॥नांदतीनवायीहरिबोले॥३६॥ ॥श्लो०॥अन्वीक्षेतात्मनोबंधंमोक्षंचज्ञाननिष्ठया॥बंधइंद्रियविक्षेपोमोक्षएषांचसंयमः॥२२॥
॥टी०॥ऐक्यपावोनिएकात्मता॥तेथूनिबंधमोक्षपाहातां॥देहांचीमिथ्यावार्ता॥मायिकतानिश्चित॥३७॥वृत्तीमाजीबंधमोक्षना॥
त्यादोहींचाविभागता॥इंद्रियांचीजोविषयासक्तता॥दृढबद्धतातीनांव॥३८॥कायावाचाचित्तवृत्ती॥निःशेषविषयांचीविरक्ती॥याना
वसांचारमुक्ती॥ जाणनिश्चितीउद्धवा॥ ३९॥ज्यासिसाचारपाहिजेमुक्ती॥तेणेंकरावीविषयनिवृत्ती॥ हेंचिमुख्यत्वेंउपाय
स्थिती॥ कृष्णकृपामूर्तिसांगत॥४०॥ ॥श्लो०॥ तस्मान्नियम्यषड्वर्गंमद्भावेनचरेन्मुनिः॥ विरक्तः क्षुल्लकामेभ्योल ५
ब्ध्वात्मनिसुखंमहत्॥ २३॥ ॥टीका॥ येणेंविचारेंविचारितां॥ विषयासक्तीदृढबंधना॥ त्याविषयांचात्यागक

रितां॥ निजमुक्ततासहजेंची॥ ४१॥ तेचिविषयांचीविरक्ती॥ कांवंआतुडेआपुल्याहातीं॥ यालागींवैराग्याचीउत्पत्ती॥ साधकेंनिश्चि तीसाधावी॥ ४२॥ अंतरींवासनाहृढमूळ॥ विषयशाखातेणेंसबळ॥ तेवासनाछेदावयासमुळ॥ वैराग्यसबळसाधावें॥ ४३॥ वैराग्यप्रा प्तीचेंकारण॥ स्वधर्मकर्ममदर्पण॥ सांडावेंकर्माचेंकर्तेपण॥ मदर्पणयानाव॥ ४४॥ मदर्पणकर्मस्थिती॥ तेणेमाझाठायींउपजेप्रीती॥ माझेंनाममाझीकीर्ती॥ चिंतनचित्तींपैमाझें॥ ४५॥ ऐशियामाझ्याापरमप्रीती॥ होयवैराग्याचीउत्पत्ती॥ तेणेंविषयांचीविरक्ती॥ माझी स्वरवप्राप्तीशनैःशनैः॥ ४६॥ माझेनिस्वरवेंमाझेंभजन॥ अत्यंतथोरावेपैंजाण॥ तेव्हांसर्वत्रमद्भावन॥ ब्रह्मत्वजाणठसावे॥ ४७॥ सर्व त्रब्रह्मभावन॥ ब्रह्मस्वरवाचेंअनुसंधान॥ धरूनिकरावेंपर्याटण॥ जंवनिजासनमनहोय॥ ४८॥ ॥श्लो०॥ पुरग्रामव्रजान्सार्थान् भिक्षार्थंप्रविशंश्चरेत्॥ पुण्यदेशसरिच्छैलवनाश्रमवतींमहीं॥ २४॥ ॥टी०॥ पृथ्वीविचरणेंविचित्र॥ पुण्यदेशकुरुक्षेत्र॥ सप्तपु र्यापरमपवित्र॥ पुष्करादितीर्थंमहातीर्थें॥ ४९॥ कृतमालापयस्विनी॥ पुण्य[illegible]ताम्रपर्णी॥ गौतमीरेवात्रिवेणी॥ परमपावनीगोमती॥ ५०॥ कृष्णावेण्यातुंगभद्रा॥ [illegible]पयोष्णी[illegible]॥ यमुनासागरतीर्थतीरा॥ गंगासागरासंगमीं॥ ५१॥ ऋष्यमुकश्रीशैलव्यंकटाद्री॥ मूळ- पाविंध्याशेषाद्री॥ गौतमी[illegible]त्र्यंबकब्रह्मगिरी॥ जोपापसंहारीयात्रामात्रें॥ ५२॥ होकांचढतांहिमगिरी॥ पदींदुरितातेंदूरकरी॥ निःशे षपापातेंनिवारी॥ यात्रा[illegible]वरीयाभवश्यकाजे॥ ५३॥ दंडकारण्यबृहद्वन॥ नैमिषारण्यआनंदवन॥ इत्यादिवनांचेंगमन॥ संन्या- शींजाणकरावें॥ ५४॥ च्यवनकपीलव्यासाश्रम॥ गौतमवामनआश्रमोत्तम॥ यात्राश्रेष्ठबद्रिकाश्रम॥ जोसकळकर्मदाहक॥ ५५॥ ऐशास्थळेंजोंपावन॥ तेथसंन्यासींकरावेंगमन॥ मार्गीभिक्षार्थजेंअटन॥ तेंहिनिरूपणअवधारीं॥ ५६॥ हाटहाटवटियाउ त्तम॥ त्यातेंप्ररव्यातनरोत्तम॥ हाटवटियाहानतोग्राम॥ भिक्षेच[illegible]नमसारावातेथें॥ ५७॥ गायीगौळियाचेंनिवा सस्थान॥ [illegible]गवळीजाण॥ सार्थह्मणिजेपंव्हासपूर्ण॥ भिक्षार्थअटनकरावेंतेथें॥ ५८॥ पवित्रफळशैलेंचे-

श्रमीकारणें॥सन्यासींअवश्यजाणें॥तेंचिअर्थांचेंनिरूपणें॥स्वयेंश्रीकृष्णेंसांगिजे॥५९॥ ॥श्लो०॥वानप्रस्थाश्रमपदेष्वभ्या-
क्ष्णंभैक्ष्यमाचरेत्॥संसिद्ध्यात्याश्वसंमोहः शुद्धसत्त्वशिलांधसा॥२५॥ ॥टी०॥शुद्धव्हावयाअंतर॥वानप्रस्थाश्रमीजोनर॥
जाऊनठांकावेंत्याचेंद्वार॥अतिसादरभिक्षार्थ॥६०॥सोवितांसात्विकाचेअन्नासी॥शुद्धसत्वतासाधकांसी॥तत्काळहोयुग्रासों
ग्रासीं॥शुद्धअन्नासिहामहिमा॥६१॥यालागींवानप्रस्थाचेंद्वार॥ठांकोनिजावेंवारंवार॥तेणेंसत्वशुद्धीअनिवार॥होयसाचार
साधकां॥६२॥शुद्धभीक्षेचियेग्रासीं॥सत्वशुद्धीहोयवृत्ती॥तेणेंवासनानिःशेषनासती॥निजशांतिउल्हासे॥६३॥वासनाना
सल्यानिलाग॥तोसत्यत्वेंदेखेजग॥विषयासक्तीकेंचीमग॥सहजेंविरागउद्धवे॥६४॥ ॥श्लो०॥नैनद्वस्तुतयापश्येत्दृश्यमा
नंविनश्यति॥असक्तचित्तोविरमेदिहामुत्रचिकीर्षितात्॥२६॥ ॥टी०॥येथजेंजेंदिसेतेंतेंनासे॥हेंसर्वांसिप्रत्यक्षआभासे॥
परिअज्ञानभुललेकैसे॥विषयवशेंविगुंतोनी॥६५॥यालागिंशुद्धभिक्षेचियेग्रासीं॥ज्यासिशुद्धसत्वझालीवृत्ती॥त्यासिविष
यसत्यत्वेंनदिसती॥माविषयासक्तीमगकेंची॥६६॥ऐसेंमिथ्याविषयाचेंभान॥त्याचेंविषयासक्तनव्हेमन॥यालागींप्रवृत्त
गसाधन॥दोन्हीतोजाणस्पर्शेना॥६७॥ऐसाजोविषयासिविरक्त॥त्याचेंपरमार्थीलागलेंचित्त॥तोजगींविचरेअनासक्त॥प
रमार्थयुक्तनिजबोधें॥६८॥त्याच्यानिजबोधाचेंलक्षण॥स्वयेंसांगताहेनारायण॥प्रपंचाचेंमिथ्यापण॥समाधाननिजात्मता॥६९
श्लो०॥यदेतदात्मनिजगन्मनोवाक्प्रणसंहतं॥सर्वंमायेतितर्केणस्वस्थस्त्यक्तानतत्स्मरेत्॥२७॥ ॥टी०॥मनसावाचाप्राणात्व
पाहीं।अहंकारकृतउभयदेहीं॥जगआत्म्याचाठायीं॥मिथ्यामायिकपाहींआभासे॥७०॥दोराआंगींसर्पाभास॥शुक्तिकेमा-
जीरजतप्रकाश॥उरवरींमृगजळाचाविलास॥तैसाजगदाभासचिन्मात्रीं॥७१॥जैसास्वप्नीचाव्यवहार॥तैसेंभासेचराचर॥ऐसेंमिथ्या ६
जाणोनिसाचार॥पुढतींस्मरणादरस्फुरेना॥७२॥जोजागाझालाइत्थंभूत॥नेंस्वप्नभोगनवांछीचित्त॥तेविंस्वस्वरूपींस्थानिश्चित॥तो

प्रपंचजातस्मरेना॥७३॥त्रिदंडीबहुदकाचें कर्म॥तुजम्यासांगीतलें स्फगम॥आतांहंसपरमहंसाचेधर्म॥यथानुक्रमें अवधारीं॥७४
सन्यासचतुर्विधदेख॥हंसपरमहंसएक॥एकतेबहूदक॥कुटीचकतेभिन्न॥१७५॥कर्मत्यागोनिझालासन्यासी॥ज्ञानध्याननाहीं
मानसीं॥अन्नालागींस्वग्रामवासी॥कुटीचकतयासिबोलिजे॥७६॥वार्धिकींकुटीचकाचीपरी॥अग्निहोत्रस्त्रियेचात्यागकरी॥प
शिशिखासूत्रनअव्हेरी॥गायित्रीमंत्रांअधिकारु॥७७॥नित्यभीक्षापुत्रांचेघरीं॥पर्णकुटीबांधेत्याचेद्वारीं॥मठिकासांडोनिनवचे
दुरी॥कुटिचकनिर्धारीयानाव॥७८॥शिखासूत्रत्यागोनिजाण॥करूनित्रिदंडाचेंग्रहण॥केवळकरीकर्माचरण॥ज्ञानाचेंल-
क्षणजाणेना॥७९॥नाहींवैराग्यवरिष्ठ॥नदिसेज्ञाननिष्ठाश्रेष्ठ॥अतिशयेंसिजाकर्मिष्ठ॥बहुदकज्येष्ठत्यासिह्मणती॥८०॥जो
कांवैराग्याचानिर्धारी॥ज्ञानसाधनार्थविचारी॥शिखासूत्रकर्मत्यागकरी॥आत्मचिंतनावरीनिजनिष्ठा॥८१॥ऐसाजोत्यागींवला
स॥यानावविविधसन्यास॥ऐशियानिष्ठेवर्ततेतोहंस॥ऐकपरमहंसज्याह्मणती॥८२॥ऐकपरमहंसाचेंलक्षण॥ज्ञानपरिपाकेंपरि
पूर्ण॥अतएवशांतीवोळगेआपण॥देखेतिन्हीगुणमिथ्यत्वें॥८३॥मिथ्याजाणेकर्माचिवार्ता॥आपुलीदेखेनित्यनिष्कर्मता॥
कर्मक्रियाजेकर्तव्यता॥तेप्रकृतीचेमाथांप्रारब्धें॥८४॥ऐशियास्थितीसावकाश॥त्यानावजाणपरमहंस॥नाहींमठमठिका-
विलास॥नित्यउदासनिराश्रयी॥८५॥आतांहंसपरमहंसाचेधर्म॥स्वयेंसांगताहेपुरुषोत्तम॥त्याधर्माचेंविषदवर्म॥ऐकस्फगमउद्धवा
॥८६॥ ॥श्लो०॥ज्ञाननिष्ठोविरक्तोवामद्भक्तोवाऽनपेक्षकः॥सलिंगानाश्रमांस्त्यक्त्वाचरेदविधिगोचरः॥२८॥टी०॥विषयांचीनावडेमा
तु॥ज्ञानप्राप्तीलागींउद्यतु॥यापरिजोअतिविरक्तु॥तोसन्यासबोलिजेतुमुख्यत्वें॥८७॥जोज्ञाननिष्ठअतिसपन्न॥सदास्वरूपींरंगलें
मन॥कदांनमोडेअनुसंधान॥परमहंसासमानहाहंस॥८८॥ज्यासीकरितांभगवद्भक्ती॥अपेक्षामात्राचीझालीशांती॥मोक्षा
पेक्षाउपजेचित्तीं॥हंसन्यासफ्हूतीअतिश्रेष्ठ॥८९॥ज्ञाननिष्ठाकांमद्भक्त॥इहींआश्रमधर्मदंडादियुक्त॥त्यागकरावात्व-

द्यींसमस्त॥ बाह्यलोकरक्षणार्थराखावें॥९०॥येचिअर्थींचेनिरूपण॥ पुढेंसांगेलश्रीकृष्ण॥ प्रस्तुतत्यागाचेंलक्षण॥ ऐकासंपू
र्णहरिबोले॥९१॥आश्रमधर्मसमस्तकरी॥ परिविधिकिंकरत्वतोनधरी॥ प्रतिबिंबकांपतांजळांतरीं॥ आपणबाहेरीकांपेना॥९२॥तेविं
स्वधर्मकर्त्तव्यता॥ करीपरिनाहींकर्मठता॥ आपुलीकर्मातीतता॥ जाणेतत्वतानिजकर्मीं॥९३॥यापरीस्वधर्मकर्मकरी॥ परिविधीचेंभ
यतोनधरी॥ विधिनिषधघाळूनतोडरी॥ कर्मेंकरीआहेतुकें॥९४॥स्वधर्मकर्मकर्तव्यता॥ करिपरीनव्हेकर्त्ता॥ आपणकर्माअतीता॥
जाणेतत्वतानिजकर्में॥९५॥जोनातळेस्वाश्रमकर्मगती॥ दंडादिलिंगनधरीहातीं॥ ऐशियासर्वत्यागाचीस्थिती॥ पुढेंश्रीपती-
सांगेल॥९६॥प्रस्तुतहेंचिनिरूपण॥ लोकरक्षणार्थलिंगधारण॥ अंतरींजोनिष्कर्मजाण॥ त्याचेंलक्षणहरिबोले॥९७॥ ॥श्लो०
बुधोबाळकवत्क्रीडेत्कुशलोजडवच्चरेत्॥ वदेदुन्मत्तवद्विद्वान्गोचर्यांनैगमश्चरेत्॥२९॥ ॥टी०॥ विवेकज्ञानश्रुद्धआहे॥ परि
बाळकाच्यापरीपाहें॥ मानापमानस्फुरवेंसाहे॥ सांडानिजायेदेहाभिमान॥९८॥निजनैष्कर्म्येंअतिकुशल॥ परिकर्मजडऐसाके
वळ॥ कर्मेंआचरेतोसकळ॥ कोठेंहीविकळदिसोंनेदी॥९९॥जाणेधर्माधर्मलक्षण॥ सर्वार्थींअतिसज्ञान॥ परीनकरीप्रश्नसमा
धान॥ अप्रमाणिकजाणस्वयेंबोले॥२००॥करितांप्रश्नसमाधान॥ लौकिकींवाढेलसन्मान॥ यालागींसाक्षेपेंजाण॥ उन्मत्तव
चनस्वयेंबोले॥१॥वेदतत्वार्थविहितेंजाणें॥ तेंलौकिकींनाहींमिरवणें॥ सकळिकींमूर्खचिह्मणणें॥ तेशींपशुलक्षणेंस्वयेंदावी
॥२॥यालागींवेदवादसंवाद॥ नकरीवादविअतिवाद॥ येचिअर्थींअतिविषद॥ स्वयेंगोविंदसांगत॥३॥ ॥श्लो०॥ वेदवादर-
तोनस्यान्नपाषंडीनहैतुकः॥ शुष्कवादविवादेनकंचित्पक्षंसमाश्रयेत्॥३०॥ ॥टी०॥ धरोनियांमिमांसकमत॥ कर्मकांडीं
चेशास्त्रार्थ॥ नानावादकर्मार्थ॥ नकरीनिश्चित्तनिजबोधें॥४॥तार्किकाचेअतितर्क॥ तर्कवितर्ककुतर्क॥ हेहीवादकरी- ७
नादेख॥ निजात्मस्फुरवतोजाणे॥५॥ बाहेरीब्रह्मज्ञानेंगर्जेतोंड॥ भीतरिविषयाचीवासनावाड॥ ऐसेमहावादीप्र

चंड॥अतर्क्यपाखंडत्यानाव॥६॥नसोनिब्रह्मानुभवसाचार॥जोउच्छेदीनिजाचार॥तोकेवळपाखांडीनर॥उदरभरदुःशी
ळ॥७॥ऐशियावादाचाविटाळ॥ज्याचेवाचेसिनाहींअळुमाळ॥नलगेअसत्याचाहिमळ॥तोनित्यनिर्मळनिजबोधें॥८॥शु-
ष्कवादवृथागोष्ठी॥त्यांतहीवाग्वादउठी॥होयनव्हेकपाळपिटी॥मिथ्याचावटीकरीना॥९॥ऐशियावेवादाचीकथा॥दृष्टीनपाहे
निजज्ञाता॥मास्वयेंकरीलऐशावार्ता॥हेंसर्वथाघडेना॥१०॥होतांशास्त्रार्थमहावाद॥देतांयुक्तीचेंमतिबाध॥नेथनकरीपक्षपा
द॥जाणेपरीशब्दबोलेना॥११॥श्रुतिस्मृतीसिविरुद्ध॥होतांदेखेअतिवाद॥स्वयेंजाणेशास्त्रार्थशुद्ध॥परिपक्षपादकरीना॥१२
वाग्वादीबोलतांजाण॥दुखवेलपुढिलांचेंमन॥कांक्षोभेलस्वांतःकरण॥यालागींवचनबोलेना॥१३॥ ॥श्लो०॥नोद्विजेनज
नाद्धीरोजनंचोद्वेजयेन्नतु॥अतिवादांस्तितिक्षेतनावमन्येतकंचन॥३१॥ ॥टी०॥जनापासोनिउद्वेगगती॥ज्ञानेनपवेसर्व
थाचित्तीं॥निंदाअवगणणाअपमानिती॥तेआत्मस्थितीस्वयेंसाहे॥१४॥जनजेजेउपद्रवदेती॥ज्ञातासाहेऐशियारी
ती॥मीचिआत्माएकसर्वभूतीं॥यालागींखंतीमानीना॥१५॥आपुलियाअवयवविकारता॥उद्वेगनपवेचित्ता॥तेविंसर्वांभू
तींएकात्मता॥जाणूनतत्वताउबगुनमानी॥१६॥तैसेंचिज्याचियास्थिती॥भूतेंउद्वेगनमानिती॥ज्याचियानिजाचारगती॥
सुखीहोतीजीवमात्र॥१७॥सर्वभूतींभगवंतआहे॥ह्मणेत्यासिउपद्रवहोये॥यालागींवागवितांहातपायें॥सावधराहेनिजदृष्टी
॥१८॥थोरदेतांआरोळी॥ह्मणेदचकेलमनमाळी॥कांनेटेंभवंडितांजपमाळी॥देवाचेकपाळींह्मणेंलागे॥१९॥यालागींकर
चरणांच्याचेष्टा॥आवरोनियांनिजात्मनिष्टा॥भूतांलागींनेदीझटा॥ह्मणेंवैकुंठाउपद्रवलागे॥२०॥ऐशीऐशियानिजात्मगती॥उद्वेगउ
पजोंनेदीभूतीं॥तेथवाग्वादाचीगती॥कशारीतीसंभवे॥२१॥सर्वभूतात्माईश्वर॥यालागीउंचेंनबोलेउत्तर॥तेथअतिवादासिअधर॥
सर्वथासमोरउचलीना॥२२॥पडल्याजीवसंकटप्राणांतीं॥अपमाननकरवेकोणेव्यक्ती॥अपमानिनाभूताकृती॥सर्वांभूतींहरिदे

रवे॥२३॥जनास्तवउद्वेगता॥कदाकाळीनपवेज्ञाना॥ज्ञात्यापासोनिउद्वेगता॥नव्हेसर्वथाजनासी॥२४॥ऐशीनिजात्मस्थितीसाचा अ०
र॥तोकोणासिनकरीवैर॥येचिअर्थीसारंगधर॥विषदउत्तरसांगत॥२२५॥ ॥श्लो०॥देहमुद्दिश्यपश्रुवद्वैरंकुर्यान्नकेनचित्॥एक १८
एवपरोह्यात्माभूतेष्वात्मन्यवस्थितः॥ ३२॥ ॥टी०॥केवळपशूचियापरी॥होऊनियांदेहअहंकारी॥कोणासीवैरनकरी॥तेंहिप
रीपरियसें॥२६॥प्रकृतीपुरुषचिदात्मा आहे॥तोचिभूतींभूतात्मापाहें॥मजमाजीहितोचिराहे॥ऐशासर्वभूतेंएकात्मताजो २७
॥त्यासिकोणआमकोणइतर॥कोणासिकरावेंवैर॥सर्वभूतींमीचिसाचार॥निरंतरनिजात्मा॥२८॥एकआत्मासर्वभूतांत॥येचि
अर्थीचादृष्टांत॥स्वयेंसांगेश्रीकृष्णनाथ॥श्रोतासावचित्तउद्धव ॥२९॥ ॥श्लो०॥यथेंदुरुदपात्रेषुभूतान्येकात्मकानिच॥अल-
ब्ध्यानविषीदेतकालेकालेऽशनंक्वचित्॥लब्ध्यानत्दृष्येन्धृतिमानुभयंदैवतंत्रितं॥३३॥ ॥टी०॥सहस्रघटीभरल्याजळ॥बिं
बेएकचिचंद्रमंडळ॥तेविनिजात्माएककेवळ॥भूतींसकळभूतात्मा॥३०॥देखसीभूताकृतीभिन्न॥त्याहीपरमकारणीअभिन्न॥
जेविंअळंकारींसुवर्ण॥आकारीहिजाणभिन्नत्वनाहीं॥३१॥जेविंमृत्तिकेच्यांगोकुळेंकेली॥नानाकारींपूज्यझाली॥परिमृत्तिका
चीसंचली॥तेविंभूतेंभासलींभगवंतीं॥३२॥कांविणोनियांसूतेंसूत॥शेलापरकळापातळह्मणत॥तैशीवस्तूचिवस्तुत्वेंये
थ॥साकारभासतभवरूपें॥३३॥एवंसाकारनिराकार॥उभयतांब्रह्मचिसाचार॥ऐसाज्याचाज्ञाननिर्धार॥त्याचाआहार
तूंऐक॥३४॥आहारनमिळेजियेकाळीं॥दुःखीनव्हेतियेवेळीं॥अन्नालागींनतळमळी॥धारणाधरीबळिष्ठ॥३५॥आहारमिळा
ल्याउत्तम॥हरिखेजेनासनोधर्म॥देवाधीनजाणेवर्म॥निजकर्मप्राप्तासी॥३६॥एवंप्राप्ताप्राप्तीचीकथा॥जाणेदैवाधीनतत्वता॥याला
गींहर्षविषादता॥त्याचेचित्तास्पर्शेना॥३७॥देवाधीनप्राप्तीप्राणियासी॥ऐसेंसत्यकळलेंज्यासी॥तेंभिक्षेसिकांहींउणेंह्मणसी॥तेंचि ८
हृषीकेशीसांगत॥३८॥ ॥श्लो०॥आहारार्थंसमीहेतयुक्तंतत्प्राणधारणं॥तत्त्वंविमृश्यतेतेनतद्विज्ञायविमुच्यते॥३४

॥ ॥टी०॥पाळावयाआश्रमधर्मासी॥अवश्यहिंडावेंभिक्षेसी॥मधुकरीसंन्याशासी॥स्वधर्मासिअतिविहित॥३९॥साधकांत
रीआहारार्थ॥अवश्यहिंडावेंलागेयेथ॥आहारेंवीणत्याचेंचित्त॥विक्षेपभूतहोंपाहे॥४०॥तिहीं रसास्वादसांडुन॥भीक्षेसिकरावा
प्रयत्न॥आहारेंवीणत्यानेंमन॥अतिक्षीणसर्वार्थी॥४१॥साधकासिआहारेंविण॥नसंभवश्रवणमनन॥नकरवेध्यानचिंतन॥
अनुसंधानराहेना॥४२॥सन्याशासिध्याननघडे॥तेंआश्रमधर्माचेंतारुबुडे॥यालागींभीक्षेसिरोकडें॥हिंडणेंपडेहितार्थ॥४३॥भि
क्षावेंमिष्टान्नगोड॥हेंसांडोनिरसनाचाड॥करावेंभीक्षेचेंकोड॥परमार्थदृढसाधावया॥४४॥आहारघेतलियाजाण॥साधकांसि
घडेसाधन॥साधनकरितांप्रगटेज्ञान॥ज्ञानास्तवजाणनिजमोक्षलाभे॥४५॥सर्वथानवांछावेंमिष्टान्न॥नरीभीक्षामागावेंकोण॥
ऐसेंकाहींकल्पिलमन॥तेंचिश्रीकृष्णसांगत॥४६॥ ॥श्लो०॥यदृच्छयैवोपपन्नमन्नमद्याच्छ्रेष्ठमुतापरं॥यथावासस्तथाशय्यांप्रा
प्तंप्राप्तंभजेन्मुनिः॥३५॥ ॥टी०॥सहजभीक्षेसिआलेंजाण॥शुष्कअथवामिष्टान्न॥तेणेंकरावेंप्राणधारण॥रसनालालनसांडोनी
॥४७॥निद्रालुस्याचेंनयेमस्थान॥तैसेंकरावेंप्राणधारण॥दृढकसावेंआसनध्यान॥युक्ताहारजाणयानाव॥४८॥वल्कलअथवा
अजिन॥नवेंअथवानरुजीर्ण॥सहजेंप्राप्तझाल्याजाण॥करीप्रावर्णयथासुखें॥४९॥कंथाहोकांमृदुआस्तरण॥तृणशय्याकां
भूमिशयन॥स्वभावेंप्राप्तझाल्याजाण॥तेथहाशयनकरीमुनी॥२५०॥मीएकभोक्ताशयनकरिता॥हेहीनाहींत्यासिअहंता॥
स्नानादिकर्मीतत्वता॥त्याचीनिराभिमानताहारिसांगे॥५१॥ ॥श्लो०॥शौचमाचमनंस्नानंनतुचोदनयाचरेत्॥अन्यांश्चनियमान्ज्ञा
नीयथाऽहंलीलयेश्वरः॥३६॥ ॥टी०॥आचमनशौचाचार॥करितांनव्हेविधिकिंकर॥कर्माभिमानाचामोडलाधार॥जैसामीअवतारस्ते
सांतो॥५२॥जैसामीलीलावतारधरीं॥अलिप्तपणेंकर्मेंकरीं॥तैसीविजाणयोग्याचीपरी॥सर्वकर्माचारीअलिप्त॥५३॥ज्यासिविधीचेंभय
नाहींपोटीं॥तोकर्मकरावयाकदानुठी॥तेंचिधिरवांचाविषदगोठी॥कृष्णाजगजेठीसांगत॥५४॥ ॥श्लो०॥नहितस्यविकल्पाख्यायाच

मद्भक्तयाहृता॥ आदेहांतात्क्वचित्ख्यातिस्ततः संपद्यतेमया॥३७॥ ॥टी०॥ कर्मकरणेंनकरणें॥ ऐशियासंदेहाचेंगणें॥ पळालेंमाझेनि अ०
दर्शनें॥ संकल्पाचेंजिणेंनिमालें॥५५॥ संकल्पनीमनांचीयापोटीं॥ विरालीलिंगदेहाचीगांठी॥ भेदाचीहारपलीत्रिपुटी॥ मीपरमात्मादि १८
ठीदेखतां॥५६॥ ज्यासिनाहींभेदाचेंभान॥ त्यानेंदेहाचेंभरणपोषण॥ स्नानभोजनशयन॥ गमनागमनकेविंघडे॥५७॥ जोजीणोंनि
यांसंकल्पफांतीं॥ त्रिशुद्धीमीनलाअद्वैतीं॥ त्याचेदेहाचीस्थितीगती॥ प्रारब्धाहातींनिश्चित॥५८॥ वृक्षसमूळउपडलियापाहें॥ पर
साद्रतावृक्षींराहे॥ तांबूलखाऊनियांजाय॥ तरीअधरींराहेसुरंगता॥५९॥ होकांकन्यादानकेल्यापाहें॥ वरुकन्याहिघेऊनिजाय॥ तरीउगा
मानउरलाराहे॥ रुसणेंफुगणेंदेहांत॥६०॥ तैसाअभिमानाचेंनिसळें॥ मीकर्मकर्ताह्मणवीबळें॥ तेअहंतानिमेज्ञानबळें॥ तरीश-
रीरचळेप्रारब्धें॥६१॥ कुल्लालदंडभांडेंघेऊनिजाये॥ पूर्वभवंडीचक्रभंवतराहे॥ तेविंअभिमानगेलियापाहें॥ देहवर्ततांहेप्रारब्धें॥
६२॥ त्यादेहाचेंभरणपोषण॥ प्रारब्धचिकरितेंजाण॥ ज्ञात्यासिप्रपंचाचेंभान॥ सत्यत्वेंजाणअसेना॥६३॥ जैशीमिथ्याछायादेहापासीं
॥ तैसेंदेहदिसेसज्ञानासी॥ यालागींदेहबुद्धीत्यासी॥ सत्यत्वेंसिउपजेना॥६४॥ छायासुखवासनामाजीबैसे॥ कांविष्ठेवरीपडलीदिसे
॥ त्याछायेचेंअभिमानवशें॥ सुखदुःखनसेपुरुषासी॥६५॥ तेविंदेहाचीख्यातिविपत्ती॥ बाधीनासज्ञानाचेस्थिती॥ प्रारब्धक्षया
[illegible]ी॥ विदेहपावतीकैवल्य॥६६॥ जैशीजळाचीलहरी॥ निश्चळहोयसागरीं॥ तैसाज्ञातामजमाझारी॥ विदेहकरीसमरसें॥६७॥
[illegible]संगमप्रवाहगती॥ सरितेचीनामरूपख्याती॥ जेविंप्रळयोदकींहरपती॥ तेविंसमरसतीमजमाजिज्ञाते॥६८॥ अपरोक्षसाक्षात्कार
सन्यासी॥ त्याचीस्थितीगतीस्वधर्मेसी॥ उद्धवासांगीतलीतुजपासीं॥ आतांमुमुक्षसन्यासिनेऐक॥६९॥ ॥श्लो०॥ दुःखोदर्केषुका
मेषु[illegible]वेदआत्मवान्॥ अजिज्ञासितमद्धर्मोगुरुंमुनिमुपाव्रजेत्॥३८॥ ॥टी०॥ शेंडाधरूनिसमूळ॥ ज्याचेंउत्तरोत्तरदुःखफळ॥ १९
अतिबाधकविषयजाळ॥ त्यासिकेवळजोअनासक्त॥७०॥ माझेप्राप्तीलागिचित्त॥ सदांज्याचेंआर्तभूत॥ स्वधर्मकर्मीवर्तत॥ जोवेदशा

स्यार्थविवंची ॥ ७१ ॥ ईहामूत्रभोगींनिश्चित ॥ त्रासलेंअसेज्याचेंचित्त ॥ ऐसाजोकांनित्यविरक्त ॥ अतिविख्यातमुमुक्षू ॥ ७२ ॥ तेणें
साधावयाब्रह्मज्ञान ॥ तेंचिसाधनींलावितांमन ॥ स्वकर्मझालियाविलक्षण ॥ आलीनागवणप्रत्यवायाची ॥ ७३ ॥ तेणेंकर्मसन्यासोनि-
जाण ॥ करावेंसन्यासग्रहण ॥ सद्गुरूसिरिघावेंशरण ॥ तेणेंब्रह्मज्ञानपरप्राप्ती ॥ ७४ ॥ एककेवळभावार्थी ॥ नेणेस्वधर्मकर्मगती ॥ नेणेशा
स्त्रश्रवणव्युत्पत्ती ॥ परिमाझीप्रीतीअनिवार ॥ १७५ ॥ तेणेंहिसन्यासूनिजाण ॥ गुरूसिरिघावेंशरण ॥ त्यासिहीगुरूकृपाजाण ॥ ब्रह्मज्ञा
नअतिशीघ्र ॥ ७६ ॥ गुरुकसावाअतिशांत ॥ शास्त्रार्थपरमार्थपारंगत ॥ त्याचेसेवेचाभावार्थ ॥ स्वयेंश्रीकृष्णनाथसांगत ॥ ७७ ॥ ॥ श्लो० ॥
तावत्परिचरेद्भक्तः श्रद्धावाननुसूयकः ॥ यावद्ब्रह्मविजानीयान्मामेवगुरुमादृतः ॥ ३९ ॥ ॥ टी० ॥ अचळअमळअविनाश ॥ परात्परतरपरे
श ॥ गुरुतोपरब्रह्मईश ॥ हादृढविश्वासधरावा ॥ ७८ ॥ त्याविश्वासाचापाडपाडि ॥ नवलगुरुचरणींआवडी ॥ नित्यनूतननवीगोडी ॥ च
ढीवढीभजनार्थ ॥ ७९ ॥ ऐशियाभजनपरवडी ॥ हृदयींश्रद्धाउथळेगाढी ॥ गुरुआज्ञेचानुलंघीकाडी ॥ आळसतोडीसमूळ ॥ ८० ॥ गुरु-
वाक्याचेंनिश्रवणें ॥ विकल्पाचेंखातरवणें ॥ संकल्पासिसळांदेणें ॥ जीवघेणेंअभिमानाचा ॥ ८१ ॥ तेथआस्रयाकैंचीउठी ॥ धाकेंचिनि
माल्लीउठाउठी ॥ ऐशीगुरुचरणींश्रद्धामोठी ॥ परब्रह्मदृष्टीगुरूपाहे ॥ ८२ ॥ निर्गुणजोनिर्विकारु ॥ तोचिमूर्त्तिमंतमाझागुरु ॥ करूनिअ
कर्त्ताईश्वरु ॥ तोचिहासाचारुगुरुमाझा ॥ ८३ ॥ नित्यनिर्विकल्पदेख ॥ ज्यासिह्मणतीसमाधीसुख ॥ तेंमाझ्यागुरूचेंचरणोदक ॥ ऐसा-
भावनेटंकभावार्थी ॥ ८४ ॥ गुरुतेंपाहातांब्रह्मदृष्टी ॥ शिष्यब्रह्मलेंआलापुष्टी ॥ ब्रह्मरूपदेखेदृष्टी ॥ निजऐक्यमिठीगुरुचरणीं ॥ ८५ ॥ ऐ
सेंब्रह्मरूपींऐक्यपडे ॥ तेंगुरुसेवाकरणेंपडे ॥ ऐक्यझाल्याहिपुढें ॥ सेवानमोडेअखंडत्वें ॥ ८६ ॥ कापुरघातलीयाजळीं ॥ स्वयेंविरोनि
जळींपरमळी ॥ तेविंअहंजाऊनिसेवासकळी ॥ सर्वांसर्वकाळींगुरुचरणीं ॥ ८७ ॥ ऐशीअवस्थानयेतांहातां ॥ केवळमुं
डूनियामाथा ॥ सन्यासीह्मणवीपूज्यता ॥ त्याचीअनुचितताहरिबोले ॥ ८८ ॥ स्वयेंसन्यासीअंगिकारी ॥ ब्रह्मसाक्षात्का

रजोनकरी॥त्यालागींस्वयेंश्रीहरी॥अतिधिःकारींनिंदित॥८९॥ ॥श्लो॰॥यस्त्वसंयतषड्वर्गःप्रचंडेंद्रियसारथिः॥ज्ञा
नवैराग्यरहितस्त्रिदंडमुपजीवति॥४०॥ ॥टी॰॥सुरानात्ममात्मस्थंनिह्नुतेमांचधर्महा॥अविपक्वकषायोस्मादमुष्माच्चविही
यते॥४१॥ ॥टी॰॥नाहींवैराग्याचीस्थिती॥नसतांविषयाविरक्ती॥देखोदेखींसन्यासघेती॥केवळवृत्तिअन्नार्थ॥९०॥
सन्यासघेतेपूर्ववृष्टी॥जेंवैराग्यहोतेंपोटीं॥तेंसन्यासघेतेल्यापाठी॥उठाउठींपळालें॥९१॥ज्ञानेंद्रियेंपांचसाहावेंमन॥हेचिअरीषड्व
र्गजाण॥याचेंनकरितांनिर्दळण॥सन्यासपणतोविटंब॥९२॥अवैराग्यसकाममन॥तेणेंविषयाकुळीतबुद्धीजाण॥नाहींज्ञान
ध्यानसाधन॥दंडधारणउदरार्थ॥९३॥जैंनुपजेअनुतापजाण॥नकरीश्रवणमनन॥आदरेंनसाधीनसाधन॥ज्यासिब्रह्मज्ञाननव्हेची॥९४॥त्याचाव्यर्थसन्यासजाण॥व्यर्थत्याचेंदंडणमुंडण॥व्यर्थकाषायवस्त्रग्रहण॥वेषधारणनटाचें॥९५॥सन्यासघेतलिया
पाठी॥कामउचंबळतउठी॥क्रोधलोभाचीधुमेआगिठी॥चौगुणपोटींअभिमान॥९६॥आसक्तीआधिकाधीकउठी॥सदांयामणींचा
वटी॥करणेंपैशून्याच्यागोष्टी॥दंडकांसोटीदंभार्थ॥९७॥अनाधिकारीदंडग्रहण॥तेणेंसन्यासरूपेंजाण॥केवळआलीनागवण॥आप-
ल्यांआपणनाडिलें॥९८॥नाडिलेयज्ञाधिकारीसुरगण॥नाडिलेस्वधाकारींपितृगण॥नाडिलेऋषीभूतगण॥बळितर्पणउरकेना॥९९
जीवरूपेंमीपरमात्माआपण॥त्यामजहृदयस्थाठकिलेंजाण॥जीवोद्धारींसन्यासग्रहण॥तेंचिदृढबंधनमजझालें॥३००॥सन्यास
ग्रहणदृढबंधन॥व्हावयाकोणकारण॥तेंचिविषयाचेंनिरूपण॥स्वयेंनारायणबोलिला॥१॥पूर्वश्लोकींचतिनीचरण॥तेथील
हेंनिरूपण॥श्रोतांव्हावेंसावधान॥म्हणेविलक्षणकोणीह्मणे॥२॥ ॥श्लो॰॥त्रैकचरण॥निह्नुतेमांचधर्महा॥अविपक्वक
षायोस्मा॥दमुष्माच्चविहीयते॥ ॥टी॰॥करोनियांसन्यासग्रहण॥नकरीज्ञानध्यानसाधन॥नकरीप्रणवउच्चारण १॰
॥अविरक्तजाणविषयार्थी॥३॥तेणेंदारादिअभिळाषण॥करितीद्रव्याचेंसंरक्षण॥आणिगोदानादिग्रहण॥पञ्च

नपाचनकरावती ॥ ४ ॥ मगाधिपत्यानियेउपाधी ॥ धनधान्यस्नेहसंमृद्धी ॥ नानावाढविताउपाधी ॥ जीवात्मात्रिशुद्धीनाडिला
५ ॥ ऐसेंकरितांअधर्मपण ॥ जीवासिलागलेंदृढबंधन ॥ इहलोकपरलोकसाधन ॥ त्यानरदेहाजाणनाडलें ॥ ६ ॥ चौऱ्याशीलक्ष
योनीभ्रमतां ॥ जेंअसंख्यफेरेहोतां ॥ तेंनरदेहाचीप्राप्ती ॥ अवचटपावतांसभाग्य ॥ ७ ॥ त्यानरदेहासिजाण ॥ स्वयेंनागवलाआपण ॥
करितांअधर्माचरण ॥ नरकदारुणसन्याशा ॥ ८ ॥ ज्यानावेंगाआश्रमचौथा ॥ जोदेवह्मणेमाझेंमाथा ॥ तेथेंहीअधर्मकरितां ॥ नरकपा
तापाविजे ॥ ९ ॥ ज्यान[illegible]चेठायां ॥ कोटिवर्षेबुडनांपाहीं ॥ थांवाचनलगेकाहीं ॥ तेसेठायांबुडाले ॥ १० ॥ मुख्यचतुर्थाश्रमींहेंस्थिती
तेंइतरआश्रमांकैंचागती ॥ यालागींआश्रमधर्मयुक्ती ॥ स्वयेंश्रीपतीसांगत ॥ ११ ॥ ॥ श्लो० ॥ भिक्षोर्धर्मः शमोऽहिंसातपइज्यावनौक
सः ॥ गृहिणोभूतरक्षे[illegible]द्विजस्याचार्यसेवनं ॥ ४२ ॥ ॥ टी० ॥ सन्याशासीमुख्यशम ॥ सबाह्यइंद्रियनेम ॥ अहिंसात्याचाधर्म ॥ हा
परमधर्मसन्याशासी ॥ १२ ॥ वानप्रस्थाचास्वधर्म ॥ तपप्राधान्यमंत्रहोम ॥ आतांगृहस्थाचानेम ॥ तिहींआश्रमाविश्रामदीनदाता ॥
१३ ॥ गृहस्थामुख्यअग्निहोत्रजाण ॥ सन्याशीब्रह्मचाऱ्यांअन्नदान[illegible] ॥ सर्वभूतसंरक्षण ॥ तेंहीलक्षणअवधारीं ॥ १४ ॥ असिले
निसामर्थ्येजाण ॥ अन्नधनवस्त्रजीवन ॥ तृणपर्णनिवासस्थान ॥ देउनिदीनरक्षावे ॥ १५ ॥ ब्रह्मचाऱ्याचेस्वधर्मजाण ॥ श्रद्धायुक्तगु
रुसेवन ॥ एवंआश्रमधर्मलक्षण ॥ मुख्यत्वेंहेंजाणउद्धवा ॥ १६ ॥ गृहस्थाश्रमींजोधर्मआहे ॥ तोइतरआश्रमींकरूनये ॥ इतराश्रमींचा
धर्मपाहें ॥ गृहस्थाश्रमींहोयकरणीय ॥ १७ ॥ ॥ श्लो० ॥ ब्रह्मचर्यंतपःशौचंसंतोषोभूतसौहृदम् ॥ गृहस्थस्याप्यृतौगंतुःसर्वेषांम-
द्उपासनं ॥ ४३ ॥ ॥ टी० ॥ गृहस्थेंव्हावयानिःपाप ॥ ठांकेतोंकरावाजपतप ॥ उभयशौचाचेंस्वरूप ॥ अतिसाटोपकरावें ॥ १८ ॥ पो
टींचासांडूनिकुसमुस ॥ यथालाभेंअतिसंतोष ॥ परोपकारींअतिहव्यास ॥ सत्दृदयसर्वांसिस्वात्मत्वें ॥ १९ ॥ गृहस्थींब्रह्मचर्यल
क्षण ॥ ऋतुकाळींदाराभिगमन ॥ मुख्यत्वेंकरावेंमाझेंभजन ॥ हास्वधर्मजाणसर्वांचा ॥ २० ॥ सर्वआश्रमसर्ववर्ण ॥ त्यांसि

हाचिस्वधर्मजाण॥सांडुनिविषयाचेंभान॥माझेंभजनकरावें॥२१॥करितांस्वधर्मेंमाझीभक्ती॥भक्तासिहोयजेप्राप्ती॥तेचि
सांगलाहेंश्रीपती॥उद्धवाप्रतीस्वानंदें॥२२॥ ॥श्लो०॥इतिमांयःस्वधर्मेणभजन्नित्यमनन्यभाक्॥सर्वभूतेषुमद्भावोमद्भक्तिं
विंदतेचिरात्॥४४॥ ॥टी०॥सर्वभावेंअनन्यगती॥करितांस्वधर्मेंमाझीभक्ती॥माझाभावोसर्वांभूतीं॥शीघ्रगतीउल्हासे॥२३
॥मद्भावोंजोडल्यासर्वभूतीं॥तेणेंप्रगटेमाझीचौथीभक्ती॥जीच्यापाईंचारीमुक्ती॥सदांलागतीस्वानंदें॥२४॥अनिवारअनन्य
गती॥सर्वस्वेंज्यासिमाझीप्रीती॥तोलाहेमाझीपरमभक्ती॥तेथींनिकल्पांतींचिवेना॥२५॥ ॥श्लो०॥भक्त्योद्धवानपा
यिन्यासर्वलोकमहेश्वरं॥सर्वोत्पत्त्यप्ययंब्रह्मकारणंमोपयातिसः॥४५॥ ॥टी०॥सकळसच्चिदानंदस्थिती॥जोमाजीसां
पडेंमसहजगती॥तीनावमाझीपरमभक्ती॥जाणनिश्चितउद्धवा॥२६॥विपरीतसंसाराचेंभान॥दिसेदृश्यविलक्षण॥ते
थसदास्वानंदपूर्ण॥तेचौथीजाणभक्तिमाझी॥२७॥तेथदेवभक्तपण.होतें॥एकपणेंभजनस्थिती॥ऐशीसाधकासिप्राप्ती॥
तेपरमभक्तीउद्धवा॥२८॥माझीप्रगटल्यापरमभक्ती॥पतननाहींप्रळयांतीं॥साधकमद्रूपयेती॥स्वरूपस्थितीसमसाम्य
॥२९॥त्यास्वरूपाचेंलक्षण॥सांगताहेश्रीनारायण॥उत्पत्तिस्थितीनिधन॥कारणाकारणजोचिदात्मा॥३०॥जोसकळनि
यंताईश्वरु॥जोविश्वात्माविश्वंभरु॥जोउपनिषदाचेंसारु॥जोमहेश्वरुजगाचा॥३१॥त्यापदाचीपदप्राप्ती॥भक्तपावलेपरम
भक्ती॥तेंचिपुढतीउद्धवाप्रती॥स्वानंदेंश्रीपतीसांगत॥३२॥ ॥श्लो०॥इतिस्वधर्मनिर्णिक्तसत्त्वोनिर्ज्ञातमद्गतिः॥ज्ञानविज्ञान
संपन्नोनचिरात्समुपैतिमां॥४६॥ ॥टी०॥ऐशियापदाचीपदप्राप्ती॥साधकपावलेस्वधर्मस्थिती॥तेस्वधर्मप्रयोजनगती॥य
थामिभूतींसांगत॥३३॥करितांस्वधर्मानुष्ठान॥रजतमनाशतीजाण॥शुद्धसत्वअंतःकरण॥तेथमाझेंज्ञानप्रकाशे॥३४॥प्रकाशल्यामा
झेंज्ञान॥तेणेंउल्हासेमाझेंभजन॥भजनास्तवमन॥विकल्पपणपैंत्यागी॥३५॥विकल्पत्यागाचियेगती॥वैराग्यउचंबळेविरक्ती॥मा ११

सेपरमात्मासर्वभूतां॥तेणेंपरमभक्तीउल्हासे॥३६॥उल्हासल्यापरमभक्ती॥भक्तांसिमाझीस्वरूपप्राप्ती॥तेंचिस्वरूपाचीस्वरूप-
स्थिती॥यथानिगुतीसांगत॥३७॥परमात्मापरंज्योती॥परब्रह्मपरज्ञप्ती॥परापरप्रकृती॥परावरजो॥३८॥अजअव्ययअक्षर॥अ
रूपअनामअगोत्र॥अलक्ष्यअतर्क्यअपार॥परात्परस्वरूप॥३९॥ऐशिनिजस्वरूपींनिजप्राप्ती॥भक्तपावलेस्वधर्मस्थिती॥जे-
थूनिपरतलियाश्रुती॥नेतिनेतीनिजनिष्ठा॥४०॥ऐसेंमद्भुपपावल्यापाठीं॥संसारासिकाढिलीकांटी॥नावरूपाचीबुडालीगो
ठी॥पडलीतुटीजन्ममरणा॥४१॥एवंस्वधर्माचेनिधर्मवशें॥मीतूंपणाचेंनावचिपुसे॥मद्भुपाचेनिसमरसें॥अनायासेंमीचिजा
ले॥४२॥पूर्वीहोतोंमीजीव॥आतांझालोंसदाशिव॥हाहिबुडालाआठव॥ऐसाअनुभवमद्भक्तां॥४३॥शून्यपडिलीससा
रस्थिती॥तेथकैंचीपुनरावृत्ती॥ऐशीमद्भक्तांमाझीप्राप्ती॥जाणनिश्चितीउद्धवा॥४४॥एवंस्वधर्मेंमत्प्राप्तीजाण॥तया
स्वधर्माचेंमहिमान॥स्वयेंसांगताहेश्रीकृष्ण॥सावधानपरियसें॥४५॥ ॥श्लो०॥वर्णाश्रमवतांधर्मएषआचारलक्षणः
॥सएवमद्भक्तियुतोनिःश्रेयसकरःपरः॥४७॥ ॥टी०॥अनादिजोस्वधर्माचार॥जोकांमोक्षकरसाचार॥तेणेंस्वधर्मेंसका
मनर॥लोकांतरवांछिती॥४६॥झालियालोकांतरप्राप्ती॥तेथूनिहोयपुनरावृत्ती॥करूनियांमाझीभक्ती॥स्वधर्मनाशि
तीसकामें॥४७॥ब्राह्मणाआलाभद्रजाती॥आह्मानपासावेनिश्चिती॥मगतोदेऊनियांपेती॥वाहावयापोथीवृषघोडें॥
४८॥यापरीस्वधर्मजाण॥उपेक्षितीगाब्राह्मण॥मगलोकांनरांकोरान्न॥मागावयाकणधांवती॥४९॥घरांआणोनिदिधलीकामधेनु
॥आह्मानपोसवेल्हणून॥ताकासाठीदेतीहेळसुन॥आलीनागवणतेनेणे॥५०॥तेविंम्यांजाणगायत्रीमंत्र॥दिधलाब्राह्मणासि
स्वतंत्र॥तोउपेक्षूनियांमंत्रतंत्र॥शूद्राचारआचरती॥५१॥सौरशाक्तगाणपत्यादिजाण॥नानामंत्रदीक्षाघेतीब्राह्मण॥परिगायत्री
अनुष्ठान॥एकहीजाणनकरिती॥५२॥नाहींगायत्रीचेंअनुष्ठान॥परिविपरीतझालेंआन॥गायत्रीचेंभयजाण॥देतीब्राह्मण

द्रव्यार्थ॥५३॥गायत्रीमंत्रअसोनिघरीं॥तीचाभावार्थकोणीनधरी॥दीक्षालागींमूर्खाचेद्वारीं॥ लौकिकेंद्विजवरीऐसेंझालें॥५४॥ अ०
शास्त्रार्थाचीरसहृद्॥त्यावरीबैसविलामेंडू॥सांडूनिपळपोंमानीसुरवाडू॥नशकेविभांडूंरणांगण॥५५॥तैसावेदरूपमीनारायण॥ १८
ब्राह्मणांहृदयींअसेंजाण॥त्याचेंनेणोनिमहिमान॥वेदपरायणवीकिती॥५६॥वांछुनियांस्वर्गफळ॥नानायागकरितीप्रबळ॥कामक
ल्पनाकेवळ॥स्वधर्मविकळपाडिती॥५७॥वेदींप्रतिपाद्यकर्मफळ॥तोवेदुमिथ्यानव्हेकेवळ॥नोवेदवादसमूळ॥नेणोनिबरळहेंमानि-
ती॥५८॥द्यावयावोखदाचीवाटी॥मातासाखरदेचिमुठी॥तेंफळमुख्यनव्हेदृष्टी॥जावयापोटींचामाहारोगू॥५९॥तैसावेदबोलेजें
फळ॥तेंप्रवृत्तिरोचककेवळ॥स्वधर्मविचारितांसमुळ॥चित्तमळक्षाळक॥६०॥स्वधर्मसांडुनिसर्वथा॥सकामकर्मेंकरूंजातां॥तें
हिशिणल्यावेगळेंतत्वता॥क्षुद्रकामताफळेना॥६१॥जेणेंद्रव्येंअमृतयेहातां॥तेंवेंचूनिमद्यघेतां॥अधर्मआणिउन्मत्तता॥पिशा
चताजगथुंकी॥६२॥स्वपतीसिकामभोगितां॥परलोकपावेपतीव्रता॥तेचिपरपुरुषासींरमतां॥अधःपातानेनसे॥६३॥जिव्हा
दुरुक्तीबोलतां॥यमप्रहारवाजतीमाथां॥तिणेंचिरामरामह्मणतां॥हरिभक्तांयमकांपे॥६४॥तैसेंपावोनिउत्तमजन्म॥कर्मकरू
निसकाम॥भोगावेंदुःखपरम॥मरणजन्मअनिवार॥६५॥तेणेंचिदेहेंस्वधर्म॥करितांनिरसेसकळकर्म॥निवारेमरणजन्म
॥बहुतांहेंवर्मकळेना॥६६॥स्वधर्मेंघडेभगवद्भक्ती॥ऐशीअतिगुह्यआहेव्युत्पत्ती॥नेंमीसांगेनतुजप्रती॥यथानिगुतीउद्धवा॥६७॥
स्वधर्मकरणेंअवश्यक॥तेथेंसांडणेंफळाभिळाख॥तेंचिमदर्पणचोख॥नकरितांदेखसंकल्प॥६८॥होकांघरीचाचिरांजणीं
॥निघतीमुक्ताफळांच्याश्रेणी॥तरिकांताम्रपर्णी॥समुद्रमिळणीशोधावी॥६९॥आपुलेचघरीचींझाडें॥फळतीकल्पतरूचेनि
पाडें॥तरीअमरावतीचेवाडें॥वृथावेडेकांशिणती॥७०॥होकांसद्गुरूचेंतीर्थघेतां॥पाविजेपरमपवित्रता॥तरींधांवावयानानातीर्थां १२
विशेषतातेकाई॥७१॥कांईश्वरत्वेंपितापूजितां॥निजमोक्षलाभेआइता॥नरिभजावेंदेवादेवतां॥कोण्याअर्थासज्ञानी॥७२॥तेविस्व

कर्मे चकारितां॥ ला भेआपल्ा नैष्कर्मता॥तेस्वधर्मीकामकल्पितीं॥जीवन्निजस्वार्थानाडले॥७३॥निर्विकल्पेंस्वधर्माचरण॥त्यानावमाझेंशुद्ध
भजन॥तेणेंभजनेंहोऊनिप्रसन्न॥मीविवेकज्ञानभक्तांसिदें॥७४॥तेणेंविज्ञानेंहोयशुद्धमती॥चित्तशुद्धीमाझीपरमभक्ती॥तेभक्ती
नेंमाझीप्राप्ती॥भक्तपावतीउद्धवा॥७५॥यालागीं नैराश्यजेंस्वधर्मकर्म॥तेंचिमाझेंभजनपरम॥तेणेंभजनेंभक्तोत्तम॥स्वयेंपुरु
षोत्तमहोऊनिठाती॥७६॥यापरीस्वधर्मस्थिती॥लाभेआपुलीनिजमुक्ती॥तेंनिम्यातुजप्रती॥यथानिगुतीसांगीतली॥७७
॥ ॥श्लो०॥एतत्तेभिहितंसाधोभवान्पृच्छतियच्चमां॥यथास्वधर्मसंयुक्तोभक्तोमासमियात्परं॥४८॥इतिश्रीभागवतेम
हापुराणेएकादशस्कंधेअष्टादशोऽध्यायः॥१८॥ ॥टी०॥उद्धवापुसिलेंत्वांमजप्रती॥स्वधर्मेंकोवेंघडेमुक्ती॥भक्तिनेंपाविजे
निजमुक्ती॥तेंम्यातुजप्रतीसांगीतलें॥७८॥हातांआलियास्वधर्म॥तत्काळनिसेस्वकर्म॥उडोनिजायभवभ्रम॥प्राप्ती-
परमस्वधर्में॥७९॥माझियाप्राप्तिलागींस्वकर्म॥नैराश्यआचरावास्वधर्म॥हेंज्ञाससकळेंवर्म॥तयापुरुषोत्तमसदावश्य॥८०॥
स्वधर्मऐसादिनमणी॥नैरावश्यउगवलास्वभुवनी॥तोअज्ञाननिशानिरसूनी॥स्वप्रकाशपणींसदांवर्ते॥८१॥स्वधर्मोऐसें-
निजअमृत॥जोनिर्विकल्पेंसेऊंजाणत॥त्यासिजन्माचाआवर्त॥मागुतीअनंतलानेदी॥८२॥जेकांस्वधर्मीविमुख॥त्यासि-
माझीप्राप्तीनाहींदेख॥जन्मकोटीपरमदुःख॥सकामेंमूर्खभोगिती॥८३॥स्वधर्मऐसास्पर्शमणी॥सांपडल्यानिर्विकल्प-
णीं॥तोलावितांदृश्यस्थानी॥चिन्मात्रसवर्णतिउठी॥८४॥त्यास्वधर्माचीअतक्यगोष्टी॥नकळेनैष्कर्म्येनिजदृष्टी॥याचिला
गींजन्मकोटी॥अतिसंकटींजीवभोगी॥८५॥स्वधर्मेंकरितांस्वकर्म॥जेनैष्कर्मतेंचेंनकळेवर्म॥तेंविभांडूनिमरणजन्म॥परब्रह्मपाव
ती॥८६॥एवंस्वधर्मयापरी॥तारकहोयसंसारीं॥स्वधर्माचेनावेवरी॥तरलेभवसागरानिजभक्त॥८७॥संसारतरलेहाबोलकुडा॥
स्वधर्मकरितांमाझियाचाडा॥होयभवसागरकोरडा॥मीसांपडेंपुढांनिजात्मा॥८८॥ऐशीस्वधर्माचीथोरी॥निष्कामतेच्यानिजकु

सरी॥ देवोसांगोआवडीभरी॥ नानापरीऽवबोध॥ ८९॥ भक्तिप्राधान्यभागवत॥ मुख्यभक्तितेस्वधर्मयुक्त॥ येणेंस्वधर्मे भक्तसमस्त॥ परमभागवतउद्धरले॥ ९०॥ त्यास्वधर्मकर्माचाएकांत॥ निजभजनभक्तिचाभावार्थ॥ उद्धवासीश्रीकृष्णा नाथ॥ स्वयेंसांगतए.. शीं॥ ९१॥ त्याएकादशाच्यागोष्ठी॥ स्वधर्मकर्माचीकसवटी॥ एकाजनार्दनाकृपादृष्टी॥ टीका मराठीहेकेली॥ ९२॥ हेका गीकेलीजनार्दनें॥ मजअभंगींघातलेंतेणें॥ शेखींमीतूंपणाचेंठाणें॥ येणेंनिरूपणेंउठविलें ॥ ९३॥ उडविलें विपर्यय पण॥ उडविलेंभेदाचेंभान॥ उडविलेंजीवशीवपण॥ जनार्दनतुष्टोनी॥ ९४॥ जनार्दनेंजन केलेंतेणें॥ आह्मा केलेंपरब्रह्मखेळणें॥ यालागींसकळक्रियातेणें॥ स्वधर्मपणेंसहजची॥ ९५॥ सहजींलागल्यास्वधर्म॥ कर्मचिहोयनि कर्म॥ संसारहोयपरब्रह्म॥ हेकृपापरमजनार्दनीं॥ ९६॥ यालागींसांडुनियांयेकपण॥ एकाजनार्दनाशर ण॥ स्वधर्मकर्मनिरूपण॥ झालेंसंपूर्णतयाकृपा॥ ९७॥ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेश्रीकृष्णाउद्धव- संवादे एकाकारटीकायांवानप्रस्थसन्यासधर्मनिरूपणंनामअष्टादशोऽध्यायः॥ १८॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

गुच्छसहावासंख्यायेकंदर

	अध्याय १६	अध्याय १७	अध्याय १८ वा.	
मूळश्लोक	४४	५८	४८	१५०
ओव्यासंख्या	३३७	५४१	३९७	१२७५
	३८१	५९९	४४५	यकुणसंख्या १४२५

श्रीकृष्ण
उद्धव
यादवसभा

 श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ॐनमोसद्गुरुत्र्यंबका ॥ ब्रह्मगिरिनिवासनायका ॥ त्रिगुणत्रिपुरभेदका ॥ कामांतकागिरीशा ॥ १ ॥ तु
झाअनुहातात्वाडमरू ॥ सर्वशब्देंकरीगजरू ॥ वेदानुवादेंनिरंतरू ॥ त्रिकांडीघोरगर्जत ॥ २ ॥ तुझेहातीचेंखट्वांग ॥ करीजीवाचाजीव
भंग ॥ अनंगेसींजाळुनिआंग ॥ अंगसंगतेंदेशी ॥ ३ ॥ त्रिनयनात्र्यंबकलिंगा ॥ तुजपासोनिप्रवाहेचिद्गंगा ॥ तेपवित्रपणेंउद्धरीजगा ॥
प्रकाशगर्भाशंकरा ॥ ४ ॥ मत्यसदिसतीदोन्हींलोचन ॥ तिसराशुभज्ञाननयन ॥ यालागींतूंत्रिलोचन ॥ नयनेंवीणदीसशी ॥ ५ ॥
निजांगेवाहासीबोधचंद्र ॥ यालागींतूंचंद्रशेखर ॥ चंद्रसूर्यादिचराचर ॥ तुझेनिसाचारप्रकाशती ॥ ६ ॥ भवयानावाचीख्याती ॥ भव-
प्रकाशकतुझीविच्छत्ती ॥ तूंचिविष्णुप्रजापती ॥ रुद्रतूंअंतीसंहर्ता ॥ ७ ॥ मोडूनियांनामरूपमुद्रा ॥ जीवआणिशीएकाकारा ॥ अ-
त्यंतप्रळयींच्याप्रळयरुद्रा ॥ चित्समुद्राशिवरूपा ॥ ८ ॥ शिवशिवजीगुरुराया ॥ निजभावेंलागतांपायां ॥ तेंवगुरुशिष्यत्वगेलेंलया ॥
दाऊनियांनिजरूप ॥ ९ ॥ तेंनिजरूपदेखतांदृष्टी ॥ कैंचाजीवकैंचीसृष्टी ॥ निमालीत्रिगुणेसींत्रिपुटी ॥ पडलीमिठीस्वानंदीं ॥ १० ॥ त्या-
स्वानंदाचेउद्गार ॥ सांवरतांनावरतीथोर ॥ त्यास्वानंदाचेंनिजसार ॥ सत्यसाचारएकादश ॥ ११ ॥ त्याहीमाजीअतीगहन ॥ सखस्वानं
दनिरूपण ॥ तोहाएकुणिसावाअध्यायजाण ॥ परमकारणशास्त्रार्थी ॥ १२ ॥ जेंऐकतांनिरूपण ॥ परमानंदउलथेजाण ॥ एकानिववीज
नार्दन ॥ श्रोतांअवधानमजद्यावें ॥ १३ ॥ सत्रावेअठरावेअध्यायांप्रती ॥ स्वधर्मकर्मेंब्रह्मप्रामी ॥ वर्णाश्रमस्थितीगती ॥ उद्धवाप्रतीसांगीतली
॥ १४ ॥ एकुणिसावेअध्यायींजाण ॥ जेणेंसाधिलेंनिजज्ञान ॥ त्याज्ञानाचेंत्यागलक्षण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत ॥ १५ ॥ कर्मकर्तव्यताकार
ण ॥ जीवन्मुक्तासिनाहींजाण ॥ उद्धवाचेयमादिप्रश्न ॥ हेंहीश्रीकृष्णसांगेल ॥ १६ ॥ शास्त्रयुक्तपांडित्यज्ञान ॥ प्रपंचाचेंमिथ्यानिरूपण ॥
तेंअनुमानीकज्ञान ॥ सत्यपणत्यानाहीं ॥ १७ ॥ पूर्वेंआहेमाझेंगमन ॥ हेंपूर्वीलशब्दस्मरण ॥ पश्चिमदिग्भ्रमचढल्याजाण ॥ पश्चिमेआप
णपूर्वमानी ॥ १८ ॥ तैसेंशाब्दीकशास्त्रज्ञान ॥ बोलेआनकरीआन ॥ तेणेंनव्हेसमाधान ॥ सर्वथाजाणसाधका ॥ १९ ॥ जेवींकांदिग्भ्र

ममोडे ॥ तेंपूर्वेंचिचालेपूर्वेकडे ॥ तेंविअपरोक्षज्ञानजेंजोडे ॥ तेंसाधकपडेस्वानंदीं ॥ २० ॥ जेंजेंएकेवदांतश्रवण ॥ तेंआंगेंहोतजायआ
पण ॥ हेंअपरोक्षाचेंलक्षण ॥ सत्यत्वेंजाणअतिशब्द ॥ २१ ॥ ऐसेंनव्हतांअपरोक्षज्ञान ॥ सांडूंनयेश्रवणमनन ॥ अवश्यकरावेंसाध
न ॥ प्रत्यावृत्तीजाणअत्यादरें ॥ २२ ॥ झालियाअपरोक्षज्ञान ॥ प्रपंचाचेंमिथ्याभान ॥ विषयींसीपडलेंशून्य ॥ कल्पनाजाणनिमाली
॥ २३ ॥ तेणेंचिगुरुरूपेंआपण ॥ त्यागावेंज्ञानसाधन ॥ हेंचिनिरूपणीं निरूपण ॥ देवसंपूर्णसांगत ॥ २४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ यो
विद्याश्रुतसंपन्नआत्मवान्नानुमानिकः ॥ मायामात्रमिदंज्ञात्वाज्ञानंचमयिसंन्यसेत् ॥ १ ॥ ॥ टीका ॥ वेदशास्त्रा
र्थीपरिनिश्चित ॥ श्रवणमननअभ्यासयुक्त ॥ ज्यासिब्रह्मविद्याभास ॥ स्फनिश्चितस्वानुभवें ॥ २५ ॥ तोचिअनुभवऐसा ॥ दोरा
आंगींसर्पजैसा ॥ नमारितांनाशेओपैसा ॥ भवभ्रमतेसात्यानाहीं ॥ २६ ॥ जेविकांनटाचीराणीवोराणी ॥ दोघेंखेळतीलटिकेपणीं
॥ तेंविप्रकृतीपुरुषउभवणीं ॥ मिथ्यापणींजोजाणें ॥ २७ ॥ जेशींभिंतीमाजीनानाकार ॥ चित्रेंलिहिलींविचित्र ॥ तेंभिंतीचिएक
साचार ॥ तेंविंऐक्यचराचरजोदेखे ॥ २८ ॥ स्वप्नीचींनानाकर्मेंजाण ॥ त्यांचेंजागृतीनव्हेबंधन ॥ तेंविंमिथ्यानिजकर्माचरण ॥
जीवित्वेंसिंजाणजोदेखे ॥ २९ ॥ ऐशीसाचारज्याचीस्थिती ॥ त्यानावशब्दआत्मप्राप्ती ॥ निजानुभवत्यातेंह्मणती ॥ हेंजाणनि
श्चितीउद्धवा ॥ ३० ॥ आणीकएकतेथींचीखूण ॥ विषयांवीणस्वानंदपूर्ण ॥ हेंअनुभवाचेंमुख्यलक्षण ॥ सत्यजाणसात्वता ॥
३१ ॥ ऐसाअनुभवनसतांदेख ॥ केवळज्ञानजेंशाब्दिक ॥ त्यातेंह्मणिजेअनुमानिक ॥ जाणनिष्टंकनिजभक्ता ॥ ३२ ॥ ज्याच्या
अनुभवाप्रतीतरी ॥ नाहींअनुमानासींउरी ॥ जोअपरोक्षसाक्षात्कारी ॥ निरंतरींनांदत ॥ ३३ ॥ ऐसाजोपुरुषजाण ॥ तेणेंज्ञाना
चेंसाधन ॥ आणिवृत्तिरूपेंजेंज्ञान ॥ तेंहीआपणत्यागावें ॥ ३४ ॥ तेंनत्यागितांलवलाहें ॥ सहजचित्यागहोये ॥ जेंवीसूर्योदयींपाहें ॥ स
चंद्रतेजजायतारांगणाचें ॥ ३५ ॥ जेवीहनुमंतदेखोनियेत ॥ नवचंडीपळेनत्वता ॥ मांराहावयायेराभूता ॥ उरीसर्वथाउरेना ॥ ३६ ॥

तेवीं माझे साक्षात्कारी ॥ सांचवबद्धता नाहीं खरी ॥ माझे मतीचे निरृत्तीवरी ॥ कैशापरी राहेल ॥ ३७ ॥ माझिया अनुभवाचा ठांयीं ॥ बद्धमो क्षमीयां पाहीं ॥ तेथ साधनज्ञाना कहीं ॥ उपेगु नाहीं उद्धवा ॥ ३८ ॥ परमात्मस्वरूपाचा ठांयीं ॥ हें अवघें माथिक पाहीं ॥ तेथ ज्ञान ध्यान जें कांहीं ॥ नाशागिलो पाईं त्यागिलें ॥ ३९ ॥ त्यागोनियां ज्ञान ध्यान ॥ ज्ञानियासी माझी प्रीती गहन ॥ तेंचि प्रीतीचें लक्षण ॥ स्वयें श्रीकृष्ण सांगत ॥ ४० ॥ श्लोक ॥ ज्ञानीनस्त्वहमेवेष्टः स्वार्थो हेतुश्च संमतः ॥ स्वर्गश्चैवापवर्गश्च नान्योऽर्थो मदृते प्रियः ॥ २ ॥ टीका ॥ जो मी अद्वयानंदस्थिती ॥ त्या माझी ज्ञानियां प्रीती ॥ ते प्रीतीची उपपत्ती ॥ ऐक निश्चिती उद्धवा ॥ ४१ ॥ ज्ञानियांसी अतिवल्लभ ॥ जो मी परमात्मा स्वयंभ ॥ ज्ञानियाचा परम लाभ ॥ मी पद्मनाभ निजधन ॥ ४२ ॥ ज्ञानीयांशी जो स्वर्ग चांग ॥ तो मज वेगळा नाहीं मार्ग ॥ ज्ञानीयाचा मोक्ष सांग ॥ तो मी श्रीरंग निजात्मा ॥ ४३ ॥ ज्ञानियांचें स्वधर्म साधन ॥ तो मी परमात्मा नारायण ॥ मज वेगळें कांहीं आन ॥ ज्ञात्यासि जाण असेना ॥ ४४ ॥ ज्ञात्यासी स्वर्ग मोक्ष सुख ॥ मज वेगळें उरलें नाहीं देख ॥ मी चिदात्मा निजव्यापक ॥ भावें निष्टंक पावले ॥ ४५ ॥ ज्ञात्याचा अर्थ सार्थ परमार्थ ॥ मी पुरुषोत्तम गा समस्त ॥ आद्य अव्यय अनंत ॥ माझें निज सुख प्राप्त ते जालें ॥ ४६ ॥ ऐशी ज्ञानियांची माझी प्रीती ॥ ते ही तैसेच मज प्रिय होती ॥ तेंचि स्वयें श्रीपती ॥ उद्धवा प्रती सांगत ॥ ४७ ॥ श्लोक ॥ ज्ञानविज्ञानसंसिद्धाः पदं श्रेष्ठं विदुर्मम ॥ ज्ञानी प्रियतमोऽतो मे ज्ञानेनासौ बिभर्ति माम् ॥ ३ ॥ टीका ॥ ज्ञान विज्ञान निजसंपत्ती ॥ जाहलिया वीण माझी प्राप्ती ॥ कोणासी न दे स्वरूपस्थिती ॥ मत्पदीं गती ज्ञान विज्ञानें ॥ ४८ ॥ करितां गुरुशास्त्रश्रवण ॥ तेणें जाहलें तें म्हणती ज्ञान ॥ त्याचा अनुभव तोच विज्ञान ॥ ऐक लक्षण त्याचें ही ॥ ४९ ॥ स्वयें स्वयंपाक केला जाण ॥ न जाणां कटु मधुर लक्षण ॥ जंव चाखिला नाहीं आपण ॥ ते दशा सज्ञान ज्ञान म्हणती ॥ ५० ॥ केलिया रससाचें रसस्वादन ॥ स्वयें गोडी सेवी आपण ॥ ऐशी दशा तें विज्ञान ॥ उद्धवा जाण निश्चिती ॥ ५१ ॥ एवं विज्ञान ज्ञान निजसंपत्ती ॥ माझ्या उत्तम पदाची पदप्राप्ती ॥ माझें वास्तव्य स्वरूप जे जाणती ॥ त्याची मज प्रीती अनन्य ॥ ५२ ॥ वेदशास्त्र

युक्तीबळें ॥ माझेंस्वरूपकाशनेंकळे ॥ तेजासीवस्तुनाआकळे ॥ मजत्यावेगळेंप्रियनाहीं ॥ ५३ ॥ तेंचिअतिप्रीतीचेंलक्षण ॥ त्याचेंपाउ
लापाउलींजाण ॥ सर्वांगवोडवींमीआपण ॥ करींनिंबलोणसर्वस्वें ॥ ५४ ॥ त्यासीजेंवेळेजेंलागे ॥ तेंमीनमागतांपुरवींवेगें ॥ त्यासीविरु
ध्येजेणेंमार्गे ॥ तेंमीनिजांगेंनिवारीं ॥ ५५ ॥ त्यासीझणोसंसारवारालागे ॥ यालागींमीचमींपुढेंमागें ॥ सभवंतारांहेंसर्वांगें ॥ अति
प्रीतीपांगेंपांगला ॥ ५६ ॥ जेणेंज्ञानेंज्ञानीप्रियहोती ॥ त्याज्ञानाचीपवित्रकीर्ती ॥ देवोसांगेउद्धवाप्रती ॥ यथार्थस्थितीनिजबोधें ॥ ५७
श्लोक ॥ तपस्तीर्थंजपोदानंपवित्राणितराणिच ॥ नालंकुर्वंतितांसिद्धिंयाज्ञानकलयाकृता ॥ ४ ॥ टीका ॥ सकळसाधनानदेजेऋ
द्धी ॥ तेज्ञानलेशेंहोयत्रिशुद्धी ॥ ऐकउद्धवानिशुद्धी ॥ तेज्ञानसिद्धीचामहिमा ॥ ५८ ॥ तपजेंपराकपंचाग्नी ॥ तीर्थंगयादिसरितात्रि
वेणी ॥ जपूजेनानामंत्रश्रेणी ॥ गोभूमितिळदानींसुवर्णादि ॥ ५९ ॥ आणीकहीइतरपवित्रें ॥ जेस्वधर्मकर्मादीसाचारें ॥ नानायागअग्निहो
त्रें ॥ पवित्रकरेंअतिशुद्ध ॥ ६० ॥ एवंतपादिकजेंसाधन ॥ यासकळांचीशक्तीगहन ॥ तेज्ञानलेशासमान ॥ पवित्रपणेंतुळेना ॥ ६१ ॥ ज्ञाननि
ष्ठाअर्धक्षणें ॥ जेपवित्रतास्वयेंलाहाणें ॥ तेंतपादिनानासाधनें ॥ नाहींपावणेंकल्पांतीं ॥ ६२ ॥ ऐसेंजेपवित्रज्ञान ॥ तेंमुख्यत्वेंधरोनीजा
ण ॥ माझेंकरावेंभजन ॥ तेंचिनिरूपणहरिबोले ॥ ६३ ॥ श्लोक ॥ तस्माज्ज्ञानेनसहितंज्ञात्वास्वात्मानमुद्धव ॥ ज्ञानविज्ञानसंपन्नो
भजमांभक्तिभावतः ॥ ५ ॥ टीका ॥ याकारणेंगाउद्धवा ॥ ऐसापवित्रज्ञानाचायावा ॥ तेथप्रक्षाळणनिजभावा ॥ जीउतीवोळखावाप
रमात्मत्वें ॥ ६४ ॥ जीउपरमात्मादोनीएक ॥ ऐसेंजाणणेंतेंज्ञानदेख ॥ ऐक्यभोगणेंपरमात्मसुख ॥ विज्ञानसम्यकत्यानांव ॥ ६५ ॥ ऐ
साज्ञानविज्ञानसंपन्न ॥ होउनीकरावेंमाझेंभजन ॥ त्यानिजभजनाचीखुण ॥ ऐकसंपूर्णउद्धवा ॥ ६६ ॥ तेंव्हांजेथेंदेखेजेंकांहीं ॥ तें
मीवांचुनीआननाहीं ॥ मगअनन्यभावेंतियेठांई ॥ भजेंपाहींभावार्थे ॥ ६७ ॥ ऐशियामाझाभजनाहातीं ॥ उसंतुनाहींअहोराती ॥ जा
गृतीस्वप्नसुषुप्ती ॥ माझीनिजभक्तिनमोडे ॥ ६८ ॥ विसरोनीजावेंजेथें ॥ तेथेंचिदेखेमातें ॥ मरणआलेंविस्मरणातें ॥ स्मरणही

भा. तेथेंहारपलें ॥ ६९ ॥ यापरीज्ञानविज्ञानसंपन्न ॥ मजवेगळेंनेदखतीआन ॥ तैसेंचिमाझेंअनन्यभजन ॥ शुध्दभक्तीजाणयानांव ॥ ७० ॥ मं अ
३ गांत्रस्वेश्वरां याचीगती ॥ माझीकरोनीअनन्यभक्ती ॥ मजपावले शशारिती ॥ ऐकतुजमतीसांगेन ॥ ७१ ॥ श्लोक ॥ ज्ञानविज्ञानयज्ञेनमा ११
मिष्ट्वात्मानमात्मनि ॥ सर्वयज्ञपतिंमांवैसंसिद्धिंमुनयोगमन् ॥ ६ ॥ टीका ॥ जेज्ञानधनेंअतिसंपन्न ॥ परमपवित्रविज्ञानेंजाण ॥ ऐसेंब्रह्म
भूतजेब्राह्मण ॥ यज्ञद्वाराभजनकरितीमाझें ॥ ७२ ॥ हृदयाचानिजभुवनीं ॥ विकल्पाचीभूमीरवाणोनी ॥ शमदमविरक्तीकुंडेंतिन्ही
॥ केलींआवोसाधुनीश्रध्देचा ॥ ७३ ॥ तेथक्षराक्षर अरणीदोन्ही ॥ गुरुमंत्रेंदृढमथुनी ॥ काढिलासूक्ष्मनिर्धुमाग्नी ॥ कुंडींस्थापुनीपेट
विला ॥ ७४ ॥ शुध्दसत्वाचेंघृततेथ ॥ रजतमद्रव्येंसीमिश्रित ॥ वैराग्यस्त्रुवेनेआहुतीदेत ॥ मंत्रतेथयुक्तीचे ॥ ७५ ॥ घेउनीविचारशस्त्रखळख
ळवित ॥ संकल्पपशूचाकरूनीघात ॥ तेणेंयज्ञपतीश्रीअनंत ॥ केलातृप्तनिजबोधें ॥ ७६ ॥ तेथपूर्णाहुतीसकारण ॥ घालितांजीव
भावाचें अवदान ॥ यज्ञभोक्ताश्रीनारायण ॥ परमात्माजाणसुखीजाला ॥ ७७ ॥ यापरीमाझेंयजन ॥ करूनीयांमुनिगण ॥ निवारूनीज
न्ममरण ॥ माझीसिध्दीजाणपावले ॥ ७८ ॥ मुनेश्वरींसाधिलीसिध्दी ॥ तेचिउध्दवालागींत्रिशुध्दी ॥ द्यावयाकृष्णकृपानिधी ॥ प्रपंचनिषे
धीवस्तूसांगे ॥ ७९ ॥ श्लोक ॥ त्वय्युध्दवाश्रयतियस्त्रिविधोविकारोमायांऽतरापततिनाद्यपवर्गयोर्यत् ॥ जन्मादयो ऽस्य यदमीनवत-
स्यकिंस्युराद्यंतयोर्यदसनो ऽस्तिनदेवमध्ये ॥ ७ ॥ टीका ॥ मीउध्दवऐसेंह्मणता ॥ नूंकोण आहेसीतत्वता ॥ ऐकत्यास्वरूपाचीकथा ॥ तुज
मीआतांसांगेन ॥ ८० ॥ जन्मस्थितीआणिनिधन ॥ त्रिविधविकारेंसीत्रिगुण ॥ याचीअधिष्टात्रिमायाजाण ॥ तिसीचळण तुझेनी ॥ ८१ ॥
मायादिगुणकार्यासमस्तां ॥ तूंआश्रयोपैंसबाह्यता ॥ तुझेनिआंगेंयासीचपळता ॥ तूंयापरताचिदात्मा ॥ ८२ ॥ माझेनिगुणकर्माचपळ
ता ॥ तैंप्रपंचासींआलीसत्यता ॥ हेंमायामयगातत्वता ॥ मृगजळताआभासू ॥ ८३ ॥ सकळप्रपंचाचेजेभान ॥ तेंतवमृगजळासमान ॥ ३
दिसेतेंहीमिथ्यादर्शन ॥ वस्तुत्वेंजाणसत्यनव्हे ॥ ८४ ॥ तूंजन्ममरणापरता ॥ त्रिगुणातेंनातळता ॥ प्रपंचासीअलिप्तता ॥ तूंझितत्वता

नूंऐक॥ ८५॥ तेचिप्रपंचाची अलिप्तयुक्ती॥ ऐशीआहे परमप्रतीती॥ उत्पत्तिस्थितीप्रळयांती॥ प्रपंचाचीगतीसत्यत्वेंनाहीं॥ ८६॥ उत्प
त्तीआदीप्रपंचनसे॥ अंतींकहींउरलानदिसे॥ मध्येंजोकांहींआभासे॥ तोमायाविशेंमिथ्याभूत॥ ८७॥ प्रपंचाआदीपरब्रह्म॥ अं
तींतेंचिउरेनिरुपम॥ मध्येंस्थितीकाळींतेंचिब्रह्म॥ मिथ्याभवभ्रमभ्रांतासी॥ ८८॥ सूर्याआदीमृगजळनसे॥ अस्तमानीउरलेंनदि
सें॥ मध्येंजेंकांहींआभासे॥ तेथहीनसेजळलेश॥ ८९॥ सर्पाआदीदोरत्वेंदोरू॥ मध्येंभ्रमेंभासेसर्पाकारू॥ अंतींदोरउरेसाचारू
॥ तोहीदोरूदोररूपें॥ ९०॥ यापरीआद्यंतींविचारितां॥ वस्तुसत्यप्रपंचमिथ्या॥ हेंउद्धवाजाणतत्वता॥ वेदशास्त्रार्थीसंमत॥
॥ ९१॥ ऐशीयाप्रपंचाचीघडमोडी॥ होतांजन्ममरणकोडी॥ उद्धवातुजनलगेवोढी॥ तूंपरापरथडीनित्यमुक्त॥ ९२॥ निर्गुणनिःसंग
निर्विकार॥ अजअव्ययअक्षर॥ ब्रह्मअनंतअपरांपार॥ तेंतूंसाचारउद्धवा॥ ९३॥ हेंऐकोनीदेवाचीगोष्टी॥ उद्धवेंबांधिलीशकुनगांठी
॥ हरिरवेंआनंदुनजिरेपोटीं॥ एकलादृष्टीनससाये॥ ९४॥ तूंब्रह्मह्मणतांयदुराजें॥ तेणेंहरिखाचेनिफुंजें॥ उद्धवनाचेस्वानंदभोजें
॥ वैकुंठलाजेतुष्टलें॥ ९५॥ स्वसुखेंतुष्टोनीश्रीकृष्णा॥ मजह्मणेतूंब्रह्मपूर्ण॥ आजीमीसभाग्यधन्यधन्य॥ धांवोनीश्रीचरणवंदिले॥
॥ ९६॥ तूंचिअंगेंपरब्रह्म॥ ऐसेंबोलिलामेघश्याम॥ तेंचिअर्थेचिंतिजवर्म॥ उद्धवसप्रेमपुसत॥ ९७॥ श्लोक॥ उद्धवउवाच॥ ज्ञा
नंविशुद्धंविपुलंयथैतद्वैराग्यविज्ञानयुतंपुराणं॥ आख्याहिविश्वेश्वरविश्वमूर्त्ते त्वद्भक्तियोगंचमहद्विमृग्यं॥ ८॥ टीका॥ विष्व
क्सेनाविश्वेश्वरा॥ विश्वमूर्तीविश्वंभरा॥ जेणेंपाविजेब्रह्मसाक्षात्कारा॥ त्याज्ञाननिर्धारामजसांगें॥ ९८॥ नुसतेंसांगतीज्ञान॥ तेंकेव
ळमूढजाण॥ सांगतूंवैराग्यसुक्तीलक्षण॥ जेंछेदीबंधनजीवाचें॥ ९९॥ ज्ञानेंवीणवैराग्यआंधळें॥ तेंअरडीदरडीआदळे॥ वैराग्येंवीण
वीणज्ञानपांगळें॥ युक्तीदेखेपरीनचलेपुरुषार्थ॥ १००॥ विवेकवैराग्यदोनी॥ प्रवेशल्याहृदयभुवनीं॥ तोंविषयावस्थानिरसूनी॥
सोहंपणीजीववर्ते॥ १॥ जंवज्ञानासीनभेटेविज्ञान॥ नवनिरसेनजीवपण॥ यालागींसांगावेंविज्ञान॥ जेंजीवशिवपणनिवारी॥

॥२॥ असंभावनादोषशून्य ॥ तें बोलिजे ब्रह्मज्ञान ॥ जें विपरीतभावनेवीण ॥ त्यातें नाव विपुल ह्मणनी ॥ ३ ॥ ऐसें विपुलज्ञान ॥ नेंयुक्त
वैराग्यविज्ञान ॥ त्यामाजी ही श्रेष्ठ तुझें भजन ॥ कृपा करूनी सांगिजे ॥ ४ ॥ ज्ञानविज्ञानवैराग्यस्थिती ॥ गुणातीत तुझी भगवद्भक्ती ॥
मज सांगावी स्फुनिश्चिती ॥ कृपामूर्ती श्रीकृष्णा ॥ तुझे उत्तम भक्तिकारणें ॥ साधू पडले गवेपणें ॥ धरणें वसलें जीवें प्राणें ॥ ते भक्ती
सांगणें मजलागीं ॥ ६ ॥ तुझी करितां उत्तम भक्ती ॥ त्रिविधताप क्षया जाती ॥ आपुली लाभे निजमुक्ती ॥ उद्धव उत्तम अर्थी विनविन ॥ ७
॥ श्लोक ॥ तापत्रयेणाभिहतस्य घोरे संतप्यमानस्य भवाध्वनीश ॥ पश्यामि नान्यच्छरणं तवांघ्रिद्वंद्वातपत्रादमृताभिवर्षात् ॥
॥ ९ ॥ टीका ॥ जे त्रिविधतापें तापले ॥ जे कामक्रोधें जर्जर केले ॥ आशातृष्णा विसंचिले ॥ जे निर्बुजले जन्ममरणें ॥ ८ ॥ संसारमार्ग अती
घोर ॥ दुःखें तुलंघवे दुस्तर ॥ ऐसे भ्रमले जे नर ॥ त्यासी निजछत्र हरिपादपद्म ॥ ९ ॥ तुझ्या चरणारविंदापरतें ॥ शरण न देखों आणिकां
तें ॥ यालागीं कायावाचाचित्तें ॥ शरणभावार्थें तुज आलों ॥ १० ॥ छत्र निवारी केवळ नाप ॥ चरणछत्राचें भिन्न रूप ॥ त्रिविधतापेंसी संता
प ॥ निरसोनी निःपाप करी जन ॥ ११ ॥ एक शरणा निजचित्तें ॥ एक वैरें मिसळले तूतें ॥ एक नेभजन भावार्थें ॥ एक नेभयातें स्मरले तूतें
॥ १२ ॥ एकतें स्फुहृदत्वें सगोत्र ॥ एकाचें केवळ स्नेहसूत्र ॥ एका अंगसंग कामतंत्र ॥ एक आज्ञाधारनेमस्त ॥ १३ ॥ एवं नानापरी विचि
त्र ॥ जीहीं ठाकिलें चरणछत्र ॥ भवभय जें महाघोर ॥ तें त्यास मोरझोंन शके ॥ १४ ॥ भक्त वैरी आणि स्फुहृद ॥ अवघ्यां देणें निज एक पद
द ॥ बापउदारता अगाध ॥ तूं स्वानंदबोध सर्वांचा ॥ १५ ॥ होमर्दा जें अग्नीवरी ॥ तें अग्नी आपुल्या ऐसें करी ॥ मा अवचटें पडल्यावरी ॥ तें
ही करी तैसेंच ॥ १६ ॥ एवं नानायोगें गोविंदा ॥ जे मिनले तुझिया संबंधा ॥ त्यांचा निरसोनि संसारबाधा ॥ समत्वें निजपदा तूं नेसी ॥
॥ १७ ॥ त्या तुझें चरणछत्र येथें ॥ निवारी त्रिविधतापातें ॥ सदा वर्षे परमामृतें ॥ शरण चरणातें यालागीं ॥ १८ ॥ जा संसारभयाभेण ॥ ४
तुझ्या चरणा आलों शरण ॥ त्या भवभयाचें निरूपण ॥ उद्धव आपण सांगत ॥ १९ ॥ श्लोक ॥ दष्टं जनं संपतितं बिले ऽस्मिन्का-

ह्माहिनाक्षुद्रसुखोरुतर्षं ॥ समुद्धरैनकूपयापवर्ग्यैवचोभिरासीचंमहानुभाव ॥ १० ॥ टीका ॥ संसारकुहरामाजींजन ॥ महदाराकूपींपडले जाण ॥ याहीमाजीदुःखगहन ॥ काळसर्पेंदारुणडंकिलें ॥ २० ॥ त्याकाळसर्पाचेंविख ॥ क्षणक्षणाचेंदुःख ॥ अभिमानेंभुललेलोक ॥ विषयसुखवांछित ॥ २१ ॥ नवलकाळसर्पाचापडिपाडू ॥ विषप्रायविषयकेलेगोडू ॥ गोडांचागोडपरमार्थदृढू ॥ तोकेलाकडूजीवेंभावें ॥ २२ ॥ विखाहूनीविषयअधिक ॥ विख एकवेळांमारक ॥ विषयोपुनःपुनाघातक ॥ काळसर्पेंलोकभुलविले ॥ २३ ॥ विषयनोकेवळविख ॥ त्यालागीभुललेमूर्ख ॥ विषयाचीतृष्णादेख ॥ अधिकाधीकवाढती ॥ २४ ॥ ऐसेदुःखनिमग्नजेजन ॥ त्यांचेंकरावेंउद्धरण ॥ ह्मणसीलहेंकरितीसाधन ॥ तैंउद्धरणमीकरीन ॥ २५ ॥ स्वामीतुझीकृपानव्हतां ॥ कोटीसाधनतेंवृथा ॥ कृपाजालियाअच्युता ॥ भवव्यथास्पर्शेना ॥ २६ ॥ ऐकेंकृपाळुवाश्रीअनंता ॥ तुझामोक्षफळरूपजाकथा ॥ तेणेंअमृतेंशिंपोनीकृष्णनाथा ॥ जनासमस्तांउद्धरीं ॥ २७ ॥ तुझेसुखाचेंकथापीयुख ॥ बिंदुमात्रलागतांदेख ॥ भवसर्पाचेंउतरेविख ॥ उपजवीसुखस्वानंदें ॥ २८ ॥ सकळजनांच्याविषयीं ॥ ह्मणसीआग्रहतुझाकांई ॥ जनमातेंप्रार्थीतनाहीं ॥ देवाऐसेंकांहींकल्पीजी ॥ २९ ॥ आंधळअंधकूपींपडतां ॥ देखणेनीलावावेंसत्पथा ॥ तेवींज्ञानांधदुःखींबुडतां ॥ उद्धरावयानत्वतामीप्रार्थितसें ॥ ३० ॥ जनअंधकांजालेह्मणसी ॥ संसारसर्पेंग्रासिलेंत्यासी ॥ यालागींविसरोनीनिजसुखासी ॥ विषयदुःखासीलोधले ॥ ३१ ॥ ऐशियादीनातेंश्रीअनंता ॥ कृपेनेउद्धरावेंतत्वता ॥ ह्मणोनिचरणीठेविलामाथा ॥ श्रीकृष्णनाथाप्रार्थिलें ॥ ३२ ॥ ऐकोनीभक्ताचीभावेंविनंती ॥ संतोषलाभक्तपती ॥ उत्तमसभेचीज्ञानस्थिती ॥ उद्धवाप्रतीसांगीतलें ॥ ३३ ॥ जेसभेसीसुख्यत्वेंहृषीकेशी ॥ देवऋषीआणिब्रह्मर्षी ॥ नेथमीनलेराजर्षी ॥ नपोराशीज्ञाननिधी ॥ ३४ ॥ तेसभेचाज्ञानमथितार्थ ॥ उद्धवासीसांगेलश्रीकृष्णनाथ ॥ श्रोतीअवधानद्यावेंतेथ ॥ एकाविनवीजनार्दन ॥ ३५ ॥ ज्ञानआणीपुरातन ॥ वक्ताभगवंतआपण ॥ श्रोताउद्धवसावधान ॥ कायश्रीकृष्णबोलिला ॥ ३६ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ इत्थंमेतमुराराजाभीष्मंधर्मभृतांवरं ॥ आजातशत्रु

पपृच्छसर्वेषानो ऽनुश्रृण्वतां ॥ ११ ॥ टीका ॥ तुवांपुशिलेंजेशारिती ॥ नैसीयाचीगाउपपत्ती ॥ धर्मेंपुशिलेंभीष्मप्रती ॥ देहांतीशरपंजरीं ॥
॥ ३७ ॥ ऐकत्याधर्माचीथोरी ॥ जासीशत्रुनाहींसंसारीं ॥ सत्यवादीनिजनिर्धारी ॥ जोऋषिमंत्रेंजन्मला ॥ ३८ ॥ करावयापांडवनिर्दळ
ण ॥ वज्रदेही व्हावया आपण ॥ धर्मपुसतांदुर्योधन ॥ धर्मअसत्यवचननबोले ॥ ३९ ॥ ऐसाराजायुधीष्टिर ॥ निर्मत्सरपरमपवित्र ॥ ते
णेंकरूनीअत्यादर ॥ भीष्ममहावीरविनविला ॥ ४० ॥ जोपरमधार्मिकनिजनिर्धारी ॥ जोस्वधर्मनेमेंव्रतधारी ॥ जोयावज्जन्मब्रह्मचारी
॥ जोमहासुरींवंदिजे ॥ ४१ ॥ नमोडतांगुरुत्वाचीपायरी ॥ जोपरशुरामेंसींयुद्धकरी ॥ परीकाशीश्वराचीकुमरी ॥ जोनकरीचनोवरी
ब्रह्मचर्यें ॥ ४२ ॥ धनुर्विद्येसीगुरुपर्शुराम ॥ तोरणींजिंतिलाकरुनीनेम ॥ तेणेंसंतोषोनीपरम ॥ आपुलेंनामआंकणांघाली ॥ ४३ ॥
अधिकसंतुष्टपरशुराम ॥ माझ्याब्रह्मचर्याचानेम ॥ भीष्मातुजबाधीनाकाम ॥ वरपरमदीधला ॥ ४४ ॥ जनकसंतोषाकारणे ॥ आ
पुलेंतारुण्यदिधलेंजेणें ॥ वार्धक्यघेउनीआपणें ॥ स्त्रवीकरणेंशांननु ॥ ४५ ॥ पितयेंदीधलेआशिर्वादा ॥ ऐकभीष्माअतिप्रबुद्धा ॥ वा
र्धिक्येंक्षीणशक्तीचीआपदा ॥ तेतुजकदांबाधेना ॥ ४६ ॥ यालागींजवजवह्मानारपण ॥ नपतवल्याचाप्रतापगहन ॥ काळाचीशक्ती
खुंटलीजाण ॥ नकरवेक्षीणभीष्मासी ॥ ४७ ॥ यालागींतोडरींकाजकाम ॥ आंकणारिघालापर्शुराम ॥ हाचीधार्मिष्टींवरिष्टधर्म ॥ हें
साजेनामभीष्मासी ॥ ४८ ॥ जाचियेप्रतिज्ञेचानिर्धारी ॥ देवासीलाउनायांहारी ॥ निःशस्त्रीकरीशस्त्रधारी ॥ येवढीथोरीप्रतिज्ञे
ची ॥ ४९ ॥ नमोडतांभजनमर्यादा ॥ युद्धींमिसळोनीगोविंदा ॥ हारीलाउनीयांमुकुंदा ॥ चरणारविंदालागला ॥ १५० ॥ आणवाहु
नीनिर्धारी ॥ शस्त्रास्त्रेंसांडिलींदुरी ॥ पुढतीबाणभेदितांजिव्हारीं ॥ शस्त्रकरींनधरीच ॥ ५१ ॥ बाणीकुडतरलेंजीव्हार ॥ विकळतां
देखोनीथोर ॥ भीष्मेंकरूनीनिजनिर्धार ॥ जालातमरेदेहत्यागा ॥ ५२ ॥ हेंदक्षिणायनअतिघोर ॥ भीष्मेंऐकनांउत्तर ॥ काळासीकरू
नियांदूर ॥ स्वशरीरराखिलें ॥ ५३ ॥ मगनिजात्मनिर्धारी ॥ भीष्मपहुडेशरपंजरीं ॥ त्यानेंयुधीष्टिरप्रश्नकरी ॥ महाऋषेश्वरींपरि

वारिला॥ ५४॥ आह्मासकळांदेखनां॥ जालायुधीष्टिरपुसना॥ तेचिपुरातनकथा॥ तुजमीआनांसांगेन॥ ५५॥ श्लोक॥ निहत्तेभा
रतेयुद्धे॥ स्वहृन्निधनविव्हलः॥ श्रुत्वाधमान्बहून्पश्चान्मोक्षधर्मानपृच्छत॥ १२॥ टीका॥ मीसंधीकरितांश्रीकृष्णा॥ तेंनमनीचदुर्यो
धन॥ व्यासवर्जिनांआपण॥ नरीदृढपणयुद्धासी॥ ५६॥ एवंदैवबळेंकुरुक्षेत्रीं॥ कौरवपांडवाझुंजारी॥ सापत्नदुर्योधनादीवैरी॥ स
परिवारींनिमाले॥ ५७॥ युद्धनिवर्तल्यापाठी॥ धर्मबैसल्याराज्यपाटीं॥ तेणेंअभिमानघेतलापोटीं॥ माहादोषास्पष्टीमीएक॥ ५८
॥ मीराज्यींबैसतांआपण॥ ह्मणेम्यांमारिलागुरुब्राह्मण॥ म्यामारिलाकर्णदुःशासन॥ राजादुर्योधनम्यामारिला॥ ५९॥ उत्प-
त्तीस्थितीप्रलयकर्ता॥ येथईश्वरुजाणतत्वता॥ तेंसांडोनियांसर्वथा॥ अहंकर्ताह्मणेधर्म॥ ६०॥ देहाभिमानाचेखटाटोपी॥ थोर
होईउनियांअनुतापी॥ गोत्रहंतामीमहापापी॥ ऐसेंआरोपीनिजमाथां॥ ६१॥ त्यासीद्यावयासमाधान॥ समयोभीष्माचेंनीर्याण
॥ तेथेंम्यानेउनीयांजाण॥ धर्मेकेलेप्रश्नतेऐका॥ ६२॥ राजधर्मदानधर्म॥ पुशिलातेणेआपध्धर्म॥ मुख्यत्वेंपुशिलामोक्षधर्म
॥ उत्तमोत्तमेंपरिस॥ ६३॥ श्लोक॥ तानहंतेऽभिधास्यामिदेवव्रतमुखाच्छ्रुतान्॥ ज्ञानवैराग्यविज्ञानश्रद्धाभक्त्युपबृंहितान्॥ १३॥ टीका॥ तेभीष्ममुखींचेमोक्षधर्म॥ म्यापरिशिलेअतिउत्तम॥ जेनिरसितीभवभ्रम॥ सकळकर्मदाहक॥ ६४॥ ज्ञानवि
ज्ञानश्रद्धाभक्ती॥ अनित्यनासेंवैराग्यस्थिती॥ भीष्मेंसांगीतलाधर्माप्रती॥ तेमीनिश्चितीसांगेन॥ ६५॥ ह्मणेभीष्मासीदेवद
त॥ तेणेंदेवावरीठेउनीचित्त॥ शरपंजरींसुनिश्चित॥ निजात्मयुक्तपहुडला॥ ६६॥ तेणेसांगीतलामोक्षधर्म॥ त्यांतमुख्यत्वेंज्ञान
प्रथम॥ तेंज्ञानसांगेपुरुषोत्तम॥ अतिउत्तमअवधारीं॥ ६७॥ श्लोक॥ नवैकादशपंचत्रीन्भावान्भूतेषुयेनवै॥ ईक्षेताथैकम
प्येषुतज्ज्ञानंममनिश्चितम्॥ १४॥ टीका॥ प्रकृतीपुरुषमहत्तत्व॥ पंचतन्मात्रासूक्ष्मस्थूलभाव॥ अहंकारासकटनव॥ तत्वेंभव
हेसंख्या॥ ६८॥ एकादशवोळिजेत॥ अकराइंद्रियेंयेथ॥ पंच तेपंचमहाभूतें॥ निर्नातेनिश्चिततीनगुण॥ ६९॥ हेतत्वसंख्याउ

१३॥ धरधुण ॥ गणिनां अठावीसज्ञाण ॥ दृश्य सर्वभूतांसमसमान ॥ नत्वेंजाणावर्नती ॥ ७० ॥ हिरण्यगर्भादीस्थावरांत ॥ नत्वेंसमानगासमस्त अ
६ ॥ अर्धाकडणेनाहींयेथ ॥ जाणानिश्चितउद्धवा ॥ ७१ ॥ नैसेंचिगाजीवचैनन्य ॥ प्रतिबिंबलेंसेंसमसमान ॥ जेंनामरूपअभिमान ॥ सर्वी १९
शीजाणप्रकाशिक ॥ ७२ ॥ थिल्लरींविःहिरांसागरीं ॥ चंद्रप्रतिबिंबसमचीधरी ॥ नेवीब्रह्मादिमशयकवरीं ॥ जीवत्वशरीरींसमसाम्यें ॥
॥ ७३ ॥ भूतंसमसमान चैतन्य ॥ एकात्मतादेखणेंजाण ॥ यानावगाशस्वज्ञान ॥ माझाहीजाणहानिश्चयो ॥ ७४ ॥ आतांविज्ञानाचें
लक्षण ॥ तुजमीसांगेनसंपूर्ण ॥ नेंश्लोकार्धेनिरूपण ॥ स्वयेंनारायणसांगत ॥ ७५ ॥ श्लोक ॥ एतदेवहिविज्ञानंननथैकेनयेनयत् ॥
॥ टीका ॥ पूर्वीदेखनेंनेनास्वभावें ॥ व्यापकवस्तुनियेसर्वें ॥ व्यापिलींअसतीदेहातीतत्वें ॥ हेंमानीजीवेंभावेंनिश्चित ॥ ७६ ॥ जेवीकांघ
टमाजीस ॥ सबाह्यव्यापकआकाश ॥ नेवीसकळप्रपंचास ॥ चिदाभासव्यापक ॥ ७७ ॥ ऐसेंजेकांशस्वज्ञान ॥ नेंज्ञेयप्राप्तीचेंकारण ॥
ज्ञेयपावलियाज्ञान ॥ हारपजाणवृत्तीसीं ॥ ७८ ॥ कांज्ञानेंवस्तुगम्यजें ॥ यालागींनेंज्ञेयह्मणीजे ॥ ज्ञेयपावलियाज्ञानलाजे ॥ जेवीं
कांसुरजेंरषद्योन ॥ ७९ ॥ जळींरिघाल्यालवण ॥ लवणपणामुकेजाण ॥ नेवीज्ञेयपावलियाज्ञान ॥ ज्ञानपणहारवी ॥ ८० ॥ ज्ञेयपावलि-
यासम्यक ॥ स्वरूपींचिन्मात्रैकएक ॥ नेथमिथ्याव्याप्यव्यापक ॥ साधकबाधकअसेना ॥ ८१ ॥ जेवीउदेलियागभस्ती ॥ सतारालोपे
रोहिणीपती ॥ नेवीजगेसीज्ञानसंपत्ती ॥ ज्ञेयाचेप्राप्तीपुढेंलोपे ॥ ८२ ॥ ऐसेंअपरोक्षनकृतांसांग ॥ देहादीप्रपंचाचेंलिंग ॥ आत्म्यावे
गळेंदेखेजग ॥ शब्देंलगबगब्रह्मज्ञाना ॥ ८३ ॥ शस्वशाब्दिकजेंब्रह्मज्ञान ॥ नेंहीगुणात्मकजाण ॥ वस्तुनिराकारनिर्गुण ॥ जन्ममर
णनिर्सीनाहीं ॥ ८४ ॥ त्रिगुणनितुकेनाशिवंत ॥ येचिविखींप्रस्तुन ॥ सांगनाहेश्रीअनंत ॥ अंतवंतसाकार ॥ ८५ ॥ श्लोकार्ध ॥ स्थि
त्युत्पत्त्यप्ययान्पश्येद्भावानांत्रिगुणात्मनां ॥ १५ ॥ टीका ॥ जरीनसतेंनाशिवंत ॥ नरीसगुणमानूयेतेंसत्य ॥ उत्पत्तिस्थितीनिधन ६
वंत ॥ जाणयेथेंत्रिगुणचीं ॥ ८६ ॥ रजोगुणेंहोयउत्पत्ती ॥ सत्वगुणेंकीजेस्थिती ॥ तमोगुणनाशीअंतीं ॥ हाश्रुणप्रवृत्तीस्वभावें ॥

॥८७॥ यागुणामाजीवस्तु असे ॥ जिणेंनिगुणकर्मप्रकाशे ॥ परीजन्ममरणादिदोषे ॥ अलिप्तवसेअविनाशी ॥ ८८॥ इतीनागुणाआ
श्रयभूत ॥ जिचेंनिगुणकर्मेवर्तत ॥ तीवस्तुत्रिगुणातीत ॥ तेंचिसांगतथोंकृष्ण ॥ ८९॥ श्लोक ॥ आदावंतेचमध्येचसृज्यात्सृज्यंयद
न्वियात् ॥ पुनस्तत्प्रतिसंक्रामेयच्छिष्येततदेवसत ॥ १६॥ टीका ॥ गुणआदीमध्यअवसानी ॥ सृष्टीउत्पत्तीस्थितीनिधनीं ॥ जें
असेअविनाशपणीं ॥ तेंमीमानीसंतत्वें ॥ ९०॥ तेंचिसंतत्वगाऐसें ॥ जाचेनिआधारेंजगवसे ॥ जेंजगासबाह्यभरलेंअसे ॥ जगप्र-
काशेजाचेनी ॥ ९१ ॥ हेंजगचिहोयजाये ॥ परीतेंसंचलेंचिराहे ॥ ऐशीजेनिजवस्तुआहे ॥ तेतूंपाहेंसंतत्वें ॥ ९२॥ जैसेघटमठहोती
जाचे ॥ आकाशराहेसहजगती ॥ तेंविब्रह्माडालयोत्पत्ती ॥ वस्तुचीस्थितिसंचली ॥ ९३॥ जेवींअलंकारापूर्वीसोने ॥ अलंकारीसोन
नेंसोनेपणें ॥ अलंकारनाशीनाशनेणें ॥ जेविकांसोनेंनिजस्थिती ॥ ९४॥ तेविआकळोनीचराचर ॥ वस्तुअसेअखंडाकार ॥ होतां-
जातांआकारविकार ॥ वस्तुअणुमात्रविकारेना ॥ ९५॥ ऐशीजेवस्तुअखंडपणें ॥ तिचाठांईच्यारप्रमाणें ॥ इहिंप्रमाणीवस्तुजाजणें
॥ प्रपंचदेखणेंमिथ्यत्वें ॥ ९६ ॥ श्लोक ॥ श्रुतिःप्रत्यक्षमैतिह्यमनुमानंचतुष्टयं ॥ प्रमाणेष्वनवस्थानाद्विकल्पात्सविरज्यते ॥ १७॥ टीका ॥
एकअद्वैतब्रह्मपांहीं ॥ दुसरेंआणीककांहींनाहीं ॥ प्रपंचमिथ्यावस्तुचेठांई ॥ हेंप्रमाणपांहींवेदवाक्यें ॥ ९७॥ प्रत्यक्षदेखिजेआपण ॥ दे
हादिकांचेंनश्वरपण ॥ दुसरेंपरमप्रमाण ॥ क्षणिकजाणप्रपंचा ॥ ९८॥ मार्कंडेयोआणिभुशुंडी ॥ इहींप्रपंचाचीराखोंडी ॥ देखिलीगा-
रोकडी ॥ वेळाकोडीकल्पांतीं ॥ ९९॥ महाजनप्रसिद्धहेंश्रवण ॥ प्रपंचासीक्षणिकपण ॥ हेंतिसरेंगाप्रमाण ॥ उद्धवाजाणअनित्य ॥ ६००॥
॥ शास्त्रप्रसिद्धीअनुमान ॥ मिथ्याप्रपंचाचेंभान ॥ दिसेमृगजळासमान ॥ वस्तुताजाणअसेना ॥ १॥ दोरदोरपणेंसाचार ॥ भ्रमेंभा
सेनानाकार ॥ काष्टसर्पकींमोत्याहार ॥ नाहींजळधारजळाची ॥ २॥ तेवीवस्तुएकचिद्घन ॥ तेथभ्रमेंमदवादगहन ॥ हेंशून्यकिंवासगु
ण ॥ कर्मधर्माचरणतेंमिथ्या ॥ ३॥ यापरीकारितांअनुमान ॥ मिथ्याप्रकृतीप्रपंचज्ञान ॥ हेंवेदांतमतप्रमाण ॥ सत्यजाणउद्धवा ॥ ४॥

तंनूवेगळापटकहीं ॥ योजेना आणिकियेठांई ॥ नेवीब्रह्मावेगळापाहीं ॥ प्रपंचुनाहींसत्यत्वें ॥ ५ ॥ चहूंप्रमाणीं प्रपंचस्थिती ॥ मिथ्यासा
धिलीनिश्चिती ॥ तेप्रपंचींविषयासक्ती ॥ सांडुनिविरक्तीधरावी ॥ ६ ॥ येविविरक्तीचेंनिरूपण ॥ स्वयेंसांगताहेनारायण ॥ उभय
लोकींविषयध्यान ॥ तेंमिथ्याजाणअमंगळ ॥ ७ ॥ श्लोक ॥ कर्मणापरिणामित्वादाविरिंच्यादमंगलं ॥ विपश्यन्नश्वरंपश्येदद्दृष्टम
पिदृष्टवत् ॥ १८ ॥ टीका ॥ करूनीकर्माचेंसाधन ॥ पाविजेलोकनोनैश्वरजाण ॥ आदिकरूनीब्रह्मसदन ॥ नैश्वरत्वेंजाणअमंगळ ॥ ८
॥ जेनेलोकींचेंसुखगहन ॥ नेंविखेंराधिलेंजैसेंअन्न ॥ खातांगोडपरिणामीमरण ॥ तेवीअधःपतनस्वर्गस्था ॥ ९ ॥ जैसादेखिलाहा
लोकयेथ ॥ तैसाचीस्वर्गभोगतेथ ॥ जेदोन्हीजाणअंतवंत ॥ नाशप्रामदोहींसी ॥ १० ॥ काळेंपांढरेंदोनीसुणी ॥ जेवीसमअपवित्रपणीं
॥ तेविइहपरलोकदोन्ही ॥ नैश्वरपणींसमाना ॥ ११ ॥ इहामुत्रभोगासक्ती ॥ यापरीधरावीविरक्ती ॥ यानांववैराग्यस्थिती ॥ जाणनिश्चि
तीउद्धवा ॥ १२ ॥ मागीलतुझीप्रश्नतीनी ॥ पुढीलीहोतीमाझीभक्ती ॥ तेंमीसांगेनतुजप्रती ॥ यथानिगुतीनिजबोधें ॥ १३ ॥ श्लोक ॥
॥ भक्तियोगपुरैवोक्तःप्रियमाणायते ऽनघ ॥ पुनश्चकथयिष्यामिमद्भक्तेःकारणंपरम् ॥ १९ ॥ टीका ॥ पूर्वीभक्तीचीमहदाख्याती ॥ तु
जसांगीतलीनिजस्थिती ॥ तेभक्तीचीतुजअतिप्रीती ॥ तरीमीमागुतीसांगेन ॥ १४ ॥ ऐकउद्धवापुण्यमूर्ती ॥ जासीआवडेमाझीभ-
क्ती ॥ तोमजपढेयात्रिजगती ॥ भजनेंपरमप्रातीमद्भक्तां ॥ १५ ॥ तेंभक्तीचेंनिजलक्षण ॥ प्रथमभूमिकाआरंभून ॥ देवोसांगेआपण
॥ येथेसावधानव्हावेंश्रोतां ॥ १६ ॥ श्लोक ॥ श्रद्धामृतकथायांमेशश्वन्मदनुकीर्तनं ॥ परिनिष्ठाचपुजायांस्तुतिभिस्तवनंमम ॥ २० ॥
टीका ॥ अमृतरूपजामाझाकथा ॥ श्रद्धायुक्तश्रवणकरितां ॥ फिकेंकरूनियांअमृता ॥ गोडीभक्तिपथातत्काळलागे ॥ १७ ॥ अमरअ
मृतपानकरिती ॥ तेहीशेखींमरोनिजाती ॥ माझेंकथामृतजेसेविती ॥ तेनागवतीकळिकाळा ॥ १८ ॥ सेवितांकथासारामृत ॥ अतिशयें ७
जालेउन्मत्त ॥ मातलेमरणातेंमारित ॥ धाकेपळेसमस्तसंसार ॥ १९ ॥ सेवितांकथामृतरस ॥ मद्भावींरंगलेंअंतर ॥ तेंमाझेगुणमाझें

चरित्र ॥ गाती सादर उल्हासें ॥ २० ॥ माझें नाम माझीं पदें ॥ नानाछंद अद्वैतबोधें ॥ कीर्तनीं गाती स्वानंदें ॥ परमानंदें डुल्लत ॥ २१ ॥ सप्रेम संभ्र
माचे मेळीं ॥ गर्जत नामाचा कल्लोळीं ॥ नामासरिसी वाजे टाळी ॥ जाली होळी महापापा ॥ २२ ॥ ऐशिया कीर्तनाचे आवडी ॥ जाली प्राय-
श्चित्तें देशधडी ॥ तीर्थें होउनी ठेलीं बापुडीं ॥ फिटली सांकडी जपतपाची ॥ २३ ॥ ऐकोनी कीर्तनाचा गजर ॥ ठेला यमलोकींचा व्यापार ॥
रिकामे यमकिंकर ॥ यमें पाशभार लपविला ॥ २४ ॥ देखोनी कीर्तनाची गोडी ॥ देव धांवले लवडसवडी ॥ वैकुंठाहुनी घाली उडी ॥ अ
तिनातुडे स्वानंदें ॥ २५ ॥ ऐसा कीर्तनाचा गजर ॥ करितां नित्य निरंतर ॥ त्या आधीन मी श्रीधर ॥ भुललों साचार कीर्तनें ॥ २६ ॥ जै
सें कीर्तन तैशीच पूजा ॥ आदरें पूजी गरुडध्वजा ॥ पुष्पादि संभार समाजा ॥ अतिवोजा घवघवीत ॥ २७ ॥ अतिनिष्ठा सावधान ॥ या
परी करी माझें पूजन ॥ माझी स्तुती माझें स्तवन ॥ रिकामा अर्धक्षण जावों नेदी ॥ २८ ॥ श्लोक ॥ आदरः परिचर्यायां सर्वांगैरभि
वंदनं ॥ मद्भक्तपूजाभ्यधिका सर्वभूतेषु मन्मतिः ॥ २१ ॥ टीका ॥ इंद्रियें वेचलीं पूजाविधानें ॥ वाचा वेचली हरिकीर्तनें ॥ हृदय वेंट-
चलें माझें ध्यानें ॥ अष्टांग नमनें वेचलें ॥ २९ ॥ ऐसा अत्यादरें वाडें कोडें ॥ सबाह्य वेचला मजकडे ॥ माझे भक्त देखिल्या पुढें ॥ हरिखें मा-
जकडे येवों विसरे ॥ ३० ॥ माझे भक्त भाग्यें येती घरा ॥ तें पर्वकाळ दिवाळी दसरा ॥ तेथें तीर्थें धांवती माहेरा ॥ जेवीं सासरांहुनी कुमा-
री ॥ ३१ ॥ पहा वयाभक्त पूजेची आवडी ॥ सनकादिकांची पडे उडी ॥ नारदप्रल्हादिभक्तकोडी ॥ चढोवढी धांवती ॥ ३२ ॥ तेथ सिद्धयेती
गाआलोटें ॥ कस्वराचे टेंकफुटे ॥ महानुभावांचा दाटीगदाटे ॥ पितरें नेटपाटें धावती ॥ ३३ ॥ वेदांसीं रिघावा न घडे ॥ विधि निर्बुजला मागें मुर-
डे ॥ माझा भक्तपूजेचें निकोडें ॥ दारापुढें वारदाटे ॥ ३४ ॥ मद्भक्तपूजेचिया उल्हासा ॥ मज ठकपडे हृषीकेशा ॥ इतरांचा पाड काइसा ॥
भक्तपूजनीं ऐसा महिमा आहे ॥ ३५ ॥ मागां सांडुनी माझी पूजा ॥ तेणें मद्भक्त पूजिले वोजा ॥ तेणें मज पूजिलें अधोक्षजा ॥ परिवार
समाजा समवेत ॥ ३६ ॥ प्रतिमा माझ्या अर्चनचुकले ॥ भक्त माझा सचेतन मूर्ती ॥ त्यासी पूजिल्या मी श्रीपती ॥ यथानिगुती संतोषे

॥ ३७॥ जैसामन्दावमन्दभी ॥ नोविभावोसर्वांभूती ॥ नानाकारभूताकृती ॥ परीआत्मस्थितीअविकार ॥ ३८॥ दिसेदेहाकृतीसुंद अ०
री ॥ तीनेंहागतीरांडली ॥ परीआत्म्याचीरांडनाहीजाली ॥ असंसंवलीआत्मास्थिती ॥ ३९॥ दीर्घवक्रआणीवर्तुल ॥ दिसतीभिन्ना ११
भिन्नइंगळ ॥ परीअग्नीएकत्वेंकेवळ ॥ नेवीभूतेंसकळमद्रुप ॥ ४०॥ चित्रामाजीनानाकृती ॥ पहतांअवघीएकभिती ॥ नेवीमीचि
दात्मासर्वभूतीं ॥ निजभावेंनिश्चितीजाणावा ॥ ४१॥ सांडुनीअहंकारदुजा ॥ सर्वभूतींभावोमाझा ॥ हेउत्तमोत्तममाझीपूजा ॥ म
जअधोक्षजापढियंता ॥ ४२॥ ऐशीजोमाझीपूजाकरी ॥ तोमजपढियंतागाभारी ॥ मीसर्वांगेंराबेंत्याचाघरीं ॥ तोमजवरीमिराशी
॥ ४३॥ त्याचाचेष्टांचीजेगती ॥ तेचिमाझीभजनस्थिती ॥ हेंचिस्वमुखेंश्रीपती ॥ उद्धवाप्रतीसांगत ॥ ४४॥ श्लोक ॥ मदर्थेंऽगचेष्टाच
वचसामद्गुणेरणं ॥ मय्यर्पणंचमनसःसर्वकामविवर्जनम् ॥ २२॥ टीका ॥ लौकिकशारीरकर्मगती ॥ नद्वारानिपजेमाझीभक्ती ॥ अभि
नवमाझीभजनस्थिती ॥ सांगोंकितीउद्धवा ॥ ४५॥ वसोनियांद्वारावती ॥ सांगतांलोकांकांहीगोष्टी ॥ त्यामाजीमाझेंकीर्तनउठी ॥ मद्गु
णेगोमटीगर्जेवाचा ॥ ४६॥ स्वधर्मक्रियाकरणें ॥ तेंहीअर्पीमजकारणें ॥ मजवेगळेंकांहींतेणें ॥ करूनेणेअनुमात्र ॥ ४७॥ सर्वेंद्रिया
चीयेस्थिती ॥ सहजेंनिपजेमाझीभक्ती ॥ माझेंनाममाझीकीर्ती ॥ वाचारितीराहोंनेणे ॥ ४८॥ मनासीआवडेजेंजेंकांहीं ॥ तेंतेंअर्पी-
मजचीपाहीं ॥ शेरवींआपुलेंमनतेंही ॥ माझाठायींसमर्पी ॥ ४९॥ माझेस्वरूपाचेठाईंजाण ॥ केवीघडेमनाचेंअर्पण ॥ तेचिविषयींनि
रूपण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत ॥ ५०॥ श्लोक ॥ मदर्थेऽर्थपरित्यागोभोगस्यचसुखस्यच ॥ इष्टंदत्तंहुतंजप्तंमदर्थंयद्व्रतंतपः ॥ २३॥ टी
का ॥ मीपरमात्मापरमस्वार्थ ॥ ऐसाकरूनीनिश्चितार्थ ॥ वेचितांधनधान्यसर्वार्थ ॥ निजपरमार्थसाधावया ॥ ५१॥ परमार्थसाधावया
अव्यंग ॥ सात्वारपोटींचापोटीचाविराग ॥ मीभेटावयाश्रीरंग ॥ सकळभोगसांडिती ॥ ५२॥ छत्रचामरहस्तीघोडे ॥ त्यागूनिहोतीगाड ८
घेडे ॥ ऐसेंवैराग्यधडफुडें ॥ मजरोकडेंपावावया ॥ ५३॥ माझेंपावावयानिजसुख ॥ द्रव्यदारापुत्रादिक ॥ त्यागुनीसांडिनीनिःशेष ॥ या

परीदेख अनुतापी ॥ ५४ ॥ आवडी करितां माझें भजन ॥ विसरे भोगाची आठवण ॥ माझे प्राप्तीलागीं जाण ॥ रिता क्षण जावों नेदी ॥ ५५ ॥ मा
झेनि उद्देशें परम ॥ करी श्रौत स्मार्त स्वकर्म ॥ अग्निहोत्रादि याग होम ॥ व्रत नेम मज लागीं ॥ ५६ ॥ माझें ठाकावया चिद्रूप ॥ गायत्र्यादि मंत्र ज
प ॥ माझें पावावया निजस्वरूप ॥ दुष्कर तप आचरिती ॥ ५७ ॥ मी ईश्वर विश्वतोमुखी ॥ विश्वंभर विश्वतो होत सेसकरवी ॥ यालागीं ते दी
नमुखी ॥ करि अवश्यकीं अन्नदान ॥ ५८ ॥ हृदयीं मी स्वनासिस्थ जाण ॥ त्या माझें करूनी आवाहन ॥ आपण करी जे भोजन ॥ तेंही मदर्पण
नोकरी ॥ ५९ ॥ कवळकवळाहारिस्मरण ॥ तें अन्न चि होय ब्रह्मपूर्ण ॥ यापरी माझे भक्त जाण ॥ कर्म मदर्पण स्वयें करिती ॥ ६० ॥ ऐशीं सर्वक
र्मे कृष्णार्पण ॥ सर्वदा जो करी जाण ॥ त्याचें मन होय मदर्पण ॥ तें चि निरूपण देवो सांगे ॥ ६१ ॥ श्लोक ॥ एवं धर्मैर्मनुष्याणामुद्धवात्मनिवेदिनां
॥ मयि संजायते भक्तिः कोऽन्योऽर्थोऽस्यावशिष्यते ॥ २४ ॥ टीका ॥ सर्व कर्में मदर्पण ॥ करितां शुद्ध होय मन ॥ जेवि लोह कामावितां जाण ॥ हो
य मदर्पण सोज्वळ ॥ ६२ ॥ पुटीं घालितां सुवर्ण ॥ अधिक तेज चढे जाण ॥ करितां वस्त्राचें क्षाळण ॥ स्वच्छपणा धोवटी ॥ ६३ ॥ तैसी सर्व कर्में मदर्प-
ण ॥ करितां निर्मळ होय मन ॥ ते काळीं मनाचें अर्पण ॥ मद्रूपीं जाण हों लागे ॥ ६४ ॥ पूर दाटलिया सरितांसी ॥ सवेग ठाकती सिंधूसी ॥ तेवी निर्मळ
तें मनासी ॥ माझ्या स्वरूपासी पावणें ॥ ६५ ॥ माझे स्वरूपीं मनाची स्थिति ॥ तें आर्त जिज्ञासु अर्थार्थी ॥ हे तिन्ही ते काळीं होरपती ॥ माझी भक्ति
चौथी उल्हासे ॥ ६६ ॥ माझें भांडवल मज एक भक्ती ॥ तेथ दुजी तिजी आणि चौथी ॥ हे साधकांची साधनप्राप्ती ॥ बहुत भक्ति मज नाहीं ॥ ६७ ॥ ते
चि मुख्य भक्ती ॥ येणें साधनें होय प्राप्ती ॥ जे भक्ति स्वभक्त ह्मणविती ॥ ब्रह्मा उमापति सनकादिक ॥ ६८ ॥ निःशेष मावळल्या अहंकृती ॥ धूतें नि
जात्मरूपें दिसती ॥ माझ्या स्वरूपाची सहज स्थिति ॥ ते माझी मुख्य भक्ती उद्धवा ॥ ये भक्तीचा लेश स्थिती ॥ आर्त जिज्ञासु अर्थार्थी ॥ प्रकाशले
गा वर्तती ॥ निज स्वार्थ साधक ॥ ७० ॥ हें वि आर्ताचा विषयीं ॥ आर्त तें प्रकाशी पाहीं ॥ मग आर्त असे त्याचा ठायीं ॥ नावाची नवाई उपतिष्टे ॥ ७१ ॥ रो
गियानांव आर्तता ॥ हें व्याख्यान हे परमार्था ॥ देव प्राप्तीची तीव्र व्यथा ॥ ते आर्तता परमार्थी ॥ ७२ ॥ जो भगवंताचे प्राप्तीलागीं ॥ कडां घालूं धांवे

वेगी ॥ कांरिगोंपाहेजळतें आगी ॥ ते आर्तसवेगीं बोलिजे ॥ ७३ ॥ आर्ताची स्थिती ऐसी ॥ जिज्ञासु वारी त्यासी ॥ मनुष्यदेहब्रह्मप्राप्तीसी ॥ तो आ
त्महत्येसी न कायोजू ॥ ७४ ॥ मागील भक्त कोणे रिती ॥ जाणोनी पावले भगवद्भक्ती ॥ जीवेंभावें त्याधिवर्रायुक्ती ॥ जिज्ञासु निश्चिती या नाव ॥
॥ ७५ ॥ मज जाणावें ऐशी जे आशा ॥ ती तें ह्मणती शुद्ध जिज्ञासा ॥ ते ही प्रकाशमाझा प्रकाशा ॥ मी जिज्ञासु ऐसा तेणे जाणे ॥ ७६ ॥ ब्रह्मप्राप्त
कायुक्तीचा ठसा ॥ या नाव शुद्ध जिसा ॥ वेदशास्त्र जाणीववळसा ॥ लौकिक जिज्ञासा त्या नाव ॥ ७७ ॥ सर्वा अर्थी मीचि अर्थना ॥ शुद्ध अर्थार्थी
या नाव जाण ॥ जाणनी अर्थार्थी द्रव्यकामना ॥ तें मंदव्याख्यान प्रवृत्ती ॥ ७८ ॥ दृष्टी पडे नाना अर्थी ॥ जो विवंचोनी लावी परमार्थी ॥ त्यानांव बोलिजे
अर्थार्थी ॥ त्याने ही निजभक्तिप्रकाशे माझी ॥ ७९ ॥ एवं आर्त जिज्ञासु अर्थार्थी ॥ त्यांने प्रकाशे माझी सहजभक्ती ॥ ती ते भक्त चतुर्धा ह्मणती ॥ अ॥
धिकारस्थिती विभागें ॥ ८० ॥ भक्त कल्पने चियाभ्रांती ॥ माझी भक्ती चतुर्धा मानिती ॥ ते मिथ्या गा वदती ॥ माझी निजभक्ती एकली ॥ ८१ ॥ ऐ
शिये निजभक्तिची प्राप्ती ॥ आत्मनिवेदनाची स्थिती ॥ उद्धवा म्या तुजप्रती ॥ यथानिगुती निरोपिली ॥ ८२ ॥ माझिये निजभक्तीचें सार ॥ भक्त पा
वले जे साचार ॥ त्यांचें सर्व ही व्यापार ॥ मदाकार होउनी ठाती ॥ ८३ ॥ तो जेउती वास पाहे ॥ ते दिशा चि मी होउनी ठाए ॥ तो जेउतें चालवी पाहें ॥ तेथ
रामी होय धराधर ॥ ८४ ॥ तो करूं बैसल्या भोजन ॥ षड्रस होय मी आपण ॥ त्यासी करावया प्राशन ॥ निजजीवन मी होयें ॥ ८५ ॥ त्यासी चाल
तां निजपदीं ॥ बोधें दृश्याचीं निवारी मादीं ॥ शांती पायघड्या घाली आधी ॥ करी पदोपदीं निंबलोण ॥ ८६ ॥ शमदम आज्ञाधारी ॥ हात जोडु
नी उभे द्वारीं ॥ रिद्धिसिद्धी दासी घरीं ॥ विवेक कामारी घरीं च सदां ॥ ८७ ॥ त्याचा बैसतां अवकाश ॥ आगें मी होय हृषीकेश ॥ तो निजावया
सावकाश ॥ समाधी त्यास आंथुरी ॥ ८८ ॥ तो जें कांही बोले बोलें ॥ तें निःशब्द ब्रह्म शब्दा आलें ॥ यालागीं श्रोत्यांसी वहिलें ॥ होय भलें समा
धान ॥ ८९ ॥ तो अवलीला बोले बोटीं ॥ शब्दासवें माझी गोडी उठी ॥ श्रोत्यांसी तेथ पडे मिठी ॥ स्वभावें गोठी ऐकतां ॥ ९० ॥ चढतां परे चीउपरी ॥ ९
॥ वैकुंठ कैलास पायरी ॥ उन्मनी घालोनी बाहेरी ॥ सुरवशे जारी तो पहुडे ॥ ९१ ॥ मिळोनियां मुक्तांचारी ॥ पाणी वाहती त्याचा घरीं ॥ श्रीसहि

तरावेंमीश्रीहरी ॥ येरांचीयेरीकोणपुसे ॥ ९२ ॥ अवचटेंयेत्याचामुखासीं ॥ ह्मणेजासीतूंउध्दरिलासी ॥ तोमाथांदांहेंमीहृषीकेशी ॥ शब्देंनिजधा
मासी पाठवीवेगीं ॥ ९३ ॥ जेपावलेमाझीसहजभक्ती ॥ त्याचेलळेपाळीमीयारिती ॥ त्याचीमजअनन्यप्रीती ॥ सांगोंकितीउध्दवा ॥ ९४ ॥ बहुतबो
लींकायकारण ॥ मीदेहोतोआत्माजाण ॥ तोमाझाजीवप्राण ॥ हेजाणतीखुणनिजभक्त ॥ ९५ ॥ नांदतांसहजभक्तीआंत ॥ मीदेवोतोमाझाभ
क्त ॥ येरवींमीसगळात्याआंत ॥ तोसमस्तमजमाजी ॥ ९६ ॥ निजभक्तमजभीतरी ॥ मीतयाआंतबाहेरी ॥ ऐसेंसामरस्येंनांदोंकरी ॥ वेग
ळेंबाहेरीनाममात्रें ॥ ९७ ॥ माझियासायुज्याजेआले ॥ तेमिचिहोउनीयांठेले ॥ परीमीहोउनीमजभजले ॥ तेभक्तमानिलेम्याऐसे ॥ ९८ ॥ सा
युज्यापरीसभक्तीगोड ॥ याचिनिरोपणाचेंकोड ॥ उध्दवातुझीजाणोनिचाड ॥ विषदनिवाडसांगीतला ॥ ९९ ॥ ऐशियामाझ्यानिजभक्तांसी
॥ अवशेषअर्थनुरेचित्यासी ॥ मीतुष्टलोंगाहृषीकेशी ॥ निजभावासीसर्वस्वें ॥ ३०० ॥ भक्तीप्राधान्यभागवतशास्त्र ॥ तेंभक्तीचेंनिजसार
॥ तुजमीसांगीतलेंसाचार ॥ अत्यादरपूर्वक ॥ १ ॥ उध्दवातुझेप्रीतीचेनिव्याजें ॥ मजगुह्याचेंनिजगुह्यहेंजें ॥ तेंभक्तीचेंकरूनियांरवाजें ॥ तुज
म्यांवोजेंसांगीतलें ॥ २ ॥ म्यांसांगीतलेंजैशारिती ॥ तैशीसेवावीमाझीनिजभक्ती ॥ ऐसेंबोलतबोलतांश्रीपती ॥ उध्दवप्रीतीउचलिला ॥ ३ ॥
मागांटाकुनीपीतांबरें ॥ सांडोनियांशंखचक्रें ॥ उध्दवउचलिलाश्रीधरें ॥ तरीप्रेमनसावरेदेवाचें ॥ ४ ॥ हांवनबाणेचीदोंकरीं ॥ मगचारीभुजा
पसरी ॥ उध्दवातेंहृदयावरी ॥ प्रीतीयोरीआलिंगी ॥ ५ ॥ हृदयींहृदयएकजालें ॥ येहृदयींचेंतेंहृदयींघातिलें ॥ कृष्णेंस्वसर्वस्वआपुलें ॥ तेंहृदयीं-
स्फदलेंउध्दवाचें ॥ ६ ॥ देवअवामकामनीचाड ॥ त्यासीहीभक्तीचीऐसीवाड ॥ अतिशयेंउध्दवालागलागोड ॥ स्वानंदेंकोडपुरवीत्याचें ॥ ७ ॥
उध्दवप्रेमाचालवलाहो ॥ आलींगनसोडूंविसरेदेवो ॥ कृष्णहृदयहृदयाजडल्यापाहाहो ॥ उध्दवाउध्दवोविसरला ॥ ८ ॥ ऐसेंस्वानंदेंवाडें-
कोडें ॥ दोघेमिसळलेनिचाडचाडें ॥ भक्तीस्फरवाचास्फरवाडें ॥ उध्दवगादेमीनला ॥ ९ ॥ कृष्णेंसर्वस्वआपुलें ॥ उध्दवाचेंहृदयींस्फदलें ॥ हें
उध्दवाकीकळोंनाहीं दिधलें ॥ लाघवकेलेंगोविंदें ॥ १० ॥ हाअर्थकळलाउध्दवासी ॥ होईलमजसीऐक्यासीं ॥ पुढीलकथास्फरसऐसी ॥

मगकोणापाशींसांगावी ॥ ११ ॥ उद्धवामजवाडेंकोडें ॥ अखंडहेंचिबोलोंआवडे ॥ परीतैसाश्रोतानजोडे ॥ हेंथोरमजसांकडेंअसे ॥ १२ ॥ भक्तीसुखाचासुरवाड ॥ सांगतांमाझेंपुरेकोड ॥ ऐसाश्रोतातोकैंचागोड ॥ यालागीं उद्धवाआडप्रेमस्फुरे ॥ १३ ॥ सूर्यापासूनीफांकतीकिरण ॥ तैसेंस्फुरलेंआलिंगन ॥ कृष्णउद्धवजालेभिन्न ॥ परीअभिन्नपणमोडेना ॥ १४ ॥ पुढीलकथेचीसंगती ॥ दूरटेलीश्लोकसंमती ॥ श्रोतांविरुद्धनघ्यावेंचित्तीं ॥ मूळार्थनिश्चितीविचारावा ॥ १५ ॥ मुळींचेंपदसंकोचित ॥ तेथउत्तमभक्तीभावार्थ ॥ स्वयेंबोलिलाश्रीकृष्णनाथ ॥ तोचिम्याअर्थविस्तारिला ॥ ॥ १६ ॥ नारळांतल्यावस्थाचीघडी ॥ उकलितांथोरवाढवाढी ॥ तेवीमूलपदाचीघडमोडी ॥ कथायेवढीविस्तारली ॥ १७ ॥ मूळपदाचापदपदार्थ ॥ श्लोकींपाहावासावचित्त ॥ श्लोकउत्तरार्धीभगवंत ॥ ध्वनितार्थबोलोनीगेला ॥ १८ ॥ त्याचीध्वनिनाचेपारीं ॥ होतीभक्तीप्रियसाररहस्यपेटी ॥ तेम्याउघडुनीदाविलीदिठी ॥ वृथाचावटीझणींह्मणाल ॥ नवश्रोतेह्मणतीनवलयेथ ॥ मुळींचेंपदहोतेंगुप्त ॥ तेंकाढिलेंभक्तीसारामृत ॥ हृदयस्थहरी ॥ २० ॥ तुझेहृदयींकृष्णनाथ ॥ भगरोनिआपुलेंहृद्गत ॥ ग्रंथींअसेंबोलवित ॥ हेंस्फुनिश्चितकळलेंआह्मा ॥ २१ ॥ आह्माऐकतांभक्तिसारामृत ॥ चित्तीचैतन्यउधळत ॥ ह्मोशींदेखणासुनिश्चित ॥ ग्रंथयथार्थअर्थिला ॥ २२ ॥ हेंऐकोनीसंतांचेंवचन ॥ हरिखलाएकाजनार्दन ॥ मस्तकींवंदिलेचरण ॥ पुढीलनिरूपणअवधारा ॥ २३ ॥ निजभक्तीचेंदृढीकरण ॥ आदरेंकरितांहेश्रीकृष्ण ॥ सांगीतलेंनेंचिनिरूपण ॥ पुढतीजाणसांगत ॥ २४ ॥ ॥ श्लोक ॥ यदात्मन्यर्पितंचित्तंशांतंसत्वोपबृंहितं ॥ धर्मज्ञानंसवैराग्यमैश्वर्यंचाभिपद्यते ॥ २५ ॥ टीका ॥ आपुलेंजेकांअंतःकरण ॥ तेंकरितांमदर्पण ॥ माझीनिजभक्तीउल्हासेजाण ॥ जिचेंनिरूपणस्यांकेलें ॥ २५ ॥ मद्रूपींअर्पावयामन ॥ स्फुगमवर्मसांगेनजाण ॥ माझेंकरितांनामस्मरण ॥ पापनिर्दळणतेणेंहोय ॥ २६ ॥ सकामस्मरतांनाम ॥ नामपुरवीसकामकाम ॥ निर्विकल्पेंस्मरतांराम ॥ करीभस्मपापाचें ॥ २७ ॥ होतांपापाचेंक्षाळण ॥ रजतमजिणोनिजाण ॥ सहजेंवाढेसत्वगुण ॥ धर्मपरायणधार्मिक ॥ २८ ॥ स्वधर्मनिष्ठसत्वगुणें ॥ अढळपडेवैराग्याचेंठाणें ॥ वैराग्येंविषयनिर्दळणें ॥ निजज्ञानतेणेंप्रकाशे ॥ २९ ॥ वाढल्यासविवेकज्ञान ॥ लागेस्वरूपाचें

अनुसंधान ॥ चढेशांतीचेंसमाधान ॥ तैंमदर्पणमनहोयें ॥ ३० ॥ मनजाल्यामदर्पण ॥ निजभक्तीउल्हासेजाण ॥ जिचेंगनश्लोकीं निरूपण ॥ मी
संपूर्णसांगीतलें ॥ ३१ ॥ निजभक्तीपावल्यासंपूर्ण ॥ भक्तेंनमागतांजाण ॥ अष्टमहासिद्धीआपण ॥ त्याचेंआंगणवोळगती ॥ ३२ ॥ जोसिद्धी
कडेकदांनपाहे ॥ त्यासीअवशेषकोणअर्थराहे ॥ माझीसंपूर्णपदवीलाहे ॥ मदैक्यहोयमभ्दक्त ॥ ३३ ॥ ऐशीनजोडतांमाझीभक्ती ॥ नला
भतांआत्मस्थिती ॥ वर्ततेंजेंविषयासक्ती ॥ तेंअनर्थप्राप्तिअनिवार ॥ ३४ ॥ ॥ श्लोक ॥ यदार्पितंतद्विकल्पइंद्रियैःपरिधावति ॥ रजस्व
लंचासन्निष्ठंचित्तंविद्धिविपर्ययं ॥ २६ ॥ जोसत्यनमानिवेदशास्त्रार्थ ॥ साचनह्मणेजोपरमार्थ ॥ जोगृहदाराद्रव्यासक्त ॥ लोलिंगनविषया
सी ॥ ३५ ॥ तेणेअत्यंतसमळमळें ॥ दारुणरजोगुणखवळे ॥ तेणेंचित्तहोयज्ञानाधळें ॥ विपरीतकळेभावार्थ ॥ ३६ ॥ जासींविषयींचायुक्तीग
हन ॥ त्यासीह्मणतीअतिसज्ञान ॥ जोकर्मीयुक्तचेंछळण ॥ तोहोयसात्यपंडितपणीं ॥ ३७ ॥ जासीप्रपंचाअतिविस्तार ॥ त्यासह्मणतीभाग्यथोर ॥
जोनानाभोगींपाळीशरीर ॥ सुकृतीनरत्याह्मणती ॥ ३८ ॥ जोअनुतापीपरमार्थविरवी ॥ त्यासीह्मणतीपरमदुःखी ॥ जोनानाविषयांतेंपोखी ॥
त्यानेंमहासुखीमानीती ॥ जाचेनिंबोलेंमनुष्यमरे ॥ त्यानेंसिद्धत्वमानितीखरें ॥ जोउदासराहेअनाचारें ॥ मुक्तनिर्धारेंतोह्मणती ॥ ४० ॥ जा
चादांभिकआचार ॥ त्यातेंह्मणतीपवित्रनर ॥ जेस्त्रियादीक्षुद्रदेवतामंत्र ॥ तेज्ञानेथोरमानिती ॥ ४१ ॥ जोकांअनुतापीवैरागी ॥ त्यातेंह्मणतीअ
तिअभागी ॥ जोउघडविषयातेंभोगी ॥ तोराजयोगीमानिती ॥ ४२ ॥ स्वयेंद्रव्याचाअभिलाषी ॥ द्रव्यंदेतीमूर्खलोकीं ॥ त्यातेंह्मणतीअतिविवेकी
॥ धर्मज्ञलोकींहायेक ॥ ४३ ॥ जाचेगांठीबहूसालधन ॥ तोसर्वांशीअवश्यमान्य ॥ तोचिपवित्रतोसज्ञान ॥ ऐसेंविपरीतज्ञानहोंलागे ॥ ४४ ॥
आपणसर्वात्मासर्वेश ॥ हेंविसरोनियांनिःशेष ॥ अधर्मीअकर्मीअनीश ॥ मीअज्ञानपुरुषहेंमानी ॥ ४५ ॥ तेथकेंउपजेमाझीभक्ती ॥ कैसेनी
होईलमाझीप्राप्ती ॥ ऐसेंभ्रमलेनेणोकिती ॥ संसारआवर्तींवर्ततां ॥ ४६ ॥ परमात्मप्राप्तीचींकारणें ॥ अतिगुह्यचारीलक्षणें ॥ पोरांतीलक्ष
पागुणें ॥ उद्धवाकारणेंहरीसांगे ॥ ४७ ॥ धर्माचीभजनभोय ॥ ज्ञानवैराग्यऐश्वर्य ॥ माझीप्राप्तीअवश्यहोय ॥ हेचारीउपायअवधारीं ॥ ४८ ॥

ना. ॥श्लोक॥ धर्मोमद्भक्तीकृत्प्रोक्तोज्ञानंचैकत्मदर्शनं॥ गुणेष्वसंगोवैराग्यमैश्वर्यंचाणिमादयः॥ २७॥ टीका ॥ऐकउध्दवानिजवर्म॥ गुत्व अ.
३ सांगेनमर्मपरम॥ माझीभक्तीजेसप्रेम॥ उत्तमधर्मतोजाण॥ ४९॥ ऐकेएकात्मतानिजबोध॥ परतोनिकदांनुपजेभेद॥ यानांवगाज्ञानशु १९
ध्द॥ कृष्णपरमानंदसांगत॥ ३५०॥ धनधान्यरत्नाचाराशी॥ उर्वशीआल्याशेजाराशी॥ तेंअवघेतृणप्रायजासी॥ वैराग्यत्याशीआह्मी
ह्मणों॥ ५१॥ ऐकउध्दवासुबुध्दी॥ माझ्याजाअष्टमाहासिध्दी॥ मजवेगळ्यादूरीकधीं॥ जाणत्रिशुध्दीनदळनीकदां॥ ५२॥ माझेनिजभ-
क्ताचानिर्धारी॥ जोमाझीपदवीघेएककरीं॥ माझासिध्दीत्याचाघरीं॥ होतीकिंकरीनिजपदासी॥ ५३॥ सिध्दीसेवाकरिती॥ हेंचिनवलसां
गोंकिती॥ श्रीसहितमीश्रीपती॥ भक्तांसहीतभक्तीसर्वस्वेंकरीं॥ ५४॥ ऐश्वर्याचेंमुख्यलक्षण॥ अतिशयेंसीसंपूर्ण॥ भगवत्पदवीघेणेंआ
पण॥ अतिसंपन्नऐश्वर्य॥ ५५॥ स्याहेसांगीतलीजेबोली॥ तेनिजगुह्यभांडाराचीकिली॥ येणेंउघडुनीस्वानंदकिली॥ भोगीआपुलीस्वस
सिध्दी॥ ५६॥ वहूपदांचींउत्तरें॥ वाखाणिलेंअतिगंभीरें॥ ऐकोनीउध्दवगंभीरें॥ अत्यादरेंविस्मित॥ ५७॥ धर्मादिबहूंपदांचाअर्थ॥ आलो
लिकसांगेकृष्णनाथ॥ नरीयमादिकाचाउत्तमार्थ॥ देवासीप्रत्यक्षपुसोपां॥ ५८॥ गुह्यार्थसांगेलश्रीकृष्ण॥ यालागींयमादिकाचेंप्रश्न॥ उध्द
वेंकेलेंज्ञानगहन॥ जाचेआईकतांप्रतिवचन॥ समाधानजीवशिवा॥ ५९ पांचश्लोकपंचतीसप्रश्न॥ उध्दवेंकेलेंज्ञानगहन॥ जाचेंऐकतां
प्रतिवचन॥ समाधानजीवशिवा॥ ६०॥ पहिल्याश्लोकींचेसहाप्रश्न॥ दुसऱ्यामाजीनवजाण॥ तिसराचौथाआठआठजाण॥ चारीप्रश्नपं
चमी॥ ६१॥ श्लोक॥ उध्दवउवाच॥ यमःकतिविधःप्रोक्तोनियमोवारीकर्शन॥ कः शमः कोदमः कृष्णकातितिक्षाधृतिःप्रभो॥ २८॥
टीका॥ अहंरिपुदळणश्रीपती॥ यमनियमप्रकारकिती॥ शमदमकोणह्मणीजेती॥ तितिक्षाधृतीनिकैशी॥ ६२॥ श्लोक॥ किंदानंकिं
तपःशौर्यं किंसत्यमृतमश्रुते॥ कस्त्यागःकिंधनंचेष्टंकोयज्ञःकाचदक्षिणा॥ २९॥ टीका॥ कोणदानकोणतपयेथ॥ शौर्यकोणकोणतें ११
सत्य॥ ऋतजे कांह्मणीजेत॥ तेंहीनिश्चितसांगावें॥ ६३॥ कोणताजीत्यागयेथें॥ इष्टधनकोणपुरुषातें॥ यज्ञकशातेंह्मणीजेतें॥ दक्षिणा

तेथेंतेकाई॥ ६४॥ ॥श्लोक॥ पुंसः किंस्विद्बलंश्रीमन् भगोलाभश्चकेशव॥ काविद्याह्रीः पराकाश्रीः किंसुखंदुःखमेवच॥ ३०॥ टीका॥ पुरुषासीबळाचीकोणशक्ती॥ दयाबोलिजेकोणेस्थिती॥ लाभकोणतागाश्रीपती॥ सांगकृपाकूमूर्तीकेशवा॥ ६५॥ विद्याह्मणावेंकशातें॥ लज्जाकोणेगायींवर्त्ते॥ उत्कृष्टलक्ष्मीकोणयेथें॥ तेहीअनंतेंसांगावी॥ ६६॥ येथीलकोणपांकैसेंसुख॥ मजसांगावेंकृपापूर्वक॥ सुखावेसांगातेचिंजेंदुःख॥ त्याचेंहिरूपकसांगावें॥ ६७॥ श्लोक॥ कःपंडितः कश्चमूर्खः कःपंथाउत्पथश्चकः॥ कस्वर्गोनरकःकः स्वीत्कोबंधुरुतकिंगृहं॥ ३१॥ टीका॥ पंडिताचेंकायलक्षण॥ मूर्खह्मणावयाकोणगुण॥ सुमार्गह्मणावाकोण॥ सांगनिरूपणउन्मार्गाचें॥ ६८॥ स्वर्गकैशातेंबोलिजे॥ नरककैसावोळखिजे॥ सखाबंधूकोणह्मणीजे॥ गृहमाझेंतेंकोण॥ ६९॥ ॥श्लोक॥ कआढ्यकोदरिद्रोवाकृपणःकःकईश्वरः॥ एतान्प्रश्नान्ममब्रूहिविपरीतांश्चसत्पते॥ ३२॥ टीका॥ आढ्यकेसेंह्मणीजे॥ दरिद्रीकैसेंनीजाणिजे॥ कृपणकोणातेंबोलिजे॥ ईश्वरवोळखीजेतोकैसा॥ ७०॥ हेमाझेप्रश्नजेसमस्त॥ याचासांगावाविषदार्थ॥ जोलौकिकाहूनीविपरीत॥ उपयुक्तपरमार्थ॥ ७१॥ लौकिकाहुनीविपरितार्थ॥ त्यानेंबोलतीगाविपरित॥ याअवघियांचामथितार्थ॥ परमार्थयुक्तप्रश्नसांगा॥ ७२॥ ज्ञानेसज्ञानसंतमूर्ती॥ त्यांचास्वामीतूंनिश्चिती॥ यालागींतूंतेंगासत्पती॥ सज्ञानह्मणतीशास्त्रार्थे॥ ७३॥ माझ्याप्रश्नाचीप्रश्नोक्ति॥ परमार्थप्राप्तीलागींश्रीपती॥ मजसांगावेंयथार्थस्थिती॥ देवासीविनंतीउद्धवेंकेली॥ ७४॥ ऐकोनीभक्तांचीविनवणी॥ कृपाद्रवलानारायण॥ परमार्थरूपत्याचेंप्रश्न॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगेल॥ ३७५॥ प्रथमतीश्लोकींयमनियम॥ विषदसांगेलपुरुषोत्तम॥ इतरप्रश्नअतिउत्तम॥ सांगेमेघःश्यामअध्यायांतीं॥ ७६॥ श्लोक॥ श्रीभगवानुवाच॥ अहिंसासत्यमस्तेयमसंगोह्रिरसंचयः॥ अस्तिकंब्रह्मचर्यंचमौनंस्थैर्यक्षमाभयं॥ ३३॥ टीका॥ प्रथमश्लोकींचाउभारा॥ यमांचीलक्षणेबारा॥ पुशिल्याप्रश्नानुसारा॥ प्रतिउत्तराहरीबोले॥ ७७॥ पुढांप्रश्नआहेतफार॥ यालागींयमनियमाचेंउत्तर॥ आवरूनीसंक्षेपाकार॥ स्वयेंश्रीधरसांगत॥ ७८॥ अहिंसाकायावाचामनें॥ परपीडात्यागकरणे॥

सत्यतेंयथार्थबोलणें ॥ अचौर्यलक्षणेंतींऐकें ॥ ७९ ॥ हाथींचोरीनाहींकरणें ॥ परिपरद्रव्याकारणें ॥ मनींअभिलाषनाहींधरणें ॥ अस्तेयलक्षण
त्यानाव ॥ ८० ॥ असतांदेहगेहसंगती ॥ ज्याचेपोटींनाहींआसक्ती ॥ जेवींयात्रेमाजीलोकयेती ॥ परीसंगासक्तीत्यानाहीं ॥ ८१ ॥ स्फटिकठे
विलाजारंगावरी ॥ त्यासारिखादिसेबाहेरी ॥ आपणनिर्विकारअंतरीं ॥ तेवींजोशरीरींअसंगनत्वें ॥ ८२ ॥ निंद्यकर्माकारणें ॥ पोटांतुनिकं
टाळणें ॥ लोकिकिंनिंद्यकर्मालाजणें ॥ ह्रीह्मणणेंयानाव ॥ ८३ ॥ इहलोकींसंग्रहोकरूंनेणे ॥ जाणेदवाधीनदेवाचेंजिणें ॥ सर्वसुखभोगा
कारणें ॥ नाहींसंग्रहणपुण्यांतें ॥ ८४ ॥ पुण्येंस्वर्गभोगप्राप्ती ॥ पुण्यक्षयेंपुनरावृत्ती ॥ जेणेंक्षयोपावेपुण्यसंपत्ती ॥ तेनसंचितीनिजभक्ती ॥
॥ ८५ ॥ यानावगाअसंचयो ॥ ऐकआस्तिक्याचानिर्वाहो ॥ सर्वत्रमाझाब्रह्मभावो ॥ कोठेंहीआभावोघेऊंनेणे ॥ ८६ ॥ ब्रह्मचर्यऐसेंयेथ ॥ जेसेंआ
श्रमप्रयुक्त ॥ बोलिलेशास्त्रींययोचित ॥ तेंनिश्चितकरावें ॥ ८७ ॥ मौनीनबोलावेंइतकेंजाण ॥ मिथ्यालापसंभाषण ॥ नित्यकरावेंवेदपठण ॥
गायत्रीस्मरकांहरीनाम ॥ ८८ ॥ थीरवृत्तीआत्मारामीं ॥ कांअसावीनिजधर्मीं ॥ भावार्थेंसंतसमागमीं ॥ स्थिरताउपक्रमीयानाव ॥ ८९ ॥ स्वदे
हदंडिलेंनामदिलें ॥ परीक्षमासमदोंहींकाळें ॥ देहाचाभोगृनोदैवमेळें ॥ येणेंविवेकमेळेंक्षमावंत ॥ ९० ॥ यानावक्षमाह्मणीजे ॥ अभयतेंऐसें
जाणिजे ॥ जेजेंपारिखेंदेखिजे ॥ तेतेंहोइजेआपणची ॥ ९१ ॥ आत्माएकपंचभुतेंएक ॥ दुजेंपाहतांनाहींदेख ॥ निमालेंभयाचेंमहादुःख ॥ अ
भयनिःशेखयानाव ॥ ९२ ॥ निमाल्यादुजयाचागोठी ॥ वोखदासीभयनमिळेस्त्रष्टी ॥ अभयाचीस्वानंदपुष्टी ॥ निजदृष्टीठसावे ॥ ९३ ॥ यानाव
गाव्याराहीयम ॥ उद्धवासांगीतलेंसवर्म ॥ आतांजयाचेंनामनेम ॥ तेंहींस्फगमअवधारीं ॥ ९४ ॥ श्लोक ॥ शौचंजपस्तपोहोमः श्रद्धातिथ्यं
मदर्चनं ॥ तीर्थाटनंपरार्थेहातुष्टिराचार्यसेवनं ॥ ३४ ॥ टीका ॥ शौचाचीएकऐशीपरी ॥ अंतरशुद्धीविवेककरी ॥ बाह्यतेंवेदाज्ञेवरी ॥ शौचक
रीमृज्जलें ॥ ९५ ॥ परीसजपाचाविचार ॥ जासीजैसाअधिकार ॥ तैसाजपावामंत्र ॥ कांस्वतंत्रहरीनाम ॥ ९६ ॥ ब्राह्मणाचाजपवेदोच्चार ॥ स १२
न्यासीजपओंकार ॥ द्विजन्यासीआगममंत्र ॥ कांनामसर्वत्रसर्वांसी ॥ नपाचाजोमुख्यप्रकार ॥ जेणेंशुद्धहोयअभ्यंतर ॥ तेस्वधर्मींगा-

सादर॥ अत्यादरकरावा॥९८॥शरीरशोषणानावतप॥हामूर्खाचारवराटोप॥ हृदयींश्रीहरीचिंतणेंसदृप॥वरमतपयानाव॥९९॥ऐकहोमा
माचाविचार॥देवाचेंमुखवैश्वानर॥पंचमहायज्ञअग्निहोत्र॥ होमसाचारयानाव॥४००॥ माझाभजनाचीअतिआवडी॥कांधर्माचीअधिक
गोडी॥यानांवश्रद्धारोकडी॥जाणधडफुडीउद्धवा॥१॥ नसतांहीअन्नधन॥अतिथ्येंदेसमाधान॥मस्तकींवंदुनीचरण॥निववीवचनसुख
रूपें॥२॥दीनदेखोनीनत्वता॥अतिनम्रविनीनता॥यथाशक्तीअर्पणेंअर्था॥आतिथ्यतत्वतायानाव॥३॥पोटींचाकळवळेंनिवोजा॥अ
त्यादरेंगरुडध्वजा॥ सांगसाजिरीकरणेंपूजा॥श्रद्धासमाजासंभारीं॥४॥मेळउनीब्राह्मणसंभार॥श्रद्धायुक्तषोडशोपचार॥पूजितां
संतोषेश्रीधर॥पूजापवित्रब्राह्मणाची॥५॥शुद्धव्हावयाअंतःकरण॥करावेंगातीर्थागमन॥तीर्थयात्रींश्रद्धागहन॥तीर्थाटनयानाव॥६॥
पदोपदींमाझेंनाम॥गर्जतांस्मरतीमाझेंकर्म॥यात्राकरणेंनिजनिष्काम॥ तीर्थयात्रापरमयानाव॥७॥ परोपकारार्थपर्वत॥जेवींकांसाम-
ग्रीवाहत॥तेवींक्रियामात्रेंउपकारार्थ॥सदांवर्ततउपकारी॥८॥जेविकांचंद्राचेंकिरण॥लागनांचीनिववीजाण॥तेविजयाचेंआचरण॥उ
पकारेंजनसुखिकरी॥९॥जेंप्राप्तजालेंअदृष्टीं॥तेणेकाळ्यथासुखेंकोटी॥कदांसमसमनाहींपोटीं॥यथालाभसंतुष्टीयानाव॥१०॥काय
वाचामनेंधनें॥जोविनटलागुरूकारणें॥त्याचेंउमेसंसारधरणें॥गुरुसेवाह्मणणेंयानाव॥११॥उभयशौचाचेदोनीगुण॥जपादियेरदश
लक्षण॥हेबारानेमजाण॥देवोआपणबोलिला॥१२॥ श्लोक॥ ॥एनेयमाःसनियमाउभयोर्द्वादशस्मृताः॥पुंसामुपासितास्तातयथा
कामंदुहंतिहि॥३५॥ टीका ॥दोंहींश्लोकींयमनियम॥निरोपिलेंउत्तमोत्तम॥बाराबारायाचेंवर्म॥गुह्यपरमशास्त्रार्था॥१३॥पुरुषया
चेंउपासन॥जरीकरीसकामन॥तैंकामधेनूचाऐसेंजाण॥करितीपूर्णसकळकामना॥१४॥हेचिपैंगायमनेम॥पुरुषउपासीनिष्काम॥
नयासीमाझेंनिजधाम॥अतिसुगमनिजाप्ती॥१५॥आतांशमदमादीकतुझेप्रश्न॥जेणेहोतीपावेब्रह्मज्ञान॥तेंसांगेनगुह्यनिरूपण॥
सावधानउद्धवा॥१६॥प्रश्नोत्तरसांगेलश्रीकृष्ण॥तेंअवधारितांसावधान॥ तत्कालहोयब्रह्मज्ञान॥हेंपरमप्रमाणअतिगुह्य॥१७॥तृम

मा. ह्मावयाबालकासी ॥ निजकरेंमानाग्रासदेत्यासी ॥ तेवीश्रीकृष्णउध्धवासी ॥ ब्रह्मरसासीदेतसे ॥ १८ ॥ जोरस्कगोडलागेपित्यासी ॥ तोबळेंपाजीबा अ.
२ लकासी ॥ तेवीश्रीकृष्णउध्धवासी ॥ ब्रह्मरसासीदेतसे ॥ १९ ॥ आर्दचीतानयाचेंप्रेममोटें ॥ वरीलागतांत्याचेंमुखवटें ॥ मगस्वानंदाचेनिनेटें ॥ ११
पान्हालोटेअनिवार ॥ २० ॥ तेविस्वयेंश्रीकृष्ण ॥ दादुर्नीदेतसेब्रह्मज्ञान ॥ तेथेंउध्धवंपुशिलेंप्रश्न ॥ तेणेंअधिकजाणतुष्टला ॥ २१ ॥ आर्धीचप्र
जन्यरवरा ॥ वरीमीनलासबीजवारा ॥ मगअनिवारवर्षेधारा ॥ खाणोनिधरावाहातसे ॥ २२ ॥ तेविद्यावयाब्रह्मज्ञान ॥ मीसउध्धवाचेंप्रश्न ॥
स्वानंदेंतुष्टलाश्रीकृष्ण ॥ ब्रह्मपूर्णदेतसे ॥ २३ ॥ निमालेदेतांमिठाचेंखडे ॥ चिंतामणीहातींचढे ॥ कांपिठसार्तांपरीसजोडे ॥ नघेतांनाडेनि
जस्वार्थी ॥ २४ ॥ तेविउध्धवाचेथोडेंप्रश्न ॥ तेवीआतुडेंब्रह्मपूर्ण ॥ एकाविनवीजनार्दन ॥ श्रोतींअवधानमजद्यावें ॥ २५ ॥ उध्धवाचेचौती
सप्रश्न ॥ त्यांतयमनियमजालेजाण ॥ उरलेबत्तीसगुण ॥ तेहीविवंचनअवधारा ॥ २६ ॥ प्रश्नीदयेचेंउत्तर ॥ नसांगेचीसारंगधर ॥ त्याअर्थी
भावगर्भसार ॥ षड्गुणैश्वर्यवोलिलें ॥ २७ ॥ येहिविरवांचेंआरव्यान ॥ पुढेंसांगेलश्रीकृष्ण ॥ दयेचाठांईभाग्यपूर्ण ॥ कोणकारणसांगावया ॥
॥ २८ ॥ एवंउरलेएकतीसप्रश्न ॥ अधीकएकसांगेलश्रीकृष्ण ॥ कर्मस्वसंगमशौचजाण ॥ कार्याकारणसंबधा ॥ २९ ॥ ऐसेंहोनेतीसगुण ॥ व्या
ख्यानेंसांगेलश्रीकृष्ण ॥ तेंकरनळीब्रह्मज्ञान ॥ उध्धवासीजाणदेतसे ॥ ३० ॥ श्लोक ॥ शमोमन्निष्ठताबुध्देर्दमइंद्रियसंयमः ॥ तितिक्षादुःख
संमर्षोजिह्वोपस्थजयोधृतिः ॥ ३६ ॥ ॥ टीका ॥ बुध्दीजेकांविवेकवंती ॥ असारसांडुनिसारधरिती ॥ तिणेमनाच्यासकळवृत्ती ॥ विवेकस्थिती
आवरोनी ॥ ३१ ॥ त्यावृत्तीसमवेनआपण ॥ बुध्दीपरमात्मीमिळेजाण ॥ जेंविसागरासीलवण ॥ देआलिंगनभावार्थे ॥ ३२ ॥ समुद्रीमिळतां
लवण ॥ समुद्रचीहोयआपण ॥ तेविआत्मनिश्चयेंबुध्दीपूर्ण ॥ चैतन्यघनस्वयेंहोय ॥ ३३ ॥ ऐसाबुध्दीचाउपरम ॥ त्यातें ह्मणीजेशम ॥ या
पूर्वोकिशवयादम ॥ तोहीअनुक्रमअवधारीं ॥ ३४ ॥ शत्रूचेंजेंदुर्दमन ॥ तोदमयेथेंनव्हेजाण ॥ करावेंइंद्रियदमन ॥ तेंहीलक्षणअवधारीं ॥ ९३
॥ ३५ ॥ जेणेसाहोयहोतीशमासी ॥ त्यायुक्तीराखणेइंद्रियासी ॥ विधीवेगळेंनेदीभोगासी ॥ आवरीअहर्निशीवैराग्यें ॥ ३६ ॥ ऐसेंइं

द्रियांचेंनिग्रहण ॥ त्यानावगादमोगुण ॥ आतांतितिक्षेचेंलक्षण ॥ ऐकसंपूर्णसांगेन ॥ ३७ ॥ महासुखआलेंहोयें ॥ तें जेणेंउल्हासेंआगींबाहे
तेणेचिउल्हासेंपाहें ॥ दुःखहीसाहेनिजांगीं ॥ ३८ ॥ तेजआणिआंधारीं ॥ नभसमत्वेंआगींधरी ॥ तेंविजोअविकारी ॥ सुखदुःखपरीसाहे
ता ॥ ३९ ॥ गोफणेचासुवर्णपाषाण ॥ लागतांदुःखहोयपरम ॥ तोचिवोळखिलीयासुवर्ण ॥ दुःखजाउनीसुखहोये ॥ ४० ॥ तैसेंद्वंद्वाचेंनि
जस्वरूप ॥ वोळखिलीयामद्रूप ॥ तेव्हांद्वंद्वेंहोतीचिद्रूप ॥ हेंमुख्यस्वरूपतितिक्षेचें ॥ ४१ ॥ सांडुनियांदेहअहंते ॥ सुखदुःखाहीपरतें ॥
देखणेंहीआपणातें ॥ तेचियेथेंतितिक्षा ॥ ४२ ॥ स्वप्नींचेंदरिद्रआणिधनता ॥ जागृतीसीदोन्हीमिथ्या ॥ तेवींसुखदुःखापरता ॥ देखणे
तत्वतातेतितिक्षा ॥ ४३ ॥ जिव्हाआणीदुसरेंशिश्न ॥ याचानयोकरावा आपण ॥ यानावधृतीसंपूर्ण ॥ विद्याधारणधृतीनव्हे ॥ ४४ ॥ जेवी
कृष्णसर्पधरीजेहातीं ॥ हेदोनीधरीजेतैशीयारिती ॥ अमळदिव्लावनाधृती ॥ परतोनीखातीधरीत्यासी ॥ ४५ ॥ जासीद्रव्यदारासक्ती ॥ तेथ
कदांनरिगेहेधृती ॥ द्रव्यदाराअनासक्ती ॥ त्याचेघरींधृतीपोषणसदां ॥ ४६ ॥ श्लोक ॥ दंडन्यासः परंदानंकामत्यागस्तपः स्मृतं ॥ स्वभाव
विजयः शौर्यंसत्यंचसमदर्शनं ॥ ३७ ॥ टीका ॥ सर्वभूतांसिनद्यावेंदुःख ॥ त्याचेपोटींआलेंसुख ॥ महादानहेंचिदेख ॥ द्यावेंसुखसर्वांसी
॥ ४७ ॥ दुःखपरिसुनीभूतांसी ॥ सुखदेणेंसर्वांसी ॥ हेंचीउत्तमदानपृथ्वीसी ॥ अनाथांसीतुकेना ॥ ४८ ॥ जन्ममरणाचेंदुःख ॥ निरसुनी
द्यावेंनिःसुख ॥ याचिनांवेंदानदेख ॥ आलोलिकउध्दवा ॥ ४९ ॥ यानावगापरमदान ॥ उध्दवानिश्चयेंसीजाण ॥ ऐकतपाचेंलक्षण ॥ तु
जसंपूर्णसांगेन ॥ ४५० ॥ करूनियांकामाचात्याग ॥ नपकरणेंअतिचांग ॥ ह्रदयींअसतांकामदांग ॥ तपाचेंलिंगशोभेना ॥ ५१ ॥ सकाम
वनाजायनपासी ॥ तांवनीहीचिंतीवनीतेसी ॥ तेंचितपबाधकहोयत्यासी ॥ काममानसींवर्ततां ॥ ५२ ॥ त्यागोनीकामाचीकामस्थिती ॥
तैंतपाचीउत्तमगती ॥ अखंडलागमाझीस्मृती ॥ उध्दवतपप्रामयानाव ॥ ५३ ॥ माझागांईअनुताप ॥ त्यानावगाउध्दवतप ॥ कां ह्रदयींचि
तिनांचित्स्वरूप ॥ हंपरमतपमाझें ॥ ५४ ॥ ऐकशौर्याचाविचार ॥ रणीमर्दुनीअरीवीर ॥ जिंतिला शत्रूचासंभार ॥ तोयेकशूरमाने

ना॥ ५५॥प्रवाहरूपेंअनिवार॥ जीवभावलागलाथोर॥ त्यातेंजिंकेजोमहावीर॥ तोपरमशूरबोलिजे॥ ५६॥ माझासदाचारनिर्वाहो अ॰
॥ मीसज्ञाननिःसंदेहो॥माझापवित्रब्राह्मणदेहो॥ हाजीवभावोजिवाचा॥ ५७॥ देहाचेंमाथावर्णाश्रम॥ आश्रमाचेमाथांकर्म॥तोकर्म १९
अभिमानज्यांपरम॥ त्यासीदेहभ्रमअनिवार॥ ५८॥जिणोंनिजीवाचेस्वभाव॥चिदानंदाचीराणीव॥ भोगिजेस्वराज्यवैभव॥ हेंपरम
गौरवशौर्याचें॥ ५९॥जानावबोलिजेनिजसत्य॥ तेंमीसांगेननिश्चित॥समब्रह्मदेखणेंसंतत॥ तेंपरमसत्यउध्दवा॥६०॥ वस्तुनदेख
तांसर्वसम॥जेंदेखणेंगाविषमी॥ तेंचिअसत्यअतिदुर्गम॥सत्यतेंब्रह्मसमसाम्यें॥ ६१॥ केवळजेंसत्यभाषण॥ तेंनिजसत्यनव्हेजा
ण॥ तेंचिविखींचेंनिरूपण॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥ ६२॥श्लोक॥ ऋतंचसूनृतावाणीकविभिःपरिकीर्तिता॥ कर्मस्वसंगमःशौचंत्यागः
सन्यास उच्यते॥ ३८॥ टीका॥ इतरकवींचीवदंती॥ ऋतयानावसत्यह्मणती॥ हेंसत्यमानावेंप्रवृत्ती॥समब्रह्मनिवृत्तीमाजीसत्य॥ ६३॥
ऋतह्मणीजेनेंऐसेंयेथ॥ सत्यवाचाजेश्रोत्यांचेंहित॥ तेंहीदुःखसंमधरहित॥ ऋतनिश्चितबोलिजे॥ ६४॥चित्रपाहातांदिसेविषम॥त्या
माजीभितीसदासम॥तेवीजगदीसतांविषम॥ जोंब्रह्मसमनिजबोधें॥ ६५॥ यानावगासत्यजाण॥उध्दवेंकेलानाहींजोंप्रश्न॥त्या
शौचाचेंनिरूपण॥ देवोआपणसांगत॥ ६६॥ नव्हतांशुध्दअंतःकरण॥त्यागसंन्यासनघडेजाण॥ अंतरशुध्द्यर्थशौचपूर्ण॥स्व
धर्माचरणहरीसांगे॥ ६७॥ अंतरींकर्मबळाचेंबंधन॥ त्याचेंस्वधर्मेंकरावेंक्षालन॥ कर्मेंकर्माचेंनिर्दळण॥ करूनीआपणनिष्कर्मव्हा
वें॥६८॥ तेस्वधर्मीफळाशासुतां॥कर्मबधनेंनतुटतीसर्वथा॥यालागींफळनिराशता॥ अंतरशौचताअतिशीघ्र॥ ६९॥ नैराश्येंस्व
धर्माचरण॥ तेणेंअंतरमळाचेंक्षालन॥ यानावगाशौचजाण॥ शौचसंपूर्णनैराश्यें॥ ७०॥ ऐसेंशुध्दशौचांतःकरणीं॥ तेभूमिकासं
न्यासग्रहणीं॥ यालागींशौचआप्रश्नीं॥सारंगपाणीबोलिलो॥ ७१॥सकळसंकल्पाचात्याग॥हाचिपैंसंन्यासचांग॥ ऐसेंबोलिलातो १४
श्रीरंग॥ त्यागतोसांगयानाव॥ ७२॥ मीदेहहेंदृढनाजीवीं॥ संकल्पेंतगमगनित्यनवी॥ बाह्यदंडकमंडलुभगवी॥ हेंसंन्यासपदवीलो

किक ॥ ७३ ॥ श्लोक ॥ धर्मइष्टंधनंनृणांयज्ञोहंभगवत्तमः ॥ दक्षिणाज्ञानसंदेशः प्राणायामःपरंवलं ॥ ३९ ॥ टीका ॥ धनधान्यपशुरत्न ॥ हें ण्यासिनव्हे इष्टधन ॥ मोक्षमार्गीसिबळजाण ॥ इष्टधनतोधर्म ॥ ७४ ॥ घरींजेंपुरिलेंधन ॥ तेंघरींचराहेजाण ॥ धर्मतोसवेंचालतेंधन ॥ आंगा वंधनयेवोनेदी ॥ ७५ ॥ धर्मिष्टायेवदाकृपण ॥ नेदरवेंमीआणीकजाण ॥ मेरतोहीस्त्रीपुत्रांवंचुन ॥ अवघेंचीधनस्वयेंने ॥ ७६ ॥ धार्मिकीधर्म र्थवेचुनधन ॥ मीभांडारीकेलानारायण ॥ जेसमयींजेंजेंलागेजाण ॥ तेंमीआपणरवयेंपुरवीं ॥ ७७ ॥ यालागींधर्मतोइष्टधन ॥ हेंसत्यस त्यमाझेंवचन ॥ ऐकयज्ञाचेंव्याख्यान ॥ यथार्थजाणसांगतों ॥ ७८ ॥ अमीतोमाझेंमुखजाण ॥ यज्ञभोक्तामीनारायण ॥ अवघायज्ञची मीश्रीकृष्ण ॥ परमप्रमाणवेदोक्त ॥ ७९ ॥ तेथेंमाझेंस्वरूपब्राह्मण ॥ महादीक्षादीक्षितजाण ॥ सद्भावेंकरूनियांयजन ॥ माझेंसुखसंपन्न पावले ॥ ८० ॥ तेथेंअधर्मद्रव्याचेनिकोडें ॥ अवधींदांभिकयागघडे ॥ तोहीमजमुखींचपडे ॥ परितेकोरडेंरवडखडित ॥ ८१ ॥ अविधीजालेपशु घातकी ॥ तेणेंअवदानेमीनव्हेसुखी ॥ दंभेंपडलेकुंभपाकीं ॥ महानरकींरौरवीं ॥ ८२ ॥ सर्वभूतांचाभूतमुखीं ॥ अर्पितेंपावेंज्ञपुरुखीं ॥ हेदी क्षानेणोनीयाज्ञिकी ॥ जालेनरकींहिंसादोषें ॥ ८३ ॥ मद्भावेंदीक्षितजाण ॥ विश्वतोमुखींजाचेंयजन ॥ तयाचायज्ञतोमीनारायण ॥ दक्षि णाकोणतेऐका ॥ ८४ ॥ यज्ञासीमोलनाहींदेख ॥ त्यासीज्ञानदक्षिणाअमोलिक ॥ हानांयेनांचीयाज्ञीक ॥ महाफळपावले ॥ ८५ ॥ दक्षिणा आल्याज्ञानधन ॥ याज्ञीकहोतीअतिसंपन्न ॥ कल्पांतींवेंचेनातेंधन ॥ निजीसमाधानजीवशिवा ॥ ८६ ॥ सर्वांमाजीप्राणसबळ ॥ प्राण बळेंवर्ताेसकळ ॥ प्राणयोगेंमनचपळ ॥ अतिचंचळप्राणस्पर्शे ॥ ८७ ॥ यापरीबळिष्टप्राण ॥ प्राणाआधीनसदांमन ॥ तोप्राणजिंकावा आपण ॥ बळवंतपणयानांव ॥ ८८ ॥ गजउपडीजेपांईंधरून ॥ पांईंचूरकीजेपंचानन ॥ प्राणनजिंकतांजाण ॥ इतरांचेंप्रमाणनव्हेबळा ॥ ॥ ८९ ॥ प्राणाआधीनजीवमन ॥ त्याप्राणाचेंकरूनीदमन ॥ तोस्वर्मेंकीजेगास्वाधीन ॥ अतिबळजाणयानांव ॥ ९० ॥ दृढप्राणायामसाधी त्यापाठी ॥ थोरलादेवाधांवेभेटी ॥ भेटलियानसुटेमिठी ॥ ऐसाबळीसृष्टीप्राणायामी ॥ ९१ ॥ श्लोक ॥ भगोमऐश्वरोभावोलाभोम

ऊर्जितस्तमः ॥विद्यात्मनिभिदाबाधोजुगुप्सारिरकर्मसु ॥ ४० ॥ टीका ॥ उद्धवेंपुशिलादयेचाधर्म ॥ तेंनसांगेनीश्रीकृष्ण ॥ परमभाग्या अ०
चेंनिरूपण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत ॥ १२ ॥ केवळभाग्येंवीण ॥ दयातीनुर्कीवांझजाण ॥ यालागीभाग्यनिरूपण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांग ११
त ॥ १३ ॥ ह्मणसीकृपणान्वेंधनभाग्य ॥ तोअसतेनिधनेअभाग्य ॥ परमभाग्यत्याचेंचांग ॥ जोदयेनेंसांगप्रतिपाळी ॥ १४ ॥ त्याप
रमभाग्याचेंलक्षण ॥ तुजमीसांगेनसंपूर्ण ॥ ऐकतेथेंचाउणखुण ॥ उदारपणाभाग्याचें ॥ १५ ॥ ज्ञानआणिवैराग्यपूर्ण ॥ लक्ष्मी
आणिऔदार्यगुण ॥ ऐश्वर्यआणियशगहन ॥ हेषड्गुणजाणमहाभाग्य ॥ १६ ॥ हेषड्गुणमाझेंभाग्य ॥ भागेपावेजोसभाग्य ॥
तोचिदयेतेंपाळीसांग ॥ अंतअव्यंगपूर्णत्वें ॥ १७ ॥ जोषड्गुणेशींसंपन्न ॥ तोचिदीनदयाळूजाण ॥ देवोजाणेदानसन्मान ॥ दरिद्र
विच्छिन्नकरूंसके ॥ १८ ॥ ऐसियासभाग्याचीभेटी ॥ होयतेंभाग्यपाहिजेललाटीं ॥ माझाभाग्यासमस्तृष्टी ॥ आणीकदृष्टीदिसे
ना ॥ ११ ॥ ऐसेनिऐश्वर्येसंपन्न ॥ तेंदयेचेंमाहेरजाण ॥ तिसीसोहळेकरितीआपण ॥ दयासंपन्नजाचेनी ॥ १०० ॥ यालागींदयेचेपो
टीं ॥ म्यासांगीतलीभाग्याचीगोटी ॥ भूतदयाजयाचापोटीं ॥ तोअभाग्यस्तृष्टीकदांनोहे ॥ १ ॥ तुवांपुशिलालाभकोण ॥ ऐकत्याचें
लक्षण ॥ माझीउत्तमभक्तीजाण ॥ लाभसंपूर्णत्यानाव ॥ २ ॥ माझीकरितांउत्तमभक्ती ॥ चारीमुक्तीपायांलागती ॥ स्फुरवरलोटांगणीं
येती ॥ लाभश्रीपतीमीलाभें ॥ ३ ॥ हालाभनयेतांहातीं ॥ धनादिकांचीजेप्राप्ती ॥ तोनाडूजाणनिश्चिती ॥ नरकगर्तादायक ॥ ४ ॥ याला
गींपरमलाभमाझीभक्ती ॥ तेणेंमीलाभेंश्रीपती ॥ एकविद्येचीवित्पत्ती ॥ यथानिगुतीसांगेन ॥ ५ ॥ दृढवासनेचीयासंबंधा ॥ शुद्धासआ
लीजीवपदा ॥ अभेदींउपजवीभेदा ॥ अविद्याबाधायानाव ॥ ६ ॥ देहाचेमाथांवर्णाश्रम ॥ आश्रमांचेमाथांकर्म ॥ कर्मांचाअभिमानपर
म ॥ तोजीवभ्रमदेहबुद्धी ॥ ७ ॥ तेच्छेदोनीगृहाचीबाधा ॥ तोमेळविजेचिदानंदा ॥ तेनावशुद्धआत्मविद्या ॥ येरतेअविद्यासर्वही ॥ ८ ॥ १५
जेंनिरसीगाअविद्या ॥ तेबोलिजेशुद्धविद्या ॥ येरशास्त्रादिचौदाविद्या ॥ तेजाणअविद्यापाल्हेली ॥ ९ ॥ जेनिरसीजीवाचीबाधा

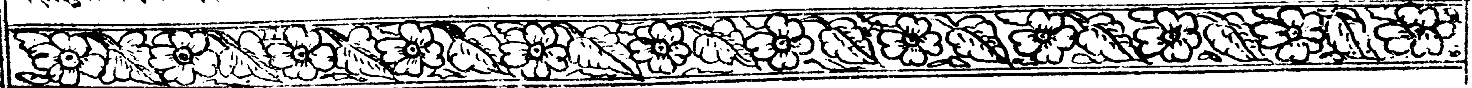
॥ तेंबोलिजेशास्त्रआत्मविद्या॥ एऱ्हविंवासंबधा॥ लाजावेंसदांनित्यकर्मी॥ १०॥ केवळअवयवझांकणें॥ तेलज्जायेथकोणह्मणे॥
गेलियाहीजीवेंप्राणें॥ अकर्मनकरणेंतेलज्जा॥ ११॥ श्लोक॥ श्रीर्गुणानैरपेक्ष्याद्याः सुखंदुःखसुखात्ययः॥ दुःखंकामसुखापे
क्षापंडितोबंधमोक्षवित्॥ ४१॥ टीका॥ सकळसाम्राज्यवैभवेंसी॥ चतुर्दशभुवनविलासेंसी॥ आंगींलक्ष्मीलक्ष्मीआलीयाजयापाशीं
॥ परीथुंकोनीतिसीपुसेना॥ १२॥ ऐशीजाचीनिरापेक्षता॥ त्याचीनित्यवस्तीमाझेमाथां॥ त्याहीहोनीपरता॥ आणीकसर्वथामजनाहीं
॥ १३॥ सुखआणीमहादुःख॥ दोनीतेंगासोनियांदेख॥ प्रगटेस्वानंदस्वभाविक॥ यानावसुखउद्धवा॥ १४॥ जेथदुजयाचीचांडनाहीं॥
इंद्रियाचाचागनपडेकहीं॥ विषयावीणआनंदहृदयीं॥ निजसुखपैंहींयानाव॥ १५॥ विसरोनीहेंनिजसुख॥ कामापेक्षाकरणेंदेख॥
यानावगापरमदुःख॥ केवळनेमूर्खसेविती॥ १६॥ नित्यहोनांकामप्राप्ती॥ कदांनव्हेकामतृप्ती॥ कामापेक्षापाडीदुखावर्ती॥ दुःख
निश्चितोकामापेक्षा॥ १७॥ हाबंधमोक्षचोख॥ जाणणेंआलोलिक॥ कदांनव्हेअनुमानिक॥ पंडितदेखयानाव॥ १८॥ ऐसीजोडतांअव
स्था॥ आह्मीसज्ञानवेदशास्त्रता॥ ऐशीअभिमानीपांडितता॥ तेनयेसर्वथाउपेगा॥ १९॥ जासीशांतीआणीसमाधान॥ साचारबंध
मोक्षाचेंज्ञान॥ तोमहापंडीतजाण॥ ऐसेंश्रीकृष्णाबोलिला॥ २०॥ श्लोक॥ मूर्खोदेहाद्यहंबुद्धिः पंथामन्निगमस्मृतः॥ उत्पथश्चित
विक्षेपः स्वर्गस्सत्वगुणोदयः॥ ४२॥ टीका॥ वेदशास्त्रनेणताएक॥ त्यासीमूर्खह्मणतीलोक॥ तेमूर्खतायेथेंनमनेंदेख॥ केवळमूर्खदेहा
भिमानी॥ २१॥ केवळनेश्वरदेहदेख॥ तोमीह्मणोनीमानीहरिख॥ देहाभिमानेंभोगीनरक॥ यापरतामूर्खकोणआहे॥ २२॥ विटाळेंदे
हाचासंभवो॥ विटाळेंदेहाचाउद्भव॥ विटाळेंनिधनपाहाहो॥ विटाळासीठावोदेहापाशीं॥ २३॥ देहाचेंनिजरूपयेथ॥ अस्तीचर्मवि-
ष्ठामुत्र॥ तोमीह्मणउनी जोश्लाघ्यत॥ मूर्खनिश्चिततोजाण॥ २४॥ ऐशीजेकांदेहअहंता॥ तीनावपरममूर्खता॥ चालणेंमाझावेदपंथा
॥ सन्मार्गतातीनाव॥ २५॥ जासीजालीचित्तविक्षेपता॥ तोनिंदीगुरुदेवता॥ जोनमनीवेदशास्त्रार्थी॥ तोउत्पथामीजीपडे॥ २६॥ जो-

जोगुरूदोषदर्शीसमस्तरता ॥ जोक्रोधकरीस्कत्द्द आसा ॥ जोधिःकारीमातापिता ॥ चित्तविक्षेपतातीनाव ॥ २७ ॥ जोसन्मानालागीं
पाहीं ॥ साधूसज्जनातेंकरीद्रोही ॥ जोदोषदेखेठांईठांई ॥ चित्तविक्षेपपांहींयानाव ॥ २८ ॥ जोवेदपरापवादा ॥ जोकरूंरिघेपरनिंदा ॥ जो
विश्वासेस्थियेचेशब्दा ॥ चित्तविक्षेपबाधातीनाव ॥ २९ ॥ जोसन्मार्गापास्कनीचवता ॥ पडेअधर्मअकर्मउत्पथा ॥ तेहीचित्ताविक्षेपता ॥ जा
णतत्वनाउस्रवा ॥ ३० ॥ आपणतत्वतापरब्रह्म ॥ जाणणेह्यावेदमार्गउत्तम ॥ हेंनेणोनीवर्तणेसकाम ॥ तोचिपरमउन्मार्ग ॥ ३१ ॥ स्वर्गशब्दा
चीउत्पत्ती ॥ सत्वगुणाचीवित्पत्ती ॥ जेणेनिजस्करवाचीहोयप्रासी ॥ परीइंद्रलोकगतीतोस्वर्गनोहे ॥ ३२ ॥ अमरभुवनाजेजेगेले ॥ तेपरतो
निपतनाआले ॥ शरूसत्वींजेमिसळले ॥ तेपावलेनिजस्करव ॥ ३३ ॥ ऐसाजोकांसत्वगुण ॥ तोचियेथेस्वर्गजाण ॥ आतांनरकाचेंलक्षण
तुजसंपूर्णसांगेन ॥ ३४ ॥ श्लोक ॥ नरकस्तमउन्माहोबंधुर्गुरुरहंसरवे ॥ गृहंशरीरंमानुष्यंगुणाढ्योह्याढ्यउच्यते ॥ ४३ ॥ टीका ॥ काम
क्रोधलोभउद्रेक ॥ तेणेंरषवळेमहामोहदेख ॥ तोबुडवीसज्ञानविवेक ॥ एकलेंएकतमवाढे ॥ ३५ ॥ अरुणोदयींदाटेकुहर ॥ निविडपडे-
अंधःकार ॥ नकळदिवसनिशाव्यवहार ॥ सूर्यचंद्रदिसेना ॥ ३६ ॥ यापरीनिजचित्ती ॥ अंधनमेवादेवृत्ती ॥ कर्तव्याकर्तव्यस्थिती ॥ एकही
स्फुर्तीस्फुरेना ॥ ३७ ॥ ऐसातमाचाउन्माहउद्रेक ॥ त्यानावजाणमहानरक ॥ परीयमयातनाजेंदुःरव ॥ तोनरकह्मणोनये ॥ ३८ ॥ यमया
तनापापझडे ॥ माहामोहेंपापवाढे ॥ याम्यनरकतेंबापुडे ॥ अतिनरकगाढमहामोही ॥ ३९ ॥ कामक्रोधलोभदेख ॥ हेतिनीनीनरकदायक ॥
तेथमहामोहोअवश्यक ॥ जैहोंयएकअंधतम ॥ ४० ॥ इतुकामिळेजेथसमुदावो ॥ त्यातेंबोलिजेउतमउन्माहो ॥ ऐसाजेथघडेभावो ॥ तो
पुरुषपाहाहोनरकरूप ॥ ४१ ॥ जोघोरनरकाप्रतीजाये ॥ त्याचातेथुनीउध्दारहोये ॥ तमउन्माहजोकांलाहे ॥ त्याचानिर्गमनोहेमहाकल्पातीं
॥ ४२ ॥ ऐशीतमउन्माहाचीख्याती ॥ ऐकोनीउध्दवकंदाळेचित्तीं ॥ ऐसेबुडतेजीवनमोवृत्ती ॥ त्याचीउध्दरागतीकोणकरी ॥ ४३ ॥ ऐसाउध्दवा
चाभावो ॥ जाणोनीबोलिलादेवाधिदेवो ॥ बुडतयातेंउध्दरीपाहाहो ॥ गुरूरावोनिजसरवा ॥ ४४ ॥ ऐसागुरुनूंकोण ह्मणशी ॥ मीनित्यला

गेंजाचापायाशीं ॥ तोचिन्मात्रपूर्णब्रह्मराशी ॥ गुरुनामनयासीबोलिजे ॥ ४५ ॥ त्याब्रह्मापरीसअधिकता ॥ गुरूसीआलीतत्वता ॥ ब्रह्मब्रह्म
तेंहाप्रतिपादिता ॥ येऱ्हवींब्रह्माचीवार्ताकोणपुसे ॥ ४६ ॥ अजअव्ययअनंत ॥ अछेद्यअभेद्यअपरिमित ॥ हेंब्रह्ममहिमासमस्त ॥ सद्गुरूनी
येथविस्तारिली ॥ ४७ ॥ ऐशीऐकतांसद्गुरुकीर्ती ॥ जडजीवउद्धरती ॥ गुरुनामाचीमहास्याती ॥ ऐकोनिकांपतीयमकाळ ॥ ४८ ॥ त्यासद्गु
रूवेंमहिमान ॥ करीबुडत्याचेंउद्धरण ॥ निवारीजन्ममरण ॥ शिष्यसमाधाननिजदाता ॥ ४९ ॥ सुहृदआप्तसरवाबंधू ॥ शिष्याचासद्गुरू
प्रसिद्धू ॥ निवारूनीनरकसंबंधू ॥ परमानंदसुखदाता ॥ ५० ॥ आतांगृहाचेंलक्षण ॥ तुजमीसांगेनसंपूर्ण ॥ माड्यागोपुरेंधवलारेजा
ण ॥ गृहप्रमाणेंननव्हे ॥ ५१ ॥ मनुष्यदेहतोगृहाश्रम ॥ जेथेंनित्यवसेमीपुरुषोत्तम ॥ तेथीलक्षितांस्वधर्मकर्म ॥ आत्मारामउल्हासे ॥
॥ ५२ ॥ जानरदेहाचियेप्राप्ती ॥ इंद्रादिकदेववांछिती ॥ वेद्वानीजोदेहाचीस्थिती ॥ निजमोक्षप्राप्तीनरदेहीं ॥ ५३ ॥ निजगृहजेंसाचार ॥ तें
जाणावेंनिजशरीर ॥ आतांआढ्यपणाचाविचार ॥ तोहीप्रकारअवधारीं ॥ ५४ ॥ जोज्ञानगुणअतिसंपन्न ॥ जेंकल्पांतींहीनवेचेधन ॥ तो
विआढ्यतमजाण ॥ येरतेंधननेश्वर ॥ ५५ ॥ नैश्वरधनाचीआढ्यता ॥ अवश्यनेतअधःपाता ॥ ज्ञानधनेंजेआढ्यता ॥ नेणेयेहातापरब्र
ह्म ॥ ५६ ॥ ॥ श्लोक ॥ दरिद्रो यस्त्वसंतुष्टः कृपणो योऽजितेंद्रियः ॥ गुणेष्वसक्तधीरीशो गुणसंगो विपर्ययः ॥ ४४ ॥ टीका ॥ ऐकदरिद्र्या
चेंलक्षण ॥ गांठींअसतांकोटीधन ॥ जावेंसंतुष्टनाहींमन ॥ परमदरिद्रीजाणयानांव ॥ ५७ ॥ जावेंगांठीनाहींकांचवटी ॥ परसंतुष्टता
नित्यपोटीं ॥ तोचिसंपन्नसकळस्तृष्टी ॥ सत्यगोष्टहिउद्धवा ॥ ५८ ॥ गांठीअसोनियांधन ॥ जोपोटेंनखायआपण ॥ सदांलोलिंगतमन
दरिद्रलक्षणयानाव ॥ ५९ ॥ यापरीजेकृपण ॥ ऐकत्याचेंहीलक्षण ॥ जेविंराजाबांधीसेवकजन ॥ तेंवीइंद्रियांआधीनजोहोय ॥ ६० ॥
निर्धारितांनिजरूपजाण ॥ सर्वांचाराजानोआपण ॥ तेंविसरोनीहोयदीन ॥ इंद्रियांआधीनहोउनीठाके ॥ ६१ ॥ मनतयाचेंआज्ञाधार
॥ मनाचींइंद्रियेंकिंकर ॥ त्याचानीहाहोयडिंगर ॥ अजितेंद्रियेंहोयथोरकृपणऐसें ॥ ६२ ॥ निजांकिंकरांचीकिंकर ॥ त्याइंद्रियांचेंहीवाढ

गेह्लीं ॥ अजिनेंद्रियत्वें अनिरवरें ॥ निजांगीं सभरें कृपणत्व ॥ ६३ ॥ यन्नाचगा कृपणपण ॥ तुज म्यां सांगीतलें जाण ॥ आतां ईश्वराचें स
लक्षण ॥ ऐकसंपूर्ण उध्दवा ॥ ६४ ॥ कनक आणि कामिनी ॥ जासी नावडे मनीं हुनी ॥ तो ईश्वरू त्रिभुवनीं ॥ सत्य सत्य हे वाणी उध्दवा ॥ ६५ ॥
तुवां जितुके केले प्रश्न ॥ तितुके जासी वोळगती गुण ॥ त्यानें ही जाणीं अलिप्तपण ॥ ईश्वर संपूर्ण त्या नांव ॥ ६६ ॥ कनक आणि कामिनी ॥ या
चा पंगक्ति मनीं हुनी ॥ तो नित्य अनिश्वरू जनीं ॥ हें सत्य मानी उध्दवा ॥ ६७ ॥ शमादि सांगीतले प्रश्न ॥ त्याचें जें विपरीत लक्षण ॥ तें चि अनैश्वर
त्व जाण ॥ आ शमादि गुण नंदाई ॥ ६८ ॥ ॥ श्लोक ॥ एत उध्दव ते प्रश्नाः सर्वे साधु निरोपिताः ॥ किं वर्णितेन बहुना लक्षणं गुणदोषयोः ॥ ४५ ॥
॥ टीका ॥ उध्दवा तुझे सकळ प्रश्न ॥ म्यां निरूपिले सलक्षण ॥ जेणे होई जे ब्रह्मसंपन्न ॥ तें संव्याख्यान सांगीतलें ॥ ६९ ॥ संसारीं गुणदोषल
क्षण ॥ सांगतां अपरिमित जाण ॥ यालागीं करावया मौन ॥ परम कठिण गुणदोष ॥ ७० ॥ गुणदोष नायकावे कानीं ॥ गुणदोष न देखावे न
यनीं ॥ गुणदोष न दोलावे वदनीं ॥ गुणदोष मनीं न धरावे ॥ ७१ ॥ ब्रह्मज्ञानाचें मुख्य लक्षण ॥ तेंही बहुत नाहीं निरूपण ॥ श्लोकार्धें श्रीकृष्ण
॥ स्वयें आपण सांगत ॥ ७२ ॥ ॥ श्लोक ॥ गुणदोषदृशिर्दोषो गुणस्तूभयवर्जितः ॥ ४६ ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे एकादशस्कंधे भग
वदुध्दवसंवादे एकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ टीका ॥ ब्रह्म एक परिपूर्ण ॥ तेथें कैंचे दोषगुण ॥ अविद्या स्तोभलें तें जाण ॥ गुणदोष लक्षण वा
दवी ॥ ७३ ॥ जो देखो लागे दोषगुण ॥ त्यासी अविद्या स्तोभली जाण ॥ जो न देखे गुणदोषभान ॥ तो ब्रह्मसंपन्न उध्दवा ॥ ७४ ॥ पराचा देखोनी दोष
गुण ॥ हाचि दोषामाजी महादोष जाण ॥ गुणदोष न देखावा आपण ॥ हा उत्तम गुण सर्वार्थीं ॥ ७५ ॥ ब्रह्मी नाहीं न दोषगुण ॥ हें सर्वा सत्य जाण ॥
जो देखे गा दोषगुण ॥ ब्रह्मत्व जाण तेथें नाहीं ॥ ७६ ॥ जे गुणदोष देखों लागले ॥ त्याचें ब्रह्मत्व कैसें नीगेलें ॥ त्या पाशीं तें वोस जालें ॥ कीं रुसूनी गे
लें तेथुनी ॥ ७७ ॥ जेवीं रविबिंबा राहो ग्रासी ॥ तैं दिवसा देखिले नक्षत्रासी ॥ तैं अविद्या ब्रह्मत्व जैं ग्रासी ॥ तैं गुणदोषासी देखिजे ॥ ७८ ॥ आद
रें सांगें श्रीकृष्ण ॥ उध्दवा न देखावे दोषगुण ॥ हे माझे जिवींचा निजखुण ॥ म्या संपूर्ण सांगीतली ॥ ७९ ॥ जनीं चौऱ्याशीं लक्ष योनी ॥ त्यां न गु

णदोषएकेस्थानी ॥ नेदखावेंमनुष्ययोनी ॥ इतकेननित्यमुक्त ॥ ८० ॥ ह्मणसीसाचारपरिपाठी ॥ गुणदोषदेखावेचित्तीं ॥ उद्धवाहेंगो
ष्टीखोटी ॥ स्वधर्मराहाटीतेभिन्न ॥ ८१ ॥ निजदोषनिरसावयाकारणें ॥ स्वधर्मकर्मआचरणें ॥ तेणेंगुणदोषदेखणें ॥ तैंनागवीधावणेंनेसंजा
लें ॥ ८२ ॥ साळीपिकावयाशेती ॥ तृणजाळूनीदाढकोरिती ॥ तेथपिकलीसाळीपेंजाळिती ॥ तैंतोंडींमातीपडलीकीं ॥ ८३ ॥ ह्मावयादोषनि
वृत्ती ॥ वेदेंघोतिलीधर्मप्रवृत्ती ॥ तेणेंस्वधर्मेंजैंदोषदेखती ॥ तैंनिजप्राप्तीनागवले ॥ ८४ ॥ जेवीकांसोगेंनदुनदी ॥ दावितीहावभावनानागोदीं
॥ पतितोभावनाहींत्याचेपोटीं ॥ स्वधर्मत्यादृष्टीकरावा ॥ ८५ ॥ नेदखोनीदोषगुण ॥ स्वधर्ममर्यादानोसंडुन ॥ करावेंगास्वधर्माचरण ॥ हेंमुख्य
लक्षणधर्माचें ॥ ८६ ॥ ऐशियास्वधर्मगती ॥ कर्ममळनिःशेषजाती ॥ साधकांनिजपदप्राप्ती ॥ गुणदोषस्थितीसांडितां ॥ ८७ ॥ गुणदोषदे
हाचेठांई ॥ आत्मानित्यदेहीविदेही ॥ गुणदोषजाचाठांई ॥ सर्वथानाहींउद्धवा ॥ ८८ ॥ साधकेंनेदखावादोषगुण ॥ सिद्धिसीसहजचीनाहींजा
ण ॥ जरीदिसोंलागलेदोषगुण ॥ तरीआलानागवणदोघांसी ॥ ८९ ॥ साधकाचीप्राप्तीबुडे ॥ सिद्धाचीसिद्धीतत्काळउडे ॥ एवंगुणदोषांचेसांक
डें ॥ दोहींकडेउद्धवा ॥ गुणदोषींभरलीसृष्टी ॥ तेथनठेवावीनिजदृष्टी ॥ हेंकळवळोनियांपोटीं ॥ श्रीकृष्णेंगोष्टीसांगीतली ॥ ९१ ॥ गुणदोषवि
विधभेद ॥ ऐसेआहेतीनशिद्धी ॥ तरीपांस्वसुखेंगोविंद ॥ बोलिलाप्रसिद्धवेदानुवादें ॥ ९२ ॥ येचिअर्थीचाग्रंथ ॥ पुढेंउद्धवकरीलजाण ॥ तें
विद्यासाचेंनिरूपण ॥ विसावाजाणजीवशिवा ॥ ९३ ॥ तेथसकामआणीभक्त ॥ याचेअधिकारअभिव्यक्त ॥ स्वयेंसांगेलभगवंत ॥ कथा
अद्भुतआहे ॥ ९४ ॥ संतींद्यावेंअवदान ॥ श्रोतांव्हावेंसावधान ॥ एकाविनवीजनार्दन ॥ रसाळनिरूपणपुढेंआहे ॥ ९५ ॥ इतिश्रीभागवते
महापुराणेएकादशस्कंधेएकाकारटीकायांभगवदुद्धवसंवादेएकोनविंशोध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥

इतिएकोनविंशतिमोऽध्यायः॥

अध्याय २०

श्रीगणेशायनमः ॥ ॐनमोसद्गुरूचित्समुद्रा ॥ मुक्तमोतियांचातुजमाजीथारा ॥ ज्ञानवैराग्यशक्तिद्वारा ॥ सभाग्यनरानूंद
शी ॥ १ ॥ तुझीखोलीअमर्याद ॥ माजीचिद्रत्नेंअतिविविध ॥ देखोनिनिजप्रबोधचांद ॥ भरतेंअगाधतुजदाटे ॥ २ ॥ उलथल्यास्वा
नंदभरत्यासीं ॥ गुरुआज्ञामर्यादानुलंघिसी ॥ स्वानंदलहरीचढोवढीसी ॥ तुजमाजीअहर्निशीउसळती ॥ ३ ॥ ब्रह्मविद्यामहाबंद
र ॥ तेथनिजभक्तीहेंतारूथोर ॥ त्यासिवागवितांतूकर्णधार ॥ प्रेमाचेंसाचारचढविशीशीड ॥ ४ ॥ तेथभक्तसंतसज्ञाननर ॥ स्वयेंपाव
विशीपरपार ॥ त्याचीमागुतीयेरजार ॥ सत्यसाचारखुंटली ॥ ५ ॥ एकलाउनीकासेसी ॥ भवसागरींबागविशी ॥ बुडण्याचेंभयत्यासी
॥ महाकल्पेंसीबाधीना ॥ ६ ॥ एकबुडालेभक्तीसमरसीं ॥ तेथातल्शेषशयनापासीं ॥ एकबैसलेअढळतेसीं ॥ तेब्रह्मादिकांसीनढळ-
ती ॥ ७ ॥ तुझ्यासागरत्वाचीपरी ॥ विजातीयतिळभरी ॥ राहोंनेदिसीभीतरी ॥ हेअगाधथोरीपैंतुझी ॥ ८ ॥ अत्यंतप्रळयींजेहाचढे ॥
तैंसंसारहेंनावबुडे ॥ वैकुंठकैलासावरताचढे ॥ मागेंपुढेंहाविहा ॥ ९ ॥ ऐशियासद्गुरूसमुद्रोदकीं ॥ एकाएकपणेंहरीतकीं ॥ भीतरीपड
तांअवश्यकीं ॥ अंगिकारीएकाकीजनार्दन ॥ १० ॥ तोजनार्दनस्वयेंदेखा ॥ एकादशाचीकरीटीका ॥ तेणेंअभंगींघालूनिएका ॥ कवित्वलो
कांऐकवी ॥ ११ ॥ जनार्दनाआवडेएक ॥ तोमीएकाभेटतांदेख ॥ निजात्मभावेंपडिलेंऐक्य ॥ आपुलेंनिजस्फस्वबोलवी ॥ १२ ॥ बोलवीनि
जस्फरवाचीकथा ॥ त्यासिआपणचिहोयश्रोता ॥ मगअर्थान्वयाययथार्थना ॥ समाधानतादेतसे ॥ १३ ॥ यापरिगाजनार्दनें ॥ एकादशम
हाटाकरणें ॥ नव्हेमाझेयुक्तीचेंबोलणें ॥ हेंस्वयेंसज्ञानेंजाणिजेल ॥ १४ ॥ त्याएकादशाचीगतकथा ॥ एकुणिसावासंपतां ॥ गुणदोषाची
जेकाहींवार्ता ॥ उद्धवासितत्वतासांगीतली ॥ १५ ॥ गुणदोषजोदेखणें ॥ तोचिमहादोषजाणणें ॥ गुणदोषस्वयेंनदेखणें ॥ तोगुणश्रीकृ
ष्णोंमानिजे ॥ १६ ॥ हेंऐकोनिदेवाचेंउत्तर ॥ उत्थवचमत्कारलाथोर ॥ कायगुणदोषाचाविचार ॥ घरोघरलोकींकेला ॥ १७ ॥ तुह्मींचवेद १
मुखेंआपण ॥ प्रगटिलेंगुणदोषलक्षण ॥ तेंतुमचेंवेदवचन ॥ केवींअमान्यकरावें ॥ १८ ॥ ऐसेंविधिनिषेधलक्षण ॥ विचारितेंवेदवच

न ॥ कांपांनिषेधीश्रीकृष्ण ॥ उद्धवनोप्रश्नस्वयेंपुसे ॥ १९ ॥ विसावेअध्यायीनिरूपण ॥ सांगावयागुणदोषलक्षण ॥ भक्तिज्ञानकर्म जाण ॥ तिन्हीअधिकारभिन्नजाणेल ॥ २० ॥ उद्धवह्मणेहेश्रीकृष्णा ॥ तूंवेदरूपेंआपण ॥ बोलिलासीदोषगुण ॥ तेपरमप्रमाणआम्ही मानूं ॥ २१ ॥ हाविधीहानिषेधा ॥ हेंदावितातुझावेद ॥ नोवेदानुवादविषद ॥ ऐकप्रसिद्धसांगेन ॥ २२ ॥ ॥ श्लोक ॥ उद्धवउवाच ॥ ॥ विधिश्चप्रतिषेधश्चनिगमोहीश्वरस्यतं ॥ अवेक्षतेऽरविंदाक्षगुणदोषंचकर्मणां ॥ १ ॥ ॥ टीका ॥ कमलनयनश्रीकृष्णा ॥ विधिनि षेधलक्षणा ॥ दाखवीतसेदोषगुणा ॥ तुझीवेदाज्ञाप्रसिद्ध ॥ २३ ॥ तुझियावेदाचेवेदविधी ॥ गुणदोषींजडलीबुद्धी ॥ तेमीसांगेनप्रसिद्धी ॥ कृपानिधीअवधारीं ॥ २४ ॥ ॥ श्लोक ॥ वर्णाश्रमविकल्पंचप्रतिलोमानुलोमजं ॥ द्रव्यदेशवयःकालान्स्वर्गंनरकमेवच ॥ २ ॥ ॥ टीका ॥ तुझीजेगावेदवाणी ॥ उघडीगुणदोषाचीखाणी ॥ अधममध्यमोत्तममांडणी ॥ वर्णाश्रमपणीभेददावी ॥ २५ ॥ द्रव्यविहितअवि हित ॥ हेंहीवेदअसेदावित ॥ देशपुनीतअपुनित ॥ काळहीदावीनस्पष्टदुष्टत्वें ॥ २६ ॥ पूर्ववयींचित्तनिश्चित ॥ तारुण्येंतेंचिकामासक्त ॥ वा र्धिक्यतेंअतिकुश्चित ॥ तेबुद्धीउपजवितगुणदोषवेदु ॥ २७ ॥ तुझाचिगावेददेख ॥ स्पष्टचिनाहेस्वर्गनरक ॥ तेणेंकर्मांचेंअवश्यक ॥ साधक बाधकत्वतोदावी ॥ २८ ॥ वर्णाश्रमामाजीशुभ ॥ प्रतिलोमानुलोमज ॥ ऐसानानाभेदभोज ॥ वेदेंचिसहजमाचविजे ॥ २९ ॥ उत्तमवर्णाचीना री ॥ हीनवर्णाचागर्भधरी ॥ तिचीसंततीसंसारीं ॥ अभिधानधरीप्रतिलोमज ॥ ३० ॥ तेचिसंततीप्रसिद्ध ॥ सूतवदहमागध ॥ ऐशियानामा चेंजेंपद ॥ तेजाणशुद्धप्रतिलोमज ॥ ३१ ॥ हीनवर्णाचीनारी ॥ उत्तमपुरुषाचागर्भधरी ॥ तेअनुलोमजसंसारीं ॥ शास्त्रकारीबोलिजे ॥ ३२ अम्बष्ठआणिमूर्धावसिक्त ॥ प्रवृत्तिकास्तआणिसारस्वत ॥ इत्यादिनावेंजेवर्तत ॥ तेजाणसमस्तअनुलोमज ॥ ३३ ॥ ऐसेनानाभेदप्रका र ॥ अविधीविधीचाविचार ॥ वेदप्रकाशितोसाचार ॥ गुणदोषांमाहेरवेदतूझा ॥ ३४ ॥ ॥ श्लोक ॥ गुणदोषभिदादृष्टिमंतरेणवच स्तव ॥ निश्रेयसंकथंनृणांनिषेधविधिलक्षणं ॥ ३ ॥ ॥ टीका ॥ हेगुणआणिहेदोष ॥ उभयतांवेरलावीदेख ॥ तुझावेदगाअव-

श्यक ॥ होयप्रकाशकगुणदोषां ॥ ३५ ॥ येरलाऊनिवेदवाणी ॥ वाढवीगुणदोषमांडणी ॥ तेथमोक्षपावि जे माणी ॥ वेदवचनीं घ
डेकेवीं ॥ ३६ ॥ राऊळ बोलिलें आपण ॥ जेनदेखावेदोषगुण ॥ तूंचिम्हणसीवेदप्रमाण ॥ तेंदोषगुणदेखावे ॥ ३७ ॥ एवंएकतांतुझें-
वचन ॥ उभयतांआलींनागवण ॥ वेदप्रमाणकींअप्रमाण ॥ हेंसमूळजाणकळेना ॥ ३८ ॥ तुझ्यावचनाविश्वासावें ॥ तेंगुणदोषां
नदेखावें ॥ तुझेंवेदवचनमानावें ॥ तेंदेखावेंगुणदोषां ॥ ३९ ॥ ऐसेंतुझेंनिबोलणें जाण ॥ संशयींपडलेंसज्ञान ॥ मादृतरसाधारणज-
न ॥ त्यांचीकथाकोणयेठायीं ॥ ४० ॥ ॥ आशंका ॥ माझेंवचनवेदवचन ॥ दोनीएकरूपेंम्हणशीप्रमाण ॥ नदेखगुणदोषदर्शन ॥
कांपांविलक्षणपरस्परें ॥ ४१ ॥ माझेंवेदाचेंविधान ॥ नव्हतांवेदार्थेंविज्ञान ॥ म्हणशीमोक्षनव्हेजाण ॥ वेदप्रमाणयाहेतु ॥ ४२ ॥ स्वा
मोक्षामार्गकायकठिण ॥ सकळकर्मेंसांडितांजाण ॥ घरामोक्षयेआपण ॥ सहजनिजाणनमाथिंना ॥ ४३ ॥ म्हणसीवेदार्थनकळतां
॥ कर्मकरितांकांत्यागितां ॥ कदांमोक्षनयेहाता ॥ जाणतलनानिश्चित ॥ ४४ ॥ भासलादोराचासर्पथोर ॥ नेघ्यजपतांनानासंत्रभार
॥ करितांवाजंत्रांचागजर ॥ मारितांतिळभरटळेना ॥ ४५ ॥ तोसादरेंनिरशिनांजाण ॥ होयत्यासर्पाचेंनिरसन ॥ तेविनिर्धारितांवे
दवचन ॥ भवभयजाणनिरसे ॥ ४६ ॥ भवभयाचीनिरसनता ॥ त्यानावजाणमोक्षनव्हता ॥ तोवेदार्थविणहोना ॥ नयेसर्वथाआणिकें ॥
४७ ॥ वेदविधाननकरितां ॥ कर्मेंत्यागिलेंउद्धतता ॥ तेणेंनिजमोक्षनयेहाता ॥ परीपायधांडनाअंगींवाजे ॥ ४८ ॥ विधानोक्तजोकर्म
त्यागु ॥ करूनिसंन्यासघेनव्यासांगु ॥ नेंम्हणसीनपडेवेदपांगु ॥ हाहिव्यंगुविचारु ॥ ४९ ॥ सर्वत्यागसन्यासग्रहण ॥ तेथहिअसेविधि
विधान ॥ गुरुमहावाक्यजेंश्रवण ॥ तोहिजाणवेदार्थ ॥ ५० ॥ ॥ आशंका ॥ करितांदेवांपितरांचेंयजन ॥ तेहोऊनियांप्रसन्न ॥ मो
क्षदेतेंआपण ॥ तोंहिवेदेंविणघडेना ॥ ५१ ॥ स्वाहाकारेंतृप्तसुर ॥ स्वधाकारेंतृप्तपितर ॥ वेदविनियोगेंविणसुरपितर ॥ प्रसन्नाकारक
दांनव्हतां ॥ ५२ ॥ ॥ श्लोक ॥ पितृदेवमनुष्याणांवेदश्चक्षुस्तवेश्वर ॥ श्रेयस्त्वनुपलब्धेऽर्थेसाध्यसाधनयोरपि ॥ ४ ॥ ॥ टीका ॥

नाथिलेंत्रिचराचर ॥ देवमनुष्यआणिपितर ॥ वेदेंप्रकाशूनिसाचार ॥ पूज्यत्वंथोरप्रतिपादी ॥ ५३ ॥ त्यांहिमाजीअतिविषम ॥
उत्तममध्यमअधम ॥ हेत्रिविधभेदसंभ्रम ॥ वेदउपक्रमकरूनिदावी ॥ ५४ ॥ यापरिगुणदोषलक्षण ॥ तुवांचिवादविलेआपण ॥ या
नावरूपणासीमोक्षसाधन ॥ तरीकांगुणदोषनिवारिसी ॥ ५५ ॥ ऐसीयानिरूपणघडमोडी ॥ तुझेनिबोलेंपडेआडी ॥ तेणेंगुणदोषाची
परवडी ॥ बाधारोकडीआंगीवाजे ॥ ५६ ॥ अवघासंसारकल्पनिक ॥ तेथएकस्वर्गएकनरक ॥ हामोक्षहाअतिबद्धक ॥ येणेंवेदवादें
लोकभ्रमविलेतुवां ॥ ५७ ॥ पूर्वीपुरुषाचेपोटीं ॥ नव्हतीगुणदोषाचीगोठी ॥ तुझ्यावेदानुवादपरिपाठी ॥ गुणदोषींदृष्टीदृढझाली ॥ ५८
॥ एवंतुझेनिबोलेंजाण ॥ लोकांसिआलीनागवण ॥ भोगावयानरकदारुण ॥ भ्रमकजाणवेदोक्तीतुझी ॥ ५९ ॥ ॥ श्लोक ॥ गुण
दोषभिदादृष्टिर्निगमात्तेनहिस्वतः ॥ निगमेनापवादश्चभिदायाइतिहभ्रमः ॥ ५ ॥ ॥ टीका ॥ एवंनानागुणदोषदृष्टी ॥ तुझेनिवे
देंवाढविलीसृष्टी ॥ स्वतांपुरुषाचेपोटीं ॥ गुणदोषदृष्टीअसेना ॥ ६० ॥ तुझ्यावेदानुवादविस्तारें ॥ गुणदोषझालेखरे ॥ तेतुझेनीहिबलात्कारें
॥ चित्ताचाहेरेंननिघती ॥ ६१ ॥ अनादिवेदप्रमाण ॥ हेंतुझेंमुख्यवेदवचन ॥ आतांनदेखावेदोषगुण ॥ हेंनवेवचनमानेना ॥ ६२ ॥ पहिले
प्रकाशिलेंदोषगुण ॥ आतांनिवारावयाकायकारण ॥ हेंनकळतांसंपूर्ण ॥ भ्रमितमनहोतसे ॥ ६३ ॥ याभ्रमाचीभ्रमनिवृत्ती ॥ कृपेनें
करावीकृपामूर्ती ॥ ऐकोनिउद्धवाचीवचनोक्ती ॥ कायश्रीपतीबोलिला ॥ ६४ ॥ ऐकोनिउद्धवाचीविनती ॥ योगत्रयाचीउपपत्ती ॥ अ-
धिकारभेदेंवेदार्थप्राप्ती ॥ स्वयेंश्रीपतीसांगत ॥ ६५ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ योगास्त्रयोमयाप्रोक्तानृणांश्रेयोविधित्सया ॥ ज्ञा
नंकर्मचभक्तिश्चनोपायोऽन्योऽस्तिकुत्रचित् ॥ ६ ॥ ॥ टीका ॥ तेथमेघगंभीरावाणी ॥ गर्जोनिबोलेसारंगपाणी ॥ माझेपरमकृपे
वांचुनी ॥ माझीवेदवाणीकळेना ॥ ६६ ॥ वेदशास्त्रार्थेंअतिसंपन्न ॥ जरीझालेअतिसज्ञान ॥ परिमाझ्याअनुग्रहेंवीण ॥ माझावेदार्थ-
जाणकळेना ॥ ६७ ॥ ब्रह्माचहंसुखींवेदपठे ॥ त्यासीहीवेदार्थाचेंचोरकडें ॥ कर्मनातुटेचिधडफुडें ॥ माइतरबापुडेतेकाय ॥ ६८ ॥ ब्र-

म्हांवेदार्थआकळिता ॥ तैंशंकास्फुरवेद कांनेता ॥ अम्हावेदार्थीलीनहोता ॥ तैंनापिळाशितासरस्वती ॥ ६९ ॥ माझावेदाचानिर्धार ॥ तुज
मीसांगेनसाचार ॥ ऐकउद्धवासार ॥ वेदविचारतोऐसा ॥ ७० ॥ माझावेदासिनाहींबहुबंड ॥ वृथानबोलेउदंड ॥ ज्ञानभक्तिकर्मकांड ॥ वेद
त्रिकांडनेमस्त ॥ ७१ ॥ माझियावेदांचीउक्ती ॥ यातिहींतेंप्रतिपादिती ॥ यावेगळीउपायस्थिती ॥ नाहींनिश्चितीउद्धवा ॥ ७२ ॥ कोणतेतिनी
योग ॥ कैसेअधिकाराचेभाग ॥ तेहीसुरश्रीजरिचांग ॥ तरीऐकसांगसांगेन ॥ ७३ ॥ ॥ श्लोक ॥ निर्विण्णानांज्ञानयोगोन्यासिनामिहक
र्मसु ॥ तेष्वनिर्विण्णचित्तानांकर्मयोगस्तुकामिनां ॥ ७ ॥ ॥ टीका ॥ जेकांब्रह्मभुवनपरयंत ॥ साचारजीवांहूनिविरक्त ॥ जेविधिपूर्व-
कसंकल्पयुक्त ॥ कर्मत्यागीनसन्यासी ॥ ७४ ॥ ऐशियाअधिकाऱ्यांकारणें ॥ ज्ञानयोगप्रकटकरणें ॥ जेकांनिजज्ञानसाधनें ॥ मजपावणेंसा
योज्यता ॥ ७५ ॥ जेकांकेवळअविरक्त ॥ विषयलागींकामासक्त ॥ त्यालागींम्याभस्तत ॥ कर्मयोगयेथप्रकाशिला ॥ ७६ ॥ उंचनीचअधिका
रीदेख ॥ दोनीसांगीतलेसविशेष ॥ आतांतिसराअधिकारीअतिचोख ॥ अलौकिकअवधारीं ॥ ७७ ॥ ॥ श्लोक ॥ यदृच्छयामत्कथादौजा
तश्रद्धस्तुयःपुमान् ॥ ननिर्विण्णोनातिसक्तोभक्तियोगोस्यसिद्धिदः ॥ ८ ॥ ॥ टीका ॥ हरिकथाअवचिताऐकती ॥ परिमाझीश्रद्धानुपजे
चित्तीं ॥ कोणाएकाअभिनवगती ॥ श्रद्धाउत्पत्तीश्रवणेंचिहोय ॥ ७८ ॥ आणिकश्रद्धेचेंलक्षण ॥ जेजेकरीकथाश्रवण ॥ तेंहृदयींवाटेअनुसंधान
॥ सप्रेममनउल्हासें ॥ ७९ ॥ नवलकथेचीआवडी ॥ दाटतीहरिखाचियागोडी ॥ हृदयींस्वानंदाचीउभेगुढी ॥ एवढीगोडीश्रवणार्थीं ॥ ८० ॥ विष
यांचेंदोषदर्शन ॥ मुख्यत्वेंबाधकस्त्रीधन ॥ आवरावीरसनाशिश्न ॥ हेंआठवणअहर्निशीं ॥ ८१ ॥ यार्थींअइकलेंफळें ॥ पानपेनाउपचारब-
ळें ॥ तेविंविषयदोषभोगमेळे ॥ कदाकाळेंशमेना ॥ ८२ ॥ येतांदेखोनियांमरण ॥ स्वयेंहोय कंपायमान ॥ तेविषयभोगदर्शन ॥ देखोनि
आपणचळींकांपे ॥ ८३ ॥ एवंविषयींदोषदर्शन ॥ सर्वदांदेखेआपण ॥ परित्यागालागींजाण ॥ सामर्थ्यपूर्णअथिना ॥ ८४ ॥ सेवकींराजा
बंदींधरिला ॥ तयास्त्रीचंदनादिभोगदिधला ॥ परितोविषप्रायजाला ॥ भोगींउबगलानअगत्यता ॥ ८५ ॥ एवंभोगित्तांत्याभोगासीं ॥

नित्यपाहेनिजनिर्गमासीं ॥ तेवींभोगितांहाविषयासीं ॥ अहर्निशीअनुतापी ॥ ८६ ॥ यापरिजोनव्हेविषयासक्त ॥ नानीधडाजोनव्हेविरक्त ॥ या
लागींमाझाभक्तिपथ ॥ मीबोलिलोंनिश्चितवेदवाक्यें ॥ ८७ ॥ येहिकरितांमाझीभक्ती ॥ माझ्यास्वरूपींलागेप्रीती ॥ सहजेंहोयविषयविरक्ती
॥ एवंसिद्धिदातीभक्तिहेमाझी ॥ ८८ ॥ मीवेदोक्तबोलिलोंआपण ॥ तेहात्रिविधयोगसंपूर्ण ॥ ज्ञानकर्मउपासन ॥ वेदोक्तलक्षणविभाग ॥ ८९ ॥
तेथकोणदेखेदोषगुण ॥ कोणासिदेहिचेंअदर्शन ॥ मध्यमभागेंवर्ततेकोण ॥ तेंहिलक्षणअवधारीं ॥ ९० ॥ जोआसक्तविषयांवरी ॥ तोकर्म
मार्गींचाअधिकारी ॥ त्यासिगुणदोषांनाहींउरी ॥ हेंसांगेलश्रीहरीपुढिलाध्यायीं ॥ ९१ ॥ जोकांविरक्तज्ञानाधिकारी ॥ तोगुणदोषांहूनिबाहेरी
॥ तोपहातांअवघेसंसारीं ॥ नदेखेतिळभरीगुणदोष ॥ ९२ ॥ गजभावेंब्रम्हपूर्ण ॥ तेथकैंचेदोषगुण ॥ ऐसेजेज्ञानसंपन्न ॥ त्यांदोषदर्शनअसे
ना ॥ ९३ ॥ अतिआसक्तनाविरक्त ॥ ऐसेकांजेमाझेभक्त ॥ तेपूर्वगुणदोषदेखत ॥ परिसांडीतविवेकें ॥ ९४ ॥ भूतींभूतात्मामीपरेश ॥ तेथदे-
खोंनयेगुणदोष ॥ ऐसेभजननिष्टराजहंस ॥ तेगुणदोषसांडिती ॥ ९५ ॥ मीवेदार्थींबोलिलोंदोषगुण ॥ तेदोषत्यालागींजाण ॥ पराचेदेखावेदोष
गुण ॥ हेंवेदवचनअसेना ॥ ९६ ॥ ऐसेंकरावेंवेदार्थश्रवण ॥ दोषत्यजूनिघ्यावागुण ॥ परिपुढिलांचादोषगुण ॥ सर्वथाआपणनदेखावा ॥ ९७ ॥ जो
ज्याचेगुणदोषपाहे ॥ तोत्याचाविभागीहोये ॥ जोपुढिलांचागुणदोषगाए ॥ तोनिरयाजायेतेणेंदोषें ॥ ९८ ॥ आतांकर्मांचाअधिकारू ॥ सांगताहे-
सारंगधरू ॥ तोजाणोनियांविचारू ॥ कर्मादरूकरावा ॥ ९९ ॥ ॥ श्लोक ॥ तावत्कर्माणिकुर्वीतननिर्विद्येतयावता ॥ मत्कथाश्रवणादौवा
श्रद्धायावन्नजायते ॥ १ ॥ ॥ टीका ॥ तंवचिकरावाकर्मादर ॥ जंवविरक्तीनुपजेसाचार ॥ ठाकल्याविरक्तीचेंघर ॥ स्वर्गसंसारमळप्राय ॥ १००
॥ होकांवमिलियाभिष्टान्ना ॥ परतोनिश्रद्धानधरीरसना ॥ तेवींविषयभोगींजाणा ॥ साचारमनाचिळसीउपजे ॥ १ ॥ तेथकर्मांचीपरिपाटी ॥
समूळखुंटलीगाठोडी ॥ कांदेखयोगेंउल्हासपोटीं ॥ माझ्याकथेचीउठीश्रवणादरू ॥ २ ॥ करितांमाझीकथाश्रवण ॥ प्रेमेंचोसंडेअंतःकरण ॥ वि
रसेदेहगेहाचेंआठवण ॥ तेथेंसत्यबाधजाणबाधीना ॥ ३ ॥ जैसेंसाभ्रेकथेचेंश्रवण ॥ तैसेंचिमाझेंहृदयींभ्रवण ॥ तेथेंसत्यबाधधरीचरण ॥ थे

थूनबोळवणामाझीझाली॥१०४॥ करितांमत्कथाश्रवण॥ होटत्याकोटिकर्माचरण॥ प्रत्यवायनबाधीजाण॥ हाभक्तपणनक्षेच॥५ ॥
श्लोक॥ मत्कर्मकुर्वतांपुंसांकर्मलोपोभवेद्यदि॥ तत्कर्मतेषांकुर्वंतितिस्रःकोट्योमहर्षयः॥१०॥ ॥टीका॥ माझीकरितांसप्रेमभक्ती॥ भक्तां
चींनित्यकर्मेंरहातीं॥ तेंतीसकोटीऋषीमहंती॥ संपूर्णकरितीकर्मेंत्यांचीं॥६॥ एवढेंमत्कथेचेंमहिमान॥ माझेंकरितांकीर्तनपूजन॥ तेथेंप्रत्यवाया
चेंनांवडकोण॥ जेंसंमुखवदन दाऊंशके॥७॥ होकांपूर्णविरक्तनर॥ कांमाझेसेवेसींजोतत्पर॥ तेथकर्मवापुडेंकिंकर॥ हेंस्वयेंश्रीधरबोलिला॥८
॥कर्मेंकरितांस्वधर्मस्थिती॥ उद्धवाआहेमाझीप्राप्ती॥ तेंमीसांगेनतुजप्रती॥ यथानिगुतीअवधारीं॥९॥ श्लोक॥ ॥ स्वधर्मस्थोयजन्यज्ञैर-
नाशीःकामउद्धव॥ नयातिःस्वर्गनरकौयद्यन्यन्नसमाचरेत्॥११॥ ॥टीका॥ गृहस्थाश्रमींस्वधर्मस्थिती॥ जरीधिचरेअनन्यगती॥ तरियें
थेंचिलाहेविरक्ती॥ सत्यनिश्चितीउद्धवा॥१०॥ अनन्यगतीचेंविवरण॥ तेंतूंम्हणशीलकोण॥ ऐकत्याचेंहिलक्षण॥ समूळगुणसांगेन॥११॥ पर
दारापरद्रव्यरती॥ परावादाचीविरक्ती॥ इनावनारकीगती॥ जाणनिश्चितीनिर्धारू॥१२॥ दिविभोगाचेंनिश्रवणें॥ ज्याच्यामनाचेंवैसेधरणें॥
कर्मेंतदनुकूलकरणें॥ तेंस्वर्गभोगणेंअलोट॥१३॥ याजाणदोन्हीअनन्यगती॥ यांतूनिकाढूनियांवृत्ती॥ यज्ञादिकीमजयजिती॥ तैंनैराश्यास्थि-
तीनित्यनैमित्यें॥१४॥ तैंनपडेस्वर्गाचिपेणें॥ नघडेनरकासिजाणें॥ येचिलोकींविरक्तहोणें॥ तेंचिबोलणेंहरिबोले॥१५॥ ॥ श्लोक॥ अस्मि
ल्लोकेवर्त्तमानःस्वधर्मस्थोऽनघःशुचिः॥ ज्ञानंविशुद्धमाप्नोतिमद्भक्तिंवायदृच्छया॥१२॥ ॥टीका॥ असतांयेलोकींवर्तमान॥ ऐसेंकरितांस्व
धर्माचरण॥ होयपुण्यपापाचेंनिर्दळण॥ निर्मळत्वेंजाणतोअतिपवित्र॥१६॥ तेथनिरसोनिभवभान॥ प्रकाशेमाझेंशुद्धज्ञान॥ कांसप्रेममाझेंभज
न॥ पराभक्तीजाणतोलाहे॥१७॥ जेभक्तिमाजीमीआपण॥ सदाहोयभक्ताआधिन॥ तेथमोक्षासहीतज्ञान॥ येऊनिजाणपायांलागे॥१८॥
ऐकज्ञानाचापरिपाक॥ संसारानावमहादुःख॥ मोक्षनोम्हणेपरमसुख॥ मद्भक्तदेखदोनीनमनीं॥१९॥ सप्रेमकरितांमाझेंभजन॥ नाठवेभवभ
यबंधन॥ तेथमोक्षासिंपुसेकोण॥ मद्भक्तांभक्तिचापूर्णउल्हास॥१२०॥ ज्यातेंम्हणतीमहादुःख॥ तेंभक्तांसिभगवद्रूपदेख॥ ज्यातेंम्हणतीप

रमस्फरव ॥ तेंहिंअवश्यकभगवंन ॥ २१ ॥ यापरिभक्तमाझाभजनीं ॥ विसरलास्फरवदुःखेंदोनी ॥ मीएकमजवांचुनी ॥ आनत्रिभुवनीदेखेना
॥ २२ ॥ ऐशीमाझीभक्तिपूर्ण ॥ साधूनिआणितांनयेजाण ॥ जैंमीभगवंतहोयप्रसन्न ॥ तैंयइच्छाजाणहेभक्तिलाभे ॥ २३ ॥ मीकैसेनिहोयप्रसन्न ॥
ऐसेंकल्पीलतुझेंमन ॥ तेथनरदेहमाकारण ॥ माझेंप्रसन्नपणव्हावया ॥ २४ ॥ ॥ श्लोक ॥ स्वर्गिणोऽप्येतिमिच्छंतिलोकंनिरयिणस्तथा ॥
साधकंज्ञानभक्तिभ्यामुभयंतदसाधकं ॥ १३ ॥ ॥ टीका ॥ ज्यासिस्वर्गभोगाचीथोरजोडी ॥ जीहींअमरत्वाचीउभविलीगुढी ॥ जेपडलेस्वर्गाचेबं
दवडी ॥ तेवांछितीआवडीनरदेहातें ॥ १२५ ॥ नरकयातनामहाघोर ॥ जीहींभोगिलेभोगथोर ॥ तेमनुष्यदेहातेंनर ॥ अतिसादरवांछिती ॥ २६ ॥
नरदेहपरमपावन ॥ जोभक्तिज्ञानाचेंआयतन ॥ जेणेंसाधेब्रम्हज्ञान ॥ तोधन्यधन्यनरदेह ॥ २७ ॥ जेणेंनरदेहेंजाण ॥ निःशेषखुंटेजन्ममरण ॥
जेणेंजीवपावेसमाधान ॥ स्वानंदघनस्वयेंहोय ॥ २८ ॥ ज्यानरदेहाचेसंगती ॥ होयअविद्येचीनिवृत्ती ॥ लाभेभगवत्पदप्राप्ती ॥ हेंथिरव्यानरव्या
तीनरदेहीं ॥ २९ ॥ ज्यानरदेहाचीप्राप्ती ॥ प्राणिमात्रवांछिती ॥ प्राणीबापुडेतेंकिती ॥ स्वयेंप्रजापतीनरदेहवांछी ॥ ३० ॥ ऐसेंनरदेहाचेंश्रेष्ठपण ॥
येथसाधेभक्तिज्ञान ॥ परिभक्तिज्ञानास्तवजाण ॥ मनुष्यपणसाधेना ॥ ३१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ननरःस्वर्गतिंकांक्षेन्नारकींवाविचक्षणः ॥ नेमंलोकं
चकांक्षेतदेहावेशात्प्रमाद्यति ॥ १४ ॥ ॥ टीका ॥ झालियानरदेहाचीप्राप्ती ॥ अधर्मेंहोयनरकगती ॥ कांसंचितांपुण्यसंपत्ती ॥ तेणेंस्वर्गप्राप्ती
अनिवार ॥ ३२ ॥ स्वर्गेंहोयपुनरावृत्ती ॥ नरकींघोरदुःखप्राप्ती ॥ सांडोनिदेहाचीप्रीती ॥ नरदेहींआसक्तीधरूंम्हणसी ॥ ३३ ॥ मनुष्यदेहाची
आवडी ॥ तेचिदेहबुद्धिरोकडी ॥ जेथकामक्रोधाचीपडेउडी ॥ प्रमादकोडीक्षणक्षणा ॥ ३४ ॥ नरकस्वर्गइहलोक ॥ याचीप्रीतिसांडूनिदेख ॥ सा
धावेंगाअवश्यक ॥ ज्ञानचोखकांनिजभक्ती ॥ ३५ ॥ ज्ञानसाधावयालागींजाण ॥ कष्टावेंनलगेगाआपण ॥ सप्रेमकरितांमाझेंभजन ॥ दव
डितांज्ञानघररिगे ॥ ३६ ॥ गव्हांचीराशीजोडल्याहातीं ॥ सकळपक्वान्नेंत्याचींहातीं ॥ तेविंआतुडल्यामाझीभक्ती ॥ ज्ञानसंपत्तीघररिगे ॥ ३७
॥ द्रव्यझालेयाआपुलेहातीं ॥ सकळपदार्थघरासयेती ॥ तेविंजोडल्यामाझीभक्ती ॥ भुक्तिमुक्तीहोतीदासी ॥ १३८ ॥ म्हणसीकरितांभगव

द्भक्ती ॥ विघ्नेंछळावया आडयेती ॥ मीस्फदर्शन घेउनी हानीं ॥ रारवें अहोरातीं निजभक्तां ॥ ३९ ॥ पक्षाचेनिनामोचारें ॥ म्यावेश्यातारिली
चमत्कारें ॥ पाडूनि विघ्नाचें दातेोरें ॥ म्याव भिचारें उद्धरिली ॥ ४० ॥ यालागींनरदेहपावोन ॥ जोकरीमाझें भजन ॥ नोचिसंसारीं धन्यधन्य ॥ उ
द्धवाजाणत्रिशुद्धी ॥ ४१ ॥ भावेंकरितांमाझे भक्तीसीं ॥ भाविकउद्धरीं मीहृषीकेशी ॥ जेचढलेज्ञानाभिमानासीं ॥ तेम्यांयमासीं निरोपिले
॥ ४२ ॥ साधितांमाझी भक्तिकांज्ञान ॥ ज्यासिचढेज्ञानाभिमान ॥ नोम्याआपुलेनिहातें जाण ॥ दिधलाआंदणमहादोषां ॥ ४३ ॥ उद्धवानूंऐसें
म्हणशी ॥ तेकांदिधलेयमापाशीं ॥ नोजाचूनियांमहादोषी ॥ ज्ञानाभिमानासीं साडवी ॥ ४४ ॥ यालागींसांडूनि देहाभिमान ॥ भावेंकरितां
माझें भजन ॥ पूर्वीलसाधूसज्ञान ॥ नरदेहंजाणमजपावले ॥ ४५ ॥ ॥ श्लोक ॥ एतद्विद्वान्पुरामृत्योरभवायघटेनसः ॥ अप्रमत्तइदंज्ञा
त्वामर्त्यमप्यर्थसिद्धिदं ॥ १५ ॥ ॥ टीका ॥ केवळआस्थिचर्ममूत्रमळ ॥ पाहतांदेहोअतिकश्मळ ॥ परिब्रम्हपरिपूर्णनिश्चळ ॥ हेंनिर्मळ
फळयेणेंसाधे ॥ ४६ ॥ ऐसेंनरदेहाचेंकारण ॥ जाणोनिपूर्वीलसज्ञान ॥ सांडोनियांदेहाभिमान ॥ ब्रम्हसमाधानपावले ॥ ४७ ॥ देहनिंद्यम्हणो-
निसांडावा ॥ तरीयेबढालाभहारवावा ॥ वंद्यम्हणोनि भतिपाळावा ॥ तेंनेंईलरौरवानिश्चित ॥ ४८ ॥ देहसांडावानामांडावा ॥ येणेंपरमार्थचि
साधावा ॥ तेंसावधानऐकाउद्धवा ॥ गुह्यनिजठेवासांगेन ॥ ४९ ॥ जंवदेहंवादेभवभावो ॥ तेणेंचिदेहेंकरीपहाहो ॥ होयसंसाराचाअभा-
वो ॥ अहंभावोसांडितां ॥ ५० ॥ सांडावयादेहाभिमान ॥ पूर्वीलसाधूसज्ञान ॥ होऊनिनित्यसावधान ॥ ब्रम्हसंपन्नमद्रुपें ॥ ५१ ॥ नरदेहेंब्र-
म्हप्राप्ती ॥ ऐसेंमानूनिनिश्चिती ॥ म्हणसीविषयभोगाचेअंतीं ॥ ब्रम्हस्थितीसाधीन ॥ ५२ ॥ ऐसेंविश्वासतांआपण ॥ रोकडीआलीना
गवण ॥ देहासवेंलागलेंमरण ॥ हरिहरांजाणटळेना ॥ ५३ ॥ एवंदेहाचेंअनिवार्यमरण ॥ तेंकेव्हांयेईलनकळेजाण ॥ यालागींपूर्वीचि-
आपण ॥ निजस्वार्थजाणसाधावा ॥ ५४ ॥ धरितांनरदेहाचीगोडी ॥ अवचितआदळेयमधाडी ॥ बुडेलानिजस्वार्थाचीगोडी ॥ तेंनिजनि
वाडीहरिसांगे ॥ १५५ ॥ ॥ श्लोक ॥ छिद्यमानंयमैरेतैःकृतनीडंवनस्पतिं ॥ खगःस्वकेतमुत्सृज्यक्षेमंयातिह्यलंपटः ॥ १६ ॥ ॥

टीका ॥ जेविकांवृक्षाचेअग्रींनीड ॥ पक्षीकरूनिवसेअतिगूढ ॥ नळीस्याचिवृक्षाचेंबूड ॥ छेदितीसदृढनिर्दयनर ॥ ५६ ॥ तेंदेखोनिवृक्षछेदन ॥ पक्षेंसांडोनिग्रहाभिमान ॥ पळाल्यापाविजेकल्याण ॥ राहातांमरणअचुक ॥ ५७ ॥ त्यावृक्षाचियाऐसेंजाण ॥ देहासवेंलागलेंमरण ॥ तेथेंजोवासीरहातांजाण ॥ दुःखदारुणअनिवार ॥ ५८ ॥ ॥ श्लोक ॥ अहोरात्रैश्छिद्यमानंबुध्वायुर्भयवेपथुः ॥ मुक्तसंगःपरंबुध्वानिरीहउपशाम्यति ॥ १७ ॥ ॥ टीका ॥ अहोरात्रआयुष्यभंग ॥ कळिकाळाचासवेगवेग ॥ हाजाणनीचनवारोग ॥ अतीसांगलागला ॥ ५९ ॥ काळेंकाळवयसाखातु ॥ हादेखोनिआयुष्याचाघातू ॥ जाणोनिनिरदेहाचाअंतु ॥ होयअनासक्तुदेहगेहा ॥ १६० ॥ जाणोनिदेहाचेंक्षणीकपण ॥ त्यागावयादेहाभिमान ॥ साधावयाभक्तिज्ञान ॥ अतिसावधानजोहोय ॥ ६१ ॥ नसांडितांदेहाभिमान ॥ भोगींआदळेजन्ममरण ॥ तेणेंभयेंकंपायमान ॥ वैराग्यपूर्णस्वयेंधरी ॥ ६२ ॥ वैराग्ययुक्तकरितांभक्ती ॥ होयदेहाभिमानाचीनिवृत्ती ॥ तेंधररिघेज्ञानसंपत्ती ॥ पायांलागतीमुक्तीचारी ॥ ६३ ॥ ऐशीझालियानिजात्मप्राप्ती ॥ सहजेंचिराहेप्रवृत्ती ॥ निवृत्तीसीहोयनिवृत्ती ॥ संसाराचीशांतीस्वयेंहोय ॥ ६४ ॥ ऐसेनरदेहायेउनीदेख ॥ पुरुषपावलेपरमसुख ॥ हेंनसाधितीजेमूर्ख ॥ त्यासिदेवोदेखनिंदित ॥ ६५ ॥ ॥ श्लोक ॥ नृदेहमाद्यंसुलभंसुदुर्लभंप्लवंसुकल्पंगुरुकर्णधारं ॥ मयानुकूलेननभस्वतेरितंपुमान्भवाब्धिंनतरेत्सआत्महा ॥ १८ ॥ ॥ टीका ॥ चौऱ्याशीलक्षजीवयोनी ॥ त्यांतमनुष्यदेहावांचुनि ॥ अधिकारीब्रम्हज्ञानी ॥ आनकोणीअसेना ॥ ६६ ॥ जेणेंदेहेंहोयमाझीप्राप्ती ॥ यालागींआद्यदेहोम्हणती ॥ याचीदुर्लभगाअवाप्ती ॥ भावेंपावतीनरदेहा ॥ ६७ ॥ सदृढम्हणेजेअव्यंग ॥ अविकळसकळभोग ॥ नव्हेबहिरेंमुकेंअंधपंग ॥ सर्वांगसांगसंपूर्ण ॥ ६८ ॥ भरतखंडींदेहप्राप्ती ॥ हेपरमभाग्याचीसंपत्ती ॥ तेथहीविवेकुपरमार्थी ॥ त्याचावशवर्तीमीपरमात्मा ॥ ६९ ॥ मीपरमात्माजेथवशवर्ती ॥ तेथसुखरवरांचीकेवाकिती ॥ परिहादेहनयेपुढती ॥ दुर्लभप्राप्तीनरदेहा ॥ १७० ॥ जोग्वितांपुण्यपापसमान ॥ तेंनरदेहाचीप्राप्तीजाण ॥ तेंपुढतीपावावयाआपण ॥ जोखूनिकर्माचरणकोणीनकरी ॥ १७१ ॥

पुण्यझालिया अधिक ॥ स्वर्गभोगणें अवश्यक ॥ पापाचें वाढल्या तुक ॥ भोगावे नरक अनिवार ॥ ७२ ॥ ऐशी कर्माची गती गहन ॥ अ० २०
एथ काकतालीन्यायें जाण ॥ अवचटें लाभे माणूसपण ॥ भवाब्धी तारण महातारूं ॥ ७३ ॥ सफळ म्हणिजे अविकळ ॥ सफळ म्हणि
जे अविकळ ॥ सफळ म्हणजे विवेकशील ॥ यांसी वाग विता केवळ ॥ नावाडा अतिकुशळ कर्णधार ॥ ७४ ॥ कानीं निजगुज उपदेशि
ता ॥ यालागीं कर्णधार म्हणणें तत्वतां ॥ कानीं धरिनां चिउद्धरी भक्तां ॥ यालागीं सर्वथा गुरु कर्णधार ॥ १७५ ॥ भवाब्धी माजी नरदेह तारूं
॥ तेथ सद्गुरु तोचि कर्णधारू ॥ त्यासि अनुकूल वायू मी श्रीधरू ॥ भवाब्धी परपारू पावावया ॥ ७६ ॥ कैसा गुरु कर्णधार कुशळ ॥ आवर्तें खव-
ळाळ आदळ ॥ चुकवूनि विकल्पाचे कल्लोळ ॥ साम्यपाणि ढाळ सवेग काढी ॥ ७७ ॥ लाऊनि विवेकाचे आवले ॥ तोडिती कर्माकर्मचीं जळें ॥
भजन शिडाचेनि बळें ॥ नाव चाले सवेग ॥ ७८ ॥ कामक्रोधादि महामासे ॥ तळपती ग्रासावया आंविसें ॥ त्या घालूनि शांतिचेनि पाशें ॥ तारूं उल्हा
सें चालवी ॥ ७९ ॥ ठकतां सारूप्यादि बंदरें ॥ तारुवामाजी अतीगजरें ॥ लागली अनुहात तुरें ॥ जयजयकारें गर्जती ॥ ८० ॥ नेतां सलोकतेचे पे
ठे ॥ तारूं उलथेल अवचटें ॥ लाविता समीपतेचे वाटे ॥ तारूं दाटे दोहीं सवां ॥ ८१ ॥ कसवें स्वरूप तेमाजी स्थिरू ॥ तंव तोटा चनी चाउ तारू ॥ ऐ
सा जाणोनि यां निर्धारू ॥ लोटिलें तारूं सायुज्यामाजी ॥ ८२ ॥ ते धार्मिकाची धर्मपेठ ॥ नाहीं सफळ सार खटपट ॥ वस्तु अवघीच चोखट ॥ घ्या
वी येकवाट संवसाटी ॥ ८३ ॥ ऐसें दुर्लभ नरदेहाचें तारूं ॥ जेथ मी गुरुकृपे कर्णधारू ॥ येणें नतरेच जो संसारू ॥ तो जाणावा नरू आत्महं-
ता ॥ ८४ ॥ नरदेह वेंचिला विषयासाठीं ॥ पुढें नरक भोगावया कल्पकोटी ॥ तरी आपुलें निहातें निजपोटीं ॥ शस्त्र दाटी स्वयें जेवीं ॥ ८५ ॥
परपार अवश्य आहे जाणें ॥ नेणें नाव फोडूनि भाजिजे चणे ॥ कांपा घरुणें जाळूनि तापणें ॥ हिंवाभेणें सूज्ञानीं ॥ ८६ ॥ तैसें येथ झालें गा साच
र ॥ थित्या नरदेहा नागवले नर ॥ पुढां दुःखाचे डोंगर ॥ अतिदुस्तर वोडवले ॥ ८७ ॥ सकळ योनी विषयासक्ती ॥ सर्वांसि आहे निश्चिती ॥ नर ६
देहीं तैशी विषयस्थिती ॥ तैं तोंडीं माती पडली कीं ॥ ८८ ॥ पावोनि श्रेष्ठ नरशरीर ॥ जो नुतरेचि संसारपार ॥ तो आत्महत्यारा नर ॥ सत्य सा-

चारउद्धवा ॥ ८९ ॥ कोटिब्रम्हहत्यागोहत्यांसी ॥ प्रायश्चित्तआहेशास्त्रार्थेसी ॥ परीआत्महत्याघडेज्याशीं ॥ प्रायश्चित्तत्यासींअसेना
॥ ९० ॥ जोआत्महत्याकरूनिनिमाला ॥ तोमरतांचिनरकासिगेला ॥ प्रायश्चित्ताकोणआहेउरला ॥ माशास्त्रार्थेबोलाबोलवे ॥ ९१ ॥
अमृतविकूनिकांजीप्याला ॥ नैसानरदेहेंविषयभोगिला ॥ हाथोरनाडजीवासिझाला ॥ विसरोनिआपुलानिजस्वार्थ ॥ ९२ ॥ अ
सोनयामूर्खांचियागोठी ॥ ऐकउत्तमाचीहातवटी ॥ जेवेदार्थपरिपाटी ॥ निजहिताहृष्टीसावध ॥ ९३ ॥ अतिविरक्तजेस्वभावें ॥ ति
हींकायकर्तव्यकरावें ॥ कोणाअर्थातेंत्यजावें ॥ तेंचिदेवेंसांगिजेतें ॥ ९४ ॥ ॥ श्लोक ॥ यदारंभेषुनिर्विण्णोविरक्तःसंयतेंद्रियः
॥ अभ्यासेनात्मनोयोगीधारयेदचलंमनः ॥ १९ ॥ ॥ टीका ॥ जोकर्मारंभींचविरक्त ॥ फळाशेनातळेज्याचेंचित्त ॥ मजनिजमोक्ष
व्हावायेथ ॥ हेंहिपोटांतस्मरेना ॥ ९५ ॥ खडतरवैराग्याचीदृष्टी ॥ इंद्रियांसीविषयाचीगोष्टी ॥ करूंचिनेदिमहाहटी ॥ धारणानेहटीं
दृढराहे ॥ ९६ ॥ करूनियांश्रवणमनन ॥ माझ्यास्वरूपाचेंअनुसंधान ॥ अखंडकरीनिजध्यासन ॥ तिळभरीमनढळोंनेदी ॥ ९७ ॥
धरोनिधारणेंचेंबळ ॥ स्वरूपींमनअचंचळ ॥ अणुभरीहोऊंनेदीविकळ ॥ राखेनिश्चळनिजबोधें ॥ ९८ ॥ एकाकींमनपाहें ॥ स्वरू
पींकैचेंनिश्चळहोये ॥ त्याअभ्यासाचेउपायें ॥ स्वयेंसांगताहेश्रीकृष्ण ॥ ९९ ॥ ॥ श्लोक ॥ धार्यमाणंमनोयर्हिभ्राम्यदाश्वनव
स्थितं ॥ अतंद्रितोऽनुरोधेनमार्गेणात्मवशंनयेत् ॥ २० ॥ ॥ टीका ॥ स्वरूपींलावितांअनुसंधान ॥ जरीनिश्चळनव्हेमन ॥ नसां-
डीआपुलेगुण ॥ चंचळपणस्वभावें ॥ २०० ॥ साधकआळसेंविकळे ॥ कांआठवीविषयसोहळे ॥ तैंस्वरूपींहूनिमनपळे ॥ निज
चंचळेस्वभावें ॥ १ ॥ तेथेनेहटूनिआसन ॥ स्वयेंहोऊनिसावधान ॥ स्मरोनिसद्गुरूचेचरण ॥ स्वरूपींमनराखावें ॥ २ ॥ ॥ आ
शंका ॥ नेदितांविषयदान ॥ हटावलेंक्षोभेमन ॥ तरीनसांडोनिअनुसंधान ॥ द्यावेंअन्नपानविधानोक्त ॥ ३ ॥ सर्पापाजिलेंपीयू
ष ॥ तेंचिपरतोनिहोयवीष ॥ तेवींमनासींदेतांविषयसुख ॥ अधिकदेखवखवळेल ॥ ४ ॥ ऐसेंद्यावेंविषयदान ॥ जेणेंआक

ळलेंरहेमन ॥ तेंचिअर्थीचेंनिरूपण ॥ स्वयेंनाराघणसांगत ॥ ५ ॥ ॥ श्लोक ॥ मनोगतिनविरमेज्जितप्राणोजितेंद्रियः ॥ सत्वसं
पन्नयाबुध्यामनआत्मवशंनयेत् ॥ २१ ॥ ॥ टीका ॥ मोकळेंनसांडूनिमन ॥ नसोडूनिअनुसंधान ॥ करावेंअन्नपानशयन ॥ हें
विषयदाननिजहिता ॥ ६ ॥ साधकेंसाधूनिआपण ॥ जरीजिंतिलेइंद्रियप्राण ॥ तरीमोकळेंसोडूंनयेमन ॥ स्वरूपेंनेहटूनरारवावें ॥ ७ ॥
जोमनासींविश्वासला ॥ तोकामक्रोधींनागवला ॥ संकल्पविकल्पींलुटिला ॥ विसंचिलामायामोहें ॥ ८ ॥ जाणोनिमनाचेंमहाबळ ॥
त्यासिविवेकद्यावामोकळ ॥ तोहालोंनेदीकेवळ ॥ करीनिश्चळनिजांगें ॥ ९ ॥ मनाविवेकाचेउभयसंधी ॥ सत्वसंपन्नहोयबुद्धी ॥ तेविं
षयाचेकंदछेदी ॥ तोडीउपाधीसविकार ॥ १० ॥ मनजेथजेथपळोनिजाये ॥ तेथतेथविवेकउभाराहे ॥ मगसत्वबुद्धीचेनिसाह्यें ॥ मोडी
पायमनाचे ॥ ११ ॥ ऐसेंमनाचेंरखुंटलियाबळ ॥ मनस्वरूपींहोयनिश्चळ ॥ जेवींजळजारकेवळ ॥ टाकेगंगाजळवस्तीसीं ॥ १२ ॥
यापरीस्वरूपींमन ॥ स्वयेंपावेसमाधान ॥ तोचियोगपरमपावन ॥ समाधानजीवशीवा ॥ १३ ॥ जीवपरमात्म्याचीएकात्मता ॥ तोच
परमयोगतत्वता ॥ येचिविखींचीकथा ॥ अश्वदृष्टांताहरीसांगे ॥ १४ ॥ ॥ श्लोक ॥ एषवैपरमोयोगोमनसःसंग्रहःस्मृतः ॥ हृदय-
ज्ञत्वमन्विच्छन्दम्यस्येवार्वतोमुहुः ॥ २२ ॥ ॥ टीका ॥ जेसावारूउपलाणू ॥ वश्यकरीअश्वसाहणी ॥ मागेंतरटांचाकरक्षणाणी
॥ पुढेंरारवेनेहटूनिरागवाग ॥ १५ ॥ तेथजेंजेंपाऊलवोजाकरी ॥ तेथमानदेजीजीकारी ॥ जेथफुटोनिपडेबाहेरी ॥ तेयतरठमारीसव
र्म ॥ १६ ॥ जेथहटावलानसांडीरवोडी ॥ तेठायींदेमोकळीवाडी ॥ परीनिःशेषपाडीनासोडी ॥ ऐसापडिपाडींरारवत ॥ १७ ॥ दमनींद
रवोनिअत्यादरू ॥ स्वामीहृदयजाणेवारू ॥ आणिवारूवाचेंअभ्यंतरू ॥ कळेसाचारूस्वामीसीं ॥ १८ ॥ ऐसेंउभयशरीरऐक्ययो
गें ॥ वारूनधरितांरागवागें ॥ अडणेंउडणेंसांडीवेगें ॥ मगनाचोंलागेमोकळा ॥ १९ ॥ ऐसेंवश्यकेलियाअश्वातें ॥ मगकर्त्यांचियाम
नोगतें ॥ वारूनाचेकाचेनिस्कतें ॥ यापरी मनानेंदमावें ॥ २२० ॥ मनोजयोकीजेआपण ॥ तोचियोगपरमकारण ॥ हेंमागिलेश्लोकीं-

निरूपण ॥ तुजम्यासंपूर्णसांगीतलें ॥२१॥ नरदेहमाघयाम्भोकाचे अंतीं ॥ कर्मवैराग्यद्वारामुक्ती ॥आनांसांगीतलीहेस्थिती ॥उत्तम
गतीअभ्यास ॥२२॥ मुरव्यतासांरव्ययोगेंमाझीप्राप्ती ॥ तेमीसांगेनतुजप्रती ॥ मिथ्यासंसाराचीस्फूर्ती ॥ ब्रह्मसंवितीसाचार ॥
२३ ॥ हेंज्ञानगहननिरूपण ॥तुजमीसांगेनगुह्यज्ञान ॥जेंअसोनिनिर्गुणीवर्तमान ॥ अलिप्तजाणगुणकार्या ॥ २४ ॥तुजमीसांगे
नगुह्यज्ञान ॥ हेंऐकोनिदेहाचेंवचन ॥उद्धवस्वयेंनिझालाकान ॥ अतीसावधानश्रवणार्थी ॥ २२५ ॥ देखोनिउद्धवाचाअत्यादरू
॥आर्त्तचित्तचकोरचंद्र ॥निजज्ञानगुणसमुद्र ॥काययादवेंद्रुबोलिला ॥२६॥ ॥श्लोक ॥सांख्येनसर्वभावानांप्रतिलोमतः॥
भवाप्ययावनुध्यायेन्मनोयावत्प्रसीदती ॥२३ ॥ ॥टीका ॥ जेंसृष्टिपूर्वीअलिप्त ॥ तेंचिसृष्टीउदयींसृष्टीआंत ॥ महत्तत्वादिदेहप
र्यंत ॥तत्वींअनुगततेंचिवस्तु ॥२७॥आणिसृष्टीचास्थितीविशेषीं ॥गुणकार्यातेंतेंचिप्रकाशी ॥ शेखींगुणकार्यातेंग्राशी ॥उरेअ
वशेषीतेंवस्तु ॥ २८ ॥ नायडतांसोनिचीसाचें ॥नागघडवितासोनेंपणनवचे ॥ नागमोडितांसोन्याचें ॥ घडमोडीचेंभयनाहीं ॥२९॥मे
घापूर्वीशुद्धगगन ॥मेघविराल्यागगनींगगन ॥ मेघासबाह्यगगनजाण ॥अलिप्तजाणसंचलें ॥२३०॥तेवीउत्पत्तीस्थितीप्रळयांती
॥ वस्तुसंचलीअलिप्तस्थिती ॥तेंहिविखींचीउपपत्ती ॥उद्धवातुजप्रतीसांगेन ॥ ३१॥ कुलालजेंजेंभांडेंघडित ॥ त्यासिमृत्तिकानित्य
व्याप्त ॥तेवींजेंजेंतत्वउपजत ॥ तेंतेंव्यापिजतवस्तूनें ॥३२॥सागरींजेजेउपजेलहरी ॥ तीसिजळसबाह्यांतरीं ॥तेवींमहत्तत्वादिदेह
वरी ॥सबाह्याभ्यंतरींचिन्मात्र ॥ ३३॥होकांजोजोपदार्थनिएजे ॥तोआकाशेंव्यापिजेसहजें ॥ तेंविजेंजेंतत्वउपजे ॥तेंतेंव्यापिजेचै
तन्य ॥३४॥ अनुलोमेंपहातांयावरी ॥वस्तुवेगळेंनिळभरी ॥काहींनदिसेगाबाहेरी ॥निजनिर्धारीविचारितां ॥ ३५॥पृथ्वीपासूनि
प्रकृतीवरी ॥ लयोपहातांप्रतिलोमकरी ॥ जेवींजळगाराजळांमाजीतरी ॥ तेविंलयोचिन्मात्रींतत्वांचा ॥ ३६॥प्रकृत्यातत्वेंप्रबळलीं ॥
विकारोनीलयागेलीं ॥वस्तूअलिप्तपणेंसंचली ॥ नाहींमारवलीअणुमात्र ॥२७॥एवंउत्पत्तीस्थितीप्रळयांत ॥वस्तुअविनाशी

अलिप्त ॥ नित्यशब्दबुद्धमुक्त ॥ जाण निश्चितउद्धवा ॥ ३८ ॥ ऐशावस्तूच्याठायींभवजल्प ॥ तोजाणपांमिथ्याआरोप ॥ जेविंदोराआं
गींसर्प ॥ वृथाभयकंपभ्रांतासी ॥ ३९ ॥ सर्पदवडोनिदोरशब्द ॥ करावाऐसानाहींबोध ॥ एकलाएकपरमानंद ॥ ऐसेंगोविंदबोलिला
॥ २४० ॥ ऐशियेवस्तूच्याठायींजाण ॥ मनविसरेमनपण ॥ येणेंसाधनेंपैंजाण ॥ होयब्रह्मपूर्णसाधकू ॥ ४१ ॥ हेंपरमअगाधसाधन ॥
ज्यासिनाटोपेगाजाण ॥ त्याचेंनिश्चळव्हावयामन ॥ सुगमसाधनदेवोसांगे ॥ ४२ ॥ ॥ श्लोक ॥ निर्विण्णस्यविरक्तस्यपुरुषस्योक्त
वेदिनः ॥ मनस्त्यजतिदौरात्म्यंचिंतितस्यानुचिंतया ॥ २४ ॥ ॥ टीका ॥ जन्ममरणाचेमहाआवर्त ॥ भोगितांवैराग्येंअतीसंतप्त ॥ अत
एवविषयींविरक्त ॥ जेसेंविषयुक्तपरमान्न ॥ ४३ ॥ मघमघीतअमृतफळ ॥ त्यावरीसर्पघातलीगरळ ॥ तेवींविषयमात्रसकळ ॥ देखेंके
वळमहाबाधा ॥ ४४ ॥ ऐसेनिर्विवेकेंविवेकवंत ॥ श्रद्धापूर्वकगुरुभक्त ॥ गुरूनेंसांगीतलाजोअर्थ ॥ तोहृदयांतविसरेना ॥ २४५ ॥
गुरूनेंबोधिलाजोअर्थ ॥ सदांअसेतोहृदयींध्यात ॥ चिंतिलाजोअर्थ ॥ असेचिंतीतपुनःपुनः ॥ ४६ ॥ करितांमत्यावृत्तीचिंतन ॥ संकल्प
विकल्पसांडीमन ॥ त्यजोनियांदेहाभिमान ॥ ब्रह्मसंपन्नस्वयेंहोय ॥ ४७ ॥ झालियाब्रम्हसंपन्न ॥ स्वरूपींलीनहोयमन ॥ हाहीएए
कउपावोजाण ॥ नठकेतरिआनअवधारीं ॥ ४८ ॥ ॥ श्लोक ॥ यमादिभिर्योगपथैरान्वीक्षिक्याचविद्यया ॥ ममार्चोपासनाभि
र्वानान्यैर्योग्यंस्मरेन्मनः ॥ २५ ॥ ॥ टीका ॥ त्यजोनियांसकळभोग ॥ यमनियमेसींयोगमार्ग ॥ आसनस्थहोऊनिचांग ॥ देऊ
निमुद्रासांगअवधारी ॥ ४९ ॥ तेव्हांआपणऊर्ध्वमुखेंवाटे ॥ जोंवरतास्वाधिष्ठानचढे ॥ प्राणप्राणायामींअडे ॥ तोमारुतामुखडेना
भिस्थाना ॥ २५० ॥ समहोतांप्राणापान ॥ पिंडब्रम्हांडशोधन ॥ स्वयेंवायुकरीगाआपण ॥ मलक्षालनशरीरीं ॥ ५१ ॥ कफपि
त्तदोन्हींरवाय ॥ नाडीतेंशोधीतजाय ॥ क्रनेसंचीतमळपाहें ॥ तेहीलवलाहेंनिर्दळी ॥ ५२ ॥ नवलवायूचेंप्रबळ ॥ पिंडब्रम्हांडींचेंस
कळमळ ॥ धोऊनिकरीगानिर्मळ ॥ पवित्रताकेवळमहायोगें ॥ ५३ ॥ जेथेंप्रगटेरोगाचीपरवडी ॥ महाविघ्नाचीपडेउडी ॥ धांवती-

विकल्पाच्याकोडी ॥ सिद्धीचीरोकडीनागवणपावे ॥ ५४ ॥ इतुकींआंगींआदळनांजाण ॥ साधकनसंडीजेंआपण ॥ तैंसमहोतीप्रा
णापान ॥ सत्यजाणउद्भवा ॥ ५५ ॥ प्राणापानाच्यामिळणी ॥ शक्तिचेतवेकुंडलिनी ॥ तेप्राणापानातेंघेउनी ॥ सुषुम्नास्थानींप्रवे-
शी ॥ ५६ ॥ तेआद्यशक्तीअचाट ॥ चढेपश्चिमेचामहाघाट ॥ तेथेंषड्चक्रांचाकडकडाट ॥ पूर्वीचसापाटपवनेंकेला ॥ ५७ ॥ कुंडलिणी
चालतांघाटा ॥ चुकल्याआधिव्याधीच्यालाटा ॥ वुजाल्याविकल्पाच्यावाटा ॥ महाविघ्नाच्याझटाबाधूंनशके ॥ ५८ ॥ साधितांउल्लाटश
क्तीचेउलट ॥ उघडेब्रम्हरंध्रीचेकपाट ॥ तंवलोटलेसहस्त्रदळाचेपाट ॥ अनिवारस्वटचंद्रामृत ॥ ५९ ॥ तेंप्राशूनिकुंडलिनीबाळा ॥ संतो-
षेंसांडीगरळा ॥ तेशरीरींवोतलीकळा ॥ तेणेंपालटलादेहभाव ॥ ६० ॥ शरिराकारेंवोतिलीकळा ॥ तेणेंदेहोदिसेअतीसोज्वळ ॥ नातो
ब्रम्हरसाचापुतळा ॥ कींउमललाकळाशांतिसुखाचा ॥ ६१ ॥ जीवाचेंजीवनसुसावलें ॥ कींब्रम्हविद्येसीफळआलें ॥ नातेंचेतन्याकों-
बनिघालें ॥ तैसेशोभलेअवयव ॥ ६२ ॥ त्यादेहाचेनिलाघवें ॥ जगाच्याडोळांसामावे ॥ जीवामाजीचावरोंपावे ॥ निजस्वभावेंसबाह्य
॥ ६३ ॥ तोपवनाचीकरोनिपाथरी ॥ सुखेंचालेगगनावरी ॥ यानावपरमखेचरी ॥ सिद्धेश्वरींबोलिजे ॥ ६४ ॥ त्याचियाआंगिचीयादी
मी ॥ खद्योतमायगभस्ती ॥ त्याचेंचरणामृतवांछिती ॥ अमृतपतीइंद्रचंद्र ॥ ६५ ॥ कमूनीओठपीठगोल्हाट ॥ भ्रमरगुंफादिशेवट ॥
भेदूनिसोहंहंसाचेपीठ ॥ परमात्मामगटहोऊनिठाके ॥ ६६ ॥ हायोगाभ्यासयोगगहन ॥ अवचटेंकोणासाधेजाण ॥ हामार्गेगाअ
तिकठीण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णबोलिला ॥ ६७ ॥ हेंचिमानतेंश्रीकृष्णनाथा ॥ तरीआनसाधननसांगता ॥ हामूळश्लोकार्थपहातां ॥ क
ळेलतत्त्वनासाधूंसी ॥ ६८ ॥ हाऐकतांअतिगोडवाटे ॥ परिकरितांकाळीजफाटे ॥ परिनसाधेचिमहाहटें ॥ येथयकलेलाठेसुरनर ॥
६९ ॥ असाहेंअत्यंतकठीण ॥ तुजमीसांगेनगा्ञान ॥ अन्विक्षिकी विद्याजाण ॥ त्वंपदशोधनविवेकु ॥ ७० ॥ तत्पदाहूनिवेगळा ॥ पंच
भूतिकत्वंपदाचागोळा ॥ तुकोनिव्यापकासकळा ॥ [illegible] एकदेशी ॥ ७१ ॥ अन[illegible]दिमायाप्रवाहयोगें ॥ तन्मात्राविषयसंगें ॥ म

नाचेंनिसंकल्पपांगें ॥ वेगळेंसवेगेंमानलें ॥७२॥ मनेंमानिलाजोभेदु ॥ त्यासिकरावाअभेदबोधु ॥ येचिअर्थीस्वयेंगोविंदु ॥ अ० २०
विवेकविशदुदावबी ॥७३॥ पंचभूतिकशरीरसरे ॥ तेथपृथ्वीप्रत्यक्षजळींविरे ॥ पृथ्वीचागंधजळींभरे ॥ तेंपृथ्वीसरेनिःशेष ॥ ७४
॥ त्याजळाचाजळरस ॥ शोधूनिघेजेंहुतांश ॥ तेंजळाचाहोयहरास ॥ निजनिःशेषुतेजत्वें ॥ ७५ ॥ त्यानेजाचेंकारणरूप ॥ गिळीवा
यूचापूर्णप्रताप ॥ तेव्हांनिजतेजाचेंमावळेरूप ॥ वायूचीझडपलागतां ॥ ७६ ॥ त्यावायूचास्पर्शगुण ॥ नेतांगगनेंहिरून ॥ तेव्हांवायूचेंनु
रेमान ॥ राहेमुसावोनगगनीचीं ॥ ७७ ॥ केवळगगनानुरेउरी ॥ नेंगुणकार्येंसीरिघेअहंकारी ॥ अहंकारूरिघेमायेमाझारी ॥ मायाप
रमेश्वरींमिथ्याहोय ॥ ७८ ॥ रात्रिआपुलियाप्रौढी ॥ आंधारानेंवाढवीवाढी ॥ तेथनक्षत्रखद्योनकोडी ॥ मिरवतीगाढींनिजतेजें ॥
७९ ॥ तेरात्रीयेतांसूर्यापुढें ॥ स्वकार्येंसीसगळीउडे ॥ पाहोंजातांमागेंपुढें ॥ कोणीकडेअसेना ॥ २८० ॥ तेविंपरमेश्वरींमाया ॥ कार्य
कारणेंसींगेलीवाया ॥ मिथ्यत्वेंचिनयेआया ॥ नुरेचिदिसावयामागमोस ॥ ८१ ॥ मायाप्रतिबिंबितचैतन्य ॥ आणिजीवयाअभि-
धाना ॥ नोमायागेलियाजाणा ॥ जीवपणाहारास ॥ ८२ ॥ बुडालेंजीवशिवाचेंमान ॥ उडालेंमनाचेंमनपण ॥ कोंदलेंचैतन्यघन ॥
परमसमाधानसाधका ॥ ८३ ॥ करितांत्वंपदाचेंशोधन ॥ होयतत्पदींसमाधान ॥ हेंअनिक्षिकींवियाजाण ॥ विवेकसंपन्नपावती ॥ ८४
नकरितांयोगसाधन ॥ नशिणतांकष्टेंजाण ॥ सगमाजोडेसमाधान ॥ तुजमीआनसांगेन ॥ ८५ ॥ जेथकष्टकरितांथोडे ॥ परम-
यागाचेंफळजोडे ॥ त्वंपदशोधनत्यापुढें ॥ होयबापुडेंलाजोनी ॥ ८६ ॥ तेमाझीगानिजभक्ती ॥ माझ्यारामकृष्णादिमूर्ती ॥ पूजितां
त्याअतिप्रीति ॥ मीश्रीपतीसंतोषें ॥ ८७ ॥ तेथेंमाझेंश्रवणमाझेंकीर्तन ॥ माझेंनाममाझेंस्मरण ॥ माझेंध्यानमाझेंभजन ॥ माझें
चिंतनसर्वदा ॥ ८८ ॥ हृदयींमाझेंसदाध्यान ॥ मुखींमाझेंनाममाझेंस्तवन ॥ श्रवणींमाझीकथामाझेंकीर्तन ॥ माझेंचिंतनसर्व ९
दा ॥ ८९ ॥ चरणींप्रदक्षणायात्रागमन ॥ अष्टांगींसर्वदामाझेंनमन ॥ ऐसेंअनन्यमाझेंभजन ॥ विनटलेपणमद्भक्ती ॥ २९० ॥

ऐसे विनटलेजे माझे भजनीं ॥ त्यासि मी विकलों चक्रपाणी ॥ त्यावेगळें पद्धियें तें पणी ॥ आन निकयनीं भजनाहीं ॥ ९१ ॥ यापरि करि
तां माझें भजन ॥ न लगे योगादिकांचें स्मरण ॥ मी भक्ति वेगळा श्रीकृष्ण ॥ ना तुडें जाण उद्धवा ॥ ९२ ॥ अवचटें दैवगती येथ ॥ योग्या-
सि जें घडे दुरित ॥ त्यासि न लगे कर्म प्रायश्चित्त ॥ तें विसांगत श्रीकृष्ण ॥ ९३ ॥ ॥ श्लोक ॥ यदि कुर्यात्प्रमादेन योगी कर्म विगर्हितं ॥
योगेनैव दहेदंहो नान्यत्तत्र कदाचन ॥ २६ ॥ ॥ टीका ॥ भक्तासि निंद्य कर्म न घडे ॥ त्यासि मी राखता मागें पुढें ॥ हें आलें या योग्याक
डे ॥ तेथ ही घडे प्रमादें ॥ ९४ ॥ प्रमादें घडलें जें पाप ॥ त्याचा तीव्र अनुताप ॥ जेवीं दावाग्नी फोळल्या सर्प ॥ तैसा संकल्प पापासीं ॥ ९५ ॥
गोमासी लागल्या सिंहासी ॥ तो जेवि झाडी सर्वांगासी ॥ तेवीं योगी देखोनि पापासी ॥ जो अहर्निशीं अनुतापी ॥ ९६ ॥ तेणें होऊनि स्ना
वचित्त ॥ योगबळें निजयोगयुक्त ॥ पाप निर्दळावें समस्त ॥ हें चि प्रायश्चित्त योग्यांसी ॥ ९७ ॥ हे सांडोनि यां योगस्थिती ॥ जैं लाऊं
धावे शेणमाती ॥ तैं नागवला गा निश्चिती ॥ नव्हे चि निष्कृती पापाची ॥ ९८ ॥ हृदयीं नाहीं अनुतापवृत्ती ॥ वरिवरी गाशा रुपोकी ॥ ला
ऊं जातां शेणमाती ॥ नव्हे चि निवृत्ती पापाची ॥ ९९ ॥ माझें क्षणार्ध अनुसंधान ॥ कोटि कल्मषां करी दहन ॥ तेथ इतरांचा केवा कोण ॥
हें स्वयें श्रीकृष्ण बोलिला ॥ ३०० ॥ ज्याचें अधिकारीं माझें ध्यान ॥ तें सांडोनियां जाण ॥ प्रायश्चित्त सांगतां आन ॥ लागे दूषण सांगत्या
सीं ॥ १ ॥ यालागीं मुख्यत्वें जाण ॥ येथ अधिकार विप्रमाण ॥ ये चि विखींचें निरूपण ॥ श्रीनारायण सांगत ॥ २ ॥ ॥ श्लोक ॥ स्वे स्वेऽधि
कारे या निष्ठा स गुणः परिकीर्तितः ॥ कर्मणां जात्यशुद्धानामनेन नियमः कृतः ॥ गुणदोषविधानेन संगानां त्याजनेच्छया ॥ २७ ॥ ॥ टी
का ॥ नमेरितां शास्त्रें श्रुती ॥ विषयीं स्वाभाविक प्रवृत्ती ॥ तिचा करावया निवृत्ती ॥ माझी वेदोक्ती प्रवर्तली ॥ ३ ॥ एकाकी विषयत्यागजन ॥ क
रावया अशक्त जाण ॥ त्यासि वेद दावी दोषगुण ॥ त्यागावया जाण विषयांसी ॥ ४ ॥ हे माना हे सहोदर ॥ येथ करूं नये व्यभिचार ॥ हे वेदन-
वीळतां अधिकार ॥ तैं यथेष्टाचार विषयांचा ॥ ५ ॥ जेथ वरी स्त्रीपुरुषव्यक्ती ॥ तेथ वरी कामासक्ती ॥ मी नेमितों नाना वेदोक्ती ॥ तैं व्यभिचा

॥· रमासीअनिवार ॥ ६ ॥ सकळस्त्रियासांडवून ॥ स्वजोनियांइतरवर्ण ॥ सवर्णस्त्रीवरावीआपण ॥ अष्टवर्षाजाणनेमस्त ॥ ७ ॥ तिचेंवेदोक्तपा ३
णिग्रहण ॥ तेथसाक्षीअग्निब्राम्हण ॥ इतरस्त्रियांचीवाहूनिआण ॥ स्वदारागमनविध्युक्त ॥ ८ ॥ यापरिस्यासकळलोक ॥ स्त्रीकामेंअति
कामुक ॥ स्वदारागमनदेख ॥ केलेंयेकमुखवेदोक्तीं ॥ ९ ॥ याचिपरिस्यांअन्नसंपर्क ॥ वेदवादेंनेमिलेलोक ॥ येरवींवर्णसंकरदेख ॥
होताअवश्यकवेदेवीण ॥ १० ॥ तोचुकवावयावर्णसंकर ॥ वर्णाश्रमाचाप्रकार ॥ वेदबोलिलासाचार ॥ विषयसंचारत्यागावा ॥ ११ ॥ विष
यांचीजेप्रवृत्ती ॥ तेचिअविद्याबाधानिश्चिती ॥ जेविषयाचीअतिनिवृत्ती ॥ तीनावमुक्तीउद्धवा ॥ १२ ॥ करावयाविषयनिवृत्ती ॥ वेदेंद्यो-
तिलीकर्मप्रवृत्ती ॥ वर्णाश्रमाचारस्थिती ॥ विषयासक्तीछेदकु ॥ १३ ॥ नित्यनैमित्यकर्मतंत्र ॥ नानागुणदोषप्रकार ॥ वेदेंद्योतिलेस्वाधि
कार ॥ विरक्तनरव्हावया ॥ १४ ॥ स्वकर्मेंहोयचित्तशुद्धी ॥ तेणेंवैराग्यउपजेत्रिशुद्धी ॥ वैराग्यविषयावस्थाछेदी ॥ गुणकार्यउपाधीर
जतम ॥ १५ ॥ तेव्हांउरेसत्वशुद्धगुण ॥ तेथेंप्रगटेगुरुभजन ॥ गुरुभजनास्तवजाण ॥ ज्ञानविज्ञानघरारिघे ॥ १६ ॥ पूर्णकरितांभगवद्भ
क्ती ॥ तेंगुरुभजनींअधिकारप्राप्ती ॥ सद्गुरुमहिमासांगोंकिती ॥ मीआज्ञावर्तीगुरूचा ॥ १७ ॥ गुरुज्यावरीअनुग्रहोकरी ॥ त्यासिमी-
भगवंतउद्धरी ॥ आदरेंवाऊनियांसिरीं ॥ निजऐश्वर्यावरीबैसवी ॥ १८ ॥ गुरुपरमात्मापरेश ॥ ऐसाजयाचाविश्वासु ॥ त्याचाअंकि-
लामीहृषीकेशी ॥ जोजगदीशूजगाचा ॥ १९ ॥ जेथमीअंकीतझालोंआपण ॥ तेथसमाधीसीज्ञानविज्ञान ॥ वोळगेंगुरुभक्ताचेंआंगण
॥ तेथकेवाकोणसिद्धीचा ॥ २० ॥ ह्यागुरूचेंकरूनिहेळण ॥ जोकरीमाझेंभजन ॥ तेणेंविखेंसींमिष्टान्न ॥ मजभोजनघातलें ॥ २१ ॥ तों
डींघांसडोइयेटोला ॥ ऐसाभजनार्थतोझाला ॥ तोजाणसर्वस्वेंनागवला ॥ वैरीआपलाआपणचि ॥ २२ ॥ येथवरीगुरूचेंमहिमान ॥ माझे
निवेदेंद्योतिलेंजाण ॥ करूनिविषयनिर्दळण ॥ स्वाधिकारेंजनतरावया ॥ २३ ॥ यालागींज्यासिजोअधिकार ॥ तोतेणेंनुलंघावाअ
णुमात्र ॥ हावेदेंकेलानिजनिर्धार ॥ स्वधर्मेंनिस्तरावया ॥ २४ ॥ तरिम्हणशीकर्मचिपावन ॥ हेंहीसर्वथानघडेजाण ॥ स्वाधिकारें

विणकर्माचरण ॥ तेंअतिदारुणबाधक ॥ ३२५ ॥ सन्यासीकरीगृहस्थधर्म ॥ तेंत्यासिवोडवलेंअकर्म ॥ गृहस्थकरीकरपात्रकर्म ॥ तोचिअधर्मतयासीं ॥ २६ ॥ हितासिवोरवदघेतांजाण ॥ त्याचेंचुकलियाअनुपान ॥ तेंचिअन्यथाहोयआपण ॥ पीडीदारुणीमरणांत ॥ २७ ॥ तैसेंअनाधिकारींकरितांकर्म ॥ तेंचिबाधकहोयपरम ॥ हेंवेदेंजाणोनियांवर्म ॥ स्वधर्मसुगमनेमिले ॥ २८ ॥ स्वाधिकारें स्वधर्मनिष्ठा ॥ हाचिपुरुषाचागुणमोटा ॥ तेणेंफिटेगुणकर्ममळकटा ॥ प्रियचेकुंठातोहोय ॥ २९ ॥ वेदेंबोलिलाजोगुण ॥ तोअंगिकारावाआपण ॥ वेदेंठेविलेंज्यासिदूषण ॥ तेंसर्वथाजाणत्यजावें ॥ ३० ॥ हेंचिगुणदोषलक्षण ॥ करितांवेदविवंचन ॥ गुंतलेगाअतिसज्ञान ॥ माझेनेकृपेवीणवेदार्थनकळे ॥ ३१ ॥ निषेधसुखेंकरितांत्यागु ॥ वेदत्यारोविषयसंगू ॥ हेंवर्मजाणोनिजोचांगू ॥ तोहोयनिःसंगूमहायोगी ॥ ३२ ॥ उद्धवाहेंवेदगुह्यसार ॥ तुजम्यासांगीतलेंसाचार ॥ ज्यालागीशिणताअतिसुरनर ॥ ऋषेश्वरतपस्वी ॥ ३३ ॥ परिमाझेनेकृपेवीणसर्वथा ॥ हेंनरेकोण्हाचियेहाता ॥ तेंतुजम्यासांगीतलेंआतां ॥ हितार्थनिजगुह्य ॥ ३४ ॥ मागेंम्याकेलेंनिरूपण ॥ गुणदोषदेखणेंतोदोषजाण ॥ त्याचेंहीविषदविवचन ॥ तुजमीसंपूर्णसांगीतलें ॥ ३५ ॥ पराचादेखवादोषगुण ॥ हेंनाहीं माझें वेदवचन ॥ दोषत्यजोनियांआपण ॥ घ्यावागुणहावेदार्थ ॥ ३६ ॥ त्यजोनिपराचेदोषगुण ॥ स्वयेंगुणघ्यावाआपण ॥ हेंहिमाझेनेकृपेवीण ॥ नव्हेजाणउद्धवा ॥ ३७ ॥ नदेखोनिपराचेदोषगुण ॥ स्वयेंहोइजेब्रम्हआपण ॥ म्हणशीऐशीकृपापरिपूर्ण ॥ केविंआपणलाहिजे ॥ ३८ ॥ तेंचिविरवींचेंनिरूपण ॥ कृपेनेंसांगताहेश्रीकृष्ण ॥ माझेकृपेचेंआयतन ॥ उद्धवाजाणमद्भक्ती ॥ ३९ ॥ ॥ श्लोक ॥ जातश्रद्धोमत्कथासु निर्विण्णःसर्वकर्मसु ॥ वेददुःखात्मकान्कामान्परित्यागेऽप्यनीश्वरः ॥ २८ ॥ ॥ टीका ॥ माझेकथेचेनिश्रवणें ॥ उठीसंसाराचेंधरणें ॥ ऐसाविश्वासधरिलाजाणें ॥ जीवेंप्राणेंनिश्चित ॥ ३४० ॥ म्हणेअर्धीदकीमाणांती ॥ जैंहरीकथाआठवेचित्तीं ॥ तैं उठेजन्ममरणपंक्ती ॥ येथवरीभक्तीमत्कथेची ॥ ४१ ॥ ऐशियाभावार्थाचीस्थिती ॥ अनिवारउपजेविरक्ती ॥ नावडेकर्माचीप्रवृत्ती ॥ वि

षयासक्तीनावडे ॥ ४२॥ नावडेइतरकथावदंती ॥ नावडेलौकिकाचीप्रीती ॥ परीनिःशेषत्यागाचीशक्ती ॥ सामर्थ्यशक्तीज्यानाहीं ॥ ४३
॥ तेणेंअनन्यभावेंजाण ॥ अत्यादरेंकरावेंभजन ॥ येविषिंरवींचेंनिरूपण ॥ स्वमुखेंश्रीकृष्णसांगत ॥ ४४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ततोभ
जेतमांप्रीतः श्रद्धालुर्दृढनिश्चयः ॥ जुषमाणश्चतान्कामान्दुःखोदर्कांश्चगर्हयन् ॥ २९ ॥ ॥ टीका ॥ त्यागाच्यानाहींसामर्थ्यशक्ती ॥
त्यासिविषयभोगजेव्हांयेती ॥ तेभोगीऐशियारीती ॥ जेवींशृंगारितीस्कळींघावया ॥ ४५ ॥ त्यासिकेळेंसाखरचोखटी ॥ दूधतूप
लाबितांओठीं ॥ शूळभरेलयाभोगापाठीं ॥ तोधाकपोटींधुकधुकी ॥ ४६ ॥ तेविंविषयभोगितांजाण ॥ पुढेंनिरयअतिदारुण ॥ मजकां
विसरलानारायण ॥ मधुसूदनमाधव ॥ ४७ ॥ मीपडिलोंविषयबंदिखानीं ॥ वेगींपावेंगरुडावळघोनी ॥ कृपाळूवाचक्रपाणी ॥ मजलो
गोनिसोडवीं ॥ ४८ ॥ विषयमहाग्रहाचेतोंडीं ॥ मीसांपडलोंबिडीशपिंडीं ॥ गजेंद्राचेपरीतांतडी ॥ घालींउडीमजलागीं ॥ ४९ ॥ धांवपा
वगागोविंदा ॥ निवारींमाझीविषयबाधा ॥ उपेक्षूंनकोमुकुंदा ॥ घेऊनिगदाधांववेगीं ॥ ३५० ॥ तूंअडलियाचासहाकारी ॥ भक्तकाजकै
वारी ॥ मजबुडतांविषयसागरीं ॥ वेगेंउद्धरींगोविंदा ॥ ५१ ॥ मीपडिलोंविषयसागरीं ॥ बुडविलोकामक्रोधलहरीं ॥ क्रोधेंविसंचिलोंभा
रीं ॥ अभिमानमकरेंगिळिलों ॥ ५२ ॥ तूंदीनदयाळश्रीहरी ॥ हेंआपुलेंबीदसाचकरीं ॥ मजदीनातेंउद्धरीं ॥ निजबोधकरींधरोनियां ॥
५३ ॥ हेविषयबाधाअतिगहन ॥ कांपानपवेजनार्दन ॥ येणेंअट्टाहासेंजाण ॥ करीस्मरणहरीचें ॥ ५४ ॥ नसुटेविषयवज्रमिठी ॥
पडिलोंकामदंष्ट्राचियेपोटीं ॥ कांहींकेलियानसुटेमिठी ॥ आतांजगजेठीधांववेगीं ॥ ५५ ॥ ऐसानिजभक्तांचाधांवा ॥ क्षणहीनसा
हवेउद्धवा ॥ माझीकृपाहोयतेव्हां ॥ पूर्णस्वभावाअनुतापें ॥ ५६ ॥ उद्धवाजेथअनुतापनाहीं ॥ तेथमाझीकृपानव्हेकांहीं ॥ कृपेच्चेंवर्महेंच
पाहीं ॥ जेंअनुतापदेहींअनिवार ॥ ५७ ॥ माझेकृपेवीणनिश्चिती ॥ कदांनुपजेमाझीभक्ती ॥ माझीझालियाप्राप्ती ॥ अनन्यभक्तीतो ११
करी ॥ ५८ ॥ माझेकृपेचेंलक्षण ॥ प्राप्तविषयभोगितांजाण ॥ नतुटेमाझेंअनन्यभजन ॥ पूर्णकृपाजाणयानांव ॥ ५९ ॥ मगचढत्या

वाढल्याप्रीती ॥ नीचनवीकरीमाझीभक्ती ॥ देहगेहस्त्रीपुत्रसंपत्ती ॥ वेंचीमाझेप्रीतीधनधान्य ॥ ३६० ॥ माझेभक्तीलागींआपण ॥ सर्वस्ववेंचीहेंनवलकोण ॥ स्वयेंवंचीनाजिऊप्राण ॥ ऐसेंअनन्यभजनसर्वदा ॥ ६१ ॥ माझाभजनाचीअतीप्रीती ॥ स्मरणनसांडीअहोराती ॥ माझाविसरनपडेचित्तीं ॥ त्याचीफळप्राप्तीहरिसांगे ॥ ६२ ॥ ॥ श्लोक ॥ प्रोक्तेनभक्तियोगेनभजतोमाऽसकृन्मुनेः ॥ कामाहृदय्यानश्यंतीसर्वेमयिहृदिस्थिते ॥ ३० ॥ ॥ टीका ॥ माझीजेकांनिजभक्ती ॥ मागांसांगीतलीतुजप्रती ॥ त्याहातवटीयामीश्रीपती ॥ यजिलोंअतिप्रीतीवारंवार ॥ ६३ ॥ पळपळक्षणक्षण ॥ माझेंनविसरतीस्मरण ॥ करितीअनन्यभजन ॥ मदर्पणतोमींचि ॥ ६४ ॥ दिवसदिवसाचढोवढी ॥ अनिवारप्रीतिवाढेगाढी ॥ लागतांनीचनवीगोडी ॥ भजेआवडीपुनःपुनः ॥ ६५ ॥ केलाचिभक्तीकरितां ॥ उबगूंनयेसर्वथा ॥ अधिकहर्षवाटेचित्ता ॥ उल्हासतामद्भजनीं ॥ ६६ ॥ मजआकळूनिआपलेमनीं ॥ मनींहोनिप्रीतीभजनीं ॥ तेथसकळकामजातीनासोनी ॥ जेविंकांतरणींखद्योत ॥ ६७ ॥ जेविकांकेसरीदेखोनी ॥ मदगजाहोयपळगणीं ॥ तेविंकामजातीहृदयींहूनि ॥ मीचक्रपाणीप्रगटल्या ॥ ६८ ॥ मीप्रगटलोंऐसेंम्हणतां ॥ लाजलागेवचनार्था ॥ मजवीणठावोनाहींरिता ॥ प्रगटलोंआतांह्मणेकोण ॥ ६९ ॥ उद्धवाजाणतत्वता ॥ मीसदांहृदयींवसता ॥ भक्तांचीभ्रांतीजातां ॥ मीस्वभावताप्रगटची ॥ ३७० ॥ भक्तींकरूनिमाझीभक्ती ॥ नाशिलीगानिजभ्रांती ॥ तेथस्वयंभमीश्रीपती ॥ सहजास्थितीप्रगटें ॥ ७१ ॥ मीहृदयींप्रगटल्यापुढें ॥ भक्तांसिअलभ्यलाभजोडे ॥ फिटेसंसाराचेंसांकडें ॥ ऐकपांरोकडेंउद्धवा ॥ ७२ ॥ ॥ श्लोक ॥ भिद्यतेहृदयग्रंथिश्छिद्यंतेसर्वसंशयाः ॥ क्षीयंतेचास्यकर्माणीमयिदृष्टेऽखिलात्मनि ॥ ३१ ॥ ॥ टीका ॥ उद्धवामीज्यासिंहृदयींभेटें ॥ तोमीहृदयामाजीनसंटे ॥ सर्वात्मासर्वरूपेंप्रगटें ॥ नन्हेंपाकुटेंस्वरूपमाझें ॥ ७३ ॥ ऐसामीप्रगटलियापाठीं ॥ संसारुचिनपडेदिठी ॥ भावछेगुणांसिभदत्रिपुटी ॥ पळेउठाउठीभवभया ॥ ७४ ॥ लागतांसूर्याचेंकीरण ॥ घृताचेंनासेकठीणपण ॥ तेविंमी

मगटल्यानारायण ॥नफोडितांजाणलिंगदेहनाशे ॥ ३७५॥ धुईदाठलीचहूंकडे ॥ तेंचंडवातेंनउडे ॥ तेंथिंभाग्यामका अ॰
शापुढें ॥ वासनेंउपडेसमूळजाळ ॥ ७६॥समूळउपडतांवासनेसी ॥ संशयनिमेजीवभावनेसी ॥ जेथक्षयोझालाकर्मासी २०
॥ जेविंरविपाशींआंधारें ॥ ७७॥ तेवींगुणनासतीस्वकार्येंसी ॥ अविद्यानासेअज्ञानेंसी ॥ जीवनाशेशीवपणेसी ॥ चिदचिद्ग्रंथी-
सीअहंकारू ॥ ७८॥ तेथसोहंहंसाचीबोळवण ॥ नकरितांचिजाहलीजाण ॥ मेणेंपळालेंजन्ममरण ॥ पडलेंशून्यसंसारा ॥ ७९॥
यापरीभक्तियोगेंगहन ॥ माझेंकरूनियांभजन ॥ भक्तपावलेसमाधान ॥ ऐसेंजाणनिजभजन ॥ ३८०॥ एवंभक्तिज्ञानकर्मयो
ग ॥ यातिहींयोगांचाविभाग ॥ तुजम्यांसांगीतलासांग ॥ हेंवर्मसांगमत्प्राप्ती ॥ ८१॥ येथविशेषेंमाझीभक्ती ॥ नपाहेसांख्यसांग-
ती ॥ नव्हेआणिकांचीपंगस्ती ॥ साधीमत्प्राप्तीआंगोवांगी ॥ ८२॥ नकरितांमाझेंभजन ॥ सर्वथानुपजेमाझेंज्ञान ॥ कर्मनकरितां
मदर्पण ॥ तेंव्हिजाणअकर्म ॥ ८३॥ यालागींमुख्यजेंनिजज्ञान ॥ तेंअपेक्षीमाझेंभजन ॥ तेथकर्मबापुडेंरंकजाण ॥ भजनेवीणसं
रेना ॥ ८४॥ एवंज्ञानकर्मेंपरमार्थी ॥ माझेभक्तीस्तवहोतीसरती ॥ तेभक्तीचीनिजख्याती ॥ ऐकतुजमतीसांगेन ॥ ८५॥ ॥
श्लोक ॥ तस्मान्मद्भक्तियुक्तस्ययोगिनोवैमदात्मनः ॥ नज्ञानंनचवैराग्यंप्रायश्रेयोभवादिह ॥ ३२ ॥ ॥टीका ॥ करूनेणेंकर्माच
रण ॥ नसाधितांवैराग्यज्ञान ॥ भावेंकरितांमाझेंभजन ॥ माझ्यास्वरूपींमनठेउनी ॥ ८६॥ तेथज्ञानकर्मादिकेंजाण ॥ मुख्यवैराग्य
हीआपण ॥ मद्भक्तींसीयेतीलोटांगण ॥ चरणाशरणपैंहोती ॥ ८७॥ शरणहोणेंहेंकायशीगोठी ॥ केवळजन्मेभक्तीच्यापोटीं ॥ मग
ळडेवाळेंघालूनिमिठी ॥ स्वानंदाचीगोमटीमागतीगोडी ॥ ८८॥ एवंभक्तीआपुलेअंकींजाण ॥ करीज्ञानादिकांचेंलालन ॥ परमानंद
पाजूनिपूर्ण ॥ करीपालननिजांगें ॥ ८९ ॥ तेआतुडल्यामाझीभक्ती ॥ ज्ञानादिकेंकामारीहोती ॥ तेचिविरवींचीउपपत्ती ॥ स्वयेंश्रीपतीसां १२
गत ॥ ३९०॥ ॥श्लोक ॥ यत्कर्मभिर्यत्तपसाज्ञानवैराग्यतश्चयत् ॥ योगेनदानधर्मेणश्रेयोभिरितरैरपि ॥ ३३ ॥ सर्वंमद्भक्ति-

योगेनमझ्कोलभतेंजसा ॥ स्वर्गापवर्गमद्दामकथंचिद्यदिवांछति ॥ ३४ ॥ ॥ टीका ॥ जेनरपाविजेस्वधर्मकर्मादरें ॥ जेनपाविजेनिर्बंध
तपाचारें ॥ जेसांख्यज्ञानविचारें ॥ पाविजेनिर्धारेंजेवरूक ॥ ९१ ॥ जेंनपाविजेविषयत्यागें ॥ जेंनपाविजेअष्टांगयोगें ॥ जेंवातांबुपर्णाशन
भोगें ॥ जेंज्ञानप्रसंगेंनपाविजे ॥ ९२ ॥ जेंनसाधेवेदाध्ययनें ॥ जेंनसाधेसत्यवचनें ॥ जेंनसाधेअनेकींसाधनें ॥ तेंमद्भजनेंपाविजे ॥ ९३
॥ हेंनसाधितांसाधनसांकडे ॥ नुलंघितांगिरिकपाटपडे ॥ सकळफळेंयेतीदारापुढें ॥ जेंमाझीआतुडेनिजभक्ती ॥ ९४ ॥ उद्धवातूंम्हणसीजा
ण ॥ ऐशीनेतुझीभक्तीकोण ॥ ब्रम्हभावेंजेंगुरुभजन ॥ तेभक्तिचापूर्णहामनापु ॥ ९५ ॥ सद्गुरूभजनापरती ॥ साधकांसिनाहींप्राप्ती ॥
मीभगवंतकरींगुरुभक्ती ॥ इतरांचाकितीपवाडू ॥ ९६ ॥ मींहिसद्गुरूवेंनिधर्में ॥ पावलोंयेवढीयेमहिमे ॥ त्यासद्गुरूचेंगरिमें ॥ कोणेंउपमेंउपमा
वें ॥ ९७ ॥ जेगुरुब्रम्हअभेदभक्त ॥ अवन्वटंअणुमात्रवांछित ॥ तयावैकुंठादिसमस्त ॥ मीत्यासिदेंतस्वर्गापवर्ग ॥ ९८ ॥ हेंहिबोलतांअत्यं
तथोडें ॥ मीत्याच्याभजनसरवाडें ॥ फललोंगावाडेंकोडें ॥ त्यामागेंपुढेंसदातिष्ठे ॥ ९९ ॥ मद्भक्तनैराश्येंअतिगाडे ॥ तेमागतीलहेंकदांनघडे
॥ तेंहीलक्षणतुजपुढें ॥ अतिनिवाडेंसांगेन ॥ ४०० ॥ ॥ श्लोक ॥ नकिंचित्साधवोधीराभक्ताह्येकांतिनोमम ॥ वांछंत्यपिमयादत्तंकै-
वल्यमपुनर्भवम् ॥ ३५ ॥ ॥ टीका ॥ ज्यासिनघेपेंपणाचाप्रबोधु ॥ साचारज्ञानाअनिविषदु ॥ ऐशानिरपेक्षाजोशुद्धु ॥ तोसत्यसा
धूमजमान्य ॥ १ ॥ ज्याच्याठाईंनिरपेक्षता ॥ धैर्यत्याचेंचरणवंदीमाथा ॥ ज्याच्याठाईंअधीरता ॥ तेथनिरपेक्षताअसेना ॥ २ ॥ को
टिजन्मेंबोधुजोडे ॥ तेंहेनिरपेक्षताआवडे ॥ निरपेक्षनेवरतेंचढे ॥ ऐसेंनाहींपुढेंसाधन ॥ ३ ॥ ऐशीनिरपेक्षप्राप्ती ॥ माझ्याभजनींअ-
तिप्रीती ॥ तोलाभेमाझीचौथीभक्ती ॥ जोसिएकांतीम्हणेवेदु ॥ ४ ॥ एकएकांतभक्तीचामातु ॥ देवाभक्तांसहोयएकांतु ॥ भक्तुरि
गेदेवाआंतु ॥ देवभक्तांतूसबाह्य ॥ ५ ॥ ऐसेंअभेदमाझेंभजन ॥ यानावएकांतभक्तीजाण ॥ मजवेगळेंकाहींभिन्न ॥ नदेखेंआनज
गामाजी ॥ ६ ॥ त्यासिचहूंपुरुषार्थेंमुक्ती ॥ मीस्वयेंदेंताहेंश्रीपती ॥ तेंदुरोनिदृष्टीनपहाती ॥ माधारितीहातींहेंकेविघडे ॥ ७ ॥ ते-

स्वमुरवेंकाहींमागनी ॥हेंनघडेकदाकल्पांतीं ॥सांडूनिमाझीएकांतभक्ती ॥कैवल्यनघेतीनिजभक्त ॥ ८ ॥तोमोक्षहीघ्यावयाकोण
भावे ॥त्याचाहीमथितअभिप्रावो ॥स्वयेंसांगोदेवासिदेवो ॥भगम्यपहाहोश्रुतिशास्त्रा ॥९॥ ॥श्लोक ॥नैरपेक्ष्यंपरंप्राहुर्निः
श्रेयसमनल्पकं। तस्मान्निराशिषोभक्तिर्निरपेक्षस्यमेभवेत् ॥ ३६ ॥ ॥टीका ॥जोनिरपेक्षनिर्विशेष ॥तोमजपूज्यमहापुरुष ॥मो
क्षत्याचेदृष्टीभ्रंस ॥धन्यनैराश्यतिहींलोकीं ॥१०॥ऐकनिरपेक्षतेचाउत्कृष्ट ॥तेथचारीपुरुषार्थफळकट ॥वैकुंठकैळासादिश्रेष्ठ ॥तेपाय
वाटनिरापेक्षा ॥११॥निरापेक्षापाशींजाण ॥वोळगेयेतीसुरगण ॥तेथसिद्धींचापाडकोण ॥वोळगेआंगणकळिकाळ ॥१२॥स्वयेंमहा
देवआपण ॥सर्वस्वेंकरीनिंबलोण ॥श्रियेसहितमीआपण ॥अंकितजाणतयाचा ॥१३॥निरपेक्षजोमाझाभक्त ॥तोमजसमानसमर्थ
॥हेंहीबोलणेंअहाचयेथ ॥तोमीचिनिश्चितचिद्रूपें ॥१४॥मीपरमात्मापरमानंद ॥भक्तमद्भजनेंशुद्धस्वानंद ॥दोघेअभेदस्वानंदकंद ॥
सच्चिदानंदनिजरूपें ॥१५॥ऐसेंमद्भावेंभक्तसंपन्न ॥तेनदेखतीदोषगुण ॥तेचिविरवीचेंनिरूपण ॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत ॥१६॥
॥श्लोक ॥नमय्येकांतभक्तानांगुणदोषोद्भवागुणाः ॥साधूनांसमचित्तानांबुद्धेःपरमुपेयुषाम् ॥ ३७॥ ॥टीका ॥जोनदेखेविषय
भेदु ॥ज्यासिसमत्वाचानिजबोधु ॥तोचिबोलिजेशुद्धसाधु ॥परमानंदुमद्भजनें ॥१७॥मीएकपरमात्मासर्वभूतीं ॥नदेखेद्वैताचीप्रतिती ॥
ऐशीज्यासभजनस्थिती ॥एकांतभक्तत्यानांव ॥१८॥सदांसमभावेंएकाग्र ॥माझ्याभजनींअतीतत्पर ॥तेमत्कृतीचेपरपार ॥पावले
साचारमद्रूपीं ॥१९॥ऐसेमद्भावेंभक्तपरिपूर्ण ॥तेनदेखतीदोषगुण ॥उरुवाहेंम्यानिजखुण ॥पूर्वींतुजजाणसांगीतली ॥२०॥साकरेची
सालकाढणें ॥कापुरकोंडापाखरणें ॥रत्नदीपींकाजळधरणें ॥तरीगुणदोषदेखणेंमद्भक्तां ॥२१॥ज्याचाघ्यावाअवगुण ॥मुख्यअगु
णीमीआपण ॥ज्याचाघ्यावाउत्तमगुण ॥तेंहीजाणमद्रूप ॥२२॥यापरीभक्तजगजेठी ॥मद्रूपेंदेखणेंसृष्टी ॥त्यासिगुणदोषाचीदृष्टी १३
॥नपडेदृष्टीसर्वथा ॥२३॥गुणदोषनदेखावेजाण ॥हेंचिसाधनींमुख्यसाधन ॥येचिअर्थीचेंनिरूपण ॥आदरेंश्रीकृष्णसांगत ॥

॥२४॥ ॥श्लोक॥एवमेतान्मयादिष्टाननुतिष्ठंतिमेपथः॥क्षेमंविंदंतिमत्स्थानंयद्ब्रम्हपरमंविदुः॥३८॥ ॥इतिश्रीभागवतेविं
शतितमोऽध्यायः॥२०॥ ॥टीका॥उद्धवायापरिजाण॥म्यावेदवादेंआपण॥उपदेशिलेंगाजन॥भक्तिज्ञानकर्मयोगें॥४२५॥
कर्मेंचिकर्मंछेदिजती॥ऐशीकर्मयोगाचीगती॥स्वधर्मकर्मेंमाझीप्राप्ती॥तेंम्यातुजप्रतीसांगीतली॥२६॥नित्यानित्यविवंचन॥क
रूनिअनित्यनिर्दळण॥हेंज्ञानयोगाचेंलक्षण॥तुजम्यांसंपूर्णसांगीतलें॥२७॥तेंशींचकरितांमाझीभक्ती॥सकळफळेंपायांलाग-
ती॥भक्तांसिअनायासेंमाझीप्राप्ती॥हेंहीतुजप्रतीसांगीतलें॥२८॥अधिकारभेदेंसीसांगत॥त्रिकांडविविधभेदमार्ग॥माझेप्रा
प्तीलागींचांग॥विषदविभागम्याकेला॥२९॥म्यासांगीतल्याऐसेंजाण॥जोवेदमार्गेंकरीअनुष्ठान॥तोमाझीप्राप्तीपावेसंपूर्ण॥सगुण
४३०॥सगुणसाक्षात्कारजोएथ॥तेंपंचरात्रआगममत॥वैकुंठचमुख्यम्हणत॥हेंमतनिश्चिततयाचें॥३१॥सप्तावर्णांबाहेरी॥
मायावरणाभीतरी॥वैकुंठरचिलेंश्रीहरी॥हेंबोलिजेलेंधीरीवेदांतीं॥३२॥तेथआगम्याचेंमनोगत॥मायातेंभगवल्लीळाम्हणत
॥स्वलीलावैकुंठरचीभगवंत॥क्षयोतेंथअसेना॥३३॥जेथलीलाविग्रहीमेघःश्याम॥स्वयेंवसेपुरुषोत्तम॥तेथनाहींगुणकाळ-
कर्म॥मायादिक्रमरिघेना॥३४॥एवंजन्मक्षयातीत॥वैकुंठअक्षयीनिजनित्य॥तेथपावलेतेनित्यमुक्त॥हेंआगममतउद्धवा॥
३५॥मत्रेंआराध्यदेवतेंप्रसन्ने॥हेंवेदार्थियाचेंबोलणें॥तेंम्यातुजप्रतीअनुसंधानें॥बोलिलोंजाणेंउद्धवा॥३६॥भावार्थभक्तीचेंल
क्षण॥तेंप्रसन्नतेचीखूण॥हेंपूर्वींकेलेंनिरूपण॥निरुतेंजाणउद्धवा॥३७॥येअर्थीवेदांतीह्मणत॥अत्यंतप्रळयींवाजोआघात॥तो
वैकुंठकैलासादिसमस्त॥साकारवतनिर्दाळी॥३८॥तेकाळींचेउर्वरित॥केवळजेगुणातीत॥तेंपूर्णब्रम्हसदोदित॥जाणनिश्चि
तउद्धवा॥३९॥जेथकाळनाकर्म॥जेथगुणनाधर्म॥जेथमायापावेउपरम॥तेंपरब्रम्हउद्धवा॥४४०॥माझेंस्थानवैकुंठजाण॥ते-
थीलप्राप्तीसायुज्यसगुण॥पूर्णसायुज्यनाजाण॥ब्रम्हपरिपूर्णसदोदित॥४१॥पावावयापूर्णपरब्रम्ह॥साधकासिकोणमार्गसुगम॥

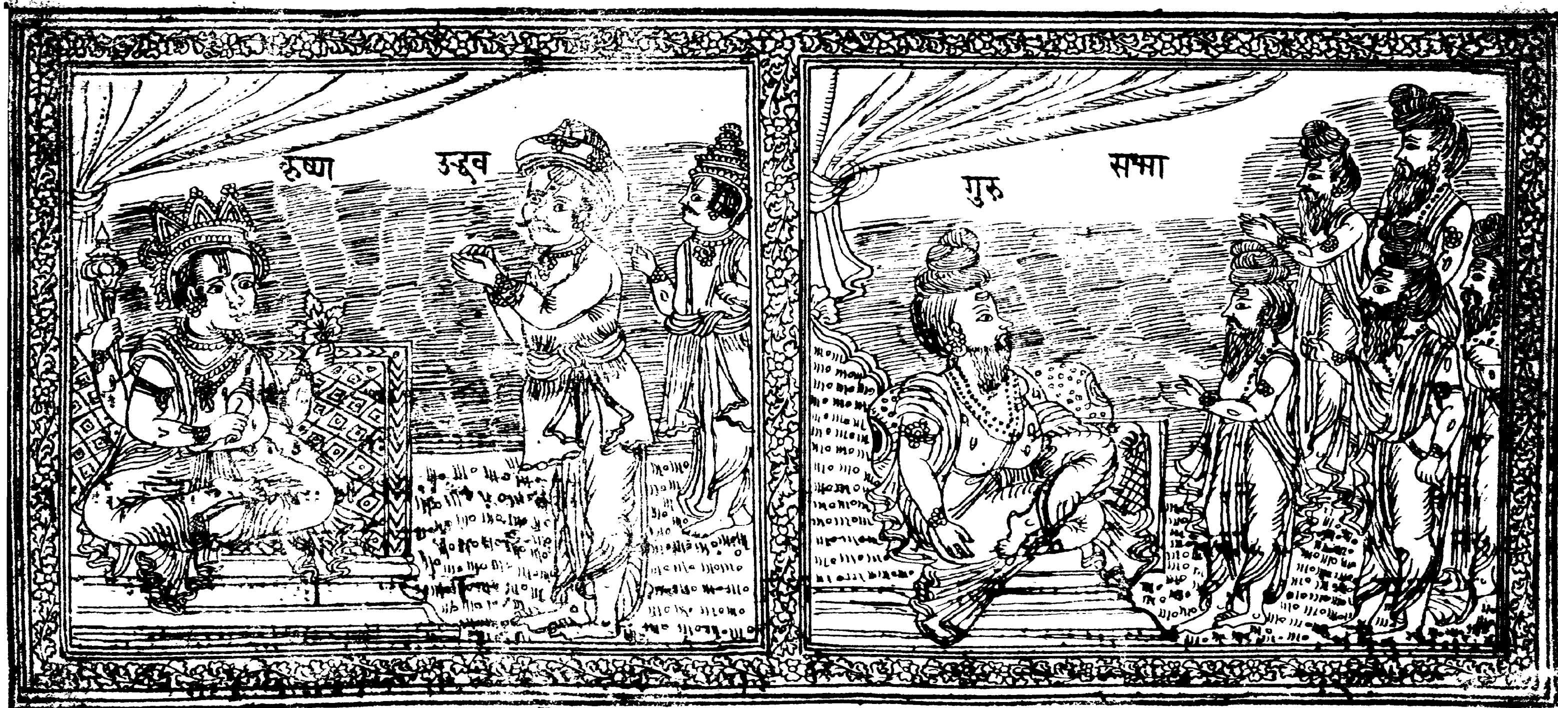
॥ वेदोक्तमद्भक्तीचाक्रम ॥ उत्तमोत्तम हामार्ग ॥ ४२ ॥ आणिकेमार्गजानांजाणा ॥ कामलोभादिउठेविघ्न ॥ कांखुडवीज्ञानाभिमान ॥ येना अ.
गवणसत्यवायाच्नी ॥ ४३ ॥ तैसेंनाहींभक्तिपंथीं ॥ सर्वेंनवविधसांगातीं ॥ चढतांपाउलींअतिविश्रांती ॥ भजनेमुक्तीमद्भावें ॥ ४४ ॥ २१
येथीलसुरव्यतेंसाधन ॥ गेलियाहिजीवप्राण ॥ कदांनपहावेदोषगुण ॥ तैंब्रम्हपरिपूर्णपाविजे ॥ ४५ ॥ जेथनाहींभवभयभ्रांती ॥
जेथनाहींदिवसराती ॥ जेथनाहींजीवाशिवास्थिती ॥ तेंब्रम्हपावतीमद्भक्त ॥ ४६ ॥ जेथनाहींरूपनाम ॥ जेथनाहींकाळकर्म ॥ जेथ
नाहींमरणजन्म ॥ तेंपरब्रम्हपावती ॥ ४७ ॥ जेथनाहींध्येयध्यान ॥ जेथनाहींज्ञेयज्ञान ॥ जेथनाहींमीतूंपण ॥ तेंब्रम्हपूर्णपावती ॥ ४८
ज्यासिनाहींमातापिता ॥ जेंनव्हेदेवोदेवता ॥ जेंबहुनायेकुळना ॥ तेंब्रम्हतत्वतापावती ॥ ४९ ॥ जेथनाहींवर्णाश्रम ॥ जेथनाहींक्री
याकर्म ॥ जेथनाहींमायाभ्रम ॥ तेंपरब्रम्हपावती ॥ ५० ॥ जेंगुणागुणींअतीत ॥ जेंलक्षलक्षणारहित ॥ जेंस्वानंदेंसदोदित ॥
तेंब्रम्हपावसमद्भक्त ॥ ५१ ॥ पूर्णकृपेचाहेलावा ॥ नसंठेचिदेवाधिदेवा ॥ तोहाएकादशींविसावा ॥ तुजम्यांउद्धवादीधला ॥ ५२ ॥
जेथठावोनाहींदेहभावा ॥ जेथसामरस्यजीवशिवा ॥ तोहाएकादशींचाविसावा ॥ तुजम्यांउद्धवादीधला ॥ ५३ ॥ जेथउगाणाहो
यअहंभावा ॥ शून्यपडेमायेच्यानावा ॥ तोहाएकादशींचाविसावा ॥ तुजम्यांउद्धवासांगीतला ॥ ५४ ॥ कष्टींस्वानंदेंस्वयेंजोडावा ॥
त्यास्वानंदाचाआइताठेवा ॥ तोहाएकादशींविसावा ॥ तुजम्यांउद्धवादीधला ॥ ५५ ॥ जेथदेवभक्तांचाकालोवा ॥ एकत्वहोयआघ
वा ॥ तोहाएकादशींचाविसावा ॥ तुजम्यांउद्धवादीधला ॥ ५६ ॥ करोनिभेदाचानागोवा ॥ होयअभेदाचारिगावा ॥ तोहाए का
दशींचाविसावा ॥ तुजम्यांउद्धवादीधला ॥ ५७ ॥ काढोनिभावार्थाचाभावो ॥ सोलीवसोलिवांचासोलावो ॥ गाळुनीगाळि
वाचाभक्तिभावो ॥ उद्धवासीदेवोदेतसे ॥ ५८ ॥ यापरीश्रीकृष्णनाथु ॥ होऊनियांस्वानंदभरितु ॥ विसाव्या अध्यायींचीमातु ॥ १४
हरिस्वेंसांगतूउद्धवा ॥ ५९ ॥ आतांविसांव्याचाविसावो ॥ स्वानंदस्वरूपाचा होलावा ॥ तोमीसांगेनएकविसावा ॥ ऐकउद्धवासादर ॥

॥६०॥ वेदींशब्दाशब्दलक्षण ॥ हें पुढें उत्तमनिरूपण ॥ एकाविचनींजनार्दन ॥ श्रोता अवधान मज द्यावें ॥ ४६१ ॥ ॥ इतिश्रीमद्भागवते महापुराणें एकादशस्कंधे भगवदुद्धव संवादे एकाकारटीकायां वेदत्रयीविभागयोगोनाम विंशतिमोऽध्यायः ॥ २० ॥ ॥ श्लोक ३८ ओव्या ४६१ एकुनसंख्या ४९९ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ॥

अ
२

इति [illegible]शानिमोध्यायस्समाप्तं

१८

कृष्ण
उद्धव
गुरु
सभा

गी. रभिन्नाभिन्नदेख॥तेमीसांगेनअवश्यक।।जेणेंसुखदुःखभोगणेघडे।।३५।।मुखाचाव्यापारभोजन॥तोनाकेंकरूंजातांजाण॥सुख १
बुडऊनिदारुण॥दुःखआपणस्वयेंभोगी॥३६॥कांपायांचेंचालणें॥पडेजैंडोईकरणें॥तैंमार्गनकंठेतेणें॥परिकष्टणेंअनिवार॥३७॥तेविं २९
जेंकर्मस्वाधिकारें॥सुखातेंदेअत्यादरें॥तेंचिकर्मअन्याधिकारें॥दुःखेंदुर्धरेंभोगवी॥३८॥गजाचेंआभरण॥गाढवासिनव्हेभूषण
॥परिभारेंआणीमरण॥तेविंकर्मजाणअनाधिकारीं॥३९॥मेघवर्षनिर्मळजळ॥परिजैसेंबीजतैसेंफळ॥एकभोगीपीकसकळ॥
एकाप्रबळसाळीकेळें॥४०॥पाहेंपांजैसेंदुग्धचोख॥ज्वरितामुखीकडूविख॥तेंचिनिरुजांगोडदेख॥पुष्टीदायकसेवनीं॥४१॥ते
विंसकामींकर्मघडे॥तेंबाधकहोयगाढें॥तेंचिगानिष्कामाकडे॥मोक्षसुखाडेसुखावी॥४२॥स्वाधिकारेंस्वधर्माचरण॥तोचियेथें
मुख्यत्वेंगुण॥अनाधिकारींकर्मजाण॥तोचिअवगुणमहादोष॥४३॥यारितीगाकर्माचरण॥उपजवीदोषआणिगुण॥हेंचिगुणदोष
लक्षण॥शास्त्रज्ञजाणबोलती॥४४॥तेंचिगुणदोषलक्षण॥शुद्धाशुद्धीचेंकारण॥तेंचिअर्थेंचिविवंचन॥देवआपणसांगत॥४५॥
श्लो०॥शुद्ध्यशुद्धीविधीयेतेसमानेष्वपिवस्तुषु॥द्रव्यस्यविचिकित्सार्थंगुणदोषौशुभाशुभौ॥३॥ ॥टी०॥पंचभूतेंसमानजाण॥
वस्तुसर्वत्रसमसमान॥तेथगुणदोषअप्रमाण॥परिकेलेंप्रमाणवाहेतु॥४६॥नभेरितांश्रुतिस्मृती॥अविद्यकाविषयप्रवृत्ती॥अनिवारस
कळभूतीं॥सहजस्थितीस्वभावें॥४७॥ऐशीस्वभाविकविषयस्थिती॥तेंचिकरावयाउपरती॥नानागुणदोषबोलेश्रुती॥विषयानिवृत्ती
लागुनी॥४८॥हेंएकशुद्धएकअशुद्ध॥पैलशुभहेंविरुद्ध॥मीचिबोलिलोंवेदानुवाद॥विषयबाधच्छेदावया॥४९॥विषयाचीजेनिवृत्ती
॥तिचीवेदरूपेंम्याकेलीस्तुती॥निंदिलीविषयप्रवृत्ती॥चिळसीचित्तींउपजावया॥५०॥चालतांकर्मप्रवृत्ती॥होयविषयांचीनिवृत्ती॥
ऐशीवेदद्वारेंकेलीयुक्ती॥ऐकतुजप्रतीसांगेन॥५१॥ ॥श्लो०॥धर्मार्थंव्यवहारार्थंयात्रार्थमितिचानघ॥दर्शितोऽयंमयाचारोधर्ममु २
द्वहतांधुरं॥४॥ ॥टी०॥उद्धवातूंनिःपापनिशुद्ध॥यालागींतुझीशुद्धबुद्धी॥धर्मादिव्यवहारसिद्धी॥ऐकतोविधीसांगेन॥५२॥क

रिनांहिधर्माचरण॥ प्रवर्त्तिधर्मतोअप्रमाण॥ निवर्त्तितोअतिशुद्धजाण॥ हेदोषगुणस्वधर्मी॥ ५३॥ जोव्यवहारविषयासक्ती॥ तोअशुद्धव्यवहारस्थिती॥ जेपरोपकारप्रवृत्ती॥ तोव्यवहारवंदितीसकरनर॥ ५४॥ अदृष्टदाताईश्वर॥ हेंविसरोनिउत्तमनर॥ द्रव्यलोभेंनीचावेंदारोदार॥ हिंडणेंअपवित्रतेयात्रा॥ ५५॥ आळससांडोनिआपण॥ करूंजातांश्रवणकीर्तन॥ कांतीर्थयात्रासाधुदर्शन॥ पूजार्थगमनदेवालया॥ ५६॥ कांअनाथप्रेतसंस्कार॥ करितांपुण्यजोडेअपार॥ पदींकोटीयज्ञफळसंभार॥ जेणेंसाचारउपजती॥ ५७॥ जेप्रेंपाथिजेपरापर॥ तियेनावयात्रापवित्र॥ हायात्रार्थसंचार॥ गुणदोषविचारवेदोक्त॥ ५८॥ राजानिजपादुकाहटेंसी॥ वाहवीब्राह्मणाचेशिरीं॥ तोदोषनपवेद्विजासी॥ स्वयेंसदोषीहोयराजा॥ ५९॥ जेविंअपत्काळबळेंजाण॥ पडतांलंघनींलंघन॥ तेंघेऊनिनीचाचेंधान्य॥ प्राणवांचवितांदोषनाहीं॥ ६०॥ तेंचिनीचाचेंदान॥ आपदींघेतांजाण॥ जनींमहादोषजाण॥ हेंहिजाणवेदोक्ती॥ ६१॥ जेंकर्मधर्मप्रवर्तकशुद्ध॥ मनुपराशरादिप्रसिद्ध॥ तिहींहेगुणदोषविविध॥ शुद्धाशुद्धबोलिले॥ ६२॥ तेंचिशुद्धाशुद्धनिरूपण॥ तेंश्लोकींनारायण॥ स्वयेंसांगताहेआपण॥ गुणदोषलक्षणविभाग॥ ६३॥ ॥श्लो०॥ भूम्यंब्वग्न्यनिलाकाशाभूतानांपंचधातवः॥ आब्रह्मस्थावरादीनांशारीराआत्मसंयुताः॥ ५॥ वेदेननामरूपाणिविषमाणिसमेष्वपि॥ धातुषूद्धवकल्प्यंतएतेषांस्वार्थसिद्धये ६॥ ॥टी०॥ पृथ्वीआपतेजवायुगगन॥ ब्रह्मादिस्थावरांतजाण॥ भूमीपंचभूतेंसमान॥ वस्तूहिआपणसमसर्वी॥ ६४॥ नाहींनामरूपगुणकर्म॥ ऐसेंजेंकेवळसम॥ तेयमाझेनिवेदेंविषम॥ केलेंनिरूपमनामहितार्थ॥ ६५॥ तळींपृथ्वीवरीगगन॥ पहातांदोनीसमान॥ तेथदशदिशाकल्पिल्याजाण॥ देशांतरगमनसिध्यर्थ॥ ६६॥ तेविंनामरूपवर्णाश्रम॥ शमाचाठायींजेंविषम॥ हामाझेनिवेदेंकेलानेम॥ स्वधर्मकर्मसिध्यर्थ॥ ६७॥ येणेंचिहारेंसकललक्षण॥ धर्मार्थकाममोक्षसाधन॥ पुरुषाच्याहितालीगींजाण॥ म्याकेलानियमवेदाज्ञा॥ ६८॥ रूपनामआश्रमवर्ण॥ वेदुनेंमिताअआपण॥ तेंव्यवहारूनघडनांजाण॥ मोक्षसाधनतेंकैंचें॥ ६९॥ एवंवेदें

लाउनिव्यवहारु ॥ तेथेंचिपरमार्थविचारु ॥ दाविलाअसेचमत्कारु ॥ सभाग्यनरुतोचिजाणे ॥ ७० ॥ अत्यंतकरितांकर्मादरु ॥ नेणोंक
र्मठचिहोयनरु ॥ तेथपरमार्थनाहींसाचारु ॥ निधांनिषेधींयोरपडिजे ॥ ७१ ॥ केवळस्वधर्मकर्मसांडितां ॥ आंगींआदळेपाषांडतां ॥ ते
णेंहिमोक्षनयहाता ॥ निजस्वार्थनागवळे ॥ ७२ ॥ यालागींस्वधर्मआचरतां ॥ निजमोक्षलाभेआइता ॥ हेवदार्थाचीयोग्यता ॥ जाणेतोज्ञा
तासज्ञान ॥ ७३ ॥ हेवेदार्थनिजयोग्यता ॥ सहसानयेकवणाचेहाता ॥ याचिलागींगापरमार्था ॥ गुरुतत्वताकरावा ॥ ७४ ॥ त्यासद्गुरूची
पूर्णकृपाहोय ॥ तरीचआतुडेवेदगुह्य ॥ गुरुकृपेवीणजेउपाय ॥ तेआपायसाधकां ॥ ७५ ॥ यालागींमाझावेदजगद्गुरु ॥ दावीअपाद
ताव्यवहारु ॥ नेमीस्वधर्मकर्मादरु ॥ जनाचाउद्धारकरावया ॥ ७६ ॥ ऐसामाझावेदुहितकारी ॥ दाऊनिगुणदोषनानापरी ॥ जनका
टीविषयाबाहेरी ॥ वेदउपकारीजगाचा ॥ ७७ ॥ ॥ श्लो० ॥ देशकालादिभावानांवस्तूनांममसत्तम ॥ गुणदोषौविधीयेतेनियमार्थं
हिकर्मणां ॥ ७ ॥ ॥ टी० ॥ भक्तामाजीभक्तोत्तम ॥ सालक्षणसाधुसम ॥ यालागींउद्धवासिसत्तम ॥ ह्मणेपुरुषोत्तमअतिप्रीती ॥ ७८ ॥
उद्धवायेथभलतानर ॥ भलताकरीलकर्मादर ॥ यालागींवर्णाश्रमविचार ॥ नेमिलासाचारवेदानीं ॥ ७९ ॥ जेथकरूंनयेकर्मतंत्र ॥ ऐसादे
शजोअपवित्र ॥ आणिकाळादद्रव्यविचित्र ॥ पवित्रापवित्रसांगेन ॥ ८० ॥ ॥ श्लो० ॥ अकृष्णसारोदेशानामब्रह्मण्योऽशुचिर्भवेत् ॥ कृ
ष्णसारोऽप्यसौवीरकीकटासंस्कृतेरिणं ॥ ८ ॥ ॥ टी० ॥ कोणेएकेपृथ्वीतळीं ॥ मेघनवर्षतांजळीं ॥ प्रेरिलींधान्येंसदानिळीं ॥ वस्क
धाजिव्हाळीतेणेह्मणती ॥ ८१ ॥ तेंचिपाहातांपृथ्वीवरी ॥ एकेभागींगाउरवरी ॥ मेघवर्षतांशरधारीं ॥ अंकुरनाडिरीउरवरलें ॥ ८२ ॥
तेवींदेशाचीशुद्धाशुद्धी ॥ तुजमींसांगेनयथाविधी ॥ जेथकर्मीनोहेकार्यसिद्धी ॥ तेथकर्मनिश्चुद्धीनकरावें ॥ ८३ ॥ कृष्णमृगजेथनाहीं ॥ ते
जाणपांअपवित्रभुई ॥ कर्मादरूनयेठाईं ॥ नकरावापाहींसर्वथा ॥ ८४ ॥ जेथब्राह्मणचिनाहीं ॥ तोदेशअपवित्रपाहीं ॥ ब्राह्मणअकर्मीजेथ ३
यीं ॥ भूमीतेहीअपवित्र ॥ ८५ ॥ जेथब्राह्मणाचाअभक्त ॥ शेरवींहेळुनिनिंदती ॥ तोदेशकुकर्मीमती ॥ जाणनिश्चितीअपवित्र ॥ ८६ ॥ जे

देशींकृष्णमृगअसती ॥ परिनाहींभगवद्भक्ती ॥ तोदेशुकर्मीमती ॥ जाणनिश्चितीअपवित्र ॥ ८७ ॥ भक्तिहीनदेशप्रसिद्ध ॥ कैंकटकलिंग
मागध ॥ तेथस्वधर्मनव्हतीशुद्ध ॥ जाणअशुद्धतेदेश ॥ ८८ ॥ नाहींउपलेपसंमार्जन ॥ तेस्वगृहींभूमीअशुद्धजाण ॥ कांजेथवेदबाह्यअ
सज्जन ॥ तेंहीस्थानअपवित्र ॥ ८९ ॥ जेभूमीकेवळउरवर ॥ तेजाणसदाअपवित्र ॥ आतांकाळाचेंकाळतंत्र ॥ पवित्रापवित्रसांगेन ॥ ९०
॥ ॥श्लो० ॥ कर्मण्योगुणवान्कालोद्रव्यतःस्वतएववा ॥ यतोनिवर्त्ततेकर्मसदोषोऽकर्मकःस्मृतः ॥ ९ ॥ ॥टी० ॥ देशकाळद्रव्यपात्र ॥ हेंसा
मग्रीहोयस्वतंत्र ॥ तोचिकाळअतिपवित्र ॥ वेदशास्त्रसंमत ॥ ९१ ॥ ग्रहणकपिलाषष्ठ्यादिद्वारा ॥ तोकाळपरमपवित्रखरा ॥ कांसंतस-
ज्जनआलियाघरा ॥ काळाचाउभाराअतिपवित्र ॥ ९२ ॥ होकांसंपत्तिआलियाहाता ॥ कांधर्मींउल्हासजेव्हांचित्ता ॥ तोपुण्यकाळन
त्वता ॥ वेदशास्त्रार्थीअनुकूल ॥ ९३ ॥ पुरुषासिपर्वकाळ ॥ जन्मांतजोडेएकवेळ ॥ मातापित्याचाअंतकाळ ॥ तेधर्माचावेळअतिपवित्र ॥
९४ ॥ हापर्वकाळमागुता ॥ पुरुषासिनातुडेसर्वथा ॥ तेथश्रद्धेनेंधर्मकरितां ॥ पवित्रताअक्षय ॥ ९५ ॥ स्वभावेंकाळाचीपवित्रता ॥ तुज
मीसांगेनगाआतां ॥ जोउपकारीसर्वथा ॥ निजस्वार्थासाधका ॥ ९६ ॥ ब्राह्म्यमुहूर्त्तस्वसत्ता ॥ पवित्रजाणस्वभावता ॥ जोसाधका
च्यानिजस्वार्था ॥ होयवाढविताअनुदिनि ॥ ९७ ॥ काळाचीअकर्मकता ॥ ऐकसांगेनमीआतां ॥ कर्मकरूंनयेस्वभावता ॥ निषिद्ध
तामहादोषु ॥ ९८ ॥ जेथजळस्थळादिसर्वथा ॥ विहितद्रव्यनयेहाता ॥ तोकाळअकर्मकता ॥ जाणतत्वतानिश्चित ॥ ९९ ॥ जोकाळसूत
केंव्यापिला ॥ कांराष्ट्राउपप्लुवआला ॥ जेकाळींदेहपरतंत्रझाला ॥ तोकाळबोलिलाअकर्मक ॥ १०० ॥ जोकाळदुर्भिक्षासिआला ॥ जो
कांज्वरादिदोषेंदुषला ॥ जोकाळुचोराकुळिंतझाला ॥ तोकाळुबोलिलाअकर्मकु ॥ १ ॥ जेकाळींक्रोधसंचरला ॥ जेथतमोगुणक्षोभला
॥ निद्राआलस्येंव्यापिला ॥ तोकाळुबोलिलाअकर्मक ॥ २ ॥ अकस्मातसुखसंपदा ॥ कांअभिनववार्तायेकदा ॥ कांलंघिजेभल्याचीमर्या
दा ॥ तोकाळसर्वदाअकर्मकु ॥ ३ ॥ कांमार्गींविषमता ॥ पंथक्रमिजेचालतां ॥ तेथपडेदुर्धर्षता ॥ तोकाळतत्वताअकर्मक ॥ ४ ॥ जेकाळींद्रव्य

लोभदारुण॥ जेकाळींचिंतागहन॥ जेव्हांविकल्पाभरेमन॥ तोकाळजाणअकर्मक॥ ५॥ ऐशीकाळाचीअकर्मकता॥ तुजम्यासांगी अ
तलीतत्वता॥ आतांद्रव्याचीशुद्धाशुद्धता॥ एकसर्वथासांगेन॥ ६॥ ॥श्लो०॥ द्रव्यस्यशुद्ध्यशुद्धीचद्रव्येणवचनेनच॥ संस्कारेणार्थ २१
कालेनमहत्वाल्पतयाऽथवा॥ १०॥ ॥टी०॥ पुरुषेंगोमूत्रसेवितां॥ तत्काळपावेपवित्रता॥ तेंचितामपात्रेंघेतां॥ येअपवित्रतातत्काळ
॥ ७॥ पुरुषेंजळप्रोक्षितां॥ पुष्पासिपवित्रता॥ तेंचिपुरुषेंअवघ्राणितां॥ अपवित्रतापुष्पासी॥ ८॥ अग्नीचीसेवाकरितां॥ द्विजासीपर
मपवित्रता॥ द्विजअग्निनजाळिता॥ येअपवित्रताअग्निसी॥ ९॥ दर्भापिंडटेवितांपवित्र॥ पिंडस्पर्शेंदर्भअपवित्र॥ ऐशांशुध्याशुद्धपवित्रा
पवित्र॥ बोलिलेशास्त्रश्रुत्यर्थें॥ १०॥ जेवस्तुसंशयापन्न॥ त्याचाशुद्धीसिब्राह्मणवचन॥ ज्याचेंवचनप्रमाण॥ हरिहरजाणमानिती॥ ११॥
घृतसंस्कारेंशुद्धअन्न॥ होमसंस्कारेंनवधान्य॥ अग्निसंस्कारेंलवण॥ पवित्रजाणशास्त्रार्थें॥ १२॥ राकारापुढेंमकार॥ मांडुनिकरितांउ
च्चार॥ जाणोनिपापाचासंभार॥ होयतोनरशुद्धात्मा॥ १३॥ त्याचिमकारापुढेंयकार॥ ठेउनिकरितांउच्चार॥ आंगींआदळेपापघोर॥ ते
णेंहोयनरअतिबद्ध॥ १४॥ रजस्वलाशुद्धचतुर्थेहनीं॥ मेघोदकशुद्धतिसरेदिनीं॥ शूद्रसूतकदाहावेदिनीं॥ काळशुद्धपणीयाहेतु॥ १५॥ पूर्व
दिवशींचेंअन्न॥ तेंकाळेंचीपावेगादूषण॥ ज्यासिआलेंशिळपण॥ तेंअन्नजाणअशुद्ध॥ १६॥ तैसेंनव्हेघृतपाचित॥ तेंबहुतकाळेंतरीपु-
नित॥ जेंविटाळीविकारीहोत॥ तेंअपुनितकाळेंची॥ १७॥ जेंसांचवणीअल्पजळ॥ त्यासिस्पर्शल्याचांडाळ॥ तेंअपवित्रगाकेवळ॥ नयेअकु
माळस्पर्शाकरूं॥ १८॥ तेंचिनिर्झरकांअक्षोभजळ॥ तेथस्पर्शल्याहीचांडाळ॥ त्यासिलागेनातोविटाळ॥ तेंनित्यनिर्मळपवित्र॥ १९॥ अल्प
केलियास्वयंपाक॥ त्यासिजेंआतळेश्वानकाक॥ तेंतेंसांडावेंनिःशेख॥ अपवित्रदेखतेंअन्न॥ २०॥ तोचिसहस्रभोजनाचापाक॥ त्या-
सिआतळल्याश्वानकाक॥ सांडावेंजेथलागलेंमुख॥ येरअन्ननिर्दोषभोजनीं॥ २१॥ ॥श्लो०॥ शक्त्याऽशक्त्याऽथवाबुद्ध्यासमृद्ध्या ४
यदात्मने॥ अघंकुर्वन्तिहियथादेशावस्थानुसारतः॥ ११॥ ॥टीका॥ झालियाचंद्रसूर्यग्रहण॥ शक्तस्नाननकरीतांदूषण

बाळकवृन्दआतुरजन॥ नकरितांस्नानदोषनाहीं॥२२॥पुत्रजन्मालियादेख॥स्वगोत्रजजेसकळिक॥त्यासीजाणअवश्यक॥बाधा सूतकदाहादिवस॥२३॥तेंचिस्थळांतरींपुत्रश्रवण॥सूतकांअंतिंझाल्याजाण॥त्यासूतकाचेंबंधन॥नबाधीआपणसर्वथा॥२४॥पू- र्वेदिनीगोत्रजमरे॥तेंस्वगोत्रींसूतकभरे॥येरेदिवशींदुसराजैंमरे॥तेंसूतकेंसूतकउतरेदोहींचें॥१२५॥जेणेंघेतलेंहोयविख॥त्यासिस पुल्लाविलियादेख॥तेणेंविखेंउतरेसविख॥तेविंसूतकेंसूतकनिवारे॥२६॥जेंबुद्धिपूर्वककेलेंआपण॥तेंअवश्यभोगावेंपापपुण्य॥ जेबुद्धिसीनाहींविद्यमान॥तेंअहेतुकबाधीना॥२७॥आपुलेंजेंअंतःकरण॥त्यासिपवित्रकरीनिजज्ञान॥हेविशुद्धबुद्धिजाण॥वि वेकसंपन्नवैराग्यें॥२८॥जोधनवंतअतिसंपन्न॥त्यासिजुनेंवस्त्रअपावन॥शिविलेंदंडिलेंतेंहिजाण॥नव्हेपावनसमर्था॥२९॥ तेंचिदुर्बळाप्रतिजाण॥अतिशयेंपरमपावन॥हेंवेदवादअतिगहन॥स्मृतिकारेंजाणप्रकाशिलें॥३०॥समर्थासिअसाक्षभोजन॥ तेंजाणावेंअशुद्धान्न॥दुर्बळासिएकल्याआसन॥परमपावनश्रुत्यर्थें॥३१॥स्वयेंनकरितांपंचयज्ञ॥भोजनतेंपापभक्षण॥सकळस कुलासिनागवण॥जेंप्राङ्मुखपणअतिथीसी॥३२॥स्वग्रामींसर्वहिसाचार॥ग्रामांतरींअर्धआचार॥पुरीपट्टणीपादमात्र॥मा- र्गीकर्मादरसंगानसारें॥३३॥विचारोनिदेशावस्था॥हेवेदमर्यादातत्वता॥याहूनिअन्यथाकरितां॥दोषसर्वथाकर्त्यासीअनिदो ष॥३५॥पूर्वीद्रव्येंद्रव्यशुद्धी॥सांगीतलीयथाविधी॥तेंचिमागुतेनप्रतिपादी॥धर्मशास्त्रासिद्धावेदोक्त॥३६॥ ॥श्लो०॥ धान्यदार्वस्थितंतूनांरसतैजसचर्मणां॥ कालवाय्वग्निमृत्तोयैःपार्थिवानांयुतायुतैः॥ १२॥ ॥टी०॥शूद्रप्रतिग्रहाचें धान्य॥एकरात्रींशुद्धत्वजाण॥स्रुक्स्रुवादिकाष्ठभाजन॥जलप्रक्षालनशुद्धत्व॥३७॥ व्याघ्रनखगजदंत॥अपवित्रजं वस्नेहनयुक्त॥जेव्हांहोतीस्नेहातित॥अतिपुनितनतेकाळीं॥३८॥पटवंतुस्वयेंपुनितु॥वायुनेंशुद्धऊर्णतंतू॥वस्त्रतें तुजळाअंतु॥होयपुनितुप्रक्षाळिल्य॥३९॥गोक्षीरपवित्रकांस्यमृत्पात्रीं॥ताम्रपवित्रआम्लकरी॥आम्ललवणांतरीं

भा॰ पवित्र ॥ ४० ॥ घृतपवित्रअग्निसंस्कारीं ॥ अग्निपवित्रब्राह्मणमंत्रीं ॥ ब्राह्मणपवित्रसाचारीं ॥ पवित्राचारीवेदविधी ॥ ४१ ॥ अ
५ वेदपवित्रगुरुमुखें ॥ गुरुपवित्रनिजात्मसुखें ॥ आत्मापवित्रगुरुचरणोदकें ॥ पवित्रउदकेंद्विजचरणीं ॥ ४२ ॥ पृथ्विपवित्र २१
जळसंस्कारीं ॥ जळपवित्रपृथ्वीवरी ॥ चर्मपवित्रतेलकरी ॥ तेलचर्मपाविंपवित्र ॥ ४३ ॥ व्याघ्रादिजेमृगाजिन ॥ इयेंस्व
भावेंपवित्रजाण ॥ अग्निसंस्कारेंसुवर्ण ॥ पवित्रपणस्वभावें ॥ ४४ ॥ एवंइत्यादिपरस्परीं ॥ शुचित्वबोलिलेंशास्त्रीं ॥ आ
तांमळलिप्तझालियावरी ॥ त्याचेंअवधारींशुचित्व ॥ ४५ ॥ ॥ श्लोक ॥ अमेध्यलिप्तंयद्येनगंधंलेपंव्यपोहति ॥ भज
तेप्रकृतिंतस्यतच्छौचंतावदिष्यते ॥ १३ ॥ ॥ टी० ॥ पात्रपीठकांआसन ॥ आमेध्येंलिप्तझाल्याजाण ॥ त्यागंधाचेंनिः
शेषक्षालन ॥ तेणेंपवित्रपणतयांसी ॥ ४६ ॥ नाभीखालनाज्याच्याशरीरा ॥ अमेध्यलेपलागल्याखरा ॥ तोठायिंचागं-
धुजायपुरा ॥ ऐसेंधूतल्यात्यानराशुचित्वलाभे ॥ ४७ ॥ नाभीवरतेंअमेध्यलेपन ॥ अवचटेंझालियाजाण ॥ तेंकरावेंमृत्तिका
स्नान ॥ तेणेंपावनतोपुरुष ॥ ४८ ॥ मळधूतल्यातत्काळजाती ॥ परित्यागंधाचीहोयनिवृत्ती ॥ प्रकृतीपावेजेंनिजस्थिती ॥ मळ
निष्कृतियानाव ॥ ४९ ॥ बाह्यपदार्थनिवृत्तिनिष्ठे ॥ वेदबोलिलायाखटपटे ॥ आतांकर्त्याचेंशुचित्वप्रगटे ॥ तेंएकगोमटेउपाय ॥
५० ॥ ॥ श्लोक ॥ स्नानदानतपोवस्थावीर्यसंस्कारकर्मभिः ॥ मत्स्मृत्याचात्मनःशौचंशुद्धःकर्माचरेद्विजः ॥ १४ ॥ ॥ टी० ॥
गर्भाधानादिअन्नप्राशन ॥ तेंबाळावस्थासंपूर्ण ॥ चौलतेंकुमारावस्थाजाण ॥ ब्राह्मणपणउपनयनें ॥ ५१ ॥ कर्मभूमिकेला-
गींस्नान ॥ द्रव्यशुद्धीलागिंकीजेदान ॥ वैराग्यालागींतपजाण ॥ कर्माचरणजडत्वत्यागा ॥ ५२ ॥ मद्भजनीदृढबुद्धी ॥ त्यानावजाण
वीर्यसिद्धी ॥ माझेंनिस्मरणेंचित्तशुद्धी ॥ जाणत्रिशुद्धिउद्भवा ॥ ५३ ॥ ऐसऐसेयाविधी ॥ ब्राह्मणजेकांसुबुद्धी ॥ सबाह्यपावावयाशुद्धी ५
वेदउपपादीस्वकर्में ॥ ५४ ॥ ॥ श्लो० ॥ मंत्रस्यचपरिज्ञानंकर्मशुद्धिर्मदर्पणं ॥ धर्मःसंपद्यतेषड्भिरधर्मस्तुविपर्ययः ॥ १५ ॥ ॥ टी० ॥ मंत्रशु

द्विमंत्रार्थज्ञानें॥ कर्मशुद्धिब्रह्मार्पणें॥ हेंकर्त्याचेंशुद्धीकारणें॥ साहीलक्षणेंवेदबोले॥ ५५॥ देशकाळद्रव्यसंपन्नता॥ मंत्रकर्मेंनिरू
जकर्ता॥ यासाहीचीशुद्धावस्था॥ स्वधर्मताफळोन्मुख॥ ५६॥ जेंद्रव्यपावेदीनाचेंआर्त्ता॥ कांमाझेयानिजभक्तां॥ यानावद्रव्यपवित्रता॥
जाणतत्वतांनिश्चित॥ ५७॥ धर्मशास्त्रार्थेंशुद्धधन॥ कष्टेंमिळेनियांजाण॥ धनलोभींठेविल्याप्राण॥ अवघेंचिजाणअशुद्ध॥ ५८॥ याना
वद्रव्यशुद्धता॥ एकमंत्राचीपवित्रता॥ जेणेंमंत्रेंपाविजेमंत्रार्था॥ शुद्धसर्वथातोमंत्र॥ ५९॥ जेथकेलियामंत्रग्रहण॥ आंगींनिंदतावाढेअभिमान
॥ कांजेयजारणमारण॥ तेमंत्रजाणअपवित्र॥ ६०॥ यानावमंत्रशुद्धीजाण॥ एककर्माचेंलक्षण॥ जेणेंकर्मेंतुटेबंधन॥ तेंकर्माचरण
अतिशुद्ध॥ ६१॥ स्वयेंकरितांकर्माचरण॥ जेथखवळेमोहाभिमान॥ कर्त्यासीलागेदृढबंधन॥ तेंकर्मजाणअपवित्र॥ ६२॥ जेणेंकर्मेंक
र्माचानिरास॥ नेंशुद्धकर्मसावकाश॥ जेथसमबुद्धीसदाअविनाश॥ तोपुण्यदेशउद्धवा॥ ६३॥ जरिंसत्क्षेत्रींकेलावास॥ आणिपराचेदे
खेगुणदोष॥ तोदेशजाणावातामस॥ अचुकनाशकर्त्यासी॥ ६४॥ अन्यक्षेत्रींदेखिल्यादोष॥ त्याचासत्क्षेत्रींहोयनाश॥ सत्क्षेत्रींदेखि
लादोष॥ तोनसंडीजीवासकल्पांतीं॥ ६५॥ जेथउपजेसाम्यशीळ॥ तोदेशजाणावानिर्मळ॥ चित्तसप्रसन्नजेवेळ॥ तोपुण्यकाळ
साधकां॥ ६६॥ स्वभावेंशुद्धब्राह्ममुहूर्त॥ तेथहोयक्षोभल्याचित्त॥ तोहीकाळअपुनित॥ जाणनिश्चितवेदार्थ॥ ६७॥ येथजोकां
कर्मकर्त्ता॥ त्याचीगेलियाकर्मअहंता॥ पुढेंकर्मेंचालेस्वभावता॥ हेपवित्रताकर्त्याची॥ ६८॥ येथजोह्मणेअहंकर्त्ता॥ नोपावे
अतिबद्धता॥ हेकर्त्याचीअपवित्रता॥ देहअहंताअभिमानें॥ ६९॥ धर्माधर्माचेसाहीप्रकार॥ हेंवेदाचेंतत्वसार॥ येंहिधर्मींमुक्त
होयनर॥ अधर्मीअपवित्रअतिबद्ध॥ ७०॥ गुणदोषाचेंलक्षण॥ सांगतांअतिगहन॥ येथगुंतलेसज्ञान॥ अतिविचक्षणपंडि
त॥ ७१॥ ॥श्लो०॥ क्वचिद्गुणोऽपिदोषः स्याद्दोषोऽपिविधिनागुणः॥ गुणदोषार्थनियमस्तद्भिदामेवबाधते॥ १६॥ ॥
टीका॥ ज्याचामानिजेउत्तमगुण॥ तोचिदोषहोयपरतोन॥ एवंकर्मविकर्मासिजाण॥ दोषदारुणउपजवी॥ ७२॥ —

कर्मीमुरव्यतेंगाआचमन॥ हेंकर्मशुद्धीचेंनिजकारण॥तेंचिदक्षिणाभिमुरवेंकेल्याजण॥ दोषदारुणउपजवी॥७३॥कान्तिवीजे
पेंजायतिडिक॥तेंचिमुरवींघालितांदेरव॥ होयअत्यंतबाधक॥प्राणांतिकपावतिबाधा॥ ७४॥आचमनींमाषमात्रजीवन॥ घेत-
ल्याहोईजेपावन॥ तेंचिअधिकघेतांजाण॥सुरापानासमदोष॥ ७५॥ फणसरवातांलागेगोड॥तेंजैअधिकरवायतोंड॥तैंशूळउठेप्र
चंड॥फुटेब्रह्मांडअतिव्यथा॥७६॥सूर्यपूजनीं पुण्यघडे॥तेथजेंबेलपत्रचढे॥ तेंपुण्यराहेमागिलीकडे॥दोषरोकडेपूजकां॥७७॥ऐ
साकर्मीकर्मविन्यास॥ गुणतोचिकरीदोष॥कोठेदोषांचाहीविलास॥ पुण्यबहुवसउपजवी॥७८॥चोराकुळींतमार्गीजाण॥ ब्राह्म
णकरितांप्रातःस्नान॥ तोनेतांकर्मत्यागुन॥दोषचिपरिगुणगंभीरहोय॥७९॥ सर्पगरळेचेंजीवन॥ब्राह्मणेंकरितांप्राशन॥ तेंपा
त्रघेतांहिरोन॥ दोषपरितोगुणगंभिरहोय॥ ८०॥गृहस्थासिअग्निहोत्रगुण॥तोचिसन्याशासिअवगुण॥ब्राह्मणींविहितमंत्र
पठण॥शूद्रासिजाणतोदोष॥ ८१॥विषयनिवृत्तीलागींसुगम॥गुणदोषाचाकेलानेम॥हेंनेणोनिवेदाचेंवर्म॥विषयभ्रमभ्रमतां
तासी॥८२॥जंवभ्रांतीतंव कर्मप्रवृत्ती॥तेथगुणदोषाचीथोररव्याती॥जेविंकांखद्योतलरवलरिवती॥आंधारेरातीसतेज॥८३॥
तेविंगुणदोषामाजीजाण॥अवश्यआंगींआदळेपतन॥तेचिअर्थीचेंनिरूपण॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥८४॥ ॥श्लो०॥समानकर्माच
रणंपतितानांनपातकं॥औत्पत्तिकोगुणःसंगोनशयानःपतत्यधः॥१७॥ ॥टी०॥स्वकर्मेंपतीतजालजाण॥डोबभिल्लकैवर्तकजन॥यां
सिमद्यपानादिदोषजाण॥ नाहींपतनपतीतासी॥ ८५॥जेंनीळींमाजीकाळेंकेलें॥त्यासिकायबाधावेंकाजळें॥ कांआंधारासीमसीमा
खिलें॥तेणकायमळलेंतयाचें॥ ८६॥ जोस्वभावेंजन्मलाचांडाळ॥ त्यासिकोणाचेबाधतीविटाळ॥ होकांकाळेंकरावेंकाजळ॥ऐ
सेंनाहींबळकंटकासी॥८७॥निर्जिवादिधलेंविष॥ तेणेकोणासिद्यावेंदुःख॥ तेविंपतितासिपातक॥नव्हेबाधकसर्वथा॥८८॥
जोकेवळखालेंनिजेला॥त्यासिपडण्याचाभेवोगेला॥तेविंदेहाभिमानेंजोआला॥तोनिचाचाझालाअतिनीच॥८९॥रजनमादिगुण

संगीं॥जोलोलंगतविषयालागीं॥त्यासिगुणरतिलागीं॥कामभोगींनव्हेनवीबुद्धी॥९०॥जोकनकबीजेंभुलला॥ तोगायनाचेंह-
रिखेला॥पारिसंचितार्थचोरींनेला॥हानेणोंचिआपुलानिजस्वार्थ॥९१॥तेविंदेहाभिमानेंउन्मत्त॥अतिकामेंकामासक्त॥
तोनेणेबुडालानिजस्वार्थ॥आपुलाआपघातदेखेना॥९२॥ज्यासिचटलाविखचाबाचटा॥त्यासिपाजावीसूकरविष्टा॥तेविअ
तिकामीपापिष्टा॥म्यास्वदारानिष्ठानेमिली॥९३॥ज्यासिविखचटलेंगहन॥त्यासिसूकरविष्टेचेंअनुपान॥हेंतेकाळिंचेंविधान
॥स्वयेंसज्ञानबोलती॥९४॥तेविंजेथवरीस्त्रीपुरुषव्यक्ती॥तेथवरीस्वेछकामासक्ती॥त्याचिकरावयानिवृत्ती॥ स्वदारास्थि
तीनेमिली॥ ९५॥ वेदेंनिरूपिलेंआपण॥नदिवारातीस्वदारागमन॥तेंहिनेमिकबोलिलेंजाण॥स्वदारागमगनऋतुकाळीं
॥ ९६॥ तेथजन्मलियापुत्रासी॥आत्मावैपुत्रनामासी॥येणेंवेदवचनेंपुरुषासी॥स्त्रीकामासिनिवर्तवी॥निःशेषविषउतर
ल्यावरी॥तोसूकरविष्टाहातींनधरी॥तेविरक्तीउपजल्याअंतरीं॥स्वदारादुरित्यागिती॥९८॥यापरिविषयानिवृत्ती॥ माझावेदा
चीवेदोक्ती॥दाउनिगुणदोषाचीउक्ती॥विषयासक्तीसांडवी॥९९॥ ॥श्लो०॥यतोयतोनिवर्त्तेततविमुच्येततततस्ततः॥येष
धर्मोनृणाक्षेमःशोकमोहभयापहः॥१८॥ ॥टी०॥माझियावेदाचेंमनोगत॥विषयींव्हावेंनिवृत्त॥यालागींगुणदोषदावित॥
विषयत्यागार्थउपावो॥२००॥एकाकींसंकळविषयासी॥त्यागनकरवेप्राण्यासी॥यालागींनिषेधीनत्यासी॥शनैःशनैविषयासित्या
गवी॥१॥जेंजेंविषयाचीनिवृत्ती॥तेंतेंनिजसुखाचीप्राप्ती॥पूर्णबाणल्याविरक्ती॥साधकहोतीमद्रुपें॥२॥मद्रुपतेचियेप्राप्ती॥
आडअसेविषयासक्ती॥तेझालियाविषनिवृत्ती॥साधकहोतीमद्रुप॥३॥जेथमाझेयास्वरूपाचीप्राप्ती॥तेथनिःशेषनिमअहंकृती॥
शोकमोहेंसिहोयशांती॥जाणनिश्चितीअविद्येची॥४॥अविद्यानाशासवेंजाण॥नासतीभवजन्मदारुण॥तेव्हांमरणासियेमरण
हारपेजीवपणजीवाचें॥५॥अविद्यानिमाल्याजीवेंसीं॥ठावोनाहींभवभयासी॥जेविंसबळआंधारेंसी॥नुरेनिशादिनोदयीं॥६॥जेवि

गी॰ कांमृगजळाचापूर॥ नसाहेदृष्टिचानिर्धार॥तेंविंभवभयेंसिसंसार॥ झाळासाचारवाउगा॥७॥प्राणीपावावयाकल्याण॥ हेंवेदोक्तस्व अ
१ धर्माचरण॥विषयत्यागालागींजाण॥ केलेंनिरूपणगुणदोषा॥८॥जेसाचवेदार्थोनेंनेणती॥तेवेदप्रवृत्तीपरह्मणती॥परिवेदेंद्योतिली २१
विरक्ती॥विषयासक्तीछेदक॥९॥वेदोक्तस्वधर्मस्थिती॥होयविषयाचिविरक्ती॥प्राणिनिजमोक्षपावती॥हेवेदोक्तीपेंमाझी॥१०॥सांडो
नियावेदस्थिती॥केवळविषयाचीआसक्ती॥प्राणीअतिदुःखपावती॥ऐकतुजमतीसांगेन॥११॥प्रवृत्तिनितुकीअनर्थहेतु॥येचिअर्थी
चावृत्तांतु॥चौश्लोकींश्रीभगवंतु॥असेसांगतुउद्धवा॥१२॥ ॥श्लो॰॥विषयेषुगुणाध्यासात्पुंसःसंगस्ततोभवत्॥संगात्तत्रभवेत्कामःका
मदेवकलिर्नृणां॥१९॥कलेर्दुर्विषहःक्रोधस्तमस्तमनुवर्तते॥तमसाग्रस्यतेपुंसश्चेतनाव्यापिनीद्रुतं॥२०॥ ॥टी॰॥विषयाचेगोडपण॥
सदांध्यायज्याचेंमन॥त्यासिविषयासक्तीजाण॥अतिगहनउल्हासे॥१३॥विषयासक्तीचासंभ्रम॥तेथनिर्लज्जखवळेकाम॥कामास्त
वअतिविषम॥सोशीदुर्गमउपाय॥१४॥विषयकामार्थजेउपाय॥त्यासिप्रतिपादीअपाय॥जेव्हांविषयकामसिद्धीनहोय॥तेव्हांमहाकल
हविवादु॥१५॥जेथअतिजल्पाचाविवाद॥तेथखटाटोपेंसिसन्नध॥खवळलाउठीक्रोध॥अतिविरुद्धदुर्धरु॥१६॥क्रोधखवळल्यादारु-
ण॥बुद्धीचेंतत्काळनासेज्ञान॥तेव्हांविवेकाचेंप्राशन॥करीजेजाणमहामोहें॥१७॥विवेकाचेंलोपल्याभान॥स्तब्धचेतनाहोयजाण॥ त-
द्धांकार्याकार्यआठवण॥हेंस्मरणबुडालें॥१८॥ ॥श्लो॰॥तयाविरहितःसाधोजंतुःसन्यायकल्पते॥ततोऽस्यस्वार्थविभ्रंशोमूर्छितस्य
मृतस्यच॥२१॥टी॰॥विवेकस्तब्धशून्यतव॥तेथविषनापरमार्थ॥नकळेसन्मार्गपंथ॥आत्मघातपदोपदीं॥१९॥ केवळजडमूढहोऊनी॥
जेविंकांमूर्छितप्राणी॥तैसेपरिस्तब्धहोऊनी॥अज्ञानपणेंभ्रमला॥२०॥यापरीजीतनामेला॥ जडमूढहोउनीठेला॥स्थितयांनिज
स्वार्थमुकला॥अंगींवाजलाअनर्थु॥२१॥ ॥श्लो॰॥विषयाभिनिवेशेननात्मानवेदनापरं॥वृक्षजीविकयाजीवन्व्यर्थंभस्त्रेवयः ७
श्वसन्॥२२॥टी॰॥एवंविषयाचेआसक्ती॥तमोगुणेंग्रासिलीवृत्ती॥तेव्हांएकीहिस्फुरेनास्फूर्ती॥मीकोणहेंचित्तींस्फुरेना॥२२॥

ऐसाभ्रमेंभुललाप्राणी॥ जैसाउन्मत्तमदिरापानी॥ त्यासिस्मरणाचीविस्मरणी॥ भ्रमिस्तमनींपडिलाजाण॥२३॥ कांविषमसंधी-
चाज्वरु॥ तेणेंज्वरेंहुंबरेथोरु॥ त्यासिनावडेआपपरु॥ वृथाविकारुबडबडकरी॥२४॥ फांटाफुटलियावरी॥ भलतेंचिस्मरणकरी॥ त-
यानाठवेकाहितेपरी॥ प्राणीअघोरींपडलेजाण॥२५॥ कांझालियाभूतसंचार॥ प्राणीहुंबरेहुंहुंकार॥ पडिलाचित्तासिविसर॥
ह्मणेमीकुकरह्मणोनिभुंक॥२६॥ ऐसेंजिविकेनेणोनिप्राणी॥ घाबरेजैसास्वप्नीं॥ ह्मणेमीपडलोंरणीं॥ ऐसेप्राणीस्वप्नींभु-
लले॥२७॥ तैशीभुलीलटकीभुलवणी॥ काममोहेंव्यापिलेप्राणी॥ जडमूढपणटाकूनी॥ अंतःकरणींवेडावे॥२८॥ मुक्यांनाकीं
भरेमुरकूट॥ तैंफेंफेंबेंबेंकरीनिकृष्ट॥ नकळेरडेकरीहाहाट॥ तेरवटपटवाउगी॥२९॥ तैसेदुःखबळेंप्राणी॥ परीनकळेउंचकरणी
॥पडिलेमोहमदेंभुलोनी॥ मुकेपणीवेंवात॥३०॥ अहंकृतीचाउभारा॥ शरीरींभरलासेवारा॥ तोहोउनिबाधकनरा॥ पडलेआ
डद्वाराअंधकूपीं॥३१॥ कांतेलियाचाढोरपाहीं॥ डोळांझांपडीस्वदेहीं॥ अवघावेळचालेपरिपाहीं॥ पंथकांहींनठकेची॥३२॥
भंवताफिरेलागवेगीं॥ परिपाहातांनलगेआगी॥ घाणियाचीभोंवतेवेगी॥ भोंवंडीआंगींजिराली॥३३॥ तैसविषयभवं-
डितभव॥ परिनकळेचिविवरावियमाव॥ जैसासर्पभ्रमलालागेधांव॥ तैसेंविषयअवेवधांवती॥३४॥ अंवसेचेंकाळेंगडद॥ तैसा
जमूढझालास्तब्ध॥ स्मरेनाआपपरमहाबोध॥ जगदांधवोढवलें॥३५॥ जेविंलोहकाराचींभातीं॥ तेविंवृथाश्वासो-
श्वासहोती॥ वृक्षाचीजैशीताटस्थस्थिती॥ यापरिजीतिजीतनामलें॥३६॥ सकामासीस्वर्गप्राप्ती॥ ह्मणशीबोलिलीवे
दोक्ती॥ तेहिप्रलोभाचीवदंती॥ ऐकतुजप्रतीसांगेन॥३७॥ ॥श्लो०॥ फलश्रुतिरियंनृणांनश्रेयोरोचनंपरं॥ श्रेयोविवक्षयाप्रो
क्तंयथाभैषज्यरोचनं॥२३॥ ॥टी०॥ निष्कामजेकांकर्मस्थिती॥ तेमूर्खसर्वथानकरिती॥ त्यासिदाऊनियांकलश्रुती॥ स्वकर्मप्रवृ
त्तीलाविजे॥३८॥ सकामअथवानिष्काम॥ कर्मक्रियादोहींचीसम॥ येथवासनाचिविषम॥ सकामनिष्कामफलहेतू॥३९॥ जेविं

कांस्वातीचेंजळ॥शिंपीमाजीहोयमुक्ताफळ॥तेंचिसेवीजैंभहाव्याळ॥तेंहळाहळहोऊनटाके॥४०॥तेविंआपुलीजेकांकल्पना॥
निष्कामेंआणीमुक्तपणा॥तेंचिसकामत्वेंजाणा॥दृढबंधनाउपजवी॥४१॥वेदुबोलिलाजेंस्वर्गफळ॥तेंमुख्यत्वेंनव्हेकेवळ॥जेविंभेषजघ्याव
याबाळ॥देऊनिगूळचाळविजे॥४२॥ओखदघेतलियापाठीं॥क्षयरोगाचीहोयतुटी॥परिबाळहातींचागुळचाटी॥तेंनव्हेफळदृष्टीभेषजीं
॥४३॥तेविंवेदाचेमनोगती॥स्वर्गफळाचीअभिव्यक्ती॥मूर्खासिद्यावयामुक्ती॥स्वधर्मेस्थितीलावित॥४४॥ह्मणसीकर्मवादीनर॥वे
दसांगतप्रवृत्तीपर॥तोवेदार्थनिवृत्तीतत्पर॥केविंसाचारमानावा॥४५॥श्रुत्यर्थजेंप्रवृत्तीधरी॥तेंवेदुझालाअनर्थकारी॥तेप्रवृत्तिदुखुनिश्रीहृ
री॥दाविनिवृत्तिनिवरीवेदार्थ॥४६॥ ॥श्लो०॥उत्पत्त्यैवहिकामेषुप्राणेषुस्वजनेषुच॥आसक्तमनसोमर्त्याआत्मनोऽनर्थहेतुषु॥२४॥नता
नविदुषःस्वार्थंभ्राम्यतोवृजिनाध्वनि॥कथंयुंज्यात्पुनस्तेषुतांस्तमोविशतोबुधः॥२५॥ ॥टी०॥उपजतांचिप्राणीमात्रांसी॥देहआव
डेसवेंस्वेंसी॥देहात्मबुद्धिविषयासी॥जीवेंप्राणेंसीलोलुप॥४७॥विषयकामाच्याआसक्ती॥स्त्रीपुत्रांचीगोडीचित्तीं॥स्वजनधनाची
अतिप्रीती॥स्वभावस्थितीअनिवार॥४८॥जेणेंजाईजेअधोगती॥ऐशीजेकांकामासक्ती॥तेप्राण्यासिसहजगती॥विषयासक्ती
स्वभावें॥४९॥तेचिविषयांचिप्रवृत्ती॥वेदबोलेजैविधयुक्ती॥तैंसर्वांचास्वार्थघाती॥झालाअनर्थीवेदवादू॥२५०॥मरतयातरटमा
रूकेला॥बुडत्याचेडोईदगडदिधला॥आंधळाअंधकूपींघातला॥तेसावेदूझालाअनर्थी॥५१॥वेदुजैंविषयींगोवी॥तैंप्राण्यातेंकोणउग
वी॥राजासर्वस्वनागवी॥तैंकोणसोडवीदिनातें॥५२॥नेणोनिवेदाचामथितार्थ॥स्वयेंजोकांविषयासक्त॥तोमानीप्रवृत्तीपरश्रुत्यर्थ॥अ
नर्थहेतबालिशां॥५३॥पुत्रापित्यासपुसेजाण॥ग्रहणींजेऊपरमान्न॥येरूह्मणेसुटल्याग्रहण॥उष्णभोजनस्वग्रहींकरूं॥५४॥तैशीमा
झावेदाचीउक्ती॥निषेधमुखेंवेदावीप्रवृत्ती॥येणेंवेदाचामनोगती॥विषयनिवृत्तीमुख्यत्वें॥५५॥विषयींबुडतेजेजन॥त्याचेंकरावयाउद्धरण
माझावेदवादुजाण॥सकामपणत्यानाहीं॥५६॥कोणीएकमंदबुद्धी॥केवळविषयांधविश्रुद्धी॥सकामजल्पतीवेदविधी॥त्यांचीकुबुद्धीह-

रिसांगे॥५७॥ ॥श्लो०॥एवंव्यवसितंकेचिदविज्ञायकुबुद्धयः॥फलश्रुतिंकुसुमितांनवेदज्ञावदंतिहि॥२६॥ ॥टी०॥फलत्यागेंस्वधर्म
स्थिती॥सर्वथासकामनकरिती॥यालागींवेदबोलेफळश्रुती॥स्वधर्मप्रवृत्तीलागुनी॥५८॥सैंधवसागराभेटूजातां॥जेविंकांहारपेसेंध
ता॥तेविंस्वधर्मींप्रवर्ततां॥सकामताहारासे॥५९॥जैशादोंदिव्याचीवाती॥एकवटकेलियाज्योती॥तेथनादिसेभेदगती॥पाहा-
तांज्योतीएकची॥६०॥जेविंआगींकापुरामिळतां॥तोअग्निचहोयतत्वता॥तेविंस्वधर्मेंकर्मींप्रवर्ततां॥कर्मींनिष्कर्मतास्वयेंप्रगटे
॥६१॥कर्माकर्माचीविवेकज्ञाली॥तेथस्वधर्मकर्माचीकाचणीमेली॥पडेचित्तशुद्धीचीइंगळी॥तेकरीहोळीकर्माकर्माची॥६२॥
सकामताकरिताकर्म॥स्वधर्मनाशीफळकाम॥तेव्हांसकामआणीनिष्काम॥दोहींचेंभस्मस्वधर्मकरी॥६३॥जेविंदोंकाष्ठांचा
घसणी॥माजीप्रगटेजोकांवन्ही॥तेदोंहितेंहिजाळुनी॥स्वतेजपणीप्रकाशे॥६४॥तेविंमाझावेदप्रबोधु॥स्वकर्मेंछेदीकर्म
बाधू॥हेंनेणोनिजोविषयांधु॥जडलासकवस्कफळाशे॥६५॥वेदेंप्रवृत्तिरोचनाकारणें॥स्वर्गादीनानाफळेंबोलणें॥त्यांलागिज्या
गींबैसेधरणें॥तेणेंनागवणेंनिजस्वार्था॥६६॥कष्टीनिशेतीपेरिलेंचणे॥त्याचिउपडोनिभाजीकरणें॥तोलाभुकींतेणेंनाडणें॥ते
सेंफळभोगणेंसकामी॥६७॥बोलींजोंधळेयाचांकरवाडें॥खातांअत्यंतलागतीगोडें॥त्यालागीसेतजैंउपडे॥तेंलाभकुनाडेनिज-
स्वार्था॥६८॥तैशीसकामकामनाउन्मत्तें॥जेफळींफळाशालोलिंगतें॥तेनाडलीस्वधर्मलाभानें॥ऐकतूंतेंसांगेन॥६९॥शेतींपेरावया
आणिलेंचणे॥त्याचेंआदरेंकरीजोफुटाणें॥तोशाहाणाकींमूर्खवेह्मणाणें॥तैसेंफळभोगणेंसकामीं॥७०॥घोडाविकोनिपालाणघेणें॥
लोणींदेउनिताकमागणें॥भातसांडुनिवळणापिणें॥तैसेंफळभोगणेंसकामीं॥७१॥ऐसेंसकामदुर्बुद्धी॥जेनाडलेस्वधर्मसिद्धी॥याला
गींदेवोंह्मणेकुबुद्धी॥तेकुबुद्धीचाविधीहरिसांगे॥७२॥ ॥श्लो०॥कामिनःकृपणालुब्धाःपुष्पेषुफलबुद्धयः॥अग्निमुग्धाधूमतांताः
स्वंलोकंनविंदंतिते॥२७॥ ॥टी०॥सकामाचीतृष्णापूर्ण॥कदाकाळींनव्हेजाण॥कामेच्छातोसदादीन॥कृपणपणयाहेतु॥७३॥जवीं

रा.

बकधरोनिध्यान॥जेविंकांटपेमीनाकारण॥तेविंसकामअनुष्टान॥लुब्धोनिजाणकामासी॥७४॥जावयापरपुरुषापासीं॥लनेंदेवोला-
वीनिजपतीसी॥तेविंकामधरोनिमानसीं॥स्वधर्मकर्मासिआचरे॥२७५॥जेविंकांअज्ञानबाळ॥फूलतेंचिह्मणेफळ॥तेविंस्वर्गभोगकं
वळ॥मानीअढळमुख्यत्वें॥७६॥त्याहिस्वर्गभोगासिपाहें॥कर्मवैकल्येंहोपकीनोहे॥ह्याहिसंदेहवर्तताहे॥तेणेंहिहोयेअतिदीन॥
७७॥सकामतोसदांदीन॥दीनत्वेंअतिकृपण॥कृपणत्वेंसलोभपण॥लोभास्तवज्ञानमहामोहग्रासी॥७८॥मोहाचेंरववळल्याभा-
ना॥सविवेकग्रासीज्ञान॥तेव्हांबुद्धीग्राजीतमोगुण॥सबात्वपरिपूर्णउल्हासे॥७९॥तमेंकोंदाटल्यावृत्ती॥धूमांकितहोयस्थिती॥
जेविंकांआंधळ्याच्याअंधसांगाती॥आंधारेरातीआडवींचुके॥८०॥त्याआंधळ्याचीजेशीस्थिती॥तैशीचकामाचीहोयगती॥चु
कलाविवेकाचासांगाती॥आंधळीवृत्तीअतीमूढ॥८१॥जैसेंकांअज्ञानबाळ॥तैसामुग्धहोयकेवळ॥कोणकर्मकायतेंफळ॥नेणे
विवळमूढत्वें॥८२॥माझीकोणलोकींस्थिती॥पुढेंकोणआपुलीगती॥हेंकांहीचनस्मरेचित्तीं॥धूम्रवृत्तीदेहांतु॥८३॥ ॥श्लो०॥
नतेमानमंगजानंतिस्दादिस्थंयइदंयनः॥उक्थशस्त्राह्यसृतृसोयथानीहारचक्षुषः॥२८॥ ॥टी०॥वेदतत्पर्याचेनिजखुणे॥तुवां
पुसिलेंमजकारणें॥तेवेदगुह्यनिरूपणें॥तुजकारणेंम्यानिरूपिलें॥८४॥परिसोनिवेदाचेविभाग॥उत्थवसरवावलाचांग॥
तेणेंसंतोषेंश्रीरंग॥संबोरवोनिआंगउद्धवासिह्मणे॥८५॥जोमीह्रदयामाजिलेवस्ती॥परमात्मानिकटवर्ती॥त्यामातेंसकाम
नेणती॥कामासक्तीनाडले॥८६॥तोमीह्रदयामाजीअसें॥हेंएकदेशीत्वमजनसे॥जगदाकारेंमीविभासें॥जेविंकल्लोळेंविलासेसा
गरू॥८७॥अळंकारझालेपणें॥जेविंअसेनिरवळसोनें॥तेविंजगदाकारेंम्यांश्रीकृष्णें॥परिपूर्णअसणेंपूर्णत्वें॥८८॥नामरूपव
र्णविविध॥माझेनप्रकाशेंजगदुद्बोध॥परिनामरूपजातिभेद॥मजसीसंबंधअसेना॥८९॥आकाशजळींबुडालेदिसे॥परितेंनमाखवे
जळरसें॥तेविंमीजगदाकारेंअसें॥जगदादिदोषेंअलिप्त॥९०॥ऐसामीजगदात्माविश्वंभरू॥विश्वमूर्तिविश्वेश्वरू॥त्यामजनेणतीअज्ञा

ननरू॥ जेकांशिस्नोदरुपोषक॥ ९१॥ ज्यासिआंधारेंदाटेगाढें॥ कामकुहरींजोसांपडे॥ तोकाहींनदेखेपुढें॥ अवत्तितांपडेमहागर्त्ती॥ ९२॥
तेविंअतिमोहममताध्यांनें॥ अज्ञानविहारेंसबाह्यव्यासें॥ जंवळीनदेखोंनिमातें॥ पडिलेमहागर्तेंतमामाजी॥ ९३॥ नकळोनिमाझ्यावेदार्थातें॥
केवळजींकांकामसक्तें॥ तेणेंपावलेंअधःपातातें॥ मजह्रदयस्थातेंनेणोनी॥ ९४॥ तोमीजवळीकैसाह्मणसी॥ तरिसर्वांचाह्रदयदेशीं॥ वस
तसेंअहर्निशी॥ चेतनेसिचेतविता॥ ९५॥ त्यामाझेंवेदार्थमत्त॥ नेणतिचिकामासक्त॥ तेचिविस्तवीश्रीकृष्णनाथ॥ विषयार्थस्वयेंसांगे॥ ९६
श्लो०॥ तेमेमतमविज्ञायपरोक्षंविषयात्मकाः॥ हिंसायांयदिरागःस्याद्यज्ञएवनचोदना॥ २९॥ ॥टी०॥ माझ्यावेदार्थाचाअगम्यभावो
नकळोनिमूढअभिप्रावो॥ तेपैंसकामासिउत्साहो॥ स्वर्गातेंपाहाहोमानितीसत्य॥ ९७॥ रोचनार्थस्वर्गबोलेवेद॥ तोप्रगटार्थमानू
निशुद्ध॥ मगस्वर्गसाधनेंविविध॥ कामलुब्धआचरती॥ ९८॥ तेथयज्ञहेमीसमात्रजाण॥ स्वयेंकरावयामांसभक्षण॥ अविधीकरिती
पशूहनन॥ अतिसक्तजाणकामार्थी॥ ९९॥ त्यांसित्याचिपैंगादेहांतीं॥ मारिलेपशूमारावयायेती॥ हातींघेऊनिखड्गकाती॥ खंडघेती
यमद्वारीं॥ ३००॥ तेथकैंचेंस्वर्गसुख॥ अवघांसाधनेंमहामूर्ख॥ पावलेगाअघोरनरक॥ सकामेंदेखनाडले॥ १॥ यथेष्टकरावयामां
सभक्षण॥ स्वेच्छाजेकांपशूहनन॥ त्यासिवेदेंकेलेंनिर्बंधन॥ पशूहननयज्ञार्थ॥ २॥ तेथहीआगळाघातलीजाण॥ देशकाळआणिवर्त-
मान॥ मंत्रतंत्रविधीविधान॥ धनसंपूर्णअतिशुद्ध॥ ३॥ शक्तसज्ञानधनवंत॥ ऐसाकर्तापाहिजेयेथ॥ मुष्टीघातेंकरावयापशूघात
पडेप्रायश्चित्तमेमातां॥ ४॥ ऐशीवेदाज्ञानानाअवघड॥ घातलीप्रायश्चित्तेंअतिगुढ॥ नकळतांसकामजेमहामूढ॥ तेधांवतिह्रदपशूहनना॥
५॥ ऐसेंझाल्यापशूहनन॥ विभागायेईलकवणप्रमाण॥ तेंचिकरावेंभक्षण॥ दांतासिजाणनलागतां॥ ६॥ विभागभक्षितांआपण॥ जो
करीरसस्वादन॥ त्यासिहीप्रायश्चित्तजाण॥ हेंहीनिर्बंधनवेदेंकेलें॥ ७॥ करावेंमासभक्षण॥ हेवेदाज्ञानाहींजाण॥ त्याचेंकरावयानि
राकरण॥ लाविलेंविधानयज्ञाचें॥ ८॥ स्वेच्छापशूनमारावयाजाण॥ यज्ञींनेमिलेंपशूहनन॥ करावयामांसभक्षण॥ नेमिलाप्रमाणयज्ञभाग

९॥ हेंहिवेदाचेंबोलणें॥ मूर्खमलोभाकारणें॥ यज्ञवींपशूंहिंसानकरणें॥ मांसनभक्षणेहेंवेदगुह्य॥१०॥ ॥श्लो०॥ हिंसाविहारात्यालब्धैः
पशुभिःस्वसुखेच्छया॥ यजंतेदेवतायज्ञैःपितृभूतपतीन्खलाः॥३०॥ ॥टी०॥ नमानूनिवेदविधानासी॥ पशुहननींक्रीडाज्यासी॥
अविधीमारूनिपशूंसी॥ मरवितीश्लाघ्येंसियाज्ञिकत्व॥११॥ अविधीकरूनिजीवहनन॥ तेणेंपशूनकरितीयज्ञ॥ पितृदेवभूतग
ण॥ करितीयज्ञसुखेच्छा॥१२॥ बाडेंबीजपेरिल्याशेतीं॥ पिकासनाडतीनिश्चिती॥ शेखींनिजबीजानागवती॥ राजदंडूनिघे
तीकरभार॥१३॥ तैशाअविधीयाज्ञिकगती॥ स्वर्गस्वर्गींहीनदेखती॥ थित्यानरदेहानागवती॥ शेखींदुःखभोगितीयमदंडें॥
१४॥ वृथापशूंसदुःखदेती॥ तेणेंदुःखेंस्वयेंदुःखीहोती॥ ऐशीयाज्ञिकांचीगती॥ आश्चर्येंश्रीपतीसांगत॥१५॥ ॥श्लो०॥
स्वमोपममपुंलोकमसंतंश्रवणप्रियं॥ आशिषोन्हदिसंकल्प्यत्यजंत्यर्थान्यथावणिक्॥३१॥ ॥टी०॥ स्वप्नादिसेसवेंचिनासे॥ ते-
विकल्पनीकजगभासे॥ येथसकामकामनापिसें॥ स्वर्गविश्वासेंमानितीसत्य॥१६॥ मूळिंचमिथ्यामृगजळ॥ त्यामाजिशीनळजळ॥
थायाघेऊनिमागेबाळ॥ तैंसेंसकामकेवळस्वर्गालागीं॥१७॥ पिंपळावरूनमार्गआहे॥ ऐकोनिरुखावेंघेंजाये॥ तोजेविंश्रमेंपुतोनिराहे॥
तेविंस्वर्गश्रवणेंहोयेसकामां॥१८॥ स्वधर्ममार्गींचालावयानर॥ वेदुस्वर्गबोलेआवांतर॥ तेफांटांभरलेअपार॥ स्वर्गतत्परसकाम॥१९
वाटपिंपळावरीऐकोनि॥ शाहाणाचालेमार्गलक्षोनी॥ अश्वत्थसांडीडावलोनी॥ तोपावेस्वस्थानीसंतोषें॥२०॥ तेविंस्वधर्माचाअनु-
ष्ठानीं॥ जोसांडीस्वर्गफळेंउपेक्षुनी॥ तोचित्तशुद्धीतेंपावोनी॥ ब्रह्मसमाधानींरचयेंपावे॥२१॥ यासांगस्वधर्मोसी॥ श्रवणप्रियस्वर्ग-
सुखासी॥ सकामभुललेत्यासी॥ जेविंघंटानादासिमृगलोधे॥२२॥ तेविंजन्मोनिकर्मभूमीसी॥ वेंचूनिधनधान्यसंमृद्धीसी॥ थित्यानाड
लेनरदेहासी॥ स्वर्गसुखासिभाळोनि॥२३॥ जैसाकोणीएकवाणी॥ जुनीनावआश्वाउनी॥ द्वीपांतरींचालाभऐकोनी॥ नविचारितांमनीं
समुद्रींरिगे॥२४॥ उन्मत्तकर्णधाराचेसंगती॥ फुटकीनावधरोनिहातीं॥ घेऊनियांसकळसंपत्ती॥ रिघेकुमतीमहार्णवीं॥२५॥ तोजेविंसमु-

द्रांबुडे। तेंसेंचिसकामासिघडे॥ स्वर्गवांछितांबापुडे॥ बुडालेरोकडेभवार्णवीं॥ २६॥ वांछितांस्वर्गसरवफळ॥ बुडालेंस्वधर्मवित्तस
कळ॥ बुडालेंचि तत्शुद्धिचेमूळ॥ बुडालेंमुदलनरदेह॥ २७॥ येव्हडेहानीचेंकारण॥ देवोसांगतआपण॥ सकामतेसिमूळगुण॥ तें-
हिलक्षणस्वयेंसांगे॥ २८॥ ॥श्लो०॥ रजःसत्वतमोनिष्ठारजःसत्त्वतमोजुषः॥ उपासतेइंद्रमुख्यान्देवादीन्नतथैवमाम्॥ ३२॥
टी०॥ रजतमाचेनिउन्मत्तें॥ सत्त्वसंकीर्णहोयतेथें॥ तेव्हांरजतमाचेनिसंमतें॥ कामचित्तातेंव्यापूनरववळे॥ २९॥ अतिकामरववळ
ल्याचित्ती॥ गुणानुसारेंविषयींमाती॥ तेव्हांसकामाचीसंगती॥ धरीनिश्चितीभावार्थें॥ ३०॥ सकामसंगतीसाचार॥ काम्यकर्मीअ
त्यादर॥ स्वर्गभोगींमहातत्पर॥ यजीदेवपितरप्रमथादिक॥ ३१॥ मीसर्वात्मासर्वेश्वर॥ त्यामाझाठायींअनादर॥ काममलंपटत्वेंनर
देवतांतरउपासिती॥ ३२॥ ह्मणसीदेवतांतरजेकाहीं॥ तेंतूंचिपेंगासर्वही॥ हाऐक्यभावोनाहीं॥ भेदबुद्धिपाहींविनियोग॥ ३३
॥ इंद्रादिदेवद्वारांजाण॥ मीचिहोयंगाप्रसन्न॥ त्यामाझाठायींनाहींभजन॥ सकाममनस्वर्गार्थी॥ ३४॥ दृढकामनाजडलीचि-
त्तीं॥ सांगतांस्वर्गींपुनरावृत्ती॥ तोहिहितत्वेंमानिती॥ ऐकानिश्चितीअभिप्रावो॥ ३५॥ ॥श्लो०॥ इष्ट्वेहदेवतायज्ञैर्गत्वारंस्या
महेदिवि॥ तस्यांतइहभूयास्ममहाशालामहाकुलाः॥ ३३॥ ॥टी०॥ जेकर्मभूमीसिमनुष्यझाले॥ तेसहजेंमोक्षाधिकाराआले॥
तेथहिकामनानागविले॥ स्वर्गार्थभजलेदेवतांतरा॥ ३६॥ स्वर्गभोगींठेऊनिमन॥ नानायागींकरितीयजन॥ येणेंदिव्यभोगपावेन॥ हा
निश्चयजाणयाज्ञिकां॥ ३७॥ काळेंभोगक्षयाचापतनीं॥ तेंहिघेतीहितत्वमानोनी॥ सर्वेंचिइहलोकींजन्मोनी॥ ब्राह्मणपणीसुशील॥
३८॥ वेदवेदांगअध्ययन॥ धनधान्यअतिसंपन्न॥ आह्मीवरव्यागृहस्थहोउन॥ क्षीणपुण्यस्वर्गस्थ॥ ३९॥ नेणोनिवेदार्थनिज-
स्थिती॥ ऐशाऐशियाउपपत्ती॥ सकामीमुळलंनिश्चिती॥ ऊससांडुनिमागतीकणीसत्याचें॥ ४०॥ ॥श्लो०॥ एवंपुष्पितयावाचा
व्याक्षिप्तमनसांनृणां॥ मानिनांचातिस्तब्धानांमद्वार्तापिनरोचते॥ ३४॥ ॥टी०॥ फलसांडूनिफूलरवाये॥ तैसापरिपाकयाज्ञिकाहोये

स्वर्गकामाचेनिउपायें॥ अपायींस्वयेंपडताती॥ ४१॥अवधारसारकल्यानिक॥तेथसत्यकैंचेंस्वर्गसुख॥परिश्रवणमात्रेंदेख॥ भुल ७
लेमूर्खस्वर्गसुख॥ ४२॥जैसानपुंसकवांछीस्त्रीसुख॥परिसंगतयाकैंचादेख॥मुळांचनाहींबीजारोप॥मार्कल्याकामसाटोपलयासी २
॥४३॥परिलटिकाचितडलडांउडे॥ कष्टेनिव्यर्थचिपहुडे॥परितयानसेभगभोगरोकडे॥नैसेंस्वर्गेपुडेप्राणिया॥ ४४॥गव्हांचाजोप्र-
थममोड॥ तोंडींघालितांलागेगोड॥ परिजोजाणेपिकाचानिवाड॥ तोतेमोडउपडिना॥ ४५॥पालेयाचीचवीघेतां॥गव्हांचीगोडीन
लानलता॥मगपालापाळुनिस्वभावता॥ शेवटीरडनागव्हाचिकारणें॥ ४६॥तेविंवेदुबोलिलास्वर्गफळ॥तेंस्वधर्माचेंकोंवळेमूळ॥तेंउ
पडूनिखानांतत्काळ॥मोक्षफळअंतरे॥ ४७॥हेंजाणतीजेसंज्ञान॥तेस्वर्गासिनातळतीआपण॥परिमूर्खाचेंसकामपण॥अनिवार
जाणअतिशयें॥ ४८॥कामाचियालोलंगती॥सदांसकामकर्मेंकरिती॥ तेणेंजन्ममरणाचेंआवर्तीं॥पडलेनुगंडतीअकल्प॥ ४९॥त्या
सिहीतसांगतांसाधूजन॥ तेनमानितीसंतवचन॥आह्मीवेदार्थसज्ञान॥हाज्ञानाभिमानअतिगर्वे॥ ३५०॥मीभगवंतनियंतासृष्टी॥हें
दुःखदाविल्यानावडेगोष्टी॥निष्कामताकपाळउठी॥सकामपोटींसुबद्ध॥ ५१॥एवंवेदमानूनिप्रवृत्तीपर॥ठकलेसकळसकामनर
॥तोचिवेदार्थब्रह्मपर॥स्वयेंश्रीधरसांगत॥ ५२॥ ॥श्लो०॥वेदाब्रह्मात्मविषयास्त्रिकांडविषयाइमे॥परोक्षवादाऋषयःपरोक्षंम
मचप्रियं॥ ३५॥ ॥टी०॥कर्मकांडउपासनाज्ञान॥इहींत्रिकांडीवेदुआपण॥चित्तशुद्धीद्वाराजाण॥ ब्रह्मसंपन्नजीवकरी॥ ५३॥
अपरोक्षवादवेदाविपत्ती॥त्यागमुखेंगाअन्योक्ती॥सांडवीविषयासक्ती॥ब्रह्मप्राप्तीलागुनी॥ ५४॥पारधलाऊनबिडीशपिंडी
मानासीजळाबाहेरकाढी॥ तेविंदाऊनिस्वर्गसुखगोडी॥ वेदजीवासवोढीपरमार्थी॥ ५५॥ हेंजाणोनिवेदगुह्यज्ञान॥जोजीव
झालाब्रह्मसंपन्न॥तेथकर्तामिथ्याजाण॥आश्रमवर्णमगकैंचा॥ ५६॥तेथकेंचेंध्येयध्याताध्यान॥कैंचेंज्ञेयज्ञाताज्ञान॥ नाहींभज्य ११
भजकभजन॥ब्रह्मपरिपूर्णपूर्णत्वें॥ ५७॥तेथकैंचेंकर्मकर्माचरण॥ कैंचावेदवेदाध्ययन॥ कैंचेंसाध्यआणिसाधन॥ब्रह्मपरिपूर्णपूर्णत्वें॥

५८॥ तेथकेंचेदोषकेंचेगुण॥ केंचेंपापकेंचेंपुण्य॥ केंचेंजन्मकेंचेंमरण॥ ब्रह्मपरिपूर्णपूर्णत्वें॥ ५९॥ तेथकेंचाभेदुकेंचाबोधु॥ केंचामो
क्षकेंचाबंधु॥ सदोदितपरमानंदु॥ हावेदार्थशुद्धउद्धवा॥ ६०॥ यावेदार्थाचेंनिरूपण॥ प्रकटकरितांआपण॥ निजस्वार्थानाडतीजन॥ या
लागिजाणम्यागुप्तकेलें॥ ६१॥ हेंवेदार्थाचेंगुह्यसार॥ मजगुप्ताचेंगुप्तभांडार॥ तुज्ञादेखोनिअधिकार॥ म्यासाचारसांगितलें॥ ६२॥
हागुह्यार्थकरितांप्रगट॥ सांडोनिकर्मकर्माचीवाट॥ कर्मब्रह्मउभयभ्रष्ट॥ होतीलनष्टअनाधिकारी॥ ६३॥ हेंजाणोनिज्ञातेऋषेश्व
रीं॥ वेदार्थनिरूपणकुसरी॥ हामुख्यार्थज्ञांकोनिनिर्धारीं॥ परोक्षावरीव्याख्यान॥ ६४॥ सकळलोकहितार्थ॥ माझेंहीहेंचिमनोगत
॥ परोक्षवादगोडलागत॥ लोकसंग्रहार्थउद्धवा॥ ६५॥ मीहीलोकसंग्रहार्थ॥ अकर्ताकर्मेंआचरत॥ वेदाचेंजेंपरोक्षमत॥ मीस्वयेंरा
खतनिजहिता॥ ६६॥ त्यावेदाचेंस्वरूपगहन॥ अतर्क्यअलक्षअगम्यजाण॥ तेंचिअर्थाचेंनिरूपण॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥ ६७
श्लो०॥ शब्दब्रह्मसुदुर्बोधंप्राणेंद्रियमनोमयं॥ अनंतपारंगंभीरंदुर्विगाह्यंसमुद्रवत्॥ ३६॥ ॥ टी०॥ माझावेदरूपजेबोली॥ श
ब्दतांअर्थतांअतिखोली॥ ब्रह्मादिकांभुलीपडली॥ मर्यादाकेलीनवचेची॥ ६८॥ बाहींनतरवेसमुद्र॥ तेंविंस्वमतींनकळेवेद-
पार॥ येचिअर्थीनानाऋषेश्वर॥ युक्तिचेसंभारवेंचिले॥ ६९॥ परिएवंविधतत्वता॥ हेवेदवादाचीकथा॥ नयेकोणाचेहिहाता॥
अर्थतांशुद्धतादुर्ज्ञेय॥ ७०॥ ज्याचीशब्दवाचकता॥ स्वरवर्णशुद्धनयेहाता॥ त्याचीअर्थावबोधकता॥ अगम्यसर्वथासुरनरां॥
७१॥ पूर्वींहाचिवेदअनुच्छिष्ट॥ म्याब्रह्म्याहातेंकरविलापाठ॥ तेणेंहिनेणोनियांस्पष्ट॥ कर्मींकर्मठहोऊनिठेला॥ ७२॥ तेकर्म-
क्रियाअतिगोमटी॥ शंखेंहरिलीउठाउठी॥ ब्रह्माविसरलावेदगोठी॥ पडलेंसृष्टीकर्मांध्य॥ ७३॥ तोकरावयावेदोद्धार॥ म्यामर्दिलाशं-
खासुर॥ सकळश्रुतीचासंभार॥ ब्रह्म्यासिसाचारदिधला॥ ७४॥ म्यावेदठेविलेब्रह्म्यापुढें॥ तोपूर्वस्मरेनाधडफुडें॥ तेव्हांचाकाट
लेंचापुढें॥ केवळवेडेंहोऊनिठेलें॥ ७५॥ त्यावेदभागालागींजाण॥ ऋषींवेंचिलेंनिजज्ञान॥ शाखोपशाखींरावण॥ वेदविभागनकरूं

आला॥७६॥परिइत्थंभूततत्वता॥माझावेदविभागाचीवार्ता॥नयेचीकोणाचेयाहाता॥जाणतलताउद्धवा॥७७॥तोमीवेदस्था
पकश्रीहरि॥लोकरारवावयामर्यादेवरी॥स्वयेंसत्यवतीचाउदरी॥झालोंअवतारधारीश्रीव्यास॥७८॥वेदविभागींराजहंस॥याला
गींनामेंवेदव्यास॥तेणेंम्याकेलाश्रुतिविलास॥वेदविशेषुचतुर्धा॥७९॥वेदअर्थतें अतिदुर्घट॥परिवाचकतेंझालाप्रगट॥त्याचा
रीवाचाअतिश्रेष्ठ॥ऐकस्पष्टसांगेन॥८०॥नादाचेंप्रथमस्फुरण॥घोषवतांसूक्ष्मप्राण॥तीनावपरावाचाजाण॥प्रथमलक्षणॐका
रीं॥८१॥तोचिनादयुक्तप्राण॥अंतःकरणींहोयस्फुरण॥तेपश्यंतीवाचाजाण॥विवेकलक्षणतीमाजी॥८२॥नाभीपासोनीनाभि
स्वरीं॥जेघुमघुमीकंठवरी॥तेमध्यमावाचारवरी॥स्वयेंश्रीहरीसांगत॥८३॥अकारउकारमकार॥स्वरवर्णयुक्तउच्चार॥जेथप्रग
टहोयओंकार॥तेवाचासाचारवैरवरी॥८४॥तेवैरवरीचाठायीं॥शारवोपशारवीजोकाहीं॥वेदअनंतरूपपाहीं॥त्यासहीना
हींमर्यादा॥८५॥यापरीवेदअमर्याद॥जरींचतुर्धाकेलाविषद॥तरीजनासिअतिदुर्बोध॥यालागिउपवेदविभागिले॥८६॥ऐसे
नीहिजनासिनकळेवेद॥यालागींवेदावरीपद॥श्रीव्यासेंकेलेंविषद॥तरीवदार्थशुद्धकळेना॥८७॥येचिअर्थींऋषेश्वरीबहु
त॥समंतजेमिनीभाष्यभारत॥पैलसूत्रादिजेसमस्त॥शिणतांवेदार्थनकळेची॥८८॥एवंवाच्यताआणिलक्षता॥स्थूळसू-
क्ष्मतेंवेदार्थज्ञाता॥मजवांचूनितत्वता॥आणिकसर्वथाअसेना॥८९॥ ॥श्लो०॥मयोपबृंहितंभूम्नाब्रह्मणानंतशक्तिना
॥भूतेषुघोषरूपेणबिसेपूर्णेवलक्ष्यते॥३७॥ ॥टी०॥जोमीअंतर्यामीआपण॥भूम्नाह्मणिजेअपरिछिन्न॥सबाह्यव्यापकतेंसं
पूर्ण॥ब्रह्मपरिपूर्णजोकांमी॥९०॥तेणेंम्यावेदअधिष्टित॥यानावबोलिजेउपबृंहित॥अधिष्ठाताविकारीहोत॥जेवींअभ्रांतचंद्रमा॥९१
कांअग्निकाष्टिंअधिष्ठित॥त्यामितस्काळयेसाकारता॥मगप्रबळआणिशांतता॥याविकारावस्थाअग्नीसी॥९२॥यापरिविकारीनव्हे
जाण॥मींअंतर्यामिनारायण॥ब्रह्मस्वरूपेंपरिपूर्ण॥विकारनिर्दळणस्वयेंकर्ता ॥९३॥मीचिविकाराचाकर्ता॥ करूनमीचिअकर्ता॥

त्यामजनयेविकारता॥ब्रह्मस्वरूपतास्वभावें॥९४॥ब्रह्मकेवळनिर्धर्म॥तेंकेविंकरीविकारीकर्म॥ऐसाकाहींकल्पिसीभ्रम॥तेंहिसकगमसांगे
न॥९५॥माझीयोगमायाअनंतशक्ती॥जेशंभूस्वयंभूसिनयेव्यक्ती॥तिचेनियोगेंमीचिन्मूर्ती॥उत्पत्तिस्थितीसंहर्त्ता॥९६॥एवंयोगमा
यास्वभावता॥मीसकळकरूनिअकर्त्ता॥त्यामजदेशताकाळता॥विकारतास्पर्शेना॥९७॥जरीसत्यअसतीभदता॥तरीमजयेतीविका
रता॥माझेनिजस्वरूपींपाहातां॥भेदाचीवार्त्ताअसेना॥९८॥जेविंभ्रमेंसर्पत्वदोरावरी॥परिदोरसपत्वकादांनधरी॥तेविंमीपर
मात्माश्रीहरी॥करूनिअविकारीनिजरूपें॥९९॥घोषरूपेंअतिसूक्ष्मनादु॥तोमीप्रणवरूपेंनिजवेदु॥प्राणिमात्रींअसेंस्वत
सिद्धु॥परिनेणतीबोधुसकामत्वें॥४००॥जेविंकांविष्ठाभक्षिशुकर॥उपेक्षीकस्तुरीकापुर॥तेविसूक्ष्मवेदाचेंनिजसार॥स
कामनरउपेक्षिती॥१॥मीनिजानंदहृदयाआंत॥त्यामजउपेक्षुनीभ्रांत॥कामासक्तीलोलंगत॥द्वारेंवोळंगतनीचाचीं॥२॥त्या
हृदयस्थवेदाचेंध्यान॥नित्ययोग्यासिनिजध्यासन॥समकरोनिप्राणापान॥सदाअनुसंधाननादाचें॥३॥माझेवेदतत्वसदागुस
॥प्रणवरूपेंहृदयाआंत॥योगीसदाअनुभवित॥त्याचेस्वरूपनिश्चितअवधारीं॥४॥जैसाकमळमृणाळसतंत॥तैसासूक्ष्मना
दअत्यंत॥नाभीपासूनिब्रह्मरंध्रांत॥ओंकारस्वरांतलक्षित॥५॥ऐसाओंकाराच्यास्वराआंत॥नाभीपासोनिब्रह्मरंध्रांत॥सूक्ष्म
नादाचानिजतंत॥योगधारणारारवंतमहायोगी॥६॥हाचिनादपैंप्रस्तुत॥लौकिकींअसेभासत॥दोहींकर्णीदेतांहात॥तोचिधुम
धुमीतनिजानंदें॥७॥योगीह्मणतीअनाहतशब्द॥वेदांतीह्मणतीसूक्ष्मनाद॥आह्मीह्मणोंहाशुद्धवेद॥ असोअनुवादह्मानावाचा
॥८॥ऐशियास्वतसिद्धवेदासी॥श्रद्धानुपजेचिप्राणियासी॥यालागींसूक्ष्मवेदस्थूळतेंसी॥म्याजनहितासिआणिला॥९॥तोचिस्थूलत्वें
झालाप्रगट॥तेंप्रगटहोतीवेदवाट॥दृष्टांतेंकरोनिस्पष्ट॥तुजमीचोखटसांगेन॥१०॥ऐसेंबोलिलाश्रीनिवास॥तेणेंउल्हासलाहृदयहंस॥
ह्मणेभजकारणेंहृषीकेश॥अत्यंतसोरसनिरूपणीं॥११॥मजवरीबहुतस्नेहाळ॥मजउद्धरावयागोपाळ॥निरूपणींसकाळ॥अतिरसाळ

अमृतरस ॥ १२ ॥ ऐसें उद्धवाचें बोलणें ऐकोनी ॥ कायबोलिला सारंगपाणी ॥ ह्मणे मी तेचि निरूपणीं ॥ सांगेन तुज लागीं निउद्धवा ॥ १३ ॥ ॥
श्लो० ॥ यथोर्णनाभिर्हृदयादूर्णामुद्वमते मुखात् ॥ आकाशाद्घोषवान्प्राणो मनसा स्पर्शरूपिणा ॥ ३८ ॥ ॥ टी० ॥ ऊर्णनाभी ह्मणजे कांतणी ॥
तेजेविं निजस्फुरणा पासूनी ॥ तंतुकाढी अतिसूक्ष्मपणीं ॥ तेविं निर्गुणीं ओंकार ॥ १४ ॥ तो ओंकार होतां सप्राण ॥ सहजस्वभावें गाजाण ॥ झाले हि
रण्यगर्भ अभिधान ॥ आपणया आपण वेदाज्ञा ॥ १५ ॥ प्रभु ह्मणजे ऐश्वर्य ख्याती ॥ अनित्यानंत्याचा शक्ति ॥ तो छंदोमय वेदमूर्ती ॥ जाण निश्चि
तीउद्धवा ॥ १६ ॥ तो अविनाशी वास्तवस्थिती ॥ नित्यस्फुरणमयस्फुरणमूर्ती ॥ तेणें सप्राण नादाभिव्यक्ती ॥ मनो शक्ती चेतवी ॥ १७ ॥ चेतवि-
ली जे मनोशक्ती ॥ होय स्पर्शस्वरवर्णकल्पिती ॥ वेदब्रह्म हर्ते ह्मणती ॥ ज्याचा अपरमित विस्तार ॥ १८ ॥ ते स्वर वर्ण सबळ तमंत्र ॥ हृ
द्याकाशीं विचित्र ॥ सहस्रशाखा विस्तार ॥ वाढली अपार वैखरी ॥ १९ ॥ स्वरवर्णादि उच्चारीं ॥ वेदाधिष्ठान वैखरी ॥ ते उपजली जेणें करीं
॥ ते हि परिसांगेन ॥ २० ॥ ॥ श्लो० ॥ छंदोमयोऽमृतमयः सहस्रपदवीप्रभुः ॥ ओंकाराद्व्यंजितस्पर्शस्वरोष्मांतस्थभूषितां ॥ ३९ ॥ विचित्रभा
षावितता छंदोभिश्चतुरुत्तरैः ॥ अनंतपारां बृहतीं सृजत्याक्षिपते स्वयं ॥ ४० ॥ ॥ टी० ॥ मात्रात्रय मिळणी लोक ॥ ओंकार बोलती अवश्य
क ॥ हा ओंकार अलोलिक ॥ अतिसूक्ष्म देहदेरवस्थ ॥ २१ ॥ त्यानि ओंकारा सिप्राण संगती ॥ आधारादि चक्रीं ऊर्ध्वगती ॥ तेथ वाचा होती अ-
भिव्यक्ती ॥ परा पश्यंति मध्यमा ॥ २२ ॥ परावाचेचा अभ्यंतरीं ॥ जन्मे पश्यंति ज्येष्ठकारीं ॥ मध्यमा जन्मे तिचा उदरीं ॥ एवं परस्परीं जन्मती ॥
२३ ॥ तैशाचि येरी तेंयेरी ॥ नोसंडोनि क्षणभरी ॥ चालती उपरा उपरी ॥ चक्रिच्या चक्रांतरीं समवेत ॥ २४ ॥ आधारचक्रीं परावाचा ॥ स्वधिष्ठा
नीं जन्म पश्यंतिचा ॥ मणीपुरीं हृनिविशुद्धिचा ॥ ठायीं मध्यमेचा रिगुनिगु ॥ २५ ॥ तेथोनि यांमुखद्वारीं ॥ वाचा प्रकाशे वैखरी ॥ तैं स्वरवर्ण उच्चा
रीं ॥ नानामंत्रीं गर्जत ॥ २६ ॥ ते चि स्वर आणि वर्ण ॥ सांगेन स्पर्शो व्यक्तीं लक्षण ॥ अंतस्थ उष्म कोणकोण ॥ विभाग लक्षण अवधारीं ॥ २७ ॥ केव
ळ अकचटतपदेख ॥ हे ककारादि पंचपंचक ॥ स्पर्शवर्णाचें रूपक ॥ अक्षरें निष्टंक पंचविस ॥ २८ ॥ सवर्णें गर्जतां उच्चार ॥ अकारादि सोळा ही स्व

र॥यरलवयांचाविचार॥जाणसाचारअंतस्थ॥२९॥शेषसाह्यवर्णचारी॥उष्माबोलिजेशास्त्रकारी॥विसर्गादिअनुस्वरीं॥अंअःवरीवि
भागु॥३०॥येथबावन्नावीमातृकायेक॥केवळक्षकारुगादेख॥यांतुसानुनाशिकनिर्नाशिक॥जाणतीलोकशास्त्रज्ञ॥३१॥एवंस्वरवर्ण
विधिउच्चारी॥लौकिकींवैदिकीभाषांवरी॥वाढलविखरीशब्दचातुर्ये॥३२॥बोलेंचिगाबोलाप्रती॥वाळूनिनानाउपपत्ती॥योलेंबोलो
निगृहस्थीं॥युक्तीप्रयुक्तीसाधुनी॥३३॥ऐशियानानाशब्दकुसरी॥अत्यंतविस्तारिलीवैखरी॥तीचिचैवोंचोअक्षरीं॥वाढऊनिधरिनाना
छंदें॥३४॥वाढतांचतुराक्षरभेदें॥उत्तरोत्तरनानाछंदें॥वाढविलीस्वयेंवेदें॥निजा[illegible]बोधेंनेमुनी॥३५॥अतेवअनंतअपार॥अर्थताशब्द
ताअतिदुस्तर॥माझ्याशब्दज्ञानाचापार॥स्फुरनरनेणती॥३६॥ऐशीवैखरीचीअ[illegible]नशक्ती॥यालागिह्मणिजेबृहती॥इच्याविस्ताराची
गती॥स्वयेंनणतीशिवस्रष्टा॥३७॥हिरण्यगर्भलेंस्वयेंजाण॥जीवशीवअंतर्या[illegible]लक्षण॥वेदाज्ञामाझीप्रकाशीआपण॥जीचेंना-
माभिधानवैखरी॥३८॥जोमीवेदात्माश्रीहरी॥तोवेदुयारितिविस्तारी॥स्वयेंविस्तारोनिसंहारी॥मर्यादेवरीसकाळें॥३९॥मागांबो
लिलींछंदेंजाण॥त्याछंदांचेंनिजलक्षण॥स्वयेंसांगताहेश्रीकृष्ण॥जोवेदाचेंकारणनिजस्वरूप॥४०॥ ॥श्लो०॥गायत्र्युष्णिग
नुष्टुब्बृहस्पतिपंक्तिरेवच॥त्रिष्टुब्जगत्यतिच्छंदोह्यत्यष्ट्यतिजगद्विराट्॥४१॥ ॥टी०॥सकळछंदांचेंअधिष्ठान॥मुख्यगाय-
त्रीछंदजाण॥त्यागायत्रीछंदाचेंलक्षण॥ऐकसंपूर्णसांगेन॥४१॥आठआठांअक्षरांत्रिपद॥गणितांजेथयेतिशुद्ध॥त्यानांवगाय
त्रीछंद॥हेंवेदानुवादनिजबीज॥४२॥हेंवेदाचेंनिजजिव्हार॥ब्रह्मज्ञानाचेपर[illegible]र॥परमानंदाचेसोलीवसार॥जाणसाचारगा
यत्री॥४३॥हेंचैतन्याचेंजीवन॥मजगोप्याचेंगुप्तधन॥जेथजीवशिवासमाधान॥[illegible]हेछंदजाणगायत्री॥४४॥येछंदीचेंएकअक्षर॥अ-
क्षराचेंनिजसार॥सच्चिदानंदाचेंनिजभांडार॥जाणसाचारगायत्री॥४५॥करितांगायत्रीचेंअनुष्ठान॥विश्वामित्रझालाब्राह्मण॥मीकृ
ष्णावंदीत्याचेंस्मरण॥माझाहितोगुरुजाणरामावतारीं॥४६॥यालागिंसकळछंदींप्राधान्य॥मुख्यलेंभाक्ती छंदजाण॥इतरछंदहोती

पावन॥ कासेलागोनपैंड्स्या॥ ४७॥ गायत्री छंदाचे अंगिकारी॥ त्यासि मिळाल्या अक्षरें चारी॥ उष्णीक छंदाची थोरी॥ त्याचवरी ठसावे॥
४८॥ उष्णीक छंदाचे अंगिकारी॥ त्यासि मिळाल्या अक्षरें चारी॥ अनुष्टुप् छंदाची थोरी॥ त्याचि वरी ठसावे॥ ४९॥ अनुष्टुप् छंदाचे अंगि
कारी॥ आणिक मिळाल्या अक्षरें चारी॥ बृहतीछंदाची थोरी॥ त्याचि वरी ठसावे॥ ५०॥ एवं पंक्ति त्रिष्टुप् जगती॥ चौंचौं अक्षरांचे अधि
क्याप्ती॥ अंत्यष्टि अतिजगती॥ छंदें वेदोक्ति विभाग॥ ५१॥ ऐशिया चतुराक्षर मिळणी॥ नानाछंदांचिया श्रेणी॥ वेदरायाच्या राज
धानी॥ मंत्रध्वनी गर्जती॥ ५२॥ तेथ अक्षर मर्यादा न करवे॥ शाखांची मर्यादा न धरवे॥ अर्थता वाच्य ताने णवे॥ वेद नेमवें दुर्ज्ञेय॥ ५३॥
॥श्लो०॥ किंविधत्ते किमाचष्टे किमनूद्य विकल्पयेत्॥ इत्यस्या हृदयं लोके नान्यो मद्वेद कश्चन॥ ४३॥ ॥टी०॥ कर्मकांड विधीनिषे
धीं॥ कोण अर्थ त्यागार्थ निंदी॥ कोणा तो अर्थ प्रतिपादी॥ स्वहित बुद्धी साधकां॥ ५४॥ मंत्रकांडें मंत्रमूर्ती॥ सांगोपांग सायुध स्थि
ती॥ उपासना उपास्य युक्ती॥ किमर्थ भक्ति करविली॥ ५५॥ ज्ञानकांड त्रिशुद्धी॥ कोण पदार्थ निषेधी॥ कोणा अर्थातें प्रतिपादी॥
निजबुद्धी बोधुनी॥ ५६॥ एवं वेदाचें अनूकमूळ॥ विधिविधानें सि मुख्य फळ॥ जाणावया केवळ॥ नाहीं ज्ञानबळ स्फुरन गा॥ ५७
या वेदार्थातें तत्वता॥ मीचि एक सर्वज्ञ ज्ञाता॥ माझे कृपेवीण सर्वथा॥ नयेचि हाता ब्रह्मादिकां॥ ५८॥ तेथ उद्धवाचे मनोगत॥ दे
वो जाणे वेदींचा इत्यर्थ॥ तरि भक्तकृपाळू श्रीकृष्णनाथ॥ मजही तो अर्थ दयेनें सांगे॥ ५९॥ हा उद्धवाचा निजभावो॥ जाणोनि स
कळादेवाधिदेवो॥ तो वेदार्थाचा अभिप्रावो॥ श्लोकान्वयें पाहा हो सांगत॥ ६०॥ ॥श्लो०॥ मां विधत्तेऽभिधत्ते मां विकल्प्यापो
ह्यते त्वहं॥ एतावान् सर्ववेदार्थः शब्द आस्थाय मां भिदाम्॥ मायामात्रमनूद्यान्ते प्रतिषिध्य प्रसीदति॥ ४३॥ ॥टी०॥ [illegible]
सिद्धी॥ मलिनाचिया चित्तशुद्धी॥ वेद स्वधर्म प्रतिपादी॥ त्याग वी निषेधी विषयातें॥ ६१॥ तेथ अग्निहोत्राचें विधान॥ यज्ञ नकर्माचरण॥ तें
चित्तशुद्धीचें कारण॥ वैराग्य दारुण उपजवी॥ ६२॥ दारुण वैराग्य उत्पत्ती॥ इहामूत्र विषय निवृत्ती॥ तेव्हां साधकास माझी प्राप्ती॥ सहज-

स्थितीस्वभावें॥६३॥एवंकर्मकांडाचियेस्थिती॥विधिनिषेधवेदोक्ती॥साधकांसिमाझीप्राप्ती॥जाणनिश्चितीयाहेतु॥६४॥विषयीं
परमबाधादेखती॥परित्यागींनाहींसामर्थ्यशक्ती॥ऐशियासाधकांप्रती॥वेदेंमद्भक्तीयोजिली॥६५॥येथमंत्रमूर्तीउपासन॥माझेंस
गुणअनुष्ठान॥तेथकरितांअनन्यभजन॥रजतमजाणनासती॥६६॥मगकेवळसत्ववृत्ती॥श्रवणकीर्तनांअतिप्रीती॥तेणेंमद्भावो
सर्वांभूतीं॥माझीचौथीभक्तीतेणेंहोय॥६७॥आतुडल्यामाझीचौथीभक्ती॥मद्भक्तांनावडेमुक्ती॥अद्वैतभजनाचियाप्राप्ती॥धिः
कारितीकैवल्य॥६८॥अद्वैतबोधेंकरितांभजन॥मीअनंतअपारचिद्घन॥भक्तीमाजीआकळेंजाण॥येमद्रूपपणमद्भक्तां॥६९॥
तेव्हांभज्यभजकभजन॥पूज्यपूजकपूजन॥साध्यसाधकसाधन॥अवघाआपणस्वयेंहोय॥७०॥माझीऐश्वर्यसामर्थ्यशक्ती
॥तेहियेनिजभक्तांच्याहातीं॥अद्वैतभजनाचियाप्राप्ती॥मत्पदप्राप्तीमद्भक्तां॥७१॥मीदेवतोभक्तक्षुद्र॥हाबाहेरीनावाचाचिभे
द॥आंतवटापाहातांबोध॥सच्चिदानंदनिजऐक्यें॥७२॥हेउपासनाकांडस्थिती॥साधकींकरूनिमाझीभक्ती॥यापरीपावलेमाझी
प्राप्ती॥जाणनिश्चितीउद्धवा॥७३॥मायाप्रतिबिंबितचैतन्य॥त्वंपदार्थवाच्यजाण॥ज्याचाअंगींजीवाभिधान॥अविद्याजाणउप
वी॥७४॥जेविंस्वप्नामाजीआपण॥आनअसोनिदेखेआन॥तेविंअविद्यकत्वजाण॥जीवपणएकदेशीं॥७५॥जोमायासबळितचैतन्य॥जो
योगजन्यजगत्कारण॥जोसर्वद्रष्टासर्वज्ञ॥सदांसंपन्नऐश्वर्यें॥७६॥जोसकळकर्मांचाकर्ता॥जोकर्ताचिपरिअकर्ता॥ज्याचेअंगींस्वभाव
ता॥नित्यमुक्ततास्वयंभ॥७७॥ज्याचीअकुंठितसहजसत्ता॥जोपरमानंदेंसदापुरता॥ज्यासिईश्वरत्वेंसमर्थता॥हेजाणवाचकतातत्पदार्थी
ची॥७८॥जीवाचेंसांडोनियांअज्ञानत्व॥शिवाचेंसांडूनिसर्वज्ञत्व॥दोहींचेंशोधीतजेंलक्ष्यत्व॥ऐक्यनिजतत्वसाधिती॥७९॥लग्नींनो
वरानिमासुरा॥तोचिगेलियादेशाउरा॥विदेशींदेखिलाएकसरा॥तारुण्यमदभरासंपन्न॥८०॥तेकाळींचीत्यजुनिबाळावस्था॥आ
जिचानेघूनितारुण्यता॥पत्नीअनुसरेंनिजकांता॥निजस्वरूपनास्वभावें॥८१॥तोचिवंत्वंपदतत्पदार्थाचाअर्थ॥दोहींचासांडावावाच्यार्थ॥ऐ

ए० भा
७५

क्येंअंगिकारावालक्षार्थ॥ हाज्ञानकांडार्थउद्भवा॥ ८२॥ जीवशिवान्चेंनिऐक्येंजाण॥ ...॥ ...पण॥
हेंज्ञानकांडसंपूर्णबोलिलेंवेदें॥ ८३॥ वेदाआदिमध्यअवसानी॥ मातेंलक्षितीकांडेंतिन्ही॥ ...॥ ...हरिबो
ले॥ ८४॥ उद्धवावेदाचेंवेदवचन॥ अर्थगंभीरअतिगहन॥ ...॥ अर्थावसानअलक्ष॥ ८५॥ तेंवेदार्थाचेंनिजसार॥ मा
झेंगुह्यज्ञानभांडार॥ तुजम्यांसांगीतलेंसाचार॥ पूर्वापारअविरोधें॥ ८६॥ तेंएकोनिवेदाचेंउत्तर॥ ...॥ तेंचिवेदा
चेंनिजसार॥ ...॥ ८७॥ पान्हालागतां...॥ दोहकवासरूंआरवुडी॥ त्यापरीअतिआवडी॥ त्ययेंचरफ...डीउद्ध
व॥ ८८॥ जेविंकांपक्षिणीपुढें॥ चाराघ्यावयाचेचाडे॥ ...॥ ८९॥ ...मनोगत॥ जाणोनि
यांश्रीअनंत॥ सकळवेदार्थसंकळित॥ ग्रंथांतींसांगतनिजसारांश॥ ९०॥ नानाशास्त्रींअतिप्रसिद्ध॥ त्रिकांडात्मकजोवेद॥ तेथीलनानाशा
ब्दींहाचिबोध॥ जेमीअभेदपरमात्मा॥ ९१॥ त्यामातेंधरोनिहातीं॥ त्रिकांडीचालिल्याश्रुती॥ त्याश्रुत्यर्थोत्तीउपपत्ती॥ यथास्थितीसांगेन॥
९२॥ मीकर्मादिमध्यअंतीं॥ मीकर्मकर्ताक्रियाशक्ती॥ कर्मफळ...मीश्रीपती॥ हात्यर्थनिश्चितीकर्मकांडींचा॥ ९३॥ मंत्रमूर्तिआणिमंत्रार्थ॥
तोंहिमीचिगाांनिश्चित॥ पूज्यपूजकपूजासमस्त॥ मजव्यतिरिक्तअणुनाहीं॥ ९४॥ देवेंदेवोचिपूजिजे॥ देवहोऊनिदेवा...जिजे॥ हेंवेदीं
चेंनिजबीजमाझें॥ हेंचिआगमींबोलिजेमुख्यत्वें॥ ९५॥ मीचदेवोणी...॥ ...समस्त॥ ...पूजितु॥ हेयथार्थतुउपा
सना॥ ९६॥ हेंउपासनाकांडींचेंनिजसार॥ अगम्यशास्त्रीगुह्यभांडार॥ ...॥ तेंहेसाचारउपासना॥ ९७॥
ज्ञानकांडतेंअलौलिक॥ वेदआपलाआपणद्योतक॥ अवघासंसार...॥ ...लीसगा
हाहो॥ निर्जीवपाहुणाआलाराहो॥ त्याचाकोणकरीलउठावे॥ तेंसा...वेदा...॥ ९९॥ रत्नांबस...वरीलपु...॥ तिचाजरिबो
डलियाशिशी॥ नाहींनिघणेंपांढरेकेंसाशीं॥ तेंविशुद्धीवेदासिठावनाहीं॥ १००॥ मूळसंसारचिमाइक॥ तेथवेदतोहीतद्रुपदेख॥

२

मृगजळींनाहींउदक॥ परिरवोलहीदेरवअसेना॥१॥जेथमूळींमुरव्यअद्वैताता॥तेथकैंचावक्ताकैंचाश्रोता॥कैंचेंकर्मकैंचाकर्ता॥वे
दवार्तातेंकैंची॥२॥नाहींदृश्यद्रष्टादर्शन॥नाहींध्येयध्याताध्यान॥नाहींज्ञेयज्ञाताज्ञान॥वेदवचनतेथेंकैंचें॥३॥तेथस्वमाचीराणि
व॥तेथभेदाचीशाहाणिव॥तेथवेदाचीजाणिव॥गोडगाणिवउपनिषदांची॥४॥जंववेदांनासबळस्थिती॥तंवद्वंदाचायांररव्याती
॥भेदुआलियाअद्वैतीं॥वेदविरालानेतिह्मणोनि॥५॥जळगारजळींविरे॥तेंविवेदुअद्वैतींमुरे॥हेंज्ञानकांडसाचोकारें॥तुजम्यांरववरें
सांगीतलें॥६॥जेथउपजलास्वयेंअग्नी॥त्याअरणीजाळूनिशमेवन्ही॥तेंविज्ञानकांडनिरूपणीं॥वदुनिर्दळणप्रवर्त्तला॥७॥एकब्र
ह्मजेंअद्वैत॥तेणेंश्रुतिवाक्येंमिथ्याद्वैत॥हेंबोलूनिवेदहारपेतेथ॥ब्रह्मसदोदितसंपूर्ण॥८॥शुद्धब्रह्ममीहेस्फुरेस्फूर्त्ती॥तेथओंकाराची
उत्पत्ती॥तोहीब्रह्मरूपनिश्चिती॥त्यासिब्रह्मह्मणतीएकाक्षर॥९॥त्याओंकारापासोनिगहन॥श्रुतिशास्त्रास्वरवर्ण॥झालेतेंब्रह्म
रूपजाण॥एवंवेदपूर्णपरब्रह्म॥१०॥जेविंसोन्याचेअळंकार॥पाहतांसोनेंचिसाचार॥तेविंश्रुतिशारवावेदविस्तार॥तोअवघाओं-
कारमद्रुपें॥११॥जोवेदप्रतिपाद्यपुरुषोत्तम॥जोभक्तकामकल्पद्रुम॥तोहेंबोलिलामेघःशाम॥आत्मारामश्रीकृष्ण॥१२॥तिहींकां-
डींनिजसंमंधु॥पूर्वापरअतिविरुद्धु॥हावेदार्थपरमशुद्धु॥तुजम्याविषदूबोधिला॥१३॥याहोनियापरता॥वेदार्थनाहीगासर्वथा॥
तोतुजम्यासांगितलाआतां॥जाणतत्वताउद्धवा॥१४॥यावेदार्थाचीनिजरवुण॥हृदयींभोगितांआपण॥होयजीवशिवासमाधा
न॥ऐसेंश्रीकृष्णबोलिला॥१५॥हेंऐकोनिउद्धवेंजाण॥झालावेदार्थीनिमग्न॥दोनीटंवकारलेनयन॥स्वानंदींमनबुडालें॥१६
॥चित्तचैतन्यामिळणीपाडी॥कंठींबाष्पहृदआर्डी॥लागतांस्वानंदाचीगोडी॥उभिलीगुडीरोमांचीं॥१७॥शरीरींस्वेदस्वकंपता
नयनींस्वानंदजळयेतां॥बोलबुडालासर्वथा॥मूर्च्छायेतगेतांसांवरी॥१८॥तंवहृदयाआलीआठवण॥हेंमलेंनव्हेदुश्चितपण॥ह्मणौ
निजधामाजायश्रीकृष्ण॥येणेंधाकेंनयनउघाडिले॥१९॥तंवघवघवीतघनसांवळा॥मुकुटकुंडलेंमेरवळा॥कांसेझळकेसो

नसळा॥अपादवनमाळाशोभन॥२०॥अंतरींभोगीचैतन्यघन॥बाहेरीउघडितांनयन॥आनंदविग्रहीश्रीकृष्ण॥मूर्त्तीसंपू-
र्णसन्मुख॥२१॥ह्मणेश्रीकृष्णचैतन्यघन॥चैतन्यविग्रहीश्रीकृष्ण॥सगुणनिर्गुणरूपेंजाण॥ब्रह्मपरिपूर्णश्रीकृष्ण॥२२
बापभाग्यउद्धवाचें॥सगुणनिर्गुणदोहींचें॥सुखभोगीनसेसाचें॥हेंश्रीकृष्णकृपेचेंमहिमान॥२३॥जेथसद्गुरुकृपासंपू-
र्ण॥तेथशिष्याचीआवडीप्रमाण॥तोजेमागेमूर्त्तिसगुण॥तेंतेंचिजाणगुरुदेती॥२४॥पाहिजेनिर्गुणनिजप्राप्ती॥ऐशिआ
वडज्याचेचित्तीं॥तेंनिर्गुणाचियेनिजस्थिती॥गुरुकृपानिश्चितीनांदवी॥२५॥सगुणनिर्गुणस्वरूपेंदोनीं॥भोगावयाआवडी-
ज्याचेमनीं॥तेंहिस्थितीत्यागुरुदानीं॥कृपाळुपणींसमर्थ॥२६॥सद्गुरुचेंअगाधमहिमान॥जेंवदानबोलवेचिजाण॥त्याचि
कृपाझालियापूर्ण॥दुर्लभकोणपदार्थ॥२७॥तेंकृष्णकृपेस्तवजाण॥फिटलेंउद्धवाचेंदुर्लभपण॥सगुणनिर्गुणएककृष्ण॥हे
खुणसंपूर्णबाणली॥२८॥जाणोनिकृष्णाचेंपूर्णपण॥त्याचेलक्षोनिश्रीचरण॥धांवोनिउद्धवेंआपण॥घालीलोटांगणहरिचर
णीं॥२९॥तेव्हांसांवळासंकर्षण॥चारीबाह्याप्रसरीश्रीकृष्ण॥उद्धवसप्रेमेंउचलोन॥दिधलेंआलिंगनस्वानंदें॥३०॥त्याआ
लिंगनाचेंसुख॥अनुभवीजाणतीदेख॥तोउद्धवासिझालाहरिख॥त्याचाजणताएकश्रीकृष्ण॥३१॥तोकृष्णह्मणेउद्धवा॥हा
विसाव्याचाविसावा॥माझ्यावेदाचानिजगुह्यठेवा॥तोहाएकविसावातुजसांगीतला॥३२॥जेणेंमांडेलिंगदेहाचायावा॥जेणेंजी
वत्वनाठवेजीवा॥तोहाविसाव्यांचाविसावा॥तुजएकविसावानिरोपिला॥३३॥जेणेंमिथ्यत्वयेदेहभावा॥जेणेंशून्यपडेरूपनावा॥
तोहाविसाव्यांचाविसावा॥एकविसावानिरोपिला॥३४॥जेथअज्ञानाहोयनागोवा॥जेथज्ञानहीगेभाषावा॥तोनिसाव्यांचाविसा
वा॥एकविसावानिरूपिला॥३५॥जेथवेदुहीवेडावला॥बोधलाजोनिबुडाला॥अनुभवोंस्वयेंथोंटावला॥तोहानिरूपिलावेदार्थ॥३६॥
हेंवेदार्थसारनिरूपण॥मजविश्वात्म्याचेंनिजनिधान॥तुजम्यासांगीतलेंसंपूर्ण॥होजिविचीखुणउद्धवा॥३७॥कोटिकोटीसा

धनेंकरितां॥ गुरुकृपेवीणसर्वथा॥ हेंनयेकोणाचेहाता॥ जाणतत्वतांउद्धवा॥ ३८॥ तेगुरुकृपेलागींजाण॥ आचरावेस्वधर्मपूर्ण॥ करावेंगाशास्त्रश्रवण॥ वेदपठणतदर्थ॥ ३९॥ तेकृपेलागींआपण॥ व्हावेंदिनाचेंहीदीन॥ धरितांसंताचेचरण॥ स्वामीजनार्दनसंतुष्ट॥ ४०॥ गुरुसंतुष्टोनिआपण॥ करवीभागवतनिरूपण॥ एकाविनवीजनार्दन॥ कृपानित्यनूतनकरावी॥ ४१॥ पुढील-अध्यायींगोडप्रश्न॥ उद्धवपुसेलआपण॥ प्रकृतिपुरुषाचेंलक्षण॥ तत्वसंख्यापूर्णविभाग॥ ४२॥ त्याचेंसांगतांउत्तर॥ जन्ममरणाचाप्रकार॥ स्वयेंसांगेलशार्ङ्गधर॥ कथागंभीरपरमार्थी॥ ४३॥ जेकथेनेंकरितांश्रवण॥ वैराग्यउठेकडकडून॥ येणेंविन्यासेंनिरूपण॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगेल॥ ४४॥ घटाकाशेंटाकिजेगगन॥ तेविंएकाजनार्दनाशरण॥ त्याचेवंदितांश्रीचरण॥ रसाळनिरूपणस्वयेंस्फुरे॥ ५४५॥ इतिभागवतेमहापुराणेभगवदुद्धवसंवादेएकादशस्कंधेएकाकारटीकायांवेदत्रयविभागनिरूपणंनामएकविंशतिमोऽध्यायः॥ २१॥ श्रीगोपालकृष्णार्पणमस्तु॥ अध्यायाचीसंख्या मूळ श्लोक॥ ४५॥ ओव्या ५४५ एवं ५९० ॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥

गुच्छ सातवाअध्याय ३

	श्लोक	ओंव्या	एकुणसंख्या
अध्यायएकुणिसावा	४५	५९५	६४०
अध्यायविसावा	३८	४६१	४९९
अध्यायएकविसावा	४५	५४५	५९०
	१२८	१६०१	एकुणसंख्या १७२९

इतिएकविंशातितमोऽध्यायः समासः ॥

अध्यय.२२

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ॐनमोसद्गुरुखांबसूत्रं॥ [illegible] परिपुतळ्यायंत्रीं॥नाचविशी॥निजतंत्रीं॥प्राचीनदोरीत्वभावें॥
१ १॥दोरीधरलीदिसोंनदेशी॥परिपुतळ्यास्वयेंनाचविशी॥नवललाघवीकैसाहोशी॥अलिसेशिसर्वद॥२॥तेथजैशीज्याचीपूर्व
गती॥भूतेंनाचतीतैशारीतीं॥तेनाचवीचेतनाशक्ती॥तुझ्याहातींविणहातें॥३॥जेविकांअचेतनलोहातें॥चुंबकखेळवीनिजसा
मर्थ्ये॥तेविंतूंसकळभूतातें॥निजसत्तेनाचविशी॥४॥ऐशींसदानाचतीपरतंत्र॥तऱ्हीअभिमानाचेंबळथोर॥सत्यमानोनिदेहाका
र॥आह्मीस्वतंत्रह्मणविती॥५॥आह्मीसज्ञानअतिदातें॥आह्मीकुशलकर्मकर्ते॥इतरमूर्खसमस्तें॥ऐशाअभिमानानेंवाढविते॥६
एवंअभिमानाचेहातें॥विसरोनिआपुल्याअकर्तृत्वातें॥स्वयेंपावलेकर्मबंधातें॥जेविंस्वप्नवस्थानेंविषबाधा॥७॥स्वप्नींअतिशयचद
लेंनिख॥आतांउतरलेंनिःशेख॥तेंविंबंधमोक्षदेख॥सत्यत्वेंमूर्खमानिती॥८॥हेतुझेखांबसूत्रांचीकळा॥मिथ्यासत्यत्वेंदाविशीडोळां
हाअतिशयेंअगाधसोहळा॥तुझीअतर्क्यलीलातर्केना॥९॥अचेतनीचेतनधर्म॥प्रत्यक्षदाविशीसंगम॥हेंचितुझेंनकळेवर्म॥करो
निकर्मअकर्ता॥१०॥अकर्ताचितूंहोशीकर्ता॥कर्ताहोत्सानाअकर्ता॥हेतुझीखांबसूत्रता॥नकळेसर्वथाकोणातें॥११॥तुझीमाया
पाहोंजातां॥तोचितोमायनेंग्राशिलातत्वता॥असोतुजचिपाहोंह्मणतां॥तोहिसत्ववस्थामायेची॥१२॥ऐसेंतुझेंखांबसूत्र॥अ-
खळूनकळेगातुझेंचरित्र॥देखोनेदितांनिजसूत्र॥भूतेंविचित्रनाचविशी॥१३॥तुझेंनिजगहोयजाये॥परिम्याकेलेंहेंठावेंनो
हे॥ऐसातुझाखेळपाहें॥कोणेंकायलक्षावा॥१४॥यापरिखेळवादविशी॥सर्वचिकल्पोनिमोडिशी॥विकारमहत्वींसांडविशी
॥हेंहिकर्तृत्वआंगासिनलगतगेलें॥१५॥याचेंमुख्यत्वेंमूळलक्षण॥तुझेकृपेवीणनकळेजाण॥तुझीकृपाझालियापूर्ण॥जनी
जनार्दनप्रगटेपैं॥१६॥जनीप्रगटल्याजनार्दन॥तद्रुपहोयिजेआपण॥हेमूळींचीनिजखुण॥तेथमीतूंपणारिगेना॥१७॥मी
तूंपणेंवीणप्रसिद्ध॥जनीजनार्दननिजानंद॥त्याचेकृपेस्तवविषद॥श्रीभागवतशुद्धवाखाणिलें॥१८॥तेथएकविसाव्याचेअंतीं

वेदांचिकांडलक्षार्थस्थिती ॥ ब्रह्मएकचिनिश्चिती ॥ अद्वयस्थितीअविनाशी ॥ १९ ॥ हेंवेदार्थसारनिरूपण ॥ ऐकताउद्धवापावलीखुण ॥ ब्रह्मएकाकीपरिपूर्ण ॥ दुर्जनवीणसंचलें ॥ २० ॥ वेदवादेंब्रह्मएक ॥ स्वानुभवेंनेंसेंचिदेख ॥ तरिज्ञातेऋषिजनलोक ॥ कांविनत्वेंअनेक बोलती ॥ २१ ॥ येचिआशंकेलागींजाण ॥ उद्धवेंस्वयेंमांडिलाप्रश्न ॥ परिपाटीतालभिन्नखुण ॥ उगाश्रीकृष्णानराहावा ॥ २२ ॥ मीज्ञालों नीब्रह्मसंपन्न ॥ हेंऐकतांमाझेंवचन ॥ निजधामानिघेलश्रीकृष्ण ॥ मगहेंदर्शनमजकैंचें ॥ २३ ॥ ऐशियाकाकुळतीजाण ॥ संशयेंवीणकरी प्रश्न ॥ तेविंचिऐकतांकृष्णावचन ॥ सुखसमाधानपावोगित ॥ २४ ॥ नंवकृष्णाचेमनीं आणिक ॥ उद्धवमीदोघेएक ॥ मिथ्याावियोगान्वेंदुःख ॥ हेंकळेनंवदेखप्रश्नसांगे ॥ २५ ॥ बाविसावेअध्यायींदेख ॥ तत्वसंख्यासांगेअवश्यक ॥ प्रकृतीपुरुषविवेक ॥ जन्ममरणद्योतक प्रकारु ॥ २६ ॥ आत्माएककीं अनेक ॥ आणितत्वसंख्याविवेक ॥ हेंकळावयानिश्टंक ॥ उद्धवदेखपूसत ॥ २७ ॥ ॥ श्लो० ॥ उद्धवउवाच ॥ कतितत्वानिविश्वेशसंख्यातान्यृषिभिःप्रभो ॥ नवैकादशपंचत्रीण्यात्थत्वमिहशुश्रुम ॥ १ ॥ ॥ टी० ॥ विश्वात्मयाविश्वेश्वरा ॥ विश्वधारकाविश्वंभरा ॥ विश्वसाक्षीविश्वाकारा ॥ विश्वैकसुंदराश्रीकृष्णा ॥ २८ ॥ तुजविश्वात्मकह्मणतां ॥ जडमलीन एकदेशिता ॥ आलीह्मणशीअज्ञानता ॥ यालीगींप्रश्नुताउपपादी ॥ २९ ॥ जडमलीनअज्ञानता ॥ हेमायेस्तवहोतीतत्वता ॥ तेमायेचातूंनियंता ॥ हेअगाधप्रभुतापैंतुझी ॥ ३० ॥ ऐशियास्वबोधनद्वारा ॥ विनऊनिस्वामीसारंगधरा ॥ तत्वसंख्येच्याविचारा ॥ निजानिर्धारपूसत ॥ ३१ ॥ जेतपसामर्थ्यैसमर्थथोर ॥ अनागतद्रष्टेऋषेश्वर ॥ त्यांचीतत्वसंख्याविचित्र ॥ पृथक्पृथकाकारबोलती ॥ ३२ ॥ तत्वसंख्याइत्थंभूत ॥ एकुणिसाव्याअध्यायांत ॥ तुह्मीचनिरूपिलातत्वार्थ ॥ तोचिवृत्तांतसांगत ॥ ३३ ॥ ॥ पूर्वश्लोकार्ध ॥ नवैकादशपंचत्रीन् ॥ ॥ चौदातेश्लोकींच्यानिरूपणी ॥ हेअठ्ठावीसतत्वगणाणी ॥ सांगीतलीशार्ङ्गपाणी ॥ मजलागीनिनिश्चित ॥ ३४ ॥ येत तत्वसंख्येचाविचार ॥ प्रकृतीपुरुषमहदहंकार ॥ पंचमहाभूतेंथोर ॥ हासंख्याप्रकारनवांचा ॥ ३५ ॥ दाहिइंद्रियेंअकरावेंमन ॥ पंचविषयति

ए·भा· न्हीगुण॥ हेअट्ठावीसक्संख्यागणण॥ स्वमुखेंआपणानिरूपिलें॥ ३६॥ यापरीगालक्ष्मीपती॥ हेमुख्यत्वेंतुझीतत्वोक्ती॥ आतांऋषेश्व ७
२ रांच्यायुक्ती॥ एकतुजमीसांगेन॥ ३७॥ तेतूंएकानिश्चित॥ तुजसांगेनतयाचाअर्थ॥ ह्मणोनियांनिरूपित॥ स्वयेंमनोगतउद्ध २
व॥ ३८॥ ह्मणेतत्वताअवधारी॥ मीसांगेनएककुसरी॥ प्रकृतिपुरुषामाझारी॥ विचित्रपरीसांगत॥ ३९॥ ॥श्लो०॥ केचित्षड्विंश
तिप्राहुरपरेपंचविंशतिम्॥ सप्तैकेनवषट्केचिच्चत्वार्येकादशापरे॥ २॥ केचित्सप्तदशप्राहुः षोडशैकेत्रयोदश॥ एतावत्त्वंहिसंख्या
नामृषयोयद्विवक्षया॥ ३॥ ॥टी०॥ येथतत्वसंख्यामतवाद॥ ऋषेश्वरांमाजीवेवाद॥ त्यावेवादाचेशब्द॥ एकाविषदसांगेन॥ ४०॥
एकह्मणेतत्वेंसव्वीस॥ दुजाह्मणेउगाबैस॥ बहुबोलावयानाहींपैस॥ तत्वेंपंचवीसनेमस्त॥ ४१॥ तिजाह्मणेतुह्मीयेथ॥ कैसेनिवाट
विलेंस्वमत॥ तत्वेंनेमस्तचिसात॥ कैंचेबहूतबोलता॥ ४२॥ एकह्मणेहेंअभिनव॥ बोलतांनलाजतीमानव॥ वृथाबोलाचीलवलव
॥तत्वेंनवनेमस्त॥ ४३॥ तंवहांसोनिबोलेएक॥ सोपेसज्ञानझालेलोक॥ मिथ्याबहूतत्वजल्प॥ तत्वेंषट्कनेमस्त॥ ४४॥ एकह्मणा-
लीपरतेसरा॥ नेणातत्वसंख्याविचारा॥ तत्वेंनेमिलाचअकरा॥ बडबडसेरानकरावी॥ ४५॥ दुजाह्मणतत्वविचारा॥ नेणोनिध-
रितीअहंकारा॥ पुसोनियांथोरथोरा॥ तत्वेंसतरानेमस्त॥ ४६॥ एकह्मणेविप्रसत्तिबळा॥ कांव्यर्थपिटाळकपाळा॥ नकळेभगवंता-
चीलीला॥ तत्वेंसोळानेमस्त॥ ४७॥ एकह्मणेयागर्विंतापोरां॥ कोणपुसेतत्वविचारा॥ तत्वेंनेमस्तचितेरा॥ निजनिर्धारांम्याकेले॥
४८॥ एकह्मणेसांडाचातुरी॥ तत्वेंनेमस्तविचारी॥ दुजाह्मणेयाकायशाकुसरी॥ तत्वेंनिर्धारीदोनीच॥ ४९॥ तिजाह्मणेबाजटलो
क॥ कोणेधरावेंयाचेंमुख॥ निजनिर्धारींतत्वएक॥ एकाचेअनेकविस्तार॥ ५०॥ एवंतत्वपरंपरानानामती॥ ऋषेश्वरींवेंचितांयु
क्ती॥ माझ्यातत्ववादाचीनिश्चिती॥ कोणेद्रष्टांभूतामानवी॥ ५१॥ ॥श्लो०॥ गार्यंतिपृथगायुष्मन्निदन्नोवक्तुमर्हसि॥ ३॥ ॥टी०
॥तूंनिजात्मापरमेश्वर॥ तुजजाणावयाऋषेश्वर॥ वेंचूनियुक्तीचेसंभार॥ तत्वविचारबोलती॥ ५२॥ स्वामीनेंसांगीतलेंतत्वएक॥ ऋ

षेश्वरबोलतीअनेक॥येंचिविषयींचेंनिष्टंक॥मजअवश्यकसांगावें॥५३॥एवंयातत्वनिश्चयासी॥मजसांगावयायोग्यहोसी॥ऐ
साविनविलाऋषीकेशी॥तोउद्धवासीतुष्टला॥५४॥जीजींऋषेश्वरबोलती॥तीतींतत्वेंसत्यहोती॥हेंसर्वज्ञज्ञातेजाणती॥तेंचि
अर्थीहरिबोले॥५५॥ ॥श्लो०॥श्रीभगवानुवाच॥युक्तयःसंतिसर्वत्रभाषंतेब्राह्मणायथा॥मायांमदीयामुद्गृह्यवदतांकिंनुदुर्घ
टं॥४॥ ॥टी०॥ज्याचेनिमत्तेंजैसेंज्ञान॥तोतैसेंकरीतत्वव्याख्यान॥याहेतुबोलतीब्राह्मण॥तेंसत्यजाणउद्धवा॥५६॥जरींअवघीं
मत्तेंप्रमाण॥तरिकांकरावेंमतखंडण॥उद्धवातूंऐसेंनह्मण॥तेमीनिजखूणसांगेन॥५७॥अघटीतघडवीमाझीमाया॥तेहरि
हरांनयेआया॥जेनाथिलेंवाढऊनियां॥लोकत्रयाभुलवित॥५८॥तेमायाधरोनियांहातें॥ऋषेश्वरनिजमतें॥जोजोजेंजेंबोले
लजेथें॥तेंतेंतेथेंघडेसत्य॥५९॥केवळदोराचासर्पाकार॥हाश्वेतकृष्णाकींरक्तांबर॥ज्यासिजेसाभ्रमाकार॥त्यासिसाचारतो
तैसा॥६०॥तोर्विआत्मतत्वएकचिजाण॥अविकारीनिजनिर्गुण॥तेथनानातत्वाचेंव्याख्यान॥बोलतीब्राह्मणमायायोगें॥६१॥
तेमायेच्यामायिकाव्युत्पत्ती॥नानावाग्वादस्वमतीं॥त्याचवादाचीवादस्थिती॥ऐकतुजप्रतीसांगेन॥६२॥ऐसेंबोलोनिश्रीकृ-
ष्णनाथ॥उद्धवाप्रतिसांगनिरूपित॥तत्वविचारणायथार्थ॥स्वयेंसांगतआपण॥६३॥हेंपांचवेंश्लोकींचेंनिरूपण॥श्रीकृष्णउ
द्धवविवरण॥सांगीतलेंतत्वव्याख्यान॥उद्धवाजाणयथार्थ॥६४॥ ॥श्लो०॥नैतदेवंयथात्थत्वंयदहंवच्मितत्तथा॥एवंविवद-
तांहेतुंशक्तयोमेदुरत्ययाः॥५॥ ॥टी०॥माझेमायेचेंप्रबळबळ॥तेणेंअभिमानअतिसबळ॥वाढऊनियुक्तीचेंवाग्जाळ॥करि
तीकोल्हाळवाग्वादीं॥६५॥प्रबळशास्त्रश्रवणाभिमान॥तुझेंवचनतेंअप्रमाण॥मीबोलतोंहेंचिप्रमाण॥पत्रावलंबनकेलेंअसे
॥६६॥सत्वरजादिगुणोत्पत्ती॥माझेमायेच्याअनंतशक्ती॥तेणेंक्षोभेंवेवादती॥समस्तव्याप्तीअभिमानें॥६७॥ ॥श्लो०॥यामांव्य
तिकरादासीद्विकल्पोवदतांपदं॥प्राप्तेशमदमेऽप्येतिवादस्तमनुशाम्यति ॥६॥ ॥टीका॥कांगुणक्षोभेंअभिमान॥विक-

ष्यउपजवीगहन॥विकल्पेंयुक्तीचेंछळण॥करीआपणअतिवादें॥ ६८॥सांडितांगुणक्षोभविलास॥रजतमाचाहोयव्हारास॥सा
वृत्तीचानिजप्रकाश॥अतिउल्हासशमदमाचा॥ ६९॥शमदमाचेंनिजवृत्ती॥संकल्पविकल्पसिजाती॥वादअतिवादउपरमती
॥जेविंसूर्यापतिआंधारें॥ ७०॥सर्वज्ञज्ञानेंजेंगाहोती॥तेनानातत्वांच्यातत्वोक्ती॥स्वयेंविवंचूजाणती॥ऐकतुजप्र[illegible]
गेन॥ ७१॥ ॥श्लो०॥परस्परानुप्रवेशात्तत्वानांपुरुषर्षभ॥पौर्वापर्यप्रसंख्यानंयथावक्तुर्विवक्षितं॥ ७॥ ॥टी०॥गुरु
पाशींशास्त्रपाठ॥करूनिसाधिलीनिजनिष्ठा॥ऐकउद्धवापुरुषश्रेष्ठा॥प्रियोविशिष्टाप्रियोनमा॥ ७२॥तत्वगणापैंचेंजेले
ख॥एकाचेंथोडेंएकाचअधिक॥हाअनुप्रवेशवोळख॥एकामाजीएकउपजती॥ ७३॥तत्वापासूनितत्वेंहोती॥कारणारूपकार्या
चीस्थिती॥अंतींजेथीलतेथेंप्रवेशती॥हेतत्वोपपत्तीउद्धवा॥ ७४॥पूर्वस्थितजेंतेंकारण॥त्यापासोनिउपजतेंकार्यजाण॥हंकार्यकारणा
लक्षण॥तत्वविचक्षणंबोलती॥ ७५॥येथवक्त्यातेंजैसेंमनोगत॥तैशीतत्वसंख्याहोत॥कार्याकारणएकचिगणित॥तत्वसंख्यातेथथोडी
॥ ७६॥एकचिकार्यआणिकारण॥गणितांआणितीभिन्नभिन्न॥तेथतत्वसंख्याअधीकजाण॥होयगणणाउद्धवा॥ ७७॥एवंकार्याकारण
भिन्नाभिन्नें॥तत्वसंख्याथोडीबहुतहोणे॥हींतत्ववाक्यांचींलक्षणें॥तुजसकळक्षणेंसांगीतलीं॥ ७८॥ येंनिविषयींची उपपत्ती॥स्वयें
सांगताहेश्रीपती॥कार्यकारणनिजयुक्ती॥उद्धवाप्रतीनावडे॥ ७९॥ ॥श्लो०॥एकस्मिन्नपिदृश्यंतेप्रविष्ठानितराणिच॥पूर्वस्मि
न्वापरस्मिन्वातत्त्वेतत्वानिसर्वशः॥ ८॥ ॥टी०॥आकाशापासूनिवायुझाला॥तोगगनावेगळानाहींगेला॥वायुपासूनि
ग्निझाला॥तेथप्रवेशुआलादोहिंचा॥ ८०॥अग्निपासूनिझालाजळरसू॥त्यामाजीतिहींचाराहवासू॥जळापासूनपृथ्वीचाप्रवे
शु॥तीमाजीप्रवेशुचहूंचा॥ ८१॥तैसेंकार्यआणिकारण॥परस्परेंअभिन्नवजाण॥जेविंलेणेंआणिसुवर्ण॥वेगळेंपणएकत्वें॥ ८२॥जें
विंतंतूआणिपट॥दोनीदिसतीएकवट॥तेविंकार्यकारणसघट॥दिसेस्पष्टअभिन्नत्वें॥ ८३॥ साकरेचीनारळकेळीं॥परिती

साकरत्वानाहींमुकलीं॥तेविंकारणाचींकार्येंझालीं॥असतांसंचलींकारणत्वें॥८४॥जेविंकांपृथ्वीचामृत्पिंड॥मृत्पिंडींअनेकभांड ॥होतांगाडगींउदंड॥मृत्तिकाअखंडकारणत्वें॥८५॥तेविंकारणींकार्यविशेषु॥कार्यासिकारणत्वेंप्रकाशु॥हापरस्परानुप्रवेशु॥ अनन्यविलासअखंडत्वें॥८६॥येक कार्यआणिकारण॥होयभिन्नआणिअभिन्न॥तेणेंतत्वसंख्यालक्षण॥घडेजाणन्यू-नाधिक्यें॥८७॥ ॥श्लो०॥मौर्वापर्यमतोऽमीषांप्रसंख्यानमभीप्सितां॥यथाविविक्तंयद्वक्त्रंगृण्हीमोयुक्तिसंभवात्॥९॥ टी०॥म्यासांगीतलीतेंशींजाण॥तत्वसंख्याअधिकन्यून॥व्हावयाहेंचिकारण॥वक्त्याचीज्ञानविविक्षा॥८८॥जेसेंज्यासीअ सेज्ञान॥जैसाइप्सितमत्ताभिमान॥तैसतैसेंतत्वव्याख्यान॥ऋषेश्वरजाणबोलती॥८९॥जोबोलेज्यामतयुक्ती॥तेतेंघडेत्या मतसंमती॥हेंमींजाणेंसर्वज्ञश्रीपती॥यालागित्यायुक्तीमीहिमानी॥९०॥जेबोलिलेऋषीजन॥सव्विसतत्वेंविंवंचन॥उद्धवातु जमीसांगेन॥सावधानअवधारीं॥९१॥ ॥श्लो०॥अनाद्यविद्यायुक्तस्यपुरुषस्यात्मवेदनं॥स्वतोनसंभवादन्यस्तत्वज्ञोज्ञा नदोभवेत्॥१०॥ ॥टी०॥प्रकृतीपुरुषमहत्तत्वेंयेथें॥अहंकारआणिमहाभूतें॥इंद्रियेंविषयसमेतें॥येंतत्वेंनिश्चित्तेंपंचवीस ॥९२॥येथपुरुषहोउनिभिन्न॥जीववेगळाकरूनिजाण॥तत्वसंख्यालक्षण॥केलींसंपूर्णसव्विस॥९३॥जीवाच्याभिन्नत्वाचें-कारण॥अनादिअविद्येस्तवजाण॥घेउनिठेलादेहाभिमान॥कर्मबंधनदृढझालें॥९४॥अहंकर्त्तेपणाचाखटाटोप॥तेणेंआंगीं आदळेपुण्यपाप॥विसरलानिजस्वरूप॥विषयलोलुप्यवादवितां॥९५॥लागलेंबहुतेंचेंबंधन॥नकरवेकर्मपाशच्छेदन॥त्याच्या उद्धारालागींजाण॥ज्ञानदातासर्वज्ञईश्वर॥९६॥गुरुद्वारापाविजेज्ञान॥तेथेंईश्वराचाआभारकोण॥येथईश्वरकृपेविण॥सद्गु रूजाणभेटेना॥९७॥झालियासद्गुरुप्राप्ती॥ईश्वरकृपेविणनघडेभक्ती॥सद्गुरूतोचिईश्वरमूर्ती॥वेदशास्त्रार्थीसंमत॥९८॥गुरूईश्व राभिन्नपण॥देखेतोनागवलाआपण॥एवंईश्वरानुग्रहेंजाण॥ज्ञानसंपन्नहोयजीऊ॥९९॥गुरूनींसांगीतलीज्ञानस्थिती॥तेईश्वर

कृपेवीणचित्तीं॥ ठसावेनासाधकांप्रती॥ जाणनिश्चितीउद्धवा॥ १००॥ जीवन्यामकईश्वरनियंता॥ जीवअज्ञानशिवज्ञानदाता॥ जीवपरि
च्छिन्नएकदेशता॥ ईश्वरसर्वथासर्वज्ञ॥ १॥ जीवहीनदीनअज्ञान॥ ईश्वरसमर्थसर्वज्ञ॥ जीवासदृढकर्मबंधन॥ ईश्वरतोजाणनिष्कर्म॥
२॥ एवंईश्वरकृपेजाण॥ जीवासिप्राप्तहोयज्ञान॥ यालागींईश्वराहुन॥ जीवभिन्नयाहेतु॥ ३॥ ह्मणशीकरितांकर्माचरण॥ जीवासि
प्राप्तहोईलज्ञान॥ हेंसर्वथानघडेजाण॥ जडत्वपणकर्मासी॥ ४॥ कर्माजडत्वजाण॥ त्यासीबद्धत्वअज्ञान॥ त्याकर्मासिअत्यंतबद्धपण
हेंसज्ञानजाणती॥ ५॥ कर्मस्वरूपेंजडअचेतन॥ त्यासिचेतविताईश्वरजाण॥ तेंनकरितांईश्वरार्पण॥ ज्ञानदाताकोणकर्मासी॥ ६॥
कर्मासिजडत्वेंनाहींसत्ता॥ कर्मक्रियेचाईश्वरज्ञाता॥ ईश्वरचिकर्मफळदाता॥ कर्मचेतविताईश्वरु॥ ७॥ जीवासिज्ञानेंसायुज्यता॥
कांकर्मभोगफळदाता॥ अथवाइहलोकींवर्त्तविता॥ जीवासितत्वताईश्वरु॥ ८॥ यापरीअवश्यजाण॥ जीवईश्वरकरितांभिन्न॥ त
त्वेंसविसंपूर्ण॥ बोलिलेब्राह्मणयाहेतु॥ ९॥ पंचवीसतत्वांचीकथा॥ तेंजीवेश्वराचीऐक्यता॥ तेंहिसांगेनमीआतां॥ त्याच्या
मतासंमत॥ १०॥ ॥श्लो०॥ पुरुषेश्वरयोरत्रनवैलक्षण्यमण्वपि॥ तदन्यकल्पनापार्थाज्ञानंचप्रकृतेर्गुणः॥ ११॥ ॥टी०॥ जी
वेश्वराचीऐक्यता॥ सहजचिअसेस्वभावता॥ तेथअणुमात्रभेदवार्त्ता॥ नरिगेसर्वथानिश्चित॥ ११॥ स्वभावेंपाहातांदर्पण॥ एकाचेंदे-
खिजेदुजेपण॥ परिदृष्टीधानव्हेचिआपण॥ यापरिजाणजीवशिव॥ १२॥ अज्ञानप्रतिबिंबातजीव॥ त्याचाद्रष्टातोसदाशिव॥ तऱ्हीऐ
क्यतेचेंवैभव॥ तोनिजस्वभावमोडेना॥ १३॥ जेविदर्पणामाजीआपण॥ तोनंजीवरूपेंशिउचिजाण॥ दोनीचेतनत्वेंसमान॥ तेंहीलक्षणअ-
वधारीं॥ १४॥ जैशीचेष्टाकीजेआपण॥ तेचिप्रतिबिंबींदिसेजाण॥ तेविंईश्वरसत्तासनेनन॥ गमनागमनजीनासी॥ १५॥ नेणेंस्वरूपें
असेआपण॥ तद्रुपप्रतिबिंबींदिसेजाण॥ तेविंईश्वरत्वसंपूर्ण॥ असेअविच्छिन्नजीवामाजी॥ १६॥ जैसाअग्निराखांझांकोळिला-
॥ तरिअग्निपणेंअसेसंचला॥ तेविंशिवासिजीवपाषोआला॥ परिनाहींमुकलानिजत्व॥ १७॥ ॥ आशंका॥ होकांजीवशिव

दोनीएक॥ तरिएकमळीनएकचोख॥ सदोखआणिनिर्दोख॥ हेविशेखकांदिसेती॥१८॥थिल्लरींप्रतिबिंबलासविता॥त्याप्रति
बिंबाआंगींसर्वथा॥थिल्लरींचेमळपाहातां॥दिसतीतत्वतालागले॥१९॥तेंचिनिर्वाळूनिपाहातांवेगीं॥बिंबप्रतिबिंबानियोगीं॥स-
र्वथामळनलगेआंगीं॥उभयभागींविशुद्ध॥२०॥आरशाआंगींटिकलेमळ॥मुखबुद्धिबैसलेबहुकाळ॥तेंप्रतिबिंबआंगींकेवळ॥दि
सतीप्रबळजडलेसे॥२१॥तोमळजैंपडेफेडावा॥तैंआरिसासाहणेनोडावा॥तरिबिंबप्रतिबिंबकेव्हां॥साहणेधरावाहेंबोलूंनये॥२२
॥तेंविंसदोषआणिनिर्दोष॥केवळअविद्याचिदेख॥जीवशिवउभयतांचोख॥नित्यनिर्दोखनिजरूपें॥२३॥पाहतांशुद्धत्वेंस्फटिक
जैसा॥जेरंगींठेवावादिसेत्याऐसा॥स्वयेंअलिप्तजेसातेसा॥जीवस्वभाववशातेसाची॥२४॥जीवस्वयेंचित्स्वरूप॥जेगुणीमिळे-
दिसेतद्रुप॥परिगुणदोषपुण्यपाप॥जीवासिअल्पलागेना॥१२५॥प्रत्यक्षप्रतिबिंबमिथ्यता॥दिसेनिजबिंबाचियासत्ता॥तेविं
जीवशिवासिअभिन्नता॥जाणतत्वतानिश्चित॥२६॥जीवशिवाचेंएकपण॥तेणेंसव्विसांमाजीजाण॥एकतत्वहोनान्यून॥शंपतें
चिपूर्णपंचविस॥२७॥ ॥आशंका॥जीवशिवाचेंएकपण॥ऐसेंजेंजाणणेंतेंज्ञान॥तेंएकतत्वयेथेंआन॥त्यांमाजीजाणउपजलें॥
२८॥तेंज्ञानतत्वअंगिकारितां॥पंचवीससव्विसतत्वकथा॥दोनीमतेंहोतीवृथा॥ऐसेंसर्वथानह्मणावें॥२९॥येथमूळींचेंनिरूपण॥
श्लोकाचेंअतिचांचरण॥ज्ञानतेंप्रकृतीचागुण॥त्याशिवेगळेपणअसेना॥३०॥गुणकर्माच्यारवटपटा॥प्रपंचअज्ञानेंअतिलाटा॥
ज्ञानअज्ञानाचासत्ववाटा॥जेविंकांटेंनिकांटाकाढिजे॥३१॥शोधीतजोसत्वगुण॥त्यानावबोलिजेमुख्यज्ञान॥तेंहिगुणांमाजीप
डेजाण॥वेगळेपणनव्हेचितत्व॥३२॥ज्ञानस्वतंत्रतत्वहोतें॥तरिनासतींदोनीमतें॥तेंपडेगुणाआंतौतें॥यालागिदोनीमतेंनिर्दुष्ट
॥३३॥तेंचित्रिगुणांचिव्यवस्था॥तुजमीसांगेनआतां॥ऐकउद्धवातत्वता॥गुणसर्वथाअविद्यक॥३४॥ ॥श्लो०॥प्रकृ
तेर्गुणसाम्यंवैप्रकृतेर्नात्मनोगुणाः॥सत्त्वंरजस्तमइतिस्थित्युत्पत्त्यंतहेतवः॥१२॥ ॥टीका॥ उत्पत्तिस्थितिनिर्दळण

हेत्रिगुणकार्ययेंथेंपूर्ण॥गुणसाम्यतेप्रकृतीजाण॥आत्मानिर्गुणगुणातीत॥३५॥ह्मणशीपरमात्मागुणातीत॥परिजीवात्मागु
णग्रस्त॥हेंहिगामिथ्यामात॥एकवृत्तांतसांगेन॥३६॥चंद्रनिश्चळनिजस्वभावें॥तोचचालेल्याअभ्रासवें॥दिसेजेविंसवेगधांवे॥तेंवि
गुणस्वभावेंजीवात्मा॥३७॥घटामाजीउदकभरितां॥घटाकाशभिजेनासर्वथा॥तेंविंजीवात्मागुणींवर्त्ततां॥अलिप्तगुणकर्मी
॥३८॥जीवअहंकर्त्तेपणींविरव्यात॥तोकेंविंह्मणावाकर्मातीत॥येचिअर्थीश्रीकृष्णनाथ॥विषदार्थसांगत॥३९॥ ॥श्लो॰
सत्त्वंज्ञानंरजःकर्मतमोऽज्ञानमिहोच्यते॥गुणव्यतिकरःकालःस्वभावःसूत्रमेवच॥१३॥ ॥टी॰॥सत्वगुणास्तवज्ञान॥रजो
गुणेंकर्मजाण॥मोहआलस्ययुक्तगहन॥तमींअज्ञाननांदत॥४०॥सत्वादिजेतिन्हीगुण॥केवळप्रकृतिच्वेहेजाण॥यांसिस्व
तंत्रपण॥नव्हेचिजाणयाहेतु॥४१॥गुणक्षोभककाळदेख॥तोपुरुषाचाअवलोक॥पुरुषकाळह्मानामविशेष॥स्वरुपेंएक-
हेदोन्हीं॥४२॥स्वाभाविकमायेचेंस्फुरण॥प्रथमकार्यजेंनिर्माण॥त्यानावमहत्तत्त्वजाण॥सूत्रप्रधानज्यासिह्मणती॥४३॥
यालागिप्रकृतीहूनिभिन्न॥यासिनयेवेगळेपण॥हेप्रकृतीकार्येंकारणीं अभिन्न॥तत्वविचक्षणमानिती॥४४॥अठ्ठावीसत
त्वेंपूर्वोक्त॥हेंभगवंताचेंनिजमत्त॥तेंचिअडिचाश्लोकींसांगत॥संख्यातत्वार्थेनिजबोधें॥४५॥ ॥श्लो॰॥पुरुषःप्रकृति-
र्व्यक्तमहंकारोनभोऽनिलः॥ज्योतिरापःक्षितिरितितत्त्वान्युक्तानिमेनव॥१४॥ ॥टी॰॥प्रकृतिपुरुषमहत्तत्व॥महाभूतेंअ
हंभाव॥अठ्ठाविसांतहींतत्वेंनव॥इतरवैभवतेंएक॥४६॥ ॥श्लो॰॥श्रोत्रंत्वग्दर्शनंघ्राणोजिव्हेतिज्ञानशक्तयः॥वाक्पा
ण्युपस्थपाय्वंघ्रिःकर्माण्यंगोभयंमनः॥१५॥ ॥टी॰॥मुख्यज्ञानेंद्रियें पांचजाण॥पांचकर्मेंद्रियेंआन॥कर्मेंद्रियेंज्ञानेंद्रियाआधिन
॥स्वतागमनत्यानाहीं॥४७॥आंधळेपायींचालोंजाणें॥पांगुळकेवळदेखणें॥अंधेंपंगुस्कांदीघेणें॥परिबोलवर्तणेंदेखण्याचेनी॥४८
तेंविंज्ञानेंद्रियेंकर्मेंद्रियांसी॥संगतीघडलीअसेतैशी॥यालागींमुख्यत्वेंज्ञानेंद्रियांसी॥हृषीकेशीबोलिला॥४९॥उभयइंद्रियांचाळक॥

तेणेंमनचिगाएकलेंएक॥येणेंचिअकराइंद्रियेंदेख॥यदुनायकसांगत॥१५०॥इंद्रियविषयनिरूपण॥स्वयेंसांगताहेनारायण॥
मुख्यविषयपांचजाण॥तयाचेंसाधनगत्यादिक॥५१॥ ॥श्लो०॥ शब्दस्पर्शोरसोगंधोरूपंचेत्यर्थजातयः॥गत्युक्त्युत्सर्गशि
ल्पानिकर्मायतनसिद्धयः॥१६॥ ॥टी०॥रजस्पर्शादिलक्षण॥पांचहीविषयतेजाण॥गत्यादिक्रियाचरण॥तेंजाणसाधनयांवि
षयांचें॥५२॥दृष्टीरूपातेंप्रकाशी॥चरणधांवतीतयापाशीं॥हस्तउदितघ्यावयाशी॥रसस्पर्शासिद्धिसिविषयाचे॥५३॥एवंउ
भयइंद्रियेंजाण॥विषयपांचचिप्रमाण॥नव्हेअधिकतत्वतागणण॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥५४॥नवएकादशतत्वलक्षण॥मा-
गांदोंश्लोकींकेलेंनिरूपण॥येणेंश्लोकेंपरमप्रमाण॥विषयजाणपांचची॥५५॥केवळज्ञानेंद्रियेंभोगुनव्हे॥कर्मेंद्रियांहिभो
गनपावे॥उभयसंयोगेंभोगफावे॥परिविषयआघवेपांचची॥५६॥इहींपांचविषयीं आपण॥व्यापिलेंचतुर्दशभुवन॥स्फरासु
रभुलविलेजाण॥यांचेंगोडपणमारक॥५७॥जेविकांमेंदगोडपणें॥संगतीलागोनिजीवघेणें॥तेविंविषयसंगाचेंसाजणें॥
बांधोनिनेणेनरकासी॥५८॥नरकींनिरयभोगिती॥तेथहिनसोडीविषयासक्ती॥विषयाऐसाविश्वासघाती॥आनत्रिजगतीं
असेना॥५९॥तेहेपंचविषयप्रमाण॥पांचचिपरीअतिदारुण॥ब्रह्मादिकनाडलेजाण॥इतरांचाकोणपडिपाडू॥६०॥विषयां
चेंगोडपण॥तेंविखाहूनिदारुण॥विषएकदांआणीमरण॥पुनःपुनःमारणविषयांचें॥६१॥पुढतीजन्मपुढतीमरण॥हेंविषयां
स्तवघडेजाण॥संसाराचेंसबळपण॥विषयाधीनउद्धवा॥६२॥जेथविषयांचाविषयत्यागु॥तेथेंउन्मळेभवरोगु॥त्याचा
आंदणामीश्रीरंगु॥त्यासिविषयभोगूनावडे॥६३॥तेहेपंचविषयगाजाण॥तुजम्याकेलेंनिरूपण॥आतांत्रिगुणाचेंलक्ष
ण॥ऐकसावधानसांगतों॥६४॥उत्पत्तीस्थितीनिर्दळण॥त्रिगुणास्तवघडेजाण॥यालागिंस्वयेंश्रीकृष्ण॥तिन्हीगुणअंगिका
रा॥६५॥अंगिकारूनितिन्हीगुण॥अठ्ठावीसतत्वेंकेलींपूर्ण॥हेकृष्णसंमतलक्षण॥उद्धवाजाणनिश्चित॥६६॥त्रिगुणगुणांची

णप्रकृती॥सृष्टीस्रजनींनाहींशक्ती॥गुणद्वाराउत्पत्तीस्थिती॥संहारिअंतींऐश्वर्य॥६७॥तेचिअर्थाचेंनिरूपण॥स्वयेंसांगताहे-
श्रीकृष्ण॥कार्यकारणलक्षण॥यथार्थजाणविभाग॥६८॥ ॥श्लो०॥सर्गादौप्रकृतिर्ह्यस्यकार्यकारणरूपिणी॥सत्वादिभिर्गुणैर्धत्तेपु
रुषोव्यक्तईक्षते॥१७॥ ॥टी०॥प्रकृतीपासावविकारमेळा॥त्रिगुणाचियागुणलीला॥सातकारणेंकार्येसोळा॥ऐकवेगळाविभाग॥६९
महदहंकारमहाभूतें॥सातहिकारणेंहेनिश्चितें॥अकराइंद्रियेंविषययुक्तें॥येंजाणावींयेथेंकार्येसोळा॥७०॥यापरीनिजप्रकृती॥रजोगु
णातेंधरोनिहातीं॥कार्यकारणाचियायुक्ती॥कराउत्पत्ती सृष्टीची॥ ७१॥स्रजिलीयेसृष्टीसिजाण॥सत्वगुणेंकरीपालन॥तमोगुणेंनि
र्दळण॥प्रकृतीआपणस्वयेंकरी॥७२॥पुरुषेंनकरितांईक्षण॥उत्पत्तीस्थितीनिर्दळण॥प्रकृतीचेनिनव्हेजाण॥तेंहींउपलक्षणअवधारीं
॥७३॥हातपांवनलावितांजाण॥केवळकूर्मीचेंअवलोकन॥करीपिलेयांचेंपालन॥तैसेंइक्षणपुरुषाचें॥७४॥कांसूर्याचेयानिजकरणीं
जेविंअग्नितेंप्रवेमणी॥तेणेंस्वधर्मकर्मेंब्राह्मणीं॥कीजेयज्ञाचरणीमहायागु॥१७५॥तैसेंहेंजाणाचिन्ह॥येणेंहोयकार्यकारण॥चालेस्व
धर्मआचरण॥यापरीजाणउद्धवा॥७६॥ऐसेंचालतांप्रकृतीपर॥ब्राह्मणाकरितीस्वाचार॥तेणेंवृद्धिकर्माचार॥परापरउद्धवा॥७७॥ते
विंपुरुषाचेंइक्षण॥प्रकृतीलाहोनिआपण॥उत्पत्तिस्थितीनिर्दळण॥करावयापूर्णसामर्थ्यपावे॥७८॥छायामंडपिचेंविचित्रसैन्य॥
दिसावयादीपचीकारण॥तेविंप्रकृतीकार्यासिजाण॥केवळईक्षणपुरुषाचें॥७९॥जगाचेंआदिकारण॥प्रकृतीहोयगाआपण॥
प्रकृतीप्रकाशीपुरुषजाण॥तोमहाकारणयाहेतु॥८०॥प्रकृतीव्यक्तपुरुषअव्यक्त॥हेविकारीतोविकाररहित॥हेगुणमयीगुणभरि
त॥तोगुणातीतनिजांगें॥८१॥प्रकृतिस्वभावेंचंचळ॥पुरुषअव्ययत्वेंअचळ॥प्रकृतीबद्धत्वेंसबळ॥पुरुषकेवळबंधातीत॥८२
॥प्रकृतिस्वभावेंसदाशून्य॥पुरुषकेवळचैतन्यघन॥प्रकृतीसहोयअवसान॥पुरुषतोजाणअनंत॥८३॥प्रकृतीकेवळनिरानंद॥
यालागींतेथविषयछंद॥पुरुषपूर्णपरमानंद॥विषयकंदच्छेदक॥८४॥प्रकृतीपुरुषाचेंवेगळेपण॥तुजम्यासांगीतलेंसंपूर्ण॥हेंचिप

पूर्ण॥ हेचि परमार्थाचि निजखूण॥ पुरुषतोभिन्न प्रकृतीसी॥ ८५॥ तेंचि जाणावया विषद॥ नानामत्तांचे मत्तवाद॥ त्यामत्तांचा मत्तप्रबो
ध॥ तुजमी शुद्ध सांगेन॥ ८६॥ ॥श्लो०॥ व्यक्तादयो विकुर्वाणा धातवः पुरुषेक्षया॥ लब्धवीर्याः सृजंत्यंडं संहताः प्रकृतेर्बलात्॥ १८॥ टी०
पुरुषेक्षण माझ्या लिधास॥ महदहंकारादि पदार्थ॥ प्रकृतीबळें समस्त॥ एकत्र होत ब्रह्मांड॥ ८७॥ पुरुषावलोकें वीर्य पावती॥ ला होनि ब्र-
ह्मांडातें धरिती॥ यालागि यातें धातु ह्मणती॥ जाण निश्चितीं उद्धवा॥ ८८॥ हें सामान्यता निरूपण॥ तुज म्या सांगीतलें आपण॥ जे ना-
नामत्तवादी जाण॥ विशेषलक्षण बोलती॥ ८९॥ ॥श्लो०॥ सप्तैव धातव इति तत्रार्थाः पंच खादयः॥ ज्ञानमात्मोभयाधारस्ततो देहें
द्रियासवः॥ १९॥ ॥टी०॥ पंचवीस सव्विस तत्वगणण॥ मागां सांगीतलें निरूपण॥ आतां सातां तत्वांचें लक्षण॥ ऐक स्फुलक्षण सांगन
॥ ९०॥ महाभूतें जीव शिव॥ हा सातां तत्वांचा भाव॥ प्रणेंद्रियसमुदाव॥ याचि पासाव पै होती॥ ९१॥ महाभूतें अचेतन॥ यांसि चेतवि
ताजीव जाण॥ त्याचा हि द्रष्टा परिपूर्ण॥ ईश्वर जाण सातवा॥ ९२॥ माया महत्तत्व अहंजें येथ॥ हें सूक्ष्म कारणें निश्चित॥ यांपासोनि-
स्थूळ भूतें होत॥ कारणकार्यांत सबाह्य॥ ९३॥ मन इंद्रियांदि जे कांयेथें॥ ते ह्यांत अंतर्भूतें॥ एवं जाणयेणें मतें॥ पांच महाभूतें नेमि-
लीं॥ ९४॥ यांसि चेतविता जीव॥ सर्वनियंता सदाशिव॥ एवं सप्ततत्वें समुदाव॥ तो हा उगव उद्धवा॥ ९५॥ आतां सहा तत्वें ये पक्षिं जा
ण॥ तुज मी सांगेन निरूपण॥ जें बोलिले ऋषीजन॥ तें विवंचन अवधारीं॥ ९६॥ ॥श्लो०॥ षडित्यत्रापि भूतानि पंच षष्ठः परः पुमान्॥ तैर्युक्त
आत्मसंभूतैः सृष्ट्वेदं समुपाविशत्॥ २०॥ ॥टी०॥ पाहें पांच महाभूतें॥ पुरुषें सृजिलीं ह्यां येथें॥ स्वयें प्रवेशला तेथें॥ यालागिं त्यातें प
ष्ठ ह्मणत॥ ९७॥ ज्याचेनि मनें तत्वें च्यारी॥ तयाचि एकनवलपरी॥ जे द्रवे प्रत्यक्षाकारीं॥ तो चि परीतत्वार्थ॥ ९८॥ ॥श्लो०
॥ न्यत्वार्यवेति तत्रापि तेजआपोऽन्नमात्मनः॥ जातानि तैरिदं जातं जन्मावयविनः खलु॥ २१॥ ॥टी०॥ प्रत्यक्ष देखिजे निनय
नी॥ अग्नी आप आणि अवनी॥ तीं चि सत्यत्वें मानी॥ मत ज्ञानि मत्तवादी॥ ९९॥ यास्थुळांतें चेतविता॥ तो आत्मा येत लाचौथा॥

यातिहींवीणासाकारता॥नघडेसर्वयासृष्टिसी॥२००॥नामरूपक्रियाकारण॥सृष्टिसीमुख्ययाचेंजाण॥यालागींभूतेंतीनचिप्रमा
ण॥बोलतेंलक्षणतेंऐसें॥१॥एवंभूतेंतीनआत्माचौथा॥हेचौंतत्वांचीव्यवस्था॥आतांसतरांतत्वांचीकथा॥ऐकतत्वतांसांगेन॥२॥
श्लो॰॥संख्यानेसप्तदशकेभूतमात्रेंद्रियाणिच॥पंचपंचैकमनसाआत्मासप्तदशःस्मृतः॥२२॥ ॥टी॰॥पंचविषयपंचभूतें॥पांचचि
इंद्रियेंघेतलीं एथें॥मनआत्मामेळऊनितेथें॥केलीनिश्चितेंसतराहीं॥३॥यापरीतूंगाजाण॥सोळातत्वांचेंनिरूपण॥तेथेंचित्रयोद
शलक्षण॥स्वयेंनारायणसांगत॥४॥ ॥श्लो॰॥तद्वत्षोडशसंख्यानेआत्मैवमनउच्यते॥भूतेंद्रियाणिपंचैवमनआत्मात्रयोदश॥
२३॥ ॥टी॰॥सतरातत्वांचेंनिरूपण॥तुंजसांगीतलेंसंपूर्ण॥त्यांतमनआत्मायेकजाण॥तेंहीलक्षणअवधारीं॥५॥जेविंकांकथासांगतां
आपण॥स्वभावेंहातहालेजाण॥तेविंमनाचेंचंचळपण॥स्वभावेंजाणहोतसे॥६॥राजासिंहासनींबैसला॥तोराज्यत्वेंपूज्यझाला॥वसं
तवेळनांधाविन्नला॥तरिकायमुकलाराज्यपदा॥७॥जेविंकाळक्षोभलाअतिथोर॥तरितोबोलिजेशार्ङ्गधर॥कांनिम्नकरीहलीयातीर
॥तरीसमुद्रसमुद्रत्वें॥८॥तेविंमनपणेंअतिचंचळ॥कांआत्मत्वेंनिर्जनिश्चळ॥दोहींपरिअविकळ॥जाणकेवळपरमात्मा॥९॥याला
गींमनाचेंजेंमनपण॥आत्मासाक्षात्कारीतण॥कोणासिनकळेचिगाजाण॥हेंमुख्यलक्षणमनाचें॥१०॥मनआत्म्याचेंउभयऐक्य॥तेंचिस
तरामाजीउणेंएक॥उरलींतेंअवश्यक॥सोळाहीदेखनिजतत्वें॥११॥पांचइंद्रियेंपंचमहाभूतें॥अकरावेंमनदेऊनितेथें॥जीवशीवदोनीघे
ऊनियेथें॥केलीनिश्चितेंतेराची॥१२॥ आणिकहीनानातत्वमतें॥ मागांपुशिलींतुवांमातें॥ तींहिसांगेनमीतुतें॥सकानिश्चितेंउ
द्धवा॥१३॥ ॥श्लो॰॥एकादशत्वमात्मासौमहाभूतेंद्रियाणिच॥अष्टौप्रकृतयश्चैवपुरुषश्चनवेत्यथ॥२४॥ ॥टी॰॥अक
रातत्वेंबोलिलींयेंथें॥पांचइंद्रियेंपंचमहाभूतें॥जीवशिवआणिमनातें॥येकत्वेंयेथेंगणिलीदेख॥१४॥ तूंनिमृदुआणिपिंगळा॥
तींनावेंएकचांपेकळा॥ सुवाससुस्वादसुनिळा॥ एकत्रमेळाआम्रफळीं॥ १५॥ तेविंजीवशिवआणिमन॥तिन्हींएकरू

पवित्रजाण॥ जेविंहेमसमणीसंपूर्ण॥ हेमसत्त्वींसज्ञानवोंविती॥ १६॥ पंचइंद्रियेंपंचमहाभूतें॥ जीवशिवमनएकात्मतें॥ एका
दशतत्वेंयेथें॥ जाणनिश्चितयाहेतु॥ १७॥ प्रकृतीपुरुषमहदहंकार॥ पंचमहाभूतेंअविकार॥ सकळविकारसंभार॥ यामा
जींसाचारअंतर्भूत॥ १८॥ एवंऋषेश्वराच्याविपत्ती॥ तत्वविविक्षाउपपत्ती॥ नवतत्वसंख्यायुक्ती॥ जाणयासितिउद्धवा॥ १९॥
एकबोलतीनिजज्ञानी॥ प्रकृतीपुरुषतत्वेंदोनी॥ आनपाहातांजनीवनी॥ तिसरेंनयनींदिसेना॥ २०॥ जेनिश्चयेंभातिनिष्टंक॥ तेंप्र
णतीतत्वएक॥ एकतेंचिअनेक॥ अनेकींएकनिश्चित॥ २१॥ जेविंसुवर्णाचेंभूषण॥ भूषणींस्वयेंसुवर्ण॥ तेविंअनेकींएकपण॥
एकत्वेंजाणनिश्चित॥ २२॥ जेविंउसाचीनिजगोडी॥ गुळसाकरेच्यामोडी॥ तेचिदिसेचढोवढी॥ तेविंतत्वपरवडीनिजतत्वें॥ २३॥
त्याजाणावयानिजतत्वातें॥ ऋषेश्वरांचींबहुतंमतें॥ मींस्वल्पचिबोलिलोंयेथें॥ येरवीं अगणितेंग्रंथांतरीं॥ २४॥ ॥श्लो०॥ इतिना
नासंख्यानंतत्त्वानामृषिभिःकृतं॥ सर्वन्याय्यंयुक्तिमत्त्वाद्विदुषांकिमशोभनं॥ २५॥ ॥टी०॥ येथसर्वज्ञज्ञातेंहोती॥ तेनानामतेंत
त्वयुक्ती॥ विवंचोनियांउपपत्ती॥ विभागूंजाणतीयथार्थें॥ २२५॥ निजतत्वजाणावयाजाण॥ करितांतत्वविवेचन॥ सर्वथानलगेदू
षण॥ तत्वेंअधिकन्यूनबोलती॥ २६॥ वस्तुतांविकाराचाठायीं॥ ज्ञात्यासिबोलावयाविशेपनाहीं॥ विकारतेप्रकृतिचाठायीं॥ आत्मा
शुद्धपाहींअविकारी॥ २७॥ प्रकृतीहूनिआत्माभिन्न॥ यालागितोअविकारीजाण॥ विकारप्रकृतीमाजीपूर्ण॥ हेंमुख्यलक्षणतत्वा
चें॥ २८॥ प्रकृतीहूनिवेगळेपण॥ पुरुषाचेंजाणावयाआपण॥ यालागींउद्धवाजाण॥ तत्वविवंचनसाचावें॥ २९॥ हेंऐको
निकृष्णावचन॥ उद्धवचमत्कारलाजाण॥ प्रकृतिपुरुषाचेंभिन्नपण॥ देवासिआपणपुसोंपां॥ ३०॥ ॥श्लो०॥ उद्ध
वउवाच॥ प्रकृतिःपुरुषश्चोभौयद्यप्यात्मविलक्षणौ॥ अन्योऽन्यापाश्रयात्कृष्णदृश्यतेनभिदातयोः॥ २६॥ प्रकृतौलक्ष्य
तेह्यात्माप्रकृतिश्चतथात्मनि॥ ॥टीका॥ प्रकृतीपुरुषभिन्नाभिन्न॥ यांचअर्थीउद्धवेंजाण॥ साडेतीनश्लोकअगाध

प्रश्न॥देवासिआपणपुसत॥३१॥प्रकृतीहूनिपुरुषभिन्न॥हेंएकोनिदेवाचेंवचन॥प्रकृतिपुरुषांवेगळाश्रीकृष्णा॥हाद्रष्टासं
पूर्णदोहींचा॥३२॥ह्मणेएकश्रीकृष्णाश्रेष्ठा॥हेंप्रकृतीपुरुषाचीचेष्ठा॥तूंवेगळेपणेंदेखणाद्रष्टा॥स्फरवरिष्ठाश्रीपती॥३३॥प्र-
कृतीपुरुषदोनीभिन्न॥एकजडएकचेतन॥हेंमजहीकळतसेजाण॥परिवेगळेपणलक्षेना॥३४॥जैसातप्तलोहाचागोळा॥दि
सेअग्निचाकेवळा॥तेंविप्रकृतीपुरुषांचामेळा॥दिसेसबळाएकत्वें॥३५॥जेंविंबीजधरोनियांपोटींसी॥निकणकोंडावाढेकणों
सी॥तेंविंप्रकृतीजाणपुरुषेंसी॥अभिन्नतेसीजडलीसे॥३६॥कांनाएळचोखधरोनिपोटीं॥निरसकाठिणवाढेनरोटी॥तेंविंपु
रुषयोगेंप्रकृतीलाठी॥झालीसृष्टीअनिवार॥३७॥कणावेगळाकोंडानवाढे॥तेंविंपुरुषावेगळीप्रकृतीनातुडे॥हेंप्रकृतीपुरुषाचें
बिरडें॥तुजवेगळेंनिवाडेंनिवडेना॥३८॥जेंविंकाशींपित्तेंआंगीं॥जडलीरुपेपणाचीझिगी॥तेंविंपुरुषांच्यासंयोगीं॥प्रकृती
जगींभासत॥३९॥तीक्ष्णरविकरसंबंधीं॥भासेमृगजळाचीमहानदी॥तेंविंपुरुषांच्यासंबंधीं॥प्रकृतीत्रिशुद्धीआभासे॥४०॥
जेंविंकांनसोनिकिमा॥वेगळीनदिसेसांडूनिव्योमा॥तेंविंप्रकृतीपुरुषोत्तमा॥वेगळीआह्मांदिसेना॥४१॥मुख्यदेहाचेंजेंदेहप
ण॥तेंचिप्रकृतीचेंबद्धकत्वजाण॥यादेहाहोनियांअभिन्न॥पुरुषाचेंभानदिसेना॥४२॥अहंप्रत्ययेंआत्माह्मणती॥देहींदेहाका
रेस्फुरेस्फूर्ती॥देहावेगळीआत्मप्रतीती॥नादिसेनिश्चितीगोविंदा॥४३॥डोळासांडूनिदृष्टीउरे॥वातीवेगळादीपथावरे॥तेंदे
हावेगळाआत्मास्फुरे॥सांचोकारेंगोविंदा॥४४॥जिव्हेवीणरसस्वादु॥श्रोत्रेंवीणएकवशब्दु॥तेंदेहावेगळाआत्मबोधु॥होयविष
दुगोविंदा॥४५॥कांटेवीणफणसआतुडे॥कांसोपटेंवीणउंसवाढे॥तेंदेहावेगळाआत्माजोडे॥नाडेकोडगोविंदा॥४६॥तुह्मांचसांगीत
लीनिजात्मखुण॥नरदेहब्रह्मप्राप्तीचेंकारण॥शेखींदेहावेगळआत्मदर्शन॥केविंआपणप्रतिपादा॥४७॥आत्म्यावेगळीप्रकृती॥सर्व
प्रकारेंनयेव्यक्ती॥रूपावेगळीछायाकेउती॥कैशारीतिआभासे॥४८॥गोडीवेगळीसाकरहोय॥परिमळावेगळाकपूरराहे॥तैंआत्म्यावे

गळीपाहीं॥ प्रकृतीलाहेअभिव्यक्ती॥ ४९॥ गगनावेगळाघटुराहे॥ तंतुवेगळापटुहोये॥ तैंआत्म्यावेगळीपाहें॥ प्रकृतीलाहेंअभिव्यक्ती
॥ २५०॥ गोंडीवेगळावाढेउंस॥ कणेंवीणजैंवाढेभुस॥ तैंआत्म्यावेगळीरूपस॥ मायासावकाशव्यक्तिसिये॥ ५१॥ प्रकृतीलक्षणीआ
त्मालक्षिजे॥ आत्मेनिप्रकृतीप्रकाशिजे॥ अनादिदोनीइयेंयोगजें॥ वेगळालाहिजेबोधकेवी॥ ५२॥ प्रकृतीहूनिआत्माभिन्न॥ सर्वथा
आह्मानदिसेजाण॥ येचिअर्थीचीविनवण॥ उद्धवआपणकरीतसे॥ ५३॥ ॥ श्लो०॥ एवमेपुंडरीकाक्षमहांतंसंशयंत्हृदि॥ छेत्तुम
र्हसिसर्वज्ञवचोभिर्नयनैपुणे:॥ २७॥ ॥ टी०॥ कमळनाभाकमळ नयना॥ कमळालयाकमळाधारण॥ कमळाकमळनिवासस्था
ना॥ कमळानयनाश्रीकृष्णा॥ ५४॥ प्रकृतीपुरुषयोगअवघड॥ योग्यांनकळेभिन्नानिवाड॥ यासंशयाचेंअतिजाड॥ त्हृदयींझाड
वाढलें॥ ५५॥ त्हृदयींसंदेहाचींमूळें॥ प्रकृतिभूमींविकल्पजळें॥ संशयवृक्षतेणेंबळें॥ वाढलाअहंफळेंसदाफळित॥ ५६॥ ज्यावृक्षा
चींसदाफळेंखातां॥ जीवनराहेसर्वथा॥ तेणेंसंशयाचीअधिकता॥ उसंतुचित्तापैंनाहीं॥ ५७॥ ऐशियावृक्षाचें छेदन॥ कृपेनेंकरावेंआ
पण॥ सोडुनिज्ञाननिरखवाग्बाण॥ करीनिर्दळणानिजांगें॥ ५८॥ योगयागशास्त्रपाठें॥ करितांधर्मकर्मकचाटें॥ यावृक्षाचेंपाहीनतु
टें॥ हेंकठिणत्वमोटेंगोविंदा॥ ५९॥ यावृक्षाचेंकरितांछेदन॥ ब्रह्माझालाब्रह्मसंपन्न॥ तुवांहंसगीतसांगोन॥ उद्धरिलाजाणसुपु
त्र॥ ६०॥ मुख्यब्रह्म्याचीऐशिअवस्था॥ तेथइतरांचीकोणकथा॥ यावृक्षाचाछेदिता॥ तुजवीणसर्वथाआननाहीं॥ ६१॥ छेदकार
तांवरितरी॥ वासनामूळउरल्याउरी॥ फांफाईलचौंगुण्यापरी॥ अतिशयेंभारीबांबळें॥ ६२॥ याचासमूळमुळेंसकंदू॥ छेदिताछेदकतूंगोविं
दु॥ तुजवेगळासंशयछेदू॥ भलताप्रबुन्धृ करूंनशके॥ ६३॥ ह्मणऊनीसंशयत्हृदयाचा दाई॥ तेथशस्त्रांचारिगमुनाहीं॥ त्याछेदावेंकैसेंकार्य॥
तेंअर्थींचेंमीपाहीं सांगेन॥ ६४॥ तुझेंज्ञानचक्रअढोळन॥ तुझेशब्दतअतितिख॥ समूळसंशयातेंछेदक॥ तुझेंवचनएकगोविंदा॥ ६५॥ ऐ
सेंतुझेंज्ञानवचन॥ तुवांकेलेयाकृपावलोकन॥ समूळसंशयाचेंनिर्दळण॥ सहजेंचिजाणहोताहे॥ ६६॥ तरितुवांश्रीमुकुंदा

॥फेडावीमाझासंशयबाधा॥नयाउद्धवाचियाशब्दा॥गोपीराजासांगेनह्मणे॥ ६७॥असतांबहुसालसज्ञान॥सकळसंश-
याचेंनिर्दळण॥मीचिकर्ताहेंकायकारण॥तेंहीलक्षणअवधारीं॥६८॥ ॥श्लो०॥त्वत्तोज्ञानंहिजीवानांप्रमोषस्तेऽत्रशक्ति
तः॥त्वमेवह्यात्ममायायागतिंवेत्थनचापरः॥२८॥ ॥टी०॥अतर्क्यतुझीमायाशक्ती॥त्याआवरूनिआनंदस्फुर्ती॥हृद
ळाऊनिविषयासक्ती॥तेणेंजीवहोतीअज्ञान॥६९॥करितांविषयाचेंध्यान॥जीवहोयमनाधिन॥त्यासमनकरिहीनदीन॥
अतिकृपणजडमूढ॥७०॥ऐसेकेवळजीवजेअज्ञान॥तेतुझाकृपाकटाक्षेंजाण॥झालेगाज्ञानसंपन्न॥हेकृपापूर्णपैंतुझी॥७१॥तुझीकृ
पाझालियापरिपूर्ण॥करूनिमायेचेंनिर्दळण॥जीवहोतीब्रह्मपूर्ण॥तुझेंनिजाणश्रीकृष्णा॥७२॥ह्मणशीमाझेगांठीजाण॥ना-
हींज्ञाननाअज्ञान॥तरितूंज्ञानदाताआपण॥झालाशीपूर्णतेंऐक॥७३॥धातासवितासनत्कुमारांसी॥नारदप्रऱ्हादअंबर्षी॥का
ळिउपदेशिलेंअर्जुनासी॥ऐसातूंहोशीज्ञानदाता॥७४॥ह्मणशीबहूतअसतीसज्ञान॥त्यांसिपुसोनिसाधावेंज्ञान॥तुजवेगळमा
येचेंनियमन॥त्यांचेनिजाणकदांनोहे॥२७५॥मायेचिउत्पत्तीस्थिती॥मायानिर्दळतीगती॥तूंएकजाणतात्रिजगती॥यालागीं
श्रीपतीकृपाकरीं॥७६॥यापरीउद्धवेंविनंती॥करूनिप्रार्थिलाश्रीपती॥तोप्रकृतीपुरुषविभागयुक्ती॥उद्धवाप्रतिसांगेल॥
७७॥जेविंसूर्यापाशींमृगजळ॥कांगगनींउपजेआभाळ॥कांमभूमिकेदिसेजळ॥तैशीप्रकृतीसबळपुरुषापाशीं॥७८॥याप
रिस्वयेंश्रीकृष्ण॥प्रकृतिपुरुषनिरूपण॥समूळसांगताहेआपण॥तोह्मणेंसावधानउद्धवा॥७९॥ ॥श्लो०॥श्रीभगवानुवाच॥
प्रकृतिःपुरुषश्चेतिविकल्पःपुरुषर्षभ॥एषवैकारिकःसर्गोगुणव्यतिकरात्मकः॥२९॥ ॥टी०॥प्रकृतीपुरुषहेंदोनी॥सदांअ
त्यंतवेगळेपणीं॥जैसादिवसआणिरजनी॥एकलोपोनिएकप्रबळे॥८०॥दिवसलोपतांचिजाण॥अंधकारेंसिपरिपूर्ण॥येऊनियांता
गंगाणा॥गत्र्आणणार ल्हासे॥८१॥तेंविलोपतांपुरुषाचेंभान॥घेऊनिकार्येंसकारणगुण॥ज्ञानाज्ञानेंसिपरिपूर्ण॥प्रकृतीजाणथोरा

वें ॥ ८२ ॥ येथमुख्यत्वेंदेहाकार ॥ तेंविप्रकृतीचेंदुर्गथोर ॥ तेथंतेंविलागणेधर ॥ देहअहंकारमहायोधा ॥ ८३ ॥ जोजिवलगविश्वासाचा ॥ प्रकृ
तीसविश्वासत्याचा ॥ तोनेटकाझुंझारदुर्गीचा ॥ भरभारूतेथचातोवाहे ॥ ८४ ॥ तेथअभिमानआपण ॥ प्रकृतीसनिर्भयदेउनीजाण ॥
घालुनीसामग्रीविकारभरण ॥ दुर्गदारुणबळकाविले ॥ ८५ ॥ ऐकउद्धवापुरुषश्रेष्ठा ॥ निजप्रकृतीचियानिष्ठा ॥ देहदुर्गीअभिमानला
टा ॥ जालावरिष्ठायाहेतू ॥ ८६ ॥ देहदुर्गगुणअहंकार ॥ दुर्गसामग्रीविकार ॥ अवघेप्रकृतीचेंसाचार ॥ तदाकारभासत ॥ ८७ ॥ गगनीं
गंधर्वनगरजाण ॥ माड्यागोपुरेंवनउपवन ॥ दिसेतैसींप्रकृतीआपण ॥ नानाकारेंजाणभासत ॥ ८८ ॥ जैशीमृगजळाचीसरिता ॥
दुर्गीनदिसेप्रवाहता ॥ तेंविप्रकृतीचीसर्वथा ॥ नानाकारताआभासे ॥ ८९ ॥ ऐसेंप्रकृतीदुर्गमहाथोर ॥ तेथेंनानासामग्रीविकार ॥ जे
जेंघालीअहंकार ॥ तेंऐकसाचारसांगेन ॥ ९० ॥ ॥ श्लोक ॥ ममांगमायागुणमय्यनेकधा विकल्पबुद्धिश्च गुणैर्विधत्ते ॥ वैकारिक
स्त्रीविधो ऽध्यात्ममेकमथाधिदैवमधिभूतमन्यत् ॥ ३० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ माझीमायागाआपण ॥ सर्वांगेंजालेतिन्हीगुण ॥ तेहीअ
भिमानेंआपण ॥ निजसत्ताजाणआवरिले ॥ ९१ ॥ तेंचिदेहदुर्गीभवतीजाण ॥ त्रिगुणाचेंआगडपूर्ण ॥ तेथेंमाडुनीत्रिपुटीविंदाण ॥
मारादारुणअभिमानकरी ॥ ९२ ॥ त्यादुर्गाचेंदृढरक्षण ॥ मुख्यत्वेंत्रिपुटीचीजाण ॥ तेत्रिपुटीचेंमुख्यलक्षण ॥ तुजमीआपणसांगेन
॥ ९३ ॥ अगाउद्धवाबुद्धिमंता ॥ तुजमीसांगेनऐकआतां ॥ तेथअसतीतिन्हीवाटा ॥ दोनीअव्हाटायेकिनीट ॥ ९४ ॥ त्यामार्गीचीउभारि
जी ॥ सैन्यरचिलेंदाहीआरणी ॥ युद्धकारजोनिर्वाणी ॥ तोतेथूनीनिरिक्षी ॥ ९५ ॥ तेहीमार्गधरिलेचौपाशीं ॥ राखणबैसलेतिन्हीवाटेशीं ॥ तेथ
रिगावयासायाचीं ॥ ज्ञानियासीकायकाज ॥ ९६ ॥ आतांअसोइतुलीपरी ॥ देहदुर्गाचीथोरभरोभरी ॥ ह्मणेऐकेंगाययाथोरी ॥ उद्धवातें
हरीसांगत ॥ ९७ ॥ कार्यकारणकर्तव्यता ॥ कर्मक्रियाअहंकर्तता ॥ ध्येयध्यानविषयध्याता ॥ दुर्गसर्वथादृढकेले ॥ ९८ ॥ तेथभोग्यभोगभोक्ता
॥ हेंबहूळसुखींतत्वता ॥ अभिमानजालावसता ॥ प्रकृतीसंमतासंयोगें ॥ ९९ ॥ तेथचोरद्वाराचियालक्षीं ॥ उघडुनीकामक्रोधखिडकी ॥ घालाघा

लितांएकाकी ॥ सकळलोकांकारिजे ॥ २०० ॥ त्याचाघेरुनीयांभेदरा ॥ तापसपळालेसैरा ॥ लंगोटीसांडिल्याहीदिगांबरा ॥ कोंधथरथ-
रांकांपती ॥ १ ॥ लोभयंत्रविकडाडे ॥ तमधूमदाटचहूंकडे ॥ महामोहाचेंगडदपडे ॥ मागेंपुढेंदिसना ॥ २ ॥ दुर्गासभोंवतीनवद्वारें ॥ नवद्वारींन
वहीयंत्रें ॥ तेणेंतेणेंयत्रद्वारें ॥ विषयमहामारमारिती ॥ ३ ॥ देहाभिमानाचेंचाळक ॥ मुख्यतेंमनचीएक ॥ तेंदुर्धरमहामारक ॥ दुर्गअटकेंत
णेंकेलें ॥ ४ ॥ मालचढोनीअवचट ॥ पारकेंरिघतांघडघडाट ॥ तेंदग्रान्याद्वाराचीवाट ॥ देउनीकपाटदृढबुजिलें ॥ ५ ॥ यापरीस्वयेंमन ॥ दुर्गप
न्नासीआपण ॥ त्यासीसबाह्यआपणरक्षण ॥ घरटीजाणस्वयेंकरी ॥ ६ ॥ धरोनीकामाचाहात ॥ मनरिगेपारख्यांत ॥ मुख्यधुराचालोळभेत
॥ इतरांचातेथकोणपाडूं ॥ ७ ॥ ऐसेंमनाचेंमारकपण ॥ अनिवारअतीकठीण ॥ त्रिविधनांपेखांचूनमन ॥ हुंवतजाणपाडिलें ॥ ८ ॥ देवापासू
नीआदिदैविक ॥ मानसतापअध्यात्मिक ॥ भूतांपासावतोभौतिक ॥ यानावेंदेखत्रिविधताप ॥ ९ ॥ सत्वगुणेंदेवअंतःकरण ॥ रजोगुणें
इंद्रियेंजाण ॥ महाभूतेंविषयमान ॥ तमोगुणेंप्रसवत ॥ १० ॥ त्रिविधविकारीविकारदक्कुळ ॥ तेंहेंप्रकृतीचयेथंकेवळ ॥ हेंचिदुर्गसा
मग्रीप्रबळ ॥ प्रपंचसबळयेणेंजाला ॥ ११ ॥ संकल्पमहापर्ज्यन्योदकीं ॥ वासनाजीवनेंभरलीटांकी ॥ तेणेंजीवनेंदुर्गीच्यालोकीं ॥
संसारसुखदुःखविचारिजे ॥ १२ ॥ दुर्गनवद्वारींसमस्तें ॥ आधिदेवआणिआधिभूतें ॥ अध्यात्मनेंकोणयेथें ॥ एकानिश्चितेंसांगेन
॥ १३ ॥ कोणद्वारींकोणयंत्र ॥ कोणचेतविताकेसेंसूत्र ॥ केसाद्वातसेविषयमार ॥ तोही निर्धारसूंएक ॥ १४ ॥ ॥ श्लोक ॥
॥ ॥ दृग्रूपमार्कवपुरत्ररंध्रे परस्परंसिध्यतियः स्वतः खे ॥ आत्मायदेषामपरोयआद्यः स्वयानुभूत्याऽखिलसिद्धिसिद्धीः ॥
॥ ३१ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ चक्षुइंद्रिययंत्रथोर ॥ तेथकामेंमनरूपाचामहामार ॥ घायेंभदितीजिव्हार ॥ पडेलस्करवरको-
ट्यानकोटी ॥ १५ ॥ चक्षुगोळइंद्रियशरीरीं ॥ तेथअधिदेवसूर्यअधिष्ठात्री ॥ देखिल्यास्वरूपाचीधारणाधरी ॥ तेचिनिजनिर्धारीअध्यात्म ॥ १६
॥ नीलपीतरूपाभरण ॥ दृष्टीदेखिजेदर्शन ॥ तेंचिअधिभूतसत्यजाण ॥ रूपाचेंभानदृष्टीशीं ॥ १७ ॥ सूर्यअधिदेवसिद्धआहे ॥ अधिभूतद्रव्यअसलें

पाहीं ॥ शरीरचक्षुगोलहीहोये ॥ परीअध्यात्मतेंजेंवीणराहे अंधत्वदृष्टी ॥ १८ ॥ आधिदैवआधिभूतअसतांपाहीं ॥ अध्यात्मतेंजवदृष्टीसीनाहीं
तंवदेखणेंनघडेकाहीं ॥ अंधत्वतेठांईदसावलेंठाके ॥ १९ ॥ अध्यात्मआधिभूतदोनीआहे ॥ जेंअधिदैवसूर्यअस्तजाये ॥ तेंदृष्टीचेंदेखणेंठाये
॥ स्तब्धत्वेंराहेतमामाजी ॥ २० ॥ तेकाळींदृष्टीसीपाहे ॥ स्नेहसूत्रमेळवुनीराहे ॥ अग्नीजरीकेलासाह्य ॥ तरीप्रकाशनाहेरवीऐसा ॥ २१ ॥ तें
थचंद्रोदयोजरीजाला ॥ तोसूर्यसमाननाहींआला ॥ निशानिरसूनीदृष्टीसाह्यजला ॥ यालागींसूर्यबोलिलाआधिदैव ॥ २२ ॥ अध्या
त्मअधिभूतअसतांपाहीं ॥ आधिदैवसूर्यजेथनाहीं ॥ तेथदृष्टीचेंनचलेकाहीं ॥ तुजम्यातेंहीसांगीतलें ॥ २३ ॥ अध्यात्मआधिदैवदोनी
आहे ॥ आधिभूतदृश्यदर्शनराहे ॥ तेंसत्यब्रह्मज्ञानहोये ॥ जेंगुरुकृपापाहेंपूर्णांशें ॥ २४ ॥ येथजेंदृश्याचेंदर्शन ॥ तेणेंदेहबुद्धीदृढजाण
॥ तेंदृश्याचेंपुशिल्यामान ॥ होयदेहशींजाणशून्यसंसार ॥ ३२५ ॥ आधिदैवअध्यात्मआधिभूत ॥ तृपुटीबोलिजेतेंहेंयेथ ॥ तुजम्या
सांगीतलीसाद्यंत ॥ जाणनिश्चयेंविभाग ॥ २६ ॥ तेथूनीतृपुटीचेंविंदाण ॥ दृश्यद्रष्टाआणिदर्शन ॥ कर्मकर्ताक्रीयाचरण ॥ ध्येयध्या
नध्यातृत्व ॥ २७ ॥ तृपुटीह्मणावयाचेंकारण ॥ परस्परेंसापेक्षपण ॥ तेंआपेक्षेचेंलक्षण ॥ ऐकसंपूर्णसांगेन ॥ २८ ॥ नानाकारेंअतिवि
लास ॥ येथदेखणीदृष्टीडोळस ॥ तेंहीसूर्येंवीणवोस ॥ हाअनुप्रवेशपरस्परें ॥ २९ ॥ सूर्यआहेडोळानाहीं ॥ तेथपाहाणेंनचलेपांहीं ॥
होकांडोळाआहेसूर्यनाहीं ॥ तेथदृष्टीचेंकांहींचलेना ॥ ३० ॥ सूर्यआणिदृष्टीदोनीआहे ॥ परीदृश्यजेंनाहींहोय ॥ तेंदोहींचेंसामर्थ्यराहे ॥
देखावेंकायेदृष्टीनें ॥ ३१ ॥ सूर्यप्रकाशीरूपाशीं ॥ दृष्टीशींरिगोनीत्यांशेंसी ॥ दाखवीनानाविकाराशी ॥ परस्परानुयासीबोलिजेसिद्धी
॥ ३२ ॥ इतुकेंकरोनियांसविता ॥ नभमंडळींअलिप्तता ॥ तेविजगदाकारेंचेतविता ॥ अलिप्ततत्वतांचिदात्मा ॥ ३३ ॥ जो जगदामा
जीभरलाराहे ॥ जगाचाहृदयस्थहीहोये ॥ हेंजगजरीहोयजागें ॥ परितोआहेजैसातैसा ॥ ३४ ॥ जेविंआकाशअभ्यंतरीं ॥ होतां
घटाकाशसहस्त्रवरी ॥ आकाशत्याघटाभीतरीं ॥ प्रत्यक्षाकारेंभरलेंदिसे ॥ ३५ ॥ तेघटचिहोतीजातीं ॥ परीआकाशसहजस्थीती

।। तेंविउत्पत्तीस्थितीअंतां ।। अलिप्तश्रीपतीचिदात्मा ।। ३६ ।। तो आदिचीअनादिआदी ।। तोबुधींचाअनादिबुधी ।। तोसिधींचाअना-
दिसिधी ।। जाणत्रिशुधीपरमात्मा ।। ३७ ।। हाप्रकाशाप्रकाशक ।। अर्काचाहीआदिअर्क ।। स्वयेंत्रिपुटीचाप्रकाशक ।। अलिप्तएकपर-
मात्मा ।। ३८ ।। त्यासीजाणोजानांजाणणें ।। वेदांसीजालेंलाजिरवाणें ।। वेडावलींस्मृतींपुराणें ।। नकळेशास्त्रपटणंभांडतां ।। ३९ ।। दृष्टोदे
वीआणीदेवता ।। भोग्यभोगआणिभोक्ता ।। नानात्रिपुटीचीत्रिगुणता ।। जाणतत्वतात्रिपुटीचीहे ।। ४० ।। हा आद्य अव्यय अनर्घ्य ।। प्रकृ
तीपुरुषपरमात्माएक ।। यासीजाणावयासविवेक ।। नचलेविवेकआणिकांचा ।। ४१ ।। याचेनिहाहृदयींदेखिजे ।। याचेनिहाइत्थंभूतजाणि
जे ।। यातेंधरोनिहापाविजे ।। हेंहीलाहिजेकृपेयाच्या ।। ४२ ।। हास्वप्रकाशसहजनिजें ।। याशीप्रकाशीऐसेंनाहींदुजें ।। याचेनिप्रकाशे
हादेखिजे ।। याचेनिहोइजेयाऐसें ।। ४३ ।। आधिदेवअध्यात्मअधिभूत ।। नेत्रद्वारांसांगीतलेंयेथ ।। तैसेंचअन्यइंद्रियांव्याप्त ।। देवसांग
तसकळीतें ।। ४४ ।। श्लोक ।। एवंत्वगादिश्रवणादिचक्षुर्जिव्हादिनासादिचचित्तयुक्तं ।। ३१ ।। यः सोगुणक्षोभकृतोविकारः प्रधानमूला
न्महतःप्रसूतः ।। ।। टी० ।। प्रसानांप्रसावमहदादिद्वारा ।। नानाविकारांचापसारा ।। गुणक्षोभेंक्षोभुनीपुरा ।। उठविलाउभारात्रि
पुटीरूप ।। ४५ ।। जेविसूर्यचक्षुरादिविंदाण ।। तैसेंचिश्रोत्रत्वचारसनादिघ्राण ।। हें ज्ञानेंद्रियपंचकजाण ।। याचेंकर्मप्रधानत्रिपुटीरूपें ।।
।। ४६ ।। येथकर्मेंद्रियेंपांचआन ।। तीं ज्ञानेंद्रियाआधीन ।। हस्तपादगुदशिश्न ।। वाचाजाणपांचवी ।। ४७ ।। त्यांसीज्ञानेंद्रियेंप्रेरिती ।। तेंकर्मेंद्रियंक
र्मप्रवृत्ती ।। एवंउभयइंद्रियस्थिती ।। जाणनिश्चितीदशेंद्रियें ।। ४८ ।। चित्तचतुष्ययचमत्कार ।। मनबुधीचित्तअहंकार ।। हींएकचीपरीभिन्नप्र
कार ।। जैसाव्यापारतैसेंनाव ।। ४९ ।। केवळदेहाकारेंमीपण ।। तोसबळअहंकारजाण ।। संकल्पविकल्पजगहन ।। नांवमनउद्धवा ।। ५० ।। ग
तभोगाचेंजेंचिंतन ।। तेंचित्ताचेंलक्षण ।। केवळनिश्चयात्मकजाण ।। बुद्धिसंपूर्णतीनांव ।। ५१ ।। हेंगुणक्षोभाचेंलक्षण ।। भोगसाधनभोग्यजा
ण ।। त्याहूनीभोक्तातोभिन्न ।। तेंहीलक्षणअवधारीं ।। ५२ ।। त्वगींद्रियींविषयस्पर्शन ।। तेथेंआधिदैववायूजाण ।। त्याहूनीपरमात्माभि

न्न ॥ चित्स्वरूपें जाण अविकारी ॥ ५३ ॥ रसनेंद्रिय अतिगहन ॥ रसविषयो तेथील जाण ॥ वरुण आधिदैवत आपण ॥ आत्मा स्वानंद पूर्णरसातीत ॥ ५४
॥ गंधविषयो घ्राणेंद्रियें ॥ तेथ आधिदैवत अश्विनीदेव होयें ॥ आत्मा त्याहुनी वेगळा पाहें ॥ चित्स्वरूपें राहे अविकारी ॥ ५५ ॥ श्रवणेंद्रियां
विषयो शब्द ॥ तेथ दिशा आधिदैवत प्रसिद्ध ॥ शब्दीं निजात्मा निःशब्द ॥ चिद्रूपें स्वरूप अविकारी ॥ ५६ ॥ चक्षुरिंद्रियलक्षण ॥ पूर्वीं
निरोपिलीं जाण ॥ हें ज्ञानेंद्रियविंदाण ॥ त्रिपुटी संपूर्ण ऐशा रीतीं ॥ ५७ ॥ चित्त इंद्रिय जें कां येथ ॥ चिंतन विषयो त्यासी प्राप्त ॥ तेथ
वासुदेव आधिदैवत ॥ आत्मा अलिप्त चिंतनेंसीं ॥ ५८ ॥ मनेंद्रिय अतिचपळ ॥ संकल्प विषयो त्याचा प्रबळ ॥ तेथ आदिदैवत चंद्र
निर्मळ ॥ आत्मा केवळ मनातीत ॥ ५९ ॥ अहंकार इंद्रिय कठीण ॥ तेथील विषयो मीपण ॥ रुद्र आदिदैवत जाण ॥ परमात्मा भिन्न अ
हंकारेंसीं ॥ ६० ॥ बुद्धी इंद्रिय अतिसज्ञान ॥ बोधव्य तेथींचा विषयो जाण ॥ ब्रह्मा आदिदैवत आपण ॥ आत्मा चिद्धन बुध्यातीत ॥ ६१
॥ चित्तचतुष्टय सकारण ॥ त्रिपुटी सांगीतली तेंही जाण ॥ आतां कर्मेंद्रियांचें लक्षण ॥ ऐक संपूर्ण सांगेन ॥ ६२ ॥ वागेंद्रियीं वाच्य वि
षयो ॥ अग्नी आधिदैवत तेथील पाहा हो ॥ तेथ क्रियाशक्तीचा निर्वाहो ॥ यासी अलिप्त देवो महामौनें ॥ ६३ ॥ पाणेंद्रिय ग्रहण विषये
॥ इंद्र आधिदैवत तेथील पाहा हो ॥ तेथ क्रियाशक्तीचा निर्वाहो ॥ यासी अलिप्त देवो अक्रियत्वें ॥ ६४ ॥ पादेंद्रिय गति विषयो ॥ तेथें
उपेंद्र आधिदेवो ॥ तेथें गमनशक्तीचा निर्वाहो ॥ यासी अलिप्त देवो निश्चयत्वें ॥ ६५ ॥ गुदेंद्रियीं विसर्ग विषयो ॥ नैरित्य आधिदैवत ते
थील पाहा हो ॥ क्षरशक्ती तेथील निर्वाहो ॥ त्यासी अलिप्त देवो अक्षरत्वें ॥ ६६ ॥ शिश्नेंद्रियीं रति विषयो ॥ प्रजापती तेथें आदिदेवो ॥
आनंदशक्तीचा तेथें निर्वाहो ॥ त्यासी अलिप्त देवो परमानंदें ॥ ६७ ॥ ज्ञानकर्मेंद्रियें कर्माचरण ॥ चित्तचतुष्टयाचें लक्षण ॥ हें गुणक्षो
भाचें कारण ॥ समूळ जाण मायिक ॥ ६८ ॥ तें त्रिगुणक्षोभाचें प्रधान मूळ ॥ प्रकृतीविकारें होय स्थूळ ॥ आत्मा अविकारी निर्मळ ॥ अलि
प्तत्व प्रकृतीसीं ॥ ६९ ॥ जेवीं इष्टनी भूमी समवेत ॥ गृहीं गृहसामग्री समस्त ॥ अभिमानें उपार्जी गृहस्त ॥ परी तो त्या अतीत आपण जैसा

॥७०॥ तेविं त्रिगुणक्षोभें अभिमान ॥ वाढवी नाना विकारवन ॥ आत्मा वसंतही भिन्न ॥ तेंचि निरूपण बोलें ॥ ७१ ॥ श्लोक ॥ अहंभिद्
मोहाद्विकल्पहेतुर्वैकारिकस्तामसऐंद्रियश्च ॥ ३२ ॥ आत्मापरिज्ञानमयोविवादोह्यस्तीतिनास्तीतिभिदार्थनिष्ठः ॥ टीका ॥ अहं
अध्यासें संसारप्राप्ती ॥ जीवासी लागली निश्चिती ॥ त्या अहंकाराचे निवृत्ती ॥ भवनिर्मुक्ती जीवासी ॥ ७२ ॥ ऐसा बाधक केवळ दुर्धर ॥ कैंचा उठि
ला अहंकार ॥ हाही पुसों पाहसी विचार ॥ ऐकसा चार सांगेन ॥ ७३ ॥ स्वस्वरूपातें विसरून ॥ दृढ जें स्फुरे मीपण ॥ तोचि अहंकार जाण ॥
विकारें त्रिगुणक्षोभक ॥ ७४ ॥ जागृतीचा जो विसरू ॥ तोचि स्वप्नसृष्टीचा विस्तारू ॥ वस्तुविमुख जो अहंकारू ॥ तोचि संसारू गुणात्मक ॥
॥७५॥ विकारें क्षोभली तिन्ही गुण ॥ हें विस्मरण मोहाचें लक्षण ॥ तेणें विकारलें तीन गूण ॥ ते विकार भिन्न अवधारीं ॥ ७६ ॥ सुखी बोलि
ला वैकारिकू ॥ तो अहंकार जाण सात्विकू ॥ तोचि चित्तचतुष्टयद्योतकू ॥ होय प्रकाशकू आधिदैवें ॥ ७७ ॥ सत्वापासोनि उपजे मन ॥ मना-
पासाव विकार गहन ॥ यालागीं वैकारिक जघान ॥ सत्वगुण बोलिजे ॥ ७८ ॥ ज्ञानकर्म उभय पंचक ॥ हा इंद्रियांचा दशक ॥ जाला रजोगुण ॥
द्योतक ॥ यालागीं ऐंद्रिक ह्मणिपे त्यासी ॥ ७९ ॥ तामसगुण जो कां येथें ॥ आकाशादि अपंचीकृतें ॥ आवरणारूपें महाभूतें ॥ विषयसमवेतें
उपजवी ॥ ८० ॥ महाभूतें विषयपंचक ॥ यालागीं तमोगुण प्रकाशक ॥ यालागीं भूतादि देखें ॥ यासी अवश्यक बोलीजे ॥ ८१ ॥ एवं त्रिगुणगुण
विकारें ॥ काम्यकर्मसंस्कारें ॥ सबळ होउनी अहंकारें ॥ संचारीं संचरे नाना हेतु ॥ ८२ ॥ या प्रकृतीविकारापासून ॥ आत्मा अतिशयें भिन्न ॥ जेवीं
मृगजळीं न भरून ॥ अलिप्त भानु नभामाजी ॥ ८३ ॥ जेवीं प्रकाशीं नाही सर्पाकार ॥ सर्पासी नातळे स्वयें दोर ॥ तेवि प्रकाशीं नाही संसार ॥ निःसंग
निर्विकार निजात्मा ॥ ८४ ॥ जैसा दृष्टी पाषाण रक्त श्वेत ॥ स्फाटक उपलानि यंतथ्य ॥ रंगी तदाकार भासत ॥ तरी ना अलिप्त स्फटिकत्वें ॥ ८५
॥ तैसा गुणसंगें जीवात्मा बद्ध ॥ दिसतसे तो अनाशुद्ध ॥ हा नेणोनियां निजबोध ॥ करिती विषाद मत्तवादी ॥ ८६ ॥ एक ह्मण-
ती आत्मा देही ॥ एक ह्मणती तो विदेही ॥ एक ह्मणती आत्म्याचा ठायी ॥ हे दोन्ही नाहीं सर्वथा ॥ ८७ ॥ एक ह्मणती आत्मा सगुण ॥ एक

ह्मणती नोगुणाविहिन॥ एकह्मणतीतेवेगळीखुण॥ सगुणनिर्गुणपरमात्मा॥ ८८॥ एकप्रतिपादितीभेद॥ एकप्रतिपादिनीअ
भेद॥ एकह्मणतीदोनीअबद्ध॥ आमुचेंमतशुद्धदेहात्मवादें॥ ८९॥ एकह्मणतीहेंमिथ्याभ्रत॥ प्रत्यक्षादिसताहेजोयेथ॥ तोप्र
पंचमानितीसत्य॥ हेंचिमतएकाचें॥ ९०॥ ऐसाभेदवादसकळ॥ विचारितांअज्ञानमूळ॥ आत्माचिन्मात्रकेवळ॥ भेदातेंसमू
ळछेदक॥ ९१॥ आत्मापरिज्ञानमयशुद्ध॥ हेंश्लोकींचेंमूळपद॥ तेणेनिरसेअज्ञानभेद॥ आत्माशुद्धचिदात्मा॥ ९२॥ जेविंसनक्षत्र
रजनी॥ निवर्ततप्रगटेतरणी॥ तेविंसभेदकार्यनिरसूनी॥ प्रगटेचित्किरणींचिदाभास॥ ९३॥ जेथगुणेंसिमायाउडे॥ भेदासहि
तवादबुडे॥ मुळासहअज्ञानखुडे॥ चहूंकडेसच्चिदानंद॥ ९४॥ आत्मासच्चिदानंदपूर्ण॥ तेथसमूळमिथ्याअज्ञान॥ तेंअज्ञाननि
राशीसाधन॥ विवेकसांख्यज्ञानव्यर्थदिसे॥ ९५॥ तेचिविषयांचेंनिरूपण॥ श्लोकार्थेफलक्षण॥ स्वयेंसांगताहेश्रीकृष्ण॥ साध्यसाधन
विभाग॥ ९६॥ ॥ श्लो०॥ व्यर्थोऽपिनैवोपरमेतपुंसांमत्तःपरावृत्तधियांस्वलोकात्॥ ३२॥ ॥ टी०॥ मुळींसमूळमिथ्याअज्ञान॥ अ
ज्ञानजन्याविषयभान॥ तेंदेखोनिभुललेजन॥ पडिलेंविस्मरणास्वस्वरूपीं॥ ९७॥ मीपरमात्माहृदयस्थसन्निधी॥ त्यामजपासोनि
दूरपरतेबुद्धी॥ सर्गाविषयासक्तिविशुद्धी॥ आवडेउपाधीदेहगेहदारा॥ ९८॥ जेंस्वस्वरूपाचेंविस्मरण॥ तेंवाढवीतीव्रविषयध्यान॥
तेणेंजीवासिजन्ममरण॥ अनिवारजाणदेहाभिमानें॥ ९९॥ तोनासावयादेहाभिमान॥ वैराग्ययुक्तज्ञानध्यान॥ मींचिबोलिलोंसाध
न॥ समूळअज्ञानछेदक॥ ४००॥ जंवरिअंगींदेहाभिमान॥ तंवअवश्यपाहिजेसाधन॥ निःशेषनिरसल्याअज्ञान॥ वृथासाधन
मीहिमानीं॥ १॥ ह्मणशीतेंकोणतेंअज्ञान॥ जेंशुद्धासिलावीजीवपण॥ त्याजीवाआंगींजन्ममरण॥ अनिवारजाणवाटवी॥ २॥
स्वस्वरूपविसरोनिजाण॥ देहींस्फुरेजेंमीपण॥ अत्यंतदृढतरअज्ञान॥ तोदेहाभिमानउद्भवा॥ ३॥ गोणनावत्याचेंअज्ञान॥ येन्ह
वीमुख्यत्वेंदेहाभिमान॥ हेंऐकोनिदेवाचेंवचन॥ दचकलेंमनउद्धवाचें॥ ४॥ तेचिअर्थींचाप्रश्न॥ देवासिपुसेआपण॥ कोण्यायुक्ती

देहाभिमानी॥जन्ममरणभोगवी॥५॥ ॥श्लो०॥उद्धवउवाच॥त्वत्तःपरावृत्तधियःस्वकृतैःकर्मभिःप्रभो॥ उच्चावचान्यथादेहान्गृ
ह्णंतिविसृजंतिच॥३४॥ ॥टी०॥सर्वत्रसदासन्मुखगगन॥त्यासिकदानघडेविन्मुखपण॥तेविंसबाह्यआत्मापरिपूर्ण॥त्यासि
विमुखजाणहोयकैशी॥६॥जैंजाळींबांधवेगगन॥तैंअक्रियालागेकर्मबंधन॥वंध्यागर्भसठवेजाण॥जैंजन्ममरणमुक्तासी॥७॥आ
त्म्यावेगळेंकाहीं॥रितेंतंवउरलेंनाहीं॥तरियेदेहिंचातेदेहीं॥गमनसिद्धिपाहींकैसेनी॥८॥पृथ्वीरुसोनिवोसरांराहे॥आकाशप-
ळोनिपन्हांजाये॥तैंदेहींचादेहांतरापाहें॥आत्मालाहेसंसरण॥९॥सातसमुद्रगिळीमुंगी॥तैंआत्माउंचनीचयोनीभोगी॥हेंअत
र्क्यतर्क्येनामागी॥भुललेयोगीयेअर्थी॥१०॥ ॥श्लो०॥तन्ममाख्याहिगोविंददुर्विभाव्यमनात्मभिः॥नह्येतत्प्रायशोलोकेवि
द्वांसःसंतिवंचिताः॥३५॥ ॥टी०॥अभिनवहेतुझीगती॥सर्वथानकळेश्रीपती॥मायामोहितजेचित्तीं॥त्यांतुझीस्थितीने
णवे॥११॥तूंआत्माअद्वितीयअविनाश॥तेथउत्पत्तिस्थितीअविनाश॥नाथिलादाविशीभवभास॥हाअतर्क्यविलासतर्केना
॥१२॥येथवेदाचीयुक्तिठेली॥उपनिषदेंवेडावलीं॥पुराणेंमुकींझालीं॥अतियत्नेंलक्षिलीनवचेचिभागी॥१३॥तुझेकेवळकृ
पेवीण॥तुझेंइत्थंभूतनकळेज्ञान॥ऐसेजडमूढहरिकृपाहीन॥त्यासिभवबंधनतुटेना॥१४॥तुझेयोगमायेचीअनतर्क्यता॥ब्रह्याभुलविला
वत्सेंनेतां॥शिवभुलविलामोहिनीदेखतां॥इतरांचीकथातेकोण॥१५॥प्रपंचींअथवापरमार्थी॥तुझेनचालतीइंद्रियवृत्ती॥यालागींगो
विंदनामाचीख्याती॥त्रिजगतींवाखाणिली॥१६॥सादरकृपापूर्वकआपण॥माझासांगावाअतर्क्यप्रश्न॥देहींदेहांतरसंचरण॥जी
वासिजन्ममरणतेंकैचें॥१७॥ऐकोनिउद्धवाचाप्रश्न॥हांसिंनलामधुसूदन॥हेंअवघेंमायीकजाण॥कल्पनाविंदाणमनोमय॥१८॥श्लो०
श्रीभगवानुवाच॥मनःकर्ममयंनृणामिंद्रियैःपंचभिर्युतं॥लोकाल्लोकंप्रयात्यन्यआत्मातदनुवर्त्तते॥३६॥ ॥टी०॥अकराइंद्रियेंपं
चमहाभूतें॥हेंसोळाकळांचेंलिंगदेहयेथें॥मुख्यत्वेंप्राधान्यमनाचेंतेथें॥नानाविषयातेंकल्पक॥१९॥येथलिंगदेहतेंचिमन॥मनाआ

धीनइंद्रियेंजाण॥मनाचेनिदेहासिगमन॥तेथदेहाभिमानमनासवें॥२०॥मनज्यातेंसोडूनिजाये॥तेथअभिमानउभानराहे॥मनोवेगेंअ
भिमानपाहें॥देहाचावाहेखटाटोप॥२१॥जेथविषयासक्तमन॥करीशुभाशुभकर्माचरण॥तेव्हांहोईनिकर्माधिन॥देहीकरीगमनदेहांतरा
॥२२॥आत्मयासिअलिप्तभिन्न॥परदेहासवेंदावीगमन॥हेंअतिअतर्क्यविंदाण॥ऐकलक्षणतयाचें॥२३॥घटजेथजेथहिंडोंबैसे॥आका
शत्यासवेंजातदिसे॥परिढळणेंनाहींआकाशें॥आत्म्याचेंतैसेंगमनयेथें॥२४॥घटामाजीभरिजेअमृत॥अथवाघालिजेखातमूत॥
आंकाशदोहींशीअलिप्त॥तेंविसुखदुःखातीतदेहस्थआत्मा॥२५॥घटूघायेंकाजेशतचुर॥परीआकाशांननिघेचिर॥तेंविनेंश्वरींअनै
श्वर॥जाणासाचारनिजात्मा॥२६॥घटफुटोनिजेथनाशे॥तेथआकाशआकाशींसहजअसे॥नवाघटजेथउपजोंबैसे॥नांतेथआका
शींव्याँपजे॥२७॥तेंविदेहाचेनेंनश्वरपण॥आत्माअखंडत्वेंपरिपूर्ण॥आत्म्यासिदेहांतरगमन॥जन्ममरणअसेना॥२८॥देहीचेंदेहांत
रगमन॥वासनायोगेंकरीमन॥तेंमनोगमनाचेंलक्षण॥ऐकसंपूर्णसांगेन॥२९॥ ॥श्लो०॥ध्यायन्मनोऽनुविषयान्दृष्टान्वाऽनुश्रुतान
थ॥उद्यत्सीदत्कर्मतंत्रंस्मृतिस्तदनुशाम्यति॥३७॥ ॥टी०॥श्रुतदृष्टविषयाचेंध्यान॥निरंतरवाढवीमन॥तीव्रधारणादारुण॥अ-
न्यस्फुरणस्फुरेना॥३०॥आवडल्याविषयाचेंध्यान॥अंतकाळींठसावेजाण॥तेव्हांतदाकारहोयमन॥सर्वभावेंआपणतन्निष्ठा॥३१॥
तेव्हांभोगक्षयेंजाण॥मागल्यादेहाचाअभिमान॥सहजेंचिविसरेमन॥पुढीलध्यानएकाग्रता॥३२॥विषयवासनारूढमन॥निजकर्मतं
त्रेंजाण॥देहांतरकरीगमन॥तेथसमाणसंचरे॥३३॥मागीलसांडिल्यादेहातें॥सर्वथास्मरेनाचित्तें॥पुढेंधरिलेंआणिकानें॥हेंहिम
नातेंस्मरेना॥३४॥ ॥श्लो०॥विषयाभिनिवेशेननात्मानंयत्स्मरेत्पुनः॥जंतोर्वैकस्यचिद्धेतोर्मृत्युरत्यंतविस्मृतिः॥३८॥जन्मत्वात्मत
यापुंसःसर्वभावेनभूरिद॥विषयस्वीकृतिप्राहुर्यथास्वप्नमनोरथः॥३९॥ ॥टी०॥विषयाभिनिवेशेंमन॥ज्यास्वरूपाचेंकरीध्यान॥तद्रू-
पहोयआपण॥पूर्वदेहाचेंस्मरणविसरोनियां॥३५॥तेंचिविसरणकैसें॥निजबालत्वप्रौढवयसें॥निःशेषनाठवेमानसें॥पूर्वदेहतैसेंविस

रोनिजाय॥३६॥ऐसेंअत्यंतविस्मरण॥त्यानावदेहाचेंमरण॥त्याविसरासर्वेंजाण॥चेतनासप्राणीरिगोनिजाय॥३७॥तेव्हांचेतनाजाय
सप्राण॥तेव्हांदेहासियेप्रेतपण॥त्यानावउद्भवामरण॥जन्ममरणातेंऐक॥३८॥स्नेहेंद्वेषेंअथवाभयें॥अंतकाळींजेंध्यानराहे॥पुरुष
तद्रूपचिहोये॥जन्महीलाहेतैसाची॥३९॥भरतकरितांअनुष्ठान॥अंतींलागलेंमृगाचेंध्यान॥तोमृगचिजालाआपण॥ध्यानानुरूपें
मनजन्मपावे॥४०॥भयास्तवभृंगाचेंध्यान॥कीटकीकरितांजाण॥तेतद्रूपहोयआपण॥ध्यानानुरूपेंजन्मपावे॥४१॥द्वेषेंध्यातांश्री
कृष्णासी॥तद्रूपताझालीपौंड्रिकासी॥जेसेंदृढध्यानमानसीं॥तेगतीपुरुषासिनिश्चुन्ही॥४२॥वाढऊनियांसंभ्रम॥अंतकाळींआव
डेसप्रेम॥जेंध्यानठसावेंमनोरम॥तोचिजन्मपुरुषासीं॥४३॥मगतेणेंध्यानानुभवें॥जैसाकाहींआकारुंसंभवे॥तेथदेहाभिमान
पावे॥हेंमांआघवेंह्मणोनी॥४४॥येथमनआणिअभिमान॥स्वरूपएककार्येंभिन्न॥हेंचित्तचतुष्टयलक्षण॥जाणतीसज्ञानएकात्म
ता॥४५॥दैवयोगेंत्यादेहाचें॥बरवेंवोरवटेंघडेसाचें॥तेंअभिमानघेऊनिनाचे॥जन्मपुरुषाचेयानाव॥४६॥परिहेंदेहनव्हेआन॥
हेंहिस्मरेनात्तेंमन॥पूर्वीलजोदेहाभिमान॥तोचियेथजाणआरोपी॥४७॥येचिअर्थीचादृष्टांत॥स्वयेंसांगताहेश्रीकृष्णनाथ॥जेवीं
स्वप्नआणिमनोरथ॥विसरवीतनिजदेहा॥४८॥स्वगृहीदरिद्रीनिद्रिस्त॥तोस्वप्नींहोयअमरनाथ॥मगऊर्वसीमधुरवंअप्सरांत॥
असेंभिरवतऐरावती॥४९॥तेंदरिद्रदेहमाझेंगेलें॥हेंअमरदेहप्राप्तझालें॥ऐसेंस्वप्नींनाहींआठवलें॥तैसेजन्मझालेजनासी॥५०॥
मजूरराउळीचेंघृतनेतां॥तोतुरंगींचढेमनोरथा॥मगनाचऊंलागेउल्हासता॥स्वकल्पितकल्पना॥५१॥सबळवारूचेंउड्डाण॥ह्मणू
निउडूंजातांआपण॥पडोनिघृतकुंभहोयभग्न॥पुसतीजनकायझालें॥५२॥वळेंउडालामाझाघोडा॥परिस्मरेनातोकुंडलाघडा॥बं
दीपडलारोकडा॥नेणेबापुडामनोरथा॥५३॥येथवरितीव्रजेंविस्मरण॥त्यानावदेहाचेंमरण॥अतिउद्यतजेंमनाचेंध्यान॥तेंचिज
न्ममरणप्राण्यासी॥५४॥एवंआत्म्यासिजन्ममरण॥तेंकेवळभ्रमाचेंलक्षण॥तेंचिअर्थीचेंनिरूपण॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥५५॥ श्लो०

स्वप्नमनोरथंचेत्थं प्राक्तनंनस्मरत्यसौ॥तत्रपूर्वमिवात्मानमपूर्वंचानुपश्यति॥४०॥ ॥टी०॥स्वप्नदेखत्यापुरुषासी॥विसरोनिनिजदेहासी
स्वप्नीच्यादेहगेहासी॥साभिमानेंसिवाढवी॥५६॥जागृतीदेहोराहिलातेथें॥स्वप्नदेहोपावलेंयेथें॥एवंपूर्वअपूर्वदोहींतें॥नस्मरेचित्तेंपु
रुषजैसा॥५७॥जागृतीआणिदेखिलेंस्वप्न॥यादोहींदेहासिदेखताभिन्न॥तेविंजन्मआणिमरण॥जीवासिजाणअसेना॥५८॥एवंदेहा
सिजन्मनाश॥आत्मानित्यमुक्तअविनाश॥स्वप्नमनोरथविलास॥तैसाबहुवससंसार॥५९॥देहासिजन्मस्थितीमरण॥यासिमनचिकारण
॥मनोकल्पितसंसारजाण॥तेंचिश्रीकृष्णसांगत॥६०॥ ॥श्लो०॥इंद्रियायनसृष्ट्येदंत्रैविध्यंभातिवस्तुनि॥बहिरंतर्भिदाहेतुर्जनो॥
सज्जनकृद्यथा॥४१॥ ॥टी०॥मनेंकल्पिलीसकळसृष्टी॥मनोकृतइंद्रियकामाटी॥मनेंवाढविलीत्रिपुटी॥कर्मकसवटीविभागें॥६१
आधिदैवअध्यात्मआधिभूत॥हेत्रिविधमनोकृत॥वस्तुअखंडचितेय॥त्रिविधाभासतकल्पना॥६२॥जैसेंभांडेंकुंभारकरी॥तेथन
भदिसेतदाकारीं॥गगनसर्वथाअविकारी॥तोंदिसेविकारीभांडयोगें॥६३॥तेविंआत्माअविकारीनित्यशुद्ध॥तेथमनोकल्पीतत्रिविध
॥नानापरिच्यात्रिपुटीविविध॥वाढविलाभेदतोऐक॥६४॥कार्यकर्मआणिकर्ता॥ध्येयध्यानआणिध्याता॥ज्ञेयज्ञानआणिज्ञाता॥याम
नोकल्पितात्रिविध॥६५॥अहंकोहंसोहंभेद॥त्वंपदतत्पदअसीपद॥सदचिदआणिआनंद॥हेहिसंबंधमायिक॥६६॥असतांचियें
निवृत्ती॥संतत्वप्रतिपादीवेदोक्ती॥जडाचियेसमाप्ती॥चिदत्वबोलतीवस्तूसी॥६७॥करितांदुःखाचाछेद॥वस्तूसिह्मणतीपरमानं
द॥एवंसच्चिदआनंद॥जाणप्रसिद्धमायिक॥६८॥आसतमिथ्याभायिकपाहीं॥तैसेंसंतत्वकोणठेवीठायीं॥जडासीचिठावनाहीं॥तेथ
॥तेथचिदत्वकायिसंपादे॥६९॥जेथनाहींदुःखसंमध॥तेथकोणह्मणेआनंद॥एवंवस्तूचाठायींसच्चिदानंद॥मायिकसंमंधयाहे
तु॥७०॥येथजेंभासेसंसारभान॥तेंत्रिगुणात्रिपुटीविंदाण॥सर्वमायीकमनोकृतजाण॥आत्मातोंभिन्नगुणातीत॥७१॥आत्मानित्य
मुक्तशुद्धबुद्ध॥तेथभासेजोत्रिविधभेद॥तोमनोकृतगुणसंबंध॥जाणप्रसिद्धमाईक॥७२॥ पुरुषश्रोत्रीसदाचार॥त्याची

स्त्रीकरीव्यभिचार॥तेणेंदोषीह्मणतीभ्रतार॥तैसाभेदप्रकारआत्म्यासी॥७३॥जेविंस्वप्नमाजीनर॥येकलाहोयसंसार॥तोनिद्रायो गेंचमत्कार॥तैसाभेदप्रकारमायिकब्रह्मीं॥७४॥जडाजडदेहभेद॥परिछिन्नत्वेंजीवभेद॥हास्वप्नप्रायमायिकबोध॥आत्मानित्य शुद्धअद्वितीय॥८७५॥ऐसेमायाविभेदनिष्टजन॥त्यासिवैराग्यासित्यर्थजाण॥काळकृतजन्ममरण॥तेंचिनिरूपणहरिबोले॥७६

॥श्लो०॥नित्यदाद्यंगभूतानिभवंतिनभवंतिच॥कालेनालक्ष्यवेगेनसूक्ष्मत्वात्तन्नदृश्यते॥४२॥ ॥टी०॥ह्मणेऐकबापाउद्धवा॥- स्थावरजंगमादिदेहभावा॥काळाचियाकाळप्रभावा॥लागलानीचनवाजन्ममृत्यू॥७७॥अतिसूक्ष्मकाळगतिसी॥काळग्रासीतसेजगा सी॥याआंगींच्याजन्ममृत्यूसि॥नेणावेजीवासिमायामोहें॥७८॥निजमायाबाळवयसेंसी॥प्रगटावयवींलाडवीपुत्रासी॥तोचिमा ताप्रौढवयसेंसी॥होयत्यापुत्रासीसलज्ज॥७९॥तेबाळवस्थाकाळेंनेली॥हेप्रौढवयसानवीआली॥यालागीमातासलज्जझाली॥हे काळेंकेलीघडमोडी॥८०॥ऐसानित्यनाशनित्यजन्म॥भूतांसिकरीकाळसूक्ष्म॥याजन्ममृत्यूचेंवर्म॥नेणातिभ्रमभ्रांतप्राणी॥८१॥ जोअवस्थाभागकाळेंनेला॥त्यासवेंतोदेहचिगेला॥पुढेंवयसानवीपावला॥तोकाळेंआणिलानवादेहो॥८२॥ऐसासंभवआणिअसं भवो॥नीचनवाकाळकृतपाहाहो॥यालागींत्रिविधविकारीदेहो॥स्वयेंस्वयंमेवोदेखिजे॥८३॥अतर्क्यकाळाचीकाळगती॥भूतेंजन्म मृत्युपावती॥तेअलक्षगतिचेअर्थी॥दृष्टांतश्रीपतिदावीत॥८४॥ ॥श्लो०॥यथार्चिषांस्रोतसांचफलानांवावनस्पतेः॥तथैवसर्वभू- तानांवयोऽवस्थादयःकृताः॥४३॥ ॥टी०॥नित्यनूतनदीपज्वाळा॥होतांजातांनदिसतीडोळां॥सवेगवाहाताजळकल्लोळा॥यमुना जळानदेखिजे॥८५॥फळनसांडितांवृक्षदेठ॥कडवटतुरटआंबट॥तेंचिगोडहोयचोरवट॥ऐशीअतर्क्यअदृष्टकाळसत्ता॥८६॥ता चिकाळदेहासरिसा॥नित्यनूतनलागलाकैसा॥बाळतारुण्यवृद्धवयसा॥देहदशापालटी॥८७॥मूढकुशाळअशान्तता॥अवस्था नाशीतयेअवस्था॥तेथमीतोचिहेंतत्वता॥स्फुरेसर्वथाकैसेनी॥८८॥ऐसेंकल्पीलतुझेंमन॥तेंचिअर्थींचेंनिरूपण॥

अखंडस्फूर्तिविंकारण॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥ ८९॥ ॥श्लोक॥ सोऽयं दीपोऽर्चिषां यद्वत्स्रोतसां तदिदं जलं॥ सोऽयं पुमानिति नृणां मृषा गीर्धीर्मृषायुषां॥ ४४॥ ॥टी०॥ दीपज्वाळा होतिजाती॥ अग्निजैसातैसा पूर्वस्थिती॥ यालागितोचि दीपु ह्मणती॥ ऐशायुक्तीउद्धवा॥ ९०॥ प्रवाहवाहातीकल्लोळा॥ परिअखंडएकचिजळ॥ यालागि ह्मणती सकळ॥ तोचिजळयाहेतु॥ ९१॥ तोवंदाहिंवयसा होतिजाती॥ आत्माअखंडअनुस्युती॥ तोचिमीहेस्फुरेस्फूर्ती॥ याउपपत्तीउद्धवा॥ ९२॥ ह्मणसीमीपणेंअहंकाररूढ॥ तोहीअज्ञानलेंजडमूढ॥ त्यासिप्रकाशकआत्मादृढ॥ मीपणेंअखंडवस्तुत्वेंस्फुरे॥ ९३॥ येथदेहासीचिजन्ममरण॥ आत्माअखंडत्वेंपरिपूर्ण॥ येथंदेहात्मबुद्धीमीपण॥ तेंवाचाजाणअतिमिथ्या॥ ९४॥ विषयांचिजेविषयसिद्धी॥ देहिंजेकांदेहबुद्धी॥ तोहिमिथ्याजाणत्रिशुद्धि॥ भवबंधास्थापक॥ ९५॥ कर्मभूमीनरदेहाऐसें॥ निधानलाधलेंअनायासें॥ तेंथिचेनिहिआयुष्यें॥ जोविषयविलासेविगुंतले॥ ९६॥ जोअमृतविकुनि कांजिप्याला॥ रत्नेंदेउनिकोंडाघेतला॥ पर्वतफोडूनिटोळधरिला॥ गजविकिलाइटेसाठीं॥ ९७॥ डोळेफोडोनिकाजळल्याला॥ नाककापुनिशिमगारवेळला॥ तेसानरदेहानाडला॥ नाशाकलाआयुष्याचा॥ ९८॥ वेंचितांधनलक्षकोटी॥ आयुष्यक्षणाचीनव्हेभेटी॥ तेंहिवेंचिलेंविषयासाठीं॥ हतायुकरंटीअतिमूढें॥ ९९॥ मुख्यदेहोचिकल्पनीकजाण॥ तथालकल्पनीकअभिमान॥ तेंहेंदेहबुद्धीचेंमीपण॥ लाविदृढबंधनजगासी॥ ५००॥ तेंसांडितांदेहाचेंमीपण॥ कैचेंजन्मकैचेंमरण॥ तेव्हांसंसारुचिनाहींजाण॥ भवबंधनमगकेचें॥ १॥ जैसामिथ्याबागुलाचाभेवो॥ बाळकेंसत्यमानिलापाहाहो॥ तैसामृषाकल्पनीकदेहो॥ सत्यत्वेंपाहाहोमानिला॥ २॥ मिथ्यादेहोआणिदेहबुद्धी॥ त्यासिपुढेंकेसीजन्मसिद्धी॥ मिथ्याभूतासिनव्हेवृद्धी॥ तोविरवींचीविधाहरिबोले॥ ३॥ ॥श्लो०॥ मास्वस्य कर्मबीजेन जायते सोऽप्ययं पुमान्॥ म्रियते वाऽमरो भ्रांत्या यथाग्निर्दारुसंयुतः॥ ४५॥ ॥टी०॥ देहात्मवादें देहाभिमान॥ जनीवासनाबीजगहन॥ [illegible]स्वसंकल्पें आपण॥ मानीजन्ममरणनसतेंची॥ ४॥ तेणेंदेहाभिमानें आपण॥ अहंकर्मकर्ताक्रिया

चरण॥ निष्कर्मा कर्म बंधन॥ अमरा जन्म मरण आरोपी॥ ५॥ थिल्लराचेनि जालेपणें॥ त्यांत सूर्याचें जन्म मानणें॥ थिल्लरनाशें सूर्या ७
चें जाणें॥ नासलें म्हणे बाळक॥ ६॥ तेविं अजन्म्यासि जन्मकर्म॥ मानिती तो मायिक भ्रम॥ येचि विषयीं पुरुषोत्तम॥ दृष्टांत सुगम सांगत॥ २
७॥ जैसा अग्नि अजन्मा अव्यक्त॥ त्यासि काष्ठीं जन्मला म्हणत॥ दिसे काष्ठाकारें साकारवंत॥ काष्ठनाशें मानीत नाश त्यासी॥ ८॥ येथ देहासी
च जन्मनाश॥ आत्मा नित्य अविनाश॥ देह अवस्था नव विलास॥ स्वयें हृषीकेश सांगत॥ ९॥ ॥श्लो॰॥ निषेकगर्भजन्मानि बाल्यकौ-
मारयौवनं॥ वयोमध्यं जरा मृत्युरित्यवस्थास्तनोर्नव॥ ४६॥ ॥टी॰॥ देहींच्या अवस्था त्या नव॥ ऐक तयांचा ही स्वभाव॥ भिन्न विभा
गें वैभव॥ यथागौरव सांगेन॥ १०॥ पितृदेहीं पावोनि शुक्रत्व॥ जथूनि जननीजठर प्राप्त॥ त्या नाव निःशक बोलिजेत॥ देहींची हे येथ प्र
थमावस्था॥ ११॥ जननीजठरीं रुधिरयुक्त॥ मुसावोनि रवोटी होत॥ क्षणक्षणा वृद्धि प्राप्त॥ गर्भ तो येथ दुजी अवस्था॥ १२॥ प्रसूतिवा
ताचा आघातीं॥ उदराबाहेर उत्पत्ती॥ त्या नाव जन्म बोलती॥ जाण निश्चिती तिजी अवस्था॥ १३॥ अतिशयें आवडे स्तनपान॥ मुख्य
त्वें माताचि प्राधान्य॥ रुदनाचें बळ संपूर्ण॥ ते चौथी जाण बाळावस्था॥ १४॥ मळमूत्रीं लोळे अज्ञान॥ गुदेंद्रिय विवेकशून्य॥ गोड गोजि
रें कळभाषण॥ पंचहायन बाळावस्था॥ १५॥ इंद्रियी चेतना वाढत॥ परि पोटीं नाहीं विषयस्वार्थ॥ खेळावरी आसक्त चित्त॥ ते पां
चवी येथ कुमारावस्था॥ १६॥ या उपरी तरुणपण॥ इंद्रियसामर्थ्य संपूर्ण॥ मी शाहाणा मी सज्ञान॥ देहीं देहाभिमान मुसमुशी॥ १७
तेथ स्त्रीकाम आवडे चित्तीं॥ धनकामाची अतिप्रीती॥ देहगेहाची आसक्ती॥ नामरूपाची ख्याति लौकिकीं मिरवी॥ १८॥ श्रीमदें गर्वित मानस
स्त्रीपुत्रांचा अति उल्हास॥ तृष्णा दुर्धर अतिसोस॥ कामक्रोधाचा बहु वस वळसा भोंवे॥ १९॥ न साहे ऐकिले पण॥ तुम्ही तांटाका प्राण॥ तें
साहावी अवस्था जाण॥ तरुणपण अनर्थ॥ २०॥ पंधरापासोनि पंचवास॥ पूर्ण तरुणपणाचा पैस॥ तेथ नाना विकारी मानस॥ नांदवी सावकाश १
देहाभिमान॥ २१॥ चाळिसापासोनि साठीवरी॥ देहीं उत्तर वयसा पुरी॥ क्रूर डोपडों लागे शरीरीं॥ इंद्रियशक्ती करी प्राशन काळ॥ २२॥ क्षीणपणा

चासमुहूर्त॥काळआरंभकरीजेथ॥तेहेउत्तरावस्थायेथ॥जाणनिश्चितसातवी॥२३॥तिचहातधरणीजरा॥कांपवीतसेस्फभटांनरा॥भोग
नसाहेशरीरा॥इंद्रियव्यापारहारासीं॥२४॥अस्ताव्यस्तकेलाशरीरवेश॥दांताळीपाडिलीवोस॥श्वेतेंपालटेकेश॥धाकेंसीसकांपत॥२५
॥शरीरजराकरीक्षीण॥तरीविषयावस्थाअतिगहन॥चिंताअनिवारदारुण॥तृष्णाअपूर्णसर्वदा॥२६॥तेजसांडूनिजायनयना॥टाळीप
डोनिठातीकाना॥मुखीलागेचोरपान्हा॥तरिदेहाभिमानावाटवी॥२७॥जरापावलियानिजसंधी॥अनिवारयेतीआधीव्याधी॥माहामो
हेंव्यापिजेबुद्धी॥विवेकत्रिशुद्धीबुडाला॥२८॥पायांपडेवेगडी॥आधारटेकणलांकुडी॥त्वचालफलफीजडल्येंगाढी॥हालहेंटाचीजोडीउं
दिरप्राय॥२९॥डोळांचिपडींतोंडभरे॥नाकींचीळोळीवोठींउतरे॥मुखीचेलाळेचियाधारे॥थिबथिजेउरेंचिकटोनी॥३०॥चुंबनलागेना
तोंडाप्रती॥तोंथुंकाह्मणोनिदूरपळती॥उसंतनाहींखोकल्याहातीं॥स्वासकासउटतीअनिवार॥३१॥शरीरींथरकंपउठी॥तरिदेहाभि
मानदृढपोटीं॥अवघ्यांतेंह्मणेंथाकुटी॥सांगेजुनाटगोष्टीमोटमोट्या॥३२॥अधोवाततेंचेंवावरण॥अनिवारस्फुटेजाण॥जीवेंजितांविटं
बण॥हेजराजाणआठवी॥३३॥जेंविंसुईमागें दोराजाण॥तेविंजरेसवेंअसेमरण॥जराशरीरंपाडीक्षीण॥तंववाजेनिशाणमृत्यूचें
॥३४॥देहिंच्यातुटल्यानाडी॥वाचाहोंलागेबोबडी॥तरीदेहाचीधरीगोडी॥अधिकआवडीस्त्रीपुत्रांची॥३५॥मजमागेंहेंअनाथें
कोणसांभाळीलयातें॥पोटिसिधरोनित्यातें॥रडेबहुतेंआक्रोशें॥३६॥द्रव्यलोभअतिकठिण॥अंतींनवेंचीआपण॥दूरिकरू
नितरजन॥सांगेउणखूणठेव्याची॥३७॥नवलवासनाविंदाण॥विसरोनदेहाचेंस्मरण॥सर्वस्वेंजेधरिजेआठवण॥तें
चिआपणदृढहोय॥३८॥यादेहाचीनिःशेषआठवण॥तेनाठवणेंसर्वेंचिजाण॥चेतनासहितजायप्राण॥यानावमरणदे
हाचें॥३९॥एवंगर्भादिमरणांत॥यादेहींच्यानववअवस्था॥येथआत्म्याचीअलिप्तता॥स्वभावतादेहासी॥४०॥देहअवस्थावि
कारवंता॥आत्माअस्थिमविकारता॥ह्मणसीदेहविकाराजडता॥यासिविकारताघडेकेवीं॥४१॥सूर्यव्यापटूनिजन॥कदानुटवीआ

पण॥ तोप्रकाशनांचजाण॥ सहजें जनचेतवी॥ ४२॥ त्याजनाचीकर्मकर्त्तव्यता॥ सूर्याआंगांनलगेसर्वथा॥ तेविंप्रकाशोनिविका
रता॥ अलिप्ततत्वतानिजात्मा॥ ४३॥ झालियासूर्यकिरणप्राप्त॥ जेविंअग्निसवेंसूर्यकांत॥ तेणेंयागकांदाहहोत॥ त्याकर्मातीतसू
र्यजैसा॥ ४४॥ तेविंचित्प्रकाशेंमन॥ शुभाशुभकर्मेंकरीजाण॥ त्यामनोविकारांचिद्घन॥ अलिप्तजाणनिजात्मा॥ ४५॥ येथमनो
कृतविकारपूर्ण॥ मनोकृतकर्माकर्मजाण॥ मनोकृतजन्ममरण॥ स्वर्गनर्कगमनमनोकृत॥ ४६॥ मनोकृतलक्षालक्ष॥ मनोकृत
बंधमोक्ष॥ तेंचिनिरूपणप्रत्यक्ष॥ श्रीकृष्णअध्यक्षसांगत॥ ४७॥ ॥ श्लो०॥ एतामनोरथमयीह्यन्यस्योच्चावचास्तनूः॥ गुणसं
गादुपादत्तेक्वचित्कश्चिज्जहातिच॥ ४७॥ ॥ टी०॥ संसारविकाराचेंभान॥ अभिमानयुक्तकरिमन॥ स्वर्गनर्कगमनागमन॥ देहा
भिमानभोगवी॥ ४८॥ आत्मायाहूनिसहजेंभिन्न॥ चिन्मात्रैकचिद्घन॥ तेथआतळोंनशकेमन॥ शुद्धिअभिमानअसेना॥ ४९
॥ मनअभिमानप्रसवेमाया॥ अभिमानेंगुणआणिलेआया॥ गुणींमायिककेलीकाया॥ विकारसामग्रीयासमवेत॥ ५०॥ जै
शीदेहापाशींछाया॥ तैशीस्वरूपींमिथ्यामाया॥ जेथजन्ममरणेंसिकाया॥ रिगावयाठावोनाहीं॥ ५१॥ आत्माशुद्धकायाम
लिन॥ कायाजडआत्माचिद्घन॥ अजअव्ययआत्मापरिपूर्ण॥ जन्ममरणदेहासी॥ ५२॥ तिनीगुणतिनीअवस्था॥ कार्यकर्म
अहंकर्त्ता॥ हेंदेहाभिमानाचेमाथां॥ आत्मासर्वथाअलिप्त॥ ५३॥ यापरिविकारांहून॥ आत्माचिद्रूपेंसहजभिन्न॥ ह्मण
शीजीवासदेहाभिमान॥ तेंहिकथनअवधारीं॥ ५४॥ जीवअलिप्तमायागुणी॥ एकसांगेनतेकाहाणी॥ स्फटिकठेविजेजै
शावर्णीं॥ तद्रूपपणींतोभासे॥ ५५॥ होकांतद्रूपपणेंहिदिसतां॥ स्फटिकअलिप्तनिजशुद्धता॥ तेंविंसत्वादिगुणींक्रीडतां॥ जी
वतत्वताअलिप्त॥ ५६॥ स्फटिककाजळींदिसेकाळा॥ परितोकाळेपणावेगळा॥ तेंविंतमोगुणेंजोउमेला॥ दिसोनिनिराळानमेंसी॥
५७॥ स्फटीकआरक्तीआरक्तकिळा॥ दिसोनआरक्ततेवेगळा॥ तेविंरजोगुणींराजसलीला॥ भोगुनिवेगळाजीवात्मा॥ ५८॥ स्फटीकश्व

तवर्णी दिसे श्वेत ॥ परि तो श्वेतपणा अलिप्त ॥ तेविं सत्वीं दिसे ज्ञानवंत ॥ गुणज्ञानातीत जीवात्मा ॥ ५९ ॥ त्रिगुण गुणेंसि अलिप्तता ॥ दाविली
जीवशिवाची तत्वता ॥ देहीं असोनि निःसंगता ॥ ऐक आतां सांगेन ॥ ६० ॥ जेवीं घटामाजील जीवन ॥ घटीं चंद्रबिंब आणा जाण ॥ तेविं शुद्धा
सि जीवपण ॥ देहाभिमान देहीं दिसे ॥ ६१ ॥ घट निश्चळ तों बिंब निश्चळ ॥ घट चंचळ तें तें चंचळ ॥ तेविं देहाच्या अवस्था सकळ ॥ मानी के
वळ जीवात्मा ॥ ६२ ॥ घटीं कालविल्या अंजन ॥ तरि तें काळें होय जीवन ॥ परि बिंबप्रतिबिंबा जाण ॥ काळेपण लागेना ॥ ६३ ॥ तेविं देहाची
सुखदुःखकथा ॥ कां पापपुण्यादि सेवार्त्ता ॥ नाहीं जीवशिवाच्या माथा ॥ देहअहंता ते भोगी ॥ ६४ ॥ ये घटींचें जळ ते घटीं भरित ॥ चंद्र
बिंब असे त्याहि आंत ॥ तेवि या देहींचा त्या देहीं जात ॥ जीवात्मा ह्मणत याहेतु ॥ ६५ ॥ चंद्र गगनि अलिप्त असे ॥ तो मिथ्या प्रतिबिंबें घटीं
भासे ॥ तेविं वस्तु वस्तुत्वें सावकाशें ॥ जीउ हें पिसें देहात्मता ॥ ६६ ॥ त्रिगुणगुणीं गुणातीत ॥ देहीं देहसंगा अलिप्त ॥ जीवशिव दोन्ही
येथ ॥ तुज म्यां साद्यंत दाखविलें ॥ ६७ ॥ हें नेणोनियां समस्त ॥ देहात्मवादें जाहले भ्रांत ॥ स्वर्गनरकादि आवर्त ॥ योनी भोगवीत अ
भिमान ॥ ६८ ॥ द्विजदेह आरंभूनि येथ ॥ परमेष्ठी देहपर्यंत ॥ स्वर्गसुखदेह समस्त ॥ भोगवी निश्चित पुण्याभिमान ॥ ६९ ॥ याहुनियां
अधोमुख यथ ॥ द्विजत्वाहूनि खालते जात ॥ नाना दुःखयोनी भोगवीत ॥ जाण निश्चित पापाभिमान ॥ ७० ॥ येथ पापपुण्य कर्माचर
ण ॥ तें वाढवितां हें जन्ममरण ॥ यांत विरळा सभाग्य जाण ॥ जन्ममरणछेदक ॥ ७१ ॥ ज्यासि निष्कामपुण्याचिया कोडी ॥ ज्रिहीं -
स्वधर्म जोडला जोडी ॥ त्यासि मूलद्यागाढी ॥ जाची आवडी द्विजभजनीं ॥ ७२ ॥ जे अहिंसेसि अधिवास ॥ ज्याचें द्वैत परम मा
नस ॥ जे सारासार राजहंस ॥ जन्ममरणाच्या त्रास घेनला देहीं ॥ ७३ ॥ जे उपनिषदार्थचातक ॥ जे जीवजनकाचे शोधक ॥ जे निजात्म
तत्वसाधक ॥ जे विश्वासुक भावार्थी ॥ ७४ ॥ ज्यासि संतचरणीं सद्भावो ॥ जे गुरुवचनीं विकल्प हहो ॥ त्यासि देहीं विदेहभावो ॥ मत्स्वरूपे पाहा
हो पावती ॥ ५७५ ॥ तेहीं निजबोधें देहाची बेडी ॥ तोडूनि जन्ममरणाची कडी ॥ उभऊनि सायुज्याची गुडी ॥ परापरथडी पावले ॥ ७६ ॥ त्या

सिसंसाराचेंआवर्त्त॥सर्वथागेलेनलगत॥जेविंबुडण्याचारांकेन॥मृगजळ[illegible]ांतअसेना॥७७॥ऐसेमासपुरुषयेथ॥संसारीना[illegible]गाबहुत
॥हिंडतांअवघ्याजगांत॥एकादाकदाचितदेखिजे॥७८॥असोदेखिल्याहोत्यानें॥कोणआहेओळखवेनें॥उन्दूवाजाणनिश्चितें॥आत्मायेथदिसे
ना॥७९॥जरीनिकटभेटलाज्ञाता॥त्याचादेहेदेखिजेवर्त्तता॥परिभीतरीलानिजात्मता॥नदिसेसर्वथाकोणासी॥८०॥आत्मागेलाआ[illegible]ह्मणती॥
शेखींयेणेंजाणेंनदेखती॥तेंचविषयींचीउपपत्ती॥स्वयेंश्रीपतीसांगत॥८१॥ ॥श्लो०॥आत्मनःपितृपुत्राभ्यामनुमेयोभवाप्ययैः॥नभवा-
प्ययवस्तूनामभिज्ञोद्वयलक्षणः॥४८॥ ॥टी०॥ह्मणतीपित्याचाआत्मागेला॥यालागींपितृदेहनाशला॥परिपेलतोआत्मा[illegible]ला॥ऐ
सानाहीदेखिलाकोणीही॥८२॥ह्मणतीपुत्रजन्मेंआत्म्यासिजन्म॥करितांपुत्राचेंजातकर्म॥देखिजेदेहाचासंभ्रम॥आत्मा[illegible]मादिसे
ना॥८३॥येथआत्म्यासियेणेंजाणें॥सर्वथानाहींपूर्णपणें॥देहासीचिजन्ममरणें॥येणेंजाणेंदृष्टांतें॥८४॥प्रत्यक्षदेहासिजन्म[illegible]॥आ
त्मासाक्षीत्वेंअविनाश॥येचिअर्थीविषदविलास॥स्वयेंहृषीकेशसांगत॥८५॥ ॥श्लो०॥तरोर्बीजविपाकाभ्यांयोविद्वान्जन्मसंयमौ
॥तयोर्विलक्षणोद्रष्टाएवंद्रष्टातनोःपृथक्॥४९॥ ॥टी०॥बीजपरिपाकेंवाढलेंवृक्षीं॥पर्वतत्यावृक्षाचासाक्षी॥तोपर्वतवृक्षछेदनेनव्हे
दुःखी॥तेविंद्रष्टासाक्षीदेहाचा॥८६॥द्रष्टासाक्षीदेहमात्रासी॥तेदेहधर्मनलगतीद्रष्ट्यासी॥तोदेहीअसोनिविदेहवासी॥भवबंधत्या
सीस्पर्शेना॥८७॥हाअर्थनेणोनिअविवेकी॥अतिबद्धजालेयेलोकीं॥तोचिअर्थपांचश्लोकीं॥श्रीकृष्णस्वमुखेंसांगत॥८८॥ ॥
श्लो०॥प्रकृतेरेवमात्मानमविविच्याबुधःपुमान्॥तत्वेनस्पर्शसंमूढःसंसारंप्रतिपद्यते॥५०॥ ॥टी०॥कर्माकर्मकर्त्तेपण॥आत्म्या
सिसर्वथानाहींजाण॥येचिअर्थीनिरूपण॥मागांसंपूर्णसांगीतलें॥८९॥आत्मानानकळेनिन्हिगुण॥देहीदेहातीतजाण॥प्रकृतिहूनपुरुषभिन्न
हेंनिजात्मज्ञानजोनेणे॥९०॥तोचिसंसाराचाआपण॥घरजांवईझालाजाण॥देहाभिमानाभिसंपूर्ण॥एकात्मपणमांडिलें॥९१॥विषयभोगतोचि
पुरुषार्थ॥ऐसेंमानूनियांनिश्चित॥शुभाशुभकर्मेंयेथ॥भोगवीतनानायोनी॥९२॥विषयभोगअभिमानेंजाण॥पुटतीजन्मपुटतीमर॥ना

नायोनीआवर्तन॥ देहाभिमानभोगवी॥९३॥तेंनानायोनीगर्भदुःख॥ देहाभिमानेंभोगितीमूर्ख॥ तेंचिनानातत्वाचेंरूपक॥यदुनायकसांगत ॥९४॥ ॥श्लो०॥सत्वसंगादृषीन्देवान्रजसासुरमानुषान्॥ तमसाभूततिर्यक्त्वंभ्रामितोयातिकर्मभिः॥५१॥ ॥टी०॥देहाभिमानाचियेस्थिती ॥त्रिगुणगुणाचींकर्मेंहोती॥ तेणेंत्रिविधसंसारप्राप्ती॥ ऐकनिश्चितउद्धवा॥९५॥ नकरितांकृष्णार्पण॥सात्विककर्मेंकीजेआपण ॥तेणेंक्षोभेंसत्वगुण॥ उत्तमदेहजाणउपजवी॥९६॥ सत्वाच्याअतिउत्कर्षगती॥ देवऋषीब्रह्मऋषीहोती॥सत्वाच्यासमसाम्यस्थि ती॥कल्पायुजन्मतीअजानबाहो॥९७॥सत्वगुणेंक्रियायुक्त॥ स्वर्गींदेवहोतीसत्वस्थ॥भोगक्षयेंअधःपात॥ यायोनीतजनीतसत्व गुणें॥९८॥आश्रऊनिराजसगुण॥करितांराजसकर्माचरण॥ तेणेंक्षोभलारजोगुण॥ योनीकोणकोणउपजवी॥९९॥ राजसकर्मब्र- ह्मींअर्पिती॥ तेंदैत्यहिभगवद्भक्तहोती॥ जेरजउत्कर्षेंभोगवांछिती॥ तेअसुरहोतीमहायांन्दे॥६००॥रजोगुणेंस्वकर्माचरण॥तेणेंक र्मेंजन्मतीब्राह्मण॥रजतारतम्येंजाण॥ चारीवर्णजन्मती॥१॥तामसाचेंसंगतीजाण॥ करितांतमिष्टकर्माचरण॥तेणेंक्षोभलाजोतमो गुण॥तांनीचयोनीदारुणउपजवी॥२॥ भूतप्रेतपिशाचक॥तीर्यकयोनीअसंख्य॥वृक्षपर्वतपाषाणादेख॥यायोनीअनेकभोगवी ॥३॥ ॥आशंका॥ ॥कर्मत्रिगुणात्मकसाचार॥परीफळकर्मभोक्ताईश्वर॥ हावेदशास्त्रींविचार॥केलानिर्धारतुह्मींही॥४॥देह साक्षित्वेंआत्मानिराळा॥ऐसागतश्लोकींकेलानिर्वाळा॥ जेंकर्मफळभोक्ताकर्मावेगळा॥तेंकर्माफळाकेविंभोगी॥५॥ऐसेंआशंके चेंअंतर॥जाणोनियांशारंगधर॥ तेंचिअर्थीचेंउत्तर॥ विषदसाचारसांगत॥६॥ ॥श्लोक॥नृत्यतोगायतःपश्यन्यथै वानुकरोतितान्॥एवंबुद्धिगुणान्पश्यन्ननीहोप्यनुकार्यते॥५२॥ ॥टी०॥कळाकुशलसभानायक॥त्यापुढेंरंगहोतांकौतुक॥गा त्यानाचत्याचेतालथाक॥स्वयेंदेखअनुकरें॥७॥सभेसिबैसल्यानिश्चळ॥रंगींच्याअनुकरेंथाकताळा॥तेवींप्रकृतीपुरुषवेगळा॥तोप्रकृतीची लीलाअनुकरें॥८॥तेंचिअनुकारह्मणशीकैसें॥प्रकृतिकेवळजडांशें॥जाणपणआत्म्यासिअसे॥येणेंविन्यासेंभोक्ताह्मणती॥९॥ ॥आ

शंका॥ ॥प्रकृतिछंदें अनुकारता॥गुणकर्माचाफळभोक्ता॥आत्माझालाजैंतत्वता॥तैंनित्यमुक्ततामंगली॥१०॥जोकरीकर्मफळस्वाद
न॥त्यासिलागेकर्मबंधन॥कर्मास्तवजन्ममरण॥आत्म्यासिजाणलागलें॥११॥नित्यमुक्तअविकारी॥यागोष्टीराहिल्यादुरी॥आत्मात्या
लासंसारी॥गुणविकारींअतिबद्ध॥१२॥उद्धवातूंऐसऐशी॥आशंकाम्हणसीधरिशी॥आत्माअलिप्तगुणकर्मासी॥दृष्टांतेंसिहरिसांगे॥१३
॥ ॥श्लो०॥यथांऽभसाप्रचलतातरवोऽपिचलाइव॥चक्षुषाभ्राम्यमाणेनदृश्यतेभ्रमतीवभूः॥५३॥ ॥टी०॥जेविंगंगातिरींचेंतारू
॥जळींवाहातांदेखनरू॥तेंविमायागुणअनुकारू॥भासेविकारुआत्मन्वीं॥१४॥ज्याचेडोळांभवंडीसबळ॥तोभवंतांदेखेभूमंडळ॥तेविं
मायिकविकारमाळ॥मिथ्याकेवळआत्म्यासीं॥१५॥जोअश्वारूढहोऊनपाहे॥जळींप्रवाहासन्मुखराहे॥तोदेखेमींजळींप्रवाहें॥ऐसा
मिथ्याहोयेंअनुभऊ॥१६॥तेंविआत्मानित्यनिर्विकार॥तेथमायावीगुणसंसार॥कल्पनायोगेंसाचार॥मानितीनरमनोमय॥१७॥आ
ब्रह्मस्तंभपर्यंत॥नानायोनीविकारवंत॥कर्मक्रियाफळभोगयेथ॥जाणनिश्चितमनोजन्य॥१८॥ऐसेंसांगताहरिसांवळा॥तेणेंउल्हा
सउद्धवजिवाला॥तयाआनंदाच्याकल्लोळां॥उद्धवचिळीलापोखित॥१९॥निववावयाउद्धवाचाताप॥स्वयेंसांगेतोविश्वतोमुख॥जेणें
उद्धवाबहुहरुख॥तेंचिश्रीकृष्णदेखसांगतसे॥२०॥ ॥श्लो०॥यथामनोरथधियोविषयानुभवोमृषा॥स्वप्नदृष्टाश्चदाशार्हतथासंसार
आत्मनः॥५४॥ ॥टी०॥आत्मानित्यमुक्तअविकारी॥तासंकल्पेंकीजेविकारी॥असंसारीपरीसंसारी॥मनोविकारीमानिजे॥२१॥ऐसेंदुज
यावीणकाहीं॥कथावार्तासांगतानाहीं॥एकश्रोतादुसरावक्तापाहीं॥यालागींयेंहिउपायें॥२२॥जेविंयेकटाकमेनापंथ॥मीराजाहाकरी
मनोरथ॥परचक्रकल्पूनितेथ॥होयउद्यतयुद्धासी॥२३॥तोयुद्धअवेशाकडकडाट॥तेणेंसत्राणेंउडउद्भट॥अडखळूनिआदळेपोट॥
म्हणेमीघायवटपडिलोंकीं॥२४॥मिथ्याभ्रमेंपडलाभुली॥चालतांचालतांमृगजळीं॥उतरावयापैलनिरीं॥बुडीवहिलीदेतसे॥६२५
॥गंधर्वनगरींप्रचंड॥माहड्यासोपेउदंड॥क्षणामाजीविरसचंड॥वातवितंडकरीनिर्वाळा॥२६॥तेंविंसंसारहाकल्पनिक॥ ते-

थीलसुखआणिदुःख॥ मिथ्याकेवळमायिक॥जाणनिष्टंकनिजभक्ता॥ २७॥ दाशार्हवंशींजन्मलासी॥ तूंउत्तमदशापावलासी
॥यालागींह्मणेहृषीकेशी॥ उद्धवाशिदाशार्ह॥ २८॥जेंविकांस्वप्नभोगजाण॥ स्वप्नींसत्यमानीआपण॥ तेंविंसंसारहादीर्घस्वप्न॥
मायिकजाणमिथ्यत्वें॥२९॥जागाझालियास्वप्नवृथा॥निरहंकारीसंसारमिथ्या॥ हेब्रह्मज्ञानाचीमुख्यकथा॥जाणतत्वतांउद्धवा॥
३०॥ संसारतोकल्पनामात्र॥आत्मानिर्विकारचिन्मात्र॥ जेविंमृगजळभरीभास्कर॥ तेविंसंसारकरीआत्मा॥३१॥ उद्धवातूंह्मणशी-
आतां॥ऐकतांतुझेमुखवांचीकथा॥ संसारमिथ्यासमस्ता॥नगसाधनावस्थाकांसोसावी॥३२॥ जेविंवंध्यापुत्राचेंलग्न॥ करावयाकोणी
नकरीयत्न॥कांमृगजळींबांधोनिधरण॥पाटजाणकोणीकाढीना॥३३॥तेविंमिथ्यासंसारबंधन॥तेयश्रवणमननचिंतन॥विवेकवै
राग्यज्ञानध्यान॥ वृथाकांजनसोसिती॥३४॥ उद्धवाबागुलाचेंभयखोटें॥ परिबाळकासिसत्यवाटे॥ तेविंमिथ्यासंसारकचाटें॥जीवीं
प्रगटेबहुता॥३५॥ तेंचिअर्थींचादृष्टांत॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥ मिथ्यासंसारीकयेय॥श्रमेंबाधीतश्रांतासी॥३६॥ ॥श्लो०॥अ
र्थेऽह्यविद्यमानेऽपिसंसृतिर्ननिवर्त्तते॥ ध्यायतोविषयानस्यस्वप्नेऽनर्थागमोयथा॥५५॥ ॥टी०॥विचारेंपाहातांमिथ्यास्वप्न॥तेथिल
विषयसेवन॥सुखदुःखेंबाधीगहन॥एकलक्षणतयाचें॥३७॥स्वप्नींराजलाभसन्मान॥ तेणेंसुखेंओसंडेआपण॥ कांझालियाध-
नहरण॥ तेणेंदुःखेंदारुणआक्रंद॥ ३८॥त्यासिजागेंनकरितां॥स्वप्नसुखदुःखबाधकता॥निवर्त्तेनासर्वथा॥ जाणतत्वतांउद्धवा॥३९॥
तेविंविषयासक्तजन॥ज्यासिअखंडविषयध्यान॥ज्याचेंविषयींसदांमन॥ देहाभिमानगोंवित॥ ४०॥तयासिदेखावयाउपावो॥ जया-
विषयासक्तीहोयवावो॥येचिअर्थींचादृष्टांतपाहाहो॥स्वयेंसांगेदेवोउद्धवासी॥ ४१॥नकरितांश्रवणमनन॥नसाधितांविवेकज्ञान॥
नधरितांवैराग्यपूर्ण॥ भवभयजाणतुटेना॥ ४२॥संसारमिथ्यातोंडेंह्मणतां॥ नतुटेसुखदुःखभवव्यथा॥ जन्ममरणादिअवस्था
॥अहंममतासुटेना॥ ४३॥ ऐसेजेअज्ञानजन॥ तेंहिअवश्यकरावेंसाधन॥ विवेकेंवैराग्यधरितांपूर्ण॥ भवबंधननिवारे ४४॥

भा- यालागींउद्भवाजाण॥सकळसाधनाचेंकारण॥जेणेंहोतांचदेठब्रह्मज्ञान॥तेंवैराग्यपूर्णसाधावें॥ ४५॥ एकविरक्तीचीमागी॥जैशी अ
२० धडधडीतआगी॥तैसेंवैराग्यव्हावेंआंगीं॥नेंप्राप्तीलागींअधिकारू॥४६॥ ऐसेमुमुक्षजेपुरते॥परमकृपेचेनिहोतें॥सद्गुरूच्या २
पदोनिज्यातें॥करीअद्वैतेंजागृत॥ ४७॥ज्यासिदेहादिभेदपुष्टी॥मिथ्यामायागुणत्रिपुटी॥ब्रह्मानंदेंकोंदलीसृष्टी॥स्वप्नवतदृष्टी
संसारू॥४८॥येव्हडीहीपरमप्राप्ती॥वैराग्यविवेकेंचदेठहोती॥तेंचिवैराग्यउद्भवाप्रती॥स्वयेंश्रीपतीसांगत॥४९॥ ॥श्लो०
॥तस्मादुद्धवमाभुंक्ष्वविषयानसदिंद्रियैः॥आत्माग्रहणनिर्भातंपश्यवैकल्पितंभ्रमं॥५६॥ ॥टी०॥विषयांचीजेआसक्ती॥
तेबाधकपरमार्थप्राप्ती॥विषयसांडींसांडीनिश्चिती॥परतोनिहोतीनातळे॥६५०॥आसक्तवृत्तींइंद्रिययोग॥अतिलाल्पुष्येंवि
षयभोग॥तोचिमुख्यत्वेंभवरोग॥यालागींत्यागकरावा॥५१॥विखेंवरांधिलेंपक्वान्न॥नेंग्रासमात्रेंहरीप्राण॥विषएकदांमारि
जाण॥विषयपुनःपुनः मारक॥५२॥ह्मणसीप्रारब्धेंभोगयेती॥तेंत्यागिलेंकेविजाती॥विषयत्यागाचीयुक्ती॥वैराग्यस्थितीघ
डेकेविं॥५३॥प्रारब्धेंविषयभोगयेती॥तेसाधकादुःखरूपहोती॥वणवांमृगेंआहाळती॥तेशीस्थितीभोगणें॥५४॥व्याघ्रमु
खेंसांपडेगाये॥तैसाभोगीचरफडीतजाये॥ऐसेंनिअनुतापेंपाहे॥वैराग्यहोयअनिवार॥ ५५॥वैराग्यजालियाधडफुडें॥सद्गु
रुकृपाहोतांचदे॥तेणेंगुरुकृपाउजियेडें॥संसारउडेदूंदूंसी॥५६॥झालियागुरुकृपासुगम॥सर्वत्रदेठसावेपरब्रह्म॥तेथजन्ममरणकैंचेंक
र्म॥भवभ्रमअसेना॥५७॥नेथवानीलाउनिपाहातां॥संसारदिसेनामागुता॥जेवींनिभ्रमेंपाहोंजातां॥नलगेहातारज्जुसर्प॥५८॥भ्र
वंडिचेनिवेगवशें॥भिंगोरीनिटउभीदिसे॥तेंविभ्रमाचेनिअवेशें॥संसारभासेसत्यत्वें॥५९॥कवळजानिर्वाडभ्रम॥संसारेंहत्याचें
नाम॥येन्हवींनिरवीळपरब्रह्म॥तेथजन्मकर्मअसेना॥६०॥ऐसेंजरीझालेंब्रह्मज्ञान॥तरीप्रारब्धभोगावेंगाजाण॥जेंविकुल्लाळभांडेनेआपण २
परिभ्रमणराहेना॥६१॥वृक्षसमूळउपडल्याजाण॥उपडितांनपेचेसार्द्रपण॥तेविंहोतांचिब्रह्मज्ञान॥प्रारब्धजाणसोडीना॥६२॥

त्याप्रारब्धाचियेगती॥विषयभोगजरीयेती॥तेथउपावोनकरावानिवृत्ती॥निजशांतीसाहावें॥६३॥विषयभोगआलियाहेंजाण॥निजशांती धरोनिसंपूर्ण॥ऐसेंवर्ततीसाधूजन॥विवेकसंपन्नक्षमावंत॥६४॥ह्मणआलियानिजशांती॥संसारबापुडातोकिती॥तेचिशांतिचीस्थिती॥स्व येंश्रीपतीसांगत॥६५॥निजशांतीचेंकल्याण॥जेणेंजीवपावेसमाधान॥तेंअतिगोडनिरूपण॥दोंश्लोकींश्रीकृष्णसांगत॥६६॥ ॥श्लो०॥ क्षिप्तोऽवमानितोऽसद्भिःप्रलब्धोऽसूयितोऽथवा॥ताडितःसन्निबद्धोवावृत्त्यावापरिहापितः॥५७॥निष्ठितोमूत्रितोवाऽज्ञैर्बहुधैवंप्रकंपितः॥श्रेय स्कामःकृच्छ्रगतआत्मनात्मानमुद्धरेत्॥५८॥ ॥टी०॥देहाभिमानीतामसजन॥अतिदुष्टजेदुर्जन॥तिहीसाधूसिकरितांछळण॥शांतीस्त्रवस ज्जनक्रोधानकती॥६७॥अल्पउपद्रवींज्ञाण॥नयेतीक्रोधासज्ञान॥तेसेंनव्हेअतिनिर्वाण॥पिडादारुणकरितांही॥६८॥कायिकवाचिकमान सिक॥त्रिविधपीडादेतांदेख॥साधूनिजशांतीनेटक॥जाणोनिविवेकतेसाहाती॥६९॥उजूबोलतांशुद्धयुक्ती॥आक्षेपूनिहेडाविती॥झडका उनियांनिर्भिछिती॥अपमानितीसभेसी॥७०॥शब्दोंशब्दानेंकरूनिछळ॥ह्मणतीदुष्टदुर्जनदुःशिळ॥अपवित्रअमंगळ॥नष्टचांडाळ हाएक॥७१॥ऐशादुर्जनांच्यादुष्टोक्ती॥साधुसाहेनिजशांती॥तेशांतिचीउपपत्ती॥विवेकस्थितीअवधारीं॥७२॥पराचीजिव्हाहोंटहालती॥ माझ्याआंगींतेनरुपती॥यालागींक्रोधनयेचित्तीं॥निजशांतीढळेना॥७३॥सभेसिसन्मानेंपूजितां॥लोटूनिघातलाखवालता॥ह्मणोनियांचवर णघाता॥नेलापरताअपमानें॥७४॥सन्मानेंजेथपूजूंनेती॥तेथकेवळअसेक्षिती॥अपमानेंजेथलोटती॥तेथहीक्षितीतेचिपें॥६७५॥येथमा नआणिअपमान॥कल्पनामनाचीजाण॥ऐसेंनिविवेकेंसज्जन॥दूषिनाजननिजशांती॥७६॥प्रलोभूनानायुक्ती॥धनठकउनियांनिर्भि छिती॥लोभकेवळअधःपाती॥त्याचीनिवृत्तिजिहींकेली॥७७॥त्यांसिनिंदितांचिजाण॥दोषीहोईजेआपण॥यालागींक्रोधा नयेमन॥शांतिसंपूर्णढळेना॥७८॥शुद्धबोलनीशास्त्रार्थ॥अर्थतितकाअनर्थ॥त्याअनर्थाजोकरीनिवृत्त॥त्यातेंदूषिततेमूर्ख॥ ७९॥सद्गुणींदोषआरोपिती॥नानापरिनिंदाकरिती॥तेथांहीतमानितचित्ती॥तारकनिश्चितीहेमाझे॥८०॥मातेचेंजेकरतळ॥तेवरीवरी

भा क्षाळितांबाह्यमळ॥ जेंजनकमाझेनेतळ॥ सबाह्यमळसकळजिव्हाग्रेंधुती॥८१॥ ऐशियांचेंकारितांछळण॥हिंनासनाडिजेआपण॥कोणा अ०
७ चेनबोलेदोषगुण॥तेणेंशांतिजाणयोरावे॥८२॥ जेणेंचालेजीविकास्थिती॥ धनधान्यक्षेत्रवृत्ती॥ छळेंबळेंहरोनिनेती॥तेणेंहिचित्तींक्षो- २२
भनुपजे॥८३॥येथलाभलाभदेवाधिन॥त्यासिदेतंघेतेंतेंचिजाण॥यालागींद्वेषिनाजन॥शांतिचागुणनसांडी॥८४॥वृत्तिघेउनउगेनसती॥
अन्यायीह्मणोनिनिंधिती॥एकतोंडावरीथुंकिती॥एकमाथांमुततीअतिदुष्ट॥८५॥एकताडितीपाडिती॥एकनानापरीगांजिती॥तरीआंगी
चीढकेनाशांती॥विवेकसांगातीसज्जन॥८६॥थुकाआणिजेंमूत॥तेंदेहाचिमाजीउपजत॥देहाचेंदेहासलागत॥क्षोभतेथकोणमानी॥
८७॥थुकाआणिजेंमूत॥देहींउपजेदेहाचें आपल्य॥देहाचेंदेहावरिखेळत॥दुःखतेथकोणाचें॥८८॥धरितांमारितांमारितांह्मणेदेख
॥देहोतितकापंचभौतिक॥मारितामारिजतांदोनीएक॥कोणाचेंदुःखकोणासी॥८९॥ऐशासविवेकेंज्यासिशांती॥चारीमुक्तीत्याच्या
दासीहोती॥ त्याचाअंकिलासीश्रीपती॥ यावरीप्रासीतेकायी॥९०॥तेथकेवळजोमोक्षार्थी॥तेणेंसर्वस्वेंपाळावीशांती॥तेदुःखसाग
रावर्त्ती॥होयनास्तिसुखरूप॥९१॥ वैराग्ययोगज्ञानध्यान॥ त्याचेंफळतेंशांतीजाण॥तेशांतीसाधुनिसंपूर्ण॥आपणियाआप
णउद्धरिती॥९२॥यालागींउद्धवाजाण॥साहोनिद्वंद्वाचेंकाठिण्य॥शांतिसाधूनिसंपूर्ण॥ब्रह्मपरिपूर्णपावावें॥९३॥पूर्णब्रह्मपाव
ल्यापाठीं॥जन्ममरणाचीखुटेगोठी॥परमानंदेंपडेमिठी॥भवभयाचीतुटीतेंहोय॥९४॥ऐकोनिश्रीकृष्णाचेबोला॥उद्धवअत्यं
तचाकाटला॥द्वंद्वबाधजोऐकिला॥तोनवचेसाहिलाआह्मासी॥९५॥ऐकल्यानाहींयेशांतिच्यागोष्टी॥माकेविंदेखिजेलदृष्टी
॥ऐशीशांतीज्याचापोटीं॥ तोपुरुषसृष्टीनसेल॥ ९६॥मागेंऐकिलीनादेखिली॥ऐशीशांतीत्वांकेंचीकाढिली॥ हेंएक-
तांतुझीबोली॥ भयेंदचकलीबुद्धिमाझी॥९७॥ऐशीशांतीज्यासिआहे॥ तोमागेंझालानापुढेंहोये॥ देवोबोलिलानिजनिर्वाहें॥तेंदुः २
खसहहोयेआह्मासी॥९८॥सागीतलियाद्वंद्वासी॥तोअतिदुःसहयोगियांसी॥ केविंसाहवतीआह्मासी॥तेंचिदेवासिपूसत॥९९॥ ॥

॥श्लोक॥ उध्दवउवाच॥ यथैवमनबुध्येयंवदनोवदतांवर॥ सुदुःसहमिमंमन्ये आत्मन्यसदतिक्रमं॥५९॥ विदुषामपिविश्वात्मन्प्रकृतिर्हिबलीयसी॥ ऋतेत्वद्धर्मनिरतान्शांतांस्तेचरणालयान॥६०॥ ॥टीका॥ ॥जेसांगोंजाणतीवेदशास्त्रार्थ॥ ...निर्वाणता॥ त्यामनःसंयमींजीतुझीश्रेष्ठता॥ मुखवेदाचावक्तातूंहोसी॥७००॥ शास्त्रेंलाहोनितुझीयुक्ती॥ तुझीतुजप्रतिपादिती॥ तेपरोक्षवादेंथावर्ती॥ अर्थनिर्णितनेनिपरतत्वा॥१॥ ऐसेंऐकोनियाअतियुक्ती॥ उध्दवेंप्रार्थिलाश्रीपती॥ हातजोडुनीपरमप्रीती॥ ह्मणेविनंतीअवधारीं॥२॥ स्वामीबोलतीअतिअगाध॥ हेंबोलणेंपरमशुध्द॥ माझेंबुध्दीसीनयेबोध॥ पराचेंअपराधकोणसाहे॥३॥ सोसावेंपराचेंअपराध॥ नेंहीकठिणत्वेंअतिविरुध्द॥ हादुःसहमाहाबोध॥ केंसेंनिर्द्वंद्वसाहवे॥४॥ उत्तमेंकेलियाअपराध॥ कोटिमाजीसाहेएकादा॥ परीनेंचार्चाविरुध्दबाधा॥ कोणीएकहीनसाहे॥५॥ जाचेंनव्हावेंदर्शन॥ त्यासीकरूनयेनमन॥ त्याचेंमस्तकींवाजतांचरण॥ साहेलकोणगोविंदा॥६॥ जाचाविशेषजायप्राण॥ तोचिसाहेहेंकठीण॥ जोहोयसचेतन॥ त्यासीसर्वथाजाणनसाहे॥७॥ इतरांचीकायशीकथा॥ सज्ञानजेज्ञानलना॥ नेंहीअतिक्रमूनसाहतीअत्यंता॥ मांअपमाननाकोणसाहे॥८॥ क्रोधजालाकपिलमहामुनीशी॥ तेणेंभस्मकेलेंसगरांशीं॥ नारदेंकुबेरपुत्रांशीं॥ वृक्षत्वाशींआणिलें॥९॥ दुर्वासाचीसांगतांगोठी॥ त्याचीकथाआहेमोठी॥ कोपआलाशृंगीचेपोटीं॥ मत्स्यासपरीक्षितीसापिलें॥१०॥ मुख्यत्वेंशांतीसनकादिकांशी॥ द्वारीआडकाठीकेलीत्यांशी॥ वैकुंठींक्षोभुनीआवेशी॥ जयविजयांशीशापिलें॥११॥ सज्ञानानाचीऐशीस्थिती॥ माइनरांचीकोणगणती॥ परापराधसहनशांती॥ दुर्लभत्रिजगतीगोविंदा॥ प्रकृतीनिजगुणीसबळ॥ तेंअत्यंतक्षोभवीतत्काळ॥ साधुसज्जनेंकवळ॥ वरीविकळअशांती॥१३॥ जासीतुझीपूर्णभक्तीजोडे॥ त्याशींत्यातुझीपूर्णकृपाजोडे॥ जोतुझेचरणींअखंडजोडे॥ त्यासीचघडेहेशांती॥१४॥ तूंविश्वात्मात्रिजगती॥ वैरीनचलेतुजप्रती॥ मजहेंद्वंद्वनसाहवती॥ तूंहेंश्रीपतीजाणशी॥१५॥ परमपावनीनिजशांती॥ अतिनिंद्यतअशांती॥ ऐसेंव्याख्यानजज्ञानकीर्ती॥ नेंहीनसाहतीद्वंद्वानें॥१६॥ हेंहेंदुःखहसर्वार्थी॥

तेथेंमाझापाइकिती ॥ एवंहंइसहिष्णतेचीयुक्ती ॥ मजरूपामूर्तीसांगावी ॥ १७ ॥ सकलसाधनेंवश्यहोती ॥ परीहेंसहिष्णतानयेचित्तां ॥
तेंमीलाभेंनिजशांती ॥ ऐशीकृपानिश्चितीकरावी ॥ १८ ॥ मीशांतीचेंलाभेंकल्याण ॥ ऐशीकृपाकरावीपरिपूर्ण ॥ ह्मणोनिधरिलेश्रीचर
ण ॥ उद्धवेंआपणनिजभावें ॥ १९ ॥ ऐकोनिउध्दवाचीविनंती ॥ संतोषलाकृपामूर्ती ॥ जेंविचातकाचियातृषार्ती ॥ गर्जोनित्रिजगतीनिव
वीमेघ ॥ २० ॥ तेंविभक्तवचनासरिसा ॥ उल्हासलाकृष्णकैसा ॥ उध्दवाचिया निजमानसा ॥ शांतीचाठसाघालील ॥ २१ ॥ उध्दवप्रश्नाचें
प्रत्योत्तर ॥ उदारसुंदरगुणगंभीर ॥ उघडोनिशांतीचेंभांडार ॥ स्वयेंसारंगधरसांगेल ॥ २२ ॥ नवलसांगतीतेठेव ॥ युक्तीचातुर्यवैभव ॥
निजशांतीसपडेखेंव ॥ ऐसेंअपूर्वसांगेल ॥ २३ ॥ श्रीकृष्णासुरवांच्याज्ञानोक्ती ॥ ऐकतांस्वयंभप्रगटेशांती ॥ तेऐकावयाउध्दवचित्तीं ॥
जालानिश्चितीसावध ॥ २४ ॥ जेंविगजग्रहणाधिरवीपंचानन ॥ साटोपधरीआपण ॥ तेंविशांतीसाधावयाजाण ॥ सावधानउध्दवा ॥
॥ २५ ॥ जेंवीनळपतंगाचीमासा ॥ कवडाझेलुनीनेआकाशा ॥ तेंविशांतिचियाआमिषा ॥ उध्दवनैसानळपत ॥ २६ ॥ तेंभिक्षुगीतनिरूप
ण ॥ पुढिलेअध्यायींश्रीकृष्ण ॥ निजशांतिबाणेसंपूर्ण ॥ तेंविलक्षणसांगेल ॥ २७ ॥ जासीपरमार्थाचीचाड ॥ तीहींसांडुनीसाधनक
बाड ॥ शांतीश्रवणींश्रध्दाबाड ॥ अतिदृढरारवावी ॥ २८ ॥ श्रीकृष्णासांगेलशांतीपूर्ण ॥ उध्दवतयाअर्थासावधान ॥ एकाविनवीजनार्दन
॥ श्रोतांअवधानमजद्यावें ॥ २९ ॥ इतीश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेश्रीकृष्णउध्दवसंवादेएकाकारटीकायांद्वाविंशतितमोध्या
यः ॥ २२ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ श्लोकमूळ ६० ओव्या ७२९ एकुणसंख्या ७८९ ॥ राम· ॥ ७ ॥ ७ राम· ॥ ७ ॥

अध्याय २३ वा.

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ ॐनमोसद्गुरुविश्वरूपा॥ विश्वासबाह्यतूंनिजस्वरूपा॥ तुजनिर्धारितांकृपा॥ तूं अरूपरूप अव्यय॥ १॥ चराच
रसांवेवनाव॥ तेंतुज अरूपाचें आर्वेश॥ जीवशिनहे तुझाभाव॥ अद्वयवैभवपैंतुझें॥ २॥ घृतथिजल्याठायींदिसेसाकार॥ घृतपणेंनेंनिराकार॥ तै
सातूं अव्यय अक्षर॥ जगदाकारभाससी॥ ३॥ उसावलेंजैंदिसेजग॥ निर्धारितांतुझें आंग॥ आंगपाहातांतूं अनंग॥ अनंगाचाभागतुजमा
जिनाहीं॥ ४॥ देखिजेतेंनेंतूंनव्हसी॥ नव्हेतेंनेंतूंचिहोसी॥ होणेंनहोणेंनाहींतुजपाशीं॥ ऐसातूंजगेंसीजगद्गुरू॥ ५॥ शब्दतुजहोनियांदुरी॥
तूंशब्दासबाह्य अंतरीं॥ बोलकातूंचराचरीं॥ वेदशास्त्रांतूंवक्ता॥ ६॥ उसापासूनिगोडीदिसे॥ उसासबाह्यगोडीचिअसे॥ गोडियेमाजीऊ
सनसे॥ वेदासितुजतैसेंसंबंध्य॥ ७॥ वेदांचावक्तातूंचिहोसी॥ वेदींप्रतिपादिजेतुम्हासी॥ शेखींवेदांसीनाकळसी॥ निःशब्दासीगुरुरा
या॥ ८॥ जेविंकां अनुहातध्वनी॥ असेध्वनिमात्रींमिळूनी॥ अनुहातवाजविजेजनीं॥ ऐसेंनाहींकोणीवाजंत्र॥ ९॥ तेविंतूंवेदाचावक्ता॥ स
कळशास्त्रांयुक्तिदाता॥ परिवेदशास्त्रार्थसंमता॥ तुजतत्वतानबोलवे॥ १०॥ म्हणोंतूंकेवळनिःशब्द॥ तंवनिःशब्दआणिसशब्द॥ हा
हीमायीकअनुवाद॥ तूंएवंविधनकळसी॥ ११॥ तूंनकळसीतत्वतां॥ ऐसियायुक्तीचातूंचिज्ञाता॥ ज्ञाताचिजंवस्यापूंजातां॥ तंवअज्ञानता अ
सेना॥ १२॥ जेथ अज्ञाननानाहीं॥ तेथज्ञातेपणकैंचेंकाई॥ हेंकांमुख्यत्वेंनोवरीनाहीं॥ तैंनोवरापाहींम्हणेकोण॥ १३॥ तूंज्ञातानाअज्ञा
ता॥ तूंबोलतानानबोलता॥ तूंबहूनाएकुलता॥ तुझीअलक्षतालक्षेना॥ १४॥ तूंनिःशब्दनिर्विकार॥ तूंनिर्गुणनिरहंकार॥ हेंहीम्हणतां
पडेविचार॥ तूंजगदाकारजगदात्मा॥ १५॥ जगदाकारेंतूंप्रसिद्ध॥ तेथकोणाचेंकोणाबाधद्वंद्व॥ परनाहींमापरापराध॥ अतिविरुद्ध
कोणासी॥ १६॥ यापरीसद्गुरुनाथा॥ तुझेचरणींद्वंद्वसमता॥ तेणेंसमसाम्येंनिजकथा॥ श्रीभागवताचालविसी॥ १७॥ तोचिश्रीभा
गवतीं॥ बाविसावे अध्यायाअंतीं॥ उद्धवेंपुशिलेंनिजशांती॥ द्वंद्वसमामीउपावो॥ १८॥ उद्धवेंप्रश्नकेलावाड॥ जेणेंब्रह्मज्ञानाचीपुरेचा
ड॥ तोश्रीशुकासीलागलागोड॥ तेणेंपुरेकोडपरिक्षितीचें॥ १९॥ ऐकोनिउद्धवाचीप्रश्नोक्ती॥ शुकस्फुरलाआनंदस्फूर्ती॥ तोम्हणे

सावधपरिक्षिती ॥ तुष्टला श्रीपती उद्धवासी ॥ २० ॥ ब्रह्मज्ञानाची निर्वाणस्थिती ॥ ते जाण पां मुख्य लें शांती ॥ ते उद्धवें पुशिली अतिप्रीती ॥ तेणें श्रीपती संतोषला ॥ २१ ॥ ते शांति आणि निवृत्ती ॥ सांगेल चौं अध्यायाप्रती ॥ ऐक राया परिक्षिती ॥ ते मी तुज प्रती सांगेन ॥ २२ ॥ ऐकें पांडव कुळदीपका ॥ कौरवकुळांकुळतिळका ॥ तूं शांतीसि अधिकारी निका ॥ निजात्मसुखासाधकू ॥ २३ ॥ साधावया ब्रह्मप्राप्ती ॥ तूं त्यक्तोदक श्रव पार्थी ॥ याला गिं शांति आणि निवृत्ती ॥ ऐक तुज प्रती सांगेन ॥ २४ ॥ तेविसावे अध्यायीं निरूपण ॥ दुर्जनें क्षोभविलें मन ॥ त्या मनासि येथें क्षमा पूर्ण ॥ तें विप्रें श्रीकृष्णा सांगेल ॥ २५ ॥ भिक्षुगीत संरक्षणा ॥ तें मनोजयाचें कारण ॥ प्रकृतीजयाचें निरूपण ॥ सांगेल संपूर्ण चोविसा- वा ॥ २६ ॥ सांगोनि त्रिविध त्रिगुण ॥ लक्षविलक्ष निज निर्गुण ॥ हे गुणजयाचें निरूपण ॥ फलक्षण पंचविसावा ॥ २७ ॥ सव्विसावा अध्या यीं येथ ॥ तो धडधडीत विरक्त ॥ सांगोनियां ऐलगीत ॥ स्त्रियादि समस्त विषयत्यागू ॥ २८ ॥ गुण विषय प्रकृती मन ॥ या चहूंचें समाधान ॥ चहूं अध्यायीं विषद जाण ॥ स्वमुखें श्रीकृष्ण सांगेल ॥ २९ ॥ या परि परिक्षिती सजाण ॥ करोनियां सावधान ॥ श्रीशुकयोगींद्र आपण ॥ कथालक्षण निरूपी ॥ ३० ॥ ॥ श्लोक ॥ बादरायणिरुवाच ॥ स एवमाशंसित उद्धवेन भागवतमुख्येन दशार्हमुख्यः ॥ सभाजयन्भृत्यवचो मुकुंदस्तमाबभाषे श्रवणीयवीर्यः ॥ १ ॥ टीका ॥ शुक म्हणे परिक्षिती ॥ ऐकोनि उद्धवाची विनंती ॥ वचनें संतोषला श्रीपती ॥ तें उद्धवाप्रती संबोधी ॥ ३१ ॥ कोटि जन्मांतें केवळ ॥ द्विज लपावि सकुळ ॥ हें महापुण्याचें निजफळ ॥ तें विनिर्फळ हरिभक्तीविणें ॥ ३२ ॥ सदां सफळ आंब्याचा रुख ॥ त्यावरि उपजे कांवरुख ॥ तो सफळीं हि निर्फळ देख ॥ तैसे उत्तम लोक विण भजनें ॥ ३३ ॥ ते स्थिती नाहीं उद्धवापासीं ॥ उत्तम जन्म यादववंशीं ॥ सभासदता आल्याहि हातासी ॥ श्रीमदासी फळें चिना ॥ ३४ ॥ झालिया हि राज्यसंपत्ती ॥ जो विसंबेना भगवद्भक्ती ॥ भागवतमुख्य त्याची प्राप्ती ॥ त्यासी साच निश्चिती महाराजा ॥ ३५ ॥ सगुण सुंदर पतिव्रता ॥ अनुकूल मिळालिया कांता ॥ जो विसंबेना भगवत्कथा ॥ भागवतमुख्य ता त्याचें नांव ॥ ३६ ॥ इहीं गुणीं अतियुक्त ॥ विवेकेंसी अतिविरक्त ॥ श्रीकृष्णचरणीं अनुरक्त ॥ मुख्य

भागवतउद्धर्ड॥ ३७॥ वयेंधनेंजेंश्रेष्ठपण॥ तेंश्रेष्ठत्व अतिगौण॥ भगवत्प्राप्तीतेंश्रेष्ठजाण॥ तेणेंभाग्येंपरिपूर्णउद्धर्ड॥ ३८॥ जोश्रीकृष्णा
चाविश्वासी॥ कृष्णएकांतकरीज्यासी॥ गुह्यज्ञान सांगेज्यापासी॥ त्याच्याभाग्यासीकेंविवानु॥ ३९॥ परब्रह्मजेंकांसाक्षांत॥ जेंउद्धवा
सिझालेंहस्तगत॥ त्याच्याबोलाजीवर्तत॥ भाग्येंभाग्यवंततोएक॥ ४०॥ उद्धवभाग्यवानितवानित॥ शुकझालासद्गदित॥ स्वानंदंवो
संडलातेंथ॥ ठेलानटस्तमहासुखें॥ ४१॥ उद्धवभाग्याचाउद्रेक॥ सांगतांवोसंडलाश्रीशुक॥ तेंदेखोनिकुरुनायक॥ जाहाला अत्यंति
कविस्मित॥ ४२॥ ज्याचेंनिजभाग्यसांगतां॥ श्रीशुकासीहोतसे अवस्था॥ उद्धवभाग्याचासर्वथा॥ मजहीतत्वतामानला॥ ४३॥ तंव
शुकह्मणेरायासी॥ परमभाग्यतेंउद्धवासी॥ तेणेंविनवितांह्रषीकेशी॥ वचनमात्रेंसंतुष्टला॥ ४४॥ उद्धवासशांतिचीचाड॥ तोप्रश्न-
श्रीकृष्णासीझालागोड॥ त्याचेंपुरवावयाकोड॥ निरूपणवाढसांगेल॥ ४५॥ परमशांतीचा अधिकारी॥ तूंचिएकनिजनिर्धारी॥ ऐसेंउ
द्धवप्रेमपुरस्करीं॥ शांतीश्रीहरीसांगत॥ ४६॥ ॥श्लोक॥ श्रीभगवानुवाच॥ बार्हस्पत्यसवैनात्रसाधर्वेदुर्जनेरितैः॥ दु
रुक्तैर्भिन्नमात्मानंयः समाधातुमीश्वरं॥ २॥ टीका॥ उद्धवातूंजेंबोलिलासी॥ मीहीसत्यमानींत्यासी॥ दुर्जनीकेल्या अपमा
नासी॥ साहवयाकोणाशांतिनाहीं॥ ४७॥ देवपादुकावाहतीशिरसी॥ मुख्यइंद्रलागेज्याच्यापांयासी॥ अष्टमहासिद्धीज्याच्याद
सी॥ ब्रह्मज्ञानज्यापासीवचनांकित॥ ४८॥ ऐसादेवगुरूबृहस्पती॥ त्याचाशिष्यतूंविवेकमूर्ती॥ यालागिशांतिच्यासाधकयुक्ती॥ तूंचिनि
श्चितीजाणसी॥ ४९॥ शांतिआकळावयाउद्धवासी॥ आदरेंसत्कारीह्रषीकेशी॥ अनुमोदनूनित्याचेबोलासी॥ शुद्धशांतीसीहरीसांगे॥
५०॥ निंदा अवज्ञाहेळण॥ दुर्जनींकेलिया अपमान॥ हेंसाहेतोईश्वरजाण॥ निजबोधेंपूर्णतामद्रूप॥ ५१॥ ज्यासीसर्वभूतींनिजात्मता
॥ दृढबाणलीसेततत्वता॥ तोंचिदुर्जनाचियाघाता॥ साहेसर्वथायथासुखें॥ ५२॥ जोस्वयेंहोय अवघेंजग॥ त्यासिलागतांउपद्रव अनेग॥ २
उठेनाक्रोधाचीलगबग॥ साहेअनुद्वेगयथासुखें॥ ५३॥ निजांगीलागतांनिजकर॥ नुठेक्रोधद्वेषाचाउद्गार॥ निजात्मताजोदेखेचरा-

चर॥ शांतिच्याचेंघरस्वयेंरिगे॥५४॥ उद्धवाऐसाज्यासी निजबांधू॥ त्यासीब्राह्मणिजेसत्यसाधू॥ तोचिसाहेपराचाअपराधू॥ शांतिशु-
ध्दूतोयेक॥५५॥ नेणोनियांनिजबांधातें॥ इतरजंसज्ञानज्ञाते॥ तेनसाहातीद्वंद्वातें॥ एकनूतंसांगेन॥५६॥ श्लोक॥ नतथातप्यते
विध्दः पुमान्बाणैः सुमर्मगैः॥ यथा तुदंतिमर्मस्थाह्यसतांपुरुषेषवः॥ ३॥ टीका॥ तिख्याचेअतितिख्बाण॥ जेणेंघायेंहोतीवि
कळप्राण॥ त्याहूनिदुर्जनाचेवाग्बाण॥ अधिकजाणरूपती॥ ५७॥ लोहाचेबाणजेथलागती॥ तेंचिआंगेंव्यथितहोती॥ परिवाग्बा
णाची अधिकशक्ती॥ घायेंभेदितीपूर्वज॥ ५८॥ लोहबाणाचेलागल्याघायें॥ तेपानपल्याव्यथाजाये॥ परिवाग्बाणरुपल्यापाहें॥
तेंशल्यराहेजन्मांत॥ ५९॥ वर्मस्पर्शाचेंवासटेंजाण॥ विंधितांनिंदेचेवाग्बाण॥ तेणेंभेदितांचिअंतःकरण॥ सर्वांगींपूर्णभडकाउठी
॥ ६०॥ दुर्जनाचियादुरुक्ती॥ अपमानाचीउद्धती॥ साहावयालागिशांती॥ नव्हेनिश्चितीप्राकृती॥ ६१॥ ऐशियारितीयथोचित॥ उद्धवाचेमनोगत
॥ संरक्षूनिश्रीकृष्णनाथ॥ शांतिचानिश्चितार्थसांगोंपाहे॥ ६२॥ पूर्वीसांगीतलेंनिजशांतीसी॥ वेगींसाधीब्राह्मणवेंउद्धवासी॥ ते अटकवाटेल
तयासी॥ अतिसंकोचासीपावेल॥ ६३॥ होतेंउद्धवाचेमानसीं॥ हेशांती असाध्यसर्वांसी॥ हेंजाणोनियांहृषीकेशी॥ सांगेइतिहासेसि
भिक्षुगीत॥ ६४॥ श्लोक॥ कथयंतिमहत्पुण्यमितिहासमिहोद्धव॥ तमहंवर्णयिष्यामिनिबोधसुसमाहितः॥ ४॥ टीका॥ अशांति
क्षोभाचेचित्तमळ॥ क्षाळावयानलगेकाळ॥ इतिहासगंगाकेवळ॥ अतिनिर्मळकृष्णोक्ती॥ ६५॥ श्रीकृष्णवदनब्रह्माद्री॥ श्रीभागवतऔदुं
बरीं॥ जन्मलीशांतगोदावरी॥ निजमूळाकारींनिर्मळ॥ ६६॥ तेंगुप्तवोपेंनारदगती॥ उद्धवगंगाद्वारींव्यासोक्ती॥ तेचिशुकसुखकुशावर्ती
प्रगटे अवचितीपवित्रपणें॥ ६७॥ तयापवित्रगोदाचियेगती॥ श्रद्धाधृतीसमरसेभक्ती॥ त्याचिअरुणावरुणासरस्वती॥ हेसंगमप्रा
प्तीजेथहोय॥ ६८॥ तेणेंशांतिगंगेचिस्थिती॥ प्रवाहनिडयळेअतिउन्नती॥ तेथश्रवणार्थीबुडीदेती॥ तेपवित्रहोतीनिजधर्मा॥ ६९॥ ते
शांतिगंगा अतिविख्यात॥ उद्धवप्रार्थनआपुनित॥ प्रगटकरीश्रीकृष्णनाथ॥ भिक्षुगीतविन्यासें॥ ७०॥ ॥ श्लोक॥ केनचिद्भि

ए.भा. ऋणागीतंपरिभूतंनदुर्जनैः॥ स्मरताधृतियुक्तेनविपाकंनिजकर्मणां॥५॥ टीका॥उद्धवाकोणीएकसन्यासी॥दुर्जनींउपद्रविलात्यासी॥ ७
३. ह्मणेक्षयोहोयदृष्टकर्मासी॥ येणेंसंतोषेंमानसींक्षमावंत॥७१॥आपुलेंआंगत्वेंमळ॥पुढिलीक्षाळितांसकळ॥जोक्रोधेंसिक्रोशत- २
ळमळ॥तोमूर्खकेवळआत्मघाती॥७२॥लोकह्मणतीज्यांसिदुर्जन॥सन्यासीह्मणेतेमाझेस्वजन॥माझेंदोषांचेंनिर्दळण॥याचेनिध-
र्मेंजाणहोतसे॥७३॥सन्मुखकोणीनिंदाकरिती॥तेणेंअत्यंतसुखावेचित्तीं॥ह्मणेमजतुष्टलाश्रीपती॥पापाचीनिवृत्तीसहजेंहोय॥७४॥
ऐसेनिविवेकेंतन्वता॥शांतीसीदळेंनेंदीसर्वथा॥चढोनिनिजधैर्याचेमाथां॥गायिलीगाथातेऐक॥७५॥उद्धवासीह्मणेश्रीकृष्णनाथ॥
येअर्थींहोईसावचित्त॥अतिलोभीतोअतिविरक्त॥झालातोवृत्तांतसांगेन॥७६॥ श्लोक॥अवंतिषुद्विजःकश्चिदासीदाढ्यतमः
श्रिया॥वार्तावृत्तिःकदर्यस्तुकामीलुब्धोऽतिकोपनः॥६॥ टीका॥माळवदेशींअवंतीनगरीं॥तेथब्राह्मणवसेगृहद्वारीं॥कृषिवा-
णिज्यवृत्तीवरी॥जीविकाकरीनिरंतर॥७७॥गांठीधनधान्यसमृद्धी॥अमर्यादद्रव्यसिद्धी॥परिअतिशयेंकृपणबुद्धी॥पोटाहितृ-
प्तीनखाय॥७८॥पोटांसदांखायकुदान्न॥तेंहिनाहींउदरपूर्ण॥तेथस्त्रीपुत्रादिदासीजन॥जवरतपणनपावती॥७९॥नकरीनित्य
नैमित्य॥स्वधर्मीनेणेधर्मकृत्य॥देवब्राह्मणअतिथीतेथ॥सदांजातपराङ्मुख॥८०॥कवडीयेकळाभपाहे॥तैंमातापित्याचेंश्राद्ध-
आहे॥तेंसांडूनिअत्यंतगृहाजाये॥नमनीभयेस्पर्शाचें॥८१॥मीउत्तमह्मांहीनवर्ण॥हेधनलोभेंगिळीआठवण॥ह्मातायेतांदेखोनि
धन॥स्विकारीअन्नपतिताचें॥८२॥धनकामागांठीदेख॥नमनीपापमहादोख॥केवढेंत्याचालोभेंकेलमूर्ख॥नाठवेनरकमहापात॥
८३॥यापरितोकर्मभ्रष्ट॥अकर्मकरीक्रियानष्ट॥अतिवंचकमहाशठ॥केवळनष्टधनलोभी॥८४॥त्याधनलाभाचाअवरोधू॥ह्मेनां
देखोनिखवळेक्रोधू॥गोहत्यादिब्रह्महत्यावधू॥करावयासिद्धुस्वयेंहोय॥८५॥धनकामीक्रोधान्वीपस्ती॥धनापाशींपापेंअसती॥ ३
धनलोभीज्याचीस्थिती॥कदर्युवृत्तीत्यानांव॥८६॥ऐसेंधनसांचिलेंफाडोवाडे॥त्याचाहिभ्रमयोजेंकरणेंपडे॥तैमाणांतचियेंउनि

घडे॥ विचारपुढें असेना॥ ८७॥ यान्नरा चेंगाळिचें चणे॥ हातानयेतांजीवेंप्राणें॥ तेंसाद्व्याचाप्ययोकारणें॥ तेंचिस्मरणेंकदर्यो॥ ८८॥
श्लोक॥ ज्ञातयोतिथयस्तस्यवाङ्मात्रेणापिनार्चिताः॥ शून्यावसथआत्मापि कालेकामैरनर्चितः॥ ७॥ टीका॥ घरिंचा सातुवें
चेळुकाहीं॥ यालागींवैश्वदेवकरणेंनाहीं॥ तेथअतिथीआलियापाहीं॥ कोणेंरामयांकोणपूजी॥ ८९॥ अतिथीआलियाजाण॥ ऐसे-
बोलबोलेआपण॥ जेवचनमात्रेंजातीमाण॥ त्यासीमागेंकोण अन्नोदक॥ ९०॥ देखोनित्याचियाघरासी॥ ब्रह्मचारीनित्यउदासी॥
आशान्यजिल्हासन्यासी॥ जेवीराजहंसीगोमय॥ ९१॥ भिकारीसांडिलेंत्याचेंघर॥ अतिथीडावलीलेनिरंतर॥ पाहुणादूरिपाहे बि
ढार॥ निराशीपितरसर्वदा॥ ९२॥ दारानयेकोरान्नकर॥ घरसांडूनिगेलेउंदिर॥ काउळीचोसंडिलेंतेंघर॥ चिडियासाचारनमिळेदा
णा॥ ९३॥ मुंग्यांसिपडेनित्यलंघन॥ तिहींधरिलेंबिदारआन॥ पोटेंनखायजोआपण॥ तेथकथाकोणइतरांची॥ ९४॥ अत्यंतभूक
लागल्यापोटीं॥ चणेहिनखायजगजेठी॥ तेथकायसीसेवकाचीगोठी॥ कावळेंपोटींस्त्रीपुत्रें॥ ९५॥ जेंवमनघडेत्यासी॥ तेंनकरीफळ
हारासी॥ अधिकचेचुकोणसोशी॥ यालागींउपवासीस्वयेंपडे॥ ९६॥ तेथकुळगुरूचासन्मान॥ कुळधर्मगोत्रभोजन॥ त्याहीजांवई
यांचामान॥ धनलोभीजाणकदानकरी॥ ९७॥ ऋतुकाळेंफळेंयेतीपूर्णे॥ त्यासिदृष्टिभरीहातीजाण॥ परिजिव्हेसिआलिंगन॥ नाणांतीं
आपणहीनेंदी॥ ९८॥ मातेचेंस्तनपानसेविलें॥ तेंचिशीररसनाचाखिलें॥ पुढेंदुधचिवर्जिलें॥ व्रतधरिलेंधनलोभें॥ ९९॥ रसरसनेच्चेंमाहे
र॥ तेणेंवीणतेगादळीथोर॥ धनलोभअतिनिष्ठुर॥ करितांकरकरपेटनेंदी॥ १००॥ वस्त्रेंमळकीअतिजीर्ण॥ मस्तकरावळांचामलिन॥
मुखीवासनिघतीजाण॥ स्वामीहिपाननखाय॥ १॥ सणवारदिवाळीदसरा॥ तेंजुनेंजोंधळेधाडीघरा॥ अन्नेंवीणपडीलेंकुरां॥ कदर्यु
स्वरायानाव॥ २॥ धनलोभीधर्महीन॥ देखोनिकदर्युवर्तन॥ विमुखझालेस्वजन॥ तेंचिनिरूपणहरिसांगे॥ ३॥ श्लोक॥ दुःशील
स्यकदर्यस्यद्रुह्यंतेपुत्रबांधवाः॥ दारादुहितरोभृत्याविषण्णानाचरनप्रियं॥ ८॥ टीका॥ नाहींस्वधर्मीनिजशीळ॥ दानधर्मस्त

डें सकळ ॥ अत्यंत धनलोभी केवळ ॥ त्यासी दुःशीळ बोलिजे ॥ ४ ॥ अन्न आच्छादनेंविण ॥ कुटुंबें सहित आपण ॥ नोकदर्थेनी निजप्रा-
ण ॥ कदर्यु पूर्ण त्या नाव ॥ ५ ॥ कदर्युनरासी तंव देख ॥ मुख्य स्त्री होय विमुख ॥ स्वजन आणि सेवक ॥ पुत्र दारा गण सुख हानी त्यासी ॥ ६ ॥
आपले जे कां सरवे बंधू ॥ तेही करूं लागती विरोधू ॥ द्रव्य विभागाचा संबंधू ॥ कलह सकळ हु आरंभे ॥ ७ ॥ गांठी असोनि अमित धन ॥
न करी माहेर सण बोळवण ॥ कन्या क्षोभोनि यां जाण ॥ शापदारुण त्या देती ॥ ८ ॥ गोमंत न सदा चिंतित ॥ द्रा मरते जे उद्धमान ॥ अ-
न करी माहेर ... ॥ नाहीं धर्माचें संरक्षण ॥ ते काळें विहार्य क्षण ॥ ते-
मते झाले अनाम ॥ अनघे अनहितवांछिता ॥ ९ ॥ जयाचि यातुल्या सिजाण ॥ नाहीं धर्माचें संरक्षण ॥ तेकाळें विहार्यक्षण ॥ तें-
निळ क्षणहरी सांगे ॥ १० ॥ ॥ श्लोक ॥ तस्यैवं यक्षवित्तस्य च्युतस्योभयलोकतः ॥ धर्मकामविहीनस्य चुक्रुधुः पंचभागिनः
॥ ९ ॥ टीका ॥ त्याय जेवें न लार्ग हात ॥ तेंच्या पाशीं जें संभूत ॥ तें गा यान्त यक्षवित्त ॥ असे रास्वतग्र होतें गा ॥ ११ ॥ केवळ धर्म-
कामरहित ॥ धनलोभें जें संभृत ॥ त्या नाव बोलिजे यक्षवित्त ॥ जे वाहून आम अर्थमानी ॥ १२ ॥ शरीरीं भोगना नाहीं जाण ॥ तेणें
इहलोक आला शून्य ॥ नाहीं स्वधर्म कर्म पंचयज्ञ ॥ परलोक शून्य तेणें झाला ॥ १३ ॥ यज्ञानें पंचविभागी ॥ यज्ञभाग न पवे त्या लागीं ॥
ते कोपोनि त्यां पंच भागी ॥ वित्तनाशा प्रवर्तत ॥ १४ ॥ पावोनि ब्राह्मणजन्म नरी ॥ धनलोभें स्वधर्म नष्ट ॥ तो झाला उभयलोकीं भ्र-
ष्ट ॥ पावे कष्ट कृपणत्वें ॥ १५ ॥ करितां अति आयास ॥ जोडला अर्थ बहुवस ॥ त्यासि अधर्में आला नाश ॥ तो हरि निजमहिमा सांगे ॥ अ-
॥ श्लोक ॥ तदवध्यानविस्रस्तपुण्यस्कंधस्य भूरिद ॥ अर्थोऽप्यगच्छन्निधनं बह्वायासपरिश्रमः ॥ १० ॥ टीका ॥ पंचयज्ञ
वर्जिता सकळ ॥ येणें उपेक्षिल्या रागानळ ॥ तेणें द्रव्य मला गाचें मूळ ॥ पुण्यक्षयें तत्काळ छेदिलें ॥ १६ ॥ द्रव्यप्राप्ति पुण्यादिनाकर ॥ अस्त-
मानां गेलिया तो भास्कर ॥ मग द्रव्य अभावाचा अंधःकार ॥ अधर्में यांगा आला ॥ १८ ॥ मयामें संचित संपत्ती ॥ ते तसि अधर्म आंधा-
राचिये रातीं ॥ क्षोभल्या पंच धापन मृतीं ॥ पंच धापा नेती महानाश ॥ १९ ॥ जोस सर्व नवरा कुटुंबासंगें ॥ जो निर्विवनानाना

भोगीं ॥ तद्द्रव्य नष्टें वीं धर्मालागीं ॥ त्यासि पंचविभागी करत ॥ २०॥ दायाद चोर राजा आगी ॥ अधर्में रोगसंचरे आंगीं ॥ हे पांच जण वि
भागी ॥ द्रव्यनाशालागीं पावत ॥ २१॥ नाहीं द्विजपूजा श्रद्धायुक्त ॥ नाहीं न्हाणें कर्मक्रिया उचित ॥ नाहीं दानादि धर्म वेंचोन ॥ द्रव्यसंचयें तेथ अ
नर्थक ॥ २२॥ जेथ नाहीं विद्वांसि सन्मान ॥ जेथ नाहीं पंचमहायज्ञ ॥ जेथ गुरु भिकारी अभिमान ॥ तेथ संचयो जाण सदृढ ॥ २३॥ त्यासर्वांप
रांचा होय परसद ॥ जेथ वाढता पापवाद ॥ जेथ चढता धनगर्वमद ॥ तेथ क्षयो सदा सद्भुत ॥ २४॥ त्या चंद्रव्य क्षयाचें लक्षण ॥ ग्रंथाधारें निरूपण
॥ स्वयें सांगत आहे श्रीकृष्ण ॥ दयाळू पूर्ण निजभक्ता ॥ १२५॥ श्लोक ॥ ज्ञातयो जगृहुः किंचित्किंचिद्दस्यव उद्धव ॥ दैवतः कालतः किंचि
त्ब्रह्मबंधोर्नृपार्थिवात् ॥ ११॥ ॥ टीका ॥ स्त्री पुत्र सांडोनि पण ॥ निर्दय चांडाळ आप्तजन ॥ गोत्रज मिळोन सकळ धन ॥ बलात्कारें द्रव्य वां
टोन नेले ॥ २६॥ चोरीं फोडोनि यांचें घर ॥ वांटून नेले भांडार ॥ आगी लागोनि यांचें घर ॥ वस्तु अपार जळाल्या ॥ २७॥ हिस्सा करून गेले शेत
पर्वत कृषी त्या जेथ होतें तेथ ॥ विश्वास ठेवा घें करूनि नेले ॥ रत्नरचित हार पदकें ॥ २८॥ सांडि ठेविल्या कापुरें डबे ॥ समुद्रामाजीं तारू बुडे ॥ पाति
कराव्या घाला पडे ॥ चहूंकडे अपावो ॥ २९॥ ठक वेंकानि येत कांती ॥ मुलाम्याचें नाणें देती ॥ धनलाभ नेणों कुळें ॥ हातिंची संपत्ती त्यासि
दे ॥ ३०॥ स्वचक्र परचक्र विरोध धाडी ॥ खणती त्या फोडूनि घर फोडी ॥ तळपरें चेंकून काढी ॥ सरा निकाविरे धन नेतें ॥ ३१॥ पाणी रिगे रेवां आं
त ॥ लोणधान्य नासे समस्त ॥ धड्डी वांनि हरासत ॥ दैवहतता आला ॥ ३२॥ गोठणीं संपातें रोग पडे ॥ निमालें गाभिडें सोंचवाडे ॥ उधा
रें नेलें ठाण वेंदा घोडे ॥ तोरणी पडे महायुद्ध ॥ ३३॥ भूमी निःसीम तेव रूंगाते ॥ ते आपणाकडे धूळवी दितो ॥ तें घपालूनि जसंपत्ती ॥ तोंडी माती
त्या येंघाली ॥ ३४॥ नृ हो सांगत वाड वाड ॥ पैं यूनि तोंडें चालादगड ॥ ऐसें ठेवणीं जिल्हद्द ॥ त्याचें चाड धरूं गेला ॥ ३५॥ ठेवेले विलजे अनेक ॥ ते
पूर्व गिळिलें निःशंक ॥ सांग्य सारूं गेलें निमुख ॥ झालें अनेक सतंताप ॥ ३६॥ अधर्में अदृष्ट झालें क्षीण ॥ विपरीत भासे देहींचें चिन्ह ॥
पालटला निजवर्ण ॥ ब्राह्मणपण क्षीण ॥ ३७॥ देखतां पुरां ज्ञाता कोण ॥ तो सांगे नरो में ब्राह्मण ॥ ऐकत्याचें नमनी मन ॥ वर्णाश्रम

पामावळलें ॥ ३८ ॥ एवं निःशेष नासलें धन ॥ ब्रह्मवर्चस्व गेलें जाण ॥ म्लानवदन हीनदीन ॥ खेदखिन्न अतिदुःखी ॥ ३९ ॥ श्लोक ॥ स अ
एवं द्रविणे नष्टे धर्मकामविवर्जितः ॥ उपेक्षितश्च स्वजनैश्चिंतामाप दुरत्ययां ॥ १२ ॥ टीका ॥ गेलें गोत निमाली कुळवाडी ॥ घर पडिलें पर २३
चक्रधाडी ॥ धन नासलें नाहीं कवडी ॥ अधर्में जोडी हे दशा ॥ ४० ॥ नाहीं स्वधर्मकर्माचरण ॥ विहित भोग न करी आपण ॥ त्या धनलोभ्या
चें नासलें धन ॥ जेवीं कांस्वनरंकाचें ॥ ४१ ॥ दैव झालें पराङ्मुख ॥ त्या हतभाग्याची दशा देख ॥ स्त्री पुत्र झाले विमुख ॥ निर्हे निःशेख
मतें दिला ॥ ४२ ॥ ऐक धनलोभ्याचा ठायीं ॥ इष्ट मित्र पूर्वींचे नाहीं ॥ गोत्र त्यासी त्याचें सरत नाहीं ॥ लवडिला पाहीं उपेक्षितू ॥ ४३ ॥ निंदाम
निल स रिती लोक ॥ रंडापोरें थुंकिती देख ॥ खावया नाहीं निःशेख ॥ मागतां भीक मिळेना ॥ ४४ ॥ भिके लागीं जेथ जेथ गेला ॥ म्हणती काळ
॥ ९ ॥ यें कां आला ॥ होता धनलोभें भुलला ॥ मला नागविला दुरें ॥ ४५ ॥ यापरी धिःकारिती लोक ॥ धन जातां झाला रंक ॥ चिंतावर्ती
न मग्न देख ॥ दुःखें महादुःख पावला ॥ ४६ ॥ श्लोक ॥ तस्यैवं ध्यायतो दीर्घं नष्टरायस्तपस्विनः ॥ खिद्यतो बाष्पकंठस्य निर्वेदः सु
महानभूत् ॥ १३ ॥ ॥ टीका ॥ धनलोभ्याचें गेलें धन ॥ धना गवें नयचें आठवण ॥ तें आठवितां फुटताहे मन ॥ तळमळी जाण अतिदुःखें
तें कोपें कां दारुणत्या मज गक पाळीं ॥ पुसत दल्या रापकरळी ॥ होंकां जळावेगळी मासोळी ॥ तैसा तळमळी अतिदुःखें ॥ ४८ ॥ मनें-
व ॥ पावे कांचिश्वन ॥ हृदयीं चालिलें स्फुंदन ॥ अश्रुधारा स्रवत नयन ॥ मूर्च्छापन्न क्षणक्षणा ॥ ४९ ॥ पावे दुःखें अतिचरफडे ॥ धायमो
॥ श्लोक रडे ॥ उठे वैसे पाहे पुढें ॥ नोकळे तळवडें आरडत ॥ ५० ॥ मग म्हणे रे नष्टकरा ॥ झालों पतन केलें करा ॥ अहा विधातया दुष्टा ॥ काय
वेदतासक हिलें ॥ ५१ ॥ मज न्यवां नाहीं कोण करे ॥ विचार संमन नापुडें ॥ अतिदुःख आलें जी गेकडे ॥ तें विचारें महादुःखें ॥ ५२ ॥
माना गेलों दुःख पावलों येथें ॥ पुढें यां दुःख आहे मातें ॥ यमदंड लोनि मरणातें ॥ कोण नेथें गांठ ॥ ५३ ॥ म्या नाहीं केलें पंच महायज्ञ ॥ ना
राचियेर अतिथा रिमन्न ॥ नाहीं केलें पितृतर्पण ॥ भार्ये दुःखकारी ननारी ॥ ५४ ॥ म्या नाहीं केलें हरिपूजा ॥ नाहीं मज ळलों अधोक्षजा ॥

नारीबंदिलें ध्यावरजा ॥ माझेंदुःखसमाजाकोणनाशी ॥ ५५ ॥ मीमनेंथा अनर्थकारी ॥ बुडालों बुडालों अघोरी ॥ धांवपांवगा श्रीहरी ॥ मज
उद्धरीं ॥ ५६ ॥ म्यानाहीं दिधलें दान ॥ मीनाहीं स्मरलों नारायण ॥ मजयेतें नरकदारुण ॥ तेथंकोणसोडवी ॥ ५७ ॥ कृष्णा माधवा मुरा
री ॥ अच्युतानंता श्रीहरी ॥ गरुडध्वजा गोवर्धनधारी ॥ मज उद्धरीं दिनातें ॥ ५८ ॥ तुवां रक्षिलें प्रल्हादासी ॥ अंबरीष गर्भवासी ॥ उदरीं राखि
लें परीक्षितासि ॥ तैसें मज नरदानासि उद्धरीं ॥ ५९ ॥ तुवां तारिलें अहिल्येसी ॥ उद्धरिलें नष्टा अजामेळासी ॥ स्वयें धांवतलों गजेंद्रासी ॥ तेणेंवे
गें मज तारीं ॥ ६० ॥ महादोषाचे दोषपूर्ण ॥ रामें तारिले कोटिगण ॥ तेणें धांवें चक्रपाणी ॥ मज दुःखापासोनि उद्धरीं ॥ ६१ ॥ जन्मोजन्मोंहा-
धनकाम ॥ गेलावृथा माझा जन्म ॥ पूर्वीं तरी रामनाम ॥ नेणें अधम नष्टपणेंचि ॥ ६२ ॥ रामनामाच्या प्रतापासाठीं ॥ जळती महापापा
च्या कोटी ॥ थोर अधम मर्त्यसृष्टी ॥ नामवाचा पुढें न म्हणांच ॥ ६३ ॥ रागामाने नानि अपराध ॥ अनुतापें करितां गोविंद ॥ उपजला अतिनिर्वे-
द ॥ तें निर्गोविंदा स्वयें मागे ॥ ६४ ॥ ॥ श्लोक ॥ सत्याहं दर्पितं कष्टं यान्मामनुतापितः ॥ नधर्मायनकामाय यस्यार्थायागसंग्रहः ॥ १४ ॥
॥ टीका ॥ हातचरणनिम्मणाळका ॥ ब्राह्मणदेहसीदशाचाराचा ॥ तोल्याहोनिर्गेअतिकरुंदा ॥ धनलोभें मचेष्टानादलों ॥ ६५ ॥ जेणें देहलोभें
मोक्षराज्य ॥ त्यादेहासिमिथ्यादिधलें दुःख ॥ धनलोभें परममूर्ख ॥ मजऐसा आणिक असेना ॥ ६६ ॥ नवंचितां धर्मकामासी ॥ अर्थ जोडि
ल्या सायासीं ॥ त्या अर्थाचे दशापेशी ॥ अतिदुःखें सोसीम जफळला ॥ ६७ ॥ नापधनलोभ पातेंकवतिक ॥ नाहीं इहलोक नापरलोक ॥ थितें अं
तरलें मोक्षसुख ॥ सांगतें नरक अनिवार ॥ ६८ ॥ देखेंनरकाचेंनार्थी ॥ अनल्पबुद्धतांवानाहीं ॥ धनलोभघातलें तें संठायी ॥ तेम्यानरदे-
हीं जोडिलें ॥ ६९ ॥ जो जन्मला ब्राह्मणदेहीं ॥ तो पूज्य होय लोकीं तिहीं ॥ मोक्षलागल्याचापायी ॥ त्या अभाग्यें नाशिला ॥ ७० ॥ लोभें जें-
धन गांजिलें ॥ तें निःशेष नासोनि गेलें ॥ परमजन्मा गोंअतिदुःखें सांकलें ॥ बांधोनि दिधलें महानरका ॥ ७१ ॥ उत्तम देहीं होऊनि आम ॥ तो
धनलोभें केला व्यर्थ ॥ आयुष्य गेलें हातोंहात ॥ अतिसंतप्त ऐसें नताचे ॥ ७२ ॥ धनलोभें अचार ॥ रथा गेले माझे कष्ट ॥ वैराग्य उपजलें

श्लोक ॥ मायेणापौः कदर्याणां नरकायवस्यानन ॥ इहलोकेनापौ पतापीयमृत्युस्थनरकाथच ॥ ७५ ॥ टीका ॥ मायेचेनि धनवंत ॥ त्या
सि दुःखाचिं नाही सत्य ॥ धनरक्षणी अति दुःख ॥ तें जातांदुःख प्राणांत ॥ ७६ ॥ धनागमनीं अतिकष्ट ॥ धनरक्षणी नित्य कष्ट ॥ धनानाशें दो
यलदुःखसंसार ॥ इहलोकीं कष्ट धनलोभ्या ॥ ७७ ॥ या परी इहलोकीं दुःख ॥ अधर्में कुंभीपाकस्थान ॥ मरतां पुढें आदि केनरक ॥ अवश्य कष्टन
लोभ्या ॥ ७७ ॥ जो धर्मं करूं ना स्वयें करवी ॥ तो महाघोर रौरवाकडे दावी ॥ त्यासी वदत वाद तें दुःसंपादे ॥ नाही नरकनमोचन सर्वा ॥ ७८ ॥ लो
भाचें वस्त्र जीर्ण झालें ॥ तें धर्मस्त्र न ही सकृत्सनानें ॥ लोभ अतिशयें नरकासाठी ॥ तें आपणास मृत्यें हि मागत ॥ ७९ ॥ ॥ श्लोक ॥ यशो यशा
स्विनां शुद्धं श्लाघ्याये गुणिनां गुणाः ॥ लोभः स्वल्पोपि तान् हन्ति श्वित्रो रूपमिवेप्सितं ॥ १६ ॥ ॥ टीका ॥ रणीं पराक्रमी पुरुष धुरंधर ॥ जो आंग
विभांडी त्या रणांगणी ॥ रवींदु वीरा सिंहासी ॥ यवदान तें त्या गिळोनि ॥ ८० ॥ लोभ मरांचें गिरी ज्याचा ॥ यश संत मार्गे ज्याचा ॥
तें अपकीर्ति होय त्यासी ॥ जगरूप तासी मूर्छा ॥ ८१ ॥ त्यासि नभगर्भ नाही जाणा ॥ कुरूप होय आपणा समान ॥ त्यासि लोभें आणि
गगवण ॥ मूर्खपणस्था पिलें ॥ ८२ ॥ स्वयें निर्वाण त्यासि दान ॥ सत्कृत्य होय पावन ॥ तें येंहि लोभें पतित धन ॥ अधःपात न लोभिया ॥
८३ ॥ दानार्थ नियें दान ॥ दान म संग सुपात्रीं धन ॥ तें विद्यात्यासि दूषण ॥ लोभें छन दानागं ॥ ८४ ॥ वेद शास्त्र करूनि पठण ॥ पंडित
झालें अति सज्ञान ॥ तें ही लोभें मलिन जाणा ॥ ज्ञानाभिमानमतिभ्रंश ॥ ८५ ॥ देहभ्रांति मुनि निर्ये गेई ॥ पंडित पंडितां वाद निषेध ॥ नाना लक्षणां-
ची विरोध ॥ तुकिल्यें भ्रष्ट ज्ञातें लोभें ॥ ८६ ॥ मनितंक सज्ञान ज्ञान्यासी ॥ लोभ आणी निंदा रणदासी ॥ इतरांची गति काइसी ॥ तें लोभ मा
चीं दासी होऊन ठान ॥ ८७ ॥ लोभ शुद्ध सत्कर्म भ्रष्ट ॥ लोभें तें यश निंदास्पद ॥ तो नीच दांत विषद ॥ पुरुषार्थ सिद्ध सांगत ॥ ८८ ॥ कुळशील-
अति सकुमार ॥ रूपं सर्वांग मनोहर ॥ नाकें अवंतता अणुमात्र ॥ निंदा गेल्यें पैं होय ॥ ८९ ॥ तैसें अन्याय लोभा चि जनस्थ ॥ नाना गुणांचा-

यथार्थकीर्ती ॥ लोभापासाविजगती ॥ कृतां अपकार्तो आननाहीं ॥९०॥ धनलोभें सदां विरोधू ॥ धनलोभें मनोर्द ॥ सखेबंधू ॥ धनलोभ एसा
हीवाधू ॥ अति अशुभ्र आणिक असेना ॥९१॥ श्लोक ॥ अर्थस्य साधने सिद्धे उत्कर्षे रक्षणे व्यये ॥ नाशोपभोग आयासस्त्रासश्चिंता भ्र
मोनृणां ॥१७॥ टीका ॥ प्रथम मिळणावें द्रव्य नाहीं तां ॥ दुसरें मिळणावें नानावादविनां ॥ द्रव्य जरी झालें हस्तगतां ॥ तरी लोभ सर्व यापुरें नह
णें ॥९२॥ द्रव्याच्यालागीं मातापिता ॥ जें संकष्ट लागे त्या ॥ तैसा जरी करिते परमार्था ॥ तें ब्रह्मतत्वतां स्वळणें होय ॥९३॥ एवं कष्टें जोडल्या द्र-
व्यासी ॥ रक्षणीं अतिचिंता मानसीं ॥ अतिशय न्यगळी जीवासीं ॥ अहर्निशीं धुकधुकी ॥९४॥ स्त्री पुत्र हो माता पिता ॥ त्यांसि पतीजेना
सर्वथा ॥ आपणाहूनि परता ॥ विश्वास अर्था मानेना ॥९५॥ जिन रक्षणीं निजचिंता ॥ निमरोनियां निजघाता ॥ चोरापासोनि गर्वचित्ता ॥ नि
त्य भयस्थानकाम ॥९६॥ एैसी एकाग्रता करूनी ॥ जरी लागता भगवद्भजनीं ॥ तरी निश्चय होता चक्रपाणी ॥ अर्थरक्षणीं साधक ॥९७॥
उचितानुचित विनाहारी ॥ द्रव्य वेंचितां दरारा ॥ अतिशय होय कायामनीं ॥ धनव्ययें त्रासासि उपजवी ॥९८॥ एवं जोडूनि रक्षितां द्रव्या
सी ॥ अवचटें नाश होय जेंव्हां त्यासी ॥ तें अतिभ्रम चढे मानसीं ॥ होतां धनपिशाच्च वळूक ॥९९॥ द्रव्य आर्जवी न संभयास ॥ द्रव्यरक्षणीं चिं
तेचा त्रास ॥ द्रव्यव्ययें विकसा त्रास ॥ भ्रमाचा रहिवास धन नाशीं ॥२००॥ आदि मध्या वसानीं पाहीं ॥ द्रव्य तें समूळ अपायी ॥ तें यश
स्याचा लेश नाहीं ॥ हें नातें ए संपादि मज जाहालें ॥१॥ आयास त्रास चिंता सहित ॥ धनापाशीं भ्रम नांदत ॥ अर्थ तितुका अनर्थयुक्त ॥ तोचि अ
र्थ स्तयें सांगे ॥२॥ ॥श्लोक॥ स्तेयं हिंसानृतं दंभः कामः क्रोधः स्मयो मदः ॥ भेदो वैरमविश्वासः संस्पर्धा व्यसनानि च ॥१८॥ टी
का ॥ अर्थ सर्वांगें अनर्थभूत हें मानींव चनभिसन्य ॥ पृथ्वी माजी जें जें अनर्थ ॥ तें तें अर्थी न उपजती ॥३॥ पुसाल अर्थाचे अनर्थ ॥ ते सांग
तां असंख्य अनंत ॥ संक्षेपें सांगेन यथार्थ ॥ पंधरा अनर्थ अर्थांसी ॥४॥ प्रथम अनर्थ अर्थासी ॥ चोरी वसे अर्थापाशीं ॥ अर्थ नाहीं गा
जयापाशीं ॥ चोरापासूनि त्यासि भय नाहीं ॥५॥ द्रव्य नाहीं त्याच्या हातीं ॥ त्यातें देखोनि चोर भितती ॥ कांहीं मागेल आम्हाप्रती ॥-

म्हणोनि लपती ल्यामेणें ॥ ६ ॥ अतर्क्य नेघांतरें नेणे ॥ कां धातुवादें सर्व घेणें ॥ परम्ब्रह्म व्याख्यानें नुडणें ॥ कांहि जर्नी हरणें सर्वस्व ॥ ७ ॥
मार्गी पडलें धनलराचें ॥ स्वयें जाणोनि अधर्मक्रियाचें ॥ नाहिं देणें त्यामिसाचें ॥ हेंहि चोराचें लक्षण ॥ ८ ॥ स्वर्णस्तेयें नरकप्राप्ति ॥ ऐसे
विवेकीहि निर्वार करिते ॥ मादतराचा कायगी गती ॥ चोरीचा वस्ती धनापाशीं ॥ ९ ॥ जरी मन्नापाशीं पण चोरी ॥ न सकोणी वैसानंदा
दारीं ॥ तेराहि न्मरणा माझारीं ॥ धनतेथ चोरी निश्चित ॥ १० ॥ देखतां चिन्याधनासी ॥ निर्न्नी हाते सन्यासी ॥ इतरांची कथा का
इसी ॥ चोरीधनापाशीं स्वयें नांदे ॥ ११ ॥ प्रथम अनर्थलक्षण ॥ धनापाशीं चोरी जाण ॥ दुसरेंहि ऐकें अनर्थ ॥ तेंहि निरूपण अवधा
रीं ॥ १२ ॥ धनालागीं हिंडकारण ॥ पुत्र पौत्र मारिते जाण ॥ धनालागीं घेते प्राण ॥ सन्ददे पण सांडोनी ॥ १३ ॥ धनलोभाचें कातिक
॥ कन्याघात सी देत संकिरत ॥ पितृघाताचें न मानी दुःख ॥ निष्ठुर देख धनलोभ ॥ १४ ॥ धनलोभें सांडी बाप माये ॥ स्त्रीयें क्षणिनि
गळा राहे ॥ नेर्थाहि धनलोभ पाहें ॥ वैरहाये स्त्री पुरुषां ॥ १५ ॥ धनलोभाचा नवलपर ॥ पुत्रापन्याते जिवें मार ॥ पिता पुत्रातें संहार
करी ॥ णमारी धनलोभ ॥ १६ ॥ जेनन मास वाहे उदरांत ॥ जे सदा सोसी नरकमूत ॥ तमातेचा करी घात ॥ द्रव्यानिमित्त निजपुत्र ॥
१७ ॥ अभिनव धनलोभाचें व्याप ॥ नवलतें मसांगो काय ॥ पोटिंचा पुत्र मारी माय ॥ ऐसा अनर्थदाय धनागाठें ॥ १८ ॥ धनतेंहि स
तेंहि संपूर्ण ॥ दुसरें अनर्थलक्षण ॥ आतां असत्याचें विंदाण ॥ तेंहि निरूपण स्वयें सांगे ॥ १९ ॥ अगत्य जन्मलें अर्थाच्या पोटीं
॥ अर्थ वळतें दाटे गर्भस्पृष्टी ॥ अर्थासवें असत्य उठी ॥ असत्याची गांठी अर्थेसी ॥ २० ॥ तो अर्थ अंगें जयापाशीं ॥ कां अर्थ अपेक्षा
जयासी ॥ तेथ असत्य वसे कुटुंबेंसीं ॥ धननेंमिरासी मिथ्यत्वा ॥ २१ ॥ अर्थ वळथा रंगअसंन्यास ॥ मिथ्यावांचून नाणमी ॥
धनलोभें मनकवी मातेसी ॥ सत्यव्रत धनापाशीं असेना ॥ २२ ॥ क्रयविक्रय धनलोभ जाण ॥ मिथ्यावांचून तें साधारण ॥ परि
वेदशास्त्र संपन्न ॥ धनार्थ सज्ञान बोलतें मिथ्या ॥ २३ ॥ वेदांचा आक्षर पूर्ण ॥ तोसंभावनेलागीं जाण ॥ म्हणवी मीतें

दसंपन्न ॥ करायापजननं त्याचें ॥ २४ ॥ मागें दरूनि मध्यस्था ॥ मानेनु शास्त्री विख्याता ॥ एंगें मिथ्यनलजें पंडिता ॥ राजद्रव्यार्थालाग
नी ॥ २२५ ॥ विरक्तस्मरणी वर्ततां परमार्थी ॥ नेयही अगत्यें पानली वस्त्री ॥ नाथल्यामिर्हं दांभिती ॥ अर्थसामोलागोनं ॥ २६ ॥ अर्थी असत्याचा
बहिवारु ॥ तहानेंकल्यनामदूरु ॥ त्यासीं मिथ्यानाल्लकी विचारु ॥ एकांतीं निरूपातिपार्दी ॥ २७ ॥ अर्थनाहीं जयापाशीं ॥ नाअर्थकल्पनानाज
पासी ॥ असत्यस्पर्शनातयासी ॥ रदांकल्पंगं कल्पांतीं ॥ २८ ॥ अर्थापाशीं असत्य जाण ॥ त्याचें सांग तल्लें लक्षण ॥ आतां अर्थापाशी
दंभसंपूर्ण ॥ तेंहि वोकरवण अवधारीं ॥ २९ ॥ पोटनाहीं परमार्थ ॥ धरोनियां अर्थस्वार्थ ॥ स्वयेंस्मरणवर्तं दृढभक्त ॥ यानावानिश्चितभजनट
क ॥ ३० ॥ धनजोडावयाकारणें ॥ दिल्हमाळामुद्राधारणें ॥ धनेछा उपदेशदेणं ॥ यानावजाणगोंदोवादंभ ॥ ३१ ॥ देखोनि धनवंत थोरु ॥ त्या
चे उपदेशीं अत्यादरु ॥ नेमूनि गुरुपूजा करमारु ॥ सांगमंत्र तो दांभिक ॥ ३२ ॥ नयांपासीं निर्धाय अर्थप्रामी ॥ तेसमर्थ शिष्य आवडती ॥ दीन
शिष्यानें उपेक्षिती ॥ हे दांभिकरिथत गुरुत्वा ॥ ३३ ॥ गुरुसिद्यावंत तनुमनधन ॥ एसें उपदेशु निजाण ॥ जोद्रव्य संग्रही आपण ॥ तेंदांभी
कपण गुरुत्वा ॥ ३४ ॥ जेथधनलोभ गुरुपाशीं ॥ तोकायनारीलशिष्यासी ॥ धनलोभ माचाजातो एंशी ॥ करी गुरुत्वासीं दांभिक ॥ ३५ ॥
असंदमूर्ती एं राजाण ॥ गुरुपाशीं लत्यावयाचन ॥ गुपंडआधेकुर्निंदीन ॥ तोदांभिक जाणपठशिष्य ॥ ३६ ॥ गुरुउपदेशाशिकोनयुक्ती ॥ स्व
येंज्ञानाभिमानायेंत ॥ गुरुतें मानीप्राकृतस्थिती ॥ तोही निश्चित दांभिकु ॥ ३७ ॥ मीएक सधनसज्ञान ॥ ऐसा सूक्ष्मरूपें ज्ञानाभिमान ॥ क
रिगुरु भाशीचें हेंलक्षण ॥ हेंहीलक्षण दंभाचें ॥ ३८ ॥ अहंब्रह्मस्वहेंहिस्फूर्ती ॥ नसाहे जेथस्वरूपस्थिती ॥ तेथमज्ञाताहें धांगडेयुक्ती ॥ स्फुरेनि
श्चित सूक्ष्मदंभ ॥ ३९ ॥ जीवासिदेहाचें मध्यस्थान ॥ तेथदंभाचें अधिष्ठान ॥ त्यासिमिळोनियांमन ॥ ज्ञानाभिमान उपजवी ॥ ४० ॥ नवल
दंभाचें कवतिक ॥ आह्मी अग्निहोत्रीयाज्ञिक ॥ तोचित्त विकानरूनिंदक ॥ नाइलें वेदपाठकधनलोभें ॥ ४१ ॥ सोडोनि परमार्थाचीपोथी ॥
ब्रह्मज्ञान सांगेनानायुक्ती ॥ तेंहिज्ञानदंभेंनाडिजेती ॥ द्रव्यासक्त धनलोभें ॥ ४२ ॥ मंत्रतंत्राचा कथाकोण ॥ मुख्यगायित्रीवेंचितीब्रा

म्हण ॥ आपुलीस्वधर्मनिष्ठापावन ॥ म्हणती जाणदांभिक ॥ ४३ ॥ दंभेंना डिलें संन्यासी ॥ ओघेंकरारवर्णां पडेन्यासी ॥ ज्यालागीं मुंडिलें शिखी ॥ त्या
अर्थासी विसरले ॥ ४४ ॥ दर्शस्पृनि अन्नसन्मान ॥ संन्यासीकरिती गौचस्नान ॥ शुद्ध नकरावें चित्तिं मन ॥ वादव्याख्यान अतिदंभें ॥ ४५ ॥
घ्यावयापरद्रव्यपरान्न ॥ कांदंहमतिष्ठेन्मगींजाण ॥ मिथ्याटास्वर्वसात्विकपण ॥ हें दंभलक्षणपंचांसें ॥ ४६ ॥ द्रव्यापाशीं नसेकाम ॥ अतिशा
थेंअतिदुर्गम ॥ द्रव्यनेंभक्तमसंभ्रम ॥ अतिविषमसांगत ॥ ४७ ॥ द्रव्यनसतां अपेक्षाकाम ॥ नोसवाधकरणें अतिभ्रम ॥ अनेककष्टातेंवि
षम ॥ अतिदुर्गमसांगतं ॥ ४८ ॥ धनआलियाउन्मादकाम ॥ करूंलागे अगम्यागम्य ॥ इतनर्वनाना अधर्म ॥ निंद्यकर्मंधनचंना ॥ ४९ ॥ का
मुजडलासेधनेंसी ॥ तोसदाकळवळधनवंनासी ॥ कामरत्नकळेधनापाशीं ॥ अहर्निशीमुसमृशित ॥ ५० ॥ धनापाशीं अतिरथलनृ ॥ कामपांच
वाअनर्थु ॥ कामनेंयानिश्चितु ॥ क्रोधनांदतुसेन्येसी ॥ ५१ ॥ कामप्रामीसी आडवीकारी ॥ दोनांक्रोधानीपडेउरी ॥ खवळला अतिकडाही ॥
तपाच्याकोटीनिर्दाळित ॥ ५२ ॥ जपतपनिष्ठानेम ॥ शिणांनिसाधिलें दुर्गम ॥ क्रोधरत्नजळल्यापरम ॥ तेंकरीभस्मक्षणार्धें ॥ ५३ ॥ धनाक
रैकांणीदावीबाट ॥ तेंथक्रोधउठाअचाट ॥ वादवप्राणांतकघाट ॥ क्रोध अतिदुष्टधनेंसी ॥ ५४ ॥ दोनांकाम अवरोधु ॥ कांधनत्ययाच्या
संबंधु ॥ वेसंधरत्नकेंक्रोधु ॥ अतिविरोधृन्मत्त ॥ ५५ ॥ धनापाशींक्रोधममर्थु ॥ हासाहावा अतिअनर्थु ॥ धनापाशीं गर्वअद्भुनु ॥ नोनि
निश्चितुसांगत ॥ ५६ ॥ धनगर्वाचियेपुष्टी ॥ सरनावापनार्णादृष्टी ॥ मानेंनंम्हणेकरंटी ॥ इतरांच्यागोष्टीत्याकाय ॥ ५७ ॥ सिद्धमाध्यक
तापसी ॥ त्यातेंदरवोनिअपहासी ॥ म्हणेकरंटेतेंहोतीसंन्यासी ॥ दरिद्रासासीविटावें ॥ ५८ ॥ आंगींधनाचेंसमर्थपण ॥ त्याहीवरीजें
आलेंज्ञान ॥ तेंगर्वाचाताठाम्हणेपूर्ण ॥ जेंवि आरंधारणगिळिल्या ॥ ५९ ॥ धनज्ञानगर्वानें जानकैसा ॥ नकरीसद्गुरूसी ॥ याच्यावचन
मेंहेंकसी ॥ शोरवीपिःकारेंभिनिर्भिडी ॥ ६० ॥ धनज्ञानगर्वाचेंलक्षण ॥ देखेसद्गुरूचे अवगुण ॥ गुरुसिंवादसंगण ॥ मीएकसज्ञानकैं
मानी ॥ ६१ ॥ मोक्षानम्हणेसद्गुरूसी ॥ गुरुमानीत्यानेंहर्ष ॥ पापगर्वाचा जानिकैसी ॥ देखेगुणदोषासीसर्वांच्या ॥ ६२ ॥ नवम्हणवी

पैंकां हाणी ॥ गुरु सर्वथा सत्यन मानी ॥ दोषफळातें निकाली ॥ सत्य मानी निश्चित ॥ ६३ ॥ सात्विकयोगें विनापुनें ॥ स्वामी सर्वथा मानी कुडें
॥ अति सात्विकता दृष्टी पडे ॥ नभिमानी नेणें अवगुंज ॥ ६४ ॥ आंगीं अवगुण सारे न्यारी ॥ नेणें भूमिका आगें उन्नुटी ॥ राशींगन मावयास्तुष्टी ॥ पात्र
गर्वहृष्टी दिसेना ॥ ६५ ॥ तैसें कोणा देसन्मान श्रेष्ठा ॥ कायसी हे स्वार्थामनिष्ठा ॥ धनगर्वें चढला अताठा ॥ मीपणें मोठा ग्रंथज्ञानी ॥ ६६ ॥ एक गु
रु सेना विश्वासिक ॥ निजसेवा आज्ञा न्या नवश्यक ॥ न्यासि गर्वें चढें मी सेवक ॥ तो अति बाधक सेवका ॥ ६७ ॥ ऐसा अति गर्वें उन्मत्त ॥ हा मात्र वाग
बाध ॥ आतां धनापासीं महामद ॥ तो दिसे बधिर हि न सांगे ॥ ६८ ॥ जयासि चढे धनमद ॥ तो डोळे डोळां होय अंध ॥ कानी नायके शब्द सो-
धु ॥ धनमदें स्वच्छ सर्वदा ॥ ६९ ॥ धनमदें अति अहंता ॥ धनमदें अघात घाता ॥ करी सर्वथा अधर्म ॥ ७० ॥ धनमद अति अपवित्र ॥ तो न
ढळ्या होय अति दुस्तर ॥ ब्रह्मणां पात्र अपात्र ॥ निचरे विचित्र यानी नासे ॥ ७१ ॥ जो धनमदा वश्य होय ॥ तो न मानी कोणाचे ही भय ॥ निजा
चेंतं मस्त वेंजाय ॥ न स्वावें न रवा पय येंथ ॥ ७२ ॥ न धरावा ना संगधरी ॥ न करावें तें कर्म करी ॥ न बोलावें तें उच्चारी ॥ जनापाशीं नरी उद्धत ॥
७३ ॥ न देखे आपुलें केलें ॥ परापवाद स्वयें बोले ॥ नायके पापाचें शिक विकें ॥ नेणें केलें धनमदें ॥ ७४ ॥ शिव निर्लें तें नायके ॥ पारिखें करी
अवश्य के ॥ साधुनिंदा निजमुखें ॥ सर्थासु से जल्पत ॥ ७५ ॥ न मानी स्वयार्थ स्वाचारु ॥ न मानी दोष अनाचारु ॥ न मानी विधिनिषेध वि
चारु ॥ धनमदें थोरु मातला ॥ ७६ ॥ आधीं चतारुण्य अतिलाठा ॥ वरी धनमदें चढला ताठा ॥ पापरीमान ळा मोठा ॥ न न्यालें सारासार प
थीं ॥ ७७ ॥ स्त्रीकामें अति विव्हळ ॥ न विचारी कुळशील ॥ ब्राह्मण सन्ळ सांजवेळ ॥ विषारे कैं तळ रवरु जैसा ॥ ७८ ॥ अभिलाषूनि पर
नारी ॥ दिवसानिशी निरंतर पारी ॥ गता धनाही अंगिकारी ॥ सघन धरी पापाचें ॥ ७९ ॥ जो मातला करूनि मद्यपान ॥ तो मद्ताळ काळ
उतरे जाण ॥ स्वा हृनि धनमद दारुण ॥ आल्याहि मरण उतरेना ॥ ८० ॥ अकर्म करितां आपण ॥ तें चि निज घातें घेई प्राण ॥ हे
हीं नाठवे आठवण ॥ धनमदें जाण फळले ॥ ८१ ॥ महा अनर्थी धनमद जाण ॥ हें आतव्या अनर्थाचें लक्षण ॥ आतां धनापाशीं मेदपूर्ण

तेंचीरूपणहिजसांगे ॥ ८२ ॥ मंदजनमलाधनाचेंकुशी ॥ धनतेयमेदार्वीमिरासी ॥ मंदसपरिवार ... ासी ॥ अहर्निशीजागन ॥ ८३ ॥ द्या-
ताआलियाबहुधन ॥ मातेंहृनिरासमिन्न ॥ पित्यासीकरीवंचन ॥ स्त्रियेसीहीजाणकलेनेंदा ॥ ८४ ॥ अर्थयुचारी अनर्थयेना ॥ तेयदत
रांचीकोणकथा ॥ सेवुतीअर्थापरता ॥ जगींसर्वथाअगेना ॥ ८५ ॥ मायांसाहींनिशारूमघान ॥ बंधुबंधूसीरणांमाव्यहींत ॥ तेंचिबंधूअन्य
सहोत ॥ वांटिनांकु विभाग ॥ ८७ ॥ मित्रमित्रासीवेंचितेमाण ॥ तेंथेंअवेशोनियांधन ॥ विकल्पा आणीमित्रपण ॥ मंददारूणधनापा
शीं ॥ ८८ ॥ आपणविगांठीवांधिलेंधन ॥ तेंक्षणक्षणापाहेआपण ॥ येथवरिधनापासींजाण ॥ विकल्पपूर्णनांदत ॥ ८९ ॥ ऐसाधनापा
शींमलुजाण ॥ हेंनववेंअनर्थलक्षण ॥ अतिशयेंअतिनिर्वाण ॥ वैरदारूणधनेंसी ॥ ९० ॥ धनापासीवैरजाण ॥ हें आंगेंभोगूनिअ
पण ॥ सांगेकदर्युब्राह्मण ॥ वैरलक्षणधनाचें ॥ ९१ ॥ पित्यापुत्रामाजीविरोधु ॥ पाडितांद्रव्यसंबंधु ॥ वैरीकरीसरसेनंधु ॥ तोद्दाम
सिद्धधनलोभ ॥ ९१ ॥ आपुल्यानकळवन्माचेंसत्वद ॥ त्यासीधनलोभपाडीद्वंद्व ॥ धनासनअतिसक्द ॥ वैरनिरूढसर्वांसी ॥ ९२ ॥ मा
णाहूनपाढियेंमित्र ॥ त्यासीधनलोभकरीशत्रु ॥ धनलोभअतिअपवित्र ॥ वैरीदुस्तरूजगींहा ॥ ९३ ॥ बंधूकलहें धनवांटितां ॥ अधि
कन्यूनआल्याहाता ॥ तेंबांटाकरितीजेंधर्मता ॥ त्यांसाधूंसितननांवैरचाळी ॥ ९४ ॥ जेंनिंउदरींजन्मलाआपण ॥ जीचेंसदाकेलेंस्तन
पान ॥ तेमातेसिधनलोभेंजाण ॥ वैरसंपूर्णचालवी ॥ ९५ ॥ आपुलीजेकांनिजजननी ॥ अर्थतीतंकरीवैरिणी ॥ बाहेरघालीघरांतुनी ॥
मुखपरतनिपाहेना ॥ ९६ ॥ ज्यानेंनित्तुटेमवबंधन ॥ ज्याचेंनिवांलें होइजेपावन ॥ त्यासद्गुरूसीं अवोलाजाण ॥ धनाभिमानथ
रवित ॥ ९७ ॥ धनाभिमानाचावाडिवार ॥ सद्गुरूमाजीपाडीवैर ॥ धनाभिमानीअणुमात्र ॥ नेंदीवैरकोणासी ॥ ९८ ॥ जेंसांगीत
लेंनिरूपण ॥ त्यानावैरसंपूर्ण ॥ हेंदाहावेंअनर्थलक्षण ॥ अविश्वासीधनतें ... ॥ ९९ ॥ धनाभिमानाचानेलाग ॥ नमनेपिता
यासिलाग ॥ पूर्णबंधूचाअविश्वास ॥ करिसत्सदासपानेंजे ॥ १०० ॥ आत्मावेंपुत्रनामाजी ॥ जोसाचारधणीसर्वस्वासी ॥ त्याचा

तेजेंनाहिं जपूजार्थी ॥ म्हणे अविश्वासी धनलोभ ॥ १ ॥ धर्म अर्थ काम संपूर्ण ॥ त्रिगम्य मर्त्य भवंचन ॥ पूर्वजांचा मार्ग निर्वाण ॥ देऊनि आ
पणा नेपरणी ॥ २ ॥ जिणें जीव प्राण सर्वस्व सी ॥ मानव आपला भजा गर्सा ॥ गेगिर्योऽधर्मपत्नी सी ॥ अविश्वासी धनलोभ ॥ ३ ॥ जेणें दंग चा
हे नवमासी ॥ जेम वंदा विरामृत्र सोसी ॥ धनलोभाचा जातंकि शो ॥ तेहि मातेसी निविश्वासे ॥ ४ ॥ धनाभिमानुयें जन्या पांगी ॥ तो विश्वासे
नासद्रूसी ॥ इतरांचें कथा कायसी ॥ पूर्ण अविश्वासी धनमानें ॥ ५ ॥ अविश्वासानें गुरुस्य कारण ॥ धन आणि दुसरी स्त्री जाण ॥ तेथ मो
हाचनें त्याचें मन ॥ तो अतिसंपन्न अविश्वासें ॥ ६ ॥ जो धनमानी आणि स्त्री जित ॥ त्यासि निमुरव दायन्न हृदयस्थ ॥ त्यातें सद्गुरु हि गंगोति
त ॥ परम अनर्थ अविश्वासें ॥ ७ ॥ सकळ दोषां मुकुटमणी ॥ अविश्वास बोलिला पुराणीं ॥ तो मग दर्नां अधेश्रुणी ॥ कां भुक्ति दार्गा कृतें वि
॥ ८ ॥ अविश्वास अभिमान मरे ॥ तें मुक्तां मुक्तता तुरे ॥ मग विकल्पा चें निनेरें ॥ धालि फुगतें दृढ बंदी ॥ ९ ॥ अविश्वासें कवळिल्या चि
त्ता ॥ अभिमानें म्हणें मी ज्ञाता ॥ तें कारमगुरुचा पळे आस्थिक्यता ॥ देखणा किस्थता सवंच ॥ १० ॥ अविश्वास यें नां निपाहाही ॥ सद्गु
रू वपके सद्भावीं ॥ मग लोक त्रयां अभावो ॥ नांदे नित्यांहीं विकल्पें कूर्त ॥ ११ ॥ वासे कोटें अविश्वासी ॥ विकल्पु नांदे अहर्निशीं ॥
जे यरिगाला अविश्वासासी ॥ निकल्पत्यागें नागवे ॥ १२ ॥ आंगें नांगें अविश्वास ॥ परमार्थ गप्ताईरनास ॥ सद्गुरूचें हि दावें दोष ॥
नमाने विश्वास त्र स्याचा ॥ १३ ॥ पाळा गांस कळ दोषांचा गत्ता ॥ अविश्वासा हूनि नाहीं दूजा ॥ तो रिगोनि यां निज पैजा ॥ विभांडा वो
जाम्हासिंह ॥ १४ ॥ जिकडे अविश्वासें चालिलें ॥ तिकडे परमार्थ पळणें झालें ॥ विकल्पाचें यादि आलें ॥ तेसंधा नागवलो
वहूनरें ॥ १५ ॥ सिद्धांचें गेलें गाईभूषण ॥ माधवं सपाईं नागवलें जाण ॥ रान मार्ग आलें साधारण ॥ अहं चंडयानले दिलें ॥ १६ ॥
यमनियमांचे नगरें जाळी ॥ धृतापसा नराहाळे ॥ मोक्ष फळें सफळ नावळे ॥ सगुरुद्र मन्मळे मोह गजु ॥ १७ ॥ शमदमाचे घरटे
॥ खणोनि सांडिलें अघहारे ॥ वोसलि विवेकाचें वाहटे ॥ कोंण तेथ वाट यागेना ॥ १८ ॥ व्रत दान संयाचे सांजिरी ॥ निष्काम उपवनें चों रसी ॥

मीं आकळीं उपरादुपरी ॥ नानापरींत विकल्पें ॥ १९ ॥ ऐशिया अविश्वासी ॥ ज्ञानाभिमानें आल्या मेदीसी ॥ विकल्पें असमर्थ होउनि त्यासी ॥ आ
पणयापाशीं राहविलें ॥ २० ॥ ऐशिया अविश्वासामा पुढें ॥ परमार्थ काई मेवा पुढें ॥ विकल्पाचें थळ गाढें ॥ तोंवरी कुठें [illegible] ॥ २१ ॥ पोटांतून-
ओ अविश्वासी ॥ तो सदां दोषेंच गुणदोषासीं ॥ असंतदृष्टि परमार्थासी ॥ ज्ञान्या पापी म्हणावी ॥ २२ ॥ यापरी अविश्वासी ॥ [illegible] रम्या यां
सी ॥ ओघोर्टीचा अविश्वासी ॥ ज्ञानमल्याहि त्यापाशीं निवचानें दिनें ॥ २३ ॥ मनकल्दोषामानें समर्थ ॥ मनकदोषांचें [illegible] ॥ तोंहा अ
करावा अनर्थ ॥ असेनां तरी अविश्वासी ॥ २४ ॥ अनगाळिं इंद्रियांसी ॥ पूर्णकरी अविश्वासीमा ॥ [illegible] अनकगवेस्थान यासी ॥ वाळिअ
विश्वासासी मनामाजी ॥ २५ ॥ मुख्य मनें स्पर्शनें आयतन ॥ वर्तुनि घ्यावा वाचुन ॥ हें निम्यार्थनें नत्म्यस्थान ॥ येथूनि जाणतें वादें ॥ २६ ॥
विद्याशालियासंपन्न ॥ पंडित पंडितांहि वरण ॥ मुख्य गुरूंचें [illegible] जाण ॥ हें स्पर्धांळ [illegible] ॥ २७ ॥ गांठी ग्रामिया धन ॥ स्प
र्धास्वकळें दारुण ॥ कुबेरपर धनें संपन्न ॥ मी म्हणता जाण धनाढ्य ॥ २८ ॥ मानिल्या निज धना पुढें ॥ गणितां अन्य गांगें [illegible] ॥ मानिये
धनाचें निपडिपाडें ॥ कोणया पुढें मेगाहू ॥ २९ ॥ मग जें जें दरले धनवंत ॥ तें तें [illegible] ॥ यापरी स्पर्धा अद्भुत ॥ धरूनि अर्थ गु-
ल्हासे ॥ ३० ॥ एवं धरूनियां अर्थ ॥ स्पर्धा वाराना अनर्थ ॥ गदांनादे धना आन ॥ तोंदाव [illegible] ॥ ३१ ॥ आतां तीन अर्थांचा मेळा
॥ एकें पदीं माळ गोळा ॥ तोंहि नांदे धनाजवळा ॥ ऐक वेगळा विभाग ॥ ३२ ॥ स्त्री द्यूत आणि मद्यपान ॥ यातिहीं लिवाहूवी धन ॥ हे तीनी
अनर्थ दारुण ॥ धनवंता जाण आदळती ॥ ३३ ॥ तोंकां पुरुष निर्धन ॥ तो स्त्रियेस राज [illegible] गमान ॥ [illegible] धनाचें वदन ॥ म्हणा [illegible] पु
की ॥ ३४ ॥ धन हें न पुरुषाचें घरी ॥ कल्हांरुनी पुरुषा माझारी ॥ निर्मळ निनाना परी ॥ [illegible] ॥ ३५ ॥ धनवंत पुरुषा
सी ॥ स्त्री लवीरवोकरी कैसी ॥ कूडकारे स्त्री निश्रून जिसी ॥ [illegible] ॥ ३६ ॥ त्या धनाचें ग्रामिया तन ॥ स्त्री नमव मांक्ष
येपाळी ॥ आतां नावदर्ते तुमच्या गांवा ॥ यां गेंउअफडफडोनें ॥ ३७ ॥ पोरांचा तरातांरी ॥ रात्रं नगांमेन मचानोटी ॥ द्राता नाहीं [illegible]

धी ॥ अवघां गोष्टी ज्याचा ॥ ३८॥ ऐशापरी करोनि कष्ट ॥ निमेषार्ध निद्रा दुष्ट ॥ निर्धन पृथ्वीचा आवडे ॥ न धरी गोष्टी स्वदारा ॥ ३९॥ यापरी निर्ध
न पुरुषासी ॥ स्वस्थान गमन वंद्य त्यासी ॥ स्वर्गनाथा धनवंतासी ॥ अहर्निशीं आनिवार ॥ ४०॥ स्मृतीं निधन वंचन ॥ वेश्या मिरवी शृंगार ॥ द्या
व भाव चमत्कार ॥ त्यांसी धनाढ्य थोर भाळले ॥ ४१॥ वेश्या काम मर्मी जाण ॥ अंतःकरणा वाकवी मन ॥ तद्योगें मद्यपान ॥ करिती मिथुनम
द ॥ ४२॥ मद्यपानें जो उन्मत्त ॥ तो स्वेच्छा संवेष्टित ॥ एवं हे निंद्य अनर्थ ॥ जाणा निश्चित अर्थासी ॥ ४३॥ अर्थापासोनि धरी अनर्थ ॥ तेसां गीत
ले उत्थं मृत ॥ सज्जना बालें मृत्यु ॥ नाहीं निश्चित धनवंता ॥ ४४॥ ॥ श्लोक ॥ एते पंचदशानर्था ह्यर्थमूला मता नृणां ॥ तस्मादनर्थ
मर्थाख्यं श्रेयोऽर्थी दूरतस्त्यजेत् ॥ १९ ॥ टीका ॥ एवं हे पंधरा अनर्थ ॥ मूर्ख अर्थवापरित ॥ जे अर्थ संग्रह करित ॥ अवश्य हे तेथ
कुळती ॥ ४५॥ यालागीं मनाम मात्रहा अर्थ ॥ येथ द्वेष मूर्तिमंत अनर्थ ॥ यालागीं ग्रंथार्थ निर्धारमत्त ॥ निहीं निश्चित त्यागावा ॥ ४६॥ जे निःकां
चांकधनामासी ॥ देतृणानर्थ न तळापासी ॥ तोळ वालंग स्वप्नासी ॥ ते निजो अर्थासी नातळे ॥ ४७॥ जो निःकां अर्थ मार्गे लागणार ॥
तें न देखों न निवाडे रूपे ॥ ते निमाया निर्यचाडे ॥ जो त्यागी सांडोनि जंजाळ ॥ ४८॥ नाग मूर्खं घातला आपण ॥ शूणा धनाचें गोडपण
॥ तो विषरिपाकें आणी मरण ॥ तसा अर्थ जाण अनर्थी ॥ ४९॥ यालागीं जो मोक्षार्थी ॥ तेणें अर्थ न धरावा हातीं ॥ कायावाचाचित्तवृ
त्ती ॥ अनर्थ निश्चित त्यागावा ॥ ५०॥ अर्थ मूळ सकळ भेद ॥ पूर्वी वाल्मीकि आणि विधि ॥ तो चि पुनः पुनः गोविंद ॥ करुणानिधि पद सांगत ॥ ५१
॥ श्लोक ॥ भिद्यन्ते भ्रातरो दाराः पितरः सुहृदस्तथा ॥ एकास्निग्धाः काकिणिना सद्यः सर्वेऽरयः कृताः ॥ २०॥ ॥ टीका ॥ इष्टमित्रा
चें मित्रत्व मोडे ॥ बंधुबंधु आमने निवडे ॥ सखे दांते गांजन्य नांदे ॥ कृष्ण कवडी अर्थालागीं ॥ ५२॥ पित्या पुत्रा मार्गी निरोधु ॥ स्त्रीपुत्रा
मातें द्वंद्व ॥ तो हा जाण अर्थ संबंधु ॥ निमांडि सादें सुहृदांचे ॥ ५३॥ काकिणी म्हणजे निपक्व नईं ॥ ते आमांना स्नेह नांदे ॥ त्यांत एक
फुटकी कवडी ॥ मद्ये पाडी सुहृदांसी ॥ ५४॥ ॥ श्लोक ॥ अर्थेनाल्पीयसा ह्येते संरब्धा दीप्तमन्यवः ॥ त्यजन्त्याशु स्पृधो घ्नन्ति सहसो

सुख्यसौन्दर्दं॥२१॥ ॥टीका॥ अति अल्प अर्थासाठीं॥ स्नेह्रदतामां होनि पाठीं॥ कोपें रसवळत्याउठी॥ शस्त्रमुष्ठि उद्यत॥ ५५॥ तेथें
आम होउनी अनाम॥ परस्परें करिती घात॥ अर्थ अनर्थी प्राणांत॥ निजस्वार्थघातक॥ ५६॥ जैतां अर्थ अनर्थकरी॥ मेल्यानें नरकद्वा
रीं॥ उत्तमदेहाची वोहरी॥ अर्थकरी तेणेंक॥ ५७॥ ॥श्लोक॥ लब्ध्वा जन्मामरप्रार्थ्यं मानुष्यं तद्द्विजाग्र्यतां॥ तदनादृत्य ये स्वार्थं घ्नंति
यांत्यशुभां गतिं॥२२॥ ॥टीका॥ कोटिजन्मांचें शुद्ध गळत॥ तेणें नरमें पुण्य नरदेह प्राप्त॥ तेथेंहि ब्राह्मणत्व जन्म समर्थ॥ सत्कुळ वस्तु
तब्राह्मणत्व॥ ५८॥ ऐसें जन्म पावावया येथ॥ अमरही मरण मागत॥ इंद्रादिदेव जे स्वर्गस्थ॥ तेही वांछिती हे जन्म॥ ५९॥ जें सत्यलोकपर्यं
त॥ ऐश्वर्य पावले अद्भुत॥ तेहि हे जन्म वांछित॥ उत्कंठित अहर्निशीं॥ ६०॥ येथ करितां भगवद्भक्ती॥ पांचाळा गती त्यांचे मुक्ती॥ याला
गीं हे जन्म प्राप्ती॥ अमर मागती अहर्निशीं॥ ६१॥ ऐसें उत्तम जन्म पावोनी॥ अति अभाग्य मति मुनींनी॥ निजस्वार्थातें छेदूनी॥ मूल्य बांध
णी धनलोभें॥ ६२॥ धनलोभा नियाम्यांनी॥ कौल्यके पण लौकिक स्थित॥ जो अपशी गगनदृष्टी॥ अशुभ गती त्यासी॥ ६३॥ तेचि के
शी अशुभ गती॥ धनलोभ्यां नरकप्राप्ती॥ तोन्यांशी लक्ष योनी भ्रमती॥ गर्भ मागती अतिदुःखें॥ ६४॥ तयां ब्राह्मणजन्म आंत॥ स्वर्ग
मोक्षसद्धर्म प्राप्त॥ तेचि अर्थाचा इत्यर्थ॥ स्वयें सांगत धनलोभें॥ ६५॥ ॥श्लोक॥ स्वर्गापवर्गयोर्द्वारं प्राप्य लोकमिमं पुमान॥ द्रविणे
को नु षज्जेत मर्त्योनर्थस्य धामनि॥२३॥ ॥टीका॥ ब्राह्मण करितां स्वधर्म॥ यागनाश कलेवर स्वर्गकाम॥ ते इंद्र चंद्र चे धाम॥ पावे
द्विजोत्तम सद्ग जन्मी॥ ६६॥ त्या वियाया जनस्थिती॥ इतरांसी होय स्वर्गप्राप्ती॥ एवं स्वर्गतो ब्राह्मणा त्याहातीं॥ त्यासी निगती सद्
जन्मी॥ ६७॥ सांडूनि दर्पणा त्रयासी॥ निष्काम स्वधर्म ज्या हितासी॥ मोक्ष पायांत्यागती त्यांसी॥ तिये अहर्निशीं आज्ञाधारी॥ ६८॥
तो अनुग्रहीं जयासी॥ ते पावती निजमोक्षासी॥ येवढें सामर्थ्य ब्राह्मणापाशीं॥ अनायासीं सद्गजन्में॥ ६९॥ स्वर्ग जयाचे पायरी॥
मोक्ष ज्याचा आज्ञाधारी॥ येवढी ब्राह्मणत्वाचा थोरी॥ धनलोभें नाशिती॥ ७०॥ ब्राह्मणजन्म पावल्या नाना॥ निःशेष सुंदर जन्मा

रथा ॥ तेथ मी नाडलों जाण ॥ जो निर्धन धन न्यायें ॥ ७१ ॥ दुर्लभ स्वयें म्हणे मी पण ॥ त्या सार्ज । अतिदुर्लभ ब्राह्मण ॥ तेही पावोनि मी आपण ॥ धनलोभें पूर्ण वागवला ॥ ७२ ॥ पावोनि ब्राह्मणशरीर ॥ धनें नाडले थोर थोर ॥ अर्थ अनर्थांचें मूळ साचार ॥ दुःख सहितें सखड्या ॥ ७३ ॥ अर्थ अनर्थांचें भाजन ॥ तें निःशेष त्यागावें धन ॥ वैराग्य पावल्या पूर्ण ॥ स्वयें ब्राह्मण बोलत ॥ ७४ ॥ ॥ आशंका ॥ देव जो दिलें संपत्ति सी ॥ ने ऊनि सांडवें विटा सी ॥ कांथाल्लावें जळ प्रवाहें सी ॥ त्याग अर्थासी तो कैसा ॥ ७५ ॥ तो अर्थ त्याग निरूपण ॥ स्वयें सांगता हे ब्राह्मण ॥ जे असतां सधन ॥ तिहीं मान धान रिगावें ॥ ७६ ॥ ॥ श्लोक ॥ देवर्षिपितृभूतानि ज्ञातीन्बंधूंश्च भागिनः ॥ असंविभज्य चात्मानं यक्षवित्तः पतत्यधः ॥ २७ ॥ ॥ टीका ॥ देव तो जिल्या धन ॥ आचरावें पंच महायज्ञ ॥ करावें भगवत्पूजन ॥ उल्हासें जाण महोत्साहें ॥ ७७ ॥ स्वयें करावें पितृतर्पण ॥ प्रतिवर्षी श्राद्ध जाण ॥ पितृ ऋण हरावें आपण ॥ गयावर्धनकरोनियां ॥ ७८ ॥ जीतपितरांचि काळीं नमन ॥ कदा न करावें हेळण ॥ त्यांची अवज्ञा आपण ॥ प्राणांतीं जाण न करावी ॥ ७९ ॥ त्यांसि गौरऊनि आपण ॥ यथारुचीं द्यावें अन्न ॥ यथाशक्ति द्यावें धन ॥ सेवनें संपूर्ण सरलें करावें ॥ ८० ॥ पिता स्वयें मेव नारायण ॥ माता प्रत्यक्ष लक्ष्मी आपण ॥ ऐसें मानें त्यांचें भजन ॥ सुपुत्र जाण तो एक ॥ ८१ ॥ त्यांचें सेवन करणें पितर ॥ तें चि पितृतर्पण साचार ॥ जीतां अवज्ञा तो अनाचार ॥ मेल्या श्रद्धा विचार तो लौकिक ॥ ८२ ॥ जो पितृवचन अविश्वासी ॥ त्या चिंतणें कल्याण पराशी ॥ जो पितृवच न विश्वासी ॥ मोक्ष त्यापाशीं वोळगणा ॥ ८३ ॥ जीत मृत पितृगण ॥ तें सांगीतलें ऋणत्रण ॥ यानावरी पितृभजन ॥ ऋषिपूजन तें ऐक ॥ ८४ ॥ सन्मानें आणोनि ब्राह्मण ॥ श्रद्धा कीजे चरणक्षालण ॥ चरणतीर्थी अभिवंदन ॥ रावांच्य जाण स्वयें कीजे ॥ ८५ ॥ धूपदीपयथोक्त पूजन ॥ यथारुची तृप्त सदान्न ॥ यथाशक्ती द्यावें धन ॥ ऋषिपूजन या नांव ॥ ८६ ॥ ब्राह्मण तो चि सुरेश्वर ॥ ब्राह्मण तो मदनकुमार ॥ ब्राह्मण मुखें शार्ङ्गधर ॥ धालाढेंकर देतसे ॥ ८७ ॥ बंधु स्वगोत्र स्वजन ॥ त्यांचें दारिद्र्य दारुण ॥ निरसावें देऊनि धन ॥ हा मुख्य धर्म जाण श्रेष्ठलें ॥ ८८ ॥ कुटुंब पीडूनि

आपला॥ अन्नया यांसि अन्नदान॥ तेंनिअधर्मपरिपूर्ण॥ शुद्ध पुण्यनेणतें॥ ९॥ कुटुंबासीयथोचित॥ सर्वाकरूनिसमस्त॥ याहूनि
रता जो अर्थ॥ तोश्रेयार्थवेंचावा॥ १०॥ अतिथीआलियाद्वारा॥ अन्नद्यावें अवश्यक॥ तोआल्यापराङ्मुख॥ पुण्यानिःशेषघ्यागसे॥
११॥ सकळदानामाजीजाण॥ अतिश्रेष्ठ अन्नदान॥ दीनासदेखोनिसन्मान॥ द्यावेंसदान्न अतिश्रद्धा॥ १२॥ कुटुंबसर्वांकरी॥ आपण॥
सेवकादेदीनभोजन॥ परिकदर्थ जोनिजप्राण॥ तोंहीदारुण अधर्म॥ १३॥ जेंमेलें तेंदीननपण॥ त्यांत आपणहीपंक्तीन॥ तेथनक
रूनअधिकन्यून॥ करावें भोजन समभागें॥ १४॥ पंक्तीमाजीभिन्नपाक जाण॥ तें अन्नदानीं अतिविघ्न॥ यालागीं करावें भोजन॥ समपा
गीं आपणसकळांसी॥ १५॥ धनाचाअसद्व्ययासुरा॥ द्यावें अनाथप्रेतसंस्कारा॥ अर्पावें दीनाच्याउद्धारा॥ भाळवें ज्ञान अयाचि
ताच्या॥ १६॥ अंधपंगुमूकदान॥ यासिसंरक्षीजो आपण॥ त्याचेंनिसार्थककथन॥ शुद्धपुण्यनयांचें॥ १७॥ साधुसज्जनानिदेवु-
भाई॥ तोनिदेवुजासधननाहीं॥ त्यांच्यानिजधर्माचेगुडी॥ उभारेलोकनिर्ततीं॥ १८॥ दुर्बळजोकाभगवद्भक्त॥ त्यासिसंरक्षीजोधन
वंत॥ तेणेंतुष्टलाभगवंत॥ त्यानें उद्धरीत भक्ता आर्था॥ १९॥ सकळमंगळामंगळपूर्ण॥ सकळकल्याणाचें कल्याण॥ तेंहेंसद्गुरु
चरण॥ तेंपर्निजधनज यांचें अर्पे॥ ४००॥ तयाच्यानिजधर्मानेंनिर्वाण॥ सत्यलोकींत्यागलेंजाण॥ वैकुंठकैलासासंपूर्ण॥ सद्गु-
रुचरणाचा भावें विळें॥ १॥ स्वधर्मेंजोडलें निजधन॥ जोनरसद्गुरूसीअर्पण॥ तोनिर्गुणनिष्कर्म जाण॥ परमपावननोणक॥ २॥ त्या
धनदानवदी भगवद्भक्त॥ गुरूसिअर्पीनिजसंपत्त॥ त्यातें अंगिकारूनिसमर्पितें॥ आपुलीनिजभक्ती त्यासिदे॥ ३॥ ज्यासिअ
न्यगृहमनी॥ त्याचाद्वारींचारमृत्ती॥ दासीसिलंउभ्याअसतें॥ त्यापासोंनिश्चयार्थपरमानंदें॥ ४॥ त्याचें तनमनधन॥ गुरु
चरणीं अर्पणपूर्ण॥ त्यासिमनभयाचें भान॥ कल्पांतीजाणनदिसेना॥ ५॥ देवेंजोऽन्नें जेंसंपत्ती॥ तेंनेंचीनिरागानियुतें॥ अर्थरम
मानी॥ सामान्यप्रसादानिविनिया॥ ६॥ ऐसोनिवेंचानियांधन॥ स्वयातेंकुटुंबपोसंपूर्ण॥ जोंपदानस्वयंआपण॥ तेंब

धवरांचित ॥७॥ ऐसें कदर्यु निजमाण ॥ जैसें संचिलें परधन ॥ तें अधःपातासि कारण ॥ दुरवदारुण धनलोभ्या ॥ ८ ॥ म्हणे मी हियावनि
टा ॥ यश वित्तें झालों करंटा ॥ हातींचा स्वार्थ गेला मोठा ॥ वंचलों कष्टकराया निज मोक्षा ॥ ९ ॥ सांचोनि रायां दरिद्र ॥ म्यां माझें केलें अनहित
ऐसा सखेद युक्त ॥ कष्टी होऊन निज दुःखें ॥ १० ॥ ॥ श्लोक ॥ व्यर्थया ऽर्थेहयाविनमप्रमत्तस्यवयोबलं ॥ कुशलायेनसिध्यंतिजरठः-
किंनुसाधये ॥ २५ ॥ ॥ टीका ॥ निज भोगविवर्जित ॥ जिणोनि काया वाचा चित्त ॥ कष्टें मिळवावया वित्त ॥ झालों उन्मत्त अविवेकी ॥ ११ ॥
करितां वित्ताचे आयास ॥ गेलें तारुण्यबळ आयुष्य ॥ शरीर क्षीण झालें निःशेष ॥ नरीं वित्ताचा शोष शमेना ॥ १२ ॥ अर्थे अर्थ वाढवि
तां ॥ अनिवार वाढली चिंता ॥ तेणें विसरलों निज स्वार्था ॥ अर्थलोभता कदर्यु ॥ १३ ॥ जो वित्तें जीवितें साचार ॥ भूतदयापरोपकार ॥ क
रूनियां विवेकी नर ॥ भवाब्धिपरपार पावले ॥ १४ ॥ तमज निर्देवा चें येथ ॥ वृथा वित्त वृथा जीवित ॥ आयुष्य हि गेलें व्यर्थ ॥ निजस्वा
र्थ बुडाला ॥ १५ ॥ म्हणाल असतां जें वित्त ॥ साधूनि घेऊं निज स्वार्थ ॥ तें आतां न चळे येथ ॥ अर्थसामर्थ्य दोनी गेलीं ॥ १६ ॥ अध
मोस्तव गेलें वित्त ॥ जरेनें गिळिलें सामर्थ्य ॥ केवळ भाजन रयेथ ॥ देवहन उरलों असें ॥ कष्टकरा जोडितां अर्थ ॥ ठोकनाडलेसमस्त ॥ ऐ
सें जाणोनि मस्तकात ॥ स्वयें सांगत कदर्यु ॥ १८ ॥ ॥ श्लोक ॥ कस्मात्संक्लिश्यतेविद्वान्व्यर्थयाऽर्थेहयासकृत् ॥ कस्यचिन्माययानू
नंलोकोऽयंसुविमोहितः ॥ २६ ॥ ॥ टीका ॥ येथ अज्ञानाची कोण गती ॥ जे अर्थ अनर्था म्हणती ॥ तेहि अर्थार्थी होती ॥ ज्ञाते म्ह
णती अर्थासी ॥ १९ ॥ ऐसें भ्रम कळे जें सज्ञान ॥ तेही अर्जावया धन ॥ युक्तायुक्त प्रयत्न ॥ अनुदिनी जाण स्वयें करिती ॥ २० ॥ सज्ञान भ्रमा
या कारण ॥ ईश्वराची माया पूर्ण ॥ अघडघडी जे चे लक्षण ॥ त्याधीन सज्ञान मोहिले ॥ २१ ॥ कृष्णमायामोहिलें पंडित ॥ नव्हे म्ह
णाल हा इत्यर्थ ॥ ते जोडिताति अर्थ ॥ निजस्वार्थ भांगे जा ॥ २२ ॥ भोगामाजि जें म्हणती सुख ॥ तें जाणावें केवळ मूर्ख ॥ येच अर्थी
चा विवेक ॥ कदर्यु देख बोलत ॥ २३ ॥ ॥ श्लोक ॥ किंधनैर्धनदैर्वाकिंकामैर्वाकामदैरुत ॥ मृत्युनाग्रस्यमानस्यकर्मभिर्वोतज

न्मदैः ॥२७॥ ॥टीका॥ फळपाकानवणोध्यें पुण्यपाखाहो॥ त्याहिज्ञासी मळकी मायामोहो॥ सांगितावादना जोंवरी॥ तोंवरि शाहाणे वैश्वर ॥२४॥
त्यादेहासि जे नानाभोग॥ तोन्यासी क्षयरोग॥ धनजोडणें अनेग॥ तोंचि मार्ग निधनाचा ॥२५॥ तें धन मिळे अनायासीं॥ याळागीं प
नवनठायासी॥ अर्थ जोडोनियां भयासीं॥ भोगितां कामाभिमानकाय॥२६॥ कामसकळकामिनीमेळ्हीं॥ सकळार्थ स्त्रियें तें मतिगाळी॥ ते
चि नानापरी सळी॥ देतां किंकळी मळेना॥२७॥ स्त्री पुत्र काम भोगादिक॥ तेणें देहासी त्यावें मळ॥ तो देहीं निमरणीं त्पुख॥ नित्य प्र
न कळगळा॥२८॥ जे जे अनित्कपें घडे॥ तें तें काळवयसा नांदे॥ येय कोण भोगाचे गोडी॥ धनकापें वेडे सज्ञानें केलों॥२९॥ सर्पामुखीं
दर्दुर जातां॥ तो दर्दुर खाय माशा खाना॥ तेणें न सरे सर्प ग्रासता॥ जाणत न तान जयापरी॥३०॥ तेवि नाना भोगमेळे॥ देहि त्या मृत्युमुखीं
नव्हे॥ हें जाणोनियां आंधळे॥ धनकामें ज्ञानें सज्ञान॥३१॥ स्वयें करितां तोचि मरणाधर्म॥ त्यागि कोण निवर्ती भोगकाम॥ हा नेणवक-
मायेचा भ्रम॥ भ्रमलें परम महासिद्ध॥३२॥ धनें होईल परलोक॥ तोहि भोगदुःखदायक॥ भोगक्षयें कर्मपूर्ण॥ येतां दुःख अधःपात॥
॥३३॥ करितां भोग्यकर्माकर्म॥ पुढती मरण पुढती जन्म॥ भोगणें परे अनिश्रम॥ ऐसें दुःखपरम धनकामा॥३४॥ धनकामाभिमानिजस-
रत॥ सर्वांमनाना हरिडंरत॥ मीहि ऐसा विहीनां मूर्ख॥ निजभाग्यें दैन्य धनगेलें॥३५॥ ॥श्लोक॥ नूनं मे भगवांस्तुष्टः सर्वदेवमयो हरिः।
येन नीतो दशामेतां निर्वेदश्चात्मनः प्लवः॥२८॥ ॥टीका॥ मी पूर्वी हीनां भाग्य असाभाग्य॥ आतां आलों अतिसभाग्य॥ भजनतुष्टला श्रीरं
ग॥ विवेकवैराग्य पावलों॥३६॥ माझें सर्व निजें का धन॥ तें निमाल्या मुख्य अज्ञान॥ तें हरिनें हरोनि आपण॥ कृपापूर्ण भजकेलें॥३७॥
मज कांचें अज्ञानी निरशी हरे॥ यानिस्थानि नावें तो मृगगेरे॥ तेणें कृपान मनपूर्ण॥ निर्विकल्प संतत कृपानिळा॥३८॥ वैराग्य निनेकार्तीण आं
धळे॥ विवेकवैराग्या वांणवांगळे॥ तें माझें हृदयीं जावळी फळे॥ गकनें केलें कृपजन्मीं॥३९॥ मेगीं हर्ग निखुराण कृते॥ माझे धनें गि भ्रम
नहरने॥ विवेकवैराग्य येंदाने॥ माझें हृदय फळनें प्रकाशल्यां॥४०॥ परिकोणें काळें कोणादर्शी॥ कोणागम यांनि कांमी॥ हरिकृपाक

रिनां केंशी ॥ हें कां गा रासि कळूना ॥ ४१ ॥ भक्तांचें हृ गव याचित ॥ हरि हा गतांच्यायांचें चित्त ॥ चित्त त्यागें करूनि मच्चित्त ॥ हे विवेकयुक्त वैराग्य ॥ ४२ ॥ ऐसें
धनें दनें निंदान ॥ पद्मादिकां अनर्थ जाण ॥ यालागीं तो भगवंत पूर्ण ॥ त्यासि साहा गुण वर्तती ॥ ४३ ॥ त्याचें अचिंत्यानंत रूप ॥ परी मज लाधी
झाला सद्रूप ॥ माझे धर्में भि निरसूनि पाप ॥ ज्ञानदीप उजळला ॥ ४४ ॥ हो कां हरि अजन्मा भगवंता ॥ परी त्या वंचिल्या यत्न देवता ॥ त्यासी भ
त्या करिती घाता ॥ हें ही सर्वथा घडेना ॥ ४५ ॥ [illegible] ॥ त्याचा [illegible] गामर्थ्य ॥ विघ्नाचा [illegible] ॥ देव वंदीत तया
सी ॥ ४६ ॥ देवीं वंदूनि प्रल्हादासी ॥ शांत करीन [illegible] सिंहासी ॥ तो [illegible] त्यासी ॥ विघ्न त्या पासीं [illegible] ॥ ४७ ॥ तेणें देवाचिया
कोटी ॥ क्षणें सोडविल्या बांदवडी ॥ त्याचे [illegible] ॥ देवांचा पुढें [illegible] ॥ ४८ ॥ जो सकळ देवांचा सकळ नियंता ॥ त्याचे
चरण देव वंदिती माथां ॥ तो भगवंत [illegible] असतां ॥ विघ्न सर्वथा बाधेना ॥ ४९ ॥ त्याचीं निज [illegible] ॥ देव जयाचे अवयव ॥ तो हरि तु
ष्टला स्वयें देव ॥ तेथ विघ्न संभव कोणाचा ॥ ५० ॥ [illegible] ॥ [illegible] रूपें साकार ॥ ऐसिया मज दीनावरी ॥ विघ्न संभारी
न असेना ॥ ५१ ॥ ऐसियें स्वरूपें [illegible] कारण ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ देवा पासीं जाणें विठ्ठल होतें ॥ ५२ ॥ पूर्वी
कोण जन्मीं कोण देशीं ॥ तीर्थ क्षेत्रीं कोण वंशीं ॥ कोण आचरलों [illegible] ॥ तेणें [illegible] तुष्टला ॥ ५३ ॥ मातें अति दुःख दिधलें जाण
हरि तुष्टला [illegible] पूर्ण ॥ त्याचें स्वरूप [illegible] जाण ॥ विवेक संपन्न मी झालों ॥ ५४ ॥ [illegible] दुःख ॥ तेणें दुःखें [illegible] निज [illegible]
मनाचि [illegible] ॥ वैराग्य विवेक [illegible] ॥ ५५ ॥ [illegible] निद्रा [illegible] ॥ [illegible] आयुष्य निजाण ॥ [illegible] ॥ ५६
ध्यक्षण ॥ [illegible] दुःख [illegible] ॥ ५६ ॥ ॥ श्लोक ॥ सोऽहं कालावशेषेण शोषयिष्येऽङ्गमात्मनः ॥ अप्रमत्तोऽखिलस्वार्थे
यदि स्यात्सिद्ध आत्मनि ॥ २९ ॥ ॥ टीका ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ नासल्या आयुष्याचा केवाड ॥
करीन [illegible] ॥ ५७ ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ तेणें चित्तें चिंती भगवंता ॥ भवबंध आ

ठेवीन ॥ ५८ ॥ उरलें नि आयुष्य येथ ॥ काळें कळों विपाडो निदांत ॥ गर्भदुःखाचें खणोन खत ॥ मरणाचा घात मी करीन ॥ ५९ ॥ जेणें देहें स
त्यानृत ॥ कर्में आचरलों समस्त ॥ नेदें हें सिमी सोशीन येथ ॥ विदेहत्व निज मार्गें ॥ ६० ॥ घालूनि निज बोधाची धाडी ॥ फोडीन देहाची बांद्
वडी ॥ तोडूनि सकळ दुःखाची बेडी ॥ उसवीन गुढी सायुज्याची ॥ ६१ ॥ आजि वैराग्य विवेकयुक्त ॥ मी निजस्वार्थी सावचित्त ॥ जो जो साधीन
परमार्थ ॥ तो तो हस्तगत सहज होय ॥ ६२ ॥ मज साधावा साधें निजस्वार्थ ॥ हा निर्वाण मनाचा हेत ॥ जो जो वैराग्यविवेकयुक्त ॥ त्यासि परमार्थ अं
दणा ॥ ६३ ॥ वैराग्यविवेकाचें लक्षण ॥ देहगेहादि स्त्रियादि धन ॥ असतां आसक्त नव्हे मन ॥ वैराग्य पूर्ण या नांव ॥ ६४ ॥ म्यां जो आरंभ
केला आहे ॥ यासि देवीं देवी समुदावो ॥ येणें साह्य न दे बाधि देवो ॥ मज साह्य होतें आर्थिंत ॥ ६५ ॥ ॥ श्लोक ॥ न त्वमामनुमोदेरन्दे-
वास्त्रिभुवनेश्वराः ॥ मुहूर्तेन ब्रह्मलोकं खट्वांगः समसाधयत ॥ ३० ॥ ॥ टीका ॥ इंद्रिय अधिष्ठात्री देवता ॥ मज साह्य होतां नुस
मस्ता ॥ सिद्धि पावावया परमार्था ॥ इंद्रिय जनता मज धावी ॥ ६६ ॥ मी त्रिभुवनें सकळ विख्यात ॥ तो साह्य झालिया भगवंत ॥ देवता
साह्य होती समस्त ॥ त्या आतां भूत हरीरूपीं ॥ ६७ ॥ देवतारूपें सारूनि निजरी ॥ सकळ देवांची सेवा करी ॥ साह्य होऊनि दीनोद्धारी ॥ भज
भवसागरीं तारावें ॥ ६८ ॥ म्हणाल वयसे बाणेंचन ॥ केवळ आत्मानें नृ[illegible] ॥ याचिंगे हें स्वटपट ॥ वृथा कष्टकां करिशी ॥ ६९ ॥ ऐसा न
मानावा अर्थ ॥ खट्वांग राजा विख्यात ॥ मुहूर्तें साधिला परमार्थ ॥ निजस्वार्थ सानन्दा ॥ ७० ॥ त्याहूनि माझें तव येथ ॥ आयुष्य असे
ल बहुत ॥ देव साह्य होतील समस्त ॥ निमिष्यें परमार्थ साधीन ॥ ७१ ॥ आजि विवेकवैराग्य जैसें आहे ॥ हें जैं निर्वाह लैं राहे ॥ तें कळिका
कवा पुढें काय ॥ म्यां निंदिला हा संसार ॥ ७२ ॥ [illegible] ॥ आतां [illegible] ॥ आत्मा निवेकवैराग्ययुक्त ॥
हे आत्मयमुक्तागत [illegible] कृष्णा ॥ ७३ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ इत्यभिप्रेत्य मनसा ह्यावन्त्यो द्विजसत्तम ॥ उन्मुच्य हृदय
ग्रंथीन्शान्तो भिक्षुरभून्मुनिः ॥ ३१ ॥ ॥ टीका ॥ ऐसा तो अवंती नामा ब्राह्मण ॥ अति कदर्य [illegible] जाण ॥ त्याच्या हातीं चेंगलिया

धन ॥ वैराग्यचिन्हपालटलें ॥ ७४ ॥ यालागीं वैराग्यविवेकचिन्हीं ॥ आल्या आंदणी ब्रह्मप्राप्ती ॥ कृष्णसांगे उद्धवाप्रती ॥ निजात्म
स्थिती साधावया ॥ ७५ ॥ पूर्वी होता ब्राह्मण अधम ॥ धनलोभी निंद्यकर्म ॥ तोचि जाला द्विजोत्तम ॥ विवेकें परम वैरागी ॥ ७६ ॥ पूर्वीं
केल्या निश्चिंतार्था ॥ मी साधी न रावया ॥ ऐशिया अतिउन्हासता ॥ निजपरमार्था साधक ॥ ७७ ॥ माझिया दुःखाचें कारण ॥
माझा मी निश्चयें जाण ॥ धरिला कामलोभ धनाभिमान ॥ दुःखदारुण मज माझें ॥ ७८ ॥ मज दुःख देऊनि गेलें धन ॥ धनतें दुःखाचें भाजन ॥ स्त्री
पुत्रादि सलोभ आपण ॥ तिहीं न जाणम जदंडिलें ॥ ७९ ॥ धरावा ज्ञातीचा अभिमान ॥ तव स्वयातीं मी सांडिलों जाण ॥ मजसी विमुख झाले
स्वजन ॥ त्यांचा लोभ मज आतां ॥ ८० ॥ स्त्रीपुत्रस्वजनधन ॥ हे चि लोभाचें मुख्य कारण ॥ माझा मज देहाभिमान ॥ त्यासि माझेन मनसा
शांग ॥ ८१ ॥ न मन स्त्रीपुत्रादि धनासी ॥ न मन स्वयाती स्वजनासी ॥ न मन देहाभिमानासी ॥ संबंध तुझा आत्म्यासी असेना ॥ ८२ ॥ जैविं
कां जळ आणि चंद्रबिंबासी ॥ एकत्र वास दिसे दोहींसी ॥ परि चंद्र अलिप्त जळेंसी ॥ तैसा संबंध आत्म्यासी तुझा नाहीं ॥ ८३ ॥ जैविं कां अरवंड
आहेनिशीं ॥ छाया जडली सरूपासी ॥ तें रूप न वेसो निजछायेसी ॥ तैसा संबंध तुझा सिम जनाहीं ॥ ८४ ॥ जैविं तारुण्य ये देहापाशीं ॥ तेणें ता
रुण्यें ये देहा मुसमुशी ॥ शंखी तारुण्य स्मार्ई देहासी ॥ तैसि त्या तुझा सिसांन्दिजे ॥ ८५ ॥ वनीं वसंताचें रिगवणें ॥ वनश्री शोभा मिरवी तेणें ॥
तो वसंत जैविं सांडी वनें ॥ तैसि त्या सांडणें अहंममता ॥ ८६ ॥ त्या परस वैराग्यविवेक ॥ त्याग करविला अलौकिक ॥ देहाभिमानातिष्ठोदक ॥ दि
धलें देखमम मनसी ॥ ८७ ॥ जैविं त्रष्टलिया पुत्रासी ॥ पिता घटस्फोटें त्यागी त्यासी ॥ तैसि त्यागूनि देहाभिमानासी ॥ स्वयें संन्यासी तो झाला ॥
८८ ॥ जैविं येफळपरिपाकातें ॥ सांडी जन्मल्या निजदेठातें ॥ देठ न धरि त्या फळातें ॥ फळ देठातें धरीना ॥ ८९ ॥ तैविं हा न धरी अहंतेसी ॥
अहंता त्यजिली नये पापासीं ॥ हाहि देहाभिमानासी ॥ सद्भावेंसी नातळे ॥ ९० ॥ जळीं जैविं पद्मिणीपान ॥ असोनि जळेंसी अलिप्त जाण
॥ तैविं ना तळों नि देहाभिमान ॥ संन्यासग्रहणविध्युक्त ॥ ९१ ॥ अन्यसंन्यासी करोनि होम ॥ जाळिला म्हणती क्रोधकाम ॥ शोरखांति

तनूपहोयभस्म ॥ क्रोधकामसंचले ॥ १२ ॥ तैशीनव्हेचयाची होमस्थिती ॥ ज्ञानिलियाविकल्पाच्याआहुती ॥ कामक्रोधाचीपूर्णाहुती ॥
केली अहंकृतसमवेत ॥ १३ ॥ होमूनिनिजस्वभावासी ॥ ज्वालाचिदग्नीसंन्यासी ॥ आज्ञायेकरूनिगुरुपाशीं ॥ स्वर्गमार्गस्वरीविचर
न ॥ १४ ॥ ॥ श्लोक ॥ सत्त्ववारमहीमेतांसंयतात्मेंद्रियानिलः ॥ भिक्षार्थंनगरग्रामानसंगोऽलक्षितोऽविशत ॥ ३७ ॥ ॥ टी
का ॥ जिणोनियांमनपवन ॥ सांडोनियांमानाभिमान ॥ परमानंदपरिपूर्ण ॥ पृथ्वीमाजीजाणविचरत ॥ १५ ॥ त्यागींनावडेदेहसंगती
॥ त्यासिकेंचासंगुसांगाती ॥ एकलाचिविचरेक्षिती ॥ आत्मस्थितनिजबोधें ॥ १६ ॥ अरण्यवनांतरीं ॥ भिक्षेलागींनिघेनगरीं ॥ खे
डखर्वटग्रामीपुरीं ॥ भिक्षाकरींयथाप्राप्त ॥ १७ ॥ मीएकभिक्षेसियेता ॥ ऐसेमननकरीसर्वथा ॥ अलक्षयेतोहिअवचिता ॥ जें आल
ल्हानातेणेंसुखी ॥ १८ ॥ पंचागारसमागार ॥ हाहीनेमनाहीनिर्धार ॥ कोणेंगिळिलिंचाअहंकार ॥ अणुमात्रधरीना ॥ १९ ॥ ॥ श्लो
क ॥ तंवैप्रवयसंभिक्षुमवधूतमसज्जनाः ॥ दृष्ट्वापर्यभवनभद्रबह्वीभिःपरिभूतिभिः ॥ ३३ ॥ ॥ टीका ॥ नकरीदेहमळक्षाळ
ण ॥ मुसळवनकरीस्नान ॥ यालागींतोधूसरवर्ण ॥ अवधूतपणायाहेतू ॥ २० ॥ ऐसानिरंतरपृथ्वीसीं ॥ अवचटआलाअवंती
सीं ॥ अतिवृद्धआणीसंन्यासी ॥ अवधूतवेशीदेखिला ॥ १ ॥ संन्यासधर्मक्रियाजाण ॥ पूर्णभूमिकाअवलोकन ॥ एकवेळाकर
वीआपण ॥ परद्वारलक्षनआश्रियांनें ॥ २ ॥ तेंनगरीचेदुर्जन ॥ अवर्धाकदर्यब्राह्मण ॥ याचेंऐश्वर्यत्यागधन ॥ संन्यासीजाण
हाझाला ॥ ३ ॥ हेंदेखोनियांअतिदुर्जन ॥ त्यासभोंवतेमीनलेजाण ॥ परस्परेंदाऊनिखुण ॥ विरुद्धलक्षणमांडिलें ॥ ४ ॥ त्यासिबहुसा
ळउपद्रविता ॥ क्षणार्धपाहाटनदेतिचित्ता ॥ क्रोधानयेनिसर्वथा ॥ भाविभिक्षकमहात्मा ॥ ५ ॥ त्याच्याउपद्रवाचीकथा ॥ आणि
त्याचीसहनशीलता ॥ तुजमीसांगेनतत्त्वता ॥ सावधानताअवधारीं ॥ ६ ॥ दृष्टिदेऊनियेथिच्याअर्था ॥ विवेककुशळहोयश्रो
ता ॥ सर्वथापरिपावेअर्थता ॥ शांतितत्त्वतातोलाभे ॥ ७ ॥ विवेकचित्तचकोरचंद्रा ॥ भागवतभाग्यें सुहृदमुद्रा ॥ शांतिमीभाग्यनरेंद्रा

एकसमुद्र उद्धवा ॥ ८ ॥ आकळावया निजगांतीसी ॥ कृष्णसंवाद उद्धवासी ॥ ऐसें साधक रोनित्यानी ॥ दशानें ऐशी शांतनवी
॥ ९ ॥ अवरोधितां जो विरक्त ॥ सन्मानें दुःख अपमानीसी ॥ जो सर्वथा न येसो मासी ॥ शांति नित्या पार्थी तें एक ॥ १० ॥ ॥ श्लोक
कश्चित्त्रिदंडं जगृहुरेके पात्रं कमंडलुं ॥ पीठं चैकः ससूत्रं च कंथां चीराणि कंचन ॥ २४ ॥ ॥ टीका ॥ दुर्जनें वेढुनि संन्यासी
छळणार्थ लागती पायांसी ॥ तेणें न मन भ्रमे गंसी ॥ करिती स्पर्शासी अवघेही ॥ ११ ॥ एक म्हणती हा दुःसंन्यासी ॥ एक म्हणती
किती चातुर्मासी ॥ एक पुसती सांप्रदायासी ॥ कोण गुरुनें तुम्हांसी मुंडिलें ॥ १२ ॥ एक म्हणती किती एकासी ॥ पूर्वभूमी पुसायासी
॥ एक म्हणती यापाशीं ॥ धनसंग्रहासी पुसारे ॥ १३ ॥ एक म्हणती अहो स्वामी ॥ तुमची कवण पूर्वभूमी ॥ तुम्ही व्यापारी कीं उद्य
मी ॥ कोण ग्रामीं निवासू ॥ १४ ॥ एक म्हणती कांहीं आहे धन ॥ एक म्हणती आतां निर्धन ॥ एक म्हणती न करा छळण ॥ विरक्त
पूर्ण संन्यासी ॥ १५ ॥ ऐसें करितां छळण ॥ संन्यासी अनुद्वेग जाण ॥ निःशब्दवादें धरिलें मौन ॥ कांहीं वचन न बोले ॥ १६ ॥ एक म्ह
णती त्रिदंड कारण ॥ हा पूर्वीं होता अतिसधन ॥ कोरूनि भरिलें असे धन ॥ हें चिह्नलक्षण त्रिदंडा ॥ १७ ॥ एक म्हणती सहस्र दोरी ॥
कंथा केली असे अतिथोरी ॥ एक म्हणती यामाझारी ॥ धन तळीं वरी खिळिलें से ॥ १८ ॥ एक म्हणती काय पाहातां तोंड ॥ येणें मां
डिलें से पाखांड ॥ ऐसा निर्भिंछिनां वितंड ॥ एकीं त्रिदंड हरिनला ॥ १९ ॥ एकें हरिलें पाणिपात्र ॥ एकें नेलें पीठ पवित्र ॥ एकें नेलें अ
क्षसूत्र ॥ काषायवस्त्र तें एकें ॥ २० ॥ एक म्हणे हा मायाधारि नादत ॥ भल्या सांपडला येथ ॥ म्हणोनि कंथेसि घाली हात ॥ कौपीन यु
क्त तेणें नेलें ॥ २१ ॥ ऐसें करितां ही दुर्जन ॥ त्याचें गजबजिना मन ॥ कांहीं न बोले वचन ॥ क्षमेनें पूर्ण निजधैर्य ॥ २२ ॥ तो म्हणे
येणें जाणें हा देहीं ॥ केवळ अदृष्टाधीन ॥ यालागीं मागण्याची ग्लानी ॥ न करूनि मुनी निघाला ॥ २३ ॥ संन्यासी जातां दे
खोनी ॥ सभ्य सभ्य पन्न येउनी ॥ साष्टांग नमस्कार करुनी ॥ अति विनीत पणीं विनविती ॥ २४ ॥ मग म्हणती हरहर ॥ अपराध घडला

थोर ॥ मातले हे रांडपोर ॥ पात्रापात्र न म्हणती ॥ २५ ॥ स्वामी कोपोन धरिती मनीं ॥ वस्त्रें घालिती फाडोनी ॥ परत निळाणा यांलागु-
नी ॥ पूर्णं छळणीं छळावया ॥ २६ ॥ ॥ श्लोक ॥ प्रत्याय च पुनस्तानि दर्शितान्याददुर्मुनेः ॥ ३४ ॥ ॥ टीका ॥ संन्यासी आणूनि सा-
धुवृत्ती ॥ दंडकमंडलु पुढें ठेविती ॥ एक नम्रें आणोनि देती ॥ एक ते नेती हिरोनी ॥ २७ ॥ एक ते म्हणती वृद्ध संन्यासी ॥ याचीं नम्रें द्यावीं ।
यासी ॥ एक म्हणती या पठासी ॥ दंडितां आह्मासि अतिपुण्य ॥ २८ ॥ वस्त्रें नेदिती उपहासीं ॥ संन्यासी निघे सानकासी ॥ एक परत गेन
न्यासी ॥ देऊनि वस्त्रें आसी जा म्हणती ॥ २९ ॥ एक धांवोनि निघाणी माया ॥ वस्त्रें हिरोनि नेती परता ॥ एक म्हणती याचे आता ॥ वृद्धकांस्याचि
णवान ॥ ३० ॥ याप्रमाणें संन्यासी आपण ॥ गेल्या नसों नागवून ॥ करोनियां संध्यास्नान ॥ भिक्षा थंजाणनिघाला ॥ ३१ ॥ ॥ श्लोक ॥
अन्नं च भैक्ष्यसंपन्नं भुञ्जानस्य सरित्तटे ॥ मूत्रयन्ति च पापिष्ठाः ष्ठीवन्त्यस्य च मूर्द्धनि ॥ ३५ ॥ यतवाचं वाचयन्ति ताडयन्ति न वक्ति चेत् ॥ ३६
॥ टीका ॥ भिक्षा मागोनि संपूर्ण ॥ शास्त्रविभागें आपण ॥ गंगातीरीं बैसोनि भोजन ॥ तेथें रांडोनि दुर्जन तनि आले ॥ ३२ ॥ अरे हा सं-
न्यासी नव्हे साचा ॥ कदर्य आसे पूर्वींचा ॥ द्रोणबंदोन तोंड्याचा ॥ दाटक पणाचा पापी ॥ ३४ ॥ याग बोलोनि त्याचें णरांत ॥
तोंयाचा निदारी पुत्र होय ॥ एक वाकतनकुनि पाहे ॥ आलें मूद बोलतयापाशीं ॥ ३५ ॥ एक म्हणे याचें मान ॥ उठवीन मी नळागनां
हाण ॥ हातें णंकार गारलम्कुरण ॥ तोंड पावोंजाण मी लागे ॥ ३६ ॥ तो मद्यपापी ॥ अनिद्य मंतें ॥ जेनि नाव्याचें मस्तकीं मुते ॥ तरी त्राधन
कल्याने निना ॥ निजान्न पाशिलें निवाला ॥ ३७ ॥ जरी अन्न क्रोध आला ॥ तरी तो अगांत निश्चल ॥ याही रिनवीलें निवाला ॥ लोकला
जें त्यालापां गम्य ॥ ३८ ॥ तेंगान कंडागन्यासी ॥ थोकोनि मांदि केंन नला नेम ॥ निज गांतीं दयानकी ॥ क्रोधमान गवांळुनां ॥
३९ ॥ आत एकचान्यमन ॥ यानाव गुस्य दांभिक ॥ तेरा संन्यासी नव्हे देख ॥ गवान्द्यन्यासी निज गांनें ॥ ४० ॥ तंव ते दुर्जन म्हणती ॥ अरे
हा नबोले निश्चितीं ॥ सत्पुरुष म्हणन गयें किती ॥ आतां नीं देनतां नागवूनी ॥ ४१ ॥ एक दाणितें काना ॥ एक बोलें देती मायां ॥ एक हाणि

तानबोलतां॥ यासीगर्वथान मोल॥ ४२॥ ॥ श्लोक॥ तर्जयन्परेशाग्निः स्तनोयमितिनादिनः॥ वभंतिरज्ञानतंकोनतबुध्य-
तांवध्यतामिति॥ ३७॥ ॥ टीका॥ आणिकदुर्जनजाण॥ वर्मातिं धृनिवाग्बाण॥ याच्याधैर्याचेंलक्षण॥ आत्मासपूर्णजाणीत
ले॥ ४३॥ यानेवेगाचाविचार॥ घठनष्टदांभीकथोर॥ मीध्यामिमेंजिंदेर॥ धराचारु निश्चितं॥ ४४॥ ऐसेविकल्पवाक्येंगर्ज-
ती॥ एकबांधानांधासणती॥ एकहृददोरेंवांधितीं॥ दोहींहातांअधोमुख॥ ४५॥ ॥ श्लोक॥ क्षिपन्त्येकेवजाननएषधर्मध्व
जः षठः॥ क्षीणविनदमावृत्तिमग्रहन्निनजनोन्मितः॥ ३८॥ ॥ टीका॥ न्यचेंपूर्वकृतजेंजाणती॥ ते अपमानें निर्दिंती॥ पूर्वीकद
र्यवंस्थितं॥ हाआत्माप्रतगंन्यासीमिरवे॥ ४६॥ येणेंगृहकासृतसंचिलधन॥ अधर्मेविनआलेंक्षीण॥ स्वजनींसांडिलादवडु
न॥ पोटासिअन्नमिळेना॥ ४७॥ अन्नमिळवयापोटासी॥ आलाकपटवेषगंन्यासी॥ लाजनाहींयानिलज्जासी॥ योग्यता
आसासीदाविता॥ ४८॥ पूर्वीलागृनिहावंचक॥ आलासंन्यासीदांभिक॥ याचेंमतनेणेंहाभोळालोक॥ महानकुहृदमौनी॥ ४९
॥ होनकांवहुत्यानीसांगतेंसी॥ तेनिंदाउत्तमवेषेंसन्यासी॥ होऊनिठकआलाआम्हासी॥ मारितांयासीदोषुनाहीं॥ ५०॥
श्लोक॥ अहोएषमहासाराधृतिमान्गिरिराडिव॥ मौनेनसाधयत्यर्थंनकत्वहृदनिश्चयः॥ ३९॥ ॥ टीका॥ दांभिकामाजीहा
वळी॥ धरिल्यानेंशांतेंमतिपाळी॥ आम्हांपीडितांनडंडळी॥ जैंनिकांशेळपनामेर॥ ५१॥ याच्याधैर्याचाशाहाणपणा॥ साधाव
याअन्नआछादन॥ यकाच्याऐसेंधरिलेंमौन॥ स्वार्थपूर्णलक्षानें॥ ५२॥ यकागिळावयामासा॥ मौनधरीनेराहेजैसा॥ हाही
जाणावातैसा॥ मौल्यामाणुरानाडीला॥ ५३॥ हाधनलोभार्थजाणा॥ पूर्वीलेउपद्रवनाणीमना॥ तेचिझालीसहृढधारणा॥
उपद्रवगणणायानाहीं॥ ५४॥ एकम्हणतीधैर्यमूर्ती॥ म्हणोनियांलाताहाणिती॥ एकतेनार्क्रकाळ्यांखुपसिती॥ याचीनि
जशांतीपाहोंपा॥ ५५॥ ऐसाऐसेउपद्रविती॥ नानापरीउपहासिती॥ तरीहेंधनुपजेंचित्ती॥ निजशांतीनिश्चळ॥ ५६॥ जयंजव

देखतां त्याची शांती ॥ तंव तंव दुर्जन क्षोभा येती ॥ नाना उपद्रव त्यासि देती ॥ तें चरित्र परीक्षित सांगत ॥ ५७ ॥ ॥ श्लोक ॥ इत्येके भद्र सन्त्येन
मेके दुर्वाचं तर्जयंति च ॥ तं बबंधुर्निरुरुधुर्यथा क्रीडनकं द्विजं ॥ ४० ॥ ॥ टीका ॥ कदर्यू याचा लाधूं पूर्ण शांती ॥ ऐसें एक उपहासिती ॥ एक ताकें
चुनाल्या देती ॥ एक मुख माखिती काजळें ॥ ५८ ॥ एक अतिपढ मात्रोकारें ॥ पुढां टाकिती खाटिमोरें ॥ अन्हाकरिती अधोहारें ॥ नाकीं तोंडीं
भरे दुर्गंध ॥ ५९ ॥ तरी त्यासि निर्याणीं निजस्थिती ॥ अणुमात्र क्षोभ नये चित्तीं ॥ तो निगर्न्याशी चिन्मगती ॥ त्याची देखोनि शांती क्षोभती त्यासी ॥ ६०
एवं क्षोभेना त्याचें मन ॥ देखोन गतक दुर्जन ॥ त्यासि गळां मारून निरोधून ॥ आणिला बांधून तो नारा ॥ ६१ ॥ यासि गर्वा कवणा रे नृत्व कीं
णी ॥ द्रव्य धनलोभी जो अकर्मी ॥ तो आजि गांपडला निम्न स्वामी ॥ अति अधर्मी दांभिक ॥ ६२ ॥ जो निगाऊं बाधामाकरा ॥ तो निजसंन्यासी बांधि
ला गादा ॥ मिळोनि यांचे इंद्रकरा ॥ मागा पुढां तो देती ॥ ६३ ॥ एक वांदिती पूर्वेसी ॥ एक ताडिती पश्चिमेसी ॥ सन्याशी दांभिक निजमानसीं ॥ स
न्यसनांसी होय जो ॥ ६४ ॥ याचा अदृष्ट सांगावें जाण ॥ यांचा मनतरी गांजधकोण ॥ धैर्यगिरीचें क्षमापूर्ण ॥ कोणाचें मन दुखवीना ॥ ६५ ॥
जेथ स्वर्गीचा तो द्रव्य सज्जना ॥ जिहीं द्विथन्य अतिमन्यान ॥ त्या देखतां अपमान ॥ अनुद्विग्न तो माझा ॥ ६६ ॥ त्या शांतीचा संपूर्ण ॥ उद्धवा
निश्चयेंसि जाण ॥ त्याचेनि लोकपणा जनाम न ॥ शांती तावो जाणतां र्थ ॥ ६७ ॥ गंगासी भक्तिनां पाशां ॥ ते मान चदेन्यान्चा भावो
॥ त्या संन्याशाचा अभिमानी ॥ स्वयें देवाधिदेवा सांगत ॥ ६८ ॥ ॥ श्लोक ॥ एवं स भौतिकं दुःखं दैविकं दैहिकं च यत ॥ भोक्तव्यमा
त्मनो दिष्टं प्राप्तं प्राप्तमबुध्यत ॥ ४१ ॥ ॥ टीका ॥ भिक्षु याचें निजविवेक ॥ त्रिविध प्रारब्धें बाधकें लोक ॥ तें गांजिती गणें अवश्यक
॥ गुणांचेन सहने ना ॥ ६९ ॥ भक्ताचें पीडा तें मानिक ॥ देवाचें पीडा तें दैविक ॥ देहा उपजती त्वगादिक ॥ हें पीडादेहत्वदेहाचें ॥ ७० ॥ यापरी
त्रिविध दुःख ॥ प्रारब्धप्राप्तें जनक ॥ तें भोगितां मानी अस्तख ॥ तोकनके मृत्युमानी सर ॥ ७१ ॥ त्रिविधताग आलें प्रारब्धवशें ॥ तें सहज
केल्या दोहेंगरी ॥ भोगून सुकृत प्राप्त्यासी ॥ हें जाणोनि संन्यासी रमानंद ॥ ७२ ॥ कृष्णासी न्यस्त पांडवांसी ॥ तें भोगिती न एकचर्या

सी॥ मायकेल्याहरिहरासी॥ प्रारब्धकोणासीटळेना॥७३॥ ॥श्लोक॥ परिभृतइमांगाथामगायतनराधमैः॥ पातयद्भिः स्वधर्मस्थो
धृतिमास्थायमानिकीं॥४१॥ ॥टीका॥ दुर्जनांचाउपद्रवाहातां॥ निजशांतिनसांडीयती॥ धरोनियांमानिकीधृती॥ स्वधर्मस्थितीनान
ढळेची॥७४॥ तेणेंभिक्षुकेंगायिलीगाथा॥ तेंतुजमीसांगेनआतां॥ उद्धवाअतिसावधानता॥ तोबोधतत्त्वताअवधारी॥७५॥ तोबोधु
धरितांचित्तां॥ द्वंद्वसाम्यापावेस्थिती॥ सहजेंउल्हासेनिजशांती॥ सायुज्यमुक्तीचरणरिगे॥७६॥ जगींउद्धवाचेंभाग्यपूर्ण॥ त्यामिश्रीकृ
ष्णकृपासावधान॥ कायबोलिलाभिक्षुआपण॥ तेंनिरूपणअवधारी॥७७॥ ॥श्लोक॥ द्विजउवाच॥ नायंजनोमेसुखदुःखहे
तुर्नदेवतात्माग्रहकर्मकालाः॥ मनःपरंकारणमामनंतिसंसारचक्रंपरिवर्तयेद्यत्॥४२॥ ॥टीका॥ सज्जनदुर्जनसाधारण॥ ऐसे
जेविविधजन॥ माझ्यासुखदुःखासीकारण॥ सर्वथाजाणनेनहती॥७८॥ जननितुकेंपांचभौतिक॥ माझाहिदेहतोदेख॥ जनासीमज
सहजेंऐक्य॥ उपजेसुखदुःखमनापाशीं॥७९॥ देवतासुखदुःखदायक॥ ऐसेंम्हणावेंआवश्यक॥ तेंदेवतेंमनोकल्पनिक॥ त्याचेंसु
खदुःखमजसीनलगे॥८०॥ देवतारूपेंमनआपण॥ मनेंकल्पिलेंदेवतागण॥ तेंजेंसुखदुःखदेतिजाण॥ तेंमुख्यकारणमनझालें॥८१
॥ जेथनेसामनाचामद्रातो॥ जेथमनाचाविकल्पाहाहो॥ तेथतद्रूपेंभासेदेवीदेवो॥ थीनादेवोकोठेंदिसेना॥८२॥ यालागींसकळदे
वता॥ त्याजाणमनोकल्पिता॥ त्यापांसावसुखदुःखव्यथा॥ तेंमनाचेंमायांनिश्चित॥८३॥ आत्मासुखदुःखासीकारण॥ हेंसमू
ळमिथ्यावचन॥ आत्म्याचेठायींहेंतेंभान॥ विशुद्धीजाणअसेना॥८४॥ मीएकसुखदुःखाचाद्याता॥ हाएकसुखदुःखाचाभोक्ता॥
हेंआत्म्याचेठायीतत्त्वतां॥ जाणसर्वथाअसेना॥८५॥ जन्मकाळींनग्रहदारुण॥ म्हणोसुखदुःखासीकारण॥ ग्रहांचाग्रहोमनआपण॥
जन्ममरणभोगवी॥८६॥ ग्रहांचीग्रहमतदेहांतवरी॥ मनाचेंग्रहगतत्याहूनिथोरी॥ दुःखभोगवीनानाप्रकारीं॥ जन्मजन्मांतरींसो
डीना॥८७॥ दुष्टग्रहच्यारीदिसपीडी॥ मनाचीपीडाजन्माकोडी॥ दुष्टग्रहांमाजीनिसोडी॥ मननसोडीकल्पांतीं॥८८॥ जैंमननधरीदे

हाभिमान ॥ नैं ग्रहांची पीडा माबीकोण ॥ यालागीं सुखदुःखासी कारण ॥ मननिजाण सदाग्रहो ॥ ८ ॥ येथनिजकर्मदुःखदायक ॥ हें
हिम्हणोनयेदेख ॥ कर्माकर्मबंधमानक ॥ नेंदुःखदायकघडेंकेवी ॥ १० ॥ स्वकर्मशुभ्रस्थलागानिक ॥ त्यासिमनेंकरूनिसकामिक ॥ नाना
परीआविदुःख ॥ योनीअनेकभोगवी ॥ ११ ॥ हेंकाकर्मानींनिक्रियायोगें ॥ जेंमनासंकल्पकर्मनिलगें ॥ तेंसुखदुःखाचीअनेगें ॥ विभांडी
वेगेंनिजकर्म ॥ १२ ॥ देहम्हणसुखदुःखासीकायजाणें ॥ आत्मासुखदुःख सर्वथानेणे ॥ येथसुखदुःखाचेंगाढेंभरणें ॥ मनेंसांगणेंनि
जसत्ता ॥ १३ ॥ येथसुखदुःखदायक ॥ मननिझालें असेएक ॥ मनाआधीनदांकुनिलोक ॥ मिथ्यासुखदुःखसांगिनी ॥ १४ ॥ काळसुख
दुःखाचादाता ॥ हेंहिनघडेगासर्वथा ॥ मनांसंकल्पाविकल्पकर्ता ॥ काळाचीसत्तालागली ॥ १५ ॥ अजरामरअसतांआपण ॥ मनें
घेतलेंमज आहेमरण ॥ तेथनिजकाळलागलाजाण ॥ क्षणेंक्षणनिर्दाळित ॥ १६ ॥ आपुलानिद्रानें आपण ॥ शय्येसीनिलादामण ॥ रात्री
रूपनांविनैंजाण ॥ सर्पभयेंप्राणसांडिला ॥ १७ ॥ त्यासीसर्पनाहींलागला ॥ मानिखवेंकोंवितोघाबरला ॥ परीनिजशंकेंस्वयेंनिमाला ॥ तें
सावधकाळलागलाजनासी ॥ १८ ॥ एकासिसर्पझोंवलापाठीसी ॥ कायरूतलेंम्हणेरांत्यासी ॥ तोम्हणेकायडसलागलीकेंसी ॥ तेंम्याअनाया
सीउपाडिली ॥ १९ ॥ तोनवर्षेगृपांसागांक ॥ यालागिल्यागिननदेनिविरस ॥ निजव्यापारीदख ॥ यथाप्रसंगंनर्तनी ॥ ६०० ॥ त्यासिसांगोनिब
हुकाळेंसूण ॥ देतांसर्पाचीआठवण ॥ तत्काळनिर्पे आरंभेन ॥ आशंकाप्राणसांडिला ॥ १ ॥ तेविंनिर्विकल्पपुरूषा ॥ उठीसंकल्पआशं
का ॥ तेकाळीकाळकुदेसा ॥ बांधेआशंकानिर्दळण ॥ २ ॥ निःशंकपणेंसाचार ॥ ज्याचेंमनम्हणेपांअमर ॥ त्यानेंकाळकर्जोघर ॥ का
ळदुर्धरपनोशंका ॥ ३ ॥ जोनिर्विकल्पानिजनिवाडें ॥ काळशरणयानयेत्याकडे ॥ नेस्थनाहींजेथ ... काळकोणीकडेरिगेल ॥ ४ ॥
यापरीयाकाळकर्दन ॥ नव्हेंमसुखदुःखदायक ॥ सुखदुःखाचेंजनक ॥ मनाचिएकनिश्चय ... ५ ॥ मनकल्पितसंसारजाण ॥ म
नकल्पितजन्ममरण ॥ संसारचक्रीआवर्तन ॥ मनाचेंवजाणपुनःपुनः ॥ ६ ॥ हेंसाहीप्रकारजाण ॥ म्हणतीसुखदुःखासीकारण ॥

विचारितांहें अनमाणं॥ मनोजन्यसुखदुःखें॥७॥ नवल्नलागलें कैसेंमन॥ कल्हीउपजवीमीपण॥ निरंपाजाउनीमीपण॥ सुखदुःखेंजाण
भोगवी॥८॥ दोर्डांचावरणु अन्पणक॥ तोशरीरासिदें अतिदुःख॥ तेंविंचामनामात्रेंमनदेउव॥ दारुणसुखदुःखमोगवी॥९॥ म्हणाल्ये
म अविद्याणक॥ तेहोयसुखदुःखदायक॥ अविद्याब्रह्मभरतादंश॥ मननीणसुखअनंतेंमालांनपजे॥१०॥ आविद्याब्रह्मअसतांप
ही॥ मनलेनसुखपुमिन्वाव्यर्थ॥ तेव्हांमसुखदुस्वाचेनाही॥ भोगनोगेदीनमीदेंखिजना॥११॥ मनदाखेंतजेव्हांपाही॥ तेव्हांभोगपमे
जेंदेही॥ तेंरासुखदुःखनपदेठार्था॥ स्वयंस्वदेहंदेंखिजे॥१२॥ याल्गगीसुखदुःखानेंमरण॥ मनाचिआपण्याआपण॥ तेणेंलाऊ
निजन्ममरण॥ भोनदेंदारुणभवचक्री॥१३॥ भवचक्रभ्रन्यानतंन॥ कोणंरातिकरवीमन॥ तेचिअर्थनिनिरूपण॥ भिन्नआप
ण्या आपणांनिरूपं॥१४॥ ॥श्लोक॥ मनोगुणान्वैसृजतेबलीयस्ततश्चकर्माणिविलक्षणानि॥ शुक्लानिकृष्णान्यथलोहितानि
तेभ्यःसवर्णाःसृतयोभवंति॥४३॥ ॥टीका॥ मनकल्पीनिनिजसत्ते॥ उपजवीनानावृत्तींतें॥ त्यांचित्रिगुणाहोतीयेथें॥ गुणविभा
गातेंगुणवृत्ती॥१५॥ सत्वरजतमादिगुणां॥ सुजनरतीयेगादियोनी॥ मनंचिमननउमडुनी॥ संसारभवनींस्वयेंनांदे॥१६॥ त्यामनाचे
मोठीगाढ॥ सर्णरचनाराणेंमोठी॥ पलब्रह्मादिकांमळापाडी॥ इतरांचापुढेंतेंकाय॥१७॥ मनाचावलात्कारकैसा॥ निर्गुणपाडीगुणा
चेफांसा॥ लाऊनजन्मणानामांरा॥ संसारवलसाभानले॥१८॥ केवळविचारितांमन॥ तेंजडमूढअचेतन॥ त्याचेनिकेविषडे
सजन॥ तेंचिनिरूपणसांगत॥१९॥ ॥श्लोक॥ अनीह आत्मामनसासमीहताहिरण्मयोमत्सखउद्विचष्टे॥ मनःस्वलिं
गंपरिगृह्यकामानजुषन्निबद्धोगुणसंगतोऽसौ॥४४॥ ॥टीका॥ आत्मानित्यरूपपरीपूर्ण॥ निःसंगनिर्विकारनिर्गुण॥ त्या
सिसंसारबंधन॥ मनेंथाजाणघडेना॥२०॥ जोस्वप्रकाशेंप्रकाशघन॥ निजतेजेंविराजमान॥ जोपरमात्मापरिपूर्ण॥ त्यासि
क्रियाचरणकदांनघडे॥२१॥ विचारितांनिजनिवाडें॥ मनाचेंजडत्वचिजोडे॥ त्यासिहीसंसारनघडे॥ भवबंधघडेनाऐका॥२२॥

नवल मनाचें विंदाण ॥ शुद्ध रूप जवी मी पण ॥ तेंचि वस्तू सिद्ध जीवपण ॥ सगुण त्याजाण सत्यें आणी ॥ २३ ॥ मन संकल्पाचें बळ ॥ शु
द्धासि करी सबळ ॥ लोक निजगुणाचें मोळ ॥ भवबंध जाळ सत्यें बाधे ॥ २४ ॥ जैसि घनाभा तें लपे गजन ॥ आकळी अलिप्त चंद्र
मंडळ ॥ तैसिं मनो संकल्पं केवळ ॥ घेजें शबल निरात्मा ॥ २५ ॥ घन नेंहालतां जीवन ॥ चंद्र मा करी कंपायमान ॥ तैसिं शुद्धासि ज
न्ममरण ॥ मनोजन्य स्फुरद्रुप ॥ २६ ॥ आत्मा स्वप्रकाश नित्य स्वरूप ॥ मन जड कल्पनारूप ॥ तें मानूनि आपुलें स्वरूप ॥ आपुलें
पुण्यपाप स्वयें भोगी ॥ २७ ॥ जीवाचा आप अवश्यक ॥ स्फुरद्रस गेगार मात्माणुक ॥ तो मनाचे बाचान्यामक ॥ दृष्टांत साधिलें
॥ २८ ॥ अविद्याभ निर्विवा नेटका ॥ जीव ज्ञानकामा ज्ञानस्त्या ॥ तो मनांभ्रमें भ्रमोनि दुःखा ॥ गोमी स्फुरद्रुः खा मनोजन्य ॥ २९ ॥ मना
चा पराक्रम्य ता परम ॥ जीवासि पडला थोर भ्रम ॥ आपण असतां ही निष्कर्म ॥ कर्मांत कर्म स्वयें भोगी ॥ ३० ॥ मुळीं जीव मनाचा नियं
ता ॥ तोचि मनाचा एकात्मता ॥ मनाचिया स्फुरद्रुःखव्यथा ॥ आपुलें मान्योनाथि ल्याग्रांगी ॥ ३१ ॥ जेविं अनि आमनान्यान
रायासि लावी दृढ बंधन ॥ मग रान्नृतां हो यदान ॥ तोमोगवी जाणतें स्फुरद्रुः खा भोगी ॥ ३२ ॥ तेंदशा झाली जीवासी ॥ मनें संसारी के
लें नयासी ॥ मग नाना जन्ममरणें रांसी ॥ अहिर्भितो स्फुरद्रुःखें ॥ ३३ ॥ त्या मनाशी निग्रहो न करितां ॥ जीवाचें न चुकें व्यथा ॥ म
नाचे निर्दळें नाचतां ॥ साधनें सर्व व्यर्थ होती ॥ ३४ ॥ ॥ श्लोक ॥ दानं स्वधर्मो नियमो यमश्च श्रुतानि कर्माणि च सद्व्रता
नि ॥ सर्वे मनोनिग्रहलक्षणांताः परो हि योगो मनसः समाधिः ॥ ४५ ॥ ॥ टीका ॥ नलक्षितां मनो नियमन ॥ मनें स्वहीदि धनाचें
दान ॥ एक मदानाही य अभिमान ॥ तेणें दानें मन दालुगें होय ॥ ३५ ॥ चुकोनि मनाहो है [illegible] ॥ आचरतां वर्णाश्रम ॥ तेणें उ
न्हासें मनो धर्म ॥ मात्रें स्वकर्म अतिश्रेष्ठ ॥ ३६ ॥ मीचि एक निहातीं कां ॥ स्वाचारानें इस स्वयें पाकां ॥ या परी स्वकर्मां दृकां ॥ मन
होय अधिकाचा भिरें ॥ ३७ ॥ मनो नियमनें नाहीं बुद्ध ॥ तें यम नियम तें उपाधी ॥ मी एक साधक अतिशुद्ध ॥ हेंचि मनिपादी मनी

धर्म ॥ ३८ ॥ करिनां वेदशास्त्रश्रवण ॥ गर्वाचें भरतें गहन ॥ पांडित्यीं अति अभिमान ॥ मनें नयमन तेथें कैंचें ॥ ३९ ॥ करूं जातां नि
त्यकर्म ॥ कर्मक्रिया अतिदुर्गम ॥ कर्मठ तेथा चढे भ्रम ॥ मनाचा नियम घडे कैंचा ॥ ४० ॥ कर्म केवळ देहाचें माथां ॥ आत्मा देहीं
असोनी विदेहता ॥ त्या गंध करणे कर्म बद्धता ॥ कर्मठ मूर्ख ना मानिती ॥ ४१ ॥ अनंत व्रतें झाल्या व्रती ॥ तेणें धनधान्य वांछिती ॥ म-
ननिग्रह नाहीं चित्ती ॥ सहतें जाती स्वनाटा ॥ ४२ ॥ व्रत दान स्वधर्म सकळ ॥ यांसि मनोनिग्रहो मुख्य फळ ॥ तेणें वीण अवघे विकळ
॥ साधनें निर्फळ साधकां ॥ ४३ ॥ दानादिक सत्पदार्थ ॥ हे ज्ञानाचे आंग भूत ॥ तीं साधनें समस्त ॥ निर्फळ येथें कें विलक्षणा ॥ ४४ ॥
दानादिकें न जीं जेथें ॥ ईहामृत फळ यें त्यातें ॥ तें फळ चि निर्फळ येथें ॥ जन्ममरणातें वाढवी ॥ ४५ ॥ येथें साधक होय सज्ञान ॥
फळाशा निःशेष त्यागून ॥ दानादि स्वधर्माचरण ॥ चित्तशुद्धी जाण उपेगातें ॥ ४६ ॥ माझी व्हावी चित्तशुद्धी ॥ ऐसी उपजावया बुद्धी
भगवत्कृपा पाहिजे आधीं ॥ ते साधनें सिद्धी पावती ॥ ४७ ॥ साधनीं माझी मुख्य भक्ती ॥ त्यांत विशेषें नामकीर्ती ॥ नामें चित्तशु
द्धी चित्तीं ॥ स्वरूपस्थिती साधकां ॥ ४८ ॥ नामापरतें साधन ॥ सर्वथा नाहीं आन ॥ नामें भवबंधछेदन ॥ सत्य जाण उद्धवा ॥
४९ ॥ स्वरूपस्थिती निश्चळ मन ॥ तेथ लाजती जाय साधन ॥ तेथ दानादिकांचें प्रयोजन ॥ सहज निजांग खुंटलें ॥ ५० ॥ ॥
श्लोक ॥ रामाहितं यस्य मनः प्रशांतं ॥ दानादिभिः किमिदं तस्य कृत्यं ॥ असंयतं यस्य मनो विनश्यद्दानादिभिश्चेद परं किमेभिः
॥ टीका ॥ ४६ ॥ ॥ जेथ ज्या पुरुषाचें मन ॥ राकी आपुलें जन्मस्थान ॥ त्यासि दानादिकांचें कोण ॥ प्रयोजन साधनीं ॥ ५१ ॥ पू
र्णं नृभा पार्शी जाण ॥ वांगरली त्या सदन्न ॥ तो जीवें न पाहे हुंगोन ॥ तैसें साधन अमनस्का ॥ ५२ ॥ गंगा उतरावया महापुरीं ॥ अति
भयाची नापा करी ॥ तो चि पूर गेला ओसरल्यावरी ॥ तापा अव्हेरी निःशंपः ॥ ५३ ॥ तैसें कामक्रोधादि वेगशून्य ॥ ज्याचें निर्विक-
ल्पीं निश्चळ मन ॥ त्यासि दानादिकां प्रयोजन ॥ नाहीं जाण निश्चित ॥ ५४ ॥ जेवीं सूर्योदय झाल्या पाठीं ॥ उपेगा न ये लक्षदि

यर्दे॥ तेविंनिर्विकल्पतामनांउठी॥ तेंसाधनेंकोटीसूनाट॥५५॥ एवंसमाहितज्याचेंमन॥ त्यासिदानादिनानासाधन॥ करावयानाहींप्र
योजन॥ कल्पनापूर्णनिनाल्या॥५६॥ ज्याचेंनेंमुनमनांचित्त॥ जेंसदांविवेकरहित॥ जेंअनिवारविषयासक्त॥ त्यासिही अनुस्युत
साधनें॥५७॥ जेंविमदगजाचाळोर्दी॥ सैन्यपक्षेंयागवार्दी॥ तेविंविषयासक्तापाठीं॥ साधनेंहिंपुटेंहोउनीठाती॥५८॥ जोविषयास
क्तमना॥ तोसर्वथानातळेसाधना॥ करीतिते येहिजाणा॥ विषयकल्पनारांकल्पे॥५९॥ स्वयेंकरीतापेंसाधना॥ जंजेंफळवांछी
वासना॥ तेतेणेंनिफळजाणा॥ करीरगाणादानादिकाचा॥६०॥ जेविकांबुद्धिवचावारू॥ त्यावरीबैसलानिर्बळनरू॥ तोत्यासिस
वंथाअनावरू॥ नव्हेस्थिरुअणुमात्र॥६१॥ तैसेंत्याचें अतिदुर्मन॥ सदांकामक्रोधांपरिपूर्ण॥ तोम्नयेंसालामनाचें आधीन॥ ज्याचा
विवेकनिमग्नमहामोहीं॥६२॥ तेथसाधनचिकरीकोण॥ करीतेंमाझारूनजाण॥ तेणेंवाढेनमांगुण॥ मनोनियमनचहेना॥६३॥
श्रवणादिइंद्रियबंधन॥ करूनिकरितांसाधन॥ तेणेंवश्यनव्हेमन॥ मनाधीनइंद्रियें॥६४॥ ॥श्लोक॥ मनोवशेऽन्येत्यभवंस्म
देवामनश्चनान्यस्यवशंसमेति॥ भीष्मोहिदेवःसहसःसहीयान्युंज्याद्वशेनंसहिदेवदेवः॥४७॥ ॥टीका॥ मनेंआकळि
लेंसर्वांसी॥ परीमननाकळेकोणा॥ ते॥ मनेंछळिलेंदेवांसी॥ तेंकेविंइंद्रियांसी आतोपे॥६५॥ चंद्रअधिष्ठानामसी॥ मनेंछळिलेंचं
द्रमासी॥ व्यभिचारोनिगुरुपत्नीसी॥ क्षयरोगत्यासीमनेंकेलें॥६६॥ ब्रह्माअधिष्ठातातुझासी॥ मननिब्रह्म्याचीबुद्धिभ्रंशी॥ नि-
जपुत्रीनरितांत्यासी॥ मकन्येंगेलाअभिमानी॥६७॥ नित्तोगासकंदनाचेंअभिमान॥ त्यानेंहीहरूनचळकीमन॥ लाउनिछंदेंचेंध्यान
॥स्मशानीजाणपाहिला॥६८॥ रुद्रअधिष्ठाना अहंकारी॥ त्यातेंहिमनछिनरी॥ अभिलाषिलांऋषीनारी॥ शापिलाऋषींमनेरांलिं
गपातें॥६९॥ ऐसेंदेवांदुर्जयमन॥ त्यासीआवरीलनरकोण॥ म्हणोनिइंद्रियेंनेंभितमन॥ तेंमनाधीनइंद्रियें॥७०॥ जेंइंद्रियेंधरी
निग्रहातें॥ मनएकाग्रहोयजे अर्थी॥ तेंव्हांइंद्रियांचीस्थिती॥ राहेनिश्चितीसूनाट॥७१॥ इंद्रियविषयांहोयसंगती॥ तेंकाळींजंदुनि

तीमनोवृत्ती ॥ तेव्हांनघडेविषयभ्रामी ॥ इंद्रियांस्फुर्तीस्फुरेना ॥ ७२ ॥ जेव्हांअनासक्तमनोधर्म ॥ तेव्हांइंद्रियांचेंनचलेकाम ॥ म
नाधीनइंद्रियग्राम ॥ इंद्रियांमनोनेमकदांनघडे ॥ ७३ ॥ इंद्रियांचाराजामन ॥ इंद्रियेंनचालती मनेंविण ॥ पुरुषानेंहिमनआपण
॥ वश्यजाणस्वयेंकरी ॥ ७४ ॥ अतिबळियांवळीमन ॥ तेथइंद्रियेंबापुडींकोण ॥ मनाचेंकरावयादमन ॥ नव्हेआंगवणवरिष्ठां ॥
७५ ॥ काळनिजसत्तासर्वग्रासी ॥ परिमनाचीलोंवनुपडेत्यासी ॥ करितांउत्पत्तिस्थितीप्रळयासी ॥ मनकाळासीनाटोपे ॥ ७६ ॥ शस्त्रेंन
तुटेसर्वथामन ॥ त्यासिविरऊंनशकेचर्जीवन ॥ मनजाळूंनशकेदहन ॥ मनातेंगगनशून्यकरूंनशके ॥ ७७ ॥ मनासिलागोनशकेआदी
॥ मनरोगेंनएशीनाहींव्याधी ॥ मनआकळावयासिद्धी ॥ पाहातांत्रिशुद्धीदिसेना ॥ ७८ ॥ मनब्रह्मादिकांच्यारचीकोडी ॥ मनब्रह्मां
डेंघडीमोडी ॥ मननिजकल्पनाकडाडी ॥ नाचवीधांदलीत्रिलोक्या ॥ ७९ ॥ मनकळिकाळातेंछळी ॥ मनप्रळयानळातेंगिळी ॥ म
नबळियामाजीअतिबळी ॥ मनातेंआकळीऐसानाहीं ॥ ८० ॥ मनदेवांसदुर्धर ॥ मनभयंकरांभयंकर ॥ मनेंआकळिलेहरिहर ॥
मनासमोरकोणराहे ॥ ८१ ॥ मनाचाअनिवारमार ॥ कोणराहेमनासमोर ॥ मनासपर्जीऐसाथोर ॥ सुरनरअसुरदिसेना ॥ ८२ ॥
मनासिमळवहातोपळी ॥ ऐसात्रैलोकींनाहींबळी ॥ मनकळिकाळातेंआकळी ॥ प्रळयरुद्रानेंगिळीनमारवतांदाढ ॥ ८३ ॥ ऐसाम
नाचाअगाधभावो ॥ यालागियातेंह्मणिजेदेवो ॥ मनाचेंभयानकोमेवो ॥ यालागिभीष्मदेवोमनातेंह्मणती ॥ ८४ ॥ ऐशी
मनाचीअनावरस्थिती ॥ यासिआकळावयाचीसवर्मयुक्ती ॥ साचारसांगेनतुह्माप्रती ॥ सावधानस्थितीअवधारा ॥ ८५ ॥ जे
विंदिरेनिद्रिराचिरिजे ॥ तेविंमनेंचिमनधरिजे ॥ हेंहितेंचिगाळाहिजे ॥ जेविंगुरुकृपापाविजेसंपूर्णस्वयें ॥ ८६ ॥ मनगुरुकृपेचा
आंदणदासी ॥ मनसदांप्रीतसंसद्गुरूसी ॥ तेंठेवितांगुरुचरणापासी ॥ देसांधकांसीसंतोष ॥ ८७ ॥ यामनाचीएकउत्तमग
ती ॥ जरिस्वयेंलागलेपरमार्थी ॥ तरिदासीकरीचारीमुक्ती ॥ देवांघोनहातींपरब्रह्म ॥ ८८ ॥ मनचिमनाचेंघातके ॥ मनचि

मनाचें साधक ॥ मनचि मनाचें बाधक ॥ मनचि घातक मनासी ॥ ८९ ॥ जें विवेकु वाढवी वेळु जाळी ॥ वेळु वेळुवां कांचणि मेळी ॥ स्वयें पा
डूनि इंगळी ॥ समूळ जाळी आपण्यातें ॥ ९० ॥ तेवि मन मनासी ॥ निंतीमरण ॥ तें सद्गुरूसी रिघवी शरण ॥ त्याचे वचनीं विश्वासोन ॥
करवी गुरुभजन निराभिमानें ॥ ९१ ॥ सद्गुरूकृपा झालिया पूर्ण ॥ हें मनचि मनासी दावी खुण ॥ तेणें निज सुखें सुखावोन ॥ मनाचि प्र
सन्न मनासि होय ॥ ९२ ॥ मन मनासी झालिया प्रसन्न ॥ तें स्वांगें नि होय निराभिमान ॥ ऐसें साधकां निज समाधान ॥ मनें आपण-
साधिजे ॥ ९३ ॥ पावोनि गुरुरूपें चोगोडी ॥ मनो विजयाची निजगुढी ॥ मनें उभऊनि लवडसवडी ॥ द्विजें रोकडी साधकां दाविली ॥ ९४ ॥ या
परी साधकांसी संपूर्ण ॥ मन आपला विजय देई आपण ॥ शेखीं सद्गुरू निजबोध संपूर्ण ॥ मनही यला न निजात्मता ॥ ९५ ॥ जेवि कां
सैंधवाचा खडा ॥ रिगोनि सिंधुमाजी वडा ॥ स्वयें विरोनि यांरोकडा ॥ सिंधु येल्हडा तो होय ॥ ९६ ॥ यापरी साधक जाण ॥ होतां चा नि
राभिमान ॥ स्वयें होतें ब्रह्मपूर्ण ॥ मीतूंपण गिळोनी ॥ ९७ ॥ मग त्याचि या निजदृष्टी ॥ मी चि एक अवघे सृष्टी ॥ मावळली द्वंद्वत्रिपु
टी ॥ सुखदुःख पाठीं लागेना ॥ ९८ ॥ तेथें कैंचें सुख कैंचें दुःख ॥ कैंचा बंध कैंचा मोक्ष ॥ कोण पंडीत कोण मूर्ख ॥ ब्रह्म एकाएक
एकलें ॥ ९९ ॥ तेथ कोण देव कोण भक्त ॥ कोण शांत कोण अशांत ॥ मावळलें द्वैताद्वैत ॥ वस्तु सदोदित स्वानंदें ॥ ७०० ॥ तेथ उगाणलें
क्रियाकर्म ॥ लाजा विराले धर्माधर्म ॥ कैंचें अधमोत्तम मध्यम ॥ परिपूर्ण ब्रह्म कोंदलें ॥ १ ॥ तेथ कैंचें शास्त्र कैंचा वेद ॥ कैंचा बुद्धि
कैंचा बोध ॥ निःशेष निमाला भेद ॥ परमानंद कोंदला ॥ २ ॥ यापरि मनोविजय पाहा हो ॥ ऐशिया स्थिती पावला भावो ॥ तें चि स्वयें
वेद देवो ॥ ये अर्थी संदेहो असेना ॥ ३ ॥ मनोजयाचा सद्भावो ॥ ब्रह्मादिकांचा अगम्य पाहा हो ॥ जो सांगे करी स्वयं मेवो ॥ तो दे-
वाधिदेवां निजबोधें ॥ ४ ॥ जो निज मनातें जिंकोनी ॥ जनी पावला जनार्दनी ॥ तो धन्य धन्य त्रिभुवनी ॥ त्याचेनि भुवनी पवित्र
॥ ५ ॥ तेणें चि पूर्वज तारिले ॥ तेणें सकळ कुळ उद्धरिलें ॥ तेणें चि परब्रह्म आंगविलें ॥ जेणें जिंकिले मनातें ॥ ६ ॥ मनोजय अ-

तिसमर्थ॥ शांतिसर्वस्वेंविकिली जेथ॥ त्यासिसुखदुःखाचें आवर्त॥ गेलेंनकळतनिजात्मना॥ ७॥ ऐशीभिक्षूचीनिजवाणी॥ उल्हासेंसां
गेसारंगपाणी॥ उद्धवासम्हणेसंतोषोनी॥ धन्यत्रिभुवनीमनोजय॥ ८॥ जेणेंनिजमनातेंजिंकिलें॥ त्यासिमींकितीवानूंबोलें॥ तेणेंमज
आपुलेंपोसणेंकेलें॥ कींविकतघेतलेंउरवितेंची॥ ९॥ मजस्वरूपात्याचेनिस्फुरनप्राप्ती॥ मजमित्यतृप्तात्याचेनितृप्ती॥ मजअनं
तात्यामाजीवस्ती॥ मीदाहुगात्रिजगतीत्याचेनी॥ १०॥ मीतोयाशुद्धकुसरी॥ त्याहीजाणआज्ञाबाहेरी॥ आंतुवटेनिजविचारीं॥ नोधि
मींनिर्धारींनिजऐक्यता॥ ११॥ मनोजयेंहेंपदवीप्राप्त॥ तोमनोजयनकरूनियेथ॥ प्राकृतरिपुजयेंजेगर्विता॥ त्यातेंनिर्भिछीतस्वयें भि
क्षु॥ १२॥ ॥ श्लोक॥ तंदुर्जयंशत्रुमसत्यवेगमरुंतुदंतंनविजित्यकेचित्। कुर्वंत्यसद्विग्रहमत्रमर्त्यैर्मित्राण्युदासीनरिपून्विमू-
ढाः॥ ४८॥ ॥ टीका॥ पार्थिवशत्रूंसबळयेती॥ तेथसामदामादिकास्थिती॥ कारणींलावोनियांख्याती॥ जिंकिलेजातीनिजांगें॥
१३॥ हेंप्रकारमनाचाठायीं॥ करितांनचलतीपाहीं॥ मनासिकरावीशिष्टायी॥ तेकोण्हाचेकहींऐकेना॥ १४॥ मनासिद्यावेंविषयदा
न॥ परिविषयींतृप्तनव्हेमन॥ तेणेंअधिकचिह्नोयदारुण॥ आवरीकोणतयासी॥ १५॥ नचलेशामदामादिप्रकारु॥ तरिमनासि-
करावामारु॥ तेथनचलेहातियेरु। मारामीविचारुस्फुरेना॥ १६॥ यापरिहाहामनोवैरी॥ दुर्जयत्वेंकठीणभारी॥ त्यासुखदुः-
खाचाभरोवरी॥ सर्वदांमारीजन्ममरणें॥ १७॥ इतरशत्रूनावरती॥ तरिपळोयेहातोहातीं॥ रिगोनियांगडदुर्गाप्रती॥ वांचतीग
तीदेखिजे॥ १८॥ परिपळावयामनापुढें॥ पळतांत्रैलोक्यहोयथोडें॥ जेथलपावें अवघडें॥ तेथहिरोकडेंमनपावे॥ १९॥ मनाचे
सेनापतीशूर॥ कामक्रोधादिमहावीर॥ त्यांचामाराअतिदुर्धर॥ घायींथोरथोरलोळविती॥ २०॥ बाह्यशत्रूतेदूरदेशीं॥ येतांबहु
दीनलागतांत्यांसी॥ मनोशत्रुतोआंगेंसी॥ अहिर्निशीजडलासे॥ २१॥ आसनींभोजनींएकांतीं॥ जपींअथवाध्यानस्थिती॥ म
नाचीउडीपडेअवचितीं॥ विभांडीसर्वार्थींवैराकारें॥ २२॥ बाह्यशत्रूचेंअल्पदुःख॥ मनाचीपीडावर्मविशेख॥ जन्ममरणाचें

आवर्तनें देख ॥ मन अवश्यक भोगवी ॥ २३ ॥ बाह्यशत्रु मरणात्मक ॥ मन मरणासिही अटक ॥ हा वैरी न जिंकितां देख ॥ जीवाचें अति
दुःख टळेना ॥ २४ ॥ मनाचे सवेग वेगासी ॥ न साहावे सुरनरासी ॥ कष्टीं न जिंकवे कोणासी ॥ यालागीं मनासी दुर्जयत्व ॥ २५ ॥ ऐशिया
मनातें न जिंकित ॥ बाह्यशत्रु जिणोनि येथ ॥ जे होती अतिगर्वित ॥ ते निश्चित जाण महामूर्ख ॥ २६ ॥ मनेंच जिंकावें मनासी ॥ हें गत-
श्लोकीं तुजपाशीं ॥ सांगीतलें यथार्थेसी ॥ मनोजयासी उपावो ॥ २७ ॥ एवं मनातें ऐशियापरी ॥ न साधवे चि करूनि वैरी ॥ तरी
मनासि करोनि मैत्री ॥ मन सुखी करीं मित्रत्वें ॥ २८ ॥ प्राकृत मित्रांची मैत्री ॥ उपकारीं प्रत्युपकारी ॥ ते विषय सुखावरी ॥ येरयेरां
घरीं उचितानुकाळें ॥ २९ ॥ तैशी नव्हे मनाची मैत्री ॥ उपकारेंवीण प्रत्युपकारीं ॥ सकळ दुःखातें निवारी ॥ सुखसागरीं नांदवी ॥
३० ॥ प्राकृती अतिमित्रलज्यासी ॥ निजदुःख सांगतां त्यांपासीं ॥ सर्वथा निवारेना त्यासी ॥ ह्मणे हें आह्मांसि असाध्य ॥ ३१ ॥ ते
सें मित्रत्वा नव्हे मन ॥ मनाबैसरुनि सावधान ॥ करितां निजदुःखनिवेदन ॥ हरी जन्ममरण महाबोधें ॥ ३२ ॥ मरणभय असतां
चित्तीं ॥ कनककामिनीची आसक्ती ॥ स्त्रिया अतिशायें निर्भिछिर्त ॥ नरी निर्लज्जवृत्ती लाजेना ॥ ३३ ॥ परदारा परधन ॥ परद्रो
ही परनिंदा जाण ॥ लागल्या नसांडि तीक्षण ॥ नरक दारुण भोगावया ॥ ३४ ॥ उसंत नाहीं क्षुधे हातीं ॥ द्वंद्वसुखाची अतिप्रीती ॥
नावरे इंद्रियवृत्ती ॥ ऐसें मना प्रती सांगतां ॥ ३५ ॥ ऐसें ऐकतां स्वयें मन ॥ वैराग्यें खषकें पूर्ण ॥ वेचूनि विवेकाचें धन ॥ दुःख
निर्दळण करूं पाहे ॥ ३६ ॥ चोरु भांडारी करीतां पूर्ण ॥ चोरचोरातें निवारी जाण ॥ तेविं मनासि करितां मित्रपण ॥ मनाचे अ
वगुण मनचि निवारी ॥ ३७ ॥ स्वधर्मी प्रवर्ततां आपण ॥ मनचि मनासी निवारी जाण ॥ असत्याची वाचेसि आण ॥ आपणया
आपण मन घाली ॥ ३८ ॥ कैशी मनाची मैत्री परम ॥ निःशेष जाळावया कर्माकर्म ॥ जोडावया चित्तशुद्धीचें वर्म ॥ स्म
रे हरिनाम अहर्निशी ॥ ३९ ॥ श्रीरामजयराम दों अक्षरीं ॥ महापातकां होय बोहरी ॥ नाम नविसंबे क्षणाभरी ॥ [illegible]

कारींहरीस्मरे॥ ४०॥ तेव्हांअसत्याचेंशीसतोडी॥ अधर्माचीसालकाढी॥ कल्पनेचेपायमोडी॥ नणकातोडीआशेचा॥ ४१॥ विकल्पाचाघर
गमोडी॥ प्रपंचाचेदांतपाडी॥ अविश्वासकतिठायींतोडी॥ विश्वासाचीगुढीउभवीमन॥ ४२॥ ऐसेनिपरिपक्कविश्वासी॥ येऊनिसद्गुरूचर
णापाशीं॥ ननुमनधनसर्वस्वेंशीं॥ गुरुवचनाशिविश्वासे॥ ४३॥ पूर्णविश्वासाचेंलक्षण॥ होतांगुरुवाक्यश्रवण॥ परिसीलोहपालु
टेजाण॥ तेसेंअंतःकरणपालटे॥ ४४॥ गुरुवचनमागोनराहे॥ परिमनिचेंमननराहे॥ कीटकीभ्रमरीऐसापाहें॥ तद्रूपहोयेनिजध्या
सें॥ ४५॥ तेव्हांकमनीयकामिनीधन॥ तेंदरवेविष्टसमान॥ निंदाद्वेषमानाभिमान॥ हेमबाचेअवगुणमनचिनाशी॥ ४६॥ धन्यधन्य
मनाचीमैत्री॥ विश्वासधरोनिनिर्धारीं॥ जन्ममरणजीवेंमारी॥ जीवातेंकरीपरब्रह्म॥ ४७॥ ऐशीमनाशींकरितांमैत्री॥ मनपरमउप
कारी॥ जीवातेंधरूनिनिजकरीं॥ स्वानंदसागरींबुडवी॥ ४८॥ तेथमनाचेंमनपणसरे॥ जीवाचेंजीवपणविरे॥ बंधमोक्षाचीधांव
पुरे॥ समूळवोसरेभवभय॥ ४९॥ मनाचेंमित्रत्वयापरी॥ आपुलेंकुळस्वयेंसंसारी॥ आपणहीमरेमित्रोपकारीं॥ मनमित्राचारीं
अवंचक॥ ५०॥ ऐसमैत्रीसीमनसादर॥ जवळीअसतांनिरंतर॥ त्यातेंवोसंडनिपामर॥ प्राकृतनरमित्रकरिती॥ ५१॥ वैरकरोनि
मनचिमारावें॥ मित्रत्वेंमनेंमनसाधावें॥ इयेंदोनिजेंनसंभवे॥ तेंउपेक्षावेंमनोनें॥ ५२॥ मनह्मणेलतेंनकरावें॥ मनातेंहातींनधरावें॥
मनातेंकाहींनातळावें॥ जीवेंभावेंनिःशेष॥ ५३॥ मनह्मणेलजेंसुख॥ तेंसांडावेंअवश्यक॥ मनह्मणेलजेंदुःख॥ तेंहीनिःशेषत्यजा
वें॥ ५४॥ ऐसेंउदासमनदेख॥ जोकरीअवश्यक॥ तरितोझालाअमनस्क॥ शांतिअलौकिकतेथायीं॥ ५५॥ शत्रुमित्रउदासीन
॥ कगनिवश्यनकरीमन॥ जोधरीदेहाभिमान॥ त्याचेंभवभ्रमणसरेना॥ ५६॥ ॥ श्लोक॥ देहंमनोमात्रमिमंगृहीत्वाममाहमि
त्यंधधियोमनुष्याः॥ एषोऽहमन्योऽयमितिभ्रमेणदुरंतपारेतमसिभ्रमंति॥ ४९॥ ॥ टीका॥ आत्माविदेहीचिहून॥ तेथमीदेहो
हेंमानीमन॥ त्यादेहासवेंमीमाझेंपण॥ जन्ममरणसुखदुःखें॥ ५७॥ आत्मानित्यमुक्तविदेही॥ तयामनाचीएकात्मतापाहीं॥ अभि

देहीह्मणेदेही॥ शेखींदेहाचाठायीं आत्मत्वमानी॥५८॥मीदेहहें मानीमन॥तेणेंदृढहोयदेहाभिमान॥नेव्हांदेहचिहोयआपण॥मी
माझेपणतेठायीं॥५९॥मीसच्चिदानंदपरिपूर्ण॥ हेंआपलेंविसरेआपण॥मीवैश्यशूद्रक्षेत्रीब्राह्मण॥मूर्खसज्ञानमीएक॥६०॥मी
रोडकामोडकाकुब्जकाण॥मीधाडामोराविचक्षण॥ हेनाथिलेघेरूनिदेहगुण॥माणुसपणस्वयेंमिरवी॥६१॥ स्वप्नामाजीसन्या-
सी॥आपणासदेखेअंत्यजवंशीं॥तोआर्तलोभीब्राह्मणासी॥जीवासनेंशीदशाझाली॥६२॥स्वयेंपरमात्माभेदशून्य॥तेथमीमा
झेस्त्रीपुत्रधन॥स्वजनदुर्जनउदासीन॥त्रिविधभेदपूर्णसत्यत्वेंमानी॥६३॥ ऐशीदेहात्मभावसिद्धी॥सत्यमानितांभेदविधी॥जीवाची
निजात्मबुद्धी॥झालीत्रिशुद्धीआंधळी॥६४॥जैसास्वप्नींचामिथ्यावेव्हार॥तैसामनोकल्पितसंसार॥तोमानितांचिसाचार॥देह
अहंकारदृढझाला॥६५॥दृढहोतांदेहाभिमान॥पुढतीजन्मपुढतीमरण॥भवचक्रींपरिभ्रमण॥निजभ्रमजाणजीवासी॥६६॥ जेवीं
केवळअग्निमती॥घणघायकदानलागती॥तोचिलोहाचियासंगती॥घणवरीघेनीसकळ्ह॥६७॥तेवींनित्यमुक्तपरिपूर्ण॥तेणेंधरितां
देहाभिमान॥आंगीलागलेंजीवपण॥जन्ममरणतेणेसोशी॥६८॥जेविंडाळेबांधोनिव्यापारू॥भंवेतेलियाचादोरू॥तेवींअहंका
रेंअंधनरू॥परिभ्रमेंघोरुभवचक्रीं॥६९॥तेथसोशितांजन्ममरण॥अतिदुःखीहोयआपण॥तरिंनसांडीदेहाभिमान॥अंधतमी
जाणनोघाली॥७०॥जाचेंदुःखेंनपविजेपार॥तोनरवेनाअतिदुस्तर॥जोभोगभोगवीअघोर॥तोसंसारमनोजन्य॥७१॥मनचि
सकळदुःखासिकारण॥ हेंआठाश्लोकींनिरूपण॥जनादिदुःखकारणमिथ्यत्वेंदावी॥७२॥ ॥श्लोक॥ जनस्तुहेतुःसुखदुःखयो
श्चेत्किमात्मनश्चात्रहिभौमयोस्तत्॥ जिह्वांक्वचित्संदशतिस्वदद्भिस्तद्वेदनायांकतमायकुप्येत्॥५०॥ ॥टीका॥जननीज
गरीज्यासीजनन॥त्यानावबोलिजेतिजन॥तेंसकळदुःखासिकारण॥सर्वथाजाणमजनव्हेच॥७३॥जनजनासिदेदुःखबाधु॥ ते
थआत्म्यासिकायसंबंधु॥आत्मादेहातीतशुद्ध॥सकळदुःखबाधन्यानलगे॥७४॥देहेंदेहासिहोतांदुःख॥देहातीतकायपंचको

निक ॥ त्यांसी परस्परें असे ऐक्य ॥ सर्वथा सुखदुःख घडेना ॥ ७५ ॥ जळामाजी जळ सूतां ॥ जो विंजळासि नव्हे व्यथा ॥ कांदी पुटीं पें एकवटतां
दीपासि सर्वथा दुःख न बाधी ॥ ७६ ॥ तेविं पार्थिवें पार्थिवासी ॥ सुखदुःखबाधा न घडे ज्यासी ॥ आत्मा नातळे सुखदुःखासी ॥ तो देहासी
स्पर्शेना ॥ ७७ ॥ ह्मणाल जीव जो देहाचा अभिमानी ॥ सुखदुःखें होतें त्यालागोनी ॥ दुःखभोक्ता दुजेपणीं ॥ पाहातां कोणी दिसेना ॥ ७८
आपुली जिव्हा आपुलें दांतीं ॥ रगडिली होय अवचितीं ॥ तया कोपाची मंत मता अती ॥ कोणाप्रती करावा ॥ ७९ ॥ तेथील कोपाच्या कडाडी
॥ दांत पाडी कीं जीभ तोडी ॥ तैशी जगीं एकात्मता धडफुडी ॥ कोप यावया सवडी असेना ॥ ८० ॥ जो पुढिलाचें दक्यानें पडे ॥ तो त्यावरि कोपें वा
डे ॥ स्वयें निसरोनि निगडवडे ॥ तो लाजें मागें पुढें न कोपतां निघे ॥ ८१ ॥ तैं विमर्नी भूतें मी चि भोक्ता ॥ माझ्या दुःखाचा मी दाता ॥ जगीं मीच मी
एकात्मता ॥ कोणावरी आतां कोपावें ॥ ८२ ॥ माझ्या सुखदुःखासी कारण ॥ या परी नव्हती जन ॥ ह्मणाल जरी देवतागण ॥ तेंहि प्रमाण घ
डेना ॥ ८३ ॥ ॥ श्लोक ॥ दुःखस्य हेतुर्यदि देवतास्तु किमात्मनस्तत्र विकारयोस्तत् ॥ यदंगमंगेन निहन्यते क्वचित्क्रुध्येत कस्मै पुरुषः
स्वदेहे ॥ ५१ ॥ ॥ टीका ॥ आतां दुसरें कारण मती ॥ देवांपासोनि दुःखप्राप्ती ॥ देवांची देहामाजी वस्ती ॥ आत्मा निजस्थिती विदेही ॥ ८४ ॥
देहीच्या इंद्रियविकारीं ॥ देव झाले अधिष्ठात्री ॥ आत्मा अखंड अविकारी ॥ सुखदुःखामाझारी अलिप्त ॥ ८५ ॥ भूमी सहजें निर्विकार ॥
तिची भिंती तीवरी सविकार ॥ तेविं वस्तू नित्य निर्विकार ॥ तेथ भासती सविकार अधिष्ठात्री ॥ ८६ ॥ भिंती पडल्या भूमीवरी ॥ ते मेळवी आ
पण्यामाझारी ॥ तेविं निर्गुण निर्विकारी ॥ इंद्रियें अधिष्ठात्री येती ऐक्या ॥ ८७ ॥ स्वदेहीं परदेहीं जाण ॥ इंद्रिय अधिष्ठात्री समान ॥ इंद्रियांचें
सुखदुःख दारुण ॥ आपुलें आपण भोगिती देव ॥ ८८ ॥ हात हाणतां तोंडावरी ॥ तेथ इंद्र अग्नि अधिष्ठात्री ॥ तेव्हां इंद्रचि अग्निनें मारी ॥
आत्मा अविकारी दुःखातीत ॥ ८९ ॥ हो कां मुखें डसल्या हातासी ॥ अग्निनें घाय केले इंद्रासी ॥ आत्मा अलिप्त इंद्रियदेवासी ॥ सुखदुः
ख त्यासी स्पर्शेना ॥ ९० ॥ परमुखें स्वमुखावरी थुंकिजे ॥ दोंहीं मुखीं अग्नि नेणां दिजे ॥ तेथ कोणें कोणावरी कोपिजे ॥ आत्मस्वरूपीं दुजें

असेना ॥ ९१ ॥ थुंक आणि जें कांमूत ॥ देहीं उपजे देहाचें आम ॥ तें देहीचें देहावरी लोळत ॥ कोपे तेथ कोण कोणा ॥ ९२ ॥ स्वमुखें परमुखा चुंबन दीजे ॥ तेथ अधीनें अधिसिंचुं बिजें ॥ तेणें सुखें कोण फुंजे ॥ आत्मत्वीं दुजें असेना ॥ ९३ ॥ स्वदेहें परदेहा आलिंगण ॥ उभयस्पर्शीं शरीरचि जाण ॥ तेणें सुखें सुखावे कोण ॥ दुजेपण असेना ॥ ९४ ॥ यापरी देवतागण ॥ नव्हे सुखदुःखासी कारण ॥ आत्म्याचे ठायीं देवतें जाण ॥ हारपती पूर्ण अभेदत्वें ॥ ९५ ॥ देवीं देहो पीडिलिया निःशेष ॥ देहाभिमान्या होईल दुःख ॥ हें मानिती ते अतिमूर्ख ॥ देहीं नेदे दुःख घडेना ॥ ९६ ॥ परब्रह्मण जे देहो देख ॥ ते पुरीं पूरनिवासिक ॥ तो सकळ देहीं पुरुष एक ॥ तेथ कोणाचें दुःख कोण मानी ॥ ९७ ॥ जेविं संभ्रमें अवेशवेगीं ॥ निजकरें हाणतां निजांगीं ॥ तेथील व्यथेचा भागी ॥ कोपावयालागीं आप आपण्या ॥ ९८ ॥ दुःख नाहीं आपलें एकपण ॥ कोणाची व्यथा मानी कोण ॥ कोण कोणावरी कोपे जाण ॥ आपण्या आपण एकला ॥ ९९ ॥ तेंवि विश्वात्माची एक ॥ मीचि देवतें मीचि लोक ॥ तेथ कोण कोणा दुःखदायक ॥ म्या कोणावरी देख कोपावें ॥ ८०० ॥ यापरी स्वयें विचारितां ॥ देवांपासाव सुखदुःखता ॥ समूळ न घडे सर्वथा ॥ दैविकी व्यथा घडेना ॥ १ ॥ आत्मा सुखदुःखासी कारण ॥ समूळ मतचि हें अप्रमाण ॥ आत्म्याच्या ठायीं कार्यकारण ॥ सुखदुःख जाण असेना ॥ २ ॥ ॥ श्लोक ॥ आत्मा यदि स्यात्सुखदुःखहेतुः किमन्यतस्तत्र निजस्वभावः ॥ न ह्यात्मनोऽन्यद्यदि तन्मृषा स्यात्क्रुध्येन कस्मान्न सुखं न दुःखं ॥ ५२ ॥ ॥ टीका ॥ आत्मा केवळ एकळा एक ॥ तेथ कैंचें सुख कैंचें दुःख ॥ आत्मा सुखदुःखदायक ॥ म्हणती ते मूर्ख अविवेकी ॥ ३ ॥ जेविं विघुरलें घृत जाण ॥ त्यासि नसे आकार गुण वर्ण ॥ तेंचि राहे जें थिजोनि जाण ॥ दिसे शुभ्रवर्ण कणिकारूपें ॥ ४ ॥ त्या घृतकणिका मिळतां देख ॥ नाहीं परस्परें सुखदुःख ॥ तेंवि निजात्मा एकला एक ॥ तोचि अनेकस्वरूपें ॥ ५ ॥ जळीं जळाच्या जळलहरी ॥ आदळतां हि परस्परीं ॥ सुखदुःख न मने त्यामाझारी ॥ तेंवि चराचरीं परमात्मा ॥ ६ ॥ परमात्मा एकळा एक ॥ एकपणेंचि नो अनेक ॥ तेथ निजातें यनाहीं दुःख ॥ मा सुखदुःख कोणानें ॥ ७ ॥ आत्मा सुखरूप अनघ एक ॥ तेथ अभासें जें-

अनेक।।नेंमायामयकल्पनिक।।स्वप्नप्रायदेखमिथ्यत्वें।।८।।मृगजळींपाहातांदिसेजळ।।परिनेंकोरडेंदेखकेवळ।।तेंवींदिसेजेंजगद्रूवा
ळ।।तेंमिथ्यासमूळमायिक।।९।।जेथमिथ्याहेंनमायिक।।नेथपरमात्माएकलाएक।।तेव्हांनिहारपलेंसुखदुःख।।कोपावयानिःशेख
ठावोनाहीं।।१०।।जेथनिजात्मताएकपण।।नेथसुखदुःखनाहींजाण।।कोणावरीकोपेकोण।।आपल्यांआपणएकला।।११।।जेथआ
त्म्याचानिजानुभावो।।नेथद्वैताचाअभावो।।सुखदुःखझालेंवावो।।कोपासिठावोअसेना।।१२।।हेंनिजात्मतानेणोनिदेख।।सत्यमा
नितीसुखदुःख।।नेहोनकांवेदशास्त्रज्ञलोक।।नयांक्रोधदेखविभांडी।।१४।।ज्यासिसर्वभूतींनिजात्मता।।नेथकोणकोणादुःखदाता।।
कोणकोणावरीकोपता।।निजात्मताएकली।।१४।।आत्मासुखदुःखाचादाता।।यापरीनव्हेगातत्वता।।आपणयाआपणव्यथा।।मूर्खं
हीसर्वथानदेती।।१५।।नेथिलेंनिर्वोथंमत्तें।।ग्रहमानावेदुःखदाते।।तेंहिनघडेगायेथें।।ऐकनिश्चितेंसांगेन।।१६।। ।।श्लोक।।ग्रहा
निमित्तंसुखदुःखयोश्चेत्किमात्मनोऽजस्यजनस्यतेवै।।ग्रहैर्ग्रहस्यैववदंतिपीडांक्रुध्येतकस्मैपुरुषस्ततोऽन्यः।।५३।। ।।टी
का।।जननीजठरींजन्मेजाण।।देहाचेंनावह्मणतीजनन।।तेजन्मकाळींजेंहोयलग्न।।त्याजन्मापासूनपूर्णग्रहगणलागे।।१७।।
नेथद्वादशाष्टमजन्मस्थ।।शुभाशुभग्रहजेयेत।।नेसुखदुःखातेंदेत।।आत्माअलिप्तग्रहगती।।१८।।मुळीआत्म्यासिजन्मनाहीं
।।माग्रहगतीकवणेंठायीं।।जेथशोनचिंपारिलेंनाहीं।।तेथउंदिरींकायकरडावें।।१९।।सुख्यत्वेंघरकेलेंनाहीं।।नेथीलमाडीजळे
लकायी।।आत्म्यासितंवजन्मचिनाहीं।। माग्रहगतीकैंलागेल।।२०।।ग्रहांचीग्रहगतीदेहापाशीं।।आत्माअलिप्तदेहभावा-
सी।।जेविंकाउव्वानचढेकैळासी।।तेविंग्रहआत्म्यासीनलागती।।२१।।जेविंकांअग्नीनचाखेमाशी।।घारीझडपिनाचंद्रासी।।
तेविंलागावयाआत्म्यासी।।सामर्थ्यग्रहांसीअसेना।।२२।।आत्मासर्वांचाअवघाएक।।तैंग्रहांचाआत्मातोचिदेख।।नयानिजा
त्म्यासिवेतांदुःख।।ग्रहपीडादेखआपण्या।।२३।।देहजडमूढअज्ञान।।तेंसुखदुःखानेणेज्ञान।।आत्म्यासिसुखदुःखदेतांजा

पा ॥ तेंआपण्याआपणापीडितीग्रह ॥ २४ ॥ आपणाचिआपणयाप्रती ॥ कदांनदेववंदुःखप्राप्ती ॥ यालागीं आत्म्यासिग्रहगती ॥ आणका-
ल्यांतीबाधीना ॥ २५ ॥ यहग्रहांमाजीवैरस्थिती ॥ ग्रहग्रहांतेंपीडादेती ॥ तेंहिअर्थींचीउपपत्ती ॥ यथानिगुतीअवधारा ॥ २६ ॥ ज्यांतेंष
शास्त्रसंमती ॥ शनिभौमसूर्यावैरप्राप्ती ॥ गुरुशुक्रदोनीवैरीहोती ॥ बुधसोमाप्रतीमहावैर ॥ २७ ॥ तेथएकाचातेंशीगती ॥ एकग्रहमंदगा
मीहोती ॥ अतिचरकावक्रगती ॥ मंदक्रमेदेयंतीएकत्र ॥ २८ ॥ वैरीमीनल्याएकेंरासी ॥ एकेचरणीएकत्रवासी ॥ तेंराहूगिळीसूर्यासी ॥ सू
र्यचंद्रासीकुहूकरी ॥ २९ ॥ ऐसेंग्रहचिग्रहांमिजाण ॥ परस्परेंपीडितीआपण ॥ मीआत्मात्याहूनिभिन्न ॥ सुखदुःखकोणमजत्यांचें ॥ ३० ॥
अहंकारमोडितांक्षणाक्षण ॥ सोनेंमोडेनाआपण ॥ तेंवियहग्रहांसिपीडितांजाण ॥ मजआत्म्यासिकोणसुखदुःख ॥ ३१ ॥ रणभूमी
युद्धझालेंधरणी ॥ होनांघायवटनव्हेधरणी ॥ तेंविग्रहपीडापाऊनी ॥ मीअलिप्तपणेंनिजात्मा ॥ ३२ ॥ रजस्वळाचाळतांभूमीसी ॥ तोवि
टाळव?धिनापृथ्वीसी ॥ तेंविग्रहींपीडितांग्रहासी ॥ मीसुखदुःखासीअलिप्त ॥ ३३ ॥ एवंग्रहांनिमित्यजंकांहीं ॥ सुखदुःखउठेदेहीं ॥ तेंमज
आत्म्यासिनलगेकहीं ॥ मगकोणेंपाईंकोणाकोपावें ॥ ३४ ॥ सुखदुःखनुमनेज्याचालागीं ॥ त्यासिक्रोधचिनयेकांहीं ॥ एवंग्रहनिमित्त
दुःखकांहीं ॥ सर्वथानाहींयाहेतु ॥ ३५ ॥ सुखदुःखदातेंनिजकर्म ॥ म्हणतांजनासिपडेभ्रम ॥ आत्माकेवळनिष्कर्म ॥ त्यासिजडकर्मके
विबाधी ॥ ३६ ॥ ॥ श्लोक ॥ कर्मास्तुहेतुःसुखदुःखयोर्चेत्किमात्मनस्तद्धिजडाजडत्वे ॥ देहस्त्वचित्पुरुषोऽयंसुपर्णः क्रुध्येतकस्मैन
हिकर्ममूलं ॥ ५४ ॥ ॥ टीका ॥ कर्मजडत्वेंअतिबद्ध ॥ आत्माचिद्रूपेंपरमशुद्ध ॥ त्यासिकर्माचाकर्मबाध ॥ सर्वथासंबंधधरीना ॥ ३७ ॥ रवि
किरणीअंधारीलपवे ॥ वणवातृणामाजीबांधवे ॥ गोचिडाचेनिमुखवळापवे ॥ जगीलागवेंहिणासी ॥ ३८ ॥ चंदनातेंकुशरासे ॥ थिल्लरींच
खवेंचंद्रपासें ॥ नैष्कर्मजन्यसुखदुःखें ॥ आत्मायथासुखेंबद्धनापोंगे ॥ ३९ ॥ आत्माकर्मीकर्मसंहारी ॥ सुखदुःखाचीहोळीकरी ॥ तो
कर्मफळ?????हरी ॥ मूर्खगव्हारींमानिजे ॥ ४० ॥ स्वप्नींचीस्वप्नरांजनी ॥ जागृतीकोणापंसंगेंयेती ॥ तसिकर्मांचीसुखदुःखप्राप्ती

आत्म्याप्रत्नबाधक॥ ४१॥ जेविंअग्नीवरीगुंगीचले॥ तेविंआत्म्यानंमारवंकर्ममेळे॥ आकाशनरवोंचेंगरूचवळे॥ तेविंआत्माकर्मफळेस्पर्शेना॥ ४२॥ कर्मतिनुकेंअविद्यक॥ आत्म्याविद्याअविद्यातीततत्त्वोरव॥ त्यासिकर्मांचेंसुखदुःख॥ गानिनीमूर्खंदेहमोहें॥ ४३॥ कर्मअतिजडआत्मा-शुद्ध॥ कर्मपरिछिन्नआत्माअगाध॥ कर्मकर्मठनित्यबद्ध॥ आत्माचिदानंदस्वरूप॥ ४४॥ कर्मेंमिथ्याभूतमायिक॥ आत्मानित्यआमायिक कर्मांगिब्रह्मभनोळख॥ ब्रह्मतेंथदेखकर्मनाहीं॥ ४५॥ दोरानेंसर्पासर्पत्वनाहीं॥ मातोडसोनिचंदलेकाई॥ तेविंस्वरूपींकर्ममिथ्यापाहीं तेंआत्म्यासिकाइंबाधील॥ ४६॥ वांजनारीचालाडकानातु॥ राजबळेजगादंडितु॥ तेविंकर्मांचीसुखदुःखमातु॥ कर्मगातुदाटुगी॥ ४७॥ गगनंकर्मीवमिथ्यायेथें॥ तेंकेविंदेखसुखदुःखातें॥ हेंजाणोनियांनिश्चितें॥ कोणेंकोणातेंकोपावें॥ ४८॥ कर्मसुखदुःखाचेंदातें॥ या परीनघडेयेथें॥ म्हणाल्रुकाळदेखसुखदुःखातें॥ तेंहिनिश्चितेंघडेना॥ ४९॥ ॥श्लोक॥ कालस्तुहेतुःसुखदुःखयोश्चेत्। किमात्मनस्तत्रतदात्मकोसौ॥ नाग्नेर्हितापोनहिमस्यतत्स्यात्क्रुध्येतकस्मैनपरस्यद्वंद्वम्॥ ५०॥ ॥टीका॥ काकुसीतकाळींसीतेंपि-डी॥ उष्णकाळीं खारासोडी॥ वर्षाकाळीपर्जन्यधाडी॥ विकळपाडीधवळारें॥ ५०॥ वैसऊनिसातवांकडी॥ अखंडधाराडोळानुघडी जीवमात्रातेंपीडी॥ पडेसांकडींअन्नाचें॥ ५१॥ अन्नानियाचिडाणी॥ पिडतीपशुपक्षीप्राणी॥ तेकाळींसुखदुःखनमानीकोणी॥ दुःखदाताजनींनिजकाळू॥ ५२॥ अतीतापअतीशीत॥ सोडूनियांअतिवात॥ काळजगातेंखात॥ जगकांपतकाळासी॥ ५३॥ ऐकोनिकाळाचीगोठी॥ देवकांपतीउठाउठी॥ इतरांचीकाइसीगोष्टी॥ धाकेंपोटींविधाता॥ ५४॥ अतिवृष्टीअनावृष्टी॥ जनपीडीनानासंकटीं॥ शेखींप्रळयोकरीउठाउठी॥ दुःखदातासृष्टीमहाकाळ॥ ५५॥ ऐसेंबोलतीज्ञातेलोक॥ तेज्ञातेपणेंझालेमूर्ख॥ काळनोव्हेईश्वररूपेंदेख॥ सु-खदायकसर्वांसी॥ ५६॥ ईश्वराहूनिकाळभिन्न॥ म्हणतीजडमूढअज्ञान॥ काळनोव्हेईश्वरजाण॥ कृपाळूपूर्णविश्वात्मा॥ ५७॥ काळ सुकाळींवर्षोनिजीवन॥ सुखीकरीसंतमजन॥ पृथ्वीनिवऊनियांजाण॥ नवधान्यवाफवी॥ ५८॥ तेकाळींजैसीमनचाहे॥ तेंवाफिळे

तेव्हां शीतकणवर्षोनि पाहें ॥ करील वळाहें सफळिव धान्यें । ५९ ॥ तीं आर्द्र धान्यें भूतांसी ॥ उपेगा न येती संग्रहासी ॥ यालागीं उष्णकाळें
सी ॥ काळ शोषी आर्द्रता ॥ ६० ॥ यापरी शीतोष्णपर्जन्यासी ॥ काळ उत्पादी भूतहितासी ॥ तेंचि कठिण वाटे त्यासी ॥ देहभ्रमासी भुलो-
नी ॥ ६१ ॥ हिरोनि अतिजीर्ण वस्त्रासी ॥ नवीनें सवीजो साक्षपेंसी ॥ ऐसिया हितकारिया काळासी ॥ वैरी पिशी म्हणताती ॥ ६२ ॥ तेवि
जराजर्जरीत विकळ ॥ तें देह निर्दळी सकळ केंकाळ ॥ आणी कनवें देत नकाळ ॥ ऐसा कृपाळू काळ जनासी ॥ ६३ ॥ जुनें घेऊनि देनव्यासी
॥ ऐशा उपकारिया काळासी ॥ अपकारी म्हणती पिशीं ॥ देहमोहें मिमोहुनी ॥ ६४ ॥ जन जैशिया निजभावना ॥ जे जे धरी दृढवासना ॥
काळ कृपाळू ततक्षणा ॥ तेते देह जाणा त्या देत ॥ ६५ ॥ महामहोत्साहें पितापुत्रासी ॥ सांडऊनि जीर्णवासासी ॥ नवीं वस्त्रें देत यासीं ॥ ते
विं जगासि प्रळयकाळू ॥ ६६ ॥ तेविं प्रळयकाळीं जगासी ॥ काळु जीर्णदेह नाशी ॥ मग नूतन देह सर्वांसी ॥ अतिरूपेसी गौरवी ॥ ६७ ॥ या
परी काळ कृपाळू ॥ त्यासी वैरी म्हणे जन बरळू ॥ जगाचा निजात्मा स्वयें काळू ॥ तो दुःखाचा सळू कोण हासी नेंदी ॥ ६८ ॥ जनाचा देहीं
दृढभावो ॥ भावनानुसारें काळ पाहाहो ॥ देहापाठीं उपजवी देहो ॥ जन्ममरणनिर्वाहो तेणें वाढे ॥ ६९ ॥ जो साचार वांछी विदेहभावो ॥ त्या
चा काळ निर्दळी अहंभावो ॥ निजानंदें निवऊनि स्वयमेवो ॥ जन्ममरणाचा ठावो विभांडी ॥ ७० ॥ जैशी ज्यासी देहबुद्धी ॥ काळ तैशी दे
त्यासि सिद्धी ॥ हें नेणिजे देहमोहांधी ॥ काळु त्रिशुद्धी कृपाळू ॥ ७१ ॥ काळ तोचि निजात्मा जनीं ॥ ऐसें जाणे जो निजज्ञानी ॥ तो कोणाचें
दुःख कोणें का मानी ॥ दुसरें कोणी असेना ॥ ७२ ॥ मी एकचि येथें दुःखदाता ॥ पैल तो एक दुःखभोक्ता ॥ देहीं नाहीं द्वैतकथा ॥ जगासि एक
कुळता निजात्मकाळू ॥ ७३ ॥ काळ निजात्मा दोनी एक ॥ तैं कोणाचें कोणा सहाय सुख ॥ कोण कोणाचा मानी शोक ॥ द्वंद्व सुखदुः
ख असेना ॥ ७४ ॥ जें दिनामध्यान्हमृगजळ ॥ तेथ नाहीं तिळभरी जळ ॥ तेविं आत्मत्वीं जगड्व्याळ ॥ तो भ्रम केवळ मनाचा ॥ ७५ ॥ आ
त्मा एकलें अभेद ॥ काळ नामें तोचि प्रसिद्ध ॥ जीवन दशेचि दळें शुद्ध ॥ त्यासि काळादि द्वंद्व बाधीना ॥ ७६ ॥ आगी नें काय आगी जळे ॥

कांउन्हाळेनिसूर्यपांळे॥ सागरुबुडेलहरीबळें॥ कींआंधाराकाळेंकाजळेंकीजे॥७७॥ कींहिमाच्यळहीमणकेंकांपे॥ तुपासीमोडशीहोय
तुपें॥ तैंकाळसत्तास्वटाटोपें॥ आत्माअमुपेंद्वंद्वभोगी॥७८॥ आपआपणियांआपदा॥ कोणानकरवेविरुद्धा॥ तेंविंआत्म्यासीद्वंदबा
धा॥ काळाचेंनिकदांकरवेना॥७९॥ एवंएकात्मताअभेद॥ तेथकाळाचानचलेबाध॥ अभेदींसर्वथानाहींद्वंद्व॥ कोणावरी
क्रोधकरावा॥८०॥ जीवशिवत्वेंमीकेवळ॥ मीआत्मामीत्रिकाळ॥ मिथ्याद्वंद्वदुःखगोंधळ॥ क्रोधाचाकल्लोळकोणावरीक
रू॥८१॥ काळसुखदुःखाचादाता॥ यापरीनव्हेविचारितां॥ सुखदुःखाचीबाधकता॥ आत्म्यासिसर्वथाअसेना॥८२॥ सुखदुःखादिहेत
षट्क॥ नायंजनोइत्यादिक॥ याचाकरितांनिजविवेक॥ नव्हतीबाधकआत्म्यासी॥८३॥ याहिवेगळीबाधकपणें॥ देशवासेंत्रिगुणगुणें
॥आत्म्यासिबाधावयाकारणें॥ कोठेंकोणंदिसेना॥८४॥ निजात्म्यासीबाधकता॥ कासेनिनसंभवेसर्वथा॥ जनासिबाधकदेहअहंता॥ त्या
चिनिजस्वार्थाभिक्षुबोले॥८५॥ ॥श्लोक॥ नकेनचित्क्वापिकथंचनास्यद्वंद्वोपरागःपरतःपरस्य॥ यथाऽहमःसंसृतिरूपिणःस्यादेवं
प्रबुद्धोनबिभेतिभूतैः॥५६॥ ॥टीका॥ आत्मागुणातीतशुद्ध॥ परात्परस्वानंद॥ परिपूर्णसच्चिदानंद॥ तेथद्वंद्वबाधरिगेना॥८६॥ द्वंद्व
रिगावयाआत्मस्फुरती॥ केंसेंनिकासेनिकोणाचेंनी॥ कर्मकार्यक्रियाकरणी॥ बाधकपणींअसेना॥८७॥ अभेदानाहींद्वंद्वबाध॥ आनंदा
सिदुःखसंबंध॥ पूर्णासिकेंचेंविरुद्ध॥ परमानंदएकला॥८८॥ ॥आशंका॥ आत्म्यासिनघडेद्वंद्वसंबंध॥ देहोजडत्वेंनेणेद्वंद्व॥ तरिसुख
दुःखाचामहाबाध॥ कोणासिप्रसिद्धहोतसे॥८९॥ सुखदुःखभोगासिजाण॥ सोसावयाजन्ममरण॥ येथमुख्यत्वेंदेहाभिमान॥ तेंहि
लक्षणअतर्क्य॥९०॥ जेविंअसोनिभर्त्तारापासीं॥ व्यभिचारकरितांअहेवेसी॥ पोत्वादल्याहिपरपुरुषीं॥ तेंकोणासीकळेना॥९१॥ तेसें
अभिमानाचेंविंदाण॥ चित्स्वरूपींजडोनिजाण॥ मिथ्यादाऊनिजीवपण॥ सुखदुःखेंआपणस्वेछाभोगी॥९२॥ जेविंरायापाशीलकुडामंत्री
राजबळेंअधर्मकरी॥ प्रजेनेंछळीनानापरी॥ तैसाशरीरीअभिमान॥९३॥ कांअग्निसंगेंलोहजाण॥ अभिप्रायहोयआपण॥ तयाहातींध-

१· रूपकेकोण ॥ पोळीदारुणसर्वांसी ॥ ९४ ॥ तेंविंचिद्रुपाचा अभिमान ॥ देहात्मनारवचळो निपूर्ण ॥ [illegible] ॥ बाह्यविनांको
णआवरी ॥ ९५ ॥ स्वमींचादेह केवळमन ॥ त्याहिदेहासिअसेमनपण ॥ तैसाहाहिदेहोमनचिजाण ॥ अभिमानेंकठिणस्थूळकेला ॥ ९६ ॥
कार्याकारणरूपेंजाण ॥ संसारचिमनोभिमान ॥ वाढऊनिसुखदुःखदारुण ॥ जन्ममरणस्वयेंभोगी ॥ ९७ ॥ भोगिलेचिभोगभोगितां ॥
नानापरींचीपावेव्यथा ॥ तरीनसांडीअहंता ॥ देहात्मतावाढवी ॥ ९८ ॥ ब्रह्मप्रळयहोतांजाण ॥ देह अहंतानव्हेक्षीण ॥ प्रळयींविरेना
अभिमान ॥ सुखदुःखजाणतोभोगी ॥ ९९ ॥ यामाजीजीव असेकैसा ॥ जपाकुसुमींस्फटिकजैसा ॥ दिसोनत्यारंगाऐसा ॥ स्वयेंनैसा
होवेना ॥ १०० ॥ आत्मत्वींसुखदुःखनाहीं ॥ तेंप्रत्यक्षदिसताहेदेहीं ॥ हेंअविचाररमणीयपाहीं ॥ कल्पनेचाठायींआभासे ॥ १ ॥ तेदेहमा
झेंह्मणोनिनलवता ॥ अभिमानेंघेऊनिमाथां ॥ जन्ममरणादिआवर्ता ॥ सुखदुःखभोक्तास्वयेंहोय ॥ २ ॥ येणेंचिविवेकेंनिजज्ञानी ॥
प्रामतत्वगुरुवचनीं ॥ नेवर्ततांहिजनिवनीं ॥ देहाभिमानकदांनव्हती ॥ ३ ॥ ऐसेंप्रबुद्धजेआत्मप्रतीती ॥ त्यांसिप्रारब्धाचियेनिजगती ॥ ना
नासुखदुःखेंदेतांभूतीं ॥ आत्मस्थितीढळेना ॥ ४ ॥ त्यासिद्वेषनुपजेभूतीं ॥ कोपसर्वथानयेचित्तीं ॥ मीएकत्रिजगतीं ॥ जाणोनि
निश्चितीनिर्द्वंद्व ॥ ५ ॥ तोंदस्वोनियांविषमासी ॥ भयनधरीमानसीं ॥ पारकेंनह्मणेकोणासी ॥ आत्मसर्वांसीनिजात्मा ॥ ६ ॥ शमविष
मभावनाभेद ॥ ज्ञानासर्वरूपेंअभेद ॥ तोनमानीकोणाचाभयखेद ॥ सुखस्वानंदसर्वदां ॥ ७ ॥ निंदाउपद्रवउद्विग्न ॥ साहोनिवांसुखसंप
न्न ॥ हेंसिद्धाचेंमुख्यलक्षण ॥ तेंचिसाधनसाधकां ॥ ८ ॥ ॥ श्लोक ॥ एतांसमास्थायपरात्मनिष्ठामध्यासितांपूर्वतमैर्महर्षिभिः ॥ अ
हंतरिष्यामिदुरंतपारंतमोमुकुंदांघ्रिनिषेवयैव ॥ ५७ ॥ ॥ टीका ॥ माझ्यापूर्वापरभाग्योदयें ॥ अध्यात्मनिष्ठाउपजलीपाहें ॥ जेनि
ष्ठेचेनिसमवायें ॥ नानादुःखेंसाहेनिर्द्वंद्व ॥ १० ॥ द्वंद्वसुखदुःखसहिष्णुपण ॥ हेंसिद्धाचेंसहजलक्षण ॥ माझेंमुख्यतेंहेंचिसाधन ॥ मनो
जयोंजाणयेणेंहोये ॥ ११ ॥ हेंचिपरमार्थसाधनवरिष्ठ ॥ हेंचिमहाऋषींचीनिजनिष्ठा ॥ हेंचिनिजभजनवैकुंठा ॥ [illegible]

॥११॥ येथेंनबाधेद्वंद्वदुःख॥ येणेंपाविजेनित्यसुख॥ दुस्तरसंसारतारक॥ हानिजविवेकआह्मासी॥१२॥ दुस्तरतरावयासंसारु॥ हावि
वेकुसुकल्पनारु॥ येथसद्गुरूकर्णधारू॥ परात्परपारूपावनी॥१३॥ हाविवेककैसनियेहाता॥ हेंहिकरणेंनलगेचिंता॥ निजभावेंयेकाग्र
ता॥ शरणभगवंतारिगावें॥१४॥ सांडोनिलौकिकाचेलाजे॥ सांडोनिअभिमानाचेंवोझें॥ भगवंताशरणरिगिजे॥ तैंलाहिजेविवेक॥
१५॥ तानेंबाळजेविंजननीसी॥ अनन्यशरणसर्वभावेंसी॥ ऐशियाअनन्यताअहिर्निशीं॥ शरणहरीसीरिघावें॥१६॥ हरीसिरिघालि
याशरण॥ सुखनदाखवीजन्ममरण॥ तेथबाधूंनशकेद्वंद्वकोण॥ हरीरक्षणनिजभक्तां॥१७॥ मोक्षदातामुकुंदपूर्ण॥ त्यासिकैसेंरि
गावेंशरण॥ तोअनंततत्वेंनिजनिर्गुण॥ तेथकोणपावेल॥१८॥ असोहरिरूपअतिनिर्गुण॥ त्याचीमूर्तीचिंतितांसगुण॥ ध्यानीस्थि
रावल्यासंपूर्ण॥ द्वंद्वदुःखेंजाणहारपती॥१९॥ ध्यानीमूर्तीनयेसंपूर्ण॥ तेंहृढधरावेंहरीचेचरण॥ तेणेंउठोनिपळेजन्ममरण॥ आप
भयेंआपणपळतीद्वंद्वें॥२०॥ जैंनधरवतीहृढचरण॥ तैंकरावेंनामस्मरण॥ ज्याचेंनिनाममात्रेंजाण॥ यमकाळपूर्णकांपती॥२१॥
जेथहरिनांमाचानित्यघोष॥ तेथमरणामरणआलेंदुःख॥ जन्माचेंहोयकाळेंमुख॥ लाजोनिनिःशेषतेंपळे॥२२॥ रामनामाच्या
गजरापुढें॥ काईसेंद्वंद्वदुःखबापुडें॥ अवघेंभवभयचिउडे॥ नामपवाडेगर्जतां॥२३॥ अखंडनामेंगर्जेवाणी॥ त्याचेबोलामाजीच
क्रपाणी॥ तेथरिद्धिसिद्धीवाहेपाणी॥ मुक्तीआंदणीतयाची॥२४॥ निर्विकल्पभावार्थेंआपण॥ सगुणनिर्गुणकांनामस्मरण॥ भ
क्तभावार्थेंआदरीजाण॥ नेंतेंपूर्णहोयसद्भावेंची॥२५॥ भावार्थेंजेभगवत्प्रीती॥ तेचिजाणावीसाचारभक्ती॥ भावेंतुष्टलाश्रीपती
देनिजशांतीसाधकां॥२६॥ नेनिजशांतीच्यापोटीं॥ हारपतीद्वंद्वदुःखकोटी॥ परमानंदेंकोंदेसृष्टी॥ मीतूंहृष्टीदिसेना॥२७॥ ऐसेनि
अभेदभावेंजाण॥ सेवितांमुकुंदश्रीचरण॥ मीआपणियाआपण॥ तारीनजाणनिश्चित॥२८॥ तारीनह्मणतांउधारु॥ बोलदिसता
हेडशिरु॥ जोझालाहरिचाकिंकरु॥ त्यासिसंसारुअसेना॥२९॥ ऐशीभिक्षुनेंगाइलीगाथा॥ तेअत्यंतरुचलीश्रीकृष्णनाथा॥ ह

रिखेंवोसंडोनिनिचिता॥उद्धवाचामाथा थापटी॥३०॥ऐशीजेहेंनिजशांती॥माझ्याउद्धवासीव्हावीप्राप्ती॥ऐसाकळवळोनिश्रीपती॥
कायउद्धवाप्रतीबोलिला॥३१॥ ॥श्लोक॥श्रीभगवानुवाच॥निर्विद्यनष्टद्रविणोगतक्लमः प्रव्रज्यगांपर्यटमानइत्थं॥निराकृ
तोःसद्भिरपिस्वधर्मादकंपितोऽमूंमुनिराहगाथाम्॥५८॥ ॥टीका॥ज्याचेनिश्वासेंजन्मलेवेद॥ज्याचेनिचरणींगंगाप्रसिद्ध॥-
ज्याचेंनामछेदीभवबंध॥तोउद्धवासिगोविंदस्वमुखेंबोले॥३२॥यालागींउद्धवाचेंभाग्यथोर॥ज्यासितुष्टोनिसारंगधर॥दाख
वीनिजशांतीचेंघर॥निरंतरवस्तीसी॥३३॥उद्धवाएकसावधान॥धनलोभ्याचेंनासोनिधन॥तोधननाशेंझालाप्रसन्न॥केलाविवेक
संपन्नवैरागी॥३४॥जोधनलोभीनखाता॥ज्यानेंनावनघेतासर्वथा॥तोचिवैराग्येंकेलासरता॥माझेमुखींकथानयांची॥३५॥त्या
चेंनाममाझेमुखींजाण॥त्याचेंकर्मवर्णीमीआपण॥तोमजपढियंताजाण॥जोविवेकसंपन्नवैरागी॥३६॥वैराग्यापरतेंभाग्य
थोर॥जगींनाहींआनसधर॥विवेकवैराग्यजोसाचार॥तोमाझेंजिव्हारउद्धवा॥३७॥जोविवेकवैराग्येंआथिला॥तोजाणमजमाजी-
आला॥मीआधीनत्याचियाबोला॥तोमजविकलासर्वस्वें॥३८॥लोभ्याचेंनिःशेषगेलेंधन॥धनासवेंगेलेमानाभिमान॥अभिमाना
सवेंजाण॥गेलेंद्वंद्वदारुणसुखदुःखें॥३९॥धनजातांझालाविरक्ती॥तेणेंनेमस्तझालायती॥भिक्षार्थहिंडतांक्षिती॥दुर्जनींदुरुक्ती-
निर्भिछिला॥४०॥पीडितांनानाविकारीं॥उपद्रवितांनानापरी॥नडंडळेचिनिजनिर्धारीं॥स्वधर्मधैर्यकरीनिर्द्वंद्व॥४१॥सन्यासाचा
स्वधर्मपूर्ण॥मीदेहातीतनारायण॥साचारहरवलादेहाभिमान॥यालागींजाणनडंडळी॥४२॥जेविंछायेसिलागतांघावो॥पुरु
षासिनाहींभयसंदेहो॥तेविंदुर्जनींदंडितांदेहो॥नाहींदुःखभेवोनिरहंकारा॥४३॥देहासिहोतांनानाव्यथा॥आपुलीजेंदेहातीतता॥
तेचिभिक्षुनेंगायिलीगाथा॥तेतुजम्याआतांनिरोपिली॥४४॥येथसुखदुःखासीकारण॥आपलाभ्रमआपणाजाण॥येचिअर्थीचें
निरूपण॥स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥४५॥ ॥श्लोक॥सुखदुःखप्रदोनान्यःपुरुषस्यात्मविभ्रमः॥मित्रोदासीनरिपवःसंसारस्तमसः

कृतः ॥ ५९॥ ॥टीका॥ अविद्य जें निज अज्ञान॥ तेथें मनपणें उठी मन॥ मनें भेदों नियां पूर्ण॥ कृत्स्न दुःखें जाण भोगवी॥ ४६॥ आत्मा केवळ भेदशून्य॥ तेथ शत्रु मित्र उदासीन॥ मनें कल्पूनियां जाण॥ मन संपूर्ण स्वयें चाळी॥ ४७॥ ऐसें भेदीं ठसावलें मन॥ तें चि पुरुषाचें अज्ञान॥ तेणें द्वंद्व दुःखें सि जाण॥ संसार दारुण साम्रांता॥ ४८॥ मन स कृत्स्न दुःखासी कारण॥ मनोकल्पित संसार जाण॥ त्या मनाचें निग्रहण॥ स्वयें श्रीकृष्ण सांगत॥ ४९॥ ॥श्लोक॥ तस्मात्सर्वात्मना तात निगृहाण मनो धिया॥ मय्यावेशितया युक्त एतावान्योगसंग्रहः॥ ६०॥ ॥टीका॥ जो नाशू पाहे संसार दुःख॥ तेणें मन नेमावें अवश्यक॥ मना वेगळें दुःखदायक॥ नाहीं आणीक त्रैलोकीं॥ ५०॥ मन अतिशयें चंचळ॥ तें सहसा नव्हे निश्चळ॥ त्यासि विवेक द्यावा भीकळ॥ अभेदशील अहर्निशी॥ ५१॥ मन सिंतरील विवेकासी॥ नयालागीं हान कडियादोहींसीं॥ करूनियां अहर्निशी॥ येग्येरां पाशीं राखावीं॥ ५२॥ मन जेथ विकल्पुं धांवे॥ तेथ महामारी विवेकु पावे॥ मन जेथ अधर्मे संभवे॥ तेथ विवेक धांव हाकित॥ ५३॥ मन जाय काम क्रोधापाशीं॥ विवेक वोढा धरोनि केशीं॥ मन रिघतां निंदेपाशीं॥ विवेकत्यासी बुंकाली॥ ५४॥ मन ह्मणे विषय स्फुरे॥ विवेक हाणे वैराग्य काठे॥ मन धांवतां कल्पनेपाठीं॥ विवेक उठाउठी सोडवी॥ ५५॥ परदारा परधन॥ अभिळासूं धावे मन॥ तेथ विवेक पावोन॥ रणकंदन आरंभी॥ ५६॥ ऐसा मनविवेकाचा झगडा॥ गाराणें आलें सद्गुरूपुढां॥ तेणें करावया निवाडा॥ अद्वैत वाडां कोंडिली॥ ५७॥ तो दृष्टादृष्ट नांहिं ठावो॥ मनाचा मोडला स्वभावो॥ देहींचा झाडोनि अहंभावो॥ विवेकें सिपाहाहो ऐक्य केलें॥ ५८॥ तेथ मनाचें गेलें मनपण॥ विवेक विसरला आकळण॥ जिवाचें विरालें जीवपण॥ वस्तु संपूर्ण अद्वयें॥ ५९॥ जे विंसुवर्णाची नागभूषणें॥ फणा पुछ मिरवी नागपणें॥ तेंन मोडितां नागला चें लेणें॥ सोनें सोनपणें नागत्व विसरे॥ ६०॥ ते विं जाणोनि वस्तु पूर्ण॥ न मोडितां जग जाण॥ जीन विसरला जीवपण॥ मन त्या मन मूकलें॥ ६१॥ ऐशिया विवेकयुक्ती जाण माझे स्वरूपीं प्रवेशे मन॥ जेथ मनपणें उठी मन॥ मनोनिग्रहण या नाव॥ ६२॥ ऐक चतुर चित्त चिंतामणी॥ विवेक चक्रवर्ती चूडाम

णी ॥ उद्धवाभक्तशिरोमणी ॥ मनोनिग्रहणीप्रवर्ते ॥ ६३ ॥ आवडीमूललाकृष्णनाथ ॥ तोउद्धवासिह्मणेनात ॥ मनोनिग्रहींतूंयेथ ॥ होईं साक्षेपयुक्तसादर ॥ ६४ ॥ साक्षेपेंनिग्रहूनिमनासी ॥ जोसांडवीमनोजन्यभेदासी ॥ शांतीसांडूंनेणेत्यासी ॥ जेवितानयासीमाउली ॥ ६५ ॥ निजशांतीबाणल्याशुद्ध ॥ त्यासिनबाधीकोणीद्वंद्व ॥ हाचियोगसंग्रहोप्रसिद्ध ॥ बोलिलेसिद्धमहायोगी ॥ ६६ ॥ सांडूनिसंसारस्फूर्ती ॥ चित्स्वरूपीजडेवृत्ती ॥ जीवशिवएकत्वायेती ॥ योगसंग्रहस्थितीयानाव ॥ ६७ ॥ ऐशियायोगसंग्रहशांती ॥ साधकांद्वंद्वेंनबाधिती ॥ हेंअसेजयाभिक्षुगीनभक्ती ॥ द्वंद्वनिर्मुक्तीनयारूपें ॥ ६८ ॥ ॥ श्लोक ॥ यएतांभिक्षुणागीतांब्रह्मनिष्ठांसमाहितः ॥ धारयंच्छ्रावयंच्छृण्वंद्वंद्वैर्नैवाभिभूयते ॥ ६१ ॥ ॥ इतिश्रीमद्भागवतेत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ ॥ टीका ॥ साधावयाशांतिचीप्राप्ती ॥ कोटीसाधनेंनलभेशांती ॥ हाभिक्षुगीतार्थधरितांचित्तीं ॥ शांतिअर्पितासाधकां ॥ ६९ ॥ योगनिष्ठब्रह्मज्ञान ॥ नेहेभिक्षुगीतानिरूपण जोहृदयींधरीसावधान ॥ शांतिआंदणतयांची ॥ ७० ॥ येभिक्षुगीतेचागीतार्थू ॥ जोजिवींधरीसमाहितु ॥ त्यासिद्वंद्वांचानबाधीघातु ॥ अतिशांतुनिजबोधें ॥ ७१ ॥ भिक्षुगीतार्थेसमाधान ॥ हेंसांगतांनवलकोण ॥ जोसादरेंकरीश्रवण ॥ त्यासिद्वंद्वेंजाणनबाधिती ॥ ७२ ॥ परदेशागेलाबहूकाळभर्ता ॥ त्याचेंपत्रसादरगेकेकांता ॥ नेशियाअनिएकामता ॥ भिक्षुगीताऐकावी ॥ ७३ ॥ निघोनिगेलियापुत्रासी ॥ त्याचीशुद्धीयेमातेपाशीं ॥ ऐकोनियांउणखुणेसी ॥ नरफडीजैसीविव्हळ ॥ ७४ ॥ तीजवळज्यासोयऱ्याअसती ॥ त्याहिस्नेहें कळवळती ॥ परिमाताजेशीतळमळीचित्तीं ॥ तेआणिकामतीअसेना ॥ ७५ ॥ तेशीभिक्षुगीताश्रवण ॥ करितांद्रवेज्याचेंमन ॥ जोसात्त्विकेंवोसंडेपूर्ण ॥ तोद्वंद्वांसिजाणनाटोपे ॥ ७६ ॥ असोनव्हेसादरेंश्रवण ॥ नरिकरितांयाचेंनित्यपठण ॥ भिक्षुगीताप्रतापेंकरून ॥ द्वंद्वेंजाणनातळती ॥ ७७ ॥ पडतांपंचाननाचीघाणी ॥ मदगजांहोयमहापळणी ॥ तेविंभिक्षुगीतापठणीं ॥ होयभंगणीद्वंद्वांची ॥ ७८ ॥ निर्लोभहोउनीमानसीं ॥ वैसोनिसाधुसज्जनापासीं ॥ जोनिरूपीभिक्षुगीतेसी ॥ द्वंद्वेंत्यासीनातळती ॥ ७९ ॥ [illegible]

रतां ॥ हूंहूं निवारी भिक्षुगीता ॥ हें वर्मे कळलें सेश्रीकृष्णानाथा ॥ तो सांगे हितार्था उद्धवा ॥ ८० ॥ ज्या भिक्षुगीतेची फळश्रुती ॥ स्वमु
खें सांगता हे श्रीपती ॥ त्या भिक्षुगीतेचें भाग्य वानूं किती ॥ धन्य त्रिजगतीं तो येक ॥ ८१ ॥ विवेक वैराग्य समरसीं ॥ जो साहे अतिर
ह्यासी ॥ तो चि पादियें नाम्हषीकेशी ॥ हें उद्धवासी दाविलें ॥ ८२ ॥ जगासि उद्धवाचा उपकार ॥ गुह्य ज्ञान परात्पर ॥ उघडूनि श्रीकृष्णें भां
डार ॥ भिक्षुगीता सार प्रगटिलें ॥ ८३ ॥ उद्धूउनपुसतां जे शांती ॥ तें कां सांगता श्रीपती ॥ कृष्णासि उद्धवाची प्रीती ॥ त्यासि नाना उपप
त्ती उपदेशी ॥ ८४ ॥ हें चि जडजीवा उद्धरण ॥ येणें उपायें तरती दीन ॥ जगतारावया जगज्जीवन ॥ उद्धवामिसें श्रीकृष्ण बोलिला ॥ ८५
॥ श्रीकृष्ण बोलिला भिक्षुगीत ॥ जें वेदशास्त्रार्थमथित ॥ उपनिषदांचें सारभूत ॥ वार्तिकांतरगत रहस्य ॥ ८६ ॥ येणें आपणियां
आपण ॥ लागता हे निजात्मलभ ॥ हें ज्ञानाचें हि गुह्य ज्ञान ॥ भक्तंकृपे श्रीकृष्ण बोलिला ॥ ८७ ॥ येणें जीवाचें जीवत्व उडे ॥ शिवाचें
शिवत्व हि उडे ॥ हूंहूंचें बाधकत्व मोडे ॥ स्वानंदाचें उघडे भांडार ॥ ८८ ॥ वेदें मौन धरिलें जेथ ॥ सशब्द शास्त्रें लाजली तेथ ॥ ऐसें अ
तिरहस्य भिक्षुगीता ॥ तें मी प्राकृत बोलिलों ॥ ८९ ॥ जो निंजळीं बुडतें पाषाण ॥ तो विं मी जड मूढ अज्ञान ॥ बोलवी ब्रह्मज्ञान जनार्दन
कृपा ॥ ९० ॥ अहिल्या जे व्यभिचारिणी ॥ ते लागतां श्रीरामचरणीं ॥ तिचें नि नामें पापा धुणी ॥ प्रातःस्मरणीं पढाविली ॥ ९१ ॥ तें कि
गुरुकृपेची करणी ॥ माझी प्राकृत जड मूढ वाणी ॥ मानिजे साधु सज्ञानीं ॥ ते शी बोलणी बोलविली ॥ ९२ ॥ सरस्वती ज्यासि वोळे ॥ तो मु
का हि वेदशास्त्र बोले ॥ तैसें जनार्दनें आह्मां केलें ॥ भिक्षुगीत बोलविलें प्राकृत ॥ ९३ ॥ राजसमुद्रा चढे ज्याचे हातीं ॥ त्यातें समस्त स
न्मानिती ॥ तैविं माझी वाणी सरती ॥ केली निश्चिती जनार्दनें ॥ ९४ ॥ बाळकाची बोबडी वाणी ॥ ऐकोनि संतोषे निज जननी ॥ तैविं मा
झी आरुषवाणी ॥ संतसज्जनां प्रियकर ॥ ९५ ॥ मी माझें उंच नीच बोलणें ॥ हें हि माथां घ्यावें कोणें ॥ मी पण नेऊनि जनार्दनें ॥ ग्रं
थकथनें कथविन ॥ ९६ ॥ आधींच हें भागवत ॥ त्यामाजी गूढ एकादशार्थ ॥ त्याहि माजी भिक्षुगीत ॥ अतिगुह्यार्थ निहूंहू ॥ ९७ ॥

त्याभिक्षुगीतांचीटीका ॥ एकलाकर्तानव्हेएका ॥ तेंएकपणाहिरोनिदेखा ॥ ग्रंथार्थलेखाजनार्दनवदवी ॥ ९८ ॥ तेथएकनाअने-
क ॥ ऐसंजनार्दनेंकेलेंदेख ॥ त्यावरीहंहूसाम्यकथातिक ॥ ग्रंथसाम्यकथाखाणावी ॥ ९९ ॥ एकाजनार्दनाशरण ॥ जनार्दनुझा-
लाएकपण ॥ ऐसेनिएकत्वेंजाण ॥ केलेंसंपूर्णभिक्षुगीत ॥ १००० ॥ तेणेंतोषलेनिअवधुतें ॥ आदरेंअपणासूनिमातें ॥ अभयदे-
ऊनिनिजहस्तें ॥ पूर्णग्रंथार्थेंइल्लूत ॥ १ ॥ माझेनिजगुरुचाहीगुरु ॥ श्रीदत्तपरमगुरु ॥ तोभिक्षुगीतार्थेंसाचारु ॥ योग्यायोगे-
श्वरूतुष्टला ॥ २ ॥ एकाजनार्दनाशरण ॥ श्रोतांव्हावेंसावधान ॥ पुढिलअध्यायींश्रीकृष्ण ॥ प्रकृतिपुरुषलक्षणसांगेल ॥
३ ॥ तेप्रकृतिपुरुषाचीकथा ॥ निवंचनात्हृदयींधरितां ॥ मीसुखदुःखबंद्धापरता ॥ निजात्मतानिजबोधु ॥ ४ ॥ संतसज्जनासा-
ष्टांगनमन ॥ श्रोतेजनासिलोटांगण ॥ एकाविनवीजनार्दन ॥ अतिगोडनिरूपणपुढेंआहे ॥ ५ ॥ ॥ इतिश्रीभागवतेमहा-
पुराणेएकादशस्कंदेश्रीकृष्णउद्धवसंवादेएकाकारटीकायांभिक्षुगीतानिरूपणंनामत्रयोविंशतिमोध्यायः ॥ २३ ॥ ॥
श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ ग्रंथसंख्या ॥ मूळश्लोक ६१ ॥ ओव्या १००५ ॥ एकूण १०६६ ॥ ॥ ॥ ॥

अध्याय २४

श्रीगणेशायनमः॥ ॐनमोजीगुणातीता॥ व्यक्तिरहितअव्यक्ता॥ तुजमाजीनाहींद्वैतकथा॥ अद्वैतनारहिवासा॥ १॥ तुझा अ-
द्वैतनिजनिर्वाहो॥ तेथनाहींदेवदेवीदेवो॥ उदयअस्ताचाअभावो॥ रविचंद्रासिठावोअसेना॥ २॥ तेथसशब्दहारपलावेदु॥ वृद्धीमि
मिथ्याबोधु॥ तिळभरीनाहींभेदु॥ अद्वयानंदुएकला॥ ३॥ ऐशियाअद्वैतपणीं॥ प्रकृतीपुरुषाचीकहाणी॥ सांगिजेकेवळअज्ञानीं
॥ तातेपणीचातुर्यें॥ ४॥ जेथमीतूंपणानाहींठावो॥ तेथप्रकृतीपुरुषानाहींनिर्वाहो॥ ज्याचानाहींगर्भसंभवो॥ त्याचेंजातकपहाहो
वर्तवीती॥ ५॥ जेंजन्मलेंचिनाहीं॥ त्याचेंथाटककरावेंकाई॥ हेंज्ञात्यासिपुसनांपाहीं॥ ठेविनांठाईंतुकेना॥ ६॥ वांजेच्यापुत्राचाविं
वाहो॥ समारंभचवलापाहों॥ तेणासाचजाणावावो॥ तैसानिर्वाहोप्रकृतीपुरुषा॥ ७॥ ऐसाएकपणेंएकुलता॥ तोचिआपणआपलीं
झालाकांता॥ आपुलेकांतेचाआपणभर्ता॥ अतीलाघवनाअनर्थ्य॥ ८॥ जेवींअर्धनारीनटेश्वरी॥ जोपुरुषतोचिनारी॥ तेविप्रकृतीपु
रुषसंसारीं॥ एकावरीएकनांदत॥ ९॥ तोपुरुषतेपतिव्रता॥ दोघांअनन्यप्रीतिएकात्मता॥ येरयेरांवेगळीकरितां॥ पाऊलसर्वथानघा
लिती॥ १०॥ ऐसेंनसतेंचिनाथिलें॥ साचाचेंपरीनाडविलें॥ एकीं अनेकत्वदाविलें॥ एकपणसंचलेंनमोडतां॥ ११॥ दोघांएकत्रसदांअ
सणें॥ दोघांसिएकाचिनेसणें॥ दोघांएकेसत्तावेसणें॥ दोघेंएकेप्राणेंवर्तती॥ १२॥ दोघांएकचिदेखणें॥ दोघांएकचिचाखणें॥ दोघांए
कचिबोलणें॥ दोघांकरणेंएकचि॥ १३॥ वेगळीदोघांप्रीतिअलौकिक॥ येरयेरांवीणनघेतीविख॥ येरयेरावीणनचाखितीउदक॥ येर
येरांवीणदेखआंधळें॥ १४॥ नवलयादोघांचेंकरणें॥ नपुंसकापुरुषत्वदेणेंदेणें॥ मगातिचेंनिअधिनपणें॥ पुरुषेंनादणेंसर्वदा॥ १५॥ मग
हातिचेनिडोळांदेख॥ मगहातिचेनिबोलेंमुख॥ तोचिभोगीहासुखदुःखें॥ बंधमोक्षचाखेतिचेनी॥ १६॥ तिचेनिम्हणावामाब्रह्म॥ ति
चेनिकरीहाकर्माकर्म॥ तिचेनसांगीहामरणजन्म॥ धर्माधर्मविभागें॥ १७॥ तिचेनिवयासीपापघडे॥ तिचेनियासीपुण्यजोडे॥ तिचेनिहा
महत्वाचढे॥ तिचेनिपडेअधःपातीं॥ १८॥ एथवरीअतिप्रीती॥ वाढविलीनिजप्रकृती॥ प्रकृतीपातिव्रत्यस्थिती॥ वश्यनिजपतीतियाकेला॥ १९

नवलदोघांचीसोयरिकी ॥ दोघीभावंडेंहोनीस्वर्वां ॥ तोबापतेत्याचीलेंकी ॥ पहानांविवेकीनोपुसनिचा ॥ २० ॥ यापरीअगम्यागम
न ॥ तिहींदोघींकरूनिजाण ॥ वाढविलेंअनेकजन ॥ निसेरपणनानळतां ॥ २१ ॥ ऐसाअव्यभिचारीव्यभिचारू ॥ करूनिनाटकिनासंसा
रू ॥ तोअतिअतर्क्यअगोचरू ॥ अगम्यदुर्धरुशिवादिकां ॥ २२ ॥ हानिजशक्तिप्रकृतीमेळें ॥ भोगीनिजलाचेसोहळे ॥ भियानंदरस-
तांतत्काळें ॥ सांडीस्वगर्वेंशिवत्व ॥ २३ ॥ ज्यासिगांवठावनाजीविसंळ ॥ रूपनावनाकाळवेळा ॥ ऐसाहिप्रकृतीवेगळा ॥ केलासवळनि
जगुणीं ॥ २४ ॥ प्रकृतीनिजगुणासव ॥ निजभर्ताकेलासावेव ॥ वर्णव्यक्तीरूपनाव ॥ नानावेषधविलासें ॥ २५ ॥ तंवपूर्णत्वलोपोनि-
यांशिवें ॥ ओगारवोडावेंनेआभवें ॥ येरीपतिव्रताअंद्रवें ॥ रूपेंनावेंशीवपुजा ॥ २६ ॥ दोघांपासूनिझालेंजग ॥ परीनदिसेनिसराभाग ॥
नतुटेअनन्यमिळणीयोग ॥ भिन्नविभागदाखवीना ॥ २७ ॥ त्रैलोक्यपहानांसांग ॥ नदिसेनिसरेंआंग ॥ दोघांदुमदुमीतजग ॥ भरलें
चांगदुंभर्ध ॥ २८ ॥ दोघांचेंअतिप्रीतीऐशी ॥ अनन्यमिळणीअनन्यासी ॥ दोघेंअणुमात्रसायकाशीं ॥ निजरहिवासीनांदत ॥ २९ ॥ प
तीवांणजेपतिव्रता ॥ सगळाचिरजेसर्वथा ॥ प्रियेविणाअसनाचिनसना ॥ होयकाहीनव्हनांभर्तारु ॥ ३० ॥ शिवनि:संगजोपैंसदा ॥ क्रि
याकरणेंवांणनुसधा ॥ त्यासिहाअतिप्रीतिप्रमदा ॥ सुखदु:खबाधाभोगवी ॥ ३१ ॥ यापरीनिजवोवरा ॥ प्रकृतीगोंविलाघरच्यारा ॥ म
गघरवांनचाथारा ॥ त्याच्याचिशरीरावरीकेला ॥ ३२ ॥ प्रकृतीपतिव्रताअवंचक ॥ कर्माकर्मीशिणोनिअनेक ॥ सुखदु:खाचीपरवडीदेख
॥ अर्पीअवश्यकनिजकांना ॥ ३३ ॥ नवलनेमसांगावेंकाय ॥ स्त्रीजोडीतिपुरुषरवाय ॥ नियवांणानोपाहे ॥ कहींनलाहेफवडाही ॥ ३४ ॥
प्रकृतीपतिव्रताशिरोमणी ॥ कांतावश्यकरोनिनिजगुणीं ॥ वासनासूक्ष्मसेवयाभर्तुादनी ॥ भोगवीस्वगरणीभर्तारकरवी ॥ ३५ ॥ नेयप्रकृती
चेनिगदारोळें ॥ भवाब्धीजळक्रीडाखेळे ॥ प्रकृतीपुरुषातेंबुडवीबळें ॥ पुरुषएकेकाळेंप्रकृतीबुडवी ॥ ३६ ॥ ऐशाप्रकृतिच्यासंगाआंत ॥ पुरुषा
सलाविलेंभवभूत ॥ जन्ममरणाच्याबुड्यादेत ॥ अवस्थाभूनहोउनी ॥ ३७ ॥ ऐसाप्रकृतीचियाभिडा ॥ पुरुषकेवळझालावेडा ॥ निजत्ववि

सरोनिबापुडा ॥ केलागादाअनिदीन ॥ ३८ ॥ ऐसाविसरोनिपूर्णत्वसीं ॥ जीवशिवद्वंद्वंस्वयेंसोशी ॥ त्यासिन्यावयानिजत्वासीं ॥ गु
णियापूर्णाश्रीगुरुराणो ॥ ३९ ॥ त्याचेवचनमात्रेंपहाहो ॥ जीवाचाहारपेजीवभावो ॥ शिवाशिवपदींठावो ॥ त्याचावचनगौरवेंना
दर्दी ॥ ४० ॥ त्याचीभावार्थेंऐकतांगोठी ॥ अहंकारूनिमेउठाउठी ॥ जन्ममरणासिपडेतुटी ॥ नदिसेदृष्टीभवभया ॥ ४१ ॥ त्याचि-
याकृपादृष्टीपुढें ॥ जीवशिवाचेंफिटेबिरडें ॥ मायामिथ्यत्वेंसमूळउडे ॥ पूर्णत्वाचेंउघडेभांडार ॥ ४२ ॥ शिऊमुकलाशिवत्वासी ॥ या
वयातोनिजपदासी ॥ आज्ञाजेंपुसेसद्गुरूसीं ॥ तेंचशिवासीशिवत्व ॥ ४३ ॥ एवढीमहिमासद्गुरूसीं ॥ वचनेंकेवीवानूंत्यासीं ॥
तेंवचानितेंवाणिनेंनसीं ॥ वदवीवाचेश्रीगुरुरावो ॥ ४४ ॥ तेथएकमीवानिता ॥ हेंकोणेंघ्यावेंआपुलेमाथां ॥ गुरुनेंहरिलीअ
हंता ॥ तेथमीएककर्ताघडेकेवी ॥ ४५ ॥ तेथमीपणेंघ्यावीअहंता ॥ तंवगुरुचिमिपणाआतोंता ॥ गुरुवेगळाठावनाहींरिता ॥
मीपणाचेमाथांगुरुरावो ॥ ४६ ॥ माझेंजेंकांमीपण ॥ तेंसद्गुरूझाला आपण ॥ तेद्वारूपएकनावेंभिन्न ॥ एकाजनार्दनएकत्वें ॥
४७ ॥ अवघाजनार्दनचदेखा ॥ तोचिउपनावेंझाला एका ॥ तेणेंनामेंग्रंथ भागवतदेखा ॥ देशभाखाअर्थवी ॥ ४८ ॥ तेंचिसावेअ-
ध्यायाचेअंतीं ॥ देखोबोलिलाउद्धवाप्रती ॥ द्वंद्वभंगाचीनिजप्राप्ती ॥ साधावयाशांतीधरोनी ॥ ४९ ॥ त्यासिबाणलीअटळशांती
॥ तेमजअजितानेंजिंकिली ॥ तेंचिसाचारपरमार्थीं ॥ स्वमुखेंश्रीपतिबोलिला ॥ ५० ॥ तेंएकोनकृष्णवचन ॥ उद्धवाचेंदचकलें
मन ॥ द्वंद्वसहिष्णुताअतिकठीण ॥ केंसेंनिआपणसहावीं ॥ ५१ ॥ द्वंद्वसहिष्णुतासाधन ॥ पुसनांउबगेलक्ष्मीकृष्ण ॥ ऐसियाअ
भिडाउद्धवपूर्ण ॥ धरोनिमौनराहिला ॥ ५२ ॥ तोउद्धवाचाअभिप्रावो ॥ जाणोनियादेवाधिदेवो ॥ द्वंद्वसहिष्णुताउपावो ॥ समू
ळपहाहोसांगत ॥ ५३ ॥ अद्वयत्वेंपरिपूर्ण ॥ भक्तांहुनिपुरुषभिन्न ॥ हेंआकळल्यानिजज्ञान ॥ द्वंद्वबंधनबाधीना ॥ ५४ ॥ द्वंद्वे
जीणावयापूर्ण ॥ भक्तीसरूपविवंचन ॥ स्वयेंनकरितांप्रश्न ॥ त्ययेंश्रीकृष्णसांगत ॥ ५५ ॥ भक्तअंतरींचंजाणता ॥ यालागींअं

तर्यामीं नत्वता ॥ तो निजभक्तांचिया स्वार्था ॥ पूर्णपरमार्थ सांगत ॥ ५६ ॥ निजभक्तांचें मनोगत ॥ जाणोनियां श्रीकृष्णनाथ ॥ करा वया भक्तहित ॥ कृपेनें सांगत कृपाळू ॥ ५७ ॥ आशंकेचें निरूपण ॥ उद्धवें न सांगतां हि जाण ॥ तें जाणोनियां श्रीकृष्ण ॥ कृपा निरूपण निरूपी ॥ ५८ ॥ जगीं धन्य भाग्य उद्धवाचें ॥ कृष्णों देवनतिही लोकींचें ॥ कृपा वोसरोनियां साचें ॥ प्रकृतीपुरुषाचें निज सांगे ॥ ५९ ॥ कृष्ण ह्मणे ज्यासि नारांन ॥ तो पहिला चितरला जाण ॥ करावया जगाचें उद्धरण ॥ कृपें श्रीकृष्ण बोलत ॥ ६० ॥ धेनू वत्साचे निलोभें ॥ जे विघरा पुरते दुभे ॥ ते वी उद्धवाचेनि वालभें ॥ जगपद्मनाभें उद्धरिलें ॥ ६१ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अथ ते संप्रवक्ष्यामि सांख्यं पूर्वैर्विनिश्चितं ॥ यद्विज्ञाय पुमान् सद्यो जह्याद्वैकल्पिकं भ्रमम् ॥ १ ॥ ॥ टीका ॥ जो योगियांचा योगेंद्र ॥ जो ज्ञानियांचा ज्ञाननरेंद्र ॥ जो भक्तचित्तचकोरचंद्र ॥ जो यादवेंद्र यदुवंशीं ॥ ६२ ॥ जो प्रकृतीपुरुषाहूनि पर ॥ तो स्वयें बोले शार्ङ्गधर ॥ उद्धवा हें द्वंद्व सहनप्रकार ॥ आनि गुह्य विचार अवधारीं ॥ ६३ ॥ जें ऐकतांचि निरूपण ॥ सुखदुःखातीत आपण ॥ हें संपूर्ण पावे खूण ॥ तें गुह्यज्ञान अवधारीं ॥ ६४ ॥ मी कपिलरूपें अवतरूनी ॥ प्रकृतीपुरुष विवंचोनी ॥ उपदेशिली निजजननी ॥ ते जननी कहाणी सांगेन ॥ ६५ ॥ जे परिसतां सावधान ॥ स्वयें होइजे ज्ञानसंपन्न ॥ पुरुषाहूनि प्रकृती भिन्न ॥ सुखदुःख जाणतां पाषीं ॥ ६६ ॥ सुखदुःख मायिक पूर्ण ॥ ऐसें ज्यासि कळलें ज्ञान ॥ ते द्वंद्वांभवभय भ्रम दारुण ॥ तत्काळ जाण तो सांडी ॥ ६७ ॥ जेवि मोतियांची कंठमाळा ॥ भ्रमें सर्पभासली डोळां ॥ ते भ्रम सोनियां घालितां गळां ॥ न बाधी कंटाळा सर्पभयाचा ॥ ६८ ॥ ते विशेष शक्ती विवंचन ॥ तुज मी सांगेन संपूर्ण ॥ जें आकर्णितां सावधान ॥ द्वंद्वें सकारण हारपती ॥ ६९ ॥ ब्रह्म सस्वरूप एकलेपणीं ॥ तेथ प्रकृतीपुरुष केंचीं दोनी ॥ द्वंद्व दुःखें कैसीं पासोनी ॥ विकल्प नाहीं न समानी ॥ ७० ॥ तेचि अर्थाचें निरूपण ॥ स्वयें सांगता हे श्रीकृष्ण ॥ प्रकृतीपुरुषाचें जन्म जाण ॥ तें मुख्य कारण सुखदुःखा ॥ ७१ ॥ ॥ श्लोक ॥ आसीज्ज्ञानमथो ह्यर्थ एकमेवाविकल्पितं ॥ यदा विवेकनिपुणा आदौ कृतयुगे-

युगे ॥ २ ॥ ॥ टीका ॥ जेविं निजेल्यापुरुषाची छाया ॥ पुरुषानव्हे आणि या ॥ नेविंअविकारीगव्हाांनि माया ॥ ब्रह्मयेकल्याए
काळीं ॥ ७२ ॥ ब्रम्हएकलेंपरिपूर्ण ॥ हेंहीम्हणावयाम्हणतेंकोण ॥ नाहींनाम्ररव्यलोपुर्ण ॥ ब्रम्हीब्रम्हपणस्फुरेना ॥ ७३ ॥ नेथनाहीं
युगसंख्याकाळवेळ ॥ नाहींदिनमानघटिकापळ ॥ नाहींशून्यत्वेंशून्यमंडळ ॥ ब्रम्हकेवळपरिपूर्णत्वें ॥ ७४ ॥ नेथमीब्रम्हस्फुरेजें
स्फुरण ॥ तेंचिमायेचेंमुख्यलक्षण ॥ तेंचिप्रकृतीपुरुषांचेंजन्मस्थान ॥ जावळीफळेंजाणजन्मलीं ॥ ७५ ॥ जेविकांकावळूनियांक
पा ॥ निकणकोंडावाढेआपण ॥ नेवींपुरुषयोगेंपूर्ण ॥ प्रकृतीजाणथोरावे ॥ ७६ ॥ धर्म निगोल्पणाचामाटा ॥ फणसाआंगीवाढेकां
टा ॥ तेवींपुरुषयोगेंनाठा ॥ वदलामोठाप्रकृतीसी ॥ ७७ ॥ जेविकांडोळांनिर्मिचिजळ ॥ गोटोनिडोळांहोयपडळ ॥ तेविब्रम्हींमायामेळ
॥ करीसबळप्रल्हासीं ॥ ७८ ॥ पडळडोळामंदकरी ॥ मायानिजानंदआवरी ॥ वादीनित्याचीन्यावरी ॥ वेडाकरीपुरुषातें ॥ ७९ ॥ ऐसें
कर्त्तेनवीणआपसया ॥ कार्याकारणजेंआलेंआया ॥ सांतेंकृतायुगम्हणावया ॥ वेदत्रयमाध्यांउदेला ॥ ८० ॥ अकारउकारमकारेसीं
॥ ध्योपरपजेप्रकृतीपुरुषीं ॥ जेदांकल्लव्याची जाणी ॥ मयमसंख्यासिनित्युणाद्रिक ॥ ८१ ॥ तेवेदांचाअभिप्रावो ॥ ब्रम्हसत्यमायावा
वो ॥ आमज्जलेनिअभेदब्रम्हभावो ॥ विवेकांनिगुणपदप्रांजाणती ॥ ८२ ॥ ऐसेंवेदार्थयेकें अभेदयोगी ॥ नेकूनादिहोतकाकलयुगीं ॥ व
र्ततांनंसदांकसोयुगींयुगत्यालागीं असेना ॥ ८३ ॥ कृतयुगादियुगपंक्ती ॥ चराचरनानाव्यक्ती ॥ यासिंदृष्यविर्जीप्रकृती ॥ तिचीउत्पत्ती
हरिसांगे ॥ ८४ ॥ ॥ श्लोक ॥ तन्मायाफलरूपेणकेवलंनिर्विकल्पितं ॥ वाङ्मनोगोचरसत्यंद्विधासमभवदृहत ॥ ३ ॥ ॥ टीका
॥ तेंब्रम्हयतजेंपरब्रम्ह ॥ जेंयनरिगरूपनाम ॥ जेंमनबुद्धीसिंअगम्य ॥ जेंदुर्गमइंद्रियां ॥ ८५ ॥ जेंनिर्गुणनिराकार ॥ जेंसत्यस्वरूपस
चार ॥ जेंपरेहूनिपरात्पर ॥ निर्विकारनिजवस्तु ॥ ८६ ॥ नेथअनवर्थमायाचमत्कार ॥ करीदृश्यद्वैतेंसविकार ॥ तेंचिप्रकृतीपुरुषसाचा
र ॥ जेंचराचरवाढवी ॥ ८७ ॥ जेंविरूपासवेंळांयेचाव्यक्ती ॥ तेंविब्रम्हींमायेचीनिजस्थिती ॥ निर्गुणत्वनित्य ॥ शिवशक्ती ॥ [illegible]

द्विधाभेदें ॥ ८८ ॥ ब्रम्हांडीं ईश्वरस्वभावो ॥ पिंडीं त्यासीच जीवभावो ॥ ऐसा प्रकृतीपुरुषनिर्वाहो ॥ मायेंपहा हो द्विधा केला ॥ ८९ ॥ ब्रम्ह अच्छेद्य वेद बोले ॥ तें फाडूनि द्विधा कैसें केलें ॥ जेंवि आरिसां आपण आपुलें ॥ मुख देखिलें सन्मुख ॥ ९० ॥ आपण पूर्वाभिमुख आहे ॥ प्रतिबिंब पूर्वेकडे नव्हे ॥ आपलें आपणा सन्मुख होय ॥ हें लाघव पाहें मायेचें ॥ ९१ ॥ प्रतिबिंब दिसतां सन्मुख ॥ सन्मुख म्हणतां अतिविमुख ॥ पुरुष पूर्वेकडे देख ॥ प्रतिबिंबाचें मुख पश्चिमेकडे ॥ ९२ ॥ तेंवि आत्मदृष्टि स्वरूपीं पडे ॥ जीवदृष्टी प्रपंचाकडे ॥ येणें सन्मुखत्व न घडे ॥ विमुखत्व गढे जीवासीं ॥ ९३ ॥ तेंवि ब्रम्हीं जें ब्रम्हस्फुरण ॥ तेंचि मूळमायेचें लक्षण ॥ तेथ ईश्वरत्वें जाण ॥ होय आपण्या आपण सन्मुख ॥ ९४ ॥ जे अद्वितीय वस्तु शुद्ध ॥ तेथ मिथ्यामायासंबंध ॥ अभेदां उपजवूनि भेद ॥ केली द्विविधा शिवशक्ती ॥ ९५ ॥ ॥ श्लोक ॥ तयोरेकतरो ह्यर्थः प्रकृतिः सोभयात्मिका ॥ ज्ञानं त्वन्यतमो भावः पुरुषः सोभिधीयते ॥ ४ ॥ ॥ टीका ॥ त्या दोहीं भागांमाझारीं ॥ प्रकृतीभाग तो विकारी ॥ पुरुषभाग तो अविकारी ॥ स्वयें श्रीहरी सांगत ॥ ९६ ॥ तेथ आपण आपुली कांता ॥ आपुले कांतेचा आपण भर्त्ता ॥ एकपणीं दाऊनि द्वैता ॥ भिन्न विभावना शिवशक्ती ॥ ९७ ॥ जेंवि आपुलें एक आंग ॥ तेथ बोलती वामसव्य भाग ॥ तेंवि प्रकृतीपुरुषविभाग ॥ जाणावे सांग मायिक ॥ ९८ ॥ अर्धनारीनटेश्वरीं ॥ जो पुरुष तो चि नारी ॥ प्रकृतीपुरुषीं तैशीपरी ॥ एकशरीरीं एकात्मता ॥ ९९ ॥ जैं पुरुषविभाग लपवा ॥ तैं स्वेच्छा प्रकृती नाचवा ॥ प्रकृतीभाग जैं लपवी ॥ तैं पुरुषाची पदवी प्रगट दिसे ॥ १०० ॥ सर्था लपडदा जें तो दिनी ॥ तें पुरुषनाम प्रकृती ॥ तेव्हां प्रगटे निजात्मस्थिती ॥ स्त्रीपुरुषव्यक्ती समूळ मिथ्या ॥ १ ॥ ऐशी मिथ्या मायीक प्रकृती ॥ तीपासाव गुणोत्पत्ती ॥ गुणास्तव संसारस्थिती ॥ स्वयें श्रीपती सांगत ॥ २ ॥ ॥ श्लोक ॥ तमो रजः सत्त्वमिति प्रकृतेरभवन्गुणाः ॥ मया प्रक्षोभ्यमाणायाः पुरुषानुमतेन च ॥ ५ ॥ ॥ टीका ॥ प्रकृती गुणमयी पूर्ण ॥ तेंव्हा होनि पुरुष ईक्षण ॥ प्रगट करी तिन्ही गुण ॥ तेंचि निरूपण हरि सांगे ॥ ३ ॥ जेंवि सूर्यावलोकन मेळीं ॥ कळी विकाशे कमळदळीं ॥ तें वेगळवेगळ पांकळी ॥

होतीमुलींकाळकेमाजी ॥ ४ ॥ तेवींपुरुषाच्याईक्षणी । गुणमयीझालीगुर्विणी ॥ तेतमरजसत्वगुणी ॥ प्रसवलीतिन्हीगुणातें ॥ ५ ॥
जेवींजळेंबीजक्षोभूनी ॥ दोनीदळेंउलउनी ॥ डिरुनिघालान्यांतुनी ॥ तरनरूनीतिवणापैं ॥ ६ ॥ तेवींपरमात्म्यानीआपण ॥ पुरुषत्वातें-
पावोनिजाण ॥ प्रकृतीक्षोभवृत्तिपूर्ण ॥ तिनीगुणप्रगटविले ॥ ७ ॥ जेविकांसूर्याचेकीरणीं ॥ सूर्यकांतीपडेअग्नी ॥ तेवींपुरुषेप्रकृतीसो
भवुनी ॥ गुणतीतीनेंप्रसवे ॥ ८ ॥ ॥ श्लोक ॥ तेभ्यः समभवत्सूत्रंमहान् सूत्रेणसंशयः ॥ ततोविकुर्वतोजातो ऽहंकारोयोविमोह
नः ॥ ९ ॥ ॥ टीका ॥ तेतीनिगुणभिन्नाभिन्न ॥ भिन्नपणेंवादीसमान ॥ त्यानावसूत्रप्रधान ॥ क्रियाशक्तिजाणाजियानाव ॥ ९ ॥
क्रियाशक्तीसजडपण ॥ तेथचेतनात्मकउपजेज्ञान ॥ तेचिमहत्तत्त्वनावजाण ॥ भिन्नाभिधानयाहेतु ॥ १० ॥ महत्तत्त्वआणिप्रधा
न ॥ दोहींचेंरूपएकचिजाण ॥ तेथक्रियाआणिस्फुरेज्ञान ॥ यालागींनावभिन्नदोहींचें ॥ ११ ॥ क्रियायुक्तजेंस्फुरेज्ञान ॥ तेथचेतवे
अभिमान ॥ त्रिगुणअहंकारपूर्ण ॥ तेठायींजाणउठावे ॥ १२ ॥ अहंस्वबळन्यादारुण ॥ शिवासिविसरवीशिवपण ॥ देहात्मवादेंसु
लवीपूर्ण ॥ जन्ममरणभोगवी ॥ १३ ॥ त्याअहंकाराचीमोहकशक्ती ॥ भवभ्रमेंपाडीप्राणी ॥ अहंकाराचीविकारउत्पत्ती ॥ स्वयेंश्री
पतीसांगत ॥ १४ ॥ ॥ श्लोक ॥ वैकारिकस्तैजसश्चतामसश्चेत्यहंत्रिवृत् ॥ तन्मात्रेंद्रियमनसांकारणंचिदचिन्मयः ॥ ७ ॥ ॥
टीका ॥ अहंकारअतीदुर्धर ॥ गुणानुसारेंत्रिप्रकार ॥ गुणअहंतादृढसंसार ॥ गुणविकारतोऐसा ॥ १५ ॥ प्रथमअहंभावोसा-
त्विक ॥ झालाअंतःकरणचालक ॥ तोचिदेवताधिकारजनक ॥ यालागींवैकारिकबोलिजेत्यासी ॥ १६ ॥ अहंकारजोराजस ॥
तोज्ञानकर्मेंद्रियप्रकाशक ॥ वाढीरजतेजविलास ॥ यालागींतैजसबोलिजे ॥ १७ ॥ तामसअहंकाराचीसिद्धी ॥ सूक्ष्मभूतांतेंउ-
त्पादी ॥ यालागींम्हणिजेनांभूतादि ॥ जाणीप्रशब्दउद्भवा ॥ १८ ॥ तवत्रअहंकाराचीबोली ॥ ...चेतनाती... ॥ स्वयें-
सम्पलावांमीतोवरी ॥ चिदचिद्रूपतुरीपाडुनी ॥ १९ ॥ चिन्मात्रस्वरूपधार्जेवासी ॥ तम्पलायीजडदेहेसीं ॥ ओपुण्याएकात्मते

सी॥ कर्ताज्योतिषीअभिमान ॥२०॥ जीवमानस्वरूपचोरवडा ॥ तोकरूनिजडमृदवेडा ॥ हृदयाहाडांचेखोडां ॥ तोहाधडकुडाअ
हंकारु ॥ २१॥ तोधिसात्विकआणिराजस ॥ होऊनितिसरातामस ॥ त्रिविधविकारीबहुवस ॥ वादवीअसोसंसारु ॥ २२॥ ॥
श्लोक ॥ अयंस्तन्मात्रकाज्जातेनामसादिंद्रियाणिच ॥ तेजसादेवता आसन्नेकादशचवैकारिकात् ॥ टीका ॥ विषयनेंचि
महाभूतें ॥ तामसप्रसवला अपंचीकृतें ॥ विषयास्तवप्रगटतीभूतें ॥ ऐकतूतेंसांगेन ॥ २३॥ शब्दापासावनभउद्भवन ॥ स्पर्शापा
सावमारुत ॥ रूपापासावनेजहोन ॥ रसास्तवर्ययआपउपजे ॥ २४॥ गंधापासोनिपृथ्वीकर्दाण ॥ उपजली आपींआपण ॥ पेर
यंरांचें अनंस्थूनपण ॥ सर्वथाजाणमोडेना ॥ १२५॥ शब्दनिःशब्दींजन्मला ॥ तोआकाशानेंप्रसवला ॥ आकाशींसूक्ष्मस्पर्श-
झाला ॥ तोस्पर्शव्यालामारुत ॥ २६॥ जन्मल्यामारुताआंत ॥ शब्दस्पर्शदोनीनांदत ॥ मारुतरूपानेंप्रसवत ॥ आपरसानेंज-
न्मलें ॥ २७॥ त्याजन्मल्यानेजाआंत ॥ शब्दस्पर्शरूपनांदत ॥ रूपरसानेंप्रसवत ॥ आपरसानेंजन्मलें ॥ २८॥ जन्मलेंआपींसमरस
॥ शब्दस्पर्शरूपरस ॥ नांदतातिसावकाश ॥ विषयींविपर्यासप्रवेशु ॥ २९॥ आपामाजीजन्मेगंध ॥ गंधापासावपृथ्वीशब्द ॥ श-
ब्दस्पर्शरूपरसगंध ॥ पृथ्वीपंचविधविषययुक्त ॥ ३०॥ विषययुक्तअपंचीकृतें ॥ पूर्विलीनहोतीसमस्तें ॥ तींचि स्थुळावलींयेथें
॥ महाभूतेंप्रसिद्ध ॥ ३१॥ ज्ञानकर्मउभयपंचक ॥ श्रोत्रादिइंद्रियदशक ॥ राजसापासोनिदेख ॥ स्वाभाविकजन्मलीं ॥ ३२॥
सत्वअहंताचिविकारु ॥ चित्तचतुष्टयचमत्कारु ॥ मनबुद्धिचित्तअहंकारु ॥ अकराहिशकइंद्रियाधिप ॥ ३३॥ महाभूतेंअतिज
डेंदेख ॥ इंद्रियेंतेंप्रवर्तक ॥ अंतःकरणचाळक ॥ देवप्रकाशककर्मांचे ॥ ३४॥ त्रिविधअहंकारवृत्ती ॥ गुणक्षोभेंसोमकशक्ती ॥ यप
र्यंतझालीउत्पत्ती ॥ ब्रह्मांडास्थितीलागुनी ॥ ३५॥ ॥ श्लोक ॥ मयारांचोदिताभाषाः सर्वेसंहत्यकारिणः ॥ अंडमुत्पादयामासु
र्ममायतनमुत्तमम् ॥ १ ॥ ॥ टीका ॥ भूतांपरस्परेंवेगदेख ॥ पृथ्वीतेंगिळूंधांवेउदक ॥ उदकातेंअवश्यक ॥ तेजदेखानिर्दळी ॥ ३६॥

तेजातेंप्राशीपवन ॥ पवनातेंग्रासीपवन ॥ एवंभूतासिसींजन्य ॥ सर्वथाजाणअसेना ॥ ३७ ॥ नेथअंतर्यामीरूपेंमीजाण ॥ स्वयेंप्रवेशोनिआपण ॥ भूतेंमेळवूनिपूर्ण ॥ करीसंरक्षणमर्यादा ॥ ३८ ॥ माझेमर्यादेनेंदेखा ॥ पृथ्वीनबिरेजीउदका ॥ उदकाहीनेंजदेखा ॥ नल्वीनरवाशोषाचे ॥ ३९ ॥ तेजानेंनप्राशीपवन ॥ वायूस्वेच्छाविचरनांजाण ॥ सर्वथाप्राशीनागगन ॥ गर्तीबंधनकरीना ॥ ४० ॥ यापरीहींमहाभूतें ॥ एकवटूनिसमस्तें ॥ सृजिलीब्रम्हांडातें ॥ मजमहत् तत्वानवर्त्मार्गी ॥ ४१ ॥ समानरंगेसिप्रचंड ॥ आवेसाभूनिउदंड ॥ निर्माणकेलेंब्रम्हांड ॥ मयुरांडआकारें ॥ ४२ ॥ ॥ श्लोक ॥ तस्मिन्नहंसमभवमंडसलिलसंस्थितो ॥ ममनाभ्यामभूत्पद्मंविश्वाख्यंतत्रचात्मभुः ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ ऐसेंब्रम्हांडजेंविद्यमान ॥ त्यामाजीमीनारायण ॥ लीलाविग्रहेंआलोंजाण ॥ आपण्याआपणविश्वात्मा ॥ ४३ ॥ त्यामाझेनाभीसिनाभीपद्म ॥ विकाशलेंविश्वधाम ॥ त्यांहिमाजीउत्तमोत्तम ॥ आत्मभूनामजन्मलाब्रम्हा ॥ ४४ ॥ नाहींयोनिद्वाराउदरगर्भ ॥ मजआत्म्यापासूनिस्वयंभ ॥ उपजलायालागींआत्मभू ॥ नामाचाशोभ्रब्रह्म्यासी ॥ ४५ ॥ ब्रम्हांडतोविराटदेही ॥ त्याचामुख्यभागविग्रही ॥ माझेनाभीकमळींपहाहीं ॥ ब्रम्हदेवोजन्मला ॥ ४६ ॥ करावयालोकसृजन ॥ पद्मनाभाचेनाभीसिजाण ॥ स्वयेंजन्मलाचतुरानन ॥ रजोगुणप्राधान्यें ॥ ४७ ॥ ॥ श्लोक ॥ सोऽसृजत्तपसायुक्तो रजसामदनुग्रहान् ॥ लोकान्सपालान्विश्वात्माभूर्भुवःस्वरितित्रिधा ॥ ११ ॥ ॥ टीका ॥ ब्रम्हारजोगुणप्रधान ॥ नाभिकमळींबैसोनिजाण ॥ मीजन्ममूळजोनारायण ॥ त्यासिनाआठवेदेखेना ॥ ४८ ॥ स्वयेंबैसेनत्याकमळासी ॥ कमळमूळनकळेत्यासी ॥ देखेएकार्णवजळासी ॥ रजोगुणेसंमोहित ॥ ४९ ॥ नेकमळमूळपहावयाबुडी ॥ एकार्णवींघालोनिउडी ॥ बुडतांदिवसांचियाकोडी ॥ त्यामूळाचाजोडीनलभेचिब्रम्हा ॥ ५० ॥ नेर्यानिर्गुंजनाजळमयें ॥ नेहरारासासेन्कवन्महा ॥ कमळावरीबैसोनिपाहे ॥ करावेंकायेस्मरेना ॥ ५१ ॥ धावपावगाअच्युता ॥ निवारीमाझीजगदाध्यना ॥ तुजवांचूनिसर्वथा ॥ संरक्षितामजनाहीं ॥ ५२ ॥ ब्र-

स्यामाझेपोटीचें वाढ ॥ रजेंर जांध झालें केवळ ॥ धर्गानिंदल्याना भीक मव्ह ॥ कृपानन्काळ मज आली ॥ ५३ ॥ मज विश्ववाल्याचें आप
त्य ॥ जडतेंराहिल्यानटस्थ ॥ म्यांउपदेशिल्यानें य ॥ सृष्टीसृजनार्थ नपनिष्ठा ॥ ५४ ॥ महाकल्पादि मांडणी ॥ मात्रियाअगरील्यावाणी ॥
नपनपयादोंवचनीं ॥ उपदेशिल्या अमरार्याचतुरानन ॥ ५५ ॥ यथा नवकर्ग ल्वा त्या ॥ सृष्टि ॥ ति
नापूर्ण ॥ मन्यक्षनारायणसी झालों ॥ ५६ ॥ कालमर्दा अबाधित ॥ तूंर्हि विश्ववान्मानिश्चित ॥ हेंच तु श्लोकीं भागवत ॥ म्यान्यासिनें
म्युपदेशिलें ॥ ५७ ॥ मात्रियाउपदेशार्थ ॥ विरंचिनेंयांस न वृद्ध ॥ कल्पकल्पांचि ये अवधी ॥ मोहविशुद्धिबाधीना ॥ ५८ ॥ याप
नें ब्रह्माकल्पादि ॥ पावल्यापरम समर्थी ॥ मगटाले निजात्मवृद्धी ॥ सृजनसिद्धीनेणेंकेला ॥ ५९ ॥ कराक्कर मानव पल्लक ॥ पांचे
वल्लनें निर्धांलोक ॥ समपाताळें थरंदेख ॥ गांपूरें अन्नोरिकसम संख्या ॥ ६० ॥ भूशब्दें पाताळलोक ॥ भुवःशब्दें मृत्युलोक ॥ स्वःशब्दें
स्वर्गलोक ॥ त्रिलोकदेखयानाव ॥ ६१ ॥ चतुर्दश भुवनें सकळ ॥ तेथ वसतें लोकपाळ ॥ तें निकरोनि यांविवळ ॥ सांगेना जलधी कृष्णा
॥ ६२ ॥ ॥ श्लोक ॥ देवानामोक आसीत्स्वर्भूतानांच भुवःपदं ॥ मर्त्यादीनांच भूर्लोकः सिद्धानांत्रितयात्परं ॥ १२ ॥ अधोऽसुराणांनागा
नांभूमेरोको सृजत्प्रभुः ॥ त्रिलोक्यांगतयः सर्वाः कर्मणांत्रिगुणात्मनां ॥ १३ ॥ ॥ टीका ॥ मागील श्लोकाचे अंतीं ॥ भूर्भुवःस्वरूप
नि ॥ यापरी त्रिलोकी थापनी ॥ त्यानिश्चित वांनिला ॥ ६३ ॥ तेंचि पुढील श्लोकार्थी ॥ पाताळलोकहा यचोथा ॥ नांमृत्युलोकएका
त्मना ॥ जाणा नव्हता व्याख्यान ॥ ६४ ॥ इंद्रादि सकळ देवांसी ॥ स्वर्गनिजमंदिरत्यांसी ॥ यक्षरक्षभूतगंधर्वासी ॥ निवासासी अं
तरिक्ष ॥ ६५ ॥ जेंगेंयावि जेंनिजमोक्षासी ॥ जे पुनि गमनलोकांनरासी ॥ ते कर्मभूमी मनुष्यांसी ॥ निजभाग्येंसी भूलोक ॥ ६६ ॥
त्रिलोकींवरी जाण ॥ सिद्धांवाळगनी आपण ॥ तें सिद्धांचें सिद्धिस्थान ॥ वसतें जाण निरंतर ॥ ६७ ॥ अतळ वितळ सुतळ ॥ रसातळ
महातळ ॥ तळातळ आणि पाताळ ॥ अधःसंख्या सकळ पाताळा ॥ ६८ ॥ समपाताळीं अधिकार मेळू ॥ अतळीं वसे मयपुत्र बाळू ॥

मनापेंअतिप्रचळू ॥ दैत्यमेळूसमुदाय ॥ ६९ ॥ वितळींवसंहाटकेश्वरू ॥ जोउमाकांतकर्पूरगोरू ॥ जेथिंहाटकनदीचापुरू ॥ सुव
र्णभारूप्रवाही ॥ ७० ॥ सुतळींमहावैष्णवषळी ॥ ज्याचाद्वारपाळवनमाळी ॥ मल्हादहीत्याचिजवळी ॥ वैष्णवकुळींनांदत ॥ ७१ ॥
त्रिपुरभेदूनिशंकरू ॥ रसातळींरयापिलामयासुरू ॥ तोमायालाघवीमहावीरू ॥ सपरिवारूवसताहे ॥ ७२ ॥ महातळींकद्रूसु
त ॥ जेविषधरक्रोधयुक्त ॥ तेसर्पजाणसमस्त ॥ तेथनांदतनिजवासें ॥ ७३ ॥ तळातळींनांदतीदानव ॥ निवातकवचादिसर्व ॥ प
णीमुख्यराजगौरव ॥ रचनाअपूर्वतेठायीं ॥ ७४ ॥ सातवेंपातार्ळीवसतीनाग ॥ शतसहस्रफणिगणभोग ॥ वासुकीप्रमुखअनेग ॥ प
द्मिणीभोगभोगिनी ॥ १७५ ॥ स्वर्गींरंभाउर्वशीसुंदरी ॥ कांपातार्ळींपद्मिणीनारी ॥ त्यांच्यासौंदर्याचीथोरी ॥ त्रोकांतरीवारवाणे ॥ ७६
त्यातळींतीशतयोजनावरी ॥ शेषवसेसहस्रशिरी ॥ जयाच्यानिजांगावरी ॥ निद्राकरीभगवंत ॥ ७७ ॥ त्याहूनितळीं अत्यंतिक ॥ अं
धतामिस्रादिमहानरक ॥ त्याहितळींकूर्मदेख ॥ आवरणोदकतयातळीं ॥ ७८ ॥ त्याचाश्वर्गभोगहोयक्षीण ॥ अधोभागाकेउरेपुण्य ॥
तेणेंपुण्यानुक्रमेंजाण ॥ सप्तपाताळींजनजन्मती ॥ ७९ ॥ त्याचेंगांठींपापचोख ॥ तोभोगीनानानरक ॥ येथोनिलोकांतरख ॥ चतुर्मुख
स्वयेंरची ॥ ८० ॥ त्यासिनिष्कामनानाहींचित्तीं ॥ जेंस्वधर्मानंदरतीविरक्ती ॥ त्यासिमिलोकांतरनगती ॥ नाहींनिश्चितउद्धवा ॥ ८१
जेनकारितीचिमाझीभक्ती ॥ जेनायकतीचिमाझीकीर्ती ॥ जेमाझेंरामनामनुच्चारिती ॥ भवबंधपंक्तीछेदक ॥ ८२ ॥ त्यासिपुनःपु
नःस्वर्गलोक ॥ पुनःपुनःभोगितीनरक ॥ पुनःपाताळमृत्युलोक ॥ नानायोनींदुःखभोगिती ॥ ८३ ॥ जेंत्रिगुणगुणींसदासकाम ॥ जे
सदांकरितीसकामकर्म ॥ त्यासित्रैलोक्याबाहेरिनिर्गम ॥ त्रिगुणधर्मनियंतेंदी ॥ ८४ ॥ सांगीतलीपाताळविवंचना ॥ आतांऐक—
स्वर्गरचना ॥ लोकांलोकांतरगणणा ॥ सम्यक्जाणोसांगेन ॥ ८५ ॥ रविचंद्रप्रभाजेंप्रवर्ती ॥ तेथवरपृथ्वीचीथोरी ॥ तळपाताळस्वर्गी
करी ॥ लोकलोकांतरींनिवास ॥ ८६ ॥ पायींचालिजेतोभूलोकजाण ॥ येथूनिसूर्याएंतकडे ॥ भुवर्लोकयेरीवाटे ॥ वस्तीयक्षयक्षरक्षगंधर्वा ॥

८७॥ शुक्रलोकाहीवरी॥सूर्यलोकाचाबाटथोरा॥पृथ्वीपासूनिलक्षावरी॥जाणानिधोरीरविलोक॥८८॥वायूपासूनिचक्राकारी॥
रविचंद्रनारालोककुसरी॥रवेवणोनियानयावरी॥कालसूत्रधारीभवंडान॥८९॥त्याकाळाहिवरीमाझीसत्ता॥माझेनिभेणेंकाळु
नत्वना॥क्षणलवनिमिषावस्था॥आर्धाकन्यूननाहोनेटी॥९०॥नवलकाळचक्रगती॥मासारविचंद्रसमानहोती॥सूर्याआडचं-
द्राचीगती॥जाणनिश्चिनीदिनहूया॥९१॥तेंअमावास्याप्रतिपदेसी॥चंद्रचंद्रमंडळीसापकाशी॥सूर्यसमभागेंगमनत्यासी॥
तेयालोकांसिदिसेना॥९२॥इतुक्यासाठींतेदिवशीं॥जोवेंजोन्याचंद्राशी॥नएत्वस्थापिनीज्योतिषी॥तेयालोकांसीसत्यमानें
॥९३॥रविचंद्रएकासनी॥सर्वथानकरीगमनी॥लक्षांतरेंवसतीदोन्ही॥मंडळसमानिमासीतिगती॥९४॥रविआडगतीज्याग्र
हासीं॥त्याचाअस्तसांगेज्योतिषी॥सत्यमानेंयालोकासी॥तोग्रहादृष्टिसीदिसेना॥९५॥दृष्टिसृष्टिवाजोन्यावो॥तोज्योतिष
शास्त्रींसत्यपहाहो॥नदिसेत्याचाअस्तभावो॥दिसेनापहाहोपृथ्विजनी॥९६॥अभ्राआडग्रहणज्ञानें॥देखिलेंतेथेंपर्वेफावलें
॥नदिसेतेंदेशीनाहींचझालें॥येणेंहिबोलेंवर्त्तेता॥९७॥रविचंद्राहूनिआरती॥राहूकेतूचअसेवस्ती॥तेजेंमंडळआडयेती॥तें-
मांशिलेंम्हणतीरविचंद्रा॥९८॥राहूसूर्यागिळितासाचें॥तेंतोंडजळतेंराहूचें॥मंडळीमंडळआडयेत्याचें॥हेंसर्वमासाचेंसमत-
॥९९॥सूर्यसूर्यमंडळींराज्यकरी॥त्याच्यासर्वग्रासाचीथोरा॥ज्योतिषीसांगेघरोघरीं॥तेंदेखोनिनरींमहाशब्दकीजे॥२००
॥सूर्यसर्वग्रासाचियागोठी॥जगींएकबोंबउठी॥शिरवींरविराहूसिनाहींभेटी॥स्पर्शाहिशेवटींअसेना॥१॥ग्रहचक्रवेगेंचवळतां
पाहीं॥रविचंद्रासिकांचालणेंनाहीं॥तेनिश्चळनिजराज्याच्याठायीं॥नचालतांपाहींचालती॥२॥रविलोकाहूनिवरी॥चंद्रलो
कलक्षांतरीं॥चंद्रलोकाहूनिदुरी॥लक्षांतरींतारालोक॥३॥तारालोकाहूनिवरी॥बुधलोकदोलक्षांतरीं॥बुधलोकाहूनिवरी॥दो
लक्षांतरींशुक्रलोक॥४॥मिळोनियांदैत्यगण॥ज्याच्याचरणायेतीशरण॥नित्यभ्रांतिनीनोटांगण॥तोशुक्राचार्यजाणदैत्यगु

रू ॥ ५ ॥ भुवर्लोकाहूनि दोलक्षांतरीं ॥ भौमलोक वसे वरी ॥ भौमलोकाहूनि दोलक्षांतरीं ॥ देवगुरु करी निजवास ॥ ६ ॥ ज्याचे चरण वं
दिती देख ॥ इंद्र चंद्र वरुणादि अर्क ॥ नित्य येती अवश्यक ॥ तो बृहस्पती लोकगुरु चा ॥ ७ ॥ त्याहीवरी लक्ष दोनी ॥ सूर्यसुत वसे शनी ॥
लक्षांतरें तेथूनी ॥ सप्तऋषिजनीं निवास ॥ ८ ॥ सप्तऋषींची ऋषिपंक्ती ॥ तेथेंचि वसे अरुंधती ॥ त्यावरी वसे अमरावती ॥ इंद्र संप
त्तीसमवेत ॥ ९ ॥ जेथ आंगें वसे इंद्र जाण ॥ ऐरावती आरोहण ॥ पार्षदगण मरुद्गण ॥ सुरसेना जाण जयाची ॥ १० ॥ उच्चैःश्रवा वारू
जाण ॥ कल्पतरूचें उद्यान ॥ कामधेनूचें गोधन ॥ नंदनवन क्रीडेसीं ॥ ११ ॥ जेथिच्या पायऱ्या चिंतामणी ॥ रंभा उर्वशी विलासिनी ॥
अष्टनायका नाचणी ॥ ज्याच्या रंगणीं नाचती ॥ १२ ॥ ऐसें वैभव अमरावती ॥ इंद्र तेथील अधिपती ॥ ये स्थानी स्वर्गाची समाप्ती ॥ त्रैलो
क्य निश्चिती या नांव ॥ १३ ॥ आतां त्रैलोक्याबाहेरी ॥ एक लक्ष योजनावरी ॥ भक्त कृपा कृतार्थ हरी ॥ ध्रुव मंडळ करी कृपेनें ॥ १४ ॥ त्रैलोकीं
होतां प्रळय काळ ॥ ध्रुवा सिकदा न चळ ॥ तो सर्वदा अचळ ॥ या लागीं अचळ ध्रुवपद ॥ १५ ॥ पृथ्वीपासोनि कोटी योजन ॥ महर्लोक
वसे जाण ॥ ते यवसती कल्पायुजन ॥ तें वस्तीस्थान जयाचें ॥ १६ ॥ तेथूनि कोटी योजनें देख ॥ वरता असे जनोलोक ॥ तेथ वसती सनका
दिक ॥ ऊर्ध्वरेते देख महायोगी ॥ १७ ॥ तेथूनि दोन कोटी अधिक ॥ वसे ना ऐसा तपोलोक ॥ तेथींल निवासी अवश्यक ॥ वैराग्य देव देख तप
स्वी ॥ १८ ॥ तपोलोकाहूनि देख ॥ चौकोटी उंच अधिक ॥ तेथ वसे हे सत्यलोक ॥ तेथील नायक चतुराननु ॥ १९ ॥ तेथ मूर्तिमंत चारी
वेद ॥ मूर्तिमंत धर्म प्रसिद्ध ॥ मूर्तिमंत ब्रह्मचर्य शुद्ध ॥ तपही निज मूर्तिमंत ॥ २० ॥ गायत्री मूर्तिमंत तेथें ॥ वाचा मूर्तिमंत वसे तेथ ॥ द
या मूर्तिमंत नांदत ॥ योग मूर्तिमंत ब्रह्मसदनीं ॥ २१ ॥ तेथ आणिक ही मूर्तिमंत ॥ तेथें स्वरूपें यथाभासत ॥ सत्य सत्यलोकीं मूर्तिमंत ॥
असत्य तेथ असेना ॥ २२ ॥ तेव्हां कोण वसती कोणलोक ॥ गायत्रीमंत्र जे जापक ॥ जे ब्राह्मण नित्य उपासक ॥ जे याग उपासक निष्काम ॥ २३
जे ब्राह्मण कार्यी निमाले ॥ जे गोसंरक्षणीं निवर्तले ॥ जे परोपकारार्थ वेचले ॥ ते पावले सत्यलोक ॥ २४ ॥ जे निष्काम द्विजा भजले ॥ जे

॥ निष्कामद्विजांपूजिलें ॥ जींहीं निष्कामद्विजभोजिलें ॥ तेपावलेसत्यलोक ॥ २५ ॥ जेकृपाळुदीनार्थदेख ॥ जेकृपाळुबंदमोचक ॥ जेसत्यवादीसात्विक ॥ तेसत्यलोकनिवासी ॥ २६ ॥ जेपरापवादामूक ॥ जेपरदारानपुंसक ॥ जेपरद्रव्यापराङ्मुख ॥ तेसत्यलोकनिवासी ॥ २७ ॥ ऐशीसत्यलोकींचीस्थिती ॥ तेथिंचाब्रह्माअधिपती ॥ ब्रह्मसृष्टीचाहीवरती ॥ नादीलिखितीउद्वेवा ॥ २८ ॥ ब्रह्मांडाहूनिवेगळा ॥ कैलासनिर्माणकरीभोळा ॥ वैकुंठरचीघनःसांवळा ॥ हेव्मकस्वलोलानिर्मित ॥ २९ ॥ होनाब्रह्मांडाप्रमांदी ॥ वैकुंठकैलासनलगेबोदी ॥ तेथांलवस्तीचीअभिन्नगोडी ॥ हरिहरभक्तफुडीजाणती ॥ ३० ॥ तेथनाहींकाळाचेंगमन ॥ नाहींकर्माचेंकर्मबंधन ॥ नेथनाहींजन्ममरण ॥ हेंभक्तअनन्यपावती ॥ ३१ ॥ वैकुंठकैलासरचना ॥ सांगतामनमूकमनपणा ॥ तेलोकींचीलोकलक्षणा ॥ ऐकाविचक्षणासांगेन ॥ ३२ ॥ सकळब्रह्मांडाबाहेरी ॥ मायाआवरणाभीतरी ॥ वैकुंठकैलासहरिहरी ॥ स्वलीलेकरीनिर्मिले ॥ ३३ ॥ सकळजीवांसुखकरू ॥ केन्ठासीवसेशंकरू ॥ जोकांतवर्णीपरमेश्वरू ॥ जोयोगेश्वरूयोगियां ॥ ३४ ॥ जगद्गुरुगंगाधर ॥ पिनाकपाणीपंचवक्त्र ॥ कर्पूरगौरगौरीवर ॥ अभयवरदकरनिजभक्तां ॥ ३५ ॥ त्रिमात्राधिपतिञ्यंबक ॥ त्रिपुरांत्रिपुरत्रिपुरांतक ॥ त्रिविधतापउच्छेदक ॥ तिन्हीलोकसुखकारी ॥ ३६ ॥ नागभूषणीशोभलीला ॥ रुद्राक्षपुष्परुंडमाळा ॥ नीळकंठजाश्वनीळा ॥ भस्मोद्धूळाधूसर ॥ ३७ ॥ त्रिशूलडमरांकितकर ॥ घिनेचव्याघ्राजीनअंबर ॥ रामनामींअतितत्पर ॥ करींनिरंतरजपमाळा ॥ ३८ ॥ सहस्रबाहोबाळिपुत्रबाण ॥ भृंगीचंडीपार्श्वदपूर्ण ॥ सार्धसहस्ररुद्रगण ॥ कात्यायिशफळजाणझेलिनी ॥ ३९ ॥ गणेशस्वामीकार्तिक ॥ नंदीपंचमुखसन्मुख ॥ वीरभद्रसेनानायक ॥ जेणेंनाचलीसीकदक्षासी ॥ ४० ॥ भूतप्रेतपिशाचक ॥ महाप्रथमज्याचेंसैन्यक ॥ अवघेशिवांकितदेख ॥ शिवनामघोषगर्जती ॥ ४१ ॥ भक्तशिवशूलीशंकर ॥ उमाकांतकर्पूरगौर ॥ भवशर्वभवानीवर ॥ कपर्दीईश्वरमहादेव ॥ ४२ ॥ हरहरशब्दकरनामोच्चारीं ॥ धान्यलिक्षरूपवृंदरी ॥ शिवनामेंगर्जेसदागोरी ॥ गिरीगराज्यकरीतेठायीं ॥ ४३ ॥ जेयशिवनामाचाउच्चार ॥ तेथसर्वेसींतिष्ठेशंकर

र ॥ भक्तकृपाळुईश्वर ॥ भोळानिरंतरभावार्थ्या ॥ ४४ ॥ निजदासाचेत्रिगुणवैरी ॥ छेदावयात्रिशूळकरीं ॥ निजडमरूच्यागजरीं ॥ पा
पाचीउरीउरोंनेदी ॥ ४५ ॥ कैलासीतृणनरूसमस्त ॥ पशुपक्षीजंजेतेथ ॥ तेअवघेचिशिवांकित ॥ सर्वरूपेंसमस्तशिवूनांदे ॥ ४६ ॥ यापरीब्रह्मांडाबाहेरी ॥ शिवूस्वलीलानिर्माणकरी ॥ नेमूनियांकैलासगिरी ॥ शांभवराज्यकरीभवानीशीं ॥ ४७ ॥ आतांवैकुंठीचीस्थिती ॥
ऐकसांगेनतुजप्रती ॥ जेऐकतांचिभक्ती ॥ स्वानंदस्फूर्तीवासंडे ॥ ४८ ॥ उंसगाळूनिकाढिजेसार ॥ त्याचीआकृतीकीजेसाकर ॥ तिचे
हिनानाप्रकार ॥ करितीनानाकारअतिकुशळ ॥ ४९ ॥ तेवींचैतन्यचिनिष्टितें ॥ प्रसाववुनिश्रीभगवंतें ॥ वैकुंठरचिलेंतेथें ॥ निजसामर्थ्येनांदावया ॥ २५० ॥ स्वलीलासगुणसाकार ॥ सकुमारअतिसुंदर ॥ घनःशामगनोहर ॥ मूर्तिचिन्मात्रचोखडी ॥ ५१ ॥ शंखचक्रपद्म
गदा ॥ चारीभुजासायुधा ॥ डोळेलांचावलेआनंदा ॥ सगुणगोविंदादेखतांनी ॥ ५२ ॥ मुगुटकुंडलेंमेखळा ॥ कासेमिरवेसोनसळा ॥ कौस्तुभझळकेगळां ॥ आपादघनमाळाशोभन ॥ ५३ ॥ चरणींचीगंगाअतिपुनित ॥ जेजगातेंपवित्रकरित ॥ तेमाथांवाहेउमाकांत ॥ निजस्वार्थदेखोनी ॥ ५४ ॥ त्याश्रीहरीचेंपदद्वंद्व ॥ वानितांमुकाझालावेद ॥ अगम्यहरीचेंनिजपद ॥ महिमाअगाधहरिचरणीं ॥ ५५ ॥
पहातांमुकुंदाचेंश्रीमुख ॥ फिकेंझालेंपियुक ॥ डोळयांझालेंपरमसुख ॥ धन्यश्रीमुखहरीचें ॥ ५६ ॥ ज्याचेंनिमिषार्धदेखिल्यामुख ॥ हारपेकोटिजन्माचेंदुःख ॥ त्रैलोकींनमायहरिरव ॥ धन्यश्रीमुखहरीचें ॥ ५७ ॥ ज्याचादेखिलियावदनेंदु ॥ बाधूंनशकेद्वंद्वबाधू ॥ चटनावाटनापरमानंदु ॥ स्वानंदकंदुजगाचा ॥ ५८ ॥ ज्याचीविक्षेपभृकुटी ॥ रचीब्रह्मांडच्यादाउटी ॥ ज्याचेरोमकुपींब्रह्मांडकोटी ॥ तोहरिवैकुंठीनांदत ॥ ५९ ॥ ज्याचीझालियाकृपादृष्टी ॥ अहंकाराचीदिठीगांठी ॥ दुसरादिसोंनदेसृष्टी ॥ तोहरीवैकुंठीनांदत ॥ ६० ॥ ज्याचा
दुल्याचेंनाम ॥ निर्दळीगामरणजन्म ॥ समूळउपडीकर्माकर्म ॥ तोपुरुषोत्तमनांदत ॥ ६१ ॥ तेंवैकुंठींपहातांसाचार ॥ अवघेचचतुर्भुजनर
॥ घनःशामपीतांबरधर ॥ शंखचक्रअवघ्यांसी ॥ ६२ ॥ अवघ्यांचेंएकस्वरूप ॥ अवघेदिसतीएकरूप ॥ जेथहरीनांदेस्वयेंसद्रूप ॥ ते-

थकोणीकुरूपदिसेना ॥ ६३ ॥ तेथनाहीं आधिव्याधी ॥ नाहींविषयवार्ताउपाधी ॥ स्त्रीपुरुषासमानवृद्धी ॥ जाणविशुद्धीउद्भवा ॥ ६४ ॥ ते
थनाहींतहानभूक ॥ नाहींकामक्रोधद्वंद्वदुःख ॥ नाहींजन्ममरणानिशोक ॥ ऐसावैकुंठलोकनादन ॥ ६६ ॥ लक्ष्मीनेंकरावेंअवलोकन ॥ य
ज्ञागींकरतीस्मरण ॥ तेलक्ष्मीआंगेंआपण ॥ करीसंमार्जनवैकुंठीं ॥ ६७ ॥ तेवैकुंठीजगन्नाथ ॥ भगवद्यानिजभक्त ॥ स्वलीलासमसेनां-
दत ॥ दीनकृपायुक्तदयाळु ॥ ६८ ॥ अनंतनाममात्रघेतल्यासाठीं ॥ उद्धरल्याजीवकोटी ॥ तोस्वामीश्रीवैकुंठीं ॥ दीनकृपादृष्टीनांदत ॥
॥ ६९ ॥ जैसाज्यासिभावार्थ ॥ तैसापुरवीमनोरथ ॥ पावेंदेंपंचमपुरुषार्थ ॥ तोहरिनांदतवैकुंठीं ॥ ६० ॥ लोकलोकांतरगणना ॥ ब्रह्मां
डसंख्याअवधीजाण ॥ वैकुंठकैलासरचना ॥ समूळविवंचनासांगीतली ॥ ७० ॥ लोकसांगीतलेभिन्नभिन्न ॥ तेथीलस्वामीचेकोणजन
॥ ऐसेंकल्पीलतुझेंमन ॥ तेंअर्थनिरूपणअवधारीं ॥ ७१ ॥ महर्जनतपसत्यलोक ॥ तेथीलस्वामीचेकोणलोक ॥ वैकुंठरचनाअलो-
लिक ॥ तेयदुनायकसांगत ॥ ७२ ॥ ॥ श्लोक ॥ योगस्यतपसश्चैवन्यासस्यगतयोऽमलाः ॥ महर्जनस्तपः सत्यंभक्तियोगस्यमद्-
गतिः ॥ १४ ॥ ॥ टीका ॥ निश्चळकरावयानिजचित्ता ॥ साधितीप्राणापानसमता ॥ षट्चक्रेंभेदूनितत्वता ॥ पुढेंनिजात्मतापावती
॥ ७३ ॥ तंवआयुष्याच्यानेंअस्तमान ॥ निजांगींआदळेमरण ॥ ऐसेनिगेलेजेयोगीजन ॥ त्यांसिऊर्ध्वगमनमहर्जनलोकीं ॥ ७४ ॥ जेकां
नैष्ठिकब्रह्मचारी ॥ ब्रह्मचर्यनेमेंव्रतधारी ॥ जोस्वर्णाहिनातळेनारी ॥ जोभीक्षाहारीसर्वदा ॥ ७५ ॥ जोसदाधडधडीतविरक्त ॥ एक
भीक्षानधरीहातीं ॥ सद्गुरूचीयासेवाकरितो ॥ आत्मज्ञानप्राप्तीपावावया ॥ ७६ ॥ जेसंधींव्हावेंआत्मज्ञान ॥ तेसंधीसिआलेंमरण ॥ ऐ
साब्रह्मचारियासिजाण ॥ ऊर्ध्वगमनमहर्जनादिलोकीं ॥ ७७ ॥ जेगृहस्थाश्रमीनेटक ॥ जेअग्निसेवसाग्निक ॥ जेस्वधर्मचित्तशोधक ॥
जेसेवकहरिदेवा ॥ ७८ ॥ जेभूतदयाळुभाविक ॥ जेसत्यवादीसात्विक ॥ जेनिजात्मज्ञानसाधक ॥ जेअवंचकगुरुभजनीं ॥ ७९ ॥ गुरु
कृपासाधूनिज्ञान ॥ पावावेंब्रह्मसमाधान ॥ तंववेंचलेंआयुष्यधन ॥ आंगींनिधनआदळलें ॥ ८० ॥ तेणेंखोळंबलाब्रह्मप्राप्ती ॥ परि

ऊर्ध्वलोकींहोयगती ॥ तेशीउपासनाविरक्ती ॥ तेणेंतारतम्येंजातीमहर्जनादिलोक ॥ ८१ ॥ जेवनवासीवानप्रस्थ ॥ जेवैराग्येंअतिविरक्त ॥
जेकंदमूळफळींतृप्त ॥ जेसदानेमस्तआश्रमधर्मी ॥ ८२ ॥ वर्षाकाळींआकाशींराहे ॥ हेमंतऋतीजळाशयें ॥ उष्णकाळींपंचा[illegible] ॥ न
पश्चर्यावाहेअतिनिष्ट ॥ ८३ ॥ शरीरशोषणाचेंपाहें ॥ सर्वथानधरीभय ॥ स्वार्थींचेनिलवलाहें ॥ तपोनिष्ठासाहेदारुण ॥ ८४ ॥ तेणेंग्य[illegible]
धूनिपूर्ण ॥ करावेंसंन्यासग्रहण ॥ साधावयाब्रम्हज्ञान ॥ तेचिकाळींमरणनोदवलें ॥ ८५ ॥ ऐसेनिदेहांतास्थिती ॥ त्यासिऊर्ध्वलोकींहोय
गती ॥ महर्जनतपोलोकप्राप्ती ॥ तारतम्यास्थितीउपासना ॥ ८६ ॥ जोसमूळसंकल्पसंन्यासी ॥ लोकलोकांतरनघडेत्यासी ॥ हेंनटके
राजयासीं ॥ आणिझालेसंन्यासीविधियुक्त ॥ ८७ ॥ जेकांपोटींहूनविरक्त ॥ स्वधर्मीधानूसिनलावितोहात ॥ जेयतिधर्मीसदांनिरत ॥
जेसदांजपनमणवातें ॥ ८८ ॥ अंगिकारिलेआश्रमविधी ॥ उबगुनमानीजोत्रिशुद्धी ॥ मरणींदंडळीनाबुद्धी ॥ त्यागमनसिद्धीसत्य-
लोकीं ॥ ८९ ॥ ऐसेसत्यलोकांतेंपावती ॥ तेथिल्याभोगाचीज्यांविरक्ती ॥ तेब्रम्ह्यासवेंमुक्तहोती ॥ येरतेयेतीमाघारे ॥ ९० ॥ ज्यांसिस
त्यलोकींभोगासक्ती ॥ तेरवचोनिमाघारेयेती ॥ इतरलोकांचीकोणगती ॥ पुनरावृत्तीसोडीना ॥ ९१ ॥ जेथवरीभोगासक्ती ॥ तेथवरीपु
नरावृत्ती ॥ तेथभोगाचीनिवृत्ती ॥ तेथचारीमुक्तीआंदण्या ॥ ९२ ॥ ज्यालोकींज्याभोगविरक्ती ॥ तेथूनितेंपुढारेजाती ॥ जेलोकींज्याभो
गासक्ती ॥ तेरवचोनिपडतीभूलोकीं ॥ ९३ ॥ तेशीनव्हेमाझीभक्ती ॥ भक्तांनाहींइतरप्राप्ती ॥ मद्भक्तांमाझीगती ॥ जाणनिश्चितीउद्ध
वा ॥ ९४ ॥ जेसकाममाझीसेवाकरिती ॥ त्यांसिकामनाफळींपडेवस्ती ॥ ज्यासिनिष्काममाझीभक्ती ॥ त्यासमाझीप्राप्तीअनन्य
॥ ९५ ॥ सकामभक्तांचेपुरवूनिकाम ॥ त्यासिमीकरीननित्यनिष्काम ॥ निजभक्तासिनिजधाम ॥ मीपुरुषोत्तमपाववीं ॥ ९६ ॥ या-
लागींगोपींचीकामासक्ती ॥ त्याचिआणूनिनिष्कामस्थिती ॥ त्यांसिदिधलीसायुज्यमुक्ती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ ९७ ॥ त्यागो
पिकांसिकामूकेला ॥ कींनिःशेषकामत्यांचाहरिला ॥ नविचारितांयाघेला ॥ कृष्णाव्यभिचरलामूर्खम्हणती ॥ ९८ ॥ भक्तो-

कनाआवडेभक्तांसी ॥ नेमीकरींवैकुंठवासी ॥ भक्तमागेंसमर्पनेसी ॥ करीमीनयासींजिवलग ॥ ९९ ॥ दिनगुजअळंकारेंसीं ॥ हृदयीं-
चंगोडसांगावयासी ॥ उद्धवातुंजैसाआवडसी ॥ ऐसीनस्पांशीकरीमीनां ॥ ३०० ॥ भक्तमागेंस्वरूपता ॥ त्यासिमीदेंचतुर्भुजता ॥
शंखचक्रादिसायुधता ॥ घनःश्यामतासकेरव ॥ १ ॥ मुगुटकुंडलेंमेखळा ॥ कासेंपीतांबरमोतमाळा ॥ वाकीनोदरूनरगणकमळा ॥
कौस्तुभगळांमत्सम ॥ २ ॥ ठाणमाणगुणलक्षण ॥ धीर्यशौर्यगांभीर्यपूर्ण ॥ रूपेंरेखासमसमान ॥ दोघेंहीअत्यूनस्वरूपता ॥ ३
रमादोघांसिएकचदेखे ॥ देवाकोणहेंनोनोळखे ॥ पार्षदऋषिगणयादवकलाठाके ॥ कोणासिमिसपवेसेवावे ॥ ४ ॥ उभयरूपवर्कीर्चित्ती ॥ कोणात्व
राधरूळखी ॥ ववरधरचवरेंहाती ॥ कोणामनोचिऱ्हाव ॥ ५ ॥ नमनापवेब्रह्मादिदेवां ॥ नेहिमानिनीअपूर्वी ॥ दोंमाजीकोणआदिदेवा
॥ त्यासिहीस्वयंमेवांकळेना ॥ ६ ॥ जेंविदीपेंदीपुल्नाविला ॥ नकळेवडीलकोणथाकुला ॥ तेविंमाझीस्वरूपताशावला ॥ ननवेओळखि
लाभानासी ॥ ७ ॥ जेंविआरिसांतमनिर्बिंब ॥ दिसेसमरूपस्वयंभ ॥ तैशीस्वरूपतेचीशोभ ॥ समविंडवदोहींचा ॥ ८ ॥ देवोहोऊनि
यांमसन्न ॥ आपुलीस्वरूपतादेसंपूर्ण ॥ नेदांहृदयींचांद्विजचरण ॥ श्रीवत्सलांछनभानासी ॥ ९ ॥ श्रीवत्सचिन्हयावयासिपाही ॥ वि
ष्णुम्हणेमजसामर्थ्यनाहीं ॥ तेंअसेंब्राह्मणाच्यापायीं ॥ त्याचाचरणहृदयींथोरल्यालाभे ॥ १० ॥ स्वरूपतेमाजीजाण ॥ देवाभक्तांची
हीविलक्षण ॥ ज्यांचेहृदयींश्रीवत्सलांछन ॥ तोस्वामीमाझा विष्णुजाणसर्वांना ॥ ११ ॥ ऐशीस्वरूपताजरीझालीप्राप्त ॥ तरीहादेवोमीएक
भक्त ॥ हाभिन्नत्वाचाभेदकिंचित ॥ त्याआंतउरलाअसे ॥ १२ ॥ देवाभक्तांमाजीभेदु ॥ भिन्नस्वरूपतासंवाद ॥ जंवनाहींअद्वयबोधु ॥ तं
वपरमानंदुमगटेना ॥ १३ ॥ सांडूनिभिन्नभेदवार्ता ॥ भक्तमागेंमाझुज्यता ॥ तेगोडनिरूपणकथा ॥ तेथीलस्वादनामेजाणे ॥ १४ ॥ सा
युज्याचेंगोडपण ॥ माझेंमीजाणेंआपण ॥ उद्धवातुजतेंहिजाण ॥ सांगसंपूर्णसांगेन ॥ १५ ॥ देहस्वरूपतासारिखेपण ॥ हृदयींभि-
न्नमीतूंपण ॥ ऐशियेंहिमुक्तीशिजाण ॥ भक्तसज्ञाननानळती ॥ १६ ॥ मीहोऊनियांमातें ॥ भजनस्वतःसिद्धआइतें ॥ तेंसांडूनि-

यांभेदानें ॥ निजभक्तांचित्तेंनानळती ॥ १७ ॥ देवसीभक्त अनादिसिद्धी ॥ वार्थीमुर्खाहून अभेद ॥ तेथभेदूनिजोधरीभेद ॥ तोभक्तिमंदमा
इक ॥ १८ ॥ आर्तजिज्ञासूआणिअर्थार्थी ॥ हेभेदनेनेमायिकाभक्ती ॥ जे अभेदभावेंभजनभजती ॥ सायुज्यभुक्तीतयासी ॥ १९ ॥ त्या-
सिरावरंकसमान ॥ वेदानिंद्यनमनींमन ॥ जेनधरितीदेहाभिमान ॥ सायुज्यजाणतयासी ॥ २० ॥ जैशीआपुलीसाउली ॥ मिथ्याआ
पणासवेंनागली ॥ तेसीदेहबुद्धीज्यांसिझाली ॥ त्यांसिफळावलीसायुज्यता ॥ २१ ॥ जन्मूनिछायासरसीवाढे ॥ माझीहेंमनानुद्री
पुढें ॥ ऐसेंदेहावेंनवार्थीमांकडे ॥ सायुज्यरोकडेंतयासी ॥ २२ ॥ सांडूनिदेहीचीविषयासक्ती ॥ जोकरीमाझेअभेदभक्ती ॥ त्यासिचि
सायुज्यमुक्ती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ २३ ॥ त्यासिदेहीनुरेमीपण ॥ भूतमात्रींदेखेनूपण ॥ त्यासिसायुज्यमुक्तीजाण ॥ सांग-
संपूर्णमांकडे ॥ २४ ॥ जेवढीमजआत्म्याचीव्यक्ती ॥ तेवढीचत्याचीमतीती ॥ त्यासीचसायुज्यतामुक्ती ॥ सहज आपेंतीउद्धवा ॥ २५
॥ त्यासिविष्णुस्वरूपव्हावादेहो ॥ हासर्वथानुपजोभहभावो ॥ त्यासिविष्णुसगळाचदेहवावो ॥ यालागींसारूप्यशाहाहोंपांछीन ॥
२६ ॥ निजविवेकेंपदानाठायीं ॥ देहींनिनकामिथ्याथाही ॥ तेथमारूप्यनाकोणदायीं ॥ सत्तानीकाईमागावी ॥ २७ ॥ सायुज्यता आ
पिपाहाना ॥ वस्तुपीणदावोनाहींरिता ॥ सकळभूतींएकात्मता ॥ सायुज्यतत्वतायानाव ॥ २८ ॥ सकळरूपेंनांदतेंजग ॥ तेंजाणेंआपु
लेंभांग ॥ आपणसर्वात्माअभंग ॥ त्यासीचसांगसायुज्य ॥ २९ ॥ मीएकसबाह्यभ्यंतरीं ॥ मीएकजगमस्थावरीं ॥ मीचिआत्माचरा
चरीं ॥ जाणत्याचेंपरंसायुज्यनांदे ॥ ३० ॥ मीचिएकएकला ॥ एकपणीचिसंचला ॥ त्यासिद्वैतावादुकांहींपडिला ॥ सत्यशक्तसायुज्य
॥ ३१ ॥ एवंभावार्थाच्याअतिप्रीती ॥ जेजेंनिजभक्तवांछिती ॥ तेंतेंमीपुरवीश्रीपती ॥ चारीमुक्तीभक्तांसी ॥ ३२ ॥ यावेगळेमाझेप्रिय
भक्त ॥ भक्तिमनापेंमनापवंत ॥ भजनशौर्यभनिभद्भुत ॥ निष्कामनिरतमद्भजनीं ॥ ३३ ॥ आर्तजिज्ञासुअर्थार्थी ॥ याकल्पनानथ
रोनिहातीं ॥ नित्यनिष्कामअतिप्रीती ॥ मजभजतीनिर्हाभाग ॥ ३४ ॥ तेथेंसालोक्यसामीप्यस्वरूपता ॥ आपरिनमागतीसायुज्यता ॥

निष्कामभजनीं भगवंता ॥ भक्तिनत्वता यानाव ॥ ३५ ॥ नवलभजनाचा परवडी ॥ आवडीनें पसवे आवडी ॥ क्षणक्षण चढोवढी ॥ नि-
त्यनूतन गोडी प्रेमाची ॥ ३६ ॥ माझिया आवडी तत्वता ॥ सर्वस्वें देतिना जीविता ॥ कदापालटनर्हे चित्ता ॥ नाचार्थना यिज्यासी ॥
३७ ॥ मीचएकदेवादिदेवो ॥ सर्वभूतीं माझा त्रिभावो ॥ विपरीतार्थि कर्तीसंदेहो ॥ पालितापहा हाउप जेना ॥ ३८ ॥ नवलभजन भावार्थ-
योगें ॥ मद्भावें देखे नरनारी ॥ श्वान शूकरादि आकारीं ॥ नमस्कारी मद्भावें ॥ ३९ ॥ नवल त्यांची भजनख्याती ॥ सायुज्यादि चारीमु-
क्ती ॥ माझ्या नावावरूनि ओंवाळिती ॥ भक्तिसाठीं यत्नें येणें पाडें ॥ ४० ॥ मांडुन्या अनिघिश्रमांकडे ॥ त्यानी निर्वाणिला आणिकाकडे ॥
नाणती राम नामापुढें ॥ विभवा पुढें तेंव्हायी ॥ ४१ ॥ गगन पडो पाहे कडाडे ॥ पृथ्वी उलथा वपाताडगडें ॥ ऐसें माडलिया सांकडे ॥ नाम-
पंथ्थ हारवें ॥ ४२ ॥ ऐशी देखोनि अनन्य प्रीती ॥ मी सर्वस्वें भुललों श्रीपती ॥ नगन पहाता वृत्ति जाती ॥ त्याच्या घरा धर्ने मी धांवें ॥
४३ ॥ तेनें घर्ने वैकुंठीची वाट ॥ त्याचें घर नीमी करी नवैकुंठ ॥ ते येंचि न्यात्रें फुटे पाहाट ॥ पिके पठ संताची ॥ ४४ ॥ उपनिषदें यंत्र नियास-
सीं ॥ स्वधर्म येसरवव र्मासी ॥ नारदादि सनकादिकासी ॥ नयाधरामि अतिप्रीती ॥ ४५ ॥ गर्जत नामाचे पवाडे ॥ माझी कीर्ति गा-
तां वाडें कोडें ॥ माझ्या रामनामापुढें ॥ तृण हांति उडे आथकत्व ॥ ४६ ॥ ऐशी देखोनि माझी भक्ता ॥ वीरसोनि यांनि जशांती ॥ धांवोनियेत
या प्रती ॥ वोळलो मागुती जावों विसरें ॥ ४७ ॥ त्यासि लक्ष्मी यजें जंदृपण ॥ तें तें त्यासि हाय भूषण ॥ माझें भक्तीचें प्रसन्नपण ॥ जाण
संपूर्ण या नाव ॥ ४८ ॥ ते थ सायुज्यादि चारी मुक्ती ॥ त्याचें सेवें गिलयें येती ॥ जे जे यविषय संऊं जाती ॥ ते थ सायुज्यमुक्तीसे
वाकरी ॥ ४९ ॥ रिद्धिसिद्धी त्याच्या घरीं ॥ होऊनि राहाति कामारी ॥ तरी ते सिद्धीना चाडनधरी ॥ माझे भक्तीवरी निश्चयो ॥ ३५० ॥
॥ ऐशी देखोनि निश्चयें भक्ता ॥ मी हा करी अनन्य प्रीती ॥ भक्त जेउतील स पाहता ॥ ते उना मी श्रीपती स्वयें प्रगटें ॥ ५१ ॥ भक्तस्वभा-
वें बोलीं जाप ॥ त्याचें बोलणें मी चि होय ॥ त्याचें बोलण्या मनवाच्य ॥ मी चि राहें ग्राह्वार्थ ॥ ५२ ॥ नोकोतुकें खेळे खडे ॥ ते खडे विभज-

होणेंपडे ॥ तोकृपाळूपाहेजयाकडे ॥ त्याचेछेदींमीगाढेभवबंध ॥ ५३ ॥ तोवासपाहेजेणेंमाहेरा ॥ तेउतामीस्करवाचासृष्टीकरी ॥ तोस्व
णेजयातेंउद्धरीं ॥ तोमीस्वपदावरीबैसवीं ॥ ५४ ॥ त्यासिअल्पहिविघ्नचुणावे ॥ तोसदांगेंमीकरूंधांवें ॥ त्याचेंनाममजीहांस्मरावें ॥ त्या
सिम्यातारावेंसर्वथा ॥ ५५ ॥ जेवींतानयालागींमाता ॥ तैसीत्याभक्ताचीमजचिंता ॥ त्याचीसेवाहिकरितां ॥ मीसर्वथालाजेना ॥ ५६ ॥
माताबाळकाचेंपुरवीकोड ॥ तैसेंतेंमाझेंलळेवाढ ॥ त्याचेंप्रेमसर्वांमजगोड ॥ उपचारवाडमजनाहीं ॥ ५७ ॥ मीशरीरतोमाझाआत्मा ॥ प्रे
मळअसेंपदियाआह्मां ॥ प्रेमळावरतीसीमा ॥ भक्तीचीमहिमावंदना ॥ ५८ ॥ त्यासिप्रणंकाळसंहारी ॥ यास्तवत्याअंतबाहेरा ॥ मी
निजांगाचेंदुर्गकरीं ॥ ऐशीयातिपुरीप्रेमळाची ॥ ५९ ॥ तेथकाळाचेंनिर्दळनें ॥ त्याऊनियक्षमास्थितीचेवानें ॥ माझेंभक्तमानितेंपाटे ॥
आपणयाअंतवरेस्वस्करवेंवसर्वा ॥ ६० ॥ त्याचेंस्वाभाविककर्मजाण ॥ तेंमाझेंयातीसंपूजन ॥ तोदृखतेंमाझेंदर्शन ॥ त्याचीवाव-
टीतेंस्तवनस्वर्णवेंमाझें ॥ ६१ ॥ तोस्वयेंकरीआरोगण ॥ तेंचिमजनैवेद्यअर्पण ॥ त्याचीनिद्रातेंजाण ॥ समाधीसंपूर्णपेंमाझी ॥ ६२ ॥
त्यानिमिषोन्मिषाचाव्यापार ॥ तेंमजअत्यंतप्रियकर ॥ त्याच्यानिश्वासाचेपरिवार ॥ मजअपारस्करवावितो ॥ ६३ ॥ भक्तांचाशरीर
स्वभावस्थिती ॥ तेणेंमीस्करवावेंभोगनी ॥ ऐसेसप्रेमभक्तआवडती ॥ माझीअनन्यपणीनामइक्ता ॥ ६४ ॥ चारीपुरुषार्थीनानळती ॥ उ
पेक्षूनिचारीमुक्ती ॥ सप्रेमकरितीमाझीभक्ती ॥ मजचीपावनीमइक ॥ ६५ ॥ गंगासागरींमिनल्ळानिळे ॥ मीनलीत्याचाचन्यावरीन्ळे
ळे ॥ तैसाभक्तमिळानिभावबळें ॥ माझेंभक्ताचेंसांहदूमजमाजिमांगी ॥ ६६ ॥ जाँवीक्षाभरेंनकुणागी ॥ नकुणपणभोगसर्वांगी ॥ तेंचि
भक्तमिळानिमजलागीं ॥ माझेंभक्तिसंभोगीवेंभन ॥ ६७ ॥ कासनदाचिंगोडपणा ॥ चंद्रजाणेंआपुलेंआपण ॥ तेंविमीहोऊनिमाझेंभ-
जन ॥ भक्तसमानजाणती ॥ ६८ ॥ नानीस्वभावेंउदकपणे ॥ तेंचिगंगायमुनासंदिन्न ॥ प्रयागसंगमउद्दरान्नीक ॥ तेवींभक्तभाविक
मयोगें ॥ ६९ ॥ तेवींमाझेंभक्तमजमिळून ॥ अनन्यकरितीमाझेंभजन ॥ येयमाधिकसाब्विकअनिर्दान ॥ उद्धरतींजाणमयोगें ॥

७०॥ पृथ्वीनिधानें भरलें आहे ॥ परी पायाळेंवीण पामर नोहे ॥ तैसा आत्मा आत्मनसिद्ध आहे ॥ गुरुकृपा पाहिजे तेथें ॥ ७१॥ चहूं पुरुषार्थांतें
त्यागिती ॥ चारी मुक्ती उपेक्षिती ॥ पंचम पुरुषार्थाची भक्ती ॥ मज पदिंयती उद्धवा ॥ ७२॥ येचि भक्तीचें मज कोड ॥ हेचि भक्त माझे लाडिवाड ॥
मज अवाप्तकामा त्यांची चाड ॥ ऐसें प्रेम गोड त्यांचें ॥ ७३॥ भाव भी प्रेमाचें पाहुणे ॥ भावार्थाचें आंदणें ॥ त्या अनन्याची जे साकडें ॥ जिवें-
भावें सर्वस्वें ॥ ७४॥ माझें नाम आत्माराम ॥ मी अवाप्त सकळकाम ॥ परी प्रेमळांलागीं सकाम ॥ ऐसें गोड प्रेम त्यांचें ॥ ३७५॥ मग
आपुली येसंवसाटी ॥ तें मज घेणें उठाउठी ॥ परी विसरू न वहे दशवटी ॥ मज भक्तांनी मांडी प्रेमाची ॥ ७६॥ प्रेमळ मज मी मोलें अधिक ॥ संवसा
टीं करित्यांन देख ॥ त्यालागीं शिरें वंदनांक रचें ॥ नयनें सेवक मेळेना होय ॥ ७७॥ प्रेमाचा जिव्हाळा पूर्ण ॥ भावार्थाची उणखूण ॥ जाणता मी
एक श्रीकृष्ण ॥ इतरांसि जाणा कळेना ॥ ७८॥ मज गोपिकांची कोण गोडी ॥ त्यांच्या प्रेमाची जाति वेगळी ॥ त्यालागीं मज त्यांची आवडी ॥
अनागादी उद्धवा ॥ ७९॥ कुब्जा काय सुंदर होती ॥ तिच्या प्रेमाची मज प्रीती ॥ राधा भार्या मी तिचा पती ॥ काय विषयासक्ती त्यागूनी ॥ ८०॥
कोण भक्ती केली गोपाळीं ॥ काय तीं सोवळीं ओवळीं ॥ त्यांचें उच्छिष्ट कवळ मी गिळी ॥ प्रेमसमेळीं डुल्लत ॥ ८१॥ पांडवांच्या बाचें-
मी काय लागें ॥ त्यांचीं विवरें शोधीं अनेगें ॥ मी सुदाम्याच्या पायांलागें ॥ काय त्याचें निपांगें गागलों ॥ ८२॥ मी काय अन्नासि दुकाळ-
लों ॥ नेयन पत्या मागें गेलों ॥ मी भावार्थाचा भुकेलों ॥ प्रेमाच्या पावलों पाहुणेरा ॥ ८३॥ माझी काय क्षीण झाली शक्ती ॥ मज-
गोपिका दावें बांधिती ॥ त्यांच्या निजप्रेमाची जाती ॥ मी स्वयें धरी पाशें बद्ध ॥ ८४॥ मी लागता कोणाची कवडी ॥ अर्जुनाचीं धू-
तसें घोडीं ॥ धर्माघरीं उच्छिष्टें काढीं ॥ मज आवडी प्रेमाची ॥ ८५॥ मज प्रेमळांची अति आवडी ॥ तें लोकपणा लाज दवडी ॥ मह-
आच्या विसर वीकोडी ॥ त्यांच्या संगती [illegible] मज लागीं ॥ ८६॥ सकळ अलंकार लेऊनि माता ॥ निजपुत्र भक्तकीं लाडविना ॥ त्या-
च्या कोडाळेंना धुंकमुना ॥ तैसें प्रेमळ सर्व या मज लागीं ॥ ८७॥ ऐसा प्रेमाचेनि अतिरागें ॥ स्यापंगी रह होइजे श्रीरंगें ॥ यालागीं तस-

पुढेंमागें॥सदासर्वांगेंनिगुन॥८८॥उद्धवायादवसमस्त॥असतांमाझेंबहुतगोत॥तूंचिप्रियकरमजजोयेथ॥माझेंप्रेमअर्जुनतुज
माजी॥८९॥हेंऐकोनिदेवाचीगोठी॥उद्धवेंपायींघातलीमिठी॥देवेंस्वकरेंवोनिपाटीं॥उठाउठीआळंगी॥९०॥हृदयींहृदयझालेंसलग्न
॥देहीदेहापाडिलेंआलिंगन॥मनेंसिमनझालेंएकमन॥स्वानंदेंपूर्णवोसंडे॥९१॥देवाविसरलादेवपण॥भक्तानाठवेभक्तपण॥दोघां
चेंउडालेंदोनीपण॥स्वानंदींपूर्णबुडाले॥९२॥सेव्यसेवकताठेलीगांठी॥द्वैतभावाचीतुटलीदृष्टी॥भक्तीसाध्यत्याच्यापाठीं॥दोघांझा
लीभेटीनिजात्मना॥९३॥स्थूळलिंगआणिकारण॥इहींउपजलिजेंमहाकारण॥तेंदेहचतुष्टयाचेंआठवण॥आर्दळिनेंकोणतेंठायीं॥
९४॥तेथनिबिडआणिनिघोट॥स्वरवस्वरूपघनदाट॥नाहींआदिमध्यशेवट॥तेंझालेंभगवत्स्वरूप॥९५॥नवलदेवाचेंपूर्णपण॥तेथ
होलाभक्तकेलेंज्ञाण॥मोडोनिदाविलेंउत्तमपण॥ऐसाभक्तआनमजमिळेना॥९६॥उद्धवाऐसामजपासीं॥कोणमिळेलअन्योन्यासी॥माझें
निजगुह्यकोणापासीं॥म्यासावकाशींसांगावें॥९७॥मजनिजधामागेलियाजाण॥माझेंजेंनिःसीमनिजज्ञान॥त्यासिउद्धवसमर्थ
सांठवण॥याचलागींउद्धवपणरक्षिलें॥९८॥उद्धवस्वानंदींनिमग्न॥त्यासिथापटूनिआपण॥सावधकरीश्रीकृष्ण॥पैराभक्तपणआठ
वलें॥९९॥म्हणेजयजयपर्वीकृष्णानाथा॥जेंमजस्वरूपदाविलेंआतां॥तेंनिस्पनिर्वाहेंसर्वथा॥ऐसीकृपात्वांनाकरावी॥५००॥तेंवर्मात्म
आम्हणेउद्धवा॥हामाझानिजगुह्यगोप्यठेवा॥तुजम्यांसांगीतलाकणवा॥पुरुषार्थयांतवाणानाव॥१॥हेंवेदशास्त्रांअगम्य॥सकळदेवां
सिअतिदुर्गम॥तेणेंनामेंमीपुरुषोत्तम॥तेंहेंभक्तिप्रेमरहस्य॥२॥मजवशकरावयाचेंवर्म॥पोटींधरावेंभक्तिप्रेम॥चहूंमुक्तींचापडेभ्र
म॥पुरुषार्थांचेंकामवोसरे॥३॥त्यासिमाझीसप्रेमभक्ती॥त्याचेनिनावेंनिमेंप्रवर्तती॥मजवेगळीत्यांअनन्यगती॥कगवपाशमीको
पावी॥४॥जयासिमाझीअनन्यभक्ती॥तेयमाझीपूर्णकृपास्थिती॥मद्भक्तांमजवेगळीगती॥कदाकल्पांतींअसेना॥५॥वेदविधा
कृतावाचा॥नोनिजवमीनमाझ्यावेंट॥तेथमाझापूर्णकृपाबोध॥तेयविधिबाटवाधीना॥६॥जेकांमाझेभक्तसकाम॥तेफळभोगिनाडे

ऊनि निष्काम ॥ तेहि गा किती माझें निजधाम ॥ भक्तां अन्यगमन असेना ॥ ७ ॥ ज्यासि माझें अनन्य भजन ॥ स्वकर्म त्याचें सेवी चरण ॥
विधि वेदु वोळगे आंगण ॥ त्यासि अन्यागमन असेना ॥ ८ ॥ जेथ स्वधर्म नाहीं माझी भक्ती ॥ तेथ कर्में अवश्य बाधिती ॥ कर्मों रनव अ-
न्यथागती ॥ अभक्त पावती जन्मा ॥ ९ ॥ जेथ माझी साचार भक्ती ॥ तेथ कर्मांची न चले गती ॥ मद्भक्तां नाहीं प्राप्ती ॥ सत्य निश्चिती याहेतु
॥ १० ॥ भक्तांसि सर्वभूतीं मद्भावो ॥ तेथ कर्मबंधा कैचा ठावो ॥ कर्मानुगती स्वर्गनरकप्रवाहो ॥ भक्त स्वामी स्वयें सेवी मद्भक्तां ॥ ११ ॥ भक्तपाऊल
ठेवी अवनी ॥ परि त्यां ठेविलें न धरी मनीं ॥ कर्ता भगवंत रस्यमानी ॥ यालागीं कर्मबंधनें त्यां धरेना ॥ १२ ॥ भक्तांस नाहीं अन्यथा गती ॥ मद्
भक्तां माझी अनन्य प्राप्ती ॥ त्या भक्तभावार्थास्तव युक्ती ॥ विपदर्थापत्ती स्वयें न्याकेल्या ॥ १३ ॥ न मे भक्तः प्रणश्यति ॥ हें बोलिला अर्जुनाप्रती
॥ ते साचार विरुद्धार्थापत्ती ॥ तो भक्तां अनन्यगती पडों दिनेदा ॥ १४ ॥ भक्त शापाची एकनाथ गोठी ॥ देशोकैं वारें संवगउठी ॥ सुदर्शन ला-
उनी पाठीं ॥ केला हिंपुटी दुर्वासा ॥ १५ ॥ एका अंबरीषा कारणें ॥ दहा गर्भवास सोशिले जेणें ॥ अनन्य भक्तांसि उणें ॥ कोण्या हि गुणें येवों
नेदी ॥ १६ ॥ भक्त कैवारी श्रीकृष्ण ॥ हा भावार्थाचा निजखूण ॥ एका जनार्दना शरण ॥ भावो प्रमाण भक्तांसि ॥ १७ ॥ शब्दब्रह्मा वेंचीण
जे भक्ती ॥ ते चिदाभिक नेणे निश्चितीं ॥ ते अपक्रम निराद्वेष पावे ॥ जेथें कांकड जाती मृगांची ॥ १८ ॥ भक्तियोग्य स्यमहूतीं ॥ हे मूळपदीं-
चीं पदस्थिती ॥ तें चिंतें घाटविलें किती ॥ ऐसें श्रोतीं न म्हणावें ॥ १९ ॥ पद्भती यापदार्थनिष्पत्ती ॥ कोण आहे जाणे किती ॥ हें रहस्य जा
णों विरळा शितीं ॥ यालागीं क्षमा श्रोतीं करावी ॥ २० ॥ हा कां भक्ति माझी निज जननी ॥ ज्यानें मपा न्हाये बाहदुनी ॥ सरता केलों भगवद्जनीं
॥ तेम्यां गोणमाहमें निवानिल्ला ॥ २१ ॥ भगवद्भक्तीचें महिमान ॥ मी काय जाणें अज्ञान ॥ जें बोलिलों तें सर्वथा गौण ॥ क्षमा पूर्ण करावी ॥
२२ ॥ भक्ति माझी निज माऊली ॥ तेणें आवडी न्यायो वोलविली ॥ ग्रंथार्थें गौरविली ॥ गर्व मद्भाव भुलली ॥ २३ ॥ प्रेमाचा निज जाती केरा
॥ आटवीनंदा आपणेंसी ॥ एवं विसरउनि हिंकृसी ॥ भक्तिरहस्यासि बोलविलें ॥ २४ ॥ जैसि कां निज बाळकानें ॥ माउली बोलबोल

वीत्यातें ॥ तेंशीभक्तीनेंमजकेलेंयेथें ॥ म्यातुकांकोणानिंदोवी ॥ ४२५ ॥ माउलीचेंलोभाळूपण ॥ प्रगट करीतांसर्वजाण ॥ या-
हिपरीमीअज्ञान ॥ तुकलेपणा दिसताहे ॥ २६ ॥ उडिदांकाळंजेथिच्यातेथें ॥ तेवीतुकलेपणमाझे येथें ॥ तुकीचीमानावीनिश्चितें
॥ हेंहिगुरुनाथेंवारिलें ॥ २७ ॥ तुकलपणाविमानितां ॥ मोहोंपाहेंभक्तीकर्त्ता ॥ मीपणनावंदगुरुनाथा ॥ तेणेंनेंतत्वतासांडविलें ॥ २८
सांगझालियाकथाकथन ॥ तेणेंश्लाघेंनध्यावेंमीपण ॥ तंवगुरुनीदाउनीनिजरवूण ॥ मीतूपणाउडविलें ॥ २९ ॥ हेहीहाबोलबोल
ता ॥ मीनव्हेनव्हेगासर्वथा ॥ मीनव्हेकर्ताकर्त्ता ॥ हेगुरुचेंतत्वनागुरुजाणें ॥ ३० ॥ तंवथोतेंम्हणानीचमत्कार ॥ भक्तिसुखाचेंसुख-
सार ॥ परीपरमामृतसागर ॥ उघडसाचारतुवांकेला ॥ ३१ ॥ भागवतमुख्यभक्तिपाधान्य ॥ जेभक्तीनेंसुखसनातन ॥ तेंकरतळा
मळकरूनिज्ञाण ॥ तुवांपरिपूर्णदाविलें ॥ ३२ ॥ तुवांहाथोरकेलाउपकार ॥ नागवयास्त्रियादिशूद्र ॥ जगक्षावयाभजननत्पर ॥ भागवतनि
जसारकाढिलें ॥ ३३ ॥ भागवतीचेंगुह्यपूवर ॥ तेंत्वांप्रगटिलेंभक्तीसुख ॥ नेंसंनसुखावलेदेख ॥ थोनेसकळिकनिवालें ॥ ३४ ॥ तुज-
संतोषूनिश्रीपती ॥ दिधलीआपलीनिजभक्ती ॥ यालागींतुवांकीर्ती ॥ यथार्थस्थितीवर्णिली ॥ ३५ ॥ तुझेभक्तीचाएकेकबोल ॥
म्हणसुखवेंसिरबोल ॥ त्याहिमाजीप्रेमाचीवेल ॥ येतानिदोलानसुखें ॥ ३६ ॥ तुजवाखाणितांनिजभक्ती ॥ प्रेमेंवोसंडेचित्तवृत्ती ॥ वि
सरोनिपांथस्फूर्ती ॥ भक्तीचीकीर्तीवाखाणी ॥ ३७ ॥ निजआवडीवाडेंकोडें ॥ वानितांभक्तीचेंपवाडे ॥ तुजनाठवेमागेंपुढें ॥ प्रेमगाढें-
जाणवलें ॥ ३८ ॥ जवजवभक्तीचेंनिरूपण ॥ अधिकाधिकवाढतांजाण ॥ नवनवयेतसंस्फुरण ॥ तेयकोणपुरेंम्हणेल ॥ ३९ ॥ जवजव-
निरूपणाचीवाढी ॥ तवतवभक्तीचीअधीकगोडी ॥ तेणेंथोत्यांचीआवडी ॥ चरोवरीवाढली ॥ ४० ॥ करितांभक्तीसुखनिरूपण ॥ थोते
वक्तेदोघांचावळेजाण ॥ होतांअमृताचेंआरोगण ॥ पुरेंकोणम्हणोशके ॥ ४१ ॥ चापरीगाअतिप्रीती ॥ वाढलीनिरूपणींभक्ती ॥ तेआवरू
नियांस्फूर्ती ॥ पुढीलग्रंथार्थीप्रवर्तेन ॥ ४२ ॥ हेंऐकोनिसंतवचन ॥ केलेंसाष्टांगनमन ॥ निरूपलीभगवद्भक्ती ॥ जेणेंभगवत्प्राप्तीसुख

म ॥ ४३ ॥ भक्तियोगस्य महती ॥ येथवरी पदशिल्पती ॥ निरूपिली भगवद्भूती ॥ जेणें भगवत्प्राप्ती सकळ म ॥ ४४ ॥ हें न करितां भगवद्भक्ती
॥ त्रिगुणगुणीजीवपंक्ती ॥ बांधिल्या संसारीं उन्मती ॥ हेहि स्थिती हरि सांगे ॥ ४५ ॥ ॥ श्लोक ॥ यथा कालात्मना धात्रा कर्मयुक्तमिदं ज
गत् ॥ गुणप्रवाह एतस्मिन्नुन्मज्जति निमज्जति ॥ १५ ॥ ॥ टीका ॥ मुख्य मुळीं मी जगा आधारिता ॥ स्वरूपें मी निर्मिता ॥ विष्णु
रूपें मी प्रतिपाळिता ॥ मीचि संहर्ता रुद्ररूपें ॥ ४६ ॥ हे त्रिगुणकार्याचे काळसत्ता ॥ तो मी निज काळ तत्त्वता ॥ स्वजित प्रतिपाळित संहर्ता ॥
गुणावस्था विभागें ॥ ४७ ॥ जनाचें वासना कर्म विचित्र ॥ तें विकार सत्ता निजसूत्र ॥ तेणें रचिला संसार ॥ चराचर गुणबद्ध ॥ ४८ ॥ गुणक
र्में स्वर्गा चढे ॥ गुणकर्मी नरकीं पडे ॥ नाना योनी वसा कडे ॥ भोगणें घडे गुणकर्मी ॥ ४९ ॥ स्वर्गभोग निवाडे कोडे ॥ मह जन तपोलोकां पुढें ॥
सत्यलोकवरी वरता चढे ॥ उन्मज्जन घडे यानांव ॥ ५० ॥ पशु पक्षी स्थावरांत ॥ वृक्ष पाषाण कृमि निच मास ॥ महानरकीं अधःपात ॥ निम
ज्जन एय त्या नांव ॥ ५१ ॥ उंचीं चढोनि नीचीं पडणें ॥ भोगवी नाना जन्ममरणें ॥ तें प्रकृतीपुरुषाचें साजणें ॥ जीव बंधनें भोगवी ॥ ५२ ॥
श्लोक ॥ अणुर्बृहत्कृशः स्थूलो यो यो भावः प्रसिध्यति ॥ सर्वोऽप्युभयसंयुक्तः प्रकृत्या पुरुषेण च ॥ १६ ॥ ॥ टीका ॥ अणु ह्मणिजे
अतिसूक्ष्म सान ॥ बृहत् ह्मणिजे विशाळ जाण ॥ कृश ह्मणिजे दिसे काळपण ॥ स्थूळ तें पूर्ण जडावयवी ॥ ५३ ॥ जे जे दृष्टिगोचर झाले ॥ जें
जें नाव रूपा आलें ॥ तें तें उभययोगें केलें ॥ जाण घडलें प्रकृती पुरुषीं ॥ ५४ ॥ जें उभययोग संभव ॥ मग ऐसें ज्याचें नांव ॥ ते प्रकृती पुरुषें
सावेव ॥ निसरा भाव असेना ॥ ५५ ॥ या दोहीं वेगळें निरावयव ॥ जे थूनि या दोहींचा उद्भव ॥ तेंचि सद्वस्तु सर्वां सर्व ॥ देवाधिदेव सांगत
॥ ५६ ॥ ॥ श्लोक ॥ यस्तु यस्यादिरन्तश्च स वै मध्यं च तस्य सन् ॥ विकारो व्यवहारार्थो यथा तैजसपार्थिवाः ॥ १७ ॥ ॥ टीका ॥ प्र
कृतीपुरुषें सिसाकार ॥ जें दिसताहे चराचर ॥ त्यासि आद्यंतीं तें परमेश्वर ॥ तेंचि साचार मध्येंही ॥ ५७ ॥ लेण्या आदि कनक एक ॥ लेण्या अं
तीं तेंचि अवश्यक ॥ मध्येंहि लेणें रूपें देख ॥ भासे कनक अद्वितीय ॥ ५८ ॥ न करितां मातीचें गोकुळ ॥ पूर्वी मृत्तिकाचि केवळ ॥ गोकूळ मो

डल्यासकळ ॥ उरेअविकळमृत्तिका ॥ ५९ ॥ तेंचिगोकुळरूपेंअसतां ॥ भासेमृत्तिकाचिनसतां ॥ तेवीआदिमध्यअवसानतां ॥ आभासे
विस्तताअनेश्वर ॥ ६० ॥ निर्गुणगुणेंसविकार ॥ जेंजगदिसताहेसाकार ॥ तेंमाईकगाचराचर ॥ जेथिंव्यवहारस्वप्नींचा ॥ ६१ ॥ सकाळवि
कारांचेंकारण ॥ आंगींअविद्याआपण ॥ तेविकारींस्थापितांजाण ॥ आलेंसत्यपण अविद्येसीं ॥ ६२ ॥ अविद्या आपुलेंनिनावेंजाण ॥
आपुलेंनास्तिक्यसांगेआपण ॥ हेंवर्मजाणतीसज्ञान ॥ नेणोनिअज्ञानमानितीसत्य ॥ ६३ ॥ अविद्याविद्यन्वेंमिथ्याजाण ॥ वस्तुव
स्तुत्वेंसदसंपन्न ॥ येचिअर्थीचेंनिरूपण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत ॥ ६४ ॥ ॥ श्लोक ॥ यदुपादायपूर्वस्तस्माद्याविकुरुतेपरं ॥ आदि
रंतोयदायस्यतत्सत्यमभिधीयते ॥ १८ ॥ ॥ टीका ॥ प्रकृतिअंगिकारेंदेख ॥ वस्तुपासावहोतलोक ॥ जेवींनिद्रायोगेंएक ॥ होय
अनेकनिजस्वप्नीं ॥ ६५ ॥ जेवितंतुपासकोटीपट ॥ कोटीपटींतंतूएकट ॥ पहातांआदिमध्यशेवट ॥ हैंनाचेंवोल्हेंगेना ॥ ६६ ॥ तेविवस्तूपा
सोनियालोक ॥ प्रकृतीपुरुषादिसकळिक ॥ आदिमध्यावसानीएक ॥ हैंनवानींदेखअसेना ॥ ६७ ॥ तंतूसत्यपटमायिक ॥ वस्तूसत्य
अविद्यालटिक ॥ जेंआदिमध्यअवसानींएक ॥ तेंसत्यनिशंकउद्धवा ॥ ६८ ॥ जेंविकांकाष्ठाचीबाहुली ॥ काष्ठावयवेंशोभेआली ॥ तेंवि
वस्तुवस्तुत्वेंएकली ॥ शोभापावलीजगत्वें ॥ ६९ ॥ जेंविकांएकलेंदेहदेख ॥ दिसेअवयवरूपेंअनेक ॥ तेंविवस्तुएकलीएक ॥ आभासे
अनेकस्वरूपीं ॥ ७० ॥ जेंविकांजळक्रीडनांजळा ॥ उपजवीतरंगाच्यामाळा ॥ तेवींवस्तूनियामतलीला ॥ जगदादिमेळाप्रकाशे ॥
॥ ७१ ॥ तरंगाआदिमध्यअवसानीं ॥ जेवीपाणीपणअसेपाणी ॥ तेवीउत्पत्तीस्थितीनिदानीं ॥ वस्तूवस्तूपणींअनेश्वर ॥ ७२ ॥ ब्रह्मस
त्यप्रपंचवाधो ॥ हासाधकांसाधावानिर्वाहो ॥ कार्यकारणअभिन्नभावो ॥ देवाधिदेवांबोलिला ॥ ७३ ॥ कार्यकारणींअभिन्न ॥ तैंब्र
ह्मींमायाकैंचीभिन्न ॥ जगद्रूपेंब्रह्मपरिपूर्ण ॥ अन्योपदेशेंजाणदाविलें ॥ ७४ ॥ ब्रह्ममायाकाळगत ॥ यातत्त्वांअनादिम्हणती ॥ तेंहि
नघडेउपपत्ती ॥ येचिअर्थींहरिबोले ॥ ४७५ ॥ ॥ श्लोक ॥ प्रकृतिर्ह्यस्योपादानमाधारः पुरुषः परः ॥ सतोभिव्यंजकः कालो ब्र

सतश्चितयंतब्रह्म ॥ १९ ॥ ॥ टीका ॥ ब्रह्मावेगळीमाया ॥ सर्वथानयेआया ॥ तेब्रम्हाधारेंवाटोनियां ॥ गुणकार्यांघटवी ॥ ७६ ॥ मा
यानियंतेंब्रह्मआपण ॥ यालागियासिपुरुषपण ॥ पुरुषाचीप्रियामायापूर्ण ॥ प्रकृतिअभिधानयाहेतु ॥ ७७ ॥ ब्रह्माहूनपुरुषभिन्न ॥
हेंसर्वथामिथ्यावचन ॥ ब्रह्मपुरुषनामाभिधान ॥ एकार्थीचिजाणअनेंअसे ॥ ७८ ॥ मायाप्रकृतअभिधान ॥ दोहींनावींमायाचिपूर्ण
॥ अविद्यकदावीकार्यभिन्न ॥ अविद्याजाणयाहेतु ॥ ७९ ॥ मायाब्रह्मांचीशक्तीजाण ॥ तेंहिब्रह्मेंसिअसेअभिन्न ॥ वेगळीनव्हे अर्धक्ष
ण ॥ सदांसकलीनब्रह्मेंसीं ॥ ८० ॥ जेंविशूरांचशौर्यशक्तीपूर्ण ॥ शूराहोनिनव्हेभिन्न ॥ तेवींब्रह्मीमायाशक्तिजाण ॥ असेसकलीनस
र्वदा ॥ ८१ ॥ मायाब्रम्हअसतांजाण ॥ सांमेंवोणनव्हेसृजन ॥ मायाक्षोभकुकाळपूर्ण ॥ काळास्तवजनजन्मती ॥ ८२ ॥ ब्रह्मींचि
सत्तानेंकाळुजाण ॥ प्रकृतीक्षोभघृनिआपण ॥ दावीउत्पत्तीस्थितिनिधन ॥ तोकाळहिअभिन्नब्रह्मेंसी ॥ ८३ ॥ जेंविरायाचाराज
जसुत्राशीं ॥ राजाचिदमूंशकेत्यासीं ॥ तेविब्रह्मेंजेंप्रकृतीचेंकुर्णा ॥ तेंनिजसत्तेंसिनिर्दळी ॥ ८४ ॥ विवेकदृष्टीपहातांजाण ॥ काळप
रमात्मादोन्हीअभिन्न ॥ प्रकृतीपुरुषकाळजाण ॥ तिहींसिएकपणयाहेतु ॥ ८५ ॥ ब्रम्हमायाकाळसंबंध ॥ हेतिनीमुळीचीअभेद ॥
दिसेजोव्यवहारिकभेद ॥ तोहिअभेदमिथ्यत्वें ॥ ८६ ॥ वस्तूएकलीचिआपण ॥ प्रकृतीपुरुषकाळरूपेंजाण ॥ अखंडत्वेंदावितांपूर्ण ॥
तोमीश्रीकृष्णपरमात्मा ॥ ८७ ॥ उत्पत्तीपूर्वीमीब्रह्मपूर्ण ॥ उत्पत्तीचेंमीबीजआदिकारण ॥ स्थितीकाळीमीब्रह्मरूपेंजाण ॥ एकीअने
कपणस्वलीलादावीं ॥ ८८ ॥ स्वलीलाप्रळयींशांतजाण ॥ प्रळयांउरेंमीब्रह्मपरिपूर्ण ॥ तेंचिअर्थाचेंनिरूपण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत ॥
८९ ॥ ॥ श्लोक ॥ सर्गःप्रवर्ततेतावत्पौर्वापर्येणनित्यशः ॥ महानुगुणविसर्गार्थःस्थित्यंतोयावदीक्षणम् ॥ २० ॥ ॥ टीका ॥ म-
हानुम्हणिजेअतिथोरु ॥ गुणप्रवाहेंसंसारु ॥ अशक्तिनिरंतरु ॥ अनिरुद्धमहत्त्व ॥ ९० ॥ अनिरुद्धेंसिदुर्धरु ॥ केंसेनिगाढ-
त्यासंसारु ॥ तेंहिअर्थविचारु ॥ सारंगधरुसांगत ॥ ९१ ॥ ईश्वरांचिंअसकी ॥ वासनानिष्टजालीवृत्ती ॥ तेदेहात्मताअतिमीती ॥

॥ संसारस्थिती वाढवी ॥ ९२ ॥ स्वचळला देहाभिमान ॥ तोशुद्ध्यासि लावी जीवपण ॥ नानायोनी जन्ममरण ॥ विशेषें जाण वाढवी ॥ ९३ ॥
ऐसेन अनिर्दुर्धरू ॥ स्वशेने सृजिला संसारू ॥ तो ब्रह्मायुपर्यंत स्थिरू ॥ ब्रह्मप्रळयीं संहार सृष्टीचा ॥ ९४ ॥ एक नित्यप्रळयो लागला आ
हे ॥ एक देनंदिन प्रळयो पाहें ॥ एक कर्मजन्य प्रळयालाहे ॥ एक नोहोय अवतार प्रळयो ॥ ९५ ॥ सकळ प्रळयांच्या शिरीं ॥ ब्रह्मप्रळयांची थो
री ॥ नो सकळ सृष्टीतें संहारी ॥ काहीं संसारीं उरों नेदी ॥ ९६ ॥ ब्रह्मप्रळयीं नाश सृष्टीसी ॥ पुढती रचावयाकल्पादिसी ॥ उंचनीच नानायोनी
सीं ॥ नव्याकरावयासीं कारण काय ॥ ९७ ॥ ब्रह्मप्रळयीं सृष्टीचा हारास ॥ परी निःशेष नव्हे विनाश ॥ उरे वासनाबीजांविलासु ॥ स्थलीनराहि-
वासी अविद्येआंगीं ॥ ९८ ॥ तें विनीजकल्पजण ॥ मी स्वस्वरूपें आपण ॥ मजम्या अनुग्रहूनि पूर्ण ॥ सूक्ष्मकारणलक्षविलें ॥ ९९ ॥ जें विवर्षी
काळीं नाना तृणें ॥ वाढूनि शरत्काळीं होती पूर्णें ॥ तींच उष्णकाळीं बीजकणें ॥ होती स्थलीने पृथ्वीसी ॥ ५०० ॥ स्थलीन बीजें पूर्णस्थिती ॥ परि तीं न
कोणा व्यक्ती न येती ॥ तेविं वासनाबीजें प्रळयांनीं ॥ उरे अव्यक्तु संसारू ॥ १ ॥ जेवि काळीं वरूषन्ने निघनें ॥ बीजें विरूढती स्थाणें ॥ वाढती वाढ
जाती तृणें ॥ पूर्वलक्षणें यथास्थीत ॥ २ ॥ तेवी उत्पत्तीकाळावरी ॥ सूक्ष्मवासनाविजांकुरीं ॥ नानायोनी चराचरीं ॥ जंगमस्थावरीं जगवाढे
॥ ३ ॥ ब्रह्मयाचे प्रळयां आंतु ॥ निःशेष सृष्टीचा न व्हे अंतु ॥ यालागीं संसारीं अनंतु ॥ वेदशास्त्रार्थ प्रतिपादी ॥ ४ ॥ ऐसा संसार अनंतु ॥ याचा निः
शेष होय अंतु ॥ ते निजअर्थी श्रीकृष्णनाथू ॥ श्लोकींचा पदार्थू बोलिला ॥ ५ ॥ स्थिरत्वं नो यावदीक्षणं ॥ येणें पदें श्रीकृष्ण ॥ अत्यंत प्रळयाचें लक्षण
॥ सूक्ष्म माय जाण बोलिला ॥ ६ ॥ ईक्षण या पदाचा अर्थ जाण ॥ सद्गुरु कृपा दृढ पूर्ण ॥ तेंचि माझें कृपावलोकन ॥ जेणें ब्रह्मज्ञान प्रकाशे ॥ ७
पूर्णप्रकाशल्या ब्रह्मज्ञान ॥ संसार झाला नाहींच जाण ॥ वस्तु स्वस्वरूपें परिपूर्ण ॥ मी तूं पण असेना ॥ ८ ॥ तेथ ध्रुवमंडळा पाडेली मात ॥
वैकुंठकैलासा झाला प्रांत ॥ शेषशायी याही अंत ॥ ब्रह्मत्ता नांव ही सरला ॥ ९ ॥ हारपलें मी तूं पण ॥ उडाले दंवभक्त भजन ॥ बुडालें साकार
तेचें भान ॥ ब्रह्म सनातन सदोदित ॥ ५१० ॥ प्रपंच एक झाला नाहीं तो ॥ हे सम्यक् मिथ्या वार्ता ॥ पुढें होईल म्हणता ॥ कदाकल्पांता घडेना ॥ ११

कअत्यंतमळयाचेंलक्षण ॥ भाग्येवीणनपाविजेजाण ॥ ज्यासिसाचारसद्गुरूचरण ॥ नेसभाग्यजनपावती ॥ १२ ॥ अत्यंतमळयीं चीगती ॥ नपडेगासमर्त्यामती ॥ हेपरमनिर्वाणगती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ १३ ॥ ज्याचीअहंममतात्रुटे ॥ त्याचीनिःशेषकल्पनातुटे ॥ अत्यंतमळयोत्यासीचभेटे ॥ नेटेपाटेनिजात्मना ॥ १४ ॥ देहपडलियाहामळयोपडे ॥ हेंबोलणेंसर्वथाकुडें ॥ जंवनाविहामळयोजोडे ॥ वाढेकोडेनिजनिष्ठ ॥ १५ ॥ जीनाचिहामळयोजाण ॥ येणेंसंसारबीजदहन ॥ आतांब्रम्हमळयलक्षण ॥ ऐकसंपूर्णसांगेन ॥ १६ ॥ ब्र-ह्मांडपळवायाचाअनुक्रम ॥ तेथअनंतरेपूर्णब्रम्ह ॥ हेंउद्धवेंजाणावयावर्म ॥ पुरुषोत्तमबोलत ॥ १७ ॥ ॥ श्लोक ॥ विराण्मयासाद्यमनोलोककल्पविकल्पकः ॥ पंचत्वायविशेषायकल्पेनभुवनेःसह ॥ २१ ॥ ॥ टीका ॥ चतुर्दशभुवनेसिब्रह्मांड ॥ काळेंकल्पिलेंप्रचंड ॥ ते-स्थितिकाळीपाळनिअखंड ॥ अंतीनाशांचेंबंडआदरीकाळू ॥ १८ ॥ तोनूंकाळम्हणशीकोण ॥ तरीकाळात्मामीचिजाण ॥ तेणेंकाळेंम्या मळयईक्षण ॥ केलेंजाणसृष्टीसी ॥ १९ ॥ पंचभूतांचेभिन्नभाग ॥ काळसत्तारारिवलेविभाग ॥ तेसत्ताम्यांआवरितांसांग ॥ रववळेलगबग पंचत्वाची ॥ २० ॥ जैसाउत्पत्तीचाअनुक्रमू ॥ भूतीभूतलयोव्युत्क्रमू ॥ तैसाचिमळपाचाउपक्रमू ॥ पुरुषोत्तमूसांगत ॥ २१ ॥ ॥ श्लोक ॥ अन्नेमलीयतेमर्त्यमन्नंधानासुलीयते ॥ धानाभूमौप्रलीयंतेभूमिर्गंधेप्रलीयते ॥ २२ ॥ ॥ टीका ॥ म्यापाहिल्यामळयदृष्टी ॥ पडे-निठाकेअनावृष्टी ॥ तेणेंअन्नक्षीणहोयसृष्टी ॥ अन्नापाठीशरीरें ॥ २२ ॥ येथअसेअन्नमयप्राण ॥ हेंवचनप्रत्यक्षप्रमाण ॥ तेंअन्न होतांचिक्षीण ॥ अन्नासवेंप्राणप्राण्याचेजाती ॥ २३ ॥ अन्नराहीसुटल्याधान्य ॥ बीजमात्रराहेआपण ॥ तेंहिपृथ्वीसीहोयलीन ॥ तक ऊजाणउद्धवा ॥ २४ ॥ नवद्वादशादित्यमेळा ॥ एकत्रहोयरविमंडळा ॥ तोपीठकरीपर्वतशीळा ॥ तृणशराउरोनेदी ॥ ५२५ ॥ तेणेंताप लेंसमपाताळ ॥ तोळलेंशेषाचेंकपाळ ॥ तोवमीविषाग्नीकल्होळ ॥ महाज्वाळधडधडीत ॥ २६ ॥ तोसंकर्षणमुखानळ ॥ पातावि-जाळीसकळ ॥ ब्रम्हांडजाळीनिनकाळ ॥ पृथ्वीकेपळभस्मकरी ॥ २७ ॥ तेव्हांपृथ्वीचेंपृथ्वीपणसरे ॥ तेगंधमात्रस्वरूपेंउरे ॥ तोहिगंधुजळीं

णविरे ॥ तेंचिसारंगधरेंसांगिजे ॥ २८ ॥ ॥ श्लोक ॥ अप्सुप्रलीयतेगंधआपश्चस्वगुणेरसे ॥ लीयतेज्योतिषिरसोज्योतिरू
पेप्रलीयते ॥ २३ ॥ ॥ टीका ॥ तेव्हांप्रळयमेघांचामेळा ॥ शुंडादंडधाराप्रबळा ॥ शतवरूषेंवर्षतांजळा ॥ समसमुद्रमेळाएक
त्रजाला ॥ २९ ॥ तेणेंजळकोंडलेंसूबद्ध ॥ तेजळींपृथ्वीचाविरेगंध ॥ तेव्हांजळचिविरेगंध ॥ प्रळयींप्रसिद्धउथळेंपें ॥ ३० ॥ संवर्तक-
मेघांचेंलक्षण ॥ सिंधूएकप्रकरितीपूर्ण ॥ पृथ्वीउरउनियांजाण ॥ तेजळीआपणविरोनिजाती ॥ ३१ ॥ तेव्हांकाळींअतिदुर्धर ॥ संव-
र्ताग्नीरवबळेथोर ॥ तोजळशोषीसर्वत्र ॥ उरेरसमात्रअवशेष ॥ ३२ ॥ रसमात्रजळउरेतेंही ॥ लीनहोयतेजाचेठायीं ॥ तेव्हांतेज
चिदिशादाही ॥ कोंदोनिपाहींवोसंडे ॥ ३३ ॥ सर्वर्ताग्नीचामातु ॥ जळशोषूनिराहेनिवांतु ॥ जाल्हिनीशक्तिस्वयेंजाळितु ॥ यानां
वनिश्चितसंवर्तकाग्नी ॥ ३४ ॥ तेणेंचिकाळेंझंझावातारून ॥ उठातेजातेंशोषित ॥ तेंतेजशोषितांसमस्त ॥ उरेतेथरूपमात्र ॥ ३५
॥ ॥ श्लोक ॥ रूपंवायौसचस्पर्शेलीयतेसोपिचांबरे ॥ अंबरंशब्दतन्मात्रइंद्रियाणिस्वयोनिषु ॥ २४ ॥ ॥ टीका ॥ तेजाचेंजेंउ
वरूप ॥ तेंवायूशोषूनिकरीअरूप ॥ तेव्हांवायूचिएकरूप ॥ अतिअमूपकोंदाटे ॥ ३६ ॥ कोंदाटल्यावायूसी ॥ गगनजेथिंचेंतेथेंग्रा-
सी ॥ तेव्हांवायूप्रवेशेस्पर्शी ॥ तोउरेअंवशेषींस्पर्शमात्र ॥ ३७ ॥ उरल्यावायूच्यास्पर्शासी ॥ लयांतकाळहोयआकाशीं ॥ आकाश
प्रवेशेशब्दासी ॥ उरेअवशेषींशब्दतन्मात्र ॥ ३८ ॥ दशेंद्रियांचामंडळी ॥ राजसापासोनिजन्मली ॥ तेनिजगुणींसामावली ॥ जेविपं-
चांगुळीमुष्टीमाजी ॥ ३९ ॥ ॥ श्लोक ॥ योनिर्वैकारिकेसौम्यलीयतेमनसीश्वरे ॥ शब्दोभूतादिमप्येतिभूतादिर्महतिप्रभुः ॥ २५ ॥
॥ टीका ॥ वैकारिकजोसत्वगुण ॥ त्याल्हादेवताअंतःकरण ॥ तेंप्रळयस्वभावेंआपण ॥ मनामाजीजाणप्रवेशे ॥ ४० ॥ सकळ
इंद्रियांचाराजा मान ॥ मनोकल्पनाजीवशिवपण ॥ श्लोकपदेंमनसेश्वरपूर्ण ॥ मनासीचहरिबोले ॥ ४१ ॥ मनदेवताअंतःकरण
॥ घेऊनप्रवेशेसत्वगुण ॥ ज्याकार्याचेंजेंकारण ॥ तेथतोंजाणप्रवेशती ॥ ४२ ॥ शब्दतन्मात्रउरलें आधीं ॥ तेंमीनलेंतामसामधीं

कारणींकार्यासिअवधी ॥ जाणत्रिशब्दींउद्धवा ॥ ४३ ॥ त्रिविधगुणीअहंकारू ॥ एकवटत्वामहाथोरू ॥ ऐकत्याचावाडिवारू ॥ नोचि दुर्धरूसंसारीं ॥ ४४ ॥ जोशिवानेंमहत्वाचटवी ॥ जीवानेंदेहात्मनागोंवी ॥ अहंममनाजगभुलवी ॥ नमहत्वपदवीमहत्तत्वेंयेणें ॥ ४५ अहंकारूऐसाआहे ॥ तोजैंपरमार्थीसाह्यहोए ॥ तैंसोहंभावाचेनिलवलाहें ॥ निभांईपादेंसंसारू ॥ ४६ ॥ चोरुजेंविश्वासकमित्रहो ये ॥ तेंचोरचोरानिवारीपाहें ॥ तेंविअभिमानुजेंसाह्यहोये ॥ तेंभवभयबाधना ॥ ४७ ॥ याहीपरीअभिमान ॥ सामर्थ्येअनिगहन ॥ या लागींमहत्वेंजाण ॥ केलेंव्याख्यानउद्धवा ॥ ४८ ॥ त्रिगुणगुणीगुणाभिमान ॥ एकत्रहोऊनियांपूर्ण ॥ महत्तत्वींहोयलीन ॥ अति-सूक्ष्मलीनसद्रूपें ॥ ४९ ॥ ॥ श्लोक ॥ सलीयंतेमहान्स्वेषुगुणेषुगुणवत्तम: ॥ तेऽव्यक्तेसंप्रलीयंतेतत्कालेलीयतेऽव्यने ॥ २६ ॥ ॥ टीका ॥ तेंहिमहत्तत्वयेथें ॥ कारणगुणीलीनहोतें ॥ तेंहिगुणसाम्यनिश्चितें ॥ पावेलयातेंअव्यक्तीं ॥ ५० ॥ आकारविकारसमरून ॥ हारपोनजा तीजेथ ॥ उरेबीजमात्रअवशेषित ॥ त्यानावअव्यक्तबोलिजे ॥ ५१ ॥ वटाचाआकारविकार ॥ नाशेडाभूळपुष्पमात्र ॥ उरेअवशेषबीजपत्र ॥ तेवींसंसारअव्यक्तीं ॥ ५२ ॥ वटबीजउरलेंयेथ ॥ तेंदृष्टीसिनरवेनानिश्चित ॥ तेविंभवबीजजेंअव्यक्त ॥ तेंनव्हेव्यक्तजीवासी ॥ ५३ ॥ नानातृणजातीबीजगहन ॥ ऊष्णकाळींकाळकरीलीन ॥ तेंविंभवबीजअव्यक्तजाण ॥ होयसूक्ष्मलीनकाळेंसी ॥ ५४ ॥ पूर्वकाळेंक्षोभोनिअव्यक्त ॥ जगदाकारेंकेलेंव्यक्त ॥ तेंचिकाळयोगेंअव्यक्त ॥ सल्लीनहोतकाळेंसीं ॥ ५५ ॥ यानावअव्यक्ताचापहाहो ॥ काळामाजीबोलतीलयो ॥ काळबोलिजेमहाबाहो ॥ त्याचाहोयव्ययोपुरुषेंसी ॥ ५६ ॥ ॥ श्लोक ॥ कालोमायामयेजीवेजीवआत्मनिवव्यजे ॥ आत्माकेवलआत्मस्थोविकल्पापायलक्षण: ॥ २७ ॥ ॥ टीका ॥ पुरुषाचीपूर्णक्षोभकता ॥ तोचिकाळबोलिजेतत्वता ॥ उत्पत्तीस्थितीप्रळयांता ॥ तिनीअवस्थाकाळाच्या ॥ ५७ ॥ तिनीअवस्थालोटल्याठायीं ॥ काळासिकर्तव्यतानाहीं ॥ तोउपरतव्यापारेंपाहीं ॥ जीवाचेठायींसामावे ॥ ५८ ॥ अचेतनीचेतविना ॥ जडातेंजोजीवविता ॥ यालागींजीऊऐशीवार्ता ॥ जाणतत्वतापुरुषासी ॥ ५९ ॥ प्रकृतीचेनि-

॥

संगेंजाण ॥ शब्दासि बोलेजीवपण ॥ पुरुषेंहेंही अभिधान ॥ त्यासिचीजाणबोलिजे ॥ ६० ॥ करितांप्रकृती विवंचन । केवळमृगजळा ३
समान । दिसेपरीसाचपण ॥ सर्वथाजाणअसेना ॥ मृगजळामाजीजोपडे ॥ तेथजळनाहींमातोकोठेंबुडे । तेवीप्रकृतीनसतांजोडे ॥
वाडेंकोडेंजीवत्वकोण ॥ ६२ ॥ जळींबुडालेंदिसेव्योम ॥ सत्यमानणेंतोमूर्खधर्म । तैसेंरूपनामगुणकर्म ॥ हामिथ्याभ्रममाइक ॥ ६३ ॥
प्रवृत्तीकाळींहिजाण ॥ सत्यनाहींजीवपण ॥ तेहि अर्थांचानिजखूण ॥ उद्धवासंपूर्ण अवधारीं ॥ ६४ ॥ स्वयें अवलोकितांदर्पण ॥ दर्प
णामाजी दिसेभाषण ॥ नशीआपुलेंवेगळेपण ॥ स्वयेंआपणजाणिजे ॥ ६५ ॥ तेवीप्रकृतीकर्मकरितां ॥ जरीदिसेप्रकृतीआतेंता ॥ त
रीमीप्रकृतीपरता ॥ जाणतत्वताउद्धवा ॥ ६६ ॥ दिसेव्योमजळींबुडालें ॥ परितेंनाहींबोलेझालें । तेंविप्रकृतीकर्मम्याकेलें ॥ नाहींमाखलें
ममांग ॥ ६७ ॥ यापरीकारितांनिर्वाहो ॥ प्रकृतीचाझाला आभावो ॥ तेव्हांजीवशिवनावेंनावो ॥ जीवतोचिपहाहोपरमात्मा ॥ ६८ ॥ जीवाचें
गेलियाजीवपण ॥ सहजेंचिउडेशीवपण ॥ दोघेहीआत्मत्वेंजाण ॥ होतीपरिपूर्णपूर्णत्वें ॥ ६९ ॥ जीवासिनिजस्वरूप आठवो ॥ मायाना
वाचापरब्रम्हींलयो । म्हणआत्मा आज अव्ययो ॥ अविनाशअद्वयो अनंत ॥ ७० ॥ यस्मीफुरेनाब्रह्मपण ॥ तेथमीतूंम्हणेकोण ॥ परमानंद
परिपूर्ण । उरेजाणउद्धवा ॥ ७१ ॥ ऐसांपरमानंदम्हणसीकोण ॥ तोमीअजअव्ययश्रीकृष्ण ॥ आनंदस्वरूपतोमीजाण ॥ मजवेगळें
स्थानअसेना ॥ ७२ ॥ ज्यास्वानंदानावश्रीकृष्ण ॥ तेंतुझेंस्वरूप उद्धवाजाण ॥ तेथनाहींगामीतूंपण । परमकारणउर्वरीत ॥ ७३ ॥ उद्ध
वाजीवाचाजीवमीश्रीकृष्ण । मजतुजनाहींवेगळेपण ॥ यालागींजीवाचीहेनिजखुण ॥ परमकारणसांगीतलें ॥ ७४ ॥ जगाचा-
आधारीमीकृष्ण ॥ त्यामाझा आत्मातूंउद्धवपूर्ण ॥ हेंऐकोनिश्रीकृष्णवचन । उद्धवाजाणगजबजला ॥ ५७५ ॥ कृष्णामजम्हणेंआपु
चाआत्मा । परीमीनेणेंकृष्णामहिमा ॥ अगाधलीलापुरुषोत्तमा ॥ तेकेवीआत्माआकळे ॥ ७६ ॥ नाथिलीचिउद्धवपण ॥ माझ्याआंगीं-
जडलेंजाण ॥ कृष्णाविवेकेंपहातांपूर्ण । माझेंमीपणदिसेना ॥ ७७ ॥ मजउद्धवपणसांडितां ॥ कृष्णनिजधामाजाईलतत्वता ॥ ते-

नसहावेअवस्था ॥ सरवेदनासमवेम ॥ ७८ ॥ हेउरवाचीअवस्था ॥ कळोंसरलीश्रीकृष्णनाथा ॥ नेचिअर्थांचीहेकथा ॥ शाब्दार्थेनानि
रोपी ॥ ७९ ॥ ॥ श्लोक ॥ एवमन्वीक्समाणस्यकथंवैकल्पिकोभ्रमः ॥ मनसोहृदिनिष्ठेनव्योम्नीवार्कोदयेनमः ॥ २८ ॥ ॥
टीका ॥ प्रकृतीपुरुषविवंचन ॥ आदिमध्यअवसान ॥ तुजम्यादाविलेंएकपण ॥ नेथकोंभिन्नपणकल्पिसावाया ॥ ८० ॥ उत्पत्ति
आदिब्रह्मपूर्ण ॥ उत्पत्तीसिनेंविकारण ॥ जगजन्मलेंजंसगुण ॥ नेंहिब्रह्मरूपेंजाणदाविलेंमज ॥ ८१ ॥ आणिप्रळयाच्याअंतीं ॥ ब्र
ह्मचिउरेनिजस्थिती ॥ तेंहिविरवींचीमनिती ॥ तुजम्यांनिश्चितीदाविली ॥ ८२ ॥ प्रकृतीहूनिपुरुषभिन्न ॥ प्रकृतीस्वातंत्र्येंमिथ्याजाण
॥ भासेंप्रकृतीपुरुषज्यासिज्ञान ॥ त्यासीमीनूपणभासेना ॥ ८३ ॥ जेथनाहींमीनूपण ॥ तेथविकल्पकल्पीकोण ॥ आद्यंतींवस्तुपूर्ण
॥ हेंविवेकज्ञानजयासीं ॥ ८४ ॥ जोविवेकीपुरुषप्रकृती ॥ सांख्यजागेज्याचेंचित्तीं ॥ त्यासिविकल्पाचीमाभी ॥ नव्हेकल्पांतींउरेचा ॥
८५ ॥ सांख्यविवेकाप्रभत्ती ॥ पूर्णउगवलाज्याचेचित्तीं ॥ नेथविकल्पाचीअंधारीरीती ॥ केंशारीनीउरेल ॥ ८६ ॥ ज्यासिपटुतरसांख्य
ज्ञान ॥ विकल्पविसरेत्याचेंमन ॥ तद्दर्शउगवेविज्ञान ॥ अज्ञाननिशापूर्णनिरसूनी ॥ ८७ ॥ जेथनिरसलेंअज्ञान ॥ नेथविकल्पाचेंजें-
स्थान ॥ यापरीसांख्यज्ञान ॥ साधकांपूर्णउपकारी ॥ ८८ ॥ जेंसाराचें निजसार ॥ जेंगुह्यज्ञानभांडार ॥ जेंकांविवेकरत्नाकर ॥ तेंसां
ख्यसावारुन्हवा ॥ ८९ ॥ ॥ श्लोक ॥ एषसांख्यविधिःप्रोक्तःसंशयग्रंथिभेदनः ॥ प्रतिलोमानुलोमाभ्यांपरावरदृशामया ॥ २९ ॥
॥ इतिश्रीमद्भागवतेएकादशस्कंधेचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ॥ टीका ॥ मीविवेकाचाविवेकु ॥ मीअर्काचाआदिअर्कु ॥ मीज्ञा
नियांचाज्ञाननिल्कु ॥ त्यामाज्ञापरिपाकूनेंहेंसांख्य ॥ ९० ॥ तेणेंम्यासर्वतेंश्रीकृष्णें ॥ निधरीनिनिजज्ञानें ॥ सांख्ययोगउप
लक्षणें ॥ ब्रह्मअव्ययपणेंदाविलें ॥ ९१ ॥ जेवींगरगरीनवाटोळा ॥ करुनळीदिसेआंवळा ॥ तेवींसांख्ययोगलीळा ॥ ब्रह्मत्तु
जडोळांदाविलें ॥ ९२ ॥ जोब्रह्मडोळांदेखोंजाये ॥ नोसर्वांगेंदेखणाहाये ॥ ऐसासांख्यज्ञाननिजसोय ॥ तुजम्यांपाहेंदाविली ॥ ९

हासांख्ययोगअनुक्रम ॥ अन्वयव्यतिरेकउपक्रम ॥ अलौंडिनांआकळेवर्म ॥ अखंडब्रह्मअद्वय ॥ ९५ ॥ उत्पत्तीस्थितीमळयांत ॥ ब्रह्मअखंडनिजानित्य ॥ हेंचिसांख्ययोगेंप्राप्त ॥ जाणनिश्चितसाधकां ॥ ९६ ॥ त्यासिब्रह्मज्ञानाचेंकोड ॥ तेसांख्ययोगपुरवीचाड ॥ लिंगदेहाचेंसकृदझाड ॥ त्याचेंसमूळबूडउन्मळी ॥ ९७ ॥ लिंगदेहअत्यंतकठीण ॥ तेंसांख्ययोगापुढेंजाण ॥ जेविं अग्नीमाजीतृण ॥ तेविहोयसंपूर्णभस्मात ॥ ९८ ॥ लिंगदेहसैंधवगिरिख ॥ सांख्यअत्यंतमळयकाळसागर ॥ रववळलाविरऊनिकरीनीर ॥ एकाकारनिजात्मना ॥ ९९ ॥ रववळल्याअत्यंतविसागरा ॥ नानासंशयजळगारा ॥ उरावयानाहींथारा ॥ निजनिर्धाराउद्धवा ॥ ६०० ॥ सकळसंशयाचेंछेदन ॥ लिंगदेहाचेंभेदन ॥ करीनेंसांख्ययोगज्ञान ॥ उद्धवाजाणनिश्चित ॥ १ ॥ अनुलोमप्रतिलोम ॥ विवंचनावाटेलदुर्गम ॥ हेंनकरितांसांख्यसुगम ॥ आकळेनेंवर्मसांगेनएक ॥ २ ॥ सांडूनिआकारविषमता ॥ सर्वभूतींभगवंतता ॥ जोपाविसद्भावता ॥ सांख्यत्याचेहातासमूळआलें ॥ ३ ॥ कांजेसंहारीदलकर्माचरण ॥ नेंसेकरवेंचिहोंआपण ॥ मीकर्ताहींनूनहाण ॥ इतकेंनब्रह्मपूर्णनूहोसी ॥ ४ ॥ याहीवरतीसुगमता ॥ सजदिसेनासर्वथा ॥ उद्धवातुझेनिजहितार्था ॥ जाणतस्तनासांगीतलें ॥ ५ ॥ हेंचिएकमाझेंवचन ॥ विचारूनियांसंपूर्ण ॥ निजहितार्थआपण ॥ अवश्यजाणकरावें ॥ ६ ॥ ऐसेंबोलिलादेवादिदेवो ॥ तंयजडला उद्धवाचाभावो ॥ निःशेषअहंसांडिनांपहाहो ॥ ब्रह्मस्वयंमेवोसहजचि ॥ ७ ॥ विचारिनांसांख्यज्ञान ॥ जगातेंगोंवीअहंपण ॥ अहंपाशींजन्ममरण ॥ दुःखदारुणअहंभावीं ॥ ८ ॥ ऐसाअहंभावोकठिण ॥ सांडिनांनसांडेआपण ॥ येचिगुणींचेंकारण ॥ सर्वथाजाणकळेना ॥ ९ ॥ हेंपुसांजावेंदेवांपासीं ॥ तेणेंविषदसांगीतलेंसांख्यासीं ॥ आतांआपुलागुणीआपणापाशीं ॥ नेंचिआद्यासींकळेना ॥ १० ॥ येचि अर्थीश्रीकृष्ण ॥ पंचविसावेअध्यायीं जाण ॥ सगुणनिर्गुणविभागेंपूर्ण ॥ गोडनिरूपणसांगेल ॥ ११ ॥ तेसकरसरसाळमधुरकथा ॥ जेयथीकृष्णाऐसावक्ता ॥ उद्धवशिरोमणीयोना ॥ अनुपम्यस्वादनातेठायीं ॥ १२ ॥ त्यास्वादाचेंगोडपण ॥ सांगावयासमर्थश्रीकृष्ण ॥ संच्यमांताअतिसज्ञान ॥ निजभक्तजा

णउद्धवा ॥ १३ ॥ तेंदेवभक्तसंवादगोडी ॥ वेदशास्त्रेंनजोडेजोडी ॥ आलोटिनांग्रंथकोडी ॥ तेंनिजगोडीनातुडे ॥ १४ ॥ आतुडावया
तेंनिजगोडी ॥ जैंभावार्थेंजोडेजोडी ॥ भावार्थाचेनिजआवडी ॥ जिव्हारिचागोडीदेवोभक्तां ॥ १५ ॥ एवंभावार्थापरतेंकांहीं ॥ देवा
सिआवडतेंनांहीं ॥ तोभावोनाहींज्याचेठायीं ॥ तेंमूर्खपाहींवालिश ॥ १६ ॥ त्याबाळकांचाधन्यभावो ॥ त्यापरेंमांडूनिस्तुणतीदेवो ॥
तेंयहीप्रगटेदेवाधिदेवो ॥ धरिल्यानिःसंदेहोविश्वास ॥ १७ ॥ बाळकेंदूधमागावयासाटीं ॥ भावार्थेंलागलादेवापाठीं ॥ कांसीराखि
करूनिवाटी ॥ उपमन्यावोंठीलाविली ॥ १८ ॥ एवंभाविकुदेवाचान्हाहाणा ॥ देवोभाविकांचाआंदणा ॥ भावेंवीणदेवोजाणा ॥ कथीं
कोणानभेटे ॥ १९ ॥ यालागींजेयभावार्थ ॥ तेयचिजोडेस्वस्वार्थ ॥ भावार्थतेंथपरमार्थ ॥ सांगसाद्यंतसांपडे ॥ २० ॥ ऐसावाट
विल्याभावार्थ ॥ तेणेंजोडेनिर्गुणनिजस्वार्थ ॥ तेंचिअर्थाचाइत्यर्थ ॥ चुटिल अध्यायांतहरिसांगे ॥ २१ ॥ तेकथेचेंगोडपण ॥ प्रस्तुत
सविसरबोजाण ॥ ऐसेंरसाळनिरूपण ॥ सादरश्रीकृष्णासांगेल ॥ २२ ॥ तेंश्रीकृष्णाकथापरिपूरव ॥ श्रोत्याचेंपावेश्रवणमुख ॥ एकाज
नार्दनीअतिकौतुक ॥ सकौतुकव्याख्यान ॥ २३ ॥ श्रीभागवतअत्यादरें ॥ श्रीकृष्णाकथासविस्तरें ॥ अहरविस्तारिलेसाजिरे ॥ परमार्थ
अळंकारेंसाळंकृत ॥ २४ ॥ तेणेंसंतसज्जनसोयरे ॥ गौरवीनश्रवणादरें ॥ एकाजनार्दनकृपाकरें ॥ अविष्करेंसामर्थ्यें ॥ २५ ॥ गौरवि
ळेसोयरेसज्जन ॥ म्हणालउपेक्षिलेइतरजन ॥ जोश्रीभागवतींसावधान ॥ तोपरमार्थेंजाणगौरवे ॥ २६ ॥ भावार्थासारिखेंगौरव
ण ॥ एकाजनार्दनजाणेजाण ॥ एकाजनार्दनाशरण ॥ आपणया आपणगौरवी ॥ २७ ॥ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादश
स्कंदेश्रीकृष्णाउद्धवसंवादेएकाकारटीकायांप्रकृतिपुरुषसांख्ययोगोनामचतुर्विंशतितमोऽध्यायः ॥ २४ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु
॥ श्लोकमूळ २९ ओंव्या ६२७ एकूण ६५६ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

गुच्छ ८ वा   अध्याय ३

	अध्याय २२ वा.	अध्याय २३ वा.	अध्याय २४ वा.	एकूण
मूळश्लोक.	६०	६१	२९	१५०
ओव्या.	७२९	१००५	६२७	२३६१
	७८९	१०६६	६५६	२५११

इतिचतुर्विंशतितमोऽध्यायः

अध्याय २५.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ॐनमोदेवानिर्गुण ॥ म्हणौंपाहेतंवनदिसेगुण ॥ गुणेवीणनिर्गुणपण ॥ सर्वथाजाणघडेना ॥१॥ सर्वथान
घडेनिर्गुणपण ॥ तरीघडोनेदिशी सगुणपण ॥ नातळरीगुणागुण ॥ अगुणाचापूर्णगुरुराया ॥२॥ अगुणाचाविरस्निगुणी ॥ क
रिती निर्गुणगुणाझाडणी ॥ पंचभूतांपासूनी ॥ सोडविनाजनींजनार्दन ॥३॥ ज्याचेनिजनामेंसिअर्दन ॥ त्याचेनिलिंगदेहामर्दन ॥ जो
जीवासीजीवेंमारीपूर्णे ॥ तोरूपाकूजनार्दनघडेकेवी ॥४॥ जनार्दनाचेंरूपाकूपण ॥ सर्वथानेणतीजन ॥ नेणावयाहेंचिकारण ॥ जे
देहाभिमाननसांडिती ॥५॥ जननीजठरींजन्मजाण ॥ त्याजन्मास्तवेंम्हणतीजन ॥ त्याजनजन्माकरीमर्दन ॥ यालागींजनार्दननामन्या
सी ॥६॥ मरणमारूनिवाढवीजिणें ॥ जीवमारूनिजीववणें ॥ देहेंविनांदवी विदेहपणें ॥ ऐशीजनार्दनेंरूपाकीजे ॥७॥ निजमानार्थेपरिपू-
र्ण ॥ एकाकीदेखूनिधांदीन ॥ रूपाकरीजनार्दन ॥ रूपाकूपूर्णदिनाचा ॥८॥ जेजेमाननामार्गजन ॥ तेतेपुरवीजनार्दन ॥ जोमार्गेपरमसमा
धान ॥ त्यांचादेहाभिमाननिर्दळी ॥९॥ लोकांजनार्दनासमोर ॥ फेंआलाहोतो अहंकार ॥ मातेणेंघेऊनियांअस्त्र ॥ करीशानचूर्णनिजां
गें ॥१०॥ जेविसूर्याचेनिउजियेडें ॥ आंधारसिरात्रीउडे ॥ तेविंजनार्दननामापुढें ॥ अहंकारबापुडेंउरेजेवि ॥११॥ एकूतांगुरुनामाचागज
रू ॥ समूळविरेअहंकारू ॥ येपदुःखदायकसंसारु ॥ कैसेनिधारूधरील ॥१२॥ ज्यानेनामस्मरनांआवडी ॥ संसारचांदवडीफोडी ॥
जीवाचेजीवबंधसोडी ॥ नामाचीजोडीअजवीमोसा ॥१३॥ निजमोसांदिवरतें ॥ त्याचेंनमकरीसरते ॥ त्याच्यारूपाकूपणांनें ॥ केवी
म्हयेथेंसांगावें ॥१४॥ नामम्रनापानकरवेशिमां ॥ त्यासद्गुरूचानिजमहिमा ॥ कैशापरीआकळेआम्हा ॥ कायनिरूपमाउपमावें ॥१५॥
अगाधकीर्तीगुरूचीमहन ॥ गुणगणिनाअनंतगुण ॥ आपण्यावेंत्याचें आपण ॥ नित्यनिर्गुणनिजांगें ॥१६॥ धांवयेरंनित्यापेंजावें ॥
तंयस्थानारीगांवठावो ॥ त्याचेमार्गीसीनचले उपावो ॥ एकसद्भावांवाचुनी ॥१७॥ सद्भावेंस्मरनांनामासी ॥ गुरुप्रगटेस्मरणापाशीं
जेविसागरसेंधवासी ॥ येभेटीसीनिजांगें ॥१८॥ सागरदेतांआलिंगन ॥ जेविसेंधवहोयजीवन ॥ तेविंवंदितांसद्गुरूचरण ॥-

मीतूंपणहरपे ॥ १९ ॥ सद्गुरुकृपाआलियापूर्ण ॥ जनचिहोयजनार्दन ॥ तेव्हांजनवनविजन ॥ भिन्नाभिन्नभासेना ॥ २० ॥ जनतेंचिजनार्द
न ॥ जनार्दनचिसकळजन ॥ हेंचिउपनिषत्सारपूर्ण ॥ हेंनिजखूणजनार्दनीं ॥ २१ ॥ येणेंचिअभिप्रायेंयेथ ॥ सांख्यबोलिलाभगवंत ॥
उत्पत्तिस्थितीमळयांत ॥ वस्तूसदोदितसंपूर्ण ॥ २२ ॥ सांख्यऐकोनियांउद्धवा ॥ विचारीआपुलाअभिमावो ॥ संसारबाधकजोअहंभा
वो ॥ तोअवश्यपाहाहोसांडावा ॥ २३ ॥ अहंकारजरत्यजिला ॥ तोमाझियातांनवचेसर्वथा ॥ हेंपुसोंजरीश्रीकृष्णनाथा ॥ तेणेंसांख्ययथा
र्थपैनिरूपिलें ॥ २४ ॥ सकळमायेचाअभिमावो ॥ सांख्यअनुवादलादेवो ॥ अवश्यसांडावाअहंभावो ॥ हेंचिगाहाहोघ्दकेलें ॥ २५
॥ माझेनिपसादेंमेंतत्वता ॥ माझेंमीपणनवचेसर्वथा ॥ आजिरनाणेंकृष्णनाथा ॥ कितीआतांपुसावें ॥ २६ ॥ ऐसीउद्धवाचीचिंता ॥ क
ळूंसरलीश्रीकृष्णनाथा ॥ बापकृपाळूनिजभक्तां ॥ तेणेंनिवारेअहंतातेंनिजसर्वसांगे ॥ २७ ॥ आजिउद्धवाचेंभाग्यपूर्ण ॥ जगींउद्धवची
धन्यधन्य ॥ ज्यासीसदांसंतुष्टश्रीकृष्ण ॥ नकरितांप्रश्ननिजगुह्यसांगे ॥ २८ ॥ बाळककायभूकसांगे ॥ मगमातास्तनदेऊंलागे ॥ नेक
ळतत्याचेपांगें ॥ धांवोनिनिजांगेंस्तनपानालावी ॥ २९ ॥ त्याहूनिअतिआगळा ॥ कृष्णीउद्धवककळवळा ॥ तोस्वभक्तांचाभजनकळा
॥ जाणोनिजिव्हाळापोखित ॥ ३० ॥ बाळकनेणेंआपुलीचिंता ॥ परिमाताप्रवर्तेत्याच्याहिता ॥ तेविंउद्धवाचेनिजस्वार्था ॥ श्रीकृष्णना
थाकळवळा ॥ ३१ ॥ त्याउद्धवाचेंजेंजेंन्यून ॥ तेंतेंकरावयापरिपूर्ण ॥ प्रवर्तलासेश्रीकृष्ण ॥ तोनिजनिर्गुणउपदेशी ॥ ३२ ॥ पंचविसावे
अध्यायींजाण ॥ सांगेनिगुणजयोलक्षण ॥ लक्षालक्षनिजनिर्गुण ॥ हेंचिनिरूपणनिजनिष्ठा ॥ ३३ ॥ प्रकृतीपुरुषविवेक ॥ ऐकिलि
याहिबुद्धीपूर्वक ॥ जंवगुणजयोनाहींनिष्टंक ॥ तंवबाधकसुखदुःखअहंभावो ॥ ३४ ॥ तिहींगुणास्तवदेहझाला ॥ हेंहिगुणजयो
नवचेकेला ॥ मूळउच्छेदुआपुला ॥ नकरवेवहिलाकोणासी ॥ ३५ ॥ दांडाजन्मलाऱ्हस्वजातीसी ॥ तोमिळोनियांकुऱ्हाडीसी ॥ समू
ळछेदुपीऱ्हस्वासी ॥ तेविंविवेकासीसत्वगुण ॥ ३६ ॥ विवेकाभीनल्यासत्वगुण ॥ समूळउच्छेदीतीनीगुण ॥ सहजेंमगटेनिजनि

गुण ॥ तेव्हां गुणछेदन तें मिथ्या ॥ ३७ ॥ समूळ मिथ्यात्वें निगुण ॥ नित्य सत्य निजनिर्गुण ॥ येचि अर्थींचें निरूपण ॥ स्वमुखें श्रीकृष्ण सांगत ॥ ३८ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ गुणानामसंमिश्राणां पुमान्येन यथा भवेत् ॥ तन्मे पुरुषवर्येदमुपधारय शंसतः ॥ १ ॥
टीका ॥ ज्याचे निवरणें पवित्र क्षिती ॥ नामें उद्धरे निजजगती ॥ ज्याची एकतां गुणकीर्ती ॥ दाटोपा वती महापापें ॥ ३९ ॥ ज्याचें मृदु मधुर अतिरसनाम ॥ उच्चारितां निववी परम ॥ तो उद्धवासी पुरुषोत्तम ॥ आनंदें परम बोलत ॥ ४० ॥ रान रजतमतिन्ही गुण ॥ नमिसळतां भिन्न भिन्न ॥ पुरुषा पावती एकेक गुण ॥ उपजवी चिन्ह तें ऐका ॥ ४१ ॥ निःसंदेह सावधान ॥ निर्विकल्प करूनि मन ॥ एकतां माझें वचन ॥ पुरुषोत्तम पूर्ण होइजे स्वयें ॥ ४२ ॥ माझ्या स्वरूपीं सद्भावता ॥ ते पुरुषार्थाची उत्तमावस्था ॥ माझे वचनीं विश्वासता ॥ पुरुषोत्तमता ते रिघे ॥ ४३ ॥ ऐशी उत्तमा अति उत्तम ॥ निर्गुणपदवी निरूपण ॥ तुज मी अर्पीन संपूर्ण पुरुषोत्तम ॥ माझें वचन परम विश्वासें मान्या ॥ ४४ ॥ यालागीं आवाढे परम प्रेम ॥ वचनविश्वासी अतिवरिष्ठ ॥ यालागीं उद्धवासी पुरुषश्रेष्ठ ॥ समुखें वैकुंठ संबोधी ॥ ४५ ॥ संसारीं योनी अनेग ॥ त्यामाजी मनुष्यत्व अतिचांग ॥ होईं अविकळ अव्यंग ॥ संपूर्णसांग निर्दुष्ट ॥ ४६ ॥ सकळ देहामाजी जाण ॥ ऐसें पुरुषदेह प्राधान्य ॥ त्याही माजी विवेक संपन्न ॥ वेदशास्त्रज्ञ मुमुक्षु ॥ ४७ ॥ वेदशास्त्र विवेक संपन्न ॥ त्याही माजी त्यामाजी सज्जन ॥ सज्जन्यामाजी अनन्यशरण ॥ सर्वस्वें जाण मज लागी ॥ ४८ ॥ सर्वस्वें अनन्यशरण ॥ तेथ माझी कृपा परिपूर्ण ॥ माझे कृपें माझें ज्ञान ॥ पावोनि संपन्न मद्भजनी ॥ ४९ ॥ येहि गुणीं विचारितां लोक ॥ आपिला दिसे उद्धव एक ॥ त्यालागीं यदुनायक ॥ पुरुषवर्या मिषें कवचनें करी ॥ ५० ॥ ऐसें संबोधुनी उद्धवासी ॥ त्रिगुण गुणस्वभावासी ॥ सांगतां प्रथम सत्वासी ॥ तुर्षा केशी उपपादी ॥ ५१ ॥ उदंड सत्वाचीं लक्षणें ॥ यांतं पंथ रावीं ठिलां श्रीकृष्णें ॥ तें विवेका कोण कोणें ॥ निजनिरूपणीं हरि सांगे ॥ ५२ ॥ ॥ श्लोक ॥ शमो दमस्तितिक्षेक्षा तपः सत्यं दया स्मृतिः ॥ तुष्टिस्त्यागोऽस्पृहा श्रद्धा ह्रीर्दयादिः स्वनिर्वृतिः ॥ २ ॥ टीका ॥ आपुली जे चित्तवृत्ती ॥ सांडूनि बाह्य

... नग्रहणविषयचा

मी ॥ इमार्वे खोडस्यानाव ॥ ५४॥ जेणें हरिखें सादाणें ऊरर ॥ त्याचं रुचिसा घ्राणें दुःख ॥ विनाशा यानाव देरव ॥ ऐकूं सन्वान्ग्रह रूढ ग्रवा ॥ ५५॥

मी कोण देवा कि मात्मक ॥ निष्कर्म कांकर्म बद्धक ॥ करणें निजात्मविवेक ॥ ऐसा परिपाक यानाव ॥ ५६॥ जागृत स्वप्न सुषुप्त ॥ आंत ॥ म

गम्यस्थानी लागें चित्त ॥ स्मरणी मार्ग पढें नित्य ॥ न पभिन्न यानाव ॥ ५७॥ आनंद तो विनें घडे शिष्य ॥ नें विश्राम तें न बोलें लटिक ॥

साच विबोलणें विवेक ॥ हें सत्य देख सात्विका ॥ ५८॥ भूतांवरी कृपाळुपण ॥ जो सर्भी न देखे आपण ॥ भूतदया तें संपूर्ण ॥ उद्वाजा

णविभिन्न ॥ ५९॥ माझा मुख्य निजस्वार्थ कोण ॥ मी काय करितों आचरण ॥ ऐसें नें पूर्वानुस्मरण ॥ स्मृति जाण यानाव ॥ ६०॥ न

करितां अति आवर्ष ॥ यथाकाळीं भक्षी पोटीं ॥ यानाव गा सरव संतुष्टी ॥ जाण जगजेठी उद्धवा ॥ ६१॥ जें मिळालें जी विकाभाग ॥ त्यांत

हि सत्यार्थी दान योग ॥ विषय मनासांडणें सांग ॥ त्यानाव त्याग उद्धवा ॥ ६२॥ अर्थ स्वार्थी उन्मत्त वदे ॥ अर्थ जोडतां अधीक वाढे ॥ ते

इच्छा सांडणें निज निवाडें ॥ निस्पृहता पडे तें ठायीं ॥ ६३॥ जेथ निस्पृहता मूळ जाण ॥ त्याचि नाव हृदयें वैराग्य ॥ हें परमार्थाचें निज भाग्य ॥

येणें श्रीरंग सांपडे ॥ ६४॥ जो गुरुवाक्य विश्वासी ॥ सबाह्य विकल्प सर्व त्यजी ॥ तोचि भावार्थ हि नंदवासी ॥ श्रद्धा त्या पाशीं समूळ नां

दे ॥ ६५॥ नरदेह लाभे परब्रह्म ॥ न दुर्य मक रूनि सत्कर्म ॥ विपर्यार्थ करी धर्माधर्म ॥ ते लज्जा परम अतिनिंद्य ॥ ६६॥ जेणें दुःखी होइ-

जे आपणें ॥ तें पुढिल्यासी नाही करणें ॥ दुःख नेदूं निस्त्रवर्दणें ॥ हे दया म्या श्रीकृष्णें वदिजे ॥ ६७॥ पुढिल्या मी नेदूं नि दुःख ॥ स्वयें मूतमात्रीं

देणें सुख ॥ हे विद्या परमार्थिक ॥ दुसरी पदेख म्यानालागीं सांग ॥ ६८॥ स्नानांनाव दे पुढें पेंडी जैसी ॥ तैसें गोणद देखोनि विषयांसी ॥

जो विनटला ब्रह्म सुखवासी ॥ स्वनिर्हिनित्या सिबोलिजे ॥ ६९॥ रंक बैसन्या पालखीसी ॥ रुपेशी पूर्वील सहज त्यासी ॥ तेंवि रुपे सुनीवि

षयासी ॥ जो ब्रह्मसुखस्वार्थासी पडकल्प ॥ ७०॥ कृणाचा वाद्या मसापासीं ॥ कृण निद्रा रें मसेसीं ॥ तां कण यानयाहा नासी ॥ सांडिनी म

आसीपारखडुनीं ॥७१॥ तेविं ब्रह्मस्वरूपत्वाचियेपाडें ॥ नरदेहाच्यापागरापडे ॥ तें ब्रह्मस्वरूप जें होताचढे ॥ तें देहिच्यं नावर्गे विषयसुख ॥७२॥ तेंवि
सांडूनि विषयप्रीती ॥ ज्यासी ब्रह्मस्वरूपीं सुखप्राप्ती ॥ याचि नाव स्वनिष्टर्ता ॥ जाण निश्चिती उद्धवा ॥ ७३॥ यापंधरा लक्षणांची स्थिती ॥
वर्तती शुद्धसत्वमूर्ती ॥ शोधित सत्वाची सत्ववृत्ती ॥ आदिशब्दें श्रीपती सांगत ॥ ७४॥ सर्वभूतीं अकृत्रिमता ॥ देखें भगवद्भावें नमनता ॥ या
नाव शोधीन सत्वता ॥ गुणावस्थाछेदक ॥ ७५॥ ऐशिया परि सत्वगुण ॥ सात्विकाचा शीवर्ते पूर्ण ॥ आतां रजाचें लक्षण ॥ स्वयें श्रीकृष्ण
सांगत ॥७६॥ श्लोक ॥ कामईहामदस्तृष्णास्तंभ आशीर्भिदासुखं ॥ मदोत्साहो यशःप्रीतिर्हास्यं वीर्यं बलोद्यमः ॥ ३॥ टीका
काम म्हणिजे विषयशोषु ॥ जेविं धनीं वादेह्नांश्रु ॥ तेंविं पुरविनां कामाभिळास ॥ काम आसीस्वरूपें वादे ॥७७॥ यानाव काम जाण ॥
काम क्रियानें ईहा पूर्ण ॥ झाले विरोध दर्प गहन ॥ मदस्वें लक्षण यानाव ॥७८॥ झालिया अर्थप्राप्ती ॥ नासनें सीनर्न्ह तृपी ॥ चढती वाढती
आसक्ती ॥ तृष्णा निश्चिती यानाव ॥७९॥ अनिगर्वे जे स्तब्धता ॥ कोणा दृष्टी नाणी सर्वथा ॥ यानाव स्तंभावस्था ॥ जाणतत्वता उद्धवा ॥
८०॥ अर्थप्राप्ती कारणें ॥ इष्टदेवताप्रार्थनें ॥ प्रापंचिक स्वमागणें ॥ आशास्मरणं यानाव ॥८१॥ भिदा म्हणिजे भेदज्ञाण ॥ स्फुरद्रूप
प्रपंचभान ॥ भासें तुझें म्हणवचन ॥ भिदालक्षण यानाव ॥८२॥ राजससुखाचा ननलभाग ॥ विषयसुख भोगजो रांग ॥ तें विसद्स्व
मानिती चांग ॥ सुखप्रयोग यानाव ॥८३॥ रणीं उत्साह शूरासी ॥ कां पुत्रोत्साह नवसी ॥ विवाहांत गाढ सुनदासी ॥ महोत्साह त्यासी बो
लिजे ॥८४॥ गुरुत्व वेवादीं जयी पेणें ॥ कां बुद्धी शूर पराभवणें ॥ तेणें स्यातें वाढवणें ॥ यशाभिरवणें यानाव ॥८५॥ बंदीजनादानीं की
र्ती ॥ स्वयेंवा स्वाणवी दिगंतीं ॥ यानाव यशप्राप्ती ॥ जाण निश्चित उद्धवा ॥ ८६॥ ऐकोनि नर्चनोक्ती छंदबंद ॥ उपहासीं अतिविनोद ॥ ते
यराजसा हास्यविपद ॥ जाण नरसिर उद्धवा ॥ ८७॥ वीर्य म्हणिजे केवळ ॥ बळाढ्यता अनिम्न बळ ॥ दारवणें शरीरबळ ॥ यानाव शी
कवीयोचें ॥८८॥ राजवर्जें उद्यमव्यवहार ॥ आगदागावया मोव्यापार ॥ न्यायसांडूनि स्वार्थं फार ॥ बलोद्यमप्रकार यानाव ॥ ८९॥

ही पंधरा हि लक्षणें ॥ त्यापें नांदत संपूर्णें ॥ तो राजस वोळखणें ॥ जीवें मार्गें निश्चित ॥ ९० ॥ तेवंचि अतिनिकसंपत्ती ॥ तामसाचीं तमोवृ-
त्ती ॥ तो त्याचें लक्षणें त्याचीं स्थिती ॥ एकतु जन्मतो सांगेन ॥ ९१ ॥ श्लोक ॥ क्रोधो लोभो मोहः तृष्णा हिंसायाः स्वादंभः कुमः कलिः ॥ शोकमोहौ
विषादार्ती निद्राशाभीरनुद्यमः ॥ ५ ॥ टीका ॥ क्रोध कामाची अगृणा गत्या ॥ लोभ म्हणिजे अतिकृपणता ॥ अनृत म्हणिजे अ-
सत्यता ॥ हिंसा नेनत्वता परपीडा ॥ ९२ ॥ यांच्या म्हणिजे लोकांरंगना ॥ दंभ म्हणिजे लोकांरंगना ॥ कुम नामें अति आयासता ॥ व्यर्थ
कलह ना कलि जाण ॥ ९३ ॥ शोक म्हणिजे हाहाःकारु ॥ मोह म्हणिजे भ्रमाचा पुरु ॥ विषाद म्हणिजे दुःसंसारु ॥ अभ्यंतर रुजे जेणें-
पाळें ॥ ९४ ॥ आर्ति म्हणिजे अतिसंताप ॥ निद्रा म्हणिजे प्रमदारोप ॥ भय म्हणिजे अतिन्यालुप्य ॥ महाभयकंपभीगाढी ॥ ९५ ॥
एकोनं द्वेचें निजवर्म ॥ जे आळसाचें निजधाम ॥ जाश्वता मौनीन परम ॥ ते निद्रा निःशामता मरो ॥ ९६ ॥ साधु नियामनें कर्म ॥ स्तब्धता
राहे परम ॥ या नाव अनुद्यम ॥ सकळा वर्ल्डतन मतें कार्य विगे ॥ ९७ ॥ यात मोगुणाच्या शाळा ॥ त्याचे अंगी बाणती सकळा ॥ तोनमोरा-
त्रीचा चंद्रकळा ॥ अविवेक आंधकाता मक ॥ ९८ ॥ सत्त्व रज तम गुण ॥ याचे वोळखलें लागी जाण ॥ केलें भिन्न भिन्न निरूपण ॥ आतां
मिश्रलक्षण तें ऐक ॥ ९९ ॥ श्लोक ॥ सत्त्वस्य रजसश्चैतास्तमसश्चानुपूर्वशः ॥ वृत्तयो वर्णितप्रायाः सन्निपातमथो शृणु ॥ ५ ॥
टीका ॥ सांगितलों त्रिगुणस्थिती ॥ याएकाच्या अनंत वृत्ती ॥ त्या हि अनंत प्राय होती ॥ जो ना रिगुण गुंतं ये ये चिपटे ॥ १०० ॥ मस्त
वधकें शोचिकट लें होती ॥ तेव्हां चित्यानुगवती ॥ ते निज त्रिगुणाचा गुण गुंती ॥ जो ना होती दुगवेना ॥ १ ॥ मिळोनि सत्याभाय बाहिणी ॥ हा
तीं घेऊन तेलफणी ॥ गुगर्वेचिकट त्याकेश शोणी ॥ तेविं त्रिगुणाचें वेणी जीवाशी ॥ २ ॥ त्रिगुणाची विभागवृत्ती ॥ जो न सामर्थ्यें जरी-
होती ॥ तरी शुद्ध सत्वीं करूनि नक्की ॥ गुणानें तों प्रवेश ॥ ३ ॥ ऐसा निजगुणाचा गुणगां ॥ जीवाचें निनोंद निर्वाहो ॥ यालागीं गुरुचरणीं
सद्भावो ॥ सभान्य पाहा हो राखिजे ॥ ४ ॥ जेम भाग्य भाग्यवंत जनें ॥ त्यांसि सद्गुरु सर्वा जननें ॥ विवेक वैराग्य घेऊन फणी ॥ जो-

त्रिगुणाचीवेणीउगवितु ॥ ५ ॥ ज्यांचीउगविलीगुणगुंती ॥ पुढतीगुंतीपडेमागुती ॥ यालागींतोमहामती ॥ मुंडूनिसांडितिसंन्यासी ॥
६ ॥ एकाचीनवलगती ॥ उद्भटवैराग्याचीस्थिती ॥ गुंतीउगवायानरिघती ॥ मुळींचमुंडतीसमूळ ॥ ७ ॥ विवेकफणिचेनिमेळें ॥ वोढितां
वैराग्यासीबळें ॥ जोअशक्तभावबळें ॥ तोमध्येंचिपळेउठूनि ॥ ८ ॥ अगाजेंपळतांदेरवोनिदुरी ॥ एकलपाळीमोहआंधारी ॥ एकेंगुंती
रारवोनिशिरीं ॥ गुंतीमाझारीरिघाले ॥ ९ ॥ एकें अत्यंतकरंटीं ॥ नघेचिगुरुमाउलीसिभेटी ॥ ऐशींसंसारींपोरेंपोरटीं ॥ गुणदुःखेंकोटी
भोगिती ॥ १० ॥ हिपरार्धायुविधाता ॥ त्याचेनितोहेंगुणगागवता ॥ मगइतराचीकायकथा ॥ गुणतत्वनाविवराववा ॥ ११ ॥ ऐशियाज्यात्रि-
गुणवृत्ती ॥ मनहीनिःशेषनिवदती ॥ म्हणोनिध्यानितमायपदोक्ति ॥ देवश्लोकार्थीबोलिला ॥ १२ ॥ मागिल्यातेंश्लोकार्थी ॥ सांगीतल्या
त्रिगुणस्थिती ॥ त्रिगुणाचीमिश्रितगती ॥ सन्निपातवृत्तितेंऐका ॥ १३ ॥ श्लोक ॥ सन्निपातस्त्वहमितिममेत्युद्धवयामतिः ॥ व्य
वहारः सन्निपातोमनोमात्रेंद्रियासुभिः ॥ ६ ॥ टीका ॥ गुणसन्निपातप्रकारु ॥ एकचितोकांअहंकारु ॥ तोगुणसंगेंत्रिप्रकारु ॥
ऐकाविचारुतयांचा ॥ १४ ॥ वर्णाश्रमधर्मविहितविलास ॥ वेदाज्ञापाळणेंअवश्य ॥ मीआत्माजाणचिदंश ॥ हाअहंविलाससात्विक ॥ १५ ॥
मीस्वधर्मेकर्मकर्ता ॥ मीस्वर्गादिसुखभोक्ता ॥ मजपावतीनानावस्था ॥ याचावअवस्थाराजस ॥ १६ ॥ मीदेहधारीकुमरनर ॥ मीचि
कर्तायाचसंहार ॥ मीसर्वार्थी अतिदुर्धर ॥ हा अहंकारतामस ॥ १७ ॥ गुणानुसारेंममताजाण ॥ त्रिविधरूपेंस्फुरेस्फुरण ॥ तेचिअर्थाचें
निरूपण ॥ विशदश्रीकृष्णसांगत ॥ १८ ॥ माझेनद्वंद्वयांचाभगवंत ॥ तोचिममवंमूर्तींहृदयस्थ ॥ मूर्तिमाझ्याचसमस्त ॥ हेंममताशोधनस-
त्वाची ॥ १९ ॥ भक्तसंतसाधुसज्जन ॥ तेचिमाझेस्वजन ॥ ऐशीजेममतापूर्ण ॥ उद्धवाजाणसत्वस्थ ॥ २० ॥ जीवाहूनपरती ॥ सद्गुरुच
रणींअतिप्रीती ॥ ऐशीममतेचीजेजाती ॥ तेजाणनिश्चितिसात्विक ॥ २१ ॥ त्यादेवाचाउपासकता ॥ शैववैष्णवदीक्षितता ॥ देवींधर्मी
पूर्णममता ॥ तेजाणसात्विकतासत्वस्थ ॥ २२ ॥ शैवींविष्णवींधर्मममता ॥ दंभरहितनिष्कामता ॥ तेतंसात्विकममता ॥ एकअवस्था

राजसाची ॥ २३ ॥ निवृत्तिमार्गमानीलटिक ॥ सन्यसाचारलौकिक ॥ लोकेषणेचीममतादेख ॥ ते अवश्यकराजसी ॥ २४ ॥ प्रवृत्तिरूप
स्त्रीं आवडी ॥ लौकिकाची अतिगोडी ॥ नामरूपाचीउभवीगुढी ॥ हेममतारोकडीराजस ॥ २५ ॥ स्त्रीपुत्रमार्गी अवश्यक ॥ शरीरसंबंधी
आमलोक ॥ द्रव्याचीममतानिष्टंक ॥ हेबुधींवोळखराजस ॥ २६ ॥ त्यादेवांचीवकरिनांफार्ना ॥ नामरूपजोडेसंपची ॥ ते तिदेवनें आव
र्तता ॥ हेममतानिश्चितराजस ॥ २७ ॥ काम्यकर्मी आवडीदेख ॥ आमभार्गसकामकर्मेक ॥ सन्यस्वर्गादिविषयसुख ॥ हेममतानिष्टं
कराजस ॥ २८ ॥ हें रजोगुणाचीममता ॥ तुजम्यासांगीतलीतत्वता ॥ तमोगुणाचीजेअवस्था ॥ ऐकव्यवस्थासांगेन ॥ २९ ॥ आपुल्या
देहासीजोहूनूकरी ॥ कांपूर्वांपूर्वपूर्वज्यांचावैरी ॥ त्यांच्यालेकरांसीवैरधरी ॥ हेबुद्धीनिष्ठुरीतामस ॥ ३० ॥ पुढेंलेकुरांचेंलेंकुरें ॥ वृत्तिभूमी
जीविकेवरी ॥ आडवायेईलस्वगोत्री ॥ त्यांसिवैरधरीतामस ॥ ३१ ॥ ऐसेंपूर्वापरमाझेवैरी ॥ मीनिर्दाळीनसंसारीं ॥ यालागींरिघे अभि
चारीं ॥ तेममतावरीतामस ॥ ३२ ॥ अभिचारिकेंजेमंत्र ॥ तेमानीमाझेस्वजन ॥ शाकिनीडाकिनीउपासन ॥ हेममतासंपूर्णताम-
सी ॥ ३३ ॥ असोबहुसालविस्तर्ती ॥ एकेकगुणीं अनंतशक्ती ॥ हेतिन्हीजेथमिश्रहोती ॥ सन्निपातवृत्तीयानाव ॥ ३४ ॥ कफवातः
आणिपित्त ॥ तीन्हीएकत्रजेथहोत ॥ जेथउपजेसन्निपात ॥ तेविसन्निपातयेथत्रिगुणाचा ॥ ३५ ॥ संकल्पाविकल्पात्मकमन ॥ पंचवि
षयपंचप्राण ॥ दशेंद्रियींव्यवहारसंपूर्ण ॥ तेथउपजेत्रिगुणसन्निपात ॥ ३६ ॥ तेचिसन्निपातनिरूपण ॥ त्रिगुणांचेंमिश्रलक्ष
ण ॥ स्वयेंसांगताहेश्रीकृष्ण ॥ मिश्रगुणसन्निपातु ॥ ३७ ॥ श्लोक ॥ धर्मेचार्येचकामेचयदासौपरिनिष्ठितः ॥ गुणानांसन्नि
कर्षोयंश्रद्धारतिधनावहः ॥ ७ ॥ टीका ॥ पुरुषाचाठायींक्रियाकर्म ॥ क्षणेंस्वधर्मक्षणेंकाम ॥ क्षणेंवाढवी अर्थोद्यम ॥ हासंक्र
मणत्रिगुणांचा ॥ ३८ ॥ गुणसंक्रमणाकरीलकाय ॥ त्रिगुणींधर्मात्रिविधहोय ॥ कामहीत्रिविधहोऊनिठाय ॥ अर्थस्वार्थेनि
र्वाहत्रिगुणात्मक ॥ ३९ ॥ येथकर्मांसीदोषनाहीं ॥ दोषकर्त्यांचेबुद्धिचाठायीं ॥ तोजेकल्पनाकरीलकाहीं ॥ तेंफळपाहेंस्वयें-

भोगी ॥ ४० ॥ सोनेंवंद्य सोनें पणें ॥ त्यानें स्वयें घडविल्या सकणें ॥ वंद्यनें चि निंद्य करणें ॥ तें विस्वकर्म दुपणें गुणवृद्धी ॥ ४१ ॥ भूर्म सहजें शुद्ध-
आहे ॥ जें पेरिजे तें पीक होये ॥ तें विस्वकर्म शुद्ध स्वयें ॥ फळ सांगुलाहे गुणवृत्ती ॥ ४२ ॥ वाचा राहुजरा रुळ गां मर्दी ॥ रामनामें जों देव्रह्म पु
र्थी ॥ रथा जायक रितां चावर्दी ॥ सोर्गा निंद्य पाठी महापाप ॥ ४३ ॥ तें निंस्वधर्म श्रद्धायुक्त ॥ पुरुषा राकरी विरक्त ॥ ते यत्रि गुणाच्या सन्निपा
त ॥ श्रद्धा छळि तनें गेक ॥ ४४ ॥ स्वधर्मकर्मीं श्रद्धा जोनें ॥ क्षणें कंलागे निरत्तं अकनें ॥ क्षणें भोग मळा भावादें ॥ क्षणें कपटें ममनासंधी
॥ ४५ ॥ तें रोन कामार्ते निरत्तं ॥ क्षणें निष्कामी अतिभीती ॥ क्षणें स्त्री भोग आरान ॥ क्षणें कामरत परद्दारी ॥ ४६ ॥ या चि परिधानाची
जोडी ॥ क्षणें कद्रव्याशा सोडी ॥ क्षणें क अर्यांनी अतिगोडी ॥ क्षणें का आमर्द परद्रव्य ॥ ४७ ॥ त्रिविध धर्मी त्रिविध कर्म ॥ त्रिविध रुपें धना
गम ॥ या गुणवृत्ति स्तवस्वधर्म ॥ सांडूनि अकर्म करी प्राणी ॥ ४८ ॥ एनं धर्म अर्थ का मा भांत ॥ गुणसन्निपात अनंत ॥ कोटनि सांगतां ये
थ ॥ वांढेल ग्रंथ अनिवार ॥ ४९ ॥ याल्लागीं गुणसन्निपान ॥ गांगीं तल्लारां कल्कित ॥ ते चि अर्थ श्रीकृष्णानाथ ॥ असें सांगत संक्षेपें ॥ ५० ॥
श्लोक ॥ प्रवृत्ति लक्षणां निष्ठा पुमान्यां हि गृहाश्रमे ॥ स्वधर्मेचानु तिष्ठन गुणानां समितिर्हि सा ॥ ८ ॥ टीका ॥ पुरुषा सजे गृहाश्र
म ॥ तों जाणावा नंचळकाम ॥ तें यागस्थें निमित्तक कर्म ॥ हा स्वधर्म नित्य शुद्ध ॥ ५१ ॥ गृहाश्रमीं हि पंचसून ॥ यांलागीं गुणप्रधान ॥ गृ
हीं स्त्रीभोग जाण ॥ रजोगुण याहेतु ॥ ५२ ॥ नित्य नैमित्य स्वधर्म ॥ हें गृहस्थाचें निजकर्म ॥ हें चित्तशुद्धीचें निजवर्म ॥ सत्वरूग मयाहे
तु ॥ ५३ ॥ गृहाश्रमप्रवृत्ति जाण ॥ सदा मिश्रित तिन्ही गुण ॥ गुणीं गुणवंत करून ॥ कर्माचरण करविती ॥ ५४ ॥ नरंगतां तेणें गुणें रंगे ॥
स्पटिक तद्रूप भासों लागे ॥ तेंवी गुणात्मा गुणसंगें ॥ वर्तों लागे गुणकर्मी ॥ ५५ ॥ जे तिकां कसवटी आपण ॥ कसूनि दावी सुवर्ण वर्ण ॥
तेंवि पुरुषाची क्रिया जाण ॥ दावी गुणांचा विभाग ॥ ५६ ॥ श्लोक ॥ पुरुषं सत्व संयुक्त मनुर्मीयाच्छमादिभिः ॥ कामादिर्भीरजो
युक्तं क्रोधाद्यैस्तमसायुतं ॥ ९ ॥ टीका ॥ इंद्रियनिग्रहो यथोचित ॥ जो शमदमीं सदा रत ॥ शांतीवसे जया आंत ॥ तो जाण नि-

श्चिन सात्विक ॥ ५७ ॥ तो सदा फळकामना मुक्त ॥ वांछी संसार भोग सख ॥ द्रव्यार्थी मानदांभिक ॥ रजोगुणात्मक तें जाण ॥ ५८ ॥ त्या
सी स्वधर्मी नाहीं रती ॥ आवडे अधर्मप्रवृत्ती ॥ क्रोधलोभ गिळिला स्फूर्ती ॥ तो जाण निश्चित तामस ॥ ५९ ॥ एवं देखोनि कर्माचरण ॥ ल
क्षिजे पुरुषलक्षण ॥ धानावगा अनुमान ॥ विवेकसंपन्न जाणती ॥ ६० ॥ सामान्यता तिन्ही गुण ॥ मागां तत्त्वें निरूपण ॥ हें न कळे म्हणोनि
मन ॥ गुणवृत्ति भिन्न अवधारीं ॥ ६१ ॥ श्लोक ॥ यदाप्नोति मां सत्त्वात् निरपेक्षः स्वकर्मभिः ॥ तं सत्त्वप्रकृतिं विद्यात् पुरुषं स्त्रिय
मेव च ॥ ५० ॥ टीका ॥ स्वकर्मी वांछिना फळ ॥ तोचि मार्गें तें हृदयीं कळ ॥ तें फळ आम्हांसी दे निकेवळ ॥ तें भजनशील समदर्शी ॥ ६२ ॥ फळानि
फळांगांचें शून्य ॥ स्वधर्मे करी तो माझें भजन ॥ पुरुष अथवा स्त्रिया जाण ॥ तें सत्त्वसंपन्न निश्चित ॥ ६३ ॥ देहाचेनि लिंगदर्शन ॥ तेणें
स्त्री पुरुष नामाभिधान ॥ परि आत्मा आत्मा नाहीं जाण ॥ तो नित्य समान स्त्री पुरुषीं ॥ ६४ ॥ चित्तवृत्ती क्रियाचरण ॥ ध्यानावगा कर्मे जा
णा ॥ तेयास्मिपदानें माझें भजन ॥ स्वधर्मे संपूर्ण ध्यानाचें ॥ ६५ ॥ ऐशिया स्वधर्मवृत्ती ॥ जे यश गटें माझी भक्ती ॥ ते ते सात्विक प्रकृती ॥
जाणा निश्चित उद्धवा ॥ ६६ ॥ ॥ आशंका ॥ कर्म करितां फळ भावादें ॥ तो फळभोग भोगणें पडे ॥ स्वकर्में भक्ति के विघडे ॥ कर्मतें
कुटें अत्यंत ॥ ६७ ॥ कर्म करितां फळें बाधक ॥ न करितां प्रत्यवाय नरक ॥ कर्में कर्मं बद्ध लोक ॥ केले देख संसारी ॥ ६८ ॥ जो वहोता
तो स्वतंत्र ॥ ते कर्में केल्या परतंत्र ॥ यैवढें कर्माचें चरित्र ॥ अति विचित्र बाधक ॥ ६९ ॥ स्वकर्में भगवद्भक्ती ॥ म्हणा शी घडे कैशा रिती
॥ तेंचि अर्था चोपपत्ती ॥ स्वयें श्रीपती सांगत ॥ ७० ॥ सर्प धांवोनि धरिल्या तरी ॥ तो रावोंगीं घाली आरी ॥ तेणें धाकें जो सोडी ॥
तरि तो लागि भाडी महाविखें ॥ ७१ ॥ तें सर्पबाधेचा सांकडा ॥ निवारी मंत्रवादी गारुडा ॥ तैं विकर्मीं कर्मबाधा गाढी ॥ निवारी रोकडी गु
रुरावो ॥ ७२ ॥ रिघतां सद्गुरूसि शरण ॥ कर्म करवी ब्रह्मार्पण ॥ हेंचि निरपेक्ष लक्षण ॥ उद्धवा जाण निश्चित ॥ ७३ ॥ ब्रह्म कर्माचें
प्रकाशक ॥ कर्म नित्य तुझें ब्रह्मात्मक ॥ हेंचि मद्दर्पण चोख ॥ माझें भजन देखवया रिता ॥ ७४ ॥ सर्वेंद्रियीं ज्ञानस्फूर्ती ॥ तें ब्रह्मीचा ब्र

स्मार्त्त ॥ ऐसीं नित्य निश्चयें कर्मस्थिति ॥ स्वकर्म मार्त्त यानांव ॥ ७५ ॥ दोनी स्वकर्मं स्वाभाविक ॥ जें मज पावती भाविक ॥ तेंतें शुद्ध सात्विक लोक ॥ ज्ञाण निश्चित ऐसा ॥ ७६ ॥ स्वधर्म सर्वथा निष्फळ ॥ म्हणती ते मूर्ख केवळ ॥ स्वकर्में निरसे चित्तमळ ॥ कर्मसमूळ निर्दळी ॥ ७७ ॥ येवढा स्वधर्माचा जोडा ॥ मां मूर्ख निवांछित विषयगोडी ॥ तेंत गजरेस ना पुढीं ॥ केवळ वेडी विषयार्थी ॥ ७८ ॥ विषय फळ वांछितां देख ॥ देह धरणें अनश्यक ॥ देहसंभव दुःखदायक ॥ स्वर्ग नरक फळ भोगी ॥ ७९ ॥ यापरी जन्म दुःख दाते ॥ राजस तामस स्मार्त्त ॥ ऐक त्यांचीं नवृत्ती ॥ विषद तुज अर्थ सांगेन ॥ ८० ॥ श्लोक ॥ यदा आशिष आशास्य मां भजेत स्वकर्मभिः ॥ तं राजः प्रकृतिं विद्याद्धिंसामाशास्य तामसं ॥ ११ ॥ टीका ॥ जो नाना भाव गर्भित स्वकर्म ॥ वांछी नाना फळ काम ॥ तेंतें ज्ञाण काम्यकर्म ॥ राजस धर्म यानांव ॥ ८१ ॥ जो अभ्यंतरीं अतिसकाम ॥ तो गेंतें आचरे कर्मधर्म ॥ तेंतें अवघें चि सकाम ॥ फळ गोंवणें मनि जन्महेतु ॥ ८२ ॥ स्वर्ग काम्य कर्म नाहीं ॥ कामना काम्यकरी पाहीं ॥ मानें स्वभावें आरोनाथीं ॥ लोग्यें प्रगटे स्वयें कर्ते ॥ ८३ ॥ सकर्म स्वभावें पवित्र ज्ञाण ॥ स्वधर्म मांजेंगुण भजन ॥ तेथ कामना फळ कामुन ॥ काम्य आपणास्तव येनें ॥ ८४ ॥ फळ कामें जें माझें भजन ॥ तें केवळ फळाचें चि भजन ॥ सकामें जें स्वधर्माचरण ॥ ते प्रकृति ज्ञाण राजस ॥ ८५ ॥ ऐसें गेंसे प्रकृतीचा विलास ॥ स्पर्धा अपवादांचा पुरुष ॥ तेंतें ज्ञाण पां राजस ॥ एक तामस गुणवर्त्ते ॥ ८६ ॥ क्रोधयुक्त अंतःकरण ॥ तेणें मिथ्यां वें स्वधर्माचरण ॥ फळ वांछा सकाम मन ॥ ते प्रकृती ज्ञाण तामसी ॥ ८७ ॥ जें येंहें हृदयीं बांधलें घर ॥ तें टाये क्रोध अनिवार ॥ ते मूर्तमात्रीं निष्ठुर ॥ त्याचा प्रकृती क्रूर सर्वदा ॥ ८८ ॥ ऐशिया स्वभावावरी ॥ नर भय वाटे कां नारी ॥ तेंतें तामस संसारी ॥ निजनिर्धारें ऐसा ॥ ८९ ॥ जीव स्वरूपें चैतन्य पाहा हो ॥ त्यासि मी भजक म्हणें देवो ॥ मी नामिकां सेवक भावो ॥ सेव्य देवोकें सेना ॥ ९० ॥ येच अर्थीचें निरूपण ॥ कृष्ण सांगताहे आपण ॥ सेव्य सेवक लक्षण ॥ माया गुणसंबंधें ॥ ९१ ॥ श्लोक ॥ सत्वं रजस्तम इति गुणा जीवस्य नैव मे ॥ चित्तजा यैस्तु भूतानां सज्जमानो नि

बध्यते ॥ १२ ॥ टीका ॥ बांधोनि नाणितां आपा ॥ जेवीं देहाधीन असे छाया ॥ तेवीं भगवंताधीन माया ॥ नानकोनि यावंतेवा ॥ ९२ ॥ -
मायावर्तविना निवर्तविना ॥ स्वामी भगवंतनत्वता ॥ यालागीं माया अध्यक्षता ॥ त्यासीचि सर्वथा वेदबोले ॥ ९३ ॥ सूर्य आंधारातेंना
शी ॥ परिती संन्मुख नयेत्या पाशीं ॥ तेवि मायानियंतानृपीकेशी ॥ परि मायादेवासी सूतककनये ॥ ९४ ॥ माया जे नंदत्यणोंपण ॥ तेंचि मा
येचें मुख्य लक्षण ॥ मज पाशीं माया जाण ॥ गुणाभिमानें सिनाढी ॥ ९५ ॥ मायाबिंबीनचैतन्य ॥ त्यासी बोलिजे जीवपण ॥ त्याजीवा
सी त्रिगुणीं बांधोन ॥ देहाभिमान दृढकेला ॥ ९६ ॥ जीवासि लागतां देहाभिमान ॥ तो झाला मायाधीन ॥ मायानियंता नारायण ॥ तो स्वा
मी जाण जीवाचा ॥ ९७ ॥ जीव गुणाभिमानें बद्धक ॥ यालागीं झाला तो सेवक ॥ आत्मा गुणातीत चोख ॥ बंधमोचक जीवाचा ॥ ९८ ॥ या
परी सेव्यसेवकभावो ॥ त्रिभाग दावोनियां पाहाहो ॥ त्रिगुण गुणांचा अन्वयो ॥ स्वयें देवो स्वयें सांगे ॥ ९९ ॥ गुणतीनि समसमान ॥ त्यामा
जी सोंभोनियां जाण ॥ जो जो वाढे अधिक गुण ॥ तें तें लक्षण हरि सांगे ॥ २०० ॥ ब्रह्म निर्मळत्वें मस्सिट ॥ कर्मशोधकत्वें अतिशुद्ध ॥ येथ क
र्म उपजे कर्म बाधे ॥ तो चित्तसंबंध गुणक्षोभें ॥ १ ॥ कर्म ब्रह्मीं दोष नाहीं ॥ दोष चित्तवृत्ती चाठायीं ॥ तो ही गुणक्षोभें पाहीं ॥ घाली अपायीं
पुरुषातें ॥ २ ॥ येचि अर्थींचें निरूपण ॥ सांगीतलें मिश्र लक्षण ॥ आतां वाढल्या एकैक गुण ॥ गुणलक्षण तें ऐक ॥ ३ ॥ जो गुण वाढे अति
उन्नती ॥ इतरां त्यातळीं वर्तती ॥ ते काळींचा पुरुषस्थिती ॥ उद्धवा मती हरि सांगे ॥ ४ ॥ श्लोक ॥ यदेतरौ जयेत्सत्वं भास्वरं विशदं शिवं
॥ तदा सुखेन युज्येत धर्मज्ञानादिभिः पुमान् ॥ १३ ॥ टीका ॥ सम्यक्‌ शांत्या गुनी ॥ निर्विकल्प निराभिमानी ॥ जो लागे स्वधर्मा च
रणी ॥ तैं रजतम दोनी जिणे सत्व ॥ ५ ॥ जें भाग्याचें मरण उघडे ॥ तें हरिकथा श्रवण घडे ॥ मुखीं हरिनाम कर्णा तरी आवडे ॥ तेणें सत्व वाढे
अतिशुद्ध ॥ ६ ॥ कांदेवें जोडल्या सत्संगती ॥ श्रवणीं श्रवणाची चावती ॥ वाचा ल्यंचावें नाम कीर्ती ॥ अतिप्रीती अहर्निशी ॥ ७ ॥ ऐसऐशि
या अनुवृत्ती ॥ रजतम दोनी [illegible] गदांतें ॥ सत्व [illegible] उठुंग वृत्ती ॥ त्या सत्वाची स्थिती सम्यक ऐक ॥ ८ ॥ भास्वर सत्व प्रकाश बहळ ॥ वि

पद्त्वें अतिनिर्मळ ॥ शिवब्रह्मणिजे शांतसरळ ॥ हें सत्वाचें केवळस्वरूप मुख्य ॥ ९ ॥ हे सत्वाची सत्ववृत्ती ॥ आतुडे ज्या साधका हातीं ॥ तें काळ चीपुरुषस्थिती ॥ ऐक तुज मती सांगेन ॥ १० ॥ जें विवेकाचें तारूं आतुडे ॥ नैराग्याचें निजगुज जोडे ॥ सर्वेंद्रियांप्रकाश घडे ॥ सांग चढे स्वधर्माचा ॥ ११ ॥ तें काळीं जन अधर्मेना ॥ गर्व अभिमान असत्यता ॥ वळत्कारें हिंसिक वितां ॥ न करी सर्वथा अधर्म ॥ १२ ॥ निकट श्रम तां दुःखसाधन ॥ सात्विक सदा सुखसंपन्न ॥ बलात्कारें क्षोभवितां मन ॥ सात्विक जाण सोसेना ॥ १३ ॥ ऐशिया निजसत्वदृष्टी ॥ सुखसुखवा येतां भेटी ॥ त्यासि स्वानंदें कोंदे सृष्टी ॥ शुद्धसत्वपुष्टी या नांव ॥ १४ ॥ ऐसें निपद सत्व तया पासीं ॥ शमदम सेवितां तयासी ॥ वैराग्य लागे पायांसी ॥ शुद्धसत्वराशी तें उद्धवा ॥ १५ ॥ तें सेंचि सत्व न मळेणीन ॥ जैं वाढे गार जो गुण ॥ तें राजसाचें लक्षण ॥ ऐक संपूर्ण हरि सांगे ॥ १६ ॥ श्लोक ॥ यदा जयेत्तमः सत्वं रजः संगं भिदा चलं ॥ तदा दुःखेन युज्येत कर्मणा यशसा श्रिया ॥ १५ ॥ टीका ॥ रजोवृद्धीचें कारण तेंही उपजे ज्ञानाभिमान ॥ पदोपदीं देखे दोषगुण ॥ वांछी सन्मान प्रतिष्ठा ॥ १७ ॥ तव रजोगुणाची स्थाती ॥ ज्ञानेपणें क्रमा सक्ती ॥ नाना भोग वांछी चित्तीं ॥ तेणें रजाची प्राप्ति अनिवार ॥ १८ ॥ ऐसे निरजो गुण वाढे वाढे ॥ सत्व मानें तम्हां पाडे ॥ त्या रजाचा स्वरूप ना मोडे ॥ ऐक निरवडी सांगेन ॥ १९ ॥ श्लोकीं चेंवठी भवळ ॥ रजसंगभिदाचल ॥ वांत्रिप्रार नो गुण केवळ ॥ तें चि विवळ हरि सांगे ॥ २० ॥ संग म्हणिजे देहाभिमान ॥ देहम्हणिजे मी माझेंपण ॥ वळम्हणिजे काम गहन ॥ आग्रहो पूर्ण तृष्णेचा ॥ २१ ॥ देहाभिमानें दुःख वाढे ॥ भेदें भय लागे पाठी ॥ आनि द्वदेहाचिया पुष्टी ॥ काम्यकामा कर्मांची मोडी ॥ २२ ॥ त्या कर्मांचें निकें वाढें ॥ पराभी उदंड जोडे ॥ तैं तें कर्म वाढवी पुढें ॥ हें रजोगुणें घडे आचरण ॥ २३ ॥ भोग कपवि नभि जगतीं ॥ माझी व उत्तम कर्मस्थिती ॥ मर्तन मान्यता असक्ती ॥ ते जाणावी स्थिती राजस ॥ २४ ॥ रजाचें बळ उद्भट ॥ कर्मे आदरी अचाट ॥ वाढवी कर्म कचाट ॥ तो जाण प्रेष्ठ राजस ॥ २५ ॥ बाहेर दिसे सात्विक स्थिती ॥ अंतरीं कर्मवासना द्रव्यासक्ती ॥ त्यासी प्रिया आवडे चित्तीं ॥ तो जाण निश्चित राजस ॥ २६ ॥ तेव्हां सत्व रज दोन्ही गुण ॥ जिणोनि तम वाढे पूर्ण ॥ ते काळींचे पुरुष

लक्षण॥ स्वयेंनारायणसांगत॥ २७॥ श्लोक॥ यदाजयंद्रजः सत्त्वंतमोगुणंक्षयजं॥ युक्त्येनशोकमोहाभ्यांनिद्रयाहिंसयायया॥१५॥
टीका॥ रजसत्वकरूनिगूढ॥ जेंतमोगुणहोयरूढ॥ तेंतोपुरुषातेंसरूढ॥ करीजडमूढअतिमत्त्व॥ २८॥ विश्वासूनिवारांकोळें॥ जेंपर
द्रव्यबुडवणेंपडे॥ कांपरदारागमनघडे॥ तेंतेणेंवाढतमोगुण॥ २९॥ स्वमुखेंपरापवादबोलणें॥ स्वयेंसाधुनिंदाकरणें॥ संतसज्ज
नांद्वेषणें॥ तेंतमाचेंठाणेंअनिवार॥ ३०॥ धुडंर्चेनिआक्रमणें॥ परस्त्रियांसींक्रीडाकरणें॥ नीचविनिकाचेंजिणें॥ तमोगुणेंप्रासिजे॥ ३१॥
सत्वगुणेंप्रकाशक॥ रजप्रवृत्तिप्रवर्तक॥ दोनीतेंगिळोनिदुःख॥ तमाचें आधिक्य अधर्मेवाढे॥ ३२॥ करितापुण्याचेंहेळण॥ साधूचेंदे-
खतांदोषगुण॥ तेणेंरवळकळ्लातमोगुण॥ त्याचेंस्वरूपपूर्णतेंऐक॥ ३३॥ तमोगुणवाढल्याप्रौढ॥ स्फूर्तीमात्रहोयमूढ॥ लवोऊपज
योनिरूढ॥ करीजडर्जावातें॥ ३४॥ कार्यंकार्यंविवेकज्ञान॥ तेंस्फूर्ती अंधहोय पूर्ण॥ यानावगामूढपण॥ ऐकचिन्हलयाचें॥ ३५
जागृतीमाजी असतांचित्त॥ अर्थस्वार्थपरमार्थ॥ काहींस्मरेनाकृत्याकृत्य॥ लयोनिश्चितयानावें॥ ३६॥ समस्ताहिइंद्रियवृत्ती
अनुद्यमेस्तब्धगती॥ निःशेषलोपेज्ञानशक्ती॥ जडत्वप्रामीयानाव॥ ३७॥ मूढत्वेंपावेशोकदुःख॥ जडत्वेंमिथ्यामोहदुःख॥ मोहास्त
वहोयघातक॥ अतिनिंदकअधर्मी॥ ३८॥ ऐकलयाचेंकौतुक॥ अहोरात्रनिद्राअधिक॥ निद्रेवेगळेंब्रह्मसुख॥ नावडेदेखतामसा
॥ ३९॥ पूर्णवाढल्यातमोगुण॥ ऐसेंहोयपुरुषलक्षण॥ वाढल्यासत्वादिगुण॥ फळकोणतेंहरीसांगे॥ ४०॥ श्लोक॥ यदाचि
त्तंप्रसीदेतइंद्रियाणांचनिर्वृतिः॥ देहेभयंमनोसंगंतत्सत्वंविद्धिमत्पदं॥ १६॥ टीका॥ वाढलियासत्वगुण॥ चित्तसदांप्रस
न्न॥ कामक्रोधलोभाचेंस्फुरण॥ सर्वथाजाणस्फुरेना॥ ४१॥ चित्तवणवणीविषयालागीं॥ तेंउदासहोयविषयभोगीं॥ विषयः
आदळतांहीअंगीं॥ तेंविषयसंगींविगुंतेना॥ ४२॥ जैसेंजळामाजीजळस्थ॥ पद्मिणीपत्रजळींअलिप्त॥ तेंविंविषयामाजी-
चित्त॥ विषयातीतमहाबोधें॥ ४३॥ सदामरणभयदेहासी॥ तेंमरण आलियादेहापासीं॥ भयनुपजेसात्विकासी॥ भावेंमत्परा

सिविनटले ॥ ४४ ॥ जंवरी मासें मीतूंपण ॥ तंवरी अनर्थ्य बाधी मरण ॥ सात्विकमत्पदीं अभिन्न ॥ यालागीं मरण भय नाहीं ॥ ४५ ॥ सात्वि
कमत्पदीं अनन्यशरण ॥ यालागीं बाधिना जन्ममरण ॥ या स्थिती नर्तवी सत्वगुण ॥ आतां ऐक लक्षण रजाचें ॥ ४६ ॥ श्लोक विकुर्वन्
क्रियया चाधीरनिर्वृत्तिश्च चेतसां ॥ गात्रास्वास्थ्यं मनोभ्रांतं रज एतैर्निशामय ॥ १७ ॥ टीका ॥ रववळलिया रजोगुण ॥ विषयचिंं
ता अतिदारुण ॥ कर्मेंद्रियीं क्रिया मरण ॥ नाना परिचें जाण उपपादी ॥ ४७ ॥ शरीर असतांही स्वस्थ ॥ मन चिंतातुर भ्रांतिभ्रांत ॥ वाढवितां
विषयस्वार्थ ॥ दुःखी होत सर्वदां ॥ ४८ ॥ असतां पुत्रवित्तसंपत्ती ॥ अधिक स्वार्थ वाढवी चित्तीं ॥ राजसाची चित्तवृत्ती ॥ न मनी निवृत्तीस्व
र्थें ॥ ४९ ॥ नसतां विकाराचें कारण ॥ चित्तीं विकार निंती आपण ॥ हें चि राजसाचें लक्षण ॥ मुख्यत्वें जाण उद्धवा ॥ ५० ॥ रात्री नोहे पैं प्रच
ळ ॥ ना दिवस नव्हे सोज्वळ ॥ जैसी सांजवेळां सांजवळ ॥ तैसा केवळ रजोगुण ॥ ५१ ॥ सत्व रजाची गुणखूण ॥ तुज दाविली वोळखण ॥
आतां ऐक तमोगुण ॥ उद्भट लक्षण तयाचें ॥ ५२ ॥ श्लोक सीदच्चित्तं प्रलीयेत चेतसो ग्रहणेऽक्षमं ॥ मनो नष्टं तमो ग्लानिस्तमस्तदुप-
धारय ॥ १८ ॥ टीका ॥ चित्तीं चिंता आग्रहण ॥ ते महामोहीं होय निमग्न ॥ कोणाही अर्थाचें ज्ञान ॥ त्वद्दृढ जाण स्फुरेना ॥ ५३ ॥
स्फुमी वेगळें अज्ञान ॥ सदा पडे दुःखी विज्ञान ॥ ते यन बळकें संज्ञा लें जाण ॥ त्या ज्ञानातें अज्ञान गिळूनि टाके ॥ ५४ ॥ जागा चि परी निजे
ला दिसे ॥ कर्मकर्तास्फुरण नसे ॥ जेवि कां आमावास्येतिलें अंवसे ॥ रात्रि चालिजे जैसें आंधळें ॥ ५५ ॥ सकळ शरीराचा गोळा ॥ होय आ
ळसाचा मोदळा ॥ हांत मोग्लानीचा सोहळा ॥ पडळ पैं शोकाचित्तरत्नी ॥ ५६ ॥ संकल्पविकल्पाची स्याती ॥ उपजवी सदां मनोवृत्ती ॥
त्या मनाची जड होय स्थिती ॥ संकल्पस्फूर्ती स्फुरेना ॥ ५७ ॥ आणिक हीनबळ स्थिती ॥ चित्तासि नाठवे चित्तस्फूर्ती ॥ येवढी वाढे तमा
ची स्याती ॥ मनोवृत्ति विनाशक ॥ ५८ ॥ यापरी तमाचें बळ होय ॥ तें मनातें अज्ञान खाय ॥ ते काळीं मन नष्ट माय ॥ मूर्छित राहे मोटत्वें ॥
५९ ॥ मन निःशेष जें नाशतें ॥ तें महादुःख कोण भोगितें ॥ यालागि तमाचें निऐक्य मतें ॥ मन उरे तें येंजड मूढ ॥ ६० ॥ यापरी जिवर्तते गती ॥

तैंची अत्यंत दुःखदायी ॥ याना अवगात मार्गी स्थिती ॥ नागर्णी भ्रंत इद्वा ॥ ६१ ॥ नादनितां गुणवृत्ती ॥ कोणें गुणें कोण वादती ॥ येनि अर्थाची उ
पपत्ती ॥ स्वयें श्रीपती सांगत ॥ ६२ ॥ श्लोक ॥ एधमाने गुणे सत्वे देवानां बलमेधते ॥ असुराणां च रजसि तमस्युद्धव रक्षसां ॥ १२ ॥
टीका ॥ देवी असुरी राक्षसी स्थिती ॥ हे त्रिगुण गुणांची संपत्ती ॥ जे जे स्वार्थी इंद्रियवृत्ती ॥ ते निजस्थिती परिसें ॥ ६३ ॥ वर्ता मन कल्पे वो
॥ महापुरुषाचें अनयवो ॥ पिंडीं देही स्वधर्म मेळा ॥ वर्तती मनोनिजांगें ॥ ६४ ॥ उचित स्वधर्म शास्त्र स्थिती ॥ निवृत्ती कर्मी प्रवृत्ती ॥
ऐसी जेय इंद्रियवृत्ती ॥ ते देवी संपत्ती मनस्थ ॥ ६५ ॥ कामाभिलाष दानीनी ॥ आणी स्वधर्मी न रांवर्तती ॥ ऐसी जे इंद्रियांस्थिती ॥ ते असु
री संपत्ती राजसी ॥ ६६ ॥ सक्रोध मोह कामी चित्तें ॥ सदा अधर्मी प्रवृत्ती ॥ ऐसी जे इंद्रियांस्थिती ॥ ते राक्षसी संपत्ती नामसी ॥ ६७ ॥ क्षणें स
काम क्षणें निष्काम ॥ ऐसा जेय नांदे स्वधर्म ॥ ते यदेवा असुरगपरम ॥ होय मग्राम वृत्तीसी ॥ ६८ ॥ चित्तीं वाढ कुनि मोह भ्रम ॥ अधर्मी विषा
नी स्वधर्म ॥ तें राक्षसांचा पराक्रम ॥ देवासुरांपरमनिर्मळा ॥ ६९ ॥ सकाम निष्काम मोह भ्रमें सी ॥ वृत्ति वर्तें गाजयापासीं ॥ ते यदेवांअ
सुरां राक्षसांसी ॥ कलह अहर्निशी अनिवार ॥ ७० ॥ क्षणें करती परमार्था ॥ क्षणें करती अर्थस्वार्था ॥ क्षणें कहोय अनर्था ॥ परदारारती
परद्रव्यें ॥ ७१ ॥ ऐशियें गा चित्तवृत्ती ॥ कदा नुपजे निजशांती ॥ मा परमार्थाचा प्राप्ती ॥ कैशा रितीं होइल ॥ ७२ ॥ साधक सर्वदा पुसती ॥
कोण बाधा असे चित्तवृत्ती ॥ ते बाधकत्वाची स्थिती ॥ विषद तुज मी सांगितली ॥ ७३ ॥ एक त्रिगुणें जंपुरता जोडे ॥ तें एकाविध शक्ति वा
ढे ॥ हे तंव न सर्वथा न घडे ॥ गुणगुणा मेळिये एपमदें ॥ ७४ ॥ एकाचि न जोडे गुणावस्था ॥ याला गीं न घडे एकाविधान ॥ तेणें अनिवार भ
व व्यथा ॥ बाधीभूतां गुणक्षोभें ॥ ७५ ॥ तम अधर्मा कडे वाढे ॥ रजो गुण देह करां कडे ॥ सत्वगुणा स वाढी न घडे ॥ मूढता जोडे कैसेनी
॥ ७६ ॥ रज तम उभय संधी ॥ सत्व अडकलें दोहीं मध्ये ॥ ते नांदो न शके त्रिपुटी ॥ तै राक्षस रद्धा सत्वगुणें ॥ ७७ ॥ त्रिगुण गुणांची त्रि
पुटी ॥ आपण कल्पी आपल्या पोटीं ॥ तें चि मन बाधक [illegible] ॥ लागे पाठी बाधकत्वें ॥ ७८ ॥ सत्वें देवांसी अवचळ [illegible] ॥ रजोगु

पेदैत्यप्रबळ ॥ तमोगुणकेवळ ॥ अतुर्वंचराक्षसां ॥ ७९ ॥ हे गुणांचीअवस्था ॥ समूळसांगीतल्याकथा ॥ आतांत्रिगुणांच्यातीनअवस्था ॥ ऐकआतांसांगेन ॥ ८० ॥ श्लोक सत्वाज्जागरणंविद्याद्रजसास्वप्नमादिशेत् ॥ प्रस्वापंतमसाजंतोस्तुरीयंत्रिषुसंततं ॥ २० ॥ टीका ॥ सत्वगुणाचियेस्थिती ॥ नानळेस्वप्नआणिसुषुप्ती ॥ जीवांसदांनांदेजागृती ॥ इंद्रियप्रवृत्तीसावध ॥ ८१ ॥ रजोगुणाचेनिआधिक्यें ॥ चित्तवृत्तीतेंस्वप्नमजिके ॥ जागृतीसुषुप्तीहिदूनटाके ॥ देसलादेखेस्वप्नची ॥ ८२ ॥ तमोगुणाचादल्याबाढी ॥ जागृतीस्वप्नदूरीदवडी ॥ मगसुषुप्तीअतिगाढी ॥ आदळेरोकडीजीवांआंगीं ॥ ८३ ॥ त्यासीसमेवसत्त्यापाहें ॥ चोळतचोळतांघुळकैजाये जेवितचिवितांहिपाहें ॥ झोंपीजायेकडकडा ॥ ८४ ॥ क्षणाजागृतीक्षणासुषुप्ती ॥ क्षणेकस्वप्नाचीप्रतिती ॥ हेंत्रिगुणांचीमिश्रितवृत्ती जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ ८५ ॥ जागृतीस्वप्नसुषुप्ती ॥ तिहीं अवस्थातेंप्रकाशिती ॥ यात्मागितेचौथी ॥ तुरीयलक्षणतीसज्ञान ॥ ८६ ॥ जेजागृतीतेंजागवित ॥ जेंस्वप्नीस्वप्नातेंजांदावित ॥ जेसुषुप्तीतेंनिजवित ॥ त्यातेंतुरीयलक्षणउद्धवा ॥ ८७ ॥ जेतिहीअवस्थाआंत ॥ असोनिनव्हे अवस्थाभूत ॥ जेंनिर्गुणनिजनित्य ॥ त्यातेंम्हणततुरीय ॥ ८८ ॥ जेविंपुत्राचेंनिजालेपणें ॥ पुरुषेपितानांवपावणें ॥ तेवींतिहींअवस्थागुणें ॥ तुरीयाम्हणणेंवस्तूसी ॥ ८९ ॥ वस्तुवरीअवस्थाभासे ॥ मारात्मअवस्थासर्वत्रिनासे ॥ त्यानासामाजीवत्वनासे ॥ उरेअविनाशेतुरीय ॥ ९० ॥ तुरीयात्रिकाळींसतत ॥ यापरीजाणावेंयेथ ॥ आतांगुणवृत्तिभूमिकाप्राप्त ॥ तोहितृ सांतहरीसांगे ॥ ९१ ॥ श्लोक ॥ उपर्युपरिगच्छंतिसत्वेनब्राह्मणाजनाः ॥ तमसाधोधआमुख्याद्रजसांतरचारिणः ॥ २१ ॥ टीका ॥ सत्वगुणाचेंआयतन ॥ मुख्यत्वेंब्राह्मणजाण ॥ तेंनकरूनिब्रह्मार्पण ॥ स्वधर्माचरणजेकरिती ॥ ९२ ॥ त्यासिस्वधर्माच्याकर्मशान्ती ॥ ऊर्ध्वलोकींहोयगती ॥ लोकलोकांतरप्राप्ती ॥ ब्राह्मणपावतीतेणेंक ॥ ९३ ॥ स्वर्गलोकमहर्लोक ॥ कमूनिपावतीजनलोक ॥ पुढेपोनियांतपोलोक ॥ पावतीसात्विकसत्यलोक ॥ ९४ ॥ वाढलियारजोगुण ॥ शूद्र

दिव्यांउजळपण ॥ पुढतीजन्म पुढतीमरण ॥ अविश्रमजाणभोगवी ॥ ९५ ॥ चारिन्द्रियानमोगुण ॥ पश्वादियोनीपावोन ॥ दंशमस्यकच्छपपाषाण ॥ योनीसंपूर्णभोगवी ॥ ९६ ॥ माणवासि अंतकाळीजाण ॥ देहांतींजोवाढेगुण ॥ त्यामरणाचेंफळकोण ॥ तेंहिश्रीकृष्णस्वयेंसांगे ॥ ९७ ॥ अनन्यकरितांमाझीभक्ती ॥ भक्तांसि अंतीकोणगती ॥ तेंहिनिर्वाणींचीयुक्ती ॥ श्लोकार्धेंहरिसांगे ॥ ९८ ॥ श्लोक ॥
सत्वेप्रलीना: स्वर्यांतिनरलोकंरजोलया: ॥ तमोलयास्तुनिरयंयांतिमामेवनिर्गुणा: ॥ २२ ॥ टीका ॥ संसारींमुख्यतेंत्रिगुण ॥ तेथनाठेनियांमनगुण ॥ त्यासिप्राप्तहोयमरण ॥ तोस्वर्गमार्गजाणशिवदेहपावे ॥ ९९ ॥ सत्वेंनिमाल्यासात्विक ॥ तेपावतीस्वर्गलोक ॥ रजोगुणनिमाल्यादेख ॥ त्यामनुष्यलोकमानवी ॥ १०० ॥ अतिवाढोनियांतमाधिक्य ॥ तमोगुणेंनिमाल्यादेख ॥ तेभोगितीमहानरक ॥ दुःखदायकदारुण ॥ १ ॥ सप्रेमकरितांमाझीभक्ती ॥ माझियाभक्तांसीदेहांतीं ॥ नदर्शवेत्रिगटेमाझीमूर्ती ॥ पवपावितीनिजतेजें ॥ २ ॥ शंखचक्रगदादिसंपूर्ण ॥ पीतांबरधारीश्रीकृष्ण ॥ ध्यानींधरूनीपावेमरण ॥ तोवैकुंठजाणमीहोये ॥ ३ ॥ सर्वभूतांमीआत्मापूर्ण ॥ ऐसेंत्याचें भरलेंभजन ॥ तेंजितांचितिन्हीगुण ॥ जिणोनिनिर्गुणपावती ॥ ४ ॥ त्याचेंदेहासीदेवें आल्यामरण ॥ मनवेगळेंनाहींस्थान ॥ तेंनिजानंदेंपरिपूर्ण ॥ निजनिर्गुणस्वयेंहोती ॥ ५ ॥ माझेंस्वरूपनिजनिर्गुण ॥ अथवावैकुंठचेंसगुण ॥ दोन्हीयेकचिनिश्चयेंजाण ॥ सगुणनिर्गुणसमसाम्य ॥ ६ ॥ स्वर्गनर्कमनुष्यलोक ॥ प्राप्तिपावलेनिर्गुणचोख ॥ त्याच्यासाधनाचें-कौतुक ॥ स्वयेंयदुनायकसांगत ॥ ७ ॥ श्लोक ॥ मदर्पणंनिष्फलंवासात्विकंनिजकर्मतत् ॥ राजसंफलसंकल्पंहिंसाप्रायादितामसं ॥ २३ ॥ टीका ॥ सकळकर्मक्रियाचरण ॥ संकल्पेंवीण आपण ॥ सहजेंहोयब्रह्मार्पण ॥ हेंनिर्गुणसाधनशोधातसत्वें ॥ ८ ॥ वर्णाश्रमधर्मसकळ ॥ आचरणरिनवांछाफळ ॥ माझेंभक्तचेंप्रेमप्रबळ ॥ हेंकर्मकेवळसात्विक ॥ ९ ॥ माझेंभजनहाचिस्वधर्म ॥ याविनावगानिजकर्म ॥ ऐसेंज्यारिफळेंवर्म ॥ सात्विककर्मयानाव ॥ १० ॥ स्वधर्मआचरोनीसकळ ॥ इंद्रादिदेवांयजन

गीक ॥ जीचाोंइहामुष्मफळ ॥ हेंकर्मकेवळराजस ॥ ११ ॥ जेकर्मीप्रगटहिंसाघडे ॥ कां अभिचारिककरणेंपडे ॥ स्वरूपेंजेंकर्मकुडें ॥ तेंजाणाधड
फुडेंतामस ॥ १२ ॥ जेथदांभिककर्माचार ॥ जेंअसाधूसि अतिमत्सर ॥ जेंअनिरंचाअनर्थकर ॥ तेंकर्मादरूतामस ॥ १३ ॥ आतांत्रिगुण आणि
निर्गुण ॥ याचेंचतुर्विधलक्षण ॥ सांगेंस्वलोकार्थी कृष्ण ॥ स्वमुखें आपणसांगत ॥ १४ ॥ श्लोक ॥ कैवल्यंसात्त्विकंज्ञानंरजोवैकल्पिकंचय
त ॥ प्राकृतंतामसंज्ञानंमन्निष्ठंनिर्गुणंस्मृतं ॥ २४ ॥ टीका ॥ देही अभिमानदेहातीत ॥ भूतांभूतान्माभगवंत ॥ भूतांसचान्चराभराकारित ॥ हें
ज्ञाननिश्चितसात्त्विक ॥ १५ ॥ भिन्नस्वार्थभिन्नाकार ॥ भिन्ननामेंभिन्नव्यापार ॥ तेथवस्तुदेखे अभिन्नाकार ॥ हेंज्ञानसाचारसात्त्विक ॥
१६ ॥ करूनिवेदशास्त्रपठन ॥ निर्धारितांनिजज्ञान ॥ मनेंनिवडी आपण ॥ विकल्पपूर्णरजाचें ॥ १७ ॥ करूनवादांकांतविवर्त ॥ अहंनानिश्चि
यीनाहींचित्तीं ॥ आपणानिवडी आपल्यायुक्ती ॥ तेंज्ञाननिश्चितराजस ॥ १८ ॥ करूनिवेदशास्त्रश्रवण ॥ सांडीशिश्नोदरपरायण ॥ इंद्रि
यार्थीअर्थापूर्ण ॥ तेंकेवळजाणराजस ॥ १९ ॥ एकानिश्चयोनाहींचित्तीं ॥ विकल्पपरजतेंनिर्गोचित्तीं ॥ हेंरजोगुणाचें ज्ञानवृत्ती ॥ एकानिश्चि
तीनमोज्ञान ॥ २० ॥ महामोहोंगर्भज्ञानस्फूर्ती ॥ मांगर्भमार्गीनिश्चिती ॥ नेणतपदार्थी आसक्ती ॥ तेंज्ञाननिश्चितेंतामस ॥ २१ ॥ आहार
निद्राभयमैथुन ॥ केवळपशुप्रायजेंज्ञान ॥ तेंनिश्चयेंताभसजाणा ॥ एकानिर्गुणाभिमान ॥ २२ ॥ कार्यकर्ताआणि कारण ॥ त्रिपुटीत्रिगुणांभि
करूनिशून्य ॥ केवळजेंचैतन्यघन ॥ तेंनिर्गुणज्ञानउद्बुधा ॥ २३ ॥ सत्त्वाचेंनिजनुसंधानें ॥ सर्वांठायींज्ञानप्रकाशे ॥ तेंज्ञानचिमार्गीवाघ
से ॥ मीज्ञानरूप असे अनाथा ॥ २४ ॥ सिंधुजळेंभरितावाहातें ॥ त्या आल्रियासिंधुभरतें ॥ तेणेंमुन्दाराआपा[illegible] ॥ तेंविज्ञानस्फूर्तीस्व्या
पेना ॥ २५ ॥ रजोगुण आल्रियासकाम ॥ त्यासीहोमदुःनाकेंकाम ॥ त्यागेंपावोंनचाककाम्यकर्म ॥ [illegible] ॥ २६ ॥ होकां
काम्यकर्माचांसोहळा ॥ उनिंसुयांनवाधा[illegible] ॥ तेंनिंकाम्यकर्मींचित्त [illegible] ॥ पावोंनिराजनिजकाममनोग ॥ २७ ॥ तमोगुणाच्या
अडाडा ॥ पाडेंलामहामोहाचावेढा ॥ नलगितांमाहाचानिराडा ॥ मोहोनिणोंचगा[illegible] आपणनेणोंत ॥ २८ ॥ मूर्योनिदिगोजिंकरे ॥ आथाक

व्यापातिकरें ॥ तेंचि स्वरूपा निरंतर पुढें ॥ नबाधा साकरें मोहाचें ॥ २९॥ आंगी आदळता तिन्ही गुण ॥ जांग जागता आपण ॥ तेंनिष्ठा निज
निर्गुण ॥ हुये वाजाण निश्चित ॥ ३०॥ अज्ञानाच्या अवसरें ॥ ज्ञानाचें चाट धरें ॥ प्रवर्तनाकामाचारें ॥ निष्कामाचा नकरें पांगटा
॥ ३१॥ आदळतां मोहाचें वारें ॥ ज्ञानाचा धकदांन पाल्टे ॥ त्रिगुणी निर्गुण नरहातें ॥ मार्गियां निश्चय मद्रूप ॥ ३२॥ त्रिगुणाचा त्रिविध नाम ॥
निर्गुणा निरपाधिवास ॥ येंचि प्रथांन्तरंकेला ॥ विषदे निल्हाससागर ॥ ३३॥ श्लोक ॥ वनंतुसात्विकोवासोग्रामोराजसउच्यते ॥
तामसंद्यूतसदनंमन्निकेतनंतु निर्गुणा ॥ २५॥ टीका ॥ पवित्र आणि तीर्थभूत ॥ विजन वन एकांत ॥ ऐसीये वस्ती स्फुरनावें चित्त ॥ तोवा
सानिश्चित सात्विक ॥ ३४॥ वस्ती व्यवहारें व्यापारीं ॥ कांसदा मन्मानें राजद्वारीं ॥ निवाहमंडपामाझारीं ॥ त्यागिप्रीती मारी वस्तीसी ॥ ३५
॥ ज्यासि आवडे जनसंपदा ॥ निकट वासें वस्ती प्रमदा ॥ ग्रामनगरी ग्रामीं वसे सदा ॥ हे नाश्त गपदा राजस ॥ ३६॥ जे ध्यसन्मानतां ओचित्त ॥ स
दांसी भोगि विषयासक्त ॥ ऐसा एकी वस्ती जेथ ॥ ते ज्ञाण निश्चित राजस ॥ ३७॥ तेथ वसा धूनिदा जोडे ॥ जे थ गुणदोष हरि विवादें ॥ ऐसि याठा
यीं वस्ती आवडे ॥ तें तामसाचें गादें निवासस्थान ॥ ३८॥ जेथ कल्हाचें कारण ॥ जे थ अविवेक हाचि मन ॥ तें ध्याधूत मद्यसदन ॥ हें नि
वासस्थान तामस ॥ ३९॥ देवालयीं घेतघरविर्ता ॥ देखोनि माझी निजमूर्ती ॥ साचार स्फुरनावें चित्तवृत्ती ॥ तें निर्गुण वस्ती उद्धवा ॥ ४०॥
अभेद भक्तांचें निजमंदिर ॥ तें मज निर्गुणाचें निजघर ॥ ते थ त्याचें निजवृत्ति स्थिर ॥ तें वस्तिवास्तव्य निर्गुण ॥ ४१॥ निर्गुणा स्थिरठा
वी ॥ हें वालयें सिनाचें ॥ जेथ एक ब्रह्मसद्भाव ॥ तें नवस्तिपादहा निर्गुण ॥ ४२॥ विषयातें तों निजस्थिर्ता ॥ स्फुरनें स्फुरवरूपराहे व्रती ॥ ते-
निर्गुणाची निजवस्ती ॥ जाण निश्चित उद्धवा ॥ ४३॥ संकल्प आकारचें ज्ञान ॥ निराकारें स्फुरव संपन्न ॥ वृत्ति स्थिरावे परिपूर्ण ॥ तेव
स्तिनिर्गुण जनीं विजनीं ॥ ४४॥ त्रिगुण संगें त्रिविध कर्ता ॥ निर्गुणलक्षणीं लिंगिजें गाथा ॥ नतु तें धकल्यांचा व्यवस्था ॥ एक आतां सांगे
न ॥ ४५॥ श्लोक ॥ सात्विकः कारकोसंगी ॥ रागांधोराजसः स्मृतः ॥ तामसः स्मृतिविभ्रष्टोनिर्गुणोमदपाश्रयः ॥ २६॥ टीका ॥

काटेनिकांटाफेडितां॥ जेविंनिवारेनिजव्यथा॥ तेविंसंगेंसंगातेंछेदिता॥ सात्विकता आसंगीं॥४६॥ सद्गुरुचरणसत्संगें॥ सकळसंगछेदी
विरागें॥ सात्विककर्तानिजांगें॥ विषयसंगें आसंगी॥४७॥ फळाभिलाषेच्याचित्तींगांठी॥ तेणेंअंधआले।विवेकदृष्टी॥ राजसकर्ताफळा
धांसाठीं॥ अतिदुःखकोटीस्वयेंसोशी॥४८॥ निःशेषहारपेविवेकज्ञान॥ स्मृतिसंराळ्धेरान॥ नानवेकार्यकारण॥ ऐसाकर्ताजाणतामं
स॥४९॥ अनन्यभावेंहरीसीशरण॥ कर्मचाळकश्रीनारायण॥ कदांनधरीकर्माभिमान॥ हाकर्तानिर्गुणनिश्चयें॥५०॥ त्रिगुणाचीश्र
द्धात्रिविध॥ निर्गुणाचीश्रद्धाशुद्ध॥ येचअर्थीचेंविषद॥ स्वयेंगोविंदसांगत॥५१॥ श्लोक॥ सात्विक्याध्यात्मिकीश्रद्धाकर्मश्रद्धा
तुराजसी॥ तामस्यधर्मयाश्रद्धामत्सेवायांतुनिर्गुणा॥२७॥ टीका॥ देहइंद्रियचेतनाप्राण॥ येणेंसिस्फुरेजेंमीपण॥ तेंअविवेककठ
निपांपूर्ण॥ आपुलेंमीपण आपणपाहे॥५२॥ देहनव्हेमीजडमूढतें॥ इंद्रियेंनव्हेमीएकदेशिलें॥ प्राणनव्हेमीचपळतें॥ मनचंचळनव्हेंकदां
मीनव्हे॥५३॥ चित्तनव्हेमीचिंतकतें॥ बुद्धिनव्हेमीबोधकतें॥ अहंनव्हेमीबाधकतें॥ तेंमीयथार्थ्यतेंअनादिशुद्ध॥५४॥ एवंमीप-
णाचेंनिजसार॥ विवंचूजाणेबुद्धिचतुर॥ तेअध्यात्मश्रद्धाउदार॥ सात्विकनरसदांवाहतो॥५५॥ जेंजेंमीनव्हेम्हणनज्ञायें॥ तेंमीद्
स्वन्यामीचिआहें॥ माध्यामीपणाचेंचंदिन्यापायें॥ मीचिमीठायेंकोंदोनि॥५६॥ हे अध्यात्मिकश्रद्धाअवस्था॥ सात्विकापाशींवसे-
सदां॥ आतांराजसाचीअवस्था॥ ऐकप्रबुद्धासांगेन॥५७॥ मीएकयेथेंवर्णाश्रमी॥ मीएकयेथेंआश्रमधर्मी॥ मीएकयेथेंकर्ताकर्मी॥
हेंमनोधर्मीदृढमानी॥५८॥ येणेंभावार्थेंकर्मतत्परु॥ कृपामूर्तिकेवळ अल्पादरु॥ अतिशयेंवाढवीआचारु॥ विधिनिषेधांचोरु
आवर्तेसवें॥५९॥ दोषदृष्टिचारंगणीं॥ मिरवतीगुणदोषाच्याश्रेणी॥ पवित्रपणाच्या अभिमानी॥ ब्रह्मयागिनमनीशुचित्वें॥६०
॥देहाभिमानघेऊनीखांदां॥ सत्यमानणेंकर्मबाधा॥ तेहेराजसाचीकर्मश्रद्धा॥ जाणप्रबुद्धाउद्धवा॥६१॥ अर्थातआविवेकवाढे॥ जे
थेंअकर्मआंगींघडे॥ अधर्माचीजोडीजोडे॥ हेश्रद्धाआवडेतामसी॥६२॥ जेथअपेयाचेंपान॥ खेळअभक्षभक्षण॥ अगम्या

दिपडेगमन ॥ हे श्रद्धासंपूर्णनाम सी ॥ ६३ ॥ प्रथमं तों चिमानेनाधमं ॥ हेंतामसीश्रद्धेचें कर्म ॥ आतांनिर्गुणश्रद्धापरम ॥ ऐकमानमतोगम ॥ ६४ ॥ सर्वभूतीं भगवंत ॥ ऐशियेश्रद्धेश्रद्धावंत ॥ अनन्यभावें कर्ता भजन ॥ तो भजन भावार्थें निर्गुण ॥ ६५ ॥ कन्यापुत्रवित्तजीवित ॥ मन मार्गांकुर वर्टीकरित ॥ अनन्यभावें जें मन तसजन ॥ ते श्रद्धानिश्चितनिर्गुण ॥ ६६ ॥ नारीपुरुषा ऐन्यागर्ता ॥ गुणेस्पृनिचारिमुर्त ॥ ऐक्य मानें म नभजन ॥ ते श्रद्धा संपूर्ण निर्गुण ॥ ६७ ॥ निष्कामनामस्मरण ॥ निर्लोभ हरिकीर्तन ॥ भावार्थें जें जें भजन ॥ ते श्रद्धा निर्गुण उद्धवा ॥ ६८ ॥ त्रिगुणांचा त्रिविध आहार ॥ स्वयें सांगे शारंगधर ॥ निर्गुण आहाराचा प्रकार ॥ सरळ निचारु हरि सांगे ॥ ६९ ॥ श्लोक ॥ पथ्यं पूतमनायस्तमाहार्यं सात्त्विकं स्मृतं ॥ राजसं चेंद्रियप्रेष्ठं तामसं चार्तिदाशुचि ॥ २० ॥ टीका ॥ पवित्र आणि हळुसार ॥ सत्त्ववृद्धीसी हितकर ॥ अप्रयासी प्राप्त सात्त्विक आहार ॥ सात्त्विक आहारयानाव ॥ ७० ॥ अन्याहार नावें भवहस्य ॥ पवित्र आणि जे धर्मजात ॥ तेंही अप्रयासानें प्राप्त ॥ तो जाण निश्चित सात्त्विकाहार ॥ ७१ ॥ गोड खरपुस आंबट ॥ तिखट घोळ अनतिखट ॥ निर्शवन्नेवळ चतुरर ॥ वळांववळिवट आळिलें ॥ ७२ ॥ रसींरसांतर मिळणी ॥ पन्नीकान्हवर्णी शिरकेवर्णी ॥ कुडकुडनि पुससमाने ॥ आहारमरण राजस ॥ ७३ ॥ नानापरीच्या आवडी ॥ सद्दिवासीं लिवापरनरडी ॥ रसनास्वादस्वांनी ओतगोडी ॥ तो आहारनिरवडी राजस ॥ ७४ ॥ नानापरीचे आयास ॥ करूनि अति आयास ॥ आहार सेविते राजस ॥ एकता ममभोजन ॥ ७५ ॥ सेवितां दुर्गंध उन्मादक ॥ परिपाकें करी मूर्ख ॥ अशुची आणी दुःखदायक ॥ हा आहार देखता मसा ॥ ७६ ॥ भगवंताचा भक्त प्रसाद ॥ साधुसज्जनांचें शेष शुद्ध ॥ हा निर्गुण आहार प्रसिद्ध ॥ उकारें गोविंद बोलिला ॥ ७७ ॥ ग्रासांग्रासीं गोविंद ॥ येणेंस्मरणें अन्न शुद्ध ॥ हा निर्गुण आहार प्रसिद्ध ॥ चकोरें गोविंद बोलिला ॥ ७८ ॥ अन्नब्रह्म अहंच ब्रह्म ॥ पंन्नी करतो हि ब्रह्म ॥ ऐसा ज्याचा भोजनानुक्रम ॥ तो आहार परम निर्गुण ॥ ७९ ॥ त्रिगुणाचें त्रिविध फळ ॥ निर्गुण फळ अलौलिक ॥ त्याही फळाचा परिपाक ॥ यदुनायक स्वयें सांगे ॥ ८० ॥ श्लोक ॥ सात्त्विकं सुखमात्मोत्थं विषयोत्थं तु राजसं ॥ ना

मसंमोहदैन्योत्थं निर्गुणं मदपाश्रयं ॥२९॥ टीका ॥ सांडूनि विषयसुखाची स्फूर्ती ॥ आत्मसुखें सुखावे चित्तवृत्ती ॥ ऐशिया निजसुखा
चे प्राप्ती ॥ तें सुख निश्चितीं सात्विक ॥८१॥ गंगापूर भरें उन्नती ॥ तेणें अमर्यादा वोत भरती ॥ तेविं आत्मसुखाचिये प्राप्ती ॥ इंद्रियवृत्ती स्वा
नंदें ॥८२॥ नानाविषयांचे कोड ॥ इंद्रियांचा अतिधुमाड ॥ विषयसुख लागे गोड ॥ तें सुख सदृढ राजस ॥८३॥ अतिनिंद्य मार्गी उन्मादें ॥
तें चि सुख मानी बुद्धी ॥ तामस सुखाची हे शुद्धी ॥ जाण निश्चयें उद्धवा ॥८४॥ हृदयीं प्रगटल्या माझी मूर्ती ॥ विरे संसाराची स्फूर्ती ॥
स्वानंदें जें होय सुखप्राप्ती ॥ तें सुख निश्चितीं निर्गुण ॥८५॥ सर्वभूतीं वसे भगवंत ॥ तो चि मी हा तात्विकार्थ ॥ ऐसें निमंद स्वयें सुखप्रा
प्त ॥ तें निजसुखार्थ निर्गुण ॥८६॥ देखिल्या निजात्मसुखस्वरूप ॥ स्वयें होइजे सुखरूप ॥ हें निर्गुणसुखाचें निजदीप ॥ जळती पुण्य
पापादि बीजें ॥८७॥ आपण सुखस्वरूप सर्वांगीं ॥ सुखस्वरूप स्वयें भोगी ॥ हे निर्गुणस्वरूपाची मागीं ॥ भक्ति अंतरंगीं मागिजे ॥८८॥
कल्पांताचें पूर्ण भरितें ॥ उरों नेदी नदी नदांतें ॥ जें निर्गुणसुख येथें ॥ देह इंद्रियांतें उरों नेदी ॥८९॥ जेविं मृगजळीं जळ नाहीं ॥ तेविं प्र
पंचा बाधा ठायीं ॥ प्रपंचस्पर्श ल्याचि नाहीं ॥ तें सुख निर्वाहे निर्गुण ॥९०॥ ज्या सुखाचा मर्यादा ॥ करितां न करवे कदा ॥ सुखें सुखस्वरू
प होइजे सदा ॥ हें सुखसंपदा निर्गुण ॥९१॥ त्रिगुण आणि निर्गुण ॥ याचें दाविलें भेदलक्षण ॥ आतां त्याचें उपसंहरण ॥ ग्रंथातें ज
नार्दन करी ॥ ९२॥ श्लोक ॥ द्रव्यं देशः फलं कालो ज्ञानं कर्म च कारकः ॥ श्रद्धावस्थाकृतिर्निष्ठा त्रैगुण्यः सर्व एव हि ॥ ३०॥ टी
का ॥ द्रव्यशब्दें आहार त्रिविध ॥ वासशब्दें वनग्रामभेद ॥ फळशब्दें सुखदुःखबाध ॥ सत्त्वसंबंधविभागें ॥९३॥ काळशब्दें भगवद्भ
जन ॥ कैवल्यनिष्ठा याना विज्ञान ॥ कर्म ब्रह्मणि जें मदर्पण ॥ कर्ता तो जाण आसंग ॥ ॥९४॥ श्रद्धाशब्दें अध्यात्मिक ॥ अवस्थाशब्दें जा
गरणादिकीं ॥ आकृतीशब्दें उपरिलोकीं ॥ देवतादिकांचें लक्षण ॥ ९५॥ जो गुण वाढे देहातें ॥ जेणें गुणें होय अंतःस्थिती ॥ त्याना तैसि
या म्हणती ॥ जाण निश्चितीं उद्धवा ॥९६॥ भिन्नभिन्न भाग अनेक ॥ कित्ता सांगू एकेक ॥ अवघें जग त्रिगुणात्मक ॥ जाण निश्चितें निजात्म

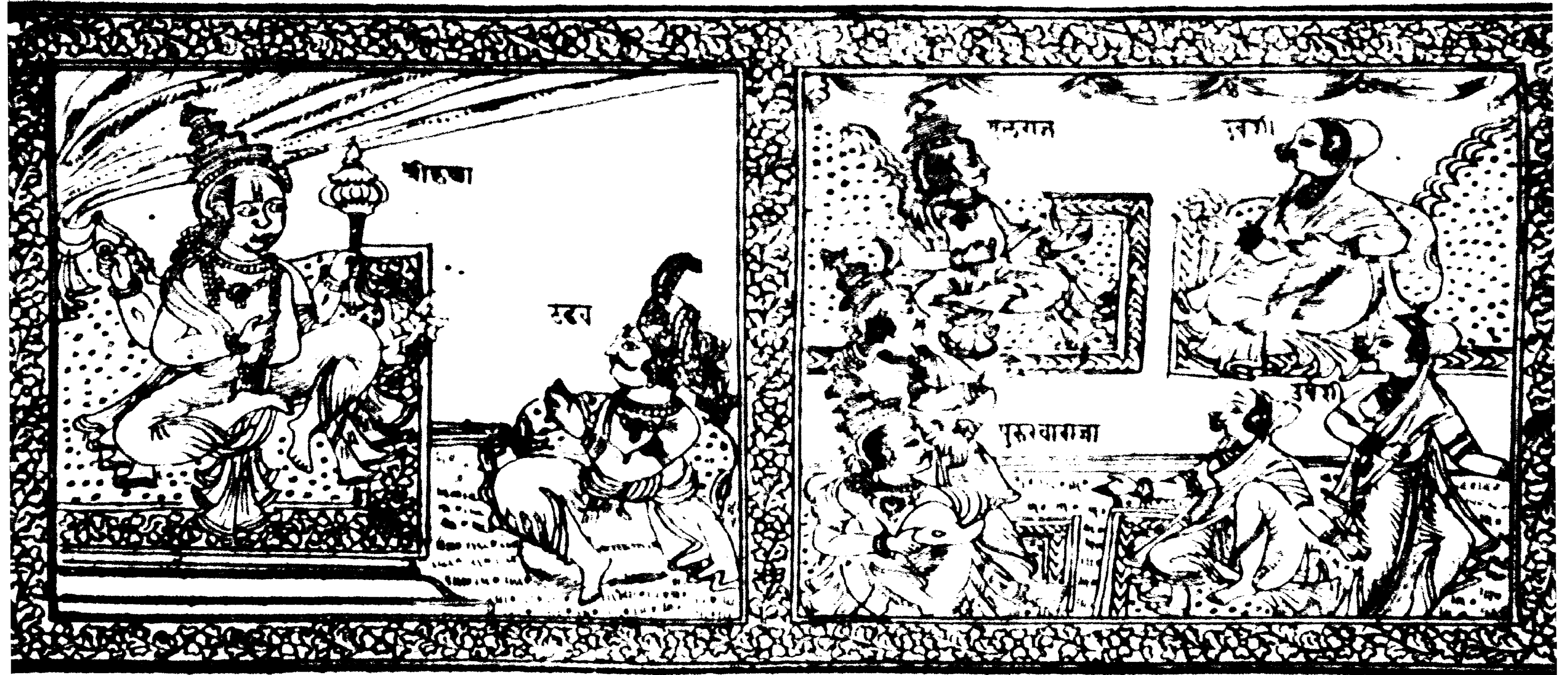
का ॥९७॥ संसार समस्त त्रिगुण ॥ पामाजीमी अवघा निर्गुण ॥ हें तुज कळावया निजखूण ॥ गुणनिरूपणा म्यां केलें ॥९८॥ श्लोक ॥
सर्वे गुणमया भावाः पुरुषाव्यक्तधिष्ठिताः ॥ दृष्टं श्रुतमनुध्यातं बुध्या वा पुरुषर्षभ ॥३१॥ टीका ॥ देखिजे अथवा ऐकिजे ॥ कामनें जें जें चिंतिजे
॥ तें तें अवघेंचि जाणिजे ॥ मायागुणकार्य त्रिगुणात्मक ॥९९॥ करितां त्रिगुणांचें मर्दन ॥ प्रकृति नियंता पुरुष भिन्न ॥ सनदां सनांगें निर्गुण
॥ वर्ते गुणनिजसत्ता ॥१००॥ पुरुषावेगळें समस्त ॥ प्रकृतिकार्य मिथ्याभूत ॥ त्यातें जो जिंके गुणातीत ॥ जाण निश्चित उद्धवा ॥१॥ नरदे
ह पावोनियां येथ ॥ जेणें साधित गुणातीत ॥ तेणें आत्महिता हातोहात ॥ निजस्वार्थ बुडाल्या ॥२॥ तैसी नव्हे तुझी मती ॥ विनटलासी भगवद्भक्ती
॥ तेव्हांचि तूं गुणातीतीं ॥ जाण निश्चित जडत्मासी ॥३॥ हरिभक्तामध्यें नरिसु ॥ पालीगेलो निजसुखें वैकुंठ ॥ उद्धवा सिद्धपण गुरुश्रेष्ठ ॥
भाग्यें सत्य तूं एक ॥४॥ त्रिगुण गुणीं संसार ॥ दृढ वाढला संसारतरु ॥ त्यातें छेदाव्याचा करणप्रकारु ॥ तो सारंगधरु सांगत ॥५॥
श्लोक ॥ एताः संसृतयः पुंसो गुणकर्मनिबंधनाः ॥ येनेमे निर्जिताः सौम्य गुणा जीवेन चित्तजाः ॥ भक्तियोगेन मन्निष्ठो मद्भावाय प्रपद्य
ते ॥३२॥ टीका ॥ सत्वादि तिन्ही गुणांचें ॥ कर्तृत्व आणि मिश्रित ॥ पुरुषातें संसारीं करित ॥ गुणकर्मी निश्चित बांधोनी ॥६॥ त्रिगु-
णकर्मास्तव जाण ॥ जीवासि झालें दृढबंधन ॥ जेवीं घटामाजी आलें नभ ॥ दावी अडकलेंपणा रविबिंबा ॥७॥ घटीं भरल्या समळ जळ ॥ त्या
माजी रवि दिसे समळ ॥ परी नेणतांचि निर्मळ ॥ कांपे चंचळ गगनीं बिंब ॥८॥ तें त्रिगुणांचें कर्माचरण ॥ शुद्धासि आणी जीवपण ॥ तें छेदा
वया जीवबंधन ॥ भगवद्भजन साधावें ॥९॥ जो गुणांनी यथा जीवबंधन ॥ रिघावें सद्गुरूसि शरण ॥ तेथ सद्भावें करितां भजन ॥ वाढे सत्वगुण अ
तिशुद्ध ॥ पायीं जो घाली लोहाची बेडी ॥ तें लोहें चि निघे तोडी ॥ तेवीं सत्व गुणा निया वाढी ॥ त्रिगुणातें तोडी गुरुरावो ॥११॥ तेथ सर्वेंग भावया
गुणातीतीं ॥ अवश्य करावी गुरुभक्ती ॥ जे गुरुभजनें निरसती ॥ त्यासी त्यासी मुक्ती आंदण्या ॥१२॥ ज्यासी गुरुचरणीं भगवद्भावो ॥
त्याचें सर्वे सिध्ये ब्रह्मसद्भावो ॥ तें परब्रह्म सद्भावें सि पाहाहां ॥ मी देवाधिदेवो सर्वत्र त्यातिष्ठें ॥१३॥ जो गुरुचरणीं अनन्यशरण ॥ तो सहजें-

होयब्रह्मसंपन्न॥ गुरुरूपेंकरितांमाझेंभजन॥ ब्रह्मसमाधानमद्भक्तां॥१४॥ उद्धवाऐसेंमाझेंभजन॥ सामूळज्ञाणगीतुंसंपूर्ण॥ याला
गींसौम्यहेंविशेषण॥ स्वमुखेंश्रीकृष्णसंबोधी॥१५॥ म्हणयेंनरदेहपावल्याजाण॥ अवश्यकरावेंमाझेंभजन॥ येंचिअर्थींचेंनिरूपणीं॥ स्व
मुखेंश्रीकृष्णसांगत॥१६॥ श्लोक. तस्माद्देहमिमंलब्ध्वाज्ञानविज्ञानसंभवं॥ गुणसंगंविनिर्धूयमांभजंतुविचक्षणाः॥३३॥
टीका॥ ज्यानरदेहाकारणें॥ अमरउत्कंठितमनें॥ त्यादेहाचेनज्यालेंपणें॥ ज्ञानपावणेंनिष्टंक॥१७॥ नरदेहपावल्याजाण॥ आपणाचिनव्हे
ब्रह्मज्ञान॥ तेंएकरावेंमाझेंभजन॥ देहाभिमानसांडुनी॥१८॥ करितांमाझें अनन्यभजन॥ सहजेंनांदे सत्वगुण॥ सत्वगुणास्तवज्ञा
ण॥ उपजेज्ञानविवेक॥१९॥ विवेकज्ञानाचियेवृत्ती॥ रजतमदोनीमरती॥ शोधितसत्वाचियेस्थिती॥ अभेदभक्तीउल्हासे॥ २०॥ करि
तांमाझें अभेदभजन॥ होयस्वानंदाचेंस्वादन॥ त्यानावबोलिजेविज्ञान॥ तेंप्रतीनिर्गुणमुख्यत्वें॥२१॥ नरदेहजोडल्याहातीं॥ प्राप्य
सियेवढीप्राप्ती॥ यालागींमनुष्यदेहांप्रती॥ अवश्यसमस्तींकरावी॥२२॥ हेंभागवतींचें अतिगुह्यगुह्यज्ञान॥ मुख्यत्वेंसी अतिप्राधा
न्य॥ म्हणोनिकरितांमाझेंभजन॥ क्रियाशूद्रजनउद्धरती॥२३॥ नरदेहजोडल्याजाण॥ माझीभक्तीकरितीविचक्षण॥ भजनेंजिणोनिगु
णागुण॥ ब्रह्मपरिपूर्णस्वयेंहोती॥२४॥ पूर्णब्रह्माचियाप्राप्ती॥ निरपेक्षमाझीभक्ती॥ तोचिभजनभावार्थीप्रती॥ पुनःपुनः श्लोकार्थीं
दृढदावी॥२५॥ श्लोक॥ निःसंगोमांभजेद्विद्वानप्रमत्तोजितेंद्रियः॥ रजस्तमश्चाभिजयेत्सत्वसंसेवयामुनिः॥३४॥ सत्वंचाभिजयेद्यु
क्तोनैरपेक्ष्येणशांतधीः॥३५॥ टीका॥ करूनिविषयांचीविरक्ती॥ दृढधीनाणेआर्तीमुक्ती॥ ऐशीनिरपेक्षमाझीभक्ती॥ वाढल्या
प्रीतींकरावी॥२६॥ ऐसेंकरितांमाझेंभजन॥ विस्मरणासियेमरण॥ सर्वेंद्रियींसावधपण॥ सहजें[illegible]॥२७॥ तेणेंअनिवा
रसत्वशुद्धी॥ सर्वभूतींभगवद्बुद्धी॥ दृढतांदेगाचिशुद्धी॥ हेंभजनसिद्धीसात्विका॥२८॥ तेव्हांरजतमदोनीगुण॥ निःशेषजातीहारपो
न॥ शुद्धसत्वाचेंस्फुरण॥ तेणेंस्वानंदपूर्णसाधका॥२९॥ केवळउरल्यासत्वगुण॥ साधकांऐसेंस्फुरेस्फुरण॥ जगामाजीएकपाव

न॥ धन्यधन्य मी होयें॥३०॥ मी पावलों शुद्ध बोध॥ मज प्रगटला परमानंद॥ ऐसा सत्त्वाचा नाश स्फुंद॥ तो सत्त्वबोध साधकां॥३१॥ ऐसा उर-
लाजो सत्त्वगुण॥ तो निवारावया साधन कोण॥ मी स्वयें करी स्वरूप आपण॥ मज सत्त्वानें स्फुरणतें माया॥३२॥ गुळ गुळत्वा गोडपणें पाणीं
॥ कीं दुधा दुधपणें लागे॥ तैसा स्वस्वरूपें मी सर्वांगें॥ त्या स्वरूपा भोगें कां फुंजें॥३३॥ ऐसी सात्त्विक वृत्ति स्फूर्ति स्फुरे॥ तें सात्त्विक गुणरूपें वि-
रे॥ तेव्हां सत्त्वाचाही फुंज सरे॥ सहजें स्वरूप उरे निजशांत॥३४॥ ऐसा निवारल्या तीन्ही गुण॥ केवळ उरे निर्गुण॥ तेंचि अर्थीचें निरूपण॥
विशद श्रीकृष्ण सांगत॥३५॥ श्लोक॥ संपद्यते गुणैर्मुक्तो जीवो जीवं विहाय माम्॥ जीवो जीवविनिर्मुक्तो गुणैश्चाशयसंभवैः॥
३६॥ टीका॥ वाढल्या सत्त्वगुणाच्या हरिख॥ त्यातें निर्दळी शुद्ध सत्त्व विवेक॥ पाठीं विवेकें निरसी नंदस॥ हारपोनि निःशेष निजात्मरू-
पीं॥३६॥ ऐसे निमाल्या तीन्ही गुण॥ निमे कार्य कर्म कारण॥ लिंगदेहनाश संपूर्ण॥ जीवाशिवा जीवपण मिथ्या होय॥३७॥ तेव्हां का-
र्य कर्म कर्ता॥ भोग्य भोग आणि भोक्ता॥ ज्ञान ज्ञेय धर्म ज्ञाता॥ याचि नांव असेना॥३८॥ ऐसा हारपल्या जीवपण॥ स्वयें सहजें
निर्गुण॥ होऊनि ठाके ब्रह्म पूर्ण॥ अहं सोहं पण सांडोनी॥३९॥ पावे मद्रूप जाण॥ ब्रह्म होती परिपूर्ण॥ तें चिन्मात्रपणाचें लक्षण
॥ श्लोकार्धें श्रीकृष्ण सांगत॥४०॥ श्लोक॥ मयैव ब्रह्मणा पूर्णो न बहिर्नान्तरश्चरेत्॥३६॥ इति श्रीभागवते एकादशस्कंधे पं-
चविंशोऽध्यायः॥२५॥ टीका॥ प्रपंच गुणकार्य होता॥ हें गुणपूर्ण मिथ्या वार्ता॥ पुढें होईल मागुता॥ हें तंव सर्वथा असेना॥४१॥ जे-
सें आंत बाहेरि भाग॥ तेणें साकरेचें आंग॥ तैसें स्वानंद अभ्यंतर सर्वांग॥ ब्रह्म निर्व्यंग निजानंदें॥४२॥ ऐसें पावल्या ब्रह्म परिपूर्ण॥
साधकांसी नये मरण॥ प्रारब्धें देह चालल्या जाण॥ देहाभिमान बाधीना॥४३॥ नाथिलें देखील दृश्य दर्शन॥ अंतरीं नाहीं विषयस्फुरण॥
देहींचें न देखे देहपण॥ जीवन्मुक्त लक्षण या नांव॥४४॥ बाह्य देखतां दृश्य मिथ्या॥ अंतरीं विषयाची आसक्ति॥ या नांव अज्ञानाची
स्थिति॥ अविद्याचि बाधक॥४५॥ तो निरसावया अविद्या बंधन॥ अवश्य करावें माझें भजन॥ हें जाणोनि साधुसज्जन॥ भक्ती

सिप्राणविकिला ॥ ४६ ॥ माझियेभक्तीपरती ॥ आणीकनाहींउत्तमगती ॥ तेंहिभजन अभेदयुक्त ॥ तेंचारीमुक्तीकामाच्या ॥ ४७ ॥ हृद
यींविषयाचीविरक्ती ॥ वरिअभेदभावेंमाझीभक्ती ॥ तेंभजन अन्यभ्रांती ॥ त्याचामीश्रीपतीआज्ञाधार ॥ ४८ ॥ भक्तिलाभाच्याउत्सवें ॥
माझेस्वरूपींनिजभावार्थे ॥ येणेंनिलाभेपरमार्थे ॥ गुरुकळगास्मार्थयानाव ॥ ४९ ॥ माझियेभक्तीचेंनिनावें ॥ पशुपक्षीउद्धरावे ॥ मा
मानावीभजनभावें ॥ म्या अवश्यन्यावेंनिजधामा ॥ ५० ॥ यामार्गीसांडोनिनित्यत्त ॥ जाणतेंनेणतेंगासमस्त ॥ यानेंकराविभग
वद्भक्ती ॥ तेंनिजात्मप्राप्तीअनायासें ॥ ५१ ॥ यानेंकरितांमाझेंभजन ॥ स्वयेंनिर्दळतीतिन्हीगुण ॥ सहजेंप्रगटेनिजनिर्गुण ॥ हेंसत्य
जाणश्रीकृष्णबोलिला ॥ ५२ ॥ जेथउगवलीगुणगुंती ॥ तेथप्रगटेनिजशांती ॥ हेंचियेअध्यायींश्रीपती ॥ उद्धवाप्रतीबोलिला ॥ ५३ ॥
यालागींजेथभगवद्भक्ती ॥ तेथगुणजयोल्लाभरती ॥ सहजेंप्रगटेनिजशांती ॥ निजात्मप्राप्तिस्वतःसिद्ध ॥ ५४ ॥ तेंनिजभक्तीमाझीजन-
नी ॥ त्यापैंठाकेलोजनार्दनी ॥ येकाजनार्दनचरणीं ॥ मिळोनिमिळणीभजनाची ॥ ५५ ॥ पुढिलेअध्यायींकथागहन ॥ एलगीतउपा-
ख्यान ॥ त्याअध्यायाचेंकरितांपठण ॥ अगम्यागमनदोषहरती ॥ ५६ ॥ त्यापुरुरव्याचीविरक्ती ॥ सम्यकसांगेलश्रीपती ॥ वैराग्यें
निजात्मप्राप्ती ॥ सभाग्यपावतीवैराग्य ॥ ५७ ॥ त्यावैराग्याचेंनिरूपण ॥ अतिगोडनिरूपीश्रीकृष्ण ॥ श्रोतांकृपाकरावीपूर्ण ॥ द्या
वेंअवधानकथेसी ॥ ५८ ॥ जेकथेचेनि अवधानें ॥ दुरितदोषहोतीदहनें ॥ ब्रह्मीब्रह्मत्वपावणें ॥ होऊनिकाकणींचिन्मात्र ॥ ५९ ॥ येव
ढ्यानिरूपणाचीगोडी ॥ पुढिलेअध्यायीं आहेफुडी ॥ एकाजनार्दनकृपागाढी ॥ परापरथडीसापक ॥ ६० ॥ यानेंधरितांजनार्दनचर
ण ॥ बाधूंनशकेबाधकपण ॥ एकाजनार्दनाशरण ॥ रसाळनिरूपणपुढेंआहे ॥ ६१ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कं
धेश्रीकृष्णउद्धवसंवादेगुणनिर्गुणनिरूपणंनामपंचविंशोध्यायः ॥ २५ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥
मूळश्लोक ३६ ॥ ॥ ओव्या ४६१ ॥ ॥ एवंसंख्या ४९७ ॥

अध्याय

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ॐनमोदेवाजगन्मोहन॥ मोहिनीमोहनाआद्यकारण॥ कार्यकारणातीतनिर्द्धून॥ जयजनार्दनसद्गुरु॥
१॥ जगासिपडेमायामोहन॥ तेंतूंनिर्दळिसीज्ञानघन॥ जगींजगद्रूपजनार्दन॥ कृपाकृपूर्णदीनाचा॥२॥ देवांसिदेवमायास्थिररूपें॥
मानवीहावभावखरातेंपें॥ तेस्त्रीमोहोदिमोहनरूपें॥ जनार्दनस्वरूपेंनिर्दळिलें॥३॥ तेथवैराग्यवाढेसंपूर्ण॥ तेथजनार्दनाचीकृपापूर्ण
॥ वैराग्यतेथब्रह्मज्ञान॥ सद्गुरुजाणवसावें॥४॥ तोंवरीहजेंब्रह्मचि आहे॥ तोमायागुणींवेष्टिलाआहे॥ जोंवरीअहं निजतेंनिरसावें॥ तो-
स्वभिन्नेंलाहेरंकत्व॥५॥ स्वर्गासिराजपदापावयाजाण॥ शेवककरितीस्थापण॥ जविवैराग्यजनार्दनीनिर्गुण॥ तोचब्रह्मपणास्वयंकर्ता॥
॥६॥ ऐसेंस्वयंभजोंडन्याब्रह्मपूर्ण॥ जेथेंस्त्रीपुरुषहेंमिथ्याज्ञान॥ मृषादृश्याचेंदृश्यभान॥ सोंग्याचांकरणअसेना॥७॥ एवंसा
धकासिदेवमाया॥ स्त्रीपुरुषेंयेथमळवानया॥ तेंपस्मरतांभावेंगुरुराया॥ जार्यानिरूपास्त्रीनाभू॥८॥ सद्गुरुचेंनामगहन॥ निवारी
बाधामहादारुण॥ वैराग्यउपजवीअलोकिक॥ तेणेंहोयनिजसुखसाधकां॥९॥ निजंगोपनिजदाता॥ आत्मासद्गुरुचीतन्यता॥ त्या
चेंनवरणीकाधितांमाया॥ सुखसंपन्नतासाधकां॥१०॥ संतसाधकांचीनिजमाउली॥ आर्तनिवारासाचीसाउली॥ जनार्दनकृपेच्या
पाउलीं॥ कळ्यानाळिलेंयथार्थ॥११॥ होताआळिस्वानिजीनगुण॥ साधकांतेंमननसंपन्न॥ तदर्थकरावेंमाझेंभजन॥ हेंतोंकळाश्री
कृष्णपंचविसावा॥१२॥ सावेंकरितांभगवद्भजन॥ देवदारारूपेंकरितीविघ्न॥ तेंनिर्दळावयाजाण॥ माझेंनामस्मरणकरावें॥१३॥
अच्युतदें स्मरतांनाम॥ मनापेंनिर्दळीकामोकर्म॥ सकळपातकेंकरीभस्म॥ दादुगेनामदरानें॥१४॥ नामेंहोइजेनिरक्त॥ नामें
निर्मळहोयचित्त॥ नामेंसाधेगुणातीत॥ नामेंनिर्मुक्तभवपाशा॥१५॥ नामेंनिरोधिनिगतचित्त॥ [illegible]॥ नामेंविस्मरा
ऐसाजेप॥ भगवंततेंपतुष्टला॥१६॥ दुष्टसंगेंविषयासक्त॥ जरीआलान्मोळिगत॥ अनुतापउपजाळियातेंय॥ होयविरक्तक्षणार्धें॥
१७॥ महादोषाभिमायश्चित्त॥ केवळअनुतापनिश्चित॥ अनुतापेंविणप्रायश्चित्त॥ तोंजाणयेथनिःसंकू॥१८॥ अनुतापायेवढासरका

जगीं आणीक नाहीं ऐका ॥ धरोनियां अनुतापें रसा ॥ सकळ पातकां निरंकुशी ॥ १९ ॥ अनुतापें नरदेहीं दान ॥ धुणा धेनूर्गभरक्त ॥ पवि-
त्र्यीं पेंळ ग्रंभत ॥ हरि सांगत कुरुवा ॥ २० ॥ ऐसी साध्या अध्यात्मयज्ञ ॥ विषयासक्त ज्यांचें चित्त ॥ त्यांसि दृढ याचि रत ॥ ऐसें गीतार्थ सतां
॥ २१ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मद्भक्ता णमिमं कार्यं लब्ध्वा महमं आस्थितः ॥ आनंदं परमात्मानमात्मस्थं सगुणैर्निगाम ॥ १ ॥
टीका ॥ ब्रह्मलोक जे परिपूर्ण ॥ हें निकार्य चें मुख्य लक्षण ॥ तें मान वां शरीर जाण ॥ परमात्मा न तिहीं लोकीं ॥ २२ ॥ मनुष्यदेहीं अधर्म ॥
करितां भानु तें परब्रह्म ॥ तें प्रकाश भगवद्रूप ॥ जेकां परमपावन ॥ २३ ॥ गागनत धर्में कारितां मनें ॥ निर्मळ कार्य चित्तवृत्ती ॥ जीवतां वि-
श्रमी निर्मित ॥ ऐसी सुख स्फूर्ति ठसावें ॥ २४ ॥ ठसा नव्या ब्रह्मस्फूर्ति ॥ होय स्वानंदाची प्राप्ती ॥ तेणें परमानंदीं लीन होती ॥ हें गुह्य स्वामी
गं माझी ॥ २५ ॥ माझिये आर्माचें लक्षण ॥ देहीं असतां वर्तमान ॥ सर्वथा नाहीं विषयस्फुरण ॥ तें निरूपण हरि सांग ॥ २६ ॥ श्लो०
गुणमय्या जगत्यर्थान्या विमुक्तं ज्ञाननिर्भया ॥ गुणं गुमायामाने गृह्यमाने भवस्फूर्तः ॥ वर्तमानो ऽपि न गृभानत्यन्तं वस्तामि गुणैः ॥ २ ॥
टीका ॥ जे गुरु अज्ञानाचे रचणी ॥ जे संसार भवाचा खेण ॥ जे तिहीं गुणांचें जवन ॥ माया राणी अनादी ॥ २७ ॥ माया गुणयोगें पा-
हाहीं ॥ सोळा कळांचा संभार ॥ तो नारायण कर्म लिंगदेहीं ॥ जे नासिपाहाहार दृश्य आल्या ॥ २८ ॥ त्या लिंगदेहा नियें आर्मा ॥ भोगी नाना
सुखदुःख संपत्ती ॥ परि स्वर्ग नरक आवर्ती ॥ मिथ्या मरणपर्यंत स्वयं मारी ॥ २९ ॥ वंध्यापुत्राचा परिवार ॥ तैसा जीवाशि संसार ॥ दे-
हाभिमानें केला थोर ॥ अपरंपार अनिवार्य ॥ ३० ॥ तें यथ गुरुवाक्यें ज्ञानानुभव ॥ साक्षात्ता मायेचा स्वभाव ॥ लिंगदेह ज्ञानाचा वाव ॥ जीवात्मा वभा
वतां मिथ्या ॥ ३१ ॥ जैसे डगर्तीं ळ्याग भस्ती ॥ आंधारीं सिहारपरायती ॥ तैसें गुरुवाक्यें ज्ञानप्राप्ती ॥ मायेची स्थिति माव ठे ॥ ३२ ॥ एवं नासल्या
गुणविकार ॥ जीवन्मुक्त होती नर ॥ जैसे कांकुळांत लक्ष ॥ सवें साचार वृथं भ्रमणें ॥ ३३ ॥ तैसें संसार अशेष वृत्ती ॥ ज्ञातें निज देहीं वर्तती ॥ वर्तनाहि
देहस्थित ॥ अहंकृत अभेना ॥ ३४ ॥ जैसें विषकंठ आपा आपुला ॥ कोणी गांजिल्या ना पृथिल्या ॥ परीक्षक वल्माचा न ये मळा ॥ तैसें देहींचा चाळीस

ज्ञाना ॥ ३५ ॥ तो देहाचें बिंब मेळे ॥ जरी विषयामाजी लोळे ॥ परी विकारांचीं निवळे ॥ रत्न न मैळे क्षणमात्र ॥ त्याशि विषयांचें दर्शन ॥ समूळ
हें मिथ्या जाण ॥ कैसी तामृगजळ अंगान ॥ करावें त्वपणें धान ॥ ३७ ॥ गगन कमळांचा आमोद ॥ जें भ्रमर सेवी सारंग ॥ तें सज्ञाना विषयसं
बंध ॥ निजांगीं बाधकु नाही ॥ ३८ ॥ असो अनर्थभूत जाणूनी अतीत ॥ परिशुद्ध आत्माणी आपत ॥ निजधर्माचे यथानियत ॥ निज आत्मप्राप्तीलग-
गिसांगे ॥ ३९ ॥ श्लोक ॥ संगं न कुर्यादसतां शिश्नोदरतृपां क्वचित् ॥ तस्यानुगस्तमस्यंधे पतत्यंधानुगांधवत् ॥ ३ ॥ टी० शिश्नोदरार्थ
आसक्त ॥ स्वधर्मत्यागें अधर्मरत ॥ ऐसे जे विषयासक्त ॥ ते जाण निश्चित असाधु ॥ ४० ॥ ऐसे जे असाधुजन ॥ त्यांची सर्वथा आपण ॥ संग
तीन करावी जाण ॥ कायावाचामनपूर्वक ॥ ४१ ॥ त्यांच्या संगती पाहें ॥ दोषा अवश्य अधर्म गाय ॥ त्या दोषासाठीं पाहें ॥ जोडे त्यांस पाहें
निरंतर ॥ ४२ ॥ यालागीं दुर्जनांची संगती ॥ दोषा थें पाठीं अनर्थी ॥ मुमुक्षु ऐशियासी न ती ॥ क्षणमात्र स्वप्नीं न करावी ॥ ४३ ॥ त्यागावी आ
गीसारिसी ॥ सहजें पोळे मनल्यागीं ॥ दुर्जनांची संगत तैसी ॥ पाडी अधःपात निश्चित ॥ ४४ ॥ अनर्थ असा भूतगती ॥ जो त्या वादें विष
यासक्त ॥ तेणें कर्म अधर्मरीती ॥ विवेक मुकें पातक ॥ ४५ ॥ वादरस्य विषयासक्त ॥ संध देखाय ज्ञानस्फूर्ती ॥ आपण आपलें न देखे गर्त ॥
जैसी आंधळ्या रानीं भंवसेयी ॥ ४६ ॥ जैसें अंधें अंधपरित्यातां ॥ दोघां पतन महागर्तीं ॥ तैसे अविवेका विषयासक्त ॥ अंध मार्ग जाती विषयांधा
॥ ४७ ॥ कुसंगाचा जो संगात ॥ तेणें आदळे नरकपात ॥ अनुताप सोडी विरात ॥ ते ऐलगर्भ नदहें सांग ॥ ४८ ॥ श्लोक ॥ ऐलः सम्राडिमां गाथा
मगायत बृहच्छ्रवाः ॥ उर्वशीविरहान्मुह्यन्निर्विण्णः शोकसंयमे ॥ ४ ॥ टीका ॥ सप्तद्वीप संपत्ति नरपती ॥ ऐल राजयांचा राजपती ॥ पृथ्वी
रवा चक्रवर्ती ॥ ख्याती ख्याती पुराणीं ॥ ४९ ॥ ते ज्ञानभव महाशौर्य ॥ सच्चित दान गांभीर्य ॥ महिमा महतें नाम ॥ धर्मी धैर्य गुरुत्वा ॥ ५० ॥ ग
अधर्मी विषयाची ती ॥ स्वधर्म मनि पाळी शिती ॥ ब्राह्मणांनि नरक ध्यय मूर्ती ॥ ज्ञानाचा निश्चित राजाचा ॥ ५१ ॥ प्राणांतें हीं आपण ॥ न करी ब्रा
ह्मण हेळण ॥ गाई ब्राह्मणांचे प्राण ॥ कर संरक्षण दानें ॥ ५२ ॥ ऐसा धार्मिक ऐल चक्रवर्ती ॥ तो देहदर्शनें आसक्त ॥ मनें अभिलाषा

नृपती ॥ निजात्मगती विसरला ॥ ५३ ॥ तेणें अनुतापें गाइली गाथा ॥ ते नृप मी सांगेन आतां ॥ परिसन्या पूर्वकथा ॥ कामासक्त जातें ॥
५४ ॥ विसरोनि निज महत्वासी ॥ अतिदीन झाला वेश्येसी ॥ कामपिसें लागलें मनुष्यासी ॥ तें एक दिन दासी हो सांगे ॥ ५५ ॥ एक उर्वशी का
मासक्त ॥ सर्वांचि अनुतापें विरक्त ॥ हे कथा वाल्मिकी वेदोक्त ॥ ते निश्चय दर्पना सम्यक सांगे ॥ ५६ ॥ उर्वशी पुरुरव्याचा संबंधु ॥ नवमस्कंधीं असे
असे विशद ॥ तेणें जाणा निरगोविंद ॥ येथ कथा अनुवाद न करीन ॥ ५७ ॥ ॥ पूर्वकथासंबंधः ॥ उर्वशी स्वर्गीं भूषण ॥ नारायणें धाडिली आ
पण ॥ तो उर्वशी शिग वै पूर्ण ॥ श्रेष्ठपण मानुनी ॥ ५८ ॥ नयागर्वी चित्तीं स्थिती ॥ नावें जनुकर्ता नृत्यगती ॥ तेणें ब्रह्मशापाची प्राप्ती ॥ नृज मानवी
योगिती मृत्ला ॥ ५९ ॥ दुःखापमान तो तीसी ॥ अवी सांगेनि निश्चयें पासी ॥ नग्न देखिल्या पुरुरव्यासी ॥ स्वर्गां स्वर्ग निमिष्य माचे ॥ ६० ॥ ते आली
निजापाशी ॥ मृत्छा आली उर्वशी ॥ देखोनि तिचिया स्वरूपासी ॥ पुरूरवा तेथें मूर्छला ॥ ६१ ॥ विसरोनि आपुलें मन ती ॥ [illegible]
ग्रयेंपती ॥ रूपा मूर्छला नृपती ॥ विचारस्फूर्ती विसरला ॥ ६२ ॥ नग्न देखिल्या पायां यासी ॥ सांडूनि जाणें स्वर्गा ॥ एर्‍ही साकदें देऊनि तिशी ॥ नि
जभोगासी आणिलें ॥ ६३ ॥ तिणें आपुल्या पाशापासी ॥ आणिलें दोघां एडक्यांसी ॥ पुत्र स्नेहें पाळी त्यांसी ॥ तें विसरो मानसी दिधलें रायें ॥
६४ ॥ तें उर्वशी निकाम प्राप्त ॥ अविशयें नाटला कामारत ॥ नेणे उदयास्त दिन सरात ॥ एशा अर्मानतिथी लोटल्या ॥ ६५ ॥ एसा उर्वशी
संगकाम ॥ विसरला स्वधर्मकर्म ॥ विसरला नित्यनेम ॥ कामसंभ्रम वाढला ॥ ६६ ॥ तेथ मंधरूप पंदा पंजण ॥ आले अश्विनीकुमार आ
पण ॥ उर्वशी मागावया कारण ॥ पाहावया जाण रंगें लोटले ॥ ६७ ॥ पुरूरवा न्याचा भोग प्राप्ती ॥ उर्वशी न्यावया स्वर्गाप्रती ॥ दोनी येडके चोर
नेती ॥ मध्यान्ह रातीमे मान ॥ ६८ ॥ एकोनि मंधाचा गान्धारी ॥ दुःखें हडबडली उर्वशी ॥ रागें निर्भर्छी रायासी ॥ नपुंसका होसी नृ
यंक ॥ ६९ ॥ तृषार्त्ता सी पुरुषपण के ॥ चोरें नेले माझी बाळें ॥ जळो तुझें तारुण्य बळें ॥ म्हणोनी कपाळें तें पिटी ॥ ७० ॥ एकोनि स्त्रियेचा शो
कबोरु ॥ शस्त्र घेऊनि सत्वरु ॥ धांवता पिटल्या तांवरु ॥ तें नृपवर समजेना ॥ ७१ ॥ परा मऊनि ते चोर ॥ मेष आणितां सत्वर ॥ विधु

सुताञ्जळकलीथोर ॥ तंवनग्नगर्गररायाचें ॥ ७२ ॥ नग्नकरोनिगर्ग्यासी ॥ या मुनिनिघाली रयनेंशी ॥ तिनें निर्मिन्ने तगेंमानसी ॥ अतिशोका
सी पावला ॥ ७३ ॥ श्लोक ॥ यस्यात्मानंमजंतीतानग्नःडन्मत्तवन्नृपः ॥ निष्पन्नन्वर्गोज्ञायं पारेतिमुनिकूवः ॥ ५ ॥ टीका ॥ पृथ्वी
परिपालनीं वरिष्ठ ॥ स्वधर्मी धार्मिक श्रेष्ठ ॥ शत्रुदमनीं अतिसमर्थ ॥ प्रतापें दुष्टमहागोर ॥ ७४ ॥ जाणोनंद शास्त्रविवेक ॥ त्यासीं वर्दिलीस
कलंक ॥ तोही विश्वंचा अतिरंक ॥ झाला देखत निजांगें ॥ ७५ ॥ सर्गअसरांन सान्धगोगान ॥ जो अन्यहीनसाहे अपमान ॥ तोनोंप्येलागी मा
न्यदान ॥ निससन्मानविसरोनी ॥ ७६ ॥ पुत्रगीजातांदेखोनिदृष्टि ॥ रङ्गतपनन्यागंपाठी ॥ सांडूनितांगोर्गंज्याम्नगिरी ॥ ७७ ॥ दांडिमारीपा
हूं देदिठ ॥ सांगेन जिवांच्या गुह्यगोष्ठी ॥ प्राणरिगोपाहे क्रोधदृष्टी ॥ दणाभरसंशोनरेती ॥ ७८ ॥ आपुल्यापूर्वजांची आण ॥ वदांनुलपी-
तुझेंवचन ॥ सत्यमानहिंप्रमाण ॥ तुंजकायकारणराविया ॥ ७९ ॥ तुजवांचूनतांन्हवन्नाही ॥ मणिपरसंदेरुतनवन्सार्दे ॥ तुजजाणोंकाणोंवा
रे ॥ तरि रीनेंर्गाहि येईन ॥ ८० ॥ नाहीनकोणमारहे ॥ परन्तोनिमजवरोपाहें ॥ म्हणोनिधरूं धांवेपायें ॥ तंवतेंजायेपरोकून ॥ ८१ ॥ त्यासिज
जेंमृगरमणी ॥ सदांयेतलोटांगणी ॥ तोन्हागेंनेंपर्येचनणी ॥ सापकरणींकामाची ॥ ८२ ॥ तुझ्मीमज अतिकलंबल ॥ तुजलागींवि
नमाझें कामबळ ॥ तुं कळणभ्रान्ताराखंवत्छ ॥ कोपमवत्काधरिला ॥ ८३ ॥ यापरिगर्याचेंनित्त ॥ विरहानुरंगोकाकुळित ॥ अतिशयक्षा
नीपुरुषा ॥ तेम्हांनासांगतश्रीकृष्ण ॥ ८४ ॥ श्लोक ॥ कामानतृप्तो नु ह्यन्नफलकान्वपयामिनी ॥ ननंदयाति नायातिरुवंज्याहूय
चेतनः ॥ ६ ॥ टीका ॥ पुर्वी कामिकामासक्त ॥ परदारागम्यांलंरयाचेंनित्त ॥ येरोंसुखोंगतागत ॥ केलाक्षांतकंदर्पे ॥ ८५ ॥ भोगिल्या-
विकारिनी ॥ भोगितांही अनुदिनीं ॥ अधिकप्रेमवाढलेमनीं ॥ ऐसातेन्ह्मागुनी आसक्त ॥ ८६ ॥ भोगितांकोटीकामासी ॥ तेंगेंदिवस
मासवर्षासी ॥ व्ययेंझाल्या आयुष्यासी ॥ हेंहीन्यासीस्मरेना ॥ ८७ ॥ जैसें अग्निमाजीपुनपडे ॥ तंवतंव ज्वाळ अर्धाकवाढे ॥ तेविंकांता-
भोगितांवाडेंकोडें ॥ कामपुढेंपासवें ॥ ८८ ॥ विचारितांस्वीकामासी ॥ भांतितुच्छलादिसत्यासी ॥ तोही भोगितां अहर्निशी ॥ विरक्तीन

यासिनृपवेषी ॥ ८९ ॥ मी निगुंतलों उर्वशीसी ॥ आनिल्यावीकाविलोनिसी ॥ परतोनिनयेचिराया पासीं ॥ निघेवेगेंसांडूनी ॥ ९० ॥ उर्वशीनदे
खूनिपुढें ॥ राजाविरहें मूर्छितपडे ॥ पाहोंधांवेइकडेतिकडे ॥ आक्रोशेंरडे अतिदुःखी ॥ ९१ ॥ आठवोनिफिरनांदाही दिशी ॥ अवचटें आला कु
रुक्षेत्रासी ॥ तंव अंतरिक्षउर्वशी ॥ देखेंहर्षेसीनृपनाथ ॥ ९२ ॥ देखोनिम्हणेथांवथांव ॥ मजलागींदेख्रावेगींखेंव ॥ येरीम्हणेमूढभाव ॥ सां
डीसर्वविषयांचा ॥ ९३ ॥ आह्मीस्त्रियांचीआसक्ती ॥ करुंपहानवेगामूर्ती ॥ सदांस्त्रियांचीदुष्टजाती ॥ ह्मणोनिश्चितीमहाराजा ॥ ९४ ॥ नि
र्दयेंआह्मीसैरिणी ॥ स्वेच्छापरपुरुषगामिनी ॥ आमुचाविश्वासमनीं ॥ धरोनियानेंनृपनाथा ॥ ९५ ॥ आम्हाप्रमदांचेंसंगती ॥ राजाठक
लेकोणकिती ॥ आतांसांडूनआपनीआसक्ती ॥ होंइंपरमार्थीअसक्त ॥ ९६ ॥ बहुकाळभोगितांमाझाभोग ॥ अपायिनृपजेनुजविराग ॥ आमासखी
सांडूनिसांग ॥ साधीचांगनिजस्वार्थ ॥ ९७ ॥ राजाम्लानीकरी अनेग ॥ एकवेळांनिंजांगसंग ॥ मजदेईं अंगसंग ॥ करवसंभोगभामिनी ॥ ९८ ॥ निलज
देखोनिम्लानीसी ॥ कांनेदवल्ला उर्वशी ॥ मगनेआपुल्यापूर्वसत्यांनासी ॥ रायापासींनिवेदी ॥ ९९ ॥ मीस्वर्गांगना अतिस्वरूप ॥ मजपडलाब्रह्म
शाप ॥ तुंमहाराजापुण्यपुरुष ॥ संगेंनिःशापमीझाल्यें ॥ १०० ॥ तुझेनिसंगेंमीधूत ॥ शापनिस्तरल्येंसमस्त ॥ मजतुजसंगनघडेयेथ ॥ मीअ
सेंकांतस्वर्गीची ॥ १ ॥ ऐकोनिउर्वशीचेंवचन ॥ राजाविरहेंकरीरुदन ॥ तेव्हांकळवळलेंतिचेंमन ॥ त्याउपायपूर्णदाविला ॥ २ ॥ मार्गांनियांगं
धर्वांसी ॥ अग्निपात्रदेईलरायासी ॥ यावरीकरूनियांगासी ॥ मजपावसीमहाराजा ॥ ३ ॥ उर्वशीनियोगेंअग्नपात्र ॥ अग्निथाळीउपरु
मीतेय ॥ रायनिजमंदिरायेत ॥ शोकाकुलितअतिदुःखी ॥ ४ ॥ उर्वशीचाध्यासरायासी ॥ स्वप्नींदेखिलेंतियेसी ॥ नरेनेंपाहूंआलायाअग्नीसी ॥ तंव
देखेअश्वत्थासी ॥ शमिगर्भा ॥ ५ ॥ त्याच्याअरणीकरूनिदेख ॥ यज्ञाग्नीपाडिलाचोख ॥ यजूनिपावलाउर्वशीलोक ॥ कामरूपभोगेच्छा ॥
६ ॥ भोगभोगितांउर्वशीसी ॥ विरक्तीउपजलीरायासी ॥ तोजेंबोलिलाअनुतापेंसी ॥ तेंऐकतुजसीसांगेन ॥ ७ ॥ अठराश्लोकांचेंनिरूपण ॥
राजाबोलिलाआपण ॥ आइकावीकांअनुतापपूर्ण ॥ तेंचीश्रीकृष्णास्वयेंसांगे ॥ ८ ॥ श्लोक ॥ ऐलउवाच ॥ अहोमेमोहविस्तारः कामक

श्मलचेतस॥ मुषितो वर्षपूगानां बताहानि गतान्युत॥ ७॥ टीका॥ ऐलगीतेचा अनुताप॥ नाशी अगम्यागमनपाप॥ करी श्रोत्यासी नि-
ष्पाप॥ साधकां कंदर्पबाधा ना॥ ९॥ जैवि मद्गजगर्जे संगीं॥ नाना आपत्ती स्वयें भोगी॥ तेंवि उर्वशीचा संभोगी॥ झाला विरागी पुरूरवा॥ १०॥
जो उर्वशीलागीं अनुरक्त॥ तो चित्तीं झाला विरक्त॥ तेणें वैराग्यें अनुतापयुक्त॥ स्वयें बोलत ऐलराव॥ ११॥ माझ्या मोहाचा विषयविस्तार॥ का-
मासक्त कामातुर॥ कश्चित कंदर्पाचें घर॥ म्यां निसारसें निर्लें॥ १२॥ उर्वशी काम अति आसक्त॥ कामातुर झालें चित्त॥ तेणें म्या जो डिल्हा अन-
र्थ॥ थितें केलें व्यर्थ आयुष्य॥ १३॥ उर्वशी कंठसल्लग्न शस्त्र॥ आयुष्यछेदनासि तेज धार॥ छेदिलें आयुष्य अपार॥ तें मी पामर स्मरेंना॥ १४॥
कांता आलिंगन विषवेल्ली॥ म्यां कंठीं घातली सकाम फळीं॥ तिणें आयुष्याची होळी केली॥ विवेक राम क्षीण जाला॥ १५॥ कामिनी काम आलिंगनी॥
कंठी पेटविला दावाग्नी॥ तो धडाडित्या आयुष्यवनीं॥ विवेक भवन जाळित॥ १६॥ नरदेह उत्तमोत्तम॥ अमोल्य आयुष्य केलें भस्म॥ जन्मोजन-
न्मा झोकर्म॥ निंद्य अधम तो एक॥ १७॥ नरदेहींच्या आयुष्यपूर्ती॥ साधकरिंगाल्लें वैकुंठी॥ ज्ञानें ब्रह्म प्राप्ति गोमटी॥ तें म्यां कामासाठीं नाशि-
लें॥ १८॥ श्लोक॥ नाहं वेदाभिनिर्मुक्तः सूर्यो वाऽभ्युदितोऽस्तमितो मया॥ मुषितो वर्षपूगानां बताहानि गतान्युत॥ ८॥ टीका॥ नरदेहाचें आयु-
ष्य क्षण॥ न मिळे देतां कोटी सुवर्ण॥ तें म्यां नाशिलें संपूर्ण॥ आपणया आपण नाडिलें॥ १९॥ साधूंचिया निजस्वार्था॥ साधूं निघा वयाचा गवेसनि-
ता॥ निमिषपातें परमार्था॥ साधक तनतनां साधितें॥ २०॥ तो चिरसगिता मना मारी॥ आयुष्यहरे अहर्निशीं॥ हें न कळे त्याचें म्यासीं॥ नर-
कपातासी निजमूळ॥ २१॥ पुढिलांचे गोठीं तेव्हां असी॥ मी वनांत लो उर्वशीसीं॥ हरासझाला आयुष्यासीं॥ हे दानि कोणासी सांगती॥ २२॥ ज-
नाचिया हितासि वाहिला॥ सूर्यो अनुदिनीं उगवला॥ तें मी नेणोंचि दादुला॥ उर्वशी कामें भुललां गत्मन॥ २३॥ सूर्याचा उदयें अस्तमान॥ शब्दें
हि लोकांच्या नाहीं ज्ञान॥ करितां उर्वशीचें अधरपान॥ नेणों मदें संपूर्ण मातलों॥ २४॥ मपमद उनरांदिनांतें॥ धनमद ज्ञाय निपनस्थिती॥ नारू-
प्यमद ज्ञाय क्षीणगात्री॥ स्त्रीमद मा मी कदां नुतरे॥ २५॥ नरदेहाचा आयुष्य क्षमा॥ पुरतें दुर्लभ कळगेहाता॥ जन्मोहे उर्वशी देवकांता॥ २

कोंचितलतांनागविलें॥२८॥मीनिर्भयरक्षितासर्वांसी॥त्यामजनागविलें दुर्वंशी॥हेंल्लाजसांगोंकोणापाशीं॥उकसाबुकसीस्फुंदत॥२९॥मा
झ्यानिजहितान्चाचोर॥हेंदुर्वंशीजवेंमार॥सर्वेन्द्रियजन्यानिचार॥तेंधर्मचिणमरुअर्निर्वंद्य॥३०॥मगत्यागणंकटकटा॥सृष्टीमाजीमीक
रंटा॥आयुष्यनाशिलेंकामचेष्टा॥अपानमीयमजग्रासला॥३१॥मगआक्रंदेंअतिगर्जोनि॥कामेंनागविलें आयुष्यहरोनि॥याहितोनिअधि
कहानी॥पाहतांयेजनी असेना॥३२॥ श्लोक॥अहोमेआत्मसंमोहंयेनात्मापापितांकृतः॥कोदामृगश्चक्रवर्तीनरदेवशिखामणिः॥१॥
टीका॥रत्नमुकुटांचेमतापूर्ण॥माझ्याचरणायेतंशरण॥तोमीविषयेंधरीचरण॥हेंनिन्द्यपणम्याकेलें॥३१॥मजपुरुरव्याचेआतंक
॥गर्जनावर्तीचरानगी॥तोमीविषयींआतुर॥स्वानाचेंपरीपर्जन्यीं॥३२॥जेसंवावनरगारुड्याचे॥तेंरास्त्रियंचानिळदंनाचें॥माझ्याच
क्रवर्तीपणाचें॥अतिनिंद्यसोचेंफळजालें॥३३॥सकळराजेंमजवंदितिसन्मान॥भूपतीसदावंदितीचरण॥तोमीग्लानीस्त्रियेंआधीन॥हीबदी
नअनिरंत॥३४॥रायवनांस्त्रियेचारसरंगप्रेम॥पांयांपडणेंतें अनुचितकरीं॥म्हणतेंतिजलाजनसकाम॥हेंनिर्धारपरमकामाचें॥३५॥बल
यांकिनमीचक्रवर्ती॥तोंहायोषितापातलों आवर्ती॥त्याचींआवर्तोचींस्थिती॥स्वमुखेंभूपतीअनुवादे॥३६॥ श्लोक॥सपरिच्छदमात्मा
नंहित्वातृणमहंश्वरं॥यांतंस्त्रियंचान्वगमंनग्नउन्मत्तवद्रुदन॥१०॥ टीका॥नंनळसाकारमायाभ्रम॥यान्मगींप्रमदास्त्रीचेंनाम॥संगें
नाळिलेंउत्तमोत्तम॥स्त्रीसंभ्रमनादनिता॥३७॥प्रमदाअंबरेंअळंकार॥हेंमाध्येनेंसांडिलेंवसार॥येथमुळमुळतेंथोरथोर॥मीहीपामरस्त्रीसं
गीं॥३८॥माझीचमजनकरुणी॥दिसनरांदेन्यवाणी॥फ्लेशीनेश्याकामाचारिणी॥जेबहुजनींमागिली॥३९॥ऐशियेकामासक्तता॥मीसबं
रोंमळमळों आतां॥तेंमुकलेपणाचीकथा॥अनुतापनांस्वयंबोले॥४०॥धर्मपत्नीसिमागितांकाम॥सहसानासेनास्वधर्म॥मजवोढवलें
सेदुष्टकर्म॥वेश्येसीपरममूळलों॥४१॥परदाराअभिळाषितां॥तेंअवश्यनरकाजाती॥मास्वदाराकामासक्ती॥तेंयाहिअधोगतीसोडीना
॥४२॥स्त्रियांमळविलेंहरिहर॥स्त्रियांमळविलेंकपवर॥स्त्रियांमुळविलेंथोरथोर॥मीहीकिंकरस्त्रियाकेलों॥४३॥राज्यआणिराज

वैभव ॥ वेश्येंआधीन केलें सर्व ॥ याहूनि नेलें अपूर्व ॥ नीलागिजीन अर्पिला ॥ ४४ ॥ मी राजवर्य मुगुटमणी ॥ तो दास झालों तिचे चरणीं ॥ वापकंदर्पो करणी ॥ केलों कामिनी आधीन ॥ ४५ ॥ ऐशा यामज राजेश्वरातें ॥ वेश्येनें हाणोनि लाते ॥ उपेक्षुनि यांतृणवत्तें ॥ निघाली निश्चितें सांडोनी ॥ ४६ ॥ तीस जातां देखोनि पुढें ॥ मी नागवा धांवें लवलाहें ॥ आजरांडे नियारडे ॥ नरिंनिमज कां पाहेना ॥ ४७ ॥ जैसें कां लागलें महद्भुत ॥ नातरी पिशाच्च जैसें उन्मत्त ॥ तैसें नागवा धांवें रडत ॥ नरिनि नेंचित्त द्रवेना ॥ ४८ ॥ नरडं रडत पडत अडखळत ॥ मी निर्लज्ज नग्न मागें धांवत ॥ माझें मोहाचा अति अनर्थ ॥ अपमान मज्ज गत प्राप्त ॥ ४९ ॥ श्लोक ॥ कृतस्य स्यानुभावः स्यात तेजस्तेशिनमंबवा ॥ योन्वगच्छं स्त्रियं यांतीं स्वरवत्पाद ताडितः ॥ १३ ॥ टीका ॥ मी महत्वें राजराजेश्वर ॥ ऐसा गर्व होता दुर्धरू ॥ तो मी तिचे श्येचा अनुचरू ॥ झालों किंकरू निनागें ॥ ५० ॥ येव हाहि मी राजेश्वरू ॥ मागें धांवे होऊनि किंकरू ॥ नरिनि न करी अंगिकारू ॥ तोनि वोसंडी स्वररखरी जैसी ॥ ५१ ॥ जेविं खरी देखोनि ग्रां खरू ॥ धांवोनि करी अन्यादरू ॥ येरी उपेक्षूनें करी मारू ॥ भरोनि निष्टुरू लाताना ॥ ५२ ॥ तिच्या लागतां लागतां माथां ॥ खरूनि घेना मागुता ॥ त्यास्वरारे शीमूखता ॥ माझें आंग सर्वथा वाणलें ॥ ५३ ॥ स्त्री उदारा काम दर्पी ॥ मी आसक्त लागें पाठी ॥ माझ्या समर्थपणाची गांठी ॥ सांगतां पोटीं मी लाजें ॥ ५४ ॥ ऐसें स्त्रीकामज्याचें मन ॥ त्याचें यागयाग अनुष्ठान ॥ अवघें वृथा जाण ॥ तें चि निरूपण निरूपी ॥ ५५ ॥ श्लोक ॥ किं विद्यया किं तपसा किं त्यागेन श्रुतेन वा ॥ किं विविक्तेन मौनेन स्त्रीभिर्यस्य मनो हृतं ॥ १४ ॥ टीका ॥ स्त्रीकामभय ज्याचें मन ॥ त्याची वृथा विद्या वृथा श्रवण ॥ वृथा तप वृथा ध्यान ॥ त्याग संपूर्ण तें वृथा ॥ ५६ ॥ वृथा एकांत सेवन ॥ वृथा जाण त्यागाचें मौन ॥ शास्त्रें माजी केलें हवन ॥ तैसें अनुष्ठान स्त्रीकाम ॥ ५७ ॥ कामासक्त त्याचें चित्त ॥ त्याचें सकळ हि निमत्यर्थ ॥ आपुलें स्वरूप तत्त निंदित ॥ अनुतापयुक्त नृपवोले ॥ ५८ ॥ श्लोक ॥ स्वार्थस्याकोविदं धिङ्मां मूर्खं पंडितमानिनं ॥ योऽहमीश्वरतां प्राप्य स्त्रीभिर्गोखरवज्जितः ॥ १५ ॥ टी० ॥ चहूं पुरुषार्थांचें अधिष्ठान ॥ नरदेह परम पावन ॥ जेणें देहें करितां भजन ॥ ब्रह्म सनातन पाविजे ॥ ५९ ॥ नरदेहीं नारायण ॥ समूळ निर्दळी जन्ममर-

ण॥ भावें करितां हरिस्मरण॥ महापापें जाणनिर्दळती॥ ६०॥ त्यां नरदेहाचा लाहो नेणों नि भ्रामी॥ नरवर्य म्हणे चक्रवर्ती॥ त्यामाजी जवीज-
ळी स्थिती॥ जैवं स्थिमती मळल्ली॥ ६१॥ मानी अभिमर्म सज्ञान॥ परि अज्ञानाहूनी अज्ञान॥ नेणे चि निजस्वार्थ साधन॥ वेंश्ये आधान मीज्ञा
ळी॥ ६२॥ त्याप्ता नि नरदेह निधान॥ म्याद्रंघ धरिला ज्ञानाभिमान॥ न करी च निजस्वार्थसाधन॥ हे मूर्खपण पमाझें॥ ६३॥ जेसा गावीनागे
काम युक्त॥ धांवता बैलन मानी अनर्थ॥ कां खरी मागें खर धांवत॥ तैसा कामासक्त मी निर्लज्ज॥ ६४॥ खरी खरा सहाणी लाताडें॥ तरी तो
धसे पुढें पुढें॥ तैसा चि मी हि वेश्येकडे॥ काम नेणवाडें मूळल्ली॥ ६५॥ काम भोगांनी विरक्त॥ गेलो मूर्ख विवेक बोलती॥ ते अधःपातें घालिती॥
हे मज प्रतिती स्वयें झाली॥ ६६॥ श्लोक॥ संवत्तान्वर्षपूगान्मे उर्वश्या अधरासवं॥ न तृप्यन्त्यात्मभूः कामो वन्हिराहुतिभिर्यथा॥ ७॥
टीका॥ सत्ययुगींचें आयुष्य माझें॥ गेलें नयें सार्वभौम राजें॥ उर्वशी सर्व मंडणकाजें॥ स्वर्गभोग समाजें भोगितां॥ ६७॥ भोगितो लोट-
ल्या वर्षकोटी॥ परि विरक्ती चि नाठवे गोठी॥ मानी राज्य भोगाशं नटी॥ हे मिथ्या चावटी मूर्खांची॥ ६८॥ स्त्रियेचें म्हणती अधरामृत॥ ते
ही मूर्खें गाति निश्चित॥ तें उन्माद मद यथार्थ॥ अधिकें चित्त भ्रामक॥ ६९॥ वनिता अधरपान गोडी॥ त्या पुढें सकळ मद्यें बापुडीं॥ तत्काळ अ
नर्थीं पाडी॥ निजस्वार्थ कांहीं नाशक॥ ७०॥ पाळितां कोटी भृत्याहुती॥ अग्नी शिक्तां नव्हे नृप्त॥ तैसें वनिता कामासक्तां॥ कदा विरक्ती उपजेना॥
७१॥ ऐसा आठ श्लोकीं अनुताप॥ स्वयें बोलिला नियां नृप॥ हृदयीं उपजला विवेकदीप॥ जेणें आंके कंदर्पतें स्मरलें॥ ७२॥ स कामासी विषय भो
गितां॥ वासनानत्यागे सर्वथा॥ कां आदरें विषय भोगितां॥ विरक्ती सर्वथा उपजेना॥ ७३॥ ऐशिये अर्थीचा उपावो॥ विचारोनि बोले रावो॥
॥ काम त्यागाचा अभिप्रावो॥ साचार पाहा हो संबोधी॥ ७४॥ श्लो०॥ पुंश्चल्यापहृतं चित्तं को न्वन्यो मोचितुं प्रभुः॥ आत्मारामेश्व
रमृते भगवन्तमधोक्षजं॥ १५॥ टीका॥ पुरुषस्त्रीसदां अनुराग॥ परि सहसा न करवे प्रसंग॥ त्यासि पुंश्चलीचा घडल्या संग॥ ते बाधी
नि लागहा वभावीं॥ ७५॥ पुंश्चळी चें कराक्ष गुण॥ तें चि पुरुषासी हृदयबंधन॥ स्त्री कामबंधन सोडवी कोण॥ एक नारायणा वांचुनी॥

॥७६॥ कामिनीकामापासूनिनिर्मुक्त॥ कर्ताएकईश्वरसमर्थ॥ जोकां आत्मारामभगवंत॥ तोचीनिश्चिंतसोदचित्ता॥७७॥ मायागुणेंकामसंचा
र॥ अविद्यावाढवीसाचार॥ मायानियंताजोईश्वर॥ तोकामकरनिवारी॥ ७८॥ स्वस्वरूपंरमण आराम॥ ऐसाजोकां आत्माराम॥ तोनिवारीस
कळकाम॥ करवीनिमनिजात्मता॥ ७९॥ जोभोगभोगूनिअभोक्ता॥ त्याशरणरिघाल्या अनंता॥ बाधूंनशकेविषयावस्ता॥ स्त्रीसंगींसोडवि
तातोएक॥ ८०॥ जोनिवारीअधोगती॥ तो अधोक्षज असतांभक्तपती॥ शरणरिघाल्यातयानिश्चिंतीं॥ कामारार्तीनिवारे॥ ८१॥ राजाका
मासक्तीअतित्रासला॥ बाह्यविषयविपर्यांउदासझाला॥ त्याचावासनाकामजोसरला॥ तोनतचेल्यागिल्यात्याचेर्ना॥ ८२॥ सर्वभावेंसिसं
पूर्ण॥ हरीसिरिघालियाशरण॥ सकळकामाचेंनिर्दळण॥ सहजेंजाणस्वयेंहोय॥ ८३॥ एकाचामदनिश्चिंत॥ नरितांश्रुतिवाक्यविपत्ती
॥ यजितांइंद्रादिदेवांप्रती॥ कामनिरत्नीहृदयस्थ॥ ८४॥ ऐरोगांन्लतजेसज्ञान॥ तेसर्वथागाअज्ञान॥ हरीसिनरिघतांशरण॥ काममंचरण
शमेना॥ ८५॥ इंद्रादिदेवकामासक्ती॥ विटंबनेंनेणोंकिती॥ त्याचेनिभजनेंकामनिवृत्ती॥ जेह्मणतीतेअतिमूर्ख॥ ८६॥ श्लोक॥ बोधित
स्यापिदेव्यामेसूक्तवाक्येनदुर्मते:॥ मनोगतोमहामोहोनापयात्यजितात्मन:॥१५॥ टीका॥ काम्यकर्मीहोईलसकाम॥ हेंबोलणेंसमूळक्त
टिक॥ काम्यकर्मीअधिकदु:ख॥ हेंनेणतीमूर्खसकाम॥ ८७॥ अन्यदाम्यायागकरून॥ इंद्रादिदेवांनेंयजून॥ उर्वशीसंभोगइच्छाधुन॥ अतिदु:
खीजाणमीझालों॥ ८८॥ नारायणउरूसीजन्मला॥ याच्यागंउर्वशीनावणावला॥ त्यामजक्ष्मतिमात्रेंबोधिली॥ निष्कामबोलीअतिशुद्ध
॥ ८९॥ ऐकतांअतिनिष्कामबोली॥ माझीनवचेचसकामभली॥ जनगोविंदरूपनाईकिली॥ तंवकामाचीभलीखुंटेना॥ ९०॥ मावेंहरीसीधरि
ल्याशरण॥ हृदयींमगरेनारायण॥ तेव्हांसर्वकामनहलेंजाण॥ नानीपल्पेनलहृदयस्थ॥ ९१॥ उर्वशीकामसंगेंजाण॥ योरकष्टलेंमीआपण
असोनानिचाअपराधकांण॥ मीहरीचेंस्मरणविसरलों॥ ९२॥ जरीमीकरितोंहरिनेंम्मरण॥ तरिकामबापुडेंमाझीकोण॥ मजमाजीस्व
सत्तांआवरण॥ तेंप्रभुकृजाणउवशी॥ ९३॥ श्लोक॥ किमेतयानोपकृतंरज्वाणासर्पचेतस:॥ रज्जुस्वरूपाविदुषोयो:हंयदजितेंद्रि

य०॥१७॥ टीका॥मूढमतीच्यामबोध॥मानी उर्वशीच्या अपराध॥निवेकें पाहातां शुद्ध॥मीच मानिमंदराग्रम॥१४॥उर्वशी देखतांदृष्टी॥मी
कामासक्त झालों पोटीं॥माझियेन्लेपणतेसाठीं॥मजम्या शेनदीनादिलीं॥१५॥जेविंसांजवेळे परिल्यादोर॥तोदासर्प भासेथोर॥जंवनाहीं केला
निर्धार॥तंव महा अजगर भयानक॥१६॥तेणेसर्प मयेंनवहरावदे॥पळोंजातां सेनांतदे॥दुसंकुल्पा...आदी॥त्यार्ना...नानादी
तयांसी॥१७॥तेविंमाझियेकामभ्रांत॥उर्वशीसुंदरयुवत॥येथमाझियाकामासक्त॥शरतरतमूळलों॥१८॥यागीरमीअविवेकाचा॥
फललेंउर्वशीच्याकामा॥तोनरीकोपणंजें भाह्मा॥हेंचि अधर्मांचें मूळ॥१९॥दृष्टी देखतांकामिनी॥कामासक्तानें अतिरमणी॥विवे
कियापोहणघाणी॥नरकमार्थणीतिकांता॥२००॥जेनिंशानुरागनिष्ठेंचप्रीत॥तेविंसकामाकामिनीचीरत॥निवेकीदेखोनिथुंकितो॥तेंचि
श्लोकार्थीनृपबोले॥१॥ श्लोक॥कायंमलमसःकायोंदौगंध्याद्यात्मकोशुचिः॥क्वगुणाःसौमनस्याद्याह्यध्यासोविद्ययाकृतः॥
१८॥ टीका॥स्त्रीपुरुषनामाभिधान॥केवळदेहाचीनिजाण॥तेस्त्रीदेहीपाहातांगुण॥मळीनपण अत्यंत॥२॥जेनीचनव्याविटा
कार्चीखाणी॥जेरजस्वलेचीमनवाहन्हाणी॥जेकांदुर्गंधाचीपोहणी॥जेमूतलेनिचाणें विष्ठेची॥३॥जेकांदोषाचेंजन्मस्थान॥जेविक
ल्पाचें आयतन॥जेंमहादुःखाचेंभोजन॥अधःपतनजिचेनें॥४॥जेनादर्वशांतिदृढंग॥जेचेनिमनासीव्यांगस्वरांग॥जीचावाधक
अंगसंग॥अतिनिलगनिंघनें॥५॥तेविंनेत्राचाकाठपरा॥गल्ला अदनन्यामाजरा॥तेशिंगांनिशुचियाघरा॥नानारसपात्राविरक्त॥
॥६॥तेविकामिनीचीसंगत॥गळांपडलीनिघेमागुत॥कामिनीकामककामारतें॥नेणोंकितीनिंदविलें॥७॥तेंमाजरजेथंघाणीमुख
नेथकांठपरारांधीदेखन॥तेंगिस्त्रीरागें अतिदुःख॥मानितीसतसककाम॥८॥मृगनव्हेकमळमनोहर॥तेंरों आंगनावदनसुंदर॥स
स्मितचारसकुमार॥राकामनरवानिती॥९॥अंगनानव्हाचीनित्यस्थिर॥निरनळजोप्रहार्चनेत्थवस्ती॥तेंमुखचंद्रेंसिउपमिती॥जेविं
अमृतम्हणतोनिखातें॥१०॥वनिता अधरांम्हरन्हाळ॥तेंम्हणतो अधरांमृतकेवळ॥याण अविधचेंबळ॥फललेंसकळसकरासकर॥११॥स्त्री

पुरुषीं आत्मा एक ॥ स्त्रीरूप तेथ अविद्यक ॥ मिथ्या स्त्री कामी मुलले लोक ॥ चापक वनिक मायेचें ॥ १२ ॥ आत्मा भोक्ता ह्मणावा स्त्रीसंभो-
गीं ॥ तंव तो नित्यमुक्त असंगी ॥ देह भोक्ता ह्मणावा स्त्री संयोगी ॥ तंव देहाचें आंगी जडत्व ॥ १३ ॥ तेथ विषय भोगासी कारण ॥ मुख्यत्वें देहाभि
मान ॥ त्या देहाभिमानमसि जाण ॥ बहुत जाण निमार्ग ॥ १४ ॥ श्लोक ॥ पित्रोः किं स्वं नु भार्याया स्वामिनोऽग्नेः श्वगृध्रयोः ॥ किमात्मनः किं
सुहृदामिति यो नावसीयते ॥ १९ ॥ टीका ॥ गर्भधारण पोषण ॥ स्वयें श्रम मानिया आपण ॥ माता करी परिपालन ॥ तो ह्मणे देह जाण मातेचा
॥ १५ ॥ येकलेपणें माता ॥ स्वधर्में नंदे स्वेपुत्र कथा ॥ जो निजवीर्यें निक्षेपिता ॥ तो ह्मणे देहो ननता पित्याचा ॥ १६ ॥ जे अग्निब्राह्मणसाक्ष करून ॥
भार्या आणिली भाक देवानी ॥ ते जी निज मर्णांत ॥ मंत्र लागोनि निविनर्त ॥ १७ ॥ जो स्त्रियांचें निसरत शृंगार ॥ जो स्त्रियांनें निर्णंहि क्ष्यपर ॥ ऐ
सा सूक्ष्म करितां विचार ॥ देहो साचा गरस्त्रियेचा ॥ १८ ॥ या देहाचें अवश्यकें ॥ सन्द दवं भूजे कां मरनें ॥ देहाचें निसरना वर्ता करनें ॥ देह येके षा
स्वेत्यां नाही ॥ १९ ॥ स्वयें पेउनियां वेतन ॥ देहो निकिला आपण ॥ आज्ञे नाणन वनें क्षण ॥ देहो जाण स्वामीचा ॥ २० ॥ श्वान सृगाल गिधा
वें स्वाजें ॥ तरि देहो त्याचा ह्मणिजे ॥ जो नास्ल न देहो कर्म निपजे ॥ या लागिं देह वालिजे जो वाचा ॥ २१ ॥ पिता माता स्त्री पुत्र स्वजन ॥ देहाचें
अवश्य करिती दहन ॥ या लागिं देह अग्नीचा पूर्ण ॥ नि नक्षण वोलती ॥ २२ ॥ यापरि देहाचें जाण ॥ निमार्ग असती आठजण ॥ तेथ मी भोक्ता
हा अभिमान ॥ तो केवळ जाण मूर्खलें ॥ येथ येक मी निशिष्ट भोक्ता ॥ मा ह्मा देह गेश ममता ॥ हें नि जाणतन्वता ॥ अधःपातानें तसे ॥ २४ ॥
श्लोक ॥ तस्मिन्कलेवरेऽमेध्ये तुच्छनिष्ठे विषज्जते ॥ अहो सुभद्रं सुनसं सुस्मितं च मुखं स्त्रियः ॥ २० ॥ टीका ॥ देहसंतति का अशोचकर ॥
त्यां त स्त्री देह अति अपवित्र ॥ कैं नर्क निदान्कानें शात्र ॥ निरंतर द्रुवरूपें ॥ २५ ॥ स्वयें भोक्ता अति कुश्चित ॥ ऐसे अविवेकी कामासक्त ॥ कामि
नी कामील्लोलुगंत ॥ ते मूर्ख वानीत स्त्रियांतें ॥ २६ ॥ अहो हे सुंदर सुरस ॥ चंद्रवदन अति सुमुख ॥ सरळ शोभे नासिक ॥ स्मगंदे स्वस कुमा
र ॥ २७ ॥ ऐशियें सुंदर स्त्रियेतें ॥ पावलों आह्मी समाग्य येथें ॥ ऐसें कामासक्त चित्तें ॥ मनलों भ्रांते भ्रमदोर्म ॥ २८ ॥ स्त्री देहाचें विवंचने ॥

विवंचितांचीकारायेमनं ॥ नेव्हांस्त्रियेचेंनिंद्यजिणें ॥ मूर्खारमणेंतेगाथा ॥ २७ ॥ श्लोक ॥ त्वकमांसरुधिरस्नायुमेदोमज्जास्थिसं हतौ ॥ विण्मूत्रपूयेरमतांक्रमीणांकियदंतरं ॥ २१ ॥ टीका ॥ स्त्रीदेहाचाउभारा ॥ केवळ अस्थिचापांजरा ॥ त्याचें आवरणतें स्नायु-शिरा ॥ बांधोनिसत्वरादृढकेला ॥ ३० ॥ तेथरुधिरमांसानेंकाल्वण ॥ करूनिपांजराभिंपिलापूर्ण ॥ अस्थीवरीनखजेवपूर्ण ॥ मज्जाम्हण तीत्यानाव ॥ ३१ ॥ अस्थिमाजीमलसवद्ध ॥ त्यानावबोलिजेमेद ॥ नरीचर्ममदिलेंमरुह ॥ त्वचाम्हणतीनाव ॥ ३२ ॥ त्यादेहामाजीसांठव ण ॥ विष्ठामूत्रपरिपूर्ण ॥ तेस्त्रीदेहींज्याचेंरमण ॥ तेकृमीजाणनररूपें ॥ ३३ ॥ विष्टेमाजीकृमीनरतें ॥ तैसेंस्त्रीदेहींज्याआसक्ती ॥ तेहीकृमीप्रायनिश्चिती ॥ संदेहयें अर्थी असेना ॥ ३४ ॥ वनितादेहयापरीयेथ ॥ निचारितांअतिकुत्सित ॥ तोवस्त्रालंकारीशोभित ॥ करूनिआसक्तनरहोती ॥ ३५ ॥ घेवापारधीपाशपसरी ॥ त्यावरीतोमृगातेंधरी ॥ पुरुषस्त्रियेंतेंशृंगारी ॥ त्यापाशींपतिनरास्वयेंअड के ॥ ३६ ॥ यालागिंस्त्रियांचासंगती ॥ कदांनकरावीविरक्तीं ॥ गृहस्थेंसांडावीआसक्ती ॥ येचिअर्थीनृपबोले ॥ ३७ ॥ श्लोक ॥ अथापिनोपसज्जेतस्त्रीषुस्त्रैणेषुचार्थवित ॥ विषयेंद्रियसंयोगात मनःक्षुभ्यतिनान्यथा ॥ २२ ॥ टी० ॥ स्त्रीदेहशोभनीयअस ता ॥ नरिवस्त्रेंवीणशोभता ॥ तोअतिनिंद्यकुत्सितता ॥ रुपकसर्वथाशोभेना ॥ ३८ ॥ यालागिंवस्त्राभरणें ॥ देहगुंडितीकामिनी ॥ तोचिमेंदभ्राम्हणपणीं ॥ विश्वासूनिघातक ॥ ३९ ॥ तैसीस्त्रियांचासंगती ॥ संचालावीनानायुक्ती ॥ शेरवीसंगेंपाडीअधःपातीं ॥ ते थविरक्तांनेनव्हावें ॥ ४० ॥ जरीस्त्रियेचाविरक्तस्थिती ॥ तरीसाधकेंनकरावासंगती ॥ अग्निसंगेंघृतेंद्रवती ॥ तेविंविकारेंहनिस्त्रीसं गें ॥ ४१ ॥ अमृतम्हणोनीरसातांविख ॥ अवश्यमरणअर्णदुःख ॥ स्त्रीमानूनिसात्विक ॥ सेवितांदुःखभोगवी ॥ ४२ ॥ अग्निमाजीघृ ताचावस्ती ॥ जरिबहुकाळनिर्वाहती ॥ नरिस्त्रीसंगेंपरमार्थी ॥ निजात्मस्थितीपावतें ॥ ४३ ॥ घृतवंचल्पावर्षेंझालींसाठी ॥ तरिअ ग्निसंगेंद्रवडफजेघटीं ॥ तेविंममदासंगपरिणाठी ॥ वार्धकींहीउठी अतिकामु ॥ ४४ ॥ जरिकापुरअग्निआंत ॥ नांदोम्हणतानपोळत

तेविं स्त्रीसंगें परमार्थ ॥ पावते समस्त परब्रह्म ॥ ४५ ॥ अग्नि पाळा धरितां हातीं ॥ तैशी स्त्रियांची संगती ॥ संगें वाढवी आसक्ती ॥ पाडी अनर्थीं पु
रुषातें ॥ ४६ ॥ स्त्रियें परीस स्त्रैण ॥ संगती मानलिया जाण ॥ कोटी अनर्थांचें भाजन ॥ अधःपतन तत्संगें ॥ ४७ ॥ तैशी स्त्रैणें शिश्नाल्या भेटी
॥ ब्रह्मानंद स्त्रीसुखाच्या पोटीं ॥ ऐशा विरक्तां मनोधी गांठी ॥ करी उगाउगी स्त्रीकाम ॥ ४८ ॥ तेथ स्वदारा आणि परदारा ॥ याकरूं नेदी विचारा ॥
प्रवर्तवी स्वेच्छाचारा ॥ स्त्रैण खरा अतिघातें ॥ ४९ ॥ स्त्रैण जेथें प्रवेंगला ॥ तेथ अनाचार वेलांगला ॥ अधर्म सर्वांगीं फुलला ॥ बाधक केलें
फळला अनर्थफळीं ॥ ५० ॥ यालागीं जो परमार्थी ॥ तेणें स्त्रैणाची संगती ॥ सर्वथा न धरावी हातीं ॥ पाडी अनर्थी तो संग ॥ ५१ ॥ मुख्य स्त्रैण
निवाळिला आहे ॥ तेथें स्त्रीसंग कोणें राहे ॥ हे संगतीची पाहें ॥ सांग्यनोहे परमार्थी ॥ ५२ ॥ यालागीं साधकीं आपण ॥ स्त्री निरीक्षणसंभाषण
॥ सर्वथा न करावें जाण ॥ एकांत शीलनं न कधीं व्हावें ॥ ५३ ॥ म्हणसी निर्विकार जो आहे ॥ त्यासि संग करी काय ॥ स्त्रीसंगास्तव अपाय ॥
सोशिले पाहें सुज्ञानीं ॥ ५४ ॥ पराशरा ऐशी अर्धघडी ॥ नावेंसि मानली नानाडी ॥ ते अर्धघटिके साठीं रोकडी ॥ आणि परवशें नाचला ॥
५५ ॥ ऋषिशृंग अतितापसी ॥ तोही वश्य झाला वेश्येसी ॥ इतरांची गोठी कायसी ॥ मुख्य महादेवासी भुलविलें ॥ ५६ ॥ विषय इंद्रियांचे
संगती ॥ अवश्य क्षोभे चित्तवृत्ती ॥ तेथ सज्ञान हो नाधिजती ॥ मा केवि गगती अज्ञान ॥ ५७ ॥ हेंही अरीउणपन्ने ॥ न साहे स्त्रियांची संगती ॥
कामक्षोभ येकांतीं ॥ तें निर्विषदार्थीं हरिबोले ॥ ५८ ॥ श्लोक ॥ अदृष्टाद् श्रुताद्भावान्न भाव उपजायते ॥ असंप्रयुंजतः प्राणान् शाम्यति स्ति-
मितं मनः ॥ २३ ॥ टीका ॥ जें देखिलें ना ऐकिलें नाहीं ॥ ऐशिया विषयाचें नांव ॥ पुरुषाचें मन पाहीं ॥ सर्वथा कहीं क्षोभेना ॥ ५९ ॥ जे पूर्वभुक्त
विषय असती ॥ तें विस्मरण झालिया चित्तीं ॥ कामउद्रेकें क्षोभे वृत्ती ॥ न सतां संगती स्त्रियेची ॥ ६० ॥ एवं पूर्वापर विषयासक्ती ॥ पुरुषासि
बाधक निश्चितीं ॥ तेंवि सत्या ऐक मंती ॥ वासनासंस्कारें चित्त ॥ मन कामक्षोभें ॥ ६१ ॥ पूर्वी स्वदेशींचीं पक्वान्नें ॥ जेवोनि अतिप्रयत्नें ॥ तीं न कळे
तांही रांधणें ॥ पाहों प्रेमें क्षणें स्वयें जेवि ॥ ६२ ॥ तेवि वासना संस्थित काम ॥ पुरुषास करी सकाम ॥ कामक्षोभें पाडी भ्रम ॥ कर्माकर्म स्मरेना ॥

॥६४॥ एवं वासना काम संगतें ॥ बाधक होय परमार्थी ॥ यालागीं साधकें समस्तीं ॥ स्त्री कामासक्त त्यागावी ॥ ६५॥ मनीं सांभल्या कामासक्ती
॥ साधकीं तेथें करावी युक्ती ॥ आवराव्या बाह्य इंद्रियवृत्ती ॥ तें मना भिरगांते हळूहळू होय ॥ कर्मेंद्रियां रक्षण ॥ इंद्रियें राखावीं विवेकें जाण ॥ म
नें सांभल्या काम पूर्ण ॥ आपल्या आपण उपशमे ॥ ६६॥ तेणें पडिजे अनर्थी ॥ तेव्हां गावें संगत्यागें ॥ रागत्यागें निजस्थिती ॥ इतुकें कार्य घेऊ
पवांन्हे ॥ ६७॥ श्लोक ॥ तस्मात्संगो न कर्तव्यः स्त्रीषु स्त्रैणेषु चेंद्रियैः ॥ विदुषां चाप्यविश्रब्धः षड्वर्गः किमु मादृशाम् ॥ २४॥ टीका ॥ जे
असज्ञाना उठाठेव ॥ सकाम मुक्त तो न होय ॥ एरा स्त्री संग अनर्थ ॥ त्याहूनि अधिक स्त्रैणांचा ॥ ६८॥ यालागीं कर्मेंद्रियांचे स्थिती ॥
स्त्री आणि स्त्रैणांचे संगतीं ॥ घडतें सर्वा परमार्थी ॥ जे निजस्वार्थी साधक ॥ ६९॥ जरी विषयीं हो मिळे मन ॥ तरी इंद्रियें आवरावीं आपण ॥
मग मनें त्या विषयां जाण ॥ मनीं आपण स्वयें विरे ॥ ७०॥ निकट विषय स्त्री संगतीं ॥ मनसा में विषया सक्ती ॥ क्षणार्धें स्त्रीसंग प्राप्ती ॥ पड
ते अनर्थ सज्ञान ॥ ७१॥ स्त्री दर्शनें कामासक्त ॥ देवेंद्र झाला भगांकित ॥ चंद्र कलंकियाचे येथ ॥ केला निश्चित गुरुपत्नी ॥ ७२॥ सौभरी तप
स्वी तपयुक्त ॥ तो मत्स्य मैथुना सक्त येथ ॥ करूनि साठी स्त्रिया कामासक्त ॥ संग अनर्थ स्त्रियांचा ॥ ७३॥ निजकन्येचिया संगती ॥ ब्रह्मा मुकला कामा-
सक्ती ॥ इतरांची कोण गति ॥ संग अनर्थी स्त्रियांचा ॥ ७४॥ कामिनी संग अति दारुण ॥ शिवा सिद्ध झालें लिंगपतन ॥ प्रमदासंगें सज्ञान ॥ ठकले
जाण महायोगी ॥ ७५॥ नारदें विनोद दृष्टी ॥ कृष्णपत्नी मागितल्या साठीं ॥ तो नारद कन्या गंगातटीं ॥ तेथ जन्मले पोटीं साठ पुत्र ॥ ७६॥ कौतुकें
स्त्रियां प्रति जातां ॥ सज्ञानपणें बाधकता ॥ भाम जरा शिन्या मृगांची कथा ॥ कोण वार्ता निगायीं ॥ ७७॥ क्षणार्धें स्त्रियांची संगती ॥ सज्ञान
ठकले पराशरी ॥ जैसें स्त्री संगा विश्वासती ॥ तें दुःख भोगिती मज ऐसे ॥ ७८॥ यालागीं विश्वास सतां स्त्री संगासी ॥ इंद्रिय षड्वर्ग कासवी सी ॥
धैर्य आवरूनि इंद्रियांसी ॥ मनें स्त्रियांसी त्यागावें ॥ ७९॥ त्यागूनि स्त्रियांचा संगती ॥ उपरमूनि इंद्रियवृत्ती ॥ राजा पावला परम शांती ॥
तें निर्धारित स्वयें सांगे ॥ ८०॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ एवं प्रगायन्नृपदेवदेवः स उर्वशीलोकमथो विहाय ॥ आत्मानमात्मन्यवगम्य

मां वेद पारमज्ञानविधूतमोहः ॥२५॥ टीका ॥ जो उर्वशी स्वर्गभोग पावोनी ॥ ज्यासी देव मानिती अग्रपणीं ॥ जो राजचूडामणी ॥ ज्यासि येतां
लोटांगणी भूपाळ ॥८१॥ ऐसा पुरूरवा चक्रवर्ती ॥ ज्याहोनि उर्वशी भोगप्राप्ती ॥ स्वर्गभोगीं पावला निरक्ती ॥ सामान्य नृपती तो एक ॥८२॥ अप्राप्य
विषययोगी ॥ बहुत देखिले विरागी ॥ परि प्राप्त स्वर्गांगनाभोगीं ॥ धन्य विरागी पुरूरवा ॥८३॥ पुरूरव्या ऐसी विरक्ती ॥ नाहीं देखिली आणिका
प्रती ॥ धन्य पुरूरवा त्रिजगतीं ॥ स्वसुरवंश्री पत्तावारवाणी ॥८४॥ तेणें अनुतापाच्या अनुवृत्ती ॥ निंदोनियां निजात्मस्थिती ॥ दाखिली कामि
नी कामासक्ती ॥ धुतली निश्चितीं महामोही ॥८५॥ अनुताप आगळा असंग ॥ वैराग्य पुढें दृढ निचांग ॥ विवेकें दमितां सांग ॥ काममोहाचें दा
गसा खिलें तेणें ॥८६॥ जें निंसानें पुढें पडे ॥ नृप तुं नेनानें निंदे ॥ तो विनिजात्मप्रासि नि वाडे ॥ तेजि वाढे कोडें साक्षि ॥८७॥ गेलिये अति शुद्ध निज
वृत्ती ॥ निवेक वैराग्यसंपत्ती ॥ पूर्ण अनुतापाचें स्थिती ॥ माझी कृपा प्राप्त पावला ॥८८॥ माझिया कृपेवीण कहीं ॥ कदा अनुताप नुपजे देहीं ॥ भु
डू अनुतापव्यावाडांवीं ॥ ते माझ्या कृपा पाहा परिपूर्ण ॥८९॥ माझी कृपा आलिया जाण ॥ जीव होय ब्रह्मपूर्ण ॥ निःशेष गेल्या मानाभिमान ॥ मीतूं
पणपासेना ॥९०॥ तेथ कार्य कर्म आणि कर्ता ॥ भोग्य भोग आणि भोक्ता ॥ दृश्य द्रष्टा दृष्टता ॥ त्रिपुटी सर्वथा असेना ॥९१॥ त्रिगुण त्रिपु
टी वें कारण ॥ मूळ भूत निज अज्ञान ॥ ते सद्गुरुकृपें स्वतव जाण ॥ गेलें दरपणें न मिथ्यत्वें ॥९२॥ जे निंदारा चें सापपणा ॥ निर्धारितां हार पेपूर्ण ॥
तेविं गुणांसि अविद्या जाण ॥ जाय हारपोन गुरुकृपें ॥९३॥ सद्गुरु बोधें पाहातां जाण ॥ दिसेना द्वैताचें भान ॥ तेथ उर्वशी भोगी कोण ॥
राजा स्वानंदें पूर्ण निवाला ॥९४॥ राजा निवाला ब्रह्मरसीं ॥ मग सोडूनियां उर्वशी ॥ त्यजूनियां स्वर्गलोकासी ॥ निजबोधें सेनी घाला ॥
९५॥ इतर ज्ञाते स्त्रिया त्यागिती ॥ परि त्यागें नाकमासक्ती ॥ तेसी नव्हे रायाची स्थिती ॥ परमार्थ निरक्ती पावला ॥९६॥ जे परमार्थ विरक्ती
चें पोटीं ॥ कामिनी कामनातां तुटी ॥ ब्रह्मानंदें कोंदली सृष्टी ॥ स्वानंदपुष्टी निवाला ॥९७॥ ऐसा मास्वरूपें सहज ॥ मी होऊनि पावला मज ॥ जिणें
निकसनाकामकाज ॥ नाचत भोज स्वानंदें ॥९८॥ ऐसा निश्वयें शिरीं निश्चिन ॥ माझें निजस्वरूप आला प्राप्त ॥ तेणें हा इतिहास येथ ॥ निज-

स्वस्वार्थगह्वला॥९९॥ अनुताप आवशीइ तिहास॥ गातांप्रगटे पूर्णपरेश॥ तेथ सहजें अविद्येचा नाश॥ निजस्वरूपी सिवीरा निवाला॥ २००॥ ऐवढी पावावया निजप्राप्ति॥ त्यागावी कामिनीकामासक्ती॥ मुख्य त्यजावी धरावी सत्संगती॥ हें निरूपण हरि सांगे॥१॥ श्लोक॥ ततो दुःसंगमु त्सृज्य सत्सु सज्जेत बुद्धिमान॥ संत एतस्य छिंदंति मनोव्यासंगमुक्तिभिः॥ २६॥ टीका॥ अवश्य त्यागावा दुःसंगसंगती॥ तो दुःसंग संपर्कें पतन करी आतां॥ तरी स्त्री आणि स्त्रैणा नरता॥ दुःसंगसर्वथा असेना॥२॥ जो मानिना वेदशास्त्रार्थां॥ जो अविश्वासी परमार्थी॥ त्याचे मनी अतिविकल्पता॥ तो हा तत्वता दुःसंग॥३॥ जो बोलवाले अतिनिरक्त॥ हृदयी असक्त कामरत॥ कामक्रोध हृद्य पायेन॥ तो हा निश्चित दुःसंग॥४॥ कां स्वधर्मकर्मविहीनतना॥ बाह्यदावी सात्विकता॥ हृदयीं दोषदर्शी संता॥ हे दुःसंग ना अतिदुष्ट॥५॥ तो मुखें न बोले आपण॥ परि देखे साधूंचे दोषगुण॥ तें निसवाह्य दावी उपलक्षण॥ तो अति कठिण दुःसंग॥६॥ मुख्य आपली जे सकामना॥ तो चि दुःसंग सर्वथा॥ तो कामसमूळ त्यागितां॥ दुःसंगता त्यागिली॥७॥ कामकल्पनेचा जो मेरू॥ तो नि दुःसंग दुर्धर॥ ते कामकल्पना त्यागी जो नरू॥ त्यासि संसारू स्वरूप॥८॥ कामकल्पना त्यागावया जाण॥ मुख्य सत्संग निकारण॥ संतांचे वंदितां श्रीचरण॥ कल्पनाकाम जाय उपमर्दे॥९॥ संगसर्वथा बाधक॥ म्हणशी त्यजावा निःशेख॥ तरि सत्संग न धरितां देख॥ केवि साधक सुटतील॥१०॥ सत्संगेंविणें जें साधन॥ तें चि साधकां दृढ बंधन॥ सत्संगें निर्वाण त्यागजाण॥ तें संपूर्ण पारखांदृ॥११॥ चित्त विषयांचा संबंध॥ गांठवेसल्या सत्कर त्यांचा करावया छेद॥ विवेकें विपद निजसाधू॥१२॥ संतांच्या सहज गोठी॥ त्याची उपदेशाच्या कोटी॥ देहात्मता जी वगांठी॥ बोल्या साठीं छेदिती॥१३॥ भावें धरिल्या सत्संगती॥ साधकां भवपाशनिर्मुक्ती॥ या लागीं अवश्य बुद्धिमंतीं॥ करावी संगती संतांची॥१४॥ त्या संतलक्षणांची स्थिती॥ आतिसादं पंथीपती॥ आदरें सांगे उद्धवाप्रती॥ यथानिगुती निजबोधें॥१५॥ श्लोक॥ संतोनपेक्षा मच्चिता प्रशांताः समदर्शिनाः॥ निर्ममा निरहंकारा निर्द्वंद्वा निष्परिग्रहाः॥ २७॥ टीका॥ साधूंचे अमितगुण॥ त्यांत मुख्यत्वें अष्टलक्षण॥ निवडूनि

सांगे श्रीकृष्ण ॥ तें कोण कोण अवधारीं ॥ १६ ॥ आम्हा आम्हल्या भावस्था ॥ वाधूंना कैसा धुम्ध्या निता ॥ चिंतरतलें भगवंता ॥ निरपेक्ष नाम यानाव ॥ १७
॥ फेलविषयीं मज व्हावा ॥ ऐसा आठवना वेजीवा ॥ हा साधुचा निरपेक्ष वेषा ॥ जाण उद्भवा गुणपहिला ॥ १८ ॥ निर्जे चिंतनानें चैतन्या ॥ या चिंतनावेंन
चिंतपण ॥ या चिंतनावें निरपेक्ष पूर्ण ॥ इतर चिंतन भवबंधु ॥ १९ ॥ निरपेक्ष ध्यान यापैय ॥ जागृती स्वप्न सुषुप्ती आंत ॥ चिंतनार्थी जडलें चित्त ॥ या
नावं मच्चित्त उद्धवा ॥ २० ॥ काम क्रोध मादि दोषरहित ॥ परमानंदीं जडलें चित्त ॥ शांति सुखवासें वसतेंय ॥ या लागीं प्रशांत नांव तयासी ॥ २१ ॥
जरि प्राणांतकेला अपकार ॥ तरि दुष्टनम्हणे हा नर ॥ अपकार्या करी उपकार ॥ प्रशांति प्रकार या नांव ॥ २२ ॥ जरि न कृति सर्व नेलें ॥ तरि शोभेना
रोषवलें ॥ तें जाण ब्रह्मार्पण झालें ॥ येणें आम्ह आलें प्रशांतत्व ॥ २३ ॥ ब्रह्म भावें चित्त लता ॥ विश्राम पणें सर्व भूतां ॥ कदांन कल्पनपजे चित्ता ॥
हे प्रशांतता गुण तिजा ॥ २४ ॥ ऐसा हा प्रशांतता गुण ॥ आंगी याणाव यांहीं निकारण ॥ जगीं दिसे समदर्शन ॥ ब्रह्म परिपूर्ण समसाम्यें ॥ २५ ॥ ज
मणाहानां दिसे विषम ॥ विषमीं देखे समब्रह्म ॥ तो चि समदर्शी परम ॥ हा गुण निरूपम पंचवा ॥ २६ ॥ हे समदर्शी या वया हातां ॥ मावें भगवंत नि
भगवंता ॥ निःशेष त्यजिली अहंममता ॥ हे ही कृपा अवधारीं ॥ २७ ॥ धरितां देहाचा अभिमान ॥ ते अहंता वाढवी मीपण ॥ मीपणें ममता
जाण ॥ वाढे संपूर्ण देह संबंध्या ॥ २८ ॥ देहवाढली अहंममता ॥ तेवतेंवी महादुःखावर्ता ॥ तिचा निवारा वया निजव्यथा ॥ सद्भावें माझ्या गुरुचरणीं
॥ २९ ॥ गुरुकृपा झालिया पूर्ण ॥ माझें दर्शनें मीपण ॥ तें कल्पनिदा विता जाण ॥ जग संपूर्ण मीएक ॥ ३० ॥ जें जें सान थोर दिसे दृष्टी ॥ तें तें अव
घें मी विसृष्टी ॥ मा स्वामीपणाची निजपुष्टी ॥ पोरा तरी ठेवें लोकस्य ॥ ३१ ॥ ऐसा मीपणें मी परिपूर्ण ॥ तेथ मी म्हणावया म्हणतें कोण ॥ निःशेष
निमालें मीतूंपण ॥ निराभिमान या नांव ॥ ३२ ॥ ऐसें माझें मीपण पाहातां ॥ समूळ हारपली ममता ॥ हें माझें म्हणावया पुरता ॥ ठाव रिता नुरे
ची ॥ ३३ ॥ तेथ मीपणें मी माझें ॥ नुरे चि तुपणें सितुझें ॥ ऐसें परब्रह्माचें निजें ॥ झालें सहजें निर्मम ॥ ३४ ॥ निर्मम निराभिमान ॥ ते हे उद्भवा
मा संपूर्ण ॥ पांचवें सहावें लक्षण ॥ साता चें जाण निज गुह्य ॥ ३५ ॥ ऐसें निर्मम निरहंकार ॥ जें हा रूनि ठेलें साचार ॥ त्यासि द्वंद्वदुःख डांग

रा॥ अणुमात्र नबाधी॥ ३६॥ देह अहंता बाधा॥ त्यागितां सकळ दुःखांचा झाडा॥ तो त्रासु सकळांनें चोहटा॥ देहाचा दृश्य दोरूनि असे॥ ३७॥ मा
झें मीपणा बाहेर॥ जें ममतास्पद दुजें नरें॥ तें तें ममता पूर्ण स्फुरे॥ तें त्याचि चिन्मात्रें घोटिलें॥ ३८॥ देहाभिमानपदरी आलें भोगें॥ तो त्या घेना
जें त्या मीनरी॥ देह पोखिसतां नरक द्वारीं॥ तो अणुमात्र कुंथेना॥ ३९॥ देह त्याग मुरडी सांपडे॥ तेणें दुःसंतोन आकळे॥ देह पाळवेल माजा वि-
दें॥ तें वांटें कोडें त्याग घेना॥ ४०॥ छाया विवर्त्त पदें॥ कां पाळवेल मार्ते त्वंदें॥ तेणें पुत्रधास कळ दुःख जोडे॥ मुक्तालागीं नेणें पाईं देह मोगा॥ ४१॥ त्याचे
दृष्टी रचावी एकाएक॥ दुःखपणा मुकें दुःख॥ सकळपणा विसरे सकळ॥ निर्द्वंद्व दःख यारे नृ॥ ४२॥ तो निर्मम निराभिमान॥ त्यासि नाहीं भेद भान॥ अ-
भेदीं मिथ्या द्वंद्व बंधन॥ हा सातवा गुण निर्द्वंद्व॥ ४३॥ तो निर्द्वंद्व निराभिमान पाहाहो॥ त्यासि गृह्य आराम वृत्ति नव्हे देहो॥ तें पदें संबंध परिग्रहो॥ उरा
वया कैंचा मग कैंचा॥ ४४॥ स्वजन धन स्त्री पुत्रांसी॥ नांदों नेणो नातळे त्यासी॥ सम पवन जागृता तैसी॥ तें साधुसि संसारु॥ ४५॥ एवं प
रिग्रहो असोन॥ साधु अपरिग्रहो पूर्ण॥ हें आठवें मुख्य लक्षण॥ अनक्र जाणत णासी॥ ४६॥ साधु परिग्रहीं दिसतां॥ परि ते परिग्रहीं नस
तां॥ हें चिह्न संतांचें पावावया स्फुर्ता॥ त्यांची निज मर्जी करावी॥ ४७॥ हें साधूचें अष्ट लक्षण॥ तें ब्रह्माचें अष्टांग जाण॥ कीं अष्टमहासिद्ध॥
निर्गुण॥ तें हें अष्टगुण साधूचें॥ ४८॥ चैतन्य सरीं नरीं चंकमक॥ विकासलें सष्टदळ॥ तें हें संत लक्षण केवळ॥ स्वानंद शीळ साधूचें॥
४९॥ ऐसे हे अष्ट महागुण॥ सकळ भूषणां भूषण॥ त्याचें आंगीं नाणलें पूर्ण॥ तें साधु सज्जन अतिशुद्ध॥ ५०॥ इतर संगा नियेमाम॥ ॥ सं
ग बाधक निश्चित॥ तें नाना दुःख सत्संगत॥ संग छेदी आसक्ती देह संगा॥ ५१॥ तेथ उपदेशा न लगे कांहीं॥ संगें देहा करी विदेही॥ तें विसान-
श्लोकीं पाहीं॥ संतांची नवाई हरि सांगे॥ ५२॥ श्लोक॥ तत्पुण्यं महाभाग महाभागेषु मत्कथाः॥ संसर्गो तहितानृणां स्तुपतां प्रु
नन्मप्यं॥ २८॥ टीका॥ इंद्रपदादि ब्रह्मसदन॥ येथा मी नाव भाग्यगहन॥ तें हि सत्संगा समान॥ कांट्यांशें जाणतु केंना॥ ५३॥ एसि-
कीं कां सत्संगती॥ सभाग्य भाग्याचें पावती॥ भगवद्भावें साधु वर्तती॥ माझी कथा करितो अनुवादें॥ ५४॥ जें कथा अवचटें कानीं॥ प

इतांकळिमळाचीधुणी॥ करूनिसांडितत्क्षणीं॥ जेगंगेहूनिपवित्र॥५५॥ जेथमाझीनिजकथागाती॥ तीर्थेंतयेंपवित्रहोती॥ ऐशियाभगवत्क
थाकीर्ती॥ साधूसज्जनींसर्वदां॥५६॥ स्वयें आपणभागीरथी॥ सर्वदांऐसेंजीवींचिंती॥ कोणासाधूयेंजेंमज्जनंती॥ तेंमाझींपापेंजातीनिःशेष॥
५७॥ पावतीत्वाहूषमनीं॥ तेंक्षयपापमजलागुनी॥ तेंहिमाझेंसंतचरणीं॥ सकळपापाधुणीसत्संगें॥५८॥ कांत्याचेमुखींहरिनामकीर्ती॥
॥त्यांचेंगायजेंमजमाजीयेती॥ तेंसकळपापेंमाझींजाती॥ ऐसेंभागीरथीस्वयेंबोले॥५९॥ ऐसीसंतांचीगंगगती॥ एदांवाळीभागीरथी
॥भवत्वटेंगळियासंतांप्रती॥ पापेंपळतीप्राण्यांचीं॥६०॥ तेंसंतमुखींचीमाझीकथा॥ जें अत्यादरेंऐकेश्रोता॥ तत्काळचीनिजभाग्यतत्वतां
॥मजहीसर्वथानवर्णवे॥६१॥ माझेकथेचीअतिआवडी॥ नित्यनूतननवीगोडी॥ सादरेंऐकतांपापकोडी॥ जन्मोनिरासांडीउरवीना॥६२॥ मा-
झीकथाकांमाझेंनाम॥ सकळपातकांकरीभस्म॥ हेंचिनिजगुह्यचेंवर्म॥ भीतिसमागमउद्धवा॥६३॥ नानायोगयागवेदाध्ययन॥ करितां
पवित्रनव्हेमन॥ तेंकरितांहरिकथाश्रवण॥ होयअंतःकरणपुनीत॥६४॥ भवछेदपदतानंद॥ दोषनाशकसावरू॥ नामपदतांअव
रू॥ तेंहोतशुद्धपरमार्थें॥६५॥ नानायोगयागवेदाध्ययन॥ तेथअधिकारीहूनसंपूर्ण॥ कथाश्रवणेंचारीवर्ण॥ होतीपावनउद्धवा॥
६६॥ ऐसाजोमकथाश्रवणी॥ तोरंकांनाइवर्गजसकळजनीं॥ तेंभाग्यभगवत्केरचेंनांनूनीं॥ सरंभाकोणीलाहूंना॥६७॥ भगवत्क[illegible]
सांग॥ त्यांसकथाकीर्तनींअनुराग॥ तोचिनिजभाग्येंमहाभाग॥ स्वमुखेंश्रीरंगबोलिला॥६८॥ जगातेंपवित्रकरिती॥ माझीजाणता
मकीर्ती॥ ऐसाकळवळानिधीपती॥ उद्धवाप्रतीबोलिला॥६९॥ ऐशीभगवत्कथेचीमात॥ काविं आतुडे आपुलेहातां॥ तेचिअनर्पोंश्री
पती॥ विशदश्लोकार्थेंसांगत॥७०॥ श्लोक॥ तोयेरपूर्णजगायंतिन्यनुमोदंतिचाहताः॥ मन्यराश्रद्धानाश्चभक्तिंविंदंतितेमयि॥
३२॥ टीका॥ आपुलियागृहकार्यांची॥ विषयव्यापारींजातजातां॥ कानींपडलीहरिकथा॥ स्वभावतांप्रसंगें॥७१॥ कृष्णकीर्तिकथ
ासरें॥ रिघतांनिकर्णद्वारें॥ नीतनिरूपापएकसरें॥ निघतीहेंरंगजवजोन॥७२॥ जेविंपंचाननाचीआरोळी॥ करीमदगजांरांगोळी

तेविं हरिकथेचा मेळा ॥ करी रवदळा महापापा ॥ ७३ ॥ गुरांनि चाल्यापापाचा केरु ॥ कथा भरगज भस्वादरु ॥ कथावधानाधारनाधारु ॥ हृदयीं नसरूम
नेहोय ॥ ७४ ॥ जंव जंव कपारहस्य जोडे ॥ नंव तंव अनुमोदनीं भीजि वाढे ॥ वाढे लक्ष्मी निन्ने निपाडें ॥ नेकथाकें वाडें स्वयें गाय ॥ ७५ ॥ फेडूनि लाजेचें बिरडें
॥ गातां हरिकीर्तिगुणपवाडे ॥ न पाहे नोकर्मांकडे ॥ न गांकडे सन्नद्यांसी ॥ ७६ ॥ निजभावें भगवन्तयागातां ॥ स्वयें भउपजे सादरता ॥ नेणें अन्याद
रैंकारिकथा ॥ होय सांगता अतिश्रद्धा ॥ ७७ ॥ जंव जंव कथासांगनिवाडें ॥ तंव तंव श्रद्धा अधिक वाढे ॥ प्रेमाचा पूर चढे ॥ स्वामाजी बुडे निज भक्त ॥
७८ ॥ कथा कीर्तन अनुकीर्ती ॥ वाढत्या भक्तीं नित्य प्रीति ॥ वाधूंन शके विषयासक्ती ॥ नेणें मत्सर स्थिति साधकां ॥ ७९ ॥ न करितां भगवद्भजन ॥ वेदा
ध्ययन यज्ञ दान ॥ येणें विश्वास ओझा रुंनरोन ॥ म्हणती नेजन महामूढ ॥ ८० ॥ येथ मुख्यत्वें भगवद्भजना ॥ हा विश्वास धरितां चित्तीं ॥ भगवत्सरस्म
ला वृत्ती ॥ सर्वभूतीं मद्भाव ॥ ८१ ॥ ऐसा भाव धरोनि त्हृदयीं ॥ माझी भक्ति विगळे काई ॥ सर्वथा स्वयें करणें नाहीं ॥ मत्सर पाहीं या रिती ॥ ८२ ॥ ऐ
शिया मत्सरवृत्ती ॥ सावधान निजस्थिती ॥ भक्तां उपजे चौथी भक्ती ॥ तें विशेषा पर्तीस्यथें सांगे ॥ ८३ ॥ नेथ न करितां आठवण ॥ अखंड होय हरीचें
स्मरण ॥ क्रियामात्र भगवद्भजन ॥ सहजें जाण सर्वदा ॥ ८४ ॥ जें जें दृष्टी देखे आपण ॥ थोर भय वा सूक्ष्म सान ॥ ते तें हरिरूप संपूर्ण ॥ सहजें भज
न अहेतुक ॥ ८५ ॥ जें जें वाचे वदे वचन ॥ तें तें होय हरीचें स्तवन ॥ स्तव्य स्तविता उणखुण ॥ हेंहि आठवण विसरोनी ॥ ८६ ॥ शब्दीं शब्द्यातें शब्द
विलां ॥ ते शब्दरूपें हरीची कथा ॥ शब्द घोतक त्या शब्दार्था ॥ ते अर्थ माहक ता हरीची ॥ ८७ ॥ यापरी शब्दश्रवण ॥ श्रवणीं श्रवण होतां जाण ॥
तो शब्दार्थ संपूर्ण ॥ होय ब्रह्मार्पण श्रवणांसी ॥ ८८ ॥ गंध घ्राणा होतां भेटी ॥ भोक्तेपणें हरीची उठी ॥ तो घ्रेय घ्राता घ्राण त्रिपुटी ॥ स्वयें घोटी
चिद्रूपें ॥ ८९ ॥ रसरसनारसीं त्व बोध ॥ तेथ निज भोक्ता गोविंद ॥ तो भोग्य भोक्ता भोजन संबंध ॥ करि परमानंद निजबोधें ॥ ९० ॥ शीत उष्ण मृदु
कठिण ॥ निजांगीं लागतां जाण ॥ तें आंगें निक्षेय आपण ॥ मृदु कठिण मिथ्यत्वें ॥ ९१ ॥ कराची जे कर्तव्यता ॥ तीतें चालवी अकर्ता ॥ याला पि
पैतां देता ॥ अकर्तात्मता हरिभजन ॥ ९२ ॥ निश्वळ निजरूपावरी ॥ चपळ पाउलांच्या हारी ॥ चालवी जे शालहरी ॥ सूर्यकरीं मृगजळाच्या ॥

॥२३॥ जागृतीस्वप्नसुषुप्ती ॥ चिन्मात्रीं जडली वृत्ती ॥ चित्तचैतन्याची विसरे स्फूर्ती ॥ या नांव मद्भक्ती उद्धवा ॥२४॥ हे माझी आवडती भक्ती ॥ ब्र
ह्मैं नांव ह्मणिजे तचौथी ॥ हें भाग्य आतुडे ज्याचे हातीं ॥ तेंचि चारी मुक्ती निजदासी ॥२५॥ श्लोक ॥ भक्तिं लब्धवतः साधोः किमन्यदवशिष्यते
॥ मय्यनंतगुणे ब्रह्मण्यानंदानुभवात्मनि ॥३०॥ टीका ॥ अत्यंत माझी पढियंती ॥ तेहे जाण चौथी भक्ती ॥ निजभाग्यें लाधल्या हातीं ॥ चारी मु
क्ती तृणमात्र ॥२६॥ निरपेक्ष जे माझी भक्ती ॥ तेथ पायां लागती चारी मुक्ती ॥ त्यांते भक्त न धरिती हातीं ॥ येथवरी प्रीति मद्भजनीं ॥२७॥ माझी
या निज भजनप्रीती ॥ स्वमाहात्म्यें बहुतां नेणिजे भक्ती ॥ चहूं तें घेण मिथ्या मुक्ती ॥ जाणोनि न घेती निजभक्त ॥२८॥ जेथ बुडतां सायुज्यकुडी ॥
तेथ मुक्ति काय गा बापुडी ॥ माझिया निजभजन आवडी ॥ स्वानंदकोडी मद्भक्तां ॥२९॥ निरपेक्ष निजप्रीती ॥ मातें करितां अनन्य भक्ती ॥ भक्तां
सि स्वानंदाची प्राप्ती ॥ भजनस्थिती माझारी ॥ ४००॥ जें निगमेंसी वर्नवी गुर्विण ॥ कां निरुणपणें सिनरुणी ॥ तेंहि स्वानंदाचा पूर्णपणीं ॥ माझें
निजभजनीं मद्भक्त ॥१॥ तेथ सगुण अथवा निर्गुण ॥ उभयरूपें मी ब्रह्म पूर्ण ॥ तेथ भावें करितां भजन ॥ ब्रह्मसंपन्न मद्भक्त ॥२॥ भावें करितां मा
झी भक्ती ॥ भाविकां कोण पां अप्राप्ती ॥ विवेकवैराग्यज्ञानसंपत्ती ॥ पायां लागती मद्भक्तां ॥३॥ माझे निजभजनें तुटे भेद ॥ स्वयें चि तें प्रगटे के
द ॥ तेणें तो सदा परमानंद ॥ स्वानंदकंद स्वयें ॥४॥ माझें स्वस्वरूपा नाहीं अंत ॥ यालागीं नांवें मी अनंत ॥ वाप भक्त भाव समर्थ ॥ तेणें ही अनंत
आकळिलों ॥५॥ ऐसें ज्याचें प्रेम गोड ॥ त्याचें सेवेचें मज कोड ॥ त्यांचें सोशीं मी सांकड ॥ निवारा चाड मज त्यांची ॥६॥ देव सप्रेमें भुकेला ॥
म्हणे मी त्यांचा चि अंकिला ॥ जिवें भावें तयां विकिला ॥ मी त्यावाजियला तिहीं लोकीं ॥७॥ येथवरी भक्त माझे मानी ॥ अवचटें झाल्या स
त्संगती ॥ मा सद्भक्तें जे साधु सेविती ॥ त्यांची निजगती न बोलवे ॥८॥ ऐसा संत महिमा वाढविता ॥ धर्मा न पुरे श्रीकृष्णनाथा ॥ तो चि संत महिम
मा पुढता ॥ होय वानिता चौं श्लोकीं ॥९॥ श्लोक ॥ यथोपश्रयमाणस्य भगवंतं विभावसुं ॥ शीतं भयं तमोऽप्येति साधून्संसेवतस्तथा ॥३१॥
टीका ॥ जेविं वैश्वानर तेजोमूर्ती ॥ त्याची सेवा जे करूं जाणती ॥ त्यांचें शीत तम भय निवृत्ती ॥ तो करी निश्चिती उद्धवा ॥१०॥ शीत निवारी स

सन्निधी ॥ तर्पनितारातेंतोरहे ॥ अर्पनियाशिमणन्दूहे ॥ तोनिश्चिशुद्धीशिमानसा ॥ ११ ॥ ते शीलनागसत्संगाते ॥ मंगाचिनिधनापानमारना ॥
तेंचि अर्थाचि निजयुक्त ॥ एकरूपपत्नाभूदेवा ॥ १२ ॥ शांतिनग्नगितेंहंद्रवासाधू ॥ तेंसापूर्ण निनाभिन साधू ॥ नपमर्गितें मन्नानापू ॥ त्यासिचकरि
तेंसबांधूनिनज्ञानें ॥ १३ ॥ गयामानेश्रेष्ठमरण ॥ तेंनिनाशितेंमाधूनिनराण ॥ दुःखशिनें जन्मभरण ॥ कृपाळूपूर्णदानानें ॥ १४ ॥ अग्नि
समानम्हणाणेंसाधू ॥ हार्डतोन्ह अग्नि भरड ॥ अग्नीहूनि अधिकसाधू ॥ तोनिश्रवांभूहूरीरागें ॥ १५ ॥ अग्निपराग अवरूपूम ॥ सांडूनि
कोधनिर्धूम ॥ अग्निगोव्ह अध्रमांनम ॥ साधुरानेंसमभक्तदानें ॥ १६ ॥ साधुचायन्यमन्यगगते ॥ मंगंजरनाश्यतोदिनें ॥ नमांनेंक
मंडनमोहिनी ॥ नृत्यानारीतनिजसंगें ॥ १७ ॥ श्लोक ॥ निपन्नांन्मक्तलोयोंरेभक्तांश्रीपरमात्मणां ॥ शांतांब्रह्मनिदःशांनानेंहृदेवा-
ऽसमक्ततां ॥ १८ ॥ टीका ॥ पतितराणे अधिकबुद्दे ॥ अपयादनादीगानार्थं ॥ तेयउवकल्पान्तकल्पानिर्मुद्धे ॥ अधर्मबुद्धीजनारी ॥
१९ ॥ अधर्मेनिमज्जननरकांत ॥ स्वधर्मेगुन्मज्जनस्वर्गांत ॥ गंगंगागितें आनंनें ॥ स्वर्गात गर्नांतरंमारी ॥ १९ ॥ यापरीसंसारजन ॥
पावतें जन्ममज्जनिमज्जन ॥ यांसनरकनया गनार्थ जाण ॥ साधूमज्जनरक्षनाव ॥ २० ॥ परन्याकल्याणनामासारी ॥ तेंचि अछिद्रनाव
नारी ॥ तेंबिंबुडतोंमनसागरीं ॥ शरणरूपनारीमज्जननन ॥ २१ ॥ कामक्रोधपरहितशांतें ॥ हेंनिनावेंचे अछिद्रस्थितें ॥ ब्रह्मज्ञानेंसपू
रतें ॥ सकलरूपनिर्मितियांहृन ॥ २२ ॥ कामक्रोधादिमानजारी ॥ नर्केम्प्सारया आनिरासें ॥ रत्नांतपावेनानेशागी ॥ संगेंमकल्कासीना
रक ॥ २३ ॥ नकडंनानेंदास्थितें ॥ नृनेनंदकल्यांतें ॥ वुडवृनेंणे धारानतें ॥ तारकानिश्चितेनिजसंगें ॥ २४ ॥ परायेनावेनिनवलगती
यरीनवदलेनेबुडतें ॥ नकोंगहिंनेनरतें ॥ नागतोश्रेतोडहूवा ॥ २५ ॥ दीनानाथकवनकोणाशाहाही ॥ मानिमृग्यनेंतरूणोगावी ॥ स्या
कळवळ्याचा अभिप्रायी ॥ स्वयें देवांसांगत ॥ २६ ॥ ॥ श्लोक ॥ अन्नंहिप्राणिनांप्राण आर्तानांशरणंत्वहं ॥ धर्मोवित्तंनृणांप्रेत्यसं
तोऽर्वाग्बिभ्यतोरणं ॥ २७ ॥ ॥ टीका ॥ जैसेंअन्नेंतेणप्राण ॥ रानेंयानवानतें जाण ॥ प्राणियाचेंप्राणपोषण ॥ करानयासामर्थ्य

पूर्णोअन्तीनांद ।।२७।। जोडलाधर्मोचीसंपत्ती ।। तेंइहलोकींहोयरक्षिती ।। तेंचिधर्मधनदेहांतीं ।। उत्तमगतीद्यावया ।।२८।। संसारींगीहिंकेर
रूग ।। त्रिविधतापेंतापलेपूर्ण ।। ऐशियाशरणागतांशरण्य ।। श्रीनारायणरक्षिता ।।२९।। माझेंकरितांनामस्मरण ।। सहजेंचिवारेजन्मम
रण ।। त्यासजोरक्षालियाशरण ।। नाथादुःखकोणवापुडें ।।३०।। दुःखशायनपानतांभार्या ।। जिव्हांसाधुसंनिकटसनुद्दा ।। त्यांसीशमव्यम-
याची आधिव्याधी ।। ज्ञाणत्रिशुद्धवार्धाना ।।३१।। प्राणियांसीगहातांपतन ।। मार्गेसंतत्यागनाटन ।। निकरूणेंनेंअधोगमन ।। जन्मम
रणांकेंद्रतु ।।३२।। संसारतरानयात्राण ।। सत्संगतीनिर्माण ।। त्यांचेमानेधीरनांतरण ।। दीनांहरन्यावंनी ।।३३।। ।।श्लोक।।
संतोदिशंतिचक्षुंषिवहिरर्कः समुत्थितः ।। देवताबांधवाः संतः संतआत्माःहमेवच ।।३५।। ।।टीका।। तेंनिंआधारेंसिसगर्भीरानी
निजतंजेंनिरसीगभस्ती ।। सत्संगसूर्यप्रकाशें ।। आनंदेंचीनिश्चितीनिरसोनिशा ।।३४।। बाल्यपुरगवन्याणगास्ती ।। चारमर्यादानिवृत्ती
।। तेंविजाणत्यासत्संगती ।। भवभयकन्यांनीं असंता ।।३५।। बाल्यसूर्योदयकाळीं ।। पक्षीसांडितीआंनिराळीं ।। सत्संगसूर्याचेमेळीं ।। दे
हाचीआंनिराळीसांडितीजीव ।।३६।। बाल्यसूर्याच्याकिरणीं ।। हर्षेंविकासेकमळिणी ।। सत्संगसूर्याचेमिळणीं ।। निर्विकल्पकमळ
णीविकासे ।।३७।। सूर्यउगवल्यियागगनीं ।। चक्रवाकेंमिळतीमिळणी ।। तेंविंसत्संगनाप्रावोनी ।। जीवशिवदोनीएकवटती ।।३८।। बाल्य
सूर्याचेंपाहतांतेज ।। पांथिकचालतीग्रामामार्गी ।। सत्संगसूर्याचेंमनकर्षी ।। मुमुक्षुनिजधामाप्रतिपावती ।।३९।। बाल्यसूर्याचेंउदयास्थि
ती ।। कर्मांचीचाल्कसंगती ।। सत्संगसूर्याचेसंगती ।। निष्कर्मप्रवर्त्तप्रवर्तें ।।४०।। सूर्यांनिवाचेउदयरांधे ।। अर्घ्यदानादिजेंकर्दवि-
धी ।। सत्संगसूर्याचेसंबंधीं ।। टीजेंदहवृद्दीतिन्हीतुटी ।।४१।। सूर्यउदयाचियाभासें ।। याज्ञिकहोमानेंदावितो ।। तेंविंसत्संगसूर्यस्थि
ती ।। अहंनाहींनितीज्ञानाग्नि ।।४२।। सूर्यउगवतांआकाशीं ।। दुगावेजनुत्तीनिराशी ।। संतउगवतांचिदाकाशीं ।। जोवांमकाशम
वांधी ।।४३।। हांकांसाधूसूर्यांसमान ।। हेंवोन्हणोनिनगमहीण ।। सूर्यांपानें भक्तमान ।। साधूप्रकाशमानरात्रंदिन ।।४४।। सूर्यासिय

अर्दा आमा ळ ॥ साधू गदानंन निर्मळ ॥ सूर्यासिमदाम्न मणाकाळ ॥ साधू प्रचळ म्नमणागहित ॥ ४० ॥ प्रमाणाकाचाळ अ ॥ प्र
यतांसूर्यानेप्रासागरां ॥ साधू प्रहांचा सूर्यानिश्चलं ॥ म्नानदं पाहाहोनांदनां ॥ ४६ ॥ धृदानता प्रनळ ॥ तेणें आडांदळनिमंहळ ॥
तमधूमसंहपनळ ॥ साधूसि अहमाळना पांना ॥ ४७ ॥ सर्वांनिजनिरणमनांतेनावें ॥ साधूनिजांगेजागांनिनवें ॥ सूर्यंगर्नातेंस
यांदार्वे ॥ साधू अशय्यंकागांधे ॥ ४८ ॥ सूर्यागाद्यप्राप्तियासर्व ॥ रूपाकारंरुपदंसूर्य ॥ तवानंनाद्यर्कास्यसूर्य ॥ निमा
सूर्यनगावें ॥ ४९ ॥ निवर्केनिम्नाभिनांदेगन ॥ गयांहृनिसाधू अभिन ॥ साधूथगतनळ जानांनं ॥ मनांम्निनामळांनिजनंगियां ॥ ५० ॥
पूर्णानळांदनतासाधू ॥ साधूदनाचंसमंबधू ॥ साधूरूपर्ग परमानंद ॥ जाणम्रमिद्गपरमात्मा ॥ ५१ ॥ देवांदांनंनळा प्रनदान ॥ तेव्हां
देवहांनं प्रगन्न ॥ जयानागनांनिजगळन ॥ दयाळूपूर्णदनांनं ॥ ५२ ॥ सत्वगुणसंनगांनेनधू ॥ हृययांमंसजनमनधू ॥ निर्लोभत्व
पाळूसाधू ॥ गमंनचूर्णदनांनं ॥ ५३ ॥ संततंनकळपनेदाप ॥ संतनंसाक्षीनिजम्नरूप ॥ याळ्यागंनळांगाणिजाप ॥ हांतें निष्पा
पमाधव ॥ ५४ ॥ निःपापकर्मेनिगाध्यकांगी ॥ ब्रह्मास्यरूपतादंर्न त्यार्थ ॥ येगंकशाकूनमाधूपाशी ॥ जाणानिश्चयंगंगदहवा ॥ ५५ ॥
मानिर्गुणनंब्रह्मपूर्ण ॥ साधूचान्नंतेनांनब्रह्मजाण ॥ तयागिरिम्यांप्रियानागण ॥ जन्ममरणनाधेना ॥ ५६ ॥ साधूसिमहानेशरण ॥
शियान्यानांगेजन्ममरण ॥ साधूशरणागताशरण्य ॥ मन्यजाणहृदय ॥ ५७ ॥ सावधरिस्त्रियामत्मगनें ॥ संसारियाहोयमुक्ति ॥
देर्मातज्ञापूर्वंनश्रीपतें ॥ हृदनामांनवांनिळा ॥ ५८ ॥ सद्गानेंसरान्भंगनें ॥ धरितांयरायेब्रह्मस्थित ॥ हेंनिजनसंदहवानंत ॥ देवें अ
ध्यायांतनिरूपिलें ॥ ५९ ॥ परमनिरन्नं निःकारण ॥ नेंहेपुम्हरामप्रकरण ॥ उपसंहारें श्रीकृष्ण ॥ अध्यायांतीजाणसंपव ॥ ६० ॥
म्होन ॥ नेतसंनस्तनोःप्येनमूर्वभ्यालोकानिस्पृहः ॥ मुक्तसंगांमहामेताऽऽत्मारामम्बचारहू ॥ ३५ ॥ ॥ इति श्रीमद्भागवते
एकादशस्कंधे परमहंस्यां षड्विंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥ टीका ॥ पूर्वीसूर्यवंशप्रसिद्ध ॥ तेथ सोमवंश चासंबंध ॥ वैवस्वताचा अ

ऊनियोंबिंदुवोलिला ॥ ६१ ॥ उमावनीं अतिएकांत ॥ तेथउमा आणीउमाकांत ॥ निगतवासेंसिर्द्धाइन ॥ स्यानंदयुक्तस्वलीला ॥ ६२ ॥ तेथशिवाचे
दर्शनासी ॥ अनर्घटंआलेसमरूषी ॥ लज्जाउपजलपार्वतीसी ॥ तिणेंन्यावनासीशापिलें ॥ ६३ ॥ जोपुरुषयावना आंत ॥ येईलतोहोईलस्त्री ॥
रूपयेथ ॥ ऐसाशापत्रीधयुक्त ॥ वदलीनिश्चिनजगदंबा ॥ ६४ ॥ तेथगजानाराद्युम्नसूर्यवंशी ॥ नेणोनियांशापप्रभावासी ॥ पारधीआला-
न्यावननामीं ॥ सकळसेनेसीसन्नद्ध ॥ ६५ ॥ रिघतांचिन्यावनाआंत ॥ पुरुषत्वपालटलेंतेथ ॥ शापशापाचें सामर्थ्य ॥ झालेंसमस्तस्त्रीरूप
॥ ६६ ॥ तेथपुरुषत्वाची आठवण ॥ निःशेषनिसरलेंमन ॥ आपणपूर्वींहोतोंकोण ॥ हेंहीसंपूर्णाविसरले ॥ ६७ ॥ अश्वझालेअश्विनी ॥ ह
स्तीझालेहस्तिणी ॥ पुरुषझालेकामिनी ॥ तत्क्षणीत्यावनांत ॥ ६८ ॥ तेथपुरुषकामेंकामामस्ता ॥ अनेकअनेकांपुरुषांप्रत ॥ स्त्रियागभि-
यात्यासमस्ता ॥ अतिकामरतसंयोगा ॥ ६९ ॥ राजाराद्युम्नझालानारी ॥ अतिमसुकुमारसुंदरी ॥ तोगामपुत्रबुधातेंवरी ॥ अतिप्रीति-
करीमाळीचें ॥ ७० ॥ बुधेंसुद्युम्नदेखोनिनारी ॥ तोभुललाआसक्त कामेंकरी ॥ गर्व अतिप्रीतिपरस्परी ॥ तेव्हेगंधर्वी माळले ॥ ७१ ॥ बुध
महाराजचूडामणी ॥ तोगसुद्युम्नानेंस्त्रीरमणी ॥ नेलेंपटराणीनिजराणी ॥ आपणकरणीनमांनी ॥ ७२ ॥ सद्युम्नबुधवंशेंकरी ॥ पुरूरवा
जन्मल्यानेउदरीं ॥ एवंसूर्यवंशाआमाझारीं ॥ सोमवंशयापरी संचरला ॥ ७३ ॥ हेसोमवंशीची आद्यकथा ॥ येथूनिसोमवंशवार्ता ॥ श्रीकृ
ष्णावोलिलाअनितायां ॥ तेनिस्पावपाडपनिलें ॥ ७४ ॥ सद्युम्नझालाबुधाचीनारी ॥ सागेंसूर्यवंशामाझारी ॥ नाहींमन्यासी अ
धिकारी ॥ संकटगारीगांवकलें ॥ ७५ ॥ तेंसूर्यवंशनाकुळगुरु ॥ वसिष्ठमहायोगेश्वरु ॥ तेणेंकरूनिअत्यादरु ॥ गौरीहरसाधिला ॥ ७६
॥ प्रसन्नकरूनिपार्वतीगौरी ॥ मागेसुद्युम्नाच्यायोगापासीं ॥ येरसांगेमहादेवासी ॥ तस्त्रीवसिष्ठासीबुद्धनानें ॥ ७७ ॥ जेमनानेंनेंशापवचन-
॥ कदांअन्यथानहोजाण ॥ धरानयानसिष्ठाचेंमन ॥ नवलीवंदाणीशिवेंकेलें ॥ ७८ ॥ एकमासीराद्युम्नपुरी ॥ पुरुषत्वमासमहीहोईलन्यासी ॥
एकमासपरीबुधापाशीं ॥ स्त्रीमानेंगीनर्जन्त ॥ ७९ ॥ परपुरुषपदानारी ॥ गंगियाकशापाचेपरी ॥ शिवंकरूनिकृपाकरी ॥ केलाअधि-

करीनिजराज्या ॥ ७९ ॥ पुरुषत्वपावल्यासऋषुम्नामी ॥ तेंपुरुषत्वनावडेल्यासी ॥ स्त्रीसंभोगेंवृथापासीं ॥ अतिप्रीतीनेंलोधला ॥ ८० ॥ स्वर्गंअप्सराआलियापाशीं ॥ त्याहीनावडतीऋषुम्नासी ॥ त्याहूनिप्रीतीवृथापाशीं ॥ स्त्रीभावेंमिअनिवार ॥ ८१ ॥ वृथामिस्वर्गांगना ॥ संभोगीनयेतीमना ॥ ऐसाअतिप्रीतीसऋषुम्ना ॥ स्त्रीभोगेंजाणाविगुंतला ॥ ८२ ॥ पुरुषींपुरुषत्वाचीरती ॥ योगोंजाणेंभाग्यीपती ॥ इतरवापुडेंनेंकितीं ॥ स्त्रीदेहासक्तमळस्मीं ॥ ८४ ॥ स्त्रीदेहींजो आत्माअसे ॥ तोभोगिजेत्यान्ह्षकेसें ॥ इतरांसीस्त्रीदेहींवपिसें ॥ विषयावरेंसुलोनी ॥ ८५ ॥ असोंहेंसांगावेंकिती ॥ कामनिष्कामतेचिरती ॥ तेंमीजाणोंरमापती ॥ कांजाणतनिजानुभवा ॥ ८६ ॥ स्त्रीदेहीं अतिआसक्ती ॥ पाचिनावेंकामासक्ती ॥ त्यास्त्रीकामाचीनिवृत्ति ॥ जाणानिश्चितसत्संगें ॥ ८७ ॥ नासिष्ठाचियेसत्संगतीं ॥ झालीस्त्रीभावाचीनिवृत्ती ॥ सऋषुम्नपावलापुरुषमार्ग ॥ धन्यत्रिजगतसत्संग ॥ ८८ ॥ पुरुषत्वपावोनिसऋषुम्न ॥ निजनगरायेनांजाण ॥ स्त्रीभावेंनष्टलेंसैन्य ॥ एकलाआपणस्वयेंआला ॥ ८९ ॥ एवंनिःशेषगतसैन्य ॥ पालागिनावेंचीतसैन्य ॥ आवितसेनाचाप्रमजाण ॥ वेनसेनपुरूरवा ॥ ९० ॥ तेणेंनिजात्मता अतिविरक्ता ॥ सांडूनिस्वर्गभोगसंपत्ता ॥ स्वनृपिउर्वशीकामासक्ता ॥ आत्मारामस्थितीपावला ॥ ९१ ॥ आत्मारामनिजस्थिती ॥ मिथ्यादेहसंगसंगती ॥ निजात्मबोधेंत्रिजगती ॥ स्वानंदेंनृपतीविचरत ॥ ९२ ॥ अमरविचरतांब्रह्मपणें ॥ ब्रह्मरूपआलेंजिणें ॥ विसरलाजन्ममरणें ॥ पूर्णपणेंपरिपूर्ण ॥ ९३ ॥ हेंउर्वशीपुरूरवोपाख्यान ॥ जोश्रवणेंएकेसावधान ॥ तेंदोष जातीअगम्यागमन ॥ विरक्तसंपूर्णसाधकां ॥ ९४ ॥ यापरीविराग्ययुक्ता ॥ राजापावलाब्रह्ममार्गा ॥ वैराग्यउपजेसत्संगतीं ॥ सत्संगेविरक्तीमहजनें ॥ ९५ ॥ मज्ञनेंकरितांमाझीभक्ती ॥ साधकांउपजेविरक्ती ॥ ऐसेंबोलिलाश्रीपती ॥ तेंउद्धवेंचित्तींदृढधरिलें ॥ ९६ ॥ तेंभजनक्रियेचाप्रश्न ॥ पुढिलेअध्यायींजाण ॥ उद्धवपुसेलआपण ॥ जेणेंश्रीकृष्णसंतोष ॥ ९७ ॥ उद्धवपुसेलगोडगोठी ॥ जेणेंश्रीकृष्णासरसावेंपोटीं ॥ तेणेंस्वानंदेंनिजपुष्टी ॥ भजनदातवर्टीसांगेल ॥ ९८ ॥ उपासनाकांडरहस्यपूर्ण ॥ सुरम्यक्रियायोगनिरूपण ॥

समूळ आगमलक्षण॥ स्वमुखें श्रीकृष्ण सांगेल ॥९९॥ तें कथेसी अवधान॥ श्रोतां द्यावें सावधान॥ एकातुरला जनार्दन॥ स्वानंदपूर्ण निजबोधें॥ ५००॥ ॥ इति श्रीमद्भागवते महापुराणे एकादशस्कंधे श्रीकृष्णउद्धवसंवादे एकाकारटीकायां मैत्रेयगोष्ठीनिरूपणं नाम षड्विंशोऽध्यायः॥२६॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ मूळश्लोक॥३५॥ ओंव्या ५०० एवं संख्या ५३५ ॥ ७

श्रीकृष्णोद्धवसंवाद

श्रीगणेशायनमः॥ ॐनमोदेवसद्गुरुनिज॥ तूंचतुर्भुजअष्टभुज॥ तूंनिरवयवात्मानिजवभज्ञ॥ गुरुत्वंतूंजगोद्धारन॥१॥ निजशिष्याचिआपाणायां
तूंगुरुनामेंअभयदाता॥ अभयदेऊनितत्वता॥ भवभयव्यथानिवारिसी॥२॥ निवारूनिजन्ममरण॥ आपणयासिद्धी आपण॥ तेव्हांगुरु
शिष्यनामसंपूर्ण॥ तुझेंएकपणआभासे॥३॥ तेंएकपणशद्धतांदेखा॥ एकाजनार्दनीपदेशिलें॥ गुरुत्वंकोदेसकळसूर्य॥ आनंदपूर्णजा
गनांदे॥४॥ तोस्वानंदेंकाविद्धन॥ जगद्गुरुजनार्दन॥ एकाजनार्दनाशरण॥ एवंएकपणदहवेले॥५॥ हेंदेवेलेंएकपण॥ नाहिसद्गुरुव्या
ख्यपूर्ण॥ तेथेंस्वुंदलेंमीतूंपण॥ एकाजनार्दनाएकत्वें॥६॥ यापरियेकार्यमएकत्वा॥ एकाजनार्दनेंकेलेंनेतांकेला॥ तोएकादशाचापानवला॥
सहजर्नेलाएकत्वबोध॥७॥ त्याएकत्वाचीनिजस्थिती॥ पावल्यापुरुषनागुंपती॥ हेंदअनुतापभिरतो॥ भागवदर्शनामतलगे॥८॥ हेंग
विसावें अध्यायीजाण॥ स्वमुखेंबोलिलाश्रीकृष्ण॥ सत्संगभगवद्भजन॥ तेणेंभगवत्स्वरुपीगाभक्ता॥९॥ नकरितांभगवद्भजन॥ कदांनुपजे
विरक्त॥ विरक्तवीणभगवत्प्राप्ति॥ नव्हेकल्पांतींसाधका॥१०॥ एवंनाहिंप्राप्तिश्रीकृष्ण॥ तेनिर्मयेंज्ञानिभजन॥ भगवद्भक्तीगुह्यनिधान॥
क्रियायोगजाणपुसत॥११॥ श्लोक॥ उद्धवउवाच॥ क्रियायोगंसमाचक्ष्व भवदाराधनंप्रभो॥ यस्मात्त्वांयेयथार्चंतिसात्वताःसा
त्वतर्षभ॥१॥ टीका॥ निजभक्तअनुग्रहार्थ॥ सत्यमूर्तीतूंअनंत॥ तूंचिनिजभक्तजनांप्रत॥ तेंतुजपूजनातकोणेविधी॥१२॥ तेंसाधूचें
आराधन॥ तुझेंक्रियायोगींनिजपूजन॥ कृपाकरोनिसांगआपण॥ सजरापूर्णनागावें॥१३॥ म्हणसीआणिकांतेंपुसावें॥ हेंमाझेंनिसवेंथा
नव्हे॥ तुजसांडूनिदुसरेंजावें॥ हेंत्वजदांजीवेंमाझावेना॥१४॥ मीतुझाअनुग्रहेंगातें॥ तुझेंनिमभक्तजनगारतें॥ मीकाळिकाळनागवें॥ रूप
ममवेंतुझेंची॥१५॥ तूंकृपाळुकृपामूर्त॥ कृपेनेंदासीभक्तांनाभक्त॥ त्यातुझेंसांगनिर्धारित॥ नकर्मानुप्यावेंस्वयेंतुसे॥१६॥ इतरां
करूनअत्पादर॥ कांपुससीपूजाप्रकार॥ हाप्रश्नयाचाप्रश्नकेलाविचार॥ तोनिर्मानभावेंअनधिकारी॥१७॥ श्लोक॥ एतद्वदंतिमुनयो
मुहुर्निःश्रेयसंनृणाम॥ नारदोभगवान्व्यास आचार्योऽंगिरसःसुतः॥२॥ टीका॥ पूर्वींनिदाचारनिष्ठ॥ सकळवरमुनिश्रेष्ठ॥

हें निज अनुवादलें स्पष्ट॥ अतिवाडें श्रीवदनें ॥ १९ ॥ पूजाविधान प्रसिद्ध॥ बोलिला देवर्षी नारद॥ अंगिराचा पुत्र अगाध॥ देवगुरु बृहस्पतीहि
बोलिला ॥ १९ ॥ तो व्यास सत्यवतीसुत॥ जो कां नारायणमूर्तिमंत॥ जेणें भगवत्कथा वेदार्थ॥ जो विख्यात महाकवी ॥ २० ॥ पुराणकर्ता तो सां
ग॥ याला गीं व्यासोच्छिष्ट मिदं जग॥ तेणेंहि भगवत्पूजामार्ग॥ हा क्रियायोग बोलिजे ॥ २१ ॥ अगा उद्धवा स्वामी नार्दी॥ जो पिता मह सकळ
सृष्टी॥ जो जन्मला विष्णुचा पोटीं॥ तेणेंहि या गोष्टी दृढ केल्या ॥ २२ ॥ श्लोक॥ निःसृतं ते मुखाम्भोजाद्यदाह भगवानजः॥ पुत्रेभ्यो भृ
गुमुख्येभ्यो देव्यै च भगवान्भवः॥ ३॥ टीका॥ तुवांचि कल्पाचिया आदी॥ हे निजपूजाविधानविधी॥ उपदेशिला पुत्रबुद्धी॥ स्वयें चतुर्
मुखविधाता॥ २३॥ तेणेंहि कल्पार्थी आपण॥ नाभिकमळा वरी निर्वाण॥ भृगुकश्यपादि पुत्रांसि जाण॥ हें पूजाविधान उपदेशी॥ २४॥
श्रीमहादेवही आपण॥ हें क्रियायोग निर्धारविधान॥ भावें भवानीसी जाण॥ केलें निरूपण एकांती॥ २५॥ श्लोक॥ एतद्वै सर्ववर्णा
नामाश्रमाणां च संमतं॥ श्रेयसामुत्तमं मन्ये स्त्रीशूद्राणां च मानद॥ ४॥ टीका॥ एवं श्रेयपरंपरा॥ तुवां प्रकट केली दीनोद्धारा॥ दी
नदयाळु तूं स्वरा॥ याही विचारा अवधारीं॥ २६॥ अश्रमधर्मनिर्धारविधान॥ तेथ अधिकारी द्विजजन॥ त्यांसि कर्म बाधाबाधी गहन॥
गुंतले ब्राह्मण कर्मठसें॥ २७॥ तैसें नव्हे तुझें भजन॥ भजनाधिकारी सर्ववर्ण॥ दीनोद्धारी भजन पूर्ण॥ स्त्रियाशूद्रजन उद्धरिले॥ २८॥
कर्मी गुंतले उत्तमोत्तम॥ भजनें उद्धरिले अधमाधम॥ भजनें सर्वांसि होय सुगम॥ भजनें स्वधर्म सार्थक॥ २९॥ भजनमहिमा निशिम
अधमापदवी उत्तमोत्तम॥ भजनहीन ते उत्तमोत्तम॥ ते अधमाधम स्वयें होती॥ ३०॥ सर्ववर्ण आणि आश्रम॥ भगवद्भजनें गति उ
त्तम॥ हें भक्तितें निजवर्म॥ भक्त निष्काम जाणती॥ ३१॥ करूनियां भगवद्भक्ती॥ स्वयें भगवद्रूप होती॥ याल्मगीं भक्ता तें श्रीपती॥
अतिप्रीतीं मानितु॥ ३२॥ तुझें भजन पूजन करितां॥ तूं निज भक्तांसी होसी त्राता॥ तूंचि भक्तांसि होसी सन्मानदाता॥ ते पूजन कृपा म
ज सांग॥ ३३॥ श्लोक॥ एतत्कमलपत्राक्ष कर्मबन्धविमोचनं॥ भक्ताय चानुरक्ताय ब्रूहि विश्वेश्वरेश्वर॥ ५॥ टीका॥ कमळ

नाभीनारायणा॥ भक्तविश्रामकमळनयना ॥ कमळालयावल्लभा नयना॥ विनंती श्रीकृष्णा अवधारीं ॥३४॥ तुझांपाहिल्याकृपादृष्टी
तत्काळपैंउठाउठी॥ स्फुटतीकर्मबंधाच्यागांठी ॥ स्वानंदपुष्टीनिजभक्तां ॥ ३५॥ जैसेंघृताचेंकठिणपण ॥ हरणांकिरणेंसूर्यकिरण ॥ तैसेंकर्म
बंधानिर्दळण॥ तुझेंकृपावलोकन करींकृष्णा॥३६॥ कांसंभवाचामहागिरी ॥ जैसीनिरसीमधुमाधवी ॥ तैसेंकर्मबंधानोहरी ॥ तुझी कृपाकृ
रीश्रीकृष्णा ॥ ३७॥ तुझाआलियाकृपादृष्टी ॥ कर्माकर्मांसीपडेतुटी ॥ जैसीसूर्योदयाचीभेटी ॥ नातुटे अंधारसंघात ॥३८॥ तमोदाटलेंखद्योतकों
डी ॥ तैसिं अज्ञानें कर्मांचीं आवडी ॥ तुझीकृपासूर्यजोडल्याजोडी ॥ ज्ञानें याचीं विसरोनि ॥ ३९॥ गंगायाचीनिष्कर्मकृपायुक्त ॥ तुझेनिश्चयी
निजभक्त ॥ जेकांविषयीविरक्त ॥ सदाअनुरक्तहरिचरणीं ॥४०॥ तेतुझेंकारणें आयतन ॥ तुझेंभजनपूजाविधान ॥ तेंमजसांगरूपाकरून
॥मीअतिदीनपैंतुझें ॥ ४१॥ म्हणसीतुं जहा अधिकारनाहीं ॥ परिमी शरणतुझेपायीं ॥ शरणागताचीतुझाठायीं ॥ उपेक्षानाहींश्रीकृ
ष्णा ॥ ४२॥ तुवांउद्धरिलेंयुगीं भगवंतासी ॥ गणिकेतारिलें कुंटणीसी ॥ तेंनिःकृपा केवीं आम्हांसी ॥ न्हणकरी कृपाळुवा ॥ ४३॥ म्हणसी
ब्रह्माशिवअसतांसृष्टीं ॥ मजचिपुसावयाचीअदृष्टगांठी ॥ तैसींनिपणावदृष्टी ॥ एक तेंगोष्टीसांगेन ॥ ४४॥ ब्रह्माजनमाचाकर्ताहोय
॥ तोहीविसरलानिजात्मसोय ॥ तोतुझ्यापायांपाउनीपाहे ॥ निजज्ञानल्याहेतुझेन ॥ ४५॥ शिवपायवणीवाहेमाथां ॥ तुझेंनामसदांज
पतां ॥ तुझेंरूपस्तवनकरितां ॥ तोहीनिजात्मतापावला ॥ ४६॥ याल्यागीतूंईश्वराचाईश्वर ॥ नियंत्यानियंतासर्वेश्वर ॥ विश्वीविश्वाधि-
श्वंभर ॥ विश्वेश्वरतूंकृष्णा ॥४७॥ यापरीतूंज्ञाननिधी ॥ पूर्णबोधाचाउदधी ॥ जेणेंहोयनिजात्मसिद्धी ॥ तेंपूजाविधीमजसांग
॥४८॥ ऐसाभक्तवचनेंतोसंतोषला ॥ पूर्णनिजबोधेंडुल्ला ॥ निजात्मकृपेंकळवळला ॥ कायबोलिलाश्रीकृष्ण ॥ ४९॥ श्लो०
श्रीभगवानुवाच ॥ नह्यंतोऽनंतपारस्यकर्मकांडस्यचोद्धव ॥ संक्षिप्तंवर्णयिष्यामियथावदनुपूर्वशः ॥ ६ ॥ टी० ॥ त्याचेंऐकतांवच
न ॥ वेदवाक्यापरतेंमौन ॥ ज्याचीकर्मिंना आठवण ॥ मनपणामनस्वयंमुके ॥५०॥ जोनेदांतमहासाक ॥ जो अर्थाचा आदिअर्क ॥

तो उद्धवासी यदुनायक ॥ स्वमुखें देत बोलत ॥ ५१ ॥ आगमनिगमोक्त प्रकार ॥ माझी पूजाविधि सविस्तर ॥ सांगतां अनंत अपार ॥ न क
ळे पार ब्रह्मादिकां ॥ ५२ ॥ उद्धवा एक पां न सरतां ॥ मी दर्नादि देवसूत्रांवक्ता ॥ तरी पूजाविधान कथा ॥ संक्षेपें यथान सांगेन ॥ ५३ ॥ जरी
ज्ञानें अतिसज्ञान ॥ तरी हा पूजाविधिविधान ॥ सांगावया सामर्थ्यपण ॥ सर्वथा जाण असेना ॥ ५४ ॥ एवं पूर्वोक्त प्रकार ॥ आगमनिगमनि
जसार ॥ निवडूनि सांगेन साकार ॥ तुज मी साचार सांगेन ॥ ५५ ॥ पूजाविधि निजसार ॥ त्रिविधविधान त्रिप्रकार ॥ ऐक त्याचाही विचार ॥ अवि
धा उपचार विभागें ॥ ५६ ॥ श्लोक ॥ वैदिकस्तान्त्रिको मिश्र इति मे त्रिविधो मखः ॥ त्रयाणामीप्सितेनैव विधिना मां समर्चयेत् ॥ ७ ॥
टी० वैदिकें मंत्र वैदिकें अंग ॥ वेदोक्त माझी पूजा सांग ॥ यानांव वैदिक मार्ग ॥ आगमप्रयोग तो ऐक ॥ ५७ ॥ आगममंत्र आगमाचें
अंग ॥ माझी आगमोक्त पूजा सांग ॥ यानांव वैदिक मार्ग ॥ मिश्रप्रसंग तो ऐक ॥ ५८ ॥ वैदिकें मंत्र तंत्राचें अंग ॥ एवं मिश्रित विभाग ॥
माझी पूजा निफजे सांग ॥ मिश्रमार्ग यानांव ॥ ५९ ॥ हे त्रिविधविधि पूजा सांग ॥ तो जाण माझा त्रिविध याग ॥ येणें मी संतोषें श्रीरंग ॥
गारवंदर्शी सांग सपरिवार ॥ ६० ॥ ऐसें माझें त्रिविध यजन ॥ जे यजमान श्रद्धापूर्ण ॥ त्यांचे विधि करितां पूजन ॥ मज तृप्ति समान माझा यें ॥ ६१ ॥ म
नायें जें माझें पूजन ॥ तेणें मी संतृप्त जनार्दन ॥ हो आगमोक्त यजन संपूर्ण ॥ त्रिविधलक्षण सामर्थ्यें ॥ ६२ ॥ वैदिकादि त्रिविध गती ॥ पूजितां व
र्म माझी प्राप्ती ॥ पूजाविधिकाराची स्थिती ॥ ऐक तुज प्रती सांगेन ॥ ६३ ॥ श्लोक ॥ यदा स्वनिगमेनोक्तं द्विजत्वं प्राप्य पूरुषः ॥ यथा यजेत
मां भक्त्या श्रद्धया तन्निबोध मे ॥ ८ ॥ टीका ॥ द्विजन्म जातीं न्ह्यानणें ॥ त्यांचें अधिकारलक्षण ॥ गर्भाष्टमीं उपनयन ॥ तें अधिकारपूर्ण
ब्राह्मण ॥ ६४ ॥ क्षत्रियांचा अधिकार शुद्ध ॥ बाराव्या वर्षी व्रतबंध ॥ सोळाव्या वर्षी प्रसिद्ध ॥ व्रतबंध वैश्यासी ॥ ६५ ॥ गायत्री उपदेश पावोन ॥ दुस
रे जन्म उपनयन ॥ यावा नाम न जन्म जाण ॥ द्विजन्मा त्रिवर्ण वेदोक्त विधी ॥ ६६ ॥ वेदोक्त अधिकारलक्षण ॥ यानांव उद्धवा जाण ॥ आतां माझी
पूजाविधिविधान ॥ ऐक संपूर्ण निजभक्ता ॥ ६७ ॥ श्लोक ॥ अर्चायां स्थण्डिलेऽग्नौ वा सूर्ये वाप्सु हृदि द्विजः ॥ द्रव्येण भक्तियुक्तोऽर्चेत्

गुरुंमाममायया ॥ ९ ॥ टीका ॥ माझें पूजेचें या अधिष्ठान ॥ अष्टविध पूजास्थान ॥ त्याचें हें निजलक्षण ॥ पूर्णरूपणें ऐक ॥ ६८ ॥ प्रथम प्र
तिमा पूजास्थान ॥ हें माझें प्रथम अधिष्ठान ॥ कां पृथ्वीतळीं स्थंडिलीं जाण ॥ पूजास्थान दुसरें ॥ ६९ ॥ अग्नि तें तिसरें स्थान माझें ॥ तें पूजास्थान
जाणतां जें ॥ सूर्यमंडळीं जें पूजार्क जें ॥ तें चवथें माझें पूजास्थान ॥ ७० ॥ उदक जें माझें पूजन ॥ तें पांचवें पूजास्थान ॥ हृदयीं तें माझें आवाहन ॥
तें पूजास्थान साहवें ॥ ७१ ॥ आत्मा मी अखंड चेतन ॥ ब्राह्मण माझें स्वरूप मनुष्य जाण ॥ तें असे रत्न ब्रह्मपूर्ण ॥ पूजा [illegible]
॥ ७२ ॥ ब्राह्मणीं त्यानां ब्रह्म [illegible] तो परम गाम्या नास्त येमेनो ॥ ब्रह्मादिकां पूज्य माहात्म्य ॥ मी देवाधिदेवो स्वयें वंदी ॥ ७३ ॥ सकळ भू
तामाजी जाण ॥ मुख्य तें पूज्य ब्राह्मण ॥ तें सातवें पूजास्थान ॥ उद्धवा जाण निश्चयें ॥ ७४ ॥ गगनपूज्यां पूज्य तें पूजा ॥ जो नित्य भाव
शिष्यत्वें वोळगा ॥ जो नवल तो आत्मा माझा ॥ तेथ गुरुराजा सर्वांशीं ॥ ७५ ॥ सद्गुरु त्याचें अविनाश चरण ॥ मी सगुण तो ब्रह्मपूर्ण ॥ त्याचें सद्गु
रुवें करितां स्तवन ॥ मी परमात्मा प्रगट होय त्यासी ॥ ७६ ॥ सद्गुरु त्यांना संपूर्ण ॥ निर्दळी भवभय दारुण ॥ निवारी निज जन्ममरण ॥ विनवी तो संपू
र्ण निजबोधें ॥ ७७ ॥ तो मी परमात्मा नारायण ॥ गुरुरूपें प्रगटें निज जाण ॥ परब्रह्माचें पूर्णपण ॥ शिष्य [illegible] संपूर्ण प्रकाशक ॥ ७८ ॥ ब्र
ह्माचें परब्रह्मपण ॥ सद्गुरुचेनि सत्य जाण ॥ ऐसें हें अगाध महिमान ॥ आनि गहन गुरुचें ॥ ७९ ॥ एवं सद्गुरु ज्ञानघन ॥ जो हरिहरां वंद्य
पूर्ण ॥ तो माझें सद्रूप अधिष्ठान ॥ हें पूजास्थान आठवें ॥ ८० ॥ जें आठवें पूजास्थान ॥ तें सर्वांत आठवें आठवण ॥ तेणें आठवें सांग संपूर्ण
उद्धवा जाण मी पूजिलों ॥ ८१ ॥ एवं हीं आठही पूज्यस्थानें ॥ तत्र सांगितलीं तत्लक्षणें ॥ तें अर्थ पुढें तें लक्षणें ॥ तेही भिन्नपणें सांगेन
॥ ८२ ॥ सकळ अधिष्ठाना गोचरण ॥ जें पूजनीं होय संपूर्ण ॥ तें पूजन [illegible] ॥ ८३ ॥ स्था
पार ॥ प्रजापति दांभिक उपचार ॥ दवडूनि पळती वाच्य नटहार ॥ सज्जन नरन सद्भावें ॥ ८४ ॥ हीं अष्टांग महा पूजास्थानें ॥ ऐसमाईक जें जें भजन ॥
तेणें अति गोड पूजन ॥ उद्धवा जाण निश्चित ॥ ८५ ॥ येथ निरूपण तें जें संना ॥ तेंतें अनिवन्द्र सर्वाधिष्ठाना ॥ आतां पूजाविधि आयका ॥

ऐसें बरवें सांगेन ॥८६॥ श्लोक ॥ पूर्वं स्नानं प्रकुर्वीत धौतदन्तोऽङ्गशुद्धये ॥ उभयैरपि च स्नानं मंत्रैर्मृद्ग्रहणादिभिः ॥१०॥ टीका
मळत्यागदंतधावन ॥ यथाकाळें करूनि जाण ॥ देहशुद्ध्यर्थ करूनि स्नान ॥ मृत्तिकाग्रहणपूर्वक ॥८७॥ एणें मानसिया मळत्यागस्ना
न ॥ मग करावें मंत्रस्नान ॥ वैदिकतांत्रिकविधान ॥ दोंसी आगम गम्य ज्याविधि ॥ ॥८८॥ जैसा वादरु सांगत्रावें ॥ तैसा त्यासनान आचार्यें ॥
त्याविधीं स्नान करूनि पाहें ॥ निर्मळभाव धराना ॥८९॥ श्लोक ॥ संध्योपास्त्यादिकर्माणि वेदेनाचोदितानि मे ॥ पूजां तैः कल्पयेत्स
म्यक्संकल्पः कर्मपावनीं ॥११॥ टी० वर्णाश्रमनिजनिर्धारीं ॥ वेदें संध्या बोलिली जें कर्म ॥ तें तें वर्णाश्रम धर्म तैसी ॥ नित्यनैमित्यें सि
करावी ॥९०॥ वेदोक्त आचरावें स्वकर्म ॥ निःशेष त्यागावें निषिद्ध काम्य ॥ यानाव मुख्य स्वधर्म ॥ उत्तमोत्तम अधिकारु ॥९१॥ वेदोक्त
सांडणें स्वधर्म ॥ हाचि मुख्य नेणें प्रति अधर्म ॥ ज्ञाता आलिया परब्रह्म ॥ नत्यागितां कर्म स्वयें राहे ॥९२॥ स्वयें स्वधर्म जो सांडणें ॥ तें
चि अधर्माचें मुख्य लक्षण ॥ स्वधर्में चित्तशुद्धि साधणें ॥ यालागि त्यागणें अहंता ॥९३॥ तेथें स्वधर्मकर्म आचरतां ॥ ऐसा भाव उपजे
चित्ता ॥ मी नव्हे येथ कर्मकर्ता ॥ फळभोक्ता मी नव्हे ॥९४॥ देह जड मूढ अचेतन ॥ त्यासि चेतवि जनीं जनार्दन ॥ तेथ माझें मी कर्तेपण ॥
सर्वथा जाण रिघेना ॥९५॥ या बुद्धि नित्यकर्माचरण ॥ तें भावार्थें भावी ब्रह्मार्पण ॥ यापरी निराभिमान ॥ यापरी निराभिमान ॥ माझें
उपासनसाधकां ॥९६॥ माझी प्रतिमापूजाविधान ॥ तें मय मम माझें स्थान ॥ तें प्रतिमा क्रियालक्षण ॥ एक संपूर्ण उद्धवा ॥९७॥ श्लो
क ॥ शैली दारुमयी लौही लेप्या लेख्या च सैकती ॥ मनोमयी मणिमयी प्रतिमाष्टविधा स्मृता ॥१२॥ टीका ॥ अष्टधा प्रतिमा स्थि
ती ॥ त्या पूजितां सद्यः श्रेय देती ॥ एशिया प्रतिमांची ज्याती ॥ एक तुज मतीं सांगेन ॥९८॥ गंडक्यादि शिळामूर्ती ॥ कां दारुमय काष्ठ
व्यक्ती ॥ अथवा सुवर्णादि धातुमूर्ती ॥ सद्यः फळती साधकां ॥९९॥ मृत्तिका कापड कीटण मूर्ती ॥ पाना वलेप्या म्हणिजेती ॥ कां कागदीं
लिहिल्या आतिप्रीती ॥ त्या लेख्या मूर्ती पूजकां ॥१००॥ वाळूच्या निजें केली मूर्ती ॥ तीं नाव सैकता मूर्ती म्हणती ॥ तेही पूज्य गा निश्चिती ॥

सुवर्णाच्यावर्णसमान ॥१॥ मृत्तिकारत्नमयीकांसोज्वळ ॥ हिरामरकतदंतोज्वळ ॥ पद्मरागमुक्ताफळ ॥ यामूर्तिक्रियेस आठवण्य ॥२॥ मूर्तिमाजीअ
तिमाधान्य ॥ मनोमयमूर्तिपावन ॥ जीवेंकरितांउपासन ॥ समाधानसाधकां ॥३॥ तेंनिर्मळनिमापूजाविधान ॥ स्थावरजंगमलक्षण ॥ तेंहीअर्थांचें
निरूपण ॥ विशदश्रीकृष्णसांगत ॥४॥ श्लो॰ चलाचलेतिद्विविधाप्रतिष्ठाजीवमंदिरं ॥ उद्वासावाहनेनस्तःस्थिरायामुद्धवार्चनं ॥१३॥ टी॰
अचेतनाचेतनप्रकार ॥ जडातेंजीवनवेंसाकार ॥ जीवशब्देंचिन्मात्र ॥ मुख्यपरमेश्वरतोलिंगें ॥५॥ भक्तभावार्थेंसाकार ॥ त्याजीवाचेंनिजमं
दिर ॥ प्रतिमाजंगमस्थावर ॥ आगमशास्त्रसंमतें ॥६॥ तेथस्थावरमूर्तिपूजन ॥ साधकेंकरितांआपण ॥ नलगेआवाहनविसर्जन ॥ तेथअ
धिष्ठानस्वयंभ ॥७॥ श्लो॰ अस्थिरायांविकल्पःस्यात्स्थंडिलेतुभवेद्द्वयं ॥ स्नपनंत्वविलेप्यायामन्यत्रपरिमार्जनं ॥१४॥ टी॰ जंगम
प्रतिमाचाठायीं ॥ आवाहनविसर्जनगाहीं ॥ येकांआवाहनेंनाहीं ॥ येकांतेंहीविभाग ॥८॥ शाळिग्राममूर्तिगजाण ॥ स्वयंभसाक्षेंअधिष्ठान ॥
तेथआवाहनविसर्जन ॥ सर्वथाजाणलागेना ॥९॥ शाळिग्रामाचाकुटका ॥ तोचिपूजनेंआइकुटका ॥ तेथपरमात्मानिजसखा ॥ सर्वदांदेखा
नांदत ॥१०॥ इतरमूर्तिजंगमजाणा ॥ तेथआवाहनविसर्जन ॥ साधकेंकरावेंआपण ॥ हेंशास्त्रविधानआगमोक्त ॥११॥ स्थंडिलींमूर्तिआवाह
न ॥ सर्वेचिपूजांतेंविसर्जन ॥ हेंक्रमयथाननाविधान ॥ स्थंडिलींजाणअनयथक ॥१२॥ आपुलेनहृदयींनानिहून ॥ मूर्तिमाजिजेंजेआवाहन ॥
पूजांतींकरूनिविसर्जन ॥ हेंनन्हृदयींआणावेंनाना ॥१३॥ येथआपणाचिप्रत्यक्षपरिपूर्ण ॥ हेंचिध्यानयाचिनिजस्मरण ॥ आवाहनविसर्जनंजाण ॥
निजात्मआचरणसाधकां ॥१४॥ हाआगमींचानिजात्मजाणा ॥ आपणाचिआपणदेवां ॥ आपणआपणपूजकभावां ॥ हेंनिजात्मआठवा
निजपूजे ॥१५॥ देवहोऊनिदेवपूजिजे ॥ हेंनिजात्मपूजागोचरतें ॥ उपासनाज्ञानस्थानें ॥ उद्धवासीदेतश्रीकृष्णां ॥१६॥ हेंनिजात्मनानिजमे
दी ॥ प्रतिपदींकळसनागरनदी ॥ उपासनातद्वातोंडी ॥ कोणगोनदेगोशीर्षक ॥१७॥ हेंआगमींनानगुह्यजाणा ॥ प्रतिपदीसकळसंपन्न ॥ सा
धकस्वयंहोतांचिहून ॥ हेंतोंचउपासनउद्धवा ॥१८॥ ऐसेंऐकतांनवचन ॥ उद्धवस्वानंदेंआत्मापूर्ण ॥ धांवोनिधरिलेंश्रीकृष्णचरण ॥ स्व

अंशमूळनिरूपणमजसांग ॥ १९ ॥ तंव देवद्म्राणेस्थिरराहें ॥ तेहें आगमांत गुन्य आहे ॥ तंमार्ग करणें लागाहें ॥ प्राप्तनांहें साधका ॥ २०
आगमोक्तगुह्यगहन ॥ अशांहें माझेंगुह्यधन ॥ तुवां पुशिलें पूजाविधान ॥ एतदानधानदइना ॥ २१ ॥ केंव्यांलेंस्थाज्यामूर्तिंजाण
स्थांशिकरवेनास्नान ॥ इतरांमूर्तींसिस्नपन ॥ यथाविधानन[illegible] ॥ २२ ॥ श्लोक ॥ द्रव्यैः प्रसिद्धैर्मद्यागः प्रतिमादिष्वमायिनः ॥ १
तस्यचयथालब्धंर्हृदिभावेनचैवहि ॥ १५ ॥ टीका ॥ पूजनसाधकामहाद्यन्यांग ॥ तंपूजाद्रव्यस्नानमार्ग ॥ पूजासाधनमालियाव
ग ॥ फळनिर्व्यंगपूजना ॥ २३ ॥ गन्तनिष्कामनालंकारें ॥ तंपूजाद्रव्याचेंगांकरें ॥ गर्वयान हीनपडे ॥ गन्तमान आवडे भगवंता ॥ २
तेय भनायासेंजेंनाम ॥ तेणेंभगवंतहोयनम्र ॥ तोनिपूजायागययांत ॥ जाणानिश्चितइना ॥ २५ ॥ निष्कामभक्तपत्रफळमूळ ॥ दूर्वांकु
निर्मळजळ ॥ इतकेनपूजाशांगसकळ ॥ होय अतिनकळमद्रावें ॥ २६ ॥ नेथमाझागहानदृढ ॥ तेथउपचाराचाकोणपाड ॥ भक्तांचामव
मजगोड ॥ सकळमरवाढमदुत्त ॥ २७ ॥ बाह्यउपचारजेकांहें ॥ तेंप्रतिमामूर्तीपुजेंलागीं ॥ मानसपूजेचेंनवठायीं ॥ वार्णानाहींउ
चारां ॥ २८ ॥ तेथमनचिहोयमाझीमूर्ती ॥ मनोमयउपचारसंपत्ती ॥ निर्लोमजेमन अर्पिती ॥ तेणेंमर्थ्याप्तीसंतुष्ट ॥ २९ ॥ प्रतिमादिअर्थे
जास्थान ॥ यथोक्तपूजेचेंविधान ॥ तुजमीसांगसांगेन ॥ देहें अवधानउद्धवा ॥ ३० ॥ श्लोक ॥ स्नानालंकरणंप्रेष्ठमर्चायामेवतूद्धव ।
स्थंडिलेतत्वविन्यासोवह्नावाज्यप्लुतंहविः ॥ १६ ॥ टीका ॥ प्रतिमामूर्तीपूजास्थान ॥ तेमूर्तीराजेंमहास्नपन ॥ यानावरोलिजेस्नान
सांगभूषणमुकुटादि ॥ ३१ ॥ नर्लंकारेंहुनमभकार ॥ कां आपणयाशिजेप्रियकर ॥ तेंजे अनर्घ्य अलंकार ॥ तेणेंआहें थ्राधरपूजावा ॥
स्नान मार्जन अलंकार ॥ सांगपूजासपरिकर ॥ प्रामतिमापूजाप्रकार ॥ एफशिनार स्थंडिलाचा ॥ ३३ ॥ स्थंडिलीं जेंपूजास्थान ॥ तं
तत्वाचेंधरांनिध्यान ॥ तरानंतर्निन्यागल्पवन ॥ पूजाविधानयाहेंत ॥ ३४ ॥ आत्मतत्वादिनिबंच ॥ स्थंडिलीं विनंचूनिसाच ॥ हृदय
शिखाकवच ॥ नेत्रअस्त्रादिशंचनिजपूजा ॥ ३५ ॥ अग्निचिंतार्थजेंपूजन ॥ तंयमाअंकरूनिध्यान ॥ आज्यप्लुतहवनहवन ॥ हेंपूजा

धान अग्नीचें ॥ ३६ ॥ अग्निदेवाचें हवन ॥ येणें विश्वासी संपूर्ण ॥ सर्व द्रव्य करितां हवन ॥ हे पूजा धान अग्नीचें ॥ ३७ ॥ अग्निदेवाचें हवन ॥
येणें विश्वासी संपूर्ण ॥ सर्व द्रव्य करितां हवन ॥ अग्निपूजन यापरी ॥ ३८ ॥ गिर्वाण तांत्रिक चा अर्थ ॥ आपण नारायण यथार्थ ॥ यंत्रपूजा
विधान यथोक्त ॥ जळीं जळ युक्त नपेक्ष ॥ ३९ ॥ हृदयीं जें माझें पूजास्थान ॥ तेथें मनें मनाचें अर्चन ॥ मनोमय मूर्ति संपूर्ण ॥ पूजाविधान मानसि
क ॥ ४० ॥ माझें मुख्य अधिष्ठान ॥ ब्रह्ममूर्ति जे ब्राह्मण ॥ तेथिल जें पूजाविधान ॥ आज्ञापालन सर्वे ॥ ४१ ॥ ब्रह्मा गिन्याचें निबंधपण
॥ तो सद्गुरु माझें पूजास्थान ॥ सर्वार्थी श्रीमुखावन ॥ तेथिल पूजन तें ऐसें ॥ ४२ ॥ जीवें सर्वस्वें आपण ॥ त्याचेंचि रिघावें अनन्यशरण ॥ त्या
च्या निज नारी नाण ॥ निश्चयें जाणावें निकावा ॥ ४३ ॥ गुरूचें निवसन आसन ॥ आवडीं करणें आपण ॥ हें चि तेथील पूजाविधान ॥ येणें सुख
संपूर्ण साधका ॥ ४४ ॥ सद्गुरु सेवा करितां पाहीं ॥ ब्रह्म सायुज्य अंगणापाशीं ॥ गुरुसेवेपरतें कांहीं ॥ श्रेष्ठ नाहीं साधन ॥ ४५ ॥ सद्गुरु स्वरूप
तें जाण ॥ अखंड तें ब्रह्म पूर्ण ॥ तेथें आवाहन निराजन ॥ सर्वथा आपण न करावें ॥ ४६ ॥ निष्कपट मानें संपूर्ण ॥ सद्गुरूसी जो अनन्यशर
ण ॥ त्याचें मी हा वंदीं चरण ॥ येथवरी जाण तो धन्य ॥ ४७ ॥ निष्कामें मज अनंत सहज ॥ पूजितां तोषे अधोक्षज ॥ त्या भावाचें निजगुज ॥ स्व
यें पद्मराज सांगत ॥ ४८ ॥ श्लोक ॥ सूर्यं चाभ्यर्हणं प्रष्ठं सलिलं सलिलादिभिः ॥ श्रद्धयोपाहृतं प्रेष्ठं भक्तेन मम वार्यपि ॥ १७ ॥ भूर्य
प्यभक्तोपहृतं न मे तोषाय कल्पते ॥ टीका ॥ माझ्या ठायीं अतिप्रीति ॥ श्रद्धायुक्त अनन्य भक्ती ॥ भक्त भावें जळ अर्पिती ॥ तें तोंची
मी पवीसरत्वावें ॥ ४९ ॥ तो जळबिंदु यथासरसें ॥ त्या मुक्तांमाजि जे आदिपुरुषें ॥ नवभक्तिभावाचें निहारिलें ॥ मी सकळ स्वरूप सकळें सरसा
वें देखे ॥ ५० ॥ माझें त्रैलोक्यासी सकळ ॥ ऐसा मी दारिद्र्य रूप दंतरल ॥ त्या भजतां यथपरम मनोरम ॥ भाविकांचें उदक सेवितां ॥ ५१ ॥ त्या जळ
बिंदु निमासाठीं ॥ रमानाथ वैकुंठ मठीं ॥ ब्रह्मा जन्मला माझे पोटीं ॥ तो हि दगेनवरी नावडे ॥ ५२ ॥ भाविकांचें निजोदक चिरवें ॥ मज वैकुं
ठहि माझें फिकें ॥ शेषशयनी वाची निद्रा सरवें ॥ त्याचें हित कुंतरलें ॥ ५३ ॥ भाविकाच्या गुरका पुढें ॥ मज आणीक कांहीं नावडे ॥

तेथें गंधादि पूजा जोडे ॥ तेणें द्वारें उपचार संपूर्ण ॥ ५५ ॥ ते पूर्णें निज संपूर्णतयाचें ॥ यश मानाई चिन्मय ते ॥ ऐसा भाग [illegible] ॥ भाग्य
पर्ने म्हणोनी ॥ ५६ ॥ याचें कारण भगवद्भक्त ॥ [illegible] आलों निश्चित ॥ ऐशियाचि स्वयें जो माझा ॥ त्याचें निजरूप भजन पूर्ण सम
जणाय ॥ ५७ ॥ येथें जो भक्त दृढ स्थित ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ माझा [illegible] ॥ ५८ ॥ ऐशि
या भक्ताचि क्रियास्थिति ॥ उत्तम भगवज्जन संपन्न ॥ मज आपणाहि भजन ॥ [illegible] उपजेना ॥ ५९ ॥ [illegible] हंस ॥
ते यांनी सूर्य धन्य का पूर्ण ॥ तेणें भक्तजनांसी नाना ॥ [illegible] ॥ ६० ॥ [illegible] ॥ [illegible] शाळा ॥
तेणें भक्ताचें भजन [illegible] ॥ [illegible] ॥ ६१ ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ तेणें भक्तांचें भजन
॥ करितां जनार्दन स्पर्शेना ॥ ६२ ॥ त्या भजनानंतरें नारायण ॥ [illegible] भक्तांचें भजन ॥ तेणें भजनें जनार्दन ॥ अणुमात्र जाण [illegible]
॥ ६३ ॥ एवं भजन भक्त मार्ग ॥ दाऊनि अधिकाराचे भाग ॥ आतां सम्यक् पूजामार्ग ॥ सांगे श्रीकृष्ण सांगत ॥ ६३ ॥ श्लोक ॥ गंधोधूपः
सुमनसा दीपोऽन्नाद्यं च किं पुनः ॥ १९ ॥ शुचिः संभृतसंभारः प्राग्दर्भैः कल्पितासनः ॥ आसीनः प्रागुदग्वार्चेदर्चायामथ संमुखः ॥ १९
टीका ॥ करूनि मंगळस्नान आपण ॥ वैदिक तांत्रिक मंत्रस्नान ॥ साकल्य नित्यविधान ॥ शुचित्व पण या नाव ॥ ६४ ॥ भगवत्पूजासं
भार ॥ शोधूनि करावे मनोहर ॥ यथास्थानी पूजा प्रकार ॥ गंधादि उपचार करावे ॥ ६५ ॥ श्वेत कंबल [illegible] ॥ पूर्वाग्र [illegible] आसन ॥
पूर्वाभिमुख बैसावें आपण ॥ अथवा उत्तराभिमुख ॥ ६६ ॥ स्थावर मूर्ति पूजितां देख ॥ आसन करावें मूर्तिसन्मुख ॥ हा आसनविधी निर्दोष
पूजान्यासादिक करावे सांग ॥ ६७ ॥ श्लोक ॥ कृतन्यासः कृतन्यासां मदर्चां पाणिना मृजेत् ॥ कलशं प्रोक्षणीयं च यथावदुपसाधयेत्
त् ॥ २० ॥ टीका ॥ विधियुक्त घालूनि आसन ॥ गुरुसी करावें नमन ॥ परमगुरु परमेष्ठी सिद्धगण ॥ अभिवंदन अतिप्रीतीं ॥ ६८ ॥
जो मंत्रग्राम आपणास ॥ त्या मंत्राचें देहीं करावे न्यास ॥ मंत्रमूर्ती आणोनि ध्यानास ॥ पूजा मानसकरावी ॥ ६९ ॥ जे मूर्ति आली ध्या

वासी ॥ तेंचि आणावीं याप्रतिमेसी ॥ हातीं धरोनियां अन्वेंसी ॥ करावें न्यासासी प्रतिमा आंगीं ॥ ७० ॥ कलश । आणी प्रोक्षणी जाण ॥ साधावया वि
धान ॥ जळें करोनियां पूर्ण ॥ दूर्वादि चंदन द्रव्यांत ॥ ७१ ॥ श्लोक ॥ तदद्भिर्देवयजनं द्रव्याण्यात्मानमेव च ॥ प्रोक्ष्य पात्राणि त्रीण्यद्भिस्तै
स्तैर्द्रव्यैश्च साधयेत ॥ २१ ॥ टीका ॥ तें प्रोक्षणपात्रींचें जळ ॥ तरी यांतें करितां निर्मळ ॥ तेणें पूजास्थान समस्त ॥ कुशाग्रें तत्काळ प्रो
क्षावा ॥ ७२ ॥ तें प्रोक्षावें देवसदन ॥ आपणासी करावें प्रोक्षण ॥ प्रोक्षोनि देवपूजास्थान ॥ पूजाविधान मांडावें ॥ ७३ ॥ पाद्य अर्घ्य आचम
नीये ॥ तदर्थ मांडावें पात्रत्रयें ॥ जळें पूर्ण करूनि पाहें ॥ भिन्न द्रव्य आहे पात्रत्रयासी ॥ ७४ ॥ श्यामाक दूर्वा विष्णुक्रांता ॥ पाद्यपात्रीं हे द्र
व्य मुख्यता ॥ गंधपुष्पफल अक्षता ॥ एकं कुशाग्र तांतिं अर्घ्यपात्रीं ॥ ७५ ॥ एळा वाळा जातीफळ ॥ लवंग कर्पूर कंकोळ ॥ आचमनपात्रीं हा द्रव्य
मेळ ॥ शुद्ध जळ समयुक्त ॥ ७६ श्लोक ॥ पाद्यार्घ्याचमनीयार्थं त्रीणि पात्राणि देशिकः ॥ हृदा शीर्ष्णाऽथ शिखया गायत्र्या चाभिमं
त्रयेत ॥ २२ ॥ टीका ॥ गुरुमंत्रदीक्षा जेंसी ज्यासी ॥ तो निजनिजमार्गें शिष्यासी ॥ तेणें पाद्यादि त्रिविध पात्रांसी ॥ सांप्रदायेंसी मांडावें ॥ ७७
पाद्य पात्रें हृदयमंत्रें ॥ अर्घ्य अर्पावें शिरोमंत्रें ॥ आचमन द्यावें शिखामंत्रें ॥ गुरुसंस्कारें आगमोक्त ॥ ७८ ॥ तें त्रिविध पात्रें जाण ॥ गाय
त्रीमंत्रें आपण ॥ अभिमंत्रोनियां पूर्ण ॥ देवार्पण करावीं ॥ ७९ ॥ गुरुसांप्रदायें नेटकं ॥ यालागीं म्हणितलें देशिक ॥ सवेंचि उत्तमपदलायक
॥ दीक्षाविवेकनिजदक्ष ॥ ८० ॥ आगमशास्त्रांचा निजमार्ग ॥ भूतशुद्धि प्राणप्रतिष्ठा योग ॥ तेणें अन्य पैं श्रीरंग ॥ श्लोकार्थें सांगसांगत
॥ ८१ ॥ श्लोक ॥ पिंडे वाय्वग्निसंशुद्धे हृत्पद्मस्थां परां मम ॥ अण्वीं जीवकलां ध्यायेन्नादान्ते सिद्धभाविताम् ॥ २३ ॥ टीका ॥ वायु
बीजें आवाहूनी ॥ पिंगला प्राण पुरुनी ॥ तो कुंभकें स्तंभूनी ॥ मात्राधारणा धरावा ॥ ८२ ॥ वायु तो धारणा धरावा ॥ तो जंव फुटेना अवश्य
॥ तंव चित्तवृत्ती निरोधावा ॥ मग रेचावा शनैः शनैः ॥ ८३ ॥ ऐसें करितां प्राणधारण ॥ स्वयें कल्पावें शरीरशोषण ॥ शरीर शोषलें मानूनि जाण ॥
देहदहन मांडावें ॥ ८४ ॥ आधारस्थित जो अग्नी ॥ तो अग्निबीजें चेतवूनी ॥ तो देह लागुनि दहूनी ॥ भस्म मानूनि निजदेह ॥ ८५ ॥ देहदहनें

अतिसंतप्त ॥ तेथ चंद्रबीजें चंद्रामृत ॥ आणोनि निववावें समस्त ॥ तवा देह तेथ कल्पावा ॥ ८६ ॥ देह कल्पावा जो येथ ॥ पूर्ण पावे अव्ययं दिव्य युक्त ॥
त्याचा हृदयपद्मा आंत ॥ आण्वी जीवकळा तेथ पाहावी माझी ॥ ८७ ॥ माझी जीवकळा परम ॥ सूक्ष्माहूनि अतिसूक्ष्म ॥ यालागीं आण्वी तिचें ना
म ॥ विश्रामधाम जगाचें ॥ ८८ ॥ अकार उकार मकार स्थिती ॥ यातें प्रकाशी आण्वी जीवज्योती ॥ तेंतव शब्दाहूनि परती ॥ योगी नांदती ठसिजे ॥
८९ ॥ ते देहीं सबाह्य परिपूर्ण ॥ असोनि सूक्ष्मत्वें अलक्ष जाण ॥ ती नेणत्यभ्य योगीजन ॥ लक्षिती आसन प्राणायामें ॥ ९० ॥ ते आण्वी जीवकळा
अव्यक्त ॥ जी तें करोनियां व्यक्त ॥ योगी निजभावनायुक्त ॥ हृदयीं चिंतित महामूर्ती ॥ ९१ ॥ नाना जीवसमूह जाण ॥ त्याचें जें आयतनस्थान
॥ ते महामूर्ती नारायण ॥ हृदयीं सज्जन चिंतिती ॥ ९२ ॥ श्लोक ॥ तयात्मभूतया पिंडे व्याप्ते संपूज्य तन्मयः ॥ आवाह्यार्चादिषु स्थाप्य न्य
स्तांगं मां प्रपूजयेत् ॥ २४ ॥ टीका ॥ जेविं गृहप्रकाशी दीपस्थिती ॥ तैविं देहप्रकाशी जीवज्योती ॥ ते सांगोपांग माझी मूर्ती ॥ हृदयीं चिं
तिती साकार ॥ ९३ ॥ जेविं तुप तुपपणें थिजलें ॥ तें विवर्ण व्यक्त आलें ॥ तेविं चैतन्य माझें मुसावलें ॥ लीलाविग्रहें झालें साकार ॥ ९४ ॥ ऐशी
ते माझी सगुण मूर्ती ॥ चिन्मात्र तेजें हृदयदीप्ती ॥ तिणें व्यापूनि देहाची स्थिती ॥ चित्तीं निजभक्ति उपजवी ॥ ९५ ॥ देह जड मूढ अचेतन ॥ तेथ
मूर्ती प्रगटोनि चिद्घन ॥ अचेतना करूनि सचेतन ॥ करवी निजभजन उल्हासें ॥ ९६ ॥ जेविं हरणुली नेणे सांग जाण ॥ हरिणीरूपें नाचे आपण
तेविं भक्तभावें नारायण ॥ भजनपूजन स्वयें कर्ता ॥ ९७ ॥ या परी अभेद भजन ॥ मूर्ति पूजितां विहून ॥ पूज्य पूजक हे आठवण ॥ सहजें जा-
णा मावळे ॥ ९८ ॥ मावळल्या हा भजनभेद ॥ उल्हासे भक्तिचा अभेदबोध ॥ हा गुरुमार्ग अतिशुद्ध ॥ प्रियप्रसिद्ध मजलागीं ॥ ९९ ॥ जेथ मा
झी अभेद भक्ती ॥ तेथ मी सर्वस्वें श्रीपती ॥ आनंदलों भक्ताच्या हातीं ॥ स्वानंदप्रीती उल्हासें ॥ २०० ॥ जेविं कां अपार मेघजळा ॥ धरणवां
धोनि घालिजे नळा ॥ तेविं मज अनंताचा एकवळा ॥ अभेद भजनाला आनंद ॥ १ ॥ आवडी वर्षलें सेराजळा ॥ तेणें नुपजे निरुत्तम फळा ॥ तें
चितळां भरल्या प्रबळा ॥ तेणें पिकली केवळा राजागरें ॥ २ ॥ ते रोमाझे स्वरूपवाढें कोडें ॥ अभेद भक्ती माजी आवडे ॥ तें ब्रह्मानंदें गोंध

खपडे ॥ शीगचंद्रभक्तीचें ॥ ३ ॥ अभेदभक्ताच्यांद्वारापाशीं ॥ तीर्थेयेतीपवित्रव्हावयासी ॥ स्मरनरलागतपायांसी ॥ मीतत्वथंकरोन्या
माजी ॥ ४ ॥ अभेदभक्तांपाशींदेव ॥ सकळतीर्थंहोतीनिर्दोष ॥ भक्तीनेंमाहेरतें अवश्यक ॥ मजहीसुखव्यानेंनें ॥ ५ ॥ अभेदजेंक्रिया
स्थिती ॥ यानांवमाझीउत्तमभक्ती ॥ ऐसाउध्दवारांश्रीपती ॥ उद्धवाप्रतीबोलत ॥ ६ ॥ अभेदभक्तीचाटेंकोंडें ॥ श्रीकृष्णासांगेंउद्धवापुढें ॥ कृ
पाराहिलीयेराकडे ॥ तेंहिप्रेमफुडेंस्मरेना ॥ ७ ॥ देवविसरल्यानिरूपण ॥ तंवउद्धवासीवाणलीखुण ॥ तोंहीविसरल्याउद्धवपण ॥ कृष्णाकृ
ष्णपणनाठवे ॥ ८ ॥ अभेदभजनाचाहरिख ॥ देवभक्तझालेएक ॥ दोंपांपडोनिठेलेठक ॥ परमसुखपावले ॥ ९ ॥ उद्धवनिजबोधेंपरिपूर्ण
तरिपूजाविधानप्रश्न ॥ येथकरावयाकायकारण ॥ ऐशीआशंकामनकल्पिल ॥ १० ॥ तरिउद्धवाच्याचित्तीं ॥ उगारहातांचिश्रीपती ॥ आर्ड
ळनिजधामाप्रती ॥ यालागींमिश्रोर्ध्वतोपसं ॥ ११ ॥ उपासनाकांडगुह्यज्ञान ॥ आगमोक्तपूजाविधान ॥ उद्धवामिसेंश्रीकृष्ण ॥ वेदार्थआपण
स्वयेंबोले ॥ १२ ॥ सकळवेदार्थशास्त्रनिर्धं ॥ ग्रंथींश्रीकृष्णप्रतिपादी ॥ जेणेंअद्वैतसिद्धि ॥ ज्ञानयाचिभुक्तिसाधकां ॥ १३ ॥ असोग्रं
थंथाविस्तार ॥ एकतांभद्रेतभक्त ॥ उद्धवाननाल्लानिजचित्तीं ॥ तेणेंश्रीपतीसुखावला ॥ १४ ॥ तेणेंसंतोषेंप्रेमेंश्रीकृष्ण ॥ उद्धवाद्दीसा-
वधान ॥ पुढील्पूजाविधान ॥ तुजमीसांगेनयथोक्त ॥ १५ ॥ पूज्यपूजककर्मध्यान ॥ करोनियांदृढधारण ॥ तेंनिवात्यपूजेच्यागीन
ता ॥ करावेंआवाहनप्रतिमेमाजी ॥ १६ ॥ प्रतिमेसन्मुखआपण ॥ आवाहनमुद्रादारखून ॥ माझीचित्कळासंपूर्ण ॥ प्रतिमेसिजाणभावार्थी
॥ १७ ॥ तेथ्रांमूर्तीचेंउद्दपण ॥ निःशेषनदेखावेंआपण ॥ मूर्तिभावार्थचितन्यघन ॥ मुख्यआवाहनयानांव ॥ १८ ॥ गुरुमुखेंमंत्रनिर्दोष ॥ ते
थेंमंत्रेंमूर्तीसिन्यास ॥ करावेसर्वांगीसावकाश ॥ शास्त्रविन्यासआगमोक्त ॥ १९ ॥ एवंआवाहनसंस्थापन ॥ रान्निधिसन्निरोधन ॥ संमु
खीकरणस्वागतन ॥ यासमुद्राआपणदावाव्या ॥ २० ॥ अनगुंठनसंकळीकरण ॥ या अष्टांसमुद्रादाखवावे ॥ मगहोऊनिसावधान ॥ पूजा
विधानमांडावें ॥ २१ ॥ श्लोक ॥ पाद्योपस्पर्शार्हणादीनुपचारान्प्रकल्पयेत ॥ धर्मादिभिश्चनवभिः कल्पयित्वासनंमम ॥ २५ ॥ पद्म

महदलं तच्च कर्णिकाकेसरोज्ज्वलं ॥ उभाभ्यां वेदतंत्राभ्यां मह्यं तूभयसिद्धये ॥ २१॥ टीका ॥ स्नानमंडप कल्पूनि जाण ॥ तेथ आणावा देव वाच
हून ॥ पाद्य अर्घ्य आचमन ॥ मधुपर्क विधान करावें ॥ २२॥ अभ्यंग अंगमर्दन ॥ पुरुषसूक्तें करावें स्नान ॥ पीतांबर परिधान ॥ स्नानमंडपीं जा
ण देवासी ॥ २३॥ इतर यथोक्त पूजन ॥ करावें सिंहासनीं संपूर्ण ॥ तें आसन पीठावरण ॥ स्वयें श्रीकृष्ण सांगत ॥ २४॥ सिंहासनीं आवरणक्रम ॥
आधार मंडूक कूर्म शेष ॥ धरा क्षीराब्धी रत्नद्वीप कल्पद्रुम ॥ मनोरम माना ना ॥ २५॥ त्यातळीं रत्नमंडप नेटक ॥ त्यामाजी विचित्र पर्यंक ॥ त्या मंच
काचा विवेक ॥ यदुनायक सांगत ॥ २६॥ धर्म ज्ञान वैराग्य ऐश्वर्य ॥ ते चि माचवे अतिवर्य ॥ अधर्म अज्ञान अनैश्वर्य ॥ अवैराग्य ऐसे हे गात्रें
चारी ॥ २७॥ ईश्वरतत्त्व निजसूत्र ॥ गुणागुणीं वळी नित्य ॥ मंचक विणिला अचुंबित ॥ योगयुक्त महामुद्रा ॥ २८॥ त्या मंचकावरी शेषपुटी ॥
शोभे अतिशयें सिंगोमटी ॥ सहस्रफणी मणितेज उठी ॥ छत्राकार उरी अलंकृत ॥ २९॥ शेषपुटीमाजी निर्मळ ॥ विकासलें रातोत्पळ ॥ रा कर्णि
का अष्टदळ ॥ शोभे केवळ मनोहर ॥ ३०॥ सत्त्वशक्ती कमळकंद मूळ ॥ ज्ञाननाळ त्याचें सरळ ॥ प्रकृती अष्टधा जे प्रबळ ॥ तें चि अष्टदळ कमळा
चें ॥ ३१॥ ऐसें कमळ अतिसुंदर ॥ षड्विकार तें चि केसर ॥ वैराग्य कर्णिका सधर ॥ मघमघी थोर सुवासें ॥ ३२॥ पूर्वादि कमळ दळीं जाण ॥
देवता न्यासाव्या त्या त्या स्थाना ॥ निमळ उत्कर्ष आणि ज्ञाना ॥ क्रियाशक्ती जाणाव्या चौथी पैं ॥ ३३॥ योग प्रव्ही सत्या ईशाना ॥ कर्णिका योजि
जे मध्यस्थाना ॥ कल्पूनि अनुपम रचना ॥ अनुग्रहा जाणा स्थापावी ॥ ३४॥ आत्मा अंतरात्मा परमात्मा ॥ हा समूह समाग देवोत्तमा ॥ सत्त्व र-
ज आणि मोहतमा ॥ पुरुषोत्तमा पृष्ठिभाग ॥ ३५॥ ऐशापरी पीठन्यास ॥ आगमोक्त सावकाश ॥ करोनियां हृषीकेश ॥ सिंहासनास आणा
वा ॥ ३६॥ छत्र आणि युग्म चामर ॥ नानावाद्यें जयजयकार ॥ दाऊनि पीठमुद्रा सधर ॥ असनीं श्रीधर बैसवावा ॥ ३७॥ मग सर्वांगनासी आवा
हन ॥ मज अधिष्ठाना सि आसन ॥ मज निराकारासि जाण ॥ दाविती आपण विकारमुद्रा ॥ ३८॥ मज चिद्रूपाला मिळोंचन ॥ निःशब्दा क-
र्णी श्रवण ॥ मज विश्वमुखासि वदन ॥ निमासुरें जाण भाविती ॥ ३९॥ मी विश्वांघ्री दोंपायीं चालत ॥ मज विश्वबाहू बाहीहात ॥ मज सर्वांगवातें

थ ॥ स्थान भावीत येकदेशी ॥ ४० ॥ मज निर्विकारासि उपचार ॥ मज विदेहासी अलंकार ॥ मज सर्व समान अरिमित्र ॥ भावना विचित्र भावि
ती ॥ ४१ ॥ मज अकर्त्या कर्मबंधन ॥ अजासि जन्मनिधन ॥ नित्यतृप्तासि भोजन ॥ निर्गुणा सगुण भाविती ॥ या अवघियांचा अभिप्रावो ॥
उपासनाकांडनिर्वाहो ॥ जेसजेसा भक्तिभावो ॥ तेसा मी देवो तयासी ॥ ४२ ॥ मी अवाप्तसकळकाम ॥ परि भक्तप्रेमालागीं सकाम ॥ जेसा भ
क्तांचा मनोधर्म ॥ तेसा पुरुषोत्तम मी तया ॥ ४४ ॥ भक्त जेसा भावी मातें ॥ मी तेसा चि होय त्यातें ॥ तो जें जें अर्पी भावार्थे ॥ तें अर्पे मातें सह-
जची ॥ ४५ ॥ मी सर्वत्र भरलों असें ॥ ते यज्ञो जेथ मज उद्देशों ॥ भक्त भावार्थे अर्पु बैसे ॥ तें अर्पे अनायासें सहजें मज ॥ ४६ ॥ मी सर्वत्र देवा
दि देव ॥ तेसा माणि यांचा नव्हे भाव ॥ यालागीं भक्तांचा जेथ सद्भाव ॥ तो मी देव सहजेंची ॥ ४७ ॥ यालागीं नाईकोडें ॥ भक्त भावार्थे मज आ
वडे ॥ भक्तभावाहूनि पुढें ॥ वैकुंठ नावडे सर्वथा ही ॥ ४८ ॥ भक्तभावार्थाचीं भूषणें ॥ सांगितलीं आपण यथा श्रीकृष्णें ॥ त्या निर्गुणें सगुण हो
णें ॥ भावार्थे गुणें भक्तांच्या ॥ ४९ ॥ यालागि मी अजन्मा जन्में ॥ अकर्मा हो करी कर्में ॥ अनामा हि धरी नामें ॥ भक्तमनोधर्में तरानया ॥
५० ॥ निर्गुणीं अगम्य मन ॥ मन चि होय चैतन्यघन ॥ सगुणीं उल्लासे नन्या मन ॥ साधक श्रीकृष्णा स्वयें हाती ॥ ५१ ॥ निर्गुणाचा बोध अट
क ॥ यालागीं उपासना विवेक ॥ सगुणमूर्ती भाऊनि देख ॥ तरती साधक अनायासें ॥ ५२ ॥ हे भाग मोक्त उपासनाविधी ॥ येणें भोगमो
क्ष उभय सिद्धी ॥ साधक पावती निशुद्धी ॥ मी कृपानिधी संतुष्टें ॥ ५३ ॥ तें चि उपासनविधिविधान ॥ भागांसांगतां पूजन ॥ देवसिंहासनीं बै
सल्या पूर्ण ॥ पुढें आवरणपूजा ऐक ॥ ५४ ॥ श्लोक ॥ सुदर्शनं पाञ्चजन्यं गदासीषुधनुर्हलान् ॥ मुशलं कौस्तुभं मालां श्रीवत्सं चानु
पूजयेत् ॥ २७ ॥ टी० ॥ आणी चौवकुकोसि देहावरण ॥ सिंहासनीं शक्त्यावरण ॥ सुदर्शनादि आयुधावरण ॥ आपुलें आपण हरि सांगे-
॥ ५५ ॥ सतेजधार सुदर्शन ॥ शंख शोभे पांचजन्य ॥ नंदकु नांस खड्ग जाण ॥ गदा गहन कौमोदकी ॥ ५६ ॥ शार्ङ्ग धनुष्य अतिसरळ ॥ सुवर्णपुंखें
बाण सरळ ॥ हल आणि मुसळ ॥ आयुधें अवघ्र पूजावीं ॥ ५७ ॥ या आठही मुद्रा साधु पासरता ॥ नंदीं कौस्तुभ सवनमाळा ॥ कांसेकशि

ळाणीवळा॥ घनःशामसांवळाशोभत॥ ५९॥ ब्रह्मण्यदेवरमानाथ॥ ब्राह्मणाचा चरण घात॥ हृदयीं अलंकारमिरवत॥ शोभा अद्भु तनेणें शोभे॥ ५२॥ विठ्ठलाच्या अळंकारीं॥ गुणकार्दैनियांबाहेरी॥ बोविली नैजयंतीकुसरी॥ नेल्हृदयानरीरुळत॥ ६०॥ यापरीसा ळंकारसायुध॥ शंखचक्रपद्मीसि अगाध॥ ऐसाशोभाअस्वयंबोध॥ नारदादिहृदिं निति ध्यातागदां॥ ६१॥ यापरीसाळंकारसायुध॥ पूज्यपूजोनियांगोविंद॥ मग पूजावेपार्षदवृंद॥ एकनिषदसांगेन॥ ६२॥ श्लोक॥ नंदंसुनंदंगरुडंप्रचंडं चंडमेवच॥ महाबलंबलंचैव कुमुदंकुमुदेक्षणं॥ २८॥ टी०॥ नंदसुनंदर्देवापार्षी॥ गरुडसदांतिष्टेदृष्टीसी॥ चंडप्रचंडदोहींवाहींसी॥ अहर्निशी तिष्ठती॥ ६३॥ ब ळ आणि महाबळ॥ रुमुखरांत्र अवभ्रानशिळ॥ कुमुदकुमुदाक्ष केवळ॥ पाठीसीप्रबळबळेंउभे॥ ६४॥ गरुडदृष्टीतिष्टे आपण॥ येरनंदा दिजे अष्टोजन॥ तेय अष्टोदिशांप्रतिजाण॥ पार्षदावरणहरीनिकटीं॥ ६५॥ श्लो०॥ दुर्गांविनायकंव्यासंविष्वक्सेनंगुरून्सुरान्॥ स्वेस्वेस्थानेत्वभिमुखान पूजयेत्प्रोक्षणादिभिः॥ २९॥ टीका॥ दुर्गाविनायकजाण॥ व्यासआणीविष्वक्सेन॥ चहूंकोनीचारी स्थापून॥ करावें पूजनदेवाभिमुखें॥ ६६॥ मूर्तमूर्तीसी अभिन्नाकार॥ गुरुआणिपरमगुरु॥ परमेष्टीगुरुशिष्यकाकारु॥ पूज्यप्र कारुकरावा॥ ६७॥ इंद्रादि अष्टैलोकपाळ॥ आव्हानूनियांसकळ॥ स्थापूनि अष्टोदिशांकेवळ॥ तेहितत्काळपूजावे॥ ६८॥ गुरुदुर्गादिकलोकपा ळ॥ पूजावेसांगोपांगसकळ॥ प्रोक्षणपाद्यादि अविकळ॥ पूजानिश्चळकरावी॥ ६९॥ तेनिपूजेचेपूजोपचार॥ कोणकोणपैप्रकार॥ सावि स्तारींसारंगधर॥ संक्षेपाकारसांगत॥ ७०॥ श्लोक॥ चंदनोशीरकर्पूरकुंकुमागरुवासितैः॥ सलिलैःस्नापयेन्मंत्रैर्नित्यदाविभवे सति॥ ३०॥ स्वर्णघर्मानुवाकेनमहापुरुषविद्यया॥ पौरुषेणापिसूक्तेनसामभीराजनादिभिः॥ ३१॥ टी० वाळावाळाकपुर॥ चंदनकुंकु मकेशर॥ त्यामाजीमेळऊनि अगर॥ धूपिलेंनीरस्नपनार्थ॥ ७१॥ सतारसींतरापवित्र॥ गंगाजळ अतिपवित्र॥ शंखमुद्रापुरस्कर॥ शर्वी तेंनिरभरावें॥ ७२॥ ऐसेंजळ घेऊनिशुद्ध॥ आपस्तंभशाखेचेंप्रसिद्ध॥ रुक्वर्णघर्मानुवाकपद॥ तेणें अभिषेकविषदमजकरावा॥ ७३॥ अ

यथाकेवळ पुरुषसूक्तोक्त ॥ रुद्राभिषेक विष्णुसूक्त ॥ इहीं मंत्रीं मंत्रोक्त ॥ देवासि यथोक्त स्नान घालें ॥ ७४ ॥ कां सामवेदींचें गायन ॥ त्यामा
जीसाम नीराजन ॥ तैणेंकरूनियां जाण ॥ देवासि स्नान करावें ॥ ७५ ॥ असन्यावें भव संपन्न ॥ निन्यथानेंहें स्नान ॥ नातरी पूर्वीविशेषें जा
ण ॥ करावें आपण जयंत्यादिकीं ॥ ७६ ॥ आगमोक्त म्लक्षण ॥ महापुरुषविद्यापूर्ण ॥ तेणेंकरूनि आपण ॥ देवासि स्नान करावें ॥ ७७ ॥
देवासि पूर्णम्नाल्यास्नान ॥ करावें मंगळनीरांजन ॥ भगवस्त्रें अळंकार भूषण ॥ देवासि आपण अर्पावीं ॥ ७८ ॥ श्लोक ॥ वस्त्रोपवीता
भरणपत्रस्रग्गंधलेपनैः ॥ अलंकुर्वीत सप्रेमभक्तो मां यथोचितं ॥ ३३ ॥ टीका ॥ देवो स्वरूपें घनःसांवळा ॥ कांसे कसावा सोनसळा
हेमसूत्र अर्पूनि गळां ॥ स्लमेरखळावाणाची ॥ ७९ ॥ नांकीं अंदुवांचा गजर ॥ चरणीं नेपुरांचा गणगजर ॥ मुकुटकुंडलें मनोहर ॥ टपीं गंभी
रमहापदक ॥ ८० ॥ जडित मोतिलगपत्रावळी ॥ भ्रतिशोभा तदिग्नीं निढळीं ॥ निळकर्पिंवळात यानळीं ॥ कंठीं हस्ताळांकोस्तुभ ॥ ८१ ॥ बा
हीं बाहुवटें वीरकंकणें ॥ करमुद्रिका स्लसवर्णें ॥ पीतांबर अळकें कोगोमानें ॥ रविबिंबतेणें न्दाजविलें ॥ ८२ ॥ सांवळें आंगीं गोमटी ॥ शुभ्र
चंद्रनाची गोमटी ॥ सुमनमाळा निरगुंठी ॥ होत परी मधुकरां ॥ ८३ ॥ वैजयंती वनमाळा ॥ आपादपर्यंत रुळे गळां ॥ घवघवीत रिसे डोळां
॥ घनःसांवळा गोमट ॥ ८४ ॥ एवं वस्त्रालंकारभूषणीं ॥ स्वयें पूजावा शार्ङ्गपाणी ॥ पूजें हृनियां मनीं ॥ भक्तकोटिगुणीं असावी ॥ ८५ ॥ भ
क्त असोअतिसंपन्न ॥ अप्रतिहोकां अतिनिर्धन ॥ जेणें शुद्ध प्रयसंपूर्ण ॥ तेणें नारायण संतुष्ट ॥ ८६ ॥ सकळ पूजेचें कारण ॥ मुख्य श्रद्धा
निर्माण ॥ अत्यंत श्रद्धें जो संपन्न ॥ तो देवाचा पूर्ण पढियंता ॥ ८७ ॥ श्लोक ॥ पाद्यमाचमनीयं च गंधं सुमनमोक्षताः ॥ धूपदीपोप
हार्याणि दद्यान्मे श्रद्धयार्चकः ॥ ३३ ॥ टीका ॥ एवं मूर्ति शृंगारिल्या पूर्ण ॥ द्यावें पाद्य अर्घ्य आचमन ॥ देऊनि मधुपर्क विधान ॥ करावें पू
जन श्रद्धायुक्त ॥ ८८ ॥ गंधाक्षता सुमन ॥ धूपदीपांग दीपदान ॥ दिपाळी नीरांजन ॥ श्रद्धा मदर्चन साधकां ॥ ८९ ॥ श्लोक ॥
गुडपायससर्पींषि शष्कुल्यापूपमोदकान ॥ संयावदधिसूपांश्च नैवेद्यं सति कल्पयेत ॥ ३४ ॥ टीका ॥ सान्या धूप दीप नीरांजन ॥

देवासिवोगरावें भोजन ॥ नानापरीनें पक्वान्न ॥ अन्नसदन्नरसयुक्त ॥ १० ॥ मांडासारवरमांडागूळवर्ग ॥ गाकुल्याअमृतफळेंक्षीरधारी ॥
दुधामाजीआक्लिनलोरी ॥ वाटिलीपरीवळिलन ॥ ११ ॥ मधुवडेअकोसला ॥ लाडूतिळवयांचा जोडा ॥ पूर्ण आन्हो अंबवडा ॥ गायापुढांवाटिन
ला ॥ १२ ॥ पत्रशाकांनीम मावळे ॥ भात अरवारजिंगसाळे ॥ शुभ्रगोल्हांनमूगदाळे ॥ गोघृतपरमळोसाधरूनम ॥ १३ ॥ सांजा नई न मुळ-
युक्त ॥ येळामिरेंसाळूनि आंत ॥ पाककेल्लामृतमिश्रित ॥ सीवितामुग्वांत अरवार ॥ १४ ॥ कथिकानभात गोमर्द ॥ आम्ररसें भरलीवाटी ॥ शि
ग्वरणीकेळांची मरलीतारी ॥ देसोंनिलाळधारी अमरेंद्र ॥ १५ ॥ दधीदुग्धसायसाकर ॥ नेवेद्यानादिलेंशरिकर ॥ देवनगाहेआचार ॥ श्रद्धा-
भावधरतूमहोत्र ॥ १६ ॥ सामर्थ्यं असल्यंकरावयासी ॥ तरिहें परनर्दीमर्त दिनसी ॥ नेवेद्य अर्पावेंदेवासी ॥ नातरीपर्वविशेषी अर्पावे ॥ १७ ॥
उपास्यमूर्तीजसाचार ॥ तेजवर्तीसमविस्तर ॥ पर्वविशेषीउपचार ॥ पूजा अपारकरी सांग ॥ १८ ॥ ॥ श्लोक ॥ अभ्यंगोन्मर्दनादर्शदंतधा
वाभिषेचनं ॥ अन्नाद्यं गीतनृत्यानिपर्वणिस्युरुतान्वहम ॥ ३५ ॥ टीका ॥ पर्वणीकिर्जे आगमोक्त ॥ अथवावार्षिकपर्वेयेती ॥ कांनिज-
मूर्तीनिजयंती ॥ तपूजार्थीपतीस्वर्भसांग ॥ १९ ॥ दंतधावनउद्वर्तन ॥ मूर्तीशिराने अभ्यंगन ॥ पंचामृतेंकरूनिस्नान ॥ विविधाभरणपू
जावी ॥ २० ॥ पूजोनिसाव्रकृतदर्पणासी ॥ नेवेद्य अर्पावेपरुपी ॥ देऊनिकरोद्वर्तनासी ॥ गृहनागारी अर्पावे ॥ १ ॥ देवनिसरल्यादेवपणा-
सी ॥ तेदेवपणार्थदेवासी ॥ एशियादारवरावें भादर्शासी ॥ तेणेंदेवदेवाराधिन्हारा ॥ २ ॥ सर्वविशेषीजयंतीसी ॥ मेळऊनिसंतवैष्णवांसी
॥ करावेंगीतनृत्यर्जतेनारी ॥ अतिप्रेमेंकरी प्रहोरात्र ॥ ३ ॥ आगमोक्तदीक्षाहवन ॥ करिल्यातल्काळदेवप्रसन्न ॥ त्याहोमाचें विधिविधान
॥ एकसानधानऊद्धवा ॥ ४ ॥ श्लोक ॥ विधिनाविहितेंकुंडेमेखलागर्तवेदिभि ॥ अग्निमाधायपरितःसमूहेत्पाणिनोदितम ॥ ३६ ॥
परिस्तीर्याथपर्युक्ष्यदन्वाधायययाविधि ॥ प्रोक्षण्यासाद्यद्रव्याणिप्रोक्ष्याग्नौभावयेतमां ॥ ३७ ॥ टीका ॥ आगमोक्तकुंडविधान ॥
लांबरुंदसांन्हकोण ॥ गर्णूनिउंचिचेंप्रमाण ॥ कुंडसंपूर्णसाधावें ॥ ५ ॥ स्वशारवानेवेदोक्त ॥ मेखलायुक्तसाधावीगर्त ॥ योनीसग

देवेंद्रीतेथ ॥ लक्षणांत साधावें ॥ ६ ॥ तेथ न करूनि आवाहन ॥ प्रतिमेचा नाहीं त्याग ॥ प्रयोगी कर्माचें न भावावें ॥ परिसमोहनकरणें ॥ ७
दर्भीं करावें परिस्तरण ॥ मगक रावें पद्दाण ॥ इध्माबर्हि निगत्तन ॥ त्रिसंधानवंधावें ॥ ८ ॥ करूनि नवदर्भी प्रस्तरण ॥ करणें
आज्यस्थालीस्थापन ॥ आन्दर्तासमिधाही मजाणा ॥ अन्वाधानन्यानाव ॥ ९ ॥ प्रोक्षणीपात्रींनिधान ॥ करूनि मगणें जलपूर्ण ॥ ते
चकुणमजळ आपण ॥ होमद्रव्यें जाणपर्यंसावें ॥ १० ॥ कुंडीमध्ये हूताशन ॥ तेथ करणें मानसध्यान ॥ तें ध्यान मूर्तीचें लक्षण ॥ स्वयें
श्रीकृष्ण सांगत ॥ ११ ॥ ॥ श्लोक ॥ तप्तजांबूनदप्रख्यं शंखचक्रगदांबुजैः ॥ लसच्चतुर्भुजं शांतं पद्मकिंजल्कवाससम् ॥ ३९ ॥
स्फुरत्किरीटकटककटिसूत्रवरांगदम् ॥ श्रीवत्सवक्षसं भ्राजत्कौस्तुभं वनमालिनम् ॥ ४० ॥ टीका ॥ तप्त तप्तसुवर्णाचिया
॥ तैशीमूर्तीची आंगप्रभा ॥ चतुर्भुज साजिरी शोभा ॥ चिन्मात्रगाभा साकार ॥ १२ ॥ शंखचक्रगदाकमळ ॥ करांगुळा नाचरसांभ
ळ ॥ कौस्तुभीं अभिमप्राजाळ ॥ मूर्तिप्रभावळप्रकाशी ॥ १३ ॥ मुकुटकुंडलें मेखळा ॥ श्रीवत्सशोभत वक्षस्थळा ॥ आपादकंठव
नमाळा ॥ अळंकृत अंगीं कौस्तुभ ॥ १४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ध्यायन्नभ्यर्च्य दारूणि हविषाभिघृतानि च ॥ प्रास्याज्यभागावाघारौ
दत्वा चाज्यप्लुतं हविः ॥ ४१ ॥ टीका ॥ ऐसें सांगमानसें ध्यान ॥ अग्निमाजी मूर्तीचें जाण ॥ करूनि आवाहनपूजन
॥ विध्युक्त हवन मांडावें ॥ १५ ॥ अग्निविधियुक्त आव्हानूनी ॥ समिधा हमघृतें अभिघारूनी ॥ आज्यभागदोंअव
दानीं ॥ प्रथम हवनीं होमावा ॥ १६ ॥ तयाउपरि आज्यहविद्रव्यपूर्ण ॥ घृतप्लुत अवदान ॥ आगमोक्तहोमविधान ॥ स्वयें
श्रीकृष्ण सांगत ॥ १७ ॥ श्लो० ॥ जुहुयान्मूलमंत्रेण षोडशर्चावदानतः ॥ धर्मादिभ्यो यथान्यायं मंत्रैः स्विष्टकृतं बुधः ॥ ४२
टीका ॥ लक्षूनि मूळ संबंध देवाचा ॥ मूळमंत्रें होमसाधकांचा ॥ कां पुरुषसूक्ताचिया ऋचा ॥ सोहोमाचार्निधिमार्ग ॥ १८ ॥
धर्मादिकदिक्पाळार्चन ॥ उत्तरतंत्र आचरण ॥ तयाहूनि कणक अनदान ॥ नाममंत्र जाणहोमावे ॥ १९ ॥ मगासिष्टकृदानेंअव

राव ॥ साधकें घ्यावें सन्निधान ॥ ऐसें होमाचें निजभजन ॥ भक्त सज्ञान जाणती ॥ ३० ॥ होमादि मूर्तिभजनीं तत्त्वतां ॥ येणें तत्काळ साधकां सि-
द्धि ॥ भक्त पावती निजपदीं ॥ जाणोनि गृहीं उद्धवा ॥ ३१ ॥ श्लोक ॥ अभ्यर्च्याथ नमस्कृत्य पार्षदेभ्यो बलिं हरेत ॥ मूलमंत्रं जपेद्ब्रह्म
स्मरन्नारायणात्मकं ॥ ४२ ॥ टीका ॥ यापरी होमांतीं विधियुक्त अर्चन ॥ करूनि करावें साष्टांग नमन ॥ मग देवाचे पार्षदगण ॥ त्यांसि
बलिहरण करावें ॥ ३२ ॥ मग पाद्य प्रतिमापूजास्थान ॥ तेथें पार्षदांनिया आपण ॥ मूलमंत्राचें स्मरण ॥ ध्यानयुक्त जाणणें करावें ॥
३३ ॥ पूज्य पूजक अभिन्न ॥ परात्पर जो कां नारायण ॥ तेणें परब्रह्मीं लागलें मन ॥ धाल्यानें आसन समाधान घाली ॥ ३४ ॥ ध्यानें जेंवि स्थि-
रावे मन ॥ तेंव स्थिर रारावें आवर्तन ॥ तेथूनि उपरमन्यायें मन ॥ पूर्व पूजाविधान दृष्ट सांगे ॥ ३५ ॥ श्लोक ॥ दत्त्वाचमनमुच्छेषं
विष्वक्सेनाय कल्पयेत ॥ मुखवासं सुरभिमत्तांबूलाद्यमथार्हयेत ॥ ४३ ॥ टीका ॥ एवं विसर्जिलिया ध्यान ॥ आलें देवाचें भोजन ॥
ऐसें भाऊनि आपण ॥ शुद्धाचमन अर्पावें ॥ ३६ ॥ प्रतिमा जाल मूर्ति ध्यान ॥ प्रतिमा पूजिल्या तें आपण ॥ दोहीं ठायीं शुद्धाचमन ॥ यथो-
क्त जाणणें करावें ॥ ३७ ॥ देवाचिया भक्त उपासी ॥ [illegible] ॥ मग आदि निर्माल्य भाग ॥ घालें देवासी करोद्वर्तन ॥ ३८ ॥ का-
पुरें घांसिलिया [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ अभिनव गोड तांबूल ॥ ३९ ॥ एलाल वंगा कंकोळ ॥
अल्प आपिलें जातीफळ ॥ [illegible] तांबूल ॥ दिसे मुख [illegible] ॥ ४० ॥ [illegible] ॥ अर्पूनि पुष्पांजळी संभार ॥ जे-
णें श्री प्रसन्न [illegible] ॥ ४१ ॥ श्लोक ॥ उपगायन्गृणन्नृत्यन्कर्माण्यभिनयन्मम ॥ मत्कथाः श्रावयन्शृण्व-
न्मुहूर्तं क्षणिको भवेत ॥ ४४ ॥ टीका ॥ ज्ञान ध्यान उपासना ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ ३२ ॥ ध्यानी
नृत्य [illegible] निजमन ॥ [illegible] नामस्मरण ॥ [illegible] गुणांचें श्रवणस्मरण ॥ आदरें जाणणें करावें ॥ ३३ ॥ करितां हरिगुणयश श्रवण ॥ तेणें
सुखावे अंतःकरण ॥ सुखें सुखावोनि आपण ॥ स्वयें हरिकीर्तन करावें ॥ ३४ ॥ निर्लज्ज नाचे पर ॥ हरिरंगणीं नृत्य करी ॥ हाव भाव करास

कुसरी ॥ अभिमंत्रोनि धरी पर्जन्या ॥ ३५ ॥ गोत्र [illegible] ॥ आंगिरसावें आपण ॥ कामाद्रिनियांद दग्ण ॥ [illegible] ॥ ३६ ॥ पुन नाकण-
शोषण ॥ कुवलयानें विदंडण ॥ राजनिमज्जु मर्दन ॥ हरिकीर्तनें करावें ॥ ३७ ॥ नयन भमाना द्रोध ॥ गयागयनामें [illegible] ॥ कृतगमयाता [illegible] ॥
म ॥ यातें स्वानंद स्फूर्ति स्तोत्र ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥ स्तंबेरुयानन्तः स्त्रोचैः गोरागें [illegible] ॥ [illegible] ॥ ३९ ॥
टीका मार्जारस्फूर्ति स्तोत्रें पुराण ॥ सादरें [illegible] श्रवण ॥ श्रोताभिलाषा आपण ॥ [illegible] ॥ ४० ॥ [illegible] ॥ क
भिवां अयज्ञ गायन ॥ पावका रोपनें करोनि जाण ॥ तेणें निर्दळण महादोषा ॥ ४१ ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ ग
[illegible] जाण ॥ दर्शिरासमान निज भाव ॥ ४२ ॥ पुसर्णी [illegible] ॥ अ [illegible] ॥ अर्थ गायत्री संगा [illegible] ॥ समान [illegible]
॥ ४३ ॥ तेणें वेदगास्त्र पुराण ॥ [illegible] जाण ॥ तेणें कार्यता [illegible] ॥ [illegible] ॥ ४४ ॥ [illegible]
॥ पांचजन्यें [illegible] गर्दन ॥ [illegible] ॥ दोषनिर्दळण तेणें होतें ॥ ४५ ॥ [illegible] ॥ पाहिजे पंचमी सत
[illegible] ॥ प्रवर्ता भवद्रु नाम [illegible] ॥ [illegible] ॥ ४६ ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ अभिनंदन [illegible]
[illegible] ॥ दैवावें [illegible] निरभिमाने ॥ ४७ ॥ वेदशास्त्र [illegible] पुराण ॥ [illegible] ॥ [illegible] जाण ॥ तेणें [illegible]
[illegible] ॥ ४८ ॥ देवाप्रिय [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ तेणें [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] स्तवन ॥ [illegible] आधीन ॥ तेणें [illegible] निमन ॥ [illegible] ॥ ४९ ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] तेणें [illegible] जाण ॥ [illegible] आपण [illegible] ॥ ५० ॥ [illegible] अनुसंधान ॥ [illegible] आपण ॥ जेणें
[illegible] ॥ तें समाधान [illegible] ॥ ५१ ॥ [illegible] मन ॥ [illegible] समाधान ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ ५२ ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ ५३ ॥ [illegible] अनुसंधा

न॥ जो परमार्थकरी नमन ॥ त्या नमस्कारगर्भेचें लक्षण ॥ स्वयें श्रीकृष्ण सांगत ॥ ५४॥ श्लोक ॥ शिरो मत्पादयोः कृत्वा बाहुभ्यां च परस्प
रं ॥ प्रपन्नं पाहि मामीश भीतं मृत्युग्रहार्णवात् ॥ ४५॥ टीका ॥ मस्तक माझ्या चरणावरी ॥ उभय बाहु परस्परीं ॥ दोन्ही चरण दृढीकरीं
॥ धरी निर्धारीं साचार्थें ॥ ५५॥ संसारसागरा नाथ पोहलों ॥ मृत्युग्रहें पान ... ॥ चरणीं त्या गर्जोनि ... ॥ मज जगजेठी सोडवीं ॥ ५६॥ भव-
भयें भ्यालों दारुण ॥ यालागीं तुज आलों शरण ॥ निवारीं माझें जन्ममरण ॥ ऐसें म्हण चरण दृढ धरी ॥ ५७॥ तूं स्वामी असतां शिरीं ॥ मज मृत्यु
पुढें काय करी ॥ ऐसें लागण चरणावरी ॥ कृपा उद्धरी कृपाळुवा ॥ ५८॥ देवा निसांग गमन ॥ ऐकोनि भयभीत स्तवन ॥ मज तुष्टला नारा
यण ॥ ऐसें आपण मानावें ॥ ५९॥ श्लोक ॥ इति शेषां मया दत्तां शिरस्याधाय सादरं ॥ उद्वासयेच्चेदुद्वास्यं ज्योतिर्ज्योतिषि तत्पुनः ॥
४७॥ टीका ॥ त्यापरी धन्य शेष प्रसाद ॥ तो शिरीं धरी निजानंद ॥ स्थावर मूर्तीं जंगम भिन्न ॥ तेथ उद्वास समय धन करावा ॥ ६०॥ जंग
म जे प्रतिमा मूर्ती ॥ तेथ आवाहिली निजात्मज्योती ॥ ते उद्वासन निर्धामागुती ॥ निजात्मा स्थित नाना ॥ ६१॥ मूर्तिमाजी आणिली ज्योती ॥ आणोनि स्वां-
तहृदयस्थित ॥ मग निजात्मज्योती सिरूपांत ॥ यथास्थित मिळवावी ॥ ६२॥ विसर्जनांत पूजास्थित ॥ ऐकोनि उद्धवाचेनि चित्तीं ॥ साधक पूज्य
कोण मूर्ती ॥ देव ते अर्थ स्वयें सांग ॥ ६३॥ श्लोक ॥ अर्चादिषु यदा यत्र श्रद्धा मां तत्र चार्चयेत् ॥ सर्वभूतेष्वात्मनि च सर्वात्माहमव
स्थितः ॥ ४८॥ टीका ॥ उद्धवा जे मूर्ति ज्या पदें यंती ॥ ते नित्य तेसी पूज्य मूर्ती ॥ तृणाहि अणुमात्र चित्तीं ॥ संदेह ये अर्थी न धरावा -
॥ ६४॥ विष्णु विरंचि सविता जाण ॥ शिव शक्ति गजवदन ॥ या मूर्तिमाजी मी आपण ॥ सर्वां समान समात्मा ॥ ६५॥ सर्व मूर्तिमाजी पूजन
करितां मज पूजा समान ॥ भक्तांचे जिणें अति गहन ॥ तिये आधीन मी परमात्मा ॥ ६६॥ जे निवांत काळ निमेषें ॥ मानातनदनुकूल स्वेच्छे ॥
ते विभक्त मी मानिये लोकें ॥ त्यां मिळ ... ॥ ६७॥ या सर्व भूतांचा ठायीं ॥ आणि अवतारादिकां देहीं ॥ ये अर्थी नाहीं संदे
हो ॥ ६८॥ उद्धवा मी नाहीं ऐसें ॥ कोण ठिकाण भिन्न न दिसे ॥ परिमाण यांचें भाग्य कैसें ॥ त्याम जरि विश्वासें न भजती ॥ ६९॥ जो

जेयमजपजेविरो ॥ त्यामीतेथतेसाचि असे ॥ हेउपासनाकांडविशेष ॥ गुह्य अनावासेनकाशिले ॥ ७७ ॥ उपासनाकांडीचानिर्वाहो ॥ मीसर्वांभूतदेवाधिदेवो ॥ हाअ्यासनकल्पमुख्यभावो ॥ त्यारामूर्तिनिर्वाहोयातल्का ॥ ७३ ॥ हाकांमाझ्प्रतिमामूर्ती ॥ नेदिमीभक्ति दास्यानिश्चिती ॥ तेथकरितांभावगती ॥ मनवेडरतीऊद्धवा ॥ ७२ ॥ श्लोक ॥ एवंक्रियायोगपथैः पुमान्वैदिकतांत्रिकैः ॥ अर्चन्नुभयतः सिद्धिंमत्तोविंदत्यभीप्सितां ॥ ४९ ॥ टीका ॥ एवंक्रियायोगलक्षण ॥ वैदिकतांत्रिकमिश्रजाण ॥ अगमनिगमविस्तारगहन ॥ तोमुख्यार्थपूर्णसांगितला ॥ ७३ ॥ येणेंक्रियायोगभजनमार्गें ॥ भक्तजेंमागमोक्षमागे ॥ तेहमयशीघ्रिल्यावेगें ॥ त्याश्रीरंगेंअर्पिजे ॥ ७४ ॥ भक्तनिघाल्या आनन्यभक्ती ॥ तेंमागमोक्षादिसंपत्ती ॥ घेऊनियांश्रीपती ॥ त्यांच्याद्वारामतसदातिष्ठे ॥ ३७५ ॥ श्लोक ॥ मदर्चांसंप्रतिष्ठाप्यमंदिरंकारयेद्दृढं ॥ पुष्पोद्यानानिरम्याणिपूजा यात्रोत्सवाश्रितान ॥ ५० ॥ टीका ॥ सांग माझीप्रतिमामूर्ती ॥ करूनिजेप्रतिष्ठाकरिती ॥ दृढदेवालयउभारिती ॥ अतिप्रीतीमिद्राये ॥ ७६ ॥ वनउपवनउद्यान ॥ पुष्पवाटिकाला वाव्यापूर्ण ॥ नित्यपूजेचेंविधान ॥ उत्साहींजाणमहापूजा ॥ ७७ ॥ यात्राबहुजनसमाजा ॥ वार्षिकपर्वमहापूजा ॥ चालावयाअधोक्षजा ॥ उपायसहजाहरीसांगे ॥ ७८ ॥ श्लोक ॥ पूजादीनांप्रवाहार्थंमहापर्वस्वथान्वहं ॥ क्षेत्रापणपुरग्रामानदत्वामत्सार्ष्टितामियात ॥ ५१ ॥ टीका ॥ नित्यपूजामहापूजा ॥ वार्षिकपूजाचालवावयाओजा ॥ नित्यनिर्वाहकरीराजा ॥ ग्रामसमाजास्पुंनी ॥ ७९ ॥ क्षेत्रयाणिजेंशतगहन ॥ हाटउत्पन्नद्रव्यआपण ॥ हाटेंवणितांग्रामजाण ॥ गावकेलक्षणपुरगावें ॥ ८० ॥ हाटयुक्त नगररपाहीं ॥ जेअर्पितदेवालयीं ॥ तेमाझेऐश्वर्यपावे ॥ शवांठायींपावतो ॥ ८१ ॥ मूर्तिप्रतिष्ठापूजाविधान ॥ देवालयकेलियाजाण ॥ कल्यांसीफलकोणकोण ॥ तेंहीश्रीकृष्णसांगत ॥ ८२ ॥ श्लोक ॥ प्रतिष्ठयासार्वभौमंसद्मनाभुवनत्रयं ॥ पूजादिनाब्रह्मलोकंत्रिभिर्मत्साम्यतामियात ॥ ५२ ॥ टीका ॥ जोमूर्तिप्रतिष्ठाकरूनिवाये ॥ तोसार्वभौमराज्यलाहे ॥ जोदेवालयकरीस्वयें ॥ तोस्वा

तीहोयतिहींलोकीं॥८३॥ जोनरीपूजाविधान॥तोपावेब्रह्मसदन॥यंनीनिजांकरीआपण॥तोमजसमानऐश्वर्यपावे॥८४॥ऐसेहोतियेसाध
क॥पोटींहूनिसकामुक॥कामनेसारखेंलोक॥तेअवश्यकपावती॥८५॥ त्यासीमाझेंनिष्कामभजन॥त्याचेंप्रापीचेंनिजलक्षण॥तेंअत्यादरें
श्रीकृष्ण॥स्वानंदेंपूर्णसांगत॥८६॥ श्लोक॥मामेवयेनरपश्यंणभक्तियोगेननिर्दात॥भक्तियोगसल्पमनंणवंयः पूजयंतमां॥५३॥ टीका
मनमुख्यलेंजीवींधरून॥ त्यासीमाझेंनिष्कामभजन॥निष्कामनाजेअनन्य॥तेपुरुषजाणमीहोनी॥८७॥तोवर्तमानदेहीअसतां॥माझेंनिर्गु
णहोयतत्वता॥त्याआह्माआतोता॥भेदसर्वथाअसेना॥८८॥कैसेंनानिष्कामभजन॥भक्तआह्मांमजसमान॥समानह्मणावयाजाण॥
वेगळेपणअसेना॥८९॥एवंभक्तजोमजभीतरी॥मीभक्ताआंतबाहेरी॥ऐसेंमिळलेंपरस्परी॥निजभक्तांनरीनांदत ॥९०॥ गुह्यजेविंमो
डियेसी॥कांकष्टोंकेंजेसारासागरासी॥ऐशियानिजभक्तांपासी॥आह्मांतपांसिरहिवास॥९१॥ऐशीनिष्कामजोभक्तिकरी॥तोधन्यधन्य-
चराचरीं॥जोदेवाद्विजाचीवृत्तीहरी॥तोपंचअघोरीतेंऐक॥९२॥ श्लोक यः स्वदत्तांपरैर्दत्तांहरेतसुरविप्रयोः॥वृत्तिंसजायतेविड्भुज
चाणामयुतायुतं॥५४॥कर्तुश्चसारथेर्हेतोरनुमोदितारेव॥कर्मणांभागिनःप्रेत्यभूयोभूयसितत्फलं॥५५॥ टीका॥ जोदेवाळयाचीवृ
त्तीहरी॥जोब्राह्मणवृत्तीचालोपकरी॥तोअयुतायुतवर्षसहस्त्रा॥यानीसूकरीविष्टाभोगी॥९३॥जोद्विजदेवांचीवृत्तीहरी॥त्यासीजो
होयसाहाकारी॥कांजो अनुमोदनकरी॥तेतिघेअघोरीपाविजेती॥९४॥तेजन्ममरणाचाआवर्ती॥तेचिफळपुढतापुढती॥मरमरतेनि
गामोगिती॥जाणनिश्चितउद्धवा॥९५॥माझेंधार्मिंचाचाद्वित्ता॥तरिनानकळतांअधर्मता॥अधर्मवंताचीकथा॥म्हणोनेंसर्वथानकरावी
॥९६॥नदेखावेंदोषदर्शन॥नबोलावेंवर्मस्पर्शन॥मृतमात्रांचादेषजाण॥सर्वथाजाणनकरावा॥९७॥नायकानीपरनिंदा॥नबोलावेंपराप
वादा॥अधर्मोचियासंवादा॥कोणाशिकदांमिळावें॥९८॥बोलोनीतेपापअगणें॥त्यागवेंंअसेलअवश्यकें॥तेंनाथुनिंदानिजमुखें
यथार्थ्यतेंकरावी॥९९॥सकळदःखांनिवारारी॥अनुगतयानपापमजपारी॥तरीआवर्तजन्मानमानमी॥तेणेंब्रह्मकसपारीनरावें॥४००

सकळकाळव्ययाजावा ॥ ऐसें आवडे ज्याचे जीवा ॥ तेणें सारिपाट दिआघवा ॥ खेळ मांडावा अहर्निशीं ॥ १ ॥ मी हृदयस्थ आत्माराम ॥ स्वत-
सिद्ध परब्रह्म ॥ तो मी व्हावया दुर्गम ॥ अधर्मक मंजगासी ॥ २ ॥ तें निर्दाळावया कर्माकर्म ॥ वर्म आहे गा अतिसुगम ॥ अखंड स्मरावें रामनाम ॥
पुरुषोत्तम अच्युत ॥ ३ ॥ जेथ हरिनामाचा गजर ॥ तेथ कर्माकर्मांचे संभार ॥ जाळूनि तुरथी भस्मसार ॥ ऐसें नाम पवित्र हरीचें ॥ ४ ॥ नाम निर्दळी
पापसमस्त ॥ हें सकळ शास्त्रसंमत ॥ जो विकल्प मानी येथ ॥ तो जाण निश्चित नष्ट पापी ॥ ५ ॥ नष्ट पापाचें पर्यंत ॥ निर्दळी श्रीमहाभाग
वत ॥ ते जनार्दनकृपा येथ ॥ साल्लों भास अनायासें ॥ ६ ॥ ते भागवतींचा पाहातां अर्थ ॥ हरीचें नाम अतिसमर्थ ॥ वर्णिलें परमाद्भुत ॥ स्व
मुखें अच्युत बोलिला ॥ ७ ॥ येथही जो विकल्प धरी ॥ तो प्रति अभाग्य संसारीं ॥ महादुःखदोषसागरीं ॥ विकल्पकरी बुडाला ॥ ८ ॥ संक-
ल्पविकल्पें जाण ॥ न नासे ज्यालें दृढबंधन ॥ त्या भवबंधाचें छेदन ॥ जनार्दन निजनाम ॥ ९ ॥ जनार्दनाचें निजनाम ॥ निर्दळी भवभय परम ॥ तें नाम स्मरे
जो सप्रेम ॥ तो पुरुषोत्तम स्वयें होय ॥ १० ॥ येणें होय ब्रह्म पूर्ण ॥ ये अर्थीचें गोड निरूपण ॥ अठ्ठाविसावे अध्यायीं जाण ॥ उद्धवा श्रीकृष्ण सांगत ॥ ११ ॥
ते कथा जे ग्रंथ वर्णीपडे ॥ तें ज्ञानवीर स्वयंभ सत्स्वचाड ॥ मग आत्मबाहेर दोहीं कडे ॥ करी वाडें कोडें सम साम्य ॥ १२ ॥ तें कथ्यें चेंग रापण ॥ जो वेगळ्या नसो
ऊ जाण ॥ ऐसें रसाळ निरूपण ॥ उद्धवासि श्रीकृष्ण सांगेल ॥ १३ ॥ श्रवणें उपजे ब्रह्मभानो ॥ तो हा अठ्ठाविसावा अध्यावो ॥ उद्धवासि देवाधिदेवो ॥
निजरूपप्राप्ति हा सांगेल ॥ १४ ॥ अक्षरें भरोनि अक्षररसीं ॥ देव सांगेल उद्धवासी ॥ ते निरूपण अठ्ठाविसाव्यासी ॥ ब्रह्म सरसें मिळगडें ल ॥ १५ ॥ ब्रह्म
सुखाची सांठवण ॥ तो हा अठ्ठाविसावा जाण ॥ उघडूनिया अर्थ आपण ॥ उद्धवासि श्रीकृष्ण सांगेल ॥ १६ ॥ कृष्ण उद्धवा निजज्ञान ॥ एका विनवी ज
नार्दन ॥ तुम्ही कृपा करूनि पूर्ण ॥ श्रोता अवधान मज द्यावें ॥ १७ ॥ श्रोतां दिधल्या अवधान ॥ [illegible] निरूपण ॥ एका जनार्दना शरण ॥ शि
रीं चरण वंदिले ॥ ४१८ ॥ ॥ इति श्रीमद्भागवते महापुराणे एकादशस्कंधे श्रीकृष्णउद्धवसंवादे एकाकार टीकायां सप्तविंशोऽध्यायः
॥ २७ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ मूळश्लोक ५५ ॥ ओव्या ४१८ ॥ [illegible]कूण संख्या ४७३ ॥ ७. ७. ७. ७.

अध्याय २८

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ॐनमोसद्गुरूपरमात्म ॥ जयजयसद्गुरुस्वरूपीनमा ॥ जयजयसद्गुरू परब्रह्म ॥ जयजयसद्गुरू आनंदघन अ
ना ॥१॥ जयसद्गुरूचिदैक्यमूर्ती ॥ जयसद्गुरू आत्मज्योती ॥ जयसद्गुरूअचिन्मूर्ती ॥ मूर्तीमूर्तीविलक्षण ॥२॥ जयजयसद्गुरू स्वरूपा २८
स्तव ॥ जयजयसद्गुरूमल्हार ॥ जयजयसद्गुरू सद्भाव ॥ सदक्षरसद्रूपा ॥३॥ जयजयसद्गुरू ज्ञानदान ॥ जयजयसद्-
गुरूज्ञानसंपूर्ण ॥ जयजय सद्गुरू ज्ञानदघन ॥ आनंदागोचरपणतुझेनी ॥४॥ जयजयदेव अग्रगण्या ॥ जयजयदक्षशिगमण्या
॥ सकळदेवजागतीचरणा ॥ देवचूडामणीगुरुराया ॥५॥ जयजयनीर्वादिजीवा ॥ जयजयदेवादिदेवा ॥ जयजयनीर्वाभिवादि
शिवा ॥ जयजय अभिनवागुरूराया ॥६॥ जयजयसद्गुरू स्वरूपसंपन्ना ॥ जयजयसद्गुरू स्वरूपनिधाना ॥ जयजयसद्गुरू सर्वे
कघन ॥ स्वरूपस्वरूपपणतुझेन ॥७॥ तुझेनिस्वरूपानिजस्वरूपघरे ॥ तुझेनिबोधानिजबोध आतुडे ॥ तुझेनिब्रह्मज्ञानजोडे
॥ तुझेपडिपाडे तूंचिएकु ॥८॥ ऐसासद्गुरू तूं भगवंत ॥ तुझ्यास्वरूपार्ईमनादी भंत ॥ तोतूं होर्ईनिकृपायुक्त ॥ निजरूपें बोधीत
निजभक्तां ॥९॥ आपुलेंनिजरूपबोधुन ॥ तुर्ईचशीदेवभक्तपण ॥ त्याहिवरीनिजभजन ॥ अद्वयपूर्णकरविशी ॥१०॥ गंगा-
मिळालियासागरीं ॥ मीनउठातळपेत्यावरी ॥ तेविंभक्तामिळोनिकृजमाझारी ॥ तुझेंभजनकरीतुझेनी ॥११॥ अद्वयकरिनातुझी
भक्ति ॥ तूंसंतोषसीयथास्थिती ॥ संतोषेंनीशिष्याहातीं ॥ निजात्मसंपत्ती अर्पिशी ॥१२॥ अर्पूनिनिजात्मभरभारू ॥ शिष्या
गुरूत्वेंकरिशीथोरू ॥ हाअतिलाघवीचमत्कारू ॥ अनर्थ्यविचार तर्केना ॥१३॥ जेंअनर्थ्यवेदशास्त्रासी ॥ त्यात्यागिवेवादिती अहर्
निशी ॥ तेतूंक्षणार्धेंबोधिसी ॥ मनिष्यासीनिजबोधे ॥१४॥ तुझ्यानिजबोधाचीहातवटी ॥ पडतांवेदवेदांतकोटी ॥ तरीअलक्षल
क्षेनाहष्टी ॥ सर्वार्थागोष्टीअगम्य ॥१५॥ बहूतनकळेनकळेंम्हणती ॥ नानापरीच्यायुक्तीचाळिती ॥ परितेनकळोनिवासणती ॥ १
जेविशक्त बोलतीम्हणापितें ॥१६॥ यात्यागितुझाबोधकशाला ॥ अगम्यसर्वांमासर्वार्थी ॥ तुझ्याबोधन्यायरूपाआर्ती ॥ अगम्यपा

वतीसंगम॥ १७॥ जें अगम्य श्रीभागवत॥ त्याहीमाजीं एकादशार्थ॥ याहूतकरविलायथार्थ॥ बापसमर्थरूपाळू॥ १८॥ दधिमंथु न
निममस्त॥ जों वमाताकाढीनवनीन॥ तें बाळका हातीं देन॥ तेंसें केलें येथें जनार्दनें॥ १९॥ वेदशास्त्राचें निजमथिन॥ व्यासें काढिलें श्री
भागवत॥ त्या भागवताचा मथितार्थ॥ जाणोनि श्रीनाथ एकादश॥ २०॥ त्या एकादशाचें गोडपण॥ सर्वथा नेणों मी आपण॥ तें जनार्दनें
करूनि मथन॥ सारांशपूर्णामृत जों देखना॥ २१॥ तो अमृतभावें चाखितां तोंडीं॥ लागली एकादशाची गोडी॥ त्या गोडपणाच्या आवडी॥ टी
काचरी वराचा वाढली॥ २२॥ या नांव एकादशाची टीका॥ एकनाथ कर्ता न म्हणे एका॥ एकीं एका मिळोनि देखा॥ ग्रंथ नेटका निर्वाहिला॥ २३
॥ मागें पुढें एक एका॥ हें एकादशाचें स्वरूप देखा॥ तेणें एकपणें नाव लिखिली टीका॥ साह्य निजसखा जनार्दन॥ २४॥ जनार्दनें पैं आपुलें॥ ए
का एकपणा हाट केलें॥ तें चि एकादशाचें अर्थी आलें॥ एकीं मानलें एकलें॥ २५॥ जों निवें जेवणी गोड घांस॥ तें वि भागवतीं एकादश॥ त्या
ही माजी अष्टाविंश॥ अतिम्कर समाजिरा॥ २६॥ सर्वांगीं शरधान॥ तें माभ त्रृांविसावा जाण॥ तेथिल जें कां निरूपण॥ तो स्वानंद जा
णावोनिव॥ २७॥ तो हा अठ्ठाविसावा अध्यावो॥ ब्रह्मस्फरखाचा निर्निवाहो॥ उद्धवें पुसतां पाहा हो॥ स्वयें देवाधिदेवो सांगत॥ २८॥
उद्धवें करितां प्रश्न॥ कां सांगतां हृषीकेश कृष्ण॥ ये अर्थाचें निरूपण॥ सावधान परियेसा॥ २९॥ उद्धव कृष्णाचेनि निजज्ञान॥ गर्वो निज्ञा
नाज्ञानसंपन्न॥ तेणें ये रूपा हें ज्ञानाभिमान॥ जाणपण अनिवार॥ ३०॥ जगमूर्ख मी एक ज्ञाता॥ ऐशी त्वदेल जे अहंता॥ ते गुणदोषाची
कथा॥ दावीन्द सर्वथा सर्वत्र॥ ३१॥ जेथ गुणदोषाचें दर्शन॥ तेथ निःशेष मावळे ज्ञान॥ येथ वरि ज्ञानाभिमान॥ बाधक जाण साधकां॥
३२॥ अभिमान बाधी मदाशिना॥ तो हि भोगलोजीव भावा॥ तेथ मनुष्याचा कोण केवा॥ अहंतत्वें जं वामुक्तताकेंचा॥ ३३॥ या परि गुण
दोषदर्शन॥ साधका बाधक हो पूर्ण॥ यालागीं त्याचें निवारण॥ नका रतां प्रश्न हा रिसांगे॥ ३४॥ गुणदोषाचें दर्शन॥ नैं ईश्वर देखे भा
वण॥ तो हि हनाडूं णकेजाण॥ इतरांचा कोण पाड॥ ३५॥ बाळक नेणे निजहिता॥ तेथ साक्षेपें प्रवर्ते माता॥ तेंवि उद्धवाचें निजस्वार्थो॥

श्रीकृष्णनाथा कळवळा॥ ३६॥ ज्ञानाभिमानाचें बाधकपण॥ सर्वथा साधकां नलगे जाण॥ यालागिं न करितां हें भस्म॥ त्याचें निरा
करण हरि सांगे॥ ३७॥ उद्धव जन्मला यादववंशीं॥ यादव निमती ब्रह्मशापेंसीं॥ तेथ वांचवावया उद्धवासी॥ संपूर्णब्रह्मज्ञाना सिद्धी
सांगे॥ ३८॥ जेथ देहातीत आत्मज्ञान॥ तेथ न बाधी शापबंधन॥ हें जाणोनियां श्रीकृष्ण॥ पूर्णब्रह्मज्ञान उपदेशी॥ ३९॥ जो विसा
रवरे वरी मासा॥ तेविं कृष्णमूर्तीपासीं॥ प्रीती जडली उद्धवासी॥ भावयेकदेशी दृढ झाला॥ ४०॥ कृष्णापासूनि उद्धव जातां॥ प्रा
णसांडील तत्वतां॥ ते मोडावया एकदेशी अवस्था॥ ब्रह्मसमता हरि सांगे॥ ४१॥ येकदेशी झाला भावो॥ तो कृष्णा नावडे पाहा हो
॥ यालागीं देवाधिदेवो॥ ब्रह्मसमन्वयो हरि सांगे॥ ४२॥ उद्धव असमता कृष्णा न वळे॥ ब्रह्मशापें होईल होळी॥ यालागीं त्यासि सव
नमावी॥ सर्वब्रह्मकांबळी घालूं पाहे॥ ४३॥ कृष्णावेगळा उद्धव जातां॥ वियोगबाधिना त्या व्यथा चिन्ता॥ ऐसी पावाया सर्वगतता
॥ उद्धवातें वताहरि बोले॥ ४४॥ ॥श्लोक॥ श्रीभगवानुवाच॥ परस्वभावकर्माणि न प्रशंसेन्न गर्हयेत॥ विश्वमेकात्मकं प
श्यन्प्रकृत्या पुरुषेण च॥ १॥ ॥टीका॥ जो निःशब्दाचा मानी वाद॥ त्याचें निश्वासें जन्म वेद॥ उद्धवा हित पाय गोविंद॥ ज्ञान
विशद स्वयें सांगे॥ ४५॥ संसारा मुख्य तीन्ही गुण॥ त्रिगुणास्तव त्रिविध जन॥ त्याचें स्वाभाविक कर्म जाण॥ शांत दारुण आणि मि
श्र॥ ४६॥ त्या कर्माचें निंदास्तवन॥ सर्वथा न करावें आपण॥ एकाचें वानितां अन्यदूषण॥ दुसऱ्याकडे पण तें पोचि बोलें॥ ४७॥ पंकज
जीं अलेपण॥ एकाचें वानितां आपण॥ इतर तें चों घे जण॥ सहजें जाण निंदिले॥ ४८॥ वाम सव्य उभय भाग॥ दोनावी एकचि अंग
॥ तेविं प्रकृतिपुरुषात्मक जग॥ चिद्रूपें चांग एकत्व॥ ४९॥ जगब्रह्मरूपें परिपूर्ण॥ या लागीं निंदा आणि स्तवन॥ भूतमात्राचें जाण
॥ कदां हि आपण न करावें॥ ५०॥ सर्वभूतां निगठायीं॥ आत्माराम असे पाहीं॥ यालागि निंदास्तुति कहीं॥ प्राणांतें ही न करावी॥ ५१
उद्धवा निंदास्तुतीची कथा॥ सांडी सांडी गा तत्वता॥ नरीच पावसी परमार्था॥ निजस्वार्था निजबोधें॥ ५२॥ सर्वभूतीं भगवद्भाव॥ ह्य

ब्रह्मस्थितीचानिर्वाह॥ वासिकदानव्हे अपाव॥ ऐकतोमावउद्धवा॥ ५३॥ जेथूनियेउंरिगे अपाव॥ तेथेहृदवाटल्याभगवद्भाव॥ ते-
व्हांअपायचिहोयउपाव॥ विघ्नासिठाव असेना॥ ५४॥ हेस्थितीसांडूनियांदुरी॥ मीज्ञाताह्मणगर्वनधरी॥ निंदास्तुतिच्याभरावरी॥
तोअनर्थीमाझ्यारीनिमग्न॥ ५५॥ श्लोक ॥ परःस्वभावकर्माणियःप्रशंसतिनिंदति॥ स आशुभ्रश्यतेस्वार्थादसत्यभिनिवेशतः॥ २॥ टीका॥ मीएकसर्वज्ञानापूर्ण॥ ऐसाधरोनिज्ञानाभिमान॥ जगाचेदेखेदोषगुण॥ निंदीब्राह्मणमुख्यत्वें॥ ५६॥ पराचेंस्व
भाविककर्म॥ स्वयेंनिंदणेंहाअधर्म॥ हनुमंतज्ञातापरम॥ त्यासवानरीकर्मसोडीना॥ ५७॥ नारदज्ञातेपणेंमोटा॥ सन्यमानल्याश्रे
ष्ठश्रेष्ठा॥ तोहिकळिलावाकळभरा॥ स्वभावनेणाअनिवार॥ ५८॥ गरूडदेवाचेंवहन॥ सदातिष्ठेहातजोडून॥ तोहिकरीसर्पभक्ष
ण॥ ऐसेंकर्मजाणस्वाभाविक॥ ५९॥ विचारितांजगत्त्रिगुण॥ गुणानुसारेंकर्माचरण॥ तेथपाहतांदोषगुण॥ दोषीजाणपाहेतो॥ ६०
जगीपाहावाएकात्मता॥ हेब्रह्मस्थितीगासर्वथा॥ सांडूनिगुणदोषपाहातां॥ तोनिजात्मघातप्रवर्ते॥ ६१॥ स्वभावेंभेटल्यासज्जन
॥शोधूनिपाहेदोषगुण॥ त्यापरीज्ञानाभिमान॥ निंदास्तवनउपजवी॥ ६२॥ अभिमानाचीजातीकैशी॥ अधीकस्वबळेसज्ञानाण
शी॥ तोदारववीगुणदोषांसी॥ निंदास्तवनाशिउपजवी॥ ६३॥ आपुलेहन्तीसिजोसमान॥ त्याचेंभलुमाळकरीस्तवन॥ नमनेंआप
गामित्र्याचागुण॥ त्यासिनिंदीआपणयथेष्ट॥ ६४॥ निंदास्तुतीउपजेजेथ॥ भेदक्षोभलाउठेतेथ॥ निःशेषनिर्दळीपरमार्थ॥ महाअ
नर्थआंगीवाजे॥ ६५॥ निंदेपाठींअनर्थ॥ उधारलागोनेदीतेथ॥ रोकडाआंगींआदळत॥ निजस्वार्थघातक॥ ६६॥ भेदसमूळमिथ्या
येथ॥ येचिअर्थीचास्वप्रदृष्टांत॥ स्वयेंसांगेश्रीकृष्णनाथ॥ दृढपरमार्थसाधावया॥ ६७॥ ॥श्लोक॥ तैजसेनिद्रयापन्ने पिंडस्थो नष्टचेतनः॥ मायांप्राप्नोतिमृत्युंवातद्वन्नानार्थदृक्पुमान्॥ ३॥ टीका॥ इंद्रियेंजन्मलीरजोगुणीं॥ तन्मात्राविषयोतमोगुणीं॥
तोइंद्रियविषयसेवनी॥ उठीनिद्रास्थानीनिश्चळ॥ ६८॥ जागृतीविश्वअभिमानी॥ दोनीजातीमावळोनी॥ तेव्हांमिथ्याप्रपंच

स्वप्नीं ॥ तैजस अभिमानी विस्तारी ॥ ६९ ॥ स्थूळदेह असे निश्चळ ॥ तर्मी मन चिंके चंचळ ॥ विस्तारी भव नाळ ॥ त्यांत सकळ धैं त्रोकी ॥ ७० ॥ त्या स्वप्नामाजि स्ले सृष्टी सि जाण ॥ उत्पत्ती स्थिती आणि निधन ॥ स्वर्गेंद्र रत्नतांहि आपण ॥ जन्ममरणगर्ते मध्या ॥ ७१ ॥ तैसि हें अविद्या दीर्घ स्वप्न ॥ वृथा विस्तारी अभिमान ॥ तेथिल मिथ्या जन्म मरण ॥ तू ब्रह्म परिपूर्ण पूर्णत्वें ॥ ७२ ॥ तुझ्या निजरूपाच्या ठायीं ॥ भेदाची वार्ता हि नाहीं ॥ तेथील शुभाशुभ काहीं ॥ तुज सर्वथा पाहीं स्पर्शेना ॥ ७३ ॥ श्लोक ॥ किं भद्रं किमभद्रं वा द्वैतस्यावस्तुनः कियत् ॥ वाचोदितं तदनृतं मनसा ध्यानमेव च ॥ ५ ॥ टीका ॥ जें जन्मलें चि नाहीं ॥ तें काळें गोरें मागूं काई ॥ ग्रहणें न तरणक हीं ॥ ख ग्रास पाहीं दिसेना ॥ ७४ ॥ उरवरी भासलें मृगजळ ॥ तें खोल्लाकिं उथळ ॥ मधुर कां संसार केवळ ॥ मागतां निरुत्त विवेक ॥ ७५ ॥ तैसि मिथ्या प्रपंचाचें भान ॥ तेथील दोष आणि गुण ॥ निर्वाद्वि ती तैसज्ञान ॥ अज्ञान जाण त्यामाजी ॥ ७६ ॥ जैसें अनसें चि येराती ॥ आंधाराजो रवूं आधवे येती ॥ त्या भिजो गिवतां दोहो हाती ॥ एकही रती न ये ना ॥ ७७ ॥ तैसि प्रपंच मिथ्यापणें ॥ तेथ कानीं जें ऐकणें ॥ डोळां जें देखणें ॥ रसना जें चाखणें स्पर्शणें भागें ॥ ७८ ॥ हाताचें घेणें देणें ॥ पायांचें जें चालणें ॥ वाचेचें बोलणें ॥ कल्पणें मनें ॥ ७९ ॥ अहंकाराचा वडिवार ॥ चित्ताचा चिंतनप्रकार ॥ बुद्धीचा विवेक विचार ॥ हा सर्व मिथ्या तेथ ॥ ८० ॥ कीं अंत्यज आणि हुताशन ॥ अंत्यज आणि ब्राह्मण ॥ व्याघ्र आणि हरिण ॥ भासतां हि जाण नाती चि भासे ॥ ८१ ॥ तैं ब्रह्म प्रपंच द्वैत युक्त ॥ भासतां भासे वस्तु अद्वैत ॥ शुभाशुभ वेंचे तेथ ॥ ब्रह्म सदोदित परिपूर्ण ॥ ८२ ॥ केवळ चांदि उकलिना ॥ जो जो पदर तो तो रिता ॥ तें विदेहादि प्रपंच विवंचितां ॥ मिथ्यातत्त्व नामायिक ॥ ८३ ॥ मिथ्या प्रपंचाच्या ठायीं ॥ शुभाशुभ तें लटिकें पाहीं ॥ सत्य वस्तूच्या ठायीं ॥ शुभाशुभ नाहीं अणुमात्र ॥ ८४ ॥ जो शुभाशुभ म्हणणें आहे ॥ त्याची कल्पना त्या सन्मुख होये ॥ निज कल्पना महाभयें ॥ जन्ममरण वाहे लटिकें ची ॥ ८५ ॥ ॥ श्लोक ॥ छायाप्रत्याह्वयाभासा ह्यसंतोऽप्यर्थकारिणः ॥ एवं देहादयो भावा यच्छन्त्यामृत्युतो भयम् ॥ ५ ॥

टीका ॥ जळींप्रतिबिंबसाचनसे। जोंपाहेतोंबिंबळादिसे॥ मिथ्याप्रपंचाचेंरूपतैसें। निजकल्पनावशेंभासत॥८५॥ तेंप्रतिबिंब
पाहोनिडोळां॥ मीम्हणोनिलाविजेटिळा॥ तेविंदेहाभिमानाचासोहळा॥ जीवाच्याकपाळाआदळे॥८६॥ कांआपुलीचिउत्तरें॥प
डिसादेहोतीप्रत्युत्तरें। तेंमिथ्याचिपरीसावेंकानीं। श्रवणींअक्षरेंउमटती॥८८॥ निम्रळदोराचेंनिजरूप॥ भ्रमेंभासलाप्रचंडसर्प
॥ तोमिथ्यापरीभयकंप॥ महाखटाटोपउपजवी॥८९॥ यापरिअसंतदेहादिक॥ देहाभिमानेंजीवासिदेख॥ जन्ममरणावर्तअ-
नेक॥ अकल्पदुःखभोगवी॥९०॥ आत्म्यापासोनिदेहादिभेद॥ उपजलाहेंघोलेवेद। वेदरूपेंतूंप्रसिद्ध॥ मिथ्यावेवादघडेके
वीं॥९१॥ ऐसाउद्धवाचाआवांका॥ वेदवादाचीआशंका॥ सपूळकळलीयदुनायका॥ तेंचिउत्तरदेखादेनसे॥९२॥ श्लोक॥ आ
त्मैवतदिदंविश्वंसृज्यतेसृजतिप्रभुः॥ त्रायतेत्रातिविश्वात्माह्रियतेहरतीश्वरः॥५॥ तस्मान्नह्यात्मनोऽन्यस्मादन्योभावोनिरूपितः
॥ निरूपितेयंत्रिविधानिर्मूलाभातिरात्मनि॥७॥ टीका॥ प्रपंचप्रत्यक्षविद्यमान॥ तेणेंभेदयुक्तझालेंजन॥ तेंयबोधीमासेंवेदवच
न॥ प्रपंचअभिन्ननिजात्मता॥९३॥ मूळींउंसाचिबीजेंविरूढे॥ तोउंसउंसपणेंकाडाचढे॥ तेंविप्रपंचवस्तुयोगेंवाढे॥ वाढेकोंडेतद्रूप॥
॥९४॥ जैसेंसोनपणचिंझालेंलेणें॥ तेंवर्ततांवर्तेसोनेपणें॥ लेणेंमोडल्यियासोनें॥ सोनेपणेंस्वतसिद्ध॥९५॥ तिळाचीपुतळीकेली॥
तेतिळावयवेंशोभेआली॥ तेमोडितांनमोडितांभली॥ असेसंचलीतिळरूप॥९६॥ तेंविंउत्पत्तिस्थितीनिधन॥ प्रपंचासिहोतांजाण
॥ तेथआदिमध्यअवसान॥ वस्तुपरिपूर्णसंचला॥९७॥ जेंयेथभासलेंचराचर॥ तेंमीआत्माचिसाचार॥ मजवेगळाजगासिथार॥
अणुमात्रअसेना॥९८॥ एवंसृज्यआणिस्रजिता॥ पाल्यआणिपाळिता॥ संहारआणिसंहर्ता॥ मीएकात्मताभगवंत॥९९॥ येथउत्प
त्तिस्थितीनिधन॥ त्रिविधरूपेंप्रपंचभिन्न॥ यासर्वांसीमीअधिष्ठान॥ मजवेगळजाणअसेना॥१००॥ प्रपंचमजवरीआभासे॥ प
रिमीप्रपंचामाजीनसें॥ जेविमृगजळाचेनिरसें॥ सूर्यकाळवशंभिजेना॥१॥ त्रिविधप्रपंचाचेंजाळ॥ मजवरीगदिसेहेंनिर्मळ॥ जेवि

गगनभासेकनिळ॥ परितेथ अळुमाळनिळिमानाहीं॥२॥ जगमत्यक्षदोखांदसे॥ तेंतूंनिर्मूळजाणसीकैसें॥ हे आशंकामानि-
सीमानसें॥ ऐकुअनाथसंतांबोध॥३॥ श्लोक॥ इदंगुणमयंविश्वंत्रिविधंमाययाकृतम्॥७॥ एवंविद्वान्मदुदितं ज्ञानेनैपुणम्॥
नानिंदतिनचस्तौतिलोकेचरतिसूर्यवत्॥८॥ टीका॥ अध्यात्म अधिदैव अधिभूत॥ हेंत्रिविधजगमायाकृत॥ नमसतेंमनमाजी
भारात॥ जाणनिश्चितत्रिगुणात्मक॥४॥ उद्भवामिथ्याम्हणोनितूंयेथ॥ म्हणसीकैसाउपेक्षावृत्त॥ येणोपदेशेंसाधुसंत॥ ज्ञान
नित्तानार्थपावले॥५॥ प्रपंचातेंमिथ्याभान॥ तोंचिज्ञानाचेंमुख्यलक्षण॥ येणेंज्ञानेंजोमज्ञान॥ सोनिमयानमर्वभूतीं॥६॥या
लागिभूतांचेगुणागुण॥ कदांनवदेनिंदास्तवन॥ मूर्याचेंपरिसमसाम्य॥ निचरेआपणसमसाम्यें॥७॥ वदिकाक्षपंडितदेशीं
॥ श्लोकवदद्क्षणेसी॥ सूर्यसन्मुखवपूर्वसर्वांसी॥ विमुखतान्यासिअसेना॥८॥ सूर्यसन्मुखपूर्वजन्यासी॥ तोचिविमुखपश्चिमेच्या-
सी॥ सोसर्वत्रसर्वांसी॥ विमुखतान्यतसीअसेना॥९॥ सामर्थ्येंनमदवदूनिजाण॥ भूतांसिसूर्यभेटे आपण॥ तैसिजगाचेंदवडू
निदोषगोण॥ साधुसज्जनविचरती॥१०॥ जेहेंबोलिलेंज्ञानलक्षण॥ तेंचिविज्ञानांचेंपूर्णपण॥ मुमुक्षूहें अनुसंधान॥ साव-
धानसाधावें॥११॥ हेंचिपाविजेनिजज्ञान॥ तेंचि अर्थाचें अनुसंधान॥ उद्धवाप्रतिश्रीकृष्ण॥ स्वमुखें आपणसांगत॥१२॥ श्लोक
प्रत्यक्षेणानुमानेननिगमेनात्मसंविदा॥ आद्यंतवदसज्ज्ञात्वानिःसंगोविचरेदिह॥९॥ टीका॥ जेजन्मोनिनाशिवंत॥ तेसर्वमिथ्या
अमसंत॥ आसक्तीसाडोनिपांतेथ॥ उदासविरक्तवर्तावें॥१३॥ सवजन्माचेंबारसें॥ कोणीनकरितीउल्हासें॥ तैसेंचरदेहघटतांतें
सें॥ मूर्खपानसेंसरवावती॥१४॥ उत्पत्तीविनाशलक्षण॥ त्याचेंदेवसांगतोप्रमाण॥ नित्यचनांचेंजन्ममरण॥ देखिलें आपणप्रत्यक्ष
॥१५॥ अनुमानपरितोसाचार॥ जेंजें देखिजेसाकार॥ मेरुपृथ्व्यादि आकार॥ तेंहिनेश्वरप्रळयांतीं॥१६॥ येथअर्थींवेदोक्ती॥ ना
शिवंत अवधामद्भूती॥ जीवभावनाशीं मासी॥ गर्जतीश्रुतीयेणें अर्थें॥१७॥ येथआपुलाहि अनुभव असे॥ जडविकारातेंनेंनासे.

॥ हें कळत असेना आपैसें॥ जग अनाथासें नेश्वर॥१८॥ कडीलनिमालें देग्वती॥ पुत्रपौत्रस्वयें संस्कारिती॥ तरीस्वमृत्यूचीचिंता नकरिती॥ पडलीभ्रांतीदेहलोभें॥१९॥ आत्माकेवळप्रकाशघन॥ प्रपंच जडमूढ अज्ञान॥ हें एकोनिउद्धवें आपण॥ देवासिप्रश्न पुसतु॥२०॥ श्लोक॥ उद्धवउवाच ॥ नैवात्मनोन देहस्य संसृतिर्द्रष्टृदृश्ययोः॥ अनात्मस्वदृशोरीश कस्य स्यादुपलभ्यते॥ १०॥ टी० आत्मानित्यमुक्त चिद्धन॥ यासिनघडेभवबंधन॥ देहजडमूढ अज्ञान॥ त्यासिसंसारजाणघडेना॥२१॥ येथभवबंधनहवीकेशी॥ सांगपांबाधककोणासी॥ जरितूंसंसारनाहींह्मणसी॥ तोप्रत्यक्षजगासि जडल्यासे॥२२॥ आत्म्यासिविचारितांजाण॥ भवबंधान दिसेस्थान॥ येचि अर्थीचिंनघडलेंपण॥ उद्धव आपणसांगत॥२३॥ श्लोक॥ आत्माव्ययोऽगुणः शुद्धः स्वयंज्योतिरनावृतः॥ अग्निवद्दारुवदचिद्देहः कस्येह संसृतिः॥११॥ टीका॥ आत्माचिद्रूप अविनाशी॥ गुणनिर्गुण नातळेत्यासी॥ कर्मा कर्मपापपुण्यासी ॥ गवज्यापाशींअसेना॥२४॥ परापवादाचानकळेउच्चार॥ यालागिह्मणिजेपरात्पर॥ प्रकृतीगुणअनिवार॥ प्रकृतीपर परमात्मा ॥२५॥ ऐशियाआत्म्याचाठायीं॥ भवबंधनलगेकांहीं॥ सूर्यबुडेमृगजळाचाडोहीं॥ तैंआत्म्यासिपाहींभवबंध॥२६॥ खद्योन तेजेंसूर्यजळे॥ वागुलाभेणेंकाळपळे॥ मुंगीचेनिपारववळे॥ जैं उडेसगळेंआकाश॥२७॥ वाराआडखुंटिलाआडीपडे॥ जैंथि लरामाजीमेरुबुडे॥ तरिभवबंध आत्म्याकडे॥ सर्वथानघडेगोविंदा॥२८॥ देहाकडेभवबंधन॥ मूर्खहीनमनितीजन॥ देह जडमूढ अज्ञान॥ त्यासिभवबंधनकदानघडे॥२९॥ जैंदगडाचेंपोटदुखे॥ कारडेंकाष्ठचरफडीभुके॥ तैंदेहाकडेयथासुखें॥ भवबंधहरिवेंलागत॥३०॥ जैंडोंगरासीतरळभरे॥ मृत्तिकानाहाणालागिझुरे॥ कोळशानेंकाळेंहोय आंधारें॥ तैंभवबंध भारेंदेहदाटे॥३१॥ ह्मणसीदेहात्मसंगती॥ घडेभवबंधाचीप्राप्ती॥ विचारितांतेंहि अर्थी॥ नघडेश्रीपतीतंऐक॥३२॥ आत्मा स्वप्रकाशमहावन्ही॥ देहतोजडमूढकाष्ठस्थानीं॥ तोमिळतां आत्ममिळणी॥ सांडीजाळूनितत्काळ॥३३॥ जैं अग्निमाजी

संवादें॥ कापूरआठप्रहरनांदे॥ तैं देहात्मनिजसंबंधें॥ देहभवबंधेनांदना॥ ३४॥ म्हणतीकाष्ठामाजीअग्नीअसे॥ परितोकाष्ठीं
असोनिनदिसे॥ मथूनिकाढिल्यानिजप्रकाशें॥ जाळीअनायासेंकाष्ठातें॥ ३५॥ तेंविंआत्मादेहामाजीअसे॥ परितोदेहचिहो
ऊनिनसे॥ देहप्रकाशकचिदंशें॥ भवबंधपिसेंत्यानघडे॥ ३६॥ आशंका॥ म्हणशीआत्म्याचेंनिजसंगती॥ जैंजन्मोनिजायप्र
तव्यक्ता॥ तेंभूताचीवर्तनीस्थिती॥ कैशारीतीतेंऐक॥ ३७॥ छायामंडपींदीपप्रकाशी॥ नाचवीकागदांच्याबाहुल्यांसी॥ तेंचवा
वितांदीपासी॥ जाळीअनायासेंत्याव्यक्ता॥ ३८॥ तेंविआत्म्याचेंस्वसत्ताशक्ती॥ भूतेंदैवयोगेंवर्तती॥ स्वयंभूझाल्या आत्मस्थि-
ती॥ भूतव्यक्तीउरेना॥ ३९॥ करितांआत्म्याचेंअनुसंधान॥ संसाराचेंनुरेभान॥ तेथभूताकृतीभिन्नभिन्न॥ कैंच्याजाण अति
बद्ध॥ ४०॥ यापरीभवबंधन॥ मजपाहातांमिथ्याजाण॥ भवबंधनाच्यागीस्थान॥ तेंमस्तनाणअसेना॥ ४१॥ आत्म्याचाठायीं
नांदेही॥ उभयसंबंधनाहिनाहीं॥ भवबंधमिथ्यापाहीं॥ यामिठावांकोंवदिभ्रमेंना॥ ४२॥ कोपानकाश्रीकृष्णनाथा॥ माझेनि
निनिधारिंपाहतां॥ भवबंधमिथ्यानव्हता॥ निश्चयेंचित्तामानलें॥ ४३॥ ऐकोनिउद्धवाचेंवचन॥ हरिखेलामंडलाश्रीकृष्ण॥ मा-
झाउद्धवझालासज्ञान॥ निजात्मखूणपावला॥ ४४॥ सत्यमिथ्यभवबंधन॥ ऐकोनिउद्धवाचेंवचन॥ परमानंदेंडोलेश्रीकृष्ण॥
जीवेंनिंबलोणकरूंपाहे॥ ४५॥ आत्म्यासभवबंधनाहीं॥ शेखींनदिसेदेहाचाठायीं॥ हाविवेकनेणिजेजिहीं॥ त्यांसिभवबंधपाहेंह
रिसांगे॥ ४६॥ श्लोक॥ श्रीभगवानुवाच॥ यावद्देहेंद्रियप्राणैरात्मनः संनिकर्षणम्॥ संसारः फलवांस्तावदपार्थोऽप्यविवेकि-
नः॥ १२॥ टीका॥ जोवर्णाश्रमाहिपरता॥ जोबंधमोक्षाअलिप्तता॥ जोदेहद्वंद्वानानळता॥ तो उद्धवाहितार्थहरिबोले॥ ४७॥ मी
स्थूलकृशगौरशाम॥ हेंदेहाचेंदेहधर्म॥ मीकाणामुकाबहिरापरम॥ हेंइंद्रियधर्मइंद्रियांचे॥ ४८॥ क्षुधातृषादिअनुक्रम॥ हा
प्राणाचाप्राणधर्म॥ कामक्रोधलोभादिसंभ्रम॥ हामनोधर्ममनाचा॥ ४९॥ सत्वगुणाचीजागृती॥ रजोगुणेंस्वप्नस्फूर्ती॥ तमो

गुणें जाड्यसुषुप्ती ॥ आणि निश्चिता देहयोगें ॥ १५० ॥ देहासि यथें तां मरण ॥ मेलों ह्मणतो आपण ॥ देहासी जन्म होतां जाण ॥ जन्म
लों पण स्वयें मानी ॥ ५१ ॥ इंद्रियें विषयां सेविती ॥ तेण्यां सेविले मानी निश्चिती ॥ स्वर्ग नरक भोग प्राप्ती ॥ मन्यमानि ती देहात्मता ॥ ५२ ॥
अन्न आकांक्षी प्राण ॥ त्यातें भक्षी हुताशन ॥ साक्षी चिदात्मा आपण ॥ ह्मणे म्यां अन्न भक्षिलें ॥ ५३ ॥ हे भवघेपाझे धर्म ॥ ऐसा भ्रा
म्यासि जडवहूट भ्रम ॥ तंव मिथ्या वि भ्रांत दुर्गम ॥ संसार विषम भ्रमें भोगी ॥ ५४ ॥ त्या भोगाचें फळ गहन ॥ अविश्रम जन्ममरण ॥
स्वर्गनरक पापपुण्य ॥ भ्रमें आपण सत्य मानी ॥ ५५ ॥ संसार मूर्खी निर्मूळ ॥ तो हि भ्रमफळें सदा फळ ॥ तो कां अविवेक्या प्रतिभ्रमवश
सार्वकाळ फळला से ॥ ५६ ॥ जेथ सत्य अर्थ नाहीं ॥ तो अनर्थ ह्मणिपे पाहीं ॥ त्याचा फळभोग तोही ॥ बाळबागुल त्यायीं भोगावा ॥ ५७
॥ आशंका ॥ गगनकमळाची माळा ॥ ने वंध्यापुत्र घाली गळां ॥ तैं संसार भोगाचा सोहळा ॥ आत्म्याच्या जवळां देखिजे ॥ ५८ ॥ ऐसें
न घडे तें कें विघडे ॥ ते चि अर्थी विचारे कोडें ॥ श्रीकृष्ण उद्धवापुढें ॥ निजनिवाडें सांगत ॥ ५९ ॥ श्लोक ॥ अर्थे ह्यविद्यमानेपि संसृति
र्ननिवर्तते ॥ ध्यायतो विषयानस्य स्वप्नेनर्थागमो यथा ॥ १३ ॥ टीका ॥ सत्यार्थ नसतां हि संसार ॥ निवर्तेना अतिदुर्धर ॥ या चि अर्थी
चा विचार ॥ निजनिर्धार अवधारीं ॥ ६० ॥ वंध्यापुत्राचिया ऐसें ॥ संसारा असंतपण असे ॥ संत ह्मणों तरि हा नासे ॥ काळवशें सहजें
ची ॥ ६१ ॥ संसार जैं संत होता ॥ तैं ब्रह्मज्ञानें हि न नासता ॥ हा संतासंत न ये ह्मणतां ॥ अनिर्वाच्य कथा पैं याची ॥ ६२ ॥ अविचारता
याचें कोड ॥ अविवेकें हा अति गोड ॥ विषयध्यानें वाढे रूढ ॥ संकल्प दृढ मूळ याचें ॥ ६३ ॥ हा नसत चि परि आभासे ॥ निद्रितास्वप्नीं
अनर्थ पिसें ॥ तें वि संसार मायावशें ॥ विषय आभासें भोगवी ॥ ६४ ॥ जंव जंव विषयसेवन ॥ तंव तंव वाढे विषयध्यान ॥ विषयाध्यासें
भवबंधन ॥ सदृढ जाण उद्धवा ॥ ६५ ॥ विषयसेवनें भवबंधन ॥ जीवासि झालें दृढपूर्ण ॥ ते जीवन्मुक्ता विषयरमण ॥ दैवयोगें जा
णा दिसताहे ॥ ६६ ॥ जीवन्मुक्तासि विषयप्राप्ती ॥ तेणें बुडाली त्याची मुक्ती ॥ ऐशी आशंका न धरावी चित्तीं ॥ ते चि श्रीपति विषद सांगे ॥

॥ ६७॥ श्लोक ॥ यथाह्यप्रतिबुद्धस्य प्रस्वापो बह्वनर्थभृत् ॥ स एव प्रतिबुद्धस्य नवै मोहाय कल्पते ॥ १४ ॥ टीका ॥ सज्ञान आ
णि अज्ञान ॥ यांसि जें विषयसेवन ॥ त्यांचा अनुभव भिन्नभिन्न ॥ तें हि लक्षण अवधारीं ॥ ॥ ६८ ॥ जेवीं स्वप्नींचा निपयस्य । सा ॥
स्वप्नस्थ सावविमानिती ॥ तेचि विषय जागृतीं स्फूर्ती ॥ परि सत्य प्रीति त्या नाहीं ॥ ६९ ॥ तेचि अज्ञानें भयमैनन ॥ तेणें विषयास
क्त होय मन ॥ तेचि मुक्ता प्रतिजागा । मिथ्यादर्शनि विषयांचें ॥ ७० ॥ नटनाट्य लोकाचारी ॥ संपादी स्त्रीपुरुष ध्येय सभ्य मुक्त असे ते
शीपरी ॥ गृहदारीं नांदतां ॥ ७१ ॥ कांलें कराच्या रेखा मती ॥ तुळसीदळ घेऊनि हाति ॥ घडे मांडे क्षीरनृप म्हणती ॥ एकांकल्पिती अ
नेकत्व ॥ ७२ ॥ तेवि जीवन्मुक्तांसि देखा ॥ जगीं विषयो अवधारक ॥ त्यासि नानात्वभाविती लोक ॥ परि तो अनेक देखेना ॥ ७३ ॥ हृदय
रोनि देहाभिमान ॥ पोमाझें जें निपयस्फुरण ॥ तेंच भवबंधाचें कारण ॥ विपदश्रीकृष्ण सांगत ॥ ७४ ॥ श्लोक ॥ शोकहर्षभयक्रोधलो
भमोहस्पृहादयः ॥ अहंकारस्य दृश्यंते जन्ममृत्युश्च नात्मनः ॥ १५ ॥ टी० ॥ देहाभिमानाचे पोटीं ॥ अनेक दुःखांचिया कोटी ॥ त्या
ंसंकळि तें गुणगोठी ॥ कृष्ण जगजेठी सांगत ॥ ७५ ॥ देहाभिमानाचें कार्य येथ ॥ अहंतीं वादवाढेत ॥ इष्टानिष्ट समस्त ॥ जगव्यापते
पं काजे ॥ ७६ ॥ नैश्वरा इष्टाचा नाश देख ॥ तेथीं देह अहंतामानी दुःख ॥ यानाव गा महाशोक ॥ सकळही लोक मानिती ॥ ७७ ॥ नैश्वर वि
पमासी ॥ अल्हाद उपजे चित्तीं ॥ त्या नाव हर्ष म्हणती ॥ जाणनिश्चितीं उद्धवा ॥ ७८ ॥ घडी मिळोनि समस्त ॥ प्राप्त विषयो विभांडूं पाहात
॥ तेणें कासाविस होय चित्त ॥ भय निश्चित तया नाव ॥ ७९ ॥ आमकामाचें अवरोधन ॥ त्यान्वेनि अणुमात्र होय जाण ॥ त्याचें करूं धां
वे हनन ॥ क्रोध संपूर्ण त्या नाव ॥ ८० ॥ गांठी झाल्याहि धनकोडी ॥ कवडीवेंचिना प्राण सोडी ॥ या नाव लोभाची वेडी ॥ कृपणपरवडी पु
रुषाची ॥ ८१ ॥ कर्माकर्म हिताहित ॥ इष्टानिष्ट नाठवी चित्त ॥ विवेकशून्य स्तब्धता प्राप्त ॥ मोह निश्चित या नाव ॥ ८२ ॥ नित्य करितां-
विषयसेवन ॥ मनीं विषय इच्छा गहन ॥ अखंड विषयाचें ध्यान ॥ स्पृहा जाणनी भाव ॥ ८३ ॥ इत्यादि हे नाना गुण ॥ अथवा कां जन्ममर
णा ॥

आत्म्यासिसंबंध नाहींजाण॥ हेंदेहाभिमानस्वयेंभोगी॥ ८४॥ जागृती आणिदेरिवजेंस्वप्न॥ तेथवसे देहाभिमान॥ तेंग
यीं हें दिसतीगुण॥ सुषुप्तीसजाणगुणनाहीं॥ ८५॥ तेथवृत्तीनिरभिमान॥ तेथजन्ममरणादिदेहगुण॥ सर्वथानुवतीजाण
॥ गुणासिकारणअभिमान॥ ८६॥ जळींस्थळींवायुझगटी॥ जळींतरंगस्थळीं नुठी॥ तैंनरंगतांजळानेंपोटीं॥ तेंविंशोका
दिगुणगोठी अहंतेमाजी॥ ८७॥ वहूनाझालीअहंकारासी॥ म्हणसीमुक्तीव्हावीत्यासी॥ तोविंअहंतालागलीजीवासी॥ तें
विहृषीकेशीसांगत॥ ८८॥ अंत्यजाचाविटाळज्यासी॥ गंगास्नानेंशद्धत्वत्यासी॥ तेंगंगास्नानअंत्यजासि॥ शद्धत्वासीअनु
पयोगीं॥ ८९॥ तेंविअहंताजडलीजीवासी॥ तेत्यागितांमुक्तत्वत्यासी॥ परीमुक्तत्वअहंकारासी॥ कल्पांतेंसीघडेना॥ ९०॥
श्लोक॥ देहेंद्रियप्राणमनोभिमानोजीवांतरात्मागुणकर्ममूर्तिः॥ सूत्रंमहानित्युरुधेवगीतः संसार आधावतिकालतंत्रः
॥१६॥ टीका॥ अनंतअपारज्ञानघन॥ मायातीतआत्मापूर्ण॥ तोचिझालामायेचेंआधिन॥ अंतरात्माजाणयालागिंह्म
णिपें॥ ९१॥ मायाव्यापूनिअपार॥ यालागींबोलिजेपरमेश्वर॥ मायानियंतासाचार॥ यालागींईश्वरह्मणिपेंतो॥ ९२॥ तो
चिअविद्येमाजीप्रतिबिंबला॥ यालागींजीवहेंनामपावला॥ तोचिदेहाध्यासेंमवळला॥ अहंकारझालायाहेतु॥ ९३॥ तो
संकल्पविकल्पउपाधीन॥ स्वयेंहोऊनिठेलामन॥ त्यामनासिकरावयागमन॥ दशेंद्रियेंजाणतोचिझाला॥ ९४॥ त्यासिइंद्रियां
चाआधार॥ सुखदुःखभोगाचानिकर॥ पापपुण्याचाचमत्कार॥ देहाचाआकारतोचिझाला॥ ९५॥ त्यादेहाचेंजेंकारण॥
सत्वरजतमोगुण॥ तेतीन्हीगुणजाण॥ तोचिआपणस्वयेंझाला॥ ९६॥ गुणक्षोभाचेंनिजवर्म॥ झालापंचविषयपरम॥ विष
यभोगादिक्रियाकर्म॥ स्वयेंस्वधर्महोऊनिठेला॥ ९७ तिनीगुणाचेंजन्मकारण॥ झालामहत्तत्वसूत्रप्रधान॥ एवंसंसारअव
घाजाण॥ ईश्वरआपणस्वयेंझाला॥ ९८॥ त्यासंसाराचीआधाववी॥ गुणसाम्यतोचिप्रकृती॥ तेचिउत्पत्तीस्थितीमळपा-

थीं॥ क्षोभ काळशक्तीकाळतोझाला॥ १९९॥ तोकाळआपल्यासत्ताशक्ती॥ उपजवीपाळीसंव्हारीअर्थी॥ ऐसापुनः पुनः आवृ ३
त्ती॥ नेणोंघितीकरवीत॥ २००॥ एवंसंसारतां ब्रह्मस्फूर्ती॥ नानाविग्रहेंसाकारस्थिती॥ मीविश्वंभरविश्वमूर्ती॥ बहुधाव्यक्ती २
मीएक॥ १॥ यालागींजोजोपदार्थदिसे॥ तेणेंतेणेंरूपेंआत्माभासे॥ मजवेगळापदार्थनसे॥ हेंमानीविश्वासेंतोधन्य॥ २॥ मीचि
एकबहुधाव्यक्ती॥ वेदहीसाक्षीयेचिअर्थी॥ विश्वतश्चक्षुरयावेदोक्ती॥ श्रुतीगातीसर्वदा॥ ३॥ ऐसें असतांनवलकैसें॥ जीवभु
ललाकल्पनावशें॥ अहंवादवीदेहाध्यासें॥ तोह्मणेदेवनादसेतीहिंलोकीं॥ ४॥ सत्यपावूनिभेदभान॥ जीवझाला अति अज्ञान
॥ भुलला आपणया आपण॥ देहाभिमानदृढझाला॥ ५॥ देहाभिमानाचेंदृढपण॥ तेंचिबद्धतेचेंलक्षण॥ देहाभिमानाचेंनिरसन॥
मुक्तताजाणतीनाव॥ ६॥ समूळमिथ्यादेहाभिमान॥ मिथ्याभेदाचेंभवभान॥ त्याचें साद्यंतनिर्दळण॥ होतेंलक्षणहरिसांगे॥
॥ ७॥ श्लोक॥ अमूलमेतद्बहुरूपरूपितंमनोवचःप्राणशरीरकर्म॥ ज्ञानासिनोपासनयाशितेनाच्छित्वामुनिर्गांविचरत्यतृष्णः॥
॥ १७॥ टीका॥ भेदरूपेंभवभान॥ मनसावाचाकर्मप्राण॥ देहद्वयाचेंस्फुरण॥ तेंनिर्मूळजाणउद्धवा॥ ८॥ भेदेंबहुरूपभवमंडळ॥
विचारितांतेंनिर्मूळ॥ विचित्रभासाचयाभवजाळ॥ आत्म्यावेगळेंस्थळअसेना॥ ९॥ आत्म्याहूनिसंसारभिन्न॥ ह्मणतीते
केवळअज्ञान॥ त्यासिबहुरूपभवभान॥ देहाभिमानवाढवी॥ १०॥ त्यादेहाभिमानाचेपोटीं॥ कर्माकर्माचीआटाटी॥ जन्म
मरणाचियाकोटी॥ दुःखसंकटींजीवभोगी॥ ११॥ ऐसादुःखदातादेहाभिमान॥ समूळजाणोनियांआपण॥ त्याचेंकराव
यानिर्दळण॥ अनुतापीजोपूर्णस्वयेंहोये॥ १२॥ तेणेंआचार्यउपास्ती॥ लाहोनिज्ञानखर्गाचीप्राप्ती॥ गुरुवाक्यसाहाय्यें
प्रती॥ सतेजघतीखर्गकेलें॥ १३॥ भवदृसाचासमूळकंद॥ देहाभिमानअतिसुबद्ध॥ अद्वैतसाधनासाधकशुद्ध॥ तेणें ४
समूळछेदकरावा॥ १४॥ एवंछेदूनिदेहाभिमान॥ उरलेनिप्रायुष्येंजाण॥ महीविचरतीसज्जन॥ निराभिमाननिजनिष्ठ

॥१५॥ तेथ इत्यादि निंदा द्वेष तृष्णा ॥ सर्वथा नातळे पैं जाणा ॥ मनाचि मुकलें मनपणा ॥ इत्यादि तृष्णा तेथ कैंची ॥१६॥ आशंका ॥ समूळ संसार निर्दळण ॥ करी ऐसें ज्ञान कोण ॥ त्या ज्ञानासि कोण साधन ॥ साधल्या ज्ञान फळ काय ॥१७॥ याचें समूळ श्रवण ॥ उद्धवाचें वांच्छी मन ॥ तें जाणोनि याश्रीकृष्ण ॥ स्वयें निरूपण सांगत ॥१८॥ श्लोक ॥ ज्ञानं विवेको निगमस्तपश्च प्रत्यक्षमैतिह्यमथानुमानम् ॥ आद्यंतयोरस्य यदेव केवलं कालश्च हेतुश्च तदेव मध्ये ॥१८॥ टीका ॥ नित्यानित्य विवेक ॥ या नाव ज्ञान चोख ॥ देह द्वयांचा प्रकाशक ॥ आत्मा सम्यक जाणती ज्ञातें ॥१९॥ सेवावया स्वानंद नव्हाळी ॥ प्रथम उसाची पानें साळी ॥ मग ऊंस तो हि बळें पिळी ॥ तो हि रस आळी शर्करा लाभे ॥२०॥ ते शर्करा परिपाक बळें ॥ तें सारवरचि केवळें ॥ केळें आणि नारळें ॥ करिती नाना फळें मुळिच्या गोड्या ॥२१॥ तेविं स्थूळाचें निराकरण ॥ लिंगदेहाचें उपमर्दन ॥ अहंकाराचें निर्दळण ॥ करूनि पूर्णब्रह्म पावती ज्ञातें ॥२२॥ तें ब्रह्म निर्गुण निराकार ॥ तद्रूप देखती चराचर ॥ यापरि विवेक चतुर ॥ वस्तुचा निर्धार जाणती ॥२३॥ यापरि गा विचक्षण ॥ जाणती वस्तूचें लक्षण ॥ या नाव विवेक ज्ञान ॥ उद्धवा जाण निश्चित ॥२४॥ वस्तू निज शब्द निर्गुण ॥ तेथ जें श्रुतीचें स्फुरण ॥ इत्थंभूत शब्द ज्ञान ॥ वेद तो जाण निगम माझा ॥२५॥ तो मी वेदरूप नारायण ॥ यालागीं वेदवचन प्रमाण ॥ श्रुत्यर्थें शब्द ज्ञान ॥ करी पावन पाठकां ॥२६॥ जाणावया निजात्मस्वरूप ॥ देहादि विषयाचा अनुताप ॥ जेणें साधक होती निष्पाप ॥ या नाव तप उद्धवा ॥२७॥ अनुतापें दमितां मन ॥ होय पापाचें क्षालन ॥ तें व्हावा श्रुत्यर्थ आपण ॥ कल्पी अनुमान वस्तूचा ॥२८॥ देह जड मूढ अचेतन ॥ तेथ चेतनात्मक नारायण ॥ देहाचें मानूनि मिथ्यापण ॥ अद्वैतीं मन मुसावे ॥२९॥ तें अद्वैत प्राप्तीचें लक्षण ॥ अनन्यभावें आपण ॥ सद्गुरुसी रिघावें शरण ॥ निराभिमान भावार्थें ॥३०॥ सद्भावें अनन्य शरण ॥ तो गुरुकृपा पावे आपण ॥ पाहोनि अधिकार लक्षण ॥ गुरु गुह्य ज्ञान उपदेशी ॥३१॥ सर्वही निष्टंक परब्रह्म ॥ हें अतिगुह्य उत्तमोत्तम ॥ येथ भाग्यें जो सभाग्य परम ॥ त्यास चि स्फुरे

ठसावे॥ ३२॥ गुरुवचनपडतांकानीं॥ वृत्तिनिजात्मसमाधानीं॥ निवटोनिठेलीचिह्नुनी॥ सुखसमाधानींस्वानंदें॥ ३३॥ तयासिपुढ
तीसाधन॥ अथवाकर्मानेंकर्माचरण॥ तेथवोलोंशकेकोण॥ वेदांमौनघेतलें॥ ३४॥ तेथद्वंद्वाचीनिमालीस्फूर्ती॥ सकळदुःखांची
समाप्ती॥ देहींविदेहवस्तुप्राप्ती॥ प्रत्यक्षह्मणतीयानांव॥ ३५॥ पुसूनियांविसराचाठाव॥ आठवेंवीणनित्यआठव॥ अखंडस्वरू
पानुभव॥ प्रत्यक्षपाहाहोयानांव॥ ३६॥ मीआत्मास्वानंदकंद॥ ऐसाअखंडत्वेंपरमानंद॥ प्रत्यक्षपदाचानिजबोध॥ हास्वयेंगोविंद
बोलला॥ ३७॥ हाचिबोधसभाग्याकडे॥ श्रवणमात्रेंआतुडे॥ एकाश्रवणेंमनजोडे॥ एकांसांपडेनिजअभ्यासें॥ ३८॥ एकांसिगम्यस
गावृत्ती॥ हाबोधठसावेचित्तीं॥ एकामाझियाअद्वैतभक्ती॥ मीसगळाश्रीपतीआतुडें॥ ३९॥ निजबोधसाधावयापूर्ण॥ उद्धवाहें
मुख्यसाधन॥ एवंसाधनियानिजज्ञान॥ फळकोणतेंएक॥ ४०॥ आद्यंतया॥ ॥ जेंमीसृष्टिआदिअनंतु॥ नित्यमुक्तत्वेंअहेतु
॥ तोमीभवमूळामूळहेतु॥ सृष्टिसृजितांअच्युतुस्वलीला॥ ४१॥ तेथरजोगुणाचीस्थिती॥ स्वयंरूपेंमीचिसृजती॥ अद्वैतींदावीअ
नेकव्यक्ती॥ सृष्टिउत्पत्तीकर्तातोमी॥ ४२॥ मूळेंवीणसफळझाड॥ वाढविलेंनिजांगींगाढ॥ तेंचिसृष्टीसंरक्षणींकोड॥ सर्वांनिवाडाचा
ड प्रतिपाळणी॥ ४३॥ बुद्धिबळेंकाष्ठवेपोटीं॥ तेथगजाश्वथानपदस्थादाउठी॥ त्यांसिपूर्वेंपृथक्नाहींगांठी॥ तेंनिष्कर्पसृष्टीप्रकाशिता-
मी॥ ४४॥ निष्कामेंजगसमस्त॥ सृजितामिमांसकमत्त॥ ठकोनितेंत्योनभिन्न॥ जगसदोदितनिष्कर्मब्रह्म॥ ४५॥ जेवींबुद्धिबळाचा
खेळू॥ अचेतनाउठवूप्रबळू॥ तेंविनोकरक्षणाकळवळू॥ सृष्टीप्रतिपाळूमीकर्ता॥ ४६॥ पंचभूतांच्याजडमूढास्वारी॥ पुरुषाच्यानिस
चेतनानिर्धारी॥ काळपाशघेऊनिकरीं॥ खेळवितांचराचरींमीविष्णु॥ ४७॥ तेथअनंतनामानुसारी॥ नपरत्वामहामायामारी॥ ए-
काजैतएकाहारी॥ उभयपक्षांतरींखेळवितामी॥ ४८॥ मोगटोनिमातियापाठीं॥ कवणपुण्यात्म्याचेंदैवकंठी॥ कोणपडलेनरक
संकटीं॥ ॥ तैसाजाणसृष्टीशरहमोक्ष॥ ४९॥ नमोडनांएकलेंपण॥ त्याखेळाच्याऐसेंजाण॥ जगाचेंकरांमीपालन॥ दुर्जनपणा

नळतां॥ २५०॥ दोराचासर्पाकार॥ सबळवळेंमारीवीर॥ तेंमासृष्टीसीसंहार॥ मीप्रळयरुद्ररूपेंकर्ता॥ ५१॥ स्वप्नींभासलेंजग संपूर्ण॥ तेथूंनिजागाहोतांआपण॥ स्वप्ननिर्दाळितांकष्टकोण॥ तें सामीजाणप्रळयकर्त्ता॥ ५२॥ सृष्टीसिउत्पत्तीस्थितीनिधना॥ आत्माआत्यंतेंअखंडपूर्ण॥ तेंचिस्वरूपसज्ञान॥ स्वानुभवेंआपणहोऊनिठेलों॥ ५३॥ तेंनिजरूपझालोंह्मणणें॥ हेंहिबोलणें-लाजिरवाणें॥ तेंस्वयंभअसतांब्रह्मपणें॥ होणेंनहोणेंभ्रममात्र॥ ५४॥ मिथ्यादोराचासर्पाकार॥ भासतांतोअसेदोर॥ निवर्तल्यासर्पभरभार॥ दोरतोदोरदोररूपें॥ ५५॥ तेंविसृष्टीसीउत्पत्तीहोतां॥ आत्माजन्मेनानन्वता॥ सृष्टीचाप्रतिपाळकर्ता॥ आत्मा सर्वथावाटेना॥ ५६॥ सृष्टीसिमहाप्रळयहोतां॥ आत्मानायकेप्रळयवार्त्ता॥ उत्पत्तिस्थितीनिधनता॥ आत्मानत्वनाअविकारी॥ ५७॥ एवंसाधनीसाधूनिज्ञान॥ साधकझालेसज्ञान॥ तेंअबाधितब्रह्मपूर्ण॥ स्वयेंआपणहोऊनिठेले॥ ५८॥ अजअव्ययस्वानंद घन॥ साधकझालेब्रह्मपूर्ण॥ हेंज्ञानाचेंफळसंपूर्ण॥ उद्धवाजाणनिश्चित॥ ५९॥ हेंज्ञानफळआलियाहातां॥ उत्पत्तिस्थितीप्रळयहोतां॥ अखंडपरिपूर्णनिजात्मतां॥ तेंसदृष्टांताहरिसांगे॥ ६०॥ ॥श्लोक॥ ॥ यथाहिरण्यंस्वकृतंपुरस्तात्पश्चाच्चसर्वस्यहिरण्मयस्य॥ तदेवमध्येव्यवहार्यमाणंनानापदेशैरहमस्यतद्वत्॥ १९॥ टीका॥ मुकुटकुंडलेंकरकंकणें॥ नघडतांसोनेंसोनेपणें॥ त्याचींकरितांनानाभूषणें॥ उणेंपणेंउणेंनव्हेचिहेम॥ ६१॥ तेंमोडतांअळंकारवसे॥ सोनेंअविकारसंचलेंअसे॥ तेंविउत्पत्तीप्रळयविनाशे॥ माझेंस्वरूपचिदंशेंअविनाशी॥ ६२॥ माझेंस्वरूपशुद्धपरब्रह्म॥ तेथनानारूपनानानाम॥ भासतांहिजगविषम॥ ब्रह्मसमसाम्यसमन्वयें॥ ६३॥ जैंवंसूर्याचेंकिरण॥ सूर्यावेगळनव्हतीजाण॥ तेंविजगमजसिअभिन्न॥ तेंचिनिरूपणहरि सांगे॥ ६४॥ श्लोक॥ विज्ञानमेतत्त्रियवस्थमंगगुणत्रयंकारणकार्यकर्तृ॥ समन्वयेनव्यतिरेकतश्चयेनैवतुर्येणतदेवसत्यम्॥ २०॥ टीका॥ सत्वगुणेंजागरण॥ रजोगुणेंदिसेस्वप्न॥ तमोगुणेंसुषुप्तीजाण॥ लागेसंपूर्णगाढमूढ॥ ६५॥ ऐसेंतिहींअवस्था

युक्तमन ॥ कार्यकर्तृत्व कारण ॥ त्रिविधजगभासेसंपूर्ण ॥ ब्रह्मसमन्वयेंजाणसदोदित ॥ ६६ ॥ मृत्तिकेचें [illegible] आदिसे ॥ नंतूवेग
व्यापटनप्रकाशें ॥ तेवीमजवेगळजगनसे ॥ जेंभासे तेमद्रूप ॥ ६७ ॥ [illegible]नीगुणातेंनानळता ॥ अवस्थात्रयातें नाकळता ॥ तिहीं अव
स्थातेंप्रकाशिता ॥ तोमीजाणचवथातुरीय ॥ ६८ ॥ तिन्ही अवस्थातीन्हीगुण ॥ दृश्यद्रष्टा आणि दर्शन ॥ त्रिपुटीप्रकाशितापूर्ण ॥ तो-
मीचवथाजाणतुरीय ॥ ६९ ॥ जोमीतुरीयसाक्षिहून ॥ त्यामाझ्याठायीं अवस्थागुण ॥ नसतीनाहिंमायिक आभास ॥ तेंरीनसतांजग
भासत ॥ ७० ॥ आशंका ॥ तिहीं अवस्थांतेंज्ञानपाहीं ॥ देखिजे समस्तांचाठायीं ॥ चवथेंज्ञानतुरीय कांहीं ॥ [illegible]नाहीं गोविंदा
॥ ७१ ॥ चौथेंज्ञानतुरीयवार्ता ॥ मिथ्याभ्रमणसीनाविचारिता ॥ तेंचिविरवींविपदार्था ॥ श्रीकृष्ण [illegible] ॥ ७२ ॥ ॥ व्यतिरेकत
श्च ॥ ॥ देहादिप्रपंचव्यतिरेकता ॥ भूतांच्या तांचान्वयोपाहतां ॥ तोनझालियागुणावस्था ॥ उरेमीचवथातुरीय ॥ ७३ ॥ तेंएवंविध
बोलोंजातां ॥ वेदीमुगआरोगिल्लेंसर्वथा ॥ हेंअनुभाविकवेधनत्वता ॥ शब्दप्रगल्भ्यनासरेना ॥ ७४ ॥ यंयनचन्नेयुक्तिप्रयुक्ती ॥ न
चलेजाणिवेचीविस्पत्ती ॥ नचलेलक्षलक्षणास्थिती ॥ गुरुकृपापामितुरीय ॥ ७५ ॥ जागृत्यादिसर्वहीसत्ता ॥ स्वप्नसर्वहीअसं
ता ॥ त्यासनितुरीयमीप्रकाशिता ॥ मजवीणसर्वथाभासतीकेवी ॥ ७६ ॥ जोसुषुप्तींसाक्षित्वपावता ॥ तोमीतुरीयजाणणंचों
था ॥ त्यामजसत्यस्वरूपता ॥ केलानिश्चितार्थानिश्चयोवेदें ॥ ७७ ॥ यास्वरूपावेगळें यथे ॥ जेंभासेतेंमिथ्याभूत ॥ तेंचि अर्थश्री
कृष्णनाथ ॥ असेसांगतनिजबोधें ॥ ७८ ॥ श्लोक ॥ नयत्पुरस्तादुतयन्नपश्चान्मध्येचतत्तद्व्यपदेशमात्रम् ॥ भूतंप्रसिद्धंचप
रेणयद्यत्तदेवतत्स्यादितिमेमनीषा ॥ २१ ॥ टीका ॥ जागृतीमाजीं जेजेंदिसे ॥ तेंतेंजागृतीवशेंनासे ॥ स्वप्नींजें तेंआभासे ॥ तें
स्वप्नासरिसेंमावळे ॥ ७९ ॥ जागृतीस्वप्ननिजकार्येंसीं ॥ दोनीहारपतीसुषुप्तीपासीं ॥ सुषुप्तीहारपेजागृतीसी ॥ यापरीप्रपं
चासीसत्यत्वनाहीं ॥ ८० ॥ प्रपंचसृष्टीपूर्वींनाहीं ॥ प्रळयानंतरतुरेंचिकाहीं ॥ मध्येंचिआभासेजेंकाहीं ॥ तें मिथ्यापहीं अ

संत ॥ ८१ ॥ प्रपंचाचें आडंबर। नामरूपाचे उभारीभार। तें मन्यस देखवी श्रीश्वर। गंधर्वनगरतत्याय। ८२ ॥ पित्यादेखतांपुत्रमरे। पुत्रा देखतांपिताझुरे। काळें काळें अवघेंचिसरे। कोणीनुरेक्रियेसी ॥ ८३ ॥ मागरींजेल्हरीउमासे। उमासत्वीतेस्वयेंचिनासे। तेंविनामरूपआ लेंदिसे। तेंअनायासेंनेश्वर ॥ ८४ ॥ प्रपंचहेंनाममात्र ॥ येरवींपरमात्मामीस्वतंत्र। एवंसंसाराचेंजन्मपत्र। नेणोनिदुस्तरमानितीजी व ॥ ८५ ॥ प्रपंचज्यापासूनिझाला। जेणेंसर्वार्थप्रकाशिला। अंतींज्यामाजीमामावला ॥ तोतद्रूपसंचलानिजात्मा ॥ ८६ ॥ शक्तिकारजत न्यायेंजाण॥ प्रपंचब्रह्मेंसीअभिन्न। जेंप्रपंचाचेंस्फुरेस्फुरण। तेंब्रह्मचिपूर्णउद्धवा ॥ ८७ ॥ त्यामाझेंनिसत्यश्रुतिस्मृती। तोमीसत्यम तिज्ञश्रीपती ॥ त्रिसत्यसत्यतुजप्रती। सांगीतलानिश्चितीनिजभावार्थ ॥ ८८ ॥ ऐकोनिदेवाचेंवचन। उद्धवआशंकीआपण। एकत्वेंनिम तेंजाण ॥ प्रपंचभिन्नमानिती ॥ ८९ ॥ प्रपंचासिदेवोकाहीं ॥ निजांगीं आतळलानाहीं। ऐसेंतूंकल्पिसीकाहीं ॥ ऐकतेविषयींसांगेन ॥ ९०

॥ श्लोक ॥ अविद्यमानोप्यवभासतेयोवैकारिकोराजससर्गएषः ॥ ब्रह्मस्वयंज्योतिरतोविभातिब्रह्मेंद्रियार्थात्मविकारचित्रम् ॥ ॥२२॥ टीका ॥ मुख्यत्वेंविकारीमनपूर्ण ॥ त्यासिमिळोनितिनीगुण ॥ नसताचिसंसारजाण ॥ विचित्राभरणदाखवी ॥ ९१ ॥ मनबुद्धिचित्त अहंकार ॥ आणिअधिष्ठात्रीसुरवर ॥ हेसत्वगुणाचेविकार ॥ जाणसाचारउद्धवा ॥ ९२ ॥ रजोगुणाचींदशेंद्रिय ॥ पंचभूतेंपंचविषय। तमो गुणियाजन्महोय ॥ तेंजनासीपाहेंभुलविती ॥ ९३ ॥ जेविवोडंबरियाचेखेळ ॥ नसतांचिभासेप्रबळ। तेंविंत्रिगुणाचेंविचित्रजाळ। मिथ्या निर्मुळआभासे ॥ ९४ ॥ ब्रह्मस्वयेंभाकारण। स्वप्रकाशेंप्रकाशमान। तेंचिप्रपंचाचेंमहाकारण। प्रकाशकजाणस्वयेंझालें ॥ ९५ ॥ जेविं छायामंडपींज्यानानाव्यक्ती ॥ तद्रूपभासेदीपदीप्ती ॥ तेंविजगदाकारेंस्वयंज्योती। भासेंमीचिन्मूर्तीपरमात्मा ॥ ९६ ॥ एवंप्रपंचाचें जेंस्फुरण। तेंस्वप्रकाशेंब्रह्मपूर्ण ॥ हेंहातवसूनिब्रह्मज्ञान ॥ विकल्पछेदनहरिसांगे ॥ ९७ ॥ श्लोक ॥ एवंस्फुटंब्रह्मविवेकहेतुभिः परापवादेनविशारदेन ॥ छित्वात्मसंदेहमुपारमेतस्वानंदतुष्टोऽखिलकामुकेभ्यः ॥ २३ ॥ टीका ॥ पूर्वीबोलिलोंयथानिगुती। ब्रह्मज्ञा

ननानायुक्ती॥ तेंकरतलामलकस्थिती॥ मकरम तीति ममाण॥९८॥ येदविवेकअनुभावं॥ ब्रह्मउपदेशाचें लक्षण॥ ज्ञानज्ञाना चें फळपूर्ण॥ तुजम्यासंपूर्णसांगीतलें॥९९॥ तेथेंद् हें द्वैपाचें मिथ्यापण॥ देहात्मभावाचें निराकरण॥ ब्रह्मअद्वयतेंपरिपूर्ण॥ तें हीगुह्यज्ञानप्रकाशिलें॥३०० म्याप्रकाशिलें पूर्णज्ञान॥ जेंदुर्लभदुर्गमदुःसाध्यजाण॥ हें विसिद्धान्तेंसमाधान॥ तेंचिसाधनसा- धकां॥३०१॥ जेंम्यांसांगीतलें ब्रह्मज्ञान॥ हेंचिउपदेशशस्त्रतीक्ष्ण॥ साधकसाधूनियां पूर्ण॥ संशयजाणछेदिती॥२॥ म्यासांगी तलें ब्रह्मज्ञान॥ तेथसंदेहमानीमन॥ तेणेंसंदेहेंसिदेहाभिमान॥ येणेंशस्त्रेंजाणछेदिती॥३॥ यापरीसंदेहछेदन॥ करूनि द्वैताचें बोळवण॥ निर्दाळूनियांमीपण॥ स्वानंदींनिमग्नसाधक॥४॥ वर्णाश्रमकुळजाती॥ जीवशिवादिपदस्थिती॥ याचीस्फुरेना अहंकृ ती॥ यानावउपरतीउद्धवा॥५॥ इहासुखादिफळेंसमस्तें॥ कोणकामीन्याकामातें॥ विषयोविषयींविषयभोगातें॥ सर्वथातेथें असेना ॥६॥ यापरीनित्यनिष्काम॥ साधकझालेआत्माराम॥ परमानंदींनिमग्नपरम॥ पावलेंउपरमयेणेंयोगें॥ ७॥ देहींदृश्यें असतांप्राण॥ कैसेनिगेलादेहाभिमान॥ उद्धवाएँसेंकल्पीलमन॥ तेंचिनिरूपणहरिसांगे॥८॥ श्लोक॥ नात्मावपुःपार्थिवमिंद्रियाणिदेवाह्यसु- र्वायुर्जलंहुताशः॥ मनोन्नमात्रंधिषणाचसत्वमहंकृतिःखंक्षितिरर्थसाम्यम्॥२४॥ टीका॥ देहआत्मानव्हेंपार्थिवपणें॥ इंद्रियेंन व्हतीयेणेंगुणें॥ तेतवदेहाचींउपकरणें॥ एकदेशीपणेंव्यापार॥९॥ इंद्रियअधिष्ठात्रीदेव॥ तेही आत्मानव्हनीसर्व॥ त्यांसिइंद्रियां चाआभाव॥ आत्मपदींगवल्याकेंचा॥१०॥ देहचाळिताजोप्राण॥ तोहिआत्मानव्हेजाण॥ प्राणकेवळअज्ञान॥ करीगमनागमनदेह नाचीं॥११॥ प्राणजरींआत्माहोता॥ तरीतोदेहासवेंनवचता॥ यालागींप्राणासिनिजात्मता॥ जाणसर्वथाघडेना॥१२॥ आत्मापृथ्वी नव्हेजडपणें॥ जळनव्हेद्रवत्वगुणें॥ अग्नीनव्हेदाहकलक्षणें॥ चंचळपणेंनव्हेवायु॥१३॥ आत्मानभनव्हेशून्यपणें॥ मननव्हेसं कल्पगुणें॥ अन्ननव्हेनश्वरलक्षणें॥ चित्ताचिंतनेंतोनव्हे आत्मा॥१४॥ आत्मानव्हे अभिमान॥ त्यासिस्फुरद्दुःखाचेंबंधन॥ बुद्धि

अ
२८

आत्मानव्हेजाण॥ बोधरूपणतीमाझी॥ १५॥ आत्मानव्हेतीनिर्गुण॥ गुणामाजीविकारपूर्ण॥ महत्तत्वगुणांचेंकारण॥ तेंआत्माआव्ह
रतानव्हे॥ १६॥ प्रकृतीजेगुणसाम्यावस्था॥ तेंहिआत्मानव्हेवस्तुता॥ आत्मदृष्टीप्रकृतीपाहातां॥ मिथ्यातत्वतांतेंहोय॥ १७॥ जेथमू
ळप्रकृतीचवावो॥ तेथप्रकृतीकार्यकैंचाठावो॥ यापरीआत्मानुभवो॥ निःसंदेहोमोगिती॥ १८॥ यापरीसाधूंनिर्यांज्ञान॥ साधकीं
छेदिलादेहाभिमान॥ ऐसाहोऊनियानिराभिमान॥ सदासुखसंपन्नसाधक॥ १९॥ एवंजेनित्यनिराभिमान॥ त्यासिप्रारब्धें
विषयसेवन॥ करितांनबाधीदोषगुण॥ तेंचिनिरूपणहरिसांगे॥ २०॥ ॥श्लोक॥ समाहितैः कः करणैर्गुणात्मभिर्गुणोभवेन्म
त्सुविविक्तधाम्नः॥ विक्षिप्यमाणैरुतकिंनुदूषणंघनैरुपेतैर्विगतैरवेः किम्॥ २५॥ टीका॥ देहेंद्रियेंवेगळापाहीं॥ अपरोक्षआ
त्माजाणितलाजिहीं॥ त्यांसिइंद्रियनेमेंलाभकांई॥ विक्षेपेंनाहींहानित्यासी॥ २१॥ दोराचासापरिखिलोनिमंत्री॥ मंत्रवादीनिःशं
कधरी॥ नरिखलियांजोधरिकरीं॥ त्यासिहीनकरीबाधातो॥ २२॥ जोमृगजळींपोहोनिगेला॥ तोदैवाचाकडेपडिला॥ पोहेविनातो
नाहींबुडाला॥ कोरडाआलापैलतीरा॥ २३॥ तेंविदेहेंद्रियांचेंमिथ्याभान॥ जाणोनिझालेजेसज्ञान॥ त्यासिइंद्रियांचेंबंधन॥ सर्व
थाजाण अनुपयोगी॥ २४॥ नपासिमाझेंअपरोक्षज्ञान॥ तेणेंघालोनियांआसन॥ अखंडधरितांध्यान॥ अधिकउपेगजाणअसे
ना॥ १२५॥ जेविंमिथ्याविग्रहधारी॥ तेंविनेंहिवर्ततांहिशरीरीं॥ नेंइंद्रियकर्मांचान्हीं॥ भवसागरींनबुडती॥ २६॥ अथवातोइंद्रि
यसंगती॥ दैवेंअनेकविषयप्राप्ती॥ भोगितांहिअहोराती॥ ब्रह्मस्थितीभंगेना॥ २७॥ स्थितीभंगावयाहेंचिकारण॥ माझेंस्वप्र-
काशआनंदघन॥ पावलेनिजधामब्रह्मपूर्ण॥ तेथविषयस्फुरणबाधीना॥ २८॥ जेविंसूर्यउगवोनिगगनीं॥ लोकसोडवीनिद्रेप
सुनी॥ तेलोककर्मींप्रवर्तोनी॥ अलिप्तदिनमणीदिनकर्मा॥ २९॥ तेंविमीपरमात्मास्वयंज्योती॥ प्रभाप्रकाशींत्रिजगती॥ त्याज
नकर्मांच्याक्रियाशक्ती॥ मीअलिप्तनिश्चितीनिजात्मा॥ ३०॥ मुक्तासित्यागुप्तदेहसंग॥ तेणेंवेगळादेखोंचांग॥ ह्मणसीकेविं-

मानूनिःसंग॥ तेंसांगेश्रीरंगरविदृष्टांतें॥ ३१॥ ॥घनेरूपेतेंर्विगतेंरवेः किम्॥ उंचिलक्षयोजनेंरविमंडळ॥ बारायोजनेंमेघपडळ॥
तेणेंझांकोळिलाकेवळ॥ लोकसकळमानिती॥ ३२॥ परिसूर्याआणिआभाळासी॥ भेटीनाहींकल्पांतेंसी॥ तेंविइंद्रियकर्मसज्ञाना
सी॥ कदाकाळेंसीस्पर्शेना॥ ३३॥ अभ्रआलियाहिजगाचेडोळे॥ म्हणेसूर्यआच्छादिलाआभाळें॥ ऐसेंविपरीतज्ञानकेवळें॥
मायामेळेंभ्रांतासी॥ ३४॥ तें अभ्र आल्यागेल्यापाठीं॥ सूर्यासिनपडेभाटिवेटी॥ तेंविगृहदारासंगापाठी॥ नपडेसंकटींसज्ञा
न॥ ३५॥ जेविसूर्यातेंनातळेआभाळ॥ तेंविज्ञात्यासिसंगसकळ॥ इंद्रियकर्माचाविटाळ॥ ज्ञात्यासिअळुमाळलागेना॥ ३६॥ ऐक
ज्ञात्याचेंरूपपरम॥ तोदेहीअसोनिपरब्रह्म॥ यालागींत्यासिइंद्रियकर्म॥ शमविषमबाधीना॥ ३७॥ ज्ञातासर्वार्थीअलिप्त॥ तेंवि
करावयासनिश्चित॥ दृष्टांतेंसीयीदुष्यानाथ॥ स्वयेंसांगतसाक्षेपें॥ ३८॥ ॥श्लोक॥ यथानभोवाय्वनलांबुभूगुणैर्गतागतैर्वर्तु
गुणैर्नसज्जते॥ तथाक्षरंसत्वरजस्तमोमलैरहंमतेः संसृतिहेतुभिःपरम्॥ २८॥ टीका॥ पृथ्वीजळअनळअनिळ॥ त्यासिनभ
व्यापकसकळ॥ परिपृथ्व्यादिकांचामळ॥ नभासिअळुमाळनलागेना॥ ३९॥ नभपृथ्वीवरिजेंकदांनमेळे॥ धुरटिजेनाधूमकल्लो
ळें॥ अग्निचेनिमहाज्वाळें॥ कदाकाळेंजळेना॥ ४०॥ वायुचेनिझडाडें॥ आकाशकदाकाळेंनउडे॥ उदकाचेनिअतिचढें॥ आका
शनबुडेसर्वथा॥ ४१॥ कांसूर्याचेनिदाघकिरणीं॥ नभघामेजेनाउन्हाळेनी॥ अथवाहिमाचियाहिमकणीं॥ नभकांकडोनिहि
वेना॥ ४२॥ पर्जन्यवर्षतांप्रबळ॥ नभवोलेंनव्हे अळुमाळ॥ यापरीनभनिर्मळ॥ त्याचिनांहिमळलागेना॥ ४३॥ त्याआकाशासि
अलिप्त॥ जेंपरात्पराहीअतीत॥ जेंअक्षरब्रह्मसदोदित॥ त्रिगुणातीतचिन्मात्र॥ ४४॥ जेंअजरामरअविनाशी॥ जेंनस्वय
मानस्वप्रकाशी॥ ऐशीयेवस्तूचीमासीज्यासी॥ अद्वयत्वेंसिफावली॥ ४५॥ जेंनमोडीतांलागवेगें॥ मोनटकाझालासर्वांगें॥
तेंबांकरणेंवीणवेणेंयोगें॥ जेझालेनिजांगेपरब्रह्म॥ ४६॥ त्यासिगुणाचीत्रिगुणमागी॥ त्याविनांहिनलगेआंगीं॥ विषयीकारि

तोंविषयभोगी॥ तेविषयसंगीनिःसंग॥ ४७॥ आकाशजाव्यवपालागी॥ घृतेंपेटविलीमहाआगी॥ आकाशअसतांअग्निसंगीं॥ दाहोआंगीलागेना॥ ४८॥ घटींचंद्रबिंबदिसे॥ वेंघटासिस्पर्शलेंनसे॥ ओलेंनव्हेजळरसें॥ देहींजीवब्रम्हसेंअलिप्ततेसा॥ ४९॥ तेघटींकालविनाशेण॥ बिंबप्रतिबिंबानातळेनाण॥ तेंविदेहिचेंपापाचरण॥ जीवशिवस्थानटाकिना॥ ५०॥ घटींकालविस्याकस्तुरी॥ बिंबप्रतिबिंबसवासनधरी॥ तेंविदेहिच्यापुण्यपुण्यावरी॥ जीवशिवरीपावेना॥ ५१॥ तेंविगुणाचेनिदेह संगें॥ योगीवर्ततांपेणेंयोगें॥ नेभोगितांहिविषयभोगें॥ अलिप्तसर्वांगेंसर्वदा॥ ५२॥ आकाशअसोनिअग्निमेळे॥ अग्नि ज्वाळेंकदानजळे॥ नेविज्ञानाविषयकल्लोळें॥ कदाकाळेंविषपीनव्हे॥ ५३॥ हेकळळेंज्याभोगवर्म॥ तोहिअसोनिपरब्रह्म॥ त्यासिबाधिनाभोगभ्रम॥ अक्षरपरमस्वयेंझाला॥ ५४॥ तेअक्षरझालेआता॥ याहिबोलासियेलघुता॥ जनज्ञानीअज्ञानीवर्ततां॥ अक्षरतांअभंग॥ ५५॥ तेविसरोनिब्रह्मस्वरूपता॥ मीदेहीम्हणवीदेहंता॥ येथेंवाढलीविषयावस्था॥ हटब्रह्मतातेणें झाली॥ ५६॥ नेनिवारावयाब्रह्मता॥ त्यजावीविषयलालुप्यता॥ विषयत्यागेंवीणासर्वथा॥ निजमुक्तताघडेना॥ ५७॥ नजोडतां नित्यमुक्तता॥ साधकजरीझालाज्ञाता॥ तेणेंज्ञातेपणेंसर्वथा॥ विषयासक्ततानकरावी॥ ५८॥ श्लोक॥ तथापिसंगःपरिवर्ज नीयोगुणेषुमायारचितेषुतावत्॥ मद्भक्तियोगेनदृढेनयावद्रजोनिरस्येतमनःकषायः॥ २७॥ ॥टीका॥ स्वरवर्णयुक्तसंपूर्ण॥ चहूंवेदींझालानिपुण॥ तेणेंबळेंविषयाचरण॥ करितांदारुणबाधक॥ ५९॥ सकळशास्त्रांचेंश्रवण॥ करतळामळझाला पूर्ण॥ शब्दज्ञानाचेनेंमुक्तपण॥ तेंहिविषयाचरणबाधक॥ ६०॥ प्राणापानाचियासमता॥ जरीकाळवंचनाआलीहाता॥ तरी विषयाचीविषयावस्था॥ जाणसर्वथाबाधक॥ ६१॥ शापानुग्रहसमर्थनर॥ आलीज्ञानेमानूनिथोर॥ त्यांसहीविषयसंचार॥ होयअपारबाधक॥ ६२॥ आसनउडवितीयोगबळें॥ दावितीनानासिद्धीचेसोहळे॥ त्यांसहिविषयाचेंभोगलिळे॥ होतीनिज

जबबंबाधक ॥ ६३ ॥ इतरांचीकोण कथा ॥ मंत्रेमूर्तीप्रसन्न असतां ॥ त्यांसिहीविषयावस्था ॥ जाणसर्वथाबाधक ॥ ६४ ॥ चिंतितयान्या
स्वरूपप्राप्ती ॥ मीमुक्तहेंस्फुरेस्फूर्ती ॥ तथापीविषयाचीसंगती ॥ त्यांमहानिश्चितबाधक ॥ ६५ ॥ अभिमानाचेंनिर्दळण ॥ स्वयंक
रूनियांआपण ॥ नित्यमुक्तह्मणतांजाण ॥ विषयाचरणबाधक ॥ ६६ ॥ जेंविचकमकेंचीआगी ॥ जाळूंनशकेनाटेलागी ॥ तेंविब्र
ह्मप्राप्तीप्रथमारंगी ॥ प्रपंचसंगींविनाशी ॥ ६७ ॥ विषयमिथ्यामायीक ॥ तेंभोगींजंवप्रासंहारिव ॥ तंववरीविषयबाधक ॥ जा-
णनिश्चितउद्धवा ॥ ६८ ॥ तेंत्यागावयाविषयसेवन ॥ निर्दाळावयादेहाभिमान ॥ त्याचिलागींमाझेंभजन ॥ साक्षेपेंजाणकरावें ॥
६९ ॥ व्रतनपतीर्थदान ॥ करितांयागयागयजन ॥ वेदशास्त्रार्थपुराणश्रवण ॥ नेणेंदेहाभिमानदळेना ॥ ७० ॥ भावेंकरितांमाझेंभ
जन ॥ समूळसुटेदेहाभिमान ॥ भक्तीउत्तमोत्तमसाधन ॥ भक्तीआधीनपरब्रह्म ॥ ७१ ॥ ज्ञानवैराग्यनिवृत्ती ॥ धृतीशांतीब्रह्म-
स्थिती ॥ त्याचीजननीमाझीभक्ती ॥ जाणनिश्चितउद्धवा ॥ ७२ ॥ चहुंमुक्तीहूनिवरती ॥ उन्हासंनांदेमाझीभक्ती ॥ माझेंभक्तीचीअ
निवारशक्ती ॥ तीसिनिश्चितआकळलों ॥ ७३ ॥ माझेंस्वरूपअनंतअपार ॥ तोमीभक्तीनेंआकळलोंसाचार ॥ यालागींनिजभक्तांचें
द्वार ॥ मीनिरंतरसेविनसें ॥ ७४ ॥ भक्तीनेंआकळलांजाण ॥ यालागींमीभक्तांआधिन ॥ माझेंपेंभक्तीचेंमहिमान ॥ मजहीसंपूर्णकळे
ना ॥ ३७५ ॥ वहुनीकरूनिमाझीभक्ती ॥ भजतेमोक्षचीमागती ॥ उपेक्षूनिचारीमुक्ती ॥ करीमद्भक्तीनोंधन्य ॥ ७६ ॥ ऐशीजेथमाझी
भक्ती ॥ तेथपायांलागतीचारीमुक्ती ॥ त्यासीसर्वस्वेंमीआपती ॥ विकलानिश्चितीभावार्था ॥ ७७ ॥ जेभक्तीचमुख्यज्यासमाधनभक्त
लागिमीत्यांभक्तांआधीन ॥ त्याचेंकदाकाळेंवचन ॥ मीअणुप्रमाणनुलंघीं ॥ ७८ ॥ जेमनह्मणतीहोईसगुण ॥ तैंसिद्ध [illegible] होयमी
आपण ॥ त्यालागीमीविदेहीजाण ॥ होयसंपूर्णदेहधारी ॥ ७९ ॥ एकाअंबरीषाकारणें ॥ दाहाजन्मजन्मलागले [illegible] अलक्षाचाभंगस
हवां ॥ परिभक्तासिउणेंपेंउंनेदीं ॥ ८० ॥ द्रौपदीनग्नकरितांतांतडी ॥ निजभरीहोंनेदींचडघडी ॥ ज्ञानोबासांवताकस्तेंकोडी ॥ भक्त

सांकडीयांनिवारीं ॥ ८१ ॥ जोमीभक्तसाहाकारी ॥ अजन्मात्याचेनिजन्मधरी ॥ समर्थीवर्तेंअरिमित्रीं ॥ भक्तकेवारोंहोउनियां ॥ ॥ ८२ ॥ जोमाझियाभक्तांहितकारी ॥ तोभजपरममित्रसंसारीं ॥ जोमाझ्याभक्तांसिवैरकरी ॥ तोमीनानापरीनिर्दळीं ॥ ८३ ॥ ऐसामीभक्तसाह्य...॥ त्यामाझेंत्यानिजभजन ॥ नकरूनियांअभाग्यजाण ॥ अधःपतन पावती ॥ ८४ ॥ ह्मणशीपापअसतांशरीरीं ॥ तुझेंभजनघडेकैशापरी ॥ सकळपापाचीबोहरी ॥ माझेंनामकरीनिमिष्यार्धे ॥ ८५ ॥ ऐकोनिनामाचागजर ॥ पळेमहापातकांचाभार ॥ नामापासींपापसंचार ॥ अणुमात्रअसेना ॥ ८६ ॥ माझेंपानामास्फुरे ॥ सकळपापनत्स्मकंठें ॥ तेंपापनामस्मरतांपुढें ॥ केवींबापुडेंथेउंसके ॥ ८७ ॥ अवचटेंसूर्यआंधारींबुडे ॥ नरीपापनपेभक्तांकडे ॥ भक्तचरणरेणुजेथपडे ॥ तेंथसमूळउकडेपापासी ॥ ८८ ॥ माझेंनामब्रह्मास्त्रजगीं ॥ महापापतेंबापुडेंसुंगी ॥ नामापुढेंउरावयालागीं ॥ कसत्याचे-अंगींअसेना ॥ ८९ ॥ माझेंनामाचाप्रतापऐसा ॥ माझेभक्तांचीकोणदशा ॥ पडलियामद्भक्तिचावसा ॥ तोनागवेसहसाकळि-काळा ॥ ९० ॥ यालागिंमाझेंभजन ॥ निर्दळीदेहाभिमान ॥ माझेनिभजनेंवीणजाण ॥ देहाभिमानतुटेना ॥ ९१ ॥ जेणेंतुटेदे-हाभिमान ॥ तेंकैसेंह्मणशीतुझेंभजन ॥ अभेदभावेंभक्तिपूर्ण ॥ तेणेंदेहाभिमाननिर्दळे ॥ ९२ ॥ भगवद्भावसर्वाभूतीं ॥ यानावगाअभेदभक्ती ॥ हेआकळल्याभजनस्थिती ॥ अहंकृतीउरेना ॥ ९३ ॥ माझेंनामजन्याचेवदनीं ॥ माझीकीर्तीज्याचेश्र-वणीं ॥ माझाभावज्याचेमनीं ॥ न्याचेकरादिचरणींक्रियामाझी ॥ ९४ ॥ जोजागृतीमाजींपाहेमातें ॥ जोस्वप्नींदेखेमजएका-तें ॥ जोभजवेगळेंचित्तरितें ॥ नरारवेनिश्चितेंनिजनिष्ठा ॥ ९५ ॥ यापरीभजनस्थिती ॥ त्रिगुणविकारमावळती ॥ तेणेंअ-हंकाराचीनिवृत्ती ॥ विषयासक्तीनिर्दळे ॥ ९६ ॥ भक्तांसिविषयसेवन ॥ सर्वथाबाधकनव्हेजाण ॥ तोविषयकरीमदर्पण ॥ तेणेंबाधकपणनव्हेत्यास ॥ ९७ ॥ ...नेंविषयोत्यागितां ॥ त्यागितांपरमदुःखीहोतां ॥ भक्तविषयोभगवंतांअर्पि

ती॥ तेणेनेहोतीनित्यमुक्त॥ ९८॥ ग्रासोग्रासीहरिस्मरण॥ तेंअन्नचिहोयब्रह्मपूर्ण॥ त्यासिनाहींबाधकपण॥ ब्रह्मार्पणसहजें-
ची॥ ९९॥ भक्तमाझेभजनस्थिती॥ विषयोमद्रूपभाविती॥ तेणेंमावळेविषयस्फूर्ती॥ नव्हतीयारितीबाधक॥ ४००॥ यापरीमा-
झेंभजन॥ करीमनीमवक्षाळण॥ विकारेंसातिन्हीगुण॥ करीनिर्दळण देहाभिमान॥ १॥ ऐशीनकरितांमाझीभक्ती॥ ननिर्दे
ळितांअहंकृती॥ करणेंजेविषयासक्ती॥ तेजाणनिश्चितीबाधक॥ २॥ नातुडतां भक्तांत्मबोध॥ आदरूनयेविषयसंबंध॥ विष
यांचाविषयहोध॥ अतिशब्दबाधक॥ ३॥ नराविषयमिथ्यामाणिक॥ नगसाधकांअतिबाधक॥ योनिभर्थीयदुनायक॥ वि
चदार्थेदेखसांगत॥ ४॥ श्लोक॥ यथामयोऽसाधुचिकित्सितोनृणांपुनःपुनः संतुदतिप्ररोहान्॥ एवंमनोऽपक्वकषायकर्म
कुयोगिनंविध्यतिसर्वसंगम्॥ २८॥ टीका॥ वैद्यनेणेरोगाचेंलक्षण॥ नेणेधातुपुष्टक्षीण॥ नेणपथ्यना अनुपान॥ नादीमा-
नकळेना॥ ५॥ त्यापासावरोग्वदघेनां॥ पुनःपुनः वाढेव्यथा॥ तेविभवरोगग्यंत्यागकारितां॥ साधकांबाधकतां अनिवार॥ ६॥
हृदयींनाहींविषयनिवृत्ती॥ बाह्यत्यागवाढवीविरक्ती॥ ऐशीजेबहिर्मुद्रास्थिती॥ तेजाणनिश्चितीकुयोगी॥ ७॥ मांडोनियांभ
गवद्भजन॥ वेदविधीमार्गीविहीन॥ ऐसेजेकांत्यागलक्षण॥ कुयोगसंपूर्णत्यानाव॥ ८॥ द्रव्यदाराविषयासक्ती॥ हृदवासना
असतांचित्तीं॥ बाह्यत्यागमिथ्याविरक्ती॥ कुयोगनिश्चितीयानाव॥ ९॥ आसीराजयोगीअतिश्रेष्ठ॥ त्याचेनिविषयभोगीचवीट
॥ वोसफळतीविरागपेठ॥ कुयोगचोखटयानाव॥ १०॥ आंतवोढनिविषयासक्ती॥ बाह्यमिरवीमिथ्याविरक्ती॥ हेनिकुयोगस्थि
स्थिती॥ जाणनिश्चितीमूर्खता॥ ११॥ ऐशियाकुयोगियाजाण॥ पुढतीजन्मपुढतीमरण॥ दुःखावर्तीपाडलेंपूर्ण॥ सोडवणप-
तितांसी॥ १२॥ परमार्थेत्यागसाधन॥ करितांअंतरायआलेंविघ्न॥ नयासीअवगतीनरकेंजाण॥ नीअनुतापपूर्णस्वर्गीच्य
जी॥ १३॥ श्लोक॥ कुयोगिनोयेविहितांतरायैर्मनुष्यभूतैस्त्रिदशोपसृष्टैः॥ तेप्राक्तनाभ्याससबलेनभूयोयुंजंतियोगंननुकर्मतंत्रं
॥ ३१००

टीका ॥ ब्रह्मज्ञानार्थ केला त्याग ॥ अभ्यासहि मांडला सांग ॥ मध्यें विवोदवला उपसर्ग ॥ विघ्नें अनेग साधकां ॥ १४ ॥ उपजे कामना
अनि वेग ॥ स्वबळें क्रोधाचा लगबग ॥ शिष्यसमुदायांचे उद्वेग ॥ मनी उबग स्वहिताचा ॥ १५ ॥ दारा रूपें उपसर्ग ॥ देव देती पैं अनेग
॥ ऐसा अंतरायीं योगभंग ॥ होतां अनुराग उद्धरी ॥ १६ ॥ अभ्यास करितां अतिनिगुती ॥ देव अंतराय योगस्थिती ॥ तेथ निर्वेद
उपजल्या चित्तीं ॥ तोचि अभ्यास पुढती करी योगी ॥ १७ ॥ निजयोग अभ्यासयोगबळें ॥ जाल्या अंतरायदोषबळें ॥ परि कर्माचीं
कर्मठ जाळें ॥ योगी कदाकाळें स्पर्शेना ॥ १८ ॥ अंतरायीं योग छळितां जाण ॥ जरी योगी पावला मरण ॥ तरी न ह्वे कर्माधीन ॥ हें
श्लोकार्थें सी कृष्ण बोलिला स्वयें ॥ १९ ॥ पूर्वी करितां योगसाधन ॥ अंतराय जाण ॥ योगी पावल्याहि मरण ॥ क्षितीकां
णतयासी ॥ २० ॥ अंतरायपरतंत्र ॥ झाल्या योगी पावे जन्ममात्र ॥ तें जन्म ना दरी कर्मतंत्र ॥ पूर्वाभ्यास मतंत्र प्रवर्ते योगी ॥ २१ ॥ मा
र्गस्थ मार्गीं गुंती ॥ पडोनि थांबला गमन वस्ती ॥ तो येरें दिवसीं तें निपथीं ॥ लागे निश्चितां निजमार्गा ॥ २२ ॥ या परी योगिया आपण
॥ माक्त नं पूर्वसंस्कारें जाण ॥ योगाभ्यास करी पूर्ण ॥ परि कर्माधीन कदा न व्हे ॥ २३ ॥ साधनीं असतां माझी भक्ती ॥ तें अणुमात्र न
पडे गुंती ॥ मी भक्त केवारी आपनां ॥ राखें अहोरात्री निज भक्तां ॥ २४ ॥ जेथ माझे भक्तीचा आवडी ॥ तेथ विघ्नें को विरि घली बापुडीं
॥ महाविघ्नां चिया कोडी ॥ माझेनामें विभांडा उद्द्वा ॥ २२५ ॥ भजनहीन योगेश्वर ॥ अंतरायें पावे जन्मांतर ॥ तरी तो कर्मा किर्म
पर ॥ न व्हे साचार पूर्वसंस्कारें ॥ २६ ॥ जें पावले जीवन्मुक्ता ॥ तेंहि प्रारब्धकर्म वर्तती ॥ पोगप्रणष्टकर्म त्यागिती ॥ घडे कैं शारीती
लक्षणशील ॥ २७ ॥ मुक्ताचें जें मोक्षस्थान ॥ तेंचि साधकाचें मुख्य साधन ॥ यालागीं त्या दोघांहि जाण ॥ कर्मबंधन बाधीना ॥ २८ ॥
मी एक कर्मकर्ता ॥ ऐशा न्यास नुपजे अहंता ॥ त्यांसि सहाजाण सर्वथा ॥ कर्मबद्धकता स्पर्शेना ॥ २९ ॥ श्लोक ॥ करोति कर्म क्रियते च
जंतुः केनाप्यसौ चोदित आनिपातात् ॥ न तत्र विद्वान्प्रकृतौ स्थितो ॥ पनिवृत्ततृष्णः स्वसुखानुभूत्या ॥ ३० ॥ टीका ॥ जन्मापासूनि

मरणांत ॥ प्राणिजें जें कर्म करित। तें तें कोणी येक प्रार्थना येथ॥ असे वर्तवीत निजसत्ता॥ ३०॥ तेथ सत्ता न म्हणि अज्ञान॥ यांचा
कर्मीं कर्ताधीन॥ अज्ञानासि अहंकर्तेपण॥ ज्ञानें निराभिमान धर्म तो कर्मी॥ ३१॥ म्हणसी देहीं असतां प्राण॥ कैसेनि तुटे देहाभिमान
॥ ज्ञानें स्वसुखाचा नुभवें पूर्ण॥ अहंकर्तेपण त्या स्फुरेना॥ ३२॥ दोराचें सर्पाचा महाथाक॥ दोर जाणितल्या नुपजे देख॥ तैसें अनुभवि
ल्या ब्रह्मसुख॥ अहंता बाधक स्फुरेना॥ ३३॥ ऐक योगभ्रष्टाचें लक्षण॥ त्याचा प्राचीन संस्कार जाण॥ उपजतांचि देहाभिमान॥ यो
गसंपूर्ण सिद्धार्थी॥ ३४॥ जे देहीं नित्य निरभिमान॥ ते नित्य ब्रह्म सदा संपन्न॥ त्यांसि देहींचें कर्माचरण॥ सर्वथा जाण बाधीना॥
॥ ३५॥ ज्ञाता देहकर्मासि अलिप्त॥ हें दिसे पूर्वीं नये येथ॥ तो देहीं असोनि देहातीत॥ तें निरूपण नाथ स्वयें सांगे॥ ३६॥ श्लोक॥ नि
श्चितमात्सा न पुनर्जन्म शाखा न मुक्तं तमर्दं तमन्नम्॥ स्वभाव पन्यत्र विमर्षाद मान मान्मान मान्यस्थ मा निर्वेद॥ ३१॥ टीका॥ देहीं
असतां जाण॥ ज्ञाता न देखे उभयपण॥ मायेमन्यायें मनपण॥ माना कोण देहाचें॥ ३७॥ परिपूर्ण ब्रह्माचा दावी॥ उठणें बैसणें देहीं
नाहीं॥ ज्ञानानें निश्चळ जाणा हीं॥ उठबैसका हीं जाणेना॥ ३८॥ दोराचा सर्प उपजना॥ भोग भोगूनि स्वयें निमाला॥ सत्यत्व नाहीं याचां
॥ तैसा देहीं झाला मुक्तासी॥ ३९॥ देह दैवें असे येकदशी॥ ज्ञाता सर्वीं देखे आपणासी॥ देह जाला परदेशासी॥ ज्ञाता मननासि
देखेना॥ ४०॥ वस्तु वस्तुत्वें पूर्णपणें॥ तेथ कैंचें असणें नसणें॥ ज्ञाता मदानंदपणें॥ राहे गे मार्ग स्पर्शेना॥ ४१॥ ज्ञाता स्वयें
भे तवना॥ धार्मिक शिरेला जन देखे अवना॥ योनि जेल्यां हृदि मनीं॥ निजांनि नरूपपणीं सर्वदां॥ ४२॥ ज्ञाता कैसे वैसे निजसुखें॥ प
रिपूर्ण करें सोहं न देखे॥ रसनेनें पणतां सर्व रस चाखे॥ जावयेणें स्वरवें निजगोडी॥ ४३॥ दमशावृत्ति सुजवळा॥ पभरतां धालाना
तों अधिक एहीं नाहीं ज्ञाता॥ शोखों आंचवला संसारा॥ ४४॥ जारिनां स्वभावें सांगे गोष्टी॥ जरी अधारु पंथीं शाखा पोटीं॥
बीजी आनि रसावें गोडा उवी॥ तरी नसुटे भगोनाचा॥ ४५॥ प्राण एकचि बुरपेलक्यां॥ हा दोहीं वोल्या आवालय॥ बोलबोलणें—

फिटा॥ बोलोनिनिनेटकाअबोलणा॥ ४६॥ ज्ञानापाहेनिजात्मस्वरूपें॥ माझेंतुझें हेंहि बोलखे॥ परितोदोळांचि न देखे॥ देखेआ
पणासारिखेंत्रैलोक्य॥ ४७॥ तोजोंदृश्यपाहोंबैसे॥ तोंदृश्याचठावोचिपुसे॥ जेंदेखेतें आपणाऐसें॥ निजात्मसौरसेंज
गदेखे॥ ४८॥ करूनिडोळयांचाअंत॥ ज्ञातादेखणेंपणेंपाहात॥ त्यादेखणयाच्यानिजस्वार्थे॥ नव्हदेहातवेदशास्त्रा॥ ४९
जाणेशब्दीचेंशब्दज्ञान॥ मीऐकतोहेंतुटेआठवण॥ उपेक्षूनियांदोहीचिकान॥ करीश्रवणसर्वांगें॥ ५०॥ यापरीस्वयें
सज्ञान॥ होऊनियांसावधान॥ सोलूनियांशब्दज्ञान॥ करीश्रवणस्वभावें॥ ५१॥ जाणेसुवासवासविलास॥ भोगूंनधरी
नाकाचीआस॥ सुमनासवासुजोसुवास॥ तोंभांगीसावकाशसर्वदा॥ ५२॥ मृदुकठिणादिस्पर्शजाणे॥ परिमीजाणतों
हेंस्फुरोंनेणे॥ अंगालागेतेंनिजांगकरणें॥ हास्पर्शभोगणेंसज्ञानी॥ ५३॥ ज्ञाताचालतांदिसेचरणीं॥ परितोचालतास्व
चेंअचरणी॥ स्वेच्छाहिंडतांहि अवनी॥ तोठायाहूनिढळेना॥ ५४॥ हस्तव्यापारींदेतांदान॥ मीदाताहीतुटेआठवण॥
देतेंघेतेंहांवआपण॥ यापरीसज्ञानवर्तवीकर॥ ५५॥ कायिकवाचिकमानसिक॥ कर्मेनिपजतांस्वभाविक॥ ज्ञाताब्रह्मरू
पेंभिदोस्व॥ देहासिदेखस्पर्शेना॥ ५६॥ अकर्तात्मनिजसत्ता॥ ज्ञातासर्वकर्मीवर्ततां॥ नदेखेकर्मक्रियाकर्तव्यता॥ निजीं
निजात्मतानिजबोधें॥ ५७॥ ज्ञातानित्यनिजात्मस्वरूपें॥ देहीअसोनिदेहनदेखे॥ तोदेहकर्मीकैवींअडके॥ पूर्णपरमात्म
स्वरूपेंसंतुष्टे॥ ५८॥ जगासिलागलेंकर्मबंधन॥ तेथेंखातांजेवितासज्ञान॥ केविनपवेकर्मबंधन॥ तेंचिनिरूपणहरिसां
गे॥ ५९॥ श्लोक॥ यदिस्मपश्यत्यसदिंद्रियार्थंनानानुमानेनविरुद्धमन्यत्॥ नमन्यतेवस्तुतयामनीषीस्वाप्नंयथोत्थाय
तिरोदधानम्॥ ३२॥ टीका॥ होकांलौकिकाचेपरी॥ ज्ञातावर्ते लोकाचारी॥ तोहिप्रपंचामाझारी॥ कर्मेंकरीलौकिकें॥ ६०
॥ परिकार्यकर्मकर्तव्यता॥ हेंज्ञात्यासिनाहींअहंता॥ तेणेंप्रपंचामाजीनिजात्मता॥ निश्चयेंनलतावश्यकेली॥ ६१॥ विषया

रिंयप्रपंचभान ॥ सत्यमानितां अज्ञान ॥ तोंप्रपंचदेखतोसज्ञान ॥ ब्रह्मपरिपूर्णपूर्णत्वें ॥ ६२ ॥ साखरेचा हुद्दावणकूटू ॥ जाणाणोर
नेणाकटू ॥ तें साम्रपंचाचापाडेपाडू ॥ जाणआणिनाडू ज्ञानाज्ञानें ॥ ६३ ॥ स्वर्ण णीचा केलीरवोटी ॥ मूर्खमानिती केवळ खोटी ॥ ज्ञाते
पाहूनिघेतीमोठी ॥ येतांज्ञानहरीबहुमोलें ॥ ६४ ॥ तेवींसंसारिकक्रियाकर्म ॥ मूर्खामूर्खपणेंभासेविषम ॥ तेंचिज्ञात्यासिपरब्रह्म
॥ स्वानंदआत्मारामसर्वदा ॥ ६५ ॥ मर्पंचरवणोनिसांडावा ॥ मगब्रह्मभावमांडावा ॥ हेंहिनलगेत्यामदेवा ॥ उरिवनाआघवाप्र
मरा ॥ ६६ ॥ मिथ्यादोराचासर्पाकार ॥ नेथमिळोनिअज्ञाननर ॥ नानाअनुमानीभयंकर ॥ सत्यसाचारमानिती ॥ ६७ ॥ तेंविमि
थ्याप्रपंचाचेंभान ॥ बाधकमानितीअज्ञान ॥ तेंचिस्वानुभवेंसज्ञान ॥ जाणतीपूर्णपरब्रह्म ॥ ६८ ॥ जेंविस्वप्नसाचनिद्रिस्ताप्रति ॥
तेंवप्रपंचसाचनिजभ्रांती ॥ तोनिजात्मजागृताप्रति ॥ मिथ्यानिश्चितीनिजबोधें ॥ ६९ ॥ मिथ्याप्रपंचाचेंभान ॥ जाणोनिसा
वेजसज्ञान ॥ त्यासिसर्वकर्मीवर्ततांजाण ॥ देहाभिमानकदानुपजे ॥ ७० ॥ साधकांचासाधावयास्वार्थ ॥ पूर्वीसर्वस्वरूपेंभग
वंत ॥ तोचिज्ञानेंगोविकारवंत ॥ ज्ञालानिश्चिनलक्षणशीत्न ॥ ७१ ॥ वस्तुनव्हेविकारवंत ॥ तेंनिजसाम्येंसदोदित ॥ तें निअर्थी
गोकुळनाथ ॥ असेंसांगतुनिजबोधें ॥ ७२ ॥ श्लोक ॥ पूर्वंगृहीतंगुणकर्मचित्रमज्ञानमात्मन्यविविक्तमंग ॥ निवर्ततेतत्पुन
रीक्ष्ययैव नगृह्यतेनापिविसृज्यआत्मा ॥ ३३ ॥ टी० ॥ संसारतोपूर्वदशे ॥ अतिअनर्थ्यमायावशें ॥ शब्दवस्तुबहुधाभासे ॥ गुण
कर्माचेनियासिबहुरूप ॥ ७३ ॥ नामरूपव्यक्तिवर्ण ॥ कुळगोत्रक्रियाचरण ॥ यापरीप्रपंचभिन्न ॥ सत्यअज्ञानमानिती ॥ ७४ ॥
गुणकर्मवस्तूवरीअध्यस्त ॥ यालागिंवस्तूंनदूपभासत ॥ स्फटिकनानारंगांभासत ॥ परसंबंधेंआत्मनदूप ॥ ७५ ॥ अ
गणाज्ञानाचाविपरी ॥ भिन्नभासेअज्ञानेंकरी ॥ तेणेंआत्माम्हणतीविकारी ॥ नरअविचारीअज्ञानें ॥ ७६ ॥ त्याअज्ञानाचीहोय
निवृत्ती ॥ तेंमाथकाचाज्ञीफळमनामी ॥ यालागींमाझीनिजभक्ती ॥ म्यांयश्चानिशुतीप्रकाशिली ॥ ७७ ॥ साधकांचानिजस्वा

र्घ ॥ जेणें शीघ्र होय हस्तगत ॥ यालागीं सर्वभूतीं भगवंत ॥ हा भ्यानिजगुरुपार्थप्र बोधिला ॥ ७८ ॥ हें म्यां धरोनियां अनुसंधान ॥ प्र
वेंकरितां गुह्य भजन ॥ तेथ मावळे मीतूंपण ॥ अविद्येसि अज्ञान समूळ मिथ्या ॥ ७९ ॥ तेथ हृत्पद्म दर्शन ॥ त्रिगुणीं मिथ्या यंत्ररच
॥ नुरे विश्वप्रकाशे भान ॥ ब्रह्म परिपूर्ण पूर्णत्वें ॥ ८० ॥ तेथ नाम रूप गुण जाती ॥ नाहीं महाभूतें भूतव्यक्ती ॥ चैतन्य पूर्ण सहज स्थि-
ती ॥ ब्रह्मीं ब्रह्मस्फूर्ति असेना ॥ ८१ ॥ तें पंचनाभें गगनें ॥ पोळेंनागोड होणें ॥ उजूनावाकुडें पणें ॥ असानेणोनिकारी ॥ ८२ ॥ तेथ ज्ञान वा
उष्ण ॥ मृदू ना कठिण ॥ कडू ना गोडपण ॥ सुख दुःख वेगळा निर्द्वंद्व ॥ ८३ ॥ तेथ भेद ना अभेद ॥ बोलतें ना निःशब्द ॥ शाहाणें ना मुग्ध ॥ दे-
खणें ना अंधनिरूपणें ॥ ८४ ॥ तें येथ ना तेथें ॥ येतें ना जातें ॥ जवळी ना परतें ॥ सदोदितें स्वयंसिद्ध ॥ ८५ ॥ तें खातें ना न खातें ॥ येतें ना दे
तें ॥ जीतें ना मरतें ॥ परादि परतें परात्पर ॥ ८६ ॥ तें बद्ध ना मुक्त ॥ नित्य ना अनित्य ॥ दृश्य मना प्रसन्न होत ॥ वस्तु सदोदित सहजें ॥ ८७ ॥
तेथ पाप ना पुण्य आकार ना शून्य ॥ सगुण ना निर्गुण ॥ स्वानंदें पूर्ण सत्स्वरूप ॥ ८८ ॥ सर्वभूतीं भगवद्भजन ॥ करूनि माझें भजन ॥
माझें निजरूप परिपूर्ण ॥ स्वयें आपण होऊनि ठेलें ॥ ८९ ॥ त्यासि संत म्हणोनि काय घेणें ॥ अथवा असंत म्हणोनि सांडणें ॥ हें नुरे नित्यत्वीं
वेगळेपणें ॥ ब्रह्मीं ब्रह्मपणें परिपूर्ण ॥ ९० ॥ बद्धकाळीं न बद्धता ॥ आत्मा न घे नर्ला नाहीं नित्या ॥ अथवा मुक्तकाळीं मुक्तता ॥ आत्मास
वें वास्पर्शेना ॥ ९१ ॥ आत्मा अविकारी पाहीं ॥ येणें निरूपणें पडे ठायीं ॥ जगीं म्हणती कवळलें नाहीं ॥ एक नेहि सांगेन ॥ ९२ ॥ आत्मास
वंदा नित्य पाहीं ॥ यालागीं त्यासि उत्पत्ति नाहीं ॥ उत्पत्तिविण नगन्या नेगर्या ॥ तों गर्भासि वाहों स्पर्शेना ॥ ९३ ॥ गर्भजन्म त्यासि नाहीं ॥ त्यासि दे
हाचा आभार पाहीं ॥ देहें वीण क्रिया कैं कहीं ॥ त्याचेनाईस स्पर्शेना ॥ ९४ ॥ जो सर्वदा निर्देही ॥ कर्म नरिगे त्याचा ठायीं ॥ कर्मेवीण कर्तापाहीं ॥
आत्म्यासि कहीं लागेना ॥ ९५ ॥ जो निरवयव समान ॥ त्यासि कहीं न घडे संस्कार ॥ त्यासि नाहीं आकार ॥ त्यासि विकार स्पर्शेना ॥ ९६ ॥
जो गर्भजन्मातीत ॥ मरणरिघों न शके तेथ ॥ काळाचा हि नल्गे घात ॥ स्वयातीत परमात्मा ॥ ९७ ॥ न लगे जन्मकर्ममरण ॥ त्यासि

स्वीकरीकोण॥ वस्तु अविकारी परिपूर्ण॥ यापरी जाण उद्धवा॥१८॥ निबिड दाटल्या अज्ञान॥ आत्मा नाहीं नकरे जाण॥ मरवरस्था
लियाहि ज्ञान॥ आत्मा न नाजाण नुपजवबे॥१९॥ ज्ञाना ज्ञानीं भरिम॥ आत्मा निर्विकार नित्य॥ यनि भयींस दृष्टांत॥ असे सांग
नथीरूष्या॥५००॥ श्लोक॥ यथाहि भानोरुदयो नृचक्षुषां तमो निहन्यान्न तु सद्विधत्ते॥ एवं समीक्षा निपुणा सती मे हन्यात्तमिस्रं
पुरुषस्य बुद्धेः॥३४॥ टीका॥ डोळ्यां नांदते दृष्टासी॥ तम अवरोधाति येसी॥ सूर्य उगवूनि तमा तें निरसी॥ परि न येदृश्यासी उप
जवी॥१॥ तेंवि अविद्या संपूर्ण मळ॥ आत्मा नाहीं नकरवें न केवळ॥ पुरुष बुद्धीस आणीनि पडळ॥ मिथ्याहि न जाळदा खवी॥
॥२॥ तेथ पावल्या शास्त्रज्ञानासी॥ अविद्यामळ मात्र निरसी॥ नवें उपजवावया आत्म्यासी॥ सामर्थ्य ज्ञानासि असेना॥३॥ आत्मा नि
जमकाशेसी॥ ज्ञानाज्ञानातें प्रकाशी॥ नें ज्ञानाज्ञान परमात्म्याशी॥ कदाकाळीं स्पर्शेना॥४॥ ज्ञानाज्ञानें विकार॥ अविद्या नःपातीस
चार॥ आत्मा अविद्येहूनी पर॥ नित्य निर्विकार याहेतू॥५॥ रात्रि नाहीं दिवसासी॥ मादिन मळ काय आहे त्यासी॥ नें विज्ञानाज्ञान आ
त्म्यासी॥ कदाकाळें सी स्पर्शेना॥६॥ आत्मा निर्विकार स्वयंज्योति॥ अलिप्त ज्ञानाज्ञान स्थिति॥ त्याच्या रूपाचा सहज स्थिती॥ उद्धवाप्रती
हरि सांगे॥७॥ श्लोक॥ एषः स्वयंज्योतिरजोऽप्रमेयो महानुभूतिः सकलानुभूतिः॥ एकोऽद्वितीयो वचसां विरामे येनेषिता वागसवश्च
रंति॥३५॥ टीका॥ एवं स्वयंज्योतीचें व्याख्यान॥ परमात्मा स्वप्रकाशघन॥ साधकू न दूर आपण॥ अभिन्नत्वें बाणसर्वदा॥८॥ आत्मा
परिपूर्ण निज पूर्णत्व॥ स्वामि देगळीं केंचा मातापिता॥ यालागि आत्म्यासि जन्माची कथा॥ जाणसर्वथा असेना॥९॥ निर्गुणा विनिश्चय म
ळ॥ हें पिव्यापाचा समूळ॥ आत्म्यासी न लगवी अळुमाळ॥ यालागि निर्मळ निमाल्या॥१०॥ अप्रमेय प्रमाणें पंतें ऐका॥ ऐसा तें मार नक्ष
नफा॥ पैलतो अप्रमकाल मंका॥ प्रमाणें दृश्य कदा नव्हे॥११॥ काळामोगासावध्य॥ निर्बाध वध्यापिवध्य॥ यंपतें वदूनि नब्ध॥ पामया
याचेगळा परमात्मा॥१२॥ महानुभूतीपद व्याख्यान॥ आत्मा अरत्नं बंडाव मान॥ निर्लोनि निजरूपें सम समान॥ स्वानंदघन सर्वदा॥१३॥

तेंथ देशकाळ वर्तमान ॥ ध्येय ध्याता अथवा ध्यान ॥ ज्ञेय ज्ञाता आणि ज्ञान ॥ हें ही जाण असेना ॥ १४ ॥ नामरूप जाति गोत्र ॥ वि
या कर्मांसि अलिप्त ॥ जन्म मरण कैंचें तेंथ ॥ वस्तु सदोदित स्वानंदें ॥ १५ ॥ तेथ ब्रह्म आणि ब्रह्मारंभ ॥ आदि मध्यांत विलास ॥ पा
पाकादि विन्यास ॥ यांचा ही प्रवेश असेना ॥ १६ ॥ म्हणोनि पूर्वोक्त धर्मस्थिती ॥ तेथ नाहीं कैं शास्त्रोक्ती ॥ सकळानुभूतीच्या परतो
नी ॥ वस्तु सर्वांसी अलिप्त ॥ १७ ॥ यास्तव धर्म आणि अधर्म ॥ सकळ भूतांचें क्रिया कर्म ॥ सकळां शकना आत्माराम ॥ यासि अ
म पर म पर मात्मा ॥ १८ ॥ गंगाजळ आणि पद्मासी ॥ आकाश व्याप असोनि त्यांसी ॥ परि तें अलिप्त दोहींसी ॥ ते विज्ञानात्मा
सि परमात्मा ॥ १९ ॥ तेथ अज्ञानाचा अभावो ॥ तेथ कर्मां धर्मां कैंचा ठावो ॥ सकळानुभूतींचा नाव पाहा हो ॥ अभेदान्वयें स्वा
नंदें ॥ २० ॥ ऐसा परमात्मा परमानंद ॥ स्वजाती विजाती स्वगत भेद ॥ नसोनि या वस्तु शुद्ध ॥ जाण प्रसिद्ध निजबोधें ॥ २१ ॥ वि
जाती भेद यां देह म्हणणें ॥ स्वजाती भेद या जीवपणें ॥ स्वगत भेद मी ब्रह्म स्फुरणें ॥ हे तिन्ही नेणे परमात्मा ॥ २२ ॥ तेथ उण
खूण लक्षण ॥ युक्ता अयुक्ता अप्राप्त ॥ हें दृश्य ग्रंथा नाहीं जाण ॥ ब्रह्म परिपूर्ण एकाकी ॥ २३ ॥ ऐसें एकाकी परब्रह्म ॥ निज गुह्या
चें गुह्य उत्तम ॥ हें जाणती सभाग्य परम ॥ त्यासि भवभ्रम न बाधी ॥ २४ ॥ ती देही असतां विजाण ॥ त्यासि न बाधी देहगुण ॥ क
दा न बाधी कर्माचरण ॥ जन्म मरण बाधीना ॥ २५ ॥ ऐको निर्गुण शिवा ज्ञाना सी ॥ तें स्वरूप स्पष्ट सांग म्हणसी ॥ ते थोर गमुना
होय वाचेसी ॥ म्हणोनि शब्दें सि परतल्या ॥ २६ ॥ जेथ प्रतीति विवेक संपन्न ॥ बुद्धि प्रवेशेना आपण ॥ सवेगपणें न पवे मन ॥ ते व-
स्तु वाचे धान सर्वथा न ढके ॥ २७ ॥ खुंटली शास्त्रांची व्युत्पत्ती ॥ दर्शनें अद्यापि वेवादती ॥ श्रुती परतल्या नेति नेति ॥ तेथ वचनो
क्ती विरामु ॥ २८ ॥ धरोनि जाणिवेची हांव ॥ शब्दज्ञानें घेतली धांव ॥ परी वस्तूचें एक ही नाव ॥ घ्यावया जाणीव न सरेची ॥ २९ ॥ ए
वं विचारितां संसार ॥ परादि वाचा न ढके उच्चार ॥ यालागीं वस्तु परात्पर ॥ क्षराक्षर जेथें अतीत ॥ ३० ॥ ते सर्वावयवीं सर्वदा सत्य ॥

शेखींसूर्न्यीहनव्हेआपण॥शून्यप्रकाशकन्हिहून॥वस्तुपरिपूर्णएकलें॥३१ तैथशिघावयावचनाचा॥शब्देंसाधिन्यानानाप्र
णी॥स्यान्हिदाकाशीमावळला॥जैंविकांगभस्तीखद्योना॥३२॥खद्योतसूर्यासिरवेंवदेता॥तैंवस्तुयेनांवचनाचेहाता॥वस्तुप
शींशब्दाच्याकथा॥जाणनव्हताहारपती॥३३॥सूर्योदयझालियापाहीं॥खद्योनशोधिनांनपडेकायी॥तैंविवस्तुप्रामीपाविजे
जिहीं॥तैंमागमोसनाहिंशब्दाचा॥३४॥होकांआधारीपैरातां॥ज्यानांदीपंचालेकियास्थिती॥तैंयझालेयासूर्योदयाप्रती
॥तैंचिउपेक्षिनादीपानें॥३५॥तेविंशाब्दिकाज्ञानयुक्ती॥भनुनापेंब्रह्मविवंचिनी॥ज्यांमझालियाब्रह्मप्राप्ती॥तैंचिउपेक्षि
नीशब्दानें॥३६॥जंवजंवशब्दाचाअभिमान॥तंवतंवदूरीब्रह्मज्ञान॥यैंचिअर्थीनेंउपन्यक्षण॥ऐका निजरूपउद्धवा॥३७
कन्यायावयावरासी॥मानापिताबंधुज्योतिषी॥मेळवूनियांसकळदासी॥कन्यावराप्रामाअर्पिती॥३८॥तेथभर्तारसंभोगसेजेपा
सीं॥जवळीमानापिनासकळदेसी॥अमणेंहाचिभवरांधनिसी॥पतिमरूपवांगिषनिबद्ध॥३९॥तैंचियोग्यपनाचातुर्यज्ञाण॥श
ब्दज्ञानेंज्ञातेपण॥जवळीअसनांब्रह्मज्ञान॥सर्वथाणहोंनशकें॥४०॥जैंविंडोल्यांकणुनसमाये॥तैंचिंब्रह्मींकल्पनानसाहे॥या
लागींनिर्विकल्पेंपाहें॥ब्रह्मज्ञानेंहोयेसफळ॥४१॥समस्तज्ञानाचाउपरम॥सकळवचनाचाविराम॥तैंचिपाविजेपरब्रह्म॥ऐसेंपु
रुषोत्तमबोलिला॥४२॥जेंनाकळेबुद्धिचालागीं॥जेंमनाभिनानुरेनहीं॥जेंवचनांविषयोंनव्हेपाहीं॥जेंप्रमाणाचेंमर्यादेपावलेंनव्हे
॥४३॥यापरीवस्तुनपडेठायीं॥नरितेवस्तूचिप्रमाणशीनाहीं॥ऐसेंउद्धवाकूळ्यमीकाहीं॥एकतेविपर्यासांगेन॥४४॥येथेंदृहांद्य
प्रमाण॥हेंजडमूढअचेतन॥यांसीचेनवीआत्माचिहून॥तेंहिलक्षणअवधारी॥४५॥आत्मप्रभारूपप्रकाशो॥परिआत्माकैसा
नस्पर्शो॥आत्माहृषीसवाधकअसे॥परिदृष्टीसिनांदेमंदरूपतें॥४६॥आत्मसत्तानेकरीश्रवण॥श्रवणासिआत्मानातळेजाणे॥श्रवण
सबाह्यअसोनिपूर्ण॥श्रवणविषयनव्हेची॥४७॥नानाआत्मसभाळी॥आत्मानानठेवाचिकागेंवा॥वस्तूशब्दातेंपावीपोसें॥

तोपवर्षावटीनेंणेवस्तू ॥ ४८ ॥ मन आत्मसत्तेच पत्र ॥ मनासवाह्य आत्माकेवळ ॥ तोमनासिनाकळे अनुमात्र ॥ मनासि आकळक्रिज
ता ॥ ४९ ॥ चित्तचेतवीचिद्रून ॥ चित्सचाचिनासिचिंतन ॥ चित्तासिवाह्यचैतन्यपूर्ण ॥ नरीचि नासिचैतन्यकळेना ॥ ५० ॥ आत्मसं
गेंअहंउल्हासे ॥ अहंनाआत्माकदांनस्पर्शे ॥ अहंनामवाह्य आत्मा असे ॥ परीतो आत्मानंदिसे अहंकारें ॥ ५१ ॥ आत्मयमावयार
विधी ॥ मकाशिनानिचेतसिद्धी ॥ बुद्धीस आत्मा नकळेचि शब्दी ॥ आत्माबुद्धीस वाह्य ॥ ५२ ॥ आत्मभासाप्राणचळे ॥ परिप्राणासि
आत्मानानकळे ॥ प्राण सवाह्य आत्म भेळे ॥ नरिप्राणासिनकळे परमात्मा ॥ ५३ ॥ अहूताहूंआपरीपाहे ॥ जडवपावेनिवर्तनाहे ॥ व
आत्मास्वतःसिद्ध आहे ॥ नाहींजोंदृकल्पांतीं ॥ ५४ ॥ यापरिआत्मास्वतःसिद्ध ॥ भेदनांदतांनि अभेद ॥ हृंद्वकाशीचिनिर्द्वंद्व ॥ आणि
त्पबोधहृदकेला ॥ ५५ ॥ एवंआत्मानिर्द्वंद्व अद्वैतें ॥ तो आहे नाहीं म्हणावयायें ॥ कोणीनुरेचिगा म्हणतें ॥ आत्मानिआत्मातेपरिपूर्ण
॥ ५६ ॥ आत्मानिआत्मतासदोदित ॥ संसारनेणपआरोपित ॥ येचिअर्थींश्रीकृष्णनाथ ॥ असेसांगतश्लोकार्थें ॥ ५७ ॥ श्लोक ॥ एन
वानात्मसंमोहो यदिकल्पस्तुकेवले ॥ आत्मन्नृतेस्वमात्मानमवलंबोनयस्यहि ॥ ३८ ॥ टी० आत्माकेवळनित्यमुक्त ॥ त्रिगुणगु
सिअतीत ॥ नपाहूनिअलिप्त ॥ सदोदीतपूर्णत्वें ॥ ५८ ॥ ब्रह्म अखंडदंडायमान ॥ सर्वदास्वानंदघन ॥ असेअसतिमपंचभान ॥
थ्याजाणआरोपु ॥ ५९ ॥ आरोपासिअधिष्ठान ॥ स्वयेंपरमात्माआपण ॥ यान्यागिमपंचाचेंभान ॥ तेथेंमिथ्याजाणआभासे ॥ ६० ॥ पर
मात्म्याहूनिभिन्न ॥ मपंचासिनाहीस्थान ॥ यान्यागिज्यासिस्थितीनिधन ॥ तेथेंमिथ्याजाणआभासे ॥ ६१ ॥ जेविंदोरासिसर्पपाहीं ॥ वं
रावेगळानदिसेकांहीं ॥ दोरसर्पझालाचिनाहीं ॥ तरीयावाचांगीं आभासे ॥ ६२ ॥ तेविंनिर्विकल्पपूर्णब्रह्म ॥ नानकळेरूपनामगुणव
र्ण ॥ तेंहितयावाचांगींमनोभ्रम ॥ मपंचविषमपरिकल्पी ॥ ६३ ॥ जेविंदोरा भासेमिथ्यासर्प ॥ तेविंमिथ्याब्रह्मींमवआरोप ॥ तेथसुर
दुःखभयकंप ॥ तोहिरवटाटोपपायिक ॥ ६४ ॥ एवंमपंचाचेंमिथ्याभान ॥ वस्तुशब्दतेंस्वानंदघन ॥ हेंहिनिर्दिष्टकेलेंनिरूपण ॥ ब्रह्म

रिपूर्णअद्वय ॥ ६५ ॥ एवंपरिस्फुनिश्चित । ब्रह्मसाधिलें अबाधित ॥ हेंनमनीतजेंपांडित । तेंमत्तस्कंदीतभ्रांतरूप्या ॥ ६६ ॥ श्लोक ॥
यन्नामाकृतिभिर्ग्राह्यंपंचवर्णमबाधितम् ॥ व्यर्थेनाप्यर्थवादोऽयंद्वयंपंडितमानिनम् ॥ ३७ ॥ टी० ॥ वेदवेदांतप्रतिपाद्यजेंथ ॥
सकळशास्त्रार्थाचेंनिजमथित ॥ ब्रह्मअद्वयेंसदोदित । त्यास्फुनिश्चितनेंमिन्नें ॥ ६७ नेंहेंपाञ्चंनिजमन । त्येंअज्ञानियांपंडि
त । ज्ञानेपणंअतिउन्मत्त । अभिमानयुक्तपांडित्यें ॥ ६८ ॥ त्यापांडितांचेंगाडस्यमन । प्रपंचमत्यस्यअनुमान । तोमिथ्याम
नोनियांयेथ ॥ कैंचेंअद्वैतकाढिलें ॥ ६९ ॥ अद्वैतासिनाहींगांवो ॥ जेथ तेथजगपाहोंजावो ॥ अद्वैतानाहींनमस्तगावो ॥ याला
गिंपाहाहोतेंमिथ्या ॥ ७० ॥ रूपनामगुणकर्म ॥ पंचभूतेंभौतिकेंविषम । चतुर्वर्गचारीआश्रम । सत्यपरममानिती ॥ ७१ ॥ सत्य
मानानपाहेंचिकारण । मनोधर्मलेंजाण । ज्ञानाभिमानेंछळिलेंपूर्ण ॥ आपणयाआपणविसरले ॥ ७२ ॥ मुख्यमानितीविष
यसुख ॥ विषयार्थपूर्णकरावेंचोख । स्वर्गभोगानाअवश्यक ॥ हेंसत्यदेखमानिती ॥ ७३ ॥ विषयसत्यमानितीपरम । हेंदद्वा
भिमानाचेंनिजवर्म ॥ तेणेंसज्ञानकेलेअधम । मरणजन्मभोगवी ॥ ७४ ॥ पुढतीस्वर्गपुढतीनरक ॥ पुढतीजननीजठरदेख
॥ यापरीपंडितलोक । केलेज्ञानमूर्खअहंमतें ॥ ७.७५ ॥ त्याचेंज्ञाननेंवेदबाह्य ॥ सर्वथानव्हेतेंग्राह्य ॥ तेंसेंअंत्यजाचेंअन्न
पाहे । तैसेंतेंहोयअतित्याज्य ॥ ७६ ॥ ज्ञानाभिमानाचाविचार ॥ तें भक्ताचेंसोलिवसार । नयाचाजोनिजनिर्धार ॥ तोजा
णसाचारमहामोहो ॥ ७७ ॥ नयाचाजोनिजविवेक ॥ इंद्रावणाफळाऐसादेख ॥ वरीसाजिरेंभांतीविख ॥ तेंसापरिणाकज्ञा
नाभिमानियांचा ॥ ७८ ॥ नामरूपात्मकप्रपंच ॥ मिथ्यामायिकतेंआहाच ॥ ज्ञानाभिमानेंमानूनिसाच । तृष्णाकृत्यकुतवाद
विली ॥ ७९ ॥ प्रपंचरचनेचीकुसरी ॥ आपणजेंमानावीखरी ॥ तेंदेहबुद्धीचाजन्मीमिरां ॥ दुःखदरिद्रीनिमग्न ॥ ८० ॥ त्यांची
योग्यतापाहातांजाण ॥ गायत्रीतुल्यवेदपठण ॥ सकळशास्त्रंजाणेपूर्ण ॥ पुराणेंइतिहास ॥ ८१ ॥ अतिनिश्चितपवर्ते

पण॥ समर्थीं वे समर्था स्फुरे स्फुरण॥ तेणें वाढला देहाभिमान॥ पंडितमान्य अतिगर्वी॥ ८२॥ तेणें अद्वैतसमाधान॥ नेणे योग्यता
गर्वगहन॥ निजमताचा मताभिमान॥ प्राणांतें जाण मांडीन॥ ८३॥ पंडितपण्याचें बोलणें॥ अवज्ञेनें आणिकां निंदानें॥ तेणें आगळें दे-
हाभिमानें॥ त्याचें निर्भीजन्में अधःपातु॥ ८४॥ विषमसीं त्याचा पार ना कर॥ अन्याय हें ज्ञानाला नग॥ त्यासि अपार्थ अंतामरणादर॥ अ
निद्र धरजीवीं वाजे॥ ८५॥ यालागिं न धरावें ते संगती॥ त्यासीं न करावा वादंती॥ कदा न वचावें त्यां प्रती॥ ते त्याज्य निश्चितीं जीवें भावें
॥ ८६॥ त्यानें न लागावें योनीं॥ त्याचें न चलावें वानी॥ जें ज्ञानाभिमान मुनी॥ सकळ आपुलें हित वानीं॥ ८७॥ ते नाणावे निजमंदिरा॥ -
स्वप्नें न वजावें त्याचा द्वारा॥ त्यां मान प्रमाण विचारा॥ जे अभिमान द्वारा नाडले॥ ८८॥ त्यासीं न व्हावी हाटभेटी॥ कदा न देखावे निजदृ-
ष्टी॥ ते त्याज्य गाउगाउती॥ जे विधर्मियां परनिंदा॥ ८९॥ वेदशास्त्रांचा मथितार्थ॥ जो कां अद्वैत परमार्थ॥ तो त्यासी नावडे निजस्वार्थ
॥ विचरे भनर्थ त्यापासीं॥ ९०॥ यालागीं त्यांची संगती॥ साक्षेपें सांडावी निश्चितीं॥ साधकानें योगस्थिती॥ अंतरायां न द्यावी हरिमा-
र्ग॥ ९१॥ ॥श्लोक॥ योगिनोऽपक्वयोगस्य युंजतः काय उत्थितैः॥ उपसर्गैर्विहन्येत तत्रायं विहितो विधिः॥ ३८॥ टी०॥ योगाभ्यास
तंत्र्या योगाभ्यासीं॥ योग संपूर्ण न व्हतां त्यासीं॥ उपसर्ग येती छळावयासी॥ ते विविध विशेषें सांगत॥ ९२॥ शरीरीं एकादा उठे रोग॥ स्व-
र्गविषयांचा लगबग॥ अथवा संभ्रमानें उपसर्ग॥ कां योगभंग विकल्पें॥ ९३॥ ज्ञानाभिमान सबळगी॥ तेणें गुणदोषीं बैसे दृष्टी॥
परापवादाची चावटी॥ त्याचा एकांत गोष्टी निजगुज॥ ९४॥ देहाशीं न वहता उभंडे॥ कां उष्णता अत्यंत चढे॥ किंवा वायू अव्हाटीं पडे
॥ कां स्फकथा वाढे अनिवार॥ ९५॥ विक्षेपकषाय योदयती॥ परदारापरद्रव्यासक्ती॥ इत्यादि उपसर्ग येती॥ उपाय श्रीपती तदर्थ सांगे
॥ ९६॥ ॥श्लोक॥ योगधारणया कांश्चिदासनैर्धारणान्वितैः॥ तपोमंत्रौषधैः कांश्चिदुपसर्गान्विनिर्दहेत्॥ ३९॥ टी०॥ देहाशीं त-
ळतां वाढल्या जाण॥ तो मनिवारी अग्निधारण॥ देहा उष्मा चढल्या पूर्ण॥ सोमधारणा उच्छेदी॥ ९७॥ वायु अव्हाटल्या अवचित॥

तें देहींवायु भरावा पुरता ॥ वायु मेळऊनि वायु आनोंता ॥ आणितों निजपंथा अभ्यासवळें ॥ ८८ ॥ वायु सांमोनिसकोप ॥ तेंजआव
रापडें स्वरूप ॥ तेंस्फुधारस्वयें अमृत ॥ तृषानेंरूपउटीना ॥ ८९ ॥ तेथ मोकळासांडूनिमाण ॥ अपानवाटवात आपण ॥ तेंजठरा
आलियाजाण ॥ तेथस्तों मळामाण सहजांनियें ॥ ९० ॥ तेथप्राणापानऐक्यता ॥ सहजेंयेसाधकाच्याहाता ॥ मगषट्चक्रें भेदितां
॥ क्षणहासर्वथालागेना ॥ ९१ ॥ तेव्हांसनराणियवें अमृतपान ॥ साधकांसीफावे संपूर्ण ॥ यापरी क्षुधानिर्दळण ॥ येगेंयोगेंजाण
साधितां ॥ ९२ ॥ परदारापरद्रव्यामन्ना ॥ देणापरकर्मांचाफळसमाना ॥ याचीकरावयानिवृत्ती ॥ तपश्चर्यानिश्चितऊढ्वा ॥ ९३ ॥ नाथक
रितांमंत्रानुष्ठान ॥ तेणेंवैराग्यउपजेजाण ॥ वैराग्यविषयानिर्दळण ॥ सहजेंनाणसाधकां ॥ ९४ ॥ शब्दमंत्राचेंपुरश्चरण ॥ करीविघ्न
वेंनिर्दळण ॥ तेयापिशाचबाधामंत्रणा ॥ घेऊनिमाणस्वयेंपळे ॥ ९५ ॥ शरीरांमंचरन्याव्याधी ॥ त्यातोनिर्दळीदिव्यऔषधी ॥ प
नाचाउदावया आदि ॥ योगविशल्याधा साधावा ॥ ९६ ॥ तेथसाधन्यायोगांमन्थी ॥ समृद्धनिर्दळी आदिव्याधी ॥ सकळविघ्नानोंहळ्ळे
टी ॥ जाणाविशल्यीकरूढ्वा ॥ ९७ ॥ हेंकितांसांगुंभिन्नभिन्न ॥ आतंकारितांमाझेंध्यान ॥ सकळउपसर्गानिर्दळण ॥ तेंनिर्दळणदार
सांगे ॥ ९८ ॥ श्लोक ॥ कोभिन्नमनानुध्यानेननामसंवर्तनादिभिः ॥ योगेश्वरानुवृत्त्यावाहन्यादशुभदान्नुध्ननैः ॥ ४० ॥ टीका ॥ आधिव्या
धीसकळविघ्न ॥ विकल्पकर्मदेहाभिमान ॥ नानाभिमानासिदहन ॥ करीध्यानलक्षणऊढ्वा ॥ ९ ॥ माझीयाध्यानाचेपरिपाठी ॥ उ
पसर्गपळनउठाउठी ॥ शोधितांविघ्नपडेदृष्टी ॥ निर्दळुस्वपांमासाधकां ॥ १० ॥ माझालागन्याध्यानमाझा ॥ उपसर्गाचानुरेविवाना ॥
सकळविघ्नांचा आभावो ॥ विकल्पागांवो असेना ॥ ११ ॥ म्हणशीध्यानांनआसन ॥ एकाग्रकरोनियांमन ॥ तेंलागेलतरीध्यान ॥
तेंसाधकांविघ्नबाधना ॥ १२ ॥ असोनटकेमाझेंध्यान ॥ तेंगोपाऊपाव आहेंभान ॥ माझेंकीर्तनांनामस्मरण ॥ विघ्ननिर्दळणहार
नामें ॥ १३ ॥ तेथनामाचापडघडाट ॥ तेथउपसर्गानचलेवाट ॥ महाविघ्नाचा कडकडाट ॥ करीसपाटहरिनामें ॥ १४ ॥ असंख्यमाझी

नामकीर्ती ॥ त्याच्या मुखास आली वस्ती ॥ त्यादेखतां निविघ्नें पळती ॥ उपसर्ग शांतीनें:शेष ॥ १५ ॥ माझ्या नामाचा निजगजर ॥ पळती म
हापापें भार ॥ उपसर्गा नुरवी थार ॥ नाम मधुर हरिगानें ॥ १६ ॥ अनवट येथें नामा माझें नाम ॥ सकळ पापनाशक मर्म ॥ जेथ अखंड माझें गु
णनामकर्म ॥ तेथें विघ्न भवभ्रम नसरेना ॥ १७ ॥ माझें नामकीर्तनगजरें ॥ त्याची वाचा अखंड पढे ॥ विघ्नें न येतीत याकडे ॥ जैसी सूर्यापु
ढें अंधार ॥ १८ ॥ माझें नामकीर्तन ज्या येथें ॥ त्याचें नांदणें गोहरिनें ॥ तो नागवे महाविघ्नातें ॥ जैसा पतंग नेहूनारू ॥ १९ ॥ नामकीर्तनें द्वाद
गी होय ॥ द्वेषिया मस्तें मानतें आहे ॥ तें नाम भरतां निरजे ॥ करा नेत्रायाक्ष्मणशाळ ॥ २० ॥ मुखीं नाम निर्वाह त्याचा ॥ यालागीं करावी मा
धूसेवा ॥ संतमेळनी नामसद्भावें जीवा ॥ तेथ न रिघे विघ्नाचा सर्प ॥ २१ ॥ सद्भावें धरावा सत्संगती ॥ त्या संगा निश्चयें निजस्थिती ॥ मुखीं नामसा
वेतां मनकामना ॥ विकल्पा निज नाम्याचें ना ॥ २२ ॥ पुण्याहारे नामाची गोडी ॥ मंत्र मेळे तेथें अति आवडी ॥ नयानी गा मनताप ओढी ॥ उपसर्ग कोडी
निर्दळी ॥ २३ ॥ साधकासी पाठीराखा ॥ संतज्ञानियांनित्य सखा ॥ तैसा हा विघ्नाचिया मुखा ॥ विभांडी देखा क्षणार्धें ॥ २४ ॥ सेवितां
साधूचें चरणोदक ॥ अतिशुद्ध होत साधक ॥ तेणें महादुःखें महादोष ॥ समूळ देखा निर्दळी ॥ २५ ॥ साधूच्या चरणतीर्थापासीं ॥ सकळ
तीर्थें येती शुद्धत्वासी ॥ त्यासी नाथासी ॥ तेथ उपसर्ग भिना गणती ॥ २६ ॥ वंदितां साधूचरणरज ॥ साधकांचें सिद्ध होय का
ज ॥ निर्दळे विघ्नांचें बीज ॥ त्यानंतर निजस्वयें भोगिता ॥ २७ ॥ निजभाग्य गर्ता अवचिता ॥ संतचरणरेणु पडल्या माथां ॥ तो कळि-
काळातें हाणोनि लाता ॥ तेथ विघ्नाची कथा ते कोण ॥ २८ ॥ निधडा शूर निजबळें मी ॥ धुरा निजशस्त्र देऊं तिन्यासी ॥ युत्या थापटि लि
यापाठीसी ॥ तो निर्भय पुरा गमन गोंडल्या मागें ॥ २९ ॥ तेवि सद्भावें सत्संगती ॥ मुखीं अखंड नामकीर्ती ॥ भावें करितां संतांची भक्ती ॥
महाबाधा निर्दळितां साधक ॥ ३० कीर्तनभक्ति सत्संगती ॥ हेचि वेगळाले ज्याम ती ॥ त्यासि उपसर्ग नातळती ॥ पावन त्रिजगती त्या
चेनी ॥ ३१ ॥ माझी भक्ति आणि नामकीर्ती ॥ यांची जननी सत्संगती ॥ तो सत्संग जोडल्या हातीं ॥ विघ्नें न बाधिती साधकां ॥ ३२ ॥

योगयाग आसन ध्यान ॥ जप मंत्र औषधी जाण ॥ साधितां न तुटे देहाभिमान ॥ तें सत्संग जाण निर्दळी ॥ ३३ ॥ योगादि सर्व उपायीं
जाण ॥ निवारितां अनर्थ विघ्न ॥ विघ्नांचा राजा देहाभिमान ॥ त्याचें निजाण दळेना ॥ ३४ ॥ दुर्धर देहाभिमान ॥ आनेपणीं अतिदारु
ण ॥ त्याचें समूळ निर्दळण ॥ सत्संग जाण स्वयें करी ॥ ३५ ॥ नेणपणाचा अभिमान ॥ तत्काळ जाय निर्धान ॥ तेंवि नव्हे ज्ञानाभिमा
न ॥ नाविरा जाण जाणिवा ॥ ३६ ॥ त्याही अभिमानाचें निर्दळण ॥ सत्संगा निजांग करी आपण ॥ यालागीं सत्संगा समान ॥ आन सा
धन असेना ॥ ३७ ॥ एकानेकानि जमन्तें ॥ अजरामर करावें देहातें ॥ ते हि योगादि साधनातें ॥ मूर्ख मनें साधिती ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥
केचिद्देहमिमं धीराः सुकल्पं वयसि स्थिरम् ॥ विधाय विविधोपायैरथ युञ्जन्ति सिद्धये ॥ ४१ ॥ टीका ॥ देहांतिकाळ प्रारब्धाधीन
॥ त्यासि प्रारब्धें जन्ममरण ॥ त्या देहा म्हणे अजरामरण ॥ पामर जन करूं पाहाती ॥ ३९ ॥ त्या प्रारब्धाचें सूत्र पूर्ण ॥ सर्वदा काळा
धीन ॥ यालागीं काळकृत जन्ममरण ॥ सर्वांसि जाण सर्वदा ॥ ४० ॥ चौदा कल्पें आयुष्य जोडी ॥ त्या मार्कंडेयासि काळ झोडी ॥
युगां लोमश अडे परवडी ॥ त्यांना सहर्षांचा नरडी आपण दिसे काळें ॥ ४१ ॥ ब्रह्मा जन्या ब्रह्म्या सकाळ गिळी ॥ पाळित्या विष्णूं नें काळ
गिळी ॥ सळ्य रुद्राची होळी ॥ काळ महाबळी स्वयें करी ॥ ४२ ॥ यापरी काळ अति दुर्धर ॥ तेणें ग्रासिलें चराचर ॥ तोही ठकिला
अजयो पामर ॥ देह अमर करावया ॥ ४३ ॥ जें जें दिसे तें तें नासे ॥ हें काळ सत्तानगरीं असे ॥ तेथें अजरामरत्वाचें पिसें ॥ मू
र्ख अतिशयासें वाञ्छिती ॥ ४४ ॥ थिल्लरशाचा तरंग जाण ॥ वांछी अजरामरणपण ॥ तें न थिल्लरग रासि चयें मरण ॥ तेथ वांचवी
कोण तरंगा ॥ ४५ ॥ तेथ समसाराचें नेस्वर ॥ त्यांतील देह अजरामर ॥ करूं वांछिती [illegible] ॥ ४६ ॥
देह जाईल न राहावो ॥ परी जीव चिरंजीव राहो ॥ तदर्थ ते उपावो ॥ तें सं असमर्थपणा सहान गदेह ॥ ४७ ॥ देह कं नष्ट नें
श्वर ॥ त्यातें आवित कीं महाधीर ॥ करूं म्हणती अजरामर ॥ उपायीं अपार शिणोनी ॥ ४८ ॥ [illegible] तें देही ॥ तो

अमरत्वरावयागाहाहो ॥ तोजोवीजे उपावो ॥ तोतांभणावांसाग्रका ॥ ४९ ॥ एवंमूढतेचाज्ञानभागी ॥ देहाच्या अमरत्वालागीं ॥ थि
गोनिउपायांअनेगी ॥ हाठयोगांनागवले ॥ ५० ॥ परकायाप्रवेशार्थ जाण ॥ शिणले साधितां प्राणधारण ॥ एवंधरितांदे
हाभिमान ॥ योगिजननाडले ॥ ५१ ॥ देहाचेनेस्मरण ॥ जाणोनियांसज्ञान ॥ नधरितीतेदेहाभिमान ॥ तेचिनिरूपण
हरिसांगे ॥ ५२ ॥ श्लोक ॥ नहित्वत्कुशलादृत्यं तदायाम्योन्यपश्चकः ॥ अनन्त्यान्धगरस्यफलस्येनवनस्पतेः ॥ ४२ ॥ टीका ॥
विचारितांहासंसार ॥ समूळ भवघानेश्वर ॥ तेथदेहाचा अजरामर ॥ ज्ञाते आदरनकरिती ॥ ५३ ॥ देह अजरामर विधी ॥
ज्ञातासर्वथानघालबुद्धी ॥ देहांसाधिल्यात्यासिद्धी ॥ त्यांचिगह्विं साधका ॥ ५४ ॥ देहतापल्यात्वरादितापें ॥ तदर्थमर-
णभयेंकांपे ॥ तेथशिथिल्य आणिल्यादिसादोषें ॥ तेणेदिम्पेमरण तो ॥ ५५ ॥ मिथ्यादेहांचादेहाभिमान ॥ मदासो गवी
जन्ममरण ॥ तोअजरामर करितांजाण ॥ देहबंधनदृढआले ॥ ५६ ॥ साधोनियांयोगसाधन ॥ दृढकेलेदेहबंधन ॥ देहाच्या
सिद्धीमांगतांजाण ॥ अधःपतनचुकेना ॥ ५७ ॥ हांकाज्ञानार्थयोग साधितां ॥ प्रसंगेसिद्धी आलियाहाता ॥ त्याहित्यागाव्या
तत्वता ॥ निजस्वार्थालागुनी ॥ ५८ ॥ त्याचिचा निग्रहापाशीं ॥ नांचहानाये तयासी ॥ तेणेचिपावे भ्रमपमानासि ॥ तेविसाधका
साप्तानकासिद्धी ॥ ५९ ॥ वृक्षासिमांडूनि आलियाफळें ॥ त्याफळांसवृक्षनातळे ॥ तेविआलियासिद्धीचेसोहळे ॥ वैराग्य
शस्त्रेंत्यागावे ॥ ६० ॥ कोरडेनिवैराग्यवळें ॥ त्यागवाजेनोआडरवळे ॥ त्यागीविवेकवैराग्यमेळे ॥ तेंसिद्धीचेसोहळेतृणप्राय ॥
॥ ६१ ॥ आंधळेंहनरूमानलें ॥ पतनननदेखआपुलें ॥ तेविअविवेकत्यागकेलें ॥ तेंतेंगळेअधःपाता ॥ ६२ ॥ मुळींदेहाचेनेश्वरये-
थ ॥ तेथांच्यासिद्धीकायशाश्वत ॥ ऐसेविवेकवैराग्ययुक्त ॥ होयअलिप्तदेहभोगा ॥ ६३ ॥ येथदेहनित्यकाअनित्य ॥ आत्मा
एकनित्यसत्य ॥ हेंजाणोनिविवेकयुक्त ॥ जडलेनिभिन्न आत्माप्यासी ॥ ६४ ॥ ॥ श्लोक ॥ योगंनिषेवतोनित्यंकायश्चेत्कल्प

नाभियान्॥ तच्छुद्‌ध्यात्मतिमान्योगमुत्सृन्यमत्पर:॥ २३॥ ॥टीका॥ योगसाधितांपरमार्था॥ सिद्धावस्यज्ञानियाद्दाना॥
त्यात्यागाव्यातलता॥ निजहितार्थात्यागुनी॥ ६५॥ सिद्धीन्यागितांनवचनी॥ भोगबळेंगळांपडनी॥ नरितेमांडूनियोगास्थिती॥
मात्रे भजनपंथेंलागातें॥ ६६॥ माझियेभनिच्यानिजमार्गी॥ रिगसुनाहींविघ्नलागीं॥ मीभक्तांच्याप्रेमभोगीं॥ रंगलोंरं
गींश्रीरंग॥ ६७॥ सद्भावेंकरितांमाझीभक्ती॥ भक्तांसिनर्कोविघ्रवार्ता॥ भक्तसहायमीश्रीपती॥ भक्तांगतांसंरक्षा॥ ६८॥
करितांभगवद्भजन॥ भक्तांसिबाधिनाविघ्न॥ तेभक्तांचेंमहिमान॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगत॥ ६९॥ श्लोक॥ योगत्वर्थीमिमांयो
गीत्वचरन्मद्धपाश्रय:॥ नांतगर्येनिहन्येनानिस्पृह: स्वमकरवानुस्मृ:॥ २४॥ टीका॥ अनन्यप्रीतीमनशरण॥ सर्वभूतांमद्दा
वन॥ अभेदत्त्वदृष्टीमाझेंभजन॥ त्यासीसर्वथाविघ्रबाधीना॥ ७०॥ माझ्याभक्ताचेंउपसर्ग॥ मजलानिर्दळीमीश्रीरंग॥ त्यासि-
अनन्यभजनयोग॥ त्यासिमाझेंनिजांगवस्तीसी॥ ७१॥ तेथेविघ्रयांवेभक्तांकडे॥ तेथमाझाउडीपडे॥ निवार्गीनजभक्तांचे
साकडें॥ तेंलक्षिवाडेंपैंमाझी॥ ७२॥ तेंलक्षिवाडेंस्मणशीकैसी॥ त्यावेंमांकडेंमीसदासोसी॥ गजादीडनाथन्हादासी॥ त्यामतांथेंत्यांसिर
क्षिलें॥ ७३॥ संकटमांडिलेंअंबरीषी॥ तेंम्यांभगमानिलेंदुर्वासासी॥ दाहागर्भवासमीसोसी॥ उणेंभक्तांसीनेदी॥ ७४॥ बाधाह्यो
तांगजेंद्रासि॥ हातींचक्रऊनिसुदर्शनासी॥ उडीघातलीनिर्वाणासी॥ निमिषार्धेंसीमीसोडविला॥ ७५॥ द्रौपदीचेंचभांतसांकडा॥ स
भेंसिकरितांतेंउघडी॥ म्यांनिजांगेंघातलींनिरुढी॥ वस्त्रांच्याकोडीपुरविल्या॥ ७६॥ द्रौपदीचेयावस्त्रघडी॥ तेसनांदिमेलतेंउघडी॥
यान्यागीमीलवडसवडी॥ तेसतालुगटेंस्वयंझालों॥ ७७॥ दानाग्नीपाडिनांगोपाळ॥ तनमुखेंम्यांगिळिलीज्वाळ॥ येथनरीम-
स्वांचीकळवळ॥ मजसारिकाळवुडवा॥ ७८॥ द्रोणास्त्रानेंबाधेंहानीं॥ म्यागर्भींरक्षिलापरीक्षिती॥ गोकुळपींडिनांसुरपती॥ म्या
धरिलागोवर्धन॥ ७९॥ वांचवावयाअर्जुनासी॥ दिहालपविलंसूर्यासी॥ हागवनकरूनिरणभूमीसी॥ सत्यमीत्यासीत्या

केलें॥ ८०॥ ऐसा मी भक्तसाहकारी॥ नित्य भ्रमतां सिरावरी॥ भक्तांसि विघ्न कोण करी॥ मी श्रीहरी रक्षिता॥ ८१॥ जे अनुसरले मद्भक्तीसी॥ मी विघ्न लागों नेदीं भक्तांसी॥ निजांग अर्पी निर्यात्यांसी॥ निजानिज सुखें मी नांदवी॥ ८२॥ ऐसें करितां माझी भक्ती॥ साधकां स्वसुखाची प्राप्ती॥ तेथें इच्छेसी कामनांसि आली हानी॥ माझी सुखें स्थिति मद्भक्तां॥ ८३॥ म्हणसी भक्तांसि देहांती॥ होईल निजसुखाची प्राप्ती॥ तैशी नव्हे चौथी भक्ती॥ देहीं नित्य स्थिति स्वरूप॥ ८४॥ देह राहो अथवा जावो॥ परि सुखासी नाहीं अभावो॥ यापरी मद्भक्त पाहा हो॥ स्वयें सुखनिर्वाहो भोगिती॥ ८५॥ भक्त वर्तती दिसती देहीं॥ परि ते वर्तती माझ्या ठायीं॥ मी अवघा नित्य त्यांच्या हृदयीं॥ सर्वदां पाहीं नांदत॥ ८६॥ भक्त निजबोधें मजभीतरी॥ मी नित्य त्यांच्या आंत बाहेरी॥ एवं निजसुखाच्या माजघरीं॥ परस्परीं नांदत॥ ८७॥ मी देव तो एक भक्त॥ हे दोन्ही बाहेर मनडी मात॥ विचारितां आन वदा अर्थ॥ मी आणि भक्त एकची॥ ८८॥ तुप थिजलें विघुरलें देख॥ तेवीं मी भक्त दोनी एक॥ मज भक्तां नाहीं वेगळिक॥ कल्पांतीं देख असेना॥ ८९॥ मी तो एक चि यथें॥ हें हों म्हणावया नाहीं म्हणतें॥ आपणा मिळोनि मातें॥ भक्त निजसुखातें पावले॥ ९०॥ तो हा ब्रह्मज्ञानाचा कळस॥ अध्याय जाण अठ्ठाविस॥ आपविदानी हृषीकेशु॥ तेणें षड्कळा स्वरें मेळविला॥ ९१॥ जो अलंकार गुरुमुकुटमणी॥ तेवीं अठ्ठाविसावा ब्रह्मज्ञानी॥ श्रीकृष्ण भक्तांचा निजजननी॥ तो उद्धवाला गोनि शृंगारी॥ ९२॥ माता उत्तम अलंकार कोडी॥ आपत्य शृंगारी अति आवडी॥ तेवीं उत्तमोत्तम ज्ञान निर्वडी॥ कडोविकडी शृंगारिला॥ ९३॥ मातेसि आवडे निपटणें॥ तेवीं उद्धव तत्पर्ण चेनानें॥ श्रीकृष्णें त्या कारणें गुह्यज्ञानें शृंगारी॥ ९४॥ माता बाळकातें शृंगारी॥ ते लेणें मागुतें उतरी॥ उद्धव शृंगारिला श्रीहरी॥ तें आंगाबाहेरी निघेना॥ ९५॥ आंगीं तें जडलें अलोलिक॥ तेणें उद्धव झाला अमोलिक॥ पायां लागती तिन्ही लोक॥ ब्रह्मादिक पूजिती॥ ९६॥ निजात्म अलंकारें श्रीपती॥ उद्धव शृंगारिला ब्रह्मस्थिती॥ तेणें वंद्य झाला त्रिजगती॥ त्यातें पुराणीं पढती महाकवी॥ ९७॥ गोडी माजी श्रेष्ठ अमृत॥

तेंहिपिकेंकरूनियेंय॥उद्धवालागींपरमामृत॥श्रीकृष्णेंनिश्चितपाजिलें॥९८॥अमरअमृतपानकरिती॥तेहीमरणार्णवींमरती॥
उद्धवअक्षयीकेलाश्रीपती॥कथामृतींनिववुनी॥९९॥तेणेंतोसर्वांगीनिवाला॥परमानंदेंतृप्तझाला॥तेणेंउद्धवव्याधिसरला॥डो
लोंलागलास्वानंदें॥१००॥तेंस्वानंदउन्मत्तपणा॥दुर्जोनर्दळदेखणा॥संसारहाणोनिलाता॥चढेमाथांदेवांच्या॥१॥चढोनिदेवां
चियामाथां॥शेखींगिळीदेवभक्तता॥भगसच्चिदानंदस्वानंदता॥निजात्मतास्वयेंझाला॥२॥तेथसच्चिदआनंद॥हाहिनाहीं
त्रिविधभेद॥सदोदीतपरमानंद॥स्वानंदशब्दकोंदला॥३॥तेंश्वरत्यागाचियेस्थिती॥अनेश्वरातेंसंतम्हणती॥जडाचीक
ल्पनांनिवृत्ती॥चिद्रूपम्हणतीवस्तूतें॥४॥जेथदुःखाचानाहींबाधू॥त्यातेंम्हणतीआनंदू॥एवंसच्चिदानंदशब्दू॥तानसं
बंधुमायिक॥५॥वस्तूसंतनाअसंत॥चिदानंदनव्हेअचिंत॥तेंसुखदुःखातीत॥जाणनिश्चितसन्मात्र॥६॥हाअ
वस्थाविशेषांनिजबोध॥उद्धवासितुष्टोनिगोविंद॥देताझालास्वानंदकंद॥भाग्यअगाधतोयेक॥७॥मांडोनिनिजधामा
जाणें॥स्वयेंश्रीकृष्णत्याकारणें॥देताझालानिजगुह्यठेवणें॥त्याचेंभाग्यवानपणेंनेंकिती॥८॥जेंनेदीचित्यावसुदेवासी
॥जेंनेदीचबंधूबळिभद्रासी॥जेंनेदीचप्रद्युम्नपुत्रासी॥तेंउद्धवासीदीधलें॥९॥जेंनेदीचदेवकीमातेसी॥जेंनेदीच-
कुंतीआतेसी॥शेखींनेदीयशोदेसी॥तेंउद्धवासीदीधलें॥१०॥म्हणालसांगीतलेंअर्जुनासी॥तोअत्यंतपढीयंत्या
सी॥त्याहातेंऽतरावयाधरामारासी॥युद्धांतरेंसीउपदेशिला॥११॥तेंसांगतसेउद्धवाकडे॥सावकाशनिजनिवाडें॥
गुह्यठेवणेंफाडोवाडें॥अवघेंत्यापुढेंअर्पिलें॥१२॥पित्याचियानिजधनासी॥स्वामित्वलाभेनिजपुत्रासी॥तेंविकृष्णाचि
यागुह्यज्ञानासी॥झालामिरासीउद्धव॥१३॥पांडवामाजीधन्यअर्जुन॥यादवामाजीउद्धवधन्य॥यादोहींच्याभाग्यासमान॥
नदिसेआनत्रिजगतीं॥१४॥सकळसाराचानिजसारांश॥तोहाएकादशअध्यायनिस॥जेवियतांमाजीपरमहंस॥तेवींअध्यायविंश

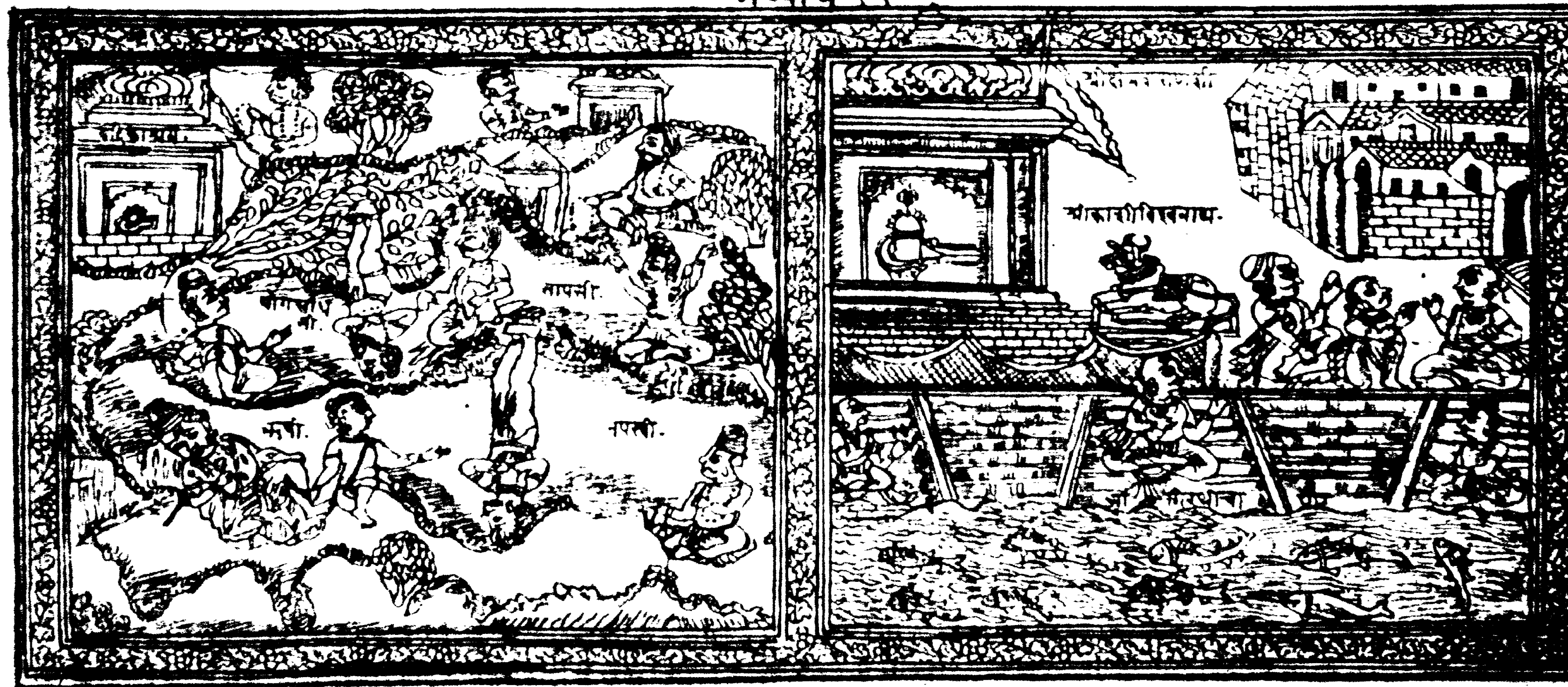
भागवतीं ॥१५॥ जेविं क्षीराब्धीमाजि शेषशयन॥ त्याहीवरी जेसा नारायण॥ तेविं भागवतामाजी जाण॥ विराजमान अष्टाविंश॥१६॥ ए
वढें यामहत्त्वाचें वैभव॥ कृष्णकृपेनें पावला उद्धव॥ आपनिजभाग्याचा थांव॥ ब्रह्मस्वयमेव स्वयें झाला॥१७॥ जेविं वैकुंठ परमपा
वन॥ त्यावरी विराजे श्रीभगवान॥ तेवीं भागवतामाजी जाण॥ विराजमान अष्टाविंश॥१८॥ उद्धव झाला ब्रह्मसपूर्ण॥ त्यासि ब्र
ध्यारूपा प्रमाण॥ तेंसी वारवाणी अज्ञान॥ देशभाषा माकून॥१९॥ अंधासि सूर्य प्रसन्न॥ झालिया देखे तो निधान॥ तेविं भग
वों निजजनार्दन॥ हें गुह्यज्ञान बोलवी॥२०॥ जनार्दन मग टला आतां॥ हें बोलणें माझी मूरखता॥ तो स्वतसिद्ध सदा असतां॥ हें
हि झालें मी जाणता त्याचिया कृपा॥२१॥ त्याचिया कृपा एसें केलें॥ माझें मीपण निःशेष नेलें॥ नेलेंपण देखों नाहीं दिधलें॥ जेविं विसू
र्गे केलें आधारा॥२२॥ मज कृपा करू निजजनार्दन॥ हें हें नेणें मी अज्ञान॥ तेणें दयालुवें कृपा करून॥ हें गुह्यज्ञान बोलविलें॥२३
निकट असतां जनार्दन॥ मी नेणें त्याचें महिमान॥ तेणें आपुली महिमा आपण॥ मज मुखें जाण बोलविला॥२४॥ मी जें ह्म
णें माझें मुख॥ तें हि जनार्दन आला देख॥ तेणें मुखें निजात्मसुख॥ बोलवी निःशंक निजात्मसत्ता॥२५॥ एवं माझें नेणतें कवि
ता॥ परि जनार्दन आला वक्ता॥ तेणें वक्तेपणें तत्त्वता॥ रसाळ कथा चालिली॥२६॥ ब्रह्मरसें रसाळ कथा॥ निरूपिलें श्रीभाग
वता॥ त्यामाजी ब्रह्मरस तत्त्वता॥ जाणत लता अष्टाविंश॥२७॥ अठ्ठाविसाव्याचें निरूपण॥ तें तरता ब्रह्मपूर्ण॥ श्रद्धेनें करि
तां श्रवण॥ उद्धव संपूर्ण निवाला॥२८॥ उद्धव निवोनियां आपण॥ स्वयें विचारता झाला जाण॥ म्हणे हें शब्द आत्मज्ञान॥ परि सा
मकटीण अबळांसी॥२९॥ याचि स्वरूपाचा यामी॥ सुगम हा यमा धका मती॥ पुढील अध्यायाचे अर्थीं॥ उद्धव विनंती करील
॥३०॥ कडा फोडूनि मार्ग कीजे॥ कां उंची फरस बांधिजे॥ तेंवि सुगम मनिर्गुण पाविजे॥ तो उपाव पुशिजे उद्धवें॥३१॥ ब्रह्मप्राप्ती-
चा सुगम उपावो॥ स्वयें सांगेल देवाधिदेवो॥ तो सुरस पुढील अध्यावो॥ साधकां पाहा हो परमार्थसिद्धी॥३२॥ पद्मपणिबाहू

निपायउतारा॥ अवर्ळीउतरिजे भवसागरा॥ तैसासाधकालागींसोपारा॥ उपावपुढाराहरिसांगे॥ ३३॥ सीतेचेनिरूपाप-
डिभारें॥ सेतुबांधिजेरामचंद्रें॥ तेथसमुद्रतरिजेवानरें॥ जेवनचरेंअतिमंदें॥ ३४॥ तेविंउद्धवप्रभ्रमीतासी॥ भवा
ब्धीसेतूहृषीकेशी॥ बांधलानिजभक्तीउपायेंसी॥ तेथनरतीआपैसा भाविकेंअबळें॥ ३५॥ कृष्णभक्तीसेतुद्वारें॥ त
रलीजडमूढपामरें॥ तेभक्तिसांगिजेल्यादवेंद्रें॥ श्रोतासादरेंपरिसिजे॥ ३६॥ एकाजनार्दनाशरण॥ तेणेंश्रोतेस्प्र-
सन्न॥ पुढीलअध्यायाचेंकथन॥ जेणेंसाधकजननरतील॥ ३७॥ सांडूनियांयेकपण॥ एकाजनार्दनाशरण॥
सगमसाचेंआत्मज्ञान॥ तेभक्तीसाधनहरिसांगे॥ ७३८॥ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेभ
गवदुद्धवसंवादेपरमहंससंहितायांपरमार्थनिर्णयोनामएकाकारटीकायांअष्टाविंशतितमोऽध्यायः॥ २८॥
॥ . ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ ॥ अध्यायसंख्या श्लोक॥ ४४॥ ओव्या॥ ७३८॥ एवंसंख्या॥ ७८२॥

गुच्छनववाअध्याय ४ याचीग्रंथसंख्या

	अध्याय २५	अध्याय २६	अध्याय २७	अध्याय २८	एवंसंख्या
मूळश्लोक	३६	३५	५५	४४	१७०
ओव्यासंख्या	४६१	५००	४१८	७३८	२११७
	४९७	५३५	४७३	७८२	२२८७

अध्याय२९

१. श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ओंनमोश्रीगुरुदयार्णव ॥ तुझेरूपेसीनाहीथांव ॥ कृपेनेनारिसीजीव ॥ जीवभावसांडउनी ॥ १ ॥ सोडउं
नीदेहबुद्धी ॥ निरसोनीजीवोपाधी ॥ भक्तनारिसीभवाब्धी ॥ कृपानिधीकृपाळुवा ॥ २ ॥ तुझेंपाहतांकृपाळूपण ॥ जिवासीजीवेंमारिसीपू
र्ण ॥ नामरूपाघालिसीशून्य ॥ जातीगोतसेंपूर्णनिर्दळिसी ॥ ३ ॥ निर्दळूनीआपपरा ॥ निसंतानकरिसीसंसारा ॥ जोतूंजिवलगसोयरा
॥ कृपाळूरवराघडेकेवी ॥ ४ ॥ जेवीआंधारीनादेसृष्टी ॥ भासतीनक्षत्रेंखद्योतकोटी ॥ तेंआंधारेंसीसूर्यघोटी ॥ तेंवितुझीभेटीसाधकां ॥
॥ ५ ॥ तुझीजेयसाचारभेटी ॥ तुवांकेलियाकृपादृष्टी ॥ संसारभेदाचीत्रिपुटी ॥ त्रिगुणेंसीसृष्टीदिसेना ॥ ६ ॥ नदारवउनीगुणादिसृष्टी ॥
दाविसीअद्वयब्रह्मदृष्टी ॥ त्यासीकदांनव्हेदृष्टीभेटी ॥ भेटीसीतुटीकदांनव्हे ॥ ७ ॥ जोकदांनदेखिजेदृष्टी ॥ त्यासीकेवीहोयभेटी ॥ भे
टीसीकदांनपडेतुटी ॥ हेहीगोष्टीघडेकेवी ॥ ८ ॥ जैसागर्भमाताच्यापोटीं ॥ असोनिमाउलीनदेखेदृष्टी ॥ नरीतिचेंभेटीसीनव्हेतुटी ॥ तेंवि
तुझेपोटीसाधक ॥ ९ ॥ माताकळवळेनिपाळीनान्हे ॥ शस्त्रींमाउलीतेंतेंनेणे ॥ तेंवीतुजमाजीअज्ञानें ॥ तुवांप्रतिपाळणनिजबोधें ॥
॥ १० ॥ जन्मल्याबाळाकारणे ॥ मानावादवोशाहाणपणें ॥ तेंवितुझेनिनिजज्ञानें ॥ संन्यासहोणेंसाधकीं ॥ ११ ॥ साधकींलाहातांतुझें
ज्ञान ॥ थिनेंनाठवेमीतूंपण ॥ जीवधिसरलामीतूंपण ॥ अद्वयेंपूर्णपरमात्म ॥ १२ ॥ असोनयावहुतागोष्टी ॥ नव्हतांसद्गुरुकृपादृष्टी
॥ करितांउपायांच्याकोटी ॥ नव्हेभेटीपरमार्था ॥ १३ ॥ जालियासद्गुरुकृपादृष्टी ॥ साधनेंउरतीउठाउठी ॥ ब्रह्मानंदेंकोंदेसृष्टी ॥ स्वानंद
पुष्टीसाधकां ॥ १४ ॥ जालियागुरुकृपाप्राप्त ॥ उपनिषदांचामथितार्थ ॥ साधकांसाचदेहात ॥ कृपासमर्थश्रीगुरूची ॥ १५ ॥ सद्गुरूकृपास
मर्थ ॥ तेणेंकृपेश्रीभागवत ॥ वारवाणितेंजीप्राकृत ॥ शब्दमथितार्थसोलिव ॥ १६ ॥ जनार्दनकृपादृष्टी ॥ माझीयशाकाभार्षगोष्टी ॥ रिघ
त्याएकादशाचेपोटीं ॥ स्वानंदतुष्टीनिजबोधें ॥ १७ ॥ संस्कृतप्राकृतपरवडी ॥ सज्ञानसेविती स्वानंदगोडी ॥ गायकाळीआणीनावडी ॥
फळीदुधींवाकुडीचवीनाहीं ॥ १८ ॥ तेंविसंस्कृतप्राकृतभास्वा ॥ ब्रह्मासीपालटनाहींदेखा ॥ उभयअभेदंवदलाएका ॥ सात्यनिजसरवाज

नार्दन॥१९॥जनार्दनरूपेंसवजाण॥ अष्टाविशाचेंनिरूपण॥गुह्यगंभीरस्वानंदघन॥ नेंहींकेलेंव्याख्यानअनिशक्ष॥ २०॥नेथेंनानाविधाउपप
त्ती॥निजबोधेंसाधुनीयुक्ती॥ स्वयेंबोलिलाश्रीपती॥ब्रह्मस्थितीनिष्टंक॥ २१॥ ब्रह्मअद्वयतत्वेंपरिपूर्ण॥ नेथेंदृनुमातुअनुमान॥नारिघेबुद्धी
युक्तीसींमन॥अगम्यजाणसर्वार्थी॥२२॥नाहीदृउयरदृष्टादर्शन॥ नाहींध्येयध्याताध्यान॥ कर्मकर्ताकारण॥मीतूंपणअसेना॥ २३॥ युक्तीनें
सांडिलाप्राण॥दृष्टांतेंविाहिलीआण॥प्रमाणेंजालेंअप्रमाण॥बोधेंसक्षिणविवेकजाला॥२४॥ नेथबोलतांनामौन॥ आकारनाशून्य॥
गुणआणीनिर्गुण॥ समूळजाणअसेना॥ २५॥ ऐशीब्रह्माचीनिजस्थिती॥ कृष्णरूपानिउध्ववासीप्रासी॥ अवळासीअगम्यनिश्चिती
॥ जनेंकेशारितीनरतील॥२६॥ ब्रह्मस्थितीअतिदुर्गम॥ देउध्ववासीकळलेंवर्म॥साधकांचेंसाधावयाकाम॥ उपावोसुगमपुसत॥२७॥
कृष्णनिजधामाजाईल आतां॥ मगब्रह्मप्राप्तीनयेहाता॥साधकगुंततीसर्वथा॥उपायनत्वताकोणसांगे॥२८॥ एवंसाधकांचिया
हिता॥उध्ववकळवळ्योनीनत्वता॥सुगमप्राप्तीयेहाता॥ तोउपायअच्युतापुसत॥२९॥ एकुणतिसावानिरूपण॥ ब्रह्मप्राप्तीचेंसुगमस
माधान॥संभ्रमभगवद्भजन॥ तेंभक्तिलक्षणहरीसांगे॥ ३०॥सुगमसाधनेंब्रह्मप्राप्ती॥अवलासीलाभकेशारिती॥सायंस्लोकींदे
वासीविनंती॥उध्ववनदर्थीकारितसे॥३१॥ ॥श्लोक॥ उध्ववउवाच॥ सुदुष्करामिमामन्येयोगचर्यामनात्मनः॥यथांऽजसापु
मान्सिद्ध्येतन्मेब्रूह्यंजसाच्युत॥१॥ ॥टीका॥ पूर्वाध्यायींब्रह्मस्थिती॥ सांगीतलीजेदुर्गमगती॥भोळ्याभाविकांअवळांप्रति
॥ हेब्रह्मप्राप्तीसाधना॥३२॥वस्तुव्यक्तनाअव्यक्त॥शारवांप्रगटनानन्हेगुप्त॥नकळेसूर्तकीअमूर्त॥केविसाधकांतेथप्रवेशू॥ ३३॥ जें
स्थूलनासूक्ष्महोये॥ जेंआहेनाहींशब्दनसाहे॥ जेथपाहातेंपहाणेदोनीजाये॥ तेंसाधकांहोयकेंविसाध्य॥ ३४॥ जेंदिसेनेंब्रह्मह्मणा
वें॥ नवेनमायारूपेंनांवें॥ आतांनाहींह्मणोनीसांडावें॥ नेणेंइनाडावेंसाधकां॥ ३५॥ जेंआकारनानव्हेशून्य॥ जेथेंनरिघेध्येयध्यान
॥जासीलाजेज्ञेयज्ञान॥जातेंसाधनस्पर्शेना॥३६॥जेंनचढेशब्दाचेहातीं॥ जेंनातुडेमौनाचाअंत॥ आंतबाहेरनाहींजेथ॥कायसाधू

कीं तेथ धरावें ॥ ३७ ॥ नाहीं आंन बाहेर निचारा ॥ तेथ काय धरावें निर्धारा ॥ जेथ निर्धारूही पुरा ॥ धरावया धीरा धीर नाहीं ॥ ३८ ॥ साधकीं स्थि
रकरावया मन ॥ कांहीं न दिसे अवलंबन ॥ तेथें अनात्में अज्ञान जन ॥ त्यासी दुस्तर जाण हो योगू ॥ ३९ ॥ या परी निजात्मप्राप्ती ॥ कदां न चढे
अवळां हातीं ॥ म जन तव मानलें निश्चितीं ॥ हे आत्मस्थिती दुस्तरू ॥ ४० ॥ ऐशिया ब्रह्माची ब्रह्मप्राप्ती ॥ अज्ञान अभयासें पावती ॥ तैशी सु
गम साधनस्थिती ॥ सांग श्रीपती कृपाळुवा ॥ ४१ ॥ तुवां निजधामा प्रयाण ॥ मांडिलें से अनिवारेन ॥ तेथ नरावया अज्ञान ॥ सुगम साधन सां
गिजे ॥ ४२ ॥ ह्मणोनी घातलें लोटांगण ॥ धांवोनि धरिले श्रीकृष्णाचरण ॥ तुवां गेलिया अज्ञान जन ॥ तरावया साधन सुगम सांगें ॥ ४३ ॥
पद्महणियां परीस उपाय उनारा ॥ स्त्रिया अबळां अति सोपारा ॥ तैशिया उपायप्रकारा ॥ सारंगधरा सांगिजे ॥ ४४ ॥ तुझा ठाईं सद्भाव पूर्ण
परी नेणती शब्दज्ञान ॥ ऐसे जे अज्ञान जन ॥ तरावया साधन सुगम सांगें ॥ ४५ ॥ मनोनिग्रहो अति कठिण ॥ साधकां नेमवेना संपूर्ण ॥
तेचि अर्थीं निरूपण ॥ उद्धव आपण सांगत ॥ ४६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ प्रायशः पुंडरीकाक्ष युंजतो योगिनो मनः ॥ विषीदंत्यसमाधाना
मनोनिग्रहकर्शिनः ॥ २ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ ऐक कृष्णा कमलनयना ॥ शिणतां साधक साधना ॥ कदां नाकळे मना ॥ तेही विवंचना अव
धारीं ॥ ४७ ॥ निग्रहावया निजमन ॥ साधक साधिती प्राणायाम ॥ त्यासी होउनी नियामन ॥ जाय निघोन तत्काळ ॥ ४८ ॥ यालागीं यां एका
ती आसन ॥ मननिग्रहीं जे सावधान ॥ त्यासी हाटकूनि यामन ॥ जाय निघोन चपळत्वें ॥ ४९ ॥ मननिग्रहें अति हटी ॥ ह्मणोनि रिगाले कपाटीं
॥ त्यासी ठकूनी मन शेवटीं ॥ जाय उठाउठी उठे चपळत्वें ॥ ५० ॥ एक आकळाया मन ॥ स्वजनीं बैसले अन्न ॥ तव मनें केलें आन ॥ जागृती
स्वप्न अन्नमय ॥ ५१ ॥ मनोनिग्रह करितां देख ॥ मन खवळे अधिकाधिक ॥ मनें नेले सज्ञान लोक ॥ शिणले साधक अपार ॥ ५२ ॥ वाराचा
धवेल मोटे ॥ अग्नी पाशें वेल अवचटें ॥ समुद्र घोटवेल घोंटें ॥ मन आत्मानिश्चन होनये ॥ ५३ ॥ आकाश करवेल चौघडी ॥ महामेरू बांधवेल पु
डी ॥ शून्याची मुरडवेल नरडी ॥ परी या मनाचा वोटी आनिवार ॥ ५४ ॥ काळ जिंकवेल तत्वतां ॥ त्रिभुवनीचा लाभेल सत्ता ॥ परी मननिग्र

ह्मचीवार्ता ॥ तुजवीअच्युनाघडेंकवा ॥ ५५ ॥ तपसामननत्काळउळी ॥ मनन्कमक्ताचानेमटाळी ॥ मनवाळियामाजीवळी ॥ करीरांगोळी
धैर्याची ॥ ५६ ॥ मनइंद्रानेंनर्ळांपाडी ॥ मनब्रह्म्यानेंद्ंर्विनाडी ॥ ऐशीमनाचीचोस्वरीखोडी ॥ आपल्यापोटींनावरें ॥ ५७ ॥ साधनींसा
धकशिणतां ॥ मनोजयांनयेविह्ना ॥ तुजवांचुनीअच्युना ॥ मनसर्वथानावरे ॥ ५८ ॥ अत्यंतसाधूनिनिर्वडी ॥ मनोजयाआणितां जा
ई ॥ नवसिद्धीचादाटे आडाडी ॥ तेणेंह्मननाडीसाधकां ॥ ५९ ॥ तुझीकृपानव्हतांजाण ॥ साधकांकदा-ागवेमन ॥ मनोनिग्रहार्थ-
जाण ॥ तुझेचरणाशरणरिगावें ॥ ६० ॥ तुझीकृपानष्ठनांजाण ॥ साधकांकदांनाव्हेमन ॥ तूंतुष्टल्याजनार्दन ॥ मनपणामनस्वयेंवि
सरे ॥ ६१ ॥ सर्वभावेंनरिगतांशरण ॥ साधकांकदांनावेरमन ॥ मनोनिग्रहार्थजाण ॥ तुजलाशरणरिगावें ॥ ६२ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥
अथातआनंददुघंपदांबुजंहंसाश्रयेरन्नरविंदलोचन ॥ सुखंनुविश्वेश्वरयोगकर्मभिस्त्वन्माययामीविहतानमानिनः ॥ ३ ॥ ॥टी
का ॥ ॥ कमलापतीकमलवदन ॥ कमलालयाकमलनयन ॥ नाभिकमळींकमलासन ॥ तुवांब्रह्मज्ञानाअर्पिले ॥ ६३ ॥ त्यानुझ्याच
रणींचेंचरणामृत ॥ तुझीकृपाजासद्ययशाम ॥ मनोजयत्याचाहोय भंकिन ॥ नोहोयविरक्तभवभवा ॥ ६४ ॥ तुझ्याचरणामृत्याचीगो-
डी ॥ मनोजयातेंनत्काळजोडी ॥ आधीव्याधीभवपाशतोडी ॥ स्वानंदगोडीसाधकां ॥ ६५ ॥ सकळसाधनाचेंसार ॥ सांख्ययोगविवेक
सधर ॥ त्यासाराचेंहीनिजसार ॥ तुझीभक्तीसाचारश्रीकृष्णा ॥ ६६ ॥ जाणोनिभक्तीचेंरहस्य ॥ हृदयप्रेमालोधलेंमानस ॥ तेंचिवि
ज्ञानराजहंस ॥ भजनसाराअंशसेविती ॥ ६७ ॥ कायावाचाआणीमन ॥ सद्भावेंसदासंपूर्ण ॥ ऐशियांभक्तांतुझेंचरण ॥ स्वानंदेपूर्णदु
भती ॥ ६८ ॥ धर्मअर्थकाममोक्षासी ॥ सांगसाधनेंघडल्यासी ॥ विकळजालियासाधनासी ॥ येसाधकांसीअपावो ॥ ६९ ॥ नेशीनंव
तुझीतुझीनव्हे ॥ तुजभलतांजिवेंभावें ॥ भजकांविघ्नकदांनपवे ॥ शेखीभकनागवेंविघ्नांशी ॥ ७० ॥ जेंसूर्यआणिस्वप्ना नासी ॥ भेटी
होयसावकाशी ॥ नवाविघ्नभक्तापाशी ॥ धीकृ्याव्रयासीनधरितां ॥ ७१ ॥ पडनांपंचाननाचीपाणी ॥ होयमदगजभंगाणी ॥ ते वे

तुझा भावार्थ भजनी ॥ होय धूळधाणी विभाची ॥ ७२ ॥ येणें निश्चयें निजसंपन्न ॥ तुझ्या चरणीं अनन्य शरण ॥ त्यासी नाहीं जन्ममरण ॥ माइ
नरविभ्रमें तें कैंचें ॥ ७३ ॥ येणें भावें अनन्य शरण ॥ त्यासी तुझे निज चरण ॥ स्वानंदें सदां करिती पूर्ण ॥ कामधेनु जाण निजवत्सा ॥ ७४ ॥ भ
क्तिसरोवरीं निर्मळ ॥ नवविधरसें रसिक जळ ॥ तेथ तुझे चरणकमळ ॥ विकाशतां कैवल्य भावार्थसूर्यें ॥ ७५ ॥ तेथ स्वानुभवें भ्रमर ॥ झेंपा
घेनियां अरुवार ॥ कुचंबोनेदी नांकेशर ॥ आमोदसार सेविती ॥ ७६ ॥ तेथ विवेकी परमहंस ॥ ते सरोवरीं चिरा राजहंस ॥ चरणकमळीं करी
निवास ॥ आमोदसार संसेविती ॥ ७७ ॥ हों कां आर्त जिज्ञासु अर्थार्थी ॥ हे दांते सरोवरीं भसती ॥ परी कमळ आमोद सेविती ॥ नरीतें कीड
ती कमळानळीं ॥ ७८ ॥ ऐशिया भोळ्या भक्तांसी ॥ तूं तारिसी हर्षें कैशी ॥ एवं जे जे लागले भक्तीसी ॥ आपापल्यासी भसेना ॥ ७९ ॥ भावें
करितां तुझें भजन ॥ भावार्थें होशी प्रसन्न ॥ तुझें प्रसन्न तें तुझे चरण ॥ स्वानंद पूर्ण वर्षत ॥ ८० ॥ तूं विश्वमूर्ति विश्वेश्वरू ॥ तूं ब्रह्मादिकांचा
ईश्वरू ॥ तुझा जाडिया अभयकरू ॥ भक्तां भवसागरू स्पर्शेना ॥ ८१ ॥ तुझी भक्ति तें त्यांचें सत्कर्म ॥ तुझी भावना त्यांचा स्वधर्म ॥ तु
ज नैवेद्य अर्पणें उत्तम ॥ ते चि योग परम भक्तांना ॥ ८२ ॥ नित्य स्मरणें हरिनाम ॥ हा चि भक्तांचा जपसंभ्रम ॥ तुझें कीर्तन मनोरम ॥ ते
समाधी परम भक्तांची ॥ ८३ ॥ एवं भक्त करिती जें जें कर्म ॥ तें तें तूं होसी पुरुषोत्तम ॥ जासी तूं तुष्टसी मेघःश्याम ॥ त्यासी भवभ्रम स्पर्शेना
॥ ८४ ॥ या परी भजनसुखें ॥ भक्त नारसी निजात्मसुखें ॥ तेणें सुखें त्याचें निहारिसें ॥ अति संतोषें डुल्लत ॥ ८५ ॥ एवं अनपेक्षित भक्तजन ॥
तूं निजसुखें करिशी पूर्ण ॥ तु जनरिपने त्यजशरण ॥ ते मायेने जाण मोहिले ॥ ८६ ॥ जे तुझ्या चरणाशीं विमुख ॥ ते स्वप्नीं ही नेदखती सुख ॥
चढतें बाढतें भोगिती दुःख ॥ मायेनें मूर्ख तें केले ॥ ८७ ॥ त्यजूनी तुझें चरणध्यान ॥ करितां योगयागादि साधन ॥ तें तें साधकां होय बंधन
स्वबळें अभिमान ज्ञातृत्वें ॥ ८८ ॥ पूर्वश्लोकाचा चरण ॥ स्वन्मायया ऽभिविहतानमानिनः ॥ हा चि श्लोकाचा आर्तीलचरण ॥ उपक्रमोनी
यां आपण ॥ पंडिताचा ज्ञानाभिमान ॥ अभक्तपण प्रकाशी ॥ ८९ ॥ आधीं ज्ञातें आम्ही योगी ॥ आम्हीं प्रवर्तक कर्ममार्गी ॥ आम्ही योगी प

किंचजगीं ॥ आमुचीमार्गीअतिशुद्ध ॥ ९० ॥ तोकंकेवळअज्ञान ॥ नैसेआह्मीनव्हों आपण ॥ आमचेंवचनप्रमाण ॥ सर्वार्थीजाणसर्वांशीं ॥ ९१ ॥
आह्मीज्ञानेंहेंमानुनीदृढ ॥ ज्ञानाभिमानेंकेलेमूढ ॥ पांडित्येंहोउनीगर्वारूढ ॥ दुःखद्वंद्वभोगित ॥ ९२ ॥ अभिमानगेल्यावेगें ॥ आननाहींसं
सारीं ॥ तोहाज्ञानाभिमानकरीं ॥ घालीदुस्तरसज्ञान ॥ ९३ ॥ असोंहेंभक्तांचीकथा ॥ जेचुकलेभक्तीपथा ॥ यालागींनानापरीचीवेथा ॥ देह
अहंताशीघेतां ॥ ९४ ॥ जिहींभक्तीसींविकुनीचित्त ॥ जालेअनन्यशरणागत ॥ त्यांसींनाहींनातूंजगन्नाथ ॥ निजस्वरूपेंनिजभक्तांनांदविशी ॥
॥ ९५ ॥ तुझेंजेकांभक्तजन ॥ जिहींभक्तीसींलाविलाप्राण ॥ त्यांसीनमनोंब्रह्मज्ञान ॥ सहजेंजाणठसावे ॥ ९६ ॥ तुझेंकरितांनिजभजन ॥
भक्तांसीकदांनबाधीविघ्न ॥ स्वरूपेंहोतीस्वरूपसंपन्न ॥ हेंचिनवलकोणगोविंदा ॥ ९७ ॥ जेतुजअनन्यशरण ॥ तूंसर्वदात्यांआधीन ॥ तेविभ
र्थीचेंनिरूपण ॥ उद्धवआपणसांगत ॥ ९८ ॥ ॥ श्लोक ॥ किंचित्रमच्युततवैनदृशांधवंधोदासेष्वनन्यशरणेषुयदात्मसात्त्वं ॥ योरो
चनंसहमृगैः स्वयमीश्वराणांश्रीमत्किरीटतटपीडितपादपीठः ॥ ४ ॥ ॥ टीका ॥ विघ्नबाधीनातुझ्याभक्तांसी ॥ हेंनवलनव्हेहृषीकेशी ॥
तूंभुलोनिभक्तिप्रेमाशीं ॥ भक्ताधीनहोशीसर्वदां ॥ ९९ ॥ होउनीनिजदासाआधीन ॥ मध्यरात्रीपुरविशीअन्न ॥ शेरवांनुजनमिळेंभोज
न ॥ भुंकल्यापानभाजीचें ॥ १०० ॥ उभयसैन्यचेंदळकडी ॥ शस्त्रेंस्फुरतीअतिकडाडी ॥ तेथसोशिसीरथाचीवादी ॥ शेरवांरथींचींघोडींतूंधु
शी ॥ १ ॥ तुझामृगुटनाकळेवेदांसी ॥ तोभक्तांचाचाबुकरवांदीवशी ॥ देरवनांसकळिकांरायांसी ॥ रणींघोडेधुशीनिजांगें ॥ २ ॥ वाग्दोरेधरी
तोदांतीं ॥ चारीघोडेचहूंहातीं ॥ धुतांनलाजसीश्रीपती ॥ भक्तार्थीनिश्चितीतूंऐसा ॥ ३ ॥ बंदीवासोडविलाजासी ॥ तोउग्रसेनस्वामीकरि
सी ॥ उच्छिष्टधर्मीघरींचीकाढिशी ॥ शेरवींगाईराखीशीनंदाचा ॥ ४ ॥ असोनेथोरांचीथोरमान ॥ तुंचिमिळोनीगोपाळांत ॥ उभऱ्यांभारवासी
खांचाभान ॥ छंदेंनाचतस्याचेनी ॥ ५ ॥ ह्मणसीसोंवळेंवोवळें ॥ प्रत्यक्षकेवळगोवळें ॥ त्यांचेंनिउच्छिष्टकवळें ॥ स्वानंदेंमोकळेंझुल्हन ॥ ६ ॥ द्रौ
पदीचियेअसिसांकडीं ॥ नसतांजालासीलुगडीं ॥ गोपिकांचियानिजआवडी ॥ तूंकडीविकडींनाचशी ॥ ७ ॥ पूर्णकलशनेनांपाहीं ॥ कां

दामोडल्लागोपीवेषाई ॥ तोपायधरूनीहातींदोही ॥ तूंकादालवलाईफोडिशी ॥ ८ ॥ स्वांदांवाहिलेंदुर्वासासी ॥ द्वारपाळतूंवळीपाशीं ॥ ऐसा
भक्ताधीनतूंहोशी ॥ वचनेंवर्तसीदासांच्या ॥ ९ ॥ देवासीऐसेंह्मणसी ॥ गोवळसत्यत्वेंमानिसी ॥ नेंतुजनघडेहृषीकेशी ॥ तूंपूज्यहोसीसुर
नरां ॥ १० ॥ पूर्वश्लोकींचेंपद ॥ श्रीमन्किरीटनटपीडितपादपीठः ॥ ॥ इंद्रचंद्रआणीमहेंद्र ॥ ब्रह्माबृहस्पतीआणीशंकर ॥ ऐसेपूज्यजेका
ईश्वर ॥ तेहतुझेकिंकरश्रीकृष्णा ॥ ११ ॥ तुझेआसनाचेपादपिठी ॥ याचामुकुटमणीयाचाकोटी ॥ घर्षणझणत्कारउठी ॥ नमस्कारदाटी
सुरवरं ॥ १२ ॥ तुझीआज्ञानमनतां ॥ ब्रह्मादिकांचियामाथा ॥ साटवाजेजेसर्वथा ॥ माइतरांचीकथानेकोण ॥ १३ ॥ तुझेआज्ञेंभेणेंजाण ॥
वायूवागवानेमस्तभाण ॥ सूर्यचालवीदिनमान ॥ तुझेआज्ञेभेणगोविंदा ॥ १४ ॥ तुझेआज्ञेचेभयभार्गीं ॥ समुद्रमर्यादाउल्लंघी ॥ तुझ्याआज्ञे
चानियोगीं ॥ वर्षजिमेघीजवकाळें ॥ १५ ॥ तुझेआज्ञेचेअगाधथोरी ॥ स्वयंमृत्युवंदीशिरीं ॥ तोहीसकाळीप्रळयोकरी ॥ आज्ञेबाहेरीकदान
लिघे ॥ १६ ॥ तुझेआज्ञेचाअगाधथोरी ॥ ॥ उग्रसेनाचासेवाकरी ॥ माझाहेंएवढीथोरी ॥ मिथ्यामुरारीह्मणशील ॥ १७ ॥ तुवांपांडुनीकाव्या
वंदान ॥ गुरुपुत्रआणिलानेथ ॥ इंद्रकेलामानहता ॥ गोकुळींअर्जुनवर्षतां ॥ १८ ॥ इतरांचीगोठीकायशी ॥ हांउनीवस्तेवत्सापाशीं ॥ वेडालावि
धात्यासी ॥ शेखीगोवळहोशीनंदाज्ञा ॥ १९ ॥ बाणकेवारान्नाशुनी ॥ शिवआलाअभिकोपोनी ॥ तोत्वांजिंकिलाअर्धक्षणीं ॥ शार्ङ्गपाणीई
श्वरेश्वर ॥ २० ॥ तुझीभेटघ्यावयाकारणें ॥ उत्कंठानाहिंजनारायणें ॥ ब्राह्मणअपत्यहारानेणें ॥ तुझीभेटीवांछिणेसर्वदा ॥ २१ ॥ जेभक्तकाजप
बाननां ॥ सैन्यकरावयाअर्जुन ॥ क्षीरसागरींरिघोनिजाण ॥ कृष्णनारायणभेटले ॥ २२ ॥ दोहींबिभेटीचापरवडी ॥ संतजाणतीनिजआवडी ॥
दोघांमिठीपडलीगाढी ॥ निजात्मगोडीअभिनव ॥ २३ ॥ तेथअर्जुनाशीजालाव्यथा ॥ थिल्यांअंतरलांकृष्णानाथा ॥ नवशेषशयनहोयदेख
ना ॥ नारायणश्रीकृष्णां ॥ २४ ॥ कृष्णींविरालानारायण ॥ कींनारायणामाजीश्रीकृष्ण ॥ दोघांनाहींदोनपण ॥ स्वरूपपरिपूर्णपूर्णत्वें ॥ २५
॥ तोतूंभक्तकाजकैवारी ॥ लीलाविग्रहीअवतारधारी ॥ अवतारधरीनानापरी ॥ दीनोद्धारश्रीकृष्णा ॥ २६ ॥ यापरीगाहृषीकेशी ॥ अगाधम

हिमा तुझे पाशीं ॥ येचि अवतारीं आह्मासी ॥ प्रतीतीसी पैं आलें ॥ २७ ॥ अखंड ईश्वराची स्थिती ॥ अनावर्त ज्ञानस्फूर्ती ॥ अद्वयानंदा नाहीं
अच्युत निश्चितीं या हेतु ॥ २८ ॥ ऐसा तूं अनंत अपरांपर ॥ नियंत्या ईश्वराचा ईश्वर ॥ तरी तूं भक्तकरुणाकर ॥ तोही प्रकार अवधारीं ॥ २९ ॥
॥ पूर्वश्लोकाचा चरण ॥ ॥ यैरांचयनुसह मृगैः स्वयमीश्वराणां ॥ देवां दुर्धर जो नमस्कार ॥ तो तूं रिसां आणी वानरां ॥ स्वयें वंदेसी रामचं
द्रा ॥ लीलावताराचेनि नादें ॥ ३० ॥ तुवां बाळावरी कृपा करुनी ॥ यालागीं वेदनिष्ठ सावधानी ॥ तो तूं वानरांच्या कानीं ॥ गुज आलोचुनी सां
गशी ॥ ३१ ॥ तुझें ज्ञान न कळे वेदशास्त्रां ॥ तो तूं विचार पुससी वानरां ॥ अनुसरोनी त्यांचा मंत्रा ॥ उपाय हा रावर्तसी ॥ ३२ ॥ अर्याची अव
दानें पांजळें ॥ कदा न घसा यज्ञकाळें ॥ तो तूं वानरांचीं वनफळें ॥ खासी कृपाबळें सप्रेमें ॥ ३३ ॥ ऐसें भक्तांचें निजप्रेम ॥ तो तूं प्रतिपाळिसी मेघ
श्याम ॥ त्या तुज मार्जी नाहीं विषम ॥ तूं आत्माराम जगाचा ॥ ३४ ॥ ॥ तदशेषबंधो ॥ तूं अंतर्यामी निजसखा ॥ परमात्मा हृदयस्थ देखा ॥ तुज
मार्जी भूतां भौतिकां ॥ भिन्न आवांका असेना ॥ ३५ ॥ तूं जडातें चेतविता ॥ मूढां ज्ञानदाता ॥ सकळ जीवां आनंदविता ॥ तुझिया चित्स
ता जग नांदे ॥ ३६ ॥ मातापित्यावें सख्यत्व देखा ॥ तो प्रपंचयुक्त आवांका ॥ तूं हृदयस्थ निजसखा ॥ सकळ लोकां सुखदाता ॥ ३७ ॥ ऐसा
तूं सर्वांचा हृदयस्थ ॥ सर्वविद्यत्वें अतिसमर्थ ॥ जाणसी हृदयींचा वृत्तांत ॥ स्वामी कृपावंत तूं दीनाचा ॥ ३८ ॥ यापरी गा हृषीकेशी ॥ दीनद
याळु निजभक्तांसी ॥ ऐशिया सांडुनी स्वामी ऐशी ॥ कोण धनाधांसी भजेल ॥ ३९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ तं त्वाऽखिलात्मदयितेश्वरमाश्रिता
नां ॥ सर्वार्थदं स्वकृतविद्विसृजेत कोनु ॥ को वा भजेत् किमपि विस्मृतयेऽनुभूत्यै किं वा भवेन्न तव पादरजोजुषां नः ॥ ५ ॥ टीका ॥ विधाता आ
णी हरिहर ॥ हे मायागुणीं गुणावतार ॥ तूं मायानियंता ईश्वर ॥ भक्तकरुणाकर सुखदाता ॥ ४० ॥ त्या तुझी करितां निजभक्ती ॥ चारी पु
रुषार्थ चारी मुक्ती ॥ भक्तांसी लोटांगणीं येती ॥ येवढी अर्थप्राप्ती निजभक्तां ॥ ४१ ॥ निजभक्तांचें मनोगत ॥ तूं सर्वज्ञ जाणता भगवंत ॥ भ
क्तहृदयींचें हृद्गत ॥ जाणोनि सर्वार्थ तूं देशी ॥ ४२ ॥ भावार्थाचें भोक्तेपण ॥ जाणता तूं एक कृष्ण ॥ तुजवेगळें हें लक्षण ॥ आणिक कां जाणक

ळेना ॥ ४३ ॥ ऐसा स्वामी तूं उत्तमोत्तम ॥ तुझें निसांधकां सुखपरम ॥ आणीक नाहीं तुज समान ॥ तूं पुरुषोत्तम सर्वांचा ॥ ४४ ॥ तूं सर्वांचा
स्वामी होसी ॥ तूं कृपाळु निजभक्तांसी ॥ अर्भा विषादि नाना बाधेसी ॥ तुवां प्रल्हादासी लक्षिलें ॥ ४५ ॥ तुज भक्तांची कृपा भवळ ॥ उत्तानचर
णाचें तानें बाळ ॥ करोनि त्याचें वैराग्य शील ॥ ध्रुवासी अढळ तुवां केलें ॥ ४६ ॥ शत्रूचें भ्रूविभीषण ॥ तुज आलें अनन्य शरण ॥ त्याचें रूप स्तव
जाण ॥ सकुळी रावण उध्दरिला ॥ ४७ ॥ उकूनी बांधिलें वळीशीं ॥ शरण कृपा उपजली केशी ॥ त्याचे द्वारी द्वारपाळ होशी ॥ निजलाज जेशी
सांडुनी ॥ ४८ ॥ ऐशी भक्तकृपा तुजपाशीं ॥ भक्तहृदयी तूं जागसी ॥ ऐशा सांडुनी निजस्वामीशी ॥ कोण धनाधांसी सेविल ॥ ४९ ॥ देहा-
दि इंद्रियांचें सुख भासे ॥ तें तुझें निसुखलेशें ॥ तो तूं सकळ सुखसमावेशें ॥ प्रसन्न अनाथासी निजभक्तां ॥ ५० ॥ साधू जाणती तुझा महि
मा ॥ तूं ज्ञानियाचा अभेद आत्मा ॥ भक्तप्रिय पुरुषोत्तमा ॥ तुझा सुखें नाम भवभय ॥ ५१ ॥ तुझें सेवा चियासंतोष ॥ भक्तां सुखावलेनि
ज सुखें ॥ त्यासी देहद्वंद्व जन्मदुःखें ॥ स्वप्नीं हीं संमुख कदा न ऋती ॥ ५२ ॥ तुझा भजन सुखें तुझे भक्त ॥ विषयी होउनी विरक्त ॥ ते राज्य
समुद्रवयांकित ॥ थुंकोनि सांडिती तुझ्या तत्त्वें ॥ ५३ ॥ सकळ भोग वैभवेंसी ॥ सर्व आलिया भक्तांपाशीं ॥ ते उपेक्षिती तयांशी ॥ जेवीं राज
हंसीं थिल्लर ॥ ५४ ॥ जेवीं नरदेह भजनाच्या ठाईं ॥ तेवीं तूं सुखरूप कोणशी पाही ॥ दूरी असतां विदेही ॥ सर्वां गाई समसाम्यें ॥ ५५ ॥ ऐसा स्वामी
तूं हर्षकेशी ॥ सदां संतुष्ट निजभक्तांसी ॥ कठिणत्व नाहीं सेवेसी ॥ कैसें म्हणसी तें ऐक ॥ ५६ ॥ जाणें न लगे परदेशासी ॥ आणी अनवस
रु नाहीं सेवेसी ॥ भक्तांनिकट अहर्निशी ॥ तूं हृदयनिवासी परमात्मा ॥ ५७ ॥ सेवे लागी न लगे धन ॥ शरीरकष्ट न लगती जाण ॥ तुझा चर
णी ठेउनी मन ॥ तु स्वानंद घन तुष्टसी ॥ ५८ ॥ तूं तुष्टोनी कोणशी गिसें ॥ सांडिसी प्रपंचाचें क्लेश ॥ त्रिगुणांची ग्रंथि कुंठीनाशी ॥ अनायासें मिथ्य
त्वें ॥ ५९ ॥ ऐसा सुखसंव्य आणी कृपाळु ॥ निजस्वामी तूं दीनदयाळु ॥ तुझी सेवा सांडिती वरकळ ॥ मूर्ख केवळ भ्रांतिमंद ॥ ६० ॥ निमिषोनिमि
षाचा व्यापार ॥ तुझेंनि चालती साचार ॥ तुझे सेवेसी विमुख नर ॥ ते पामर अभाग्य ॥ ६१ ॥ तुझी सेवा सुखरूप केवळ ॥ ती सउपेक्षोनि

यांवरळ॥ विषयांचेंविषयकस्वोळ॥ जेंसर्वकाळवांछिती॥ ६२॥ आविषयांचाविषयक्लेश॥ थिनानिजसुखाचानाश॥ जन्ममरणाचा
विलास॥ दुःखअसोसभोगवी॥ ६३॥ त्याविषयांचाविषयदानें॥ इंद्रमहेंद्रकृपणाचित्तें॥ त्यासीभजनीजेविषयस्वार्थे॥ तेईनिश्चितेंअ
भाग्य॥ ६४॥ तुझाकृपानुभ्रभक्त॥ सुखसंपन्नअतिसमर्थ॥ संसारीहोतीअतिविरक्त॥ हेंनवलयेथेंनव्हेदेखा॥ ६५॥ तुझेचरणरज
जेसेवितां॥ पृथुजनकादीनृपती॥ त्यासीइंद्रादिकवंदिती॥ पायांलागतीरिधीसिधी॥ ६६॥ कगमोपायेंस्वरूपप्राप्ती॥ बळेंभोळेंज
नपावती॥ तेंसाउपायश्रीपती॥ कृपामूर्तीसांगावा॥ ६७॥ आकल्पकरितांतपस्थिती॥ जासिधींचानव्हेप्राप्ती॥ त्यासिधीभक्तांशरणाये
ती॥ ऐसाश्रेष्ठभक्तींपैंतुझी॥ ६८॥ आणीकसाधनेंकरितां॥ तुझेभजनंठेविल्याविना॥ सर्वसिधीयेतीशरणागता॥ स्वभावताभ
क्तांसी॥ ६९॥ यापरीतुझेउपकार॥ भक्तांप्रतीपडलेअपार॥ त्यासीतघडप्रत्युपकार॥ हरिचरणींसाचारजेस्वयेंथिरे॥ ७०॥ तेचिवि-
रालपणएसें॥ जेंबिंबप्रतिबिंबबिंबीप्रकाशे॥ कांघटाकाशाचेंनीआकाशें॥ होइजेजेसेंमहदाकाश॥ ७१॥ ऐसेंतुजमाजीनविरतां॥ प्रत्यु
पकारनयेहाता॥ जोपुरवीसर्वथास्वार्था॥ त्यासिविसरतांअधःपातु॥ ७२॥ ॥श्लोक॥ ॥नैवोपयंत्यपचितंकवयस्तवेशब्रह्मायु
षापिकृतमृध्दमुदःस्मरंतः॥ योंतर्बहिस्तनुभृतामशुभंविधुन्वन्नाचार्यचैत्यवपुषास्वगतिंव्यनक्ति॥ ६॥ ॥टीका॥ तुजमाजीनविर
तांसाचार॥ ब्रह्मायुहोउनीयांनर॥ योगयज्ञेंगुणितांअपार॥ प्रत्युपकारकदांनघडे॥ ७३॥ असोअज्ञानज्ञातेजन॥ करितांनानावि
धसाधन॥ तुझियाउपकाराउत्तीर्ण॥ अणुमात्रकदांनव्हती॥ ७४॥ तोउपकारकोणह्मणशी॥ निजभक्तांचाकल्मषांसी॥ सबाह्या
भ्यांतरनिर्दळिशी॥ उभयरूपेंसीकृपाळुवा॥ ७५॥ अंतरीअंतर्यामीरूपें॥ बाह्यसद्गुरुस्वरूपें॥ भक्तांचीसबाह्यपापें॥ सहितसंकल्पें
निर्दळिशी॥ ७६॥ अंतर्यामीआणीसद्गुरु॥ उभयरूपेंतूंकरुणाकरु॥ निरसुनीभक्तभवसागरु॥ निजनिर्धारुधरविशी॥ ७७॥
निजनिर्धाराचेंलक्षण॥ सहजेंविरेदेहाभिमान॥ सहजेंहारपेमीतूंपण॥ जन्मजरामरणमावळे॥ ७८॥ गेलियाजन्मजरामरण॥

१. सहजेंहोतांआनंदघन॥ ऐसेतुझियाकृपेजाण॥ उपकारीपूर्णनिजभक्त॥ ७९॥ ऐशीआपुलीस्वरूपस्थिती॥ भक्तांअर्पिसीकृपामूर्ती
॥ तोतूंनिजस्वामीश्रीपती॥ पूज्यत्रिजगतीत्रिदशांसी॥ ८०॥ ऐसेतुझेनिनिजप्रसादें॥ भक्तसकळवीजालेस्वानंदें॥ तेउरलेनीस्वानंदें॥
स्वानंदेंबोधेंवर्तेसीतूं॥ ८१॥ तेदेहीअसोनिविदेही॥ कर्मकरूनीअकर्तेपाहीं॥ ऐसेउपकारभक्तांचाठाईं॥ कैसेनिउतराईहोतील॥ ८२॥
तुजकांविहोइजेउत्तीर्ण॥ तुझेनिमनामनपण॥ तुझेनिबुध्दीसीनिश्चयोजाण॥ इंद्रियस्फुरणतुझेनी॥ ८३॥ निमिषोंनिमिषाचेंव्या
पार॥ तुझेनीचालतीसाचार॥ नीचनव्हेतुझेउपकार॥ उत्तीर्णनरकदानव्हती॥ ८४॥ जेंजेंकरावेंसाधन॥ तेंसिध्दीपावेतुझेकृपेन॥ त्या
तुजउत्तीर्णपण॥ सर्वथाजाणअसेना॥ ८५॥ यापरीकरूनीउपकार॥ तुवांउध्दरिलेथोरथोर॥ सुगमोपायेंभवसागर॥ तरतीभोळे
पणतेंसांग॥ ८६॥ सुगमोपायेंस्वरूपधामी॥ भोळेबाळेजनपावती॥ तेसाउपायश्रीपती॥ कृपामूर्तीसांगावा॥ ८७॥ तूंगेलिया
निजधामा॥ दीननरावयामेघःश्यामा॥ सुगमउपायाचामहिमा॥ पुरुषोत्तमामजसांग॥ ८८॥ ह्मणउनीघातिलेंलोटांगण॥ म
स्तकींधरिलेश्रीचरण॥ तरावयादीनजन॥ सुगमसाधनसांगिजेजी॥ ८९॥ उध्दवेंप्रार्थिलाश्रीपती॥ अवघेंउध्दरावयानिश्चि
ती॥ त्याचेंनिधर्मेत्रिजगती॥ त्यासीकृपामूर्तीतुष्टला॥ ९०॥ उध्दवेंप्रार्थिलाश्रीपती॥ तेणेंसुखावलाशफकहीचित्तीं॥ उल्हासोनी
स्वानंदस्थिती॥ ह्मणेपरिक्षितीसावध॥ ९१॥ सुगमउपायस्थिती॥ तारावयात्रिजगती॥ उध्दवेंविनविलाश्रीपती॥ त्यासीकृपा
मूर्तीतुष्टला॥ ९२॥ संसारतरणोपायबीज॥ ब्रह्मप्राप्तीचेंब्रह्मगुज॥ सुगमेंसाधेसहज॥ निजनेंअधोक्षजसांगेल॥ ९३॥ आ
बाळजनउध्दरायानिश्चिती॥ उध्दवेंप्रार्थिलाश्रीपती॥ त्याचेनिधर्मेंत्रिजगती॥ सुगमस्थितीतरेल॥ ९४॥ निजधामागेलिया-
श्रीकृष्णनाथा॥ दीननरावयासमस्त॥ उध्दवेंसंतुवांधिलायथ॥ ब्रह्मप्राप्त्यर्थप्रश्नोक्ती॥ ९५॥ उध्दवेंप्रार्थूनश्रीकृष्ण॥ उध्दराव-
यादीनजन॥ ब्रह्मप्राप्तीचीपदेजाण॥ सुगमसंपूर्णघातली॥ ९६॥ एवंउध्दवप्रश्नस्थिती॥ शुकरवस्करवांवचनोक्ती॥ तेंविपरि

क्षितीमती ॥ कनिश्चितीसांगत ॥ ९७॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीशुक उवाच॥ इत्यकथवेनात्यनुरक्तचेतसा पृष्टो जगत्क्रीडनकः स्वशक्तिभिः ॥गृहीतमूर्तित्रयईश्वरेश्वरो जगाद सप्रेममनोहरस्मितः ॥७॥ ॥टीका ॥ ॥ जोज्ञानियांचा शिरोमणी ॥ जोब्रह्मवाच्या मुकुटमणी ॥ जोयोगियांमाजी अग्रगणी ॥ जोसिद्धाश्रमीवंदिजे॥९८॥ जोब्रह्मज्ञानाचानिजधणी ॥ जोस्वानंदबोधाचा उदधी ॥ जोभूतदयेचाक्षीराब्धी तोशुकस्वबोधींबोलत ॥ ९९ ॥ पांडवकुळींअगाधकीर्ती ॥ कौरवकुळींनुझेनिभक्ती ॥ धर्मस्थापकत्रिजगतीं ॥ एकेंपरिक्षितिसभाग्या ॥ ॥२००॥ जगजेंभासेविचित्रपणें ॥ तेंजयाचेंलीळाखेळणें ॥ खेळणेंहीस्वयेंहोणें ॥ शेखींअलिप्तपणेंखेळवी ॥ १ ॥ विचित्रभासेजगजाण ॥ जाचेनिभागेंक्रीडेसंपूर्ण ॥ जगजाचेंक्रीडास्थान ॥ जगाजगपणजाचेनी ॥ २ ॥ ऐसाजगत्क्रीडनश्रीकृष्ण ॥ ईश्वराचार्यईश्वरआपण ॥ मायादिनिन्हीगुण ॥ जाचेनिपूर्णप्रकाशती ॥ ३ ॥ मायागुणीगुणावतार ॥ जेउत्पत्तिस्थितीक्षयकर ॥ ब्रह्माआणिहरिहर ॥ तेहीआज्ञाधारजयाचें ॥ ४ ॥ ऐशियाकृष्णाप्रती ॥ उद्धवेंसप्रेमविनंती ॥ केलीअतिविनीतस्थिती ॥ तेणेंश्रीपतीतुष्टला ॥ ५ ॥ बहुतिंप्रार्थिलाश्रीकृष्ण ॥ तोआपुलाकार्यार्थजाण ॥ उद्धवेंकेलाविज्ञिनप्रश्न ॥ जगदोद्धारीउपकारी ॥ ६ ॥ एकोनी उद्धवाचीप्रश्नोक्ती ॥ तोषेतोषलाश्रीपती ॥ कगमोपायेंब्रह्मप्राप्ती ॥ तेसाधनस्थितीसांगत ॥ ७ ॥ बाळभोळेसात्विकजन ॥ सवेंगपावतीसमाधान ॥ तोउद्धवप्रश्नेंश्रीकृष्ण ॥ सोपेंब्रह्मज्ञानसांगत ॥ ८ ॥ ज्ञानमार्गीचिकापडी ॥ जीवेंसर्वस्वेंघालाउडी ॥ उद्धवप्रश्नाचेआवडी ॥ ब्रह्मजाडेजोडीकगमत्वें ॥ ९ ॥ लेउनीसोहममते चीबिडी ॥ जेपहिलेंअभिमानबांधवडी ॥ त्याचीहांकदकाधडफुडी ॥ उद्धवेंगाढीविंतिली ॥ १० ॥ उद्धवाचेंभाग्यथोर ॥ प्रश्नकेलाजगदुपकार ॥ तेणेंतुष्टलासारंगधर ॥ अतिसादरबोलत ॥ ११ ॥ दीनोद्धाराचाप्रश्न ॥ उद्धवेंकेलाअतिगहन ॥ तेणेंसंतोषोनीश्रीकृष्ण ॥ हांस्यवदनबोलत ॥ १२ ॥ कृष्णवदनअतिसुंदर ॥ तेंहीहास्ययुक्तमनोहर ॥ अतिउल्हासेंशार्ङ्गधर ॥ गीरागंभीरबोलत ॥ १३ ॥ ॥श्लोक ॥ श्रीभगवानउवाच ॥ हंततेकथयिष्यामी ममधर्मान्सुमंगलान् ॥ यान्श्रद्धयाचरन्मर्त्यो मृत्युंजयतिदुर्जयं ॥ ८ ॥ ॥टीका ॥ जोभगवाचेंसोलीं

भा
७

वसार ॥ जो ज्ञानाचें निर्जजिव्हार ॥ जो चैतन्याचा चमत्कार ॥ जो चराचरपरादिकां ॥ १४ ॥ तो मेघगर्जोनी गंभीर ॥ स्वानंदें बोलु सारंग
धर ॥ ह्मणे उद्धवा धन्य धन्य साचार ॥ तुझा प्रश्न मींनिवालों ॥ १५ ॥ चाळ्या भोळ्या ब्रह्मप्राप्ती ॥ पावावया सुगमस्थिती ॥ ये अर्थी दादुगी
माझी भक्ती ॥ ती सांगेन मी अपर्ती सदावस्य ॥ १६ ॥ माझें करितां अनन्य भजन ॥ मी सर्वथा भक्ताधीन ॥ तेथ जाती गोत ज्ञातेपण ॥ उत्तम नीच
वर्ण मानह्मणे ॥ १७ ॥ जेणें घडे भजन परम ॥ ते सांगेन भागवत धर्म ॥ जेणें निरसे कर्माकर्म ॥ मरण जन्म छेदक ॥ १८ ॥ जे धर्म स्वयें आ
चरितां ॥ समूळ निर्दळी भवव्यथा ॥ जो धर्माचा स्वभावता ॥ सुखसंपन्न ना साधकां ॥ १९ ॥ जे स्वयें धर्म आचरतां ॥ निरसी असत्य दो
षकथा ॥ जे सादरें धर्म ऐकतां ॥ विषयावस्था निर्दळी ॥ २० ॥ माझे धर्म अतिसुमंगल ॥ दोष दाहक कळिमळ ॥ मंगळाचें हि परम मंग
ळ ॥ भजन केवळ पैं माझें ॥ २१ ॥ श्रद्धेन आचरतां माझे धर्म ॥ माझा निजरूपीं उपजे प्रेम ॥ तेणें हारपे भवभ्रम ॥ मरण जन्म असेना ॥
॥ २२ ॥ जो मृत्यु ब्रह्म्याचा ग्रासकरी ॥ हरीहरातें मृत्यु मारी ॥ मृत्यु दुर्जय संसारीं ॥ सुरासुरां कोपिजे ॥ २३ ॥ त्या मृत्यूचें खणाणि रखन ॥ पा
डुनी कळिकाळाचें दान ॥ अद्वय भजन माझे भक्त ॥ सुखें नांदत संसारीं ॥ २४ ॥ जेणें निवारे दुर्जय मरण ॥ ऐसें भजन ह्मणसी कोण ॥ एक
त्याचें ही लक्षण ॥ तुज मी संपूर्ण सांगेन ॥ २५ ॥ उद्धवा तूं माझा निजसखा ॥ यालागीं निजभजन आवांका ॥ आरंभूनी पूर्वपिठिका ॥ सं
क्षेपें देव तासांगेन ॥ २६ ॥ कोटिशस्त्र स्वरूपत्यापाहें ॥ न ह्मीनो शूरवांचलारांहे ॥ तो चित्रवर्म चिन्ही एकं घायें ॥ मरणला हेनाल्काळ ॥ २७ ॥ ते वि
करितां नाना साधन ॥ अनिवार्य जन्म मरण ॥ त्यासी माझें हें संक्षेप भजन ॥ समूळ जाण निर्दळी ॥ २८ ॥ कृष्णा घनःश्याम महाघन ॥ उ
द्धवचातक लागीं जाण ॥ वर्षला स्वानंद जीवन ॥ तेणें त्रिभुवन सुखावा हाये ॥ २९ ॥ लोटांगण या वर्षाकाळ ॥ शारदीचें निर्मळ जळ ॥ ते वि-
सुखाचे सुखकल्लोळ ॥ भजनें केवळ एकुणा तिसावा ॥ ३० ॥ एकादशाचिया अंतीं ॥ सुगमत्वें ब्रह्मप्राप्ती ॥ तदर्थ उत्तमोत्तम भक्ती ॥ स्व
येंश्री पती सांगत ॥ ३१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ कुर्यात्सर्वाणिकर्माणी मदर्थं शनैकः स्मरन् ॥ मय्यर्पितमनश्चित्तो मद्धर्मात्ममनोरतिः ॥ १ ॥

॥ टीका ॥ ॥ देशाचारें कुळाचारें ग्रामें ॥ वृध्दाचारादि जेथें ॥ जे कां वेदोक्त नित्य नैमित्यें ॥ कर्में समस्तें या नांव ॥ ३२ ॥ माझे निजउद्देशें क-
र्में जे येथें ॥ या नांव साधारण मदर्थ ॥ कर्मास बाध्य म जो दे स्वर्थे ॥ मुख्यत्वें मदर्थ या नांव ॥ ३३ ॥ सकळ कर्में माझेनी प्रकाशें ॥ कर्मक्रिया
माझेनि भासे ॥ ऐसें समूळ कर्म जेथें दिसे ॥ तें अनायासें मदर्थ ॥ ३४ ॥ कर्मा आदी मी कर्ता ॥ कर्मीं कर्मसिध्दीचा मी दाता ॥ कर्मीं कर्म
चा मी फळभोक्ता ॥ या नांव कृष्णार्पणता कर्माची ॥ ३५ ॥ सहसा ऐसें न करवे मन ॥ तें हें शनैः शनैः अनुसंधान ॥ अखंड करितां आपण ॥
स्वरूपीं प्रवीण मन होय ॥ ३६ ॥ मनासी नावडे अनुसंधान ॥ तें करावें माझें स्मरण ॥ माझेनि स्मरणें मन जाण ॥ धरी अनुसंधान म
द्भजनीं ॥ ३७ ॥ भजन अभ्यास परवडी ॥ मनासी लागे निजात्मगोडी ॥ तेथें मन निश्चयें दे बुडी ॥ दृढ अहंता सोडी अभिमान ॥ ३८ ॥
माझ्या स्वरूपा वेगळें कहीं ॥ मनासी रिघावया वाट नाहीं ॥ ऐसें मन जडे माझ्या ठांई ॥ मदर्पण पैं हीं या नांव ॥ ३९ ॥ ऐसें मद्रूप निश्चय मन ॥ तरी अ
खंड माझें भजन ॥ माझिया भक्तां स्तव जाण ॥ परम पावन मद्भक्त ॥ ५० ॥ म्हणशी विषयनिष्ठ मन ॥ कदा न धरी अनुसंधान ॥ तेंचि अर्थींचा
उपाय पूर्ण ॥ स्वयें श्रीकृष्ण सांगत ॥ ४१ ॥ ॥ श्लोक ॥ देशान्पुण्यानाश्रयेत मद्भक्तैः साधुभिः श्रितान् ॥ देवासुरमनुष्येषु मद्भ-
क्ताचरितानि च ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ देश पावन कुरुक्षेत्र ॥ अयोध्या देश पवित्र ॥ गंगायमुनेचें अंतर ॥ पवित्र अपार अर्बुदाचळ ॥ ४२
॥ कलापग्राम नंदिग्राम ॥ पावन देश बदरिकाश्रम ॥ पंचवटी श्रीरामाश्रम ॥ पावन परम गौतमीतट ॥ ४३ ॥ जे भला गे श्रीरामचरण ॥
पावन देश दंडकारण्य ॥ मथुरा गोकुळ वृंदावन ॥ परम पावन ब्रह्मगिरी ॥ ४४ ॥ पावन पांडुरंगक्षिती ॥ जे कां दक्षिणद्वारावती ॥ जेथ विरा
जे विठ्ठलमूर्ती ॥ नामें गर्जती पंढरी ॥ ४५ ॥ निर्दळी सकळ पापासी ॥ पंचक्रोशी जे कां काशी ॥ पुण्य देश वाराणशी ॥ साधकांसी अतिसा
त्य ॥ ४६ ॥ पुण्य सरिता जेथ वाहती ॥ तेही साधकां पावन स्थिती ॥ गंगा यमुना सरस्वती ॥ शांबरवती वैतरणी ॥ ४७ ॥ गंडकी नर्मदा
तपती ॥ गोदावरी भीमरथी ॥ कृष्णा वेण्या तुंगा गोमती ॥ पावन क्षिती श्रीशैल्य ॥ ४८ ॥ कावेरी चें उभय तीर ॥ पवित्र क्षिती चिदंबर ॥

सरीतामतीचीपवित्र॥ जिचेजळेंनरपावन॥ ४९॥ कृतमालापयस्वीनी॥ अतिपवित्रताम्रपर्णी॥ पवित्रक्षितीनैमिषारण्या॥ साधकां
लागोनीकृसेव्य॥ ५०॥ असोपवित्रनीचेंमहिमान॥ पावनापावनआहेआन॥ जेथेंवसलेभक्तसज्जन॥ तोदेशपावनसर्वार्थी॥ ५१॥
जोगावींवसतोमाझाभक्त॥ सत्संगेंतोगांवपवित्र॥ जेदेशींवसतीसाधुसंत॥ तोदेशपुनीतत्यांचेनी॥ ५२॥ भक्तांचावारालागेजिकडे
॥ अतिपवित्रताहोयतिकडे॥ तेसत्संगतुजासीघडे॥ पवित्रताजोडितयासी॥ ५३॥ चंदनाचेसंगतीवरी॥ कृवासहोतांअरीबोरी॥
त्यांतेंदेववंदितीशिरीं॥ तेविसाधकाकरीसत्संग॥ ५४॥ जेंकेवळकाष्ठकोरडें॥ संगेंमोलपावलेंगाढें॥ त्याचीश्रीमंताचाडपडे॥ मस्त
कींचढेहरिहराच्या॥ ५५॥ जैंनिजभाग्याचीसंपत्ती॥ तैंविजोडेसत्संगती॥ सत्संगेंपावनहोती॥ जाणनिश्चितंसाधक॥ ५६॥ माझे
स्वरूपींजाचेंचित्त॥ अखंडजडलेंभजनयुक्त॥ त्यासींचबोलिजेमद्भक्त॥ तेचिसंतसज्जन॥ ५७॥ माझेभक्तांचेंआचरित॥ कृनरअसु
रवंदित॥ साधकींहीतेंचियेथें॥ स्वयेंनिश्चितसाधावें॥ ५८॥ जेंमर्पणविनटलेंभक्तांसी॥ नारदप्रल्हादअंबर्षी॥ तेंचिभक्तांअहर्निशी॥
साधकेंसमभावेंसीसाधावी॥ ५९॥ ॥श्लोक॥ ॥ पृथक्सत्रेणवामह्यंपर्वयात्रामहोत्सवां॥ कारयेत्गीतनृत्याद्यैर्महाराजविभूति
भिः॥ ११॥ ॥टीका॥ ॥ वार्षिकयात्रापर्वपूजा॥ भावेंअर्पावीअधोक्षजा॥ छत्रचामरादिध्वजा॥ गरुडध्वजांकितचिन्हीं॥ ६०॥ ऐ
शियामहाराजविभूती॥ देवाशीअर्पाव्याश्रद्धास्थिती॥ भजनालागींअहोरात्रीं॥ उल्हासचित्तींअनिवार॥ ६१॥ अश्वगजादिआरो
हण॥ शेषशयनगरुडासन॥ महामहोत्सवनरयान॥ रथोत्सवजाणकरावा॥ ६२॥ टाळघोळनिशाणभेरी॥ शंखमृदंगमंगळतुरीं॥
नादनसमायअंबरीं॥ जयजयकारींगर्जती॥ ६३॥ तेथगीतनृत्यपवाडे॥ कीर्तनकरावेंवाडेंकोडें॥ तुंबरींआखर्शावागडे॥ देवासुदधरा
वें॥ ६४॥ तोडकरूनीवांकडें॥ वांकुलीदावावीदेवाकडे॥ वर्णावेदेवाचेपवाडे॥ रंगापुढेंगर्जत॥ ६५॥ गोपाळकाल्याच्याविन्यास॥ रा
सक्रीडेचाउल्हास॥ गोपाळवेशाचाविलास॥ मनोहरवेशदावावा॥ ६६॥ दावावीमल्लखाडियांचीपरी॥ झोंबीध्यावीनानाकुसरी॥

दंडीमुंडपींडरांशीरीं॥ परस्परींहाणत॥६७॥ मल्लविद्येचाआस्फडी॥ थडकहाणोनियांगादी॥ मल्लमर्दनापरवडी॥ रंगींखुडीउभ
वावी॥६८॥ कुवलयापीडणउन्मत्त॥ त्याचेउपटोनीगजदंत॥ गोपाळवेशेंडुल्लत॥ रंगा आंतमिरवावें॥ ६९॥ वानावीदेवाचीवाटीव॥
करावीदेवाचीभाटिव॥ ऐसेदाउनीहावभाव॥ महामहोत्सवकरावा॥ ७०॥ असत्यासामर्थ्यवैभव॥ स्वयेंकरावेसकळउत्साह॥ जानकी-
मिळोनियांसर्व॥ महोत्सवसर्वकरावे॥ ७१॥ ऐशियाअनन्यआवडी॥ भजनकरितांचढोवढी॥ माझियाभक्तिचालागलागोडी॥ जो
डिलेंजोडीहरिप्रेम॥ ७२॥ सप्रेमभक्तीकरितांजाण॥ तेणेंमीभक्तासीतुष्टमान॥ माझेंअंतरंगभजन॥ मद्भक्तआपणस्वयेंलाहे॥
॥७३॥ अंतरंगभक्तिह्मणसीकोण॥ तेंभक्तीचेंनिजलक्षण॥ उद्धवाप्रतीश्रीकृष्ण॥ स्वमुखेंआपणसांगत॥ ७४॥ ॥श्लोक॥ ॥मामे
वसर्वभूतेषुबर्हिरंतरपावृतं॥ ईक्षेतात्मनिचात्मानंयथास्वममलाशयः॥१२॥ ॥टीका॥ भावेंकरितांमाझीभक्ती॥ शुद्धहोयचित्तवृत्ती
॥ तेणेंआत्मदृष्टीचीस्थिती॥ गुरुकृपापावतीमद्भक्त॥ २७५॥ पाहांतांनिजात्मदृष्टीवरी॥ मीसर्वभूतांचाअंतरीं॥ अंतरींचहानिर्धारीं
॥ नवभूताबाहेरीमजदेखे॥ ७६॥ जोपरावरादिअनंत॥ तोमीसभाग्यभूतांभगवंत॥ मीतोचिहोयमाझाभक्त॥ मिळोनिमजआंत
मद्रूपें॥ ७७॥ जैसजैशीमाझीव्याप्ती॥ तैसतैशीभक्तांचीस्थिती॥ जंजंदेखेभूतव्यक्ती॥ तेथसबाह्यप्रतीतीमद्रूपें॥ ७८॥ जेवीघटा
माजीघटाकाश॥ तेंचिघटासबाह्यमहदाकाश॥ तेवींभूतांसबाह्यमीचिहुलास॥ महारहिवासनिजरूपें॥ ७९॥ निश्चयेंसीनि
जभजती॥ भगवद्भावसर्वाभूतीं॥ तेचिभक्तांचीभजतीस्थिती॥ यथानिगुतीहरीसांगे॥ ८०॥ ॥श्लोक॥ इतिसर्वाणिभूतानिमद्भा
वेनमहाद्युते॥ सभाजयन्मन्यमानोज्ञानंकेवलमाश्रितः॥१३॥ टीका॥ उद्धवातुझेंभाग्यअमूप॥ तूंज्ञाननिधीकैवल्यदीप॥ सर्वभू-
तींमाझेंरूप॥ चित्स्वरूपसबाह्य॥ ८१॥ यापरीगासर्वभूतीं॥ माझ्यास्वरूपाचीअनंतस्फूर्ती॥ लक्षोनीजोकरीभक्ती॥ नानाव्यक्तिसम
भावें॥ ८२॥ भिन्नरूपभिन्ननाम॥ भिन्नस्थितीभिन्नकर्म॥ जगदेखतांहीविषम॥ मद्भक्तांसममद्भावें॥ ८३॥ भूतेंदेखतांहीभि

आवेंज्ञान ॥ मद्भावभजसमान ॥ त्यासीसकप्रसन्नभक्तीमाझी ॥ ८४ ॥ जासीप्रसन्नमाझीभक्ती ॥ त्याचाआज्ञाधा
रकमेंश्रीपती ॥ जोभगवद्भावेंसर्वभूतीं ॥ भजनस्थितीसकनिश्चित ॥ ८५ ॥ आशंका ॥ तुझीवेदाज्ञानवप्रमाण ॥ अतिशयेपूज्यब्राह्म
ण ॥ उपेक्षावेआस्कर जन ॥ चांडाळजाणअतिनिंद्य ॥ ८६ ॥ कर्मभ्रष्टजजेलोक ॥ त्यांचेंपाहोंनयेमुख ॥ हेवेदमर्यादादेख ॥ तुवांनिष्टंकनेमि
ली ॥ ८७ ॥ तेथसर्वभूतींसमान ॥ केवीघडेभगवद्भजन ॥ ऐसाविकल्पकरूंलमन ॥ तरीऐकमहिमानभक्तीचें ॥ ८८ ॥ जेवींआंधाराशी
सबळराती ॥ तंवविप्रप्रतिष्ठादीपस्थिती ॥ नेथंउगवल्यागभस्ती ॥ दीपाचीदीप्तीअसतांचिनाहीं ॥ ८९ ॥ जंववरीदृढअज्ञान ॥ तंवचीवेदाज्ञा
प्रमाण ॥ असीमाझेंअभेदभजन ॥ नयासीवेदआपणस्वयेंवंदी ॥ ९० ॥ वेदबापुडातोकिती ॥ जासीमाझीअभेदभक्ती ॥ त्यासींमीवंदी
श्रीपती ॥ सदावशवर्तीनयाचा ॥ ९१ ॥ अभेदभक्तीजेथपुरी ॥ मीनाटिकारूत्यांचेघरीं ॥ त्याचासंसारमाझेशिरीं ॥ योगक्षेमकरीमीत्याचा
॥ ९२ ॥ अभेदभक्तीचेंमहिमान ॥ तिचापायांलागेआत्मज्ञान ॥ तेथवंद्यनिंदसमसमान ॥ विषमीहाजाणविकारेंना ॥ ९३ ॥ श्लोक
॥ ॥ ब्राह्मणेपुल्कसेस्तेनेब्रह्मण्येऽर्केस्फुलिंगके ॥ अक्रूरेक्रूरकेचैवसमदृक्पंडितोमतः ॥ १४ ॥ ॥ टीका ॥ जोवेदोक्तपदरजजाण ॥
॥ पवित्रहोइजेआपण ॥ ऐसेपुण्यपूज्यजेब्राह्मण ॥ त्याचाहदयींचरणहरीवाहे ॥ ९५ ॥ ऐसेअतिवंद्यजेब्राह्मण ॥ आणीचांडाळामा
जीनिंद्यकर्म ॥ तोश्वपचुईजवरांसमान ॥ हरीरूपेंजाणभक्तरूपें ॥ ९६ ॥ श्वपचआणीब्राह्मण ॥ अतिभेदेंविषमपण ॥ आत्मदृष्टीपाह
तांजाण ॥ दोघेसमानचिद्रूप ॥ ९६ सुवर्णविष्णूसुवर्णश्वान ॥ एकपूज्यएकहीनजिंकुजातजाण ॥ निंद्यवंद्यजाणआत्मतींतैसे ॥ ९७ ॥
जेवींडावाउजवादोनीहात ॥ एकनरकींएकपुण्यार्थ ॥ हाकर्माकर्मविपरीतार्थ ॥ समानचिंतनज्याचेंत्यासी ॥ ९८ ॥ जोवंद्यचिब्रह्मस्तवचो
री ॥ जोब्राह्मणाअतिउपकारी ॥ दोघेनिजात्मनिर्धारी ॥ सद्रूपेंकरीसमसाम्य ॥ ९९ ॥ जोसर्वस्वब्राह्मणाचादाता ॥ कांजोब्राह्मणाचा
अर्थहरिता ॥ दोंहींसीकर्माचीविषमता ॥ निजात्मतासमान ॥ ३०० ॥ सूर्यआणीखद्योत ॥ तेजेंविशेषभेदभासत ॥ निजात्मतेजेंपा

हानांतेथ॥ समसाम्यहानांदोंहींसीं॥ १॥ दावाग्नीआणिदिवा॥ भेदभासेतेजवैभवा॥ निजतेजेंसमानभावा॥ तैंतेजप्रभावाआत्म
त्वेंसमान॥ २॥ कर्पुरामींसोज्वळकुडी॥ राईसंगेंतोनडफडी॥ तेंविसत्वनमपरवडी॥ अशांती आणिगाढीक्रोधावस्था॥ ३॥ एक
सत्ववृत्तीअतिशांत॥ कांजोक्रोधनामसक्रूरयुक्त॥ गुणवैषम्येंभेदभासत॥ आत्मत्वेंनिश्चिनसमसाम्य॥ ४॥ एकआपत्काळींसर्व
सत्ता॥ होयएकाचाप्राणरक्षिता॥ एकप्राणदात्याचाघाता॥ प्रवर्तेक्रूरनाकुनभजो॥ ५॥ हेंपुण्यपापविषमताजाण॥ ऐसेंहीठाईं
भक्तसज्ञान॥ वस्तुदेखतासमसमान॥ उभयतांजाणनिजात्मबोधें॥ ६॥ वृक्षासीजोप्रतिपाळी॥ कांजोघावघालीमुळीं॥ दोघांहीं
समानपुष्पांफळीं॥ तेवींआत्ममेळींघातकअघातीं॥ ७॥ द्विजांचेसोंवळेंधोत्र॥ कांमदयपीयाचेंमळीनवस्त्र॥ सूत्रस्पृष्टीसमानसू
त्र॥ मद्यकस्पर्शकारआत्मत्वतैसे॥ ८॥ मद्यकआणिस्पर्शकर्ता॥ भजनीसमानमद्भक्ता॥ हेंचौथेंभक्तीचीअवस्था॥ अपावसर्व-
थाविघ्नशके॥ ९॥ जेथुनीयेवोंपावेअपावो॥ तेथेंचिदेखनीभगवद्भावो॥ तेव्हांअपावनोचिउपावो॥ मद्भक्तांपाहाहोमद्भजनीं॥ १०॥
ईश्वरआणीपाषाण॥ भजनींमद्भक्तांसमान॥ हेंभक्तीचेंमुख्यलक्षण॥ चौथीभक्तीजाणयानांव॥ ११॥ स्वकर्मधर्मवर्णाचार॥ करि
तांहीनिजव्यवहार॥ जासींसर्वभूतींमदाकार॥ तोभक्तसाचारप्रियमाझा॥ १२॥ जासीसर्वभूतींबुध्दीसमान॥ तेचिभक्तीतेंविज्ञान
॥ तोचिस्वानंदसमाधान॥ सत्यसज्ञानमानिती॥ १३॥ असोसज्ञानाचीकथा॥ जासींसर्वभूतींसमता॥ तोमजलाहीमानलातत्व-
ता॥ मोक्षसर्वथावंदात्यातें॥ १४॥ योगयागज्ञानध्यान॥ सकळसाधनामाजीजाण॥ मुख्यत्वेहेंचिसाधन॥ तेंचिनिरूपणहरिसांगे
॥ १५॥ ॥ श्लोक॥ नरेष्वभिक्ष्णंमद्भावंपुंसोभावयतोचिरात्॥ स्पर्धाऽसूयातिरस्कारः साहंकाराबियंतिहि॥ १५॥ टीका॥ ॥
जोश्रोत्रीसदाचारउत्तम॥ कांजेजातिस्वभावेंअधम॥ कांअनाचारींअकर्मी॥ येथेंसद्भावेंसमदेखेजोवस्तु॥ १५॥ चराचरींभगवद्भा
वो॥ देखणेहाशब्दप्रभावो॥ तरीनराचाचवडांईदेवो॥ साक्षेपेंपाहाहोकांसांगे॥ १६॥ मनुष्याचागांयींजाण॥ प्रगटदिसतीदोषगुण॥ ते

थेंसाद्येपेंआपण ॥ ब्रह्मपरिपूर्णपाहावें ॥ १८ ॥ चौऱ्याशीलक्षयोनीअपार ॥ त्यांतचेशीलक्षनव्वदसहस्त्र ॥ नवशेंनव्याण्णवयोनी अ
साचार ॥ मुक्तनिरंतरगुणदोषार्थी ॥ १९ ॥ परीमनुष्ययोनीचाठाईं ॥ दोषनदेखजोपाहीं ॥ नोनिंदीनोचिविंदी ॥ अन्यथानाहीं २९
पदार्थी ॥ २० ॥ मनुष्यदेहींब्रह्मभावो ॥ देखतांहीसभाग्यपाहाहो ॥ बहुमुक्तीचानोविरावो ॥ जगींनिःसंदेहतोनाणक ॥ २१ ॥ सर्वभू
तींभगवद्भजन ॥ ऐसेंजासींअखंडसाधन ॥ त्यानराचादेहाभिमान ॥ क्षणार्धजाणस्वयेंजाय ॥ २२ ॥ जानोदेहाचाअहंकार ॥ नि
घेसकुटुंबसपरिवार ॥ स्पर्धाआसूयातिरस्कार ॥ येणेविसत्वरसमूळनिघे ॥ २३ ॥ देहींममतानोचिअभिमान ॥ आपुल्याज्ञानेंसी
समान ॥ त्याचेंनिर्भछनजेंज्ञान ॥ स्पर्धाजाणयानाव ॥ २४ ॥ आपणाहुनीअधीकज्ञान ॥ ऐसेंजाणोनीआपण ॥ त्याचेगुणीदोष
कडेरोपण ॥ करणेंतेंजाणआसूया ॥ २५ ॥ भाविकजेसाधकजन ॥ त्याचेंसांडुनीटाकीसाधन ॥ धिःकारुनीनिभर्छीपूर्ण ॥ तिरस्का
रजाणयानाव ॥ २६ ॥ इत्यादिदोषसमुदायो ॥ घेउनीपळेअहंभावो ॥ सर्वभूतींभगवद्भावो ॥ देखतांचपाहाहोतत्काळ ॥ २७ ॥ सर्वभू
तींसमत्वेंभजतां ॥ येणेंपूर्णब्रह्मलाभहातां ॥ हेंश्रेष्ठसमाधानतत्वतां ॥ साधकावस्थानरदेहीं ॥ २८ ॥ सांडावेंममतेचेंकाज ॥ सांडावें
योग्यतेचेंभोज ॥ सांडावालौकिकाचालाज ॥ ब्रह्मसायुज्यतेंलाभे ॥ २९ ॥ सांडावादेहगर्वता ॥ सांडावीसन्मानअहंता ॥ सांडावीश्रे
ष्टत्वपूज्यता ॥ ब्रह्मसायुज्यतातेंलाभे ॥ ३० ॥ तात्काळहोईजेब्रह्मपूर्ण ॥ याप्रामनिसुगमसाधन ॥ कोणाहिनकरावेंजाण ॥ लोके
षणाजादारुणजनासी ॥ ३१ ॥ सांडावीवर्णाभिमान ॥ स्वयेंसांडुनीजाणपण ॥ अणुरेणुसीलोटांगण ॥ घालितांपूर्णब्रह्मप्राप्ती ॥
॥ ३२ ॥ जोसांडीलोकेषणाचीलाज ॥ त्याचेंतात्काळहोयकाज ॥ तोचिविश्वाचेंनिजगुज ॥ येथेंअधोक्षजसांगत ॥ ३३ ॥ ॥ श्लोक ॥
॥ विसृज्यस्मयमानान्स्वान्दृशंव्रीडांचदैहिकं ॥ प्रणमेद्दंडवद्भूमावाश्वचांडालगोखरं ॥ १६ ॥ टिका ॥ ॥ सुहृदादेखतांलोटां १
गण ॥ घालतांहासतीलसंपूर्ण ॥ यालागींविदेशींआपण ॥ घालावेलोटांगणगोखरश्वान ॥ ३४ ॥ ऐसालौकिकाचालाज ॥ धार-

तोसिध्दीनदेकाज ॥ लोटांगणाचें निजभोज ॥ सहजीं सहजसद्भावें पाशीं ॥ ३५ ॥ सासूसासराजांवई ॥ इष्टमित्रव्याहीभाई ॥ जासीदे
खनाविषाद ॥ धिरंजें देहीं लाजोनी ॥ ३६ ॥ त्यांचि देखतां आपण ॥ लाजसांडोनियां जाण ॥ चांडाळादि हीनजन ॥ गोखरश्वानें वंदावीं ॥ ३७
॥ नेंही ऐसें गा वंदन ॥ दंडाचेपरी आपण ॥ सर्वभूतीं लोटांगण ॥ समसाम्यें जाण घालावें ॥ ३८ ॥ नेथें भव्य ब्राह्मण ॥ तो अंत्यजादिहीनज
न ॥ याचा ठाईं लोटांगण ॥ सारिखें जाण सद्भावें ॥ ३९ ॥ गायगाढवशूकरश्वान ॥ यांचा ठायीं आपण ॥ दंडवत लोटांगण ॥ सद्भावें सं
पूर्ण घालावें ॥ ४० ॥ साधावया निजकार्य पूर्ण ॥ लोकलाज सांडी खणोन ॥ मार्जार भृंगी मुरकुट जाण ॥ त्यांसी ही लोटांगण दंडप्राय ॥ ४१ ॥
भावें वंदितां खरखरज ॥ प्रगटे भगवद्भजन निज ॥ त्यजूनि स्वजनाची लाज ॥ वंदी निजभोज्य लोटांगणेंसी ॥ ४२ ॥ त्यजूनि संदेह विषमता ॥
१ नोकळे जे हाणोनि लाना ॥ भगवद्दृष्टी सर्वभूतां ॥ घालावें नन्वतां लोटांगण ॥ ४३ ॥ ह्मणसी ऐसें हें साधन ॥ कोठवरी करावें आपण ॥
तेंचि मर्यादा निरूपण ॥ स्वयें श्रीकृष्ण सांगत ॥ ४४ ॥ श्लोक ॥ यावत्सर्वेषु भूतेषु मद्भावो नोपजायते ॥ तावदेवमुपासीत वाङ्मनःका
यवृत्तिभिः ॥ १७ ॥ टीका ॥ आपुला देह घालोनि पुढें ॥ जें जें भूत दृष्टी आतुडे ॥ तेथ भगवद्भावें वसा पडे ॥ वाडेंकोडें निश्चित ॥ ४५ ॥ दृष्टी
पाहातां तें जें भासे ॥ दृष्टी नातुडतां जें जें दिसे ॥ तें तें जासी अनायासें ॥ तें माझें आपैसें चिद्रूप ॥ ४६ ॥ मनाचे कल्पनें जें जें आलें ॥ कांक
ल्पनेंनी न जें ठेलें ॥ तें तें जासी अनुभवा आलें ॥ स्वरूप आपुलें मद्रूप तें ॥ ४७ ॥ कायिक कर्माचार ॥ वैदिक लौकिक आचार ॥ तें जासी दि
सती मदाकार ॥ चराचर मद्रूपें ॥ ४८ ॥ जागृती स्वप्न सुषुप्तीसी ॥ देखिजे भोगिजे जाकरवासी ॥ तें तें मद्रूप जासी ॥ निश्चयेंसी वसावें ॥
॥ ४९ ॥ स्वाभाविक जे व्यापार ॥ देहीं निपजतां अपार ॥ जासी मद्रूप साचार ॥ निश्चयें निर्धार दळेना ॥ ३५० ॥ ऐशी नोडवतां अवस्था ॥ स
र्वभूतीं भगवद्भावना ॥ भजावें गा नत्वता ॥ निजस्वार्था लागुनी ॥ ५१ ॥ हे सांडूनि भजनावस्था ॥ नाना साधनीं प्रयास करितां ॥ माझा अ
नुभवाची वार्ता ॥ नचढे हाता कल्पांतीं ॥ ५२ ॥ ऐसें जाणुनियां आपण ॥ सर्वभूतीं भगवद्भजन ॥ करावें निश्चयेंसीं जाण ॥ हे आज्ञा

संपूर्णपैमाझी ॥ ५३॥ सांडोनीशुक्माची वित्पत्ती ॥ धरितांभगवद्भावसर्वभूतीं ॥ येणेंविमाझीस्कगमप्राप्ती ॥ जाणनिश्चिनीउद्धवा ॥ ५४
॥ ५५॥ माझियेप्राप्तीचेंसुगमसमाधान ॥ उद्धवातुवांपुशिलेंजाण ॥ सर्वभूतीभगवद्भजन ॥ तदर्थजाणसांगीतलें ॥ ५५ ॥ हाअद्वैतप्र
तीचाउपावपूर्ण ॥ माझेनिद्वारीचीनिजखुण ॥ सुगमप्राप्तीलागींजाण ॥ उत्तमसाधनसांगीतलें ॥ ५६ ॥ येणेंसुगमज्ञानस्थिती ॥ ये
णेंसुगममाझिभक्ती ॥ येणेंसुगममाझीप्राप्ती ॥ जाणनिश्चितउद्धवा ॥ ५७ ॥ सर्वभूतींब्रह्मस्थिती ॥ जासीनिश्चयेंजालीप्राप्ती ॥ जा
सीउपरमेभजवृत्ती ॥ तेविश्वीपतीसांगत ॥ ५८ ॥ श्लोक ॥ सर्वंब्रह्मात्मकंतस्यविद्ययात्ममनीषया ॥ परिपश्यन्नुपरमेत्सर्वतोमुक्तसं
शयः ॥ १८ ॥ टीका ॥ कायावाचाआणिचित्तें ॥ सर्वभूतीभजलेमातें ॥ त्यासीभगवद्रूपसर्वभूतें ॥ ज्ञानिश्चितेंसाचती ॥ ५९ ॥ तेव्हांमी
एकयेथें ॥ भवद्रूपपाहेसर्वभूतें ॥ हेहीवृत्तीहारपेजेथें ॥ देखेसभोंवतेंपरब्रह्म ॥ ६० ॥ परब्रह्मदेखतांवृत्ती ॥ तेहींविरेब्रह्माआंतौती ॥ जे
वीं घृतआणिकाघृतीं ॥ होयस्कुनिश्चितीघृतरूप ॥ ६१ ॥ तेव्हांब्रह्मचिपरिपूर्ण ॥ हेहीस्फुर्तीतुरेजाण ॥ गिळूनियांमीतूंपण ॥ ब्रह्मांब्रह्म
पणआहेतुकें ॥ ६२ ॥ तेथेंहेंनुमातुदृष्टांत ॥ खुंटलावेदशास्त्रार्थ ॥ हारपलाद्वैतभक्त ॥ अखंडवस्तुभद्वयत्वें ॥ ६३ ॥ गेलियादोराचें
सापपण ॥ दोरदोररूपेंपरिपूर्ण ॥ होतांभासतांहीसापपण ॥ दोरीदोरपणेंअनुस्कट ॥ ६४ ॥ तेविप्रपंचसकारण ॥ गेलियाब्रह्मचि
परिपूर्ण ॥ कांदिसतांप्रपंचाचेंभान ॥ ब्रह्मीब्रह्मपणअनुच्छिष्ट ॥ ६५ ॥ याचिलागींसर्वभूतीं ॥ करितांमाझीभगवद्भक्ती ॥ येतदीसा
धकासीप्राप्ती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ ६६ ॥ तात्काळपावावयाब्रह्मपूर्ण ॥ सांडूनियांदोषगुण ॥ सर्वभूतींभगवद्भजन ॥ हेंचिसाध
नमुख्यत्वें ॥ ६७ ॥ याहीसाधनावरतें ॥ आणीकसाधननाहींसरतें ॥ नेंचिपरमसमाधानयेथें ॥ मर्जाहनिश्चितेंमानलें ॥ ६८ ॥ श्लोक ॥
अयंहिसर्वकल्पानांसध्रीचीनोमतोमम ॥ मद्भावःसर्वभूतेषुमनोवाक्कायवृत्तिभिः ॥ १९ ॥ टीका ॥ सर्वभूतींभगवद्दृष्टी ॥ हेंचिभा
इवलमाझेगांठीं ॥ येणेंभाववलेंकल्पकोटी ॥ करोनीस्रष्टीमीअकर्ता ॥ ६९ ॥ मजपाहतांनिजात्मपुष्टी ॥ सर्वभूतींभगवद्दृष्टी ॥ हे

विभक्तिमाझीगोमटी ॥ ब्रह्मांडकोटीसाधक ॥ ७० ॥ हें विषभक्तिमी कल्यादि ॥ सर्वभूतीं भगवद्बुद्धी ॥ नाभिकमळीं निश्चयार्थी ॥ ब्र
ह्मयाबुधीउपदेशिला ॥ ७१ ॥ वतनपकारितांदान ॥ योगयागकरितांध्यान ॥ वेदशास्त्रार्थसाधितांज्ञान ॥ माझीभक्तीसमाननेनव्हे
ती ॥ ७२ ॥ नानासाधनाचियाकोटी ॥ साधकींसाधितांआटाटी ॥ माझाप्रेमाचानातुटेगांठी ॥ मद्भक्तगोठीवांचुनी ॥ ७३ ॥ मा
झियाभक्तांचियेसंगती ॥ साधकांलागेमाझीभक्ती ॥ अभेदभजनेमाझीप्राप्ती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ ७४ ॥ सर्वभूतींभगव
द्भजन ॥ करीतेंऐकपालक्षण ॥ विषमेभूतेंदेखणांजाण ॥ मनभावपूर्णतें ॥ ७५ ॥ दुष्टदुरात्मा अनोळखा ॥ नष्टचांडाळदुरात्मिक
॥ तेथहीब्रह्मभावचोखा ॥ हेंमानसीकनिजभजन ॥ ७६ ॥ भूतीं भगवंतीपरिपूर्ण ॥ ऐसेंजाणतांआपण ॥ भूतांसीलागेअतिदारु
ण ॥ तेंकठीणवचनबोलेना ॥ ७७ ॥ तेथेंजातांहीनिजप्राण ॥ भूतांचेनबोलावेदोषगुण ॥ यानांवगावाचीकभजन ॥ उद्धवाजाणनि-
श्चित ॥ ७८ ॥ जेणेंभूतांसीहोयउपकार ॥ तेंतेंकरीदेहव्यापार ॥ भेदितांनिर्दाजिव्हार ॥ अपकारीयाकरउचलीना ॥ ७९ ॥ स्वयेंसाहुनी
अपकार ॥ जोअपकारियाकरीउपकार ॥ ऐसाजोचासरीरव्यापार ॥ तेंभजनसात्विकायिक ॥ ८० ॥ यापरीकायावाचामन ॥ स
र्वभूतींभगवद्भजन ॥ हेंविमुख्यत्वेंश्रेष्ठसाधन ॥ भक्तसज्ञानजाणती ॥ ८१ ॥ ब्रह्मप्राप्तीचें परमकारण ॥ हेंवियेकसुगमसा-
धन ॥ मजहीनिश्चयेंमानलेंजाण ॥ दुनाणीआणउद्धवा ॥ ८२ ॥ हाभजनधर्मअतिशुद्ध ॥ येथेंविघ्नाचासंबंध ॥ अल्पहीरि-
घोनशकेजाण ॥ तेंचिविघदहरासांगे ॥ ८३ ॥ श्लोक ॥ नह्यंगोपक्रमेध्वंसो मद्धर्मस्योद्धवाण्वपि ॥ मयाव्यवसितः सम्यङ्नि
र्गुणत्वादनाशिषः ॥ २० ॥ टीका ॥ अनेकधर्मनानाशास्त्रार्थी ॥ मन्वादिमुखेंबोलिलेबहुतीं ॥ परीसर्वभूतींभगवद्भक्ती ॥ श्रेष्ठ
सर्वार्थसाधकां ॥ ८४ ॥ येभक्तीचेंहेंचिश्रेष्ठपण ॥ इचेंपूर्वारंभींजाण ॥ साधकांपाशीं अल्पहीविघ्न ॥ बाधकपणाधरूनशके
॥ ८५ ॥ येभक्तीचेंनिजलक्षण ॥ पूर्वारंभींहेंचिनिर्गुण ॥ येथरिघानयाविघ्ना ॥ दादुंगेपणधरीना ॥ ८६ ॥ जेंविगरुडाचेंझडपेत

ळीं ॥ होतीसर्पाचाचिरफळी ॥ तेंवियेंभक्तीजवळी ॥ विघ्नाचीहोळीस्वयेंहोये ॥ ८७ ॥ माझियानामापुढें ॥ विघ्नराहोंनशकेबापुडें ॥ तेंमाझेभक्ताकडे ॥ कोणनेतोंडेंयेईल ॥ ८८ ॥ यापरीहृभक्तीसधर ॥ उद्धवातुझेंभाग्ययोर ॥ म्यांफाडुनीनिजजिव्हार ॥ सा रांचेंसारसांगीतलें ॥ ८९ ॥ निष्कामजेमाझीभक्ती ॥ तेथविघ्नांचीनपडेगुंती ॥ परब्रह्माचीब्रह्मस्थिती ॥ सकळभक्तेंप्रामीसाधकां ॥ ९० ॥ हेतुकअहेतुककर्माचरण ॥ तेंहीकरीजोकृष्णार्पण ॥ तेंउत्तममाझीभक्तीजाण ॥ तेंचिनिरूपणहरीसांगे ॥ ९१ ॥ श्लो क ॥ योयोमयिपरेधर्मः कल्पतेनिष्फलायचेत् ॥ नदायासोनिरर्थस्यात्दयादेरिवसत्तम ॥ २१ ॥ टीका ॥ व्यवहारार्थंजोप्रया सकेला ॥ तोनफळतांव्यर्थगेला ॥ तोहीजेंपरब्रह्मींअर्पिला ॥ तेंमद्भजनीलागलासद्भक्ती ॥ ९२ ॥ सिमगियाचामहासण ॥ तेथखेळखेळलाआपण ॥ तोहीकेल्याकृष्णार्पण ॥ तेंहीभक्तीजाणमजअर्पे ॥ ९३ ॥ चोराभेणेंपळतांवनीं ॥ निधानआतुडे नयनीं ॥ तेंविव्यर्थकर्ममदर्पणी ॥ तेंहीभक्तभजनींमहालाभ ॥ ९४ ॥ नासलेंतेंसांडितांक्षिती ॥ तेंहीलाभेमाझेभक्ती ॥ जरीब्र ह्मार्पणवित्तीं ॥ साधकांनिश्चितीदृढमानीं ॥ ९५ ॥ कडुभोपळ्याचीखरी ॥ उपगानथेश्वानशूकरी ॥ तेउस्लासंकृष्णार्पणकरी ॥ तेंहीनिर्धारीब्रह्मींअर्पे ॥ ९६ ॥ जेंहारपलेंनदिसे ॥ जेंसहजेउडकाळवशें ॥ तेंहीलाधिल्यामदुद्देशें ॥ होयआनायासेंमदर्पण ॥ ९७ ॥ सकळसाराचेंसारपूर्ण ॥ कर्ममात्रकृष्णार्पण ॥ साक्षेपेंकरावें आपण ॥ सद्बुद्धीसंपूर्णयानाव ॥ ९८ ॥ श्लोक ॥ एषाबुद्धिमतांबुद्धिर्मनीषा चमनीषिणां ॥ यत्सत्यमनृतेनेहमर्त्येनाप्नोतिमामृतं ॥ २२ ॥ टीका ॥ अंतरींविषयाची आसक्ती ॥ वरीवरीब्रह्मार्पणम्हणती ॥ तेंकेलंबहु तांअर्थी ॥ तेंचिश्रीपतीसांगत ॥ ९९ ॥ एकबुद्धिमंतहोती ॥ तेनिजबुद्धीघेउनीहाती ॥ शेखींलागलेविषयस्वार्थी ॥ तेठकिलेनिश्चिती देहममतां ॥ ४०० ॥ एकाचीबुद्धीअतिचोखडी ॥ वेदशास्त्रीं वित्पत्तीगाढी ॥ तेंअभिमानेंकडांविकडी ॥ ठकिलेपाडपाडज्ञानगर्वे ॥ १ ॥ बुद्धिमंतंअभ्यासीजन ॥ अभ्यासेंसाधितीप्राणापान ॥ तेयोगदुर्गीरिगतांजाण ॥ ठकिलेपूर्णभोगस्पर्शी ॥ २ ॥ एकमानिती

कर्मभ्येष ॥ वादविती कर्मकचाट ॥ विधिनिषेधीं रोधिली वाट ॥ बुडाले कर्मठ कर्मामाजी ॥ ३ ॥ यापरी नानाविल्पनी ॥ कर्शिनां टकलेने
णो किती ॥ तैशी नव्हे माझी भक्ती ॥ सभाग्य पावती निजभाग्यें ॥ ४ ॥ माझें सर्वभूतीं जासी भजन ॥ त्याचे बुद्धीची बुद्धी मी आपण ॥
तेनूं बुद्धी ह्मणसी कोण ॥ कर्मब्रह्मार्पण महाबुद्धी ॥ ५ ॥ सर्वभूतीं माझें भजन ॥ सर्व कर्म मदर्पण ॥ हे बुद्धीची महाबुद्धी जाण ॥ ये
णें ब्रह्मपूर्ण स्वयें होती ॥ ६ ॥ चतुराचें चातुर्य गहन ॥ यानाव बोलिजे गा आपण ॥ मिथ्यादेह करूनी भजन ॥ ब्रह्मसनातन स्वयें हो
ती ॥ ७ ॥ आधींचि मायानव बाबो ॥ मायाकल्पीत मिथ्या देहो ॥ तें देहकर्म मज अर्पितां पाहा हो ॥ ब्रह्म स्वयंमेवा स्वयें होती ॥ ८ ॥
मिथ्यादेहाचे नि भजनें ॥ सत्यपरब्रह्म स्वयें होणें ॥ जेवीं कोडा देउनी आपणें ॥ कणाचा घेणे महाराशी ॥ ९ ॥ देतां फुटकी कांचवटी ॥
चिंतामणी जडे गांठी ॥ कांइटेचा सांटो वाटी ॥ जोडे उठाउठी आव्हाशंख ॥ १० ॥ तेविं मिथ्यादेहीं चें करण ॥ जेणें जिवासी दृढ बंधन
॥ तें कर्म करितां मदर्पण ॥ ब्रह्मपरिपूर्ण स्वयें होती ॥ ११ ॥ अनित्य देहाचिया साठीं ॥ नित्य वस्तुशीं पडे मिठी ॥ हे चि बुधिमंतीं बुद्धि मोटी
॥ ज्ञानाची संतुष्टी यानाव ह्मणीपें ॥ १२ ॥ निष्टंकित परमार्थ ॥ स्वमुखें बोलिला श्रीकृष्णनाथ ॥ तो कळसा आणोनि यां ग्रंथ ॥ उपसंहा
रार्थ सांगत ॥ १३ ॥ श्लोक ॥ एषतेऽभिहितः कृत्स्नो ब्रह्मवादस्य संग्रहः ॥ समासव्यासविधिना देवानामपि दुर्गमः ॥ २३ ॥ टीका
॥ संक्षेपें आणि सविस्तरें ॥ सांडुनी नानामत्तांतरें ॥ म्या सांगीतलें निर्जानिर्धारें ॥ ब्रह्मज्ञान खरें अतिशस्य ॥ १४ ॥ तुज सांगीतलें
रूनसुगम ॥ परि हें ब्रह्मादिदेवां दुर्गम ॥ जें अलोट्य अगमनिगम ॥ त्यांसी ही परम दुस्तर ॥ १५ ॥ तेथें नाना शास्त्र शब्दबोध ॥
स्कतेणों निकरिली वेवाद ॥ जेथ ब्रह्माचा वेदवाद ॥ होय निःशब्द नेतिनेतिं ॥ १६ ॥ तें हें आत्मज्ञानाचें निजसार ॥ परमार्थाचें
भांडार ॥ मज परमात्म्याचें जिव्हार ॥ फोडुनी स्वसार सांगीतलें ॥ १७ ॥ श्लोक ॥ अभीक्ष्णशस्ते गदितं ज्ञानं विस्पष्टयुक्तिम
एतद्विज्ञाय मुच्येत पुरुषो नष्टसंशयः ॥ २४ ॥ टीका ॥ जेथ वेदशास्त्रार्थी नांकुडें ॥ जें बोलीं बोलतां नातुडे ॥ त्या विज्ञान म्या तुज

ळीं ॥ होतांसर्पाचाचिरफळी ॥ तेवियेंभक्तीजवळी ॥ विघ्नाचीहोळीस्वयेंहोये ॥ ८७॥ माझियानामापुढें ॥ विघ्नराहोंनशकेबापुडें
॥ तेंमाझेभक्तीकडे ॥ कोणनेतोंडयेईल ॥ ८८॥ यापरीहेभक्तीसधर ॥ उध्दवातुझेंभाग्यथोर ॥ म्यांफोडुनीनिजजिव्हार ॥ सा
राचेंसारसांगीतलें ॥ ८९॥ निष्कामजेमाझीभक्ती ॥ तेथविघ्नेंनपडेगुंती ॥ परब्रह्माचीब्रह्मास्थिती ॥ सफळभक्तेंपामीसाधकां
॥ ९०॥ हेतुकअहेतुककर्माचरण ॥ तेंहीकरीजोकृष्णार्पण ॥ तेंउत्तममाझीभक्तीजाण ॥ तेंचिनिरूपणहरीसांगे ॥ ९१॥ श्लो
क ॥ योयोमयिपरेधर्मः कल्पतेनिष्फलायचेत ॥ नदायासोनिरर्थस्याद्भयादेरिवसत्तम ॥ २१॥ टीका ॥ व्यवहारार्थजोप्रया
सकेला ॥ तोनफळतांव्यर्थगेला ॥ तोहीजेंपरब्रह्मींअर्पिला ॥ तेंमद्भजनीलागलासद्भक्ती ॥ ९२॥ सिमगियाचामहासण ॥
तेथखेळखेळताआपण ॥ तोहीकेल्याकृष्णार्पण ॥ तेंहीभक्तीजाणमजअर्पे ॥ ९३॥ चोराभेणेंपळतांक्ती ॥ निधानआतुडे
नयनीं ॥ तेंविव्यर्थकर्ममदर्पणीं ॥ तेंहीभक्तभजनींमहालाभ ॥ ९४॥ नासलेंतेंसांडितांक्षिती ॥ तेंहीलाभेमाझेभक्ती ॥ जरीब्र
ह्मार्पणचित्तीं ॥ साधकांनिश्चितीदृढमानी ॥ ९५॥ कडुभोंपळ्याचीखीरी ॥ उपेगानयेश्वानशूकरी ॥ तेंउल्लसेंकृष्णार्पणकरी ॥
तेंहीनिर्धारीब्रह्मींअर्पे ॥ ९६॥ जेंहारपलेंनदिसे ॥ जेंसहजेउडेकाळवशें ॥ तेंहीलाविल्यामदुद्देशें ॥ होयअनायासेंमदर्पण ॥ ९७॥
सकळसाराचेंसारपूर्ण ॥ कर्ममात्रकृष्णार्पण ॥ साक्षेपेंकरावें आपण ॥ सद्बुद्धीसंपूर्णयानाव ॥ ९८॥ श्लोक ॥ एषाबुद्धिमतांबुद्धिर्मनीषा
चमनीषिणां ॥ यत्सत्यमनृतेनेहमर्त्येनाप्नोतिमामृतं ॥ २२॥ टीका ॥ अंतरींविषयाचीआसक्ती ॥ वरीवरीब्रह्मार्पणह्मणती ॥ तेंकेलेंबहु
तांअर्थी ॥ तेंचिश्रीपतीसांगत ॥ ९९॥ एकबुद्धिमंतहोते ॥ तेनिजबुद्धीघेउनीहाते ॥ शेखींलागलेविषयस्वार्थी ॥ तेठकिलेनिश्चिती
देहममतां ॥ ४००॥ एकाचीबुद्धीअतिचोखडी ॥ वेदशास्त्रव्युत्पत्तीगाढी ॥ तेअभिमानेंकडाविकडी ॥ ठकिलेपाडेपाडज्ञानगर्वे ॥
॥ १॥ बुद्धिमंतअभ्यासीजन ॥ अभ्यासेंसाधिलेप्राणापान ॥ तेयोगदुर्गीरिगतांजाण ॥ ठकिलेपूर्णभोगसिद्धी ॥ २॥ एकमानिती

कर्मभ्रेष ॥ वाटविती कर्मकचाट ॥ विधिनिषेधीं रोधिली वाट ॥ बुडाले कर्मठ कर्मामाजी ॥ ३ ॥ यापरी नाना विन्पत्ती ॥ करिता नाटकले ने णोकिती ॥ तैशी न के माझी भक्ती ॥ सभाग्य पावती निजभाग्यें ॥ ४ ॥ माझें सर्वभूतीं जासी भजन ॥ त्याचे बुद्धीची बुद्धी मी आपण ॥ तेनुं बुधी ह्मणसी कोण ॥ कर्मब्रह्मार्पण महाबुधी ॥ ५ ॥ सर्वभूतीं माझें भजन ॥ सर्व कर्म मदर्पण ॥ हे बुद्धीचा महाबुद्धी जाण ॥ ये णें ब्रह्मपूर्ण स्वयें होती ॥ ६ ॥ चतुराचें चातुर्य गहन ॥ याना वबोलिजे गा आपण ॥ मिथ्या देह करूनी भजन ॥ ब्रह्म सनातन स्वयें हो ती ॥ ७ ॥ आधीचि मायातव वावो ॥ मायाकल्पीत मिथ्या देहो ॥ तें देह कर्म मज अर्पितो पाहाहो ॥ ब्रह्म स्वयं भवो स्वयें होती ॥ ८ ॥ मिथ्या देहाचे नि भजनें ॥ सत्य परब्रह्म स्वयें होणें ॥ जेवी कोडा देउनी आपणें ॥ कणाचा घेणे महाराशी ॥ ९ ॥ देतां फुटकी कांचवटी ॥ चिंतामणी जडे गांठी ॥ कांइटेचा सांटो वाटी ॥ जोडे उठाउठी आब्धाशंख ॥ १० ॥ तेवि मिथ्या देहीं चें करण ॥ जेणें जिवासी दृढ बंधन ॥ तें कर्म करितां मदर्पण ॥ ब्रह्म परिपूर्ण स्वयें होती ॥ ११ ॥ अनित्य देहाचिया साठीं ॥ नित्य वस्तु शी पडे मिठी ॥ हे चि बुधिमंतीं बुधि मोटी ॥ ज्ञानाची संतुष्टी याना व ह्मणीपे ॥ १२ ॥ निष्टंकित परमार्थ ॥ स्वमुखें बोलिला श्रीकृष्णनाथ ॥ तो कळसा आणोनि यां ग्रंथ ॥ उपसंहारार्थ सांगत ॥ १३ ॥ श्लोक ॥ एष तेभिहितः कृत्स्नो ब्रह्मवादस्य संग्रहः ॥ समासव्यासविधिना देवानामपि दुर्गमः ॥ २३ ॥ टीका ॥ संक्षेपें आणि सविस्तरें ॥ सांडुनी नाना मत्तांतरें ॥ म्या सांगीतलें निर्जनिर्धारें ॥ ब्रह्मज्ञान खरें अतिशुद्ध ॥ १४ ॥ तुज सांगीतलें करूनस्कृगम ॥ परि हें ब्रह्मादि देवां दुर्गम ॥ जें अलोट्य अगम निगम ॥ त्यांसी ही परम दुस्तर ॥ १५ ॥ तेथें नाना शास्त्र शब्द बोध ॥ वस्तु नेणो नि करिती वेवाद ॥ जेथ ब्रह्माचा वेदवाद ॥ होय निःशब्द नेति नेति ॥ १६ ॥ तें हें आत्मज्ञानाचें निजसार ॥ परमार्थाचें गुह्य-भांडार ॥ मज परमात्म्याचें जिव्हार ॥ फोडुनी स्वसार सांगीतलें ॥ १७ ॥ श्लोक ॥ अभीक्ष्णशस्ते गदितं ज्ञानं विस्पष्टयुक्तिमत् ॥ एतद्विज्ञाय मुच्येत पुरुषो नष्टसंशयः ॥ २४ ॥ टीका ॥ जेथ वेदशास्त्रार्थी नाकुडे ॥ जें बोलीं बोलतां नातुडे ॥ त्या विज्ञान म्या तुज पुढें ॥

निजनिवाडेंसांगीतलें ॥ १८ ॥ जेंसांगीतलेंशुद्धज्ञान ॥ तेंनानायुक्तीकरूनीजाण ॥ दृढनेलागींनिरूपण ॥ पुनःपुनाजाणतुजम्या
केले ॥ १९ ॥ बहुतनलाविनांखटपट ॥ तुजनवाटतांहीकष्ट ॥ ज्ञानसांगीतलेंविशिष्ट ॥ जेणेहोतीसपाटसंशय ॥ २० ॥ हेंजाणनलि
याज्ञान ॥ सर्वसंशयाहोयदहन ॥ साधकूहोयब्रह्मसंपन्न ॥ स्वानंदपूर्णसर्वदां ॥ २१ ॥ म्याजेंसांगीतलेंब्रह्मज्ञान ॥ एकादशाचेंनि
रूपण ॥ याचेंश्रवणपठणमनन ॥ करीतोधन्यउध्दवा ॥ २२ ॥ श्लोक ॥ स्फविवितंतवप्रश्नंमयैनदपिधारयेत् ॥ सनातनंब्रह्मगुह्यंप
रब्रह्माधिगच्छति ॥ २५ ॥ टीका ॥ ज्ञातेतरतीहेंनवलकोण ॥ परीबाळेभोळेजेअज्ञान ॥ त्यासीउध्दरावयाजाण ॥ उध्दवेंप्रश्नपु
शिले ॥ २३ ॥ त्याप्रश्नानुसारजाण ॥ म्यासंतोषोनीआपण ॥ सांगीतलेंगुह्यज्ञान ॥ परमकारणपरमब्रह्म ॥ २४ ॥ जेंविवत्साचेहुं
कारें ॥ धेनूप्रवतचालेक्षीरें ॥ तेंवितुझेनिप्रश्नादरें ॥ मीस्वानंदभरेंतुष्टलों ॥ २५ ॥ येथनकरितांहीप्रश्न ॥ होतांतानयाचेंअवलोकन
॥ कूर्मीनेद्वारांआपण ॥ अमृतपानकरवित ॥ २६ ॥ तेंविउध्दवातुझेंअवलोकन ॥ होतेंमाझेंहृदयांचेंज्ञान ॥ वोसंडलेंगापरिपूर्ण ॥
तेंहेंनिरूपणम्याकेलें ॥ २७ ॥ येणेनिरूपणमिसें ॥ परमामृतसावकाशें ॥ तुजम्यापाजिलेंअनायासें ॥ स्वानंदरसेंनिजबोधू ॥ २८
॥ सिंधूमेघाजळपानकरवी ॥ तेणेजगेंमेघजगातेंनिववी ॥ तेंविउध्दवाचीब्रह्मपदवी ॥ जडमूढजीवींउध्दरीजे ॥ २९ ॥ जीवत्साचेप्रे
मभरें ॥ गायदुभेतेंघरासिपुरे ॥ तेंवीउध्दवप्रश्नादरें ॥ जगउध्दरेअनायासें ॥ ३० ॥ तोहाप्रश्नोत्तरकथावाद ॥ माझातुझाब्रह्मसंवाद ॥
निरूपणीएकादशस्कंध ॥ हाअर्थावबोधजोरारे ॥ ३१ ॥ अथवाहेंनिरूपण ॥ श्वार्थेंजोकरीश्रवण ॥ तेंश्रोतेवक्तेउभयजाण ॥
ब्रह्मसनातनपावती ॥ ३२ ॥ जंगीब्रह्मअसतांपरिपूर्ण ॥ मनंबुद्धीइंद्रियांनदिसेजाण ॥ जेथेंवेदांसीपडिलेंमौन ॥ तेंहेंब्रह्मज्ञा
नपावती ॥ ३३ ॥ ज्ञानपावलियापुढती ॥ कदांकाळेंनढळती ॥ हाएकादशार्थधरितांचित्तीं ॥ पदप्राप्तीअच्युत ॥ ३४ ॥ श्रोतेव
केएकादशार्थी ॥ येवढीपदवीपावती ॥ मामभक्तांसीअनिर्भर्ती ॥ जेंउपदेशितीहेंज्ञान ॥ ३५ ॥ त्याचाफळाचीफळप्राप्ती ॥ ज्ञाने

पदेशाचीश्रद्धास्थिनी ॥ उद्धवालागीं अतिप्रीती ॥ स्वमुखें श्रीपति सांगत ॥ ३६ ॥ श्लोक ॥ यएतन्मम भक्तेषु संप्रदद्यात् सुपुष्कलं ॥
तस्याहंब्रह्मदायस्यददाम्यात्मानमात्मन ॥ २६ ॥ टीका ॥ कायावाचाआणीचित्त ॥ गृहदाराधनजीवित ॥ निष्कामतामजअर्पि
त ॥ अनन्यभक्ततेमाझे ॥ ३७ ॥ ऐशियाभक्तांचाठांईजाण ॥ अवश्यउपदेशावेंहेंज्ञान ॥ त्याहीउपदेशाचेंलक्षण ॥ पक्कपरिपूर्णतेंऐसें ॥
॥ ३८ ॥ जेथजायसाधकाचेंमन ॥ तेथब्रह्मपरिपूर्ण ॥ मनरिघावयानेथुन ॥ रितेंस्थानअसेना ॥ ३९ ॥ ऐसेंकरितांअनुसंधान ॥ चैत
न्यींसमरसेमन ॥ त्यानेंह्मणिजेपुष्कळज्ञान ॥ उपदेशपूर्णयानांव ॥ ४० ॥ ऐसेंसमूळब्रह्मज्ञान ॥ मद्भक्तांसीकरीजोदान ॥ त्याचाब्रह्म
ऋणीयामीजाण ॥ होयसंपूर्णउद्धवा ॥ ४१ ॥ त्याचियाउत्तीर्णत्वासी ॥ मीनिजरूपअर्पीत्यासी ॥ त्यासबाह्यअहर्निशीं ॥ मीत्यापा
शींतिष्ठत ॥ ४२ ॥ जोशिष्यासिदेब्रह्मज्ञान ॥ मीपरमात्मात्याआधीन ॥ ब्रह्मदात्याचाबोलाजाण ॥ स्त्रीशूद्रजनमीउद्धरीं ॥ ४३ ॥
देऊनीयांपरब्रह्म ॥ जोभक्तांसीकरीनिष्कर्म ॥ त्याचाअंकितमीपुरुषोत्तम ॥ तोप्रियपरममजलागीं ॥ ४४ ॥ जोब्रह्मज्ञानदेमद्भक्तां ॥ त
याहुनीयांमजपढियंता ॥ आननाहींगापढियंता ॥ जाणनिश्चितउद्धवा ॥ ४५ ॥ तोआत्मामीशरीरजाण ॥ त्याचादेहमीहोयआपण ॥ त्याचें
जेंजेंकर्माचरण ॥ तेंसंपूर्णमीहोय ॥ ४६ ॥ जैसामीअवतारधारी ॥ तैसाचितोहीअवतारी ॥ त्याआणीमजमाझारी ॥ नाहींतिळभरअं
तर ॥ ४७ ॥ जोयाब्रह्मज्ञानाचाकरीदान ॥ त्यासीमीयापरीआपण ॥ करींनिजात्मअर्पण ॥ तरीउत्तीर्णनव्हेचि ॥ ४८ ॥ यालागींवर्त
तोहीशरीरीं ॥ मीअखंडत्याचीसेवाकरी ॥ निजात्मअर्पणप्रीतीद्वारीं ॥ मीत्याचाघरींसर्वदां ॥ ४९ ॥ त्यातेंजेंजेंजडभारी ॥ तेंहीवाहेआ
पुलेशीरीं ॥ माझाचैतन्यसाम्राज्यश्री ॥ नांदेत्याचिघरींसर्वदां ॥ ४५० ॥ एकादशाचेंब्रह्मज्ञान ॥ बोधुनीमद्भक्ताकरीजोदान ॥ त्यासीमी
यापरीजाण ॥ आत्मार्पणस्वयेंकरीं ॥ ५१ ॥ असोनसाधावेंब्रह्मज्ञान ॥ तरीयाग्रंथाचेंचिपठण ॥ जोसर्वदांकरीसावधान ॥ तोपरमपा
वनउद्धवा ॥ ५२ ॥ श्लोक ॥ यएतत्समधीयेतपवित्रंपरमंशुचिः ॥ सपूयेताहरहर्मांज्ञानदीपेनदर्शयन् ॥ २७ ॥ टीका ॥ निरवळ

ब्रह्मज्ञान ॥ तोहामाझातुझासंवादजाण ॥ जोसादरेंकरीपठण ॥ सावधानश्रद्धाळू ॥ ५३ ॥ वदत्यावादत्यापरवडी ॥ धरूनिसात्वीक-
श्रद्धागाढी ॥ पदोपदींनाचनवीगोडी ॥ अद्भुतआवडीपठणाची ॥ ५४ ॥ वाचेचियारवळ्यांप्रती ॥ श्रद्धास्नेहाचीसंपत्ती ॥ निजजिव्हा
करूनीवाती ॥ जोहेंज्ञानदीपप्रकाशी ॥ ५५ ॥ एकादशाचेंज्ञानदीपी ॥ एकादशइंद्रियावाती ॥ उजळुनीजेंमजवोवाळिती ॥ तेपवि
त्रकितीमीसांगूं ॥ ५६ ॥ यापरीजेग्रंथपठण ॥ तेंमाझेंज्ञाननिरंजन ॥ तेणेंज्ञानदीपेंजाण ॥ माझेंस्वरूपपूर्णप्रकाशी ॥ ५७ ॥ त्याचेला
गलेजेसंगती ॥ त्यांतेंब्रह्मादीकवंदिती ॥ त्याचेनिपावनत्रिजगती ॥ जाणनिश्चितीउद्धवा ॥ ५८ ॥ असोजारीनटकेपठण ॥ तिहींश्रद्धे
नेंकरितांश्रवण ॥ त्यासीनबाधीभवबंधन ॥ तेंहीनिरूपणहरीसांगे ॥ ५९ ॥ श्लोक ॥ यएतच्छ्रद्धयानित्यमव्यग्रःशृणुयान्नरः ॥
मयिभक्तिंपरांकुर्वनकर्मभिर्नसबध्यते ॥ २८ ॥ टीका ॥ असोनकरवेअध्ययन ॥ तरीश्रद्धायुक्तसावधान ॥ करितांएकादशाचेंश्रवण
॥ कर्मबंधनबाधीना ॥ ६० ॥ श्रवणकेलेंअतिश्रद्धेन ॥ त्याहुनीदृढहोयमनन ॥ मननेंविणतेंनपुंसकजाण ॥ ब्रह्मप्राप्तीपूर्णकळेना
॥ ६१ ॥ संपलियाकथाश्रवण ॥ मनींनिसंपावेंनामनन ॥ जैसेंलोभियाचेंधन ॥ हृदयींआठवणसर्वदां ॥ ६२ ॥ जैसेंजैसेंकीजेश्रवण
॥ तैसेंतैसेंलागेमनन ॥ मननानुसारभजन ॥ पराभक्तीजाणउद्धवा ॥ ६३ ॥ आर्तजिज्ञासुअर्थार्थी ॥ याचीसांडोनियास्थिती ॥
उल्हासेमाझीचौथीभक्ती ॥ जितेंपराह्मणतीसज्ञान ॥ ६४ ॥ पराभक्तीचेंमाझेंभजन ॥ क्रीयामात्रेंनिजात्मदर्शन ॥ यालागींमद्भ-
क्तांसीजाण ॥ कर्मबंधनबाधीना ॥ ६५ ॥ हेंअसोअनिर्शुन्यबोलणें ॥ येणेंएकादशाचेनिश्रवणें ॥ मीतरेनहाविश्वासतेणें ॥ अंतः
करणीदृढकेला ॥ ६६ ॥ दृढविश्वासमानुनीपांहीं ॥ जोलोधलाश्रवणाविषयीं ॥ माझीभक्तीत्याचाठांई ॥ दवडितांपाहींघररिघे ॥
॥ ६७ ॥ घररिघोनभक्तीनिष्काम ॥ भक्तांचेंनिर्दळीसकळकर्म ॥ यानावपराभक्तीपरम ॥ विश्रामधामपरमार्थ्या ॥ ६८ ॥ एका
दशाचेंश्रद्धाश्रवण ॥ करितांयेवढालाभपूर्ण ॥ श्रवणेंउपजेमाझेंभजन ॥ भजनेंभक्तजननिर्मुक्त ॥ ६९ ॥ असोपांइनरांचीवार्ता

॥म्यातुजनिरोपिलीज्ञानकथा॥ तेतुझिनिश्चिनार्था ॥कार्यनन्वताप्रबोधिली॥ ७०॥ श्लोक॥ अप्युध्दवत्वयाब्रह्मसखेसमवधारि
ते ॥ अपिनेविगतोमोहः शोकश्चासौमनोभवः ॥ २९॥ टीका ॥ उद्धवातुझेंदखोनिप्रेम ॥ गुह्यज्ञानअनिउत्तम ॥ तुजम्यानिरू
पिलेंपरब्रह्म॥ सांगस्फुगमअतिश्रम्य॥ ७१॥ हेंज्ञानाचेंसालीवज्ञान ॥ हेंवेदाचेंविसावनेंस्थान ॥ हेंचिभविद्येचीबोळखण ॥स
माधानजीवशिवा॥ ७२॥ ऐसेंहेंगुह्यज्ञान ॥ मनबुद्धीवाचेअगम्यजाण ॥ तेंम्यातुजकेलंनिरूपण॥ श्रध्दासंपूर्णदेखोनी ॥ ७३॥
जेवीसखासख्याप्रती ॥ आपुलीवापीनिजसंपत्ती ॥ तेवीम्याहेब्रह्मस्थिती ॥ तुझ्याहातीवोपिली ॥ ७४॥ जैसेंदिधलेंभ्रवणाच्या
हातीं ॥ तैसेंप्रविष्टजालेंतुझियाचित्तीं॥ कींमाझारींपडलीकांहींगुंती ॥ विकल्पवस्तीविक्षेप ॥ ७५ ॥ म्यानिरूपिलेंसारपरम ॥ तेंतुज
कळलेंपरब्रह्म ॥ नसेलनरीहाचिउपक्रम ॥ पुढतांस्फुगमसांगेन॥ ७६॥ चैतन्यठसावोनीचित्तीं ॥ जेथआकळिलीब्रह्मस्थिती॥
तेथमोहममतेचीवस्ती॥ समूळनिश्चितीनसावी ॥ ७७॥ आकळलेंब्रह्मज्ञान ॥ त्याचिंहेंचिवोळखण ॥ संकल्पविकल्पविंदाण॥ पुढ
तीजाणउपजेना ॥ ७८॥ उपजेनामीतूंपण ॥ उपजेज्ञानध्येयध्याताध्यान ॥ नुपजेत्यासीकर्मपनउण ॥ ब्रह्मपरिपूर्णजाणीतल्या ॥ ७९॥
जेणेंजाणीतल्याब्रह्मज्ञान॥ त्यासीबाधीनाकर्मबंधन ॥ कर्माचेंजेंकर्माचरण ॥ तेंजाणआपणमायिक ॥ ८०॥ जेवीछायाचळेपुरुषाचे
नी ॥ परीतेथेंचालोभपुरुषनमानी ॥ तेवीकायाचाळीब्रह्मज्ञानी॥ देहाभिमानीतोनव्हे॥ ८१॥ जेविसूर्यापुढेंआंधार ॥ अर्धएकक्षण
नधराधीर ॥ तेविब्रह्मज्ञानीकर्मादर ॥ अणुमात्रउरेना ॥ ८२॥ कर्माचेंजेंकर्मबंधन ॥ तोमनोजन्यसंकल्पजाण ॥ जेथमनाचेंमोडेमन
पण ॥ तेथकर्माचरणनिर्बीज॥ ८३॥ वस्तुनित्यनिर्विकल्प ॥ तेथेंनाहींसंकल्पविकल्प ॥ हेंपरब्रह्माचेंनिजस्वरूप ॥ हेंचिरूपस्वानु
भवासी॥ ८४॥ ऐसेंब्रह्मपावल्यास्वयंमेवो॥ मीएकमीएकउध्दवहोनोपचहो ॥ त्याउध्दवपणासीनाहींठावो ॥ गशोकमोहतेथकैंचा॥
॥ ८५॥ उध्दवपणाचीयेवस्ती ॥ शोकमोहाचीउत्पत्ती॥ तउद्धवपणनाम्बाचमा ॥ जरीब्रह्मप्राप्तीतुजजाली॥ ८६॥ ऐसेंएकनांदेखा

चेंवचन॥ उडालेंउध्दवाचेंउध्दवपण॥ जालास्वानंदींनिमग्न॥ बोलनेंपणबुडालें॥८७॥ पावतांआपुलींनिजात्मता॥ उध्दवाचीउडा
लीअवस्था॥ बुडालीस्वदेहअहंता॥ निजनिमग्नतास्वानंदी॥८८॥ तेथेंदेवेंपुशिलाजोप्रश्न॥ त्यांचेंकोणदेईलप्रतिवचन॥ कृष्णोसही
तउध्दवपण॥ गिळोनिपरिपूर्णउध्दवजाला॥८९॥ देखोनिउध्दवाचीअवस्था॥ हाब्रह्मपावलानिजात्मता॥ हेंकळोंसरलेंकृष्णनाथा
॥ त्याहृदयस्थाकायनकळे॥९०॥ शिष्यसाचारअनुभवलाहो॥ तेणेंसद्गुरुसुखाचामेरूहाये॥ जेविनानयाचाधर्णामाय॥ सुख
वलीराहेस्वानंदें॥९१॥ सेवकाविमांडिनांपरचक्र॥ तेणेंरायासीसंतोषथोर॥ गुढीउभारुनीसाचार॥ करीनिजगजरस्वानंदें॥९२॥ तान
याचेंलळेंपुरवणें॥ जेव्यालीतेवेदनाजाणे॥ कांशिष्यासीस्वानुभवदेणें॥ हेंस्वयेंजाणेसद्गुरू॥९३॥ निजपुत्रलाधल्यानिजधन॥ पि
तासंतोषेंआपण॥ तेविउध्दवाचेनीअनुभवेंजाण॥ स्वयेंश्रीकृष्णासंतोषे॥९४॥ कृष्णासुखेंसुखरूपनित्यता॥ तोहीशिष्यानुभवें
सर्वथा॥ लाहेसुखाचीपरमावस्था॥ तेंगुरुगम्यनाअगम्य॥९५॥ शिष्यासीउपदेशकरितां॥ गुरुसीनसतीसुखावस्था॥ तरीउपदेश
परपरता॥ नव्हेनत्वताइयेलोकीं॥९६॥ गुरुसांगेजेंउबगलेसाठीं॥ तेंतेंशिष्यासीबोधेनागोष्टी॥ मानीजानुभवाचीगोटी॥ केवीनिजदृ
ष्टीदेखेल॥९७॥ जेवीबाळालेणेंलेववितां॥ तेंतेणेंपरीसुखावेमाता॥ तेवीशिष्यासीअनुभवहोतां॥ सुखावेनत्वनागुरुरावो॥९८॥
ऐसाउध्दवाचाब्रह्मभावो॥ देखोनीसुखावेकृष्णादेवो॥ माझाउध्दवोजालानिःसंदेहो॥ यासीब्रह्मानुभावोआकळिला॥९९॥ उध्दवा-
चीब्रह्मनिष्ठता॥ अनुभवाआलीनिजात्मता॥ हेंकळोंसरलेंश्रीकृष्णनाथा॥ परोपदेशार्थाशिकवित॥५००॥ तूंपावल्याब्रह्मज्ञान॥
तेंयशिष्योपदेशलक्षण॥ पात्रशस्त्रीचेंकारण॥ तेंहीबोळखणहरीसांगे॥१॥ श्लोक॥ नैतत्त्वयादांभिकायनास्तिकायशठायच॥ अशुश्रु
षोरभक्तायदुर्विनीतायदीयतां॥३०॥ टीका॥ षठनास्तीकदंभयुक्त॥ अशुश्रुषआणीअभक्त॥ जाचीस्थितीदुर्विनीत॥ तेंशिष्यनिश्चि
तत्यागावा॥२॥ जेविलोकरुढीहोयगहन॥ तेंतेंवाह्यकर्माचरण॥ विपुलधनआणीसन्मान॥ यदर्थींजाणअतितृष्णा॥३॥ ऐसें

जावेंदांभिक भजन ॥ त्यासी हें एकादशीचें ज्ञान ॥ आसण नांगा आपण ॥ स्वप्नींही जाण नेद्यावें ॥ ४ ॥ मोह ममतेचें आधिक्यें ॥ तेणें निर्दळिलीं निज आस्तीक्यें ॥ वेदशास्त्रीं दृढ नास्तीक्यें ॥ देव मुख्यत्वें नाहीं ह्मणत ॥ ५ ॥ नास्तिक्य वादाचिया बंडा ॥ या ज्ञानाचा दोरकोंडा लागों नेदी त्याचिया तोंडा ॥ त्याचा भाव कोरडा नास्तिक्यें केला ॥ ६ ॥ नास्तिक्य वादापुढें ॥ ज्ञान कायसें बापुडें ॥ अनेश्वराचें बंड मोडे ॥ तें त्यागिती रोकडें आस्तिक्य ॥ ७ ॥ अनन्यभावें नरियेशरण ॥ मिथ्या लाउनी गोड पण ॥ धूर्तवादें घेवों पाहे ज्ञान ॥ तेंही षठ जाण त्यागावे ॥ ८ ॥ षठाची ऐशी निजमती ॥ पुढीलांची ठकूनि घे युक्ती ॥ परी आपुली विमत्ती ॥ पुढीला प्रती सांगेना ॥ ९ ॥ कायावाचामनधन ॥ जो गुरूशीं करी वंचन ॥ जो गुरूचे पाहे दोषगुण ॥ तोही षठ संपूर्ण त्यागावा ॥ १० ॥ माझें अतिथोर महिमान ॥ गुरुसेवा केवि करूं आपण ॥ सेवा न करी महिमेभेण ॥ तोही शिष्य जाण त्यागावा ॥ ११ ॥ सद्गुरूपाशीं समर्थपण ॥ जो आपली मिरवी जाणीव जाण ॥ जो सेवा न करी गर्वें पूर्ण ॥ तो शिष्य जाण त्यागावा ॥ १२ ॥ मी धनदानीं अति समर्थ ॥ नीच सेवेसीं न लावी हात ॥ ऐसा ही जो गर्वयुक्त ॥ तोही निश्चित त्यागावा ॥ १३ ॥ जो लौकीक लाजभेणा ॥ गुरुसेवा न करी आपण ॥ त्यासी लौकिकाचा अति अभिमान ॥ तोहि शिष्य जाण त्यागावा ॥ ॥ १४ ॥ गुरूगृहींचें नित्यकृत्य ॥ न करी मानुनी मी समर्थ ॥ तो मान्यता अभिमानयुक्त ॥ जाण निश्चित त्यागावा ॥ १५ ॥ न करी गुरुसेवा नीचवृत्ती ॥ आह्मा अखंड ध्यान हें गुरुभक्ती ॥ ऐशी सेवावंचक जाची युक्ती ॥ तोही निश्चित त्यागावा ॥ १६ ॥ निज सेवा न करी आपण ॥ ह्मणे मागाल तें देईन धन ॥ ऐसा धनगर्वी शिष्य आपण ॥ सर्वथा जाण न करावा ॥ १७ ॥ धरूनी धनाची आशा ॥ गुरू शिष्यासी उपदेशा ॥ तैं ब्रह्मज्ञान पडलें वोस ॥ वाटले आसोस धनलोभ ॥ १८ ॥ अथवा वाचुनी वांचन ॥ जो घेईन ह्मणे ब्रह्मज्ञान ॥ ऐसा धनाभिमानी शिष्य जाण ॥ सर्वथा आपण न करावा ॥ १९ ॥ यथाकाळें जाली प्राप्त ॥ गुरुसेवा जे काळोचित ॥ न करी जो अभ्युष ह्मणत ॥ तोही निश्चित त्यागावा ॥ २० ॥ सरिता नांस सद्गुरुची भक्ती ॥ मी उद्धरीन निश्चिती ॥ ऐसा भाव नसे ची जाचे चित्तीं ॥ तो शिष्य हातीं न धरावा ॥ २१ ॥ सद्गुरु तूं ब्रह्ममूर्ती ॥ ऐसा भा

भा वनाहींजान्हातिन्नीं ॥ मुळींचानिकस्पार्वोन्हिनी ॥ तोहीशिष्यत्यातोंनधरावा ॥२२॥ गुरुहोतांब्रह्मभोम्न ॥ तरीसांगावेंनिश्चितज्ञान ॥ तेंभि
६ श्चयेंसांअभक्तजाण ॥ शिष्यआपणनकरावें ॥२३॥ मनुष्यमानुनीसद्गुरुशीं ॥ जोनकरीगुरुवचनासी ॥ तोजाणपडलाअधनरकासी
॥ त्याशिष्याशीत्यागावें ॥२४॥ सद्गुरुहोतांअंधकना ॥ शिष्यआपुलीमानीपरिचिंतना ॥ तोअंधकामात्रअर्पणकरना ॥ त्यांतोनतत्वतात्या
गावें ॥२५॥ गुरुत्यांठांईब्रह्मस्थितीनो ॥ जासींश्रद्धानाहींतितीं ॥ याविनावेगाअभक्तं ॥ जाणोनिश्चितेंउध्दवा ॥२६॥ येग्रंथांचेंब्रह्म
ज्ञाना ॥ जासीनिश्चयेंनाहींजाण ॥ त्यासींकेल्हाहीआपण ॥ ऐणावेसरीनोशिष्यकरीतसा ॥२७॥ येग्रंथांनीब्रह्मस्थितीं ॥ [illegible] ब्रह्म
मूर्ती ॥ त्यामाझ्याठांईनाहींजाभक्ती ॥ तेशिष्यनिश्चितींत्यागावे ॥२८॥ येग्रंथांचेंआवडज्ञान ॥ गुरुत्वानांदेग्रंथापूर्ण ॥ परीज्यांचेंउत्तम
तेंव ॥ तोशिष्यजाणत्यागावा ॥२९॥ माझ्यानिजमूर्तसंतसज्जन ॥ माझेभक्तमाझेजीवप्राण ॥ त्यांचेंजोकरीहेळण ॥ दुर्विनीतपणयाना
व ॥३०॥ माझाभक्तमाझीरंकजाण ॥ त्याचेंसर्वस्वेंवंदावेचरण ॥ हेंज्यासीनावडेसंपूर्ण ॥ दुर्विनीतपणयानांव ॥३१॥ साधुसज्जनांसीभेटों
जाय ॥ धरटनम्रतावंदीपाय ॥ त्याचेगिवसांनोदोषगुणपाहे ॥ दुर्विनीततोनरहतेंठांई ॥३२॥ दुष्टदुर्बुध्योजोविनीतनता ॥ तोनावनोलिजे
विनीतनता ॥ ऐशीजाशिष्याचीअवस्था ॥ तेंजाणनत्वनात्यागावे ॥३३॥ ऐसेंहेंएकांतनिरुपण ॥ म्हणोनीमीशिष्यनकरींजाण ॥
जोकरूउपदेशीब्रह्मज्ञान ॥ तोआत्माजाणपैंमाझा ॥३४॥ जोउपदेशीसत्यात्मपूर्ण ॥ त्यासन्छ्यांच्याचेंलक्षण ॥ तुजमीसांगेननिरूपण
॥ ऐकसावधानउध्दवा ॥३५॥ श्लोक ॥ एतैर्दोषैर्विहीनाय ब्रह्मण्यायप्रियायच ॥ साधवेशुचयेब्रूयाद्भक्तिः स्याच्छूद्रयोषितां ॥३६॥
॥ टीका ॥ उपदेशींमुख्यअधिकारपण ॥ धडपडेंनवैराग्यपूर्ण ॥ तेंहीपिशाचवैराग्यजाण ॥ विवेकसंपूर्णोजोत्याचें ॥३६॥ दिवसना
रीवैराग्यकेलें ॥ सर्वविषयपारखेंत्यागिलें ॥ तेयजेंउपदेशीलें ॥ तेंसर्पापानेंदुग्धजैसें ॥३७॥ जेथवैराग्यानपाहीनज्ञाय ॥ तेथज्ञाना
भिमानउरलाराहे ॥ तेणेंअभिमानकरीकाय ॥ गुणदोषपाहेश्रद्धात्रे ॥३८॥ तेंचनिंदाहेलकरून ॥ अरत्रेपाहेदोषगुण ॥ जेथवैरा

ग्यहोयक्षीण ॥ तेथें ज्ञानाभिमान चंद ऐसा ॥ ३९ ॥ उभवाजगीं दोनी अवस्था ॥ वैराग्य कां विषयासक्तता ॥ तिसरे अवस्थेची कथा ॥ जा
णसर्वथा असेना ॥ ४० ॥ जेथें विवेकें विषयांहोयक्षीण ॥ तेथें वैराग्य प्रबळे परिपूर्ण ॥ जेथें विवेकेंसी वैराग्य क्षीण ॥ तेथें विषयावरण
ज्ञानाभिमानें ॥ ४१ ॥ यालागीं होय जव ब्रह्मज्ञान ॥ तंव जो वैराग्य राखे पूर्ण ॥ वैराग्यें गुरुशीं अनन्य शरण ॥ तें अधिकारी रत्न उपदेशा
॥ ४२ ॥ गतस्त्रोकांचें दोषनिरूपण ॥ आतां वोलिजे वैराग्यार्थ जाण ॥ इहीं दोषीं जो निर्दोषनपण ॥ तो अधिकारी पूर्ण सच्छिष्य ॥ ४३
॥ ज्यासी ब्रह्मत्वें ब्राह्मण भक्ती ॥ अनन्यभावें भजनस्थिती ॥ त्याची आदरें भक्ति विरक्ती ॥ तो जाण निश्चितीं अधिकारी ॥ ४४ ॥ गुरू
चा पदिय नाहीं पूर्ण ॥ त्यापाशीं असल्या अभक्तपण ॥ त्यासी नव्हे ब्रह्मज्ञान ॥ अनन्य भजन जव न करी ॥ ४५ ॥ प्रिय आणी भजन
शीळ ॥ दोषरहित नि निर्मळ ॥ त्यासी विरक्ती करूनी अढळ ॥ उपदेशावें तत्काळ गुह्यज्ञान ॥ ४६ ॥ स्वदारा आणी स्वधन ॥ त्याचा लो
भ जासी संपूर्ण ॥ त्यासी स्वर्ग ना मुक्तपण ॥ जन्ममरण अनिवार ॥ ४७ ॥ परदारा परधन ॥ सर्वथा नातळे जयाचें मन ॥ ऐसें जा पाशीं पवि
त्रपण ॥ त्यासी हें ज्ञान उपदेशावें ॥ ४८ ॥ जो वैराग्याचा वानला ॥ विवेकें पूर्ण वासंडला ॥ सद्गुरुसेवेशीं जो विमुकला ॥ चरणीं विनटला
अनन्यत्वें ॥ ४९ ॥ सांडुनी निजअभिमान ॥ गुरुसेवे लागीं आपण ॥ जासी आवडे रंकपण ॥ ऐसा सेवेसी पूर्ण सद्भाव ॥ ५० ॥ अम
रश्रेष्ठ जे सकळ ॥ ते मानी सद्गुरूचे किंकर ॥ सद्गुरु हूनी थोर ॥ हरिहरही मानीना ॥ ५१ ॥ जासी नाहीं गर्वमद ॥ जासी नाहीं काम
क्रोध ॥ जासी नावडे विकल्पभेद ॥ तो शिष्य शुद्ध परमार्थी ॥ ५२ ॥ काया वाचा मन धन ॥ सांडूनी समर्थता महिमान ॥ जो सद्गुरुशीं
अनन्य शरण ॥ तो सच्छिष्य जाण साधुत्वें ॥ ५३ ॥ सांडूनी लाज लौकीक ॥ जो ब्रह्मज्ञानाचा याचक ॥ सद्गुरुवचनार्थी चातक ॥ तो अ
वश्यक उपदेशीं ॥ ५४ ॥ जे कां हीनजन्माचे हरी ॥ वेदवाकुनी सांडुनी दुरी ॥ जे कां मंत्रार्थी अमंत्री ॥ जे अनाधिकारी श्रवणासी ॥ ५५ ॥
जासी नाहीं आश्रमधर्म ॥ जासी नाहीं स्नानकर्म ॥ जासी नाहीं जपहोम ॥ जे वर्णाधम अतिनीच ॥ ५६ ॥ ऐसे जे कां शूद्रजन ॥ ऐको

नीग्रंथींचेंज्ञान ॥ निवारावयाजन्ममरण॥ उपजेदारुणविरक्ती ॥ ५७॥ उरवितांचएकसरेंचित्तें ॥ मनोहुनीविषयांतें॥ मगचित्तेंवित्तेंजी वितें ॥ रिघेसद्गुरूतेंअनन्यशरण॥ ५८॥ गुरूसीपुसोंनेणेप्रश्न॥ ह्मणेनिवारींजन्ममरण ॥ भावार्थेघालीलोटांगण॥ श्रद्धासंपूर्णपर मार्थी॥ ५९॥ तेहोतनकांशूद्रजन ॥ त्यासीउपदेशितांब्रह्मज्ञान॥ उभयवाकदांनलागेदूषण ॥ हेंसत्यवचनपैंमाझें ॥ ६०॥ जेकांअपेक्षी नियांचित्त ॥ चतुर्वर्णाउपदेशित ॥ तेथनलोभेंलोलुप्त ॥ येथनाहींयेइजेनगुरुत्वें ॥ ६१ ॥ जेथगुरूशींचसलोभता ॥ तेथशिष्याची बुडेविरक्तता ॥ ऐशियाचाविरक्तीउपदेशघेतां ॥ परमार्थनाअपघातू ॥ ६२॥ निर्लोभत्वकृपेनंपूर्ण ॥ सद्गुरुउपदेशीशूद्रजन ॥ ऐ सेनीकरीजोदीनोद्धरण॥ तेथनलगेदूषणउपदेशा ॥ ६३॥ जेणंनडफडूनीजाण ॥ वैराग्यासीयेमरण ॥ जेणंज्ञात्यासीलागेदूषण ॥ तोस्त्रीसंगआपणनकरावा ॥ ६४॥ स्त्रीदेखतांचीअवचित्तीं ॥ तात्काळपाडीअधःपातीं ॥ तिचाजालियासंगती ॥ कैंचोधड गतीसज्ञाना॥ ६५॥ प्रमादींपाडीसर्वार्थी ॥ हेप्रमदानामार्चानिजख्याती ॥ तिचाजालियासंगती ॥ केवीपरमार्थीनरतील॥ ६६ जियेचेंदेखतांचीवदन॥ कामामोकलीकटाक्षबाण॥ तेथकायसाउपदेशजाण ॥ आलीनागवणपरमार्था ॥ ६७॥ उद्धवातुजमीहें सांगतोंजाण ॥ नकोस्त्रियांसीसंभाषण॥ नकोस्त्रियांचेंअवलोकन॥ नकोस्त्रीवचनकानींघेउं ॥ ६८॥ नकोनकोस्त्रियांसीमात॥ नकोनकोस्त्रीयांसींएकांत ॥ नकोनकोस्त्रियांचासंगात ॥ निंद्यलोकांतसर्वार्थी॥ ६९॥ नकोनकोस्त्रियांचाअनुवादु॥ नकोनकोस्त्रि यांचासंवाद ॥ नकोनकोस्त्रियांसींकरूंबोध ॥ मिथ्यापवादअंगीवाजे ॥ ७०॥ स्वभावेंसात्वीकवनिता ॥ गोष्टीसांगेंआलीपरमार्था तोविविकल्पनत्वता॥ रुद्रदासमस्तांपरिकल्पें ॥ ७१॥ यालागींप्रमदाजाण ॥ सर्वथान्यागावीआपण॥ प्रमदासंगतीब्रह्मज्ञान ॥ स र्वथाजाणवाढे॥ ७२॥ आशंका ॥ उपदेशींत्याज्यस्त्रियाजरी ॥ तरीमार्गाथोरथोरीं॥ उपदेशित्यांकेशापरी ॥ ऐकनिर्धारीसांगेन॥ ॥ ७३॥ श्रेष्ठयाज्ञवल्कीपाहीं ॥ नेणेउपदेशाचाठाई॥ उपदेशिलीमैत्रेयी ॥ नानायुक्तींपाहींप्रबोधे ॥ ७४ ॥ स्वयेनारदमहामुनी ॥

प्रल्हादाचीनिजजननीं ॥ इंद्रापासूनीसोडउनी ॥ ब्रह्मज्ञानीउपदेशी ॥ ७५ ॥ अवतरोनीकपिलमुनी ॥ बैसोनियांसिध्दासनीं ॥ देवहु
तीलागोनी ॥ ब्रह्मज्ञानींप्रबोधी ॥ ७६ ॥ जोयोगियाचामुकुटमणीं ॥ कैलासपतीशूळपाणी ॥ भवउपदेशीभवानी ॥ ब्रह्मज्ञानींनि
जबोधें ॥ ७७ ॥ इतरांचीगोठीकायशी ॥ तुवांचिगा हृषीकेशी ॥ उपदेशिलेंयज्ञपत्न्यासी ॥ ऐसेंह्मणसीउध्दवा ॥ ७८ ॥ असोदेख
नियांसद्भावा ॥ उपदेशकरूं ह्मणशीकणवा ॥ तरीतोअधिकार वोळखावा ॥ ऐकउध्दवासांगेन ॥ ७९ ॥ स्त्रीपुरुषअवलोकन ॥
जयाचेदृष्टीसमसमान ॥ ऐसेंअनुभवीजोपरिपूर्ण ॥ तोस्त्रियांशीजाणउपदेशी ॥ ८० ॥ तेहीअधिकारनपाहातां ॥ उपदेशनक
रितीसर्वथा ॥ त्याहीउपदेशाचीकथा ॥ ऐकतत्वतासांगेन ॥ ८१ ॥ स्त्रियांजाकांनिंदित्यावनिता ॥ त्यामाजीसभाग्यासात्विकता ॥ सांडुनि
यांविषयावस्था ॥ जोपरमार्थाउद्यत ॥ ८२ ॥ त्यजूनियांप्रपंचाचीहांव ॥ नावडेविषयाचेंनाव ॥ वैराग्येंउठलासद्भाव ॥ घेउनीधांवपरमा
र्था ॥ ८३ ॥ जन्ममरणनिवारणीं ॥ जिवामनाचीनित्यकांचणी ॥ माझेभवपाशछेदनी ॥ धर्मदाताकोणीमिळनाकां ॥ ८४ ॥ सद्गुरुप्रासी
चेअतिआर्त ॥ कायावाचाचित्तजीवित ॥ कुरवंडीकरूनीसांडित ॥ परमार्थार्थसद्भावें ॥ ८५ ॥ अतिथीआणिपतिपुत्रासी ॥ भोजनी
समनानित्यजीशी ॥ धनलोभनाहींमानसीं ॥ परमार्थीतीसीअधिकारू ॥ ८६ ॥ यापरीनिजपरमार्था ॥ सद्भावेंजेविनटेवनिता ॥
तीसीउद्धवाहेंउपदेशितां ॥ दोषसर्वथालागेना ॥ ८७ ॥ क्षेत्रीवैश्यस्त्रीशूद्रजन ॥ यांचीश्रध्दादृढपाहून ॥ उपदेशितांब्रह्मज्ञा
न ॥ दोषनिर्दळणशिष्याचे ॥ ८८ ॥ उपदेशिनांब्रह्मज्ञान ॥ जेगुरूसींचलागेदूषण ॥ तेंशिष्यासीउत्तरीकोण ॥ हेंव्याख्यानअवध
॥ ८९ ॥ पाहावयापात्रशुध्दता ॥ मीबोलिलोंदोषवार्ता ॥ वांचुनीब्रह्मज्ञानउपदेशितां ॥ दोषसर्वथाअसेना ॥ ९० ॥ हेंज्ञानजाणी
तल्यापाठी ॥ जाणणेचीसरेस्ष्टी ॥ संसारासीपडेतुटी ॥ तेथदोषाचीगोठीअसेना ॥ ९१ ॥ श्लोक ॥ नैतद्विज्ञायजिज्ञासो
र्ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥ पीत्वापीयूषममृतंपातव्यंनावशिष्यते ॥ ३२ ॥ टीका ॥ येग्रंथीचेंजाणीतल्याज्ञान ॥ मुमुक्षुजेसाधक

जन॥ त्यासीजाणावयाआन॥ जाणनेपण उरेना॥९२॥ जविकेलियाअमृतपान॥ पुढेंप्राशनासीनुरेआन॥ तेवींजाणीतल्याहें
ज्ञान॥ ज्ञातव्यज्ञातेपणसमूळनुरे॥९३॥ आशंका॥ धर्मअर्थकाममोक्षाप्रती॥ साधनेंअसतीनेणोंकिती॥ तुवांहेंएकचीम्योपती॥
कैशापरीप्रतिपादलें॥९४॥ उद्धवासाधनेंजोंआनान॥ तोंअभक्तसोशिलेंआपण॥ माझाभक्तांसीलागजाण॥ मीचसाधनसर्वार्थी॥
॥९५॥ श्लोक॥ ज्ञानेकर्मणियोगेचवार्तायांदंडधारणे॥ यावानर्थोनृणांतावांस्तेऽहंचतुर्विधः॥३३॥ टीका॥ मोक्षालागींज्ञान
साधन॥ धर्मालागींस्वकर्माचरण॥ स्वामिभालांगींदंडधारण॥ अर्थोद्यमजाणजीविकावृत्ती॥९६॥ इहामुत्रकामभोग॥ तदर्थकरि-
तीयोगयाग॥ चहूंपुरुषार्थाह्राचांग॥ साधनप्रयोगअभक्तां॥९७॥ ऐसेंसोशिनांसाधन॥ सहसासिद्धीनपवेजाण॥ अनेकविकल्पतां
दूषण॥ माजीव्छर्ळविभ्रंदहातें॥ ९८॥ तैसेंमद्भक्तांसीनव्हेजाण॥ माझेंकरितांअनन्यभजन॥ चारीपुरुषार्थयेतीशरण॥ पायांसुरगण
लागती॥९९॥ उद्धवाजेमजअनन्यशरण॥ त्याचाधर्मअर्थमीआपण॥ त्याचाकामनोईमीचिजाण॥ मोक्षसंपूर्णमीत्याचा॥६००॥ अ
भक्तांभोगक्षयेंपुनरावृत्ती॥ भक्तांसीभोगिनांनित्यमुक्ती॥ येवढीमाझीभक्तांचीख्याती॥ जाणतीनिश्चितीउद्धवा॥१॥ ऐशीएकतांदेवा
चीमान॥ उद्धवप्रेमवोसंडलाअद्भुत॥ तेणेंप्रेमेंलोधलाकृष्णनाथ॥ हर्षेंबोलतनथवे॥२॥ उद्धवातुझेंचारीपुरुषार्थ॥ तोमीप्रत्यक्षभग
वंत॥ हर्षेंबोलतांनीहर्षयुक्त॥ हृदयाआंतआलिंगी॥३॥ हर्षेंदेतांआलिंगन॥ कृष्णविसरतांकृष्णपण॥ उद्धवस्वानंदेंनिमग्न॥ उद्धवपण
विसरला॥४॥ कैसेंअभिनवआलिंगन॥ दोघांचेंगेलेंदोघपण॥ पूर्णचिनन्यपरिपूर्ण॥ स्वानंदघनस्वयेंझालें॥५॥ तेथविरोनगेलाहेतू॥ वे
देंसहितबुडालीमातू॥ एकवटलादेवीभक्ती॥ येकीएकांतुएकत्वें॥६॥ तेथनावळलेंभक्तधर्म॥ कोणेंसहितबुडालेंकर्म॥ आ
आणीनिर्भ्रम॥ दोंहींवेनामअसेना॥७॥ भेदघेउनगेलाअभेदा॥ बोधघेउनगेलातिजबाधा॥ आनंदलाजलाआनंदा॥ ऐशि-
यानिजपदाउद्धवपावे॥८॥ मीजाहालोंपरब्रह्म॥ हाविमुख्यत्वेंयेथभ्रम॥ कृष्णालिंगनाचाहाधर्म॥ जालानिरूपमनिजवस्तु॥९

त्यापरी कृष्णसर्वज्ञ॥ सोडोनि आलिंगन ॥ ऐक्यबोधें उधवासी जाण ॥ निजभक्तपण प्रबोधी॥ १०॥ तेव्हां उधव चमत्कारिला॥ अतिशयें ठकाचि जाला॥ परमविस्मयें दाटला ॥ तटस्थ ठेला ते काळीं ॥ ११ ॥ मग म्हणे निजात्मता स्वतःसिद्ध जवळी असतां ॥ जनासी न कळे सर्वथा ॥ साधकां वाढ़ता चेटकेवी ॥ १२॥ ते उधवाचे मनोगता ॥ जाणोनियां श्रीकृष्णनाथ ॥ तदर्थी वाक्य निश्चित ॥ असे सांगत उपाव ॥ १३॥ श्लोक ॥ मर्त्यो यदा त्यक्तसमस्तकर्मा निवेदितात्मा विचिकीर्षितो मे॥ तदामृतत्वं प्रतिपद्यमानो मयात्मभूयाय च कल्पते वै ॥ ३४॥ टीका ॥ जे बोलिली धर्मकाममोक्षार्थ ॥ ते सांडूनि साधन समस्त ॥ जे अनन्यभावें मज भजत ॥ विश्वासयुक्त मज भावें ॥ १४॥ त्यासी हे स्वरूपस्थिती॥ जे त्वां भोगिली आत्मप्रतीती ॥ ते तत्काळ होय प्राप्ती ॥ जाण निश्चिती उधवा॥ १५ ॥ धर्मार्थकामवासना॥ असोनी लागल्या मद्भजना ॥ तेही पुरउनी त्यां जाणा॥ सायुज्यसदना मी आणी ॥१६॥ भक्तांसी स्वधर्मकर्मावस्था॥ तेही लाविल्या भजनपंथा ॥ स्वधर्मकर्मी अकर्मात्मता ॥ माझिया मद्भक्तां उद्बोधी मी॥ १७॥ भक्त वांछी भोगकाम ॥ भोग भोगुनी होय निष्काम॥ ऐशिया निजबोधाचें वर्म ॥ मी आत्माराम उद्बोधीं ॥ १८ ॥ भक्त मागे अर्थसंपन्नता॥ त्याचे गांठी धनसंख्या ता ॥ माझी षड्गुणसमर्थता॥ वोळगे तत्वता त्यापाशीं॥ १९ ॥ सर्वभूतीं माझी भक्ती॥ भक्त भजे अनन्यप्रीती ॥ तैं चारी मुक्ती शरण येती॥ मद्भक्तां सुर्की स्वतःसिद्धी॥ २०॥ वैद्य धडफुटा पंचानन ॥ रोगियांची वासना पोखुन॥ मागे तें देउनी अन्न॥ वोखद रसायनरसप्रयोगें ॥ २१॥ ते विधर्म अर्थकामवासना॥ भक्तांचा पोखुनी जाणा॥ मी आणी सायुज्यसदना ॥ तेही विवंचना सांगीतली ॥२२॥ नाना साधनाभिमान ॥ सांडूनियां ये जो मज शरण ॥ त्यासी हीं स्वरूपप्राप्ती पूर्ण ॥ उधवा जाण सत्य निश्चित ॥२३॥ भक्त सकाम जरी चित्तीं ॥ तो जैं करी अनन्यभक्ती ॥ तैं काम पुरउनी दे मुक्ती॥ भक्तां अधोगती कदां न घडे ॥२४॥ बाळकें थापा घेउनी कांहीं ॥ मीठा घातल्या मातेचा पाई॥ बनवेचोनी अर्पी तेंही॥ परी जीवें काही मारीना ॥२५॥ तेवीं माझी करितां अनन्यभक्ती॥ जो जो काम भक्त वांछी चित्तीं ॥ तो तो पुरऊनी दे मुक्ती ॥ भ

कांअधोगतीपडोंनेदी ॥ २६ ॥ देखोनीबाळकाचीव्यथा ॥ जेवीसर्वस्वींकळवळीमाता ॥ तेविंनिजभक्तांचीअवस्था ॥ मजहीसर्वथा ३
साहावेना ॥ २७ ॥ कामपुरवुनीयावयामुक्ती ॥ कायमाझेगांठीनाहींशक्ती ॥ मीभक्तकैवारीश्रीपती ॥ त्यासीअधोगतीकदांनघडे २
॥ २८ ॥ माझेंनामअवचटआल्याअंतीं ॥ रंकलाहेसायुज्यमुक्ती ॥ मामाझीकरितांअनन्यभक्ती ॥ भक्तांअवगतीमगकेंची ॥ २९
॥ माझाभक्तजयाकडेरूपेंपाहे ॥ तोहिमाझीभक्तीलाहे ॥ मामद्भक्ताअवगतीहोये ॥ हाभोगनसाहेमजलागीं ॥ ३० ॥ सोसूनीयागर्भवा
सासीं ॥ त्यांमुक्तकेलाअवर्षी ॥ विदारूनीहिरणकशिपूशी ॥ त्यांप्रल्हादासीरक्षिलें ॥ ३१ ॥ चक्रघेउनीयांहातीं ॥ त्यागर्भीरक्षिलापरिक्षिती
॥ तोमीभक्तासीअवगती ॥ कदांकल्पांतींहोउनेदीं ॥ ३२ ॥ माझियेभक्तीचेंनिनांवें ॥ तृणतेंहीत्याउध्दरावें ॥ भक्तांकेवींअवगतीपावे ॥ जेजिवेंभा
वेंमजभजले ॥ ३३ ॥ कायावाचामनधन ॥ अवंचुनीअनन्यशरण ॥ त्याचाभोगमोक्षहाजाण ॥ मीश्रीकृष्णस्वयेंसोशीं ॥ ३४ ॥ असाअनन्यभ
क्तीचामहिमा ॥ सांगतांउल्हासपुरुषोत्तम ॥ तेणेंउध्दवासीन्याटलाप्रेमा ॥ स्वेदरोमारवांरविल ॥ ३५ ॥ ऐकोनीभक्तीचेंमहिमान ॥ देखोनीउध्दवाचें
प्रेमपूर्ण ॥ श्रीशुककरवावलाआपण ॥ स्वानंदेंपूर्णडोल्लत ॥ ३६ ॥ हरिखेंह्मणेपरीक्षिती ॥ धन्यहरिभक्तीत्रिजगती ॥ जासीसर्वार्थामुक्ती ॥ स्वमु
खेंश्रीपतीबोलिला ॥ ३७ ॥ जैसेंभक्तीचेंमहिमान ॥ तैसेंचउध्दवाचेंप्रेमगहन ॥ तैसेंउध्दवाचेंप्रेमकळपण ॥ श्रीशुकआपणसांगत ॥ ३८ ॥ श्लोक
॥ श्रीशुकउवाच ॥ सएवमादर्शितयोगमार्गस्तदोत्तमश्लोकवचोनिशम्य ॥ बद्धांजुलिःप्रत्युपरुध्दकंठोनकिंचिदूचेऽश्रुपरिप्लुताक्षः ॥ ३५
॥ विष्टभ्यचित्तंप्रणयावघूर्णंधैर्येणराजन्बहुमन्यमानः ॥ कृतांजलीप्राहयदुप्रवीरंशीर्ष्णास्पृशंस्तच्चरणारविंदं ॥ ३६ ॥ टीका ॥ जोज्ञानियां
चाज्ञाननिधी ॥ जोनिजबोधाचाउदधी ॥ जोआनंदाचाक्षीरार्थी ॥ तोशुकस्वानंदेंतोषला ॥ ३९ ॥ ऐकतांवाग्वादिकीर्ती ॥ अवघासौभाग्यचक्र
वर्ती ॥ जोनेंसकळनरअसकरवानिर्ता ॥ जाचाकीजेस्कनीमहासिद्धी ॥ ४० ॥ जोनेंवंदीनन्यगातीं ॥ योगवृंदांचाजनकानीं ॥ तेणेंश्रीकृष्णांस्तवि
लीभक्ती ॥ परमप्रीतीनाअत्तुचिन ॥ ४१ ॥ अनन्यभक्तीपरनेंस्करव ॥ आननाहींचविशेष ॥ सर्वसारांचेंसारदृग्व ॥ मद्भक्तीचास्वस्करवरा ॥ ४२ ॥

भक्तीयोगाचा योगमार्ग ॥ समूळ प्रेमपरम चांग ॥ स्वमुखें बोलिला श्रीरंग ॥ तें उद्धवें चांग अवधारिलें ॥ ४३ ॥ एकतां भक्तीचें निरूपण ॥
उद्धवाचें द्रवलें मन ॥ नयनीं अश्रु जाले पूर्ण ॥ स्वानंदजीवन लोटलें ॥ ४४ ॥ शरीर जालें रोमांचित ॥ चित्त जालें हर्षयुक्त ॥ तेणें कंठीं बाष्प
दाटत ॥ स्वेदकण दाटत सर्वांगीं ॥ ४५ ॥ प्राण पांगुळला जयाचा तेथ ॥ शरीर मंद मंद कांपत ॥ नयन पुंजाळले निश्चित ॥ अर्धोन्मिलित
तें जालें ॥ ४६ ॥ औत्सुक्याचे अतिप्रीती ॥ स्वानंदीं रामरसें सावि नवृत्ती ॥ उद्धव देहाची विसरला स्थिति ॥ प्रारब्धें निश्चित तें राखिलें ॥ ४७ ॥
जळीं नावडे लवण पूर्ण ॥ तेवीं दोरु राखे आनरून ॥ तेवीं मावळतां उद्धवपण ॥ प्रारब्धें जाणा राखिलें ॥ ४८ ॥ धैर्यचित्तें आणोनि सामर्थ्यें ॥
आवरूनी प्रेमा तें भरितें ॥ मी कृतकृत्य जालों येथें ॥ तें हर्षें चित्तें मानिलें ॥ ४९ ॥ श्रीकृष्णें उद्धरिलें मातें ॥ ते शिरीं मानुनी उपकारातें ॥
काय उपकारा हो उतरायानें ॥ ऐसें निजचित्तें विचारी ॥ ५० ॥ गुरुसी चिंतामणि देवों जातां ॥ तो चिंता वाढवी चिंतिलें देतां ॥ गुरु तरी दिधलें
अचिंत्यार्था ॥ तेणें उत्तीर्ण ना कदा न घडे ॥ ५१ ॥ गुरुसी कल्पतरु देऊं जातां ॥ कल्पना वाढवी कल्पिलें देतां ॥ गुरु तेणें दिधली निर्विकल्पता ॥
त्यासी उत्तीर्ण नाहीं तेणें न होइजे ॥ ५२ ॥ गुरुसी देवों जातां परिसमणी ॥ तो स्पर्शें धातु करी सुवर्णी ॥ ब्रह्म तो गुरु गुरुचरणस्पर्शनीं ॥ त्यासी न हे
उत्तीर्ण परिस सदा देतां ॥ ५३ ॥ गुरुसी कामधेनु देऊं आणितां ॥ ते काम ना वाढवी अर्थ देउनी ॥ गुरु निष्काम निर्गुण दाता ॥ त्याचे उत्तीर्ण का
मधेनू न व्हे ॥ ५४ ॥ त्रिभुवनींचा संपत्ती तोख ॥ गुरुसी देतां तें मायीक ॥ जेणें दिधलें वस्तु अनामिक ॥ त्यासी कैसेनी लोक उतराई होती
॥ ५५ ॥ देह उतराई हा उ गुरुसी ॥ नश्वरें ईश्वरपण यां देहासी ॥ तें श्वरें अनश्वरासी ॥ उत्तीर्ण त्यासी कदा न घडे ॥ ५६ ॥ जेणें आत्मा शाश्वत दि
धला भावडी ॥ त्यासी देउनी फुटकी कवडी ॥ उत्तीर्ण लाची वाढवी गोडी ॥ तें शापरवडी देहभावा ॥ ५७ ॥ जो देउं उतराई हा गुरुसी ॥ तव मिथ्य
त्व नाहीं जीवित्वासी ॥ जेणें दिधलें सत्यवस्तूसी ॥ मिथ्या देतां त्यासी लाज ना ॥ ५८ ॥ जेणें दिधलें अनर्घ्य रत्नासी ॥ वंध्यापुत्र देवों केला त्यासी ॥
तेवीं मिथ्यत्व जीवभावासी ॥ उत्तीर्ण त्यासी कदा न घडे ॥ ५९ ॥ कायावाचामनधन ॥ गुरुसी अर्पितां जीवप्राण ॥ कदा न व्हे जे उत्तीर्ण ॥

हेंउध्दवेंसंपूर्णजाणीतलें ॥ ६०॥ जेथेंअणुमात्रनाहींदुःख ॥ ऐसेंदिधलेंनिजसुख ॥ त्यागुरूसीउत्तराईदेख ॥ नव्हावेंनिःशेषवशि
थ्यांसी॥६१॥ यालागींमौनेंचिजाण ॥ उध्दवेंघातलेंलोटांगण॥ श्रीकृष्णाचेश्रीचरण ॥मस्तकींसंपूर्णवंदिले ॥६२॥मागांश्रीकृष्णे
पुशिलेंपाहाहो॥ उध्दवातुझागेलाशोकमोह॥ तेणेंउध्दवासीजालाविस्मयो॥उत्तरघ्यावयाठावोनघडेची ॥ ६३॥ आतांवंदोनीश्रीच
रण ॥ कृतांजलीधरोनीजाण ॥उत्तरघ्यावयाआपण ॥श्रीकृष्णवदनअवलोकी ॥६४॥ जेविसेविनांचंद्रकर ॥ चकोरदृष्टीचेंदेकर
॥नेवीकृष्णासन्मुखेंअतिनिर्भर ॥कायप्रत्युत्तरबोलत ॥६५॥ ॥श्लोक॥ उध्दवउवाच ॥ विद्रावितोमोहमहांधकारोयआश्रितो
मेनवसंनिधानात्॥ विभावसोःकिंनुसमीपगस्यसीतंनमोभीःप्रभवंत्यजाद्य ॥३७॥ ॥टीका॥ जोसकळदेवचूडामणी ॥ जोयाद
वांमाजीअग्रगणी ॥ जोअविद्यारात्रीचातरणी ॥ जोशिरोमणीब्रह्मवेत्यां ॥ ६६॥ऐशियाश्रीकृष्णाप्रती ॥स्वानंदाचियेनिजस्फुर्ती
॥उध्दवेंसांगतांनिजस्थिती ॥त्यामाजीकरीस्तुतीआद्यंतहरीची ॥६७॥मजतेंववविचारितां ॥ ब्रह्मासर्वांचाआदिकर्ता॥ तोहीना
रायणनाभीतत्वता ॥होयजन्मताअजनामें ॥६८॥ तोकमळनाभिनारायण ॥ तोमायासबळब्रह्मजाण ॥ तेमायेतूंआद्यकारण
आद्यत्वपूर्णतुजमाजे॥६९॥अविद्येचामाहारात्री॥ अडकलोंमोहअंधारीं॥ तेपूनीकाढावयाबाहेरी ॥ आणिकांचीथोरीचालेना ॥
॥७०॥ तेथतुझेंनीवचनभास्करें ॥ नासोनीशोकमोहअंधारें ॥ मजकाढिलेंजीबाहेरें॥ चमत्कारेंसीनिधीतुझ्या॥७१॥ तुझियेसंनिधी
पाशीं ॥ठावनाहींअविद्येशीं ॥ तेथमोहममताकेंचीप्रासी॥ हशीकेशीतूंअसतां ॥७२॥अंधारीरात्रीअतिगहन ॥ तेथशीतेंपीडि
लाजोसंपूर्ण ॥ त्यासीआतुडलीयाहुताशन॥ शीतनतमजाण तात्काळपळे ॥७३॥ तोअग्निसेविनांस्वयेंसदा ॥ शीततमत्राभयबाधा॥
पुढतीबाधोनशकेकदां ॥ तेवीगोविंदासंनिधीतुझी ॥ ७४॥ नवीशोकमोहममतेशीं ॥ मायाजनबांधभवपाशीं ॥ तेतुझेसंनिधीपाशीं
॥जातीआपेशीहारपोनी॥७५॥मरणजन्माचेअपाये ॥मागांअनेकसोशिलेंस्वयें ॥ जासीतुझासंनिधीहोये ॥ त्यासीतेभयेसरु

ळमिथ्या ॥ ७६ ॥ तुझ्रेसन्निधीपाशींजाण ॥ समूळमायेचेंनिर्दळण ॥ तेंचिअर्थाचेंनिरूपण ॥ ऐकवआपणसांगत ॥ ७७ ॥ श्लोक ॥
प्रत्यर्पितोमेभवता ऽनुकंपिना भृत्यायविज्ञानमयः प्रदीपः ॥ हित्वाकृतज्ञस्तवपादमूलं को ऽन्यत्समीयाच्छरणंत्वदीयं ॥ ३८ ॥ टीका
तुझीसन्नीधीमायदेख ॥ समूळअज्ञानासीघातक ॥ हेंचिमुख्यत्वें अवश्यक ॥ भक्तसात्विक जाणती ॥ ७८ ॥ असोइतरांचीगोष्टी ॥ म्यां
हीअनुभविलेंनिजदृष्टी ॥ अविद्यानिरसावयासृष्टी ॥ सत्संगतीलाधसर्वार्थी ॥ ७९ ॥ सत्संगाहीमाजीजाण ॥ तुझीसंगतीअतिपावन ॥
तुवांउध्दरावयादीनजन ॥ हेंनिजात्मज्ञानप्रकाशिलें ॥ ८० ॥ माझेनिमित्यकरूनीजाण ॥ उध्दरावयादीनजन ॥ त्याचेंनिरसावयाअ-
ज्ञान ॥ ज्ञानदीपपूर्णप्रज्वळिला ॥ ८१ ॥ उपदेशार्थअवस्थिती ॥ हेंचिदृढकेंपंनिश्चिती ॥ तेथेंबोधकाजानिजात्मयुक्ती ॥ तेदळत्याप्र
नीस्नेहपूर्ण ॥ ८२ ॥ तोदीपकर्णद्वारींठेविला ॥ तवसबाह्यप्रकाशजाला ॥ अज्ञानअंधारनिर्दळिला ॥ स्वयेंप्रबळलासद्रूपें ॥ ८३ ॥ विवेक
वैराग्यधारण ॥ हेंचितेथीलवातीजाण ॥ तेथप्रज्वळिलाज्ञानघन ॥ तोप्रिप्रभापूर्णमाहादीप ॥ ८४ ॥ तेणेंसबाह्यप्रकाशें ॥ तुझीपदवीप्रगट
लीदिसे ॥ ऐसेंनिजरूपहृषीकेशा ॥ अनायासेंमजअर्पिलें ॥ ८५ ॥ तुवांअंतरत्यामतत्वआपुलें ॥ स्वरूपपूर्वींचमजदीधलें ॥ तेंतुवांचमाझ्या
रीआच्छादिलें ॥ भजनआपुलेंप्रगटावया ॥ ८६ ॥ तुझ्यानिजभजनाचेंलक्षण ॥ सर्वभूतींभगवद्भजन ॥ तेणेंतूंसाचारसंतोषोन ॥ अर्पि
सीज्ञानअर्पिलेंचिपुढती ॥ ८७ ॥ वाढउनीनिजभजन ॥ माझेंमजअर्पिशीज्ञान ॥ यानांवप्रत्यर्पण ॥ साधुसज्ञानबोलती ॥ ८८ ॥ वाढ
उनीआपुलीभक्ती ॥ माझेंज्ञानदिधलेंमाझेहातीं ॥ दिधलेंतेथेंमायापुढती ॥ विकल्पवृत्तीस्पर्शेना ॥ ८९ ॥ जेदिधलीस्वरूपस्थिती ॥
तेआच्छादेनाकदाकल्पांतीं ॥ यापरीगाम्भीर्यापती ॥ कृपानिश्चितीतुवांकेली ॥ ९० ॥ यापरीतूंअतिकृपाळू ॥ निजदासांलागींमवाळू ॥ ह्या
तुजसांडूनियांबरळू ॥ आनासीगोंवळूभजोंधावे ॥ ९१ ॥ त्यजुनीस्वामीहृषीकेशा ॥ आनाभजेलतोकेवळपशु ॥ पशुहीमाजीतोरासभेषु
॥ जासीनाहींविश्वासहरीभजनीं ॥ ९२ ॥ तुवांजनासीकेलाउपकारू ॥ इंद्रियांपाठव्येंज्ञानाधिकारू ॥ तोउपकारविसरेजोनरू ॥ तोजा

णसाचाकरूनग्रं ॥ ९३ ॥ जेजाणनीतुझाउपकारातें ॥ तेंकायावाचाचित्तेंवित्तें ॥ कदांनजतीआनातें ॥ तेंमजनिश्चितेंमानलें ॥ ९४ ॥ मज
निमित्यकरूनियांजाण ॥ तेंत्वांप्रकाशिलेंनिजात्मज्ञान ॥ तेणेंजगाचें उध्दरण ॥ श्रवणमननकीर्तनें ॥ ९५ ॥ यापरीकृपाकरूपूर्ण ॥ माझें
छेदिलेंभवबंधन ॥ तेंचिअर्थाचेंनिरूपण ॥ उध्दवआपणस्वयेंसांगे ॥ ९६ ॥ ॥ श्लोक ॥ वृष्ण्यन्धकसुहृदःस्नेहपाशोदाशार्हवृ
ष्ण्यंधकसात्वतेषु ॥ प्रसारितसृष्टिविवृध्दयेत्वयास्वमायया त्यात्मसुबोधहेतिना ॥ ३९ ॥ ॥ टीका ॥ तुवांमायेनेंसृजिलेंजन ॥ तेंसृ
ष्टीव्हावयावर्धमान ॥ स्त्रीपुत्रसुहृदसज्जन ॥ हास्नेहपूर्णवाढविला ॥ ९७ ॥ मीजन्मलोंयादवकुळांत ॥ तेथवृष्णीअंधकसात्वत ॥
इत्यादिसुहृदसमस्त ॥ अतिस्नेहयुक्तआमतें ॥ ९८ ॥ तेंसुहृदस्त्रीपुत्रस्नेहबंधन ॥ यास्नेहपाशाचेंछेदन ॥ माझेंबाळपणींत्वांके
लेंजाण ॥ जैंखेळतांध्यानमजलागलें ॥ ९९ ॥ जेविवांडवरीखेळतांखेळ ॥ मोहिनीविद्याप्रेमबळ ॥ तेंविद्येचेंआवरावयाबळ ॥ स
काकेवककरवेळविना ॥ ७०० ॥ तेंविनुझी त्वमायाजाण ॥ जोकांसरानवआधान ॥ तिचस्नेहपाशदारुण ॥ तेणेंबांधानीजनअतिबध्द
केले ॥ १ ॥ तेमाझेंस्नेहपाशजाण ॥ त्वांपूर्वींछेदिलेआपण ॥ जैंमजहोतेंबाळपण ॥ तैंचिकृपापूर्णमजकेली ॥ २ ॥ तेंभवबंधछेदि
जेतेंशास्त्र ॥ तुवांनिजयुक्तीफाडोनीधार ॥ सतेजकरूनियांखडतर ॥ मजलागीस्वतंत्रअर्पिलें ॥ ३ ॥ येणशास्त्रबळेंमीजाण ॥ छेदूनशकें
जगाचेंबंधन ॥ एवढीमजवरीकृपापूर्ण ॥ केलीआपणदयाळुत्वें ॥ ४ ॥ संसारदुःखयुक्तजोकांयेथें ॥ सुखरूपतोजालामातें ॥ ऐशी
येरूपेंचानिहातें ॥ मजनिश्चितेंउध्दरिलें ॥ ५ ॥ मीकृतकृत्यजालोंयेथे ॥ परीकांहींएकमागेनतूतें ॥ तेकृपाकरावीश्रीकृष्णनाथें
॥ म्हणोनिचरणातेंलागला ॥ ६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ नमोऽस्तुतेमहायोगिन्प्रपन्नमनुशाधिमाम् ॥ यथात्वच्चरणांभोजेरतिःस्या
दनपायिनी ॥ ४० ॥ ॥ टीका ॥ ॥ नघडेनंघडवीआपण ॥ नाथिलेंदावीविंदान ॥ जिन्यामेल्यालाउर्नालग्न ॥ नांदवीसंपूर्णनि
जमाया ॥ ७ ॥ जेयोगियांसीअतिदुस्तर ॥ जिणेंनाडिलेंस्रष्टाशंकर ॥ तेमायातुझीकिंकर ॥ तूंपरात्परमहायोगी ॥ ८ ॥ त्यातुझ्या

कृपेस्तवजाण ॥ मीकृतकृत्यजालोंआपण ॥ नदेखेंभवभयादिभान ॥ स्वानंदनिमग्नसर्वदां ॥ ९ ॥ दृश्यद्रष्टादर्शन ॥ नाहींत्रिपुटी-
नाहींगुण ॥ हारपलेंमीतूंपण ॥ स्वानंदपूर्णनिजबोधें ॥ १० ॥ निजबोधेंस्वानंदपूर्ण ॥ देहीबालमायीकजाण ॥ परादिवाचापडिलेंशून्य ॥
यालागींमौनवेदवाद ॥ ११ ॥ कार्यकारणकर्तव्यता ॥ मजउरलीनाहींसर्वथा ॥ नरीकाहींएकश्रीकृष्णनाथा ॥ तुजमीआतामागेन
॥ १२ ॥ जेंविकांबाळकांथाया ॥ कळवळोनीपुरवीमाया ॥ तेंविमाझेंवचनायया ॥ श्रीकृष्णनाथाअवधारीं ॥ १३ ॥ हेंअंतीचेंमा
झेंमागतपण ॥ देवेंअवधारींलेंसावधान ॥ वंदूनियाश्रीकृष्णचरण ॥ अगम्यविंदानमागत ॥ १४ ॥ मजथोरहोतांचित्तें ॥ गो
डअसेजिवन्मुक्ती ॥ तेथनदेखेतुझीभक्ती ॥ कोरडीमुक्तीमजनलगे ॥ १५ ॥ सद्गुरुरुपावचनोक्ती ॥ शिष्यनत्कालल्लाहेमुक्ती ॥ त्यातुज
सद्गुरूचीलाहेभक्ती ॥ जळोनीमुक्तीमजनलगे ॥ १६ ॥ यालागींतुजशरण ॥ मागुतेनमीआलोंजाण ॥ सायुज्याहीवरीपूर्ण ॥ तुझेंगुरुभ
जनमजदेई ॥ १७ ॥ मांगावहुतीकेलीभक्ती ॥ म्हणोनीत्यांसीदिधलीमुक्ती ॥ परीमुक्तीवरतीभक्ती ॥ नाहींमजप्रतीमागीतले ॥ १८ ॥
मागांजिहींकेलीभक्ती ॥ त्यांत्वांटाकिलेंदेऊनीमुक्ती ॥ तेंठकडपणश्रीपती ॥ नचलेमजप्रतीसर्वथा ॥ १९ ॥ जासीअहंकारशून्यवृत्ती ॥
जालेआत्मारामसहजगती ॥ तेहीअहंतुकभक्तीकारती ॥ ऐशीस्वरूपस्थितीपैंतुझी ॥ २० ॥ तेथत्यजोनियांतुझीगुरूभक्ती ॥ मुक्ती
मागणेंहेंविषमानी ॥ असोतुझीनलगेमुक्ती ॥ माझीगुरूभक्तीमजदेई ॥ २१ ॥ जासीआकळोनिजमुक्तता ॥ म्हणसीत्याभक्तनेदेवआता
॥ हेंमजसीबोलोंनकोकथा ॥ तुझीसमर्थनामीजाण ॥ २२ ॥ तूंनघडतेंघडविशी ॥ नघळेतेंचाळविशी ॥ नव्हेतेंतूंहोयकरिशी ॥ नाहीं
सामर्थ्यासीमर्यादा ॥ २३ ॥ अगम्यसामर्थ्यांशीगणना ॥ बुडत्यातारुनीपाषाणा ॥ त्यावरीतारिसीवानरसेना ॥ सेतुबंधनाश्रीरामा
॥ २४ ॥ केवळजेकांवनचर ॥ पालेखाईरवानर ॥ चारीमुक्तीत्याचाकिंकर ॥ त्यासीसुरवरवंदितीस्वयें ॥ २५ ॥ केवळजेकांव्यभि-
चारिणी ॥ शेखीजाधुरटागौळणी ॥ मोक्षलोगचरणीं ॥ येब्रह्मालोटांगणीचरणरजांसी ॥ २६ ॥ तूंपरमात्मापरमेश्वर ॥ हेंतेण

नीगोवळणीवानर ॥ तरीतुझेंभजनमात्र ॥ फळलेंसाचारपरब्रह्मत्वें ॥ २७॥ ऐसेंअगाधतुझेंभजन ॥ अगम्यभजनाचेंमहिमान ॥ भ-
क्तीआधीनतुझेंदेवपण ॥ मामोक्षासीकोणअधिकाई ॥ २८॥ भक्तीचापोटींजन्मलीमुक्ती ॥ वाढलीमुक्तीभक्तीचेहातीं ॥ ऐसीजेकां
मुक्तीमात्रहंती॥ तिसीमीसर्वार्थीनातळें॥ २९॥ फिटेमुक्तीचेंदूषण ॥जेणेंतेंहोयअतिपावन॥ तेंमीसांगेनर्विदान॥ येकसावधानश्रोते
घ्या ॥३०॥ जोडल्याहीमुक्तपण ॥ मजघावेंतुझेंगुरुभजन॥ तेणेंमुक्तीहीहोयपावन ॥ह्मणोनिलोटांगणघातलें॥ ३१॥ मस्तकींधरि
लेश्रीचरण ॥ उद्धवसर्वथान्नसोडीजाण ॥ तेणेंठकाचजालाश्रीकृष्ण ॥ त्यासीसंपूर्णतुष्टला ॥ ३२॥ जाणोनीआपुलेंमुक्तपण ॥ मीन-
सांडींतुझेंनिजभजन॥ ऐशीकृपाकरीपूर्ण ॥ ह्मणोनिश्रीचरणनसोडी ॥ ३३॥ मुक्तनाशानत्यासंपूर्ण ॥ नैराहोशकेसद्गुरुभजन ॥
हेंहीवाधोंनशकेविघ्न॥ नैशीभक्तीनिर्विघ्नमजसांग ॥ ३४॥ कोटिजन्मेंशिणतांजाण ॥ ह्मणशीनातुटेभक्तपण ॥ त्यामोक्षानावठे
विसीविघ्न ॥ सूरवेंसंपूर्णमजह्मणती ॥ ३५॥ जेणेंस्फुटेतुझेंसद्गुरुभजन॥ तेंमीमानीपरमविघ्न ॥ तुझेभक्तीवीणमुक्तपण॥ भलत
णीमजजाणगोविंदा ॥ ३६॥ माझीनमोडेनित्यमुक्तता ॥ अहंतुकचालवीमुक्तपंथा ॥ ऐशीकृपाकरीश्रीकृष्णनाथा ॥ ह्मणोनिसंकोच
नामानिशी ॥ ३७॥ ह्मणसीम्यांदिधलीनित्यमुक्ती॥ तेमाझीमजपाशींसिद्धहोती ॥ दिधलीह्मणोहेंमिथ्यावदंती॥ वाउगीरव्यातीदा
तृत्वाची॥ ३८॥ माझीस्वतसिद्धनित्यमुक्तता॥ त्यावरीभक्तीमीमागेंआतां ॥ तेंदेशीलतरीतूंसाचारदाता ॥उदारनाथानाव ॥ ३९॥
तेंसंतोषोनिभक्तीदेतां॥ उल्हासनंदरवाचतुझाचित्ता ॥थोरमांडलीकृपणता॥ कृष्णनाथान्मजलागीं ॥ ४०॥ जेसांडवीनसद्गुरुभक्ती
॥ आझानलगंतुझीजीवन्मुक्ती॥ मुक्तीह्मणणेंहेंहीभ्रांती ॥ एकश्रीपतीसांगेन ॥ ४१॥ शुद्धीचसुरव्यनाहींबद्धता ॥ तेथकेंचीकाढि
लीमुक्तता ॥ मिथ्यामुक्तीनातळेसर्वथा ॥ माझीगुरुभक्ततामजदेई॥ ४२॥ मागेंजासीत्वांदिधलीमुक्ती ॥ तेठकिलेठकिलेयाच
रिती॥ तेंसंचावळंनकोश्रीपती ॥ मोक्षावरीलभक्तीमजदेई॥ ४३॥ ह्मणोनीघातलेलोटांगण ॥ धांवोनिधरीलेदोनीचरण ॥ प्रे

मेवोसंडलाश्रीकृष्ण ॥ उद्धवासीसंपूर्णतुष्टला ॥ ४४ ॥ मोक्षाहीवरीलगुरुभक्ती ॥ उद्धवें मागीतलीनाजामुक्ती ॥ जेजेचालली उपप
त्ती ॥ तेणेस्वरूपेंश्रीपतीसुखावला ॥ ४५ ॥ सुखसुखावली कृष्णमूर्ती ॥ डोलोंलागलास्वानंदस्थिती ॥ तेणेसंतोषे भक्ती मुक्ती ॥ उद्धवा
हातीं अर्पित ॥ ४६ ॥ जगीं उद्धवाचेंमुख्यपुण्य ॥ जगीं उद्धवाचीधन्यधन्य ॥ जालागींसर्वस्वेंश्रीकृष्ण ॥ मोक्षावरीलगुरुभजनस्वानंदेंदेत ॥
॥ ४७ ॥ गुरुब्रह्मदोनीअभिन्न ॥ हेंहीसद्गुरुप्रबोधीपूर्ण ॥ यालागींमोक्षावरीलगुरुभजन ॥ नद्देदूषणसच्छिष्यां ॥ ४८ ॥ मागिलांनिज
भक्तांप्रती ॥ स्वानंदेंतुष्टलाश्रीपती ॥ निंहींमागीतलीनिजमुक्ती ॥ त्यासीहेस्थितीअनर्घ्य ॥ ४९ ॥ उद्धवेंथोरकेलीख्याती ॥ मुक्तीचेमा
थांवाहिलीभक्ती ॥ अगम्यसांगीतलीस्थिती ॥ हेश्रीपतीअर्पित ॥ ५० ॥ उद्धवामुक्तीवरीलजेभक्ती ॥ तेमजअवताराचीअवतारशक्ती
॥ येणेअवतारास्थितीकस्ती ॥ करूनीश्रीपतीमीअलिप्त ॥ ५१ ॥ येणेविवेकेंस्वानत्वतां ॥ कर्मकरूनीमीअकर्ता ॥ भोगभोगोनी
अभोक्ता ॥ जाणसर्वथायेणेयोगें ॥ ५२ ॥ हायोगनकळेजासीं ॥ दुःखरूपसंसारत्यासीं ॥ हाअखंडयोगमजपाशीं ॥ मीसंसारेंसीसु
खरूप ॥ ५३ ॥ हायोगसदाशीवजाणे ॥ कांस्याजाणिजेनारायणें ॥ इतरांचेंजेंजाणणें ॥ तेंअगस्त्यपणेनिघेना ॥ ५४ ॥ ऐशीश्रीकृष्ण
सांगेगुह्यगोष्टी ॥ तेस्थितीबाणलीउद्धवाचेपोटीं ॥ दोघेनिजबोधेंएकगांठी ॥ भजनकसवटीकळोंसरली ॥ ५५ ॥ मुक्तीशीभक्ती
चोहातवटी ॥ तेउद्धवासीकळलीगोष्टी ॥ तोउल्हासनमायेपोटीं ॥ स्वानंदपोटींकोंदला ॥ ५६ ॥ जेवीबाळकाचायाकारणें ॥ मातालेव
वीनिजभूषणें ॥ तेवीउद्धवालागींश्रीकृष्णें ॥ निजस्थितिदेणेनिश्चित ॥ ५७ ॥ मनाचेनाइकतांकान ॥ बुद्धीचेनदेखतांनयन ॥ शेखींगगना
तेंहीचोरून ॥ उद्धवासीश्रीकृष्णनिजस्थितीअर्पी ॥ ५८ ॥ जेंब्रह्मवेत्यांसीनाकळे ॥ जेंवेदानुवादानकळे ॥ तेस्थितीउद्धवासीगोपाळें ॥
कृपाबळेंअर्पिली ॥ ५९ ॥ पूर्वीश्रीकृष्णेंपुसतांपाहाहो ॥ उद्धरीलांह्मणेउद्धव ॥ आतांमागेंभजनभावो ॥ हागुह्याभिप्रावोहरीजाणे
॥ ६० ॥ मुक्तीवरीलमागतांभक्ती ॥ श्रीकृष्णाचीअवतारशक्ती ॥ मायानियंतृत्वाचीपूर्णस्थिती ॥ उद्धवाचेहातींस्वयेंआली ॥ ६१ ॥

जाणोनी मायेचें मिथ्यत्व पूर्ण ॥ विवेंप्रेरण आवरण ॥ हें माया नियंतृत्व पूर्णत्व लक्षण ॥ उद्धवासी श्रीकृष्ण स्वयें अर्पी ॥ ६२ ॥ जेंसें बुधींव
ळाचे पोटीं ॥ पूर्ण कर्मे न सनां गांठीं ॥ राजा प्रधान पक्ष ध्यादा उठी ॥ निर्धारिनां दृष्टी काष्ट एक ॥ ६३ ॥ एकाची काष्ट दोहीं भारीं ॥ नेथ कोण को
णाचा वैरी ॥ वैर न सतां जुंजारीं ॥ मारामारी अचेतन ॥ ६४ ॥ ह्मणती हस्ती घोडा प्रधान मेला ॥ नेथ काय त्याचा प्राण गेला ॥ प्यादा होता तो
प्रधान जाला ॥ तो पावला काय गजांत लक्ष्मी ॥ ६५ ॥ जीवन सतां निर्धारी ॥ मारिलें ह्मणती निजगजरें ॥ एका जेत्य एका हारी ॥ ते ज्ञान सा
गरीं नेणती ॥ ६६ ॥ सारी निमाल्या पाठीं ॥ कोण धर्मात्मा चढे वैकुंठीं ॥ कोण पडे नरकसंकटीं ॥ बद्धमुक्त गोठी समूळ मिथ्या ॥ ६७ ॥ एवं बुधि
बळाची परी ॥ जासी निजदृष्टी संसारीं ॥ तोचि अवताराचा अवतारी ॥ जाणतो निर्धारीं भगवंत ॥ ६८ ॥ समूळ मिथ्या जाणवे दोन्ही ॥ स
मूळ मिथ्या जाणे बद्ध मुक्ती ॥ हें जाणोनी आचरे जो वेदविहितीं ॥ तोचि निजभक्त मुक्तीवरी ॥ ६९ ॥ करूनी संसार निवृत्ती ॥ बहुत पावले नित्य
मुक्ती ॥ त्यासी ते दुर्गम भक्ती ॥ अतर्क्य स्थिती नकळे ना ॥ ७० ॥ गेंशी जापाशीं माझी स्थिती ॥ तोचि मोक्षा वरील करी लुभक्ती ॥ इतरांसी हे
अतर्क्य गती ॥ जाण निश्चितीं उद्धवा ॥ ७१ ॥ उद्धव पावला अगाध गती ॥ त्यासी सर्वज्ञ लोकोपकारार्थी ॥ वांचवावया ब्रह्मशापाहातीं ॥ उ
पाय श्रीपती स्वयें योजी ॥ ७२ ॥ नारदासी ब्रह्मज्ञान ॥ त्यासी दीद शशापवचन ॥ एके ठायीं न राहे जाण ॥ करी परी भ्रमण शापार्थ ॥ ७३
॥ ब्रह्मशाप अति दारुण ॥ हें जाणोनियां श्रीकृष्ण ॥ उपदेशूनी ब्रह्मज्ञान ॥ उद्धवा आपण दूर दवडी ॥ ७४ ॥ उद्धव जन्मला यादववंशीं
॥ यादव निमती ब्रह्मशापेंशीं ॥ नेथ वांचवाया उद्धवासी ॥ बद्रिकाश्रमासी स्वयें धाडी ॥ ७५ ॥ ब्रह्मशापाचेनि आघातें ॥ यादव निम
ती स्वगोत्रघातें ॥ उद्धव वांचवावया तेथें ॥ बद्रिकाश्रमा तें हरी धाडी ॥ ७६ ॥ उद्धवासी जें जालें ज्ञान ॥ त्याहुनी बद्रिकाश्रम पावन ॥
हें सर्व घडे ना घडे जाण ॥ ब्रह्मशाप भेणें पळविन ॥ ७७ ॥ उद्धवा ऐसें अनर्घ्य रत्न ॥ जासी माझी स्थिती जाली संपूर्ण ॥ त्यासी वांचवा
वया श्रीकृष्णं ॥ पाठवी आपण बद्रिकाश्रमा ॥ ७८ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ गच्छोद्धव मयादिष्टो बदर्याख्यं ममाश्रमं

॥ नत्रमत्पादतीर्थोदस्नानोपस्पर्शनैः शुचिः ॥ ४१॥ ॥टीका ॥ गंभीरगिरा बोले श्रीकृष्ण ॥ उद्धवा तुज जालें ब्रह्मज्ञान ॥ तुटलें स्नेह पाशबंधन ॥ तरी मम आज्ञा करीं गमन बद्रिकाश्रमा ॥ ७९॥ त्या बद्रिकाश्रमाचें महिमान ॥ लोकसंग्रहार्थी श्रीकृष्ण ॥ नरा वया जडमूढ जन ॥ स्वमुखें श्रीकृष्ण सांगत ॥ ८०॥ तो बद्रिकाश्रम माझें स्थान ॥ तेथ नित्य माझें अनुष्ठान ॥ तया स्थानाचें दर्शन ॥ करी निर्दळण कलिकल्मषा ॥ ८१॥ जा पर्वताचें उच्चरण ॥ मानवा करी पावन ॥ जे बदरीचें नामस्मरण ॥ विभांडी दारुण महादोषा ॥ ८२॥ तेथें ही माझें पादोदक ॥ अलकनंदा पवित्र देख ॥ जिचेनी स्पर्शमात्रें लोक ॥ होती अलौकिक पावन ॥ ८३॥ जेथ श्रद्धायुक्त करितां स्नान ॥ जीवाचें तुटे भवबंधन ॥ जासी घडे आचमन ॥ तो उद्धरे जाण पितरेंसी ॥ ८४॥ ऐसें बद्रिकाश्रम माझें स्थान ॥ अतिशयें परम पावन ॥ ह्मणसी कैसें केलें तेथें स्थान ॥ ऐक तें कथन ॥ उद्धवा ॥ ८५॥ रजोगुणें सृजीलें जन ॥ ते जाले भोगकर्मी प्रवीण ॥ भोगासक्त नर्मी बुडतां पूर्ण ॥ दोरूपीं मी जाण अवतरलों ॥ ८६॥ तव निरसी रविचंद्र पूर्ण ॥ तेसा मी जालो नरनारायण ॥ बदरी चला माजी जाण ॥ केला संपूर्ण नित्योदयो ॥ ८७॥ भज्यपूज्यतें मी नारायण ॥ नररूपें मी च भक्त जाण ॥ तेथ भक्ति वैराग्य जाण ॥ म्यां आचरोनी प्रकाशीलें ॥ ८८॥ तो बद्रिकाश्रम माझें स्थान ॥ तेथें सर्वदां मी आपण ॥ अद्यापी करितां अनुष्ठान ॥ भक्ति ज्ञान वैराग्यें ॥ ८९॥ नरनारायणस्थिती ॥ मी अवतरलों जे पर्वतीं ॥ तेथ नोडिले बोरी ऐशी मागुती ॥ माझी निजभक्ति कांपाइली ॥ ९०॥ यालागीं बदरीकाश्रम ॥ त्यास्य ह्मासी ठेविलें नाम ॥ तेथें फिटे भवश्रम ॥ यापरी पावन तें थळ ॥ ९१॥ त्या बद्रिकाश्रमाप्रती ॥ तुवां जावें गा निश्चिती ॥ ऐसें उद्धवाकडीसी दिसती ॥ मज कायनीर्थीं विवंचु ॥ ९२॥ मोक्षाही वरील भक्ति ॥ तुवां अर्पिली माझे हातीं ॥ तेणें मी जालों कृतार्थी ॥ ह्मणसी मज तीर्थीं चाड नाहीं ॥ ९३॥ तुज माझी आज्ञा प्रमाण ॥ अवश्य तेथें करावें गमन ॥ उद्धवें धरोनियां मौन ॥ मस्तकीं वचन वंदिलें ॥ ९४॥ सद्भावें करूनी नमन ॥ घेतां बद्रिकाश्रम दर्शन ॥ तो नरहोय नारायण ॥ येवढें महिमान त्यास्य ह्मावें ॥ ९५॥ उद्धवा तुम्या ठाईं पूर्ण ज्ञान ॥ ज्ञान असोनी माझें भजन ॥ तुझे

नीचरणस्पर्शेंजाण ॥ होइल पावन बद्रिकाश्रम ॥ ९६ ॥ ऐसें ऐकोनी श्रीकृष्णवचन ॥ उद्धवासी आलें रुदन ॥ धांवोनी वंदिले श्री
चरण ॥ सर्वथा गमन करीन आतां ॥ ९७ ॥ ब्रह्मशापाचें निर्दळण ॥ उद्धवाचें चुकवावया जाण ॥ श्रीकृष्णें प्रबोधोनी पूर्ण ॥ कर
वी गमन बद्रिकाश्रमा ॥ ९८ ॥ उद्धव ज्ञानी याचें ज्ञान रत्न ॥ त्यासी वांचउनी श्रीकृष्ण ॥ विस्तारावया निजज्ञान ॥ करवी गमन ब-
द्रिकाश्रमा ॥ ९९ ॥ चुकवावया ब्रह्मशाप दारुण ॥ उद्धवासी विशाळी गमन ॥ अन्यथा जालिया ब्रह्मज्ञान ॥ कृष्णा तीर्थाटन नेमी
ना ॥ ८०० ॥ उद्धवासी भवबंधन ॥ बाळपणीची नाहीं जाण ॥ हें जाणोनियां श्रीकृष्ण ॥ ब्रह्मशापाभेण तीर्था धाडी ॥ १ ॥ तीर्थ
याचें वा अभिमावो ॥ हाचि निश्चितें निजभावो ॥ जाणोनि देवादिदेवो ॥ मोकली उद्धवो बद्रिकाश्रमा ॥ २ ॥ उद्धवा तुज गेलिया
तेथ ॥ थोर लोकसंग्रह होईल येथ ॥ तुझेनि धर्में निश्चित ॥ दीन समस्त उद्धरती ॥ ३ ॥ ह्मणसी पावल्यानें तीर्थ ॥ त्या केसें वसावें
तेथ ॥ तेंही अर्थी लोकहितार्थ ॥ तुज ईत्यर्थ सांगेन ॥ ४ ॥ उद्धवा तुझें जें आचरण ॥ तो विजनासी उपदेश जाण ॥ यालागीं वैराग्य
भक्ती ज्ञान ॥ स्वधर्माचरण सांडूं नको ॥ ५ ॥ त्रिभुवनामाजी सर्वथा ॥ उद्धवा मज नाहीं कर्तव्यता ॥ तोही मी लोकसंग्रहार्था ॥ होय
वर्तता निजधर्में ॥ ६ ॥ तूं ऐसें ह्मणसी आतां ॥ त्रैलोक्य असे तुझ्या माथां ॥ यालागीं लोकसंग्रहार्था ॥ तूं होसी वर्तता स्वधर्मकर्मीं
॥ ७ ॥ मी निजभावा जातां आपण ॥ यालागीं माझी स्थिती पूर्ण ॥ ते पूर्णता तुज म्या निरूपिली जाण ॥ लोकसंग्रहार्थ पूर्ण तूं विरक्त हो
॥ ८ ॥ अभेद भक्ति वैराग्य ज्ञान ॥ स्वयें आचरोनी आपण ॥ दृष्टी लावावे इतर जन ॥ लोकसंग्रह जाण या नांव ॥ ९ ॥ उद्धवा माझिये
ज्ञानप्राप्ती ॥ तूं पंचजालासी त्रिजगती ॥ तुझी जे आचरती स्थिती ॥ तेचि लोकां समस्तीं करीजेल ॥ १० ॥ आतां तुझेनि मी सेंजा
ण ॥ सांडें तीं श्लोकींचें निरूपण ॥ लोकसंग्रहार्थ सांगेन ॥ तैसेंचि वर्तन करावें ॥ ११ ॥ तुज पावलिया बद्रिकाश्रमातें ॥ तेथ विद्यमा
न वातत तीर्थें ॥ परी आलकनंदा मुख्य तेथें ॥ जे नाशी दोषातें दर्शनमात्रें ॥ १२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ईक्षया ऽलकनंदाया विधूता

शेषकल्मषाः ॥ वसानो वल्कलान्यंग वन्यभुक्सुखनृस्पृहः ॥ ४२ ॥ ॥ टीका ॥ करूनी अलकनंदेचें स्नान ॥ करावें त्रिशुचनी र्थविधा
न ॥ मग नेथें वसावें आपण ॥ वसते लक्षण नेथक ॥ १३ ॥ त्यजूनी वस्त्रें आभारण ॥ करावी वल्कलें परिधान ॥ करूनी वनफळें भोजन ॥ राहो
वें आपण भनुद्वेग ॥ १४ ॥ आपुली पूर्ण निस्पृहता ॥ दावावी लोकसंग्रहार्था ॥ निजसुखें तेथें असता ॥ द्वंद्वसहिष्णुता दावावी ॥ ॥ १५ ॥ ॥
॥ श्लोक ॥ तितिक्षुर्द्वंद्वमात्राणां सुशीलः संयतेंद्रियः ॥ शांतः समाहितधिया ज्ञानविज्ञानसंयुतः ॥ ४३ ॥ ॥ टीका ॥ तूं ज्ञानविज्ञानसंप
न्न ॥ तुज द्वंद्वबाधा न बाधे जाण ॥ नरीं द्वंद्वसहिष्णुता ॥ दावावी आपण लोकहितार्था ॥ १६ ॥ तुज नाहीं विषयासक्तता ॥ नरी नेमावें इंद्रि
यार्था ॥ प्रगट करावी सुशीलता ॥ निजशांतता दावावी ॥ १७ ॥ निजबुद्धीचें समाधान ॥ सहजें प्रगटवावें आपण ॥ मजपासूनी जें प्राप्त ज्ञान ॥
त्याचें अनुसंधान दावावें ॥ १८ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ मत्तोऽनुशिक्षितं यत्ते विविक्तमनुभावयन् ॥ मय्यावेशितवाक्चित्तो मद्धर्मनिर
तो भव ॥ ४४ ॥ ॥ टीका ॥ यास्थितीं तुज वसतां जाण ॥ बहुसाल तुज येतील शरण ॥ तूं पावलासी माझें ज्ञान ॥ हें सर्वही जन जाण
ती ॥ १९ ॥ पावोनियां ब्रह्मज्ञान ॥ स्वयें उद्धरला आपण ॥ न करी तीं चौदी नोद्धारण ॥ हें भंडपण ज्ञात्याचें ॥ २० ॥ येक पावोनी ब्रह्मज्ञान ॥
शिष्य उपदेशी आपण ॥ बोधन करवे परिपूर्ण ॥ ते निष्ठा हीन निर्वीर्य ॥ २१ ॥ शिष्यबोधें वीण त्वरफडी ॥ गुरू गुरुपणें बडबडी ॥ घरों
चा घरीं नुका मुर्का वाढी ॥ हे बोधपरवडी अवघ ॥ २२ ॥ परचक्रप्रबोधवृत्ती ॥ हे सामान्य न व्हे स्थिती ॥ ब्रह्मज्ञानाची पूर्ण निष्पत्ती ॥ या
नाव निश्चितीं उद्धवा ॥ २३ ॥ स्वयें तरोनी जनां तारी ॥ हे ज्ञानाची अगाध थोरी ॥ ते म्यां दिधली तुझ्या करीं ॥ जन उद्धरीं उद्धवा ॥ २४ ॥
शिष्य सुक्षेत्रीं ब्रह्मज्ञान ॥ जाचें न व्हे वर्धमान ॥ ते वंचरीं नाहीं पूर्णपण ॥ उद्धवा जाण निश्चित ॥ २५ ॥ जो विपिकलिया वृक्षा प्रती ॥ पक्षी
तुटले स्वयें येती ॥ ते विनिडारल ब्रह्मस्थिती ॥ तो शिष्य पावती स्वानंद ॥ २६ ॥ बोलतां उपदेशलक्षण ॥ बोधी निर्वीर्य ब्रह्मज्ञान ॥ तें
तं सणसाकासेन ॥ ऐक सांगेन उद्धवा ॥ २७ ॥ अनुभवा आलें ब्रह्मज्ञान ॥ तेणें आंगायें जाणपण ॥ तेथ संचरे ज्ञानाभिमान ॥ तेणें

वीर्यक्षीणज्ञात्यांचें ॥ २८ ॥ जंव जंव ज्ञाना निरहंकार ॥ तंव तंव ज्ञानासी वीर्य थोर ॥ त्याचे होतां कृपामात्र ॥ बोध साचार शिष्यासी ॥ २९ ॥ तुज फा
वलें माझें ज्ञान ॥ उपदेशी शिष्यजन ॥ तेनु जंदतो सन्मान ॥ तरी तूं ज्ञानाभिमान धरूं नकों ॥ ३० ॥ सद्गुरु शीं सर्वांभूतें ॥ सर्वदा ब्रह्मपणें तें ॥ तं
यशिष्यासि यभूत व्यक्तो ॥ कायब्रह्मास्थिती पव्हाली ॥ ३१ ॥ यालागीं शिष्यांनी चपण ॥ सर्वथा नंदखावें आपण ॥ शिष्यं दखावा ब्रह्मपूर्ण ॥
हें मुख्य लक्षण गुरुत्वें ॥ ३२ ॥ ते निनिराभिमानस्थिती ॥ उपदेशीं शिष्यांप्रती ॥ निराभिमाना परती ॥ दशाधि जगतीं असेना ॥ ३३ ॥ नेचि
उपदेशलक्षण ॥ वाचेशीं माझें नामकीर्तन ॥ शरीरीं माझें नित्यभजन ॥ मद्रूपीं मन निमग्न ना ॥ ३४ ॥ ज्ञानी म्हणतां न धरी श्लाघ्य ॥ मू
र्ख म्हणतां न धरी राग ॥ स्वयें राहावें अनुद्वेग ॥ हे दशा चांग ज्ञानाची ॥ ३५ ॥ शिष्यें दिल्ही सन्मान ॥ तो नेघ म्हणतां अपक्षपण ॥ घेतां आ
ला ज्ञानाभिमान ॥ हें दोंविमज्ञान्यासी ॥ ३६ ॥ शिष्यें दिल्ही सन्मान ॥ तो अनुद्वेग घ्यावा आपण ॥ परी न धरावा मानाभिमान ॥ हें मुख्य
लक्षण ज्ञात्यांचें ॥ ३७ ॥ तुज माझ्या ज्ञानाचा पूर्णधामा ॥ नेंचि एकांतीं लोकांतीं ॥ निरभिमानरभिमानस्थिती ॥ स्वानंदस्फूर्तीं सर्वदा ॥
॥ ३८ ॥ नेंचि निराभिमानस्थिती ॥ उपदेशीं शिष्यांप्रती ॥ निराभिमानिया परती ॥ दशाधि जगतीं असेना ॥ ३९ ॥ नेंचि उपदेशलक्षण ॥
वाचेसी माझें नामकीर्तन ॥ शरीरें माझें निजभजन ॥ मद्रूपीं परम निमग्न ॥ ४० ॥ ज्ञाना म्हणतां न धरी श्लाघ्य ॥ मूर्ख म्हणतां न यावा रा
ग ॥ स्वयें राहावें अनुद्वेग ॥ हे दशा चांग ज्ञात्याची ॥ ४१ ॥ एवं अनन्य निराभिमान ॥ भक्तीयुक्त वैराग्य ज्ञान ॥ स्वयें आचरोनी आपण ॥
शिष्य सज्जन उपदेशिजे ॥ ४२ ॥ तुज जे शिष्य येती शरण ॥ ते नाचन म्हणावे आपण ॥ हें गुरुत्वाचें पूर्णपण ॥ शिष्य ही पूर्ण पूज्य देखे ॥
॥ ४३ ॥ जेविनां न यालागीं माना ॥ नेंवि शिष्याचिया स्वार्था ॥ गुरुशीं कळवळा नित्य नां ॥ शाब्य सद्गुरु नाथा नाते ॥ ४४ ॥ शिष्य लक्षण प्र
कार ॥ मागां सांगीतला विचार ॥ तो जेथें दखवी अधिकार ॥ तेथ साचार उपदेशीं ॥ ४५ ॥ तुज जीं शिकविलें म्स्कत ॥ ते शिष्योपदेशासं
ग्रहार्थ ॥ तूं ठाईं चा गुणातीत ॥ तुज हे समस्त स्पर्शेना ॥ ४६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ अनिभ्रज्य गतिस्त्रियो मामेध्यासि न ततः परं ॥ ४४

॥ टीका ॥ यापरी ज्ञान उपदेशितां ॥ तुझ्या ज्ञान मोडे गुणातीतता ॥ जासी उपदेशिशी तत्वता ॥ तेही त्रिगुणावस्था जिंकिसी ॥ ४७ ॥ पूर्वोक्त उपदेशयुक्ती ॥ जे शिष्य सर्वदा वर्तती ॥ ते त्रिगुणाची त्रिगुणवृत्ती ॥ अतिक्रमिती गुरुकृपा ॥ ४८ ॥ त्रिगुणाचें त्रिविधपण ॥ दृश्य द्रष्टा आणी दर्शन ॥ जागृती सुषुप्ती आणी स्वप्न ॥ ज्ञेय ज्ञाता ज्ञान साक्षेपें ॥ ४९ ॥ कार्य कर्म आणी कर्ता ॥ भोज्य भोजन आणि भोक्ता ॥ शत्रुमित्र उदासीनता ॥ या त्रिगुणावस्था बाधक ॥ ५० ॥ तेथ येणें उपदेशें जाण ॥ सान्निध्य करून माझें भजन ॥ त्रिगुण त्रिपुटी निर्दळून ॥ माझें स्वरूप पूर्ण स्वयें होती ॥ ५१ ॥ माझिया स्वरूपा भक्ती ॥ नाही गुण ना गुणवृत्ती ॥ भक्त मम्दावें गुणातीत ॥ सहज पावती स्वानंद ॥ ५२ ॥ ऐसा आज्ञापिला उद्धवो ॥ त्याचे अवस्थेचा अभिप्रावो ॥ परीक्षिती प्रती पाहा हो ॥ स्वयें शुक देवो सांगत ॥ ५३ ॥ ॥

॥ श्लोक ॥ श्रीशुक उवाच ॥ स एवमुक्तो हरिमेधसोद्धवः प्रदक्षिणं तं परिसृत्य पादयोः ॥ शिरो निधायाश्रुकलाभिरार्द्रधीर्न्यषिञ्चदद्वंद्वपरोऽप्युपक्रमे ॥ ४५ ॥ टीका ॥ जो निजमोक्षें नित्य निष्काम ॥ जेणें अनुभविलें परब्रह्म ॥ त्या श्रीशुकासी अतिसंभ्रम ॥ उद्धवाचें प्रेम वर्णावया ॥ ५४ ॥ ताशुक म्हणे परिक्षिती ॥ उद्धव आज्ञापिला श्रीपती ॥ त्याचा प्रेमाचा अद्भुत स्थिती ॥ ते मी तुज प्रती सांगेन ॥ ५५ ॥ उद्धव जरी जाला गुणातीत ॥ तरी गुरुचरणीं प्रेम अद्भुत ॥ जासी श्रीगुरु श्रीकृष्णनाथ ॥ मूर्तिमंत परब्रह्म ॥ ५६ ॥ त्यजूं न शके हरिपदा ॥ हरीचरणीं पूर्णश्रद्धा ॥ या लागीं जाण हरीमेधा ॥ बोलिजे बुधा उद्धवातें ॥ ५७ ॥ जो आवडी करी हरीचें ध्यान ॥ त्याचे ध्यानेंसी हारि हरी मन ॥ जे विवंची हरीचें समाधान ॥ त्याचे बुद्धीचें हरण हरी करी ॥ ५८ ॥ जो करी हरि चिंतन ॥ त्याचे चित्ताचें करी हरीहरण ॥ जो करी हरीचें स्मरण ॥ त्याचा संसार पूर्ण हरि हरी ॥ ५९ ॥ ऐशिया हरीचा ठांई सर्वदा ॥ पावलिया ही मुक्तीपदा ॥ उद्धवाचीस प्रेम श्रद्धा ॥ या लागीं हरिमेधा त्यासी म्हणती ॥ ६० ॥ जरी जाला गुणातीत ॥ त्यांसी आवड त्याची भक्ती ॥ तेणें कृष्णें उद्धवा प्रती ॥ प्रयाण निश्चितीतें मिलें ॥ ६१ ॥ दूरी प्रयाण बद्रिकाश्रम ॥ मागुता न भेटे पुरुषोत्तम ॥ तो प्रयाणकाळ उपक्रम ॥ जालासे प्रेम उ

स्वासी ॥ ६२ ॥ सर्वदासुखदुःखातीत ॥ उध्दव जालासे निश्चिंत ॥ तोही प्रयाणकाळीं प्रेमयुक्त ॥ प्रदक्षिणा करी तया श्रीकृष्णा ॥ ६३ ॥ चरणीं
मस्तक ठेवितां जाण ॥ आनंदाश्रु लोटले नयन ॥ तेणें श्रीकृष्णाचे चरण क्षाळण ॥ जालें संपूर्ण पदद्वया ॥ ६४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ सुदुस्त्य
जस्नेहवियोगकातरो न शक्नुवंस्तं परिहातुमातुरः ॥ कृच्छ्रं ययौ मूर्धनि भर्तृपादुके बिभ्रन्नमस्कृत्य ययौ पुनः पुनः ॥ ८६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥
आणि कांचा स्नेह अतिबाधक ॥ त्यानें सांडवी वेदविवेक ॥ तैसा कृष्णस्नेह नव्हे देख ॥ ना सुखदायक स्नेहा कृ ॥ ६५ ॥ उध्दवासी स्वभावि
क ॥ गुरु परब्रह्म दोन्ही एक ॥ इतरांसी भावनात्मक ॥ उध्दवासी देखणें निश्चय ॥ ६६ ॥ ऐसा श्रीकृष्णस्नेहा अवश्यक ॥ उध्दवासी सुख
दायक ॥ त्या कृष्णासी सांडितां देख ॥ अत्यंतिक विव्हळ ॥ ६७ ॥ निःशेष निमाली विषयावस्था ॥ जरी वृक्ष जाली पतिव्रता ॥ तरी त्या
गावा निज भर्ता ॥ हें तीशीं सर्वथा नावडे ॥ ६८ ॥ तेंवि अनुभवूनि परमार्था ॥ उध्दव पावला जीवन्मुक्तता ॥ श्रीगुरु श्रीकृष्ण त्यागितां ॥ अति
विव्हळता गुरुप्रेमें ॥ ६९ ॥ स्नेहें हर्षं सकामेंसी ॥ जे जे वेधले श्रीकृष्णासी ॥ तें तें पावले परमानंदासी ॥ त्या श्रीकृष्णासी त्यजी कोण ॥ ७० ॥
जासी पर
अविधि रातले श्रीकृष्णासी ॥ ते वंद्य जाले ब्रह्मादिकांसी ॥ मा उध्दव विकला गुरुप्रेमासी ॥ केंवि श्रीकृष्णासी त्यजील ॥ ७१ ॥ जासी पर-
ब्रह्मतें गुरुभक्ती ॥ त्यासी तृणप्राय जीवन्मुक्ती ॥ जाली हे मुक्ती पक्षिती ॥ विकाल गुरुभक्ती अनन्यत्वें ॥ ७२ ॥ उल्लंघूं न ये सद्गुरुवचन
॥ करावें बद्रिकाश्रमागमन ॥ श्रीकृष्णप्रेम पढियें पूर्ण ॥ न सर्वथा जाणनिधानंदा ॥ ७३ ॥ ऐसें उभय दोनी संकट ॥ उध्दवा वोढवलें दु
र्घट ॥ श्रीकृष्णप्रेमें उनटे पोट ॥ न देखे वाट बदरीची ॥ ७४ ॥ त्यागानि जावें तरी कृष्णनाथा ॥ तरी हा निजधामा जाईल आतां ॥ मग
भीन देखें मागुता ॥ यालागीं अवस्था अनावर ॥ ७५ ॥ जलदनवघन तनू ॥ शाम राजीवलोचनू ॥ आनंदविग्रही श्रीकृष्णू ॥ ब्रह्म
परिपूर्णपूर्णत्वें ॥ ७६ ॥ मुकुटकुंडलें मेखळा ॥ तिलक रेखिला पिंवळा ॥ पदक एकावळी गळां ॥ कंठीं तेजागळा कौस्तुभ ॥ ७७ ॥
वाकी अंदुवांचा गजर ॥ चरणीं गर्जत तोडर ॥ विद्युत्प्राय पीतांबर ॥ तेणें शारंगधर शोभत ॥ ७८ ॥ कासे विराजे सोनसळा ॥ अ

पादकुळेंवनमाळा॥ घवघवीतघनसांवळा ॥ देखतांडोळां मननिवे ॥ ७९ ॥ ऐसेंश्रीकृष्णदर्शन ॥ पुढतीनदेखेंमीआपण ॥ यालागीं
उद्धवजाण॥ प्रेमसंपूर्णविह्वळ ॥ ८०॥ उद्धवपावलापरब्रह्मपूर्ण ॥ त्यासीसगुणाचीअवस्थापूर्ण ॥ कृष्णप्रेमानंदकाशनिहन ॥ आ
ह्मावरूसंपूर्णश्रीकृष्ण ॥ ८१ ॥ त्याज्यसगुणपूज्यनिर्गुण ॥ हेहीदशाआरतीजाण ॥ जासीब्रह्मरूपतृणपाषाण ॥ त्यासीत्याजस
गुणकदानंद॥ ८२॥ एवंसगुणआणिनिर्गुण ॥ उद्धवासीसमसमान॥ गुरुत्वांकृष्णींप्रेमगहन॥ तोत्यागितांपूर्णविह्वळता॥
॥ ८३॥ आज्ञाउल्लंघनसर्वथा ॥ ह्मणोनीनिघावेंबदरीतीर्था ॥ नवम्मीकृष्णासीसांडुनीजातां ॥ परमावस्थाउद्धवा ॥ ८४॥ उद्धवप्र
याणअवसरीं॥ लोळणीघालीपायांवरी॥ चरणआलिंगीहृदयींधरी ॥ नराजावयादूरीधीरनव्हे ॥ ८५॥ मजयेथोनीगेलियाआतां ॥
मागुतीनदेखेंकृष्णनाथा ॥ तेणेंअनिवारअवस्था ॥ पाउलसर्वथानघालवे ॥ ८६॥ मीनिवालोंकृष्णाचरणांमृतीं ॥ मजवाडनाहींमहा
तीर्थीं ॥ त्याहीमाजीअदृष्टगती ॥ अंतर्ह्मीआपतीत्यागवी॥ ८७॥ संभ्रमचळचळांकांपत ॥ कंठजालासद्गदीत ॥ बाष्पक्षणक्षणास्फुंदत ॥
स्वेदरोमांचितरतस्व ॥ ८८॥ गमनालागींअतिउद्यत ॥ पायांलागोनीपडाजात॥ स्वयेंचियेउनीपायांलागत ॥ विगुंतलेंचित्तहरीप्रेमा
॥ ८९॥ पुढतीनमुनीपुढतीनमन ॥ पुढतीघालीलोटांगण ॥ पुढतीवंदीकृष्णचरण॥ सर्वथाजाणनिघवेना ॥ ९०॥ देखोनीउद्धवाच्याभा
वा ॥ परमानंदतुष्टलादेवो ॥ यासीमाझ्याठाईंअतिस्नेहो॥ गुरुत्वेंपाहाहाआनन्य॥ ९१॥ कृपाउल्हासलायदुनायका ॥ आपुलेचरणींच्या
पादुका॥ उद्धवासीदिधल्यादेखा ॥ तेणेंनिजमस्तकींठेविल्या ॥ ९२॥ पादुकानेदेविनांचीशिरीं ॥ मीजातांकृष्णापासूनीदुरी ॥ हें
नाठवेउद्धवाभीतरी ॥ ऐशियापरीप्रबोधिला॥ ९३॥ पादुकांठेविनांचीमाथां ॥ स्वयेंउपशमेअवस्था॥ नमस्कारोनीश्रीकृष्णनाथा ॥
धैर्यनिघतांनदांडां ॥ ९४॥ त्रिवारकरोनीप्रदक्षिणा ॥ अवलोकुनीकृष्णवदना ॥ नमस्कारोनीश्रीचरणा ॥ उद्धवकृष्णाज्ञानिघा-
ला ॥ ९५॥ तृतीयस्कंधींचेंउद्धवासीविदुरदर्शन॥ दोघांपडलेंआलिंगन॥ नेकेलेंनिवेदन ॥ कुशलसंपूर्णपुसिलें ॥ ९६॥ तेथसांग

ा. तांकृष्णनिधन॥ उध्दवनव्हेचीर्दानवदन॥ तोंविदुरासीकळलेंचिन्ह॥ हाब्रह्मज्ञानपावला॥ ९७॥ मरनशुरूरडतचेला॥ दोहांचा
१ बोधवांयागेला॥ साचमानीजोयाबोला॥ तोहांटकलानिश्चिन॥ ९८॥ यासीनुरलाश्रीकृष्णकृपामूर्ती॥ निमालीमोहममतावृत्ती
॥पावलापरमानंदप्राप्ती॥ स्वानंदस्थितीडुल्लन॥ ९९॥ शब्दनानळोनीबोलबोली॥ भृष्मीनानळोनीसहजचाले॥ असोनीनाम
रूपमेळें॥ नागरूपानानळेहायेक॥ १००॥ हारसेंवीणसरसचोखे॥ डोळ्यांवीणआपणपेंदेखे॥ इंद्रियांवीणसोलीवसरखें॥ नि-
जात्मनारवेंहाभोगी॥ १॥ निर्विकल्पनिजबोधेसीं॥ त्यावरीभक्तीवैराग्येंसी॥ स्थितीदेखोनीउध्दवाशीं॥ विदुरमानसींनिवाला॥
॥२॥ मगनोविनवीउध्दवाशी॥ तुजतुष्टलाहृषीकेशी॥ तूंपावल्यासीब्रह्मज्ञानाशी॥ तेंमजउपदेशीसभाग्या॥ ३॥ उध्दवह्मणेध
न्यधन्य॥ तुजअंतीस्मरलाश्रीकृष्ण॥ तुजसांगावयाब्रह्मज्ञान॥ मैत्रेयासीजाणआज्ञापिलें॥ ४॥ कृष्णमजजरीआज्ञादेता॥
तरीमीतत्काळबोधकरिता॥ तुजसद्गुरुपरमार्था॥ जाणसर्वथामैत्रेय॥ ५॥ एकतांउध्दवाचेंवचन॥ विदुरगांहिवरलापूर्ण॥
कायबोलिलाआपण॥ सावधानअवधारा॥ ६॥ हेतृतीयस्कंधींचें निरूपण॥ प्रसंगेंयेथेंआलेंजाण॥ विदुरबोलिलागहन॥
तेंविवचनआधारा॥ ७॥ ॥श्लोक॥ क्वाहंकीटकवत्तुच्छः क्वचकारुण्यवारिधिः॥ तेनाहंस्मारितोस्यद्यसुमूर्षुः केशवंयथा
॥४७॥ ॥टीका॥ विदुरह्मणेमीरंक॥ रंकामाजीअतिरंक॥ त्यामजस्मरेयदुनायक॥ कृपाआलोलिकदासांची॥ ८॥ नाटवीचदेव
कीवसुदेवासीं॥ नाठवीचबळिभद्रपांडवांसी॥ तोआठवीमजदासीपुत्रासी॥ हृषीकेशीकृपाळू॥ ९॥ जेविंमरतांस्मरेनारायण॥ तेवी
अंतीमजस्मरलाकृष्ण॥ यापरीभक्तप्रतिपाळूजाण॥ कृपासिंधूपूर्णश्रीकृष्ण॥ १०॥ आशंका॥ हाकेसीअसनाश्रीकृष्ण॥ तैं
विउध्दवेंकेलेंगमन॥ यासीप्रभासेंचेंकृष्णनिधन॥ प्रगालसंपूर्णअदृश्य॥ ११॥ उध्दवविदुरसंवादखुण॥ येविअर्थीचेंनिरूपण
॥समूळसांगेनकथन॥ तेंसावधानअवधारीं॥ १२॥ उध्दवजातांमार्गीआपण॥ अवचितीजालीआठवण॥ तपाहानाकृष्ण

निधन ॥ मीकांगमनकरितोंहें ॥ १३ ॥ कृष्णाचेंवचनअतिगोड ॥ तेंसांडुनिनीर्थीकायचाड ॥ ऐसाविचारकरूनीदृढ ॥ ग्रसेनेंगूढग्रसाव्हू ॥ १४ ॥
परतोनीकृष्णापाशींजातां ॥ तोमजराहोंनेदीसर्वथा ॥ कृष्णामागेंकळोनेदीतां ॥ आलाशुसनाप्रभासेसी ॥ १५ ॥ तेथेंदेगहोनियांगुप्त ॥ पाहों
लागलाकृष्णाचरित्र ॥ नववयादवकुळाचाघात ॥ देखिलासमस्तउध्दवें ॥ १६ ॥ कुळनिर्दळुनीएकला ॥ कृष्णाअश्वत्थातळींबैसला ॥ तेथजराव्या
धेंबाणविंधिला ॥ चरणींलागलामृगशंका ॥ १७ ॥ चरणींलागतांचीधावो ॥ थोरस्नेहेंस्फुरताक्लादेवो ॥ कृतकार्यजालेंनिःसंदेहो ॥ निज-
धामापाहाहोजावया ॥ १८ ॥ नेसंधीमैत्रेयआला ॥ त्यासीज्ञानोपदेशकेला ॥ तेकाळींविदुरआनवला ॥ कृपाकल्लोळलाश्रीकृष्णा ॥ १९ ॥ बा
णलागताभक्तनेयासी ॥ घायेंहोनाकासाविसी ॥ नेदशानाहींश्रीकृष्णासी ॥ देहतत्त्वासीअतिमिथ्या ॥ २० ॥ जेविंघायलागतांछायेसी ॥
पुरूषनदेकासाविशी ॥ नेवींव्याधेंविंधितांबाणेंसी ॥ ग्लानीकृष्णासीअसेना ॥ २१ ॥ पावोनिकृष्णगुह्यज्ञाना ॥ मैत्रेयासीपरमसमाधान ॥
तोह्मणेकलियुगधन्यधन्य ॥ ब्रह्मवादीजनबहुसालहोती ॥ २२ ॥ श्लोक ॥ सर्वेब्रह्मवादिष्यंतिसंप्राप्तेचकलौयुगे ॥ नैवतिष्टंतिमैत्रेयशिश्नोद
रपरायणाः ॥ ४८ ॥ टीका ॥ इयाकलियुगामनी ॥ बहुसाळब्रह्मविदहोनी ॥ परीनराहतीब्रह्मास्थितीं ॥ जाणनिश्चितीमैत्रेया ॥ २३ ॥ बदुनियां
ब्रह्मज्ञान ॥ होतीशिश्नोदरपरायण ॥ जिव्हाशिश्नजोआवरीजाण ॥ तयाब्रह्मज्ञानकलियुगीं ॥ २४ ॥ आजिविदुरयेथेंअसता ॥ तरीमीब्रह्म
उपदेशिता ॥ मैत्रेयातुजसांगतोंआतां ॥ त्यासीनूतनवताउपदेशीं ॥ २५ ॥ ऐकोनिमैत्रेयोसंवादासी ॥ उध्दवआलाश्रीकृष्णाणशीं ॥ प्रादक्षि
णाकरूनीत्यासी ॥ मगपायांसीलागला ॥ २६ ॥ ऐकूनमैत्रेयाचेंज्ञान ॥ देखोनिकृष्णाचेंनीर्याण ॥ उध्दवनिघालाआपण ॥ तेंऐकलक्ष
णपारिक्षिती ॥ २७ ॥ श्लोक ॥ ननस्तमनर्द्दोदसांनिवेश्यगतोमहाभागवतोविशालां ॥ यथोपदिष्टांजगदेकबंधुनाततससमास्थायहरेरभाद्गतिं ॥
॥ ४९ ॥ टीका ॥ जगाचेंविश्रामधाम ॥ जोपुरुषांमाजीपुरुषोत्तम ॥ तोहृदयींधरोनीआत्माराम ॥ उध्दवसप्रेमनिघाला ॥ २८ ॥ कृष्णाचीपूर्ण
कृष्णस्थिती ॥ हृदयींधरोनीस्फूर्तिनिश्चिती ॥ उध्दवविशाळतीर्थभरता ॥ स्वानंदगतनिघाला ॥ २९ ॥ उध्दवस्वानंदस्थितीपूर्ण ॥ जेथेंजेथेंकरी

गमन ॥ तेतें लोक होती पावन ॥ भक्ती ज्ञान वैराग्यें ॥ ३० ॥ जैसें जैसी विवेक विरक्ती ॥ उपदेशित ज्ञानभक्ती ॥ तैसतैसे शाबाधक शक्ती ॥ चालि
ला धिजगतीं उध्दव शिवु ॥ ३१ ॥ जासी उध्दवासी जाली भेटी ॥ त्यासी हरिभजनी पडे मिठी ॥ भवभय पडो नेदी दृष्टी ॥ बोधक जगजेठी उध्दवा ॥
॥ ३२ ॥ जेजे भगवद्‍भक्ती करित ॥ तेते भागवत ह्मणीपत ॥ मुक्त होवोनी भजनयुक्त ॥ माहा भागवत उध्दव ॥ ३३ ॥ उध्दवें आदरिली जेभ
क्ती ॥ निर्वाणीं किंकर नित्य मुक्ती ॥ यालागीं महाभागवतस्थिती ॥ वाखाणिजे निश्चिती उध्दवा ॥ ३४ ॥ निजशांतताअतिनिर्मळ ॥ आत्मा
नुभवें अतिप्रांजळ ॥ मोक्षाहीवरी भजनशील ॥ भक्त विशाळ उध्दव ॥ ३५ ॥ ऐसी उध्दवाची विशाळता ॥ तोही पावन्ला विशाळतीर्था ॥
विशाळ ह्मणावयाची कथा ॥ एक आतां सांगत ॥ ३६ ॥ जेथ श्रध्दामात्रें चित्तशुध्दी ॥ स्मरणमात्रें निर्विकल्प बुध्दी ॥ नारायणनामें मो
क्षसिध्दी ॥ विशाळ याविधी बद्रिकाश्रम ॥ ३७ ॥ जेथ जनहिता नारायण ॥ अद्यापी करितां अनुष्ठान ॥ मोक्षमार्गींची प्राप्ती पूर्ण ॥ या
परी विशाळपण बद्रिकाश्रम ॥ ३८ ॥ जेथ अल्प तप फळे सबळ ॥ अल्प ध्यानें आकळे सकळ ॥ अल्प विरक्ती मोक्ष सबळ ॥ ऐसे फळे विशा
ळ बद्रिकाश्रम ॥ ३९ ॥ जो अंतर्यामी गोविंद ॥ जो जगाचा सुहृद बंधु ॥ जो आत्मारामप्रसिध्दु ॥ त्याचें निजवाक्य उध्दवा ॥ ४० ॥ जैसा
कृष्णें केला उपदेश ॥ तैसा बद्रिकाश्रमीं राहिवास ॥ उध्दवें केला निवास ॥ तोचि जनासी विश्वास परमार्थनिष्ठे ॥ ४१ ॥ जैसी उध्दवाची
स्थिती गती ॥ जैसी उध्दवाची ज्ञानशक्ती ॥ जैसी उध्दवाची विरक्ती ॥ तोचि जनाप्रती हितोपदेश ॥ ४२ ॥ जेथें गुरूसी विषयासक्ती ॥ ते
थें शिष्यासी कैंची विरक्ती ॥ जेथें गुरूसी अधर्मप्रवृत्ती ॥ तेथें शिष्यासी विरक्ती कदा न घडे ॥ ४३ ॥ यालागीं उध्दवाचें आचरण ॥ तेंचि आ
चरतां जन समस्त ॥ एवं परोपकारार्थ ॥ उध्दव विरक्त बद्रिकाश्रमीं ॥ ४४ ॥ जैसें शिकउनि गेला कृष्णनाथ ॥ तैसेंचि उध्दव आचरत ॥ त्या
चेनि धर्में जन समस्त ॥ जाले विरक्त परमार्थी ॥ ४५ ॥ परब्रह्माचें ब्रह्मप्राप्ती ॥ हृदकमळीं गेला श्रीपती ॥ तेणेंचि उध्दवासी ब्रह्मप्राप्ती ॥
अहोरात्रीं अखंड ॥ ४६ ॥ बैसतां घालूनि आसन ॥ का करितां गमनागमन ॥ उध्दवाचें ब्रह्मपण ॥ सर्वथा जाण मोडेना ॥ ४७ ॥ थिर-

क्तीआणीभोगासक्ती ॥ दोनीदेहावरीदिसती ॥ यादोहींहूनपरती ॥ परब्रह्मस्थितउध्दवा ॥ ४८ ॥ विरक्तीमाजीनव्हेविरक्त ॥ भोगीनव्हेभो
गासक्त ॥ यादोहींहूनभतीत ॥ ब्रह्मसदोदितउध्दवा ॥ ४९ ॥ नेथप्रारब्धक्षयजाण ॥ त्यादेहासीयेतमरण ॥ उध्दवब्रह्मीब्रह्मपूर्ण ॥ जन्मम
रणनेणे ॥ १५० ॥ देहीदेहात्मभावो ॥ निर्दळूनीनिःसंदेहो ॥ उध्दवासीब्रह्मानुभवो ॥ श्रीकृष्णपाहाहोदृढकेला ॥ ५१ ॥ ऐशियाउ
ध्दवासीदेहांती ॥ विदेहकैवल्याचीप्राप्ती ॥ ह्मणणेहेंपरोक्षस्थिती ॥ दृढभ्रांतीवक्त्याची ॥ ५२ ॥ घडिनामोडीनीकाकण ॥ घडमोडीनेणसुव
र्ण ॥ तेवीदेहासीजन्ममरण ॥ उध्दवपरिपूर्णपरब्रह्म ॥ ५३ ॥ उध्दवासीदेहींवर्तता ॥ नेणीनित्यमुक्तीविदेहता ॥ त्यासीदेहांतीविदेहकैवल्यता ॥
हेसमूळवार्तालौकिकी ॥ ५४ ॥ देहराहोअथवाजावो ॥ हान्याज्ञानासीनाहींसंदेहो ॥ त्यासीनिजात्मताब्रह्मभावो ॥ अखंडपाहाहोअनस्युत ॥
देहासीदुःखवर्जनीजाण ॥ देहासीदेवआणीमरण ॥ ज्ञाताब्रह्मींब्रह्मपूर्ण ॥ जन्ममरणतोनेणे ॥ ५६ ॥ देहअसोकिंवाजावो ॥ आह्मांशीपरब्रह्म
चीआहो ॥ दोरीसापपणपाहाहो ॥ दोरीनिपहाहोजविहोय ॥ ५७ ॥ जेथमृगजळआटलें ॥ तेथंह्मणावेंकोरडेंजालें ॥ जेव्हांहोतेंपूर्णभरलें ॥
तेव्हांहीओलेंअसेना ॥ ५८ ॥ तेवीदेहाचीवर्तनास्थिती ॥ सप्रपंचमिथ्याप्रतीती ॥ त्यादेहाचेदेहांती ॥ विदेहकैवल्यप्राप्तीनोघनवीघडे ॥ ५९ ॥ पा
षांणीवांदिकाष्ठमानी ॥ उध्दवेंबहुकाळकरूनीवस्ती ॥ त्याचेनिजदेहाचेअंती ॥ भगवद्भक्तीपावला ॥ ६० ॥ उध्दवाचीभगवद्भक्ती ॥ आणीनि
धनाचीनिजस्थिती ॥ तेणेंशुककसंतोषलाचित्तीं ॥ कृष्णकृपानिश्चितीवर्णित ॥ ६१ ॥ श्लोक ॥ यएतदानंदसमुद्रसंभृतंज्ञानामृतंभागव
तायभाषितं ॥ कृष्णेनयोगेश्वरसेवितांघ्रिणासच्छ्रध्दयासेव्यजगद्विमुच्यते ॥ ५० ॥ टीका ॥ जोयोगेश्वरयोगस्थिती ॥ जेपावलेजीवन्मु-
क्ती ॥ तेहीकृष्णचरणसेविती ॥ ऐशीपूज्यमूर्तीकृष्णाची ॥ ६२ ॥ पदीरंगलेसनकादिक ॥ संतसज्जनअनेक ॥ ब्रह्मादिकतेथेंरंक ॥ ऐसास्वे
च्छंदस्वश्रीकृष्ण ॥ ६३ ॥ तेणेंश्रीकृष्णेंस्वानंदस्थिती ॥ प्रगटकेलीनिजभक्ती ॥ अतिकृपाउध्दवाप्रती ॥ स्वमुखेंश्रीपतीबोलिला ॥ ६४ ॥ भ
गवद्भक्तीमाहासागर ॥ तेथेंनिजभक्तीतोचीमंदर ॥ गुरुशिष्ययुक्तीसुरासुर ॥ मथननत्परसाटोपें ॥ ६५ ॥ भावविश्वासदोनीमादिरी ॥

बोधरविंदारदृढधरीं ॥ प्रत्यगावृत्ती अभ्यासकरीं ॥ मंथननिर्धारमांडिलें ॥ ६६ ॥ नेथमथनें प्रथमदृष्टीं ॥ अहंज्ञानाहें हालाहलउठी ॥ तेंवि
वेकशिवेंधरिलें कंठीं ॥ पुढनी अहंतुटी गिळिलें नेसें ॥ ६७ ॥ निराभिमानमथुनीं मथिना ॥ काढिलें भक्तिसारामृत ॥ तेंउद्धवालागीं श्रीकृष्णना
था ॥ कृपेनें निश्चिन अर्पित ॥ ६८ ॥ धर्मअर्थकाममुक्ती ॥ चहूंपुरुषार्थींहावरनं ॥ कृष्णेमसारामृतनिजभक्ती ॥ उद्धवाहानीं अर्पिला ॥ ६९ ॥
निजबोधाचेंपात्र जाण ॥ निजानुभवें आस्वादुन ॥ तेथेंहें सारामृतभरोन ॥ करविलें प्राशन उद्धवासी ॥ ७० ॥ तेणेंउद्धवनिनाला ॥ विविध
तापेंसांडवला ॥ परमसुखें सुखावला ॥ परब्रह्मींजडला ब्रह्मानंदें ॥ ७१ ॥ भक्तिसारामृतप्राशन ॥ उद्धवें केलें नित्यं जाण ॥ पावला परमसमा
धान ॥ ऐसाकृपाळू जाण श्रीकृष्ण ॥ ७२ ॥ कृष्णउद्धवसंवादपूर्ण ॥ भक्तिसारामृतगुह्यज्ञान ॥ याचें जोकरीसेवन ॥ श्रवणमनन निज-
ध्यासें ॥ ७३ ॥ ऐसें जोकरीकथासेवन ॥ त्याभेणपडेभवबंधन ॥ स्वप्नींनदेखेजन्ममरण ॥ हांहां नव्हे जाण नवल्यावो ॥ ७४ ॥ जेंलागोनित्याचें सं
गती ॥ हृदावलेंयेकथेचेंभक्ती ॥ त्यासीभवभयाचीभ्रांती ॥ नवाधीकल्पांतीं कुरुराया ॥ ७५ ॥ जासीयाकथेचाअभ्यासागा ॥ जासीयाकथेची
अनुसंधान ॥ जासीयेकथेचें अनुष्ठान ॥ तोउद्धरी जाणजगातें ॥ ७६ ॥ जोसूर्याचेंघरींराहिला ॥ त्यासीरात्रीचाठावनाकळला ॥ माजात्याचेंगांवीं
ववसला ॥ नाहीं सुकळारात्रीशीं ॥ ७७ ॥ सूर्यासीरात्रीचनादां ॥ मार्दवसउगवकदां ॥ नवीस्वरूपाचावाडे ॥ दव्यमाशपाही असतीं मिथ्या ॥
॥ ७८ ॥ तेंवीकथेचेंअनुसंधान ॥ घडेनित्यातें घडे श्रवण ॥ त्यासींहा भवबंधन ॥ सर्वथाजाणवाधेना ॥ ७९ ॥ असोनघडेकथाश्रवण ॥ जोहेंआव
डीकरी श्रवण ॥ त्याचें संसाराचें दहन ॥ श्लोकश्लोकार्धजाणहानसे ॥ ८० ॥ नव्हे श्रवणपठणअधिकारी ॥ याग्रंथाचानिरूपणगोष्टी ॥ जेणेंबांध
त्याजेंवाच्यागांठी ॥ नांवघ्यश्रीस्करवरी ॥ ८१ ॥ येकथेचेजासीप्रीती ॥ येकथेचीजासीभक्ती ॥ त्यासींआवडजाणीसंगती ॥ त्याचेंवंदनो
समकाळ ॥ ८२ ॥ जेंकथेचाअभ्यासपूर्ण ॥ तेंविकथेचेंमुख्यसेवन ॥ जोश्रध्येनेंकरीश्रवणमनन ॥ त्यापाशींश्रीकृष्णपरतानव्हे ॥ ८३ ॥ वाच्या
भोळ्याएकनांगोष्टी ॥ जासीयाकथेचाअध्याउडी ॥ कृष्ण नगरींनित्याचापाठीं ॥ खेदांदुनमरीभवपाश ॥ ८४ ॥ यासरीभ्याकृपांजाण ॥

कृपाळू स्वामी श्रीकृष्ण ॥ यालागीं श्रीशुक आपण ॥ करी मनन अनन्यथा ॥ ८५ ॥ श्लोक ॥ भवभयमपहंतुं ज्ञानविज्ञानसारं निगमकृ
दुपजह्रे भृंगवद्वेदसारं ॥ अमृतमुदधितश्चापाययद्भृत्यवर्गान्पुरुषमृषभमाद्यं कृष्णसंज्ञं नतोऽस्मि ॥ ४९ ॥ ॥ टीका ॥ संसारभयें त्रासले
॥ जे कृष्णासी शरण आले ॥ त्यांचें भवभय हरावया वहिलें ॥ जेणें मथन केलें वेदार्थां ॥ ८६ ॥ मथुनी उपनिषद्द्वार ॥ काढिलें ज्ञानविज्ञान
सार ॥ जालागीं शिणले ज्ञाते नर ॥ नयासी पिलें मरवांकुना ॥ ८७ ॥ स्वगर्भीं निगम मथितां ॥ वेदासी जाली परम व्यथा ॥ कृष्ण वेदाचा
आदिकर्ता ॥ तो दुःख सर्वथा होंनेदी ॥ ८८ ॥ जैं विवासकरा गायी दुहिता ॥ वासराला न लगे सर्वथा ॥ तेवीं श्रीकृष्ण वेद मथिता ॥ वेदासी
वेथा बाधीना ॥ ८९ ॥ जो सर्वज्ञ हृषीकेश ॥ वेदार्थसार राजहंस ॥ तेणें नेदितां दुःखक्लेश ॥ वेदसारांश काढिला ॥ ९० ॥ एवं वेदार्थ निजम
थित ॥ ज्ञानविज्ञानसारामृत ॥ कृष्ण काढूनि इत्थंभूत ॥ भृत्यहितार्थ कृपा अर्पी ॥ ९१ ॥ जैं भक्तकुवारपणें षट्पद ॥ काढी कमळमकरंद
तेवीं मथूनियां वेद ॥ श्रीकृष्णें सारशुद्ध काढिलें ॥ ९२ ॥ यापरी श्रीकृष्णनाथ ॥ भक्तकृपाळु कृपावंत ॥ काढूनि वेदसारामृत ॥ निजभृत्यां दे
तो निर्भय ॥ ९३ ॥ ऐसें वेदसारामृत पूर्ण ॥ भृत्यांसी पाजून श्रीकृष्ण ॥ निजभक्तांचें जन्ममरण ॥ निर्दळी संपूर्ण भवभय ॥ ९४ ॥ जगाचें माया
सुरम्य कारण ॥ कृष्ण मायेचें निजकारण ॥ जें स्वरूप सच्चिदानंदघन ॥ त्यासी श्रीकृष्ण नामाची संज्ञा असे ॥ ९५ ॥ येऊनि मायामनुष्य नट
॥ पुरुषांमाजी पुरुषश्रेष्ठ ॥ पूर्णज्ञानें ज्ञाननिष्ठ ॥ वंदनीं वरिष्ठ श्रीकृष्ण ॥ ९६ ॥ त्यासी कायावाचा आणि मन ॥ सर्वार्थीं अनन्य शरण ॥ या
परी श्रीशुक आपण ॥ करी नमन श्रीकृष्णा ॥ ९७ ॥ ऐसें श्रीशुकें केलें नमन ॥ तेणें परीक्षिती संभ्रम पूर्ण ॥ भक्तकृपाळु एक श्रीकृष्ण ॥
दुसरा जाण असेना ॥ ९८ ॥ उद्धव पावला परमनिर्वाण ॥ सरलें ज्ञानकथानिरूपण ॥ जगीं श्रेष्ठ भगवद्भजन ॥ भक्तां आधीन श्रीकृष्ण ॥ ९९
॥ जें जें भक्तांचे मनोगत ॥ तें ते पुरवी श्रीकृष्णनाथ ॥ शेखीं निजपद देत ॥ कृपा समर्थ भक्तांची ॥ १००० ॥ निजधामा निघतां श्रीकृष्ण ॥
उद्धव करितां हें प्रश्न ॥ तरी हें परमामृत कथन ॥ सर्वथा श्रीकृष्ण न बोलता ॥ १ ॥ यालागीं उद्धवाचा महाथोर ॥ जगासी जाला उपकार

भक्तीज्ञानवैराग्यसार॥ जाचंनिसारंगधरस्वयेंवदला॥२॥ उध्दवाचंनिधर्म जाण ॥ भवाब्धीतरेत्रिभुवन॥ ऐसेंबोलविलें ब्रह्मज्ञा
न॥जेंगुह्यभजनसप्रेम॥३॥ उपेक्षूनीचारीमुक्ती॥ उध्दवेंथाराधिलीहरीभक्ती॥ एवढाउध्दवकेलाख्याती॥ त्रिजगतीतरावया॥
॥४॥ एकादशाचेनिनावें॥ यानलीभक्तीमुक्तीचीपदें॥ येवढीकीर्तिकेलीउध्दवें॥ जडजीवेंतरावया॥५॥ धेनूचाठांईक्षीरपूर्ण॥प
रीहातानयेवत्सेंविण॥ तेंवीश्रीकृष्णाचेंपूर्णज्ञान॥ उध्दवेंजाणप्रगटकेलें॥६॥ कृष्णउध्दवसंवादकथन॥ तेंअतिशयेंज्ञानघन॥ते
थमीअपुरतेंदीन॥ केविव्याख्यानकरवेल॥७॥ कृष्णउध्दवज्ञानघन॥ त्याचेंकरावयाव्याख्यान॥ साह्यजालाजनार्दन॥ जोसर्व-
ज्ञसर्वार्थी॥८॥ पदपदार्थसंगती॥ ज्ञानाचीपरिपाकस्थिती॥ वैराग्ययुक्तभक्तीमुक्ती॥ हेंहिविन्यस्तमीनेणें॥९॥ मासेंजेंकांमीपण
॥ तेंहीजालाजनार्दन॥ तद्व्दांपदपदार्थव्याख्यान॥ कर्ताजाणतोएक॥१०॥ तोएकएकपणाचेनिभावें॥ एक्यतापावलीस्वभावें॥ए-
काजनार्दनयानावें॥ हाग्रंथदेवेंविस्तारिला॥११॥ माझीबुधिचीहीबुधी॥ जनार्दनजालाअर्थावबोधी॥ कथितयुक्तपदसंदी॥वद
ताभिशब्दजनार्दन॥१२॥ माझेंनामरूपकर्मगुण॥ सुधिपाहतांमिथ्याजाण॥ परीतेंहीजालाजनार्दन॥ ऐसेंएकपणपाटियेंते॥
॥१३॥ नावंभावेंएकपण॥ यालागींतुष्टजालाजनार्दन॥ तेंणमाझाठावाऐसेंजाण॥ जगींएकपणप्रकाशिलें॥१४॥ एकायानामा
चेंकवतिक॥ जनार्दनाशींएकदेख॥ तेणेंतोमजशींजालाएक॥ मीतूंजाणम्हणतांही॥१५॥ एकायानावाचेंकौतुक॥ जनासीऐसें
देख॥ एकत्वप्रकाशीअनेक॥ अनेकींएकअविकारी॥१६॥ नावएकभावएक॥ त्यासीदेवाचेंसर्वदाएक॥ मगतोएकानेक॥भि
न्नत्वदेखअसेना॥१७॥ हेंएकत्वजवनयेहाता॥ तवतन्मभेदवर्ताचाभसन्नता॥ एकत्वावांचुनीसर्वथा॥ भक्तांनमुक्तकल्पेना॥१८॥ न
वकर्तव्याचाअहंभावा॥ तवसर्वयानलभेदवो॥ अहंपाशीवर्धनशीठावा॥ मुक्ततापदाहोतत्यांगं॥१९॥ नामरूपेंएकपण॥ हेंविमाझें
अनुष्ठान॥ तेणेंतुष्टलाजनार्दन॥ माझेंमीपणतोजाला॥२०॥ जेंविबाहुल्याचेंरखवणें॥ तेथरूसणेंआणीसंतोषणें॥ हेंरवेळवित्या-

चेंकरणें ॥ बाहुलीनेणे तो अर्थ ॥ २१ ॥ तेंवि माझें निनावें कविना ॥ करूनी जनार्दन जाला वक्ता ॥ यालागीं हे ग्रंथकथा ॥ साधुसंतां पढि
यंती ॥ २२ ॥ देह अहंता ग्रंथ करिना ॥ फिकट होईल न ये हाता ॥ येथ जनार्दन जाला कर्ता ॥ ग्रंथ ग्रंथार्थ तेणें आला ॥ २३ ॥ देखोनि मराठी
गोठी ॥ नह्मणावी वृथा चावटी ॥ पाहावी निज बोधक सवटी ॥ निजात्मदृष्टी सज्जनीं ॥ २४ ॥ संस्कृत बंध प्राकृत निंद्य ॥ हें बोलणें काय येथ
तीं शुद्ध ॥ हाही अभिमानवाद ॥ अहंता अशुद्ध परमार्थी ॥ १०२५ ॥ मोलें भूमि खणितां वैरागरीं ॥ अवचटें अनर्घ्य रत्नलाभे करीं ॥
तें रत्न सांपडल्या घरीं ॥ काय चतुरीं सांडावें ॥ २६ ॥ तेंवि संस्कृत आटाटी ॥ सहसा परमार्थीं न दे भेटी ॥ तें विजोडल्या मराठी साटीं ॥ ते
थ पालिती मी ठासज्ञान ॥ २७ ॥ चकोर चंद्रामृत प्राशन ॥ घायसां पडे तेथें लंघन ॥ तेंवि हा महाराष्ट्र ग्रंथ जाण ॥ फळा फळपण ज्ञान अ
ज्ञाना ॥ २८ ॥ देवासी नाहीं वाचाभिमान ॥ संस्कृत प्राकृत त्या समान ॥ जावाणीं जालें ब्रह्मकथन ॥ त्या भाषा श्रीकृष्ण संतोषे ॥ २९ ॥ सा
जुक आणि सकळीं ॥ सुवर्ण सुमनीं नाहीं चाली ॥ तेंवि संस्कृत प्राकृत बोली ॥ ब्रह्मकथनें आली समत्वा ॥ ३० ॥ संस्कृत भाषे निंदा कु-
ळीं नरी न काय पावन जाली ॥ प्राकृत भाषा हरिकथा केली ॥ ते वृथा गेली ह्मणवेना ॥ ३१ ॥ जो जो भाषा अभिमान ॥ तो तो वक्त्यासी बा
धक पूर्ण ॥ जा भाषां केलें ब्रह्मकथन ॥ तें न होय पावन हरिचरणीं ॥ ३२ ॥ माझी मराठी भाषा चोखडी ॥ परी परब्रह्में फळली गाढी ॥ संत
सज्जन जाणती गोडी ॥ त्यालागीं जोडी जोडिला ग्रंथ ॥ ३३ ॥ हे जनार्दन कविता वाडी ॥ ब्रह्मरसें रसाळ गाढी ॥ जे जनार्दनें लाविली गो
डी ॥ ते चवी न सोडी ग्रंथार्थ ॥ ३४ ॥ उद्धवव्याजें स्वयें श्रीकृष्ण ॥ वदला पूर्ण ब्रह्मज्ञान ॥ येणें छेदुनी भवबंधन ॥ दीन जन नरावया ॥ ३५ ॥
तो हा एकादशाचा ग्रंथ ॥ येथ ठाकठोक परमार्थ ॥ येणें महाकवी समस्त ॥ निजहितार्थ पावले ॥ ३६ ॥ पक्षफळीं शुकझेंपावे ॥ तेथें मुंगी हीरी
ग मुरावें ॥ तेंवी महाकवींचें वोषिभवें ॥ मीही पावें प्राकृत ॥ महारायाचा नाटापाशीं ॥ रिगमु नाहीं समर्थासी ॥ तेथें सुखवासी बैसे माशी-
तेंविम्हा आयासी प्राकृत ॥ ३८ ॥ भोजनीं धरानी बापाचा हात ॥ गांडतें आधी बालक खात ॥ तेंवि महाकवीच्या अनुभवांत ॥ प्राकृतें

परमार्थमीहीलाभें ॥ ३९ ॥ मीलाभेंसद्गुरुचरण ॥ तेणेंहेंचालिलेंनिरूपण ॥ बापकृपाळूजनार्दन ॥ ग्रंथसंपूर्णतेणेंकेला ॥ ४० ॥ हा
णालपूर्णजालापरमार्थ ॥ पुढेंआहेमहाअनर्थ ॥ तैसानव्हेगुह्यज्ञानार्थ ॥ स्वयंकृष्णानाथदावील ॥ ४१ ॥ मातापितास्त्रीपुत्रजन ॥
जातीगोतसुहृदसज्जन ॥ सकळकुळकुळासीयेतांमरण ॥ ममतानश्रीकृष्णाकदानधरी ॥ ४२ ॥ कृष्णाआज्ञाकाळवंदामाथां ॥ एवढी
हातींअसतांसत्ता ॥ तरीकुळनिर्दळणींममता ॥ श्रीकृष्णानाथाअसेना ॥ ४३ ॥ जासीदेहींनिरभिमानता ॥ त्यासीबाधीनाकुळाची
ममता ॥ तेंदेहींचीनिरहंकारता ॥ श्रीकृष्णआतांस्वांगेंदावी ॥ ४४ ॥ तुझेंज्ञानपरिपाकनिर्वाण ॥ अतिगोडाचेंनिरूपण ॥ पुढिलेदोंअ
ध्यायींजाण ॥ श्रीशुकआपणसांगेल ॥ ४५ ॥ तेंज्ञानगुह्यनिजकथा ॥ जनार्दनकृपानत्वता ॥ एकाजनार्दनवक्ता ॥ अवधानश्रोतींम
ज्ञद्यावें ॥ ४६ ॥ जेथेंसंतअवधानदेती ॥ तेंकथावोडविलीपरमार्थे ॥ एकाजनार्दनीविनंती ॥ अवधानयथार्थीमजद्यावें ॥ ४७ ॥ इति
श्रीमद्भागवतेमहापुराणेएकादशस्कंधेभगवदुद्धवसंवादेएकाकारटीकायांपरमार्थप्राप्तीसुगमोपायउद्धवबदरीकाश्रमप्रवेशो
नामएकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ २९ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ संख्या ॥ श्लोक ५१ ॥ ओंव्या १०४७ ॥ एकुण १०९८ ॥ ६ ॥

श्रीकृष्ण
जराव्याध

प्रभासक्षेत्र

श्रीगणेशायनमः॥ ॥जयजयसद्गुरूअनादी॥जयजयसद्गुरूसर्वसिद्धी॥जयजयसद्गुरूआनंदनिधी॥जयजयकृपाब्धीकृपाळुवा॥१॥
जयजयवेदवाचका॥जयजयवेदप्रकाशका॥जयजयवेदप्रतिपादका॥जयजयवेदात्मकावेदज्ञा॥२॥जयजयविश्वप्रकाशका॥जय
जयविश्वप्रतिपाळका॥जयजयविश्वनिवासका॥अकर्तात्मकाअव्यया॥३॥तुझीअव्ययअक्षरस्थिती॥नाहींनामरूपवर्णव्यक्ती॥तो
तूंनांदसीजातीगोती॥लोकस्थितीव्यवहारें॥४॥तुजजगींनाहींदुसरें॥तोतूंगृहस्थघरदारें॥तूंनपुंसकसाचारें॥कींस्त्रीपुत्रेंनांदती
॥५॥अजआणिवंदिसीपिता॥अजन्मातोनमिसीमाता॥जगींतुझीसर्वसमता॥शेखींअरिमित्रनाचाळिसी॥६॥तूंजगन्नाथजगचा
ळक॥कींएकाचाहोसीसेवक॥तूंपरिपूर्णपूर्णात्मक॥कींमागसीभीकरंकत्वें॥७॥तूंनैष्ठिक्यब्रह्मचारी॥कींव्यभिचारेंतारिसीनारी॥
तूंसर्वज्ञगुरूचाद्वारीं॥तृणकाष्ठेंसिरींवाहासी॥८॥जोतूंकळिकाळातेंग्रासिसी॥तोतूंबागुलाभेणेंलपसी॥तूंमायानियंताहृषीकेशी
॥शेखींमायाबांधीजशीउखळीं॥९॥तोतूंआत्मारामनित्यतृप्त॥शेखींगोवळांचारखाशीभात॥तुझाब्रह्मादिकांनकळेअंत॥तोतूं
उभारडतयशोदेपाशीं॥१०॥त्रैलोक्यदाविसीउदरीं॥तोतूंगोपिकांचेकडियेवरी॥तूंजगाचाचाळकश्रीहरी॥त्यातुजलेंकुरींशिकवि
जेचालूं॥११॥ जोतूंसर्ववंद्यसर्वेश्वर॥तोतूंहोसीपांढराठुकर॥एकंकरितांतुझानिर्धार॥वेदांविचारकळेना॥१२॥वेदीं घेतलेंमहामौ
न॥ज्ञातेझालेनेणतेकोण॥योगीवकघलेरान॥तुझेंमहिमानकळेना॥१३॥मुख्यत्वेंजन्मनाहींजाण॥तोकृष्णादावीकैसेंमरण॥तेंएका
दशनिरूपण॥परिक्षितीपूर्णश्रद्धाळू॥१४॥प्रथमोध्यायीवैराग्यार्थ॥मुसळबोलिलेंशापयुक्त॥तेंविप्रांथावसानीयेथ॥असेपुस
तपरिक्षिती॥१५॥ ॥श्लोक॥राजोवाच॥ततोमहाभागवतेउद्धवेनिर्गतेवनं॥द्वारवत्यांकिमकरोद्भगवान्भूतभावनः॥१॥ ॥
टीका॥जोपांडवकुळींकुळरत्न॥कींकौरवकुळींकुळभूषण॥जोधर्माचेंनिजलक्षण॥कलीचेंनिग्रहणजेणेंकेलें॥१६॥ऐसाराजा
परिक्षिती॥धैर्यवीर्यउदारकीर्ती॥तेणेंस्वमुखेंश्रीशुकामती॥केलीविनंतीअतिश्रद्धा॥१७॥उद्धवपावोनिपूर्णज्ञान॥तोबद्रिकाश्रमागेलि

याजाण॥मागेंद्वारकेसीश्रीकृष्ण॥कायआपणकरिताझाला॥१८॥उत्पत्तिस्थितिनिधन॥जोइच्छामात्रेंकरीजाण॥तोस्वदेहाचेंविसर्जन॥कैसे
निश्रीकृष्णाकरिताझाला॥१९॥ ॥श्लोक॥ब्रह्मशापोपसंसृष्टेस्वकुलेयादवर्षभः॥प्रेयसींसर्वनेत्राणां॥तनुंसकथमत्यजत्॥२॥ ॥
टीका॥ब्रह्मशापेंश्रीकृष्णानाथ॥निःशेषनिजकुळाशिघात॥कैसेनिकरविलाययथ॥हेंस्फुनिश्चितसांगावें॥२०॥जननयनअल्हादक
र॥कृष्णातनूअतिसुंदर॥जेदेखतांत्रिनेत्र॥हर्षेनिर्भरस्वानंदें॥२१॥ऐशीअल्हादकारकतनू॥कैसेनिसांडीश्रीकृष्णु॥ब्रह्मशापाशि
मिउनी॥तोकांनिजतनूसांडिताझाला॥२२॥कृष्णपरब्रह्मपरिपूर्ण॥त्यासिबाधिनाशापबंधन॥तोहिसत्यकरीब्रह्मवचन॥यादववं
शीतनुसांडुनी॥२३॥दृष्टीदेखतांश्रीकृष्ण॥स्फुरेसुखावेंजगप्राण॥त्यासिसौंदर्याचेंनिरूपण॥राजाआपणसांगत॥२४॥ ॥
श्लोक॥प्रत्याकृष्टंनयनमबलायत्रलग्नंनशेकुःकर्णाविष्टंनसरतिततोयत्सतामात्मलग्नं॥यच्छ्रीर्वाचांजनयतिरतिंकिंनुमानंकवी
नांदृष्ट्वाजिष्णोर्युधिरथगतंयच्चतत्साम्यमायुः॥३॥ ॥टीका॥ज्याचीअकराइंद्रियांसदांगोडी॥भोगिजेंनवतंवप्रीतिगाढी॥कदां
वीनटयेअनावडी॥अविटगोडीकृष्णाची॥२५॥बाळाप्रौढामुग्धाप्रगल्भाव्यक्ता॥ऐशीचतुर्विधास्त्रियांचीजाती॥तिहींदेखिल्या
श्रीकृष्णमूर्ती॥दृष्टीमागुतीपरतेना॥२६॥ज्याधार्मिकाधैर्यवृत्ती॥ज्यापतिव्रतामहासती॥तिहींदेखिल्याकृष्णमूर्ती॥दृष्टिमागुतीप
रतेना॥२७॥ज्याकांअबळाअभुक्तकाम॥ज्याअतिवृद्धाअतिनिष्काम॥तिहींदेखिल्यामेघःशाम॥नयनसकामहरिरूपीं॥२८॥
जेंविलवणजळामेटी॥तेविंश्रीकृष्णीस्त्रियांचीदिठी॥मिराळलियाउठाउठी॥परतोंनिमिठीस्फुटेना॥२९॥एवंदेखिलियाश्रीकृ
ष्णमूर्ती॥स्त्रियांचियानिजात्मशक्ती॥दृष्टीपरतेनामागुती॥एशीनयनांप्रीतीहरीरूपीं॥३०॥स्त्रियाबापुड्यात्याकिती॥जेसंतविर
क्तपरमार्थी॥त्यांचेश्रवणींपडतांकीर्ती॥चित्तीकृष्णमूर्तीठसावे॥३१॥चित्तींठसावोनिकृष्णमूर्ती॥चित्तचिआणीकृष्णस्थिती॥ऐशी
कृष्णाचीकृष्णकीर्ती॥चित्तवृत्तीआकर्षी॥३२॥संतांचीआकर्षीचित्तवृत्ती॥हेंनवलनव्हेकृष्णकीर्ती॥कीर्तीऐकतांअसंतीं॥तेहिहोतीन

द्रूप॥३३॥स्पर्शतांचंदनाचापवन॥खैरधामोडेहोतीचंदन॥तेविंकृष्णाकीर्तीश्रवण॥देसमाधानसमसाम्यें॥३४॥भावेंऐकतांकृष्णकीर्ती॥
असंतहिसंतत्वायेती॥मगसंतांसंतदोनीस्थिती॥हारपतीसमसाम्यें॥३५॥महाकवीवर्णितांकृष्णकीर्ती॥पावलेपरमसाम्यस्थिती॥तेकृ
ष्णकीर्तीजेवर्णिती॥तेहिपावतीअतिशोभा॥३६॥कवीश्वरांनवरसिकु॥नवरंगडाश्रीकृष्णएकु॥जोजोवर्णीरसविशेखु॥तोतोयदुनायकु
स्वयेंहोय॥३७॥महाकविआदिकरूनी॥कवीश्वरांकीर्तीजननी॥जेंविनटलेहरिकीर्तनीं॥वंद्यवाणीतयांची॥३८॥कृष्णकीर्तीपवाडे॥ज्या
चीवाणीअखंडपडे॥तेवाचावंदिजेचंद्रचूडें॥त्याचापायांपडेयमकाळ॥३९॥जेथेंकृष्णकीर्तीकीर्तन॥तेथेंकर्माकर्मांचीउजवण॥होयसंसारा
चीबोळवण॥जन्ममरणसमवेत॥४०॥यापरीकीर्तीचेंमहिमान॥सर्वार्थीअगाधजाण॥कृष्णकीर्तीकविताजाण॥परमपावनतिहींलोकीं॥४
१॥कवीश्वराचीकृष्णकीर्ती॥ऐकतांवाढेश्रद्धाप्रीती॥तेणेंथोरावेकृष्णभक्ती॥हेकविताशक्तीअगाध॥४२॥ऐशीअगाधकृष्णकीर्ती॥मा
त्याकृष्णाचीकृष्णमूर्ती॥जेअखंडध्यानीदेखती॥तेतेंहोतीतद्रूप॥४३॥ज्यासिध्यानींकृष्णमूर्ती॥तेतेंतद्रूपतापावती॥हेंनवलन
व्हेकृष्णस्थिती॥जेद्वेषेंदेखतीतेहिमुक्त॥४४॥ज्याचेरथींमेघःशाम॥सारथीझालापुरुषोत्तम॥यालागींपार्थाचापराक्रम॥मिर
वीनामविजयत्वें॥४५॥सदांजयसंपूर्णु॥यालागींअर्जुनानामजिष्णू॥ज्याचेयुद्धींचापणकठिणु॥सिद्धीश्रीकृष्णुपाववी॥४६॥तेंबै
सोनिअर्जुनाचेरथीं॥विचरतांयुद्धक्षिती॥जेजेंदेखतीकृष्णमूर्ती॥तेतेंकृष्णस्थितीपावले॥४७॥जेथकृष्णाचापडेपदरेणु॥तेथेंचहू
मुक्तीसीहोयसणू॥ऐशीपावनश्रीकृष्णतनू॥कैसेंनिश्रीकृष्णुसांडिताझाला॥४८॥ह्मणालब्रह्मशापाभेण॥शरीरसांडीश्रीकृष्ण॥हेंबो
लविअप्रमाण॥कृष्णब्रह्मपूर्णपरमात्मा॥४९॥हेळणछळणदुर्वचन॥द्विजांनकरावाअपमान॥त्यांचावादवावापूर्णसन्मान॥
तनुत्यागेंश्रीकृष्णद्विजशापपाळी॥५०॥कृष्णपरमात्मापरिपूर्ण॥तेणेंहिनिजकुळनिर्दळन॥सत्यकरीब्राह्मणवचन॥विप्रशापेंआप
णनिजतनूत्यागी॥५१॥तोतनुत्यागप्रकार॥सांगसमूळसविस्तर॥सांगताहेशुकयोगेंद्र॥परिसेनरेंद्रत्यक्तोदक॥५२॥पांडवकुळीं

कुळदीपक ॥ जन्मला परिक्षिती चि एक ॥ जो हा ऊनिख्यकंदक ॥ भागवत परिपाक सेवित ॥ ५३ ॥ अज्ञाना रदव्यासपर्यंत ॥ भागवत उपदेश गु
ह्य गुप्त ॥ तें परिक्षितीनें जगाआंत ॥ केला प्रगटार्थ दीनोद्धारा ॥ ५४ ॥ धर्मवंशी अतिधार्मिक ॥ जन्मला परिक्षिती चि एक ॥ भागवतरसीं अ
तिरसिक ॥ अतिनेटकश्रवणार्थी ॥ ५५ ॥ ऐसा जो कां परिक्षिती ॥ तेणें अत्यादरें केली विनंती ॥ शुक सुखावोनि चित्तीं ॥ काय त्याप्रति बो
लिला ॥ ५६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ऋषिरुवाच ॥ दिविभुव्यंतरिक्षे च महोत्पातान्समुत्थितान् ॥ दृष्ट्वासीनान्सुधर्मायां कृष्णः प्राह यदूनि
दं ॥ ५ ॥ ॥ टीका ॥ शुक ह्मणे परिक्षिती ॥ उद्धव गेलिया वनाप्रती ॥ मागें विघ्नभूत द्वारावती ॥ त्रिविध उत्पात अतिव्याप्त ॥ ५७ ॥ दिविभु
वि अंतरिक्षगत ॥ उठिले गा महाउत्पात ॥ दिवसा उल्कापात होत ॥ भूतें खाकात अंतरिक्षीं ॥ ५८ ॥ गगनीं उगवले त्रिविध केतु ॥ दंडकेतु धू
मकेतु ॥ शिखाकेतु अतिअद्भुतु ॥ दिवसाहि दिसतु सर्वांसी ॥ ५९ ॥ धरा कांपोनि अतिगजरीं ॥ भूस्फोट झाला नगरद्वारीं ॥ भूकं
पतीन दिवसवरी ॥ घरोघरीं आंदोळ ॥ ६० ॥ नारा सुटला झंझाडें ॥ समूळ उन्मळोनि झाडें ॥ द्वारकेमाजी धुळिवडे ॥ डोळां नुघडे जग्
चा ॥ ६१ ॥ अंतरिक्षींच रामुतें ॥ धांवतीं खाकांतीं गिंवकातें ॥ रुधिरवृष्टि होय तेथें ॥ अकस्मातीं निशार्ध्रीं ॥ ६२ ॥ रविचंद्राचें मंडळ ॥ ख
ळें करी तरा सार्वकाळ ॥ ग्रहभेदिती ग्रहमंडळ ॥ क्रूरग्रह मंद शत्रुसदनीं ॥ ६३ ॥ सन्मुख आकाशाचे पोटीं ॥ दिग्दाह देखती दृष्टी ॥
अग्निबाण कडकडाटी ॥ पडती वितंडी महाग्निज्वाळा ॥ ६४ ॥ धारीं झडपिती सत्राणें ॥ जे वितां पुढील नेती प्राणें ॥ दिवसा दिवाभीत पुं
गाणें ॥ राजद्वारीं श्वासें से घर रडत ॥ ६५ ॥ बैसन्यासुधर्मा सभेप्रती ॥ संकल्पविकल्पाची निवृत्ती ॥ ते सभेसी वीर बोसणती ॥ मारी
मारा ह्मणत परस्परें ॥ ६६ ॥ तें एकतां निरुत्तर ॥ दचकत महाशूर ॥ सुधर्मा सभेसी चिंतातुर ॥ यादववीर समस्त ॥ ६७ ॥ यादव बैसले
सभेसी ॥ छाया देखत विणशिसीं ॥ सुधर्मा धर्मसभे पासीं ॥ अरिष्टें ऐशीं उठती ॥ ६८ ॥ ऐशीं अरिष्टें अनिवार ॥ दुःखसूचकें दुस्तर ॥
देखोनि यादववीर थोर ॥ विघ्नविचार विवंचिती ॥ ६९ ॥ द्वारकेचें विघ्न निर्दळण ॥ करूं ठेविलें सेसुदर्शन ॥ ते द्वारकेमाजी महाविघ्न

कायकारणउठवया॥७०॥जंवपातयापातेंलवे॥तंवचक्रएकवीसवेढेभंवे॥तेंद्वारकेसीविघ्नसंभवे॥देखोनिआघवेंअतिचकित॥७१॥सर्वांवि
घातेंआकर्षण॥करियानावस्मणिपेंकृष्ण॥तोकृष्णायेथेंअसतांजाण॥उत्पातदारुणकांउठती॥७२॥एवंविचारारूढयादवांसी॥चिंतातु
रदेखोनियांत्यांसी॥बुद्धिसांगावयात्यापासी॥कायहृषीकेशीबोलत॥७३॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥एतेघोरामहोत्पाताद्वारवत्यांयमकेतवः
॥मुहूर्तमपिनस्थेयमत्रनोयदुपुंगवाः॥५॥ ॥टीका॥जोजगाचासूत्रधारी॥जोमायायंत्रींचायंत्रकारी॥तोयादवाप्रतीश्रीहरी॥आलोचकरी
निघाचा॥७४॥यादवकुळांसीआलाप्रांत॥हेंजाणेश्रीकृष्णनाथ॥यांचाद्वारकेसीहोऊंनयेघात॥यालागींसमस्तप्रभासाधाडी॥७५॥द्वा
रावतीसातवीपुरी॥येथीलमरणमोक्षोपकारी॥यादवसमस्तदेवाधिकारी॥यालागिंतेबाहेरीश्रीकृष्णकाढी॥७६॥कुळनाशाचेंमूळदेख
प्रभासेंनिघाळीसेयेरिक॥हानिकृष्णाचाहीआवांका॥तोधाडीसकळिकांप्रभासेंसी॥७७॥यादवांसीब्रह्मशाप॥घडलासेघोररूप॥या
लागिंद्वारकेमाजीसंताप॥उत्पातरूपेंउठती॥७८॥उत्पातउठलेअनेक॥हेअनिवारअरिष्टसूचक॥अविलंबेंतत्काळिक॥परमदुःखपावला॥
७९॥यालागिंतुम्हीअवश्यक॥येथेंराहावेनामुहूर्तयेक॥स्त्रियापुत्रसकळदळलोक॥तत्काळिकनिघावें॥८०॥म्हणालयादववीरउद्भट॥आ
म्हासिकायकरीलअरिष्ट॥येणेंगर्वेंअतिअनिष्ट॥परमकष्टपावाल॥८१॥ब्राह्मणाचेशापापुढें॥कायसेंशौर्यबापुडें॥तुम्हीनविचारितांमागें
पुढें॥आतांचिरांकडेंनिघावें॥८२॥द्वारकेमाजीआजीकोणी॥सर्वथापिऊंनयेपाणी॥स्त्रीपुत्रसकळदजनी॥परिवारोनिनिघावें॥८३॥कुळासि
घडलाब्रह्मशाप॥तेणेंद्वारकेसिउठिलासंताप॥तेंफेडावयाकुळाचेंपाप॥क्षेत्रपुण्यरूपप्रभासा॥८४॥ ॥श्लोक॥स्त्रियोबालाश्चवृद्धाश्च
शंखोद्धारंव्रजंत्वितः॥वयंप्रभासंयास्यामोयत्रप्रत्यक्सरस्वती॥६॥ ॥टीका॥वस्तीसिअतिगूढशंखोद्धार॥तेथेंठेवावीस्त्रीवृद्धकु
मार॥आम्हीसमस्तयादववीर॥निघावेंसत्वरप्रभासेंसी॥८५॥जेथेंप्राचीसरस्वती॥मिळालीअसेसागराप्रती॥तेथेंजाऊनिसमस्तीं॥क
रावेंविध्युक्तविधिविधान॥८६॥ ॥श्लोक॥तत्राभिषिच्यशुचयउपोष्यसुसमाहिताः॥देवताःपूजयिष्यामःस्नपनालेपनार्हणैः॥७॥

टीका ॥ तेथें वेदोक्तविधान ॥ करावें तीर्थीं तीर्थस्नान ॥ तीर्थविधियुक्त उपोषण ॥ करावें आपण निराहार ॥ ८७ ॥ तेथ सद्भावें शुचिर्भूत ॥ राहोनि निवा
समस्त ॥ तीर्थदेवताविधियुक्त ॥ निधापार्थ पूजावी ॥ ८८ ॥ स्नान वस्त्र अलंकार ॥ चंदनादि पूजासंभार ॥ समर्पूनि षोडशोपचार ॥ श्रद्धा हरिहि
र पूजावा ॥ ८९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ब्राह्मणांस्तु महाभागान्कृतस्वस्त्ययनावयं ॥ गोभूहिरण्यवासोभिर्गजाश्वरथवेश्मभिः ॥ ८ ॥ ॥ टी०
वेदवेदांगपारंगत ॥ शमदमादि तपयुक्त ॥ ब्राह्मण जे स्वधर्मनिरत ॥ विघ्नशांत्यर्थ पूजावे ॥ ९० ॥ व्हावया अरिष्टनिरशन ॥ करितां शांत्यर्थ
स्वस्तिवचन ॥ त्यां ब्राह्मणांसी आपण ॥ द्यावें दान श्रद्धायुक्त ॥ ९१ ॥ गोदान भूदान गजदान ॥ अश्वदान सुवर्णदान ॥ तिळदान वस्त्रदान ॥
द्यावें गृहदान अतिश्रद्धा ॥ ९२ ॥ रथीं संजोगोनि असिवार ॥ दान द्यावें रहंवर ॥ द्विज सुखी होती अपार ॥ तो तो प्रकार करावा ॥ ९३ ॥ जे जे
ब्राह्मणा अपेक्षित ॥ तें तें द्यावें श्रद्धायुक्त ॥ ब्राह्मण तुष्टमान येथ ॥ अरिष्ट तेथ रिगेना ॥ ९४ ॥ ॥ श्लोक ॥ विधिरेष ह्यरिष्टघ्नो मंगलायन
मुत्तमं ॥ देवद्विजगवां पूजा भूतेषु परमो भवः ॥ ९ ॥ ॥ टीका ॥ जेथें हरीचें देवतार्चन ॥ जेथ शाळिग्रामशिळार्चन ॥ जेथ साधुसंतांस न्मा
न ॥ ते अरिष्टनाशन महापूजा ॥ ९५ ॥ जेथ सद्भावें द्विजपूजन ॥ जेथ भावार्थें गोसंरक्षण ॥ जेथ भूतदयासंपूर्ण ॥ तेथ कदां विघ्न रिगेना ॥
९६ ॥ अंधपंगू अशक्तजन ॥ जेथ पावती अवश्य अन्न ॥ जेथ सुखी होती दीन ॥ नेथ कदां विघ्नबाधी ना ॥ ९७ ॥ जेथ भूतदया अलौकिक ॥ ते सक
ळ अरिष्टछेदक ॥ परम मंगळप्रकाशक ॥ सुखदायक सर्वार्थीं ॥ ९८ ॥ ॥ श्लोक ॥ इति सर्वे समाकर्ण्य यदुवृद्धा मधुद्विषः ॥ तथेति नौभि
रुत्तीर्य प्रभासं प्रययू रथैः ॥ १० ॥ ॥ टीका ॥ जो मधुकैटभमर्दन ॥ जो मुरारी मधुसूदन ॥ जो परमात्मा श्रीकृष्ण ॥ तो करी प्रेरण प्रभासे ॥
९९ ॥ यादवांमाजी वृद्ध सज्ञान ॥ पुत्रमित्र सुहृदजन ॥ तिहीं श्रीकृष्णाचें वचन ॥ बहुसन्मानें वंदिलें ॥ १०० ॥ सकळ यादवसंभारा ॥ स्त्रि
या वृद्ध आदि बाळकुमरा ॥ नावा भरोनियां समग्रा ॥ शंखोद्धारा न्याहाळणती ॥ १ ॥ पालखणो निरथ कुंजर ॥ चातुरंग सेनासंभार ॥ कृष्णासहि
त यादववीर ॥ निघाले समग्र प्रभासासी ॥ २ ॥ ॥ श्लोक ॥ तस्मिन्भगवतादिष्टं यदुदेवेन यादवाः ॥ चक्रुः परमया भक्त्या सर्व

श्रेयोपबृंहितं ॥ ११ ॥ ॥ टीका ॥ यादव प्रभासा पावोन ॥ जें संहातें श्रीकृष्णवचन ॥ त्याहूनि विशेषें जाण ॥ स्नानदान तिहीं केलें ॥ ३ ॥ या अ ३०
दवसमस्त मिळोन ॥ केलें पारणाविधि भोजन ॥ मग महामद्य आणूनि जाण ॥ तेथें मद्यपान मांडिलें ॥ ४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ततस्तस्मिन्महा
पानं पपुर्मैरेयकं मधु ॥ दिष्टविभ्रंशितधियो यद्द्रवैर्भ्रश्यते मतिः ॥ १२ ॥ ॥ टीका ॥ करूनियां तीर्थविधान ॥ करावें अरिष्टनिरशन ॥ बा
प अरिष्टाचें विंदाण ॥ तेथें मद्यपान मांडिलें ॥ ५ ॥ ज्याची गोडपणें पडे मिठी ॥ उन्मादता अतिशयें उठी ॥ तें मद्यपान उठाउठी ॥ वडिल धा
कुटीं मांडिलें ॥ ६ ॥ ज्याचा वास येतां घ्राणीं ॥ उन्माद चढे तत्क्षणीं ॥ तैसिया मद्याचें मद्यपानीं ॥ वीरश्रेणी बैसल्या ॥ ७ ॥ मैरेय कमद्या
ची थोरी ॥ मधुरता अतिशयें भारी ॥ लागतां चि जिव्हे वरी ॥ भ्रांत करी सज्ञाना ॥ ८ ॥ तें मद्यपान यादवां वरी ॥ आदरिलें स्वेच्छाचारी ॥
आग्रह करूनि परस्परीं ॥ लहानथोरीं मांडिलें ॥ ९ ॥ ॥ श्लोक ॥ महापानाभिमत्तानां वीराणां दृप्तचेतसां ॥ कृष्णमायाविमूढानां सं
घर्षः सुमहानभूत् ॥ १३ ॥ ॥ टीका ॥ पूर्वी अतिमित्र पोटांत ॥ ते मद्यपानें झाले मत्त ॥ वीरमातले अतिदृप्त ॥ नोकूनि बोलत परस्परें ॥ १०
॥ कृष्णमाया हरिला बोध ॥ अवघे झाले बुद्धिमंद ॥ सांडूनि सुहृद संबंध ॥ निर्वाण युद्ध मांडलें ॥ ११ ॥ नोकूनि बोलतां विरुद्ध ॥ अतिशयें च
ढला क्रोध ॥ शस्त्रें घेऊनि सन्नद्ध ॥ सुहृदां युद्ध मांडिलें ॥ १२ ॥ ॥ श्लोक ॥ युयुधुः क्रोधसंरब्धा वेलायामाततायिनः ॥ धनुर्भिरसि-
भिर्भल्लैर्गदाभिस्तोमरर्ष्टिभिः ॥ १४ ॥ ॥ टीका ॥ क्रोधें नेत्र रक्तांबर ॥ वेगें वादूनि हाणिती थोर ॥ समुद्रतीरीं महावीर ॥ यु घोरांदरंक-
रिती ॥ १५ ॥ धनुष्यें बाउनियां जाणा ॥ बाण सोडिती सणसणा ॥ खगें हाणती खणखणा ॥ सुहृदांच्या प्राणाघ्यावया ॥ ४ ॥ एकीं उव
लोनियां माळे ॥ परस्परें हाणते झाले ॥ येकीं गदा उचलोनि बळें ॥ वीर करनळें पाडिले ॥ १५ ॥ एक तोमरें लवल्लाहीं ॥ रणीं खवळले भीडती
पाहीं ॥ एक तोणप्याचा घाई ॥ वीर नार्थीपाडिले ॥ १६ ॥ यापरी चातुरंगसेना ॥ मिसळल्या रणकंदना ॥ आपुलालिया आंगवणा ॥ गज
रथ रणा आणिलें ॥ १७ ॥ ॥ श्लोक ॥ पतत्पताकै रथकुंजरादिभिः खरोष्ट्रगोभिर्महिषैर्नरैरपि ॥ मिथः समेत्याश्वतरैः सुदुर्मदान्य

हन्यशरेर्दंद्रिरिवाद्विशावने॥१५॥ ॥टीका॥ पताकांसिरथकुंजर॥ रणीं पाडिले अपार॥ पारखरांसि अभिवार॥ मारिले स्वरांष्ट्रू रणामाजी॥१८॥ ऐसे संमारून यांरणीं॥ पाडिले याची रश्रेणी॥ जैसे उन्मत्त गजवनीं॥ दंतीं स्वणाणी मीडन॥१९॥ यापरी यादव वीर॥ रणीं मातले महाशूर॥ घायमारोनि निष्टूर॥ रणीं अपार पाडिले॥२०॥ कृष्णमायाकेलें भ्रांत॥ युद्धीं निंद स्वतां स्वार्थ॥ परस्परें प्राणघात॥ व्यर्थ करित कृत्दांचा॥२१॥ रणपडिलें अपार॥ तंव खवळलें कृष्णकुमर॥ त्यात्यांमाजी प्रीति थोर॥ ते युद्धातुर चालिले॥२२॥ ॥श्लोक॥ प्रद्युम्न सांबो युधि रूढमत्सरावक्रूरभोजावनिरुद्धसात्यकी॥ सुभद्रसंग्रामजितौ सुदारुणौ गदौ सुमित्रासुरथौ समीयतुः॥१६॥ ॥टीका॥ त्याज्यामाजी अतिप्रीती॥ ते तें निर्वाण युद्ध करिती॥ बापसंह्मारक काळगती॥ सरवें मारिती सख्यातें॥२३॥ प्रद्युम्न सांब अति मित्र॥ त्यांस युद्ध मांडलें घोरांदर॥ अक्रूर भोज दोन्ही वीर॥ युद्धीं सत्वर मिसळले॥२४॥ अनिरुद्ध आणी सात्यकी॥ उग्रवळें क्रोधन वंकी॥ बाणी वर्षोनि अनेकीं॥ एकमेकां गांजिती॥२५॥ सुभद्र संग्रामजीत दोनी॥ खवळले रणांगणी॥ वर्षोनियांतीक्ष्ण बाणी॥ उन्मत्त रणीं मातले॥२६॥ कृष्णपुत्र कृष्णबंधु॥ दोहींचें हि नाम गद॥ त्यांसि रामत्सर क्रोधु॥ युद्धसंबंधु परस्परें॥२७॥ सुमित्र आणि सुरथ॥ या दोहींसि द्वेष अद्भुत॥ परस्परें करावया घात॥ युद्धा आंत मिसळले॥२८॥ ॥श्लोक॥ अन्ये च ये वै निशठोल्मुकादयः सहस्रजिच्छतजिद्भानुमुख्याः॥ अन्योन्यमासाद्य मदांधकारिता जघ्नुर्मुकुंदेन विमोहिता भृशं॥१७॥ ॥टीका॥ यादवकुळीं बळ अधिक॥ निकट दिसुल्मुकादिक॥ शतजित्सहस्रजिद्भानुमुख्य॥ हे हि युद्धीं देख खवळले॥२९॥ मद्यपानें अतिगर्वित॥ कृष्णमाया हरिलें चित्त॥ महामोहें केलें भ्रांत॥ सुहृदाघात स्वयें करिती॥३०॥ ब्रह्मशापाचें केवढी ख्याती॥ बंधु बंधूतें जिवें घेती॥ कृष्णमाया पडिले भ्रांती॥ युद्ध स्वयातें मांडारी॥३१॥ ॥श्लोक॥ दाशार्हवृष्ण्यंधकभोजसात्वता मध्वर्बुदा माथुरशूरसेनाः॥ विसर्जनाः कुकुराः कुंतयश्च मिथस्ततस्तेऽथ विसृज्य सौहृदं॥१८॥ ॥टीका॥ यादवांचा एक जाती॥ तेचि यारा नामें नामांकिती॥ त्या वारा हि न्याती यु

द्रौपदीइती॥ ऐकपरिक्षितीतींनामें॥ ३२॥ दाशार्हसात्वतअंधकजाण॥ अर्बुदमाथूरशूरसेन॥ कुंतीकुकुरविसर्जन॥ मधुभोजवृष्णबा
रानामें॥ ३३॥ पूर्वीलयादवांचेंसाजणें॥ त्यातीनेंअल्पहीऐकतांउणें॥ जीवेंसिसर्वस्ववेंचणें॥ परिवांचवणेंत्यांती॥ ३४॥ तेचिया
दवपैंगाआनां॥ सांडोनियांसुहृदता॥ ज्याचेचरणीठेविजेमाथा॥ त्यांच्याजीवघातापेटले॥ ३५॥ ॥श्लोक॥ पुत्राअयुध्यन्पि
तृभिर्भ्रातृभिश्चस्वस्रीयदौहित्रपितृव्यमातुलैः॥ मित्राणिमित्रैः सुहृदः सुहृद्भिर्ज्ञातींस्त्वहन्ज्ञातयएवमूढाः॥ १९॥ ॥टीका॥ कृष्ण
मायाआकळिलेंचित्त॥ अवघेपरमाप्तांत॥ नकळेआपअनाप्त॥ रणींउन्मत्तमातले॥ ३६॥ ज्याचेचरणवंदिजेमावार्था॥ श्राघेइजेच
रणतीर्था॥ त्यानिजपित्याचियामाथां॥ पुत्रशस्त्रघातप्रवर्तले॥ ३७॥ बंधूशिरकल्यारणांगणीं॥ बंधुबंधुतेंसोडवीनिर्वाणी॥
तेचिबंधुबंधूतेरणीं॥ निर्वाणबाणीरवोंचिती॥ ३८॥ जोलळेपुरऊनिरवेळविना॥ जेसाबापतेसाचुलता॥ त्यासिपुतण्याप्रवर्तेघा
ता॥ शस्त्रेंमाथांहाणोनी॥ ३९॥ कन्येचासुतदौहित्र॥ ज्यासिआईअधिकार॥ तोआजासिकरीमार॥ घायनिष्ठुरहाणोनी॥ ४०॥
मामभाचेपरस्परीं॥ प्रवर्तलेमहामारी॥ सुहृदसुहृदांच्याशिरीं॥ संतेजशस्त्रेंहाणती॥ ४१॥ मित्रमित्राच्याभिन्नता॥ वेंचितीअर्थ
जीविता॥ तेमित्रमित्राच्याजीवघाता॥ सक्रोधनाउठिले॥ ४२॥ आयुष्यसरलेंनिःशेख॥ चढलेंकाळसर्पाचेंविख॥ अवघेहोऊनि
यांमूर्ख॥ ज्ञातीज्ञातीदेरववधितेंझाले॥ ४३॥ ॥श्लोक॥ शरेषुक्षीयमाणेषुभज्यमानेषुधन्वसु॥ शस्त्रेषुक्षीयमाणेषुमुष्टिभि
र्जह्रुरेरकाः॥ २०॥ ॥टीका॥ युद्धमांडलेंघोरांदर॥ सरलेभातडींचेशर॥ धनुष्यदंडेंपरस्पर॥ घायेंनिष्ठुरहाणती॥ ४४॥ घायहां
णतांअतिबळें॥ धनुष्येंमोडलींतत्काळें॥ क्षीणझालींशस्त्रेंसकळें॥ हातियेरबळेंखुंटलीं॥ ४५॥ ब्रह्मशापाचीयेरिका॥ तिरीं
निघालीहोतीदेखा॥ मुष्टीघेऊनिक्रोधतवका॥ एकमेकाहाणाती॥ ४६॥ ॥श्लोक॥ तावज्रकल्पात्यभवन्परिघामुष्टिना-
मृताः॥ जघ्नुर्द्विषस्तैः कृष्णोनवार्यमाणास्तुतंचते॥ २१॥ ॥टी० तेयेरिकाघेतांचिहातीं॥ झालीवज्रप्रायधगधगिती॥ अग्नितो

स्त्रपरिघाकृती ॥ तेणें हाणती परस्परें ॥ ४७ ॥ नाना शस्त्रें लागतां पाहीं ॥ यादव न चुंकती कदाही ॥ तेही येरिकेचा घाई ॥ पडती ठायीं अचेतन ॥ ४८ ॥ येरिकेंचा निज घाई ॥ यादवांसी उरी नाहीं ॥ दूध द्वंद्व निर्यापाहीं ॥ पडती ठायीं परस्परें ४९. रणीं पाडिले यांइतर ॥ यादव उरले महाशूर ॥ जेकां नेटकें जुंझार ॥ निधडे वीर निजयांडे ॥ ५० ॥ यादव क्षत्र मदें जाती ॥ हें कोणा रानाटां गती ॥ न्यानिंद्य जन्यां निश्चिती ॥ निवारणा थोर हरि थोनें ॥ ५१ ॥ तो ह्मणे ब्रह्मशापाचें येरिका ॥ हें सर्वथा हातीं धरून का ॥ सांडा पृथ्वीचा आनांका ॥ शिकविलें एकानुह्मी माझें ॥ ५२ ॥ धर्मंता निवारी श्रीकृष्णा ॥ त्यासि हा मारूं अंबलें जाण ॥ हें कृष्णमायेचें विंदाण ॥ न चुकत मरणें आलें ॥ ५३ ॥ एक ह्मणती श्रीकृष्णासी ॥ आधीं झाडोनि पाडायासी ॥ ठकूं आलां आह्मासी ॥ ह्मणोनि येरिकेसी धांविन्नले ॥ ५४ ॥ एक ह्मणती धरा केशीं ॥ येक ह्मणती मीडका वसी ॥ येक ह्मणे मारा श्रीकृष्णासी ॥ एकाघायें सीन्मोकळ न ॥ ५५ ॥ ॥ श्लोक ॥ मन्यते कंमन्यमानानां बलभद्रंचमोहिताः ॥ हंतुंकृतधियोराजन्नापन्नाआततायिनः ॥ २२ ॥ ॥ टीका ॥ पैलपैल तो बळिभद्र ॥ हा निआमुचा मुख्य शत्रू ॥ यासि चला आधि मारूं ॥ यादवमारू लोटला ॥ ५६ ॥ मदमोहें अतिदुर्मती ॥ वज्रमाय येरिका हातीं ॥ घेऊनि बळिभद्रा नर रायेतो ॥ तेणे तोही निश्चिती क्षोभला ॥ ५७ ॥ ॥ श्लोक ॥ अथतावपिसंक्रुद्धावुद्यम्यकुरुनंदन ॥ एरकामुष्टिपरिघौचरंतौजघ्नतुर्युधि ॥ २३ ॥ ॥ टीका ॥ शुक ह्मणें कुरुनंदना ॥ यादवें केलें आत्ममरणा ॥ तें मारावया रामकृष्णा ॥ ठाकले जाण आततायी ॥ ५८ ॥ यादव उठले हननासी ॥ देखूनि राम हृषीकेशी ॥ अतिक्रोध चढला यांसी ॥ तेही युद्धासी मिसळले ॥ ५९ ॥ येरिका जे कांपरिघाकृती ॥ वज्रमाय धगधगिती ॥ दोघे जण घेऊनि हातीं ॥ यादवां स्याती लाविली ॥ ६० ॥ रामकृष्णाच्या निजस्याती ॥ यादवांचा जाती व्यक्ती ॥ अवघे निरणा येती ॥ कृष्णाकाळ शक्ती क्षोभला ॥ ६१ ॥ निजकुळाचें निधन ॥ देखोनि यांश्रीकृष्ण ॥ कर्तव्यार्थ झाला पूर्ण ॥ ऐसें संपूर्ण मानिलें ॥ ६२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ब्रह्मशापोपसृष्टानांकृष्णमायावृतात्मनां ॥ स्पर्धाक्रोधःक्षयंनिन्येवैणवोऽग्निर्यथावनं ॥ २४ ॥ ॥ टीका ॥ ब्रह्मशापें छळिले विधी ॥ कृष्णमायाकुलित

बुद्धी॥मद्यपानउन्मादमदीं॥क्रोधेंनिशुद्धीक्षयानेले॥६३॥वेळुवाचीवेकुजाळी॥जेविंकांचणीपडेदंगळीं॥तेणेंवनाचीहोयहोळी॥तेंवि
यदुकुळींकुलक्षयो॥६४॥ ॥श्लोक॥एवंनष्टेषुसर्वेषुकुलेषुस्वेषुकेशवः॥अवतारितोभुवोभारइतिमेनेऽवशेषितः॥२५॥ ॥टीका॥
स्वकुळनाशूनिश्रीधर॥अवशेषधराभार॥उतरलामानीचक्रधर॥तेणेंसुखेंथोरसुखावे॥६५॥जेविंकांआलेंपेरिमाळी॥निजजीवें
नेंप्रतिपाळी॥शेखींतोचिखुडोसमुळीं॥तेंवियदुकुळींश्रीकृष्ण॥६६॥यादवनिजबळेंप्रतिपाळी॥त्यातेस्वयेंनिजांगेंनिर्दळी॥हेंदाख-
विनांवनमाळी॥ममतामेळीं अलिप्त॥६७॥कृष्णापाळीयादवांसमस्तां॥त्याचीदाविली अतिममता॥शेखींकरूनिकुळाचेंघाता।
निराभिमानीहरीदावी॥६८॥स्त्रीपुत्रेंसिनिजजीविता॥सकळकुळांच्याहोतांघाता॥ज्ञात्यासिनुपजेममता। तेंनित्यमुक्ततांह
रिदावी॥६९॥ज्ञात्यासिनाहीं अहंममता॥तेंचिदावावयातत्वतां॥कुळेंशिहोतांपुत्रघाता।स्वमींहिज्ञाताग्लानिनेणे॥७०॥ब्रा
ह्मणाचाशापदारुण॥अन्यथाहोनेंदीश्रीकृष्ण॥निजकुळनिर्दळी आपण॥निप्रवचनसत्यत्वा॥७१॥करूनिकुळक्षयाचेंकाम॥
सुखमानीपुरुषोत्तम॥तेंदेखोनिह्मणेबळिराम॥अवतारकामसंपलें॥७२॥ ॥श्लोक॥रामःसमुद्रवेलायांयोगमास्थायपौ
रुषं॥तत्याजलोकंमानुष्यंसंयोज्यात्मानमात्मनि॥२६॥ ॥टीका॥मगबळिभद्रेंआपण॥समुद्रतीरीं योगासन॥दृढघालोनि
यांजाण॥निर्वाणध्यानमांडिलें॥७३॥आकर्षूनिदेहिंचाप्राण॥निःशेषसांडिलादेहाभिमान॥मगपरमपुरुषध्यान॥करितां
चिआपणतद्रूपझाला॥७४॥जेविंघटामाजीलगगन॥सहजेंमहदाकाशपूर्ण॥तेंविसांडितांदेहाभिमान॥झालासंकर्षणबळि
राम॥७५॥होतेंमनुष्यनाट्यअवलंबिलें॥तेंनिःशेषदेहत्यागिलें॥जेंकांपूर्वरूपआपुलें॥तेंहोऊनिठेलेंबळिराम॥७६॥समुद्र
तीरींयोगासन॥तेंदेहठेविलेंअचेतन॥हेंरामनिर्वाणदेखोन॥स्वयेंश्रीकृष्णासरसावला॥७७॥ ॥श्लोक॥रामनिर्याणमालोक्यभ ६
गवान्देवकीसुतः॥निषसादधरोपस्थेतूष्णीमासाद्यपिप्पलं॥२७॥ ॥टीका॥बळिभद्रझालादेहातीत॥हेंदेखोनिदेवकीसुत॥

भगवान श्रीकृष्णनाथ ॥ स्वयें उठिला निजधाम ॥ ७८ ॥ तेव्हां धगतळीं धगधर ॥ मौनें अश्वत्थातळीं स्थिर ॥ वीरासनीं शारंगधर ॥ श्यामसुं
दर बैसला ॥ ७९ ॥ ज्याचा स्वरूपाचें आवडी ॥ शिवविरिंच्यादि ध्यानीं निरंत ॥ त्याच्या दर्शनाची गोडी ॥ सर्व लोकांसी क्षणार्ध ॥ ८० ॥ दृष्टीनें
चवी चाखिली गाढी ॥ तंव तंव रसनाचें स्फुरे ॥ तेणें तेंतें नरसें रसगोडी ॥ सर्व लोकांचें चाखिलें ॥ ८१ ॥ प्राशनें वीण कृष्णरस ॥ रसनासे
वी अतिसुरस ॥ तेव्हां विषयरसतो निरस ॥ होय नीरस संसार ॥ ८२ ॥ श्रवणीं पडतां कृष्णकीर्ती ॥ त्रिविधताप उपशांती ॥ ज्याचे वर्णितां गुण
नाम स्थिती ॥ चारी मुक्ती कामाच्या ॥ ८३ ॥ चरणकमळमकरंद ॥ तुळसी मिश्रित अमोद ॥ सेवितां घ्राणीं परमानंद ॥ इतर गंध तें तुच्छ ॥ ८४
ज्याचा लागतां अंगसंग ॥ देहबुद्धीचा होय भंग ॥ स्वानंदें विचरे श्रीरंग ॥ अंगप्रत्यंग सुखकारी ॥ ८५ ॥ ज्याचें आवडी वंदितां पाये ॥ समाधीला
जिल्ही मागें ठाये ॥ तो अश्वत्थातळीं पाहें ॥ बैसला आहे निजशोभा ॥ ८६ ॥ तें अंतकाळीचें कृष्णध्यान ॥ शुकाशी आठवलें संपूर्ण ॥ तो हि स्वा
नंदें बोलिला संपूर्ण ॥ श्रीकृष्णध्यान वर्णित ॥ ८७ ॥ ॥ श्लोक ॥ बिभ्रच्चतुर्भुजं रूपं भ्राजिष्णु प्रभया स्वया ॥ दिशो वितिमिराः कुर्वन्विधूम इव पाव
कः ॥ २८ ॥ ॥ टीका ॥ पांचांचें श्रीकृष्णध्यान ॥ पांचा श्लोकीं निरूपण ॥ श्रोता परिक्षिती सावधान ॥ वक्ता ज्ञानघन शुकयोगेंद्र ॥ ८८
पिंपळातळीं प्रकाशघन ॥ ते काळींची मूर्ती जाण ॥ निजतेजें देदीप्यमान ॥ दिशा परिपूर्ण तेणें तेजें ॥ ८९ ॥ नाधूमना इंगळ ॥ आरक्त तें वीण-
अग्निज्वाळ ॥ तैसी कृष्णमूर्ति निर्जाळ ॥ प्रकाश प्रबळ अतिदीप्ती ॥ ९० ॥ कृष्णमूर्तीचें निजप्रभा ॥ लोपली रविचंद्राची शोभा ॥ शू
न्यत्व ठाव नाहीं नभा ॥ सच्चिदाभासाकार ॥ ९१ ॥ चैतन्य तेजें मुसावलें ॥ शांतिरसाचें ओतिलें ॥ चतुर्भुज बैं रूपा आलें ॥ तेणें दिशां
चें गेलें काळिमा ॥ ९२ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रीवत्सांकं घनश्यामं तप्तहाटकवर्चसं ॥ कौशेयांबरयुग्मेन परिवीतं सुमंगलं ॥ २९ ॥ सुंदरस्मि
तवक्त्राब्जं नीलकुंतलमंडितं ॥ पुंडरीकाभिरामाक्षं स्फुरन्मकरकुंडलं ॥ ३० ॥ ॥ टीका ॥ कृष्णमूर्ति स्वच्छ स्वयंभ ॥ आंगीं प्रत्यांगीं विवळे न
भ ॥ तेणें घनःशाम मनःशोभ ॥ अतिसभ्रम साजिरी ॥ ९३ ॥ आधींच नेटका श्रीकृष्ण ॥ वरी घनश्यामता वाणिली पूर्ण ॥ तेणें मुसावलें वर

वेपण ॥ लागलें ध्याननारीनरां ॥ ९४ ॥ नरनारीबापुड्या किती ॥ संन्यासी फळें निठाती ॥ विरक्तपथ ळेपरमायी ॥ दृस्ना नभूनां कृष्णा
ची ॥ ९५ ॥ देखतांश्रीकृष्णादर्शन ॥ शिवासिलागलें निजध्यान ॥ पार्वत्याहिनिजमन ॥ कृष्णार्पणस्वयेंकेलें ॥ ९६ ॥ ऐसें आंगीचें बरवेपण
॥ त्याहिवरीहास्यवदन ॥ साजिरें राजीवलोचन ॥ आकर्णपूर्णसारक्त ॥ ९७ ॥ मस्तकीं नेत्र लालक ॥ सुगंधसुमनांगुंफिलें चोख ॥ कृ
ष्णींकृष्णारूपमधुक ॥ कृष्णाकेशीं देखावि गुंतले ॥ ९८ ॥ स्फुरन्तं कुंडलें मकराकार ॥ ऐसेंवर्णिती कविवर ॥ परितां आकारीं निर्विकार ॥ श्रवणीं
निकारमावळती ॥ ९९ ॥ पावलियाकृष्णाश्रवणा ॥ आकारविकारांचें कवण ॥ तें श्रीकृष्णाअनर्घ्यपूर्ण ॥ विराजमान कुंडलें ॥ २०० ॥ नि
त्यसुवर्णासमान ॥ उभयपीतांबरजाण ॥ एककासेविराजमान ॥ दुजाप्रावर्णशोभत ॥ १ ॥ ब्राह्मणपदें वक्षस्थळी कृष्णा ॥ लक्ष्मीदावक्षनिपूर्ण
दृक्षणांगीविप्रचरण ॥ श्रीवत्सलांछनशोभत ॥ २ ॥ ॥ श्लोक ॥ कटिसूत्रब्रह्मसूत्रकिरीटकटकांगदैः ॥ हारनूपुरमुद्राभिः कौ
स्तुभेनविराजितं ॥ ३१ ॥ वनमालापरीतांगंमूर्तिमद्भिर्निजायुधैः ॥ कृत्वोरौदक्षिणेपादमासीनंपंकजारुणं ॥ ३२ ॥ ॥ टीका ॥
कंठींकौस्तुभसोज्वळा ॥ कटीं मिरवेरत्नमेखळा ॥ ब्रह्मसूत्रकनकगळां ॥ अपादवनमाळाशोभत ॥ ३ ॥ माथामुकुटाचें खेवणें ॥ न
खलखीत अनर्घ्यरत्नें ॥ कीर्तिमुखेंबाहुभूषणें ॥ वीरकंकणीं निचित्रें ॥ ४ ॥ यंत्र उपास्तीउपासका ॥ तें शोभा करांगुळी करमुद्रिका ॥ चिंका
णषट्कोणकर्णिका ॥ जडितमाणिकाशोभती ॥ ५ ॥ वैजयंतीसोहळा ॥ पदकएकावळीगळां ॥ नानारत्नहारमुक्ताफळां ॥ तुळशीमा
ळासुगंधा ॥ ६ ॥ दोनीमांतिलगपदर ॥ रत्नेंजडीतपीतांबर ॥ किंकिणीक्षुद्रघंटाविचित्र ॥ मनोहर शोभती ॥ ७ ॥ वांकी अंदुवांचा ग-
जर ॥ चरणींनूपुरांचा झणत्कार ॥ रुळेंब्रीदांचा तोडर ॥ मनोहर श्रीहरिचरण ॥ ८ ॥ रातोत्पळांकमळपण ॥ त्याहूनिसुकुमारचरण ॥ घ
वघवीतश्रीकृष्णा ॥ शोभासंपूर्णशोभत ॥ ९ ॥ शंखचक्रगदाकमळ ॥ मूर्तिमंत आयुधें ॥ [illegible] ॥ [illegible]
रासनी ॥ १० ॥ त्यानीरासनाचें लक्षण ॥ तळीं सुनीळदक्षणचरण ॥ त्यावेंमांडीवरीजाण ॥ वामचरण अन्नोहित ॥ ११ ॥ ला जयेंनिसं

ध्यारागासी ॥ दुणें आणांनि बाळमृगांसी ॥ चरणशोभा तैसी केशी ॥ अतिदीप्तिसी आरक्त ॥ १२ ॥ ॥ श्लोक ॥ मुशलावशेषायःखंडकृ
तेषुर्लुब्धकोजरा ॥ मृगास्याकारंतच्चरणंविव्याधमृगशंकया ॥ ३३ ॥ ॥ टीका ॥ करूनिनिजकुळाचीहोळी ॥ सरस्वतीतीरींवनमा
ळी ॥ टेंकोनिबैसलापिंपळीं ॥ चरणनिर्वाळीआरक्त ॥ १३ ॥ आरक्तश्रीकृष्णाचरण ॥ भासलेंमृगमुखासमान ॥ जराव्याधेंविंधिलाबाण
अतिसत्राणेंमंत्रिला ॥ १४ ॥ ब्रह्मशापाचेंमुशळघन ॥ यादवींपिष्टकरितांजाण ॥ उरलाअवशेषलोहकण ॥ तोरासमुद्रींजाणटाकिला
१५ ॥ तोपडतांचिसमुद्रजळीं ॥ त्यातेंमीनसगळेंगिळी ॥ त्यामीनातेंजराव्याधेंगळीं ॥ जाळ्यामाजीं आकळिलें ॥ १६ ॥ त्यानेंकरी
मीनविदारण ॥ तंवनिघालातोलोहकण ॥ त्याचाजराव्याधेंकेलाबाण ॥ तेणेंकृष्णाचरणविंधिला ॥ १७ ॥ मत्स्योदरींचालोहघन ॥ त्याचा
केलियाहिबाण ॥ थोरपारधसाधेंसंपूर्ण ॥ त्याधेंजाणोनिनिर्वाणत्याकेला ॥ १८ ॥ तेणेंनयावाकृष्णाचरण ॥ मुळींब्रह्मशापचिकारण ॥ या
लागींजराव्याधाचाबाण ॥ कृष्णाचरणींपूर्णरुतला ॥ १९ ॥ व्याधेंअवचितांविंधिला ॥ परीकृष्णानाहींदचकला ॥ बाणसत्राणेंरुतत
ल्या ॥ तेणेंस्फुरणझालाश्रीकृष्णा ॥ २० ॥ ॥ श्लोक ॥ चतुर्भुजंतंपुरुषंदृष्ट्वासकृतकिल्बिषः ॥ भीतःपपातशिरसापादयोरसुरद्वि
षः ॥ ३४ ॥ ॥ टीका ॥ बाणश्रीकृष्णींभेदला ॥ जराव्याधाचाहातपूर्णनिवाला ॥ म्हणेम्यांमोटामृगविंधिला ॥ म्हणोनिधांवलाध
रावया ॥ २१ ॥ देखोनिचतुर्भुजपुरुषासी ॥ भयस्फुरलेंजराव्याधासी ॥ गजघडल्यामहापापराशी ॥ परमपुरुषासीविंधिलें ॥ २२ ॥ म्हणे
कटकटारेअदृष्टा ॥ आचरलेंकर्मदुष्टा ॥ ऐसियामजमहापापिष्टा ॥ दुःखदुर्घटकोणवारी ॥ २३ ॥ जगाचापरमात्माश्रीहरी ॥ तोम्यां
विंधिलाबाणवरी ॥ मास्यापापासमानथोरी ॥ नाहींसंसारींआनासी ॥ २४ ॥ भयेंस्फुरलाथोरकंप ॥ मजघडलेंहेंमहापाप ॥ जगाचेंजें
ध्येयस्वरूप ॥ त्यासिसंतापम्यांदिधला ॥ २५ ॥ ज्याचेअमरवंदितीचरण ॥ ज्यासिसंतयेतीलोटांगण ॥ त्याकृष्णासिविंधिलाबा
ण ॥ पापसंपूर्णमजघडलें ॥ २६ ॥ अवचटेंआत्महत्याघडे ॥ तेंपापकदांनझडे ॥ जगाचाआत्माकृष्णानाडेंकोडें ॥ तेआत्महत्याम-

स्तकीं माझे ॥ २७ ॥ जगाचें आत्महनन ॥ कर्ता मी एक पापी पूर्ण ॥ त्या पापाचें पुरश्चरण ॥ सर्वथा जाण दिसेना ॥ २८ ॥ प्रसादें ब्रह्महत्या घडे ॥ तेणें पा
पें तो समूळ बुडे ॥ तें पूर्णब्रह्म म्यां पुढें ॥ बाणें सदृढें विंधिलें ॥ २९ ॥ कर्मपापी मी व्याधरूप ॥ तेणें जोडलें पाप अमूप ॥ कृष्ण परमात्मा चित्स्वरूप ॥ त्यासि
ही संताप दिधला म्यां ॥ ३० ॥ येणें अनुतापें तनपूर्ण ॥ धांवोनि घालीं लोटांगण ॥ श्रीकृष्णाचे श्रीचरण ॥ मस्तकीं जाण दृढ धरिले ॥ ३१ ॥ मर्दी देह्या
चा अभिमान ॥ मधु हे श्याम मधुसूदन ॥ त्याचे दृढ धरूनि चरण ॥ करी रुदन अट्टाहासें ॥ ३२ ॥ चरणीं घातली परम मिठी ॥ उठविना कदा नुठी ॥ मज
क्षमा करी कृपादृष्टी ॥ कृपाळू सृष्टी तूं एक ॥ ३३ ॥ ॥ श्लोक ॥ अजानता कृतमिदं पापेन मधुसूदन ॥ क्षंतुमर्हसि पापस्य उत्तमश्लोक मेऽन
घ ॥ ३५ ॥ ॥ टीका ॥ अति भीत जरा व्याध ॥ म्हणे मी पापात्मा अति अशुद्ध ॥ नेणतां घडला हा अपराध ॥ लिंगभेद मज घडला ॥ ३४ ॥ जो ईश्वर
प्रतिमा उच्छेदी ॥ तो महापापी लिंगभेदी ॥ त्या नुज ईश्वरासि म्यां दुर्बुद्धी ॥ अदृष्टविधी विंधिलें ॥ ३५ ॥ ऐसा मी पापी पापकर्मी ॥ महापापी जो पापा
त्मा ॥ माझा अपराध करावा क्षमा ॥ पुरुषोत्तमा कृपाळुवा ॥ ३६ ॥ नृकृपाळू त्रिजगतीं ॥ गर्भीं राखिला परीक्षिती ॥ गजेंद्राचे अति आकांतीं ॥ उद्री
कृपामूर्ती धांवली ॥ ३७ ॥ पांडव जळतां जोहरी ॥ तुवां काढिले विवरद्वारीं ॥ शरत्वीं अर्जुनाचा केवारी ॥ घोर झुंजारी भीष्मारी ॥ ३८ ॥ द्रौपदीचे अ
निसांकटीं ॥ धांवलासी लवडसवडी ॥ तिळभरी न दिसतां उघडी ॥ नेसतां लुगडीं तूं हारी ॥ ३९ ॥ ऐशी कृपाळुत्वाची ख्याती ॥ श्रुती पुराणें वाखा
णिती ॥ तुम्हां उत्तमश्लोक म्हणती ॥ कीर्ति वर्णिती महासिद्ध ॥ ४० ॥ नेणतां विचरलों दुष्कर्मा ॥ तें मज करावया क्षमा ॥ नृकृपाळू परमात्मा ॥ पुरुषोत्तमा क्षमा
शीळ ॥ ४१ ॥ अजामेळ दुराचारी ॥ पुत्र लोभें नाम उच्चारी ॥ त्याचे पापाची झाली बोहरी ॥ ऐशी निष्पाप थोरी नामाची ॥ ४२ ॥ नामें निष्पाप दुर्गती ॥ नामें नि
ष्पाप पितृघाती ॥ नामें दुराचारी तरती ॥ हे निष्पाप ख्याती नामाची ॥ ४३ ॥ ॥ श्लोक ॥ यस्यानुस्मरणं नृणामज्ञानध्वांतनाशनं ॥ वदंति तस्य ते वि
ष्णो मया साधु कृतं प्रभो ॥ ३६ ॥ ॥ टीका ॥ ज्या विष्णूचें नामस्मरण ॥ कोटी जन्माचें अज्ञानघन ॥ जगाचें निर्दळी निपूर्ण ॥ सकळ कल्याणदायक
॥ ४४ ॥ ऐसें ज्याचें नामस्मरण ॥ त्याचें तें [illegible] म्यां जाण ॥ निजघातें विंधिला बाण ॥ अपराध पूर्ण हा माझा ॥ ४५ ॥ ज्याचें अगाध महिमा

न॥ सदां वर्णिती साधूसज्जन॥ जो सर्वरूपें सच्चिद्घन॥ स्वामी श्रीकृष्ण जगाचा॥४६॥ जगाचें जीवन श्रीकृष्ण॥ त्या कृष्णा सहित मी आपण॥
विंधिला निर्वाणीचा बाण॥ हा अपराध पूर्णपें माझा॥४७॥ त्रैलोक्य राजा कृष्ण समर्थ॥ तो म्यां केला राजघात॥ जगाचा आत्मा श्रीकृष्ण
नाथ॥ तो आत्मघात म्यां केला॥४८॥ श्रीकृष्ण जगाचा जनिता॥ त्याशीं केला पितृघाता॥ जगप्रतिपालक श्रीकृष्णमाता॥ त्या मातृघात
म्यां केलें॥४९॥ श्रीकृष्ण ब्राह्मण ब्राह्मणबोध॥ तो म्यां केला ब्रह्मवध॥ या हि नि अगाध॥ जगीं अपराध असेना॥५०॥ राजघात आत्म
घात॥ मातृपितृब्रह्मघात॥ मज चि घडला समस्त॥ जे म्यां श्रीकृष्णनाथ विंधिला॥५१॥ ॥श्लोक॥ त्वमाशु जहि वैकुंठ पाप्मानं मृगलुब्ध
कं॥ यथा पुनरहं त्वेवं न कुर्यां सदतिक्रमं॥३७॥ ॥टीका॥ ऐशिया मज पापकारी॥ कृपाकरा वाल्हे पिकेशी॥ निष्कृती होय या पापासी
त्या उपायासी करावें गीं॥५२॥ कोरडिये कूपेंचा संबंध॥ तेणें न फिटे दोष बाध॥ माझा जें हात तूं कर शिरछेद॥ तेव्हां मी शुद्ध होईन॥५३॥ मी लु
ब्धक पापबुद्धी॥ मृगलोभें पशुपारधी॥ त्या मज तूं निज हस्तें वधीं॥ तें मी त्रिशुद्ध उद्धरलों॥५४॥ जेणें देहें केलें पापकर्मा॥ तो देह निवटी पु
रुषोत्तमा॥ पुढती ऐशिया असत्कर्मा॥ न करीं अधमा नेसंकरीं॥५५॥ बाण विंधिला तुझिया पायां॥ हें अगाध पाप केलें काया॥ ते सिसिघ्र
धावें यदुराया॥ तें महापापा या निस्तारु॥५६॥ जेणें देहें केलें पापाचरण॥ त्याचें प्रायश्चित्त हें चि पूर्ण॥ करीं निज हस्तें देहदंडण॥ ह्मणो-
नि चरण दृढ धरिले॥५७॥ देहें केलें पापाचरण॥ देहलोभी तो पापी पूर्ण॥ स्थूळलिंग आणि कारण॥ याचें करीं छेदन निज चक्रें॥५८॥
श्लोक॥ यस्यात्मयोगरचितं न विदुर्विरिंचो रुद्रादयोऽस्य तनयाः पतयो गिरां ये॥ त्वन्मायया पिहितदृष्टय एतदंजः किं तस्य ते वयमस
द्गतयो गृणीमः॥३८॥ ॥ देहसंभवाचें मूळ जाण॥ स्थूळ सूक्ष्म आणि कारण॥ यांसि नातळतां तूं श्रीकृष्ण॥ चतुर्भुज संपूर्ण दे
ह धरिसी॥५९॥ स्थूळ सूक्ष्म कारणा॥ ये तिन्ही त्रिगुणांसि नातळतां॥ तूं योगमायेचा सत्ता॥ नाना अवतार ता देह धरिसी॥६०॥ नव
ल तुझा लीला विग्रहो॥ मत्स्य कूर्म रे नवराहो॥ हो तां न धरिसी संदेहो॥ जन्म मरो तुज नाहीं॥६१॥ बोढवल्या जन्म एक॥ ब्रह्मादि होते र

क ॥ तोतूं अवतार अनेक ॥ धरिसी निःशंक निजात्मता ॥ अदृष्टाचियें निजगती ॥ देहासि नाना भोगगती ॥ तूं अदृष्टवीण श्रीपती ॥ ना
नाभोगसंपत्ती भोगिसी ॥ ६३ ॥ आयुष्यतंव देहधारण ॥ वेदें नेमस्त केलें जाण ॥ नवल तुझें लीलाविंदाण ॥ आयुष्येंवीण देह धरिसी ॥
६४ ॥ काळसत्ता दुर्धर पूर्ण ॥ ब्रह्मादिकां अलोट मरण ॥ तुज काळ वेळ न सतां जाण ॥ स्वलीला मरण दाविसी ॥ ६५ ॥ तुझे योगमा
येची योगगती ॥ लीलाविग्रहें देहस्थिती ॥ अतर्क्य सर्वांसी सर्वार्थी ॥ नेहि उपपत्ती निर्धारीं ॥ ६६ ॥ ब्रह्मा जगाचा आदिकर्ता ॥
त्यासही न कळे तुझी सत्ता ॥ तूं नाना अवतारीं देहधर्त्ता ॥ तयाचा कर्ता न दे ब्रह्मा ॥ तूं स्वलीला देह कैसा धरिसी ॥ अवतारचरि
त्रें कैसीं करिसी ॥ कैसेनि देह सांडिसी ॥ हें ब्रह्मादिकांसी कळेना ॥ ६८ ॥ त्यासी तूं सानिसी अतिसन्मानी ॥ सदाशिव जो त्रिकाळज्ञा
नी ॥ त्यासिही तुझी अतर्क्य करणी ॥ शार्ङ्गपाणी श्रीकृष्णा ॥ ६९ ॥ सदाशिवाचें निजवचनीं ॥ तुं दुर्जनें झालासि मोहनी ॥ तें शिवा
सि न कळे करणी ॥ न तक्षी मूळला ॥ ७० ॥ जाणोनि योगज्ञान दोनी ॥ सनकादिक ब्रह्मज्ञानी ॥ जिहीं माया पटळ छेदुनी ॥ स्वानंदभव
नी सुखस्वरूप ॥ ७१ ॥ त्यासिही तुझी स्वलीलाशक्ती ॥ सर्वथा न कळे चिर्भ्रापर्ती ॥ जयविजयां शापदेतें ॥ सकोप स्थिति वैकुंठीं ॥
७२ ॥ पारंगत वेदशास्त्रार्थी ॥ बृहस्पत्यादि वाचस्पती ॥ त्यांसिही लीलाविग्रहस्थिती ॥ नवळे निश्चित श्रीकृष्णा ॥ ७३ ॥ सज्ञा
न ज्ञाते जे परमार्थी ॥ त्यांसिही तुझी अवतारशक्ती ॥ न कळे मा देवांसि ते स्थिती ॥ कैशा रिती कळेल ॥ ७४ ॥ इंद्रादि देवादि विभाग निष्ठ ॥
मायाआच्छादित यांच्या दृष्टी ॥ त्यांसि तुझी लीलेची गोष्टी ॥ न कळे जग जेवीं निश्चित ॥ ७५ ॥ तेथ मायाविंद्रव वंना ॥ मूढां धन के सर्वथा
तुझी लीला श्रीकृष्णनाथा ॥ अतर्क्य सर्वथा सर्वांसी ॥ ७६ ॥ एकसें झाली ब्रह्मज्ञान ॥ परि तुझें स्वलीला देहधारण ॥ याचें नेणती पर्या
वसान ॥ अतिसज्ञान साकल्यें ॥ ७७ ॥ तेथें मी तव अधमजन ॥ मराठी तें भाजन ॥ त्या मज तुझें लीलावर्णन ॥ सर्वथा जाण अतर्क्य ॥
७८ ॥ आतां असो हें निरूपण ॥ बहु बोलावें कायकारण ॥ माझ्या पापाचें पुरश्चरण ॥ देहदंडण करी कृष्णा ॥ ७९ ॥ तुझें निजस्वें देहदं

॥ तेणें सकळपापानिर्दळण ॥ मज उद्धरावयाजाण ॥ हें कृपापूर्णकरावी ॥ ८० ॥ ह्मणोनी घातलें लोटांगण ॥ धांवोनि धरिले दोनी चरण ॥ ऐको
नियाधावेंस्तवन ॥ कृपा श्रीकृष्णातुष्टला ॥ ८१ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मा वोर्जं रत्नमुक्तिष्ठकाम एष कृतो हि मे ॥ पाहि त्वमद्नुज्ञातः -
स्वर्गंसत्कानिनां पदं ॥ ३ ॥ ॥ टीका ॥ जो वेदार्थाचा मथितबोध ॥ जो जगदादि आनंदकंद ॥ जो स्वरूपें स्वानंद स्फुरद्रूप ॥ तो व्याधेंसि गोविंद
सकृपबोले ॥ ८२ ॥ तूं जीवघातक पारधी ॥ भय मानिसी मम अपराधी ॥ तुज अभयगा त्रिशुद्धी ॥ माझी कार्यसिद्धी त्वां केली ॥ ८३ ॥ कुमरीं सां
कळेला रुद्ररूप ॥ कपटें ब्राह्मणा आला कोप ॥ कुळासि झाला ब्रह्मशाप ॥ हा त्रिविधसंकल्प माझाचि ॥ ८४ ॥ शापावशेष लोह जाण ॥ त्याचा
तुवां केला निर्बाण ॥ मृगलामें विंधिला चरण ॥ त्यासही कारण शाप माझा ॥ ८५ ॥ मी बुद्धीची अनादि बुद्धी ॥ मी क्रियेची क्रियत्रिशुद्धी ॥
तेथें अहंकर्तृत्वाचे विधी ॥ तूं वृथा अपराधी ह्मणविसी ॥ ८६ ॥ मिथ्या धरूनि देहाभिमान ॥ ह्मणसी घडलें पाप पूर्ण ॥ त्याहि पापासी पुर
श्चरण ॥ माझें दर्शन मुख्यत्वें ॥ ८७ ॥ माझिया नामा एका साठीं ॥ जळती महापातकें कोटी ॥ त्या मज देखिलें दृष्टी ॥ परमभाग्यें भेटी घड
ली तुज ॥ ८८ ॥ माझी व्हावया क्षणार्ध भेटी ॥ एक रिगाले कपाटीं ॥ एक योगयागसंकटीं ॥ झाले महाहटीने भस्त ॥ ८९ ॥ एवं नानानेम
आटाटी ॥ शिणतां हि संकल्पकोटी ॥ स्वप्नीं न लभे माझी भेटी ॥ त्या मज त्वां दृष्टी देखिलें ॥ ९० ॥ माझें होतां चि दर्शन ॥ सकळपातकां नि
र्दळण ॥ तूं पुण्यात्मा परिपूर्ण ॥ पापाभिमान धरूं नको ॥ ९१ ॥ तूं ऐसें मानिसी आपण ॥ परब्रह्म परमात्मा श्रीकृष्ण ॥ त्यासी विंधिला निर्वाण
बाण ॥ हें पाप दारुण अनिवार ॥ ९२ ॥ लोहा परिसा आलिंगन ॥ तेणें लोहा होय सुवर्ण ॥ त्यासी फोडूं आल्या लोहघण ॥ अघातें सुव
र्णता होय ॥ ९३ ॥ तेवि भक्तीं घेतल्या माझी भेटी ॥ पातकें जाती उठाउठी ॥ कांहीं वैर देखिल्या मज दृष्टी ॥ पातकां तुटीं न लागे काळ ॥ ९४ ॥ हो-
कां इतरांच्या अपराधता ॥ प्राणी पावे अधःपाता ॥ तो निजअपराध ममागता ॥ नित्यमुक्तता अपराध्यां ॥ ९५ ॥ तो मम अपराधें नरक पा
वे ॥ तें माझें सामर्थ्य बुडालें आघवें ॥ माझेनि अपराधें सुख पावे ॥ मुक्त वैमनस्यें निर्मुक्त ॥ ९६ ॥ विष ह्मणोनि अमृतपान ॥ केल्या अमरत्व

नत्तुकेजाण॥तेंविद्वेषेंहिमाझेंदर्शन॥करीपावनप्राण्यासी॥१७॥जाणोनिअग्निलाविलाघरीं॥तोजाळूनिसर्वहीभस्मकरी॥तेणना
गेविलावळवणीवरी॥तोहीकरीतेसेंची॥१८॥तेंविंभावेंअथवाद्वेषेंपूर्ण॥ज्यासीघडेमाझेंदर्शन॥तोहोयपरमपावन॥हेंसत्यजाण
जराव्याधा॥१९॥मजठाकावयानिजधाम॥तांसिद्धकेलेंमाझेंकाम॥तेणेंतुष्टलोंमीआत्माराम॥तूंपावनपरमतिहींलोकीं॥२०॥
ज्यानावम्हणसीपापपर्ण॥जेणेंदेहेंमजविंधिलाबाण॥तेणेंदेहेंतूंआपण॥होसीस्वर्गभूषणसुरवंद्य॥१॥यागकरूनियाज्ञिक॥पा
वतीसुखपक्वनात्मक॥तैसेंतुजनघडेदेख॥तूंअक्षयसुखपावसी॥२॥माझियादर्शनाचेंपुण्य॥दिव्यभोगेंनव्हेक्षीण॥यालागींअक्षय
सुखसंपूर्ण॥तूंसर्वथाजाणपावशी॥३॥तूंविकल्पसांडोनियांपोटीं॥जराव्याधासवेगउठीं॥मिथ्यानव्हतीमाझ्यागोष्टी॥तूंअक्षयतु
ष्टीपावसी॥४॥तूंऐसेजीवींकल्पिसी॥आपणनिघालानिजधामासी॥मागेंम्याअक्षयसुखासी॥कोणापासींमागावें॥५॥ऐसेंबोल
तीइतरलोक॥ममाज्ञातेंसीनव्हेदेख॥गाकठोकआतांचरोख॥अक्षयसुखपावसी॥६॥माझेआज्ञेनेंलाहोनिबळ॥धनअद्यापीझाल
अढळ॥मांझीआज्ञावंदीकाळ॥कोणआटाळकरूंशके॥७॥ऐसेंश्रीमुरेंआपण॥जंवबोलोंनशकेश्रीकृष्ण॥तंवघवघवीतविमान॥व्याधा
सिजाणउतरलें॥८॥ ॥श्लोक॥इत्यादिष्टोभगवताकृष्णेनेच्छाशरीरिणा॥त्रिःपरिक्रम्यतंनत्वाविमानेनदिवंययौ॥४०॥ ॥टीका
जोपूजिंजेसुरासुरीं॥जोपरमात्माचराचरीं॥जोलीलाविग्रहदेहधारी॥जोयोगेश्वरींवंदिजे॥९॥ऐसाअविनाशश्रीकृष्ण॥तेणेंज
राव्याधआज्ञापुन॥कृष्णाइच्छामात्रेंविमान॥देदीप्यमानजेंआलें॥१०॥व्याधेंदेखोनिविमाना॥हर्षेंनिर्भरझालामना॥तीनप्रदक्षिणा
करूनिकृष्णा॥नमूनिविमानाआरूढे॥११॥व्याधआरूढोनिविमाना॥नमूनिद्वंद्वंद्वग्रहणा॥अक्षयींसुरवस्वर्गभुवना॥कृष्णाकृपे
जाणापावला॥१२॥जेणेंअपकारकेलापूर्ण॥त्यासिउपकारकरावाआपण॥हेंनिजशांतज्ञान॥स्वांगेंश्रीकृष्णास्वयेंदावी॥१३॥
ब्रह्मज्ञानाचेंबोलबोलती॥तेसेंनाहींकृष्णनाथी॥आंगेंदाऊनियांस्थिती॥व्याधनिश्चिनोउद्धरिला॥१४॥सकळकुळाचेंनिर्द-

कण॥ऐसास्वामीमोहनधरीश्रीकृष्ण॥जेणेंनिजांगींविंधिलाबाण॥तोव्याधहीजाणसरतेंकेला॥१५॥ समुद्रतीरींयेउनीरथ॥दारुकउभाहोतातेथ॥
तेणेंनदेखतांश्रीकृष्णनाथ॥गवेषणार्थनिघाला॥१६॥ ॥श्लोक॥दारुकःकृष्णपदवीमन्विच्छन्नधिगम्यतां॥वायुंतुलसिकामोदमाघ्राया
भिमुखंययौ॥४१॥ ॥टीका॥कृष्णनदेखतांदारुक॥कासावीसझालादेख॥शोधीतश्रीकृष्णपदांक॥पृथ्वीसम्यकअवलोकी॥१७॥
तंवकृष्णकंठींच्यातुळसीमाळा॥त्याचाआमोददारुकाआला॥तेणेंगंधाभिमुखनिघाला॥तंवदेखताझालामहातेज॥१८॥ ॥श्लोक॥तं
तत्रतिग्मद्युभिरायुधैर्वृतंह्यश्वत्थमूलेकृतकेतनंपतिं॥स्नेहप्लुतात्मानिपपातपादयोरथादवप्लुत्यसबाष्पलोचनः॥४२॥ ॥टीका॥तंवथ
गधगीततेजाळा॥दिव्यआयुधांचामेळा॥त्यामाजीघनसांवळा॥श्रीकृष्णडोळांदेखिला॥१९॥अश्वत्थातळींधरूनिस्थान॥घालूनि
यांवीरासन॥निजतेजेंविराजमान॥दारुकेंश्रीकृष्णदेखिलासखें॥२०॥कृष्णदेखतांउवडसवडी॥रथासालींघालूनिउडी॥पोटिंच्या
संभ्रमआवडी॥धरिलेतानंदींहरिचरण॥२१॥नेत्रींअश्रूनियाधारा॥आंगकांपतथरथरा॥तुजवेगळेंशार्ङ्गधरा॥अंधतमनेत्रदद
दे॥२२॥ ॥श्लोक॥अपश्यतस्त्वच्चरणांबुजंप्रभोदृष्टिःप्रनष्टातमसिप्रविष्टा॥दिशोनजानेनलभेचशांतिंयथानिशायामुडुपेप्रनष्टे॥
४३॥ ॥टीका॥ऐकस्वामीश्रीकृष्णा॥नदेखतांतुझियाश्रीचरणा॥जगदांध्यपडेनयना॥दिशांचीगणणागणीकोण॥२३॥ज्ञानेंसि
मावळलाविवेक॥अणुमात्रनलगेसरिस॥तुजनदेखतांमीदेख॥जडमूढमूर्खहोऊनिठेलों॥२४॥जेविंनष्टचंद्राचियेरात्री॥निबी
डअंवसेचियेआंधारी॥तेविंतुजवीणश्रीहरी॥इददाटेसंसारींअंधतमपेंगा॥२५॥तुझेदेखतांश्रीचरण॥अंधतमानिर्दळण
॥जेविंप्रगटतांरविकिरण॥आंधारेंसीजाणनिशानासे॥२६॥ ॥श्लोक॥इतिब्रुवतिसूतेवैरथोगरुडलांछनः॥खमुत्पपातराजें
द्रसाश्वध्वजउदीक्षतः॥४५॥ ॥टीका॥ऐसेंविनवीजंवदारुक॥तंवपरमाश्चर्यकांहीएक॥देखताझालाअलौकिक॥पाहेंवीण
देखउडालारथु॥२७॥चहूंवारुवांसंयुक्त॥गरुडध्वजेंसीकृष्णरथ॥ऊर्ध्वगतीगगनाआंत॥दारुकादेखउतरला॥२८॥शुकाचें

भा· परिक्षिती॥निजधामाजातांश्रीपती॥आपुलीऐश्वर्यसंपत्ती॥स्वेछाऊर्ध्वगतीस्वयेंनेत॥२९॥इहलोकींठेउनीकीर्ती॥निजवैभवविला-
१ ससंपत्ती॥आवरूनियांनिजशक्ती॥स्वयेंऊर्ध्वगतीस्वसत्तानेत॥३०॥ ॥श्लोक॥तमन्वगच्छन्दिव्यानिविष्णुप्रहरणानिच॥तेनाति-
विस्मितात्मानंसूतमाहजनार्दनः॥४५॥ ॥रथजातांऊर्ध्वमंडळ॥शंखचक्रगदाकमळ॥तदनुलक्ष्मीततकाळ॥दिव्यायुधेंसकळनि
घालीं॥३१॥ऊर्ध्वमंडळींउडालारथ॥दिव्यायुधेंहिसमस्त॥तेंदेखोनिअतिविस्मित॥ठेलातटस्थदारुक॥३२॥धुरेवैसोनियांनित्य॥मी
वागवींश्रीकृष्णरथ॥तोरथऊर्ध्वगतीकृष्णनेत॥मजकांयेथसांडिलें॥३३॥मजसांडुनियांगोविंदें॥नेलीआपुलींदिव्यायुधें॥मीअ-
भाग्यभाग्यमदें॥त्यजिलांमुकुंदेंनिश्चित॥३४॥म्याउडीघातलीरथाखालती॥हेचीमाझीमंदमती॥येरवींमीहीजातोंऊर्ध्वगती॥कांश्री
पतीरूसला॥३५॥जेणेंविंधिलाबाण॥तोव्याधहिउद्धरिलाजाण॥मीभाग्येंअभाग्यपूर्ण॥यालागींश्रीकृष्णमजत्यागी॥३६॥नि
सकृष्णरथींपडे॥धुरेवैसोनिवागवीघोडे॥तोमीकृष्णावेगळापडे॥भाग्यकुडेंपैंमाझें॥३७॥मीश्रीकृष्णाचासारथी॥ऐशीत्रिलोकीं
झालीख्याती॥तोमीवेगळापडेंअंतीं॥कांश्रीपतीरुसलासी॥३८॥याकल्पजन्मभोगिलेंकृष्णासख॥त्यामजवोडवलेंवियोगदुःख॥कृ-
ष्णाकांझालासीविन्मुख॥मीदीनरंकपैंतुझें॥३९॥माझाबोलअणुभरी॥नाहींअव्हेरिलाहरी॥त्यामजआतांतूंश्रीहरी॥अतिदुर्धरी
दुराविशीकां॥४०॥अपराधीतारिलेंम्याधासी॥अश्वध्वजेंसिरथनेसी॥तोतूंमजउद्धरावयासी॥कांउबगलासीगोविंदा॥४१॥ऐसा-
अवस्थाभूतपूर्ण॥पाहातांश्रीकृष्णाचेंवदन॥दारुकासीआलेंरुदन॥आसुवींनयनलोटले॥४२॥दीर्घस्वरेंदेउनिहांक॥दारुकरडे
अधोमुख॥अंतींश्रीकृष्णझालाविन्मुख॥हेंअतिदुःखमजमाझें॥४३॥दुःखेंचरफडीतमोटा॥करेंपीटीतललाटा॥मरमरवि
धातयानष्टा॥वोखटेंअदृष्टाकांलिहिलें॥४४॥मगम्हणेश्रीकृष्णनाथा॥तुजपुढेंबापुडाविधाता॥तुजवेगळामीराहातां॥
अतिदीनतापावेन॥४५॥तुझेनिवळेंश्रीकृष्णा॥म्याकळिकाळाघातलाआंकणा॥तोमीकाळाचावोळगणा॥कांकरिसीपै

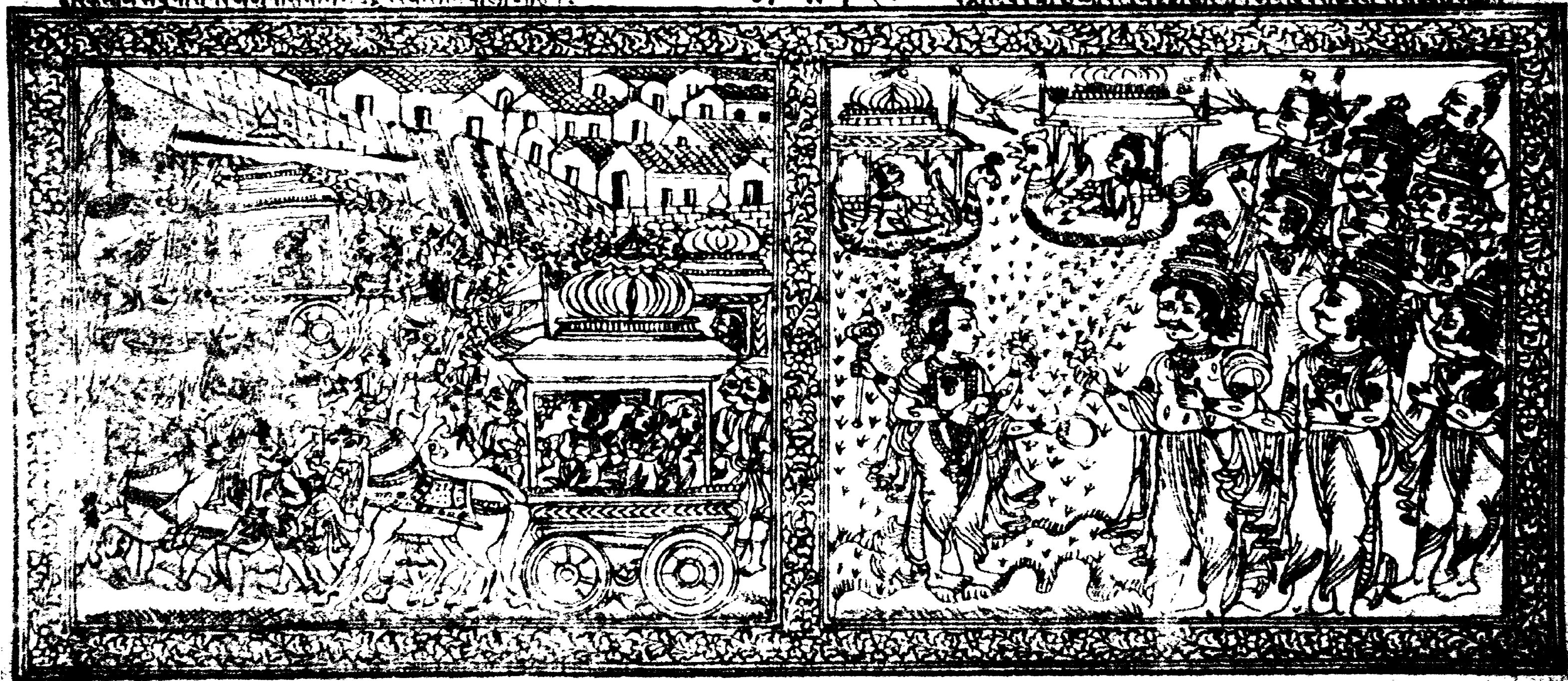
सकळजगाचा ॥ ४६ ॥ ऐसें ऐकोनि येथंवचन ॥ नाभी म्हणे जनार्दन ॥ मग अश्वासून पूर्ण ॥ गुह्य आलोचन सांगत ॥ ४७ ॥ आजि च्या काळाचे
काळगती ॥ तूं एक उरलासी निकटवर्ती ॥ तुज म्या राखिलें कार्यार्थी ॥ वेगें द्वारावतीं तूं जाईं ॥ ४८ ॥ ॥ श्लोक ॥ द्वारकायां च नस्तेयं भ
वद्भिः स्वस्वबंधुभिः ॥ मयात्यक्तां यदुपुरीं समुद्रः प्लावयिष्यति ॥ ४७ ॥ स्वं स्वं परिग्रहं सर्वे आदाय पितरौ च नः ॥ अर्जुनेनाविताः सर्व इंद्रप्रस्थं
गमिष्यथ ॥ ४८ ॥ ॥ टीका ॥ तुवां जाऊनि यांत्यापाशीं ॥ शीघ्र सांगावें समस्तांसी ॥ कोणी न राहावें द्वारकेसी ॥ निघावें वेगेंसी ममाज्ञा
॥ ४९ ॥ द्वारका त्यागावया चें कारण ॥ तुज मी सांगेन आपण ॥ दारुका तूं अतिसज्ञान ॥ विश्वासपूर्ण मज तुझा ॥ ५० ॥ यालागीं तुज राहा
ऊनि येथें ॥ अंतकाळाचें गुज सांगत ॥ तुवां जाऊनि द्वारकेंत ॥ बाहेर समस्त काढावे ॥ २५१ ॥ बाहेर काढावया चें कारण ॥ म्या द्वारका
त्यागिया जाण ॥ समुद्र येऊनि आपण ॥ नगर संपूर्ण बुडवील ॥ ५२ ॥ ठाव मागूनि समुद्रापाशीं ॥ म्या वसविलें द्वारकेसी ॥ मज गेलि
या निजधामासी ॥ तो अवघ तेसी बुडवील ॥ ५३ ॥ यालागीं सत्वर गमन ॥ शीघ्र करावें आपण ॥ माझी मातापिता समस्त जन ॥ द्वारके
हून काढावे ॥ ५४ ॥ जंव समुद्र बुडवि ना तो ठाव ॥ तंव रीघ आपुल्या समुदावो ॥ घेऊनि सकळ परिग्रहो ॥ शीघ्र नरपाहा हो निघावें
॥ ५५ ॥ झालिया राज्यलोट ॥ चोर कुळीत होईल वाट ॥ कोणी न वचावें एकवट ॥ अवघी एकवाट करावी ॥ ५६ ॥ अर्जुनाचे निसांगा
तें ॥ एकत्र मिळूनि समस्तें ॥ शीघ्र जावें इंद्रप्रस्थातें ॥ तो मार्गी त्यातें रक्षील ॥ ५७ ॥ ऐसें ऐकतां कृष्णा वचन ॥ दारुकासी आलें
रुदन ॥ वचनें सांडूं पाहे प्राण ॥ जळेंवीण मीन जैसा ॥ ५८ ॥ निजकुळासी करूनि घात ॥ गेला गेला रे श्रीकृष्णनाथ ॥ मी काळमुखा
द्वारके आंत ॥ जावों हा वृत्तांत सांगावया ॥ ५९ ॥ मिळूनि श्रीकृष्णा निजसखा ॥ म्हणती हा आला काळमुखा ॥ सकळ जगाचिया
दुःखा ॥ सूचक देखा मी होईन ॥ ६० ॥ ऐकतां माझिया वचनासी ॥ प्राणांत होईल सर्वांसी ॥ येवढें घावया महादुःखासी ॥ न
वचे हर्ष कशी मतियें ॥ २६१ ॥ ज्यासी म्या सांगावी हे वार्ता ॥ त्याच्या करावें जा वघाता ॥ येवढी घोर निष्ठुरता ॥ न व्हे कृष्णना

थामाझेनी॥६३॥ बहुतांपुण्याचाविवरासी॥जैविआगिलावावीहृषीकेशी॥तेविंहेवार्ताद्वारकेसी॥म्यासुहृदापाशींसांगावी॥६४॥ अ
जैविंफळतेंफुलतेवनी॥भडेनिलावावादावाग्नी॥तेंसाभडकाद्यासुहृदांचेकानी॥कृष्णानिधनाग्नीकोणलावी॥६५॥जैविंपुजन ३०
याचेमाथां॥पाषाणनदेववेसर्वथा॥तेविंकृष्णासहीतकुळाच्याघाता॥मीनव्हेसांगतासुहृदांसी॥६५॥सुखव्यावेंसुहृदांसी॥
तेंराहिलेंहृषीकेशी॥घेऊनियांमहादुःखाचियाराशी॥सुहृदापाशींमीनवचे॥६६॥ ।आशंका॥म्हणसीजन्मवरीअवज्ञा॥तु
वांनाहींकेलीअतिमज्ञा॥तोतूंअंतकाळींच्यावचना॥कांअवज्ञाकरितोसी॥६७॥कृष्णाअंतकाळींचेश्रीमुख॥पाहातांमजअ
त्यंतसुख॥नेंसाडूनिजनासिदुःख॥धावयादेखमीनवचें॥६८॥कुळनिधनाचेंघोरदुःख॥कृष्णनिधनसंतापक॥माझेंवच
नमात्रेंचेंविख॥जगासिदेखनदेववेमज॥६९॥तुझेआज्ञेकरितांदेख॥जगासियावेंमहादुःख॥तुझेअवज्ञेचाउल्लेख॥नरकदाय
कमजहोय॥७०॥माझापणाचिघेऊनिविख॥तुजपुढेंमरतांदेख॥उत्तमगतीअलौलिक॥मीनिजनिष्टंकपावेन॥७१॥ऐसेंम्हणोनिअ
पण॥दारुकेंघांतलेंलोटांगण॥मस्तकींधरिलेश्रीचरण॥सर्वथाजाणसोडीना॥७२॥देखोनिदारुकाचाभावो॥कृपेद्रवलादेवाधि
देवो॥जेणेंनिर्दळेशोकमोहो॥तेंवर्मपाहाहोसांगत॥७३॥ श्लो॰ त्वंतुमद्धर्ममास्थायज्ञाननिष्टउपेक्षक॥मन्मायारचनामेतांविज्ञायोप
शमंव्रज॥४॥ टी॰ माझाधर्माचेंनिजलक्षण॥हृदआश्रइतांआपण॥पावोनिमाझेंज्ञानविज्ञान॥तूंब्रह्मसंपन्नस्वयेंहोसी॥माझेधर्मा
चेनिजलक्षण॥तूंह्मणसीकोणकोण॥ऐकदारुकासावधान॥मद्धर्मपूर्णतेऐसे॥७५॥हृदयींनित्यमाझेंध्यान॥मुखींमाझेंनामकीर्तन॥
श्रवणींमाझीकथाश्रवण॥करीमद्र्चनसर्वदा॥७६॥नयनीममपूर्तिदर्शन॥चरणींमदालयांगमन॥रसनेममतीर्थप्राशन॥महाप्रसा
दभोजनअत्यादरें॥साष्टांगेंमजाचिनमन॥अल्हादेंमद्भक्तांआलिंगन॥सप्रेमसमाझेसेनेवीणा॥रिताअर्धक्षणजाऊंनेदी॥७८॥ऐसीसेवाकरि १२
तांपाहाहो॥सर्वभूतीदेखेसद्भावो॥हासर्वधर्मामाजीरावो॥तेथेंअपावोकदांनरिघे॥२७९॥सर्वभूतांमाझेंदर्शन॥ नेव्हांवैरा

ष्यवोसंदेसंपूर्ण ॥ तैथसहजेंउवेशुद्धज्ञान ॥ देहाभिमानठेळक ॥ ८० ॥ देहाभिमानहोतांक्षीण ॥ अपेक्षेसिपडेशून्य ॥ तेव्हांनिरपेक्षतापूर्ण
सहजेंजाणठमावे ॥ ८१ ॥ निरपेक्षतेच्चीदशाकैशी ॥ विषयभेदन्द्रियाइंद्रियांसी ॥ उपेक्षाकरीत्यांसी ॥ जेविंमृगजळासीसज्ञान ॥ ८२ ॥
याद्दष्टीपाह्यतांचराचर ॥ समूळमिथ्याव्यवहार ॥ जेविंदोराचासर्पाकार ॥ तेविंभ्रमेंसंसारभासत ॥ ८३ ॥ केवळदोराचासर्पाकार ॥
तोश्वेतकृष्णवर्कांरक्तांबर ॥ तेविंविषयींविषयव्यवहार ॥ मिथ्यासंसारमाइक ॥ ८४ ॥ जेविंशुक्तिकेच्चारजताकार ॥ नघडेएकहीअ
लंकार ॥ तेविंहाआभासेसंसार ॥ मिथ्याव्यवहारमाइक ॥ ८५ ॥ मुख्यांमिथ्याभवभान ॥ त्याचेंभ्रांतासिभवबंधन ॥ तेथैंलजेंमु
क्तपण ॥ हेंहिजल्पनमायिक ॥ ८६ ॥ संसारमायीकरचना ॥ सत्यलेंवळलें त्याच्यामना ॥ तेमनविलाजेमनपणा ॥ विज्ञानजाणा
त्यानाव ॥ ८७ ॥ जागृतीसुषुप्तीआणिस्वप्न ॥ संसाराचेंमिथ्याभान ॥ त्यासिठमावल्यासंपूर्ण ॥ विज्ञानजाणत्यानाव ॥ ८८ ॥
आम्हीसज्ञानपूर्ण ॥ निर्दळूनिभवबंधन ॥ दृढसाधिलेंमुक्तपणा ॥ हेंहिजल्पनमायिक ॥ ८९ ॥ मुख्यज्ञानाचेंलक्षण ॥ साधकहोयब्रह्म
पूर्ण ॥ जगींनदेखेंमतूंपण ॥ उपशमजाणयानाव ॥ ९० ॥ ऐसाउपशमत्यासिपूर्ण ॥ त्यासीमजसींनाहींभिन्नपण ॥ दारुकेंऐकतांनि-
रूपण ॥ हृदयींतेंखुणचमत्कारली ॥ ९१ ॥ अलंकारसोनेंपाहूंगेला ॥ तंवतोचिसोनेंहोऊनिठेला ॥ तेविंमीकृष्णरसेंवोतला ॥ वि
योगनाथिलादेहलोभें ॥ ९२ ॥ मीकृष्णस्वरूपआपण ॥ मजकृष्णेंसिनाहींभिन्नपण ॥ ऐशीचमत्कारलीखुण ॥ मीब्रह्मपरिपूर्णपू
र्णावें ॥ ९३ ॥ ॥ श्लोक ॥ इत्युक्तस्तंपरिक्रम्यतनमस्कृत्यपुनःपुनः ॥ तत्पादौशीर्ष्ण्युपाधायदुर्मनाःप्रययौपुरीम् ॥ ५० ॥ ॥
टीका ॥ ऐसेंऐकोनिकृष्णवचना ॥ शिरींवंदूनिश्रीकृष्णाज्ञा ॥ खेदसांडोनियांमना ॥ कृष्णचरणालागला ॥ ९४ ॥ करूनित्रिवारप्र
दक्षिणा ॥ पुनःपुन्हांलागोनिचरणा ॥ माथांठेऊनिपदींजाणा ॥ घेऊनिकृष्णाज्ञानिघाला ॥ ९५ ॥ ब्रह्मसर्वत्रपरिपूर्ण ॥ त्याचा
बोधकश्रीकृष्ण ॥ तोनिजधामागेलाआपण ॥ तेणेंदुर्मनदारुक ॥ ९६ ॥ पुढतीश्रीकृष्णदर्शन ॥ सर्वथानलाभेआपण ॥

यात्मगीं अतिदुर्गम ॥ करी गमन द्वारकेसी ॥ ९७ ॥ दारुक धाडिला द्वारकेसी ॥ तंव मैत्रेय आला कृष्णापाशीं ॥ तेचि काळीं हृषीकेशी ॥ अज्ञ
ज्ञानासी उपदेशी ॥ ९८ ॥ तो ब्रह्मज्ञान उपदेशविधी ॥ शुक बोलिला तृतीयस्कंधीं ॥ तें निरूपण ये संधी ॥ न प्रतिपादीं पुनरुक्त ॥ ९९ ॥ पा
हावया कृष्णनिर्याण ॥ उद्धव गुप्त होता आपण ॥ तेणें ऐकोनि ज्ञाननिरूपण ॥ संतोषें नमन करी कृष्णा ॥ ५०० ॥ तेचि काळीं मैत्रेयासी ॥
स्वमुखें बोलिला हृषीकेशी ॥ विदुर येईल तुजपाशीं ॥ त्यासि तूं उपदेशीं गुह्यज्ञान ॥ १ ॥ उपदेशूनि मैत्रेयासी ॥ देवें धाडिला तो स्वाश्रमा
सी ॥ उद्धवें नमूनि हृषीकेशी ॥ तोही बदरीसी निघाला ॥ २ ॥ दारुक धाडिला द्वारकेसी ॥ मैत्रेय धाडिला स्वाश्रमासी ॥ उद्धव धाडिला ब
दरीसी ॥ व्याध धाडी स्वर्गा ॥ ३ ॥ निजरथसहित घोडे ॥ निजायुधेंसी धाडिले पुढें ॥ आतां आपण हो वाडेंकोडें ॥ निजधामा
कडे निघेल ॥ ४ ॥ निजधामा निघतां श्रीपती ॥ समस्त देव पाहों येती ॥ ते सुरस कथासंगती ॥ पुढिले अध्यायीं अतिगोड ॥ ५ ॥ अ
जन्मा तो जन्म मिरवी ॥ विदेहा आंगीं देहपदवी ॥ स्वयें अक्षयी तो मरण दावी ॥ अति लाघवी श्रीकृष्ण ॥ ६ ॥ त्याचें निजधामगमन ॥
शिवविरिंच्यादिकां अतर्क्य खूण ॥ त्याचें सांगेन उपलक्षण ॥ श्रोतां अवधान मज द्यावें ॥ ७ ॥ एकादशाचा कळस जाण ॥ श्रीकृ-
ष्णाचें निजनिर्याण ॥ जेथ नाहीं देहाभिमान ॥ तें ब्रह्म पूर्ण परिपक्व ॥ ८ ॥ भय नाहीं जन्म धरितां ॥ भय नाहीं देहीं वर्ततां ॥ भय नाहीं देह
त्यागितां ॥ हें ब्रह्मपरिपूर्णता हरी दावी ॥ ९ ॥ एका जनार्दना शरण ॥ पुढें अद्भुत निरूपण ॥ संतीं मज द्यावें अवधान ॥ सांगेन स्व
न सद्गुरुकृपा ॥ १० ॥ ॥ इति श्रीमद्भागवते महापुराणे एकादशस्कंदे परमहंससंहितायां स्वकुलनिर्दलन मुशलोपाख्यान ए
काकार टीकायां त्रिंशतितमोऽध्यायः ॥ ३० ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ श्लोक ५० ॥ ॥ ओव्यासंख्या ५१० ॥ ७

अध्याय ३१

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ ओंनमोश्रीसद्गुरुअच्युत॥ तूंदेहींअसोनिदेहातीत॥ गुणींनिर्गुणत्वेंवर्तत॥ देहममत्वनुजनाहीं॥१॥
देहममतानाहींनिश्चोख॥ तानेपणींप्यालासिविख॥ पूतनाशोषिली प्रत्यक्ष॥ दावाग्निदेखप्राशिला॥२॥ जोतूंवैकुंठपीठविराज
मान॥ त्यातुजनाहींदेहाभिमान॥ होउनीगोवळासमान॥ हुंबलीघालिशीजाणस्वयें॥३॥ तुजपावावयाकर्मबळें॥ सदासोशिलेंसो
वळेंओवळें॥ तोतूंमळवुनीगोवळें॥ जेवणमेळस्वयंकरिसी॥४॥ जातेंह्मणसीदुराचार॥ तोतूंकरूनीव्यभिचार॥ केलागोपिकाचाउ
द्धार॥ हेंअगस्त्यचरित्रवेदशास्त्री॥५॥ घरींसोळासहस्त्रनारी॥ नांदसोसार्धसहस्त्रकुमरीं॥ तरीबाळब्रह्मचारी॥ सनत्कुमारींवंदिजे॥
॥६॥ तुझ्रब्रह्मचर्याचीथोरी॥ शुकनारदवंदितीशिरीं॥ हनुमंतलोळपायांवरी॥ तूंब्रह्मचारीनैष्ठिक्य॥७॥ व्रतबंधनवतांचीआधीं॥
तुवांभोगिलागोळियांचीपेंदीं॥ तोतूंऊर्ध्वरेतानिशुध्दी॥ तुजभीष्मवंदीसर्वदा॥८॥ नवलक्षगोकंठपाशीं॥ तुजबांधवेनाहृषीकेशी॥ तो
तूंभावार्थेंबांधलाशी॥ रासक्रीडेसीगोपिशीं॥९॥ जैसेजैसेत्यांचेमनांत॥ तैसतैसानृक्रीडाकरित॥ सामासरात्रीकरूनीनेथ॥ नन्म
मयुक्तविचरसी॥१०॥ तोतूंकामासीनानळत॥ कामिनीकामपुर्णकरित॥ लाजउनीविधिवेदार्थ॥ गोपिकासमस्तनारिल्या॥११॥
गोपिकानारिल्याप्रेमास्तुनें॥ गायीनारिल्यावेणुगीनीं॥ गोळियेनारिलेसमस्तें॥ श्रीकृष्णनाथेंनिजयोगें॥१२॥ कंसनारिलादुष्टबु
द्धी॥ त्याधनारिलाअपराधी॥ ऐसाकृपाळूतूंत्रिशुध्दी॥ संसारअवधाश्रीकृष्णा॥१३॥ तुलंघवेश्रीकृष्णाचाबाळा॥ यमगुरुपुत्रआणु
नीदिधला॥ तोश्रीकृष्णतनूत्यागिनाजाला॥ जोनक्रभंकिलाकळिकाळा॥१४॥ भागवतीकळसाध्याय॥ तेथनिजधामाजाईलदेवो
॥ तोभातिगहनअभिप्राव॥ सांगेशुकदेवपरीक्षितीशीं॥१५॥ कळसावरतेंचढलेंकाम॥ तेंविदेवेंठाकिलेंनिजधाम॥ राहिलानिरूप
णाचासंक्रम॥ कळसोक्रमयाहेतू॥१६॥ वेदशास्त्रार्थनिजनिर्वाहो॥ देहींनुपजेअहंभावो॥ तोहाएकतिसाव्याअध्यावो॥ जेथनि
जधामादेवोस्वखोनिघे॥१७॥ कृष्णाचेंनिजधामगमन॥ ब्रह्मादिकाअनक्ष्यजाण॥ एकाजनार्दनकृपापूर्ण॥ धिषदव्याख्यानसां

गेला ॥१८॥ दारुकें द्वारके प्रयाण ॥ केलिया निजधामा निघे श्रीकृष्ण ॥ तें निर्याणकाळींचें दर्शन ॥ पाहों देवगण स्वयें आले ॥१९॥ तोचि अर्थी
चें निरूपण ॥ श्रीशुक सांगे आपण ॥ श्रोता परिक्षिति सावधान ॥ कृष्णनिर्याणश्रवणार्थी ॥२०॥ श्लोक ॥ श्रीशुक उवाच ॥ अथ तत्रागम
द्ब्रह्मा भवान्या च समं भवः ॥ महेंद्रप्रमुखा देवा मुनयः सप्रजेश्वरः ॥२॥ टीका ॥ जो न्यासाचें निजजीवन ॥ जो योगियांचें चूडारत्न ॥ तो
स्वयें श्रीशुक आपण ॥ श्रीकृष्णनिर्याण निरोपी ॥२१॥ शुक ह्मणे परिक्षिती ॥ निजधामा निघतां श्रीपती ॥ देवदर्शना येती ॥ विमानपं
क्ती समवेत ॥२२॥ ब्रह्मा सत्वर आला तेथ ॥ भव भवानी समवेत ॥ इंद्रमुख्य देव समस्त ॥ स्वगणायुक्त ते आले ॥२३॥ सनकादिक मुनि
पंक्ती ॥ आले दक्षादि प्रजापती ॥ अर्यमादि पितर येती ॥ कपिलादि सिद्धमहासिद्ध ॥२४॥ आले गंधर्व विद्याधर ॥ यक्ष चारण किन्न
र ॥ बिभीषणादि राक्षस थोर ॥ वर्गाश्रीधर पाहों येती ॥२५॥ पहावया श्रीरंग ॥ आले पाताळींचे पन्नग ॥ ज्यांतें ह्मणती महोरग ॥ ते
ही सर्वेग पैं आले ॥२६॥ द्विज आले दत्तात्रयादिक ॥ नारद पाहों आला कौतुक ॥ द्विज पक्षी गरुड मुख्यक ॥ सत्वर देखत आले ॥२७॥ रंभा
उर्वशी मेनिका ॥ अप्सरा ज्या अष्टनायिका ॥ कृष्णदर्शना आवांका ॥ धरोनि देखाव्या आल्या ॥२८॥ कृष्णस्वरूप पाहावया ॥ नयनीं
थोर घाल न्याहाळावया ॥ या लागीं देवसमुदाया ॥ येणें लवलाह्या जाले येथें ॥२९॥ श्लोक ॥ दृष्टुकामा भगवतो निर्याणं परमोत्सुकाः ॥
गायंतश्च गृणंतश्च शौरेः कर्माणि जन्म च ॥३॥ टीका ॥ कृष्ण पाहावया आवडी ॥ दृष्टी धांवे लवडसवडी ॥ होती डोळ्यां आवडी ॥ अ
भिनव गोडी कृष्णाची ॥३०॥ श्रीकृष्णाचें निजनिर्याण ॥ पाहावया उत्साहपूर्ण ॥ सत्वर आले सुरगण ॥ पुढती कृष्णदर्शन आह्मां
कैचें ॥३१॥ सौंदर्याची निजसीमा ॥ घनःशामसुंदर प्रतिमा ॥ तो कृष्ण गेलिया निजधामा ॥ दर्शन आह्मा मग कैचें ॥३२॥ श्रीकृष्ण
दर्शनाची गोडी ॥ सुरगणा लागली सगाढी ॥ या लागीं अति आनंदा ॥ आले आवडी दर्शनार्थ ॥३३॥ कृष्णकर्मे स्वयें वर्णीत ॥ कृष्ण
चरित्रें गीत गात ॥ मिळोनि सुर समस्त ॥ आले दर्शनार्थ सत्वर ॥३४॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ ववर्षुः पुष्पवर्षाणि विमानावलिभिर्नभः

॥ कुर्वंतःसकुलंराजन्भक्त्यापरमयायुतः ॥ ४॥ ॥टीका॥ विमानश्रेणी आकाशीं ॥ तेथ दाटल्याया चौपाशीं ॥ सन्मुख देखो
नीं हृषीकेशी ॥ जयजयकारासी तिहीं केलें ॥ ३५॥ देखोनि श्रीकृष्णनाथ ॥ भक्तियुक्त जालें चित्त ॥ दिव्यकुसुमनातें वर्षत ॥ मिळू
नि समस्त सकाळें ॥ ३६॥ दिव्यकुसुमनाचा रोळा ॥ कृष्णाचौपाशीं विखुरला ॥ तेणें कृष्ण शोभला त्याकाळा ॥ घनःश्याम लीलासा
जिरी ॥ ३७॥ ॥श्लोक॥ ॥ भगवान्पितामहंवीक्ष्यविभूतिरात्मनोविभुः ॥ संयोज्यात्मनिचात्मानंपद्मनेत्रेन्यमीलयत् ॥ ५ ॥
टिका ॥ देवपावले विघ्नगती ॥ ब्रह्मादि खिल्लास समुपस्थिती ॥ सदाशिवसम विभूती ॥ त्यातें श्रीपती देखता जाला ॥ ३८॥ इंद्रादिक नि
जविभूती ॥ त्यानें देखोनी श्रीपती ॥ स्वनेत्रपद्मदलाकृती ॥ तें सहजस्थिती झाकलें ॥ ३९॥ झांकिले उघडे नयन ॥ परी स्थिती नाहीं
अधिक न्यून ॥ तो आत्मा आत्मत्वें परिपूर्ण ॥ नरीका कृष्ण नयन झाकी ॥ ४०॥ देखोनि देवसमुदावो ॥ कांहीं न बोलतां देव ॥ नेत्र झांकावया
कोण भावो ॥ तो अभिप्रावो अवधारा ॥ ४१॥ द्वारके असतां श्रीकृष्णनाथ ॥ सुरवर प्रार्थूं आले तेथ ॥ तिहीं विनविला देवकीसुत ॥ कृष्णा न
थें अत्यादरें ॥ ४२॥ मिळोनी देवाचा मेळ ॥ प्रार्थना करिती सकळ ॥ आह्मी दास केवळ ॥ आश्रम सकळ पुनीत कीजे ॥ ४३॥ स्वर्लोकादि
लोकपाळ ॥ आह्मी तुझे दास सकळ ॥ निजधामा जातां एकवेळ ॥ आश्रम सकळ पुनीत कीजे ॥ ४४॥ त्या समस्त देवांप्रती ॥ स्वमुखें
बोलिला श्रीपती ॥ यदुकुळक्षयाचे अंतीं ॥ येईन निश्चितीं तेण मार्गें ॥ ४५॥ ऐकोनि श्रीकृष्णावदंती ॥ सुरवर संतोषले चित्ती ॥ आ
ह्मासी वश्य जाला श्रीपती ॥ वचनोक्तीं न उल्लंघी ॥ ४६॥ तें संधी चाटाकून ठावो ॥ आला सुरवरसमुदावो ॥ त्याचा खळावया अहंभाव ॥
निजनेत्र पाहाहो हरी झांकी ॥ ४७॥ देवाचा बहु समुदावो ॥ नेथ मी कोठ कोठ जावो ॥ त्यासी ठकावया पाहाहो ॥ नेत्र झांकोनि देवो समाधि
दावी ॥ ४८॥ नाहीं समाधी आणि व्युत्थान ॥ कृष्ण परब्रह्म परिपूर्ण ॥ तोही निजनेत्र झांकून ॥ समाधीलक्षण सृपा दावी ॥ ४९॥ स्वच्छं
दमृत्यु योगियांसी ॥ नेस्थिती नाहीं श्रीकृष्णासी ॥ अतर्क्य गती शिवादिकांसी ॥ ते परिक्षिती शुक सांगे ॥ ५०॥ श्लोक ॥ लोकाभि

रामास्वतनुधारणाध्यानमंगल ॥ योगधारणयाभेया ;दग्ध्वाधामाविशत्स्वकं ॥ ६ ॥ ॥ टीका ॥ कळिकाळासी जिणो निजाण ॥
स्वछंदीमृत्युकयोगीजन ॥ तेअग्निधारणाकरूनिपूर्ण ॥ स्वदेहजाळुनस्वरूपहोती ॥ ५१ ॥ कृष्णारूपपरिपूर्ण ॥ तोकांकरीलयोगाच
रण ॥ त्याचालीला विग्रहादेहजाण ॥ करावेंदहन कासनी ॥ ५२ ॥ देखतांडोळांलागेध्यान ॥ संपूर्णजेथेंविगुंतेमन ॥ ऐवढेंकृष्ण
सौंदर्यसंपूर्ण ॥ निजमोहन जगाचा ॥ ५३ ॥ जाचेंदेखतांबरवेपण ॥ मदनपोटाआला आपण ॥ लक्ष्मीभुललीचरणदेखोन ॥ चै
तन्यघनश्रीकृष्ण ॥ ५४ ॥ जाचेंयोगियांसदाध्यान ॥ शिवादिकांनित्यचींतन ॥ सकलमंगलाचेंआयतन ॥ चैतन्यघनश्रीकृष्ण
॥ ५५ ॥ कृष्णस्वयेंआत्माराम ॥ यालागीं तोजगाचाआराम ॥ लीलाविग्रहाघनशाम ॥ ध्यानगम्यचिद्रुप ॥ ५६ ॥ जैशीघृतां-
चीपुतली ॥ थिजोनिजाळीएकेकाळीं ॥ तैसीचैतन्याचीमुसावली ॥ स्वलीलाजाली कृष्णमूर्ती ॥ ५७ ॥ दावाग्नीप्राशिलाप्रत्यक्ष
॥ तेंचदेंविकाळियाचेंविष ॥ तोदेहचिनव्हेदेख ॥ मामरणात्मकतेथकैचें ॥ ५८ ॥ कृष्णप्रगटेजाचेहृदयीं ॥ तोदेहीहोयविदेही ॥
मात्याकृष्णाचाचिठांयीं ॥ देहत्वकांईअसेल ॥ ५९ ॥ कृष्णदेहोनाहींनिमाला ॥ तोआभाससहजत्वाआला ॥ जैसादर्पणींचालोप
ला ॥ प्रतिबिंबाआपुलेठायीं ॥ ६० ॥ जाचेंकरितांनामस्मरण ॥ भक्ताचेंनिरसेजन्ममरण ॥ तोकृष्णपावेजैमरण ॥ तैंभक्तांसीको
णाउधरी ॥ ६१ ॥ आत्ममायेचेनेस्वलीला ॥ कृष्णारूपेंप्रगटजाला ॥ तोलिलात्यागोनीसंचला ॥ निजरूपेंठेलानिजत्वें ॥ ६२ ॥ कृष्णेंदेहो
नेलानात्यागिला ॥ तोलीलाविग्रहोसंचला ॥ भक्तध्यानींप्रतिष्ठिला ॥ स्वयेंगेलानिजधामा ॥ ६३ ॥ जैसजैसाभक्तांचाभावो ॥ तैस
तैसाहोयदेव ॥ तोभक्तध्यानींस्थापुनीदेहो ॥ निजधामापाहाहोनवचोनिगेला ॥ ६४ ॥ आत्ममायेचेस्वलीला ॥ कृष्णाकृष्णारूपेंप्रग
टजाला ॥ तोलीलात्यजोनीसंचला ॥ निजरूपींठेलानिजत्वें ॥ ६५ ॥ होकांकृष्णमूर्तीजरीसगुण ॥ तरीदेहदाहनलगेजाण ॥ कृष्णा
प्रवेशेंजगसंपूर्ण ॥ तेव्हांहोइलदहनजगाचें ॥ ६६ ॥ जेणेमायेसीनिजपोटीं ॥ दाविल्याब्रह्मांडाचाकोटी ॥ त्याकृष्णादेहदाहापाठी ॥

जगाचीगाठीतुखावी ॥ ६७ ॥ ऐशायाहीयुक्तीविचारितां ॥ आनस्थूळनेयोग्यता ॥ कृष्णदेहीनीविदेहना ॥ नेथदाहकनानेकैंची ॥
॥ ६८ ॥ कृष्णाचेंअसणंजाणं ॥ हेंश्रीकृष्णानीस्वयेंजाणे ॥ तेथवेदांसहीबोलणे ॥ जाणपणेस्मेरेना ॥ ६९ ॥ हेकृष्णाचीअगम्यगती ॥ शि
वविरंचादिनेणती ॥ त्याचीकल्पनाऐशीचित्ती ॥ आह्मासर्वश्रीपतीयेईल ॥ ७० ॥ ऐसेनेअभिप्रायपूर्ण ॥ आनंदलेसुरगण ॥ अवघेहा
र्नीसावधान ॥ उल्हाससंपूर्णमांडिले ॥ ७१ ॥ श्लोक ॥ दिविदुंदुभयोनेदुःपेतुः सुमनसश्चखात् ॥ सत्यधर्मोधृतिर्भूमेःकीर्तिःश्री
श्चानुतंययुः ॥ ७ ॥ टीका ॥ उल्हासलेसुरगण ॥ दिविदुंदुभीत्राहत्याजाण ॥ दिव्यसुमनेंगगनींहून ॥ वर्षलेपूर्णकृष्णावरी ॥ ७२ ॥
वैकुंठादिदिव्यसंपत्ती ॥ भूलोकाआणित्याश्रीपती ॥ नायेनांनिजधामाप्रती ॥ आमचाआह्मासीदिडल ॥ ७३ ॥ ऐसेंदेवउल्हासोनी
॥ पुनः पुनावर्षतीसुमनीं ॥ शिवादिपाहातीसावधानी ॥ अनर्क्यगतीहरीगेला ॥ ७४ ॥ आह्मीसकळमायचेनियंते ॥ आह्मीसर्वद्रष्टे
सर्वज्ञाने ॥ ऐसाअभिमानहोतांदेवानें ॥ त्यासीश्रीकृष्णनाथलाजविलें ॥ ७५ ॥ अलक्षकृष्णाचीनिजगती ॥ शंभूस्वयंभूनेणती ॥
नेणोनिविस्मितहोती ॥ आश्चर्यमानितीसुरवर ॥ ७६ ॥ देवपरमाश्चर्यमानिती ॥ तंवसत्यधर्मश्रीधृतीकीर्ती ॥ स्वीयासमवेतनिघती
॥ सांडुनीक्षितीकृष्णालक्ष्मी ॥ ७७ ॥ सत्यधर्मश्रीधृतीकीर्ती ॥ याचाकृष्णाचरणीनित्यवस्ती ॥ यालागींकृष्णासवेंनिघती ॥ सांडोनी
क्षितीनत्काळ ॥ ७८ ॥ तूंएसेंमानिशीपरिक्षिती ॥ जेसत्यधर्मश्रीधृतीकीर्ती ॥ स्थिरावलीचरणीनिश्चिती ॥ नेसाभाग्यवस्तीकुरुरा
या ॥ ७९ ॥ केवळभक्तानुग्रहा ॥ कृष्णस्वयेंलीलाविग्रहा ॥ त्याकृष्णाचीगतीपाहा ॥ नपडेठायीब्रह्मादिकां ॥ ८० ॥ श्लोक ॥ देवादयो
ब्रह्ममुख्यान्नविशंतंस्वधामनि ॥ अविज्ञातगतिंकृष्णंददृशुश्चातिविस्मिताः ॥ ८ ॥ टीका ॥ इंद्रबृहस्पतीमुख्यत्वेंब्रह्मा ॥ पाहुनीदेवा
परमात्मा ॥ कृष्णप्रवेशलानिजधामा ॥ अनर्क्यमहिमाहरीचा ॥ ८१ ॥ अनर्क्यश्रीकृष्णाचीगती ॥ देवांसीलक्षानाहिनशक्ती ॥
अतिविस्मयपावोनिचित्तीं ॥ स्वधामाप्रतीनिघाले ॥ ८२ ॥ देवजातांस्वधामाप्रती ॥ क्षणक्षणाआश्चर्यकरिती ॥ अलक्षलक्षेनाकु

ष्णागती ॥ अतर्क्यगती शिवादिकां ॥ ८३ ॥ तेचि कृष्णाची अतर्क्यगती ॥ देवांसी लक्षेना देवो शक्ती ॥ तेचि विषद दृष्टांतीं ॥ परिक्षिती
प्रती शुकसांगें ॥ ८४ ॥ ॥ श्लोक ॥ सौदामन्या यथाकाशे यांत्या हित्वाऽभ्रमंडलं ॥ गतिर्नलक्ष्यते मर्त्यैस्तथा कृष्णस्य दैवतैः ॥ ९
॥ टीका ॥ ॥ विजतळपे अभ्रमंडळीं ॥ ते कोठोनि आली कोठें गेली ॥ गति नरांन लक्षे भूतळीं ॥ तैशी कृष्णगती जाली दुर्गम दे
वा ॥ ८५ ॥ वीज सकळ मनुष्यें देखती ॥ परी न कळे येती गती ॥ तेवि कृष्णाची अवतार शक्ती ॥ न कळे निश्चिती देवांसी ॥ ८६ ॥ तेथुनी ये
थें येणे ॥ कांये थुनी तेथें जाणे ॥ हें नाहीं कृष्णास करणें ॥ तो सर्वत्र पूर्णपणे परिपूर्ण सदां ॥ ८७ ॥ ध्यावया आकाशासी बिढार ॥ सर्वथा रितें
न मिळे घर ॥ तेवि कृष्ण परमात्मा सर्वत्र ॥ गत्यांतर त्यां नाहीं ॥ ८८ ॥ कृष्ण गेला निजधामा ॥ परमाद्भुत जाचा महिमा ॥ अलक्ष लक्षे
ना कृष्णगरिमा ॥ जाणों निस्वाश्रमा निघाले देव ॥ ८९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ ब्रह्मरुद्रादयस्ते तु दृष्ट्वा योगगतिं हरेः ॥ विस्मितास्तां प्रशं
संतः स्वं स्वं लोकं ययुस्तदा ॥ १० ॥ टीका ॥ आह्मी माया नियंते निजशक्ती ॥ आह्मी जाणों दुर्गम योगगती ॥ आह्मी सर्वदृष्टी त्रिजगती ॥
हा अभिमान चित्तीं देवाचें ॥ ९० ॥ तीहीं देखोनि कृष्णगती ॥ गळाली जाणिवेची वृत्ती ॥ लाजा पळाली अभिमानस्थिती ॥ तिहीं मांडिली
स्तुती कृष्णाची ॥ ९१ ॥ रुद्र पंचमुखीं करी स्तुती ॥ ब्रह्मा चहूंमुखीं वर्णी कीर्ती ॥ देव विस्मयातें पावती ॥ अगम्य गती कृष्णाची ॥ ९२ ॥
करितां श्रीकृष्णाची स्तुती ॥ देवां सी नवाणे तृप्ती ॥ वर्णितां श्रीकृष्ण कीर्ती ॥ स्वलोका प्रती सुर गेले ॥ ९३ ॥ पूर्वी सांगीतली कृष्णग-
ती ॥ तेचि सांगावया विषद स्थिती ॥ परतोनी परिक्षिती प्रती ॥ अतिप्रीती शुक सांगे ॥ ९४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ राजन्परस्य तनुभृ
ज्जननाप्ययेहा मायाविडंबनमवेहि यथा नटस्य ॥ सृष्ट्वात्मनेदमनुविश्य विहृत्य चांते संहृत्य चात्ममहिनोपरतः स आस्ते ॥ ११ ॥
॥ टीका ॥ ॥ ऐकराया परिक्षिती ॥ सकळ कारणा कारण श्रीपती ॥ मायेचीही चेतना शक्ती ॥ जाण निश्चित श्रीकृष्ण ॥ ९५ ॥ जासी
नाहीं व्यक्ति तर्या ॥ जासी नाहीं रूपगुण ॥ तो स्वलीला श्रीकृष्ण ॥ यदुवंशीं जाण अवतरला ॥ ९६ ॥ जो सकळ वंशीं वंशज जाण ॥ जो स

कळगोत्रींगोत्रजपूर्ण ॥ जोसकळयातीचीयातीजाण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णासर्वादी ॥ ९७ ॥ त्यासींयदुवंशींजोजन्म ॥ गोवर्धनोद्धारणादि

कर्म ॥ कुलक्षयोनिधनधर्म ॥ हेंस्वलीलाकर्मयोगमाया ॥ ९८ ॥ योगमायेचियासत्ता ॥ मत्स्यकूर्मादीअवतारता ॥ शेसीधरीश्वेत
वराहता ॥ तेअतर्क्ययोगताकृष्णाची ॥ ९९ ॥ श्रीकृष्णानव्हेअवतार ॥ हाअवतारीचिन्मात्र ॥ त्याचेंअनर्क्यचरित्र ॥ ब्रह्मादिरुद्रनेणती ॥ १०० ॥ जैसेंआरिसांप्रतीबिंबबिंबलें ॥ तैसेंयदुवंशींकृष्णाजन्मजालें ॥ आरिसांहावभावदाविले ॥ तैसेंकर्मकेलेंश्रीकृष्णें ॥ १ ॥ तो-
आरिसाहातींचाटाकिनां ॥ हारेपपुढीलप्रतिबिंबता ॥ त्यानावकृष्णानिधानता ॥ मिथ्यावार्तामायिक ॥ २ ॥ जैसानटधरीनानावेश ॥
सवेंविसांडीत्यावेशास ॥ परीनटासींनाहींनाश ॥ तैसापैंहृशीकेशअवतारी ॥ ३ ॥ यदुवंशींकृष्णानाथ ॥ सर्वकर्मींसदांअलिप्त ॥ स्व-
स्थितित्यंतींनित्यमुक्त ॥ त्यासीपरमाद्भुततेंकाई ॥ ४ ॥ नमेळवितांसाह्यसंगें ॥ कृष्णास्रष्टीस्रजीनिजांगें ॥ तेप्रतिपाळुनीयथाभागें
॥ संहारुनीवेगेंस्वयेंउरे ॥ ५ ॥ कृष्णास्रजीपाळीसंहारी ॥ हेंजगींप्रत्यक्षदिसेथोरी ॥ कर्मेंकरूनीअविकारी ॥ कदांविकारीनव्हेकृष्ण ॥
॥ ६ ॥ कृष्णाअंतर्यामीसर्वभूतां ॥ जगकर्माचाकृष्णाकर्ता ॥ कर्मकरूनतोअकर्ता ॥ विदेहतानिजरूपें ॥ ७ ॥ ऐसाअगाधश्रीकृष्णामहि
मा ॥ मर्यादानपावेशिवशक्रब्रह्मा ॥ याचादेहविदेहात्मा ॥ गेलानिजधामातेणेंयोगें ॥ ८ ॥ येविअवतारींकृष्णानाथें ॥ देहींदाविलेंवि
देहकर्मातें ॥ तेंमागेंपरिसविलेंतूतें ॥ ऐकमागुतेंसांगेन ॥ ९ ॥ सातदिवसगोवर्धन ॥ निजकरींधरूनिजाण ॥ इंद्राचाहरिलामान ॥ विदेही
पूर्णश्रीकृष्णा ॥ १० ॥ दावाग्नीप्राशूनीआपण ॥ लाजविलाहुताशन ॥ रासक्रीडाकरूनीजाण ॥ हरिलामानमदनाचा ॥ ११ ॥ समुद्रसारूनी
माघारा ॥ वसविलेंनिजनगरा ॥ निद्रानमोडितांमथुरा ॥ द्वारकापुराआणिली ॥ १२ ॥ सेउनीभाजीचेंपान ॥ तृप्तकलेंऋषिजन ॥ कृष्णाअं
तर्यामीआपण ॥ हेंनिजलक्षणदाविलें ॥ १३ ॥ येणेंविदेहंश्रीकृष्णानाथ ॥ जालावत्सेवत्सपसमस्त ॥ ब्रह्मालाजऊनीनेथ ॥ गर्वहननो ४
जाला ॥ १४ ॥ ॥ श्लोक ॥ मर्त्येनयोगुरुसुतंयमलोकनीतं त्वांचानयच्छरणदःपरमास्त्रदग्धं ॥ जिग्ये ? नकांतकमपिशमसावनीश

किंस्वावनेस्वरयपचसूगयुंसदेहं॥ १२॥ टीका॥ ॥श्रीकृष्णायेणेविदेहेंसी॥ जाउनियांलोकयमासीं॥ नियहूनीयमकाळासी॥
निमस्यागुरुस्तनासीआणिलें॥१५॥ उत्तरेचियेगर्भस्थिती॥नकळतांब्रह्यास्त्रमहाशक्ती॥ तुजरास्विलेंआकांतीं॥सच्चक्रश्रीपतीपा
वोनी॥१६॥ तुजरारवावयाहेंचिकारण॥ तुझीमातारिगालीशरण॥ कृष्णाशरणागताशरण्य॥ संकटहारणनिजभक्ता॥१७॥ याद
वांदेखतांद्वारकापुरी॥ द्विजपुत्ररास्वितांसदैवरात्री॥ अर्जुननेमेसीप्रतिज्ञाकरी॥ तवतोंशरीरींहारपला॥१८॥ ब्राह्मणेनिर्भर्छिलें
त्याशी॥ थोरलाजजालीअर्जुनासी॥ तेणेकळवळलाहृशीकेशी॥ भक्तसाह्यासीपावला॥१९॥ अर्जुनासहीतहृषीकेशी॥रथें
सींनिघेक्षीरसागरासी॥ द्विजस्तहोतेनारायणापाशीं॥ तेद्वारकेसींआणिले॥२०॥ एवंभक्तसंकटनिवारण॥ निजांगेंकरीश्रीकृ
ष्णा॥ कृष्णाप्रतापाचेंमहिमान॥ऐकसांगेनअलौलिक॥२१॥ बाणासुराचाकैवारु॥ करुंआलामहारुद्रु॥सवेंनंदीभृंगीवीरभद्रु
॥स्वामीकार्तिकेसिहरुजिंतिलाकृष्णें॥२२॥ उग्रासीहीअतिउग्र॥भयंकरासीभयंकर॥ तोजिणोनिकाळाग्निरुद्र॥ बाणभुजाभा
रछेदिला॥२३॥ कृष्णावचनअतिअगाध॥ जेणेकेलामहापराध॥ तोस्वदेहेंसींजराव्याध॥ स्वर्गाप्रतीधाडिला॥२४॥ येवढेंसाम
र्थ्यश्रीकृष्णापाशीं॥ तोकायरारवूंनशकेस्वदेहासीं॥ तंहीदेहत्वनाहींत्याशी॥गेलानिजधामासीनिजात्मता॥२५॥ एवढेंसामर्थ्य
श्रीकृष्णापासीं॥ तरीकांगेलानिजधामासी॥ यालोकींतेणदेहेंसीं॥ रहतांत्यासीभयकाय॥२६॥ ऐसापोटींचाआशंका॥धरून
कारिशीआशंका॥ लोकाभिमाननाहींयदुनायका॥स्वेच्छादेखास्थितीत्याची॥२७॥ ॥श्लोक॥ ॥तथाऽप्यशेषस्थितिसंभव
स्वप्येष्वनन्यहेतुर्यदशेषशक्तीधृक्॥ नैच्छत्प्रणीतुंवपुरत्रशेषितंमर्त्येनकिंस्वस्थगतिंप्रदर्शयन्॥१३॥ ॥टीका॥ ॥माया
दितिन्हीगुण॥इत्यादिकारणाकारण॥ निजांगेंश्रीकृष्णाआपण॥स्वयेंकारणअनादित्वें॥२८॥ ब्रह्मांडेंकोटीअनंत॥उत्पत्तीस्थिती
भलयापर्यंत॥ करूनीश्रीकृष्णाअलिप्त॥सामर्थ्येंअद्भुतश्रीकृष्ण॥२९॥ अशेषाहीपरमशक्ती॥श्रीकृष्णालेशेंसामर्थ्यवंती॥कृष्णा

भा देहतोविदेहस्थिता ॥ स्वइच्छाशक्तीस्वधामागेला ॥ ३० ॥ इहलोकींचीआसक्ती ॥ श्रीकृष्णासीनाहींचित्तीं ॥ निजधामाचीअति- अ०
१ प्रीती ॥ तेहीनिश्चितीअसेना ॥ ३१ ॥ निजदेहइहलोकींवस्ती ॥ स्वेच्छानमानीचसश्रीपती ॥ माझ्यादेहाचीअगम्यगती ॥ तेणेंसा ३१
धकस्थितीभ्रंशेल ॥ ३२ ॥ माझादेहचैतन्यघन ॥ तेथेंबाधीनाविषयसेवन ॥ हेंदेखोनीसाधकजन ॥ देहसाधनमांडिती ॥ ३३ ॥ वायो
साधूनियांपूर्ण ॥ दृढकरूनीदेहधारण ॥ माझ्याऐसेंविषयसेवन ॥ करायाअभिमानवाढेल ॥ ३४ ॥ ऐसावाढल्यादेहाभिमान ॥ माझें
मावळेलनिजात्मज्ञान ॥ यालागींविदेहेंसीश्रीकृष्ण ॥ गेलानिघोनीनिजधामा ॥ ३५ ॥ माझेंकळलेंनिजात्मज्ञान ॥ परीमाझाऐसें
विषयसेवन ॥ करूंलागतीलयोगीजन ॥ यालागींश्रीकृष्णनिजधामागेला ॥ ३६ ॥ माझादेहाचीस्थितीगती ॥ शंभूस्वयंभूकदांनेण
ती ॥ माइतरासीतेंगती ॥ कैशारितीकळेल ॥ ३७ ॥ परीमाझेंऐसादेहाभिमान ॥ वाढवितीलयोगीजन ॥ हेंजाणोनियांश्रीकृष्ण ॥ विदे
हआपणनिजधामागेला ॥ ३८ ॥ ज्याचेंदेहाचेंदर्शन ॥ देखतांसबाह्यनिवेमन ॥ त्याहीदेहाचेंमिथ्यत्वपूर्ण ॥ दाउनीकृष्णनिजधामागे
ला ॥ ३९ ॥ एवंत्यागावयादेहाभिमान ॥ कृष्णनिजधामाकरीगमन ॥ तरावयासाधकजन ॥ कृपाळूपूर्णदीक्षादावी ॥ ४० ॥ येथेंवैराग्यनि
जस्थिती ॥ देहाभिमानाचाविरक्ती ॥ साधावीनिजात्मप्राप्ती ॥ हेंदीक्षाश्रीपतीदाउनीगेला ॥ ४१ ॥ जेणेंदेहेंस्वयेंश्रीकृष्ण ॥ आचरलाअनेकविं
दान ॥ परीज्ञात्यासीनलगेभूषण ॥ हेंपूर्णत्वपूर्णप्रकाशिलें ॥ ४२ ॥ जैनअथवाअल्पाहारी ॥ ज्ञानमेळेनादोहींपरी ॥ जासीमिथ्याभासनर
नारी ॥ तोसदांब्रह्मचारीअव्यभिचारामाजी ॥ ४३ ॥ स्त्रीपुत्रादिगृहवासी ॥ असोनीनित्यसन्यासी ॥ हेंहीलक्षणद्वषीकेशी ॥ येणेअवतारा
शींदाविलें ॥ ४४ ॥ आंगींदावीलेंगोवळेपण ॥ सवेंचिस्वामित्वआलेंपूर्ण ॥ शेवटींसेवकजालाआपण ॥ तरीपूर्णत्वपणमिळेना ॥ ४५
एकातेंपरींउच्छीटेंकाढिलीं ॥ एकाचीआंगेंधूतसेघोडीं ॥ तरीपूर्णत्वानियेजोडी ॥ उणीवनडीनव्हेची ॥ ४६ ॥ एकाचींनिमालीं आलीं- ५
बाळें ॥ एकाचींसमूळनिर्दाळिलींकुळें ॥ दोहीपरीज्ञाननमेळे ॥ हेंहीमांजळीप्रकाशिलें ॥ ४७ ॥ एकाचाजालाकैवारी ॥ एकाचाजा

तापूर्णवैरी ॥ परीएकात्मताकावरी ॥ अपूमरीढळेना ॥ ४८ ॥ एकीउरसारिलीचरणीलागतां ॥ तोहियेकाचेचरणीठेवीमाथा ॥ वाय
ज्ञानाचीऊदारता ॥ न्यूनपूर्णतादिशनघडे ॥ ४९ ॥ इतरज्ञातेज्ञानस्थिती ॥ बोलबोलोनीदाविती ॥ तैशीनव्हेहीकृष्णमूर्ती ॥ आचरोनी
दानीदाविआंगें ॥ ५० ॥ अतिगुह्यज्ञानलक्षणें ॥ आचरोनीदाविलीश्रीकृष्णें ॥ पराअणुमात्रहाउणें ॥ नेदींचपूर्णपणेआंगीलागें ॥
॥ ५१ ॥ एवढीजादेहाचीख्याती ॥ जेणेंदेहींदीनउध्दरती ॥ जादेहानेंसुरनर वंदिती ॥ जादेहाचीकीर्तीत्रैलोक्यवर्णी ॥ ५२ ॥ त्यादेहा-
चीअहंकृती ॥ निःशेषसांडुनीश्रीपती ॥ गेलानिजधामाप्रती ॥ ठेउनीनिजमूर्तीस्वभक्तध्यानीं ॥ ५३ ॥ कृष्णेदेहनेलानाहींगिला
॥ तोलीलाविग्रहेंसंचला ॥ निजभक्तध्यानींप्रतिष्ठिला ॥ स्वयेंनिजधामागेला निजात्मयोगें ॥ ५४ ॥ ॥ श्लोक ॥ यएतांप्रातरुत्थाय
कृष्णस्यपदवींपरां ॥ प्रयतःकीर्तयेद्भक्त्या तामेवाप्नोत्यनुत्तमं ॥ १४ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ श्रीकृष्णअवताराचेअंतीं ॥ कृष्णाची
जेपरमगती ॥ अतिउत्कर्षयोगस्थिती ॥ अतर्क्यनिश्चितीसुरश्रेष्ठां ॥ ५५ ॥ जेगतीहुनीवरती ॥ चढेनाअधिकगती ॥ तीतेंपरापद
दवीह्मणती ॥ वेदशास्त्रोक्तीसज्ञान ॥ ५६ ॥ हेकृष्णापरमपदवी ॥ जोकोणीभक्तीयुक्तसद्भावीं ॥ नित्यनेमस्तधरूनीजीवीं ॥ पढेनि
जभावींप्रातःकाळीं ॥ ५७ ॥ भक्तियुक्तहृदयकमळीं ॥ याचौदाश्लोकांचीजपमाळी ॥ जिव्हाग्रेंअनुदिनीचाळी ॥ नित्यप्रातःकाळीं
नेमका ॥ ५८ ॥ केलियायानेमासीं ॥ सांडुंनेणेंनाहींप्राणांतेसी ॥ ऐसीनिष्ठाजयापाशीं ॥ उत्तमत्वासीतोपावे ॥ ५९ ॥ कृष्णपदवीगां
तांगीतीं ॥ पायांलागतीचारीमुक्ती ॥ त्यांचीहाउपेक्षुनीस्थिती ॥ कृष्णपदवीनिश्चितस्वयंपावे ॥ ६० ॥ हेचौदाश्लोकजाण ॥ चौदा
भुवनाचेंनिजजीवन ॥ कृष्णपदवीपाविजेपूर्ण ॥ नेमस्तपठणकेलिया ॥ ६१ ॥ हेचौदाहीश्लोकजाण ॥ चौदापदेंगयावर्धन ॥
पदींपिंडासमाधान ॥ नेमस्तपठणकेलिया ॥ ६२ ॥ हेचौदाहीश्लोकजाण ॥ चौदाइंद्राच्याजीवांजीवन ॥ इंद्राचाइंद्रहोइजेआप
ण ॥ नेमस्तपठणकेलिया ॥ ६३ ॥ हेचौदाश्लोकजाण ॥ चौदाविद्यांचेंजन्मस्थान ॥ जोप्रातःकाळींकरीपठण ॥ कृष्णपदवीपूर्णतापा

ले ॥ ६४ ॥ हें चौदाही श्लोक जाण ॥ चौदा कांडें वेद संपूर्ण ॥ वेदवादा समाधान ॥ नेमस्त पठण केलिया ॥ ६५ ॥ हें चौदाही श्लोकी अति-
॥ संसाराचें गुणकर्म वर्ण ॥ मोडूनी करी ब्रह्मपूर्ण ॥ नेमें पठण केलिया ॥ ६६ ॥ प्रातःकाळीं नेमस्त पठण ॥ करितां पाविजे ब्रह्मपूर्ण ॥ तैसा
त्रिकाळी जो करी पठण ॥ तो स्वदेहें श्रीकृष्णास्वयें होय ॥ ६७ ॥ येथ पठोनी जो अर्थ पाहे ॥ तो स्वयें श्रीकृष्णा होये ॥ कृष्णाची पूर्ण पदवी
पाहें ॥ आंदणी होये तयाची ॥ ६८ ॥ कृष्णपदवी निजनिर्वाण ॥ श्रवणें पठणें अर्थें जाण ॥ साधकां करी ब्रह्मपूर्ण ॥ हें गुह्य निरूपण पर
मार्थसिद्धी ॥ ६९ ॥ येथ न करितां अति साधन ॥ अनायासें ब्रह्मज्ञान ॥ कृष्णपदवी पाविजे पूर्ण ॥ श्रद्धायुक्त पठणनेम करितां ॥ ७०
॥ तक्षकभयाचे निवृत्ती ॥ देहीं पावावया विदेह प्राप्ती ॥ हे स्कंध मोपाय स्थिती ॥ कृपेनें परिक्षिती प्रती शुक सांगे ॥ ७१ ॥ हे कृष्णपदवी
निजनिर्वाण ॥ श्रद्धायुक्त नेमस्त पठण ॥ करितां पाविजे ब्रह्मपूर्ण ॥ हे प्रतिज्ञा पूर्ण श्रीशुकाची ॥ ७२ ॥ ऐशी हे स्कंधमपरी ॥ असतां जे
श्रद्धा न करी ॥ तो बुडाला संसारीं ॥ अविद्येघरीं घरजावयी ॥ ७३ ॥ तो अविद्येचा पोषणा ॥ विषयीं प्रति पाळिला स्कणा ॥ अहंथारोळ्या
बैसला ॥ सर्वदां जाण वसवसिना ॥ ७४ ॥ असांत या मूढगोष्टी ॥ न चल्या स्कंधा पडेल तुटी ॥ या श्लोक पठणासाठीं ॥ होय भेटी परब्रह्मीं
॥ ७५ ॥ कृष्णा निजपदवी व्याख्यान ॥ करावया मी अपुरतें दीन ॥ जनार्दनें कृपा करून ॥ हें निरूपण बोलविलें ॥ ७६ ॥ एका जनार्दना शर
णा ॥ श्रीकृष्णपदवी निरूपणा ॥ तो हा एकादशाचा कळस पूर्ण ॥ व्यासें जाण निर्वाळिला ॥ ७७ ॥ कृष्णपदवीपरतें ॥ निरूपण नचदे ये
थें ॥ तो हा एकादश कळसातें ॥ व्यासें निश्चितें निर्वाळिलें ॥ ७८ ॥ निर्वाळिलें निरूपण ॥ हे जनार्दनकृपा पूर्ण ॥ एका जनार्दना शरण ॥
या परी श्रीकृष्णा निजधामा गेला ॥ ७९ ॥ येरीकडे द्वारकेशीं ॥ दारुक पाठविला विव्हळते शीं ॥ तेथील वर्तलें कैसें शीं ॥ परिक्षितीं श्री
शुक सांगे ॥ ८० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ दारुको द्वारकामेत्य वसुदेवोग्रसेनयोः ॥ पतित्वा चरणावस्रैर्न्यषिंचत्कृष्णाविच्युतः ॥ १५ ६
॥ टीका ॥ ॥ दारुक द्वारकां द्रवत ॥ जैसें प्राणें वीण प्रेत ॥ कां राजा जैसा दैवहत ॥ नैशी दिसन कलाहीन ॥ ८१ ॥ जेवीं कांता निताप

तीविण ॥ सर्वार्थी दिसे अतिदीन ॥ तैशी द्वारावती जाण ॥ कलाहीन आभासे ॥ ८२ ॥ रसपिळिल्या जैसा ऊस ॥ फळेंवीण फलकट भूंस ॥ तैशी कृष्णेंवीण उदास ॥ दिसे ओपास द्वारका ॥ ८३ ॥ दारुक प्रवेशे राजभुवन ॥ देखोनी वसुदेव उग्रसेन ॥ अश्रुधारा स्रवती नयन ॥ आक्रंदे चरण धरी त्याचे ॥ ८४ ॥ कृष्णावियोगें तापला पूर्ण ॥ जैसें अतिसंतप्त जीवन ॥ तैसें अश्रु स्रवती नयन ॥ तेणें पोळती चरण वसुदेवाचे ॥ ८५ ॥ उकसाबुकसीं फुदे पोटें ॥ दुःखें होऊं पाहे हृदस्फोट ॥ जिव्हे सी बोबडी वाळले ओंठ ॥ सद्गदें कंठ दाटला ॥ ८६ ॥ बोलन बोलवे सर्वथा ॥ देखोनि दारुकाची व्यथा ॥ द्वारकेचा जना समस्तां ॥ अतिव्याकुलता वोडवली ॥ ८७ ॥ देवकी आणि रोहिणी ॥ आल्या अत्यंत हडबडोनी ॥ अतिव्याकुलता देखोनी ॥ कृष्णपत्नी या तेथें आल्या ॥ ८८ ॥ राणिया सा वियान रनारी ॥ धांवल्या सभामंडपाभीतरी ॥ तव दारुकाची अवस्था मारी ॥ देखा निजिव्हारीं दचकल्या ॥ ८९ ॥ स्फुंदतां उकसाबुकसी ॥ श्वास परते ना दारुकासी ॥ सांगतां कृष्णवियोगासी ॥ मूर्छा त्यासी पैं आली ॥ ९० ॥ तेथें वसुदेव उग्रसेन ॥ करूनि त्याचें वेशांनवन ॥ वृत्तांन पुसतां सावधान ॥ काय तो वचन बोलिला ॥ ९१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ कथयामास निधनं वृष्णीनां कृत्स्नशो नृप ॥ तच्छ्रुत्वोद्विग्नहृदया जनाः शोकविमूर्छिताः ॥ १६ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ दारुक म्हणे तुम्ही समस्त ॥ पळापळां अर्जुनासमवेत ॥ अर्धक्षण न राहावें येथ ॥ यादव समस्त निमाले ॥ ९२ ॥ यादवां जाउनी प्रभासासी ॥ केला तीर्थविधी विधानेंसी ॥ दानभोजनें देऊनी द्विजांसी ॥ मद्यपानासी मांडिलें ॥ ९३ ॥ चढला मद्याचा उन्माद ॥ यादव सखे स्वगोत्र बंधू ॥ परस्परें युद्धसंबंधू ॥ गोत्रवधू तेथ घडला ॥ ९४ ॥ शस्त्रें करूनी स्वयंमेव ॥ कोणी न मरती च यादव ॥ तेथ घडलें अपूर्व ॥ येरिकें जे सर्व निमाले ॥ ९५ ॥ बळिभद्रें त्यागिलें देहासी ॥ श्रीकृष्ण गेला निजधामासी ॥ मज धाडिलें तुम्हां पाशीं ॥ क्षण द्वारकेसी न राहावें ॥ ९६ ॥ ऐकुनी दारुकाची गोठी ॥ द्वारकेसी एक बोंब उठी ॥ उग्रसेन कपाळ पिटी ॥ मस्तक आपटी वसुदेव ॥ ९७ ॥ हरी नेत्या गेलें द्वारकेसी ॥ समुद्रु बुडवील अभिमतीशीं ॥ हें कृष्णें सांगीतलें तुम्हांसी ॥ येथूनी त्वरेंसी निघावें ॥ ९८ ॥ एक कुरकरीती दोनी हात ॥ एक अत्यंत चरफ-

डत ॥ एकआक्रोशेंआक्रंदत ॥ एकमूर्छितेंपें पडलीं ॥ ९९ ॥ एकारडनांशोखलेकंठ ॥ एकाचेदोनीफुटलेओंठ ॥ एकाचाहोंउपाहेंहृदय-
स्फोट ॥ दुःखअचाटसर्वांशीं ॥ २०० ॥ एकस्फुंदतीउकसांबुकशीं ॥ एकपिटितीहृदयासी ॥ एकतोडितीकानकेशीं ॥ एकदुःखेंपिशीपें
जाहलीं ॥ १ ॥ एकदेतीदीर्घहाका ॥ एकपडलीअधोमुखा ॥ एकमीनापरीदेखा ॥ अत्यंतिकालळमळिनी ॥ २ ॥ बोंबस्फटलीनरनारी ॥ शं
खकरितीघरोघरीं ॥ कोणकोणातेंनिवारी ॥ समस्तांसरीसमदुःख ॥ ३ ॥ देवकी आणिरोहिणी ॥ मूर्छितपडल्याधरणी ॥ सवेंचिउठ
तीआक्रंदोनी ॥ दीर्घध्वनीविलपती ॥ ४ ॥ कृष्णानिजाच्याविसाविया ॥ भेटीदेकांरेकान्हया ॥ कांरुसलासीतान्हया ॥ तुझीयापायां-
लागेन ॥ ५ ॥ कृष्णातूंमाझाकैवारी ॥ कृष्णातूंमाझासाहाकारी ॥ शेखींमजसांडोनीआधारीं ॥ तूंदुरचेदुरीगेलास ॥ ६ ॥ जिणेंनिकं
सकेशियातें ॥ बंदीसोडविलेंआमुतें ॥ शेखींतुवांसांडिलेंयेथें ॥ अनेोंठकिलेंमातेंश्रीकृष्णा ॥ ७ ॥ आणुनीभिमाल्यापुत्रांतें ॥ तुवांमजसु
खीकेलेंयेथें ॥ शेखींतुवांसांडिलेंयेथें ॥ निष्ठुरचित्तेंजालासी ॥ ८ ॥ कृष्णानिरसूनीमाझेंदुःख ॥ तुवांदीधलेंपरमसुख ॥ तोतूंनिष्ठुरजा
लासीदेख ॥ अंतींनिःशंकसांडिलें ॥ ९ ॥ माझियापुत्राकृष्णाराया ॥ वेगींयेकांरेकान्हया ॥ माझ्यानाहींमाशिळपान्हया ॥ ह्मणोनितान-
यारुसलासी ॥ १० ॥ जिवेंकेलेंस्तनपान ॥ तेयशोदाहीजालीदीन ॥ तुझेंनदेखतांवदन ॥ केसेंभिप्राणराहतील ॥ ११ ॥ कृष्णायेरेयेरेधा
वोन ॥ चौंभुजींमजदेआलिंगन ॥ तुझेंचुंबीनरेवदन ॥ मींअतिदीनतुजलागीं ॥ १२ ॥ माझियाश्यामसुंदरा ॥ राजीवलोचनासुकुमा
रा ॥ चतुर्भुजासारंगधरा ॥ येकांरेउदाराश्रीकृष्णा ॥ १३ ॥ तुझेपद्मांकितपाये ॥ मजआठविनीपाहें ॥ तेणेंहृदयफुटतआहे ॥ करूंमीकायेश्री
कृष्णा ॥ १४ ॥ कृष्णामीतुजहुनीवेगळी ॥ मीजाल्येरेआंधळी ॥ माझीधरावयाआंगोळी ॥ धांववनमाळीश्रीकृष्णा ॥ १५ ॥ मजआंध
ळ्याचीकृष्णकाठी ॥ कोणेंघातलीगेवैकुंठीं ॥ आतांमीमार्गकेउलाकंठीं ॥ पावजगजेठीश्रीकृष्णा ॥ १६ ॥ पुत्रनातूवंशावळी ॥ एकेवे
ळींजालीहोळी ॥ कोणीनुरेचियदुकुळीं ॥ नक्षत्रस्थळींपीटिनी ॥ १७ ॥ यादवपडलेरेकुउते ॥ कातूंनिधाडिलेकृष्णनाथें ॥ वेगींन्यारेम

जतेथें ॥ पाहीनसमस्तनातुर्ली ॥ १८ ॥ ऐकोनिदेवकीचेंवचन ॥ वसुदेवादिउग्रसेन ॥ आक्रंदोनीसकळजन ॥ प्रभासासीजाणनिघाले
॥ १९ ॥ ॥ श्लोक ॥ ततस्त्वरितदारुकः कृष्णविश्लेषविह्वलः ॥ व्यसवः शेरतेयत्र ज्ञातयोघ्नंतआननं ॥ १७ ॥ ॥ टीका ॥ स्त्रियापुत्र
सुहृज्जन ॥ मिळोनिस्वगोत्रजन ॥ शीघ्रप्रभासागमन ॥ करीतरुदननिघाली ॥ २० ॥ हाकांबोबांचाबंबाळ ॥ स्त्रियाकरितीकोल्हाळ
॥ कृष्णवियोगेंसकळ ॥ दुःखविंव्हळनिघालीं ॥ २१ ॥ रणींपडिलेयादव ॥ प्राणरहितनिर्जिव ॥ तेथपावलींसर्व ॥ बोबारवतींकरिती ॥
॥ २२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ देवकीरोहिणीचैव वसुदेवस्तथासुतौ ॥ कृष्णारामवपश्यंतः शोकार्ताविजहुःस्मृतिं ॥ १८ ॥ ॥ प्राणाँश्च
विजहुस्तत्रभगवद्विरहातुरः ॥ उपगुह्यपतींस्तात चितामारुरुहुःस्त्रियः ॥ १९ ॥ ॥ टीका ॥ देवकीआणीरोहिणी ॥ वसुदेवउग्र
सेनदोनी ॥ यादवमिळालेरणांगणीं ॥ तयेस्थानींपाहोंयेती ॥ २३ ॥ दीर्घशयनेंयुद्धधरणीं ॥ पडिल्यायादववीरश्रेणी ॥ तेथेंरामकृ
ष्णापुत्रदोनी ॥ पाहातांनयनींनदेखती ॥ २४ ॥ कृष्णविरहेंशोकाकुळित ॥ दुःखनसंटेचीअद्भुत ॥ चौघेंजणेआक्रंदत ॥ पडिलींमू
र्छित अतिदुःखें ॥ २५ ॥ निमाल्यारामकृष्णाचेंसुख ॥ आह्मीनदेखोंचीनिःशेख ॥ तेणेंउथळेंपरमदुःख ॥ दुःखासवेंदेखनिमा
लीं ॥ २६ ॥ प्राणेंकरावेंउत्क्रमण ॥ त्यासीहीकृष्णदुःखदारुण ॥ दुःखेंनिमालेस्वयेंप्राण ॥ वांचवीकोणतयातें ॥ २७ ॥ नदेखतांरा-
मकृष्ण ॥ तेमूर्छेसवेंचीप्राण ॥ चौघांजणींत्यागिलेजाण ॥ अर्धक्षणनलगतां ॥ २८ ॥ समस्तयादवांच्यास्त्रिया ॥ आपुलालेधरूनी-
प्रिया ॥ अग्नीप्रवेशकरावया ॥ चढल्यालवलाह्यांचितेमाजी ॥ २९ ॥ यादवांचियास्त्रियाबहुतीं ॥ कोणप्रवेशल्याकेशारिती ॥ ते
अग्नीप्रवेशाचीस्थिती ॥ परिक्षितीप्रतीशुकसांगे ॥ ३० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ रामपत्न्यश्चतद्देहमुपगुह्याग्निमाविश्यन् ॥ वसुदेव
पत्न्यस्तद्गात्रंप्रद्युम्नादीन्हरेःस्नुषा ॥ कृष्णपत्न्योऽविशन्नग्निंरुक्मिण्याद्यास्तदात्मिकाः ॥ २० ॥ ॥ टीका ॥ बळिरामाच्या
पत्नी ॥ रेवत्यादिमुख्यकरुनी ॥ स्वपतीचादेहधरुनी ॥ प्रवेशल्याअग्नीमध्यानयुक्त ॥ ३१ ॥ निमाल्यादेवकीरोहिणी ॥ इतराजा

वसुदेवपत्नी ॥ त्याही प्रवेशल्या अग्नी ॥ देह धरूनी स्वपतीचा ॥ ३२ ॥ प्रद्युम्नासवें रती ॥ प्रवेशली माहासती ॥ शांबासवें रूपमती ॥ प्रवेशे
निश्चिती दुर्योधनकन्या ॥ ३३ ॥ अनिरुद्धासवें देखा ॥ प्रवेशे रोचना आणी उखा ॥ एवं कृष्णस्नुषा सकळिका ॥ यादवनायका प्रवेशल्या
अग्नी ॥ ३४ ॥ अग्नी प्रवेशश्रीकृष्णपत्नी ॥ याची आलोलीक करणी ॥ त्यामाजी प्रवेशली रुक्मिणी ॥ सत्यांशिरोमणी जगन्माता ॥ ३५
कृष्णनीर्याणरुक्मिणी ॥ तद्रूपीं जाली तत्क्षणीं ॥ जेवी ज्वाळा मिळे वन्ही ॥ तेवी कृष्णपत्नी तदात्मका ॥ ३६ ॥ रुक्मिणीचा देहदहन ॥ कराव
याचुरेची मेतपण ॥ कृष्णपूर्णत्वें स्वयंभ पूर्ण ॥ गती समान दोंहींची ॥ ३७ ॥ येरा पट्टमुख्या सातजणी ॥ आणिक सोळा सहस्र कामिनी ॥
स्वयें प्रवेशल्या अग्नी ॥ कृष्णचरणी तदात्मक ॥ ३८ ॥ जिहीं भोगिलें कृष्णसुरतसुख ॥ त्यासी गती न्यूनाधिक ॥ बोलतां वाचे सील
गे दोख ॥ जाल्या चिदात्मक कृष्णांगसंगें ॥ ३९ ॥ जो वाचे स्मरे कृष्णकृष्ण ॥ तो तदात्मका पावे पूर्ण ॥ माजी हीं भोगिला श्रीकृष्ण ॥ त्यां
ची दशा न्यून कदां न घडे ॥ ४० ॥ जासी लागे कृष्णाचा अंगसंग ॥ त्याचा लिंगदेहा होय भंग ॥ त्यासी पूर्णपदवी अभंग ॥ भोगितां भो
ग तादात्म्य नित्य ॥ ४१ ॥ जाचा ध्याना ये कृष्णमूर्ती ॥ त्यासी चारी मुक्ती वंदिती ॥ माजी हीं भोगिला श्रीपती ॥ त्यासी अनन्यगती असे
ना ॥ ४२ ॥ जासी इहलोकीं कृष्णसंगती ॥ त्यासी परलोकीं अनन्यगती ॥ बोलतां सज्ञान कोपती ॥ त्यासी अनन्यगती असेना ॥ ४३
॥ जो अडखळोनी गंगेसी पडे ॥ त्याचें पान कतत्काल उडे ॥ माजासी विध्युक्त स्नान घडे ॥ त्याचें पाप न झडे मग कैसें ॥ ४४ ॥ तेवी कृष्णाच्य
भिचारा संगती ॥ उध्दरत्या नेणो किती ॥ त्याच्या निजपत्न्यासी अन्यगती ॥ कैशा रिती घडेल ॥ ४५ ॥ तृणवल्ली मृगपाषाण ॥ गाई गोपि
का गोपीजन ॥ कृष्णसंगें तरले पूर्ण ॥ त्याचिया स्त्रियासी अन्यगती कैशी ॥ ४६ ॥ यालागीं कृष्णसंगती ॥ जासी घडे ल भल त्यारिती ॥
ते सुखरूपा निश्चिती ॥ जाण परिक्षिती कुरुराया ॥ ४७ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ अर्जुनः प्रेयसः सख्युः कृष्णस्य विरहातुरः ॥ आत्मानं
सांत्वयामास कृष्णगीतैः सदुक्तिभिः ॥ २१ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ जाचा रथ वागवी आपण ॥ जाचा सारथी श्रीकृष्ण ॥ ऐसा प्रियस

खाअर्जुन॥ कृष्णविरहेंपूर्णउद्दिग्नजाला॥ ४८॥ नवकृष्णागीतासदुक्ती॥ आववलीत्याचीयेचित्तीं ॥ मगआपणआपण्याप्रती॥ बो
लिलाउत्पत्तीत्याऐका ॥ ४९॥ कृष्णमाझामनाचेंमन॥ कृष्णबुद्धीचेंआयतन॥ कृष्णप्रभाहेप्रकाशेज्ञान ॥ तेथभिन्नपण मजकैसें ॥
॥५०॥ कृष्णप्रभादृष्टीदेखे॥ कृष्णअवधानेश्रवणऐके॥ कृष्णानुवादेंबोलबोलके॥ तेथमीवेगळिकेंकृशमानी ॥५१॥ कृष्णहृदयस्थ
आत्माअव्यंग॥ कृष्णमाजाअंगाचेंअंग॥ त्याकृष्णेंसीमजवियोग॥ हामिथ्याप्रयोगमाईक ॥५२॥ कृष्णमाझाजीवाचेंजीवन॥ कृ
ष्णसबाह्यपरिपूर्ण॥ कृष्णवियोगमानिजेमीपण॥ तेहीनिमग्नश्रीकृष्णीं॥५३॥ भिन्नभिन्नभूताकृती ॥ त्यामाजीअभिन्नकृष्ण
स्थिती ॥ विषमींसमानश्रीपती॥ त्यासीवियोगमासीकदानघडे॥ ५४॥ घटमृत्तिकेसीनव्हेभिन्न ॥ पटूनिवडीतंतूत्यागुन॥ तैसा
श्रीकृष्णवेगळाअर्जुन॥ माझेमीपणानवडेना॥५५॥ कृष्णवियोगमीमानीजेथ॥ तेथहाअसेश्रीकृष्णनाथ॥ वियोगमानिजेसत्य॥
तेंकेवळअज्ञानअतिमूर्ख॥ ५६॥ नित्यसर्वगतपरिपूर्ण॥ कृष्णअखंडदंडायमान ॥ त्यासीमजशींवेगळेपण ॥ सर्वथाजाणअसेना
॥५७॥ नजायतेम्रीयतेहेंवचन॥ स्वमुखेंबोलिलाश्रीकृष्ण॥ त्याकृष्णासीजन्ममरण॥ मूर्खजनमानिती ॥ ५८॥ अक्षरपरब्रह्म॥ स्वयेंबो
लिलापुरुषोत्तम ॥ त्याकृष्णासीजन्मकर्म॥ मूर्खमनोधर्मकल्पिती ॥ ५९॥ क्षराक्षरातीत॥ उत्तमपुरुषश्रीकृष्णनाथ॥ त्यासीजन्ममरणा
दीआवर्त॥ कल्पितीभ्रांतमनोधर्म॥ ६०॥ त्याकृष्णासीमजवेगळेपण॥ कल्पांतीहांनाहींजाण॥ करितांगीतार्थाचेंस्मरण॥ आपुलेंअ
पणपूर्णत्वदेखे ॥ ६१॥ मीअजआद्यअचळ॥ मीनित्यनिजनिर्मल॥ माझास्वरूपानाहींचळ॥ त्रैलोक्यखेळपैंमाझा॥ ६२॥ जगानें
नेमितावेद॥ तोनिश्वसीतमाझाबोध॥ मीआनंदापरमानंद॥ स्वानंदकंदनिजांगें ॥ ६३॥ मीआपरूपेंआप॥ मीप्रकृतीपुरुषाचाबा
प ॥ मीअवतारीअवतरेंकृष्णरूप ॥ हासत्यसंकल्पपैंमाझा॥ ६४॥ धरोनीमाझास्वरूपाचाआधार ॥ मीचिकृष्णींकृष्णरूपअवता
र ॥ करूनीस्वलीलानानाचरित्र ॥ अंतीसामावेसाचारमजमाजीमीच ॥ ६५॥ माझानिजस्वरूपाचेंनिवळें ॥ मीचकृष्णरूपेंखेळखेळे

॥ अंगीं अजमाजीमींच मिळे ॥ निजात्ममेळें निजनिष्ठा ॥ ६६ ॥ एक नर एक नारायण ॥ परस्परें तें अभिन्न ॥ यालागीं पूर्णलें अर्जुन ॥ आ
पणपा आपणस्वयें देखे ॥ ६७ ॥ बापकृपाळू कृपानिधी ॥ उपदिशिला शुद्ध संधी ॥ परिस्थाविजे समाधी ॥ तेनमोडे त्रिशुद्धी कल्पांतकाळीं
॥ ६८ ॥ नाहीं स्थान शुद्धी वरवोर ॥ सैघर थांचे घडघडार ॥ क्रूरताशस्त्रांचे कडकडार ॥ लाविली निद्धुष्ठ परमात्मनिष्ठा ॥ ६९ ॥ कैशी ला
विली समाधी ॥ जो न मोडे च महायुद्धीं ॥ शेखीं कृष्णावनार समाधी ॥ तो विबोध उद्बोदी परिपूर्णत्वें ॥ ७० ॥ जाणी सीता उपदेशी कृष्ण
॥ त्यासी न बाणे पूर्णपण ॥ ऐसें बोलतां चीवचन ॥ परमदूषण वाचेशीं ॥ ७१ ॥ तेवाचा गलित कुष्टी झडे ॥ तीस विकल्पें पडती किडे ॥ तेवा
चा निसमूळ झडे ॥ कृष्णो कि न पडे बोध म्हणतां ॥ ७२ ॥ गीता उपदेशें पूर्णपण ॥ नव्हे ऐसें म्हणतां जाण ॥ वाग्देवता कोपें आपण ॥ इतरां
चा पण पडे पाहू ॥ ७३ ॥ गीता ऐके था हे पडे ॥ जासी गीता स्मरण घडे ॥ त्यासी पूर्णत्व स्वयें जोडे ॥ मा उपदेशें ना तुडें पूर्णत्व कैसें ॥ ७४
॥ गीतार्थाचें पूर्णपण ॥ वक्ता जाणे श्रीकृष्ण ॥ कां तो जाणे अर्जुन ॥ त्यासी तरवुण बाणली ॥ ७५ ॥ मागें सांडोनी वेदार्था ॥ श्रीकृष्णें
प्रकट केली गीता ॥ ते थील अभिप्राय पाहतां ॥ जोडे अक्षयतां निजमोक्ष ॥ ७६ ॥ परदेशी जाला होता वेदांत ॥ त्यासी साहाय जाला गी
तार्थ ॥ तेणें मत्तें समस्त ॥ जिणोनि समस्त ते जाले ॥ ७७ ॥ कृष्ण निश्वासें जन्मले वेद ॥ गीता स्वमुखें प्रगटली शुद्ध ॥ यालागीं गी
तार्थ अगाध ॥ घडो ते वेद तेणें जालें ॥ ७८ ॥ वेदें आस केलेनी नीवर्ण ॥ दुराविले स्त्री शूद्र जन ॥ नशिवे त्याचे कान ॥ हें वेदांसी न्यून पें
आलें ॥ ७९ ॥ तें वेदाचें फेडावया उणें ॥ गीता प्रगटिली श्रीकृष्णें ॥ गीतेचे श्रवण पठणें ॥ उद्धरणें जडजीवां ॥ ८० ॥ अर्जुनाचे प्रीती
कारणें ॥ गीतार्थ प्रकाशिला श्रीकृष्णें ॥ गीतेचे नी श्रवण पठणें ॥ उद्धरणें जडजीवा ॥ ८१ ॥ असो अगाध गीता महिमान ॥ तेणें गी
तार्थें तो अर्जुन ॥ करूनी आपलें सांतन ॥ जाला सावधान प्रकृतिस्थिं ॥ ८२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ बंधूनानष्ट गोत्राणां मर्जुनः सं
ख्याविकं ॥ हर्षांनाकारयामास यथा वदन्नुपूर्वशः ॥ २२ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ यादव निमाले कुळवंशेसी ॥ गोत्रजना हीं कर्मांतरासी ॥

॥ व्रजराहिला द्वारकेशी ॥ तों विघ्नी अर्जुनासी करणें पडला ॥ ८३ ॥ मी पावलों निष्कर्मब्रह्म ॥ तो मी न करीं अंत्यकर्म ॥ ऐसा ज्ञानगर्वोपक्रम ॥ तोही सद्भ्रम अर्जुना नाहीं ॥ ८४ ॥ कर्मण्यकर्म यः पश्येत् ॥ हा अर्जुनें बाणला पूर्णार्थ ॥ तेणें तो अंत्यकर्मार्थ ॥ स्वयें साधकाश करिता जाला ॥ ८५ ॥ प्रथम ज्येष्ठाचें दहन ॥ पार्थ करी निष्ठा चेंजाण ॥ तैसें च करी पिंडदान ॥ तिळ नर्पण सर्वांचें ॥ ८६ ॥ उत्तरक्रिया करूनी संपूर्ण ॥ द्वारके स आला अर्जुन ॥ तेथें ही वर्तलें आन ॥ समुद्र दारुण क्षोभला ॥ ८७ ॥ श्लोक ॥ द्वारकां हरिणा त्यक्तां समुद्रोऽप्लावयत्क्षणात् ॥ वर्जयित्वा महाराज श्रीमद्भगवदालयं ॥ २३ ॥ नित्यं संनिहितस्तत्र भगवान्मधुसूदनः ॥ स्मृत्या शेषाशुभहरं सर्वमंगलमंगलं ॥ २४ ॥ ॥ टीका ॥ द्वारका सांडूनि गेला कृष्ण ॥ तेथ समुद्र आला आपण ॥ बुडविलें न लागतां क्षण ॥ पळा ऊन माहा भूत ॥ ८८ ॥ द्वारका बुडविली पूर्ण ॥ राखिलें भगवंताचें स्थान ॥ जो भाला पाताळीं हन ॥ कृष्ण निर्दळण करावया ॥ ८९ ॥ तें भगवंताचें स्थान ॥ समुद्र न करी चीं निमग्न ॥ जेथें हरीचें संन्निधान ॥ नित्य नूतन स्फुरद्रूप ॥ ९० ॥ जा चें करितां चें स्मरण ॥ महापातकां निर्दळून ॥ सकळ मंगळांचें आयतन ॥ तें ही स्थान उरलें असे ॥ ९१ ॥ द्वारके माजी नित्य पूजा ॥ अद्यापि होतसे गरुडध्वजा ॥ ऐकें परीक्षिती महाराजा ॥ तें अद्याप जाचें स्थान ॥ ९२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ स्त्रीबालवृद्धानादाय हतशेषान्धनंजयः ॥ इंद्रप्रस्थं समावेश्य वज्रं तत्राभ्यषेचयत् ॥ २५ ॥ ॥ टीका ॥ ॥ एवं द्वारका जालिया निमग्न ॥ उरलें बालवृद्धस्त्रीजन ॥ त्यासी घेऊनियां अर्जुन ॥ निघाला आपण इंद्रप्रस्था ॥ ९३ ॥ यादव प्रभासा पर्यंत ॥ गेले ते निमाले समस्त ॥ उरले जे द्वारके आंत ॥ वज्रादिकां समवेत अर्जुन निघे ॥ ९४ ॥ एवं घेऊनियां समस्तांसी ॥ पार्थ आला इंद्रप्रस्थासी ॥ राज्यधर यादववंशीं ॥ तेथ वज्रासी अभिषेकी ॥ ९५ ॥ अनिरुद्धाचा पुत्र वज्र ॥ यादववंशीं राज्यधर ॥ अभिषेकुनी अर्जुन वीर ॥ निघे सत्वर धर्मा प्रती ॥ ९६ ॥ ॥ श्लोक ॥ श्रुत्वा सुहृद्वधं राजन्नर्जुनात्ते पितामहः ॥ त्वां तु वंशधरं कृत्वा जग्मुः सर्वे महापथं ॥ २६ ॥ टीका ॥ निजधामा गेला श्रीपती ॥ अर्जुनें सांगतां धर्मा प्रती ॥ तुज राज्य देऊनी परीक्षिती ॥ लागले महापंथा तात्काळ ॥ ९७ ॥ निजधामा गेला श्रीपती कृष्ण ॥ ऐकतां कुंत्या सांडिला प्राण ॥ द्रौपदी स

ह्निपांचईजण ॥ महांपर्थांजाणनिघालें ॥९८॥ ॥श्लोक॥ ॥अयनेंद्वदवस्याविष्णो॥ ...नांगिजन्मन ॥ ...नंदनमयथामलं. संदेश
पं:ममुच्यंते ॥२७॥ ॥टीका॥ ॥देवाधिदेवसर्वेश्वर ॥ त्यांचेमत्स्यकूर्मादिअवतार॥ जन्म...दिनानाचरित्र ॥ गातांनिर्धारेंमनुष्यराशी॥
॥९९॥ नेत्रांचेननत्वना ॥ अथवायुक्तगीतगांनां ॥ प्रयागादिसमस्ततीर्थी ॥ हायपांधन्नतात्यांचेनी ॥ ३००॥ अथवायुक्तईरकीर्तन ॥ त्यांचेनांवें
॥९९॥ नेत्रांचेननत्वना ॥ अथवायुक्तगीतगांनां ॥ प्रयागादिसमस्ततीर्थी ॥ ... नेनूंअथवाकांगान्यणार्थां॥ जेवींधनलोभभधनार्थी॥ गुरुंआवडीमाका
त्रनेससमान॥ आननाहींगापावन ॥ तुझीआणगापरिरक्षितें॥ १॥ नेनूंअथवाकांगान्यणार्थां॥ जेवींधनलोभभधनार्थी॥ गुरुंआवडीमाका
ळ्याशी॥ नेशींकीर्तनार्शीआवडी॥ २॥ जेवींशिणनाकाळेंबहुतें॥ वंध्याप्रसवनयकालनें॥ तेकळवळोजेशींत्यानें॥ तेवींकीर्तनानेंअतिप्रीती
॥ ३॥ जोकीर्तनाचेनीवैभवेंहरिचरित्रगावयासद्भावें॥ पनंगान्त्यांगसापावे॥ अथवात्यानावंकुरुराया॥ ४॥ एशियाअथवासंपनी॥ वर्णिनाम
गवद्गुणकीर्ती ॥ अथवाकूवापरमप्रामा॥ जाणनिश्चितीनृपनाथा॥ ५॥ जरीआपणपरमेश्वर॥ स्वलीलाधरीनानावतार ॥ नरीअथवारामकृष्णनांवें
त्र ॥ अतिगंभीरपावनत्वें॥ ६॥ कृष्णाचें चोरींगतींगानां॥ सुवर्णस्नेयापावनता ॥ कृष्णान्यभिचारवर्णिनां॥ गुरुतल्पगनाहरिदोष॥ ७॥ पूतना
पयपानशोषणं॥ तेंचरित्रकरितांपठण ॥ सुरापानादिदोषदारुण ॥ हरिसंपूर्णनिश्वासनां॥ ८॥ राक्षसकुळांचावावण ॥ परीतोजानाश्रमत्र
त्यग ॥ नित्यकरीवेदपठण ॥ ब्रह्महत्याजाणनासनी॥ ९॥ धर्मसाह्यकारींत्यांकृष्णा ॥ केलेंपांडवांचेंरक्षण॥ त्याभारतांचेनीश्रवणंजाण ॥ निमाले
ब्राह्मणवांचविले ॥१०॥ अठराब्रह्महत्याजन्मेजयाशीं॥ अठरावर्षेसांगीतल्यासी॥ निमात्याउद्धरिलेंद्विजाशी॥ कृष्णकीर्तीऐसीपावन॥
॥११॥ एकनांकृष्णारामकीर्ती॥ माहापानेकवापुडींकिती॥ पायांलागनाचारीमुक्ती॥ अथवासंपनीकीर्तीगानां॥ १२॥ अथवायाअतिशी
नी ॥ आवडीगानांकृष्णकीर्ती ॥ सहजेंसायुज्यतापावती॥ देहस्थितीअसतांही॥ १३॥ हरिकीर्तनकीर्तिजाचानांईं ॥ तांईवर्ननांदिसतांही ॥
परीदेहींनानाहरीच्यानांईं ॥ हरीत्यांचेवांईंअवधारीं॥ १४॥ नाहींअवमाहारिभानरी॥ हरीत्यासबाह्यअभ्यन्तरी ॥ पारसिनीएशियापरी ॥ की
र्तिवंतसंसारीनांदती॥ १५॥ यालागींहरिकीर्तनापरतें ॥ सुगमसाधननाहींयेथें॥ जेवीनरलेंहरिकीर्तनानें॥ नेंदेहवधनानेनाकळती॥ १६॥

कृष्णकीर्तनीउजळल्यास्थिती॥तोमैळेनाकदांकल्पांतीं॥जरीतेंदहनकेंकर्मकारतीं॥तरीजालीस्थितीमैळेना॥१७॥आकाशपर्यंतनेऊंबोलें॥
कारवांधिंवथिल्लरजळें॥असोनियांतेणमैळे॥कदांकाळेंतेंवेना॥१८॥तेंवीहरिकीर्तनकल्लोळें॥जयाचीनिष्कामदशाउजळे॥तेंवर्ततांदे
हकर्मेंमेळे॥टर्हीवरांळअलिप्त॥१९॥निजभक्तांचेंशरीरकर्म॥स्वयंचालवीपुरुषोत्तम॥यालागींभक्तांसीकर्मभ्रम॥अधमोत्तमबाधीना॥
॥२०॥भक्ताअभक्ताचीकर्मगती॥भगवंतचालवीनिश्चिती॥तथभक्तांचीकांअलिप्तस्थिती॥अभक्तकांहोतीअतिबद्ध॥२१॥करितांकृष्ण
कीर्तनकीर्तन॥भक्तांचानिरसेदेहाभिमान॥यालागींतेंआलिप्तजाण॥अभक्तांबंधनअहंभावें॥२२॥देहशामार्गींतयापावती॥ऐसेंतंव
दुर्गापारसिनी॥आवडीगातांकृष्णकीर्ती॥सहजस्थितीठसावे॥२३॥श्रीकृष्णकीर्तकीर्तनें॥बहुनावेंसंसारधरणें॥उठविलेंस्वयेंश्रीकृष्णें
॥चारखंपठनेंतुष्टतीं॥२४॥कृष्णकीर्तीकीर्तनगोडी॥अहंकाराचीबांदवडीफोडी॥जीवांचेंजीवबंधनतोडी॥निःशीमआवडीकीर्तीगातां
॥२५॥एवंकृष्णकीर्तीकीर्तनें॥भक्तांकृष्णपदस्वयेंघेणें॥जगउद्धरावयाकारणें॥कीर्तीश्रीकृष्णेंविस्तारिली॥२६॥जन्मापासूनीआ
जपर्यंत॥कृष्णचरित्रअत्यद्भुत॥तुजम्यांसांगीतलेंसाद्यंत॥परमामृतनिजसार॥२७॥ ॥श्लोक॥ ॥इत्थंहरेःबहुनलीलानिअव
ताराबनारवीर्याणिबालचरितानिचशंतमानि॥अन्यत्रचेहचश्रुतानिगृणन्मनुष्योभक्तिंपरांपरमदुर्लभतेलभेत॥२८॥ ॥टीका॥ ॥
जन्मापासूनीज्ञानघन॥श्रीकृष्णचरित्रअतिपावन॥जोंवसंगतींगोकुळजाण॥भक्तिमानजनउद्धरिले॥२८॥जारिंयाव्यभिचारसंगती॥गो
पींउद्धरल्यातत्कालगतीं॥कृष्णशामसुंदरमूर्ती॥अभिलाषेंचित्तींदृढधरिला॥२९॥देखोनीसुंदरकृष्णमूर्ती॥गाईवेधल्यातटस्थठाती॥पशु
उद्धरलेकृष्णसंगतीं॥मागोंपानुद्धरतींकैसेनी॥३०॥गाईगोपिकांचेनन्दकोण॥वृंदावनीचेतृणपाषाण॥कृष्णसंगेंतरलेजाण॥ऐसा
ज्ञानघनश्रीकृष्ण॥३१॥विषभरोनियांनिजस्तन॥पूतनाघेऊंआलीप्राण॥तेंहीकृष्णसंगेंजाण॥त्याचक्षणउद्धरली॥३२॥कंसशिशु-
पाळादिकांसी॥द्वेषेंचिनारीहृषीकेशी॥चंदनलाधिनांआंगासी॥अंगसंगेंकुब्जासीतारिलें॥३३॥उन्मत्तमदेंअतिमूढ॥मारूंआ

लाकुवलयापीड ॥ त्यासी मोक्षाचा सुखवाड ॥ उद्धरिला सहद कृष्णाभिधानें ॥ ३४ ॥ अरिष्ट करु आला म्हणे कृष्णा लागीं ॥ तो अरिष्ट नारिला
धरुनी शिंगीं ॥ अघासुरें गिळिलें तां वेगीं ॥ चिरूनि दोंभागीं उद्धरी ॥ ३५ ॥ कृष्णा लक्षेला उर्वरा टाळी ॥ बक कृष्णा न स्व यमुना जळीं ॥ तो कृष्णानें
सवेग गिळी ॥ करूनि दोन फाळी तारिला ॥ ३६ ॥ उडउ आला तृणावर्त ॥ त्यासी कृष्णें उडविला आवर्त ॥ अंगसंगें कृष्णाचा नाथ ॥ कृपावंत वेरी
या ॥ ३७ ॥ गोपाळ नेले चोरचोरु ॥ वकू आला व्योमासुरु ॥ त्याचाही केला उद्धारु ॥ मोक्षें उदारु म्हणे कृष्ण ॥ ३८ ॥ केशिया कंसाचा घोडा ॥
कृष्णें मारुनी तारिला पुढा ॥ मल्ल मर्दुनी मालरवडा ॥ मोक्षाचा उघडा म्हणे कांळें केला ॥ ३९ ॥ काळिया नाथिला विखारी ॥ वस्त्रांउपादेवाव-
त्सासुर ॥ भवाब्धी माजी म्हणे कृष्णा तारु ॥ संवग उधारी जडमुद्रा ॥ ४० ॥ जिहीं खेळविला चक्रपाणी ॥ जाचपरीं प्याला पाणीं ॥ जाचें चोरुनी-
खादलें लोणी ॥ त्याहि गोवळणी उद्धरिल्या ॥ ४१ ॥ रुक्म्या नारिला विर्वचोनी ॥ बाण नारिला भुजाखंडोनि ॥ कुंभ नारिला निर्दळुनी ॥ मोक्षदा-
नी म्हणे कृष्ण ॥ ४२ ॥ जे जे मीनले सोयरिकें ॥ जे कां पांहू आले कौतुकें ॥ तेने नारियेले यदुनायकें ॥ दर्शन स्पर्शनें वदुनी ॥ ४३ ॥ पांडव नारि
ले पक्षपातें ॥ वैरी तारिले शस्त्रघातें ॥ यापरी म्हणे कृष्णानाथें ॥ उद्धरिले बहुतें निजसंगें ॥ ४४ ॥ वैरी नारिले द्वेषें भवें ॥ भक्त पावले भजनभा-
वें ॥ गोपी नारिल्या संगानुभवें ॥ जारी जीविभावें अनुसरल्या ॥ ४५ ॥ गाई नारिल्या संरक्षणेसी ॥ मयूर तारिले मोरपिसीं ॥ वृक्ष नारिले अंकुर
वेनी केशीं ॥ नारक दर्पकि वर्षोप्रयत्नें ॥ ४६ ॥ पूर्णब्रह्म कृष्णावतार ॥ ज्ञानप्राधान्य लीला विचित्र ॥ ब्रह्मादिकां न कळे चरित्र ॥ वंद्य सर्वत्र स-
ज्ञाना ॥ ४७ ॥ घेऊनी षड्ऐश्वर्यसंपन्नी ॥ अवतरला म्हणे कृष्णमूर्ती ॥ यशार्थी औदार्य ज्ञान शांती ॥ वैराग्य आक्षनी अभंग ॥ ४८ ॥ इतर अवतारीं
अवतरण ॥ नेथें गुप्त केले साही गुण ॥ कृष्णावतार ब्रह्म पूर्ण ॥ पूर्ण षड्गुण प्रकाशले ॥ ४९ ॥ या लागीं कृष्णावतार जाण ॥ अनविच्छिन्न-
साही गुण ॥ त्याचेनि अंगसंगें उद्धरण ॥ सर्वांसी जाण सर्वदा ॥ ५० ॥ पुत्र स्नेहें कृष्णसंगती ॥ अथवा कृष्णाचिया आनर्भती ॥ नरले देख
तो कृष्णमूर्ती ॥ हें नवल निश्चित नलगे यंथ ॥ ५१ ॥ हे विपेगा कृष्णकीर्ती ॥ अन्या वडी गाना गानी ॥ उद्धरले नेगोपिकी ॥ अचार उधरले

श्रयाकृ ॥५२॥ आवडी गातां कृष्णकीर्ती ॥ कीर्तिविना लाभ परमगती ॥ जेणें परापरें स्वरूप जाणती ॥ तेचि चौथी भक्ति वरी रिघे ॥५३॥ आर्त जिज्ञा
सु अर्थार्थी ॥ यांची सहज निरोहस्थिति ॥ अखंड अंगें चौथी भक्ती ॥ श्रीकृष्णकीर्ति स्वयें गातां ॥५४॥ आवडी गातां श्रीकृष्णकीर्ती ॥ सहजें हो
य विषयीं विरक्ती ॥ शमदमादि संपत्ती ॥ पायां लागती सहजेंचि ॥५५॥ कृष्णकीर्ति जपमाळा ॥ जो जपे [illegible] जिव्हामुखीं ॥ श्रीकृष्ण त्या जव
ळी ॥ सर्वकाळ सर्वदा ॥५६॥ आदरें जपतां श्रीकृष्णकीर्ती ॥ श्रीकृष्ण प्रगटे सर्वभूतीं ॥ सहजें नसावे चौथी भक्ती ॥ परमात्मस्थिती समवे
त ॥५७॥ जे भक्त नासहिष्ण ॥ पूज्यपूजक होय श्रीकृष्ण ॥ हें चौथे भक्तीचें लक्षण ॥ आपणा आपण स्वयें भजे ॥५८॥ चौथे भक्तीचें विंदा
ण ॥ भोग्य भोक्ता स्वयें श्रीकृष्ण ॥ कृष्णीं नसे वेगळेपण ॥ भक्ता अर्पक्षण असेना ॥५९॥ तेकाळीं भक्तांसी जाण ॥ देहगेह होय श्रीकृष्ण ॥ जा
तगोत श्रीकृष्ण आपण ॥ संसार हा पूर्ण कृष्ण होये ॥६१॥ ऐशी लाहोनी पराभक्ती ॥ परमहंसाची श्रीकृष्णगती ॥ ते कृष्णस्वरूप स्वयें हो
ती ॥ श्रीकृष्णकीर्ति वर्णितां ॥६२॥ कृष्णकीर्ति चि एक अक्षर ॥ चहूं वेदांचें निजनिर्धार ॥ सकळ शास्त्रांचें परमसार ॥ कृष्णचरित्र करावया ॥
॥६३॥ जें वेदांचें जन्मस्थान ॥ जें षड्शास्त्रांचें समाधान ॥ षड्दर्शनां बुजावण ॥ तो आकार श्रीकृष्ण पूर्णावतार ॥६४॥ अनंत अवतारांचें साध
न ॥ परी कृष्ण [illegible] ॥ त्याचें चरित्र अति पावन ॥ भवबंधन छेदक ॥६५॥ त्या कृष्णाची कृष्णकीर्ती ॥ आदरें आइकतां विरक्ती ॥
भवबंधनाची समाप्ती ॥ जाणा निश्चित [illegible] ॥६६॥ वैराग्य श्रीकृष्णकीर्तीं ॥ वैराग्य श्रीकृष्णकीर्तिपाशीं ॥ श्रीकृष्णकीर्ति वसे जा
[illegible] ॥ [illegible] ॥६७॥ [illegible] श्रीकृष्णमूर्ती ॥ [illegible] ॥ जे कृष्णकीर्ति सदा गाती ॥ त्यासी
[illegible] ॥६८॥ श्रीकृष्णकीर्ति [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ जगदाधारकारक ॥६९॥ ब
हु अवतार [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ अगम्य [illegible] देवा ॥७०॥ जन्मापासून
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥७१॥ अवतार मानें श्रीकृष्ण ॥ निजनिष्टंक ब्रह्म

पूर्ण ॥ त्यांचेंचरित्रज्ञानघन ॥ पठनेंपावनजनहोतीं ॥ ७२ ॥ ऐशीपावनकृष्णकीर्ती ॥ पठनांवाचकउधरती ॥ श्रद्धेनेंजेश्रवणकरिती ॥ तेही
तरतीभवसिंधू ॥ ७३ ॥ कलीयुगींजनमंदमती ॥ त्यासीनरावयासुगमस्थिती ॥ परमपावनकृष्णकीर्ती ॥ रूपेंनेनिश्चितीविस्तारली ॥ ७४
॥ ऐशीपावनभगवत्कीर्ती ॥ विस्तारलीश्रीभागवतीं ॥ त्यांतदशमस्कंधाप्रती ॥ श्रीकृष्णकीर्तीअतिगाड ॥ ७५ ॥ उपजल्यादिवसापासु
नी ॥ चढोवढीप्रतापदानी ॥ कीर्तिविस्तारीचक्रपाणी ॥ दीनजनीनरावया ॥ ७६ ॥ धरूनीनरनाट्यवेश ॥ अवतरलाहृषीकेश ॥ तेथेंना-
नाचरित्रविलास ॥ दिवसेंदिवसविस्तारी ॥ ७७ ॥ त्याहीमाजीबाळचरित्र ॥ मधुरसुंदरअतिपवित्र ॥ मालखडेंजेकेलेंक्षेत्र ॥ परमपवित्रपा
वनत्वें ॥ ७८ ॥ जरासंधपराभवून ॥ काळयवनाचेंनिर्दळण ॥ तेंअतिविचित्रविंदाण ॥ लाघवीश्रीकृष्णस्वयेंदावी ॥ ७९ ॥ रुक्मिणीविंट
बोनी ॥ शिशुपालादिवीरगांजुनी ॥ कृष्णकरीभीमकीहरणी ॥ तेपरमपावनहरीलीला ॥ ८० ॥ पट्टमहिषीचेंवरण ॥ भौमासुराचेंनिर्दळ
ण ॥ पारिजाताचेंहरण ॥ पाणिग्रहणसोळासहस्रां ॥ ८१ ॥ समुद्रींवसवुनीद्वारावती ॥ निद्रानमोडितांश्रीनिश्चितें ॥ मथुराआणिलीरातो
राती ॥ अभिनवकीर्तीकृष्णाची ॥ ८२ ॥ वत्सेंवत्सपहोउनीआपण ॥ आपुलेंदावीपूर्णपण ॥ ब्रह्मादिकांनकळेजाण ॥ अवतारीकृष्णपूर्णत्वें
॥ ८३ ॥ खाउनभाजीचेंपान ॥ तृप्तकेलेऋषीजन ॥ ऐशींचरित्रेंज्ञानप्राधान्य ॥ परमपावनआचरिला ॥ ८४ ॥ ऐशीकृष्णलीलापरमाद्भु
त ॥ पाठकांकरीपरमपुनीत ॥ तेदशमामाजीसमस्त ॥ कथासाधनसांगीतली ॥ ८५ ॥ एकादशाचीनवलस्थिती ॥ मुळापासूनीपरम
प्राप्ती ॥ ज्ञानवैराग्यभक्तीमुक्ती ॥ स्वमुखेंश्रीपतीसंवादला ॥ ८६ ॥ प्रथमाध्यायींवैराग्यपूर्ण ॥ मुख्यअधिकाराचेंकारण ॥ नारदवसु
देवसंवादजाण ॥ भूमिशोधनसाधकां ॥ ८७ ॥ तेथनिमिजायंतसंवादन ॥ निर्भयाचेंकोणस्थान ॥ उत्तमभागवतकोण ॥ मायातर
णकर्मब्रह्म ॥ ८८ ॥ इत्यादिविदेहाचेनवप्रश्न ॥ नवांचीनवउत्तरेंपूर्ण ॥ तेंचिनवनागरण ॥ क्षेत्रकर्षणअतिशस्य ॥ ८९ ॥ तपाचाअध्या-
याचाअंती ॥ देवींप्रार्थिलाश्रीपती ॥ कृष्णकुलक्षयाच्याप्रांतीं ॥ निजधामाप्रतीनिघेल ॥ ९० ॥ हेंउद्धवेंजाणोनीआपण ॥ निर्वेदकला-

जोसंपूर्ण ॥ तेंविकल्पनाकाशाचेंनिर्दळण ॥ पाल्ल्याछेदनविकल्पांच्या ॥ ९१ ॥ कामलोभाचागुप्तखुंट ॥ अडेउलागलेंउद्भट ॥ तेंसमूळकें
लेंसपाट ॥ अतिनिरवटअनुतापी ॥ ९२ ॥ क्रोधाचियाअनिजाडी ॥ समूळउपडिल्यामहापेंडी ॥ शांतानिवडकचोखडी ॥ समूळउपटीमुळसी ॥
॥ ९३ ॥ उद्धवचानकभर्तिहरण ॥ बोलीलाश्रीकृष्णकृपाघन ॥ तेंवबोलावलेंसबाह्यपूर्ण ॥ लागलासंपूर्णनिजबोधवाफ ॥ ९४ ॥ तेथेंपूर्णन-
ह्यानिजबीज ॥ गर्वसर्वपरित्यज्य ॥ श्रवणानळेंअधोक्षज ॥ पेरिलेंसहजस्वयेंपेरी ॥ ९५ ॥ यदुअवधूतसंवादस्थिती ॥ चालवितांतीउपपत्ती ॥
आगडरखणविलासेंश्रीपति ॥ वोदाळपुढतीरिघोंनशके ॥ ९६ ॥ फिरारितजाल्यापिकातें ॥ विरुद्धावोरबडतीतेथें ॥ तेदशमाध्यायींश्रीअनंतें
॥ उडविलींमत्तेंभजनगोफणा ॥ ९७ ॥ अकरावअध्यायींजाण ॥ हुरडाओंब्याआणीपोह्याण ॥ निवळगुळेंसीपाठविलेंसकजाणा ॥ मुक्तलक्षणा
चेंनिहातें ॥ ९८ ॥ तेंस्वाधयेंवभोक्तयेथ ॥ नत्संगर्नाभगवद्भक्त ॥ तोबारावाअध्यायसाधन ॥ कृपायुक्तसांगीतला ॥ ९९ ॥ विषयांचीविषयांवस्था
॥ बाधकतोहेसाधकांच्याचित्ता ॥ तेनिश्चयेंदशीकथा ॥ जाणनिश्चितीसांगीतली ॥ ४०० ॥ एवंतेराव्याअध्यायाप्रती ॥ जालीपिकापूर्णनिष्प
त्तीतेंविहंसगतीउपपत्ती ॥ समाधीश्रीपतीसांगोनिगेला ॥ १ ॥ समाधीसांठवलेंजेंपिक ॥ तेंकैसेंनीपावतीसाधक ॥ तदर्थंभजनपूर्वक ॥ चौदावाद
स्वनिरूपिला ॥ २ ॥ पीकचढतचढतह्मानीं ॥ माझारीसिधीझडपोनिनेती ॥ तेसिधीत्यागाचीउपपत्ती ॥ पंधराव्याप्रतीदाविली ॥ ३ ॥ पीकनसायभिज
गती ॥ नरीत्याच्यासांठवणाकिती ॥ त्याषोडशाध्यांईविभूती ॥ उद्देशेंश्रीपतीदाउनीगेला ॥ ४ ॥ क्षेत्रअधिकारीयेथेंजाण ॥ चारीआश्रमचारीवर्ण
॥ सत्राअठरानिरूपण ॥ वांटसंपूर्णविभांगिलें ॥ ५ ॥ एकोणिसाव्याअध्यांईजाण ॥ करूनीपिकाचीसंवगण ॥ त्यागोनिफोलसंपूर्ण ॥ सारनिव
डुनकणघ्यावे ॥ ६ ॥ ऐसेनिवडिलेशकुकण ॥ तेंप्रामप्राप्तीचेंलक्षण ॥ विविधभागनिरूपण ॥ विसावाजाणनिरूपिलें ॥ ७ ॥ भागाआलेशक-
कण ॥ नेराखावेंआपुलेंआपण ॥ गूणदोषांचेचोरटेजाण ॥ खळेंफोडुनीनिजकणनेती ॥ ८ ॥ सर्वांच्याभागासयेतातिकण ॥ राखोनला
हतीचोरट्याभेण ॥ थोरथोरनागविलेजाण ॥ यालागींसंरक्षणदृढकीजे ॥ ९ ॥ गुणदोषाचीनवलकथा ॥ मिळणीमिळोनीआमता ॥ वखूनने

तोसर्वस्वना ॥ दाणाहीहा तोनेंदिनेयेवों ॥ ९ ॥ गुणदोष अर्नुर्बळी ॥ अज्ञानातेंनत्काळच्छळी ॥ गुणदोशानेंजोनिर्दळी ॥ तोमहाबळीतिहींलो अ
कीं ॥ १० ॥ हेंशिकवणउद्धवें ऐकतां ॥ तोह्मणेचोराचाप्रतिपाळिता ॥ तोवेदविगानत्वता ॥ गुणदोषप्रवळनात्याचेनिआंगें ॥ ११ ॥ मुरव्यचो २१
राचाकुरठा ॥ तुझावेदविगारखोटा ॥ त्यामाजीगुणदोषाचाघरटा ॥ नानाचेष्टानोशिकवी ॥ १२ ॥ एवंप्रतिपाळोनीगुणदोशांसी ॥ वेदनागवे
समस्तांशी ॥ एवंउद्धवेंवेदांच्याशिसीं ॥ कुडेपणासीस्थापिलें ॥ १३ ॥ तोवेदानुवादनव्हेकुडा ॥ ऐसाप्रतिपदीं दिधलाझाडा ॥ निरूपणीअ
तिचोरखडा ॥ अध्यायरोकडाएकविसावा ॥ १४ ॥ चोरकोणेमार्गीयेनी ॥ पिकलेंपीकजावाटांनेनी ॥ तोमार्गवुजावयानिश्चिती ॥ तत्वसं-
ख्याउपपत्तीवाविसावा ॥ १५ ॥ मुरव्यनेंज्ञानाचेंसंरक्षण ॥ दृढशांतीचेंकारण ॥ तेभिक्षुगीतनिरूपण ॥ स्वयेंश्रीकृष्णसांगोनिगेला ॥ १६ ॥
मुरव्यचोराचेंचोरटेपण ॥ मनापाशींअसेजाण ॥ तेंमनोजयाचेंलक्षण ॥ भिक्षुगीतनिरूपणतेविसावें ॥ १७ ॥ चोरजन्मतोजिंचेपोटीं ॥
तेमुरव्यत्वेंप्रकृतीरखोटी ॥ पिकल्यापिकाकरूनीलुटी ॥ लपतांशेवटींतीमाजी ॥ १८ ॥ आदीनिर्गुणअंतींनिर्गुण ॥ मध्यमिथ्याप्रकृतीत्रि
गुण ॥ हेंमुरव्यपिकाचेंसंरक्षण ॥ केलेंनिरूपणचोविसावें ॥ १९ ॥ मोकळेंपीकअसतांशेती ॥ पशुपक्षीचोरनिघोंनशकती ॥ तेंसहजसंर
क्षणउपपत्ती ॥ निर्गुणोक्तीपंचविसावीं ॥ २० ॥ रवीकामाचीधाडीजाण ॥ सकळपिकासीजाणनागवण ॥ पुरुरवानागवलाआपण ॥ इत
रांसीकोणपाडपाडू ॥ २१ ॥ कामासक्तीकरितांजाण ॥ प्रमदावरीपाडिलेंपूर्ण ॥ त्यासीअनुतापकरीसोडवण ॥ हेंकेलेंनिरूपणसविसावें ॥
॥ २२ ॥ निकोपपीकलागत्याहातीं ॥ त्याचीकरावयानिपती ॥ क्रियायोगाचीनिजस्थिती ॥ सत्ताविसाव्याप्रतीप्रकाशिली ॥ २३ ॥ एवंपीकभोग
लेंसकळ ॥ त्याचापारपाकपक्वान्नसवळ ॥ अठ्ठाविसावाअमृतफळ ॥ औनरसाचाळनिजगोड्या ॥ २४ ॥ मृदुमधुरप्रतिअरुवार ॥ तेगोंवास्वेंनिवेतत्र-
णार ॥ त्याचासेविनांथासमाप्त ॥ सवाह्याभ्यंतरनित्यतृप्ती ॥ २५ ॥ आकाक्षेसीनिवालीभुक ॥ सुखावरीलोळेतृप्तीसुख ॥ तोहाअठ्ठाविसा
वादेख ॥ आलौकिकनिजगोड्या ॥ २६ ॥ अठ्ठाविसाव्याचीनिजगोडी ॥ वाग्वावयाअतिआवडी ॥ ब्रह्मादिकांअनिअवस्थागाढी ॥ चर्वचारव

डीअनुपम्य॥२७॥हेंजिव्हेवीणजेवण॥रसंनवीणगोडपण॥अदानांदानपावुनीपूर्ण॥आपुलीआपणचिविचारवे॥२८॥श्रीकृष्णेंपरवडी
ऐशी॥नाटकेलेंउद्धवाशीं॥एकाजनार्दनचरणीमाशी॥सुखेंत्यारसाशींस्वयेंसेवी॥२९॥जेथींरिगमूनाहींथोरथोरांशीं॥नेथेंसुखेंचिरि
गोनिमाशी॥एवंधाकुटेजेहोतीसर्वांशीं॥कृष्णरसत्याशींसुसेव्य॥३०॥अगम्ययोगयागभांडार॥गुह्यज्ञानविज्ञानगंभिर॥परमसुख-
स्वाचेंसुखसार॥अतिगंभीरअठ्ठाविसावा॥३१॥याजेवणींजेधालेनर॥त्याचेतृप्तीचेसुखोद्गार॥तोएकुणतिसावासधर॥अतिविचि
त्रनिरूपणें॥३२॥ऐकुणतिसाव्याचीस्थिती॥दृढआकळलीहायचित्तीं॥तेंसकळभागवताचीगती॥येधांवतीतयापाशीं॥३३॥एकु
णतिसावाअध्यावो॥साध्यसाधनाएकात्मभावो॥निर्दळोनिअहंभावो॥परमानंदेंपाहाहोउद्गारदेत॥३४॥सकळभोजनामंडण॥तां
बूळआणीचंदन॥तोतिसावाएकतिसावाजाण॥कृष्णनिर्याणनिजबोधु॥३५॥येणेंभोजनेंनित्यतृप्ती॥त्यासीममताबंधनद्वेप्राप्ती॥
सकळकुळनिर्दळुनियेथीं॥निजधामानिश्चितीहरीगेला॥३६॥पूर्णब्रह्मानुभवजासीं॥येथवरीममतानसावीत्याशीं॥हेंस्वांगेंदाउनी
हृषीकेशी॥निजधामासीस्वयेंगेला॥३७॥श्रीभागवतमहाक्षेत्र॥नेथेंब्रह्ममुख्यबीजधर॥नारदतेथमिरासीकर॥पेरणीविचित्र
तेणेंकेली॥३८॥नेथश्रीव्यासेंअतिशुद्ध॥बांधारेघातलेदशविध॥पांकपिकलेंअगाद॥स्वानंदबोधनिडारें॥३९॥नेथेशुकबैसलासोंका
रा॥तेणेंफाडिलाहरिकथापागोरा॥पापपक्षांचाथारा॥उडविलापुरानिःशेष॥४०॥त्याएकादशाचीजाण॥उद्धवेंकेलीसवंगण॥काढिले
निडारांचेकण॥अतिसघनकृष्णोक्ती॥४१॥नेथनानायुक्तीपडिपाडे॥उत्तमप्रश्नपरवडी॥केलीपद्यात्मेंचोखडी॥त्याचीनिचनवीगोडी
अर्थानाशीं॥४२॥तेअविनाशनिजगोडी॥पदोपदींअतिचोखडी॥एकादशामाजीरोकडी॥उद्धवाचियेजोडीउपकारजगा॥४३॥त्याउद्ध
वांचमागिलपंक्ती॥त्यक्तोदकश्रवणार्थी॥शुकमुखेंपरिक्षिती॥निजात्मतृप्तीनिवाला॥४४॥त्यासमर्थाचियेपंक्ती॥भावार्थदीपिकाध
रेनीहातीं॥श्रीधरेंद्राविनापदपदार्थी॥निजात्मस्थितीनिवाला॥४५॥जेथदेशभाषाउपपक्षेंसी॥एकाजदार्दनकृपेचीमाशी॥तृप्ती॥

होयअवघ्यांसरशी ॥ निषेधनिशींअसेना ॥ ४६ ॥ एकाजनार्दनीमाजरवेडें ॥ भाषार्थदीपिकाउजीयेडें ॥ हेरसंदरवोनीचोरवडे ॥ तादापुढेंपें
आले ॥ ४७ ॥ मीयांमियोंकरितांस्मरण ॥ कृपेनेतुष्टलेसज्जन ॥ शेषप्रसाददेउनीजाण ॥ संतृप्तपूर्णपैंकेलें ॥ ४८ ॥ एकाजनार्दनाचेंपोस-
णें ॥ मीमाजरजालोंनीचपणें ॥ चाटितांसंतांचेंशेषभाणें ॥ स्यातृप्तीपावणेपरिपूर्ण ॥ ४९ ॥ होकांत्यासमर्थाचातार्टी ॥ पूर्णब्रह्मरसेंभरली
वाटी ॥ तेंमीअत्यंतप्रेमेंचाटी ॥ स्वानंदपुष्टीसंतोषें ॥ ४५० ॥ जोकायामनेआणीवाचा ॥ सद्भावेंविनीतहोयनीचा ॥ तोअधिकारीएकाद
शाचा ॥ हाजनार्दनाचाउपदेश ॥ ५१ ॥ जवजवदेहींज्ञानाभिमान ॥ जंवजवयोग्यतासन्मान ॥ तंवतंवएकादशाचेंज्ञान ॥ सर्वथाजाणअनो
ळखवी ॥ ५२ ॥ सर्वभूतींभगवद्भजन ॥ सद्भावेंजवनुपजेजाण ॥ तंववरीएकादशाचेंज्ञान ॥ सर्वथाजाणकळेना ॥ ५३ ॥ यापरीश्रीभागवतक्षे
त्र ॥ पीकपिकलेंपरमपवित्र ॥ येथस्फुरवीसाधकनर ॥ जासीअत्यादरसर्वभूतीं ॥ ५४ ॥ एकादशक्षेत्रनव्हेजाण ॥ हाचिंतसमुद्रपरिपूर्ण ॥ जो
जैसायेथहोयनिमग्न ॥ तोतैसीचआपणरत्नेंलाभे ॥ ५५ ॥ हाएकादशनिश्चितीनव्हेनिर्धारीं ॥ जीवगजेंद्राचाउद्धारी ॥ सवेगंपावलाहरी ॥ ज्ञा
नचक्रकरींघेउनी ॥ ५६ ॥ हेहीनव्हेएकादशाचीथोरी ॥ अहंहिरण्यकशपूविदारी ॥ तोहाप्रगटलानरहरी ॥ भक्तकैवारीकृपापूर्ण ॥ ५७ ॥ गंगाय
मुनादोनीसांग ॥ कृष्णाउद्धवउत्तमचांग ॥ गुप्तसरस्वतीज्ञानबोध ॥ त्रिवेणीप्रयागयेकादश ॥ ५८ ॥ नेथवैराग्यमघमासजाण ॥ श्रद्धाअरुणो
दर्यानित्यस्नान ॥ करितांहोउनीपावन ॥ कृष्णपदवीपूर्णपावती ॥ ५९ ॥ हेहीएकादशाचीनव्हेकोटी ॥ कृष्णउद्धवाचीगुह्यगोष्टी ॥ हेंवहुकल्पक-
ल्पिलाषष्टी ॥ पर्वणीगोमटीनिजसाधकां ॥ ६० ॥ नेपर्वकाळींजेनिमग्न ॥ तेतत्काळपावतीकल्याण ॥ बांधूनघाकेजन्ममरण ॥ ब्रह्मपरिपूर्णस्वयें
होती ॥ ६१ ॥ हाएकादशनव्हेजाण ॥ एकतिसांस्त्रणाचेंवृंदावन ॥ येथसत्यवसेश्रीकृष्ण ॥ स्वानंदपूर्णनिजसत्ता ॥ ६२ ॥ येथपंधाशानेंजंश्लोक
॥ नेचिअत्यंतपानेंचोरव ॥ माजीज्ञानमंजिरीचेंघोरव ॥ अतिसकरेंवशोभती ॥ ६३ ॥ तथजेंघाळितांनिजजीवन ॥ तेंहातीपरमपावन ॥ स्वयंगांकि
तीकृष्णासदन ॥ ब्रह्मपरिपूर्णपूर्णत्वें ॥ ६४ ॥ जेवंदिनीमुळींचेंउदका ॥ जेलाविताम्रृळमृत्तिका ॥ तेवंधहोतीनिहींलोकां ॥ नित्यनिजसरस्वार्थीक

याकथन ॥ नेथनेथयावें अवधान ॥ हें प्रार्थनमजर्दनाचें ॥ ४४ ॥ हें एकोनी प्रार्थनाजाण ॥ संतोषलेश्रोतेजन ॥ हेंकथाअमृतेंनिजजीवन ॥ जेथव्याख्यानतेथआह्मी ॥ ४५ ॥ ऐसेंतुष्टलेश्रोतेजना ॥ वरदतुष्टलाश्रीजनार्दन ॥ एका जनार्दनाशरण ॥ ग्रंथसंपूर्णजाला ॥ ४६ ॥ वाराणशीमहामुक्तक्षेत्र ॥ विक्रमशकवृषसंवत्सर ॥ शकेसोळाशेंतिसोत्तर ॥ टीकाएकाकारएकाजनार्दनकृपा ॥ ४७ ॥ महानंगच्छकार्तीकमा शीं ॥ शुक्लपक्षपैं पौर्णिमेशीं ॥ सोमवारशिवयोगेशीं ॥ टीकाएकादशीसमाप्तजाली ॥ ४८ ॥ स्वदर्गाचाशकसंवत्सर ॥ दंडकारण्यश्रीरामक्षेत्र ॥ प्रतिष्ठानगोदावरीतीर ॥ तेथोलउच्चारतोएका ॥ ४९ ॥ शालिवाहानशकवैभव ॥ संख्याचौदाशेंपंचाणव ॥ श्रीसुखसंवत्सराचेंनाव ॥ टीकाअपूर्वतेंजाली ॥ ५० ॥ एवंएकादशाचीटीका ॥ जनार्दनकृपाकरीएका ॥ नेहेंउभयदशाआवांका ॥ बोलिलानेरकाशकसंवत्सर ॥ ५१ ॥ पंचाशतेंश्लोकस्फुरस ॥ एकतीसअध्यायज्ञानरहस्य ॥ स्वमुखेंबोलिलाहृषीकेश ॥ एकाकीएकादशादुर्जनविण ॥ ५२ ॥ एकादशह्मणेंजे एकएक ॥ तेथदुजेंपणाचानाहींगेअंक ॥ तेचिएकादशाइंद्रियेंसकळ ॥ एकत्वेंअलौकिकनिडागलेंपूर्ण ॥ ५३ ॥ त्याएकादशाचीटीका ॥ एकाकी करीस्वयेंएका ॥ तेएकत्वाचानिजस्फुरवा ॥ फळलसाधकांजनार्दनकृपा ॥ ५४ ॥ हाज्ञानग्रंथचिद्रत्न ॥ यथार्थअर्थविलासंपूर्ण ॥ माझेनिनांवें श्रीजनार्दन ॥ ग्रंथकर्ताआपणस्वयेंजाला ॥ ५५ ॥ एकाजनार्दनाशरण ॥ जनार्दनापाईंयेंयेकपण ॥ जेवीकांसूर्याचेंकीरण ॥ सूर्यतेंजपूर्ण निरशीनम ॥ ५६ ॥ तेवींजनार्दनतेजेंजाण ॥ प्रकाशलेंएकपण ॥ तेणेंप्रकाशेंग्रंथसंपूर्ण ॥ जनार्दनापैंएकपणेंसी ॥ ५७ ॥ जर्नीजनार्दनएक ॥ जाणेतोस्फुटलीनिःशेरघ ॥ हेंचिनेणोनियांलोक ॥ गुंतलेअनेकभवचक्रीं ॥ ५८ ॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेपरमहंससंहितायांएकादशस्कंधेएकाकारटीकायांमोक्षालोपाख्यानन्नामएकत्रिंशोध्यायः ॥ ३१ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ श्लोक २८ ओंव्या ५५८ एवं ५८६ ॥ ७ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥

ग्रन्थ १०बाअध्याय ३यांचीसंख्या ·

	अध्याय २९	अध्याय ३०	अध्याय ३१	एकुणसंख्या
स्लोक	५१	५०	२८	१२९
ओव्या	१०४७	४१०	५५८	२०१५
	१०९८	४६०	५८६	२१४४

.एकंदरग्रंथाचेस्लोकवओव्यायांचीसंख्या.

	गुच्छ १ अध्याय ३	गु० २ अ० ३	गु० ३ अ० ४	गु० ४ अ० १	गु० ५ अ० ४	गु० ६ अ० ३	गु० ७ अ० ३	गु० ८ अ० ३	गु० ९ अ० ४	गु० १० अध्याय ३
मूळस्लोक १३७२	१३५	१२६	१०७	८९	१४८	१५०	१२८	१५०	१३०	१२९
ओव्यांटीका १८७५२	२०२६	१२९८	२२५१	१५८१	२११७	१२७५	१६०१	२२६१	२११७	२०१५
२०१२४	२१६१	१४२४	२४३८	१६३०	२२६५	१४२५	१७२९	२४११	२२४७	२१४४

ग्रंथसंग्रहकर्त्यांसप्रार्थना ॥ भग्नपृष्ठकटिग्रीवास्तब्धदृष्टिरधोमुखं ॥ कष्टेनलिखितेग्रंथंयत्नेनपरिपालयेत ॥ १ ॥ तैलाद्रक्षेजलाद्रक्षेद्रक्षेः शिथिलबंधनात् ॥ मूर्खहस्तेनदातव्यंएवंवदतिपुस्तकं ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हेंपुस्तक मुंबईंत रा० सखारामभिकशेटखानु यांणीं आपले छापखान्यांत छापिलें. मिति आषाढ शुद्ध १० रविवार शके १७८८ क्षयनाम संवत्सरे ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ ॥ ॥ श्रीगुरुदत्तात्रेयप्रसन्नोस्तु ॥ श्रीकृष्ण ॥ श्रीकृष्ण ॥ ॥ ॥ १५
॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ समचरणसरोजं सान्द्रनीलाम्बुदाभं जघननिहितपाणीं मंडणं मंडणानां ॥ तरुणतुलसिमालाकंधरं कंजनेत्रं सदयधवलहासं विठ्ठलं चिंतयामि ॥१॥

॥ श्रीपांडुरंगप्रसन्नोस्तु ॥ ॥ श्रीविठ्ठल ॥ ॥ ॐ ॥ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥

एकनाथस्वा.

व्यास.

श्रीशुक

राजापरि क्षिती

नारद.

इतिएकनाथीभागवतसमाप्त.